(A-14927)
A.14.455

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO PATRI ET D. N. CLEMENTI VIII. PONTIFICI MAXIMO

CAESAR BARONIVS S. R. E. PRESB. CARDINALIS
TIT. SS. MARTYRVM NEREI ET ACHILLEI
APOSTOLICAE SEDIS BIBLIOTHECARIVS
SEMPITERNAM FELICITATEM.

B
74
14

NON eadem celeritate, BEATISSIME PATER, qua cœptus est studi, octauum Annalium tomum prosequi licuit & absoluere: etenim quæ vel cogitare nec potuissem, impedimenta interceßere. Siquidem importuno repente excitati classico, è prœlo ad prœlium euocati, vna cum sacro Collegio longe diuersas ab instituto subire curas coacti sumus ex imminenti bello, quod dissimulari, aut euitari non potuit: legitima enim præcedente causa non modo iustum, sed & necessarium iudicatum fuit: quod & sanctificatum [a], sacerdotalibusq. tubis, more maiorum [b] indictum est, cum in sacro illo

[a] *Hierem. 6. Ioel. 3.*
[b] *Num. 10.*

SANCTISSIMO
AC BEATISSIMO
PATRI
ET D. N. CLEMENTI VIII.
PONTIFICI MAXIMO

CAESAR BARONIVS S. R. E. PRESB. CARDINALIS
TIT. SS. MARTYRVM NEREI ET ACHILLEI
APOSTOLICAE SEDIS BIBLIOTHECARIVS
SEMPITERNAM FELICITATEM.

NON eadem celeritate, BEATISSIME PATER, qua cœptus est cudi, octauum Annalium tomum prosequi licuit & absoluere: etenim quæ vel cogitare nec potuissem, impedimenta interceſſere. Siquidem importuno repente excitati classico, e prœlo ad prœlium euocati, vna cum sacro Collegio longe diuersas ab instituto subire curas coacti sumus ex imminenti bello, quod dissimulari, aut euitari non potuit: legitima enim præcedente causa non modo iustum, sed & necessarium iudicatum fuit: quod & sanctificatum [a], sacerdotalibusq. tubis, more maiorum [b] indictum est, cum in sacro illo

[a] *Hierem. 6. Ioel. 3.*
[b] *Num. 10.*

Quirinali Patrum conſeſſu, quot ſunt ea de re dictæ ſententiæ, tot auditæ ſunt tubæ, immo tonitrus atque vibrata cælitus fulmina; in promptu omnes habentes (quod monet Apoſtolus [a]) omnem vlciſci inobedientiam.

a 2.Cor.10.

Quis vmquam ex nobis æquo animo paſſurus eſſet, antiquam Petri hereditatem inuadi? Renuit penitus Naboth [b] paternam tradere hereditatem Regi, eam æqua licet compenſatione poſcenti, dicens: Propitius ſit mihi Deus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi.] eligens lapidibus magis obrui quam pecunijs. Quod egregie factum meruit ſanctorum Patrum præconijs celebrari; quin & S. Ambroſius [c] voluit illud etiam imitari, cum in Romanum Imperatorem Eccleſiam inuadentem, ita eſt ſacerdotali libertate locutus: Abſit a me, vt tradam Patrum hereditatem, hoc eſt hereditatem Dionyſij, qui in exilio in cauſa fidei defunctus eſt, & hereditatem Euſtorgij confeſſoris, hereditatem Myroclis & omnium retro Epiſcoporum. Reſpondi quod ſacerdotis eſt: quod Imperatoris eſt, faciat Imperator] paratus nimirum & ipſe pati, quod Naboth, ſi faceret ille, quod Achab.

b 3.Reg.21.

c Ambroſ. in Auxent.

At quomodo non magis ſolers ac promptus vindex deberet exurgere (vt fecit) Petri ſucceſſor, Chriſti Vicarius, vt Chriſti ſimul & Petri atque omnium prædeceſſorum Pontificum, antiquitus oblatam, recens ablatam vendicaret hereditatem? Quomodo non vel eiuſdem Petri accenderetur exemplo, qui non ob occupatum ampliſsimum patrimonium, ſed ob nummulos quoſdam de vendito agro fraude retentos, in Ananiam [a] atque Saphiram ſeuerus vltor exurgens, eoſdem mox quot verbis, tot vltricibus iaculis confoſſos, mortuos proſtrauit in terram?

a Act.5.

Exurrexit ipſa Sanctitas tua, vt debuit, duplicibus potens armis, quibus tamen terrorem incuteret potius quam feriret, non ſanguinem, ſed ſalutem ſitiens animarum, debellare tantum ſtudens iniquitatem, ſubigere culpam, ſuperare peccatum, atque fugare diſcordiam, vindicare vero iuſtitiam, eamq. ſolutis compedibus reddere liberam, vt ſuum vnicuique libere redderet. Quod vt præſtaret, omnem in primis fiduciam in Eccleſiæ precibus atque lachrymis collocauit, probe ſciens, ſanctos [b] per fidem viciſſe regna, armorum vero, ſi ſola ſint, inutilem eſſe vſum, nec ſatis digna quibus victoria adſcribatur: nam & apud antiquos Romanos illud loco prouerbij eſſe vſurpatum, auctor eſt Varro [c]: Romani ſedendo vincunt.] apud Chriſtianos vero illa frequentiori vſu recepta parœmia: Eccleſia lachrymis ſuperat aduerſarios, ſecundum illud Apoſtoli [d]: Cum infirmior, tunc fortior ſum.] in quam ſententiam idem dicit [e]: Arma militiæ noſtræ non ſunt carnalia, ſed Deo potentia ad deſtructionem munitionum.] quod plane euenta, quæ vidimus, perſpicue declararunt.

b Hebr.11.

c Varro de re ruſt.

d 2.Cor.12.

e 2.Cor.10.

Accidit quaſi miraculum a Deo (his libenter

a 1.Reg.14. vtar diuinæ Scripturæ [a] verbis) vt Ferraria, ferrea plane ciuitas ſine ferro fuerit expugnata, ipſo totum id agente, qui dixit [b]: Ego ante te ibo, glorioſos terræ humiliabo, portas æreas conteram, vectes ferreos confringam.] vt plane idem qui Petro [c] aperuit portam ferream, Ferrariæ portam Petri patefecerit ſucceſſori. Grande opus, ac plane diuinum, ſecundum Dauidicum illud [d]: Quis, inquit, deducet me in ciuitatem munitam? Nonne tu Deus?] cuius facti magnitudine ſuperatus, mentis quodam exceſſu præ admiratione captus, cum admirante Propheta clamare compellor [e]: Quis audiuit vmquam tale? Quis vidit huic ſimile? Antequam veniret partus eius, peperit maſculum.] cum videlicet nullis præcedētibus doloribus partus, quibus in bello ex cædibus, rapinis, incendijs, alijsq. innumeris malis vix tandem pari victoria conſueuit: admirabili Dei manu obſtetricante [f], eadem læta atque iucunda omniq. ex parte perfecta ſit parta victoria; adeo vt etiam qui viſus eſt vinci, vicerit, & de ſuperata a ſe iniuſtitia, ſumma gloria triūpharit:

b Iſa. 45.

c Act. 12.

d Pſal. 59.

e Iſai. 66.

f Iob. 26.

Sed quid amplius? (excuſet ſi longius exultans neſcia freni excurrit oratio) quaſi tanta hæc parua atque exigua eſſent; idem benignus Dominus, qui (vt ait Apoſtolus [g]) multiplicat ſemen noſtrum, & auget incrementa frugum iuſtitiæ noſtræ, ex copioſe fuſa ab Eccleſia lachrymarum ſemente (ſecundū illud Dauidicum [h]: Qui ſeminat in lachrymis in exultatione metet) auxit mirum in modum, eodem anno, publicæ prouentus hilaritatis, cumulauitq. aceruos frugum lætitiæ, tum ob multiplices aduerſus Turcas obtentas victorias, tum etiam ob maximum donum illud quod optari tantum, ſperari vix quidem aliquando potuiſſet, cum ſancita eſt pax perpetua inter Chriſtianos potentiſsimos Reges immortali atque implacabili odio inter ſe hactenus dimicantes, quo nomine iuges ſunt Deo ab vniuerſo Chriſtiano Orbe gratiæ perſoluendæ.

g 2. Cor. 9.

h Pſalm. 125.

Sed habenis iam oratio coercenda, atque tandem, ſero licet, eo vnde digreſſa eſt, reuocanda, ad excuſationem videlicet de tardiori editione octaui huius Annalium tomi, non tam tui cauſa inſtitutam, qui omnia melius noſti, quam eorum qui me debitorem meo ſcripto conueniunt, quo promiſerim, annis ſingulis ſingulos tomos edere. Iuſtam meam excuſationem ipſi accipiant, auctam ſupplici rogatione verbis Euangelici debitoris dicentis [a]: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. De his vero quæ tuæ debeo Sanctitati, quod adeo magna ſint, vt nulla ſpes ſit quouis tempore, vel quibusvis officijs a me poſſe diſſolui, venia mihi prorſus roganda eſt; ita tamen, vt ſignum aliquod memoris & grati animi ſit interdum præſtandum.

a Matth. 18.

Cuius rei gratia, ob recēs in me collatum honorificū Bibliothecarij Apoſtolicæ ſedis munus, ei congruū donum offero, Librum ſcilicet, veluti fructum perceptum ex latifundio, quod excolendū accepi, primitias [b] ipſas debitas ſacerdoti, qui eas primum

b Num. 9.

offerat Deo omnium bonorum auctori, deinde vero in suum conuertat vsum, parans ex ijs lautissimam sibi mensam, ex rebus præclare gestis sanctissimorum prædecessorum Pontificum, præsertim vero eius qui in limine primus occurrit, Magni Gregorij, atque Martini prærogatiua martyrij ter Maximi nuncupandi, quibus vescens epuleris opipare, & de reliquijs dispertiendis in populos cumules Apostolicos cophinos fragmentorum.

Accipiat igitur Sanctitas tua a me oblatum, Clemens Octaue, Octauo anno tui Pontificatus, Octauum hunc Annalium tomum eodem mystico numero, ita Deo disponente, tertium repetito feliciter consignatum. Rependе Apostolicam benedictionem: qua roboratus reliquos etiam tomos annis singulis pro numero reliquorum annorum longæuæ tuæ excrescentis ætatis possim absoluere, & Sanctitati tuæ pari numero, tributi ratione persoluere. Vale Beatissime Pater, teq. Deus vniuersæ Ecclesiæ semper profuturum conseruet.

CAE-

CAESARIS BARONII

S. R. E. PRESBYTERI CARDINALIS
TIT. SS. MART. NEREI ET ACHILLEI
ET SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ
BIBLIOTHECARII

Pro Annalibus Ecclesiasticis

BEATO PATRI PHILIPPO NERIO

CONGREGATIONIS ORATORII FVNDATORI

GRATIARVM ACTIO.

QVOD de his quæ spectant ad Ecclesiasticorum Annalium scriptionis primam originem atque progressum, vix pauca hactenus attingere licuit; vt inoluisse obscuritate potius ea, quam explicasse visi fuerimus, eo quod adhuc superstes is esset, de quo dicendum erat, qui non solum suarum laudum esset contemptor, sed acerrimus hostis: eo iam ad superos euocato, ipsa quibus detinebatur compedibus oratio libera, secura per latum campum acceptorum ab ipso beneficiorum excurrat.

Est enim maiorum nostrorũ iucunda memoria, a quibus tamquam ex vberrimo fonte innumera nobis bona copiose fluxere. Sed & est proficua ipsa Patrum nostrorum, sanctorum virorum recordatio, quod admoneat nos non debere ab eorum virtutibus esse degeneres, secundum diuinum illud oracultum [a]: Attendite ad petram vnde excisi estis, & ad cauernam laci, de qua præcisi estis: attendite ad Abraham patrem vestrum & ad Saram, quæ peperit vos.] Verum quæ iucunda atque proficua, eadem est & necessaria commemoratio eorumdem, a quibus sumus & maxima beneficia consecuti, ne ex silentio vel obliuione turpiter redarguamur ingrati.

[a] Isai. 51.

Sane

Sane quidem, generatim cuncta quæ filijs prosperè, feliciterq. obueniunt, ea accepta ferenda esse parentibus, sæpe diuinis litteris admonemur, potissimum vero illa a magno Patriarcha Iacob[a] impertita Ioseph benedictione, qua inter alia ista diuinitus dicta narrantur: Stetit in fortitudine arcus eius, & dissoluta sunt vincula brachiorum & manuum illius per manus potentis Iacob; inde pastor egressus est, lapis Israel.] Cum igitur cuncta prospera Ioseph potenti manui Iacob adscribantur, qui non solum abesset quam longissime, sed iam eum deploraſſet mortuum, planxissetq. occisum: quid nobis de Patre illo dicendum, qui in omnibus præsens & adiutor existens, in primis Apostolico spiritu[b] nos sæpe parturijt, & ab ipsa adolescentia eiusdem spiritus freno coercuit, cohibuitq. a lubrico iuuenilis ætatis procurrentis ad malum, atque reddidit indomitum pullum diuinis legibus obsequentem, super quem & Christum[c] fecerit considere?

a Genes. 49.

b Galat. 4.

c Matth. 21.

At cum nos multiplici nomine ipsi longe plurimum debeamus: de his modo, quæ spectant ad Annalium, quam habemus præ manibus scriptionem, extet ei tamquam institutæ omnis lucubrationis nostræ auctori, ista semper viuens, semper loquens Gratiarum actio monumentis perpetuis consignata. Aequum est enim, & animi humiliter de se ac modeste sentientis, per quem profecerit, profiteri; iniquum vero & arrogans suis viribus plus satis adscribere. Qui enim magis quam par erat sibi tribuit atque dixit[d]: In fortitudine manus meæ feci, & in sapientia mea intellexi] acerbum illud accepit a Deo vltore responsum: Numquid gloriabitur securis in eum qui secat in ea? aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur?] moxq. addita est comminationi vindicta, quam & ille quoque infelix[e] expertus est, qui eadem de causa, e regio solio deiectus, inter bestias exulauit.

d Isai. 10.

e Dan. 4.

Quamobrem quod mortales omnes æterna Sapientia Christus ipse Redemptor noster edocuit, cum de Patre ad Philippum sic locutus est, dicens[a]: Pater in me manens, ipse facit opera] de Patre Philippo & nos ingenue profitemur: non quod gloriemur in homine & non in Deo; sed vt per quē tanta beneficia largitus est Deus, Dei cooperatorem hominem demonstremus; sicq. vt Deo, ita & hominibus grati simus. Ipse enim diuini quodā impulsu Spiritus ista facienda præcepit, non secus ac Moyses qui quod vidit[b] Tabernaculi exemplar in monte, faciendum illud indixit opifici. Eiusdem namque Patris nostri iteratis sæpius iussionibus, sumus nos tantum opus aggressi, inuiti licet ac renitentes, proprijsq. diffisi viribus; suscepimus tamen, tamquam diuino parentes imperio, quo quidem ipse adeo opus vrgebat, vt si quando nos tantæ molis pondere superati, desisteremus a cœptis, stimulis acerrimæ reprehensionis impelleret.

a Ioan. 14.

b Exod. 25.

Exæstuans tu quidem (ad te enim, Pater, orationem conuerto) exæstuans, inquam, zelo Ecclesiæ laborantis: vbi mente illa tua diuino perfusa lumine, ac prophetico (dicere liceat) afflata spiritu vidisti e portis inferis in Ecclesiæ detrimentum progressas esse Centurias satanæ: ex aduerso consurgens pro domo Israel prœliaturus prœlia Domini, non maiori vel pari saltem numero militum, compensato certamine, decernendum putasti; sed probe sciens, quod quæ[c] infirma mundi sunt, eligit Deus, vt confundat fortia: puerum tuum, fratrum minimum, & hebetioris ingenij delegisti, quem vnum, eumdemq. inermem tot obijceres armatis hostibus. Et aliud agere simulans, non latum campum ad prœlium, sed ad experiendas vires angustum ornasti locum palestræ, ipsum videlicet sacrum Oratorium S. Hieronymi, vbi inter quotidianas de rebus diuinis collationes, illud a nobis symbolum exegisti, quo res gestas Ecclesiæ in medium afferremus. Quod tua iussione semel cœptum, ad triginta annorum spatia est feliciter propagatum, ipsa integra rerum gestarum serie, dicendo, iam septies in Oratorio repetita.

c 1. Cor. 1.

Astabas iugiter operi, vrgens præsentia, instabas verbis,

bis, durus ſemper (ignoſcas ſi hoc dixero) diurni penſi exiſtens exactor, adeo vt piaculum putares, ſi interdum ad alia enarranda diuertiſſem, dum nec minimũ quidem ab inſtituto deflectere patereris. Sæpe vero & in eo humani aliquid paſſus ſum, fateor, cũ nondum intelligens rem ipſam occulte abs te apud Deum precibus confici, meas ipſe metiens vires, quererer, mecum ferme agi tyrannice, quod non ſolum aliquis non iungeretur ex fratribus, qui ad collaborandum eidem ſubijceret collum iugo, ſed multiplicato labore, nec datis paleis [a], multiplex opera exigeretur; cum inquam & adhuc alij ad ſuſceptum munus negotiorum faſces imponerentur, cura videlicet animarũ, publicum de ſuggeſtu miniſterium verbi Dei, præfectura domeſtica, præter alia quamplurima, quæ inopinate & importune moleſtiores quotidie ingererent interuentores. Adeo vt tu vel iſta faciens, vel fieri ab alijs patiens, nihil minus velle videreris, quam quod plurimum velles.

a Exod. 5.

In quo quidem viſus es imitatus Eliam [b], dum congreſſus cum ſacerdotibus Baal, eos expugnaturus per ignem cælitus implorandum, qui propoſitam victimam inflammaret atque conſumeret; in contrarium niſus, eamdem quatuor aquæ hydrijs tertio voluit affluenter aſpergi, quo magis ſumma Dei potentia innoteſceret. At vero alia ex parte cum prompto animo idem tu ipſe ad præſtandum auxilium precibus tuis manũ fortiſsime admouiſti [c], viſus es ſecutus Heliſæum, qui manum ſuam Regis manui ſuperimponens in emiſsione ſagittæ, fecit eum eſſe totius Syriæ percuſſorem. Quo pariter ſymbolo tu mecum agens, manui meæ debili tuam validiſsimam iungens, obtuſum ſtylum in ſagittam ſalutis Domini, contra inſultantes Aſſyrios conuertiſti. Quod ſicut verum, ita pulchrum ac iucundum eſt mihi de te publice profiteri.

b 3. Reg. 18.

c 4. Reg. 13.

Pugnaſti tu quidem, ſed aliena manu, vſitato more tuo, qui cum admiranda operari conſueueris, mirandus tamen numquam volueris apparere, nihil tam ſolicite cauens, quam ne quid de te magnifice diceretur, operimento ſtultitiæ ſæpe operiens ſapientiam, iuxta peruulgatum illud & celebratum, mentiq. tuæ infixum penitus Apoſtolicum paradoxum [a]: Qui vult ſapiens eſſe, ſtultus fiat. Ita quidem vt nullis compedibus blandientis ſæculi tenereris, exemplo Dauid [b] ad tempus ora mutantis, magna dona ſpiritus occultares, quæ ſunt infirmitatis humanæ foris oſtentans; ſciresq. ſecundum Apoſtolum [c], abundare & penuriam pati, vt cum ipſo dicere poſſes [d]: Siue mente excedimus, Deo; ſiue ſobrij ſumus, vobis] atque exẽplo cognominis tui Philippi [e] diaconi, pro ratione temporis, vel inhæreres hominibus, ipſorum ſaluti conſulens, vel magno impetu ſpiritui venienti vela panderes.

a 1. Cor. 3.

b 1. Reg. 21.

c Philip. 4.

d 2. Cor. 5.

e Act. c. 8.

Sed quam tu viuens in Chriſti ærariũm gloriam copioſiſsime intuliſti, poſt migrationem ex hac vita, aucto multiplici fœnore, ipſe rependit. Siquidem vbi laguncula [f] terrea fracta eſt, quæ latebat intus ſua claritate refulgens lampas apparuit; & quæ abſconſa erat ſub modio lucerna ardens & lucens, ſuper æternitatis altum candelabrum exaltata, perſpicua facta eſt, miraculorum fulgore coruſcans. Tunc enim & quæ viuens edideras, ſed occultaueras, mirifica ſigna, ſunt cognita, & alia quamplurima recens edita patuerunt. Splendet vile licet adhuc, vtpote temporarium, ſepulchrum tuum votiuis tabellis, & ex pretioſo metallo ſignis affixis, tuorum miraculorum indicibus, quibus magis quam pretioſorum marmorum cruſtis, vel Aegyptijs pyramidibus & obeliſcis effulget, maius decoris in dies accipiens incrementum ab ijs, qui noua beneficia conſecuti, inferunt noua ſigna.

f Iudic. 7.

Detur & mihi locus (vos fratres appello, qui pia ac nobili corona eius cingitis monumentum) vt hæc mea gratiarum actio, tametſi acceptis beneficijs longe impar, eidem adhæreſcat affixa ſepulchro; ita tamen, vt per orbem terrarum, quocumque ijdem feruntur Annales, excurrat. Mobilis ſit ipſa atque vocalis ſculpta columna, quæ amplis notis ipſum prædicet Annalium primum auctorem & architectum; vt ſi quem ex eis mortales fructum

ctum cœperint, ipsi in primis omnes gratias agant. Stet, inquam, mea ista professio velut indelebile eidem sepulchro inditum epitaphium, cupiens & ego ipse eidem inhærere viua tabula, quæ formata penicillo ipsius precum, integram referat eius sanctitatis imaginem.

Age iam Pater (te rursum tanquam præsentem alloquor, dum eum vides, qui præsens vbique adest) age inquam, faue operi tuo: & vt tibi in omnibus victoria adscribatur (quod Ioab scripsit ad Dauid[a]) veni & quod reliquum est, confice prœlium; cælestem desuper tuis precibus moue militiam, vt debellatis tandem penitus hostibus, triumphale carmen Deboræ[b] concinamus: De cælo dimicatum est contra eos, stellæ manentes in ordine suo aduersus Sisaram pugnauerunt] Me vero filium tuum, quem degens in terris assiduo fouisti præsidio, vigilantia custodisti, consilio gubernasti, patientia tolerasti, viuens in cælis fortioribus protege patrocinijs: ampliora mihi crescant de tua iam perfecta & in omnibus consummata charitate subsidia; Sed & quod a Basilio se Gregorius[c] Theologus consecutum affirmat, vt eum etiam post obitum habuerit monitorem: hoc nobis abundantius præsta; vt te ipso adhuc etiam vitæ meæ moderante habenas, quod reliquum est labilis huius curriculi senectutis, inoffenso pede percurram, perueniamq. tandem post labores bene perfunctos ad beatam illam requiem, qua tu modo frueris in Patre & Filio & Spiritu sancto, quibus in vnitate perfecta semper sit laus, honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

a 2. Reg. 12.

b Iud. 5.

c Gregor. Naz. in laud. Basil.

IN

IN ANNALES ECCLESIASTICOS

Epigramma.

ALOYSII VALMARANAE VICENTINI
Societatis IESV Professoris.

TERT, fluuium tranans, sua Commentaria **CÆSAR,**
Nec, sua ne pereant, ipse perire timet:
Tu tamen Annales committis, cautior illo,
Non tibi, sed PETRI, dum furit vnda, rati;
Quid si iterum tumidis PETRVS titubaret in vndis?
Hos, mihi crede, sua nollet abire manu.

IN ANNALES ECCLESIASTICOS

Octauus Annalium tomus incipiens ab anno Domini quingentesimo nonagesimo, perueniens vsque ad septingentesimum decimumquartum, complectitur annos centum vigintiquatuor, nempe a Gregorio Magno Romano Pontifice, vsque ad Gregorium secundum.

Habes ad calcem fragmenta suis locis, vt in eis notatum inuenies, inserenda.

ANNALES ECCLESIASTICI.

C X superaddita oneri consueto Ecclesiasticorum negotiorum sarcina ad optatam quietem longe positam cum magis anhelem atque suspirem: magna tamen octaui Annalium tomi scriptionem aggrediendi ex eo mihi fiducia comparatur, quod pro foribus Gregorius Magnus occurrit, patronus idem noster duplici subsidio profuturus, adminiculo precum scilicet, quibus diuinum concilietur auxilium, & suorum scriptorum copia, ex quibus tamquam ex locupletissima cella penaria, quæ primum erunt scribenda, ipse abunde suppeditat. Verum non progreditur solus, cum in occursum egreditur; sed quæ præcedit in titulo, prima procedit D in via, nobis opitulatura præcurrens Virgo Deipara. Amborum etiam nomine, nempe Mariæ, atque Gregorij, nostra nobilitatur ecclesia, apud quam ijdem Annales nostri sunt elaborati, scripti, recitati, ac sæpius repetiti, atque hactenus in lucem editi. Quæ igitur prior ordine & maior est meritis, nobis occurrat potior in auxilio, atque virtute potentior adsit: Ipsa mater foueat partus suos, atque faueat natis suis. Vt enim quos ad genua Rachelis pariebat eius ancilla, ipsa eos suos filios esse dicebat[a]: ita suos hac *a Genes. 30.* lege esse dicat oportet nostros Annales ipsa Virgo sanctissima, quos summo labore, ad eius genua prouoluti, enixis precibus consueuimus parturire.

PRAEFATIO AVCTORIS CVM IMPLORATIONE DIVINI AVXILII.

Sed & inde erigitur magis animus, quod creuerint nobis diuina ex recenti collata dignitate subsidia: glorioſi enim martyres patrocinij quoque titulo accesserunt, Petri discipuli, conciliatores regiæ virginis nuptiarum cum sponso cælesti, atque eiusE dem ad coronam martyrij promotores, eunuchi fratres, concupiscentia steriles, spiritali prole fœcundi, potentes gratia, gloria celebres, decori purpura, coronis fulgidi, insignes palmis Nereus & Achilleus vna cum martyre æque & virgine Flauia Domitilla. Quibus cum Magno Gregorio in auxilium iunctis, erit mihi in sancta quadriga ista, cui insideat auriga Deipara, magna fiducia: adeo vt illud ex Cantico secure occinere liceat[b]: Quadrigæ tuæ saluatio.] qua cum vectus fuero, ardua quæque accessu & transitu *b Habac. 3.* difficilia facile superabo: sperans insuper Dei beneficio dandum, vt vna cum Annalibus, annis quoque vitæ bene perfunctus, iam non amplius in circi istius vitæ periodis e calce rursum reducendus ad carceres, sursum cælum versus curru isto cælesti, adminiculo scilicet Sanctorum precum, sublimis tollar, atque ex optato in Domino tandem perpetuo requiescam.

VINGENTESIMI nonagesimi Christi anni res gestæ maiori ex parte in superiorem tomum relatæ sunt, vsque videlicet ad electionem Gregorij Magni in Romanum Pontificem: iam vero reliqua prosequamur de rebus ab eo præclare gestis post electionem vsque ad finem præsentis anni, qui & Imperij Mauritij Augusti quintus numeratur, octaua Indictione ad mensis Septembris terminum decurrente, & nona tunc inchoante.

DE ORDINATIONE S. GREGORII PAP.

Sed antequam ista aggrediamur, quod in primis ad tempus spectat, scias errare eos qui B diuersam ineunt rationem annorum Mauritij Imp. ab hac nostra assertione, qua ponimus S. Gregorij creationem sub anno quinto eiusdem Mauritij. Præter id enim quod superius dictum est anno primo eius Imperij: qui huius temporis, suæq. ætatis breuiter res gestas conscripsit Ioannes fundator monasterij Biclarensis (hoc enim titulo eius perbreuis historia inscribitur) asserit istud ipsum, anno videlicet quinto eius Imperij S. Gregorium esse creatum Pontificem: quo pariter anno Theodosium Mauritij filium a patre tradit Cæsarem esse dictum. Hæc de anno Imperatoris, & promotionis Gregorij in Pontificem Maximum.

Quod autem ad diem ordinationis eius spectat, nihil est quod reuocari possit in dubium, vtpote quæ ob excellentiam tanti Pontificis relata fuerit singulari prærogatiua in tabulas Ecclesiasticas, annis singulis in memoriam ac cultum Fidelibus reuocanda C ipsa die qua contigit, nempe tertio Nonas Septembris, eiusmodi præclaro elogio[a]: Romæ ordinatio incomparabilis viri sancti Gregorij Magni in Summum Pontificem: qui onus illud subire coactus, e sublimiori throno clarioribus sanctitatis radijs in orbe refulsit.] hæc de eius ordinatione, cum videlicet est consecratus in Romanum Pontificem: qui & ante, cum ex præscripto sacrorum canonum a clero electus fuit, re vera Pontifex dici potuit, cum ab eo tempore a Deo acceperit Pontificium, absque alia expectata de consecratione ab Imperatore licentia.

[a] *Martyrolog. Rom. die 3. Septembris.*

GREGORII ELECTIO QVALIS.

Iam vero in hunc vnum Gregorium conuersi oculi omnium erant, vtpote qui ceteris omnibus vitæ sanctitudine, claritudine generis, scientia, atque vsu rerum præstaret; quiq. non in Occidentali tantū orbe, sed & in Orientali quoque, vbi diu in functione legationis, D siue Apocrisarij muneris versatus fuerat, omnibus optime notus, ab omnibus Pontifex expeteretur; vt quæ de ipso inferius dicēda erunt, ostendunt. Qui enim in orbis theatro præfecturæ Vrbanæ fascibus iam antea, qualis quantusve esset, innotuisset, contemptu mundi in trabea monachali magis enituit: clarior vero redditus, ex quo assumptus est in Cardinalem: sed fulgore maiore resplenduit ex legatione Constantinopoli bene perfuncta. Tot igitur splendorum radijs illustratus, etsi nollet, ac vitaret licet (quod non possit abscondi ciuitas supra montem posita) in se omnium animos traxerat & obligarat, hoc ipso potissimum tempore, cum (vt diximus tomo superiori) ingens lues Vrbem depasceretur; quo vt qui omnium esset sanctissimus eligeretur, necessitas impellebat: vrgebat vero magis, dum super Vrbem barbaricus Longobardorum gladius immineret, diraq. fames ingrueret atque sæuiret: vnde quærendus ab omnibus fuit sanctus, qui pestilentiam propulsaret; fortis, qui defenderet Vrbem; & qui esurientem populum pasceret, deligendus E pastor amator pauperum: nonnisi illud propheticum eidem occinentibus cunctis[b]: Princeps esto noster: ruina autem hæc in manu tua.] ad hoc præelectus a Deo, vt ædifices, & plantes, & dispersa colligas, atque infirma consolides. quæ cuncta ipse nauiter (vt suo loco dicemus) impleuit, atque abundantius præstitit.

[b] *Isai. 3.*

ADVERSVS INVASORES ROM. ECCLESIAE IMMVNITATIS.

At non simulac Pontifex Romanus electus est, in Petri cathedra sedit, neque sedere licuit: etenim quod sub Arianis Gothorum Regibus præsumptum diximus superioribus tomis, vt electus Pontifex, nonnisi persoluta pecunia confirmatus a Principe sedere deberet; vindicata postea Vrbe cū vniuersa Italia a Gothorum tyrannide per Iustinianum Imperatorem, non minore ille tyrannide idem ius confirmandi Romanum Pontificē, & pro confirmatione pecuniam exigendi sibi retinuit. Deplorat ista idem S. Gregorius, dum illud Psalmi pœnitentialis elucidat: Qui laudabant me, aduersum me iurabant] cum Simoniacam

A moniacam hæresim insectatur, & ait[a]: Hæc est, inquam, hæresis, quæ prima nascentis Ecclesiæ rudimenta tentauit, & ante alias hæreses prima apparuit. Cuius erroris vesania licet ex tunc damnata fuerit, postea tamen in Ecclesia germine pestifero pullulauit, nostris vero maxime temporibus malitiæ suæ virus exercuit, & totius Ecclesiæ pacem schismatica infestatione turbauit. Concitauit enim aduersus Ecclesiam Dei non solum innumerabilem multitudinem, verum etiam regiam (si fas est dicere) potestatem. Nulla enim ratio finit, vt inter Reges habeatur, qui destruit potius, quam regat Imperium; & quoscumque habere potest peruersitatis suæ socios, eos a consortio Christi efficit alienos. Qui turpissimi lucri cupiditate allectus, sponsam Christi captiuam cupit abducere, & passionis Dominicæ sacramentum ausu temerario contendit euacuare. Ecclesiam quippe, quam sui sanguinis pretio redemptam Saluator noster voluit esse liberam, hanc ipse, po-
B testatis regiæ iura transcendens, facere conatur ancillam. Quanto melius foret, si dominam suam esse agnosceret, eiq. religiosorum Principum exemplo deuotionis obsequium exhiberet, nec contra Deum fastum extenderet dominationis, a quo suæ dominium accepit potestatis? ipse est enim qui ait[b]: Per me Reges regnant. Sed immensæ cæcatus cupiditatis caligine, & diuino (vt patet) ingratus beneficio, & contra Deum fastuosus, terminos quos posuerunt patres nostri, contempto diuino timore, transgreditur, & contra Catholicam veritatem suæ furore tyrannidis efferatur.

[a] *Greg. in Psal. 4. Pœnit.*

[b] *Prou. 7.*

In tantum autem suæ temeritatem extendit vesaniæ, vt caput omnium Ecclesiarum Romanam Ecclesiam sibi vendicet, & in domina gentium terrenæ ius potestatis vsurpet: quod omnino ille fieri prohibuit, qui hanc beato Petro Apostolo specialiter commisit, dicens[c]: Tibi dabo Ecclesiam meam. Obstruatur ergo os loquentium iniqua, & C omnis hæreticorum acies obmutescat: quia nullas vires habet mendacium, quod ipsius voce veritatis inuenitur destructum.] hucusque Gregorius, qui (vt vides) Regis nomine indignum eum habet, qui Romanam Ecclesiam suis spolians iuribus & libertate, quoquo modo subiugare & sub tributo ipsam redigere conabatur: quē & contra Catholicam agere veritatem proclamat. Qui & inferius in eiusdem Psalmi expositione eo versu: Initio tu Domine terram fundasti] inter diros Ecclesiæ persecutores adnumerat Imperatorem talia præsumentem, dum ait: Quid enim Nero? Quid Diocletianus? Quid denique iste, qui hoc tempore Ecclesiam persequitur? Numquid non omnes portæ inferi?] cum tamen siue de Mauritio, siue eo qui ipsi successit, Phoca, vel Tiberio, vel Iustino, qui hos præcesserunt, Augustis (cuiusuis horum temporibus velis scripsisse Gregorium commentarium illum) omnes reperiantur fuisse fide Catholica Orthodoxi, hacq. tantum ex parte D damnandi, quod confirmationē electi in Rom. Pontificem sibi (vt vidimus) vendicarent.

[c] *Matth. 16.* PERSECVTORES ECCLESIAE QVI DICANTVR.

Tam grande malum licet Gregorius adeo sit detestatus, tolerandum tamen ipsi in tanta temporum iniquitate fuit, cum iugi bello Longobardi Italiam infestarent, Romamq. ipsam obsidione sæpe vallarent atque perstringerent: vnde periti nautæ more turgentis maris vndas haud prora findentis, sed clauo potius declinantis, electionem suam irritam reddere laborauit, sicq. anteuertere malum illud, quod sibi imminere cognosceret. Quamobrem qui clero ipsum eligenti non posset obsistere, neque resistere populo postulanti: ad vnicum illud remedium sibi confugiendum esse putauit, vt bene vtens occasione illa, & ex veneno sibi parans antidotum, ad Mauritium Imperatorem, ad quem de electione facta mittebatur a clero populoq. Romano decretum, litteras daret, quibus ipsum pluribus dehortaretur ab electionis confirmandæ sententia.

GREGOR. ELECTVS PONT. SCRIBIT AD IMP.

E Ista præsentiens Germanus[d] Præfectus Vrbis, occurrens malo, nesciente ipso Gregorio, eius ad Mauritium Augustum datas litteras intercepit; suas vero addidit ad eumdē, quibus eum certum redderet, nihil his perditissimis temporibus opportunius contingere potuisse, quam vt Gregorius nobilis genere, vita sanctissimus, scientiaq. ceteris præstans, Romanus Pontifex esset electus; rogans ipsum pariter, vt petenti clero & populo postulanti, eius confirmando electionem, annuere vellet. Quod ei perfacile fuit suadere, vtpote qui ipsum Gregorium degentem olim Constantinopoli satis perspectum habuisset, eoq. fuisset familiarissime vsus; quem & compatrem delegisset, cum genitum a se filium ab eo ex sancti lauacri regeneratione suscipi voluit[e]. Hic autem admonendum lectorem putamus, quod quem Præfectum Vrbis Ioannes diaconus Germanum nominat, aliter habet Gregorius Turonensis ex relatione sui diaconi, qui tunc in Vrbe erat: non enim Germanum dictum nomine Præfectum Vrbis fuisse, sed eumdem fuisse germanum ipsius

[d] *Ioan. diac. in Vit. S. Gregor. lib. 1. c. 39. 40.* GERMANVS AGIT PRO PONTIFICATV GREGORII.

[e] *Greg. Turon. histor. Franc. lib. 11. c. 1.*

S. Gregorij significat. sunt hæc verba ipsius: Præfectus vrbis Romæ germanus eius, anticipauit nuncium, & comprehenso disruptis epistolis, &c.] A

Degebat interea Gregorius in Vrbe securus, quod adeo efficaces se sciret dedisse litteras ad Imperatorem, quibus redderetur omnino a confirmatione suæ electionis auersus. Mihi enim & illud facile persuadeo ipsum non siluisse, quod exigeret argumentum, de tyrannice vsurpata electionis Romani Pontificis confirmatione, immo vt ingens malum detestatum esse, contestationem adiecisse, interminatumq. aduersus eum diuinum iudicium, si non sineret Romanam Ecclesiam liberam, iamdiu in seruitutem eo modo tyrannice vindicatam: vt cum Mauritius ista legisset, longe longius abhorreret vt missum a clero & populo decretum electionis probaret, eidemq. subscriberet. Haud enim æquo animo Principes, dominari alijs assueti, pati rigidos sacerdotes solent, quibus in ijs quæ ad Deum sunt, cogantur obtemperare, vel eos, si renuant, experiantur vltores. Ista, in- B quam, fretus securitate Gregorius vna cum comministris in Vrbe degebat.

Sed quomodo se habere soleret administratio Romanæ Ecclesiæ, dum qui electus erat vetabatur tyrannice ab Imperatore ea quæ sunt Pontificis munia exercere, donec accedente Imperatoris consensu, Pontificio initiari daretur: colligi facile potest ex epistola [a] Romani cleri ad Scotos reddita, cum sedes vacaret morte Seuerini Pontificis, electusq. in locum eius esset Ioannes huius nominis Quartus, sed nondum consecratus. Videre est in litteris illis, curam Romanæ Ecclesiæ non electum Pontificem solum gessisse, sed quatuor simul eiusdem Ecclesiæ ministros sacros, nempe Archipresbyterum primo loco, deinde ipsum electum, tertio loco Primicerium, quarto vero Consiliarium: apud hos enim, donec legitimus Pontifex sedere posset, cura posita erat non Romanæ tantum, sed vniuersalis totius orbis Ecclesiæ: eodemq. ordine quo recensiti sunt, in- C scribebantur eorum nomina in litteris quas scribi in diuersas prouincias contingebat; sicut positum videmus in dictis ad Scotos datis litteris, in hunc modum: Dilectissimis & sanctissimis Thomiano, &c. Hilarius Archipresbyter & seruans locum sanctæ sedis Apostolicæ, Ioannes diaconus & in Dei nomine electus, item Ioannes Primicerius & seruans locum sedis Apostolicæ, & Ioannes seruus Dei Consiliarius eiusdem sedis Apostolicæ.] ita ibi.

a Bed. histor. Angl. lib. 2. cap. 19.

Ceterum quod ad Gregorium spectat, in ipsum, veluti si confirmatus Pontifex esset, vt ab eo in tanta, in qua ob pestem ingruentem calamitate erant, remedij aliquid acciperent, intenti oculi omnium erant. Nullus enim interea sacri ordinis ministrorum existebat, qui tanto electo Pontifice, nisi eius iussione sibi aliquod arrogaret officium, præsumeretq. quoduis publicum obire munus: quamobrem inuitus in tanta rerum D & temporis necessitate cogitur ipse Gregorius, Christiana iubente charitate, ad breue spatium temporis gerere se Pontificem, seu potius pro Pontifice, in his dumtaxat, quæ ad expiationem spectarent Vrbis, ad luem videlicet ingruentem auertendam, litanias indicendo, & eisdem pio studio frequentandis, exhortationemq. ad populum, qua ad pœnitentiam prouocaret, habendo.

b Greg. Turon. lib. 10. c. 1.

CORRIGITVR ERROR DE TEMPORE HABITAE CONCIONIS.

Cum enim eadem pestis magis vrgeret (inquit Gregorius Turonensis [b]) verbum ad plebem pro agenda pœnitentia in hunc modum exorsus est: Oportebat, fratres carissimi, &c.] Sed antequam hic ipsum reddamus integre sermonem, monendus est lector, eumdem perperam relatum in ipsius Gregorij epistolarum librum vndecimum sub Indictione sexta; quod & fefellit qui nouam eiusdem Gregorij operum editionem elaborarunt, dum ad finem concionis eam habitam posuerunt sexta Indictione. præstat quidem E hac ex parte audire historicos omnes testantes dictum ab ipso Gregorio fuisse quarto Kalend. Septembris, Indictione octaua, præsenti videlicet anno: cui veritati certum est assentiri vetera exemplaria; quæ omnia si deessent, ex veritate historiæ dicta lectio magis probanda: nam cum constet eum ad populum habitum esse sermonem tempore ingruentis pestilentiæ, eamq. hoc anno contigisse, quo & Pelagius Papa obijt, assertione ipsius Gregorij certum sit, neque aliquando postea tam dire, dum Gregorius vixit, eam vexasse populum: plane impossibile est, vt ad sextam, vel aliam aliquam Indictionem referri possit. His accedit eius, qui sermoni interfuit, diaconi Turonensis testificatio, dum id factum retulit, antequam Gregorius Pontifex ordinaretur. quibus quidem omnibus cum æque omnes assentiantur, qui habitam hoc tempore eam asserunt esse orationem, cum id ipse disertis verbis insinuet, nihil est vt de ijsdem vel leuiter saltem dubitari possit.

Cum

A Cum autem eadem quæ inter epistolas ipsius Gregorij concio habetur, recitetur pariter a Gregorio Turonensi; in quibus inter se editiones discrepent, ponemus in margine. Sic enim se habet [a]:

a Greg. lib. 11. c. 2. Regist.

Oportet, fratres carissimi *, vt flagella Dei, quæ metuere ventura debuimus, saltem præsentia & experta timeamus. Conuersionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis nostri duritiam ipsa iam, quam patimur, pœna dissoluat. Vt enim, propheta teste, prædictum est [b]: Peruenit gladius vsque ad animam. Ecce enim cuncta plebs cælestis iræ mucrone percutitur, & repentina singuli cæde vastantur; nec languor mortem præuenit, sed languoris moras (vt cernitis) mors præcurrit. Percussus quisque ante rapitur, quã ad lamenta pœnitentiæ conuertatur. Pensate ergo, qualis ad conspectum districti Iudicis peruenit, cui non vacat flere quod fecit: habitatores quippe non ex parte subtrahuntur, sed pariter B corruunt, domus vacuæ relinquuntur, filiorum funera parentes aspiciunt, & sui eos ad interitum heredes præcedunt. Vnusquisque ergo nostrum ad pœnitentiæ lamenta confugiat, dum flere ante percussionem vacat. Reuocemus ante oculos mentis, quicquid errando commisimus; & quod nequiter egimus, flendo puniamus. Præueniamus faciem eius in confessione, & sicut propheta [c] admonet, leuemus corda nostra cum manibus ad Deum *. Ad Deum quippe corda cum manibus leuare, est orationis nostræ studium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profecto, dat tremori nostro fiduciam, qui per prophetam clamat [d]: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Veternosas namque Niniuitarum [e] culpas triduana pœnitentia absterfit, & conuersus [f] latro vitæ præmia etiam in ipsa sententia suæ mortis emeruit.

b Hierem. 4.
c Thren. 3.
* Dominum
d Ezech. 18.
e Ion. 3.
f Matth. 27.

Leuemus igitur corda, & præsumamus nos iam percepisse quod petimus. Citius ad pre- C cem Iudex flectitur, si a prauitate sua petitor corrigatur. Imminente ergo tantæ animadversionis gladio, nos importunis fletibus insistamus: ea nãque quæ ingrata esse hominibus importunitas solet, Iudici veritatis placet: quia pius & misericors Deus a se vult veniam precibus exigi, qui, quantum meremur, non vult irasci. hinc etenim per Psalmistam [g] dicitur *: Inuoca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & magnificabis me. Ipse ergo sibi testis est, quia inuocantibus misereri desiderat, qui monet vt inuocetur. Proinde, fratres carissimi, contrito corde & correctis operibus crastina die, primo diluculo ad Septiformem litaniam, iuxta distributionem inferius designatam, deuota * mente cum lacrymis veniamus. Nullus vestrum ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negotium agere præsumat: quatenus ad sanctæ Dei genitricis Domini ecclesiam conuenientes, qui simul omnes peccauimus, simul omnes mala quæ fecimus deploremus: vt di- D strictus Iudex dum culpas nostras nos punire considerat, ipse a sententia propositæ damnationis parcat.] hactenus sermo, idemq. dictus in ecclesia sanctæ Sabinæ in Auentino, & scriptus affixus ecclesiæ Albo, cui litaniarum ordo istiusmodi subscriptus habetur:

HORTATIO AD POENITENTIAM.

g Psal. 49.
* dicit
* deuota ad lacrymas mente

LITANIA SEPTIFORMIS DICTA.

Litania clericorum exeat ab ecclesia beati Ioannis Baptistæ.
Litania virorum ab ecclesia beati martyris Marcelli.
Litania monachorum ab ecclesia martyrum Ioannis & Pauli.
Litania ancillarum Dei ab ecclesia beatorum martyrum Cosmæ & Damiani.
Litania feminarum coniugatarum ab ecclesia beati primi martyris Stephani.
Litania viduarum ab ecclesia martyris Vitalis.
Litania pauperum & infantium ab ecclesia beatæ martyris Cæciliæ. Facta sunt hæc in basilica sanctæ Sabinæ sub die quarto Kal. Septẽb. Indictione octaua.] hactenus ex veteri E eademq. germana lectione, ex qua recentiores emendes, in quibus (vt diximus) inconsulte nimis sexta Indictio ponitur: quando enim ista contigerint, liquido constat. Porro quam legisti Septiformem litaniam per diuersarum personarum atque locorum ordinem distinctam, apud Gregorium Turonensem aliter dispositam inuenies in hunc modum [h]:

h Greg. Turon. lib. 10. c. 1.

Clerus igitur egrediatur ab ecclesia sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani cum presbyteris Regionis sextæ.

Omnes vero Abbates cum monachis suis ab ecclesia sanctorum martyrum Geruasij & Protasij cum presbyteris Regionis quartæ.

Omnes Abbatissæ cum congregationibus suis egrediantur ab ecclesia sanctorum martyrum Marcellini & Petri cum presbyteris Regionis primæ.

Omnes infantes ab ecclesia sanctorum martyrum Ioannis & Pauli cum presbyteris Regionis secundæ.

Omnes vero laici ab ecclesia sancti protomartyris Stephani cum presbyteris Regio- A
nis septimæ.

Omnes mulieres viduæ ab ecclesia S. Euphemiæ cum presbyteris Regionis quintæ.

Omnes autem mulieres coniugatæ egrediantur ab ecclesia sancti martyris Clementis cum presbyteris Regionis tertiæ. Vt de singulis ecclesijs exeuntes cum precibus ac lacrymis ad beatæ Mariæ semper Virginis genitricis Domini Dei nostri Iesu Christi basilicam congregemur: vt ibi diutius cum fletu ac gemitu Domino supplicantes, peccatorum nostrorum veniam promereri valeamus. Hæc eo dicente, congregatis clericorum cateruis psallere iussit per triduum, ac deprecari Domini misericordiam. De hora quoque tertia veniebant vtrique * chori psallentium ad ecclesiam clamantes per plateas Vrbis, Kyrie eleison.] hæc Gregorius, quæ accepit a suo diacono tunc in Vrbe morante. Sed vnde ista diuersitas? non aliunde puto, quam quod cum non semel eiusmodi indictæ B
fuerint litaniæ, proq. diuersitate dierum, diuersæ affigerentur in ecclesia inscriptiones, singulæ diebus singulis: ex alia ipsarum alterius diei Gregorij diaconus descripserit, & ex alia alius retulerit inter epistolas. Pluries eo tempore celebratas esse eiusmodi litanias diuersis diebus, & processum quoque fuisse ad sancti Petri basilicam, constat ex veteribus Ritualibus. Subdit vero idem Gregorius Turonensis:

Asserebat autem diaconus noster qui aderat, in vnius horæ spatio, dum voces plebs ad Dominum supplicationis emisit, octoginta homines ad terram corruisse, & spiritum exhalasse. Sed non destitit sacerdos tantus prædicare populo, ne ab oratione cessarent.] hucusque de his Gregorius, quæ (vt dictum est) accepit a suo diacono: qui cum eumdem Gregorium sacerdotem nominet, plane declarat ipsum iam ex diacono fuisse presbyterum ordinatum, sed haud diu ante: nam inferius idem Gregorius: Ab hoc etiam dia- C
conus noster reliquias sanctorum (vt diximus) sumpsit, dum adhuc in diaconatu Gregorius degeret.] hæc ipse.

Habent veteres Rituales libri (vt vidimus) vltimis litanijs esse processum ad basilicam Apostolorum principis Petri, atque ab eodem Gregorio sanctam imaginem Deiparæ magna veneratione delatam: fuisse autem illa traditur, quæ hactenus extat in basilica S. Mariæ ad Præsepe, & a populo honorifico cultu frequentatur: eam tunc a S. Gregorio in processione delatam, Ordo Romanus, quem pluribus exemplaribus Vaticana bibliotheca custodit, affirmat: quibus maior proculdubio adhibenda fides est, quam cusis haud pridem Venetijs. Tunc vero & mirandum illud accidisse tradunt, vt cum peruenisset procedendo Gregorius ad molem Hadriani Tiberi adiacentem, in signum reconciliati numinis, visus fuerit Angelus nudatum gladium in vaginam reponere, eoq. symbolo mor- D
bum cessasse significare voluisse, quemadmodum (vt superius ex eodē Gregorio [a] dictum est) per sagittas visas cælitus lapsas idem fuerat diuinitus præmonstratus. Sic itaque in tempore concitatæ diuinæ iracundiæ (vt scriptū est [b]) Gregorius factus est reconciliatio, cum auerterit ipse diuinam indignationem a populo: cuius rei gratia in litanijs illis, quæ annua celebritate in Ecclesia antiquo vsu recurrunt pro omnibus auertendis malis, idem Gregorius preces indixit cum gratiarum actione pro tanto accepto diuinitus beneficio. Extat eius indictionis formula, quam hactenus inter ipsius Gregorij epistolas asseruatam hic tibi legendam proponimus: sic enim se habet [c]:

Solemnitas annuæ deuotionis nos, filij dilectissimi, admonet, vt litaniam, quæ Maior ab omnibus appellatur, solicitis ac deuotis debeamus, auxiliante Domino, mentibus celebrare; per quam a nostris excessibus, eius misericordiæ supplicantes, purgari ali- E
quatenus mereamur. Considerare etenim nos conuenit, dilectissimi, quam varijs continuisq. calamitatibus pro nostris culpis & offensionibus affligamur, & qualiter cælestis pietatis nobis subinde medicina subueniat. Sexta igitur feria veniente, a Titulo beati Laurentij martyris, qui appellatur Lucinæ, egredientes, ad beatum Petrum Apostolorum principem Domino supplicantes cum hymnis & canticis spiritualibus properemus; vt ibidem sacra mysteria celebrantes, tam de antiquioribus, quam de præsentibus beneficijs pietati eius, in quantum possumus, referre gratias mereamur.] hæc Gregorius de lue cessante gratiarum referens actionem. Verum non sic pestis penitus cessauit, vt omnino extincta fuerit, licet maxima ex parte vis eius repressa sit; vt quæ dicentur, ostendent.

Sed quid ipse post hæc? non quidem secundum illud de ignauis atque superbis antiquitus vsurpatum prouerbium, In prœlio cerui, in pace leones: sed e conuerso, se leonem

* vndique

DIVERSAE LITANIAE HABITAE.

ANGELVS SVPER MOLEM HADRIANI VISVS.

[a] *Greg. dialog. lib. 4. c. 36.*

[b] *Eccles. 44.*

[c] *In Regist. in princ. Ind. 10.*

IN MAIORI LITANIA GRATIARVM ACTIONES ADDITAE.

DE FVGA GREGORII.

A nem in prœlio exhibuit, prodigens vitam ipsam, stansq. ante omnes in prima acie primus in tanto discrimine militabat intrepidus: & vbi pax, conciliato numine, reddita est, tamquam ceruus sibi timens, fugam arripuit, latibula captans, cum scilicet litteræ Imperatoris de confirmatione eius electionis Romam delatæ fuerunt; quod ijsdem ferme diebus accidit. Sed quid de his primo Turonensis Gregorius habeat, hic reddamus: Cum, inquit [a], latibula fugæ præpararet, capitur, trahitur, & ad beati Apostoli Petri basilicam deducitur, ibiq. ad Pontificalis gratiæ officium consecratus, Papa Vrbi datus est. Sed nec destitit diaconus noster, nisi ad Episcopatum eius de Portu rediret, & qualiter ordinatus fuerit, præsenti contemplatione suspiceret.] hæc ipse. Verum de eius occulta fuga habet ista Ioannes diaconus [b]: Quia, inquit, palam egredi portas ciuitatis non
B poterat, a negotiatoribus exponendum se, dissimulato (vt fertur) habitu, callidus impetrauit: siluarum saltus expetijt, cauernarum latibula requisiuit. In quibus dum ab omnibus summa solicitudine quæreretur, indicio columnæ fulgidæ super se iugiter e cælo dependentis agnoscitur, capitur, trahitur, & apud beati Petri Apostolorum principis templum Pontifex consecratur.] hæc de fuga, inuentione, & consecratione Gregorij Ioannes: quæ quidem omnia & ex ipsius Gregorij Papæ scriptis fidem aliquam sibi vendicant.

Etenim dum per apologiam ad Ioannem Rauennatem Episcopum, qui ipsum ob eam causam incusarat, in præfatione libri curæ pastoralis ad eum scripta se excusat, hæc habet [c]: Pastoralis curæ me pondera fugere delitescendo voluisse, benigna, frater carissime, ac humillima intentione reprehendis, &c.] De signo autem diuinitus ostenso, quod dictum est a Ioanne, ipse ex epistola ad Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum fidem aliquam sibi sumit, dum ista habet [d]: Ego quoque qui indignus ad locum regi-
C minis veni, infirmitatis meæ conscius, secretiora loca petere aliquando decreueram: sed superna mihi indicia * aduersari conspiciens, iugo Conditoris subdidi ceruicem cordis, hoc præcipue perpendens, quia quælibet occulta loca sine Dei gratia animam saluare non possunt, &c.] Idemq. ad Natalem Episcopum Salonitanum his verbis [e]: Quia diuinis iudicijs * non poteram resultare, necessario mentem meam parti lætiori reuocaui.] ita Gregorius, cum conceptum ex sua creatione mærorem deponere ac penitus propulsare eo argumento studeret, quod scilicet ita Deo placitum esse, signis haud dubijs cognouisset. Quæ igitur adeo mirandis præostensa est signis ordinatio, celebrata hoc anno, tertio Nonas Septembris, eadem veluti sacrosancta, annis singulis in Ecclesia repetenda, consignata tunc publice fuit in Romanæ Ecclesiæ tabulis; quæ & in vniuerso Catholico orbe solemnis hactenus perseuerat. Ceterum etsi pendenda ab ipso Gre-
D gorio fuerit Imperatori eadem pecuniæ quantitas, quæ a prædecessoribus Gothorum temporibus exacta est: haud tamen in crimen adduci potuit, quasi redemptum pecunia Pontificatum obtinuerit: etenim electio (vt dictum est) legitime facta illi contulit Pontificatum, non Imperatoris confirmatio tyrannice vsurpata, quæ pecunia licite redimi potuit, cum non redimeretur ea Pontificatus, sed executio muneris, eo modo (quod aliter non liceret) ab illata vexatione se liberando.

Ordinatus igitur S. Gregorius Summus Pontifex, mox creditū sibi populum, vt optimus pastor, Dei verbo alere aggressus, in eadem S. Petri basilica primam ordine positā habuit homiliā, qua pluribus præsentis temporis deplorauit ærumnas: etenim accidere visum est tunc temporis secundum illud Ioelis [f]: Residuum erucæ comedit locusta, residuū locustæ comedit bruchus, residuum bruchi comedit rubigo.] Siquidem alia plura post pestem se-
E cuta sunt mala: nam cum adhuc apud basilicam Vaticanā ordinatus Pontifex Gregorius resideret, ventis vehementibus concussa ciuitate, quæ vetustate infirma erant ædificia solo prostrata sunt: addita his fuere mala alia recentia & instantia, quibus tū Italia premebatur vbique, tum Roma ipsa dirius vexabatur. quo factum est, vt crederetur extrema mundo dies iudicij imminere: cuius rei gratia idem Gregorius Pontifex mense Nouembri habens eam in eadem basilica sancti Petri ad populum homiliam in illam Euangelij lectionem, qua [g] signa aduentus sui a Domino prænunciata sunt, post alia habet ista: Pestilentias sine cessatione patimur.] & de signis præostensis futurorum malorum: Prius quam, inquit, Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cælo acies vidimus, ipsoq. qui post humani generis fusus est sanguine coruscantes.] & inferius: Ecce, fratres mei, iam cernimus, quod audiebamus: Nouis quotidie & crebrescentibus malis mundus vrgetur. Ex illa plebe innumerabili quanti remanseritis, aspicitis: & tamen adhuc quoti-

[a] *Greg. Turon. histor. Franc. lib. 10. cap. 1. in fin.*

[b] *Ioan. diac. vit. S. Gregor. lib. 1. c. 44.*

DIVINIS SIGNIS IMPEDITA FVGA GREGORII.

[c] *Greg. in præfat. lib. Pastor.*

[d] *Gregor. lib. 6. epist. 4. vet. edit.*

* iudicia

[e] *Gregor. lib. 12. epist. 20.*

* indicijs

ROMA VENTORVM VI MAGNA EX PARTE PROSTRATA.

[f] *Ioel. 1.*

[g] *Luc. 21.*

die

die flagella vrgent, repentini casus opprimunt, nouæ nos & improuisæ clades affligunt.] A
& paulo post: Nudius tertius, fratres, agnouistis, quod subito turbine annosa arbusta eruta, destructæ domus, atque ecclesiæ a fundamentis euersæ sunt. Quanti ad vesperum sani atque incolumes acturos se in crastinum aliquid putabant, & tamen nocte eadem repentina morte defuncti sunt, in laqueo ruinæ deprehensi? Sed considerandum est nobis, dilectissimi, quod ad hæc agenda inuisibilis Iudex venti tenuissimi spiritum mouit, vnius procellam nubis excitauit, & terram subruit, casura tot ædificiorum fundamenta concussit. Quid ergo Iudex ipse facturus est, cum per semetipsum venerit, & in vltionem peccatorum ira eius exarserit, si portari non potest, cum nos per tenuissimam nubem ferit? In iræ eius præsentia quæ caro subsistet, si ventum mouit, & terram subruit, & concitauit aera, & tot ædificia strauit?]

Fuerant hæc omnia iam antea a S. Benedicto prænunciata, cum S. Sabinum Episcopum B
Canusinum alloqueretur ea quæ ipse S. Gregorius recitat verbis istis [a]: Roma a Gentilibus non exterminabitur, sed tempestatibus, coruscis turbinibus, ac terræmotu fatigata in semetipsa marcescet. Cuius prophetiæ mysteria nobis facta sunt luce clariora: qui in hac Vrbe dissoluta mœnia, euersas domos, destructas ecclesias turbine cernimus; eiusq. ædificia longo senio lassata, quia ruinis crebrescentibus prosternantur, videmus.] hæc Gregorius. Sed his malis alia addebantur, nempe Longobardorum foris vrgentium metus, & pauor intus ex ijs qui tunc erant Vrbis custodiæ milites mancipati, accensa discordia: de quibus idem Gregorius in epistola ad Paulum Scholasticum post Pontificatum initum tertia ordine scripta ista habet [b]: Veniente autem viro magnifico domno Maurentio Cartulario, ei quæso in Romanæ vrbis necessitate concurrite: quia hostilibus gladijs foris sine cessatione confodimur, sed seditione militum interno periculo grauius C
vrgemur.]

Imminebat insuper hoc anno dira fames; cuius rei causa ipse Gregorius, simulac ordinatus est Pontifex, e Sicilia frumentum vehendũ curauit, vt patet ex secunda ordine data epistola ad Prætorem Siciliæ ipso mense Septembri, inchoante nona Indictione; vbi inter alia [c]: De qua re curam gerite: quia si quid minus huc transmittitur, *frumenti petiti videlicet*, non vnus quilibet homo, sed cunctus simul populus trucidatur.] Sic igitur non tam sedem Pontificiam, in qua sederet, visus est Gregorius consecutus, quam conscendisse iactatam omni ex parte turbinibus nauem, atque dimotus e sede quietis vocatus ad bella, durosq. labores subeundos, & graues perpetiendas ærumnas. Hinc ipse ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum scribens quartam ordine epistolam, inter alia habet ista [d]: Quia vetustam nauem vehementer confractam indignus ego infirmusq. suscepi: D
vndique enim fluctus intrant, & quotidiana ac valida tempestate quassatæ putridæ naufragium tabulæ sonant: per omnipotentem Deum rogo, vt in hoc mihi periculo orationis vestræ manum porrigatis: quia & tanto enixius potestis exorare, quanto & a confusione tribulationum, quas in hac terra patimur, longius statis.] hæc Gregorius pressus angustijs vndique gemens ac dolens.

Verum quo magis increbrescere vidit mala, eo fortius ad ea superanda animi virtute surrexit, & tantum abfuit vt illis succumberet, vt ea omnia potentissime superans, visus sit tot immensos fluctus, Christi confisus verbo qui vocauerat, sicco vestigio pertransisse; vt diceret cum Apostolo [e]: In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur.] Quanta enim fuerit animi tranquillitate inter tot fluctus atque procellas, ex eo quisque facile poterit intelligere, dum (vt ipse testatur in epistola ad Leandrum Episcopum Hi- E
spalensem [f]) hoc ipso exordio Pontificatus sui, tamquam si summo otio frueretur, curisq. omnibus vacuus, solitarius detineretur monastica cellula, præclarissimum illud de Pastorali cura commentarium elaborauit, ea occasione accepta, quod (vt dictum est) Ioannes Rauennas Episcopus ipsum litteris arguisset, quod pastoralem curam, delitescendo, fugere voluisset. qua in re imitatus est Magnus Gregorius Gregorium Nazianzenum: sicut enim ille eadem ex causa scripsit de sua fuga apologeticum, quo sublimem periculosamq. eiusmodi spiritualem præfecturam ostendens, se haud insipienter fugisse monstraret: ita hic noster suæ fugæ defensionem parans, simul ostendit periculum, pariterq. docuit, quales esse debeant, qui in Episcopos assumuntur, & quo modo qui assumpti sunt se gerere in regimine ipso, atque insuper quo modo docere alios debeant, & ad sui cognitionem eosdem redire demum oporteat. Qua in re non apologiam tantum de fuga sua visus est scribere

[a] *Greg. dialog. lib. 2. c. 15.* DE VRBIS CLADE PRAEDICTIO.

[b] *Gregor. lib. 1. epist. 3.*

PENVRIA VRBEM VEXAT.

[c] *Gregor. lib. 1. epist. 2.*

[d] *Gregor. lib. 1. epist. 4.* STATVS ECCLESIAE ROMANAE HVIVS TEMPORIS.

[e] *2. Cor. 4.*

[f] *Gregor. lib. 4. epist. 46.*

QVA OCCASIONE GREG. SCRIBIT LIBRVM CVRAE PASTORALIS.

A scribere, sed pastor ipse pastorum pascere eos primum omnium voluisse, vnde & daretur eis optime sibi subditos curare greges; memor nimirum, primum omnium incumbere ex Domini [a] iussione, sicut Petro, ita & successoribus eius, labantes confirmare fratres. [a] *Luc. 22.*

Scribens igitur de cura pastorali volumen, nihil aliud visus est operatus, quam in eminentissima omnium cathedra sublimis positus docere voluisse omnes qui essent in toto Christiano orbe pastores, necnon eos qui eisdem postea futuris sæculis in eodem munere pastorali essent substituendi Episcopi successores, Ita plane, cum ad Synodos celebrandas postea conuenerunt Episcopi, hoc ipsum (vt suo loco dicetur) ingenue professi sunt. Sed quanta id animi demissione, procul abhorrens a fastu, Gregorius ipse præstiterit, eius accipe verba, cum perorat: Ecce, inquit, bone vir, reprehensionis meæ necessitate compulsus, dum monstrare qualis esse debeat pastor inuigilo, pulchrum depinxi hominem
B pictor fœdus, aliosq. ad perfectionis littus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor.] hæc ipse: qui eo se vinculo arctius obstringere voluisse videtur, vt quæ alios scribendo docuisset, primus ipse opere implere satageret, exemplar sibi optimi pastoris velut in tabula pictum ob oculos ponens, vt se ipsum in eamdem imaginem transformaret.

Ceterum quod ad ipsius Gregorij scripta pertinet, plane ea admiranda cognosces, si in eis non folia tantum, sed qui insint fructus velis attente perspicere, atque percipere. Tulit infelicissima conditio sæculi huius, vt inter barbaros barbarismis luculenta repleta Latinitas, & solœcismorum obducta carie fuerit Romana lingua: vt pene miraculum habitum sit, Gregorium inter tot tenebras aliquo illucescere potuisse fulgore. Sed cœpta iam prosequamur. DE S. GREGORII SCRIPTIS IVDICIVM.

Cum autem meditaretur ista Gregorius, ipso suæ sedis exordio, pati coactus est in-
C gruentia vndique gratulantium agmina: Importuna sane narratio in luctu musica [b]] quod cogat Christiana charitas [c] gaudere cum gaudentibus. Magis vero exulcerabant animum eius illi, qui cum spirituales essent, vt conscij eius animi & instituti, aliter iudicare deberent, æque vt ceteri gestire gaudio viderentur. Hinc ipse ad Paulum Scholasticum his primis ordinationis suæ diebus scribens, hæc ait [d]: Quicquid mihi ex honore sacerdotalis officij extranei arrident, non valde penso: de vobis autem mihi hac ex re arridentibus non minime doleo, qui desiderium meum pleniſſime scitis, & tamen profecisse me creditis. Summus enim mihi profectus fuerat, si potuissem implere quod volui; si voluntatem meam, quam dudum cognitam habetis, perficere optatæ quietis perceptione valuissem.] alludens ad fugam, quam frustra captasset, scribit hæc ad Paulum Scholasticum Siciliæ Præfectum, cum successorem ab Imperatore accepisset Leonem Exconsulem: [b] *Eccli. 22.* [c] *Rom. 12.* [d] *Gregor. lib. 1. epist. 3.* DOLOR DE ALIENO GAVDIO.

D quo tempore idem S. Gregorius [e] ad curandum Ecclesiæ Romanæ patrimonium in Sicilia misit Petrum subdiaconum, cui & in mandatis dedit, vt interesset Concilijs ab omnibus Episcopis eius insulæ annis singulis conuocandis. sed ad eumdẽ Petrum paulo post litteras [f] dedit, cum ipse vendicare vellet Romanæ Ecclesiæ fundum quemdam, præcipiens, vt si quadraginta annis absque intermissione possessio illius continuata esset, nulla fieret possessori molestia; nolens vti priuilegio a Iustiniano Ecclesiæ Romanæ concesso centum annorum, ne exordia Pontificatus sui aliorum lacrymis auspicaretur. [e] *Gregor. lib. 1. epist. 1.* [f] *Gregor. lib. 2. epist. 9.*

Dum in his esset, nec quem deuorarat ex suis ærumnis conceptum mærorem digerere omnino posset, eo magna sæpe regurgitante amaritudine animi, gemens & dolens, vnde sibi malum quo angebatur prouenisse sciebat, eo conuersus, grauius questus est, cũ amicis expostulans, quod apud Imperatorem non intercessissent, vt de sua electione decretum GREGORII CVM AMICIS EXPOSTVLATIO.
E irritum redderetur. Hoc argumento ab eo scriptæ sunt litteræ ad Ioannem Episcopum Constantinopolitanum & alios: ad ipsum enim in primis hæc habet [g]: Si charitatis virtus in proximi dilectione consistit, & sic diligere proximos sicut nos iubemur: quid est quod me beatitudo vestra non ita sicut se diligit? Quo enim ardore, quo studio Episcopatus pondera fugere volueritis, scio: & tamen hæc eadem Episcopatus pondera ne mihi deberent imponi, non restitistis. Constat ergo, quia non me sicut vos diligitis, qui illa me voluistis onera suscipere, quæ vobis imponi noluistis.] Sunt complures eiusdem Gregorij epistolæ ad diuersos datæ, quibus luget miserrimum quem putabat animæ suæ statum, in quem sub honoris specie se videret esse coniectum: dignæ quidem omnes quæ ab omnibus legerentur, verum ob prolixitatem vitandam eas hic reddere prætermittimus: ne tamen ieiunum omnino lectorem dimittamus, satis sit hic referre quam hoc ipso sui Pontificatus initio scripsit ad sororem Imperatoris, nomine Theoctistam, pietate, sicut & generis [g] *Gregor. lib. 1. epist. 4.*

neris claritudine insignem feminam; qua quidem, qui intus laterent, animi fluctus aperit; ait enim post eius exordium [a]: A

[a] Gregor. lib. 1. epist. 5.

DEPLORAT GREGORIVS SVAE VITAE STATVM.

Sub colore Episcopatus ad sæculum sum reductus: in qua, *cura scilicet pastorali*, tantis terræ curis inseruio, quantis me in vita laica nequaquam deseruisse reminiscor. Alta enim quietis meæ gaudia perdidi, & intus corruens, ascendisse exterius videor: vnde me a Conditoris mei facie longe expulsum deploro. Conabar nãque quotidie extra mundum, extra carnem fieri; cuncta phantasmata corporis ab oculis mentis abigere, & superna gaudia incorporaliter videre; & non solum vocibus, sed medullis cordis mei ad Dei

[b] Psal. 26. speciem anhelans, dicebam [b]: Tibi dixit cor meum: Quæsiui vultũ tuum: &, Vultum tuum Domine requiram. Nihil autem in hoc mundo appetens, nihil pertimescens, videbar mihi in quodam rerum vertice stare; ita vt in me pene impletum crederem, quod pollicente Domino, ex propheta didicissem [c]: Sustollam te super altitudines terræ. Super enim B

[c] Isai. 58. altitudinem terræ sustollitur, qui & ipsa quæ alta & glorioſa præsentis videntur sæculi per mentis despectum calcat. Sed repente a rerum vertice, tentationis huius turbine impulsus, ad timores, pauoresq. corrui: quia etsi mihi nihil timeo, eis tamen qui mihi commisi sunt, multum formido.

Vndique causarum fluctibus quatior, & tempestatibus deprimor; ita vt recte dicam: Veni [d] in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Redire post causas ad cor desidero, sed ab eo cogitationum tumultibus exclusus redire non possum. Ex hoc ergo mihi longe factum est, quod intra me est: ita vt obedire nequeam propheticæ voci, qua dicitur [e]: Redite præuaricatores ad cor. Sed stultis pressus cogitationibus solummodo exclamare compellor [f]: Cor meum dereliquit me. Contemplatiuæ vitæ pulchritudinem velut Rachelem [g] dilexi, sterilem, sed videntem ac pulchram, quæ etsi per quietem suam minus ge- C

[d] Psal. 68. GREGORII AERVMNAE IN CVRA PASTORALI.

[e] Isai. 46.

[f] Psal. 39.

[g] Genes. 29. nerat, lucem tamen subtilius videt. Sed quo iudicio, nescio, Lia mihi in nocte coniuncta est, actiua videlicet vita, fœcunda, sed lippa, minus videns, quamuis amplius pariens: Sedere ad pedes Domini cum Maria festinaui, verba oris eius percipere: & ecce cum Martha compellor in exterioribus ministrare, & erga multa satagere. Expulsa a me (vt credidi) legione dæmonum, volui obliuisci quos noui, ad Saluatoris pedes

[h] Marc. 5. quiescere: & ecce mihi nolenti atque compulso dicitur [h]: Reuertere in domum tuam, & annuncia quanta fecerit tibi Dominus. Sed quis inter tot terrenas curas valeat Dei miracula prædicare, cum iam mihi difficile sit saltem recolere? pressus enim in hoc * onere

* honore

[i] Psal. 72. tumultu sæcularium negotiorum, ex eis me esse video, de quibus scriptum est [i]: Deiecisti eos, dum alleuarentur. Neque enim dixit: Deiecisti eos, postquam alleuati sunt: sed, dum alleuarentur: quia praui quique dum temporali honore suffulti, foris videntur sur- D

[k] Psal. 36. gere, intus cadunt. Alleuatio ergo ipsa ruina est: quia dum gloria falsa subnixi sunt, a gloria vera euacuantur.

Hinc iterum dicit [k]: Deficientes vt fumus deficient. Fumus quippe ascendendo deficit, & sese dilatando euanescit. Sic videlicet fit, cum peccatoris vitam præsens felicitas comitatur: quia vnde ostenditur vt altus sit, inde agitur vt non sit. Hinc rursum scriptum est [l]: Deus meus pone illos vt rotam. Rota quippe ex posteriori parte attollitur, & in anterioribus cadit. Posteriora autem nobis sunt bona præsentis mundi, quæ relinquimus: anteriora autem sunt æterna & permanentia, ad quæ vocamur, Paulo attestante,

[l] Psal. 82.

[m] Philip. 3. qui ait [m]: Quæ retro sunt oblitus, in ea quæ sunt priora me extendens. Peccator ergo cum in præsenti vita profecerit, vt rota ponitur, qui in anterioribus corruens, ex posterioribus eleuatur: nam cum in hac vita gloriam percipit quam relinquit, ab illa cadit quæ E

[n] Iob 36. post hanc venit. Et quidem multi sunt, qui sic exteriores prouectus regere sciunt, vt per eos nequaquã interius corruant. Vnde scriptum est [n]: Deus potentes non abijcit, cum

[o] Prou. 1. & ipse sit potens. Et per Salomonem dicit [o]: Et intelligens gubernacula possidebit. Sed mihi hæc difficilia sunt, quia & valde onerosa: & quod mens sponte non recipit, congrue non disponit. Ecce sereniſſimus dominus Imperator fieri simiam leonem iussit. Et quidem pro iussione illius vocari leo potest, fieri autem leo non potest: vnde necesse est, vt omnes culpas & negligentias meas non mihi, sed suæ pietati deputet; quia virtutis ministerium infirmo commisit.] hactenus Gregorius, qui eodem quoque argumento litte-

[p] Gregor. lib. 1. epist. 6. 7. ras [p] dedit ad Narsetem Patricium, necnon alias ad Anastasium Episcopum Antiochenum: desiderantur autem litteræ scriptæ ad Imperatorem, quarum meminit in illis redditis ad eumdem Anastasium, dum ait: Præterea indico, quia a sereniſſimis dominis quantis

A tis valui precibus postulaui, vt vos, honore restituto, ad sancti Petri Apostolorum principis limina venire, & quousque Deo placuerit, hic mecum viuere concedant: quatenus dum vos videre meruero, peregrinationis nostræ tædium de æterna patria inuicem loquendo releuemus.] hæc Gregorius.

Quorum verborum sensum vt percipias, in memoriam reuocare debes, quæ de eodem Anastasio Sinaita in superiori Annalium tomo sunt dicta, ipsum nimirum resistentem Iustiniano hæresim promulgare satagenti, ab eodem fuisse Antiocheno Episcopatu dePRO ANASTASIO ANTIOCHENO EPISC. GREGORIVS LABORAT.

iectum, in locumq. ipsius subrogatum Gregorium, quem cognitum perutilem Reipublicæ constat numquam ab ea sede fuisse per successores Imperatores dimotum. Cum vero magna ob spiritualem animorum coniunctionem intercessisset inter ipsum Pontificem Romanum Gregorium & Anastasium necessitudo: illud ab Imperatore expetijt Gre-

B gorius, vt eidem Anastasio honor sedis restitueretur, sineretur tamen ad obitum vsque qui tunc sedebat Gregorius sedere, ipse vero Romam ad se Anastasius mitteretur. Verum litteras de restitutione Anastasij, licet scriptas, non tamen fuisse missas, idem Gregorius testatur in epistola ad Sebastianum Episcopum, vbi ait [a]: Præterea indico suggestionem meam ad pijssimos dominos summis precibus plenam feciſſe, vt virum beatissimum dominum Anastasium Patriarcham, concesso vsu pallij, ad beati Petri Apostolorum principis limina mecum celebraturum solemnia Missarum transmittere debuissent: quatenus, si ei ad sedem suam minime reuerti liceret, saltem mecum in honore suo viueret. sed quæ causa fuerit vt eadem scripta retinerem, præsentium lator vobis innotescet.] hæc ipse. Sed factum est diuino consilio, vt post sequentem annum ille Gregorius moreretur, thronum vero suum post vigintiquatuor annos ipse receperit Anastasius, vt suo loco dicemus.

[a] Gregor. lib. 1. epist. 27.

C Qui igitur in Orientalem Ecclesiam, mox vt creatus est Pontifex, conuertit oculos, certe quidem illis consulere, quæ proxime essent, non despexit: cum enim sciret complures Italiæ Ecclesias post tot bella tempore Gothorum illata & per Longobardos iterata penitus desolatas, earumdem propensiorem curam gessit: quamobrem [b] Minturnensem Ecclesiam non clero tantum, sed & populo destitutam, Formianæ illi proxime inhærenti coniunxit, in qua tunc fuisse venerandum corpus sancti Erasmi martyris tradit. Verum & Formiana postea pariter desolata, in proximum locum ad mare positum natura loci munitum, Caietam dictum, tam sedes, quam martyris pignora sunt translata. Sed & hoc pariter anno, Ecclesia Populonensi in Tuscia, cuius fuerat Episcopus sanctus Cerbonius, sacris destituta ministris, Rosellano Episcopo, vt eam curare deberet, litteris iussit, quarum est exordium [c]: Peruenit ad nos, quod Populonensis Ecclesia ita sit sacerdotis of-

CONSVLIT GREG. ECCLESIIS DERELICTIS.

[b] Gregor. lib. 1. epist. 8.

[c] Gregor. lib. 1. epist. 15.

D ficio destituta, vt nec pœnitentia decedentibus ibidem, nec baptisma possit præstari infantibus, &c.] Ex quibus duo ista percipias in Ecclesia Catholica seruari solita, nimirum vt nemo Fidelium adultorum absque pœnitentia, ipso sacramento videlicet pœnitentiæ per sacerdotem impertiendo, ex hac vita migrare sineretur, neque infantes coalescere absque baptismo permitterentur. Hæc sui Episcopatus exordio: de reliquis autem Ecclesijs collapsis, & vt licuit restitutis, vel alijs commendatis, sequentibus annis pro temporis ratione dicturi sumus.

Sed maius negotium illud totis viribus suscipiendum ipsi fuit, vt schismate diuisa membra capiti iungeret: hoc enim anno idem Gregorius conatus est schismaticos illos ob Tria capitula (de quibus sæpe tomo superiori dictum est) ab Ecclesia Romana separatos communioni Catholicæ restituere. Erant [d] ex eis nonnulli Neapoli degentes, qui qui-

[d] Gregor. lib. 1. epist. 14.

E dem quod non vt alij tumidi arrogantia & auersione superba se ab Ecclesia Romana seSCHISMATICI QVOMODO A GREGORIO RECEPTI. parauerant, sed quod vererentur, ne Tria damnando capitula, aliquid facerent in præiudicium Concilij Chalcedonensis, quo prætextu alij omnes schismatici (vt suis locis est demonstratum) contra Quintam Synodum se erexerant, facilius curari potuerunt. Horum vnus, Stephanus nomine, simulac accepisset sanctissimum virum Gregorium creatum esse Romanum Pontificem, purum sincerumq. veritatis cultorem, apud quem nullum haberet accessum priuata affectio, sed studiũ veritatis: Romam veniens, ipsum conuenit, suæq. mentis ambages, animiq. dubitationem aperuit, quorum causa se ab Ecclesia separarat: illud pollicitus, reuersurum se ad fidei Catholicæ communionem, si ipse Gregorius suæ ipsius animæ susciperet in se periculum, intercederetq. sponsor & fideiussor apud Deum, vt ratum haberetur in cælo, quod ipse rediens ad communionem Romanæ Ecclesiæ in terris ageret. Quod Gregorius facere minime cunctatus est: sed & vt idem

præ-

præstaretur ab eius socijs Neapoli degentibus, litteris admonuit Demetrium his tempo- A
ribus Neapolitanum Episcopum.

SCHISMATICI VOCATI AD SYNODVM.

Vrgebat & iussio Imperatoris, vt schismatici omnes ad Ecclesiam redire deberent: cuius rei gratia scripserat Mauritius Augustus ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem, vt eos omnes Romam ad Synodum conuocaret; vt Synodali decreto ijs quæ ab ipsis reuocata essent in dubium, amotis, perfecta Ecclesiæ vnitas sanciretur. Non extant ipsæ litteræ Imperatoris, sed tantum Gregorij id habetur testificatione de his scribentis ad Seuerum Aquileiensem Episcopum iterum in schismatis errorem delapsum; vbi ad finem

a Gregor. lib. 1. epist. 16.

hæc habet [a]: Pro qua re imminente latore præsentium, iuxta Christianissimi & serenissimi rerum domini iussionem, ad beati Petri Apostoli limina cum tuis sequacibus venire te volumus: vt auctore Deo, aggregata Synodo, de ea quæ inter nos vertitur dubietate, quod iustum fuerit, iudicetur.] hæc ipse. Verum venire cum contempsisset, sede ab hosti- B
bus priuatus est, Aquileia ipsa (vt dicemus) incensa, & ipse profugus ad summam est deductus inopiam, vt stipem quæreret. Sed de his inferius.

Gregorius insuper & eos quos impietas Ariana per regiam potestatem segregauerat ab Ecclesia, quantocyus eidem Catholicæ Ecclesiæ restituendos curauit. Antharit enim Rex Longobardorum Ariana labe pollutus, eadem inficere Catholicos studens, hoc anno Paschali tempore prohibuerat Longobardorum Orthodoxorum filios in fide Catholica baptizari. Sed quid accidit? vltor Deus impietatis exurgens, hoc eodem anno, eo-

b Paul. diac. lib. 3. c. vlt.

demq. ferme die, quo sanctus Gregorius consecratus est Pontifex, nempe Nonis Septembris, ipsum ex hac vita subduxit, vt Paulus affirmat [b]. Quamobrem ipse Pontifex vt cœno impietatis mersos erueret, eiusmodi ad vniuersos Italiæ Episcopos decretum

c Gregor. lib. 1. epist. 17.

misit [c]: C

DECRETVM DE BAPTIZATIS AB ARIANIS.

Quoniam nefandissimus Antharit * in hac, quæ nuper expleta est, Paschali solemnitate Longobardorum filios in fide Catholica baptizari prohibuit, pro qua culpa eum diuina maiestas extinxit, vt solemnitatem Paschalem vlterius non videret: vestram fraternitatem decet cunctos per loca vestra Longobardos admonere, vt quia vbique grauis mortalitas imminet, eosdem filios suos in Ariana hæresi baptizatos ad Catholicam fidem concilient, quatenus super eos iram Domini omnipotentis placent. Quos ergo potestis, admonete: quanta virtute valetis, eos ad fidem rectam suadendo rapite: æternam eis vitam sine cessatione prædicate: vt cum ad districti veneritis conspectum Iudicis, possitis ex vestra solicitudine lucrum in vobis ostentare pastoris.] hæc Gregorius: quibus etiam indicatur, pestem illam, inguinariam dictam, in Vrbe cœptam, alia loca Italiæ inuasisse; quam non Italiam tantum esse depastam, sed & alias prouincias, constat. D

* Antharis

PESTIS IN HISPANIA ET GALLIA.

Peruasisse enim Hispaniam atque Galliam eamdem inguinariam pestem, Gregorius Turonensis affirmat, dum ait [d]: Nauis ab Hispania vna cum negotio solito ad portum eius appulsa ciuitatis, quæ huius morbi fomitem secum nequiter deferebat: de qua cum multi ciuium diuersa mercarentur, vna confestim domus, in qua octo animæ erant, hoc contagio interfectis habitatoribus, relicta est vacua. Nec statim hoc incendium luis per domos spargitur totas, sed interrupto certi temporis spatio, ac velut in segetem flamma accensa, vrbem totam morbi incendio conflagrauit.] Quid autem Rex Guntheramnus pietate insignis ad eamdem luem auertendã præstiterit, ne reliquas Galliæ ciuita-

d Greg. Turon. hist. Franc. lib. 9. c. 22.

e Greg. eod. lib. c. 21.

tes adiret, idem auctor superius ita narrat [e]: Ipse autem Rex (vt sæpe diximus) in eleemosynis magnus, in vigilijs atque ieiunijs promptus erat. Nam tunc ferebatur Massilia a lue

GVNTHERAMNVS REX PESTEM PIETATE PROPVLSARE STVDET.

inguinaria valde vastari, & hunc morbum vsque ad Lugdunensem vicũ Octauum nomine E
fuisse celeriter populatũ. Sed Rex ac si bonus sacerdos prouidens remedia, quibus cicatrices peccatoris vulgi mederentur, iussit omnem populum ad ecclesiam conuenire, & rogationes summa deuotione celebrari, & nihil aliud in vsum vescendi nisi panem ordeaceum cum aqua munda assumi, vigilijsq. adesse instanter omnes iubet. Quod eo tempore ita gestum est: per triduum enim ipsius eleemosynæ largius solito præcurrentibus, ita de cuncto populo formidabat, vt iam tunc non Rex tantum, sed etiam sacerdos Domini putaretur, totam spem suam in Domini miseratione transfundens, & in ipso iactans cogitationes quæ superueniebant, a quo eas effectui tradi, tota fidei integritate putabat.]

Sed & quomodo etiam in eodem Rege virtus miraculorũ cognita fuerit, ita mox subdit: Celebre tunc a fidelibus ferebatur, quod mulier quædã, cuius filius quartano typo grauabatur, & in stratu anxius decumbebat, accesit inter turbas populi vsque ad tergum

Regis,

A Regis, abruptisq. clam regalis indumenti fimbrijs, in aquam posuit, filioq. bibendum dedit, statimq. restincta febre sanatus est. Quod non habetur a me dubium, cum ego ipse sæpius laruas, energia famulante, nomen eius inuocantes audierim, ac criminum propriorum gesta, virtute ipsius discernente, fateri.] hæc de his ipse Gregorius Turonensis.

Sed iam eius diaconum, quem acceptis Romæ a S. Gregorio Papa sacris reliquijs, ibi reliquimus, in Gallias redeuntem assectemur: miranda quidem ei in ipsa nauigatione contigisse videbimus: audiamus autem ipsum Gregorium eius Episcopum ista narrantem his verbis [a]: Ab hoc etiam *Gregorio Papa* diaconus noster reliquias sanctorum (vt diximus) sumpsit, dum adhuc in diaconatu degeret] viuente scilicet adhuc Pelagio, vt idem habet in commentario de gloria martyrum his verbis [b]: Sicut a diacono nostro relatum, ita gestum esse cognouimus. Hic autem diaconus a Papa vrbis Romæ Pelagio quorum-

a Greg. Turon. histor. Franc. lib. 10. c. 1.

b Greg. Turon. de glor. mart. c. 83.

B dam martyrum confessorumq. pignora accipiens, cum grandi psallentio, *psalmodia videlicet*, vel clericorum officio, ac populi immensi obsequio, vsque ad Portum deductus est.] cum autem ibidem expectans nauigandi tempus opportunum moraretur, contigisse tradit celebrari ordinationem ipsius Gregorij Papæ, eamq. vt videret, e Portu Romano eumdem diaconum redijsse. Recurrens vero rursus ad Portum: Ingressus, inquit, nauem, erectis velis, ac per illum antennæ (quæ modulum crucis gestat) apparatum extensis, flante vento, pelagus altum arripiunt.

DE DIACONO TVRONENSI CVM RELIQVIIS REMEANTE.

Qui dum nauigant, vt Massilienses ciuitatis portũ attingant, appropinquare cœperunt ad locum quemdã, de quo a littore maris lapideus mons exurgens, ac paulatim decedens, summa tenus vnda in mari distenditur. Cumq. impellente vento, carina magno impetu ferretur in præceps, vt scilicet scopulo illisa quassaretur, atque nautæ discrimen intuen-

C tes exitus, vociferarentur: diaconus eleuata cum sanctis pignoribus capsa, inuocare nomina singulorum cum gemitu & voce maxima cœpit, deprecans vt eorum virtute ab hoc periculo perituri liberarentur. Iã iamq. appropinquabat nauis (vt præfati sumus) ad scopulum: & statim in sanctorum contemplatione reliquiarum, ab ipso loco commotus cum violentia maiori ventus huic vento contrarium fluctum elisit, ventumq. aduersum repulit, ac naue in pelagus profundum reuocata, cunctos a mortis periculo liberauit: sicq. gyrata mole periculi, portum quem desiderabant, cum Domini gratia ac sanctorum patrocinio contigerunt. Erant enim reliquiæ sanctorum, *Apostolorum scilicet*, quorum sacra vestigia Domini manibus sunt abluta, cum Pauli, Laurentijque, atque Pancratij, Chrysanthi, Dariæq. virginis, Ioannis, atque alterius Pauli fratris eius, quorum certamina & palmas victoriarum ipsa caput orbis vrbs Roma deuota concelebrat.] hucusque Gregorius.

OPE SANCTORVM MARTYRVM NAVFRAGIVM VITATVR.

D Hoc eodem anno contigit Francorum motus aduersus Longobardos Galliam Cisalpinam occupantes, ab eodem Gregorio Turonensi [c] descriptus, eodem anno videlicet, quo Gregorius creatus est Pontifex: idq. ex eo colligitur, quod sequenti anno, vbi Agilulphus creatus est Rex Longobardorum [d], ad captiuos redimendos misit Agnellum Tridentinum Episcopum, vt suo loco dicetur. Franci enim simul cum Imperatore Mauritio fœdus aduersus Longobardos ineuntes, ad eos ab Italia expellendos, in Italiam descenderunt, magnumq. vbique accolis damnum intulerunt, deuastantes omnes regiones illas per quas transisse contigit; ex quibus diuinum numen aduersum se concitauerunt. Peruenientes enim in Italiam, cum non reperissent exercitum Imperatoris ex condicto aduersus Longobardos mittendum, nihil magni momenti efficere potuerunt, cum Longobardi vna cum suo Rege in munita loca se recepissent, siue in Ticinensem ciuitatem,

c Greg. Turon. histor. Franc. lib. 10. c. 3.

d Paul. diac. lib. 4. c. 4.

E vel alij ad alias munitiones confugissent. Franci vero circumquaque palantes, in prædam conuersi per trium mensium spatium, demum morbis afflicti atque consumpti, pauci cum præda quam egerant & captiuis in Gallias redire compulsi sunt. Hic finis expeditionis huius hoc anno, adhuc Rege viuente Longobardorum, de cuius obitu nuper alia occasione mentio facta est. Porro quem Antharit Gregorius Papa & alij Regem Longobardorum nominant, Turonensis Gregorius eumdem Aptacharium appellat, quem & hoc anno obijsse refert; & Paulum eius successorem vocat, quem Agilulphum dictum fuisse omnes affirmant.

Quod autem ad vinctos pertinet: quid tunc temporis admiratione maxima dignum Aruernis in Gallia acciderit, idem Gregorius subdit his verbis [e]: Apud Aruernos vero vincti carceris nocte, Dei nutu disruptis vinculis, reseratisq. aditibus custodiæ, egressi, ecclesiam ingressi sunt. Quibus cum Eulalius Comes onera catenarum addi iussisset;

e Greg. Turon. histor. Franc. lib. 10. c. 6.

vt ſuper eos ſunt poſita, extemplo ceu vitrum fragile comminuta ſunt: & ſic obtinente Auito ſancto eius ciuitatis Pontifice eruti, propriæ ſunt redditi libertati.] Quæ vero miraculum iſtud proſecuta ſit munificentia Childeberti Regis, idem pergit ſic dicere: In ſupradicta vero vrbe Childebertus Rex omne tributum tam eccleſijs, quam monaſterijs, vel reliquis clericis qui ad eccleſiam pertinere videbantur, aut quicumque eccleſiæ officium excolebant, larga pietate conceſſit. Multum enim iam exactores huius tributi expoliati erant, eo quod per longum tempus & ſuccedentium generationes, ac diuiſis in multas partes ipſis poſſeſſionibus, colligi vix poterat hoc tributum: quod hic, Deo inſpirante, ita præcepit emendari, vt quod ſuper hoc Fiſco deberetur, nec exactorem damna percuterent, nec eccleſiæ cultorem tarditas de officio aliqua reuocaret.] hæc Gregorius.

CHILDEBERTI REG. MVNIFICENTIA.

Quod rurſus ad Francorum res ſpectat, ad hoc ipſum tempus pertinet Concilium Antiſiodorenſe dioeceſanum, cui præfuit Aunacharius eiuſdem ciuitatis Epiſcopus ſolus cum Abbatibus & presbyteris eiuſdē dioeceſis: in quo plura, quæ ſtatuta fuerant in Matiſconenſi Concilio ſecundo, cui idem Aunacharius interfuit, & ſexto loco ſubſcripſit, pariter repetita eſſe reperiuntur. Habentur in eo ſanciti canones quadragintaquinque ad Eccleſiaſticam diſciplinam & monaſticam obſeruantiam retinendam ſpectantes; quorum nonnullorum etſi vſus exoleuerit, antiquitatis tamen indices remanſerunt. De quibus monendum, ne dum in duobus ex illis vigilias prohibitas legis, de ſacris intelligas, ſed quæ in priuatis domibus fieri conſueuerant, vt cum dicitur canone tertio: Non licet compenſas in domibus proprijs, nec vigilias in feſtiuitatibus ſanctorum facere.] nam & paulo poſt: Sed quicumque votum habuerit, in eccleſia vigilet. Sic & intelligas quæ habentur in eiuſdem Concilij canone quinto illis verbis: Omnino & inter ſupradictas conditiones, vigilias quas in honore Domini obſeruant, omnibus prohibemus.] quæ nimirum fiebant in domibus proprijs, admixtasq. habebant aliquas ſuperſtitiones.

CONCIL. ANTISIOD. DIOECESANVM.

Quam autem frequens eſſet hoc tempore ſacrarum vigiliarū vſus in Gallijs, illud oſtendit inter alia, quod quemlibet diem Dominicum Fideles præcedentibus nocturnis vigilijs agerent, vt docet canon primus poſterioris Concilij Matiſconenſis, cui (vt diximus) idem interfuit & ſubſcripſit Aunacharius, qui huic Synodo Antiſiodorenſi præfuit: cuius hæc ſunt verba, dū de die Dominico religioſiſsime celebrando agitur: Noctem quoque ipſam, quæ nos ſupernæ luci & immarceſcibili reddidit, ſpiritualibus exigamus excubijs, nec dormiamus in ea, quemadmodum dormitant, qui nomine dumtaxat Chriſtiani eſſe noſcuntur; ſed oremus & vigilemus operibus ſacris, vt digni habeamur in regno coheredes fieri Saluatoris.] Hæc ante annum ſtatuta in Concilio prouinciali, haud potuerunt poſt annum a diœceſano Concilio aboleri, ab eo præſertim Epiſcopo, qui (vt dictum eſt) eidem ea ſtatuenti Concilio ſubſcripſiſſet. Quinetiam in hoc ipſo Antiſiodorenſi Concilio, de quo agimus, vndecimo canone habetur de religioſe ſeruandis vigilijs Paſchatis, ne quis ſcilicet quicquam in eis poſt mediam noctem comedat.] Hæc de vigilijs oportuit admonuiſſe aduerſus eos qui putant per idem Concilium fuiſſe abrogatas.

VIGILIARVM VSVS.

Pertinet & ad antiquitatis vſum, quod eiuſdem Synodi canone trigeſimoſexto prohibetur mulier nuda manu Euchariſtiam ſumere: ſed (quod habet inferius canon quadrageſimusſecundus) præcipitur vt ad hoc opus vnaquæque mulier habeat Dominicalem ſuum, alioqui non communicet. Quid autem per Dominicalem intelligi debeat, accipe ex S. Auguſtino, qui de hoc agit ſermone centeſimo quinquageſimoſecundo de tēpore, vbi ait: Omnes viri quando communicare deſiderant, lauant manus, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, vbi corpus Chriſti accipiant.] ſubdit pluribus, quid hæc ſignificent.

DE EVCHARISTIAE SVMPTIONE.

Sed iam inuiſamus Orientis Eccleſiam, quæ miſericordia Dei non deſtituta, eodem tempore quo Occidens tanto Pontifice illuſtratur Gregorio Magno, ipſa refulget ſplendore viri ſanctiſsimi Theodori Siceotæ, qui in Galatia ex Archimandrita inuitus eſt proiectus ad Epiſcopatum Anaſtaſiopolis ciuitatis itidem in Galatia ſub Ancyrana metropoli. Scripſit res ab eo præclare geſtas quam fideliſsime, qui a puero cum ipſo coaluit Georgius presbyter atque eiuſdem monaſterij præfectus: nam in fine eius commentarij hæc ipſe: Hæc ego Eleuſius, qui & Georgius a S. Theodoro vocatus ſum, omnia, Deo adiuuante, cōſcripſi. Neque vero miraculorum ipſius expers fui, ſed ea maxime omnium expertus ſum. Cum enim parentes mei ex oppido Adigermaro oriundi diu ſimul vixiſſent, nec vllos poſſent liberos ſuſcipere, ad ſanctum virū acceſſerunt; cumq. zonas, quibus ille benedixerat, accepiſſent, ego conceptus ſum, & in lucem editus, & infans ipſi oblatus: qui & in eius monaſte-

DE S. THEODORO SICEOTA.

nasterio enutritus, a religioſiſsimo præfecto litteras didici, &c.] Qui igitur rerum mirabilium ipſius Theodori inſpector maxime fuit, eas ſinceriſſimo ſtylo memoriæ perpetuæ poſteris tradidit. Quomodo autem (quod hoc tempore Mauritij Imperatoris accidit) ad Epiſcopatum Anaſtaſiopolis tractus ſit, idem auctor narrat his verbis;

Defuncto Timotheo Anaſtaſiopolis Epiſcopo, ciues & clerici ad beatiſsimæ Ancyræ metropolis Archiepiſcopum conuenerunt, & magnum Dei ſeruum Theodorum Siceorum manſionis Archimandritam in ſanctiſſimæ Eccleſiæ ſuæ Epiſcopum efflagitarunt. Quorum ille lætatus ſtudio & voluntate, præcepit, vt eum ad ſe adducerent. Erat autem tempus quo ſanctus Theodorus in ſpelunca incluſus precationi vacabat & quieti. Acceſſerunt igitur Anaſtaſiopolis clerici & ciues ad monaſterium atque ſpeluncam, & ſupplicarunt, vt ſe paſtorem ipſis concederet. Quod ille cum ne audire quidem vellet, nedum concedere: ipſi vi quadam pia illata, eum e monaſterio extulerunt, & in lecticam coniectum abduxerunt. Cuius diſceſſu cum & monachi, & ceteri qui illic commorabantur, mæſti eſſent: vir ſanctiſsimus eos per fratrem conſolatus eſt: Omittite, inquiens, mærorem, filij: nam ſi mihi crediderit is, non dimittam vos: nihil enim eſt in terra, quod me a conſuetudine veſtra poſsit ſeparare. Ancyram igitur metropolim ingreſſus, a beatiſsimo Archiepiſcopo Paulo cum lætitia ſuſceptus eſt, & Epiſcopus conſtitutus. Viderat autem quidam in quiete ſtellam ingentem e cælo delapſam, & ſuper eccleſiam illius ciuitatis conſtitiſſe, quæ radijs ſuis tum ciuitatem ipſam, tum regiones finitimas illuſtrabat.] Probauit quidem oſtenſam viſionem euentus, cum incredibili miraculorum virtute illic vir ſanctus effulgens, toti penitus illuxit Orienti: narrat ea idem auctor, quæ nos breuitatis cauſa dicere prætermittimus. Porro ſæpe ſequentibus annis idem nobis occurret Theodorus, ſemperq. præclaris factis inſignior.

THEODORVS CREATVR EPISCOPVS ANASTASIOPOLIS.

Quod ad res bellicas ſpectat, male ſæpe pugnatum eſſe aduerſus Auares, docent Theophanis Annales: cum & certa ſpes victoriæ inſperate oblata Romanis dilabitur, amplius non reuerſura, Aduerſus item Perſas diſcordia ducum Romani exercitus nihil gloria dignum eſt actum; rebellansq. exercitus aduerſus Imperatorem, vix tandem illi paruit poſtea reconciliatus. Sed de his pluribus in Theophane.

IESV CHRISTI ANNVS 591. GREGORII PAP. ANNVS 2. MAVRITII IMP. ANNVS 6.

SEquitur Chriſti Redemptoris annus quingenteſimus nonageſimusprimus, nona Indictione: quo cum plures ſancti Gregorij Papæ res geſtæ ex epiſtolis ipſius legantur, illæ a nobis Annalibus intexentur, quæ videntur eſſe præſtantiores; cum alioqui ex ſingulis ipſarum verſibus nonniſi magna, quæcumque geſſerit, aut ſcripſerit, eſſe, quiſque prudens intelligat, ſi accurate recta iudicij lance cuncta penſauerit; atque plane digna cenſeat, vt nec vel apex omitteretur ex ſcriptis ab eo epiſtolis, qui non redderetur ijſdem Annalibus: verum affluens nimis copia ſecus agere perſuaſit; etenim præſens tomus vnius tantum Pontificis rebus geſtis implendus eſſet, nec ipſe puto ſufficeret, ſi cuncta quæ illis adnexa videntur, ijſdem pariter iungerentur. Ceterum ſunt complura, quæ licet minima eſſe videantur, magnam tamen inſinuant in Apoſtolico viro virtutem.

GREGORII EPISTOLAE QVALES.

Etenim qui contemplatione cæleſtium præferebat extra orbem hunc poſitum Angelum, & quem vniuerſalis Eccleſiæ circumſpectione aquilam volatu luſtrantem mundum quiſque iure dicere potuiſſet, dum eidem cum hæreticis vniuerſis atque ſchiſmaticis toto orbe diſperſis inge certamen eſſet, cunctæq. regendæ vniuerſalis Eccleſiæ machinæ onus incumberet; idem ipſe tamen amplitudine charitatis, & miſericordis animi immenſa latitudine, quæ etiam videntur minima minime prætermiſit: priuatorum enim ſemper intentus commodis, vt egentes leuaret inopia, mærentes animo ſolaretur, diſſidentes componeret, factus omnia omnibus, prout quiſque opus haberet, ſolicito ſtudio præſto fuit. Sunt indices eius rei litteræ ipſius hoc anno menſe Februario datæ [a] ad Anthemium ſubdiaconum in Campania, quibus ei mandauit, vt ancillis Dei Nolæ degentibus egeſtate preſſis, Paulino inſuper presbytero monaſterij S. Eraſmi, ac duobus monachis in oratorio S. Archangeli ſeruientibus præſcriptam eleemoſynam impertiret.

[a] *Gregor. lib. 1. epiſt. 23.*

Cum enim Gregorius ſubdiaconos ad Eccleſiæ Romanæ bona curanda mitteret, æque

vt ante fecerat, in mandatis illis dedit, vt pauperum curam gererent, eosq. inuestigatos scripto notatos mitterent. Quod cum ex his vnus idem Anthemius subdiaconus agere negligeret, ab eodem Gregorio obiurgatur, cũ rursus ad eum scribens, hæc ait [a]: Discedenti tibi mandauimus, & postea præceptis discurrentibus iniunxisse meminimus, vt curam pauperum gereres; & quos illic egere cognosceres, scriptis recurrentibus indicares: & vix de paucis hæc facere curasti. Volo autem, vt domnæ Paterichiæ meæ, mox vt præsentem iussionem susceperis, offeras ad calciarium puerorum solidos quadraginta, & tritici modios quadringentos; domnæ Palatinæ relictæ Vrbici solidos viginti, & tritici modios trecentos; domnæ Viuianæ relictæ Felicis solidos viginti, & tritici modios trecentos. Qui omnes simul octoginta solidi in tuis rationibus imputentur.] puto has quidem fuisse ex illis nobilibus Romanis feminis a Totila Gothorum Rege ex Vrbe pulsis cum viris suis; quibus defunctis, bonisq. deperditis, eas summa egestate laborasse. Porro eidem Palatinæ illustri feminæ, rursus litteris alijs [b] ad eumdem hoc anno datis, præberi iussit solidos triginta annuos: similiter & Pastori oculis infirmo annuos modos vigintitres & fabæ vndecim dari præcepit ab eodem Anthemio subdiacono [c]. Sed de eleemosynis hæc satis, exempli causa adducta de his quæ ad priuatarum rerum curam exactam spectare videri possunt: ex quibus reliqua discas, quæ in alijs prouincijs, potissimum vero in Vrbe idem Gregorius erga pauperes ageret.

a Gregor. lib. 1. epist. 37.

PAVPERIBVS ACCVRATE PROSPICIT GREGORIVS.

b Gregor. lib. 1. epist. 57.

c Gregor. lib. 1. epist. 65.

Quod autem ad publica Ecclesiæ vniuersalis negotia spectare videtur: idem Gregorius hoc eodem anno mense Februario, more maiorum, Synodalem epistolam (ita eam appellat ipse superius [d]) dedit ad Orientalis Ecclesiæ Patriarchas: qua cum primum ipse pastorum pastor, quales re vera debeant esse pastores, pluribus quam accuratissime doceat; quid insuper credere recte debeant, vt communione Catholica & Apostolica perfruantur, insinuat. Erat autem (vt sæpe vidimus) illud in more, vt simul ac quis Romanus creatus esset Pontifex, vicinis collectis Episcopis, Synodum ageret, in qua se esse fidei Catholicæ custodem tenacissimum declararet, ex eaq. Synodo epistola Synodalis transmitti soleret ad absentes vniuersi orbis Episcopos, potissimũ vero ad præcipuarum Ecclesiarum Patriarchas: quod quidem S. Gregorius more maiorum egregie præstitit, dictam scribens epistolã, cuius eiusmodi inscriptus titulus reperitur [e]: Gregorius Ioanni Episcopo Constantinopolitano, Eulogio Alexandrino, Gregorio Antiocheno, Ioanni Hierosolymitano, & Anastasio Patriarchæ Antiocheno a paribus.] Cur autem hic nominari contingat duos Patriarchas Antiochenos, Gregorium, & Anastasium, superius dictum est. Sed quod a paribus scriptum dicatur, non sic velim accipias, vt pares eos esse dignitate significare Gregorius Papa voluerit, quos ex Concilij Nicæni canone satis sciret esse distinctos. At non puto exemplum vnum ad omnes esse missum simul; sicq. accidisse, vt cum quatuor vnius epistolæ inuenta sint exemplaria, satis fuerit visum librario nomina simul iungere, a pariq. addere, quo significaret, eamdẽ ad eos quatuor æque missam: sed primo loco ponendum Ioannem putarit, quem ob regiam ciuitatem clariori videret fulgere splendore, existimans antiquitus constitutum sedium ordinem & prærogatiuam iam antiquatam. Quod vero ad ipsam spectat epistolam, omissis ceteris quæ muneris sacerdotalis eminentiam exprimunt; ea tantum quæ ad fidem Catholicam spectant, tamquam totius ædificij fundamentum, hic breuiter, vt scripta habentur, sunt recensenda.

d Gregor. lib. 1. epist. 4.

e Gregor. lib. 1. epist. 24.

DE EPISTOLA SYNODALI S. GREGORII.

Præterea, inquit, quia corde [f] creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem: sicut sancti Euangelij quatuor libros, sic quatuor Concilia susc ipere & venerari me fateor; Nicænum scilicet, in quo peruersum Arij dogma destruitur; Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur; Ephesinum etiam primum, in quo Nestorij impietas iudicatur; Chalcedonense vero, in quo Eutychetis Dioscoriq. prauitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrima approbatione custodio.] Quod vides, lector, cubitalibus (vt aiunt) litteris probatum a sancto Gregorio poni Chalcedonense Concilium: id scias velim scite prudenterq. factum occasione schismaticorum asserentium damnantes Tria capitula, ac Quintam Synodum profitentes, labefactare ipsum sacrosanctum Chalcedonense Concilium. Pergit vero Gregorius: Quia in his, *quatuor Concilijs videlicet*, velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura consurgit: & cuiuslibet vitæ atque actionis existat quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur, tamen extra ædificium iacet.

f Rom. 10.

PROFESSIO CATHOLICAE FIDEI S. GREGORII.

Quintum quoque Conciliũ pariter veneror: in quo epistola quæ Ibæ dicitur, erroris plena re-

na reprobatur: In quo Theodorus, personam mediatoris Dei & hominum in duabus substantijs separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur: & in quo scripta quoque Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur.] Sunt hæc illa Tria capitula ab Orthodoxis damnata, quorum causa totum inuersum sæpe vidimus orbem. Rursum vero ne horum damnatione videretur carpere idem sacrosanctum Concilium Chalcedonense, generali hac, quam subdit, sententia satisfacit: Cunctas vero quas præfata veneranda Concilia personas respuunt, respuo: quas venerantur, amplector: quia dum vniuersali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut soluere quos ligant, aut ligare quos soluunt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. Quisquis vero prædictarum Synodorum fidem tenet, pax ei sit in Deo Patre per Iesum Christum Filium eius, qui cum eo viuit & regnat consubstantialiter Deus in vnitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum. Amen.] hactenus ad eos Gregorius.

DE QVINTA SYNODO ET TRIBVS CAPITVLIS.

Porro ad eumdem Anastasium Antiochenum alias priuatas litteras [a] dedit, in quibus rationem pariter reddidit, cur ad eum sicut ad alios scripserit, cũ non sederet in Ecclesia Patriarcha, subrogato iam diu ante Gregorio, dicens in fine: Præterea sicuti Patriarchis alijs, vel Patribus, ita & Synodicam vobis epistolam direxi: quia apud me semper hoc estis, quod ex omnipotentis Dei munere accepistis esse, non quod voluntate hominum putamini non esse.] Addidit & litteris donum, nempe claues S. Petri: ait enim ad finem epistolæ: Amatoris vestri beati Petri Apostoli vobis claues transmisi, quæ super ægros positæ, multis solent miraculis coruscare.] Sed & ad Andream [b] virum insignem itidem clauem misit habentem intus de eiusdem S. Petri catenis limaturam: nam ad finem epistolæ eadem quæ superius ferme verba habet, cum ait: Præterea sanctissimam clauem a S. Petri Apostoli corpore vobis transmisi, quæ super ægros multis miraculis solet coruscare: nam etiam de eius catenis interius habetur. Eædem igitur catenæ, quæ illa sancta colla tenuerunt, suspensæ, colla vestra sanctificent.] Totidem habet etiam verba in epistola ad Ioannem Exconsulem Patricium & Quæstorem, cum illi idem munus impertitur: hic enim quo plus ceteris Gregorium diligebat, eo solicitius procurauerat apud Imperatorem, vt delectus Pontifex probaretur. Ad quem inter alia Gregorius [c]: Vobis quidem omnipotens Deus, qui bono animo fecistis, bona æterna retribuat: sed me a tanto loci huius periculo, qualiter voluerit, absoluat: quia sicut peccata mea merebantur, non Romanorum, sed Longobardorum Episcopus factus sum, quorum synthiciæ * spathæ sunt, & gratia pœna.] hæc idcirco Gregorius, quod vniuersa Italia gente esset Longobardorum repleta, quæ fera & dura ex beneficijs effici soleret truculentior.

a Gregor. lib. 2. epist. 25.

b Gregor. lib. 1. epist. 29.

CLAVES DE SEPVLCHRO S. PETRI GREGORIVS AD DIVERSOS MITTIT.

c Gregor. lib. 1. epist. 30.

*sissitiæ, *id est*, sodalitates, *ex voce Græca*.

Quod vero ad claues spectat e corpore S. Petri (vt ait) mitti solitas: quoniam frequens est eadem ad diuersos pietatis ergo mitti munera ab ipso S. Gregorio, hic tibi repetenda opportune videntur, quæ de ijsdem clauibus superiori tomo ex Gregorio Turonensi sunt recitata ex commentario de gloria martyrum, vbi post alia hæc addit [d]: Multi enim & claues aureas ad reserandos cancellos beati sepulchri, *Principis Apostolorum videlicet*, faciunt, qui eas ferentes pro benedictione priores accipiunt, quibus infirmitatem tribulantium medentur: omnia enim fides integra præstat.] Quanta vero & quam miranda consueuerit Deus per huiusmodi claues operari miracula, elicita etiam ab hostibus testimonia suo loco superius recensuimus: quanta præterea ex sudarijs sepulchro admotis, quæ brandea, siue palliola, aut sanctuaria dicta reperies, miracula manare solerent, ex vtroque Gregorio satis superius dictum est.

DE VSV CLAVIVM SEPVLCHRI S. PETRI.

d Greg. de glor. mart. lib. 1. c. 28.

Laborans interea Gregorius Papa in ministerio pastorali, solicitus erat oppressiones Episcoporum subleuare: quod enim sciret Blandum [e] Hortensem Episcopum detineri a Romano Exarcho Rauennæ, vt eũ e manibus illius vindicaret, iussit vt in causa eius cogeretur Synodus, & deponeretur, si obnoxius criminibus repertus fuisset; sin secus, in suam restitueretur Ecclesiam. Non solũ enim criminalia Episcoporũ iudicia procul aberat vt a Præfectis iudicarentur, sed quæque alia minora si haberent ipsi Præfecti aduersus Episcopos, nonnisi per Episcopos iudicari ipsimet petere consueuerant, vt constat ex eiusdẽ Gregorij epistola ad Malchum [f] Episcopum in Dalmatia data. Sicubi autẽ audiret siue clericos siue laicos a Præpositis afflictari, continuo illis præsto esse non destitit: eiusmodi plane argumẽti est epistola [g] ad Gennadiũ Patriciũ Exarchum in Africa, cũ accepisset illic a Theodoro Magistro militum subditos male haberi: de quo etiã reprimendo scripsit [h] ad Honoratum diaconum.

e Gregor. lib. 1. epist. 32.

OPPRESSOS EPISC. SVBLEVARE CVRAT.

f Gregor. lib. 1. epist. 36.

g Gregor. lib. 1. epist. 37.

h Gregor. lib. 1. epist. 47.

Solicitum vero eumdem Gregorium semper super Episcopos inuigilasse, vt animarum A saluti ijdem inuigilarent, plane declarat perbreuis eius epistola ad Proiectitium Narnien-
a Gregor. lib. 2. epist. 2. sem Episcopum data hoc anno, mense Septembri, verbis istis [a]:

QVID EPISCOPI TEMPORE PESTIS.

Peruenit ad nos, peccatis imminentibus, in ciuitate vestra Narniensi mortalitatem omnino grassari: quæ res nos nimis afflixit. Quamobrem salutantes fraternitatem tuam modis omnibus suademus, vt a Longobardorum, siue Romanorum, qui in eodem loco degunt, admonitione, siue exhortatione, nulla ratione cessetis, & maxime a Gentilium & hæreticorum, vt ad veram rectamq. fidem Catholicam conuertantur. Sic enim aut diuina misericordia pro sua eis forsitan conuersione & in hac vita subueniet; aut, si eos migrare contigerit, a suis (quod magis optandum est) transient facinoribus absoluti.] hæc ad Narniensem Episcopum Gregorius: in quo & illud mirandum, quod cum in dando effusissimus esset, in accipiendo continentissimus semper extitit. Est de his dignum exem- B
b Gregor. lib. 1. epist. 64. plum in ipsius litteris ad Felicem Messanæ in Sicilia ciuitatis Episcopum, in quibus inter alia hæc habet [b]: Nobis de cetero ne quid transmittere debeas, inhibemus. Et quo-
XENIA ETIAM RESPVIT GREGORIVS. niam non delectamur xenijs: Palmatianas, quas tua direxit fraternitas, cum gratiarum actione suscepimus; sed eas, ne quod exinde potuisses sentire dispendium, digno fecimus pretio venundari, & id fraternitati tuæ transmisimus singillatim.] hæc ipse.

Sed quid per Palmatianas intelligat, haud satis explicat. At obscurus locus elucidatur
c Cassiod. lib. 12. epist. 12. per Cassiodorum [c], qui in epistola ad Anastasium suadet esse intelligendum vinum ita nominatum: etenim cum pretiosa vina recenset, Palmatianum adnumerat. Sed cur ita
d Plin. lib. 14. c. 6. dictum? num ab vua Palmatia, ita a Plinio appellata [d], ex qua vinum Palmatium idem fortasse quod Palmatianum? Scimus maiores etiam ex palma arbore potationem confi-
e Hiero. epist. 2. cere consueuisse: nam S. Hieronymus ait [e]: Palmarum fructus exprimuntur in liquorem.] C
f Philostrat. in Apoll. lib. 2. Sane quidem & Philostratus in Apollonio [f] vinum ex palmarum fructibus educi testatur,
g Strabo lib. 16. & Strabo [g] in Arabia vinum ex palmis confici solitum æque adstipulatur.

Verum nequaquam de his intellexisse Gregorium puto: sed potius ex ratione loci apparet esse locutum de illo vini genere, quod dicebatur Palmatianum; de quo audi Cassiodorum: Vinum quoque, quod laudare cupiens, Palmatianum nominauit antiquitas, nos stipsim, a spiritu, sed gratum suauitate, perquire: nam licet inter vina Brutia videatur extremum, factum tamen est pene generali opinione præcipuum. Ibi enim reperitur & Gazeto par, & Sabino simile, & magnis odoribus singulare. Sed quia illud famam sibi nobilissimam vindicauit: hoc & in suo genere nimis elegans perquiratur, ne prudentia maiorum aliquid appellasse videatur improprium (*quod scilicet ob eius excellentiam nominarit Palmatianum*) Est enim suaui pinguedine, molliter crassum, viuacitate firmissimum, na- D
re violentum, candore quoque perspicuum: quod ita redolet ore ructatum, vt merito illi a palma nomen videatur impositum. Viscera defecta constringit, vulnera madida desiccat, lapsum reficit pectus; & quod vix valet implere potus arte compositus, hic naturaliter præstat infectus.] hucusque de Palmatiano vino Cassiodorus: quod pretiosum sanctus Gregorius accipere dono noluit, sed vendi fecit; & ei qui dederat, misit pretium.

Ceterum Gregorius, qui non vult ab Episcopis munera accipere, eosdem erga coe-
ORIENTALES EPISCOPI EXPVLSI ALENDI DANTVR ALIIS EPISCOPIS. piscopos pauperes monet vt sint misericordes. Etenim cum anno superiori (vt vidimus) incursione Auarum sub duce Gagano, siue Gaiano, perturbatæ essent regiones Orientis, expulsiq. Episcopi cum populis e sedibus suis, cum iussisset Imperator eosdem profugos &
h Gregor. lib. 1. epist. 43. extorres ab Episcopis Illyrici ali: id vt libenter faciant, monet eos sanctus Gregorius, datis ad ipsos his litteris [h]: E

Iobinus excellentissimus vir, filius noster, Præpositus per Illyricum, scriptis suis nobis indicasse dignoscitur, ad se sacris apicibus destinatis, iussum fuisse, Episcopos quos a proprijs locis hostilitatis furor expulerat, ad eos Episcopos, qui nunc vsque in locis proprijs degunt, pro sustentatione & stipendijs præsentis vitæ esse iungendos. Et licet ad hoc fraternitatem vestram iusio Principalis admoneat: habemus tamen maius his mandatum æterni Principis, quo ad hæc terribilius peragenda compellimur, vt non dico fratres & coepiscopos nostros, sed ipsos etiam quos nobis contrarios patimur, cum opportunitas postulat, in conferendis subsidijs necessitatum carnalium diligamus. Oportet ergo vos ad hanc rem & cælesti primitus Principi obedientes existere, & Imperialibus etiam iusionibus consentire: quatenus fratres coepiscopos q. nostros, quos & captiuitatis, diuersarumq. necessitatum angustiæ comprimunt, debeatis consolandos, conuicturos q. vobiscum in

Eccle-

A Ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere: non quidem vt per communionem Episcopalis throni dignitas diuidatur, sed vt ab Ecclesia iuxta possibilitatem sufficientiæ debeant alimenta percipere. Sic enim & proximum in Deo, & Deum in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in vestris Ecclesijs auctoritatem tribuimus; sed tamen eos vestris solatijs contineri summopere hortamur.] hucusque Gregorius de his quæ ad Episcopos pertinent.

Non defuit præterea pastorali propensiori cura sanctissimus Pontifex erga monachos, vt regulari obseruantia tenerentur: illos vero potissimum in monasterium reuocandos esse curauit, qui facti essent disciplinæ monasticæ desertores. Erat inter eos Venantius vir illu- DESERTORES ET VAGOS MONACHOS REVOCAT.
stris, Italiæ Cancellarius diuitijs præpotens, ex Deciorum familia, quocum magna ipsi in-
B tercedebat necessitudo: pater hic erat clarissimarum illarum virginum Barbaræ & Anto-
niæ, de quibus frequens mentio in eiusdē S. Gregorij litteris habetur, plures etiam ad eas-
dem datæ ab ipso reperiuntur. hunc, inquam, exmonachū litteris scriptis reuocare ad mo-
nasterium studuit; quem inter alia his admonuit [a]: In quo enim habitu fueris, recolis; & *a Gregor. lib. 1. epist. 33.*
supernæ districtionis animaduersione proposita, ad quid sis delapsus, agnoscis. Culpam
ergo tuam pensa, dum vacat; districtionem futuri iudicij, dum vales, horresce: ne tunc illam amaram sententiam audias, cum iam nullis fletibus euadas.] & inferius: Ananias pecunias Deo vouerat, quas post diabolica victus persuasione subtraxit: sed qua morte mulctatus sit, scis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, quia eos quos dederat nūmos Deo abstulit: considera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris, qui non nummos, sed te
C ipsum Deo omnipotenti, cui te sub monachali habitu deuoueras, subtraxisti. Conside-
ra iudicium Dei quod mereatur, qui semetipsum Deo vouit, continuoq. mundi desiderijs irretitus mentitus est quod vouit.] hæc & alia ad eum Gregorius: quibus suam exmonachi infelicissimi nostri temporis sententiam recognoscant, qualis erit, cum ad apostasiam etiam hæresin addiderint, ab ipsa Catholica fide discessionem. Porro Venantius nihil profecit ex sancti Gregorij litteris, ita extra monasterium vsque ad obitum perseue-
rans. Extant enim aliæ eiusdem Gregorij litteræ [b] post annos octo ad eum datæ, cum ægro- *b Greg. lib. 9. epist. 25.*
taret; aliæ [c] insuper ad Ioannem Syracusanum Episcopū de ipso iam in extremis laborante. *c Greg. lib. 9. epist. 31.*

Reperit præterea monachos qui & vxores duxissent, quos reuocandos in monasterium MONACHOS REVOCAT AD DISCIPLINAM.
studuit: bellorum enim iugis molestia fecerat monasticam obseruantiam relaxari, & mo-
nachis destitui monasteria. Ad hos corrigendos, eosdemq. suis restituendos monasterijs, quantum putas laboris insumpsisse Gregorium? id indicant eius hoc anno eo argumento datæ litteræ [d] de Siciliæ atque Cāpaniæ prouinciæ monachis. Effecerat insuper necessitas *d Gregor. lib. 1. epist. 38. 39. 40.*
D bellica, vt cum vxoribus, filiabus, atque sororibus, alijsq. feminis fugerent viri in proxi-
mas insulas Orfianam atque Palmariam & alias, vbi monachorum erant monasteria; eosq.
miserationis intuitu cum monachi suscepissent, haud leue allatum est damnum monasticæ continentiæ. Ad hæc auertenda mala idem Gregorius longe separari a feminis monachos
voluit [e] per Anthemium subdiaconum: cum & illud quoque prohibuit, ne ante decem *e Greg. lib. 1. epist. 48.*
& octo annorum ætatis tempus quis reciperetur in monasterium. Sed & quod mona-
chos itidem Gorgoniæ insulæ solutos monastica disciplina audisset, ad eos instituendos
Orosium misit [f] Abbatem, cui & erigere in insula Corsica monasterium in loco munito *f Greg. lib. 1. epist. 49. 50.*
in mandatis dedit. Quos vero sciebat in monasterijs monastice viuere monachos, ijdem
vt Deo propensiori cura vacarent, solicitudine pastorali prouidit, curauitq. vt exte-
riora negotia eorumdem monasteriorum per prudentes sæculares viros curarentur, con-
E stituto salario: ita quidem de his scripsit [g] ad Petrum subdiaconum negotia Ecclesiastica *g Greg. lib. 1. epist 67.*
curantem in Sicilia. Quos vero pauperes nouit, sed monastici instituti tenaces, eosdem
impertita elemosyna alendos curauit [h]. *h Greg. lib. 2. epist. 1.*

Qui igitur monachos vbique degentes sub regulari contineri voluit disciplina, cleri-
cos pariter ex sanctorum canonum præscripto vitam agere, componereq. mores curauit, LAVRENTIVM ARCHIDIACONVM DEPONIT.
aduersus vero contemptores Ecclesiasticam pro meritis censuram exercuit: etenim hoc
anno, mense Septembri Laurentium Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum redegit in ordi-
nem, alio in eius loco subrogato; de quo in exordio secundi eius epistolarum libri hæc
scripta leguntur: Temporibus Papæ Gregorij, Consulatus Mauritij Augusti anno se-
ptimo, depositus est Laurentius, qui primus fuerat in ordine diaconus sedis Apostolicæ,
propter superbiam & mala sua, quæ tacenda duximus: & factus est Archidiaconus Ho-
noratus coram omnibus presbyteris, & diaconibus, Notarijsque, subdiaconibus, vel cun-

cto

cto clero in basilica Aurea.] hæc ibi. Quem igitur vidisti erga monachos clementem, & in pauperes misericordem, superbientem Archidiaconum minime tolerandum putauit, secundum illud Apostoli [a]: In promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam.] atque ex sententia Petri [b], iudicium incipiendum esse ostendit a domo Domini, ab ipsa Apostolica sede, ne vilesceret, cum illud exercendum esset apud externos. Quod autem audis id factum septimo Mauritij anno, intellige illum inchoatum hoc anno, mense Augusto, quo Tiberium mori contigit. Vides re ipsa S. Gregorium perfeciſſe, quod scriptis suis vnumquemque Episcopum facere debere commonuit, nimirum quod ait [c]: Sit rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus, vt & bonis in nullo se præferat, & cum prauorum culpa exigit, potestatem protinus sui prioratus agnoscat: quatenus & honore suppresso, æqualem se subditis bene viuentibus putet, & erga peruersos iura rectitudinis exercere non formidet.] hæc in Pastorali.

a 1. Cor. 10.
b 1. Petr. 4.
c Gregor. Past. lib. 2. c. 6.

At non solum aduersus superbientem Archidiaconum Ecclesiasticæ censuræ vigorem exercuit, sed & Demetrium Neapolitanæ Ecclesiæ Episcopum hoc eodem anno sede deposuit; quibusnam autem exigentibus culpis, audi quæ scribat ad Neapolitanos [d]: Demetrius siquidem, qui nec antea Episcopus dici meruit, tantis & talibus nequitijs inuentus est inuolutus, vt si secundum suorum qualitatem facinorum iudicium sine misericordia recepisset, diuinis mundanisq. legibus durissima proculdubio fuerit morte plectendus: sed quia pœnitentiæ reseruatus, sacerdotij honore priuatus est, &c.] Iubet autem eis de successoris agere electione, cum illi Paulum quemdam Episcopum vsque ad creationem noui Episcopi ministratorem dari sibi petijssent [e].

d Greg. lib. 2. epist. 3.
e Greg. lib. 2. epist. 6.

CLERICOS REVOCAT AD DISCIPLINAM.

Quod rursum pertinet ad clericorum disciplinam, ex sacrorum canonum instituto vetuit eos cum feminis conuersari, ita inter alia scribens ad Symmachum Defensorem [f]: Præterea volumus, vt sacerdotes, qui in Corsica commorantur, prohiberi debeant, ne cum mulieribus conuersentur, excepta dumtaxat matre, sorore, vel vxore, quæ caste regenda est.] hæc ibi. Cum enim (quod sæpe dictum est) vxorati adscisserentur in clerum, non alia id fieri erat solitum ratione, quam si vxor acquiesceret caste viuere, & quem hactenus maritum nouisset, iam exinde fratrem esse cognosceret, atque inter ipsos castissima conuersatio intercederet. Dicebantur feminæ illæ presbyteræ, quæ sic interdũ conuersari cum viris suis iã sacerdotibus sinerentur (secundũ ea quæ habentur in Concilio Turonensi [g], & ipse Gregorius scribit in dicta epistola ad Symmachũ Defensorem [h]) vt tamen nulla prorsus suspicio esse posset mutuæ mixtionis. quamobrẽ ea licentia magna cautela vti solebant: vt exẽplo vel vno percipias ex ijs quæ ab ipso S. Gregorio in dialogis [i] scripta legũtur his verbis:

f Gregor. lib. 1. epist. 50.
g Concil. Turon. 2. c. 13. 14. 20.
h Greg. lib. 1. epist. 50.
i Greg. dialog. lib. 4. c. 11.

DE S. VRSINO PRESBYTERO.

Sed neque hoc silcam, quod vir venerabilis Abbas Stephanus, qui non longe ante hoc tempus in hac Vrbe defunctus est (quem ipse etiam bene nosti) in eadem prouincia Nursiæ contigisse referebat. Aiebat enim, quod illic presbyter quidam, Vrsinus nomine, commissam sibi cum magno timore Domini regebat Ecclesiam. Qui ex tempore ordinationis acceptæ presbyteram suam, vt sororem diligens, sed quasi hostem cauens, ad se propius accedere numquam sinebat; eamq. sibimet propinquare nulla occasione permittens, ab ea sibi communionem funditus familiaritatis abscciderat. Habent quippe sancti viri hoc proprium: nam vt semper ab illicitis longe sint, a se plerunque etiam licita abscindunt. Vnde idem vir ne vmquam per eam incurreret culpam, sibi etiam per illam ministrari recusabat necessaria. Hic ergo venerabilis presbyter cum longam vitæ implesset ætatem, anno quadragesimo ordinationis suæ, inardescente grauiter febre correptus, ad extrema deductus est. Sed cum eum presbytera sua conspiceret, solutis iam membris, quasi in morte distentum, si quod adhuc ei vitale spiramen inesset, naribus eius apposita curauit aure dignoscere. Quod ille sentiens, cui tenuissimus inerat flatus, quantulo adnisu valuit vt loqui potuisset, inferuescente spiritu, collegit vocem, atque erupit, dicens: Recede a me, mulier, adhuc igniculus viuit, paleam tolle. Illa igitur recedente, crescente virtute corporis, cum magna cœpit lætitia clamare, dicens: Bene veniant domini mei: Bene veniant domini mei. Quid ad tantillum seruulum vestrum estis dignati conuenire? Venio, Venio: Gratias ago, Gratias ago. Cumq. hæc iterata crebro voce repeteret: quibus hoc diceret, noti sui, qui illum circumsteterant, requirebant. Quibus ille admirando respondit, dicens: Numquid hic conueniſſe sanctos Apostolos non videtis? Beatum Petrum & Paulum primos Apostolorum non aspicitis? Ad quos iterum conuersus dicebat: Ecce venio: Ecce venio. Atque inter hæc verba animam reddidit.] hucusque Gregorius.

VISIO OSTENSA MORITVRO.

Quod

Quod insuper ad continentiam pertinet clericorum, idem S. Gregorius arctiori eam disciplina contraxit, vbi audiuit esse solutam. In Sicilia enim prauus abusus obrepserat, vt subdiaconi vxorem ducerent: quod ne penitus fieret, Pelagius Papa prædecessor Gregorij (vt vidimus) omnino vetuit, atque coniunctos separari mandauit: Gregorius autem ipse scribens [a] ad Petrum subdiaconum, prohibuit ne in posterum quis subdiaconus ordinaretur, nisi continentiam seruare Episcopo spopondisset: coniunctos autem ita manere voluit, vt nulla eis spes esset ad superiorem ordinem ascendendi, nisi ab ea quam acceperant, vxore se penitus separassent. Ex his plane refellitur, exploditurq. longe longius effictum illud pudendum mendacium, & inane commentum inter aniles fabulas illas adnumerandum, quas vetulæ, dum fusum digitis torquent, ad lucernam inter iuuenculas narrare solent, siue potius inter delirantium putes somnia recensendum: quod tamen Notuatores magno emptum pretio ad clericalem destruendum cælibatum exponunt, dum fabellam hanc ex conficta epistola nomine S. Vdalrici Augustani Episcopi ad Nicolaum Papam depromunt, his verbis conscriptam:

a Greg. lib. 1. epist. 42.

INVENTVM HAERETICORVM REFELLITVR.

Beatus Gregorius Magnus Papa primus aliquando suo quodam decreto vxores sacerdotibus ademit. Deinde paulo post cum idem Gregorius iussisset ex piscina sua pisces aliquot capi, piscatores pro piscibus sex millia capitum infantium suffocatorum repererunt. Quam cædem infantium cũ intelligeret S. Gregorius ex occultis fornicationibus vel adulterijs sacerdotum natam esse; continuo reuocauit decretum, & peccatum suum dignis pœnitentiæ fructibus purgauit.] hactenus ex dicta epistola historici [b] illi magni, demolitores Ecclesiasticæ continentiæ, vbique mendaces & impij, qui & hoc in omnibus laborasse noscuntur, vt veritatẽ mendacijs obscurent, pietatem vero blasphemijs obruant; dum & hoc ipsum fragmen vitri, non secus ac margaritum ostentant. Qui si vel leuiter veritatis amore tincti fuissent, quo maxime imbutum esse oportet historicum, & si cuncta Gregorij scripta exacte legissent, tanto viro plane erubuissent impingere tantam calumniam. Quis adeo frequens tamq. solicitus assertor cælibatus clericorum, atque Gregorius? Quis adeo eiusdem antiquæ legis Ecclesiasticæ diligens custos & vindex, vt ipse? Quot sunt de ea re ab ipso epistolæ scriptæ? Et cui magis credendum de statutis ab ipso decretis, quam eidem ipsi non semel, sed frequentius id profitenti? Quænam ratio, vt cuiuslibet quæuis assertio de Gregorio aduersus ipsum Gregorium contrarium sæpius profitentem afferri possit sine risu, & recipi sine stomacho?

FABELLA DE FILIIS SACERDOTVM.

b Magdab. cẽt. 6. c. 7. col. 388. & cent. 9. col. 540. 541. 542. & cent. 10. col. 686.

EX S. GREGORIO OMNINO REFELLITVR.

Et ne quis putet pœnituisse Gregorium etiam subdiaconis vxores adimentem (vt taceamus de diaconis atque presbyteris) quæ hoc anno de his scripsisse vidimus, eadem repetit Indictione duodecima scribens ad Leonem [c] Episcopum Catanensem: sed & in Concilio Romano habito anno decimotertio Mauritij Imperatoris, Indictione decimaquarta, canonem de his statuit verbis istis: Si quis presbyter, aut diaconus vxorem duxerit, anathema sit.] Quot insuper sunt eius epistolæ, quibus prohibet habitare [d] cum clericis feminas, illis exceptis, quas canon concedit? Quæ demum nouissima de his Gregorij sententia fuerit, vltima eius consule scripta: sed illa non prætermittas, quibus ad Augustinum [e] in Angliam missum decernendo multa respondit, & inter alia illud, ne permittat vxores ducere clericos in sacris ordinibus constitutos. Sed & quã seuerus exactor ipse fuerit pudicitiæ sacrorum ministrorum, vel ex ijsdem cognosce eius scriptis ad Augustinum, cum pollutus in somnis sacerdos ex crapula præcedenti, vt abstineat a sacri celebratione mysterij admonet. Qui cum de laicis cum vxoribus admixtis abunde agit, an Eucharistiam sumere debeant; cur de sacerdotibus vxoratis æque (vt argumentum exigit) nihil tractat; nisi quia de his quæ omnino non essent, nec dubitare quis posset? Cum igitur quæ de his fuerit semper Gregorij sententia, ex scriptis ipsius toties confirmata noscatur: quis locus vlterius potest esse adeo vanã fingentibus?

c Greg. lib. 8. epist. 34.
d Greg. lib. 1. epist. 50. lib. 7. epist. 109. & lib. 11. epist. 40.
e Greg. lib. 12. Inter. Aug. c. 2.

Sed quod vindicauimus Gregorium Papam a tanta calumnia, vindicemus modo & S. Vdalricum a supposita ipsius nomine impostura. Cusæ sunt nuper Augustæ res ab eo gestæ ex diuersis locis summa diligentia collectæ, in commentarium vnũ redactæ, in cuius præfatione disertus auctor hæc habet: Scio ad hæc impuram nescio cuius nebulonis epistolã Vdalrici aliquando nomine venditam: sed cum ea ad Nicolaum Pontificẽ scripta sit: Nicolaus autem Primus plusquam viginti annis ante Vdalricum natum fuerit mortuus, Secundus Pontificatum octogesimo & quod excurrit anno post eum mortuum inierit: ferrei sit oris oportet, qui tantum mendacium ausit asserere, plumbei cordis, cui possit impo-

imponere.] Ex his tam certis demonstrationibus exclusi ter miseri mendaciorum textores, eo confugiunt, vt alium effingant Vdalricum Episcopum Augustanum, quem nec Augustani ipsi, neque alij vel auditu norunt. Quod si tot tantæq. deessent probationes, aduersus quas nihil sit quod mendacium sibi vendicet: adhuc ex ipsius commenti contextu falsitas redarguitur: adeo vt illud Dauidicum iure vsurpari queat: Mentita est iniquitas sibi.] Quonam modo, rogo, iungi simul possunt, quæ in eadem epistola commentitia ita leguntur: Vxores sacerdotibus ademit; deinde paulo post, cum idem Gregorius iussisset ex piscina sua pisces aliquot capi, piscatores pro piscibus sex millia capitum infantiũ suffocatorum repererunt?] Quomodo, inquã, paulo post sancitum decretum potuit tale quid accidere, & non saltem plures annos oportuerit expectare, vt tot furtiui nascerentur infantes? Sed & quomodo liber aditus patere omnibus sex mille numero infantium proiectoribus potuit nocturno tempore ad piscinam: cum certum sit, piscinas illas, in quibus pisces asseruari solent, non fuisse omnibus publicas, sed optime custoditas? Siccatus ne erat Tiberis, qui interluit Vrbem, vt ea ad scelus tanta commoditate prætermissa, quæreretur ad infantium necem piscina Gregorij? Sed iam plus satis quam opus fuerit, immorati sumus in huiuscemodi verrendis quisquilijs, quæ tamquam gemmæ in suis historijs sunt a Nouatoribus collocatæ, vt ijs vecordes & oscitantes decipiant, conficiantq. more suo ex huiusmodi paleis arietes, quibus nonnisi luteos demoliantur parietes, addictos nimirum crapulis atque libidinibus homines, libenter audientes quæ voluptatibus carnis latissimam viam parent.

Sed ad Gregoriũ redeamus, qui hoc anno, ad bene instituendam in clericis Ecclesiasticã disciplinã, ad diuersos litteras dedit, quibus iussit puniri transgressores: & inter alios ad Ianuarium [a] Calaritanum Episcopũ de Liberato diacono superbo fastu diaconos Cardinales superegredi satagente: quem vltimo loco inter diaconos consistere voluit. Delinquentes præterea clericos illos, qui Venafranæ Ecclesiæ diripientes vtensilia, Iudæo vendiderant, nempe argenteos calices duos, coronas cum delphinis duas, & de alijs coronis lilia (erant vasa ista ad vsum luminariũ) insuper & pallia maiora sex, relegari mandauit ad pœnitentiam, vbi lacrymis delictum expiarent, de his scribens ad Anthemium [b] subdiaconũ. Item & epistolam [c] ad Petrum subdiaconum dedit, mandans itidem sacerdotes atque Leuitas delinquentes in monasterium tradi. At sicut delinquentes coercuit, ita digne ministrantibus bene prospexit, ne quid illis deesset: quorũ etiam infirmitate languentium [d] rationem haberi voluit, vt sicut ante, ab Ecclesia, cui seruierant, eamdem quam solebant cum sani essent, stipem acciperent. Hæc de his quæ pertinent ad Ecclesiasticam disciplinam.

Quod vero ad loca spectat, quoniam complures ob bellicas turbas contingebat Ecclesias relictas esse absque ministris, earumdem vicinis Episcopis curam mandauit, vt necessitatis causa in illis constituerentur presbyteri, qui ex more baptizarent infantes, & ex hac vita migrantibus pœnitentiam impertirent. Extant de his eius litteræ ad Episcopum Sipontinum de Ecclesia Canusina, & ad Leonem Episcopum in Corsica de Ecclesia Sagonensi. Cum & vacantes alias Ecclesias Episcopis nouorum Episcoporum electione curauit implendas, nempe Ariminensem [e], Perusinam [f], Viuanensem [g], & Neapolitanam [h], cui curandæ interim missus est Paulus. Porro eius rei praxis sic his tẽporibus se habuisse cognoscitur, vt si dissentirent eligentes, vel minus idoneos deligere perseuerarent, tunc ipse Romanus Pontifex quẽ vellet daret illis pastorem. habẽtur hæc expressa in epistola ad Seuerum [i] de electione Ariminensis Episcopi. Transtulit [k] item Episcopũ Tamitanum in Corsica ad Ecclesiam Sagonensem*, eo quod prior illa ecclesia ab hostibus penitus diruta esset. Cõplures insuper in Sicilia Ecclesias pastoribus destitutas cognoscens, quod earũ Episcopi ob crimen depositi essent, per Petrũ diaconũ iussit dari illis Episcopos, nulla contraria obstante consuetudine. Ex quibus apparet Rom. Pontificem pro libitu, suadente animarũ salute, abrogare consueuisse quasuis diuersarum Ecclesiarum antiquas consuetudines.

Quod item ad loca spectat, dedicationem diuersarum [l] ecclesiarum faciendam mandauit: haud enim fas erat, inconsulto Romano Pontifice, ecclesiam aliquam dedicare; vt patet etiam Gelasij Papæ [m] auctoritate. quod quidem non intelligendum puto in prouincijs Orientalibus Patriarchis subiectis. Cum vero dedicabantur ecclesiæ, præter alia solẽnibus ritibus exhiberi solita, peragi consueuerunt antiquæ illæ agapes, in quibus pauperes epulari solerent: at quanta illæ exhiberentur impensa, ex eodem Gregorio accipe, vbi ait: Quia cellæ ipsius tenuitas exigit debere nos in ipsa diei festiuitate concurrere: propterea

[a] Greg. lib. 1. epist. 81.
[b] Greg. lib. 1. epist. 66.
[c] Greg. lib. 1. epist. 42.
[d] Greg. lib. 2. epist. 5.
[e] Greg. lib. 1. epist. 55. 56.
[f] Gregor. lib. 1. epist. 58.
[g] Greg. lib. 1. epist. 78.
[h] Greg. lib. 2. epist. 3. 6. 7.
* Alerien sem
[i] Gregor. lib. 1. epist. 55.
[k] Greg. lib. 1. epist. 77.
[l] Gregor. lib. 1. epist. 52. 54. AGAPIS VETVS VSVS RETENTVS.
[m] Gelas. epist. 1. 6. & 27.

Apterea volumus, vt ad celebrandam dedicationem dare debeas ad erogandum pauperibus in auro solidos decem, vini amphoras triginta, annonæ modios ducentos, olei orcas duas, verueces duodecim, gallinas centum.] hæc ipse ad Petrum diaconum pro dedicatione oratorij sanctæ Mariæ, ad supplendam inopiam eius quæ dedicaretur ecclesiæ: quæ redidisse voluimus ad significandum retentum hactenus veterem vsum sacrarum agapum, in quibus vocatis pauperibus, vna simul conuiuari solerent.

Quod vero ad res pertinet Ecclesiarum, sic eas voluit custoditas, vt tamen alienum nihil ab eis possideri permitteret: hincq. accidit, vt domum cuiusdam Petronij [a], iniusto apposito titulo a Defensore Ecclesiæ vendicatam, domino suo statim restituendam mandarit. Egimus alias de huiusmodi Fiscalibus Ecclesiasticis titulis. Itemq. monuit [b] Episcopos Siciliæ, vt cauerent eos, qui sub falso nomine Defensorum Romanæ Ecclesiæ alienas prædabantur substantias. Voluit etiam, vt possessiones Ecclesiæ Tauromenitanæ [c] occupatæ ab Actionarijs Romanæ Ecclesiæ, eidem redderentur. Ceterum qui noluit aliena bona ab Ecclesiarum ministris auferri, idem magnopere cautum voluit, ne aliquo modo bona Ecclesiæ per surreptionem inuaderentur. Nam audi, quid ad Petrum diaconum missum in Siciliam ad finem scribat hoc anno [d]: Tua experientia sanctæ Ecclesiæ vtilitatem conspiciat, memor quod ante sacratissimum beati Petri Apostoli corpus potestatem patrimonij eius acceperit. Et licet hinc scripta decurrant: quod vtilitatem patrimonij impedit, fieri nullo modo permittat: quia nec nos sine ratione aliquid dedisse reminiscimur, vel dare disponimus.] Rursus vero quam fuerit rerum Ecclesiæ tenacissimus custos, vt tamen indemnitati aliorum voluerit semper esse consultum, indicant eius litteræ prolixiores datæ ad eumdem Petrum [e], dum in fine illarum eiusmodi contestationem habet: Hæc omnia solicite perlege, omnemq. illam familiarem negligentiam tuam postpone. Scripta mea ad rusticos, quæ direxi, per omnes massas fac relegi; vt sciant quid sibi contra violentias debeant defendere ex auctoritate nostra: eisq. vel authentica, vel exemplaria nostra dentur. Vide vt omnia absque imminutione custodias: quia de his quæ tibi pro seruanda iustitia scribo, ego absoluor; & tu, si negligis, obligaris. Terribilem Iudicem considera, & de aduentu illius nunc tua conscientia contremiscat, ne tunc sine causa iam timeat, cum coram illo cælum & terra tremuerit. Audisti quod volo: vide quid agas.]

Ista quidem tanta cum energia Gregorius, quod sæpe ministri, qui fideliores videri volunt, vt in Ecclesiæ arcam quid inferant, cuncta distorquent & extorquent, corradunt & corrodunt, sacrificium se Deo magnum ob id offerre putantes, sed de rapina minime Deo gratum; de quo in Ecclesiastico [f]: Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.] Quam autem ab his longe abesse voluerit suos ministros Gregorius, legas dictam epistolam, & alias id genus scriptas. Ita quidem in his quæ spectant ad contractus. In his autem quæ pertinent ad delicta, illud admonuit, vt ex delictis alienis commodum nullum Ecclesiæ Fiscus sentiret: nam quod ad laicos Ecclesiæ subditos pertinet, in eadem ad Petrum epistola hæc habet: Cognouimus etiam, quod si quis ex familia culpam fecerit, Ecclesiæ non in ipso, sed in eius substantia vindicetur.] quod improbat. Et de sacerdotibus, vel alijs clericis delinquentibus, ita inferius: De lapsis sacerdotibus & Leuitis, vel quolibet ex clero, obseruare te volumus, vt in rebus eorum nulla contaminatione miscearis: sed pauperrima monasteria require, &c.] Si enim non putarunt mittendum in corbonam Iudæi impij & auari, in his vero continentes, scilicet in pium vsum pretium sanguinis conuerterunt: quid agere decet Ecclesiam Christi? Qua de re post S. Gregorium, & aliorum decreta Pontificum, sancte pieq. & sacrosanctum Concilium Tridentinum admonuit, vt si quæ ab istiusmodi pœnæ exigantur, ipsæ sint profuturæ pauperibus.

Rursum vero ita semper comparatos voluit Ecclesiæ rerum ministros Gregorius, vt in administratione bonorum, non Ecclesiæ emolumenti tantum, sed semper ratio pauperum haberetur. Hinc ad Anthemium subdiaconum [g]: Non solum, inquit, frequentibus præceptionibus, sed etiam præsentem te sæpius me monuisse memini, vt illic vice nostra non tantum pro vtilitatibus Ecclesiasticis, quantum pro subleuandis pauperum necessitatibus fungereris, & eos magis a cuiuslibet oppressionibus vindicares.] & in fine: Iterum atque iterum experientiam tuam necessario submonemus, vt illic si quæ inter pauperes & Romanam Ecclesiam sanctam quæstiones vertuntur, omni mentis integritate discutiat

[a] Gregor. lib. 2. epist. 63.
[b] Greg. lib. 2. epist. 68.
[c] Gregor. lib. 2. epist. 71.
[d] Greg. lib. 2. epist. 70. QVALES ESSE VOLVERIT BONORVM ECCL. MINISTROS.
[e] Greg. lib. 2. epist. 42.
REDARGVITVR NIMIA AVIDITAS MINISTRORVM.
[f] Eccles. 34.
[g] Greg. lib. 2. epist. 53.

discutiat, sicq. patrimoniales vtilitates peragat, vt a benignitate iustitia non recedat.] A hæc ipse, qui nullo pacto voluit Romanam Ecclesiam cum alterius Ecclesiæ iactura locupletari, sed quam exactissime iura cuiusque peruestigari, edi, & solicita disquisitione examinari, vt videre est in litteris [a] hoc anno datis ad Laurentium Ecclesiæ Mediolanensis Episcopum de reditibus ex patrimonio in Sicilia existente, de quo extat epistola Theodorici Regis [b] data ad S. Eustorgium Mediolanensem Episcopum: sed de his iam suo loco dictum est.

[a] *Gregor. lib. 1. epist. 80.*

[b] *Apud Cassiod. lib. 2. epist. 29.*

PATRIMONIA ROM. ECCLES. IN DIVERSIS PROVINCIIS.

Habebat Romana Ecclesia locupletissima vbique toto orbe terrarum patrimonia, non in Italia solum & Sicilia, sed & in Asia, vt vidimus superiori tomo, & in Gallijs, vt suo loco dicemus, atque in Africa: Hæc vero cum iam cultorum defectu destituta pene haberentur, Gennadij Exarchi in Africa diligentia ad pristinum cultum restituta fuere: cuius rei gratia idem a Deo maxima beneficia fuit assecutus, vt ad ipsum Gennadium Patricium scribens testatur ipse S. Gregorius, nimirum ingentes diuinitus esse consecutum a Deo victorias aduersus hostes, quos pietate potius quam armis subiecisset: dignum quidem exemplum Christianis cunctis ducibus proponendum. Sed audi ipsius verba Gregorij tantum virum digno præconio prosequentis [c]: B

[c] *Gregor. lib. 1. epist. 73.*

GENNADII EXARCHI PIETAS.

Si non ex fidei merito, & Christianæ religionis gratia, tanta excellentiæ vestræ bellicorum actuum prosperitas eueniret, non summopere miranda fuerat; cum sciamus hæc antiquis bellorum ducibus fuisse concessa. Sed cum futuras, Deo largiente, victorias non carnali prouidentia, sed magis orationibus præuenitis: fit vt hoc in stuporem veniat, quod gloria vestra non terreno consilio, sed Deo desuper largiente descendat. Vbi enim meritorum vestrorum loquax non discurrit opinio? quæ bella vos frequenter appetere non desiderio fundendi sanguinis, sed tantum dilatandæ causa Reipublicæ, in qua Deum C coli conspicimus, loquitur: quatenus Christi nomen per subditas gentes fidei prædicatione circumquaque discurrat. Sicut enim exteriora vos virtutum opera eminentes in hac vita constituunt, ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia in futuram vitam cælestium gaudiorum participatione glorificant. Plurima enim pro pascendis ouibus beati Petri Apostolorum principis vtilitatibus excellentiam vestram præstitisse didicimus; ita vt non parua loca patrimonij eius proprijs nudata cultoribus, largitis Datitiorum * habitatoribus, restaurarit. Quæcumque igitur illic Christiana mente confertis, horum retributionem per spem in futuro iudicio sustinetis.] hæc Gregorius. At quænam istæ fuerint glorioſæ per Gennadium Exarchum in Africa obtentæ victoriæ, scriptorum inopia penitus remanserunt obscuræ, quæ adeo tunc clare fulserunt. Ceterum Christiani ducis pietas his & alijs eiusdem Gregorij scriptis perpetua memoria con- D signata permansit: bene enim vsus S. Gregorius tanti viri religione, & erga res Ecclesiasticas adhiberi solita diligentia, eumdem quoque litteris suis aduersus schismaticorum & hæreticorum præsumptionem erexit.

* dedititiorum

DONATISTAE INVALESCVNT IN AFRICA.

Accidit enim, vt pestis illa nefanda Donatistarum, quæ a temporibus Constantini Imperatoris inuaserat Africam, sæpe curata, numquam sanata, ita in ea prouincia inualesceret, vt non solum absque legum pœna securi ipsi degerent Donatistæ, sed & non secus atque Catholici suos ijdem haberent Episcopos, qui nec vlla ex parte Catholicis loco cederent. Quoniam igitur in prouincia Numidiæ vetus illa vigebat consuetudo, vt ille Primas eius prouinciæ diceretur Antistes, qui antiquitate ordinationis reliquos antecederet: cum inter eiusdem prouinciæ Episcopos quidam reperiretur Episcopus Donatista ceteris sede antiquior, ipse sibi primatum veluti iure veteri vendicabat. Quod E ne vllo modo fieret, sanctus Gregorius interceſſit, scribens ad eumdem Gennadium Exarchum. Sed in primis ad vniuersos Episcopos eiusdem prouinciæ Numidiæ dedit has litteras [d]:

[d] *Gregor. lib. 1. epist. 75.*

NE SINANTVR DONATISTAE PRIMATVM HABERE.

Si quando, carissimi in Christo fratres, inter virentes segetes zizaniorum quædam se infert importuna commixtio: hanc radicitus necesse est cultoris manus adimat, ne futurus fœcundæ segetis fructus possit intercipi. Et nos ergo, qui licet indigni, Dominici agri culturam suscepimus, ab omni zizaniorum scandalo ingenuam reddere segetem festinamus, quatenus ager Domini reditu abundantiori fructificet. Petijstis enim per Hilarium Chartularium nostrum a beatæ memoriæ prædecessore nostro, vt omnes vobis retro temporum consuetudines seruarentur, quas a beati Petri Apostolorum principis ordinationum initijs hactenus vetustas longa seruauit. Et nos quidem iuxta seriem relationis

vestræ

A vestræ, consuetudinem, quæ tamen contra fidem Catholicam nihil vsurpare dignoscitur, immotam permanere concedimus, siue de Primatibus constituendis, ceterisq. capitulis, exceptis his qui ex Donatistis ad Episcopatum perueniunt, quos prouehi ad primatus dignitatem, etiam cum ordo clericorum eos ad locum eumdem deferat, modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis commissæ sibi plebis tantummodo curam gerere; non autem etiam illos Antistites, quos Catholica fides in Ecclesiæ sinu & edocuit & genuit, ad obtinendum culmen primatus anteire.] Considerare ex his, lector, potes, quanta rursus in Africa increbuerit Donatistarum multitudo, cum talia tantaq. præsumerent: vt non mirum sit, si tradiderit postmodum Deus eamdem prouinciam Sarracenis. Sed pergit:

Vos ergo, fratres carissimi, admonitiones nostras zelo charitatis Dominicæ præuenite, scientes quod districtus Iudex ad examinandum deducturus est cuncta quæ gerimus, & EXHORTATIO AD NVMIDAS EPISCOPOS.
B vnumquemque nostrũ non ex prærogatiua sublimioris gradus, sed ex operum meritis approbabit. Quæso ergo, vosmetipsos inuicem alterna pace diligite in Christo, & hæreticis vel inimicis Ecclesiæ vno cordis intuitu obuiate. De proximorum animabus estote soliciti: ad fidem quos valetis prædicatione charitatis, prætenso etiam terrore futuri iudicij, suadete, &c.] Vides ex his insuper, lector, quomodo demersa iacuerit hoc tempore prostrata Ecclesia Africana, vt nemo Catholicorum reperiretur, qui aduersus schismaticos Donatistas insurgeret, nullusq. prorsus zeli S. Augustini heres existeret, vel aliorum eiusdem prouinciæ sanctorum Episcoporum, qui obijceret se pro muro domui Israel; sed æque languescerent omnes, sinerentq. ab eis Catholicos subijci; immo & (quod pro monstro habendum) eisdem, vt tales essent, aliqui etiam ex Catholicis suffragijs præsto esse non erubescerent: adeo vt opus fuerit ex eminenti Apostolicæsedis throno exclamare
C Gregorium, idq. ne fieret prohibere: cui probe visum est, torpescentes ijsdem aculeatis vrgere stimulis, atque in re tanta ad obuiandum facinori, Exarchum excitare Gennadium, ad quem eiusmodi litteras dedit, hortans eum ad excitandum Catholicos aduersus Donatistas, his verbis [a]:

[a] *Gregor. lib. 1. epist. 72.*

GREGOR. ADVERSVS DONATISTAS EXCITAT EXARCHVM.

Sicut excellentiam vestram hostilibus bellis in hac vita Dominus victoriarum fecit luce fulgere: ita oportet eam inimicis Ecclesiæ eius omni viuacitate mentis & corporis obuiare: quatenus eius ex vtroque triumpho magis ac magis eniteſcat opinio, cum & forensibus bellis aduersarijs Catholicæ Ecclesiæ pro Christiano populo vehementer obsistitis, & Ecclesiastica prœlia sicut bellatores Domini fortiter dimicatis. Notum est enim, hæreticæ religionis viros, si eis (quod absit) suppetit nocendi licentia, contra Catholicam fidem vehementer insurgere, quatenus hæreseos suæ venena ad tabefacienda (si va-
D luerint) Christiani corporis membra transfundant. Cognouimus enim, eos contra Ecclesiam Catholicam, Domino eis aduersante, colla subrigere, & fidem velle Christiani nominis inclinare. Sed eminentia vestra conatus eorum comprimat, & superbas eorum cernices iugo rectitudinis premat.

Concilium vero Catholicorum Episcoporum admoneri præcipite, vt Primatem non ex ordine loci, postpositis vitæ meritis, faciat: quoniam apud Deum non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. Ipse vero Primas non passim (sicut moris est) per villas, sed in vna iuxta eorum electionem ciuitate resideat, quatenus adeptæ dignitatis meliori negotio * resistendi Donatistis possibilitas disponatur. Ex Concilio vero Nu- * ingenio
midiæ si qui desiderarint ad Apostolicam sedem venire, permittite; & si quilibet eorum viæ contradicere voluerit, obuiate. Magna profecto excellentiæ vestræ apud Crea-
E torem gloria proficit, si per eam dispersarum Ecclesiarum potuerit societas restaurari. Cum enim largita munera ad nominis sui gloriam conspicit reuocari, tanto largiora tribuit, quanto per ea religionis suæ dignitatem viderit ampliari. Persoluentes præterea paternæ charitatis affectum, Dominum petimus, quo brachium vestrum ad comprimendos hostes forte efficiat, & mentem vestram zelo fidei velut mucronem gladij vibrantis exacuat.] hactenus Gregorius ad Exarchum.

DE ARGENTIO EPISC. FAVENTE DONATISTIS.

Non defuerunt hoc eodem anno aliæ querelæ de Africanis Episcopis conniuentibus cum Donatistis perlatæ ad Apostolicam sedem; quarum causa ad eumdem Hilarium, cuius superius mentio facta est, Gregorius scribit de conuocando in ea prouincia Concilio: scribens enim ad eum, hæc habet [b]: Feliciſſimus atque Vincentius diacones Ecclesiæ Lamigensis, oblata petitione, quæ tenetur in subditis, suggesserunt, ab Argentio eius ciuitatis Episcopo grauem se iniustitiam pertulisse, & accepto præmio Dona-

[b] *Gregor. lib. 1. epist. 82.*

 tistas

tiſtas in Eccleſijs fuiſſe præpoſitos; eumq. inter alia non leue aliud facinus, quod dici A
nefas eſt, commiſiſſe commemorant. Propterea experientiæ tuæ præſenti pagina præcepti duximus iniungendum, quatenus præfatum Epiſcopum idoneæ ſatisfactioni committere non omittas, tuaq. inſtantia in locis illis fiat ex more Concilium, & omnia ſecundum oblatæ petitionis textum canonice coram poſitis partibus ſubtili indagatione perquirantur; & quæcumque eorum iudicio fuerint terminata, te exequente, modis omnibus compleantur.] hæc Gregorius. Fuiſſe quidem Hilarium hunc Romanæ Eccleſiæ Chartularium, in Africam ea de cauſa miſſum a Gregorij prædeceſſore, ipſæ recitatæ S. Gregorij litteræ docent. Reſidebat hic in Africa non Apocriſarius, ſed Iudex Eccleſiaſticus, perſeuerauitq. illic reſidere etiam ſequentibus annis eiuſdem Gregorij Pontificatus: nam de eo ſæpe inferius mentio habetur in litteris [a] eiuſdem Gregorij in Africã miſſis.

HILARIVS CHARTVLARIVS.

a Greg. lib. 1. epiſt. 82. lib. 2. epiſt. 33. Ind. 10. lib. 10. epiſt. 32. 33.

Quodnam autem eſſet munus Chartularij (quod de his frequentiſsima ſit mentio B
in Annalibus) hic obiter declarandum. Atque primum illud intelligendum, quod quem Latini Chartularium appellabant, Græci Chartophylacem nominabant. Ceterum maioris hunc fuiſſe auctoritatis in Eccleſia Orientali, quam in Occidentali, ex ijs quæ ſcribit Theodorus in Reſponſionibus liquet. Curare hunc iudicia Eccleſiaſtica loco Pontificis, commune fuiſſe tam in Occidente, quam in Oriente, certum eſt.

CHARTVLARII MVNVS.

Verum in Oriente fuiſſe Chartularium ampliſsimæ dignitatis, abunde ſatis decet idem Theodorus [b] in Meditatis, ſiue Reſponſis: vtpote qui curaret iudicia, quæ iure Pontificatus ad Patriarcham pertinerent; vnde idem nuncuparetur os & manus Patriarchæ. Huius erat inſigne, geſtare annulum aureum, & ante pectus Patriarchale bulloteriũ inſtar Rationalis Aaronis: cui & in ipſius initiatione dabat Patriarcha in manu claues, ſummam eo ſigno collatam ſignificans poteſtatem. his accedebat, quod vti conſueuerat pileo C
auro ornato. Sed quod his omnibus præſtat, illud eſt, quod cum Chartularius ordine ſacro diaconus tantum eſſet; in publicis tamen conſeſſibus ſederet ante Epiſcopos; licet ſæpe ſed fruſtra ab Epiſcopis ea de cauſa fuerit reclamatum. Porro cum procedendum eſſet, vehebatur Chartularius mulo, qui (ſicuti Patriarcha vti ſoleret) ornatus eſſet linteo albo, tectus ipſe tiara auro conſperſa, habens ſatellitium excubitorum. Rurſum vero ipſi ſoli poſt Patriarcham catechico more populum in eccleſia docere licuiſſe, idem tradit. In iudicialibus autem, vbicumque adeſſet, perſonam repræſentabat Patriarchæ, magno inſidens tribunali, & cauſas audiens tam criminales, quam ciuiles, duodecim habens ſub ſe notarios ex ſede Patriarchali fidem habentes. Hæc & alia de eminenti Chartularij dignitate Theodorus, in ijs ſcilicet quæ ſpectant ad Conſtantinopolitanam Eccleſiam.

b Theod. Balſam. Medit. de duobus offic. Chartul. & Defect. extat lib. 7. Iuris Græc.

INSIGNIA CHARTVLARII.

Ceterum quod iſtiuſmodi Chartularij ante Epiſcopos ſederent, non id accidit in D
œcumenicis Synodis, in quibus neque ſedebant, ſed præſto erant ſuæ functioni. Etenim præerat Chartularius, ſiue Chartophylax, Chartophylacio, vnde & nomen accepit; & ex Chartophylacio promebat ſcripta, quæ in Synodo legenda eſſent. Erat ſiquidem Chartophylacium idem quod Latini Archiuum dicunt, locus ſcilicet vbi ſcripturæ publicæ ad conſeruandam perpetuam memoriam aſſeruarentur. Habes hæc pluribus expreſſa in Actionibus decimatertia & decimaquarta Sextæ Synodi. Habes præterea in Reſponſis [c] Ioannis Epiſcopi Citri, eius fuiſſe, ſigillum ſcriptis imprimere. Quod vero ſpectat ad Chartularios Romanæ Eccleſiæ: etſi eiuſdem muneris eſſent, vt iudicijs Eccleſiaſticis præſiderent, & chartarum publicarum cuſtodes eſſent: longe tamen inferioris noſcuntur fuiſſe dignitatis, quam Conſtantinopolitani. At de Chartulario ſatis, deq. cauſa Donatiſtarum hactenus. E

c Iuris Græc. lib. 5. reſp. 5.

Quem igitur vidiſti auctoritate Apoſtolica Gregorium ſcriptis ſuis inuiſiſſe Orientem, luſtraſſeq. Africam, eumdem proſequamur Gallias adeuntem. Ita plane, cui ſolicitudo vniuerſalis Eccleſiæ incumbebat, oportuit eum veluti quibuſdam pennis ferri litteris in vniuerſas Chriſtiani orbis oras. Quod enim accepiſſet, apud eos compelli violentia Iudæos ad fidem: ne id penitus fieret, ſcribens ad Virgilium Arelatenſem & Theodorum Maſsilienſem Epiſcopos, Apoſtolica auctoritate prohibuit: habet enim hæc in epiſtola hoc anno menſe Iunio ad ipſos data [d]; Plurimi ſiquidem Iudaicæ religionis viri in hac prouincia commorantes, ac ſubinde in Maſsiliæ partes pro diuerſis negotijs ambulantes, ad noſtram perduxere notitiam, multos conſiſtentium in illis partibus Iudæorum, vi magis ad fontem baptiſmatis, quam prædicatione perductos. Nam intentionem quidem huiuſcemodi & laude dignam cenſeo, & de Domini noſtri dilectione deſcendere profiteor.

PONTIFICIS ROM. CVRA TOTIVS ORBIS.

d Gregor. lib. 1. epiſt. 45.

NEIVDAEI INVITI COGERENTVR AD FIDEM.

Sed

A Sed hanc eamdem intentionem niſi competens Scripturæ ſacræ comitetur effectus, timeo ne aut mercedis opus exinde non proueniat, aut iuxta aliquid, animarum quas eripi volumus (quod abſit) diſpendia ſubſequantur. Dum enim quiſpiam ad baptiſmatis fontem non prædicationis ſuauitate, ſed neceſsitate peruenerit; ad priſtinam ſuperſtitionem remeans, inde deterius moritur, vnde renatus eſſe videbatur. Fraternitas ergo veſtra huiuſmodi homines frequenti prædicatione prouocet, quatenus mutare veterem vitã magis de doctoris ſuauitate deſiderent. Sic enim & intentio veſtra recte perficitur, & conuerſi animus ad priorem denuo vomitum non mutatur. Adhibendus ergo illis eſt ſermo, qui & errorum in ipſis ſpinas vrere debeat, & prædicando quod in his tenebreſcit, illuminet: vt pro his admonitione frequenti mercedem fraternitas veſtra capiat; & eos, quantum Deus donauerit, ad nouæ regenerationem vitæ perducat.] hæc ad dictos Galliarum
B Epiſcopos S. Gregorius. De Theodoro Maſſilienſi dicta ſunt plura tomo ſuperiori ex Gregorio Turonenſi [a], ex quo etiam apparet Virgilium haud pridem fuiſſe, viuente Theodoro adhuc, & ipſo cedente, creatum Epiſcopum Arelatenſem. Sed de Iudæis aliàs etiam vexatis in Galijs, adactiſq. ad ſuſcipiendum baptiſmum, æque ſuperiori tomo narratum eſt. De ijſdem rurſus Iudæis non perſequendis, ſed benignitate ad fidem alliciendis, dedit hoc eodem anno idem Gregorius epiſtolam ad Petrum Epiſcopum Tarracinenſem [b].

a Greg. Turon. hiſt. lib. 9. c. 29. in fin.

b Gregor. lib. 1. epiſt. 34.

Inuiſit præterea hoc anno idem Pontifex litteris ſuis Hiſpanias, prouocatus conſultatione S. Leandri Epiſcopi Hiſpalenſis. Accidere enim ex more ſolebat, vt cũ aliqua de ſacris ritibus quæſtio verteretur, licet a viris doctiſſimis quid agendum eſſet pleniſſime aſſereretur: nihilominus ea de re quid Apoſtolica ſedes definiret, rogata de his ſententia, expectaretur. Cum igitur ob Arianos (vt vidimus tomo ſuperiori) recens ad Catholicam fidem
C conuerſos in Hiſpania de trina in baptiſmo merſione controuerſia orta eſſet, & S. Leander cum alijs Epiſcopis optime reſpondiſſet: nihilominus idem voluit conſuluiſſe Romanum Pontificem, qui ad eum ita reſpondit [c]: De trina vero merſione baptiſmatis, nil reſponderi verius poteſt, quam quod ipſi ſenſiſtis: quia in vna fide nihil officit ſanctæ Eccleſiæ conſuetudo diuerſa. Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ ſepulturæ ſacramenta ſignamus; vt dum tertio infans ab aquis educitur, reſurrectio triduani temporis exprimatur. Quod ſi quis forte etiam pro ſummæ Trinitatis veneratione æſtimet fieri: neque ad hoc aliquid obſiſtit, baptizando ſemel in aquis mergere: quia dum in tribus perſonis vna ſubſtantia eſt, reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt, infantem in baptiſmate in aquam vel ter vel ſemel immergere, quando & in tribus merſionibus perſonarum Trinitas, & in vna poteſt Diuinitatis ſingularitas deſignari. Sed quia nunc vſque ab hæreticis in-
D fans in baptiſmate tertio mergebatur, fiendum apud vos eſſe non cenſeo: ne, dum merſiones numerant, Diuinitatem diuidant; dumq. quod faciebant faciunt, ſe morem noſtrum viciſſe glorientur.] hucuſque de his Gregorius, plane docens, cum hæreticis (quantum fieri poteſt) neque in bonis communicandum, cum eadem illi non bene, ſed male, diuerſa videlicet peragant intentione.

c Gregor. lib. 1. epiſt. 41.

S. LEANDRI CONSVLTATIO DE TRINA MERSIONE.

Quod vero S. Leander eumdem S. Gregorium de conuerſione Reccaredi Regis Gothorum ad fidem Catholicam vna cum gente Gothorum ijſdem litteris certiorem feciſſet: idem Pontifex ad hæc iſta: Explere autem loquendo nullatenus valeo gaudium meum, quod communem filium Reccaredum glorioſiſsimum Regem ad Catholicam fidem integerrima agnoui deuotione conuerſum. Huius dum mihi per ſcripta veſtra mores exprimitis, amare etiam quem neſcio, feciſtis. Sed quia antiqui hoſtis inſidias ſcitis,
E quoniam bellum durius contra victores proponit: nunc erga eumdem ſolertius ſanctitas veſtra euigilet, vt bene cœpta perficiat, nec ſe de perfectis bonis operibus extollat: vt fidem cognitam vitæ quoque meritis teneat; & quia æterni regni ciuis ſit, operibus oſtendat: quatenus poſt multa annorum curricula de regno ad regnum tranſeat.] hæc ipſe.

DE RECCARE-DO REGE IN PIETATE CONFIRMANDO.

Sed hic, rogo, ſiſte gradum lector, atque vna mecum conſidera, quomodo potuit accidiſſe, vt quod factum vidimus ante annos ſex, cum Reccaredus ſimul cum regno fidem quoque Catholicam propagandã ſuſcepit, hic modo Gregorius ex Leandri litteris tamquam quid nouum ſe accepiſſe demonſtret? Ex his igitur, & alijs quæ dicentur, vehemens me dubitatio angit de tempore eiuſdem regni exordij & ſuſceptæ Chriſtianæ religionis, num videlicet in Acta tertij Concilij Toletani error irrepſerit, ex cuius notata Era tempus eius regni poſitum eſt: nimirum, vt cum Concilium habitum ponatur anno quarto eiuſdem Regis, Era ſexcenteſima vigeſimaſeptima (qui eſt annus Domini quingente-

DE TEMPORE CONVERSIONIS ET REGNI RECCAREDI.

simus octogesimusnonus) necesse sit affirmare ipsum regnare cœpisse anno quingentesimo octogesimoquinto: contra vero ex dicta S. Gregorij epistola ad S. Leandrum appareat, eumdem Reccaredū haud pridem inijsse regnum, Christianamq. religionē esse professum. Huic assertioni grauissima adeo testimonia accedunt, vt opinari id liceat, veritate suadente, vel fortasse cogente: siquidem haud pridem peruenit in manus meas perbreuis historia Ioannis Biclarensis, huius temporis rerum scriptoris, qui a Iustino Iuniore Iustiniani successore sumens exordium, eamdem vsque ad octauum Mauritij Imperatoris annū propagauit. Hic, inquam, primum annum Reccaredi Regis duplici consignans chronographia, habet, ipsum regnare cœpisse, cum Mauritius Imperator annum quintum ageret in Imperio, & Gregorius Papa Pelagio successisset. Huic igitur auctori res sui temporis prosequenti quam sit consentiens dicta S. Gregorij epistola ad Leandrum, nemo non videt. His præterea accedit, quod & ea, quam æque ex veteribus monumentis scriptam accepimus, Lucæ Tudensis historia id ipsum pariter profitetur duplicis etiā testificatione chronographiæ, dum videlicet æque anno quinto Mauritij Augusti regnare cœpisse Reccaredum ponit: & addita nota Eræ id ipsum confirmat, cum obitum Leouigildi & successionem Reccaredi contigisse dicat Era sexcentesima vigesimaoctaua, anno videlicet superiori, quo scilicet de his S. Leander suis litteris S. Gregorium Papam admonuit. Hæc tibi occasione dictæ epistolæ Gregorij ad Leandrum voluimus ingessisse: Cum tamen, ne videamur omnia quæ sequuntur Toletana & alia Hispaniarum Concilia diuersa accusatione Eræ mendacis inuertere, eademq. omnia erroris redarguere, initam semel rationem temporis prosequi cogamur; quod quidem factum volumus absque præiudicio veritatis.

CONIVRATIO IN RECCAREDVM.

Quoniam vero quæ ex eodem Biclarensi a nobis citata sunt superius, non e fonte hausta, sed ab alijs per alueum ducta, haud ita integra reperimus, cum ipsam scriptam ab eo historiam nacti sumus: hic totidem verbis eadem, quæ pauca sunt, ex originario fonte reddere non pigebit: anno enim præsenti, qui & secundus ab eo ponitur regni ipsius Reccaredi, hæc breuiter habet: Quidam ex Arianis Sunna Episcopus & Segga cū quibusdam tyrannidem assumere cupientes, deteguntur. Conuicti, Sunna in exilium truditur, & Segga manibus amputatis in Galleciam exulans mittitur. Mauritius Theodosium filium, quem supra Cæsarem diximus, Imperatorem facit.] hæc de his quæ ad hunc pertinent annum sextum Mauritij Imperatoris,

ALIA CONIVRATIO IN RECCAREDVM.

Sequenti autem, quem & tertium eiusdem Regis annum numerat, septimū vero Mauritij, hæc habet: Anno septimo Mauritij, qui est Reccaredi tertius annus, Vldila Episcopus cū Gosuintha Regina insidiantes Reccaredo, manifestantur, & quod fidei Catholicæ communionem sub specie Christiana quasi sumentes proijciunt, publicantur. Quod malum in cognitionē hominum deductū, Vldila exilio condemnatur, Gosuintha vero Catholicis semper infesta vitæ terminū tunc dedit.] pergit de rebus Francorum idē ista referre:

INGENS VICTORIA HISPANORVM SVB DVCE CLAVDIO.

* Bosone

Francorum exercitus a Guntheramno Rege transmissus, Basone * duce in Galliam Narbonensem obueniunt, & iuxta Carcasonem vrbem castra metati sunt. Cui Claudius Lusitaniæ dux a Reccaredo Rege directus, obuiam inibi occurrit: cum quo congressione facta, Franci in fugam vertuntur, & direpta castra Francorum, & exercitus a Gothis cæditur. In hoc ergo certamine gratia diuina & fides Catholica, quam Reccaredus Rex in Gothis fideliter adeptus est, esse noscitur operata. Quoniam non est difficile Domino nostro, siue in paucis aut in multis detur victoria. Nam Claudius dux vix cū trecentis viris sexaginta millia fere Francorum noscitur infugasse, & maximam eorum partem gladio trucidasse. Non immerito Deus laudatur temporibus nostris in hoc prœlio esse operatus, qui similiter ante multa temporū spatia per manum ducis Gedeonis in trecentis viris multa millia Madianitarum Dei populum infestantium noscitur extinxisse.] hactenus de rebus

IVSTA CAVSA CAEDIS FRANCORVM.

tertij anni eius Regis auctor, res (vt diximus) sui temporis prosequens. In quibus illud consideratione dignum: quod etsi Guntheramnus Francorum Rex pietate insignis haberetur: tamen quod inconsulte nimis priuato indulgens affectui, aduersus Regem, qui recens Catholicam fidem ex Ariano suscepit, & alijs omnibus Gothis id ipsum agendi auctor fuit, importune valde omnes Francorum vires immittere ausus est, cui magis gratulari vt fratri in Christo debuerat, & præsto illi in omnibus esse: Deum nimis iratum iure quidem expertus fuisse videtur, victis suis omnibus per Claudium ducem, virum religiosissimum, quem (vt suo loco dicemus) S. Gregorius summis laudibus, ad eum scribens, extollit.

Sed

A Sed redeamus ad Biclarensem, qui paulo post hæc subdit: Reccaredo ergo Orthodoxo quieta pace regnanti, domesticæ insidiæ prætenduntur. Nam quidam ex cubiculo eius etiam prouinciæ dux, nomine Argimundus, aduersus Reccaredum Regem tyrannidem sumere cupiens, ita vt si posset, eum regno priuaret & vita: sed nefandi eius consilij machinatione comprehensus, & in vinculis ferreis redactus. Habita discussione, socij eius impiam machinationem confessi, condigna sunt vltione interfecti. Ipse autem Argimundus, qui regnum assumere cupiebat, primum verberibus interrogatus, deinde turpiter decaluatus, post hæc dextera amputata, exemplum omnibus in Toletana vrbe asino sedens pompizādo dedit, famulos dominis non esse superbos.] hactenus Biclarensis, octauo anno Mauritij historiæ finem imponens, a nobis hic recensita occasione S. Gregorij epistolæ ad Leandrum hoc anno scriptæ: ad quem etiam petitos mittit codices; sed quos exe-

B gerat Moralium libros ad ipsum inscriptos, quod nondum exscripti essent, cur non mittantur, excusat: misit autem postea, vt suo loco dicemus. Ex mutua illa (vt superiori tomo vidimus) consuetudine, quæ iam Constantinopoli, dum ambo ibi diuersis essent ex causis, inter ipsos intercesserat, ea est amicitia contracta, quam neque temporis longitudo, neque loci distantia delere potuerit. Quonam autem esset ipse Gregorius erga S. Leandrum animi affectu, ex postremis epistolæ verbis hæc accipe: Absente corpore, præsentem mihi te semper intueor: quia vultus tui imaginem intra cordis viscera impressam porto.]

Sed quæ hoc anno a barbaris Longobardis in Italia gesta sint, cognoscamus. Cum enim anno superiori (vt vidimus) Antharit * Rex mortuus esset; Reginaq. Theodolinda, quam nuper acceperat in vxorem a Baioariæ Rege Garibaldo (vt Paulus [a] affirmat) Longobardorum concessione Regina perseuerans, delegisset sibi virum Agilulphum du-

C cem Tauritanum, eumdemq. & nominatum Agonem, & in baptismate Paulum: idem Agilulphus Longobardorum Rex appellatus est hoc anno, mense Maio. Habet hæc omnia pluribus Paulus [b] diaconus: additq. eumdem, simulatque Rex confirmatus est, misisse Agnellum Tridentinum Episcopum in Gallias ad redimendos captiuos, qui Tridenti a Francis capti fuerant. Cum interea idem Agilulphus, debellatis occisisq. illis quos aduersarios passus esset, regnum sibi stabiliuit Italiæ: exceptis enim Roma atque Rauenna cum alijs ad eas spectantibus locis, vniuersa Italia ab Alpinis montibus Rhegium vsque Calabriæ illi parebat.

* Autharis

a Paul. diacon. lib. 3. c. 14.

AGILVLPHVS CREATVR REX LONGOBARDORVM.

b Paul. diacon. lib. 3. c. vlt. & lib. 4. c. 1.

Porro magnum a Deo per Theodolindam Reginam consecutos esse a Deo beneficium Regem ipsum & sub eo positos Longobardos, idem Paulus [c] affirmat: nimirum, cum ex Ariana perfidia conuersum esse ad fidem Catholicam, & qui erant Longobardi Gen-

D tiles, siue Ariani, eosdem redditos esse Christianos atque Catholicos. Magnum Dei consilium, dum quæ sunt infirma mundi eligit, vt confundat fortia: cum scilicet robustissimas easdemq. indomitas gentes siue Christiano siue Catholico nomini infensissimas, Francos, Gothos, & Longobardos, auitis abdicatis erroribus, per feminas ipse Deus conuerterit ad verum religionis cultum: Franci enim per Chrotildem, Gothi in Hispania per Ingundem, quæ (vt superiori tomo diximus) virum suum conuertit Hermenegildum, ex quo omnium facta est accessio Gothorum ad fidem Catholicam: & in Italia Longobardi per Theodolindam, decus & ornamentum Bauariæ Principum, fidem Christianam eamdemq. Catholicam perceperunt.

c Paul. diacon. lib. 4. c. 2.

AGILVLPHVS CONVERTITVR.

Hoc item anno sanctus Gregorius Papa dedicauit ecclesiam sanctæ Agathæ Romæ positam, quam Gothi Ariani (vt superius dictum est) sibi vsurpauerant: quæ licet, illis

E ex Vrbe Italiaq. penitus eiectis & profligatis, relicta libera fuisset: tamen quod fermento Ariano videretur esse polluta, & proinde non amplius sacra, sed execrabilis haberetur: Gregorius diuinitus inspiratus adiecit animum, vt eamdem sacris ritibus expiatam sacro cultui idoneam redderet, Deoq. sacraret. Id quidem hoc anno factum esse, ex ijs quæ ipse scripsit in dialogis anno quarto sui Pontificatus elaboratis, satis expresse patet, cum ante biennium id contigisse dicat, hoc ipso videlicet anno. Quæ autem tunc acciderint admiratione digna, ipse sic narrat [d]:

DE ECCLESIA S. AGATHAE CATHOLICIS REDDITA.

d Greg. dialog. lib. 3. c. 30.

Sed neque hoc silcam, quod ad eiusdem Arianæ hæreseos damnationem in hac quoque Vrbe ante biennium pietas superna monstrauit. Ex his quippe quæ narro, aliud populus agnouit, aliud autem sacerdos & custodes ecclesiæ se audisse & vidisse testantur. Arianorum ecclesia in regione Vrbis illa quæ Suburra dicitur, cum clausa vsque ante biennium remansisset, placuit vt in fide Catholica, introductis illuc beati Stephani &

sanctæ Marthæ martyrum reliquijs, dicari debuisset: quod factum est. Nam cum magna populi multitudine venientes, atque omnipotenti Domino laudes canentes, eamdem ecclesiam ingressi sumus. Cumq. in ea iam Missarum solemnia celebrarentur, & præ eiusdem loci angustia populi se turba comprimeret: quidam ex ijs qui extra sacrarium stabant, porcum subito intra suos pedes huc illucq. discurrere senserunt. Quem dum vnusquisque sentiret, & iuxta se stantibus indicaret: idem porcus ecclesiæ ianuas petijt; & omnes per quos transijt, in admirationem commouit, sed videri a nullo potuit, quamuis sentiri potuisset. Quod idcirco diuina pietas ostendit, vt cunctis patesceret, quia de loco eodem immundus habitator exiret. Peracta igitur celebratione Missarum, recessimus. Sed adhuc nocte eadē magnus in eiusdem ecclesiæ tectis strepitus factus est, ac si in eis aliquis errando discurreret. Sequenti autem nocte grauior sonitus excreuit, ac subito tanto terrore insonuit, ac si omnis illa ecclesia a fundamentis fuisset euersa: & protinus recessit, & nulla illuc vlterius inquietudo antiqui hostis apparuit: sed per terroris sonitum quem fecit, innotuit, quod ab eo loco, quem diu tenuerat, coactus exibat.

PVGATVR DIABOLVS, DVM CONSECRATVR ECCLESIA.

Post paucos vero dies in magna serenitate aeris super altare eiusdem ecclesiæ nubes cælitus descendit, suoq. illud velamine operuit, omnemq. ecclesiam tanto terrore ac suauitatis odore repleuit, vt patentibus ianuis, nullus illuc præsumeret intrare. Sacerdos quoque, & custodes, & hi qui ad celebranda Missarum solemnia venerant, rem videbant, ingredi minime poterant, & suauitatem mirifici odoris trahebant. Die vero alio cum in ea lampades sine lumine dependerent, emisso diuinitus lumine, sunt accensæ. Post paucos iterum dies, cum expletis Missarum solemnijs, extinctis lampadibus, custos ex eadem ecclesia egressus fuisset, post paululum intrauit, & lampades quas extinctas reliquerat, lucentes reperit: quas negligenter extinxisse se credens, eas iam solicitus extinxit, & exiens ecclesiam clausit: sed post horarum trium spatium regressus, lucentes lampades, quas extinxerat, iterū accensas inuenit: vt videlicet ex ipso lumine aperte clarescceret, quia locus ille a tenebris in lucem veniisset.] hæc in Vrbe eo tempore, & ipso præsente qui narrat, ob oculos omnium facta, & contra Arianos ab eodē Gregorio inculcata, nos veluti aculeata tela ad feriendos impios hæreticos Nouatores opportune cōuertimus.

ALIA MIRANDA QVAE CONTIGERVNT IN S. AGATHAE ECCLESIA.

Extat de eadem ecclesia ipsius Gregorij rescriptum, cum eamdem in ijs quæ ad eius bona pertinent commendat Leoni acolytho, datum sub Indictione duodecima, nempe post biennium, istis verbis [a]: Locorum venerabilium cura nos admonet de eorum vtilitate per omnia cogitare. Quia ergo ecclesia sanctæ Agathæ sita in Suburra, quæ spelunca fuit aliquando prauitatis hæreticæ, ad Catholicæ fidei culturam, Deo propitiante, reducta est: ideo huius auctoritatis tenore commonitus, pensiones omnium domorum in hac Vrbe constitutarum, quas prædictam ecclesiam temporibus habuisse Gothorum constiterit, annis singulis congregare non desinas: & quantum in sartis tectis, vel luminaribus, aliaq. reparatione eiusdem ecclesiæ necessarium fuerit, erogare modis omnibus studebis. Quicquid vero exuberare potuerit, fideliter rationibus te Ecclesiasticis inferre præcipimus.] hactenus ipse. His addendum putamus (quod in eodem argumento versemur) aliam ecclesiam ab Arianis possessam, ab eodem sancto Gregorio consecratam esse post annum sequentem sub titulo S. Seuerini Episcopi Noricorum, cuius reliquias apud Neapolim in Lucullano collocatas ad se mitti mandauit, ita scribens ad Petrum subdiaconum Campaniæ patrimonium curantem [b]:

[a] *Gregor. lib. 3. epist. 19.* DE BONIS ECCLESIAE S. AGATHAE.

[b] *Gregor. lib. 2. epist. 19. Indict. 11.* DE CONSECRATIONE ECCL. S. SEVERINI.

Cor nostrum pia Diuinitatis inspiratione compungitur, loca quondam execrandis erroribus deputata, in Catholicæ religionis reuerentiam dedicare. Quia igitur ecclesiam positam iuxta domum Merulanam regione tertia, quam superstitio diu Ariana detinuit, in honorem S. Seuerini cupimus consecrare: experientia tua reliquias beati Seuerini summopere debita cum veneratione transmittat: quatenus quæ nostris animis perficienda decreuimus, implere, omnipotentis gratia suffragante, possimus.] hæc Gregorius.

Quod vero ad res bellicas pertinet Orientalis Imperij, hoc eodem anno [c] Romanus exercitus, qui sæpius ob studia erga diuersos duces sæpe amotos ac sæpe redditos discordiam conflauerat, per Aristobolum donorum Imperialium Præfectum conciliatus est, & iterum iuramento firmatus. Fortasse hic ille vir eruditus, ad quem extat [d] S. Gregorij epistola. Conciliato autem simul exercitu, aduersus Persas eodem concitato, victoria obtenta est, expugnat aq. Martyropolis ciuitas munitissima; vnde Romanis plurimum roboris creuit. Hæc Græcorum Annales apud Theophanem.

[c] *Miscel. hist. hoc anno Imp.* RES BELLICAE.

[d] *Gregor. lib. 1. epist. 28.*

IESV

QVi sequitur annus Domini quingentesimus nonagesimus secundus, Indictione decima, idemq. Gregorij Papæ tertius incipiens mense Septembri, & Mauritij Imperatoris septimus finiens mense Augusto, funestus fuit Italiæ, & valde ærumnosus S. Gregorio Papæ tum foris prælijs assiduis agitato, tum intus morbo vexato. Id enim in primis ipse litteris ad Ioannem Rauennatem Episcopum datis testatur his verbis [a]:

[a] *Gregor. lib. 2. epist. 32. Ind. 10.*

Quod multis scriptis vestræ beatitudinis minime respondi: non hoc torpori meo, sed languori deputate: quia peccatis meis facientibus, eo tempore quo Arnulphus ad Roma-
B nam vrbem veniens, alios occidit, alios detruncauit, tanta mæstitia affectus sum, vt in colicam molestiam caderem.] hæc ipse. Erat iste Arnulphus dux Longobardorum in Tuscia, de quo altum silentium apud Paulum: ex ipso autem Gregorio hæc eliciuntur in epistola ad Mauritium Imperatorem, vbi de prima sub suo Pontificatu facta incursione Longobardorum in Tuscia ista habet [b]: Multas enim iam plagas acceperam, & superuenientibus dominorum iussionibus inueni consolationes quas non sperabam. *hæc per antiphrasin*. Si enim possum, has celeriter plagas enumero. Primum, quod mihi pax subducta est, quam cum Longobardis in Tuscia positis sine vllo Reipublicæ dispendio feceram.] hæc Gregorius, ostendens salutem Vrbis pace redemisse, quæ postea occasione insultantium Romanorum militum fracta est: nam mox subdit: Deinde corrupta pace, de Romana ciuitate
C milites ablati sunt, & quidem alij ab hostibus occisi, alij vero Narnijs & Perusij positi; & vt Perusium teneretur, Roma relicta est.] hæc ipse de rebus gestis vsque ad Agilulphi aduentum post duos annos, de quo suo loco dicturi sumus.

ARNVLPHVS DVX LONGOB. VRBEM INFESTAT.

[b] *Gregor. lib. 4. epist. 31. Indict. 13.*

Sed quæ hoc anno cum eo peragi contigerunt, suo ordine prosequamur ex dicta epistola ad Ioannem Episcopū Rauennatem, quem pacis sequestrem esse voluit, ad persuadendum videlicet Romano Exarcho Rauennæ degenti, vt pacem cum Longobardorum duce æquis conditionibus contrahere liceret. Scribens igitur ipse Gregorius immensa afflictatus angustia ad eumdem Ioannem, eius in primis commendans studium pro publicis impensum negotijs, hæc ait [c]: Valde autem mirabar, quid esset, quod illa mihi notissima solicitudo vestræ sanctitatis huic Vrbi meisq. necessitatibus minime prodesset. Sed scriptis vestris discurrentibus, agnoui vos quidem solicite agere, sed tamen apud quem agere possitis non habere. Peccatis ergo hoc meis reputo, quia iste qui nunc interest, & repugnare con-
D tra inimicos nostros dissimulat, & nos facere pacem vetat: quamuis iam modo, etiam si velit facere, omnino non possumus: quia Arnulphus exercitum Antharit * & Nordulphi habens, eorum sibi dari precaria desiderat, vt nobiscum aliquid loqui de pace dignetur.] & inferius: Mouere autem vos non debet præfati excellentissimi viri Romani Patricij *& Exarchi* animositas: quia nos quanto eum loco & ordine præimus, tanto si qua sunt eius leuia, tolerare mature & grauiter debemus. Si quando tamen est aliquis cum eo locus obtinendi, agat apud eum fraternitas vestra, vt pacem cum Arnulpho, si ad aliquid parum possumus, faciamus: quia miles de Romana vrbe ablatus est, sicut ipse nouit. Theodosiani vero, qui hic remanserunt, rogam non accipientes, vix ad murorum custodiam se accommodant. Et destituta ab omnibus ciuitas, si pacem non habet, quomodo subsistet?] Et inferius de ijsdem Longobardis sub eodem
E duce Arnulpho: De Neapolitana vero vrbe, excellentissimo viro Exarcho instanter imminente, vobis indicamus: quia Aroges (vt cognouimus) cum Arnulpho se fecit, & Reipublicæ contra fidem venit, & valde insidiatus est eidem ciuitati: in quam si celeriter dux non mittatur, omnino iam inter perditas habebitur.] Quod vero ab ijsdem Longobardis ciuitatibus captis, & aliquibus ex eis incensis, alij ciuium dispersi essent, alij ducti captiui: pro ijsdem redimendis idem Gregorius laborauit. Verum quod ab eodem Ioanne litteris commendatam accepisset ciuitatem Aquileiensem, cui præerat Seuerus Episcopus schismaticus: quid de his in primis rescripserit eadem epistola Gregorius, accipe: sic enim ait:

[c] *Gregor. lib. 2. epist. 32. Indict. 10.*

PACEM CVPIT CVM LONGOBARDIS GREGORIVS.

* Autharis

De hoc quod dicitis, incensæ ciuitati Seueri schismatici eleemosynam esse mittendam: idcirco vestra fraternitas sensit, quia quæ contra nos præmia in Palatium mittat, ignorat. Quæ etsi non transmitteret: nobis considerandum fuit, quia misericordia

ELEEMOSYNA HOSTIBVS QVANDO DANDA.

DE CAPTIVIS REDIMENDIS GREGORIVS AGIT.

dia prius fidelibus, ac poſtea Eccleſiæ hoſtibus eſt facienda. Iuxta quippe eſt ciuitas A
Phanum, in qua multi captiui ſunt: ad quam ego iam tranſacto anno tranſmittere volui, ſed inter hoſtes medios non præſumpſi. Videtur ergo mihi, vt Claudium Abbatem cum aliquanta pecunia illuc tranſmittere debeatis; & liberos, quos illic pro pretio ſuo in ſeruitio teneri inuenerit, vel ſi qui adhuc ſunt captiui, redimat. De ſumma vero eiuſdem pecuniæ tranſmittenda, vobis certum ſit, quia quicquid vos decernitis, mihi placet. Sin autem cum excellentiſsimo viro Romano Patricio agitis, vt pacem facere cum Arnulpho debeamus: ego ad vos perſonam aliam tranſmittere paratus ſum, cum qua mercedis cauſæ melius fiant.] hæc de redimendis captiuis, & pace cum Longobardis facienda Gregorius. Quod vero ad Seuerum ſchiſmaticum pertinet, cuius ciuitatem incenſam tradit: non alium hunc Seuerum ab illo putes Epiſcopo Aquileienſi, qui ad Synodum Romam ab eodem S. Gregorio vocatus fuerat [a], iterum (vt vi- B
dimus) lapſus.

a Gregor. lib. 1. epiſt. 16.

Inter tot vero Longobardorum tumultus, ipſe Gregorius ſummo veluti in otio conſtitutus, nihil prætermiſit exactiſsimæ curæ paſtoralis. Legati autem ex Numidia Romam hoc anno ſunt miſsi ad ſedem Apoſtolicam nihil boni ferentes. Etenim cum anno ſuperiori (vt vidimus) datis ad eius prouinciæ Epiſcopos litteris, vetuiſſet Gregorius Donatiſtarum Epiſcopum deligi in Numidiæ Primatem: alia via hoſtis irrumpere conatus eſt, nempe illud agens, vt quod olim bono pacis vidimus aliquando fuiſſe permiſsum, iterum reſtitueret, nimirum vt in vnaquaque ciuitate, vbi eſſent populi Donatiſtæ, licet ibi eſſet Catholicus Epiſcopus, nihilominus ſineretur eſſe pariter Epiſcopus Donatiſtarum. Id enim vt fieret, pecunia data, Donatiſta ab Epiſcopo Catholico impetrarat; inſuper & illud, vt perſoluta pecunia, concederetur iiſdem Donatiſtis iterum baptizare Catholicos. Horum C
malorum nuncij duo ad ipſum Romanum Pontificem ex Numidia diaconi ſunt profecti.

Ad hæc tam enormia corrigenda, in Numidiam proficiſci iuſſit Gregorius Hilarium S. R. E. Chartularium degentem Carthagine, de quo facta eſt mentio anno ſuperiori: vt coacto Concilio, deponeret Epiſcopum, qui Epiſcopalem vendidiſſet dignitatem ſchiſmatico. Atque vt conatus Donatiſtarum magis magiſq. coaleſcentes comprimerentur, ſcripſit de his dolens ipſe Pontifex litteras ad Columbum in Numidia Epi-

b Gregor. lib. 2. epiſt. 33. Indict. 10.

ſcopum iſtis verbis [b]:

DE DONATISTIS IN AFRICA INVALESCENTIBVS.

Notum eſt, cariſsime in Chriſto frater, quod antiquus hoſtis, qui primum hominem de paradiſi delicijs in hanc ærumnoſam vitam callida perſuaſione depoſuit, & in eo iam tunc humano generi pœnam mortalitatis inflixit, eadem nunc calliditate ouium Dominicarum paſtores, quo facilius gregem capiat, transfuſis conetur venenis inficere, & iure iam poteſtati propriæ vendicare. Sed nos, qui licet immeriti, ſedem Apoſtolicam vice Petri Apoſtolorum principis ſuſcepimus gubernandam, ipſo Pontificatus officio cogimur generali hoſti quibus valemus niſibus obuiare. Porrecta igitur petitione inſinuauerunt nobis præſentium latores Conſtantius & Muſtellus (vt aſſerunt) Eccleſiæ Pudentianæ diacones in Numidia prouincia conſtitutæ, Maximianum eiuſdem Eccleſiæ Antiſtitem in loco quo degit, corruptum præmio, Donatiſtarum Epiſcopum noua licentia fieri permiſiſſe: cum etſi hoc anterior vſus permitteret, manere atque perſiſtere fides Catholica prohiberet. Ob hoc ergo fraternitatem tuam ſcriptis præſentibus neceſſario duximus adhortandam, vt veniente ad te Hilario Chartulario noſtro, adunato Epiſcoporum vniuerſali Concilio, habito præ oculis terrore venturi Iudicis, cauſa eadem ſubtili ac ſolerti debeat indagatione perquiri. Et ſi capitulum hoc a præſentium E
latoribus prædicto Epiſcopo documentis idoneis fuerit approbatum; a dignitate, officioq. quo fungitur, modis omnibus degradetur: vt & ille ad pœnitentiæ lucra per agnitionem delicti redeat, & ceteri tentare talia non præſumant. Aequum enim eſt, vt qui Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum hæretico, accepta pecunia, venundedit, vt refertur, ab eius videlicet ſacroſancti corporis ac ſanguinis tractandis myſterijs ſubmoueatur. Si qua autem inter eos extra crimen hoc damnorum quorumdam, vel priuatorum negotiorum (ſicuti petitio diaconorum ipſorum continet) verſatur intentio: hanc tua fraternitas cum prædicto Chartulario noſtro priuata cognitione perquirat, & inter vtramque partem iuſtitia procedente definiat.

Porro autem præſentium latorum inſinuatione didicimus, Donatiſtarum hæreſim pro peccatis noſtris quotidie dilatari, & valde plures, data per venalitatem licentia, poſt

Catho-

A Catholicum baptiſma a Donatiſtis denuo baptizari. Quod quam graue ſit, frater, oportet nos tota mentis intentione perpendere. Ecce lupus Dominicum gregem non iam in nocte latenter, ſed in aperta luce dilaniat: & nos eum graſſari in ouium nece cernimus, & nulla ei ſolicitudine, nullis verborum iaculis obuiamus? Quos ergo fructus Domino multiplicati gregis oſtendemus, ſi & ipſum quem paſcendum ſuſcepimus, otioſa mente cernimus a beſtia deuorari? Studeamus igitur cor noſtrum terrenorum paſtorum imitatione ſuccendere, qui hiemales noctes, imbribus geluq. conſtricti, ducunt ſæpe peruigiles, ne vel vna ouis, & non forte vtilis pereat. Quam & ſi inſidiator ore voraci momorderit: quomodo ſatagunt? quibus cordis anhelãt æſtibus? in quas voces, vt eruant captum pecus, anguſtia ſtimulante proſiliunt, ne a gregis domino, quicquid per incuriam perdiderint, exigatur? Vigilemus ergo, ne quid pereat: aut ſi captum forte quid fuerit,
B vocibus diuinorum eloquiorum ad gregem Dominicum reducamus: vt ille qui paſtor paſtorum eſt, vigilaſſe nos circa gregem ſuum, ſuo miſericors dignetur iudicio comprobare. Hoc quoque vos neceſſe eſt ſolerter attendere, vt ſi qua contra latores præſentium eiuſdem Epiſcopi recta fuerit petitio, ſubtili debeat indagatione perquiri. Et ſi fortaſſe ipſi quoque pro ſua culpa iure feriendi ſunt, nequaquam cenſemus eſſe parcendum.] hactenus Gregorius ad Primatem Numidiæ Columbum menſe Auguſto. Porro infelix Eccleſia Africana non his tantum ſpinis Donatiſtarum hæreticorũ oppleta erat, ſed inſuper (quod magis dolendum fuit) Manichæorum etiã vepribus abundabat, prout idem ipſe Gregorius teſtatur in epiſtola ad Ioannem Epiſcopum Scyllacenum, cum ait [a]: Afros paſſim, vel incognitos peregrinos ad Eccleſiaſticos ordines tendentes, nulla ratione ſuſcipias; quia Afri quidem aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati.] Donatiſtæ hi erant, qui rebaptizabant.

a Gregor. lib. 2. epiſt. 25. Indict. 10.

C Quo etiam menſe, hoc anno, idem Gregorius Papa, ſuſcepta honorifica legatione ab Epiſcopo Carthaginenſi, qua de electione ipſius Pontificatus adgauiſus eſt, epiſtolam ad eum reſcripſiſſe legitur. Dominicus is erat nomine, qui quatuor ad S. Gregorium miſit Romam legatos, Epiſcopos duos Donatum & Quoduultdeum, Victorem diaconum, & Angelum Notarium: per quos, poſt gratulationis impertitum officium, petijt ab eodem, vt impertita ſuæ Eccleſiæ priuilegia ſalua eſſe vellet. Ad quem Gregorius paſtoralem reddens epiſtolam, hæc de priuilegijs habet [b]: De Eccleſiaſticis vero priuilegijs quod
D veſtra fraternitas ſcribit: hoc poſtpoſita dubitatione teneat, quia ſicut noſtra defendimus, ita ſingulis quibuſque Eccleſijs ſua iura ſeruamus: nec cuilibet, fauẽte gratia, vltra quam meretur, impertior: nec vlli hoc quod ſui iuris eſt, ambitu ſtimulante, derogo: ſed fratres meos per omnia honorare cupio: ſicq. ſtudeo honore ſingulos ſubuehi, dummodo non ſit quod alteri iure ab altero poſſit opponi.] hæc de his ipſe, equidẽ Gregorio digna.

DE LEGATIONE EPISCOPI CARTHAGIN. AD S. GREGORIVM

b Gregor. lib. 2. epiſt. 39. Indict. 10.

Laborauit præterea hoc anno Gregorius in reducendis ſchiſmaticis ad Eccleſiam. Eodem enim tempore Epiſcopi in Hibernia poſiti, etſi (vt vidimus tomo ſuperiori) ſchiſmatici eſſent, tamen anguſtia preſſi, ad Romanam Eccleſiam litteris datis clamant. Etenim ad Hibernos quoque occaſione Trium capitulorum conflatum haud pridem ſchiſma pertranſijt. Quos in tribulatione ſuſpirantes vt colligeret, & Apoſtolicæ Eccleſiæ vniret, Gregorius anxio ſtudio laborauit, ſcribens ad eos litteras, & librum ea de cauſa conſcriptum mittens. epiſtola autem ſic ſe habet [c]:

HIBERNI AD GREGORIVM SCRIBVNT.

c Gregor. lib. 2. epiſt. 36. Indict. 10.

Scripta veſtra ſumma cum gratulatione ſuſcepi: ſed erit in me vberior valde lætitia, ſi mihi de veſtra contigerit reuerſione gaudere. Prima itaque epiſtolæ veſtræ frons grauem vos pati perſecutionem innotuit. Quæ quidem perſecutio dum non rationabiliter
E ſuſtinetur, nequaquam proficit ad ſalutem. Nam nulli fas eſt retributionem præmiorum expectare pro culpa. Debetis enim ſcire (ſicut beatus Cyprianus dixit) quia martyrem non facit pœna, ſed cauſa. Dum igitur ita ſit, incongruum nimis eſt de ea vos, quam dicitis, perſecutione gloriari, per quam vos conſtat ad æterna præmia minime prouehi. Reducat ergo charitatem veſtram tandem integritas fidei ad matrem, quæ vos generauit, Eccleſiam. Nulla vos animorum intentio a concordiæ vnitate diſſociet: nulla perſuaſio rependo vos a recto itinere defatiget. Nam in Synodo, in qua de Tribus capitulis actum eſt, aperto liquet, nihil de fide conuulſum eſſe, vel aliquatenus immutatum; ſed ſicut ſcitis, de quibuſdam illic ſolummodo perſonis eſt actitatum, quarum vna, cuius ſcripta euidenter a rectitudine Catholicæ fidei deuiabant, non iniuſte damnata eſt. Quod autem ſcribitis, quia ex illo tempore inter alias prouincias maxime flagellatur Italia: non hoc ad eius debetis intorquere opprobrium, quoniam ſcriptum eſt [d]: Quem diligit Dominus,

d Hebr. 12.

caſti-

castigat: flagellat autē omnem filium, quem recipit. Si igitur ita est, vt dicitis: ex eo tem- A
pore magis dilecta est apud Deū & modis omnibus approbata, ex quo Domini sui meruit sustinere flagella.] At non est verum, quod post Quintam Synodum, vbi decreta fuit & recepta damnatio Trium capitulorum, grauius Italia vexata sit. Ante enim quam ista contigerint, ab Herulis primum, inde vero a Gothis Italia diriſſima passa, & Roma sæpe ab eisdem fuisse capta reperitur. Sed concesso quod dicerent, pergit ita Gregorius:

TRIBVLATIO NON SEMPER REPROBATIONIS SIGNVM.

Quia vero non ita sit, quemadmodum vos in eius insultatione affirmare conamini, rationem attendite. Postquam recordandæ memoriæ Vigilius Papa in vrbe regia constitutus, contra Theodoram tunc Augustam & Acephalos damnationis promulgauit sententiam: tunc Romana vrbs ab hostibus adita & captiuata est. Ergo bonā causam habuerunt Acephali, & iniuste damnati sunt, post quorū damnationem talia contigerunt? Absit: hoc enim nec nostrum quempiam, nec alios qui Catholicæ fidei mysterijs instituti sunt, vel di- B
cere, vel aliquo modo confiteri conuenit. His denique cognitis, ab hac quandoque iam deliberatione recedite. Vt igitur de Tribus capitulis animis vestris ablata dubietate, possit satisfactio abundanter infundi: librum quem ex hac re sanctæ memoriæ decessor meus Pelagius Papa scripserat, vobis vtile iudicaui transmittere. Quem si, deposito voluntariæ defensionis studio, puro vigilantiq. corde sæpius volueritis relegere: eum vos per omnia secuturos, & ad vnitatem nostram reuersuros nihilominus esse confido.

Porro autem si post huius libri lectionem, in ea qua estis, volueritis deliberatione persistere: sine dubio non rationi operam, sed obstinationi vos dare monstratis. Vnde iterum habita locutione, charitatem vestram admoneo, vt quoniam, Deo suffragante, fidei nostræ integritas in causa Trium capitulorum inuiolata permansit: mentis tumore deposito, tanto citius ad matrem vestram, quæ filios suos expectat & inuitat, Ecclesiam C
redeatis, quanto vos ab ea quotidie expectari cognoscitis.] hæc ad Hibernos Gregorius. Porro hos ad Catholicam communionem & vnitatem, relicto schismate, redijsse, inde certum deducitur argumentum, quod post hæc ijdem qui erant in Hibernia Episcopi de rebus dubijs, vti ceteri Orthodoxi, eumdem Gregorium consuluisse reperiuntur [a]: quod vtique non feciſſent, si adhuc in schismate permansissent.

HIBERNI REDIERE AD ECCLESIAM.

a Gregor. lib. 9. epist. 61. Ind. 4.

Collaborauit insuper aduersus eosdem schismaticos in Italia præsertim agentes Ioannes Ecclesiæ Rauennatis Antistes, vrgens Episcopos Istriæ prouinciæ per auctoritatem Exarchi Rauennæ degentis. Cuius rei gratia ipsi Gregorius multum se debere fatetur, gratias agens: nam in dicta superius epistola ad ipsum scripta hæc inter alia [b]: De causa vero Episcoporum Istriæ, omnia quæ mihi vestra fraternitas scripsit, ita esse iam ante deprehendi in ijs iussionibus, quæ ad me a pijssimis Principibus venerunt, D
quatenus me interim ab eorum compulsione suspenderem. Ego quidem pro ijs quæ scripsistis, zelo atque ardori vestro congaudeo, debitoremq. me vobis multipliciter factum profiteor. Scitote tamen, quia de eadem re sereniſsimis dominis cum summo zelo Dei & libertate rescribere non cessabo.] hæc ad Ioannem Gregorius. Ex quo vel vno loco redarguas necesse est Paulum diaconum [c], qui inter schismaticos collocat Ioannem hunc Episcopum Rauennatem: deceptus enim ipse vehementer fuit (quod superiori tomo dictum est) dum defensores Trium capitulorum putauit esse Catholicos, impugnatores vero schismaticos, cum omnino contrarium acciderit. In quam profundam erroris foueam lapsos esse omnes recentiores historicos inexplorate sectantes Pauli vestigia, diximus latius superiori tomo.

IOANNES EPISCOP. RAVENNAS LABORAT ADVERSVS SCHISMATICOS.

b Gregor. lib. 2. epist. 32. Ind. 10.

c Paul. diac. lib. 3. c. 12.

Quod vero ad seducendū Fideles ea schismatici vterentur calumnia, dicentes, in Quin- E
ta Synodo aliqua esse decreta contra sacrosanctum Chalcedonense Concilium: Sabinum quemdam subdiaconum his fraudibus ab illis in errorem adductum S. Gregorius studuit in Ecclesiam reuocare, perbreuem hanc ad eum scribens epistolam [d]:

d Gregor. lib. 2. epist. 10. Ind. 11.

Exeuntes maligni homines turbauerunt animos vestros, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant, astruentes quod aliquid de sancta Chalcedonensi Synodo piæ memoriæ Iustiniani temporibus sit imminutum: quam omni fide, omniq. deuotione veneramur. Et sic quatuor Synodos sanctæ vniuersalis Ecclesiæ, sicut quatuor libros sancti Euangelij recipimus. De personis vero, de quibus post terminum Synodi aliquid actum fuerat, eiusdem piæ memoriæ Iustiniani temporibus est ventilatum: ita tamen, vt nec fides in aliquo violaretur, nec de ijsdem personis aliquid aliud ageretur, quam apud eamdem sanctam Chalcedonensem Synodum fuerat constitutum. Anathema-

GREG. PROPVGNATOR CONCILII CHALCED.

thematizamus ergo, si quis ex definitione fidei, quæ in eadem Synodo prolata est, aliquid A
minuere præsumit, vel quasi corrigendo eius sensum mutare; sed sicut illic prolata est, per omnia custodimus. Te ergo, fili carissime, decet ad vnitatem sanctæ Ecclesiæ remeare, vt finem tuum valeas cum pace concludere: ne malignus spiritus, qui contra te per alia opera præualere non potest, ex hac causa inueniat vnde tibi in die exitus tui in aditu regni cælestis obsistat.] hucusque ad eum Gregorius: ex quibus intelligas magnam hanc fuisse in Ecclesia tentationem, in quam eo facilius Fideles impellerentur, quo se tenaciores esse Catholicæ fidei profiterentur. In his igitur (vt hactenus vidimus) fuit ipsi Gregorio plurimum insudandum.

Hoc etiam anno Thebanæ ciuitatis in Boetia Episcopus, nomine Hadrianus, damnatus a coepiscopis suæ prouinciæ confugit Romam, Apostolicam sedem appellans. Ita qui- THEBANVM EPISC. GREGORIVS RESTITVIT.
B dem vt ad asylum ex toto orbe Christiano confugiebant, qui iniuste persecutionem aliquam paterentur, quibus Romanæ Ecclesiæ Pontifex ius dicebat. Sic igitur percognitis ijs quæ contra eumdem Hadrianum allata essent, eum sanctus Gregorius vt innocentem absoluit: Archiepiscopum vero Primæ Iustinianæ, qui eum damnauerat, ad certum tempus communione priuauit, eiusmodi in hac causa in eum sententiam pronuncians [a]:

a Greg. lib. 2. epist. 6. Ind. 1.

Quod vero ad præsens attinet, cassatis prius atque ad nihilum redactis prædictæ sententiæ tuæ decretis: ex beati Petri principis Apostolorum auctoritate decernimus, triginta SENTENTIA GREGORII.
dierum spatio te sacra communione priuatum, ab omnipotenti Deo nostro tanti excessus veniam cum summa pœnitentia ac lacrymis exorare. Quod si hanc sententiam nostram te cognouerimus implesse remissius; non iam tantum iniustitiam, sed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoscas, adiuuante Domino, seuerius puniendam. Præfatum vero
C Hadrianum fratrem & coepiscopum nostrum ex tua sententia (vt diximus) nequaquam canonibus, neque legibus existente damnatum, in suum locum atque ordinem reuerti, Christo comitante disponimus: vt nec illi fraternitatis tuæ noceat contra iustitiæ tramitem prolata sententia, nec charitas tua pro placanda futuri indignatione Iudicis incorrecta remaneat.] hucusque sententia, atque finis epistolæ. Eodem quoque argumento scripsit [b] ad Ioannem Episcopum Lariſsæ, quem consentientem in Hadriani damnatione eidem Ioanni Iustinianæ Episcopo alijs pœnis affecit. Facta sunt hæc Romæ hoc anno, mense Octobri. Ex quibus probe vides, præfuisse Romanum Episcopum Iudicem primarium totius Christiani orbis Episcopis; fuisseq. eiusdem Romani Pontificis muneris, reliquorum in orbe positorum Antistitum mores noscere, atque corrigere; vt ex his quæ diximus, atque sæpe dicturi sumus, intelliges,

b Gregor. lib. 2. epist. 7. Ind. 15.

D Ex Dalmatia enim hoc item anno allata est in Vrbem causa Natalis Episcopi Salo- DE CAVSA NATALIS EPISC. SALONITANI
nitani aduersus suum Archidiaconum concitati: ad quem ista Gregorius [c]:

c Greg. lib. 2. epist. 14. Ind. 10.

Multis ab vrbe tua venientibus, frater cariſſime, didici, pastorali cura derelicta, solis te conuiuijs occupatum. Quæ audita non crederem, nisi hæc actionum tuarum experimentis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni studeas, nequaquam exhortationi inuigiles, sed ipsum quoque vsum Ecclesiastici ordinis ignores: hoc est in testimonium, quod eis, sub quibus es positus, reuerentiam seruare nescis. Cum enim sanctæ memoriæ decessoris mei fueris scriptis prohibitus, ne contra Honoratum Archidiaconum tuum dolorem tam longæ ingratitudinis in corde retineres: cumq. a me sæpe correctus fueris, & hæc tibi summopere fuerint interdicta: & mandata Dei negligens, & scripta nostra contemnens, præfatum Honoratum Archidiaconum tuum quasi ad fortio-
E rem honorem prouehens, conatus es callida arte degradare. Vnde actum est, vt eo de Archidiaconatus loco summoto, alium accersires, qui tuis moribus obtemperare potuisset, cum præfatus vir pro nulla tibi re (vt arbitror) displicuit, nisi quod vasa sacra & velamina tuis te parentibus dare prohibebat, &c.] hæc tota causa. Decernit vero, vt eumdem Honoratum restituat in pristinum locum: quod nisi obtemperet, vsu pallij priuat; & si retardet adhuc, excommunicatum denunciat: & de Episcopatu, an ipsum retinere debeat, alia sententia definiendum relinquit. Scribit eadem ad Episcopos omnes in Dalmatia constitutos [d] & alios.

d Gregor. lib. 2. epist. 15. 16. 17.

Quod vero idem Natalis Episcopus de ijs omnibus, quæ dicta sunt obiecta ab ipso Gregorio Papa, se excusaret: quomodo easdem ipsas eius excusationes idem Pontifex arguat, quæ extat de his ipsius Gregorij epistola [e] satis docet: qui vero antea vsus fuerat ad correctionem Gregorius acrimonia vini, leniens vlcera oleo, omnino sanauit. Sed

e Gregor. lib. 2. epist. 38.

audi

audi, quam se deorsum, vt superbum humiliet, inclinet ipse Gregorius: Ecce, inquit, fraternitas tua ægre tulit se de conuiuijs a me esse reprehensam: cum ego, qui etsi hanc non vita, tamen loco transgredior, ab omnibus corripi, ab omnibus emendari paratus sim: & hunc solum mihi amicum æstimo, per cuius linguam ante apparitionem districti Iudicis meæ maculas mentis tergo.] hæc Gregorius, & non frustra: etenim correptionis emplastrum ex hoc libenter super vlcus ille accepit, quod grato animo se eo vti paratum, ipse Pontifex Gregorius sit professus: sicq. adhibito tali remedio, curauit ægrotum: nam eum ad meliorẽ fuisse frugem conuersum, gauisus est Gregorius ipse in litteris postea ad Ioannem Rauennatem Episcopum datis, in quibus hæc in fine [a]: De fratre autem & coepiscopo nostro Natali valde contristabar, quod de illo quædam superba cognoueram: sed quia mores suos ipse correxit, meam tristitiam simul meipsum vincendo consolatus est.] At de Natali Salonitano Episcopo satis.

a Gregor. lib. 2. epist. 32. Indict. 10.

Cum igitur omnes qui se aliquid iniuste pati ab Episcopo suo dolerent, ad Rom. Pontificem libellum supplicẽ afferre consueuerint: inter alios accidit hoc item anno, vt Isidorus vir illustris se iniuste excommunicatum a Ianuario Episcopo Calaritano in Sardinia, apud Gregorium conquestus sit. Sed quam ob causam, audi ex ipso S. Gregorio ad eumdem Ianuarium ista scribente [b]: Inter querelas multiplices Isidorus vir clarissimus a fraternitate tua frustra se excommunicatum anathematizatumq. conquestus est. Quod ob quam rem factum fuerit, dum a clerico tuo, qui præsens erat, voluissemus addiscere: pro nulla alia causa, nisi pro eo quod te iniuriauerat, factum innotuit. Quæ res nos vehementer affligit. Quod si ita est, nil te ostendis de cælestibus cogitare, sed terrenam te conuersationem habere significas, dum pro vindicta propriæ iniuriæ (quod sacris regulis prohibetur) maledictionem anathematis inuexisti. Vnde de cetero omnino esto circumspectus atque solicitus, & talia cuiquam pro defensione propriæ iniuriæ tuæ inferre denuo ne præsumas. Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum.] ita ad Ianuarium.

CAVSA ISIDORI.

b Gregor. lib. 2. epist. 34. Indict. 10.

Contra vero sicut de acceptis iniurijs vlciscentes se Episcopos reprehendit, ita eas patienter perferentibus præsto esse non destitit. Cum enim Paulus, cui administratio demandata fuerat Ecclesiæ Neapolitanæ, non verba, sed verbera in quadam seditione conflata per familiam Clementiæ illustris feminæ passus esset: ad vindicandum scelus Gregorius ipse insurgens, misit qui de persecutoribus inquireret, scripsitq. in eos ad sæcularem quoque Iudicem pro vindicta. Extant de his ipsius Gregorij litteræ ad Petrum subdiaconum Campaniæ [c], necnon ad ipsum Paulum Episcopum, qui id passus fuerat, & quidem (vt puto) ab hæreticis, siue schismaticis: etenim veritatis id causa ipsum esse passum, in data ad eum epistola docet, vbi ait [d]: Vt ergo ad maiorem fraternitatis tuæ gloriam applicetur, hæc res constantiam tuam nec frangere, nec a via debet veritatis auertere: nã maior in sacerdotibus merces est, in veritatis tramite etiam post iniurias permanere.] Porro Paulum paulo post ex hac vita migrasse, docent eiusdẽ S. Gregorij litteræ datæ [e] mense Decembri de Neapolitano Episcopo eligendo; eo quod qui electus fuit Florentius subdiaconus Apostolicæ sedis, cum fugiẽs euasisset, hactenus vacans illa erat Ecclesia.

DE PAVLO EPISC. PROCVRATORE ECCLES. NEAPOLITANAE.

c Greg. lib. 2. epist. 1. Indict. 11.

d Gregor. lib. 2. epist. 2. Indict. 11.

e Gregor. lib. 2. epist. 15. Indict. 11.

Accidit quoque eodem anno, vt aliæ hinc inde e diuersis locis ex more deferrentur appellationes ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem. Damnato enim non secundum canones Florentio Epidauritanæ Ecclesiæ Episcopo, voluit [f] iterato iudicio eius causam tractari. Gregorium vero Agrigenti Episcopum accusatum, Romam mittendum, litteris præcepit [g] anno superiori: sed de ea causa inferius pluribus suo loco agendum erit. Praxis autem tunc in his ita se habebat, vt si quando Episcopus apud Rom. Pontificem accusatus, Romamq. vocatus damnari minime meruisset: tunc ad sui purgationẽ iurare compelleretur supra corpus S. Petri Apostoli, secundum ea etiam quæ habet S. Augustinus [h]. quod hoc anno factum est de Leone Episcopo Catanensi, anno superiori Romam vocato.

f Gregor. lib. 2. epist. 8. 9. Indict. 11.

g Gregor. lib. 1. epist. 70. & lib. 2. epist. 12. Indict. 11.

h August. epist. 137.

Ceterum qui deductas in iudicium accusationes Episcoporũ quam diligentissimo studio Gregorius expendi voluit, ne damnaretur innocens, vel absolueretur criminis auctor: idem totus in his erat, vt si vel latum vnguem quempiam Episcoporũ (quos decet esse omnino perfectos) a recto virtutis tramite declinare cognosceret: ipse continuo studeret, datis ad eum litteris, reuocare. Nam cũ ex litteris Bonifacij Episcopi Regiensis percepisset ipsum de bonis operibus captare aliquam gloriolam; eum ad animi demissionem reuocans, ista scripsit [i]: Quibusdam venientibus agnoui fraternitatem tuam misericordiæ operibus vehementer insistere, atque omnipotenti Deo gratias retuli: quia iuxta egregij

i Greg. lib. 2. epist. 4. Ind. 14.

ARGVIT EPISCOPVM GLORIOSVM.

Prædi-

A Prædicatoris vocem, nunc viuimus, si vos statis in Domino. Sed illud, fateor, non leuiter mentem meam momordit, quod eadem opera multis vos ipsi nunciastis: ex qua re collegi, quod mens vestra non studeat Dei oculis, sed humano iudicio placere. Vnde necesse est, frater carissime, vt cum bona opera exterius agis, hæc interius magna cautela custodias, ne appetitus placendi hominibus subrepat, & omnis labor boni operis in cassum fiat, &c.] Accidebat enim, vt cum ex toto ferme Christiano orbe frequens esset accessus ad sacra limina Apostolorum, & ijdem qui Romam venirent, inuiserent pariter Summum Pontificem, benedictionem ab eodem accepturi; ipse singulos de Episcopis suis, vel alijs, per quos transissent, interrogaret, sicq. omnium ferme Episcoporum mores nosceret.

Nam accipe, quæso, quæ in hanc sententiam idem Gregorius scribat ad Secundinum de
B Mariniano Episcopo Rauennate [a]: Venerunt, inquit, quidam ad me, in quibus erant se- *a Gregor. lib. 5. epist. 29.*
nes mendicãtes: qui a me discussi sunt, a quibus quid acceperint: & per singula retulerunt, quanta eis & a quibus in itinere data sint. Quos dũ solicite de prædicto fratre requirerem, quid eis dedisset: responderunt, se eum rogasse, sed ab eo se omnino nihil accepisse, ita vt neque panem in via acceperint, quem dare omnibus illi Ecclesiæ semper familiare fuit. Dixerunt enim: Respondit nobis, dicens: Non habeo quod vobis dare possim. Et miror, si is qui vestes habet, argentũ habet, cellaria habet; quod pauperibus debeat dare, non habet. Dic ergo ei, vt cum loco mutet & mentem. Non sibi credat solam lectionem & orationem sufficere, vt remotus studeat sedere, & de manu minime fructificare: sed largam manum habeat, necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam credat: quia si hæc non habet, vacuum Episcopi nomen tenet.] hæc Gregorius, quibus solertem eius

DILIGENS INVESTIGATOR MORVM EPISCOPORVM GREGORIVS.

C curam in inuestigandis Episcoporum moribus & ijs corrigendis intelligas. Præter hæc etiam super mores Episcoporum voluit inuigilare Ecclesiæ Romanæ ministros in diuersis prouincijs ad Ecclesiastica curanda negotia degere solitos. Nam audi, quid de his ad Castorium diaconum scribat [b]: Non solum, inquit, de eo, *Episcopo Pisaurensi videlicet*, sed & de aliorum quoque sacerdotum te vita conuenit esse solicitum. Et si de quolibet si- *b Gregor. lib. 4. epist. 24. Ind. 13.*
nistrum quippiam sentire potueris, nobis renunciare festina; vt actuum prauitas salubriter cum Dei solatio debeat emendari.] Quod enim diaconi sint oculi Episcoporum: per hos Gregorius, quicquid in Ecclesia vbique ageretur, solicite curabat inspicere.

Vacantium præterea Ecclesiarum, quousque deligerentur Episcopi, ex more, impensam curam egit, vt Nepesinæ [c], Liparitanæ [d], Cumanæ [e], cui & Misenatem [f] Ecclesiam coniunxit, Lisitanæ [g], Tauritanæ [h], Crotonensis [i], Velinæ [k], Vxentinæ, Blanderanæ, Trium
D tabernarum [l], vbi vetus editio legit mendose Treuerensium, itemq. Albanensis [m], & Tarracinensis [n]. Sed & quod hodie fit, vt Summus Pontifex in alia diœcesi conferat sacerdotia etiam curam animarum habentia annexam, tunc pariter consuetum fuit, vt docet eius epistola [o] hoc anno data ad Importunum Episcopum. Hæc de Episcopis & Ecclesijs.

c Gregor. lib. 2. epist. 8. 20. Indict. 10.

d Gregor. lib. 2. epist. 13. & 26.

e Gregor. lib. 2. epist. 19.

f Gregor. lib. 2. epist. 31.

g Gregor. lib. 2. epist. 25.

Quod vero ad monachorum causam pertinet, ob eorum vitæ eminentiam atque sanctitudinis exactam professionem aliquid amplius ab eis Gregorius exigendũ putauit, quam quod communibus condonari possit hominibus. Nam audi, quid ad Eusebium Abbatem scripserit, cum questus ille esset se aliquid ab Episcopo passum [p]: Et quidem, inquit, ab illo hoc quod factum est, minime fieri debuit: a te tamen omnino debuit humiliter suscipi; & rursum cum gratiam reddebat, ad eum cum gratiarum actione debuit occurri. Quod quia ita a te factum non est: adhuc cognosco quia nobis omnino lacrymarum opus est. Non
E enim grande est, ijs nos esse humiles, a quibus honoramur: quia & hoc sæculares quilibet faciunt. Sed illis maxime humiles esse debemus, a quibus aliqua patimur. Nam Psalmista ait [q]: Vide humilitatem meam, de inimicis meis. Nos cuius vitæ sumus, qui humiles esse etiam patribus nolumus?] Sed quo Gregorij progreditur immensa charitas? hunc ipsum quem arguit, dono misso demulcet: nam in fine epistolæ: Centum, inquit, solidos per Petrum subdiaconum dilectioni tuæ dari fecimus, quos peto vt absque iniuria sui suscipiat.] Ceterum qui de quolibet priuato monacho propensiorem adeo curam gessit, certe quidem magis inuigilauit, vt monachorum præfecti quam sanctissime viuerent. Qualiter enim Abbas gerere se debeat in suo munere, idem scribens ad Ioannem Abbatem hæc habet [r]: Non frequenter foras egrediaris. In causis istis procuratorem institue, & tu ad lectionem vaca. De hospitalitate esto solicitus. Quantum potes pauperibus largire, ita tamen, vt serues quod Floriano restitui debeat.] hæc de monachis.

QVID DE MONACHIS GREGORIVS.

h Gregor. lib. 2. epist. 13.

i Gregor. lib. 2. epist. 27.

k Gregor. lib. 2. epist. 29.

l Gregor. lib. 2. epist. 35.

m Gregor. lib. 2. epist. 11. Ind. 11.

n Gregor. lib. 2. epist. 13. 14. Indict. 11.

o Gregor. lib. 2. epist. 10. Ind. 10.

p Gregor. lib. 2. epist. 24. Ind. 10.

q Psal. 9.

r Gregor. lib. 2. epist. 3. Ind. 11.

Quod vero ad laicos pertinet: idem Gregorius non solum peccantes arguebat, sed retardantes bonum aliquod agere, haud absque reprehensione abire sinebat. Etenim Rusticianam Patriciam ex nobilibus ciuibus illis Romanis, qui Constantinopolim migrauerant, progenitam (de quibus plura superius dicta sunt) remorantem nimis profectionem ad terram sanctam, Hierosolymam scilicet, datis ad ipsam litteris, ita compellat [a]: Valde autem miratus sum, cur deliberatæ viæ eundi ad loca sancta intentionem & votum boni operis deflexistis, dum si quando bonum aliquod dono Conditoris in corde concipitur, celeri necesse est deuotione compleri: ne, dum callidus insidiator animum irretire nititur, subinde impedimenta suggerat, quibus ad effectum minime desideria sua mens occupationibus debilitata perducat. Vnde necesse est excellentiam vestram omnibus impedimentis pijs causis obuiantibus anteire, &c.] Vidisti quanti Gregorius faciat ad loca sancta peregrinationem: vnde magis damnentur impij Nouatores. Porro Rusticianam hanc eamdem esse cum illa, ad quam inferius extant duæ aliæ [b] eiusdem Gregorij epistolæ, ex personis in ijsdem nominatis, quas salutari mandat, intelligi potest. Ceterum sicut ad bene agendum laicis se exhibuit impulsorem, ita refractarijs refragatus est: nam eorum impetum frangi iubet, cum aduersus miserabiles personas insurgunt. Ad Petrum enim subdiaconum Campaniæ ita scribit [c]: Sicut in iudicijs laicorum priuilegia turbare non cupimus, ita eis præiudicantibus moderata te volumus auctoritate resistere. Violentos namque laicos coercere, non contra leges est agere, sed legi ferre subsidium, &c.] subdit de violentia illata bonis viduæ a laico homine; pro qua ministrum suum Gregorius aduersus eum insurgere iubet.

[a] *Gregor. lib. 2. epist. 21. Ind. 10.* DE PEREGRINATIONE AD LOCA SANCTA.

[b] *Gregor. lib. 7. epist. 23. lib. 9. epist. 38.*

[c] *Gregor. lib. 2. epist. 5. Ind. 11.*

Hoc eodem anno inter tot Gregorij ærumnas felix illud ac faustum accidit, vt reperta tunica S. Ioannis Euangelistæ Romam deferretur. Cum enim innotuisset ipsi Gregorio tunicam sancti Ioannis apud quemdam Episcopum asseruari, Episcopum illum cum ea Romam venire præcepit, ita de his scribens ad Ioannem Abbatem [d]: De tunica vero sancti Ioannis omnino grate suscepi, quia solicitus fuisti mihi indicare. Sed studeat dilectio tua, mihi ipsam tunicam, aut (quod melius est) eumdem Episcopum, qui eam habet, cum clericis suis & cum ipsa ad me transmittere: quatenus & benedictione tunicæ perfruamur, & de eodem Episcopo vel clericis mercedem habere valeamus.] hæc Gregorius. Perlatam quidem eam fuisse Romam, & collocatam sub altare S. Ioannis in basilica Constantiniana, testatur Ioannes diaconus [e], qui eamdem consueuisse coruscare miraculis tradit; ait enim: Quæ quidem vestes vsque hactenus tantis miraculis coruscare probantur, vt siccitatis tempore foras excussæ pluuiam conferant, inundationis vero serenitatem reducant.] recenset & alia, quæ tu consulas. Quid mirum, si in tunica sancti Ioannis ederentur diuinitus signa, cum & in sudarijs ac semicinctijs Pauli (quod sciunt omnes) miracula fierent? Sed de his alias locupletius dictum est.

DE TVNICA S. IOANNIS.

[d] *Gregor. lib. 2. epist. 3. Ind. 11.*

[e] *Ioan. diac. in vit. S. Gregorij.*

Ne quid vero prætereamus Gregorij anni huius rerum gestarum: inter alias quas ad populum habere consueuit homilias, ea quæ in Euangelia trigesimaoctaua numeratur, dicta in basilica sancti Clementis, hoc ipso anno habita esse noscitur, dum a tempore illo ingruentis in Vrbe pestilentiæ biennium ibi numerat, cum res tunc gestas recenset, quas nos superius suo loco narrauimus. Porro homiliarum illarum quadraginta in sacra Euangelia ab ipso editarum non alia est habenda ratio, quam quæ ab ipso inita intelligitur: eo enim quo ordine collocatæ, pariter dictæ sunt, vel per Notarium recitatæ, ita dispositæ, prout ipse in præfatione illarum fecisse testatur his verbis: Inter sacra Missarum solemnia, ex his quæ diebus certis in hac Ecclesia legi ex more solent, sancti Euangelij quadraginta lectiones exposui. Et quarumdam quidem dictata expositio, assistenti plebi est per Notarium recitata: quarumdam vero explanationem coram populo ipse locutus sum; atque ita vt loquebar, ita excepta est.] Et paulo post: Easdem quoque homilias, eo quo dictæ sunt ordine, in duobus codicibus ponere curaui: vt & priores viginti quæ dictatæ sunt, & posteriores totidem quæ sub oculis dictæ, in singulis essent distinctæ corporibus. Quod vero quædam antepositæ sunt, quæ in Euangelio post leguntur; quædam vero postpositæ, quæ ante per Euangelistam scriptæ sunt, inueniuntur: nequaquam mouere tuam fraternitatem debet: quia sicut a me diuersis temporibus dictatæ sunt, ita quoque sunt ab exceptoribus in codicibus affixæ.] hæc & alia ad Secundinum Episcopum, ad quem eas Gregorius misit. Qua quidem ratione dicendum est, hoc anno absoluisse conciones ipsas omnes super selecta Euangelia illa quadraginta

DE HOMILIIS S. GREGORII HABITIS IN EVANGELIA.

draginta per annum in Ecclesia recitari solita: si enim trigesimamoctauam hoc anno esse habitam certum est; vtique duæ quæ supersunt ad quadragenarium numerum, hoc pariter anno dictas oportuit, finemq. posuisse concionandi ad populum super dictas quadraginta recitari in Ecclesia per annum solitas sacri Euangelij lectiones. Post hæc autem haud otiosus Gregorius degit & mutus: immo sequenti anno (vt dicemus) aggressus est concionari super Ezechielem prophetam.

Sed historica illa, quæ idem ipse Gregorius in ijsdem homilijs hoc anno memoria digna coram populo recitauit, nos sub hoc eodem anno reddere non pigeat, omissis ijs quæ tempore ingruentis pestilentiæ accidisse dicta homilia trigesimaoctaua tradit, quæ suo loco ac tempore superius collocauimus. In ea autem quæ sequitur ordine homilia trigesimanona eiusmodi historiam ad populum narrat [a]:

[a] *Gregor. homil. 39. in fin.*

Epiphanius diaconus, Isauria prouincia exortus, in vicina factum terra Lycaoniæ solet narrare miraculum. Ait enim, quod in ea quidam, Martyrius nomine, vitæ valde venerabilis monachus fuit, qui ex suo monasterio visitationis gratia ad aliud monasterium tendebat, cui spiritalis pater præerat. Pergens itaque, leprosum quemdam, quem densis vulneribus elephantinus morbus per membra fœdauerat, inuenit in via volentem ad suum hospitium redire, sed præ lassitudine non valentem. In ipso vero itinere se habere perhibebat hospitium, quo idem Martyrius monachus ire festinabat. Vir autem Dei, eiusdem leprosi lassitudini misertus, pallium quo vestiebatur, in terram protinus proiecit & expandit, ac desuper leprosum posuit, eumq. suo pallio vndique constrictum super humerum leuauit, secumq. reuertens detulit. Cumq. iam monasterij foribus propinquaret, spiritalis pater eiusdem monasterij magnis vocibus clamare cœpit: Currite, ianuas monasterij citius aperite: quia frater Martyrius venit, Dominum portans.

DE MARTYRIO MONACHO.

Statim vero vt Martyrius ad monasterij aditum peruenit: is qui leprosus esse putabatur, de collo eius exiliens, & in ea specie apparens, qua recognosci ab hominibus solet Redemptor humani generis Deus & homo Christus Iesus, ad cælum, Martyrio aspiciente, redijt; eiq. ascendens dixit: Martyri, tu me non erubuisti super terrã: ego te non erubescam super cælos. Qui sanctus vir, mox vt est monasterium ingressus, ei pater monasterij dixit: Frater Martyri, vbi est quem portabas? Cui ille respondens, dixit: Ego si sciuissem quis esset, pedes illius tenuissem. Tunc idem Martyrius narrabat, quia cum eum portasset, pondus eius minime sensisset. Nec mirum. Quomodo enim pondus sentire poterat, qui portantem portabat? Qua in re pensandum est nobis, quantum fraterna compassio valeat, quantum nos omnipotenti Deo misericordiæ viscera coniungant, &c.] hæc de his Gregorius hoc anno ad populum, quo (vt diximus) & dicendi finem super lectiones Euangelij fecit.

CHRISTVS IN LEPROSI SPECIE VIVVS.

De quibus ne ambigas, vel leuis aliqua apud te remaneat dubitatio: præter illa quæ dicta sunt, ex hoc certo id accipias argumento: cum enim quæ ab ipso Gregorio narrata habentur in vltimis homilijs trigesimaoctaua ac quadragesima [b] de Theodoro monacho primum, ac demum de Romula atque Redempta; eadem intexens quarto Dialogorum libro, ipse testetur, ea a se esse narrata in dictis homilijs in Euangelia: cumq. constet eosdem Dialogorum libros cœptos esse a Gregorio anno sequenti, cum quartum ageret in Pontificatu annum [c]: vtique oportuit hoc anno esse ab ipso absolutas omnes in Euangelia homilias. Hæc dilucidius, ne res gestæ sanctissimi viri mixtim confusæ narrentur, sed diuisim singulæ singulis suis reddantur temporibus.

QVANDO ABSOLVTAE HOMILIAE IN EVANGELIA.

[b] *Greg. dialog. lib. 4 c. 37. & sup c. 15.*

[c] *Gregor. lib. 4. c. 16. 36. 47. & 55.*

Sed age iam & perelegantem hic intexamus historiam, hoc eodem anno ab eo dicta & vltimo loco posita homilia relatam de rebus antea gestis, cum ipse monasterium petijt, ex quibus magis gauisus sit sæculo penitus nuncium remisisse. Ait ergo [d]: Rem, fratres, refero, quam bene is qui præsto est, frater & compresbyter meus, Speciosus nouit. Eodem tempore, quo monasterium petij, anus quædam Redempta nomine, in sanctimoniali habitu constituta, in Vrbe hac iuxta B. Mariæ Virginis ecclesiam manebat. Hæc illius Herundinis discipula fuerat, quæ magnis virtutibus pollens, super Prænestinos montes vitam eremiticam duxisse ferebatur. Huic duæ in eodem habitu discipulæ adhærebant, vna nomine Romula, & altera quæ nunc adhuc supereſt, quam quidem facie scio, sed nomine nescio. Tres itaque hæ in vno habitaculo commanentes, morum quidem diuitijs plenam, sed tamen rebus pauperem vitam ducebant. Hæc autem, quam præfatus sum, Romula aliam quam prædixi condisci-

[d] *Greg. homil. 40. & dialog. lib. 4. c. 15.*

DE S. REDEMPTA ET S. ROMVLA.

pulam ſuam magnis vitæ meritis anteibat: erat quippe miræ patientiæ, ſummæ obedientiæ, cuſtos oris ſui ad ſilentium, ſtudioſa valde ad continuæ orationis vſum. Sed quia plerumque hi quos iam perfectos homines æſtimant, adhuc in oculis ſummi opificis aliquid imperfectionis habent: ſicut ſæpe imperiti homines necdum perfecte ſculpta ſigilla conſpicimus, & iam quaſi perfecta laudamus, quæ adhuc artifex conſiderat & limat; laudari iam audit, & tamen ea tundere meliorando non deſinit: hæc quam prædiximus Romula, eam quam Græco vocabulo Græci paralytin vocant, moleſtia corporali percuſſa eſt, multisq. annis in lectulo decubans, pene omnium iacebat membrorum officio deſtituta: nec tamen hæc eadem eius mentem ad impatientiam flagella perduxerant: nam ipſa ei detrimenta membrorum facta fuerant incrementa virtutum; quia tanto ſolicitius ad vſum orationis ſuccreuerat, quanto & aliud quodlibet agere nequaquam valebat.

Nocte ergo quadam eamdem Redemptã, quam præfatus ſum, quæ vtraſque diſcipulas ſuas filiarum loco nutriebat, vocauit, dicens: Mater veni, Mater veni. Quæ mox cum alia eius condiſcipula ſurrexit; ſicut vtriſque referentibus, & multis eadem res claruit, & ego quoque eodem tempore agnoui. Cumq. noctis medio, lectulo iacentes aſſiſterent: ſubito cælitus lux emiſſa omne illius cellulæ ſpatium impleuit, & ſplendor tantæ claritatis emicuit, vt corda aſſiſtentium inæſtimabili pauore perſtringeret, atque (vt poſt ipſæ referebant) omne in eis corpus obrigeſceret, & in ſubito ſtupore remanerent. Cœpit namque quaſi cuiuſdam magnæ multitudinis ingredientis ſonitus audiri, oſtium cellulæ concuti, ac ſi ingredientium turba premeretur. Atque (vt dicebant) intrantium multitudinem ſentiebant, ſed nimietate timoris & luminis videre nihil poterant: quia earum oculos & pauor depreſſerat, & ipſa tanti luminis claritas reuerberabat. Quam lucem protinus miri odoris eſt fragrantia ſubſecuta; ita vt earum animum, quia lux emiſſa terruerat, odoris ſuauitas refoueret. Sed cum vim claritatis illius ferre non poſſent, cœpit eadem Romula aſsiſtentem ſibi & trementem Redemptam ſuorum morum magiſtram blanda voce conſolari, dicens: Noli timere, mater, non moriar modo. Cumq. hoc illa crebro diceret, paulatim lux, quæ fuerat immiſſa, ſubtracta eſt, ſed is qui ſubſecutus eſt odor remanſit. Sicq. dies ſecundus & tertius tranſijt, vt aſperſa fragrantia odoris remaneret.

MORIENTI OCCVRSVS CAELESTIVM SPIRITVVM.

Nocte ergo quarta eamdem magiſtram ſuam iterum vocauit. Qua veniente, viaticum petijt & accepit. Necdum vero eadem Redempta & alia eius diſcipula a lectulo iacentis abſceſſerant, & ecce ſubito in platea ante eiuſdem cellulæ oſtium duo chori pſallentium aſtiterunt, & (ſicut ipſæ ſe dicebant ſexus ex vocibus diſcreuiſſe) pſalmodiæ cantus dicebant viri, & feminæ reſpondebant. Cumq. ante fores cellulæ exhiberentur cæleſtes exequiæ, ſancta illa anima carne ſoluta eſt. Qua ad cælum ducta, quanto chori pſallentium altius aſcendebant, tanto cœpit pſalmodia lenius audiri, quouſque & eiuſdem pſalmodiæ ſonitus & odoris ſuauitas elongata finiretur.] hactenus Gregorius ad populum eo ſermone, quem de Lazaro & diuite immiſericorde habuit: in quibus cæleſtis connubij nuptijs ipſe conuiua, tantæ ſuauitatis dulcedine captus, eorum quæ ſunt in mundo iacturam feciſſe magis magisq. gauiſus eſt. Perſeuerant in tabulis Eccleſiaſticis[a] nomina Romulæ atque Redemptæ virginum & Herundinis, memoria annua inſignita: corpora vero earumdem in eadem baſilica S. Mariæ ad Præſepe in Confeſſione collocata coluntur.

a Martyrolog. Rom. die 23. Iulij.

CONCILIVM CAESARAVGVSTANVM SECVNDVM.

Hoc eodem anno celebratum eſt in Hiſpania Concilium Cæſarauguſtanum ſecundum, Era ſcilicet ſexcenteſima trigeſima, ſeptimoq. anno (vt ibi ponitur) Reccaredi Regis. Vbi inter alia illud notatu dignum ſancitũ reperitur, vt ſacroſanctæ reliquiæ quæ inuentæ eſſent in eccleſijs Arianorum, eædem præſentatæ Epiſcopis igne probarentur, vt tunc legitimæ cenſerentur, ſi ab incendio illæſæ remanerent. Quibus vides, quantam diligentiam maiores adhibuerint, ne quid in ſacris admitterent adulterinum, ſed omnia pura & ſancta, tamquam aurum quod per ignem probatur, purgatum ſeptuplum. Subſcripſerunt Concilio Epiſcopi quatuordecim. At de rebus Occidentalibus hactenus.

b Euagr. lib. 6. cap. 15.

INFELIX EXITVS HORMISDAE REGIS PERSARVM.

c Miſcella lib. 17. hoc anno Imp.

Iam vero Orientales oras perluſtremus. Hoc ipſo anno (quantum ex Euagrio & alijs colligere fas eſt) Perſarũ Rex Hormiſda Romano Imperio infeſtiſſimus a ſuis occiditur: de quo iſta idem Euagrius[b]: Dum hæc geruntur, Perſæ Hormiſdã Regem omnium ſceleratiſſimum iniuſtiſſimumq. propterea trucidant, quod ſubiectos ſuos non modo pecunia, ſed varijs etiã mortis generibus mulctaſſet.] hæc ipſe. Porro in Miſcella[c] ex Theophane eiuſmodi cauſa præceſſiſſe necis eius oſtenditur, nimirum, quod cum dux Perſarum exercitus Bara-

Barames male cũ Romanis pugnaſſet, poſterioresq. tuliſſet, Rex in eum infenſus, ignominiæ cauſa veſtem ad eum muliebrem miſit, atque præfectura priuans in ordinem redegit. Id autem dux indigne ferens, aduerſus Regem rebellat, milites fictis litteris in Regem commouens; ſed & quem recens ducem creauerat Hormiſda Ferrochanem, ſibi aduerſus eumdem Regem coniungit: quibus acceſsit Bindois nobilis Perſa liberatus a carcere per fratrem ſuum; qui ex improuiſo cum ſuis inuadens Regiam, Hormiſdam ipſum ſedentem in ſolio ex eo deturbat, diademate priuat, atque in carcerem conijcit, filiumq. eius Coſrhoen Regem conſtituit. Poſtea educto Hormiſda de carcere, Perſæ nobiles ante oculos eius vxorem & filium ſerra diuidunt, ipſum vero Hormiſdam oculis priuant, & detrudunt in ergaſtulum: Coſrhoes autem Rex eius filius parentem benigne tractauit in cuſtodia poſitum, tribuens illi omnem eſcam. At Hormiſda exaduerſo ipſum iurijs lacerabat, conculcans ea quæ a Rege mittebantur. Vnde Coſrhoes iratus eum fuſtibus ſilueſtribus iuſſit per ilia cæſum obire. Quod factum & Perſas triſtes reddidit, & contra Coſrhoen odium auxit: quod creuit magis, cum occidit quoſdam nobiles ea ſuſpicione, quod Barami duci tyrannidem exercenti inhærerent: cuius rei cauſa factum eſt, vt a militibus deſtitueretur, tranſeuntibus ad Baramen. Relictus vero ita ipſe, fugam capeſſit: dubius autem ad quos confugeret, ad Chriſtianos ne, vel Turcas, deſcendens equo, laxans habenas, quo abire vellet liberum reddens, eius ipſe ſecutus veſtigia, ad Romani Imperij ditionem ſe contulit.] hæc Theophanes. His haud admodum diſſentientia Euagrius affert, rem geſtam ita ſubſecutus[a]:

COSRHOES CREATVR REX PERSARVM.

a Euag. lib. 6. c. 16. 17.

Hormiſda extincto, Coſrhoen eius filium Regem creant: contra quem Barames cum ſuis copijs arma fert. Coſrhoes igitur cum exiguo exercitu illi obuiam it: ac cum ſuos a ſe deficere cerneret, capeſſit fugam, rectaque, cum Deum (vti ipſe aiebat) Chriſtianorum inuocaſſet, vt equus ipſum eo deportaret, quo ab illo duceretur, Circeſium contendit. Vbi autem cum vxoribus, duobus tenellis liberis, & quibuſdam Perſis nobilibus, qui eum ſua ſponte comitabantur, eo veniſſet: inde legatos mittit ad Mauritium Imperatorem. Ille cum de hac re conſilium accuratiſsime inijſſet, & inconſtantem volubilemq. vitæ humanæ rationem, & repentinas tum eius, tum aliarum ſimilium rerum mutationes viciſsitudineſq. ponderaſſet, ſupplicem admittit legationem, & Coſrhoen hoſpitem pro exule, & pro fugitiuo filium efficit, muneribus plane regalibus donat, quibus eum ad ſe diligendum inuitaret. Atque non Mauritius ſolum tam magnifica dona miſit ad Coſrhoen, ſed Imperatrix etiam erga Coſrhois coniuges, & liberi Mauritij erga liberos eius paria benignitatis officia præſtiterunt. Porro Mauritius omnes ſatellites ſuos & totum exercitum Romanum cum duce, qui Coſrhoen, quocumque vellet, comitarentur, mittit. Quin etiam, quo plus honoris ei deferret, mittit quoque Domitianum Epiſcopum Melitinæ ſuum cognatum, virum prudentia & ingenio præſtantem, & tum verbo tum re ipſa ad res maximas gerendas maxime idoneum, & ad grauiſsima obeunda negotia aptiſſimum. Mittit præterea Gregorium, *qui tunc erat Antiochenus Epiſcopus ſuperſtes adhuc*, qui Coſrhoen cum ob prudentes ſermones, quos de alijs rebus omnibus cum eo conferebat, tum ob munerum magnificentiam & conſilia, quæ pro rerum quibus perturbatus erat conditione peropportune ei impertiebat, in maximam traduxit admirationem.] hucuſque Euagrius.

SVSCIPITVR BENIGNE A MAVRITIO COSRHOES.

At quomodo per Mauritium Coſrhoes in regnum fuerit reſtitutus, dicetur anno ſequenti, quo id contigiſſe probatur. Quæ inſuper vota Deo Chriſtianorum, ſanctoq. martyri Sergio in Oriente celeberrimo idem Coſrhoes in huiuſmodi periculis conſtitutus ſedulo ſtudio nuncuparit, ſequenti etiam patebit anno. Huic autẽ bello præfectum fuiſſe Narſetem ducem, & incruenta potitum victoria, habet Theophanes: additq. de Turcis illis, qui in exercitu Perſarum militantes capti, & Conſtantinopolim ducti, inuenti ſunt ſtigmate in fronte cruce ſignati: eos ab Imperatore rogatos, quid ſibi id vellet, reſpondiſſe, cum peſte ipſorum prouincia laboraret, illud ſe a Chriſtianis fuiſſe edoctos remedium pro ſalute conſequenda. Ceterum mittendi Domitianum Epiſcopum adeo celebrem, atque Gregorium ad Coſrhoen, illud videtur fuiſſe Mauritij Imperatoris conſilium, vt per eos idem Rex Chriſtianam fidem perciperet: quod ex litteris Gregorij Papæ ad eumdem Domitianum Epiſcopum redditis[b] anno ſequenti ſatis intelligi poſſe videtur.

TVRCAE PESTE LIBERATI SIGNO CRVCIS.

b Greg. lib. 2. epiſt. 62.

Inter tot tantaq. præclare geſta, denigrauit tamen Mauritius Imperator hoc anno

LEX IMPIA A MAVRITIO LATA.

nomen suum, dum post victorias aduersus Persas sub Hormisda Rege Persarum ex in- A sperato obtentas, legem tulit, qua prohibebat, ne quis miles, nondum expleta militia, monachus effici posset. Hoc quidem anno ab eo latam eiusmodi legem, ipse Gregorius testatur in litteris [a] datis anno sequenti ad Theodorum: agemus de ea tunc temporis, cum sequenti anno adeo Gregorius eamdem impugnauit. Exhaustum enim cum videret Mauritius Romanum exercitum, totq. prœlijs esse consumptum, omne quod valuit remedium integrandæ militiæ excogitauit, & vsque adeo inconcessa tentauit. Misit hanc legem idem Imperator ad Gregorium Papam per Longinum Stratorem, qui successit Romano in Exarchatu, vt testatur ipse Gregorius in litteris ad Mauritium Imperatorem anno sequenti redditis. Quod vero Gregorius hoc tempore (vt ipse testatur [b]) mala oppressus valetudine detineretur, aduersus eiusmodi legem insurgere distulit.

[a] *Greg. lib. 2. epist. 65. Ind. 11.*

[b] *Ead. epist. 65.*

B

IESV CHRISTI ANNVS 593. GREGORII PAP. ANNVS 4. MAVRITII IMP. ANNVS 8.

NOnagesimustertius post quingentesimum Redemptoris annus Indictionis vndecimæ incipit; quo restitutus in regnum Cosrhoes Rex Persarum, multa pietatis signa publicis egregie factis edidit, quæ quam exactissime describit Euagrius: primum vero eius in regnum per Mauritium restitutionem verbis istis enarrat [c]: Cosrhoes vero cum Hierapolim, quæ primaria Euphratesiæ ciuitas est, peruenisset, rursum reuertit. Quod cum intellexisset Mauritius, pluris faciens commodis Cosrhois supplicis, quã suæ ipsius gloriæ consulere, ingenti pecuniæ vi (quod non ante aliquando visum fuit) C eum iuuat, atque ex Persis conscribit exercitum, & impensis omnibus de suo suppeditatis, Cosrhoen vtroque exercitu, Romano scilicet & Persico instructum, extra fines Imperij Romani ad Martyropolim vsque producendum curauit. Cui Sittas primum traditus est, deinde a Martyropolitanis lapidibus obrutus, postea ab eisdem in crucem actus. Traditum est ei quoque Daras oppidum, a quo clam exiuerant Persæ. Atque Barame a Romanis solis vnico bello superato, & solo cum ignominia in fugam verso, Cosrhoes ad suum ipsius regnum reductus est.] hæc Euagrius: subdit vero post pauca [d]:

[c] *Euagr. lib. 6. c. 18.*

COSRHOES IN REGNVM RESTITVTVS DEO GRATVS.

[d] *Euagr. lib. 6. c. 20.*

Cosrhoes autem iam ad suum regnum restitutus, mittit ad Gregorium *Episcopum Antiochenum* Crucem multo auro & lapidibus pretiosis exquisite elaboratam, qua honorem Sergij martyris inclyti illustrari voluit. Hanc Crucem primum Theodora coniunx Iustiniani ei dedicauerat, deinde Cosrhoes senior cum alijs monimentis (vti a me supra D commemoratum est) inde abripuerat. Mittit quoque aliam Crucem auream, in qua litteris Græcis ista curauit inscribenda:

INSCRIPTIO CRVCIS A COSRHOE MISSAE.

HANC CRVCEM EGO COSRHOES REX REGVM FILIVS HORMISDAE MISI. CVM ENIM DIABOLICO CONATV ET VETERATORIO INFELICISSIMI BARAMIS ET SVORVM CABALLARIORVM IN ROMANIAM CONFVGERE ERAMVS COMPVLSI, ET PROPTER ADVENTVM SCELERATI ZADESPRAM CVM EXERCITV AD NISIBIN, QVO CABALLARIOS QVI A PARTIBVS NISIBENSIVM STABANT SVBDVCERET: CABALLARIOS CVM DVCE AD CHARCHAS VSQVE QVI ZADESPRAM RESISTERENT EIVSQ. VIRES FRANGERENT MISERAMVS OPE ET PRAESIDIO COMMVNITI S. SERGII MARTYRIS HONORATISSI- E MI ET IN PRIMIS MEMORABILIS. QVONIAM ACCEPERAMVS EVM RES AB SE POSTVLATAS SOLERE LARGIRI, PRIMO ANNO REGNI NOSTRI SEPTIMO IDVS IANVARII POSTVLAVIMVS OPEM AB EO, VOTVMQVE FECIMVS, SI CABALLARII NOSTRI ZADESPRAM VEL INTERFICERENT VEL CAPTIVVM SECVM DVCERENT, NOS AVREAM CRVCEM LAPILLIS DISTINCTAM AD EIVS TEMPLVM MISSVROS, QVA VENERANDVM EIVS NOMEN ILLVSTRARETVR. ATQVE AD QVINTVM IDVS FEBRVARII CAPVT ZADESPRAM AD NOS PERLATVM FVIT. ITAQVE POSTVLATIONIS NOSTRAE FACTI COMPOTES, QVO RES GESTA NEMINI DVBIA ESSET, AD VENERANDVM SANCTI SERGII NOMEN ILLVSTRANDVM, HANC CRVCEM A NOBIS FABRICATAM AD TEMPLVM EIVS

A EIVS MISIMVS VNA CVM CRVCE QVAM IVSTINIANVS IMPERATOR ROMANVS AD IDEM TEMPLVM MISIT, QVAMQ. COSRHOES REX REGVM FILIVS CABADI PROAVI NOSTRI TEMPORIBVS QVIBVS ROMANI ET PERSAE GRAVISSIME INTER SE DISSIDERENT HVC ADVEXIT, QVAM DENIQVE NOS IN NOSTRIS THESAVRIS INVENIMVS ET AD AEDEM SANCTI ET VENERABILIS SERGII MITTENDAM CVRAVIMVS.] hactenus Cosrhois inscriptio Cruci a se missæ perpetui monumenti ergo incisa Græcis litteris. Pergit Euagrius:

Has Cruces Gregorius *Episcopus Antiochenus* cum de sententia Mauritij Imperatoris accepisset, cum magna pompa ad sacrum martyris templum defert, inq. eo reponit. Haud ita multo post, alia dona ad sanctum illud templum misit Cosrhoes, inter quæ erat discus B ex auro confectus, in quo inscribenda curauit hæc verba:

INSCRIPTIO IN DISCO POSITA.

EGO COSRHOES REX REGVM FILIVS HORMISDAE HAEC IN HOC DISCO INSCRIBENDA CVRAVI, NON VT SPECTENTVR AB HOMINIBVS, NEQVE VT AMPLITVDO TVI VENERANDI NOMINIS EX MEIS VERBIS COGNOSCATVR, SED PARTIM PROPTER RERVM IN EO INSCRIPTARVM VERITATEM, PARTIM PROPTER MVLTA BENEFICIA ET LIBERALIA QVAE ABS TE ACCEPI. NAM MECVM FELICITER ACTVM PVTO, QVOD NOMEN MEVM IN TVIS SACRIS VASIS EXTET. CVM FORTE BERAMAIS ESSEM, PETEBAM ABS TE SANCTE SERGI VT MIHI SVBSIDIO VENIRES, ET SIRA CONIVNX CONCIPERET. AC CVM SIRA CHRISTIANA ESSET ET EGO GENTI- C LIS, ET LEX NOSTRA NON PERMITTERET NOBIS POTESTATEM MVLIEREM CHRISTIANAM VXOREM DVCENDI: TAMEN OB MEVM SINGVLAREM ERGA TE AMOREM LEGEM IN HAC MVLIERE NEGLEXI ET EAM DE DIE IN DIEM INTER CETERAS VXORES INGENVE DILIGERE NON DESTITI NEQVE DESISTO. QVAMOBREM VISVM ERAT TVAM BONITATEM SANCTE SERGI DEPRECARI VT GRAVIDA FIERET.

QVIN ETIAM VOTVM TIBI NVNCVPAVI SVMQ. POLLICITVS, SI SIRA CONCIPERET, ME CRVCEM QVAM ILLA GESTAT AD SANCTISSIMVM TEMPLVM TVVM MISSVRVM. QVAPROPTER IPSE EQVIDEM ET SIRA HOC APVD ANIMOS NOSTROS PROPONEBAMVS VT HANC CRVCEM IN MEMORIAM NOMINIS TVI SANCTE SERGI IPSI TENEREMVS, D ET VISVM ERAT PRO ILLA PRETIVM EIVS QVOD QVATVOR MILLIA ET QVADRINGENTOS STATERES MILIARESIOS NON EXCEDERET MITTERE, ET SIC IDEM AVGERE, VT EIVS SVMMA QVINQVE MILLIA STATERVM COMPLECTERETVR. ATQVE EX EO TEMPORE QVO ISTAM POSTVLATIONEM ANIMIS NOSTRIS CONCIPERE HAECQ. COGITARE COEPERAMVS, AD TEMPVS QVO RHOSON CHOSRON VENIMVS, NON AMPLIVS DECEM DIES PRAETERIERANT. AD QVOD QVIDEM TEMPVS TV SANCTE SERGI, NON QVOD IPSE DIGNVS ESSEM, SED PROPTER TVAM IPSIVS BONITATEM MIHI NOCTV SECVNDVM QVIETEM VISVS ES, ET IAM TERTIO DIXISTI SIRAM CONCEPTVRAM. ATQVE EGO IN EADEM VISIONE TERTIO APERTE TIBI QVAE ERANT CONSENTANEA E RESPONDI.

AT QVONIAM TV RERVM ABS TE POSTVLATARVM LARGITOR ES, EX EO DIE SIRA MORBVM QVO MVLIERES LABORARE SOLENT NON SENSIT. EGO AVTEM ETSI HAC DE RE ANIMO HAESITABAM VTRVM VERBIS TVIS FIDEM HABEREM AN NON, CVM SIS POSTVLATIONVM LARGITOR: POSTEA TAMEN EX EO QVOD MORBVS MVLIEBRIS SIRAM NON ATTIGIT, TVM VIM EXPLORATAM HABVI VISIONIS TVM TVORVM VERBORVM VERITATEM. QVOCIRCA CRVCEM HANC ILLICO ET EIVS PRETIVM VNA AD TVAM SANCTISSIMAM AEDEM MISI. DEDIQVE MANDATVM VT EX EIVS PRETIO DISCVS VNVS ET VNVS CALIX FIERENT, QVI DIVINIS MYSTERIIS CELEBRANDIS INSERVIRENT. QVIN ETIAM VT CRVX FIERET ET THVRIBVLVM FABRICARETVR VTRVM-

VTRVMQVE AVREVM IN VSVM SACRAE MENSAE ET VNICVM VTRINQVE APERTVM CONFICERETVR AVRO COLLVSTRATVM. QVOD AVTEM DE SVMMA PRETII RESTARET, AD NECESSARIOS VSVS TVAE SACRAE AEDIS RESERVARETVR. VT MIHI ET SIRAE TV SANCTE SERGI CVM IN ALIIS REBVS OPITVLARERIS, TVM MAXIME IN HAC PETITIONE SVBSIDIO VENIRES. ET QVOD PER TVAM INTERCESSIONEM NOBIS EVENERIT, IDEM IPSVM PER TVAM CLEMENTIAM ET BONITATEM MIHI ET SIRAE EX SENTENTIA PENITVS SVCCEDAT. QVO TVM IPSE TVM SIRA TVM ALII OMNES DENIQVE IN TOTO ORBE TERRARVM TVA IN VIRTVTE SPEM PONAMVS ET IN TE DEINCEPS CREDAMVS.] Hactenus incisa in auro inscriptio. Pergit rursum Euagrius: Hæc donaria a Cosrhoe oblata, ea loqui videntur, quæ cum prophetia Balaam consentiunt: quod plane Dei prouidentia factum est, vt Gentilium linguæ verba salutaria proferrent.] digna quidem quæ cubitalibus (vt aiunt) litteris formarentur, quo Nouatores magis rubore suffusi taceant, cum etiam ab infidelibus & idololatris redarguantur in veneratione sanctissimæ Crucis & cultu sanctorum martyrum, dum talia loquitur Ethnicus, sua tamen conscientia Christianus, veritus publice profiteri quid sentiret, ne rebellem experiretur populum, quem omnibus demulcere officijs hoc sui regni exordio satagebat.

REX PERSARVM CREDITVS CHRISTIANVS.

Sane quidem increbuit hoc tempore per orbem fama, ipsum Persarum Regem Christianam religionem suscepisse: etenim qui in hunc vsque annum res sui temporis gestas scriptis prosecutus est Ioannes Abbas Biclarensis, hoc eodem anno octauo Mauritij Imperatoris id accidisse tradit his verbis: In his ergo temporibus, quibus omnipotens Deus, prostrato veternosæ hæresis veneno, pacem suæ restituit Ecclesiæ, Imperator Persarum Christi suscepit fidem, & pacem cum Mauritio Imperatore firmauit.] hæc ipse: verum liquet esse mendacium, sicut quæ de conuersione Reginæ Regisq. Persarum habet Paulus diaconus, quæ hic ipsius verbis describenda putamus: ait enim[a]:

a Paul. diac. lib.4. c.17. vet. edit. & nou.52.

REGINA PERSARVM CHRISTIANA.

Circa hæc tempora, Regis Persarum coniunx, nomine Cæsara, de Perside exiens cum paucis suis fidelibus, priuato habitu propter Christianæ fidei amorem Constantinopolim venit. Quæ ab Imperatore honorifice suscepta, post aliquot dies, vt desiderabat, baptismum consecuta, & ab Augusta de sacro fonte leuata est. Quod vir eius Persarum Rex audiens, legatos Constantinopolim ad Augustum direxit, quatenus eidem suam vxorem redderet. Qui ad Imperatorem venientes, verba Regis Persarum nunciant, qui suam requirebat Reginam. Imperator hæc audiens, remq. omnino ignorans, eis responsum reddidit, dicens: De Regina, quam quæritis, fatemur nos nihil scire, præter quod ad nos hic aliqua mulier priuato habitu aduenit. Legati vero responderunt, dicentes: Si placet vestro conspectui, volumus hanc quam dicitis mulierem videre.

Quæ cum iussu Imperatoris aduenisset: mox vt eam conspiciunt, ad eius vestigia prouoluuntur, eiq. venerabiliter, quod eam vir suus requireret, suggerunt. Quibus illa respondit: Ite nunciate Regi vestro & domino: quia nisi, sicut ego iam credidi, ita & ipse in Christum crediderit, me iam vltra consortem tori habere non poterit. Quid multa? reuersi legati ad patriam, vniuersa quæ audierant, Regi nunciant. Qui nihil moratus, cum sexaginta millibus viris Constantinopolim pacifice ad Imperatorem venit, a quo gratanter & satis digne susceptus est. Qui cum vniuersis in Christum Dominum credens, pariter cum omnibus sacri baptismatis vnda perfusus, & ab Augusto de fonte leuatus, Catholica fide confirmatus est; multisq. muneribus ab Augusto honoratus, accepta sua coniuge, lætus & gaudens ad suam patriam repedauit.] hæc Paulus, sed quæ haud satis integra fide constent, cum multas patiantur difficultates, & incognita habeantur Græcis scriptoribus: potissimũ vero, quod ex epistola S. Gregorij hoc anno scripta, de qua paulo inferius agemus, constet ipsum Regem Persarum remansisse Gentilem.

DE CONVERSIONE PRINCIPIS SARRACENORVM.

Sunt vero certiora quæ sequuntur, nempe Sarracenorum principem Naamanem hoc eodẽ tempore initiatum esse Christiana religione: quod idem qui supra tradit Euagrius, cum subdit[b]: Per id temporis Naamanes gentis Scenitarum Tribunus Gentilis adeo nefarius & sceleratus, vt propria manu homines dæmonijs suis mactaret, ad sanctum accessit baptismum, statuamq. Veneris auream igne liquefactam pauperibus erogauit; & omnes qui ad eum spectabant, ad veram in Deum fidem traduxit.] his vero hæc subijcit: Gregorius

b Euagr. lib. 6. c. 21.

Arius autem *Antiochenus Episcopus*, postquam Cruces a Cosrhoe donatæ erant, de sententia Imperatoris omnia monasteria in solitudine, Limetarum dicta, & maxime in quibus peruersa Seueri dogmata regnabant, perlustrauit, exposuitq. illis vera Ecclesiæ dogmata; & multa castella, pagos, monasteria, & gentes integras ad Dei Ecclesiam adduxit.] hæc omnia Euagrius, res postremas sui temporis scriptis commendans.

GREGORIVS ANTIOCHEN. VISITAT MONASTERIA.

Domitianus autem Metropolitanus Armeniæ, Episcopus Melitinæ, cum non fuisset assecutus quod optabat, cuius causa ad Cosrhoen profectus erat, vt ille fieret Christianus; reuersus, mœrens epistolam scripsit ad sanctum Gregorium Romanum Pontificem, deq. his quæ gesta erant, cum reddidit certiorem, interniscens de diuina Scriptura fusiorem tractationem. Has cum ipse Pontifex litteras accepisset, hoc eodem anno ad eum rescripsit, & ad finem epistolæ ista habet[a]: Imperatorem vero Persarum etsi non fuisse conuersum doleo: vos tamen ei Christianam fidem prædicasse, omnimodo exulto: quia etsi ille ad lucem venire non meruit, vestra tamen sanctitas prædicationis suæ præmium habebit. Nam & Aethiops in balneum niger intrat, & niger egreditur, sed tamen balneator nummos accipit. De Mauritio autem bene dicitis, vt in actione eius ab vmbra statuam cognoscam, id est, in minimis maiora perpendam. in hoc tamen ei credimus, quia eius nobis animam sacramenta & obsides ligant.] At quid per ista subobscura legentibus de Mauritio significare velit Gregorius, certe quidem etsi incompertum habeatur, haud bonum fuisse conijcimus ex controuersia illa, quæ inter ipsum & Mauritium intercessit: expostulans enim vehementer aduersus eum Gregorius de lege lata qua milites ingredi monasteria prohibebat, ad eumdem tamen eiusmodi vt priuatus epistolam scripsit[b]:

DOMITIANVS EPISC. VACVVS REDIT E PERSIDE.

a Gregor. lib.2. epist. 63. Ind. dict.14.

b Gregor. lib.2. epist.62.Indict. 11.

Omnipotenti Deo reus est, qui sereniſſimis dominis in omne quod agit & loquitur, purus non est. Ego autem indignus pietatis vestræ famulus in hac suggestione neque vt Episcopus, neque vt seruus iure Reipublicæ, sed iure priuato loquor: quia, sereniſſime domine, ex illo iam tempore dominus meus fuisti, quando adhuc dominus omnium non eras. Longino viro clariſſimo Stratore veniente, dominorum legem suscepi; ad quam, fatigatus tunc ægritudine corporis, respondere nil valui. In qua dominorum pietas sanxit, vt quisquis publicis administrationibus fuerit implicatus, ei ad Ecclesiasticum officium venire non liceat. Quod valde laudaui, euidentisime sciens, quia qui sæcularem habitum deferens, ad Ecclesiastica officia venire festinat, mutare vult sæculum, non relinquere. Quod vero in eadem lege dicitur, vt ei in monasterio conuerti non liceat: omnino miratus sum, dum & rationes eius possint per monasterium fieri, & agi potest, vt ab eo loco in quo suscipitur, eius quoque debita soluantur. Nam & si quisquam deuota mente conuerti voluisset, prius res male ablatas redderet, & de sua anima tanto verius, quanto expeditior cogitaret. In qua lege subiunctum est, vt nulli qui in manu signatus est, conuerti liceat.] erat istiusmodi militibus apponi solitum signum, quo a ceteris noscerentur; vt etiam ex ijs quæ inferius subdit, apparet. Sed pergit:

EPIST. GREG. AD MAVRITIVM IMP. DE LATA LEGE INIVSTA.

Quam constitutionem ego (fateor dominis meis) vehementer expaui: quia per eam cælorum via multis clauditur; & quod nunc vsque licuit, ne liceat, prohibetur. Multi enim sunt, qui possunt religiosam vitam etiam cum sæculari habitu ducere. Et plerique sunt, qui nisi omnia reliquerint, saluari apud Deum nullatenus possunt. Ego vero hæc dominis meis loquens, quid sum, nisi puluis & vermis? Sed tamen quia contra auctorem omnium Deum hanc intendere constitutionem sentio, dominis tacere non possum. Ad hoc enim potestas dominorum meorum pietati cælitus data est super omnes homines, vt qui bona appetunt, adiuuentur, vt cælorum via largius pateat, vt terrestre regnum cælesti regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur, vt ei qui semel in terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus, Domino nostro Iesu Christo militare non liceat.

HVMILITATE VINCERE STVDET GREGORIVS IMPERATOREM.

Ad hæc ecce per me seruum vltimum suum & vestrum respondebit Christus, dicens: Ego te de Notario Comitem excubitorum, de Comite excubitorum Cæsarem, & de Cæsare Imperatorem, nec solum hoc, sed etiam patrem Imperatorum feci: Ego sacerdotes meos tuæ manui commisi, & tu a meo seruitio milites tuos subtrahis? Respondε, rogo, pijssime domine, seruo tuo: Quid venienti & hæc dicenti responsurus es in iudicio Domino tuo? Sed fortasse creditur, quia nullus eorum puro animo conuertatur. Ego indignus famulus vester scio, quanti his diebus meis in monasterio milites conuersi miracula fecerunt, signa & virtutes operati sunt. Sed per hanc legem iam, ne

FACIT PERSONAM.

quis-

quisquam talium conuerti valeat, prohibetur. Requirat, rogo, dominus meus pijſſimus, quis prior Imperatorum talem legem dederit; & ſubtilius æſtimet, ſi debuit dari. Et quidem conſiderandum valde eſt, quia eo iam tempore prohibentur quique relinquere ſæculum, quo appropinquat finis ipſe ſæculorum. Ecce enim mora non erit, & ardente cælo, ardente terra, coruſcantibus elementis, cum Angelis & Archangelis, cum Thronis & Dominationibus, cum Principatibus & Poteſtatibus tremendus Iudex apparebit. Si omnia peccata dimiſerit, & ſolam hanc legem contra ſe dixerit eſſe prolatam: quæ, rogo, erit excuſatio?

Vnde per eumdem tremendum Iudicem deprecor, ne illæ tantæ lacrymæ, tantæ orationes, tanta ieiunia, tantæq. eleemoſynæ domini mei ex qualibet occaſione apud omnipotentis Dei oculos fuſcentur; ſed aut temperando pietas veſtra, aut immutando vigorem eius legis inflectat: quia tunc magis dominorum exercitus contra hoſtes creſcit, quanto Dei exercitus ad orationem creuerit. Ego quidem iuſſioni ſubiectus, eamdem legem per diuerſas terrarum partes tranſmitti feci: & quia lex ipſa omnipotenti Deo minime concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam ſereniſſimis dominis nunciaui. Vtrobique ergo quæ debui, exolui, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro eo quod ſenſi, minime tacui.] hactenus Gregorius Papa ad Mauritium Imperatorem. Verum has ipſe litteras noluit per Apocriſarium ſuum, quem habebat Conſtantinopoli, dari Imperatori, ſed miſit ad Theodorum medicum intimum eiuſdem Mauritij, vt ipſe daret; cui hæc ſcripſit[a]:

Quanta bona omnipotentis Dei & ſereniſsimi domini mei Imperatoris habeam, lingua mea non ſufficit explere. Pro quibus bonis quid eſt meum retribuere, niſi eorum veſtigia pure amare? Peccatis autem meis facientibus (ex quorum ſuggeſtione vel conſilio, neſcio, an veſtro) tranſacto anno talem in Republica ſua legem protulit, vt quiſquis eum pure amat, flere vehementer debeat. Ad quam legem tunc reſpondere non potui, quia ægrotus fui: modo autem eidem domino aliqua ſuggeſsi. Præcepit enim, vt nullus qui actionem publicam egit, nullus qui officio & manu ſignatus vel inter milites fuit habitus, ei in monaſterio conuerti liceat, niſi forte ſi militia eius fuerit expleta. Quam legem primum (ſicut ij dicunt, qui leges veteres nouerunt) Iulianus protulit, de quo ſcimus omnes quantum Deo aduerſus fuerit. Quod ſi ideo ſereniſsimus dominus noſter fecit, quia forte multi milites conuertebantur, & exercitus decreſcebat: numquid per virtutem militum ſubiugauit ei omnipotens Deus Imperium Perſarum? Numquid non ſolæ lacrymæ illius auditæ ſunt, & eo ordine quem ipſe neſciuit, eius Imperio Perſarum regnum ſubdidit?

Valde autem mihi durum videtur, vt ab eius ſeruitio milites ſuos prohibeat, qui ei & omnia tribuit, & dominari eum non ſolum militibus, ſed etiam ſacerdotibus conceſsit. Numquid ſi intentio eſt ſeruandarum rerum: non poterant ea ipſa monaſteria, quæ milites ſuſcepiſſent, alienas res reddere, atque ad conuerſionem homines tantummodo habere? Hæc quia mihi valde dolent, eidem domino ſuggeſsi: ſed veſtra gloria opportuno tempore ſecrete ſuggeſtionem meam ei offerat. Nolo eam a Reſponſali meo publice dari: quia vos, qui ei familiarius ſeruitis, loqui ei liberius & apertius* poteſtis, quæ pro eius ſunt anima; quoniam in multis eſt occupatus, & vix animus eius inuenitur a curis maioribus vacuus. Tu quidem glorioſe fili, pro Chriſto loquere. Si auditus fueris, lucrum operatus es animæ prædicti domini tui & tuæ: ſi vero auditus non fueris, lucrum ſolummodo tuæ feciſti.] hucuſque ad Theodorum Gregorius.

Sed, amabo te, hic pie lector ſiſte gradum: etenim, ni fallor, dum hæc audiſti, te admiratum vidi, & ſubindignatum obduxiſſe ſupercilia, eo quod abiecte nimis viſus ſis tibi locutus S. Gregorius, dum præter alia tum in epiſtola ad Mauritium, tum in iſta ad Theodorum data quodammodo profeſſus appareat ſacerdotes a Deo ſubiectos eſſe Imperatori, verbis illis in primis, cum ait ex perſona Chriſti: Sacerdotes meos tuæ manui commiſi.] & de Imperatore ad Theodorum: Ei & omnia tribuit, & dominari eum non ſolum militibus, ſed etiam ſacerdotibus conceſsit.] At hæc Nouatores non vt tu mærentes accipiunt, ſed hilari vultu, exultantes, immo & inſultantes, quaſi irrefragabile nacti ſint teſtimonium viri ſanctiſsimi atque doctiſsimi, cui nefas ſit contradici; qui docentis cathedram cum aſcenderit, tam apertis verbis videatur eſſe teſtatus, ſubiectum a Deo Imperatori ſacerdotium eſſe: vt nonniſi contumelia tanti Patris id

QVANDO CONTRA HOSTES EXERCITVS PRÆVALET.

[a] *Gregor. lib. 2. Ind. 11. epiſt. 65.*

DE LEGE IMP. INIVSTA.

*aptius

NOVATORES ABVSI TESTIMONIO S. GREGORII.

A id negari & aſtrui contrarium videri poſſit, nempe ipſum hallucinatum, & non vera locutum, vel ſaltem Imperatori turpiter adulatum. Sed laruis iſtis abſterreant Nouatores ipſi infantes, & clamoribus iſtiuſmodi pueris pauorem incutiant, non tibi, lector, ſi bene noſti vim ſanctionum Eccleſiaſticarum, atque traditionum robur, & fortitudinem doctrinæ Patrum; ſed ridebis nobiſcum inſultantium impudentiam & imprudentiam.

Dum enim nulla habetur ratio rerum geſtarum & temporum, id efficitur, vt fruſtra iſti inſultent, vel timeant pauidi. At cum accurate cuncta perſpecta habuerint, plane intelligent S. Gregorium acerrimum fuiſſe vindicem Pontificiæ æſtimationis, & aſſertorem immunitatis Eccleſiaſticæ. Hæc vt omnes percipiant, in primis meminiſſe oportet quæ ſuperius dicta ſunt, quantum idem Gregorius deplorarit hæc infeliciſſima tempora, quibus licet ſub Imperatore Catholico, ipſa tamen Eccleſia fuerit non ſecus ac ſub Nerone & Diocletiano captiua. Reuocanda hic tibi ſunt in memoriam (quod rerum ſic exigat argumentum) quæ idem S. Gregorius de his habeat iam a nobis anno primo eius Pontificatus ſuperius recitata, vbi inter alia[a]: Concitauit enim, *diabolus ſcilicet*, aduerſus Eccleſiam Dei non ſolum innumerabilem populi multitudinem, verum etiam regiam (ſi fas eſt dicere) poteſtatem: nulla enim ratio ſinit, vt inter Reges habeatur, qui deſtruit potius quam regat Imperium.] & paulo poſt: Eccleſiam quippe, quam ſuo ſanguinis pretio redemptam Saluator noſter voluit eſſe liberam, hanc iſte, poteſtatis regiæ iura tranſcendens, facere conatur ancillam.] hæc & alia fuſius a nobis ſuperius recitata.

MAVRITIVS VT TYRANNVS TOLERATVS.

[a] *Greg. in Pſal. pœnit. 4.*

Quibus in primis vides S. Gregorium definire, non ſolum non eſſe ſubditam Regibus aliquo modo Eccleſiam, verum etiam firmiter aſſeuerare (cum de his agit) non habendum eſſe Mauritium inter Imperatores, dum aduerſus Dei ſacerdotes regiam poteſtatem exercet. Rurſum eiuſdem Gregorij ſententia reddi firmum intelligis, Chriſti Eccleſiam ab ipſo liberam factam eſſe, quam Imperator iniquiſsime redigere ſtuduerit in ſeruitutem. Adeo vt quod dicit in duabus recitatis epiſtolis, a Deo ſubiectos fuiſſe ſacerdotes Imperatori: ne ipſe ſibi contrarius Gregorius fuiſſe dicatur: neceſſe ſit vt aliud diuinæ tribuere voluerit voluntati, permiſsioni vero aliud.

Sed quomodo permiſsioni? cum videlicet permiſerit Deus (vt ipſe deplorat) non poſſe exequi munus ſuum ſummũ vniuerſæ Eccleſiæ ſacerdotẽ, niſi etiam perſoluta pecunia, electioni factæ ipſe conſenſiſſet Imperator. Sic igitur Deũ ſubieciſſe tradit ſacerdotes Mauritio Imperatori, vt olim eoſdẽ ſubiecerat perſecutoribus Neroni atque Diocletiano, quos in eos etiam gladio agere permiſit. Cum ijſdẽ quidem certe conſtat Gregoriũ adnumeraſſe Mauritium, vbi ait[b]: Quid Nero? quid Diocletianus? quid denique iſte, qui hoc tempore Eccleſiam perſequitur? Numquid non omnes portæ inferi?] Habes ergo ex Gregorio ipſo ſenſum verborum ipſius; qua interpretatione nulla verior nec germanior eſſe poteſt: vt ſic dixiſſe voluerit ſubiectos a Deo ſacerdotes Imperatori, quemadmodũ Chriſtus Redemptor noſter fatetur[c] ſe diuina permiſſione ſubditum poteſtati Pilati; & ſicut itidem dixit ijs qui ipſum neci tradere ſatagebant[d]: Hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.] Quamobrem ſi res iure agatur, non violentia, vt ſolent latrones in ſiluis: non ſubiectos eſſe ſacerdotes Imperatoribus, ſed Imperatores ſacerdotibus, eiuſdem Gregorij, ſicut & aliorum ſanctorum Doctorum omnium conſtans eſt firmaq. ſententia.

QVOMODO SVBDITI SINT SACERDOTES REGIBVS.

[b] *Greg. in Pſal. pœnit. 4.*

[c] *Ioan. 19.*

[d] *Luc. 23.*

Si quid præterea humile, ſi quid flaccidum & eneruatum atque indignum Apoſtolico vigore illa ad Mauritium Gregorij epiſtola habere videatur: meminiſſe, lector, pariter debes, quæ Gregorius ipſius epiſtolæ eſt præfatus exordio & conteſtatus, ſe nimirum non vt Epiſcopum ea ſcribere, ſed iure priuato loqui: quod ſatis ad excuſationem Gregorij eſſe poteſt, cum aliam agat perſonam tamquam in ſcena, vbi eius quam quis perſonam induit, verbis vti debeat.

Quod vero illud ipſum quod non probaret edictum Imperatoris, vt aduerſarium Eccleſiaſticæ libertati, ſe tamen ex eiuſdem Imperatoris iuſſione dicit miſiſſe per diuerſas terrarum partes: non fuit iſta præuaricatio; eo quod ipſe non fuerit edicti illius iniquiſſimi contra Eccleſiaſtica iura ſanciti promulgator, ſed potius corrector, emendator, & cenſor; maximumq. in his ediderit ſpecimen ſacerdotalis vigoris, Pontificiæ auctoritatis, & ſuper Imperium poteſtatis; dum accedens cenſor & arbiter conſtitutionis Imperatoriæ, & admouens ad ſacram (quam vocabant) tabulam ſtylum, edicti illius quædam expunxit, quædam addidit, iungens ac minuens pro arbitrio, vt ad rectam Catholicæ Eccleſiæ normam & diſciplinã aptaret, nihilq. penitus in eo, quod Eccleſiaſticæ officeret libertati, & ſacris canonibus contradiceret, prætermittens intactum: poſteris egregiũ relinquens

GREGORIVS CORREXIT EDICTVM IMPERATORIS.

quens exemplum, quicquid leges sanciendo delirant Imperatores ac Reges, a Romanæ Ecclesiæ Pontificibus esse protinus emendandũ & corrigendum; sicq. ab ipsis fauendum eorum votis, vt eos errantes cum mansuetudine (vt videmus feciſſe Gregoriũ) corrigant, & Pontificia potestate, quod perperam factum norunt, Apostolica censura castigent, seq. exhibeant eorum magistros, doctores, & correctores, iuxta illud diuinum oraculum non illi tantum Prophetæ [a] pronunciatum, sed omnibus qui pro Deo ad populum diuina legatione funguntur: Constitui te hodie super Gentes & super regna, vt euellas, & destruas, & dissperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes.]

a Hierem. 1.

Gratias Deo immensas agimus, quod illa tunc data a sancto Gregorio ad Metropolitanos tum Orientis tum Occidentis extat epistola, qua corrigens Imperatoris edictum, vna cum ipsa illud (vt ipse testatus est) in prouincias misit: qua & effecit, vt quod videbatur exitiale esse venenum, in antidotum mutaretur, dum qui non recipiendi essent in monasterium, quive non reijciendi, salubri definitione constituit. Epistola illa non suo loco (vt de multis alijs accidisse vidimus) collocata, hic vbi eius Gregorius meminit, reponenda, ita se habet [b]:

b Greg. lib. 7. epist. 11. Ind. 1.

Gregorius Eusebio Thessalonicensi, Vrbitio Dirachitano, Constantino, *siue Constantio* Mediolanensi, Andreæ Nicopolitano, Ioanni Corinthi, Ioanni Primæ Iustinianæ, Ioanni Cretensi Coritano *, Ioanni Larissæo, Mariniano Rauennati, Ianuario Calaritano Sardiniæ, & omnibus Episcopis Siciliæ.] sunt autem omnes superius nominati Episcopi siue Metropolitani, siue nobilium ciuitatum Antistites, tum in Oriente, tum in Italia & in insulis constituti. Sed audi epistolam:

*Scoriatano

Legem quã pijssimus Imperator dedit, ne fortasse hi qui militiæ vel rationibus sunt publicis obligati, dum causarum suarum periculum fugiunt, ad Ecclesiasticum habitum veniant, vel in monasterijs cõuertantur, vestræ studui fraternitati transmittere: hoc maxime exhortans, quod hi qui sæculi actionibus implicati sunt, in clero Ecclesiæ præpropere suscipiendi non sunt: quia dum in Ecclesiastico habitu non dissimiliter quam vixerant viuunt, nequaquã studeant sæculum fugere, sed mutare. Quod si etiã tales quoque monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius actionibus publicis absoluti fuerint.

GREG. EMENDATA LEGE IMP. CANONES PRAESCRIBIT EPISCOPIS.

Si qui vero ex militaribus viris * in monasterijs conuerti festinant, non sunt temere suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et iuxta normam regularem debent in suo habitu per triennium probari, & tunc monachicum habitum, Deo auctore, suscipere. Qui si ita sunt probati atque susceptι, & pro anima sua pœnitentiam de perpetratis culpis agere studeant: pro eorum vita & lucro cælesti non est eorum conuersio renuenda. Qua de re etiam sereniſſimus & Christianiſſimus Imperator (mihi credite) omnimodo placatur, & libenter eorum conuersionem suscipit, quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit.] hactenus Gregorij epistola: In qua videas in duobus esse emendatum Imperatoris edictum, nempe in eo primum, quod prohiberet actionibus publicis implicatos nullo pacto recipiendos in monasterium: hos enim recipiendos esse Gregorius statuit, cum ijsdem obligationis nexibus fuerint soluti. Deinde quod Imperator statuisset, milites nonnisi absoluto tempore militandi posse ingredi monasterium: vult Gregorius, si probati inuenti sint, eosdem recipi & retineri. Sicq. vides eumdem sanctum Pontificem optime in omnibus expleſſe numeros constantiſſimi sacerdotis. Sed iam quæ sunt anni huius reliqua prosequamur.

*numeris

IN QVIBVS EMENDATVM EDICTVM.

Hoc anno tunica Domini nostri Iesu Christi in Zaphat non lõge a Hierosolyma inuenta confessione Simeonis Iudæi, a Gregorio Episcopo Antiocheno, Thoma Hierosolymitano, & Ioanne Constantinopolitano transfertur Hierosolymam, vbi publicæ venerationi exposita est. hæc apud Sigebertum: antiquiorem autem quem de his citem auctorem habeo neminem. Sed diuersa ab his ante hæc tempora scribit Gregorius Turonensis de tunica inconsutili, verbis istis [c]: De hac vero immaculati agni tunica, quæ a quibusdam audiui, silere nequeo. Ferunt autem, in ciuitate Galatiæ, in basilica, quæ ad sanctos Archangelos vocitatur, retineri. Est enim hæc ciuitas ab vrbe Constantinopolitana quasi millibus centum quinquaginta. In qua basilica est crypta abditiſſima, ibiq. in arca lignea hoc vestimentum habetur incluſum; quæ arca a deuotis atque fidelibus cum summa diligentia adoratur.] hæc Gregorius Turonensis.

DE TVNICA SALVATORIS.

c Greg. Turon. mirac. lib. 1. c. 8.

Misit hoc anno Gregorius Papa Constantinopolim Sabinianum diaconum Apocrisarium. fuit hic ille, qui eidem Gregorio in Pontificatu succeſsit. Huic proficiscenti dedit litteras ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, quem auctoritate Apostolica, qua

SABINIANVS DIACON. APOCRISAR. MISSVS CONSTANTINOP.

A qua super omnes eminet, redarguit, quod reprehensionem non eo quo scripta fuerat animo susceperiſſet. Increpuerat eum litteris iterum, quod monachum quemdam fustibus puniri iuſſiſſet. Non extant illæ ad eum datæ Gregorij litteræ, neque item illæ quas subinfenso animo ipse ad Gregorium rescripsiſſet adeo auersas & refractarias, vt dubitare visus sit ipse qui eas accepit Gregorius, num ab ipso Ioanne scriptæ fuiſſent. Sed accipe Gregorij epistolæ verba, quæ sic se habet [a]:

a Gregor. lib. 2. epist. 52. Ind. 11.

Quamuis causæ consideratio me mouet ad scribendum, tamen & charitas impellit: quia & semel & bis sanctiſſimo fratri meo domno Ioanni scripsi, sed non eius epistolas recepi: alter enim mihi sæcularis quidã sub eius nomine loquebatur. Quæ si epistolæ eius fuerint, ego vigilans non fui, qui longe de eo aliter credidi, quam inueni. De causa enim reuerendiſſimi viri Ioannis presbyteri scripseram, atque de quæstionibus monachorũ Isauriæ, quo-

B rum vnus & in sacerdotio positus in Ecclesia vestra fustibus cæsus est: & rescripsit mihi (sicut ex nomine epistolæ agnosco) sanctiſſima fraternitas tua, quia nescierit de qua causa scriberem. Ad quod scriptum vehementer obstupui, mecum tacitus voluens, si verum dicit, quid esse deterius potest, quam vt agantur talia contra seruos Dei, & ipse nesciat qui præsto est? Quæ enim potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nescit? Si autem sciuit sanctitas vestra & de qua causa scripserim, & quid vel contra Ioannem presbyterum, vel contra Anastasium Isauriæ monachum atque presbyterum gestum sit, & mihi scripsit contra hoc: ego nescio quid respondeam: quando per scripturam suam Veritas dicit [b]: Os quod mentitur, occidit animam. Requiro, frater sanctiſsime: illa tanta abstinentia ad hoc peruenit, vt fratri suo ea quæ nouit gesta, negando velit abscondere? Numquid non melius fuerat, in illud os carnes ad vescendum ingredi, quam

GREGORIVS I. REDARGVITVR. IOANNEM EPISC. CONSTANTINOP.

b Sapien. 1.

C de eo falsum sermonem ad illudendum proximum exire? præcipue cum Veritas dicat [c]: Non quod intrat in os, coinquinat hominem, &c.] Demum vero de his quæ ad causam spectant, hæc ad finem subijcit:

c Matth. 15.

Sed etiam nunc iã dico, aut eaſdem personas in suis ordinibus susципe, eisq. quietẽ præbe; aut si hoc fortasse nolueris, omni mihi altercatione postposita, de eorum causa statuta maiorum & canonum terminos custodi. Si vero neutrum feceris, nos quidem rixam inferre nolumus, sed tamen venientem a vobis non deuitamus. Quid autem de Episcopis qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene vestra fraternitas nouit. Pastores etenim facti sumus, non percussores. Et egregius Prædicator dicit [d]: Argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina. Noua vero atque inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem. Sed de his multa in epistolis loqui non debeo: quia dilectiſsimum

d 2. Timoth. 4.

D filium meum Sabinianum diaconum pro responsis Ecclesiasticis faciendis ad dominorum vestigia transmiſi, qui vobiscum cuncta subtilius loquetur, &c.] Ex his intelligis, iniuriam passos a suis Patriarchis appellare solitos Romanum Pontificem, & ab ipso aduersus eorumdem perperam facta auxilium implorare, ipsum vero Romanum Pontificem officio non defuiſſe suo, vt quibuscumque iniuste oppresis opem ferret.

Quod autem ad Ecclesiasticam animaduersionem pertinet: vetitum quidem fuiſſe aliquem fustibus cædi, certum est: virgis vero subijcere reum fuiſſe concessum, ex pluribus eiusdem Gregorij epistolis patet. Ad hoc ipsum spectat, quod idem Gregorius Tarentinum Episcopum Andream nomine, hoc eodem anno, duobus mensibus a celebratione Missarum voluit [e] abstinere, eo quod mulierem quamdam fustibus subieciſſet; priuat vero sacerdotio, si (vt ferebatur) concubinæ esset consortio maculatus. Sed ad Sa-

e Gregor. lib. 2. epist. 44. Indict. 11.

E binianum redeamus.

Dedit eidem Sabiniano diacono litteras ad Priscum Patricium [f] virum pium, cum iam in gratiam Imperatoris redijſſet, docens ipsum, vitæ præsentis inconstantiam bene cedere Christiano, ne in rebus mundi huius radices figat: sed qua occasione id asserat, inferius dicturi sumus. Commendat eidem demum eumdem Sabinianum. Cui pariter alias dedit [g] ad Theotimum Imperatoris medicum, amicum intimum, ipsum Sabinianum æque commendans. Sed & ad Narsetem Patricium pariter scripsit; vbi in causa Ioannis Episcopi Constantinopolitani quo animo esset, declarat his verbis [h]: Charitati tuæ breuiter fateor, quia omni virtute & omni pondere eamdem causam, auxiliante omnipotente Deo, exigere paratus sum. In qua si videro sedis Apostolicæ canones non seruari, dabit omnipotens Deus quid contra contemptores eius faciam.] Qui igitur Apostolica auctoritate (vt vidimus) coercuit Constantinopolitanum Patriarcham; eadem quoque res Africanæ

f Gregor. lib. 2. epist. 51. Indict. 11.

g Gregor. lib. 2. epist. 66. Indict. 11.

h Gregor. lib. 2. epist. 64. Indict. 11.

[a] Gregor. lib. 3. epist. 7. Indict. 12. Ecclesiæ curans, Concilium generale ab Episcopis Numidiæ prouinciæ habitum [a] nullum penitus reddidit atque cassum, eo quod in eo aliqua contra Ecclesiasticos canones accepisset fuisse statuta. Sed rem ab exordio repetamus. De eodem cogendo Concilio hoc eodem anno litteras Gregorius dedit [b] ad prouinciæ Numidiæ Adeodatum Episcopum, atque alias ad Columbum [c] in eadem prouincia item Episcopum, cui & pro benedictione claues S. Petri transmisit cum ramentis de catena eiusdem S. Petri in eis inclusis. Cum igitur ad Concilium celebrandum Numidiæ prouinciæ Episcopi conuenissent, & præter ius fasq. aliqua statuissent: eadem cum resciisset ipse Gregorius, qui residebat inspector & custos sacrorum canonum, nullius ea voluit esse auctoritatis, ita de his scribens [d] ad eumdem Gennadium Exarchum, de quo summa cum laude supra mentio facta est:

[b] Gregor. lib. 2. epist. 48. Indict. 11.

[c] Greg. lib. 2. epist. 47. Ind. 11.

[d] Greg. lib. 2. epist. 7. Ind. 12.

DE INVALIDANDIS QVAE GESTA ESSENT IN CONCILIO NVMIDIAE.

Satis credimus religiosam excellentiæ vestræ mentem aduersus ea maxime quæ in Ecclesijs geruntur incongrua, diuini auctoris æmulatione succendi. Tanto igitur Ecclesiasticarum correptionem causarum vobis libenter ingerimus, quanto de pia vestræ mentis intentione confidimus. Cognoscat siquidem excellentia vestra, quibusdam de Africanis partibus venientibus, ad nos fuisse perlatum, plura in Concilio Numidiæ contra Patrum tramitem atque canonum statuta committi. Quarum rerum frequentes querelas, quia diutius tolerare nullatenus potuimus, Columbo fratri & coepiscopo nostro, de cuius grauitate ipsa eius quæ percrebuit dubitare iam nos non permittit opinio, commisimus perquirendas. Quamobrem paterno salutantes affectu, hortamur excellentiam vestram, in cunctis quæ ad Ecclesiasticam correptionem pertinent, vestri robur ei subrogetis auxilij: ne si quod male geritur, quæsitum vel vindicatum non fuerit, longorum vsurpatione temporum, cum maiori licentia in futuris crescat excessibus. Scito autem, excellentissime fili, si victorias quæritis, si de commissæ vobis prouinciæ securitate tractatis, nihil vobis magis aliud ad hoc proficere, quam zelari sacerdotum vitas, & intestina Ecclesiarum, quantum possibile est, bella compescere.] hæc ad Gennadium: ex quibus perspicue intelligas, Romani solius esse Pontificis, quæ ab alijs sunt facta Episcopis, decretave in ipsorum Concilijs, probare, siue reijcere; vt illa dumtaxat firma sint, quæ ipse impartita sibi diuinitus facultate firmauerit.

Quod insuper Gregorium Romanum Pontificem non mediocriter hoc anno afflixit, illud fuit, quod laborauit factio schismaticorum, vt Theodolindam Longobardorum Reginam religiosissimam feminam in schisma seducerent Episcopi tres schismatici, qui creato Constantio Mediolanensi Episcopo, ab eius communione secesserant, quod Trium capitulorum damnationi consensissent: eo nimirum colore illi Reginam ex more decipientes, quod per Romanos Pontifices ac per Quintam Synodum dicerent aliquid fuisse detractum sacro Chalcedonensi Concilio. Quod cum Gregorius accepisset, considerans magnum imminere periculum, vt vna cum ipsa Regina gens Longobardorum vniuersa in eamdem schismatis ruinam præceps abduceretur: continuo ad eam misit Ioannem Abbatem, & Hippolytum Notarium, vt quæ sana, sancta, pia veraq. essent, ipsam docere curarent. Extat ipsius Gregorij de his ad eam epistola hoc anno scripta verbis istis [e]:

SCHISMATICI SEDVCVNT THEODOLINDAM REGINAM.

[e] Gregor. lib. 3. epist. 4. Ind. 12.

GREG. EPIST. AD THEODOLINDAM.

Quorumdam ad nos relatione peruenit, ab aliquibus Episcopis gloriam vestram vsque ad hoc scandalum contra sanctam Ecclesiam fuisse perductam, vt sese a Catholicæ vnanimitatis communione suspenderet. Quod quantum vos pure diligimus, tantum de vobis fortius dolemus, quia vos imperitis stultisq. hominibus creditis, qui non solum ea quæ loquuntur nesciunt, sed vix ea percipere, quæ audierint, possunt. Dicunt enim, piæ memoriæ Iustiniani temporibus aliqua contra Chalcedonensem Synodum fuisse constituta: qui dum neque legunt, neque legentibus credunt, in ipso errore manent, quem sibi de nobis ipsi finxerunt. Nos enim, teste conscientia, fatemur de fide eiusdem sancti Chalcedonensis Concilij nihil motum, nihil esse violatum. Sed quicquid prædicti Iustiniani temporibus actum est, ita actum est, vt fides Chalcedonensis Concilij in nullo vexaretur. Si quis autem contra eiusdem Synodi fidem aliquid loqui præsumit, vel sapere: nos eius sensum sub anathematis interpositione detestamur.

Cum ergo integritatem nostram ex conscientiæ nostræ attestatione cognoscitis, superest vt numquam * vos a Catholicæ Ecclesiæ communione separetis; ne tot vestræ lacrymæ, tantaq. bona opera pereant, si a fide vera inueniuntur aliena. Decet ergo gloriam vestram, ad reuerendissimum fratrem & coepiscopum meum Constantium, cuius & fides & vita bene olim mihi approbata est, sub omni celeritate transmittere, eiq. directis vestris epistolis indi-

* nequaquam

A indicare ordinationem eius, quam benigne suscepistis, & quia ab eius Ecclesiæ communione in nullo separamini. Quamuis in hac re me vobis superflue dicere arbitror: quia etsi quid in vestro animo dubietatis fuit, veniente filio meo Ioanne Abbate, atque Hippolyto Notario, ex corde vestro arbitror fuisse sublatũ.] hæc ad Theodolindã Reginã Gregorius.

Quod vero spectat ad Constantium, cuius hic Gregorius meminit, rogatq. Theodolindam, ne ab eius se communione separet: de ipso eiusq. ordinatione agamus opus est. Fuit hic Mediolanensis nuper (vt dictum est) post Laurentium iuniorem creatus Episcopus, vt ex ipsius Gregorij litteris antea datis apparet, & illis in primis [a] quas reddidit ad clerum Mediolanensem de ipso ordinando Constantio eiusdem Ecclesiæ diacono, qui ipsi Gregorio agenti Apocrisarium Constantinopoli familiaris inhæserat, atque in omnibus irreprehensibilis probatus fuerat. Quem licet ita probum probatumq. ipse Gregorius B compertum haberet, pro eius tamen electione nihil officij impendere voluit: quod scilicet hoc in mentis proposito fixum habuisset, pro nullius Episcopi electione se acturum. Sed audi eius verba magna quidem consideratione digna:

[a] Gregor. lib. 2. epist. 29. Indict. 11.

GREGORIVS NEMINI FAVERE VOLVIT IN ADIPISCENDO EPISCOPATV.

Cum, inquit, in vrbe regia responsa sedis Apostolicæ facerem, longo mihi tempore adhæsit; sed nihil vmquam in illo quod reprehendi passim potuisset, inueni. Verumtamen quia antiquæ meæ deliberationis intentio est, ad suscipiẽda pastoralis curæ onera, pro nullius vmquam misceri persona: orationibus prosequor electionẽ vestram.] hæc ipse, hortans eos, vt quem optimum cernerent, eum eligerent, monens etiam bene componere mores suos, vt dignum ea sede mereri possent obtinere pastorem: simulq. ostendit, quam esset infelix eius Ecclesiæ ob tot bella conditio; ait enim: Sed quia iuxta meritum plebium solent superno iudicio personæ prouideri pastorum: vos spiritalia quærite, cælestia amate, tem- C poralia vt fugitiua despicite; & certissimum tenete, quia placentem Deo pastorem habebitis, si vos in vestris actibus Deo placetis. Ecce iam mundi huius omnia perdita conspicimus, quæ in sacris paginis audiebamus peritura. Euersæ vrbes, castra eruta, ecclesiæ destructæ: nullus terram vestram cultor inhabitat: in nobis paucissimis, qui ad modicum derelicti sumus, cum supernæ percussionis cladibus humanus gladius incessanter sæuit.] Quod ait derelictam cultoribus terram Mediolanensium, probe conuenit ijs quæ superius dicta sunt, nimirum Francos infesto exercitu eam prouinciam inuasisse, atque homines in Gallias captiuos abduxisse.

Vbi autem Gregorius electum nouit Constantium quem optabat, de eius consecratione, quæ absque consensu Apostolicæ sedis fieri non valebat, hæc habet scribens ad Ioannem subdiaconum [b]: Quanto Apostolica sedes, Deo auctore, cunctis prælata constat Ecclesijs: D tanto inter multiplices curas & illa nos valde solicitat, vbi ad consecrandum Antistitem, nostrum expectatur arbitrium, &c.] voluit & absentium Mediolanensium, qui Genuam ob barbaricum metum confugerant, perscrutari voluntates. Porro non aliter assensus de electo impendi solebat ab Apostolica sede, nisi emissa Catholicæ fidei professione, vt ex ijs quæ paulo post dicentur apparet. Scripsit de ijsdem Gregorius [c] ad Romanum Exarchum, commendans eumdem Constantium iam electũ. Alias item litteras [d] dedit ipsi Constantio, congratulatus electioni ipsius, cũ ab eo alias litteras accepisset: quem & monet in cura pastorali quam solicite agere. At tunc accidit quod dictum est, nempe vt cum probandus ab Apostolica sede electus, fidem Catholicam professus, assensum quoque præbuisset damnationi Trium capitulorum: tres illi Episcopi ipsi subiecti se ab eius communione subtraxerint, abducere conantes in schisma vna secum Reginam Longobardorum E Theodolindam. Quod audiens Gregorius, ad Constantium ipsum has litteras dedit pro reparatione periclitantis Reginæ [e]:

[b] Gregor. lib. 2. epist. 30. Indict. 11.

[c] Gregor. lib. 2. epist. 12. Indict. 11.

ELECTVS EPISC. PROFITERI SOLITVS FIDEM CAT.

[d] Gregor. lib. 3. epist. 1. Ind. 12.

[e] Gregor. lib. 3. epist. 2. Ind. 12.

Dilectissimus filius meus Bonifacius diaconus quiddam mihi ex scripto fraternitatis tuæ secreto nunciauit, quod exquisita occasione potius, quã inuenta, tres se Episcopi a pia fraternitatis vestræ communione separauerint, dicentes, vos in damnationem Trium capitulorum consensisse, atque cautionem feciisse. Et quidem si quid de Tribus capitulis in quocumque vel verbo vel scripto nominatum est, bene fraternitas tua reminiscitur: quamuis decessor fraternitatis tuæ Laurentius districtissimam cautionem sedi Apostolicæ emiserit, in qua viri nobilissimi ex legitimo numero subscripserunt, inter quos ego quoque tunc Vrbanam præturam gerens pariter subscripsi. Quia postquam talis scissura pro nulla re facta est, iustum fuit vt sedes Apostolica curam gereret, quatenus vnitatem vniuersalis Ecclesiæ in sacerdotum mentibus per omnia custodiret.

DE PROFESSIONE A CONSTANTIO EPISC. MEDIOLAN. FACTA.

DE ADMONENDA THEODOLINDA REGINA.

Quod autem dicitur, filiam noſtram Theodolindam Reginam ſeſe a communione A
tua, hoc audito nuncio, ſuſpendiſſe: conſtat per omnia, quia etſi prauorum hominum
verbis ad paululum ſeducta eſt, venientibus tamen Hippolyto Notario, & Ioanne Ab-
bate, erit modis omnibus veſtræ fraternitatis communionem quæſitura. Cui etiam
meas epiſtolas direxi, quas fraternitas veſtra ſine dilatione tranſmittat. De Epiſco-
pis vero qui ſe ſuſpendere viſi ſunt, aliam epiſtolam feci, quam cum eis oſtendi feceris,
eos non ambigo de ſuperſtitione ſuæ ſuperbiæ apud fraternitatem tuam pœnitentiam
acturos.] hæc de ſchiſmaticis. Deſiderantur autem litteræ illæ Gregorij, quas ad eoſdem
ſchiſmaticos ſe ſcripſiſſe teſtatur. Extant vero aliæ eiuſdem argumenti ipſius Gregorij
litteræ ad eumdem Conſtantium [a], in quibus hæc ad curandos ſchiſmaticos, qui prætextu
læſi Concilij Chalcedonenſis ab Eccleſia diſciuiſſent:

[a] *Gregor. lib. 3. epiſt. 3. Indict. 12.*

GREGORII CONTESTATIO DE FIDE ILLIBATA SERVATA.

Nos enim, inquit, auctore veritate, teſte conſcientia, fatemur, nos fidem ſanctæ B
Chalcedonenſis Synodi per omnia illibatam cuſtodire, nihilq. eius definitioni addere, ni-
hilq. ſubtrahere audere. Sed ſi quis contra eam, eiuſdemq. Synodi fidem, ſiue plus minus-
ve ad ſapiendum appetit vſurpare: eum, omni dilatione poſtpoſita, anathematizamus,
atque a ſinu matris Eccleſiæ alienum eſſe decernimus. Quem igitur iſta mea confeſſio
non ſanat, non iam Chalcedonenſem Synodum diligit, ſed matris Eccleſiæ ſinum odit.
Si ergo ea ipſa quæ audere viſi ſunt, zelo loqui animæ præſumpſerunt: ſupereſt, vt hac
ſatisfactione ſuſcepta, ad fraternitatis tuæ vnitatem redeant, ſeq. a corpore Chriſti
(quod eſt ſancta vniuerſalis Eccleſia) non diuidant.] hactenus ipſius Gregorij conteſta-
tio: atque hic finis de rebus geſtis in cauſa ſchiſmaticorum hoc anno. Conſtat autem ali-
quandiu ipſam Theodolindam in eadem cum ſchiſmaticis ſententia perſtitiſſe; vt quæ
anno ſequenti contigerunt, edocent. C

Qui igitur hac præuia admonitione redierunt ad Eccleſiam, ab ipſo Gregorio beni-
gne ſuſcepti ſunt. Extat enim hoc anno ab ipſo data epiſtola ad Maximianum Syracuſa-
num de quodam Felice diacono ex ſchiſmatis errore conuerſo, his verbis conſcripta [b]:
Præſentium lator Felix diaconus, cum nullatenus in hæreticorum dogmata lapſus ſit, nec
a Catholica fide diſceſſerit, prauis illectus aduerſus Conſtantinopolitanam Synodum ſu-
ſpicionibus, in Hyſtricorum ſe ſeparatione remouerat. Qui cum Romam veniſſet, rece-
pta a nobis iuuante Domino ratione, exceſſum ſuum, recepta Dominici corporis & ſan-
guinis communione, correxit. Quia ergo (vt dictum eſt) non in hæreſim incidit, ſed a ſa-
cris generalis Eccleſiæ myſterijs quaſi rectæ ſtudio intentionis errauit: imbecillitati
eius atque neceſſitatibus conſulentes, maximeq. ſuſtentationi eius pietatis intuitu prouidentes, in tua Eccleſia Syracuſana eum præuidimus cardinandum: ſiue vt officium diaco- D
natus expleat, ſeu certe vt ſola eiuſdem officij pro ſuſtentanda paupertate ſua commoda
conſequatur, in tuæ fraternitatis volumus hoc pendere iudicio. Quod hortamur vt tua
fraternitas implere feſtinet, commendantes etiam perſonam eius, quatenus nullis eum
patiaris moleſtijs aut neceſſitatibus ſubiacere: ne vel noſtræ commendationis inueniaris
tramitem neglexiſſe, vel minus exhibuiſſe, quam tuus exigit ordo pauperibus: quia & nos
ei annuum quid de noſtra Eccleſia dari fecimus; vt eiuſdem operis, quod te hortamur ex-
hibere, participes eſſe poſſemus.] hæc pro ſchiſmatico ad Eccleſiam reuerſo Gregorius:
quibus cum commendandam videas erga lapſos eius charitatem, habes etiam vt intelli-
gas & confirmes quæ eodem Gregorio auctore dicta ſunt ante, nimirum cum in Quinta
Synodo non actum ſit de fide, ſed de perſonis, in eam peccantes nequaquam fuiſſe dicen-
dos hæreticos, ſed tantum ſchiſmaticos: ſi vero aliquando hæretici dicti ijdem inue- E
niantur, id de illis tantum accipi, qui obſtinati nimis in errore permanere ſtatuerint;
tuncq. fieri, vt ſchiſma in hæreſim tranſeat, vt alias ſuperius pluribus dictum eſt,

Inter hæc autē idem ſanctiſsimus Pater laboribus & anguſtijs fatigatus & preſſus, ad mo-
diçum temporis ſpatium amicam repetijt ſolitudinem, ita tamen, vt in otio eſſet maxime
operoſus: meditatus quippe ſcribere libros Dialogorum, eos anno quarto ſui Pontificatus,
qui ingreditur hoc anno menſe Septembri vna cum duodecima Indictione, vigilantiſsi-
mo ſtudio elaborauit. Collegerat enim res præclare geſtas ſanctiſsimorum virorum Ita-
liæ, eorum potiſsimum qui ſua ætate vixerunt, quas vel ipſe probe ſciret, vel a viris fi-
de digniſsimis accepiſſet, diligentiſsimam in his curam impendens, vt videre eſt ex ipſius
epiſtola hoc anno data ad Maximianum Syracuſanum Epiſcopum verbis iſtis [c]:

SECEDIT GREGORIVS AD BREVE TEMPVS.

[b] *Gregor. lib. 3. Ind. 12. epiſt. 14.*

NON OMNES SCHISMATICI SVNT HAERETICI.

[c] *Gregor. lib. 2. epiſt. 50. Ind. 11.*

Fratres mei, qui mecum familiariter viuunt, omnimodo me compellunt aliqua de mi-

A raculis Patrum, quæ in Italia facta audiuimus, ſub breuitate ſcribere. Ad quam rem ſo-
latio veſtræ charitatis vehementer indigeo, vt ea quæ vobis in memoriam redeunt, quæq.
cognouiſſe vos contigit, mihi breuiter indicetis. De domno enim Nonnoſo Abbate,
qui iuxta domnum Anaſtaſium de Pentumis fuit, aliqua retuliſſe te memini, quæ obli-
uioni mandaui. Et hoc igitur, & ſi qua ſunt talia, tuis peto epiſtolis imprimi, & mihi
ſub celeritate tranſmitti, ſi tamen ad me ipſe non properas.] hæc ad Maximianum, miri-
ficum illum virum ipſius Gregorij monaſterij S. Andreæ antea præfectum, quem ſecum
(vt vidimus ſuperiori tomo) Conſtantinopolim duxit. Porro id genus alias litteras ad di-
uerſos ſcripſiſſe, cum huiuſmodi meditaretur opus, nulli dubium eſſe poteſt: ſiquidem a
diuerſis, quos teſtes citat, ea quæ ſcribit, ſe accepiſſe cum teſtetur, eoſdem vel accerſiſſe
Romam, vel litteris admonuiſſe vt quæ ſcirent ſcriberent (vt fecit cum Maximiano) ne-
B ceſſe eſt affirmare.

QVAM INIIT GREG. RATIONEM IN SCRIBENDIS DIALOGIS.

Porro quod abſoluiſſet idem S. Gregorius opus quadraginta homiliarum, in quibus
contigerat (vt ex eis apparet) aliquid huiuſmodi inter concionandum referre mirabilium
rerum: incendit animos fratrum ſuorum, quos refert, & puto, aliorum, qui & eum ſæ-
pe rogarint, vt quæ reliqua eſſent, vna cum illis perpetuitati (ne obliuione delerentur)
conſecraret ſcriptis ſuorum temporum monumentis: quod egregie præſtitit, ipſaq. cuncta
per dialogiſmum proſecutus eſt, adhibens ſecum in ea ſolitudine Petrum diaconum, vi-
rum a pueritia ſibi vſu amicitiæ intimum. Quæ ipſe omnia in exordio operis aperit, cum
ita præfatur [a]:

[a] *Greg. dialog. lib. 1. in præfat.*

Quadam die nimijs quorumdam ſæcularium tumultibus depreſſus, quibus in ſuis ne-
gotijs plerumque cogimur ſoluere etiam quod nos certum eſt non debere.] Iſta dicens, vi-
C detur plane alludere ad controuerſiam illam, quam exercuit cum Mauritio Imperatore de
iniqua lege ab ipſo edita, quam ad tempus perferre cogeretur, licet ea minime poſſet ob-
ſtringi. Sed pergit, dicens: Secretum locum petij amicum mærori, vbi omne quod de mea
mihi occupatione diſplicebat, ſe patenter oſtenderet, & cuncta quæ infligere dolorem
conſueuerant, congeſta ante oculos licenter venirent. Ibi itaque cum affictus valde &
diu tacitus ſederem, dilectiſſimus filius meus Petrus diaconus affuit, qui mihi a primæuo
iuuentutis flore in amicitijs familiariter obſtrictus eſt, atque ad ſacri verbi indagationem
ſocius. Qui graui excoqui cordis languore me intuens, ait: Numquidnam noui tibi ali-
quid accidit, quod plus te ſolito mæror tenet? Cui inquam: Mæror, Petre, quem quo-
tidie patior, & ſemper mihi per vſum vetus eſt, & ſemper per augmentum nouus, &c.]

SECRETVM PETIT LOCVM GREG. SCRIPTVRVS DIALOGOS.

Quod S. Gregorium ſcripturum Dialogos, quibus hiſtoria texeretur, captaſſe receſ-
D ſum lego, non ita vero cum alias ſcriptiones adorſus eſt: mihi in mentem veniunt, quæ
de his Cicero, quæ Plinius, ſiue alij in eamdem ſententiam ſcriptis prodidere. Omnibus
namque ſolutum eſſe negotijs oportere, qui in ea ſe exercere vult facultate, Cicero tra-
didit [b]. Plinius itidem rogatus ſcribere hiſtoriam, eamdem excuſationem affert, nimirum
non eſſe ſibi integrum id aggredi, niſi ſecretum ſolitariumq. locum alijs liber negotijs
petat, quod tradit ad Euritium ſcribens [c]. Hæc autē volui conſideranda propoſuiſſe, quo
ſi minus forte omnes expleſſe me numeros in Annalibus conſcribendis quis inuenerit, ex-
cuſet, quod numquam mihi licuerit vel diem vnam vacuam ab interuentoribus, abſque
alienis curis atque moleſtijs, felicem albo ſignandam lapide, tranſigere ſolitarium.

SECESSVM REQVIRIT HISTORIAE SCRIPTIO.

[b] *Cicer. de leg. lib. 1.*

[c] *Plin. lib. 5. epiſt. 8.*

Porro quod ad ſancti Gregorij Dialogos pertinet, non tacemus eoſdem a Zacharia Pa-
pa fuiſſe ex Latino in Græcum conuerſos, ita plane expetentibus Græcis Romanas mer-
E ces, quas noſcerent omni penitus impoſtura carere. Sed quid accidit? eorum poſteri eoſ-
dem poſtea alicubi polluerunt, vt Ioannes diaconus obſeruauit: nempe, quod S. Grego-
rius germane ſincereq. ſecundum maiorum aſſertionem habet in fine ſecundi libri ipſo-
rum Dialogorum, Spiritum ſanctum a Patre Filioq. procedere, corruperunt illi textum, vt
Græce diceret, a Patre tantum procedere, dempto nomine Filij. Sed audi Ioannem dia-
conum [d]: Quos libros Zacharias ſanctæ Eccleſiæ Romanæ Epiſcopus Græco Latinoq. ſer-
mone doctiſſimus temporibus Conſtantini Imp. poſt annos ferme centum ſeptuaginta-
quinque in Græcam linguam conuertens, Orientalibus Eccleſijs diuulgauit; quamuis
aſtuta Græcorum peruerſitas in commemoratione Spiritus ſancti a Patre procedentis, no-
men Filij ſuaptim radens abſtulerit.] hæc Ioannes. Germani autem Latini codices eo loco
ita habent: Cum enim conſtet, quia paracletus Spiritus a Patre ſemper procedat & Filio;
cur ſe Filius receſſurum dicit, vt ille veniat? &c.]

GRAECI CORRVPTORES DIALOGORVM S. GREGORII PAPAE.

[d] *Ioan. diacon. Vit. S. Gregor. lib. 4. c. 75.*

TITVLI MAXIMI OPTIMI CVSTODIS

GRAECI VETERES ASSERTORES RECTORVM DOGMATVM.

Sed antequã de impoſtura Græcorũ agamus, corrigendus eſt in primis ipſe Ioannes, dum annos ferme centum ſeptuagintaquinque intercurriſſe ait a ſcriptione Gregorij vſque ad Zachariam Pontificem, cum nonniſi anni ſint centum quadragintaocto. Quod vero ad impoſturam pertinet, vndequaque confutatur & conuincitur illorum Græcorum peruerſitas. Etenim non Latini tantum Patres eius ſententiæ hoc tempore fuerunt aſſertores, ſed & Græci. Qui enim his temporibus luce plurima claruit in Oriente Anaſtaſius Sinaita Antiochenus Epiſcopus, ad quem plures extant eiuſdem S. Gregorij Papæ epiſtolæ, iſta habet in libro primo de rectis fidei Catholicæ dogmatibus: Rurſum ipſe Spiritus ab ipſo procedit, nititur non a Patre ſolo, ſed & a Filio, quemadmodum ait ipſe Dominus: Paracletus quem mittet vobis Pater. & rurſus: Si abiero, mittam eum ad vos, &c.] Sed & hanc Græci exiſtimant Latinorum impoſturam, dum vident hanc ſententiam citatam & recitatam ab ipſorum homine, docto viro, Andrea Epiſcopo Coloſſenſi in Actione ſeptima Concilij Ferrarienſis. Ex his, lector, cetera cognoſcere ſatis potes, & quomodo ipſorum obſtinatæ mentes digne luant pœnas ſub Turca tyranno.

TEMPVS SCRIPTIONIS DIALOGORVM.
a Greg. dialog. lib. 4. c. 16. 36. 47. & 55.

Ceterum ne quid de tempore dubites ſcriptorum a Gregorio Dialogorum: elaboratos eos eſſe anno quarto ipſius Pontificatus, eiuſdem ſæpe teſtificatione certum redditur. ita quidem colligere licet ex pluribus locis [a] quarti & vltimi ipſorum libri, in quibus cum de peſte mentionem facit, quæ Vrbem depaſta eſt eo anno quo ipſe Pontifex creatus fuit, ante triennium accidiſſe, ſemper affirmat.

REDARGVITVR EPISC. RAVEN. OB VSVM PALLII.
b Gregor. lib. 2. epiſt. 54. Indict. 11.

At ſeceſsio illa breuis, & otium illud haud omnino Pontificalibus negotijs feriatum extitit, vt datæ hoc anno ab eo epiſtolæ docent: nam inter alia altercandum ipſi fuit cum Ioanne Archiepiſcopo Rauennate, quod præter Eccleſiaſticam conſuetudinem nec tempore nec loco decenti pallio vteretur. Qui & obiurgatus cum perindigne id tuliſſet, hæc ad eum initio ferme epiſtolæ Gregorius habet [b]: Contra morem quippe Eccleſiaſticum eſt, ſi non patientiſsime toleratur (quod a nobis abſit) etiam iniuſta correptio, &c.] Ex quibus quidem verbis ſatis percipere potes, quanta ab vniuerſis Epiſcopis reuerentia & obſeruantia Summo Pontifici deferretur, cum licet iniuſte correpti, non reſilire, ſed patienter ferre ſolerent. Extat ad hanc Gregorij correptionem reſponſio Ioannis ipſius Epiſcopi Rauennatis, qua demiſſo admodum animo ſe excuſat: habetur non ſuo loco in veteri editione, ſine titulo Eccleſiæ Rauennatis, libro decimo, epiſtola quinquageſimaſexta. Vbi inter alia:

IOANNES SE EXCVSAT.

Recolo me, inquit, in ſinu atque in gremio ſacroſanctæ Eccleſiæ veſtræ Romanæ & nutritum, & Deo auxiliante prouectum. Et quibus auſibus ego ſanctiſsimæ illi ſedi, quæ vni uerſali Eccleſiæ iura ſua tranſmittit, præſumpſerim obuiare, propter cuius conſeruandam auctoritatem (ſicut Deo manifeſtum eſt) multorum contra me inimicorum inuidiam grauiter excitaui?] Et in fine: Quia ergo vniuerſa priuilegia, quæ ſanctæ Rauennati Eccleſiæ a prædeceſſoribus veſtris indulta ſunt, pro maiori ſatisfactione ſubieci, in ſcrinijs venerabilibus ſecundum conſecrationum deceſſorum meorum tempora fidem nihilominus repereritis: nunc vero in Dei & veſtra eſt poteſtate, quicquid veritate cognita fieri iuſſeritis. Quoniam ego iuſsionibus Apoſtolatus domini mei parere deſiderans (quamuis antiqua conſuetudo obtinuit) vſque ad ſanctam iuſsionem parere curaui.] hæc Ioannes, ingenue profeſſus veritatem, omnia nimirum priuilegia Rauennatis Eccleſiæ eſſe collata a Romanis Pontificibus. Ex quibus redarguas illos, qui ea præſeferunt ab Imperatoribus eſſe collata, quos aliàs ſuo loco redarguimus.

FELIX EPISCOPVS REDARGVITVR.
c Gregor. lib. 2. epiſt. 40. 41. 42. Indict. 11.

Corripuit inſuper idem Pontifex Gregorius diuerſis ex cauſis diuerſos [c] alios Epiſcopos, vt Felicem Sipontinum, quod eius nepos ſtuprum perpetraſſet: in ipſum Epiſcopum redundare ſcelus affirmans, quod ab eius nepote admiſſum eſſet: nam ait: Expectabamus fraternitatem tuam ſua aliquos ad Deum prædicatione conuertere, & male agentes ad rectitudinem reuocare. Quare nimis contriſtamur, quia ediuerſo in nepotis tui Felicis prauitate, tua euidenter, qui talem nutriſti, culpa monſtrata eſt.] Inſuper quod & hunc dilapidare bona Eccleſiæ audiſſet, duos ad eum miſit Notarios, qui Inuentarium, ſiue Breue (vt dicebatur) ſiue matriculam conficerent de rebus mobilibus eius Eccleſiæ. Redarguit rurſus eumdem, quod clericum ſuæ Eccleſiæ ab hoſtibus captum non redemerit: Nam valde, inquit [d], durum eſt, ſi de Eccleſia, cui militat, remedium nullum inueniat.] Andream præterea Epiſcopum Tarentinum ob concubinatum & nimiam in corrigendo ſeueritatem adhibitam punit [e].

d Gregor. lib. 3. epiſt. 17. Indict. 12.
e Idem lib. 2. epiſt. 44. 45. Indict. 11.

Damna-

A Damnatum item Paulum Epiſcopum, in monaſterio ad pœnitentiam agendam manere voluit [a]. Redegit pariter in ordinem Agathonem Epiſcopum Liparitanum, quem tamen ex illa Eccleſia voluit accipere alimenta [b]. Inſuper & Bonifacium Regitanum Epiſcopum redarguit, quod ſineret clerum ſuum ſolute abſque Eccleſiaſtica diſciplina viuere. nam ait [c]: Contumelia ſiquidem ſacerdotum eſt, de diuinis cultibus admoneri. Quod enim ipſi debent exigere, exiguntur.]

a Gregor. lib. 2. epiſ. 49. Ind. 12.
b Idem lib. 2. epiſt. 53.
c Idem lib. 3. epiſt. 5.

Fuerunt etiam a Gregorio corripiendi Epiſcopi omnes Dalmatiæ prouinciæ, eo quod vacante hoc anno ſede Salonitana ob Natalis eius Epiſcopi obitum, cum de procuranda ſucceſſoris electione ipſe Gregorius haud mediocriter ſolicitus eſſet, electo [e] primum ab eiuſdem Eccleſiæ clero Honorato diacono, quem de criminibus obiectis Gregorius ipſe innocentem abſoluit: ijdem Dalmatiæ Epiſcopi Maximum quemdam prauum hominem
B eiuſdem Eccleſiæ deligere ſtuduerunt Metropolitanum Epiſcopum. Hæc nefanda Gregorius audiens, Apoſtolica fultus auctoritate, non ſolum Maximum reiecit, ſed & ne inconſulta Apoſtolica ſede alium quemuis eligerent, eiſdem præcepit, ita ipſos redarguens [f]:

DE ELECTIONE EPISC. SALONITANI.
d Gregor. lib. 2. epiſ. 22. Ind. 11. epiſt. 32.
e Gregor. lib. 2. epiſ. 46. Ind. 11.
f Greg. lib. 3. epiſ. 15. Ind. 12.

Oportuerat quidem fraternitatem veſtram diuini reſpectu iudicij, clauſis carnalibus oculis, nihil quod ad Deum pertinet a recta mentis intentione omittere, nec cuiuslibet hominis faciem rectitudini iuſtitiæ præponere. Sed poſtquam mores veſtri ita ſunt ſæcularibus traducti negotijs, vt obliuiſcentes omnem ſacerdotalis in vobis honoris tramitem, cunctumq. ſuperni metus intuitum, non quid Deo, ſed quid vobis placeat, ſtudeatis explere: neceſſe habuimus hæc ad vos diſtrictiora ſpecialiter ſcripta tranſmittere, quibus ex beati Petri principis Apoſtolorum auctoritate præcipimus, vt nulli penitus extra
C conſenſum permiſſionemq. noſtram, quantum ad Epiſcopatus ordinationem pertinet, in Salonitana ciuitate manus præſumatis imponere, nec quemquam in ciuitate ipſa aliter quam diximus ordinare. Quod ſi contra hæc quippiam vel ſponte veſtra, vel a quolibet coacti præſumpſeritis vel tentaueritis agere: decernimus vos a Dominici corporis & ſanguinis participatione priuatos, &c.]

Quomodo autem contra prohibitionem ijdem ordinantes Maximum excommunicati ſunt, & ordinatus inordinatus remanſit, dicetur anno ſequenti, quo contigit; cum Apoſtolicæ ſedis vigorem, quantus eſſet, experiri coacti ſunt contumaces. Pendebat adhuc & electio Neapolitani Epiſcopi: quando reuocans curatorem Paulum, idem Gregorius [g] litteris vrgens, effecit tandem vt Fortunatus eligeretur: quem de munere ſuo digne explendo datis ad eum litteris monuit [h], deq. conſecrando monaſterio Gratioſæ Abbatiſſæ
D mandauit. Miſit [i] etiam Gregorius in Achaiam, qui cauſam Hadriani Epiſcopi cognoſceret, licet inter reum & accuſatorem tranſactum eſſet. Hæc de rebus cum Epiſcopis peractis.

g Greg. lib. 2. epiſ. 35. Ind. 11.
h Greg. lib. 2. epiſt. 59. & 60. Ind. 11.
i Gregor. lib. 2. epiſ. 38. Ind. 11.

Sed quam curam hoc anno adhibuerit monaſterijs, monachorumq. diſciplinæ, videamus. Diſcolos enim monachos coercuit, Abbatemq. poſt lapſum creatum digna plecti cenſura voluit, ac loco deponi: voluit etiam auferri [k] baptiſteria ab eccleſijs monachorum, ne quauis occaſione conuerſatione ſæculari detinerentur. Præcepit inſuper, vt monialium negotia obeunda ſubire deberet per ſuos miniſtros Epiſcopus, ne illæ egredi monaſteriorum ſepta ea occaſione cogerentur [l]: lapſas virgines arctiori curauit pœnitentiæ ſubijciendas. Addidit item, ſcribens ad Maximianum Syracuſanum Epiſcopum, ne quis vmquam clericorum præficeretur Abbas monaſterio [m]: quem & monuit, ne iuuen-
E culæ Abbatiſſæ eligerentur, ſed tantum ſexagenariæ.

k Gregor. lib. 2. epiſt. 56.
l Idem lib. 3. epiſt. 9. Ind. 12.
m Idem lib. 3. epiſ. 11. Ind. 12.

GREG. SVBVENIT OPPRESSIS.

Qui igitur corripuit (vt vidimus) inquietos, non deſtitit puſillanimes & in varijs afflictionibus poſitos conſolari, conſulens ſingulorum opportunitatibus pro facultate: reſtituit enim voluit occupatam domum Floræ Abbatiſſæ [n], inſuper pupillis reddi parentis bona, licet Eccleſiæ obligata. Redarguit Ariminenſes, quod non compaſsi eſſent ſuo Epiſcopo. Presbyterum Mediolanenſem inſontem excommunicatum mandat abſolui. Dedit litteras ad omnes Epiſcopos Italiæ pro Armenio orphano genere nobili. Egit pro Epiſcopo Feſto a ſuo populo contempto. Pro Theodoſia femina aduerſus Ianuarium Calaritanum Epiſcopum [o] ſcripſit ad ſuos, necnon ad ipſum Epiſcopum, itemq. ad Regitanum Epiſcopum [p] pro Stephania femina oppreſſa. Mancipia Chriſtiana [q] a Naſate Iudæo empta reddi libertati mandauit, ipſum inſuper puniri, quod lucri cauſa captandi, Eliæ prophetæ nomine erexiſſet altare, inuitans Chriſtianos ad cultum Eliæ. Inſuper puellam

n Idem lib. 2. epiſt. 17. & 21. Ind. 11. & epiſ. 24. 28. 35.
o Gregor. lib. 2. epiſ. 36. Ind. 11. & lib. 3. epiſt. 8. Indict. 12.
p Idem lib. 2. epiſ. 43. Ind. 11.
q Idem lib. 2. epiſ. 37. Ind. 11.

a Gregor. lib. 2. epiſ. 39. Ind. 11. lam [a] ſeruituti obnoxiam, monaſticam vitam amplecti cupientem, redimi Eccleſiæ pecu- A
b Idem lib. 2. epiſ. 55. Ind. 11. c Gregor. lib. 3. nia voluit, vt voti compos effici poſſet. Coſmæ debita, quorum cauſa filios habebat a creditoribus detentos, diſſolui mandauit [b]. pariter & auxiliatus eſt Petronillæ conuerſæ vim paſſæ [c]. Alias itidem pro oppreſsis ad Maximianum Syracuſanum Epiſcopum litte-
epiſt. 6. Ind. 12. d Gregor. lib. 3. epiſt. 12. ras dedit [d], ſubuenitq. presbytero ob ægritudinem ab Epiſcopo pulſo. Vetuit præterea Iudæorum ancillas vel ſeruos ad eccleſiam fugientes eiſdem reddi [e]. Cum autem audiſ-
e Gregor. lib. 3. epiſt. 9. Ind. 12. f Gregor. lib. 2. epiſ. 60. Ind. 11. ſet, in angulo quodam Siciliæ adhuc reperiri quoſdam idololatras & Angelorum cultores, (quæ Iudæorum hæreſis erat) loci Epiſcopum Eutychium admonuit [f] pro eorum conuerſione ſtrenue laborare.

Bona præterea Eccleſiæ ſic conſeruari voluit, vt tamen pauperum rationem haberi
g Idem lib. 2. epiſ. 21. Ind. 11. præcipuam iuſſerit, vt apparet ex epiſtola data ad Paſchalem [g] & Domitianum & alios.
CVRA RERVM TEMPORALIVM NON ANXIA. At licet bonorum Eccleſiæ vindex fuerit atque defenſor: ſobrie tamen in his verſatus eſt, B non anxio animo, vt qui præcipue ad animas lucrandas, inde vero ad bona cuſtodienda ſe
h Idem lib. 2. epiſ. 38. Ind. 11. ſciret eſſe Pontificem ordinatum, ſicq. aliqua iuſta de cauſa interdũ ſibi diſſimulandum putarit. Nam audi, quid ad Italicam Patriciam ſcripſerit inter alia [h]: Illud vero quod epiſtolis prædictis reuocare in memoriam noſtram excellentia veſtra ſtudioſe contendit: ſcriptum vobis ſciat, nihil cum ſcandalo, nihil cum forali ſtrepitu vobiſcum velle nos de cauſis pauperum definire. Hoc nos ſcripſiſſe meminimus, & ſcimus nosmetipſos, iuuante Domino, a cauſarum litigijs Eccleſiaſtica moderatione compeſcere, atque ſecundum Apoſtolicum illum ſenſum, rapinam bonorum noſtrorum cum gaudio ſuſtinere. Sed illud ſcire vos volumus, taciturnitatem atque patientiam noſtram futuris poſt me Pontificibus in rebus pauperum præiudicium non facturam, &c.] fuit Italica femina Patricia potentiſſima in Sicilia ſub Imperatoris protectione degens. ad eiuſdem nominis religioſas C feminas Conſulares extant epiſtolæ ſcriptæ a ſanctis Patribus Ambroſio, Hieronymo, Auguſtino, atque Chryſoſtomo.

Tenax exactor Gregorius fuit, vt pauperibus debita ab Epiſcopis redderentur, nempe quarta pars Eccleſiaſticorum prouentuum. hinc ad Maximianum Syracuſanum Epi-
i Gregor. lib. 3. epiſ. 11. Ind. 12. ſcopum iſta habet [i]: Cognouimus namque de reditibus Eccleſiarum nouiter acquiſitis canonicam diſpoſitionem quartarum minime prouenire, ſed Epiſcopos locorum tantummodo diſtribuere quartam antiquorum redituum, nunc vero quæſita ſuis vſibus retinere. Quam rem prauam ſubintroductamq. conſuetudinem fraternitas tua viuaciter emendare feſtinet, &c.] At de quarta ſiue tertia pauperibus debita ſuperius diffuſius actum eſt quinto Annalium tomo. Quod rurſum ad bona Eccleſiæ pertinet: curauit hoc anno, vt furata Eccleſiarum diuerſarum vaſa, & in Siciliam delata, diligenter inue- D
k Gregor. lib. 3. epiſ. 15. Ind. 12. ſtigarentur [k].

Qui laborantes pro bonis Eccleſiaſticis digna mercede munerari voluit: ſi ea curantes
SACRA MVNERA AD DINAMIVM MISSA. l Gregor. lib. 2. epiſ. 33. Ind. 11. mercenarij minime eſſent, eos gratis donis ſacris dignari conſueuit: nam hoc anno Dinamium Patricium curantem patrimonium S. Petri in Gallijs aliquo eiuſmodi munere honeſtauit, cui hæc ſcripſit inter alia [l]: Tranſmiſimus autem beati Petri Apoſtoli benedictionem, crucem paruulam, cui de catenis eius beneficia ſunt inſerta: quæ illius quidem ad tempus ligauerunt, ſed veſtra colla in perpetuum a peccatis ſoluant: Per quatuor vero in circuitu partes de beati Laurentij craticula, in qua peruſtus eſt, beneficia continentur: vt hoc, vbi corpus illius pro veritate crematum eſt, veſtram mentem ad amorem Domini accendat.] hactenus de ſacris muneribus. Porro hunc illum puto eſſe Dinamium degentem Maſſiliæ, virum clariſſimum, Venantio Fortunato amicitia coniunctiſſi- E
m Fortun. car. lib. 6. ad finem. n Greg. Turon. lib. 6. c. 11. mum, ad quem extant eiuſdem Fortunati ſcripta carmina [m]; quem & rectorem fuiſſe Maſſiliæ ciuitatis, Gregorius Turonenſis affirmat [n].

Sub hac item vndecima Indictione ſcripta apparet Gregorij epiſtola ad Petrum ſubdiaconum curantem Siciliæ patrimonium, quæ quidem non ſuo loco poſita habetur, ſub Indictione ſeptima collocata: verum cum ab eo rationem proxime præteritarum Indictionum nonæ atque decimæ exigit, vtique ſub vndecima eam datam eſſe Indictione aſ-
CVRA EXACTA RERVM TEMPORALIVM. ſeri poſſe videtur. Multiplicia habet illa negotia quam diligentiſsime examinata: vt admiratione ſit dignum, tam diligenter priuata negotia ab eo eſſe curata, qui publicis pene obrutus mergeretur; & terrena adeo ſolerter intuitum, qui contemplando cæleſtia, cæleſtis propemodum appareret. Habet præterea lepida quædam; ex quibus aliquid tamen haurias vtilitatis, dum poſt multa obſeruatione digniſsima, hæc de miſsis

ab eo

a Greg. lib. 12. epiſt. 30. Indict. 7. A ab eo iumentis habet [a]: Præterea vnum nobis caballum miſerum & quinque bonos aſinos tranſmiſiſti. Caballum illum ſedere non poſſum, quia miſer eſt: illos autem bonos ſedere non poſſum, quia aſini ſunt. Sed petimus, vt ſi nos continere diſponitis, aliquid nobis condignum deferatis.] hæc ipſe; qui in eleemoſynarum largitione effuſiſsimus exiſtens, egentiſsimus in ijs quæ ad ſui corporis vſum ſpectarent, eſſe voluit: nam TENVIS SVPELLEX GREGORII. vel abſque equis ſtabula poſſidens, vel non bonis, ex Sicilia ad ſe equum mitti expectauit, Pontifice tamen dignum: vt videas ita paupertatis fuiſſe cultorem, vt tamen ſacerdotalis decoris eſſet tenaciſſimus. Hæc autem ſpectanda proponimus aduerſus eos qui Pontificium decus totum collocant in regio apparatu; quo ſi vel minimum careat, imminui penitus putant Pontificiam maieſtatem. Sed cum & hoc non negligendum putemus, Apoſtolicum tamen ſplendorem cæleſtibus magis intelligant micare ra-
B dijs, & diuinæ præſentiæ, quæ ei aſſiſtens inuigilat, coruſcare fulgoribus, illuſtrari inſuper addito nitore virtutum: cum ſciamus pauperrimos ſæpe Pontifices extorres Regibus imperaſſe, & Imperatores potentiſsimos infrenaſſe, atque ad pœnitentiam humi quoque proſtraſſe.

Ad poſtremum autem, vt rebus geſtis ſancti Gregorij anni huius finem imponamus:
b Gregor. lib. 2. epiſ. 63. Ind. 12. GREG. ANGVSTIAE. quæ de ſtatu ſuo ipſe ſcribat in epiſtola ad Narſetem [b], hæc accipe: Peto, inquit, vt mihi ignoſcas, quod epiſtolis tuis ſub breuitate reſpondeo: quia tantis tribulationibus premor, vt mihi neque legere, neque per epiſtolas multa loqui liceat. Hoc ſolum tibi breuiter dico, quia oblitus ſum manducare panem meum a voce gemitus mei.] hæc ad Narſetem Patricium Conſtantinopoli agentem, quocum, dum Conſtantinopoli eſſet, magnam conſuetudinem contraxerat, ſimulq. cum eius domeſticis, de quibus in fi-
C ne: Omnes qui vobiſcum ſunt, mea peto vice ſalutari. Domnæ Dominicæ ſalutes meas dicite: cui minime reſpondi, quia cum ſit Latina, Græce mihi ſcripſit.] ex illis namque ipſa fuiſſe videtur nobilibus Romanis, qui ob barbarorum infeſtationem ex Vrbe migrarant Conſtantinopolim.

Sed quid ſibi vult Gregorius verbis illis: Minime reſpondi: quia cum ſit Latina, Græce mihi ſcripſit?] Attende, quæſo, quantam ſterilitatem bonarum litterarum COLLAPSVS BONARVM LITTERARVM CVLTVS. ſecum vexerint aſſidui in Italia bellorum motus (quod & alias nos attigiſſe meminimus) ita vt haud in promptu eſſet facile reperiri, qui vtriuſque linguæ peritus eſſet. Certe quidem de ſe ipſo teſtatur idem Gregorius alibi, Græcas litteras mi-
c Gregor. lib. 6. epiſ. 29. Ind. 15. nime calluiſſe, cum ait [c]: Quamuis in multis occupatus, quamuis Græcæ linguæ neſcius, in contentione tamen veſtra iudex reſedi, &c.] hæc ad Anaſtaſium presbyte-
D rum de contentione quæ intercedebat inter ipſum atque Hieroſolymorum Epiſcopum. Sed eadem infelicitas Conſtantinopolitanam quoque vrbem vexabat, vt careret illa homine, qui Latine ſcripta poſſet perfecte reddere Græcæ linguæ: nam ad eumdem qui ſupra Narſetem inferius hæc habet [d]: Quod vero ſcribitis, vt excellentiſsimæ filiæ d Gregor. lib. 6. epiſ. 27. Ind. 15. meæ domnæ Gordiæ, & ſanctiſſimæ filiæ eius domnæ Theotiſtæ, & magnificis earum hominibus domno Marino & domno Chriſtiodoro ſcribere debeam, eoſq. aliquid de anima ſua admonere: bene ſcit dulciſsima veſtra magnitudo, quia hodie in Conſtantinopolitana ciuitate, qui de Latino in Græcum dictata bene transferant, non ſunt. dum enim verba cuſtodiunt, & ſenſus minime attendunt, nec verba intelligi faciunt, & ſenſus frangunt.] hæc ipſe.

Hoc eodem anno, qui & numeratur Regis Francorum Childeberti decimusquartus,
SYNODVS PICTAVIENSIS. E conuentus Epiſcoporum Pictauis in Gallia celebratus eſt duarum regiarum monialium vniuerſam prouinciam illam commouentium cauſa, cum & aliam antea eadem occaſione oportuerit Synodum celebrari: de vtriſque his meminit Gregorius Turonenſis pluribus [e]. Duæ namque Francorum Regum filiæ, Chrodieldis filia Chariberti Regis, & Ba-
e Greg. Turon. hiſt. Franc. lib. 9. c. 39. 40. 41. & lib. 10. c. 15. 17. 18. & 19. fina filia Chilperici, ſub ſancta Radegunde profeſſæ virginitatem & monaſtica inſtituta ſub regulis ſancti Cæſarij Epiſcopi Arelatenſis, poſt obitum eiuſdem ſanctæ Reginæ non patientes ab Abbatiſſa Leubouera regi, cum ipſæ primatum ambirent, facta ſeditione, extra clauſtra erumpentes, foras egreſſæ, ſecum traxerunt quadraginta & amplius virgines, eo prætextu, vt Reges Francorum adirent, & quod male tractarentur ab Abbatiſſa expoſtularent. Sed vide furorem femineum nullam locorum & temporum rationem habentem:

Venerant (inquit Gregorius [f]) pedeſtri itinere a Pictauo, nec vllius equi beneficium f Greg. Turon. ibid. lib. 9. c. 39.

habue-

habuerunt; vnde anhelæ & satis exiguæ, *id est*, *consumptæ*, erant: sed nec victus alimoniam vllam eis in via quisquam præbuerat. Accesserunt enim ad vrbem nostram die prima mensis primi: erant enim pluuiæ magnæ, sed & viæ dissolutæ erant a nimia immensitate aquarum.] Sed has omnes difficultates cæcus furor minime considerauit, & obstinatio feminea superauit. Expectato autem æstiuo tempore, Chrodieldis ad Guntheramnum Regem profecta est, sed nihil agens, nisi quod muneribus donata recessit, redijtq. Turonos: cum interim ex seductis virginibus complures lapsæ abierunt retro post satanam, viris matrimonio colligatæ. Regressæ vero Pictauos duæ cum armato satellitio, se intra sancti Hilarij basilicam continuerunt, indeq. armatos nefandissimos homines ad inuadendum monasterium miserunt, atque Abbatissam vinculis alligandam; quod & factum est.

[a] *Greg. Turon. ibid. c.41.*

Cum vero hæc agerentur (subdit Gregorius [a]) Gundegisilus Episcopus Burdegalensis, adiunctis secum Nicasio Engolismensi, & Saffario Petragorico, ac ipso Moroueo Pictauiensi Episcopis, eo quod huius vrbis metropolis esset, ad basilicam sancti Hilarij aduenit, arguens has puellas, & in monasterium reducere cupiens. Sed cum illæ obstinatius reluctarentur, & hic cum reliquis (iuxta epistolam superius nominatam) eis excommunicationem indiceret: exurgens turba murionum præfatorum tanta eos in ipsa sancti Hilarij basilica cæde mactauit, vt corruentibus in pauimento Episcopis, vix consurgere possent. Sed & diaconi & reliqui clerici sanguine perfusi, cum effractis capitibus basilicam sunt egressi. Tam immensus enim eos (&, vt credo, diabolo cooperante) pauor obsederat, vt egredientes e loco sancto, nec sibi Vale dicentes, vnusquisque per viam quam arripere potuit, repedaret.] hæc in Episcopos. subdit vero de factiosa femina Chrodielde: Ex hoc, inquit, Chrodieldis ordinatores elegit, villas monasterij peruadit; & quoscumque de monasterio arripere potuisset, plagis ac cædibus affectos, suo seruitio subiugauit, minans, vt si monasterium posset ingredi, Abbatissam de muro proiectam terræ deijceret.]

EPISCOPI CAEDVNTVR IN ECCLESIA.

Cum autem Episcopi illi, qui conuenerant, easdem contumaces & factiosas feminas a sacra communione suspendissent, de his litteras dederunt ad alium conuentum Episcoporum, qui apud Guntheramnum Regem collecti erant: qui & ad eos has litteras reddidere, probantes quæ ab ipsis facta essent [b]:

[b] *Greg. Turon. ibid.*

Domnis semper suis atque Apostolica sede dignissimis Gundegisilo, Nicasio, Saffario, Moroueo, Aetherius, Syagrius, Aunacharius *, Hesychius, Agricola, Vrbicius, Felix, Veranus, item Felix, & Bertheramnus Episcopi.

* Anacharius

EPISTOLA SYNODALIS AD EPISCOPOS.

Litteras vestræ beatitudinis, tantum referante nuncio de vestra fospitate gauisi, excepimus: tantum de iniuria, quam vos pertulisse signastis, non modico mærore astringimur, dum & regula transcenditur, & nulla reuerentia religioni seruatur. Sed quia indicastis monachas, quæ de monasterio bonæ memoriæ Radegundis, instigante diabolo, fuerunt digressæ, quod nullam a vobis acquieuerint correctionem audire, nec intra monasterij sui sepia, de quo egressæ fuerant, voluissent reuerti, insuper basilicæ domni Hilarij per cædes vestras vestrorumq. iniuriam intulisse: quapropter ipsas a communionis gratia visi fueritis suspendere, ac per hoc nostram exinde mediocritatem elegistis consulere.

PROBANTVR QVAE AB EPISCOPIS ACTA SVNT.

Igitur quia optime vos nouimus statuta canonum percurrisse, ac regulæ plenitudinem continere, vt qui in talibus excessibus videntur deprehendi, non solum excommunicatione, verum etiam pœnitentiæ satisfactione debeant coerceri: ea de re addentes cum veneratione cultu summæ auiditatis dilectionis instinctum, indicamus, ea quæ definistis, nos concordanter vestræ sententiæ consentire, quoadusque in Synodali Concilio Kalendis Nouembribus pariter positi debeamus consilio tractare, qualiter talium temeritas frenum districtionis possit accipere; vt deinceps nulli liceat sub hunc lapsum faciente iactantia similia perpetrare.

Attamen quia nos sua dictione domnus Paulus Apostolus indesinenter videtur monere, vt. opportune inopportuneq. debeamus quoscumque excedentes sedula prædicatione corrigere, & pietatem protestatur ad omnia vtilem esse: ideo suggerimus, vt adhuc & oratione assidua Domini misericordiam deprecemini, vt ipse spiritus compunctionis ipsas inflammare dignetur, vt id quod per delictum visæ sunt contraxisse, digna satisfactione pœniteant: vt in monasterio suo, vestra prædicatione, animæ quæ quodammodo

do perierunt, propitio Christo reuertantur: vt ille, qui vnam humeris inlatam errantem ouem ad ouile reduxit, & de istarum transgressione quasi acquisito gregi congaudere dignetur: hoc specialius postulantes, vt pro nobis intercessionum vestrarum suffragia indesinenter (vt confidimus) tribuatis.] hactenus epistola Synodalis, quam sicuti alia huius temporis scripta barbarismis ac solœcismis scatentem cum legimus, ne exhorrescat, qui delicati est gustus, & emunctæ naris; cum ad historiam satis sit, si veritas sincera condiat, quæ sunt ipsa styli rusticitate insipida: memor, quid Orator [a] de vetere illo dicat scriptore: Attilius licet ferreus, sed quia verus scriptor, libenter est lectus.] Porro eidem epistolæ hæ appositæ sunt subscriptiones:

[a] *Cicero de finib. lib. 1.*

Peculiaris vester Aetherius peccator salutare præsumo. Cliens vester Hesychius reuerenter audeo salutare. Amator vester Syagrius reuerenter saluto. Cultor vester Vrbicius* peccator famulanter saluto. Venerator vester Veranus Episcopus reuerenter saluto. Famulus vester Felix salutare præsumo. Humilis vester atque amator Felix audeo salutare. Humilis atque obediens vester Bertheramnus Episcopus salutare præsumo.] quarũ autem Ecclesiarum hi fuerint Episcopi licet non exprimatur, reperies tamen his temporibus vixisse Aetherium Episcopum Lixoensem (de quo idem Gregorius agit [b]) siue potius eiusdem nominis Episcopum Lugdunensem, ad quem extant sancti Gregorij Papæ litteræ: Hesychium vero fuisse Episcopum Gratianopolitanum, Syagrium Augustodunensem, Vrbicium Regiensem in Gallia Narbonensi, Veranum Cabelicensem, Felicem Belicensem, qui subscripti reperiuntur Concilio posteriori Matisconensi haud pridem habito, & Bertheramnum fuisse Episcopum Cænomanensem, de quo ipse Gregorius Turonensis [c] meminit.

* Vrbicus

SVBSCRIPTIONES EPISCOP.

[b] *Greg. Turon. histor. Franc, lib. 6. c.36.*

[c] *Greg. Turon. lib. 9. c. 18.*

At quid factionis ductrix Megæra altera Chrodieldis? deteriora prioribus his adiecit: nam audi Gregorium, qui ait [d]: Cum autem scandalum, quod ferente diabolo in monasterio Pictauiensi ortum, in ampliorem quotidie iniquitatem consurgeret, & Chrodieldis aggregatis sibi (vt supra diximus) homicidis, maleficis, adulteris, fugitiuis, & reliquorum criminum reis, in seditione parata resideret: iussit eis, vt irruentes nocte in monasterium, Abbatissam foras extraherent. At illa tumultum sentiens venientium, ad sanctæ Crucis arcam se deportari poposcit: grauabatur enim humore doloris podagrici: scilicet vt vel eius foueretur auxilio. Sed vbi ingressi viri, cæreo accenso, cum armis huc illucq. vagarentur per monasterium inquirentes eam, introeuntes in oratorium, repererunt iacentem super humum ante arcam sanctæ Crucis. Tunc vnus acerbior ceteris, qui ad hoc scelus patrandum aggressus fuerat vt Abbatissam gladio diuideret, ab alio (vt credo, diuina prouidentia cooperante) cultro percutitur: profluente vero sanguine, solo decubans, votum, quod leui conceperat animo, non expleuit. Interea Iustina Præposita cum alijs sororibus palla altaris quod erat ante Crucem Dominicam, extincto cæreo, Abbatissam operit. Sed venientes cum euaginatis gladijs ac lanceis, scissa veste, & pene sanctimonialium manibus laniatis, apprehensam Præpositam pro Abbatissa, quia tenebræ erant, excussis linteaminibus, a capite soluta cæsarie detrahunt, & vsque basilicam sancti Hilarij inter manus deferunt custodiæ mancipandam: appropinquantesq. basilicæ, cælo modicum albescente, vbi cognouerunt non esse Abbatissam, mox ad monasterium redire puellam præcipiunt: reuertenteseq. Abbatissam apprehendunt, extrahunt, & in custodiam iuxta sancti Hilarij basilicam in loco vbi Basina metatum habebat, retrudunt, positis ad ostium custodibus, ne quis vllum captiuæ præberet auxilium.

[d] *Greg. Turon. hist. lib. 10. c. 15.*

IN MONASTERIVM IRRVPTIO FACTA.

RVRSVM INVADVNT MONASTERIVM.

Exinde nocte subobscura aggressi monasterium, cum nullo fulgore accensi luminis potirentur, extracta promptuario cuppa, quæ olim pice linita sicca remanserat, ignem inijciunt, factaq. pharo magna, de huius incendio cunctam monasterij supellectilem rapuerunt, hoc tantum quod ferre non poterant, relinquentes. hæc autem gesta sunt ante septem dies Paschæ. Cumq. Episcopus *Pictauiensis Moroueus* hæc omnia grauiter ferret, nec valeret seditionem diabolicam mitigare, misit ad Chrodieldem, dicens: Relinque Abbatissam, vt in his diebus in hoc carcere non retineatur: alioqui non celebrabo Pascha Domini, neque baptismũ in hac vrbe vllus catechumenus obtinebit, nisi Abbatissa a vinculo, quo tenetur, iubeatur absolui. Quod si nec sic volueritis, collectis ciuibus auferam eam. Hæc eo dicente, statim Chrodieldis percussores deputat, dicens: Si eam violenter quis auferre tentauerit, statim eam gladio percutite. Adfuit autem dic-

bus

bus illis Flauianus nuper Domesticus ordinatus, cuius ope Abbatissa S. Halarij ingressa basilicam absoluitur.

RVRSVM CAEDES REPETITA.

Inter hæc ad sepulchrum sanctæ Radegundis homicidia perpetrantur, & ante ipsam beatæ Crucis arcam quidam per seditionem truncati sunt. Cumq. hic furor, superueniente die, per Chrodieldis superbiam augeretur, & assiduæ cædes & reliquæ plagæ, quas supra memorauimus, a seditionarijs perpetrarentur, atque ita hæc iactantia tumuisset, vt consobrinam suam Basinam altiori cothurno despiceret: illa pœnitentiam agere cœpit, dicens: Erraui sequendo Chrodieldis iactantiam: & ecce despectui habeor ab eadem, & Abbatissæ meæ contumax existo. Et conuersa humiliauit se coram Abbatissa, expetens pacem eius: fueruntq. pariter vno animo, eademq. voluntate. Denique orto scandalo, pueri qui cum Abbatissa erant, dum seditioni quam Chrodieldis schola commouit resisterent, puerum Basinæ percutiunt, qui cecidit & mortuus est. At illi post Abbatissam ad basilicam confessoris confugiunt: & ob hoc Basina, relicta Abbatissa, discessit; sed pueris iterum per fugam lapsis, in pace quam prius habuerunt, redierunt. Postea vero multæ inter has scholas inimicitiæ ortæ sunt. Quis igitur tantas plagas, tantasq. strages, vel tanta mala verbis poterit explicare, vbi vix præterijt dies sine homicidio, hora sine iurgio, vel momentum aliquod sine fletu?]

VNDE PROVENIANT MONASTERIORVM MONIALIVM CLADES.

Nouum plane inuentum hoc quod elegit diabolus ad vexandam Ecclesiam, quo iugiter affligit sanctos Episcopos, quibus ad huiuscemodi continendas in regulari obseruantia discolas nobiles moniales maius opus atque onus incumbit, quam in vniuerso grege custodiendo. Sed habes expressam ex his originem, compertumq. fontem, vnde soleant tanta defluere mala, exoririq. scandala; nimirum dum nobiles potentesq. homines filias suas inuitas licet detrudunt in monasteria tamquam in carcerem, vbi infelices illæ qua possunt via, cum in libertatem carnis, cuius feciſſe iacturam dolent, sese vindicare laborant, hos grauissimos concitant fluctus, quibus vniuersam commouent atque perturbant Ecclesiam. Ita plane (vt vidimus) tunc accidit, quod Francorum Reges quas filias ex concubinis genuissent, ad sanctam Radegundem, vt moniales ibi efficerentur, mittere consueuerint. sed quæ scirent se ex Regibus ortas, haud passæ inferioris nobilitatis feminæ se esse subiectas, eiusmodi turbas concitauere. Ad hæc forte cauenda spectat, quod diuina monent oracula [a], ne texat quis cum lino lanam, vel duplici semine agrum serat. Sicut enim cælum reddit in terra sanctarum virginum chorus, quæ diuino afflatæ spiritu, Deo se dicant oblatione libera atque spontanea mancipantes ad seruiendum ipsi in monasterio: ita contra, quæ inuitæ, siue parentum blandimentis vel minis vinciuntur votorum vinculis, & clauduntur veluti carcere monasterij, paradisum ipsum in infernum conuertunt, seditionibus cuncta miscentes. Sed tragœdiæ huius reliqua prosequamur, quomodo scilicet vnius feminæ causa vniuersæ Galliæ fatigantur. Pergit enim Gregorius:

[a] *Deuter. 22.*

SYNODVS PICTAVIENSIS COACTA.

Hæc autem Childebertus Rex audiens, legationem ad Guntheramnum Regem direxit, vt scilicet Episcopi coniuncti de vtroque regno, hæc quæ gerebantur, sanctione canonica emendarent. Ob hanc causam Childebertus Rex mediocritatis nostræ personam cum Ebregisilo Agrippinensi, & ipso vrbis Pictauæ Moroueo Episcopo iussit adesse, Guntheramnus vero Rex Gundegisilum Burdegalensem cum prouincialibus suis, eo quod ipse Metropolitanus huic vrbi esset. Sed nos resultare cœpimus, dicentes, quod non accederemus ad hunc locum, nisi sæua seditio, quæ per Chrodieldem surrexit, Iudicis districtione prematur. Pro hac causa Macconi tunc temporis Comiti prolata præceptio est, in qua iubebatur, vt hanc seditionem, si resisterent, vi opprimeret. Hæc audiens Chrodieldis, sicarios istos cum armis ante ostium oratorij astare iubet: vt scilicet repugnantes contra Iudicem, si vim vellet inferre, pariter resultarent. Vnde necessarium fuit huic Comiti illuc cum armis procedere, & quosdam cæsos vectibus, nonnullos telis transfixos, & acrius resultantes gladiorum ictibus affectos opprimere. Quod cum Chrodieldis cerneret, accepta Cruce Dominica, cuius prius virtutē despexerat, in obuiam egreditur, dicens: Nolite super me, quæso, vim inferre, quæ sum Regina, filia Regis, Regisq. alterius consobrina: nolite facere, ne quando veniat tempus vt vlciscar ex vobis. Sed vulgus paruipendens quæ ab ea dicebantur, irruens (vt diximus) supra hos resultantes, vinctos monasterio extraxerunt, ac ad stipites extentos, grauissime cæsos, alijs cæsarie, alijs manibus, nonnullis auribus, naribusq. decisis, seditio pressa quieuit. Tunc resiſden-

A residentibus sacerdotibus, &c.] pergit enim dicere de iudicio de Abbatissa habito tunc in Synodo, deq. calumnijs aduersus eam a Chrodielde compositis: quæ omnia ijdem Episcopi in Synodali epistola de eodem iudicio & lata sententia scripta intexuerunt, ita scribentes ad ipsos Francorum Reges [a]:

[a] *Extat apud Gregor. Turon. lib. 10. c. 16.*

SYNODALIS EPIST. AD REGES FRANCORVM.

Domnis gloriosissimis Regibus, Episcopi qui adfuerunt.

Propitia Diuinitate, pijs atque Catholicis populo datis Principibus, quibus concessa est regio, rectissime suas causas patefacit religio, intelligens sacrosancto participante Spiritu, eorum qui dominantur se sociari & constabiliri decreto. Et quia ex iussione potestatis vestræ cum ad Pictauam ciuitatem pro conditionibus monasterij sanctæ recordationis Radegundis conuenimus, vt altercationes inter Abbatissam eiusdem monasterij & monachas quæ de ipso grege non salubri deliberatione progressæ sunt, ipsis disceptan-
B tibus, agnoscere deberemus: euocatis Patribus, interrogata Chrodieldis & Basina, quare tam audacter contra suam regulam foribus monasterij confractis discesserant, & hac occasione congregatio adunata discesit? Quæ respondentes, professæ sunt, famis, nuditatis, insuper & cædis se iam non ferre periculum. Adijcientes etiam, eo quod diuersi earum in balneo lauarentur incongrue: ad tabulam ipsa luserit, atque seculares cum Abbatissa reficerent: etiam sponsalia in monasterio facta sint: de palla holoserica vestimenta neptis suæ temerarie fecerit: foliola aurea, quæ fuerant in gyro pallæ, inconsulte sustulerit, & ad collum neptis suæ facinorose suspenderit: vittam de auro exornatam eidem nepti suæ superflue fecerit: barbatorias intus eo quod celebrauerit.] hactenus accusationes, quas diluit Abbatissa: pergunt enim quæ hæc sunt subsecuta Patres:

C Interrogantes Abbatissam, quid ad hæc responderet? dixit: De fame quod conqueruntur, secundum quod temporis penuria permitteret, numquam ipsæ nimiam egestatem pertulerunt. De vestimento vero dixit: Si quis earum arcellulas scrutaretur, amplius eas habere, quam necessitas indigeret. De balneo vero quod opponeretur, retulit hoc factum diebus Quadragesimæ, & pro calcis amaritudine, ne lauantibus noceret nouitas ipsius fabricæ, iussisse domnam Radegundem vt seruientes monasterij publice hoc visitarent, donec omnis odor nocendi discederet: quod per Quadragesimam vsque ad Pentecosten in vsu famulis fuerit. Ad hæc Chrodieldis respondit: Et postea similiter multi per tempora lauerunt. Retulit Abbatissa, se nec probare quod dicerent, & se nescire an factum sit. Sed adhuc inculpans eadem, quod si ipsæ vidissent, cur Abbatissæ non proderent? De tabula vero respondit: Et si lusisset viuente domna Radegunde, se minus
D culpa respiceret: tamen nec in regula per scripturam prohiberi, nec in canonibus retulit: sed ad iussionem Episcoporum repromisit, ceruice se inflexa, per pœnitentiam quicquid iuberetur, implere.] Hic aduertas, lector, secundum illud Apostoli [b]: Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.] etenim Apollonius antiquus Theologus [c] probro obijcit Prisillæ Montani, quod tabulis luderet; ait enim: Propheta ne tabulis & tesseris ludit?] Sed pergunt de excusatione eius ad alias accusationes hæc dicere:

[b] *1. Corin. 10.*

[c] *Apud Euseb. lib. 5. c. 17.*

De conuiuijs etiam ait, se nullam nouam feciſſe consuetudinem, nisi sicut actum esset sub domna Radegunde, se Christianis fidelibus eulogias obtuliſſe, nec sibi comprobari cum illis vllatenus conuiuasse. De sponsalibus quoque ait: Coram Pontifice, clero, vel senioribus pro nepte sua orphanula arrhas accepiſſe: & tamen si hæc culpa sit, ve-
E niam se coram cunctis petere professa est; tamen nec tunc conuiuium in monasterio fecerit. De palla quod reputarent, protulit monacham nobilem, quæ ei mafortem holosericum, quem de parentibus detulit, muneris causa concesserit, & inde partem abscidisset, vnde quod vellet & faceret: de reliquo vero quantum opportunum fuit, ad ornatum altaris pallam condigne condiderit: & de illa scissura, quæ pallæ superfuit, purpuram nepti suæ in tunica posuerit, quam ibi dediſſe dixit, quo monasterio profuit: quæ per omnia donatrix Didimia confirmauit.]

DE MAFORTE.

Sed antequam vlterius progrediamur, quod audis donatum mafortem holosericum, tibi puto satisfaciendum, quem de voce ista exotica, mafortes, nonnihil hærentem videre, lector, sum visus: ea quidem diuersi generis indumentū pro diuersarum personarum conditione reperimus significari. Atque in primis Cassianus [d] declarat, fuisse super humeros apponi solitum habitum monachi, vbi ait: Post hæc angusto pallio tam amictus humili-

[d] *Cassian. lib. 1. c. 7. de habitu monachi.*

tatem, quam vilitatem pretij compendiumq. sectantes, colla pariter & humeros tegunt: A quod mafortes, *siue mauortes*, tam nostro quam ipsorum nuncupatur eloquio.] Ceterum etsi eiusdem nominis, haud idem erat hoc indumentum, de quo in hac Synodali epistola: etenim minime erat vile, quod holosericum esset; neque breue, ex quo & facta est altaris palla, & insuper ornata sponsa: vnde magis illius generis putamus fuisse mafortem, de quo S. Hieronymus ad Eustochium scribit, cum hæc ait de luxu nimio stultarum virginum [a]: Et per humeros hyacinthina lena mauorte volitans.] quibus intelligas, non breue fuisse palliolum & angustum, sed laxam vestem, quæ præ latitudine expanderetur ad ventum, vti etiam in statuis sculptum videmus: commune tamen fuit vtrique sexui, quod ad tegendum collum & humeros veluti pallium compositum erat, ob idq. communi æque nomine mafortes diceretur. Sed de maforte satis. Prosequuntur reliqua Patres Concilij Pictauiensis: B

[a] Hier. epist. 22.

De foliolis aureis & vitta auro exornata Macconem famulum vestrum præsentē testem adhibuit, eo quod per manum eius a sponso puellæ prædictæ neptis suæ viginti solidos accepit, vnde hoc publice fecerit, nec de re monasterij quicquam ibi permixtum sit. Interrogata Chrodieldis cum Basina, si forsitan aliquid Abbatissæ (quod absit) adulterij reputarent, siue quid homicidij vel maleficij fecerit, aut crimen capitale, quo percuteretur, edicerent: respondentes protulerunt, non habere se aliquid, nisi per hæc quæ dixerant, eam ista feciſse contra regulam proclamarent.

Ad extremum pro peccatis, quia claustra disrupta sunt, & miseris licuit sine disciplina Abbatissæ suæ, quod vellent committere per tot mensium spatia, quas credebamus innocentes monachas, nobis protulerunt prægnantes: quibus per ordinem discussis, nec inuento crimine quod Abbatissam deijceret, de leuioribus causis paterna C commonitione contestati sumus, vt hæc nullatenus deinceps pro reprehensione repeterent. Tunc nobis percunctantibus causam aduersæ partis, quæ maiora crimina commiserunt, id est, quæ prædicationem sui sacerdotis intra monasterium, ne foras procederent, despexerunt, Pontifice conculcato, & in summo contemptu monasterio relicto, confractis seris & ianuis, irrito facto discesserunt, & ad suum peccatum aliæ tractæ transgressæ sunt: Insuper & Gundegisilus Pontifex cum suis prouincialibus pro ipsa causa commonitus per præceptionem Regum Pictauos accessisset, & ad audientiam eas ad monasterium conuocarent, despecta commonitione, ipsis occurrentibus ad beati Hilarij confessoris basilicam, vbi ipse commorabatur, accedentes, vt condecet pastorum solicitudinem, dum commonerentur, facta seditione, fustibus tam Pontifices quam ministros affecerunt, & intra basilicam fuderunt sanguinem Leuitarum. D

Dehinc ex iussione domnorum Principum cum vir venerabilis Theutarius presbyter in causa directus fuerit, & statutum fuisset quando iudicium fieret: non expectato tempore, monasterium seditiosissime accensis in corte cuppis, vectibus ac securibus confractis posticis, igne accenso, intra septa cæsis & vulneratis monachabus, in ipsis oratorijs spoliato monasterio, denudata & discissa capillis Abbatissa, grauiter ad ridiculum ducta & tracta per compita, & in locum retrusa, & si non ligata, nec libera, superueniente diei Paschæ festo per sæculum, offerente Pontifice pro condemnata pretium, vt spectaret vel baptismum, nec vlla suasione hoc impetrasset vox supplicum: atque respondente Chrodielde, eo quod tale facinus nec sciissent nec iusserint, adhuc Chrodielde asserente ad intersignium suum, ne a suis interficeretur, obtentum sit: vnde certum est tractari quid ex hoc datur intelligi, quod additur crudelitati, ad sepulchrum beatæ Radegundis fu- E gientem seruum monasterij sui occiderent, & scelere crescente nihil petendo sanauerint, sed per se post intrantes monasterium ceperint, & ad domnorum iussionem, vt seditiosos illos in publico repræsentarent, nolentes acquiescere, & contra Regum præcepta magis arma tenerent, & se sagittis vel lanceis contra Comitem & plebem indignanter erigerent: hinc denuo egressæ ad audientiam publicam, extrahunt Crucem sanctam sacratissimamq. occulte, & ad iniuriam indecenter & ad culpam, quæ postea restituere coactæ sunt in ecclesia.

EXCOMMVNICANTVR DISCOLAE MONIALES.

Quibus tot capitalibus agnitis facinoribus, nec refrenatis, sed iugiter magis auctis criminibus, nobis ijsdem dicentibus, vt Abbatissæ pro culpa veniam peterent, aut quod male directum fuerat, emendarent; & nolentes hoc facere, sed magis de eius interfectione tractarent, quod publice sunt professæ: reseratis a nobis & recensitis canonibus

A bus, visum est æquissimum, vt eas, vsquequo dignam agerent pœnitentiam, a communione priuari, & Abbatissam loco suo permansuram restitui.

Hæc nos pro vestra iussione, quod ad Ecclesiasticum pertinuit ordinem, circumscriptis canonibus, absque personarum aliqua acceptione suggerimus peregisse. De cetero, quod de rebus monasterij, vel instrumentis chartarum domnorum Regum parentum vestrorum de loco subreptum est, quæ se habere professæ sunt, sed nobis inobedientes nullatenus erunt voluntarie reddituræ: qualiter vestra vel anteriorum Principum merces æterna permaneat, ad loci instaurationem vestræ pietatis atque potestatis est, auctoritate regia cogere reformari: neque ipsas ad locum quem tam impie & profanissime destruxerunt, ne peiora proueniant, vel redire concedite, vel permittatis iterum aspirare: quatenus his in integrum, præstante Domino, restitutis, sub Catholicis Regibus totum B acquiratur Deo, nihil perdat religio: vt status conseruatus tam Patrum, quam canonum nobis proficiat ad cultum, vobis propagetur ad fructum. Christus vos Dominus alat, regatque, regnum tribuens prolixius, vitamq. conferat beatam.] hucusque de Synodali iudicio epistola ad Reges Francorum: hicq. finis Synodi Pictauiensis ea de causa a Francorum Regibus conuocatæ. Sed quid de feminis anathemate condemnatis? audi Gregorium [a]:

[a] Greg. Turon. lib. 10. c. 17.

ADEVNT REGEM EXCOMMVNICATAE.

Post hæc, inquit, cum emisso iudicio a communione fuissent suspensæ, Abbatissa etiam in monasterium restituta: hæ ad Childebertum Regem petierunt, adijcientes malum supra malum, denominantes scilicet Regi personas quasdam, quæ non solum cum ipsa Abbatissa adulteria exercerent, verum etiam ad inimicam eius Fredegundem quotidie nuncia deportarent. Quod audiens Rex, misit qui eos vinctos adducerent: sed C cum discussi, nihil criminis inuentum in eis fuisset, abscedere iussi sunt.] hæc de his Gregorius. Porro hæc cœpta hoc anno, qui numeratur decimusquartus Childeberti Regis, ad annum decimumquintum eiusdem propagata esse, ex eiusdem Gregorij scriptis apparet. Quomodo autem eædem anno sequenti, collecto Metensi Concilio, veniam petentes, ab Episcopis sunt absolutæ, suo loco dicemus. Quo pariter anno contigisse conuocari Episcopos ad dirimendam causam quamdam contra Tetradiam illustrem feminam, idem Gregorius tradit [b].

[b] Greg. Turon. lib. 11. c. 8.

Eodem quoque anno, petentibus Francorum Regibus, datum legitur a S. Gregorio Papa priuilegium [c] monasterio S. Medardi Suesionensi in Gallia: ita enim ad finem eius legitur: Datum septimo Kalend. Iunij, anno ab incarnatione Domini quingentesimo nonagesimotertio (*ita veteres codices habent, & non* nonagesimoquarto, *vt recens habet* D *editio*) mense Iunio, Indictione vndecima.] Sed aduertendum est, subscriptionem Episcoporum & Regis Francorum Theodorici haud congruere his temporibus: siquidem complures Episcopi, qui subscripti reperiuntur, post aliquot abhinc annos creati noscuntur, veluti inter alios (vt de reliquis dicere omittamus) Augustinus Episcopus Cantuariensis, & Mellitus Lundonienſis, quos constat neque hoc tempore profectos esse in Angliam, quo etiam neque Theodoricus regnabat in Gallijs, sed Childebertus, ac Guntheramnus. Quamobrem in eam inducor sententiam, vt ea subscriptio postea adiecta fuerit. Est autem eiusmodi priuilegij hoc exordium: Pretiosissimis lapidibus in diademate Christi merito renitentibus, omnibusq. sanctæ Dei Ecclesiæ membris, quorum vniuersale caput est Christus, Gregorius licet sanctæ Romanæ sedis Pontificio sublimetur, humillimus tamen seruorum Dei seruus, &c.] ita quidem ipse (vt profi- E tetur postea in litteris datis ad Ioannem Constantinopolitanum Episcopum) refugit nomen Vniuersalis, quo deorsum inclinaret, qui illud indignissime vsurparat: cum tamen re ipsa iure Pontificis vniuersalis vtatur, præcipiens eodem decreto Episcopis omnibus atque Regibus. Sed & quomodo id profiteatur, ex eius verbis audi, quæ habet inferius: Caput, inquit, monasteriorum totius Galliæ constituimus, nulliusq. ditioni patimur subesse. Sed velut hæc sedes Romana speculationem suam toto orbi indicit, & nouas constitutiones * omnibus mittit, & omnium personarum seruitio caret, *nulli subiecta videlicet*: ita præfatus locus, remota omni consuetudine pessima Regum, Antistitum, &c.]

[c] Gregor. lib. 2. Indict. 11. post ep. 38. nou. edit.

DE PRIVILEGIO CONCESSO MONASTERIO S. MEDARDI.

* consuetudines

Sed quas infligat pœnas, audi quæ habet in fine: Si quis autem Regum, Antistitum, Iudicum, vel quarumcumque sæcularium personarum, huius Apostolicæ auctoritatis & nostræ præceptionis decreta violauerit, aut contradixerit, aut negligen-

POENA PRIVATIONIS COMMINATA REGIBVS.

ter duxerit, vel fratres inquietauerit, vel conturbauerit, vel aliter ordinauerit: cuiuscumque dignitatis vel sublimitatis sit, honore suo priuetur, &c.] Vides, lector, Pontificis Romani esse, sancire leges, quibus si ipsi Reges non pareant, regno priuentur: quæ etiam comminatio ab eodem apponi solita erat in alijs priuilegijs, siue monasterijs, siue hospitalibus concessis, nempe vt priuarentur regno Reges, si quid ab eis contra ea quæ concessisset, factum fuisset. Considerauit hæc Gregorius Septimus Romanus Pontifex in epistola [a] ad Metensem Episcopum, atque recitatis priuilegij huius dictis verbis, hæc addidit: Quod si beatus Gregorius, doctor vtique mitissimus, Reges qui statuta sua super vnum xenodochium violarent, non modo deponi, sed etiam excommunicari, atque in æterno examine damnari decreuit: quis nos Henricum non solum Apostolicorum iudiciorum contemptorem, verum etiam ipsius matris Ecclesiæ improbissimum prædonem & atrocissimum destructorem deposuisse & excommunicasse reprehendat, nisi similis eius?] hæc ipse.

a Greg. VII. lib. 8. epist. 21. & sup. lib. 4. epist. 2. & 23.

A

B

Hoc etiam eodem anno, qui est decimusquartus Childeberti Regis, Reginæ Francorum Ingobergæ maxime piæ feminæ obitum Gregorius Turonensis ponit his verbis [b]: Anno quoque quartodecimo Childeberti Regis, Ingoberga Regina, Chariberti quondam relicta, migrauit a sæculo, mulier valde cordata, ac vita religiosa prædita, vigilijs & orationibus atque eleemosynis non ignaua: quæ, credo, per prouidentiam Dei commonita, ad me vsque nuncios dirigens, vt in his quæ de voluntate sua, id est, pro animæ remedio cogitabat, adiutor existerem: sic tamen, vt ad ipsam accedens, quæ consilio habito, fieri decernebat, scriptura connecteret. Accessi, fateor, vidi hominem timentem Deum: quæ cum me benigne excepisset, notarium vocat, & habito (vt dixi) mecum consilio, quædam Ecclesiæ Turonicæ & basilicæ sancti Martini, quædam Cænomannicæ Ecclesiæ delegauit: ac post paucos menses subitanea ægritudine fatigata, migrauit a sæculo, multos per chartulas liberos derelinquens, septuagesimo (vt arbitror) vitæ anno, relinquens vnicam filiam, quam in Canthia Regis cuiusdam filius matrimonio copulauit.]

INGOBERGA REGINA DEFVNCTA.

b Greg. Turon. histor. Franc. lib. 9. c. 26.

C

Quo pariter anno, quarto scilicet Gregorij Papæ, quo (vt dictum est) Dialogos scribebat, Sanctulus vir ille sanctitate celebris, cuius res mirifice gestas tertio Dialogorum libro intexuit, ex hac vita migrauit: nam acturus de ipso, hæc præmittit [c]: Ante hos dies fere quadraginta vidisti apud me eum, cuius superius memoriam feci, venerabilis vitæ presbyterum Sanctulum nomine, qui ad me ex Nursiæ prouincia annis singulis venire consueuit. Sed ex eadem prouincia quidam monachus ante triduum venit, qui grauis nuncij mærore me perculit, quia eumdem virum obijsse nunciauit, &c.] pergit narrare eius miracula, a nobis suo loco & tempore, quo sunt facta, relata. Hæc quidem hoc anno in Occidente. Sed belli motus, de quibus præfati sumus, iam nos reuocant in Orientem.

c Greg. dialog. lib. 3. c. 37.

SANCTVLI PRESB. OBITVS.

D

Hoc namque anno (vt ex Gregorio percepimus) pacatis rebus Persicis, restituto per Mauritium in regnum Cosrhoe, vertenda fuerunt arma aduersus Abares sub duce Caiano siue Chagano Thraciam inuadentes, de quibus ista Nicephorus [d]: Ineunte vere, translatis ex Oriente copijs, Mauritius Byzantio soluit, & multis impedimentis interuenientibus, Anchialum contendit: eo namque excurrere velle Abares audierat, post auream illam mensam & elephantis spectaculum, multorumq. talentorum auri largitionem: quæ illis Imperator, pacem sibi complectendam ratus, petentibus tribuit. Ac primum Perinthum, quam nunc Heracleam vocant, cum quidem in terrores plures & in maximam tempestatis procellam incidisset, venit. In qua vrbe Glyceriæ martyri, quæ ibi æde sacra magnifice constructa honoratur, debitam religionem persoluit. Et graue quiddam a barbarorum excursionibus passus exercitus, Duce in Europa Prisco creato, inde in vrbem imperantem est reuersus. Abarum vero & Slauinorum gentes, Istro traiecto, sub Chagano Hunno militantes, Thraciamq. percurrentes, & omnia passim diripientes, vsque ad Heracleam peruenerunt. Quin Prisco Duce Turuli se continente, Didymothicum quoque stratagemate ceperunt. Eorum impetum arte & consilio quodam admirando Imperator inhibuit: qui se classe instructa in eorum sedes expeditionem facturum assimulauit. Quæ res metum illis ingentem incussit, & vel inuitos ad sua redire coegit. Post quorum discessum Imperator ad transitum Istri, ne rursus barbari facile in Thraciam excurrerent, firma militum præsidia collocauit. Priscus autem Byzantium reuersus, de manubijs

d Niceph. lib. 18. c. 28.

CHAGANVS DVX ABARVM IRRVMPIT IN THRACIAM.

E

A bijs accusatus est, & militarium copiarum præfecturæ dignitas ei abrogata, Petroq. Mauritij fratri data. Verum cum & is nihil præclarum ex sententia Imperatoris gereret, adempto illi magistratu, eodemq. Prisco reddito, domi ipse consedit.] ista vtique hoc anno, cum S. Gregorius Papa de restituto Prisco in gradum pristinum congaudens, & salutaria monita impartiens, ista ad ipsum scripsit mense Iulio [a]:

a Gregor. lib. 2. epist. 51. Ind. 11.

Si vitæ istius cursum veraciter attendamus, nihil in eo firmum, nihil inuenimus stabile; sed quemadmodum viator modo per plana, modo per aspera graditur, sic nobis vtique in hac vita manentibus nunc prosperitas, nunc occurrit aduersitas. Denique alternis sibi succedunt temporibus, & mutua se vice confundunt. Dum igitur omnia in hoc mundo mutabilitatis ordo confundit, nec eleuari prosperis, nec frangi debemus aduersis. Tota ergo mente ad illum nos conuenit anhelare, vbi quicquid
B est, firmum permanet, vbi non mutatur aduersitate prosperitas. In hac ergo vita miro Dei omnipotentis moderamine idcirco agitur, vt vel prosperitatem aduersitas, vel aduersitatem prosperitas subsequatur: quatenus & humiliati discamus quicquid deliquimus flere, & iterum exaltati aduersitatis memoriam quasi humilitatis anchoram in mente teneamus.

S. GREG. EPIST. AD PRISCVM MAGISTRVM MILITVM.

Non in hoc ergo Creatoris nostri ira est deputanda, sed gratia, per quam discimus, vt eius dona tanto seruemus verius, quanto humilius tenemus. Quia igitur perfectam vos dominorum gratiam auctore omnipotente Deo reparasse cognouimus, magna pro vobis exultatione gaudemus, optantes vt vitam vestram rerum omnium gubernator & bonis semper præsentibus fulciat, & ad gaudia perpetua extendat. Hæc vobis ideo loquor, quia multum vos diligo, atque me a vobis diligi scio. Sed hoc quod me diligitis, in latorem præsentium Sabinianum diaconum demonstrate, vt vbi vsus exegerit,
C vestra patrocinia consequatur. Vir autem gloriosus Castus præco laudum vestrarum in Romanis partibus existit, quem vestræ excellentiæ paterna dilectione commendo.] hucusque ad Priscum Gregorius.

Sic igitur reuocatus Priscus ad ordines militares, magna præda peracta, mox barbarum Regem Chaganum aduersantem sensit, & amnem traijcere impedientem. Quamobrem legationem pacis mittere, ratio persuasit. Sicq. Theodorum medicũ (inquit Nicephorus [b]) virũ cordatum, sagacitateq. & prudentia multos excellentẽ, ad eum misit. Qui cum barbarum frementem maxime & superbientem, ac verborum fastu exultantem (nationum enim omnium dominum se esse minabundus iactabat) vidit, veteri quadam narratione barbaricum legatus lenijt tumorem. Inquit enim: Audi, Chagane, veterem & vtilem ora-
D tionem. Sesostris Aegyptiorum Rex illustris admodum & felix plurimas & maximas sibi subiecit nationes, atque ex eo successu in proteruam arrogantiam sublatus currum sibi aureum pellucidis pretiosisq. lapillis ornatum fieri fecit: in quo considens, quatuor ex deuictis Regibus currui, qui eum traherent, iugo illis imposito, iunxit. Hoc vero cum sæpius fieret, & celebri quodam festoq. die, ex quatuor istis Regibus vnus oculis conuersis continue retrospiceret, & rotæ volubilitatem intueretur; Sesostrisq. eum, cuius rei gratia tam frequenter oculos in rotam conijceret, percontaretur: respondisse is fertur: Cum stupore admiror rotam, cum eam instabili modo ferri, atque alias aliter volui, & nunc quidem sublimia demittentem, rursus autem demissa sublimantem conspicio. Sesostris porro vbi dictum id intellexit, statuit, ne illi posthac currum traherent.

b Nicephor. lib. 18. c. 29.

THEODORI MEDICI LEGATIO AD CHAGANVM.

E Barbarus vero subridens, satis se pacem complecti indicauit, & Priscus ei pro transitu bonam spoliorum partem, maxima quæque concedendo dedit, & se Romanorum ditione cedere (Romanum namque id solum esse) significauit. At barbarus Romanos armis & iure belli id amisisse respondit. Et cum Chaganus ad hunc modum familiarius cum Prisco rixaretur: Priscus ei, quod ex Oriente profugisset, conuicij loco obiecit.] hactenus de Chagani & Prisci rebus, liberataq. Europa ab incursione Abarum cum armis Prisci, tum vero eloquentia Theodori medici, ad quem extant plures sancti Gregorij epistolæ, & inter alias illa superius recitata, qua persuadet cum Mauritio agere, vt latam impiam legem abroget. Quod vero ad temporis rationem spectat, errore vides positum a Theophane, quod ista de Prisco contigerint anno Mauritij Imperatoris tertiodecimo, cum ex litteris recitatis sancti Gregorij ipsum hoc anno restitutum constet, dum adhuc tertius perseueraret Gregorij Pontificatus annus, cuius hoc anno quartus in-

PAX CVM CHAGANO REGE FACTA.

cipit menſe Septembri. Quomodo vero Priſcus vna cum Commentiolo, rupto fœdere, eumdem Regem vicerit, ſuo loco dicturi ſumus.

DE MIRACVLIS S. GLYCERIAE MARTYRIS.

Quod autem nuper mentio facta eſt de Mauritio Imperatore viſitante Heracleæ eccleſiam S. Glyceriæ, hic opportune quid his diebus illic acciderit, ex Nicephoro referam, rem ſane memoria dignam: ait enim [a]: Minime vero abs re fuerit, ſi celeberrimæ martyris iſtius miraculo, *nempe Euphemiæ, de qua dicturi ſumus inferius*, admirandæ Glyceriæ, & ipſius martyris miraculum coniunxero. Vir quidam, cui Paulino nomen erat, obſcuro loco natus, in bonis autem diſciplinis admodum educatus, manifeſto in impoſtorum & maleficorum barathrum demerſus eſſe deprehenſus eſt. Incantatori huic & mago argentea fuit peluis, in qua deteſtandum cruorem excipiens, per eum execrandus ipſe cum apoſtatis virtutibus colloquebatur. Vaſculum id, neceſsitate flagitante, argentarijs vendidit. Qui pretio numerato, lancem eam receperunt, venalemq. & ipſi pro foribus cuiuis prætereunti emendi liberam facultatem facientes propoſuerunt. Accidit autem, vt Perinthius Antiſtes, *ipſius ſcilicet Heracleæ*, Byzantij eſſet, & peluim eam, ita vt venumdabatur, compararet.

a Niceph. lib. 18. c. 32.

DETESTATA MARTYR VAS IMMVNDVM.

Itaque cum vaſculo empto ſe in ſuam ſedem recepit, & ob reuerentiam vnguenti martyris Glyceriæ, ſublato priore vaſe æneo, argenteum iſtud repoſuit, cultui diuinitus manantis vnguenti id maxime conuenire arbitratus. Atque ille quidem hoc ſic fecit; riuus autem vnguenti conſtitit. Martyr enim ipſa tantum piaculum deteſtata, gratiam & donum id cohibuit: haudquaquam enim fas eſſe, tacens etiam dicebat, vt mundum immundo contingeretur. Hoc poſtquam diebus plurimis fieri cognouit Epiſcopus, oppido quam grauiter tulit, variaſq. curas in animo ipſe ſuo, quod ipſius culpa Eccleſia commoditate tanta priuari deberet, volutauit. Proinde ad lacrymas & preces conuerſus, Deo ſupplicauit, vt rem tam grauem auferret, & facti eius cauſam latentem oſtenderet. Deus vero rite abominationem eam amoliens, & inſcitiam miſericordia legitime proſequens, Antiſtiti in ſomnis lancis piaculum manifeſtat.

Ille ſtatim argenteam phialam ſubducit, & priorem illam æream perinde atque puram & quaſi virginem & immaculatam miniſtram cultui religioſo reſtituit. Et ecce tibi, derepente vnguentum rurſus ſcaturit, & miraculorum latex denuo exundat. Piaculum autem execrandum manifeſte in opertum producitur, & non aliter quam in publicis columnis inciſum proponitur, vrbiq. gloria ſua redditur. Ea res vbi ad Imperatoris aures per primariæ ſedis Epiſcopum (Ioannes is Ieiunator erat) relata eſt; Princeps ab eodem Epiſcopo ad reos capitali ſupplicio perſequendos excitatus eſt: nam is reſipiſcentia atque pœnitentia crimen corrigere voluit. Iudicium igitur maximum cogitur, & maleficorum multitudo ingens producitur. Qui in grauem carcerem coniecti, ad ſupplicia, debitas perſoluturi pœnas, producti ſunt. Inter quos Paulinus in palum ſumma parte hiantem actus, turpiter vitam finijt, cum prius cædis filij ſui ſpectator fuiſſet: ſiquidem & hunc abunde impoſturæ & maleficij portentis imbuerat. Atque hoc ita eſt geſtum.] hæc Nicephorus.

MALEFICI PVNITI.

DE MIRACVLIS EX S. EVPHEMIAE CORPORE.

Eadem quoque gratia pollebat ſanctiſsima martyr Euphemia, de qua alias dictum eſt: præſtabat vero in miraculis iſta in eo, quod cum liquore etiam admixtum ſanguinem e ſacro corpore emittebat, eo tantum die, quo natalis ipſius anniuerſaria celebritate feſtiuus populo recurrebat. Quid autem tunc acciderit de Mauritio Imperatore, ex eodem Nicephoro accipe [b]: Hoc autem loco, inquit, quid Mauritio de celeberrima martyre Euphemia acciderit, dicam. Iners namque cogitatio Imperatori inceſſerat, vt anxie nimis de ingentibus eius miraculis inquireret, & fallaciam hominum prodigia ab ea edita eſſe putaret. Ex aduerſo Conſtantinopoli inclyta Chalcedonenſium ciuitas ſita eſt, vbi ſane templum quoque eſt magnifice conſtructum. Diximus autem non ita dudum, ſacroſanctas eius reliquias olim in hoc ipſo templo in vrna marmorea repoſitas eſſe, atque in eiuſdem memoria miraculum inſigne, atque eis qui id non viderunt, prope incredibile fieri ſolere. Ex quo enim illa in martyrij ſtadio decurrit, & corpus eius in monumento conditum eſt, ipſo paſsionis eius die, in conſpectu omnium, loci eius Epiſcopus ſpongijs quibuſdam ex defunctæ corpore ſanguinis liquorem haurit. Sanguinem ſane veluti ab recens cæſo corpore vulnerum tabo mixtum, & vnguentis quibuſdam ex ſe ipſis natis temperatum cernas: quem exiguis vitreis vaſculis Epiſcopus exceptum atque diuiſum turbæ aduenienti donat.

b Niceph. lib. 18. c. 31.

Hoc

A Hoc igitur auditum (ſicut dixi) animi quadam vecordia in dubium reuocans Mauritius, cum tempus appeteret, argenteum ornatum ex ſepulchro detrahit, & Imperiali ſigno monumentum martyris obſignat: ſic enim hoc incredulitatis volebat audacia. Poſtquam autem tempus ipſum quod debebat, aduenit, curioſe myſterium indagat, accuratiusq. experimento ſolito miraculum explorat. Ecce tibi vero rurſus, ſicut ante, ſanguis vnguento conditus inſtar riuuli e monumento promanat, & ſpongiæ ſanguine ſuaueolenti pingueſcunt: & martyr ipſa tum, vt prolixius ſanguinis fons proflueret, fecit. Atque illa ad hunc modum Imperatoris incredulitatem erudiens, caſtigauit. Ipſe autem digitis ſanguini admotis, eoq. humore delibutis, ſe ipſum ſanctificando conſperſit; & re ipſa vt id crederet perſuaſus, deinceps cum admiratione laudes ſuas clara voce martyri tribuit.] hucuſque Nicephorus: atque de his hactenus.

MAVRITIVS IMP. INVESTIGAT DE MIRACVLIS.

B Eodem quoque anno, die Paſchatis Theodoſius filius Mauritij, iuſſu eius, coronatur Imperator collega patris a Ioanne Patriarcha Conſtantinopolitano. ita ex Theophane: alij ante biennium, vt dictum eſt ſuperius ex Biclarenſi. nomen quidem Auguſti eſſe a patre conſecutum Theodoſium, ex publicis monumentis inuenies apud ſanctum Gregorium in epiſtolis [a].

a Gregor. lib. 4. epiſt. 44.

Hoc præterea tempore claruiſſe in Perſide inſignem feminam Chriſtianam, eamdemq. corona martyrij auctam, cum Euagrius temporis huius accuratus ſcriptor, tum alij recentiorum Græcorum tradunt. Euagrius enim in primis de ipſa habet iſta [b]: Eodem tempore vixit apud nos Golauduch martyr, quæ multa tormenta perpeſſa, & a Magis Perſis grauiter excruciata, martyrij coronam poſt magna miracula, quæ ediderat, aſſecuta eſt. Cuius vita ab antiquiore Stephano Hierapolis Epiſcopo litteris mandata eſt.]

b Euagr. lib. 6. c. 19.

DE COLINDVCH MARTYRE.

C hæc Euagrius. Colinduch vocat eam Nicephorus [c], eumdemq. Stephanum auctorem citat vitæ eius, quædam captu difficilia narrans. Quicquid ſit, certum eſt ab Orientalibus, penes quos paſſa eſt, eamdem receptam eſſe vt martyrem, cultuq. anniuerſario celebratam.

c Niceph. lib. 18. c. 25.

IESV CHRISTI ANNVS 594. GREGORII PAP. ANNVS 5. MAVRITII IMP. ANNVS 9.

NOnageſimusquartus ſupra quingenteſimum annus duodecimæ Indictionis agitur, quo Mauritij nonus abſoluitur, & Gregorij Papæ quintus inchoatur: cum ipſi Pontifici ex more laborandum fuit aduerſus ſchiſmaticos atque hæreticos, necnon praD uos mores Orthodoxorum, præcipue vero clericorum. Quod vero in primis ad ſchiſmaticos pertinet: exigebant hi a Conſtantio Epiſcopo Mediolanenſi recens creato, vt ſi recipi vellet, damnaret damnantes Tria illa capitula in Quinta Synodo reprobata, zelo quodam abſque ſcientia concitati. Inualuerat enim apud eos (quod ſæpe dictum eſt) ſententia illa, qua aſſererent per Quintam Synodum in damnandis Tribus capitulis irrogatam eſſe iniuriam Synodo Chalcedonenſi, cuius ſe eſſe defenſores tenacesq. cuſtodes profiterentur. qua aſſertione interdum adeo valuerunt, vt optimos quoſque in ſchiſma pellicerent. De his autem cum idem Conſtantius Gregorium Romanum Pontificem conſuluiſſet hoc anno, ad eum iſta ipſe reſpondit [d]:

SCHISMATICI VEXANT CATHOLICOS OB TRIA CAPIT.

d Gregor. lib. 3. epiſt. 37. Indict. 12.

Scriptis ſanctitatis veſtræ percurſis, in graui vos mœrore eſſe cognouimus, maxime propter Epiſcopũ & ciues Brixiæ, qui vobis mandant, vt eis epiſtolam tranſmittatis, in qua iuE rare debeatis, vos Tria capitula minime dãnaſſe. Quod ſi deceſſor fraternitatis veſtræ Laurentius non fecit, a vobis quæri non debet. ſi autem fecit, aut cum vniuerſali Eccleſia non fuit, aut cautionis ſuæ iuramenta tranſcendit. Sed quia eumdem virum ſua credimus ſacramenta ſeruaſſe, atque in vnitate Eccleſiæ permanſiſſe: dubium non eſt, quod nulli Epiſcoporum ſuorum iurauerit, ſe Tria capitula minime damnaſſe. Ex qua re colligat ſanctitas veſtra, quia cogi non debet ad hoc, quod a deceſſore veſtro factum nullo modo eſt. Sed ne hi qui vobis iſta ſcripſerunt, ſcandalizari videantur, tranſmittite eis epiſtolam, in qua ſub anathematis interpoſitione fateamini, neque vos aliquid de fide Chalcedonenſis Synodi imminuere, neque eos qui imminuunt recipere; & quoſcumque damnauit, damnare; & quoſcumque abſoluit, abſoluere. Vnde credo eis poſſe celerrime ſatisfieri.] hac pariter profeſſione & ipſe Gregorius ab ijſdem ſchiſmaticis impetitus (vt vidimus) ſatisfecit.

VRGETVR A SCHISMATICIS CONSTAN. EPISC. MEDIOLAN.

Quod

Quod vero Ioannem Rauennatem Episcopum acerrimum Quintæ Synodi defensorem idem Constantius nominare soleret in Missis, inde etiam ijsdem schismaticis scandali occasio data est non recipiendi suum ipsorum Episcopum Constantium, nisi ab eius nominatione desisteret. De quibus hæc rescripsit ad ipsum Gregorius: A

DE NOMINANDO IN SACRIS COLLEGA EPISCOPO.

Quod autem scripsistis, quia scandalizantur plurimi eorum, quia fratrem & coepiscopum nostrum Ioannem Rauennatis Ecclesiæ inter Missarum solemnia nominetis: requirenda vobis consuetudo antiqua est. Et si consuetudo fuit, modo a stultis hominibus reprehendenda non est. Si vero consuetudo non fuit, fieri non debet vnde quibusdam scandalum moueri possit. Tamen solicite perquirere studeo, si idem Ioannes frater & coepiscopus noster vos ad altare nominet, quod minime dicunt fieri. Et si ille vestri nominis memoriam non facit: quæ necessitas cogat, ignoro, vt vos illius faciatis.] hæc quidem ex more. Verum quod non nominando Ioannem tunc iam cœptum nominari, potuisset B scandalum suboriri, quod eius communionem, qui defensor Quintæ Synodi esset, reiecisset: idcirco ad ea quæ dixit, ista mox iungit: Quod quidem si sine aliquorum scandalo fieri potest; vos tale aliquid facere, valde laudabile est: quia quam charitatem erga fratres vestros habetis, ostenditis.] Porro ad hos curandos eo vsque progreditur Gregorius, vt ad tempus de Quinta Synodo commendet silentium, cuius causa schisma esset obortum: quod quidem absque scrupulo læsæ Catholicæ fidei fieri posse demonstrat, cum in ea (quod alias sæpe professus fuit) non de fide, sed de personis sit actum. Subdit his ergo Gregorius:

DE EPISTOLA AD THEODOLINDAM AD TEMPVS SVPPRESSA.

Quod autem scripsistis, quia epistolam meam Reginæ Theodolindæ transmittere minime voluistis, pro eo quod in ea Quinta Synodus nominabatur: Si eam exinde scandalizari posse credidistis, recte factum est, vt minime transmitteretis. Vnde nunc ita faci- C mus, sicut vobis placuit, vt quatuor Synodos solummodo laudaremus. De illa tamen Synodo, quæ in Constantinopoli facta postmodum est, quæ a multis Quinta nominatur, scire vos volo, quia nihil contra quatuor Synodos constituerit, vel senserit: quippe quia in ea de personis tantummodo, non autem de fide aliquid gestum est, & de his personis, de quibus in Chalcedonensi Concilio nihil continetur, sed post expressos canones facta contentio & extrema actio de personis ventilata est. Nos autem, sicut voluistis, ita fecimus, vt eiusdem Synodi nullam memoriam faceremus.] hæc de his Gregorius.

Istæc quidem accurata indigent consideratione, ne ipsi Gregorio quoquo modo præter ius fasq. præuaricationis inuratur nota, quasi inseruiens tempori mendaciter dicat, nihil de personis damnatis in Quinta Synodo, contineri in Chalcedonensi Concilio: cum contrarium magis verum appareat, nempe Tria illa capitula de personis damnata in Quinta D

QVAE VERE ESSENT CONCILII CHALCEDONENSIS.

Synodo, legi omnino in Actis eiusdem Concilij Chalcedonensis. Sed scito, lector, legitima appellatione Concilij Chalcedonensis, ea tantum significari, quæ de eodem Concilio scirentur esse probata, & auctoritate Romani Pontificis confirmata. Sic igitur sanctus Gregorius eius videtur fuisse sententiæ, vt Chalcedonensis Concilij nomine, nonnisi editum in eo fidei decretum, & sanciti ibidem canones continerentur; extra Synodum autem censenda esse priuata illa diuersarum causarum iudicia, in quibus facile posset contingere errores inueniri occasione falsarum probationum partium mendacijs sæpe nitentium. Nec putes ex his derogatum aliquid a Gregorio Concilio Chalcedonensi: immo scias amplius esse tributum, quam iure exigi potuisset, dum præter decretum fidei, etiam canones eius Synodi saluos esse velit: siquidem Leo Magnus, cuius tempore illud Concilium congregatum est, confirmaturus illud, sæpius E est contestatus in diuersis epistolis, & in ea potissimum [a] ad ipsum Concilium scripta, se nonnisi sancitum in ea fidei decretum probare, canones autem secus, cum ex eis in prærogatiua Patriarchalium sedium derogatum esset definitioni sacrosancti Nicæni magni Concilij: quod quidem non in ea tantum epistola ad Concilium data, sed & in alijs idem profitetur epistolis tamquam validum firmatum a se decretum. Scite igitur sancteq. Gregorius non spectare dixit ad Chalcedonense Concilium, quæ de personis in Quinta Synodo statuta fuissent. Vtinam ad eiusmodi Leonis decretum de confirmata ab eo Synodo Chalcedonensi respexissent schismatici illi qui querebantur ob Tria damnata capitula irrogatam esse iniuriam Concilio Chalcedonensi; hoc idem attendissent & illi qui aduersus eos pugnabant pro Quinta Synodo: certe quidem auctoritate Leonis liberassent se & alios a tot tantisq. vndique per orbem plurimis annis excitatis

a Leo epist. 61.

A excitatis turbis, rixis, atque schismatibus: cum nullus iure queri potuisset, si quæ in eodem Concilio minime reperirentur esse probata, quoquo modo corrigerentur: neque enim eidem Synodo plus esse tribuendum, quam tribuisset Leo qui confirmauit, quis iure dicere potuisset.

Sed ad Gregoriū redeamus, cui non contra schismaticos tantum, sed & contra hæreticos fuit hoc anno certandum, qui depascebantur Africanam Ecclesiam. Erant hi Donatistæ, de quibus supra: de his enim in epistola ad Pantaleonem Episcopum hæc habet [a]: *a Gregor. lib. 3. epist. 32. Ind. 12.*

DE DONATISTIS IN AFRICA INVALESCENTIBVS.

In illis igitur partibus (quantum didicimus) ita Donatistarum creuit audacia, vt non solum de suis ecclesijs auctoritate pestifera eijciant Catholicæ fidei sacerdotes; sed & quos vera confessione aqua salutaris abluerat, rebaptizare non metuunt.] exclamat valde de his aduersus Africanos Orthodoxos Episcopos, atque post obiurgationem hæc ha- B bet [b]: Comperimus siquidem Donatistarum stimulos sic in illis partibus gregem turbasse Dominicum, ac si nullius pastoris moderamine regeretur; nunciatumq. nobis est (quod dicere sine graui dolore non possumus) quod plurimi eorum venenatis iam sint dentibus laniati, &c.] hortatur eos pluribus malo resistere, atque coacto Concilio, omniq. studio obuiare. hæc quidem in Numidia coercenda mandat ab eius prouinciæ Episcopis. *b Gregor. lib. 3. epist. 35. Ind. 12.*

Ceterum quod pertinet ad Episcopum Carthaginensem, tantum abest vt socors in his fuerit, vt etiam a nimio impetu, quo aduersus eos impellebatur, fuerit reuocandus. Siquidem insuetas pœnas, habito tunc Concilio, sanxit aduersus negligentes Episcopos, nempe vt qui hæreticos non inquirerent & expellerent, dignitate atque bonis priuandi essent. Quod quia præuidebat Gregorius maiores concitaturum inter Episcopos discor- C dias, quæ magis ad propagandas quam ad destruendas hæreses proficerent; eas ab ipso tunc non promulgandas, prudenter sane persuasit. hæc enim habet post alia in eius commendationem præmissa [c]: Desideraremus omnes hæreticos a Catholicis sacerdotibus vigore semper rationeq. compesci: tamen subtiliter intuentes omnino nos tetigit, ne per ea quæ apud vos gesta sunt, aliorum consiliorum Primatibus (quod auertat Dominus) generetur scandalum. Sententia namque a vobis prolata est in conclusione gestorum: in qua dum pro inuestigandis illis hæreticis admonetis, subintuliſtis, eos qui negligunt, substantiarum dignitatumq. priuatione plectendos. Optimum est igitur, frater carissime, vt in his quæ foris corrigenda sunt, prius charitas interna seruetur, vt simus mente subiecti. Quod maxime vestræ grauitatis proprium iudicamus, etiam personis dignitate minoribus. Tunc enim totis coadunatis viribus, hæreticorum commodius ob- D uiatis erroribus, cum secundum morem sacerdotij vestri, studueritis Ecclesiasticam interius custodire concordiam.] hæc ad Episcopum Carthaginensem Gregorius. Laborasse idem Pontifex cognoscitur aduersus Manichæos hæreticos in Sicilia degentes, vt eius hoc anno datæ litteræ indicant. *c Gregor. lib. 4. epist. 3. Ind. 13.*

DOMINICI EPISC. CARTHAG. COERCETVR IMPETVS INDISCRETVS.

De conuertendis quoque Iudæis fuit hoc anno valde solicitus; quos non violentia, sed spe præmij allici debere iussit, ita de eis scribens ad Cyprianum diaconum [d]: Peruenit ergo ad me, esse Hebræos in possessionibus nostris, qui conuerti ad Deum nullatenus volunt. Sed videtur mihi, vt per omnes possessiones, in quibus ipsi Hebræi esse noscuntur, epistolas transmittere debeas, eis ex me specialiter promittens, quod quicumque ad verū Dominum Deum nostrum Iesum Christum ex eis conuersus fuerit, onus pensionis eius ex ali- E qua parte minuetur. Quod ita quoque fieri volo, vt si quis ex eis conuersus fuerit: si solidi pensionem debet, tremissis ei relaxari debeat: si tres vel quatuor, vnus solidus relaxetur: si quid amplius, iam iuxta eumdem modum debet relaxatio fieri, vel certe iuxta quod dilectio tua præuidet: vt & ei qui conuertitur, onus releuetur, & Ecclesiastica vtilitas non graui dispendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, si pro leuandis pensionū oneribus eos ad Christi gratiam perducamus: quia etsi ipsi minus fideliter veniunt, hi tamen qui de eis nati fuerint iam fidelius baptizantur. Aut ipsos ergo, aut eorum filios lucramur: & ideo non est graue, quicquid de pensione pro Christo dimittimus.] hactenus de Iudæis, de quibus & hæc eodem hoc ipso anno ad Anthemium subdiaconum [e]: *d Gregor. lib. 4. epist. 6. Ind. 13.*

LABORAT GREG. IN IVDAEORVM CONVERSIONE.

ALLICIT AD CONVERSIONEM IVDAEOS SPE LVCRI.

His quos de Iudaica perditione Redemptor noster ad se dignatur conuertere, rationabili nos oportet moderatione concurrere, ne victus (quod absit) inopiam patiantur. Ideoq. tibi huius præcepti auctoritate mandamus, quatenus filiabus Iustæ ex Hebræis, id est, Iulianæ, Redemptæ, & Fortunatæ, a tertiadecima succedenti Indictione, annis singulis *e Gregor. lib. 3. epist. 34. Ind. 12.*

lis solidos . . . . dare non differas, quos tuis noueris modis omnibus rationibus im- A
putandos.]

BARBARICINI QVINAM FVERINT.

Quantum præterea impenderit operis, vt Gentiles Barbaricinos dictos, populos in Sardinia commorantes, ad Christianam religionem conuerteret, scriptæ ad diuersos hoc anno ab ipso epistolæ fidem faciunt. Accidit enim, vt cum Vuandali Africa potiti essent, barbaros eosdem ad Aurasium montem omnium altissimum positos, abactos, ne eos paterentur infestos, in Sardiniam insulam relegarint. id Procopius tradit [a], qui hæc de his addit: Eos non admodum multos cum vxoribus in Sardiniam mittentes, hic sunt dominati. Præcedente autem tempore montes occupauere qui prope Calarim sunt: ac primo quidem clanculum latrocinia in vicinos exercentes, postea vero non minus quam ad tria millia creuere, & manifesto excursiones facientes, minime latere curauerunt, ac omnem circa oram depopulati sunt; quamobrem Barbaricini a vicinis appellati sunt.] hæc B
de his Procopius. Sunt ijdem hi de quibus Iustinianus de officio Præfecti prætorio Africæ lege secunda ita scribit: In Sardinia autem iubemus Ducem ordinari, & eum iuxta montes vbi barbaricæ gentes videntur sedere, habentem milites pro custodia locorum, quantos & ibi tua magnitudo prouiderit, &c.] Perseuerantibus vero his in Gentilitio cultu vt olim erant, cum nec locorum Episcopis vlla cura esset vt eos redderent Christianos: mirum in modum sanctus Gregorius doluit, segnesq. pastores ad eorum conuersionem litteris excitauit: sed & Felicem & Cyriacum Dei ministros in Sardiniam misit ad hos conuertendos ad fidem, quos suis litteris Duci Sardiniæ commendauit: etenim de his in data ad Zabardam Ducem Sardiniæ epistola ista habet [b]:

[a] *Procop. de bello Vand. lib. 2.*

[b] *Gregor. lib. 3. epist. 25. Ind. 12.*

DVCEM ADMONET DE CONVERSIONE INFIDELIVM.

Scriptis fratris & coepiscopi mei Felicis, & Cyriaci serui Dei, gloriæ vestræ bona cognouimus: magnasq. omnipotenti Deo gratias agimus, quod talem Ducem Sardinia C
suscepit, qui sic sciat quæ terrena sunt Reipublicæ exoluere, vt bene etiam nouerit omnipotenti Deo obsequia patriæ cælestis exhibere. Scripserunt etenim mihi, quod eo pacto cum Barbaricinis facere pacem disponitis, vt eosdem Barbaricinos ad Christi seruitium adducatis. Hac de re valde lætatus sum, & dona vestra (si omnipotenti Deo placuerit) citius sereniſſimis Principibus innotesco. Vos ergo quod cœpistis, explete: omnipotenti Deo deuotionem vestræ mentis ostendite. Eos quos illuc ad conuertendos Barbaricinos transmisimus, quantum valetis, adiuuate, scientes quod talia opera multum vos & ante terrenos Principes & coram cælesti Rege prævaleant adiuuare.] hæc ad Sardiniæ Ducem Gregorius, qui & ad ipsorum Barbaricinorum Ducem iam Christianum redditum has litteras dedit [c]:

[c] *Gregor. lib. 3. epist. 27. Ind. 12.*

GREG. EPIST. AD DVCEM BARBARICINORVM.

Cum de gente vestra nemo Christianus sit: in hoc scio quia omni gente tua es me- D
lior, quia tu in ea Christianus inueniris. Dum enim Barbaricini omnes vt insensata animalia viuant, Deum verum nesciant, ligna autem & lapides adorent: in eo ipso quod Deum verum colis, quantum omnes antecedas, ostendis. Sed fidem quam percepisti, etiam bonis actibus & verbis exequi debes, & Christo, cui credis, offerre, quod præuales, vt ad eum quoscumque potueris adducas, eosq. baptizari facias, & æternam vitam diligere admoneas. Quod si fortasse ipse agere non potes, quia ad aliud occuparis: salutans, peto vt hominibus nostris, quos illuc transmisimus, fratri scilicet & coepiscopo meo Felici, filioq. meo Cyriaco seruo Dei, solatiari in omnibus debeas: vt dum eorum labores adiuuas, deuotionem tuam omnipotenti Domino ostendas, & ipse tibi in bonis actibus adiutor sit, cuius tu in bono opere famulis solatiaris. Benedictionem vero S. Petri Apostoli per eos vobis transmisimus, quam peto vt E
debeatis benigne suscipere.] hactenus ad Barbaricinorum Ducem Gregorius.

DE BARBARICINIS CONVERTENDIS.

Profecti itaque Felix Episcopus & Cyriacus Abbas in Sardiniam, reperientes primariam eius insulæ Ecclesiam Calaritanam negligentia pastoris incultam, & colonos agrorum Ecclesiæ Barbaricinos æque vt alios perseuerare infideles, de his omnibus litteris monuerunt S. Gregorium Papam. Qui ad ipsum Ianuarium Calaritanum Episcopum, cum segnitiei redarguens, de his scripsit, vbi primum de clericis a laicis oppressis ista præfatur [d]: Fratris & coepiscopi nostri Felicis & Cyriaci Abbatis relatione cognouimus, quod in insula Sardinia sacerdotes a laicis Iudicibus opprimantur, & fraternitatem tuam ministri sui despiciant; dumq. solum simplicitati a vobis studetur, quantum videmus, disciplina negligitur. Vnde hortor, vt omni excusatione postposita, Ecclesiam quam suscepisti, auctore Deo regas, disciplinam clericos tenere cogas, nullius verba metuere studeas.]

[d] *Gregor. lib. 3. epist. 26. Ind. 12.*

A studeas.] Et paulo post de Barbaricinis ista: Accidit autem aliud valde lugendum, quia ipsos rusticos, quos habet Ecclesia tua, nunc vsque in infidelitate remanere, negligentia fraternitatis vestræ permisit. Et quid vos admoneo, vt extraneos ad Deum adducatis, qui vestros ab infidelitate corrigere negligitis? Vnde necesse est vos per omnia in eorum conuersionem vigilare. Nam si cuiuslibet Episcopi in Sardinia insula Paganum rusticum inuenire potuero, in eumdem Episcopum fortiter vindicabo. Iam vero si rusticus tantæ fuerit perfidiæ & obstinationis inuentus, vt ad Dominum Deum venire minime consentiat: tanto pensionis onere grauandus est, vt ipsa exactionis suæ pœna compellatur ad rectitudinem festinare.] hæc de his Gregorius, haud dubitans, si munus suum pastores expleant, laborem eorum inanem minime cessurum. Etenim viuus [a] & effi- *a Hebr. 4.*
cax est sermo Dei, penetrabiliorq. omni gladio ancipiti: cum de eodem Dei sermone [b] sit *b Isai. 55.*
B pariter dictum, quod missum non reuertatur inane, sed perficiet opus, cuius causa proditum est.

Et quid mirum si Episcopum socordem ita redarguat, qui & nobiles quosque eius insulæ accolas vehementer [c] increpat, quod Barbaricinos in suis villis colonos habentes, *c Gregor. lib. 3. epist. 23. Indict. 12.*
paterentur eosdem ligna & lapides adorare? Eadem ergo occasione ordinari præcipit [d] Episcopum in Phausiana, vbi diu ante esse desierat; vt qui illic Gentiles essent, ab eo ad *d Gregor. lib. 3. epist. 29. Indict. 12.*
fidem conuerterentur. Quæ autem hæc secuta sint, ex litteris eiusdem Gregorij anno sequenti datis ad Constantiam Augustam intelligi satis potest, nimirum eosdem esse ad fidem conuersos, sed baptizatos licet, adhuc pressos remansisse pensitatione illa, quam ante soluere cogebantur si voluissent idola colere. Quod quidem indigno animo Gregorius ferens, eamdem Augustam, ne id fieret, vehementer admonuit [e]. *e Gregor. lib. 4. epist. 33. Indict. 13.*

C Porro eadem epistola de alijs Ianuariū Gregorius monuit, vt de priuando Archidiacono peccato carnis inquinato, illud firmiter statuens, vt qui post susceptum sacrum ordinem in carnis peccatum lapsus esset, numquam amplius ad altaris ministerium admitteretur. Demum in fine epistolæ ista habet consideratione quidem haud leui digna: Peruenit quoque ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, quod presbyteros chrismate tangere in fronte eos qui baptizati sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum veterem vsum Ecclesiæ nostræ fecimus.] anno enim superiori de his ita scripserat ad eumdē Ianuarium Gregorius [f]: Pres- *f Gregor. lib. 3. epist. 9. Indict. 12.*
byteri baptizatos infantes signare sacro in frontibus chrismate non præsumant: sed presbyteri baptizatos vngant in pectore, vt Episcopi postea vngere debeant in fronte.] At PRESBYTERIS CONCESSVM CHRISMARE IN FRONTE.
vero quod grauiter ista accepta audisset Gregorius, indulsit, vt & presbyteri, vbi deessent Episcopi, hoc facerent, cum subdit in data hoc anno epistola: Si omnino hac de re aliqui
D contristantur, vbi Episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate tangere debeant, concedimus.] hæc Gregorius, in quem plerique oblatrant [g] tam- *g Durand. in 4. d. 7. q. 4. Hadr. in quæstion. de Confir. art. vlt.*
quam errantem, ex his conclusionem illam elicientes prorsus inanem, posse etiam in ijs quæ sunt fidei Romanos Pontifices errare: quod tam falsum est, quam quod asserunt, errasse Gregorium, minime verum.

Cum enim in his quæ sunt de essentia sacramenti Romanum Pontificem mutare aliquid posse, minime concessum dicant; & illud affirment de essentia esse eius sacramenti, DEFENDITVR S. GREGORIVS A CALVMNIA.
vt ab Episcopo ministretur: sicut primum est absolute verissimum, ita posterius falsum: licet enim id sit proprium ac peculiare munus Episcopi, atque statim vt creatus est Episcopus, illi inhæreat, vt semper eius ministerio character imprimatur: tamen ex delegatione Summi Pontificis presbyter id efficiet erga illos tantum pro quibus eam potE
statem accepit, secus in alijs: sed & in eo præstat Episcopus, quod consignans non sibi subditum, licet peccet, vim tamen suam, characterem imprimendo, collatum sacramentum operatur. Vt autem retundamus eorum sententiam, qui ministerium Episcopale constituunt esse de essentia sacramenti, accipe quid dicat sanctus Hieronymus scribens aduersus Luciferianos: Quod si, inquit, hoc loco quæris: Quare in Ecclesia baptizatus nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum sanctum, quem nos asserimus in vero baptismate tribui? Disce hanc obseruationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit; & multis in locis idem factum reperitur ad honorem potius sacerdotij, quam ad legis necessitatem.] Cum igitur dicat sanctus Hieronymus, potius ad honorem quam ad necessitatem eam Episcopi in sacramento Confirmationis functionē pertinere: intelligere potes non adeo esse de sacramenti essentia, vt iubente Pontifice, non possit impleri per presbyterum. In quam sententiam

tiam definitum intelligas in sacrosanctis œcumenicis Concilijs Florentino ac Tridentino, nimirum, Confirmationis ordinarium ministrum esse Episcopum: ex quo possit intelligi, extraordinarie a Papa id posse committi (vt Gregorius fecit) presbytero, necessitate tamen vrgente, ne præter consuetum Ecclesiæ morem quid innouetur. A

DE MAXIMO SALONITANO INTRVSO.

Quod pertinet ad reliquas S. Gregorij res gestas cum Episcopis: hoc eodem quoque anno, cum in electione Maximi pseudoepiscopi Salonitani, quasi Imperatoris iussione prætensa, persisterent Dalmatiæ Episcopi, eumdemq. animo obstinato consecrassent: omnes a communione suspendit [a]. Extitit & seuerus censor in redarguendis Episcopis illis, qui non vt decet Episcopos viuerent: & inter alios Rauennatem Antistitem Ioannem corripuit, quem alias etiam antea corripuisse demonstratum est. Sed accipe, qualem esse velit Episcopum, dum quæ inesse in ipso nolit, ostendit [b]: Primum, inquit, me hoc contristat, quia mihi fraternitas tua duplici corde scribit, & alia blandimenta in epistolis B suis exhibet, alia in lingua sua sæculariter ostendit. Deinde graue mihi est, quia irrisiones illas, quas habere notarij adhuc pueri solent, vsque hodie frater meus Ioannes in lingua sua retinet: mordaciter loquitur, & quasi de tali astutia lætatur: amicis præsentibus blanditur, de absentibus obloquitur. Tertio graue mihi & omnino execrabile est, quia seruis suis qua hora furit, turpia crimina imponit, vt effeminati & adhuc grauiter hoc apertius vocentur. Post hæc accessit, quod disciplina ad vitam clericorum custodiendam nulla est, sed tantummodo se clericis suis dominum exhibet. Vltimum vero est, quod tamen pondere elationis primum est, scilicet de vsu pallij extra ecclesiam.] & paulo post: Et quidem omnipotenti Deo gratias ago: quia eo tempore quo ad me hoc peruenit, quod ad aures decessorum meorum numquam peruenerat, Longobardi inter me & Rauennatem ciuitatem positi fuerant. Nam ostendere forsitan hominibus habui, quantum scio esse discretus.] hæc & alia, figens aculeum. Corrigens insuper lapsum Episcopum Saturninum post depositionem sacris se miscentem, vix vt inter laicos communicare possit indulget [c]. Monuit & Constantium Mediolanensem Episcopum de corrigendis clericis, quos nosset sibi subiectos. Redarguit Felicem Sirmij Episcopum, quod suo Metropolitano obedire despiceret [d]. Admonuit vero & Ioannem Episcopum Primæ Iustinianæ, & ad exactam curam pastoralem præstandam epistola [e] scripta reddit vigilantem. C

a Gregor. lib. 3. epist. 20. Ind. 12.

b Gregor. lib. 4. epist. 15. Indict. 13.

c Gregor. lib. 4. epist. 5. Ind. 13.

d Gregor. lib. 4. epist. 7. Ind. 13.

e Gregor. lib. 4. epist. 15. Ind. 13.

DE REBVS MONACHORVM BENE DISPONENDIS.

Monachos etiam sub regulari contineri disciplina laborauit: cuius rei gratia, ne laicorum consuetudine soluerentur, vetuit ne commatres facerent, neve mulieres accederent ad monasterium, deq. his scripsit ad Valentinum Abbatem [f]. Vetuit insuper, ne quis clericus, licet videretur probatæ vitæ, monasterijs præficeretur. de his sunt litteræ ad Ioannem Rauennatem Episcopum, vbi inter alia [g]: Nemo etenim potest & Ecclesiasticis obsequijs deseruire, & in monachica regula ordinate persistere; vt ipse monasterij districtionem teneat, qui quotidie in ministerio Ecclesiastico cogitur permanere.] Redarguit hac ex causa Victorem [h] Panormitanum Episcopum, quod monialium curam despiciat, quam ipse Gregorius tam longe absens suscipere cogatur: nam inter alia: Cuius enim, inquit, iam culpa sit intelligis, vt ego tam longe positus, quæ in ciuitate tua aguntur agnoscam, & tot curis occupatus, quæ fieri debeant disponam.] Monuit & Episcopum Mediolanensem, ne Abbas ob culpam depositus [i] post pœnitentiam recipiat locum suum. Insuper moniales deserentes monasterium, & ad nuptias transeuntes, per Exarchum defensas, vehementer infectatus est [k]. D

f Gregor. lib. 3. epist. 40. Ind. 12.

g Gregor. lib. 4. epist. 1. Ind. 13.

h Gregor. lib. 4. epist. 4. Ind. 13.

i Gregor. lib. 4. epist. 17. Ind. 13.

k Gregor. lib. 4. epist. 18.

Vacantibus Ecclesijs optimos curauit eligi sacerdotes, curã interea illarum mandans E haberi. Id præstitit Ecclesiæ Hortonensi [l], itidem Capuanæ [m], defuncto in Vrbe Festo Episcopo. Idem præstitit etiam Ecclesiæ Agrigentinæ [n], alteri ea commissa Episcopo, donec Gregorius eius Episcopus Romæ accusatus, & in Vrbem ab ipso Pontifice ad dicendam causam venire iussus [o], subiret Apostolicæ sedis iudicium. vocauerat antea accusatores eius, scribens ad Maximianum Episcopũ Syracusanum [p]. Extant Acta Gregorij Agrigentini Græce scripta; sed a Græco auctore dum ampliantur, fide minuuntur, cum multa addantur, quæ sint haud in omnibus tuta, in his præsertim quæ ad causam spectant, quam accusatus Romæ dixit. Etenim etsi re vera vir sanctus calumniam passus ab accusatoribus est, & Romam venire coactus: haud probantur quæ de Eleusio in ipsius absentia curatore eius Ecclesiæ ibi dicuntur: repugnant enim his ad Petrum Tracolitanum Episcopum datæ epistolæ, cum ei S. Gregorius commisit illius Ecclesiæ visitationem & curam. Sed & ridicula

l Gregor. lib. 3. epist. 39. Ind. 12.

m Gregor. lib. 4. epist. 9. Ind. 13.

DE CAVSA GREG. EPISC. AGRIGENTINI.

n Gregor. lib. 4. epist. 11. Ind. 14.

o Gregor. lib. 1. epist. 70. Ind. 9.

p Gregor. lib. 2. epist. 12. Ind. 11.

A dicula ibidem & fabulosa esse probantur, quæ habentur de lignis Tiberis ripas hinc inde positas pertingentibus, & immobiliter inhærentibus. Illa præterea de eodem Gregorio Agrigentino misso ab eodem Gregorio Papa Constantinopolim ad Patriarcham, absque exemplo antiquo probantur asserta: repugnãt enim Ecclesiæ Romanæ consuetudini. Hæc & alia cum minus fide constantia reperiantur apposita ab impostore, in dubium reliqua reuocantur, quæ vera certaq. esse noscuntur, nempe ipsum Gregorium Agrigentinum vitæ sanctitate claruisse, & in Ecclesiasticis tabulis inter sanctos relatum esse, atque tum a Latinis tum a Græcis eius memoriam frequentari.

LOCORVM SANCTORVM CVRAM AGIT.

Qui igitur longe positarum Ecclesiarum quam exactissimam curam gessit, haud prætermisit ex more Vrbana curare, loca sancta perspicere, propensioremq. de illis solicitudinem gerere. Vt plane videas, ipsum in eo potissimum laborasse, vt qualis nomine dicere- B tur, opere in omnibus vigilantissimus inueniretur. hoc enim anno lustrans in Vrbe omnes quæ erant ecclesias, omnium curam gessit: & inter alias ecclesiam S. Agathæ in Suburra, de qua superius, ad Catholicum cultum iam redditam, bonis locupletare curauit, in integrum restitutam in ea quæ Gothorum temporibus possidebat. Insuper ecclesiam S. Pancratij extra portam Aureliam positam, a clericis derelictam, monachis tradidit, de his scribens ad Maurum Abbatem [a], quem illi præfecit. Sed & locorum venerabilium etiam longe positorum propensiorem curam gesit. Tunc accidit vt redargueret Ioannem Calaritanum Episcopum hospitalium curam negligentem, iubens [b] vt xenodochiorum diligentissimam curam gerant Episcopi, qui nonnisi religiosos homines, nempe clericos, qui non subiaceant sæcularium Iudicum potestati, illis præficiant. hæc de his quæ ad sacra loca tum Romæ tum alibi posita spectant.

a Gregor. lib. 3. epist. 19. Ind. 12.

b Gregor. lib. 3. epist. 24. Ind. 12.

AVGVSTAE CONSILIVM.

C Sed ne Vrbs ipsa sacris in ea positis spoliaretur sanctorum reliquijs, solicitior fuit. Accidit namque, vt hoc eodem anno, cum Constantina Augusta in suo palatio ecclesiam in memoriam S. Pauli ædificasset, putarit eam cohonestandam eiusdem Apostoli sacris reliquijs: cuius rei gratia scripsit ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem, vt Constantinopolim mitteret eiusdem Apostoli caput, siue partem aliquam eius corporis. Acceptis his ab Augusta litteris sanctus Pontifex, quod rem nimis grandem petijsset, negaturus omnino, redditis litteris, multipliciter sibi id minime licere excusat. Epistolam autem, quod multa scitu digna ad historiam pertinentia habeat, hic integram describendam duximus, quæ sic se habet [c]:

c Gregor. lib. 3. epist. 30. Ind. 12.

CONSTANTINA AVG. PETIT CAPVT S. PAVLI APOST.

Serenitas vestræ pietatis, religionis studio & sanctitatis amore conspicua, propter eam quæ in honorem sancti Pauli Apostoli in palatio ædificatur ecclesiam, caput eiusdem D sancti Pauli, aut aliud quid de corpore ipsius suis ad se iussionibus a me præcipit debere transmitti. Et dum illa mihi desiderarem imperari, de quibus facillimam obedientiam exhibens, vestram erga me amplius potuissem gratiam prouocare: maior me mœstitia tenuit, quod illa præcipitis, quæ facere nec possum, nec audeo. Nam corpora sanctorum Petri & Pauli Apostolorũ tantis in ecclesijs suis coruscant miraculis atque terroribus, vt neque ad orandum sine magno illuc timore possit accedi. Denique dũ beatæ recordationis decessor meus, quia argentum quod supra sacratissimum corpus beati Petri Apostoli erat, longe tamen ab eodem corpore fere quindecim pedum spatio, mutare voluit: signum ei non parui terroris apparuit. Sed & ego aliquid similiter ad sacratissimum corpus sancti Pauli Apostoli meliorare volui: & quia necesse erat, vt iuxta sepulchrum huiusmodi effodi altius debuisset: Præpositus loci ipsius ossa aliqua non quidem eidem se- E pulchro coniuncta reperit: quæ quoniam leuare præsumpsit, atque in alium locum transponere, apparentibus quibusdam tristibus signis, subita morte defunctus est.

REPOSSVM DAMNO FOSSORVM CORPVS S. LAVRENTII.

Præter hæc autem sanctæ memoriæ decessor meus itidem ad corpus S. Laurentij martyris quædã meliorare desiderans, dum nescitur vbi venerabile corpus ipsius esset collocatum, & effoditur exquirendo, subito sepulchrum ipsius ignoranter apertum est; & ij qui præsentes erant atque laborabant monachi & mansionarij, quia corpus eiusdem martyris viderunt, quod quidem minime tangere præsumpserunt, omnes intra decem dies defuncti sunt: ita vt nullus vitæ superesse potuisset, qui sanctũ iusti corpus illius viderat. Cognoscat autem tranquillissima domina, quia Romanis consuetudo non est, quando sanctorum reliquias dant, vt quicquam tangere præsumant de corpore: sed tantummodo in pixide brandeum mittitur, atque ad sacratissima corpora sanctorum ponitur:

tur; quod leuatum, in ecclesia quæ est dicanda, debita cum veneratione recondi- A
tur, & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illuc specialiter eorum corpora defe-
rantur. Vnde contigit, vt beatæ recordationis Leonis Papæ temporibus (sicut a ma-
ioribus traditur) dum quidam Græci de talibus reliquijs dubitarent, prædictus Pon-
tifex hoc ipsum brandeum, allatis forficibus, inciderit, & ex ipsa incisione sanguis
effluxerit.

GRAECORVM ERGA SANCTORVM RELIQVIAS STVDIVM.

In Romanis namque vel totius Occidentis partibus omnino intolerabile est atque sa-
crilegum, si sanctorum corpora tangere quisquam fortasse voluerit: quod si præsumpse-
rit, certum est, quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Græ-
corum consuetudine, qui ossa leuare sanctorum se asserunt, vehementer miramur, & vix
credimus. Nam quidam monachi Græci huc ante biennium venientes, nocturno si-
lentio, iuxta ecclesiam sancti Pauli corpora mortuorum in campo iacentia effodie- B
bant, atque eorum ossa recondebant, seruantes sibi dum recederent. Qui cum depre-
hensi, & cur hoc facerent, diligenter fuissent discussi, confessi sunt, quod illa ossa ad
Græciam essent tamquam sanctorum reliquias portaturi. Ex quorum exemplo (sicut
prædictum est) maior nobis dubietas nata est, vtrum verum sit, quod leuare veraciter
ossa sanctorum dicuntur.] Vides ex his, lector, quantus esset in Catholica Ecclesia Chri-
stianorum ardor, vt reliquias sanctorum habere possent. Pergit vero idem Gregorius,
veterem historiam referans:

ORIENTALES CONATI REPETERE CORPORA APOSTOLORVM.

De corporibus vero beatorum Apostolorum quid ego dicturus sum, dum constet, quia
eo tempore quo passi sunt, ex Oriente fideles venerunt, qui eorum corpora sicut ciuium
suorum repeterent? quæ ducta vsque ad secundum Vrbis milliarium, in loco qui dici-
tur ad Catacumbas collocata sunt: sed dum ea exinde leuare omnis eorum multitudo con- C
ueniens niteretur, ita eos vis tonitrui atque fulguris nimio metu terruit atque dispersit,
vt talia denuo nullatenus attentare præsumerent. Tunc autem exeuntes Romani, eorum
corpora, qui hoc ex Domini pietate meruerunt, leuauerunt, & in locis quibus sunt condi-
ta posuerunt. Quis ergo nunc, serenissima domina, tam temerarius possit existere, vt hæc
sciens, eorum corpora non dico tangere, sed vel aliquatenus præsumat inspicere? Dum
igitur talia mihi a vobis præcepta sunt, de quibus parere nullatenus potuissem: quantum
inuenio, non vestrum est: sed quidam homines contra me pietatem vestram excitare vo-
luerunt, vt mihi (quod absit) voluntatis vestræ gratiam subtraherent, & propterea quæ-
siuerunt capitulum, de quo vobis quasi inobediens inuenirer. Sed in omnipotente Do-
mino confido, quia nullo modo benignissimæ voluntati surrepetur, & sanctorum Apo-
stolorum virtutem, quos toto corde & mente diligitis, non ex corporali præsentia, sed D
ex protectione semper habebitis.

DE SVDARIO ET CATENIS S. PAVLI.

Sudarium vero, quod similiter transmitti iussistis, cum corpore eius est; quod ita tan-
gi non potest, sicut nec ad corpus illius accedi. Sed quia serenissimæ dominæ tam reli-
giosum desiderium esse vacuum non debet, de catenis quas ipse sanctus Paulus Apos-
tolus in collo & in manibus gestauit, ex quibus multa miracula in populo demonstrantur,
partem aliquam vobis transmittere festinabo, si tamen hanc tollere limando præualue-
ro. Quia dum frequenter ex catenis eisdem multi venientes benedictionem petunt, vt
parum quid ex limatura accipiant, assistit sacerdos cum lima: & aliquibus petentibus,
ita concite aliquid de catenis ipsis excutitur, vt mora nulla sit: quibusdam vero peten-
tibus, diu per catenas ipsas ducitur lima, & tamen vt aliquid exinde exeat, non obtine-
tur.] hucusque Gregorij ad Augustam epistola, ita eius illiberalem petitionem prudenter E
eludentis. Fuisse autem hæc omnia tentata molitionibus Ioannis Episcopi Constantinopo-
litani, ostendetur inferius suo loco.

DE RVSTICIANA ET NVTRICE S. GREGORII.

a Gregor. lib. 3. epist. 44. Ind. 12.

Eodem quoque anno Constantinopolim itidem ad Rusticianam Patriciam[a] litteras
dedit, postquam e peregrinatione ad montem Sina reuersa erat. Meminit in fine de nutri-
ce sua Gregorius ibidem commorante, quam suo nomine salutari mandat. Ceterum
sunt plura huius anni monumenta charitatis Gregorij erga pauperes, impertientis il-
lis annuas pensitationes, vel dissoluentis eorum æs alienum contractum; quæ tu
consulas.

SYNODVS METENSIS.

Agitur hoc anno Metis in Gallia Synodus, in qua in ordinem redigitur Aegidius Rhe-
mensis Episcopus, reus maiestatis conuictus. Rei gestæ seriem habet Gregorius Turonen-
sis

A sis anno decimoquinto Childeberti Regis, idemq. in fine subdit[a]: In hac Synodo Basina *a Greg. Turon. lib. 10. c. 20.*
Chilperici Regis filia, quam supra cum Chrodielde a communione remotam diximus, co-
ram Episcopis solo prostrata veniam petijt, promittens se cum charitate Abbatissæ mona-
sterium ingredi, ac de regula nihil transcendere. Chrodieldis autem obtestata est, quod
Leobouera Abbatissa in hoc monasterio commorante, ibidem numquam ingrederetur.
Sed vtriusque Rex *Childebertus* veniam impertiri deprecatus est: & sic in communionem
receptæ, Pictauos regredi iussæ sunt, scilicet vt Basina in monasterium (vt præfati su-
mus) regrederetur, Chrodieldis vero in villa, quæ quondam Vuaddonis superius me-
morati fuerat, sibi a Rege concessa resideret.] hæc de his Gregorius, subdens[b] & de vl- *b Greg. Turon. lib. 10. c. 22.*
tione diuina in Chuldericum Saxonem, qui dux fuerat eorum qui iussu Chrodieldis in-
uaserant basilicam S. Hilarij: etenim noctu in conuiuio vino repletus, ab eo suffocatus,
B mortuus in suo strato inuentus est.

Quomodo autem hoc eodem anno occasione Cycli Victoris a nonnullis erratum est in
Paschatis diei celebratione, ista addit[c]: Dubietas Paschæ fuit ob hoc, quod in Cyclo *c Ibidem c. 29.*
Victor Luna decimaquinta Pascha scripsit fieri. Sed ne Christiani vt Iudæi sub hac Luna ERRATVM IN PASCHATE.
hæc solemnia celebrarent, addidit, Latini autem Luna vigesimasecunda. Ob hoc multi
in Gallijs decimaquinta Luna celebrauerunt, nos autem vigesimasecunda. Inquisiuimus
tamen studiose: sed fontes Hispaniæ, qui diuinitus implentur, in nostrum Pascha repleti
sunt.] hæc Gregorius: sed de perenni miraculo de fontibus Hispaniæ anniuersaria die
Paschatis impleri consuetis, superius pluribus dictum est.

Moritur hoc anno Gregorius Episcopus Antiochenus, de quo ista Euagrius[d]: Non *d Euagr. lib. 6. c. 23.*
longo tempore post Gregorius podagra correptus, qua maxime torquebatur, cum medi- DE OBITV GREGORII EPISC. ANTIOCHENI.
C camentum ex Hermodactylo (sic enim vocatur) confectum, quod medicus quidam ei de-
disset, ebibisset, exijt e vita. Moritur autem tempore, quo Gregorius, qui successerat Pe-
lagio, Episcopatum antiquæ Romæ gessit, nouæ autem Ioannes, & Alexandriæ Eulo-
gius, vt supra dixi, & Anastasius Antiochiæ, qui post vigintitres annos ad suam sedem
restitutus fuisset, & Hierosolymorum Ioannes, qui paulo post obijt mortem, & nemo
adhuc ad illius Episcopatus gubernacula capessenda designatus est.] hæc Euagrius, cui
consentiunt sancti Gregorij Papæ litteræ[e]; ex quibus habetur, Anastasium restitutum *e Gregor. lib. 4. epist. 37.*
in sedem Antiochenam sub Indictione decimatertia, quæ hoc anno incipit: dicemus
de his anno sequenti suo loco. Sed quod post vigintitres tantum annos restitutum
ipsum affirmat Euagrius, plane falsum reperitur, cum ipsius testificatione appareat a
Iustiniano Imperatore vltimo anno sui Imperij Anastasio irrogatum fuisse exilium: est
D is annus Domini quingentesimus sexagesimusquintus: a quo tempore si numeres an-
nos, vndetriginta reperies. quamobrem illapsum errorem in numerum annorum ab
Euagrio positum, eiusdem testificatione cognosces, sicut & in numerum annorum Impe-
ratoris: nam subdit:

Hoc loco historiæ finem imponere animus est, anno scilicet duodecimo regni Mauritij
Tiberij Imperatoris Romani.] etenim præsenti anno, quo absoluit historiam suam, annus EVAGRII HISTORIAE FINIS.
expletur Mauritij nonus, & decimus inchoatur. Emendatum habes Euagrium apud Pho-
tium in Bibliotheca, vbi de Euagrio agens, ait ipsum suam produxisse historiam vsque
ad annum decimum Mauritij Imperatoris. Sed ipsum Euagrium perorantem audiamus,
cū sic ait: Res, quæ deinceps sequuntur, his quibus libitum fuerit narrandas, monumētisq.
litterarum prodendas relinquere, animus est. Quod si quicquam a nobis vel omissum negli-
E gentia, vel minus accurate expositum videatur: nemo nobis crimini det, illud secum co-
gitans, nos historiam dispersam dissipatamq. in vnum collegisse, quo vtilitati hominum,
quorum gratia tantos & tam graues labores suscepimus, inseruiremus. Aliud præterea
opus a nobis elaboratum est, quod relationes, epistolas, decreta, orationes, disputatio-
nes, & alias res nonnullas complectitur. Relationes autem, quæ in eo continentur, sunt
maximam ad partem ex persona Gregorij Antiochiæ Episcopi factæ. Pro quibus duos
honoris gradus consecuti sumus, Quæsturam a Tiberio Constantino, & munus Tabula-
rum seruandarum, in quibus Præfectorum nomina inscribebantur, a Mauritio Tiberio, quo
regnante eas relationes composuimus, idq. eo ipso tempore, quo Theodosium, qui
tum ei, tum Reipublicæ principium felicitatis cuiusque generis dabat, in lucem edi-
dit.] hucusque Euagrius ex Græcis primus eorum qui leguntur Orthodoxus histori-
cus. Quisnam alius res gestas sub Mauritio prosecutus sit, habes ex Actis Nicæni poste-
rioris

Concil. Nicæna 2. Act. 4. LEONTIVS CYPRI HISTORICVS.

rioris Concilij [a]: nempe S. Leontium Constantiæ in Cypro Episcopum scripsisse tribulationes, quas his temporibus Dei Ecclesia passa est: sed hactenus incompertum nobis opus, vel excidit, vel latet incognitum. Quod autem ad successorem Ioannis Hierosolymorum Episcopi spectat: constat post ipsum sedere cœpisse Amos, ad quem extat S. Gregorij Papæ epistola septima sub Indictione prima. Porro eius successionem ex sententia Euagrij in annum sequentem potius referendam putamus.

DE OBITV MAXIMIANI EPISCOPI SYRACVSANI.

Hoc eodem anno Maximianus ille vir sanctissimus, Abbas olim monasterij S. Gregorij, eiusq. pater & educator in monastica disciplina, ac postea ab ipso creatus Episcopus Syracusanus (de quo superius sæpe) hoc inquam anno, mense Nouembri, ex hac luce migrauit, luctum haud exiguum relinquens bonis. de quo ista Gregorius ad Cyprianum diaconum [b]: Amarissimas tuæ dilectionis epistolas de domni Maximiani obitu mense Nouembris suscepi. Et quidem ille ad præmia desiderata peruenit: sed infelix populus Syracusanæ ciuitatis lugendus est, qui pastorem talem diu habere non meruit.] & de eodem in epistola ad Syracusanos [c]: Hoc tamen sciat magnitudo vestra, quia ciuitati illi quem dare possimus Maximiano reuerendissimo simílem, non habemus.] adeo enim eminens erat viri sanctitas, vt parem illi in Ecclesia Pontifex non inueniret. Subrogatus est autem in locum Maximiani Ioannes, cui & pallium [d] more maiorum Gregorius ipse concesit.

b Gregor. lib. 4. epist. 19. Ind. 13.

c Gregor. lib. 4. epist. 47. Ind. 13.

d Gregor. lib. 5. epist. 18. Ind. 14.

IESV CHRISTI ANNVS 595. GREGORII PAP. ANNVS 6. MAVRITII IMP. ANNVS 10.

LONGOBARDI INVALESCVNT IN ROM. IMPERIVM.

SEquitur annus quingentesimus nonagesimusquintus Indictionis decimætertiæ, qui extitit vniuersæ Italiæ calamitosus: cum Agilulphus Longobardorum Rex, rupta pace, ipso veris initio, cum exercitu, furore plenus, Romam versus parat aduentum. Vnde autem acciderit, vt idem Rex talia aggressus sit, Paulus narrat his verbis [e]: Hac eadem tempestate Romanus Patricius Exarchus Rauennæ Romam properauit: qui cum Rauennam reuerteretur, recepit ciuitates quæ a Longobardis tenebantur, quarum ista sunt nomina, Polimartium, Horta, Tudertum, Ameria, Perusium, Luceoli, & alias quasdam ciuitates. Quod factum cum Regi Agilulpho nunciatum esset: statim Ticino egressus cum valido exercitu Perusium petijt, ibiq. per dies aliquot Mauritionem ducem Longobardorum, qui se Romanorum partibus tradiderat, obsedit, & captum sine mora vita priuauit. Huius Regis aduentu in tantum beatus Gregorius Papa exterritus est, vt ab expositione templi, de quo Ezechiel scripserat, desisteret, sicut ipse quoque in ipsis suis homilijs refert. Rex autem Agilulphus, extincto Mauritione, Ticinum repedauit.] hucusque Paulus, qui multa præterijsse ex sancti Gregorij litteris redarguitur, ex quibus perrexisse quoque in agrum Romanum eumdem Agilulphum apparet.

e Paul. diac. lib. 4. c. 7. in noua edit. & in vet. 3.

Scribebat hoc anno atque dicebat ad populum S. Gregorius homilias super Ezechielem prophetam; iamq. decimamtertiam dicturus erat, cum ista præfatur [f]: Quia multis curis prementibus, Ezechielis prophetæ librum coram charitate vestra totum per ordinem perscrutari non licuit: bonis vestris desiderijs placuit parere*, vt saltem extrema eius visio, quæ ei facta est de ædificio in monte constituto, quæ & cunctis est visionibus eius obscurior, exponi debuisset. Et quidem voluntati vestræ me parere necesse est. Sed duo sunt quæ hac in re perturbant animum meum. Vnum, quod hæc eadem visio tantæ obscuritatis nebulis tegitur, vt vix in ea aliquid intellectu interlucente videatur. Aliud, quod iam Agilulphum Longobardorum Regem, ad obsidionem nostram summopere festinantem, Padum transisse* cognouimus. Vnde pensate, fratres carissimi, in caliginosis & mysticis sensibus penetrare quid valeat mens misera timoris sui perturbationibus occupata, &c.]

f Greg. præfat. in lib. 2. super Ezechielem.

* petere GREGORIVS CONCIONATVR, ET EZECHIELEM INTERPRETATVR.

* transmeasse

Admiratione hæc profecto digna videntur, quod his hoc tempore vacare potuerit ipse Gregorius obsidionem Vrbis expectans, & quod populus in summo discrimine ciuitatis conciones ab eo tales exigeret, quas in summo otio vix intelligere posse daretur. Etenim non solum (vt dictum est) ista Gregorius ipse scribebat, sed etiam coram vniuerso populo pro concione dicebat, vt idem ipse in eiusdem expositionis præfatione libri primi testatur,

tur, cum ait, scribens ad Marinianum Episcopum: Homilias, quæ in beato Ezechiele propheta, vt coram populo loquebar, exceptæ sunt, multis curis irruentibus, in abolitione reliqueram.]

Admirati sunt hæc omnes qui sapiunt, vt sub oneroso fasce curæ totius orbis, & in tanto discrimine Vrbis potuerit Gregorius in his philosophari, & populum edocere: vt plane constiterit ipsum pro arbitrio pennis contemplationis potuisse sursum super astra leuari, atque deorsum ad populi descendere opportunitatem, illud Pauli [a] consecutus: Scio abundare, & scio penuriam pati:] & secundum illud Dauid [b]: cum poneret pro animi voluntate ascensiones in corde suo, rursum vero disponeret descensiones in valle lacrymarum. Admiratur inter alios ista sanctus Bernardus, dum ad Eugenium scribens hæc ait [c]: Non defuere Romani Pontifices, qui sibi otia inter maxima negotia inuenirent. Obsidio Vrbi & barbaricus ensis ciuium ceruicibus imminebat: Numquid tamen istud terruit beatum Papam Gregorium, quo minus sapientiam scriberet in otio? Eo nempe tempore (quod ex eius præfatione liquet) obscurissimam & extremam partem Ezechielis tam diligenter quam eleganter exposuit.] atque etiam homilias illas ad populum dixit.

GREGORIVS CONTEMPLATIONE ET ACTIONE PRAECIPVVS.

a Philip. 4.

b Psal. 83.

c Bernard. de considerat. lib. 1. ad finem.

Sed & multo magis mirabitur, qui legerit quæ habet S. Hieronymus in epistola ad Marcellinum & Anapsychiam [d]: vbi ait, interpretationem in eumdem Ezechielem aggressum se, impeditum prosequi, quod audisset multas Occidentales prouincias & ipsam Vrbem vastari a Gothis: vt plane ostenderit, nonnisi tranquillissimi esse animi & ab omni penitus quamuis e longe etiam emergentis solicitudinis nebula liberi, in tam profunda mysteria ingredi. Sed audi, quæso, eius verba: Ezechielis volumen olim aggredi volui, & sponsionem creberrimam studiosis lectoribus reddere: sed in ipso dictandi exordio ita animus meus Occidentalium prouinciarum, & maxime vrbis Romanæ vastatione confusus est, vt iuxta vulgare prouerbium, proprium ignorarem vocabulum. Diu tacui, sciens tempus esse lacrymarum.] hæc ipse: ex quibus, inquam, magis admirare Gregorium. Si enim rumor tantum Occidentalium cladium a cœptis Hieronymum reuocauit in Oriente degentem, nullo pastorali onere prægrauatum, sed solum sacris litteris incumbentem: quantum putas fuisse Gregorium, qui inter ipsos gladios barbarorum, obstrepentibus tubarum clangoribus, pressus & oppressus totius orbis solicitudine pastorali, haud vegeto & sano corpore, sed languente morbis assiduis, aggreditur & prosequitur in eum prophetam interpretationem & conciones? Sed quid insuper? Cum idem sanctus Hieronymus (prout ipse eadem testatur epistola) iam iterum maiori otio eumdem prophetam esset aggressus interpretari, iamq. (vt ait) tres explicasset libros: barbarorum rursus irruptione attingentium limites Palæstinæ, a cœptis desistere iterum coactum se fuisse dicit, illud ad excusationem obtexens: Quod si, inquit, iuxta inclytum Oratorem, silent inter arma leges; quanto magis studia Scripturarum, quæ & librorum multitudine, & silentio, ac librariorum sedulitate, quodq. proprium est, securitate & otio dictantium indigent?] At vero Gregorius vix tunc a cœptis est violenter abstractus, vbi vallata Vrbe obsidione, vulnera ciuium, vincula, atque cædes est oculis contemplatus: cum enim concionari adhuc pergeret, & ad finem vigesimæ secundæ homiliæ peruenisset, ita ad populum perorauit:

d Hieron. epist. 92.

Nemo autem me reprehendat, si post hanc locutionem cessauero: quia (sicut omnes cernitis) nostræ tribulationes excreuerunt, vndique gladijs circumfusi sumus, vndique imminens mortis periculum timemus. Alij detruncatis ad nos manibus redeunt, alij capti, alij interempti nunciantur. Iam cogor linguam ab expositione retinere: quia tædet [e] animam meam vitæ meæ. Iam nullus in me sacri eloquij studium requirat: quia versa est [f] in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium. Iam cordis oculus in mysteriorum discussione non vigilat: quia dormitauit [g] anima mea præ tædio. Iam minus lectio animo dulcis est: quia oblitus sum [h] manducare panem meum a voce gemitus mei. Cui autem viuere non licet, de Scripturæ sacræ sensibus loqui mystica qualiter libet? Et qui cogor quotidie amara bibere, quando possum dulcia propinare? Quid igitur restat, nisi vt inter flagella, quæ ex nostris iniquitatibus patimur, cum lacrymis gratias agamus? Ipse etenim qui nos creauit, etiam pater factus est per adoptionis spiritum quem dedit: & aliquando filios pane nutrit, aliquando flagello corrigit: quia per dolores & munera ad hereditatem perpetuam erudit. Sit itaque gloria omnipotenti Domino, &c.]

FINEM IMPONIT CONCIONANDI S. GREGORIVS.

e Iob. 10.

f Iob. 30.

g Psal. 118.

h Psal. 101.

Vidisti hominem in carne extra carnem positum, scientem quidem dolores, sed non succumbentem illis, Angelum merito appellandum, & forte plusquam Angelum; dum illi absque aduersantibus malis (quod ipsorum naturæ est) laudes Deo persoluunt; iste vndique vallatus ærumnis, nihil præterea in gemitibus suis, quam Deo gratias agere, eiq. gloriam occinere didicit.

Sed antequam quæ de rebus Longobardorum anni huius sunt reliqua prosequamur, quæ vel de se ipso, vel de Vrbis miserando statu diuersis in locis dictarum homiliarum in Ezechielem ipse Gregorius tradat, instituto consentientia, hic describamus. Audi primum, quam exactissimus fuerit suorum morum custos: ex eis enim in quibus se deplorat incautum, senties ipsum in leuibus etiam cauendis sordibus vigilantissimum. Dum itaque verba illa interpretatur: Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel] & status ac perfectionis eminentiam describit eorum qui præsunt alijs, hæc ait [a]: O quam dura mihi sunt ista quæ loquor: quia memetipsum loquendo ferio, cuius neque lingua (vt dignum est) prædicationem tenet; neque in quantum tenere sufficit, vita sequitur linguam. Qui otiosis verbis sæpe implicor, & ab exhortatione atque ædificatione proximorum torpens & negligens cesso. Qui in conspectu Dei factus sum mutus & verbosus: mutus in necessarijs, verbosus in otiosis. Sed ecce sermo Dei de speculatoris vita compellit vt loquar. Tacere non possum, & tamen loquendo me ferire pertimesco. Dicam, dicam, vt verbi Dei gladius etiam per me ipsum ad configendum cor proximi transeat. Dicam, dicam, vt etiam contra me sermo Dei sonet per me. Ego reum me esse non abnego, torporem meum atque negligentiam video. Erit fortasse apud pium Iudicem impetratio veniæ ipsa cognitio culpæ.

a Gregor. in Ezech. hom. 11.

DEPLORAT SVAS MISERIAS S. GREGORIVS.

Et quidem in monasterio positus valebam & ab otiosis linguam restringere, & in intentione orationis pene continue mentem tenere. At postquam cordis humerum sarcinæ pastorali suppositi, colligere se ad semetipsum assidue non potest animus, quia ad multa partitur. Cogor namque modo Ecclesiarum, modo monasteriorum causas discutere: sæpe singulorum vitas actusq. pensare: modo quædam ciuium negotia sustinere: modo de irruentibus barbarorum gladijs gemere, & commisso gregi insidiantes lupos timere: modo rerum curam sumere, ne desint subsidia eis ipsis, quibus disciplinæ regula tenetur: modo raptores quosdam æquanimiter perpeti, modo eis sub studio seruatæ charitatis obuiare. Cum itaque ad tot & tanta cogitanda scissa & dilaniata mens ducitur; quando ad semetipsam redeat, vt totam se in prædicatione colligat, & a proferendi verbi ministerio non recedat? Quia autem necessitate loci sæpe viris sæcularibus iungor, nonnumquam mihi linguæ disciplinam relaxo: nam si in assiduo censuræ meæ rigore me teneo, scio quia ab infirmioribus fugior, eosq. ad hoc quod appeto, numquam traho. Vnde fit vt eorum sæpe & otiosa patienter audiam. Sed quia ipse quoque infirmus sum, in otiosis sermonibus paulisper tractus, libenter ea loqui incipio, quæ audire cœperam inuitus: & vbi tædebat cadere, libet iacere. Quis ergo vel qualis speculator sum, qui non in monte operis sto, sed adhuc in valle infirmitatis iaceo? &c.]

Disce insuper ex ijsdem dictis ad populum homilijs, quanta idem polleret animi demissione, quam sancti Patres vocare consueuerunt humilitatem. Audi ipsum inferius, quibus acceptum ferat quicquid concionari soleret ad populum; dum quales comparare se debeant interpretes diuinæ Scripturæ, docet, sicq. ait [b]: Non enim hoc temeritate aggredior, sed humilitate. Scio enim, quia plerumque multa in sacro eloquio, quæ solus intelligere non potui, coram fratribus meis positus intellexi. Ex quo intellectu & hoc quoque intelligere studui, vt scirem ex quorum mihi merito intellectus daretur: patet enim, quia hoc mihi pro illis datur, quibus mihi præsentibus datur. Ex qua re, largiente Deo, agitur vt sensus crescat, & elatio decrescat, dum propter vos disco quod inter vos doceo. Quia (verum fateor) plerumque vobiscum audio quod dico. Quicquid ergo in hoc propheta minus intellexero, meæ cæcitatis est: si quid intelligere apte potuero, ex diuino munere vestræ venerationis.] hæc ipse. Dicam libere, pluris apud me est eiusmodi coram populo facta professio, quam quæuis ab eo miracula edita.

b Gregor. in Ezech. hom. 14.

ADMIRANDA S. GREGORII HVMILITAS.

Sed reuocemus orationem ad luctum: hic, inquam, reddamus quæ de miseranda Vrbis ac totius Italiæ facie ijsdem homilijs Gregorius coram audiente populo repræsentat: ait enim [c]: Quid est iam, rogo, quod in hoc mundo libeat? Vbique luctus aspicimus, vbique gemitus audimus. Destructæ vrbes, euersa sunt castra, depopulati agri, in solitudinem terra redacta est: nullus in agris incola, pene nullus in vrbibus habitator remansit: & tamen ipsæ paruæ generis humani reliquiæ adhuc quotidie & sine cessatione feriuntur; & finem non habent flagella cælestis iustitiæ, quia nec inter flagella correctæ sunt actionis culpæ. Alios in captiuitatem duci, alios detruncari, alios interfici videmus. Quid est ergo quod in hac vita libeat, fratres mei? Si & talem adhuc mundum diligimus, non iam gaudia, sed vulnera amamus.] hæc generatim pro concione Gregorius, qui & mox de ipsa Vrbe subijcit ista miserrima:

c Gregor. in Ezech. hom. 18.

DE MISERANDO ITALIAE STATV.

Ipsa autem quæ aliquando mundi domina esse videbatur, qualis remanserit Roma, conspicimus. Immensis doloribus multipliciter attrita, desolatione ciuium, impressione hostium, frequentia ruinarum: ita vt in ea completum esse videamus, quod contra vrbem Samariam per hunc eumdem prophetam *Ezechielem* longe superius dicitur [a]: Pone ollam, pone inquam, & mitte in ea aquam, & congere frusta eius in ea. Et paulo post: Efferbuit coctio eius, & decocta sunt ossa illius in medio eius. Atque iterum: Congere ossa, quæ igne succendam, consumentur carnes, & coquetur vniuersa compositio, & ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas vacuam, vt incalescat & liquefiat æs eius. Tunc enim nobis olla posita est, cum hæc est ciuitas constituta. Tunc in eam aqua missa est, & frusta eius congesta sunt, quando ad eam vndique populi confluebant, qui velut aqua calens actionibus mundi feruescerent, & quasi frusta carnium in ipso suo feruore liquarentur. De qua bene dicitur: Efferbuit coctio eius, & discocta sunt ossa eius in medio illius. Quia prius quidem in ea vehementer incaluit actio gloriæ sæcularis, sed postmodum ipsa gloria cum suis sequacibus defecit. Per ossa etenim potentes sæculi, per carnes vero populi designantur: quia sicut carnes portantur ossibus, ita per potentes sæculi infirmitas regitur populorum. Sed ecce iam de illa omnes huius sæculi potentes ablati sunt: ossa ergo excocta sunt. Ecce populi defecerunt: carnes eius liquefactæ sunt. Dicatur itaque: Congere ossa, quæ igni succendam: consumentur carnes, & coquetur vniuersa compositio eius, & ossa tabescent. Vbi enim Senatus? vbi iam populus? Contabuerunt ossa, consumptæ sunt carnes: omnis enim sæcularium dignitatum ordo extinctus est. Excocta est vniuersa compositio eius: & tamen ipsos nos paucos, qui remansimus, adhuc quotidie gladij, adhuc quotidie innumeræ tribulationes premunt. Dicatur ergo: Pone quoque eam super prunas vacuam. Quia enim Senatus deest, populus interijt; & tamen in paucis, qui sunt, dolores & gemitus quotidie multiplicantur: iam vacua ardet Roma.

VRBIS LVCTVOSVS STATVS.

a Ezech. 24.

Quid autem ista de hominibus dicimus, cum ruinis crebrescentibus, ipsa quoque destrui ædificia videmus? Vnde apte de ciuitate iam vacua subditur: Incalescat & liquefiat æs eius. Iam enim & ipsa olla consumitur, in qua prius & carnes & ossa consumebantur: quia postquam defecerunt homines, etiam parietes cadunt. Vbi autem sunt qui in eius aliquando gloria lætabantur? vbi eorum pompa? vbi superbia? vbi frequens & immoderatum gaudium? Impletum est in ea, quod contra destructam Niniuem per prophetam dicitur [b]: Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum? An eius duces ac principes leones non erant, qui per diuersas mundi prouincias discurrentes, prædam sæuiendo & interficiendo rapiebant? Hic leonum catuli inueniebant pascua: quia pueri, adolescentes, iuuenes sæculares & sæcularium filij huc vndique concurrebant, cum proficere in hoc mundo voluissent. Sed iam ecce desolata, ecce contrita, ecce gemitibus oppressa est. Iam nemo ad eam currit, vt in hoc mundo proficiat: iam nullus potens & violentus remansit, qui opprimendo prædam diripiat. Dicamus ergo: Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum? Contigit ei quod de Iudæa nouimus per prophetam dictum [c]: Dilata caluitium tuum sicut aquila. Caluitium quippe hominis in solo capite fieri solet, caluitium vero aquilæ in toto corpore: quia cum valde senuerit, plumæ eius ac pennæ ex omnibus membris illius cadunt. Caluitium ergo suum sicut aquila dilatat: quia plumas perdidit, quæ populum amisit. Alarum quoque pennæ ceciderunt, cum quibus volare ad prædam consueuerat: quia omnes potentes extincti sunt, per quos aliena rapiebat. Hæc autem quæ de Romanæ vrbis contritione dicimus, in cunctis facta mundi ciuitatibus scimus. Alia etenim loca clade desolata sunt, alia gladio consumpta, alia fame cruciata, alia terræ hiatibus absorpta. Despiciamus ergo ex toto animo hoc præsens sæculum vel extinctum, &c.]

b Naum. 3.

c Mich. 1.

Sed

Sed quam iusto Dei iudicio barbari ſinerentur in Romanum Imperium prævalere, alibi idem S. Gregorius ad ipſam Conſtantinam Auguſtam ſcribens hoc anno, exemplis ingerit, cum quæ ſub Romano Imperatore ſubditi paterentur, narrat his verbis [a]: Corſica, inquit, inſula tanta nimietate exigentium, & grauamine premitur exactionum, vt ipſi qui in illa ſunt, eadem quæ exiguntur, complere vix filios ſuos vendendo ſufficiant. Vnde fit, vt derelicta pia Republica, poſſeſſores eiuſdem inſulæ ad nefandiſſimam Longobardorum gentem cogantur confugere. Quid enim grauius, quid crudelius a barbaris pati poſſunt, quam vt conſtricti atque compreſſi ſuos vendere filios compellantur? In Sicilia autem inſula Stephanus quidam marinarum partium Chartularius tanta præiudicia, tantaſq. oppreſſiones operari dicitur inuadendo loca ſingulorum, atque ſine dictione cauſarum per poſſeſſiones ac domos titulos ponendo, vt ſi velim acta eius ſingula, quæ ad nos peruenerunt, dicere, magno volumine hæc explere non poſſim. Quæ omnia ſereniſſima domina ſolerter aſpiciat, & oppreſſorum gemitus compeſcat. Hæc enim ego ad pijſſimas aures veſtras peruenijſſe non ſuſpicor: nam ſi peruenire potuiſſent, nuncuſque minime permanſiſſent. Quæ pijſſimo domino apto ſunt tempore ſuggerenda: vt ab anima ſua, ab Imperio, atque a filijs ſuis tale hoc tantumq. facinus, peccatiq. pondus amoueat.

a Gregor. lib. 4. epiſ. 33. Ind. 13.

DIRA TYRANNIS EXERCETVR A PRAESIDIBVS PROVINCIARVM.

Qui ſcio quoniam dicturus eſt, quia nobis in Italiæ expenſis tranſmittitur, quicquid de prædictis inſulis aggregatur. Sed ego ſuggero ad hoc, vt etſi minus expenſæ in Italia tribuantur, a ſuo tamen Imperio oppreſſorum lacrymas compeſcat. Nam & idcirco fortaſſe tantæ expenſæ in hac terra minus ad vtilitatem proficiunt, quia cum peccati aliqua admixtione colliguntur. Præcipiant ergo ſereniſſimi domini, nil cum peccato colligi. Nam ſcio, quia etſi parum Reipublicæ attribuitur vtilitatibus, ex eo multum Reſpublica adiuuatur. Quod etſi fortaſſe contingat expenſis minoribus minus adiuuari: melius eſt tamen temporaliter nos non viuere, quam vos ad æternam vitam obſtaculum aliquod inuenire. Quæ enim mentes, qualia viſcera parentum eſſe poſſunt, perpendite, quando filios ſuos diſtrahunt, ne torqueantur? Qualiter autem miſerendum ſit filijs aliorum, hoc bene ſciunt qui habent proprios. Vnde mihi hæc breuiter ſuggeſſiſſe ſufficiat; ne ſi ea quæ in his partibus aguntur pietas veſtra non cognoſceret, me apud diſtrictum Iudicem ſilentij mei culpa mulctaret.] hæc ad Imperatricem Gregorius.

NON GRAVANDI POPVLI ALIQVO PRAETEXTV BELLI.

Ex his videas, vnde fluxerit diuina vindicta poſt hæc in Mauritiũ atque eius filios immiſſa, de qua ſuo loco dicendum. Intelliges tunc, quanto damno non audiant Principes ſacerdotes; quantoq. diſpendio regni, filiorum, ac denique animæ, præter ius faſq. a populis ſibi ſubiectis quouis prætextu neceſsitatis grauia tributa extorqueant. Peccabat & in eo ſummopere Mauritius Imp. quod ſuperbientem in Romanam Eccleſiam Ioannem Conſtantinopolitanum Epiſcopum confouebat: cuius rei cauſa Dei iram in Imperium Romanum frequenti barbarorum immiſsione conuerſam, idem Gregorius alibi alia occaſione ſcribens ad ipſum Mauritium Imperatorem affirmat. Dum enim agit de ſuperbia Ioannis Epiſcopi Conſtantinopolitani erigentis ſe titulo vniuerſalitatis aduerſus fratres & collegas aliarum ſedium ſacerdotes, ait hæc obſeruatione digniſsima [b]:

EX TYRANNIDE PRINCIP. BARBARI INVALESCVNT.

b Gregor. lib. 4. epiſ. 32. Ind. 13.

Quæ enim, ſereniſsime domine, virtus humana, quodq. carnei robur brachij contra veſtri Chriſtianiſsimi culmen Imperij irreligioſas præſumeret manus erigere, ſi ſtuderet concors ſacerdotum mens Redemptorem ſuum lingua pro vobis, atque vt oportebat, meritis exorare? Aut quis ferociſsimæ gentis gladius in necem fidelium tanta crudelitate graſſaretur, niſi noſtra vita, qui ſacerdotes nominamur, & non ſumus, a prauiſsimis grauaretur operibus? Sed dum nos competentia nobis relinquimus, & nobis incompetentia cogitamus, peccata noſtra barbaricis viribus ſociamus, & culpa noſtra hoſtium gladios exacuit, quæ Reipublicæ vires grauat.] hæc & alia ipſe, ex obliquo feriens Imperatorem, qui non reprimeret Ioannis ſuperbiam Eccleſiam perturbantem. Rurſum vero in regios miniſtros malorum ingruentium culpam reijciens, hæc ad Sebaſtianum Epiſcopum de ijſdem [c]: Quæ enim, inquit, frater ſanctiſsime, de amici veſtri domini Romani (*Exarchus hic erat*) perſona in hac terra patimur, loqui minime valemus. Breuiter tamen dico, quia eius in nos malitia gladios Longobardorum vicit: ita vt benigniores videantur hoſtes, qui nos interimunt, quam Reipublicæ Iudices, qui nos malitia ſua, rapinis atque fallacijs in cogitatione conſumunt.] hæc ipſe.

c Gregor. lib. 4. epiſ. 35. Ind. 13.

Contra vero, quod antea & præſenti anno graſſantibus Longobardis in omnes Italiæ regio-

A regiones, Roma fuerit inacceſſa: præſtitit id vigilantia Romanorum Pontificum, qui præter iuges excubias in vigilijs, ieiunijs, & orationibus, addiderunt vt Eccleſiæ pecunijs redimerent vexationem, prout idem ipſe Gregorius hoc item anno ſcribens ad eamdem quæ ſupra Conſtantinam Auguſtam hæc poſt alia nonnulla habet [a]: Viginti autem iam & ſeptem annos ducimus, quod in hac Vrbe inter Longobardorũ gladios viuimus. Quibus quam multa hac ab Eccleſia quotidianis diebus erogantur, vt inter eos viuere poſſimus, ſuggerenda non ſunt. Sed breuiter indico, quia ſicut in Rauennæ partibus dominorum pietas apud primum exercitum Italiæ Sacellarium habet, qui cauſis ſuperuenientibus quotidianas expenſas faciat, ita & in hac Vrbe ex cauſis talibus eorum Sacellarius ego ſum. Et tamen hæc Eccleſia, quæ vno eodemq. tempore clericis, monaſterijs, pauperibus, populo, atque inſuper Longobardis tam multa indeſinenter expendit, ecce adhuc ex omB nium Eccleſiarum premitur afflictione, &c.]

GREG. PAPA QVANTA PRO SVIS.

a Gregor. lib. 4. epiſ. 34. Ind. 13.

Quod ad ea quæ dicta ſunt pertinet, putaui interdum in textu Gregorij, pro Sacellarium, legi debere, Saccellarium, quaſi a ſaccellis ſumptũ nomen: quod ſatis ipſe Gregorius docet, dum oſtendit Sacellarium fuiſſe Theſaurarium pecuniæ publicæ, cuius rei gratia oportuit ipſi creditos eſſe pecuniarũ ſacculos, ob idq. Saccellarium dictum eſſe. Huic meæ ſententiæ ſuffragatur idem Gregorius in epiſtola [b] ad Honoratum diaconum, vbi agens de ſolutione conſuetæ pecuniæ pro dignitate Conſulari adipiſcenda, ait: Magis ex ſe agat dilectio tua, quatenus oblatis in ſaccella conſuetudinibus, honores mereatur accipere.] vbi per ſaccella, certum eſt intelligi Principis pecuniarum capſam, & proinde per Saccellarium, Theſaurarium. In quam ſententiã & Iſidorus [c]: Fiſcus, inquit, ſaccus eſt publicus.] hinc accidit vt ſæpe per Saccellarium in cauſis criminalibus appellatum inuenias Fiſcalem C procuratorem, vt in Actis S. Maximi martyris ſæpius inuenitur, vt ſuo loco dicetur.

SACCELLARII QVI SINT.

b Gregor. lib. 12. epiſt. 27. Ind. 7.

c Iſid. Origin. lib. 20. c. 9.

Reperiri etiam contingit eamdem vocem Sacellarij in Eccleſiaſticis miniſterijs apud Græcos (vt auctor eſt Curopalata) pro ijs qui curam gerunt monaſteriorum, tam virorum, quam mulierum. Itemq. habet Theodorus in Meditatis, idem eſſe nomen Oeconomi, Cuſtodis, Sacellarij, vel præfecti ſacellis. Apud Latinos ſi Saccellarius ſcribitur a ſaccellis, Theſaurarius Eccleſiæ intelligitur: ſi vero per ſimplicem c, Sacellarius a ſacello, qui ſcilicet ſacello præeſt, ſignificatur. Sed de his hactenus.

Reuertamur iam ad S. Gregorium, qui (vt dictum eſt) redimebat pretio ſalutem Vrbis in diſcrimine poſitæ, non quod diffideret viribus, ſed potius quod ægro animo ferret humanum ſanguinem bello fundi: ſatis namque ſibi virium fuiſſe, vt hoſtes internecione deleret, ſi voluiſſet, ipſemet teſtatur: nam audi quæ habet, ſcribens ad Sabinianum diaD conum [d]: Vnum eſt, inquit, quod breuiter ſuggeras ſereniſſimis dominis noſtris: quia ſi ego ſeruus eorum in morte Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in ſumma confuſione eſſet diuiſa. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miſcere formido.] hæc Gregorius: ex quibus æque intelligas, quantæ eſſent in ipſo Romano vno Pontifice vires: vt cognoſcas effuſam in Longobardos largitionem ex charitate Chriſtiana manaſſe.

VIRES ROMANORVM PONTIFICVM.

d Gregor. lib. 7. epiſt. 1. Ind. 1.

Verum quod ad mitigandos concitatos barbaricos animos quæque obſequia videri inutilia potuiſſent: quod ſolius Dei ſit opus, tumentes ſedare marinos in tẽpeſtate fluctus: re vera diuina potius opitulante gratia contigit, Vrbem fuiſſe Longobardis inacceſſam: de eadem enim idem agens, totum id tribuit non largitioni pecuniarum, ſed Petro Apoſtolo vigilanti ſuper cuſtodiam Vrbis: cum enim ad Ruſticianam Patriciam ſcribit, hæc ait [e]: E Sin vero gladios Italiæ ac bella formidatis: ſolicite debetis aſpicere, quanta beati Petri Apoſtolorum principis in hac Vrbe protectio eſt, in qua ſine magnitudine populi & ſine adiutorijs militum tot annis inter gladios illæſi, Deo auctore, ſeruamur.] hæc ipſe.

e Gregor. lib. 7. epiſt. 23. Ind. 1.

Sed quantis adhuc præter hæc idem Gregorius hoc anno anguſtijs premeretur, audi ipſum ita ſcribentem ad Sebaſtianum Epiſcopum [f]: Vno, inquit, tempore curam Epiſcoporum, atque clericorum, monaſteriorum quoque, & populi gerere, contra hoſtium inſidias ſolicitum vigilare, contra Ducum fallacias atque malitias ſuſpectum ſemper exiſtere; cuius laboris, cuius doloris ſit, veſtra fraternitas tanto verius penſet, quanto me, qui hæc patior, purius amat.] hæc idcirco Gregorius, quod expertus eſſet, quam infideles barbari in fide ſeruanda exiſterent, & quam verſipelles qui ab Imperatore in Italiam mitterentur Exarchi. Audi inſuper ipſum ad Ioannem Conſtantinopolitanum Epiſcopum ad finem epiſtolæ hoc item anno iſta ſcribentem [g]: Sub tantis tribulationibus circumfuſus a barba-

f Gregor. lib. 4. epiſ. 35. Ind. 13.

GREGORIVS QVIBVS PREMERETVR ANGVSTIIS.

g Gregor. lib. 4. epiſ. 38. Ind. 13.

barbarorũ gladijs premor, vt non dico multa tractare, sed mihi respirare vix liceat.] Inter A hæc igitur tot discrimina Gregorius constitutus, nihil sibi tutius suisq. rebus putauit securius accidere posse, quam curare si cum Agilulpho Rege Longobardorum componere parem posset: cuius rei perficiendæ gratia, hæc ad Seuerum Scholasticum Exarchi scripsit [a]:

[a] *Gregor. lib. 4. epist. 29. Ind. 13.*

GREG. DE PACE AGIT CVM LONGOBARD.

Qui assistunt Iudicibus, & sinceris erga eos dilectionibus obstringuntur, illa eis suadere debent atque suggerere, quæ & animã saluent, & opinioni non derogent. Proinde quoniam nouimus, quanta fidei sinceritate excellentissimum Exarchum diligatis: idcirco magnitudini vestræ, quæ acta sunt, indicare curauimus: vt hæc cognoscentes, ad consentiendum eum rationabiliter prouocetis. Scitote autem, quia Agilulphus Longobardorum Rex generalem pacem facere non recusat, si tamen ei dominus Patricius iudicium esse voluerit. Nam multa sibi in locis suis intra pacis terminum queritur esse commissa. Et quoniam sibi, si ratio iudicantium inuenerit, satisfieri postulat, & ipse quoque se satisfacturum B modis omnibus pollicetur, si quid a partibus suis constiterit in pace esse commissum.

Quia ergo rationi non ambigitur conuenire quod petit, oportet esse iudicium, vt si qua ab vtraque parte male facta sunt, componantur: dummodo generalis pax fiat, atque Deo valeat protegente firmari: nam qualiter sit nobis omnibus necessaria, bene nostis. Sapienter itaque, sicut consueuistis, agite, vt excellentissimus Exarchus ad hoc sine mora debeat consentire; ne per eum pax renui, quod non expedit, videatur. Si enim consentire noluerit, nobiscum quidem specialem pacem facere repromittit: sed scimus quia & diuersæ insulæ & loca sunt alia proculdubio peritura. Hæc autem consideret, & pacem habere festinet: quatenus in hac saltem dilatione & nos quietem possimus habere ad modicum, & Reipublicæ resistendi vires, adiuuante Domino, melius reparentur.] hucusque de pace Gregorius, cui ista de Agilulpho promittenti minime ab C Imperatore credita sunt. Delata enim cum hæc fuissent ab Exarcho ad ipsum Mauritium Imperatorem, sicut ille, ita & ipse sanctum Gregorium vt simplicem nimis deriſit, quod facile adeo crederet Regi Longobardorum; datisq. ad eum litteris haud Summo Pontifice dignis, de pluribus conquestus est, nulla summi sacerdotij habita ratione: non extant illæ quidem, sed quales fuerint, ex redditis a S. Gregorio ad eum litteris facile potest intelligi: sic enim istæ se habent [b]:

[b] *Gregor. lib. 4. epist. 31. Ind. 13.*

DE RIDETVR GREG. AB IMP. MAVRITIO.

In serenissimis iussionibus suis dominorum pietas dum me de quibusdam redarguere studuit, parcendo mihi minime pepercit. Nam in eis vrbane simplicitatis vocabulo me fatuum appellat. In scriptura etenim sacra cum in bona intelligentia ponitur simplicitas, vigilanti sæpe prudentiæ atque rectitudini sociatur.] Et post nonnulla in eam sententiam allegata, ad causam descendit, hæc subdens: Ego igitur, qui in serenissimorum domi- D norum iussionibus ab Arnulphi astutia deceptus, non adiuncta prudentia simplex denuncior, constat proculdubio, quia fatuus appellor: quod ita esse, ego quoque ipse confiteor. Nam si hoc vestra pietas taceat, causæ clamant. Ego enim si fatuus non fuissem, ad ista toleranda, quæ inter Longobardorum gladios hoc in loco patior, minime veniſſem. In ea autem re quam de Arnulpho perhibui, quia toto corde venire ad Rempublicam paratus fuit: dum mihi non creditur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed etsi sacerdos non sum; scio grauem esse hanc iniuriam sacerdoti, vt veritati seruiens, fallax credatur. Et dudum noui, quoniam Arnulpho plus est creditum, quam mihi: Leoni amplius est creditum, quam mihi: & nunc eis qui esse ad medium videntur, plus quam meis assertionibus credulitas impenditur.

Et quidem si terræ meæ captiuitas per quotidiana momenta non excresceret, de- E

MAGNO DAMNO ITALIAE GREG. PAPAE NON CREDITVR.

spectione mea atque irrisione lætus tacerem. Sed & hoc me vehementer affligit: quia ego vnde crimen falsitatis tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Longobardorum iugo captiua: dumq. meis suggestionibus in nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Hoc tamen pijssimo domino suggero, vt de me mala omnia quælibet existimet, de vtilitate vero Reipublicæ & causa ereptionis Italiæ non quibuslibet facile pias aures præbeat, sed plus rebus quam verbis credat.] His subijcit de honore cultuq. quo debeant omnes ex præscripto legis diuinæ venerari sacerdotes, exemplumq. ingerit Constantini Magni, & in maius opprobrium Gentiles etiam in medium adducit, quanta illi veneratione prosecuti fuerint sacerdotes. Demum vero: Hæc ergo, inquit, pietati dominorum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enim homo peccator sum: & quia omnipotenti Deo incessanter quotidie delinquo, aliquod mihi apud

A apud tremendum examen illius esse remedium suspicor, si incessantibus quotidie plagis ferior. Et credo, quia eumdem omnipotentem Dominum tanto vobis amplius placatis, quanto me ei male seruientem districtius affligitis.

Multas enim iam plagas acceperam, & superuenientibus dominorum iussionibus inueni consolationes, quas non sperabam. Si enim possum, has celeriter plagas enume- QVANTA PASSVS GREGOR. ro. Primum, quod mihi pax subducta est, quam cum Longobardis in Tuscia positis sine vllo Reipublicæ dispendio feceram. Deinde corrupta pace, de Romana ciuitate milites ablati sunt, & quidem alij ab hostibus occisi, alij vero Narnijs & Perusij positi: & vt Perusium teneretur, Roma relicta est. Post hoc plaga grauior fuit aduentus Agilulphi, ita vt oculis meis cernerem Romanos more canum in collis funibus ligatos, qui ad Franciã ducebantur venales. Et quia nos qui intra ciuitatẽ fuimus, Deo protegente, manus eius euaB simus: quæsitum est vnde culpabiles esse videremur, videlicet, cur frumenta defuerint, quæ in hac vrbe diu multa seruari nullatenus possunt, sicut in alia suggestione plenius indicaui.

Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum: quia (teste conscientia fateor) ad- DE GREG. VRB. PRAEF. ET CASTORIO MAG. MILIT. uersa quælibet pati paratus sum, dummodo hæc omnia cum salute dumtaxat meæ animæ euadam. Sed de glorioſis viris Gregorio Præfecto & Castorio Magistro militum non mediocriter sum afflictus: qui & omnia quæ potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores vigiliarum & custodiæ ciuitatis in eadem obsessione vehementissimos pertulerunt, & post hæc omnia graui dominorum indignatione percussi sunt. De quibus patenter intelligo, quia eos non sua acta, sed mea persona grauat: cum qua, quia pariter in tribulatione laborauerant, post laborem pariter tribulantur. Quod autem dominorum pietas illud mihi pauendum & terribile omnipotentis Dei iudicium C intentat, rogo per eumdem omnipotentem Dominum, ne hoc vlterius quidem faciat: nam adhuc nescimus, quis ibi qualis sit.]

Vidisti, lector, quanta petulantia litteris insultauerit Mauritius Imperator in S. Gregorium? Sed dedit postea pœnam temeritatis satis ampla & conferta mensura, ceteris factus exemplum, quam humiliter, quamq. modeste, placide ac reuerenter gerere se debeant Principes cum sacerdotibus, maxime vero cum supremo Romanæ sedis Antistite. sed de his suo loco dicendum. Intellexisti pariter, non spiritualibus tantum rebus, sed & publicis Reipublicæ curis incubuisse Gregorium, ipsamq. Vrbem non sacerdotali tantum, sed & regali administrasse regimine: licet illic Præfecti essent Vrbani, necnon milites ab Imperatore ibidem collocati.

MAVRITIVS SVO MAGNO DAMNO GREG. AFFLIXIT.

In his positus angustijs sanctus Gregorius, præter instantem solicitudinem om- GREGOR. CVPIT DISSOLVI, ET ESSE CVM CHRISTO. D nium Ecclesiarum (secundum illud Apostoli, tentatus supra modum, ita vt tæderet ipsum viuere) si quos nouit Dei intimos seruos, eos rogauit, vt precibus a Deo expeterent, vt a vinculis vitæ huius citius solueretur: scribens enim hoc anno ad Eliam Abbatem Isauriæ, hæc ad finem habet [a]: Per omnipotentem Dominum rogo, vt assiduas preces pro nobis faciatis: quatenus de peccatis, in quibus obligatus teneor, & tribulationibus quibus premor, citius absoluar, & patriæ cælestis gaudijs perfruar.] Et ad Sebastianum Episcopum eadem ferme verba, quibus addit [b]: Quamuis enim inæstimabilis sit cælestis patriæ dulcedo, quæ trahat: multi tamen in hac vita dolores sunt, qui ad amorem cælestium quotidie impellant: qui mihi in hoc ipso solum vehementer placent, quia placere in hoc mundo aliquid non permittunt.] hæc ipse.

[a] *Gregor. lib. 4. epist. 29. Ind. 13.*

[b] *Gregor. lib. 4. epist. 35.*

Sed aliæ maiores eum presserunt angustiæ. Nam quo magis ipsum despectui habitum E sciret ab Imperatore Ioannes Constantinopolitanus Episcopus, eo arrogantius in ipsum IO. EPISC. CONSTANTINOP. IN GREG. INSVRGIT. Gregorium Romanum Pontificem insurrexit, eidemq. aduersari obstinatius cœpit, cum solita temeritate prosequitur insolentius quod cœperat aduersus Apostolicam sedem se Vniuersalem Pontificem nominare: aliàs enim tempore prædecessoris ipsius S. Gregorij (Pelagij inquam) eadẽ contentio fuerat agitata; sed repressus, numquam tamen videri potuit quieuisse: nam nec per Apocrisarios monitus cessauit aliquãdo: cuius rei causa fuit ipsi S. Gregorio haud segniter laborandum, atque insudandum vehementius isto tempore, quo ipse Imperator in odium ipsius videri poterat patrociniũ eiusdem suscepisse Ioannis: cum Gregorius contra repugnans, hoc ipso anno vehementius conatus est, si ad meliorem frugem reducere posset hominem fastu tumidum, illum imitantem apostatam Angelum, qui se extulit contra Deum. Qui eum vt vinceret, imitatus est Dei Filium, qui cum Satanæ non in sua maiestate, sed in nostra est congressus humilitate: sicq. sanctus Gregorius pugnans

gnans contra Ioannem, non egit ipsa summa qua pollebat Apostolica auctoritate, sed Christiana humilitate, se deprimens, vt iacentē erigeret, ac deorsum humilians, vt lapsum in profundum sursum subleuaret, qui se extollendo ceciderat. Extant de his hoc anno datæ complures ad diuersos eiusdem Gregorij Papæ eodem argumento litteræ, quibus videas eiusmodi quod diximus suscepisse certandi genus, atque in primis cum ad ipsum Ioannem Constantinopolitanū litteras dedit, quibus primo cum ipso egit ex sancti Euangelij præscripto admonitione canonica, iuxta illud [a]: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum, &c.] nam ait ad finem epistolæ [b]: Nos quidem, in quos talis tantaq. per ausum nefarium culpa committitur, seruamus quod Veritas præcepit, dicens: Si peccauerit in te frater tuus, &c.] ac paulo post: Ego itaque per Responsales meos semel & bis verbis humilibus hoc quod in tota Ecclesia peccatur, corripere studui: nunc per me ipsum scribo. Quicquid facere humiliter debui, non omisi. Sed si in mea correptione despicior, restat vt Ecclesiam debeam adhibere. Hæc itaque dicens, omnipotens Deus fraternitati vestræ indicet, quanto circa vos amore constringor, quantumq. in hac causa non contra vos, sed pro vobis lugeo.] hæc Gregorius Christiana exæstuans charitate.

GREG. SCRIPTIS AGIT CONTRA IO. EPISC. CONSTANTINOP.

a Matth. 18.

b Gregor. lib. 4. epist. 38. Ind. 13.

In hac autem controuersia vt cuncta quam exactissime explicentur, eadem summatim sunt ab origine deducenda, breuiq. compendio hic repetenda, quæ superioribus tomis in medium sunt allata. Prurigo quædam humanæ gloriæ diu complures Episcopos eius sedis exagitauit, ne alicui Orientalium sedium esset Ecclesia Constantinopolitana subiecta. Etenim (vt suo loco est demonstratū) Alexandrinus Episcopus, cum totius sibi vendicaret præfecturam Orientis, electionem quoque Constantinopolitani Episcopi vt iure sibi debitam studuit arrogare a temporibus Theodosij Imp. cum Ecclesiæ illi præesset S. Gregorius Nazianzenus, ac Timotheus regeret Ecclesiam Alexandrinam. Resilientes vero Constantinopolitani Episcopi, illud amplius post hæc sunt conati, vt ipsa Ecclesia Constantinopolitana non solum alicui Orientalium sedium non subijceretur, sed ipsa præstaret ceteris, primaq. post Romanam esset: fauoreq. adnitentes Imperatorum, id consequi studuerunt; perficereq. conatus est id Anatolius Constantinopolitanus Episcopus in Magno Chalcedonensi Concilio, edito ea de re furtiue (vt vidimus) canone. Sed reluctatus est S. Leo Papa, abolens cuncta quæ de prærogatiua eius sedis in dicto Concilio statuta fuissent.

CONSTANTINOPOLITANI PRAESVLES SVAE CONDITIONIS IMPATIENTES.

Acacius vero eiusdem sedis Episcopus, eius rei causa conflans schisma, fauore quoque hæreticorum Imperatorum id sibi sumere conatus est: cum Romani Pontifices aduersantes Felix & Gelasius in primis eidem restiterunt. Ad hæc additum, vt Ioannes iste Ieiunator non tantum Patriarchæ nomen sibi arrogaret, sed & addiderit nomen Oecumenici, hoc est, Vniuersalis Episcopi. Hæc quidem factiosi hactenus conati sunt: qui, sicut Imperatores Constantinopolitani vniuerso Romano Imperio dominabantur, ita ipsi spirituali præfectura nomine tenus saltem vniuersæ præesse Ecclesiæ, nouo adinuento nomine, videri voluerunt.

ARTES SVBDOLAE QVAERENDI PRIMATVS.

Quod vero inter alia excellere Romam principum Apostolorum pignoribus probe sciret iste Ioannes; per Augustam, alterius eorum, nempe Pauli caput sibi studuit vendicare: quo tanto accepto pignore (quoquo modo captato prætextu) Ecclesia Constantinopolitana, æmula gloriæ Romanorum, gloriaretur Apostolo Paulo, sicut Petro Roma. Suadebat hæc innata Græcis de Latinorum gloria æmulatio: sed inane quidem consilium, cum nequaquam cum reliquijs Apostolorum transferatur sedis dignitas & auctoritas. At restitit (vt vidimus) his nihilominus sanctus Gregorius, negans fieri posse, vt vel leue quid de Apostoli Pauli corpore amoueretur. Porro Augustam ipsam Constantinam excitatam fuisse ab æmulis Gregorij, palam ipse profitetur illis verbis ad eam scriptis [c]: Quidam homines contra me pietatem vestram excitare voluerunt, vt mihi (quod absit) voluntatis vestræ gratiam subtraherent: & propterea quæsiuerunt capitulum, de quo vobis quasi inobediens inuenirer.] Tales ergo fuerunt Ioannis conatus, nimirum, vt vel obtineret quod optaret; vel si minus, ipsum Gregorium Augustæ redderet perinfensum: quos inanes penitus reddidit ipse Pontifex.

DE CAPITE S. PAVLI CONSILIVM IOANNIS.

c Gregor. lib. 3. epist. 30. Ind. 12. in fin.

Gregorius igitur, sicut & ipsius prædecessor Pelagius, execratus est arrogans illud nomen nouum: nullus enim hactenus Orientalium Patriarcharum, neque Alexandrinus ipse, licet totius Orientis spiritualem præfecturā sibi vendicaret, eo vsus est nomine, quod nec cogitasse quidem reperitur. Erant in Ecclesia Dei eiusmodi spiritualiū præfecturarum ista vsu

QVAE NOMINA PRAEFECTVRARVM IN ECCLESIA RECEPTA.

A vsu recepta nomina, Episcopus, Archiepiscopus, Metropolitanus, Primas, & Patriarcha. Qui igitur Constantinopolitanæ Ecclesiæ olim tantummodo dicebatur Episcopus, ipseq. (vt dictum est superius) sub Heracleæ metropoli constitutus, non acquieuit Archiepiscopus dici, nec simpliciter Patriarcha, sed addito nomine Oecumenici, Patriarcha Oecumenicus voluit nominari, quam vocem etiam in potentiori acciperet significatione. nam audi Gregorium ad eum ista scribentem [a]:

a Gregor. lib. 4. epist. 38. Ind. 13.

Quid ergo, frater carissime, in illo terribili examine venientis Iudicis dicturus es, qui non solum pater, sed etiam generalis pater in mundo vocari appetis?] hæc ipse, qui quod ait, Generalis pater in mundo vocari appetis] plane ad Græcum nomen alluisse visus est: etenim Græci, οἰκουμενικὸν, dicunt ἀπὸ τῆς οἰκουμένης, quod est, orbis terrarū: sicq. Pater siue Patriarcha Oecumenicus, idem dici videatur, ac Patriarcha orbis terrarum. Vnde & B patet accepisse Gregorium nomen Vniuersalis pro singulari & vno solo, præter quem nemo sit: nam ad ipsum Ioannem [b]: Nullus vmquam, inquit, tali vocabulo appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit: ne si sibi in Pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur.] habet eadem in epistola ad Mauritium Augustum his verbis [c]: Certe pro beati Petri Apostolorum principis honore per venerandam Chalcedonensem Synodum Romano Pontifici oblatum est: sed nullus eorum vmquam hoc singularitatis vocabulum assumpsit, nec vti consensit: ne, dum priuatum aliquid datur vni, honore debito sacerdotes priuarentur vniuersi.] qua etiam significatione dicitur Ecclesia vniuersalis vna toto orbe diffusa, extra quam nulla esse potest Ecclesia. Sic igitur habes, quod nomen Vniuersalis respuit Romanus Pontifex oblatum a Synodo Chalcedonensi, quia noluerit eo sensu dici Pater totius C mundi ipse Romanus Episcopus, cui reliqui omnes subessent vt filij, & non vt fratres & in administratione collegæ: Christumq. tantum eo sensu S. Gregorius dicit vniuersale caput Ecclesiæ in epistola [d] ad omnes Episcopos de priuilegio collato monasterio S. Medardi.

b Idem eadem epist.

QVID NAM VNIVERSALIS NOMEN SIGNIFICET.

c Gregor. lib. 4. epist. 32. Ind. 13.

d Greg. lib. 12. epist. 32. vet. edit.

ALIA VNIVERSALITAS IN ECCLESIA.

Alia vero est eiusdem nominis significatio, qua dicitur Vniuersale, hoc est, quod remanentibus partibus integris, ipsum ceteris supereminet: qua ratione vetuit inter Patriarchas dici aliquem Oecumenicum, de Orientalibus intelligens, quod nequaquam alterum alteri voluit esse subiectum. Quo sensu sæpe reperiri certum est Romanum Pontificem esse dictum Vniuersalem Episcopum absque aliquo fastu, cum eo nomine id quod est, exprimatur, nempe quod ipsi cura pastoralis vniuersi gregis totius orbis superimmineat. nam ipse Gregorius in eadem epistola de priuilegio concesso S. Medardi monasterio: Hæc, inquit, sedes Romana speculationem suam toto orbi indicit, & nouas constiD tutiones omnibus mittit.] qua etiam significatione eamdem Ecclesiam dominam gentium appellat [e]. Porro cum ipse testetur in epistola ad Ioannem & alibi, S. Petrum esse primum membrum vniuersalis Ecclesiæ, reliquos vero Apostolos singularium plebium capita, seq. Petri esse successorem æque profiteatur: nonne se vniuersalis Ecclesiæ vniuersalem pastorem esse confirmat? sicut & Ioannes Episcopus Rauennas agnouit, vbi in epistola ad ipsum reddita ait: Quibus ausibus ego sanctissimæ illi sedi, quæ vniuersali Ecclesiæ iura sua transmittit, præsumpserim obuiare? &c.]

e Greg. in Psal. pœnit. 5.

Quod rursum ad Gregorium ipsum spectat: An non opere sæpe ostendit se esse totius orbis Episcopū? Quis annus est eius Pontificatus, quo non appareat ipsum vniuersalis Ecclesiæ habenas regere, Orientalibus & Occidentalibus Episcopis iura dare, omnes audire, & omnes itidem iudicare, appellationes ab orbe vniuerso recipere, Concilia cognoscere, probare, vel reijcere, dare pallia Metropolitanis Episcopis, atque Ecclesijs priuilegia E impartiri? Et ne recedamus ab hoc anno, idem ipse dat pallium Episcopo [f] Corinthiorum, itemq. Episcopo [g] Nicopolitano. prætermittimus de Occidentalibus dicere. At nonne & ipse Ioannes Constantinopolitanus subditum se cognouit Romano Pontifici, cum ab eo adeo seuere redargutus est in causa Ioannis presbyteri, de qua extat epistola Gregorij ad ipsum data [h], cuius causæ Acta Romam discutienda misit? An non paruit ipse Ioannes? Vtique paruit, minas Gregorij timens per Sabinianum Apocrisarium Constantinopoli degentem illatas, cum & Acta ipsa iudicij Romam misit, quo appellatio antea delata cucurrisset. Sunt & alia de his exempla.

GREGORIVS SE VNIVERSALEM EXHIBET.

f Gregor. lib. 4. epist. 55. Ind. 14.

g Gregor. lib. 4. epist. 7. Ind. 14.

h Gregor. lib. 2. epist. 52. Ind. 11. & epist. 64. ad Narsetem.

Hoc enim anno idē Gregorius Græcorū Ecclesijs vt vniuersalis pastor inuigilās, ad Ioannem Corinthi Episcopum scribens [i], probauit depositionē Episcopi Anastasij. Dedit & alias litteras ad eumdem de exacta adhibenda cura pastorali, præcipue admonens, ne pro ordi-

i Gregor. lib. 4. epist. 30. Ind. 13.

a Gregor. lib. 4. epist. 56. Ind. 13. GREG. CVRA PRO VNIVERSALI ECCL.

nationibus quid accipiat. Eodē quoque argumento dedit litteras [a] ad vniuersos Episcopos A per Helladiā prouinciam constitutos. Id ipsum præstitit scribens ad Epiri Episcopos, cum palliū mittit ad ipsorum Metropolitanum Andreā ordinatum Episcopum Nicopolitanum, monens eos, vt omnino caueant, ne quid pro ordinatione facienda accipiant. Sed & quo alio iure alienos clericos Romæ ordinatos retineret, nisi vniuersalitatis? Est de his epi-

b Gregor. lib. 4. epist. 30. Ind. 13.

stola [b] ad Eliam Abbatem Isauriæ. Sic vides Gregorium, cum refugit dici Vniuersalis, vniuersalis tamen Ecclesiæ curā subire. Nam quod obseruandum præcipit in Oriente, in Occidente etiam ab Ecclesijs Galliarū æque seruari mandat, scribens in primis ad Virgilium

c Gregor. lib. 4. epist. 51. Ind. 13.

Arelatensem Episcopum [c], cui & petenti pallium mittit; quem monet de cauenda in ordinationibus simonia, & ne quis ex laico mox creetur Episcopus. Eadem quoque ad vniuersos Galliarum Episcopos scribens

d Gregor. lib. 4. epist. 52.

[d] admonuit, vtq. pareant Virgilio, de quo hæc ait: Secundum antiquam consuetudinem fratri nostro Virgilio Arelatensis ciuitatis Episcopo B vices nostras tribuimus, &c.] Ita quidem ex his & alijs pluribus hoc anno a Gregorio datis epistolis, ipsum vniuersalis Ecclesiæ curam gessisse, vbique reperies.

e Ioan. 8.

Sed quid post hæc ipse Ioannes? Vtique fecit, quod pater eius, de quo Dominus [e]:

f Iob. 41.

Vos estis ex patre diabolo.] & quod princeps ipsius, de quo scriptum est [f]: Ipse enim est Rex super omnes filios superbiæ.] nempe quod sicut ille inuitus, velit, nolit, Deo pareat necesse est imperanti, licet blasphemare soleat, dum obedit: ita & iste coactus paret Gregorio iubenti; atque Acta illa transmittens, blasphemat, dum subscribens ipsis, se

g Gregor. lib. 4. epist. 39. Ind. 13.

nominat Vniuersalem. Nam audi quæ de his habeat idem Gregorius hoc anno [g] scribens ad Sabinianum diaconum (ita legendum, & non Anianum) Apocrisarium Constantinopoli agentem, non eius Ecclesiæ diaconum, vt ex epistolæ ipsius contextu facile assequi licet:

Ad hoc enim, inquit, vsque peruenit, vt sub occasione Ioannis presbyteri gesta C huc transmitteret, in quibus se pene per omnem versum οἰκουμενικόν Patriarcham nominaret. Sed spero in omnipotentem Deum, quia hypocrisim illius superna maiestas soluet.] Et quidem haud frustra sperauit: cito enim (vt suo loco dicemus) ex hac vita sublatus est, quem potius optasset emendatum diutius fuisse in hac vita superstitem.

VETAT SABINIANVM COMMVNICARE CVM IOANNE.

Ad postremum autem Sabinianum diaconum Apocrisarium admonet, ne vllo modo cum illo communicet, ne eius videretur fauere superbiæ: vt vel hoc modo ille confusione perfusus, corrigeret quod peccasset. nam in dicta epistola ad eumdem Sabinianum data habet ista in fine: Sicut tibi iam transactis epistolis scripsi, numquam cum eo procedere præsumas.] Vidisti igitur, quomodo vniuersalis Ecclesiæ Episcopi munus Gregorius implerit vbique, cum in eum qui se dicebat Vniuersalem, iura dicit. Sed hæc ipsius præ-

D fectura in totius orbis Ecclesias passim in eius epistolis ostenditur. Iam vero ad ea quæ ad historiam pertinent redeamus.

IOAN. QVA OCCASIONE PROVOCAVERIT S. GREGOR.

Audisti occasionem, cur Gregorius, qui aberrantem Ioannem summa tolerauerat patientia, hoc potissimum anno excitatus in ipsum, plures aduersus eum litteras scripsit. Porro fraudulentus ille dolos annexuit dolis: etenim egit cum Mauritio Imperatore, vt ad ipsum Gregorium litteras daret, quibus eum rogaret vt pacē cum ipso haberet; id faciens, vt hac via concitaret Imperatorem, cui non pariturum Gregorium sciret. Sed audi

h Gregor. lib. 4. epist. 39. Ind. 13.

hæc ex ijsdem Gregorij litteris ad Sabinianum [h]: Miror, inquit, quomodo dilectionem tuam fallere potuit, vt permitteres domno Imperatori persuaderi, quatenus ad me sua scripta de hac causa transmitteret, in quibus admoneret, vt cum eo pacem habere debuissem. Qui si iustitiam tenere vult, illum debuit admonere, vt se a superbo vocabulo compesceret, & protinus inter nos pax fieret. Tamen qua id calliditate a E prædicto fratre nostro Ioanne factum sit, minime suspicor, pensasti. Idcirco enim hoc ille fecit, vt aut audiretur domnus Imperator, & ille in sua vanitate confirmatus esse videretur: aut non a me audiretur, & eius animus contra me irritaretur. Sed nos rectam viam tenemus, nihil in hac causa aliud, nisi omnipotentem Dominum metuentes.] hæc ipse.

AD FIDEM SPECTARE, SI ALIVS INDVCATVR PRIMATVS.

Qui & tanti ponderis hanc esse existimauit controuersiam, vt ad fidem spectare putarit: nam in fine hæc habet: Postquam enim defendi ab inimicorum gladijs nullo modo possumus: postquam pro vtilitate Reipublicæ argentum, aurum, mancipia, vestes perdidimus: nimis ignominiosum est, vt per eos etiam fidem perdamus. In isto enim sceleste vocabulo consentire, nihil est aliud, quam fidem perdere.] hæc ipse. Sed quomodo id, inquies, ad fidem pertinet? ea quidem ex parte, quod cum a Christo vni Petro præ-

fectura

A fectura sit gregis vniuersalis credita: si quis a Christo Domino stabilitam Ecclesiasticam violat hierarchiam, aliter sentire videtur, quam ipse Dominus sentiendum præcepit. Non mireris igitur, si vnius voculæ occasione adeo Gregorius laborauit, cum etiam vnius interdum syllabæ causa, ipso teste sancto Basilio ad Amphilochium, fuerit aduersus hæreticos Eunomianos diu multumq. pugnandum.

Sic igitur prouocatus S. Gregorius, pacifice, more filiorum Israel [a], ad bellum progreditur, pacem primum offerens aduersario istis litteris [b]:

a Deuter. 20.

b Gregor. lib. 4. epist. 38. Ind. 13.

Eo tempore quo fraternitas vestra in sacerdotalem honorem prouecta est, quantam Ecclesiarum pacem atque concordiam inuenerit, recolit. Sed quo ausu, quoS. GREGORII AD IO. ADMONITIO.

ve tumore nescio, nouum sibi conata est nomen arripere, vnde omnium fratrum corda potuissent ad scandalum peruenire. Qua in re vehementer admiror, quia ne B ad Episcopatum venire potuisses, fugisse velle te memini, quem tamen adeptum ita exercere desideras, ac si ad eum ambitioso desiderio cucurrisses. Qui enim indignum te esse fatebaris, vt Episcopus dici potuisses: ad hoc quandoque * perductus es, vt despectis fratribus, Episcopus appetas solus vocari. Et quidem hac de re sanctæ memoriæ decessoris mei Pelagij grauia ad sanctitatem vestram scripta transmissa sunt, in quibus Synodi, quæ apud vos de fratris quondam & consacerdotis nostri Gregorij causa congregata est, propter nefandum elationis vocabulum Acta dissoluit: & Archidiaconum, quem iuxta morem ad vestigia dominorum transmiserat, Missarum vobiscum solemnia celebrare prohibuit. Post eius vero obitum, cum indignus ego ad Ecclesiæ regimen adductus sum, & ante per alios Responsales meos, & nunc per communem filium meum Sabinianum diaconum alloqui fraternitatem vestram, vt a tali se C præsumptione compesceret, non equidem scripto, sed nudo sermone curaui: & si emendari nollet, eum Missarum solemnia cum fraternitate vestra celebrare prohibui, vt sanctitatem vestram prius sub quadam verecundiæ reuerentia pulsarem: quatenus si emendari nefandus ac profanus tumor verecunde non posset, tunc ad ea debuisset quæ sunt districta atque canonica peruenire.

* quoque

GREGORIVS IN SPIRITV LENITATIS ARGVIT.

Et quia resecanda vulnera prius leui manu palpanda sunt: rogo, deprecor, & quanta possum dulcedine exposco, vt fraternitas vestra cunctis sibi adulantibus, atque erroris nomen deferentibus contradicat, nec stulto ac superbo vocabulo appellari consentiat. Vere enim flens dico, atque ex intimo viscerum dolore peccatis meis deputo, quod ille meus frater nuncusque ad humilitatem reduci non valuit, qui ad hoc in Episcopatus gradu constitutus est, vt aliorum animas ad humilitatem redu-D cat: quod ille qui veritatem docet alios, semetipsum docere, nec me quoque deprecante, consensit. Perpende, rogo, quia in hac præsumptione temeraria pax totius turbatur Ecclesiæ, & gratiæ contradicitur communiter omnibus effusæ. In qua nimirum ipse tantum crescere poteris, quantum penes temetipsum decreueris. Tantoque maior efficeris, quanto te a superbi & stulti vocabuli vsurpatione restringis: atque in tantum proficis, in quantum tibi non studueris derogando fratribus arrogare.

Humilitatem ergo, frater carissime, totis visceribus dilige, per quam cunctorum fratrum concordia, & sanctæ vniuersalis Ecclesiæ vnitas valeat custodiri. Certe Paulus Apostolus cum audiret quosdam dicere [c]: Ego sum Pauli, ego Apollo, ego vero c 1. Cor. 1. Cephæ: hanc dilacerationem corporis Dominici, per quam membra eius alijs quoE dammodo se capitibus sociabant, vehementissime perhorrescens, exclamauit, dicens: Numquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? Si ergo ille membra Dominici corporis certis extra Christum quasi capitibus & ipsis quidem Apostolis subijci particulariter euitauit: tu quid Christo vniuersalis sanctæ Ecclesiæ capiti in extremi iudicij es dicturus examine, qui cuncta eius membra tibimet conaris Vniuersalis appellatione supponere?

DETESTANDA SVPERBIA IOANNIS.

Quis, rogo, in hoc tam peruerso vocabulo, nisi ille ad imitandum proponitur, qui despectis Angelorum legionibus secum socialiter constitutis, ad culmen conatus est singularitatis erumpere, vt & nulli subesse, & solus omnibus præesse videretur? Qui etiam dixit [d]: In cælum conscendam, super astra cæli exaltabo solium meum. Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Quid enim fratres tui omnes vniuersalis Ecclesiæ Episcopi, nisi astra cæli

d Isai. 14.

sunt? quorum vita simul & lingua inter peccata erroresq. hominum quasi inter noctis A
tenebras lucent. Quibus dum cupis temetipsum vocabulo elationis præponere, eorumq.
nomen tui comparatione calcare: quid aliud dicis, nisi: In cælum conscendam, super
astra cæli exaltabo solium meum? An non vniuersi Episcopi nubes sunt, qui & verbis prædicationis pluunt, & bonorum operum luce & miraculis coruscant? Quos dum vestra fraternitas despiciens, sub se premere conatur: quid aliud dicit, nisi hoc quod ab antiquo hoste dicitur: Ascendam super altitudinem nubium?

DIABOLO SIMILIS IOANNES EPISC. CONSTANT.

Quæ cuncta ego cum flens conspicio, & occulta Dei iudicia pertimesco, augentur lacrymæ, gemitus se in meo corde non capiunt, quod ille vir sanctissimus domnus Ioannes tantæ abstinentiæ atque humilitatis, suorum familiarium seductione linguarum ad tantam superbiam erupit, vt in appetitu peruersi nominis illi esse conetur similis, qui dum superbe esse similis Deo voluit, etiam donatæ similitudinis gratiam amisit, & veram B
beatitudinem perdidit, quia falsam gloriam quæsiuit. Certe Petrus Apostolus primum membrum sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ est: Paulus, Andreas, Ioannes quid aliud, quam singularium sunt plebium capita? & tamen sub vno capite omnes membra sunt Ecclesiæ. Atque vt cuncta breui cingulo locutionis astringam, sancti ante legem, sancti sub lege, sancti sub gratia, omnes hi perficientes corpus Domini, in membris sunt Ecclesiæ constituti, & nemo se vmquam Vniuersalem vocare voluit. Vestra autem sanctitas agnoscat, quantum apud se tumeat, quæ illo nomine vocari appetit, quo vocari nullus præsumpsit, qui veraciter sanctus fuit,

Numquid non (sicut vestra fraternitas nouit) per venerandum Chalcedonense Concilium huius Apostolicæ sedis Antistites, cui Deo disponente deseruio, Vniuersales, oblato honore, vocati sunt? sed tamen nullus vmquam tali vocabulo appellari voluit, nullus C
sibi hoc temerarium nomen arripuit: ne si sibi in Pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur, &c.] multa post hæc ingerens in detestationem nominis arrogantis, nihil de causa Ioannis presbyteri attigit, de qua (vt dictum est) Ioannes ipse Constantinopolitanus Episcopus scripserat: nam in fine hæc habet: Scripta autem sanctitatis vestræ dulcissima atque suauissima de causa presbyterorum Ioannis & Athanasij susceptō de qua vobis in subsequentibus, Domino adiuuante, respondebo: quia sub tantis tribulationibus circumfusus barbarorum gladijs premor, vt non dico multa tractare, sed mihi respirare vix liceat.] hæc ad Ioannem Gregorius.

a Gregor. lib. 4. epis. 32. Ind. 13.

AGIT CVM IMP. GREGORIVS DE PRIMATV ROM. ECCLES.

Quo etiam argumento scripsit [a] ad Mauritium Imperatorem, plura inculcans in detestationem Ioannis sibi vendicantis superbum Oecumenici nomen: vbi post multa de primatu Romanæ Ecclesiæ ista ingerit ex Euangelicis fontibus: Cunctis, inquit, Euange- D
lium scientibus liquet, quod voce Dominica sancto & omnium Apostolorum Petro principi Apostolo totius Ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur [b]: Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur [c]: Ecce Satanas expetijt cribrare vos sicut triticum, & ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur [d]: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cælorum: & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis. Ecce claues regni cælestis accipit: potestas ei ligandi ac soluendi tribuitur; cura ei totius Ecclesiæ & principatus committitur, & tamen Vniuersalis Apostolus non vocatur: & vir sanctissimus consacerdos meus Ioannes vocari Vniuersalis Epi- E
scopus conatur. Exclamare compellor, ac dicere: O tempora, o mores.

b Ioan. 21.
c Luc. 22.
d Matth. 16.

TEMPORE HVMILIATIONIS TVRPIOR SVPERBIA.

Ecce cuncta in Europæ partibus barbarorū iuri sunt tradita, destructæ vrbes, euersa castra, depopulatæ prouinciæ, nullus terrā cultor inhabitat: sæuiunt & dominantur quotidie in necē Fidelium cultores idolorum: & tamen sacerdotes, qui in pauimento & cinere flentes iacere debuerūt, vanitatis sibi nomina expetūt, & nouis ac profanis vocabulis gloriantur. Numquid ego hac in re, pijssime domine, propriam causam defendo? Numquid specialē iniuriam vindico, & non magis causam omnipotentis Dei, & causam vniuersalis Ecclesiæ? Quis est iste, qui contra statuta Euangelica, contra canonū decreta nouū sibi vsurpare nomen præsumit? &c.] rogat pluribus, vt turgentē inani gloria hominem compescat.

e Gregor. lib. 4. epis. 34. Ind. 13.

Scripsit pariter ad Constantinam Augustam [e] de eodem; vbi post plurima: Etsi, inquit, peccata Gregorij tanta sunt, vt pati talia debeat; Petri tamen Apostoli peccata nulla sunt, vt vestris temporibus pati ista mereatur.] Petri plane causam esse tradens, vt quis

contra

A contra eius primatum Vniuersalis appetat appellari, sicq. & subdit: Vnde iterum atque iterum per omnipotentem Dominum rogo, vt sicut parentes priores vestri Principes S. Petri Apostoli gratiam quæsierunt, ita vos quoque & hanc vobis quærere & conseruare curetis, & propter peccata nostra, qui ei indigne seruimus, eius apud vos honor nullatenus minuatur, &c.] Dedit de his pariter litteras [a] ad Eulogium Alexandrinum Episcopum, & ad Anastasium Antiochenum, deq. ipsius Ioannis conatu tempore Pelagij ista in memoriam reuocat: Ante hos siquidem annos octo, sanctæ memoriæ decessoris mei Pelagij tempore, frater & coepiscopus noster Ioannes in Constantinopolitana vrbe ex causa alia occasionem quærens, Synodum fecit, in qua se Vniuersalem appellare conatus est. Quod mox idem decessor meus vt agnouit, directis litteris ex auctoritate sancti Petri Apostoli eiusdem Synodi Acta cassauit: quarum videlicet epistoB larum sanctitati vestræ exemplaria studui destinare, &c.] Sed hic appello te, qui sancti Petri nomine scribit litteras, & cassat Synodi Constantinopolitanæ Acta, nonne facto ipso se ostendit vniuersalem Antistitem?

INTERPELLAT CONSTANTINAM AVG.

a Gregor. lib. 4. epis. 36. Ind. 15.

Sed quod pertinet ad Pelagij prædecessoris Gregorij aduersus Ioannem scripta, iam suo loco superius egimus, dum virga disciplinæ propulsauimus atque fugauimus petulantem legūleium male interpretantem verba ista in ipsius Pelagij litteris ita posita [b]: Nullus enim Patriarcharum hoc tam profano vocabulo vmquam vtatur: quia si summus Patriarcha Vniuersalis dicitur, Patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed absit hoc, absit a fidelis cuiusquam mente, hoc sibi vel velle quempiam arripere, vnde honorem fratrum suorum imminuere ex quantulacumque parte videatur.] De Orientalibus Patriarchis Pelagius intellexit, quos Gregorius ipse quatuor numerat, vbi ait
C in epistola ad Natalem Episcopum Salonitanum [c]: Quod si quilibet ex quatuor Patriarchis fecisset, sine grauissimo scandalo tanta contumacia transire nullo modo potuisset.] At cum veritas conspicua omni ex parte sit verbis & exemplis sanctissimorum Romanorum Pontificum Pelagij atque Gelasij (vt modo taceamus de ceteris) ipsos Romanos Pontifices vere esse vniuersalis Ecclesiæ Episcopos: nomen cur ijdem abhorruerint, declarat ipse Gregorius, nempe quod fastuosum esse videretur, atque superbum, & Christianæ humilitati minime congruens. At qui Gregorij loquendi vsum minime callet, facile in errorem labatur: vnde non adeo mireris, si se negat dici velle Vniuersalem, qui in epistola ante hanc ad Mauritium scripta, se etiam negat sacerdotem esse. nam accipe verba ipsius [d]:

PELAGII PAPAE VERBORVM SENSVS.

b Pelag. epist. 1.

c Gregor. lib. 2. epis. 37. Ind. 10.

d Gregor. lib. 4. epis. 31. Ind. 13.

Sed etsi, inquit, sacerdos non sum: scio grauem esse hanc iniuriam sacerdoti, vt
D veritati seruiens, fallax credatur.] Dixeris ne, rogo te, sacerdotem Gregorium non fuisse, qui se non esse sacerdotem testetur? Non puto, sicut neque rerum negaris dominos fuisse eos Imperatores, qui se dominos vocari vetuerunt. Si igitur de re conuenit, de nomine quid frustra contendimus? Numquid Paulus non erat Apostolus, qui se indignum dicit fuisse [e] vocari Apostolum? immo & ipse de se ipso [f]: An non sum Apostolus?] Et [g]: Bonum est mihi magis mori, quam vt gloriam meam quis euacuet.] At quis tandem finis certaminis? Disrupit anno sequenti Deus inflatum vtrem, sustulit (vt prædixisse visus est Gregorius) ex hac vita Ioannem, vt suo loco dicturi sumus. Sed quod de reprobis dictum est [h]: Superbia eorum ascendit semper:] posteri ipsius eum veluti sanctum coluerunt, & inter beatos recensuerunt, insuper eiusdem superbum nomen retinuerunt: qua de causa humiliauit illos qui est ante sæcula Deus, posuitq.
E Ecclesiam illam desolatam, vt nonnisi auctione pretij a Turcis emptos habeat sacerdotes; ac secundum inuiolabilem illam vulgatam Domini sententiam factum vidimus, qua dicitur [i]: Omnis qui se exaltat, humiliabitur.]

e 1. Cor. 15.
f 1. Cor. 9.
g 1. Cor. 9.
h Psal. 73.

GRAECORVM ERROR PVNITVS IN POSTERIS.

i Matth. 23.

Quod rursum ad sanctum Gregorium spectat: dum ait sæpe, nullum vmquam Romanorum Pontificum illud sibi nomen vsurpasse, vt Vniuersalis Episcopus diceretur: idcirco hoc ipse, quod aliquam inesse differentiam existimauit secundum ea quæ dicta sunt, vt quis Vniuersalis Episcopus diceretur, vel Vniuersalis Ecclesiæ. Etenim complura reperiuntur exempla, vt Pontifices, qui ipsum Gregorium præcesserunt, se inscriberent Episcopos Ecclesiæ vniuersalis: nam vt prætermittamus eos, de quorum epistolis controuersia est, ecce sanctus Leo Magnus sæpius ea voce vsus esse reperitur, vt in epistola ad Marcianum Augustum [k] inscribitur Leo Episcopus Romanæ & vniuersalis Ecclesiæ: ita etiam in epistola [l] ab Eudociam Augustam: sicut & ad Leonem

k Leo epist. 57.
l Leo epist. 69.

Augustum inscribitur[a]: Leo Romæ & vniuersalis Catholicæq. Ecclesiæ Episcopus.] Insuper cum æquipollere videatur, immo idem Catholicum sit, quod Vniuersale: habes pariter eosdem Pontifices Romanos inscribi solitos Catholicæ Ecclesiæ Episcopos: ita sæpe idem Leo[b], & inter alia ad Maximum Episcopum Antiochenum scribens[c]: Leo, inquit, Catholicæ Ecclesiæ, &c.]

a Leo epist. 97.

b Leo epist. 14. 15.

c Leo epist. 66.

Quod quidem nomen, vt consuetus titulus in Ecclesia Dei, ab alijs item ijsdem Romanæ Ecclesiæ Pontificibus impertitum sæpius reperitur, & inter alios a viro illustri Pompeio cognato Iustiniani Imperatoris, qui cum ad Hormisdam Papam scribit[d], eum vniuersalis Ecclesiæ Episcopum nominat: ita etiam Anastasia itidem eiusdem Augusti affinis. Sed & alij Episcopi cum ad eos scriberent, quam amplissimis sint vsi titulis, pete exemplum a Synodo in Epiro celebrata, vbi in epistola ad Hormisdam Papam eiusmodi præfigunt titulum: Patri Patrum, comministro, ac principi Episcoporum, &c.] atque ad eumdem Ioannes Episcopus Nicopolitanus, & monachi vniuersæ Syriæ ita in libello supplici: Vniuersi orbis terræ Patriarchæ Hormisdæ continenti sedem principis Apostolorum Petri.] sed hæc dicta exempli causa sufficiant. Iam reliquas prosequamur res gestas Gregorij cum Ioanne.

d Habentur inter epist. Hormisdæ.

DE EPISCOPIS ROM. QVI VNIVERSALES SVNT DICTI.

Agebatur etiam in litteris eiusdem Episcopi Constantinopolitani de causa Ioannis & Athanasij presbyterorum, quorum prior hæresis damnatus iniuste fuerat: quam ob causam Gregorius Romam eum aduocauerat. Quid autem de eo factum sit, vbi Acta iudicialia iussa sunt Romam deferri, ex alijs Gregorij Papæ litteris[e] possumus intelligere, cum rescribens ad eumdem Ioannem Episcopum Constantinopolitanum, causam eius in Synodo Romana fuisse cognitam tradit, ipsumq. repertum innocentem absolutum, atque Orientale de eo habitum iam abrogatum esse iudicium, in quo inique admodum presbyter ille Chalcedonensis Ecclesiæ, licet Catholicus esset, per Ioannis Iudices, impositis (vt vidimus) verberibus, fuerat vti hæreticus condemnatus. Qua de causa perbenigne hoc modo commonuit eumdem Ioannem Gregorius[f]: Hoc ergo, frater sanctissime, subtiliter perpendamus, & sub prætextu hæresis affligi quempiam veraciter innocentem non sinamus: ne (quod absit) hæresim fieri sub emendationis magis specie permittamus.] Et in eamdem sententiam de eo scribens ad Mauritium Imperatorem, hæc habet[g]: Veraciter confitenti non credere, non est hæresim purgare, sed facere.] Marcionistarum enim hæresis crimine fuerat hic vir Catholicus infamatus, & per Ioannis Iudices iudicatus. Quod igitur Romæ iudicet Gregorius Chalcedonensem presbyterum Constantinopoli condemnatum, atque etiam contra iudicium habitum Constantinopoli ipsum absoluat: quomodo etsi non se dicat vniuersalem, non cognosci necesse sit ipsum esse Ecclesiæ vniuersalis Episcopum?

e Gregor. lib. 5. epist. 15. 16. 17. Indict. 14.

ABSOLVITVR PRESBYTER DAMNATVS CONSTANTINOPOLI.

f Gregor. lib. 5. epist. 15. Ind. 14.

g Gregor. lib. 5. epist. 16. Ind. 14.

Quod vero pertinet ad Athanasium reorum alterum, quid gestum sit, ipse Gregorius docet in epistola ad Narsetem[h], nimirum inuentum esse (vt ait) aliqua ex parte Manichæum, verumtamen accusatorem ipsius ex eius accusationibus esse conuictum Pelagianum; inuentumq. codicem editi Ephesini Concilij missum Constantinopoli esse falsatum. Quam autem parum tuti fuerint tunc Græci codices, ista accurate tractans ipse Gregorius, hæc addit: Existimamus, quia sicut Chalcedonensis Synodus in vno loco ab Ecclesia Constantinopolitana falsata est, sic aliquid in Ephesina Synodo factum est. Charitas ergo vestra vetustos omnino codices eiusdem Synodi requirat, & illic inde videat si quid tale inuenitur: mihiq. eumdem codicem, quem inuenerit, transmittat: quem mox vt legero, retransmitto. Nouis enim codicibus passim non credat.] Et paulo post: Romani autem codices multo veriores sunt, quam Græci: quia nostri sicut non acumina, ita nec imposturas habent.] hæc Gregorius.

h Gregor. lib. 5. epist. 14. Ind. 14.

CODICES GRAECORVM SAEPE FALSATI REPERTI.

Quando autem in Constantinopolitano iudicio fuit ipse Athanasius condemnatus, magna tunc accidit vecordia ipsius Ioannis adducta in iudicium minime perscrutantis, vel nescientis inter verum & falsum ob imperitiam sacrorum canonum accurate distinguere: vt apud ipsum Constantinopolitanum Episcopum ederetur Synodus secunda Ephesina pro prima, Conciliabulum videlicet Nestorianorum sub Ioanne Antiocheno pro œcumenica Synodo: quod culpa graui non caruit, aut dolo, vel saltem rerum Ecclesiasticarum maxima ignorantia: ex quo tunc est factum, vt Catholici, qui hæreticorum illi Synodo minime assentirentur, dicerentur hæretici; & hæretici assentientes, Catholici putarentur. Porro id non semel in iudicio factum, sed iterum in causa quorumdam

dam monachorum, de quibus postea ipse S. Gregorius scripsit ad Eulogium Episcopum Alexandrinum his verbis[a]:

Præterea ante triennium, cogente causa monachorum Isauriæ, qui hæretici accusabantur; satisfaciens mihi quondam frater & consacerdos meus domnus Ioannes, *Constantinopolitanus Episcopus scilicet*, litteras misit, quibus nitebatur ostendere, eos Ephesinæ Synodi diffinitionibus contradixisse: & velut ex eadem Synodo, certa nobis, quibus ipsi obsisterent, capitula destinauit. Inter alia autem scriptum illic continebatur de Adæ anima, quia in peccato mortua non fuerit, eo quod diabolus, &c.] erant hæc in Nestorianorum Concilio posteriori Ephesino, canone secundo: quod olim per Ioannem Antiochenum seorsum celebratum est, diuersum ab illo per Dioscorum postea habito: quod cum pro germano Ephesino Ioannes ipse ad Gregorium miserit, quam pius dici potuerit, omnes puto intelligunt. De ijsdem quoque & ad Anastasium Antiochenum Episcopum Gregorius hæc dilucidius, vbi ait[b]: Ex annotatione hæretici codicis, qui ad me ex regia vrbe transmissus est, agnoui per hoc quod quædam capitula Catholica cū hæreticis fuerant reprehensa, quia quidam illam Ephesinam primam Synodum in eadem vrbe existimant, quæ quondam ab hæreticis traditur esse composita: omnino necesse est, vt charitas vestra eamdem Synodum apud sanctam Alexandrinam & Antiochenam Ecclesiam requirat, & qualiter in veritate habeatur, inueniat. Vel si placet, hinc dirigimus, quæ ab antiquitate seruata in scrinijs habemus. Illa enim Synodus *secunda Ephesina*, quæ sub primæ Ephesinæ imagine facta est, quædam in se oblata capitula asserit approbata, quæ sunt Cælestij atque Pelagij prædicamenta, &c.] Audisti totius impostura comœdiam? Vidisti, qui vocari voluit Oecumenicus, quas miserit merces in Vrbem: dum, nisi Gregorius vigilasset, sub auctoritate Concilij œcumenici Ephesini, Pelagianam hæresim ante sæpe damnatam rursum introduxisset in Ecclesiam? Sed de his inferius iterum agemus.

a Gregor. lib. 6. epist. 31. Indict. 15.

b Gregor. lib. 7. epist. 48. Ind. 2.

Sed quod ad dictum Concilium in ea causa collectum spectat: habitum illud hoc anno Romæ, ex scriptis eiusdem sancti Gregorij satis apparet, vbi hæc in eius præfatione leguntur[c]: Regnante in perpetuum Domino nostro Iesu Christo, temporibus pijssimi ac serenissimi dominorum Mauritij, Tiberij, & Theodosij Augustorum eiusdem domini, Imperio Mauritij anno tertiodecimo*, Indictione tertiadecima, quinto die mensis Iulij, &c.] Sed corrige quod habet de Imperij Mauritij anno decimotertio: nam hoc anno Indictione decimatertia non decimustertius Mauritij currebat, sed decimus, vt ex eiusdem Gregorij scriptis apparet, vbi superius numerat[d] annum septimum ipsius Imperatoris decima Indictione.

CONCILIVM ROMAN.

c Extat lib. 4. sub epist. 44.

* decimo

d Gregor. lib. 2. in princip.

Quod autem ad canones in eadem Synodo sancitos pertinet, sex numero habentur: Quorum primus est de diaconis, ne quorum munus est altari ministrare, Euangelium prædicare, & eleemosynis inseruire, ijdem cantores existerēt. Secundus ille, ne cubiculo Pontificio seruirent pueri laici & sæculares, sed clerici vel monachi id ministerij exhiberent. Tertius, quo decretum est, ne rectores patrimoniorum Ecclesiæ alienis possessionibus affigant titulos. Quartus vero, vt sine tegmine corpora Pontificum ad sepulchrum deferrentur, ea nimirum occasione, quod cum (vt ait) dalmaticis tegerentur, ipsas postea populus inter se partitas loco sacrarum reliquiarum asseruarent: quem monuit, vt e corporibus potius Apostolorum ac martyrum velamina acciperent. Ita Gregorius viuens consuluit sibi post mortem, ne coleretur vt sanctus. Adiecit illud etiam statuere, ne in ordinationibus sacris conficiendis, vel pallij exhibitione aliquid penitus acciperetur, neque etiam a Notarijs pro charta vel calamo quid sumeretur, nisi post ordinationem exhibitam aliquid ordinatus sponte dare voluerit.

CANONES IN CONC. ROM. STATVTI.

Postremo vero illud constituit, vt serui Ecclesiæ ad monasticam vitam venire cupientes, in laicali primum habitu probarentur. In quo item Romano Concilio illud implendum indixit[e], vt nullius essent ponderis, quæ de bonis post Episcopatum adeptis Episcopus testamento disposuisset, secus vero de his quæ ante Episcopatum possedisset. Reperimus in scripto codice Sublacensi, in Concilio Romano eumdem Gregorium Papam probasse & confirmasse regulam sancti Benèdicti. Subscripserunt Concilio Episcopi viginti duo, presbyteri vero Cardinales trigintaquatuor.

e Gregor. lib. 5. epist. 1. Indict. 14.

Hoc pariter anno accidit, vt schismatici Istriæ prouinciæ petierint a sancto Gregorio ad Vrbem veniendi securitatem, vt de vertentibus quæstionibus vna conferrent: quam liben-

libentissimo animo Gregorius præstitit, datis ad Petrum & Prudentium Istriæ Episcopos litteris [a]: sed a proposito ipsi defecere.

[a] Gregor. lib. 4. epist. 49. Ind. 13.

At vero secundum illud Apocalypsis [b]: Qui nocet, noceat adhuc; & qui in sordibus est, sordescat adhuc.] Mauritius Imperator, aduersus S. Gregorium Papam, Maximum in Ecclesiam Salonitanam intrusum, ab ipso autem Gregorio censuris eiectum, per suos ministros in Ecclesia illa Episcopum retinuit. Id quidem hoc anno idem Imperator Mauritius tyrannice gessit, quod animum ipsius Gregorij Papæ vehementer exagitauit. Nam cum idem Pontifex Maximum Salonitanum simoniacum intrusum Missarum celebratione priuasset, & ille eam iussionem sub anathematis pœna mandatam contempsisset, Missasq. celebrare minime prætermittens, auxilium quæsiuisset Imperatoris: litteras ab eo impetrauit, quibus iuberetur cum honore suscipi. Hæc accipiens Gregorius, cum Augusta expostulauit his verbis [c]:

[b] Apoc. 22.

DE CAVSA MAXIMI EPISCOPI SALONITANI.

[c] Gregor. lib. 4. epist. 34. Ind. 13.

Salonitanæ ciuitatis Episcopus, me ac Responsali meo nescientе, ordinatus est; & facta res est, quæ sub nullis anterioribus Principibus euenit. Quod ego audiens, ad eumdem præuaricatorem, qui inordinate ordinatus est, protinus misi, vt omnino Missarum solemnia celebrare nullo modo præsumeret, nisi prius a sereniſſimis dominis cognoscerem, si hoc fieri ipsi iussissent, quod ei sub excommunicationis interpositione mandaui. Et contempto me atque despecto, in audaciam quorumdam sæcularium hominum, quibus, denudata sua Ecclesia, præmia multa præbere dicitur, nuncusque Missas facere præsumit, atque ad me venire secundum iussionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorum obediens, eidem Maximo, qui me nescientе ordinatus est, hoc quod in ordinatione sua me vel Responsalem meum prætermittere præsumpsit, ita ex corde laxaui, ac si me auctore fuisset ordinatus. Alia vero peruersa illius, scilicet mala corporalia, quæ cognoui, vel quia cum pecunijs est electus, vel quia excommunicatus Missas facere præsumpsit, propter Deum irrequisita præterire non possum. Sed opto & Dominum deprecor, quatenus nihil in eo de his quæ dicta sunt, valeat inueniri, & sine periculo animæ meæ causa ipsius terminetur. Prius tamen quam hæc cognoscantur, sereniſsimus dominus discurrente iussione præcepit, vt eum venientem cum honore suscipiam. Et valde graue est, vt vir de quo tanta & talia nunciantur, cum ante requiri & discuti debeat, honoretur.

FACINORA MAXIMI.

Et si Episcoporum causæ mihi commissorum apud pijssimos dominos aliorum patrocinijs disponuntur; infelix ego in Ecclesia ista quid facio? Sed vt Episcopi mei me despiciant, & contra me refugium ad sæculares Iudices habeant, omnipotenti Deo gratias ago, peccatis meis deputo. Hoc tamen breuiter suggero, quia aliquantulum expecto; & si ad me diu venire distulerit, in eo exercere districtionem canonicam nullo modo cessabo. In omnipotenti autem Domino confido, quia longam pijssimis dominis vitam tribuet, & nobis sub manu vestra, non secundum peccata nostra, sed secundum gratiæ suæ dona disponet. Hæc ergo tranquillissimæ dominæ suggero: quia integerrima serenitatis eius conscientia quanto moueatur zelo rectitudinis atque iustitiæ, non ignoro.] hactenus ad Imperatricem Gregorius.

IVSTA QVERELA S. GREGORII.

At non statim vt accepit ista de Maximo, verecundia detentus, fauit ei Mauritius, sed postea ab Exarcho Italiæ & alijs magistratibus concitatus: siquidem dictam de eodem Maximo historiam latius explicatam habes in epistola eiusdem Gregorij ad Sabinianum diaconum verbis istis [d]: Postquam, inquit, sereniſsimus domnus Imperator iussiones transmisit, vt ordinari minime debuisset, tunc ad altiorem superbiam erupit. Nam homines glorioſi viri Patricij Romani (*hic Exarchus erat*) ab eo præmia acceperunt, eumq. ita ordinari fecerunt, vt Antonium subdiaconum & Rectorem patrimonij, nisi fugisset, occiderent. Ego autem epistolas transmisi, postquam eum ordinatum contra rationem cognoui & contra consuetudinem, vt Missarum solemnia celebrare non præsumeret, nisi prius a sereniſsimis dominis cognoscerem quid de eius persona iussissent. Quæ scripta mea publice relecta, vel in ciuitate posita, publice scindi fecit, atque in contemptum sedis Apostolicæ apertius exilijt. Quod ego qualiter patiar, scis, qui ante paratior sum mori, quam beati Petri Apostoli Ecclesiam meis diebus degenerare. Mores etiam meos bene cognitos habes: quia diu porto; sed si semel deliberauero non portare, contra omnia pericula lætus vado. Vnde necesse est cum Dei auxilio periculo succurrere, ne cogatur excedendo peccare. Vide quæ dico, & pensa ex quanto dolore sunt.] hæc

[d] Gregor. lib. 7. epist. 1. Ind. 1.

MAGNA MAXIMI CONTVMACIA.

GREGORII LONGANIMITAS.

& alia

A & alia ad Sabinianum Apocrisarium degentem Constantinopoli, insinuanda Imperatori, Gregorius scribit.

Quod autē ipse Gregorius eumdem Maximum iterum atque iterum Romam a se [a] vocatum, obtemperare contemnentem excommunicasset: ille ad suam excusationem seueritatem nimiam Gregorij prætexebat, rumorem excitans, quod Episcopum quemdam Malcum Romæ in carcere mori coegisset. Ad hæc Gregorius mox ista subinfert: Peruenit vero ad me, quia transmisit nescio quem clericum, qui diceret, quia Malcus Episcopus in custodia pro solidis occisus sit. De qua re vnum est quod breuiter suggeras sereniſsimis dominis nostris, quia si ego seruus eorum in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet, atque in summa confusione esset diuisa: sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis

B me miscere formido.] quasi diceret, tantum abesse vt coegerit mori Episcopum, vt nec ipsos hostes, cum posset, voluerit occidi. At quomodo de Malco res se habuerit, accipe ex ipso, cum subdit: Malcus autem Episcopus neque in custodia fuit, neque in aliqua afflictione: sed die qua causam dixit, & addictus est, nescientе me, a Bonifacio Notario in domum eius ductus est, cui & prandium factum est, ibiq. prandit & honoratus est ab eo, & nocte subito mortuus est: quod iam dilectionem tuam arbitror cognouisse.] hæc de calumnia ex morte Malci prætensa. Sed quæ hæc secuta sunt?

[a] Gregor. lib. 5. epist. 25. Ind. 14. & lib. 6. epist. 19. Ind. 15.

DE MALCO OCCISO CALVMNIA.

Vicit Gregorius in bono malum. Etenim concessit, vt cum Romam venire nollet, saltem Rauennam se conferret, vbi delegatum a sede Apostolica haberet Iudicem Marinianum Episcopum, sub quo causam diceret. Præstitit hoc Maximus, Rauennamq. se contulit, vbi & iuramento se purgauit supra corpus sancti Apollinaris, se nimirum a simo-

C niaca labe integrum atque immunem esse; acceptaq. pœnitentia de inobedientia & contumacia, qua in Apostolicam sedem peccasset, ad Salonitanam est missus, consentiente Gregorio, Ecclesiam, vt legitimus illic sederet sacerdos: cui & expetenti idem Pontifex pallium dedit. Hæc omnia constant ex epistolis ipsius S. Gregorij datis [b] Indictione secunda: vnde appareat, causam hanc cœptam Indictione duodecima, perdurasse annos quinque.

CAVSA MAXIMI COMMISSA MARINIANO.

[b] Gregor. lib. 7. epist. 79. 80. 81. Ind. 2.

Eodem anno Anastasius Sinaita, vbi in sedem Antiochenam restitutus est, litteras dedit ad Gregorium Romanum Pontificem; qui cum accepisset, post mortem Gregorij Episcopi Antiocheni ipsum Anastasium, a tempore Iustiniani Imperatoris a sede expulsum, esse restitutum, illi congratulatus litteras reddidit, quarum est huiusmodi exordium [c]: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quia magnus

D ille fluuius, qui quondam arentia Antiochiæ saxa reliquerat, tandem ad proprium alueum reuersus, & subiectas & iuxta positas valles rigat, &c.] Dumq. eū solatur de tribulationibus quibus afflictatus fuerat, suas, quas tunc ipse Gregorius pateretur, ærumnas ingerit, dicens: Quantas vero in hac terra tribulationes de Longobardorum gladijs, de iniquitatibus Iudicum, de insolentia atque importunitate causarum, de cura subiectorum, de molestia etiam corporis quam patior, explere nec calamo, nec lingua sufficio.] Ad finem vero epistolæ duo ista apponens verba, AMEN, GRATIA] mox subdit: Quæ videlicet verba de scriptis vestris accepta, idcirco in meis epistolis pono, vt de sancto Ignatio vestra beatitudo cognoscat, quia non solum vester est, sed etiam noster.] vtpote quod eadem salutatione, siue epistolæ signo S. Ignatius vteretur. Sed de his primo Annalium tomo diximus.

[c] Gregor. lib. 4. epist. 37. Ind. 13.

GREG. GRATVLATVR ANASTASIO EPISC. ANTIOCH.

E Hoc eodem anno (vt in fine anni superioris est demonstratum) Amos Hierosolymorum Episcopus post Ioannem electus est: de cuius ingressu hæc apud Sophronium habes [d]: Cum descendisset Abbas Amos Hierosolymam, & Patriarcha ordinatus esset: venerunt omnes monasteriorum eremi Abbates, vt adorarent eum: inter quos affui & ego cum Abbate meo. Cœpitq. Patriarcha dicere Patribus: Orate pro me, fratres: magnum enim onus & intolerabile mihi iniunctum est, sacerdotijq. dignitas me terret immodice. Petri enim & Pauli & similium est regere rationales animas. Nam inueni scriptum, quia beatissimus & æqualis Angelis Papa Leo, qui Romanorum Ecclesiæ præfuit, per quadraginta dies perseuerauit ad sepulchrum Apostoli Petri vigilijs & orationibus insistens, petensq. ab Apostolo, vt pro se apud Deum intercederet, vt dimitterentur sibi peccata sua. Impletisq. diebus quadraginta, apparuit ei Petrus Apostolus, dicens: Oraui pro te, & dimissa sunt tibi peccata tua, præter impositionis manuum: hoc enim solum abs te requiretur,

[d] Prat. spirit. c. 149.

DE AMOS EPISC. HIEROSOLYM.

siue

siue bene, siue fortasse aliter egeris.] hæc dicta quidem ab Amos, vt inuenta sunt scripta A
reddimus: sed de veritate historiæ superius in Leone dictum est.

Hoc pariter anno, cum (vt vidimus) ad Galliarum Episcopos litteras dedisset sanctus Gregorius pro corrigendis ijs quæ aduersus sacros canones in Gallijs agerentur, vt id omnino perfici posset, regias manus in auxilium petijt: cuius rei causa scripsit ad Childebertum [a] Francorum Regem de pluribus rebus corrigendis in regno ipsius, quæ deficiente verbi cultura succreuerant: potissimum vero illud admonuit, ne laici statim tonso capite raperentur ad Episcopatum, seu potius raperent ipsi Episcopatum, hoc suadens exemplo: Certum namque est, inquit, non vos ante exercitui ducem præponere, nisi vobis labor eius fidesq. probata constiterit, nisi eum anteactæ vitæ virtus & solicitudo aptum esse monstrauerit. Si vero non alijs, nisi huiusmodi viris committitur gubernandus exercitus: qualis dux esse debeat animarum, ex istius rei comparatione bene colligitur.] B

a Gregor. lib. 4. epist. 33. Indict. 13.

Scripsit & ad Brunichildem [b] Reginam Francorũ, matremq. Regis, vbi inter alia de ipso Francorum regno atque Rege hæc habet: Non immerito contigit, vt cuncta gentium regna præcelleret: quippe earumdem gentium Creatorem & pure colit & veraciter confitetur. Sed vt laudabilius in eo fides cum operibus eniteſcat, adhortationis vestræ eum verba succendant, &c.] & rursum postea ad eius filium Childebertum [c]: Quanto ceteros homines regia dignitas antecedit, tanto ceterarum gentium regna regni vestri profecto culmen excellit. Esse autem Regem, quia sunt & alij, non mirum est: sed esse Catholicum, quod alij non merentur, hoc satis est. Sicut enim magnæ lampadis splendor in tetræ noctis obscuritate luminis sui claritate fulgescit, ita fidei vestræ claritas inter aliarum gentium obscuram perfidiam rutilat ac coruscat. Quicquid enim Reges se ceteri gloriantur habere, habetis: sed ipsi in hac re vehementius superantur, quoniam hoc principale bonum non habent, quod habetis. Vt ergo sicut fide, ita & actione vincantur, benignam se excellentia vestra suis subiectis semper exhibeat, &c.] Dedit has litteras Gregorius Candido presbytero, quem post Patricium Dinamium ad curandum patrimonium S. Petri misit ad eumdem Regem, atque vna cum litteris etiam munus Rege Christianissimo dignum, de quo in fine eiusdem epistolæ istis verbis: Claues præterea S. Petri, in quibus de vinculis catenarum eius inclusum est, excellentiæ vestræ direximus: quæ collo vestro suspensæ a malis vos omnibus tueantur.]

b Gregor. lib. 4. epist. 5. Indict. 14.

REGIS FRANCORVM LAVDES EX FIDE CATHOLICA.

c Gregor. lib. 5. epist. 6. Ind. 14. C

Sed de Gallijs transeamus in Hispanias. Hoc enim anno idem sanctus Gregorius scripsit [d] ad sanctum Leandrum Episcopum Hispalensem, mittens ad eum librum, quem nominat, Regulæ Pastoralis, scriptum (vt ait) ipso sui Episcopatus exordio ad Ioannem (vt vidimus) Episcopum Rauennatem: misitq. ad eumdem libros Moralium, ad ipsum Leandrum (vt præfatio docet) inscriptos; non omnes tamen, sed quos haberet præ manibus: tertiam enim & quartam eiusdẽ operis partem minime in promptu habere, quæ mitti tunc posset, eadem epistola ipse testatur. Rursus autem cui incumbebat vniuersalis Ecclesiæ cura, inuisit litteris Ecclesiam Africanam, hoc pariter anno scribens ad totius Africæ Primatem [e] Dominicum Carthaginensem Episcopum, vbi hæc pulchre de communione sanctorum precibus conseruanda: Vt ad hæc peruenire mereamur, & me pro vobis apud sanctissimum beati Petri Apostolorum principis corpus, & vos pro me apud sanctum Cyprianum martyrem orationibus decet incumbere.]

d Gregor. lib. 4. epist. 46. Ind. 13.

GREG. MITTIT LIBROS AD S. LEANDRVM. D

e Gregor. lib. 5. epist. 19. Ind. 14.

COMMVNICATIO PRECVM.

At quod successorem se esse nouit illius, cui non munda tantum animalia, sed & immunda, feræq. bestiæ ad cibum paratæ ostensæ diuinitus fuere in linteo [f]: parum ipsi fuit tantummodo curare Fideles, sed & adiecit animum, vt gentem Anglorum Britanniæ E
insulæ magna ex parte dominam factam sacro imbueret Euangelio. Sed quod tantæ molis opus aggredi, Longobardorum (vt vidisti) tumultus obstarent: illud saltem quod præ manibus esset, operari minime prætermisit, nempe vt carperet ob famem ex ingenti segete spicas, cui nondum falcem immittere licuit. Quid ergo agit? Nouit in Gallijs complures detineri iure belli captiuos Anglos, eosdemq. exponi venales: dat itaque in mandatis Candido presbytero (quem ad curandum patrimonium S. Petri hoc anno in Gallias missum diximus) vt eosdem coemat Anglos adolescentes, quos ad fidem Christi conuersos monasterio bene instruendos committat. Scribit enim de his, deq. emendis vestimentis ad pauperes vestiendos, hæc breuiter ipse S. Gregorius [g]:

f Act. 10.

PRO ANGLOR. CONVERSIONE LABORAT GREG.

g Gregor. lib. 5. epist. 10. Ind. 14.

Pergens, auxiliante Deo D. N. Iesu Christo, ad patrimonium quod est in Gallijs gubernandum: volumus, vt dilectio tua ex solidis, quos acceperit, vestimenta pauperum, &

pueros

A pueros Anglos, qui sunt ab annis decẽ & septem, vel decẽ & octo, vt in monasterijs dandi* Deo proficiant, comparet: quatenus solidi Galliarum, qui in terra nostra expendi non possunt, ad locum proprium vtiliter expendantur. Si quid vero de pecunijs redituum, quæ dicuntur oblatæ, recipere potueris: ex his quoque vestimenta pauperum comparare te volumus, vel (sicut præfati sumus) pueros, qui in omnipotentis Dei seruitio proficiant. Sed quia Pagani sunt qui illic inueniri possunt: volo vt cum eis presbyter transmittatur, ne quid ægritudinis contingat in via, vt quos morituros conspexerit, debeat baptizare. Ita igitur tua dilectio faciat, vt hæc diligenter implere festinet.] hactenus ad Candidum Gregorius. Nouisse antea Anglos Gregorium Romæ venum expositos, tradit Ioannes diaconus, admiratumq. in ijsdem vultus elegantiam, quo non barbarorum trucem repræsentarent aspectum, sed angelicam, quæ coloribus fingi solet, imaginem, at-
B que ob id eosdem Anglos Angelos nominasse; censuisseq. eos emptos non vt alia mancipia tradendos glebis, sed eosdem Anglos inter Angelos collocandos, in monasterijs scilicet, ad vitam angelicam excolendam. Fauit Deus votis eius, vt post has euulsas Apostolica manu spicas, in magnam mox messem falcem immitteret. Sed hæc contigerunt anno sequenti: dicemus nos de his suo loco.

* dati

DE ANGLIS EMENDIS ATQVE COLLOCANDIS IN MONASTERIIS.

Hoc eodem anno moritur Ioannes ille Episcopus Rauennas, quem irrisorem & fastu tumentem duplici animo ambulantem Gregorius proxime redarguerat [a]. Demerere hominem omni genere beneficij sanctus Gregorius minime prætermisisse visus est, qui reperitur misisse ad eum reliquias sanctorum Romanorum Pontificum Marci, Marcelli, atque Feliculæ martyris, vt docet inscriptio eiusmodi a Rubeo edita [b]:

Inclyta præfulgent sanctorum limina templo
Marci, Marcelli, Feliculæq. simul:
Pontifices hos Roma cepit, hæc martyr habetur.
Horum Gregorius dat Papa relliquias:
Quas petit Antistes meritis, animoq. Ioannes:
Paruula pro summis reddere dona parat.
Oraclum statuit tanta virtute repletus,
Cuius ab auspicijs gratia & extat opus.
Qui bis septeno sacri diadematis anno,
Tractatu vigili quo regit Ecclesiam,
Hanc quoque regentem verendi culminis arcem
Vixit, & euentum traxit ad arbitrium.*
Miranda subito suspendens arte cacumen
Inflexum reparat parte ab vtraque latus.
Additur his meritis felix Smaragdus in æuum,
Cuius in his titulis participantur opes.]

C

D

* Struxit

a Gregor. lib. 4. epist. 14. Ind. 13.
b Hieron. Rub. histor. Rauen. lib. 4.

DE OBITV IOANNIS RAVENNATIS EPISC.

Defuncto igitur Ioanne, facta est successoris electio, atque in locum eius substitutus est Marinianus. Extant de his Gregorij ipsius litteræ [c], quibus primo respuit alium Ioannem electum, eo quod nesciret Psalmos: reiecit & Donatum Archidiaconum, cui multa obstarent: consensit vero in Mariniano presbytero, qui secum diu in monasterio fuerat conuersatus: de quo ista ad Andream Scholasticum [d]: Tandem venerabilem virum fratrem presbyterumq. Marinianum, quem diu mecum didicere in monasterio conuersatum, communi concordantiq. voce atque consensu sæpius petiuerunt. Cui refugienti diuer-
E sis modis vix aliquando potuit suaderi, vt eorum præberet petitioni consensum. Et quia bene nobis eius vita est cognita, atque in lucrandis animabus illum nouimus esse solicitum, nullã in ordinatione ipsius moram attulimus.] hæc & alia in eius laudem Gregorius, cui & pallium [e] concessit statutis diebus vtendum. Sed quod mox in eum oblocuti sunt aliqui, quod Concilium Chalcedonense minime sectaretur (consueta hæc erat calumnia, vt sæpius dictum est, schismaticorum aduersus Catholicos) de his scribens [f] Gregorius populo & clericis Rauennatis Ecclesiæ in omnibus satisfecit.

DE ELECTIONE MARINIANI EPISC. RAVEN.

c Gregor. lib. 4. epist. 21. 23. & 45. Ind. 13.
d Gregor. lib. 4. epist. 45. Ind. 13.
e Gregor. lib. 4. epist. 54. Ind. 13. & lib. 5. epist. 8.
f Gregor. lib. 5. epist. 2. Ind. 14.

Sed quid accidit? Quem præsenti anno adeo laudauit Gregorius, eumdem anno sequenti mense Martio reprehendere opus fuit. Ita humanæ conditionis instabilitas fert, vt mutatione status, mutari interdũ homines, atque virtutes in vitia conuerti facile possint. Vbi enim primum iste nobilissimæ Ecclesiæ moderandas suscepit habenas, in id vires omnes intendit, vt reditus eiusdem augeret; eoq. progressus est, vt a monasterijs etiam pecu-

niam

niam cuperet extorquere: cuius rei gratia fuit ab ipso Gregorio arguendus. Ad eum enim A
a Gregor. lib. 5. epist. 28. Ind. 14. scribens ipse Pontifex, hæc præfatur [a]: Miramur cur sic in breui fraternitatis tuæ fuerit
REDARGVIT MARINIANVM S. GREGORIVS. immutata discretio, vt ea quæ postulat non aduertat. Ex qua re dolemus, quia manifestum præbes indicium, plus apud te verba male suadentium valuisse, quam diuinæ lectionis studium profuisse. Cum ergo monasteria te oporteat defensare, & religiosos illic summopere congregare, vt lucrum de animarum congregatione possis efficere: in eorum te e diuerso grauamina (sicut litteræ tuæ testantur) desideras exercere, & quod est deterius, nos tuæ culpæ studes fieri debere participes.] & post aliqua: Quia ergo, inquit, te multum diligo, instanter admoneo (quod sic recte consideres) vt non plus pecuniæ quam animabus studeas. Illud a latere respiciendum est: ad hoc autem tota mentis intentione laborandum, ac vehementius intuendū, &c.] Sed & de his adde quæ anno sequenti, mense Martio, idem S. Gregorius de eodem Mariniano scripsit ad Secundinum Dei seruum B
b Gregor. lib. 5. epist. 29. Ind. 14. Rauennæ degentem, quæ & superius alia occasione maiori ex parte posuimus, his verbis [b]:
MARINIANI DAMNATVR AVARITIA. Fratrem nostrum Marinianum Episcopum verbis quibus vales excita: quia obdormisse eum suspicor. Nam venerunt quidam ad me, in quibus erant senes mendicantes: qui a me discussi sunt, a quibus quid acceperint: & per singula retulerunt, quanta eis, & a quibus in itinere data sunt. Quos dum solicite de prædicto fratre requirerem, quid eis dedisset: responderunt, se cum rogasse, sed ab eo se omnino nihil accepisse, ita vt neque panem in via acceperint, cum dare omnibus illi Ecclesiæ semper familiare fuit. Dixerunt enim: Respondit nobis, dicens: Non habeo quod vobis dare possim. Et miror si is qui vestes habet, argentum habet, cellaria habet, quod pauperibus debeat dare non habet. Dic ergo ei, vt cum loco mutet & mentem. Non sibi credat solum lectionem & orationem sufficere, vt remotus studeat sedere, & de manu minime fructificare: sed largam manum ha- C
beat, necessitatem patientibus concurrat, alienam inopiam suam credat: quia si hæc non habet, vacuum Episcopi nomen tenet. Quædam vero eum per epistolam meam de anima sua admonui, sed nihil mihi omnino respondit: vnde credo quia eam neque legere dignatus est. Pro qua re iam necessarium non fuit, vt eum per epistolam meam admonere aliquid debuissem: sed tantum illa scripsi, quæ in causis terrenis Consiliarius dictare potuit: nam ego ad hominem non legentem fatigari in dictatu non debui. Tua ergo dilectio secreto ei omnia loquatur, & admoneat qualiter se disponere debeat, ne per præsentem negligentiam vitam (quod absit) priorem perdat.] hucusque de Mariniano ad Secundinum Gregorius: quibus innotescit diaboli ars, vt quos decipere non potuit in monasterio, in spirituali constitutos præfectura auaritiæ sibi telis subijciat. Habes præterea quod ex his intelligas S. Gregorium scribere consueuisse litteras eas potissimum D
quæ ad animarum salutem spectarent; reliquas vero quæ ad res (vt ait) terrenas pertinerent, Consiliarium ipsum dictare.

e Gregor. lib. 4. epist. 54. Quod insuper ad eumdem Marinianum spectat, extant litteræ [c] eiusdem Gregorij ad ipsum datæ Indictione decimatertia, in quibus hæc ad calcē habentur: Omnia etiam priuilegia, quæ tuæ pridem concessa esse constat Ecclesiæ, nostra auctoritate firmamus, & illibata decernimus permanere.] Fertur autem alia eiusdem S. Gregorij nomine epistola ex
d Extat apud Rub. histor. Rauen. lib. 4. Vrsiana (vt aiunt) bibliotheca Rauennate deprompta [d] ad eumdē Marinianum scripta de priuilegijs eiusdem Ecclesiæ Rauennatis, sed quæ ex multis commenticia conuincatur. Idem enim (vt puto) auctor, qui eodem argumento Valentiniani Imp. rescriptū confinxit,
REFELLITVR COMMENTICIA EPIST. DE RAVEN. ECCL. quod superius suo loco refellimus, istam quoque est commentus epistolam. Etenim (vt hæc cursim annotasse sat sit) quid in ipsa habet inscriptione: Mariniano Archiepiscopo E
Rauennati, & filio?] Quam procul vtrumque ab vsu S. Gregorij, qui nonnisi Episcopum & nonnisi fratrē Rauennatem Antistitem nominare consueuit? Quam longe illud etiā a nomenclatura Gregorij, vt cum de Gelasio Papa contigit mentionem haberi, glorioſissimum Gelasium appellet? est titulus iste Præfectorum potius, quā Pontificum. Vbi porro mos ille, vt non ipsi tantū, sed & eius successoribus omnibus pallium in perpetuum tribuat, cum talis priuilegij concessio numquam personam, cui conceditur, excedere soleat? Sed & quid, quod Rauennatem Ecclesiam primam filiam Romanæ Ecclesiæ vocat auctor? Quot sunt Ecclesiæ a Petro ante Rauennatem erectæ? Nec puto dicere primam quo ad dignitatem: nam nemo negarit Alexandrinam & Antiochenam peculiares Petri Ecclesias longe Rauennati præstare. Quid præterea, quod secundum Longobardorum Regum constitutiones firmat eiusdem priuilegium? Quid commune Rauennati Ecclesiæ cum Regibus

Longo-

A Longobardorum, qui ea numquam potiti sunt? Quid ibi nomen illud, Marchio, temporibus istis incognitum? Omittimus alia plura, quæ longe a Gregorij stylo aberrant. Illud tantū quod extremum in comminatione anathematis ponitur verbis istis: Sciat se ex parte Dei omnipotentis & sanctorum trecentorum decem & octo Patrum, &c.] considerandum proponimus. Quando vmquam Gregorius eiusmodi vsus est modo anathematis interminandi? Vel quando quis Romanorum Pontificum eiusmodi vsus est anathematis comminatione, per Episcopos scilicet qui Nicæno Concilio interfuerunt? Sunt alia quidem priuilegia ab eodem Gregorio diuersis concessa locis, quorū formæ quam procul abhorrent ab ea quæ in eadem commenticia epistola posita legitur, videat lector. Hæc scio stomachum plurium turbatura, qui erga eam Ecclesiam, alioqui nobilissimam atque dignissimam, priuato studio affecti sunt. Sed antidotum veritatis si adhibeatur, omnem
B protinus sanabit, quæ commota ex bile prouenit, amaritudinem.

Quod autem ad reliquas anni huius res gestas eiusdem sancti Gregorij spectat: idem summa quoque solicitudine cum vacantibus Ecclesijs prouidere curaret, plures hoc anno dedit eodē argumento litteras, in quibus & alijs alio tempore eodem argumento conscriptis illud admiratione dignum, quod inuitum neminem subire Apostolica iussione coegisse reperitur onus Episcopale; dum licet interdum persuaserit, vim tamen nemini adhibuerit: immo quo aliquem sanctiorem sciret, eo magis suo relinquebat arbitrio, vt quod vellet faceret. Est de his notandum exemplum de Sebastiano, de quo ad ipsum hoc anno scribens hæc habet [a]: Indico, quod ad me, Bonifacio Defensore referente, peruenerit, quia vir sanctissimus frater noster domnus Anastasius Patriarcha, *Antiochenus scilicet, Sinaita dictus*, in vna suarū ciuitatum regendam vobis Ecclesiam committere voluit,
C & consentire noluistis. Quem sensum ac sapientiam vestrā valde ego libenter amplexus sum: laudaui vehementer, & vos felices, me infelicem esse deputaui, qui hoc tali tempore regimen Ecclesiæ suscipere consensi. Si tamen animus vester fortasse fratribus condescendendo, & misericordiæ operibus intentus, ad hoc vmquam consentire decreuerit, peto vt amori meo alium minime præponatis. Sunt enim in Sicilia insula Ecclesiæ vacantes Episcopis: & si vobis placet auctore Deo Ecclesiam regere, iuxta beati Petri Apostoli limina cum eius adiutorio melius potestis. Sin vero non placet, feliciter insta, vt ista in vobis intentio permaneat, & pro nobis infelicibus exora.] hæc Gregorius ad Sebastianum Orientalem Episcopum, sed Episcopatu (vt puto) barbarorum infestatione carentem: cum tamen certum sit ab alijs sanctissimis Pontificibus alios ad id esse sæpe coactos. Sed secundum Apostolum [b]: Alius quidem sic, alius vero sic.]

GREG. INVITVM NEMINEM COGEBAT AD EPISCOPATVM.

a Gregor. lib. 4. epist. 35. Ind. 13.

b 1. Cor. 7.

D Quod rursum ad huius anni impensos labores Gregorij pertinet: monachorum Deo seruientium curam, ex more, propensiorem habuit, vt si quem sciret vere cultorem monasticæ vitæ, quicquid peteret illi daret, & plusquam peteret. Poscenti namque Euangelij librum Eliæ Abbati in Isauria, illum misit, & solidos pro ædificio cellæ plusquam petisset mittere voluit. Sed audi in altero petendi modestiam, in altero dandi abundantem largitatem: scribens enim ad eum, hæc habet inter alia [c]: Solidos autem vobis vo- *c Gregor. lib. 4. epist. 30. Ind. 13.*
luistis pro necessitatibus cellæ quinquaginta transmitti; quos multum esse æstimantes, ex eis nobis decem donastis, vt quadraginta mitteremus. Sed ne forsitan vel hoc graue esset, adhuc alios nobis ex eis estis dignati largiri. Sed quia valde vos in continentia nostra benignos inuenimus, eidem benignitati vice simili respondemus. Quinquaginta transmisimus: & ne forsitan minus essent, alios decem superaddidimus: ne vero & hoc adhuc
E minus esset, alios duodecim iungi fecimus.] hæc ipse ad Eliam virum sanctum.

Solicite itidem Gregorius prospexit quieti monachorum, & si quando comperit eos ab Episcopis aliquibus infestari, illos ex eorum potestate exemit: ita quidem scribens ad Luminosum [d] Abbatem. Si quæ vero soluta disciplina essent monasteria, eadem reformanda curauit [e]. Egentibus insuper monachis duo millia modiorum tritici dari præcepit [f]. Quos præterea conditione seruos in monasterio profeciſſe nouisset, eosdē libertate donauit: est de his exemplum manumissionis [g] ab eodem Gregorio factæ. Sed & seruos infideles emere consueuisse, vt Christianos factos monasterio traderet [h], superius dictū est. Quod vero ad bona pertinet Ecclesiastica: in his ius antiquum omnino seruatū custoditumq. voluit, nimirum vt ex Ecclesiarum reditibus partes quatuor fierent, quarū vna cederet clero, pauperibus alia, tertia fartis tectis, quarta Episcopo, si præesset: alioqui quarta ista diuideretur, ita vt dimidia absentis esset Episcopi, ac dimidia Visitatoris ab Apostolica sede missi [i].

d Gregor. lib. 4. epist. 41. 43. Indict. 13.
e Gregor. lib. 4. epist. 48. Ind. 13.
f Gregor. lib. 5. epist. 4. Ind. 14.
g Gregor. lib. 5. epist. 12. Ind. 14.
h Gregor. lib. 5. epist. 10. Ind. 14.
i Gregor. lib. 4. epist. 42. Ind. 13.

Hoc item anno, qui numeratur a Gregorio Turonenſi Regum Francorum Childeberti decimusſextus, & Guntheramni triceſimus, per prauum dæmonẽ pſeudopropheta in Gallijs, qui deciperet plurimos, excitatur. Rem geſtã Gregorius ita narrat [a]: Quidam, inquit, ex Biturico (vt ipſe poſtmodum eſt profeſſus) dum ſaltus ſiluarum ingreſſus, ligna cæderet ad explendam operis cuiuſdam neceſſitatem, muſcarum eum circumſedit examen: qua de cauſa per biennium amens eſt habitus; vnde intelligi datur diabolicæ emiſſionis fuiſſe nequitiam. Poſt hæc tranſactis vrbibus propinquis, Arelatenſem prouinciam adijt, ibiq. indutus pellibus quaſi religioſus orabat: ad quem illudendum pars aduerſa diuinandi ei tribuit facultatem. Ex hoc vt in maiori proficeret ſcelere, commotus a loco, prouinciam memoratam deſerens, Gabalitanæ regionis terminum eſt ingreſſus, proferens ſe magnum, ac profiteri ſe non metuens Chriſtum, aſſumpta ſecum muliere quadam pro ſorore, quam Mariam vocitari fecit. Confluebat ad eum multitudo populi exhibens infirmos, quos contingens ſanitati reddebat. Conferebant enim ei aurum, argentumq. & veſtimenta ij qui ad eum conueniebant: quod ille, quo facilius ſeduceret, pauperibus erogabat, proſternens ſe ſolo, effundens orationem cum muliere memorata, & ſurgens, ſe iterum a circumſtantibus adorari iubebat. Prædicebat enim futura, & quibuſdam morbos, quibuſdam damna prouenire denunciabat, paucis ſalutem futuram. Sed hæc omnia diabolicis artibus & præſtigijs neſcio quibus agebat.

[a] *Greg. Turon. hiſtor. lib. 10. c. 25.*

DE ARREPTITIO IMPOSTORE.

Seducta eſt autem per eum multitudo immenſa populi, & non ſolum ruſticiores, verum etiam ſacerdotes Eccleſiaſtici. Sequebantur autem eum amplius quam tria millia populi. Interea cœpit quoſdam ſpoliare ac prædari, quos in itinere reperiſſet: ſpolia tamen non habentibus largiebatur. Epiſcopis ac ciuibus minas mortis intentabat, eo quod ab ijs adorari deſpiceretur. Ingreſſus autem Vellauæ * vrbis terminum, ad locum quem Anicium vocitant, accedit: & ad baſilicas propinquas cum omni exercitu reſtitit, inſtruens aciem, qualiter Aurelio ibidem tunc conſiſtenti Epiſcopo bellum inferret, mittens etiam ante ſe nuncios, homines nudo corpore, ſaltantes atque ludentes, qui aduentum eius annunciarent. Quod ſtupens Epiſcopus, direxit ad eos viros ſtrenuos inquirentes quid ſibi vellent iſta quæ gererent.

* Bellouaci

Vnus autem ex ijs qui erat ſenior, cum ſe inclinaſſet, quaſi oſculaturus genua eius, ac diſcuſſurus viam illius, iuſſit *pſeudopropheta* eum apprehenſum ſpoliari. Nec mora, ille euaginato gladio, in fruſta concidit: ceciditq. Chriſtus ille, qui magis Antichriſtus nominari debet, & mortuus eſt; diſperſiq. ſunt omnes qui cum eo erant. Maria autem illa ſupplicijs dedita omnia phantaſmata eius ac præſtigias publicauit. Nam homines illi, quos ad ſe credendum diabolica circumuentione turbauerat, numquam ad ſenſum integrum ſunt regreſſi, ſed hunc ſemper quaſi Chriſtum, Mariam autem illam partem deitatis habere profitebantur. Sed & per totas Gallias emerſerunt plerique, qui per has præſtigias adiungentes ſibi mulierculas quaſdam, quæ debacchantes ſanctos eos confiterentur, magnos ſe in populis præferebant: ex quibus nos pleroſque vidimus, quos obiurgantes reuocare ab errore niſi ſumus.] hucuſque Gregorius Turonenſis.

IMPOSTOR OCCIDITVR.

Porro eiuſmodi impoſturæ architectus diabolus æmulatus eſt gloriam Dei, quam hoc potiſſimum anno conſecutus eſt ex ſancto ſuo, qui & femina, nempe matre ſancta Pelagia comminiſtra vſus, ad ſublime culmen ſanctitatis euectus, hoc eodem anno, deuicto diabolo glorioſus, comitantibus ſanctis, in cælum aſcendit. Fuit iſte, qui hoc quidem anno (vt idem auctor teſtatur) ex hac vita migrauit, S. Aredius Lemouicenſis, cuius res geſtas breui compendio idem Gregorius proſecutus eſt verbis iſtis [b]:

[b] *Greg. Turon. hiſtor. lib. 10. c. 29.*

S. AREDII PRAECLARAE RES GESTAE.

Aredius quoque hoc anno terras relinquens, vocante Domino, migrauit ad cælum. Lemouicinæ vrbis incola fuit, non mediocribus regionis ſuæ ortus parentibus, ſed valde ingenuus. Hic Theodoberto Regi traditus, aulicis palatinis adiungitur. Erat enim tunc temporis apud vrbem Treuericam vir eximiæ ſanctitatis Nicetius Epiſcopus non ſolum in prædicatione admirabilis facundiæ, verum etiam in operibus bonis ac mirabilibus celeberrimus habebatur in plebe. Qui intuens puerum in Regis palatio, neſcio quid in vultu eius cernens diuinum, præcepit ei ſe ſequi. At ille relicto Regis palatio, ſecutus eſt eum. Cumq. ingreſſi in cellulam, de ijs quæ ad Deum * pertinent confabularentur: expetijt adoleſcens a beato ſacerdote ſe corrigi, ab eo doceri, ab eo imbui, ac in diuinis voluminibus ab eodem exerceri. Cumq. in huius ſtudij flagrantia cum Antiſtite memorato degeret, tonſurato iam capite, quadam die pſallentibus cleri-

* cum

cis

cis in eccleſia, deſcendit columba e camera, quæ leuiter volitans circa eum, reſedit ſuper caput eius, illud indicans (vt opinor) eum Spiritus ſancti gratia iam repletum. Quam ille cum non ſine pudore conaretur abigere, hæc paululum circumuolans, iterum ſuper caput eius aut ſuper ſcapulam reſidebat: quæ non modo ibi, ſed etiam cum in cellulam Epiſcopi ingrederetur, iugiter comitabatur cum eo: quod per dies plurimos factum, non ſine admiratione Epiſcopus intendebat.] Sed quod auſpicio columbæ Deus initiaſſe viſus eſt ſeruum ſuum, diabolus id æmulatus, muſcarum examine pſeudoprophetam inaugurauit. Pergit vero Gregorius: Exinde vir Dei, Spiritu (vt diximus) ſancto repletus, ad patriam, genitore ac germano defunctis, regreditur, conſolaturus Pelagiam genitricem, quæ nullum parentem præter hanc ſobolem ſpectabat.

Deinde cum ieiunijs atque orationibus vacaret, deprecatur eam, vt omnis cura domus, id eſt, ſiue correctio familiæ, ſiue exercitium agrorum, ſiue cultus vinearum ad eam aſpiceret; ne huic viro aliquod accideret impedimentum, quo ab oratione ceſſaret: vnum ſibi tantum priuilegium vendicans, vt ad eccleſias ædificandas ipſe præeſſet. Quid plura? Conſtruxit templa Dei in honore ſanctorum, expetijtq. eorum pignora, *nempe ſacras reliquias*, ac ex familia propria tonſuratos inſtituit monachos: cœnobiumq. fundauit, in quo non modo Caſſiani, verum etiam Baſilij, & reliquorum Abbatum, qui monaſterialem vitam inſtituerunt, celebrantur regulæ, beata muliere victum atque veſtitum ſingulis miniſtrante. Nec minus hæc tamen impedita hoc onere in Dei laudibus perſtrepebat, ſed aſſidue etſi quiddam operis exerceret, ſemper orationem Domino tamquam odorem incenſi acceptabilis offerebat.

MONASTERIVM S. AREDII.

Interea ad ſanctum Aredium cœperunt infirmi confluere; quos, manus ſingulis cum vexillo Crucis imponens, ſanitati reddebat: quorum ſi ſingillatim nomina ſcribere velim, nec numerum percurrere valeam, nec vocabula memorare. Vnum tamen noui, quod quicumque ad eum æger aduenit, ſoſpes abſceſſit. De maioribus quoque miraculis parua proponimus. Iter quodam tempore cum genitrice dum ageret, & ſancti Iuliani martyris ad baſilicam properaret, venerunt veſpere in quemdam locum: erat autem locus ille aridus & abſque fluentis currentibus infœcundus. Dixitq. ad eum mater eius: Fili, aquam non habemus: & qualiter hic nocte præſenti quieſcere poſſumus? At ille proſtratus in orationem, & diutiſsime preces fundit ad Dominum; & erigens ſe, defixit virgam in terra quam manu gerebat, eamq. cum bis aut tertio in gyrum vertiſſet, ad ſe lætus extraxit: moxq. vnda aquæ ſecuta eſt tam valida, vt non ſolum ipſis de præſenti, ſed etiam pecoribus affatim deinceps pocula miniſtraret. Nuperrimo autem tempore iter carpens, nimbus ad eum pluuiæ aduenire cœpit: quem ille cernens, paululum ſuper equum in quo ſedebat caput inclinans, manus extendit ad Dominum. Conſummata vero oratione, diuiſa eſt nubes in duas partes, ac in circuitu eorum immanis deſcendit pluuia; ſuper eos tamen nulla (ſi dici fas eſt) gutta deſcendit. Vuiſtrimundo quoque cognomento Tattonis, ciui Turonico, dentes grauem inferebant dolorem, ex quo etiam maxilla intumuerat. Quod cum beato viro queſtus eſſet, manum ſuper locum doloris impoſuit: ſtatimq. dolor fugatus, nuſquam deinceps ad iniuriam hominis excitatus eſt. Hæc ipſe qui paſſus eſt retulit. De his vero ſignis, quæ per virtutem ſancti Iuliani martyris, Martiniq. confeſſoris beati in eius manibus Dominus operatus eſt, pleraque in libris Miraculorum, ſicut ipſe effatus eſt, ſcripſimus.

Poſt has vero & multas alias virtutes, quas Chriſto cooperante compleuit, aduenit Turonos poſt feſtiuitatem ſancti Martini: ibiq. paululum commoratus, dixit nobis, ſe haud longæuo tempore adhuc in hoc mundo retineri, ac certe velocius diſſolui: & Valẽ dicens, abſceſsit, gratias agens Deo, quod priuſquam obiret, ſepulchrum beati Antiſtitis oſculari promeruiſſet. Cumq. ad cellulam ſuam acceſsiſſet, teſtamento condito, ordinatis omnibus, ac S. Martino Hilarioq. Antiſtitibus heredibus conſtitutis, ægrotare cœpit, ac dyſenteriæ morbo grauari. Sexta quoque ægrotationis eius die, mulier quæ a ſpiritu immundo ſæpius vexata, a ſancto emundari non poterat: ligatis per ſe a tergo manibus, clamare cœpit, ac dicere: Currite ciues, exilite populi, exite obuiam martyribus confeſſoribusq. qui ad exequium beati Aredij conueniunt. Ecce adeſt Iulianus a Briuate, Priuatus ex Mimate, Martinus a Turonis, Martialisq. ab vrbe propria: adeſt Saturninus a Toloſa, Dionyſius ab vrbe Pariſiaca, nonnulli & alij quos cælum retinet, quos vos vt confeſſores & Dei martyres adoratis. Hæc cum in exor-

dio noctis clamare cœpisset, a domino suo reuincta est: sed nequaquam potuit con- A
tineri. Quæ rumpens vincula, ad monasterium cum his vocibus properare cœpit: moxq. beatus vir spiritum tradidit, non sine testimonio veritatis, quod sit susceptus ab Angelis. Mulierem quoque in exequijs suis cum alia muliere nequiori spiritu vexata, vt est sepulchro tectus, a nequitia infesti dæmonij emundauit. Et credo ob hoc Dei nutu easdem in corpore positus non potuit emundare, vt exequiæ illius hac virtute glorificarentur. Post celebratum vero funus mulier quædam rictu patulo sine vocis officio ad eius accessit tumulum: quo osculis delibato, elocutionis meruit recipere beneficium.] hactenus de S. Aredio Gregorius Turonensis; a quo contumelia affectus diabolus frustra in impostore (vt demonstratum est) similem sibi gloriam aucupari conatus fuit. His & paucis alijs rebus præterea additis, appositaq. serie Turonensium Episcoporum, ipse Gregorius finem historiæ Francorum imposuit propagatæ in quintum vsque annum B
Gregorij Papæ, cuius sextus hoc item anno incipit mense Septembri: quo pariter tempore finem viuendi idem fecisse putatur. Adiecit & catalogum scriptorum suorum, contestatione appositа, ne quis ob rusticitatem sermonis eos aboleret, aut aliqua ex parte mutilaret.

a Greg. Turon. lib. 10. c. 26. S. SVLPITII BITVRICENSIS OBITVS.

Eodem pariter anno idem S. Gregorius [a] recenset obitum contigisse S. Sulpitij Episcopi Bituricensis, inq. eius locum suffectum Eustatium tradit. Qui vero sanctissime vitam duxit, & diuinis miraculis coruscauit, æque dignus est habitus vt annua die eius memoria in Ecclesia Catholica coleretur sextodecimo Kalend. Februarij, vt Latinorum omnia Martyrologia indicant. Hunc successisse Austregisilo æque sancto, habent res gestæ ipsius Austregisili; Gregorius autem Remigium eius prædecessorem ponit [b]. Tu de his consule C
quæ in Notis ad Romanum Martyrologium diximus, vbi ostendimus non duos tantum, sed & tres Sulpitios eiusdē Bituricensis Ecclesiæ ponere oportere, si alium Sulpitium successorem Austregisili affirmare ex aliorum sententia voluerimus. At certum est Austregisilum vixisse tempore Theodorici Regis Francorum, successoremq. fuisse Apollinaris, agemus de eo nos suo loco inferius,

b Greg. Turon. lib. 6. c. 39.

IESV CHRISTI ANNVS 596. — GREGORII PAP. ANNVS 7. — MAVRITII IMP. ANNVS 11.

DE IOANNIS CONSTANTINOP. OBITV.

QVingentesimo nonagesimosexto Domini anno, Indictionis decimæquartæ, elatum illum, fastu plenum, ac superbia tumidum hominem, is qui superbis resistit & D
humilibus dat gratiam Deus ex hac luce subtraxit Ioannem Constantinopolitanum Episcopum, quem se efferentem amplius quam par erat, S. Gregorius quot litteris, tot fulminibus, anno superiori percussit. Porro qui ieiunando, & eleemosynas dando, magnam viuens sibi laudem comparasset, post mortē a suis sanctus falso est habitus. Audi in primis quæ de ipso Nicephorus referat [c]: Tum vero, inquit, Hierarcha vrbis Constantinopolitanæ Ioannes post Episcopatus sui annos tredecim ex hac vita decessit. Qui quod voluptates expugnauerit, animiq. perturbationes coercuerit, & imperium in ventrem exercuerit, νηστευτης, hoc est, Ieiunator a Byzantijs cognominatus est, vir ex idiotarum quidem ille & opificij non inhonesti ordine progressus, sed qui propter præstantem virtutem ad Episcopatus fastigium sublatus sit. De quo cum multa alia memoratu digna prædicantur, tum illud maxime celebratur, quod propter suam erga pauperes affectionem & misericor- E
diam, pluribus ab Imperatore talentis mutuo sumptis, syngrapham illi dederit, qua substantiam suam mutuæ pecuniæ tamquam hypothecam opposuit atque impignorauit.

c Nicephor. lib. 18. c. 34.

At postquam is e vita migrauit, Mauritius Antistitis facultates requirens, paupertatem eum magnopere consectatum fuisse comperit: eumq. de virtute tanta admiratus, syngrapham statim discerpsit: & lectulum tantum ligneum qui in bonis eius repertus est, & amiculum laneum tenue admodum, necnon penulam quamdam deformem (fuerat namque Ioannes male vestitus, frugalitate vitæ conspicuus) in aulam Imperialem inferri iussit, eaq. rebus omnibus prætulit: & ieiuniorum solemni tempore deinceps, lectis ex auro & lapillis pretiosis concinnatis, sericisq. vestibus, & alijs Imperialibus delicijs vale dicto, ligneo Præsulis eius toro noctibus totis vsus est, gratiā quamdam diuinam ex eo se consecuturum existimans.] hæc Nicephorus. His erga Ioannem exhibitis post obitum ab Imperatore

A ratore postremis officijs, factum est, vt populus Regem sequens, eum vti sanctum coluerit, eaq. opinione propagatum sit nomen eius ad posteros. Sed quid de his sit sentiendum, prouoco te, lector, ad S. Gregorium Romanum Pontificem eum instar Samuelis Saul lugentem.

Hoc ergo sublato de medio, substitutus est in locum eius Cyriacus Oeconomus optimi nominis vir, nonnihil antea reluctatus. Qui simulac regiæ ciuitatis Episcopalem thronum conscendit, mox ad promerendam Catholicam communicationem a Romano Pontifice, duos legatos Romam misit, Georgium presbyterum, & Theodorum diaconum, quibus & cum fidei professione litteras dedit ad ipsum Gregorium. Constant hæc quidem ex redditis ab ipso Pontifice ad eum litteris [a], quibus & reciprocam misit Catho- *a Gregor. lib. 6. epist. 5. Indict. 15.*
B licæ fidei regulam: reddidit alias [b] quoque litteras, cum & ipse Cyriacus alias ad ipsum scripsisset: commendauitq. Ioannem Chalcedonensem & Athanasium presbyteros absolutos in Romanæ Ecclesiæ iudicio, qui hæresis fuerant accusati. Scripsit & ad Mauritium Imperatorem Gregorius litteras [c] de electione Cyriaci: vbi dum ait, ipsum Mauritium esse moratum, multumq. temporis distulisse successoris Ioannis Episcopi electionem; facile inducimur vt credamus huius anni primo exordio, vel fortasse præteriti anni extremo tempore, ipsum Ioannem esse defunctum: vt plane intelligas diuinam haud retardatam esse vindictam. *b Idem eodem lib. 6. epist. 4.* *c Gregor. lib. 6. epist. 6. Ind. 15.*

Scripsit item sanctus Gregorius & de substitutione eadem Cyriaci ad Episcopos [d], qui *d Gregor. lib. 6. epist. 7. Ind. 15.*
eum ordinarant: quibus cum gratularetur de tanti Antistitis electione, placide tamen LAVDES CYRIACI EPISC. CONSTANTINOP.
eos redarguit, quod scripsissent, apparuisse in Ecclesia Cyriacum sicut Solem, ob idq. eidem illud propheticum [e] cunctos acclamasse: Hæc dies quam fecit Dominus: exulte- *e Psal. 117.*
C mus & lætemur in ea.] ignoscit tamen, quod sciret ex charitate depromptum, quod de Filij Dei erat prophetatum aduentu. Quod vero ad personam Cyriaci sibi bene cognitam cum esset Constantinopoli pertinet, ista habet: Dudum suæ magnitudinis probationem dedit, quod in tam multis dispensationis Ecclesiasticæ causis occupatus tranquillum cor inter turbulentas frequentias tenuit, seq. ipsum semper sub mansuetudine restrinxit: quod videlicet non parua laus magni & inconcussi est animi, inter causarum turbas non fuisse turbatum.] hæc de Cyriaci virtutibus, de quo inferius suis locis sæpe dicendum. At licet eiusmodi epistolis vltro citroq. datis mutua inter Gregorium & Cyriacum intercessisset in Catholica fide consensio atque communicatio, ipse tamen Gregorius litteris in mandatis dedit Sabiniano suo Constantinopoli Apocrisario, ne assisteret Cyriaco sacra Missarum solemnia celebranti, nisi vsurparum a prædecessore suo
D illicitum nomen Oecumenici Cyriacus penitus dimitteret. Quod cum faceret Sabinianus, Cyriacus anno sequenti per suos conquestus est Responsales, quos Romam misit. Sed de his agendum eodem anno sequenti.

Quod pertinet ad legatos Constantinopoli missos: antequam hiems ingrueret, festinauit Gregorius Papa eos dimittere, vt testatur in dictis litteris ad Mauritium: sed quos LEGATI ADMONENTVR A S. GREGORIO.
optimos nouerat, pœnituit tam cito dimisisse. Admonuit tamen eosdem absentes, adhuc *f Gregor. lib. 6. epist. 15. Ind. 15.*
in via positos, datis ad eos litteris [f], de quadam ipsorum assertione erronea, qua dixissent, omnes quotquot in inferis confessi essent Christum Deum, ab eo liberatos esse: quam quidem sententiam diu ante damnatam demonstrat assertione Philastrij, necnon S. Augustini. Quid enim de his sentiat Catholica assertio, paucis ita declarat: Hæc itaque pertractantes, nihil aliud teneatis, nisi quod vera fides per Catholicam Ecclesiam docet: Quia
E descendens ad inferos Dominus, illos solummodo ab inferni claustris eripuit, quos viuentes in carne per suam gratiam in fide & bona operatione seruauit.] hæc de dogmate Gregorius.

Quod autem ad res Longobardorum pertinet: frustra hactenus Gregorius Papa pacem, obsistentibus Imperatoris ministris, tentasse visus est, vt docet ipse in epistola ad DE PACE CVM LONGOBARDIS IMPEDITA.
Secundinum [g]: quorum studio Rauennæ hoc anno aduersus Castorium Responsalem Ecclesiæ contestationem noctu tradit affixam, ex qua ipse Gregorius perstringeretur. Cu- *g Gregor. lib. 5. epist. 29. Ind. 14.*
ius rei gratia, in eum qui talia ausus fuerat perpetrare, pœnam excommunicationis infli- *h Gregor. lib. 5. epist. 30. Ind. 14.*
xit in hunc modum [h]: Quidam maligni spiritus consilio repletus, contra Castorium Notarium ac Responsalem nostrum, nocturno silentio, in ciuitatis loco contestationem posuit in eius crimine loquentem, mihiq. etiam de facienda pace callide contradicentem. Et quia quisquis veraciter loquitur, semetipsum innotescere non debet formidare: opor-

tet vt publice exeat,& quæcumque in conteſtatione ſua loqui præſumpſit oſtendat. Quod ſi non exierit, neque publice confeſſus fuerit: quiſquis ille ſit, qui hoc agere præſumpſit, vel conſenſum in tantæ iniquitatis conſilio præbuit: ex Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti ſpiritu definimus, vt ſancti eius corporis ac ſanguinis participatione priuatus ſit. Si vero quia latet, & quoniam neſcitur, teneri a diſciplina non valet, ſi tanti mali conſcius, etiam prohibitus, corpus & ſanguinem Domini percipere præſumpſit: anathematis vltione percuſſus ſit, & vt fallax ac peſtifer a ſanctæ Eccleſiæ corpore diuiſus, &c.]

Quæ vero interim Romanus populus pateretur a ſæuientibus Longobardis, ex his quæ ſcribit [a] hoc anno ad Eulogium Alexandrinum Epiſcopum intelligere poſſumus, vbi ait: Quanta autem nos a Longobardorum gladijs in quotidiana noſtrorum ciuium deprædatione, vel detruncatione atque interitu patimur, narrare recuſamus: ne, dum dolores noſtros loquimur, ex compaſſione quam nobis impenditis, veſtros augeamus.] hæc ipſe. At non Vrbem tantum, ſed & alias Italiæ ciuitates, quæ adhuc ſub dominio erant Imperatoris, id ipſum eſſe paſſas, argumento eſt eiuſdem Gregorij epiſtola [b] data ad Fortunatum Fanenſem Epiſcopum, qua ei concedit, vt captiuorum ſuorum redemptionis cauſa vaſa ſacra diſtraheret. Sed & Campaniæ partibus plura damna illata hoc anno fuiſſe, epiſtola eiuſdem ſancti Gregorij ad Anthemium [c] ſubdiaconum docet his verbis: Quantus dolor, quantaq. ſit noſtro cordi afflictio de his quæ in partibus Campaniæ contigerunt, dicere non poſſumus, ſed ex calamitatis magnitudine potes ipſe cognoſcere. Ea de re pro remedio captiuorum, qui tenti ſunt, ſolidos experientiæ tuæ per harum portitorem Stephanum virum magnificum tranſmiſimus, admonentes vt omnino debeas eſſe ſolicitus, ac ſtrenue peragas, & liberos homines quos ad redemptionem ſuam ſufficere non poſſe cognoſcis, tu eos feſtines redimere. Qui vero ſerui fuerint, & dominos eorum ita pauperes eſſe compereris, vt eos redimere non aſſurgant, & hos quoque comparare non deſinas, &c.] In his expenſis ſancti Gregorij commiſerati abſentes, eidem pecuniam direxere: præſtitit id Ioannes Syracuſanus Epiſcopus, ad quem de his extat ipſius Gregorij epiſtola [d], in cuius fine monet, ne ſua ſcripta in menſa coram extraneis legi faciat. Porro non a Longobardis tantum detentos redimi voluit, ſed & quos emiſſent Iudæi in aliena prouincia. eſt de his epiſtola eiuſdem Gregorij ad Candidum data [e].

Tranſmiſſa ad hoc quoque eſt pecunia a Theotiſto atque Andrea Patricijs Conſtantinopoli, vt ex redditis anno ſequenti ad eos litteris docet: vbi & de his quæ fierent per Longobardos, poſt alia ſuperius relata, hæc addit [f]: Indico quia ex Crotoneſi ciuitate, quæ ſuper Hadriaticum mare in terra Italiæ poſita, tranſacto anno a Longobardis capta eſt, multi viri ac multæ mulieres nobiles in prædam ductæ ſunt: & filij a parentibus, parentes a filijs,& coniuges a coniugibus diuiſi: ex quibus aliqui iam redempti ſunt. Sed quia grauia pretia eis indicunt, multi apud nefandiſsimos Longobardos hactenus remanſerunt. Mox autem medietatem pecuniæ, quam tranſmiſiſtis, in eorum redemptionem tranſmiſi. De medietate vero ancillis Dei, quas vos Græca lingua monaſtrias dicitis, lectiſternia emere diſpoſui: quia in lectis ſuis graui nuditate in huius hiemis vehementiſsimo frigore laborant: quæ in hac vrbe multæ ſunt: nam iuxta notitiam qua diſpenſantur, tria millia reperiuntur. Et quidem de S. Petri Apoſtolorum principis rebus octoginta annuas libras accipiunt. Sed ad tantam multitudinem iſta quid ſunt, maxime in hac vrbe, vbi omnia graui pretio emuntur? Harum vero talis vita eſt, & tantum lacrymis & abſtinentia diſtricta, vt credamus, quia ſi ipſæ non eſſent, nullus noſtrum iam per tot annos in loco hoc ſubſiſtere inter Longobardorum gladios potuiſſet.] hæc Gregorius, ſalutem Vrbis ex harum precibus venire profeſſus.

At licet tot tantisq. Gregorius ex Longobardorum infeſtationibus premeretur anguſtijs abſque ſpe pacis, quam interuerterent Imperatoris Præfecti: nihil tamen remiſit ſibi creditæ ſolicitudinis paſtoralis, vt Dominicum gregem toto orbe diffuſum ſumma vigilantia cuſtodiret; immo tanta in his ærumnis celſitudine animi diuina gratia erectus eſt, eoq. fiduciæ creuit, vt mitteret manus ad fortia, & opus aggrederetur immenſum, humanoq. captui perdifficile, immo penitus impoſſibile, niſi præpotenti auxilio Dominus annuiſſet, nempe conuerſionem gentis Anglorum, quibus adhuc ſedentibus in tenebris & vmbra mortis, perſeuerantibus in veteri idolorum cultura, nullus penitus radius lucis Euangelicæ refulſiſſet; Britannis, qui reſidui erant in inſula,

[a] *Gregor. lib. 5. epiſ. 60. Ind. 14.*

DE MALIS PER LONGOBARDOS ILLATIS.

[b] *Gregor. lib. 5. epiſ. 13. Ind. 15.*

[c] *Gregor. lib. 5. epiſt. 34. Indict. 14.*

[d] *Gregor. lib. 6. epiſt. 9.*

[e] *Gregor. lib. 6. epiſt. 21.*

[f] *Gregor. lib. 6. epiſ. 23. Ind. 15.*

MONIALES VRBIS A PONTIFICE ALEBANTVR.

DE CONVERTENDIS AD FIDEM ANGLIS S. GREGORII CONSILIVM.

in inſula, tantum hoc illis (vt Beda ait) bonum inuidentibus, reliquis vero proximis Chriſtianis eoſdem aſsiduis bellis vrgentibus, vt non illis vitam afferre gratiæ, ſed quam a natura haberent auferre pro viribus laborarent, vel ſaltem dempta libertate ducerent ſub iugo captiuos, ac venumdarent. Vnus ergo tantummodo repertus eſt in orbe pater, qui eſſet de ipſorum ſalute ſolicitus; quibus, longe licet poſitus, Apoſtolico munere præſens adeſſet, eoſdemq. paternis foueret amplexibus, vocaret ad fidem, inuitaret ad gratiam, atque æternitatis aditum aperiens, præpotenti verbi Dei virtute ad ingrediendum impelleret.

Aggreſſus eſt omnia iſta perardua ſanctus Gregorius, vere ob facta præclara Magnus, & præfectura totius Eccleſiæ Maximus. Qui vbi velut e terra promiſſionis decerptos fructus anno ſuperiori delatos vidit in Vrbem, vbi inquam per Candidum [a] presbyterum Curatorem patrimonij S. Petri in Gallia pecunia Romanæ Eccleſiæ emptos adoleſcentulos Anglos recepiſſet, eoſq. baptizaſſet, & libertate donatos in monaſterio collocaſſet, atque ſummo adniti ſtudio ad perfectiſsimum Chriſtianæ religionis cultum vidiſſet: exarſit magis animo ad vniuerſam Anglorum gentem Eccleſiæ coniungendam, cuius dulces primitias præguſtatas Domino obtuliſſet. Quorum relatione putamus pariter ipſum accepiſſe Gregorium, optare gentem illam Chriſtiana imbui religione: nam de ipſorum deſiderio hæc ipſe habet ad Reges Francorum [b]: Peruenit ad nos, Anglorum gentem ad fidem Chriſtianam, Deo miſerante, deſideranter velle conuerti, ſed ſacerdotes veſtros e vicino negligere, & deſideria eorum ceſſare ſua adhortatione ſuccendere.] Eadem habet in epiſtola ad Brunichildem [c]. His igitur excitatus Gregorius ſtimulis, nulla penitus ratione habita temporis importuni, ſecundum illud Eccleſiaſtes [d]: Qui obſeruat ventum, non ſeminat] quos ſanctiores in ſuo monaſterio ſciret latere ſub clauſtrali cuſtodia monachos Auguſtinum atque Mellitum, eoſdem cum alijs quibuſdam ipſis adiunctis ſocijs mittit in Angliam. Fuiſſe autem Auguſtinum Præfectum monaſterij ſancti Gregorij, ipſe Gregorius tradit in epiſtola ad Syagrium Epiſcopum Auguſtodunenſem [e].

Sed quid accidit? Cum hos Gregorius miſiſſet lætantes, dum eſſent in via, humanum quid paſsi, difficultatem immenſæ molis operis cogitatione voluentes, deſpondent animum, cum iam perueniſſent in Gallias. Cuius rei cauſa illud ſtatuunt, vt Auguſtinus Romam ad Gregorium rediret, qui id Pontifici diſſuadeat. At tantum abeſt vt illorum diſſuaſione Gregorius a cœptis deſiſteret, vt vehementiori impetu animi ad opus proſequendum aſſurgeret, remitteretq. Auguſtinum, & ad illos qui remanſerant litteras daret, quibus eos hortatus eſt inchoatum opus perficere. Extant ipſæ Gregorij litteræ, ſed apud Bedam [f]; meminitq. eiuſdem rei Ioannes diaconus [g]. Redeunte ad opus Auguſtino, idem Gregorius plures pro eo litteras dedit, commendans ipſum eiuſq. ſocios tum Francorum Regibus, tum etiam Galliarum Epiſcopis: earum epiſtolarum quæ prima ponitur eo argumento conſcripta, data [h] habetur ad Pelagium Taurinenſem, & Serenum Maſsilienſem Epiſcopos: verum apud Bedam ſcripta legitur ad Aetherium Epiſcopum Arelatenſem, ſed mendoſe quidem. Etenim Arelatenſis Eccleſiæ non Aetherius, ſed Virgilius hoc tempore Epiſcopus erat. Aetherium autem ijſdem diebus fuiſſe Epiſcopum Lugdunenſem, teſtatur Gregorius Turonenſis [i].

Dedit alias ſeorſum ad ipſum Virgilium Galliæ (vt habet earum inſcriptio) Metropolitanum [k]: alias item ad Deſiderium Viennenſem, & Syagrium Auguſtodunenſem, ad Epiſcopum vero Aquenſem Protaſium alias, necnon ad Stephanum Abbatem, itemq. ad Agritium Patricium: extant ipſæ omnes, in primis vero quæ ſcriptæ ſunt eadem ex cauſa ad Theodobertum [l] atque Theodoricum Francorum Reges, necnon aliæ ad Reginam Brunichildem. Quæ autem hæc conſecuta ſint, ſuo loco dicemus: hic vero dumtaxat agamus de eorum appulſu in Britanniam inſulam.

Sed prius hic reddamus Gregorij epiſtolã ſcriptam ad Auguſtini ſocios tunc adhuc expectantes in Gallia, cui iſta Beda præfatur [m]: Cum iuſsis Pontificalibus obtemperantes, memoratum opus aggredi cœpiſſent, iamq. aliquantum itineris confeciſſent, perculſi timore inerti, redire domum potius, quam barbaram, feram, incredulamq. gentem, cuius nec linguam quidem noſſent, adire cogitabant, & hoc eſſe tutius communi conſilio decernebant. Nec mora Auguſtinum, quem eis Epiſcopũ ordinandum, ſi ab Anglis ſuſciperentur, diſpoſuerat, domum remittunt, qui a beato Gregorio humili ſupplicatione obtineat, ne tam periculoſam, tam laborioſam, tam incertam peregrinationem adire deberent.

[a] *Gregor. lib. 5. epiſ. 10. Ind. 14.*

[b] *Gregor. lib. 5. epiſ. 58. Ind. 14.*

[c] *Gregor. lib. 5. epiſ. 59. Ind. 14.*

[d] *Eccl. 11.*

AVG. ET SOCII IN ANGLIAM MISSI.

[e] *Gregor. lib. 7. epiſ. 112. Ind. 2.*

AVG. REVERTITVR ROMAM.

[f] *Beda de geſt. Anglor. lib. 1. c. 23.*

[g] *Ioan. diac. in vit. S. Greg. lib. 2. c. 34.*

AD DIVERSOS LITTERAS DAT PRO AVG. ET SOCIIS.

[h] *Gregor. lib. 5. epiſ. 52. Ind. 14.*

[i] *Greg. Turon. hiſt. Franc. lib. 10. c. 28.*

[k] *Gregor. lib. 5. ep. 53. 54. 55. 56. 57. Ind. 14.*

[l] *Ibid. ep. 58. 59.*

[m] *Beda lib. 1. cap. 23.*

rent. Quibus ille exhortatorias mittens litteras, in opus eos verbi diuino confisos auxilio proficisci suadet. quarum videlicet litterarum ista est forma: A

Gregorius seruus seruorum Dei.

GREG. EPIST. AD SVOS.

Quia melius fuerat bona non incipere, quam ab his quæ cœpta sunt, cogitatione retrorsum redire: summo studio, dilectissimi filij, oportet vt opus bonum, quod auxiliante Deo incepistis, impleatis. Nec ergo labor vos itineris, nec maledicorum hominum linguæ deterreant: sed omni instantia, omniq. feruore, quæ inchoastis, auctore Deo peragite, scientes quod laborem magnum æternæ retributionis gloria sequitur. Remeante autem Augustino Præposito vestro, quem & Abbatem vobis constituimus, in omnibus humiliter obedite: scientes hoc vestris animabus per omnia profuturum, quicquid a vobis fuerit in eius ordinatione completum. Omnipotens Deus sua vos gratia protegat, & vestri laboris fructum in æterna me patria videre concedat: quatenus etsi vobiscum labo- B rare nequeo, simul in gaudio retributionis inueniar, quia laborare scilicet volo. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi filij. Data die decima Kalendarum Augustarum, imperante domino nostro Mauritio Tiberio pijssimo Augusto anno decimoquarto, post Consulatum eiusdem anno XIIII. Indictione decimaquarta.] hactenus apud Bedam. Sed mendosa supputatio annorum Imperatoris ex citatis superius locis sancti Gregorij & exacte numeratis annis Mauritij est emendanda, qua idem Beda deceptus annos eiusdem Imperatoris aliter quam opus est numerat. Nam (vt id modo attingamus) quo pacto data dicitur post Consulatum Mauritij anno decimoquarto, si Acta publica sub eodem Gregorio habita post annos quinque, nempe Indictione quarta, notata habentur [a] Consulatu eius vndecies? Porro tantum opus Gregorius haud inconsiderate atque festine est aggressus, sed diu multumq. id ipsum meditatus est, quod & pre- C cum assiduitate decoxit: testatur enim id ipse in epistola [b] ad Syagrium Augustodunensem Episcopum. Sed de his quæ hoc anno sunt gesta, modo satis: reliqua inferius pro temporis ratione dicentur. Iam redeamus ad reliquas sancti Gregorij Papæ anni huius res gestas.

a Gregor. lib.9. epist.22.

b Gregor. lib.7. epist.112.Ind.2.

Curans ipse pastor pastorum excubias, hoc anno inter alia de administratione Episcopatus illud Episcopos magnopere admonuit, ne lites haberent & contentiones cum prouinciarum Præsidibus, sed eos beneuolentia vincere, atque beneficijs & officijs promereri studerent, eo quod magnopere conduceret si cũ sæcularibus ministris Episcopi concordes essent. Est de his elegans eius epistola ad Ioannẽ Episcopum Syracusanum [c], quẽ admonet, vt omni studio in gratiam redire conaretur cum Venantio præfecturam illic gerente, & si opus sit, etiam Missas in eius domo ipse dici permittat, immo & ipsemet dicat: nam audi: D Adhortamur, inquit, quatenus & oblationes antedicti viri omnimodo in dulcedine & Deo placita debeatis sinceritate suscipere, & in domo ipsius Missarum peragi mysteria permittatis, vt (sicut scripsimus) si fortasse voluerit, per vos debeatis accedere, & celebrando apud eum Missas, priorem gratiam reformare. Oportet namque filijs sacerdotalem vos affectum impendere, & in causis prout ratio suffragatur, iurisdictionem Ecclesiæ vestræ minime præterire. Hoc ergo considerans, necesse est, vt ita se circa eos fraternitas vestra discreta moderatione exhibere studeat, vt & quod negotij qualitas exigit, salubriter peragat, & a paternæ charitatis gratia non recedat.] Hæc prudenti moderatione Gregorius, ab omnibus audiendus, dum sic laborat pro Ecclesiastica iurisdictione seruanda, vt charitatem nolit in animarum detrimentum pati dispendium: extat etiam & alia de ijsdem epistola [d] ad ipsum Venantium. Ex quibus & illud intelligis, in domibus E etiam priuatis consueuisse dici Missas: sicut nec nouum & inusitatum, quod obijciunt Nouatores, vt in vna ecclesia plura sint altaria: nam idem sanctus Gregorius in epistola ad Palladium Episcopum Santonensem [e] hoc anno, cum petitas mittit ad eum reliquias sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, Laurentij, atque Pancratij, meminit de ecclesia illa tredecim habente altaria.

c Gregor. lib.5. epist.43.Ind.14.

d Greg. eod.lib. epist.42.

e Gregor. lib.5. epist.50.Ind.14.

Laborans Gregorius in vniuersalis Ecclesiæ cura, corporis corripitur infirmitate, de qua, Deo operante, conualuit. Testantur id ab eo hoc anno datæ litteræ mense Augusto ad Gennadium Patricium [f], quibus etiam declaratur de Paulo Episcopo in Africa vocato Romam ad dicendam causam: sed cum deesset qui eum Romæ accusaret, dimisit [g]. Quod autem magis ipsius Gregorij excruciauit animum, illud fuit, quod Africanam Ecclesiam absque remedio audiret corrumpi & labefactari a perfidis Donatistis. Nam audi quid

f Gregor. lib.5. epist.61.Ind.14.
g Gregor. lib.6. epist.2.Ind.15.

DONATISTAE INVALESCVNT IN AFRICA.

A di quid hoc itidem anno ad Columbum Numidiæ Episcopum de his scribat [a]: Præterea, inquit, res ad nos omnino dura & rectæ fidei inimica peruenit: quia (quod dici nefas est) Catholici homines, & religiosi (quod est deterius) filios, mancipiaq. sua, vel alios quos in potestate habent, in Donatistarum hæresi baptizari consentiunt. Et ideo, si verum est, fraternitas vestra hoc summopere studeat emendare: quatenus sinceritas fidei vestra solicitudine intemerata consistat, & innocentes animæ, quæ Catholico baptismate saluari poterant, hæreticorum infectione non pereant, &c.] Sed audi querelas ipsius Gregorij in litteris ad Mauritium Imperatorem, quem dum his consulere in animo habentem summopere laudat, per eius ministros remedia cuncta inania reddi conqueritur: ait enim [b]:

a Gregor. lib.5. epist.36.Ind.14.

b Gregor. lib.5. epist.03.Ind.14.

Inter armorum curas & innumeras solicitudines, quas indefesso studio pro Christianæ Reipublicæ regimine sustinetis, magna mihi cum vniuerso mundo lætitiæ causa est, B quod pietas vestra custodiæ fidei, qua dominorum fulget Imperium, præcipua solicitudine semper inuigilat. Vnde omnino confido, quia sicut vos Dei causas religiosæ mentis amore tuemini, ita Deus vestras maiestatis suæ gratia tuetur & adiuuat. Qualiter autem pietatis vestræ serenitas contra Donatistarum flagitiosissimam prauitatem consideratione iustitiæ & sinceriſſimæ religionis zelo commota sit, directarum lucidissime tenor insinuat iussionum. Sed venientes viri reuerendissimi ex Africana prouincia Episcopi asseruerunt ita esse incauta dissimulatione postpositas, vt nec Dei illic iudicium haberetur in metu, nec Principales hactenus iussiones sortirentur effectum: hoc etiam subiungentes, quod in præfata prouincia, Donatistarum præmijs præualentibus, fides Catholica publice venumdetur.

LEGES MAVRITII ADVERSVS DONATISTAS CONTEMPTAE.

At contra glorioſus vir Gennadius de vno eorum mihi similia questus est, qui talia C querebatur. Cui etiam duo alij certi in re eadem testimonium ferebant. Sed quia causa ipsa sæcularis Iudicis intererat, eosdem Episcopos ad pietatis vestræ existimaui esse vestigia dirigendos, vt per semetipsos sereniſsimis auribus suggerant, quæ se fatentur pro fide Catholica pertulisse. Ea propter obsecro, vt dominorum Christianitas pro salute animæ & vita pijssimæ sobolis, sua eos, quos tales esse cognoscit, districta vlcisci iussione præcipiat, & ruinam pereuntium ereptionis manu suspendat, atque insanis mentibus correctionis medicinam adhibeat, & errorum ab eis morbos expellat: quatenus dum piæ prouisionis vestræ remedio pestiferæ prauitatis fuerit caligo depulsa, & vera illic fides radios suæ serenitatis asperserit, cælestis vos ante Redemptoris nostri oculos triumphus expectet: quia quos exterius ab hoste defenditis, etiam interius a diabolicæ fraudis veneno (quod est glorioſius) liberatis.] hactenus ad Mauritium Gregorius: cuius D animi angustias ex eo pensare quis poterit, quod cum diuino amore succensus, lucro animarum tantoperę inhiaret, vt diuisos etiam toto penitus orbe perquireret, vt Christianos faceret Anglos; ingenti molestia affectum oportuit, cum per Donatistas cerneret eos qui erant in Africa Catholici, schismaticos atque hæreticos reddi. At non solum aduersus Donatistas, verum etiam aduersus Samaritanos [c] antiquos hæreticos fuit eidem hoc anno pariter insudandum; quod hi seruos emerent, eosq. circumciderent: itemq. agendum fuit aduersus Iudæos [d], qui prohiberent seruos suos ad fidem Christianam venire.

c Gregor. lib.5. epist.32.Ind.14.

d Gregor.lib.5. epist.31.Ind.14.

Erant in Italia multi schismatici (vt sæpe dictum est) Trium capitulorum causa: hos vt ad vnitatem Catholicam restitueret, idem S. Gregorius plurimum laborauit: quos ve- QVIB. IN PRIMIS SVCCVRRI VOLVIT GREGORIVS. ro reuocasset a schismate, eosdem ab Ecclesia Catholica ali voluit, annuam ex bonis E Ecclesiæ eisdem dari pensionem iubens. Extant de his eiusdem Gregorij tres hoc anno epistolæ datæ [e]. Sed qui tanta de S. Gregorio, ab eodem facta hoc anno, retulimus; quod minimum videtur, non prætermittamus, ex quo maxima comprehendas: cum enim vniuersalis Ecclesiæ curæ inuigilaret, quæ essent minima non minori diligentia pertractauit. Etenim illud accidit, vt cum in Orientalem clericulum incidisset, qui commendaticias litteras ad Ephesi Episcopum ab ipso petijsset: examinauit eum ipse Gregorius, an quæ sui essent muneris sciret; sed cum inuenisset esse litterarum penitus expertem, eumdem Ephesino Episcopo solicito studio commendauit [f], vt ab ipso quæ essent sibi necessaria doceretur.

e Gregor. lib.5. epist. 38.39.40. Ind.14.

f Gregor. lib.6. epist.11.

Sed iã Gallias inuisamus. Hoc enim anno, petentibus Dinamio Patricio & Aureliano, priuilegium Gregorius concessit [g] Massilienſi monasterio in honorẽ S. Casiani consecrato. Ex eiusdẽ quoque S. Gregorij epistolis Indictionis decimæquartæ in Gallias hoc anno datis

g Gregor. lib.6. epist.12.Ind.15.

datis colligitur, eadem Indictione defunctum esse Childebertum Regem Francorum, A
REGES FRANC. THEODORIC. ET THEODOBERTVS.
suiq. regni reliquisse heredes Theodoricũ atque Theodobertum. Etenim cum sexta epistola ad Childebertum Francorum Regem conscripta sub eadem Indictione data habeatur, rursus item epistola quinquagesimaoctaua scripta appareat sub eadem Indictione ad dictos Reges Theodoricum atque Theodobertum eius heredes: manifestum est, illo sublato de medio, hos regnare cœpisse. Ex quibus alios redarguas chronographos, qui in annum sexcentesimum horum ponunt ingressum.

a Vit. S. Columbani, c. 18. apud Bedam to. 3. & Sur. tom. 6. die 21. Nouemb.

De his autem accipe quæ apud Acta S. Columbani[a] celsitudine meritorum conspicui scripta habentur his verbis: Mortuo deinde Childeberto, infra adolescentiæ annos regnauerunt filij Childeberti duo, Theodobertus, & Theodoricus, cũ auia sua Brunichilde. Regno Burgundionum Theodoricus potitur: regnum Austrasianorum Theodobertus suscepit regendum. Theodoricus ergo quia in terminis regni sui beatum Columbanum habe- B
ret, gratulabatur non minime. Ad quem cum sæpissime veniret, cœpit eum vir Dei increpare, cur concubinarum adulterijs misceretur, & non potius legitimi connubij solamine frueretur, vt regalis proles ex honorabili Regina prodiret, & non potius ex lupanaribus videretur emergi. Cumq. iam ad viri Dei imperium Regis sermo obtemperaret, & se ab illicitis segregare sponderet: mentem Brunichildis auiæ, secundæ (vt erat) Iezabelis, antiquus hostis adijt, eamq. contra virum Dei stimulatam superbiæ aculeo excitat, quia cerneret viro Dei Theodoricum obedire: verebatur enim, ne si abiectis concubinis, Reginam aulæ præfeciſſet, & dignitatis & honoris sui modum amputasset.] Sed quæ hæc secuta sunt, dicemus anno sequenti.

C

IESV CHRISTI ANNVS 597. — GREGORII PAP. ANNVS 8. — MAVRITII IMP. ANNVS 12.

A Dest annus Redemptoris quingentesimus nonagesimusseptimus Indictionis decimæquintæ, quo mense Septembri inchoatur Gregorij Papæ annus Pontificatus octauus, absoluitur vero Mauritij Imperatoris vndecimus, quo Cyriacus Constantinopolitanus Episcopus Responsales suos misit Romam ad sanctum Gregorium Papam, simulq. Synodalem epistolam, qua tum fidei Catholicæ professio contineretur, tum etiam ipse communionem Catholicam expeteret, pacemq. seruari rogaret. Addidit litteras Mauritius Imperator ad eumdem Gregorium, quibus eum pluribus hortatus est D
vt missos a Cyriaco Episcopo Constantinopolitano Responsales susciperet, communioneq. Catholica eosdem impertiret. Iam enim anno superiori (vt dictum est) reciproca fidei confessione simul communicauerant inter se Cyriacus Episcopus Constantinopolitanus atque Gregorius Papa. Præcedente igitur istiusmodi communicatione, Cyriaco visum est mittere debere ex more suos Romam ad Gregorium Pontificem Responsales, quos & commendatos voluit litteris eiusdem Mauritij Imperatoris.

DE LEGATIONE EPISC. CONSTANTINOP. AD S. GREG. PAPAM.

QVA RATIONE RESPONSALES AD COMMVNIONEM RECEPTI.

Cum autem Responsales missi Romam perueniſſent, eosdem Gregorius, ne quouis modo ipse auctor schismatis diffamari posset, benigne excepit, quos etiam interesse sacris Missarum solemnijs passus est, impertiens eos communione Catholica; ita tamen, vt assentiri noluerint Apostolicæ sedis Apocrisarium, qui degebat Constantinopoli, interesse sacris a Cyriaco celebrandis, nisi nomen Oecumenici inuidiosum atque rixosum pe- E
nitus tolleret atque aboleret. Hæc autem omnia breuiter habet sanctus Gregorius in epistola quam scripsit ad sanctissimos Patriarchas Alexandrinum & Antiochenum, Eulogium scilicet, atque Anastasium, verbis istis[b]:

b Gregor. lib. 6. epist. 31. Ind. 15.

Charitas qua vobis valde constrictus sum, tacere me minime permittit: vt sanctitas vestra quæcumque apud nos aguntur, agnoscat, & falsis rumoribus non decepta, suæ iustitiæ atque rectitudinis viam, sicut perfecte cœpit, perfectius teneat. Responsales siquidem fratris & coepiscopi nostri Cyriaci venientes, eius ad me Synodicam detulerunt epistolam. Et quidem inter nos & ipsum (sicut vestra beatitudo nouit) propter appellationem profani nominis est grauis discordia. Sed in causa fidei transmissos Responsales eius existimaui esse suscipiendos; ne culpa elationis, quæ in Constantinopolitana Ecclesia pene contra omnes sacerdotes exorta est, dissensionem fidei & rixam Ecclesiasticæ

faceret

A faceret vnitati. Eosdem vero Responsales, quia hoc omnino humiliter precabantur, Missarum solemnia mecum celebrare feci. Quia (sicut & sereniſſimo domino Imperatori nostro intimare studui) Responsales fratris & consacerdotis nostri Cyriaci mihi communicare debuerunt: quia, auctore Deo, in elationis errorem non cecidi. Meus vero diaconus cum prædicto fratre nostro Cyriaco Missarum solemnia celebrare non debet: quia per profanum vocabulum culpam superbiæ aut commisit, aut sequitur: ne si (quod absit) procedit, ei in tali elatione posito vanitatem stulti nominis confirmare videamur. Eumdem vero fratrem admonere studui, vt se a tali elatione corrigat.] hæc de rebus Romæ gestis cum legatis.

Quod vero spectat ad Synodalem epistolam a Cyriaco ad Gregorium missam anno superiori, in qua fidei Catholicæ professio scripta erat: cum in ea superflue damnationem appo- B
suisset Eudoxij, Ariani hæretici sub Constantio Imperatore Episcopi Constantinopolitani: suspicionem haud leuem Gregorio intulit, cum præsertim ipsum lateret, quisnam esset quem damnaret Eudoxium: magis vero, quod qui eius meminisset Sozomenus, idem laudator esset mirificus Theodori Mopsuesteni haud pridem in Quinta Synodo condemnati. de ijsdem certiores reddi voluit eosdem Orientalium sedium Patriarchas Eulogium & Anastasium. Quod autem Gregorius Sozomenum laudatorem fuisse tradit Theodori Mopsuesteni, recens quidam Aristarchus * sanctum Gregorium imperitiæ redarguit, quod scilicet non reperiatur id factum a Sozomeno, sed a Theodoreto. Sed quantum ipse erret, dum Gregorium errasse demonstrat, consule a nobis dicta in Notis ad Romanum Martyrologium. At quidni Gregorius suspectos habere debuisset Orienta- PELAGIANISMVS SVB TITVLO EPHESINAE SYNODI REDDITVS.
les, dum Ioannes prædecessor Cyriaci pseudosynodum Ephesinam pro œcumenica vi- C
deri poterat recepisse, reiectaq. legitima, spuriam pro germana, & Nestorianorum conciliabulum pro Catholicorum conuentu, dum Pelagianismi assertor factus est, qui in secundo canone eiusdem pseudosynodi a Nestorianis asseritur, sicq. ex eo originale peccatum penitus negaretur? Quæ omnia significata voluit idem sanctus Gregorius dictis primarum sedium Patriarchis, ne damnatus Pelagianismi error per Constantinopolitanos Patriarchas iterum restitueretur.

* Melchiorem Canum iure stigillat auctor.

Qui etiam ad ipsum Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum[a] reddidit litteras, quibus admonuit, pacem & charitatem quam præferferret, fore inter se, si superbum nomen aboleretur: aliter minime fieri posse vt concordia mutua intercederet: nam hæc habet inter alia: Oportet ergo vt mihi atque omnibus fratribus vestris eiusdẽ charitatis pulchritudinẽ in hoc primum opere monstretis, vt verbum superbiæ, per quod graue scanda- D
lum in Ecclesijs generatur, auferre festinetis: hoc modis omnibus implentes, quod scriptum est[b]: Soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Et rursus[c]: Nullam occasionem dare aduersario maledicti gratia. Tunc enim ostensa charitas vera est, si per typum superbiæ inter nos schisma non fuerit. Ego enim Iesum testem inuoco in anima mea, quia a summo vsque ad vltimum nulli hominum dare scandali occasionem volo.] Et inferius: Ea ergo quæ nouo modo introducta sunt, ipso ordine quo illata sunt, auferantur, & pax nobis illibata in Domino permanebit.] Reliqua vero per Anatolium, quem idem ad Imperatorem hoc anno Apocrisarium misit, ipsi significanda testatur.

a Gregor. lib. 6. epist. 28. Ind. 15. QVID CYRIAE CVM GREGOR. ADMONEAT.

b Ephes. 4.

c 1. Tim. 5.

Hoc namque anno reuocatum in Vrbem Sabinianum diaconum, qui Apocrisarij mu- REVOCATVS SABINIANVS, MISSVS ANATOLIVS.
nere Constantinopoli fungeretur, ex pluribus litteris eiusdem Gregorij hoc anno da- E
tis apparet; missumq. loco ipsius quem diximus Anatolium, dicta ad Cyriacum scripta epistola docet. Ad ipsum vero Mauritium Imperatorem, qui pro Cyriaco litteras dederat, alias Gregorius reddidit, quibus de Responsalibus Cyriaci benigne susceptis eumdem reddidit certiorem, atque hæc de causa ipsa breuiter habet[d]: Eumdem fratrem & consacerdotem meum studioſe admonere curaui, vt si habere pacem omnium concordiamq. desiderat, ab stulti vocabuli se appellatione compescat.] subdit demonstrans magni esse momenti, quod friuolum esse ipsi Imperatori visum fuisset: ostenditq. esse præcursorem Antichristi, qui superbum sibi nomen arrogat, & superextollitur super[e] omne quod dicitur Deus.

d Gregor. lib. 6. epist. 30. Ind. 15.

e 2. Thes. 2.

Dedit etiam eodem argumento litteras priuatas seorsum hoc eodem anno ad Anastasium Patriarcham Antiochenum[f], cum ab eo per Sabinianum diaconum Romam redeun- *f Gregor. lib. 6. epist. 24. Ind. 15.*
tem litteras accepisset eiusdem ferme argumenti cum ijs quas scripserat Imperator, nimirum pro eiusmodi causa leuissima schisma non esse conflandum: ad quem rescribens Gre-

gorius

gorius post alia hæc habet: Vos tamen eamdem causam nullã esse,dicere non debetis: quia A si hanc æquanimiter portamus,vniuersæ Ecclesiæ fidem corrumpimus. Scitis enim,quanti non solum hæretici, sed etiam hæresiarchæ de Constantinopolitana Ecclesia sunt egressi. Et vt de honoris vestri iniuria taceam, si vnus Episcopus vocatur Vniuersalis, vniuersa Ecclesia corruit, si vnus vniuersus cadit. Sed absit hæc stultitia, absit hæc leuitas ab auribus meis, &c.]

Grauiori pariter perpendens lance tantæ rei momentum S. Eulogius Alexandrinus Episcopus, ad eumdem Gregorium Papam hoc eodem anno de prærogatiua sedium grauem epistolam scripsit, quæ licet non extet, ex responsione tamen ab ipso Gregorio reddita, qualis fuerit, satis perspicue potest intelligi. Accipe ergo eam, quo quid in re maximi ponderis vir sanctissimus miraculis clarus ad Gregorium ipsum scripserit, recognoscas. sic enim se habet [a]: B

a Gregor. lib.6. epist.37.Ind.15.

Suauissima mihi sanctitas vestra multa in epistolis suis de sancti Petri Apostolorum Principis cathedra locuta est, dicens, quod ipse in ea nuncusque in suis successoribus sedeat. Et quidem ego indignum me esse non solum in honore præsidentium, sed etiam in numero stantium agnosco. Sed cuncta quæ dicta sunt, in eo libenter accepi, quod ille mihi de Petri cathedra locutus est, qui Petri cathedram tenet. Et cum me specialis honor nullo modo delectet, valde tamen lætatus sum, quia vos sanctissimi quod mihi impendistis, vobismetipsis dedistis. Quis enim nesciat sanctam Ecclesiam in Apostolorum Principe soliditate firmatam, quia firmitatem mentis traxit in nomine, vt Petrus a petra vocaretur? Cui Veritatis voce dicitur [b]: Tibi dabo claues regni cælorum. Cui rursus dicitur [c]: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Iterumque [d]: Simon Ioannis amas me? pasce oues meas. Itaque cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu C sola Apostolorum Principis sedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnius est. Ipse enim sublimauit sedem, in qua etiam quiescere & præsentem vitam finire dignatus est. Ipse decorauit sedẽ, in quam Euangelistam discipulum, *Marcum videlicet,* misit. Ipse firmauit sedem, *Antiochenam videlicet*, in qua septem annis, quamuis discessurus, sedit. Cum ergo vnius atque vna sit sedes, cui ex auctoritate diuina tres nunc Episcopi præsident: quicquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo: si quid de me boni creditis,

b Matth.16.
c Luc. 22.
d Ioan. 21.

DE TRIBVS SEDIBVS S. PETRI IISDEMQ. MAIORIBVS.

hoc vestris meritis imputate: quia in illo vnum sumus,qui ait [e]: Vt omnes vnum sint, sicut & tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint.] hæc de vnitate quæ ex dilectione prouenit, cum potestas in tribus distincta eadem ad vnum caput præcipuum referatur. Habes hæc eadem de tribus sedibus Petri, ex quo collata est prærogatiua Patriarchatus, superius ex Gelasio Papa dicta. D

e Ioan. 14.

DE MVNVSCVLIS MISSIS AB EVLOGIO.

In fine autem epistolæ de acceptis ab eo muneribus hæc habet Gregorius: Suscepi, inquit, benedictionem sancti Euangelistæ Marci iuxta Breue vestris epistolis insertum: sed quia Collatum* ac Iuritheum non libenter bibo, præsumens Cognidium requiro, quod in hac Vrbe, post multa tempora, vestra innotescere transacto anno sanctitas fecit. Nam nos hic a negotiatoribus nomen Cognidij & non substantiam comparamus.] Quid per Collatum,siue Colatum,vel Iuritheum,atque Cognidium debeat intelligi (quod medicorũ hæc sint potius) de his nobis rogantibus differuit pluribus doctissimus Mercurialis, cuius variarum quæstionum elucidationes prælo datas propediẽ (vt putamus) accepturus eris.

* Colatum

At Gregorius eidem Eulogio munuscula & ipse misit, de quibus ait: Paruulam benedictionẽ de amatoris vestri S. Petri ecclesia sex minora Aquitanica pallia & duo oraria transmisi: quia enim multum diligo, etiã de paruis præsumo.] hæc Gregorius,qui plurimi fecit E eumdem S. Eulogium, vtpote qui his temporibus sedem illam sanctitate & doctrina mirifice illustraret: magno namque Dei beneficio post tot tenebras illuxerat infelici afflictatæ nimium Alexandrinæ Ecclesiæ tantum sidus matutinum, ipse S. Eulogius, qui eamdem Ecclesiam, quam ab apro siluestri (de quo est in Psalmis [f]) depastam inuenit, ac propemodum desolatam, viriliter in Euangelio laborans restituit: nã hæreticos ibi inuentos, qui longæuam ætatem duxissent errantes & in errorem mittentes, ad fidem Catholicam restituere conatus est. Cui ob eamdẽ causam congratulatus Gregorius, ista habet in dicta epistola: Debitũ salutationis alloquium persoluens, indico quia magno gaudio exulto, quod vos contra hæreticorum latratus assidue laborare cognoui: atque omnipotentem Dominum deprecor, vt beatitudinem vestram sua protectione adiuuet, quatenus per linguam vestram de sinu sanctæ Ecclesiæ omnem radicem amaritudinis euellat, ne rursum germinans

f Psal. 79.

EVLOGIVS ALEX. EPISC. LABORAT ADVERSVS HAERETICOS.

A nans impediat multos,& per illam coinquinentur multi, &c.] Quomodo autem Agnoitarum plurimos ad Catholicam fidem conuerterit, suo loco pluribus.

Rursum vero eidem nuncio Gregorius ad diuersos litteras dedit, eo quod Sabinianus Apocrisarius inde Romam rediens, complures ab illis datas attulerat ad ipsum epistolas. Inter alia autem ad Gregoriam Augustæ cubiculariam, feminam æque piam ac nobilem, de certitudine salutis suæ litteris percontantem, ista prudenter ipse respondit [a]: Quod vero dulcedo tua in suis epistolis subiunxit, importunam se mihi existere, quoadusque scribam mihi esse reuelatum quia peccata tua dimissa sunt: rem & difficilem etiam & inutilem postulasti: difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui reuelatio fieri debeat: inutilem vero, quia secura de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum iam in die vitæ tuæ vltimo plangere eadem peccata minime valebis. Quæ dies quousque veniat, B semper suspecta, semper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare, &c.]

a Gregor. lib.6. epist.22.Ind.15.

CVRIOSA ET INFRVCTVOSA PETITIO.

Reddidit pariter litteras ad Theotistem & Andream viros clarissimos, inter aulicos militantes quidem, sed professione ciues sanctorum & domesticos Dei, qui tales essent, vt inter causarum turbines scirent Deo corde semper esse coniuncti. Nam ad eos ista S. Gregorius [b]: Quod in tanto tumultu causarum vestra excellentia posita, sacri verbi vbertate plena est,atque ad æterna incessanter gaudia suspirat, magnas omnipotenti Deo gratias ago: quia hoc in vobis esse impletum video, quod de electis patribus scriptum est [c]: Filij autem Israel ambulauerunt per siccum per medium mare,&c.] Assidebant isti Augustæ, quæ horum consuetudine in dies magis virtutibus augebatur. Curam pariter gerebant Mauritij filiorum, de quibus ista S. Gregorius subdit: Peto autem, vt paruulos C dominos, quos nutritis, præcipue moribus instruere curetis; & glorioſos eunuchos, qui eis deputati sunt, admonete, vt ea illis loqui debeant, quæ eorum mentes in charitate circa se inuicem & erga subiectos in mansuetudine compungant: ne si quid odij modo inter se conceperint, in aperto postea erumpat. Verba siquidem nutrientium aut lac dant, si bona sunt, aut venenum, si mala. Talia ergo nunc eis suggerant, quæ postmodum ostendant quam bona fuerint, quæ a nutritorum suorum ore suxerunt.] Reddit demum illis gratias de triginta libris auri pro redemptione captiuorum per Sabinianum diaconum missis. Hos vero Gregorius ob egregiam pietatem magno dignos putauit esse munere præter alios, nempe claui illa S. Petri quæ egregio miraculo coruscauerat, quam Antharit impius licet Rex Longobardorum Romam miserat ad Pelagium Papam, vt suo loco diximus: sed hic putamus eadem opportune repetenda, cum eam diuino illustratam D miraculo Constantinopolim Gregorius mittit, tamquam Dei virtutis nobile monumentum ob oculos semper habendum. ait enim: Præterea benedictionem S. Petri Apostoli clauem a sacratissimo eius corpore transmisi, de qua videlicet claui hoc est gestum quod narro miraculum.

b Gregor. lib.6. epist.23.

c Exod. 15.

DE EDVCATIONE FILIORVM IMP.

Dum eam quidam Longobardorum ciuitatem ingressus in Transpadanis partibus inuenisset, quia S. Petri clauis esset, despiciens, sed pro eo quod eam auream vidit, facere sibi ex illa aliquid aliud volens, eduxit cultellũ vt eam incideret. Qui mox cultellum, cum quo eam per partes mittere voluit, arreptus per spiritum,sibi in gutture defixit, eademq. hora extinctus cecidit. Et dum illic Rex Longobardorum Antharit atque alij multi eius homines adessent, & is qui se percusserat, seorsum mortuus, clauis vero hæc seorsum iaceret in terra: factus est omnibus vehementissimus timor, vt eamdem clauem de terra le- E uare nullus præsumeret. Tunc quidam Longobardus Catholicus, qui sciebatur orationi & eleemosynis deditus, Minulphus nomine, vocatus est, atque ipse hanc leuauit de terra. Antharit vero pro eodem miraculo aliam clauem auream fecit, atque cum ea pariter ad sanctæ memoriæ decessorem meum transmisit, indicans quale per eam miraculum contigisset. Ipsam ergo vestræ excellentiæ transmittere studui, per quam omnipotens Deus superbientem & perfidum hominem peremit: vt per eam vos, qui eum timetis & diligitis,& præsentem salutem & æternam habere valeatis.] hæc Gregorius. Extat ad horum alterum, nempe Andream, seorsum alia eiusdem Gregorij consolatoria epistola hoc item anno data [d] de obitu Constantiæ puellæ clarissimæ viro despõsatæ, hortaturq. eũ, ne implicet se Imperatoris negotijs, sed tranquillam ac quietam vitam a tumultibus longe posita ducere studeat. Dedit itidem Constantinopolim alias litteras ad Theodorum [e] Imperatoris medicum, de quo plura superius,gratias illi agens de eleemosynis Romam ad se

CLAVIS S. PETRI ILLVSTRATA MIRACVLO.

d Gregor. lib.6. epist.26.Ind.15.

e Gregor. lib.6. epist.25.Ind.15.

missis, puto pro redemptione captiuorum, vt alij qui supra feciſſe noſcuntur. Quæ omnia A
cum ipſe Gregorius grato animo acciperet, dolebat tamen ſe aliorum bonorum diſpenſationi præfectum: ait enim: Et quidem mihi, fateor, triſte eſt aliena expendere, & ſuper eas quas de ſubſtantia Eccleſiaſtica habeo, adhuc etiam de rebus ſanctiſſimi filij domni Theodori rationes ponere.] Mittit vero ad eum itidem clauem S. Petri, quæ intus haberet limaturam de catenis ipſius. Sed & ad Narſetem Patricium, de quo plura ſuperius, hominem maxime pium, alias dedit litteras [a], quibus eum in tribulationibus poſitum conſolatur, xeniaq. tranſmittit.

a Gregor. lib. 6. epiſt. 27. Indict. 15.

Ad Anaſtaſium Abbatem in Palæſtina monaſterij, Neas appellati, alias [b] item litteras B
dedit, quibus eũ hortatus eſt vt cum Hieroſolymorum Epiſcopo pacẽ haberet. puto fuiſſe Nouam Lauram, ita dictum monaſterium famoſiſſimum in Actis S. Sabæ, necnon Euthymij, occupatum aliquando ab Origeniſtis. Ad alium quoque Anaſtaſium, ad quem ſupra, nempe Antiochenum Epiſcopum, litteras [c] reddidit hoc item anno, inchoata Indictione prima, roborans eum, vt in tribulationibus quas pateretur, ſtrenue ageret: hæreticorũ enim nouis adinuentionibus premebatur, maximoq. angore animi tenebatur: de quibus hæc poſt multa Gregorius: His autem diebus (ſicut inuenio) noua hæreticorum bella conſurgunt, de quibus veſtræ beatitudini iam antea ſcripſi, ita vt prophetas, Euangelia, & dicta Patrũ omnia euacuare moliantur. Sed permanente vita veſtræ ſanctitatis, in protectoris noſtri gratia ſperamus, quod eorum ora citius obmuteſcant, quæ contra ſoliditatem veritatis aperta ſunt: quia & quamlibet acuti gladij mittantur, cum ſaxum feriunt, fracti reſiliunt. Hoc autem magna Dei omnipotentis eſt gratia, quod in ipſis, qui a ſanctæ Eccleſiæ doctrina diuiſi ſunt, vnitas non eſt: quoniam [d] omne regnum in ſe diuiſum non ſtabit, & ſancta Eccleſia ſubtilius in ſua ſemper eruditione inſtruitur, dum hæreticorum quæ- C
ſtionibus impugnatur: ita vt aperte impleatur, quod per Pſalmiſtam contra hæreticos de Deo dictum eſt [e]: Diuiſi ſunt ab ira vultus eius, & appropinquauit cor illius. Nam dum ipſi in ſuo prauo errore diuiduntur, cor nobis Dei appropiat, quia eruditi aduerſitatibus intellectum eius ſubtilius inuenimus,] hæc ſanctus Gregorius tanto quidem Pontifice digna. Quinam autem hi fuerint hæretici, nobis incompertum eſt. Subdit his vero, quanta iiſdem temporibus a barbaris ipſe pateretur: ex quibus plane dignoſcitur, pacem diu quæſitam, ſæpe petitam, obice Exarcho, minime fuiſſe adhuc cum Longobardis ſancitam.

b Gregor. lib. 6. epiſt. 29. Ind. 15.

c Gregor. lib. 7. epiſt. 3. Ind. 1.

ANASTASIVS ANTIOCH. AB HAERETICIS GRAVIA PATITVR.

d Luc. 11.

e Pſal. 54.

At qui totius orbis præfectum ſe ſciebat Eccleſijs, non Orientalium dumtaxat rerum oportere eſſe ſolicitum ſciens, ad Occidentales etiam deflexit obtutum, & aduerſus monachos diſciplinæ monaſticæ deſertores epiſtolam ſcripſit in Africam ad Dominicum Epi- D
ſcopum Carthaginenſem [f]. Sed & petunt interea pabulum a paſtore nobiles Gallicani; etenim eumdem, quem auribus præſentes audire non poſſent, vt ſcriptum codicem tranſmitteret, rogarunt Dinamius Patricius de quo ſupra, & Aurelia: quibus idem, factus omnia omnibus, annuit [g]. Brunichildæ itidem Reginæ iſtud ipſum a ſe expoſcenti conceſſit, codicem ad eam pariter mittens, cui & ſcripſit epiſtolam [h], qua primum excuſat cur non miſerit pallium ad Syagrium Epiſcopum Auguſtodunenſem, quod ſcilicet non eſſet ab eo enixe petitum: Nam, inquit, priſca conſuetudo obtinuit, vt honor pallij, niſi exigentibus cauſarum meritis, & fortiter poſtulanti dari non debeat.] hæc ipſe: ſed & quod qui venerat ipſum accepturus, eſſet ſchiſmaticus, eidem dari minime debuiſſe affirmat. Serpſerat idem error de Tribus capitulis in Eccleſiam Gallicanam, non quidem in viros prudentes, ſed in eos qui vita ſolutiſſimi eſſent: nam accipe quid de E
his dicat ipſe Gregorius, eamdem Reginam admonens:

GALLICANAM ECCL. CVRAT S. GREGORIVS.

f Gregor. lib. 6. epiſt. 32. Ind. 15.

g Gregor. lib. 6. epiſt. 33. Ind. 15.

h Gregor. lib. 7. epiſt. 5. Ind. 1.

Præterea hos quos ab vnitate Eccleſiæ ſchiſmaticorum error diſſociat, ad vnitatem pro veſtra mercede ſtudeat reuocare concordia. Nam non ob aliud in ignorantiæ ſuæ hactenus cæcitate voluuntur, niſi vt Eccleſiaſticam fugiant diſciplinam, & peruerſe habeant, vt voluerint, viuendi licentiam; quia nec quid defendant, nec quid ſequantur intelligunt. Nos autem Chalcedonenſem Synodum, de qua illi ſibi peſtifere nebulas excuſationis aſſumunt, per omnia veneramur & ſequimur; & ſi quis de fide eius minuere aut addere aliquid præſumpſerit, anathematizamus. Sed ita illos erroris labes imbibit, vt ignorantiæ ſuæ credentes, vniuerſam Eccleſiam atque omnes quatuor Patriarchas non ratione, ſed malitioſa mente tantummodo refugiant: ita vt is qui ad nos a veſtra excellentia miſſus eſt, cum quæreretur a nobis, cur ab vniuerſali Eccleſia ſeparatus exiſteret, ſe ignorare profeſ-

A profeſſus ſit: ſed neque quid diceret, neque quid aliud audiret, voluit * ſcire.] hæc Gregorius. Ex quibus plane intelligis, cur error ſiue ſchiſmatis, ſiue hæreſis inualeſcat, nimirum vt per eam quam latiorem vident viam, diſciplinæ impatientes homines ingredi feſtinent, ſecundum Domini dictum [a]: Lata eſt via, quæ ducit ad perditionem, & multi gradiuntur per eam.]

* valuit

a Matth. 7.

Admonuit vero idem Gregorius eamdem Francorum Reginam, vt corrigere ſtuderet prauos mores in Gallijs excreſcentes, illos vero præſertim, quos in ordinatione ſacerdotum irrepſiſſe abuſus demonſtrat. Adiecit præterea, vt quæ apud aliquos vigeret in Gallia idololatria, penitus extirparet. Quænam eſſent hæc monſtra iterum emergentia, idem docet his verbis: Hoc quoque pariter hortamur, vt & ceteros ſubiectos veſtros ſub diſciplinæ debeatis moderatione reſtringere, vt idolis non immolent, cultores arborum non
B exiſtant, de animalium capitibus ſacrificia ſacrilega non exhibeant: quia peruenit ad nos, quod multi Chriſtianorum & ad eccleſias occurrant, & (quod dici nefas eſt) a culturis dæmonum non diſcedant, &c.] monet inſuper vt coerceat populos diuerſis modis diuinam indignationem deſuper prouocantes. Porro quod ad idololatriæ illud genus pertinet, immolare caput capræ dæmonibus, Longobardorum fuiſſe ſuperſtitionem, alibi idem Gregorius docet [b].

QVAE IN GALLIIS ESSENT CORRIGENDA REGINAM ADMONET GREGORIVS.

b Greg. dialog. lib. 3. c. 28.

At non eſt quod adeo mireris, ſi idololatriam audis in Gallia alicubi iterum pullulare, cum in Italia prope ipſam Vrbem ab aliquibus improbis in nonnullis reuocatam eſſe, idem Gregorius teſtetur in litteris [c] ad Chryſanthum Epiſcopum Spoletanum, necnon & ad Agnellum Epiſcopum [d] Tarracinenſem eodem anno datis. Id ſecum vexit bellorum iugis infeſtatio, vt cum remiſſio fieret Eccleſiaſticæ culturæ, inter bonum ſemen eiuſmodi
C zizania miſcerentur.

c Gregor. lib. 7. epiſt. 2. Ind. 1.

d Idem lib. 7. epiſt. 20. Ind. 1.

Sed quos ſecuti ſumus Roma in Angliam proficiſcentes miſſos a Gregorio Papa anno ſuperiori Auguſtinum & ſocios; quid ibidem in Apoſtolico miniſterio ſint operati, videamus: ſed audiamus in primis, quid de his habeat gentilis ipſorum venerabilis Beda [e]: Roboratus ergo, inquit, confirmatione beati Patris Gregorij Auguſtinus, cum famulis Chriſti qui erant cum eo, redijt ad opus verbi, peruenitq. in Britanniam. Erat eo tempore Rex Edilberthus in Cantio potentiſſimus, qui ad confinium vſque Humbri fluminis maximi, quo Meridionales & Septemtrionales Anglorum populi dirimuntur, fines imperij tetenderat. Eſt autem ad Orientalem Cantij plagam Tanetos inſula non modica, id eſt, magnitudinis iuxta conſuetudinem æſtimationis Anglorum, milliarium ſexcentorum, quam a continenti terra ſecernit fluuius Vantſumu, qui eſt latitudi-
D nis circiter trium ſtadiorum, & duobus tantum in locis eſt tranſmeabilis: vtrumque enim caput protendit in mare. In hac ergo applicuit ſeruus Domini Auguſtinus, & ſocij eius viri (vt fertur) ferme quadraginta. Acceperunt autem, præcipiente beato Papa Gregorio, de gente Francorum interpretes. Et mittens ad Edilberthum, mandauit ſe veniſſe de Roma, ac nuncium ferre optimum, qui ſibi obtemperantibus æterna in cælis gaudia, & regnum ſine fine cum Deo viuo & vero futurum, ſine vlla dubitatione promitteret.

e Beda hiſt. gentis Angl. lib. 1. c. 25.

AVG. ET SOC. APPVLSVS IN BRITANNIAM.

Qui hæc audiens, manere illos in ea quam adierant inſula, & neceſſaria miniſtrari, donec videret quid eis faceret, iuſsit: nam & antea fama ad eum Chriſtianæ religionis peruenerat, vtpote qui & vxorem habebat Chriſtianam de gente Francorum regia, nomine Bertham, quam ea conditione a parentibus acceperat, vt ritum fidei
E ac religionis ſuæ cum Epiſcopo, quem ei adiutorem fidei dederant, nomine Luidhardo, inuiolatam ſeruare, licentiam haberet. Poſt dies ergo aliquot venit ad inſulam Rex, & reſidens ſub diuo iuſsit Auguſtinum cum ſocijs ad ſuum ibidem aduenire colloquium. Cauerat autem, ne in aliquam domum ad ſe introirent, veteri vſus augurio, ne ſuperuentu ſuo ſi quid maleficæ artis habuiſſent, eum ſuperando deciperent. At illi non dæmoniaca, ſed diuina virtute prædita veniebant, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini Saluatoris in tabula depictam, litaniaſq. canentes, pro ſua ſimul, & eorum propter quos & ad quos venerant, ſalute æterna, Domino ſupplicabant.

DE CONVERSIONE ANGLORVM.

Cumq. ad iuſsionem Regis reſidentes, verbum ei vitæ vna cum ijs qui aderant eius comitibus prædicarent: reſpondit ille, dicens: Pulchra ſunt quidem verba & promiſſa quæ affertis: ſed quia noua ſunt & incerta, non his poſſum aſſenſum tribuere, relictis

eis quæ tanto tempore cum omni Anglorum gente seruaui. Verum quia de longe huc peregrini venistis,& vt ego mihi videor perspexisse,ea quæ vos vera & optima credebatis, nobis quoque communicare desideratis; nolumus molesti esse vobis, quin potius benigne vos hospitio recipere, & quæ victui vestro sunt necessaria, ministrare curamus: nec prohibemus,quin omnes quos potestis, fidei vestræ religionis prædicando societis. Dedit ergo eis mansionem in ciuitate Dorouernensi, quæ imperij sui totius erat metropolis: eisq. vt promiserat, cum administratione victus temporalis, licentiam quoque prædicandi non abstulit. Fertur autem,quod appropinquantes ciuitati,more suo,cum Cruce sancta & imagine magni Regis Domini nostri Iesu Christi, hanc litaniam consona voce modularentur; Deprecamur te, Domine, in omni misericordia tua, vt auferatur furor tuus & ira tua a ciuitate ista, & de domo sancta tua, quoniam peccauimus. Alleluia.]

Ista ipse conspiciens,& respiciens ad eos,qui hodie extant,Anglos a fide Catholica deuios, compello eosdem nomine Romanæ Ecclesiæ verbis illis Apostoli [a]: Ipsi de nobis annunciant, qualem introitum habuerimus ad vos, & quomodo conuersi estis ad Deum a simulacris seruire Deo viuo & vero, & quomodo Euangelium nostrum non fuit in sermone tantum, sed in virtute, in Spiritu sancto, in plenitudine multa.] ita in memoriam reuocans, a quo, per quos, & quomodo acceperint Euangelium, nempe a Romano Pontifice, per monachos, præcedente Crucis vexillo, & imagine Saluatoris: quorũ omnium velut immemores, hæresum fascino dementati, Catholicæ Ecclesiæ hostes effecti, adhuc tamen gloriantur nomine Christiano, & iactant se esse Euangelij professores. O densa caligine offusas mentes, obscura nocte, cæco carcere, alta fouea mersas animas, super quas iam operuerit [b] puteus os suum, vt nullus penitus lucis radius licet pertenuis vel a longe ijs effulgeat, vt hæc tanta ipsorum mala miseri videant. Quorum causa merito exclamandum cum Hieremia [c]: Obstupescite cæli super hoc, & portæ eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.] vnde & factum est quod sequitur: Super eum rugierunt leones] egressi illi vtique e portis inferi ad ponendam terram illam in solitudinem.

Sed quid ijs dictis Beda subijciat, videamus: At vbi, inquit [d], sibi datam mansionem intrauerunt, cœperunt Apostolicam primitiuæ Ecclesiæ vitam imitari, orationibus videlicet assiduis, vigilijs, ac ieiunijs seruiendo, verbum vitæ quibus poterant prædicando, cuncta huius mundi velut aliena spernendo; ea tantum quæ victui necessaria videbantur, ab eis quos docebant, accipiendo; secundum ea quæ docebant ipsi per omnia viuendo; & paratum ad patiendum aduersa quæque, vel etiam ad moriendum pro ea quam prædicabant veritate animum habendo. Quid? Crediderunt nonnulli, & baptizabantur, mirantes simplicitatem innocentis vitæ, & dulcedinem doctrinæ eorum cælestis.

Erat autem prope ipsam ciuitatem ad Orientem ecclesia in honorem sancti Martini antiquitus facta, dum adhuc Romani Britanniam incolerent, in qua Regina, quam Christianam fuisse prædiximus, orare consueuerat. In hac ergo & ipsi primo conuenire, psallere, orare, Missas facere, prædicare, & baptizare cœperunt, donec Rege ad fidem conuerso, maiorẽ prædicandi per omnia & ecclesias fabricandi vel restaurandi licentiam acciperent. At vbi ipse etiam inter alios delectatus vita mundissima sanctorum, & promissis eorum suauissimis, quæ vera esse, miraculorũ quoque multorum ostensione firmauerunt,credens baptizatus est: cœpere plures quotidie ad audiendum verbum confluere, ac relicto Gentilitatis ritu, vnitati se sanctæ Christi Ecclesiæ credendo sociare. Quorum fidei & conuersioni ita congratulatus esse Rex perhibetur, vt nullum tamen cogeret ad Christianismum, sed tantummodo credentes arctiori dilectione quasi concires sibi regni cælestis amplecteretur. Didicerat enim & a doctoribus auctoribusq. suæ salutis, seruitium Christi voluntarium, non coactitium debere esse. Nec distulit, quin etiam ipsis doctoribus suis locum sedis eorum gradui congruum in Dorouernia metropoli sua donaret, simul & necessarias in diuersis speciebus possessiones conferret.] hucusque Beda.

Porro omnes hoc anno audientes verbum Dei, baptizatos esse sequenti Natalis Domini die primæ Indictionis,ipse sanctus Gregorius testatur in litteris sequenti anno mense Iunio datis ad S. Eulogium Alexandrinum Episcopum, in quibus hæc de his habet [e]:

Sed

a 1. *Thess.* 1. IN RECENTIORES ANGLOS HAERETICOS IVSTA QVERELA.

b *Psal.* 68.

c *Hierem.* 2.

d *Beda histor. Anglor. lib.* 1. *c.* 26.

PRIMITIVAE ECCLESIAE VITA REDDITVR.

e *Gregor. lib.* 7. *epist.* 30. *Ind.* 1.

Sed quoniam vere in bonis quæ agitis accrescit quod & alijs congaudetis, vestræ vobis gratiæ vicem reddo,& non dissimilia nuncio. Quia dum gens Anglorum in mundi angulo posita in cultu lignorum ac lapidum perfida nuncusque remaneret, ex vestræ mihi orationis adiutorio placuit, vt ad eam monasterij mei monachum in prædicationem transmittere, Deo auctore, debuissem. Qui data a me licentia, a Germaniarum Episcopis Episcopus factus, cum eorum quoque solatijs ad prædictam gentem in fine mundi perductus est: & iam nunc de eius salute & opere ad nos scripta peruenerunt: quia tantis miraculis vel ipse, vel hi qui cum eo transmissi sunt, in gente eadem coruscant, vt Apostolorum virtutes in signis quæ exhibent, imitari videantur. In solemnitate autem Dominicæ Natiuitatis, quæ hac prima Indictione transacta est, plusquam decem millia Angli ab eodem nunciati sunt fratre & coepiscopo nostro baptizati.] hactenus de his Gregorius ad Eulogium. Ex quibus in eo corrigas Bedam, dum post conuersionem hanc factam Anglorum, subdit missum esse Augustinum ad Aetherium Episcopum Arelatensem in Galliam, vt ab eo Episcopus ordinaretur: id enim antea factum Gregorius docet, nec per Aetherium, qui non erat Episcopus Arelatensis, sed Lugdunensis: Virgilius enim his diebus præerat Arelatensi Ecclesiæ. Sed & eiusdem Gregorij [a] testificatione liquet, non Bertham, sed Adilbergam nomine dictam esse coniugem Regis Anglorum.

a *Gregor. lib.* 9. *epist.* 59. *Ind.* 14.

Iam vero res Hispaniarum inuisamus. Hoc eodem anno, qui numeratur duodecimus Reccaredi Regis Hispaniarum, & Era sexcentesima tricesimaquinta, celebratum est in Hispania Concilium Toletanum ab Episcopis sexdecim, cuius tantummodo canones duo reperiuntur. De castitate enim a ministrantibus altari seruanda vehemens admonitio facta est; nempe, vt si quis eam violauerit, non solum e gradu excideret, sed & duro carceri manciparetur, Patres ijdem voluerunt.

CONCIL. TOLETANVM.

Hoc quoque tempore Antiochus magnus anachoreta functus legatione ad Mauritium Imperatorem, re bene gesta, reuersurus ad suos, ex hac vita migrauit. huius meminit Georgius in Actis S. Theodori Siceotæ, verbis istis [b]: Eo tempore hospitio suscepit sanctus Theodorus diuinum & sanctum virum eremitam Antiochum, qui Constantinopoli in Orientem reuertebatur: venerat enim legatus ad Mauritium Imperatorem, vt illi Synophrim oppidum a barbaris direptum commendaret.] Magnæ hic inter omnes Orientales sanctitatis fama vigebat,quem idem auctor ita describit: Erant huic supercilia densa atque coniuncta, cana barba, & capitis coma lanæ instar candida & ad ilia vsque protensa, similiter & barba, vngues perlongi. Ad centesimum annum peruenerat: sexaginta annorum spatio nec vinum, nec oleum, nec aliud huiusmodi gustauerat: triginta iam annis panem non comederat: oleribus crudis cum sale & aceto vescebatur: aquam bibebat. Huius fama ad Theodorum, & Theodori ad ipsum pariter, Deo patefaciente, peruenerat. Et iustus ille quidem dicebat discipulis suis de sancto Theodoro Episcopo, se talem virum sanctum ad eum vsque diem non inuenisse, sibi enim ipsius vitæ instituta esse a Deo patefacta. Beatus Theodorus vicissim ita de ipso cum fratribus loquebatur, vt in tota Orientis eremo tam dignum Dei seruum vidisse, aut audisse se diceret neminem.

b *Extant apud Sur. tom.* 2. *die* 22. *April.* DE OBITV ANTIOCHI ANACHORETAE.

Qui autem hæc audiebant, e fimbria vestimentorum eius aliquid religionis gratia capiebant: cumq. mansionis fratres ad eum venerandum accederent, eos reprehendebat, & per interpretem recusabat: Cur, inquiens, cum talem stellam & sanctum Dei Apostolum habeatis, ad me agrestem & vilem atque nullius pretij hominem venerandum acceditis? Ad ipsum vere laudabilem & admirandum sanctumq. virum colendum vos conuertite, qui diuinam in mundo vitam agit, & cupiditates in se proterit, & doctrina sua multos ad Deum conuertit. Cum autem vespera aduenisset, facto diuino sacrificio accubuerunt, vt paruo & solito cibo vescerentur. Postea voluit S. Theodorus (vt erat solitus) hospiti pedes lauare, sed ille non permisit: mutuo igitur manus lauarunt. Postridie vero mane festinabat Dei seruus exire, & iter suum perficere. Quod cum B. Theodorus animaduerteret, & obitum eius propinquum esse diuinitus sciret, idq. apud se fieri cuperet: rogabat eum, vt itineris labore fessus quiesceret. Ille contra obsecrabat, vt se dimitteret: Instat, inquiens, mihi e corpore migratio; & idcirco festino, vt in cellula mea mature concedam. Egressus igitur beatus Theodorus, comitatus est eum Anastasiopolim vsque, & afflictiones ac solicitudines, quas in Episcopatu sustineret, patefecit, quibus institutæ vitæ ratio & monasteriorum suorum cura interrumperetur: rogans eum, vt

quid sibi agendum esset, consuleret, & vtrum relicta Episcopatus dignitate, monastico tantum ordini deberet incumbere. Ille vero id quam celerrime faciendum censuit, ne apud Deum damnandus esse videretur.

Sanctus autem Theodorus suum illi iumentum, fratremq. dedit, qui illum, quousque vellet, comitaretur. Mutuo se igitur salutantes & complectentes, discesserunt. Et sanctus Theodorus in Episcopium reuersus, dixit eum celerius e vita migraturum, quam ad locum suum posset peruenire. Quod & factum est: paucis enim diebus post nunciatum est, eum in via mortuum esse.] hactenus de Antiocho auctor, quem diuersum ab illo Antiocho item monacho & Abbate Lauræ in Palæstina fama celebri scias, qui eodem ferme tempore, nempe sub Heraclio Imp. & Cosrhoe Persarum Rege vixit clarus inter scriptores Ecclesiasticos, cuius sunt sermones de diuersis centum triginta & Exomologesis.

IESV CHRISTI ANNVS 598. GREGORII PAP. ANNVS 9. MAVRITII IMP. ANNVS 13.

QVi sequitur ordine temporis annus Domini quingentesimus nonagesimusoctauus numeratur Indictionis primæ, quo & absoluitur Mauritij Imperatoris annus duodecimus, & Gregorij Papæ inchoatur nonus: cum Eulogius Alexandrinus Episcopus de conuersione hæreticorum magnum prouentum in Ecclesiam intulit, deq. his reddidit certiorem S. Gregorium Papam. Perueniens autem nuncius Romam, Gregorium inuenit ægrotantem; qui adhuc eodem morbo laborans, ad eumdem ista rescripsit [a]:

a Gregor. lib. 7. epis. 30. Ind. 1.

Communis filius præsentium lator sanctitatis vestræ scripta deferens, ægrum me reperit, ægrum reliquit. Qua ex re contigit, vt ad largum vestræ beatitudinis fontem breuis epistolæ me vix parua potuisset aqua resudare. Superni autem muneris fuit, vt in dolore corporis positus suauissimæ vestræ sanctitatis scripta susciperem, quæ me de doctrina Alexandrinæ Ecclesiæ, de conuersione hæreticorum, de concordia fidelium sublimiter lætificaret: quatenus ipsa mentis lætitia immanitatem mihi molestiæ temperaret. Et quidem de bonis vestris noua semper exultatione gaudemus: sed tamen ita vos perfecte agere, noua esse nullo modo deputamus. Quod enim crescit sanctæ Ecclesiæ populus, quod ad cælestе horreum spiritales segetes multiplicantur, hoc de omnipotentis Dei gratia, quæ in beatissimis vobis large influit, numquam habuimus incertum. Gratias itaque omnipotenti Deo soluimus, quia impletum videmus in vobis esse, quod scriptum est [b]: Vbi plurimæ segetes, ibi manifesta fortitudo boum. Si enim bos fortis aratrum linguæ in terram cordis audientium non traxisset, tanta fidelium seges minime surrexisset.] hæc de his Gregorius, qui vice versa de conuersis Anglis, ijsdemq. die Natali Domini baptizatis eumdem Eulogium reddidit certiorem. Sicq. secundum illud Dauidicum [c]: Dies diei eructat verbum] vir Apostolicus Apostolico viro de bono thesauro suo profert bona, simulq. ambo exultantes proferunt ex lacrymarum semente manipulos suos.

DE CONVERSIONE HAERETICOR. ALEXANDRIAE FACTA.

b Prou. 14.

c Psal. 18.

Expostulat autē amice in fine epistolæ ipse Gregorius, quod quasdam apposuisset in suis litteris Eulogius voces, quibus Gregorium ipsum vt dominum fuisset allocutus, & quod in epistolæ inscriptione vniuersalem Pontificem appellasset: ad hæc enim ipse: Indicare quoque vestra beatitudo studuit, iam se quibusdā non scribere superba vocabula, quæ ex vanitatis radice prodierunt, *nimirum, cum scriberet ad Cyriacum Episcopum Constantinopolitanum, titulum non apponere Vniuersalis.* Et mihi loquitur, dicens: Sicut iussistis. Quod verbum iussionis, peto, a meo auditu remouete: quia scio quis sum, & qui estis: loco enim mihi fratres estis, moribus patres. Non ergo iussi, sed quæ vtilia visa sunt, indicare curaui.] hæc ipse.

NOLVIT GREGORIVS VIDERI IVSSISSE.

At quibus bonus Christi odor male olet, & fœtor suauitatem exhalat, in malam partem istam animi submissionem Nouatores arripiunt, quasi nullum præ cereris attribuerit sibi Gregorius primatum & iubendi auctoritatem. Verum si compertas habuissent huiusmodi quas ipse sibi seruandas & alijs pastoralis regiminis regulas præscripsisset, talia de Gregorio dicere omnino erubuissent. hæc enim sui Pontificatus initio ad quatuor simul scripserat Patriarchas, cum qualiter se gerere debeat Episcopus, eos docet his verbis [d]: Rursus cum me ad considerandum confero, qualis in humilitate, qualisq. esse rector debeat in districtione: perpendo quoniā necesse est, vt & bene agentibus sit per humilitatem

d Gregor. lib. 1. epis. 24. Ind. 9.

A socius, & contra delinquentiū vitia per zelum iustitiæ erectus: quatenus & bonis in nullo se præferat, & cum prauorum culpa exigit, prioratus sui potestatem agnoscat: vt & honore suspenso, æqualem se subditis bene viuentibus deputet, & contra peruersorum culpas ex zelo iustitiæ excrescat.] quod & factum a Petro docet, cum subdit: Hinc est namque, quod Petrus auctore Deo sanctæ Ecclesiæ principatum tenens, a bene agente Cornelio, & sese ei humiliter prosternente, immoderatius venerari recusauit, seq. illi similem recognouit, dicens [a]: Surge ne feceris, & ego homo sum. Sed cum Ananiæ & Saphiræ [b] culpam reperit, mox quanta potentia super ceteros excreuisset, ostendit.] Et paulo post de Paulo ista: Hinc est quod Paulus bene agentibus fratribus prælatum se esse nesciebat, cum diceret [c]: Non quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudij vestri. Ad quæ illico adiunxit: Fide enim statis. Ac si id quod prætulerat, aperiret, di-

B cens: Ideo non dominamur fidei vestræ, quia fide statis: æquales enim vobis sumus, in quo vos stare cognoscimus. Quasi prælatum se esse fratribus nesciebat, cum diceret [d]: Facti sumus paruuli in medio vestrum. Et rursum [e]: Nos autem seruos vestros per Christum. Sed cum culpam, quæ corrigi debuisset, inuenit: illico se magistrum esse recoluit, dicens [f]: Quid vultis? in virga veniam ad vos? Summus itaque locus tunc bene regitur, cum is qui præest, vitijs potius quam fratribus dominatur. Bene acceptam potestatem regit, qui & tenere illam nouit, & impugnare. Bene hanc regit, qui scit per illam super culpas erigi, scit cum illa ceteris in æqualitate componi. Sic autem seruanda est virtus humilitatis, vt non soluantur iura regiminis, &c.] hæc eadem pluribus in commentario quem de cura Pastorali conscripsit [g]. Quæ quidem a se scripta, & alijs seruanda proposita, ipse sibi custodienda in primis adhibuit: vt non adeo mireris si ad Eulogium

C virum sanctissimum de Ecclesia Catholica adeo benemerentem litteras scribens, nolit videri ipsi prælatus.

QVIBVS SE AEQVALEM, QVIBVS SE PRAELATVM OSTENDAT EPISCOPVS.

a Act. 10.

b Act. 5.

c 2. Cor. 1.

d 1. Thes. 5.

e 2. Cor. 4.

f 1. Cor. 4.

g Greg. Pastor. par. 2. c. 6.

Sed audi maiora nuper dictis congruentia de immensa Gregorij humilitate ita apud Sophronium scripta [h]: Perreximus, inquit, ad Abbatem Ioannem Persam. Narrauit nobis de Gregorio beatissimo Romanæ vrbis Episcopo, dicens: Cum iuissem Romam, vt adorarem ad sepulchrum Apostolorum Petri & Pauli, staremq. die quadam in medio ciuitatis, audio Papam Gregorium per illum locum transiturum. Cogitaui itaque adorare illum. Cum autem prope me esset Papa, videretq. me progredi vt adorarem illum (loquor teste Deo, fratres) primus ipse prostrauit se humi coram me, neque ante surrexit, quam me primo surrexisse cerneret: & cum multa humilitate salutans me, manu sua mihi tria numismata tradidit, iubens mihi dari quæcumque erant necessaria. Glorificaui

D itaque Deum, quod tantam illi contulerat humilitatem & misericordiam & charitatem ad omnes.] hæc ibi. Dum autem Ioannis Abbatis nomen audio, ad memoriam reuocatur Ioannes ille Montis Sinai monasterij Abbas, num iste sit ille ad quem sanctus Gregorius litteras dedit, eleemosynasq. misit, quem pro se orare litteris [i] exorauit.

h Prat. Spirituał. c. 151.

INSIGNE EXEMPLVM GREGORII HVMILITATIS.

i Gregor. lib. 12. epis. 16. Ind. 7.

Habes igitur & factis & scriptis verbis S. Gregorij ab ipso iterum repetitis plus satis expressum eiusdem verborum sensum: vt intelligas, quam procul abhorreant a mente ipsius, & aberrent a veritate, qui Apostolicæ sedis non nouisse primatum ipsum Gregorium, sicut impie, ita mendaciter asserunt. In quā etiam sententiam & illa accipe verba eiusdem Gregorij in epistola ad Ioannem Episcopum Syracusanum, cum hæc ait [k]: Quod se dicit sedi Apostolicæ subijci: si qua culpa in Episcopis inuenitur, nescio quis ei Episcopus subditus non sit: cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis æquales sunt.]

E Habes igitur multipliciter ex Gregorij verbis sensum Gregorij expressum. Quod vero spectat ad oblatum titulum Vniuersalitatis, quem respuit, de his consulas quæ alia occasione superius dicta sunt.

k Gregor. lib. 7. epis. 64. Ind. 2.

Scripsit quoque hoc anno Gregorius [l] ad eumdem Eulogium alias litteras, cum ille a Gregorio petijsset Roma transmitti sibi Eusebij commentarium de Martyribus, quem non repertum Romæ in archiuo, neque in bibliothecis, affirmat. Quæ vero haberentur Romæ de Martyribus scripta, ita significat: Nos autem pene omnium martyrum distinctis per dies singulos passionibus collecta in vno codice nomina habemus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione Missarum solemnia agimus. Non tamen ita eodem volumine quis qualiter sit passus indicatur, sed tantummodo nomen, locus, & dies passionis ponitur.] hæc de his Gregorius, alludens ad Martyrologium quod Romanum dicimus, de quo nos pluribus suo loco in eiusdem Martyrologij Notas præfati sumus.

l Gregor. lib. 7. epis. 29. Ind. 1.

REQVIRITVR LIBER EVSEBII DE MARTYRIBVS A GREGORIO.

PAX FACTA, SED NONDVM SVBSCRIPTIONE MVNITA.

Dum in his esset Gregorius, hoc anno pace cum Agilulpho Rege Longobardorum diu- A tius tractata, sæpius impedita, tandem vt ad tempus fœdus iniretur obtinuit, spem accipiens vt pax etiam sanciretur, atque ab ipso Rege subscriberetur. Qua de re ne sub velamento pacis aliquid tractaretur infaustum, Gregorius suos in diuersis locis positos, vt vigilarent, admonuit: ad Ioannem enim Calaritanum in Sardinia Episcopum scribens, hæc ait [a]: Cognoscatis autem Abbatem quem ad Agilulphum ante multum iam tempus transmisimus, pacem cum eo, Deo propitio (quantum nobis ab excellentissimo Exarcho scriptum est) ordinasse. Et ideo quousque pacta de confirmatione pacis ipsius

a Gregor. lib. 7. epist. 2. Ind. 2.

GREGORIVS SOLICITVS DE CVSTODIA CIVITATVM.

conscribuntur (ne forte hostes nostri in hac dilatione ad partes illas iterum velint accedere) murorum vigilias & solicitudinem in locis omnibus facite adhiberi. Et confidimus in Redemptoris nostri potentia, quia aduersariorum nobis incursus vel insidiæ denuo non nocebunt.] eadem ad eumdem alia epistola [b] refricat, vt in locorum cu- B stodia inuigilare solicitius debeat, ne tempore fœderis consummato, pace nondum firmata, aliquid mali patiantur a Longobardis. Sic & ad Agnellum Tarracinæ Episcopum scripsit [c], vt ciuitatem diligenter custodiendam curaret, nec a custodia murorum voluit excusari homines Ecclesiasticos: ait enim: Quia vero comperimus, multos se a murorum vigilijs excusare: sit fraternitas vestra solicita, vt nullum neque per nostrum vel Ecclesiæ nomen, aut quolibet alio modo defendi a vigilijs patiatur, sed omnes generaliter compellantur: quatenus cunctis vigilantibus, melius, auxiliante Domino, ciuitatis valeat custodia procurari.] hæc ad eum Gregorius.

b Gregor. lib. 7. epist. 5. Ind. 2.

c Gregor. lib. 7. epist. 20. Ind. 4.

Quid (compello te) cum in his curandis quæ sunt Præsidum & Præfectorum Dei sacerdotem occupatum vides, existimas? Num dices in Rom. Ecclesiæ potestate fuisse illa loca, quæ propter Longobardos custodiri mandauit? Non puto, cum probe scias ijsdem locis ab C Imperatore dari consueuisse Præfectos. At quid hoc est? Illud plane, vt sanctissimi viri quietis licet & silentij omnium amantissimi exemplo discas, non ita præfectos Ecclesijs a Deo Præsules, vt spiritualia tantummodo curent, sed & temporalia, si necessitas vrgeat, & charitas persuadeat, atque arma etiam capessant, quibus ingruentia mala propulsent, nisi adsit alia via, quam magis sequi debeant, vt Ecclesiasticæ mansuetudini sit æque

CVRAT PONTIFEX TEMPORALIA ETIAM.

prospectum; qua deficiente, armis licite rem agere liceat, quibus Respublica ab ingruentibus barbaris sit defensa: vt ab ipso S. Gregorio factum intelligis, qui non solum quæ Vrbis essent, solicite a barbaris custodiret, sed & longe posita loca, & in insulis consistentia, eadem vigilantia, non secus ac magister militum atque Imperator exercitus, Pontificia iussione absque dispendio sacerdotalis modestiæ & mansuetudinis pro facultate defenderet. At num illi tunc ab aliquo exprobratum, ac dictum: Define, sacerdos, quæ sunt D Præsidum curare: tuum est offerre hostias pro peccatis, non tibi curæ esse barbaris armis obsistere, sed precibus eos superare debes esse solicitus: aliena hæc sunt penitus a sacerdote. Sed nemo est inuentus qui hæc obijceret, vel prohiberet, cum posset: & licet Imperator ipse atque Exarchus Italiæ (vt sæpe vidimus) infenso in eum essent animo; nemo tamen aliquando de his ausus est negotium ipsi vel leue facessere, quod iure facere certo scirent: adeo vt in regali sacerdotio Christi etiam eius hostes regiam venerarentur auctoritatem.

DE PROBO ABBATE.

Sed his missis, de Probo Abbate conciliandæ pacis cum Longobardis sequestre paucis agendum. Tantam in homine prudentiam sensit esse Gregorius, vt hunc ipsum prius fecerit Abbatem, quam monachum. Nam audi quid ipse in libello oblato Synodo dicat [d]: Quadam autem die, dum inter alios ad obsequium domini mei fuissem ingressus, su- E bito atque inopinato introire in monasterium, atque vt onera Abbatis debuissem suscipere, præcepistis.] Sed de his ipsum audi Gregorium, qui de eo hæc est locutus in Synodo: Quadam die, dum de ordinando monasterio, cui præesse dignosceris, cum nostris filijs tractaremus, atque diu aptam personam huic officio quæreremus: ex improuiso te ingrediente, cordi nostro & eorum qui nobiscum ad tractandum aderant, subito natum est, vt te illic Abbatem, Deo propitio, constituere deberemus.] hæc de Probo: reliqua vero de pace cum Longobardis dicemus anno sequenti.

d Gregor. lib. 9. epist. 22. Ind. 4.

Hoc anno perlatum esse nuncium Romam de victoria aduersus Sclauinos, siue Sclauos populos, testatur S. Gregorius in epistola [e] ad Basilium. Quomodo autem hæc se habuerint, ex Theophane in Miscella [f] sub anno vndecimo & duodecimo Imperatoris narrantur his verbis: Vndecimo anno Imperij Mauritij idem Imperator Priscum cum omnibus Roma-

e Gregor. lib. 7. epist. 9. Ind. 2.

f Miscella lib. 17.

nicis

A nicis potentatibus ad Istrum fluuium misit, vt Sclauinorum nationes transire prohiberet. Quo apud Dorostolon habito Gaianus comperit: qui legatis ad eum directis, calumniam inferebat Romanis exordium dantibus belli. Priscus autem excusabat, quod non venerit aduersus barbaros belligeratum, sed quod ad Sclauinorum nationes a Principe fuerit destinatus. Audiens autem Priscus, quod Ardagastus multitudines Sclauinorum ad prædandum dispersserit, transiens Istrum media nocte inopinate Ardagastum adortus est. At vero Ardagastus discrimine sensso, nondum conscenso equo, vix saluus euasit. Romani multitudine Sclauinorum occisa, & Ardagasti regione euersa, prædam copiosam captam Byzantium per Tamererem direxerunt, &c.] lætitiam magnam factam Constantinopoli his auditis, & Deo gratias hymnis actas, affirmat. Porro qui hæc de victoria aduersus Sclauinos Gregorium litteris certiorem reddidit, idem etiam adiecit, complures schis- B maticos ad sanctæ Ecclesiæ Romanæ communionem festinare: quamuis promulgasset de his edictum Imp. Mauritius, ne schismatici inuiti cogerentur ad Ecclesiæ Catholicæ communionem redire, vt ipse testatur Gregorius sequenti epistola ad Marinianum: quod quidem contra prædecessorum Imperatorum edicta aduersus schismaticos Donatistas sæpe prolata, liquet fuisse ab Imperatore decretum,

DE HAERETICIS THESSALONICAE OBORTIS REPRIMENDIS, *a Gregor. lib. 7. epist. 7. Ind. 1.*

Quem vero resipiscentium salus exhilarat, statim lapsus affligit. Ex eminenti enim, qua spectat orbem, specula intuens sanctissimus Papa, duos in errorem lapsos hæreticæ prauitatis in Oriente conspicit, quos magna solicitudine ad Catholicæ fidei veritatem reuocare festinat. Malum hoc in Ecclesia Thessalonicensi obortum dolens, litteras [a] dedit ad Eusebium eius Ecclesiæ Archiepiscopum, vt antequam latius serpat venenum, vel putrida abscindat membra, vel reuocet ad salutē. Lucas enim eius Ecclesiæ presbyter vna cum C Petro quodam præfricta fronte iactare non erubescebat, se non suscipere sacrosanctum Chalcedonense Concilium: quæ tanta blasphemia graue intulit scandalum reliquis eiusdem Ecclesiæ Orthodoxis, qui de his questi apud Rom. Pontificem fuisse videntur, cum ab Episcopo id negligi cernerent: quem acerrimis litteris aduersus scelestos illos idem S. Gregorius excitauit.

Eodem quoque anno dilectione plenas officiosasq. litteras idem Gregorius reddidit ad Dominicum Carthaginensem Episcopum, qui ex more reuerentia plenas & honoris obsequijs cumulatas litteras ad ipsum Gregorium scripserat. inter alia enim hæc ad ipsum Gregorius: Scientes præterea vnde in Africanis partibus sumpserit ordinatio sacerdotalis exordium, laudabiliter agitis, quod sedem Apostolicam diligendo, ad officij vestri originem prudenti recordatione recurritis, & probabili in eius affectu constantia perma- D netis. Certum quippe est, quia vestro honori additis, quicquid reuerentiæ ac deuotionis ordini sacerdotali exhibetis.] Quo etiam anno Paulum [b] Episcopum Africanum accusatum, & innocentem iudicatum, in suam Ecclesiam redire voluit, commendans eum Columbo in Numidia Episcopo, necnon Adeodato atque Maurentio Africanis Episcopis.

b Gregor. lib. 7. epist. 14. & 16. Ind. 1.

De Iudæorum etiam conuersione Gregorius propensius hoc anno solicitus, eis præsto esse quibus potuit officijs minime defuit. Cum enim audisset in Sicilia in Agrigentino territorio existentes Iudæos conuerti velle, Faustinum [c] Defensorem ad eos mox pergere, & insistere operi iussit, vtq. cum loci Episcopo cuncta agere deberet, admonuit: & inter alia: Huius, inquit, auctoritatis tenore præcipimus, vt omni excusatione submota, ad prædictum locum pergere, & desiderium eorum tuis, Deo propitio, adhortationibus adiuuare festines. Quibus tamen si longum vel triste videtur solemnitatem sustinere Paschalem, & E eos nunc ad baptismum festinare cognoscis: ne (quod absit) longa dilatio eorum retro posit animos reuocare, cum fratre nostro & coepiscopo loci loquere, vt pœnitentia ac abstinentia quadraginta dierum indicta, aut die Dominico, aut si celeberrima festiuitas fortasis occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente baptizet. Quia & temporis qualitas propter eam quæ sibi imminet cladem impellit, vt desideria eorum nulla debeant dilatione differri. Quoscumque vero ex eis pauperes, & ad vestem sibi emendam non sufficere posse cognoscis, te eis vestem, quam ad baptisma habeant, comparare volumus, ac præbere, &c.]

c Gregor. lib. 7. epist. 24. Ind. 1.

DE IVDAEIS CONVERSIS.

NON VI PERVCENDOS IVDAEOS AD FIDEM.

At vero sicut ad fidem conuerti volentibus Iudæis ipse Gregorius omnibus subuenit officijs, ita eos inuitos non esse cogendos, neque eisdem negotium facessendum, hoc eodem anno scribens de ijsdem ad Ianuarium Episcopum Calaritanum [d], admonuit. Acciderat enim, vt neophytus quidam, nomine Petrus, sequenti sui baptismatis die, cum satellitio com-

d Gregor. lib. 7. epist. 5. Ind. 2.

comparato in Iudæorum synagogam irruperit, illicq. eam commutaturus in ecclesiam A
venerandam imaginem Dei genitricis vna cum sanctissima Cruce collocauerit. Quod licet zelo quodam, non tamen secundum scientiam factum Gregorius non laudans, iussit inde ea qua deceret reuerentia sacram imaginem & Crucem auferri, & Iudæis suam ipsorum relinqui liberam synagogam. De Iudæis itidem non vexandis hoc item anno alias

a Gregor. lib. 7. epist. 26. Ind. 1. dedisse reperitur litteras [a] ad Panormitanum Episcopum.

DE OFFICIO, ET DIGNITATE DEFENSORVM.

Hoc pariter anno idem Gregorius, quæ Romanæ essent Ecclesiæ ex more curans, Defensorum officium in Vrbe auxit honore ac dignitate, vt sicut Notarij & Subdiaconi, ijdem Regionarij essent: qui enim Regionarij dignitate & nomine augebantur, eisdem patebat aditus vt ad sacra simul cum Pontifice conuenirent, erantq. omnes septenario mystico numero designati, vt sicut diaconi Regionarij septem, Notarij pariter Regionarij dicti totidem, similiter Subdiaconi, atque Defensores totidem essent numero. Hi ab- B
sente Pontifice sedebant cum clero, præsente vero stabant. Est de his hoc anno data

b Gregor. lib. 7. epist. 19. Ind. 1. epistola S. Gregorij ad Bonifacium [b]. Porro Regionariorum munerum huiusmodi tantum erat priuilegium, vt assisterent Pontifici in ecclesia: cum alioqui sicut præter septem Diaconos Regionarios, Notarios, Subdiaconos, & Defensores itidem Regionarios, alij cõplures in Vrbe & in omni Ecclesia fuerint Diaconi, Notarij, Subdiaconi, & Defensores. Inseruiebant ipsi Defensores potissimum pauperum defensioni & ecclesiarum, mittiq. solebant ab ipso Romano Pontifice in diuersas prouincias; quibus & alia diuersi generis de-

c Gregor. lib. 7. epist. 17. 18. 19. 20. legari consueuisse negotia, docent eiusdem Gregorij plures ad eosdem scriptæ epistolæ [c]. Formulam autem Defensoris constituendi habes inter eiusdem Gregorij epistolas his ver-

d Gregor. lib. 4. epist. 25. Ind. 13. bis expressam [d]:

Ecclesiasticæ vtilitatis intuitu id in nostro sedit arbitrio, vt si nulli conditioni vel corpo- C
ri teneris obnoxius, nec fuisti clericus alterius ciuitatis, aut in nullo tibi canonum obtuiant statuta, officium Ecclesiæ Defensorum accipias: vt quicquid pro pauperum commodis tibi a nobis iniunctum fuerit, incorrupte & viuaciter exequaris: vsurus hoc priuilegio, quod in te habita deliberatione contulimus: vt omnibus, quæ tibi a nobis fuerint iniuncta, complendis, operam tuam fidelis exhibeas, redditurus de actibus tuis sub Dei nostri iudicio rationem. Hanc autem epistolam Paterio Notario Ecclesiæ nostræ subscribendam dictauimus.] hæc de ordinatione Defensoris. Ad horum officium spectabat (vt dictũ est) oppressis subuenire implorantibus Apostolicæ sedis auxilium in prouincijs ad quas curandas mittebantur: Defensores enim ad curanda patrimonia Rom. Ecclesiæ in diuer-

e Gregor. lib. 7. epist. 17. 18. 19. 20. sis prouincijs constituta solitos mitti, docent eiusdem Gregorij epistolæ [e] hoc anno datæ.

DE QVOMODO SE GERERE DEBEANT DEFENSORES.

Idem vero Gregorius in causis Episcoporũ, quomodo ijdem Defensores se gerere debe- D
rent, in epistola data ad Vitalem Defensorem ista habet [f]: Si cuiusquam clerici (vt assolet) culpæ casus emerserit, in qua sibi petere debeat adiutorem: ad eumdem Episcopum reuerenter accede; & sicut causæ meritum cognoueris, apud eum non defensor culpæ, sed potius intercessor existe: vt hac prouisione & poscenti feras auxilium, & iura Præpositi non turbentur. Si qui vero sunt qui iusta poposcerint, eis per te auxilium sedis Apostolicæ non est negandum: sed tamen ita seruandum est, vt vniuscuiusque Episcopi reuerentia & clericorum disciplina per defensionis tuæ experientiam minime soluatur.] hæc ad Vitalem, cum clerici discoli aduersus Episcopum suum interpellassent Defensorem Apostolicæ sedis.

Sed & eumdem qui supra, Romanum Defensorem in Siciliam missum, qua discretione iudicij oppressis & opem Ecclesiasticam implorantibus subuenire deberet, ita alia E

g Gregor. lib. 7. epist. 24. Ind. 2. ad eum scripta epistola docet [g]: Patrocinia Ecclesiastica (siue mea susceperis scripta, siue etiam minime fuerint directa) sub tanto moderamine debetis impendere, quatenus hi qui in furtis publicis implicati sunt, a nobis non videantur iniuste defendi: ne opinionem male agentium ex indiscretæ defensionis ausu in nos vllo modo transferamus: sed quantum decet Ecclesiam admonendo, & verbum intercessionis adhibendo, quibus valetis succurrite, vt & illis opem feratis, & opinionem sanctæ Ecclesiæ non inquinetis.] hæc Gregorius. Reprehendit vero alibi Defensorem quemdam, qui clericos, despecto suo Episcopo, faceret ad suum tribunal exhiberi: decernitq. vt prima instantia omnino

h Gregor. lib. 9. epist. 22. Ind. 4. fieri debeat apud Episcopum, elegantemq. hanc sententiam prodit [h]: Si sua, inquit, vnicuique Episcopo iurisdictio non seruatur, quid aliud agitur, nisi vt per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?] Admonet autem, vt siue clericus, siue laicus

A laicus causam contra Episcopum habeat, tunc Defensor vel iudicet, vel cogat ipsos deligere Iudices.

Solicitus præterea de monachorum quiete S. Gregorius, hoc anno plura de his scripsit, priuilegiaq. concessit [a] monasterio Classensi sub diœcesi Rauennate constituto, quod cum ab eius Ecclesiæ Episcopis durissima pati cogeretur, ab eorum in pluribus potestate exemit. Sic etiam & a prædecessoribus concessa priuilegia monasterijs salua voluit. Scribit [b] ista de monasterio Castelliensi, quod diximus fuisse munifice a Cassiodoro Senatore erectum, & optime institutum. Firmum [c] stabileq. seruari voluit, vt post monasticam professionem nulli liceret condere testamentum. Ceterum occasione nonnullorum monachos opprimentium Episcoporum manauit, vt Summi Pontifices eiusmodi solerent vallare priuilegijs monasteria.

a Gregor. lib. 9. epist. 32. Ind. 4. MONACHORVM QVIETI GREG. CONSVLIT.

b Gregor. lib. 7. epist. 18. Ind. 1.

c Gregor. lib. 7. epist. 33. Ind. 1.

d Gregor. lib. 7. epist. 7. Ind. 1.

B Rursum vero idem sanctus Gregorius in redarguendo perperam facta Episcoporum hoc anno, occasione poscente, haud segnem se præbuit. testantur id duæ ipsius acerrimæ epistolæ datæ [e] ad Ianuarium Episcopum Calaritanum, qui furore quodam percitus, die Dominico, priusquam Missarũ solemnia celebraret, ad exarandam segetem Donati cuiusdam perrexit, eaq. exarata reuersus Missarum solemnia celebrauit, ac postea illuc rediens terminos eiusdem possessionis euulsit. In hæc adeo indigna Christiano homine, nedum Episcopo, Gregorius vehementer commotus, in eumdem censuram tanto facinore dignam exercuisset, nisi eius decrepitæ senectutis rationem aliquam habuisset: sed a communione suspendit eos, quorum consilio id egisset. Admonuit vero ipsum, qui vano zelo commotus facinus perpetrasset, dum se eo sanctiorem existimaret, quo res Ecclesiæ quouis posset modo studiosius conseruaret, his verbis: Non terrenarum rerum curam, sed anima-

e Gregor. lib. 7. epist. 1. 2. Ind. 2.

C rum te ducatum suscepisse cognoscas. Ibi ergo cor figere, ibi solicitudinem, ibi totum debes studium adhibere, atque de earum lucro diligentius cogitare, &c.] hæc quidem non quo res Ecclesiæ ab Episcopis contemni debeant, sed vt sciant quid in primis ipsis curandum sit. Redarguit [f] Episcopos, qui non a suo Metropolitano tempus Paschale requirerent, sed aliunde.

f Gregor. lib. 7. epist. 8. Ind. 2.

Quod autem idem sanctus Gregorius Apostolica auctoritate concessisse reperitur licentiam ecclesias dedicandi petentibus, & ad hoc martyrum sanctuaria tribuisse, sed & quod dederit alijs rogantibus facultatem erigendi monasteria [g]; patet id alijs Episcopis inconcessum, sed solius fuisse supremi Antistitis.

g Gregor. lib. 7. epist. 11. 12. 15. 16. Ind. 2.

Accepit hoc anno Gregorius vna cum litteris etiam sancta munuscula a Leontio Exconsule, viro maxime pio, nimirum (vt ipse testatur Gregorius in litteris [h] ad eum red-

h Gregor. lib. 7. epist. 35. Ind. 1.

D ditis) oleum sanctæ Crucis, & lignum aloes. Sunt hæc enim eius verba: De hoc etiam valde gaudemus, quod munera quæ transmisistis, vestris moribus dissimilia non fuerint. Oleum quippe sanctæ Crucis & aloes lignum suscepimus: vnum quod tactum benedicat; aliud quod incensum bene redoleat, &c.] Quod ad oleum Crucis pertinet, de eodem apud Cyrillum in Saba tertium mentio habetur, quod sanctus ille adhibere solebat ad fugandos dæmones & edenda miracula. Quodnam autem hoc, & cur ita dictum sit; existimaui aliquando, sicut apud Theodoretum [i] in Iacobo reperitur dictum oleum martyrum illud, quod accipi consueuisset ex lampadibus, quæ ardere solerent in Confessionibus martyrum, vbi scilicet sepulta essent corpora sanctorum martyrum, quo æque pij vtebantur ad morbos curandos; ita dictum esse oleum sancta Crucis illud, quod ar-

DE OLEO SANCTAE CRVCIS.

i Theod. hist. Sanct. Patr. in Iacob. c. 21.

derat ante pretiosum lignum sanctæ Crucis Hierosolymis. Verum quod scribit Beda [k] in

k Bed. de locis sanct. cap. 20. in fine.

E epitome de locis sanctis, quid per oleum sanctæ Crucis intelligere debeamus, satis perspicue indicat: vbi agens de sanctæ Crucis ligno Hierosolymis Constantinopolim translato sub Heraclio ingruentibus Sarracenis (vt inferius fusius dicetur) hæc ait: De nodis enim ligni sancti liquor odorifer oleo similis profluit, cuius si etiam modica particula contingat, omnem ægritudinem sanat.] hæc Beda ex sancto Episcopo, qui ista aspexit. Porro Gregorius eas reddens ad Leontium litteras, misit ad ipsum clauem sepulchri S. Petri vna cum ramentis ex catenis ipsius.

Quod rursus pertinet ad res Orientales, hoc tempore magnus ille Theodorus cognomento Siceota, ex monacho Episcopus Anastasiopolis in Galatia, cum despectui & odio se haberi videret (nam potatus veneno excessisset ex hac vita, nisi Maria Dei genitrix succurrisset) consulto diuino Spiritu, sedi nuncium remisit, contradicente tamen suo Metropolitano Archiepiscopo Ancyrano, litteris datis ea de re ad Cyriacum Constantino-

stantinopolitanum Episcopum, necnon ad Mauritium Imperatorem, quod in optatis erat, vacationem obtinuit, sicq. solutus cura pastorali, ad pristinæ vitæ statum se contulit. Cum vero quam a Deo acceperat gratiam curationum in edendis miraculis, petentibus sæpe communicasset, ab ipso Cyriaco Episcopo Constantinopolitano, necnon ab eodem Mauritio Imp. accersitur Constantinopolim, vbi dum ad breue tempus moraretur, ingentia per eum Deus miracula edidit, describit ea singula Eleusius [a] (qui & Georgius) eius discipulus quam fidelissime, nimirum signo tantum Crucis, addita aliquando aqua benedicta, cæcos illuminare, paralyticos sanare, & alijs morbis affectos curare, obsessosq. a dæmonibus liberare consueuisse: quæ ne penitus prætereamus, primum quod præstitit, hic describamus, quod idem auctor ita narrat:

THEODORVS MIRACVLIS CLARVS.

[a] *Apud Sur. tom. 2. die 22. April.*

Mulier quæ apud illum habitabat, cum filium quadriennem cæcum haberet, in vlnis eum suis ad sanctum virum gestauit, & multis lacrymis ante ipsum prostrata, puerum ad pedes eius deposuit, supplicans vt lumen oculorum illi largiretur. Vir beatus cum pueri oculos obsignasset, eiq. benedixisset, aquam benedictam matri dedit, præcipiens vt aqua illa quotidie mane oculos lauaret. Quod cum ter egisset mater, quarto die filium sanum ad sanctum virum adduxit, laudans Deum.] ita quidem sanctus, vitans propriam gloriam, per benedictam aquam miraculum operatus est, vt diuinæ benedictioni potius quam suæ id virtuti adscriberetur. Recenset alia plurima & plane magna idem auctor ibidem, dum Constantinopoli moraretur, ab ipso miracula edita: quæ tu ipse, si cupis, in eius vitæ Actis fideliter scriptis perlege. Vltimum autem illud de Mauritij Augusti filio a lepræ morbo sanato, cuius causa fuerat accersitus, ita describit: Contigit vt vnus ex filijs Mauritij Imperatoris lepræ morbo laboraret: cui cum medici nullam possent opem afferre, Imperator virum sanctum acciersendum curauit. Qui in palatium, vbi puer iacebat, ingressus, & pro illo preces ad Deum fundens, aquam benedixit: cumq. illum aspersisset, reliquum aquæ dedit vt rursum conspergeretur: & sancti viri precibus puer sanus effectus est. Imperatoris autem & Augustæ precibus adductus, inter ipsos consistens, Deum pro illis obsecrauit: & cum benedixisset eis, discessit in patriam, ad monasteriumq. peruenit.]

CAECVM ILLVMINAT.

FILIVM IMP. SANAT.

Quomodo autem in S. Georgij ecclesiam, in memoriam tanti martyris, cuius studiosissimus erat, a se extructam, eiusdem martyris reliquias diuinitus acceptas intulerit, ab eodem Eleusio auctore rem gestam narratam sic accipe: Cupiebat, inquit, vir beatus aliquid ex glorioso martyris Georgij reliquijs habere, & rogabat eum vt se voti compotem faceret. Pius autem Aemilianus Germiorum Episcopus sancti capitis eius particulam, manusq. digitum, & dentem vnum, aliamq. particulam eius corporis habebat. Huic martyr apparuit, iussitq. vt eas seruo suo Theodoro reliquias in templum, quod sibi exædificarat, transferendas traderet. Misit igitur Episcopus nuncium ad beatum virum, qui eum nomine suo hortaretur, vt se ad precandum in templum sancti Archangeli conferret: cupere enim se illum salutare, optatasq. illi sancti martyris reliquias dare. Hac lætus pollicitatione ex monasterio exijt, & in Germiorum ciuitatem ingressus, in Archangeli templo precabatur. Amanter suscepit eum sanctus Episcopus Aemilianus, & in monasterium sanctæ Dei genitricis, quod vocatur Aligetes, perduxit.

S. GEORGII MARTYRIS RELIQVIAS ACCIPIT.

Eo tempore magna erat in Pesinuntium metropoli siccitas, & fruges ac fructus omnes exaruerant. Quamobrem cum incolæ intellexissent Christi seruum Theodorum apud Aemilianum Episcopum diuertisse, celeriter ad eum omnes cum clericis in sanctæ Dei genitricis templum conuenerunt, permitteneq. Episcopo Aemiliano, in ciuitatem suam eum adduxerunt, vt facta supplicatione per eius preces e cælo pluuiam impetrarent. Procul ab hac ciuitate sex passuum millibus erat hortus, quem magna locustarum occupauerat multitudo, & totum prope deuastauerat. Huius horti dominus cum beatum Theodorum adesse intellexisset, processit illi obuiam, & ad pedes eius prostratus calamitatem in hortum suum a locustis illatam indicauit. Cui vir sanctus: Abi, inquit, fili, & affer aquam in vase. Cucurrit ille, & e proximo flumine aquam attulit. Quam Dei seruus cum benedixisset, dedit ei, dicens: Hac aqua quatuor horti tui angulos aspergе, & dabit tibi Dominus quod exoptas. Ad hortum reuersus homo, studiose fecit, quæ vir sanctus præceperat. Cumq. ad locum quem primum aspersérat reuertisset, ne vnam quidem locustam reperit: paulo post item inuisens, omnes plane locustas deletas inue-

HORTVM A LOCVSTIS LIBERAT.

nit.

A nit. Quamobrem cum manus suas oleribus implesset, currens ad beatum Theodorum miraculi effectorem contendit. Tunc autem obuiam illi trium millium passuum a ciuitate processerat supplicatio. Cum illa igitur ingredientem sanctum virum olitor assecutus, procidit ad pedes eius, eiq. olera quæ in manibus ferebat obtulit, nuncians miraculum quod factum fuerat.

Beatissimus vero Georgius Metropolita cum lætitia sanctum Theodorum suscepit, qui in diem sequentem supplicationem indicendam mandauit. Postridie igitur mane, cum vniuersa ciuitas in Catholica ecclesia sanctæ Sophiæ esset congregata, beatus Theodorus & Metropolita Georgius cum vniuerso populo supplicantes, ad venerabile sanctorum Angelorum templum extra muros conuenerunt, atque inde ad sanctam Sophiam reuersi sunt. Vbi cum sanctus Christi seruus Metropolitæ rogatu sacrificasset, omnesq. sacra my-

PLVVIAM A DEO IMPETRAT.

B steria percepissent; nubibus contractum est cælum, & tanta pluuiæ copia in totam illam regionem descendit, vt aquarum fontes & flumina in tertium vsque diem exundarint. Omnes igitur lætitia pleni Deum collaudabant, qui serui sui precibus motus misericordiam suam ostendisset. Metropolita autem & populo comitante, sanctus Theodorus illinc discessit, & cum ad Episcopum Aemilianum venisset, ab eoq. optatissimas sancti martyris Georgij reliquias accepisset, ad sanctum monasterium suum cum gaudio reuersus est.] hæc & alia plurima de Theodoro habet Eleusius; sed hæc modo satis ad institutum. Sane quidem constat numquam Deum Orientalem deseruisse Ecclesiam, quin aliquo lucis radio illustrarit, mirifico videlicet aliquo sancto viro miraculorum operatore, nisi tantum vbi a Catholica Ecclesia diuisi sunt schismate, cum & a Deo esse reiectos, pluribus sæpe demonstratum est experimentis.

C Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ pertinet, hoc eodem anno celebratum est in Hispania Oscense Concilium, Era nimirum sexcentesima trigesimasexta: ex quo duo dumtaxat canones reperiuntur, quibus illud de canonica clericorum disciplina sancitum reperitur, vt castitate sincera & haud dubia polleant, ne videlicet quouis modo de eis aliqua inhonesta suspicio suboriri valeat. Frequentia quidem fuisse Concilia in Hispania temporibus Reccaredi, satis apparet. Inuigilasse enim ipse in eo visus est, vt Christiana religio magis magisq. illustraretur, & Catholica fides, qua præstabat, sanctis operibus æque clarescceret.

OSCENSE CONCILIVM.

Verum non pro Hispanis tantum subditis sibi populis solicitus fuit, sed pro Gallis etiam, qui in Narbonensi prouincia subiecti sibi essent: nam quarto regni sui anno Narbonæ Concilium celebrandum curauit, Era sexcentesima vigesimaseptima,

D qui est annus Domini quingentesimus vndenonagesimus, nouem scilicet ante annos: quod ad finem superioris tomi fuerat collocandum: sed quoniam non ante hoc tempus nacti ipsum fuerimus, neque hactenus cusum certo sciamus, illud hic tibi verbatim excudendum curamus integrum. Accepimus ipsum ex scripto codice ab Hispania Romam misso ad Gregorium Decimumtertium Pontificem Maximum Idibus Nouembris anno Domini millesimo quingentesimo septuagesimosexto, descriptum ex peruetusto Gothico codice monasterij sancti Aemiliani in regiam bibliothecam translato. sic enim se habet:

NARBONENSE CONCILIVM anno quarto Reccaredi, atque Era sexcentesima vigesimaseptima. In nomine Domini nostri Iesu Christi, anno feliciter quarto regni domini nostri glorioſissimi Reccaredi Regis Narbonæ.

NARBONEN. CONCILIVM SVB RECCAREDO.

E Migetius, Sedatius, Benenatus, Boetius, Pelagius, Tigridius, Agrippinus, & Sergis * Episcopi Galliæ prouinciæ. * Sergius

Concilia sanctorum antiquorum Patrum vel decreta obseruare cum Dei timore cupientes, nos in vrbe Narbona, secundum quod sancta Synodus per ordinationem glorioſissimi domini nostri Reccaredi Regis in vrbe Toletana finiuit*, die Kalend. Nouembris, Deo auspice, in vnum conuenimus, & aliquanta quæ iuste & pie sunt edita, & per patrocinationis* potestatem non supplebantur ad memoriam, nunc temporibus domini nostri sub præfationibus deducentes recapitulare fecimus: & quæ pro regula & fidei Catholicæ disciplina adhuc visa sunt, communi tractatu elegimus conscribenda, & canonibus definiuimus adiungenda, quæ tenore capitulorum subsequenter euidenti iure declarantur. * definiuit

* persecutionis tempestatem

Hoc regulariter definitum est, vt nullus clericorum vestimenta purpurea induat, quæ

* religiosorum

ad iactantiam pertinent mundialem, non ad religiosam * dignitatem : vt sicut est deuotio in mente, ita & ostendatur in corpore : quia purpura maxime laicorum potestate præditis debetur, non religiosis. Quod si quis non obseruauerit, velut transgressorem legis coercendum.] Vsus quidem purpuræ fuisse scitur Dei præcepto [a] in ornatu vestium Summi Sacerdotis veteris legis : cessit vero eadem vsui Summi Pontificis Christianorum ; qua carere non debuit, cum maiorem fore gloriam Christi sacerdotij, quam Aaronici, pariter prophetæ prædixerint. Porro quæ peculiaris vsus Romanæ Ecclesiæ essent (vt suo loco superius dictum est) alijs vti illis vetitum erat, sicut calceis compaginatis, dalmaticis, mappulis, quibus clerici aliarum Ecclesiarum vti prohibebantur, vt sanctus Gregorius tradit [b]. Sed reliquos recensеamus canones, qui ita pergunt:

a Exod. 39.

b Gregor. lib. 2. epist. 54. Ind. 11. lib. 7. epist. 28. Indict. 1. lib. 7. epist. 113. Ind. 2. edit. Rom.

Hoc itaque definitum est, vt in psallendis ordinibus per quemque psalmum gloria dicatur omnipotenti Deo ; per maiores vero psalmos, prout fuerint prolixius, pausationes fiant, & per quamque pausationem gloria Trinitatis Domino decantetur.

Nam & hoc secundum priscorum censuram canonum finitum, vt nullus clericus, subdiaconus, diaconus, vel presbyter in plateis resideat, certe nec in plateis stare, & famulis diuersis commisci. Quod si quis facere præsumpserit, repellendum omnino ab officio, & execrandum, si non emendauerit : & a communione & ab officio priuetur.

Vt omnis homo tam ingenuus, quam seruus, Gothus, Romanus, Syrus, Græcus, vel Iudæus, die Dominico nullam operam faciant, nec boues iungantur, excepto si in mu-

* *forte* metendo

rando * necessitas incubuerit. Quod si quisquam præsumpserit facere : si ingenuus est, det Comiti ciuitatis solidos sex : si seruus, centum flagella suscipiat.

* Nicænum sanctissimum
* conciliabula
* conuiuationes

Secundum Concilium Nicæni * sanctissimi, concinnabula * vel coniurationes * non fiant clericorum, quæ sub patrocinio solebant fieri laicorum. Nec vnusquisque de inferiore gradu seniorem sibi elatus aut increpet, aut iniuriet. Quod si quis prætermisso tam iustæ censuræ ordine ausus fuerit facere, districtione sæuissima corrigatur, vt sub pœnitentiæ nomine vitia recedente * : id est, anno vno in monasterio sciat abijcere superbiam, vnde inflatur, quod est diabolus ; & addiscat humiliationem Christi, quia per ipsam mortem gustare dignatus.

* recidantur, *vel* recedant

Secundum Concilia priscorum Orthodoxorum decreuit fraternitas, vt quicumque fuerit culpabilis inuentus clericus, aut honoratus de ciuitate, & ad monasterium fuerit deputatus, sic Abba qui est prædictus *, cum illo qui dirigitur, agat, sicut ab Episcopo manifesta correctione fuerit ordinatus. Aliter si Abba facere elegerit, pro correctione tem-

* præfectus

* ob hanc causam

pus aliquod suspendatur : quia ab hac * causa dirigitur, vt emendetur, non vt passim ferculis diuersis saturetur.

Quicumque clericorum a maximo vsque ad infra, contra S. Ecclesiæ vtilitatem agere, tractare, vel conari fuerit repertus, merito deijciatur, qui fidē seruare minime cognoscitur.

Quicumque clericus, subdiaconus, diaconus, presbyter sine conscientia Episcopi aliquid de possessionibus, vel de domo Ecclesiæ tulerint, aut fraudem fecerint, non solum cum omni dedecore constricti restituant quod fecerunt, sed etiam non debere ibi in Ecclesia esse, vbi fraudem visus est operasse : duobus iaceat sub pœnitentia annis, & cum defleuerit factum, reuertatur ad officium.

Hoc ante omnia decretum est, vt Iudæis non liceat corpus *defuncti* deducere psallendo : sed vt eorum habuit mos & consuetudo antiqua, corpus deducant, & deponant. Quod si aliter facere præsumpserint, inferant Comiti ciuitatis vncias sex.

Hoc maxime definitum est, vt nullus audeat clericorum ordinationem sui Episcopi contemnere : sed vbi ordinatus fuerit, ambulare debeat cum gratia & obedientia, & quæ iniuncta fuerint agere. Quod si sub cothurno superbiæ neglexerit implere : non solum a stipendio, sed vno anno a communione priuetur.

Amodo nulli liceat Episcoporum ordinare diaconum, aut presbyterum litteras ignorantem. Sed si qui ordinati fuerint, cogantur discere. Qui vero diaconus aut presbyter fuerit litteris ineruditus, & desidiose legere vel implere officium distulerit, & in Ecclesia ad omnia vtilis non fuerit, ab stipendio reijciendum, & inclinandum, quoadusque curuatus impleat & defendat, quod esse cognoscitur. Ad quid erit in Ecclesia Dei, si non fuerit ad legendum exercitatus ? Et si perseuerauerit desidiose, & non vult proficere, mit-

* monasterium

tatur in monasterio *, quia non potest ædificare populum.

Hæc maxime pro Dei timore & modo disciplinæ canonicæ eleginus custodienda, vel tenenda

tenenda, vt dum Missa celebratur, nullus presbyter aut diaconus absque aliqua infirmitate, dum Missa perficitur, egredi de altario audeat. Nec diaconus, aut subdiaconus certe, vel lector, antequam Missa consummetur, alba se præsumat exuere. Quod si quisquam non impleuerit constitutum, presbyteri increpentur vt redeant, diaconos & execrandos & stipendio priuandos, reliquos districtione strictissima condemnandos.

Hoc regulariter secundum priorum statuta canonum finitum est, vt tam subdiaconus, quam ostiarius, & reliqui, seruitium sanctæ Ecclesiæ consuetum absque vlla desidia impleant, & senioribus vel * ad osteos subleuent. Qui contempserit facere & adimplere, subdiaconos verbis corripiendos, & si non emendauerint, ab stipendio probandos, reliquos flagris coercendos.

* locus depra-uatus.

Hoc itaque propter ampliandam fidei Catholicæ disciplinam elegimus definiendum, vel tenendum : vt si qui viri ac mulieres diuinatores, quos dicunt esse caragios atque sorticularios, in cuiuscumque domo Gothi, Romani, Syri, Græci, vel Iudæi fuerint inuenti, aut quis ausus fuerit amodo in eorum vana carmina interrogare, & non publice hoc voluerit annunciare : pro hoc quod præsumpsit, non solum ab Ecclesia suspendatur, sed etiam sex auri vncias Comiti ciuitatis inferat. Illi vero qui tali iniquitate repleti sunt, & sortes & diuinationes faciunt, & populum præuaricando seducunt, vbi inuenti vel inuentæ fuerint, seu liberi, seu serui, vel ancillæ sint, grauissime publice fustigentur, & venumdentur, & pretia ipsorum pauperibus erogentur.

Ad nos peruenit quosdam de populis Catholicæ fidei execrabili ritu diem quintam feriam (qui & dicitur Iouis) multos excolere, & operationem non facere. Quam rem pro Dei timore execrantes & blasphemantes, quicumque ab hac die præter festiuitates in eo die venientes ausus vel ausa fuerit vacare, & operam non facere, si ingenuus est, aut ingenua, de Ecclesia repellendus, & sub pœnitentia mittendus anno vno, & eleemosyna & metu satisfaciat, vt eis Dominus ignoscat. si seruus aut ancilla fuerit, contenta flagella correcti domino consignentur, & vltra talia eos obseruare non permittant.

Migetius in Christi nomine Ecclesiæ Catholicæ Narbonensis Episcopus in has constitutiones, secundum quod nobis cum fratribus nostris Deo inspirante placuit, relegi & subscripsi.

Sedatius in Christi nomine Ecclesiæ Catholicæ Biterrensis Episcopus in his constitutionibus interfui & subscripsi.

Boetius in Christi nomine Ecclesiæ Magalensis Episcopus in has constitutiones interfui & subscripsi.

Pelagius in Christi nomine Ecclesiæ Nemausensis Episcopus in has constitutiones interfui & subscripsi.

Tigridius in Christi nomine Ecclesiæ Agathensis Episcopus in has constitutiones interfui & subscripsi.

Sergis * in Christi nomine Ecclesiæ Carcasonensis Episcopus in has constitutiones interfui & subscripsi.

* Sergius

Agrippinus de ciuitate Loteba in Christi nomine Episcopus in has constitutiones interfui.] hactenus Concilium Narbonense a nobis hic, ne periret, excusum.

GVNTHERAMNI REGIS OBITVS.

Hoc eodem anno defunctus est Guntheramnus Francorum Rex religiosissimus. Quod ad temporis rationem pertinet : cum regnasse annos trigintatres tradant qui res Francorum sunt prosecuti [a], constetq. ipsum ex ijs quæ superius dicta sunt, regnare cœpisse anno Redemptoris quingentesimo sexagesimoquinto : plane ad hunc peruenisse annum, dicere oportet. Defunctus sepultus est in ecclesia sancti Marcelli, quam maximo sumptu ipse ædificauerat : qui & in territorio Segonum (vt idem testatur auctor) monasterium quoque construxit, quod & reditibus auxit : Synodumq. quadraginta Episcoporum collegit, vt ab eisdem in eodem loco sanctorum martyrum Agaunensium ordo psallendi institutus a sancto Auito & reliquis Pontificibus probaretur, & teneretur a monachis monasterij sui. Erat idem Rex eorumdem martyrum studiosissimus, quorum reliquias penes se habere curauit. Quid vero acciderit, cum ex monasterio sanctorum reliquias petijt, Gregorius Turonensis narrat his verbis [b] : Cum autem Guntheramnus Rex ita se spiritualibus actionibus mancipasset, vt relictis sæculi pompis, thesauros suos ecclesijs & pauperibus erogaret : accidit, vt misso presbytero, munera fratribus, qui sanctis Agaunensibus deseruiunt, ex voto transmitteret, præcipiens presbytero, vt ad eum

a Aimon. de gest. Franc. lib. 3. c. 81.

b Greg. Turon. de glor. mart. c. 76.

rediens, sanctorum sibi reliquias exhiberet. Igitur dum impleta Regis præceptione, cum his regrederetur pignoribus, Lemnaci laci, per quem Rhodanus influit, nauigium petit. Extenditur autem lacus ille in longitudinem quasi stadijs quadringentis, latitudine autem stadijs centum quinquaginta. Denique reuertens presbyter (vt diximus) cum nauigium hoc fuisset aggressus, subito tempestas orta fluctus tollit ad sidera, surgunt vndarum montes; & nunc puppis nauiculæ, prora dehiscente, fertur in altum; nunc iterum demersa puppi, prora tollitur in sublime. Turbantur nautæ, & nihil aliud nisi solam mortem in hoc periculo præstolantur.

VIRTVTE SACRARVM RELIQVIARVM LIBERANTVR A NAVFRAGIO.

Tum presbyter, cum videret se his fluctibus obrui, & spumis vndarum ipsarum grauiter operiri, extractam a collo capsulam, quæ sanctorum pignora continebat, vndis tumentibus obiecit, ac sanctorum præsidium clara inuocat voce, dicens: Ne peream in his fluctibus, virtutem vestram deprecor, martyres glorioſi: sed protinus qui iugiter pereuntibus præbetis auxilium, mihi, quæso, dexteram salutis porrigere dignemini. fluctus opprimite, nosq. ad littus optatum vestri adiutorij ope deducite. Et hæc dicens, cessante vento, decedentibus vndis, ad littus euecti sunt. Hæc ab ipso cognoui presbytero.] ista Gregorius, a nobis Guntheramni Regis maxime pij occasione relata. Dum vero aiunt Childeberto Guntheramnum reliquisse regnum; non video quomodo id fieri potuerit, cum habita ratione annorum Guntheramni, ipsum Childebertum ante eum ex hac vita migrasse oportuerit anno Domini (vt dictum est) quingentesimo nonagesimosexto, vt ex litteris sancti Gregorij Papæ monstrauimus datis primo ad Childebertum, inde ad filios Theodobertum & Theodoricum Reges, qui iam successerant patri, eadem Indictione decimaquarta.

IESV CHRISTI ANNVS 599. GREGORII PAP. ANNVS 10. MAVRITII IMP. ANNVS 14.

QVi ordine sequitur quingentesimus nonagesimusnonus Redemptoris annus Indictione secunda inscribitur, quo pax cũ Longobardorum Rege transacta est, sed certe ad breue temporis spatium, nempe ad duos tantummodo annos: nam in epistola ad Innocentium anno sequenti data ista habet Gregorius [a]: Solicitudinem vestram desiderato nuncio releuamus, indicantes cum Longobardorum Rege vsque ad mensem Martium futuræ quartæ Indictionis de pace, propitiante Domino, conuenisse. Quæ si retineatur, ignoramus: quia idem Rex obijsse postea nunciatus est, licet adhuc habeatur incertum.] At licet ad modicum spatium temporis pax diutius procurata sancita fuerit, pro ingenti tamen munere ab ipso Gregorio accepta est, vt saltem licuerit respirare: pro quo gratias agens, ad Regem ipsorum has litteras dedit [b]:

a Gregor. lib. 8. epist. 37. Ind. 3. DE PACE FACTA CVM LONGOBARDIS.

b Gregor. lib. 7. epist. 41. Ind. 2. LITTERAE AD AGILVLPHVM DE PACE.

Gratias excellentiæ vestræ referimus: quia petitionem nostram audientes, pacem quæ vtrisque esset partibus profutura (sicut de vobis confidentiam habuimus) ordinastis. Ex qua re excellentiæ vestræ prudentiam & bonitatem valde laudauimus: quia pacem diligendo, vos Deum, qui ipsius est auctor, amare monstrastis. Nam si (quod abesse gaudemus) facta non fuisset, quid aliud agi debuit, nisi vt cum peccato & periculo partium, miserorum rusticorum sanguis, quorum labor vtrisque proficit, funderetur? Sed vt prodesse nobis eamdem pacem, quemadmodũ a nobis facta est, sentiamus: paterna charitate salutantes, petimus, vt quoties se occasio dederit, Ducibus vestris per diuersa loca & maxime in his partibus constitutis, vestris præcipiatis epistolis, vt hanc pacem (sicut promissum est) summopere custodiant, & occasiones sibi aliquas non quærant, vnde aut contentio quædam, aut seditio aliqua, aut ingratitudo nascatur: quatenus voluntati vestræ amplius agere gratias valeamus. Latores vero præsentium, sicut re vera homines vestros, in eo quo decuit affectu susceppimus: quia iustum fuit, vt viros sapientes, & qui pacem factam Deo propitio nunciarunt, cum charitate & suscipere & dimittere deberemus.] hæc ad Agilulphum Regem Gregorius; eadem ferme ad eius coniugem Theodolindam Reginam [c].

c Gregor. lib. 7. epist. 42. Ind. 2.

Verum non sicut Agilulphus Rex, iurauit Arnulphus Dux Spoleti, sed dolose visus est agere, qui ad pacem præstandam inuitus accessit. Veritus est itaque Gregorius dolos

A dolos Longobardorum, ne sub inuolucro verborum, loco pacis, bellum lateret: nam accipe quid scribat hoc anno ad Theodorum Curatorem Rauennæ [a]: Indicamus itaque, Arnulphum de seruanda pace, non vt Rex ipsius iurauit, sed sub conditione, si sibi in quoquam excessum non fuerit, aut si nullus contra Arogis exercitum ambulauerit, sacramenta præstitisse. Quod quia omnino iniquum & dolosum est, nos tamquam si non iurasset habemus: quia in aliquid parum facilem sibi excedendi * occasionem inueniet, & plus nos, si de eo suspecti non fuerimus, decipiet. Vuarnilfrida vero, ad cuius consilium idem Arnulphus cuncta agit, omnino iurare despexit. Et id contingit, vt ex pace, quam multum desideraumus, nos in his partibus nullum remedium habere possimus: quia de ijsdem hostibus, de quibus suspecti nuncusque fuimus, adhuc & in posterum suspecti sumus.

a Gregor. lib. 7. epist. 102. Ind. 2. DE ARNVLPHO DVCE DVPLICI CORDE AD PACEM VENIENTE.

*exercendi

B Cognoscat præterea gloria vestra, homines Regis, qui huc transmissi sunt, imminere, vt in pacto debeamus subscribere: sed recordantes eorum quæ Agilulphus a Basilio viro clarissimo conuicia super nos in beati Petri dixisse fertur iniuriam, quamuis hoc penitus idem Agilulphus negauerit, a subscriptione tamen abstinere præuidimus: ne nos, qui inter eum & excellentissimum filium nostrum domnum Exarchum petitores sumus & medij, si quid forte clam sublatum fuerit, falli in aliquo videamur, & nostra ei promissio in dubium veniat: & si qua de futuro (quod absit) necessitas fuerit, occasionem inueniat, qualiter nostræ petitioni consentire non debeat. Et ideo petimus, vt sicut & a prædicto filio nostro excellentissimo poposcimus, gloriæ vestra, ea qua nobis charitate vnita est, peragat, quatenus antequam homines ipsi ab Aroge * reuertantur, Rex eis sub festinatione scripta tansmittat, quæ tamen ad nos deferantur, in quibus eis præcipiat, vt C nos subscribere non petant. Sed si tantum est, Glorioſum fratrem nostrum, vel de Episcopis vnum, aut certe Archidiaconum subscribere faciemus.] hæc de pacis causa Gregorius, ex quibus admiraberis viri in gerendis negotijs industriam atque prudentiam dexteritati coniunctam.

* Arogis

Quid actum inter hæc sit, licet historiæ nihil prodant: constat tamen ex litteris S. Gregorij mense Iulio datis, ipsum adhuc ingemuisse sub gladio barbarorum, dum scribens ad Eulogium Episcopum Alexandrinum hæc habet [b]: Peto autem vt pro me enixius vestra sanctitas orare debeat: quia & podagræ doloribus, & barbarorum gladijs, & curarum afflictionibus incessanter premor.] hactenus Gregorius. atque satis de rebus hoc anno cum Longobardis transactis.

b Gregor. lib. 7. epist. 80. Ind. 2. edit. Rom.

Hoc eodem anno accusato a suis Episcopis Primate prouinciæ Bizacenæ in Africa, de D eo sententiam ferre Gregorium Papam Imperator voluit, vtpote ad quem pertinere omnium totius orbis Episcoporum iudicium non ignoraret. Sed monemus lectorem, deceptum errore librarium, vel quisquis fuit, qui in titulo posuit hanc causam fuisse Episcopi Constantinopolitani: deceptus nimirum, quod legit Episcopum Byzancenum, pro Bizaceno, sicq. putauit hunc fuisse Episcopum Constantinopolitanum, nesciens plurimum differre Byzantium a Bizacio in Africa ciuitate, a qua denominata est prouincia Bizacena. Sed quid accidit? Persoluto auro, per Imperatoris magistratus controuersia sopita est. Sunt de his litteræ ipsius Gregorij ad Ioannem Episcopum Syracusanum, in quibus hæc de his habet [c]: Causam tamen, de qua agitur, necdum sanctitas vestra subtilius agnouit. In quodam enim crimine Bizacenus Primas fuerat accusatus, & pijssimus Imperator eum iuxta statuta canonica per nos voluit iudicari. Sed acceptis decem auri libris, tunc Theo- E dorus Magister militum obstitit, vt minime fieret. Tamen pijssimus Imperator admonuit, vt transmitteremus, & quicquid esset canonicum faceremus. Sed videntes contrarietates hominum, eamdem causam inire noluimus *. Nunc autem idem Primas aliqua de consilio suo loquitur: & valde dubium est, vtrum pure, an certe quia a coepiscopis suis impetitur, nobis modo talia loquatur. Nam quod se dicit sedi Apostolicæ subijci: si qua culpa in Episcopis inuenitur, nescio quis ei Episcopus subiectus non sit: cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis æquales sunt.] hæc Gregorius secundum ea quæ superiori anno iam diximus.

DE CAVSA EPISCOPI BIZACENI.

c Gregor. lib. 7. epist. 64. Ind. 2.

*voluimus

Hoc item anno cum idem S. Gregorius subodoratus esset peragi Synodum Constantinopoli, inscia Apostolica sede, veritus ne quid noui ibi decerneretur de nomine Oecumenici, atque illud ex Synodi decreto secundum inuentum Ioannis antecessoris Cyriaci ignominiose nimis Episcopo Constantinopolitano ibidem confirmaretur: scripsit

DE SYNODO CONVOCATA CONSTANTINOPOLI.

ad omnes Episcopos Orientis,licet dumtaxat Eusebius Thessalonicensis Episcopus in epi- A
stolæ inscriptione nominetur,monẽs vt Cyriaco talia præsumenti resistant,atque de Con-
cilio ista subdit [a]: Præterea peruenit ad nos, quod fraternitas vestra ad vrbem Constanti-
nopolim sit conuocata.Et quamuis pijssimus noster Imperator agi illic illicita non permit-
tat,tamen ne peruersi homines conuentus vestri occasione reperta,aut pro huius nominis
superstitione locum surreptionis requirant, aut ob aliam rem facere Synodum cogi-
tent, quatenus hoc in ea callidis machinationibus inducant: quamuis sine Apostolicæ
sedis auctoritate atque consensu nullas quæcumque acta fuerint vires habeant: verum-
tamen coram omnipotenti Deo contestor & admoneo, vt nullus vestrum illic quibus-
libet suasionibus, quibuslibet blandimentis, quibuslibet præmijs, quibuslibet terroribus
teneatur assensus, sed pro æterni iudicij consideratione aduersus praua desideria salubri-
ter & vnanimiter vos exhibete:& pastorali constantia atque Apostolica auctoritate sufful- B
ti, prædonem irruentemq. lupum excludite, & in discissionem Ecclesiæ sæuienti non ce-
dite, ne de hac re quacumque surreptione Synodum patiamini, quæ neque legitima
quidem, nec Synodus dicenda est, celebrari.

[a] *Gregor. lib.7. epist.70. Ind.2. edit.Rom.*

OECVMENICA SYNODVS SINE CONSENSV ROM. PONTIF. NVLLA.

Hoc quoque pariter admonemus,vt si forte nil actũ de huius peruersi nominis mẽtione
fuerit,sed de alia re Synodus forte colligitur: omnino sitis cauti, circumspecti,vigilantes,
atque soliciti, ne quid illic circa locum aliquem vel personam præiudicialiter siue illicite
aduersus canones censeatur. sed si quid incidentis vtilitatis causa tractandum est: sic
causa,de qua agitur, formam accipiat, vt statuta vetera nulla conuellat. Vnde iterum co-
ram Deo & sanctis ipsius admonemus, vt hæc omnia summo studio & tota mentis inten-
tione seruetis. Nam si quis (quod non credimus) scripta præsentia aliqua in parte ne-
glexerit, a beati Petri Apostolorum principis pace se nouerit segregatum.] hactenus C
Gregorius ad Episcopos Orientis. Vidisti quanta in vno Romano Pontifice insit auc-
toritas atque potestas, cuius nisi consensus accedat, omnia a quibusuis Episcopis statuta
inania penitus reddi contestetur? Sed reliqua persequamur.

DE CONVERSIONE SCHISMATICORVM.

Non modicum Gregorius accepit gaudium hoc anno ex schismaticis in Istriæ partibus
degentibus reuersis ad Catholicæ Ecclesiæ vnitatem: quo argumento datæ extant plera-
que eiusdem Gregorij litteræ. Fuerunt hi habitatores Capreæ insulæ in Istria positæ, qui
legationem ad Rom. Pontificem mittentes, rogauerunt ad Ecclesiæ vnitatem admitti.
Quos benigne suscipiens S.Gregorius, Ecclesiæ Catholicæ communioni coniunxit, eis-
demq. legatis dimissis litteras ad illos qui eos miserant reddidit [b]; quos & commendauit
Callinico [c] Rauennæ Exarcho,necnon Mariniano [d] Episcopo Rauennati,vt eos redeuntes
ad propria benigne susciperent atque fouerent. Adierant alij ex ijsdem Siciliam, vbi D
suum ipsorum Episcopum degere cognouerunt, vt illum cum ijs qui ibi erant schismati-
ci, ad eamdem vnitatis gratiam capessendam inducerent; quos Romano Defensori [e] lit-
teris commendauit. Hos autem per eosdem legatos Romam missos cum intellexisset
sanctus Gregorius ad opus hoc diligenti studio collaborasse, ad Imperatoris ministros ei-
dem prouinciæ præfectos, ijsdem redeuntibus legatis, litteras dedit, pluribus gratias
agens, quod pietatis zelo exæstuantes, ad vnitatem sanctæ Ecclesiæ eosdem populos re-
ducere pro viribus laborarent. Fuerunt hi Basilius [f] vir illustris, Mastalonus, Theodo-
sius, necnon Magister militum Gulfarus nomine, ad quem etiam huiusmodi litteras
dedit [g]:

[b] *Gregor. lib.7. epist.101.Ind.2. edit. Rom.*
[c] *Idem lib. 7. epist.99.edit.Ro.*
[d] *Gregor. lib. 7. ep.100. edit.Ro.*
[e] *Gregor. lib. 7. epist.98.Ind.2. ead. edit.*
[f] *Idem lib. 7. epist. 93. 94. edit. Rom.*
[g] *Idem lib. 7. epist.97. Ind.2.*

MAGISTRI MILITVM STVDIVM IN CONVERTENDIS SCHISMATICIS.

Latores præsentium de Istriæ ad nos partibus venientes, tanta nobis bona gloriæ ve-
stræ retulerunt, vt in reddendam nos vobis gratiarum actionem vehementer accende- E
rent. Cognouimus namque, quod inter curas iniunctæ vobis gubernationis illarum par-
tium, præcipuam de animarum lucris solicitudinem habeatis, & ita errantium corda ad
vnitatem festinare vos Ecclesiæ reuocare, vt (quantum ad desiderium vestrum perti-
net) nullum illic ab Apostolica segregatum remanere velitis Ecclesia; tantusq. vos beati
Petri Apostolorum principis amor accenderit, vt ouile ipsius, cui a Domino omnes
creaturæ sunt traditæ, summo redintegrare cum desiderio cupiatis. Habe,glorioſe fili,ex
tanto taliq. opere præfixam de diuina retributione fiduciam, in qua vos non solum nostra
adhortatio,sed & Apostolicus quoque sermo cõfirmat [h]:quia is qui conuerti fecerit pecca-
torẽ ab errore viæ suæ, saluabit animam eius a morte,& operiet multitudinem peccatorũ.
Quantalibet enim sit tẽporalis affluentia,vel certe prosperitas,habet finem suũ,terminum
mortis.: hoc vero quod de animarum lucris apprehendistis studium, tenet fixam spei suæ

[h] *Iac. 5.*

certi-

A certitudinem, æternæ scilicet vitæ retributionem. Quapropter præmisso paterno salutationis affectu, hortamur gloriam vestram, vt pro vnitate sanctæ fidei zelum, quem vobis ipse vnitatis auctor tribuit, studiosius peragatis, & quosque potueritis, in sinum matris Ecclesiæ ab schismatis sui reuocantes errore, adhortatione continua foueatis. Hoc etiam peragentes, vt & quos per vos Dominus suo ouili redintegrari concesserit, ita defensionis vestræ solatijs protegatis, vt non sit, quo hi qui adhuc in errore sunt positi, reuertentes ad salubre consilium valeant applicare. Dum enim vos causas Dei in terra agitis, ipse & hic actus vestros protectionis suæ feliciter ope disponit, & in æterna vobis vita, quam cupitis, pro tanto bono vestra retributio existet.] hucusque Gregorius ad Magistrum militum velut Apostolum in Euangelio laborantem. Ita Deus,cum silerent Episcopi torpentes ignauia, & aduersantes aliquando, excitauit milites, qui Episcoporum zelo in conuer-
B tendis ab errore populis prædita essent.

OBITVS S. ANASTASII SINAITAE EPIS. ANTIOCHENI.

Contigit hoc pariter anno mori Anastasium Episcopum Antiochenum cognomento Sinaitã,celebrem inter scriptores Ecclesiasticos,cum sedisset annos sex inchoatos,postquam ad suam Ecclesiam post Gregorium restitutus fuit: qui ob sanctitudinem vitæ,cum Orientali, tum Occidentali Ecclesiæ factus conspicuus, ab vtraque commendatus atque illustratus, perpetuis monumentis inter sanctos receptus, anniuersaria commemoratione a Catholicis celebratur vndecimo Kalendas Maij. Hic susceptum [a] a Gregorio Papa, quem mirifice coluit, de cura pastorali librum, eumdem Græcum reddidit, tradiditq. legendum Orientalibus: habentur eiusdem auctoris sermones complures, perpauci autem Latinitate donati. Scripsit etiam egregium opus de rectis dogmatibus. Huic autem alium eiusdem nominis subrogatum fuisse Anastasium, Nicephorus Constantinopolitanus Epi-
C scopus in Chronico tradit.Ceterum Nicephorum cognomento Callistum [b] errasse in duobus his Anastasijs constat, dum quod alterius est, alteri tribuit. Etenim hunc qui præcessit, nominatum Sinaitam, non qui succesſit, tradit occisum a Iudæis. sed cum sub Phoca id acciderit, iuniori Anastasio est tribuendum ex sententia Græcorum historicorum: quod etiam refellimus in Notis ad Romanum Martyrologium pluribus.

[a] *Sigeb.de Scriptor.Eccl.c.42.*
[b] *Niceph. lib. 17.c.29.*

SCRIPTA ANASTASII SINAITAE.

Recenset vero eiusdem Anastasij Sinaitæ has lucubrationes Nicephorus [c], qui eum primarium præclarumq. Ecclesiæ doctorem appellat: Huius, inquit, liber est, cui nomen ὁδηγός, hoc est, viæ dux, & Ecclesiæ dogmatum fines, aliaq. præterea multa, item in sextum Psalmum liber in ingressu ieiuniorum editus. Ego vero orationem etiam eius quamdam legi ad Antiochenos in introitu suo scriptam, & Pacificatoriam aliam, quam trigesimotertio anno in thronum suum postliminio reuersus composuit, Mauritio Im-
D perium obtinente, quem etiam in eo scripto, quod ab exilio reuocatus sit, laudibus effert.] hæc Nicephorus. Porro orationem eiusdem sancti Anastasij de sacra Synaxi Achilles Statius Lusitanus in Latinum a se conuersam obtulit Gregorio Decimotertio Pontifici Maximo, anno Redemptoris millesimo quingentesimo septuagesimonono, dignam quidem quæ his temporibus ederetur, cum pleraque habeat de sumptione sanctissimæ Eucharistiæ obseruatione dignissima vetera monumenta: ex quibus hic tibi perpauca hæc saltem (ne ieiunum penitus abire sinamus) apponenda ex lauta mensa putauimus.

[c] *Niceph. lib. 18.c.44.*

DE SVMENTIBVS SACRAM EVCHARIST. ANAST. COMMONITIO.

Dum enim inclamat in eos qui imparati ad sacram mensam accedunt, hæc ait: Quid grauius ijs quibus vtimur moribus? Etenim rapinis,sceleribus,peccatorumq. multitudine cooperti, tantummodo aqua ablutis manibus, sanctissimum corpus illud, diuinumq. san-
E guinem pro salute mundi largiter olim effusum impuri sordidiq. ori admouemus.] Et post aliqua in detestationem facinoris inculcata, adijcit ista: Nec enim ingredi in ecclesiam, ac diuinas imaginum sanctorum formas, pretiosasq. ac venerabiles Cruces etiam salutasse fuerit satis: non frigida manus abluisse, id vere est esse purum, mundumque; sed peccatorum sordes abluisse ac fugisse, sed confessione, sed lacrymis, sed contrito humiliatoq. animo, sed demisso contractoq. vultu peccatorum quibus tenemur catenas eluisse, ac tum demum ad illa sancta deceat accedere mysteria.] Et post nonnulla: Anaphora enim dicitur, quod ad Deum sursum feratur. Ades igitur quieto tranquilloq. animo: Christo Domino per sacerdotes tua confitere peccata: quicquid egisti mali, tute damna, nec verecundare. Est enim verecundia quæ adducit peccatum, & est verecundia gloria & gratia, &c.] Ac demum post alia de dimittendis acceptis a proximo iniurijs elegantem huiusmodi historiam perbreuem exempli causa adducit in medium:

Vir

Vir, inquit, vnus ex ijs qui monachali insigniti sunt schemate, cum negligentissime per summum otium vitam suam omnem egisset; ea quæ esset ad mortem, infirmitate cœpit infirmari. Cumq. iam vltimum spiritum duceret, suam ipsius mortem nequaquam perhorrescens, summa voluntate, magnaq. cum gratiarum actione exolutus vinculis excedebat. Ad quem assidentium Patrum vnus: Frater, inquit, persuasum tibi habeto, & putasse nos, & vidisse, summa negligentia, animiq. remissione vixisse te vtique ad hoc vsque tempus: & vnde hæc tibi nunc tanta securitas, id vero omnes nescimus. Cui respondit frater: Est ita omnino, Patres, vitam per summam negligentiam duxi: sed Angeli Dei eadem hac ipsa hora peccatorum meorum ad me chirographon attulerunt, cumq. ea quæ fecissem postquam sæculo renunciassem peccata legissent, numquid agnoscerem rogauerunt. Quibus ego: Maxime vero, inquam, agnosco: sed idem ex quo renunciaui sæculo, vitamq. institui monasticam, nec iudicaui quemquam, nec ab vllo mihi factam iniuriam meminisse volui. Igitur Domini verba ad me quoque pertinere opto & oro, qui dixit: Nolite iudicare, & non iudicabimini: &, Dimittite, & dimittetur vobis. Quæ postquam Angelis dixi, chirographon peccatorum meorum conscíderunt: & inde nunc summa cum lætitia & securitate proficiscor ad Dominum. Hæc vbi frater ille narrauit Patribus, Domino in pace spiritum reddidit, magnæq. astantibus ædificationis vtilitatisq. causa & auctor extitit, &c.] hæc Anastasius.

Sed sint tibi pro ientaculo ista: lautiorem, si cupis, paratam habes mensam in editis iam ipsis ab eo conscriptis quinque libris de rectis fidei Catholicæ dogmatibus, quos se in exilio scripsisse testatur[a], necnon locupletiorem thesaurum vndecim eiusdem auctoris libros Anagogicarum contemplationum in Hexameron, quos vere huius esse Anastasij Sinaitæ, æque cum scholiaste sentio: dissentio vero a Nicephoro in errorem ducto, qui dum hunc Sinaitam martyrem appellat, quo titulo iunior Anastasius ob martyrium acceptum sub Phoca Imperatore tantummodo dignus est: hunc autem hoc anno sub Mauritio defunctum esse, tam quæ ex Nicephoro Constantinopolitano, quam quæ proxime dicturi sumus ex sancto Gregorio Papa, fidem haud dubiam vendicant. Porro hic ipse Anastasius diuersis suorum scriptorum locis hos a se scriptos esse citat commentarios, nempe De constructione hominis libros duos, Contra Iudæos totidem, De Christi passionum contemplatione, De Aegypto encomium, Aduersus eos qui in Diuinis inducunt tres essentias.

a Anast. de rectis fidei dogm. lib. 3. in fi. to. 1. Bibliothec. nou. edit.

ANASTASIVS ANASTASIO SVCCEDIT.

His igitur de Anastasio Sinaita dictis, & gloriæ eius sanctæ memoriæ commendatis, ad ipsius successorem itidem Anastasium appellatũ transeamus: qui vbi est creatus Antiochenus Episcopus, more maiorum de sua creatione certiorem reddidit Rom. Pontificem, fidei q. Orthodoxæ professionem ad eumdem conscripsit. Non extat illa quidem, sed quam ad ipsum Gregorius epistolam reddidit, de ea testimonium profert, vbi hæc ipsius exordio ait[b]: Fraternitatis tuæ scripta suscepi, professionem fidei rectæ seruantia: magnasq. omnipotenti Deo gratias retuli, quod & immutatis gregis sui pastoribus, fidẽ quam semel sanctis Patribus tradidit, etiam post eos immutabilem custodit.] Intelligis, puto, lector, affirmare Gregorium iam mutatos esse pastores, nempe non amplius seniorem, sed iuniorem sedere cœpisse Anastasium, a quo exigebatur noua professio fidei; quod de seniore nullatenus dici potest.

b Gregor. lib. 7. epist. 48. Ind. 2. Rom. edit.

Porro ad iuniorem se scribere Anastasium, idem sanctus Gregorius in fine epistolæ istis fatetur verbis: Quia vero peruenit ad nos in Orientis Ecclesijs nullum ad sacrum ordinem, nisi ex præmiorum datione peruenire: si ita esse vestra fraternitas agnoscit, hanc primam oblationem omnipotenti Deo offerat, vt a subiectis sibi Ecclesijs errorem Simoniacæ hæreseos compescat, &c.] quæ quidem ad seniorem Anastasium iam tempore Iustiniani creatum Episcopum referri non possunt, vt primam hanc oblationem suæ pastoralis curæ offerret, sed ad iuniorem Anastasium hoc anno recens electum. Ad ipsum ergo Gregorius nouum pastorem scribens, plura de exacta exhibenda gregi cura pastorali commemorat: commendat etiam, quod nonnisi Catholici ad Ecclesiasticos ordines promouerentur.

LAVDATA FIDES CATHOL. MAVRITII IMPERATORIS.

Sed & quæ de fide Catholica Imperatoris & Imperatricis ijsdẽ suis interserit litteris, accipe: Quod, inquit, ad sacros ordines rectæ fidei viri perducantur, eidem omnipotenti Deo gratiæ sine cessatione soluendæ sunt, & pro vita pijssimi & Christianissimi domini nostri Imperatoris, & tranquillissima eius coniuge, & mansuetissima eius sobole semper orandum est,

est, quorum temporibus hæreticorum ora conticescunt: quia etsi eorum corda in insania peruersi sensus ebulliunt, Catholici tamen Imperatoris tempore praua quæ sentiunt, eloqui non præsumunt.] hæc laude digna de Imperatore Gregorius; qui eadem totidem ferme verbis habet de ijsdem Mauritio, coniuge, atque filijs in epistola[a] ad Isicium Hierosolymorum Episcopum data. Equidem inter felicissimos Imperatores collocandus erat Mauritius, si quemadmodum fuit Catholicæ fidei tenacissimus, fuisset pariter & in reliquis æque sincerus: sed dum minime rectæ fidei æque bona opera coniunxit, & contemptui habuit sanctissimos sacerdotes, Dei vindictam meruit experiri, vt suo loco dicemus.

a Gregor. lib. 9. epist. 40. Ind. 4.

Misit vero hoc eodem anno Imperator Romam triginta libras auri pauperibus diuidendas, necnon rogas, militare scilicet donatiuum, in milites erogandas. Pro quibus omnibus Gregorius gratias agens, eiusmodi officij plenas ad eum litteras reddidit[b]:

b Gregor. lib. 8. epist. 2. Ind. 3. inchoantis mẽse Septembri.

EPIST. GREG. AD MAVRITIVM IMP. DE MISSA ELEEMOSYNA.

Dominorum pietas, quæ suos consueuit misericorditer famulos continere, ita benigna hic subuentione resplenduit, vt cunctorum debilium inopia largitatis eius sit consolatione subleuata. Pro qua re lacrymabili prece omnes deposcimus, vt omnipotens Deus, qui clementiæ vestræ ad hoc corda compunxit, incolume in amoris sui constantia dominorum seruet Imperium, & victorias eorum in cunctis gentibus auxilio suæ maiestatis extendat. Triginta itaque libras auri, quas confamulus meus Busa detulit Scribo, sacerdotibus, egenisq. & alijs fideliter erogauit. Et quia quædam in hanc Vrbem sanctimoniales feminæ ex diuersis prouincijs venerunt post captiuitatem fugientes: ex quibus, quantum locorum possibilitas recipit, aliquæ in monasterijs datæ sunt: quæ vero in eis minime capi potuerunt, singulariter degentes inopem vitam ducunt: placuit, vt hoc quod cæcis, truncis, alijsq. debilibus superesse posset, eis erogari debuisset; dummodo non solum dominorum misericordiam indigentes indigenæ, sed aduenientes etiam peregrini susciperent. Vnde actum est, vt simul omnes pro vita dominorum concorditer orarent, quatenus omnipotens Deus longa vobis & quieta tempora tribuat, & pietatis vestræ felicissimam sobolem diu in Romana Republica florere concedat. Rogæ * quoque militum ita per prædictum confamulum meum Scribonem, præsente quoque glorioso Casto *, magnæ factæ sunt, vt dona dominorum cuncti sub disciplina debita gratias agendo susciperent, & hoc quod eis prius donari * consueuerat, accipiendo, omne murmur auerteret.] hæc ad Imperatorem Gregorius. Vidisti in Mauritio fidem, vidisti & erga pauperes largitatem, vt etiam Romam vsque eius se effunderet misericordia? Sed quod in multis alijs, appensus in statera diuini iudicij, inuentus sit minus habens, meruit in hoc sæculo seuere admodum flagellari.

*Togæ
*Exarcho
*dominari

GREG. LABORAT PODAGRA.

Inter tot autem multiplicium negotiorum molestias contigit hoc anno ipsum Gregorium podagræ doloribus grauiter affligi, cum tamen interea labores ex pastorali cura iugiter ingruentes minime prætermitteret. fatetur vero ipse, adeo se præ doloribus viribus defeciisse, vt intelligeret hebetatum. sed audi eius verba in epistola ad Secundinum[c]: Scire te necesse est, fili carissime, quia tantis podagræ doloribus, tantisq. curarum tumultibus premor, vt quamuis numquam aliquem fuisse reminiscar, valde tamen me videam non esse, qui fuerim.] ita ipse suis oculis quotidie minor apparens, qui maior in Dei oculis in dies magis proficiens euadebat, vti Moyses, cum ante Deum se viliorem se ipso cognouit. & secundum illud Apostoli[d]: Virtus in infirmitate perficitur] illud verius de se locutus: Cum infirmor, tunc fortior sum.] Perseueraſſe toto hoc anno eiusmodi ægritudinem, quæ in fine eiusdem anni dicturi sumus, ostendent.

c Gregor. lib. 7. epist. 54. Ind. 2. edit. Rom.

d 2. Cor. 12.

Doloribus pressus, nihil tamen (vt dictum est) remisit quotidianæ solicitudinis omnium Ecclesiarum; sed cumulate omnibus satisfeciisse, litteræ hoc anno ab eo datæ significant: adeo vt non publicis tantum, sed priuatis quoque in omnibus inseruierit: quod satis conspicitur in dicta epistola[e] ad Secundinum. Erat iste Abbas magni nominis inter Longobardos existens, vt ex alijs ipsius Gregorij litteris ad Theodolindam Reginam datis apparet[f]: huncq. ipsum apud Paulum[g] diaconum (errore puto librariorum) non Secundinum, sed Secundum inuenimus nominatum, a quo fuisse baptizatum filium Theodolindæ Reginæ Adoualdum, idem affirmat, non alio titulo ipsum quam seruum Dei appellans, & patria Tridentinum, vbi idem auctor agit[h] de eius obitu. Citat eum ipse frequenter: nam ab eo scriptam esse de Longobardis historiam tradit. Falluntur autem qui hunc putarunt Episcopum. Fuisse quidem apud omnes magnæ obseruantiæ sanctitatem atque

e Greg. lib. 12. epist. 7. Ind. 7. DE SECVNDINO ABBATE.
f Paul. diacon. lib. 4. c. 8.
g Idem lib. 4. c. 14.
h Idem lib. 3. c. 23.

que doctrinam exiſtimationis, eædem datæ ad ipſum litteræ docent. Verum titubaſſe A ipſum quidem nonnihil in recipienda Quinta Synodo, ex ijſdem datis ad eum litteris apparet, dum adhuc conſuluiſſe conſtat Gregorium de eadem ſimul & alijs quæſtionibus, atque primum, num Orientales Eccleſiæ ſuſciperent epiſtolam ſancti Leonis Papæ ad Flauianum, atque an omnes pariter in damnationem Trium capitulorum æque conſentirent. Satisfacit his Gregorius, eumdem certiorem reddens, omnes Orientales Eccleſias vna cum quatuor Concilijs æque recipere S. Leonis epiſtolam, atque etiam Quintam Synodum cum damnatione Trium capitulorum, de quibus nos ſuperius diximus abundanter. Sed & ea inter alias pulſauit Gregorium de origine animarum quæſtione perdifficili. Verum Gregorius percontanti nihil definiendo reſpondit; originale tamen peccatum inhærere naſcentibus, firmiter demonſtrauit. Porro eaſdem quæſtiones ſi quis attente conſideret, occaſione receptæ Quintæ Synodi ab ipſo motas eſſe cognoſcet. B

MITTIT CVM ALIIS MVNERIBVS SACRAS IMAGINES.

Petierat præterea ſuis litteris idem Secundinus venerandas imagines. Quod Gregorius liberaliter æque ac religioſe præſtitit, deq. ſacro imaginum cultu appoſuit ab Eccleſia receptam doctrinam, dum hæc ait: Imagines quas tibi dirigendas per Dulcidum diaconum rogaſti, miſimus. Vnde valde nobis tua poſtulatio placuit: quia illum toto corde, tota intentione quæris, cuius imaginem præ oculis habere deſideras, vt te viſio corporalis quotidiana reddat exercitatum: vt dum picturam illius vides, ad illum animo inardeſcas, cuius imaginem videre deſideras. Ab re non facimus, ſi per viſibilia inuiſibilia demonſtramus. Sic homo qui alium ardenter videre deſiderat, aut ſponſam amans videre conatur, ſi contigerit eam ad balneum, aut ad eccleſiam ire, ſtatim per viam incedendi ſe præparat, vt de viſione eius hilaris recedat.

Scio quidem, quod imaginem Saluatoris noſtri non ideo petis, vt quaſi Deum colas, ſed C vt recordatione Filij Dei in eius amore recaleſcas, cuius te imaginem videre cõſideras. Et nos quidem non quaſi ante Diuinitatem ante illã proſternimur, ſed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut paſſum, aut in throno ſedentem recordamur: & dum nobis ipſa pictura quaſi ſcriptura in memoriam Filium Dei reducit, animum noſtrum aut de reſurrectione lætificat, aut de paſſione demulcet. Ideoq. direximus tibi ſurtarias duas, imaginem Dei Saluatoris, & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, beatorumq. Apoſtolorum Petri & Pauli continentes, per ſupradictum filium noſtrum diaconum, & vnam Crucem, clauem etiam pro benedictione a ſanctiſſimo corpore Petri Apoſtolorum principis, vt per ipſum a maligno defenſus permaneas, cuius ſigno munitum te eſſe credis.] Et ſuperius eadem epiſtola: Aloem vero, thymiama, ſtyracem, & balſamum ſanctorum martyrum corporibus offerenda, latore præſentium deferente, tranſmiſimus.] hæc quo ad ſanctorum D cultum. Dedit ad eumdem & duos homiliarum codices, quas ſuper Euangelia ipſe habuerat in eccleſia: in duo enim volumina illas partitas fuiſſe conſtat. Addidit inſuper & veſtimentum. Hæc de muneribus ad eum a Gregorio miſſis, quibus demerere tantum virum conatus eſt, quem ſciret continere potuiſſe Longobardos in communione Catholica.

DE SACRARVM IMAGINVM CVLTV.

Quod vero ad cultum ſpectat ſacrarum imaginum: non ſolum ante ipſas Deum precari atque adorare, ſed & proſterni Fideles conſueuiſſe, ex Gregorio intellexiſti: verum ne religio in ſuperſtitionem declinet, vt manufacta, quaſi Gentiles idola, Chriſtianus colat, admonitionem quam audiſti, coniungit; ſicut & in epiſtola[a] quam hoc item anno poſt hæc dedit ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum, vbi ait: Indico dudum ad nos peruenisse, quod fraternitas veſtra quoſdam imaginum adoratores aſpiciens, eaſdem eccleſiæ imagines confregit atque proiecit. Et quidem zelum vos, ne quid manufactum adorari E poſsit, habuiſſe laudauimus: ſed frangere eaſdem imagines non debuiſſe, iudicamus. Idcirco enim pictura in eccleſijs adhibetur, vt hi qui litteras neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas & illa ſeruare, & ab earum adoratu populum prohibere debuit: quatenus & litterarum neſcij haberent vnde ſcientiam hiſtoriæ colligerent, & populus in picturæ adoratione minime peccaret.] hæc ad Serenum, quod & ſeruat Eccleſia, ſæpius iam admonita non picturam ipſam adorandã, ſed quem eadem pictura reddit, quaſi præſentẽ alloqui & venerari. Quis Chriſtianorum adeo obtuſus ingenio & captus mente reperiatur, vt cum ante imaginem ſternitur, dicat ſe adorare colores illos in imaginẽ ſuper tabulam ductos? cũ econtra ratione protorypi eam venerari & adorare debere conſentiat. Sic & anno ſuperiori eumdem Gregorium reſcripſiſſe[b] meminimus de imagine Dei genitricis Mariæ in ſynagogam Iudæorum

[a] *Gregor. lib. 7. epiſt. 111. Ind. 2. edit. Rom.*

[b] *Gregor. lib. 7. epiſt. 5. Ind. 2.*

A rum delata, vt deberet cum veneratione referri: & nuper in epiſtola ad Secundinum, proſterni pie ſolere Fideles ad ſanctas imagines, tradit. In quam etiam ſententiam accipias neceſſe eſt (niſi velis eum ſcripſiſſe ſibi contraria) quæ idem Gregorius in poſteriori epiſtola eodem argumento conſcripta ad Serenum habet: vt cum adorari imagines negat, intelligas de adoratione illa qua Gentiles colebant idola, cum putarent in manufactis diuinam eſſe virtutem. Sed de his pluribus Hadrianus Papa in epiſtola ad Carolum Magnum.

Quod demum ad ipſum Secundinum Abbatem pertinet, traxiſſe nimium viſus eſt contentioſum funem aduerſus Gregorium: nam alijs poſt annos quinque datis ad Theodolindam Longobardorum Reginam litteris[a], fuiſſe itidem de Tribus capitulis & Quinta Synodo diſceptandum, quæ ibidem mox Gregorius ſubdit, oſtendunt, vbi ait: Eam tamen Synodum, quæ piæ memoriæ Iuſtiniani tempore facta eſt, per latores præſentium B tranſmiſi: vt prædictus filius meus dilectiſſimus ipſam relegens, cognoſcat, quia falſa ſunt omnia, quæ contra ſedem Apoſtolicam vel Catholicam Eccleſiam audierat. Abſit enim nos cuiuſlibet ſenſum hæretici recipere, vel a tomo ſanctæ memoriæ Leonis prædeceſſoris noſtri in aliquo deuiare. Sed quæcumque a ſanctis quatuor Synodis ſunt definita, recipimus; & quæcumque reprobata ſunt, condemnamus.] hæc de his Gregorius, ſæpe ſæpius ijſdem (vt ſuperius vidiſti) quæſtionibus ſiue a ſchiſmaticis, ſiue ſchiſmaticorum occaſione vexatus, & (vt ita dixerim) lancinatus.

[a] *Greg. lib. 12. epiſt. 7. Ind. 7.*

SECVNDINVS HAVD FACILE GREGOR. ACQVIEVIT.

Fuit hoc item anno æque laborandum Gregorio aduerſus quoſdã, qui in ipſum oblatrarent, quod contra Conſtantinopolitanã Eccleſiam inſurrexiſſet, a qua (vt ipſi aiebant) Eccleſia Rom. in ſacris ritibus pleraque mutuata eſſet. Quænã fuerint iſta, hic ex ipſius Gregorij litteris ſunt afferenda; qui ſcribens ad Ioannem Syracuſanum Epiſcopũ, iſta habet[b]: C Veniens quidam de Sicilia, mihi dixit, quod aliqui amici eius vel Græci, vel Latini, neſcio, quaſi ſub zelo ſanctæ Romanæ Eccleſiæ de meis diſpoſitionibus murmurarent, dicentes: Quomodo Eccleſiam Conſtantinopolitanã diſponit comprimere, qui eius conſuetudines per omnia ſequitur? Cui cũ dicerem: Quas conſuetudines ſequimur? reſpondit: Quia Alleluia dici ad Miſſas extra Pentecoſtes tempora feciſtis: Quia ſubdiaconos ſpoliatos procedere: Quia Kyrie eleiſon dici: Quia orationem Dominicam mox poſt canonem dici ſtatuiſtis. Cui ego reſpondi: Quia in nullo eorum aliam Eccleſiam ſecuti ſumus. Nam vt Alleluia hic diceretur, de Hieroſolymorum Eccleſia ex beati Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damaſi Papæ traditur tractum. Et ideo magis in hac ſede illam conſuetudinem amputauimus, quæ hic a Græcis fuerat tradita.] Quod enim contingeret ſæpe Græcos homines Eccleſiam Romanam habere Pontifices, ab eiſdem ali- D qua ex Græcorum ritibus illata in eam fuiſſe creduntur. Sed pergit: Subdiaconos autem vt ſpoliatos procedere facerem, antiqua conſuetudo Eccleſiæ fuit. Sed quia placuit cuidam noſtro Pontifici, neſcio cui, qui eos veſtitos procedere præcepit: nam veſtræ Eccleſiæ numquid traditionem a Græcis acceperunt? Vnde habent ergo hodie, vt ſubdiaconi lineis in tunicis procedant, niſi quia hoc a matre ſua Romana Eccleſia perceperunt? Kyrie eleiſon autem nos neque diximus, neque dicimus ſicut a Græcis dicitur. Quia in Græcis ſimul omnes dicunt: apud nos autem a clericis dicitur, & a populo reſpondetur, & totidem vicibus etiam Chriſte eleiſon dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Miſſis alia quæ dici ſolent, tacemus: tantummodo Kyrie eleiſon, & Chriſte eleiſon dicimus, vt in his deprecationis vocibus paulo diutius occupemur.

[b] *Gregor. lib. 7. epiſt. 64. Ind. 2. edit. Rom.*

DE RITIBVS ET VOCIBVS A GRÆCIS ACCEPTIS.

Orationem vero Dominicam idcirco mox poſt precem dicimus, quia mos Apoſtolorum E fuit, vt ad ipſam ſolummodo orationem oblationis hoſtiam conſecrarent.] At quæ Gregorius affert ex Apoſtolorum traditione, quod ad ipſam ſolummodo orationem Dominicam conficeretur Euchariſtia, magnã potuiſſent dubitationem afferre, & quærentibus nodum in ſcirpo, oblatrandi occaſionẽ dare, niſi eadem ex ijs quæ idem hic Gregorius ſubdit, elucidarentur. Dum enim ait, dici ipſam orationem Dominicam ſuper Chriſti corpus & ſanguinẽ, indicat euidenter non oratione Dominica conſecratum ab Apoſtolis corpus & ſanguinem Chriſti, ſed ſuper ipſum iam conſecratum dici conſuetam, ex quorũ traditione id ipſum hactenus Romana ſeruaret Eccleſia. ſubdit enim: Et valde mihi inconueniens viſum eſt, vt precem, quam Scholaſticus cõpoſuerat, ſuper oblationẽ diceremus; & ipſam traditionem, quã Redemptor noſter compoſuit, ſuper eius corpus & ſanguinẽ non diceremus.]

VERBORVM S. GREGOR. VERVS SENSVS.

Sic igitur quod dixit: Apoſtolorum mos fuit, vt ad ipſam ſolummodo orationem oblationis hoſtiam conſecrarent] perſpicue intellexit, nihil aliud miſcuiſſe, ſed ea conſummaſſe, perfeciſſeq. ſacrificiũ ipſum, Miſſæ ſcilicet partem illam, quæ Oblatio dicitur, vel Liturgia

gia: aliter enim ea posse intelligi, prohibent quæ Gregorius subdit, nimirum, dici ipsam Dominicam orationem super Christi corpus & sanguinem iam consecratum. Potuit ne vel cogitasse Gregorius, vt per orationem Dominicam fieret consecratio, qui in suo libro Sacramentorum grandiusculis reliquit expressa litteris verba ipsa Christi, quibus sacramentum conficeretur? neque alia quidem, quam quæ ab Apostolis tradita & a sanctis Patribus sunt recepta, quæ ipsa recitans S. Ambrosius ait [a]: Ante verba Christi calix est vini & aquæ plenus: vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur.] Et quæ verba Christi? nempe super panem dicta: Hoc est corpus meum. & super calicem: Hic est sanguis meus, &c.] At si Græcos quæris, habes inter alios Chrysostomum id ipsum profitentem in homilia de proditione Iudæ: si vero recentiores Latinos, est S. Cæsarius Arelatensis Episcopus, qui huius sæculi exordio in Ecclesia Dei miro splendore claruit: ipse enim in homilia septima de Pascha ista ait: Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum: quandoquidem qui auctor est muneris, ipse etiam testis est veritatis. Nam inuisibilis Sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbi sui secreta potestate conuertit, ita dicens: Accipite & edite: hoc est corpus meum. Et sanctificatione repetita: Accipite & bibite: hic est sanguis meus, &c.] hæc ex pluribus, quod obiter de his agendum inciderit ob elucidationem verborum S. Gregorij, qui in eadem epistola ista subijcit: De Constantinopolitana Ecclesia quod dicunt, quis eam dubitet sedi Apostolicæ esse subiectam? Quod & pijssimus domnus Imperator, & frater noster Eusebius * eiusdem ciuitatis Episcopus assidue profitentur.] At vbi legitur, Eusebius, restituendum est, Cyriacus, ex ijs quæ superius eadem Indictione sunt dicta. Sed accipe qualem ad omnem tollendam inuidiam ad suam epistolam idem S. Gregorius apposuit colophonem: Si quid, inquit, boni vel ipsa, *Constantinopolitana scilicet*, vel altera Ecclesia habet: ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus est enim, qui in eo se primum existimat, vt bona quæ viderit, discere contemnat.] id quidem Gregorius & alij etiam Romani Pontifices sunt professi: quibus plane intelligas eos quam maxime a fastu fuisse alienos.

[a] *Ambros. de Sacram. lib. 4. c. 5.*

* Cyriacus

ROM. ECCLES. IMITARI NON DEDIGNATVR MINORES ECCLESIAS.

Scripsit [b] idem hoc anno ad præcipuos Galliarum Episcopos, iubens ab ipsis Synodum congregari, necnon [c] etiam ad Brunichildem Reginam Francorum, solicite admonens, vt Simonia & alia nefanda crimina corrigi deberent: de ijsdem quoque Theodobertum atque Theodoricum Francorum Reges admonuit. Scripsit hæc omnia, deditq. ea perferenda Cyriaco Abbati, quem Synodo ab eisdem celebrandæ interesse præcepit.

[b] *Gregor. lib. 7. epist. 111. Ind. 2. & epist. 112. 113. 114. edit. Rom.*

[c] *Gregor. lib. 7. epist. 115. 116. Ind. 2. edit. Rom.*

Porro eumdem Cyriacum etiam transire Gregoriusvoluit in Hispanias, vt vbi ipse præsens esse non posset, per suos adesset. Commendauit autem eum [d] Claudio viro illustri. hic ille Claudius, de quo apud Isidorum honorificentissima habetur mentio: per ipsum enim Reccaredum magna clade vicisse Francos bellum inferentes Gothis confidentibus in Gallia Narbonensi affirmat, de quo actum est superius. Cuius viri adeo Regi fidelis, & aduersus hostes strenui, atque (quod excellit hæc omnia) erga Deũ maxime pij, hic ex Gregorij litteris [e] remaneat perpetuo permansura erecta gloriæ columna; quæ sic se habent:

[d] *Gregor. lib. 7. epist. 125. Ind. 2. Rom. edit.*

[e] *Eadem epist. 125. Ind. 2.*

Quia vnguenti more bonorum fragrat opinio, vestræ gloriæ de Occidentalibus partibus hucusque odor tetendit. Cuius profecto auræ suauitate respersus, multum, fateor, quem nesciebam dilexi, atque intra sinum cordis amoris manu te rapui: nec iam eum nesciens diligebam, cuius bona cognoueram. Qui enim mihi magna intentione notus, sed corporis visione manet incognitus, de eo proculdubio veraciter dicere possum, quia personam illius scio, sed domum nescio. Magna autem vestræ laudis datur assertio, quod excellenti Gothorum Regi vestra gloria sedulo adhærere perhibetur: quia dum malis boni semper displiceant, bonos vos esse certum est, qui bono placuistis. Propterea debitũ salutationis alloquium soluens, opto vos in his quæ cœpistis, exerceri: vt in vobis compleatur veridica Salomonis illa sententia, quæ ait [f]: Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem. Nunc enim cum lux nobis veritatis infulget, cum sese regni cælestis suauitas mentibus aperit, iam quidem dies est, sed adhuc perfectus non est. Tunc enim dies perfectus erit, quando iam quicquam de nocte peccati in mente nostra non erit. Vos autem vsque ad perfectum diem crescite, vt quousque patria æterna videatur, bonorum hic operum augmenta dilatentur: quatenus tanto post in retributione maior sit fructus muneris, quanto nunc studium creuerit laboris. Præterea dilectissimum filium nostrum Cyriacum, monasterij nostri Patrem, vestræ gloriæ commendamus: vt peractis quæ ei iniuncta sunt, nulla illum remeandi mora præpediat. Omnipotens

CLAVDIVS VIR INSIGNIS.

[f] *Prouer. 4.*

A potens Deus cælestis vos brachij protectione tueatur, & nunc glorioſos inter homines, & post longa annorum curricula inter Angelos esse concedat.] hucusque ex Gregorio de Claudio monumentum, quem trecentis militibus superasse Francorum exercitum sexaginta millium, superius certa assertione demonstratum est.

Quod ad Cyriacum Abbatem tum in Gallias tum in Hispanias missum pertinet: idem agere in Hispanijs, quod in Gallijs, a S. Gregorio iussus videtur, nempe vt ad extirpandam vbique Simoniacam hæresim cogeret Episcoporum Concilia. Equidem secundum argumentum epistolarum sancti Gregorij ad Episcopos atque Reges Francorum, & admonitiones eiusdem de Synodo in Gallijs conuocanda, celebratum habetur Barcinone in Hispania Concilium hoc anno Kalend. Nouembris, Era nimirum sexcentesima trigesimaseptima, anno decimoquarto Reccaredi Regis: cuius quatuor cum extent canones,

CONCILIVM BARCINONENSE.

B duo aduersus Simoniacum scelus sanciti esse noscuntur, tertius vero aduersus laicorum ordinationes, ne promoueantur ad ordines Ecclesiasticos prætermisso tempore a canonibus antiquis præscripto: adeo vt neque in his obediretur epistolis regijs id suadentibus, non pareret plebs, nec consentirent Episcopi. Ista eadem omnia Gregorium admonuisse Gallicanos quoque Episcopos, litteris ad eos datis eidem Abbati Cyriaco: qui eas legerit, in ipsis reperiet, sicut & in alijs datis ad Francorum Reges epistolis eidem Cyriaco, quem in Gallias & Hispanias hoc anno a S. Gregorio Visitatorem & correctorem morum esse missum intelligis.

Sed & quod rursum ad Barcinonense Concilium spectat: cum Hispaniarum Episcopi vehementer hoc anno a S. Gregorio obiurgatos audissent Primatem Galliarum Virgilium Arelatensem Episcopum, atque Syagrium Augustodunensem, quod immane fa-

C cinus reliquissent inultum: illud ne in Hispanijs accideret aliquando, nouo canone Patres in Concilio congregati studuerunt, statuentes hæc quæ sequuntur [a], totum id curante Cyriaco:

[a] *Concil. Barcinon. c. 4.*

Pari etiam consideratione sancientes, vt si qua virgo propria voluntate, abiecta laicali veste, deuotarum more induta, castitatem seruare promiserit, vel si qui hominũ vtriusque sexus pœnitentiæ benedictionem expetendo a sacerdote perceperint, & ad terrena connubia sponte transierint, aut violenter abstractæ feminæ a pudicitiæ violatore se sequestrare noluerint: vtique ab ecclesiarum liminibus expulsi, ita ab omnium Catholicorum communione sint separati, vt nulla prorsus eis vel colloquij consolatio sit relicta.] hæc Patres: cuius sanciendæ seueræ legis (vt diximus) scandalum Galliarum visum est occasionem dedisse. qualenam autem id fuerit, ex epistola data a S. Gregorio ad Virgilium

D Arelatensem & Syagrium Augustodunensem Episcopos apparet his verbis [b]:

[b] *Gregor. lib. 7. epist. 120. Ind. 2. edit. Rom.*

* quondam IN SYAGRIAM ADMISSVM FACINVS.

Commissi officij qualitas me, fratres carissimi, in vocem cogit doloris erumpere.] & infra: Peruenit autem ad nos, Syagriam quamdam * vitam religiosam mutatis etiã vestibus affectam, posteaq. marito violenter esse (quod dici iniquum est) sociatam, & nullo vos in eius defensione dolore permotos. Quod si ita est, vehementius ingemisco, ne apud omnipotentem Dominum (quod absit) mercenarij officium, & non pastoris meritum habeatis, quippe qui in ore lupi ouem laniandam sine certamine reliquistis. Quid enim dicturi, quamve rationem futuro estis Iudici reddituri, quos stupri scortatio non commouit? quos ad defendendum fauor nequaquam religiosi habitus excitauit? quos ad tutandam pudicitiæ integritatem sacerdotalis consideratio non erexit? Vel nunc ergo neglectus ad memoriam redeat, huius recordatio culpæ solicitet, &c.] Ex aliena ergo culpa

E redditi cautiores Hispaniarum Episcopi qui interfuerunt Concilio Barcinonensi numero duodecim, ipsum quem recensuimus canonem sanciuere, monente (vt par est credere) Cyriaco Abbate misso in Hispanias a sancto Gregorio monitore.

Quo pariter anno Indictionis secundæ reperitur Rex Hispaniæ religiosissimus Reccaredus delegisse viros valde pios Abbates, eosq. Romã misisse ad limina Apostolorum: quibus munera dedit S. Petro Apostolo offerenda. Mentio de hac legatione habetur in litteris S. Gregorij ad ipsum Regem hoc anno redditis, in quibus inter alia ista habet [c]: Beatus vero Petrus Apostolorum princeps quam libenter munera excellentiæ vestræ susceperit, ipsa cunctis liquido vita vestra testatur. Scriptum quippe est [d]: Vota iustorum placabilia. Neque enim in omnipotentis Dei iudicio, quid datur, sed a quo datur, aspicitur. Hinc est enim quod scriptum est [e]: Respexit Deus ad Abel & ad munera eius, ad Cain autem & ad munera eius non respexit. Dicturus quippe, quia Dominus respexit ad mu-

RECCAREDVS MVNERA MITTIT AD S. PETRVM.

[c] *Gregor. lib. 7. epist. 126. Ind. 2.*

[d] *Prou. 15.*

[e] *Geneſ. 4.*

nera, præmisit solicite, quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens a muneribus, sed munera ab offerente placuerunt? Vestra itaque oblatio quam sit grata, ostenditis, qui daturi aurum, prius ex conuersione gentis subditæ animarum munera dedistis. Quod vero transmissos Abbates, qui oblationem vestram beato Petro Apostolo deferebant, vi maris dicitis fatigatos ex ipso itinere ad Hispanias remeasse: non munera vestra repulsa sunt, quæ postmodum peruenerunt, sed eorum qui transmissi fuerant constantia est probata, an scirent sancto desiderio obiecta pericula vincere, & in fatigatione corporis mente minime lassari. Aduersitas enim quæ bonis votis obijcitur, probatio virtutis est, non iudicium reprobationis, &c.]

MVNERA A S. GREG. MISSA AD REGEM HISPAN.

Quæ autem idem Gregorius ad religiosissimum Regem post præclaras de conuersa opere ipsius gente Gothorum laudes, postq. saluberrimas de cauendis diaboli fallacijs admoniones litteris scriptas, se ad eumdem Regẽ munera mittere dicat, accipe: Clauim, inquit, paruulã a sacratissimo B. Petri Apostoli corpore vobis pro eius benedictione transmisimus, in qua inest ferrum de catenis eius inclusum, vt quod collum illius ad martyrium ligauerat, vestrum ab omnibus peccatis soluat. Crucem quoque dedi latori præsentium vobis offerendam, in qua lignum Dominicæ Crucis inest, & capilli beati Ioannis Baptistæ: ex qua semper solatium nostri Saluatoris per intercessionem præcursoris eius habeatis.] & in fine epistolæ: Præterea transmisimus clauim aliam a sacratissimo B. Petri Apostoli corpore, quæ cum digno honore reposita quæque apud vos inuenerit, benedicendo multiplicet.]

a Gregor. lib. 7. epist. 125. Ind. 2. Rom. edit.

Dedit præterea eodem tempore eidem nuncio sanctus Gregorius litteras[a] ad sanctum Leandrum Hispalensem Episcopum, a quo prius acceperat, misitq. ad eum pallium. Laborabat æque Leander atque Gregorius tunc podagra, vt ipse in eadem testatur epistola. Certe quidem si numerandos suscipias sanctitate celebres homines, qui podagræ morbo afflictati sunt, copiosum conficies catalogum, quo redarguas eos qui voluptuosos ex podagræ doloribus arguunt homines. Ad finem vero epistolæ idem hæc habet: Ego autem quanta occupatione deprimor & debilitate, breuis attestatur epistola, in qua ei quem multum diligo, parum loquor.] Circa autumnum hanc videtur scripsisse epistolam, paulo ante videlicet Indictionem tertiam inchoatam; quo tempore datis ad Italicam Patriciam (de qua superius) litteris, docet grauem morbum infestasse Vrbem, cum & Africam pariter morbo vastari nunciatum est, necnon Orientem atque alios etiam populos malis ijsdem perurgeri. Sed de seipso primum accipe ex verbis ipsius[b]: Peccatis, inquit, meis exigentibus, ecce iam vndecim menses sunt, quod valde rarum est, si de lecto surgere aliquando potuero: tantis enim podagræ, tantisq. molestiarum doloribus premor, vt vita mea mihi grauissima pœna sit. Quotidie enim in dolore deficio, & mortis remedium expectando suspiro. In clero vero huius vrbis & populo tanti febrium languores irruerunt, vt pene nullus liber, nullus seruus remanserit, qui esse idoneus ad aliquod officium vel ministerium possit. De vicinis autem vrbibus strages quotidie mortalitatis nobis nunciantur. Africa autem qualiter mortalitate & languoribus vastetur, quanto viciniores estis, tanto credo quod subtilius cognouistis. De Oriente vero qui veniunt, grauiores desolationes nunciant.] his consolatur ipse ægrotantem Patriciam Romanam, quam bella Italiam vastantia vna cum suis Siciliam incolere insulam suaserunt. Ad finem autem epistolæ hæc Gregorius: Dulcissimas filias meas domnam Barbaram & domnam Antoniam mea peto vice salutari.] Quod vero moris fuisse scimus Romanis nomina maiorum ad posteros propagari: quod de Italicæ ipsius nomine diximus, idem dicendum pariter de Barbara: habes enim apud Ennodium Ticinensem laudatissimam Romanam mulierem æque dictam nomine Barbaram, ad quam plures ipse dedit epistolas,

b Gregor. lib. 7. epist. 127. Ind. 2. Rom. edit.

MAGIS LABORAT, CVM MAGIS AEGROTAT GREG.

Audisti Gregorium vndecim iam menses ægritudinibus afflictatum atque prope consumptum: & tamen nihil remisisse negotiorum Ecclesiasticorum liquet: quod hoc anno datæ ab eo epistolæ docent; immo (quod magis mireris) nullus est annus, in quo scriptæ ab eo plures reperiantur epistolæ, & negotia maiora pertractata: vt quem decumbentem in lecto vidisti, eumdem epistolis suis veluti alitem pennis ferri, orbemq. Christianum lustrare, verbis instituere, ac disciplina corrigere sentias. Quem vero hic scribentem hoc anno audis, mensibus vndecim se morbo detentum, non putes esse ipso solutum & redditum sanitati; sed perseuerare adhuc ægritudinem eamdem biennio, ipse testatur in epistola ad Eulogium Alexandrinum Episcopum anno sequenti, vbi ait[c]: Ecce enim iam biennium pene expletur, quo lectulo teneor, tantisq. podagræ doloribus affligor, vt vix in diebus festis vsque

c Gregor. lib. 8. epist. 35. Ind. 3.

A vsque ad horarum trium spatium surgere valeam, Missarumq. solemnia celebrare. Mox autem cum graui compellor dolore decumbere, vt cruciatum meum possim interrumpente gemitu tolerare. Qui dolor interdum mihi lentus est, interdum nimius: sed neque ita lentus, vt recedat; neque ita nimius, vt interficiat. Vnde fit, vt qui quotidie in morte sum, quotidie repellar a morte: nec mirum, quia peccator grauis, talis corruptionis carcere diu teneor inclusus. Vnde compellor exclamare[a]: Educ de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo.] hæc ipse. Sed quid amplius? ita semper ægrotum ad obitum vsque ipsum perseueraſſe, quæ inferius dicentur, ostendent. a Psal. 141.

Quod vero ad Africanam luem spectat, audi quid idem Gregorius de ea scribat ad Dominicum Episcopum Carthaginensem, eum consolans ipse, licet ægrotus & afflictus, his verbis[b]: b Gregor. lib. 8. epist. 41. Ind. 3.

B Quanta in Africanis partibus lues irruerit, iampridem cognouimus: & quia nec Italia de hac cladis percussione est libera, geminati in nobis dolorum sunt gemitus, &c.] subdit enim quod ipse putabat (vt frequenter tum in homilijs, tum litteris inculcare consueuit) mundi finem imminere: tot enim plagis & tam assiduis videbat vrgeri mundũ, vt iam eius finem crederet imminere. Ex quibus considerandum est, quot quantisq. Pater sanctissimus perstringeretur angustijs; inter quas eo solicitius prospicere omnium saluti curabat, quo omniũ finem propinquum adesse putabat. Hinc ipse ad eumdem Carthaginensem Episcopum scribens, qualiter se gerere deberet eiusmodi luis tempore, admonet, non quidem vt saluti suæ consulens derelinquat gregem, sed vt pro eo vitam exponat: Vestra, inquit, eos lingua (sicut & credimus) magis ac magis a praui operis perpetratione coerceat, bonorum præmia, malorum pœnas edisserat: vt qui bona minus diligunt, saltem mala pertimescãt, PESTIS DEPASCITVR AFRICAM.

C & ab his se, quæ sunt plectenda, contineant. Nam inter flagella positos flagellis digna committere, contra ferientem est specialiter superbire, & sæuientis acrius iracundiam irritare. Atque est primum genus dementiæ, nolle quempiam a malis suis iuste quiescere, & Deum iniuste a sua velle vltione cessare. Sed quoniam in his diuino adiutorio opus est, iniunctis dilecte frater precibus, omnipotentis Dei clementiam exoremus, vt & nos digne ista tribuat exhibere, & populorũ ad hæc operanda misericorditer corda compungat.] hæc de his quæ Episcopi agere debeant tempore mortalitatis. Quos vero ob priuatorum diuersa negotia hoc anno oportuit ipsum Gregorium labores suscipere, ex litteris ab eo hoc eodem anno ad diuersos datis quemque commodius peruestigare, quam cuncta cum fastidio hic ingerere, posse putamus.

D IESV CHRISTI ANNVS 600. GREGORII PAP. ANNVS 11. MAVRITII IMP. ANNV 15.

SCLAVINI BARBARI IRRVMPVNT IN ITALIAM.

SExcentesimus adest Domini annus, tertiæ Indictionis, Reipub. vtique funestus, Sclauis siue Sclauinis barbaris eousque progressis, vt iam Italiam penetrarent, ipso S. Gregorio deteriora adhuc fore prænunciante. Ad Maximum enim Salonitanum Episcopum ista rescripsit[c]: Ad Romanam veniens vrbem communis filius presbyter Veteranus, ita me podagræ doloribus debilem reperit, vt fraternitatis tuæ epistolis per me respondere nullatenus valuissem. Et quidem de Sclauorum gente, quæ vobis valde imminet, & affligor vehementer, & cõturbor. Affligor in his quæ iam in vobis patior: conturbor, quia per Istriæ aditum iam Italiam intrare cœperunt.] Quænam autem funesta acta sint per huiusmodi barbaros Sclauos Italiam inuadentes, apud Paulum diaconum ita breuiter habes[d]: c Gregor. lib. 8. epist. 30. Ind. 3.

E Hoc, inquit, nihilominus anno Sclaui Istriam, interfectis militibus, lacrymabiliter deprædati sunt.] Sed de Chaiano siue Gagano Auarum Rege Venetiam prouinciam inuadente, Forumq. Iulij insidijs Romildæ relictæ Agilulphi Ducis capiente & comburente, idem Paulus pluribus narrat[e]. Viduata marito, qui eodem tunc bello perierat, impudica ista femina, spe sumendi sibi maritum eumdem Regem Auarum Chaianum, prodidit eidem ciuitatem. Sed quam dignam crimine pœnam subierit, ab eodem hæc tantum accipe: Postmodum quoque palum Rex in medio campo configi præcipiens, eamdem eius cacumini inseri mandauit, inquiens: Talem te dignum est maritum habere. Igitur dira proditrix patriæ tali exitio perijt, quæ amplius suæ libidini quam ciuium & consanguineorum saluti prospexerat. Filiæ vero eius non matris libidinem secutæ, sed castitatis amorem, cauentes ne ab Auaribus contaminarentur, crudorum pullorum carnes si- d Paul. diacon. lib. 4. c. 14. in fi.

ROMILDA DIGNAM SVSCEPIT OB PECCATVM POENAM. e Paul. diacon. lib. 4. c. 12.

bi inter mamillas sub fascia posuerunt, quæ ex calore putrefactæ odorem fœtidum exhalabant. Cumq. vellent eas Auares contingere, non sustinentes fœtorem, putabant naturaliter eas ita fœtere, procul ab eis cum execratione recedentes, atque dicentes omnes Longobardas putidas esse. Hac itaque arte Auarum libidinem puellæ nobiles euadentes, & ipsæ castæ seruatæ sunt, & vtile seruandæ castitatis (si quid tale contigerit) feminis omnibus reliquerunt exemplum. Quæ postea per diuersas regiones venumdatæ, iuxta nobilitatem suam dignis sunt nuptijs potitæ: nam vna dicitur Alemannorum Regi, alia vero Baioariorum Principi nupsisse.] hucusque Paulus diaconus de cladibus per barbaros Sclauinos & Auares illatis in extremas illas Italiæ partes, vbi (vt vidimus) schismatici Episcopi erant: vlterius autem in regiones Catholicorum progredi, minime illis a Deo concessum fuisse videtur.

S. GREGORII TRISTE VATICINIVM.

Sed ad S. Gregorium redeamus, qui dum in ea epistola res Italiæ eo modo deplorat, quæ paterentur Itali ab amicis & defensoribus, nempe ministris Imperatoris, ita subdit: De Iuliano autem Scribone quid dicã, nescio: quando vbique video, quia nobis peccata nostra respondeant, vt & foris a Gentibus, & intus a Iudicibus conturbemur? Sed nolite de talibus omnino contristari: quia qui post nos vixerint, deteriora tempora videbunt, ita vt in comparatione sui temporis felices nos æstiment dies habuisse.] ista quidem vaticinatus spiritu diuino S. Gregorius, æque veridicus inuentus est esse propheta: etenim non barbarorum dumtaxat cladibus afflictatum est Imperium, sed sub hæreticis Imperatoribus Dei Ecclesia mirum in modum vexata est, vsque adeo, vt vinctus catenis abriperetur ab Vrbe Pontifex, & diro exilio exagitatus martyr mori cogeretur, inualescentibus vbique hæreticis: additumq. est malum omnium maximum absque controuersia ab omnibus iudicatum, nempe ortus nefandissimæ sectæ Mahometanæ, & Sarracenorum eam profitentium immanissima in vniuersum pene Christianum orbem grassatio atque dominium: quorum comparatione, verum dicit Gregorius, hæc fuisse æstimanda leuissima, atque ista tempora felicissima: ita quidem res se habere, quæ tomi huius sunt reliqua annis singulis declarabunt. Ad finem vero epistolæ de conuersione hæreticorum curanda idem scribit S. Gregorius, accersens eos Romam, spondensq. illis omnem securitatem veniendi & abeundi.

Quod vero pertinet ad dictum Scribonem ab Imperatore missum, atque deterius quam hostes infestantem populum: hic intexenda mentio est, quæ de eo habetur in Theophane [a] præsenti anno Mauritij Imperatoris: ipsum nempe ob id quod Episcopum Constantinopolitanum violentus ab ecclesia abduxerat, a populo fuisse vrbe pulsum eo tempore quo ijdem Sclauini contra Constantinopolitanam ciuitatem progressuri essent.

[a] *Miscel. an. 15. Mauritij Imp.*

His quoque temporibus accidit, vt excursantibus & grassantibus barbaris per Illyricum atque Dalmatiam, ab Epidauri Episcopo corpus sancti Donati translatum fuerit in Corcyram insulam, collocatumq. in castro Cassiopi dicto. Extant [b] de his plures sancti Gregorij epistolæ sub Indictione septima datæ, cum Epidauri Episcopus castrum illud sibi satageret vendicare.

[b] *Greg. lib. 12. epist. 3. & 8.*

AVARES DEVASTANT PANNONIAM.

Hoc anno, nempe tertio ante Mauritij obitum, Chaianus Rex Auarum inferiorem Pannoniam inuadens, cunctaq. vastans, neque a sancti Alexandri martyris sacris reliquijs abstinuit, cuius rei gratia meritas pœnas exoluit. De his dicturi, primum videamus quæ ista præcesserint inter Priscum ducem exercitus Imperatoris, & ipsum Regem barbarum: quæ ita narrantur ex Theophane in Miscella: Priscus Singidone relicta, huic, *Chaiano scilicet*, efficitur proximus. Cum autem Paschalis festiuitas haberetur, & Romani fame tabescerent, audiens Chaianus Prisco significabat, vt sibi plaustra mitteret ad portanda illis alimenta, quatenus cum hilaritate propriam festiuitatem celebrarent. Quadraginta itaque plaustra plena his mittit. Pari modo & Priscus species Indicas barbaro quasdam remisit, piper videlicet, & folium Indicum, & costum, & casiam, atque alia ex ijs quæ quæruntur; cum Chaianus apud Sirmium resideret: qui receptis his, gauisus est valde in eis: & donec compleretur dies festus, Romani ac barbari simul habitabant, & non erat in vtriusque viribus timor.

INDVCIAE OB FESTVM PASCHATIS.

Cumq. finijsset dies festus, barbari separati sunt abinuicem a Romanis, & Dirizipharam venientes, ciuitatem depopulati sunt, & S. Alexandri martyris ecclesiam incenderunt, sepulchrumq. ipsius argenteo tecto coopertum spoliant, sed & iniurijs martyris corpus afficiunt; multamq. in Thracia prædam capientes, epulabantur splendide contra

Romanos elati. Cumq. Commentiolus dux venisset Byzantium, maxima vrbi turbatio & æstus incubuit; ita vt timore detenti consilium caperent Europam deserendi, & in Asiam & Chalcedonem migrandi. Quin & Imperator excubitoribus, armatoq. & electo cuneo sumpto, murum muniuit: vulgus autem vrbem custodiebat, & Senatus commonebat Imperatorem legationem ad Chaianum mittendi. Deus autem vindictam martyris faciens Alexandri, pestilentiam languoris barbaris intulit, & in vno die septem filios Chaiani per febrem & inguinariam passionem occidit vna cum alijs turbis multis: ita vt post triumphale gaudium cum carminibus & canticis lamentationes & lacrymæ & luctus sine consolatione possiderent barbaros.] hæc eadem Nicephorus [a] quoque & alij habent. Sed pergit auctor:

[a] *Niceph. lib. 18. c. 28. 29.*

At vero Senatus rogabat Cæsarem legationem ad Chaianum mitteret. Imperator autem Armazonem misit ad Chaianum cum multis muneribus Driziparam, qui verbis mitibus blandiretur. At ille nolebat dona suscipere, lamento intolerabili filiorum morte detentus. Dicebat autem ad legatum: Iudicet Deus inter me & te & Imperatorem Mauritium. Ego vero captiuos ei reddo, per vnam animam vnum numisma percepturus ab eo. Mauritius autem id dare minime passus est. Verum Chaianus petijt per singulas animas vnum accipere nummum: at Imperator nec sic dare consensit, sed nec in quatuor siliquis. Tum Chaianus commotus furore omnes occidit, & ad propria redijt, cum quinquaginta millia aureorũ pactis imposuisset.] hæc de rebus hoc anno gestis. Porro Mauritij impium facinus, quo tot insontes perire, non redimens, passus est, seuere admodum vltus est Deus, vt suo loco dicemus. Subdit auctor de legatione ab exercitu missa contra suum ipsorum ducem. Inter alios missos legatos fuit vnus Phocas, qui postea Imperator creatus est, qui paulo liberius atque seuerius allocutus intrepide Imperatorem, a quodam Patriciorum alapa percussus est, & barba euulsus: vnde Phocæ occasio noua tentandi oblata est. Quomodo autem ipse in Mauritium insurrexit, dicendum est suo loco.

Eodem anno, cum Eulogius Patriarcha Alexandrinus Romam ad sanctum Gregorium misisset cognoscendum atque probandum commentarium suum aduersus Agnoitas hæreticos scriptum, ipse Gregorius eumdem cognitum vt Catholicum laudauit. Ita plane Orthodoxorum scriptorum morem fuisse, tomo superiori demonstrauimus, vt aduersus hæreticos quæ scriberent, eadem antequam ederent, cognoscenda mitterent ad Romanum Pontificem, prout hoc anno factum ab Eulogio dictum est, de cuius scriptis habet ista ipse Gregorius [b]: In eo sensu quod dudum scripseram, ita rescribo: quia de doctrina vestra contra hæreticos, qui dicuntur Agnoitæ, fuit valde quod admiraremur: quod autem displiceret, non fuit. In eodem autem sensu iamdudum communi filio nostro Anatolio diacono plura scripseram. Ita autem doctrina vestra per omnia Latinis Patribus concordauit, vt mirum mihi non esset, quod in diuersis linguis spiritus non fuerit diuersus, &c.] Sed & in superioribus litteris ad eum sub eadem hac tertia Indictione datis, cum eadem ipsius scripta commendat, hæc habet inter alia [c]: Sit ergo illi laus, sit in excelsis & gloria, cuius dono adhuc in sede Petri clamat vox Marci, de cuius effusione spiritus cum sacerdos ad perscrutanda mysteria, scilicet ad Sancta sanctorum intrat, in sancta Ecclesia velut in Tabernaculo in verbis prædicationis spiritalia tintinnabula resonant. Recta itaque & valde laudabilis est vestra prædicatio. Sed omnipotentem Dominum deprecamur, vt diu vos etiam in hac vita custodiat; vt de Dei organo, quod estis, in hoc mundo latius vox veritatis resonet. Pro me autem, peto, intercedite, vt huius peregrinationis via, quæ mihi asperior facta est, cum celeritate finiatur.] reputans se inutilem, breuem sibi optat vitam, longiorem tamen ipsi Eulogio deprecatus. Porro de Agnoitis hæreticis, quinam isti fuerint, dictum est superiori tomo: vt superfluum sit eadem hic repetere.

EVLOG. EPISC. ALEXAN. SVA SCRIPTA AD GREG. COGNOSCENDA MITTIT.

[b] *Gregor. lib. 8. epist. 42. Ind. 3.*

[c] *Gregor. lib. 8. epist. 35. Ind. 3.*

Moritur hoc anno Constantius Episcopus Mediolanensis: quo audito Gregorius magnopere doluit. Ad populum enim & clerum eius ciuitatis scribens, hæc ait [d]: Quantus nos de obitu fratris & coepiscopi nostri Constantij mæror afficiat, paginali explere locutione non possumus. Sed quam multa bona partes illæ in vno homine perdiderunt, vtinam vicinæ repentina calamitate non sentiant. Nam quemadmodum solicitus in Ecclesiasticæ regula disciplinæ, vel quam fuerit vigilans in tuitione ciuitatis vestræ, non habemus incognitum.] Deposito autem luctu, assurgit vigore sacerdotali aduersus Agilulphum Regem, qui Mediolanensibus nominare ipse volebat Episcopum: cuius studijs atque conatibus ipse resistens Gregorius, hæc ad eos: Illud autem quod vobis ab Agilulpho indica-

[d] *Gregor. lib. 8. epist. 65. Ind. 3.*

DE OBITV CONSTANT. EPISC. MEDIOLAN. ET ELECTIONE SVCCESSORIS.

ſtis ſcriptum, dilectionem veſtram non moueat. Nam nos in hominem, qui non a Catholicis & maxime a Longobardis eligitur, nulla præbemus ratione conſenſum. Nec ſi alicuius præſumptionis vſurpatione factus fuerit, in locum vel ordinē illum ſacerdotis ſuſcipimus: quia vicarius S. Ambroſij indignus euidenter oſtenditur, ſi electus a talibus ordinatur. Nec enim eſt quod vos hac ex cauſa deterreat, vel aliquam vobis neceſſitatem incutiat: quia vnde poſſunt alimenta S. Ambroſio ſeruientibus clericis miniſtrari, nihil in hoſtium locis, ſed in Sicilia & in alijs Reipublicæ partibus, Deo protegente, conſiſtit.] hæc ad eos Gregorius, monens vt in propoſito firmiter maneant in facta per eos electione Deuſdedit diaconi in eius ſedis Epiſcopum; quod & excluſa Agilulphi Regis petitione, ſtrenue impletum eſt. Porro ex Annalibus Mediolanenſibus [a] proditur, ſanctum Gregorium Papam conceſſiſſe Mediolanenſibus, vt deficientibus Regibus Longobardorum, eius ciuitatis Antiſtes (quiſquis eſſet) coacto Concilio Epiſcoporum, eligeret Regem quem vellet.

[a] Sigon. de regn. Ital. an. 601.

Inter hæc autem ſolicitus inuigilans ſuper Eccleſias ipſe Gregorius, ſi quid ab Epiſcopis minus rectum factum ſciſſet, continuo ſtuduit emendare, vehementius commotus in Lucullum Epiſcopum [b], qui res Eccleſiæ in proprios vſus conuerterat, & quartam partem redituum debitam eccleſiæ fabricæ vſurparat. Inſuper Mariniani Epiſcopi [c] Rauennatis oſcitantiam increpauit, quod ipſo non reclamante, neque (vt par erat) ex aduerſo ſurgente, ſanctimonialis fuerat e monaſterio educta, & a ſeductore retenta. Sed & Baſilium Capuanum Epiſcopum apud ſæculares Præfectos diutius agentem non tulit, ſed inde pelli, & ad Eccleſiam ſuam redire compelli debere, ſcripſit ad Romanum Defenſorem his paucis [d]: Perlatum ad nos eſt, reuerendiſsimum fratrem noſtrum Baſilium Epiſcopum velut vnum de laicis in cauſis ſæcularibus occupari, & Prætorijs inutiliter deſeruire. Quæ res quoniam & ipſum vilem reddit, & reuerentiam ſacerdotalem annihilat: ſtatim vt experientia tua hoc præceptum ſuſceperit, eum ita ad reuertendum diſtricta executione compellat; quatenus ei illic, te inſiſtente, quinque diebus ſub qualibet excuſatione immorari non liceat: ne ſi quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiſeris, cum ipſo apud nos grauiter incipias eſſe culpabilis.] hæc voluimus totidem verbis Gregorij reddidiſſe, ad declarandum quam execrabile ab eodem ſanctiſsimo Pontifice haberetur, vt Epiſcopus apud ſæculares Principes moraretur. Increpauit vero Leonem Epiſcopum Catanenſem [e], quod non correxiſſet quod ferebatur ſcandalum de monachis cum mulieribus conſuetudinem habentibus; quem huiuſcemodi vrget dilemmate: Aut enim hæc fieri neſciſti, & culpa neglectus vehementer argueris: aut certe factum recognouiſti, & grauiorem erga te videris indignationem exigere, cur tantum ſacinus vltione diſtrictiſsima non puniſti.]

REDARGVIT GREG. EPISC. REPREHENSIONE DIGNOS.

[b] Gregor. lib. 8. epiſt. 1. Ind. 3.

[c] Gregor. lib. 8. epiſ. 9. Ind. 3.

[d] Gregor. lib. 8. epiſ. 11. Ind. 3.

[e] Gregor. lib. 8. epiſ. 21. Ind. 3.

Quod vero crebra exoriri ſolerent ſcandala ex religioſis Deo dicatis monachis, ad futura mala anteuertenda, poſtquam praue facta corrigenda præcepit [f], prohibuit ne quis conuerſionis cauſa veniens ad monaſterium, ante biennium tonſura initiaretur. Commonuit item hoc anno Ianuarium Calaritanum Epiſcopum [g], quod minime pro defenſione pauperum aſſurgeret, cū infirmiores a potentioribus opprimerentur: Carthaginenſis enim Epiſcopi relatione, & Innocentij in Africa Præfecti id Gregorius ſcriptis acceperat, virorum maxime religioſorum, de quibus ſæpe ſuperius. Quorum Innocentius petierat ab ipſo Gregorio libros in Iob ab eo conſcriptos: quos dum Gregorius mittit, ad eum ſcripſit hæc inter alia [h]: Quod vero in expoſitione S. Iob tranſmitti vobis codicem voluiſtis: de veſtro omnino ſtudio gaudemus, quoniam illi rei eminentiam veſtram ſtudere conſpicimus, quæ nec totos foras vos exire permittat, & ad cor iterum ſæcularibus curis diſperſos recolligat. Sed ſi delicioſo cupitis pabulo ſaginari, beati Auguſtini Patriarchæ veſtri opuſcula legite, & ad comparationem ſilignis illius noſtrum furfurem non quæratis.] hæc ipſe. Sane quidem e religioſorum manibus neuter horum liber excidere aliquando deberet, cum ex illis veluti quibuſdam funibus retrahatur homo ab exterioribus diſtractionibus ad ſui conſiderationem, efficiaturq. ſui habitator, licet ad diuerſa peregrinari cogatur. Monuit præterea Gregorius eumdem Ioannem Calaritanum Epiſcopum, quid agere deberet, cum quis ad Eccleſiam confugeret, & quomodo reddendus eſſet. Sed & idem reprehendit [i] hoc anno Bonifacium Epiſcopum Regienſem, eo quod ſua Eccleſia litigaret cum Expræfecto, monens, vt eligeret viros, qui eam citius dirimerent controuerſiam.

[f] Gregor. lib. 8. epiſ. 23. Ind. 3.

[g] Gregor. lib. 8. epiſ. 38. Ind. 3.

[h] Gregor. lib. 8. epiſ. 37. Ind. 3.

DE SCRIPTIS GREG. ET AVG.

[i] Gregor. lib. 8. epiſ. 58. Ind. 3.

Accidit

Accidit vt hoc etiam anno moreretur Fortunatus Epiſcopus Neapolitanus, coniurationibus implicitus, & ab ipſo Gregorio ſæpe monitus. Cum autē de ſucceſſoris electione ſtudia diuerſa eſſent, atque alij elegiſſent Ioannem diaconum paruulam filiam habentem, reiecit eius electionē Gregorius, eo quod ex paruulæ filiæ indicio caſtitas eius haud adeo ſolidata videretur. Sed audi prudentem circumſpectorem: ait enim [a]: Ioannem diaconum, qui ab altera parte electus eſt, paruulam habere filiam, quorumdam relatione cognouimus. Vnde ſi rationem voluiſſent attendere, nec illi eum eligere, nec ipſe debuerat conſentire. Nam qua præſumptione ad Epiſcopatum audet accedere, qui adhuc lonegam ſui corporis continentiam, filiola teſte, conuincitur non habere?] Reijcitur ab eo & Petrus ab altera parte electus, eo quod eſſet (vt ait) ſimplex, & quod ſolidos dediſſet ad vſuram. His igitur reiectis, electus fuit Paſchaſius, per quem voluit erogari clericis & pauperibus, quæ ex pecunijs Eccleſiæ prædeceſſor minime erogaſſet.

[a] Gregor. lib. 8. epiſ. 40. Ind. 3.

Sed quomodo eiuſmodi diſtributio fieri ſoleret, accipe vnde diſcas cetera. Meminiſſe enim in primis debes, quod ſæpius dictum eſt, ex reditibus Eccleſiæ ſolitas fieri quatuor canonicas portiones, quarum vnam ſibi retineret Epiſcopus, clerus alteram, duas alias in pauperes & eccleſiæ ædificationem impendendas. Quæ igitur e duabus portionibus, clericorum ſcilicet atque pauperum, ſibi Fortunatus retinuerat, Gregorius ita ex more erogari mandauit [b]: Conſtituiſſe nos recolit, vt ex pecunijs Eccleſiæ veſtræ portio cleri vel pauperum, quam minime deceſſor veſter præbuerat, id eſt, quadringenti ſolidi ſeorſum fieri debuiſſent, qui eiuſdem cleri atque pauperum erogationi proficerent; quod quia diutius non eſt differendum, volūmus vt ſecundum diſtributionem præſentibus ſcriptis inſertam, coram Anthemio ſubdiacono noſtro ſine difficultate aliqua fraternitas veſtra debeat erogare. *videlicet*:

DE DISTRIBVTIONE RERVM ECCLESIASTICARVM.

[b] Gregor. lib. 9. epiſ. 29. Ind. 4.

Præbendi itaque ſunt clericis veſtris per ſingulos (ſicut proſpexeritis) ſimul omnis ſumma ſolidi centum: præiacentibus, quos centū vigintiſex eſſe cognouimus, dandi ſunt ſolidi ſexagintatres, id eſt, medius ſolidus per ſingulos: presbyteris ac diaconibus & clericis peregrinis ſolidi quinquaginta: hominibus honeſtis ac egenis, quos publice petere verecundia non permittit, ſolidi centum quinquaginta: ita vt quidam eorum ad ſingulos tremiſſes, quidam ad binos, quidam ad ſingulos ſolidos, vel ſi viſum fuerit, amplius diuidantur *. Reliquis vero pauperibus, qui eleemoſynam publice petere conſueuerunt, ſolidos trigintaſex. Ecce nos quantum vel quibus dari debeat, diſtribuimus. Sed quia ſicut præuidimus, non omnibus æqualiter eſt præbendum; neceſſe eſt vt vna cum prædicto ſubdiacono, prout præuideritis, dare ſingulis debeatis, &c.] Vidiſti, lector, quomodo Eccleſiaſtici reditus duabus ex partibus clericis & pauperibus ſolerent olim partiri? vt magnopere timendum ſit illis, qui poſt tot de his ſancitos canones longe aliter agunt.

* dimittantur

Mittitur hoc anno in Italiam adminiſtrare Vrbanam præfecturam Leontius Exconſul, reuocaturq. Gregorius, cui redeunti Conſtantinopolim dedit ſanctus Gregorius Papa litteras commendaticias, eaſdemq. teſtes eius magiſtratus bene perfuncti: extant [c] ipſæ quidem. Hic enim miniſtrorum Imperatoris minis compulſus, intra eccleſiæ ſepta, ad quæ confugerat, aliquando ſe continuit, ſed perſuaſione Gregorij Papæ egreſſus eſt, rationem ſuæ adminiſtrationis redditurus. Quod ad Leontium miſſum in Italiam pertinet: in Siciliam primum ſe contulit, illic mandata ab Imperatore negotia peracturus. Hunc ipſum Domitianus Epiſcopus cognatus Imperatoris, de quo ſuperius, litteris [d] ſuis ad ſanctum Gregorium miſſis plurimum laudauit: immo & litteris [e] anno ſuperiore ad ipſum Leontium datis ab ipſo Gregorio valde commendatus habetur.

DE LEONTIO IN ITALIAM MISSO.

[c] Gregor. lib. 8. epiſ. 54. 55. 56. 57. 58. 59.

[d] Gregor. lib. 8. epiſ. 50. Ind. 3.

[e] Gregor. lib. 7. epiſt. 34. Ind. 2.

Dum vero idem adhuc in Sicilia moraretur, redegit in ordinem Libertinum virum clariſſimum ex Præfecto voluntate Imperatoris, cæſumq. bonis ſpoliauit: quem eidem Leontio cum ſanctus Gregorius commendaſſet, Leontius ſcripta ipſius ad eum miſit, vt manifeſte cognoſceret quam meruiſſet ille latam damnationis ſuæ ſententiam. Verum reſcribens [f] ad Leontium Gregorius, ea ex parte ipſum redarguit, quod virum liberum cædere minime debuiſſet vt ſeruum. Perſeuerabat adhuc antiquæ legis vſus, ne homo liber ſubderetur flagellis: cuius violatæ legis cauſa Gregorius vindex inſurgens, his eum commonuiſſe verbis voluit: Si quam, inquit, rebus publicis fraudem fecit, ſubſtantia eius cædi debuit, non libertas. Nam in hoc quod liberi cæduntur, vt taceam quod omnipotens Deus offenditur, vt taceam quod opinio veſtra vehementer grauatur, piiſſimi tamen Imperatoris noſtri omnino tempora fuſcantur. Hoc enim inter

[f] Gregor. lib. 8. epiſ. 51. Ind. 3.

IMMANE ESSE CAEDERE LIBERVM HOMINEM.

Reges

Reges Gentium & Imperatores Romanorum distat, quia Reges Gentium domini seruorum sunt, Imperator vero Romanorum dominus liberorum. Vnde & vos quicquid agitis, prius quidem seruata iustitia, deinde custodita per omnia libertate agere debetis.] Ita quidem. Si enim adeo declamatum est a Cicerone in Verrem, quod liberos homines Romanos sæpe cædi iussisset: quomodo sanctus Gregorius Christianum Præfectum non redargueret? In quem post aliqua in detestationem crudelitatis, & ob oculos positam Domini sententiam, qua ait [a]: Quod vultis vt faciant vobis homines, hoc facite illis] ista subiungit: Metuamus quod iterum dicit [b]: In qua mensura mensi fueritis, in ea remetietur vobis. Quid autem gloria vestra existimat, quia si superbe, si crudeliter agimus, despecto Deo, nobis homines placamus? Nullo modo.] & inferius: Si autem dicitur, quod sine verberibus, sine terroribus fraudes publicæ inueniri non possunt: hoc admittere poteram, si in ratiociniorum causa dominus Leontius non venisset. Nam verum est quia illi solent in manibus excedere, qui in sensu & lingua deficiunt: de qua re se mihi vestra gloria non valet excusare. Nam quæ auditis, vel quæ dicitis, subtiliter exquirens, inueni quia homines sine causa cæditis, qui auxiliante Deo verbis agere omnia potestis.] His vero saluberrimam hanc admonitionem adiungit:

a Matth. 7.
b Ibidem.

IRA A PRAESIDIBVS TEMPERANDA.

Ita ergo age, gloriose fili, vt in actione commissa prius illum habeas placatum, qui continet omnia, ac deinde serenissimi Principis vtilitatem cum omni solicitudine impleas: nam & in eius actione, a quo tibi commissa est, esse negligentem, non sine peccato existimo. Sed quia, omnipotente Deo largiente, idonea est vestra sapientia & rationes vigilanter & subtiliter exquirere, & Creatoris vobis iudicium per mansuetudinem placare: quotiens ira animum inuadit, mentem edoma, vince te ipsum: differ tempus furoris; & cum tranquilla mens fuerit, quod placet vindica. Ira enim in vindicta malorum sequi debet rationem animi, non præire, vt quasi ancilla iustitiæ post tergum veniat, & non lasciua ante faciem prorumpat. Aliquando vero ostendenda est, & non exhibenda: aliquando exhibenda est, & numquam sequenda. Quando enim in executione iustitiæ placata mente irascimur, iracundiam & non sequimur, & exhibemus, &c.] plura id genus ingerit viro religioso, qui pro iustitia nimis concitatus apparuit. Ad postremum autem hæc quæ subdit, corrigenda proponit: Alia quoque currit opinio, quia alij præ alijs grauantur; & ex quibusdam, quæ ex Principali iussione expensa sunt, minime reparantur *. Quod si verum sit, nescio. Si tamen ita est, hoc omnino facere & pro timore æterni iudicij, & pro ipsius humanæ considerationis ratione minime debetis. Ecce gloriose fili, amore Dei, tuoq. prouocatus, cuncta quæ sensi, cuncta quæ audiui, breuiter indicaui. Sapientis autem viri est, & breuiter audita latius pensare, & quæque Deo displicent, in celeritate corrigere.] hæc ad Leontium.

QVAE SINT CORRIGENDA ADMONET.
*reputatur

Sed ipse Gregorius paternis visceribus amplexus miserrimum Libertinum Expræfectum eodem tempore priuatum præfectura prouinciæ, libertate, nobilitate, atque diuitijs, consolatorijs litteris conuenit, atque eleemosynis fouit, breuem hanc ad eum scribens epistolam [c]:

c Gregor. lib. 8. epist. 31. Ind. 3.

CONSOLATVR GREGORIVS LIBERTINVM EXPRAEFECTVM.

Quantæ vos sæculi huius premant angustiæ, incognitum non habemus. Sed quia in summa tribulatione positis sola est consolatio misericordia Creatoris, in eum spem vestram ponite, ad ipsumq. tota vos mente conuertite, qui & iuste cum vult, permittit affligi, & confidentem in se misericorditer liberat. Ipsi ergo gratias agite, & patienter quæcumque illata sunt sustinete. Nam rectæ mentis est, Deum non solum in prosperis benedicere, sed etiam in aduersitatibus collaudare. In his igitur quæ patimini, nullum contra Deum murmur cordi vestro surrepat: quia ad quid hoc Creator noster operetur, ignotum est. Forsitan enim, magnifice fili, aliquid illum in prosperis positus offendisti, vnde te clementi amaritudine vult purgare. Et ideo nec temporalis te frangat afflictio, nec rerum damna discrucient: quia si in aduersis gratias referens, Deum tibi patientia feceris esse placabilem, & quæ amissa sunt multiplicata redduntur, & super hæc gaudia æterna præstantur. Peto autem, ne iniuriosum ducatis, quod viginti annuos vestitus ad pueros vestros per Romanum Defensorem scripsimus præberi: quia de beati Petri Apostoli rebus quamuis parua sint quæ offeruntur, pro magna semper benedictione suscipienda sunt: quoniam & hic vobis valebit maiora impendere, & apud omnipotentem Deum beneficia æterna præstare.] hactenus ad Libertinum Gregorius.

Sed quē audisti corripientem Leontium Præfectum, & consolantē afflictum Libertinum, afflictus ipse doloribus, ijsq. maxime cruciatus, numquam aliquid prætermisisse voluit, quod animarum videret saluti posse conducere. Qui igitur Præfectum ira percitum ministrantem iustitiam monuit, pariter & Guidiscalcum Ducem Campaniæ in monasterium & Abbatem, cuius monachus ad hostes fugerat, præter ius fasq. consurgentem, data ad eum epistola cohibere conatus est [a]. Sed & Clementinam Patriciam potentissimam feminam apud Neapolim commorantem, plus satis odio indulgentem, æque paterne commonuit: ad quam, post laudatam ipsam in quibus videbatur esse laudanda, hæc habet [b]: Nunciatum siquidem mihi est, quod si quando vos quisquam offenderit, dolorem inomisibiliter retinetis. Quod si verum est (quia quantum vos diligo, tantum contristor) peto vt hoc a vobis vitium nobiliter excludatis, & secus boni operis segetem inimici semen crescere non sinatis, &c.] plura inculcans de remissione & obliuione iniuriarum. Quæ sunt autem eiusdem Gregorij siue res gestæ, siue scripta omnia sub Indictione quarta, in sequentem annum reijcimus: quia cum mensibus minime inueniantur esse distincta, sicut alia sub præcedentibus Indictionibus, sequentis anni periodo ea includere operæpretium esse putamus.

a Gregor. lib. 8. epist. 12. Ind. 3.
b Gregor. lib. 8. epist. 16. Ind. 3.

IESV CHRISTI ANNVS 601. — GREGORII PAP. ANNVS 12. — MAVRITII IMP. ANNVS 16.

SExcentesimus primus agitur annus Redemptoris nostri, quarta Indictione: quo sanctus Gregorius duodecimum sui Pontificatus inchoauit annum, eumdemq. ob prolabentes in deterius ipsius corporis ægritudines sibi molestissimum: cum enim anno præterito se biennium agere in eo quē patiebatur morbo testetur, sane quidem tertius hic numerandus ab eo fuit, idemq. præcedentibus longe molestior, vt eius testificatione liquet ex epistola quam scripsit hoc anno ad Maximianum [c] Arabiæ Episcopum, cuius scribendæ rationem primum tibi aperiendam duximus, vt intelligere possis quam toto Christiano orbe creuerit cultus sanctorum. Etenim ex Arabia idem Maximianus Antistes Romam Candidum Abbatem misit, vt acciperet a S. Gregorio sanctorum reliquias: quibus eidem datis, ad ipsum Gregorius ista rescripsit:

c Gregor. lib. 9. epist. 27. Ind. 4.

RELIQVIAE SANCTORVM AB ARABIAE EPISCOPO PETITAE.

Latore huc præsentium Candido Abbate pro petendis reliquijs veniente, quæ & concessæ sunt, quanto de fraternitatis tuæ nutrimento lætatus sum, quod in eo studium tuæ fraternitatis apparuit, tanto contristatus sum, quod eius, vt volui, præsentia vti non potui, quod me ægrotum reperit, & discedens in infirmitate adhuc positum dereliquit. Multum enim iam tempus est, quod surgere de lectulo non valeo. Nam modo me podagræ dolor cruciat, modo nescio quis in toto corpore cum dolore se ignis expandit; & fit plerumque, vt vno me tempore ardor cum dolore affligat, & corpus in me animusq. deficiat. Quantis autem alijs necessitatibus, extra hæc quæ retuli, infirmitatis afficiar, enumerare non valeo. Sed breuiter dico, quia sic me infectio noxij humoris imbibit, vt viuere mihi pœna sit, & mortem desideranter expectem, quam gemitibus meis solam esse credo posse remedium. Proinde, frater sanctissime, diuinæ pro me pietatis misericordiam deprecare, vt percussionis suæ erga me flagella propitius mitiget, & patientiam tolerandi concedat, ne nimio (quod absit) tædio in impatientiam cor erumpat, & ea quæ bene curari per plagam poterat culpa, crescat ex murmure.] hæc sunt Gregorij doloribus absorpti lamenta.

S. GREGORII INFIRMITAS EXASPERATA.

Extant de ijsdem repetitæ querelæ in litteris [d] ad Rusticianā Patriciam degentem Constantinopoli, ipsi Gregorio sanguine coniunctā, de qua sæpe superius dictum est. Ex quibus pariter intelliges, cuius habitudinis corporis ipse Gregorius fuerit: ait enim, dum eamdem eodem laborantem morbo consolatur: De podagræ autem molestia, quā vobis euenisse signastis, & contristatus vehementer sum, & lætatus: lætatus, quia humor noxius inferiora petens, superiora perfecte deseruit: contristatus vero, quia in tam tenuissimo corpore dolores vos nimios perpeti pertimesco. Vbi enim caro deest, quæ virtus esse poterit doloribus resistens? Me etenim, quem qualis fuerim nostis, ita amaritudo animi & assidua exacerbatio, atque præter hoc podagræ molestia affecit, vt corpus meum tamquam in sepultura, ita siccatum sit: vnde fit, vt iam de lectulo raro surgere valeam. Si ergo mei molem corporis in tantam ariditatem podagræ dolor redegit; quid de vestro corpore sen-

d Gregor. lib. 9. epist. 38. Ind. 4.

HABITVDO CORPORIS S. GREGORII.

sentiam, quod nimis siccum ante dolores fuit?] hæc Gregorius ad Rusticianam. A

Miserat ista oblationes ad basilicam Apostoli Petri, vela scilicet super eius venerandum sepulchrum ponenda: miserat & eleemosynam ad monasterium sancti Andreæ ab ipso Gregorio Romæ constructum. Sed de his acturi, attende primum Gregorij ad eam rescribentis immensam animi demissionem, cum hæc habet in ipso epistolæ exordio:

GREGORII IMMENSA HVMILITAS.

Excellentiæ vestræ scripta suscepi, quæ me in grauissima ægritudine positum de salute, de deuotione, ac de dulcedine sua omnino releuarunt. Vnum vero ægre suscepi, quia in eisdem epistolis ad me (quod semel esse poterat) sæpius dicebatur, Ancilla vestra, Ancilla vestra. Ego enim, qui per Episcopatus onera seruus sum omnium factus, qua ratione se illa mihi ancillam dicit, cuius ante susceptum Episcopatum propinquus *fui? Et ideo rogo per omnipotentem Deum, ne hoc verbum aliquando ad me in scriptis vestris inueniam.] sed de muneribus & eorum delatione ad basilicam sancti Petri ista mox subdit: B

*proprius

RVSTICIANAE OBLATIO AD S. PETRVM MISSA.

Ea autem quæ ex purissimo sinceriss imoq. corde beato Petro Apostolorum principi munera transmisistis, præsente omni clero suscepta, atque illic suspensa sunt. Filius enim meus vir memorandus domnus Symmachus, quia ægrotum me ex podagræ dolore & pene desperatum reperit, scripta vestra mihi dare distulit, & post multum temporis quam vela suscepta sunt, dedit. Postmodum vero in scriptis excellentiæ vestræ inuenimus, vt cum litania ad beati Petri ecclesiam portari debuissent. Quod ideo minime factum est, quia (sicut prædixi) ante vela quam scripta suscepimus. Tamen prædictus vir cum omni familia domus vestræ hoc fecit, quod nos cum clero facere voluistis. Sed etsi voces defuerunt hominum, habet ipsa vestra oblatio apud omnipotentem Deum vocem suam. In eius enim pietate confido, quia cuius corpus vos cooperuistis in terra, eius vos interceßio ab omnibus peccatis proteget in cælo.] Et de eleemosyna facta monasterio S. Andreæ, post C nonnulla, ista subiungit: De eleemosyna vero, quam B. Apostoli Andreæ monasterio feci-

a Eccl. 9.

stis, quid necesse est me aliquid dicere, cum scriptum sit[a]: Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit? &c.] De quo etiam monasterio mira quædam, quæ ijsdem temporibus acciderunt, enarrat, sic dicens:

Indico autem, quia ob tanta miracula, tanta cura, tanta custodia monachorum in eodem monasterio eiusdem Apostoli est, ac si specialiter Abbas monasterij ipse sit. Nam vt pauca de multis loquar, quæ Abbate ac Præposito monasterij narrantibus agnoui, edi-

MONACHVS FVR ARREPTVS A DAEMONE.

cam. Quadam die duo exinde fratres transmissi sunt, qui aliquid emere pro monasterij vtilitate debuissent: vnus iunior, qui prudentior videbatur: alter senior, qui custos iunioris esset. Perrexerunt vtrique, & de pretio quod acceperunt, ipse qui custos missus fuerat, nesciente altero, de eodem pretio furtum fecit. Qui mox vt ad monasterium sunt reuersi, D atque ante oratorij limen venerunt, arreptus a dæmonio is qui furtum fecerat, cecidit, & vexari cœpit. Dimissus autem a dæmonio, concurrentibus monachis, requisitus est, num forsitan de eo quod acceperat, furtum fecisset? negauit. Iterum vexatus est. Dimissus, atque iterum requisitus negauit, atque iterum vexatus est. Octo itaque vicibus negauit, octo vicibus est vexatus. Post octauam vero negationem, necnon vexationem, confessus est quantos nummos furto abstulerat; & agens pœnitentiam prostratus, se peccasse testatus est. Vlterius vero ad eum dæmonium non accessit.

S. ANDREAS VINDEX INSVRGIT IN FVGAM PARANTEM MONACHVM.

Alio quoque tempore, dum in die natalitio eiusdem Apostoli iam meridianis horis fratres quiescerent, subito quidam frater apertis oculis cæcatus cœpit tremere, & voces ingentes emittere, quibus vocibus testabatur ferre se non posse quod patiebatur. Concurrentes fratres viderunt cæcum apertis oculis trementẽ, & acclamantem, & a præsentibus E alienum, nihilq. quod foris agi poterat sentientem: eumq. in manibus leuauerunt, atque ante altare sancti Andreæ Apostoli proiecerunt, ipsiq. pro eo in oratione prostrati sunt. Qui statim ad se reuersus, quid passus fuerat, confessus est: quia senex quidam ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilaniandum dimisit, dicens: Quare fugere voluisti de monasterio isto? Cumq. euadere de canis morsibus nullo modo potuissem, venerunt quidam monachi, & eumdem senem pro me rogauerunt: qui statim iussit canem abscedere, & ipse ad me reuersus sum. Qui etiam confessus est, quia eo die, quo ista pertuli, consilium habueram de eodem monasterio fugere.

Alius quoque monachus discedere ex eodem monasterio latenter voluit. Cumq. hoc mente tractasset, voluit oratorium ingredi; sed statim dæmonio traditus, vehementissime vexatus est. Relinquebatur vero a dæmonio, si extra oratorium stetisset, & nihil patiebatur

A tiebatur aduersi. Si vero conatus fuisset ingredi, statim maligno spiritui traditus vexabatur. Cumq. hoc sæpius fieret, culpam suam confessus est, quia de monasterio egredi cogitabat. Tunc collecti pro eo fratres, sese per triduum in precibus astrinxerunt, atque ita curatus est, vt ad eum postmodum numquam spiritus malignus accederet. Dicebat autem, se eumdem beatum Apostolum, dum vexaretur, vidisse, seq. ab eo increpatum esse, cur de monasterio voluisset abscedere.

Alij quoque duo fratres de eodem monasterio fugerunt, atque aliqua prius colloquendo fratribus signa dederunt, quod per viam Appiam descendentes, Hierosolymam tenderent. Qui exeuntes diuerterunt ab itinere, & vt a sequentibus inueniri minime potuissent, retrusas cryptas iuxta Flaminiam portam inuenientes, in eis sese occultauerunt. Cum vero vespertinis horis requisiti, minime in congregatione inuenti es-

FVGITIVI MONACHI QVAESITI ET INVENTI.

B sent: ascensis caballis, eos quidam fratres secuti sunt, per Metroni portam exeuntes, vt eos in Latinam vel Appiam viam sequerentur. Subito autem eis consilium ortum est, vt eos in Salaria via requirerent. Extra ciuitatem igitur pergentes, deflexerunt iter in Salariam. Eos vero minime inuenientes, per portam Flaminiam decreuerunt reuerti. Cumq. reuerterentur, mox vt equi eorum ante cryptas illas venerunt, in quibus se absconderant, fixerunt gradus: pulsati & compulsi passum mouere non potuerunt. Considerauerunt monachi rem talem sine mysterio esse non posse. Attenderunt ad cryptas, viderunt earum aditus missa maceria damnatos: sed caballis eorum nusquam euntibus, descenderunt. Depositi sunt lapides, qui in ore cryptarum positi fuerant: ingressi sunt, eosq. in ijsdem tenebrosis latibulis terræ consternatos inuenerunt. Qui ad monasterium reducti, ex eodem miraculo ita sunt meliorati, vt eis multum profuerit ad parum temporis

C de monasterio fugisse. Hæc dixi, vt excellentiæ vestræ innotesceret cuius oratorio eleemosynam feciſtis.] hucusque Gregorius. Perseueraſſe etiam ad sua vsque tempora, vt miracula ingentia in eodem loco Deus operaretur, Ioannes diaconus testatur, qui nonnulla ex eis scribit.

Cum autem adeo (vt vidisti) Gregorius laboraret corporis morbis, nihil tamen reperitur remisisse curæ pastoralis, prospiciens cunctis, in omnibus vigilans & laborans. Hoc namque anno collegit Synodum Episcoporum, in qua ante suæ vitæ exitum, quem proxime imminere ob iugem corporis malam valetudinem sentiebat, voluit consulere monachorum quieti & indemnitati, probe sciens ipse iam antea monachus id expertus, quantas interdum solerent ab Episcopis monachi molestias pati. Sic igitur collectis Episcopis viginti, presbyteris pariter atque diaconis Cardinalibus, Nonis Aprilis pro mo-

D nachis edidit decretum, quod appellari consueuerat Constitutum. Desideratur illud quidem inter opera ipsius; sed inuentum a nobis in bibliotheca Vaticana, hic tibi describendum putauimus, nefas existimantes vel apicem scriptorum & decretorum tanti Pontificis sinere latere obliuione sepultum. Est autem huiusmodi:

Gregorius Episcopus omnibus Episcopis.

GREG. CONSTITVTVM PRO MONACHIS.

Quam sit necessarium monasteriorũ quieti conspicere, & de eorum perpetua securitate tractare, anteactum nos officium, quod in regimine cœnobij exhibuimus, informat. Et quia in plurimis monasterijs multa a Præsulibus præiudicia atque grauamina monachos pertulisse cognoscimus: oportet vt vestræ fraternitatis prouisio de futura quiete eorum salubri disponat ordinatione, quatenus conuersantes in illis, in Dei seruitio, gratia ipsius suffragante, libere perseuerent. Sed ne ex ea quæ magis emendanda est consuetudine

E quisquam monachis quicquam molestiæ præsumat inferre: necesse est, vt hæc quæ inferius enumerare curauimus, ita studio fraternitatis Episcopi* debeant custodire, vt ex eis non possit vlterius inquietudinis occasio reperiri.

* Episcoporum

Interdicimus igitur in nomine Domini nostri Iesu Christi, & ex auctoritate beati Petri Apostolorum principis, cuius vice huic Romanæ Ecclesiæ præsidemus, prohibemus, vt nullus Episcoporum aut sæcularium vltra præsumat de reditibus, rebus, vel chartis monasteriorum, vel de cellis, vel villis quæ ad ea pertinent, quocumque modo, vel qualibet occasione minuere, vel dolos, vel immissiones aliquas facere. Si qua causa forte inter terram venientem ad partem suarum ecclesiarum & monasteriorum euenerit, & pacifice non potuit ordinari: apud electos Abbates & alios Patres timentes Dominum, siue voluntaria delatione, medijs sacrosanctis Euangelijs finiatur.

Defuncto autem Abbate cuiusque congregationis, non extraneus eligatur, nisi de eadem

dem congregatione, quem sibi propria voluntate concors fratrum societas elegerit: A & qui electus fuerit, sine dolo vel venalitate aliqua ordinetur. Quod si ipsi inter se personam inuenire nequeant, solerter sibi curent de alijs monasterijs similiter ordinandum. Neque constituto Abbate, quæcumque persona qualibet occasione præponatur, nisi forte extantibus (quod absit) criminibus, quæ sacri canones punire monstrantur.

Pariter autem custodiendum est, vt inuito Abbate, ad ordinanda alia monasteria, aut ad ordines sacros, vel clericatus officium tolli exinde monachi non debeant. Descriptiones quoque rerum & chartarum monasterij ab Episcopo Ecclesiasticas fieri omnino vetamus: sed si quando res exigit, Abbas loci cum alijs fratribus causas rerum inuentarum faciat, & eorum consilio & iudicio finiantur. Obeunte quoque Abbate, Episcopus in describendis prouidendisq. rebus monasterij acquisitis, vel datis perquirendis nullatenus se permisceat. Missas quoque publicas ab eo in cœnobio fieri omnino prohibemus, ne in B seruorum Dei recessibus & eorum receptaculis vlla popularis præbeatur occasio conuentus, vel mulierum fiat nouus introitus, quod omnino nec expedit animabus eorum. Neque audeat ibi cathedram collocare, vel quantalibet potestatem habere imperandi, nec aliquam ordinationem quamuis leuissimam faciendi, nisi ab Abbate loci fuerit rogatus: quatenus monachi semper maneant in Abbatum suorum potestate. Nullumq. monachum sine testimonio vel concessione Abbatis in aliqua ecclesia teneat, vel ad aliquem promoueat honorem.

Hanc ergo scriptorum nostrorum paginam omni futuro tempore ab omnibus Episcopis firmam statuimus illibatamq. seruari, vt & suæ Ecclesiæ iuuante Domino tantummodo iure contenti, & monasteria Ecclesiasticis conditionibus, seu angarijs, vel quibuslibet obsequijs sæcularibus nullo modo subiaceant, nullis canonicis iuribus deseruiant, sed re- C motis vexationibus in cunctis grauaminibus diuinum opus cum summa animi deuotione perficiant.] hactenus Gregorij Constitutum.

Vniuersi Episcopi respondere: Libertati monachorum congaudemus, & quæ nunc de his statuit beatitudo vestra, firmamus.] Sequuntur ista omnia subscriptiones, & primo loco eiusdem Pontificis hoc modo:

Gregorius Episcopus Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, huic Constituto a nobis promulgato subscripsi.

Agnellus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Ferentinensis huic Constituto a vobis promulgato subscripsi.

Humilis Episcopus Belitrensis huic Constituto a vobis promulgato subscripsi: & sic alij omnes Episcopi numero viginti, quatuordecim presbyteri, & diaconi quatuor, die D Nonas Aprilis, Indictione quarta.] Hactenus de Constituto in Synodo habito, adnitente Gregorio Papa consulere monachorum quieti.

At non publica tantum, sed & priuata curauit, subleuans eos quos sciret calumniam passos, vt fieri contigit hoc pariter anno cum sorore Imperatoris, quam vndique oppressam accusationibus sic defendere studuit, vt tamen eam ad pœnitentiam prouocaret. Quod enim litteris Theotistæ Patriciæ sororis (vt diximus) Imperatoris, Constantinopoli scribentis, certior factus esset, pati ipsam calumniam de prauis & hæreticis quibusdam opinionibus: eamdem, vt ipsa se purgaret, admonuit [a]. Quatuor itaque capitibus eam obnoxiam affirmabant, quæ ipse Gregorius confutat. At cum de his rumores iam diu antea emersissent, quibus & nonnulli calumniose fuerant accusati: inde accidit, vt & calumniam de his pati ipsam Gregorius putaret, vel credere id fortasse dissimularet, E vt eam ad pœnitentiam absque opprobrio perducere posset. Audi ergo peritum agricolam & zizania euellentem, & segetem conseruantem, dum damnat errores, & errantes ab eisdem immunes seruat: nam ad eam hæc scribit inter alia:

a Gregor. lib. 9. epist. 39. Ind. 4. THEOTISTA SOROR IMP. IN SVSPICIONEM HAERESIS ADDVCTA.

DE QVATVOR ERRORVM CAPITIBVS.

Ad me etenim (sicut nostis) cum apud vestigia dominorum in regia vrbe demorarer, multi ex eis venire consueuerant, qui de prædictis capitulis accusabantur. Sed teste conscientia fateor, numquam in eis aliquid erroris, aliquid prauitatis, aliquid de his quæ contra eos dicebantur inueni. Vnde & eos, opinione contempta, familiariter suscipere, & magis ab insequentibus defendere curabam. Dicebatur namque contra eos, quia sub obtentu religionis coniugia soluerent, & quia dicerent quod baptisma peccata penitus non auferret: & si de iniquitatibus suis quis in trienniũ pœnitentiam ageret, postmodum ei peruerse viuere liceret: & quia si compulsi aliquid, de quibus reprehendebantur, anathema-

A thematizare se dicerent, anathematis vinculo nullo modo teneri.] hæc sunt quatuor errorum capita, quæ ipsi Theotistæ impingebantur: quam cum excusset S. Gregorius, ipsam tamen secreto ea abiurare atque iuramento se purgare debere suadet. ait enim superius in eadem epistola: Priores eorum sponte vobis secreto vocandi sunt, atque ipsis ratio reddenda, & peruersa quædam capitula, quæ tenere vos existimant, coram ipsis anathematizanda. Quod si etiam (sicut dicitur) dari a vobis anathema ficte suspicantur; etiam iureiurando firmandum est, vos numquam eadem capitula tenere, numquam tenuisse. Nec vobis indignum videatur tali eis modo satisfacere, nec de Imperiali genere sit contra eos aliquod in mente vestra fastidium: omnes etenim fratres sumus.] docet autem, non dedignari debere quoslibet potentes rationem de se petentibus reddere.

Vbi vero Gregorius valide satis eiusmodi absque fundamẽtis erectas diaboli machinas B veritate Catholica difiecit: eos qui Ecclesiæ nihili ducerent anathema, anathematizans ac damnans, hæc ait: Si vero sunt qui dicunt, quia compulsus quispiam necessitate si anathematizatus fuerit, anathematis vinculo non tenetur: ipsi sibi testes sunt, quia Christiani non sunt. Quia ligamenta sanctæ Ecclesiæ varijs se existimant conatibus soluere; ac per hoc nec absolutionem sanctæ Ecclesiæ, quam præstat Fidelibus, veram putant, si ligaturas eius veras esse atque valere non æstimant. Contra quos diutius disputandum non est; quia despiciendi per omnia & anathematizandi sunt: vt vnde veritatẽ fallere se credunt, inde in peccatis suis veraciter ligentur. Si qui sunt igitur qui sub nomine Christiano hæc quæ prædiximus errorũ capitula aut prædicare audent, aut taciti apud semetipsos tenere, hos proculdubio & anathematizauimus & anathematizamus.] fuisse autẽ in eiusmodi erroribus semina quædam Priscillianistarum hæresis, si quis recte consideret, intelliget.

IN CONTEMPTORES EXCOMMVNICATIONIS.

C Ad postremum vero hæc de indiscreta habet inquisitione quorumdam: Quia sunt multi Fidelium, qui imperito zelo succenduntur, & sæpe dum quosdam quasi hæreticos insequuntur, hæreses faciunt: eorum infirmitati consulendum est, & sicut prædixi, ratione & mansuetudine sunt placandi. Illis quippe sunt similes, de quibus scriptum est [a]: Testimonium illis perhibeo, quod æmulationem Dei habent, sed non secundum scientiam. Vestra itaque excellentia, quæ in lectione, in lacrymis, atque in eleemosynis incessabiliter viuit, eorum (sicut petij) imperitiam placare mansuetis exhortationibus ac responsionibus debet, vt non solum de semetipsa, sed etiam de illis gloriam æternæ retributionis inueniat.] hæc Gregorius: ex cuius dictis illud obserua, quod licet Theotistam ipsam passam calumniam æstimare se pluribus dicat, vult tamen ipsam eosdem anathematizare errores obiectos, atque se iuramento purgare, feminam alioqui religiosissimam habitam, ab ipsoq. D Gregorio sæpe laudatam. Nam præter ea quæ de eadem alijs superioribus litteris summis laudibus prædicauit, in hac modo data epistola ista habet: Magnas omnipotenti Deo gratias agere debemus, quod pijssimi & benignissimi Imperatores nostri tales de suo genere iuxta se propinquos habent, de quorum conuersatione nobis omnibus grande sit gaudium.] ita quidem enituisse sanctitate eximia affines & consanguineas, ipsasq. filias Mauritij Imperatoris, quæ ad finem eius Imperij dicenda erunt, facient manifestum.

a Rom. 10.

QVISQVE SATISFACERE TENETVR DE FIDE QVAM SEQVITVR.

Quod rursus ad Orientales res pertinet, hoc anno defuncto Amos Hierosolymorum Episcopo, subrogatus est in locum eius Esychius: qui more maiorum, vt Catholicæ & Apostolicæ communionis particeps fieret, misit suæ fidei professionem Romam ad sanctum Gregorium Papam; qui ea accepta, & Catholica cognita atque laudata, ad ipsum litteras reddidit, in quibus hæc inter alia [b]: In huius itaque arcæ *mysticæ Noe* ædificaE tione vos currere, relecta fraternitatis vestræ epistola, rectæ fidei compage gaudemus; magnasq. omnipotenti Deo gratias exoluimus, qui & immutatis gregis sui pastoribus, fidem quam semel sanctis Patribus tradidit, etiam post eos immutabilem custodit.] & post nonnulla: Tua ergo fraternitas spiritaliter edocta rectam per omnia fidem percolit; & quæ quærenda erant, subtiliter enarrauit. Fides itaque vestra, fides est nostra. Ea tenemus, quæ dicitis: ea dicimus, quæ tenetis.] At de moribus quæ corrigenda sint admonet, subdens: Quia vero peruenit ad nos, in Orientis Ecclesijs nullum ad sacrũ ordinem nisi ex præmiorũ datione peruenire; si ita esse vestra fraternitas agnoscit, hanc primam oblationem omnipotenti Deo offerat, vt a subiectis sibi Ecclesijs errorem Simoniacæ hæreseos compescat. Nam (vt alia taceam) quales esse in sacris ordinibus poterunt, qui ad hos non merito, sed præmio prouehuntur? &c.] plura subdens in detestationem erroris ac sceleris.

ESYCHIVS EPISCOPVS HIEROSOLYM.

b Gregor. lib. 9. epist. 40. Ind. 40.

Vix credi potest, quantum hoc tempore in vniuerso orbe eiusmodi labe Ecclesia Dei

VIGET SIMONIACA HAERESIS IN GALLIIS.

inquinaretur: qui enim hoc anno id aduersus Orientales exclamat, aduersus quoque Occidentales vociferatur: etenim quos sæpe monuerat & redarguerat Gallicanos Episcopos, atque ipsos Francorum Reges sinentes eiusmodi vepribus repleri agrũ Dominicum, eosq. non extirpantes, hoc itẽ anno aduersus eosdem querelas repetit, instans opportune & importune. Extant de his ab ipso Gregorio scriptæ litteræ [a] ad Primatẽ Galliarum Arelatensem Episcopũ Virgilium: vbi ingemiscens, quod quæ est idolorum seruitus & cultus, in Dei Ecclesiam introducta esset, auaritia scilicet, quæ nec se abstineret a sacris, vt in aurum cuncta conuerteret, ita exclamat: Proh nefas! manus illicito munere polluit, & alios se benedictione credit erigere, cum ipse iam sit propria iniquitate substratus, & sua nihilominus ambitione captiuus. Huius ergo mali rapacitas quia arcem vestræ mentis numquam intrauit, & innoxias habere vos manus de ordinationibus perhibetis, omnipotenti Deo gratias agite, & tanto vos Dei debitores esse cognoscite, quanto illæsi ab huius morbi contagione, eo custodiente, mansistis. Sed hæc vobis minus quam poterant bona proficiunt, si hæc & in alijs solicite non vetatis. Sicut enim in te istud tibi malum displicuit, ita hoc & in fratre cum dolore zelare debueras, &c.] monet vt Synodum cogat, & scelus tollat. Scribit id ipsum ad Aetherium [b] Episcopum Lugdunensem, petitq. ab eo scripta S. Irenæi diu quæsita & non inuenta. Vbi vero eodem argumento de Simonia tollenda litteras scripsit [c] ad Desiderium Episcopum Viennensem, eumdem redarguit, quod Grammaticam quosdam doceret, nefas ducens Episcopum in eiusmodi litterarum studijs immorari.

[a] *Gregor. lib. 9. epist. 49. Ind. 4.*

[b] *Gregor. lib. 9. epist. 50. Ind. 4.*

[c] *Idem lib. 9. epist. 48. Ind. 4.*

AGIT CVM EPISCOPIS ET REGIBVS FRANC. PRO EXTIRPANDA SIMONIA.

Insuper de extirpanda Simonia ad singulos Francorum Reges Theodoricum, Theodobertum, atque Clotharium litteras dedit [d], & ob eam causam cogendam esse Synodum monuit, addiditq. alias ad Brunichildem eorum auiam Reginam Francorum. Hanc vero moderantem regni habenas instantius vrget his verbis: Facite quod Dei est, & Deus faciet quod vestrum est. Itaque Synodum congregari præcipite, & peccatum Simoniacæ hæresis de regno vestro inter alia (sicut antea scripsimus) definitione Concilij studiosius prohibete. Sacrificium Deo, deuicto interiori hoste, offerte: vt exteriores aduersarios, ipso adiuuante, vincatis: vt quale vos contra inimicos ipsius studium gesseritis, talem illum in vestro iuuamine sentiatis. Mihi autem credite, quia (sicut iam experimento multorum didicimus) in damno expenditur, quicquid cum peccato congregatur. Si vultis igitur nihil iniuste perdere, summopere studete per iniustitiam nihil habere. In terrenis etenim rebus semper causa damni est origo peccati.

[d] *Idem lib. 9. epist. 53. 54. 55. 57. Ind. 4.*

Vos itaque si eminere aduersantibus gentibus vultis, si earum auctore Deo victrices existere festinatis, eiusdem omnipotentis Domini cum tremore præcepta suscipite, vt ipse pro vobis contra aduersarios vestros pugnare dignetur, qui per sacrum eloquium pollicitus est, dicens: Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.] hactenus Gregorius ad Brunichildem dierum malorum inueteratam Reginam, quæ cum non cognouerit tempus vocationis suæ, facta est, vlcisente numine, posteris exemplum summæ calamitatis, vt suo loco dicturi sumus. Sed accipe quid de eadem Simonia vigente sub Brunichilde scribat sanctus Audoenus Episcopus Rhotomagensis in Eligio: Illis diebus immaniter Simoniaca hæresis pullulabat in vrbibus & in cunctis finibus regni Francorum, maximeq. a temporibus Brunichildis infeliciſſimæ Reginæ vsque ad tempora Dagoberti Regis violabat hoc contagium fidem Catholicam.] Vigebat hoc tempore & viguit hæc pestis, donec tandem opera sancti Eligij & Audoeni ipsius per Dagobertum Regem compressa est.

Rursum vero quod & præter Simoniacam labem praui mores vbique Galliarum sacerdotes infecerant, omnisq. ipsis regnantibus vitijs disciplina Ecclesiastica conticesceret, instat iterum S. Gregorius, pulsat denuo, & vehementius clamat, ad eamdem Brunichildem, vtpote malorum omnium fontem, ista scribens [e]:

[e] *Gregor. lib. 9. epist. 64. Ind. 4.*

DE PRAVIS MORIBVS SACERDOTVM CORRIGENDIS.

Cum scriptum sit, Iustitia eleuat gentem, miseros autem facit populos peccatum: tunc regnum stabiliri creditur, cum culpa, quæ cognoscitur, citius emendatur. Multorum igitur ad nos relatione peruenit (quod dicere sine afflictione cordis nimia nõ valemus) ita quosdam sacerdotes in illis partibus impudice ac nequiter conuersari, vt & audire nobis opprobriũ, & lamentabile sit referre. Ne ergo postquã huius nequitiæ hucusque se tetendit opinio, aliena prauitas aut nostram animã, aut regnum vestrũ peccati sui iaculo feriat: ardenter ad hæc debemus vlcisenda consurgere, ne paucorũ facinus multorum possit esse perditio. Nã causa sunt ruinæ populi sacerdotes mali. Quis enim populi se peccatis interfessor obijciat, si sacerdos, qui exorare debuerat, grauiora committat? Sed quoniam eos, quorum

est locus hæc insequi, nec solicitudo ad requisitionẽ, nec zelus excitat ad vindictam: scripta ad nos vestra discurrant, vt personam (si præcipitis) cum vestræ auctoritatis assensu transmittamus, quæ vna cum alijs sacerdotibus hæc & subtiliter quærere, & secundum Deum debeat emendare.] Cogitasse namque Gregorium ad eos mittere Augustinum Anglorum Episcopum, ipsius epistolæ quæ extant apud Bedam [a] fidem faciunt. Pergit vero: Nec enim sunt dissimulanda quæ dicimus: quia qui emendare potest & negligit, participem se proculdubio delicti constituit. Prouidete ergo animæ vestræ, prouidete nepotibus, quos cupitis regnare feliciter, prouidete prouincijs; & priusquam Creator noster manũ suam ad feriendum excutiat, de correctione huius sceleris studiosissime cogitate, ne tanto postmodum acrius feriat, quanto modo diutius & clementer expectat. Scitote autem, quod Deo nostro magnum sacrificium placationis offertis, si tanti labẽ facinoris de vestris citius finibus amputatis.] hæc ad Brunichildem Gregorius: & quidem verissimus vates inuentus fuit. Factum est enim, vt cum ista contemneret, & regnum ipse Deus ademerit duobus nepotibus, & ipsa infamissime perierit: sed de his suo loco. Quod autem absens sanctus Gregorius per litteras fecit, hoc præsens operatus est S. Columbanus sæpe redarguens Brunichildem, vt ex rebus ab eo gestis fideliter scriptis apparet, de quibus inferius.

[a] *Bed. lib. 1. c. 28.*

BRVNICHILDEM DENVO MONET S. GREGORIVS.

Hoc eodem anno Augustinus ad Arelatensem Antistitem venit, vt ab eo, secundum S. Gregorij iussionẽ, ordinaretur Episcopus: quo reuerso in Britanniam, mox (vt ait Beda [b]) quidam ex ijs qui cum ipso Augustino in Angliam missi fuerant, ab eodem Romam cũ litteris suis redire iussi sunt ad S. Gregorium, vt ab eo maior numerus verbũ Dei annunciantium illuc mitteretur. Quinam autem fuerint qui in Vrbem sunt regressi, declarat ipse Gregorius in epistola [c] ad Reginam Anglorum data, nempe fuisse Laurentium, atque Petrum. Gregorius vero, ijs acceptis litteris, non defuit officio, vt petitio Augustini consequeretur effectum. Quamobrem vna cum Petro atque Laurentio alios dirigit. De quibus Beda: Misit, inquit, cum præfatis legatarijs suis complures cooperatores ac verbi ministros, in quibus primi & præcipui erant Mellitus, Iustus, Paulinus, Ruffinianus: & per eos generaliter vniuersa quæ ad cultum erant & ministerium ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra, & vestimenta altarium, ornamentaq. ecclesiarum, & sacerdotalia vel clericalia indumenta, sanctorum etiam Apostolorum ac martyrum reliquias, necnon codices plurimos.] His etiam in Gallias ad Regem Francorum litteras [d] dedit commendaticias, ad Clotharium videlicet, Brunichildem, Theodoricum, & Theodobertum Francorum Reges; commendauitq. [e] eosdem Episcopis Virgilio Arelatensi, Mennæ Tolosano, & Aetherio Lugdunensi. Reddidit pariter Gregorius litteras ad Augustinum Anglorum Apostolum, his congratulatus ipsi verbis, ipso epistolæ exordio [f]:

[b] *Beda lib. 1. c. 27.*

[c] *Beda lib. 1. c. 29.*

[d] *Gregor. lib. 9. epist. 55. 56. & supra 53. 54.*

[e] *Gregor. lib. 9. epist. 49. 50. 52.*

[f] *Idem lib. 9. epist. 58. Ind. 4.*

GRATVLATVR AVGVSTINO GREGORIVS.

Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quia granum frumenti mortuum cadens in terram, multum fructum attulit, ne solum regnaret in cælo, cuius morte viuimus, cuius infirmitate roboramur, cuius passione a passione eripimur; cuius amore in Britannia fratres quærimus, quos ignorabamus; cuius munere, quos nescientes quærebamus, inuenimus. Quis autem narrare sufficiat, quanta hic lætitia in omnium corde Fidelium fuerit exorta, quod gens Anglorum, operante Dei omnipotentis gratia, & tua fraternitate laborante, expulsis errorum tenebris, sanctæ fidei luce perfusa est: quod mente & deuotione integerrima iam calcat idola, quibus prius vesano timore subiacebat: quod omnipotenti Deo puro corde substernitur: quod a praui operis lapsibus sanctæ prædicationis regulis ligatur: quod præceptis diuinis animo subiacet, & intellectu subleuatur: quod vsque ad terram se in oratione humiliat, ne mente iaceat in terra? Cuius hoc opus est, nisi eius qui ait: Pater meus vsque nunc operatur, & ego operor? Qui vt mundũ ostenderet non sapientia hominum, sed sua se virtute conuertere, prædicatores suos, quos in mundum misit, sine litteris elegit: hoc etiam modo faciens, quia in Anglorum gente fortia dignatus est per infirmos operari.] Reddens vero causam, ipsum Augustinũ, ne ob tam grandia facta inflaretur, vt humiliter de se sentiat monet, ista subdens: Sed est in isto dono cælesti, frater carissime, quod cũ magno gaudio vehemẽtissime debeat formidari. Scio enim, quod omnipotens Deus per dilectionẽ tuam in gente quam eligi voluit, magna miracula ostendit. Vnde necesse est, vt de eodem dono cælesti & timendo gaudeas, & gaudendo pertimescas. Gaudeas videlicet, quia Anglorum animæ per exteriora miracula ad interiorem gratiam pertrahuntur: pertimescas vero, ne inter signa quæ fiunt, infirmus animus in sui præsumptione se eleuet, & vnde foras in honore attollitur, inde per inanem gloriam intus cadat.] hæc & alia prouidus architectus, studens illæsa, quibus moles erigitur, instru-

menta ſeruare. Scripſit pariter ad Aldiberthum Anglorum Regem gratulatorias litteras A de ipſius ex dæmonum cultu ad veram Chriſti fidem conuerſione; quas hic reddi integras, dignitas argumenti poſtulat atque perſonæ: ſic enim ſe habent [a]:

[a] *Gregor. lib. 9. epiſ. 60. Ind. 4.*

LITTERAE S. GREGORII AD REGEM ANGLORVM.

Propter hoc omnipotens Deus bonos quoſque ad populorum regimina perducit, vt per eos omnibus, quibus prælati fuerint, dona ſuæ pietatis impendat. Quod in Anglorũ gente factum cognouimus, cui veſtra gloria idcirco præpoſita eſt, vt per bona quæ vobis conceſſa ſunt, etiam ſubiectæ vobis genti ſuperna beneficia præſtarentur. Et ideo, glorioſe fili, eam quam accepiſti diuinitus gratiam ſolicita mente cuſtodi: Chriſtianam fidem in populis tibi ſubditis extendere feſtina: zelum rectitudinis tuæ in eorum conuerſione multiplica: idolorum cultus inſequere, fanorum ædificia euerte, ſubditorum mentes* in magna vitæ munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo, & boni operis exempla monſtrando ædifica: vt illum retributorem inuenias in cælo, cuius nomen atque B cognitionem dilataueris in terra. Ipſe enim veſtræ quoque gloriæ nomen etiam poſteris glorioſius reddet, cuius vos honorem quæritis & ſeruatis in gentibus. Sic enim Conſtantinus quondam pijſſimus Imperator Romanam Rempublicam a peruerſis idolorum cultibus reuocans, omnipotenti Domino Deo noſtro Ieſu Chriſto ſecum ſubdidit, ſeq. cum ſubiectis populis tota ad Deum mente conuertit. Vnde factum eſt, vt antiquorum nomen Principum ſuis vir ille laudibus vinceret, & tanto in opinione prædeceſſores ſuos, quanto & in bono opere ſuperaret. Et nunc itaque veſtra gloria cognitionem vnius Dei Patris & Filij & Spiritus ſancti Regibus ac populis ſibimet ſubiectis feſtinet infundere, vt & antiquos gentis ſuæ Reges laudibus ac meritis tranſeat, & quanto in ſubiectis ſuis aliena peccata deterſerit, tanto etiam de peccatis proprijs ante omnipotentis Dei terribile examen ſecurior fiat. C

*moreſ

Reuerendiſſimus autem frater noſter Auguſtinus Epiſcopus in monaſterij regula doctus, ſacræ Scripturæ ſcientia repletus, bonis auctore Deo operibus præditus, quæque vos admonet, libenter audite, deuote peragite, ſtudioſe in memoria reſeruate: quia ſi vos eum in eo quod pro omnipotente Deo loquitur auditis, idem omnipotens Deus hunc pro vobis exorantẽ celerius exaudiet. Si enim (quod abſit) verba eius poſtponitis; quando eum omnipotens Deus poterit audire pro vobis, quem vos negligitis audire pro Deo? Tota igitur mente cum eo vos in feruore fidei ſtringite, atque adniſum illius, virtute quam vobis Diuinitas tribuit, adiuuate: vt regni ſui vos ipſe faciat eſſe participes, cuius vos fidem in regno veſtro recipitis & facitis cuſtodiri. Præterea ſcire veſtram gloriam volumus, quia ſicut in Scriptura ſacra ex verbis Domini omnipotentis agnoſcimus, præſentis mundi iam terminus iuxta eſt, & ſanctorum regnum venturum eſt, quod nullo vm- D quam poterit fine terminari. Appropinquante autem eodem mundi termino, multa imminent quæ ante non fuerunt, videlicet, immutationes aeris, terroresq. de cælo, & contra ordinem temporum tempeſtates, bella, fames, peſtilentiæ, terræmotus per loca: quæ tamen non omnia noſtris diebus ventura ſunt, ſed poſt noſtros dies omnia ſubſequentur.

Vos itaque ſi qua ex his euenire in terra veſtra cognoſcitis, nullo modo veſtrum animum perturbetis: quia idcirco hæc ſigna de fine ſæculi præmittuntur, vt de animabus noſtris debeamus eſſe ſoliciti, de mortis hora ſuſpecti, vt venturo Iudici in bonis actibus inueniamur præparati.] Iſta quidem Gregorius (vt etiam ſuperius dictum eſt) quod ob excreſcentia ſupra modum peccata atque flagella, prædictum a Domino prope eſſe eius putaret aduentum; quem cum ipſe Deus nemini voluerit fieri manifeſtum, & Eccleſia Dei, ipſius Chriſti admonitione aſsidue rogare ſit iuſſa, vt adueniat regnum illius: E haud leuitatis arguendi ſunt Patres, qui ſuis ſæculis prope adeſſe mundi finem exiſtimarunt: ſicut nemo prudens ac pius dixerit, leuitatis eſſe redarguendos Apoſtolos, ſi qui ipſorum ſua ætate id euenturum videntur exiſtimaſſe, prænunciantes futuros aliquando homines poſt ſuas ambulantes conſcientias, iſta omnia deriſuros; monentes econtra Fideles, vt vigiles in bonis operibus inuenirentur: ad quos Petrus [b] de his agens: Cum igitur hæc omnia diſſoluenda ſint: quales oportet vos eſſe in ſanctis conuerſationibus & pietatibus, expectantes & properantes in aduentum diei Domini, &c.] Demum vero Gregorius his claudit epiſtolam:

DIES IVDICII PROXIMA SEMPER A SANCTIS CREDITA.

[b] 2. *Petr.* 3.

Hæc nunc, glorioſe fili, paucis locutus ſum, vt cum Chriſtiana fides in regno veſtro excreuerit, noſtra quoque apud vos locutio latior excreſcat, & tanto plus loqui libeat, quanto ſe in mente veſtra gaudia de gentis veſtræ perfecta conuerſione multiplicant. Parua autem xenia tranſmiſi, quæ vobis parua non erunt, cum a nobis ex beati

Petri

A Petri Apoſtoli fuerint benedictione ſuſcepta. Omnipotens itaque Deus in vobis gratiam ſuam, quam cœpit, cuſtodiat atque perficiat, atque & hic vitam veſtram per multorum annorum curricula extendat, & poſt longa tempora in cæleſtis patriæ congregatione ſuſcipiat.] hucuſque ad Regem Anglorum Gregorius. Recitatur hæc ipſa epiſtola a Beda in hiſtoria eiuſdem gentis Anglorum: ſed cum data ponatur anno decimonono Mauritij Imp. errore id factum apparet: nam hoc anno ea ſcripta eſſe monſtratur ex Indictionis quartæ nota ibidem poſita. Ad Aldibergam autẽ Reginam eius coniugem iſta idẽ S. Gregorius [a]: [a] *Gregor. lib. 9. epiſ. 59. Ind. 4.*

Qui poſt terrenam poteſtatem regni cæleſtis gloriam cupit acquirere, ad faciendum lucrum Creatori ſuo debet enixius laborare, vt ad ea quæ deſiderat, operationis ſuæ gradibus poſſit aſcendere, ſicut vos feciſſe gaudemus. Remeantes igitur dilectiſſimus filius noſter Laurentius presbyter & Petrus monachus, qualis erga reuerendiſſimum fratrem & B coepiſcopum noſtrũ Auguſtinum gloria veſtra extiterit, quantaq. illis ſolatia vel qualem charitatem impenderit, retulerunt. Et omnipotentem Deum benediximus, qui conuerſionem gentis Anglorum mercedi veſtræ dignatus eſt propitius reſeruare. Nam ſicut per recordandæ memoriæ Helenam matrem pijſſimi Conſtantini Imperatoris ad Chriſtianam fidem corda Romanorum accendit, ita & per gloriæ veſtræ ſtudium in Anglorum gentem eius miſericordiam confidimus operari. Et quidem iamdudum glorioſi filij noſtri, coniugis veſtri animos prudentiæ veſtræ bono, ſicut re vera Chriſtianæ, debuiſtis inflectere, vt pro regni & animæ ſuæ ſalute fidem quam colitis ſequeretur: quatenus & de eo & per eum de totius gentis conuerſione digna vobis in cæleſtibus gaudijs retributio naſceretur. Nam poſtquam (ſicut diximus) & recta fide gloria veſtra munita & litteris docta eſt, hoc vobis nec tardum, nec debuit eſſe difficile.

AD ALDIBERGAM ANGLORVM REGINAM EPIST.

C Et quoniam Deo volente, aptum nunc tempus eſt: agite, vt diuina gratia cooperante, cum augmento poſſitis, quod neglectum eſt, reparare. Itaque mentem glorioſi coniugis veſtri in dilectione Chriſtianæ fidei adhortatione aſſidua roborate: veſtra illi ſolicitudo augmentum in Deum amoris infundat, atque ita animos eius etiã pro ſubiectæ ſibi gentis pleniſſima conuerſione ſuccendat, vt & magnum omnipotenti Domino de deuotionis ſuæ ſtudio ſacrificium offeratis, & ea quæ de vobis narrata ſunt, creſcant, & vera eſſe modis omnibus approbentur: quia bona veſtra non ſolum iam apud Romanos, qui pro vita veſtra fortius orauerunt, ſed etiam per diuerſa loca & vſque Conſtantinopolim ad ſereniſſimum Principem peruenerunt: vt ſicut nobis de Chriſtianitatis veſtræ ſolatijs lætitia facta eſt, ita quoque de perfecta operatione veſtra Angelis fiat gaudium in cælis. Sic vos in adiutorio ſupradicti reuerendiſſimi fratris & coepiſcopi noſtri, & ſeruorum Dei, quos D illuc miſimus, in conuerſione gentis veſtræ deuote ac totis viribus exhibete, vt & hic feliciter cum glorioſo filio noſtro coniuge veſtro regnetis, & poſt longa annorum tempora futuræ quoque vitæ gaudia, quæ finem habere neſciunt, capiatis. Oramus autem omnipotentem Deum, vt gloriæ veſtræ cor & ad operanda quæ diximus gratiæ ſuæ igne ſuccendat, & æternæ mercedis fructum vobis de placita ſibi operatione concedat.] iſta ad Reginam Anglorum Gregorius.

Quod autem in litteris ad Regem datis monuerat eum vt idolorum templa deſtrueret: hæc, vt ſibi viſus eſt, in melius correxit, ſcribens ad Mellitum Abbatem his verbis [b]: [b] *Apud Bedam lib. 1. hiſt. Anglor. c. 30. & Gregor. lib. 9. epiſ. 71.*

Dilectiſſimo filio Mellito Abbati Gregorius ſeruus ſeruorum Dei.

GREGORIVS MVTAT SENTENTIAM DE TEMPLIS IDOLORVM.

Poſt diſceſſum congregationis noſtræ, quæ tecum eſt, valde ſumus ſuſpenſi redditi, quia nil de proſperitate veſtri itineris audiſſe nos contigit. Cum vero vos Deus omnipotens E ad reuerendiſſimum virum fratrem noſtrum Auguſtinum coepiſcopum perduxerit, dicite ei, quod diu mecum de cauſa Anglorum cogitans tractaui: videlicet quia fana idolorum deſtrui in eadem gente minime debeant, ſed ipſa quæ in eis ſunt idola deſtruantur. Aqua benedicta fiat, in iſdem fanis aſpergatur, altaria deſtruantur, reliquiæ ponantur. Quia ſi fana eadem bene conſtructa ſunt, neceſſe eſt vt a cultu dæmonum in obſequium veri Dei debeant commutari: vt dum gens ipſa eadem fana ſua non videt deſtrui, de corde errorem deponat, & Deum verum cognoſcens & adorans, ad loca quæ conſueuit, familiarius concurrat. Et quia boues ſolent in ſacrificio dæmonum multos occidere, debet his etiam hac de re aliqua ſolemnitas immutari, vt die dedicationis vel natalitio ſanctorum martyrum, quorum illic reliquiæ ponuntur, tabernacula ſibi circa eaſdem eccleſias, quæ ex fanis commutatæ ſunt, de ramis arborum faciant, & religioſis conuiuijs ſolemnitatem celebrent, nec diabolo iam animalia immolent, ſed ad

RITVS GENTILICII AD PIETATEM CONVERTENDI.

laudem Dei in esu suo animalia occidant, & donatori omnium de satietate sua gratias referant: vt dum eis aliqua exterius gaudia reseruantur, ad interiora gaudia consentire facilius valeant: nam duris mentibus simul omnia abscindere, impossibile esse, non dubium est. Quia is qui locum summum ascendere nititur, necesse est vt gradibus, vel passibus, non autem saltibus eleuetur. Sic Israelitico populo in Aegypto Dominus se quidem innotuit, sed tamen eis sacrificiorum vsus, quos diabolo solebant exhibere, in cultu proprio reseruauit, vt eis in sacrificio suo animalia immolare præciperet: quatenus cor mutantes, aliud de sacrificio amitterent, aliud retinerent: vt etsi ipsa essent animalia quæ offerre consueuerant, verumtamen Deo hæc & non idolis immolantes, iam sacrificia ipsa non essent. Hæc igitur dilectionem tuam prædicto fratri necesse est dicere, vt ipse in præsenti illic positus perpendat, qualiter omnia debeat dispensare. Deus te incolumem custodiat, dilectissime fili. Data die decimaquinta Kalendarum Iuliarum, imperante, &c. Indictione quarta.]

Quo pariter anno, cum per eosdem quos Augustinus ad Gregorium miserat, consuluisset ipsum de nonnullis ad Episcopale officium pertinentibus in administratione Ecclesiæ Anglicanæ: Gregorius ad consultationes eius singulas respondens, decretalem epistolam scripsit, quæ licet vltimo loco epistolarum eius sit posita, hic tamen est collocanda testificatione Bedæ, qui ipsam vna cum alijs litteris quarta Indictione datam affirmat [a]: tu eam prolixam nimis, si libet, consule.

a Beda lib. 1. hist. Angl. c. 27.

Tunc etiam post dies quinque, auctore Beda, apparet eumdem sanctum Gregorium misisse pallium ad sanctum Augustinum, iunctis his litteris [b]:

b Apud Bedam lib. 1. histor. Angl. c. 29.

Reuerendissimo ac sanctissimo fratri Augustino coepiscopo Gregorius seruus seruorum Dei.

PALLIVM MITTIT GREG. AD AVGVSTINVM, ET EPISCOPATVS DESIGNAT.

Cum certum sit pro omnipotenti Deo laborantibus ineffabilia æterni regni præmia reseruari: nobis tamen eis necesse est honorum beneficia tribuere, vt spiritalis operis studio ex remuneratione valeant multiplicius insudare. Et quia noua Anglorum Ecclesia ad omnipotentis Dei gratiam, eodem Domino largiente, & te laborante, perducta est: vsum tibi pallij in ea ad sola Missarum solemnia agenda concedimus: ita vt per loca singula duodecim Episcopos ordines, qui tuæ subiaceant ditioni, quatenus Londoniensis ciuitatis Episcopus semper in posterum a Synodo propria debeat consecrari, atque honoris pallium ab hac sancta & Apostolica, cui Deo auctore deseruio, sede percipiat. Ad Eboracum vero ciuitatem te volumus Episcopum mittere, quem ipse iudicaueris ordinare: ita dumtaxat, vt si eadem ciuitas cum finitimis locis verbum Dei receperit, ipsa quoque duodecim Episcopos ordinet, & Metropolitani honore perfruatur: quia ei quoque, si vita comes fuerit, pallium tribuere, fauente Domino, disponimus, quem tamen tuæ fraternitatis volumus dispositioni subiacere. Post obitum vero tuum, ita Episcopis, quos ordinauerit, præsit, vt Londoniensis Episcopi nullo modo ditioni subiaceat.

Sit vero inter Londoniensis & Eboracensis ciuitatis Episcopos in posterum honoris ista distinctio, vt ipse prior habeatur, qui prius fuerit ordinatus. Communi autem consilio, concordiq. actione, quæ sunt pro Christi zelo agenda, disponant vnanimiter, recte sentiant, & ea quæ senserint, non sibimet discrepando perficiant. Tua vero fraternitas non solum eos Episcopos quos ordinauit, neque eos tantummodo qui Eboraci per Episcopum fuerint ordinati, sed etiam omnes Britanniæ sacerdotes habeat, Deo Domino nostro Iesu Christo auctore, subiectos: quatenus ex lingua & vita tuæ sanctitatis & recte credendi & bene viuendi normam percipiant, atque officium suum fide ac moribus exequentes, ad cælestia, cum Dominus voluerit, regna pertingant. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Data die decima Kalendarum Iuliarum, Mauritio &c. Indictione quarta.]

Quæ autem dona miserit sanctus Gregorius ad Augustinum per eos quos hoc anno in Angliam dimisit, Beda recenset his verbis [c]: Per eos generaliter vniuersa quæ ad cultum erant ac ministerium ecclesiæ necessaria misit, vasa videlicet sacra, & vestimenta altarium, ornamenta quoque ecclesiarum, & sacerdotalia & clericalia indumenta, sanctorum etiam Apostolorum ac martyrum reliquias, necnon & codices plurimos; misit etiam litteras, quibus significat se ei pallium direxisse, &c.] Quid autem, vbi hæc omnia Augustinus accepisset, fecerit, ab eodem Beda audi, cum ait [d]:

c Beda lib. 1. hist. Angl. c. 29.

d Beda lib. 1. c. 33.

At Augustinus vbi in regia ciuitate sedem Episcopalem (vt prædiximus) accepit; recuperauit in ea, regio fultus adminiculo, ecclesiam, quam ibi Romanorum antiquorum fideli

fideli opere factam fuisse didicerat, & eam in nomine sancti Saluatoris Dei & Domini nostri Iesu Christi sacrauit, atque ibidem sibi habitationem statuit & cunctis successoribus suis. Fecit autem monasterium non longe ab ipsa ciuitate ad Orientem, in quo eius hortatu Edilberthus ecclesiam beatorum Apostolorũ Petri & Pauli a fundamentis construxit ac diuersis donis ditauit, in qua & ipsius Augustini & omnium Episcoporum Dorouernensium simul & Regum Cantij poni corpora possent: quam tamen ecclesiam non ipse Augustinus, sed successor eius Laurentius consecrauit. Primus autem eius monasterij Abbas Petrus presbyter fuit, qui legatus in Galliam missus, demersus est in sinu maris qui vocatur Amplear, & ab incolis loci ignobiliter traditur sepulturæ. Sed omnipotens Deus, vt qualis meriti vir fuerit, demonstraret, omni nocte supra sepulchrum eius lux cælestis apparuit: donec animaduertentes vicini qui videbant, sanctum fuisse virum qui ibi esset sepultus, & inuestigantes vnde & quis esset, abstulerunt corpus, & in Bolonia * ciuitate iuxta honorem tanto viro congruum in ecclesia posuerunt.] hæc de Petro, quem monachum hoc anno cum Laurentio & alijs a Gregorio Papa missum esse in Angliam, habent ipsius Gregorij litteræ ad Aldibergam Reginam superius recitatæ. Hæc sunt cunabula Ecclesiæ Anglicanæ.

AVG. ECCLES. RESTITVIT ET MONASTERIVM AEDIFICAT.

* Bononia

Fuit etiam hoc anno Gregorio [a] cum Hibernis agendum, quod ipsum consuluissent eius insulæ Episcopi, quid de Nestorianis agendum esset redeuntibus ad Ecclesiam, num denuo baptizandi? Respondit quidem ex antiquæ Ecclesiæ Catholicæ instituto, non esse rebaptizandos qui in nomine sanctæ Trinitatis baptizati sunt; hincq. fieri, vt neque Eutychianos, neque Nestorianos, immo nec Arianos Ecclesia Catholica rebaptizet, quos sciret in nomine Trinitatis ab ipsis esse baptizatos, secus autem de Montanistis atque Bonosianis, quos non baptizare in nomine Trinitatis certum esset: differre autem in ritibus Orientalem ab Occidentali Ecclesia, dum ista per manuum impositionem dumtaxat eiusmodi recipere in Ecclesiam pœnitentes consueuerit, Orientales vero eosdem per chrismatis suscipiant vnctionem. Porro hos, de quibus agitur, Nestorianos cum fidei Catholicæ professione esse recipiendos cum iubeat, eosdemq. perfecte edocendos incarnationis mysterium præcipiat: ipse eadem epistola catechesim perfectam apponit, qua populi instruantur. Ista Gregorius lecto decumbens, & doloribus (vt vidisti) vexatus assidue, atque inter barbarorum gladios in Italiam ac Siciliam euaginatos, quibus in primis precibus occurrendum putauit. Et quidem quod Sclauini (vt cœperant) non influxerint in Occidentales oras, Italiam, atque Siciliam; non armorum vis, sed preces intercesserant. Audi, rogo, quid hoc anno ipse de his scribat ad Siciliæ Episcopos omnes circulari epistola [b]:

a Gregor. lib. 9. epist. 61. Ind. 4. RESPONDET GREG. AD CONSVLTATIONEM HIBERNORVM.

b Gregor. lib. 9. epist. 45. Ind. 4.

Super afflictiones & gemitus, quos annosa hic continuatione de hostibus sustinemus, maior nos metus excruciat, quod inimicos nostros omni adnisu ad Siciliæ inuasionem cognoscimus festinare. Sed ne hæc illis molientibus prosperitatem multitudo nostrorum præbeat peccatorum, toto nos corde ad Redemptoris nostri remedia conferamus; & quibus resistere virtute non possumus, lacrymis obuiemus. Nam quid vobis cauendum, quidve sit vehementius formidandum, ex istius prouinciæ debetis desolatione colligere. Itaque hortor, fratres carissimi, vt omni hebdomada, quarta & sexta feria litaniam inexcusabiliter indicatis, & contra barbaricæ crudelitatis incursus supernæ protectionis auxilium imploretis. Sed vt ad aures Dei viam precibus faciatis, vigilantius studendum est, vt voces actibus adiuuentur. Nam inanis fit oratio, vbi praua est actio. Quia igitur quanto immane cernitis imminere periculum, tanto simul omnes in fletu debetis & gemitu occupari, filios vestros a sæculi peruersitate sacerdotali quamprimum adhortatione compescite. Discant iniusta contemnere, & quæ Deo placita sunt, amare: vt illos possitis habere ad impetrandam diuinæ misericordiæ gratiam adiutores. Ne si neglexeritis, actio eorum preces orationum superet, & sæuientis inimici gladius (quod absit) resecet, quos monentis verba non corrigunt. Deus autem noster iustus & pius est, & sicut perseuerantibus in prauitate districtus est, ita conuersis misericors. Ad ipsum ergo tota mente contriti cordis eiulatione curramus, ab ipso ereptionis nostræ solatia postulemus. Quoniam benignus & mitis est, si nos a malis nostris emendatos sua viderit mandata diligere, & hic nos potens est ab hoste defendere, & in futuro æterna nobis gaudia præparare.] hactenus litaniarum indictio ob imminentia ibi pericula. Profuisse quidem remedia ista, declarauit euentus; cum certum sit, nullam hostium passam esse incursionem

LITANIAS FACIENDAS AD BARB. VITANDOS MONET.

Siciliam,

Siciliam, & inacceſſam Sclauinis remanſiſſe Italiam. Iſta quidem Gregorius tunc po- A
tentior, cum grauius infirmatur.

At ægrotans ipſe Gregorius, ægrotantium quam exactiſſimam curam geſſit: teſtantur id ipſius litteræ ad Marinianum Rauennatem Epiſcopum, quem antea ſuum monachum, poſtea factum Epiſcopum licet ſæpe redarguerit auaritiæ & negligentiæ, blanditur illi tamen cum ſciuit ægrotum eſſe, Romamq. ad ſe vocat, vt curari melius poſſit, eumq. laudibus ornat, ac ſi ſanctiſſimus eſſet. Quibus diſcamus, quantum ſit ægrotis compatiendum atque præſtandum. Sed accipe epiſtolam [a] ipſam, quam admireris:

[a] Gregor. lib. 9. epiſ. 28. Ind. 4.

Venientes quidam Rauennates homines grauiſſimo mærore me percuſſerunt, quia fraternitatem tuam de vomitu ſanguinis retulerunt ægrotare. Ex qua re ſolicite & ſingillatim eos quos hic doctos lectione nouimus medicos fecimus inquiri, & quid ſinguli ſenſe- B
rint, quidve dictauerint, ſanctitati veſtræ ſcriptum tranſmiſimus: qui tamen quietem & ſilentium præ omnibus dictant: quam ſi tua fraternitas in ſua Eccleſia poſſit habere, valde ſum dubius. Et ideo videtur mihi, vt ordinata illic Eccleſia, vel qui Miſſarum ſolemnia explere valeant, vel qui Epiſcopij curam gerere, hoſpitalitatemq. & ſuſceptiones poſſint exhibere, quive monaſterijs cuſtodiendis præeſſe norint, tua fraternitas ad me ante æſtiuum tempus debeat venire: vt ægritudinis tuæ ego ſpecialiter, inquantum valeo, curam geram, quietem tuam cuſtodiam: quia huic ægritudini æſtiuum tempus medici vehementer dicunt periculoſum, & valde pertimeſco, ne ſi curas aliquas cum aduerſitate temporis habueris, amplius ex eadem moleſtia pericliteris.

Ego enim ipſe valde ſum debilis: & omnino valde eſt vtile, vt cum Dei gratia ſanus ad tuam redeas Eccleſiam: aut certe ſi vocandus es, inter tuorum manus voceris: & ego C
qui me proximum morti video, ſi me omnipotens ante te vocare Deus voluerit, inter tuas manus tranſire debeam. Si autem qualitas temporis ad veniendum præpedierit, aliquo paruo remedio * dato, apud Agonem agi poteſt, vt ipſe vobiſcum hominem ſuum vſque Romam tranſmittat. Si autem eadem ægritudine grauari te ſentis, & venire diſponis, cum paucis tibi veniendum eſt: quia mecum in Epiſcopio manens, quotidiana obſequia de hac Eccleſia habebis. Propterea nec hortor, nec admoneo, ſed diſtricte præcipio, vt ieiunare minime præſumas: quia dicunt medici huic moleſtiæ valde eſſe contrarium: niſi forte ſi grandis ſolemnitas exigit, quinque in anno vicibus concedo. Sed & a vigilijs quoque temperandum eſt, & preces quæ ſuper cæreum in Rauennate ciuitate dici ſolent, vel expoſitiones Euangelij, quæ circa Paſchalem ſolemnitatem a ſacerdotibus fiunt, per alium dicantur: & tua dilectio contra virtutem laborem ſibi minime imponat. Hæc au- D
tem dixi, vt ſi te melius ſenſeris, & venire diſtuleris, ſcias quid debeas ex meo mandato cuſtodire.] hæc ad Marinianum Gregorius.

* præmio

Quid autem de Mariniano ſit actum, ſi cupis ſcire: ex eiuſdem Gregorij litteris poſt biennium datis, nempe Indictione ſexta, aliquanto eum ſe melius habuiſſe cognoſces, atque Rauennæ manſiſſe: ad quem tunc iſta Gregorius [b]:

[b] Greg. lib. 11. epiſt. 34. Ind. 6. edit. Rom.

Multa nos, frater cariſſime, cogit infirmitas, ex quibus, ſi ſani eſſemus, iure reprehenſibiles videremur. Sed quia aliter ſubſiſtere in hoc fragili corpore poſiti non valemus, niſi eius languoribus ſeruiamus: erubeſcere quod imponit neceſſitas, non debemus. Et ideo quoniam eruptionem ſanguinis patientibus ieiunia medici omnino dicunt eſſe contraria; his fraternitatem tuam hortamur affatibus, vt reducens ad animum ea quæ eſt ſolita de
IEIVNIVM TEMPERATVM QVALE. ægritudine ſuſtinere, ieiunandi ſibi laborem minime imponat. Si autem, Deo miſeran- E
te, adeo melioratam ſe eſſe, ac virtutem ſuam ſufficere poſſe cognoſcit, ſemel aut bis in hebdomada ieiunare permittimus. Sed illud te præ omnibus ſtudere conuenit, vt exaſperationem ſentire nullo modo debeas: ne ægritudo, quæ modo leuior eſt, & quaſi ſuſpenſa creditur, per exacerbationem poſtmodum grauior ſentiatur.] hæc Gregorius: ex quibus intelligas, quanta eius conſueuerint eſſe ieiunia, cui neque adeo ſano bis tantum in hebdomada ieiunare, pro magna relaxatione concedit.

[c] Ex Agnell. in vita eius, & Rub. lib. 4.

Qui res Rauennates ſunt proſecuti, Marinianum tradunt [c] peruenisse vſque ad annum Redemptoris ſexcenteſimum ſextum, ſicq. ſuperuixiſſe Gregorio; atque ad eius tumulum eiuſmodi inſcriptum fuiſſe epitaphium:

Sanctificis ſemper monitis memorande ſacerdos
Hoc poſitus tumulo Mariniane iaces.

Corpore

A *Corpore defunctus, tamen eſt tua fama ſuperſtes:*
Artus obit terris, lux tua facta tenet.
Mœnibus his veniens Romana Antiſtes ab vrbe,
Tutaſti precibus ſancte Rauennatium.
Cuncta ſalutifere diſponens tempora ſæcli,
Te pius in populo, Chriſto regente, dedit.
Quod tamen his templis meruiſſet ſumere buſta,
Te placuiſſe Deo tanta ſepulchra probant.
Vtq. vices cuius geſſiſti rite ſacerdos,
Ipſius inq. locis ſit tibi cauſa quies.]

Quem igitur pro ſanitate corporis alterius adeo ſolicitum vidiſti, pro ſalute animæ
B quantum fuerit Gregorius anxius, videre eſt in eo quod hoc eodem anno contigit de viro illo clariſsimo Venantio Patricio, ſed exmonacho, quem ad meliorem frugem & ad priſtinam vitam repetendam anno primo ſui Pontificatus litteris [a] fruſtra fuerat cohortatus: hunc enim cum audiſſet ab eius filiabus clariſsimis feminis Antonia atque Barbara ad mortem ægrotare, valde de ipſius animæ ſalute ſolicitus ad Ioannem Epiſcopum Syracuſanum de eo ita ſcribit [b]: Veſtra igitur ſanctitas primam quam decet curam negligere non debet, vt de anima eius cogitare debeat, exhortando, rogando, Dei terribile iudicium proponendo, ineffabilem eius miſericordiam promittendo, vt ad habitum ſuum redire vel in extremis debeat: ne ei tantæ culpæ reatus in æterno iudicio obſiſtat.] vult eumdem Epiſcopum gerere curam filiarum eius, atque bonorum, quæ Fiſci nomine potuiſſent periclitari. Erant ipſæ neptes Ruſticianæ Patriciæ degentis Conſtantinopoli,
C de qua ſæpe ſuperius, vt apparet ex litteris [c] ad eam poſtea datis. Ad has vero conſolatorias S. Gregorius litteras dedit de ægritudine patris, quæ extant [d].

[a] Gregor. lib. 1. epiſ. 33. Ind. 9.

DE VENANTII PATRICII ANIMA SOLICITVS GREG.

[b] Gregor. lib. 9. epiſt. 31. Ind. 4.

[c] Greg. lib. 11. epiſ. 24. Ind. 6.

[d] Gregor. lib. 9. epiſt. 30. Ind. 4.

Defuncto autem ipſarum parente Venantio, has Romam redire habuiſſe in animo, ad quod explendum ſanctus Gregorius eas hortatus eſt, ex eius litteris ad finem Indictionis huius datis apparet, in quibus & iſta leguntur [e]: Quod autem ad beati Petri Apoſtolorum principis limina feſtinare vos dicitis, opto nimis, & æſtuanti animi deſiderio expecto, vt dignis meritis iunctas vos in eius eccleſia videam: quatenus & vos de me ſolamen aliquantulum, & ego de veſtri præſentia non paruam lætitiam acquiram. Viro autem reuerendiſsimo fratri meo Epiſcopo Ioanni & Romano Defenſori cauſas veſtras ſtudui commendare, vt quæ cœperunt, Deo auctore debeant perficere. Xenium autem veſtrum, duas racanas, quas de labore veſtro eſſe mandaſtis, libenter accepi. Sed tamen
D cognoſcite quia non mihi mandatum credidi: nam vos de labore alieno laudem quæritis, quæ fortaſſe adhuc ad fuſum manum numquam miſiſtis. Nec tamen me res iſta contriſtat: quia opto vt ſanctam Scripturam legere ametis: vt quamdiu vos omnipotens Deus viris coniunxerit, ſciatis qualiter viuere, & domum veſtram qualiter diſponere debeatis.] hæc ipſe ad eas virgines ſibi affinitate coniunctas.

[e] Gregor. lib. 9. epiſt. 75. Ind. 4.

Quod autem ad publica negotia ſpectat: hoc eodem anno Gregorius Romæ Concilium habuit, in quo inter alia damnatus eſt Andras Græcus homo ſub monachali habitu degens apud baſilicam S. Pauli, detectus impoſtor atque falſarius; de quo ſcribit pariter ipſe Gregorius ad Euſebium Theſſalonicæ Epiſcopũ verbis iſtis [f]: Lator præſentium Theodorus Eccleſiæ veſtræ lector ad ſanctorum Apoſtolorum limina veniens, dum omnes (homo quippe nouus) haberet incognitos, Andreæ monacho, qui ad ſanctum Paulum in-
E cluſus fuerat, res & chartas quas detulit, vt re vera olim noto, innocenter depoſuit, credens quidem, quod mens ipſius, ſicut & nos ante habueramus, cum habitu concordaret. Sed tantæ ille prauitatis inuentus eſt, vt ſi eius ſtultitiæ ſub incluſionis ſuæ ſpecie paulo adhuc amplius licuiſſet, multorum animas malitiæ ſuæ falſitate deciperet, & quæcumque potuiſſet, non leuia ſcandala generaret.

ROMANVM CONCILIVM.

[f] Gregor. lib. 9. epiſt. 69. Ind. 4.

ANDREAS IMPOSTOR ET FALSARIVS.

Nam inter alia quæ idem Andreas peſſime cogitauit & fecit, eam quoque quam ad nos miſiſtis, dum apud ipſum a præfato latore eſſet depoſita, ita falſauit epiſtolam, vt quicumque eam legeret, vos nec Catholica nec recta ſapere euidenter argueret. Ex qua re contigit, vt dum veritatem ſtudioſe quæreremus, eius quæ latebat iniquitas vulgaretur: & tanta in eo reperta ſunt, quanta nec de ſcelerato quocumque laico crederentur. Et quia inter diuerſa mala aliquos etiam ſermones ſcripſit, atque eos ex noſtro nomine titulauit, & ſuſpicati * ſumus ne eos alicubi tranſmiſerit: fraternitas veſtra ſolici-

* ſuſpecti

tudinem

tudinem gerat, & si quid tale repererit, eos & exscindi & omnino faciat aboleri: vt quod imperitus litterarum & Scripturæ diuinæ nescius, nostro (sicut diximus) nomine prænotauit, quorumdam animos non possit inficere. Nam nos nec Græcum nouimus, nec aliquod opus aliquando Græce conscripsimus. Alia vero mala ipsius, vel quid de eo a nobis in Concilio statutum sit, antedicti portitoris, quem fraternitati vestræ in omnibus commendamus, quia præsens inuentus est, relatione cognoscetis.] hæc de impostore cognito, & in Concilio damnato Gregorius. Quas vero nefandus homo de suis sceleribus pœnas dederit cum non scribat, nobis incertum: certi tamen reddi possumus, minime ipsum effugisse eas, quibus affici hoc anno Gregorius mandauit Hilarium subdiaconum, qui calumniatus fuerat Ioannem diaconum, de quo ad Anthemium ista scribit [a]:

a Gregor. lib. 9. epist. 66. Ind. 4.

Quia ergo tantæ nequitiæ malum sine digna non debet vltione transire, suprascriptum fratrem nostrum Paschasium volumus admoneri, vt eumdem Hilarium prius subdiaconatus, quo indignus fungitur, priuet officio, atque verberibus publice castigatum faciat in exilium deportari, vt vnius pœna multorum possit esse correctio.] Si hanc in calumniatorem subdiaconum hoc anno seueritatem exhibuit, quantam oportuit exercuisse in talem falsarium, calumniatorem, & impostorem? Reperitur hoc quoque anno Gregorius dedisse litteras [b] de inquirendis atque seuere puniendis incantatoribus ac sortilegis.

b Gregor. li b. 9. epist. 47. Ind. 4.

Sicut vero aduersus impios atque scelestos homines sanctissimi viri zelus exarsit, ita econtra eos quos munus suum nouit religiose explere, fouit, & suis pene visceribus clausit. Videas hæc ex ipsius litteris [c] ad Bonum Abbatem cœnobij Lerinensis antiquitus fœcunditate sanctorum conspicui. Iste namque relaxatam a prædecessore monasticam obseruantiam fibulis disciplinæ restrinxit. Quem ipse Gregorius, de perseuerantiæ bono solicitus, vt perseueret admonens, salutaria monita impertitur.

c Gregor. lib. 9. epist. 8. Ind. 4.

Quod igitur ad dictum Concilium rursus pertinet, ibidem Probo Abbati data est a S. Gregorio testandi facultas de ijs bonis, quæ ante susceptum monasticum habitum habebat. Extant de ijs Acta publica [d] die & Cons. consignata, annoq. in primis aduentus Domini, his verbis: Imperantibus domno Mauritio & Tiberio AA. anno incarnationis Dominicæ sexcentesimo primo, eodemq. domno vndecies Consule, sub die tertio Nonarum Octobrium, præsidente beatissimo & Apostolico Papa Gregorio, &c.] tu reliqua Acta consulas. Tanti namque momenti æstimabatur facultatem testandi dare monacho, etiam de bonis ante ingressum monasterij acquisitis, vt id Gregorius facere noluerit, nisi in Synodum conuocatis S. Rom. Eccl. presbyteris & diaconis Cardinalibus, & Episcopis qui in Vrbe tũc erant. Hactenus de rebus gestis S. Gregorij anni huius, cum prætermittamus alia plura quæ idem Gregorius hoc anno de priuatis negotijs ad diuersos scripsit, ne fastidium lector sentiat, quem ista cupientem ad ipsum epistolarum codicem amandamus.

d Gregor. lib. 9. epist. 22. Ind. 4.

Hoc anno, qui numeratur [e] quintus Regum Francorum Theodoberti atque Theodorici fratrum, conflatum est ciuile bellum inter eos atque Clothariũ filium Regis Chilperici, heredem vero Guntheramni; magnaq. facta vtrinque cæde, cessit victoria tandem Theodoberto atque Theodorico, fugiente Clothario. In qua pugna (inquit Aimoinus) Angelus Domini astans euaginatum visus est tenuisse gladium.] Et quidem visio non solum quod fieret, sed quod futurum erat, haud dubijs demonstrauit signis: siquidem ira Dei effusa supra Reges Francorum effecit, vt se inuicem ciuili bello consumerent. Ita quidem dum Gregorium & sanctum Columbanum sæpe monentes audire despiciunt, cito experti sunt de contemptu vindictam.

e Aimoin. de gest. Franc. lib. 3. c. 87. 88.

BELLVM CIVILE IN GALLIS INTER REGES FRANC.

IESV CHRISTI ANNVS 602. — GREGORII PAP. ANNVS 13. — MAVRITII IMP. ANNVS 17.

LONGOBARDI RVRSVM BELLVM INFERVNT.

SEquitur Christi annus secundus post sexcentesimum, quintæ Indictionis: quo, absoluto tempore pacis initæ inter Romanos & Longobardos, rursum vtrinque certatum est: sed peccatis exigentibus, posteriores (vt sanctus Gregorius sæpe deplorat) tulere Romani victi ab Ariulpho (ita enim vocat eum Paulus diaconus [f]) Duce Spoleti. Id quidem hoc anno contigisse, eiusdem Pauli assertione manifeste probatur, dum ait, anno sequenti a bello habito inter Francorum Reges, in quo Clotharius superatus est, post bellum aduersus Romanos ipsum Ariulphum defunctum esse: quibus optime consentit, quod in epi-

f Paul. diacon. lib. 4. c. 5.

in epistola hoc anno data ad Eulogium Alexandrinum Episcopum ista deplorat his verbis [a]: Pro me vero vt oretis peto: quia inter gladios Longobardorum, quos sustineo, podagræ doloribus vehementer affligor.] Accidit namque (vt diximus) peccatis exigentibus, vt Gentilis barbarus Romanos vicerit, opem illi ferente per sanctum martyrem Sabinum offenso numine, sicuti in vltionem Deus est vsus sæpe Regibus Babyloniæ ad plectendos Hebræos, prout sanctus Hieronymus in epistola ad Heliodorum in epitaphio Nepotiani testatur, cum ait: Miseri Israelitæ, ad quorum comparationem Nabuchodonosor seruus Dei dicitur: Infelices nos, qui tantum displicemus Deo, vt per rabiem barbarorum illius in nos ira desæuiat.] ita Hieronymus. Sed audi rem gestam, admiratione quidem dignam, ita ab eodem Paulo diacono recensitam [b]:

a Greg. lib. 10. epist. 54. Ind. 5.

b Paul. diacon. lib. 4. c. 5.

Sequenti anno Ariulphus Dux, qui Faroaldo apud Spoletum successerat, moritur. Hic Ariulphus cum bellum contra Romanos in Camerino gessisset, victoriamq. patrasset, requirere a suis hominibus cœpit, quisnam vir ille fuisset, quem in prœlio, quod gesserat, tam strenue pugnantem vidisset. Cumq. sui responderent, se illic nullũ fortius bellantem, quam Ducem ipsum vidisse; ille ait: Certe nullo per omnia meliorem ibi alium vidi: qui quoties me aduersæ partis aliquis percutere voluit, me semper suo clypeo protexit. Cumq. Dux ipse prope Spoletũ, vbi basilica beati martyris Sabini Episcopi sita est, in qua eiusdem venerabile corpus requiescit, aduenisset: interrogauit cuius illa tam ampla domus esset. Responsum est ei a viris Fidelibus, Sabinum ibi martyrem requiescere; quem Christiani, quoties in bello contra hostes irent, præsidium haberent, ac eum propterea in suum auxilium vocarent. Ariulphus vero cum adhuc esset Gentilis, ita respondit: Et potest fieri, vt homo mortuus aliquod viuentibus auxilium præstet? Qui cum hoc dixisset, equo desiliens, eamdem basilicam conspecturus intrauit. Tunc alijs orantibus, ipse picturas eiusdem basilicæ mirari cœpit. Qui cum figuram beati martyris Sabini conspexisset, mox cum iuramento affirmauit, talem omnino eum virum, qui se in bello protexerat, formam habitumq. habuisse. Tuncq. intellectum est, martyrem Sabinum eidem in prœlio adiutorium contulisse.] hucusque de Ariulpho Paulus diaconus, qui de eius Christianitate verbum nullum. Quamobrem quo vsus erat Deus in puniendis Christianorum peccatis ministro, eumdem accepto muneri ingratum eodem anno mortis pœna affecit.

Qui igitur mæstus fuit S. Gregorius ex eiusmodi a Longobardis clade suscepta, lætatus nonnihil est schismaticorum & hæreticorum ad Catholicam communionem reuersione. Tergestinus enim Episcopus sponte ad Ecclesiam redijt, necnon hæretici nonnulli Eutychiani, Monophysitæ dicti, qui sponte ex Oriente Romam, vt hæresim detestarentur, fidemq. Catholicam amplexarentur, se contulerunt. Extat ad eumdem Episcopum sancti Gregorij epistola [c] ad vnitatem Catholicam prouocantis. Sed audi quam facere solerent redeuntes ad Ecclesiam fidei & vnitatis professionem: relata ipsa habetur apud sanctum Gregorium in eius epistolis his verbis [d]:

SCHISMATICI ET HAERETICI AD ECCL. REDEVNTES.

c Greg. lib. 10. epist. 30. Ind. 5. edit. Rom.

d Greg. lib. 10. epist. 30. Ind. 5. edit. Rom.

PROFESSIO CATHOLICA.

Quotiens cordis oculus nube erroris obductus, supernæ illustrationis lumine fit serenus, magna cautela nitendum est, ne latenter auctor schismatis irruat, & ab vnitatis radice eos qui ad eam reuersi fuerant, telo iterũ erroris abscindat. Et ideo ego ille ciuitatis illius Episcopus, comperto diuisionis laqueo, quo tenebar, diutina mecum cogitatione pertractans, prona & spontanea voluntate ad vnitatem sedis Apostolicæ, diuina gratia duce, reuersus sum. Et ne non pura mente, seu simulate reuersus existimer, sub mei ordinis casu spondeo & anathematis obligatione, atque promitto tibi, & per te sancto Petro Apostolorum principi, atque eius vicario beatissimo Gregorio, vel successoribus ipsius, me numquam quorumlibet suasionibus, vel quocumque alio modo ad schisma, de quo Redemptoris nostri misericordia liberante ereptus sum, reuersurum, sed semper me in vnitate sanctæ Ecclesiæ Catholicæ & communione Romani Pontificis per omnia permansurum.

Vnde iurans, dico per Deum omnipotentem, & hæc sancta quatuor Euangelia, quæ in manibus meis teneo, & salutem gentium atque illustrium dominorum nostrorum Rempublicam gubernantium, me in vnitate (sicut dixi) Ecclesiæ Catholicæ, ad quam Deo propitio sum reuersus, & communione Romani Pontificis semper & sine dubio permanere. Quod si (quod absit) aliqua excusatione vel argumento ab hac me vnitate diuisero; periurij reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inueniar, & cum auctore schismatis habeam in futuro sæculo portionem. Hanc autem confessionem, promissionisq. meæ chartulam notario meo cum consensu presbyterorum, & diaconorum, atque clericorum, qui me in hac vnitate

vnitate obligantes in supraſcriptis omnibus prona ſimul voluntate ſecuti, atque proprijs manibus ſubſcripturi ſunt, ſcribendam dictaui, & propria manu ſubſcribens tibi tradidi. Acta in loco illo, die & Conſulibus ſupraſcriptis. *Subſcriptio Epiſcopi.*

Ego ille Epiſcopus ciuitatis illius huic confeſſioni, promiſſioniq. meæ, præſtito de conſeruandis ſupraſcriptis omnibus ſacramento, ſubſcripſi.]

At vero vbi Tergeſtinus Epiſcopus reuerſus eſt, blanditijs primum tentatur a Seuero Grandenſi Epiſcopo ſchiſmaticorum capite: ſed minime acquieſcens, diram ab eo perſecutionem eſt paſſus, cuius rei gratia opus fuit vt ſanctus Gregorius aduerſus perſecutorem Seuerum imploraret auxilium Smaragdi Exarchi, quod contigit anno ſequenti, quo ad eumdem Exarchum pro eo litteras dedit [a]. Porro iſte Seuerus, qui dicitur Grandenſis Episcopus, haud dubium ipſe idem eſt cum Seuero Aquileienſi; ſed incenſa & diruta (vt dictum eſt) Aquileia, idem Seuerus in Grandenſi Eccleſia ſedem collocauit, vnde & Grandenſis eſt nominatus Epiſcopus, idemq. Metropolitanus, concedente id Pelagio Papa Eliæ Epiſcopo Aquileienſi, cum adhuc cum Romana Eccleſia communicaret, tempore Tiberij Imperatoris. Hæc de his quæ ad ſchiſmaticos ſpectant.

a Greg. lib. 11. epiſt. 40. Ind. 6. edit. Rom.

Quod autem pertinet ad Monophyſitas hæreticos Aegyptios ad Catholicam fidem conuerſos, in Siciliam primum, inde Romam ad Apoſtolorum limina venientes: extat ipſius S. Gregorij epiſtola [b] ad Eulogium Alexandrinum Epiſcopum, qua ipſos illi commendat, ne ab alijs hæreticis perſecutionem paterentur; ait enim: Latores præſentium in Siciliã venientes, a Monophyſitarum errore conuerſi ſunt, atque ſanctæ vniuerſali Eccleſiæ ſemetipſos adunauerunt. Qui ad beati Petri Apoſtolorum principis eccleſiam peruenientes, popoſcerunt a me, vt eos meis epiſtolis veſtræ beatitudini commendare debuiſſem: quatenus ab hæreticis, qui iuxta ipſos ſunt poſiti, nullam iam violentiã perpeti permittantur. Et quia vnus eorum dicit, monaſterium in quo fuit, a parentibus ſuis fuiſſe conſtructum: auctoritatem deſiderat a ſanctitate veſtra percipere, vt hi qui in eo ſunt hæretici, aut ad ſinum ſanctæ Eccleſiæ redeant, aut de eodem monaſterio repellantur. Hæc a nobis indicata vobis eſſe ſufficiant: nam de veſtra beatitudine nouimus, quia quicquid ad zelum Dei omnipotentis pertinet, cum omni facere feruore feſtinet.] hæc de his ad Eulogium S. Gregorius: atque de ſchiſmaticis & hæreticis ad Eccleſiã redeuntibus ſatis.

b Greg. lib. 10. epiſt. 54. Ind. 5. edit. Rom.

CONCILIVM BIZACENVM IN CAVSA PRIMATIS PROV. BIZACENAE.

Fuit hoc anno eidem Gregorio in rebus Africanæ Eccleſiæ laborandum. Atque primum cum Clementius Primas prouinciæ Bizacenæ grauiũ criminum reus conſtitutus eſſet apud ipſum Romanum Pontificem: quod inter Longobardorum gladios ſæpius idem Pontifex verſaretur; placuit ipſi, vt ab Epiſcopis comprouincialibus cauſa quam exactiſſime tractaretur, collecto Epiſcoporum Concilio, ad quos iſta conſcripſit [c]: Ante multum tempus quædam ad nos de fratre noſtro Clementio Primate veſtro perlata ſunt, quæ cor noſtrum non modico mærore transfigerent: ſed prementibus diuerſis tribulationibus, & maxime circumſæuientibus hoſtibus, ea nobis non fuit ſpatium requirendi. Et quoniam ita ſunt grauia, vt tranſire indiſcuſſa nullo modo debeant; fraternitatem veſtram his hortamur affatibus, vt cum omni ſolicitudine ac viuacitate, veritatis indagare ſubſtantiam multis modis debeatis: vt aut ſi ita ſunt vt audita ſunt, vltione canonica reſecentur; aut ſi falſa, fratris noſtri innocentia diu ſub nefandæ opinionis dilaceratione non iaceat, &c.] monet enim pluribus, vt nauiter in opus incumbant.

c Greg. lib. 10. epiſt. 35. edit. Ro.

CONCILIVM IN NVMIDIA COLLECTVM.

Quod item ad Africanas res ſpectat: idem quoque hoc anno reſcripſit in cauſa Donadei in Numidia diaconi: qui ab Epiſcopo ſuo Victore iniuſte gradu depoſitus appellauit ad Apoſtolicam ſedem, auditusq. eſt a S. Gregorio, qui eius cauſam cognoſci voluit a Primate Numidiæ alijsq. eius prouinciæ Epiſcopis in publico Concilio, vt ſi re vera innocens diaconus repertus eſſet, digna cenſura percelleretur ipſe qui eum damnarat Victor Epiſcopus. Extant de his datæ Gregorij litteræ [d] ad Columbum in Numidia Epiſcopum. Porro in eodẽ Concilio celebrando in Numidia ab eius prouinciæ Primate Victore atque alijs collegis Epiſcopis cognoſci etiam mandat S. Gregorius cauſam Paulini Regenſis in eadem prouincia Epiſcopi, qui a ſuis clericis fuerat accuſatus. Erat inter alias accuſatio illa, quod Simoniacis ordines Eccleſiaſticos conferret; quod ſi verum eſſe inueniretur, tam Epiſcopos accipientes, quam dantes debere canonica pœna damnari iuſſit; præcipiens inſuper, vt in eodem ipſorum Concilio rurſus aduerſus Simoniacos pœnæ innouarentur. Hæc ad Victorem [e] Primatem Numidiæ, & ad Columbum in eadem prouincia Epiſcopum Gregorius ſcribit, plurimumq. cõmendat, præcipiens, vt ſi opus eſſet, Hilarius ſedis Apoſtolicæ

d Greg. lib. 10. epiſt. 8. Ind. 5.

e Greg. lib. 10. epiſ. 31. edit. Ro.

A Apoſtolicæ Chartularius, in eadem prouincia degens ad Eccleſiaſtica curanda negotia, eidem Epiſcoporum Concilio intereſſe deberet. Scripſit [a] præterea & hac Indictione ad Dominicum Epiſcopum Carthaginenſem, a quo acceperat cum litteris reliquias ſancti Agilei martyris, habetq. de cura paſtorali ſaluberrimas admonitiones.

a Greg. lib. 10. epiſt. 1. Ind. 5.

Fuerunt hoc anno & alia iudicia Epiſcoporum ad Apoſtolicam ſedem delata, ab ipſo autem S. Gregorio alijs cognoſcenda delegata, vt cauſa Pauli Epiſcopi Diaclini *, quam delegat Ioanni Epiſcopo Primæ Iuſtinianæ vicem agenti ipſius Romani Pontificis. Extant de his ipſius Gregorij litteræ ſub hac Indictione datæ [b], & aliæ eodem argumento ad Conſtantium Epiſcopum [c]. Vides in his Apoſtolicæ ſedis auctoritatem adeo vigentem, vt neque bella, neque alia incommoda retinere potuerint homines, quo minus tam ab Oriente, quam Occidente ex Tranſmarinis Eccleſijs appellationes & alia iudicia deferrentur

B ad Apoſtolicam ſedem.

* Doclealini

DE PAVLO EPISC. DIACLINO.

b Greg. lib. 10. epiſt. 33. Ind. 5.

c Greg. lib. 10. epiſ. 34. Ind. 5. edit. Rom.

Quod autem ad Pauli Epiſcopi cauſam pertinet: damnatus hic ob corporale (vt ait Gregorius) peccatum, & ab Epiſcopatu depoſitus, cum alius in locum eius ſubrogatus eſſet, ipſe vi militum irrupit in eccleſiam, & bona auferens, ſubrogatum Epiſcopum pene ad mortem trucidauit. Quibus auditis, iubet idem S. Gregorius, vt tanti facinoris reus retrudi deberet in monaſterium ad perpetuam pœnitentiam vſque ad obitum communione corporis & ſanguinis Domini priuatus.

Qui igitur aduerſus facinoroſos Epiſcopos Eccleſiaſticæ vigore cenſuræ erigi conſueuit, idem inclinabat ſe (vt ſæpe vidimus) compaſſione erga fratres coepiſcopos quacumque vexatione oppreſſos, non deſpiciens, ſed prompte audiens & exaudiens eorum petitiones. Nam audi, quanam hoc anno erga Epiſcopum indigentem affectus fuerit ani-

C mi compaſſione, eidem opem ferens: ſcribens enim ad Venantium Peruſinum Epiſcopum, hæc habet [d]:

d Greg. lib. 10. epiſt. 52. Ind. 5. edit. Rom.

AD EPISCOPVM FRIGVS PATIENTEM VESTEM MITTIT.

Fratrem & coepiſcopum noſtrum Eccleſium frigore omnino laborare cognouimus; pro eo quod hiemalem veſtem non habeat. Et quia aliquid ſibi a nobis petijt debere tranſmitti: fraternitati tuæ ad hoc per latorem præſentium tranſmiſimus amphimalum tunicam, vel pectoralem, vt a te ei debeat ſine mora tranſmitti. Et ideo ad prædictum fratrem noſtrum ſub omni illud celeritate ſtude tranſmittere; atque nobis hoc ipſum, quia tranſmiſeris, tuis renunciare epiſtolis non omittas: ſed ita fac, vt ad tranſmittendũ (quia vehemens frigus eſt) moram aliquam minime facias.] hæc Gregorius quam propenſiſſima ſolicitudine fratris coepiſcopi proſpiciens egeſtati. Sed non prætereat (quod in hoc argumento verſamur) quam niſus ſit mærentem hominem, quem ante reprehenderat,

D poſtea pariter conſolari. Audi, quæſo, quæ ſcribat ad Opportunum hoc itidem anno [e]:

e Greg. lib. 10. epiſ. 14. Ind. 5. edit. Rom.

CONSOLATVR MAERENTEM.

Peruenit ad me, quia ex eo tempore quo dilectionem tuam verbis aſperis propter quædam quæ mihi iure diſplicuerant, contriſtaui, magna tibi ſit oborta triſtitia, atque continuus animi mæror. Vnde te, dilectiſſime fili, volo cognoſcere, quia ego illa verba non aſperitate cordis, ſed amore tuæ animæ ſum locutus. Tu itaque ad omnipotentem Deum tota mente conuertere: quantum ſit fugitiua præſens vita, conſidera: æterna præmia lucrari feſtina: in quantum virtus ſufficit, caſtiga carnem, quæ quamdiu in voluptatibus vixit, animam caſtigauit *. Benignitatem proximis exhibe: pſalmodiæ & lacrymis horas vitæ frequentius impende: illata mala a proximis æquanimiter tolera. Si contra veritatem iniuriam pertuleris, lucrum puta: vt hæc agens, per temporalia, quæ deſpiciendo

E pateris, ad cæleſtia regna pertingas.] iſta Gregorius, breui compendio totius Chriſtianæ vitæ perfectionem perſtringens. Sed reliquas eius res geſtas proſequamur.

* mortificauit

Inter multiplicium negotiorum labores & afflictiones, quibus iugiter tenebatur, curam ſuſcepit hoc anno Gregorius vtriuſque baſilicæ, Pauli omnium ampliſſimæ, atque Petri, vt collabentia earum tecta inſtauraret: cuius rei gratia Sabino ſubdiacono iniunxit, vt prægrandes trabes incidendas curaret, atque ad mare deferendas, quo nauigio Romam perduci poſſent. Scripſit de his pariter & ad Arogem Ducem: extant ad eos datæ epiſtolæ [f]; ſed vitiatum ſcias codicem, vbi perperam legitur de partibus Britannorum eas eſſe mittendas. Quomodo enim tam longe petendæ trabes fuere, cum propinquiores eſſent in diuerſis Italiæ oris ſiluæ cæduæ earumdẽ trabium fertiles? Sed ſi qua in prouincia Sabinus degeret, & negotia Eccleſiæ ageret, intelligemus: plane ſcierimus, non ex Britãnia eſſe petitas trabes, ſed e Brutina prouincia. Etenim ex diuerſis epiſtolis ad eumdẽ Sabinum ſubdiaconũ ſuperius datis [g], in quibus de Rhegitanæ Eccleſiæ negotijs agitur, apparet ipſum

DE LIGNIS PRO BASILICIS APOSTOLORVM.

f Greg. lib. 10. epiſ. 24. 25. 26. Ind. 5.

g Gregor. lib. 7. epiſt. 40. Ind. 2. lib. 8. epiſt. 5. 8. Ind. 3.

curasse sedis Apostolicæ negotia in Brutiorum prouincia, vbi Rhegium est. Sicq. quod in litteris Gregorij dicitur de partibus Britannorum esse petendas trabes, restituendum est, vt dicere velit, de partibus Brutiorum, quæ prouincia hodie Calabria dicitur. Sed & quod ad Maurentium Magistrum militum de eadem re Gregorius scribit, vt litteras suas, quas ad dictum Sabinum subdiaconum mittit, quam citissime curet certo homini perferendas dare: cum constet eumdē Maurentium Neapoli constitisse (vt apparet ex eiusdem Gregorij litteris[a] ad eum datis) istud ipsum affirmare suadet. Recitat Paulus diaconus[b] epistolam S. Gregorij tunc eadem de causa scriptam ad Arogem, quem nominat Arigem, & loco Britannorum legit Brixiorum, siue Briccorum: sed Brutiorum esse legendum, quæ dicta sunt, indicant. Fuit Aroges Dux Beneuenti, cuius ducatus amplitudo regiones omnes continebat, quæ Hadriatico atque Tyrrheno includuntur. Est mentio de eodem Duce apud eumdem S. Gregorium in epistola ad Ioannem Episcopum Rauennatem libro secundo, & alibi. Sed & confirmat hæc omnia quæ dicta sunt auctoritas Anastasij Bibliothecarij, qui in Gregorio Secundo Romano Pontifice testatur trabes pro eadem omnium ampliſſima basilica sancti Pauli e Calabria esse petitas, atque Romam nauigio missas.

[a] *Gregor. lib. 8. epist. 26. Ind. 3.*
[b] *Paul. diacon. lib. 4. c. 6.*

Hoc anno S. Gregorius scribens[c] ad Ioannem subdiaconū Rauennatem, præuia occasione obitus Claudij Abbatis, recensetsuas lucubrationes vel a se scriptas, vel ab alijs exceptas, vel translatas: atque primum: Præterea, inquit, quia idem carissimus quondam filius meus Claudius aliqua me loquentē de Prouerbijs, de Canticis canticorum, de Prophetis, de libris quoque Regum, & de Heptateuco audierat, quæ ego scripto tradere præ infirmitate non potui, ipse ea suo sensu & stylo dictauit, ne obliuione deperirent, vt apto tempore hæc eadem mihi inferret, & emendatius dictarentur. Quæ cum mihi legisset, inueni dictorum meorum sensum valde in multis inutilius fuisse permutatum. Vnde necesse est, vt tua experientia, omni excusatione & mora cessante, ad eius monasteriū accedat, & conuenire fratres faciat, vt sub omni veritate quantascumque de diuersis scripturis chartas detulit, ad medium deducant: quas tu suscipe, & mihi celerrime transmitte.] hæc de exceptis per Claudium Abbatem. alia vero occasione de libris a se scriptis & editis ista subdit:

[c] *Gregor. lib. 10. epist. 22. Ind. 5.*

SERMONES GREGOR. EXCEPTI AB ALIIS.

Illud autem quod ad me quorumdam relatione perlatum est, quia reuerendissimus frater & coepiscopus meus Marinianus legi commentarios * beati Iob publice ad vigilias faciat, non grate suscepi; quia non est illud opus populare, & rudibus auditoribus impedimentum magis quam prouectum generat. Sed dic ei, vt commenta Psalmorum legi ad vigilias faciat, quæ mentes sæcularium ad bonos mores præcipue informant. Neque enim volo, dum in hac carne sum, si qua dixisse me contigit, ea facile hominibus innotescere*. Nam quia dilectissimæ memoriæ Anatolius diaconus (*Apocrisarius fuit hic a Gregorio missus post Sabinianum Constantinopolim, & ibi defunctus*) quærenti ac iubenti domno Imperatori librum regulæ pastoralis dedit, ægre suscepi: quem sanctissimus frater & coepiscopus meus Anastasius Antiochenus in Græcam linguam transtulit; & sicut mihi scriptum est, ei valde placuit: sed mihi valde displicuit, vt qui meliora habent, in minimis occupentur, &c.] subdit de supplendis ex Romano codice, quæ decurtata seu omissa in eo libro legerentur in codice Rauennate. Quod vero ad Claudij Abbatis successorem a monachis delectum Constantinum pertinet: reiecit illum sanctus Gregorius, eo quod, inquit, peculiaritati studeret, quodq. scisset ipsum profectum esse in Picenum ad aliud quod ibi haberet monasterium, solum, absque fratrum suorum aliquo teste. Sed de his hactenus.

* commenta DE LIB. MORALIVM NON PVBLICE LEGENDIS.

* innotescí

Quod autem ad rerum Orientalium statum pertinet: hoc anno occisum esse Mauritium Imp. vna cum filijs, & subrogatum Phocam, publica monumenta apud Gregorium ita descripta testantur vndecimi libri exordio[d]:

[d] *Greg. lib. 11. cap. 1.*

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, per Indictionem sextam, die vigesimatertia mensis Nouembris, temporibus domini & beatissimi Papæ Gregorij, coronatus est Phocas & Leontia Augusta Septimo in Palatio, quod dicitur Secundianas, & occisus est Mauritius Imp. cum omnibus filijs suis masculis, id est, Theodosio iam coronato, Tiberio, Petro, Paulo, & Iustiniano, simul & Petro fratre supradicti Mauritij Augusti; sed & aliqui procerum, qui ei cohærebant, id est, Constantius Patricius & Curator, & Placidas, sed & Georgius Notarius Principis.] hæc ibi quod ad tempus pertinet.

DE TEMPORE NECIS MAVRITII IMP. ET FILIORVM.

Plane accidit secundum illud Sapientiæ[e]: Audite Reges & intelligite. Horrende & cito apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum in his qui præsunt fiet.] Ita quidem patefactum est horrendum Dei iudicium aduersus Mauritium Imperatorem, dum de facinore haud pridem perpetrato persoluit pœnam (vt licuit) talionis: dum enim ipse passus esset tot millia innocentium Christianorum a diro barbaro immanissime cædi, quos minimo potuisset redimere pretio, reus factus innoxij effusi sanguinis, ipse a tyranno vna cum insontibus filijs crudelissime necatus est, nullo adiuuante, eripiente nemine. Sentiens vero ipse manum esse hanc Domini porrectam ad vlciscendum, specimen edidit probatissimi Christiani, conficiens sibi ex calice iræ Dei poculum medicinæ, quod sibi prodesset ad peccatorum suorum purgationem & perfectam salutem animæ consequendam. Sed age iam cuncta eodem quo se habuerunt ordine recenseamus.

[e] *Sapien. 6.*

Primum quidē quæ de Mauritij nece ostensa sint diuinitus Theodoro Siceotæ Episcopo Anastasiopolitano, dicenda sunt. Eleusius rem gestam sic narrat, qui illi inhærebat[a]: Antequam Mauritius Imperator occideretur, cum in Dei genitricis monasterio vir sanctus præfinitum psalmorum numerum legeret, in sanctuario recens exædificato lucerna quæ semper ardet, extincta est. Quapropter vni ex fratribus annuit, vt eam accenderet; sed cum statim rursus extincta esset, frater redijt, & cum precibus eam iterum accendit. Repetteq. rursus extincta, vir sanctus illum reprehendens, tamquam inepte id fecisset, ipse accessit, & manu sua illam accendit. Sed cum illic adhuc staret, similiter rursum extincta est. Tunc fratribus omnibus congregatis, seuere locutus est ad hunc modū: Signum hoc, fratres, non simpliciter (mihi credite) nec temere contigit. Vos ergo diligenter explorate quid egeritis, & in conspectu Dei peccatum vestrum confitemini. Licet enim vos illud celare conemini, Deus ipse patefaciet. Cum autem fratres sibi nullius esse culpæ conscios respondissent, ad obsecrandum Deum accessit, vt sibi rem indicaret. Cumq. re diuinitus patefacta, tristis esset, & cum gemitu diceret: Vere tu Isaia naturam hominis expendisti, cum diceres[b]: Omnis homo fœnum, & omnis gloria eius tamquam flos fœni aruit fœnum, & flos eius decidit. & hæc loqueretur: fratres rogabant eum, vt rem omnibus patefaceret. Quibus cum præcepisset vt rem nemini indicarent, prædixit eis, quo mortis genere Mauritius Imperator esset interiturus. Fratribusq. merito id illi euenturum respondentibus ob ea quæ improbe gessisset: Sic ipse quidem, filij (inquit S. Theodorus) morietur, sed post eum multo deteriora contingent, quæ hæc ætas non expectat.] sed de his postea.

[a] *Vit. S. Theod. Sic. apud Sur. tom. 2. die 22. April.*

DE VISIONE OSTENSA S. THEODORO DE NECE MAVRITII.

[b] *Isai. 40.*

Rursum vero prædictiones. Etenim ante annum Imperatoris necis hæc etiā præcessisse, Cedreni habent Annales: Monachus quidam, cuius vitæ exercitatio illustris erat, strictum gladium tenens, a foro vsque ad æneam portam procurrit, omnibus prædicens Imperatorem gladio occisum iri. Sed Herodianus Mauritio palam, quæ ipsi euentura essent, denunciauit.] Tunc etiam & populum in Mauritij ludibrium Maurum quemdam hominē Mauritio similem super asinū imposuisse, & corona ex allijs confecta coronasse, & ac si Imperator esset, per vrbem duxisse, sanniſque, iocis, scommatibus, ac sibilis insectatum eū vniuersum vulgus, affirmat: addit præterea, portenta monstraq. plura, & e cælo signa ad id indicandum præcessisse, quæ singula Nicephorus refert[c]; præcognitumq. Mauritio, ab eo se occidendum esse, cuius nomen duabus his litteris inchoaretur PH. cuius rei gratia Philippicus fororis ipsius maritus in suspicionem adductus est: sed diuinitus per somnium certiorem de nomine interfectoris Mauritium esse redditum. Narrat cuncta verbis istis Cedrenus:

ALIAE PRAEDICTIONES DE NECE MAVR.

[c] *Nicephor. lib. 18. c. 38.*

Sic igitur eodem anno vltimo Mauritij Imp. ipse ad se reuersus, recordatusq. Deum nihil clam esse, eumq. pro meritis cuique suis siue bona siue mala tribuere: tum quam graui-ter peccasset, quod captiuos redimere noluit: expediens esse cogitauit, vt in hac vita-tēporaneas, & non in futura æternas pœnas daret. Itaque libellos supplices scripsit ad omnes Patriarchas, & monachos in omnia monasteria, etiam Hierosolymam misit, vt a Deo peterent, vt ipse de peccatis admissis in hac vita & non in futura pœnas lueret. Quin & in Philippicum impegit fororis suæ maritum, suspicatus ab eo cædem sibi parari, ex vaticinio quodam, quo significatum esset, ab PH. esse cauendum. Ceterum Philippicus innocens iuramentis modis omnibus apud eum se purgare non destitit. Mauritius autem, cum pro ipso vbique viri pij Dominum precarentur, quadam nocte in somnis eiusmodi visum vidit: nempe astare se ante Saluatoris imaginem in Palatij porta ærea collocatam, atque vna simul multam turbam captiuorum ipsum apud Dominum accusantium. Tum ipsum Iudicem iubere Mauritium causam dicturum sisti. Sicq. a satellitibus correptum, & in

MAVR. MALE SIBI CONSCIVS POENAS HIC EXOPTAVIT.

porphyretico vmbilico ibi posito constitutum, ab eodem Iesu Christo Domino interrogatum fuisse, vbinam sibi pœnas rependi vellet, in hac scilicet vel futura vita? Ipsum autem Mauritium ita respondisse: Domine benignissime, iuste Iudex, hic malo potius, quam in altera vita. Nec mora, statim iussum esse, vt cum vxore sua & liberis, totaq. familia Phocæ militi trucidandus daretur. Expergefactus, statim accubitorem suum misit, qui Philippicum ad se perduceret.

PHILIPPICVS IN SVSPICIONEM ADDVCTVS LIBERATVR.

Cum autem vocari se nocte Philippicus cognouisset, qui iam antea se sciisset in suspicionem apud Imperatorem adductum, de se actum putauit: quamobrem antequam ad ipsum Imperatorem accederet, sacram Eucharistiæ communionem accepit, & abijt, vxorem Gordiam nomine relinquens eiulantem facco cinereq. conspersam, dolorem immensum, quo angebatur, præseferentem. Vt autem ad Imperatorem Philippicus venit, sese ad eius pedes stratus aduoluit. Sed Imperator, accubitore foras exire iusso, ipse ad Philippici pedes accidit, dicens: Ignosce mihi, frater, quas tibi innocenti calumnias tribui. Suspicabar quidem te meæ vitæ insidias moliri, sed iam te innocentem cognoui. Hortor autem, vt dicas mihi, si quem Phocam militem in exercitu nosti. Noui, ait ille, quemdam, qui pridem ab exercitu missus, cum tua maiestate iurgauit. Quærenti autem Mauritio, quo ille præditus esset ingenio: respondit, hominem esse timidum & crudelem. Tum Imperator: Si timidus est, inquit, homicida est. Narrauitq. Philippico insomnium.] subdit vero de comete, qui apparuit, gladij formam habente, qui quasi lingua cælestis quæ essent euentura prædiceret. Post hæc vero quid referret legatio ad sanctos viros missa, sic breuiter narrat: Postridie Magistrianus, quem ad hoc ablegauerat Mauritius, venit a sanctis hoc responsum ferens: Probat Deus conuersionem tuam, & animæ salutem concedit, teq. totamq. familiam tuam collocat inter electos, sed Imperij cum dedecore iacturam patieris. Quibus auditis, Mauritius Deo laudes & gratias dixit.

Inter hæc autem accidit, vt Petrus germanus Imperatoris litteras ipsius iussu ad exercitum mitteret, quibus iuberet, vt traiecto Istro, milites ibidem hiemarent. Quod cum audisset exercitus, commotus vehementer, seditionemq. faciens, de nouo creando Imperatore tumultuose agere incipiens, quem audacem scirent esse militem Phocam Centurionem super scutum eleuantes acclamant, salutantq. Imperatorem. Vbi autem ista innotuere Petro, mox Byzantium veniens, certiorem de his reddidit Imperatorem: qui iam aduentare sentiens hostem, nauim conscendit cum liberis & vxore; sed tempestate repulsus, vix periculũ euasit, delatus ad sanctum Autonomum: eademq. nocte podagræ dolores ipsum corripuere. Qui vero erant Constantinopoli contrariæ factionis Prasini, occurrentes Phocæ, eumdem plurimum honorauere, persuaseruntq. in Hebdomon venire. Inter hæc accidit peti a populo aduersæ partis Theodosium filium Mauritij Imperatorem. His Mauritius aduersatus. Timens sibi Germanus in Deiparæ, Cyri dictum, templum aufugit: quo iussus abstrahi a militibus, sed tutatus est eum populus.] Sed hæc Theophanes pluribus.

PHOCAS CENTVRIO CREATVR IMPERATOR.

At modo de promotione & vnctione Phocæ historiam prosequamur. Cum se contulisset ad Septimum Phocas, facti sunt illi obuiam Patriarcha Constantinopolitanus, necnon & senatores. Exegit vero ab eo Cyriacus Patriarcha ex more confessionem Catholicæ fidei, promissionemque, qua polliceretur iuxta ritum, se Ecclesiam a dissensionibus conseruaturũ immunem. Quibus peractis, idem Phocas in ecclesia S. Ioannis Baptistæ insignibus Imperatorijs decoratur; ex quo facto clades prouenit Imperij. Biduo post Phocas curru Imperatorio aduectus venit in Regiam. Quinta vero die Leontiam coniugem suam, corona ei imposita, Augustam nuncupauit.

LEONTIA AVGVSTA CREATA.

Cum autem ex more pristino in editione spectaculorum Phocas totus esset, & in Circo de loci prærogatiua oborta contentio fuisset, populus tumultuatus Mauritium appellauit, quod nondum mortuus esset. Mouit res inexpectata inuidiam Imperatoris: qui mox excitatus, missis militibus ad Mauritium, eum ad portum Eutropij adduci iussit. Vbi ante oculos eius iussi sunt necari quinque filij masculi. Ad quæ ille alta philosophia dixisse fertur illud Dauidicum: Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. Interea vero cum nutrix subtraxisset vnum e nece, & pro illo filium suum offerret: id Mauritius fieri vetuit, infantemq. suum prodidit, qui visus est e vulneribus lac dare cum sanguine. Tandem vero vltimo loco Mauritius ipse occisus est, cum se casu superiorem in omnibus demonstrasset. Horum omnium abscissa capita delata in campum iuxta tribunal, ad spectorem

MAVRITIVS CVM FILIIS OCCIDITVR.

A torem vsque ibidem permanserunt, donec Phocas licentiam ea auferendi atque sepulturæ mandandi concessit, quæ vna cũ corporibus delata sunt ad sepulchrum S. Mamantis. Defuit autem liberorum Mauritij internecioni Theodosius ablegatus a patre ad petendum auxilium a Cosrhoe Persarum Rege: sed quomodo interceptus, & neci postea ipse etiam traditus sit, dicemus anno sequenti, quo contigit. De nece quoque coniugis & filiarum virginum suo item loco dicturi sumus. Habet hæc eadem de interitu Mauritij Theophanes totidem ferme [a] verbis, sed paulo copiosius explicat: vbi subditur, interfectum post hæc fuisse Petrum Mauritij fratrem, & alios proceres multos. Philippicum vero cognatum Imperatoris attonsum capite, sacerdotio initiatum, sectatum vitam quietam, tradit Cedrenus, cum videlicet iugalis eius idem vitæ genus arripuisset.

[a] *Miscel. lib. 17.*

Quomodo autẽ hæc quæ Constantinopoli gesta sunt, dæmones Alexandriæ nunciaue-
B rint, a Theophane ita narratur: Interea Calligraphus quidã Alexandriæ venerabilis vir, ex matutina vigilia domum vadens, media nocte videt statuas ex metallo æris abstractas, & voce grandi dicentes, interemptum Mauritium & filios ipsius, atque omnes casus, qui apud Byzantium fuerunt gesti. Mane vero facto, pergens, hæc Augustali retulit. qui præcepit ei, nulli hæc manifesta facere; scribensq. diem, præstolabatur exitum. Die vero nona prætereunte, ecce nuncius venit, indicans Mauritij interemptionem. Tunc Augustalis dæmonum vaticinium publicauit.] hæc ibi. Qui autem præter Mauritium & filios interempti fuerint, Nicephorus ea quæ sunt dicta prolixius prosecutus, ita recensет [b]: Proinde Petrum Mauritij fratrem *tyrannus* ferro necat. Occiditur præterea, de quo sæpe facta est mentio, dux Commentiolus, item Georgius Philippici filius, Præsentinus etiam, cui curas & consilia sua Petrus crediderat: postremo vero & Theodosius Mauritij succes-
C cessor, ex itinere (vt dictum est) retractus.] sed de ipso agetur anno sequenti.

ALEXANDRIAE EODEM DIE COGNITA MORS MAVRITII.

[b] *Nicephor. lib. 18. c. 41.*

His enarratis, iam supereſt tantum, vt annos, quibus Mauritius imperauit, ad calculos reuocemus. Accidit namque, vt vnus errans, idem & reliquos rem absque exacta consideratione prætergredientes, in errorem eumdem secum ferret. Hæc dixerim, quod penes Græcos vel alios ferme omnes vna videtur esse communis assertio de tempore quo Mauritius imperauit, nimirum ipsum ad annum vigesimum peruenisse: istud quidem expressum inuenies apud Theophanem, Cedrenum, Nicephorum [c], qui & eius ætati tribuit annos sexagintatres: idemq. Zonaras habet, hoc ipsum Beda, & alij. Sed antequam alios corrigamus, ea primum menda, quæ voluendo cusos hactenus tomi huius terniones reperimus de inchoatis vel absolutis Mauritij Imp. annis, expurgemus: vt hac vna animaduersione corrigas omnes errores illapsos, vt singulos in annis singulis positos eius annos semD per inchoatos intelligas, non absolutos. His emendatis, exactam iam Mauritij Imperij temporis rationem ineamus.

DE ANNIS IMPERII MAVRITII.

[c] *Ibidem c. 40. in fine.*

Iam superius ex scriptoribus qui eodem tempore vixerunt, ostendimus creatum Mauritium anno Redemptoris quingentesimo octogesimosexto; idq. tam Græci quã Latini auctores testantur, qui eodem viuebant tempore: quo etiam anno Tiberium prædecessorem Mauritij mortuum tradunt, quarto Idus Augusti: a quo tempore si incipias numerare annos Mauritij vsque ad præsentem annum, quo testificatione publicorum Actorum & aliorum constat mense Nouembri Indictionis sextæ occisum Mauritium, & subrogatum Phocã: vtique reperies ipsum nonnisi annos sexdecim ac menses tres & aliquot dies imperasse.

Sed quoniã apud S. Gregoriũ & Bedã in publicis monumentis deprauatum interdũ inuenies numerum Indictionum, & discrepare ab alijs annis aliter consignatis: prouocamus
E lectorẽ ad Euagrium [d] rationem temporũ non obiter & oscitanter afferentem, sed summa (vt profiteatur) industria & diligentia statuentẽ, qui cum suæ ætatis tempora quã studiosissime recensere se profiteatur, erit ipse nobis instar omnium aliter sentientium. Repetenda sunt ergo hic verba ipsius ita dicentis: Vt autem ordinem temporũ accuratissime complectamur, intelligendum est, Iustinum Iuniorem per se solum ad annos duodecim & menses decẽ cum dimidio regnasse, atque vna cum Tiberio ad annos tres & vndecim menses, totumq. tempus regni sui annos sexdecim & menses nouem cum dimidio complexum esse. Regnauit autem Tiberius per se solum annos quatuor, cum Iustino autem tres, & menses vndecim.] Sunt hæc Euagrij verba, canonq. firmissimus temporis constitutus.

[d] *Euagr. lib. 5. c. 23.*

Sic igitur dum numerat ab obitu Iustiniani Imp. cui Iustinus successit: cum constet Iustinianum [e] Idibus Nouembris diem obijsse anno Domini quingentesimo sexagesimoquinto, atque teste eodem Euagrio [f], imperasse annos triginta octo & menses octo, sicq. obijse

[e] *Ex Corippi carm. dict. sup.*

[f] *Euagr. lib. 4. c. vlt.*

se anno Redemptoris quingentesimo sexagesimoquinto : his si addas annos decem & septem minus mense vno cum dimidio, quibus imperauit Iustinus, peruenies ad annum Domini quingentesimum octogesimumsecundum, his iungas quatuor, quibus solum regnasse Tiberium idem Euagrius tradit: peruenies ad annum Domini quingentesimum octogesimumsextum : a quo tempore incipe numerare annos Mauritij vsque ad præsentem annum ; vtique non amplius quam annos sexdecim & tres menses (vt superius dictum est) reperies. Hæc dicta sunto ad rectam annorum Imperij Mauritij rationem, auctore Euagrio omnia ob oculos habente, & annos Imperatoris ad exactissimam temporis rationem reuocante : quibus reliquos corrigas omnes & emendes, nisi auctores numero potius quam veritate pollentes sequendos existimes,

a Nicephor. lib. 18. c. 39. Porro scito calumniam fuisse, quam aduersa populi pars intulit [a] in Mauritium, quod Marcionis hæresis sectator esset : siquidem superius vidimus eiusdem fidem Catholicam

b Gregor. lib. 9. epist. 40. Ind. 4. non solum receptam, sed prædicatam sæpe a sancto Gregorio Romano Pontifice [b], cuius de his sententia vera certaq. haberi debet, non inconstantis vulgi & perciti furore iactata conuicia. Quæ vero laude digna de Mauritio Nicephorus ad finem habeat [c], accipe : ait enim : Mauritius Imp. summopere viros eloquentia insignes coluit : liberalis etiam erga eos, qui pulcherrimis optimisq. disciplinis præclaram operam nauassent. Celebria quoque opera in Romani Imperij ditione construxit : quorum est vnum sanctorum Quadraginta martyrum ecclesia, quam Tiberius antea ædificare aggressus fuerat. Sacram quoque Apostoli Pauli ædem Tarsi Ciliciæ eumdem construxisse ferunt. Fertur & illud quoque de eo, quod tertiam partem pensionum vectigalium subditis suis remiserit, quodq. liberaliter Byzantijs triginta talenta donauerit, vt aquæductuum meatus renouarent. Item præclarum illud stemma & ornamentum, quod ei Sophia Augusta socrus & coniunx Constantina ambitiose admodum & magnifice elaborarant, cum id ne semel quidem gestasset, maximo Dei templo intulit, & diuinæ mensæ consecratum, aurea catella suspendit ; quod ipsum ornamentum vsque ad expugnationem vrbis durauit.] hæc Nicephorus.

c Nicephor. lib. 18. c. 42. QVAE DE MAVRITIO LAVDENTVR PROBE FACTA.

Verum cur ad extrema hæc omnium calamitatum Mauritius tandem prolapsus inciderit vt intelligas, superiores eius gressus non recto tramite fixos memoria repete, quæ scilicet quantave aduersus libertatem Ecclesiasticam sanxerit, quæve in sanctissimum Patrem Gregorium perpetrarit. vt plane illam visus sit subijsse quodammodo pœnam, quæ

d Prouer. 30. in sacris Prouerbijs reperitur ita esse sancita [d] : Oculum, qui subsannat patrem, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ.] passus namque & hanc ignominiam esset, secto capite vsque ad putredinem in foro exposito, nisi vallatum semper fuisset a spectantibus & admirantibus populis. Hæc de his satis.

IESV CHRISTI ANNVS 603. GREGORII PAP. ANNVS 14. PHOCAE IMP. ANNVS 1.

PHOCAS ROMAE ACCLAMATVS IMPERATOR.

SExcentesimus atque tertius numeratur annus sextæ Indictionis, quo inchoatur Gregorij Papæ decimusquartus, & Phocæ Imperatoris primus, cum & Romæ idem acclamatus est Imperator mense Aprili : non enim ante illud tempus allatæ sunt Romam regnantium Augustorum imagines, de quibus hæc apud Gregorium in exordio vndecimi libri: Venit autem icona suprascriptorum Phocæ & Leontiæ Augustorum Romam septimo Kalendas Maij, & acclamatum est eis in Lateranis in basilica Iulij ab omni clero vel Senatu : Exaudi Christe : Phocæ Augusto & Leontiæ Augustæ vita. Tunc iussit ipsam iconam dominus beatissimus & Apostolicus Gregorius Papa reponi in oratorio S. Cæsarij martyris intra Palatium.] hæc ibi ex Actis publicis.

Quod audis de imaginibus Augustorum Romam allatis ; alias sæpe diximus, eas mitti solitas ab Imperatoribus in diuersas prouincias Imperio Romano subiectas, & ad Principis amicos, easdemq. dici consueuisse Laurata, quasi Laureata. Est de his ampla mentio in epistola Gregorij Papæ Secundi ad Leonem Isauricum Imperatorem, de qua suo loco inferius. His veluti Imperatori præsenti debitus honoris cultus deferri consueuit ab omnibus ; & in eas peccans, maiestatis reus efficiebatur, vt superius dictum est in Constantino Magno, cum eius imaginem quidam Aegyptij lapidibus appetijssent. Est de veneratione imaginum Principum frequens mentio apud posteriorem Nicænam Synodum

Anodum, & Damascenum, vel alios, qui scripserunt de veneratione sacrarum imaginum.

Quod autem postquam ijsdem Augustorum imaginibus Romam missis, in basilica Iulij in Lateranis debitæ sunt a clero atque populo acclamationes exhibitæ, iusserit sanctus Gregorius reponi eas in oratorio sancti Cæsarij martyris intra Palatium : non putes locum illum fuisse in Palatino, vel Palatio Lateranensi, quod Patriarchium dicebatur, sed ecclesiam illam (quæ aliquando Diaconia, postea vero Titulus fuit) positam in viæ Appiæ diuortio a Latina, haud procul a Titulo S. Sixti. Aedes enim peramplæ illic erant siue vsui Pontificis, siue Imperatoris, cum Romæ esse contingeret, inseruientes, quæ Sacrum Palatium dicebantur, vt testatur Anastasius in Sergio Papa, quem illic eligi contigit aduersus altercantes inter se schismaticos. Perseuerauit eadem ecclesia antiqua nobilitate celebris vsque ad tempora nostra eodem nomine Tituli sancti Cæsarij in Palatio,

DE TITVLO S. CAESARII IN PALATIO.

B vt complura publica monumenta docent, atque nouissime Acta sacrosancti Concilij Tridentini, quibus subscriptus legitur Christophorus Cardinalis Madrucius Tridentinus, presbyter Tituli sancti Cæsarij in Palatio. Porro eamdem ipsam nimia vetustate collapsam, penitusq. inaccessam atque desertam, ob idq. e numero Titulorum expunctam a Sixto V. Pontifice, Clemens Papa VIII. Ecclesiasticarum antiquitatum tenacissimus custos & conseruator ipsam restituturus in Titulum, in veterem formam extruendam atque exornandam curauit : quo etiam nomine illi potissimum ei bene precantur, qui antiquam loci nobilitatem non ignorant. At de oratorio S. Cæsarij hæc obiter dicta satis. Iam rerum gestarum seriem prosequamur.

Præstitit & Phocas haud dubium, quod reliqui omnes Augusti (vt sæpe superius est demonstratum) præstare consueuerunt, simulac electi essent Imperatores : nimirum,

C vt fidei suæ professionem Catholicam mitterent ad Romanum Pontificem, quo in vniuersa Catholica Ecclesia nomen Catholicum communionemq. consequerentur. Non omisisse ipsum quæ vsitatæ solemnitatis essent, qui religiosos alios ritus in sua consecratione implesse voluit, par est credere. Porro sanctus Gregorius simulac accepisset de eius euectione in Imperium nuncium, litteras ad ipsum dedit : extant ipsæ, quibus intueri per transennam possis, quam deploratissimus esset status Romani Imperij sub Mauritio : sic enim se habet epistola [a] ad eum data de adepto Imperio gratulatoria, vt moris erat :

a Gregor. lib. 11. epist. 38. Ind. 6. edit. Rom.

Gloria in excelsis Deo, qui iuxta quod scriptum est [b], mutat tempora, & transfert regna : & qui hoc cunctis innotuit, quod per prophetam suum [c] loqui dignatus est, dicens : Quia dominatur Excelsus in regno hominum, & cui voluerit ipse dat illud. In omnipoten-

b Dan. 2. *c Dan. 4.* EPISTOLA S. GREGORII AD PHOCAM.

D tis quippe Dei incomprehensibili dispensatione alternatim vitæ mortalis sunt moderamina : & aliquando cũ iniustorum multorum peccata refrenanda sunt, vnus erigitur, per cuius duritiam tribulationis iugo subiectorum colla deprimantur : quod in nostra diutius afflictione probauimus. Aliquando vero, cum misericors Deus mærentium multorum corda sua decreuit consolatione refouere, vnum ad regiminis culmen prouehit, per cuius misericordiæ viscera in cunctorum mentibus exultationis suæ gratiam infundit. De qua exultationis abundantia roborari nos citius credimus, qui benignitatem vestræ pietatis ad Imperiale fastigium peruenisse gaudemus. Lætentur cæli, & exultet terra, & de vestris benignis actibus vniuersæ Reipublicæ populus nuncusque vehementer afflictus hilarescat. Comprimantur iugo dominationis vestræ superbæ mentes hostium. Releuentur vestra misericordia contriti ac depressi animi subiectorum. Virtus cælestis gratiæ inimicis

E terribiles vos faciat, pietas subditis benignos.

Quiescat felicissimis temporibus vestris vniuersa Respublica, prolata sub causarum imagine præda pacis. Cessent testamentorum insidiæ, donationum gratiæ violenter exactæ. Redeat cunctis in rebus proprijs secura possessio, vt sine timore habere se gaudeant, quæ non sunt eis fraudibus acquisita. Reformetur in singulis sub iugo Imperij vestri libertas sua. Hoc namque inter Reges Gentium & Reipublicæ Imperatores distat, quod Reges Gentium domini seruorum sunt, Imperatores vero Reipub. domini liberorum. Sed melius hoc orando, quam suggerendo dicimus. Omnipotens Deus in cuncta cogitatione & opere cor vestræ pietatis suæ gratiæ manu teneat ; & quæque iuste, quæque clementer agenda sunt, inhabitator vestri pectoris Spiritus sanctus benigne disponat : vt de temporali regno vestra clementia post multorum annorum curricula ad cælestia regna pertingat. Jhæc Gregorius primum ad Phocam. Accidit vero, vt post hæc ab ipso Phoca receperit

MALA QVAE SVB MAVRITIO VIGEBANT.

Grego-

Gregorius litteras, quibus, persolutis quæ solerent reliqui Imperatores officijs, quæstus A est ipse nouus Imperator cum sancto Gregorio, quod nullum inuenerit Constantinopoli ex more residere sanctæ Romanæ Ecclesiæ Apocrisarium. Accidit enim (vt anno superiori dictum est) obijsse eum, qui in eadem muneris functione post Sabinianum missus fuerat Anatolius, cui necdum suffectus quisquam erat. Ad hæc respondens Gregorius, se excusat ob temporis iniquitatem, cuius causa nullus inuentus esset, qui eiusmodi prouinciam subire vellet: adeo enim iniqua fuerunt & Romanæ Ecclesiæ molesta illa extrema tempora Mauritij Imperatoris, Deo amplius non ferenda. Rescribens ergo Gregorius, simul etiam de miserando statu Romanæ Ecclesiæ eumdem certiorem reddit. litteræ vero ipsæ sic se habent [a]:

[a] *Greg. lib. 11. epist. 45. Ind. 6. edit. Rom.*

POSTERIORES LITTERAE GREGORII AD PHOCAM.

Considerare cum gaudijs & magnis actionibus gratiarum libet, quantas omnipotenti Domino laudes debemus, quod remoto iugo tristitiæ, ad libertatis tempora sub Impe- B riali benignitatis vestræ pietate peruenimus. Nam quod permanere in Palatio iuxta antiquam consuetudinem Apostolicæ sedis diaconum vestra serenitas non inuenit, non hoc meæ negligentiæ, sed grauissimæ necessitatis fuit: quia dum ministri omnes huius nostræ Ecclesiæ contrita asperaq. tempora cum formidine declinarent atque refugerent, nulli eorum poterat imponi, vt ad vrbem regiam in Palatio permansurus accederet. Sed postquam vestram clementiam, omnipotentis Dei gratia disponente, ad culmen Imperij peruenisse cognouerunt: ipsi quoque, suadente lætitia, ad vestra vestigia venire festinant; qui prius illuc accedere valde timuerant. Sed quia eorum quidam ita senectute sunt debiles, vt laborem ferre vix possint, quidam Ecclesiasticis curis vehementer implicantur: & lator præsentium, qui primus omnium Defensor fuit, bene mihi ex longa assiduitate compertus est vita, fide ac moribus approbatus: hunc aptum pietatis vestræ vestigijs iu- C dicaui. Vnde eumdem, auctore Deo, diaconum feci, & sub celeritate transmittere studui, qui cuncta quæ in his partibus aguntur, inuento opportuno tempore, valeat clementiæ vestræ suggerere. Propter quod rogo, vt serenitas vestra pias aures inclinare dignetur: vt tanto nobis valeat celerius misereri, quanto afflictionem nostram verius ex eius relatione cognouerit.

BONIFACIVS APOCRISARIVS MITTITVR CONSTANTINOP.

Qualiter enim quotidianis gladijs & quantis Longobardorum incursionibus ecce iam per trigintaquinque annorum longitudinem premimur, nullis explere vocibus suggestionis valemus. Sed in omnipotenti Domino confidimus, qui quæ cœpit consolationis suæ nobis bona perficiet: & qui suscitauit in Republica pios dominos, etiam extinguet crudeles inimicos. Sancta itaque Trinitas vitam vestram per tempora longa custodiat, vt de bono vestræ pietatis, quod tarde suscepimus, diutius gaudeamus.] hactenus ad D Phocam Augustum Gregorius. Porro hic qui missus est ex Defensore diaconus Apocrisarius, Bonifacius fuit, vt apparet ex epistola data ad Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum: & eum puto Bonifacium, qui secundus post Gregorium successit Romanus Pontifex. Sed & ad Leontiam Imperatricem aliam tunc epistolam dedit Gregorius his verbis conscriptam [b]:

[b] *Greg. lib. 11. epist. 46. Ind. 6. edit. Rom.*

GREG. LITTERAE AD LEONTIAM AVGVSTAM.

Quæ lingua loqui, quis animus cogitare sufficiat, quantas de serenitate vestri Imperij omnipotenti Deo gratias debemus, quod tam dura longi temporis pondera ceruicibus nostris amota sunt, & Imperialis culminis leue iugum subijt, quod libeat portare subiectis? Reddatur ergo Creatori omnium ab hymnidicis Angelorum choris gloria in cælo; persoluatur ab hominibus gratiarum actio in terra: quia vniuersa Respublica, quæ multa mæroris pertulit vulnera, iam nunc consolationis vestræ inuenit fomenta. Vnde nobis E necesse est omnipotentis Dei misericordiam enixius exorare, vt cor vestræ pietatis sua semper dextera teneat, eiusq. cogitationes cælestis gratiæ ope dispenset: quatenus tranquillitas vestra tanto rectius valeat sibi seruientes regere, quanto dominatori omnium nouerit verius deseruire. In amore Catholicæ fidei faciat defensores suos, quos fecit ex benigno opere Imperatores nostros. Infundat in vestris mentibus zelum simul & mansuetudinem: vt semper pio feruore valeatis, & quicquid in Deo exceditur, non inultum relinquere, & si quid in vobis delinquitur, parcendo tolerare. Det vobis in vestra pietate Pulcheriæ Augustæ clementiam, quæ pro zelo Catholicæ fidei in sancta Synodo Helena noua vocata est.

Omnipotentis Dei misericordia largiora vobis cum pijssimo domino spatia viuendi concedat: vt quo vestra longius vita extenditur, subiectorum omnium consolatio validius

A dius confirmetur. Rogare forsitan debui, vt Ecclesiam beati Petri Apostoli, quæ nunc usque grauibus insidijs laborauit, haberet vestra tranquillitas specialiter commendatam. Sed quia scio quia omnipotentem Deum diligitis, non debeo petere quod sponte ex benignitate vestræ pietatis exhibetis. Quanto enim plus timetis Conditorem omnium, tanto amplius eius potestis Ecclesiam amare, cui dictum est [a]: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. & cui dicitur: Tibi dabo claues regni cælorum: & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælo: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælo. Vnde nobis dubium non est, quam forti amore ad eum vos stringitis, per quem solui ab omnibus peccatorum nexibus desideratis. Ipse ergo sit vestri custos Imperij, sit vobis protector in terra, sit pro vobis intercessor in cælo: vt per hoc quod releuatis duris ponderi- B bus in vestro Imperio subiectos gaudere facitis, post multa annorum tempora in cælesti regno gaudeatis.] hucusque ad Leontiam. Sane quidem (vt accidere solet, cum noui Principes regnare incipiunt) spes haud mediocris de Phoca Imperatore concepta erat, & meliora futura tempora sperabantur, eo quod vna cum Mauritio vel extincti, vel electi essent, qui prouincialium sanguinem suxerant magistratus illi, qui & durissima tyrannide (vt vidimus) vniuersos oppresserant.

GREG. EPIST. AD LEONTIAM AVG.

[a] *Matth. 16.*

Cum ergo Apocrisarium Gregorius Constantinopolim mitteret Bonifacium, eidem etiam ad Cyriacum Constantinopolitanum Episcopum litteras dedit, easdemq. pacis conciliatrices: etenim illis ipsum hortatus est concordiam in Ecclesia custodire in spiritu humilitatis, litteræ autem sic se habent [b]:

[b] *Greg. lib. 11. epist. 47. Ind. 6. edit. Rom.*

Quanta sit pacis virtus, carissime frater, ex voce Dominica diligentius intuentes, C quæ ait [c]: Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis: ita in eius nos decet dilectione persistere, vt locum præbere discordiæ nullo modo debeamus. Sed quia in radice ipsius aliter viuere non valemus, nisi mente & actu humilitatem, quam ipse auctor pacis docuit, teneamus: cum ea charitate, qua dignum est, suademus, vt profanam elationem, quæ animabus semper aduersa est, cordis pede calcantes, peruersi superbiq. vocabuli scandalum Ecclesiæ auferre de medio festinetis; ne a pacis nostræ societate diuisi inueniri possitis; sed vnus in nobis spiritus, vna mens, vna charitas, vna in Christo, qui sua membra esse nos voluit, sit compago concordiæ. Nam quam durum, quam indecens, quam crudele, quamq. a sacerdotali proposito sit extraneum, pacem illum, quam alijs prædicat, non habere, sanctitas vestra consideret, & suos de superbia fratres scandalizare abstineat. sed hæc magis studeat, vt vanæ aut superfluæ elationis auctorem, humi- D litatis queat ense prosternere; quatenus ex eiusmodi victoria suum vos habitaculum sancti Spiritus gratia sibi vendicet, & aperte impleatur in vobis quod scriptum est [d]: Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Præsentium vero portitorem dilectissimum communem filium Bonifacium diaconum vobis in omnibus commendamus, vt quocumque necesse fuerit, solatia vestræ (sicut decet) inueniat sanctitatis.] hæc Gregorius in causa admodum deplorata: dum licet minime se audiri ferme certo compertum haberet, tamen noluit deesse officio, neque desperare penitus de hominis salute; quod suos monuerit Apostolos Dominus, dicens [e]: Nonne duodecim sunt horæ diei?] quasi significaret, nullius esse desperandam salutem, cum homo sui natura mobilis ad singula omnino momenta & interdum in melius mutari possit.

[c] *Ioan. 14.*

VLTIMAE GREGORII AD CYRIACVM LITTERAE.

[d] *2. Cor. 6.*

[e] *Ioan. 11.*

Iam vero prosequentes missum a Gregorio Apocrisarium, quæ agerentur Constanti- E nopoli & in reliqua parte Orientalis Imperij, videamus, ad ipsum Gregorium postmodum reuersuri. Atque in primis quam diuersus ac pene contrarius extiterit Phocas ab ea quam de ipso spem conceperat sanctus Gregorius, atque ad ipsum scripserat, a Cedreno audiamus primum eius formam ita describente: Statura, inquit, fuit mediocri, deformis, terribilis aspectu, rubente capillo, supercilijs coeuntibus, mento raso, cicatrice in mala notatus, quæ ipso irascente denigrabatur: vinosus, mulierosus, sanguinarius, rigidus, in dicendo ferox, a miseratione alienus, moribus ferus, hæreticus. Vxor eius Leontia ijsdem fuit moribus imbuta.] At quod hæreticus dicatur Phocas, calumniose id passus videtur. Verum tum ex eius sæuiente tyrannide, tũ ex aliunde emergentibus malis, fuisse tempora eius Imperij infeliciſſima, idem auctor tradit his verbis: Illius ætate omne genus malorum in Romanum Imperium exundarunt: nam & hominum & bestiarum mortua est immensa multitudo, & terra fruges negante, tum fames, tum grauissimæ pestes obortæ

QVALIS ASPECTV ET MORIBVS PHOCAS AVG.

obortæ ſunt, hiemesq. fuerunt adeo ſæuæ, vt congelauerit mare, ac piſces perierint.] A refert idem hoc anno, quod cum circenſi libertate populus Phocam dicterijs exagitaſſet, ab eodem dira paſſus ſit, occiſis alijs, alijs membris mutilatis.

THEODOSIVS MAVRITII FILIVS AD NECEM PETITVS.

Sed audi miſerandam necem Theodoſij filij Mauritij, quem ad Coſrhoen legatum a patre ad petendum auxilium miſſum diximus, ob idq. non necatum cum reliquis, ſed poſtea, cũ hoc anno ſumma diligentia Phocæ captus eſſet. Fama obtinet (inquit Cedrenus a) Theodoſium Mauritij filium ad Coſrhoen legatũ, miſſis a Phoca miniſtris, Nicææ captum, iuſſum necari, cum ad locum cui nomen eſt Leucactæ peruenisſet. Theodoſium porro petijſſe, vt priuſquam necaretur, diuinis impertiri poſſet myſterijs. Quod poſtquam impetrauerit, actis Deo gratijs, lapidem a terra ſuſtuliſſe, eoq. ter pectus ſuum percuſſiſſe, ita orantem: Domine Ieſu Chriſte, tu ſcis me nulli hominum iniuriam feciſſe: nunc autem mihi euenit vt tua iubet potentia. His dictis, caput ei fuit amputatum.] hæc de ne- B ce honeſtiſſimi iuuenis iam in ſortem Imperij a patre ante delecti. Verum iſta de Theodoſio neque tunc temporis ita credita, ſed alium in eius locum ad necem ſuppoſitum, iactatum fuit: vnde & factum eſt, vt nouæ fabricarentur contra Imperatorem inſidiæ, de quibus ſuo loco dicendum inferius.

a Cedren. Annal. an. 1. Phoc. Imp.

Cum autem, ante obtruncatis qui Conſtantinopoli reperti erant, qui aberant quærerentur ad necem: fuit inter eos Georgius Cappadox, vir nobilis & inſignis, de quo ſcribit Eleuſius in rebus geſtis ſancti Theodori Siceotæ, cuius ipſe fuit diſcipulus, & quæ vidit ſcriptis mandauit: ait enim, dum recenſet miracula a ſanctiſſimo viro edita b: Georgius Cappadox cum magna militum manu catenis collo manibusq. ac pedibus iniectis vinctus traheretur ad Phocam Imperatorem, tamquam imminutæ maieſtatis criminibus obnoxius: cupiebat ſanctum Theodorum inuiſere, & eius ſe precibus commendare: eodem C & cuſtodes deſiderio tenebantur. Quamobrem ad eum ſe contulerunt; & accepta eius benedictione, illum rogarunt, vt Georgium vinctum admoneret, vt animo ſincero ſe duci ſineret, nec ſibi, nec ipſis inſidias faceret, ne in capitis periculum apud Imperatorem incurrerent. Id fecit ſanctus pater: diuinarum enim Scripturarum vtens teſtimonijs, monebat eum, hæc inquiens: Fili, quæ ſunt in hac vita, breuia caducaq. ſunt: quæ vero in altera vita nos manent, ſtabilia & ſempiterna. Caue igitur, ne tibi mortem conſciſcens, in æternum ſupplicium incidas. Illudq. conſidera, fili, & tibi ipſe propone, vt ſiue hoc, ſiue alio crimine iure damnatus, capite plectaris, libenti animo ſupplicium ſubeas, vt in vita futura liber ſis & abſoluaris. Quod ſi nullius es tibi criminis conſcius, multo libentius, ſi condemneris, ſupplicium adi, vt coronam eamdem accipias, quam ſancti omnes, qui iniuria interfecti ſunt, perceperunt. Expedit enim vim iniuſte patientem D mori, quemadmodum & ſancto Abel, & innocenti contigit Zachariæ, & ſancto Ioanni Baptiſtæ, & ſanctis Apoſtolis, & Chriſti martyribus.

b Extat apud Sur. tom. 2. die 22. April.

DE GEORGIO CAPPADOCE VINCTO AD PHOCAM DVCTO.

His & multis alijs diuinarum Scripturarum teſtimonijs Georgius animo confirmatus, vt diuinorum myſteriorum particeps fieret petijt. Tunc B. Theodorus ad cuſtodes: Vereamini, inquit, filij, myſterium Domini, & ſoluite hunc, dum illud accipit: neque enim eſt, vt quiſquam vinculis conſtrictus Chriſtum ſuſcipiat, qui pro nobis paſſus eſt, vt nos ab inferni vinculis liberaret. Cum autem illi excuſarent ſe, dicerentq. id ſibi non licere: Georgium enim eſſe virum nobilem ac ſtrenuum, qui ſi ſolutus eſſet, & vellet ingratus eſſe & aufugere, nullo modo comprehendi poſſet: beatus Theodorus ſumpto diuinæ communionis poculo, vt id illi impertiret, ſuſpirans ad Deum ſuſpexit, & illico vincula humi cum ſtrepitu conciderunt. Quamobrem cum milites tumultuarentur, B & ad fores claudendas currerent, ne Georgius fugeret: Nihil, inquit ſanctus Theodorus, timeatis: ego enim gratum & ſincerum huius viri animum plane noui. Cum igitur diuina ei myſteria tribuiſſet, voluit etiam, vt ſimul cum cuſtodibus apud ſe cibum caperet. Poſt autem, vinculis rurſum iniectis, diſceſſerunt.] hactenus auctor, qui intentus res admirandas Theodori proſequi, his enarratis, ad alia miracula viri admirabilis recenſenda ſe confert, relicto Georgio cum ſatellitibus ipſum ducentibus.

INGENS SANCTI THEODORI MIRACVLVM.

Sed redeamus ad Phocam Imperatorem: Qui (inquit Nicephorus c) quinto ab inito Imperio menſe, litteras ad Coſrhoen Perſarum Regem (quod conſuetudo huiuſmodi a multo tempore Romanis ac Perſis fuerit) per Lilium familiarem ſuum, qui etiam Mauritij cædem patrauit, miſit: quibus litteris, ad Imperialem dignitatem conſcendiſſe ſe, ſignificabat. Ille vero iræ intemperijs actus, legitimam Mauritio vindictam præſtare volens,

c Niceph. lib. 18. c. 43.

FOEDVS INITVM ANTE CVM PERSIS RVPTVM.

A volens, pacta cum Romanis fœdera rupit, & pernicioſum illud orbi claſſicum cecinit. Id namque Perſarum ſimul & Romanorum felicem tranquillumq. ſtatum ſoluit, eoq. initio Perſicum bellum eſt ortum, & Perſæ Syriam, Palæſtinam, Phœnicem quoque breui ſubegere: ditioni quoque ſuæ Armeniam, mox Cappodociam, Galatiam, & Paphlagoniam adiecere. Quin impetu, quem cohibere non eſſet, ducti, ad ipſam vſque Chalcedonem, quæ ex aduerſo Byzantio ſita eſt, aduenere. Parte vero alia Auares Europam, omnia vaſtantes, percurrerunt, & cædes hominum plurima graſſata eſt, qualem haud quiſquam vmquam vidit, non tantum ciuibus paſſim, ſed ipſis etiam militaribus copijs interemptis.] hæc & alia Nicephorus, quæ paulo ante retulimus. Sunt hæc malorum initia: hicq. meminiſſe oportet S. Gregorij ad Anaſtaſium Epiſcopum Antiochenum oraculi, quo prænunciauit conquerentibus alijs de illorum temporum malis, fore vt eadem B in poſterum adeo creſcerent, vt qui tunc viuerent, felices dicturi eos eſſent, qui præceſſiſſent. Porro hæc a Nicephoro enarrata, hoc anno cœpta, ad futura tempora ſunt propagata.

Cum his tumultibus Conſtantinopolitana ciuitas agitaretur, vt ad tyranni imperium pro animi arbitrio nobiliſſimorum virorum capita truncarentur; ad Euſebiam Patriciam coniugem Strategij viri clariſſimi, quo ſuperior malis his omnibus eſſet, breuem hanc epiſtolam a Gregorius hoc anno dedit, vnicuique in huiuſcemodi anguſtijs verſanti ob oculos ponendam:

a Greg. lib. 11. epiſ. 37. Ind. 6.

Etſi occupata mens veſtra diuitijs, aut fortaſſe regiæ ciuitatis tumultuoſis implicationibus, nos per epiſtolas ſuas viſitare poſtponit: noſtrum eſt tamen etiam aduerſa filiorum corda dulci charitate proſequi, eaq. ad benignum animum & admonendo & oran- C do reuocare. Vnde nunc debitum ſalutationis alloquium ſoluens, hortor, vt excellentia veſtra a ciuitatis illius ſuperfluis tumultibus animum auertat, plusq. ea quæ animæ, quam quæ ſunt corporis cogitet. Tranſitoria eſſe omnia perpendat. Venturi Iudicis examen tremendum cum metu & lacrymis quotidie ſine ceſſatione conſideret: illumq. diem, in quo perturbanda ſunt omnia, cum timore ad animum reducat, vt iram Iudicis in ipſo iam die non timeat. Omnipotens autem Deus hæc veſtris cogitationibus aſpiratione ſui ſpiritus infundat, vosq. & hic cum nobiliſſimo coniuge veſtro & tranquille viuere, & de domni Strategij ſalute gaudere faciat, atque poſt longa tempora ad æterna præmia peruenire concedat.] hactenus ad Euſebiam Gregorius.

GREG. EPIST. AD EVSEBIAM.

At nec Occidens ſine tumultu permanſit, Longobardis (vt dictũ eſt) termino pacis elapſo, cuncta vaſtantibus. De his enim ad Eulogium Alexandrinũ Epiſcopum hoc anno idem D Gregorius ſcribens, hæc ait b; Rogo ergo, vt pro me peccatore enixius oretis: quia & dolor corporis, & amaritudo cordis, & immenſa vaſtitas mortalitatis inter barbarorũ gladios me vehementer affligit. Inter quæ omnia non temporalẽ, ſed æternam conſolationem requiro, quam per me impetrare non valeo, ſed interceſſione veſtræ beatitudinis hanc me obtinere confido.] hæc ad Eulogium, cuius in laborando pro fide Catholica ſtudium valde commendat; reprehendit tamen alijs litteris c, quod Simoniam ab Alexandrina Eccleſia non eradicet. Quod autem laborare oculis eumdem Eulogium audiuiſſet, ad ſanandum morbum mittit ex Apoſtolorum catenis antidotum: ait enim ad finem eiuſdem epiſtolæ: Tranſmiſimus crucem paruulam, in qua de catenis amatorum veſtrorum ſanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum inſerta eſt benedictio, quæ oculis veſtris aſſidue ſupponatur: quia multa per eamdem benedictionem fieri miracula conſueuerunt.] De ſuis item anguſtijs an- E ni huius hæc idem Gregorius ad Ruſticianam Patriciam d: Ego autem in tanto gemitu & occupationibus viuo, vt ad dies quos ago, me peruenisſe pœniteat, ſolaq. mihi conſolatio ſit mortis expectatio.] Audiſti Apoſtolicum virum inſtar Apoſtoli Pauli e ſupra modum grauatum ſupra virtutem, ita vt tæderet ipſum vitæ? habet eadem ſcribens f ad Philippum presbyterum. Et quidem exauditus eſt, vt haud diutius in huius vitæ detineretur anguſtijs, ea ſolutus anno ſequenti, vt ſuo loco dicemus. modo anni huius reliquas ab eo res geſtas proſequamur.

b Gregor. lib. 11. epiſt. 49. Ind. 6. edit. Rom.

c Gregor. ibid. epiſt. 49.

d Gregor. ibid. epiſt. 26. edit. Rom.

e 2. Cor. 1.

f Gregor. ibid. epiſt. 28.

Hoc anno miſſa eſt legatio a Francorum Regina Brunichilde & Theodorico eius nepote Rege ad S. Gregorium Papam: functi ea fuerunt nobiles Franci Burgoaldus & Varmaricarius, per quos petijt Regina dari ab ipſo Pontifice priuilegia eccleſiæ S. Martini, quam ipſa erexerat in ſuburbano Agaunenſi, necnon monaſterio ancillarum Dei, atque etiam xenodochio a ſe item in eadem ciuitate conſtructo. Conceſſiſſe petita omnia, Gregorius

LEGATIO MISSA A REGIBVS FRANC. AD GREG. PAPAM.

gorius ipse testatur in litteris [a] ad eam redditis. Sane quidem auctor est Aimoinus [b], tot, tantaq. pia ædificia a Brunichilde esse constructa, vt incredibile videatur, ab vna femina regnante dumtaxat in Austria atque Burgundia erigi potuisse.

[a] *Greg. lib. 11. epist. Ind. 6.* [b] *Aim. lib. 4. c. 1. in fine.*

Sed & alia fuit huius legationis mittendæ ratio, nimirum vt ijdem cum Imperatore recens creato pacem inirent opera ipsius Gregorij: qua in re omnem se nauaturum operam ipse pollicetur. Sed & quod missus fuerat ab ijsdem Mennas Tolosanus Episcopus a sede Apostolica iudicandus: illum iam iuramento purgatum, innoxiumq. repertum, se dimisisse testatur. Quomodo autem fieri soleret purgatio ista, accipe ex ipsius Gregorij verbis, cum ait: Mennam vero reuerendissimum fratrem & coepiscopum nostrum, postquam ea quæ de eo dicta fuerant requirentes, in nullo inuenimus esse culpabilem: qui insuper ad sacratissimum corpus beati Petri Apostoli sub iureiurando satisfaciens, ab his quæ obiecta eius opinioni fuerant, se demonstrauit alienum: reuerti illuc purgatum absolutumq. permisimus.] Requisitus etiam per eos legatos fuit, vt mala valetudine laboranti Episcopo alius subrogaretur. Quod fieri non debere respondit, sed Coadiutorem dandum eidem ita laboranti. Quod vero ijdem petijssent legati dari licentiam bigamum ordinandi: ad hæc ipse respondit: Similiter vero de quodam bigamo requisiti, an ad sacrum ordinem potuisset accedere: iuxta canonicam regulam omnino vetuimus. Absit enim, vt vestris temporibus, in quibus tam multa pia ac religiosa agitis, aliquid contra Ecclesiasticum institutum fieri permittatis.] Postrema autem fuit de cogenda in Gallia Synodo petitio legatorum, de qua habet ista Gregorius:

DE SYNODO COGENDA PETITIO.

Præfati autem magnifici filij nostri, dato capitulari, inter cetera petierunt, quod sibi vestra perhibuere iussione mandatum, vt talis debeat a nobis in Gallias persona transmitti, quæ, facta Synodo, cuncta quæ contra sacratissimos canones perpetrantur, omnipotenti Deo auctore, possit corrigere. In qua re gloriæ vestræ curam cognouimus, quam de vita animæ & de regni vestri soliditate cogitatis: quia Redemptorem nostrum formidantes, eiusq. in omnibus præcepta seruantes, & hic agitis vt diu regni vestri gubernacula subsistant, & post longa annorum curricula vos quoque de terreno regno ad regnum cæleste transeatis. Apto autem tempore, si Deo placuerit, venerandæ excellentiæ vestræ desideria implere curabimus.] hæc de his Gregorius, quæ vtinam serio & non per imaginem quamdam ab ijs acta essent, vti solent politici cuncta etiam religiosa affectare, quo apud suos & exteros æstimatione polleant, Romanumq. Pontificē eiusmodi illecebris alliciant, vt si possint, in ijs quæ moliuntur, ipsum habeant adiutorem; vt fecisse Brunichildem, exitus declarauit. Quod enim indigerent ijdem Reges Gregorij opera pro sanciendo fœdere cum Imperatore, ijdem quæ ante de cogenda Synodo ab ipsis (vt vidimus) petierat Gregorius, modo se ab eo petere profitentur. Ipsum autem petitum a Regina priuilegium pro religiosis locis extat [c] adhuc integrum, quod tu consulas: hic nos tantum apponemus, quæ in fine habet aduersus Reges & alios ab ijs missos magistratus & Episcopos, si quid contra priuilegium ab Apostolica sede concessum tentare præsumpserint:

[c] *Greg. lib. 11. epist. 10. Ind. 6.*

GREG. PRAESCRIBIT LEGES REGIBVS, ET NON PARENTES REGNO PRIVAT.

Si quis vero Regum, inquit, sacerdotum, Iudicum, personarumq. sæcularium hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire tentauerit: potestatis honorisq. sui dignitate careat, reumq. se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat: & nisi vel ea quæ ab illo male ablata sunt, restituerit, vel digna pœnitentia illicite acta defleuerit, a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini nostri Redemptoris Iesu Christi alienus fiat, atque in æterno examine districtæ vltioni subiaceat, &c.] Vides lector (quod & superius eadem occasione ostendimus) quantum insit in Romano Pontifice auctoritatis, vt in ijs quæ ipse concedit, Regibus leges præscribat, & eisdem, nisi pareant, pro pœna priuationem regni apponat; quam & appositam vidimus superius in priuilegio concesso ecclesiæ S. Medardi. Hæc, inquam, S. Gregorius; quem iure haud quisquam poterit vt vanum hominem illicita aduersus Reges & Principes præsumentem reprehendere, vel fastus arguere, ac mentis tumidæ nota signare, quem doctissimum & æque mitissimum omnium, humillimumq. non est qui non prædicet, atque ex eius rebus gestis ac scriptis affirmet.

Hoc anno Romæ error ille per S. Gregorium Papam corrigitur, quo quidam vel ex superstitione Iudaica, vel ritu Græco coli debere sabbatū, perinde atque Dominicum diem, prædicabant. Scribens enim de his ad populum Romanum, errorem refellit, dum ait [d]: Peruenit ad me, quosdam peruersi spiritus homines praua inter vos aliqua & sanctæ fidei aduersa

[d] *Greg. lib. 11. epist. 3. Ind. 6.*

A aduersa seminasse, ita vt die sabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud, nisi Antichristi prædicatores dixerim? Qui veniens, diē sabbatum atque Dominicum ab omni faciet opere custodiri. Quia enim mori se & resurgere simulat, haberi vult in veneratione diem Dominicum: & quia Iudaizare populum compellit, vt exteriorem ritum legis reuocet, & sibi Iudæorum perfidiam subdat, coli vult sabbatum.] hæc Gregorius de Antichristo, qui non propter Christi resurrectionem (vt facere consueuit Ecclesia) custodiri faciet Dominicum diem, sed sui causa, cum ea se die resurrexisse mentietur. Subdit vero idem Gregorius: Aliud quoque ad me perlatum est, vobis a peruersis hominibus esse prædicatū, vt Dominico die nullus debeat lauari. Et quidem si pro luxuria ac voluptate
B quis lauari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus: si autem pro necessitate corporis, hoc nec Dominico die prohibemus.] & infra: Nam si Dominico die corpus lauare, peccatum est: lauari ergo die eodem nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte conceditur: cur hoc, exigente necessitate, toti corpori negetur? Dominico vero die a labore terreno cessandum est, &c.]

Porro qui sedulo curæ vniuersalis Ecclesiæ prospiciebat, eo fortior animo, quo corpore infirmior apparebat, inter alia multa quæ hoc anno ex epistolis ad diuersos datis peregisse conspicitur, de redarguendo Paschasio Episcopo ad Anthemium subdiaconum litteras dedit, in quibus inter alia quæ correctione digna ipse Gregorius numerat, illud etiam ad postremum reprehendit, cum ait [a]: Hoc quoque eius culpis adiungitur, quod ita quotidie despectus cū vno aut duobus clericis dicitur ad mare descendere, vt & apud suos in fabula sit, & extraneis sic vilis ac despicabilis videatur, vt nihil habere Episcopalis vel ingenij, vel reuerentiæ videatur. Quod si ita est, non sine culpa tua esse cognoscas,
C qui eum obiurgare atque coercere, vt dignum est, distulisti.] hæc & alia ipse in detestationem Episcopi, qui contemptibilis appareret. Ex quibus intelligas, non recens esse vt Episcopi pluribus stipati famulis incedant, sed quam maxime antiquitus custoditum: adeo vt Pontificia censeretur reprehensione dignus, qui cum vno vel duobus clericis animi causa ad mare descenderet. Erat iste Paschasius Neapolitanus Episcopus, quem alijs quoque litteris [b] monet, vt Iudæos non per vim, sed rationibus ac mansuetudine ad fidem inuitaret. Extat ad eumdem Anthemium ipsius Gregorij alia scripta epistola [c], qua queritur de negligentia omnium Episcoporum Campaniæ prouinciæ, quos vult emendari.

[a] *Greg. lib. 11. epist. 31. Ind. 6. edit. Rom.*

[b] *Gregor. lib. 11. epist. 15. Ind. 6.* [c] *Idem eod. lib. epist. 35.*

Inter alias Episcoporum causas, quæ hoc anno ex diuersis Ecclesijs ad Apostolicam sedem delatæ sunt, fuit ex Hispania deducta causa Ianuarij Episcopi [d] Malacitani, & Ste-
D phani alterius Ecclesiæ in Hispania Episcopi, qui Comitioli viri potentis opera abstracti a suis Ecclesijs, a quibusdam alijs Episcopis condemnati, in exiliū detrusi fuerant. Qui omnes ita iniuste oppressi ad Apostolicæ sedis iudicium recurrerunt, appellantes ipsum Romanum Pontificem. Horum querelas cum audiuisset Pontifex, seq. ad id teneri ex munere vniuersalis curæ pastoralis intelligeret, quod (vt ipse profitetur [e]) caput omnium Ecclesiarum Romana Ecclesia existat, quæ omnes inferiores iudicet sedes; misit ad hoc in Hispanias Ioannem Defensorem, cui proficiscenti [f] commonitorium (ita dictum) dedit, admonitiones illas videlicet, quibus in causa prosequenda ac iudicanda vti debuisset, & ex earum præscripto cuncta peragere. His acceptis Ioannes Defensor in Hispaniam profectus, præsidens Iudex causæ, omnibus exacte perspectis, riteq. cognitis, pronunciauit sententiam, qua depositos ab Episcopatu Episcopos soluendos exilio, suisq. restituendos
E Ecclesijs iudicauit; Episcopos vero, qui eos iniuste deposuerant, in monasterium ad sex mensium spatium censuit detrudendos, subrogatos autem in locum ipsorum penitus reijciendos, priuatos ministerio cuiuslibet ordinis Ecclesiastici. Extat eiusdem Defensoris de his tunc lata sententia [g]. Sic igitur beneficio & auctoritate Apostolicæ sedis Romanæ Ecclesiæ, qui per sæcularem potentiam oppressi fuerant sacerdotes, Antistites venerandi ignominiose in exilium detrusi, reuocati suas singuli receperunt Ecclesias. Iniunxit idem Pontifex eidem Ioanni Defensori institutionem ac reformationem monasterij insulæ Capricanæ [h] apud Maioricam insulam positæ.

[d] *Idem lib. 11. epist. 52. Ind. 6. edit. Rom.*

CAVSA HISPANORVM EPISCOPORVM AD GREG. PAP. DELATA.

[e] *Gregor. lib. 11. epist. 56. Ind. 6. edit. Rom.*

[f] *Greg. lib. 11. epist. 52.*

EPISC. EXVLES RESTITVTI.

[g] *Apud S. Greg. lib. 11. epist. 55. edit. Rom.*

[h] *Greg. lib. 11. epist. 54. Ind. 6. edit. Rom.*

Concesit hoc anno S. Gregorius Papa Sardiniæ insulæ habitatoribus Vitalem Defensorem mittendū ad Phocam Imp. Constantinopolim pro subleuandis grauaminibus, quibus (vt superius est demonstratum) habitatores eiusdem insulæ affligebantur. Est de his

a Greg. lib. 11. epist. 57. Ind. 6.

epistola [a] ipsius ad eumdem Vitalem in Sardinia degentem, qua etiam monet redarguendum fuisse Ianuarium Calaritanum Episcopum ob hospitalia eius insulæ destituta: ait enim: Experientia tua indicante comperimus xenodochia in Sardinia constituta grauem habere neglectum. Vnde reuerendissimus frater & coepiscopus noster Ianuarius vehementissime fuerat obiurgandus, nisi nos eius senectus ac simplicitas, & superueniens ægritudo, quam ipse retulisti, suspenderet, &c.] De eius ægritudine rursus inferius huiusmodi occasione: De hoc igitur quod scripsisti fratrem & coepiscopum nostrum Ianuarium, tempore quo sacrificium celebrat, tantam pati frequenter angustiam, vt vix post longa interualla ad locum canonis redire valeat, quem reliquit; atque ex hoc multos dubitare, si communionem debeant de eius consecratione percipere: admonendi sunt vt nullatenus pertimescant, sed cum omni fide & securitate communicent: quia ægritudo personæ sacri mysterij benedictionem nec mutat, nec polluit. Secretius tamen omnino idem frater noster hortandus est, vt quotiens eamdem molestiam senserit, non procedat, ne ex hoc se & despiciendum præbeat, & infirmorum animis scandalum faciat.] hæc de his Gregorius, qui nouis angustijs ex ingruentibus Longobardorum motibus cruciatur.

Hoc enim anno Longobardorum Dux Arnulphus oppugnaturus Vrbem, parat exercitum mense Iunio, & cum proxime instaret dies natalis Apostolorum, molitur Vrbis excidium. De his Gregorius solicitus, scribit litteras ad Velocem Magistrum militum Imperatoris in alia Italiæ parte degentem, his verbis [b]:

b Greg. lib. 12. epis. 21. Ind. 7.

CONATVS GREGORII ADVERSVS LONGOBARDOS.

Et pridem expressimus gloriæ vestræ, quia milites illuc erant parati venire: sed quoniam inimicos congregatos & huc discurrere epistola vestra significauerat, hæc eos hic causa retinuit. Nunc vero vtile est visum, vt aliquanti illuc milites transmittantur, quos gloria tua admonere & hortari, vt parati sint ad laborem, studeat: & occasione inuenta, cum glorioso filijs nostris Mauritio & Vitaliano loquere; & quæcumque vobis, Deo adiutore, pro vtilitate Reipublicæ statuerint, facite. Et si huc, vel ad Rauennates partes nec dicendum Arnulphum * cognoueritis excurrere: vos a dorso eius, sicut viros decet fortes, laborate: quatenus opinio vestra ex laboris vestri qualitate amplius in Republica, Deo auxiliante, proficiat.] Scripsit vero & ad ipsos Mauritium & Vitalianum, vbi Arnulphus Romam direxit exercitum, verbis istis [c]:

* Ariulphum

c Greg. lib. 12. epist. 22. Ind. 7.

Gloriæ vestræ suscipientes epistolas, Deo gratias egimus, quia de salute vestra cognouimus: & de solicitudine vestra multum gauisi sumus, & mox ea quæ scripsistis parata fuerunt. Sed Aldio vir memorandus post aduentum hominum vestrorum nobis scripsit, quia in proximo iam Arnulphus esset: & timuimus, ne milites, qui ad vos diriguntur, in manus eius inciderent. Et tamen hic (quantum Deus adiuuerit) contra eum filius noster glorioſus Magister militum se parauit. Sed & gloria vestra, si huc perrexerit ipse hostis, quomodo consueuistis, cum auxilio Dei a dorso eius, quod potestis, perficite. Speramus enim in omnipotentis Dei virtute, & in ipsius beati Petri Apostolorum principis, in cuius natali sanguinem effundere desiderat, quia ipsum sibi contrarium sine mora inueniet.] hucusque Gregorius, quæ sunt militiæ tractans, cum vrgeret occasio. Quas quidem litteras hoc argumento scriptas, licet in codice sub septima sint Indictione collocatæ, sub sexta hac reponendas esse, ea potissimum ratio cogit asserere, quod cum hæc acta esse dicantur mense Iunio, quo natalis Apostolorum agitur, non possunt sub Indictione septima confecta dici: siquidem sanctus Gregorius mortuus reperitur sub eadem Indictione mense Martio, vt suo loco dicturi sumus. Sunt & aliæ litteræ eiusdem Gregorij ad eosdem eodem argumento datæ [d], cum & suadet eis, vt incursionem parante illo Romam versus, soliciti sint ipsi vt loca eius deprædentur, quo ita ipse reuocetur a cœptis.

DE MOTIBVS ARNVLPHI DVCIS LONGOB.

d Greg. lib. 12. epis. 23. Ind. 7.

GREGORIVS TRIBVNVM MITTIT PRO CVSTODIA CIVIT. NEAP.

Ad hoc spectat, quod in his angustijs detentus idem S. Gregorius, pro custodia Neapolitanæ ciuitatis misit Constantium Tribunum, litterasq. ad milites dedit, vt illi parerent. Ita quidem ipse, Pontifex cum esset, militaria cogitur pertractare, inuigilareq. super ipsas etiã Imperatoris ciuitates, ne caperentur ab ingruentibus Longobardis. Sed audiamus ipsius Gregorij litteras, quæ sic se habent [e]: Sũma militiæ laus inter alia bona merita hæc est, obedientiam sanctæ Reipublicæ vtilitatibus exhibere, quodq. sibi vtiliter imperatum fuerit, obtemperare: sicut & nunc deuotionem vestram fecisse didicimus, quæ epistolis

e Gregor. ibid. epis. 24. Ind. 7.

A stolis nostris, quibus magnificum virum Constantium Tribunum custodiæ ciuitatis deputauimus præesse, paruit, & congruam militaris deuotionis obedientiam demonstrauit. Vnde scriptis vos præsentibus curauimus admonendos, vti prædicto magnifico viro Tribuno (sicut & feciſtis) omnem debeatis pro sereniſſimorum dominorum vtilitate vel conseruanda ciuitate obedientiam exhibere: quatenus quicquid a vobis hactenus bene gestum agnoscitur, per præsentis temporis vigilantiam ac solicitudinem augmentetis.] hucusque ad milites Gregorius, non ad Episcopos, vt vetus habet editio: ad milites enim ipsum scribere, ipsius epistolæ argumentum satis ostendit. Vides, lector, quanta polleret etiam in politicis administrandis auctoritate Romanus Pontifex, dum ciuitati non suæ, sed subditæ Imperatori, quem vult deligit custodem, præficitq. Præfectum, cui pareant milites: hæcq. sub Phoca tyranno. O tempora hac ex parte felicia! Vtinam B modo essent ipsi integra spiritalia iura, quæ maiori in dies ignominia tantæ sedis auersione contentiosa calcantur. Sed suo ipsorum damno (certo scito) Deum, qui talia agunt, experientur (quod nolim) vltorem.

Quod vero ad eiusmodi magno strepitu excitatos tumultus Longobardorum pertinet: nubeculam istam minantem Vrbis & totius Italiæ cladem, vento diffiatam esse apparet, ac sequenti anno, confecta iterum pace cum Longobardis, redditam perfectam serenitatem. At de rebus anni præsentis satis, cum tamen plura alia noscantur fuisse eiusdem Pontificis gesta negotia diuersi generis, ad quæ intuenda in litteris eius perspicuis cunctis lectorem reijcimus.

C IESV CHRISTI ANNVS 604. GREGORII PAP. ANNVS 14. PHOCAE IMP. ANNVS 2.

SEquitur ordine temporum Christi annus sexcentesimus quartus, ac S. Gregorij decimusquartus inchoatus iam anno superiori a tempore exordientis Indictionis septimæ, idemq. vltimus eiusdem Pontificatus, quo ipse quarto Idus Martias, Deo vocante, feliciter ex hac vita migrauit: de cuius felici ad Deum transitu antequam agamus, reliqua quæ his mensibus ab inchoata septima Indictione contigerunt, hic primum nobis sunt enarranda. Hoc igitur anno pax cum Agilulpho Rege Longobardorum iterum renouata D est, quæ iam ante elapso tempore statuto cessarat. Sancita itaque pace, idem Rex auctus est prole mascula, quã pia mater Theodolinda in fide Catholica voluit baptizari. De quibus omnibus ipsa Regina certiorem reddidit sanctum Gregorium, datis ad eum litteris, missisq. Romam legatis. Ista cum accepisset sanctissimus Pontifex, ad Theodolindam Reginam, eidem gratulatus, litteras reddidit, misitq. sacra munuscula nato filio. litteræ autem sic se habent [a]:

PAX ITERVM CVM LONGOBARDIS FACTA.

a Gregor. lib. 12. epis. 7. Ind. 7.

EPIST. GREG. AD THEODOLINDAM.

Scripta quæ ad nos dudum a Ianuensibus partibus transmisistis, gaudij vestri nos fecere participes: propterea quod omnipotentis Dei gratia & filium vobis donatum, & quod valde excellentiæ vestræ est laudabile, Catholicæ eũ fidei nouimus sociatum. Nec enim de Christianitate vestra aliud credendum fuerat, nisi id studere vos, vt quem diuino munere E te suam famulam cognosceret, & Longobardorum genti nouum Regem in timore suo feliciter enutriret. Vnde oramus omnipotentem Deum, vt & vos in mandatorum suorum via custodiat, & eumdem excellentissimum filium nostrum Adulouualdum in suo faciat amore proficere: quatenus sicut hic inter homines iam magnus est, sic quoque ex bonis actibus ante Dei nostri oculos sit glorioſus.

Illud autẽ quod excellentia vestra scripsit, vt dilectissimo filio nostro Secundino Abbati, ad ea quæ scripsit, subtiliter respondere deberemus: quis vel petitionẽ illius, vel vestra desideria, quæ multis esse profutura cognoscit, si ægritudo non obsisteret, duceret postponenda? Sed tanta nos podagræ nũc infirmitas tenet, vt non solũ non dictare, sed nec ad loquendum possimus assurgere: sicut & præsentium portitores legati vestri cognouerunt, qui nos & venientes infirmos inuenerunt, & discedentes in summo vitæ periculo atque discrimine reliquere.] ita quidem: nam eodem ipse Gregorius (vt paulo post dicturi sumus) ex-

DE SECVNDINI SCRIPTIS CONVINCENDIS.

tinctus est morbo. Sed quæ sunt reliqua eius epistolæ prosequamur: Sed si, inquit, omnipotente Deo disponente conualuero, ad cuncta quæ mihi scripsit, subtiliter respondebo. Eam tamen Synodum, quæ piæ memoriæ Iustiniani tempore facta est, per latores præsentium transmisi: vt prædictus filius meus dilectissimus ipsam legens, agnoscat quia falsa sunt omnia, quæ contra sedem Apostolicam vel Catholicam Ecclesiam audierat. Absit enim nos cuiuslibet sensum hæretici recipere, vel a tomo sanctæ memoriæ prædecessoris nostri in aliquo deuiare: sed quæcumque a sanctis quatuor Synodis sunt definita recipimus; & quæcumque reprobata sunt, condemnamus.] hæc ad plenam satisfactionem ab eodem Gregorio scripta fuere.

MVNERA A GREGORIO AD INFANTEM MISSA.

Quod autem ad munera eidem filio Regis recens nato pertinet, hæc in ijsdem litteris ita habentur expressa: Excellentissimo autem filio nostro Aduloualdo Regi transmittere filateria curauimus.] ita quidem nominat quas veteres nominare consueuerant bullas, ad collum appendi solitas: quæ autem filateria continerent, aperit dicens: Id est, Crucem cum ligno sanctæ Crucis Domini, & lectionem sancti Euangelij theca Persica inclusam.] Quæ vero Reginæ filiæ, sorori nati infantis, munera mittat, declarat, dum subdit: Filiæ quoque meæ, sorori eius, tres annulos transmisi, duos cum hyacinthis, & vnum cum albula: quæ eis per vos peto dari, vt apud eos nostra charitas ex vestra excellentia condiatur. Paterna præterea charitate persoluentes salutationis officium, petimus vt excellentissimo filio nostro coniugi vestro pro nobis de facta pace gratias referatis, atque eius animum (sicut consueuistis) ad pacem de futuro per omnia prouocetis: quatenus mercedem populi innocentis, qui in scandalo perire poterat, ante conspectum Dei, inter multa bona quæ agitis, inuenire possitis.] hactenus litteræ S. Gregorij ad Reginam, communicantem quidem Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, hærentem tamen & dubitantem adhuc de Quinta Synodo & Tribus in ea iam condemnatis capitibus, quorum causa schisma conflatum adhuc vigeret, & Secundinus ille, de quo superius, obiectiones scriptis mandasset, ad quas Gregorium respondere rogarat. Quod autem id minime ipsum feciſſe appareat, causam asserere in promptu est, nimirum, quod (vt diximus) hoc anno mense Martio ex hac vita in æternam requiem sublatus sit.

DE EPISTOLIS AD SVA LOCA RESTITVENDIS.

Qui igitur tot tantisq. cruciabatur doloribus, iam (vt vidimus) quadriennio iugiter toleratis, non destitit strenue vsque ad extremum spiritum laborare, vt indicant eius epistolæ quæ extant hoc anno datæ sub septima Indictione. Sunt tamen aliquæ ibidem collocatæ, quæ longe ante datæ esse inueniuntur, vt inter alias illa ad Domitianum Metropolitanum [a], ad quem aliæ superius datæ reperiuntur Mauritij tempore. cognatus hic erat Imperatoris, degens Constantinopoli, vt superiores plures ad eum datæ litteræ docent: cumq. in ijs sub hac septima Indictione collocatis habeatur mentio de Sabiniano diacono, qui agebat ante plures annos Apocrisariũ Constantinopoli, plane ad ea sunt referendæ tempora, quibus ille eo munere fungebatur in dicta regia ciuitate. Sicut & litteræ [b] ad Augustinum in Anglia Episcopum, quæ vltimo loco ponuntur, quas datas esse ante tres annos, nempe quarta Indictione, superius diximus. Id ipsum affirmauerimus de epistola scripta ad Petrum subdiaconum in Sicilia, quam datam esse a S. Gregorio vndecima Indictione, ex eadem deducimus argumentum. His non tam explosis, quam ad sua loca destinatis, quæ fuerunt eiusdem Gregorij anni huius epistolæ atque postrema videamus.

a Greg. lib. 12. epist. 14. Ind. 7.

b Greg. lib. 12. epist. 30. Ind. 7.

Hoc itaque anno cum vacasset Ecclesia Anconitana pastore, delectus ad eã Florentius Archidiaconus, etiam si doctus, a S. Gregorio minime probatus fuit, eo quod & senectute confectus, & tenacissimus esset, vt numquam domum eius (quod ait [c]) amicus ad charitatem introiret; sed & illud additum tradit impedimentum, quod iurasset numquam ad Episcopatum accedere. Ita quidem vigilantissimus semper ne quis in Episcopatum non omni ex parte probatus irreperet, quæcumque hominis essent perscrutari diligentissime voluit, vt complures ab ipso de his datæ epistolæ docent.

c Greg. lib. 12. epist. 6. Ind. 7.

DILIGENTIA GREG. IN PROBANDIS DELECTIS EPISC.

CONSVLTATIO FELICIS, ET GREGORII RESPONSIO.

Eodem quoque anno missa est ex Sicilia a Felice Episcopo Messanensi de nonnullis ad ipsum Gregorium Romanum Pontificem consultatio. Extat ipsa Felicis epistola tomo secundo Conciliorum: & licet cuius Felicis ea epistola sit, non appareat; tamen quod reperiatur idem Gregorius haud pridem scripsisse ad Felicem in Sicilia Episcopum Messanensem [d], facile inducor vt credam hunc eumdem esse Felicem. Causa autem præcipua huius mittendæ consultationis ad S. Gregorium ea fuit, quod cum sciretur ipsum sanctum Gregorium scribentem ad Augustinum in Anglia Episcopum concessisse vt ratum haberetur

d Greg. lib. 12. epist. 10. Ind. 7.

A retur matrimonium in gradu quarto affinitatis contractum: graue scandalum passi sunt multi, potissimum vero Siciliæ Episcopi, eo quod sanctus Gregorius ea concedens, haud consentientia constitutionibus prædecessorum statuisset, & longe diuersa ab ijs quæ a sacrosanctis Conciliorum decretis firmata essent. Sed Felicis consulentis audiamus verba, quæ sunt huiusmodi:

Perlatum est siquidem a quibusdam Roma venientibus, vos Augustino consodali nostro per venerabilem sanctitatem vestram postmodum Episcopo Anglorum genti ordinato & illuc directo, atque Anglis scripsisse, vt *olim ad fidem conuersos per vos concedi, vt quarta progenie coniuncti non separentur. Quæ consuetudo dudum in illis aut in alijs partibus, quando vna vobiscum ab infantia nutritus atque edoctus fui, non erat: nec in vllis prædecessorum tuorum decretis, aut reliquorum generaliter ac specialiter Patrum institu-

*non olim MATRIMONIVM INTRA SEPTIMVM GRADVM VETITVM.

B tis legi, aut hactenus ab vllis recte sentientibus esse concessum didici. Sed semper vsque ad septimum originis suæ gradũ hoc a sanctis decessoribus vestris & ceteris sanctis Patribus tam in Nicæna Synodo, quam & in alijs sanctis Concilijs congregatis seruari debere reperi, & a recte viuentibus & Deum timentibus hominibus studiose præuideri cognouimus.] & inferius post duo alia ab eo quæsita, in id ipsum, cuius causa epistolam scribere aggressus erat, rediens, ista subdit, ab eo admoneri petens, num pro Anglis tantum indulgendo ea statuisset de quarto gradu, an omnibus etiam Ecclesijs seruanda proponeret: Nos, inquit, ea quæ legimus, & obseruari a Fidelibus cognouimus, non increpanda (quod absit) vobis significauimus, sed quid rationabiliter & fideliter super his obseruare debeamus, requirimus.

Et quoniam non modicum murmur super hac re nobiscum versatur: quid respondere

C fratribus & coepiscopis nostris debeamus, a vobis, quasi a capite, responsum quærimus; ne super his ancipites remaneamus, aut murmur vllum tam nostris temporibus, quam post, inter vos & alios remaneat: rumorq. vester, qui semper bonus & optimus fuit, detractionibus laceretur & subrodatur, aut nomen vestrum (quod absit) superuenientibus temporibus blasphemetur. Nos autem, quæ recta sunt, auctore Deo, humili corde seruantes, vno vinculo charitatis vobis constricti, vestram religionem in omnibus, vt fideles alumni, defendentes, a vobis quæ recta sunt, quærimus. Scimus enim, vt semper sanctæ sedis Præsules, primo Apostoli, deinde successores eorum fecerunt, vos vniuersalis Ecclesiæ & maxime Episcoporum (qui oculi propter contemplationem & speculationem vocantur) Domini curam gerere, ac de religione & lege vestra assidue cogitare, &c.]

Hæc verbatim reddidisse voluimus, vt pateat quæ esset olim de dispensando in nuptijs

D contrahendis, vel contractis, inuiolate obseruata censura, cum magnum in Ecclesia Dei scandalum datum videretur, si quod de gradu septimo hactenus seruatum esset, ad quartum sanctus Gregorius redegisset. Cui quidem aduersum se excitato rumori & conflato scandalo occurrere quantocyus ipse non prætermittens, ad eamdem primam consultationem respondit, non esse in exemplum adducendum, quod nouellæ Ecclesiæ Anglicanæ concessisset, vt in tertio & quarto gradu coniuncti legitime inter se matrimonium contrahere possent; sed qui in gradu vetito contraxissent, in eo ex summa indulgentia permanerent. Quamobrem monet Gregorius, ne Fideles vsque ad gradum septimum affinitatis matrimonium contrahant: quod non recens a se statutum, sed a prædecessoribus traditum sibi seruandum inuiolabili lege proponit. In quam sententiam hæc ait: Nam si ea destruerem, quæ antecessores nostri statuerunt; non constructor, sed euersor esse iuste com-

EX MAGNA INDVLGENTIA ANGLIS CONCESSVM IN QVARTO GRADV CONTRACTVM TENERE.

E probarer.] & inferius post multa in eamdem sententiam inculcata, aliaq. ad quæsita ab eo responsa, hæc habet:

Progeniem vero suam vnumquemque de his qui fideliter edocti sunt, & iam firma radice plantati stant inconuulsi, vsque ad septimã obseruare decernimus generationem; & quamdiu se affinitate agnoscunt propinquos, ad huius copulæ non accedere societatem præsumant. Nec eam quam aliquis ex propria consanguinitate coniugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculauit, in coniugium ducere vlli licet Christianorum, vel licebit: quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis est Deo, & cunctis bonis hominibus. Incestuosos vero nullo coniugij nomine reputandos, a sanctis Patribus dudum statutum esse legimus. Ideo nolumus nos in hac re a vobis, siue a ceteris Fidelibus reprehendi; quia quod in his Anglorum genti indulsimus, non formam dando, sed considerando ne Christianitatis bonum, quod cœperant, imperfectum dimitterent, egimus, &c.]

monet autem, vt omnes inceſtuoſos ab Eccleſia ſegreget, tamquam peſtilentes oues, nec niſi poſt legitimam ſatisfactionem in Eccleſiam recipiantur. Ad finem vero: Quod, inquit, ſpecialiter tibi tuisq. (vt tuæ litteræ innotuerunt) conſultis ſcribimus, generaliter omnibus tenere mandamus.] hæc Gregorius, vniuerſæ Catholicæ Eccleſiæ leges ſanciens, vel potius a prædeceſſoribus ſancitas renouãs de matrimonijs inter Chriſtianos contrahendis. Frigeſcente autem ſpiritu, cum inualeſceret magis caro, ab Innocentio Tertio Romano Pontifice in Concilio Lateranenſi, ad grauiora peccata vitanda, relaxata eſt nonnihil fibula diſciplinæ, vt intra quatuor tantum gradus prohibitum fuerit matrimonium.

Reſpondens vero Gregorius ad reliquas duas Felicis conſultationes, non vexandos a ſubditis Epiſcopos, pluribus monet: & de eccleſiarum dedicatione reſpondet, vt quod dubitatur factum, ſit integre faciendum: eo quod (vt ait) non monſtretur iteratum, quod non certis indicijs oſtenditur rite peractum.] Quod rurſum ad res Siciliæ ſpectat, maleficos ibi degentes magnopere eſt inſectatus. Quod enim in Dei lege ſcriptum eſſet [a]: Maleficos non patieris viuere] eoſdem deteſtatus, totis eſt ſemper viribus inſecutus. Scripſit de his [b] ad Cyprianum diaconum, mandans ipſos inquiri atque puniri, nec deſiſtere, etiam ſi reperiret ſæcularem præfecturam aduerſari. In fine enim poſt multa ad eoſdem maleficos inquirendos & puniendos inculcata, hæc addit: Virum autem glorioſum domnum Libertinum Prætorem in tali loco per contemplationem omnipotentis Dei adiutorem te habere confido. In hac tamen cauſa miteſcere minime debuiſti, etiam ſi tibi quilibet ſæcularis Iudex aduerſarius potuiſſet exiſtere.] hæc ad Cyprianum diaconum patrimonium ſancti Petri in Sicilia curantem ipſe Gregorius, qui & anno ſuperiori Paulum Scholaſticum ad huiuſmodi maleficos inſectandos vehementer hortatus fuit [c].

Eodem hoc anno fatigarunt Gregorium contentiones inter Epiſcopum Epidauri [d] & Alcyſonum Corcyræ inſulæ Epiſcopum. Quod enim irruentibus barbaris (vt ſuperius dictum eſt) corpus ſancti Donati inde delatum fuit in Corcyram inſulam, collocatumq. in caſtro Caſſiopi dicto, Epidauri Epiſcopus illud ſibi caſtrum pariter ſtuduit vendicare, reſiſtente Alcyſono, qui ab Epiſcopo Nicopolitano Metropolita ſententiam accepit, qua ipſi caſtrum adiudicabat; quam ſententiam ſedes Apoſtolica confirmauit. Cum autem nouus eſt creatus Phocas Imperator, eumdem conuenit Epiſcopus Epidauri, falſaq. ingerens multa, eum monuit, vt pro ipſo contra latam ſententiam reſcriberet. Quod adeo iniquum vt per eumdem Imperatorem corrigeretur, ſanctus Gregorius litteras ad Apocriſarium Conſtantinopolim miſit, iubens vt conueniens Imperatorem agat, vt bene definita ſua quoque iuſſione confirmet. Quid vero hæc ſecutum ſit, intercurrente Gregorij morte, neſcitur.

Quod autem vehementius ſancti Gregorij animum excruciauit, illud etiam fuit, quod Neapoli in Cãpania (licet vetus editio, in Gallia, habeat) ſacrilegium didicit perpetratum, cum miles per vim rapuit virginem Deo in monaſterio conſecratã. Redarguit vero Gudoinum Ducem Neapolitanũ, quod aduerſus eiuſmodi facinus vltor non inſurrexiſſet, cũ præſertim prædicatæ probitatis ipſe vir ab omnibus laudaretur: ad quẽ hæc breuiter ſcripſit [e]:

Cum inter multa bona, quæ nobis de magnitudine veſtra ſæpius nunciantur, illud in vobis plus laudabile dicitur exiſtere, quod caſtitatem diligitis, & diſciplinam (ſicut dignũ eſt) cuſtoditis: ſatis mirati ſumus, quod in milite illo, qui ancillam Dei diabolica inſtigatione perdiderit, diſtrictiſſima vindicta hactenus facta non fuerit. Nam moribus & bonitati veſtræ valde conueniẽs fuit, vt ante ad nos vltio, quã perpetratæ culpæ iniquitas peruenireț. Sed quia vindictam huius ſceleris non voluntate veſtra, ſed aliorum ſurreptionibus credimus eſſe ſuſpenſam, neque hoc peccatum vel humerũ indiſciplinati militis, vel loca illa, in quibus commiſſum eſt, valeat premere: hortamur, vt ſine excuſatione aliqua vel modo, qualis vobis feruor ſit erga caſtitatis cuſtodiam demonſtrantes, ita pro exemplo aliorum ſtricte emendare tantũ facinus feſtinetis, vt & Deum vobis, in cuius ille hoc iniuriam perpetrauit, & timorem eius deſpexit, placabilem faciatis, & nos vobis de zeli veſtri rectitudine gratias referamus: nam tantam iniquitatem inultam remanere nullo modo patimur.] hæc Gregorius degens in lecto ægrotus, ſed in ijs quæ peccarentur in Deũ explorator vigilans, & vltor exurgens. Qui & ſicut ſegnẽ Ducem ad vleiſcendũ immane facinus arguit, ita & nimis feſtinum in excommunicationis ferenda ſententia Maximianũ Epiſcopum reprehendit; ad quem breuiter iſta [f]: Frequenter me admonuiſſe vos recolo, vt in proferenda ſententia

[a] *Exod. 22.* MALEFICOS EXAGITAT S. GREGORIVS.
[b] *Gregor. lib. 12. epiſt. 13. Ind. 7.*
[c] *Gregor. lib. 11. epiſt. 56. Ind. 6.*
[d] *Gregor. lib. 12. epiſt. 2. 3. 8.* DE CAVSA CORCYRANA.
[e] *Gregor. lib. 12. epiſt. 5. Ind. 7.* REDARGVITVR DVX OB INVLTVM SACRILEGIVM.
[f] *Gregor. lib. 12. epiſt. 26.* REDARGVIT PRAEPROPERVM EXCOMMVNICATOREM EPISC.

A ſententia eſſe præcipites nullatenus deberetis. Et nunc ecce cognoui, quia reuerendiſſimum virum Abbatem Euſebium commota furore veſtra fraternitas excommunicauit. Quod ego valde miratus ſum, vt non antiqua eius conuerſatio, non ætas longa, non ægritudo diuturna, ab ira veſtrum animum flecteret. Quilibet enim in eo fuerit exceſſus, ipſa ægritudinis afflictio ei debuit pro flagello ſufficere: quem enim diuina diſciplina conterit, ei humana flagella addi ſuperfluum fuit.] Et paulo poſt, vt eidem ſatisfaciat, ita monet: Eumdem tamen præfatum virum quanto furore exaſperaſti, tanta nunc dulcedine conſolare: quia valde iniuſtum eſt, vt qui te plus amauerunt, ipſi te ſine cauſa atrociorem contra ſe ſentiant.] hæc Gregorius.

Vidiſti primum quam animoſe inſurrexit aduerſus Ducem remiſſum nimis, & quomodo ad vindictam currentem nunc præcipitem nimis Epiſcopum, habenas retrahendo, re-
B traxit? ita quidem pro ratione perſonarum proficua aptans cuique medicamenta. Porro tranquillitatem animi in Epiſcopis plurimum commendauit; ad quam conſequendam, vnam eam patere viam oſtendit, ſi contemplationis ſtudium Epiſcopus non remittat: quo nomine laudauit hoc anno Iunium Epiſcopum Catanenſem, quod contemplationi vacaret: nam ad ipſum ſcribit hæc inter alia [a]:

Tantum, inquit, quieti veſtræ congaudeo, quantum de meis occupationibus ingemiſco: atque hoc ſummopere exhortor, vt ſi palatum cordis dulcedo tetigit intimæ ſuauitatis, ita introrſum rapiatur animus, vt triſte ſit omne quod foris ſonat, omne quod foris delectat. Laudo autem, quod humana conuenticula cauetis: quia ſæpe animus, qui renouari in Deo per compunctionis gratiam deſiderat, per praua colloquia iterum veteraſcit. Quæſiui autem qui vobis inhæreret in lectionis ſacræ collegio, & neminem reperi,
C & vehementer ingemui paupertatem boni. Et quamuis peccator ego valde: occultus tamen ſi ad beati Petri Apoſtoli limina venire volueris, in ſacro eloquio ſtrictum me poteris habere collegam.] hæc Gregorius: ex cuius poſtremis verbis, quibus dixit, non reperiri qui poſſet ei in ſacræ lectionis collegio inhærere; & quod poſtea ſubijcit, ſe fore in ſacro eloquio ipſi collegam: intelligas eiuſmodi fuiſſe ſacram exercitationem, vt ſimul poſiti viri interioris profectus ſtudioſi, aliquid legerent de diuinis Scripturis, & de his quæ lecta eſſent, ſinguli qui præſentes eſſent, quid ſentirent, dicere rogarentur. In huiuſcemodi ſpiritalibus epulis reficere ſe conſueuiſſe ſanctum Gregorium, ex ijs quæ ipſe ſcribit in homilijs ſuper Ezechielem intellexiſti, dum & profitetur ſe ex fratrum in eiuſmodi lectione collegarum reſponſionibus admodum profeciſſe: nam audi eum rurſum [b]: Scio enim, quia plerumque multa in ſacro eloquio, quæ ſolus intelligere non potui, co-
D ram fratribus meis poſitus intellexi: ex quo intellectu & hoc quoque intelligere ſtudui, vt ſcirem ex quorum mihi merito intellectus daretur. Patet enim, quia hoc mihi pro illis datur, quibus mihi præſentibus datur. Ex qua re, largiente Deo agitur, vt ſenſus creſcat, & elatio decreſcat.] hæc ipſe; ex quibus quæ dicta ſunt de lectione & colloquio de rebus diuinis ſimul haberi ſolitis, perſpicue intelligere poſſis.

Quos vero Dei ſeruos longe abeſſe nouit, & apud ſe habere non poſſet, quod detinerentur alijs occupationibus impediti, eoſdem frequentauit litteris, & eleemoſynarum largitione fulciuit: quod cum in pluribus præteritorum annorum epiſtolis manifeſte eluceat, eius rei non deeſt hoc etiam anno exemplum, cum ſcribit litteras ad Ioannem Abbatem montis Sinai in Arabia, cuius enixe implorat ad Deum preces, mittens ea quibus illum pro locis ſibi ſubiectis indigere ſciuiſſet: nam ad finem epiſtolæ [c]: Filio noſtro
E Simplicio renunciante cognouimus, lectos vel lectiſternia in Gerontocomio, quod a quondam illic Iſauro conſtructum eſt, deeſſe. Propterea miſimus lenas quindecim, rachanas triginta, lectos quindecim, pretium quoque de emendis culcitris vel naula dedimus: quæ dilectionem tuam petimus non indigne ſuſcipere, ſed in loco quo ſunt tranſmiſſa præbere.] ſed de eodem Ioanne Abbate conſule ſuperius dicta.

Eodem pariter anno, Indictionis videlicet ſeptimæ, ſanctus Gregorius baſilicæ ſancti Pauli peculiariter adſcripſit latifundium ad Aquas Saluias cum alijs fundis pro luminaribus incendendis: quod quidem ſcripto voluit confirmatum, cuius eſt iſta præfatio [d]: Licet omnia quæ huic Apoſtolica habet Eccleſia Apoſtolorum Petri & Pauli, quorum honore & beneficijs acquiſita ſunt, Deo ſint auctore communia: eſſe tamen debet in adminiſtratione actionum diuerſitas perſonarum, vt in aſſignatis cuique rebus cura adhiberi poſſit impenſior. Cũ igitur pro eccleſia B. Pauli Apoſtoli ſolicitudo debita nos commone-

ret,

[a] *Greg. lib. 12. epiſ. 25. Ind. 7. vet. edit.*
[b] *Greg. in Ezechiel. homil. 14. in princ.*
[c] *Greg. lib. 12. epiſ. 26. Ind. 7.*
[d] *Greg. lib. 12. epiſt. Ind. 7.*

SYNAXIS IN LEGENDO ET COLLOQVENDO.
BASILICAE S. PAVLI ASSIGNATA PRAEDIA PRO LVMINARIBVS.

ret, ne minus illic habere luminaria idem præco fidei cerneretur, qui totum mundum lumine suæ prædicationis impleuit; & valde incongruum esse ac durissimum videretur, vt illa ei specialiter possessio non seruiret, in qua palmam sumens martyrij, capite est truncatus, vt viueret: vtile iudicauimus, eamdem massam, quæ ad Aquas Saluias nuncupatur, cum omnibus fundis suis, &c.] Voluimus hæc reddidisse verbatim, quo scires non esse figmentum, vel recens quoddam inuentum, quod dictum est superius suo loco, Apostolum Paulum ad Aquas Saluias capite truncatum fuisse. Extat hactenus eadem constitutio Gregorij in eiusdem basilicæ marmorea tabula incisa. Porro huiuscemodi donationum diuersis in Vrbe ecclesijs a sancto Gregorio collatarum alia item incisa lapidibus extant vetera monumenta, vt in ecclesia sanctorum Ioannis & Pauli Titulo Pammachij, in basilica sancti Petri, & alijs fortasse in locis. Eius autem quod pro foribus est basilicæ sancti Petri, sic se habet exordium vsque ad nomina eorum quæ donantur prædiorum:

BASILICAE APOST. LVMINARIBVS DICATA OLIVETA A S. GREG.

Dominis sanctis ac beatissimis Petro & Paulo Apostolorum principibus Gregorius indignus seruus. Quotiens laudi vestræ vsibus seruitura quædam licet parua conquirimus, vestra vobis reddimus, non nostra largimur: vt hæc agentes, non simus elati de munere, sed de solutione securi. Nam quid vmquam sine vobis nostrum est, qui non possumus accepta reddere, nisi quia per vos iterum & ipsum hoc vt redderemus, accepimus? Vnde ego vester seruus reducens ad animum, multum me vobis, beati Apostoli Petre & Paule, esse deuotiorem, propter quod ab vberibus matris meæ, diuinæ potentiæ gratia protegente, intra gremium Ecclesiæ vestræ aluistis, & ad incrementum per singulos gradus vsque ad summum apicem sacerdotij, licet immeritum, perducere estis dignati: Ideoq. hoc priuilegij munusculum humili interim offerre deuotione præuidi. Statuo enim, & a meis successoribus seruandum sine aliqua refragatione constituo, vt loca vel prædia cum oliuetis, quæ inferius describuntur, quæ pro concinnatione luminariorum vestrorum a diuersis quibus detinebantur recolligens, vestra vobis dicaui immutilata permanere. Id est, in patrimonio Appiæ, &c.] sunt omnia prædia cum oliuetis numero trigintaquinque. Ex quibus intelligas, quam abundans esse soleret copia lampadum incensarum, quarum tantum vsui tot tantaq. inseruire deberent oliueta.

Iam vero reliquum est, vt de tempore obitus ipsius Gregorij agamus: de quo certum est errare eos, qui dixerunt ipsum sexta Indictione defunctum. Ioannes enim diaconus eum hoc anno septima esse defunctum Indictione affirmat [a], idemq. asseuerat Beda. Et ne dici possit errorem in numerum irrepsisse; hæc omnia certiora redduntur (vt nulla de his possit dubitatio exoriri) ex dicta tabula donationis, quæ habetur in basilica sancti Pauli, ad cuius finem hæc habentur: Data octauo Kalendas Februarias, Imp. D N. Phoca PP. Aug. anno secundo, Consulatus eius anno primo, Indictione septima.] Quamobrem hoc anno eum esse defunctum, exploratissimum est. Puto quidem eam constitutionem fuisse postremam S. Gregorij, quem constat ad æternam vitam transijsse duodecima die mensis Martij. Habes ex his etiam quod corrigas in Paulo diacono, qui etsi sub anno secundo Phocæ obitum ponit sancti Gregorij, dum tamen fuisse octauæ Indictionis annum tradit [b], errare certum est.

[a] Ioan. diacon. lib. 4. c. 8.

DE OBITV S. GREG. PAPAE.

[b] Paul. diacon. lib. 8. c. 68.

Sic igitur sanctissimus Pontifex, qui se vere hic exulem senserat ac peregrinum, quod tamdiu in optatis habuit, atque multorum precibus iamdiu conatus fuerat impetrare, est feliciter consecutus, migrans dicta die duodecima Martij ex hac vita in illam æternam, ad quam, dum vixit, iugiter anhelauit. Sedit annos tredecim, menses sex, & dies nouem, vtpote qui creatus tertia die Septembris, mortuus est dicta duodecima Martij; quod tabulæ Ecclesiasticæ perpetua memoria notatum custodiunt. Sepultus est autem (vt ait Ioannes diaconus) in extrema porticu basilicæ sancti Petri. Quatuor enim porticus cum haberet basilica illa, duas scilicet hinc inde ab eius gremij lateribus positas: quinque vero erunt, si quis ipsum medium gremium inter porticus numeret, vt complures consueuerunt: Quæ igitur egrediendo basilicam a dextro latere extrema porticus est, extrema parte sepulchrum continuit sancti Gregorij, vbi adhuc extat subter altare sancti Andreæ, cuius ipse fuerat studiosissimus; licet non eadem forma, qua olim, modo extructum appareat: tunc enim in eo (vt testatur Ioannes diaconus) eiusmodi inscriptum epitaphium legebatur [c]:

[c] Ioan. diacon. in vit. S. Greg. lib. 3. c. 68.

EPITAPHIVM SEPVLCHRI S. GREGORII.

Suscipe terra tuo corpus de corpore sumptum,
Reddere quod valeas, viuificante Deo.

Spiritus

Spiritus astra petit: leti nil iura valebunt,
Cui vitæ alterius mors magis ipsa via est.
Pontificis summi hoc clauduntur membra sepulchro,
Qui innumeris semper viuit vbique bonis.
Esuriem dapibus superauit, frigora veste,
Atque animas monitis texit ab hoste sacris.
Implebatq. actu, quicquid sermone docebat,
Esset vt exemplum mystica verba loquens.
Anglos ad Christum conuertit mente benigna,
Sic fidei acquirens agmina gente noua.
Hic labor, hoc studium, hæc tibi cura, hoc pastor agebas,
Vt Domino offerres plurima lucra gregis.
Hisq. Dei Consul factus lætare triumphis:
Nam mercedem operum iam sine fine tenes.] hactenus epitaphium, quod rude sæculum dare potuit, quo iam Latinum agrum, & montem ipsum quem fingunt poetæ Parnassum Musæ exules reliquissent. Sed præstat hic elogium sanctissimi viri de Gregorio recitare: vt intelligere possis, quanta gloria fuerit acceptus a posteris. Ildefonsus enim ille Toletanus Episcopus in libello quem confecit de viris illustribus (quem manuscriptum bibliotheca Vaticana custodit) numeraturus eius scripta, ipso ingressu operis, de Gregorio ista habet:

S. GREGORII LAVDES.

Gregorius Papa, Romanæ sedis & Apostolicæ Præsul, compunctione timoris Dei plenus, & humilitate summus, tantoq. per gratiam Spiritus sancti scientiæ lumine præditus, vt non modo illi præsentium temporum quisquam, sed nec in præteritis quidem par fuerit vmquã.] hucusque ex Isidoro [a] de viris illustribus, quẽ inferius citat. pergit vero ipse, hæc addens: Ita enim cunctorum meritorum claruit perfectione sublimis, vt exclusis omnium illustrium virorum comparationibus, nihil illi simile demonstret antiquitas. Vicit enim sanctitate Antonium, eloquentia Cyprianum, sapientia Augustinum.] At hæc si tibi videri possint hyperbolice dicta: quod ex his possis consequi, illud est, quod ea æstimatione ad posteros fama de sanctitate & doctrina Gregorij propagata est, vt maxima quæque Gregorium diligentibus visa sint ipso minora Gregorio.

[a] Isidor. de vir. illustr. c. 27.

COLVMBA AD AVREM S. GREGORII.

Porro istiusmodi præmissis Ildefonsus de ipso præconijs, ad enumeranda ea quæ edidit commentaria se conuertit; quæ nos suo loco & tempore, quo singula scripta sunt, collocauimus. Verum ipsa diuino potius tribuenda esse numini, quam humanæ industriæ, manifesta visio declarasse fertur. Etenim ad ipsum columbam desuper lapsam, cum quid de sacris litteris scribere vellet, visam a Petro diacono esse, & ea de causa columbam in capite ad aurem eius pingi consueuisse, Ioannes diaconus [b] asserit, ea ex causa scilicet, quod a diuino Spiritu (cuius columba symbolum tenet) quæcumque scripta ab eo sunt, ipsi esse suggesta, constans opinio fuit. Ceterum diabolum quibus valuit artibus per ministros suos conatum esse, vt eiusdem lucubrationes ignibus traderentur, idem Ioannes diaconus habet, qui hæc ait [c]:

[b] Ioan. diacon. vit. S. Gregorij lib. 4. c. 69.

[c] Ioan. diacon. eod. cap.

CALVMNIAE IN S. GREG. IACTATAE A MALEVOLIS.

Quo scilicet liberalissimo pastore defuncto, vehementissima fames eodem anno incubuit. Et quanto patrono tunc Roma caruerit, licet rerum inopia toto pene mundo monstrauerit, inuidorum tamen feritas minime recognouit: nam sicut a maioribus traditur, cum calumniarum veterum incentores Gregorium prodigum dilapidatoremq. multiplicis Patriarchatus thesauri perstreperent, deficiente personali materie, ad comburendos eius libros cœperunt pariter anhelare. Quorum dum quosdam combussissent, & reliquos vellent exurere: Petrus diaconus familiarissimus eius, cum quo quatuor Dialogorum libros disputauerat, creditur * vehementer obstitisse, dicens, ad obliterandam eius memoriam librorum exustionem nihil proficere, quorum exemplaria, diuersis petentibus, mundi ambitum penetrassent: subiungens, immane sacrilegium esse, tanti Patris tot & tales libros exurere, super cuius caput Spiritum sanctum ipse in similitudinem columbæ tractantis frequentissime perspexisset.

* traditur

PETRI DIAC. TESTIMONIVM DE SANCTITATE GREGORII.

Cumq. dudum deuotum populum diaconus cerneret occasione temporis cum inuidis resultare, in hoc omnium sententiam dicitur prouocasse: Vt si quod dixerat, iureiurando confirmans, mori continuo meruisset, ipsi a librorum exustione desisterent: si vero superstes sui testimonij extitisset, ipse quoque combustoribus manus daret.

Itaque

Itaque cum Euangelijs in ambonem venerabilis leuita Petrus ascendens: mox vt Gregorianæ sanctitati testimonium præbuit, inter verba veræ confessionis spiritum efflauit, & a dolore mortis extraneus iuxta pyrgi basim (sicut hactenus cernitur) confessor veritatis meruit sepeliri. Hinc est quod consuetudinaliter Spiritus sanctus in specie columbæ super scribentis Gregorij caput depingitur, & quod expositionum illius pars maxima, quæ vtique ab inuidis exusta recolitur, non habetur.] hæc Ioannes ex maiorum (vt ait) traditione.

DE COMBVSTIONE LIBRORVM S. GREG. DVBIA ASSERTIO.

Sed quæ fuerint ista, ignota penitus Isidoro atque Ildefonso, qui recensentes catalogum scriptorũ eius, licet præter illa, alia plura fuisse a S. Gregorio scripta testentur, de exustione tamen qua aliqua perierint, verbũ nullum. Fides ergo vacillat auctoris, eoq. magis, quod neque apud Paterium ipsius Gregorij Notariũ de his aliqua mentio habeatur: qui dum cuncta diuinæ Scripturæ testimonia ab ipso Gregorio elucidata in ordinem suum redegisset, de exustione nihil, cuius, cum ipse præsens Romæ esset, meminisse necessario debuisset: vnde apud me (vt dixi) fides auctoris valde redditur dubia. Sigebertus etiam nullam, obstante Petro diacono, factam esse librorum exustionem testatur in Chronico, sed de viris illustribus [a] secus, vbi & addit hæc de Paterio: Paterius Romanæ Ecclesiæ Notarius & Secundicerius, colligens omnia diuinæ Scripturæ testimonia, per quæ Gregorius obscura suæ expositionis elucidauit, tres libros edidit, duos de testimonijs veteris Instrumenti, & vnum de testimonijs noui Testamenti; ipsumq. codicem appellauit, librum Testimoniorum.] hæc ipse. Extat eiusmodi Paterij lucubratio. Porro de ipso Paterio sæpe fit mentio in epistolis & alijs Actis publicis sancti Gregorij.

a Sigeb. de viris illustr. cap. 42. & 43.

Quod rursus ad eiusdem S. Gregorij scripta pertinet: dum audis apud Ioannem diaconum tredecim libros numeratos esse epistolarum ipsius secundum annorum numerũ quibus in Pontificatu vixit: cum hodie nonnisi duodecim numerentur, non putes vnum ex ipsis esse deperditum, sed eosdem omnes aliter numeratos, nempe vel per annos Pontificatus eius, vel secundum Indictiones digestos. Præter hæc autem Antiphonarium a S. Gregorio Ecclesiæ vsui relictum fuit, de quo Sigebertus: Quæ scriptura Gregoriũ tam illustrauit, quam illud quod Antiphonarium regulari musicæ modulatione centonizauit, & scholas cantorum in Romana Ecclesia constituit.] hæc ipse. Quibus adde Sacramentarium siue librum sacramentorum, nempe ad sacros ritus Missarumq. solemnia volumen pertinens, nuper cusum. Sed & in ipsa Missarum celebratione (inquit Beda) tria verba maximæ perfectionis plena superadiecit, *videlicet:* Diesq. nostros in tua pace disponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari.] At hæc de scriptis sancti Gregorij satis sunto, præter illa quæ suis locis superius diximus. Res vero gestas ipsius non ab alio Ioanne diacono, quam ab eo quem diximus, scriptas fuisse, certo reperimus: verum ante ipsum a Paulo diacono id factum constat, sed excidit eiusmodi lucubratio.

Quoniam autem habet quamdam scriptio cum pictura cognationem: quæ idem Gregorius in suo monasterio picta reliquisset, suoq. titulo prænotata, quæ adhuc tempore Ioannis diaconi integra erant, ex eodem auctore Ioanne hic describenda sunt, qui ea refert in hunc modum [b]:

b Ioan. diacon. in vit. S. Greg. lib. 4. c. 83.

DE IMAGINE GORDIANI.

In eius venerabilis monasterij atrio, iussu Gregorij, iuxta Nymphium duæ iconæ veterrimæ artificialiter depictæ vsque hactenus videntur. In quarum altera beatus Apostolus Petrus sedens conspicitur, eumq. stantem Gordianum Regionarium, videlicet patrem Gregorij, manu dextera per dexteram nihilominus suscepisse. Cuius Gordiani habitus castanei coloris planeta est, & sub planeta dalmatica, in pedibus caligas habens, statura longa, facies deducta, virides oculi, barba modica, capilli condensi, vultus grauis.

DE IMAGINE S. SILVIAE.

In altera vero mater Gregorij sedens depicta est Siluia candido velamine a dextero humero taliter contra sinistrum reuolto contecta, vt sub eo manus tamquam de planeta subducat, & circa pectus sub gula inferior tunica pseudolactinei coloris appareat, quæ magno sinuamine super pedes defluat duabus zonis ad similitudinem dalmaticarum, sed latioribus omnino distincta: statura plena, facies rotunda quidem & candida, sed senio iam rugosa, quam ipsa quoque senectus pulcherrimam fuisse significat, oculis glaucis & grandibus, supercilijs modicis, labellis venustis, vultu hilaris, ferens in capite matronalem mitram candentis brandei raritate niblatam *: duobus dexteræ digitis signaculo Crucis se munire velle prætendens: in sinistra vero patens Psalterium retinens, in quo hoc

* vmblatam

hoc scriptum est [a]: Viuet anima mea & laudabit te, & iudicia tua adiuuabunt me. A dextero vero cubitu vsque ad sinistrum circa scapulas versus ascendens reflectitur, qui ita se habet: GREGORIVS SILVIAE MATRI FECIT.

a Psal. 118.

DE IMAGINE S. GREGORII.

Sed & in absidicula post fratrum cellarium Gregorius eiusdem artificis magisterio in rota gypsica pictus ostenditur, statura iusta & bene formata, facie de paternæ faciei longitudine & maternæ rotunditate ita medie temperata, vt cum rotunditate quadam decentissime videatur esse deducta, barba paterno more subfulua & modica, ita caluaster, vt in media fronte gemellos cincinnos rarusculos habeat & dextrorsum reflexos: corona rotunda, & spatiosa, capillo subnigro & decenter intorto sub auriculæ medium propendente, fronte spatiosa, elatis & longis & exilibus supercilijs: oculis pupillas furuis non quidem magnis, sed patulis subocularibus plenis, naso a radice superciliorum subtiliter directo, circa medium latiore, deinde paulo recuruo, & in extremo patulis naribus præminente, ore rubro, crassis & subdiuiduis labijs, genis compositis, mento a confinio maxillarum decebiliter prominente: colore aquilino & viuido, nondum (sicut postea contigit) cardiaco: vultu miti, manibus pulchris, teretibus digitis & habilibus ad scribendum. Præterea planeta super dalmaticam castaneam, Euangelium in sinistra, modus Crucis in dextera: pallio mediocri, a dextero videlicet humero sub pectore supra stomachum circulatim deducto, deinde sursum per sinistrum humerum post tergum deposito, cuius pars altera super eumdem humerum veniens, propria rectitudine non per medium corporis, sed ex latere pendet: circa verticem vero tabulæ similitudinem (quod viuentis insigne est) præferens, non coronam. Ex quo manifestissime declaratur, quia Gregorius dum adhuc viueret, suam similitudinem depingi salubriter voluit, in quo posset a suis monachis non pro elationis gloria, sed pro cognitæ districtionis cautela frequentius intueri: vbi huiusmodi distichon ipse dictauit:

Christe potens Domine nostri largitor honoris,
Indultum officium solita pietate guberna.

Vbi etiam tempore iam Petri Archidiaconi, & Ioannis Oeconomi, Saturninus monachus dextera læuaq. beati Gregorij effigies sanctorum Apostolorum, quemadmodum modo videntur, depinxit. Quo scilicet loco nonnumquam diuinitus candela succenditur, & in eiusdem similitudinis effigie pro regimine sui monasterij sæpe B. Gregorius præsentatur.] hactenus de imaginibus Ioannes diaconus, his subijciens S. Gregorij in eodem monasterio varias apparitiones, de quibus nos suo loco dicturi sumus.

GORDIANVM DIACONVM FVISSE INDICAT EIVS HABITVS.

Sed miror, ab ipso Ioanne diacono, dum contemplatus est atque descripsit Gordiani patris S. Gregorij imaginem, non consideratum, vel si consideraut, non declaratum, eodem ferme habitu decoratas fuisse vtriusque, patris scilicet, atque filij pictas imagines, nihilq. magis habuisse a patre Gregorium, nisi pallium, quod erat insigne Pontificum: vtriusque enim ait fuisse indumentum planetam castanei coloris, & sub planeta dalmaticam. Ex quibus in eam adducor sententiam, vt opiner patrem sancti Gregorij fuisse aliquo modo sacris initiatum: vt de plurimis accidisse constat hominibus coniugatis, qui accepto ab vxore consensu, vitæ se clericali, vel monasticæ manciparunt. Quod insuper idem Gordianus Regionarius nominetur, titulus iste est septem primi ordinis diaconorum, qui Regionarij dicebantur: vnde fit, vt interdum fuerim opinatus, ipsum fuisse diaconum Regionarium, nempe vnum ex septem diaconis Cardinalibus.

b Gregor. lib. 7. epist. 113. Ind. 2. edit. Rom.

Dalmaticam quidem fuisse insigne diaconorum Romanæ Ecclesiæ, aliquando vero alijs Ecclesijs ex priuilegio a Pontifice Romano concessam, ex eiusdem sancti Gregorij [b] epistolis patet. Sed & quod caligas habuisse in pedibus Gordiani imaginem dicit, vtique & hoc ipsum ad ornatum Romanæ Ecclesiæ diaconi pertinet. Erat enim diaconis Romanæ Ecclesiæ eiusmodi ornamentum, quod interdũ pro magno priuilegio concedi solitum alicuius nobilis Ecclesiæ diaconis, superius dictum est ex ipsius S. Gregorij epistola ad Ioannem Episcopum Syracusanum [c], vbi agit de calceis compaginatis. Vides igitur, & attentius tu considera quem reddat pictura Gordiani patris S. Gregorij, num tantummodo Senatorem, vel sacris initiatum diaconum Regionarium. Ceterum ipsi Ioanni diacono debemus plurimum, quod huiusmodi antiquitus effigiata coloribus monumenta, iam omnino deperdita, nobis suis scriptis integra custodiuit: sed quæ ex alijs inde acceptis illis similibus exemplaribus summa industria F. Angeli Rocchæ venerabilis Sacristæ S. D. N. Clementis Papæ VIII. formis expressa sunt, hic tibi imprimenda curauimus.

c Gregor. lib. 7. epist. 28. Ind. 1.

IMAGINES AD VIVVM EXPRESSAE

EX ÆDICVLA SANCTI ANDREÆ PROPE BEATI GREGORII MAGNI ECCLESIAM, NECNON EX VITA EIVSDEM BEATI GREGORII A IOANNE DIACONO LIB. IV. CAP. LXXXIII. ET LXXXIV. CONSCRIPTA.

GORDIANVS S. GREGORII PATER | S. GREGORIVS MAGNVS | SILVIA S. GREGORII MATER

A Quod vero ad alias venerandas imagines ab eodē S. Gregorio pingi iussas pertinet: habes hæc ab Hadriano Pōtifice in epistola ad Carolum Magnum asserta: S. Gregorius Papæ in monasterio suo pulchrum fecit oratorium, & ipsum diuersis historijs pingi fecit, atque sacras ibidem direxit imagines: vbi & cum beato Eleutherio pro ægritudine stomachi sui ingressus, in oratione pariter exauditi sunt, & ille vir S. Eleutherius (quē dicunt & mortuum suscitasse) ante ipsas sacras imagines se prosternens, diuinam rogare clementiā cum S. Gregorio non dubitauit; sed fidem ferentes perfectam, pariter exauditi sunt: & vsque hactenus apud nos venerātur. Sed & ecclesiā Arianorum, cuius ipse S. Gregorius in Dialogis meminit, placuit eidem S. Gregorio, vt in fide Catholica, introductis illic beati Sebastiani & beatæ Agathæ martyrum reliquijs, dedicare debuisset: quod & factum est: & diuersis ipse beatus Gregorius pingi fecit eam tam in musiuo, quam in coloribus, & ve-
B nerandas imagines illic erexit, & a tunc vsque hactenus venerantur.] hæc Hadrianus.

At licet ipse Gregorius viuens sibi cauerit, ne sui corporis tegumenta honore & cultu sanctis debito populus veneraretur, ob idq. sancito (vt vidimus) canone statuisset, vt cum Pontificis Romani corpus ad sepeliendum deferretur, nullo tegmine velaretur: Deus tamen voluit, vt refossa postea vna cum corpore eius ornamenta Pontificia populus pio cultu prosequeretur: nam audi quid dicat idem Ioannes diaconus [a]: Huius beatissimi Gregorij venerabile corpus a Gregorio Quarto sedis Apostolicæ Præsule post annos centum vigintiquinque (*ita corrigas textum, qui habet, quinquaginta*) translatum ante nouellum Secretarium constructis absidibus, sicuti modo cernitur, sub altari sui nominis collocatur, quo eius anniuersaria solemnitas, cunctis certatim pernoctantibus, veneratione gratissima celebratur: in qua pallium eius, & filacteria, sed & baltheus eius consuetudinali-
C ter osculantur.] per filacteria autem Crucem pectoralem reliquijs refertam ad collum ferri solitam significari, ex ipsius Gregorij epistola [b] ad Theodolindam intelligere satis potes. Pergit vero ipse: Quæ singulatim considerata, & antiquitatem viri, & mediocritatem habitus, & speciem regularis propositi signis perspicuis repræsentant. Nam in eo quod pallium eius bysso candente contextum nullis fuisse cernitur acubus perforatum, sic ipsum circa scapulas obuolutum fuisse, non autem confixum dignoscitur, sicut vetustissimis musiuis vel picturis ostenditur. Quod autem reliquiarum filacteria tenui argento fabricata, viliq. pallio de collo suspensa fuisse videntur, habitus eius mediocritas demonstratur. Porro in exilitate balthei, quæ vnius pollicis mensuram numquam excedit, speciem propositi regularis olim a S. Benedicto statuti, cuius ipse vitam describens in Dialogo, regulam quoque laudauerat, eum seruasse luce clarius manifestat.] hæc
D ipse. Ceterum antiquitus, cum diuersi essent ordines monachorum, haud memini eosdem adeo habitu valde fuisse distinctos, vt vel ex cingulo, cuius quis obseruantiæ esset, dignosci facile potuisset.

Quod autem ad reliquas res gestas S. Gregorij: habet Anastasius ipsum feciſſe ciborium cum columnis quatuor ex argento puro super sepulchrum S. Petri Apostoli, statuisseq. vt supra sepulchrum eiusdem Apostoli Missæ celebrarentur.] construxisse quoque oratorium apud oratoria Hilari Papæ, monumenta ecclesiæ Lateranensis testantur, illicq. solitum ostendi stratum ipsius; ac locum illum dictum oratorium sanctæ Crucis ab eodem frequentatum, in ijsdē asseritur. Porro insignia monumenta ista sub Sixto Quinto deiecta doluimus. Ad postremum autem hæc idem Anastasius de ordinationibus ab eo habitis: Hic fecit ordinationes duas, vnam in Quadragesima, aliam in mense Septem-
E bris: creauit presbyteros trigintanouem, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca sexagintaduos. & cessauit Episcopatus eius menses quinque & dies decem & octo.] hæc ipse. Porro nos non profitemur hic cuncta quæ sunt Magni Gregorij recitare: nam de aliquibus miraculis in promptu est quem consulas Ioannem diaconum, apud quem multa inuenies, quibus eius vitæ sanctitas commendetur. Breuitati (quantum licuit) consulendum nobis fuit, cum præsertim adhuc multa de ipso dicenda supersint.

Nam tempus a nobis exigit, & facta diu ante promissio cogit tractationem habere de eo quod fertur de Traiani anima precibus sancti Gregorij ab inferis liberata. Quamobrem hic antequam ad successorem Gregorij transeamus, quod attigimus antea secundo Annalium tomo ipso primo anno Traiani, & in eius obitu, pollicitiq. sumus locupletius suo loco tractare, fusius est pertractandum.

[a] *Ioan. diacon. vit. S. Gregorij lib. 4. c. 80.*

DE RELIQVIIS S. GREGORII A POPVLO ROM. HONORE CVLTIS.

[b] *Greg. lib. 12. epist. 7. Ind. 7.*

RELIQVAE RES GESTAE S. GREGORII.

DE VVLGATA QVAESTIONE ANIMAE TRAIANI AB INFERIS REVOCATAE.

Scimus commentum istud non inter aniculas tantum vulgusq. iactatum, sed Theologorum recentiorum ferme omnium ore versatum, eorum aliquibus affirmantibus Traiani animam precibus sancti Gregorij ab inferis reuocatam, aliquibus vero negantibus: rursumq. eos, qui factum id vt scriptum reperitur verum existimarunt, quomodo id se habere potuerit (cum multa veritati sentiant aduersari) longissimas easdemq. perplexas ingerere quæstiones, diuersa diuersis sentientibus: vt sit plane dolendum, in his vniuersam occupatam diu tentam scholam Theologorum Scholasticorum. Quos quidem in primis excusatione dignos quisque putarit, cum quam acceperint a Ioanne Damasceno historiam, nonnisi veram putarunt, vtpote a viro grauissimo scriptam, & a Ioanne diacono confirmatam: Deinde quod non est Theologorum, res gestas quam studiosissime disquirere: cum contingat etiam disputationis causa non semper proponi id quod vere est, sed sub conditione si sit, vt multis exemplis constat: sicq. acciderit, vt proposita quæstione ex facto a Damasceno narrato; quomodo id fieri potuerit, fusius disputarint. quo nomine ipsos excusatione dignos existimo.

At quid accidit? Cum a quibusdam ornatissimis alicuius nominis sæculi huius nostri Theologis eiusmodi de anima Traiani ab inferis reuocata historia, vt fabula inanis, penitus exploderetur: statim occursum est, vt ad suffulciendum quod absque fundamento corrueret ædificium, paucos ante annos ederetur libellus De vera liberatione animæ Traiani a pœnis inferni precibus sancti Gregorij Papæ. Quod igitur ex instituto suscepto elucidandæ historicæ veritatis, & ex promissione facta tenear duplici vinculo obligatus: in his erit aliquantulum immorandum. Sede, quæso, æquus arbiter lector: appello te veritatis amantem, non quem priuata affectio cum semel imbuerit, sit impossibile vel mille funibus ex rationibus a veritate bene compactis vel latum vnguem e sententia dimoueri:

In primis autem illud omnino leue & inane prorsus fundamentum, supra quod tota ista erecta moles innititur, est reuellendum: vt cum eam videris super nihilum fabricatam, euanescere, nec posse subsistere, statim intelligas. Traiani enim in primis laudata probitas stabilis veluti fundamenti loco statuitur: nimirum, quod dicatur eius Gregorius misertus ob eam causam doluisse, ingemuisse, addidisse etiam preces, quibus eum euocaret ab inferis. Iacto vero istiusmodi de Traiani vitæ integritate in historia fundamento cum Dio aduersari sciretur, idem veluti Latinis infensus, quod Græcus esset historicus, reijcitur ab auctore, qui fabulam hanc defendendam suscepit: sed plane decipitur, cum enormium Traiani vitiorum vnum tantum putauit assertorem esse Dionem, qui quidem haud meruit post tot sæcula eiusmodi calumniam pati, vir sane laudatissimus, Latinorumq. studiosissimus, quiq. in vrbe florentissima præ animi integritate ordinario Consulatu dignus est habitus. Sed ad eludendam istiusmodi obiectionem, inanemq. tergiuersationem, Latinos etiam adhibebimus testes: ac primum, quæ de eodem Traiano a nobis in hanc sententiam sunt dicta superius secundo tomo sub anno eius primo, ita repetamus hic totidem ferme verbis [a]:

[a] *Annal. to. 2. Traiani an. 1.* TRAIANVS MORIBVS TVRPISSIMVS.

Dio Cassius, suorum temporum scriptorum facile princeps, cum multa de Traiano laude dignissima prædicet, hæc tandem: Nihil omnino erat, quod optime non exerceret. Vini dumtaxat appetens, & in adolescentulos pronus citra calumniam habitus est, vtpote qui numquam ex eo turpe aut mali quicquam effecit. Nam qui vinum vsque ad satietatem biberet, sobrius tamen erat, neque in crimen, prægrauante vino, propulsus est: & in masculorum amoribus ita sibi temperauit, vt nihil pervim, dum voluptati obsequitur, moliretur.] Vides Dionem tantum abesse vt calumnijs agat liuore percitus, vt eumdem plus æquo excusare studuerit, cum nonnisi volentibus abuti consueuerit? Egregiam vero laudem, si volentes tantum (proh pudor!) pueros habuit in delicijs: quasi reperiri posset, nisi forte Christianus, qui non in omnibus assentiretur Imperatori. Quis non absque culpa vel pœna præstare se putaret, quod tam bonus peteret Imperator? Sed prouoco ipsos, qui eum laudant, ad suas ipsorum leges. Quid ipsorum poeta [b], qui his temporibus vixit?

[b] *Iuuen. satyr. 2.*

Quod si vexantur leges ac iura, citari
Ante omnes debet Scantinia.]

Domitianum laudans, qui eiusmodi nefandum crimen legibus insectaretur. Qualis ergo ha-

habendus est Traianus Imperator, cuius comparatione, hac saltem ex parte, Domitianus omnium sceleratissimus, sanctissimus habeatur, quippe qui eiusmodi facinorosos, cuiusuis conditionis essent, statutis a lege pœnis mulctabat? nam Suetonius hæc de ipso testatur [a]: Quosdam ex vtroque ordine lege Scantinia condemnauit.] Sed quam eidem pœnæ præceteris Traianus fuerit obnoxius, qui nec in sua explenda libidine nepoti pepercit? Scribit enim Aelius Spartianus hæc de Hadriano filio consobrini Traiani: Fuitq. in amore Traiani, nec tamen ei per pædagogos puerorum, quos Traianus impensius diligebat, Gallo fauente, defuit.] Inter optimos ne, vel saltem bonos recensendus ille videri potest, qui scriptorum Græcorum & Latinorum antiquorum testimonio omnium turpissimus est habendus; quem & Iulianus [a] Cæsar Christianorum hostis ex persona Sileni sugillat, quod a turpi & nefandissima voluptate victus esset, vt indignus haberetur, qui cum periculo Ganymedis inter deos videretur esse receptus? Vides quæ contra tuum Traianum fœdiora obiecerint alij testes, quorum comparatione fuerat tibi Dio laudandus, qui illum excusat, & non calumnijs appetendus?

[a] *Suet. in Domit. c. 8.*

AB IPSIS GENTILIBVS TRAIANVS SVGILLATVS.

[a] *Iulian. Cæs.*

At si istiusmodi historicæ veritati admoueas clariores Sole radios Euangelicæ veritatis, inspicies sententia Pauli [b] ad Romanos ipsos ea de re scribentis, plane huiusmodi delinquentes vel omnium sceleratissimos Dei sententia in reprobum sensum datos, atque a Deo penitus derelictos, hos inquam qui aliorum pondere scelerum in eiusmodi imum turpitudinis cœnum sinantur præcipites ferri: ait enim: Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Nam feminæ eorum immutauerunt naturalē vsum in eum vsum qui est contra naturam. Similiter autem & masculi, relicto naturali vsu feminæ, exarserunt in desiderijs suis inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, & mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probauerunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt, repletos omni malignitate & malitia, &c.] Ecce Dei sententia & Pauli testimonio, quam omnium sceleratissimi habendi sint, patet, qui ita effecti essent omnium turpissimi, sic in eos numine vlciscente peccatum impietatis.

[b] *Rom. 1.*

SODOMITICI DATI IN REPROBVM SENSVM.

Post hæc autem eiusmodi adiecimus corollarium ex absurdo: Qui fiet vt dicatur anima Traiani precibus S. Gregorij ab inferorum pœnis eruta, & in cælum elata; & affirmemus hominem impurissimum inter sanctos in cælo vna cum Deo in æternam beatitudinem cooptatum, quem Iulianus Apostata ob eam causam nec sub ipsa Lunæ concauitate in deorum conuiuium admitti voluit, nisi ab intemperanti eius animo prius custoditus fuisset, cui admodum timebatur, Ganymedes? Cum Traianum (inquit Iulianus) conspicatus Silenus, quamuis submissa voce loqueretur, intelligi tamen volens, hæc verba protulit: Hoc tempore maxime summa cura & diligentia est adhibenda domino Ioui, quo illi custodiatur Ganymedes.] Patietur ne quis, rogo (si ex fabulis deducere liceat argumentum) in summum cælum Traianum dici receptum, quem ne in infimum quidem cælum, nisi saluo Ganymede, putauit in conuiuium suorum deorum admitti? Hactenus ibi diximus: quibus videas Traiani nefandas turpitudines non vnius Dionis, sed plurium, suorumq. Gentilium testificatione prolatas, terra cæloq. (cum ex causa fingere ita licuit) decantatas. Pro huius ne tam horrendo scelere inquinati & in suis peccatis atque infidelitate mortui liberatione ab inferis dicemus orasse Gregorium & exauditum esse, cum pro huiusmodi nefandi criminis reis impijs Sodomitis adhuc viuentibus magnus pater credentium Abraham intercessor factus non valuerit exaudiri, quin ignibus cælitus traderentur, quod non inuenti essent in eis iusti, quos daret petenti Deo optimo maximo obsides?

Adde his alia execranda hominis crimina, quibus & se iniquissimum exhibuit in Christianos. Dicent ne iustum Principem eum, qui tot Christianorū innocentium millia crudelissime necari fecit? qui ætati non parcens, vel sexui, sæuijt velut bestia truculenta, rabidus carnifex, iugulator infontium, hac ex parte nequissimus & iniquissimus? quod & apologiæ sanctorum Patrum pro Christianis ad ipsum datæ testantur. Qua ergo fronte pro Traiano diuinum (vt aiunt) citant oraculum in reuelatione, quam dicunt factā sanctæ Mathildi, qua dicitur Traianus omnibus virtutibus plenus, quem præter impietatem ex cultu idolorum eidem inhærentem, tot immanium vides criminum reum? Si ita comparatum hominem virtutibus plenum dixeris: fileant penitus certa illa diuina oracula, quibus dicitur [c]: Qui in vno offendit, factus est omnium reus.] &, Modicum [d] fermentum

[c] *Iac. 2.*

[d] *Galat. 5.*

mentum totam maſſam corrumpit.] Cum igitur auctor mendacij non ſit Deus, non potuerunt iſta diuinitus reuelari, quæ tam patentis mendacij arguuntur, vt virtutibus plenus ille dicatur, qui non in vno vel in minimis, ſed in pluribus maximisq. peccatis offenderit.

HISTORIAE DE LIBERATIONE TRAIANI AB INFERIS COMPENDIVM.

Sed videamus, an ſolidiora ſint, quæ ſuper adeo inane fundamentum ſunt ædificata, oſtendunt quidem in omnibus par fundamento ſtructuram, dum eiuſmodi enarrant hiſtoriam: Cum anno ſecundo ſui Pontificatus Gregorius procederet cum clero ex baſilica Lateranenſi ad S. Petri, per forum Traiani tranſiuit: vbi ob oculos poſita ſimulacra in eodem collocata intuitus, inter alia admiratus eſt ea quæ ex ære vel lapide facta reddebant Traiani ex equo deſilientis imaginem, & viduæ querenti adhibentis aures, & quod petebat implentis. Tunc in memoriam S. Gregorius nobile factum Traiani reuocauit, quo vindictam de nece filij viduam implorantem, licet eſſet in procinctu bellico, profecturus in Dacos, ſubſiſtens patienter audiuit, & ei in omnibus ſatisfecit, pecuniam copioſe tribuens, vel (vt alij fabulantur) filium ſuum obſidem relinquens. Quod egregium factum (inquiunt) per inſpectas imagines S. Gregorius in memoriam reuocans, ita compaſſione affectus eſt animo, vt pro Traiani animæ ab inferis liberatione Dominum exorarit: quem exauditum fuiſſe, per viſum Angelus indicauit, monuitq. ne amplius iſta præſumeret. Hæc ſummatim a nobis complexa ſunt ex multis, cum tamen in eiuſdem hiſtoriæ narratione non vna omnium ſit aſſertio (cum vna ſit veritas) ſed prorſus diuerſa: ſed quod omnes æque a veritate procul errauerint, quis eorum ſit potius audiendus, non habemus quem præponamus.

FALSA REDARGVITVR HISTORIA DE VIDVA ET TRAIANO.

Quoniam autē in vna narratione duæ quæ longe diuerſis temporibus accidiſſe feruntur, iunguntur in vnum hiſtoriæ, altera de vidua ſub Traiano, altera vero de eo quod poſt quingentos annos factum ſit a S. Gregorio. De priori primum acturus, ſi rogem eos qui iſta aſſerunt, quiſnam eius ita compoſitæ narrationis auctor exiſtat, neminem habent antiquorum hiſtoricorum quē prodant, quam nonniſi poſt ſexcentos annos a Traiani temporibus auditam fuiſſe, vel ſcriptam, aſſerere poſſunt. Petierim rurſus ab ipſis: Quiſquis ille fuerit qui primus ſcripſit, vnde accepit? Vt enim quis rem geſtam adeo admirandam ante annos quingentos geſtam aſſerat pro conſtanti; certe vt audiendus ſit, vnde acceperit, debet ingenue profiteri: quod ſi facere prætermittat, tunc (ſecundum illud Eccleſiaſtici [c]) leuis eſt corde, qui cito credit. Etenim ſua ita cuilibet licebit fingere ſibi ſomnia, ſi adeo facilem quemquam, qui audiat & credat, inueniet. Potuiſſet iſta commentus, etſi non certum auctorem, aliquam ſaltem inditam ſtatuis fictam inſcriptionem, ad fidem de mendacio faciendam, teſtem adducere. Sed & cæca eſt ſtupida ſemper fictio, vt neſciat eſſe omni ex parte munita. Quæ igitur incognita prorſus fuit antiquis ſcriptoribus omnibus, qui res Traiani ſunt proſecuti, itemq. poſteris hactenus inaudita, cum data ſæpius occaſione eiuſdem meminiſſe oportuiſſet; vt a recentioribus aſſerta recipi debeat, nulla quidem ratio perſuadet.

c Eccli. 19.

Quam ergo ita ſuper nullum hærere vides fundamentum, quomodo putas ſtabit vana conſtructio? Sed audi quibus, ne corruat, ſtipulis fulciatur, dum dicunt, accidere potuiſſe, vt eiuſmodi hiſtoria ſcripta fuerit a Dione, ſed ab eo qui Dionem in compendium redegit, Xiphilino fuerit prætermiſſa; & ſic Dione deperdito, pariter ipſa perierit. Rogo ipſos: Quomodo qui recitat illam ſciſſe potuit, ſi nec apud Xiphilini compendium eam inuenerit, nec apud ipſam integrā Dionis hiſtoriam, quæ exciderat? Quod ſi tamen ea cuncta vera eſſe dixerimus: quantum declamandum erit in Plinium, qui panegyricum Traiano dicens, cum ipſius recte geſtorum ſeriem texuit, rei adeo memorandæ, cuius tam præclara monumenta extarent, nullam prorſus fecerit mentionem? ſicq. oſcitantiæ ſolertiſſimus ſcriptor redarguendus eſſet, qui ab omnibus quam exactiſſimus commendatur. vt ex his intelligas, quam eiuſcemodi excogitatum commentum non a vero tantum, ſed etiam a veriſimilitudine procul abſit.

MENDAX IN OMNIBVS REDARGVITVR HISTORIA.

In eo autem quod aſſerit auctor, ſanctum Gregorium per forum Traiani tranſeuntem æneæ ſtatuæ inſpectione commotum, vt oraret pro redemptione animæ Traiani a pœnis inferni: putauit imperitus nugator, ipſius inquam auctor hiſtoriæ, tempore ſancti Gregorij eo ſplendore quo ante fuerat, perſtitiſſe forum Traiani, ſtatuasq. erectas ſuper baſes ſuas perſeueraſſe eo decore quo antea fuerant collocatæ. Quod ſi in memoriam reuocaſſet tot clades Vrbis ante ſancti Gregorij tempus illatas, haud facile inueniſſet tale quod

quod effinxit, hiſtoriæ argumentum. Vt enim mittamus illam Vrbis expilationem ſub Alarico factam: quis neſcit in illa alia deprædatione per Genſericum Vuandalorum Regem (quod auctore Procopio [a] liquet) ſuis fuiſſe ornamentis præclarioribus Vrbem ſpoliatam, ac ſtatuis æneis inſignioribus, quæ eſſent ob oculos poſitæ, cuiuſmodi extabant in foro Traiani, ipſumq. etiam nec peperciſſe ijs quæ pro imbricibus erant in tectis æneis tegulis? etenim eodem auctore liquet, ipſum Capitolium detexiſſe tabulis æneis auratis, quibus contectum erat: quæ omnia deferenda in Africam nauigio impoſita tradit, perijſſe autem cuncta naufragio. Quid præterea reliquas ſæpe factas Vrbis eiuſdem ſemel ab Erulis, ſæpius a Gothis deprædationes memorem? Sed reuoca in memoriam, quæ de Vrbe ruinis crebris attrita ipſemet ſanctus Gregorius teſtatur ſæpe, vt inter alia ſuper Ezechielem [b]. Quid? putas peperciſſe barbaros æneis ſtatuis, quos etiam intra petras æs impactum atque plumbum reuulſiſſe, Caſſiodorus [c] eſt auctor? Hæc ſatis ſunto ad conuincendam erroris aſſertam hiſtoriam, quam non veritate tantum, ſed (vt diximus) veriſimilitudine etiam carere penitus, prudens lector intelligit.

a Procop. de bello Vuand. lib. 1.

b Greg. in Ezechiel. hom. 18. & dialog. lib. 2. cap. 1.

c Caſſiod. lib. 3. epiſt. 31.

QVAM PROCVL ABFVIT VT ID GREGORIVS COGITARIT.

Sed & quod ad ipſum Gregorium ſpectat: adijciam amplius, vt conſultum ſit æſtimationi ſanctiſſimi Patris, quod ipſe vt id faceret tantum abfuit, vt ne cogitatione quidem aliquando fuerit meditatus: qui econtrario inſectatus eſt eos, atque hæreticos etiā appellat, qui Redemptorē noſtrum, cum deſcendit ad inferos, peccatores omnes poſitos in inferno confitentes ipſum Deum, ſaluaſſe dixere. Eſt de his eius epiſtola [d] ad Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ presbyterum Georgium, & Theodorum diaconum. Poſtquam enim huiuſmodi eſſe hæreticos ex ſententia Philaſtrij & Auguſtini aſſeruit, hæc ſubdit: Hæc itaque omnia pertractantes, nihil aliud teneatis, niſi quod vera fides per Catholicam Eccleſiam docet: quia deſcendens ad inferos Dominus illos ſolummodo ab inferni clauſtris eripuit, quos viuentes in carne per ſuam gratiam in fide & bona operatione ſeruauit. Quod enim per Euangelium dicit [e]: Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipſum: omnia videlicet electa. Nam trahi ad Deū poſt mortem non potuit, qui ſe a Deo male viuendo ſeparauit.] Hæc ipſe cum doceat, quis adeo imprudens dixerit, tentaſſe ipſum Gregorium precibus obtinere, quod nec Chriſto ipſi ad inferos deſcendenti fuiſſe conceſſum aſſeruit, & ſecus ſentire, eſſe hæreticum prædicauit? Iſta dixerimus, & ſæpeſæpius inculcauerimus, ad indicandum non ſolum id quod aſſeritur non fuiſſe a Gregorio factum, ſed nec in mentem ipſi cadere potuiſſe, qui dictæ ſententiæ adeo fuerit aduerſatus.

d Greg. lib. 6. epiſt. 15. Ind. 15.

e Ioan. 12.

Sed vnde, dices, tantus error inualuit, vt eiuſmodi hiſtoria tamquam vera abſque aliqua diſcuſſione a nonnullis magni nominis Theologis accepta, non primum de eius fide quæſitum, ſed dumtaxat quomodo fieri potuerit, repugnante diuina lege, fuerit ab ijſdem adeo diſputatum? In promptu eſt dicere. Quod enim eadem aſſerta reperiretur a viro ſanctiſſimo, magniq. nominis Theologo, Ioanne inquam Damaſceno, haud in dubium reuocandam putarunt, vel vt falſam reijciendam eſſe duxerunt; cum præſertim eam vti rem certam indubitatamq. ipſe prodiderit verbis iſtis [f]: Prodeat in medium Gregorius Dialogus antiquioris Romæ Epiſcopus, vir (vt omnes norunt) tum vitæ ſanctitate, tum eruditione clarus ac celebris; quem, cum ſacris operaretur, cæleſtem ac diuinum Angelum ſacroſancti muneris ſocium habuiſſe narrant. Hic cum per locum lapidibus ſtratum aliquando iter faceret, dedita opera conſtitit, intenſiſſimasq. pro peccatorum Traiani remiſſione preces ad animarum amantem & miſericordem Dominum fudit, ſtatimq. vocem huiuſmodi diuinitus emiſſam audiuit: Preces tuas exaudiui, ac Traiano ignoſco. Tu vero poſthac caueto, ne mihi pro impijs ſupplex ſis. Quodq. iſtud verum ſit, atque ab omni calumnia alienum, Oriens totus atque Occidens teſtatur.] hæc Damaſcenus, quæ cum Gregorio cognomento Dialogo adſcribantur, non Primo, ſed Secundo Gregorio tribuenda eſſent.

S. IOANNIS DAMASC. DE ANIMA TRAIANI LIBERATA ASSERTIO.

f Damaſc. in orat. de fideli defunct.

At cum hæc vtcumque a tanto viro, tanto præconio, orbis totius atteſtatione abſque vel leui aliqua dubitatione noſcerentur allata, abſque aliqua veritatis exactiore diſcuſſione credita acceptaq. a reliquis fuerunt; cum præſertim quæ ita ſimpliciter narrata ſunt, penicillo orationis coloratam alij eamdem hiſtoriam fuſius ſcriptam ediderint: adeo vt complures eam vti rem veritate conſtantem acceperint, quæ tamen (mea ſententia) ad lapidem Lydium primum fuerat afferenda, atque an vere ita ſe res habuiſſet, commentumve eſſet & impoſtura, ſolicitius exquirendum. Quod cum fieri omiſſum fuerit: vel ſero ſaltem conſulentes integritati ac maieſtati pariter Chriſtianæ

stianæ religionis, an verum vel falsum sit, quod tanti viri testificatione narratur, discu- A tiendum quam diligenter erit.

VIRI AVCTORITAS NON PRAEIVDICAT VERITATI.

Ac primum quidem ab omni impostvræ svspicione virum sanctissimum immunem reddimus, nihilq. ab ipso commenticium esse factum, vel excogitatum, constanter asserimus: sed quod ipse vere factum accepit ac credidit, hoc ipsum quomodo audiuit, scriptis suis bona fide mandauit. At in his quæ ad rerum gestarum veritatem spectant, quam frequenter accidat falli etiam prudentissimos, non in antiquis tantummodo, sed & in his quæ facta dicuntur in eodem loco quo ipsi sunt, & quo viuunt tempore, cum vsus doceat, pluribus demonstrare, superuacaneum esse putamus. Ob idq. nihil est, vt quantauis siue sanctitatis, siue doctrinæ cuiuslibet prærogatiua viri, quod non factum sit vmquam vt factum asserentis, ipsi veritati præiudicium possit inferre; cum in his quæ sunt facti, non dogmatis, potuerit quisque sanctissimus atque doctissimus, fideiq. Orthodoxæ professor B atque defensor aliquando falli. Sit in exemplum, quod qui maior est Damasceno Theologus, ita antonomastice dictus, celeberrimus sanctitate atque doctrina Gregorius Nazianzenus in ea oratione quam de sancto Cypriano ad populum habuit, manifestissimo lapsus errore cognoscitur, cum duos in vnum Cyprianos conflat, Antiochenũ, atque Carthaginensem, quos constat fuisse diuersos, inter seq. distinctos. Num, rogo te, eminentia superexcellens vndique comparata cumulataq. in viro tanto efficere potest, vt quod mendacium est, veritas sit, & quod perinde ac verum ab eo falsum assertum est, recipiatur ab omnibus? Minime gentium, dices; sed reijciendum penitus asseres, quod contrarium historicæ veritati a quouis allatum firmatumq. vt verum fuerit. Ita quidem iure, omnesq. prudentes hoc ipsum dicent, ac firmiter profitebuntur.

Cum nihil igitur præiudicij inferat veritati viri prærogatiua, vt indiscussum tamquam C diuinum oraculum quicquid ab eo dictum fuerit citra sancta Ecclesiastica dogmata, vt verum accipiendũ sit: patere, quæso, vt dicta primum a Ioanne Damasceno de liberata Gregorij precibus Traiani anima ab inferis, quæ in medium sunt allata, examinemus. Sufficere quidem potuissent ad mendacium arguendum, quæ de historia nulla veritate suffulta a nobis superius sunt demonstrata. Sed quoniam (vt audisti) Oriens, & Occidens, atque vniuersus orbis rei gestæ testis adducitur; hoc ipsum perscrutandum nobis erit.

Accidere solet interdum, vt aliquid vulgo allatum, si quis certos velit examinare testes, an verum sit; neminem id serio testantẽ inueniat, fiatq. vt quod ab omnibus dici iactatur, asseratur a nemine, rumorq. ille euanescat in auras: quod plane in hac causa, de qua agitur, factum reperimus. Cum enim post obitum sancti Gregorij, labentibus annis centum & amplius quod excurrit, id de eo reperiretur ipse Damascenus esse testatus: Ioannes D diaconus, qui sub Ioanne Octauo trecentis ferme post annis ab ipso Gregorio vixit, ac scripsit in Vrbe vitam ipsius, vbi ad locum hunc deuenit, vt narraret rem adeo celebrem, scriptoq. firmatam, consignatamq. certis testibus posteris eam relinqueret: hæsisse plane est visus in salebris, dum nihil habuit quod ad rem testandam ex Archiuo Romano peteret, vel ex alijs Italiæ locis, aut Galliarum, Hispaniarumve, aut aliarum prouinciarum Ecclesijs adducere posset: sed migrandum ipsi fuit ad diuisos penitus toto orbe Britannos, ex Anglicana inquam Ecclesia accersere testes. Vides igitur hyperbolem illam de Occidentis & Orientis testificatione, ceu bullam leuem inflatam vento, sui inanitate disruptam euanuisse.

INCOGNITA LATINIS HISTORIA.

Quid igitur de re tanta idem scrutatus Ioannes diaconus in mediũ adducat, audi, cum ait[a]: Legitur etiam penes easdem Anglorũ Ecclesias, quod Gregorius per forum Traiani E (quod ipse quondam pulcherrimis ædificijs venustauerat) procedens, iudicij eius, quo viduam consolatus fuerat, recordatus, &c.] inferius vero post enarratam dictam historiam, eam plane fide dubiam tradit, cum subdit: Sed cum de superioribus miraculis Romanorum sit nemo qui dubitet; de hoc quod apud Saxones legitur, huius precibus Traiani animam ab inferni cruciatibus liberatam, ob id vel maxime dubitari videtur, quod tantus doctor nequaquam præsumeret pro Pagano prorsus orare, qui quarto Dialogorum suorum libro docuerit, eamdem causam esse cur non oretur a sanctis in futuro iudicio pro peccatoribus æterno igne damnatis, quæ nunc etiam causa est, vt non orent sancti homines pro hominibus infidelibus impijsq. defunctis.] hæc de ratione allata cur non reciperetur, sed maxime dubitaretur de historiæ veritate. Quibus satisfacere ipse cupiens, addit ista: Non aduertentes, quia non legitur pro Traiano Gregorium exorasse, sed tantum

a Ioan. diacon. in vit. S. Greg. lib. 2. c. 44.

EX ANGLIA QVID ACCEPTVM.

A tum fleuisse: sic enim cum non orauerit, Gregorius plangendo potuit exaudiri, sicuti cum Moyses[a] dolendo taceret, potuit clamasse videri, &c.] *a Exod. 14.*

Sed insulsa defensio, cum & mendacium mendacio suffulcitur, allato exemplo de Moyse, quod tantum tacuerit, & non orauerit: cum etsi non verbis expressis, mente tamen orasse, & ad Deum potentiori modo orando clamasse, omnium eadem sit sanctorum Patrum sententia. Sed & Ioannis ista defensio destruit ipsam, quæ a Ioanne Damasceno narratur, historiam; cum ab eo satis expresse dicatur orasse Gregorius, a Deoq. reprehensus, ac monitus ne amplius id præsumeret. Hinc tu videas ipsum Ioannem diaconum citare minime voluisse Damascenum, quod ex eius sententia Gregorius videri posset præuaricator, dum quæ docuerat, idem ipse contrario facto destruxerit, secundum Pauli sententiam[b]: Si quæ destruxi, iterum hæc ædifico; præuaricatorem me constituo.] Rur- *b Galat. 2.*

IOAN. DIAC. DISCREPAT A DAMASCENO.

B sum vero ad probationem facti, quod diuinæ quoque Scripturæ repugnare sentiret, addit Ioannes diaconus Traiani animam ita fuisse a pœnis inferni liberatam, vt tamen haud fuerit in cælum assumpta. hæc ipse, in his multum laborans, vt dubium quod asserit factum, quoquo modo fieri potuisse demonstret. Qui si de re gesta fortiora nanciscì testimonia potuisset, minime quidem prætermisisset afferre, dum labentem molem nullo fundamento subnixam, vt potuit, studuit suffulcire.

Sed multo grauius errarunt Græci, qui nulla veritatis facta discussione, adeo plenam fidem his adhibuere, vt in ipsorum Euchologio, capite nonagesimosexto, eiusmodi pro defunctis preces habeantur: Quemadmodum Traianum per intensam serui tui Gregorij Dialogi intercessionem flagro soluisti: exaudi etiam nos te orantes non pro idolorum cultore, sed pro fideli seruo tuo, qui te propter imbecillitatem ad iracundiam prouocauit.] LEVITAS GRAECORVM ARGVITVR.

C ita Græci. At Gregorium Dialogum scias non nominatum ab ipsis Primum, sed Secundum Gregorium, vt suo loco dicetur. Verum quod ad preces attinet: Romana Ecclesia, quæ non circumfertur omni vento doctrinæ, nec vnius vel alterius leui assertione mouetur, sed stans supra firmam petram, quæ vera certaq. tradita nouit, atque secura solidaq. consistere, ipsa recipit atque sectatur, procul ab eiusmodi genere precum semper abhorruit. Præstabat quidem in re tanta, quid sancta Romana teneret Ecclesia, cuius Pontificis ea actio prædicaretur, quidve ipsa seruaret, Græcos ipsos quam diligentissime explorare, simul & consulendo requirere, atque demum eius exempla sectari. Sed vbi ab ea illi diuisi sunt schismate, in quæ non sunt mala prolapsi?

His igitur duobus primarijs auctoribus, altero Græco, Latino altero, confutatis: qui eiusmodi commentum nihilominus sectati sunt recentiores, delinientes nullo stantem D fundamento structuram absque temperamento, alij alia addiderunt pro mentis arbitrio. Nam ex ipsis dixerunt alij, Traianum ad vitam reuocatum a sancto Gregorio, & baptizatum, rursumq. vita functum abijsse in cælum: Alij, non reuixisse corpus, sed clanculo animam a Gregorio baptizatam: Alij, nequaquam ab inferis liberatam, sed pœnis (vt dicunt) alleuiatam: atque ita fabulas fabulis addidere, vt ridiculum etiam illud demum sit superadditum de Traiani cranio cum viuida adhuc lingua reperto, qua ipse suam miseriam deplorans, ad commiserationem sanctum Gregorium commouerit, & ad preces pro ipso ad Deum fundendas. FABVLA FABVLIS ORNATA.

Sed iam facessant hæc ludicra, risu potius despicanda, quam disputatione seria confutanda. Cum enim in eo argumento versemur, quo diuinæ Scripturæ vis inferatur: non tantum non audiendæ sunt aniles fabulæ: sed etsi quæ solida, firmave & veritate con- E stantia videri possent, eadem nonnisi cognita prius atque discussa, penitusq. examinata, & centies ad Lydium admota lapidem, vix audienda essent, probanda omnino nequaquam. At quid præterea? Adducunt in medium ex sanctæ Brigidæ siue Brigittæ, quod (vt aiunt) habetur quarto libro eius reuelationum, capite decimotertio, cum agitur de eleemosynis & orationibus pro animabus Fidelium defunctorum alijsq. suffragijs, diuina sententia reuelatum, in exemplumq. a Christo sancti Gregorij factum inductum, cum ipse suis precibus animam Imperatoris ex inferis in sublimem gradum euexit. Rursum vero his subnectunt, quod sanctæ Mathildis nomine libro quinto visionum ac reuelationum scriptum legitur capite sexto de animabus Sampsonis, Salomonis, Origenis, atque Traiani, cum ei diuinitus reuelatum ponitur noluisse Deum de illis occulta pandere diuersis ex causis ibi narratis: & cum ad statum animæ Traiani ventum est: Quod ego statuerim, inquit, mea liberalitate de anima Traiani, nolo vt homines sciant, REVELATIONES QVAE ADDVCVNTVR IN TESTIMONIVM.

vt si-

vt fides Catholica ex hoc magis augeatur: quamuis enim iſte tandem fuerit omnibus A
virtutibus plenus, fuit tamen infidelis, baptiſmate carens.] Audiſti in omnibus iſtis non
puto diuinitus allatis, ſed humanitus fabricatis, inter ſe inuicem repugnantiam?

Veneror quidem (vt par eſt) ſanctas ipſas ac colo; ſed de reuelationibus ipſis factis, vel potius ipſis adſcriptis, ea dumtaxat recipio, quæ Eccleſia recipit, quam ſcimus non potuiſſe iſta probare, quæ ſunt inter ſe adeo pugnantia. Nonne ſunt inter ſe contraria, noluiſſe Deum de animæ Traiani liberatione certi aliquid ſciri, & voluiſſe iſtæc reuelari, ac reddi omnibus manifeſta? ita plane. Quomodo igitur idem Dominus S. Brigittæ quam manifeſtiſſime tradidit, precibus ſancti Gregorij Traiani animam alleuatam; Mathildi vero
REVELATIONES INANES CONVINCVNTVR. item diuinitus traditum affirmatur, nolle Deum vt ſciant homines de anima Traiani
quid factum? Nonne repugnant inter ſe, reuelatum ſanctæ Brigittæ fuiſſe, Traiani ani- B
mam liberatam, & manifeſtatum Mathildi, non eſſe voluntatis Dei vt ſciant hoc homines? ſane quidem. Sed dices colligi ex Mathildis ſcriptis poſſe, liberalitate diuina Traiani animam liberatam. Tunc (quod deterius eſt) reperies in eodem contextu verborum contrarias ineſſe ſententias, nempe: Nolo vt ſciant homines: & quod contrarium eſt, Hominibus oſtendo quid factum.

Sed & accipe repugnantem antecedentibus conſequentiam, vbi roganti de ſtatu illarum nominatarum quatuor animarum, reſponſum ipſi poſtea a Domino ponitur in hanc ſententiam: Quid ipſe egerit de anima Sampſonis velle occultum eſſe, vt homines timeant, nec de inimicis ſuis vindictam expetant: Et de Salomonis anima æque præſtare non detegi, vt homines fugiant peccata carnalia: De Origenis pariter animæ ſtatu, quis ſit, latere homines velle, ne ſcientia inflati, ſuperbia elati pereant. Si ergo vt magis timerent homines, iſta omnia fieri noluiſſe manifeſta dicit: quomodo non magis ad incu- C
tiendum timorem præſtabat reddere penitus manifeſtum illos eſſe damnatos? Cum econtra tacendo, viſus ſit prædicaſſe ſilentio, quod ſciri non expediret, nempe eos eſſe ſaluatos, vt tacendo in timore homines contineret; qui ſi ſciſſent, magis fuiſſent timore liberi: ſicq. ex ſilentio imminui potius quam augeri timor peccantibus poſſit, dum de eorum damnatione ad inferos omnino ſiletur, & ex ſilentio ſpes magis ſaluationis augetur, quæ ex ipſo ſilentio amplius prædicari videtur. Quod ſi hæc ſub ſilentio fecit Deus (vt aiũt) nota Mathildi, plane præuaricationis ipſa arguitur eo modo (vt diximus) manifeſtãs.

[a] Pſal. 11. Sed abſit vt credã quid huiuſmodi diuinitus pronunciatum. Eloquia [a] enim Domini caſta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum ſeptuplum, quæ nec rubiginis quicquam admittant. Nec fiat vt credam quid huiuſmodi fuiſſe ſanctiſſimis feminis reuelatum, vel ab ipſis eſſe conſcriptum, ſed tantum ipſarũ nomine ab alijs promulgatum. D
Abeant igitur vana commenta, ſileant prorſus inanes fabulæ, ſepelianturq. æterno ſilentio, data venia ijs, qui quod factum acceperunt, verum putantes, de eo ſcripſerunt: laudetur tamen zelus eorum, qui quod aſſertum inuenerunt, quomodo ſe habere potuerit, ſcholaſtice diſſeruerunt: magis vero laude digni habeantur, qui emunctis naribus odorati falſitatem, errorem ſunt deteſtati. Sic itaque tandem poſtliminio veritas reddita, ſua fulgens integritate ac ſinceritate firma tutaq. conſiſtat, nec amplius hiſtorica veritas iſtiuſmodi labefactetur ineptijs.

Vidiſti quidem quam leuibus ac friuolis nitatur res tanta fabellis, & traducatur vndique mendacijs hiſtoria tanti momẽti: quæ etſi teſtes grauiſſimos potuiſſet habere ſibi inuicem conſentientes, in nullo diſcrepantes, pluresq. conteſtes id ipſum aſſerentes, omniq. genere probationum id affirmantes: adhuc tamen ob offenſam maieſtatem Euangelicæ verita- E
tis, & ſacra totius Eccleſiæ Catholicæ firmata ſtabilitaq. dogmata, adhuc inquam fuiſſet iure meritoq. de veritate hiſtoriæ dubitandum, eaq. ad diſcuſſionem exactiſſimam reuocanda; ſed & probata veraq. inuenta, non tamen continuo diuulganda, ſed veluti arcanum quoddam in ſacris Eccleſiæ penetralibus retinenda. Quanto ergo magis prudens quiſque facile iudicauerit eſſe obliuione delendam, damnandamq. ſilentio, quæ probatione deſtituitur, mendacijs ſcatet, nec ſaltem veriſimili aliqua nititur coniectura, neque vllo ſtabili fundamento ſubſiſtit? dignamq. eſſe (quod vetus prouerbium habet) reijci in Beatam, in quam Traianus moriens eſt proiectus ad inferos?

Sed & execratione æque inſectanda ſunt, quæ nomine Ioannis & Petri diaconorum ſancti Gregorij in medium afferuntur ex codice Vaticano ſcripta, quæ ob id recipienda ſimplices putent tamquam diuinum oraculum: quaſi non omnis copioſa bibliotheca re-
ferat

A ferat ſimilitudinem ſagenæ miſſæ in mare ex omni genere piſcium congregantis, bonos & malos continens libros, probatos & improbatos, vtiles & inanes ſimul amplexans, illos vt ſequatur, reijciat vero iſtos. Sed audi quæ ibi pluteo tertio, numero centeſimo quinquageſimotertio, in codice Dialogorum ſancti Gregorij ad finem eius appoſita ſunt, velut additamentum: Anno ſecundo Pontificatus diui Gregorij Papæ collecta Cardinalium & Epiſcoporum & ceterorum Romanæ Eccleſiæ multitudine clericorum, eccleſiam iſtam, quam ad honorem ſancti Andræ Apoſtoli in Cliuo Scauri conſtruxerat, in qua etiam religionis rudimenta & ſanctitatis ſuſceperat incrementa, eo quo decuit, prout eius anima deſiderabat, conſecrauit honore, quam & plenarie dotauit, & priuilegijs Apoſtolicis præmuniuit. Conſecratione vero peracta, flexis ad terram genibus, ſe Do- ALIA REFELLITVR IMPOSTVRA.
mino humili ſupplicatione proſternens, preces fudit ad Dominum, dicens: Domine Ieſu
B Chriſte Fili Dei viui, qui dixiſti Apoſtolis tuis, & per Apoſtolos vniuerſis fidelibus Chriſtianis: Quæcumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis: peto ab omnipotentia tuæ maieſtatis, quatenus quicumque deinceps in huius eccleſiæ circuitu ſe delegerit ſepeliendum, modo fidem tenuerit Chriſtianam, in perpetuum non ſit incendijs mancipandus, ſed potius ad æternæ vitæ gaudia ſublimandus. Oratione vero completa, apparuit ei Angelus Domini, dicens: Gregori, exaudita eſt oratio tua ſecundum quod a Domino poſtulaſti. Sed quia hoc poſcere præſumpſiſti, nihilominus & quia pro anima Traiani Imperatoris viri infidelis orandum eſſe duxiſti, ſcias te in hoc ſæculo a corporali quam pateris infirmitate fore minime liberandum; a qua, ſi duo hæc a Domino non petijſſes, liberatus proculdubio fuiſſes. Et certe ſicut cæleſtis nuncij vera fuit atque perpetua de exaudita oratione annunciatio, ita etiam infirmitatis non leuandæ caſſa nequaquam
C extitit comminatio: nam ſtomachi languore, continuo dolore, continuisq. febribus licet lentis vſque ad vitæ exitum laborauit. Hanc autem orationem & diuinam reuelationem beatus Gregorius nobis, videlicet Petro diacono, & Ioanni diacono patefecit: quas ad ſcientiam poſterorum nos ſtyli duximus officio tranſmittendas.] hæc vanus impoſtor.

Sed vere mendacium operatus eſt ſtylus mendax ſcribarum.] ita iure dixerim cum Hieremia [a], Non iſta Petrus atque Ioannes S. Gregorij Papæ diaconi dixere, vel ſcripſere; [a] Hierem. 8.
neque iſtius temporis ſcriptio illa eſſe probatur, ſed longe poſterioris ſæculi: non enim in vſu hoc tempore fuit Romanæ Eccleſiæ, vt ſanctus nominaretur Diuus, vel ante Epiſcopos ponerentur Cardinales, vt factum huius exordio ſcriptionis intelligis. Quæ & in eo inſuper patentis arguitur mendacij, dum languore ſtomachi iugiter ad obitum vſque laboraſſe S. Gregorium mendax auctor affirmat: nam ex ipſius Gregorij epiſtolis plurimis
D (vt vidimus) in locis mendacium detegitur, dum quo vexaretur iugiter morbo, ſæpiſſime ipſe queritur. Stomachi infirmitas longe ante Pontificatum ipſum vexauit: ſed nec quidem a ſecundo Pontificatus anno iugi cœpit vſque ad obitum morbo grauari, at longe poſtea, vt ſuo loco ſuperius demonſtratum eſt.

Conſiderandum præterea, quantum ſit tanto indigna doctore quæ aſſeritur facta petitio, vt omnes deligentes ſepulturam in circuitu eius eccleſiæ, dummodo fuerit fide Chriſtianus, non ſit perpetuis inferni flammis mancipandus, ſed ad æternæ vitæ gaudia ſublimandus. Nam primum, quod ad locum ſpectat: nonne ſemper moris fuit in Eccleſia Dei, vt certis conſcriberetur limitibus e parte aliqua eccleſiæ cœmeterium? Quomodo ergo dicitur: In huius eccleſiæ circuitu ſi quis delegerit ſepeliri? Vbi aliquãdo eius forma inuenta eſt cœmeterij, illius præſertim eccleſiæ, quæ haberet ſibi inhærens monaſterium?
E Rituales plane omnes veteres libri repugnant & contradicunt.

Sed & quid tam alienum a S. Gregorio, quam ab ipſo petitum dicere, vt Chriſtiana fide quis imbutus, ex loci ſepulturæ electione tantum, liber ſit a pœnis inferni, & certus æternæ gloriæ paradiſi? Conferantur iſta cum illis quæ ab ipſo Gregorio reperiuntur eſſe conſcripta ijs omnino contraria, nempe procul abeſſe, vt Chriſtianus homo, quẽ criminalis culpa ſequatur, loco poſſit ſacro iuuari. Vbi enim in Dialogorũ quarto volumine agit de Valentini corpore ab eccleſia poſt mortem proiecto, hæc in fine habet [b]: Ex qua re, Petre, col- [b] Greg. dialog. lib. 4. c. 53.
lige, quia his quos peccata grauia deprimunt, ſi in ſacro loco ſepeliri ſe faciant, reſtat vt etiam de ſua præſumptione iudicentur; quatenus eos ſacra loca non liberent, ſed etiam culpa temeritatis accuſet.] hæc ibi. Et in fine ſequentis capitis [c]: Quid igitur loca ſacra [c] Ibid. lib. 4. c. 54.
ſepultis proſunt, quando ij qui indigni ſunt, ab ijſdem ſacris locis diuinitus proijciuntur?] iſta vbi agit de tinctoris corpore in eccleſia ſepulto, ac poſtea non inuento. Et dum ſuperius

rius in eodem argumento verſatur, agens de femina ſanctimoniali ſepulta incenſa reperta, ad finem hæc ait [a]: Qua ex re aperte datur intelligi, quia hi, quibus peccata dimiſſa non fuerint, ad euitandum iudicium ſacris locis poſt mortem non valeant adiuuari.] hæc ſunt germana ſcripta Gregorij, eadem vt admodum ſeria tertio inculcantis: quibus explodas impoſtorum commenta, & exuffles alia cuncta quæ his aduerſari noſcuntur; eoq. magis, quod iſta ſcripſit Gregorius anno quarto ſui Pontificatus (eo enim anno ipſum ſcripſiſſe libros Dialogorum, ex ijs quæ ſuo loco ſuperius dicta ſunt, ſatis ſuperq. exploratum habetur) ea vero de ſaluatione eorum qui ſepelirentur in circuitu eius eccleſiæ, anno ſecundo eiuſdem Pontificatus accidiſſe ab impoſtore finguntur. vt plane conſpiciatur, ſi talia præceſſiſſent, quibus aſſeritur ratione loci ſacri ad ſepulturam delecti liberari aliquem a gehenna, & fieri compotem paradiſi; contra hæc ipſa ſuis ſcriptis toties repetitis Gregorium ipſum pugnaſſe, deſtruxiſſeq. penitus omnem de loco ſacro fiduciam, ſi vitæ bene inſtitutæ merita non adſint. Feruntur alia a Gregorio vel inſtituta, vel acta, quæ recentiores ſcriptores congeſſerunt: quæ cum antiquorum careant auctoritate, libentius prætermittimus: diſquirimus enim atque examinamus, & non abſque delectu confarcinamus hiſtorias, vt quæcumque a recentioribus ſcripta reperimus, abſque maiorum teſtificatione vera putemus.

[a] *Greg. dialog. lib. 4. c. 51.*

His igitur iam purgatis quiſquilijs, eiectisq. ſordibus, quibus ſub ſpecie quadam pietatis Dei Eccleſia ab impoſtoribus videbatur aſperſa; cum iam dictis factisq. Magni Gregorij omni ex parte, exploſis nugis, ſit bene conſultum, diutius quam par erat in his immorati, quæ anni huius ſunt reliqua videamus.

DE CREATIONE SABINIANI PAPAE.

Vbi itaque poſt Gregorij Papæ obitum ſedes vacaſſet menſes quinque ac dies decem & nouem, ipſis Kalendis Septembris (vt Anaſtaſius habet) communi conſenſu eligitur Sabinianus. id quidem tam Latini quam Græci omnes æque confirmant: ex quibus redarguas Nicephorum [b] Calliſtum, dum poſt ſanctum Gregorium ſomniat quemdam Innocentium eius ſucceſſorem alijs ſcriptoribus penitus inauditum. Porro Sabinianus hic ille eſt, qui diaconus cum eſſet, ab eodem S. Gregorio miſſus fuit (vt vidimus) Conſtantinopolim Apocriſarius: quo reuocato, ſuffectus in locum eius eſt Anatolius: eoq. defuncto, ſubrogatus eſt, Phoca creato Imperatore, anno ſuperiori Bonifacius æque diaconus. Fuit Sabinianus natione Tuſcus, patria Volaterranus, ex patre nomine Bono. Ceterum non caruiſſe Sabiniani electionem tumultu, indicat ſucceſſoris Conſtitutum ab ipſo de electione Summi Pontificis editum, de quo ſuo loco dicemus.

[b] *Niceph. lib. 18. cap. vlt.*

Quod autem ſub hoc eodem Redemptoris anno Beda recenſeat ſancti Auguſtini in Anglia Epiſcopi obitum: hic opportune reliqua eiuſdem Auguſtini, quæ nulla certi anni nota tradita reperiuntur, ſunt ante eius obitum referenda, atque in primis recenſendæ Synodi, quas idem Metropolitanus habuit cum Epiſcopis antiquæ Britannorum Eccleſiæ, iam multo tempore a communione Catholicæ Eccleſiæ diro ſchiſmate ante diuiſis. Narrat quæ in eis acta ſunt exactiſſime Beda his verbis [c]: Interea Auguſtinus adiutorio vſus Edilberthi Regis, conuocauit ad ſuum colloquium Epiſcopos, ſiue doctores maximæ & proximæ Britonũ prouinciæ, in loco vbi vſque hodie lingua Anglorum Auguſtineizat, id eſt, robur Auguſtini, in confinio Vectiorum & Occidentalium Saxonum appellatur. Cœpitq. eis fraterna admonitione ſuadere, vt pace Catholica ſecum habita, communem euangelizandi Gentibus pro Domino laborem ſuſciperent. Non enim Paſchæ diem Dominicum ſuo tempore, ſed a decimaquarta vſque ad vigeſimam Lunam obſeruabant: quæ computatio octogintaquatuor annorum circulo continetur. Sed & alia plurima vnitati Eccleſiæ contraria faciebant. Qui cum longa diſputatione habita, neque precibus, neque hortamentis, neque increpationibus Auguſtini ac ſociorum eius aſſenſum præbere voluiſſent, ſed ſuas potius traditiones vniuerſis, quæ per orbem ſibi in Chriſto concordant Eccleſijs, præferrent: ſanctus pater Auguſtinus hunc laborioſi ac longi certaminis finem fecit, vt diceret: Obſecremus Deum, qui habitare facit vnanimes in domo patris ſui, vt ipſe nobis inſinuare cæleſtibus ſignis dignetur, quæ ſequenda traditio, quibus ſit vijs ad ingreſſum regni illius properandum. Adducatur aliquis æger; & per cuius preces fuerit curatus, huius fides & operatio Deo deuota atque omnibus ſequenda credatur.

[c] *Beda hiſtor. Ang. lib. 2. c. 2.*

DVAE SYNODI IN ANGLIA HABITAE AB AVGVSTINO.

Quod cum aduerſarij inuiti licet concederent: allatus eſt quidam de genere Anglorum oculorum luce priuatus, qui cum oblatus Britonum ſacerdotibus, nihil curationis vel

vel ſanationis horum miniſterio perciperet: tandem Auguſtinus iuſta neceſſitate compulſus, flectit genua ſua ad Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, deprecans, vt viſum cæco, quem amiſerat, reſtitueret, & per illuminationem vnius hominis corporalem in plurimorum cordibus Fidelium ſpiritalis gratiæ lucem accenderet. Nec mora, illuminatur cæcus, ac verus ſummæ lucis præco ab omnibus prædicatur Auguſtinus. Tum Britones confitentur quidem intellexiſſe ſe, veram eſſe viam iuſtitiæ, quam prædicaret Auguſtinus, ſed non ſe poſſe abſque ſuorum conſenſu ac licentia priſcis abdicare moribus. Vnde poſtulabant, vt ſecundo Synodus, pluribus aduenientibus, fieret. CAECO DAT LVCEM AVGVSTINVS.

Quod cum eſſet ſtatutum, venerunt (vt perhibent) ſeptem Britonum Epiſcopi, & plures viri doctiſſimi, maxime de nobiliſſimo eorum monaſterio, quod vocatur lingua Anglorum Bancornabug, cui tempore illo Dinooth Abbas præfuiſſe narratur. Qui ad præfatum ituri Concilium, venerunt primo ad quemdam virum ſanctum ac prudentem (*ita quidem ab ipſis creditum*) qui apud ipſos anachoreticam ducere ſolebat vitam; conſulentes, an ad petitionem Auguſtini ſuas deſerere traditiones deberent? Qui reſpondebat: Si homo Dei eſt, ſequimini illum. Dixerunt: Et vnde hoc poſſumus probare? At ille: Dominus, inquit, ait: Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde. Si ergo Auguſtinus ille mitis eſt & humilis corde, credibile eſt quia iugum Chriſti & ipſe portet, & vobis portandum offerat: Sin autem immitis ac ſuperbus eſt, conſtat quia non eſt de Deo, neque vobis eius ſermo curandus eſt. Qui rurſus aiebant: Et vnde vel hoc dignoſcere valemus? Procurate, inquit, vt ipſe prior cum ſuis ad locum Synodi adueniat: & ſi vobis appropinquantibus aſſurrexerit, ſcientes quia famulus Chriſti eſt, obtemperanter illum audite.] RVRSVS EPISCOPORVM CONVENTVS.

Falſum ſane ſignum dignoſcendi humilem dedit pſeudopropheta, & plane Apoſtolicis dictis omnino contrarium. Sententia ſiquidem eſt ſancti Ioannis Apoſtoli, nullo dignandos honore vel officio humanitatis eiuſmodi homines ab Eccleſia Catholica diuiſos, ita dicentis [a]: Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis.] cum videlicet huiuſmodi homines ſunt pertinaces, quales exiſtimare potuerit hos Auguſtinus, quos ſæpe admonitos nulla flexiſſet Apoſtolicæ ſedis auctoritas, cuius condemnarentur exemplo, cum quod ipſam ſciebant obſeruare, illi pertinaci animo facere renuiſſent, dum nec adeo patenti edito diuinitus ſigno penitus acquieuiſſent: aduenisſeq. eos putarit contentionis gratia, non conuerſionis; qui re vera (vt Phariſæi Dominum) vt ipſum eo ſigno tentarent, venerant. Sed pergit ille: Sin autem vos ſpreuerit, nec coram vobis aſſurgere voluerit, cum ſitis numero plures; & ipſe ſpernatur a vobis.] O malum conſilium! Spernendus ne eſt Iudex a reis vocatis cauſam dicere, ſi a Iudice eiuſmodi obſequij officijs non colantur? Vbi ſententia Apoſtoli dicentis [b]: Obedite præpoſitis veſtris etiam diſcolis?] & Domini afferentis [c], ſedentibus phariſaico faſtu ſuper cathedram Moyſi obediendum eſſe Scribis & Phariſæis? Subdit vero reliqua rerum geſtarum Beda in hunc modum: FALSVM DATVM SIGNVM.

[a] *Ioan. epiſt. 2.*

[b] *Hebr. 13.*

[c] *Matth. 23.*

Fecerunt vt dixerat. Factumque eſt, vt venientibus illis, ſederet Auguſtinus in ſella. Quod illi videntes, mox in iram conuerſi ſunt, eumq. notantes ſuperbiæ, cunctis quæ dicebat, contradicere laborabant. Dicebat autem eis: Quod in multis quidem noſtræ conſuetudini, immo vniuerſalis Eccleſiæ contraria geritis: Et tamen ſi in tribus his mihi obtemperare vultis, Vt Paſcha pro tempore celebretis, Vt miniſterium baptizandi, quo Deo renaſcimur, iuxta morem Romanæ ſanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ compleatis, Vt genti Anglorum vna nobiſcum prædicetis verbum Domini: cetera quæ agitis, quamuis moribus noſtris contraria, æquanimiter cuncta tolerabimus. At nihil horum ſe facturos, neque illum pro Archiepiſcopo habituros eſſe reſpondebant, conferentes ad inuicem: Quia ſi modo nobis aſſurgere noluit, quanto magis ſi ei ſubdi cœperimus, iam nos pro nihilo contemnet? Quibus vir Domini Auguſtinus fertur minitans prædixiſſe, quod ſi pacem cum fratribus accipere nollent, bellum ab hoſtibus forent accepturi: & ſi nationi Anglorum noluiſſent viam vitæ prædicare, per horum manus vltionem eſſent mortis paſſuri. Quod ita per omnia, vt prædixerat, diuino agente iudicio, patratum eſt. Siquidem poſt hæc ipſe, de quo diximus, Anglorum Rex fortiſſimus Edilfridus, collecto grandi exercitu, ad ciuitatem Legionum, quæ a gente Anglorum Legaceſtir, a Britonibus autem rectius Carlegion appellatur, maximam gentis perfidæ ſtragem dedit. Cumq. bellum acturus videret ſacerdotes eorum, qui ad exorandum Deum pro milite CONDITIONES AB AVGVSTINO PRAESCRIPTAE.

bellum

bellum agente conuenerant, seorsum in tutiore loco consistere: sciscitabatur, qui essent hi, quidve acturi illo conuenissent? Erant autem plurimi eorum de monasterio Bancor, in quo tantus fertur fuisse numerus monachorum, vt cum in septem portiones esset cum præpositis sibi Rectoribus monasterium diuisum, nulla horum portio minus quam trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarum viuere solebant.

Horum ergo plurimi ad memoratam aciem, peracto ieiunio triduano, cum alijs orandi causa conuenerunt, habentes defensorem nomine Brocmalium, qui eos intentos precibus a barbarorum gladijs protegeret. Quorum causam aduentus cum intellexisset Rex Edilfridus, ait: Ergo si aduersum nos ad Deum suum clamant, profecto & ipsi, quamuis arma non ferant, contra nos pugnant, qui aduersis nos imprecationibus persequuntur. Itaque in hos primum arma verti iubet, & sic ceteras nefandæ militiæ copias non sine magno exercitus sui damno deleuit. Extinctos in ea pugna ferunt de his qui ad adorandum venerunt, viros circiter mille ducentos, & solum quinquaginta fuga esse lapsos. Brocmalius ad primum hostium aduentum cum suis terga vertens, eos quos defendere debuerat, inermes ac nudos ferientibus gladijs reliquit. Sicq. completum est præsagium sancti Pontificis Augustini, quamuis ipso iam multo ante tempore ad cælestia regna sublato: vt etiam temporalis interitus vltionem sentirent perfidi, quod oblata sibi perpetuæ salutis consilia spreuerant.] hactenus de his Beda: quibus plane cum videris Britannorum Episcoporum, eorumdemq. schismaticorum animum refractarium ab vnitate Catholicæ Ecclesiæ penitus resilientem: satis assequi potes, lector, causam, cur eorum patriam, ipsam Britanniam insulam Deus tradiderit barbaris dominandam: vt acciderit eis secundum illud Euangelicum [a]: Auferetur a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius.] Ita plane iudicia Domini iustificata in semetipsa, vt qui refugit sinum matris, incidat in extraneos, eosdemq. hostes, vindices sceleris a Deo immissos: quod & in reliquas gentes ab Apostolica recedentes Ecclesia fieri consuetum, plurima docent exempla. Quid vero præterea hoc anno ab ipso Augustino ante obitum gestum sit de subrogatione & creatione nouorum Pontificum, pergit Beda referre.

PROFLIGANTVR SCHISMATICI.

a Matth. 21.

Hoc eodem namque anno in Anglia idem Augustinus ob propagationem Christianæ religionis creauit duos Episcopos, Mellitum, atque Iustum. Porro rem gestam ita Beda enarrat [b]: Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo quarto Augustinus Britanniarum Archiepiscopus ordinauit duos Episcopos, Mellitum videlicet, & Iustum: Mellitum quidem ad prædicandum prouinciæ Orientalium Saxonum, qui Thamesi fluuio diriminntur a Cantio, & ipsi Orientali mari contigui, quorum metropolis Londonia ciuitas est super ripam præfati fluminis posita, & ipsa multorū emporium populorum terra mariq. venientium. In qua videlicet gente tunc temporis Saberethus nepos Edilberthi ex sorore Ricula regnauit, quamuis sub potestate positus eiusdem Edilberthi, qui omnibus (vt supra dictum est) vsque ad terminum Humbri fluminis Anglorum gentibus imperabat. Vbi vero & hæc prouincia verbum veritatis, prædicante Mellito, accepit; fecit Rex Edilberthus in ciuitate Londonia ecclesiam sancti Pauli Apostoli, in qua locum sedis Episcopalis & ipse & successores eius haberent. Iustum vero in ipso Cantio Augustinus ordinauit Episcopum in ciuitate Dorouerni, quam gens Anglorum a primario quondam illius qui dicebatur Rotschester cognominat. Distat autem a Dorouerni millibus passuum ferme vigintiquatuor ad Occidentem: in qua Rex Edilberthus ecclesiam beati Andreæ Apostoli fecit. Qui etiam Episcopis vtriusque huius Ecclesiæ dona multa, sicut & Dorouernienſis, obtulit; sed & territoria ac possessiones in vsum eorum qui erant cum Episcopis adiecit.

b Beda histor. Angl. lib. 2. c. 3.

NOVI EPISC. CREATI ET NOVAE ECCLESIAE ERECTAE.

Defunctus est autem Deo dilectus pater Augustinus, & positum corpus eius foras iuxta ecclesiam beatorum Apostolorum Petri & Pauli, cuius supra meminimus, quod ea necdum fuerat perfecta, nec dedicata: mox vero vt dedicata est, intro illatum, in porticu illius Aquilonari decenter sepultum est; in qua etiam sequentium Archiepiscoporum omnium sunt corpora tumulata, præter duorum tantummodo, id est, Theodori & Berthualdi, quorum corpora in ipsa ecclesia posita sunt, eo quod prædicta porticus plura capere nequiuit. Habet hæc in medio sui pene altare in honorem beati Gregorij Papæ dedicatum, in quo per omne sabbatum a presbytero loci illius Agendæ eorum solemniter celebrantur. Scriptum vero est in tumba eiusdem Augustini epitaphium huiusmodi:

S. AVGVSTINI EPISC. OBITVS ET SEPVLTVRA.

HIC

HIC REQVIESCIT DOMINVS AVGVSTINVS DOROVERNIENSIS ARCHIEPISCOPVS PRIMVS. QVI OLIM HVC A BEATO GREGORIO ROMANAE VRBIS PONTIFICE DIRECTVS, ET A DEO OPERATIONE MIRACVLORVM SVFFVLTVS, ET EDILBERTHVM REGEM AC GENTEM ILLIVS AB IDOLORVM CVLTV AD FIDEM CHRISTI PERDVXIT, ET COMPLETIS IN PACE DIEBVS OFFICII SVI DEFVNCTVS EST SEPTIMO KALENDAS IVNIAS EODEM REGE REGNANTE.] pergit vero Beda [a]:

a Beda lib. 2. c. 4.

Successit autem Augustino in Episcopatū Laurentius, quem ipse idcirco adhuc viuens ordinauerat, ne se defuncto, status Ecclesiæ tam rudis vel ad horam pastore destitutus vacillare inciperet. In quo & exemplum sequebatur primi pastoris Ecclesiæ, hoc est, beatissimi Apostolorum principis Petri; qui fundata Romæ Ecclesia Christi, Clementem sibi adiutorem euangelizandi simul & successorem consecrasse perhibetur.] Verum id S. Gregorij Papæ nutu Augustinum fecisse, certum est, cum ne id fieri posset, canones ante vetuissent. Quomodo autem per eumdem magna est facta ad Christianam religionem atque ad Catholicam vnitatem accessio non Anglorum tantum, sed & aliorum, idem auctor ita narrat [b]:

DE LAVRENTII SVCCESSORIS AVGVSTINI EPISCOPATV.

b Beda de gest. Angl. lib. 2. c. 4.

Laurentius Archiepiscopatus gradu potitus, strenuissime fundamenta Ecclesiæ, quæ nobiliter iacta vidit, augmentare, atque ad perfectum debiti culminis & crebra voce sanctæ exhortationis & continuis piæ operationis exemplis prouehere curauit. Denique non solum nouæ, quæ de Anglis erat collecta, Ecclesiæ curam gerebat, sed & veterum Britanniæ incolarum, necnon & Scotorum, qui Hiberniam insulam Britanniæ proximam incolunt, populis pastoralem impendere solicitudinem curabat. Siquidem vbi Scotorum in præfata ipsorum patria, quomodo & Britonum in ipsa Britannia vitam ac professionem minus Ecclesiasticam in multis esse cognouit, maxime quod Paschæ solemnitatem non suo tempore celebrarent, sed (vt supra docuimus) a decimaquarta Luna vsque ad vigesimam Dominicæ resurrectionis diem obseruandum esse putarent: scripsit cum coepiscopis suis exhortatoriam ad eos epistolam, obsecrans eos & contestans vnitatem pacis & Catholicæ obseruationis cum ea quæ toto orbe diffusa est Christi Ecclesia tenere.]

FIDEI PROPAGATIO PER LAVRENTIVM.

Eadem plane qua Britanni, pariter & Scoti erant schismatis fuligine tincti, ac discessionis ab Ecclesia Romana rei: ob idq. eadem qua Britanni, & ipsi sunt a Deo vindicta mulctati, vt feris barbaris traderentur, Anglis videlicet atque Saxonibus, secundum illud a Hieremia [c] prædictum Israeli: Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo, gentem robustam.] & inferius: Quod si dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc omnia? Dices ad eos: Sicut dereliquistis me, & seruistis Deo alieno in terra vestra, sic seruietis alienis in terra non vestra] vtpote quæ possidebitur ab extraneis. Deos plane alienos colere omnes schismatici quodammodo conuincuntur, eo quod vnus Deus nonnisi in vna recte colatur Ecclesia, a qua qui declinat, ad alienos deficere reperitur, iuxta illud Samuelis [d]: Quasi peccatum ariolandi est, repugnare; & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere.] Sane si quis prudens tamquam ex alta specula in vniuersum terrarum orbem conijciat oculos; plane conspiciet, hac vna potissimum ex causa traditos esse Christianos populos barbaris in seruitutem, quod ipsi prius recesserint ab Ecclesia. Ita & Africanis contigit dari Vuandalis, vbi dura mente communicare cum totius orbis Catholica Ecclesia recusarunt: ita Hispanis tradi Sarracenis, vt in huius tomi fine dicetur: ita Orientalibus omnibus, vlciscente Deo, factum apparet, cum descisentes ab Ecclesiæ Catholicæ communione dati sunt barbaris opprimendi. Sed quid Laurentius Episcopus vna cum suis ad eos scripserit, ex eius epistolæ parte, quam Beda recitat, videamus: sic enim se habet:

SCHISMATICI A DEO PVNITI.

c Hierem. 5.

d 1. Reg. 15.

Dominis* carissimis fratribus Episcopis vel Abbatibus per vniuersam Scotiam, Laurentius, Mellitus, & Iustus Episcopi, serui seruorum Dei.

*Domnis

Dum nos sedes Apostolica more suo, sicut in vniuerso orbe terrarum, in his Occiduis partibus ad prædicandum gentibus Paganis dirigeret, atque in hanc insulam, quæ Britannia nuncupatur, contigit introisse, antequam cognosceremus, credentes quod iuxta morem vniuersalis Ecclesiæ ingrederentur, in magna reuerentia sanctitatis tam Britones quam Scotos venerati sumus: sed cognoscentes Britones, Scotos meliores putauimus. Scotos vero per Dagamum Episcopum in hanc quam superius memorauimus in-

sulam, & Columbanum Abbatem in Gallijs venientem, nihil discrepare a Britonibus A in eorum conuersatione didicimus. Nam Dagamus Episcopus ad nos veniens, non solum cibum nobiscum, sed nec in eodem hospitio, in quo vescebamur, sumere voluit.] hucusque ex epistola recitat Beda, ad ostendendum tam Britones quam Scotos ab Ecclesia Catholica fuisse ante diuisos. sed & subdit: Misit idem Laurentius cum coepiscopis suis etiam Britonum sacerdotibus litteras suo gradu condignas, quibus eos in vnitate Catholica confirmare sategit. Sed quantum hoc agendo profecerit, adhuc præsentia tempora declarant.] hactenus Beda de rebus in Anglia gestis hoc tempore.

Quot autem quantosve labores adeo paucos numero Roma missos Dei sacerdotes oportuit subijsse, vix æstimari potest: vbi non solum ad Anglorum gentem numerosissimam ab idolorum cultu auito reuocandam, & veræ religioni iungendam, fuit illis diu noctuq. haud impigre laborandum, sed etiam ad Britannos & Scotos a schismate liberandos & B Catholicæ Ecclesiæ iungendos laboriosissime insudandum; eoq. magis, quod si fieri potuisset vt ij Catholicæ redderentur Ecclesiæ, ijsdem ad conuersionem reliquorum Anglorum, qui adhuc infideles remanserant, vti possent. Erant plane regiones albæ ad messem, & cum multa messis appareret, operarij tamen perpauci reperiebantur. Sed inane est redditum huiuscemodi consilium, aduersantibus illis, & inuidentibus (vt queritur Beda) Anglorum saluti, cum peregrini tantummodo illis Euangelium prædicarent sacerdotes. Verum non defuit perpaucis ijs diuina virtus, quæ in arduis semper in summa rerum desperatione ipsis præsto fuit, prout quæ suis inferius locis dicentur, facile demonstrabunt.

Sed iam Orientales res anni huius hactenus intactas inuisamus. Eo erat statu misero
VENALES HONORES IN ORIENTE. Respublica constituta, vt in ea non vetus nobilitas, nec probata virtus ad magistra- C tus adipiscendos haberent accessum, sed pecunia tantum esset cuiusque conciliatrix honoris ac dignitatis, & quod turpius atque sordidius videri poterat, id minime secreto agi soleret, sed inolita diu consuetudine publice venales expositi magistratus fuerint, auctione proposita. Vix credi hæc possent, nisi de his certam exploratamq. fidem faceret epistola [a] sancti Gregorij hoc anno ad Honoratum diaconum his verbis conscripta, cuius alia occasione superius etiam meminimus:

a Greg. lib. 12. epist. 27. Ind. 7.

Filius meus domnus Venantius, nepos quondam Opilionis Patricij, ad beatum Petrum Apostolum venit, hoc a me summopere petiturus, vt causam eius tuæ dilectioni commendare debuissem. Honores enim non habet, & chartas Exconsulatus petijt, pro quibus triginta auri libras transmisit, vt ei debeant comparari. In qua re volo vt dilectio tua se summopere impendat: quia talis vir est, cui etiam honor sine pretio debeatur. Et quia D easdem chartas emere paratus est, vt dixi; non valde necesse est vt ex me aliquid serenissimis Principibus dicatur, sed magis ex se agat dilectio tua, quatenus oblatis in faccella consuetudinibus honores mereatur accipere. Si quid tamen potueris mitius agere, maximam de eo mercedem habebis. Sed ita fac vt labor eius, quo hic ad nos fatigatus est, vacuus non sit. Si vero in eadem causa difficile aliquid esse perspexeris: etiam quia per me hoc postulet, indicare debes, & cuius bonitatis, cuius modestiæ sit atque sapientiæ, sereniss. dominis intimare.] hæc Gregorius, qui dum id tribuit consuetudini, nihil est quod Phocæ tyrannidi solummodo imputetur.

DE EMPTIONE EXCONSVLATVS.

Quod vero ad res ipsius Phocæ Imperatoris pertinet, hoc ipso anno [b] Cosrhoes Rex
RES BELLICAE IN ORIENTE. Persarum, pace iam fracta, collectum copiosum exercitum in Romani Imperij prouincias E immisit: ipsum namque & Narses post necem Mauritij rebellans, Edessamq. obtinens, aduersus nouum Imperatorem concitauit: Cum Phocas creat Magistrum militum Domētiolum siue Domitium, mittitq. aduersus Narsetem Germanum Prætorem; pactisq. cum Abarum Rege inducijs, totum militiæ robur in Orientem perduxit; occiso vero Germano, Leontium contra eumdem Narsetem impellit. Sed male pugnatum cum esset a Romanis, obtinente Cosrhoe victoriam, in Leontium ira Phocæ Imperatoris conuersa est, quem vinctum cum ignominia duci iussit. Hunc finem res anni huius sunt consecutæ.

b Miscel. lib. 17. ann. 2. Phoca.

Quomodo autem tanta accepta clade Domitius incolumis euaserit precibus viri sanctissimi Theodori Siceotæ, de quo sæpe superius: Eleusium, qui aderat, ista narrantem audi: ait enim, dum miracula ab eo edita referre pergit, his verbis [c]: Paucis post diebus interfe-

c Apud Sur. to. 2. die 22. April.

A interfectus est Mauritius Imperator, & Imperio potitus est Phocas. Qui cum in Orientem misisset Domitium consobrinum (*nepotem alij hunc dicunt*) vt exercitum duceret aduersus Persas, qui regiones nostras vastabant & prædabantur: is autem Domitius de hostium impetu, qui in Cappadociam vsque peruenerant, deq. Sergij Patricij Imperatoris propinqui interitu intellexisset, magno in mærore & metu versabatur, nec iter susceptum audebat perficere. Audita igitur serui Dei fama, ad eum se in monasterium con- DOMITIVS AD S. THEODORVM DIVERTIT. tulit, seq. ad eius pedes abijciens, supplex rogabat, vt pro se Deum precaretur, vt scire posset quid sibi agendum esset; in dubio enim se propter hostium incursum versari. Respondens illi Dei seruus: Abi, inquit, fili, in nomine Dei, & susceptum iter perfice: incolumis enim ad exercitum peruenies. Verum cū in acie stabis aduersus Persas, & prœlium inibis, in magno discrimine versaberis. Sed commenda te Deo, & sancto eius martyri Georgio, vt te a periculo integrum conseruet. Cum igitur te periculum premet, B memor eris huiusce precationis, & Deus te a periculo eripiet. Hæc & alia multa tempori congruentia locutus, benedixit ei, atque abire permisit.

Peruenit igitur incolumis ad exercitum, vt vir sanctus prædixerat. Cumq. inito cum Persis certamine, insidijs peteretur, magnoq. esset in discrimine cum vniuerso exercitu, meminit verborum sancti viri, cuius precibus Deo fuerat commendatus; & pedes in cannetum ingressus delituit, atque ita periculo se subduxit: collectoq. exercitu, in Roma- DOMITIVS INCOLVMIS REDIT CONSTANTINOPOLIM. norum loca se contulit, & ad Imperatorem peruenit. Quo quidem in itinere virum sanctum inuisit, & magna cum fide ad pedes eius prostratus gratias egit Deo, qui se precibus ipsius a tanto periculo eripuisset; & confessus est omnia, quæ beatus vir prædixerat, contigisse. Solemni igitur Dominico die celebrato, & susceptа viri sancti benedictione, C ad regiam vrbem profectus est, & ex eo tempore magna in veneratione habuit beatum Theodorum, & sanctam eius mansionem; & semper cum ab Oriente ad regiam vrbem iter faceret, ad sanctum virum diuertebat, multaq. munera eius mansioni & sancti Georgij templo & oratorijs relinquebat.] hucusque de his Eleusius. Quæ autem hæc secuta sint, dicentur anno sequenti.

IESV CHRISTI ANNVS 605. SABINIANI PAP. ANNVS 1. PHOCAE IMP. ANNVS 3.

D SExcentesimus quintus adest annus octauæ Indictionis, algore & sterilitate, ex qua dira fames est orta, lugubris. de quibus ista Paulus diaconus [a]: Fuit, inquit, hiems frigida nimis, & emortuæ sunt vites pene in omnibus locis, messesq. percussæ vredine passim euanuere. Debuit etenim mundus famem sitimq. pati, quando decedente tanto doctore, animas hominum spiritalis alimoniæ penuria, sitisq. ariditas inuasit.] hæc Paulus diaconus hoc anno octauæ Indictionis, licet penuriam alij ad superiorem referant annum: sed prima ista est hiems post Gregorij obitum, quem anno superiori, vere inchoante, defunctum constat, eademq. octauæ huius fuit Indictionis. Subdit idem auctor [b]: Sequenti mense Iulij Adaluualdus * Agilulphi filius creatus est Longobardorum Rex apud Mediolanum in Circo in præsentia patris sui Agilulphi Regis, astantibus legatis Theodoberti, & pax firmata est perpetua cum Francis.] hæc ipse, qui & de obitu Seueri Patriar- E chæ ista subiungit [c]:

a Paul. diac. lib. 4. c. 9. vet. edit.

FAMES INGENS.

b Paul. diac. lib. 4. c. 10. vet. edit.

*Adulouualdus ADALVVALDVS REX LONGOB. CREATVS.

c Paul. diac. eod. cap. & in nou. edit. 34.

His diebus defuncto Seuero Patriarcha, ordinatus est loco eius Ioannes Abbas Patriarcha in Aquileia vetere cum consensu Regis Agilulphi. In Gradu quoque ordinatus est Patriarcha Epiphanius, qui fuerat Primicerius Notariorum, ab Episcopis qui erant sub Romanis: & ex illo tempore cœperunt duo esse Patriarchæ] nempe Aquileiensis, atque Gradensis: immo & eadem ex causa incolatus Aquileiensis Forum Iulij etiam eodem est nomine nobilitatum; adeo vt idem Aquileiæ Patriarcha, dictus quoque inueniatur Patriarcha Foroiuliensis: ita apud Vualfridum Strabonem [d] & apud Marianum Scotum appellatum inuenias.

DE AQVILEIENSI ET GRADENSI PATRIARCHIS.

d Vualfr. Strab. de reb. Eccles. c. 25.

Quod autem ad historiam de duobus Patriarchis, Aquileiensi altero, altero vero Gradensi simul creatis pertinet: qui rē gestam minime sunt accuratius prosecuti, diuinantes dixere, alterum, nempe Aquileiensem ab Agilulpho electum, Gradensem vero a Gra-

denſi populo, remq. delatam ad Romanum Pontificem, ab eoq. Ioanne reiecto, probatum eſſe Candidianum. Sed hæc ipſi (vt diximus) diuinando. Porro veritas geſtæ rei ex Mantuano Concilio proditur, quod celebratum eſt ſub Eugenio Papa anno quarto Pontificatus ipſius. extat in noſtra bibliotheca in vetuſto codice, quo & Pauli diaconi hiſtoria ſcripta habetur: ad finem enim ipſius poſita ſunt Acta Concilij, in quo agitata eſt eiuſmodi controuerſia inter Aquileienſem & Gradenſem Epiſcopos. Res igitur minime acta eſt inter Catholicos & Catholicos (vt iſti putant) neque inter hæreticos & hæreticos, ſchiſmaticos & ſchiſmaticos, ſed inter ſchiſmaticos & Catholicos, fauente electioni ſchiſmatici Aquileienſis Epiſcopi Agilulpho Rege Longobardorum, Gradenſis vero promotioni Italiæ Exarcho. Exarchus enim tum ob quietum pacificumq. Eccleſiæ ſtatum comprimere ſtuduit Aquileienſem Epiſcopum ſchiſmaticorum validiſſimum propugnatorem, tum etiam ob Reipublicæ commoda ægre patiebatur Iſtriæ Epiſcopos ſchiſmate eſſe diuiſos, quos minis & pœnis Eccleſiæ Catholicæ cogebat eſſe coniunctos.

EXARCHI STVDIA ADVERSVS SCHISMATICOS.

Vt igitur contra ſchiſmaticum Epiſcopum Aquileienſem eligeretur qui Romanæ communicaret Eccleſiæ, laborauit Exarchus, cõpulitq. Iſtriæ prouinciæ Epiſcopos non ſequi Aquileienſem, ſed Gradenſem, quem elegiſſent: atque ita duo diuerſi, inter ſeq. contrarij electi ſunt Patriarchæ; pro Romanis, Catholicis ſcilicet, Candidianus Gradenſis Epiſcopus; & pro ſchiſmaticis Ioannes Aquileienſis, cui fauebat (vt audiſti a Paulo diacono) Agilulphus, Exarchus autem Gradenſi patrocinabatur. Sicq. res tranſacta eſt, quouſque Aquileienſes perſeuerarunt in ſchiſmate: redditis vero ipſis Eccleſiæ Catholicæ, æque ſublatum eſt ſchiſma, ſuisq. iuribus integrata a Mantuano Concilio atque Romano Pontifice Eccleſia Aquileienſis.

Sed præſtat eiuſdem Concilij iam hic recitare partem Actorum, quæ ad eiuſmodi hiſtoriam elucidandam ſpectare noſcuntur. Sic enim ſe habent, dum cauſa ponitur migrationis Aquileienſis Epiſcopi Gradum, ex ſcriptis allatis pro Aquileienſibus ſchiſmaticis, verbis iſtis: Relatum ergo a nonnullis eſt in eadem Synodo, *Mantuana videlicet*, quod eo tempore quo Longobardi Italiam inuaſerunt, Romanam Eccleſiam vir ſanctiſſimus Benedictus Papa regebat; Aquileienſi quoque ciuitati, eiuſq. populo Paulus Patriarcha præerat. Qui Longobardorum barbariem & immanitatem metuens, ex ciuitate Aquileienſi & de propria ſede ad Gradus inſulam confugiens, plebem ſuam, omnemq. theſaurum, & ſedem ſanctiſſimam Marci & Hermagoræ ſecum ad eamdem inſulam detulit, idcirco non vt ſedem aut primatum Eccleſiæ ſuæ ſuæq. prouinciæ conſtitueret inibi, ſed vt barbarorum rabiem poſſet euadere. Qui duodecim annis ſacerdotium gerens, ab hac luce ſubtractus eſt, regendamq. Eccleſiam Probino reliquit. Iſto quoque defuncto, præfatæ Eccleſiæ Aquileienſi ſacerdos Elias præficitur. Et hoc quoque mortuo, Seuerus huic ſuccedens, regendam ſuſcepit Eccleſiam. Defuncto itaque Seuero, ordinatur loco eius Ioannes Patriarcha in Aquileia eo tempore quo Agilulphus Rex Longobardorum regnabat: in Gradu quoque ordinatus eſt hæreticus Candidianus.]

HISTORIA DE AQVILEIEN. ET GRADEN. EPISCOPIS.

Hic attende, lector, quod dum Candidianus hæreticus appellatur, quem Romanum, nempe communicantem Romanæ Eccleſiæ Paulus diaconus nominauit: aperte cognoſcere potes, eius aduerſarios fuiſſe ſchiſmaticos, qui (vt ſæpe ſuperius dictum eſt) hæreticos appellare conſueuerunt damnantes Tria illa capitula; qui re vera conſentientes Quintæ Synodo, Catholici erant; reliqui vero qui his aduerſarentur, ſchiſmatici: ex quorum ſcriptis hæc quæ recitata ſunt, illata fuere in dicta Acta Synodi Mantuanæ, ſicut & reliqua quæ ſequuntur his verbis: Hic enim Candidianus non per conſenſum comprouincialium Epiſcoporum, nec in ciuitate Aquileia, ſed in diœceſim & plebem Aquileienſem Gradus, quæ eſt perparua inſula, contra canonum ſtatuta & ſanctorum Patrum decreta ordinatus eſt. Inter alia probat hoc huius Aquileienſis Eccleſiæ Ioannis Antiſtitis epiſtola ad Agilulphum Regem directa, cuius textus inter cetera ad locum talis eſt:

Qualis autem vnitas dicitur facta, vbi ſpatha, vbi clauſtra carcerum, vbi flagella fuſtium, vbi longa exilia, crudeliumq. pœnarum diſcrimina parabantur? Et miſeri ſuffraganei Eccleſiæ noſtræ, ſcilicet Epiſcopi Iſtriæ cum ſumma vi & neceſſitate a Gradenſi caſtro Rauennam compulſione diſtrictiſſima ducebantur Græcorum] Exarchi potentia ſcilicet

A ſcilicet a Græco Imperatore in Italiam miſſi, cuius imperio ad Candidianum ordinandum (vt dictum eſt) vocati fuerant Iſtriæ Epiſcopi. Sed pergit: Necnon etiam ibi loquendi licentia negabatur, atque Candidianus inutilis, qui ob ſui ſceleris immanitatẽ præfatæ ſanctæ recordationis a domino Seuero deceſſore noſtro ſub anathematis interpoſitione obligatus eſt, ne ad potiorem gradum vmquam accederet: quum a ſe eiq. corde fauentibus in prædicto Gradenſi caſtro adulterium matri Eccleſiæ improbe ingerens, ordinatur Epiſcopus. Et Petrus, Prouidentius, ſeu Agnellus Epiſcopi Iſtriæ, qui adhuc fidem ſanctam tenebant, & Candidiano necdum conſentiebant, de Eccleſijs ſuis a militibus tracti, & cũ graui iniuria & contumelijs ad eum venire compulſi ſunt. Si enim ei recte conſentientes eſſent, voluntarie illi conſentire debuerant, non autem per vim. Et poſt pauca: Sic laborate & agite, quatenus & fides Catholica veſtris augeatur temporibus, & in Gradenſi caſtro, poſt-
B quam infelix Candidianus de hoc ſæculo ad æterna ſupplicia tranſmigrarit, altera iniqua ordinatio ibi minime celebretur, nec populus iſte amplius tribuletur. Et vere ſi hoc, Domino auxiliante, egeritis: quod primum eſt, Chriſtus Dominus poteſtati veſtræ erit bonorum operum retributor: & quia Gradus mari & fluctibus cingitur, & Iſtria quæ prius Aquileiæ ſuæ metropoli ſubiecta fuerat, Smaragdo Exarcho exiſtente, tum a Longobardis capi non potuerat, ſed ad iura Græcorum tranſijt: quo factum eſt, quod Rex nullum ei potuit præſtare auxilium: ac per hoc, ipſo annitente Exarcho, Iſtriæ Epiſcopi de Eccleſijs ſuis a militibus Græcorum tracti ſint, & hunc Candidianum ordinare compulſi.] hucuſque ex Ioannis Patriarchæ Aquileienſis epiſtola ad Agilulphum Regem Longobardorum, quem patronum interpellat aduerſus Catholicos pro ſchiſmaticis.

C Sane quidem propenſiores fuiſſe Agilulphum atque eius coniugem Reginam Theodolindam erga ſchiſmaticos, cum ex epiſtolis ſancti Gregorij Papæ ſuperius eſt demonſtratum, tum etiam ex recitatæ epiſtolæ fragmento ſatis apparet. Factum eſt autem poſtea, vt Patriarcha Aquileienſis Gradenſi caſtro exutus, non amplius apud Gradum ſedem tempore turbinis bellici collocauerit, ſed ſeſe contulerit ad Forum Iulij: vnde & accidit (quod nuper diximus) vt idẽ & Iulienſis Patriarcha nominaretur: hactenus enim qui Aquileienſi erat Epiſcopus, idem & Gradenſis dicebatur, vt vidimus de Seuero ex Gregorio: etenim extant Acta Synodalia ſub Elia Aquileienſi Epiſcopo tunc Catholico & Romanæ Eccleſiæ communicante, in quibus de his agitur, & recitatur epiſtola Pelagij Papæ ad Eliam, qua conceditur vt Gradum loco Aquileiæ ipſe teneat, ſitq. eadem metropolis, quæ & noua Aquileia ab ipſo eſt nuncupata: vnde euenit vt idem Epiſcopus & Pa-
D triarcha aliquando Aquileienſis, aliquando vero Gradenſis nominaretur. At de his modo ſatis.

SABINIANI PAP. OBITVS.

Moritur autem hoc anno, octaua Indictione, vndecimo Kalend. Martias Sabinianus Papa, cum ſediſſet menſes quinque & dies vndeuiginti. ita conſentiunt omnes veteres, atque etiam Græci, nempe ipſum eſſe defunctum eodem quo creatus eſt anno. Scripti codices repentini eius obitus cauſam terribiliorẽ afferunt: cuius totius rei geſtæ tragœdiã Sigebertus ita ſummatim complexus eſt: Cum Sabinianus Papa & ipſe liberalitati Gregorij prædeceſſoris ſui derogaret, Gregorius eum per viſum ter pro culpa tenaciæ & huius derogationis increpatum, quod non reſipiſceret, etiam quarto horribiliter increpans, & comminans, in capite percuſſit. Quo ille dolore vexatus, non multo poſt mortem obijt.] hæc Sigebertus. Cuius rei gratia accidit, vt eo defuncto (vt habet Anaſtaſius) non ex more
E per medium ciuitatis deferretur cum funebri pompa corpus eius ad baſilicam ſancti Petri, ſed eijceretur extra Vrbem per portam ſancti Ioannis, deferreturq. extra muros vſque ad pontem Miluium, inde vero inferretur in ipſam ſancti Petri eccleſiam, vbi eſt ſepulturæ mandatum: exaſperatum enim admodum fuiſſe aduerſus eum populum Romanum, eo quod triticum Eccleſiæ non erogaſſet (vt S. Gregorius conſueuerat) in pauperes, ſed venum expoſuiſſet triginta ſolidis modium vnum. De eo præterea hæc idem Anaſtaſius: Hic in eccleſia beati Petri luminaria dedit.] & paulo inferius: Hic Eccleſiam clero impleuit. Hic fecit Epiſcopos per diuerſa loca numero vigintiſex. Et ceſſauit Epiſcopatus eius menſes vndecim, dies vigintiſex.] Hæc de vacatione ſedis cum Anaſtaſius ſcribat, neſcio quomodo vnum dumtaxat diem tribuat aliquis ex recentioribus: nos quem antiquiorem & fideliorem Anaſtaſio ſequamur, habemus neminem. Præterea repugnat ratio, cum non ſedere ſoleret electus Pontifex, nec conſecrari, niſi (vt ferebat iniquitas tempo-

ris) Imperator ratum id habuisset: quare diutiores esse consueuerunt sedis Romanæ vacationes.

Porro eadem dira vrgente fame, in detestationem immisericordis auaritiæ magnum Sigebertus narrat accidisse miraculum, quod verbis istis describit sub Pontificatu eiusdem Sabiniani[a]: Hoc tempore, inquit, pauper quidam cum a nautis eleemosynam peteret, nec acciperet, dicente nauclero: Desiste eleemosynam petere a nobis, qui nihil præter lapides habemus: cum subiecisset pauper: Omnia ergo vertantur in lapides: quicquid manducabile in naui erat, in lapides conuersum est, colore & forma rerum eadem permanente.]hæc ipse. Et quidem ex diuinæ Scripturæ præscripto, quod est in Ecclesiastico[b], accidit: Non exasperes pauperem in inopia sua. Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustianti. Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.] vt non adeo mirum videatur id factum esse: sed potius mirandum sit, si maledictionem pauperum non semper statim q. diuina vltio subsequatur. At de anni huius penuria satis.

a Sigeber. in Chron.

CIBARIA IN LAPIDES CONVERSA.

b Eccles. 4.

Quod spectat ad res Orientales, nihil præterea hoc anno factum proditur[c], nisi quod ad cladem Romani Imperij Duces a Cosrhoe missi sint: cum Phocas in necem Narsetis, qui rebellarat, cuncta miscens, per fas & nefas, iteratis eum iuramentis præstitis ad Romanos redire tandem persuasit: quem cum in potestatem accepisset, periurus atque fidifragus viuum comburi præcepit. Hunc tandem consecutus est finem celeberrimus Dux, Persarum & aliorum barbarorum victorijs si quis alius ante glorioſissimus. quare ex eius obitu magnus Romanis dolor accessit, ac timor incussus: Persæ vero gaudio exultarunt, eo quod vel ipsum tantum Narsetis nomen pauendum omnibus illis esset. Effecerunt ista, vt Phocas tyrannus potius quam Imperator ab omnibus haberetur, vtpote qui non hostium, sed Romanorum cæde stabilire sibi conaretur Imperium, eo præsertim tempore, quo Persæ aduersus Romanos in dies magis magisq. sæuirent. Ipse vero Phocas sentiens se ab omnibus timeri tantum, amari autem a nemine, omnes suspectos habens, amabat ipse nullum, ac nouas suorum cædes pro tenuissimis suspicionibus in dies meditans, ciuium sanguine ciuitatem infecit.

c Cedren. & Mi scel. hoc anno 3. Phocæ.

NARSES VIVVS COMEVSTVS A PHOCA IMP.

IESV CHRISTI ANNVS 606. BONIFACII PAP. III. ANNVS 1. PHOCAE IMP. ANNVS 4.

BONIFACIVS PP. III. CREATVR.

CVm sextus supra sexcentesimum annum ageretur, nona Indictione, vbi iam (teste Anastasio) Romana sedes cessasset anno fere integro, vndecim scilicet mensibus atque vigintisex diebus, decimoquinto Kalendas Martias Papa creatur Bonifacius ex diacono, Ioannis filius, Romanus patria, qui a sancto Gregorio missus fuerat Constantinopolim Apocrisarius ad Phocam Imperatorem. Accidisse vidimus, vt qui eo functi essent munere, ijdem in Summum Pontificem sæpius deligerentur: ita Vigilium, Paschalem, Gregorium, atque Sabinianum (vt dicere de reliquis omittamus) electos fuisse reperimus. Quod enim (vt dictum est) ex Orientalium Imperatorum tyrannide electioni cleri oporteret accedere consensum Imperatoris; eum eligere studebant, quem scirent eidem fore gratum. Vt de Bonifacio isto apparet contigisse, qui vsque ad Gregorij obitum Constantinopoli degens, eumdem sibi Phocam demeruit, in eius se insinuans amicitiam.

PHOCAS CONTRA CYRIACVM FAVET BONIFACIO.

Cuius rei causa factum est, vt cum ex more litteras ad eum Phocas Imp. scriberet, in odium Cyriaci Constantinopolitani Patriarchæ professus sit solum Romanum Pōtificem esse dicendum Oecumenicum, nempe vniuersalem Episcopum, Constantinopolitanum nequaquam. id quidem ipsum Bonifacium ab eo obtinuisse, Anastasius his verbis testatur: Hic, inquit, obtinuit apud Phocam Principem, vt sedes Apostolica beati Petri Apostoli caput esset omnium Ecclesiarum, id est, Romana Ecclesia: quia Ecclesia Constantinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat.] hæc Anastasius. Habet eadem Paulus diaconus[d] totidem ferme verbis, quæ sic se habent: Hic Phocas Imperator, rogante Papa Bonifacio, statuit sedem Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ primam esse, cum prius Constantinopolitana se primam omnium scriberet.] hæc Paulus. Quod enim intercessissent quædam inimicitiæ & odiorum fomenta inter Phocam ipsum atque Cyriacum Patriarcham, in eius odium fauisse videtur ipse Imperator Romano Pontifici præter morem suorum prædecessorum. Siquidem Mauritius nullum locum dedit petitionibus & querelis sancti Gregorij crebrius expostulantis, quod tum Ioannes, tum eius successor Cyriacus nomen sibi vsurparant Vniuersalis, & petentis vt ab eiusmodi nomine cessaret, & eo titulo penitus abstineret, perseuerante illo nihilominus in sententia. Infensus ergo Cyriaco Phocas Imperiali edicto sanciuit, decere eiusmodi nomen Romanam tantum Ecclesiam, ipsiq. soli conuenire Romano Pontifici vt diceretur Vniuersalis, non autem Episcopo Constantinopolitano.

d Paul. diac. de gest. Longobar. lib. 4. c. 11. vet. edit.

Quæ vero simultatis occasio hoc anno exorta fuerit inter Phocam atque Cyriacum, tum apud Theophanem, tum etiā apud Cedrenum ex Græcorum Annalibus hoc anno expressum habes. A Theophane enim hæc his verbis patefiunt: Anno Imperij Phocæ quarto Scholasticus eunuchus, vir gloriosus Palatij, Constantinam dominam olim Augustam coniugem Mauritij Imperatoris cum tribus filiabus eius accipiens, ad magnam ecclesiam confugit, consilio Germani Patricij desiderantis Imperium. Fit igitur seditio magna in vrbe. Germanus autem Demarcho Prasinorum talentum auri misit, vt cooperaretur ei: primores autem vulgi id admittere noluerunt. At vero tyrannus in ecclesiam ad abstrahendum mulieres destinauit. Sane Patriarcha Cyriacus tunc restitit tyranno, minime passus e templo tyrannice abduci mulieres. Verum iuramentis certo eo reddito a Phoca, quod non læderet eas, educuntur e templo, & clauduntur in monasterio.] hæc ibi. Quod igitur expetita præda, Cyriaci opera e manibus esset elapsa, ex qua fomenta subministrari videret noui creandi Imperatoris; in Cyriacum (vt dictum est) Phocas exacerbatus, in ipsum quod valuit tunc expleuit: ceterum sequenti anno necem mulierum regiarum a Phoca imperatam, suo loco dicetur. Ipse vero Cyriacus (vt creditur) mærore confectus, hoc eodem anno (vt Annales Græcorum habent) ex hac vita sublatus est.

SIMVLTATVM OCCASIO INTER PHOCAM ATQVE CYRIACVM.

Ista autem cū ita se habuisse perspexeris, hic tibi lector ex veteri historia nouam illationem a Nouatoribus factam proponentes, risum, puto, mouebimus, cum videris ad pictum in pariete leporem turbas confluxisse vndique venatorum, & latrasse vbique canes, quasi quæsitam diutissime prædam nactos. Sagacissimi siquidem Nouatores (quorum præcipuus est ille conatus, vt ad labefactandum Ecclesiæ Romanæ primatum comportent vndique machinas) simulac inuenerunt a Phoca Imp. Romanæ Ecclesiæ tributum esse primatum: quot putas ipsos plausibus accepisse sententiam, eamq. acclamationibus celebrasse, & declamationibus exaggerasse, nimirū, quod eius super omnes Ecclesias prærogatiua sit tyrannice vsurpata, a tyranno cōcessa, a Phoca scilicet Imperatore primitus impertita Bonifacio Tertio huius nominis Ecclesiæ Romanæ Pontifici? Verum cum exultant[a] sicut victores capta præda, eisdem perinde accidisse videtur, ac reprobi Saulis apparitoribus atque nuncijs (vt de diuina Scriptura prodatur exemplum[b]) cum putantes se Dauidem, quem quærebant, iam tenere captiuum, & vincire catenis; illo elapso, pellitum simulacrum loco ipsius apprehendisse videntes, cum rubore senserunt se fuisse delusos, vbi longe aliter quam putarent, accidisse nouerunt.

INANIS NOVATORVM CONATVS.

a Isai. 9.

b 1. Reg. 19.

At quomodo potuit Phocas super Constantinopolitanam Ecclesiam Romanæ contulisse primatum, quem numquam aliquem Constantinopolitanum Episcopum profiteri desijsse, quis poterit inuenire? Nonne vidimus nuper, a sententijs Ioannis Episcopi Constantinopolitani esse a pluribus appellatum ad Apostolicam sedem, & aduersus latam ab eo sententiam sanctum Gregorium iudicasse, nec ipsum Ioannem ab ipsius Apostolicæ sedis iudicio resilijsse? Nonne & eius successorem Cyriacum vidimus esse professum, subiectum se esse Romano Pontifici, prout superius dictum est suo loco? Si hæc de refractarijs Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarchis dici possunt, atque probari: de pacificis & obsequentibus quid dicendum? Si hoc iure sedi Apostolicæ debitum; quid de nomine altercandū? Nonne longe ante Phocam nomen Oecumenici a Synodo Chalcedonensi & a Patriarcha Alexandrino Romano Pontifici esse oblatum certum est, vt testatur ipse Gregorius[c], vt taceamus de inferioribus Episcopis? Quid ergo suo edicto contulit Romanæ Ecclesiæ Phocas? Nihil plane, nisi quod declararit sua sententia, indebite vsurpari ab Episcopo Constantinopolitano Oecumenici nomen, quod Romanæ dumtaxat deberetur Ecclesiæ: cum alioqui Romanam Ecclesiam semper tenuisse primatum super omnes totius orbis Ecclesias, ne ipsi quidem aduersarij contradixerint, vt superius

PRIMATVS ROM. ECCL. SEMPER COGNITVS.

c Gregor. lib. 7. epist. 30. Ind. 2.

rius suis locis latissime est demonstratũ: sed in eo dumtaxat cum dictis Ecclesiæ Constantinopolitanæ Episcopis cõtrouersia erat, quod inuitis ac reclamantibus Romanis Pontificibus, Constantinopolitani Episcopi titulum sibi Oecumenici vsurpassent. Quod ergo Phocas in odium Cyriaci (vt dictum est) adiudicasset causam Rom. Pontifici, vt non Constantinopolitanus, sed ipse solus Oecumenicus diceretur: putarunt rerum ignari, a Phoca eiusmodi Romano Pontifici tributum esse priuilegium, vt in Ecclesia Catholica primatum gereret. Sed quam hæc ridenda sunt & sibilis insectanda (si ita liceret Christianæ modestiæ) omnes intelligent, qui ab aduentu Domini vsque ad Phocam elapsos annos singillatim in Annalibus recensuerint, atque viderint vix aliquem prætercurrere annum, quo non eluceat Ecclesiæ Romanæ primatus: adeo vt facilius sit negare non lucere Solem, vel ignem non calefacere, quam eiusmodi fulgentes veritatis sparsos vbique radios obscurare.

Eant miserrimi leguleij [a] huiusmodi adeo obtusis & infantilibus certantes spiculis (quæ sagittas infantium iure dixeris) ad labefactandam super firmam petram Romanam Ecclesiam diuinitus stabilitam. Nihil igitur præterea a Phoca (vt dictum est) obtinuit Bonifacius, quam quod a Mauritio sæpe petijsset Magnus Gregorius, vt vana de titulo Oecumenici blaterantem Ioannem primum, deinde Cyriacum cohiberet: erat enim de nomine tantum quæstio, de ipsa scilicet Vniuersalis tituli inscriptione neganda illis. Nam in epistola ad Mauritium de his data hæc habet ipse Gregorius [b]: Secundum petitionem prædicti Sabiniani diaconi (*Apocrisarius erat iste tunc Apostolicæ sedis*) aut pijssimus dominus ipsum dignetur iudicare negotium, aut sæpe nominatum virum, vt ab hac tandem intentione cesset, deflectere. Si ergo iudicio pietatis vestræ iustissimo, vel clementibus admonitionibus cesserit, omnipotenti Deo gratias referimus: sin autem in eadem diutius contentione perstiterit, hac de re iam veritatis sententiam tenemus, quæ ait [c]: Omnis qui se exaltat, humiliabitur, &c.] ita depositionem comminatus. Quod ergo expetijt a Mauritio Gregorius, & non obtinuit, vt vanum hominem titulum sibi indebitum vsurpantem compesceret: hoc a Phoca obtinuit Bonifacius, vt coercuerit Cyriacum sibi inconcessa sumentem. Sic igitur edictum Phocæ non dedit primatum Ecclesiæ Romanæ, sed illi tantum iure competere nomen Oecumenici iudicauit. vt plane aperta adeo luce veritatis cum ista constent, leguleios pœniteat Nouatores id in controuersiam adduxisse: quibus acciderit secundum illud Prouerbiorum [d]: Os stulti confusioni proximum est.] & illud: Os stultorum pascitur imperitia.] Sed in his vlterius non immorandum.

[a] Molinæum, Othomanũ, vel his similes auctor insectatur.

[b] *Gregor. lib. 4. epist. 32. Ind. 13.*

[c] *Luc. 14.*

[d] *Prou. 9. 15.*

CYRIACI CONSTANTINOP. OBITVS.

Vbi igitur hæc per Phocam Imperatorem sunt instituta, Cyriacus Constantinopolitanus Episcopus, propugnator acerrimus præsumpti Oecumenici tituli, mærore consumptus ac dolore confectus diem obijt, vbi sedisset annos decem, & vndecimum inchoasset. In cuius locum subrogatus est Thomas diaconus & sacellarius magni templi.] hæc Cedrenus hoc anno quarto Phocæ Imperatoris. Sed quæ sunt reliqua Bonifacij Papæ videamus.

CONCILIVM ROMANVM.

Hic vbi primum sedem Pontificiam est adeptus, ad corrigendum prauum vsum, qui in electione Pontificis in Romanam Ecclesiam irrepsisse videbatur, addixit animum: cuius rei causa Episcoporum Concilium in basilica Vaticana collegit. Ambitio namque verecundiæ nescia eo procaciæ adigebat aliquos Romanæ Ecclesiæ clericos, vt superstite adhuc Pontifice, de eo qui esset post eius obitum eligendus in successorem, tractarent. At licet alias ante fuisset sacris legibus Pontificijs vetita eiusmodi facinorosa molitio, adhuc tamen Synodali simul Pontificioq. decreto id rursum esse tollendum Bonifacio visum fuit; de quo Anastasius Bibliothecarius ista habet: Hic fecit Constitutum, *decretum scilicet*, in ecclesia beati Petri, in qua sederunt Episcopi septuagintaduo, presbyteri Romani trigintaquatuor, diaconi & clerus omnis, sub anathemate, vt nullus Pontifice viuente, aut Episcopo ciuitatis suæ, præsumat loqui de successore, aut partes sibi facere, nisi tertio die depositionis eius, adunato clero & filijs Ecclesiæ, tunc electio fieret; & quem quisque voluerit, haberet licentiam eligendi sibi sacerdotem.] hæc in dicta Romana Synodo serio pertractata fuerunt ac stabilita. Perierunt Acta Synodi huius, sicut & alia eiusdem Bonifacij: Qui hoc eodem anno ex hac vita decessit duodecima die mensis Nouembris, vbi sedisset menses tantum octo & dies vigintitres. Ita ex Anastasio, cuius etiam testificatione proditur cessasse Episcopatus eius menses decem & dies sex.

BONIF. PP. III. OBITVS.

Hoc

A Hoc eodem anno, cum adhuc Bonifacius Papa Ecclesiæ præsideret, redijt e Gallijs Faustus monachus discipulus S. Benedicti; scriptamq. a se vitam S. Mauri abbatis, cui comes accesserat, secum ferens, ipsi Bonifacio probandam obtulit. hæc Leo Ostiensis [a]: porro in eius commentarij præfatione de his agitur. sed hic finis præsentis anni.

[a] *Leo Oss. hist. Cassin. lib. 2. cap. 3.*

IESV CHRISTI ANNVS 607. BONIFACII PAP. IV. ANNVS 1. PHOCAE IMP. ANNVS 5.

B SExcentesimus septimus decimæ Indictionis cũ ageretur annus, Bonifacius ex Valeria ciuitate Marsorum, Ioannis medici filius, ex presbytero, eius nominis Quartus, Pontifex creatur die decimaoctaua Septembris. Qui statim domum suam in monasterium erexit, quod & reditibus locupletauit: Idemq. cum videret Phocam Imperatorem erga Romanos Pontifices propensiorem (quod nemo Romanorum Pontificum hactenus tentasset) ab ipso Imperatore dari sibi Pantheon nobile Romæ delubrũ petijt, vt illud expurgatum ab antiquæ sordibus idololatriæ, in honorem Dei genitricis Mariæ & sanctorum Martyrum Domino consecraret. Quod ipso liberaliter concedente, id quod optauit, absque mora feliciſſime præstitit. hæc ex Anastasio. Sic igitur mirandum illud tot antiquorum scriptorum præconijs celebratum, a Marco Agrippa ter Consule tempore Augusti Imperatoris templum erectum, Iouiq. Vindici consecratum, cessit tandem vsui Christianæ religionis post sexcentos trigintaduos annos. Intactum id quidem permansérat a demo-
C lientibus (vt dictum est) dæmonum sedes Romanis Christianis ob solidæ molis structuram firmissime stabilitam; neque adhuc Christianæ religionis vsui fuerat mancipatum, quod id fieri, execrabile videretur. Nam ex S. Gregorio vidimus, primum ab ipso decretum, vt nouæ gentis Anglorum Christianorum quæ erant templa idolis dedicata diruerentur: sed postmodum ab eodem nouellæ plantationi indultum fuisse, vt eadem integra remanerent, dummodo expurgata solemni ritu, ex profanis sancta reddita, sacro cultui aptarentur. Sic igitur Pantheon in ecclesiam commutato & consecrato, tituloq. Dei genitricis Mariæ nobilitato, sacrisq. Martyrum reliquijs ex cœmeterijs extra Vrbem positis locupletato, nomen ipsi comparatum est, vt Dei genitricis templum ad Martyres diceretur, quo decorum titulo hactenus perseuerat.

BONIFACIVS PP. IV. CREATVR.

PANTHEON DEO DICATVM.

Quod ad res pertinet Orientales: turbulentissimus fuit iste annus Constantinopolita-
D nis: nam detecta coniuratione, Phocas in cædem nobilissimorum exarsit. Quomodo autem ista se habuerint, in Annalibus ex Theophane in Miscella digestis ita narrantur [b]: Anno Imperij quinto Phocas filiam suam Domitiam Prisco Patricio & Comiti excubitorum iunxit, & factis in Palatio Marniæ nuptijs, iussit fieri ludum equestrem. Demarchi autem vtriusque partis, Prasinæ scilicet & Venetæ principes apud quatuor columnas cum Imperialibus signis statuerunt Prisci ac Domitiæ signa, *nempe ipsorum imagines*. Quibus auditis Imperator iratus est, & mittens adduxit Demarchos, Theophanem scilicet & Pamphilum; & statuens nudos, iussit eos decollari. Cum enim misisset Protocursórem, vt interrogaret eos, quo præcipiente fecerint hoc: dixerunt, quia secundum consuetudinem Lineatoris hoc fecerunt. Porro Lineatores siue Mensores interrogati, quam ob causam id fecerint, dixerunt: Quia cum Imperatores ab omnibus nominati sint, hoc a nobis ipsis fe-
E cimus.] Quod enim in faustis nuptiarum acclamationibus ijdem, nempe filia & gener Imperatoris, æque fuissent acclamati Imperatores; ij quibus cura ornandi pompam incumbebat (dicebantur hi Mensores, siue Delineatores) eorumdem imagines cum insignibus Imperatorijs publice exposuerunt. Sed pergit auctor: Sane Priscus timore tenebatur, ne forte Imperatoris iram incurreret. Turbis autem clamantibus misericordiam concedi sibi, veniam dedit Phocas. Extunc ergo Priscus indignationem passus, non erat recte cum Phoca.

[b] *Miscel. lib. 17.*

PRISCVS ET DOMITIA VT IMPERATORES HABITI.

Interea mulier quædam, Petronia nomine, fit Constantinæ Imperatrici relictæ Mauritij ministra, quæ ad Germanum responsa ferebat. Porro cum fama dilataretur, quod Theodosius Mauritij filius viueret, spem bonam tam Constantina quam Germanus habebant. At vero scelerata Petronia hæc tyranno manifesta fecit. At tyrannus Constantinam Theoprepio Exarcho ad torquendum prodidit. Quæ dum torqueretur, Romanum Patri-

CONSTANTINA CVM ELIABVS ET ALIIS OCCISA.

cium

cium nosse interlocutiones suas confessa est. Qui comprehensus atque discussus, etiam alios fore in insidias tyrannidis sibi cooperatores perhibuit. Comprehensus est autem Theodorus Orientis Præfectus, quem tyrannus interemit: Helpidij quoque pedes præcidens tradidit igni, Romanumq. decollauit. Porro Constantinam cum tribus filiabus, in loco vbi Mauritius interemptus est, gladio trucidauit, Germanum autem & eius filiã ore macheræ occidit, similiter & Ioannem, & Zizam Patricium, & Theodosium, qui Subadiuuæ dignitate habebatur insignis, & Andream Sanctocroben, & Dauid Chartophylacem Hormisdæ.] hucusque de cæde nobilium Annales habent: eadem hoc anno Cedrenus & alij narrant. Quod autem de Theodosio adhuc superstite credito dictum accepisti, a Nicephoro melius ista cognosce, dum ait [a]:

[a] *Nicephor. lib. 18. c. 41.*

DE THEODOSII OBITV ET VITA RVMOR INCERTVS.

Fama autem obtinet, percussorem Theodosio parcentem, alium pro eo admodum illi similem iugulasse; ipsum vero Theodosium profugum in locis multis multa expertum, postea morbo interijsse. Atque ea quidem fama per omnes Romani Imperij ditiones vulgata est; sed eam barbarus quidam erro, perquam tenui coniectura id facere ausus, protulit, propterea quod caput eius solum, vna cum alijs qui cæsi sunt, exhibitum non sit. Verum inquisitio ipsa satis solicitudine summa defatigata, Theodosium etiam mortuum esse cognouit.] hucusque Nicephorus de Theodosio, qui ad necem matris (hoc additum ad calamitatem) atque sororum & propinquorum, mortuus, est creditus viuere. Subdit his vero Nicephorus de sepulchro ipsorum: Eorum autem, ceterorumq. Imperialium corporum (decem autem fuere) reliquiæ longo post tempore in Mamantis martyris templo prope murum, cui Xylocerus nomen est, repositæ sunt. Templum autem id Pharasmanes eunuchus construxit, qui sub Iustiniano Imperialis cubiculi præfectus fuit. Porro in communis sepulchri eorum monumento epigramma hoc insculptum est:

EPITAPHIVM MAVRITII, CONSTANTINAE, ET FILIORVM.

O ego mille modis Regum miseranda duorum,
Mauritij coniunx, filia Tiberij:
Edocui Regina satis, fœcundaq. mater,
Quam sint multorum commoda sceptra Ducum.
Militis infidi iaceo, populiq. furore:
Et mecum coniunx, progenieſq. iacet.
Næ miseræ Niobes ego sum vitale cadauer.
Plura ne Cissæis, plura Iocasta tulit?
Esto, iure pater: cur pignora parua necantur
Humani prorsus nescia turba doli?
Non iam Roma meis carpes e frondibus vmbram:
Eruta Threijcio stirps Aquilone iacet.] ita apud Nicephorum, & apud alios alia translatione, Græce autem sic [b]:

[b] *Apud Cedren. in Compend.*

Α' δ' ἐγὼ ἡ Ξιπάλαινα, ἡ ἀμφοτέρων βασιλήων,
Τιβερίου θυγάτηρ, Μαυρικίῃ τε δάμαρ
Η πολύπαις βασίλεια, ἡ ἓ δέξασα * λοχείῃ,
Ὡς ἀγαθὸν τελέθει ἡ πολυκοιρανίη,
Κεῖμαι σὺν τεκέεσσι καὶ ἠμετέρῳ θαλαμοίτῃ,
Δήμᾳ ἀταδταλίῃ, ἡ μανίῃ φρασπῆς.
Τῆς Ἐκάβης ἔτλην πολυχειρονα, τῆς Ἰοκάστης,
Αἰ αἳ τῆς Νιόβης ἔμπνοος εἰμὶ νέκυς.
Ναὶ νὰ τὸν θνήταν· τί μάτην τὰ νεογνὰ ἔκτανας,
Ἀνθρώπων κακίης μηδὲν ἐπισάμενα;
Ημετέρῃσι πεταίλοισι κατάσκιος ἐπέπτη Ρώμη,
Ῥίζα γὰρ ἐκπλάδη Θρηικίοις ἀνέμοις.]

Ex pia Mauritij familia pleræque pietate insignes feminæ extitere: exornat vero Ecclesiasticas tabulas tum Græcorum tum Latinorum eiusdem filia, Sopatra nomine sanctissima virgo, inter sanctos relata, anniuersariaq. commemoratione donata vna cum Eustolia Romana; quarum natalis in Ecclesia agitur die nona Nouembris [c]. Est præterea mentio apud Sophronium [d] de Damiana clarissima femina & maxime pia atque sorore Imperatoris Hierosolymis vitam degente vna cum nepte sua ac Mauritij, hac videlicet occasione:

[c] *Menol. & Ro. Martyrolog. eâ die.*

[d] *Prat. Spirit. c. 127.*

Narrauit nobis, inquit, eadem Abbatissa Damiana & hoc, dicens: Die sancto parasceue

A sceue, antequam includerer, abij ad sanctos Cosmam & Damianum, & illic totam noctem peregi. Venit itaque sero anus quædam ex Galatia Phrygiæ, & dabat omnibus qui in templo erant duo minuta. Die igitur quadam neptis mea & fideliſſimi Imperatoris Mauritij veniens ad sanctam ciuitatem orationis gratia, egit ibi annum integrum. Assumpsi ergo eam, & duxi ad sanctos Cosmam & Damianum. Cum igitur in oratorio essemus, aio cognatæ meæ: Vide filia, quia venit anus quædam dans duo minuta (ea enim mihi sæpius dederat) Sume illa, ne superbias. Illa autem indignans dicebat: Oblatum habeo accipere? Tunc dixi ei: Etiam accipe: mulier enim sancta est, & magnæ virtutis. Tota enim hebdomada ieiunat, & quicquid hebdomada laborans lucratur, erogat ijs qui in templo hoc inueniuntur. est enim vidua quasi annorum octoginta. Sume igitur duo minuta, & da illa tu quidem alteri: tantum ne respuas anus istius sacrificium. Ista nobis loquentibus,
B ecce anus veniens duo minuta erogabat, venienſq. dedit mihi cum omni silentio: dedit autem & nepti meæ, dicens: Accipe ista, & comede. Cum ergo abijsset, agnouimus quod Deus illi reuelasset quod dixeram ei, vt acciperet, & alteri pauperi daret. Misit igitur vnum ex pueris suis, & de duobus minutis emit lupinos, & comedit. Asserebat autem coram Deo dicens, eos tamquam mel dulces fuisse, ita vt miraretur & glorificaret Deum, qui dat gratiam seruis suis.] hæc ibi a nobis hic occasione filiorum & aliorum Mauritij propinquorum relata.

Porro ad Phocæ crudelitatem & illud vtique addendum, quod cum ex Imperatore in tyrannum conuersus, in nobilium ciuium necem debaccharetur, & quemcumque vel leuis tangeret suspicio detruderet in carcerem: cum vnus carcer, qui eos includeret, haud adeo spatiosus esset, ipsi pædore atque fœtore mirum in modum cruciabantur: ve- CARCER DILATATVS.
C rum quod non caperet omnes, commiseratione piæ feminæ est dilatatus. Glicas siquidem auctor est [a], eumdem qui vnicus tempore Constantini ædificatus est carcer Constantinopoli, absque aliquo incremento vsque ad Phocam Imp. permansisse: quo tempore nobiliſſima matrona commiserata eiusmodi intolerabile carceratorum cruciamentum ex loci angustia pereuntium, suam cessit domum Imperatori ad carcerem ampliandum. Dum in his esset Phocas, Cosrhoes Rex Persarum suo exercitu superiorem & inferiorem Syriam deprædatus est, nullo sibi obuiam facto qui resisteret. Hæc Annales.

[a] *Glic. Annal. in Constantino Magno.*

Eodem quoque anno ægrotans idem Phocas Imperator a diuina misericordia non derelinquitur, sed sanatur a S. Theodoro cognomento Siceota, de quo sæpe superius. Quomodo autem id acciderit, ex Eleusio eius discipulo scriptore ipsius vitæ hic reddamus: sed prius quod ingens hoc pariter tempore prodigiũ accidisse narrat, describamus: ait enim [b]: [b] *Extat apud Sur. die 22. April.*
D Cũ in oppidis finitimis supplicationes fierent, & Cruces quæ gestari solent, horribili miserandoq. spectaculo per se concuterentur & cõmouerentur: interrogatus vir diuinus Theodorus quid sibi id vellet, respondit: Deum, o filij, precibus placate; quoniam magnæ mundo imminent calamitates. Domitius autem Patricius vir clarissimus promiserat se auream Crucem ad supplicationis adorationisq. vsum effecturum. Itaque misit vir sanctus Epiphanium diaconum ad illum. Qui cum aurifici aurum dedisset, diaconum rogauit, vt tantisper moraretur, dum aurifex opus conficeret. Et sanctissimus Patriarcha Thomas, qui post beatæ memoriæ Cyriacum in Pontificia regiæ ciuitatis sede successerat, laudata viri glorioſi pietate, dedit etiam ipse particulam venerandi ligni sanctæ Crucis, & particulam sancti sepulchri Saluatoris nostri Dei, & veli particulam sanctissimæ Dei genitricis, conijciendas in vmbilicum illius Crucis, quæ ex auro conflabatur. Quæsiuit au- PORTENTVM INGENS DE CRVCIBVS SE COLLIDENTIBVS.
E tem ex ipso diacono, vtrum verus fuisset ille Crucium motus, qui in regione Galatarum factus fuisse dicebatur. Cumq. diaconus id affirmasset, valde timuit beatissimus Patriarcha, & solicitudine plenus epistolam scripsit ad seruum Dei, rogans eum, vt quam celerrime ad se in ciuitatem regiam proficisceretur.] annuit vir sanctus. Quæ autem proficiscens miracula in via ediderit, idem auctor pluribus narrat, quæ dicere prætermittimus breuitatis causa: tu, si libet, consulere auctorem poteris. Ipse vero illis enarratis, de his quæ sunt gesta Constantinopoli, istam texit historiam:

Ingressus igitur in vrbem regiam, a beatissimo Thoma Patriarcha honorifice & magno cum gaudio susceptus est. Et cum inter se consalutassent, obtulit ei discipulum suum Ioannem, & vitæ sanctitatem ac mores eius commendans, petijt vt eum monasteriorũ Præfectum constitueret: quod statim fecit sanctissimus Patriarcha, palliumq. tribuit, & præmisit ad sancta monasteria. Phocas etiam Imperator eum accersendum curauit; manuum

enim

PHOCAS SANATVR A S. THEODORO.

enim ac pedum doloribus excruciatus iacebat. Sancto igitur viro ingresso, & manus suas illi imponente atque precante, subleuatus Imperator rogauit eum, vt pro se proq. Imperio precaretur. Quamobrem admonuit eum vir sanctus, vt ab hominum afflictione & sanguinis effusione tempararet, si preces suas a Deo vellet exaudiri.

Cum autem ab Imperatore discessisset, rogauit eum beatissimus Thomas Patriarcha, vt pro sua in illum beneuolentia apud se diuerteret, & Deum obsecraret, vt in cœlesti vita simul inuenirentur. Et quæsiuit ab eo, an verus fuisset admirabilis ille Crucium in supplicationibus motus. Quod cum verum fuisse intellexisset, cœpit orare virum sanctum, vt indicaret quid signũ illud portenderet. Tum sanctus recusare, seq. abiectum atque humilem dicere, nec scire quid responderet ad interrogata. Prostratus ille ad pedes eius, se surrecturum negauit, nisi in ea re sibi morem gereret. Scio enim, inquit, tibi non signum hoc solum, sed alia multa esse nota: neque enim illud ad hunc vsque diem neglexisti. Quod si neglexisses, tamen patefiet tibi, si petieris a Deo. Cum igitur se desiderio eius satisfacturum promisisset Christi seruus, eum surgere coegit; & lacrymans: Nolebam, inquit, te affligi: neque enim expedit hæc te scire. Verum quando ita vis, scito ea Crucium concussione multa nobis grauia molestaq. prænunciari. Significat enim plurimos a religione nostra defecturos, & barbararum gentium incursiones, & magnam sanguinis effusionem, & ingens exitium, & in vniuerso orbe seditiones fore, & sanctas ecclesias desertum iri, & diuini cultus atque Imperij interitum, & aduersarij aduentum appropinquare. Reliquum est, vt tamquam gubernator Ecclesiæ & populi pastor Deo totis viribus assidue supplices, vt ignoscat populo, & pro misericordia sua hæc omnia moderetur.

THEOD. PRODIGIVM EXPLICAT, ET VENTVRA MALA PRAEDICIT.

His auditis, beatissimus Patriarcha magno timore mœstitiaq. correptus, cum lacrymis cœpit rogare sanctum virum, vt Deum obsecraret, quo animam suam tolleret, antequam ab illis calamitatibus opprimeretur. Cumq. vellet sanctus Theodorus in patriam redire, quoniam quietis & silentij sui tempus aduentabat; id illi non permisit beatissimus Patriarcha. Increbuerat enim rumor, ciuitatem haud ita multo post absorptum iri. Quamobrem voluit vt apud se hiemem traduceret. Namque dicebat, se precibus eius apud Deum pro populo indigere, vt saltem mala differat, quæ comminatur. Cum autem vir sanctus locum proprium ad habitandum postularet, iussit vt in sancti Stephani mansione, quæ Romanorum dicitur, habitaret. Natali igitur die Saluatoris nostri Dei illic se se inclusit, vt quietem & abstinentiam solitam obseruaret.] hactenus de rebus gestis anni huius: quæ autem sequuntur, sequenti potius contigisse noscuntur, nosq. suo loco narraturi sumus.

QVOMODO IMPLETA PRAEDICTIO.

Quod ad prodigium spectat a Theodoro generatim tantum Patriarchæ petenti explicatum, ne timentem ipsum nimio terrore concuteret: euenta ipsa, quæ paucos post annos contigerunt, quot quantaq. mala portenderit, declararunt. Etenim præter immanes Christianorum cædes a grassantibus Persis vbique in Oriente patratas, sancta ciuitas Hierosolyma ab eisdem capta est, & sanctissima Cruce spoliata, quæ ab ipsis in Persidem translata fuit. His accessit nouorum hæreticorum post annos item paucos ab inferis portis eruptio: fuerunt hi Monothelitæ, qui vniuersæ Ecclesiæ Orientali grauissima damna dederunt. Sed & quod his omnibus funestius acerbiusq. videri potest, hoc pariter sæculo ex Nestorianis, Arianis, Iudæisq. conflatũ est immane illud monstrum, quod vniuersum pene sibi orbem subegit, atque in dies magis magisq. maioribus accessionibus armorũ potentia sæuijt aduersus Cruces bella gerens. Hoc enim fuisse videtur quod dicebat sanctus, Aduersarij aduentum appropinquare, nempe nefandissimum Mahometem sectæ Mahometanorum principem, quæ (vt suo loco dicturi sumus) hoc deploratissimo sæculo paucos post annos sumpsit exordium, tanto antea significata portento. Hic rursum meminisse oportet etiam S. Gregorij Papæ ad Maximum Salonitanum Episcopum epistolæ [a], qua item est de his proditum vaticinium, quo tanta mala obuentura prædixit, vt beati a posteris dicendi essent maiores, innumeris licet calamitatibus pressi, quod ea ex hac vita sublati non viderint. sed repetenda hic sunt eius verba prophetice dicta: Nolite, inquit, de talibus omnino contristari: quia qui post nos vixerint, deteriora tempora videbunt; ita vt comparatione sui temporis, felices nos æstiment dies habuisse.] licet fame, bellis assiduis, & peste fuerint ea tempora funestissima, sed florentissima videri potuerunt cum posterioribus comparata.

[a] Gregor. lib. 8. epist. 36. Ind. 3.

ANnus qui sequitur octauus post sexcentesimum, Indictionis vndecimæ, multis itidem malis calamitosus plane Orientalibus extitit & infelicissimus. Annales siquidem habent [a], factam esse mortalitatem atque penuriam omnis rei, insuper effusum rursus sanguinem nobilium ciuium, & Persarum grassationes Chalcedonem vsque, deuicto Romano exercitu. hæc omnia sexto Phocæ anno contigisse narrantur ex Theophane in Annalibus. Siquidem Phocas postquam Mauritij cognationem e medio sustulit; Commentiolum Thraciæ Prætorem & multos alios necauit: quorum omnium pertæ- PRISCVS PHOCAE SOCERO MOLITVR INSIDIAS.
B sus eius gener Priscus, qui anno superiori in discrimen adductus fuit, aduersus eum coniurationem moliri cœpit. de eo enim hæc ex Theophane in ijsdem Annalibus: Anno Imperij Phocæ sexto Priscus intueri non sustinens tam iniusta homicidia, quam cetera mala quæ a Phoca patrabantur, scripsit ad Heraclium Patricium & Prætorem Africæ, quo Heraclium filium suum & Nicetam filium Gregoræ Patricij Subprætorem suum mitteret, quatenus contra Phocam tyrannum venirent. Audiebat enim eum rebellionem meditari in Africa: vnde nec nauigia hoc anno Constantinopolim conscenderunt.] At quæ hoc anno tentari cœpta fuere, sequenti sunt executioni mandata. dicemus de his suo loco.

[a] Miscell. lib. 17. Cedren. Annal. in Phoca.

Quod vero ad bellicas acceptas clades pertinet, hæc apud eosdem Annales scripta leguntur: Præterea Persæ vna cum Cardarige Duce egressi ceperunt Armeniam & Cappa-
C docium, pugnantesq. Romanorum verterunt militias, ceperuntq. Galatiam & Paphlagoniam, & venerunt vsque Chalcedonem sine parcitate depopulantes omnem ætatem. Et hi quidem foris portam Romanis tyrannidem inferebant: Phocas vero his peiora intrinsecus patrabat, occidens atque captiuans.] hæc ibi.

Quo pariter anno Thomas Constantinopolitanus Episcopus, vbi sedisset annos duos & menses septem, secundum Nicephori Chronicon, ex hac vita (quod valde cupijt & precibus impetrauit) libens volensq. discessit. Rem gestam Eleusius Theodori Siceotæ discipulus, suorum temporum rerum scriptor, his verbis ita recensetˆ [b]: OBITVS THOMAE EPISC. CONSTANTINOPOL.

[b] Eleus. in vit. Theod. apud Sur. tom. 2. die 22. Aprl.

Quo tempore, inquit, contigit vt sanctissimus Patriarcha in morbum incideret. Itaque nuncium misit ad beatum Theodorum, rogans eum, vt Deum precaretur, vt sibi daret vitæ finem. At Christi seruus respondit, quamuis ipse, vt sanctus olim Apostolus Paulus,
D dissolui & esse cum Christo cuperet, tamen cum magis esset necessarium vt pro populi salute in corpore maneret, oraturum potius vt illi vitam & sanitatem elargiretur. Sed nuncium rursus ad Dei seruum misit Patriarcha: Per Dominum, inquiens, obtestor te, pater, si diligis me, vt pro mutua & fraterna inter nos beneuolentia, Deum obsecres, vt depositum pignus suum recipiat e corpore meo, meq. ab imminentibus periculis liberet: neque enim spectare possum, quæ tu prænunciasti. Tunc Dei seruus flexis genibus, & fusis pro ipso precibus, nunciauit ei per Epiphanium ministrum, se quidem vitam eius pro salute omnium exoptasse: verum quoniam tantopere flagitasset pro se preces fundi, vt dissolueretur & esset cum Christo, iussis ipsius obtemperasse, & Deum illi quæ cuperet concessurum, & petitionem eius eodem die impletum iri. Quamobrem si
E iubes, inquit, vt veniam ad te, statim id faciam: sin minus, nos tamen vicissim apud Christum Dominum conspiciemus. Hoc audito beatissimus Patriarcha gauisus est gaudio magno, & Deum laudans monuit seruum eius ne exiret, neve a quietis & abstinentiæ suæ discederet instituto: contentum enim se esse promisso eius, quod se vicissim apud Christum essent conspecturi. Hoc & Imperator cum intellexisset, sanctissimum Patriarcham inuisit. Qui cum omnibus benedixisset, ante horam vespertinam cum prudentia atque constantia mirabili ad Dominum migrauit. Huius obitu cum serui Dei familiares angerentur, quod tam amicum atque beneuolum Patriarcham amisissent: Nolitè, inquit vir sanctus, modicæ fidei homines & pusilli animi, dolere & conqueri: qui enim futurus est Patriarcha, non minus nos diliget.

Quod & factum est. Sergius enim, qui creatus est Patriarcha, venit ipse ad Dei seruum, SERGIVS EPISCOP. CONSTANTINOP.
nec permisit vt prius a quoquam certior fieret, sed de improuiso eum psalmos canentem offendit, & ad pedes eius prostratus, rogauit illum, vt pro se Dominum precaretur, quo

diuina ipsius gratia dignus effectus Episcopatu & Apostolica sede, ex voluntate eius populum in pace regeret & gubernaret: se enim iuniorem esse & imperitiorem, quam vt sine præcipuo & singulari Dei præsidio id præstare posset. At Dei seruus, precibus fusis, ipsumq. complexus: Idcirco, inquit, tibi iuueni tantũ Deus onus imposuit, vt maiore virtute viribusq. sustineas calamitates & molestias impendentes, id quod præcessor tuus sibi præstare non posse videbatur. Confirma igitur te,& robustus sis,atque viriliter age: Deo enim confisus, spero administrationem tuam & diuturnam & præclaram fore. Ex eo tempore maiores vires suscipiens Patriarcha in suo munere administrando recte se gessit, & maiore quam præcessor ipsius beneuolentia virum sanctum est prosecutus.] hæc de Sergio auctor.

Porro Sergius instar Saul [a], qui ipso exordio coram Samuele magnum specimen dedit optime administrandi regni, cum esset humilis in oculis suis, neque (teste diuina Scriptura) esset vir melior illo in Israel; ex vita hactenus virtutibus exculta pie sancteq. ducta, magnam de se apud omnes, præsertim vero apud præclaros sanctitate viros concitarat expectationem: cuius rei gratia sanctus Theodorus ita magnifice eadem ferme fausta responsa de eo dedit, quæ de Saule Samuel, eo quod eamdem ipse spem de Sergio concepisset, quam Samuel de Saule. At non semper propheticus spiritus prophetis sanctis inhæret futura aperiens cuncta, vt fusius sanctus Gregorius docuit super Ezechielem. Quæ igitur de Sergio prænunciata audisti a Theodoro (ne scandalum patiaris) non prophetice dicta intelligas, sed (vt accepisti) quod ita ipse fore speraret: Deo enim confisus, inquit, spero administrationem tuam & diuturnam & præclaram fore.] talia namque de ipso sperare cogebat vita Sergij famaq. vulgata, & ostensa illa tunc conuenientis ipsum & sternentis se ad pedes eius humilitas.

[a] 1. Reg. 9.

Est carmen Georgij Pisidæ admirandi huius temporis nominis apud Græcos in poetica facultate, quo vitæ huius vanitatem deplorat, ad eumdem Sergium Patriarcham inscriptum, vbi inter alia ab ipsa animi demissione eumdem plurimum commendat his iambis:

SERGII LAVDES EX GEORGIO PISIDA.

Lumen coruscum Christianorum chori,
Tu mens paterna, cor superbum neutiquam,
Volites per astra quamquam, & adeas æthera,
Te deprimis, congrederis & mortalibus, &c.] Et in carmine de opificio mundi hæc de eodem Sergio:

Hæc Patriarcha clamitatq. & dictitat.
Vt balbus is sit plurima ob ieiunia,
At non loquendo intus sonum magnum dedit,
In cordis igne cum indidit linguam suam,
Hanc condiditque, & reddita est vocalior:
Tacensq. clamat, guttur vt Mosis sacrum,
Attenditurq. idem, licet non agitet os.
Largo imbre terram irrorat, atque oculis pluit:
Ningit frequenter lacrymarum cum impetu.
Hunc nos, latere etsi videtur, nouimus:
Nam notus infra lumina abijciens erat,
Cum sensa sursum animi eleuaret omnia.
O passionum barbararum carnifex,
Siquidem has trucidas ore sermonis sacri:
Munita cum sint nostra monstres mœnia:
Sunt quippe liberi vrbium muri tui:
Ex silicibus strue alta propugnacula
Christo angularis lapidis in loco sito.] hæc & alia summa laude digna de Sergio Georgius Pisida: quibus tu intelligas, quantæ tunc esset Sergius iste in Oriente æstimationis.

Verum sicuti Saul, ita & iste in transuersum actus, non in eadem qua cœperat animi demissione persistens, in foueam erroris lapsus, ex eadem, sicut ille, numquam exurgens, pessime perijt, ex optimo nequissimus redditus, caput & dux factus Monothelitarum hæreticorum, de quo inferius plura eademq. funesta dicenda erunt.

Sed

A Sed quæ sunt reliqua gestorum viri sanctissimi Theodori Constantinopoli degentis, videamus. Reprehendebat (inquit Eleusius) vir sanctus illum morem, quo multi, præsertim in dignitate constituti, post mysteriorum perceptionem ad lauacra se conferebant. Quamobrem clericorum cœtus sanctissimæ magnæ ecclesiæ ad eum se contulit, & sic eum est allocutus: Quoniam audiuimus, pater sanctissime, te eos reprehendere, qui post mysteriorum perceptionem se lauant; ad te confugimus, vt intelligamus vtrum id ex sacræ Scripturæ lectione, an aliunde didiceris. Vir diuinus ita respondit: Legimus in Scripturis sanctis [a]: Omne mendacium a malo est: & [b], Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Scitote igitur Deum mihi indicasse, eos valde peccare, qui post sanctam communionem ad balnea se conferunt, vt corpus lauent & curent. Quis enim vnguento delibutus & aromatibus, eorum abstergit suauitatem? Quis simulac cum Imperatore pransus B est, ad balneum currit?] hæc ipse. Quod vero eiusmodi non essent paruipendenda, signis post hæc editis Deus dicta ab eo voluit confirmasse: pergit enim Eleusius:

RELIQVA THEODORI CONSTANTINOPOLI DEGENTIS.

[a] 1. Ioan. 2.
[b] Psal. 5.

Cum autem adhuc in eadem mansione moraretur, multæ turbæ eo currebant, vt benedictionem susciperent. Et cum ad eum quidam vexatus a dæmone accessisset, & multa vociferaretur, increpans eum, & pectus eius manu percutiens, spiritui immundo, qui in illo erat, imperauit vt exiret, & statim egressus est, cum alijs fratribus spectantibus, tum Zoilo Dei studiosissimo, qui eorum præfectus postea factus est. Alia item complura miracula fecit, dum illic esset, per gratiam Christi Dei nostri. Quare pietatis colentissimus Christophorus mansionis præfectus, & fratres omnes cupientes imaginem ipsius apud se manere, pictorem accersiuerunt, qui perspecta eius facie, effigiem illius exprimeret. Cum igitur eorum desiderio pictor satisfecisset, antequam virum sanctum dimitterent, C duxerunt eum vbi imago illa erat, vt ei benediceret. Qui cum grauitate subridens: Vos, inquit, fures estis: cur enim hoc fecistis, nisi vt aliquid aliquando furemini? Et cum ei benedixisset, discessit.] Quæ autem ab eo ibidem gesta sunt cum Domitio Patricio cognato Phocæ Imperatoris, ex eodem auctore sic accipe:

IMAGO SANCTI THEODORI A PICTORE EFFIGIATA.

Domitius vero Patricius vir clarissimus domum suam, quæ in Arcadianis est, virum sanctum adduxit, vt familiæ suæ benediceret. Cumq. Irenem coniugem suam, feminam pietatis amantissimam, adduxisset: Benedic, inquit, domine, huic conseruæ meæ, ex qua ego, cum simul diu vixerimus, nullos adhuc liberos suscepi; quamobrem in mœrore versamur. At vir sanctus cum ei precibus fusis benedixisset: Dei gratia, inquit, hæc tibi filios mares pariet. Adduxit denique familiam vniuersam & famulos & ancillas, vt omnibus beneditceret: inter quos ancilla quædam post omnes sequens, occultum dæmonium D habebat, & magno cum dolore tunc e lectulo surrexerat. Hanc vir vere diuinus procul conspicatus, iussit vt ad se adduceretur: & cum illam sinistra manu comprehendisset, cœpit dextera sua pectus eius percutere, & vexantem dæmonem increpare, ne occultus maneret, sed patefieret. Statim igitur dæmon moueri cœpit, & tamquam vim patiens vociferari. At vir sanctus,ea humi proiecta,& pede super collo eius impositio,ad Orientem conuersus, tacite precabatur, vt labia tantum moueret, nec vox eius exaudiretur. Cumq. ad precationis finem peruenisset, clara voce, vt omnes possent intelligere, laudem & gloriam subiecit sanctissimæ Trinitatis. Mansit igitur puella diu muta: sed cum interim reliquis omnibus benedixisset, ab eo excitata surrexit incolumis, & in omni vita sua sana permansit. Porro Domitij coniunx Irene (vt vir diuinus prædixerat) tres filios peperit, cum statim post eius benedictionem primum filium concepisset. Dimissus ergo E Christi seruus ab Imperatore & a Patriarcha, ad monasterium suum reuersus est.] hæc de rebus ab eo gestis Constantinopoli: reliqua quæ subijciuntur, sequenti anno accidisse noscuntur.

DOMITIVS PATRICIVS QVAE A S. THEODORO OBTINET.

Hoc eodem anno moritur vir sanctissimus Eulogius Episcopus Alexandrinus, cum sedisset (vt habet Nicephori Chronicon) annos vigintiseptem, vir sane tum sanctitate, tum etiam doctrina insignis, hoc deploratissimo tempore a Deo concessus ad restaurandam collapsam iacentemq. diu Ecclesiam Alexandrinam, hæreticos atque schismaticos reuocans ad Ecclesiam. Huius fuerunt præclara scriptorum monumenta,quæ a Photio numerantur, videlicet, liber ipsius in quo S. Leonis Papæ & Cyrilli Alexandrini partes tuetur pro vnione hypostatica, de qua actum est in Concilio Chalcedonensi, quam Petrus, Theodosius, & alij impugnabant, quos omnes confutat. Alius præterea ab ipso

EVLOGII EPISC. ALEX. OBITVS ET SCRIPTA.

scriptus est eodem ferme argumento commentarius aduersus Seuerianos, Theodosianos, & Gaianitas, eosdemq. Acephalos eamdem vnitatem impugnantes. Insuper eiusdem sunt vndecim orationes seu apologiæ pro Concilio Chalcedonensi & sancto Leone Papa, eædemq. summa pietate atque doctrina refertæ. Rursus idem Eulogius scriptum reliquit librum alium contra Agnoitas. hæ sunt quæ Eulogij a Photio recensentur lucubrationes. Quomodo autem sanctus Leo ipsi Eulogio rependit gratias, quod pro suæ epistolæ defensione laborasset, audi quæ de Theodoro Episcopo apud Sophronium legantur [a]:

a Sophron. prat. spirit. c. 148.

Theodorus sanctissimus Episcopus Darnæ ciuitatis, quæ in Libya est, narrauit nobis, dicens: Cum essem cubicularius sancti Papæ Eulogij, vidi in somnis virum venerandi habitus, statura procerum, dicentem mihi: Nuncia meum Papæ Eulogio aduentum. Ad quem ego: Quis es domine, qui iubes vt nunciem? Respondens ille dixit: Ego sum Leo Pontifex Romanus. Ingressus igitur ego nunciaui, dicens: Sanctissimus & beatissimus Papa Leo Romanæ sedis Antistes conuenire vos vult. Cum hoc audisset Papa Eulogius, exurgens concitus occurrit in occursum eius. Salutantesq. se inuicem, oratione facta, resederunt. Tunc vero diuinus & eximius Leo dixit sancto Eulogio: Scis quare huc venerim ad vos? Respondit ille: Non. Ait ipse: Veni, vt vobis gratias agerem, quia rite & magnifice pro epistola mea respondistis, quam scriptam misi ad fratrem meum Constantinopolitanum Patriarcham, sensum quidem & sententiam meam aperientem, hæreticorum autem ora obstruentem. Scito autem, frater, quia non mihi tantum vestrum diuinum laborem studiumq. contulisti, sed etiam supremo culmini Apostolorum Petro, & ipsi præ omnibus quæ a nobis prædicatur veritati, quæ est Christus Deus noster. Ista vero non semel, sed bis terq. conspiciens, trina apparitione firmatus, enarraui sancto Papæ Eulogio. Qui cum audisset, lacrymatus est, extendensq. in cælum manus suas, Deo gratias retulit, dicens: Gratias tibi ago, dominator Christe Deus noster, quia cum indignus sim, veritatis tuæ preconem me facere dignatus es, & per orationes seruorum tuorum Petri ac Leonis paruam & modicam alacritatem nostram, tamquam duo viduæ minuta, summa & ineffabili benignitate suscipere dignatus es.] hactenus de Eulogio, qui inter sanctos receptus anniuersaria die in Ecclesia celebratur Idibus Septembris. Successit vero in locum eius Theodorus Scribon.

b Sigeb. in Chronic. hoc anno.
c Aimoin. lib. 3. c. 90.

DE S. VICTORIS MARTYRIS INVENTIONE.

Res autem Occidentalis Ecclesiæ his temporibus subobscuræ, in Gallia tantum inuentione corporis S. Victoris [b] martyris luce coruscant, de quo hæc miranda habet Aimoinus [c]: Beatus vero Enchonius Pontifex Maurienensis corpus sancti Victoris, qui Solodori vna cum sancto Vrso passus fuerat, hoc modo inuenit: Quadam nocte in sua ciuitate quiescentem reuelatio diuina per visum admonuit, vt surgens quantocyus, ad ecclesiam, quam Sedeleuba quondam Burgundionum Regina in suburbano Genabensi construxit, iret. Ibi in medio basilicæ designat locum, quo corpus sanctum esset humatum. Cumq. Episcopus Genabensem festinus adijsset vrbem, assumptis secum Rustico & Patricio Antistitibus, biduano peracto ieiunio, nocte sequenti eo loci quo glorioſi martyris quiescebant membra lux cælestis apparuit. Tunc hi tres Domini sacerdotes, eleuato quo tegebantur lapide, inuenerunt sanctum in arca argentea iacentem, cuius facies septumpliciter quam cuiuslibet viuentis hominis diuino irradiata splendebat fulgore. Huic tam egregij martyris inuentioni interfuit Theodoricus princeps, qui loco illi maximam portionem facultatis Vuarincharij contulit, quam ille (vt præfati sumus) eleemosynis delegauerat erogandam. Ad sepulchrum denique beatissimi Victoris, Christi potentia multa exinde miraculorum ostendit signa.] hæc de Victoris martyris inuentione, de quo consule quæ in Notis ad Romanum Martyrologium [d] diximus. Hæc autem in detestationem recentiorum hagiomachorum dicta sunto; qui sciant testes esse in cælo martyres eorum impietatis, atque eosdem vindices affuturos.

d Not. in Rom. Martyrolog. die 30. Septemb. c.

IESV

CHristi Redemptoris annus sexcentesimus nonus, duodecimæ Indictionis, calamitatibus in dies maioribus auctus voluitur, quo omnia vbique cædibus flagrant: de quibus antequam agamus, de Bonoso hoc anno (vt habent Annales [a]) creato Comite Orientis aliqua dicenda erunt. Phocas siquidem ingenio ferox æquales sibi homines truculentos ad Rempublicam administrandam deligebat, quos præsertim vidisset nobilium sanguine cruentatos: ex quorum numero delectus ab eo fuit Bonosus, auctusq. Comitiua Orientali, quæ maxima omnium consueuit esse præfectura. Cui tamen ea reliqua fuit religio, vt in prouinciam proficiscens, voluerit B. Theodori, de quo nos plura superius, precibus communiri. Quæ autem inter vtrumque transacta fuerint, ex Eleusio, qui interfuit, dignam Annalibus recensеamus historiam: ait enim [b]: Bonosus homo immitis, cum in Orientis partes Proconsul iret, & ad monasterium appropinquaret, audita viri diuini fama, nuncium ad eum misit, rogans, vt ad oratorium sancti Gemelli veniret; quoniam illic ipse Deum adoraturus, cuperet viri sancti benedictionem accipere, cum non posset ad monasterium accedere, quia festinaret proficisci. Ad eum igitur venit sanctus Theodorus: cumq. pro illo precaretur, & ipse staret, nec ceruicem inclinaret, vir sanctus apprehensis frontis eius capillis, eum deorsum traxit. Ita virtus fiduciam sumere consueuit, nec humanam metuere potestatem. Iustus enim (vt scriptum est [c]) confidit vt leo.

a Miscell. lib. 17. hoc anno 7. Phocæ.

BONOSVS COMES ORIENTIS.

b Extat apud Sur. tom. 2. die 22. April.

c Prou. 28.

Nos autem, qui cum viro sancto eramus, valde timebamus, ne Proconsul vt erat vir ferus & crudelis, cõtumelia se affectum existimans, indignaretur. At ipse humaniter & precationem & reprehensionem suscipiens, virum sanctum veneratus est, & manum eius deosculans pectori suo admouit, obsecrans eum, vt pro se Deum oraret, vt a dolore quodam, quo pectus eius laborabat, liberaretur. Quare vir sanctus digitis pectus eius leniter percutiens: Tibi prius, inquit, orandum est, vt interior homo corrigatur & conualescat: illo enim curato, facile exterior liberabitur. Hoc ego quoque pro me Deum rogo. Quamobrem da te lenitati, & Deum time, vt preces meæ exaudiantur. Nam si ego quidem pro te orem, tu autem pietatem & virtutem negligas, inanis erit mea precatio. Esto igitur clemens & misericors in homines Christianos. In magistratu tuo ne te crudelem & inhumanum præbeas; sed peccata tua considerans, in aliorum peccatis vindicandis sis mitis ac benignus. Caue ne vmquam effundas sanguinem innocentem. Si enim is qui fatuum aliquem tantum appellarit, reus futurus est; quanto magis punietur a Deo, qui iniuste sanguinem effuderit?

MONETVR BONOSVS A THEODORO.

Hæc pietatis semina in animo eius tamquam in terra fœcunda cũ vir sanctus coniecisset: ille nummos aliquot protulit, quos viro sancto religionis gratia daret: recusantẽq. coegit accipere, rogans vt singulos singulis fratribus distribueret. Cui vir sanctus, antequam eos conspexisset: Quomodo, inquit, cum sint quinquaginta nũmi, ita distribui poterunt, vt singuli fratres, qui sunt centum, singulos accipiant? Tunc ille viri diuini verba admiratus, respondit: Quinquaginta profecto sunt, vt ore tuo sancto, venerande pater, pronunciasti. Mox igitur totidem alios mittã, vt omnibus satis esse queant. Quod & fecit. Sic iustorum virtus solet homines etiam superbos, mites ac mansuetos reddere.] Sic quippe Deus, quo viri iusti verba in corde Præsidis altioribus fixa radicibus iugiter inhærerent, in re quantumlibet leui voluit per ipsum prophetico spiritu abscondita fieri manifesta de nummorum numero. Pergit vero auctor alia digna viro sanctissimo miracula recensere, quæ tu videas: nos ipsius Bonosi Orientis Præfecti modo in procinctu positi vestigia prosequamur.

Qui ergo aduersus Persas Romanorum regiones infestantes a Phoca Imperatore missus cum exercitu fuit, ob exortum Antiochiæ ciuile bellum reuocatur, ad illudq. compescendum conuerti præcipitur. Quodnam autem & quale istud fuerit, ex Annalibus accipe, vbi hæc ita narrantur [d]: Anno Imperij Phocæ septimo, Antiocheni Iudæi simultate inquieta commissa contra Christianos, occidunt Anastasium magnum Patriarcham Antiochiæ, mittentes pudenda eius in os eius, & post hæc trahentes eum in plateam vrbis,

d Miscell. lib. 17. an. 7. Phocæ Imp. & Cedren. anno vltimo.

ANASTASIVS EPISC. ANTIOCHEN. OCCIDITVR A IVDAEIS.

Interfecerunt autem & ciuium multos, & incenderunt eos. Phocas vero fecit Comitem Orientis Bonosum, & Chotin Magistrum militum, & transmisit eos aduersus illos, & non valuerunt sedare inquietudinem illorum. Coaceruantes vero exercitus, irruerunt in illos, & plurimos occiderunt, & quosdam eorum detruncatis artubus, ab vrbe reddiderunt extorres.] hæc breuiter de rebus Antiochenis. Eadem Nicephorus cum referat [a], errore eum lapsum superius demonstrauimus, dum hunc esse putauit Sinaitam Anastasium eius prædecessorem, cum constet illum sub Mauritio Imperatore mortuum, hunc sub Phoca esse necatum. Porro iste Anastasius, qui ita inique adeoq. crudeliter ab ijsdem Dei hostibus, qui Christum Dominum Redemptorem interfecerunt, occisus est, inter sanctos martyres meruit cooptari, atque anniuersaria memoria in Ecclesia [b] celebrari.

[a] *Niceph. lib. 18. c. 44.*

[b] *Rom. Martyrolog. die 21. Decemb.*

Sed quæ rursus hoc anno mala patrata sunt, & ex lætis luctus prouenit, ex ijsdem citatis sæpe Theophanis Annalibus accipe, vbi ista habentur [c]: Phocas autem fecit Circensem ludum, & Prasini conuicijs eum lacessere, clamantes: Iterum in gabasta bibisti (*sicut fuerat acclamatum, cum creatus est Imperator, ignominiæ causa*) Iterum sensum perdidisti (*erat autem Gabasta poculi genus prægrande.*) Cum igitur ita populus acclamasset, iussu Phocæ Cosmas Præfectus multos ex eis detruncauit, quosdam vero decollauit, nonnullos autem in saccos missos in mari necauit. Porro Prasini coaceruati miserunt ignem in prætorium, & incenderunt curiam, & scrinia, & carceres, ex quibus egressi vincti fugere. Hinc iratus Phocas cos militia priuat.] & inferius:

[c] *Miscel. an. 7. Phocæ.*

TVMVLTVS ET CAEDES POPVLI.

Hoc anno hiems enormis efficitur, ita vt maris mollicies in glaciei duritiam verteretur. Tum Phocas Macrobium Scribonem iussit sagittari apud Septimum pendentem in lancea in qua tyrones exercebantur, quasi conscium insidiarum suarum. Theodorus enim Præfectus Cappadox & Helpidius Præpositus armamenti, & alij diuersi consilium fecerunt in Hippodromo Phocam occidendi. Et facto prandio, Theodorus Præpositus Prætorio cœpit eis texere intentionem suam. Contigit autem illic inueniri Anastasium Comitem largitionum. Prandio ergo facto, & enarratis his quæ insidiarum erant, pœnituit Anastasium illic se repertum, & non dixit quæ cordi suo inerant, sed siluit. At vero Helpidius perdurabat, dicens: Non vultis, vt cum sederit in solio super Hippodromum, hunc comprehendam, & euellam oculos eius, & sic eum interficiam? Et pollicebatur eis dare currus. Re præterea Phocæ nota ex proditione Anastasij facta, iussit Præfectum Helpidium, & primores qui sciuerant rem, cum omni diligentia discuti. Cumq. discuterentur, quæ insidiarum fuerant, confessi sunt, & quod Theodorum voluerint facere Principem. Porro Phocas iussit decollari Theodorum, Helpidium, Anastasium, & ceteros qui insidias suas cognouerant.] hucusque res Phocæ anni huius: quibus vides ipsum infelicissimum, cum tyrannice inuasisset Imperium, idem & tyrannice administrasse, ex quo tandem miserrime cæsus sublatus est, vt sequenti anno dicemus; quem præstasset apud milites lixam, quam Imperatorem professum esse. Eo cæca dominandi cupiditas homines impellere solet, vt dum quod est supra vires appetunt, tenereq. non valent, sub molis ruina oppressi deficiant.

PHOCAE PARANTVR INSIDIAE.

INSIDIARVM CONSCII NECANTVR.

Hoc eodem anno Eusychius Hierosolymorum Episcopus, vbi sedisset annos octo (vt habet Nicephori Chronicon) ex hac vita migrauit; successitq. ipsi Zacharias, de quo plura suis locis dicturi sumus.

Quod ad res pertinet Occidentis, scito Africam totam in procinctu fuisse ob bellum, quod inferendum parabatur ab Heraclio aduersus Phocam Imperatorem: cum & Gallia ferueret bellis ciuilibus, & Italia gemeret sub gladijs Longobardorum. Res vero anni huius Romanæ Ecclesiæ prorsus obscuræ remanent,

BELLICI APPARATVS.

IESV CHRISTI ANNVS 610. BONIFACII PAP. IV. ANNVS 4. PHOCAE IMP. ANNVS 8.

QVi sequitur ordine annus Christi sexcentesimus decimus, Indictionis decimæ tertiæ, idem numeratur Phocæ Imperatoris octauus & vltimus: hoc enim anno ex hac vita exijt fœnissime trucidatus. Quomodo autem hæc se habuerint, ex Annalibus in Miscella

A scella ex Theophane recensitis describemus [a]. Verũ (quod semel admonuisse sat erit) scito supputationem annorũ Domini, quæ apud Græcos reperitur, differre ab ea quæ apud Latinos est, annis octo: siquidem hunc quem octauum Phocæ Augusti annum omnes numerant, eumdem illi sexcentesimum secundum Domini annum ponunt: sed nec constans vna eademq. est apud eos Christi annorum supputatio: etenim in hunc vsque annum quo occisus est Phocas, Nicephorus [b] numerat annos Domini sexcentos vigintiquinque; Latini autem recte sexcentos decem supputant: Quo, inquiunt, Heraclius in Africa Imperator appellatus venit cum nauibus castellatis habentibus intra se arculas, & imagines Dei matris, quemadmodum Præses Georgius quoque perhibet, ducens & exercitum copiosum ab Africa & Mauritania: similiter & Niceta filius Gregoræ Patricij per Alexandriam & Pentapolim habens secum multum populum pedestrem. Despon-
B sauerat autem Heraclius Eudociam filiam Rogati Afri, quæ illo tempore Constantinopoli erat vna cum Epiphania matre Heraclij. Audiens autem Phocas quod mater Heraclij in ciuitate esset, necnon & Eudocia, quæ ipsi fuerat desponsata, tenuit eas & obseruauit in Dominico monasterio, quod cognominatur Nouæ pœnitentiæ.

[a] *Miscel. in Heracl. an. 1.*

ANNORVM CHRISTI SVPPVTATIO GRAECORVM DIVERSA.

[b] *Niceph. lib. 18. c. 26. in fin.*

EXPEDITIO HERACLIANA IN PHOCAM.

Cum autem abijsset Heraclius Abidum, inuenit Theodorum Comitem Abidi, & scisitatus ab eo, cognouit quæ Constantinopoli mouebantur. At vero Phocas misit fratrem suum Domentiolum Magistrum ad custodiendos muros longos: qui cum comperisset Heraclium Abidum adijsse, muris dimissis, fugit, & introiuit Constantinopolim. Porro Heraclius apud Abidum recepit omnes exules principes, quos ibidem Phocas relegauerat in exilium, & ascendit cum eis Heracleam. Stephanus autem Cyzici Metropolites acceptum stemma sanctæ Dei genitricis Mariæ de ecclesia, detulit Heraclio. Præterea cum
C Constantinopolim peruenisset, diuertit ad portum Sophiæ, initoq. bello, vicit gratia Christi tyrannum. Vulgus autem hunc comprehensum interfecerunt, & igne apud Taurum (*siue dixeris forum Bouis*) cremauerunt.] hæc Theophanes. Ex Cedreno autem adduntur ista: vexisse nimirum secum ex Africa Heraclium venerandam quoque imaginem Saluatoris nullo manuum ministerio factam, sed miraculo effigiatam; quam etiam secum habuisse, cum aduersus Cosrhoen profectus est in bellum Persicum, itidem Annales edocent, nosq. suo loco dicemus. Plane consultius esse experimento cognitum est contra hostes ferre Christi Redemptoris atque Dei genitricis imagines, quam more Romano, Imperatorum effigies. Quæ autem contigerint post belli naualis victoriam, idem Cedrenus ista addit, distincte satis necem Phocæ pertractans:

VICTORIA POTITVR HERACLIVS.

IMAGINES SACRAE IN BELLO FERVNTVR.

Tunc Photinus quidam, cuius vxori Phocas stuprum intulerat, in Regiam cum militi-
D bus irrumpit, Phocam ignominiose e solio detrahit, Imperatoria veste spoliat; nigraq. circumdatum veste, & numellis inclusum contemptim ad Heraclium deducit. Qui vt primum conspexit Phocam: Miser, inquit, ita ne Rempublicam gubernasti? At deploratus Phocas respondit: Tuum est rectius eam gerere. Illico autem Heraclius iubet manus & pedes, mox humeros & pudenda amputari, tandem & caput: trunci quod reliquum fuit, milites in foro Bouis combusserunt.] hunc tandem consecutus est finem immanissimus tyrannus. Subdit vero Cedrenus: Adiuuit Heraclij conatum etiam Crispus gener Phocæ, quem Imperio potitus Heraclius Cappadociæ Præsidem fecit. Sed cum Crispus ibi seditionem moueret, Heraclius eum in Senatum perduxit; manuq. tenens chartam, in qua indicia Crispi insidiarum in Heraclium erant scripta, ea caput Crispi pulsauit, dicens: Miser, qui ne socero quidem fidem præstiteris: quid face-
E res amico? In clericum ergo eum redigit, & solum vertere iubet: itaque in exilio mortuus est. Porro quidam sanctus monachus, Phoca imperante, Deum ad disceptationem prouocans, quæsiuit, cur tam impium Christianis imposuisset Imperatorem? Audiuitq. vocem, cum quidem neminem videret, sibi dicentem: Deteriorem illo alium inueniri potuisse nullum, & hoc meruisse Constantinopolitanorum flagitia.]

PHOCAS OBTRVNCATVR.

Ad postremum de Phoca illud non prætermittendũ, ipsum, dum imperaret, contendisse magnis studijs, vt ij quos in bello aduersus Christianæ fidei hostes certantes occidi contigisset, inter martyres censerentur. Hac ipsum puto via collapsam militiam Romanorum exercitus, eneruatumq. militũ robur erigere atque firmare conatum esse, cum videret annis singulis a Rege Persarum eos sterni atque fugari: probe sciens, non viros tantum, sed & feminas ætate quoque tenellas fortiores ea spe extitisse tortoribus, atque inermes superasse etiam Imperatores. Cum autẽ eiusmodi animi sui consiliũ prodidisset in medium, &

PHOCAS INTER MARTYRES HABERI OPTAVIT NECATOS IN BELLO.

per

per sacerdotes, quorum sciret arbitrij esse sancire canones, ea perfici postulasset: minime auditus fuit. Restiterunt tunc magna laude Constantinopolitanus & alij qui cum eo ibi erant Antistites, vtentes potissimum auctoritate sancti Basilij, cuius esset ad Amphilochium canon pœnitentialis de ijs qui in bello fecissent homicidium, vt non impertiretur eis sacra communio absque præuia pœnitentia. Cum audisset ille tanti Patris sententiam, eius cessit auctoritati, ab instituto penitus cessans. Habet ista Theodorus [a] Balsamon, dum eiusdem sancti Basilij canones interpretatur. Sic igitur Phocas (vt dictum est) hoc anno occiditur, cum Imperij annum octauum inchoasset. Fuisse autem vna cum Phoca alios fratres eius & necessarios enecatos, Zonaras auctor est.

[a] *Theodor. Balsam. in can. 13. Basil. epist. ad Amphiloch.*

HERACLIVS IMPERAT.

De Heraclio autem in Imperatorem Constantinopoli coronato ista produnt Græcorum Annales: Ingressus ergo Heraclius regalia, coronatus est a Sergio Patriarcha in oratorio S. Stephani in Palatio sito. Coronata est vero eodem die Eudocia (*ita ex Fabia dicta, vt testantur Zonaras atque Cedrenus*) sponsa eius in Augustam: & accepit vterque a Sergio Patriarcha nuptiarum coronas; & vno eodemq. die Imperator simul & sponsus ostenditur.] Cuius effigies habitudoq. corporis ita describitur: Fuit Heraclius statura mediocri, robustus, firmo pectore, oculis elegantibus ac nonnihil cæsijs, fuluo crine, albus, barba lata atque prolixa: sed Imperator factus, extemplo comam totondit, ac mentum rasit, qui est Imperatorum habitus. Fuit autem ipse genere Cappadox, ex viris illustribus ortus, & diuitijs florentissimus, manu promptus ac robustus, Constantinumq. minime degenerem ex coniuge prima suscepit.] hæc Glicas, atque Cedrenus.

CAEDVNTVR ROMANI A PERSIS.

Fuisset plane hic annus in omnibus ex nece tyranni felicissimus, nisi Persarum cladem esset expertus. Etenim hæc Annales habent: Mense vero Maij castra mouerunt Persæ contra Syriam, & ceperunt Apameam & Edessam, & venerunt vsque Antiochiam. Porro Romani occurrentes eis superati sunt, & perijt omnis populus Romanorum, adeo vt valde pauci ex his euaderent.] hic rerum Orientalium status, in meliori tamen spe ob tyrannum demptum de medio collocatus.

Hoc item anno Theodorus Alexandrinus Episcopus vbi sedisset annos duos (vt habet Nicephori Chronicon) mortuus est, atque in eius locum creatus est Ioannes cognomento Eleemosynarius, cuius res præclare gestas scriptis mandauit Leontius Neapolis Cypri eiusdem æqualis, quæ cognita atque recepta fuere in Concilio Nicæno posteriori. Fuit ipse Ioannes genere Cyprius, filius Epiphanij eiusdem insulæ Præfecti: de cuius electione memoria satis digna Leontius ista habet [b]: Hinc euadit omnibus manifestus non priuatis solum & principibus, sed etiam ipsi Imperatori. Heraclius autem tunc sceptra tenebat Romanorum. Quamobrem cum ciuitas Alexandrina tunc esset orbata Patriarcha, ad hunc virum toto contendit desiderio, & rogabat Imperatorem, ne ipsa a scopo suo excideret, sed ab eo Pontifice pasceretur eorum Ecclesia. Et ille quidem magnum illum accersit protinus, & omnibus modis conatur ei persuadere, vt ad sedem ascendat. Ille autem strenue resistit, dicens se timere rei magnitudinem, nec se posse tantam sustinere dignitatem. Cum vero Nicetas dignitate Patricius (*hunc puto Nicetam illum, qui occidit Phocam Imperatorem, de quo hoc eodem anno superius*) qui tunc multum poterat apud Imperatorem, & beato Ioanni erat frater spiritu, & vinculis amicitiæ erat ei optime coniunctus, & alioqui recte sciebat virtutem eius incomparabilem, & nouerat illum (si vllus esset alius) ea sede esse dignum, vehementer instaret Imperatori, dicens ne eum remitteret, sed vel inuitum ad sedem eueheret: vrgens Imperator maiore impetu & spiritu persuadet Ioanni, vt suscipiat Pontificatum, vt qui reputauerit non sine Dei numine fuisse tantam Alexandrini populi commotionem & Imperatoris contentionem. Fit itaque sedis Marci successor, tempore quidem nescio quotus post illum, sed non multum remotus a vita illius & virtute; quomodo etiam possunt ostendere, quæ statim post susceptam administrationem recte ab illo sunt gesta.

[b] *Leont. vit. Ioan. apud Sur. die 23. Ianuar.*

IOANNES ELEEMOSYNARIVS ALEXANDRIN. EPISC.

QVAE IPSO SVAE SEDIS INITIO IOANNES EGERIT.

Postquam enim ascendit sedem, hoc ante alia omnia contendit, vt renouaret Marci prædicationem & fidem Patrum qui præcesserant, & hæreticorum quæ enata fuerant zizania euelleret radicitus. Nam cum Petrus Cnaphæus blasphemam quamdam in Diuinitatem additione hymno ter sancto ausus esset inserere, & ei quod est, Sanctus immortalis, adiecisset, Qui crucifixus est propter nos: diuinus ille vir, hac blasphemia sublata, impatibilē & immortalē Diuinitatem suo dogmate asseruit, & gregē ita sentire docuit.] quamuis enim Eulogius eiusdem Ecclesiæ sanctus Episcopus in id ipsum plurimum laborasset, multumq.

A multumq. profecisset, tamen deficiente qui eos in officio contineret, in morbum grauiori damno relapsi sunt: cuius rei causa plurimum Ioanni quoque laboris remansit, ex quo & magnum prouentum collegit. Nam audi quæ mox Leontius subdit: Cum autem inuenisset septem sola Orthodoxorum oratoria, ea effecit decies plura, vt qui ea septuaginta constituerit. Deinde omne confert studium, vt qui capti fuerant omne genus hæresibus, conuerterentur ad pietatem.] Correxit insuper hic, quod corrigendum scripserat sanctus Gregorius Papa (vt vidimus) ad Eulogium, nempe de extirpandis Simoniæ malis fruticibus, quos in agro eius Ecclesiæ mirum in modum excreuisse, vehementer doluit; quomodo autem continuo securim apposuit ad radicem infelicis arboris, ita pergit dicere de eo Leontius: Fuit zelus eius vehementissimus in ordinationibus, vt eæ quidem puræ essent a lucris & muneribus, nulla autem earum fieret citra examinationem. Præterea autem maximam adhibuit diligentiam in defendendis ijs quibus fiebat iniuria, & ne Iudices gratificando personis ius proderent, sed iustitiæ trutina ponderarent iudicia, & nec ad gratiam respicerent, nec ad odium.

DIGNA EPISCOPO OPERA.

Quod autem erat ei maximum & maxime proprium, erat misericordia in pauperes, & in curandis indigentibus insatiabilitas & procliuitas, quæ non poterat comprimi, & nihil omnino parcere pecunijs, adeo vt etiam sæpe ad fundum ipsum peruenire. Cum itaque præter alia sua beneficia, extruxisset xenodochia & nosocomia & ptocotrophia, eis frumentū attribuit quotidianum; tantæq. hæc erant ei curæ, vt etiam pauperibus feminis, quibus ad pariendum non erant habitacula, neque aliquid eorum quæ sunt apta ad earum curationem, septē domos attribuerit ex diuersis locis ciuitatis, effeceritq. vt in eis essent lecti, & stragula, & suppeditatio alimentorum, qua reficeretur indigentia parientium.

B

C Præter hæc pauperibus quoque clericis prouidebat, & vnicuique pecuniæ præbebātur annuæ: non eis autē solis, sed etiā Episcopis, quibus sumptus minime suppetebant ad victū.]

His addenda sunt quæ hoc ipso sedis suæ exordio idem Ioannes circa pauperum curam memoratu digna instituit. Ait enim Leontius: Cum primum eius fidei creditus fuisset Episcopatus, ijs accersitis qui res Ecclesiæ dispensabant, ijs etiam simul audientibus qui erant a secreto: Non est, inquit, iustum, o fratres & in ministerio socij, vllius alterius rei curam gerere prius quam Christi. Euntes itaque per totam ciuitatem, singulatim describite meos dominos. Cum autem illi, postquam hoc dixisset, dubitarent, & quinam essent Patriarchæ domini, interrogarent: Quos vos (dixit ille) pauperes & mendicos soletis appellare, eos ego dominos meos & adiutores nomino: nam ij soli mihi possunt opem ferre, vt a Christi regno non excidam. Postquam autem cito factum fuerat quod iusserat, intellexit, omnes qui numerati fuerant, efficere septem millia & quingentos; & iussit vnicuique eorum dari sumptum diurnum. Post hæc autem suum conuertit studium ad hoc, vt iustis ponderibus & mensuris vterentur qui vendebant in ciuitate: quod quidem pulchre fecit vir iustus, publice præscriptis edictis.

SINGVLOS PAVPERES DESCRIBI FECIT IOANNES.

D

Porro hoc quoque ab illo factum est, quo magnam curam gerebat eorum quibus fiebat iniuria. Nam cum accepisset multos ad eum accessuros, & de ijs quæ illis factæ fuerant iniurijs supplicaturos, ab ijs qui ipsum sequebantur arceri: quid facit? Duobus hebdomadæ constitutis diebus, quarto inquam die & die paraseues, sedens in templi porticibus, se cuilibet volenti præbebat adeundum, nonnullos ex ijs qui erant virtute insignes habens secum confidentes. Quibus sæpe dictitabat illud dignum quod scriptis & memoriæ mandetur: Si nobis (dicens) qui sumus homines, licet omnino ad Deum accedere absque vllo

E intercessore, & de quibus volumus eum rogare: quomodo non ipsi quoque nostris conseruis portas aperuerimus absque vllo impedimento? & non cuilibet, cui est opus, benignam aurem præbuerimus? Scimus enim eadem mensura qua mensi fuerimus, eamdem nos esse mensuram vicissim accepturos. Cum autem (vt consueuerat) aliquando præsedisset & nullus accessisset, surgens vespere, recessit tristis & lacrymans. Nullo vero audente rogare causam, cur esset tristis: diuinus qui aderat Sophronius: Quid est, inquit, o vir diuine, quod te affecit molestia, & animi ægritudine bonam tuam impleuit animam? Ille autem miti ac leni voce: Hodie, inquit, miserandus Ioannes non ab aliquo vllam accepit mercedem, neque vllum vel minimum piaculum potuit offerre Christo pro multis & magnis suis delictis, quomodo neque alias vmquam. Quid hoc illo minus (nisi etiam maius dixeris) quod dicunt esse cuiusdam Imperatoris Romanorum, qui dixit: Hodie non regnauimus, quoniam neminem affecimus beneficio? Cum itaque sacrosanctus

ctus intellexisset Sophronius, quid sibi vellet quod ab eo dictum fuerat: Te potius, inquit, A lætari oporteret, & non tristitia affici, o beatissime domine, quod tibi commissum gregem feceris viuere in tanta pace, vt nullus de re aliqua cum vicino habeat controuersiam, sed tamquam Angeli aliqui absque vlla lite & contentione viuant in terra. Cum autem verum esse quod dixerat inuenisset vir mitissimus, statim fuit traductus ad animi lætitiam, & pro eo Deo egit gratias. Hoc dicunt etiam esse imitatum, qui Heraclio in Imperio successit, Constantinum, qui etiam huius diuini viri fuit filius secundum spiritum.] hucusque de primordijs tanti Præsulis Ioannis Leontius.

Quod vero pertinet ad res Occidentales: celebrata est hoc anno, mense Martio, viuente adhuc Phoca Imp. a Bonifacio Quarto Pontifice Synodus Romæ de rebus Anglorum. Mellitus enim Londoniensis * Episcopus ea de causa Romam ad Bonifacium ipsum se contulit. De his autem hæc Beda habet [a]: His temporibus venit Mellitus Londoniæ Epi- B scopus Romam, de necessarijs Ecclesiæ Anglorum causis cum Apostolico Papa Bonifacio tractaturus. Et cum idem Papa reuerendissimus cogeret Synodum Episcoporum Italiæ, de vita monachorum & quiete ordinaturus, & ipse Mellitus inter eos assedit, anno octauo Imperij Phocatis Principis, Indictione decimatertia, tertia die Kalendarum Martiarum: vt quæque erant regulariter decreta, sua quoque auctoritate subscribens confirmaret, ac in Britanniam rediens, secum Anglorum Ecclesiæ mandata atque obseruanda deferret vna cum epistolis, quas idem Pontifex Deo dilecto Archiepiscopo Laurentio & clero vniuerso, similiter & Edilbertho Regi atque genti Anglorum direxit. Hic est Bonifacius quartus a beato Gregorio Romanæ vrbis Episcopo, qui impetrauit a Phocate Principe donari Ecclesiæ Christi templum Romæ, quod Pantheon vocabatur ab antiquis, &c. vt supra.] At epistolæ a Bonifacio Papa scriptæ in Britanniam ad diuersos de- C siderantur, sicut & eiusdem Concilij Romæ habiti Acta. Recens namque erat erectum monasterium extra mœnia Londinij siue Londonij ciuitatis, pro cuius regulari obseruantia Mellitus solicitus Romam se contulerat: vtpote quod illud ipsum fore sciret, si bene custodiretur, amplum seminarium, ex quo omnes Ecclesiæ quæ erant in Anglia sibi asciscerent Antistites. His accedebat alia causa, quæ & potissima videri poterat, de ecclesiæ S. Petri eiusdem monasterij facta diuinitus dedicatione, num rata haberi deberet. Nam quid valde mirandum tunc acciderit, Ealredus Abbas scriptor grauissimus, qui res gestas S. Eduardi Regis Anglorum scriptis tradidit, hoc ipsum posteris probe testatum reliquit verbis istis [b]:

Tempore quo Rex Ethelbertus, qui regnauit in Cantia, prædicante beato Augustino fidei sacramenta susceperat, nepos eius Sebertus (*Saberethum hunc vocat Beda* [c]) qui D Orientalibus Anglis præfuit, fidem eodem Episcopo euangelizante suscepit. Hic Londonijs, quæ regni sui caput habebatur, intra muros ecclesiam beati Pauli fabricauit, & Episcopali honore, Mellitum Episcopum instituens, honorauit: extra muros vero in Occidentali parte in honore beati Petri monasterium insigne fundauit, & multis possessionibus ditauit. Nocte autem dedicationem eiusdem ecclesiæ præcedente, piscatori cuidam Thamensis fluuij, qui idem monasterium præterfluit, vlteriori ripa in habitu peregrino beatus Petrus apparens, promissa mercede, transponi se ab eodem & petijt & promeruit. Egressus autem de nauicula, ecclesiam, piscatore cernente, ingreditur. Et ecce subito lux cælestis emicuit, miroq. splendore illustrans omnia, noctem conuertit in diem. Adfuit cum Apostolo multitudo ciuium supernorum ingredientium, melodiaq. cælestis insonuit, indicibilis odoris fragrantia nares perfundebat. Peractis autem omnibus E quæ ad ecclesiæ dedicationem spectant solemnijs, redit ad piscatorem piscium piscator egregius hominum. Quem dum diuini luminis fulgore perterritum & alienatum pene sensibus reperisset, blanda consolatione reddit hominem sibi, animum rationi.

Ingredientes cymbam simul vterque piscator, ait Petrus: Numquid pulmentarium non habes? Et ille: Inconsuetæ, inquit, lucis perfusione stupidus, & expectatione tui detentus nihil cepi, sed promissam a te mercedem securus expectaui. Ad hæc Apostolus ait: Laxa nunc retia in capturam. Paruit imperanti piscator, & mox impleuit rete piscium maxima multitudo. Omnes erant eiusdem generis pisces, præter vnũ miræ enormitatis esocium. Quibus ad ripam extractis, dixit Apostolus: Hunc, qui præ ceteris pretio & magnitudine præcellit, Mellito ex mea parte defer piscem Episcopo: pro nautica vero mercede cetera tibi tolle. Huius generis copia abundabis in vita tua, & longo tempore post te progenies tua:

*Londinienſis

[a] *Beda hiſtor. Angl. lib. 2. c. 4.*

CONCILIVM ROMAE PRO ANGLIS.

[b] *Ealred. in vit. S. Eduardi Reg. apud Sur. die 5. Ian.*

[c] *Beda hiſtor. Angl. lib. 2. c. 3.*

MIRACVLVM DE CONSECRATA SVA ECCLESIA A S. PETRO.

A tua: tantum ne vltra piscari audeatis celebritate Dominica. Ego sum Petrus qui loquor tecum, qui cum meis conciuibus constructam in meo nomine basilicam dedicaui, Episcopalemq. benedictionem meæ sanctificationis auctoritate præueni. Dic ergo Pontifici quæ vidisti & audisti; tuoq. sermoni signa parietibus impressa testimonium perhibebunt. Supersedeat igitur dedicatione: suppleat quod omisimus, Dominici corporis & sanguinis sacrosancta mysteria: populumq. sermone erudiens, notificet omnibus, hunc locum me crebro visitaturum, hic me fidelium votis & precibus adfuturum, sobrie vero & pie & iuste in hoc sæculo viuentibus cæli ianuam reseraturum. His dictis, confestim ab eius oculis disparuit.

Mane autem facto, Episcopo Mellito ad dedicandam ecclesiam procedenti, cum pisce piscator occurrit, & omnia quæ sibi mandata fuerant, pandit. Stupet Antistes, reseraB tisq. ecclesiæ valuis, videt pauimentum vtriusque alphabeti inscriptione signatum, parietem bissenis in locis sanctificationis oleo linitum, totidem cæreorum reliquias duodenis Crucibus inhærere, & quasi recenti aspersione adhuc cuncta madescere. Quod videns Episcopus, vna cum populo Deum benedicebat, & illi gratias referebat. Dat fidem miraculo piscatoris illius tota successio, quæ sicut a patre acceperat, totius emolumenti, quod ars illa deinceps ei conferret, beato Petro, eiq. seruientibus decimas offerebat. Vnus autem semel fraudem ausus inferre, mox tamdiu artis caruit beneficio, donec confessus reatum, & ablatum restitueret, & promitteret correctionem.] hucusque de his Ealredus. Ad hæc igitur tam grandia Summo Pontifici significanda (si coniectura agere interdum licet) vtique opinatus fuerim Mellitum Romã concessisse ad consulendum ipsum, numquid standum foret visis eiusmodi, vt amplius ecclesia illa minime consecrari debeC ret, simulq. & quæ opus erant pro eiusdem monasterij optima institutione ab eodem Pontifice requisisse.

Hoc itidem anno sexcentesimo decimo, qui ab Hispanis notatur Era sexcentesima quadragesimaoctaua, celebratum est Toletanum Concilium sub Gundemaro Rege, qui tertius fuit a Reccaredo primo ex Gothis Rege Catholico: post eũ enim Liuba regnũ tenuit annos duos, & annos sex mensesq. decem eius successor Vuittericus. Quænam autem huius celebrandi Concilij causa præcesserit, ex eius Actis satis accipitur, necnon ex eiusdem Regis Gundemari constitutione hoc eodem anno edita, quam subijciemus. Cum enim Toletanæ Ecclesiæ primatum aliqui labefactare studerent, quasi non totius ipsa esset Carthaginensis prouinciæ Metropolis, sed tantum Carpetaniæ: hac de causa, ad hæc definienda, Synodum hanc oportuit congregari. Qui aduersabantur, ea potissimum ratione agebant, quod D apparebat in subscriptione facta per Euphemium Episcopum Toletanum in Concilio tertio Toletano ipsum se subscripsisse Metropolitanum prouinciæ Carpetaniæ. Quod ergo tunc ex modestia factum videri poterat, ne quid iuris ob id imminutum esset Ecclesiæ Toletanæ, ex eaq. occasione negotium facesseretur Toletanis Antistitibus: visum est Concilio, ipsiq. Regi ista per Synodale decretũ debere fieri notiora. Hæc quidem ex ijs quæ in eadem Gundemari constitutione habentur, satis colligi posse videntur. Sic igitur in hoc Concilio nihil præterea actum apparet ab Episcopis prouinciæ Carthaginensis, qui in vnum conuenerunt numero quindecim, nisi vt profiterentur Ecclesiam Toletanam Carthaginensis prouinciæ esse Metropolim, eamq. antiquitus consecutam esse dignitatem. Porro decretum ipsorum sic se habet:

CONCILIVM TOLETANVM SVB GVNDEMARO REGE.

Conuenientibus nobis in vnum pro religione & fide quam Christo debemus, placuit, E ne quid vltra in nobis absurdum vel illicitum oriatur, alterna collatione decretum iustissimæ promulgare sententiæ, quo perspicue clareat inter nos ordo ac disciplina Ecclesiasticæ dignitatis, & agnoscatur fraternæ concordia pacis. Tali ergo dispositione necessarium contuentes ob studium nostri ordinis communi electione decreuimus congruum esse prouida dispositione iudicium, fatentes huius sacrosanctæ Toletanæ Ecclesiæ sedem Metropolitani nominis habere auctoritatem, eamq. nostris Ecclesijs & honoris anteire potestate & meritis. Cuius quidem principatus nequaquam collationis nostræ conniuentia nuper eligitur, sed iamdudum existere, antiquorum Patrum Synodali sententia declaratur, ea dumtaxat Concilij forma, quæ apud sanctum Montanum Episcopum in eadem vrbe legitur habita. Proinde ergo dispositionem nostram instructæ collationis definitione celebrantes, elegimus ne quis vltra comprouincialium sacerdotum inani ac peruersa contentione obnitatur huius sacrosanctæ Ecclesiæ Toletanæ primatum con-

DE PRIMATV ECCL. TOLET. IN HISPANIA.

temnere,

temnere, neque peruicaci schismatum studio ad summos sacerdotalium insularum ordines, remota huius sedis potestate, a nobis quempiam (sicut hactenus factum est) prouehere. Talem itaque specialiter a nobis ac successoribus nostris deferri dignitatis honorificentiam huic Ecclesiæ pollicemur, qualem in decretis sanctorum Conciliorum beatissimi Patres Metropolitanis Ecclesijs decreuerunt. Huius ergo & nos reuerentiæ obseruationem fideli custodia pollicemur: huius honorificentiam conseruari diligenti prospectu a successoribus nostris per metas sequentium ætatum volumus. Sane quicumque ex nobis vel successoribus nostris hæc statuta transcenderit, anathema sit Domino nostro Iesu Christo, atque culmine sacerdotali deiectus, perpetua excommunicationis sententia prædamnetur. Facta constitutio sacerdotum in vrbe Toletana sub die X. Kalendarum Nouembrium, anno regni primo pijssimi atque gloriosissimi Gundemari Regis, Era DC.XLVIII.] Sequitur deinde subscriptio quindecim Episcoporum.

Post hæc vero facta est constitutio a Gundemaro Rege probante quæ a Dei sacerdotibus statuta essent; quæ eidem Concilio apposita his verbis habetur:

Flauius Gundemarus Rex venerabilibus Patribus nostris Carthaginensibus sacerdotibus.

CONSTITVTIO GVNDEMARI REGIS DE ECCL. TOLETANA.

Licet regni nostri cura in disponendis atque gubernandis humani generis rebus propitissima esse videatur: tunc tamen maiestas nostra maxime gloriosiori decoratur fama virtutum, cum ea quæ ad Diuinitatis & religionis ordinem pertinent, æquitate rectissimi tramitis disponuntur: scientes, ob hoc pietatem nostram non solum diuturnum temporalis imperij consequi titulum, sed etiam æternorum adipisci gloriam meritorum. Nonnullam enim in disciplinis Ecclesiasticis contra canonum auctoritatem per moras præcedentium temporum licentiam sibi de vsurpatione præteriti Principis fecerunt: ita vt quidam Episcoporum Carthaginensis prouinciæ non reuereantur contra canonicæ auctoritatis sententiam passim ac libere contra Metropolitanæ Ecclesiæ potestatem per quasdam fratrias & conspirationes inexploratæ vitæ omnes * Episcopali officio prouehi, atque hanc ipsam præfatæ Ecclesiæ dignitatem, imperij nostri solio sublimatam contemnere, perturbantes Ecclesiastici ordinis veritatem, eiusq. sedis auctoritate, quam prisca canonum declarat sententia, abutentes. Quod nos vltra modo vsque in perpetuum fieri nequaquam permittimus, sed honorem primatus iuxta antiquam Synodalis Concilij auctoritatem per omnes Carthaginensis prouinciæ Ecclesias Toletanæ Ecclesiæ sedis Episcopum habere ostendimus, eumq. inter coepiscopos tam honoris præcellere dignitate, quam nominis, iuxta quod de Metropolitanis per singulas prouincias antiqua canonum traditio sanxit, & auctoritas vetus permisit. Neque eamdem Carthaginensem prouinciam in ancipiti duorum Metropolitanorum regimine contra Patrum decreta permittimus diuidendam, per quod oriatur varietas schismatum, quibus subuertatur fides, & vnitas scindatur. Sed hæc ipsa sedes (sicut prædictum est) antiqua, nominis sui ac nostri cultu imperij, ita & totius prouinciæ polleat Ecclesiæ dignitate, & præcellat potestate.

Illud autem quod iampridem in generali Synodo Concilij Toletani a venerabili Euphemio Episcopo manus subscriptione notatum est, Carpetaniæ prouinciæ Toletanam esse sedem Metropolim: nos eiusdem ignorantiæ sententiam corrigimus, scientes proculdubio Carpetaniæ regionem non esse prouinciam, sed partem Carthaginensis prouinciæ, iuxta quod & antiqua rerum gestarum monumenta declarant. Ob hoc, quia vna eademq. prouincia est, decernimus, vt sicut Bætica, Lusitania, vel Tarraconensis prouincia, vel reliquæ ad regni nostri regimina pertinentes, secundum antiqua Patrum decreta singulos noscuntur habere Metropolitanos, ita & Carthaginensis prouincia vnum eumdemq. quem prisca Synodalis declarat auctoritas, & veneretur Primatem, & inter omnes comprouinciales summum honoret Antistitem: neque quicquam contempto eodem vltra fiat, qualia hactenus arrogantium sacerdotum superba tentauit præsumptio.

Sane per hoc auctoritatis nostræ edictum amodo & viuendi damus tenorem, & religionis vel innocentiæ legem; nec vltra postmodum inordinata licentia ab Episcopis similia fieri patimur: sed per nostram clementiam, præteritæ negligentiæ, pietatis intuitu & veniam damus, & indulgentiæ opem concedimus; & dum sit magna culpa hactenus deliquisse, maioris tamen ac inexpiabilis censura tenebit obnoxios, qui hoc nostrum decretum ex auctoritate priscorum Patrum venieris, temerario ausu violare tentauerit; nec vltra veniam delicti faciemus admissi, adempti, si dehinc honorem eiusdem Ecclesiæ quislibet

A libet Carthaginensium sacerdotum contempserit: subiturus proculdubio inobediens tam degradationis vel excommunicationis Ecclesiasticæ sententiam, quam etiam nostræ seueritatis censuram. Nos enim talia in diuinis Ecclesijs disponentes, credimus fideliter regnum imperij nostri ita diuino gubernaculo regi, sicut & nos cultū ordinis, zelo iustitiæ accensi, & corrigere studemus, & in perpetuum seruare disponimus.] hactenus constitutio regia, cui non Episcopi dictæ Synodi, sed ex alijs Hispaniæ prouincijs & Galliæ Narbonensis subscripti habentur numero vigintisex: qua (vt apparet) Rex nihil sua potestate decernit, sed quæ a Concilijs olim essent decreta, seruari mandat, appositis pœnis per Episcopos latis vel ferendis, suæ addita comminatione censuræ. Cui quidem constitutioni cum Episcopi vigintisex (vt diximus) subscripti legantur, primo loco S. Isidorus chirographum suum ita apposuit:

B Ego Isidorus Hispalensis Ecclesiæ prouinciæ Bæticæ Metropolitanus Episcopus, dum in vrbem Toletanam pro occursu regio aduenissem, agnitis his constitutionibus, assensum præbui, atque subscripsi.] itidem Innocentius Emeritensis Metropolitanus Lusitaniæ ijsdem verbis, ac deinceps ceteri. Quod vero nec dicto Concilio, neque constitutioni Gundemari subscriptus reperiatur Episcopus Carthaginensis: refugisse idem videri potest his interesse decretis, quæ sciret in præiudicium prærogatiuæ suæ Ecclesiæ ferri, cum ipse Metropolitanum se esse eiusdem Carthaginensis prouinciæ iactaret, Toletanum vero partis eius quæ Carpetania dicebatur. Vt autem non vnius Carthaginensis prouinciæ, sed totius Hispaniæ Toletanus Episcopus Primas esset, ab Ecclesia Romana Toletanam Ecclesiam esse consecutam certum est, neque id semel, sed repetitis sæpius postea priuilegijs perpetuo stabilitum.

C Quando autē primum acciderit, vt Toletana Ecclesia ab Ecclesia Romana huiusmodi consecuta sit priuilegium, id fateor mihi hactenus inexploratum. Nam quod aliqui tradunt id esse consecutam Ecclesiam Toletanam a temporibus S. Petri Apostoli & ab ipso Petro, haud probari potest. Quomodo enim id tunc factum potuit, si an primatum ipsa gereret vnius prouinciæ Carthaginensis, in controuersiam deductum fuit hoc tempore Gundemari Regis, vt ex ipsius edicto liquet? Certe quidem id Rex minime prætermisisset asserere, qui Toletano Episcopo tantummodo tribuit, vt inter coepiscopos prouinciæ Carthaginensis ipse primatus iure præcellat, vt ex recitato constat edicto. Hæc & alia sunt quæ me de Toletanæ Ecclesiæ primatu huius temporis super omnes Hispaniarum Ecclesias dubitare compellunt. Ceterum summo honore super omnes alias Hispaniarum Ecclesias semper habitam esse Toletanam, euidens illud est argumentum, quod lon-
D ge frequentiora illic reperiuntur sacra Concilia celebrata.

IESV CHRISTI ANNVS 611. BONIFACII PAP. IV. ANNVS 5. HERACLII IMP. ANNVS 2.

CHristi Redemptoris annus sexcentesimus vndecimus, Indictionis decimæquartæ, qui sequitur, ærumnosus Romano Imperio extitit, cum (vt ex Theophane [a] produnt Annales) Persæ ex more irrumpentes in Armeniam & Cappadociam, post ingentem prædam hominum & vastationem potiti sunt Cæsarea Cappadociæ, populumq. captiuum duxerunt. Iam libere quo volebant Persæ absque obice grassabantur, exercitu Romano-
E rum pessumdato. Quo pariter anno Eudocia Augusta, tertia die Maij, Heraclio Imp. peperit filium Heraclium minorem, qui & Constantinus iunior dictus est: sed eodem anno ipsa decessit Imperatrix, decimaquinta inchoata Indictione. Quid vero inhumanum acciderit in eiusdem Augustæ funere, a Zonara accipe ita narratum: Cum eius funus ornatu regio per forum efferretur, puella quædam barbara prospectans, spatham imprudens in feretrum deiecit: ob quod factum comprehensa, & cremata, Imperatrici infeliciter parentauit.] hæc ipse.

[a] *Theoph. an. 2. Heraclij Imp.*

CAESAREA A PERSIS CAPTA.

HERACL. IVN. NASCITVR. MORITVR AVGVSTA.

Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ pertinet, scriptorum inopia remanserunt prorsus obscuræ, nisi quod Ecclesia Gallicana vita & obitu sanctissimi Præsulis Bituricēsis Austregisili claruit: de quo erroris arguas eum qui in annum vigesimumseptimum post sexcentesimum eius obitum refert. Etenim cum constet ante Theodoricū Francorum Regem esse defunctum, quem post trienniū liquet ex hac vita migrasse; nequaquā ad tempus illud potuit

S. AVSTREGISILI EPISC. BITVRICENSIS OBITVS.

peruenisse. Res ab eo gestas quam fidelissime conscriptas fuisse, lector accuratus intelliget. A Hic adolescens inter aulicos apud Guntheramnum Regem militans, bene institutæ vitæ splendore emicuit, opeq. tandem Aetherij Lugdunensis Episcopi missionem e curia obtinuit, vt inter clericos vitam in ecclesia ageret, initiatusq. fuit subdiaconatu a beato Aunario Antisiodorensi Episcopo: ac tandem post digna facta, præcedentibus prophetijs, vocatus est post Apollinarem ad regimen Bituricensis Ecclesiæ, cui cum bene præfuisset annis duodecim, egregie virtutibus atque miraculis coruscans, vita functus est tempore isto, cum Theodoricus Rex ad corradendas pecunias totus esset, & ad id aptos delegisset viros improbos, atque inter alios Guarnerium sæuum immisericordemq. penitus hominem exactorem misisset: cum interim ipsum sanctum Austregisilum contigit diem extremum claudere, postquam exactiori sacerdotali robore restitisset. Sed quomodo id acciderit, ab eodem auctore cuncta fidelissime prosequente sic accipe [a]: B

a Acta Austregisili Episc. cap. 12. extant apud Sur. die 20. Maij.

GVARNERII EXACTORIS IMPETVM FREGIT S. AVSTREGISILVS.

Cum adhuc, inquit, in humanis ageret beatus Austregisilus, tamquam pastor bonus curam Ecclesiæ & plebis sibi commissæ quotidie peruigilem gerebat, eamq. a luporum faucibus seruare studebat. Accidit autem, vt ex palatio Theodorici Regis, ipso Rege permittente, ad vrbem Bituricensem accederet Guarnerius homo sæuissimus, auaritiæ & turpi lucro addictus, superbia tumidus, ab ea vrbe pecuniam Regis nomine, quam dare non consuesset, exacturus. Permoti ciues insolito onere, omnes ad beatum Austregisilum confugiunt: orant vt hanc vim ab ipsis propulsare velit. Vir sanctus ad Deum se confert, diurnis atque nocturnis precibus eius aures continenter pulsat, vt populum suum hac vexatione liberaret. Iam ad vrbem aduentabat miser ille Guarnerius; & ad eum exit sanctus Episcopus, atque pro commissa sibi plebe murum se opponit, paratus etiam, si res postulet, Christi exemplo pro ouibus suis animam ponere. Dicit Guarnerio: Vnde venis, homo improbe, & quid facere instituisti? Non permittat Deus, vt in hanc intres vrbem, & ciuium censum agas. Tum vero Guarnerius acri ira commotus, quod inuito Episcopo non posset Regis & suam explere voluntatem, furibundus ad Regem abit: nunciat illi, renitente Austregisilo Episcopo, quod ipse iussisset, se facere non potuisse. Interea vero beato fine Austregisilus quieuit in pace.] cum magna adhuc cura super gregem inuigilaret, miracula edens, quæ auctor enarrat: idemq. quid in Guarnerium factum post viri sancti obitum sit, verbis istis refert, cum ait:

Eius diaconus Sulpitius illi succesit. Redit postea Guarnerius, executurus sub Sulpitio, quod sub Austregisilo non poterat. Sulpitius vero anxius, ad Dominum confugit, ab illo consilium rei bene gerendæ petens: erat enim vir mitis & lenis, hominisq. violentiæ vt resistere posset, non videbat. Deinde Guarnerium adit: orat, vt qui sub ipsius decessore ab huiusmodi onere immunes fuissent, illos etiam suis temporibus pateretur solita gaudere libertate. At Guarnerius, homo ferus, viri Dei preces contempsit. Dixit itaque illi Sulpitius: Si quidem contra ius & fas tua eris potitus voluntate, non diu tamen impune feres. Ille vero in vrbem ingreditur, facit vt erat iussus: omnibusq. pro voto expeditis, corpore, non animo adit S. Austregisili ecclesiam, tamquam preces illic oblaturus.

SVO DAMNO GVARNERIVS IN AVSTREGISILVM OBLOCVTVS.

Vt vidit autem monumentum sancti viri a fidelibus Christianis auro argentoq. mirifice exornatum, dixit arrogantissime: Austregisilus aurum suum & argentum in pauperes erogare debuit, non iubere vt suum sepulchrum illo tegeretur. Non hoc ille dicebat, quod ei curæ essent pauperes, sed instar Iudæ proditoris auaritia æstuabat. Postea a sepulchro viri Dei discedens, orationis causa altaria circuibat. Cumq. in ipsa basilica ambularet: lignum quoddam, ad quod vela suspensa erant, ab alto ruit super caput eius. B Manauit igitur sanguis a capite per oculos & barbam, & ad terram vsque defluxit. Et miser ille clamauit voce qua potuit: Austregisilus dum vixit, semper in me hostili animo fuit, & iam mortuus me prope interficit. Ita infelix nec culpam agnouit suam, nec a beato viro veniam petijt, immo vero feruens malitia Augustodunum ire instituit, vt eius loci Episcopum perderet.

DIRA VINDICTA IN GVARNERIVM.

In ipso autem itinere in pago quodam, cum omnes recubuissent, surrexit a mensa, & ad exonerandum ventrem secessit. Interim somno correptus obdormit. euigilans dicit assistentibus: Austregisilus & Sulpitius hac hora vrceum aureum miserunt mihi. Quis vestrum habet illum? Ita illusus homo aurum rapiens, aurum somniat: sed plenum ira Dei vas illud fuisse, declarauit euentus: nam pergit auctor: Negantibus illis, se quicquam huiusmodi vidisse, sua verba repetijt, nescius quid diceret. Mox vero intestina eius & viscera

A viscera omnia in cloacam deciderunt, eaq. nocte vitam perdidit. Ex eo tempore nemo ausus fuit regiorum ministrorum ab vrbe Bituricensi eam pecuniam extorquere, absterrente omnes tam diro interitu illius, qui talis exactionis primus auctor fuisset. J Subijcit auctor alia admiranda de eodem sancto aduersus rerum Ecclesiasticarum inuasores. Sed de his hactenus. Propagata est ad posteros memoria sancti Austregisili tum ob vitam sanctissime ductam & miraculis insigniter illustratam, tum etiam quod in cælis ipsum viuere mundo defunctum post obitum signa edita declararunt: colit Dei Ecclesia memoriam eius anniuersaria celebritate vigesima die Maij. Qui autem ipsi successit Sulpitius, pariter inter sanctos adnumeratur.

Porro qui ob bella quibus Theodobertum fratrem e regno pellere laborauit, Theodoricus Rex subditos grauiter afflixit, in se diuinam vindictam concitauit: adeo vt B vbi se voti compotem factum, fratre perempto, putauit, ipse miserrime luens pœnas, regnum atque vitam perdiderit: sed hæc post triennium acciderunt, cum antea sanctum Columbanum e regni sui finibus expulisset, vt dicturi sumus anno sequenti. Sicq. omnis illa, quæ non super iustitiam religiosamq. Christiano Regi decentem vitam regni moles innixa erat, sed super prudentiam carnis, quæ mors [a] est, vno ferme momento collapsa perijt funditus, nulla relicta posteris filijs suis regni propagine. Sed de Theodorico ex impiæ Brunichildis auiæ consilio hauriente diuinam vltionem dicturi sumus anno sequenti.

a Rom. 8.

IESV CHRISTI ANNVS 612.	BONIFACII PAP. IV. ANNVS 6.	HERACLII IMP. ANNVS 3.

C QVi nouus voluitur annus sexcentesimus duodecimus, Indictionis decimæquintæ, iræ Dei minime expers fuit, cum malorum ingruentium nullus finis esset, vel saltem momentanea quies. Cessantibus enim hoc anno Persis iam victorijs exatiatis, prædisq. expletis, inuadentes Romanum Imperium Sarraceni in Syriam incursiones sæuissimas habuerunt, ferro igniq. cuncta miscentes: cum interea Heraclius Epiphaniam filiam Augustam nuncupauit, quæ (vt habet Theophanes) a Sergio Patriarcha coronata est; idq. anni huius exordio: vergente vero ipso ad finem, iam prima Indictione currente, ab eodem Patriarcha Heraclius iunior eiusdem Imperatoris filius, idemq. Constantinus cognominatus, coronatus est, cum Imperator aduersus Persas in sequentem annum expeditionem pararet. Hunc filium fuisse secundum spiritum Ioannis Episcopi Alexandrini, auctor est Leontius in vita ipsius Ioannis.

SARRACENORVM IN SYRIAM GRASSATIONES.

D Quod ad res Francorum anni huius pertinet, infeliciter accidit, vt Theodoricus Rex malis consilijs Brunichildis obtẽperans, aduersus Dei seruos bellũ gesserit, ex quo diram in se vindictam prouocauit, qua postea exuitur vita simul & regno. Hic enim est ille annus, quo S. Columbanus probatissimæ sanctitatis Abbas, cum opera Brunichildis per Theodoricum Regẽ expelleretur e suo quod in eius regno construxerat monasterio, vaticinatus est fore, vt intra triennium ipse penitus regno priuaretur, & monarchiam totius Galliæ Clotharius obtineret. Cum igitur intra triennium ea contigissent impleri, errare plane noscuntur, qui eiusmodi persecutionẽ ad alia tempora referunt. Nos autem rei gestæ historiã a Iona (non a Beda, vt errore ali qui putant) qui his temporibus vixit, & ab Eustasio successore Columbani hæc accepit, omni sinceritate conscriptam, ab omnibusq. fida auctoritate receptam, hic reddamus. Magno plane Dei beneficio factum apparet, vt vir tantus ex Hiber-
E nia in Gallias veniens, illustraret temporibus his perditissimis Ecclesiam Dei: quem præexcelsum meritis si quis aliqua ex parte exæquet Eliæ, haud mea sententia a scopo veritatis aberrarit; cum videre sit in sanctissimo viro eremum cum suis colente, præter mirificam abstinentiam, & exactissimam monasticam obseruantiam, atque alias eius eminentes virtutes, Dei honoris zelum & fortitudinem animi ad Principes arguendos; qui & in eo similior est visus Eliæ, quod persecutoribus non caruerit, nouo Acab, & altera Iezabele, vt tu ipse probe cognosces, cum res anni huius ab eo gestas accipies.

Iam annus vigesimus agebatur (vt idem Ionas Abbas est auctor) ex quo sanctus Columbanus veniens ex Hibernia Luxouiense in Gallia monasterium erexerat, cum persecutione cogente, inde exul cogitur proficisci: qua vero causa præcedente, eumdem auctorem exacte cuncta prosequentem attende: qui ab exordio regni Theodoberti ac Theodorici incipiens, ita ait [b]: Mortuo Childeberto infra adolescentiæ annos, regnauerunt filij is.

b Ion. in vita Columb. c. 17.

Childeberti duo, Theodobertus & Theodoricus cum auia ſua Brunichilde. Regno Burgundionum Theodoricus potitur, regnũ Auſtraſiorum Theodobertus ſuſcepit regendum. Theodoricus ergo quia in terminis regni ſui beatum Columbanum haberet, gratulabatur non minimum. Ad quem cum ſæpiſſime veniret, cœpit eum vir Dei increpare, cur concubinarum adulterijs miſceretur, & non potius legitimi coniugij ſolamine frueretur, vt regalis proles ex honorabili Regina prodiret, & non potius ex lupanaribus videretur emergi. Cumq. iam ad viri Dei imperium Regis ſermo obtemperaret, & ſe ab omnibus illicitis ſegregare ſponderet: mentem Brunichildis auiæ, ſecundæ (vt erat) Iezabelis, antiquus anguis adijt, eamq. contra virum Dei ſtimulatam ſuperbiæ aculeo excitat, quia cerneret viro Dei Theodoricum obedire. Verebatur enim, ne ſi abiectis concubinis Reginam aulæ præfeciſſet, & dignitatis & honoris ſui modum amputaſſet.] O cæcam fallacemq. ac ſibi ipſi penitus mentientem prudentiam carnis, dum peccatis putat ſtabilitatem ſibi parare dominij, iuriumq. proculcatione ius quærere poſſe regnandi! Qualem autem iſta ſibi ruinam pararit, dum ijs artibus perpetuitatem regnandi quæſiuit, declarauit euentus. Sed pergit Ionas[a]:

[a] *Ion. in vit. S. Columbani c.18. apud Bedam.*

REDARGVIT BRVNICHILDEM, ET DETESTATVR PROLEM REGIAM COLVMBANVS.

Euenit ergo, vt quadam die beatus Columbanus ad Brunichildem veniret: erat enim tunc apud Brocoriacum villam. Cumq. illa eũ in aulam veniſſe cerneret, filios Theodorici, quos de adulterinis permixtionibus habebat, ad virum Dei adducit. Quos cum vidiſſet, ſciſcitatur quid ſibi velint. Cui Brunichildis ait: Regis ſunt filij: tu eos tua benedictione robora. At ille: Nequaquam, inquit, iſtos regalia ſceptra ſuſcepturos ſcias, quia de lupanaribus emerſerunt. Illa furens, paruulos abire iubet. Egrediens ergo vir Dei regiam aulam, dum limitem tranſiliret, fragor (*terræmotus ſcilicet*) exortus totam domum quatiens, omnibus terrorem incuſſit, nec tamen miſeræ feminæ furorem compeſcuit. Parat deinde inſidias moliri, vicinisq. monaſterijs per nuncios imperat, vt nulli eorum extra monaſterium iter pandatur, neque receptacula monachis eius vel quælibet ſubſidia tribuantur.

Cernens autem beatus Columbanus regios animos aduerſum ſe permotos, ad eum properat, vt ſuis monitis miſeræ pertinaciæ impetum frangat: erat enim tunc temporis ad Spiffiam villam publicam. Quo cum iam Sole occumbente veniſſet, Regi nunciant virum Dei inibi eſſe, nec in regijs domibus metari velle. Tunc ait Theodoricus, melius eſſe virum Dei opportunis ſubſidijs honorare, quam Dominum ex ſeruorum eius offenſa ad iracundiam prouocare. Iubet ergo regio cultu opportuna parari, Deiq. famulo dirigi. Itaque venerunt, & iuxta imperium Regis oblata offerunt. Qui cum vidiſſet dapes & pocula cultu regio adminiſtrata, inquirit quid ſibi velint iſta. Aiunt illi, ſibi a Rege eſſe directa. Abominatus autem ea, ait: Scriptum eſt: Munera impiorum reprobat Altiſsimus. Non enim dignum eſt, vt famulorum Dei ora cibis eorum polluantur, qui non ſolum ſuis, verum etiam aliorum habitaculis famulis Dei aditum denegant. His dictis, vaſcula omnia in fruſta diſrupta ſunt, vinaq. ac ſicera ſolo diffuſa, & cetera ſeparatim diſperſa. Pauefacti autem miniſtri, rei geſtæ cauſam Regi nunciant. Tunc ille pauore perculſus, cum auia diluculo ad virum Dei properat, precantur de commiſſo veniam, ſe in poſterum emendare pollicentur. His placatus promiſſis, ad monaſterium redijt. Sed polliciti vadimonij iura non diu ſeruata violantur: exercentur miſeriarum incrementa, ſolitaq. a Rege adulteria patrantur.

CONCITATVR THEODORICVS REX ADVERSVS COLVMBANVM.

Quo audito, beatus Columbanus litteras ad eum verberibus plenas direxit, comminaturq. excommunicationem, ſi emendare delicta non vellet. Ad hæc rurſum permota Brunichildis, Regis animum aduerſus beatum Columbanum excitat, omniq. conatu perturbare contendit, orabatq. proceres aulicos optimates omnes, vt Regis animum contra virum Dei perturbarent. Epiſcopos autem ſolicitare aggreſſa eſt, vt de eius religione detrahendo, ſtatum regulæ, quam ſuis cuſtodiendam monachis indiderat, macularent. Obtemperantes igitur aulici perſuaſionibus miſeræ Reginæ, Regis animum contra virum Dei perturbant, cogentes vt accederet, ac religionem probaret. Coactus itaque Rex ad virum Dei Luxouium venit, conqueſtusq. eſt cum eo, cur a prouincialiũ moribus diſcederet, & intra ſepta ſecretiora omnibus Chriſtianis aditus non pateret. Beatus itaque Columbanus, vt erat audax & animo vigens, talia obijcienti reſpondit, ſe conſuetudinem non habere vt ſæcularibus hominibus & a religione alienis famulorum Dei habitationis pandat introitum, ſed opportuna aptaq. loca ad hoc habere parata, quo omnium

omnium hoſpitum aduentus ſuſcipiatur. Ad hæc Rex: Si, inquit, largitatis noſtræ munera & ſolaminis ſupplementum capere cupis: omnibus in locis omnium patebit introitus. Vir Dei reſpondit: Si quod nuncuſque ſub regularis diſciplinæ habenis conſtrictum fuit, violare conaris: nec tuis muneribus, nec quibuſcumque ſubſidijs me fore a te ſcias ſuſtentandum. Et ſi hanc ob cauſam tu hoc in loco veniſti, vt ſeruorum Dei cœnobia deſtruas, & regularem diſciplinam macules: ſcito tuum regnum funditus ruiturum, & cum omni propagine regia demergendum. Quod poſtea rei probauit euentus. Iam enim temerario conatu Rex refectorium ingreſſus fuerat. His ergo territus dictis, foras celer repedat. Duris poſt hæc viri Dei increpationibus Rex vrgetur. Contra quæ Theodoricus ait: Martyrij coronam a me tibi inferendam ſperas? Non eſſe ait tantæ dementiæ ſe, vt hoc tantum patraret ſcelus: ſed quæ ſunt potioris conſilij agere, & vtiliora paraturum: Vt quia ab omnium ſæcularium moribus deſciſcat, qua venerat, ea via repedare ſtudeat. Aulicorum ſimul conſona voce vota prorumpunt, ſe habere non velle his in locis, qui omnibus non ſocietur. Ad hæc beatus Columbanus ſe dicit de cœnobij ſeptis non egreſſurum, niſi violenter abſtrahatur.

Diſceſſit ergo Rex, relinquens virum quemdam procerem, nomine Baudolfum. Is enim cum remanſiſſet, virum Dei a monaſterio pellit, & penes Veſocionenſe oppidum perducit ad exulandum, quoadusque regalis ſententia de eo quid voluiſſet, decerneret.] At Dominus voluit oſtendere, non egreſſum eſſe ſolum Columbanum, ſed diuinam virtutem illi indiſſolubili vinculo iunctam eum ſequi. Nam attende quid accidit: Commorans ergo inibi, audit carcerem plenum eſſe damnatorũ hominum mortis damna expectantium. Ad quem vir Dei properat, ingreſſusq. oſtium, nullo obſtante, verbum Dei damnatis depromit: ſpondentq. illi, ſi liberarentur, emendaturos, & de commiſſa noxa pœnitentiam acturos. Beatus itaque Columbanus poſt hæc miniſtro Domoali, cuius ſuperius fecimus mentionem, imperat, vt manu ferrum, quo compedes irretiti erant atque innexi, aprehendat & trahat: quod ille apprehenſum trahit, & velut frutex putrefactus per partes comminuitur, egrediq. carcerem damnatos ſolutis compedibus iubet. Peracto autem Euangelici cultus officio (pedes enim lauit, linteoq. abſterſit) imperat deinde vt eccleſiam petant, & commiſſi ſceleris pœnitendo ac fletibus abluendo culpas lauent. Properantes ergo illi, eccleſiæ fores obſeratas reperiunt.

COLVMBANVS DVCITVR IN EXILIVM.

VINCTOS LIBERAT COLVMBANVS.

Tribunus igitur militum cum vidiſſet virtute Dei per beatum Columbanum damnatorum compedes fractos, & vacuum ſibi tantummodo relictum ergaſtulum, inſequi calces damnatorum, ac ſi a ſomno excitatus, cum militibus cœpit. Illi vero poſt tergum appropinquare ſatellites videntes, & fores eccleſiæ obſeratas cernentes, gemina vallati anguſtia, virum Dei compellant, vt eruantur. Ille autem anxio anhelitu ſurſum caput attollit, precaturq. Dominum, vt ſua virtute ereptos e ferro non ſinat denuo tradi ſatellitum nexui. Nec morata auctoris bonitas, fores firmis obſeratas clauſtris reſerat, atque in anguſtia poſitis aditum pandit, perniciq. curſu ingrediuntur eccleſiam. Fores autem poſt damnatorum introitum in oculis militum abſque humana manu obſerantur, ac ſi cuſtos vſu clauigero perniciter & reſeraſſet & obſeraſſet. Perueniens ergo beatus Columbanus cum ſuis, ſimulq. & Tribunus cum militibus, fores obſeratas repererunt: Aſpaſiumq. nomine cuſtodem quærunt, vt claues largiatur. Qui cum veniſſet, clauigeroq. vſu fores reſerare voluiſſet, ait ſe numquam diligentius obſerata clauſtra inueniſſe. Nec quiſquam poſt auſus eſt damnatis iniuriam inferre, quos diuina virtus eruerat.]

ITERVM QVAESITVS AD EXILIVM COLVMBANVS.

Iſta tam grandia atque patentia eo potiſſimum tempore a ſeruo ſuo Deus peragi voluit, quo aduerſarijs eius innoteſceret, qualis eſſet, quem exturbarent & eijcerent: vt vel timore concuſſi Pharaonem ſaltem imitarentur, qui viſis prodigijs, quem a ſe reiecerat Moyſem, iterum atque iterum reuocauit. His quidem admonitus qui eum in exilium deducebat, ab eo recedens, dimittit ipſum abire liberum: at Reges non ſic. nam audi Ionam[a]: Cum nullus, inquit, contrarius exiſteret, ipſe per mediam vrbem cum ſuis ad monaſterium regreditur. Quo audito Brunichildis ac Theodoricus, quod ſcilicet ab exilio reuertiſſet, atrocioribus iræ aculeis ſtimulantur, iubentq. militum cohortem, vt rurſum virum Dei abſtrahant, & ad priſtinum prorſus exilium reuocent. Venientes ergo milites cum Tribuno, peragrant ſepta monaſterij, virumq. Dei perquirunt. Reſidebat autem ille in atrio eccleſiæ, librumq. legebat. Vbi cum ſæpe veniſſent, & prope eum tranſirent, ita vt nonnulli in eius pedes offenderent, & veſtimentis ſuis eum tangerent, ſed obcæcatis

[a] *Ion. in Columbano c.19.*

luminibus nequaquam eum viderent; erat ſpectaculum pulcherrimum. Ille autem ouans A
cernebat quærentes, nec omnino videbatur: illi in medio eorum poſitum, cum viderentur ab eo, non videbant. Venitq. Tribunus, intuitusq. per feneſtram, virum Dei videt inter ipſos reſidere & legere: cernensq. virtutem Dei, ait: Quid tam intente atria eccleſiæ peragratis, nec omnino reperitis? Nequaquam amplius inſaniæ errore cor veſtrum decipiatur: non enim vos poteritis eum inuenire, quem virtus diuina tegit. Redite ab hac intentione, & Regi properemus nunciare, quia eum minime reperiſtis. Datur autem manifeſte intelligi, Tribunum militum non ſponte ad parandum viro Dei iniuriam veniſſe, & ideo ad eum videndum lumen meruiſſe.

Renunciantibus ergo illis auribus Regis, ille aucto furore miſeræ intentionis, Bertharium Comitem ad eum requirendum attentius virorum cum præſidio, ſimulq. & Baudolfum, quem ſuperius miſerat, deſtinauit. Quo cum veniſſent, beatum Columbanum B
in eccleſia poſitum pſallentem & orationi deditum cum omni congregatione fratrum reperiunt, ſicq. virum Dei alloquuntur: Vir Dei, precamur, vt tam regijs, quam etiam noſtris præceptis obedias, egreſſusq. pergas eo itinere, quo primum his aduentaſti in locis. At ille: Non enim, inquit, reor placere Conditori, ſemel natali ſolo ob Chriſti timorem relicto, denuo repedare. Cumq. nullatenus cernerent ſibi virum Dei obedire, relictis quibuſdam, quibus ferocia animi fortior erat, Bertharius abſceſſit. Hi vero qui remanſerant, virum Dei hortantur, vt illis miſereatur, qui ad tale opus patrandum infeliciter fuerant relicti, eorumq. periculo conſuleret: qui ſi eum violenter non abſtraherent, mortis periculum incurrerent. At ille ait, iam ſæpius teſtatum eſſe, niſi vi abſtraheretur, ſe non diſceſſurum.

Illi autem gemino vallati periculo, vndique vrgente formidine, pallium, quo indutus C
erat, attingunt: alij genibus prouoluti, cum lacrymis precantur, vt pro tanti ſceleris culpa illis ignoſceret, qui non ſuis deſiderijs, ſed regijs obtemperarent præceptis. Videns itaque vir Dei, periculum aliorum fore, ſi ſuæ ſeueritati ſatisfaceret, cum omnium eiulatu atque mærore egreditur, deputatis a Rege cuſtodibus, qui quouſque ditionis ſuæ regno pelleretur, non eum relinquerent, ſed pariter cum illo ambularent: inter quos primus Ragamundus erat, qui cum vniuerſis fratribus velut funus ſubſequentibus, Nannetes eum vſque perduxit. Anxius itaque pater tantorum membrorum diſpendio, cælos reſpicit: Aeterne, inquiens, conditor rerum, tu nobis locum præpara opportunum, quo tibi tuæ famulentur in ſæcula plebes. Conſolatur deinde vniuerſam ſimul cohortem, vt ſpem non perdant, ſed omnipotenti Deo immenſas laudes rependant. Se hoc non diſpendium ſuum vel ſuorum pati, ſed ob multiplicandas monachorum plebes hanc eſſe D
datam occaſionem. Et quicumque ſe ſequi velint, promptiſſimo animo ad ſuſtinendas iniurias conuenirent: qui vero in ſupradicto cœnobio remanere voluerint, ſecuri in hoc loco remanerent: cito Dominum de eorum mærore vnctionem daturum.

PERDVCITVR EXTRA REGNVM THEODORICI COLVMBANVS.

Sed cũ æquo animo de cuſtodia paſtoris ſegregari nollent, cuſtodes Regis inquiunt, neCOLVMBANVS COGITVR RECEDERE A SVIS.
quaquã hinc ſe ſequi alios permiſſuros, niſi eos quos ſui ortus terra dederat, vel qui e Britannicis aruis ipſum ſecuti fuerant; ceteros qui Gallico orti forent ſolo, præceptis eſſe regijs inibi remanſuros. At cum egregius pater cerneret vi a ſe ſua mẽbra diſcerpi, tam ſuus quam etiam membrorum ſuorum dolor multiplicabatur, & pro tanti ſceleris pondere Dominum omnium conſolatorem deprecatur, vt quos a ſe regia pertinacia ſegregabat, ipſe ſua cuſtodia tueretur. Inter quos venerabilis vir, qui poſt in eodem monaſterio pater extitit, Euſtaſius diſcipulus & miniſter ſancti viri violenter auellitur, intendente ſuper eum E

*Nicetio

Nugetio *auunculo eius, qui Lingonicæ Eccleſiæ Pontifex erat. Egreſſus ergo vir ſanctus cum ſuis vigeſimo anno poſt incolatum eremi illius, per vrbem Veſontionem Auguſtodunumq. ad Auellonem caſtrum peruenit.]

EX EVSTASIO IONAS CVNCTA DESCRIPSIT.

Porro qui eum auulſus ab alijs ſecutus eſt intimus diſcipulus ipſius Euſtaſius, vt Lucas Paulum, totum iter illud ad Italiam vſque accurate recenſuit, ſcribens Itinerarium: a quo Ionas, qui vitam ſancti conſcripſit, accipiens intexuit Actis eius, prout ipſe eum citans profiteri videtur, relegens loca ſingula, ſingulasq. perſonas, apud quas hoſpitio ſuſceptus eſt ſanctus: ſicq. ſicuti veram certamque, ita elegantiſſimam hiſtoriam ſcripſit; quam ſi integram legeris, plane diſces totum illud iter exilij nihil aliud fuiſſe, quam longe ductum eiuſdẽ viri Dei triumphum, quo ipſius victoria aduerſus Reges, & eorum deteſtanda crudelitas ſignis atque prodigijs eſt vbique locorum decantata. Nos autẽ breuitatis cauſa

ea

A ea quæ tunc crebro ſunt facta in via miracula referre prætermittimus, hic illa tantummodo reddituri, quæ ipſi cum Clothario Rege primum, inde vero cum Theodoberto pariter Rege Francorum interceſſerunt. Sed primum quæ vltima eſt verba locutus cum Ragamundo miſſo a Rege Theodorico, vt extra limites regni ſanctum virum deduceret, audiamus.

PRAEDICTIONES COLVMBANI DE REGNO FRANCORVM.

Ait enim Ionas, quod cum Antiſiodorum perueniſſent, ad eum qui ſe ducebat conuerſus Columbanus, hæc dixit: Memento, o Ragamunde, quod Clotharium, quem nunc ſpernitis, intra triennium dominum habebitis. At ille: Cur, inquit, talia domine mi ais? Illeq. ait: Videbis prorſus quæ dixi, ſi tunc vitã cum ſuperis feras.] Hoc ipſum vaticinium depromere coactus eſt Columbanus, dum vna cum affine Theodoberti & amico Theodorici in conuiuio reſideret in via apud Turonenſem Epiſcopum Leuparium, qui ipſum viſitantem S. Martini ſepulchrũ exceperat menſa. Nam de his hæc Ionas [a]: Cum hora refectionis cum

a Ion. in vita S. Columbani c. 21.

B eo in menſa reſideret, interrogatus cur retro ad patriam repedaret; reſpondit: Canis me Theodoricus a meis fratribus abegit. Tunc vnus e conuiuis, Chrodoaldus nomine, qui amitã Theodoberti Regis in coniugiũ habebat, Regi tamen Theodorico fidelis erat, huic viro Dei humili voce reſpondit, eſſe melius lac potare, quam abſynthium.] putabat enim ea verba in amaritudine animi & cordis odio ab ipſo prolata. Cui vir Dei ait: Cognoſco te Regis Theodorici fœderis iura ſeruare velle. At ille fatetur, ſe fœdus fidei promiſſæ, quamdiu valeret, obſeruare. Cui beatus Columbanus reſpondens: Si, inquit, Regis Theodorici vinctus es fœdere, amico tuo & domino lætus eris a me legatus directus. Hæc ergo eius auribus infer: Et ipſum & ſuos liberos intra triennij circulum eſſe delendos, radicituſq. eius ſtirpem Dominum eſſe eradicaturum. Cur, inquit ſupradictus vir, famule Dei talia promis? At ille: Non enim queo ſilere, quæ mihi loquenda Do-

C minus tradit.] hæc ibi tunc Columbanus.

b Ion. in vit. S. Columb. c. 23.

Sed quomodo, cum ad Clotharium Regem peruenit, eadem prædixit, ab eodem auctore ſic accipe [b]: Poſt ad Clothariũ Chilperici Regis filium, qui in Auſtraſijs Francis regnabat in extrema Gallia ad Oceanum poſitis, pergit. Porro Clotharius audierat, quantis qualibusve iniurijs virum Dei Brunichildis ac Theodoricus fatigauerant. Quem cum vidiſſet, veluti cæleſte numen * recepit, oranſq. precatur, vt ſi velit, intra ſui regni terminos reſideat, ſeq. ei, prout voluerit, famulaturum. At ille nequaquam ait his in locis ſe conſiſtere velle, vel ob ſuam peregrinationem augendam, vel illis inimicitiarum occaſionem ſedandam. Tenuit ergo eum Clotharius quantis potuit penes ſe diebus: caſtigatuſq. ab eo pro quibuſdam erroribus, quibus vix aula regia caret, ſpondet ſe Clotharius iuxta eius imperium omnia emendaturum. Erat enim Clotharius ſolers in amore

*munus QVAE COLVMBANVS CVM REGE CLOTHARIO.

D ſapientiæ: inuentum ergo optatum munus gratificabatur. Morante igitur eo penes Clotharium, lis oritur inter Theodobertũ & Theodoricum, diſceptantibus vtriſque de regni termino. Et vtrique ad Clotharium legatos dirigunt, vterque aduerſus fratrem auxilium poſtulat. Quod Clotharius beato viro inſinuare procurat, conſulens, ſi videretur eius conſilio, ſe vni conſentiendo, contra alium dimicare. Ad quem ille, prophetico repletus ſpiritu, ait: neutris eum fore pariturum conſilijs, in ſuam autem intra triennij tempus ditionem vtrorumque regna venire. Videns autem Clotharius a viro Dei talia ſibi prophetico ore dici, neutri parere voluit: ſed promiſſum ſibi tempus fideliter expectans, poſtea potitus eſt triumpho victoriæ.] hæc ad Clotharium dicta Deus voluit miraculis ibidem recenſitis conſignari, ne poſſet de eorum euentu vllatenus dubitari.

Dignum plane conſideratione videtur, quanto ſuo damno Reges in ſeruos Dei delin-

E quant, & quantum ſibi acquirant emolumenti, cum eos amore proſequũtur atque fouent. Exemplo plane id perſpicue cernere eſt in eodem, de quo eſt ſermo, Francorum Rege Theodorico: qui licet peccatis haud leuibus eſſet obnoxius; dum tamen Columbanum Dei ſeruum bene habuit & officijs frequentauit, proſpera illi cuncta ac felicia euenerunt, atque in bellis victorias & alia bona plurima eſt conſecutus. ſimulac vero redarguentem proſequitur odio, perſequitur, & extra regnum proijcit: mox ac ſi a fundamentis reuulſus eſſet lapis, cui regni moles inniteretur, bello exorto ciuili, nutare cœpit, ac breui totum penitus collapſum eſt ipſius regnum, vt audies.

Sed quæ ſunt modo anni huius reliquæ eiuſdem ſancti res geſtæ, proſequamur. Veniſſe eum poſt hæc ad Theodobertũ Regem, idem Ionas affirmat, qui ſubdit [c]: Exinde ad Theo-

c Ion. ibid. c. 26.

dobertum Regem venit. Quem cum Theodobertus vidiſſet, ouans ſuis ſedibus recepit. Iam enim multi fratrum poſt eum ex Luxouio venerant, quos ille veluti ex hoſtium præ-

da

da ereptos ſuſcipiebat.] Porro illis in regionibus ipſum aliquantiſper morari ob conuerſionem proxime poſitorum Sueuorum, diuinus Spiritus iuſſit, cui obtemperans, idololatras ad Chriſti fidem conuertit. Quomodo autem acciderit, audi: Sunt (inquit Ionas) inibi vicinæ *apud Moguntiam* nationes Sueuorum. Vbi cum moraretur, & inter habitatores loci illius progrederetur, reperit eos ſacrificium profanum libare velle, vaſq. magnum, quod vulgo cupam vocant, quod viginti modios amplius nec minus capiebat, ceruiſia plenum in medio poſitum. Ad quod vir Dei acceſſit, ſciſcitaturq. quid de illo fieri vellent. Aiunt illi, ſe deo ſuo Vadono nomine, quem Mercurium (vt alij aiunt) autumant eſſe, libare velle. Ille autem peſtiferũ opus audiens, vas inſufflat, miroq. modo vas cum fragore diſſoluitur, & per fruſta diuiditur. Vas ergo dum rapido cum liquore ceruiſiæ prorumpit, manifeſte eſt datum intelligi diabolum in eo vaſe eſſe occultatum, qui per profanum liquorem caperet animas ſacrificantium. Videntes autem barbari, ſtupefacti, aiunt magnum virum Dei habere halitum, qui ſic poſſet diſſoluere vas ligaminibus munitum. Caſtigatos itaque Euangelicis dictis, vt ab his ſegregarentur ſacrificijs, domum redire imperat. Multi enim eorum tunc per beati Columbani ſuaſum vel doctrinam ad Chriſti fidem conuerſi baptiſmum ſunt conſecuti: alios quos iam lauacro ablutos error detinebat profanus, ad cultum Euangelicæ doctrinæ monitis ſuis, vt bonus paſtor, Eccleſiæ ſinibus reducebat.] In ſequentem vſque annum illic moratum eſſe Columbanum, auctor oſtendit. Quæ autem antequam recederet, Theodoberto Regi iam aduerſus fratrem bello certanti ſuaſerit, ſuo loco dicturi ſumus.

SVEVI IDOLOLATRAE AD CHRISTVM CONVERSI.

Dum vero anni huius res geſtas S. Columbani Ionas recenſet, ad S. Deſiderium Viennenſem Epiſcopum orationem conuertens, hæc ait: Eo itaque in tempore Theodoricus & Brunichildis non ſolum aduerſus Columbanum inſaniebant, verum etiam & contra ſanctiſſimum Deſiderium Viennenſis vrbis Epiſcopum aduerſabantur. Quem primo exilio damnatum, multis iniurijs affligere nitebantur, ad poſtremũ vero glorioſo martyrio coronarunt. Cuius geſta ſcripta habentur, quibus & quantis aduerſitatibus glorioſos apud Dominum meruit habere triumphos.] hæc de his Ionas obiter, ad Columbanum ſuum mox ſtylum conuertens. Non tyrannice primum irrupit Rex in Deſiderium, ſed eum antea in Concilio Cabilonenſi per ſuæ factionis Epiſcopos damnari præcepit: qui depoſitus gradu, eiectus eſt in exilium, atque martyrium conſecutus. Eadem de Deſiderij Epiſcopi exilio atque martyrio alij, qui proſecuti ſunt res Francorum, teſtati ſunt: ſed Acta quæ citat Ionas, nondum vidimus. Hoc ipſo namque Redemptoris anno S. Deſiderium martyrio vita functum, lapidibus obrutum, Sigebertus teſtatur in Chronico, & (vt puto) ex eius martyrij Actis. Ado eiuſdem Viennenſis Eccleſiæ Epiſcopus tradit S. Deſiderio ſubrogatum fuiſſe Domnolum virum pietate inſignem, cuius charitas in redimendis captiuis maxime enituerit. Porro Deſiderius in numerum ſanctorum martyrum cooptatus, in Eccleſia Catholica duplici memoria annua [a] celebratur.

S. DESIDERIVS EPISC. VIENNEN. POST EXILIVM MARTYR EFFECTVS

a Martyrolog. Rom. 11. Febr. & 23. Maij.

IESV CHRISTI ANNVS 613. BONIFACII PAP. IV. ANNVS 7. HERACLII IMP. ANNVS 4.

CVm Chriſti Redemptoris annus ageretur ſexcenteſimus decimustertius, Indictionis primæ, rurſum conſueta Perſarum irruptione afflictatum eſt Orientis Imperium: de quo iſta in Græcorum Annalibus [b]: Anno Imperij Heraclij quarto cœperunt Perſæ Damaſcum, & captiuum duxerunt populum multum: Heraclius autem Imperator, legatis ad Coſrhoen miſſis, rogauit eum, vt parceret hominum ſanguinem immiſericorditer fundendi, & definiret tributa, & acciperet pacta. Qui legatos inefficaces dimiſit, nulla eis reddita ratione, ſperans comprehendere Romanum modis omnibus principatum.] hæc de rebus bellicis ex Theophane. Ex quo autem Damaſci hic facta eſt mentio, quid in eius territorio contigerit, vbi per Sarracenos ante aliquot annos incurſio facta eſt, hic deſcribendum putamus, quod certus annus, quo id acciderit, non ponatur. Porro eiuſmodi ingens miraculum ſcriptum fuit per S. Anaſtaſium Sinaitam, de quo plura ſuperius; poſtea autem in oratione de imaginibus tertia a Ioanne Damaſceno recitatum eius verbis in hunc modum:

b Miſcel. lib. 15. an. 4. Heraclij.

DAMASCVS A PERSIS CAPTA

Quatuor paſſuum millibus a Damaſco diſtat locus, qui Carſatas dicitur, quo in loco

loco ſancti Theodori templum eſt. In hoc templum ingreſſi Sarraceni, omnibus illud ſordibus & immunditijs ex feminarum & puerorum atque animalium rationis expertium commixtione fœdauerunt. Quadam igitur die cum plures ipſorum conſiderent, & colloquerentur, vnus eorum ſagittam in S. Theodori intorſit imaginem, & dexterum ipſius humerum vulnerauit: ſtatimq. ſanguis defluxit, & ad extremam vſque imaginis partem decidit, omnibus id quod factum fuerat, ſagittamq. in humero ſancti defixam, & ſanguinem emanantem contuentibus. Quo tamen admirabili ſigno perſpecto, non reſipuerunt, nec eum qui ſagittam coniecerat pœnituit, nec quiſquam eorum commotus eſt, non receſſerunt e templo, nec illud commaculare deſtiterunt. Attamen extremo ſunt affecti ſupplicio. Cum enim viginti eſſent eorum familiæ qui in templo commorabantur, intra paucos dies acerbo omnes morbo deleti ſunt, cum eo in loco nemo ipſorum diebus illis interierit, exceptis ijs qui in templo fuerant commorati. Hæc igitur imago ſagitta percuſſa adhuc ſupereſt, ſagittæq. vulnus habet & veſtigia ſanguinis. Multi autem eorum qui rem viderunt, & eo tempore fuerunt, quo res hæc admiranda contigit, adhuc viuunt: & ego eius imaginem vidi, & quod vidi monumentis mandaui.] hactenus de his Damaſcenus ex Anaſtaſio Sinaita; quæ incerto nobis anno facta, hic (vt dictum eſt) Damaſci cladis a barbaris illatæ occaſione certo anno voluimus conſignata poſuiſſe.

IN SACRILEGOS DIVINA VINDICTA.

Quo item anno Heraclius, defuncta iam antea vxore, inceſtuoſas nuptias contrahens, neptem ſuam (quod nefarij eſt exiſtimatum exempli) in matrimonium duxit. de quo hæc ex Theophane in Annalibus Græcorum: Heraclius eodem anno duxit inceſtu Martinam neptem ſuam vxorem, & pronunciauit eam Auguſtam coronatam a Sergio Patriarcha.] hæc ibi. Porro deteſtandum id habitum eſt facinus, nec a Deo ſine vindicta dimiſſum: Zonaras enim, vbi de Heraclij obitu agit, necnon Cedrenus, & alij, eum turpia paſſum tradunt atque nefanda, quæ referunt: quibus quiſque intelligere potuiſſet, Deo maxime diſplicuiſſe eiuſcemodi nuptias, quantumlibet Patriarchæ conſenſione ſuffultas, quas adeo monſtruoſa vindicta fuerit proſecutus.

HERACLII INCESTVOSVM CONIVGIVM.

Hoc eodem anno, quo abſoluitur tertius Imperij Heraclij, & quartus inchoatur, migrat ex hac vita ad Deum celeberrimus ille ſanctus Theodorus Siceota ex Epiſcopo Archimandrita, de quo plura ſæpeq. ſuperius dicta ſunt. Eleuſius eius diſcipulus, qui res ab eo geſtas ſcriptis mandauit, hæc de tempore obitus in fine habet [a]: Deceſſit e vita ſanctiſſimus & beatiſſimus ac fideliſſimus Chriſti ſeruus Theodorus tertio Imperij anno pietatis & Chriſti ſtudioſiſſimi Imperatoris Heraclij, quo quidem anno filius eius Deo cariſſimus creatus fuit Cæſar, Indictione prima, die vigeſimaſecunda menſis Aprilis. Cuius precibus vtinam ad Chriſti Dei noſtri tribunal miſericordiam conſequamur, &c.] hæc auctor, qui eamdem de rebus geſtis viri ſanctiſſimi ſcriptionem eiuſmodi teſtificatione conſignatam reliquit, ad finem eius hæc habens, de quibus & ſuperius mentio facta eſt: Hæc ego Eleuſius, qui & Georgius a S. Theodoro vocatus ſum, omnia Deo adiuuãte conſcripſi. Neque vero miraculorum ipſius expers fui, ſed ea maxime omnium expertus ſum. Cum enim parentes mei ex oppido Adigermaro oriundi diu ſimul vixiſſent, nec vllos poſſent liberos ſuſcipere, ad ſanctum virum acceſſerunt; cumq. zonas, quibus ille benedixerat, accepiſſent, ego conceptus ſum, & in lucem editus, & infans ipſi oblatus: qui & in eius ſancto monaſterio enutritus, a religioſiſſimo præfecto litteras didici. Cumq. parentes mei filium alterum S. Theodori precibus ſuſcepiſſent, eius illi nomen impoſuerunt. Duodecim igitur annorum ſpatio, quo apud illum vixi, multorum miraculorum, quæ ab ipſo facta ſunt, inſpector fui: quæ autem ab illo ſuperioribus temporibus geſta fuerant, ea vel a miniſtris eius qui ſpectatores extiterant, vel ab ijſdem qui curati ſunt, accepi: quamquam & multa me oblitum eſſe confiteor, & nonnulla propter imbecillitatem meam prætermiſiſſe. Pauca igitur e plurimis attigi, &c.] Porro ſancti Theodori memoria in benedictione eſt tam apud Græcos, quam Latinos, æque anniuerſaria die celebrantes natalem ipſius, quo ex hac vita diſceſſit (vt dictum eſt) vigeſimaſecunda menſis Aprilis.

S. THEODORI SICEOTAE OBITVS.

a Apud Sur. die 22. April.

Hic idem eſt annus, quo Theodobertus Francorum Rex victus a Theodorico fratre, initiari clericatu coactus, tandem occiditur: quod ſupplicium anteuertiſſet omnino, ſi S. Columbani conſilijs paruiſſet. At quomodo ſe hæc habuerint, accipe ex eodem, de quo ſuperiori anno, auctore Iona [b]: Interea, inquit, inter Theodoricum Theodobertumq. lis firmatur, ac quiſque aduerſus fratrem vſque ad internecionem deſæuit, vtriſque

b Ion. in vit. S. Columbani c. 27.

que gentium robore ſuperbientibus. Inter hæc vir Dei Columbanus ad Theodobertum accedit, eiq. ſuadet vt cœptæ arrogantiæ ſupercilium deponat, ſeq. clericum faciat, & in eccleſia poſitus ſacræ ſubderetur religioni, ne ſimul cum damno præſentis regni æternæ pateretur vitæ diſpendia. Quod dictum & Regi & omnibus circumſtantibus riſum excitat, aientes ſe numquam audiſſe merungum in regno ſublimatum voluntarie clericum fuiſſe. Deteſtantibus ergo omnibus, beatus Columbanus ait: Si voluntarius nullatenus clericatus honorem ſumit, in breui inuitus clericus exiſtet. His ergo dictis, vir Dei ad cellulam remeat; moxq. prophetici dicti euentum res non diu dilata affirmat. Nec mora, Theodoricus Theodobertum ad bellum prouocat, & prope Tullum deuictum fugat, poſtq. collecto exercitus robore perſequitur. Simili modo gentium multarum Theodobertus robore vallatus, ad Tulbiacenſe caſtrum pugnaturus occurrit. Ibi prælio inito, innumeræ gentium phalanges ex vtroque exercitu perierunt, & victus tandem Theodobertus fugit.

VATICINIVM COLVMBANI DE THEODOBERTO REGE.

Eo igitur tempore vir Dei in eremo morabatur, contentus tantum vnius miniſtri Chagnoaldi famulatu. Ea hora ergo qua apud Tulbiacum commiſſum eſt bellum, ſupra quercus putrefactum truncum vir librum legens reſidebat: quem ſubitus ſopor oppreſſit, & quid inter duos Reges ageretur vidit. Moxq. excitatus, miniſtrum vocat, cruentamq. Regum pugnam indicat, ac multum humanum ſanguinem fuſum ſuſpirat. Cui temerario conatu miniſter ait: Pater mi, Theodoberto tuis precibus præbe ſuffragium, vt communem debellet hoſtem Theodoricum. Ad hæc B. Columbanus ait: Stultum ac religioni alienum conſilium adminiſtras: non enim Dominus ita voluit, qui nos pro inimicis noſtris orare præcepit. Inquiſiuit ergo poſt miniſter temporis diem & horam, reperitq. ita fuiſſe, ſicut viro Dei fuerat reuelatum. Perſecutus eſt ergo Theodobertum Theodoricus, & ſuorum proditione captum ad auiam Brunichildem direxit. Quem cum auia recepiſſet, quia Theodorici partibus Brunichildis fauens erat, furens Theodobertum fieri clericum rogauit, at non poſt multos dies impie nimis poſt clericatum perimi iuſſit.] hæc de exitu Theodoberti Ionas ſui temporis ſcriptor. At recentiores qui proſecuti ſunt res Francorum, de Theodoberti clericatu nihil: addunt vero, Brunichildem ſæuijſſe in filios Theodoberti, eos omnes neci tradentem. Sed de clericatu Regis præſtat audire eos qui tunc præſentes his fuere. Sic igitur perijt Theodobertus anno regni ſui decimoſeptimo, cum & ipſe eo anno coniugem occidiſſet. Cum vero Theodoricus ad annum decimumoctauum ſui regni peruenisſe tradatur, ſequenti anno de eius obitu acturi ſumus.

THEODOBERTVS REX OCCIDITVR.

At de Columbano horum omnium propheta diuinitus inſpirato narrationem repetamus. Quidnam autem in mente habuerit, ſi Deus annuiſſet, modo dicendum: Interea (inquit Ionas [a]) cogitatio in mentem ruit, vt Veneticorum, qui & Sclaui dicuntur (*ſiue potius Sclauorum, qui in Venetiæ prouinciæ partibus degerent*) terminos adiret, cæcaſq. mentes Euangelica luce illuſtraret, ac ab origine per deuia aberrantibus veritatis viam panderet. Cumq. hoc votis patrandum ineſſet, Angelus Domini per viſum apparuit, paruoq. ambitu, velut paginali ſolent ſtylo orbis deſcribere circulum, mundi compagem monſtrauit: Cernis, inquiens, quod maneat totus orbis deſertus? perge dextra læuaq. qua eligis, vt laboris tui fructus comedas. Intellexit ergo ille, non eſſe gentis illius in promptu fidei profectus: quieuitq. in loco, donec aditus ad Italiam viam pandat.] Et poſt alia nuper recenſita, ſubdit iſta [b]:

[a] *Ion. in vita S. Columbani c. 26. in fine.*

[b] *Ion. ibid. c. 29.*

Beatus ergo Columbanus cum vidiſſet (vt ſuperius diximus) deuictum a Theodorico Theodobertum, relicta Gallia atque Germania, Italiam ingreditur; vbi ab Agilulpho Longobardorum Rege honorifice receptus eſt: qui largita optione, vt intra Italiam quocumque in loco voluiſſet, habitaret, Dei conſultu actum eſt, dum ille penes Mediolanum vrbem moraretur, vt hæreſis eorum fraudes, id eſt Arianæ perfidiæ, Scripturarum cauterio diſcerpere ac diſſecare vellet, contra quos etiam libellum florentis ſcientiæ edidit.] Longobardi namque magna ex parte eiuſmodi tenebantur morbo oppreſſi, quos curare propenſiori ſtudio Columbanus laborauit. Pergit Ionas dicere de monaſterio ab eodem ædificato in loco Bobium appellato.

COLVMBANVS IN ITALIAM VENIT.

Porro eum qui comitatus eſt ſanctum virum in Gallijs, Euſtaſium, Luxouium ad monaſterium primum redire iuſſum, ex eodem auctore colligitur, & eo qui res geſtas ſancti Vualerici Abbatis conſcripſit, eiuſdem temporis ſcriptore, qui & teſtatur a ſancto Columbano relictum præfectum monaſterij Luxouienſis eumdem Vualericum diſcipulum ſuum

A ſuum, eximiæ ſanctitatis virum & in miraculorum editione præſtantem, qui vna cum Euſtaſio vindicauerunt monaſterium Luxouienſe e manibus laicorum, qui poſtquam ſanctus Columbanus receſſit, diripere eius bona non ſunt veriti. Porro ab eodem Vualerico propagatum eſt monaſticũ inſtitutum in Gallijs, ædificante ipſo aliud monaſterium, adiuuante Clothario Rege Francorum, apud Ambianum. Extant [a] eius res geſtæ fideliter ſcriptæ in omnibus conſentientes veritati, quibus & traditur a Iona Abbate conſcriptam eſſe vitam S. Columbani; quod & affirmat Sigebertus de viris illuſtribus.

[a] *Habet eas Surius die 1. Apr.*

Accidit præterea, vt hoc anno primus Rex Anglorum Chriſtianus Edilberthus ex hac vita tranſiret; de quo iſta Beda [b]: Anno ab incarnatione Dominica ſexcenteſimo decimotertio (qui eſt annus vigeſimusprimus ex quo Auguſtinus Epiſcopus cum ſocijs ad prædicandum genti Anglorum miſſus eſt) Edilberthus Rex Cantuariorum poſt regnum
B temporale, quod quinquaginta & ſex annis glorioſiſſime tenuerat, æterna cæleſtis regni gaudia ſubijt: qui tertius quidem in Regibus gentis Anglorum cunctis Auſtralibus eorum prouincijs, quæ Humbro fluuio & contiguis ei terminis ſequeſtrantur a Borealibus, imperauit; ſed primus omnium cæli regna conſcendit.] & inferius: Defunctus vero eſt Rex Edilberthus die vigeſimaquarta menſis Februarij poſt viginti & vnum annos acceptæ fidei, atque in porticu ſancti Martini intra eccleſiam beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli ſepultus, vbi & Bertha Regina *coniunx* condita eſt. Qui inter cetera bona, quæ genti ſuæ conſulendo conferebat, etiam decreta illi iudiciorum iuxta exempla Romanorum cum conſilio ſapientium conſtituit: quæ conſcripta Anglorum ſermone hactenus habentur & obſeruantur ab ea. In quibus primitus poſuit, qualiter id emendare deberet, qui aliquid rerum vel Eccleſiæ, vel Epiſcopi, vel reliquorum ordinum furto auferret: vo-
C lens ſcilicet tuitionem eis, quos & quorum doctrinam ſuſceperat, præſtare.] Vides quod fundamentum poſuit, dum ad ſtabiliendum perpetuo regnum animum ſemel addixit? Subdit vero Beda de perſecutione facta ſub eiuſdem Regis ſucceſſore:

[b] *Beda hiſtor. Angl. lib. 2. c. 5.*

EDILBERTHI ANGL. REGIS OBITVS.

At vero poſt mortem Edilberthi cũ filius eius Eadualdus regni gubernacula ſuſcepiſſet, magno tenellis adhuc ibi Eccleſiæ crementis detrimento fuit. Siquidem non ſolum Chriſti fidem recipere noluerat, ſed & fornicatione pollutus eſt tali, qualem nec inter Gentes auditam Apoſtolus teſtatur, ita vt vxorem patris haberet. Quo vtroque ſcelere occaſionem dedit ad priorem vomitum reuertendi ijs, qui ſub imperio ſui parentis, vel fauore, vel timore regio, fidei & caſtimoniæ iura ſuſceperant. Nec ſupernæ flagella diſtrictionis perfido Regi caſtigando vel corrigendo defuere: nam crebra mentis veſania & ſpiritus immundi inuaſione premebatur. Auxit autem procellam huiuſmodi perturbationis etiam
D mors Saberethi Regis Orientalium Saxonum: qui vbi regna perennia petens, tres filios ſuos, qui Pagani perduranerant, regni temporalis heredes reliquit, cœperunt illi mox idololatriæ, quam viuente eo aliquantulum intermiſiſſe videbantur, palam ſeruire, ſubiectiſq. populis idola colendi liberam dare licentiam.

ECCL. ANGLICANA PERSECVTIONEM PATITVR.

Cumq. viderent Pontificem celebratis in eccleſia Miſſarum ſolemnijs Euchariſtiam populo dare: dicebant (vt vulgo fertur) ad eum, barbara inflante ſtultitia: Quare non & nobis porrigis panem nitidum, quem & patri noſtro Saba (ſic namque eum appellare conſueuerant) dabas, & populo adhuc in eccleſia dare non deſiſtis? Quibus ille reſpondebat: Si vultis ablui fonte illo ſalutari, quo pater veſter ablutus eſt, poteſtis etiam panis ſancti, cui ille participabat, eſſe participes. Sin autem lauacrum vitæ contemnitis, nullatenus valetis panem vitæ percipere. At illi: Nolumus, inquiunt, fontem illum intra-
E re, quia nec illo opus nos habere nouimus: ſed tamen pane illo refici volumus.

REGES IMPII EXPELLVNT EPISCOPVM.

Cumq. diligenter ac ſæpe ab illo eſſent admoniti, nequaquam fieri poſſe vt abſque purgatione ſacroſancta quis oblationi ſacroſanctæ communicet: ad vltimum furore commoti aiebant: Si non vis aſſentire nobis in tam facili cauſa quam petimus, non poteris iam in noſtra prouincia demorari. Et expulerunt eum, ac de ſuo regno cum ſuis abire iuſſerunt. Qui expulſus inde, venit Cantium, tractaturus cum Laurentio & Iuſto coepiſcopis, quid in his eſſet agendum. Decretumq. eſt communi conſilio, quia fatius eſſet, vt omnes in patriam redeuntes, libera ibi mente Domino deſeruirent, quam inter rebelles fidei barbaros ſine fructu reſiderent. Diſceſſere itaque primo Mellitus ac Iuſtus, atque ad partes Galliæ feceſſere, ibi rerum finem expectare diſponentes. Sed non multo tempore Reges, qui præconem a ſe veritatis expulerant, dæmoniacis cultibus impune ſeruiebant: nam egreſſi contra gentem Genuiſſorum in prœlium, omnes pariter cum ſua militia

MELLITVS ET IVSTVS DISCEDVNT EX ANGLIA.

corrue-

corruerunt: nec sic (licet auctoribus perditis) excitatum ad scelera vulgus potuit corrigi, atque ad simplicitatem fidei & charitatis, quæ est in Christo, reuocari.] hæc de discessione Episcoporum Beda: quomodo autem diuino monitu sint reuocati, sequenti anno, quo contigit, dicturi sumus.

IESV CHRISTI ANNVS 614. BONIFACII PAP. IV. ANNVS vltimus. HERACLII IMP. ANNVS 5.

BONIFACII PAPAE OBITVS.

DEVSDEDIT PAPA CREATVS.

DEcimoquarto supra sexcentesimum anno Redemptoris nostri, Indictione secunda, vltima Maij (licet aliqui habeant, vigesimaquinta eiusdem mensis) Bonifacius Papa Quartus eius nominis moritur, cum sedisset annos sex, menses octo, ac dies tredecim, atque ordinationibus duabus creasset diaconos octo, & Episcopos per diuersa loca vigintiquinque: sepultusq. est in basilica S. Petri. Cumq. post obitū vacasset sedes menses quinque & dies duodecim, Deusdedit Romanus, filius Stephani, ex subdiacono creatur Romanus Pontifex decimatertia die Nouembris. Hæc ex Anastasio. Vt autem subdiaconus Romanus Pontifex crearetur, nunc primum accidit absque maiorum exemplo: vt plane in clero magnas fluctuationes concitatas esse, sit argumento. Sed vt, omissis alijs, Deusdedit eligeretur, egregia eius id sanctitas præstitit, qua mirifice inter tot tenebras illustratus emicuit.

Quo pariter anno Ecclesia Anglicana collapsa resurgit, & maioribus in dies incrementis augetur ac stabilitur. Siquidem Rex Adelualdus filius Edilberthi præter spem omnem Christianus effectus, Episcopos qui in Galliam fugerant, Mellitum & Iustum reuocauit post annum in Angliam. Quomodo autem hæc adeo inexpectata a Deo concessa fuerint, a Beda sic narrantur [a]: Cum vero Laurentius Mellitum, Iustumq. secuturus, ac Britanniam esset relicturus, iussit ipsa sibi nocte in ecclesia beatorum Apostolorum Petri & Pauli, de qua frequenter iam diximus, stratum parari. In quo cum post multas preces ac lacrymas ad Deum pro statu Ecclesiæ fusas, ad quiescendum membra posuisset, atque obdormisset: apparuit ei beatissimus Apostolorum Princeps, & multo illum tempore secretæ noctis flagellis acrioribus afficiens, sciscitabatur Apostolica districtione, quare gregem, quem sibi ipse crediderat, relinqueret, vel cui pastorum oues Christi in medio luporum positas fugiens ipse dimitteret? An mei, inquit, oblitus es exempli, qui pro paruulis Christi, quos mihi in iudicium suæ dilectionis commendauerat, vincula, verbera, carceres, afflictiones, ipsam postremo mortem, mortem autem crucis ab infidelibus & inimicis Christi ipse cum Christo coronandus pertuli? His beati Petri flagellis simul & exhortationibus animatus famulus Christi Laurentius, mox mane facto, venit ad Regem, & retecto vestimento, quantis esset verberibus laceratus, ei ostendit. Qui multum miratus, & inquirens quis tanto viro tales ausus esset plagas infligere: vt audiuit, quia causa suæ salutis Episcopus ab Apostolo Christi tanta esset tormenta plagasq. perpessus, extimuit multum, atque anathematizato omni idololatriæ cultu, abdicato connubio non legitimo, suscepit fidem Christi, & baptizatus, Ecclesiæ rebus, quantum valuit, in omnibus consulere & fauere curauit.

[a] *Beda lib. 2. cap. 6.*

LAVRENTII EPISC. CORREPTIO, ET ADELVALDI REGIS CONVERSIO.

REVOCANTVR IN ANGLIAM EPISCOPI.

Misit etiam in Galliam, & reuocauit Mellitum & Iustum, eosq. ad suas Ecclesias libere instituendas redire præcepit. Qui post annū ex quo abierant, reuersi sunt. Et Iustus quidē ad ciuitatem Rhofi, cui præfuerat, redijt: Mellitum vero Londonienses Episcopum recipere noluerunt, idololatris Pontificibus magis seruire gaudentes. Non enim tanta erat ei, quanta patri ipsius regni potestas, vt etiam nolentibus ac contradicentibus Paganis, Antistitem suæ posset Ecclesiæ reddere. Verumtamen ipse cum sua gente, ex quo ad Dominum conuersus est, diuinis se studuit mancipare præceptis. Denique & in monasterio beatissimi Apostolorum Principis ecclesiam sanctæ Dei genitricis fecit, quam consecrauit Archiepiscopus Mellitus.] hæc Beda.

Sed de Britannia in Gallias transeat oratio, narratura terrible Dei iudicium aduersus improbum Regem Theodoricum, & nefariā Brunichildem Reginam eius auiam, qui post alia peccata deformia (vt vidimus) addiderunt vt bellum excitarint aduersus Dei seruos: nam postquam S. Desiderium Episcopum Viennensem occidendū curarunt, & S. Columbanum e suo regno longius expulerunt, aliud etiam nefandum sacrilegium his additum est ab

A ab impia femina: etenim virum sanctissimum necandum iussit Delfinum Episcopum Lugdunensem, vt Beda testatur [a], qui dum agit de Vuilfridi in Vrbem peregrinatione, hæc ait: Cum menses aliquot in studijs occupatus felicibus exegisset, redijt ad Delfinum in Galliam, & tres annos apud ipsum commoratus, attonsus est ab eo, & in tanto habitus amore, vt heredem sibi illum facere cogitaret: sed ne hoc fieri posset, Antistes crudeli morte peremptus est, & Vuilfridus ad suæ potius, hoc est, Anglorum gentis Episcopatum reseruatus. Nam Brunichilda Regina, missis militibus, Episcopum iussit interfici: quem ad locum quidem, in quo decollandus erat, secutus est Vuilfridus clericus illius, desiderans cum eo (tametsi ipso multum prohibente) pariter occumbere. Sed hunc vbi peregrinum atque oriundum de natione Anglorum cognouere carnifices, pepercere illi, neque eum trucidare cum suo voluere Pontifice.] hæc Beda. Risimus autem
B recentiorem auctorem, qui conatus est eamdem Brunichildem excusare, Aethiopem lauans, quæ ab omnibus historicis huius temporis sacrilega, sanguinaria, & vbique nefaria conclamatur: neque enim Gregorij laudes crimina postea commissa purgant. Iam vero vbi completa est iniquitas eius, adfuit tempus vt eiusdem S. Columbani sæpius repetitum vaticinium impleretur, quo prædixerat fore vt intra triennij temporis spatium Clotharius totius Galliæ regno potiretur.

[a] *Beda lib. 5. cap. 20.*

DELFINVS EPISC. LVGD. OCCIDITVR.

Iam accepisti anno superiori, bello victum a fratre Theodorico Theodobertum e medio internecione esse sublatum anno regni sui decimoseptimo, quem superiorem annum fuisse, ex ipsius regni exordio satis exacte superius est demonstratum: cum vero vno amplius anno Theodoricum regnasse maiores tradant, vtique hoc anno ipsum finem imposuisse regnandi, dicere opus est. Quem quidem fulmine ictum interijsse, Ionas [b] Abbas
C sui temporis historiam scribens testari videtur: veneno autem necatum dolo Brunichildis auiæ ob inimicitias post obitum Theodoberti ortas, testatur Aimoinus [c], refertq. aliorum sententiam dicentium eum ex hac vita ereptum dysenteriæ morbo, decimooctauo regni sui anno. Sed accipe quæ Ionas de eius interitu habet, & addit de vindicta Clotharij in Brunichildem diuini iudicij seueritate vibrata. Vbi enim de Theodoberti obitu egit, ista mox subdit: Porro Theodoricus penes Metense morans oppidum, diuinitus percussus, inter flagrantis ignis incendia mortuus est. Post quem Brunichildis filium eius Sigebertum in regnum suffecit.]

[b] *Ion. in Columban. c. 28.*

[c] *Aimoin. lib. 3. c. 100.*

THEODORICI REGIS FRANCORVM INTERITVS.

Antequam autem reliqua prosequamur, non prætereamus de hoc Sigeberto filio Theodorici in Regem prouecto egregium facinus, quod hoc tempore, ipso exordio eiusdem regni accidit: scribit id Vualfridus Strabo magni nominis suæ ætatis auctor in re-
D bus gestis S. Galli Abbatis de virgine eiusdem Regis sponsa, Fridiburga nomine, a S. Gallo a dæmone liberata, & Deo dicata, dignum quidem memoria exemplum, quod intexatur Annalibus. Vbi enim de virgine ornata narrationem absoluit, hæc auctor [d]: Non multis euolutis diebus, volens Rex idē puellam suis thalamis sociare, celebri edicto sacerdotum & principum suorum senatum nuptiarum præcepit adesse solemnijs. Cumq. stipatus agmine procerum, introisset vbi ipsa manebat, dixit illi: Ascendamus in palatium: nam nuptiæ paratæ sunt, sacerdotes & capita populorum cum benedictionibus congruis aduenerunt. Quibus illa auditis, cecidit ad pedes eius, dicens: Mi domine, quia præterita passio suo me pondere tabefecit, vires absorbuit valetudo contraria, & membrorum officia ægritudine sunt resoluta: da mihi vel septem dierum inducias, vt aliquatenus virium detrimenta recuperem, & sic tuis possim applicari conspectibus. Quam petitionem dum
E Rex pie susciperet, ad palatium remeauit.

[d] *Apud Sur. 16. Octob. c. 21.*

FRIDIBVRGAE VIRGINIS DIGNVM FACINVS.

Transactis interea septem diebus, circa matutinum officium, puella cum duobus viris totidemq. puellis ecclesiam beati Stephani protomartyris introiuit, & secedens post ianuas templi, exuit se vestimentis regalibus, & habitum propositi sanctioris assumpsit, nescientibus hoc viris qui pariter cum illa aduenerunt. Depositio ergo terrenæ dignitatis amictu, sanctimoniæ nitorem cum quodam sui secuta contemptu, accessit ad altare, & in faciem proruens, Dominum studiosius adorauit: ac deinde cum se erigeret, cornu comprehendit altaris, & huiusmodi voces emisit: Beate Stephane, qui sanguine tuo testimonium Christo perhibuisti, deprecationem meam tuis meritis Domino commendato, vt tua intercessione hodie cor domini mei Regis conuertat secundum voluntatem meam, ne valamen, quod amore Dei suscepi, auferat de capite meo.

AD SACRVM ASYLVM FRIDIBVRGA CONFVGIT.

Viri ergo qui erant cum illa, hæc videntes, venerunt ad Regem, & nunciauerunt ei

quæ facta fuerant. Et ille aduocans sacerdotes & quosdam principes suos, cœpit inquirere ab eis, quid super hac re faciendum censerent. Cyprianus Arelatensis Regi respondit: Quia (vt liquido claret) puella hæc, cum a dæmonio erueretur, hoc se voto, quod perfeciſſe videtur, constrinxit: cauendum tibi est, ne forte, si irritum feceris votum eius, rediuiuo dæmonum comprimatur incursu, & sint illi nouissima peiora prioribus, tu vero tanti criminis reatum incurras. Rex ergo iustitiæ tenax, & timore Domini plenus, huic consilio deuotæ mentis pandit assensum: & ingressus ecclesiam, fecit afferri vestem nuptijs præparatam, & coronam sponsæ nitoribus imponendam. His allatis, dum puellam ad se iussisset accedere: sponsa Dei iam Agni comitatibus hærens, auelli non potuit ab altari; quia se timebat de ecclesia protrahendam.

Cumq. instantius aræ cornibus inhæreret, Rex eam, ne timeret, admonuit: Hodie, inquiens, per omnia tuæ voluntatis videbis effectum. Porro illa inter spem & metum posita, caput super altare reclinans: Ecce, ait, ancilla Domini, fiat mihi secundum voluntatem eius. Rex vero iussit sacerdotibus, vt eleuarent eam, & ad se perducerent. Quo facto, induta est, illo iubente, veste regali, & sacro velamine coronata. Intuitus autem eam Rex religiosus, dixit illi: Ecce meis te nuptijs præparatam, sponsi cælestis, Domini nostri videlicet Iesu Christi cedo complexibus. Et dexteram eius comprehendens, posuit in altari: deinde ecclesiæ limen excedens, lacrymis absconditũ patefecit amorem. Post hæc vocauit eam, & iuxta se fecit in palatio residere, & donis ingentibus honoratam, præfecit monasterio ancillarum Dei, quod in honore B. Petri principis Apostolorum constructum est in Metensium ciuitate, vbi gesta sunt vniuersa quæ proxima narratione retulimus. In his autem omnibus perficiendis secuta est puella consilium beatissimi Galli, qui eam, Domino auxiliante, a dæmonio liberauit.] hactenus de Fridiburga filia Gunzonis Ducis, sponsa vero Sigeberti Regis. In quo glorioso facinore non minus eluxit pietas Regis, cum religionem suis censuit affectibus præponendam, quam virginis de contemptis regalibus nuptijs ingens animi fortitudo.

Sed obfuit pio Regi auia Brunichildis, a qua post Theodorici patris obitum euectus fuerat in Regem: quotquot enim aduersus Brunichildem odium conceperant, in Sigebertum illud penitus conuertebant. Obfuit & detestabilis vita parentis, vt diuinitus immissa vindicta omnes filios eius secundum sancti Columbani oraculum cito pertigerit. de his enim Ionas ista habet [a]: Itaque Clotharius memor prophetiæ viri Dei, collecto exercitu, fines regni, qui suæ ditioni debebantur, conatur accipere. Contra quem Sigebertus cum hostium cuneis pugnaturus aduenit. Quem Clotharius captum perimit, fratresq. eius quinque Theodorici filios cum auia Brunichilde cœpit: pueros separatim peremit: Brunichildem vero primo ignobiliter camelo impositam, hostibus gyrando monstrauit; postq. indomitorum equorum caudis irretitam miserabiliter vita priuauit. Funditus ergo radicitusq. deleta Theodorici stirpe, Clotharius potitus est trium regnorum solus monarchia. Quo facto beati Columbani prophetia in omnibus impleta est.] hæc Ionas: eadem pluribus Aimoinus & alij recensentes cuncta feminæ improbæ scelera, quam non duorum, sed vnius indomiti equi caudæ alligatam tradunt, sicq. miserando modo raptatam mori calcibus equi coactam. hæc quidem Rex, vt clamanti in eam populo satisfaceret. Ait enim Aimoinus [b]:

Acclamantibus cunctis, *postquam camelo imposita est circumducta*, inauditis eam debere subijci pœnis, iubet immitem exhiberi equum, crinesq. miserrimæ Reginæ cum brachijs caudæ eius colligari, ac demum ad cursum concitari. Sicq. primo impetu currentis equi calcibus cerebrum dispersum, reliqua vero membra per aspera quæque sentibus rupibusve protracta loca dissipata sunt.] hunc consecuta est finem femina suorum propinquorum cædibus per multa annorum spatia exatiata: decem namque Reges eius opera & consilio fuisse extinctos, Clotharius numerauit. Porro tanta istius scelera tolerauit Deus, vsquedum in seruos suos non est furens femina debacchata. Has ipsa messuit fruges ex mundanæ prudentiæ semine, quæ nihil non tentauit facinoris, vt regnaret, posseq. mori Regina: talemq, triumphum meruit ex cæde multiplici coniunctorum, ac tali morte obire diem illa, quæ Dei seruos hostiliter est persecuta.

Sic igitur Brunichilde vna cum spuria prole Regum e medio sublata, Clotharius solus monarchiam totius Galliæ (secundum quod sanctus Columbanus prædixerat) est consecutus: memorq. viri sanctissimi vaticinij, legationem ad eum satis dignam mittit per

[a] *Ion. in vit. S. Columbani c. 28.*

BRVNICHILDIS ET FILIORVM THEODORICI INTERITVS.

[b] *Aimoin. lib. 4. c. 1.*

CLOTHARIVS SOLVS REGNAT IN GALLIA.

per Eustathium præfectum Luxouiensis monasterij eius discipulum vna cum collegis nobilibus monachis, vt rogarent ipsum remeare in Gallias ad locum ex quo eiectus fuerat. Obijt diligenter munus susceptum legationis Eustathius: verum persuadere id minime potuit Columbano, vtpote qui probe sciret iam imminere sui corporis dissolutionem: præstitit autem illud, vt paræneticas ad Regem litteras daret, easdemq. commonitorias, quibus eum intra limites bene institutæ vitæ contineret: quas Rex pius gratissime accepit, & ex earum præscripto vitam moresq. composuit. Habet hæc omnia Ionas in fine rerum gestarum eiusdem Columbani. De eodem Clothario Rege illud quidem habetur expressum, fuisse studiosissimum seruorum Dei, qui sciret eorumdem cultu conciliare sibi pariter Deum. Inter alios autem sanctissimos viros, qui diebus his florebant in Gallijs, fuit Arnolphus Metensis Episcopus vitæ moribus & miraculis clarus: hunc sibi adhibuerat in consilijs Rex Theodobertus: quomodo autem & Clotharius eius vsus est opera, dicemus anno sequenti.

PROFICIT CLOTHAR. MONITIS COLVMBANI.

Inhærebat præterea lateri Regis Faro nobilis vir & prudentissimus, qui postea creatus Episcopus Meldensis egregia claruit sanctitate, in cuius rebus gestis fideliter scriptis mentio habetur de legatione contumelioſa a Saxonibus ad Clotharium missa hoc ipso anno, nempe monarchiæ ipsius exordio, cuius causa ipsi legati subijssent supplicium mortis, nisi Faro interfuisset. Res gesta ita narratur [a]: Non desunt qui scribant, missos tum ad Clotharium Regem (*cum suscepit Francorum monarchiam*) a Saxonum gente legatos, eosq. verbis iniuriosis vsos, vsque adeo Clotharij animum exacerbasse, vt iusserit eos confestim interfici, ira præcipite eum extimulante. Et quamuis proceres eum a tali facinore dehortarentur, dicerentque, si legatis quamuis inimicæ gentis eam vim afferat, eum ius gentium violaturum, & contra ipsas quoque Francorum leges venturum: nihil tamen apud iratum Regem efficere potuisse, quod ruptis moderationis habenis, sanum consilium non admitteret. Tum vero magna vsum prudentia Faronem, dixisse, vt fieret quod Rex mandasset, sed ita tamen vt in posterum diem legatorum cædes differretur. Eam sententiam omnium sedisse animis, legatos ea nocte a milite custoditos: ad eos autem accessisse Faronem, & tantum suis apud eos sermonibus effecisse, vt Christiana religione voluerint initiari. Atque id cum ille Regi & aulicis indicasset, non solum vita donatos, sed etiam muneribus affectos ad suos cum gaudio reuertisse.] hæc de legatis. De ipso autem Farone, quomodo sæculo atque curiæ nuncium remiserit, ita idem prosequitur auctor:

[a] *Apud Sur. die 28. Octobr.*

COHIBET IRAM REGIS FARO.

Interea autem cum apud Clotharium Regem multa præclare gereret, sororem Faram virginem sanctissimam cognouit magno ipsius videndi desiderio teneri. Accessit igitur ad eam, & in tantum familiari eius colloquio sapientiq. sermone permotus est, vt amplissimos palatij honores, Regisq. singularem amicitiam sibi negligendam putarit, ipsiusq. coniugij oblectamenta, adhuc vigente iuuentutis flore, respuerit, & consentiente vxore Blidechilde, Ecclesiastico ordini se adiunxerit, ecclesiam beati Stephani Meldensis, quæ tum magna premebatur paupertate, multis villarum opibus ditarit, sanctæ quoque Faræ cœnobium magnifice sublimarit, & non ciues modo, sed etiam peregrinos & exules suis facultatibus sustentarit. Crescente autem fama sanctitatis eius, gens Anglorum magno eius amore incensa, puellas virgines mittebat, quæ eius opera in monasterijs Faræ, & alio quodam, Christo militarent.] testatur id quidem etiam Beda [b], qui & meminit de Farone Meldensi Episcopo hospite Hadriani, qui a Vitaliano Papa in Angliam missus [c] fuit, fitq. mentio eiusdem in Actis S. Eustasij Abbatis Luxouiensis, vbi & plura de sorore eius Burgundofora, eadem cum Fara, quasi Burgunda Fara. Sed de his modo satis.

DE S. FARA ABBATISSA.

[b] *Beda lib. 4. c. 23.*

[c] *Beda lib. 4. c. 2.*

Iam vero qui auditur ab Oriente luctus, & quæ Hierosolymis clamat vox sanguinis, in se stylum conuertit. Hoc siquidem anno quinto Heraclij Imperatoris a Cosrhoe Persarum Rege Syrias cum exercitu deuastante sacrosancta Hierosolymitana ciuitas capitur, & qui in ea erant Christiani captiui misere ducti sunt, Iudæisq. vili pretio venumdati, qui ab ipsis non more gentium in seruitute retenti sunt, sed diuersis innumerisq. afflicti supplicijs dire admodum trucidati. Luctuosa quidem historia, lugubrisq. tragœdia, quæ tamen quam breuissime in Annalibus a Theophane ita reperitur esse descripta:

HIEROSOL. CAPTA A PERSIS.

Anno quinto Imperij Heraclij cœperunt Persæ Iordanem bello & Palæstinã & sanctam ciuitatem, & multos in ea per Iudæorum manus interfecerunt, id est (vt quidam aiunt)

millia nonaginta. Isti enim ementes Christianos, prout vnusquisque habere poterat, oc- A cidebant eos. Zachariam vero Hierosolymitanum Præsulem comprehensum, & pretiosa & viuifica ligna S. Crucis cum multa præda abduxerunt in Persidem.] hæc Annales, paucis his verbis dignam ingenti volumine historiã perstringentes: vt hoc doloris ad luctum accedat, quod dignam prolixa narratione tractationem nimia breuitate restrinxerint, & quodammodo præfocauerint, fortasse ne legentis animum nimio mærore conficerent. Sed contrarium sæpe accidit: etenim vberiores lacrymas elicit lacrymarum ipsa compressio, cum terminum dolor tandem inueniat, si liberæ ei semel relaxentur habenæ.

IOANNES ELEEMOS. SVBVENIT HIEROSOLYMITANIS.

Si quæ autẽ in tanta vastitate inueniri potuit consolatio, submin istrata est ea quidem A magno illo Alexandrino Patriarcha Ioanne, de quo scribit ista Leontius: Cum Persæ populati essent vniuersam Syriam; qui eorum manus potuerunt effugere, tum laici qui magistratum gerebant & priuati, tum clerici cũ Episcopis confugiunt Alexandriam. Qui- B bus omnibus diues ille & minime angustus conuiuator quotidie suppeditabat quæ erant ad vsum necessaria, non ad indigentium aspiciens multitudinem, vt aliquid faceret quod esset sordidi & illiberalis animi, sed ad eum qui aperit manum, & omne animal implet benedictione. Cum autem Rasmizsus dux exercitus Cosrhoe vastasset & depopulatus esset veneranda loca Hierosolymorum: postquam hoc audiuit ille homo Dei, & quod omnia sancta fuissent igni tradita, deflet quidem non secus ac Hieremias, id quod factum fuerat. Non hactenus autem constitit eius commiseratio, sed mittit etiam Chrysippum quemdam virum pium, tradens ei multum auri, frumentumq. & alia alimenta & indumenta, & ad ea vehenda iumenta plurima, tum vt aspiceret vastitatem, tum etiam vt eos qui remanserant ex captiuitate satis per ea quæ dicta fuerunt recrearet. Præterea autem Theodorum quoque Amathuntis Episcopum, & Anastasium Præfectum magni C montis Antonij, & Gregorium Episcopum Rinocurorum emittit ad eos recipiendos, qui abducti fuerant in captiuitatem, vim auri præbens prope innumerabilem.] hæc Leontius obiter.

THRENI ANTIOCHI DE HIEROSOLYMA CAPTA.

Non defuit eiusmodi Hierosolymitano excidio, præter Ioannem Episcopum Alexandrinum, alius qui proxime cuncta vidit lamentator, & qui Threnos scripserit Hieremias, & ad lugendum pariter alios inuitarit. Fuit iste Antiochus monachus Palæstinus vitæ sanctitate mirificus & doctrina celebris, cuius extant homiliæ centum vndetriginta; qui sparsim eiusmodi cladem in suis homilijs deploraſſe apparet, vt cum ait [a]: Debemus lacrymas profundere amaritudinis plenas. Primum quidem, quod ciuitas sancta incendio conflagrarit, Crux quoque sancta Christi Dei nostri in Persidem transmigrarit. In eorum item gratiam qui tot attriti bellis perierunt: nobis enim erant concorpores, & eadem no- D biscum insigniebantur fide. Ad quem modum Ioel propheta clamat [b]: Plangite sacerdotes qui ministratis altari, quia misere afflicta est omnis terra. Flete sacerdotes qui ministratis Domino, & dicite: Parce Domine populo tuo, & ne des hereditatem tuam in opprobrium, vt dominentur eius nationes, vt ne dicant: Vbi est Deus eorum?] & rursum eadem lugendo refricat [c]. Insuper alibi his verbis [d]: Si quando alias, nunc maxime temporis, iuxta quod dictum est: Neque enim nunc vel obgannire licet, aut aperire os. Siquidem Domine seruis tuis, & ijs qui te colunt, confusio insusta est & illatum opprobrium. Tibi enim Deo nostro iustitia, nobis autem confusio vultus nostri (vt hæc probat dies) nobis, Principibus nostris, & Regibus nostris: quia peccauimus, inique egimus, & a rectitudine defleximus viæ tuæ, nec mandatis tuis obediuimus. Quæ enim prophetico afflatus spiritu futura præcinuit Hieremias, nunc temporis contigere. Is enim ait [e]: Confusi sumus, quia E audiuimus opprobrium nostrum: operuit ignominia faciem nostram, quia ingressi sunt alienigenæ sanctuaria nostra in domum Domini, &c.]

a Antioch. hom. 107. tom. 2. Biblioth. san. Pat.

b Ioel. 2.

c Antioch. homil. 90.

d Antioch. homil. 69.

e Hierem. 31.

PRECES ANTIOCHI, SIVE EXOMOLOG.

Sed sicut & Hieremias ad Threnorum calcem preces apposuit fructuosas, eodem quoque modo sanctus Antiochus addidit orationem ad Deum conuersus, sermonem precatorium fundens, qui inscribitur Antiochi exomologesis, quæ ad homiliarum finem legitur in hunc modum: Domine Deus omnipotens, magnus tu & admirabilis, qui custodis testamentum tuum & misericordiam tuam his qui te diligunt & custodiunt mandata tua. Memor [f] esto miserationum tuarum & copiosæ misericordiæ tuæ, quæ a sæculo sunt. Ne obliuiscaris testamenti tui, qui dixisti [g]: Si mandata mea non custodieritis, visitabo in virga iniquitates vestras, & in verberibus iniustitias vestras, misericordiam autem meam non dispergam a vobis; & quæ procedunt per labia mea non faciam irrita. Confirmentur

f Psal. 24.

g Psal. 88.

A tur sermones isti tui, Here benignissime, & aufer peccata nostra, quippe qui miserator es & longanimis. Tibi enim Domino Deo nostro iustitia, nobis autem confusio facies nostras adoperuit (vt hæc dies probat) quia peccauimus coram te Domine, neque exaudiuimus vocem tuam, vt ambularemus in mandatis tuis quæ dedisti in conspectu nostro, sed contempsimus te, Domine Deus noster: eoq. cohæserunt nobis ingentia mala hæc. Ne sic quidem conuersi sumus ad custodiam mandatorum tuorum, sed abiuimus vnusquisque in sensum prauui cordis nostri, vt faceremus quæ mala sunt coram oculis tuis Domine. Ecce sanctuaria nostra hæc deserta: ciuitas igni succensa est, populus in captiuitatẽ abductus. Facti sumus in opprobrium his qui in circuitu nostro sunt. Facti sumus subtus & non supra: quia peccauimus tibi Domino Deo nostro, eo quod non audiuimus vocem tuam. Ob hoc expulisti nos, & destruxisti nos, & commouisti terram, & B conturbasti eam. Ceterum tu longanimis cum sis & copiosæ misericordiæ, sana contriciones eius, quia commota est vehementer: populus enim tuus expertus est dura, super quo frustra inuocatum est nomen tuum. Impleti sunt sermones prophetarum tuorum super nos: Quia venerunt [a] gentes in hereditatem tuam, & polluerunt templum tuum, in quo mysterium perfectum est dispensationis vnigeniti tui: & sanctuarium tuum igni succenderunt, quin & Hierusalem posuerunt in pomorum custodiam: morticinia seruorum tuorum in medio iuxta ac in circuitu Hierusalem passim disiecta sunt, nec erat qui sepeliret.

a Psal. 78.

Fortitudinem nostram, ornamentum ac decus, salutis inquam nostræ spem, nempe Crucem Christi tradidisti fidei aduersarijs. Facti sumus opprobrium tam vicinis, quam qui longissime dissiti sunt, subsannatio & derisio omnibus gentibus. Auertisti enim nos C retrorsum post inimicos nostros, & qui oderunt nos, diripiebant sibi. Dedisti nos tamquam oues ad escam expositas, & inter gentes dispersisti nos. Vendidisti populum tuum sine pretio, & non erat multitudo in commutationibus nostris. Tradidisti nos in manus inimicorum exlegum, ac Regi iniquo, omniumq. qui per vniuersam terram gradiuntur longe maligniſſimo addixisti nos. Ne sic quidem vniuersis flagellis tuis attriti indoluimus: adeo sensus nostri nimia contentione ac studio in malum propendent ab vsque pueritia, sed & ad annos prouecti viriles in huiusmodi vitijs solito amplius occallescimus. Prorsus Domine iustus tu in omnibus quæ fecisti nobis: nunc demum scimus, quia peccata nostra ipsa restiterunt nobis: peccata enim nostra nimis quam multa increuerunt in conspectu tuo Domine. Sed misericordia tua Domine anticipet nos, quia tu in nobis Domine, & nomen tuum sanctum inuocatum est super nos.

OPPROBRIVM DEFLET CHRISTIANORVM.

D Quiescat, obsecro, ira furoris tui, & ne confundas nos in finem, neque memineris iniquitatum nostrarum antiquarum & ne a nobis quidem recens commissarum: neu indignos nos pronuncies tuis miserationibus: quin potius reminiscere quia tanti nos æstimauit tua benignitas, quos pretioso tuo sanguine redimeres. Peccauimus, placare Domine: inique gessimus; tua, Here, condonet indulgentia: offendimus, conciliator sancte. Illustra faciem tuam Domine super seruos tuos, qui tyrannica impressione premuntur inclementer: eq. solio sublimi tuo mitte eis & suggere auxilium, o potens. Populum tuum ab omni calamitate, cui misere succumbit, eripe, & ab omni legis tuæ præuaricatione redimito, & e manu præuaricatorum subduc illos. Per tuæ viscera pietatis excute a nobis Domine ac dispergе impendens omne vitæ discrimen: neque in finẽ tuam hanc hereditatem tradideris in internecionem, tametsi nostræ iniquitates id promereantur. Quin potius E tuæ nos anticipent miserationes Domine Deus noster: etenim a sæculo non desinis copiosæ & exuberantis misericordiæ tuæ dona effundere in omnem creaturam tuam. Tu quidem omnium nostrum refugium factus es, & in te sperantium asylum salutare. Esto nobis Domine turris fortitudinis a facie inimicorum nostrorum, neu sinas ad internecionem & cladem extremam tradi in eorum manus qui te non nouerunt, animas confitentium tibi: neque patiaris Domine tam insigni ignominia aspergi hereditatem tuam a gente sic effreni & impudenti.

Magis tu inclina Domine aurem tuam & exaudi, ac respice de cælo sancto tuo ad hanc nostrã exinanitionem, ac demolitionẽ & excidium ciuitatis tuæ Hierusalẽ, pro qua inuocatum est nomen tuum super ipsam cunctam Ecclesiã tuam, cuius substructionẽ supra solidam petrã collocasti, dicens: Portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Exaudi Domine orationem seruorũ tuorum, aureſq. tuas accommoda nostris deprecationibus. Illustra faciem

tuam ſuper ſanctuarium tuũ:neque enim fiducia ſubnixi iuſtificationum noſtrarũ,noſtram hanc ſupplicationem tuæ maieſtati offerimus.Nam qua fronte id auſint, qui te quotidiana acceſſione peccatorum exacerbant ? Magis vero ſub vmbram tuarum confugimus miſerationum : multæ ſunt enim. Domine exaudi : Eſto Domine placabilis : Domine attende. Parce, mi Domine, populo tuo,& ne des hereditatem tuam in opprobrium, vt dominentur ei gentes : ne quando dicant : Vbi eſt Deus eorum ? Neque propter iniquitates noſtras vmquam permiſeris, vt nomen tuum ſanctum blaſphemetur in gentibus quæ te non nouerunt. Tibi Domino Deo noſtro iuſtitia, nobis autem confuſio faciei vſque in præſens. Huc enim vſque negleximus ad te conuerti : calloſæ adeo ſumus ac præduræ cernuicis. Si mutabit Aethiops pellem ſuam, & nos vitæ hactenus peſſime inſtitutæ propoſitum immutabimus. Plane mala hæc omnia in nos propterea reciderunt; neque ſic ad pœnitentiæ portum nos recepimus, aut reſipuimus, magis vero prioribus peccatis peccata adiecimus. Ne ſic quidem Domine rogauimus faciem tuam, vt vel ſero auocares nos a cogitationibus cordis noſtri peſſimi.

Euigilaſti tandem Domine, experrectus ſuper flagitijs noſtris, & ſuper nos induxiſti virgam furoris tui : ſiquidem iuſtus es Domine in omnibus : non enim exaudiuimus vocem tuam, vt per viam mandatorum tuorum ingrederemur. Sed & nunc Domine Deus noſter,quandoquidẽ in ſignis & portentis ab inſano errore idololatriæ ſummouiſti nos,feciſtiq. tibi ipſi nomen vſque in præſens : quieſce, obſecro Domine. Imminuti enim ſumus ſuper terram, & tamquam immundi omnes nos effecti. Quaſi pannus mulieris menſtruatæ iuſtitia noſtra, inq. morem marceſcentium foliorum ipſi defluximus propter iniquitates noſtras. Non enim ſupereſt qui inuocet nomen tuum. Sane quam iuſte auertiſti a nobis faciem tuam. Et nunc, Domine, Pater noſter tu es, nos autem lutum, opera manuum tuarum omnes nos. Ne iraſcaris nobis valde, neve in tempore memineris peccatorum noſtrorum : quin potius vide Domine, quia populus tuus omnes nos.

Ciuitas ſancti tẽpli tui in ſolitudinem redacta eſt, & gloria Sion incendio conflagrauit, ſimulq. monumenta gloriæ noſtræ vniuerſa conciderunt. Ad hæc etiam omnia,alliſiſti nos Domine valide,& humiliaſti vehementer. Neque enim viam iniuimus vitæ melioris, magis autem per calles deuios,nempe poſt peccata noſtra. Parce Domine populo tuo & hereditati tuæ, proq. gloria nominis tui erue nos de manu inimicorum noſtrorum : vt nouerit terra omnis, quia tu Domine Deus noſter in bello potens, & miſerationes tuæ in generationẽ & generationem perſeuerant ſuper populum tuum de ſe alioqui minus præſumentem. Ceterum, o hominum amator clementiſſime, quid te oremus peccatores, aut apprecemur nobis ſecundum quod oportet, plane neſcimus, qui ſumus terra & cinis: habemus tamen apud tuam benignitatem qui pro nobis interpellet, nempe Verbum tuum nulla prorſus aſpergine peccati decoloratum, quod per tuæ viſcera miſericordiæ miſiſti, ſuũ vt plaſma reuocaret in vitam.Caro factus Filius idem tuus noſtri cauſa paſſus eſt cruci ſe affigi. Is aboleuit quod aduerſum nos erat chirographum pẽccatorum noſtrorum, factus propitiatio. Sed & Spiritum ſanctum tuum totius ſanctitatis infuſorem miſit. Et hic pro nobis quoque interpellat, non quidem ſeruili more, ſed prout tantam addecet maieſtatem, & conſueta in nos benignitate; cui etiam curæ eſt tuum hoc plaſma. Here mi, memor eſto tantæ iſtius tuæ erga nos clementiæ.

Crucis etiamnum reminiſcere vnigeniti tui,& a magnitudine gloriæ tuæ nobis emitte miſerationes tuas, neque non gratiam ac donum ſancti Spiritus tui, qui ſuo ad nos gratioſo aduentu recta prouehat ad ea exempla, quæ tibi cum primis placent, ac demum vitam illam aſſequi promereamur æternam. Nos igitur, indigni licet, o Domine, fiducia tamen ſubnixi tuæ ſolius gratiæ, petimus propter immaculatum Filium ac Verbum Patris Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui dixit [a]: Petite, & dabitur vobis: Quærite, & inuenietis : Pulſate,& aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit; & qui quærit inuenit; & pulſanti aperietur. Iterum : Si igitur vos cum ſitis mali, noſtis dona bona dare filijs veſtris:quanto magis Pater veſter cæleſtis dabit Spiritum ſanctum petentibus ſe? Eoq, te addecet gloria omnis, honor ſuſpiciendus, & ſupplex cultus, o Pater, Fili, & Spiritus ſancte, nunc & ſemper & in ſæcula ſæculorum. Amen.] hucuſque Antiochi cum peccatorum confeſſione precatio, nec quidem inutilis & inefficax.

a Matth. 7.

Etenim non (vt olim,cum tempore Sedeciæ Regis facta eſt Hieroſolymorum deſolatio) ad ſeptuaginta annos retardata eſt eius reſtauratio, neque vt ſub Tito Imperatore facta eſt

A eſt numquam reſarcienda vaſtatio, ſed paucos poſt annos contigit hoſtium præpotens debellatio, & captiuorum qui aderant, necnon ſancti Epiſcopi Zachariæ & aliorum poſtliminio reuerſio, atque ſanctiſſimæ Crucis cum triumpho ſolemnis reſtitutio, eccleſiarumq. (vt ſuo loco dicturi ſumus) integra reſtauratio.

Porro ſciendum, preces has, aliasq. Antiochi homilias ita ab eo elaboratas eſſe hoc ipſo tempore, vt ſuis prodeſſet monachis non valentibus loco vno conſiſtere, ſed ob eorumdem barbarorum graſſationes huc atque illuc per loca deſerta ſalutem ſibi quærentibus : vt ſcilicet illi in tanta penuria verbi Dei, ſecum in pera ſua ferrent quem manducarent panem ſpiritualem,ac ne exortes penitus eſſent monaſticæ vitæ inſtitutorum.Quod autem iſtud fuerit animi ipſius conſiliũ, accipe ex ijs quæ ipſe earum exordio eſt præfatus ad Euſtathium [a], cuius exhortatione elaborandum opus ſuſceperat: Tale enim, inquit, *a Antioch. hom. 66.*

B ſcribendi munus veſtra ſuſcepi exhortatione: quod momentis ſingulis loca & ciuitates permutare cogimur per hanc Chaldaicæ gentis tempeſtatem, quæ totum pene terrarum orbem ſua premit tyrannide.] & paulo poſt: Non auſus vni vobis peculiariter, ſed in commune omnibus qualemcumque hanc inferre doctrinam.] hæc & alia de concionibus quas temporibus ijs ipſe pertexuit. Sed & in epiſtola nuncupatoria præfixa operi hæc felicius explicantur,ſimulq.& martyrij ſanctorum monachorũ,quod octo ante dies quam caperetur Hieroſolymorum ciuitas contigerat,enarratio. Quod autem ipſum exordium minus integrum habeatur in Antiocho Latinitate donato & in lucem edito,cum deſint nonnulla ipſius epiſtolæ ad Euſtathium: id tibi ex Vaticano codice integro reddere integrum, operæpretium me facturum exiſtimo : ſic enim ſe habet ex verſione Federici Metij vſu litterarum amicitia mihi coniunctiſſimi, præfixo epiſtolæ eiuſmodi titulo:

C Epiſtola Antiochi monachi Lauræ Sabæ Abbatis ad Euſtathium præpoſitum monaſterio Datalenæ Ancyræ ciuitatis Galatiæ.] his adiectum a gloſſario: *Lauram neoterici Græci inſignia dicunt monaſteria pro magna hominum copia, quæ deuotionis ergo inſtar multarum aquarum confluunt.*

Cum ad me ſcripſeris, Euſtathi pater venerande, te magna affici moleſtia, dum e loco ad locum & e regione in regionem migrare cogeris metu vigentis Chaldæorum calamitatis, fame etiam & ſiti laborare non panis & aquæ, ſed iuxta Euangelicum * dictum, verbi Dei, cum neque libros circumferre poſſitis, neque ita facile in locis in quibus exulatis, quæ vultis, inuenire valeatis: cumq. meæ præceperis humilitati, vt epitomen aliquam diuinarum Scripturarum ad te mitterem, quæ neque circumferendo grauis eſſet præ magnitudine, neque ſui tenuitate in ea aliquid eorum quæ ad vtilitatem & ſalutem

D animæ faciunt, deſideraretur: Obtemperaui libenter tuis mandatis, & quamprimum quod petis faciundum curaui. E ſacra igitur Scriptura centum quinquaginta excerpſi capita iuncta quidem ſimul,inuicem tamen ita diſiuncta,vt qui ea legerit, nulla confuſione trahatur. Et hæc tuæ miſi pietati: quæ cum acceperis, Deo, quam par eſt, gloriam & gratiarum actionem reddas, qui ſuam virtutem imbecillis impertitur, vt in infirmitate perficiantur. Tu vero contra tuis Deo gratis precibus nos foueas, vt quod reliquum eſt nobis vitæ tempus iuxta Dei voluntatem peragere poſſimus. Si vero aliquid (vt facile fieri potuit) imperfectum offenderis, ignoſcas (quæſo te) meæ tenuitati, tum etiam temporis anguſtiæ tribuas, qua tuis mandatis volui obtemperare.

EPISTOLA ANTIOCHI AD EVSTATHIVM.

* Propheticum

Quoniam vero illud præterea ſcripſiſti, vt tibi aliquid diceremus de ſanctis patribus noſtræ Lauræ, an vera ſint quæ a nonnullis audiſſe dicis de eorum videlicet vita & nece,

E cum vix illa credi poſſint, & ſenſum omnem ſuperent: neceſſarium propterea duxi, breuibus tibi prius aperire quæ ad illos attinent, ea deinceps ſubijcere quæ diximus ſacræ Scripturæ capitula. De laudabili vero vita eorum in præſentiarum agere, id temporis non poſtulat, nec mea lingua illa poſſet facile percurrere. Illud tantum dicam, quod re vera homines erant diuini (ſi homines tantum illos oporteat dicere potius quam Angelos,cum in exercitatione ſpirituali,& monaſtica vita,& laboribus quos pro pietate ſuſtulerunt a iuuentute ſua, inſenuerint) ſenes quidem venerandi & canos capillos habebant, ſed mente magis præſtabant & humilitate, honeſti, modeſti, veridici, irreprehenſibiles, iuſti, pij, ab omni turpitudine & prauitate alieni, omnibus bonis exornati, & diuino repleti amore: nonnulli ipſorum centum exceſſerunt annos, & quinquaginta ſex in quieta & monaſtica vita cum peregiſſent, nec e Laura & monaſterio vmquam receſſerunt: nonnulli vero neque ad eccleſiam proceſſerant, nec ciuitatem amplius viderant, ex quo vi-

DE MARTYRIBVS NECATIS A SARRACENIS.

tam

tam monasticam semel fuerant amplexati: varijs etiam virtutibus emicabant, terrestres A scilicet Angeli, & cælestes homines. quapropter hunc finem sunt adepti, & victoriæ præmium sunt consecuti.

Cum enim Ismaelitæ ad nostrum accessissent monasterium, vna septimana antequam sancta ciuitas fuisset occupata, & vniuersa ecclesiæ sacra vasa iam diripuissent: plerique patres aufugerunt quamprimum: remanserunt autem in monasterio qui fortiores Christi fuerant serui, sacrum illum locum destituere nullo pacto volentes. Barbari vero cum illos comprehendissent, & multos dies illos inhumane tractassent & tormentis affixissent, pecunias hoc pacto se inuenturos putantes, apud quos nihil huius sæculi reperiebatur.] hucusque sunt quæ desiderantur in codice ex quo Godefridus Tilmannus transtulit in Latinum & edidit, quæ ex Vaticano suppleuimus: reliqua autem quæ sequuntur, ex versione Tilmanni promuntur his verbis: B

SARRACENI FVRVNT IN SANCTOS MONACHOS.

Illi simulatque intellexerunt sua se tandem spe & proposito excidisse, in efferatissimam versi rabiem, ad vnum membratim beatos illos conciderunt. Qui & lætitia incredibili perfusi, ac proinde alacri vultu renidentes, omni cum actione gratiarum animas reddiderunt Domino, quippe non ita pridem in votis habuerant resolui & esse cum Christo. Corpora vero plusquam tragice cæsa cum non paucos dies in humum disiecta sine sepulturæ beneficio iacuissent, ab Arabia illo vsque adproperauimus. Et quidem eximius Abbas Nicomedes spectaculum illud miserabile cæsorum patrum contemplatus, deliquio animi concidit, atque illinc relatus mortuus prope est. Modestus præterea & ipse sanctissimus aduentum nostrum cum anteuertisset, & sanctorum illorum lustrasset prius habitacula omnia, itidem angore animi contractus, multis se proluit lacrymis, ac sancta quæ eatenus resederant lipsana (*hoc est, sanctorum reliquias*) circumplexus, in patrum supe- C riorum depositi conditorijs.

Is ad hæc vbi solemnem persoluit ex more sermonem consuetum, illud mox oraculum Isaiæ exerta voce deprompsit [a]: Viri iusti tolluntur, & nemo recogitat. A facie iniquitatis sublatus est iustus. Erit in pace sepulchrum eius, & spes illorum immortalitate plena. In paucis [b] vexati, in multis bene disponentur: quia Deus tentauit illos, & inuenit eos dignos se, & quasi holocausti hostiam accepit eos in tempore visitationis ipsorum, splendescent ac refulgebunt. Et hæc de sanctis illis cum edisseruisset, vnumquemque nostrum hortari cœpit, ne quo emigraremus loci illius nostri desertores, magis vero eas quæ imminebant tentationes generoso pectore perferremus, Dominicæ illius memores sententiæ [c], quia angusta est porta & arcta via quæ ducit ad vitam; sed & Apostoli dicentis [d]: Quia per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Huius itaque admo- D nitioni visum est gerere morem, eoq. in Laura duos prope menses permansimus.]

a Isa. 57.

b Sapien. 3.

c Matth. 7. Luc. 13.

d Act. 14.

Subdit vero de fuga illinc rursus inita ad aliud monasterium, & inde ad aliud, ac de alijs hinc inde dispersis. & inferius de ijsdem sanctis monachis a Sarracenis occisis: Numerus, inquit, sanctorum patrum, quos tyrannica sustulit impressio, est quadraginta quatuor. Horum memoria Maio mense celebratur decima quinta * mensis die.] addit his de spirituali præfectura sanctæ ciuitatis collata Modesto sanctissimo monacho; sed de ea suo loco dicturi opportune sumus. Porro eorumdem martyrum diem natalem celebrat Ecclesia Catholica decimasexta mensis Maij, qua descripti habentur in sacris tabulis, ex quibus dicta die annis singulis eorum memoria publico præconio redditur Christiano populo rediuiua.

*decimasexta

IVDÆORVM IN CHRISTIANOS INSVLTATIO.

Præter igitur immensa mala, quæ a Sarracenis & multo magis a Persis sunt illata, insultatio his accessit & perfidorum exprobratio Iudæorum in Christianos ac persecu- E tio, potestate (vt vidimus) a Persis accepta occidendi, omniq. crudelitate in eos sæuiendi: adeo vt collapsæ penitus visæ sint res Christianorum, dato in captiuitatem sacrosancto vexillo Crucis, quod hactenus appareret dæmones etiam superasse. Pusillo quidem animo & fide imbecilla prædi ti homines graue sunt scandalum passi, deficientibus ex eis aliquibus ad Iudæos, quasi victa Cruce, extinctum ipsum videretur Christianæ religionis robur atque potentia. Ad debiles enim peruertendos satis præpotens ob oculos positum spectaculum videri poterat, Christi cuncta loca profanata cernere, vbi vel natus vel passus Dominus esset, sacrosanctumq. vexillum ab impijs e templo absque vlla vel leui saltē vltione manu violenta sublatum, aliasq. sacras reliquias conculcatas, ac vasa sacra diuinis aptata mysterijs manibus contrectata nefandorum, & eorum vsui mancipata. hæc inquam & alia huiusmodi satis erant ad debilium deiectionē: ad fortiorū vero casum

diabolica

A diabolica quoque accessit tentatio, in angelum lucis apparens ipse diabolus. Nam audi miserandum casum monachi Sinaitæ, quem idem describit Antiochus [a]: *a Antioch. homil. 24.*

SINAITAE MONACHI LABENTIS IN IVDAISMVM MISERANDVS CASVS.

Fuit, inquit, in monte Sina monachus quidam, qui celebre adeo edidit suæ continentiæ specimen, vt in cellula multos vixerit annos inclusus: postremo multifarijs reuelationibus diaboli & insomnijs illusus, ad Iudaismum delapsus est & carnis circumcisionem. Cum igitur diabolus huic identidem vera quædam insomnia demonstrasset, & veluti obiecta illecebra inescasset illius obscuratam mentem: nouissime oculis illius obijcit copiosam turbam Apostolorum, martyrum, aliorumq. omnis generis Christianorum densissimis tenebris & omni dedecore oppletam: parte oppositā, Mosen, prophetas, populum quoque Iudæorum (Deo alioqui inuisum) offert splendida admodum luce conspicuos, inq. gaudio & hilaritate vitam traducentes. Hæc cum spectasset miser, eueſtigio surrexit, B derelictoq. sancto illo monte, in Palæstinam vsque peruenit, rectaq. contendit in Noara & Libyadem, asyla Iudæorum. Cum istis denarrasset, quæ sibi visæ fuissent, diabolicas apparitiones, circumcisus est, ac professus Iudaismum, accepit vxorem, inq. omnium prospectu aduersus Christianos edidit dogmata, propugnator factus Iudaicæ superstitionis.

VINDICTA IN MONACH. APOSTATAM.

Hunc ego vidi ac plerique monachorum: neque enim quatuor anni sunt a morte illius, qua misere perruptus est: catarrhi enim profluuium aliquandiu passus, & vermium arrosione contabescens, expirauit. Hunc cum vidissemus ego & alij aliquot monachi, correpti timore ingenti, cum luctu lamentati sumus. Erat id sane quam miserabile spectaculum. Vir hic totus incanuerat in monastica exercitatione, consenueratq. laboribus attritus: & is tandem cum mulieribus iocabatur, immundarum carnium, nempe Iudaicarum gustu se defœdabat & inquinabat, verba loquebatur obscœna & impudica, C blasphemabat Christum, Spiritum sanctum non tolerandis afficiebat contumelijs. Et hunc talem illi sine lege Iudæi secundū vocabant Abraham.] hucusque de his Antiochus. Sed redeamus ad Cosrohen Crucem sanctam Hierosolymis in Persidem transferentem.

S. CRVX INTACTA TRANSLATA IN PERSIDEM.

Plane admiratione dignum illud fuit, impium hominem adeo esse reueritum salutis nostræ trophæum, vt nec ausus fuerit ab ipsa theca, qua operiebatur, signaculum amouere, & claue aperire, vt vel illud inspiceret; sed timore perculsum, vti in sacrosancto templi loco asseruabatur, eodem modo in Persidē voluisse transferre, veluti demum intactum Hierosolymam reportatum fuit: quod testatus est Modestus tunc Hierosolymorū Episcopus, itemq. vniuersus clerus Hierosolymitanæ Ecclesiæ. Tradit hæc omnia Suidas in Heraclio. His adde quæ in eamdē sententiam apud Adonem [b] in Martyrologio narrata habentur, nimirum summa religione Crucem in Perside asseruatam & honorifice custoditam. *b Ado in Martyrol. 14. Sept.*

CRVX VINCIT CVM VICTA VIDETVR.

D Adde his maiora, nempe quod sicut qui in Cruce pependit, tunc vicit omnia, cū victus atque mortuus visus est: ita plane cum a Cosrhoe capta veluti se defendere nescia Crux fuit inter hostium manubias collocata, tunc ipsa victorem vicit, & Christianum populum liberauit, atque triumphans, debellatis penitus hostibus, diuina potentia ad propria remeauit: vt longe id superet miracula illa, quæ Arca [c] fœderis, cum captiua ducta est, in terra Philisthinorum olim edidit: etenim tunc etsi afflicti, non tamen victi ab Israelitis penitus sunt Philisthæi. *c 1. Reg. 5.*

DE VIRTVTE IMMENSA S. CRVCIS.

At nequaquam fuit ligni aridi tanta præstare, sed plane virtutis diuinæ eius qui Deus & homo in Cruce pependit, cuius potestas omnem superat potestatem atque potentiam, ipse Rex Regum & Dominus dominantium, statuens per infame supplicium Crucis saluos facere credentes, vt quod infirmius est Dei, hoc fortius sit apud homines. Quod cum sem- E per in Ecclesia sit demonstratum siue per lignum, siue per signum Crucis sanctissimæ: hoc quoque tempore maxime claruit, cum ab hostibus delata fuit in Persidem. Vbi cum esset, terrorem ingentem ijsdem Persis incussit, quod iactaretur ab ipsis Deum Christianorum in eam prouinciam aduenisse: vt plane non emortuum illuc visum fuerit lignum aduectum, sed virga vigilans, & sceptrum viuens omnibus dominans. Hæc quam vera sint, testimonium petamus ab ipsis Persis, ex Actis inquam sanctissimi martyris Anastasij Persæ, quæ quidem non a Metaphraste scripta fuere, sed descripta potius, & ante ipsum Metaphrastem cognita probataq. in sacrosancto Nicæno posteriori Concilio, & a Latinis vt fide dignissima recepta, atque emendata a Beda, si quæ vitio translatoris potuissent mendosa videri. Audi igitur ex ipso exordio præfationis auctorem [d]: *d Extant apud Sur. die 22. Ianuary.*

Cum, inquit, magna ciuitas Hierosolymorum capta fuisset a Rege Persarum, & sacra illa loca, quæ mei Christi videre conuersationem & Cruci affixionem & resurrectionem,

Medo-

CRVCIS VIRTVS NON POTEST ESSE CAPTIVA.

Medorum lanceæ & igni, ijs quos ipse nouit modis, essent tradita: & multa alia capta A sunt cum ciuitate, & salutis quoque nostræ trophæum, mortis solutio, peccati internecio, lignum inquam viuificæ Crucis illinc translatum est in Persidem: quod quidem mihi videtur diuinioris esse gratiæ, & eius qui est crucifixus, solius dispensationis, quæ sæpe nouit etiam per aduersarios ea contexere, quæ sunt meliora & vtiliora. Postquam enim salutaris Crux Domini hostilibus capta fuit manibus, & in Persidem (vt diximus) in ea captiuitate captiua abducta est a barbaris; imitatur eum qui in ea fuit affixus, Christum; vel potius ipsa Persiam euertit, & spoliat falsam religionem, & quæ se dignæ erant captiuas abducit animas vere laudabili & longe pulcherrima captiuitate; aut (vt magis proprie dicam) a captiuitate reuocat, & eis rursum pristinam restituit libertatem.

ANAST. PERSAE CONVERSIONIS ORIGO

Simulac enim ingreditur Persidem, eam statim totam illustrans radijs suæ gratiæ, ferit quidem animas infidelium, non secus ac Sol, qui laborantem oculum ingreditur: fi- B deles autem non secus ac fulgor quidam apparens in tenebris, reuocat. Ex quibus fuit vnus is qui nobis nunc est propositus Anastasius, & si nondum quidem cultu, sed iam moribus & instituto. Qui processit quidem e vico, qui vocabatur Rasnuni, est vero regionis Razech, quæ sita est in Perside. Erat autem nomen eius moribus conueniens & ex re ipsa magis cognitum (is enim vocabatur Magundat) Erat autem illius Bau filius, qui erat in re magica præstantissimus & eruditissimus. Qui cum præesset communi ludo litterario, & multos haberet adolescentes ad eum ventitantes, captus amore præstigiarum, & cum in hoc solum omne suum studium poneret, nempe in rei magicæ exercitatione, in filio maxime arte vtitur, & rem magicam eum tam diligenter docet, vt in eius cognitione patri nihil esset reliquum, quod non notum quoque esset filio.

ANAST. PERSA AFFLATVR DIVINO SPIRITV

Cum autem adolescentiæ ætatē iam attingeret, & Rex Cosrohe nouū exercitum in Per- C side colligeret, ipse quoque cum alijs refertur in numerum tyronum. Quoniā vero veneranda Crux Domini totam agitabat & perturbabat Persidē, infidelibus quidem horrorem & terrorem incutiens, fidelibus autem suauiter admodum & placide illucescens: de ea quidem fama quædam per omnes peruadebat, fama inquam, quæ paulo crassius & indoctius prædicabat, Christianorum Deum adesse Persis. Ad quam hic adolescens repente fuit accensus animo. Iam enim occulte eum tangebat ille ignis, quem Christus venit iacere super terram: qui quidem non sinebat quiescere pulchram illius adolescentiam: sed statim omnes obibat partes, de eo sciscitans quam vehementissime poterat & diligentissime. Cum audiret autem ab omnibus, eam esse Crucem, in qua Christus Dei Filius, quia Christianis adoratur, fuit crucifixus; veluti ignem igni adiecit, & quæstioni coniunxit quæstionem, & ex responsione accepit occasionem alterius interrogationis, & multo ma- D gis sitiebat discere, quemadmodum ex cælo quidem descenderit, cum sit Deus, & quemadmodum etiam factus sit homo, & cur etiam sit ad Crucem condemnatus, & a quibus, & an sit ad cælum reuersus, vnde descenderat.

ANASTASIVS INSTRVITVR CHRIST. FIDE.

Cum autem a pijs ei annunciaretur carnis susceptæ diuini consilij mysterium, aures quidem pietatis semina libenter suscipiebant, anima vero producebat sensim spicam fidei, & ei desiderium paulatim innascebatur, subibatq. æmulatio eius perpessionum: quæ cum in eius anima aucta & amplificata essent, eum informant & instituunt ad optimum vitæ genus, clarumq. & insignem testem, martyrem inquam efficiunt, vt iam procedens declarabit oratio.] Subdit his, quomodo idem relicto Persarum exercitu, amore suscipiendi baptismatis, se contulit ad Romanorum exercitum, indeq. Hierapolim, vbi apud argentarium degens genere Persam hominem Christianum, latius res didicerit Christia- E norum; incensus vero fuerit multo magis ad subeundum martyrium, vbi in ecclesiarum (vt ait auctor) parietibus picta intueretur certamina sanctorum martyrum. Quomodo autem inde abijt Hierosolymam, atque consecutus est sacrum baptismum, suo loco dicemus.

FVLGENT IN PERSIDE CRVCIS MIRAC. *a Leont. in vit. S. Ioannis Eleemosyn.*

Illuxit & virtus Crucis tunc in Perside ijs etiam qui vincti absque spe redemptionis tenebantur in carcere, dum per hostiam illam in Cruce primitus immolatā, diuinitus liberantur. Rem admirandam Leontius tradit sui temporis scriptor, & rei in sua patria gestæ narrator [a]: Dicebat enim, inquit, quod a Persis quidam abductus captiuus, in custodia quæ appellatur Lethe asseruabatur vinctus. Lex autem erat apud Persas, vt qui coniecti erant in eam custodiam, numquam reuocarentur, & ea ratione consentaneum est eam fuisse vocatam Lethen, id est, obliuionem. Illinc autem cum quidam potuisse au-

A fugere & in Cyprum venire, affirmarunt parentibus adolescentis, eum esse mortuum in custodia. Illi vero tres quotannis Synaxes celebrabant, tamquam eo mortuo. Quatuor anni præterierant, cum filius illinc aufugiens, redit domum. Quem cum parentes non tamquam qui fugisset e custodia, sed tamquam qui surrexisset e mortuis, cum magno stupore aspexissent, & fuissent ineffabili voluptate repleti, & alia faciebant & dicebant, quæ anima quæ talem vidisset, faceret & diceret; & quemadmodum ei tamquam iam mortuo fecerant iusta quæ fiunt mortuis: & cum eum docuissent, quinam essent ij dies, nempe dies sanctorum Theophaniorum, & dies salutaris Paschæ, & dies sanctæ Pentecostes. Hæc cum ille audisset & in memoriam reuocasset, parentibus affirmabat, quod ijs ipsis diebus relaxabatur a vinculis aduentu cuiusdam qui gestabat lampadem, & fruebatur omni securitate; diebus autem sequentibus tenebatur vinculis, sicut prius.] hæc

DE CAPTIVO MISSAE OBLATIONE SAEPE VINCVLIS SOLVTO.

B Leontius in Ioanne.

Sed iam Hispaniarum res inuisamus. Sisebuti regnantis in Hispanijs annus hic quartus numerandus erit, secundum Isidori Chronicon, dum vno amplius anno Heraclium præcedere Sisebutum in regno affirmat: nam quem ponit Heraclij quintum, quartum asserit Sisebuti, sicut ab ipso conscripta breuiter Gothorum historia docet. qui & in Chronicon præfatione tradit se vsque ad Heraclij & Sisebuti tempora ipsum Chronicon perduxisse: quod nuper editum habes iam erroribus emaculatum, quantum licuit, & doctis notis illustratum a Garsia Loaisa, viro quidem diserto, cuius industria sacra Concilia & alia Ecclesiastica Hispaniæ monumenta, carie consumpta & situ obsita, mirifice illustrata iam fulgent. Sed quod idē Isidorus illic postremo loco ponit, hic reddamus: In Hispania quoque, inquit, Sisebutus Gothorum Rex quasdam eiusdem Romanæ militiæ vrbes cepit, & Iudæos

IVDAEI IVSSI INVITI BAPTIZARI.

C regni sui subditos ad Christi fidem conuertit] sed violentia quidem adhibita, vt canon quinquagesimus septimus Toletani quarti magni Concilij docet his verbis, dum de Iudæis agit: Ergo non vi, sed libera arbitrij facultate, vt conuertantur, suadendi sunt, non potius impellendi. Qui autem iampridem ad Christianitatem venire coacti sunt (sicut factum est temporibus religiosissimi Principis Sisebuti) quia iam constat eos esse sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiam percepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis Domini & sanguinis extitisse participes: oportet vt fidem etiam, quam vi vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, &c.]

Quamnam vim ipse Rex adhibuerit, vt Iudæi ad fidem conuerterentur, lex ab eo de his data significat, quæ sic se habet [a]: Cum Veritas ipsa petere & pulsare nos doceat, præmonens quod regnum cælorum vim patitur: in nullo est dubium, quod ille indultæ D gratiæ munus abhorreat, qui ad eam procedere ardenti animo non festinat. Proinde si quis Iudæorum, de his scilicet qui nondum sunt baptizati, aut se baptizare distulerit, aut filios suos vel famulos suos nullo modo ad sacerdotes baptizandos remiserit, vel se suosq. de baptismo subtraxerit, & vel vnius anni spatium post legem hanc editam quispiam illorum sine gratia baptismi transierit: horum omnium transgressor quisquis ille repertus fuerit, & centum flagella decaluatus suscipiat, & debita mulctetur exilij pœna: res tamen eius ad Principis potestatem pertineat, qualiter si incorrigibilem durior eum custodierit vita, perpetua in eius, cui Princeps largiri voluerit, potestate permaneant.] hactenus lex. Adō Viennensis ait, Iudæorum, qui baptizari renuerunt, nonnullos fuga lapsos ad Francos migrasse in Gallias. nonaginta millia Iudæorū tunc baptizata fuisse, alij [b] tradunt. Porro & hoc ipsum factitatū esse in Gallijs sub Dagoberto Rege Clotharij E filio, hortante Heraclio Imperatore, historici qui Francorum res sunt prosecuti [c] confirmant: factumq. hoc ipsum postea ab eodem Heraclio Hierosolymis, ex eius legibus [d] liquet.

a Leg. Vuisigoth. lib. 12. tit. 3. l. 3.

LEX SISEBVTI DE IVDAEIS BAPTIZANDIS.

b Aimoin. hist. Franc. lib. 4. c. 22.

c Aimoin. ibid. & Append. ad Greg. Turon.

IN GALLIIS ET IN ORIENTE IVDAEI BAPTIZARI IVSSI.

d Iur. Oriental. lib. 1.

Fuit eiusdem Imperatoris in Iudæos accensus zelus, cum & illi in Christianos insito medullis odio flagrantes grassati essent tempore quo Cosrhoes Persarum Rex (vt diximus) potitus fuerat sancta Hierosolymorum ciuitate. Porro alia interceſſit causa, cur de baptizandis cunctis Iudæis Heraclius tum apud suos tum apud exteros durus fuit exactor, nempe quæ apud Gregorium Turonensem ita ponitur, cum agitur de fine eiusdē Heraclij Imperatoris: Cum esset litteris nimium eruditus, astrologus efficitur: per quod cernens a circumcisis gentibus diuino nutu Imperium esse vastandum, ad Dagobertum Regem Francorum dirigens, petit ab eo vt omnes Iudæos regni sui ad fidem Catholicam baptizandos præciperet. Quod protinus Dagobertus impleuit. Heraclius per omnes prouincias Imperij tale idemq. facere decreuit: ignorabat enim vnde hæc calamitas contra

Imperium

Imperium surrectura esset] nempe a Sarracenis, ijsdemq. Hebræorum instar circumcisis. Sed hæc de Heraclio postea contigerunt, vbi defuncto Clothario, eius filius Dagobertus regnare cœpit; hic autem occasione Sisebuti Regis sanctionis narrata. De his Tudensis agens in Chronico, affirmat ista de Iudæis facta esse ipso eius regni exordio; ait enim: Initio regni, Iudæos ad fidem Christianam promouens, æmulationem quidem habuit, sed non secundum scientiam: potestate enim compulit, quo prouocare fidei ratione oportuit. Sed (sicut scriptum est) siue per occasionem, siue per veritatem Christus annuncietur.] hæc ipse, qui eumdem Regem egregia sanctitate præditum commendat, de quo in fine ipsius dicturi sumus.

IESV CHRISTI ANNVS 615. DEVSDEDIT PAP. ANNVS I. HERACLII IMP. ANNVS 6.

COSRHOES AEGYPTVM ET ALIAS PROVINCIAS DEPOPVLATVS.

QVi sequitur annus sexcentesimus decimusquintus, notatur Indictione tertia: quo, nullo resistente, Cosrhoes (vt habent Annales [a]) inuasit Aegyptum, excurrensq. Libyam, Carthaginem vsque peruenit, quam frustra tentauit: plurimisq. in captiuitatem abductis, onustus præda est reuersus in Persidem. Est de his item mentio apud Leontium occasione narrationis historiæ Ioannis Episcopi Alexandrini, perpetuis quidem dignæ monumentis, cum de ingenti fame agit, quæ vexauit Aegyptum: ait enim:

a Miscel. lib. 14. ex Theophane, & Cedren. in Compend. hoc anno 6. Heracl.

b Leont. in vit. Ioan. Eleemos.

Cum magna multitudo eorum qui manum Persicam effugerant, confugisset Alexandriam, & esset magna alimenti penuria, maxime quod nec illo tempore Nilus ascendisset, vt consueuerat, & pecuniæ Ecclesiæ essent consumptæ: coactus est ille magnus mille libras auri mutuas accipere ab aliquibus. Cum autem eas quoque consumpsisset, agitabatur magna solicitudine, & Dei orabat benignitatem, vt in rebus dubijs aliquam viam excogitaret. Sed etiam si ad tantam redactus fuisset inopiam, non fuit tamen victus a calamitate, non diuinas leges & sacras constitutiones affecit dedecore, nec intermisit commissum sibi gregem accurate regere. Itaque cum quidam clericus ex ijs qui secundas nuptias contraxerant, abundans diuitijs vellet consequi gradum diaconatus, resciuisset autem has Patriarchæ angustias, & arripuisset tempus tamquam opportunum, si pecunijs leuata inopia, assequeretur id quod desiderabat, chartam tradit beato Ioanni, quæ sic habebat:

SIMONIACVS OPPORTVNAM CAPTAT OCCASIONEM.

Cum accepissem angustias in quas redacta est munifica dextera domini mei, non existimaui oportere me quidem degere in delicijs & rerum abundantia, dominum autem meum redactum esse in angustias. Sunt autem apud me frumenti quidem multa millia, auri autem centum libræ & quinquaginta. Eas velim per te dare Christo, si tamen iudicatus fuero dignus eius diaconatu per sanctam tuam ordinationem. Inuentum enim est alicubi dictum fuisse apud Apostolum, ex necessitate, legis quoque fieri translationem.] Vidisti artem, & attendisti fraudes, quibus inuadit Ecclesiæ septa pecunijs Simoniacus? Sane quidem meminisse debemus, fuisse S. Gregorij querelam apud Eulogium Alexandrinum Episcopum de Simoniaca peste, quæ Alexandrinam Ecclesiam inuasisset. Sed quid ad hæc Ioannes, ita Leontius pergit narrare:

REIICITVR A IOANNE SIMONIACVS.

Eum ergo seorsum accersit Patriarcha, non volens multis præsentibus eum afficere dedecore, & dicit ei: Tua quidem oblatio, o fili, est magna & huic tempori necessaria, sed est vitiosa, & propter hoc ipsum non admittenda. Non ignoras enim, quod oues quæ ex lege [c] offerebantur, si non essent vitij expertes, etiam si essent magnæ, non poterant admitti ad sacrificium. Qua de causa nec munera [d] Cain Deo fuerunt accepta. Illud autem ex necessitate [e] etiam fieri legis translationem, hoc ab Apostolo dictum esse scimus de lege veteri. Quid enim tibi videtur quod situm est apud fratrem Domini Iacobum? sic autem habet [f]: Qui totam legem impleuerit, in vno autem lapsus sit, esse omnium reum. Fratres autem nostros pauperes, etiam si nos versemur in inopia, qui aluit Deus vsque in hodiernum diem, ipse eorum quoque de cetero curam geret, si modo nos eius mandata seruemus immobilia. Quid enim quod facere non possit? aut quid sit difficile ei, qui [g] quinque panes in deserto aliquando multiplicauit, si decem modios qui sunt in meo horreo benedixerit, eos in magnam augere multitudinem? Quamobrem tibi, o fili, conueniet id quod Simoni dictū est in Actis [h]: Non est tibi pars, neque sors in hac parte.] hæc ad eum Ioannes magna erga Deum fiducia præditus. Sed quid mirandū fuerit subsecutū, attende.

c Leuit. 22.
d Genes. 4.
e Hebr. 7.
f Iacob. 2.
g Ioan. 6.
h Act. 8.

Non

A Nondum ille (inquit Leontius) dimissus domum ire, re infecta redierat: cum magno Ioanni significatur, duas naues Ecclesiæ in portum appulisse, ferentes ex Sicilia multa frumenti millia. Quod quidem cum ille audiuisset, procidens ad genua Deo egit gratias, dicens: Qui quærunt te Domine, & seruant tua mandata, non minuentur omni bono. Quamobrem magnifico sanctissimum nomen tuum, quod non permiseris seruo tuo, vt tuam gratiam venumdaret pecunia. Sed sic quidem in angustijs dilatatus fuit inclytus, quod non pro vsu rerum necessariarum prodidit accuratam regulæ obseruationem.] hucusque Leontius: quibus plane docetur, quanta suadeat mala prudentia carnis, cum in Deum peccare consulit potius, quam de eius prouidentia spem concipere, eradicans quam fideles habere iubentur erga Deum fiduciam: quo fit vt res Ecclesiæ quotidie in deterius prolabantur, si humana prudentia nitamur potius, quam spe in Deo firmiB ter collocata.

PRVDENTIA CARNIS ADVERSATRIX ECCLESIAE.

Accessit autem hoc anno ad mala quibus Romanum Imperium adeo esset in Oriente labefactatum, vt etiam in Occidente quod residuum erat nutare cœperit, rebellante Ioanne Præfecto vrbis Neapolitanæ, cæso Ioanne Exarcho. cuius rei gratia missus est in Italiam Eleutherius Exarchus, qui & ipse post quadriennium suæ administrationis in tyrannum erupit. Quod enim prope collapsum crederetur Romanum Imperium, Persis absque obice vbique grassantibus; quodq. adeo infirmæ vires esse scirentur tunc regnantis Heraclij, vt eius consternatus penitus animus cerneretur: creuit audacia sceleratorum, qui istiusmodi deiectionis Imperatoris consideratione animum erexerunt; atque ipse qui in Italiam fuerat missus Exarchus, studere cœpit, vt pereuntis Imperij sibi partem aliquam vendicaret: ad quod magis impellebat ipsa securitas. Etenim Heraclius cum non satis
C esset ob oculos grassantibus Persis occurrere; quomodo putaretur rebus Italicis esse subuenturus, & non magis fore contempturus crederetur ipsum quod intra fauces erat Longobardorum Italiæ regnum, quod etsi e tyranni manibus eriperetur, a barbaris tamen iam fixas illic sedes habentibus vt defenderetur, nulla penitus spes esse videri posset?

TYRANNI IN ITALIA.

Hæc agitans mente Eleutherius, non statim defectionem instituit, sed ad conciliandos sibi primum subditorum animos iustissimi principis munus exoluit, vt prædecessoris Ioannis cædem vlcisceretur: quo facto, Romam se contulit, atque inde Neapolim, vbi contra Ioannem illum cognomento Compsinum eius ciuitatis ac prouinciæ Præfectum, qui se principem constituerat, arma mouens, eum subegit atque occidit, seq. Regem appellauit Italiæ. Habet hæc paucis istis Anastasius in rebus gestis Deusdedit Rom. Pon-
D tificis: Eodem, inquit, tempore veniens Eleutherius Patricius & cubicularius occidit omnes qui in nece Ioannis Exarchi & Iudicis Reipublicæ fuerant mixti. Hic venit Romam, & susceptus est a sanctissimo Deusdedit Papa optimo. Qui egressus de Roma, venit Neapolim, quæ tenebatur a Ioanne Compsino intacta. Et sic pugnando Eleutherius Patricius ingressus est Neapolim, & interfecit tyrannum: reuersusq. est Rauennam: & data roga militibus, pax facta est in tota Italia.] hæc apud Anastasium: sed de tyranni de eius & nece dicetur suo loco in successore Deusdedit Pontificis.

IOANNES TYRANNVS OCCIDITVR.

Fuit infaustus item hic annus Italiæ itidem ob terræmotus vehementissimos, & ob eam quæ eos subsecuta est lues elephantiæ. Tuncq. accidit, vt cum afflictatæ Vrbi prospiceret ipse sanctissimus Pontifex Deusdedit, præsensq. visitaret ægrotos, miseratione commotus, vnum ex illis, in quo Christum (qui ab Isaia [a] quasi leprosus ob immanes cruciatus,
E quos passurus erat, prænotatus fuit) contemplatus, exosculatusque, diuino miraculo ab eodem morbo reddiderit mundum. testantur id veterrima Ecclesiastica monumenta [b], ex quibus in eius natali die, cum fieri ipsius solet in Ecclesia commemoratio anniuersaria, eiusmodi miraculum publice decantatur.

DEVSDEDIT PAPA OSCVLO SANAT LEPROSVM.

a Isai. 53.

b Martyrolog. Rom. die 8. Nouembr.

Quod spectat ad res Francorum: cum anno superiori Clotharius, peremptis hostibus, solus totius Galliæ regni monarchiam consecutus esset, nihil antiquius habuit, quam vt coleret pietatem, Deiq. amicos, viros sanctos (vt anno superiori dictum est) vsu sibi amicitiæ iungeret, atque consiliarios adhiberet. Fuit ex ijs vnus Arnulfus Metensis Episcopus, cui suum filium Dagobertum tradidit instituendum, quem regni totius heredem fore sperabat. tanti enim sanctum hunc virum faciebat Clotharius Rex, vt eo inconsulto quicquam facere non auderet, itemq. Regina; qui non interdiu tantum, sed noctu etiam eumdem sæpius adire solerent; vnde curialibus canibus oblatrandi in eum & famam

CLOTHARII PIETAS.

famam eius dilacerandi ac corrodendi occasio data est. Sed quam seuere Deus vltus A sit in huiusmodi detractores, accipe ab auctore qui tunc vixit & scripsit, Iona Abbate, qui post alia miranda de viro sancto relata ista subijcit: Quidam scelestus homo, nomine Notto, ausus est irrogare cum complicibus suis Episcopo sancto iniuriam, asserens scilicet eum non esse cultorem Dei, sed potius hominem deditum voluptati, ad cuius lectum nocturnis horis non solum Rex, verum etiam Regina tamquam consilium flagitantes interdum properarent.

DIVINA VLTIO IN DETRACTORES.

Cum ergo vir ille die quadam, aluo referto vino, vna cum detrahente socio suo strata petissent, iubente Domino, omnia vestimenta illorum vallantur vndique flamma. Quibus illico cum ingenti clamore prosilientibus, & aquam circa nates ac genitalia loca, vbi camisiæ illorum acerrime cremabantur, inijcientibus, nec omnino flammam diuinitus missam extinguere valentibus, tandem ad instar porcorum luto volutabri sese B pariter inuoluunt, & ibi diu vociferantes, vix ad vltimum pœnam, quam merito patiebantur, euaserunt. In quibus profecto impletum est hoc, quod scriptum est in psalmo [a]: Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar. In tantum vt & illud diuina censura factum non ambigamus, quod detractores isti vehementissime cremabuntur in partibus illis, vbi libido, de qua calumniabantur virum iustum, regnare non dubitatur. Nec multo post auctor huius detractionis, præfatus videlicet Notto, in huiusmodi criminibus diffamatur apud Regem, vt scelera eius vna cum vita regalis gladius amputaret, necnon & filius eius eidem sententiæ subiaceret.] hæc de vltione diuinitus in detractores immissa. Qui rursum subijcit ista:

[a] Psal. 100.

VAS SACRVM NON IMPVNE RETINET LAICVS.

Per idem tempus, cum beatus Arnulfus iam pene omnes thesauros Ecclesiæ in vsus pauperum erogasset, supererat adhuc discus argenteus habens libras septuagintaduas. C Hunc quidam Hugo primus procerum dato pretio comparauit: Sed omnipotens Deus non passus est, vt laicus illo frueretur, qui in honorem beati Stephani protomartyris olim consecratus habebatur. Prædicto siquidem Hugone præpeti morte prostrato, discus ille Clothario Regi allatus est: qui cum, referentibus quibusdam, comperisset hunc a beato Arnulfo ob alimoniam pauperum venumdatum fuisse, mox tamquam cælitus inspiratus, iubet eum velociter superpositis centum aureis ad Metensem ciuitatem sancto Pontifici deferri.] hæc auctor, qui & recitat fragmentum epistolæ Regis eiusdem ad Arnulfum eremi secreta captantem, & nuncium remittere Ecclesiæ cupientem, verbis istis:

CLOTHARII AD ARNVLFVM EPISC. EPISTOLÆ FRAGMENTVM.

Hoc quod per epistolam vestram, domine pater, rogare voluistis, vt in loco vestro alter substituatur Episcopus: nullatenus nostra præsumptio facere præsumit; sed potius D omni deuotione rogamus, vt si in bonorum operum exercitio vitam alicubi ducere deliberatis, apud populum vobis commissum, sicut cœpistis, conuersando, exemplum ei sitis promerendæ salutis.] hæc ex Clotharij ad eum epistola scripta. Coluit præterea Clotharius sanctum Gaudericum Cameracensem Episcopum, qui hoc ipso tempore egregia florebat sanctitate, vt eius Acta [b] testantur. Sed & magno honore prosecutus est sanctam Godobertam virginem discipulam sancti Eligij Episcopi Nouiomensis, a quo & Deo dicata fuit. Huic idem Rex suum cessit palatium ad monasterium erigendum, quod & villis locupletauit. Extant res ab ea præclare gestæ [c].

[b] Apud Sur. die 17. Augusti.

[c] Apud Sur. die 11. April.

Quod autem ad bellicas eiusdem Clotharij expeditiones pertinet, hoc ipso exordio monarchiæ in Gallia exercitum aduersus Burgundiam mouit. Quæ vero tunc gesserit sanctus Lupus Episcopus Senonensis, eius Acta declarant his verbis [d]: Mortuo Theodo- E rico Principe, Rex Clotharius in Burgundiam veniens, hostili manu armatum Blidebodem ducem misit in Senones. Illo ergo tela atrociter in oppidum vibrante, sanctus Episcopus Lupus in Domino fidens, ad protomartyris Stephani ædem se contulit. Cumq. ad conuocandum populum signum ecclesiæ tangeret, viribus hostes destituti, tantoq. sunt terrore correpti, vt nullam sibi salutis opem superesse putarent, nisi fuga sibi consulerent. Ita vir sanctissimus, dum instar Moysi ad cælum tollit manus, hostes profligat.] hæc ibi.

[d] Extant apud Sur. tom. 5. die 2. Septemb.

DE VSV CAMPANARVM.

Porro quod ait auctor, S. Lupum ad conuocandum populum signum ecclesiæ tetigisse: illud fuisse prægrande tintinnabulū quod vocant campanam, quæ habentur inferius declarant; nam post multa hæc ibidem; Clotharius Rex vbi comperit signum vel campanam S. Stephani sonum edere gratissimum, iussit eam Parisios transferri, vt eius tinnitu

sæpius

A sæpius delectaretur. Displicuit ea res beato Episcopo. Itaque mox vt ablata est a Senonibus, omnem soni gratiam amisit. Id Rex intelligens, ocyus iubet suo illam loco restitui. Vbi autem ad pontem Senonicum ventum est, redijt illi pristinus sonus, & ob sancti viri merita septimo milliario auditus est.] hæc de campana Senonensi: quibus declaratur, iam hoc tempore in vsu frequenti eas esse receptas. In Oriente autem adhuc consuetudo illa perseuerabat pulsandi ligna ad populum conuocandum.

S. COLVMBANI ABBATIS OBITVS.

Hoc pariter anno mirificus ille Dei cultor Columbanus, Regum prauorum terror & vindex, ex hac vita migrauit; de quo ista Ionas habet: Beatus Columbanus, expleto anni circulo, in antedicto cœnobio Bobiense, vita beata functus, animam membris solutam cælo reddidit nono Kalendas Decembris: cuius strenuitatem si quis nosse velit, in eius dictis reperiet. Reliquiæ autem eius eo habentur in loco conditæ, vbi & virtutum de- B core pollent, præsule Christo.] hæc Ionas, qui & eius successoris Attalæ laudandam vitam æque conscripsit. Constat quidem subrogatum esse in ipsius locum Attalam Burgundionem origine, suo magistro sanctitate non imparem. Porro qui dum vixit Columbanus Dei Ecclesiam in tot tenebris sanctitudine vitæ & miraculorum editione veluti fulgentibus radijs illustrauit, æque post obitum clarus miraculis, ab ipsa Ecclesia consueto sanctis viris honore annis singulis coli cœpit. Carens autem Columbano Clotharius Rex Francorū, eius discipulo & successore in Luxouiensi cœnobio Eustasio fruebatur; adeoq. coluit monachos eiusdem Luxouiensis monasterij, vt ex eo complures ad Episcopatum promouendos curarit: recensentur hi a Iona in Eustasio, Chagnoaldus Episcopus Lugduni, Acharius Viromandorum & Nouiomensis & Tornacensis, Rachnacarius Augustoduni & Basileæ, Audemarus Bononiæ & Tharonensis oppidi.

C

IESV CHRISTI ANNVS 616. DEVSDEDIT PAP. ANNVS 2. HERACLII IMP. ANNVS 7.

AGILVLPHI REG. OBITVS. [a] Paul. diac. lib. 4. c. 15.

S Excentesimus decimussextus vertitur Redemptoris annus, quarta currente Indictione: quo Agilulphus Longobardorum Rex moritur, vbi regnasset (vt Paulus [a] diaconus ait) annos vigintiquinque, cui successit maior natu filius Adaluualdus sub tutela Reginæ matris Theodolindæ: Sub his, inquit, ecclesiæ restauratæ sunt, & multæ donationes per loca venerabilia largitæ.] Sed famosa illa fuit munificentia, quam exhibuerunt D basilicæ in honorem S. Ioannis Baptistæ erectæ in Modoetia, de qua ista idem Paulus [b] deq. eius erectione viuente adhuc ipso Agilulpho perfecta:

[b] Paul. diac. lib. 4. c. 22. in vet. edit. Ascensian.

DE ECCL. S. IO. BAPT. IN MODOETIA.

Per idem quoque tempus, inquit, Theodolinda Regina basilicam beati Ioannis Baptistæ in Modoetia constructit pro se & pro viro suo & pro filijs & filiabus & cunctis Longobardis Italicensibus, vt ipse sanctus Ioannes sit intercessor pro cunctis ad Dominum. Et illi venerunt inter se vnanimiter maiores natu cum Rege suo, vna cum Theodolinda Regina dicentes: Si sanctus Ioannes pro nobis interpellator sit ad Dominum Deum nostrum Iesum Christum, nos omnes vnanimiter pollicemur illi vt per illius interpellationem habeamus iuuamen Domini nostri Iesu Christi tam in bello, quam in alijs locis omnibus, quocumque ituri sumus.

Ab illo ergo die in omnibus actibus eorum cœperunt inuocare S. Ioannem, vt illis præ- E beret auxilium virtute Domini nostri Iesu Christi: & illi omnes permanebant illæsi, victoresq. extiterunt super cunctos aduersarios suos. Locus autem ille supra Mediolanum duodecim millibus est, quem Regina dedicandum curauit, multisq. ornamentis auri & argenti mirifice decorauit, prædijsq. ditauit, familiasq. & possessiones multas eidem loco addixit in honorem sancti Ioannis Baptistæ. Dicamus assertionem scripturæ Theodolindæ Reginæ: Offert glorioſissima Theodolinda Regina vna cum filio suo Adaluual- OBLATIO THEODOLINDAE. do Rege sancto Ioanni patrono suo de dono Dei, & de dotibus chartulam suæ donationis, quam in suorum præsentia scribere fecit. Si quis quolibet tempore hanc testem voluntatis suæ corruperit, in Iudicij extremi die cum Iuda traditore damnetur. Ordinatio vero eius talis fuit: De rebus sancti Ioannis nullo modo se debet aliquis intromittere, nisi tantum sacerdotes qui ibi seruiunt die ac nocte, tantumq. famuli & famulæ qui ibi subiecti sunt, communiter debeant viuere.] hæc apud Paulum dia-

conum, quæ desiderari videntur in nonnullis scriptis codicibus: accidisse enim potuit vt ex ipso originali exemplari donationis aliquis fortasse ista ad Paulum apposuerit, qui post hæc pergit narrare de habitu quo vti solerent eo tempore Longobardi; quod si cupis, tu ipsum consulas.

Quod pertinet ad res Oriẽtalis Imperij, calamitosum plane illud reddunt Annales, nempe eo vsque progressos esse Persas, vt per Libyam venerint Carthaginem, eamq. obsessam diu tandem ceperint. Tantopere inualuit potentia Cosrhoes, vt cum totam depopulatus esset Asiam, inuaserit post Aegyptum Africam quoque, nullo obice opposito. Ita Deus permisit barbarum Regem ad populorum peccata plectenda libere pro arbitrio in Orientem & Occidentem longe lateq. grassari: cum vero ipsi placuit, redegit eum in nihilum. Inter tot tantaq. orbis flagella Heraclius stupiditate quadam oppressus, omissa omni de bellicis rebus cura, ad suos filios honoribus prouehendos incumbit: hoc siquidem anno (vt ijdem habent Annales [a]) creat Consulem Constantinum Iuniorem, qui & Heraclius dictus est; insuper & minorem eius fratrem ex Martina genitum, Constantinum itidem nominatum, Cæsarem appellat.

[a] *Miscel. lib. 18. an. 7. Heraclij.*

MODESTVS CVRAT HIEROSOLYMORVM ECCLESIAM.

Quod vero Ecclesia sancta Hierosolymitana, abducto in Persidem Zacharia Patriarcha captiuo, absque pastore relicta esset: iuncta est eius administratio Modesto patri monachorum cuiusdam monasterij Palæstinæ: qui quidem magno animi ardore non ea tantum quæ ad animarum curam spectare videbantur, quietemq. monachorum extorrium, summo studio pertractauit, sed etiam in restituendis igne consumptis ecclesijs (licet impossibile videretur rem tantam monachum vnum posse præstare) alterum se Zorobabelem exhibuit. Locuples testis de his omnibus est Antiochus monachus in epistola ad Eustathium, quam superius citauimus, in qua de Modesto primum hæc habet: Nos proinde humiles & abiecti, gratia primum Dei, deinde seria admodum & accurata diligentia præmemorati sanctissimi Modesti, sedentariã hanc exigimus vitam in liberiore & tranquilliore otio.] & inferius rursum: Gratia enim Christi, sed & solerti sedulitate iam dicti venerandi apprime patris nostri Modesti, cuncta id temporis incoluntur effuse istius eremi monasteria.] ac paulo post:

Supersunt nuncia aliquot sane quam læta, quorum fideli relatu & vestra & omnis sinceriter Christiani anima merito possit exhilarescere. Hæc igitur valde promptus & alacer annuncio vobis: Modestus sanctitatis eximiæ vir (de quo non semel dictum) non eorum modo prouidam gerit curam solicitus, quæ per hanc vastam eremum sparsim disiecta sunt, monasteriorum, sed & moderandæ huic ciuitati ac vniuersæ circum finitimæ regioni solerter prospicit, Deo eidem cooperante in omnibus. Hic enim ad vi-
TEMPLA INCENSA HIEROSOLYM. RESTAVRANTVR uum nobis exprimit imaginem noui cuiuspiam Beseleelis, aut certe Zorobabelis. Gratia etenim plenus Spiritus sancti, templa Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ quidem barbarico igne conflagrarunt, in sublime erigit omni prorsus digna veneratione, puta ædes sanctæ Caluariæ, ac sanctæ Resurrectionis, domum insuper dignam omni honore venerandæ Crucis, quæ mater ecclesiarum est, sed & sanctæ Assumptionis ædem a fundamentis exædificat: adeo vt per hæc læta initia de futuris quoque spes ampliſſimas concipiamus, idq. vel ob eos maxime, qui huc sperantur venturi ab externis regionibus, sancta hæc loca vt adorent, vt omnes in cõmune glorificemus Deum.] hactenus Leontius.

Quod enim Zacharias viueret, non alius admissus est Hierosolymorum Episcopus, cum non liceret in eodem loco Episcopos duos esse; licet ob Episcopalem præfecturam idem, viuente adhuc Zacharia, fuerit nominatus Hierosolymorum Præfectus, vt in Actis S. Anastasij martyris, dum agitur de eius baptismo post Zachariæ reditum per Modestum Hierosolymis exhibito, vt suo loco dicturi sumus. Sed re vera si non Episcopus, loco tamen Episcopi, vsquedum idem postliminio redijt Zacharias, Modestus illam administrauit Ecclesiam, cuncta restituens: adeo vt maximæ fuerit consolationis in tanto mœrore videre (quod impossibile putabatur) exædificari cuncta quæ exusta fuerant sacra ædificia, aduersantibus præsertim Iudæis, & Persis ipsis Palæstinam obtinentibus, atque tyrannice dominantibus, vt quæ dicturi sumus, ostendent.

ANnus agitur Domini sexcentesimus decimusseptimus, quinta Indictione: quo Deusdedit Papa, vbi sedisset annos tres minus diebus quinque, ex hac vita decessit octaua die Nouẽbris. Ita quidem secundũ Anastasij rationem, necnon Martyrologiũ Rom. & alia, quæ celebrant eiusdẽ natalem diem octaua Nouembris: vnde nefas putamus a tanta resilire auctoritate: qua ratione (vt dictum est) ipsum habuisse in sede minus dies quinque ab annis tribus apparet. Porro de eodẽ Deusdedit ista idem Anastasius habet: Hic clerũ multum dilexit, sacerdotes & clerũ ad loca pristina reuocauit. Hic dimisit propter obsequia sua
B ad omnem clerum rogam vnam integram. Hic fecit ordinationes tres, & in eis presbyteros nouem, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca numero vigintinouem.] hæc tantum de eo Anastasius: vt plane dolendum sit tanti Pontificis facta scriptorum inopia adeo obscura esse relicta, quæ quidem oportuit insignia fuisse, cum ipsum antiquitus Ecclesia Dei coluerit vt sanctum, eoq. titulo receperit inter sanctos, atque annua commemoratione assidue sit venerata. Huius scriptorum fragmentum tantum extat vnius epistolæ ad Gordianum quemdam in Hispania Episcopum datæ, quod retinet Gratianus [a] in suo Decretorum volumine, quod vnicum tanti viri monumentum hic præterijsse noluimus: sic enim se habet:

DEVSDEDIT PAPAE OBITVS.

[a] 30. q. peruenit ad nos.

Peruenit ad nos diaconus vester, sanctitatis vestræ epistolam deferens, quod quidam viri ac mulieres præterito sabbato Paschali die, præ magno populorum incursu, nescien-
DE SPIRITVALI COGNATIONE DECRETVM.
C tes, proprios filios suscepissent ex lauacro sancto. Cupis ergo scire, si pro tali accidente ratione debeant viri ac mulieres ad proprium vsum redire, an non. Nos vero mœsti in hac re inquisiuimus priorum patrum nostrorum dicta. Inuenimus autem in archiuis huius Apostolicæ sedis iam talia contigisse in Ecclesijs Isauriæ, Ephesiorum, simulq. Hierosolymæ, aliarumq. ciuitatum. Episcopis etiam earum ciuitatum ab hac Apostolica sede volentibus scire, vtrum viri ac mulieres redirent ad proprium torum: beatæ memoriæ sanctissimi patres Iulius, Innocentius, & Cælestinus cum Episcoporum plurimorum & sacerdotum consensu in ecclesia Apostolorum Principis prohibentes talia, perscripserunt & confirmauerunt, vt nullo modo se in coniugium reciperent mulieres ac viri, quicumque aliqua ratione susceperint natos proprios, sed separarent se; ne suadente diabolo, tale vitium innotescat.

D Scitis quia quomodo septem sunt dona Spiritus sancti, ita sunt septem dona baptismi a primo pabulo sacrati salis & ingressu ecclesiæ vsque ad consummationem sancti Spiritus per chrisma. Ab hoc ergo primo sancti Spiritus dono vsque ad septimum nullus Christianus suam commatrem in coniugium suscipere debet: & qui præsumpserit, tamdiu vinculo anathematis religetur, donec pœnitentiam digne egerit.] hucusque fragmentum epistolæ Deusdedit apud Gratianum descriptum. adduntur ab alijs alia, nempe restituendam esse dotem, & liberam facultatem nubendi concessam post annum: sed neutrum apud Gratianum.

Post mortem vero Pontificis Deusdedit vacasse sedem mensem vnum & dies sexdecim, idem qui supra Anastasius habet: licet alij codices legant, dies sex. qua ratione dicen-
BONIFACIVS QVINTVS PAPA ELIGITVR.
E dum est, successorem ipsius Bonifacium, eius nominis quintum ordine, subrogatum esse die decimaquarta Decembris, vel secundum alios vigesimaquarta. Quod vero hic ad finem anni huius creatus fuerit Pontifex, in sequentem annum a Beda ponitur, vbi ait [b]: Iste Bonifacius post Deusdedit Ecclesiæ præfuit anno incarnationis Dominicæ sexcentesimo decimooctauo.] hæc ipse. Fuit Bonifacius hic patria Neapolitanus, de quo plura inferius suo loco. Ante tempus autem ordinationis Bonifacij (inquit Anastasius) Eleutherius eunuchus Patricius & Exarchus tyrannidem cum sumpsisset, Rexq. Italiæ dici voluerit, venturus Romam, a militibus Rauennatibus in via occisus est, caputq. eius missum Constantinopolim ad Imperatorem.] Hæc breuiter de extincto tyranno.

[b] *Beda lib. 2. c. 7.*

Quo tempore monachus vagus & profugus e monasterio Luxouiensi, nomine Agrestinus, deficiens ad schismaticos, alios secum præcipites in ruinam abducere cupiens, magnos tum in Italia tum in Gallia motus excitat. Sed cum nihil penitus proficere valuisset, inhærentibus cunctis communioni Catholicæ & Apostolicæ sedis (sicut alias semper cum
DE AGRESTINO MONACHO ET SCHISMATICO.

in Gallijs eadem esset mota quæstio) in eaq. firmiter permanere statuentibus, certamen aliud suscipit, aduersus scilicet monastica instituta a sancto Columbano relicta suis. Traxit seditiosus homo in hanc pugnam ad suas partes plures Episcopos, rumores vbique excitans: vsque adeo, vt ad hos comprimendos Clothario Francorum Regi opus fuerit dare operam vt cogeretur Matisconе Concilium. Hæc autem quomodo se habuerint, Ionas[a] Abbas sui temporis res gestas prosecutus, cuncta exacte quam sinceriſſime scripsit in vita Eustasij, ex quo ista tibi depromimus:

a Ionas in Eustas. apud Bedã.

AGRESTINVS INSVRGIT IN EVSTASIVM.

Cum iam, inquit, *Eustasius in monasterio Luxouiensi successor sancti Columbani* ab omnibus haberetur gratus, vt nullus se beatum Columbanum perdidisse gemeret, qui eius doctrinis imbutus fuisset, omniumq. Francorum procerum honore fulciretur, & præcipue Clotharij Regis amore ac veneratione eluceret, præsertim cum cernerent in discipulo magistri instituta per omnia manere: exarsit more suo liuidus aduersus sancti viri famam Chelidrus, excitans contra eum vnum ex subditis Agrestinum nomine, qui quondam Theodorici Regis Notarius fuerat, & quadam compunctione cordis tactus, omnia quæ possederat relinquens, & Luxouiũ veniens, se & sua omnia eidem venerabili patri tradiderat. Is inquam (vt cuncta replicem) religionis speciem in monasterio gestans, post non longum tempus conuersationis eius, arrogantia mentis elatus, postulat vt gentium esse prædicator permitteretur. Quem vir sanctus diu obiurgans increpat, dicens, eum rudem adhuc in religione non debere ad tale opus idoneum se putare, proponens ei in exemplum Hieremiam, qui electione Domini prædicator designatus, se dignum esse denegat, dicens[b]: A a a Domine Deus, ecce puer ego sum, & nescio loqui. Moysen quoque, qui electus a Domino, tardioris & impeditæ linguæ se esse testatur.

b Hierem. 1.

APOSTOLATVM AD GENTES SIBI ARROGAT AGRESTINVS.

His & huiusmodi dissuasionibus cum nihil proficeret; quem tenere non valet, ire permittit. Qui cum in regionem Baioariorum veniſſet, nullum fructum exercens ibi, post aliquantũ temporis ad Aquileiam transit. Aquileienses enim discordabant a communione sedis Apostolicæ (de qua Dominus in Euangelio ad beatum Petrum loquitur, dicens: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam) ob Trium videlicet capitulorum dissensionem, quæ præsenti operi necessarium non duximus inserere. Itaque veniens Aquileiam, socius statim schismatis effectus, Romanæ sedis a communione seiunctus ac diuisus est, totius orbis communionem quicumque Romanæ sedi iungeretur damnans, in sola Aquileia Orthodoxam fidem retineri decertans. Quo schismate imbutus, epistolam venenosam & increpationibus plenam ad beatum Attalam Bobiensis cœnobij patrem per Aureum Adaluualdi Regis Longobardorum Notarium dirigit. Quam epistolam beatus Attala perlectam, & ridiculo habitam, mihi tradidit seruandam: quam ego etiam per multorum spatia annorum abditam penes me habui, & postea mea negligentia perdidi: nec alius vtique quilibet eam, sed ipse proprio stylo scripsit.

FVGATVS VT SCHISMATICVS AGRESTINVS ALIVD BELLVM EXCITAT.

Directa itaque ad beatum Attalam epistola, ipse ad Luxouium properat: Eustasium schismatis aculeis tentat, si sanam mentem sua vesania corrumpere queat. Venerandus autem vir Eustasius paternis effaminibus errantem increpat; vt resipiscat, hortatur & obsecrat. Cumq. salutaribus monitis & salubri antidoto mentem peste corruptam curare nequisset, a suo suorumq. collegio segregatum abire coegit. Fugatus igitur ab Eustasio miserabilis Agrestinus, huc illucq. diuertit, vt aliquos sui erroris fautores facere posset.] Cũ vero a sententia recessisse videri potuisset; ex nouo certamine quærit sibi coronam, qui ex primo retulerat ignominiam. Quodnam istud fuerit, Ionas ita declarat: Sed cum nihil eius imperitia longo tempore peragere quiuisset, tandem aduersus regulam B. Columbani liuido dente garrire cœpit, ac velut cœnosa sus grunniens, per quoscumque potuit parilitatis suæ similes abominabile murmur excitauit, annuente sibi Appellino Genuensis vrbis Episcopo, qui ei consanguinitate proximus erat. Hic denique Appellinus vicinos Episcopos singulatim sibi iungere in auxilium Agrestini nisus est omni studio, ita vt Regem Clotharium tentaret si suæ partis assentator fieri voluisset. At ille sciens & experimento cognitam habens beati Columbani sanctitatem & disciplulorum eius doctrinam, postquam diu redarguere tentauit grunnientis hæretici sectam, nec præualere potuit aduersus eam: statuit vt Synodali examinatione probaretur, non ambigens de auctoritate venerabilis viri Eustasij, quin omnes aduersantes sanctæ regulæ sua prudentia superaret.

Tunc

A Tunc emanante regali auctoritate, multi iam Burgundiæ Episcopi in suburbio Matisconensis vrbis conueniunt: inter quos maximus hæreticorum Vuarnacharius quidam, dum & ipse fieri vellet assentator Agrestinianæ partis, ipso die quando aduersus Eustasium altercatio futura erat, morte præuentus interijt. Sed nec eo terrore turbati ceteri confautores aduersæ partis, qui conuenerunt, deductum in medium Agrestinum depromere cogunt, quid contra regulam Columbani vel Eustasij obijciendum haberet. Tum ille trementibus labijs assistens, & nihil auctoritatis vel elucubrati eloquij habens, ait superflua quædam & canonicæ institutioni cõtraria in eorum studijs teneri, cochleam videlicet, quam lamberent, Crucis signo crebro signari, & in ingressu cuiuslibet domus intra cœnobium tam introeuntem quam egredientem benedictionem postulare: Columbanum etiam a ceterorum Ecclesiasticorum more desciscere, & sacra Missarum solemnia

CONCIL. MATISCONENSE COGITVR.

B multiplicatione orationum vel collectarum celebrare.

Auditis huiusmodi obiectionibus, beatus Eustasius conuersus ad suæ partis Episcopos dixit: Vos, o decus sacerdotij, probare debetis, qui in Ecclesijs veritatis ac iustitiæ seminarium distribuant, & qui veritati ac religioni aliena tradant. Quicquid enim a norma veri tramitis dissentit, extra Ecclesiæ corpus segregari debet. Vestrum est discernere obiecta, an sint a Scripturarum serie aliena. Agrestinus ait: Tuo ore nobis edicito: nosse enim a te volumus, quod dignum super hoc responsum reddas? Sanctus Eustasius respondit: Nequaquam, ait, reor contrarium esse religioni, si cochleam quam Christianus lambit, vel quodcumque vas, aut poculum Crucis signo munit, cum per aduentum signi Dominici pellatur pestis aduersantis inimici.]

Fuisse quidem in more positum apud Christianos antiquitus, vt ad omnem actum &

C ad omnem potũ & cibum signarent se signaculo Crucis, præter illa quæ de his Tertullianus tradit in libello de corona militis, & sanctus Hieronymus ad Eustochium, ex Eusebio suo loco vidimus Christianos milites in castris Ethnici Imperatoris militantes ex eo indicio detectos fuisse Christianos esse, quod ad omnem potum signarent poculum Crucis signo. Ad aliud vero accusationis caput quod obijciebatur, Eustasium ita respondisse, Ionas affirmat: Introeuntem vero monachum cellulam, vel exeuntem, benedictione Domini armari, ratum duco, iuxta Psalmistæ vocem[a]: Dominus custodit te ab omni malo, custodiat animam tuam Dominus: Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum ex hoc nunc & vsque in sæculum. Licet enim hoc ad vnumquemque Christianum referatur, vt gratia baptismi per fidem in Ecclesia seruetur, in eo videlicet, qui ad eam ingreditur, & vsque ad finem perseuerantiæ vigore firmetur: de quotidiano tamen

a Psal. 120.

D motu, siue ingressu, vel egressu, seu progressu vnumquemque nostrum signo Crucis armari, vel benedictione sodalium fas duco roborari.

Multiplicationem vero orationum in sacris officijs credo omnibus proficere Ecclesijs: quia dum plus Dominus quæritur, plus inuenitur; & cum vberius oratione pulsatur, eo citius exaudire probatur. Nihil enim amplius desiderare debemus, quam orationi incumbere, sicut Dominus sub Apostolorum numero hortatur[b]: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Sic & Apostolus[c] nos sine intermissione iubet orare: sic omnis Scriptura sacra hortatur nos ad Dominum sine cessatione clamare. Nihil equidem tam vtile, tamq. salutare, quam Creatorem multiplicatione precum & assiduitate orationum pulsare.] ita quidem quod de multiplici collectarum numero (vt dictum est) argueretur monastica institutio, nihil iudicatum est esse quod repugnaret constitutionibus sanctorum

b Matth. 26. & Luc. 22.
c 1. Thes. 5.

E Patrum; quibus illud tantum prohibitum fuisse, suo loco diximus, ne quis præsumeret orationes in ecclesia publice recitandas ex sua inuentione proponere. Sed pergit Ionas:

His & horũ similibus responsis confusus Agrestinus, addit garrulitatis noxam: calumniatur capitis comam inepte præcidi, & ab omnium hominum more desciſci. Eustasius autem, vt erat virtute patientiæ & scientiæ comptus: In præsentia, ait, omnium horum qui præsto sunt sacerdotum, ego eius discipulus & successor, cuius tu disciplinam & institutaa damnas, te ad diuinum iudicium cum eo intra præsentis anni circulum causaturum inuito, vt iusti Iudicis examine sentias, cuius famulum tuis detractionibus maculare procures. His dictis, metus quosdam eorum qui Agrestinianæ partis fautores erant, percussit, hortanturq. omnes vt pacis nexu corda iungerent, & vt iste temeritatis audaciam tolleret, & ille paterno affectu labentem pijs correptionibus soluereт. Ad hæc Eustasius

PACEM SVADENT EPISC.

Vestris,

Vestris, inquit, libens satisfacerem precibus, si misera mens duritiam vecordiæ molliret, & correctis cauterio morbis, vel antidoto visceribus defectis, redux ad salutifera monita remeare nitatur. Cogentibus ergo cunctis, Agrestinus simulatam pacem postulat, quod postea actibus deprompsit. Eustasius vero mitis animi suasione flexus poscentium, pacem tribuit, & pacis osculum illi porrexit.] hæc de fine Matisconensis Synodi Ionas: in qua cum nihil vmquam obiectum sit ab Eustasio schismaticum illum esse hominem & a Catholicæ Ecclesiæ communione seiunctum, vtique par est credere ipsum ante iudicium, vt illic agere posset, quoquo modo palinodiam recantasse: alioqui illi pacem dari, repugnante sententia Apostolica [a], ex qua nec Aue ei dicendum erat, nequaquam iussissent Episcopi, neque Eustasius implere curasset. Sed finem initæ palæstræ spectemus. Etenim etsi ad pacis osculum receptus est, haud tamen arma dimisit, sed occultauit, suo illa tempore exerturus, vt fecit. nam audi Ionam:

a 2. Ioan.

Vix ad interuallum breuis spatij manifestam vesaniam suam Agrestinus verecundiæ metu repellens, cœpit iterum monasteria tentare, & sub specie discipuli pretium proditionis taxare. Ad quemdam namque virum venerabilem Romaricum nomine venit, qui primæ nobilitatis fuerat apud Theodobertum Regem habitus; postq. per exemplum Columbani, ac per Eustasij prædicationem monitus, ad Luxouium veniens, monachicæ institutioni se subdidit. Quo diu sub regulari tenore vitam agente, postea Eustasio annuente, puellarum monasterium in suo proprio inseruit, & regulam Columbani illis custodiendam indidit. Cumq. iam multa religione polleret, ad eum Agrestinus pergit, sesq. subditum atque obedientem simulat; simulq. Amatum, quem ibi Eustasius ob imbuendam regulam præfecerat, mollibus sugillationibus tentat. Nam quibusdam sacræ religionis regulis ab eis neglectis, tam Amatus quam Romaricus ab Eustasio obiurgati fuerant. Læsos ergo eos vt præsensit Agrestinus, exasperatas mentes suis assertionibus iungere volens, stimulauit venenata verba sanas mentes recipere, & in contemptum regulæ Columbani propriam vesaniam propagare. Poh dolor! exitiale vas ac letifera doctrina repletum sanas mentes diabolica insania maculauit. Abiectis etenim pristinis institutis, rudibus conati sunt præfati iam viri instruere plebem doctrinis.

ROMARICVS ET AMATVS SEDVCTI AB AGRESTINO.

TENTATVR FRVSTRA A SCHISMATICO S. BVRGVNDOFORA.

Deinde nefandus Agrestinus ad venerabilem matrem Burgundoforam iter dirigit (*abbatissa hæc erat monasterij sanctarum virginum, S. Columbani discipula*) vt etiam illam suis stimulationibus, si valuisset, macularet. Quem beata virgo Christi non femineo more, sed virili confudit responsione, dicens ad eum: Num tu confutator veritatis, & nouorum introductor argumentorum ad hoc huc accessisti, vt veneno tuo dulcia mella perfunderes, & vitalia alimenta letali amaritudine commutares? Miser ac detestabilis, tu detrahis illis, quorum ego virtutes agnoui, quorum doctrinam salubrem recepi, ex quorum eruditione multos cælestia regna penetrasse comperi. Meminisse te velim Isaiæ dictum [b]: Væ qui dicit malum bonum, & bonum malum. Festina ergo ab his venenatis assertionibus recedere, ne te ira Dei comprehendat. Confutatus itaque his famulæ Dei increpationibus impius Agrestinus, rursus ad Romaricum & ad Amatum repedat, vt cœptum opus erroris ad effectum nequitiæ perducat.] Magna plane ista fuit Burgundofora & celebris sanctitate virgo, cuius res præclare gestas idem Ionas (vt ipse profitetur in vita sancti Columbani) conscripsit, de qua dicturi sumus postea. Sed de vltione diuinitus in seditiosos immissa idem Ionas narrare pergit his verbis:

b Isai. 5.

DEI VINDICTA IN SCHISMATICOS.

Nec defuit illis vltio diuina, cum & ipsi & alij complures iam ad hoc aspirarent, vt peruersi dogmatis hæretici huius assentatores, *id est, consentientes*, fierent. Lupi siquidem per intempestam noctem intra septa monasterij irrumpentes, aliquos ex fratribus morsibus suis laniarunt, atque in prædicta peste derelictos diræ morti miserabiliter tradiderunt. Quemdam etiam Plereum nomine, qui adhuc discordiæ fomitem vehementer administrabat, dæmonum rabies peruasit, & ignobiliter ad extrema perduxit: nam propria manu ipse laqueo se suspendit. Porro cum hæc vltio nequaquam fieret correctio delinquentiū, maior protinus vindicta secuta est. Subito namque fulgur ingens e cælo lapsum, tanto fragore percutit locum, deuastat monasterium, tegumenta subuertit, plebem exurit, vt præsens correptio manifeste monstraret futuram debere fugere iram: mortuiq. sunt ad præsens plusquam viginti homines, auctore tamen totius criminis ad pœnitentiam reseruato, vt si cognosceret semetipsum & rediret, sanitatem proculdubio reciperet: nullum etenim Dominus perire desiderat; sed semper, quamuis grauibus delictis obrutum, per

A per pœnitentiæ fomenta redire expectat. Cumq. sibi sæpius pœnitentiæ locum datum, infelix Agrestinus non cognouisset: vt Eustasij sententia ad iudicium eum inuocantis præualeret, ante triginta dierum circulum quam vertentis anni meta compleret, a seruo suo, quem ipse redemerat, securi percussus interijt; & occasio criminis dicebatur vxoris permixtio: quod quamuis multi dixerint, & vera asserere vellent, nostrum tamen affirmare non est: cuncta enim, iuxta Salomonem [a], adducet Deus in iudicium pro omni reatu, siue bonum, siue malum.] subdit de duobus ab eo subuersis monachis ad pœnitentiam receptis, necnon de Episcopis qui aduersabantur ad saniorem mentem reuersis, & erga instituta eadem propensioribus redditis, deq. mira propagatione ordinis, & alijs monasterijs recens erectis post superatas eiusmodi tentationes. Audisti finem schismaticorum, & ad declarandam veritatem Dei iudicium in vindictam præuaricatorum interpositum?

a Eccl. 12.

B Quod ad lapsos restitutos pertinet, subdit ista Ionas: Post hæc Amatus & Romaricus Eustasij patris indulgentiam postulantes, ab eo recipiuntur, & in pristinum gradum restituuntur.] Quod vero ad Amatum spectat, vere se pœnitentem exhibuit, adeo vt sanctitate claruerit; moriensq. se probe Catholicum esse declarauit, edita publice fidei professione: nam qui eius vitæ res gestas est prosecutus, hæc de ipsius pœnitentia & professione Catholica ante obitum [b]: Iam annū in eo cilicio & cinere egerat, die ac nocte iugiter precibus vacans, cum præ nimio membrorum cruciatu, cute & carnibus exesis, nuda ossa paterent. Interim ille nihilominus cum lacrymis semper Domino loquebatur. Cum autem finem adesse sentiret, cuidam fratri ait: Affer epistolam Leonis Papæ, quam ille ad sanctum Flauianum scripsit, in qua Catholicæ fidei plenissima ratio continetur. Allata est epistola; & cum illi legeretur, ita dixit: Sic credo, o Trinitas ineffabilis: Ita confiteor,

b Vit. S. Amati Sur. die 13. Sep.

AMATVS POENITENS ET SANCTVS.

C Deus omnipotens: Ita de te sentio, Fili Dei Christe Iesu: Sic de te intelligo, Spiritus sancte, æterne Deus: Atque ita vnum Deum in Trinitate, trinumq. in vnitate confiteor.

Cum autem summa esset humilitate præditus, indignum se putauit, qui intra ecclesiæ septa sepeliretur. Iussit igitur sibi fodi sepulchrum in ipso aditu basilicæ Matris Dei, & hoc epitaphium, quod ipse composuit, ei imponi:

OMNIS HOMO DEI QVI IN HVNC LOCVM SANCTVM AD ORANDVM INTROIERIS, SI MERVERIS OBTINERE QVAE POSTVLAS, PRO ANIMA AMATI POENITENTIS HIC SEPVLTI DOMINI MISERICORDIAM DEPRECARI DIGNERIS: VT SI QVID MEA PRAVITAS DE MEIS PECCATIS OBTINERE NON POTVIT TEPIDE POENITENDO, OBTINEAT VESTRA TANTORVM CHARITAS SEDVLO DOMINI MISERI-

D CORDIAM DEPRECANDO.] hactenus epitaphium, quo veri pœnitentis specimen edidit; qui & ob præclara merita inter sanctos relatus, Idibus Septembris [c] anniuersaria memoria in Ecclesia celebratur.

c Martyrolog. Rom. ea die.

Romaricus etiam & ipse digne omnes veri pœnitentis numeros explens, sancto fine quieuit, & inter sanctos æque adnumeratus rediuiua memoria annis singulis colitur sexto Idus Decembris [d]. Sed mirati sumus, eos qui ipsorum res gestas sunt prosecuti, de lapsu nihil dicere: adeo vt omnino hoc remansisset incognitum, nisi Ionas in Eustasio, rerum sui temporis scriptor, id amplis notis testatum reliquisset, maiori vtique gloria Dei, & proficuo exemplo in eius Ecclesia, in qua raro contingit redeuntem ab hæresi siue schismate digne pœnitere. sed de his hactenus.

d Martyrolog. Rom. dicta die.

Quod ad res Orientales pertinet: cum nullā sibi adesse vim resistendi Persarum Prin-

E cipi Heraclius Imperator sentiret, tandem ad preces supplices se conuertit: & quamuis antea eodem vsus remedio, fuisset iam missa legatione repulsus; rursus tamen nouam legationem ad Cosrhoen Regem Persarum decernit, qua ab eo quibusuis iniquis conditionibus pacem exposceret. Non deerant argumenta perualida ad mouendum Regem, si apud superbum & fastu tumidum elatum victorijs hominem aliqua ratio locum habere potuisset: verum inflata arrogantia mens expers mox omnis redditur rationis. Præpotens vero præ ceteris illud potuisset ferream emollire ceruicem, quod idem ipse Cosrhoes profugus, exors regni, suis redditus infensissimus, fuisset tamen ab Imperatore Romano (vt suo loco dictum est superius) magna potentia in Imperium restitutus atque defensus: cuius præstiti adeo immensi beneficij si memor, si gratus existere voluisset, parere vtique naturæ legibus debuisset, vt redderet quod acceperat beneficium. At quid omnium legum exors barbarus truculentus? Quo cernit Romanum Imperatorem magis

DE LEGATIONE HERACLII AD COSRHOEN REG. PERSAR.

magis se subijcere, eo se ipse aduersus eum omnemq. Christianorum gentē insolentius extollit, nec veretur impiam illam pacis conditionem per legatos præscribere, qua vellet, si pacem cuperet, ipsum cum omnibus suis Christianæ religionis fieri negatorem, cultorem vero Solis Persarum dei. Referunt enim hæc Annales [a] hoc anno his verbis: Anno octauo Imperij sui rursus Heraclius misit in Persidem legatos ad Cosrhoen postulans pacem. At Cosrhoes iterum eos spreuit, asseuerans: Non parcam vobis, donec Crucifixum abnegetis, quem Deum fatemini esse, & adoretis Solem.] hæc ibi. At respexit tandem, sero licet, Deus in Regem Assyriorum, quem dedit in opprobrium gentibus. sed de his suo loco dicendum erit.

[a] *Apud Miscel. lib. 18. an. 8. Heracl. Imp.*

IESV CHRISTI ANNVS 618. BONIFACII PAP. V. ANNVS 1. HERACLII IMP. ANNVS 9.

QVi primus Bonifacij Papæ numeratur annus, idem & Redemptoris ponitur sexcentesimus decimusoctauus, Indictionis sextæ: cum ipse Pontifex in eminenti Petri cathedra collocatus, pastorali munere mentis oculis lustrans orbem, vnde lugeat, conspiciens vbique tragœdias; ex restituta tamen iam pene collapsa in Anglia Christiana religione, vnde lætetur, reperit argumentum, quod scilicet, qui iam profugi redijssent Episcopi, iterata Euangelij prædicatione, ex iacto semente manipulos læti referrent. Acceptis enim ipse Bonifacius litteris de conuersione Eadualdi * Regis, eiusq. sororis Edilbergæ, vxoris Eduini Regis, admodum lætatus, primum omnium diligentem operarium Euangelicum digna remuneratione prosequitur, & amice congratulatur. Etenim scribens ad Iustum Roffensem Archiepiscopum, eidem pallium in signum largitæ plenitudinis potestatis mittit. Extant quidem ipsæ Pontificis litteræ hic merito recitandæ, quæ sic se habent [b]:

* Adelualdi Badbaldi

[b] *Apud Bedam lib. 2. c. 8.*

BONIF. PAPAE V. EPIST. AD IVSTVM.

Dilectissimo fratri Iusto Bonifacius.

Quam deuote, quamq. etiam vigilanter pro Christi Euangelio elaborauerit vestra fraternitas, non solum epistolæ a vobis directæ tenor, immo indulta desuper operi vestro perfectio indicauit. Nec enim omnipotens Deus aut sui nominis sacramentum, aut fructum vestri laboris deseruit, dum ipse prædicatoribus Euangelij fideliter repromisit [c]: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. Quod specialiter, iniuncto vobis ministerio, eius clementia demonstrauit, aperiens corda gentium ad suscipiendum prædicationis vestræ singulare mysterium. Magno enim præmio fastigiorum vestrorum, delectabilem cursum bonitatis suæ suffragijs illustrauit, dum creditorum vobis talentorum fidelissimæ negotiationis officijs, vberem fructum impendens ei quod signare possitis, multiplicatis generibus præparauit. Hocq. etiam illa a vobis repensatione collatum est, qui iniuncto ministerio iugiter persistentes, laudabili patientia redemptionem gentis illius expectatis; & vestris vt proficerent meritis, eorum est saluatio propinata, dicente Domino: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Saluati ergo estis spe patientiæ, & tolerantiæ virtute: vt infidelium corda naturali ac superstitioso morbo purgata, sui consequerentur misericordiam Saluatoris.] hæc dum Bonifacius Papa inculcat, satis ostendit, profectionem ipsorum in Galliam non fuisse fugam, vt illuc amplius reuertendi desierit animus, sed potius ad tempus factam secessionem, vt ibi redeundi tempus expectarent opportunum; cuius rei gratia adeo eorum tolerantiam a Bonifacio commendetur. Sed pergit epistola:

[c] *Matth. 28.*

Susceptis namque apicibus filij nostri Eadualdi Regis, reperimus quanta sacri eloquij eruditione eius animum ad veræ conuersionis & indubitatæ fidei credulitatem fraternitas vestra perduxerit. Qua ex re de longanimitate clementiæ cælestis certam assumentes fiduciam, non solum supposititarum ei gentium pleniſſimam salutem, immo quoque vicinarum, vestræ quoque prædicationis ministerio credimus subsequendam: quatenus (sicut scriptum est) consummati operis vobis merces a retributore omnium bonorum Domino tribuatur. Et vere per omnem terram exisse sonum eorum, & in fines orbis terræ verba ipsorum, vniuersalis gentium confessio, susceptо Christianæ sacramento fidei, protestatur.

Pallium præterea per latorem præsentium fraternitati tuæ, benignitatis studijs inuita-

A ti, direximus: quod videlicet tantum in sacrosanctis mysterijs celebrandis licentiam vtendi impertiuimus: concedentes etiam tibi ordinationes Episcoporum, exigente opportunitate, Domini præueniente misericordia, celebrare: ita vt Christi Euangelium plurimorum annunciatione in omnibus gentibus, quæ necdum conuersæ sunt, dilatetur. Studeat ergo tua fraternitas hoc, quod sedis Apostolicæ humanitate percepit, intemerata mentis sinceritate seruare, intendens cuius rei similitudine tam præcipuum indumentum humeris tuis baiulandum susceperis: talemq. te Domini implorata clementia exhibendum stude, vt indulti muneris præmia non cum reatitudine, sed cum commodis animarum ante tribunal summi & venturi Iudicis repræsentes. Deus te incolumem custodiat, dilectissime frater.] hucusque Romani Pontificis epistola.

DE VSV PALLII.

Quod ad statum rerum Orientalium spectat, nihilo hic annus superiore felicior fuit, etsi
B non cum Persis res acta: Chaganus enim Auarum Rex dolo, sub pacis nomine decipiens Heraclium Imperatorem, suburbia Constantinopolitanæ vrbis est deprædatus. hæc pluribus tradunt Annales summatim ex Theophane relata, & a Cedreno eadem repetita.

Edidit hoc nono anno sui Imperij Heraclius, exigente Sergio Patriarcha Constantinopolitano, pragmaticam sanctionem, ne quis cooptaretur in clerum, nisi in defuncti locum subrogaretur. Accidebat enim vt procerum fauore complures sese intruderent in eam Ecclesiam, adeo vt reditus ad alendos omnes non suppeterent. Id ergo cum ipse Patriarcha iam statuisset, ab eodem Imperatore ea quæ a se decreta essent, pragmatica sanctione firmari petijt, quæ sic se habet [a]:

[a] *Nouell. Impp. lib. 2. Nouel. 4.*

Etiam ea quæ sæpenumero ab hominibus excogitata præclare videntur, casus quidam forte fortuna superuenientes ad statum plane diuersum traducunt. Quale quiddam
C cum nunc quoque contigerit, vt ad præsens mandatum respiceremus, nos incitauit. Quippe cum ij qui clero sanctæ maioris Ecclesiæ in hac vrbe regia continentur, eius res non mediocriter grauari perspexerint, multis sanctitatem vestram molestantibus, vt diuersas personas in clerum recipiat, & in oratoria sanctissimæ Matris Domini ac Saluatoris nostri Iesu Christi qui Deus est, tam id quod est in Blachernis, quam quod in ijs quæ Vrbicij appellantur, adeo quidem vt inde diariorum quantitas *(quæ alij quotidianas vocant distributiones)* quæ ipsis datur, magnopere excrescat: Deinde petentibus vt aliqua etiam officia Ecclesiastica committantur alijs, de quibus non exigua rebus eiusdem sanctissimæ Ecclesiæ vtilitas proueniret. Cumq. quod ita geritur, correctionem consequi petiuerint: gratificandum tam sanctitati vestræ, quam ijs qui dicto clero continentur, duximus: vt certarum personarum numero circumscribantur indicatarum religiosarum ædium cle-
D rici, & qui Ecclesiastici ministerij officia gerunt: ita vt nemo possit inter indicatos clericos recipi, vel curas Ecclesiasticas suscipere prius, quam aliquibus ex eorum ordine deficientibus, ad eum numerum, qui vobis vniuersis placuerit, vel clerici dictarum religiosarum ædium, vel Ecclesiasticæ curationes redigantur.

HERACL. SANCTIO DE CLERICIS ECCLES. CONSTANTINOPOL.

Hæc ergo vobis ita placita postquam nostras ad aures peruenerunt, precibus etiam nobis oblatis, vt per sanctionem nostram pragmaticam recte a vobis trutinata confirmarentur: non abs re nos, qui de commodis eiusdem sanctissimæ maioris Ecclesiæ Dei solicite semper cogitamus, reapse precibus vestris annuendum duximus, dictamq. sanctionem pragmaticam sanctissimæ apud nos Ecclesiæ largiti sumus, licentia vobis per eam concessa, vt eum qui manifesta emolumenta rebus Ecclesiæ affert, idq. vel per donationem, vel pactiones, vel per supremam voluntatem, vel alia ratione beneficium id quod ei da-
E tur excedentia: prius etiam quam dicti clerici, vel Ecclesiasticorum officiorum administratores ad statutum numerum redacti fuerint, citra vllam prohibitionem, voti sui compos fiat, ordine sacrorum canonum nihilominus obseruando: siue is ipse qui hoc agit, in aliquem ex prædictis cleris recipi voluerit, aut officium Ecclesiasticum consequi; siue animus ei sit alteri personæ hunc ordinem impetrare.

Hæc igitur cum indicata sanctio pragmatica contineat: retulit ad nos in præsenti sanctitas vestra, diuersas quidē personas indicatis cleris adscribi cupere, vel Ecclesiasticum officium accipere, vel tale quid alteri cuipiam impetrare, sed vereri ne postea quidam eis negotia facessant, inquirendo, quanam re ad vtilitatem rerum Ecclesiasticarum peracta, voti sui compotes facti fuerint; quando post aliquod elapsi temporis interuallū eis huiusmodi probatio difficilis accidat: Et quidem alios nolle nota esse, quæ tum in ipsos, tum erga Ecclesiam facta sint: vnde fiat, vt nonnulli ab ijs faciundis reuocentur, quæ ad vtilitatem

rerum

terum Eccleſiæ ſpectant. Quamobrem ne per hanc occaſionē id quod nuper ad eius vtili- A
tatē eſt excogitatū, damni cauſam ei præbeat: nos ſcientes ſupra omnes alios ſanctitatem tuam Eccleſiæ ſanctiſſimæ conducentia ſolicite curare atque perficere, fiduciam ei præſtamus, quod haudquaquam indicatæ ſanctionis, etiā abſque illa obſeruatione quæ per eam exponitur, ad dicta duo capita pertinentia procuret, reſpiciens (vt ſolet) ad ipſum Deum, qui omnium quidem religioſarum ædium inſpector eſt, ſed in primis ſanctæ Dei maioris Eccleſiæ in hac ipſa regia vrbe, a qua citra intermiſſionem tot ac tantæ circa pias actiones expenſæ proficiſcuntur. Confidimus enim, quod etiam ſola per ſe ſanctitas veſtra relatorum ab ſe capitum quodlibet examinans, in propoſito negotio ea cum conſultet, tum agat, quæcumque rebus Eccleſiaſticis vtilitatem ſiue manifeſtam, ſiue quæ ignota vulgo eſſe debeat, afferre poſſunt.] quæ ſequuntur (vt vides) litteris fuere grandiuſculis exarata in Græco etiam exemplari Latinis notis: LEGI. DAT. VIII. KAL. MAIAS, C.P. B
DOMINORVM NOSTRORVM PIISSIMORVM PERP. AVGG. HERACLII ANNO NONO, ET HERACLII NOVI CONSTANTINI FILII IPSIVS ANNO SEPTIMO.]

Huic inſcriptioni adijcimus aliam itidem temporis huius indicem, quam in Confeſſione eccleſiæ ſanctæ Cæciliæ in Vrbe trans Tiberim poſitam legimus hiſce verbis:

HIC REQVIESCIT THEODORVS V C GRAECVS VIZ . . . . . .
TEVS QVI FVIT FIDELIS ET CARVS AMICVS MVLTORVM Romanæ Rei-
PVBLICAE IVDICVM AMICITIAE CVSTOS BENIGNVS PIVS DOMVI fi-
AE BENE PRAEPOSITVS . QVEM ETIAM LOCVM COMPARAVIT AVV . . . .
IORE ARCHIPBO TIT SCAE CECILIAE SOLIDOS SEX. DEPOSITVS DIE QV a-
TADECIMAVGVSTI IND. SEPTIMA. ET EIVS FILIVS THEODORIC . qui C
BIXIT M VII DEPOSITVS IDVS OCTOBRIS IMP P DD NN PIISSIMIS AVGG HERA
CLIO ANNO NONO P C EIVSDEM DN ANNO OCTABO. ATQVE HERACLIO CON
STANTINO NOVO FILIO IPSIVS ANNO SEPTIMO INDICT. SEPTIMA. QVI
VIXIT ANNOS PLVSMINVS LXXV.

DE PRETIO PRO SEPVLTVRA.

At quod audiſti pretium datum pro ſepultura: id quidem ex antiqua conſuetudine, quam S. Gregorius abolere conatus eſt, vt ipſe teſtatur in epiſtola ad Meſſalinum Epiſcopum [a], vbi hæc ait: Secundum noſtrum inſtitutum noueris nos illicitam antiquam conſuetudinem a noſtra Eccleſia omnino vetuiſſe, nec cuiquam aſſenſum præbere vt loca humandi corporis pretio poſſit adipiſci. Nam ſi Gentiles (vt arbitramur) viri Sichimitæ Abrahæ [b] pro Sarra mortua, atque in loco proprio humanda, ſepulturam gratis obtulerunt, & vix magna eius importunitate coacti ſunt vt pretium de loco ſepulturæ percipe- D
rent: nos qui Epiſcopi dicimur, de humandis fidelium corporibus penſa quid facere debemus. Hoc ergo fraternitatis veſtræ iudicio committimus.] hæc Gregorius. Vides igitur poſt ipſius obitum eius decretum de ſepultura pretio non tradenda exoleuiſſe. Sed quomodo iuſte pieq. pro ſepulturæ loco perpetuo conſeruando aliquid tradatur & accipiatur, tu conſule Canoniſtas id pluribus diſputantes.

[a] *Gregor. lib. 7. epiſt. 4. Ind. 2.*

[b] *Geneſ. 23.*

IESV CHRISTI ANNVS 619. BONIFACII PAP. V. ANNVS 2. HERACLII IMP. ANNVS 10. E

SExcenteſimus vndeuigeſimus annus agitur, Indictionis ſeptimæ, quo & nonus numeratur Siſebuti Hiſpaniarum Regis, ſecundum Chronicon Iſidori: cum celebrata eſt in Hiſpania Synodus Spalenſis, ita dicta, vt haud obſcure titulus eius ſignificat verbis iſtis: Synodus habita in ciuitate Spali, ſub die Iduum Nouembrium, anno nono regnante glorioſiſſimo Principe Siſebuto, Era ſexcenteſima quinquageſimaſeptima.] Sed licet ita titulus habeat, breuitatis cauſa, pro Hiſpalenſis, Spalenſis dicta videtur, ſicut loco Hiſpalis, Spalis, cum non dubium ſit intelligi de præclariſſima illa ciuitate, quæ in Bætica prouincia eſt, cuius bene notus, qui eidem Synodo præfuit, Epiſcopus Iſidorus erat.

CONCILIVM SPALENSE.

In hac autem Synodo controuerſiæ plures diuerſarum Eccleſiarum per ſeſſiones ſingulas, quæ extant numero tredecim, ſunt deciſæ, & quidem ſatis erudite, vtpote S. Iſidori, qui præfuit, doctrina examinatæ. In quibus obiter illud notamus, improbari miniſtros Epiſcopi

A Epiſcopi eſſe laicos. Sunt enim hæc verba in nona ſeſſione, cum de œconomo ſtatuunt, vt ſit clericus, ſicut & alij: Oportet nos & diuinis libris & ſanctorum Patrum obedire præceptis, conſtituentes, vt hi qui in adminiſtrationibus Eccleſiæ Pontificibus ſociantur, diſcrepare non debeant nec profeſſione, nec habitu.] Sed & illud obſeruatione dignum, vetari monachis omnem conſuetudinem cum dicatis Deo virginibus: nam hæc in vndecima ſeſſione: Ea circa monachos diſciplinæ cautela ſeruata, vt remoti ab earum peculiaritate, nec vſque ad veſtibulum habeant accedendi familiare permiſſum: ſed nec Abbati, vel ei qui præficitur, extra eam quæ præeſt, loqui virginibus Chriſti aliquid, quod ad inſtitutionem morum pertinet, licebit; nec cum ſola quæ præeſt frequenter eis loqui oportet, ſed ſub teſtimonio duarum aut trium ſororum, ita vt rara ſit acceſſio, & breuis omnino locutio. Abſit enim vt monachos (quod etiam dictu nefas eſt) Chriſti virginibus fa-
B miliares eſſe velimus, &c.] ita ſanctiſſimi Patres, non amplius his ſecuritatis tribuentes, quam Adam & Euæ in paradiſo Dei exiſtentibus.

Quid autem actum ſit cum hæretico Eutychiano eius partis quæ dicitur Acephalorum, demonſtrat decima ſeſſio. Iam diaboli opera in Hiſpanias vſque ex Orientalibus oris venenum diffuſum erat, vt niſi quantocyus eidem remedium paraſſet ſanctiſſimus Iſidorus, perfacile illud potuerit Hiſpaniarum Eccleſias labefactare. Magno vero diuinæ diſpenſationis beneficio impegit in ſcopulum, qui ex Oriente venenatas merces detulit in Hiſpanias: ſcopulum dixerim fidei robore fortem atque conſtantem Iſidorum Epiſcopum. Sed breuiter totius duodecimæ ſeſſionis progreſſum audi, quæ ſic ſe habet: Duodecima Actione ingreſſus eſt ad nos quidam ex hæreſi Acephalorum, natione Syrus (vt HAERETICI ACEPHALI EVTYCHIANI CONVERSIO.
aſſerit ipſe) Epiſcopus, duarum in Chriſto naturarum proprietatem abnegans, & Dei-
C tatem paſſibilem aſſerens: cuius dum noſtris ſenſibus tanti erroris confuſio patuiſſet, prolatis illi de incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti teſtimonijs, ſanctorumq. Patrum ſententijs recitatis, omni eumdem exhortatione ad veræ fidei rectitudinem ſacerdotali modeſtia inuitauimus. Qui ſalutaribus monitis pertinaciter per multos diuturnosq. communionis conflictus renitens, tandem gratia diuina edoctus, cunctis coram aſtantibus, hæreſim propriam abdicauit, duasq. naturas & vnam perſonam in vno eodemq. Domino noſtro Ieſu Chriſto confeſſus eſt, credens impaſſibilem naturam Deitatis, atque in ſola humanitate ſuſcepiſſe infirmitates paſſionum & Crucis. Conuerſus itaque atque receptus, ſuſceptæ fidei confeſſionem cum ſtipulatione iureiurando protulit, atque ab omnibus purgatus apparuit. Taliq. pro merito gaudentes, Chriſto gratias egimus, quod eumdem poſt prauitatem hæreſis, ad rectitudinem fidei diuina gratia pro-
D mouiſſet. Quem optamus, vt permanens in fide Chriſti pure ac deuotiſſime conſeruetur.] ita Patres.

Qui ſcientes quam infida eſſe ſoleat fides hæreticorum pœnitentiam præferentium, ad omne malum cauendum vel quod per eumdem in Hiſpania factum eſſet, vel fieri poſt hæc poſſet, ſalubri inito conſilio, ſequenti ſeſſione quæ vltima eſt numero decimatertia, edito canone, perfectam edidere doctrinam, qua penitus Acephalorum error confutaretur, parantes antidotum ad omnes morſus venenoſi ſerpentis, perfectam de incarnatione Domini confeſſionem ponentes, quam & ſinguli ſingulis ſubſcriptionibus muniuere octo numero qui Synodo interfuerunt Epiſcopi.

Porro ipſe Rex Hiſpaniarum Siſebutus hoc ipſo anno nono ſui regni ex hac vita tran- SISEBVTI REGIS OBITVS.
ſiuit ad ſuperos, pietate quidem vir inſignis, de quo hæc apud Chronicon Lucæ Tuden-
E ſis: Adeo, inquit, poſt victorias clemens fuit, vt multos ab exercitu ſuo hoſtes in ſeruitutem redactos, pretio illorum dominis dato, abſolueret: adeo vt eius theſaurus redemptio fuerit captiuorum. Eccleſiam ſanctæ Leocadiæ præfatus Princeps miro opere fundauit.] fuiſſe ipſum moribus ſanctum, ſcientijs eruditum, & in bello manu potentem, idem affirmat. Sed de Siſebuto Rege hactenus, qui ſucceſſorem habuit Reccaredum parvulum filium, qui ab obitu patris poſt ſex menſes itidem moritur: eiq. ſucceſſit Suinthilla anno ſequenti; qui pulſis ijs qui nomine Imperatoris aliquas tenebant in Hiſpania ciuitates, ipſe ſolus monarchia potitur Hiſpaniarum.

Inter hæc autem in Oriente tumultus bellici in dies magis augentur, Perſis Galatiam CAPTA A PERSIS ANCYRA GALATIAE.
inuadentibus, qui & Ancyram eius prouinciæ Metropolim occuparunt. Tot cladibus obrutus Heraclius Imperator, cogitur rurſum cum Auarum Rege Gaiano inire concordiam, & petere pacem, paraturus anno ſequenti expeditionem in Perſidem, ſi liceret.

APPARATVS AD BELLVM PERSICVM.

VIgesimus supra sexcentesimum annus adest, Indictione octaua: quo Heraclius Imperator, inita pace cum Auarum Rege Gaiano, totus est in expeditione paranda aduersus Persas, sequenti anno contra eos moturus exercitum. Sed quod primum existimatur robur exercitus, pecunia cum careret, nec vnde mutuo eam acciperet, vspiam esset, vel aliquod a populis exigendi tributum spes vlla reliqua remaneret, sæpe ijsdem spoliatis a Persis: eo tandem adactus est, vt ab ecclesijs & alijs religiosis domibus mutuo pecuniam quæreret, quam esset eisdem restituturus: sed & quod ea non satis esset, sacris B vsus est vasis aureis vel argenteis ad conflandam pecuniam, qua posset militibus pro templis ipsis certantibus stipendia soluere. Hæc autem de pecunia & vasis sacris in pecuniam conflatis, Theophanes sic habet: Sumptis autem mutuo venerabilium domorum pecunijs, a penuria coarctatus, accepit etiam Ecclesiæ magnæ multa candelabra simul & vasa ministratoria: quibus conflatis, exarari fecit in his nummos aureos & argenteos plurimos.]

Porro collectio istiusmodi pecuniarum non facta est Constantinopoli tantum, sed & in alijs totius Imperij ciuitatibus, in quibus pretiosum aliquid inuentum esset. Legati sunt in Orientalem vniuersam plagam ab Imperatore Quæstores viri quidem insignes: Alexandriam autem & in vniuersam Aegyptum missus est Nicetas Patricius, de quo superius diximus. Hic igitur cum Alexandrinæ Ecclesiæ pecunias in fiscum inferre co- C naretur, nactus est aduersantem Ioannem Alexandrinum Episcopum, qui cuncta soleret in pauperes erogare, cum negaret se daturum, quod suum non esset, sed pauperum. At quomodo hæc altercatio memoria digna transacta sit inter ipsum Nicetam Patricium, atque Ioannem, petamus a Leontio Neapolis in Cypro Episcopo, qui omni sinceri-

a Extant apud Sur. die 23. Ianuar.

tate res ab ipso Ioanne gestas scriptis mandauit [a]. Sunt ea huiusmodi quæ in magnam admirationem legentem adducant, vt nisi essent a grauissimo eius temporis scriptore prodita, vix fidem apud aliquem inuenirent. Sed hic totidem verbis reddamus: sic enim se habent:

IO. ELEEMOSYNARIVS RESTITIT NICETAE EXACTORI.

Accedens ad beatum Ioannem Patriarcham Nicetas Patricius: Manus, inquit, Imperatoris eget multis pecunijs, quas ad necessarios vsus Reipublicæ quotidie consumat. Nam ipse quoque vides, in quantas angustias redacta sit Respublica. Oportet er- D go, vt quæ temere & ad nihil quod oportet a te consumuntur, deferantur ad ærarium publicum. Ille autem nihil propterea conturbatus: Non est, inquit, iustum, vt quæ Regi cælesti sunt consecrata, prodantur Regi terreno: est hoc enim plane sacrilegium, & non paruum in Deum peccatum. Sin autem tibi visum est sic facere: ecce quæcumque sunt Ecclesiæ, ea accipe, & fac vt volueris, si quidem nulla ratio ab hac te abducit sententia: mea enim voluntate ne obolum quidem dimittam eorum quæ sunt repositа.] hæc quidem ipse: cui, eo quod causa esset Deo grata, vt per Heraclium Persæ debellarentur, & sancta Crux vindicaretur ex ipsorum manibus, ad rem tantam diuinitus aliæ, quas donaret Niceæ Patricio & Quæstori, sunt suppeditatæ pecuniæ, vt proxime audies, magno miraculo, quod exigebat maxima causa, ipsa scilicet vindicatio sanctissimæ Crucis de manibus barbarorum. pergit enim Leontius; E

AVRVM DIVINITVS SVPPEDITATVM.

Nihil ergo (nescio quomodo) ex eo repressus vir ille admirabilis *Nicetas*, vocat eos qui sequebantur, & statim iubet tollere pecunias, nihil aliud relinquens Patriarchæ, nisi solas centum libras auri. Interim autem dum descendebant ij qui eas portabant, occurrunt quibusdam ascendentibus ad Patriarcham, qui mellis amphoras afferebant ad eum, in quarum nonnullis inscriptum erat, MEL PRIMARIVM, in alijs autem, MEL FVMO CARENS. Postquam ergo hæc vidit Patricius, & agnouit inscriptionem, significauit Patriarchæ, vt ad ipsum mittatur vna ex amphoris. Cum is autem cuius fidei hæc commissa fuerant, eorum (vt mos est) feciſſet periculum, & deinde intellexisset quod in eis factum erat miraculum, & beato Ioanni significasset quod sunt omnia auri plena; illico vnum mittit ad Patricium, quod inscriptum erat, MEL PRIMARIVM. Ad eum autem mittit etiam litteras, quarum hæc erat vis: Domi-

A Dominus, qui dixit [a]: Non te dimittam, nec te derelinquam: ipse pro ijs, quas tua celsitudo nunc abstulit, pecunijs reddidit alias: id autem tibi declarabit quæ nunc ad te missa fuit amphora, quæ est vna ex ijs. Scias ergo, quod Deum, qui spiritum & alimentum omnibus suppeditat, homo in quem cadit interitus, nequaquam poterit in angustum redigere.] hæc breuiter ad Nicetam Patricium Patriarcha. Pergit reliqua ita narrare Leontius:

a Hebr. 13. Ioſ. 1.

Porro autem præcipit etiam ijs qui ferebant amphoram, vt eis præsentibus aperiretur in conspectu Patricij, & ei renunciarent, quod aliæ omnes, quas vidit, ita se habent, & sic sunt auro plenæ. Cum eum ergo inuenissent conuiuantem, ei tradunt epistolam, ostendentes etiam amphoram. Quam quidem postquam vidit: Irascitur mihi omnino dominus meus, inquit; neque enim vnam mihi solam misisset. Qui autem portabant, B quomodo fuerat eis imperatum, cum in eius conspectu aperuissent amphoram, & pecunias effudissent, annunciabant fuisse reliquas auro similiter repletas. Cum vero perlegens epistolam, inuenisset quod homo Deum non potest in angustum redigere: ad se postea reuersus, & timore repletus (eorum enim quæ non recte facta sunt pœnitentia cito mouetur generosa virtutis amans anima) Viuit Deus, exclamauit, nec humilis Nicetas sustinebit tentare eum in angustum redigere. Cum statim itaque surrexisset, & quascumque ex Ecclesia sustulerat pecunias rursus sumpsisset, & ipsam quæ missa fuerat amphoram, quin etiam e suo libras trecentas addidisset, ascendit ad Patriarcham, veniam petens inconsiderati consilij. Ille autem eum lubenter excipiens, neque ei exprobrauit, neque aliquid locutus est quod ei afferret molestiam, sed verbis potius animum consolantibus & spiritualibus admonitionibus confirmatum amandauit. Ab eo autem C tempore tanto fuerunt inter se coniuncti vinculo amicitiæ, vt etiam Patriarcha fuerit eius filiorum susceptor.] hactenus Leontius de magno illo Dei Eleemosynario, cui re vera non semel e cælesti thesauro potentiæ diuinæ, cui omnia parent, vnde dare pauperibus posset, copiose Deus est elargitus: ne putes a tanto viro scriptas fabulas, cui testimonium perhibet septima œcumenica Synodus, ex cuius Actis habetur expressum etiam Simeonis Sali vitam ipsum scripsisse, necnon historiam sui temporis, incipientem a Mauritio narrare eas quæ fuerunt in Ecclesia perturbationes, qua caremus. Porro qui exscripsit ex prototypo, Metaphrasten paraphrastice aliquid addidisse ad Acta Leontij, non negamus, vt quæ postea addidit haud veritate constantia verbis istis:

Hic re vera bonus pastor, diuinus inquam Patriarcha, credens principi pastorum Christo, qui iubet [b]: Si persecuti fuerint vos in vna ciuitate, fugite in aliam: cū esset Alexandria D tradenda Persarum manibus, diuina prouidentia illinc quidem recedit, migrat autem in suam patriam Cyprum, suum ei corpus largiturus, vt quæ eum aluerat: præsciuerat enim iam appropinquare decessum.] hæc inquam ab ipso addita, nulla est apud me dubitatio: etenim Persarum incursionem factam in Aegyptum diu ante contigisse, certum est ex ijs quæ superius dicta sunt: quo tempore ipse nequaquam suam reliquit Ecclesiam, etsi latebras, ne captiuus duceretur, captasse potuit. Ceterum huius Alexandria profectionis alia causa longeq. diuersa fuit. Cum enim virtutem tanti viri Nicetas Patricius cognouisset, optauit eum ducere ad Imperatorem Constantinopolim, quo ab ipso percepta benedictione, securior ille ad Persicum bellū proficisceretur: id quod demonstrant ipsius verba Leontij, quæ sequuntur in hunc modum: Is itaque, cuius sæpe mentionem fecimus, Patricius Nicetas, accepta occasione ex eo quod Persæ irruperant, obsecrat virum E diuinum, vt veniat vsque ad regiam ciuitatem, precibus & benedictione impertiturus Imperatorem.

b Matth. 10. DE RECESSV IO. EPISC. ALEXANDRINI.

Ille autem cum sciret qualis esset fides viri clarissimi, annuit quidem petitioni. Cum ambo autem naue veherentur, & iam essent in medio mari, incidunt in grauem tempestatem. Cum vero nauis tam vehementer quateretur fluctibus, vt mox esset mittenda in profundum, visus est nocte illa, qua fuerat excitata tempestas, Patricius in somnis videre Patriarcham cum pauperibus aliquando quidem per totam nauem circumcursantem, aliquando autem cum ipsis manus extendentem, & e cælis petentem auxilium. Cum autem iam in Rhodum insulam peruenissent, ipse ille Patriarcha cum a se discessisset, re vera vidit & non in somnis splendidum virum eunucho similem, aureum sceptrum habentem in manibus, ad eum accedentē dicere: Vocat te Rex Regum.

Statim ergo accersito Patricio, cum dixisset qualem habuisset visionem: Tu, inquit, o vir splendidissime, studuisti nos deducere ad eum qui regnat in terra: qui autem cælum & terram & omnia sua tenet ditione, prior ad se accersijt. Ille vero hoc dicto tristitia affectus, & dolore repletus, non potuit quidem eum retinere; sed cum venerabilium eius precum fructum iucunde accepisset, quam potuit officiosissime eum dimittit in Cyprum.

TESTAMENTVM IOANNIS ELEEMOSYNARII.

Cum autem in suam ciuitatem peruenisset Amathuntem, iussit Scribis vt scriberent testamentum, quod sic habebat: Ioannes humilis quidem seruus seruorum Dei, propter autem mihi impositam Pontificatus dignitatem gratia Christi liber, ago tibi gratias, Domine Deus meus, quod me dignum censueris, qui tua tibi offerrem, & quod ex mundi bonis nihil aliud sit mihi reliquum, nisi tertia pars nummi, quam ipsam iubeo quoque dari pauperibus, qui sunt mihi fratres in Christo. Quando enim Dei permissione creatus fui Episcopus Alexandriæ, inueni in meo Episcopatu circiter octo millia librarum auri: B ex oblatione autem piorum collegi denis millibus plures his pecunias; quas cum cognoscerem esse Christi, Christo etiam dare volui, cui nunc quoque trado animam.

OBITVS EIVSDEM IOAN. ET MIRACVL. IN SEPVLTVRA.

Cum hoc testamentum sic feciisset, ille magnus homo Dei deposuit spiritum in manus Dei viuentis. In eius autem sepultura fit miraculum, quod nulli cedit ex ijs quæ vmquam facta sunt mirabilia. Nam cum esset deponendus in æde oratoria admirabilium operum effectoris Tyconis, in quadam capsa, in qua erant condita duo corpora Episcoporum, videre licebat hæc mortua corpora veluti animata tribuere cultum beato corpori: nam a se inuicem seiuncta id medium accipiunt. Et hoc quidem quod euenit in eius sepultura, visum est multorum oculis.] pergit Leontius alia narrare miracula, quæ post obitum ad eius sepulchrum facta sunt; sed hæc satis ad institutum. Porro celebris est toto orbe Christiano memoria S. Ioannis Eleemosynarij, cultu sanctis debito honorata, quæ anniuersaria die qua obijt, hactenus repetita in Ecclesia [a] magno præconio perseuerat.

[a] *Martyrolog. Rom. die 23. Ianuar.*

GEORGIVS IOANNI SVCCEDIT IN EPISCOPATV.

Ioanne itaque ad superos (vt vidimus) euocato, hoc ipso anno, qui decimus ponitur sedis eius (tot enim tradit Nicephorus vixisse in Episcopatu) in locum ipsius suffectus est Georgius. hunc illum esse consobrinum putamus eiusdem Ioannis, de quo in Actis Leontius elegantem hanc scribit historiam:

Magni Ioannis consobrinus erat, nomine Georgius. Is contumelia affectus ab aliquo caupone ciuitatis, vehementer fuerat morsus, & id ferebat grauissime. Id enim faciebat magnum quod erat inter eos discrimen, nempe & eius cum magno affinitas, & nimiæ fordes & humilitas eius qui fecerat iniuriam. Accedit ergo seorsum ad beatum Ioannem adolescens, lacrymis & dolore cordis, quo angebatur, deplorans iniuriam. Cum sic eum vidisset victum ab omni perturbatione Patriarcha, volens eum demulcere & veluti recreare: Et ausus est, inquit, omnino os aduersus te aperire, & omnino contumelia afficere aliquis eum, qui est mihi carissimus? Benedictus Dominus, rem in ipso faciam, vt admiretur omnis Alexandria.

MANSVETVDINIS DIGNVM EXEMPLVM.

Postquam autem vidit eum propter id quod dixerat, paululum remisisse de animi ægritudine: Fili, inquit, mihi iucundissime, si re vera vis meæ paruitatis esse & nominari consobrinus, para te ipsum non solum aduersus contumelias, sed etiam si sit amplius aliquid dicendum, etiam aduersus ipsa flagra. Vera enim nobilitas non ex sanguine & carne, sed ex virtute animæ accipit formam & characterem. Statim ergo accersito principe cauponum, ei denunciauit, ne consuetum deinceps vectigal acciperet ab eo qui suum consobrinum affecerat contumelia, aut aliquid ex ijs quæ ab eo de more dabantur Ecclesiæ. Propter quæ admirati omnes incomparabilem illius patientiam, intellexerunt omnes hoc esse supplicium, quod erat miratura tota Alexandria.] hucusque Leontius. Porro quod antiquitus in more esset positum Ecclesiæ Alexandrinæ, vt defunctis illis Episcopis qui præstantiores fuissent, & eam illustrassent Ecclesiam, aliquis ex eorum propinquis successor eligeretur (vt vidimus de Cyrillo nepote Theophili in locum eius subrogato) inde ducimus argumentum, vt quem ponunt successorem Ioannis Georgium, is fuerit eiusdem, quem diximus, consobrinus. Sed de his satis.

CVm ageret Heraclius in Imperio annum duodecimum, & annus esset Domini sexcentesimus vigesimusprimus, mense Aprili, die quarta, Indictione nona (*ita corrigendum pro decima*) celebrata solēnitate Paschali, mox secūda feria vesperi motus est contra Persidem.] hæc ex Theophane. Et paulo post: Dimisitq. filium suum cum Sergio Patriarcha in vrbe, disponendi causa negotia vna cū Bonoso Patricio viro sagaci & percuncta prudenti atque perito. Scripsit autē & ad Gaianum Regem Auarum preces curā agen- B di super Romanorum negotijs, tamquam qui secum amicitiam fuerit pactus, tutorem filij sui hunc appellans. Motus autem a regia vrbe, exiuit per locum qui dicitur Portæ, nauigio iter agens.] Quomodo vero antequam in hostes proficisceretur, delectu habito, exercuit ad prœlium desides milites, narrat, cum & iuramento se militibus loco parentis obstrinxit. Sed quomodo id tunc ab eo factum sit, itidem ex Theophane accipe: Imperator venerandam Christi imaginem manibus sumens, illam videlicet, quam non hominis manus coloribus pinxit, sed Dei virtus, qua effectum est vt sine semine conciperetur in vtero & nascere- tur, id miraculo ante præstiterat, ea inquam sumpta, iurauit vniuerso exercitui se vna cum illis vsque ad mortem strenue certaturum, militesq. omnes loco filiorum habiturum. ita beneuolentia potius quam potentia sibi conciliauit exercitum, fortemq. reddidit aduersus Persas eiusmodi verbis:

HERACLII EXPEDITIO IN PERSAS.

HERACLIVS CONFIRMAT MILITES.

C Videte fratres & filij, quot inimici Dei conculcauerint regionem nostram, & vrbes exterminauerint, & altaria concremauerint, & mensas incruentorum sacrificiorum sanguinibus homicidiorum repleuerint, & ecclesias, quæ flagitia non admittunt, flagitiosissimis repleuerint voluptatibus.] his adiecit præcepta, quibus omnes commonuit sectari iustitiam ac pietatem, & a peccatis penitus abstinere. Hæc omnia ex Theophane: reliqua petimus ex Cedreni Annalibus, in quibus ista subijciuntur, quibus allocutus sit Sergium Patriarcham: In manibus Dei, Deiparæ, & tuis relinquo vrbem hanc, & filium meum. Inde magnum templum ingressus, atratus calceos, pronus procubuit, & ita precatus est: Domine Deus & Iesu Christe, ne nos propter peccata nostra hostibus tuis irridendos præbeas, sed intuere in nos, ac miserere nostri, & victoriam de hostibus tuis concede, ne glorientur scelerati, & tuæ insultent hereditati. Hunc ita animo demisso orantem videns Georgius Pi- D sidensis, ita allocutus est:

DEI AVXILIVM SVPPLEX IMPLORAT HERACLIVS.

Nigrum, Imperator, nunc indute calceum,
Rubefacies tinctum cruore Persico.

Inde Heraclius in manus sumpta Christi imagine, quam sine manuum opera effectam supra retulimus, Euxinum mare aduersus Persas nauigauit.] Sed quid ante hæc hostes? ex eodem sic accipe:

Interea Saes * a Cosrhoe Persarum Rege cum magno exercitu contra Romanos missus, vniuersum Orientem vastat: cumq. ad Chalcedonem vsque peruenisset, ibi aliquandiu assedit. Idem Heraclium simulata pacificationis spe ad colloquium de pactis inuitauit. Et Imperator Sais fallacibus verbis deceptus, mittit cū eo septuaginta de proceribus suis legatos ad Cosrhoen, quos Saes vinctos cum contumelia in Persidem adduxit. Sed Cos- E rhoes Sai, quod Heraclium vidisset, neque cepisset, cutem detrahi, legatos Romanos in custodiam dari, maleq. tractari iussit.] Aderat tunc cum Sai Persarum exercitus duce Anastasius Persa, qui postea martyr fuit, & hoc anno Persas relinquens ad Christianos transfugit, de quo ista [a] in rebus gestis ipsius: Erat ei quidam frater genere & cōmilito: ambo autem relati in numerum exercitus Sain, venerunt vsque ad inclytam Chalcedonem. Cum autem diuinus Heraclius eruptione facta in Persidem contra Sain retraxisset, rursum Persa exercitum aggressus est, & in suam regionem vehementi studio est reuersus. Exercitum autem Persicum relinquit Anastasius, & refertur in aliū multo meliorem & diuiniorem.] prosequitur auctor, quomodo diuertit Hierapolim, & ibi rudimenta quædā fidei Christianæ susceperit, ac demum Hierosolymam petens, ibi a Modesto curante illam Ecclesiam est baptizatus. Sed antequam ista videamus (quod ita temporis ordo postulat) bellica prosequamur ex ijsdem Annalibus, in quibus hæc rursus de rebus gestis anni istius;

* Sain LEGATI LXX. DECEPTI A SAI ET MALE HABITI A COSRHOE.

[a] *Act. S. Anast. apud Sur. die 23. Ian.*

ANAST. PERSA AD CHRISTIANOS TRANSIT.

Alium deinde aduersus Romanos ducem emittit, nomine Sarbarum: qui maximis cum A copijs Asiam ingressus, Romanorum ditionem deprædatus est.

DIGNVM SPECTACVLVM AB AVCTORE PROPONITVR.

Dignum plane consideratione spectaculum, cum altera ex parte vides astare Cosrhoen florentissimo pollentem exercitu, victorijs exaturatum, tot tantisq. triumphis ex subiugato tam in Oriente quam in Occidente Carthaginem vsque Imperio Romanorum elatũ, exuuijs sacris onustum, quibus & viciſſe non Christianos tantum, sed ipsum Christianorum Deum & Dominum Iesum Christum superbissime iactaretur, cum trophæo est illo potitus insigni, quo vniuersa quæ sunt in terris atque apud inferos idem Dominus Iesus Christus subiugasse, a colentibus eum fidelibus vere diceretur; eumdemq. ipsum Cosrhoen tumido fastu Romanorum contemnentem Imperatorem, quem quantumlibet indignis conditionibus ipsius amicitiam omni demissione poscentem recipere dedignatur. In aduersam vero partem conuertens oculos, Heraclium intueris vbique ab Orientalibus & Oc- B cidentalibus hostibus exagitatum, prouincijs spoliatum, exercitibus omnibus sæpe priuatum, a suis plerumque Præfectis in tyrannos mutatis elusum, ipsumq. tandem pro foribus vrbis pro libertate pugnare coactum, eumdemq. omni humana fiducia destitutum, a superis auxilium implorare, diuinoq. tantum auxilio fretum mouere acies, quas non ipse, sed Christus ducat, vniuerso exercitui conspicuus in imagine; atque ante altare procumbentem, deiectum humi pro suarum virium diffidentia, in signumq. doloris atratum, atque animo consternatum.

HERACLII VIRIVM IMBECILLITAS.

ROBVR PERSARVM.

Quidni desponderet animum, considerans robur Persarum inuictum ac penitus insuperabile, quos, dum ipsum Romanum Imperium florentissimum esset, tot bellicosissimi Imperatores superare minime potuissent, immo ab ijsdem victi plerique ipsorum indignissima pati coacti essent. Si tanta tunc pollerent ijdem barbari fortitudine, cum antiquis C terminis retinerentur occlusi a limitaneis Romanorum legionibus coarctati: quanta iure putaret modo eos præstare potentia, esseq. viribus superiores, cum in Africam vsque Imperium propagassent? Quæ enim mens humana, hæc meditata, non langueſceret, & non deficeret penitus humanis viribus destituta cæcutiens prudentia carnis?

Sed tunc viribus auctus resurgit, cum didicit omnem suam in Deo collocare fiduciam, exemplo magni ducis, manu fortis, belligeriq. Regis & Prophetæ, dicentis[a]: Ad me ipsum conturbata est anima mea, propterea memor ero tui.] qui & quantum ex hoc sibi spondeat, alibi secure fatetur, vbi ait[b]: In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos] ipse scilicet Dominus Deus exercituum, Dominus fortis & potens, Dominus potens in prœlio[c]. Viresceré sentit magis langueſcentem animum, dum eum irriguo diuinarum promissionum infundit, dum recolit dictum a Do- D mino[d]: Confidite, ego vici mundum.] &, Data[e] est mihi omnis potestas in cælo & in terra.] dumq. Apostolico classico illa audit pronunciata[f]: Sancti per fidem vicerunt regna, fortes facti sunt in bello, & castra verterunt exterorum.] dumq. scit magna fiducia dictum a Ionatha[g], & repetitum ab Asa Rege Iuda[h]: Non est Domino difficile saluare, vel in multis, vel in paucis.] cum ille vno tantum milite armigero suo stipatus ingentes copias vicerit Philisthinorũ, iste vero longe impari numero fugarit prostraueritq. decies centena millia hostium falcatis curribus septa: sed & cum in mentem reuocat etiam absque militibus pugnasse aliquando pro populo Dei aduersus hostes[i] cælestes acies, eosdemq. penitus deleuisse.

[a] *Psal.* 41.
[b] *Psal.* 59.
HERACL. OMNEM SPEM COLLOCAT IN DEO.
[c] *Psal.* 23.
[d] *Ioan.* 16.
[e] *Matth.* 28.
[f] *Hebr.* 11.
[g] 1. *Reg.* 14.
[h] 2. *Paral.* 14.
[i] 4. *Reg.* 19.

Talia vero tantaq. de Deo sperare posse pietas suadebat, atque iustitia promittebat. Militabat enim in castris ipsa religio, comitabatur vero iustitia: sanctificat illa bellum, E ista coronat. Quænam vmquam religiosior hac bellandi causa præcessit, qua sacrosanctum atque viuificum Crucis lignum Hierosolymis ablatum & translatum in Persidem repetitur, atque tot damna & ignominiæ illatæ vbique sanctis ecclesijs vindicantur, & quæ adhuc remanserant integræ defenduntur, & in omnibus pro religione ipsa seruanda certatur? Quod vmquam isto prœlio iustius, quo cum iusta quærantur, ingratissimi omnium Principis, qui Romanorum armis amissum receperat regnũ, iniustitia propulsatur, adeo læso ab ipso iure naturæ, & iure gentium violato, atque diuino penitus proculcato?

IVSTITIA ET RELIGIO HERACLII EXERCITVM COMITANTVR.

Quod igitur religiosum iustumq. suscepit bellũ Heraclius, æque religiose ac iuste aggreditur atque prosequitur: cum primum (vt vidimus) ex legis diuinæ præscripto[k], hosti pacem obtulit, quam ille penitus respuit. His accesserunt efficaces ad Deum preces, cultusq. iustitiæ. Quæ vero quantave hæc secuta sint bona, anni singuli qui sequuntur significa-

[k] *Deuter.* 20.
LEGITIMVM BELLVM.

A cabunt: haud enim tot ampliſſima dona valuerunt anni vnius periodo circumscribi. Sed quæ subijciant superius dictis[a] Annales, audi summatim ista reddentes, quæ sui magnitudine volumen exposcerent:

[a] *Cedrenus in Annal. an. 12. Heraclij Imp. ante eum Theophanes, Zonaras, & alij.*

Vt Armeniæ fines intrauit, occurrere sibi intellexit turmam equitum Persarum, quibus animus erat subito ipsum adoriri. Sed Romani qui in primo erant agmine, cum in hos incidissent, multis cæsis, ducem eorum vinctum ad Heraclium adduxerunt. Ingruente hieme, in Ponticam regionem deflexit Heraclius: cumq. eum ibi hiematurum Persæ opinarentur, clam ipsis reuersus in Persidem irruit. Hoc auditum barbarorum animos deiecit. Et eorũ ductor *Sarbarus nomine* cum Romanorum auertendorũ causa in Ciliciam duxisset, rebus suis metuens, necesse habuit Romanos a tergo subsequi. Cumq. statuisset nocte quadam obscura furtim hostes lædere, accidit forte vt Luna ea nocte emerge- B ret. Itaque Romanos aggredi non ausus, montes occupat, atque inde digressus leuia committit prœlia, in quibus omnibus Romana res fuit superior. Animos exercitui auxit Imperatoris alacritas, qui audacter in primam aciem prosiliebat, ac pro suis propugnabat. Iusta deinde conserta pugna, victores Romani Persicum exercitum deleuerunt: tantum paucis quibusdam fuga elapsis, omnibus hostium impedimentis potiti sunt. Ob hæc Romani Deo & Imperatori gratias egerunt. Ceterum Heraclius exercitu cum duce in Armeniam ad hiberna dimisso, Byzantium redijt.] hucusque in Græcorum Annalibus de rebus gestis hoc anno in Persas: quibus hæc adduntur ad alia ex Theophane in Miscella: Porro Romani, extentis in cælum manibus, Deo gratias referebant, & pro Imperatore, qui se bene probauerat, indeficienter orabant. Qui enim antea nec Persicum audebant puluerem videre, nunc immota inuenta eorum tabernacula spoliant. Quis enim spe- C rasset Persarum inexpugnabile genus terga daturum Romanis?] hæc ibi & alia quæ narrata sunt totidem ferme verbis habentur expressa. Sic igitur tot tantaq. Crux Christi dona largitur, vincens Persas, cum captiua detinetur a Persis.

VICTORIA DE PERSIS.

Sed iam quem transfugam ad Romanos reliquimus Persam voluntate Christianum, conueniamus, eiusq. Hierosolymam proficiscentis & sanctum baptismum suscipientis vestigia consectemur. Acta enim ipsius ab auctore eius temporis scripta esse noscuntur, cognitaq. in Nicæno posteriori Concilio, quæ ista habent[b]:

[b] *Apud Sur. die 22. Ianuar.*

Primum quidem *post fugam ad Romanos*, cum veniſſet Hierapolim, diuertit ad quemdam Persam Christianum arte argenti conflatorem: & cum artem conflandi argenti exercuisset, manus quidem habebat intentas operi, animus autem semper & cogitatio in Dei amore versabatur & alebatur, eumq. sibi adhuc magis accendebat, & ab ipso rursus D inflammabatur vehementius. Quamobrem eum rogabat ille beatus, vt diuinum baptismum consequeretur, & omnino a prioribus sordibus expurgaretur, & ab illa labe præstigiarum: vt non solum voluntate & electione, sed anima quoque & corpore esset purgatus, & fieret Christi partis, quam desiderabat, illius signatus signaculo. Cum ille autem ex Persis timeret periculum, & ideo morando, rem differret in futurum: interim quidem ad diuina templa aditione magnum suum solabatur desiderium, & cum argenti conflatore ad ipsa adeunte ipse quoque simul adibat, & cum orante simul orabat. Et cum sanctorum miracula & certamina videret descripta in parietibus, de ijs admodum diligenter rogabat. Cum vero audiuisset, qualis eis vita, mores, & virtus, & qualia propter Christum certamina, & qualem apud ipsum rursus fiduciam eis liceret consequi: non poterat amplius continere id quod eius parturiebat animus, sed statuit proficisci Hierosoly- E mam, & baptismum illic consequi.

DE ANASTASIO PERSA.

Cum ergo in sanctam peruenisset ciuitatem, & accessisset in domum cuiusdam qui ipse quoque argenti conflandi exercitabat artem, ei aperit causam sui aduentus, nempe quod vellet traduci ad pietatem & verum Dei cultum, & ad Christum adduci per baptismum. Ille autem eum adducit ad Eliam sanctæ Resurrectionis sanctissimum presbyterum: qui cum supinis (vt dicitur) manibus iuuenem accepisset, de eo refert ad Modestum, qui sedi præerat Apostolicæ, & sic diuinum baptismum assequitur, & venerandæ Crucis vere pulcher fructus ostenditur; & Anastasius, *ex Magundat*, transmutato nomine appellatur, sumpta denominatione a reuocatione & ad meliora mutatione a priori infidelitate & præstigijs. Vna autem cum eo baptizatur quoque quidam alius qui erat eiusdem etiam patriæ & regionis, cuius Anastasius, qui fuit eius quoque socius in perferendo pro Christo martyrio, & eadem est Edessæ coronas consecutus.

ANASTASIVS PERSA HIEROSOLYMIS BAPTIZATVR.

Cum

Cum autem manſiſſet Anaſtaſius octoginta dies apud presbyterum, quibus non licet egredi eos qui modo fuere illuminati: rogauit eum diuinus Elias, quidnam de ſe deinceps velit. Ille autem rogauit vt habitum conſequeretur monaſticum. Cum vero ad hoc quoque annuiſſet presbyter (iam enim veluti ex quadam pellucida veſte & ex decoro habitu & ſtatu oſtendebatur nobilitas animæ, & quali virtute futurus eſſet Anaſtaſius, & ideo ipſe facile ceſſit eius precibus) venit cum eo poſt diuini myſterij celebrationem ad monaſterium ſancti Anaſtaſij, vt eius quoque fieret manſionis particeps, cuius futurus erat virtutis ſocius, ſicut etiam nominis. Ac monaſterium quidem ad quartum lapidem erat remotum a ſancta ciuitate, ei autem præerat Iuſtinus vir & alioqui clarus & boni ſpiritus, varijs donis ornatus. Quem cũ ſimul cum multis quoque alijs rogaſſet presbyter, in monaſterium admiſſus eſt Anaſtaſius anno decimo * Imperij Heraclij illius egregij & fidelis.] hæc auctor: corrigendus eſt tamen numerus errore corruptus, dum id accidiſſe dicit anno decimo Imperij Heraclij, cum liquido conſtet Sais ducis Perſarum, ſub quo Anaſtaſius militabat, aduentum Chalcedonem contigiſſe anno duodecimo Heraclij Imperatoris.

ANASTASIVS SVB IVSTINO ABBATE INSTITVITVR.

* duodecimo

Conueniunt his quæ dicta ſunt de monaſterio Anaſtaſij, quæ habet Antiochus huius & ipſe temporis ſcriptor in epiſtola ad Euſtathium, dum eiuſdem monaſterij meminit, aitque: Confugimus ad monaſterium ciuitati propinquum, quod quidem ab Hieroſolymis diſtat ſtadijs fere viginti, cui nomen Abbatis Anaſtaſij.] deq. Iuſtino Præfecto eiuſdem monaſterij iſta habet: Iuſtinus hic, Dei cum ſit ſapientiſſimus cultor, in illo ſuo monaſterio, gratia præduce Chriſti, numeroſam admodum confluentium eo loci adſciuit congregationem, ſic tenax & obſeruans canonis ac ceterarum conſtitutionum Laurenſis cœnobij, vt ab his neutrobi euariet, ſui ſemper ſimilis: adeo vt non facile quis vſpiam inueniat inter vitæ communis profeſſores, qui ſic tueatur ac ſeruet mordicus ſpiritualem viuendi ſanctionem. Floret is, & quotidiana virtutum acceſſione ſuccreſcit, ſitq. magnus temporis progreſſu, vt ille olim eximius Iſaac: ita vt & nos quoties aciem mentis in hunc vnum preſſius intendimus, ac veluti ad ſcopum recta collineamus, incredibili perfundamur gaudio. In omni circum regione tanti patris celebritas inſtar pellucidi luminaris micat, ſplendoremq. ſuum eiaculatur. Semen eſt hic ſancti patris noſtri Sabæ.] hæc de Iuſtino Abbate Antiochus ad Euſtathium, a nobis hic relata tum ad pulchram conſenſionem vtriuſque hiſtoriæ demonſtrandam, tum etiam ad declarandum ſub quam ſancto viro fuerit Anaſtaſius ſpiritalibus inſtitutis educatus. Porro conueniemus eumdem Anaſtaſium iterum, cum martyrij candidatum eum agon excipiet.

IVSTINI ABBATIS VIRTVTES.

IESV CHRISTI ANNVS 622. BONIFACII PAP. V. ANNVS 5. HERACLII IMP. ANNVS 13.

CHriſti Redemptoris annus adeſt ſexcenteſimus vigeſimuſecundus, Indictionis decimæ: quo ſancta Crux capta a Perſis & in Perſide collocata, ſua potentia, immo eius qui in ipſa paſſus eſt virtute corroboratos erectoſq. Romanos ad nouas victorias prouehit & exaltat, contra vero erectos ſuperbia Perſas, elatoſq. continuatis plurium annorum victorijs deprimit vſque ad ipſius Coſrhois miſerandum interitum. Iſta inquam omnia non humana virtute ſunt facta (nam ferme ſemper Perſis vis Romana ſuccubuit) ſed Chriſti potentia, cuius veneranda imago præcedebat Romanos exercitus: quod etiam ipſi profeſſi ſunt Perſæ, cum accidit ſecundum illud cantici Moyſi [a]: Quomodo perſequebatur vnus mille, & duo fugarent decem millia? Nonne ideo, quia Deus ſuus vendidit eos, & Dominus concluſit illos? Non enim eſt Deus noſter vt dij eorum, & inimici noſtri ſunt iudices.] ſed magna cum inuidia Iconoclaſtarum, qui optaſſent peſſumdatum potius Romanum Imperium, quam præuia ſancta Chriſti imagine vincere. Iam vero quæ hoc anno decimotertio Heraclij Imperatoris facta ſunt, videamus.

VIS MAGNA CRVCIS CHRISTI IN PERSIDE DEMONSTRATA.

[a] Deut. 32.

Vt tantis a Deo augeretur hoc potiſſimum anno Heraclius beneficijs, etiam in eo ipſius erga Deum pietas interceſſit, cum hæreticum hominem prauam hæreſim ſibi ſuadere tentantem confutauit, redarguit, atque a ſe procul abiecit. Iſta quidem habet Sergius Epiſcopus Conſtantinopolitanus in epiſtola data ad Honorium Romanum Pontificem, recitata in Actione duodecima Sextæ Synodi, verbis iſtis: Ante aliquod certum tempus, cum aduer-

A aduerſus Perſas confirmatus dominus noſter & magnus victor Imperator promouebat exercitum propter certamina a Deo ſibi creditæ Chriſto amabilis Reipublicæ, & ad partes Armeniæ prouinciæ peruenisſet: vnus ex principibus impiæ partis Seueri execrabilis, nomine Paulus, in illis locis apparens, ad eius pietatem acceſſit, ſermonem pro ſua errabunda hæreſi proferens, & hoc profecto dumtaxat ſatisfaciendo; in quibus pijſſima eius ac regalis magnanimitas (cum ceteris enim donis Dei etiam diuinorum dogmatum locupletari ſcientia meruit) dum redarguiſſet ac depompaſſet prauam eius impietatem, profanis eius aſtutijs, ſanctæ noſtræ Eccleſiæ vt verus eius propugnator recta atque immaculata e diuerſo protulit dogmata, inter quæ & vnius operationis Chriſti veri Dei noſtri mentionem effecit.] hæc Sergius, dum prauam ſuam ſententiam Imperatoris nomine nobilitare ſtuduit, cum tamen non Imperator, ſed ipſe eſſet hæreticus, licet adhuc occul-
B tus: nomine enim Imperatoris (quod ſuis ſcriptis indidit) ſtuduiſſe hæreſim propagare, quæ inferius dicentur, oſtendent. Haud namque concordat, vt redarguens Heraclius hæreticum Seuerianum duas in vnum confundentem naturas, vnam ipſe cum eo operationem in Chriſto ſtatueret. Sed de his ſuo loco inferius.

Quod autem pertinet ad ipſas res in bello geſtas, eas (breuiter licet) Græcorum reddunt Annales, vel qui ex vetuſtioribus monumentis a Cedreno ſunt deſcripti, vel qui a Theophane: nos (vt anno ſuperiori fecimus) quæ deſiderantur in alteris, ex alteris concinne ſupplebimus. Qui vero ex Theophane ab Anaſtaſio traduntur accepti, hæc habent:

Anno Imperij ſui decimotertio Heraclius profectus a regia vrbe, celeriter in Armeniam properauit. Coſrhoes autem Rex Perſarum miſit Sarmanazarim (*quem alij vocant Sarnabazam*) cum exercitu ſuo, vt in Romanorum terram intraret. Heraclius autem ſcri-
C bebat Coſrhoi, vt pacem amplecteretur.] fecerat id etiam alias ante Chriſtianus Imperator (vt dictum eſt) ex diuinæ legis [a] præſcripto, qua iubetur, vt illaturus bellum in hoſtes, pacem prius eis offerat; quam ſi accipere recuſent, tunc armis agendum. Præmiſſa igitur legatione pacis, eam conteſtationem appoſuit, quod ſi Coſrhoes pacem reſpueret, ſciret (inquit auctor) ſe cum exercitu ſuo in Perſidem ingreſſurum.] Verum ventoſa hæc viſa eſt Coſrhoi comminatio Imperatoris, cui nec tantum virium atque animi ineſſe putaret, vt tam ardua vel cogitare poſſet, nempe miſſum a Coſrhoe ingentem exercitum a tergo ſibi relinquere, & vlterius procedendo caput petere, ipſumq. aggredi Regem tot tantisq. victorijs glorioſum, cuius vel nomen etiã longe poſitis Afris territamento eſſet. Coſrhoi igitur omnia iſta de Heraclio inania penitus viſa ſunt: non enim audere illum Perſidi appropinquare putabat: verum euenta ipſum longe falli ſignificarunt. Siquidem
D Imperator (ſubdunt Annales) duodecima Kalendarum Maiarum die ingreſſus eſt Perſidem. Quo Coſrhoes comperto, Sarmanazarim reuerti iuſſit; & collectis ex tota Perſide militibus ſuis, & traditis eis Sathin, velociter eos adunari Sarmanazari iuſſit.

SECVNDA EXPEDITIO HERACLII IN PERSAS.

[a] Deut. 20.

Heraclius autem, aduocato exercitu ſuo, verbis exhortatorijs incitabat eos, dicens: Viri fratres, Dei amorem in mente ſumamus, iniuriam eius requirere ſatagamus. Stemus igitur fortiter aduerſus inimicos, qui multa dira in Chriſtianos operati ſunt. Reuereamur Romanum Imperium, quod eiuſdem ipſius eſt Domini, & non alterius: & ſtemus aduerſus hoſtes impijs telis armatos. Induamus fidem, nec timeamus interemptionem & intemptricem gentem: quia intra terram Perſarum conſiſtimus, & ingens fuga fert periculum. Vindicemus corruptiones virginum: reciſa commilitonum membra noſtrorum videntes, corde doleamus. Non ſunt hæc nullam mercedem habentia, ſed vitæ perennis
E præmia. Stemus vigilanter, & Dominus nobis cooperabitur, & perdet inimicos noſtros.] hactenus ex oratione Imperatoris, non quidem ab hiſtorico (vt aſſolet fieri in profanis) oratorijs coloribus picta, arbitrioq. eloquentis oratoris luculenter efficta, ſed pure reddita ex verbis eiuſdem loquentis, ac ſincere deſcripta; in qua potius aliquid ſit diminutum, quam additum. Sed pergit auctor:

HERACLII CONCIO AD MILITES.

Cumq. Imperator his & alijs quamplurimis commonitionibus populum exhortatus eſſet, reſpondit ei vnus pro omnibus: Dilataſti anguſtiam cordis noſtri, domine, os tuum in admonitione dilatans: acuerunt ſermones tui gladios noſtros, & animos qui vinci nequeunt, effecerunt. Expeditos nos tuis verbis exhibuiſti. Erubeſcimus in pugnis, te aſpicientes, non procedere: & iuſſiones tuas in omnibus ſequimur. Hæc nomine omnium dicta. Imperator autem ſumptis militijs, mox ad Perſidem interiorem acceſſit, igne comburens vrbes & caſtra.] Vidiſſet plane, qui mente aliquid amplius quam corporis oculis

QVAE RESPONDIT EXERCITVS.

intueri

[a] *Isai. 45.* DEVS PRAEEST CHRISTIANO EXERCITVI. intueri solet, Heraclio præstitum, quod olim Deus fuerat Cyro pollicitus verbis illis[a]: A Perge fortiter. Ego ante te ibo, & glorioſos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam: & dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum.] Etenim cum sæpe Romanis, vt Iuliano & alijs, vitio datum sit, quod incaute nimis se ad perdendum exercitum in regiones Persarum immiserint, cum & longe præstantioribus numero atque fortitudine militibus polleret Romanus exercitus, & ex vniuerso terrarum orbe suppeditarentur pecuniæ Imperatori, ipsaq. militaris disciplina vigeret, & longe infirmiores essent hostes, attriti sæpe ac bellis superati a milite Romano: quomodo non temeritatis nota fuisset fugillandus Heraclius, qui cum adeo paucis ijsdemq. collectitijs copijs ad nomen tantum Cosrhois fugere solitis, hostium prouincijs post terga relictis, auderet in Persidem ingredi, & ipsum aggredi Cosrhoen; nisi certo sciisset præire exercitum Deum? quod declaratum est illo signo, de quo in psalmo [b]: Cum pertransfires in de- B

[b] *Psal. 67.* serto, terra mota est: etenim cæli distillauerunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel.] nam pergit auctor:

Fit etiam terribile hic quoddam miraculum. In æstiuo quippe Solstitio æther sudore factus est madidus, animos Romani exercitus recreans, adeo vt hinc spem optimam sumerent, *secundum quod sequitur*: Pluuiam voluntariam segregabis Deus hereditati tuæ, & infirmata est: tu vero perfeciſti eam.] Equidem (vti vidimus anno superiori) sicut Luna non obfuit Romanis copijs, sed profuit, ita nec Sol hoc anno ijsdem fuit detrimento, eam benedictionem feliciter consecutis, qua dicitur [c]: Per diem Sol non vret

[c] *Psal. 120.* [d] *Num. 9.* te, neque Luna per noctem.] ita quidem, cum ad imperium [d] Domini castra mouerentur, & ad imperium eiusdem tabernacula figerentur. Sed videamus maiora quæ sunt secuta: nam subdit idem auctor: C

Audiens præterea Heraclius quod Cosrhoes apud Gazacoten ciuitatem cũ quadraginta millibus bellicosorũ esset virorum, impetu aduersus illũ perrexit. Et præmissis quibusdam ab eo Sarracenorum sibi subditorum, Cosrhois occurrunt vigiliæ, & horum quosdam occiderunt, quosdam vero vinctos compedibus cũ prætore ipsorum Imperatori præsentarunt. Hoc comperto Cosrhoes, derelicta tam ciuitate quam militia, fuga vsus est.] Quis neget ista diuinitus facta, vt ob necem vigilum turpi fugæ tantus Persarum Rex omnium quicumque fuerant potentissimus se suosq. committat? Accidit enim secundum diuinum

TVRPIS FVGA COSRHOIS.

[e] *Deut. 11.* [f] *Deus. 34.* oraculum [e]: Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum & formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram, quam calcaturi estis.] & secundum illud [f]: Per vnam viam venient contra te, & per septem fugient a facie tua.] Sed quæ post fugam Cosrhois Heraclius diuino præsidio fultus egerit, ista accipe ex Theophane in Annalibus: At He- D raclius insecutus, quosdam præoccupatos occidit: ceteri autem hac illacq. palantes dissipati sunt.

III CA

Cumq. peruenisset Imperator ad Gazacotensium ciuitatem, in suburbanis huius reficiebat exercitum suum. Persæ vero qui confugerant ad eum, perhibebant, quod Cosrhoes fugiens, igne consumpserit omnia fata in locis illis, & peruenerit ad ciuitatẽ Thebatmam in Oriente sitam, in qua erat templum Ignis, & pecuniæ Crysilydorum (*seu Cræsi Lydorum Regis, vt habet Cedrenus*) & impostura carbonum: & his acceptis, idem Cosrhoes Damastager, *siue Dagaster*, iter egerit. Imperator autem profectus a Gazacotensium ciuitate, peruenit Thebatmam, & ingressus in eam, igne combussit templum Ignis: & tota ciuitate combusta, persecutus est Cosrhoen in angustias regionis Medorum.] hæc ex Theophane: in Annalibus vero Cedreni, non in Thebatma, sed in Gazacote fuisse thesau- E

SVPERSTITIO PERSICA ET IMPOSTVRAE REGIS COMBVSTAE.

ros Regis & templum Ignis, traditur his verbis:

Heraclius persequens, bellatores interficit, fugientes dissipat, vrbemq. Gazacoten capit. Ea in vrbe fuit fanum Solis, thesaurus Crœsi Lydorum Regis, & impostura carbonum. Ingressus autem in eam, abominandum offendit Cosrhois simulacrum & effigiem eius in globi formam, referente palatij tholo tamquam in cælo sedentem. Circum erant Sol, Luna, & astra, quibus ille superstitiosus tamquam dijs seruiebat; circumstantibus sibi angelis sceptrigeris. Machinas porro impius parauerat, quæ eo ex loco guttas pluuiæ instar emitterent, sonitumq. tonitrus æmulum ederent. Hæc omnia, ipsamq. Ignis ædem, totamq. vrbem combussit Heraclius; propereq. Cosrhoen per angustias Mediæ insecutus, multas vrbes, multosq. agros vastauit.] hæc ibi. Quæ cum audis, memoria pariter repete, quam vera sint, quæ superius dicta sunt, cum de captiua ducta Cruce Domi-

A Domini in Persidem actum est, eam nimirum ad demolitionem nefandorum idolorum, ad deiectionem superbissimi Regis, & conuersionem complurium Persarum esse perductam: quod declarauit euentus, vt tum ex his quæ hactenus facta intellexisti, tum ex ijs quæ inferius suo loco dicentur, accipies. Sicut enim magno Philisthinorum & deorum ipsorum damno illata est captiua Arca in templum Dagon: ita plane, sed longe maiori iactura regni Persarum & superstitionis ipsorum, sanctissima Crux captiua in Persidem ducta est. At quid post hæc reliqua anni huius parte Heraclius? accipe ex ijsdem Annalibus ista referentibus:

Imperator iussit populum, *exercitum scilicet*, tribus diebus diuinum oraculum præstolantem, caste ac pure conuersari: sicq. responso accepto, in Albania decreuit hieme commorari.] quomodo autem id acciderit de diuino responso, ita apud Cedrenum

B reperies: Triduo exercitum lustrat; apertisq. postea inuiolatis Dei Euangelijs, inuenit sibi mandari vt in Albania hiemet.] Frequentem fuisse eiusmodi consultationem diuini numinis per Euangelij siue totius sacræ Scripturæ codicis apertionem, quæ superiori tomo dicta sunt, satis ostendunt. Enituit tunc in Christiano Principe charitas vere Christiana in libere dimittendis quotquot captiuos e Persida duxerat: nam audi reliquum itineris vsque in Albaniam:

Dum vero abiens iter ageret, habens secum copiosam Persarum prædam, haud paucos incursus a Persicis cuneis pertulit: ipse vero diuina cooperatione triumphum de omnibus retulit. Cum vero vehemens tempestas & gelu eum occupasset in via, habe- HERACLII MISERICORDIA ERGA CAPTIVOS.
retq. quinquaginta millia captiuorum, compassus eis corde, omnium vincula soluit, indulgentiam ac libertatem omnibus tribuens: ita vt omnes cum lacrymis exorarent,

C etiam eum Persidis totius fieri liberatorem a mundi exterminatore & trucidatore Cosrhoe.] hactenus de rebus ab Heraclio gestis hoc anno.

IESV CHRISTI ANNVS 623. BONIFACII PAP. V. ANNVS 6. HERACLII IMP. ANNVS 14.

A Dueniente anno Redemptoris sexcentesimo vigesimotertio, vndecima Indictione, ab Heraclio hæc gesta esse aduersus Persas, produnt Annales [a]: Anno decimoquarto

[a] *Miscell. lib. 18. an. 14. Heracl. & Cedren. eod. an.* D Heraclij Imperatoris Cosrhoes ducem exercitus constituit Sarablacam virum sceleſtissimum magna elatum superbia, tradiditq. ipsi exercitum eorum militum, qui dicuntur Cosrhoitæ & Perozitæ, qui habebantur ceteris robustiores assueti prœlijs, eumq. aduersus Heraclium misit in Albaniam: qui vbi illuc peruenerunt, nequaquam aduersus Imperatorem pugnare ausi sunt, sed tenuere loca angusta, quibus in Persidem iter claderetur, expectantes occasionem Heraclio insidiandi. Heraclius vero, simulac ver illuxit, escis ad vsum exercitus lagiter præparatis, per apertos campos Persidem versus iter faciebat: Sarablacas vero per angustias montium atque vallium accelerauit, & occurrit ei in Persidem properanti. De his autem Heraclius ad suos, ne timerent, verba fecit, vtpote difficillimis itineribus fessos, hortaturq. alacriter pergere contra Cosrhoen. Exercitus vero parere renuit, aduersantibus Lazis atque Absagis vlterius progredi. Cuius rei gratia in HOSTIVM AVCTAE VIRES.
E discrimina inciderunt. Etenim dum moras nectunt, alius dux Persarum, cui nomen Sarbaras, siue (vt alij tradunt) Sarbazanes, omni fultus potentia mittitur a Cosrhoe aduersus Heraclium, quem insequebatur Sarablacas, qui eum ad prœlium prouocare minime audebat, expectans Sarbaram iam aduentantem.

Quod cum Romanus exercitus comperisset, intellexit quam proficuæ hostibus moræ illæ cessissent, contra sui Imperatoris consilium: sicq. timore perculsi, supplices ad pedes Heraclij accidentes, pœnitentes, inobedientiæ veniam, ne interirent, omnes pariter VENIAM PRECANTVR MILITES.
petierunt. Hos bono animo esse iubet Heraclius, & aduersus Sarablacam inire bellum curauit, antequam cum eo Sarbaras iungeretur, quem multis incursionibus factis die noctuq. perterruit; sed & festinauit post progredi cum suis aduersus Cosrhoen, dimissis retro vtrisque Persarum ducibus. Inter hæc duo transfugæ ex Romano exercitu ad Persas accedentes, nunciant timore perterritos Romanos captare fugam. Cum autem fama es-

ANNVS TERTIVS BELLI PERSICI.

set,

set, alium insuper ducem cum exercitu a Cosrhoe aduersus Heraclium decretum iam esse in procinctu, nomine Sain *: duo illi priores duces, ne quam se putabant præ manibus habere victoriam, expectantes, ipsum eius participem facerent, partem illam gloriæ sibi derogare putantes, festinarunt Heraclium obtinere: qui noctu recedens, sequenti die in loco opportuno castra metatus est: eum vero cum fugientem Persæ putarent, inordinate aggressi sunt, qui magna ex parte ab Heraclianis Dei ope repulsi atque occisi fuere vna cum altero ipsorum duce Sarablaca ense in dorso transfixo, cum & captis impedimentis, insperataq. sunt Romani potiti victoria.

* Sahin

PERSAE PLVRES CVM DVCE IPSORVM OCCISI.

REPARANT ET AVGENT VIRES PERSAE.

Sed aduentu Sain animos resumpsere Persæ, quiq. fuga dispersi erant, ipsum adiere: sicq. iterum inualescentes illi, timorem haud modicum ingessere Romanis, quos insequi pergunt per loca deuia & difficilia in Hunnorum prouinciam tendentes. Cum Lazi atque Absagi, qui in Romano militabant exercitu, formidantes, reliquerunt exercitum, atque in patriam suam reuersi sunt. Ex quo factum est, vt celeriori cursu & ardentioribus animis exercitus Persarum Heraclium perstringere conaretur.

HERACLIVS HORTATVR SVOS IN DISCRIMEN ADDVCTOS.

Tunc ad suos, quos videbat animo consternatos, concionem Heraclius habuit, monens eos ne timerent, vtpote qui Deum haberent secum, cuius ope facillime accidere posset, vt vnus mille insequeretur: hortaturq. vt hilari animo, si opus sit, mortem oppetant martyrum instar: quos & occisos pro Christianæ religionis gloria, & Imperij incolumitate, atque salute fratrum, fore tandem vt posteri omnes magno sint prosecuturi præconio. Quibus dictis, struit acies hilari vultu, tamquam pugnaturus cum Persis, qui iam aderant & ipsi parati ad prœlium. Ita dispositi vtrinque sunt cunei, qui immobiles a mane vsque ad vesperam constitere, vtrisque pugnam aggredi detrectantibus. Vespere autem Romanus Imperator cum suis cœptum prosecutus est iter, insequentibus eum Persis: sed cum illi hos studeant viæ compendio præuenire, vt intercluderent iter, incidunt in paludes, & in magnum discrimen deueniunt: cuius rei gratia Heraclio vlterius progrediendi fuit aditus securior patefactus in Armeniam vsque, insequentibus a longe nihilominus Persis Romanos auctis copijs ex regionibus illis sibi subiectis. Qui putantes fugatos iam Romanos ac nonnisi in fuga salutem sperare, factum est, vt ipsi nihil sibi timentes, in ipso itinere quo Romanos insequebantur, satis redderentur incauti, minime cogitantes a Romanis celeri fuga abeuntibus posse damnum aliquod imminere.

INGENTI HERACLIVS POTITVR VICTORIA.

Cum Heraclius ea bene vsus occasione, intempestæ noctis & procellosæ silentio, delectis equitibus qui in exercitu robustiores essent, duobus ex ijsdem confectis agminibus, ei qui primum ductabat agmen iubet irruere in Sarbaram, ipse cum reliquis subsecutus. Hora itaque noctis nona progressi, nullo obice, omnes quos habuere obuios occiderunt: vixq. ex eis reuersus est vnus, qui quod agebatur Sarbaræ nunciauit. Quo audito, mox nudus surgens e lecto, nudus nudũ pauidus conscendens equum, fuga suæ saluti consuluit, relictis omnibus principibus & satrapis, insuper & mulieribus cum omnibus impedimentis; qui cum supra domorum tecta effugium sibi parassent, suppositio igne, omnes cremati sunt, cæsi alij, alij vero capti, vt pene nullus euaserit ex ijs qui sub Sarbara militarent. Inuenta sunt spolia ipsius ducis exercitus Sarbaræ & arma aurata illa quidem omnia, & zona lapidibus pretiosis intexta, simul & calcei ijsdem ornamentis æque decori. His omnibus potitus Heraclius, insperatam victoriam consecutus, eodem in loco tranquillo animo hiemauit. Hæc sunt quæ hoc anno per varios casus gesta, tum Theophanes, tum reliqui Græcorum Annales fideliter produnt.

FORTISSIMVM REGNVM PERSICVM HAVD POTVIT FACILE SVPERARI.

Sic igitur diuino consilio ingens illa arbor [a] altis firma radicibus ad imperium Domini iussa præcidi, ad eam securi licet posita, haud vno vel altero ictu sterni potuit, vt in id non vnius vel alterius anni operam insumi satis fuerit, sed oportuerit annis pluribus laborare: ita Deo, qui in sacra imagine & in virtute Romanum exercitum præcedebat, cuncta disponente, ne essent fidentes sibi ipsis, neve dicerent [b]: Manus nostra excelsa fecit hæc omnia.] qui tunc victoriam e manibus præripiebat aliquando, cum in militari robore potius fiduciam collocassent; contra vero tunc Dei virtus enituit, cum res magis deploratæ videri possent: vt hoc anno accidit, cum derelicto Heraclio a socialibus copijs, satis bene sibi videri poterat esse consultum, si cum reliquis suis incolumis fines Romanos attingeret. Ita quidem cum in castris primum locum religio sibi vendicat, accidere solet vt ipse Deus milites ducat.

a Dan. 4.

b Deut. 32.

A Dum autem apud Lazos esset Heraclius Imperator, magnam amicitiæ coniunctionem inijsse cum Cyro Lazorum Episcopo, testatur Sergius Constantinopolitanus Episcopus in epistola [a] ad Honorium Romanum Pontificem. Fuisse illum tunc quidem Catholicum, & postea translatum ab eo in Ecclesiam Alexandrinam, quæ suo loco dicentur, ostendent.

a Sex. Synod. Act. 12.

IESV CHRISTI ANNVS 624. BONIFACII PAP. V. ANNVS 7. HERACLII IMP. ANNVS 15.

B Sequens annus Domini vigesimusquartus post sexcentesimum, duodecima Indictione, æque laboriosus fuit Romanis bello Persico occupatis, quo diuina protectio adfuisse cognita est Imperatori: vt merito illud Dauidicum Heraclio ipsi fuerit occinendum [b]: Obumbrasti super caput meum in die belli:] cum videlicet casus tulit, vt cum giganteæ staturæ homine iniret singulare certamen, dum in prima acie certare fuerit compulsus. Hæc autem & alia anni huius quomodo se habuerint, ex sæpe citatis Annalibus accipe [c]:

QVARTVS ANNVS BELLI PERSICI.

b Psal. 139.

c Theophan. an. 15. Heracl. & Cedren. compend. Annal. eod. anno.

Anno decimoquinto Imperij, cum exercitu, itinere quod per Taurum montem in Syriam ducit, superato, septimo die post exhaustum magnum laborem, ad Tigrin fluuium peruenit. Inde per Martyropolim & Amidam itinere facto, exercitum & captiuos quiete refecit. Indeq. litteras de rebus suis Byzantium misit, quæ magnum in vrbe gaudium excitauerunt. Sarbaras porro aduersus eum tendebat. Ideo Heraclius, misso militum
C agmine, claustra quibus ad eum iter erat, seruare iubet; & ipse per exitus profectus qui versus Orientem sunt, se aduersus barbaros fert. Tum Nymphio amne traiecto, ad Euphratem peruenit. Erat is ponte ex funibus & lana contexto instratus, quem Sarbaras solutum in alteram partem transtulit. Ceterum Heraclius vadum fluminis reperit, dum ad ripam eius decurrit: itaque præter omnium opinionem Euphratem transijt mense Martij.

Inde occupatis Samosatis, rursum Taurum transijt, & Germaniciam peruenit, Adanaq. peragrata, ad Sarum amnem accedit. Interim Sarbaras, rursum ponte extento, Euphratem transijt, Romanosq. insequitur. Imperator, Saro transmisso, exercitum quiete relaxat. Venit & barbarus ad alteram fluminis partem; cumq. cerneret amnem, pontem, & propugnacula in eo a Romanis occupata, castra posuit. Romani porro incomposito
D agmine per pontem excurrentes, multos Persas interfecerunt, nequicquam Imperatori monenti obtemperantes, ne ita nullo ordine euagarentur, atque insidijs hostium se exponerent. Itaque non multo post a Persis per insidias circumuenti, pœnas suæ contumaciæ & temeritatis dederunt. Ipse tunc Imperator suis in periculo constitutis opem tulit, ac quemdam giganti simílem in medio pontis secum congressum ferijt, inq. profluentem deturbauit. Cuius casu reliqui etiam barbari territi, cum fugam facerent, obsistente ponti angustia, alij in amnem deiecti, alij gladijs interfecti sunt. Imperator eo tempore paucis quibusdam stipatus, pugnam obijt fortitudine quam pro hominis natura maiore; adeo quidem, vt Sarbaras admiratione perculsus, cuidam Cosmæ cognomento Margaritæ dixerit: Vides ne, o Cosma, Cæsarem (agnoscebatur enim insignibus Imperatorijs) quanta is audacia prœlium subit, solusq. contra tantam multitudi-
E nem certat? Nox superueniens prœlium diremit. Barbarus autem sibi metuens, retro abijt. Imperator porro suos ad Sebasteam adducit, ac traiecto Halis flumine, ibi hiemat. At Cosrhoes insania percitus, donaria omnium ecclesiarum, quæ sub Persis erant, abstulit; vtq. Heraclio molestam rem faceret, Christianos omnes ad societatem Nestorianæ hæresis adegit.] hæc tunc impius; sed adeo immanis sacrilegij cum impietate coniuncti meritas postea pœnas dedit, vt quæ dicturi sumus palam ostendent. Hic finis rerum gestarum anni huius, eiusdemq. quarti belli Persici.

IMPERATOR CVM GIGANTE CONGREDITVR ET SVPERAT.

Sed iam Occidentalem Ecclesiã inuisamus, quæ hoc anno aucta nouo sancto coruscat. Siquidem constat, auctore Beda [d], hoc ipso anno Mellitum Dorouernienſem Episcopum in Anglia virum Apostolicum miraculis clarum ex hac vita migrasse, de quo hæc ipse in fine: Erat autem Mellitus quidem corporis infirmitate, id est, podagra grauatus, sed

d Bed. lib. 2. cap. 7.

MELLITI EPISCOPI LAVDES.

mentis greſſibus ſanus, alacriter terrena quæque tranſiliens, atque ad cæleſtia regna ſemper amanda, petenda, & quærenda peruolans. Erat carnis origine nobilis, ſed culmine mentis nobilior. Denique, vt vnum virtutis eius (vnde cetera intelligi poſſint) teſtimonium referam: tempore quodam ciuitas Dorouernienſis per culpam incuriæ igne correpta, crebreſcentibus cœpit flammis conſumi: quibus cum nullo aquarum iniectu poſſet aliquis obſiſtere, iamq. ciuitatis eſſet pars vaſtata non minima, atque ad Epiſcopum furens ſe flamma dilataret: confidens Epiſcopus in diuinum, vbi humanum deerat auxilium, iuſſit ſe obuiam ſæuientibus & huc illucq. volantibus ignium globis efferri.

Erat autem eo loci, vbi flammarum impetus maxime incumbebat, Martyrium beatorum quatuor Coronatorum. Ibi ergo perlatus obſequentum manibus Epiſcopus, cœpit orando periculum infirmus abigere, quod firma fortium manus multum laborando nequiuerat. Nec mora, ventus qui a Meridie flat, vbi incendia ſparſerat, contra Meridiem reflexus, primo vim furoris ſui a læſione locorum quæ contra erant, abſtraxit, ac mox funditus quieſcendo flammis pariter ſopitis atque extinctis compeſcuit. Et quia vir Dei igne diuinæ charitatis fortiter ardebat, qui tempeſtates poteſtatum aeriarum a ſua ſuorumq. læſione crebris orationibus vel exhortationibus repellere conſueuerat, meritoq. ventis flammisq. mundialibus præualere, & ne ſibi ſuisq. nocerent, obtinere poterat. Et

MELLITI OBITVS. hic ergo poſtquam annis quinque rexit Eccleſiam, Eadbaldo regnante, migrauit ad cælos, ſepultusq. eſt cum patribus ſuis in ſæpe dicto monaſterio & eccleſia beatiſſimi Principis Apoſtolorum, anno ab incarnatione Domini ſexcenteſimo viceſimoquarto, die octauo Kalendarum Maiarum.] hactenus de feliciſſimo ſancti Melliti ad cælum tranſitu Beda. Vides ergo in omnibus mirabilem Deum in ſanctis ſuis, eaſdem diuerſis in locis operari virtutes, de quibus Apoſtolus ad Hebræos [a] ſcribit, nempe quod ſancti per fidem, præter alia magna, extinxerunt impetum ignis in Britannia, & effugauerunt aciem gladij eodem pariter anno in Oriente.

a Hebr. 11.

QVINTVS AN. BELLI PERSICI ROMANIS FELIX.

QVi ſequitur belli Perſici annus quintus, idemq. Domini ſexcenteſimus vigeſimus quintus, Indictione decimatertia, Romanis felix illuxit; eluxitq. eo magis diuina potentia, quo aduerſariorum conatus fortiores atque multipliciores apparuere: vt niſi diuinum auxilium Romano Imperio multipliciter affuiſſet, illud a barbaris penitus diſſipatum eſſet. Qui enim tam ſæpe, tamq. ignominioſe fugatum ſe ac ſuperatum Coſrhoes a Romanis vidit, omnes quas tum valuit vires collegit, omnemq. excogitauit artem, machinatusq. eſt conſilium, quo Imperatorem vna cum ſubiecto ipſi populo perderet. Quidnam agit? Conatur omnibus viribus conuertere bellum e Perſide in Romanum ſolum, vt æque cogeret Imperatorem in patriam reuerti, atque ſui tutari ſedem Imperij: Quod vt præſtaret, inijt fœdus cum barbaris omnibus quibus potuit ad inuadendam Conſtantinopolitanam vrbem: paciſciturq. in primis cum Auarum duce Romanis formidando Gaiano, homine perfido atque fidifrago; cuius fidei, recedens ab Vrbe, res Romanas, prolemq. ſuam Heraclius commendarat. Solicitat inſuper Bulgaros atque Sclauos ſiue Sclauinos, omnesq. ſimul barbaros permouet ad inuadendam capiendamq. ipſam vrbem regiam Conſtantinopolim: aliaq. inſuper in Imperatorem comparat damna atque diſcrimina, & multiplices parat interitus. Sed quomodo ab ijs omnibus eum Deus eripuit, videamus, relegentes ipſos Græcorum Annales a Theophane primum editos & ab Anaſtaſio Latinis datos, a Cedreno vero Græcis in compendium redactos: ex quibus omnibus ſimul omni fide conſcriptis nos iſta reddimus æque fideliter hiſce verbis [b]:

b Theophan. an. 16. Heracl. Imp. & eod. an. Cedr.

Anno decimoſexto Imperij Heraclij Coſrhoes Perſarum Rex nouam fecit militiam prœlium initurus, peregrinos & ciues & ſeruos, ex omni natione facta electione, coaceruans. Qua delectione Sain tradita Prætori, alia quinquaginta millia ex phalange Sarbaræ electa tollens, huic ſociauit, nominauitq. illos Chryſolocas, quaſi aureum cuneum, & hos aduerſus Imperatorem direxit. Porro Sarbaram cum reliquo exercitu

A exercitu ſuo Conſtantinopolim miſit, quatenus Hunnos qui eſſent in Occidente, quos Auares vocant, cum Bulgaribus & Sclauinis atque Gipedibus concordia ſociarent, ſicq. aduerſus vrbem Conſtantinopolitanam properarent, & hanc vnanimiter obſiderent. Cum autem hoc didiciſſet Imperator, exercitum ſuum triplici parte diuidens, vnam ex illis præmittit ad cuſtodiam vrbis: alia tradita Theodoro fratri, contra Sain bellare præcepit: humiliore ſibi parte retenta, in Lazicam properat regionem, & in ipſa degens, Turcos ab Oriente, quos Gazaros vocant, in auxilium aduocat.] Sed audi mira quæ iſta ab Imperatore ita bene diſpoſita ſecuta ſunt:

BARBARI COEVNT ADVERSVS ROM. IMPERIVM.

Sain Coſrhois primarius dux pollens ſelectiſſimis copijs, ijſdēq. (vt dictum eſt) præ excellentia aureis nominibus nominatis, perueniens ad fratrem Imperatoris Theodorum, bellauit contra eum. Deo autem per interceſſionem ſemper laudabilis Dei genitricis opi-

GRANDO CONTERIT HOSTES.

B tulante, bello commiſſo, grando miræ magnitudinis contra barbaros cecidit, eorumq. plurimos perculit: at vero Romana acies tranquillitate aeris potita eſt. Vertunt autem Romani Perſas, & interficiunt multitudinem copioſam. Hoc comperto, Coſrhoes irascitur contra Sain: qui ex multo animi mœrore ægrotans, mortuus eſt. Cuius corpus ſale conditum Coſrhoes ad ſe iuſſit afferri, quod pluribus reddit confoſſum vulneribus.] hic finis potentiſſimi ducis, per quem Coſrhoes, ſicut prius, ſe conſecuturum perfectam victoriam exiſtimabat. Accedunt his alia feliciſſima, dum moti per Imperatorem Orientales Turci, qui Gazari dicebantur, a tergo Perſarum regnum inuadunt: quod in Annalibus ita deſcribitur:

Porro Gazari, diſruptis Caſpijs portis, Perſidem adeunt in regionem Adrahigæ vna cum ipſorum duce Ziebil, qui dignitate ſecundus a Gaiano Principe erat: & quæcumque

C loca peragrabant, tum Perſas deprædabantur, tum ciuitates & villas igni tradebant. Profectus vero obuiam Heraclius Imperator, ijſdem occurrit a Lazica. Ziebil autem ipſo viſo accelerans, complectitur eum collo, & adorat eum, Perſis eius ciuitatis inſpicientibus. Vniuerſus autem populus Turcorum in terram cadentes, omnes proni ſuper faciem extenſi, Imperatorem eo honore venerabantur, qui excederet morem conſuetum: ſimiliter & principes eorum ſuper ſaxa concidentes, eodem ſchemate procidunt. Obtulit autem & Ziebil filium ſuum primogenitum Imperatori; eiusq. ſermonibus delectatus, tam vultum quam prudentiam eius admiratur. Electisq. Ziebil quadraginta millibus virorū fortium, dedit Imperatori in auxilium: porro ipſe reuerſus eſt in regionem ſuam. His Imperator acceptis, ſtatim contra Coſrhoen procedit.] Magna quidem Dei benignitate actum eſt, vt cum omnes qui in Occidente eſſent barbari rebellarent aduerſus Imperatorem, vt ci-

D uitatem regiam obſiderent, qui erant in Oriente fortiſſimi populi ſponte cum validis copijs præſto eſſent ipſi Imperatori, & in Coſrhoen moleſtiſſimi. Sed quid actum a barbaris Conſtantinopolim inuadentibus, audiamus. Sic enim pergit auctor:

At vero Sarbaras Coſrhois dux Chalcedonem properans, Auaresq. Thraces vrbi appropinquantes, hanc depopulari parant, multis machinis aduerſus eam commotis: ijdemq. & nauium ſculptarum ex Iſtro flumine multitudine infinita delata, ſinum repleuerunt maris. Decem ſane dies vrbem obſidentes, bellum terra mariq. gerentes, Domini virtute pariter & cooperatione, necnon & intemeratæ Dei genitricis & virginis Mariæ interceſſionibus ſuperati ſunt: amiſſis vero terra mariq. ingenti numero ſuis, magno cum dedecore diſceſſerunt.] Vigebat tunc quidem Conſtantinopoli, poſt omnipotentis Dei primarium honorem, cultus Deiparæ Virginis, cui ab ipſis Conſtantini temporibus

CONSTANTINOPOLIS DIVINITVS ORSI DIONE LIBERATA.

E eadem vrbs dedicata, eiuſq. nomine appellata eſt ciuitas Virginis. Quamobrem & Conſtantinopolitani ciues omnes ipſam Dei genitricem enixius inuocare ſoliti erant, ſicut & Heraclium feciſſe apparet, eiusq. ope tam grandia confeciſſe quæ diximus, atque hoc eodem anno a Theodoro ſuperatum robuſtiſſimum Perſarum exercitum, pariterq. a tot leonibus faucibus inhiantibus vrbem ereptam. Ex quibus ſingulis diſcant duces exercitus, quibus debeant niti e ſuperis petitis auxilijs, & pollere viribus, nimirum conciliare ſibi obtinentem cuncta ſemper a Deo precibus ſuis Dei genitricem Mariam.

Ne autem inanis hæc fiducia videretur de ope Mariæ Virginis; diuinitus factum

VISA HOSTIBVS DEI GENITRIX VRBIS LIBERATRIX.

eſt, vt non ſolum obſeſſi id perſpicuo intelligerent, ſed etiam hoſtes ipſi ſuo experirentur damno: nam audi quæ a Cedreno narrantur: Tale enim, inquit, quippiam

hostibus accidit. Viderunt barbari prima luce, cum Sol oriretur, mulierem quam-A dam illustrem eunuchis comitatam, porta Blachernarum exeuntem *(erat namque a Blachernis Deiparæ templum a Constantinopolitanis frequentari solitum)* quam cum Heraclij opinarentur vxorem esse, & ad suum Principem ob mariti absentiam ire pacis petendæ causa, transitum ei concesserunt, subsequentem ex vrbe hominum turbam ipsi adorturi. Vt vero fossæ ambitum egressam, non ire ad Regem viderunt, insecuti sunt eam vsque ad locum, cui Veteris saxi nomen est; vbi cum fere iam essent assecuti, illa cum suis ex oculis & conspectu eorum euanuit. Ipsi autem tumultu concitato, inter se congressi, ad vesperam vsque mutuo strages ediderunt. Mane insequentis diei dux causam inquirens, quod maiorem suorum partem intestino conflictu perijsse videret, turpiter domum redijt: statimq. classis ab obsidione recessit; quam domum reuertentem in Euxino mari oborta tempestas ita afflixit, vt perpauci ad suos redierint. Sarbaras, tametsi hæc ei molesta ac-B ciderant, tamen obsidionem Chalcedonis non soluit; sed hiemauit ibi, populans transmarina,& vrbes euertens.] hæc ibi. Quæ autem gesta sint per Heraclium Imperatorem vna cum Turcis aduersus Cosrhoen progredientem, in sequentem annum Annales reijciunt, nosq. suo loco de his agemus. Sic igitur hisce adeo præclaris de hostibus diuino præsidio acceptis victorijs, clausus est præsens annus quintus Persici belli.

CONVERSIO BOREALIVM ANGLORVM PER PAVLINVM TENTATA.

Dum hæc aguntur in Oriente, Deus vbique mirabilis, in Occidentali Ecclesia Catholica nouæ plantationis ad multiplices futuras propagationes spem auget. Hoc siquidem anno ad Anglos Boreales, quibus præerat Rex Eduinus, porta aperta est prædicationi S. Paulini Episcopi Eboracensis, cum ad eas gentes suscepit feliciter Apostolatum. Fuerat iam ante Paulinus missus a sancto Gregorio Papa vna cum Mellito, Iusto, atque Ruffiniano (vt testatur Beda [a]) cum monitus fuisset ab Augustino, ad ingentem messem C nouis opus esse messoribus: postea autem, hoc videlicet anno, a Iusto Archiepiscopo Episcopus est ordinatus, vt idem Beda [b] pluribus in locis profitetur. ex quibus corrigas quod in eiusdem auctoris reperitur epitome, ipsum a Iusto Episcopum ordinatum anno Domini sexcentesimo vigesimosecundo: quod potius hoc anno factum esse, idem auctor disertis verbis profitetur, etiam cum ad calculum reuocat annos quibus sedit, dum agit de obitu eius. Etenim cum anno sexcentesimo quadragesimoquarto eum esse defunctum affirmet sexto Idus Octobris [c], tradatq. sedisse annos decem & nouem, & menses duos, ac dies vigintivnum; constetq. insuper ex eodem auctore [d] ipsum consecratum esse Episcopum duodecimo Kalendas Augusti: plane asserere cogimur, hoc anno ipsum creatum esse Episcopum. His iam de tempore satis elucidatis, quonam modo aperta sit ei ianua ad annunciandum gentibus illis Euangelium, ex eodem auctore Beda dicendum D erit, qui ita rei gestæ narrationem aggreditur [e]:

a Bed. lib. 1. c. 29.

b Bed. lib. 2. c. 7. in fin.

PAVLINI EPISCOPI CREATIONIS TEMPVS.

c Bed. lib. 3. c. 14.
d Bed. lib. 2. c. 9.

e Bed. lib. 2. c. 9.

NVPTIAE REGIS EDVINI GENTILIS CVM EDELBVRGA CHRISTIANA.

Huic, inquit, genti *Nordanhumbrorum, hoc est, Anglorum Aquilonarium ob flumen Humbrum ita dictorum*, occasio fuit percipiendæ fidei, quod præfatus Rex eius Eduinus cognatione iunctus est Regibus Cantuariorum, accepta in coniugem Edelburga filia Edelberti Regis, quæ alio nomine Tate vocabatur. Huius consortium cum primo ipse, missis procis, a fratre eius Eadbaldo, qui tunc regno Cantuariorum præerat, peteret: responsum est, non esse licitum, Christianam virginem Pagano in coniugium dari, ne fides & sacramenta cælestis Regis consortio profanarentur Regis qui veri Dei cultus esset prorsus ignarus. Quæ dum Eduino verba nuncij referrent, promisit se nihil omnibus modis contrarium Christianæ fidei, quam virgo colebat, esse facturum: quin potius permissurum, vt fidem cultumq. suæ religionis cum omnibus qui E secum venissent viris siue feminis, sacerdotibus seu ministris, more Christiano seruaret. Neque abnegauit se etiam eamdem subiturum esse religionem, si tamen examinata a prudentibus sanctior ac Deo dignior posset inueniri. Itaque promittitur virgo, atque Eduino mittitur, & iuxta quod dispositum fuerat, ordinatur Episcopus vir Deo dilectus Paulinus, qui cum illa veniret, eamq. & comites eius, ne Paganorum possent societate pollui, quotidiana exhortatione & sacramentorum cælestium celebratione confirmauit. Ordinatus est autem Paulinus Episcopus a Iusto Archiepiscopo sub die duodecima Kalendarum Augustarum, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo vigesimoquinto, & sic cum præfata virgine ad Regem Eduinum quasi comes copulæ carnalis aduenit, sed ipse potius toto animo intendens, vt gentem quam adibat, ad agnitionem

A tionem veritatis aduocans, iuxta vocem Apostoli [a], vni viro virginem castam exhibe- *a 2. Cor. 11.*
ret Christo.

Cumq. in eam prouinciam venisset, laborauit multum, vt & eos qui secum venerant, ne a fide deficerent, Domino adiuuante contineret, & aliquos (si forte posset) de Paganis ad fidei gratiam prædicando conuerteret. Sed sicut Apostolus ait [b] (quamuis multo tempore illo laborante in verbo) Deus sæculi huius excæcauit mentes infidelium, ne eis fulgeret illuminatio Euangelij gloriæ Christi.] hucusque Beda de rebus gestis a Paulino hoc anno, reliqua in annum sequentem reijciens, eadem narraturus: cuius nos vestigia assectamur. Istæc autem cum resciuisset sanctæ Romanæ Ecclesiæ Bonifacius Pontifex superstes adhuc, cum sui esse muneris intelligeret, vniuersi orbis Ecclesijs, salutiq. omnium hominum animarum prospicere, euestigio litteras dedit ad ipsum Regem Eduinum, hortB tans eum ad idolorum cultum relinquendum, Deiq. veri religionem fidemq. sectandam. Extant ipsæ quidem a Beda recitatæ his verbis [c]:

STVDIVM PAVLINI PROPAGANDAE FIDEI.

b 2. Cor. 4.

c Apud Bed. lib. 2. c. 10.

Viro glorioso Eduino Regi Anglorum, Bonifacius Episcopus, seruus seruorum Dei.

Licet summæ Diuinitatis potentia humanæ locutionis officijs explanari non valeat; quippe quæ sui magnitudine ita inuisibili atque inuestigabili æternitate consistit, vt eam nulla ingenij sagacitas, quanta sit, comprehendere differereq. sufficiat: quia tamen eius humanitas ad insinuationem sui reseratis cordis ianuis, quæ de semetipsa proferantur, secreta humanis mentibus inspiratione clementer infundit,ad annunciandam vobis plenitudinem fidei Christianæ, sacerdotalem curauimus solicitudinem prærogare: vt perinde Christi Euangelium, quod Saluator noster omnibus præcepit gentibus prædicari, vestris quoque sensibus inferentes, salutis vestræ remedia propinemus. Supernæ igitur maieC statis clementia, quæ cuncta solo verbo præceptionis suæ condidit & creauit, cælum videlicet & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt (dispositis ordinibus, quibus subsisterent) coæterni Verbi sui consilio, & sancti Spiritus vnitate dispensans, hominem ad imaginem & similitudinem suam ex limo terræ plasmatum constituit, eiq. tantam præmij prærogatiuam indulsit, vt eum cunctis præponeret, atque seruato termino præceptionis, æternitatis subsistentia præmuniret. Hunc ergo Deum Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, quod est indiuidua Trinitas, ab ortu Solis vsque ad occasum humanum genus, quippe vt creatorem omnium atque factorem suum, salutifera confessione fide veneratur & colit: cui etiam summitates imperij,rerumq. potestates submissæ sunt: quia eius dispositione omnium prælatio regnorũ conceditur. Eius ergo bonitatis misericordia, totius creaturæ suæ dilatandæ subsidijs, etiam in extremitate terræ positarũ gentium corda friD gida, sancti Spiritus feruore, in sui quoque agnitione mirabiliter est dignata succendere.

BONIFACII PAP. AD EDVINVM REGEM EPISTOLA.

Quæ enim in glorioſi filij nostri Audobaldi Regis, gentiumq. ei suppositarum illustratione clementia Redemptoris fuerit operata, plenius ex vicinitate locorum vestram gloriam conijcimus cognouisse. Eius ergo mirabile donum & in vobis certa spei cælestis longanimitate conferri confidimus: cum profecto glorioſam coniugem vestram, quæ vestri corporis pars esse dignoscitur, æternitatis præmio per sacri baptismatis regenerationem illuminatam agnouimus. Vnde præsenti stylo glorioſius vos adhortandos cum omni affectu intimæ charitatis curauimus: quatenus abominatis idolis, eorumq. cultu, spretisq. fanorum fatuitatibus, & auguriorum deceptibilibus blandimentis, credatis in Deum Patrem omnipotentem, eiusq. Filium Iesum Christum, & Spiritum sanctum: vt credentes a diabolicæ captiuitatis nexibus, sanctæ & indiuiduæ Trinitatis cooperante poE tentia, absoluti, æternæ vitæ possitis esse participes.

Quanta autem reatitudinis culpa teneãtur adstricti hi qui idololatriarũ pernicioſissimam superstitionem colentes amplectuntur, eorum quos colunt exempla perditionis insinuant. Vnde de eis per Psalmistam dicitur [d]: Omnes dij gentiũ dæmonia, Dominus autem cælos fecit. Et iterum [e]: Oculos habent, & non vident: aures habent,& non audiunt: nares habent,& non odorabunt: manus habent, & non palpabunt: pedes habent,& non ambulabunt. Similes ergo efficiuntur his, qui spem suæ confidentiæ ponunt in eis. Quomodo enim iuuandi quamlibet possunt habere virtutem ij, qui ex corruptibili materia, inferiorum etiam suppositorumq. tibi manibus construuntur, quibus videlicet artificium humanum accommodans, eis inanimatam membrorum similitudinem contulisti: qui nisi a te moti fuerint, ambulare non poterunt, sed tamquam lapis in vno loco positus, ita con-

d Psal. 95.
e Psal. 113.

ſtructi, nihilq. intelligentiæ habentes, ipſaq. inſenſibilitate obruti, nullam neque lædendi neque iuuandi facultatem adepti ſunt? Qua ergo mentis deceptione eos deos, quibus vos ipſi imaginem corporis tradidiſtis, colentes ſequimini, iudicio diſcreto reperire non poſſumus.

Vnde oportet vos, ſuſcepto ſigno ſanctæ Crucis, per quod humanum genus redemptum eſt, execrandæ diabolicæ verſutiæ ſupplantationem, qui diuinæ bonitatis operibus inuidus æmulusq. conſiſtit, a cordibus veſtris abijcere; iniectisq. manibus hos quos eatenus materiæ compage vobis deos fabricaſtis, confringendos diminuendosq. ſummopere procurare. Ipſa enim eorum diſſolutio, corruptioq. quæ numquam viuentem ſpiritum habuit, nec ſenſibilitatem a ſuis factoribus potuit quolibet modo ſuſcipere, vobis patenter inſinuet, quod nihil erat quod eatenus colebatis, dum profecto meliores vos, qui ſpiritum viuentem a Domino percepiſtis, eorum conſtructione nihilominus exiſtatis: quippe quos Deus omnipotens ex primi hominis, quem plaſmauit, cognatione deductos, per ſæcula innumerabilibus propaginibus pullulare conſtituit. Accedite ergo ad agnitionem eius qui vos creauit; qui in vobis vitæ inſufflauit ſpiritum; qui pro veſtra redemptione Filium ſuum vnigenitum miſit, vt nos ab originali peccato eriperet, & ereptos de poteſtate diabolicæ nequitiæ cæleſtibus præmijs muneraret.

Suſcipite verba prædicatorum, & Euangelium Dei quod vobis annunciant: quatenus credentes (ſicut ſæpius dictum eſt) in Deum Patrem omnipotentem, & in Ieſum Chriſtum eius Filium, & Spiritum ſanctum, & inſeparabilem Trinitatem, fugatis dæmoniorum ſenſibus, expulſaq. a vobis ſolicitatione venenoſi & deceptibilis hoſtis, per aquam & Spiritum ſanctum renati, ei cui credideritis, in ſplendore gloriæ ſempiternæ cohabitare eius opitulatione & munificentia valeatis. Præterea benedictionẽ protectoris veſtri beati Petri Apoſtolorum principis vobis direximus, id eſt, camiſiam cum ornatura in auro vna, & læna Ancyriana vna: quod petimus vt eo benignitatis animo gloria veſtra ſuſcipiat, quo a nobis noſcitur deſtinatum.] hucuſque Bonifacius ad Eduinum Anglorum Regem nondum Chriſtianum. Ad coniugem quoque eius Edelburgam (ſubdit Beda[a]) huiuſmodi litteras idem Pontifex miſit] quibus iſte inerat præfixus titulus:

a Bed. lib. 2. c. 11.

Exemplar epiſtolæ beatiſſimi & Apoſtolici Bonifacij Papæ vrbis Romæ, directæ Edelburgæ Reginæ Eduini Regis.

Dominæ glorioſæ filiæ Edelburgæ Reginæ Bonifacius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

BONIFACII PAP. AD EDELBVRGAM REGINAM EPISTOLA.

Redemptoris noſtri benignitas humano generi, quod pretioſi ſanguinis ſui effuſione a vinculis diabolicæ captiuitatis eripuit, multa prouidentia, quibus ſaluaretur, propinauit remedia: quatenus ſui nominis agnitionem diuerſo modo gentibus innoteſcens, Creatorem ſuum ſuſcepto Chriſtianæ fidei agnoſcerent ſacramento: quod quidem in veſtræ gloriæ ſenſibus cæleſti collatum munere myſtica regeneratio veſtræ purgationis patenter innuit. Magno ergo largitatis Dominicæ beneficio mens noſtra gaudio exultauit, quod ſcintillam Orthodoxæ religionis in veſtri dignatus eſt conuerſione ſuccendere; ex qua re non ſolum glorioſi coniugis veſtri, immo totius gentis ſuppoſitæ vobis intelligentiam in amorem ſui facilius inflammaret.

Didicimus namque, referentibus his qui ad nos glorioſi filij noſtri Audobaldi Regis laudabilem conuerſionem nunciantes peruenerunt, quod etiam veſtra gloria, Chriſtianæ fidei ſuſcepto mirabili ſacramento, pijs & Deo placitis iugiter operibus eniteſcat; ab idolorum etiam cultu, ſeu fanorum, auguriorumq. illecebris ſe diligenter abſtineat, & ita in amore Redemptoris ſui immutata deuotione perſiſtens inuigilet, vt ad dilatandam Chriſtianam fidem inceſſabiliter non deſiſtat operam commodare. Cumq. de glorioſo coniuge veſtro paterna charitas ſolicite perquiſiſſet, cognouimus, quod eatenus abominandis idolis ſeruiens, ad ſuſcipiendam vocem prædicatorum ſuam diſtulerit obedientiam exhibere. Qua ex re non modica nobis amaritudo congeſta eſt, ab eo quod pars corporis veſtri ab agnitione ſummæ & indiuiduæ Trinitatis remanſit extranea. Vnde paternis officijs veſtræ glorioſæ Chriſtianitati noſtram commonitionem non diſtulimus conferre, adhortantes, quatenus diuinæ inſpirationis imbuta ſubſidijs importune & opportune agendum non differas, vt & ipſe, Saluatoris noſtri Domini Ieſu Chriſti cooperante potentia, Chriſtianorum numero copuletur, vt perinde intemerato ſocietatis fœdere iura teneas maritalis conſortij. Scriptum namque eſt[b]: Erunt duo in carne vna.

b Matth. 19.

Quo-

A Quomodo namque vnitas vobis coniunctionis ineſſe dici poterit, ſi a veſtræ fidei ſplendore interpoſitis deteſtabilis erroris tenebris remanſerit ille alienus?

Vnde orationi continuo inſiſtens, a longanimitate cæleſtis clementiæ illuminationis illius beneficia impetrare non deſinas: vt videlicet, quos copulatio carnalis affectus vnum quodammodo corpus exhibuiſſe monſtratur, hos quoque vnitas fidei etiam poſt huius vitæ tranſitum in perpetua ſocietate conſeruet. Inſiſte ergo, glorioſa filia, & ſummis conatibus duritiam cordis ipſius religioſa diuinorum præceptorũ inſinuatione mollire ſummopere dematura, infundens ſenſibus eius, quantum ſit præclarum, quod credendo ſuſcepiſti myſterium; quantumve ſit admirabile, quod renata præmium conſequi meruiſti. Frigiditatem cordis ipſius ſancti Spiritus annunciatione ſuccende: quatenus amoto torpore perniciosiſſimi cultus, diuinæ fidei calor eius intelligentiam tuarum exhortationum
B frequentatione ſuccendat: vt profecto ſacræ Scripturæ teſtimonium per te expletum indubitanter præclareat: Saluabitur[a] vir infidelis per mulierem fidelem. Ad hoc enim miſericordiam Dominicæ pietatis conſecuta es, vt fructum fidei creditorumq. tibi beneficiorum Redemptori tuo multiplicem reſignares. Quod equidem, ſuffragante præſidio benignitatis ipſius, vt explere valeas, aſſiduis non deſiſtimus precibus poſtulare.

a 1. Cor. 7.

His ergo præmiſſis, paternæ vobis dilectionis exhibentes officia, hortamur, vt nos (reperta portitoris occaſione) de his quæ per vos ſuperna potentia mirabiliter in conuerſione coniugis veſtri ſubmiſſæq. vobis gentis dignatus fuerit operari, proſperis quantocyus nuncijs reueletis: quatenus ſolicitudo noſtra, quæ de veſtri veſtrorumq. omnium animæ ſalute optabilia deſideranter expectat, vobis nunciantibus releuetur; illuſtrationemq. diuinæ propitiationis in vobis diffuſam opulentius agnoſcentes, hilari confeſſione
C largitori omnium bonorum Deo, & beato Petro Apoſtolorum principi vberes merito gratias exoluamus. Præterea benedictionem protectoris veſtri beati Petri Apoſtolorum principis vobis direximus, id eſt, ſpeculum argenteum, & pectinem eburneum inauratum: quod petimus vt eo benignitatis animo gloria veſtra ſuſcipiat, quo a nobis noſcitur deſtinatum.] hactenus ad Reginam Bonifacius Papa. Quomodo autem vir eius Eduinus Rex fidei Chriſtianæ ſuſcipiendæ admodum refractarius, vrgentibus malis tandem reliquit idola, atque demum effectus eſt Chriſtianus, ſuo loco dicturi ſumus.

Ceterum in hunc vſque annum Bonifacium Papam peruenisſe, ex recitatis eius litteris, & ſignificatione temporis ordinationis Paulini, poſt quam illæ ſcriptæ noſcuntur, certum eſt: ex quibus eos corrigas, qui eiuſdem Pontificatui tribuunt annos dumtaxat quinque & paulo amplius, quem hoc anno vigeſimaquinta die menſis Octobris vita functum eſſe,

BONIF. PP. V. OBITVS.

D Anaſtaſius tradit, cum videlicet ſediſſet annos ſeptem, menſes decem, diem vnum. Porro de rebus ab eo geſtis ex pluribus hæc tantum ab eodem Anaſtaſio referuntur:

Hic conſtituit vt nullus traheretur ab eccleſia, *qui ad eam confugiſſet, renouans ſcilicet antiquos canones atque decreta prædeceſſorum*. Inſuper hic conſtituit vt acoluthus non præſumat reliquias ſanctorum martyrum leuare, ſed tantum presbyter. Inſuper hic conſtituit vt in Lateranis acoluthus non baptizaret cum diacono, ſed ſubdiaconi ſequentes. Hic perfecit cœmeterium ſancti Nicodemi, & dedicauit illud. Erat enim Bonifacius mitiſſimus ſuper omnes homines & miſericors. Hic clerum amauit, rogamq. integram clero ſuo dedit, *donationem videlicet, ita dictam ab erogando*. Qui defunctus ſepultus eſt ad beatum Petrum Apoſtolum die vigeſimaquinta menſis Octobris.] Et paulo poſt: Hic fecit ordinationes duas per menſem Decembrem, creauit presbyteros vigintiſeptem,

BONIF. RELIQVAE RES GESTAE.

E diaconos quatuor, Epiſcopos per diuerſa loca numero vigintinouem. Et ceſſauit Epiſcopatus eius menſes ſex & dies decem & octo.] hæc apud Anaſtaſium, at pauca quidem & exilia reſpectu aliorum quæ nobis ob inopiam ſcriptorum remanſerunt obſcura: qui enim tanta polleret probitate, præſtantiora quidem peregiſſe, mihi facile perſuadeo. Fuerunt enim ſilentio plane ſepulta quæ his temporibus geſta ſunt cum ſchiſmaticis in Italia conſtitutis, & alia huiuſmodi plura.

SExcenteſimus vigeſimusſextus Domini annus adeſt, Indictione decimaquarta; quo decimatertia die menſis Maij Honorius Campanus ex patre Petronio, Conſulari homine, creatus eſt Romanus Pontifex. laudatiſſimus ipſe quidem apud Anaſtaſium habetur: res autem ab eo geſtas, annis ſingulis, quibus peractæ eſſe noſcuntur, in medium afferemus, eaſdemq. omni fide probatas. Quod vero ſextus hic numeretur annus belli Perſici: quomodo a Romanis, diuino impertito auxilio, bene pugnatum eſt aduerſus Perſas, ex Theophane dicturi ſumus omnium antiquiore, atque Cedreno, & alijs, his primum verbis [a]:

HONORIVS PAPA CREATVS.

Anno decimoſeptimo, hieme in Perſidem Heraclius cum Turcis ingreſſus, improuiſo Coſrhoen perterruit. Sed Turci hiemem ac crebras Perſarũ excurſiones ægre ferentes, neque tolerandis ærumnis ſocios ſe Imperatori præbere ſuſtinentes, paulatim ex caſtris dilabi, tandemq. vniuerſi, deſertis Romanis, domum reuerti cœperunt. Tum Imperator ſuos ita eſt allocutus: Videtis, fratres, neminem nobis adeſſe velle, præter vnum Deum, & quæ eum ſine ſemine peperit, Virginem. Id eo fit, vt cælitus nobis miſſo auxilio, in nobis ac omnibus iſtis ſuam demonſtret potentiam.] iſta tum quidem magna fide pollens Heraclius, nec ſane fruſtra, vt declararunt euenta: hoc namque anno ſuperato nouo prælio potenti a Coſrhoe electo duce nomine Razate, ipſum Coſrhoen in anguſtum valde redegit. Incenſis enim pluribus ciuitatibus, alijsq. locis obuiam poſitis, pridie Idus Decembris collatis ſignis, aduerſus Razatem prœlium inijt, in quo cum ipſe Imperator, tum ex aduerſo Razates in prima acie (vt in re maximi momenti) pugnarunt, rati nimirum, quorum altera prima acies præualeret, eo victoriam vniuerſi exercitus inclinaturam.

ANN. SEXTVS BELLI PERSICI.

Enituiſſe tunc quidem in pugna virtutem Imperatoris, ita iidem Græcorũ produnt Annales: Pridie ſane Idus Decembris geſtum eſt bellum: & ante omnes proſiliens Imperator, principi Perſarum exercitus occurrens, diuina virtute, Deiq. genitricis opitulatione hunc deiecit.] alioſq. ab Imperatore cæſos addunt; ipſum vero Imperatorem, vulnerato equo, in diſcrimen adductum, ictibus plurimis ſcuto repulſis; factumq. tandem, vt victoria a Romanis ſtaret glorioſa admodum, vtpote incruenta, cæſis nimirum ex Romanis dumtaxat numero quinquaginta, vulneratis nonnullis, ex quibus poſtea decem tantum mortui ſunt: potituſq. tunc fuit Heraclius opimis ſpolijs Razatis, nimirum auratis armis; quod totum Deo, Deiq. genitrici, quam in auxilium totius belli adſciuerat Imperator, tributum eſt.

HERACL. VINCIT PERSAS ET FVGAT COSRHOEN.

Pugnatum autem tradunt a primo mane vſque ad horam nonã. Sed licet Romani victores extiterint, haud tamen a reliqua hoſtium parte fuga captata eſt; quæ ſe recepit in caſtra, expectans vniri cum ſuperuenturis copijs a Coſrhoe miſſis. At Imperator bene vſus occaſione victoriæ, contra Coſrhoen feſtinauit, quem haud admodum longe abeſſe ſciret. Sed ipſe ſuorum clade cognita, expeditus ad fugam, inde receſſerat, relictis palatijs campeſtribus, quibus ad delicias vtebatur, vbi animalium diuerſorum viuaria reperta ſunt; quibus potitus Heraclius, ex illis pauit exercitum. Hæc vſque ad Kalendas Ianuarias facta produntur: quæ vero poſt hæc ſecuta ſunt, ſuo loco anno ſequenti, quo contigerunt, reddenda erunt. Celebraſſe autem Natalem diem Domini cum exercitu Imperatorem ijſdem in locis abſque timore, ſed ſumma cum tranquillitate Deo gratias agentem, ijdem produnt Annales. Iſtum adeo felicem nactum eſt finem bellum anni huius, cum Deus ipſe (vt conteſtatus eſt Imperator) vna cum Dei genitrice Maria in caſtris adeſſet Romanis opitulaturus.

Præceſſerat iſta quidẽ confeſſio Anaſtaſij Perſæ iam religione Chriſtiani atque profeſſione monachi: hoc namque anno Cæſareæ eſt tentus a prouinciæ Præſide, qui a Coſrhoe miſſus Præfectus erat in Palæſtinam, quã ſuo imperio adieciſſet. Fuit plane celebre eiuſmodi certamen martyris, totiq. Chriſtiano orbi conſpicuum, hocq. anno cœptum, ſequenti vero conſummatum. Magna quidẽ diuini conſilij diſpenſatione actum eſt, vt cum fœuiſſimus ac maxime impius Coſrhoes nulla iam conditione accepturum ſe Romanos ad pacem legatis ad hoc miſſis ante reſponderit, niſi Chriſto abnegato, omnes Perſarũ colerent idola; ipſe audiret Perſas incipere eſſe Chriſtianos, & opus eſſe iam ipſum in ſuos animaduertere, quod facti tunc Chriſtiani, eſſent ſuperſtitionis patriæ deſertores, & confeſſores ſponta-

COSRHOES A SVIS PATITVR IGNOMINIAM

[a] *Theoph. hoc anno Heraclij, & Cedrenus in Compend. eod. anno.*

A neï, validiq. præcones nominis Chriſti: ex quibus quidem ſpecies reddita eſt priorum temporum, cum Gentiles Imperatores quo magis inſanirent aduerſus Chriſtianos, eo copioſior multitudo ex gentibus ipſis conuerteretur ad fidem. Ne autem egregium certamen martyrum, quo pariter Coſrhoen, diuerſo tamen modo, vinci contigit, obuolutũ ingrato ſilentio præterijſſe videamur, qui tot Imperatoris prœlia per ſex annos integros recenſuimus; hic ipſum ex eorum Actis deſcribere, operæpretium exiſtimamus.

Debet autem in primis meminiſſe lector, primo anno Perſici belli hunc ipſum nobilem Perſam Anaſtaſium, de quo eſt ſermo, iam plene redditum Chriſtianum, initiatumq. monaſticis inſtitutis in monaſterio S. Anaſtaſij apud Hieroſolymam poſito vitam monaſticam coluiſſe, ibiq. adeo profeciſſe, vt cum virtutum omnium culmen propemodum attigiſſet, quod reliquum ſibi eſſe videretur, optarit pro Chriſti nomine vitam quoque profundere, impellente ad hoc eum diuino Spiritu, quo agebatur & mouebatur pariter, præcedentibus ſignis haud dubijs illis quidem, quibus monitus contulit ſe Cæſaream Palæſtinæ. Qui enim cum Syria ſuperiori etiam Palæſtinam ſibi ſubegerat Coſrhoes, haud eam dimiſerat, ſed Præſidem illi prouinciæ præficere conſueuerat, qui Cæſareæ degebat; apud quem contigit Anaſtaſium fidem Chriſtianam primum profiteri. Quomodo autem res ſe habuerit, eius Acta recitata atque probata in Nicæno poſteriori Concilio docent his verbis [a]:

B

Cum perueniſſet Anaſtaſius vſque ad Cæſaream Palæſtinæ, in templo Deiparæ virginis duobus diebus moratur: & exinde eum rurſus excepit templum omni ex parte laudandæ Euphemiæ veluti quodam viæ duce vtentem clanculum, qui plane eius dirigebat greſſum ad martyrium. Nam cum accederet ad templũ illius ſemper laudandæ Euphemiæ, vi-

C det quoſdam Perſarum magos occupatos in quibuſdam præſtigijs; zeloq. protinus concitatur eius animus: ſciebat enim, quam ea res eſſet impia & ſcelerata, eo quod ipſe quoque in ea improba arte eſſet verſatus: Quænam, inquit, tanta caligo veſtris offuſa eſt oculis, vt ne ea quidem aſpiciatis, quæ ante pedes veſtros ſita ſunt, quemadmodum in vniuerſum ſcilicet eſt deceptio, quæ veſtram leuitatem ludificatur & facilitatem, & eorum quos vos rurſus ad eumdem vobiſcum corripitis interitum?

[a] *Extant apud Sur. die 22. Ianuar.*

ANASTASIVS PERSA PROGREDITVR FIDEI CONFESSOR.

Hanc illi admirati in dicendo libertatem & audaciam, rogauerunt, quiſnam eſſet, & quid eum impuliſſet vt hæc diceret. Ille autem: Fui ego quoque, inquit, aliquando vobis ſimilis, & eodem falſus errore, & eiſdem dedi operã præſtigijs. Hæc audacter dixit, cum nihil eum puderet ſuæ quam ab ineunte ætate acceperat, impietatis & ſordium vitæ prioris, ſed potius gloriaretur, quod in fidem eſſet translatus, & ſacro baptiſmo ablutus. Dein-

D de prolixa cœpit vti oratione, rem eſſe execrandam arguens, & quam eſſet inſigniter abſurda aperiens, & ſic paulatim ſeipſum eis exemplum adducens, & ſimiliter eos inuitans ad meliorem mutationem. Illi autem non ſolum ad hæc fuere ſurdis ſimiles, ſed cum etiam vehementer rogarunt ne tam impudenter quæ ſunt apud Perſas præclara contemneret, & in vulgus irridenda proponeret. Exinde ille vere egregius & deſiderabilis Anaſtaſius feſtinabat ad delectabile & iucundum martyrij hoſpitium.

QVALIS ANTEA ANASTASIVS.

Cum non longe autem a ſe remotum eum quidam vidiſſent ex ijs qui dicuntur a Perſis Caballarij, ſedentes apud Derbas, ſicut etiam conſueuerunt (hoc autem eſt prætorium eius, qui apud eos dicitur Sellarius) Certe hic eſt delator, dixerunt inter ſe ſermone Perſico. Ille autem cum verbum ſenſiſſet, & linguam non ignoraſſet, vt qui ipſe quoque eſſet Perſa, & in eadem voce qua illi eruditus, eos torue & acriter intuens: Non ſum

E delator, inquit: ſunt hæc, ait, nugæ & ineptiæ: ſed potius ſeruus Ieſu Chriſti, & vobis quidem melior: ſiquidem & ego fui aliquando ſicut vos, & in Caballariorum numerum fui relatus. Hæc cum illi audiſſent, & e cathedra ſtatim exilijſſent, eum detinuerunt. Deinde cum Sellario quoque fuiſſet annunciatum, egreditur etiam ille ex prætorio. Et cum quiſnam is eſſet, interrogaſſet, & vndenam veniret, & quæ ad ipſum pertinebant, diligenter examinaſſet: dat ſeruandum Anaſtaſium in cuſtodia tutiſſima. In qua iam tres dies incluſus, neque cibum, neque potum, neque aliquid aliud ab eis omnino accipere ſuſtinuit, ſed ſic omnino ieiunus detentus eſt in cuſtodia, vt qui futurorum pro Chriſto periculorum aleretur ſola expectatione.

ANASTASIVS PROFITETVR SE CHRISTIANVM.

Cum autem iam redijſſet Marzabanas ex peregrinatione (neque enim tunc erat Cæſareæ) & de Anaſtaſio ſignificaſſet Sellarius: vinctus ſtatim adducitur martyr in prætorium. Interim vero dum Marzabanas erat in aliquibus alijs curis occupatus, agnoſcit aliquis

ANASTASII ITERATA CONFESSIO.

quis ex pijs Anastasium, qui eum in venerando templo Deiparæ aspexerat. Cum ergo A sic eum agnouisset in prætorio, & eum interrogasset, quanam de causa illic adesset, eius scopum & institutum laudans, & eum eo nomine beatum pronuncians, eius promptum & alacrem animum magis confirmat in rebus grauibus & asperis, vt neque propter Christum timeret vincula, nec tormenta, nec mortem, sed Marzabanæ responderet strenue & viriliter. Certe etiam cum fuit apud tyrannum introductus, nec genu quidem flexit, vt semper mos est Persis adorationem reddere maioribus; sed generosum, & qui in seruitutem redigi non poterat, animum per externa significabat. Cum ergo fixis oculis eum satis esset intuitus Marzabanas, partim quidem vt constanti aspectu ei terrorem incuteret, partim autem vt eum consideraret diligentius, rogauit eum, quisnam esset, & cuias. Ille vero respondit: Verus sum Christianus. Quod si velis etiã scire cuias sim: sum quidem Persa genere ex regione Razech, vico autem Rasnuni: qui ipse quoque aliquando fui B Caballarius, & in rebus magicis exercitatus. Cumq. sic essem minister tenebrarum, potui (vt vides) transire ad lucem e tenebris, & discere veritatem.

Marzabanas autem cum nondum feciſſet periculũ quam esset generosus athleta, sed putaret rem esse facilem & expeditam eum a sua traducere sententia, cœpit illius mentem non secus ac parui alicuius pueri paruis tentare promissionibus ille vere parui & abiecti animi: Desiste, dicens, ab hoc errore ad patriam religionem. Si enim sic feceris, dabo tibi equos & nummos & multa bona. Martyr autem cælum intuens: Absit, inquit, Rex Christe, vt beatam tuam fallam confessionem. Propter quæ eum tamquam volens pudore afficere Marzabanas: Quid autem, placet ne tibi, inquit, hoc habitu indui, quo nunc es indutus? Ille vero: Non minoris, respondit, eum facio, quam tu hanc tuam dignitatem. Quamobrem ille ira commotus: Certe tu, inquit, vteris cohabitante dæmone: neque C aliud per te ipsum loqueris, quam quæ tibi ipse suggesserit. Ad ea martyr: Quando eram, inquit, in errore, male honorans impietatem, aut potius ab illa affectus ignominia, tunc grauis dæmon mecum cohabitabat: nunc habeo ipsum Christum cohabitantem, qui tuos expellit dæmones. Cum autem adiecisset Marzabanas: Quid ergo? Non times, inquit, ne hæc ad Regem referantur, ille vero acerbe te cruci affigat? Quomodo, inquit, hominem timuerim, qui est patibilis, in quem cadit interitus? Nam etsi corpus superauerit, capi tamen non potest anima, & ei non possunt omnino parari insidiæ.

MARZABANAS ATTERIT LABORIBVS ANASTASIVM.

Hæc ergo non ferens Marzabanas, iubet ferreis collaribus collum & alterum ex pedibus subiectum vinciri, & ductum ad ergastulum, illic lapides cogi ferre grauissimos. Quod quidem cum eius iussu factum esset, & ad ferendos lapides semper sanctus manus afferret, manus sanctas, manus quæ multum poterant apud Deum, corporeis laboribus plura D erant quæ extrinsecus ei afferebantur. Multi enim ex Persis ad eum accedentes, & maxime ex ijs qui orti erant ex eodem vico ex quo Anastasius, veluti proprium reputantes dedecus quæ in illum fiebant, exprobrationem aduersus proximum (vt cum diuino Dauid [a] dicam) sumebant: Cur hoc feciſti? dicentes: cur antiquam nobilitatem generis affeciſti contumelia effectus Christianus, & tantam nobis inussisti ignominiam, propterea in vincula coniectus & maleficorum damnatus supplicio? quod quidem nostri ferre non possunt oculi.

[a] *Psal. 14.*

Cum his autem grauibus linguæ verberibus, manuum quoque beato verbera infligebant, vehementer verberantes, atque barbam vellentes, & eius vestimenta lacerantes; & lapides quos quatuor simul iuncti ferebant, eos soli Anastasio ferendos imponebant: adeo vt ipse rursus loqui visus sit cum Dauide [b]: Supra dorsum meum fabri- E cauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam. Idq. cum nec ferre posset ferrum quod erat collo & pedi eius impositum, sed sub eodem ferro alius quoque cum martyre pedem haberet vinctum, quæ quidem ei nectebant omnino multiplicem coronam martyrij. Habes (si vis) alios quoque dolores & occasiones aliarum coronarum, hoc ipsum inquam, quod in conspectu eorum qui ipsum nouerant, hæc & multa alia probra ab eis patereturque iam prius dicta sunt: a quibus adeo mansit nihil affectus, vt ea putaret potius encomia propter Christum, quam cor eius ab eis moueretur aliquid.]

[b] *Psal. 128.*

SAEVIT IN ANAST. MARZABANAS PERSA.

Cum autem Marzabanas eumdẽ rursus vocatum frustra tentasset ad Persarum superstitionis cultum reuocare, verberibus ab eo exigit obedientiam: extentum enim humi, verberibus dire tam diu affici iussit, donec profiteretur facere quod iuberetur. Tunc autem ille duo præstitit: alterum, vt carnifices rogarit ne vinciretur, immobilem se mansurum polli-

A pollicitus absque vinculis: alterum, ne cum ipso etiam monasticum habitum veluti sacrosanctum indumentum verberarent, sed nudum expoliatum plagis afficerent. Cum vero neque ab eo male affecto verberibus aliquid extorquere potuisset de cultu Christiano deserendo promissionis, iterum detrudi Anastasium in carcerem Marzabanas iussit, duplici iam confessione nobilitatum. Sed rursum reuocatus ad Marzabanam, & vt sacrificaret, iterum requisitus, cum id præstare penitus renuisset, denuo est retrusus in carcerem. Vbi cum esset, inuisitur a monachis eius monasterij, vbi ipse ante degebat: sed & Angelorum visitatione dignus habitus est, perspicua facta etiam Iudæo homini in eodem cum ipso degenti carcere: quæ apud Acta eius martyrij lector copiosius enarrata inueniet. Subijcit his auctor alia plura, quæ facta sunt Cæsareæ de celebratione diei festi sanctissimæ Crucis, quam idem ibi Anastasius celebrauit, & alia vsque ad migrationem in B Persidem, cum missus est ad Cosrhoen Regem: quæ in annum sequentem reijcimus, quo esse peracta noscuntur.

DE CONVERSIONE EDVINI REGIS.

At vero iam ad res nouæ & coalescentis Ecclesiæ Anglicanæ stylum conuertamus. Qui enim litteris Bonifacij Papæ cohortantis ipsum ad Christianam religionem amplexandam minime adhuc fuerat persuasus Rex Eduinus, de quo diximus; Dei misericordia factum est, vt in vitæ discrimen adductus, veritatis luminis aliqua saltem ex parte cœperit fieri particeps. Hæc autem quomodo acciderint, Beda sic narrat [a]:

[a] *Bed. lib. 2. c. 9*

EDVINVS IN VITAE DISCRIMEN ADDVCTVS.

Anno, inquit, sequenti, *ab inito coniugio scilicet, quod factum est anno superiori*, venit in prouinciam quidam sicarius, vocabulo Eumerus, missus a Rege Occidentalium Saxonum, nomine Cuichelmo, sperans se Regem Eduinum regno simul & vita priuaturum: qui habebat sicam bicipitem toxicatam, vt si ferri vulnus minus ad mortem Regis sufficeret, C peste iuuaretur veneni. Peruenit autem ad Regem primo die Paschæ iuxta amnem Dorouentionem, vbi tunc erat villa regalis. Intrauitq. quasi nuncium domini sui referens: & cum simulatam legationem ore astuto volueret, exurrexit repente, & euaginata sub veste sica, impetum fecit in Regem. Quod cum videret Lilla minister Regis amicissimus, non habens scutum ad manum, quo Regem a nece defenderet, mox interposuit corpus suum ante ictus pungentis. Sed tanta vi hostis ferrum infixit, vt per corpus militis occisi etiam Regem vulneraret. Qui cum mox vndique gladijs impeteretur, in ipso tumultu etiam alium de militibus, cui nomen erat Fordherio, sica nefanda peremit.

FILIA EDVINI BAPTIZATA.

Eadem autem nocte sacrosancta Dominicæ Paschæ pepererat Regina filiam Regi, cui nomen Eanfled. Cumq. idem Rex præsente Paulino Episcopo gratias ageret dijs suis pro nata sibi filia: contra Episcopus gratias cœpit agere Domino Christo, Regiq. astrue- D re, quod ipse precibus suis apud illum obtinuerit, vt Regina sospes & absque dolore graui sobolem procrearet. Cuius verbis delectatus Rex, promisit se, abrenunciatis idolis, Christo seruiturum, si vitam sibi & victoriam donaret pugnanti aduersus Regem, a quo homicida ille, qui eum vulnerauerat, missus est: & in pignus promissionis implendæ, eamdem filiam suam Christo consecrandam Paulino Episcopo adsignauit: quæ baptizata est die sancto Pentecostes, prima de gente Nordanhumbrorum, cum duodecim alijs de familia eius. Quo tempore curatus a vulnere sibi pridem inflicto Rex, collecto exercitu, venit aduersus gentem Occidentalium Saxonum, ac bello inito, vniuersos quos in necem suam conspirasse didicerat, aut occidit, aut in deditionem recepit. Sicq. victor in patriam reuersus, non statim & inconsulte sacramenta fidei Christianæ percipere voluit: quamuis nec idolis vltra seruiuit, ex quo se Christo seruiturum esse promiserat: verum

EDVINVS CONSVLTAT DE FIDE CHRIST. SVSCIPIENDA.

E primo diligentius ex eo tempore & ab ipso venerabili viro Paulino rationem fidei ediscere, & cum suis primatibus, quos sapientiores nouerat, curauit conferre, quid de ijs agendum arbitrarentur. Sed & ipse cum esset vir natura sagacissimus, sæpe diu solus residens, ore quidem tacito, sed in intimis cordis multa secum colloquens, quid sibi esset faciendum, quæ religio seruanda, tractabat.] & post multa superius recitata idem Beda ista addit [b]:

[b] *Bed. libr. 2. cap. 12.*

Sed & oraculum cæleste, quod illi quondam exulanti apud Redualdum Regem Anglorũ pietas diuina reuelare dignata est, non minimũ ad suscipienda vel intelligenda doctrinæ monita salutaris sensum illius iuuit. Cum ergo videret Paulinus difficulter posse sublimitatem animi regalis ad humilitatem viæ salutaris & suscipiendum mysterium viuificæ Crucis inclinari, ac pro salute illius simul & gẽtis cui præerat, & verbo exhortationis apud homines & apud diuinam pietatem verbo deprecationis ageret; tandem (vt verisimile vide-

videtur)didicit in spiritu,quod vel quale esset oraculum Regi quondam cælitus ostensum. A Nec exinde distulit, quin continuo Regem admoneret, explere votum, quod in oraculo sibi exhibito se facturum promiserat, si temporis illius ærumnis exemptus ad regni fastigia perueniret. Erat autem oraculum huiusmodi:

DE PERSECVTIONE QVAM PASSVS EST EDVINVS.

Cum persequente illum Edelfrido, qui ante eum regnauit, per diuersa occultus loca vel regna multo annorum tempore profugus vagaretur, tandem venit ad Regem Redualdum, obsecrans vt vitam suam a tanti persecutoris insidijs tutando seruaret. Qui libenter eum excipiens, promisit se, quæ petebat, esse facturum. At postquam Edelfridus in hac eum prouincia apparuisse, & apud Regem illius familiariter cum socijs habitare cognouit: misit nuncios, qui Redualdo pecuniam multam pro nece eius offerrent, neque aliquid profecit. misit secundo, misit tertio, & copiosiora auri & argenti dona offerens, & bellum insuper illi,si contemneretur,indicens. Qui vel minis fractus, vel corruptus muneribus, cessit deprecanti, & siue occidere se Eduinum, seu legatarijs, *legatis scilicet ipsis*, tradere promisit.

Quod vbi fidelissimus quidam amicus illius animaduertit, intrauit cubiculum quo dormire disponebat (erat enim prima hora noctis) & euocatum foras, quid erga eũ agere Rex promisisset, edocuit, & insuper adiecit: Si ergo vis, hac ipsa hora educam te de hac prouincia,& ea in loca te introducam, vbi numquam te vel Redualdus vel Edelfridus inuenire valeant. Qui ait: Gratias quidem ago beneuolentiæ tuæ: non tamen hoc facere possum quod suggeris, vt pactum quod cum tanto Rege inij, ipse primus irritum faciam, cum ille mihi nihil mali fecerit, nihil adhuc inimicitiarum intulerit. Quin potius si moriturus sum, ille me magis quam ignobilior quisquam morti tradat. Quo enim nunc fugiam, qui per omnes Britanniæ prouincias tot annorum temporumq. curriculis vagabundus hostium vitabam insidias?

VISIO CAELITVS MISSA EDVINO IN ANGVSTIIS LABORANTI.

Abeunte igitur amico, remansit Eduinus solus foris; residensq. mæstus ante palatium, multis cœpit cognitionum æstibus affici; quid ageret, quove pedem verteret, nescius. Cumq. diu tacitis mentis angoribus & cæco carperetur igne, vidit subito intempestæ noctis silentio appropinquantem sibi hominem vultus habitusq. incogniti. Quem videns,vt ignotum & inopinatum, non parum expauit. At ille accedens, salutauit eum, & interrogauit, quare illa hora, ceteris quiescentibus, & alto sopore pressis, solus ipse mæstus in lapide perui gil sederet? At ille vicissim sciscitabatur,quid ad eum pertineret, vtrum ipse intus an foris noctem transigeret. Qui respondens, ait: Ne me æstimes tuæ mæstitiæ,& insomniorum, & forinsecæ ac solitariæ sessionis causam nescire. Scio enim certissime qui es, & quare mæres, & quæ ventura tibi in proximo mala formidas. Sed dicito mihi,quid D mercedis dare velis ei, si quis sit, qui his te mæroribus absoluat, & Redualdo suadeat, vt nec ipse tibi aliquid mali faciat, nec tuis te hostibus perimendum tradat? Qui cum se omnia quæ posset, huic tali pro mercede beneficij daturum esse responderet: adiecit ille: Quid si etiam te Regem futurum, extinctis hostibus, in veritate promittat, ita vt non solum omnes progenitores tuos, sed & omnes qui ante te Reges in gente Anglorum fuerunt, potestate transcendas?

PRAEDICTIONES QVO TENDERINT.

At Eduinus constantior interrogando factus, non dubitauit promittere, quin etiam ei qui tanta sibi beneficia donaret, dignis ipse gratiarum actionibus responderet. Tum ille tertio: Si autem, inquit, is qui tibi tanta taliaq. dona veraciter aduentura prædixerit, etiam consilium tibi tuæ salutis ac vitæ melius atque vtilius quam aliquis de tuis parentibus ac cognatis vmquam audiuit, ostendere potuerit: num ei obtemperare & monita E eius salutaria suscipere consentis? Nec distulit Eduinus, quin continuo polliceretur, se in omnibus secuturum doctrinam illius, qui se tot ac tantis calamitatibus ereptum, ad regni apicem proueheret. Quo accepto responso, confestim is qui loquebatur cum eo, imposuit dexteram suam capiti eius, dicens: Cum hoc ergo tibi aduenerit,memento huius temporis ac loquelæ nostræ, & ea quæ nunc promittis, adimplere ne differas. Et his dictis (vt ferunt) repente disparuit; vt intelligeret non hominẽ esse qui sibi apparuisset, sed spiritum.

MVTATA MENS REDVALDI.

Et cum regius iuuenis solus adhuc ibidem sederet,gauisus quidem de collata sibi pia ac benigna consolatione; sed multum solicitus ac mente sedula cogitans, quis esset ille, vel vnde venisset, qui hæc sibi loqueretur: venit ad eum præfatus amicus illius, lætoq. vultu salutans eum: Surge, inquit, intra, & sopitis ac relictis curarũ anxietatibus, quieti membra simul & animum compone: quia immutatum est cor Regis, nec tibi aliquid mali facere,

A cere,sed fidem potius pollicitam seruare disponit. Postquam enim cogitationem suam,de qua tibi ante dixi, Reginæ in secreto reuelauit, reuocauit eum illa ab intentione, admonens, quia nulla ratione conueniat tanto Regi amicum suum optimum in necessitate positum auro vendere, immo fidem suam, quæ omnibus ornamentis pretiosior est, amore pecuniæ perdere.

VICTORIA ADVERSVS EDELFRIDVM.

Quid plura? fecit Rex vt dictum est; nec solum exulem nuncijs hostibus non tradidit,sed etiam eum, vt in regnum peruenirent, adiuuit. Nam mox redeuntibus domum nuncijs, exercitum ad debellandum Edelfridum collegit copiosum, eumq. sibi occurrentem cum exercitu multum impari (non enim dederat illi spatiũ quo totum suũ congregaret atque adunaret exercitum) occidit in finibus gentis Merciorum ad Orientalem plagam amnis qui vocatur Idle: in quo certamine & filius Redualdi, vocabulo Regnheri, occisus est.

B Ac sic Eduinus, iuxta oraculum quod acceperat, non tantum Regis sibi infesti insidias vitauit, verum etiam eidem perempto, in regni gloriam successit.] Hæc cum impleta essent, venit tempus exigendi ab eo quod cælesti nuncio pollicitus erat se facturum, quicquid monstraretur ab eo qui super caput ipsius manum esset impositurus: quod vt præstaretur a Paulino Episcopo Deus volens, ipsum sanctum de omnibus ijs quæ transacta fuerant cum Eduino admonuit, & vt ab eo promissionem exigeret, pariter iussit. Sed audi Bedam:

PAVLIN. CVM SECRETVM REGI PANDIT,VT CREDAT ADDVCIT.

Cum ergo, prædicante verbum Dei Paulino, Rex credere differret, & per aliquod tempus (vt diximus) horis competentibus solitarius sederet, & quid agendum sibi esset, quæ religio sequenda, sedulus secum ipse scrutari consuesset: ingrediens ad eum quadam die vir Dei Paulinus, imposuit dexteram capiti eius, & an hoc signum agnosceret, requi- C siuit. Qui cum tremens ad pedes eius procidere vellet, leuauit eum, & quasi familiari voce affatus: Ecce, inquit, hostium manus quos timuisti, Domino donante, euasisti: ecce regnum quod desiderasti, ipso largiente, percepisti: memento vt tertium, quod promisisti, facere non differas, suscipiendo fidem eius, & præcepta seruando, qui te & a temporalibus aduersis eripiens, temporalis regni honore sublimauit. Et si deinceps voluntati eius, quam per me tibi prædicat, obsecundare volueris, etiam a perpetuis malorum tormentis te liberabit, & æterni secum regni in cælis faciet esse participem. Quibus auditis Rex, suscipere quidem se fidem quam docebat, & velle, & debere, respondebat: verum adhuc cum amicis principatibus & consiliarijs suis sese de hoc collaturum esse dicebat, vt si & illi eadem cum eo sentire vellent, omnes pariter in fonte vitæ Christo consecrarentur. Et annuente Paulino, fecit vt dixerat.] habenD tur Regis iussu indicta comitia, eaq. maximi ponderis, vtpote de vera religione sectanda. Vocantur & primates, simulq. totius collegij Gentilicij sacerdotum Pontifex maximus: cuius cor Deus ita mouit, vt ipse dicendo sententiam primus de idololatria abijcienda statuerit, firmiterq. decreuerit: nam audi Bedam:

GENTILIS PONTIFICIS SCITA SENTENTIA.

Habito enim cum sapientibus consilio, sciscitabatur singillatim ab omnibus, qualis sibi doctrina hæc eatenus inaudita, & nouus Diuinitatis qui prædicabatur cultus videretur? Cui primus Pontificum ipsius, Coifi nomine, continuo respondit: Tu vide Rex, quale sit hoc quod nobis modo prædicatur: ego tibi verissime, quod certum didici, profiteor, quia nihil omnino virtutis habet religio illa, quam hucusque tenuimus. Nullus enim tuorum studiosius quam ego culturæ deorum nostrorum se subdidit; & nihilominus multi sunt, qui ampliora a te beneficia quam ego, & maiores accipiunt dignitates, maE gisq. prosperantur in omnibus quæ agenda vel acquirenda disponunt. Si autem dij aliquid valerent, me potius iuuare vellent, qui illis impensius seruire curaui. Vnde restat, vt si ea quæ nunc nobis noua prædicantur, meliora esse & fortiora, habita examinatione, perspexeris, absque vllo cunctamine suscipere illa festinemus. Cuius suasioni verbisq. prudentibus alius optimatum Regis tribuens assensum, continuo subdidit:

DE VITAE BREVITATE SENTENTIA,ET VERITATE QVAERENDA.

Talis, inquiens, mihi videtur, Rex, vita hominum præsens in terris ad comparationem eius quod nobis incertum est temporis, quale cum te residente ad cœnam cum ducibus ac ministris tuis tempore brumali,accenso quidem foco in medio,& calido effecto cœnaculo, furentibus autem foris per omnia turbinibus hiemalium pluuiarum vel niuium, aduenienſq. vnus passerum domum citissime peruolarit; qui cum per vnum ostium ingrediens, mox per aliud exierit; ipso quidem tempore quo intus est, hiemis tempestate non tangitur; sed tamen minimo spatio serenitatis ad momentum excurso, mox de hieme-

in hiemem regrediens, tuis oculis elabitur: ita hæc vita hominum ad modicum apparet: A quid autem sequatur, quidve præcesserit, prorsus ignoramus. Vnde si hæc noua doctrina certius aliquid attulerit, merito sequenda esse videtur. His similia & ceteri maiores natu ac Regis consiliarij diuinitus admoniti prosequebantur.

Adiecit autem Coifi *primus Pontificum*, quia vellet ipsum Paulinum diligentius audire de Deo, quem prædicabat, verbum facientem. Quod cum, iubente Rege, faceret; exclamauit, auditis eius sermonibus, dicens: Iam olim intellexeram, nihil esse quod colebamus: quia videlicet quanto studiosius in eo cultu veritatem quærebam, tanto minus inueniebam. Nunc autem aperte profiteor, quia in hac prædicatione veritas claret illa, quæ nobis vitæ, salutis, & beatitudinis æternæ dona valet tribuere. Vnde suggero, Rex, vt tẽpla & altaria, quæ sine fructu vtilitatis sacrauimus, ocyus anathemati & igni tradamus. Quid plura? præbuit palam assensum euangelizandi beato Paulino Rex, & abrenunciata B idololatria, fidem se Christi suscipere confessus est. Cumq. a præfato Pontifice sacrorum

PONTIFEX IDOLORVM DEMOLITVS DEORVM FANVM.

suorum quæreret, quis aras & fana idolorum cum septis, quibus erant circumdata, primus profanare deberet: ille respondit: Ego. Quis enim ea quæ per stultitiam colui, nunc ad exemplum omnium aptius, quam ipse per sapientiam mihi a Deo vero donatam, destruat? Statimq. abiecta superstitione vanitatis, rogauit sibi Regem arma dare & equum emissarium, quem ascendens, ad idola destruenda venit: non enim licuerat Pontificem sacrorum vel arma ferre, vel præter quam in equa equitare. Accinctus ergo gladio, accepit lanceam in manu, & ascendens emissarium Regis, pergebat ad idola. Quod aspiciens vulgus, æstimabat eum insanire. Nec distulit ille, mox vt appropiabat ad fanum, profanare illud, iniecta in eo lancea, quam tenebat: multumq. gauisus de agnitione veri Dei cultus, iussit socijs suis destruere ac succendere fanum cum omnibus septis suis. Ostendi- C tur autem locus ille quondam idolorum non longe ab Eboraco ad orientem amnem Doruuentionem, & vocatur hodie Gotmundin Gaham, vbi Pontifex ille, inspirante Deo vero, polluit ac destruxit eas quas ipse sacrauerat aras.] Hæc quidem hoc anno facta esse, discriminans singula tempora Beda declarat, qui & anno sequenti Redemptoris nostri sexcentesimo vigesimoseptimo baptizatum primo fuisse ipsum Eduinum Regem, ac deinde alios proceres, docet, nosq. suo loco ea describenda seruamus.

SACRA ECCLESIAE ANGLICANAE CVNABVLA.

Sunt ista sacra cunabula Ecclesiæ Anglicanæ tot signis, prodigijs, atque prædictionibus cœpta non humana arte (id enim impossibile erat) sed diuina potentia, per Apostolicos tamen viros Roma a Pontifice Romano missos; quos veritatem sincere docere, & præcedentes prophetiæ, & miracula subsequentia quam manifestissime declararunt. Vt plane

a Herem. 2.

ingemiscendum & exclamandum cum Hieremia [a] sit pijs omnibus nostri temporis: Obstu- D pescite cæli super hoc, & portæ eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.] ita quidem, cum auersione contentiosa auersi sunt a fonte vnde primum ipsis Euangelium fluxit, & hæreticis inhæserunt. Sed vnica spes illa solatur, vt excisæ arboris rigatis radicibus sanguine martyrum, rursus eædem fœcundiore germine pullulent.

Hoc pariter anno, qui numeratur Clotharij Regis trigesimusnonus ab obitu Chilperici parentis (quem mortuum diximus anno Redemptoris quingentesimo octogesimoseptimo) idem Rex [b] consortem sibi regni adsciuit Dagobertum filium suum ex Beretrude Regina susceptum, atque S. Arnulfo Metensi Episcopo (vt superius diximus) educandum traditum, quem ab eodem optimis moribus imbutum, eiusdem Arnulfi Acta E testantur.

b Aimoin. lib. 4. cap. 8.

Quod vero ad rerum Longobardorum statum pertinet: hoc ipso anno eorum Rex Adalualdus, cum regnasset annos decem, eiectus regno est, subrogato in eius locũ Arioualdo. Habet enim de his ista Paulus [c]: Sub ijs, *nempe Adalualdo, & matre ipsius Theodolinda*, ecclesiæ restauratæ sunt, & multæ donationes per loca venerabilia largitæ. Sed cũ Adalualdus euersa mente insaniret, postquam cũ matre decem regnauerat annis, de regno eiectus est, & a Longobardis in eius locum Arioualdus substitutus est.] hæc Paulus: qui licet non dicat eiusdem mentis euersionem arte venefica procuratam, ex ijs tamen quæ inferius idem asserit, filium Arichis itidem Longobardorum Regis ex potione dolose propinata eadem esse passum, id ipsum accidisse Adalualdo possumus existimare. Ceterum id possum esse Adalualdum, vbi mater eius Theodolinda ex hac vita decessisset, videri potest:

c Paul. diacon. lib. 4. c. 5.

ADALVALDVS REGNO PRIVATVR, ET SVBROGATVR ARIOVALDVS.

A test: etenim ante filium eam decessisse, inde conijcimus, quod post filij obitum nusquam amplius de ea fit mentio, quæ in tot turbinibus Longobardorum necessario fuerat nominanda, cum regia polleret auctoritate.

Ceterum haud putamus Adalualdum Regem ita mente motum fuisse, vt omnem penitus rationis vsum amiserit: etenim si ita fuisset, minime putandum pro eo restituendo in regnum Honorium Pontificem adeo laborasse. Sanctus enim Pontifex cum accepisset Regem eiectum qui Catholica fide præstabat, inq. locum eius fuisse subrogatum Arioualdum, idq. fauore Episcoporum Cisalpinorum, hominem præsertim Arianæ hæresis sordibus labefactatum, nihil prætermisit studij & diligentiæ vt eos puniret, litterasq. de his dedit ad Isacium Rauennatem Exarchum: qui laborauit, vt qui eiectus fuerat Adalualdus, restitueretur in regnum, & perfidus eijceretur Arianus. Porro Pontificis Roma-

HONOR. PAPA LABORAT PRO RESTITVTIONE ADALVALDI REGIS.

B ni epistola apud Iuonem ita breuiter scripta legitur:

Delatum est ad nos, Episcopos Transpadanos Petro Pauli filio suadere conatos esse, vt Adalualdum Regem desereret, Arioualdoq. tyranno se applicaret. Quamobrem quia Petrus prauis eorum consilijs respuit obedire, & sacramenta Regi Agoni (*Agilulpho videlicet*) Adalualdi patri præstita sancte cupit seruare: & quia hoc Deo & hominibus est ingratum, vt qui tale facinus vindicare deberent, eorum ipsi suasores existant: rogamus vos, vt postquam Adalualdum diuino in regnum (vt speramus) auxilio reduxeritis, prædictos Episcopos Romam mittere velitis, ne scelus huiusmodi impunitum relinquamus.] hactenus apud Iuonem.

Desijsse autem a cœptis Exarchum, pacemq. cum nouo Rege inijsse, eamq. integram seruatam esse constat. Quod vero Exarchus cum tyranno pacem sanxerit, C nullam aliam puto causam intercessisse potiorem, quam cum vires Romani Imperij simul collectæ essent contra Cosrhoen ad bellum Persicum, haud satis videri poterant ad aliud bellum in Italia contra vniuersam gentem Longobardorum agendum. Cum igitur restitutio Adalualdi haud adeo facilis futura cognita esset, Exarchus visus est mutasse consilium, cessasseq. de Adalualdo esse solicitus. Quid autem contra absentes Cisalpinos Episcopos Honorius canonum vindex egerit, haud compertum habetur. Sed & res gestæ tum ab Exarcho, tum ab Arioualdo, remanserunt prorsus obscuræ: Paulus enim diaconus, quod de Arioualdo Longobardorum Rege nihil scribat, hisce verbis excusat: De cuius rebus gestis ad nostram notitiam minime aliquid peruenit.] sicq. silentio sepultam relinquit historiam duodecim annorum Regis Longobardorum, ita plane de rebus suorum Longobardorum haud adeo benemeritus, D multa præteriens, quæ nos ex diuersis scriptoribus eius temporis in medium adduximus, atque pariter adducemus, & de hoc ipso Arioualdo multa ex Iona Abbate huius temporis historico, de quo superius meminimus, dicturi sumus. Hic enim in rebus gestis S. Bertolfi, de his quæ acciderunt sub Attala Abbate, hæc habet de eodem Rege Arioualdo Arianæ sectæ addictissimo:

Cum aliquo tempore Blidulfus presbyter, *eiusdem vero Bobiensis monasterij monachus*, a beato patre Attala ad Ticinum vrbem directus fuisset, ibique peruenisset, obuium habuit Arioualdum Regem Longobardorum Arianæ sectæ credulum. Is ergo cum vidisset Blidulfum presbyterum, ait ad suos: De Columbani monachis iste est, qui nobis salutantibus apta denegat respondere. Cumq. iam haud procul abesset presbyter, salutauit eum Rex, ironice tamen. Ad hæc Blidulfus: Salutem, in-

BLIDVLFVS PRESB. QVID IN REGEM ARIANVM.

E quit, optarem tuam, si tu seductoribus tuis non faueres, & alienis a veritate Christi doctrinis animum non accommodares. Iustum etenim esset, ineffabilem Trinitatem vna Deitate confiteri, non tres potestates, sed tres personas; nec vnam trium nominum personam, sed tres in veritate, Patris, & Filij, & Spiritus sancti personas, vna voluntate, potestate, & essentia. Hæc paulisper audiens Rex, cum progressus fuisset, iracundia succensus, questus est, se non habere ministros, qui obruente noctis caligine monachum illum ita contumaciter in conspectu suo locutum solicitarent, & fustibus ac sudibus conscissum morti traderent.

Tunc vnus vesanior ceteris, ad hoc patrandum, se respondit esse paratum. Dicit ei Rex: Si voluntati meæ satisfeceris in hoc, muneribus te mox, illucescente die crastino, ditabo. Progressus itaque pessimus ille, alium sibi sceleris socium similem sibi assumit, & obortis

tetris tenebris, viam qua monachus a cœna cuiusdam Christiani, qui inuitauerat eum, ad hospitium regredi debuit, vigilanter custodit. Cum ergo monachus inopinate veniſſet ad locum custodiæ, percussus in cerebro, & omni compage corporis collisus, pro mortuo cadauere relictus est ab ipsis satellitibus, nullo de populo id sentiente: erat enim abditus locus, sed nec vocem dare quiuerat, anticipatus loco & immanibus ictibus.] Considerasti ne, lector, barbarum Regem, eumdemq. perfidum Arianum, in presbyterum insultantem sibi, alioqui sui regni monachum monasterij, vlciscendo, erubuisse diei lucem, sed tenebras noctis interfectorem expectare voluisse? Vnde intelligas, quam eo deteriores sint nostri temporis Nouatores gloriantes cum quid huiusmodi ipsos in Orthodoxum hominem ex optato contigerit perpetrare. Sed audi miranda quæ Ionas subdit his verbis:

QVAM DETERIORES ARIANIS NOVATORES.

Porro is ad cuius domum metatus fuerat, nesciens quidem euentum rei, sed tamen suspicatus hoc ipsum quod euenerat (erat enim & ipse presbyter) arrepto baculo, venit ad locum, reperiensq. iacentem ac si somno depressum, excitare conatus est. Ad cuius ille vocem, velut ab stratu incolumis surgit, nec plagarum vestigijs apparentibus, cum eo pariter ad hospitium pergit, indicans qualiter a latronibus quibusdam comprehensus, dirissimis plagis mactatus fuisset, nec tamen aliquid inde sensisset. Peractis deinde causis pro quibus exierat, ad monasterium repedauit. Post cuius discessum protinus ille, qui se spontaneum ad iniquum opus patrandum indiderat, dæmonio corripitur, & diuersis pœnarum incendijs flagellatur, commissum facinus exitiabiliter confitetur. Vniuersus autem populus in eius cruciatibus timore perculsus clamauit, & dixit: Quicumque Bobiensibus monachis malum aliquod intulerit, simili vltioni subiacebit: & qui Arianorum persuasionibus acquiescit, tales iras iusti Iudicis merito sustinebit.

INCOLVMIS A DEO REDDITVS PRESBYTER.

DIVINA VLTIO IN PERCVSSOREM.

Videns facinus suum infelix Arioualdus diuinitus manifestatum: confusus inde & metuens, ne sibi tale quid eueniat: ipsum quem vis horrida torquebat, cum conuiatoribus ad beatum Attalam dirigit, postulans vt commissum malum ignoscat, spondens se multum eius obsequio paratum fore, si sua dona dignaretur accipere. Beatus pater Attalas respondit, se numquam in perpetuum Ariani hominis dona susceпturum. Rogat tamen vniuersos fratres, vt pro pestifero qui adductus fuerat, orationem ad Dominum fundant. Quibus attentius orantibus, pestifer ille sanitati redditur, sed vitæ lucris non diu potitur. Nam cum ad propria redire desideraret, correptus igne febrium, inter pœnales incendij calamitates vita priuatus est. Quem nequaquam iuxta aliorum sepulchra sepelire ausi sunt, sed procul ab hominibus in quodam conspicuo loco posuerunt, quo prætereuntes dicerent: Hic iacet ille miser humatus, qui Bobiensibus monachis crudelitatem suam ostendit.] hæc de presbytero, qui ob zelum Catholicæ fidei adeo vehementer est in Regem ipsum Arianum inuectus. Quid autem tunc pariter acciderit monacho fanum idolorum incendere satagenti, ex eodem Iona Abbate audi mira: narratis enim quæ nuper dicta sunt, mox ista prosequitur recensere:

DONA ARIANI HOMINIS RESPVVNTVR.

DE MOROVEO INCENSORE DELVBRI.

Per idem tempus alius monachus, Moroueus nomine, ad Terdonam vrbem a beato patre Attala directus, ad quamdam villam supra Yram fluuium sitam peruenit: vbi fanum inter arbores positum videns, allatum ignem suppositi, lignorumq. congeriem in modum pyræ coaceruauit. Quod videntes cultores fani, Moroueum apprehensum, diuq. fustibus cæsum, & ictibus collisum, in fluuium demergere conantur: sed monachum vnda recipere nolebat, quamquam ille omnimode pro tali causa mori paratus esset. Cumq. cernerent non posse demergi, quem Domini miseratio custodiret, prosternunt super vndas Moroueum, maceriamq. lapidum desuper coaceruant, vt immane pondus corpus eius submitteret vndis: relictoque (vt ipsi rebantur) cadauere, ad metatus reuertuntur. Quibus abeuntibus, Moroueus nihil mali sentiens, incolumis a fluuio surgit, ac disruptis nexibus, Terdonam ingreditur; & peracto negotio suo, ad monasterium repedat. Continuo diuina vltione prosequente, omnes qui ad opus illud patrandum crudeles se exhibuerant, diuersis pœnis afflicti sunt: alios namque cæcitas, alios ignis vrit, alios contractio publica, alios omnium membrorum debilitas inuasit, diuersiq. diuersa percepere tormenta: quorum tamen aliqui ad Bobiense cœnobium se deduci rogauerunt, & postulata iam venia, per pœnitentiæ medicamenta illatas pœnas euaserunt; reliqui omnes in eadem vltione mortui sunt.] hæc Ionas de re-

de rebus quæ suo tempore acciderunt, qui sub eodem Attala se annos nouem transegisse in eodem monasterio, ipse testatur, dum eiusdem Attalæ res gestas sua scriptione prosequitur. Sed redeamus ad reliquas res gestas cum Honorio Papa sub successore eius Bertolfo Abbate, & eodem Rege Arioualdo, qui etsi hæreticus esse non desierit, ad meliorem tamen frugem in ijs quæ ad mores pertinent reuocatus est. Id enim Ionas, eiusmodi sui temporis retexens historiam, ita tradit: Cum iam, inquit, egregijs moribus, bonitate, disciplina, & omni virtutum ornamento polleret, cœpit antiquus anguis quiddam contrarietatis aduersus eum machinari. Excitauit enim quemdam Proclum nomine, Cleronensis vrbis Pontificem: qui vt subiectum sibi præfatum Abbatem cum cœnobij supplemento faceret, omni nisu intendebat, vicinosq. Pontifices & alios quoslibet primates ad id peragendum muneribus attentabat. Super eadem quoque re adijt Arioualdum Regem Longobardorum, qui eodem tempore regnabat. Sed cum nihil aliud a Rege responsi accepisset, nisi vt Ecclesiastico iure probarent, vtrum cœnobia procul ab vrbibus sita, Episcopali debeant ministrari dominio: ille omnes quos potuit suo intentui iungit.

EPISC. CLERONENSIS, QVID IN MONACHOS BOBIEN.

Cumq. hæc agerentur, vnus aliquis ex aula clam præfato Bertolfo totius machinamenti causam per internuncium manifestauit. At ille statim experiendi causa quosdam de pueris suis direxit ad Regem. Quibus Arioualdus inter alia respondit: Non est meum sacerdotum causas discernere, quas Synodalis examinatio ad purum debet iudicare.] Vides Regis quamuis Ariani scitum responsum, quem imprudens Episcopus aduersus monachos interpellauit? ita plane adeo perspicuum est, semper sacra per homines sacros, & Ecclesiastica per Ecclesiasticos viros tractari debere, vt neque hæretici ipsi Principes tenebris errorum offusi id potuerint non vidisse, solis temporis huius cæcutientibus Nouatoribus, qui rebelles facti sunt lumini: nam ne tanta luce coruscа videre quæ sunt omnibus nota cogantur, crassa obstinatione, obductis mentis oculis, spontanea sunt cæcitate percussi. Sed pergit Ionas: Scisciantur illi qui a sancto Abbate missi fuerant: Vtrum Rex fautor esse velit prædicti Episcopi, an Abbatis sui? Ad quod Rex, nequaquam se, ait, illis fauere velle, qui famulo Dei molestias aliquas aut iniurias vellent irrogare.

EXPLORAT MENTEM REGIS ABBAS.

Cum ergo venerabilis Bertolfus Regem quamuis barbarum & Arianæ sectæ credulum tam humane de causa sua locutũ fuisse cognouisset: poscit, vt supplemento ipsius, Romam ad sedem Apostolicam venire queat. Quo statim largis manibus impenso, Romam iter arripiens, ad Honorium Papam accessit.] Quamuis enim (vt dictum est hoc eodem anno paulo superius) pax composita esset inter Longobardos atque Romanos, vt commeatus esset vtrinque liber: tamen vetitum fuisse videtur ab Ariano Principe, ne cuiquam ex suis liberum esset adire Romanum Pontificem, quem sensisset sibi suisq. dogmatibus aduersari, atque Adalualdo studere; quod & datis litteris ad Exarchum, recitatis superius, declarauit. His tamen posthabitis, æquitatis amans Princeps licet Arianus aditum illi ad Pontificem Romanum aperuit. Quid autem egerit sanctus Abbas, vbi Romam se ad Honorium contulit, ab eodem auctore sic accipe:

BERTOLFVS ROMAM VENIT AD PONTIFICEM.

Cum Pontifici, inquit, rei causam ille patefeciſſet: ille de industria quærit, quæ sit consuetudinis suæ regularis disciplina.] hæc idcirco, ne si forte errones monachi essent, faueret illis, ab Episcoporum potestate dimouens. Cum vero (subdit auctor) cuncta alacri animo in aures Præsulis digessisset: placuit beato Honorio, vt regularis series religionis cultum ac humilitatis indicia teneret. At vbi hæc omnia vera relatione perdidicit, sanctus Papa quotidiano affamine venerabilem Bertolfum roborare nisus est, vt cœpti itineris labore non relinqueret, & Arianæ pestis perfidiam Euangelico mucrone ferire non abnueret.

RES GESTAE CVM HONORIO PAP.

Erat enim venerabilis Præsul Honorius sagax animo, vigens consilio, doctrina clarus, dulcedine & humilitate pollens. Lætabatur e gentibus socium reperisse, cum quo dulcia promeret effamina; nec prorsus delectabatur vt cito ab eius consortio segregaretur: sed cum vehemens æstus quiescendi longum prohiberet spatium, præbuit optatum munus sanctus Papa patri memorato Bertolfo, priuilegia scilicet sedis Apostolicæ, quatenus nullus Episcoporum in præfato cœnobio quolibet iure dominari conaretur. Percepto ergo munere optato, ad patriam reuersi sumus.] ex his vides, lector, ipsum scriptionis auctorem Ionam, vt Lucam Pauli, comitem fuisse peregrinationis Abbatis sui Bertolfi, vbi Romam ille se contulit. qui & pergit:

LAVDES HONORII PAPAE.

Cumq. peracto aliquanto itineris spatio, Tuscanis aruis postpositis, Apennini rura

AEGROTAT S. BERTOLFVS.

attingentes, ad castrum, cui nomen Bismantum est, veniſſemus, tanta vis febrium Bertolfum patrem oppreſſit, vt omnino morte præueniri crederetur. Erat enim vigilia paſſionis beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli. Cumq. iam atra nox irrueret, ille inter ignes febrium accerſiuit me, ac curis mens dedita, de nocturna vigilia inquiſiuit. Sed cum ego dicerem, omnia iam bene eſſe diſpoſita, ille ait: Et tu ante ſtratum meum per totam noctis metam, quouſque diei prorumpat crepuſculum, excuba. Cum ergo excubaſſem, quouſque intempeſta nox irrueret, tantus ſopor oppreſſit me, vt ſurſum caput attollere non valerem: omneſq. qui erga tentorium ſarcinas, vel equos cuſtodientes excubabant, ſimili ſunt oppreſſi ſopore.

A S. PETRO CVRATVS S. BERTOLFVS.

Interea beatus Apoſtolorum princeps Petrus aduenit, ac ſuper ſtrātū ægri patris aſtans: Surge, inquit, & ſoſpes cum conuiatoribus tuis abſcede. Inquirente autem beato patre, quis eſſet, qui ſibi talia iuberet, ille reſpondit: Ego ſum Petrus, cuius hodie clara in toto orbe celebrantur ſolemnia. Et hæc dicens, abſceſſit. At ille timore perculſus, trepido corde ſciſcitari cœpit a me, ſi audiſſem vocem, vel aſpectum alicuius vidiſſem. Ad quod ego reſpondi: Minime. Non cernis, inquit, ſuluam lucem, vbi Petrus Apoſtolus pergit? Tunc tandem agnoſcens quid cauſæ geſtaret interrogatio eius, vix obtinere merui enixis precibus, vt mihi rei panderet veritatem.] hæc in reditu ab Vrbe acciderunt: pergit reliqua de ſancto viro miranda referre, ſed ſatis iſta ad inſtitutum. Hæc autem omnia cum ſub Arioualdo Rege geſta eſſe Ionas affirmet, qui præſens fuit, nec tamen quotonam regni eius anno facta ſint, certo tradat, eadem hic ipſo exordio Arioualdi recenſuiſſe voluimus; quæ cuncta Paulum diaconum præterierunt, cui Ionæ ſcripta incomperta fuiſſe noſcuntur.

IESV CHRISTI ANNVS 627. HONORII PAP. ANNVS 2. HERACLII IMP. ANNVS 18.

DE S. ANASTASIO IN PERSIDEM DVCTO, ET TORMENTIS ADDICTO.

ANno, qui ſequitur, Domini ſexcenteſimo vigeſimoſeptimo, Indictione decima, die vigeſimaſecunda menſis Ianuarij, S. Anaſtaſius Perſa, poſt iteratam ſæpe anno ſuperiori confeſſionem, Cæſaræa Palæſtinæ ad Coſrhoen Regem in Perſidem miſſus, magna animi conſtantia poſt dira tormenta martyrium conſummauit. Quomodo autem ea acciderint, eius Acta omni fide poſteris tradita docent: quæ cum dubium non ſit ſcripta eſſe ab eiuſdem temporis auctore, alterum de duobus eum fuiſſe mihi facile perſuadeo; vel Antiochum monachum, quem huius temporis ſcriptorem in eo argumento verſatum vidimus, dum ſcilicet aliorum monachorum tunc a Sarracenis occiſorum hiſtoriam texuit ad Euſtaſium ſcribens; aut Sophronium, qui (vt dicemus) paulo poſt factus eſt Hieroſolymitanus Epiſcopus, & ipſe eodem tempore claruit inter ſcriptores Eccleſiaſticos. Quicquid ſit, ſicuti martyr in tanta caligine toti orbi Chriſtiano glorioſus effulſit, ita pariter res ab eo præclare geſtæ, ſcriptis mandatæ, vbique vulgatæ atque receptæ innotuere. ſed proſequamur ea quæ de ipſo in Perſide hoc anno accidiſſe liquent.

CRVCIS GLORIA FVLGET IN ANASTAS.

Magna quidem Dei prouidentia contigiſſe declararunt euenta, vt homo Perſa Chriſti confeſſor, Crucisq. prædicator & vindex vocaretur in Perſidem, completurus agonem atque conſummaturus martyrium, vt ibi tamquam in theatro Crucem ab ignominia vindicaret, atque eius gloriam prædicaret. de qua ſibi videbatur Rex impius triumphaſſe; eamdemq. confitendo ſanguine illuſtraret, conſpicuamq. morte redderet, & poſt mortem quot miraculis, tot fulgoribus decoraret, a qua ipſe omnem eſſet fortitudinem conſecutus: vt nihil plane aliud oſtenderet factum eſſe, cum ſancta Crux in Perſidem eſt delata, quam ſceptrum Dominantis aduectum, quo Perſarum Imperium frangeretur, ſecundum illud Dauidicum [a]: Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringes eos.] Tunc enim ſicut fortius, ita & clarius ipſius ſanctæ Crucis potentiſſima virtus enituit. Etenim perſpicuo eſt declaratum exemplo, Coſrhoen inuictum ante ſuperari penitus cædiq. minime potuiſſe, niſi poſtquam Crux in Perſidem eſt allata; atque cum cæſus eſt martyr, auctus eſt tanto milite Romanus exercitus, qui cæleſtes ſecum duceret legiones. Sed iam certamen ipſum martyris ſpectemus oculis, quod Acta eius martyrij ita exhibent [b]:

[a] Pſal. 2.

[b] Vit. S. Anaſt. Perſ. apud Sur. die 22. Ianuar.

Cum iam peruenisſet in Perſidem, datur in cuſtodiam, ſitam in quodam prædio, quod vocatur Betſaloe, quæ ad ſextum lapidem diſtat a Diſcartha, in quo Rex verſabatur Coſrhoes.

A rhoes. Qui vero cum eo erat frater, in domo Cortacti, qui erat illius Ieſdin filius, hoſpitio fuit acceptus. Et carcer quidem martyrem habuit cum maleficis. Cum autem poſt aliquot dies de eo fuiſſet relatum ad Coſrhoen: ille miſſo vno ex Magiſtratibus eum rogauit, quiſnam eſſet, & cuias, & quidnam eum mouiſſet vt patriam relinqueret religionem. Is vero per quemdam reſpondet interpretem: nam ne voce quidem Perſica volebat vti amplius, vt qui eam abiuraſſet linguam vna cum religione, aut linguæ potius eſſet infenſus propter falſam religionem. Reſpondet ergo: Quoniam (dicens) veſter deorum cultus eſt manifeſtum exitium & error dæmonum: quem quidem cum ipſe aliquando ſequerer, nuper luce commutaui tenebras, & die noctem, & Sole obſcuram caliginem, illi Deo me dedicans, qui eſt cæli, & terræ, & omnium quæ videntur & mente percipiuntur, opifex.

COSRHOES AVDIT DE ANASTASIO.

Cui Magiſtratus: Miſer, inquit, non eum quem vos Chriſtiani colitis, cruci Iudæi
B affixere? Quomodo ergo Perſicæ religioni Chriſtianorum res prætuliſti? Martyr autem: Quod fuerit quidem, inquit, a Iudæis crucifixus, ipſe quoque aſſentior, ſed ſua ſponte, & pro nobis ingratis, & qui ſumus beneficij accepti immemores. Eius enim benignitatis & clementiæ eſt hoc vel maxime admirabile, quod cum eſſet Deus & Saluator omnium, & opifex huius vniuerſi, non ſolum propter nos ſerui formam accepit, cum de cælo deſcendiſſet, ſed etiam pro nobis crucem volens ſubijt & mortem, vt noſtrum peccatum tolleret, quod ex maligni inſidijs & fraudibus inflictum erat hominibus. Vos autem inimicum prætuliſtis, qui ſtulte illius fraudes in hodiernum vſque diem ſequimini, & Soli ſacrificatis, & Igni, & Lunæ, nullam ne Chriſti quidem cædis, ſi non alterius, ducentes rationem.

CRVCIS GLORIAM PRAEDICAT ANAST.

Reſpondens autem Magiſtratus: Quid tibi, inquit, cum his ſtultis verbis & ſuperua-
C caneis? Ecce enim tibi a Rege inſignes dignitates, & zonæ aureæ, & equi, & quæcumque illuſtria & glorioſa ſunt parata: Agedum ergo, patriam ſuſcipe religionem. Ad hæc martyr: Mihi, inquit, o Præſes, quæ hic ſunt iucunda & valde expetenda & inuidioſa, nomen ſcilicet, deliciæ, & diuitiæ, & ſplendor, iam ſunt diu abhinc contemptui, vt qui vitam ſuſceperim monaſticam; & a ſola ſpe, quam hinc concepi, pendeam. Huius rei, etiam antequam loquar, hic venerandus monachorum habitus, & hic vilis pannus certus eſt nuncius. Quomodo ergo ea, in quæ omne ſtudium, omnemq. meam curam contuli & ſolicitudinem, ea nunc habebo contemptui, Regis qui eſt ad tempus, & in quem cadit interitus, inductus promiſſionibus? Ad quæ cum non haberet Magiſtratus quid diceret, reducit ad eum qui miſerat e cuſtodia, ei lingua omnia ſignificans. Qua de cauſa ille non leuiter indignatus, iubet cum ſua ſuaſione vim quoque adhibere, & verbis etiam
D miſcere ſupplicia.

HABETVR QVAESTIO DE ANASTASIO.

Sequenti autem die, cum rurſus Magiſtratus veniſſet ad cuſtodiam, ea quæ imperata fuerant, cœpit reipſa exequi, & iuſſit vt per vim protruſum illinc athletam abducerent: ipſe quoque multas minas intentans, vehementiq. inſultu & tumultu ſe fortē & ſtrenuam illam animam perterrefacturum exiſtimans. Ille vero nihil effeminatum, nihil quod ſit puſilli & abiecti animi, & nihil quod ſit indignum ijs quæ præceſſerant, præſeferens, cum illa conſueta & iucundiſſima morum ſimplicitate: Ne labores, inquit, neque defatigeris, domine Præſes: Mihi enim, qui ſum mei Chriſti gratia confirmatus, non perſuadebis vt a pietate deficiam. Fac ergo quæcumque vis, a nullo abſtinens.

QVAESTIO REPETITA.

Hanc Anaſtaſij cum prudentia conſtantiam nulla moderatio excepit, aut humanitas: ſed vinctus, more Perſico, virgis cædebatur crudeliter. Cum is autem verberaretur, hoc
E decantabat Magiſtratus: Cum maximis Regis donis & honoribus perſuaderi non ſuſtinueris, ad hæc ſis deinceps paratus. Sic enim te quotidie verberans, conſummam plagis. Ille autem cum eum iuberet rurſum quæ vellet facere, iubet martyri relaxato a vinculis, cum extenſus eſſet ſupinus, lignis medias intercipi tibias, vtraque autem eorum extrema premere viros aliquot robuſtos, qui & corporum magnitudine & ætatis vigore præſtarent: Martyr autem, cum ſic eius tibiæ premerentur vſque ad oſſa, magno & excelſo animo & plane philoſophico tolerabat. Quod quidem cum vidiſſet Magiſtratus, & cognouiſſet ſe ex eo magis augere eius patientiæ & tolerantiæ conſtantiam: rurſus in tutiſſimam eum tradit cuſtodiam, vt de eo rurſum referret ad Regem.

ANAST. DIRA PATITVR.

Cum is autem cui erat commiſſa cura carceris, Sellarius, eſſet religione Chriſtianus, & ideo eorum miſereretur, qui pro pietate laborabant & eo quod eſt bonum & honeſtum, & eis qui vellent ex Chriſtianis concederet ingreſſum: interdiu ingrediens ſine vlla prohibitione

VISITATVR A CHRISTIANIS ANASTASIVS

bitione frater monasterij, qui cum martyre venerat ex Cæsarea, consolabatur illam aspe- A
ram & tetram in carcere habitationem, & quos ex plagis senserat dolores, & quas ex vin-
culis & alia malorum perpessione acceperat molestias. Multi quoque alij viri pij, cum qui-
bus illius quoque Iesdin filij ad eum ingredientes, ad speciosos eius pedes & bona aperte
euangelizantes procidebant, & vincula deosculabantur, & rogabant vt ab eo aliquas con-
sequerentur preces & benedictiones. Cum is autem hæc omnino minime admitteret (ille
enim toto semper animo & mente humanæ gloriæ, huius inquam vanæ & infidæ & falla-
cis, & quæ nihil habet firmum ac stabile, resecabat occasiones) ipsi vinculis ceram im-
mittentes, quæ ex illis exprimebatur, effigiem, tamquam maximum aliquod remedium
& salutare ad omnem morbum & dolorem soluendum efferebant.

RVRSVM REPETITA QVAESTIO.

Non multum temporis intercessit, & rursus veniens ille Magistratus in custodiam, an
iussis cederet regijs, frustra interrogabat, aut potius quærens occasionem gratificandi B
animo crudelissimo, qui pœnas cupiebat sumere. Cum is autem non parum ægre tulisset
interrogationem, & magna contentione & motione capitis, id quod sæpe dixerat, tunc
quoque respondisset: Scito me Christo & pietati nihil esse prælaturum: iubet eum rursus
quoque clauis verberari, sicut prius. Cum vero viri statuam potius, quam virum visi es-
sent verberare, quantum licuit conijcere, ex eo quod esset eius animus plane inflexibilis:
eo quidem relicto in custodia, recedit Magistratus, & aliquot interiectis diebus ad eum
reuertitur, varias artes & rationes excogitans, & nunc quidem minis & promissis, nunc
autem minis & supplicijs eum reuocans ad negandam pietatem.

DIRIS AFFICITVR TORMENTIS ANASTASIVS.

Cum autem idem esset Anastasius, & nec his inclinaretur, nec illis deliniretur, prio-
ribus vinculis & plagis est traditus. Deinde cum fuisset relaxatus a vinculis, ex altera ma-
nu suspenditur, cum lapis grauissimi ponderis esset alligatus alteri ex pedibus. Cum eum C
ergo sic pendentem & sic diuulsum duabus horis reliquisset Magistratus, videretq. robur
& firmitatem minime dissolui martyri, illum quidem remittit: ad Regem autem reuersus,
immutabilem eius mentem significat & summam animi fortitudinem. Ipse quoque ei con-
sulit, ne amplius periculum faciat in Anastasio, nec permittat vt tanta altitudo & magni-
tudo Imperij ab vnius viri constantia videatur superata.

ALII SEPTVAGINTA MARTYRES.

Hinc cum omnem spem superandi martyris Rex abiecisset, mittit post decimumquin-
tum diem & eumdem Magistratum & quosdam alios ex subditis, vt non solum sanctum,
sed multos quoque alios Christianos cum eo interimerent. Illi autem cum venissent in
carcerem, expellunt Christianos captiuos non pauciores quam septuaginta, vna cũ mar-
tyre: cum quibus erant ij quoque qui cum Anastasio Cæsareæ damnati fuerant ad custo-
diam, signaculiq. & vinculorum fuerant ei socij. Quos cum eduxissent ex prædio Bersa- D
loes, in quo fuerat carcer ædificatus, & ad fluuium statuissent, eos singulatim diuiden-
tes, & eorum collo funem inijcientes, & miserabiliter ante oculos martyris suffocantes:
sancto in vnoquoque summergendo dicebant: Cur vis, sicut vnus ex his, violenter tolli
de medio, & non potius Regi parere, & priorem consequi felicitatem? Ille autem cum
his mentem adhibuisset, & in cælum oculos sustulisset, & Deo ingentes egisset gratias,
quod iam pro ipso mortem videret esse subeundam: Deinde ad illos quoque conuer-
sus: Ego, inquit, pro Christi mei charitate, ardentiq. & vehementi in eum amore ex-
pectabam omne membrum minutatim conscindi, expectans nouam aliquam & inauditam
mortem. Quoniam autem hæc est ea, quam vos mihi minamini: ago tibi gratias soli Deo
meo & Saluatori Christo, quod morte, quæ vsqueadeo vacat omni labore & molestia,
quam quidem paulo post ipsa quoque attulisset natura, me voluisti emere honorem mar- B
tyrij. Cum hæc dixisset, & hæc vltima verba præclare esset locutus, æquali morte sic quo-
que est consummatus.

S. ANASTASIO CAPVT AMPVTATVR.

Carnifices autem cum sacrum illud caput amputassent, vt eum esse interfectum osten-
derent, ad Regem deferunt. Sellarium vero, qui præerat custodiæ carceris, cum esset Chri-
stianus, & sciret martyrum honorare corpora, vellet autem sancti tollere reliquias, & eas
separare ab alijs, ne tantum lateret bonum permixtum cum ceteris corporibus; prohi-
buere carnifices. Cum filijs autem Iesdin annunciata fuisset viri consummatio, ad quam
euntem martyrem illorum pueri consequebantur & illi seruiebant, ij pecunia corrum-
punt carnificum diligentiam, & vt corpus sibi liceret in loco separato deponere, non pau-
cis emunt pecunijs: Deinde is quoque monachus, qui cum martyre excesserat e Cæsarea,
& cum decertante ad finem vsque manserat, cuius etiam sæpe fecimus mentionem,
cum

A cum & pueros filiorum Iesdin, & quosdam ex ijs, qui illic erant, monachis in noctem se-
quentem assumens, vt martyris corpus pie sancteq. componeret, venisset (O quomodo, CANES PARCVNT CORPORI S. MARTYRIS.
o Christe, laudabo miraculorum tuorum magnitudinem?) inuenit canes alia quidem
corpora toto ore exedentes, ab hoc autem solo se abstinentes, vt quod non subijceretur
amplius legibus corporis. Iam enim erat pulchritudinis corona in manu Dei (vt diuinus
dixit Isaias) & diadema regni in manu Dei eius. Cum sustulisset ergo corpus martyris, &
mundis linteis, quæ dedere filij Iesdin pro vltimis corporis exequijs, mundas illas & san-
ctas inuoluisset reliquias, in Sergij martyris monasterio, quod ad vnum lapidem dista-
bat a vico, deponit decimoseptimo quidem anno Imperij pij Heraclij (*qui hoc anno absol-
uitur, & inchoatur decimusoctauus*) vigesimo autem secundo die mensis Ianuarij: is enim
fuit dies, qui vidit decessum martyris.] Quod audis de monasterio sancti Sergij martyris
B nomine apud Persas, ne mireris: siquidem superius pluribus declaratum est, ob ingentia
ab eodem martyre accepta beneficia eumdem Cosrhoen ipsum S. Sergium fuisse prosecu-
tum muneribus, publicisq. notis inscriptis id ipsum esse testatum. Agit post hæc auctor
de translatione corporis eiusdem Anastasij martyris, facta illa quidem occiso Cosrhoe,
cum in Perside miraculis coruscauit. At desideratur scriptio illa Georgij Pisidæ huius
temporis luculenti scriptoris, qua laudationem eiusdem martyris Anastasij ipsum pro-
secutum esse, Suidas testatur.

Nos vero quæ interea post illatam martyri necem miseranda valde Cosrhoi acciderint,
hic ex Theophanis Græcorum Annalibus referamus. Victus a martyre Cosrhoes, iam faci-
le erat superandus ab Imperatore: siquidem aduersus eum pro Heraclio pugnaturus Ana-
stasius moriens exurrexit; quod patefecit euentus. Sane quidem sicuti Abel sanguis vin- DE FVGA COSRHOIS.
C dictam expetens, ad Deum clamasse dicitur, ita & Anastasij martyris sanguis in Cosrhoen
a Deo vltionem quam citissime obtinuisse cognoscitur. Fugiens hic inde miser instar Cain,
tandem a filio suo vinculis tentus, dirissimam omnium pati mortem coactus est. Sed quo-
modo ista se habuerint, videamus. Natalem diem Domini egisse Heraclium Imperatorem
in ædibus Hyesdem, siue Iesdemonis, ibiq. exercitum refecisse, ijdem Annales [a] tradunt: *a Theoph. & Ce-
dren. an. 18.
Heracl. Imp.*
occupasse insuper alia loca Cosrhois in campestribus ad habitandum erecta (quas villas
nos dicimus) ijdem produnt, quorum hæc sunt nomina, Dezeridan, Rusa, Beibal, siue
Beclam, Beddarach, quæ erant loca Damastager, vbi degebat Cosrhoes.

Illic vero Romanorum inuenta signa bellica in prœlijs olim capta trecenta numero He-
raclius vindicauit, alijsq. bonis plurimis diuersi generis ad Persarum delicias ibi positis HERACLIVS POTITVR BONIS COSRHOIS.
potitus est. Et his ruinis & igni traditis (inquit auctor) gratias egerunt Deo, qui per in-
D tercessionem Dei genitricis talia miracula patrat. Quis enim sperauit vmquam Cosrhoen
fugere a facie Romani Principis de palatijs suis qui erant in Damastager, & petere Cte-
siphontem?] Celebrasse etiam in gratiarum actione Heracliũ Epiphaniæ festum diem penes
Damastager, ijdem produnt Annales. Cosrhoes autem nouẽ dies inde profectus cum co-
iugibus atque liberis, itemq. pecunijs, & cũ prope esset munitissimus locus Ctesiphon Ro-
manorum prœlijs celeberrimus, noluit locum ingredi: quod a Magis ipsi olim prædictum
fuisset, periturum fore, cum Ctesiphontem accederet. sed abijt Seleuciam, locum trans Ti-
grim æque munitissimũ, vbi resedit securus tamquam loco tutissimo, repositio ibi thesauro.

Dum hæc agerentur in Perside, contigit solui obsidionem Chalcedonis, a Sarbara du-
ce Persarum inita pace cũ filio Imperatoris Constantinopoli. Cum enim in suspicionẽ ad- CHALCEDO LIBERATA AB OBSIDIONE.
ductus esset Sarbaras apud Cosrhoen, quod Romanis consentiret, missæ sunt ab eo litteræ
E ad Cardarigam collegam, vt illum interficeret, exercitumq. in Persidem reduceret: sed in-
terceptis ijs litteris, & a filio Imperatoris ostensis Sarbaræ, & alijs confictis de nece alio-
rum ducum exercitus; factum est, vt omnes inita pace cum Romanis, in Persidem ad pro-
pria remearint, Cosrhoẽ in eo quo constitutus erat, periculo derelicto: qui paucos post
dies suorum proditione captus a filio, atque demum miserando interitu occisus est.

Etenim cum Cosrhoes Seleuciæ, vbi degebat, in dysenteriæ morbũ incidisset, vt corona- COSRHOES A FILIO CAPITVR.
ret filium suum Mardesam ex Syra dilecta coniuge natum, operam dedit. Quod vbi compe-
rit maior natu filius Syroes, cum optimatibus egit de necando parente Cosrhoe, vsus ad
hoc & Romanorum auxilio, cum de his omnibus Hemelium monuisset, quem fore sibi
propitium persuaserat; dum captiuos omnes Imperatori subditos vinculis soluit, ac pa-
trem insecutus est, fugientemq. cepit. Quæ autem postquam vinculis Cosrhoes nexus
fuit, pati coactus sit, accipe ab auctore:

Cum

FINIS MISERRIMVS COSRHOIS.

Cum, inquit, Cosrhoes fugere tentasset, nec valuisset, tentus est, & valide vinctus, ferreis compedibus colligatus, cui & circa collum ferrea pondera imponunt: & mittunt eum in domum tenebrarum, quam recens extructam ipse muniuit ad recondendas pecunias; panisq. parum & aquæ tribuentes, fame necabant. Aiebat enim Syroes filius: Comedat aurum, quod incassum collegit, propter quod etiam multos fame necauit, mundumq. deleuit. Porro misit idem Syroes Satrapas ad eum iniurijs impetendum & conspuendum: & ductum Mardazanem *, quem coronare volebat, filium eius ante ipsum occidit, & sic reliquos filios eius in conspectu ipsius peremerunt: & misit omnes qui inimici eius essent, vt eum iniurijs afficerent, percuterent, atque conspuerent. Denique per quinque dies hoc facto, iussit Syroes ipsum arcubus interficere, sicq. paulatim in malis nequissimam animam suam tradidit.] hæc Annales de interitu Cosrhois. Talis plane decebat finis destructorem Orientalis orbis Cosrhoen, talisq. exitus expectabat nefarium atque sacrilegum Regem, pestem, facemq. ciuitatum Romano Imperio subiectarum.

* Mardesam

IVSTISSIMA DE COSRHOE VLTIO.

Non alia quidem quam ista digna supplicia per filium ministrata debebantur homini, qui ausus fuerat post plurima admissa nefanda, etiam in sacrosanctam Dominicam Crucem Hierosolymis manus violentas inijcere, inter manubias collocare, & in Persidem secum ferre. Decuit omnino ista omnia perpeti ingratum & perfidum Regem, qui (vt sua ipsemet prodidit confessione amplis notis in auro signatis, vt superius suo loco est demonstratum) Dei beneficio & S. Sergij martyris interceßione regnum fuerat consecutus. Ita plane iusto Dei consilio decens fuit deorsum sterni elatam ac sublimem mentem nullas pacis conditiones Heraclij supplicis vel audire volentem, vnam illam tantum spem salutis eidem offerentem, si procul abiecta Christiana religione, Persarum deos colerent Romani omnes: nam putauit infelix, vbi Crucem captiuam duxit, se Deum Christianorum pariter superasse. Ista quidem subire a suis Persis tormenta meruit Rex, qui paucos ante dies in sanctissimum martyrem Anastasium Persam sæuierat. Pugnauit sane, & vicit impium tyrannum martyr occisus, & captiuata sacratissima Crux crucem diris simam intulit capienti. Eiusmodi esse solent Christianæ victoriæ, vt tunc in omnibus vincat Christus, cum omnia videri possunt ab hostibus superata.

TRIVMPHI PLVRES DE COSRHOE RELATI.

At non caruit tanta victoria glorioso triumpho, immo triumphis. Et vt dicamus de singulis, triumphauit martyr occisus, cum eius venerandum corpus religiosa pompa Cæsaream transfertur e Perside. Triumphauit sanctissima Crux, cum illæsa pristino loco redditur, & soluto vinculis Pontifice Zacharia, celebri cultu Hierosolymis restituitur. Egit pariter & triumphum omnibus Imperatorum triumphis augustiorem Heraclius Imperator. Sed de his singulis paulo fusius nobis agendum.

Quod vero ad Anastasij martyris, qui & ordine primus fuit, triumphum pertinet: desideratur in Actis eius translatio Cæsaream facta in Palæstinam, vbi primum contigit ipsum certasse pro fide, atque impios superasse: præter enim Acta illa, adhuc extabat liber miraculorum eius, qui & ipse perijt, fragmento dumtaxat saluo, quod in frequenti Patrum consessu recitatum exscriptumq. reperitur in Actione quarta posterioris Nicæni Concilij verbis istis: Agedum, & in Cæsarea Palæstinæ regionis mirifica a sancto viro designata recensamus. Cum sanctæ ciuitati reliquiæ sacræ appropinquassent, omnibus res ea fuit declarata & significata. Itaque lætitia magna perfusi omnes, surgentes subito, lignaq. sacra pulsantes inuicem, obuiam facti sunt in veneranda Deiparæ æde, quæ appellatur Noua. Illinc cum Cruce & supplicatione egressi sunt læti & gaudentes cum gratiarũ actione sacris reliquijs munus in memoriam sancti offerentes: cum mulier quædam ex primarijs ciuitatis feminis, cui nomen Arete, verum a virtute, quam Græci ἀρετὴν vocant, longe alieniſſima, ad infidelitatem conuersa dixit: Ego reliquias e Perside venientes numquam venerabor. O miseram & desperatam feminam! Non audiuit hæc misera sacri Dauidis [a] vocem increpantis eos qui impudenti & inuerecundo ore quiduis effutiunt: Cessare, inquit, facias linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum. Quid igitur glorificans eos quos glorificat Deus in hanc designauit, deinceps me referente audietis.

CORPVS S. ANASTAS. TRANSLATVM CAESAREAM.

[a] *Psal.* 38.

Cum sacræ reliquiæ in vrbem delatæ fuissent, communi sententia ciues martyri oratorium prope Tetrapylum (locus is est in medio ciuitatis) construere decreuerunt; quin etiam illius imaginem illic constituerunt. Iam cum esset extructum oratorium, sanctus martyr in habitu monachi per somnum coram misera astitit, illiq. ait: E lumbis ægro-

A tas. Ipsa autem respondens: Non, inquit, domine: neque enim quicquam mali sentio. Postquam hæc dixisset, expergefacta, subito dolores in se ruere sensit, cœpitq. clamare & gemere; atque adeo grauiter affecta fuit, vt ne otij quidem satis habuerit, qui expectare quiuisset, quænam tam subiti & vehementis doloris causa, quisve auctor esse posset. Sic enim quatuor diebus in cruciatibus substitit. Quinto autem die sub crepusculum vidit sibi sanctum illum astantem, atque ad eam dicentem: Descende ad Tetrapylum, sanctiq. Anastasij interceßionem apud Deum posce, quo sana fias. Ipsa igitur cum surrexisset ex grabato, in memoriamq. blasphema illa & impia verba, quæ contra caput suum dixerat, redirent; conuocatis liberis suis, ad eos dixit: Tollite me, tollite me, inq. templum S. Anastasij concedamus: siquidem iam edocta sum meo cum periculo, reliquias ex Perside venientes, adorandas, venerandasque; & quæ Deus sacrauit, ea non esse com-
B munia appellanda. Impositam itaque eam ferculo baiularunt.

MVLIER DAT POENAS BLASPHEMIAE.

Cum autem appropinquaret ipsi loco; ipsa eminus conspicata sancti imaginem, cum lacrymis cœpit exclamare: Hic est qui in somnis vere a me visus instruxit me de malis quæ me habent. Deinde se ipsam in solum prosternens, sanctumq. orationibus flebilibus martyrem placans, sana firmaq. surrexit: & quæ paulo ante alienis pedibus incedebat, extremaq. patiebatur, nunc suis ititans domum vna cum reliquis, Deum glorificans, martyremq. magnificans perrexit.] hucusque in Synodo recitatum; cum mox eadem Acta Nicæna ista subiungunt: Petrus & Petrus religiosissimi presbyteri, Vicarij Hadriani Papæ veteris Romæ, dixerunt: Ipsa illa imago in præsentem diem Romæ est in monasterio cum pretioso capite. Ioannes Episcopus Tauromeniæ dixit: Recte dixerunt venerabiles Vicarij: nam & in Sicilia muliercula cum dæmonio vexaretur, Romam profecta, ad
C imaginem sanctissimam supradictam sanata est.] hucusque de Anastasij sacris reliquijs & veneranda eius imagine Acta Nicæni posterioris Concilij. Ex quibus satis intelligere potuisti, non solum e Perside Cæsaream Palæstinæ S. Anastasium longum duxisse in sui corporis translatione triumphum, sed & ipsum Romam vsque, cum illuc sacrum translatum est caput & veneranda eius imago, summa gloria propagatum. Extant adhuc ibi eadem sacra pignora, caput ipsum & eadem sacra imago decentissimo ornatu recondita, vbi primum tunc translata sunt in monasterium S. Vincentij ad Aquas Saluias, quod & auctum est etiam ecclesia nomine S. Anastasij.

POENITENS MVLIER SANATVR.

DE CAPITE ET IMAGINE S. ANAST. ROMAM TRANSLATIS.

Sed iam de Crucis triumpho ex perfido victo ac neci dato tyranno agamus. Cosrhois enim filius, Syroes dictus, occiso patre, & potitus regno Persarum, non immemor eius quam pepigerat pacis cum Heraclio Imperatore, eueßigio Romanos omnes soluit captiD uos, interq. eos Zachariam Hierosolymorum Antistitem, liberosq. abire iussit, simulq. sacratissimum venerandæ Crucis lignum illæsum ipsum quidem & intactum, dixerim nec a Persis quidem visum, restituit: etenim teste Suida (quod diximus) signaculum, quo clausum erat, fuit inuentum illæsum. Sunt hæc Suidæ verba in Heraclio: Ipse vero acceptis viuificis lignis obsignatis, quemadmodum accepta fuerant atque permanserant, Hierosolymam profectus, Modesto Pontifici atque eius clero monstrauit. Hi & sigillum incolume & intactum agnouerunt, & clauem ab eo sumpserunt, & adorarunt, & in altum sustulerunt. Imperator igitur ea Byzantium misit, quæ Sergius in Blachernis reposuit.] hæc Suidas.

S. CRVCIS POST VICTORIAM TRIVMPHVS.

Ex quibus etiam intelligis, Zachariam Pontificem, antequam Hierosolymam venerit, esse defunctum, & qui hactenus (vt diximus) eo absente illam Ecclesiam curasset, Mode-
E stum in locum eius esse suffectum. Verum alij his repugnant, vt Theophanes, & (quod maius est) communis Ecclesiæ traditio, habentes scilicet Zachariam excepisse Hierosolymis Heraclium & sanctam Crucem. Porro primum aduenisse Heraclium Constantinopolim, sequenti vero anno Hierosolymam esse profectum, reportasseq. illuc sanctissimæ Crucis lignum, Annales produnt: eo enim glorioſior extitit venerandæ Crucis triumphus, quo longiori ambitu est perductus, accurrentibus ad spectaculum vbique fidelibus cum suffitibus atque luminibus, & ex more hymnos sacros tantæ victoriæ occinentibus.

ZACHARIAS REDIIT HIEROSOLYMAM.

Ipsi vero Imperatori Crucis virtute datum, vt longe præclarius quam quiuis ante Romanorum Imperatorum, de victore Cosrhoe, qui & vinci credi non poterat, triumpharit. Non metimur ex pompa ducta gloriam tanti triumphi, quamuis nec ista caruerit, sed ex iteratis per annos septem victorijs, quarum causa per annos singulos singuli erant ipsi decernendi triumphi. Quotnam debita fuere illi trophæa de liberato vniuerso Orien-

TRIVMPHVS HERACLII.

tali

tali Imperio, vindicata priſtina libertate, receptis tot ab illis ſublatis munitionibus, ereptis ab hæreticis Neſtorianis eccleſijs, quas Coſrhoes, Catholicis expulſis, in odium Catholici Imperatoris illis tradiderat? vti Edeſſæ inter alia loca factum eſſe, Annales produnt. Adde his, quot ſpolijs hoſtilibus fuerit exornandus ille triumphus auitis antiquorum Regum & eiuſdem Coſrhois ornamentis: quot inſuper ex prouincijs debellatis, captis ciuitatibus, dirutis & direptis caſtris, tabellis pictis fuerit pompa triumphi locupletanda, & exornanda militaribus ſignis ab hoſtibus ablatis, vel Romanis iam antea a Perſis in prœlijs ſæpe captis, illo vero potiſſimum quo victus eſt diabolus ſanctiſſimæ Crucis ligno, eodemq. ſigno, cuius virtute omnis hoſtium fortitudo fracta, roburq. ſolutum eſt, ac penitus diſſipatum.

ADVENTVS CONSTANTINOPOLIM.

At iſtæc omnia a ſcriptoribus prætermiſſa ſilentio eſſe dolemus, cũ hæc tantum Annales habeant: Populus ciuitatis, audito aduentu Heraclij Imp. Conſtantinopolim, intolerabili cuncti deſiderio in Ieriam obuiã illi vna cum Patriarcha & Conſtantino ſiue Conſtantio Imperatore filio eius egreſſi ſunt, portantes ramos oliuarum & lampades, laudantes eum cum gratulatione & lacrymis. Accedens autem filius eius, accidit ad pedes eius, & cum amplexatus eum eſſet, infuderunt ambo lacrymis terram. Hoc autem populus inſpecto, vniuerſi Deo hymnos gratificos retulerunt: ſicq. demum ſuſcepto Imperatore, vrbem exultantes ingreſſi ſunt.] hucuſque ex Theophane in Annalibus. Addit vero hæc pauca Suidas:

DE PECVNIA ET ALIIS REBVS PRETIOSIS PERDITIS.

Multis cum laudibus Conſtantinopoli ſuſceptus eſt. In vrbem duxit quatuor elephantes, quos in equeſtribus certaminibus in triumpho duxit.] At inter tot læta infauſtũ vnum non mediocrem mærorem attulit, quod idem Suidas paucis his narrat: Hic Heraclius cum Sergio Patriarchæ maximam pecuniam & aurum & argentum & gemmas pretioſas mitteret, C illa omnia ſubmerſa ſunt.] Erant iſta reſtituenda Eccleſijs illis, a quibus mutuo Heraclius acceperat. Verum pius Imperator noluit ex his vllum Eccleſias ſentire damnum: nam idem Suidas paulo ſuperius: Et quia, inquit, de opibus magnæ Eccleſiæ pecuniam ſumpſerat: conſtituit vt e fiſco & ipſi Eccleſiæ & clero annua pecunia penderetur.]

a Theophan. hoc anno.

Actum præterea ab Heraclio per Theodorum fratrem ſuum apud nouum Regem Perſarum Syroen, habent Annales [a], vt quæ hactenus occupatæ fuerant a Perſis Imperij Romani prouinciæ, Perſis, qui in eis eſſent, recedentibus, liberæ eſſe ſinerentur, vt prius. Erat enim Perſis plena Syria ſuperior & inferior, Palæſtina ſcilicet, & quæ in ea ciuitates eſſent. Porro de rebus geſtis Heraclij in bello Perſico fideliorem quem ſequeremur inuenimus nullum, niſi Theophanem, ex quo ea quæ dicta ſunt, relata habentur in Annalibus. Scimus ab alijs aliqua nonnulla ijſdem adijci fabuloſa, quæ conſulto prætermiſ- D ſe maluimus.

Caremus ſcriptis illis Georgij Piſidæ, quibus (vt auctor eſt Suidas) proſecutus eſt hiſtoriam omnem de Heraclio Imperatore tam de bello Perſico, quam etiam de bello Abarico, ſoluta oratione, huius temporis auctor magni nominis; qui & his ferme diebus pulcherrimis iambis aduerſus Proclum philoſophum hæreticum ſcripſit Carmen, ſiue Mundi opificium, ad Sergium Conſtantinopolitanum Epiſcopum: ad cuius finem pro Heraclio Imperatore, poſt recenſitas acceptas de Perſis victorias, ita fundit ad Deum preces:

Miraculorum tu architecte maxime,
Qui ianuas ſummi tuo nutu ætheris
Quando opus eſt claudis, recludis has item
Quoties libet, ſentisq. id eſſe commodum:
Nunc inferas expande præſens ianuas:
Valuas enim mundi incolarum dicimus
Hanc ciuitatem, quæ tua eſt munita ope.
Concede, vt Imperium obtinet qui a te ſuum,
Mundi arbiter, qui ſubegit Perſida,
Vel liberauit potius ipſam Perſida,
Orbis fruatur ditione, Sol quem obit.
Oſtende terram imitarier cæli globos,
Sol vnicus dominetur his vt infimis.
Nam Perſici qui viſus eſt dominator ſoli,

A *Hunc Imperatorem orbis eſſe conuenit.*
Fac ergo ſudores laborum vt ipſius
Puri lauacri ſint loco, æternæ & ſtolæ.
Timoris auge robur illi Numinis:
Inſignia hinc tuta auferet victoriæ,
Referens ſecundam ab hoſtibus victoriam,
Ignobiles vt igne vaſtans barbaros.] hucuſque pro Heraclio preces: pro filijs autem ipſius iſtas mox ſubijcit:
Fac ſtare virides ſurculos pro viuidis
Fœcunditatis ſæcularis fructibus:
Imagines fac patris vt ſint optimi.
B *Nam ſic eos robur tuebitur duplex.*
Acutiores redde eorum cuſpides
In barbaros ferocientes enſibus.
Intende mentes, quo ſaluti conſulant,
Et comprime omne robur aduerſarium:
Expande & ijſdem ianuas pacis ſacras:
Superba cordis ſenſa magni deprime.
Hæc Patriarcha clamitat, &c.] hactenus ex Georgio Piſida, cũ tamquam ex vberrima meſſe pertenues ſpicas legimus. Sed quod & imagines Imperatorum etiam eorum triumphos conſueuerint exornare, pariterq. vexilla victricia ipſos reddere clariores: eadem ex antiquis nummis hic tibi ſpectanda proponimus, rudi licet (vt ferebat ſæculum) C cuſa Minerua, nimirum imagines Heracliorum patris & filij Imperatorum, & multiplicibus modis Cruces triumphales expreſſas.

a Num. aureus Lalij Paſqual.

D

b Num. aureus Lalij Paſqual.

E

c Num. argent. Lalij Paſqual.

At ſicut in Oriente ex acceptis Crucis virtute victorijs Chriſtiana religio fuit hoc anno mirifice illuſtrata, ita & in Occidentalis Eccleſiæ extrema parte, in Britannia inquã ipſa,

hoc eodem anno fuit eadem propagata, cum Eduinus Rex, abdicata iam idololatria, fidem A Christianam professus, hoc ipso anno Paschali tempore sacro baptismate initiatus est, eiusq. exemplo Anglorum infinita propemodum multitudo Christianam fidem amplexata fuit. Quomodo vero ista se habuerint, Bedam narrantem audiamus, qui hæc ait[a]:

a Bed. de gest. Angl. lib. 2. c. 14.

EDVINVS REX BAPTIZATVR.

Igitur accepit Rex Eduinus cum cunctis gentis suæ nobilibus ac plebe perplurima fidem & lauacrum sanctæ regenerationis, anno regni sui vndecimo, qui est annus Dominicæ incarnationis sexcentesimus vigesimusseptimus, ab aduentu vero Anglorum in Britanniam annus circiter centesimus octogesimus. Baptizatus est autem Eboraci die sancto Paschæ, pridie Iduum Aprilium, in ecclesia S. Petri Apostoli, quam ibidem ipse de ligno, cum catechizaretur, atque ad percipiendũ baptisma imbueretur, citato opere construxit. In qua etiam ciuitate ipsi doctori atque Antistiti suo Paulino sedem Episcopatus donauit. Mox autem vt baptisma consecutus est, curauit, docente eodem Paulino, maiorem B ipso in loco & augustiorem de lapide fabricare basilicam, in cuius medio ipsum quod prius fecerat oratorium includeretur. Præparatis ergo fundamentis in gyro prioris oratorij, per quadrum cœpit ædificare basilicam. Sed priusquam altitudo parietum esset consummata, Rex ipse impia nece occisus, opus idem successori suo Osualdo perficiendum reliquit.

PLVRIMORVM CONVERSIO AD FIDEM.

Paulinus autem ex eo tempore sex annis continuis, id est, vsque ad finem Imperij Regis illius, verbum Dei, annuente ac fauente ipso, in ea prouincia prædicabat: credebantq. & baptizabantur quotquot erant præordinati ad vitam æternam, in quibus erant Osfridus & Eadfridus filij Regis Eduini, qui ambo ei exuli nati sunt de Quenburga filia Cearli Regis Merciorum. Baptizati sunt tempore sequenti & alij liberi eius de Edelburga Regina progeniti, Edilhimus, & Ediltridis filia, & alter filius Buscfrea: quorum primi albati adhuc rapti sunt de hac vita, & Eboraci in ecclesia sepulti. Baptizatus est & Iffi C filius Osfridi, necnon & alij nobiles & egregij viri non pauci. Tantus autem fertur tunc fuisse feruor fidei ac desideriũ lauacri salutaris genti Nordhumbrorum, vt quodam tempore Paulinus veniens cum Rege & Regina in villam regiam, quæ vocatur Adregin, trigintasex diebus ibidem cũ eis catechizandi & baptizandi officio deditus moraretur: quibus diebus cunctis a mane vsque ad vesperam nil aliud ageret, quam confluentem eo de cunctis viculis ac locis plebem Christi verbo salutis instruere, atque instructam in fluuio Gleni, qui proximus erat, lauacro remissionis abluere. Hæc villa tempore sequentium Regum deserta, & alia pro illa est facta in loco qui vocatur Melumin.

ANGLI PROVINCIAE DEIRORVM CONVERSI.

Hæc quidem in prouincia Berniciorum: sed & in prouincia Deirorum, vbi sæpius manere cum Rege solebat, baptizabat in fluuio Sualua, qui vicum iuxta Cataractam præ- D terfluit. Nondum enim oratoria vel baptisteria in ipso exordio nascentis ibi Ecclesiæ poterant ædificari. Attamen in campo Dono, vbi tunc etiam villa regia erat, fecit basilicam, quam postmodum Pagani, a quibus Eduinus Rex occisus est, cum tota eadem villa succenderunt, pro qua Reges posteriores fecere sibi villam in regione quæ vocatur Loidis. Euasit autem ignem altare, quia lapideum erat, & seruatur adhuc in monasterio reuerendissimi Abbatis & presbyteri Trumuulfi, quod in silua Elmete est.

b Bed. lib. 2. c. 15.

REDVALDI REGIS CONVERSIO ET LAPSVS.

Tantam[b] autem (vt fertur) deuotionem Eduinus erga cultum veritatis habuit, vt etiam Regi Orientalium Anglorum Carpualdo filio Redualdi persuaderet, relictis idolorum superstitionibus, fidem & sacramenta Christi cum sua prouincia suscipere. Et quidem pater eius Redualdus iamdudum in Cantio sacramentis Christianæ fidei imbutus est, sed E fructus est, atque a sinceritate fidei deprauatus, habuit posteriora peiora prioribus: ita vt in morem antiquorum Samaritanorum & Christo seruire videretur, & dijs quibus antea seruiebat; atque in eodem fano & altare haberet ad sacrificium Christi, & aram ad victimas dæmoniorum: quod videlicet fanum Rex eiusdem prouinciæ Alduulf (qui nostra ætate fuit) vsque ad suum tempus perdurasse, & se in pueritia vidisse testabatur.

Erat autẽ præfatus Rex Redualdus natu nobilis, quamlibet actu ignobilis, filius Tytili, cuius pater fuit Vuffa, a quo Reges Anglorum Orientaliũ Vuffingas appellantur. Verum Carpualdus non multo postquam fidem accepit tẽpore occisus est a viro Gentili, nomine Richberto, & exinde tribus annis prouincia in errore versata est, donec accepit regnum eiusdem frater Carpualdi Sibertus, vir per omnia doctissimus atque Christianissimus, qui viuente

A viuente adhuc fratre, cum exularet in Gallia, fidei sacramentis imbutus est, quorum participem, mox vbi regnare cœpit, totam suam prouinciam facere curauit: cuius studijs gloriosissime fauit Felix Episcopus, qui de Burgundionum partibus, vbi ortus & ordinatus est, cum venisset ad Honorium Archiepiscopum, eiq. indicasset desiderium suum, misit eum ad prædicandum verbum vitæ præfatæ nationi Anglorum. Nec vota ipsius incassum cecidere; quin potius fructum in ea multiplicem credentium populorum pius agri spiritalis cultor inuenit. Siquidem totam illam prouinciam iuxta sui nominis sacramentum, a longa iniquitate atque infelicitate liberatam, ad fidem & opera iustitiæ ac perpetuæ felicitatis dona perduxit: accepitq. sedem Episcopatus in ciuitate Dummock: & cum septemdecim annos eidem prouinciæ Pontificali regimine præfuisset, ibidem in pace vitam finiuit.

a Bed. lib. 2. c. 16.

PROPAGATIO FIDEI AD EXTERNOS ANGLOS.

B Prædicabat[a] autem Paulinus verbum etiam prouinciæ Lindisi, quæ est prima ad meridianam Humbri fluminis ripam, pertingens vsque ad mare: Præfectumq. Lindocolinæ ciuitatis, cui nomen erat Blecca, primum cum domo sua conuertit ad Dominum. In qua videlicet ciuitate & ecclesiam operis egregij de lapide fecit, cuius tecto vel longa incuria, vel hostili manu deiecto, parietes hactenus stare videntur, & omnibus annis aliqua miracula sanitatum in eodem loco solent ad vtilitatem eorum qui fideliter quærunt, ostendi. In qua ecclesia Paulinus, transeunte ad Christum Iusto, Honorium pro eo consecrauit Episcopum, vt in sequentibus suo loco dicemus. De huius fide prouinciæ narrauit mihi presbyter & Abbas quidam, vir veracissimus, de monasterio Peartan, vocabulo Deda, retulisse sibi quemdam seniorum, baptizatum se fuisse die media, a Paulino Episcopo, præsente Rege Eduino, & multam populi turbam in fluuio Trehenta, iuxta ci- C uitatem quæ lingua Anglorum Tiouulfingaceſtir vocatur: qui etiam effigiem eiusdem Paulini referre esset solitus, quod esset longæ staturæ, paululum incuruus, nigro capillo, facie macilenta, naso aduncо pertenui, venerabilis simul & terribilis aspectu. Habuit autem secum in ministerio & Iacobum diaconum, virum vtique industrium ac nobilem in Christo & in Ecclesia, qui ad nostra vsque tempora permansit.

PAX IN ANGLIA.

Tanta autem eo tempore pax in Britannia, quoquouersum imperium Regis Eduini peruenerat, fuisse perhibetur, vt (sicut vsque hodie in prouerbio dicitur) etiam si mulier vna cum recens nato paruulo vellet totam perambulare insulam a mari ad mare, nullo se lædente, valeret. Tantum quoque Rex idem vtilitati suæ gentis consuluit, vt plerisque in locis, vbi fontes lucidos iuxta publicos viarum transitus conspexit, ibi ob refrigerium viantium erectis stipitibus & æreos caucos suspendi iuberet, neque hos quis- D quam nisi ad vsum necessarium contingere præ magnitudine vel timoris eius auderet, vel amoris vellet, &c.] modo hæc satis, quæ cœpta hoc anno, in reliquos posteriores sunt propagata: reliqua vero inferius secundum ordinem temporum describemus. Sic igitur magno Dei beneficio factum est, vt populus, qui[b] ambulabat in tenebris, videret *b Isa. 9.* lucem magnam, fidem videlicet, lucem veram quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, simulq. igne diuini Spiritus glacialis orbis hominum corda calescerent. Sed iam ad anni sequentis res gestas veniamus.

IESV CHRISTI ANNVS 628.	HONORII PAP. ANNVS 3.	HERACLII IMP. ANNVS 19.

E

HERACLIVS HIEROSOLYMAM PETIT.

ANnus sequitur Redemptoris vigesimusoctauus post sexcentesimum, Indictione prima: quo Heraclius Imperator recedens Constantinopoli (ait Theophanes) ipso veris initio proficiscitur Hierosolymam, pretiosa ac viuifica Crucis ligna reportans, ad gratiarum actiones reddendas. Cumq. Tiberiadem adijsset, accusauere Christiani Beniamin quemdam nomine Hebræum, quasi sibi mala facientem: erat enim admodum opulentus: qui susceperit Imperatorem & exercitum eius. In eum commotus Imperator: Cur, inquit, molestus es Christianis, & fidei Christianæ, quam colo? Eumdemq. admonitum vt crederet, redditumq. Christianum, in domo Eustatij Neapolitani (ita tunc Samaria dicebatur) baptizari voluit: apud eum enim Imperator est hospitatus. Ingressus itaque Im-

perator Hierosolymam, restituto tam Zacharia Pontifice, quam almæ Crucis honorandis ac viuificis lignis in proprium locum, plurimas egit Deo gratias: pulsisq. ab vrbe sancta Hebræis, nec ad tertium milliarium voluit eos eidem appropinquare.] Hæc habent sæpe citati Annales Theophanis, & alij ex ijsdem mutuati. Adduntur vero ijs ex Ecclesiasticis Ritualibus ista:

CRVX SVO LOCO RESTITVTA AB HERACLIO.

Rediens Hierosolymam Heraclius, solemni celebritate suis humeris retulit *sanctissimam Crucem* in eũ montem, quo eam Saluator tulerat. Quod factum illustri miraculo commendatum est. Nam Heraclius vt erat auro & gẽmis ornatus, insistere coactus est in porta quæ ad Caluariæ montem ducebat: quo enim magis progredi conabatur, eo magis retineri videbatur. Cumq. ea in re & ipse Heraclius & reliqui omnes obstupescerent: Zacharias Hierosolymorum Antistes: Vide, inquit, Imperator, ne isto triumphali ornatu parum Iesu Christi paupertatem & humilitatem imitere. Tunc Heraclius abiecto ampliſſimo B vestitu, detractisq. calceis, & plebeio amictu indutus, reliquum viæ facile confecit, & in eodem Caluariæ loco Crucem statuit, vnde fuerat a Persis transportata. Itaque decretum est, vt quotannis Exaltationis Crucis memoria celebraretur, quod ibidem fuerit reposita ab Heraclio, vbi Saluatori primum fuerat constituta.] est ea dies decimaquarta Septembris. Ceterum etsi eadem solemnitas æque Græcis atque Latinis celebris est: tamen dicta die Septembris celebrant illi Exaltationis nomine Inuentionem ipsam; Latini vero Inuentionem colunt mense Maio, dicta autem die Septembris memoriam restitutionis eius ex Persida Hierosolymam, quam quidem solemnitatem nominant Exaltationem. Diximus de his pluribus in Notis ad Romanum Martyrologium. Quod autem sub Zacharia Episcopo id factum tradunt: sub Modesto potius accidisse, Suidas affirmat. C

FESTVM EXALTATIONIS S. CRVCIS.

Postquam autem Heraclius Hierosolymis Deo iusta persoluit, est peregrinatus in Orientem; peragransq. Syriam superiorem, Edessæ ecclesias collatas (vt vidimus) Nestorianis, illis pulsis, Catholicis tradidit. Vbi autem Hierapoli esset in Phrygia, contigit Syroen Persarum Regem recens creatum, cum ageret suæ electionis annum vnum, diem obijsse, percussum a Sarbara duce, siue Adeser, qui & ipse occisus est mense septimo, substitutusq. in locum eius Barrazas; qui cum item menses septem regnum tenuisset, eum Persæ necarunt, & regnum filio Cosrhois Barahani dicto tradiderunt, qui totidem mensibus regnasse dicitur, & successorem habuisse Hormisdam; quo a Sarracenis pulso, delatum esse regnum ad Arabes. Sic igitur præpotens formidandum Romanis, collapsum penitus & desolatum est regnum Persarum. Ita plane iusta Dei sententia, vbi semel cœpit Cosrhoes contra religionem Christianam insanire, & Cruci Dominicæ dominari vel- D le, vna ipse cum successoribus perijt, extincto penitus Persarum regno.

HERACLIVS IN SYRIAM SVPERIOREM PEREGRINATVS.

COLLAPSVM PERSARVM IMPERIVM.

Porro cum nomen Heraclij ob ingentes res fortiter in bello gestas toto orbe terrarum celeberrimum redditum esset, ad ipsum externi Reges tam ab Oriente quam ab Occidente legationes cum muneribus decreuere. Præstitit id inter alios ex Oriente (vt ex Theophane [a] Annales produnt) Rex Indorum, qui eidem gratulaturus ob Persas penitus debellatos, legatos misit cum margaritis & lapidibus pretiosis. Ex Occidentalibus vero partibus hoc idem fecisse Dagobertum Clotharij filium constat [b], functosq. ea legatione Seruatium atque Paternum, qui & pacem ab Imperatore petitam ad Regem, a quo missi fuerant, in Gallias retulere. Sed quæ tam læta sint funestissima subsecuta, aggredimur enarrare.

LEGATIONES AD HERACLIVM.

[a] *Theophan. an. 22. Heracl.*

[b] *Aimoin. lib. 4. c. 21.*

Dum enim otiosus Edessæ Heraclius Imperator degeret, oblitus se esse militem atque E hominem laicum, magno suo damno, velut si Episcopus esset, disputare cœpit de dogmatibus Ecclesiasticis. Sergius enim Constantinopolitanus Episcopus in epistola ad Honorium Papam hæc inter alia habet: Nuper pijssimus & a Deo coronatus dominus noster apud Edessam demorans ciuitatem, pios ad nos apices fecit, præcipientes, vt paterna illa testimonia defloremus, quæ continentur in libro dogmatico (sicut dictum est) facto a sanctæ memoriæ Menna ad sanctissimum Vigilium de vna operatione & vna voluntate, & sic a Deo instructæ eius serenitati dirigere deberemus: quod & ad effectum perduximus. Nos autem quæ dudum mota sunt, memoria retinentes, & tumultum qui ex huiuscemodi motione cœpit, scientes, suggessimus eius pijssimæ serenitati per mediocrem nostram suggestionem & scripta ad Sacellarium Imperialem consequenter huius capituli subtilitatem, &c.] Sic plane accidit, vt felicissimus Heraclius nactus infelicissimum præ-

HERACLIVS SVO MAGNO DAMNO SE SACRIS IMMISCET DOGMATIBVS.

A præceptorem, prauam ab eo doctrinam acceperit, de qua inferius sæpius suis locis dicendum erit.

Quod enim totus ferme Oriens diuersis scateret hæreticis, potissimum vero Eutychianis, & ijs qui ex eis prouenerant, varijs nominibus nuncupatis, insuper & Nestorianis etiam vniuersam plane Syriam occupantibus, itemq. Apollinaristis, quorum haud numerus erat exiguus: diuinum quoddam visum est improbis Eutychianis inuentum, si dogma assereretur, in quod omnes nominati hæretici pariter conuenirent, sicq. pax sanciretur, dum scilicet vnica tantum affirmaretur esse in Christo voluntas. In id quidem conuenisse Apollinaristas, certum est, qui loco animæ vel intellectus Verbum in Christo ponerent: Nestorianos pariter in eamdem de vna voluntate sententiam consensisse, qui posuerunt vnionem Dei & hominis secundum solum effectum & voluntatem: B Eutychianos vero liquet fuisse peculiares huius blasphemiæ assertores, cum vnam dumtaxat in Christo naturam assererent. Id quidem ex antiquioribus huius temporis scriptoribus testatur S. Maximus in disputatione cum Pyrrho Monotelita, & ex recentioribus sanctus Thomas [a] affirmat. Vana igitur spe illa deceptus putatur Heraclius in vnam sententiam omnes hæreticos coniungendi, vt eiusmodi de vna in Christo voluntate assertioni faueret, & sic colore pacis summum in Eccleſiam bellum inferret; prout quæ sunt dicenda inferius, demonstrabunt. Ita quidem ab hæreticis Orthodoxos sæpe deceptos fuisse liquet, vt prætextu pacis notam inurerent Catholicæ veritati.

[a] *Thom. 3. p. q. 18. ar. 1.*

C IESV CHRISTI ANNVS 629. HONORII PAP. ANNVS 4. HERACLII IMP. ANNVS 20.

QVi sequitur sexcentesimus vndetrigesimus Redemptoris annus, Indictione secunda, idem vicennalibus Imperatoris Heraclij illustratur, sed ex eiusdem Heraclij rebus perperam gestis quisque prudens potius eum dixerit densa caligine obscuratum: siquidem hoc anno Monotelitarum hæresis ita dicta, collecta vero ex Eutychianis, magis magisq. inualescere cœpit fauore Imperatoris, magno damno totius Orientalis Imperij; quod in hunc vsque annum ad summum fastigium sublimatum, decrescere cœpit & minui, penitusq. prosterni, dum ipsum diuina vindicta magna ex parte in manus traditur barbarorum.

IMPERIVM ROMANVM LAESA RELIGIONE DECRESCIT.

D Ampliſſimis tunc plane notis perspicue cunctis rem considerantibus declaratum fuit, quibus auxilijs fulciatur Imperium, vt vindicetur a barbaris, & illis omnibus dominetur; quibusve ex causis minuatur, & in nihilum redigatur. Religio siquidem sancte pieq. culta custos est, vindexq. auctrix & propagatrix Imperij: contra vero ex læsa religione, & fide Catholica hæresibus lancinata, prauisq. moribus labefactata, vt lædatur, atteratur, prorsusq. destruatur Imperium, effici consueuit. Quod sicut pluribus exemplis in Iustiniano superiori tomo est demonstratum, ita in Heraclio modo redditur omnibus quam euidentissime manifestum. Quousque enim idem Heraclius cultor fuit & custos Catholicæ pietatis, Deum expertus est Romani Imperij vindicem & defensorem, hostiumq. fortissimorum expugnatorem. Vbi vero a Catholica fide deflexit, & ipse recessit pariter ab eo Deus, in eius vindictam hostibus hærens. Cum tamen haud inficias eamus, E occulto Dei iudicio interdum bonos referre mala, deteriores vero rebus prosperis abundare. Quomodo vero adeo luctuosa contigerint, anno superiori dici cœpta, hoc & sequentibus annis singulis inferius dicturi sumus: modo autem totius tragœdiæ satis sit pandisse originem, quam & reddere ex Theophane in promptu est, necnon ex Cedreno & alijs, ex quibus hæc accipe:

Anno vigesimo Imperij Heraclij Hormisda regnat in Persis. Cum autem esset Heraclius apud Hierapolim, venit ad eum Athanasius Patriarcha Iacobitarum, vir acris & nequam ingenij, Syrorum inditas versutias possidens: & moto de fide ad Imperatorem sermone, repromisit ei Heraclius, si Chalcedonensem Synodum susceptisset, Patriarcham illum Antiochiæ se fore facturum.] Commendatione quidem digna Heraclij recta erga Catholicam fidem intentio; sed dum putat imprudens se fidei recte consulere, perdit eam, seq. ipsum in erroris foueam dat præcipitem.

ORIGO MALORVM OMNIVM.

Sed attende, quæso, lector, vnde fluere incipiat stilla, ex qua diluuium Orientem obruens emanauit. Damnatum hominem Eutychianum aduersarium Chalcedonensis fidei legibus prædecessorum Imperatorum, eumdemq. alijs dignum supplicijs, quod impiorum se ducem fecisset, surripuissetq. vti sacrilegus Patriarchæ nomen, pluribus digne pœnis afficiendum, eumdem hunc ipsum ad colloquium curiose & libenter magno suo damno Imperator admittit, prohibente Apostolo, eiusmodi sceleratis nec breuem quidem salutationem, Aue scilicet, impertiendam, ipso dicente [a]: Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis. Qui enim dicit illi Aue, communicat operibus eius malignis.] Hinc quidem omne proueniſſe malum Principibus Christianis, Constantio, Valenti, Theodosio Iuniori, Iustiniano, ac demum Heraclio, ipsa declararunt euenta.

a 2. Ioan.

HERACLIVS LEVIS CORDE.

In rebus gestis sancti Maximi Abbatis & martyris præcipui oppugnatoris hæresis Monotelitarum, cuius causa & martyrium subijt, eadem de Athanasio perditissimo impostore narrantur, & de Heraclio, cuius siue simplicitatem, siue mentis leuitatē condemnat, dum putans se illū ad Catholicam fidem posse perducere, ipsius inuentus est esse captiuus, triplici funiculo vinctus, Athanasij, Cyri, & Sergij, dum quæ illi de vnica voluntate Athanasius verbis dolosis, quasi Orthodoxus esset, instillat, eadem postea propinauit eius collega Cyrus Episcopus Alexandrinus, eademq. Sergius & ipse ijsdem vinculis irretitus. Principia autem ista minime cauens Heraclius, magnorum malorum extitit sibi auctor. nam audi consilium Athanasij.

ATHANASIVS SIMVLAT SE CATHOLICVM.

Vbi impius ampliſſimam adeo ab Imperatore pollicitationem factam audiuit, nempe potiturum se Patriarchatu Antiocheno, sicq. fore vt Orientalibus omnibus dominaretur Ecclesijs & Orthodoxis, ac pro arbitrio dimouere posset Catholicos professores Præsides Ecclesiarum: nihil cunctatus, se facturum spondet, quod ab eo exigebat promissio Imperatoris. Statuit igitur animo, vt simulate ad breue temporis spatium se exhiberet fidei Catholicæ assertorem. Rarum quidem reperitur exemplum, vt quis pollicitationibus illectus, in Catholicam receptus Ecclesiam, in ea sincere permanserit: quod & ostendit S. Hieronymus, dum inuehitur in Ioannem Hierosolymitanum Episcopum ex Macedoniano Catholicum redditum, sed emptum pretio Episcopatus. Pergit vero auctor:

HERACLIVS CONSVLIT SERGIVM.

At ille, *Athanasius scilicet*, simulate suscepit Synodum, confitens duas in Christo naturas. Interrogauit autem Imperatorem de operatione & voluntatibus, qualiter has in Christo oporteret dicere duplas, an simplas. Tunc Imperator voce nouitatis consternatus, scribit Sergio Constantinopoleos Episcopo: aduocat etiam Cyrum Phasidis Episcopum, & hoc interrogato, reperit eum consentientem Sergio in vnam voluntatem & vnam operationem. Sergius enim, vtpote Syrus genere ac parentibus Iacobitis existens, vnam naturalem voluntatem & vnam operationem in Christo rescripsit, atque confessus est.] Vsque in hanc diem Catholicum se esse, idem Sergius professus fuit, ab omnibusq. vt Catholicus habitus & auditus: vbi vero modo Imperatorem vidit ancipitem, in errorem ipse seductus seduxit etiam Heraclium, sicq. eamdem hæresim poculo aureo propinauit Imperatori. nam idem subdit:

CYRVS SVBDOLE CONSVLIT SERGIVM.

Ast Imperator vtriusque acquiescens consilio, reperit & Athanasium eis consentientem: nouerat enim, quia ibi vna operatio reperitur, vbi & vna natura cognoscitur.] ita Athanasius Eutychianus. Verum quod dicit auctor, esse repertum Cyrum consentientem Sergio: ita quidem foris apparebat, eo quod tentatus Cyrus litteris Imperatoris, consuluit Sergium, a quo ductus est in errorem. Sed simulate callidus homo agebat, dum (vt primo ingressu facere solent hæretici) sic dubitare se simulat, vt in dubitationem primum alios conijciat; sicq. altero pede dimotos, vno postea ictu facile in terram prosternat. Sed audi epistolam eiusdem Cyri tunc ad Sergium scriptam, recitatam vero in Actione decimatertia Sextæ Synodi, sed dure admodum Latinitate donatam, his verbis:

CYRI EPIST. AD SERGIVM.

Deo honorabili meo domino benigno principi pastorum, patri patrum, vniuersali Patriarchæ Sergio, a Cyro humili vestro.

Prompto me existente, præsentem suggestionem porrigere Deo honorabili domino meo, diuersæ mihi subibant cogitationes, & in duabus sententijs animum partiebar: Putas ne, inquam, docenti consentiam: Altiora te ne quæsieris, & potiora te ne scrutatus fueris? Et claustra labijs imponens, silere studebam. Aut auscultem ne eum, qui dicit:

Quæ-

A Quærens quære, & apud me mane? Deinde in hoc me ipsum sufficienter examinans, etiam scribendi sumebam fiduciam, cum ter beatitudinis vestræ a Deo inspiratam doctrinam in mentem recipere satisfactus *, quod vnum e duobus, siue vtrumque ex hoc mihi conquiretur. Aut enim, inquam, suscipiar; aut per omnia emendabor in his quæ suggeruntur, si non ita se habent,

* persuasus

Dum dignus fuissem effectus Deo honorabilis pijssimi vestigijs a Deo confirmati nostri domini, *Imperatoris scilicet*, simulq. & Deo imitabilem eius condescensionem indeptus, fiduciam capiebam diuinam iussionem eius serenitatis relegendi, quæ ad Arcadium sanctissimum Archiepiscopum Cypri contra Paulum Primatem Episcoporum minime Deo decenter constructa est. Cuius laudabilis ac Deo amabilis vere est omnis quidem intentus, piam & immaculatam nostræ fidei rectitudinem allegans, duas autem operationes

LATENS FRAVS HAERETICORVM.

B in Domino nostro Iesu Christo post vnitionem Deitatis prohibet *. Eam inueniens abnuebam, & proferre tentabam honoratissimam Leonis epistolam, duas operationes cum alterutrius scilicet communione, quemadmodum docet sanctissimus dominus meus, proclamantem. Ex hoc ergo deinceps vobis orto sermone, venerandam suggestionem a Deo inseparabilium vestrorum ad relegendam iubebar suscipere, quæ dicebatur & putabatur præfatæ piæ iussionis esse rescriptum: mentionem enim faciebat illius Pauli, qui & Sauli] Seueriani videlicet hæretici, qui (vt dictum est) in Armenia conuenit Heraclium Imperatorem in expeditione aduersus Persas degentem. Sed pergit Cyrus:

* perhibet

CYRVS DVM SERGIVM CONSVLIT, VENENVM SPARGIT.

Opportune ergo nunc silentium gerere, & nequaquam contradicere perstruebar: verum ad eruditam a Deo doctrinam confugere didici, venerabiles eius syllabas postulans promereri, liquidius declarantes qualiter duas operationes post vnitionem dicere recusan-

C tes, in vna, id est, singulari operatione in omnibus diuinis elogijs possumus concludere tam quod passibile, quam quod impassibile ipsius ineffabilis dispensationis Saluatoris nostri Iesu Christi: quatenus a Deo illustrata eruditione Deo instructorum vestrorum illuminata imperitia nostra, forsitan vel in hoc imitabitur pinguissimam atque fertilem terram; seminatamq. verbi gratiam libenter suscipiens, ad fœcunditatem saluum perducet. Deo acceptas denique sui orationes solite ministrare, tam meæ paruitati, quam ijs qui mecum sunt, benignus meus dominus dignetur. *Et subscriptio*. Cyrus humilis exorans pro honoratissima vita Deo honorabilis domini mei suggessi.] hucusque Cyri epistola, quæ Sergium male consultum in dubitationem primum inducens, ad ruinam illi viam aperuit.

NON IMMISCEANT SE DOGMATIBVS PRINCIPES.

Ex his puto intellexisti lapsum Heraclij, qui dum in Paulum Seuerianum hæreticum

D agit, se ipsum in eam hæresim coniecisse declarauit, qua duas in Christo voluntates & operationes negauit esse dicendas. Suo semper damno se immiscuisse Principes in dogmatibus decernendis, plurimis superius est declaratum exemplis: quod maxime in Heraclio perspicuum demonstratur, qui studens parti alteri, quasi veritatem defendens, pene nesciens, in profundum labitur hæresis, qua infelix præclare partam tot victorijs gloriam obscurauit, vt quæ inferius suis dicentur locis apertissime declarabunt. Satis Principi ad salutem, vt obortas de fide quæstiones deferat ad primam sedem, a qua controuersiæ dirimantur, cuius arbitrio (si causa exigat) & vniuersale Concilium congregetur; atque interim ipse nulli se implicans nouitati, affectu liber, quid ab Ecclesia decernatur, expectet, vt sequatur.

E

IESV CHRISTI ANNVS 630. HONORII PAP. ANNVS 5. HERACLII IMP. ANNVS 21.

DE OBITV MAHOMETIS.

ANnus sequitur Redemptoris sexcentesimus atque trigesimus, Indictione tertia, quo defunctus ponitur in Annalibus pseudopropheta Mahomedus, siue Mahometes, a quo improba secta Mahometanorum oborta est. Monstrum tantum peperit & enutriuit Oriens, cuius deformitati monstra cedere necesse sit omnia, quæ siue Danieli, siue Ioanni Euangelistæ diuinitus demonstrata feruntur ad aliquod grande malum significandum. Præcursorem quidem Antichristi hunc omnium sceleſtissimum extitisse, Ioannes Damascenus [a] existimauit. Vnde autem ei obuenerit vt propheta a suis creditus sit, ci-

[a] *Damasc. de hæres. in fin.*

tati

tati Annales ita declarant [a]: Apud Homeritas hunc, siue in Arabia Felice, Hali parente A Ismaelita genitum, camelariamq. exercuisse artem, pauperemq. hominem suam operam mercede locasse tradunt, inhæsisseq. seruitio cuidam potenti viduæ, quæ nomine Tadiga * dicta erat, eiusq. pascendos suscepisse camelos: & cum vafer esset ingenio, insinuans se dominæ gratiæ, effecit vt eamdem coniungeret sibi vxorem. Profectus vero in Palæstinam, ibi versatus cum Iudæis & Christianis, ab eisdem aliquid est conatus addiscere: mentemq. vanam prurigo cum exagitaret honoris, ex occasione bene accepta nundinationem quamdam exercuit, ex qua nomen fuit prophetæ adeptus.

[a] *Theophan. & Cedren. hoc anno Heracl. Imp.*

καδίχα, vel παδίγα MAHOMETIS ORIGO ATQVE PROGRESSVS.

Cum enim & a dæmone exagitaretur, & comitiali morbo laboraret: vxorem suam, quæ grauem ex eo capiebat dolorem, quod nobilis ipsa egeno homini & vexationibus obnoxio nupsisset, ita demulsit, quod diceret, ad conspectum Angeli Gabrielis sibi apparentis concidere. Erat amicus ei mulieri monachus quidam, qui ob falsam fidem ibi relegatus vi- B uebat. Huic mulier totam rem aperit, Angeli etiam nomine propalato. Is autem monachus vti opinionem eam prorsus in animo mulieri confirmaret, verum Mahomedum prophetam dicere ait: eum enim Angelum ad quemuis vatem mitti. Mulier verbis impostoris illius monachi fidem habens, alijs suis gentilibus mulieribus fabulam enarrauit, ab ijs porro ad viros alios ea dimanauit. Vbi vero semel innotuisse sciisset & creditū se esse prophetam; sibi ipsi per imaginem quædam effinxit, eademq. vt diuinitus accepta curioso atque simplici populo facile persuasit, ac volumen vanis figmentis plenum conscripsit, quod e cælo sursum acceptum effinxit, suisq. tradidit sectatoribus obseruandum: sicq. factum est, vt ita error vane conceptus, non miraculorum virtute, sed vi armorum magis magisq. apud posteros atque etiam exteros inualesceret.

Quod autem ad seductorem monachum spectat: ex fragmento historico Anastasij Bi- C bliothecarij, vbi de monacho isto agit, quisnam ille fuerit, declaratur his verbis: Cum testimonium ei, *Mahometi scilicet*, daret quidam pseudomonachus Arianus, qui ob malam fidē Constantinopoli e monasterio Callistrati exterminatus erat cum turpitudine *sub* Imperio Heraclij, iste scelestus nebulo seduxit istam & reliquas mulieres huiusmodi verbis: Venit, inquit, ille a visione quadam Angeli, qui dicitur Gabriel, & non ferens id spectaculum, concidit.] & paulo post: Cum diebus illis Imperator Heraclius cum victoria a Persarum bello reuerteretur, & per Aethribum transiturus esset: obuiam ei iuit ille Deo exosus Mahomet, ferens ei victoriales laudes, sicut ipsum docuerat scelestus ille pseudomonachus; petitaq. ab eo terra, quæ pecoribus suis alendis sufficeret, petitionis compos factus est.] hæc ibi.

Sed quomodo error acceperit augmentum, ijdem qui supra Annales declarant, ni- D mirum quod primum ad eum accurrerūt Iudæi existimantes ipsum esse quem expectarent Messiam; decemq. ex eis ipsum sectabantur, quod eum circumcisionem amplecti sciuissent: verum cum eumdē immunda comedere cognouissent, nempe cameli carnem, e sententia recessere, sed non cessarunt commouere eum in Christianos. Excogitauit autem ad sectam propagandam versutus nebulo illecebras ex voluptatibus carnalibus comparatas, feminarum multitudinem suis concedens in hac vita, & in futura ijsdem consitum paradisum, in quo ipsis omnia ad cibum & potum laute abundeq. suppeterent, & ad coitum pariter adfore pulcherrimarum multitudinem feminarum; his vero potissimum potituros fore, qui vel hostem occiderent, vel occiderentur ab hostibus: ista satis astute proponens, quo suos in bello fortes efficeret.

DE SECTA MAHOMETIS NEFANDA.

Vt igitur populos omnes alliceret, ex cunctis ferme aliqua miscuit, nempe ex Iudæis E circumcisionem, Dei vnius cultum, abstinentiam a carne suilla; ex Christianis Christi nomen, ita tamen, vt eum sicuti Ariani, siue Nestoriani, coleret. Rursum vero vt omnes fæces eiectas ad sectam alliceret ac sibi coniungeret, ex Manichæis etiam de Christo illud accepit, vt nequaquam Cruci affixū Christum diceret, sed vmbram Christi, Crucem penitus abominatus. De eodē Christo insuper blasphemus ista confinxit, quæ his verbis recitat Damascenus: ait enim: Christum autem dicit Verbum esse Dei & eius Filiū, sed creatum atque seruum, eumq. fatetur ex Maria sine semine generatum. Ait enim, Verbum ac Spiritum Dei, cum in Mariam introisset, genuisse filium qui Dei propheta & seruus est. Iudæos autem contra legem eum in Crucem agere voluisse, & cum eum tenuissent, eius quidem vmbram egisse in Crucem, Christum autem nec in Crucem actum fuisse, nec mortuum; Deum enim ad se transtuliisse in cælum, quod ei esset carissimus. Hoc etiam

QVAE DE CHRISTO CONFINXIT.

comme-

A commemorat, Christum, cum in cælum peruenisset, a Deo interrogatum fuisse, an Dei filium se esse dixisset? Eumq. facit hoc modo respondentem: In me, Domine, sis placato animo: scis hanc meam orationem non fuisse, meq. tuam non fastidire seruitutem. Homines sunt isti, qui contra leges hoc me dixisse arguerunt, falsoq. me circumuenerunt crimine, & vehementer errarunt. Tum Deum hæc vult ei respondisse: Scio hanc tuam non fuisse orationem. Aliaq. multa monstri similia in eo narrat commentario, quæ ridicula sunt.] hæc Damascenus, qui paucis (nec enim multis indigent) quæ ab impostore tanto sunt dicta, confutat.

Ad hæc præterea alias circulator adiecit ineptias, nempe sibi vt veritatis cultori fi- QVAS COACER-
deli tradendas claues paradisi in die iudicij. Fatum insuper asseruit, & siue ad bo- VAVIT FALSI-
num siue ad malum homines destinari. Cultum præterea astri, quod Cubar dicunt, TATES IMPO-
B nempe Luciferi, siue Lunæ, commiscuisse tradunt, ne Gentiliciæ superstitionis secta STOR.
exors existeret. Hanc autē de cultu Luciferi fuisse Sarracenorum antiquā superstitionem, testatur S. Hieronymus in Hilarione. Ista itaque & alia pudenda confarciens, ad omnium conseruationem vafrum illud excogitauit: quod enim satis intelligeret, cuncta quæ miscuisset, perfacile soluenda atque destruenda fore, si ad exactæ disquisitionis reuocarentur examen: de traditis a se institutis vetuit disputari, Sicq. miseros quos decipiebat, coniecit in foueam, eosdemq. ne inde emergerent, excæcauit. Quid plura? de eodem impostore centum & tredecim fabellas ex Euodio monacho Euthymius in sua Panoplia recenset, quas singulas tibi relinquimus consulendas. His igitur commentis & impostoris circulator iste nefandus paulatim conciliauit sibi Arabum regnum, in quo vbi exegisset annos nouem, defunctus est. De cuius sepulchro & peregrinatione ad illud assidua Lao- C nicus agit pluribus, vbi de ritibus cultuq. superstitionis huius scribit in hæc verba [a]:

[a] *Laonic. lib. 3. de rebus Turcicis.*

DE MAHOMETIS IMPOSTORIS SEPVLCHRO.

Defunctus est, inquit, in loco quodam, cui nomen est Mecha. Milites, regioniq. incolæ exequias duxerunt, & grauiter eum luxere. Quotannis in eius honorem sacra faciunt Arabes: heroa etenim quemdam eum esse putant, eumdemq. virum sanctum a Deo ordinatum, vt ipsis leges ferret; quem in dandis legibus non tyrannum, sed virum quemdam æquitatis vel in primis amantem iudicarunt.] Et paulo post, cum agit de Homure eius discipulo & successore: Sepulchrum quoque in honorem Mahometis adornans, ibi manebat. Sacra quoque magna quotannis in honorem eius fieri procurauit. Persuasit alijs plurimis, vt Mahometen adorent. Eos quoque iustos fieri asserebat, qui ipsius sepulchrum inuiserent. Etiam hodie non pauci ex Asia, Libya, Europaq. Mahometis sepulchrum adeunt, putantes se hinc maximam colligere religionem, & probiores fieri. D Quidam ex ipsis istam peregrinationem ingrediuntur, quidam argentum numerant ijs qui pro ipsis peregrinationem suscipiunt. Via autem quæ ad sepulchrum ducit, est asperrima & difficillima. Eundum est enim per arenam non citra camelorum alimenta portantium opem: nec etiam aqua, qua vtantur, ad manum prompta est sufficiens omnino. In hunc igitur modum necessaria præparantes, camelos conscendunt, vtentes signis quæ viam demonstrent magnetis demonstrationibus. Colligentes igitur ab Septemtrionali plaga, qua orbis parte eundum sit, eo viam coniectantes pergunt. Vbi autem accesserint loca vbi aquarum scaturigines sunt, aquantes inde abeunt, transitaq. arena, intra quadraginta dies ad Mahometis corpus perueniunt. Sepulchrum eius compertum habeo extructum esse ex lapidibus pretiosissimis, & sublime pendere in medio templo.] hæc Laonicus.

E Porro omnes mirari non desinunt, cum nulla vmquam secta fuerit alia quæ plures fordes in vnum collegerit, & quæ minus firmitate subsistat, quam hæc, quæ ab omnibus qui de ea egerunt, siue veteres, siue recentiores, risu sibilisq. insectanda proponitur potius, quam confutatione digna fuerit existimata: tamen ad mille iam annos hactenus maioribus in dies augmentis sit propagata, non miraculis quidem vel virtutibus, sed armorum potentia dumtaxat & voluptatū illecebris, id quidem Deo occulto iudicio permittente. Ceterum eamdem sectam semper tum a Latinis, tum Græcis, pluribus confutatā inuenies, miraculisq. plurimis (de quibus inferius suis locis agendum) erroris esse conuictam, cū Deus per miracula fidem certam faciens, suos in errorem duci non siuerit, sed mille signis voluerit, singulis plane sæculis, falsitatem eius aperta luce monstrari.

ARMORVM POTENTIA PROPAGATVR ERROR.

Successisse Mahometi Eububezer, citati ante Annales tradunt, tenuisseq. principatū annos tres, vsque scilicet ad vigesimumquartum annū Imperatoris Heraclij. Ne quid autem

nos

nos antiquitatis subtraxisse videamur: hic ad postremũ addimus, quæ de origine & obitu eiusdem pseudoprophetæ a sancto Eulogio martyre, qui sequenti sæculo claruit, in suo Apologetico narrantur ex codice Legerensis cœnobij accepta; quæ tamen in ijs quæ ad annorum numerum pertinent, esse deprauata noscuntur. Reddamus hic singula totidem verbis, quæ sic se habent: Cum essem olim in Pampilonensi oppido positus, & apud Legerense cœnobium commorarer; cunctaq. volumina, quæ ibi erant, gratia dignoscendi incomperta reuoluerem: subito in quadam parte cuiusdam opusculi hanc de nefando vate historiolam absque auctoris nomine reperi:

654. DE MAHOMETE EX S. EVLOGIO.

Exortus est namque Mahomat hæresiarches tempore Heraclij Imperatoris, anno Imperij eius septimo, currente Era 556.* In hoc tempore Isidorus Hispalensis Episcopus in Catholico dogmate claruit, & Sisebutus Toleto regale culmen obtinuit. Ecclesia beati Euphrasij apud Iliturgi vrbem super tumulum eius ædificatur. Toleto quoque beatæ Leocadiæ aula miro opere, iubente prædicto Principe, culmine alto extenditur. Obtinuitq. prædictus Mahomat nefandus propheta principatum annis decem; quibus expletis, mortuus est, & sepultus in inferno. Exordia vero eius fuerunt talia. Cum esset pupillus, fictus est cuiusdam viduæ subditus. Cumq. in negotijs cupidus fœnerator discurreret, cœpit Christianorum conuenticulis assidue interesse; & vt erat astutior, tenebræ filius cœpit nonnullas collationes Christianorum memoriæ commendare, & inter suos brutos Arabes cunctis sapientior esse. Libidinis vero suæ succensus fomite, cum patrona sua iure barbarico in ira congressus est. Moxq. erroris spiritus in speciem vulturis ei apparens, os aureum sibi ostendens, Angelum Gabrielem esse se dixit, & vt propheta appareret, impetrauit.

Cumq. repletus esset tumore superbiæ, cœpit inaudita brutis animalibus prædicare, & quasi ratione quadam, vt ab idolorum cultu recederent, & Deum incorporeum in cælis adorarent, insinuauit. Arma sibi credentibus assumere iubet, & quasi nouo fidei zelo, vt aduersarios gladio trucidarent, instituit. Occulto quoque Deus iudicio (qui olim per prophetam dixerat[a]: Ecce ego suscitabo super vos Chaldæos, gentem amaram & velocem, ambulantem super latitudinem terræ, vt possideat tabernacula non sua: cuius equi velociores lupis vespertinis, & facies eorum vt ventus vrens, ad arguendos fideles, & terram in solitudinem redigendam) nocere eos permisit. Primum namque fratrem Imperatoris, qui illius terræ ditionem tenebat, interimunt, & ouantes de triumpho victoriæ, glorioſi effecti, apud Damascum Syriæ vrbem regni principium fundauerunt. Psalmos denique idem pseudopropheta in ore insensibilium animalium composuit, vitulæ scilicet rubræ memoriam faciens. Araneæ quoque muscipulæ ad capiendas muscas historiam texuit. Vpupæ præterea & ranæ cantus quosdam composuit: vt fœtor vnius ex eius ore eructaret, garrulitas vero alterius in eius labijs non desineret.

a Habac. 1.

MAHOMETIS TVRPIS INCONTINENTIA.

Alios quoque ad condimentum sui erroris in honorem Ioseph, Zachariæ, siue etiam genitricis domini Mariæ stylo suo digessit. Cumq. in tanto vaticinij sui errore duraret, vxorem vicini sui nomine Zeid concupiuit, & suæ libidini subiugauit. Quod scelus maritus eius sentiens, exhorruit, eamq. prophetæ suo, cui contradicere non valebat, permisit. Ille vero quasi ex voce Dominica in lege sua illud annotauit, dicens: Cumq. mulier illa displicuisset in oculis Zeid, & eam repudiasset, sociauimus eam prophetæ nostro in coniugium: quod ceteris in exemplum, & posteris fidelibus id agere cupientibus, non sit in peccatum. Post cuius tanti sceleris factum mors animæ & corporis illius simul appropinquauit. At ille interitum sibimet imminere persentiens, quia propria virtute se resurrecturum nullo modo sciebat, per Angelum Gabrielem, qui ei in specie vulturis apparere, vt ipse aiebat, solitus erat, resuscitaturum se tertia die prædixit.

CANES DEPASTI CADAVER MAHOMETIS.

Cumq. animam inferis tradidisset, soliciti de miraculo, quod eis pollicitus fuerat, ardua vigilia cadauer eius custodire iusserunt. Quem cum tertia die fœtentem vidissent, & resurgentem nullo modo cernerent; Angelos ideo non adesse dixerunt, quia præsentia suorum terrerentur. Inuento igitur salubri (vt putabant) consilio, priuatum custodia cadauer eius reliquerunt: statimq. vice angelica ad eius fœtorem canes ingressi, latus eius deforauerunt. Quod reperientes factum, residuum cadaueris eius humo dederunt; & ob eius vindicandam iniuriam, annis singulis canes occidere decreuerunt: vt merito cum eo habeant illi participium, qui pro eo dignum meruerunt subire martyrium. Digne ei quidem accidit, vt canum ventres tantus ac talis propheta repleret, qui non solum

A suam, sed multorum animas inferis tradidisset. Multa quidem & alia scelera operatus est, quæ non sunt scripta in libro hoc: hoc tantum scriptum est, vt legentes, quantus hic fuerit, agnoscant.] Ad honestandum autem tale portentum, a successore mirificum constat erectum illi esse sepulchrum, de quo superius dictum est.

Porro hæc & alia plura in detestationem sectæ nefandæ publicis scriptis ab eodem auctore vulgata in oculis ipsorum Sarracenorum tunc grassantium in Hispanias liquet: vt plane non contemnenda ea sint scripta, quæ in opprobrium ipsorum Sarracenorum de tali impostore veluti propheta gloriantium coram ipsis obiecta fuere. Sunt & alij, qui pseudoprophetæ huius cunabula, progressus, obitum, leges, atque alia prosecuti, de his volumina confecerunt, quæ tu consulas. hæc ad Annalium institutum satis sunto: abstinuimus enim libentius, quod multa fabulosa in eis posita inuenerimus.

B At dum hoc monstrum coalescere incipit in Oriente, armorumq. potentia, quod non posset veritate, auctoritatem sibi conciliare satagit, dormitat stertitq. bonus Heraclius, immo depositis armis, nulla de tuendis iam partis cura solicitus, nec timore perculsus de perdendis quæ Romani essent Imperij; vigilansq. cum Monotelitis, omne consilium agitat, simulq. potentiam omnem adhibet, vt dogma stabiliat. Vafrum diabolus excogitauit inuentum, vt his tricis teneret Heraclium occupatum eo tempore, quo ipse adeo grande malum, quo maius numquam fuisset in orbem illatum, machinari cœperat in Oriente; faceretq. Ecclesiastico bello occupatum Heraclium detineri, quo tempore ipse in Christianam religionem & in ipsum Romanum Imperium insuperabile prœlium præpararet: adeo vt minime a scopo veritatis aberret, qui dixerit, nullum Romanorum Imperatorum maiora damna quam Heraclium in Christianam Rempublicam inuexisse, dum C ad extinguendam facem diaboli non accurrit, sed alteri incendio fomenta interim parat. At de his satis.

CYRVS EPISC. ALEXANDR.

Hoc eodem anno, vbi Gregorius Episcopus Alexandrinus sedisset annos decem, moritur, atque in locum ipsius subrogatus est Cyrus ex Lazorum Antistite, id operante Heraclio Imperatore, qui eo vtebatur familiarissime. Hic quidem sub Catholico nomine quasi prædicator Chalcedonensis Concilij, ac veluti assertor & professor epistolæ sancti Leonis Papæ, dum conciliatorem & sequestrem agit pro reuocandis hæreticis ad Ecclesiam Catholicam, nouis excogitatis artibus, Catholicos quos inuenit, in hæresim nescientes induxit. Quomodo autem id acciderit, suo loco dicturi sumus.

Hoc pariter anno Honorius Papa, deiecto Fortunato hæretico Gradensi Patriarcha, subrogauit in locum eius Primogenium. De his extant ipsius Honorij Papæ litteræ his D verbis conscriptæ[a]:

a Ex Chron. man. scr. Andr. Danduli Ducis Venet.

EPIST. HONORII PAPAE AD EPISC. VENET. ET ISTRIAE.

Honorius Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectissimis fratribus vniuersis Episcopis per Venetiam & Istriam constitutis.

Suademus, & decretales apices fraternitati vestræ dirigimus, per quos expetimus vt loco Iudæ alius vitæ probabilis ad regendum gregem Dominicum promoueatur. Et non immerito is qui deiectus est, & Iudæ actibus comparatur & moribus. Nam quod ille in capite, hoc iste videtur exercuisse in corpore. Primogenium itaque subdiaconum & Regionarium nostræ sedis Gradensi Ecclesiæ Episcopali ordine cum pallij benedictione direximus consecrandum. Oportebit ergo fraternitatem vestram iuxta legem Ecclesiasticam cuncta disponere, capitiq. vestro sinceram obedientiam exhibere. Nos enim diligentes homines nostros ad excellentissimum Longobardorum Regem, iniunximus, vt E eumdem Fortunatum, vti relicta ab eo Republica, ad Gentes q. prolapsum, & abnegata concordiæ vnitate Deo rebellem & perfidum, necnon res quascumque secum aufugiens abstuliſſe monstratur, expetat, & repetere non moretur: vt & hi a quibus repetuntur, a partibus Christianissimæ Reipublicæ parem iustitiam consequantur.] hæc Honorius; qui dignissimo titulo & merito quidem Venetam Rempublicam Christianissimam nominat: vtpote quæ, relictis schismaticis, Romanæ Ecclesiæ adhæsisset; & ne implicaretur eorumdem schismaticorum laqueis, a Romana Ecclesia petere soleret Episcopum: quo amplissimo titulo glorioſa, potensq. longe lateq. terra mariq. dominium feliciter propagauit.

VENETA RESPVB. CHRISTIANISSIMA.

Ne quid autem minus haberet Gradensis Ecclesia ab Aquileiensi, ipsi Romani Pontifices eamdem Ecclesiam pallij insignibus & Patriarchæ nomine illustrarunt: nam (vt superius dictum est) ipse etiã Gradensis Episcopus Patriarcha inuenitur sæpius nominatus.

Vnde

Vnde & factum est vt immortalis inter vtrumque creuerit æmulatio, & excitatæ perennes discordiæ fuerint, perpetuaq. odia coaluerint, quæ nutrita sunt opera sæcularium Principum, studentibus Longobardis Patriarchæ Aquileiensi (qui & securitatis causa Forum Iulij sedem transtulit, ob idq. & Foroiuliensis Patriarcha est appellatus) fauente vero Gradensi Patriarchæ Rauennate Exarcho post Romanum Pontificem. Porro sicut Exarchus numquam destitit ipsam Aquileiam infestare, ita Longobardi Grados, siue Gradus: nam audi quæ dicat Paulus [a] de Duce Foroiulensi, Lupo nomine: Hic Lupus in Grados insulam, quæ non longe ab Aquileia est, cum equestri exercitu, per stratam, quæ antiquitus per mare facta fuerat, introiuit; & deprædata ipsa ciuitate, Aquileiensis Ecclesiæ thesauros exinde auferens deportauit.] hæc ipse, qui & superius tradit [b], a Paulo (quem alij Paulinum dicunt) Aquileiensi Patriarcha translatos fuisse Ecclesiæ Aquileiensis thesauros ad Grados, dum fugeret Longobardos in Italiam irruentes.

[a] *Paul. diacon. lib. 5. c. 7. & nou. edit. c. 17.*

[b] *Idem lib. 3. c. 8. vet. edit. & nou. c. 10.*

ROM. PONT. FAVENT VENETIS CONTRA LONGOBARD.

Accidit præterea, vt inter Lõgobardos & Venetos implacabile diu viguerit bellũ, quemadmodum inter vtramque Ecclesiam Aquileiensem & Gradensem immortales extiterunt contentiones; quæ licet sæpe fuerint sedatæ a Romanis Pontificibus, rursus pullularunt. Verum pro Ecclesia Gradensi semper insurrexisse ipsos Romanos Pontifices, litteræ Gregorij II. & Gregorij III. Roman. Pontificum docent; ex quibus apparet eos ab inuadentibus Aquileiensibus Patriarchis nitentibus viribus Longobardorum semper tutatos esse. Sic videre est Gradensem Ecclesiam Romanorum Pontificum auctoritate erectam, firmatam, stabilitam, atque defensam, Venetorumq. Rempublicam Gradensis Ecclesiæ occasione a Romana Ecclesia hausisse plurimum adiumenti: cuius rei ipsa optime conscia, ad nutum Romani Pontificis parata semper fuit in Longobardos insurgere. Docent id litteræ Gregorij Secundi Romani Pontificis ad Vrsum Venetiarum Ducem, cum ei præcipit inhærere Exarcho ad expellendos Longobardos, cum occupauere Rauennam: quod & feliciter gestum est. sed de his omnibus fusius inferius suis locis *dicendum* erit. Hæc modo occasione litterarum Honorij, quibus Venetorum Rempublicam Christianissimam nominauit: vt videas, quo firmiter posito fundamento, tam nobilis structura creuerit.

DE S. VINCENTIO ABBATE ET MARTYRE.

Hoc eodem anno passus legitur apud Legionem in Hispania sanctus Vincentius Abbas, quod a perfidis Arianis tentus, nollet ipsis ipsorumq. hæresi consentire: sic igitur pacis Ecclesiæ tempore, magna Dei gratia, adeptus est coronam martyrij. Cuius epitaphium vt hactenus lapidi incisum legitur, hic tibi in martyris memoriam describendum putauimus, vt se habet antiquitus suis erroribus scriptum:

Hoc tened ornatum venerandum corpus Vincentij Abbatis.
Sed sua sacra tened anima cæleste sacerdos.
Regnum mutasti in melius cum gaudia vitæ:
Martyris exempla signant quod membra sacrata.
Demonstrante Deo vatis hic reperit index.
Quater decies quinos & duos vixerat annos,
Ministerium Christi mente sincera minister,
Raptus æthereas subito sic venit ad auras,
Sic simul officium finis vitamq. remouit.
Spiritus adueniens Domini quo tempore sanctus,
In regionem iam deduxit, animamq. locauit.
Omnibus his mos est de flammis tollere flammas.
Obijt in præceptis Dei quinto Idus Martij, Era DCLXVIII.

Verum etsi obscura sit dictio epitaphij, clara tamen est memoria martyris, qua ponitur inter martyres in tabulis Ecclesiasticis, in vniuersa Ecclesia Catholica annis singulis repetenda tertio Idus Septembris, fortasse quod ea die corpus eius inuentum vel translatum fuerit.

SExcentesimus trigesimusprimus agitur Redemptoris annus, Indictione quarta, quo res Orientalis Imperij fluctuare magnopere cœperunt. Ex quo enim Heraclius Imperator est naufragatus a fide, mala cuncta Romanum Imperium inuaserunt: nam vsque dum coluit pietatem, Deus præcedebat castra fidelium; vbi vero de acceptis beneficijs nimis ingratus apparuit, excitauit contra eum barbaros Arabes, de quibus nihil tale timuerat. Ita nouit Deus in rebelles fidei Catholicæ Principes excitare gentes vltrices, quibus velut virga furoris iratus plagas illis infligat. Hoc siquidem anno (vt produnt Annales) post Mahometis Principis obitum, cum iam Persarum Regum potentia collapsa penitus esset, consumptis inter se ipsis bello ciuili, cœperunt Arabes bellum gerere aduersus Romanos: quanto autem eos damno affecerint, quæ dicturi sumus annis sequentibus, demonstrabunt. Laborabat interea Heraclius pro Monotelitarum hæresi roboranda, conspirante cum ipso, immo impellente eum Sergio Constantinopolitano Episcopo. Porro res ita se habebat, vt pulchro velamine pacis error impius obtegeretur: adeo vt eiusmodi ipsorum conatus potius extirpatio hæresis, quam eius propagatio exterius videretur. Etenim præseferebant Monotelitæ, defensores se esse Chalcedonensis Concilij, hæresum vero tam Nestorij, quam Eutychetis, siue aliorum euersores: adeo vt toto ferme hoc reliquo tempore, quo vixerunt, tum Sergius, tum Heraclius perseuerarint inter suos Catholico nomine: nec per annos plures fuit eiusmodi hæreticorum vafricies detecta. Quomodo autem ista se habuerint, quæ annis sequentibus dicturi sumus, aperient.

ARABES ROMANVM INVADVNT IMPERIVM.

Quod vero ad res pertinet Occidentales: hoc ipso anno, vbi Clotharius Rex Francorum annos quadragintaquatuor regnasset, ex hac vita migrauit, relicto totius regni herede suo filio Dagoberto. Sed antequam de successore agamus; quæ de eo sunt reliqua, nec certi anni periodo definiri possunt, hic memoria digna in medium afferamus, & primum quæ ab Aimoino in hæc verba narrantur [a]: Hunc, inquit, Clotharium beatus Sulpitius tunc quidem Archidiaconus, postmodum autem Bituricensium Episcopus, anteriori tempore a graui liberauerat febrium incommodo, septem prius dierum consummato ieiunio. Fuit autem *Clotharius* patiens, litteris eruditus, timoris Dei plenus, pauperibus necessaria tribuens, Ecclesiarum Domini atque sacerdotum vtilitati consulens. Verumtamen subdola malignantium versutia subreptum est ei, vt beatum Lupum Præsulem Senonum, a sede propria expulsum, in exilium mitteret.] Sed præstat hæc petere ex Actis ipsius Lupi sanctissimi viri, vbi causa exilij pulchre texitur, & Regis pœnitentia digna memoria recensetur. Causa enim cur exularit, in rebus ab eo gestis sic aperitur:

CLOTHARII REG. FRANC. OBITVS.

[a] *Aimoin. lib. 4. c. 16.*

Postquam Clotharius Burgundiæ regnum obtinuit, Farulfum virum multa sæculi dignitate pollentem ob regia negotia curanda eo ablegauit. Is a Regis latere digressus, eius iussa quamprimum executurus, vbi prope Senones venit, multa animi indignatione cœpit permoueri, quod sanctus Antistes ei cum muneribus obuiam non procederet. Deinde intra vrbem susceptus, toruo vultu beatum virum intuebatur. Sed audiuit ab eo: Oportet semper obedire magis Deo, quam hominibus. Sacerdotis est, plebem regere, & Principes sæculi diuina præcepta docere: itaque par est illos ad eum potius accedere. Farulfus ira & furore percitus, multa ad Regem de sancto viro falsa retulit, adiutus etiam opera nequissimi Medegisili, qui in sancti Remigij suburbio monasterium tenens, sancti Episcopi locum occupare conabatur. Ijs ergo nefarijs viris regias aures incantantibus, Clotharius Rex commotus beatum Antistitem iubet exulare Vinemagi, qui est Neustriæ pagus.] vbi eum multos conuertisse tradit, additq. demum ipsum opera sancti Ragnegisili Archidiaconi & sancti Vuinebaudi reuocatum fuisse.

S. LVPVS SENONEN. EPISC. EXVLAT.

Quanto autem eum Rex Clotharius acceperit desiderio, ista ibi subduntur: Lætatur Rex, & proceres omnes gratulantur tanti Antistitis præsentia: contemplatusq.

eum Rex, pietate flexus, ad pedes eius humi prosternitur, veniamq. ab illo depre- A catur. Cernens vero eum afflictum, corpus eius macie confectum, caput intonsum, barbamq. minime rasam ob cumulandum abstinentiæ rigorem: tremens & eiulans Rex cum multo gemitu eius miseriæ se reum fatetur, & sancti viri delatoribus dira imprecatur: iubetq. eum honorifice tractari, comamq. & barbam tonderi. Postquam autem suus ei decor redditus est, eius clerum voluit Rex conuiuio interesse. Ibi tum, Christo agente, repentina conuersione cernere erat Regem ex persecutore factum ministrum beati viri, & suis manibus ei cibum porrigentem, qui antea illi penuriam attulerat.

Rursus vero petens sui facinoris veniam, a sancto Episcopo leuatur e puluere; multaq. ei offert munera Ecclesiæ vsibus profutura, atque ita demum iubet eum ad suam vrbem se recipere.] hactenus de sancti Lupi ab exilio restitutione: ex quo discant sacerdo- B tes, cultores se esse debere iustitiæ, & nihil remittere sacerdotalis constantiæ timore Regum. Siquidem alterum de duobus sit necessarium fore; vt vel cedentes veritati Reges, & victi virtute, se (vt decet) subijciant sacerdotibus; vel si resiliant, obstinateq. eosdem persequantur, parari sibi hac ex parte maiorem gratiam, & glorioſiorem præparari coronam sacerdotes ipsi non dubitent, secundum illud Ambrosij in obitu Valentiniani: Felicius Episcopos persequantur Imperatores, quam diligant.] Porro quod pertinet ad sanctum Lupum, vir mirificus egregia claruit sanctitate, inq. edendis miraculis mire virtus eius enituit.

Defuncto igitur Clothario Rege, eius filius Dagobertus solus potitur Francorum regno, cuius regimini reliquerat Clotharius præfectum Pipinum Ducem Neustriæ, quem sibi in Maiorem domus ob egregias ipsius virtutes idem Clotharius adsciuerat. Sed tanti C viri summa pietate insignis memoria haud est prætereunda. Dicendus hic Pipinus eius

TRES PIPINI. nominis primus, ex quo duo alij, secundus scilicet, ipsius nepos, & tertius Pipinus secundi nepos, qui etiam regnum Francorum per Zachariam & Stephanum Romanos Pontifices est adeptus: vt videas ex quibus progenitoribus ille prouenerit. Accepimus ista ex Stephano Abbate, qui res gestas S. Modoaldi Archiepiscopi Treuirensis prosecutus est: vbi, ne confundatur historia, de duobus Pipinis viris clarissimis genus texitur. Prior enim, de quo est sermo, fuisse ponitur Carlomanni senioris filius, qui ex nupta sibi Itta religiosissima femina hos acceperit liberos, Grimoaldum, Gertrudem, & Beggam, pietate omnes insignes: ex Begga autem iuncta matrimonio Ansegiso filio sancti Arnulfi postea Metensis Episcopi, sit natus Pipinus iunior, senioris nepos, eius nominis secundus; ex quo natus est Carolus cognomento Martellus: ex Carolo vero tres sunt geniti filij, D Carolus, Carlomannus, atque Pipinus tertius ordine, primus autem eius generis Rex Francorum.

QVALIS PIPINVS MAIOR. *a Steph. in vita Modoald. lib. 1. cap. 2. & 34. apud Sur. die 12. Maij.*

Sed de primo Pipino modo dicendum, cuius virtutum præconium post alia verbis istis Stephanus Abbas summatim perstringit, dum agit de Itta sanctissima femina sorore sancti Modoaldi ipsi in matrimonium collocata[a]: Fuit namque probatissimæ vitæ ac purissimæ famæ, sapientiæ domicilium, consiliorum thesaurus, defensio legum, controuersiarum finis, munimentum patriæ, decus curiæ, via Ducum, & disciplina Regum,] & inferius de eodem: Clarebant tunc temporis in palatio viri strenuissimi, ijdemq. religiosissimi: inter quos eminebat Pipinus Carlomanni filius Dux clarissimus & Maior domus sub Clothario, Dagoberto, & Sigeberto potentissimis Regibus.] & paulo post: Ea tempestate Dagobertus rerum potiebatur, sub quo idem Dux dignitate mo- E dicum a sublimitate regia differente præditus, omnia regni negotia prudentissima dispositione ordinabat, præstabatq. tam in bello fortitudine, quam iustitia in pace. Erat enim erga Regem fidei seruantissimus, erga populum vero tenacissimus æquitatis, & in disceptanda vtrorumque causa fortissimo animi iudicio persistens, nec munera populi ad subuertendum ius regium respiciebat, nec gratiam Regis ad obruendam populi iustitiam attendebat. Siquidem Regem Deum Regi homini præferebat, cuius mandato prohibitum nouerat[b] vultum potentis honorare, vel personam pauperis in iudicio attendere. Tam ergo quæ plebis erant, plebi defendebat, quam quæ Cæsaris, Cæsari restituebat.

b Leuit. 19.

Tali huius Ducis industria & consilio Dagobertus eo celebritatis splendore enituit, vt libe-

liberalitate, iustitia, mansuetudine, alijsq. virtutibus quibus Regem decebat, plures ante se Reges præcelleret. Sed hanc regiam viam, hanc virtutis lineam tenuit, quamdiu sanam doctrinam sapientissimi præceptoris instituit, & non ad sua desideria coaceruauit sibi magistros. Felix, si secundum viri sapientis monita[a] de mille pacificis suis vnum hunc elegisset consiliarium. Sed demum Salomonis[b] exemplo deprauatum est cor eius ad tempus per mulieres, vtq. solet in magna rerum copia ac soluta libertate prona esse in consensum peccati natura mortalium, ob diuitiarum affluentiam ac secundos rerum successus a bono honestoq. in prauum abstractus, salubribus monitis aures occlusit. Cœpit ergo tam auaritia quam libidine æstuare, rebus Ecclesiarum nouos thesauros implere. Cuius impudentiam dum Pipinus dolore permotus liberrimo ore increparet, exprobrans quod maximis Dei beneficijs ingratus existeret: ille obscœnis libidi- B nibus potius quam sanis obtemperans consilijs, tentabat magis more phrenetici medicum quolibet modo extinguere, quam a prauitatis suæ furore resipiscere.

DAGOB. REGNVM QVAMDIV FLORIDVM. *a Eccl. 6.* *b 3. Reg. 11.*

Sed benignus Dominus, qui suos saluare decreuit, nunc a malis liberat, nunc etiam innoxios seruat, & pium Ducem a periculo mortis potenter eripuit, & maleuolum Regem ab effusione iusti sanguinis misericorditer reuocauit. Nam saniore consilio reputans dignitatis suæ statum labefactari, si virum nobilem, potentem, fide ac iustitia popularibus acceptum perimeret, paulatim animum reflexit, cœpitq. egregium Ducem in tantum reuereri, vt conceptam malitiam in pacem & gratiam commutaret. Quod sapientissimus Dux non suæ industriæ, sed diuinæ adscribens misericordiæ, tanto magis in modum sancti animalis oculos ante & retro habentis studebat in cunctis se prudenter agere, & ad diuinæ iustitiæ lineam omnes iudiciorum suorum sententias dirigere. Sed quia sanctarum C Scripturarum scientia minus eruditus erat, prudentes quosque viros, quos in timore ac dilectione Dei nouerat excreuisse, omnium consiliorum vel negotiorum suorum socios assumebat. Nam & Arnulfum Metensem Pontificem, qui ante Pontificatum hanc eamdem dignitatem irreprehensibiliter administrauerat, & postmodum eo defuncto, beatum Chunibertum Colonienſium Antistitem pari sanctitatis fama illustrem in hac negotiorum administratione curabat adhibere participem.] hæc & alia Stephanus in laudem viri religiosissimi: ad quæ addimus corollarium ex rebus gestis[c] sancti Vuironis in Scotia Episcopi miraculis clari, vbi hæc de eximia religione Pipini: Dux autem Pipinus tantæ eum veneration habuit, vt tamquam præsuli animæ suæ, vitæq. patrono, propter eximiam sanctitatem sua illi peccata confiteri solitus sit, nec erubuerit ad faciendam confessionem, detractis calceis, eum adire, eiusq. oris imperio parere: sæpius etiam volebat eum D interesse communibus consultationibus maiorum, &c.] Vidisti, lector, quanta pietas Principis huius fuerit, vt nonnisi ob pœnitentiæ signum, discalceatus, consueuerit sua sancto viro confiteri peccata. Quosnam tu sapientiores dices, hunc Deo dilectum sanctissimum virum, an a fide Catholica refugas homines eiusmodi instituti derisores? Sed quod modo de sancto Vuirone occasione Pipini opportuna incidit mentio, agamus hic de eius ad Episcopatum promotione, quæ sic se habuit, prout in ijsdem ipsius rebus gestis narratur:

c Extant apud Sur. die 8. Maij.

PIPINI HVMILITAS, CVM SVA CONFITERETVR PECCATA.

DE S. VVIRONE EPISCOPO.

Erat eius insulæ consuetudo, *nempe Scotiæ*, vt primo eligerent incolæ Episcopum, deinde electum Romam mitterent, Summi Pontificis manibus consecrandum, atque ita demum rediturum ad sedem suam. Itaque licet multum refragaretur sanctus Vuiro, non tamen a sua sententia discesit plebs fidelis, sed etiam inuitum illum eligens, compu- E lit tandem assentiri. At ille hac occasione nactus opportunitatem e patria emigrandi, piæ peregrinationis amore, vrgentis populi ad tempus cessit voluntati, licet coram Deo longe alia esset animi eius intentio, quæ tandem etiam non est voto frustrata suo. Abit igitur Romam non terrenæ dignitatis ambitione, sed diu cupitæ peregrinationis desiderio impulsus. Comes autem illi & itineris & voti accedit Plechelmus sacerdos virtute venerabilis, nec ætate maior, nec meritis multo minor. Erat ambobus cor vnum & anima vna in omnibus. Cum autem per Angliam iter facerent, diuinitus illis adiunctus est Otgerus Leuita, qui præ feruenti cælestis patriæ desiderio terrena contemnens, beato viro adhæsit.

Tum vero iter optatum securius vir sanctus cum socijs prosequens, Christo duce, prospero cursu mare emensus, tandem Romam peruenit: vbi beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli limina labris tres illi premunt, pauimentum lacrymis rigant, precibus & votis

altaria cumulant, & in cælum preces transmittunt, loca sancta crebro inuisunt. Nec despicit Christus gemitus seruorum suorum: quod quærunt, diuinitus illis non negatur. Vbi autem Romanus Pontifex eos aduenisse cognouit, beatum Vuironem ad se acciuit. Ille vero sine dilatione cum socijs ad Pontificem accessit. Intuitus autem illum Pontifex, ex vultu animum eius cognouit, moxq. in eius ruens amplexus, osculatus est eum non sine lacrymis. Deinde oblata colloquendi opportunitate, Pontifex nomen & patriam animiq. propositum ex illo percontatus est. Ille vero osor falsi, tenaxq. veri, primo exposuit causam aduentus sui, & cur a suæ regionis hominibus eo missus sit: deinde animi sui votum tantæ sanctitatis Pontifici expromens, eius pedibus aduolutus, quanta potest instantia petit, vt suum velit præbere assensum, *nempe vt liberum esse sineret*. At Pontifex nihil motus eius precibus, populo Dei potius consulere voluit, & eius electioni suffragari. Inuitum igitur, diuq. reluctantem, Episcopum illum ordinat, eumdem honorem etiam impertiens Plechelmo sancti viri socio: amboſq. complexus, multis auctos muneribus remisit in patriam, sua auctoritate præcipiens beato Vuironi, ne se vlli peregrinationi daret, donec esset reuersus ad suos.] hucusque de ordinatione Vuironis auctor, qui de reliquis sancti viri præclaris rebus gestis pergit narrare historiam.

DE ARNVLFO EPISC. METENSI EREMVM PETENTE.

Sed reuocat nos temporis ratio ad Dagobertum Regem, cuius regni exordio sanctus Arnulfus Metensis Episcopus, qui eum educauerat, de quo superius dictum est, nonnisi diuinitus inspiratus, quod Regi se non fore proficuum amplius præuidisset, eremum petijt. Rem gestam ita a Iona Abbate huius sæculi scriptore narratam audi: Defuncto itaque Clothario Rege, cum adhuc beatus Arnulfus Episcopus eodem desiderio quo prius, conuersandi videlicet in eremo, flagraret, & iterum atque iterum a Dagoberto Principe, quem ipse diligentissime nutrierat, licentiam huius rei postularet: instinctu diaboli commotus aduersus eum Rex, cum ei die quadam nimis importunus in petendo fuisset, arrepto mucrone voluit eum sauciatum a se remouere. Tunc ille paruipendens iram morituri Regis, constanter dixit: Quid agis, miser? mala pro bonis mihi rependere vis? Nunc autem, quandoquidem ita placet, sæuias in me quantum velis: ego pro illius amore mori non dubito, qui mihi vitam dedit, & pro me mortuus est. Hæc eo dicente, cum vnus astantium procerum blandis verbis redargueret temeritatem Regis, sedatus est furor ipsius, & mediante gratia Dei, caruit effectu sceleratus affectus. Interea superueniente Regina, vt audiuit commotionem qua contra virum Dei sine causa incanduerat, prostrauit se vna cum Rege pedibus eius, & vt sui misereretur remittendo illatam iniuriam, cum lacrymis postulauere, dicentes: Perge domine ad eremum, sicut desideras: tantum te placatum habeamus, quem iniuste offendimus.]

Dum igitur cogeretur sanctus Episcopus in curia iugiter permanere, nec inde recedere sineretur, consulto numine & responso accepto, vt quod animo conceperat, conficeret: de successore viro digniſſimo diuinitus pariter certior redditus, se contulit in solitudinem, vbi ad obitum vsque permansit miraculis illustratus. Successor ei datus est Gortricus, vir quidem sanctitate mirandus. At de rebus Francorum hactenus; reliqua suis locis. Subijcit hæc his Aimoinus: Post discessum præfati Antistitis Arnulfi, consilijs iam dicti Pipini & Chuniberti vrbis Coloniæ Præsulis obaudiens, suggerentibus eis, æquitati ac iustitiæ operam dabat.]

Vsus est etiam familiarissime Dagobertus sancto Eligio viro admirandæ sanctitatis & virtutum merito insigni, qui ex auri fabro factus est postea Episcopus Nouiomensis, toto orbe miraculorum fulgore coruscus, cuius res gestas [a] copiosissime scripsit eius æqualis sanctus Audoenus Episcopus Rothomagensis, dicendum de eo inferius. Sed & idem Rex inuisit sanctum Richarium presbyterum, excepitq. eum mensa, a quo multa ad salutem animæ spectantia audiuit, atque profecit. Sed de his pluribus Albinus Flaccus [b], qui vitam eiusdem viri sanctissimi scripsit ad Carolum Magnum Imperatorem.

Contigit hoc eodem Redẽptoris anno ex hac vita migrare in Gallijs S. Allouuinum, cognomento Bauonem, vt Theodoricus Abbas S. Trudonis, qui res tanti viri præclare gestas scriptis tradidit [c], affirmat. De quo hæc breuiter tãquam epitaphiũ accipe: Patrem hic habuit Agilulphũ Hasbaniæ Comitem fratrem patruelem Carlomanni senioris, cuius filius fuit Pipinus a Lauda, quem primum vocant Brabantiæ Ducem. Deinde contẽptis opibus, atque

[a] *Apud Sur. die 1. Decemb.*

[b] *Apud Sur. die 26. April. to. 2.*

[c] *Apud Sur. die 1. Oct. et Molan. in Nat. SS. Belg. eod. die.*

DE S. BAVONE.

A atque a B. Amando Tungrorũ Episcopo Christi gloriam plenius edoctus, soli Christo militare statuit: pecunias & reliquas opes in pauperes distribuit. Eodemq. S. Amando promotore, Gandæ monasterium in honorem S. Petri construxit, egregieq. dotauit, quod ab eo postea denominatum est. In quo monasterio tonsura clericali insignitus, ibi diu vitam sanctissime duxit: ac deinde in cellula veluti sepulchro se claudens, vbi exegisset in mira vitæ austeritate biennium, hoc anno ex hac vita receſſit, a conuersione sua anno quadragesimo, diebus minus tribus. Huius imitatione Gertrudis & Begga Pipini filiæ sese puriori vitæ addixerunt; multiq. principes viri feminæq. ipsius exemplum secuti, sanctimoniæ laudem apud posteros meruerunt. Quantus, quamq. magni nominis fuerit, non solum miracula patefecerunt, quodq. multæ ecclesiæ ab eo extructæ fuerint; sed etiam quod viri celeberrimi eum religiose visitarint. Siquidem sanctus Amandus, ma-
B gnus ille Flandrorum Apostolus, noluit abesse, cum ex hac vita migraret. Domlinus religiosissimus presbyter ex Turolto angelico ducatu aduenit, vt ante mortem ei sacræ Eucharistiæ viaticum traderet. Beatus Liuinus Archiepiscopus & martyr in Flandriam aduenies, triginta diebus super eius sepulchrum Missarum solemnia celebrauit, & cum conuertendis infidelibus operam dabat, Florberto Abbati in eius memoriam elegiacum carmen transmisit. Sed & sanctus Eligius Episcopus non modo eiusdem sancti reliquias visitauit, verum etiam e terra honorifice leuauit Kalendis Augusti.] hæc de ipso hactenus.

S. BAVONIS EXEMPLO MVLTI NOBILES AD PIETATEM EXCITATI.

C IESV CHRISTI ANNVS 632. HONORII PAP. ANNVS 7. HERACLII IMP. ANNVS 23.

SEquitur annus Redemptoris sexcentesimus trigesimus secundus, Indictione quinta, quo cœpta sunt tetra funera Orientalis Imperij, cum videlicet sub Mahometis successore Eububezer Arabes Sarraceni inuadentes Gazensem regionem, eam deprædati sunt, occiso Præside Palæstinæ vna cum suis, quos aduersus eos dimicaturus adduxerat. Quo tempore & signa in cælo visa sunt minitantis iræ Dei, eiusdemq. pro Sarracenis pugnantis aduersus desertores Catholicæ veritatis. Nam de his Theophanes hæc habet: Apparuisse ferunt in meridie cometem gladij formam præseferentem, Arabum (vt euenta
D declararunt) inualescens imperium demonstrantem.] Factum est enim secundum illud Ezechielis [a]: Mucro, mucro, euagina te ad occidendum: lima te, vt interficias & fulgeas.] ita inquam factum esse, quæ sunt secuta docuerunt: adeo vt necdum, peccatis id nostris exigentibus, idem gladius iussus sit in vagina recondi, secundum quod apud eumdem prophetam mox sequitur: Reuertere ad vaginam tuam: in loco in quo creatus es, in terra natiuitatis tuæ iudicabo te, & effundam super te indignationem meam: in igne furoris mei sufflabo in te.] Non solum autem id non factum, sed accessione aliarum barbararum gentium magis ad cædendum inualuit, vt quæ annis ferme singulis vsque ad præsens nostræ ætatis sæculum dicenda erunt, perspicue declarabunt. Sed magna vindicta diuinæ iustitiæ factum est, vt ibi magis eiusmodi clades Orientale Imperium sit depasta, vbi tum hæresum tum schismatum frequentes scaturigines erumpen-
E tes, quasi sulphurei amnes, materiam igni diuinæ indignationis assidue ministrarunt, vt semper esset quod Deus puniendum inueniret, dum eadem non desinerent manare peccata.

ARABES SARRACENI DEPRAEDATI GAZENSES.

[a] *Ezech. 21.*

Eodem pariter anno, cũ totius pene Galliæ monarchiam Dagobertus Rex obtineret, nec aliquem haberet ex se filium: vt prolem accipere posset, illicita prorsus atque nefanda tentauit. Sed qui ex tenebris splendescere facit lumen suum, ex malis Deus bonũ elicuit: siquidem eiusmodi occasione fides Christiana apud barbaros adhuc Gentiles propagatur per S. Amandum Episcopum Traiectensem, cum ab eodem Dagoberto Rege in exilium ejectus esset. Rem gestam petimus ab Hugbaldo monacho in rebus gestis [b] sanctæ Rictrudis scriptis omni fide ad Stephanum Episcopum Cameracensem, cum dicturus de Amandi exilio, ista præmittit: Habuit autem Dagobertus Rex fratrem Aribertum, non tamen germanum. Ei attribuit vrbes & pagos citra Ligerim flumen, & vsque ad Pyrenæos saltus;

[b] *Habet Sur. die 12. Maij.*

sapienti videlicet vsus consilio, pactusq. ab eo, ne quid vmquam paterni regni ab ipso re-
peteret. Itaque Aribertus Tolosanam obtinens sedem, cum in Aquitania regnaret, non diu
post totam Vasconiam sibi subiecit. At Dagobertus in administrando regno præclarus, vni
vitio subiacuit, immodico deditus amori mulierum. Vnde accidit, vt legitima coniuge sua
ob sterilitatem repudiata, alteram sibi copularit.] At qualemnam? Aimoinus hæc ha-
bet[a]: Dagobertus *(hoc scilicet sui regni initio)* Romuliaco villa constitutus, Gomatru-
dem Reginam, nouercæ suæ Sichildis germanam, eo quod esset sterilis, consilio quorum-
dam Francorum relinquens, Nantildem quamdam puellam a monasterio raptam, in matri-
monium sibi iunxit.] Pergit vero Hugbaldus: Cumq. id flagitium in eo Pontifices,
in primis autem vir sanctissimus & mirabilium operum patrator Præsul Amandus repre-
henderet: ille indignatione & fastu regio incitatus, eumdem venerabilem Antistitem non
absque iniuria e suo regno eiecit. Ille vero pro Christi veritate persecutionem patientis-
sime ferens, quippe qui etiam sanguinem pro Christo fundere peroptaret, diuersis in lo-
cis diuini verbi sparsit semina, atque tandem etiam in Vasconiam Rictrudis patriam per-
uenit, vt cælitus infuso sibi lumine eius regionis gentem illustraret, simul sperans ob gen-
tis eius sæuitiam posse se illic martyrij palmam promereri.] hæc de exilio & propagatio-
ne fidei in Vasconia auctor. Sic autem perseuerasse Regem vsque ad sui regni octauum an-
num, quæ suo loco dicentur, ostendent.

DAGOBERTVS OBSCOENVS ATQVE SACRILEGVS.

a Aimoin. lib. 4. c. 19.

Sed prosequamur noui Apostoli prædicantis Dei verbum & ad fidem Gentiles con-
uertentis vestigia. Res siquidem ab eo gestas Baudemundus eiusdem sæculi auctor con-
scripsit[b]: qui vbi sanctissimi viri ad limina Apostolorum iteratam recensuit peregri-
nationem, hæc de eius Apostolica functione in ministerio verbi recenset: Per idem
autem tempus, cum loca vel diœceses ob animarum solicitudinem vir Domini circumi-
ret Amandus, audiuit pagum esse quemdam iuxta fluenta Scaldis fluuij, cui vocabu-
lum est Gandauum: cuius loci habitatores antiqua diaboli versutia vsque adeo circum-
quaque laqueis vehementer irretiuit, vt incolæ terræ illius, relicto Deo, arbores & ligna
pro Deo colerent, atque vana idola adorarent. Propter ferocitatem enim gentis illius,
vel ob terræ infœcunditatem, omnes sacerdotes a prædicatione loci illius se subtraxerant,
& nemo audebat in eodem loco verbum annunciare Domini. Quo audito, vir sanctus
magis eorum miseratus errorem, quam de vitæ suæ periculo pertimescens, Aicharium
Episcopum, qui tunc Nouiomensis vrbis cathedræ præsidebat sacerdotali, adijt, eumq.
humiliter postulauit, vt ad Regem Dagobertum quantocyus pergeret, epistolasq. illius
iussu acciperet, vt si quis se non sponte per baptismi lauacrum regenerare voluisset, coa-
ctus a Rege, sacro ablueretur baptismate.] Ita visum sancto, non vt ea vteretur potestate,
qua numquam est vsus, sed ne munitum regio diplomate Antistitem accolæ penitus auer-
sari & abijcere possent. Sed pergit:

b Apud Sur. die 6. Febr.

S. AMANDVS PRAEDICAT GENTILIBVS.

Quod ita factum est. Percepta namque a Rege potestate, & benedictione a Pontifice,
illuc vir Domini Amandus perrexit intrepide. Vix autem quis digne narrare sufficiet,
quantas ibidem pro Christi nomine perpessus sit iniurias, & quam frequenter ab incolis
loci illius cæsus sit, necnon a mulieribus & a rusticis non absque iniuria sit repulsus, ve-
rum etiam & in flumen sæpe præcipitatus. Quæ omnia vir sanctus pro nihilo deputans,
verbum Domini non destitit prædicare, memorans illam sancti Euangelij sententiam,
quæ ait[c]: Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro ami-
cis suis. Comites autem illius, qui eum fuerant germana charitate secuti, ob inediam &
sterilitatem loci ad propria remeantes, eum ibidem solum reliquerunt. Ipse vero in prædi-
cationis permanens officio, alimentum proprijs quærebat manibus. Sane captiuos in-
numeros redimens, sacro baptismate emundabat, & vt in bonis operibus persisterent,
fideliter hortabatur.] Quodnam autem inter hæc insigne miraculum intercesserit, cu-
ius causa maxima ex Gentilitate facta est ad fidem Christianam accessio, auctor ita
mox subdit:

S. AMANDI LABORES IN PRAEDICATIONE FIDEI.

c Ioan. 15.

Illud etiam huic schedulæ adnectendum putauimus, quod viro venerabili presbytero,
nomine Bono, narrante didicimus, qui testabatur se præsentem fuisse, quando hæc ge-
sta res est. Aiebat namque, quod Comes quidam ex genere Francorum, cognomine Dotto,
congregata non minima multitudine Francorum, in vrbe Tornaco (vt erat illi iniun-
ctum) ad dirimendas resideret actiones. Tum subito a lictoribus præsentatus est ante eum
quidam reus, quem omnis turba acclamabat dignum esse morte. Erat vero idem fur pla-
gis

INGENS MIRACVLVM.

A gis iam crudeliter affectus, vehementerq. cæsus, & toto corpore nonnisi semiuiuus.
Cumq. præfatus Dotto decreuisset, vt eum patibulo deberent affigere: vir Domini
Amandus aduenies, obnixa prece postulare cœpit, vt ei vitam concedere dignaretur.
Sed vt erat sæuus atque omni bellua crudelior, nihil apud eum Amandus obtinere potuit.
Tandemq. a ministris vel apparitoribus idem fur affixus patibulo est, atque extremum
exhalauit spiritum. Dotto igitur domum reuersus est, populi constipatus caterua.

Sanctus vero vir Domini Amandus citius ad patibulum cucurrit, hominemq. iam mor-
tuum inuenit, depositumq. de ligno, ad cubiculum, in quo familiariter orare consueuerat, AMANDVS EX-
deferri fecit: fratribusq. e cellula egressis, ipse per membra defuncti orationibus tam diu CITAT DEFVN
incubuit, lacrymis ad Dominum perfusis ac precibus, donec iubente Deo, anima in cor- CTVM.
pus redijt, atque cum viro Dei loqui cœpit. Adueniente itaque matutinali tempore,
B conuocatis fratribus, aquam iussit afferri. Suspicantibus autem illis, quod corpus ad se-
peliendum (sicut mos est) vellet abluere, subito cellulam ingressi, viderunt eumdem ho-
minem, quem mortuum reliquerant, sanum cum viro Dei sedentem, atque incolumem
colloquentem: miratiq. vehementer cœperunt, quod viuum videbant, quem paulo ante
mortuum reliquerant. Tunc igitur sanctus vir Domini Amandus assistentes cunctos ve-
hementissime obtestari cœpit, ne cuiquam proderent hoc, quod per eum Dominus operari
dignatus est; asserens non suæ hoc esse adscribendum virtuti, sed misericordiæ Domini,
qui in se sperantibus vbique dignatur adesse. Loto itaque omni corpore & cicatricibus,
carnem carni restituit; ita vt de plagis, quas ante pertulerat, in eius corpore nullum in-
dicium appareret. Sicq. eum ad propriam remittens domum, parentibus restituit in-
columem.

C Hoc vbi miraculum longe lateq. diuulgatum est, statim incolæ regionis illius cursu
celeri ad eum cucurrerunt, & vt eos faceret Christianos, humiliter postulabant. Fana CHRISTIANA
etiam quæ ante adorare consueuerant, proprijs destruentes manibus, ad virum Dei om- FIDES PROPA-
nes vnanimiter peruenerunt. Nam vbi fana destruebant, vir Domini Amandus tam ex GATVR.
munificentia Regis, quam ex collatione religiosorum virorum, religiosarumq. feminarum
statim monasteria aut ecclesias construebat: verbiq. sacri pabulo populum reficiens, om-
nium corda mandatis cælestibus illuminabat. Cum iam vir sanctus videret prædicatione
sua quosdam ad Deum conuerti, ex hoc maiori æstuabat desiderio, quatenus adhuc alij
conuerterentur. Audierat denique, quod Sclaui nimio errore decepti, a diaboli laqueis PRAEDICAT
tenerentur oppressi. Illeq. martyrij palmam se assequi posse confidens, transfretato Da- EVANGELIVM
nubio, eadem circumiens loca, libera voce Euangelium Christi Gentibus prædicabat. SCLAVIS.
D Paucis vero ex eis in Christo regeneratis, videns etiam sibi non satis accrescere fructum,
& martyrium quod semper quærebat, nondum se adepturum, ad proprias iterum reuer-
sus est oues, curamq. gerens earum, ad cælestia regna prædicando perduxit.] hæc Aman-
dus vsque ad tempus quo reuocatus est a Dagoberto. Quomodo autem idem Princeps
facti pœnitens in gratiam receperit virum sanctum, suo loco dicturi sumus. Sed hacte-
nus de rebus Gallicanis, & accessione facta Ecclesiæ ex Gentibus per eumdem sanctum
Amandum Apostolicum virum.

IESV CHRISTI ANNVS 633.	HONORII PAP. ANNVS 8.	HERACLII IMP. ANNVS 24.

E CHristi Redemptoris annus sexcentesimus trigesimustertius, Indictione sexta, tum
Romano Imperio, tum Ecclesiæ Catholicæ funestissimus extitit: quo cum decessis-
set primus Mahometis successor Ababecer, siue Abubachar, Haumarus in locum eius
suffectus, statim Arabiam versus ducens exercitum, Bostrensem ciuitatem vi cepit, alijsq.
locis potitus est, occurrentemq. sibi Theodorum fratrem Imperatoris cum exercitu vicit:
adeo vt in desperationem coniectus Imperator, despondens animum, Syriam derelin-
queris, in locum tutum se receperit Constantinopolim. Hæc autem summatim collecta, ita
descripta narrantur[a]: Moritur Abubachar, cum Amiras (id est Imperij nomen) fuisset an-
nos duos & semis. Successit Haumarus. Hic Bostram aliasq. vrbes cepit, & vsque Gabetam
progressus est. Cum hoc prœlio commisso, Theodorus Heraclij frater victus ad Impera-
torem

a Theophan. & Cedren. hoc an. 24. Heraclij.

torem Edeſſæ tum agentem venit. Imperator copijs Bahanem * eius loco præfecit. Theodorum porro Sacellarium cum exercitu Romano aduerſus Arabes mittit. Et cum Emeſam veniſſet, occurrit Amiras cum multitudine Sarracenorum, caſtraq. locat ad Bardaniſium flumen. Itaque Heraclius, rebus deſperatis, Syriam deſerit, ſublatisq. Hieroſolymis venerabilibus lignis, Conſtantinopolim abijt: Bahanem vero a Damaſco Emeſam diuertere iubet, ſimul & Theodorum Sacellarium cum exercitu quadraginta millium.] Quomodo autem Romani ab eis ſæpe victi fuere, dicemus annis ſequentibus. Cauſa vero aſportandi ſacrum Crucis lignum Hieroſolyma, illa interceſſiſſe videtur potiſſima, quod haud falſus coniector extitit Imperator, Arabes dominaturos locis illis atque alijs. Hæc ſunt quæ ad cladem Romani Imperij ſpectant.

* Habanem

S. CRVCIS LIGNVM TRANSLATVM CONSTANTINOPOLIM.

Quo autem cultu & veneratione ſanctiſſimum Crucis lignum Hieroſolyma Conſtantinopolim tranſlatum habitum ſit, audi Bedam in libello de locis ſanctis, cum agit de Conſtantinopolitana ciuitate [a]: Interior domus, *baſilicæ videlicet S. Sophiæ*, in Aquilonari ſui parte grande & valde pulchrum armarium habet, in quo capſa lignea, ligneoq. operculo tecta Crucis Dominicæ tres particulas continet, longum videlicet lignum in duas partes inciſum, tranſuerſum eiuſdem ſanctæ Crucis lignum. Hæc tribus tantum per annum diebus, hoc eſt, Cœna Domini, in Paraſceue, & in Sabbato ſancto, populis adoranda profertur. Quarum prima capſa illa ſuper altare aureum duos cubitos altitudinis & vnum latitudinis habens, cum Cruce ſancta patefacta componitur. Accedensq. primus Imperator, deinde cunctus per ordinem laicorum gradus ſanctam Crucem adorat & oſculatur: ſequenti die Imperatrix & omnes matronæ vel virgines idem faciunt: tertia nihilominus die Epiſcopi & cuncti clericorum gradus idem faciunt, & ſic capſa recluſa in armarium reportatur. Quamdiu autem ſuper altare manet aperta, totam eccleſiam mirus odor perfundit. De nodis enim ligni ſancti liquor odorifer oleo ſimilis profluit, cuius ſi etiam modica particula contingat, omnem ægritudinem ſanat.] hucuſque Beda. Quod ad oleum S. Crucis ſpectat, hic meminiſſe oportet, quæ de eodem dicta ſunt ſuperius ex S. Gregorij Papæ ſcriptis.

[a] *Bed. de loc. ſanct. c. 20.*

S. CRVCIS CVLTVS.

Quod vero pertinet ad mala quibus Catholica Eccleſia hoc anno ſextæ Indictionis mirum in modum exagitata eſt: hic principium ponitur hæreſis Monotelitarum: nam Maximus in diſputatione cum Theodoſio hæc ait: Scitis enim factas innouationes a ſexta Indictione præteriti circuli, quæ ab Alexandria inceperunt per expoſitionem nouem capitulorum a Cyro, qui neſcio quomodo ibi Præſul fuit: quæ confirmata ſunt a throno Conſtantinopolis.] hæc ipſe. Id ipſum Acta Sextæ Synodi docent, nempe ſub nomine pacis Cyrum Alexandrinum Epiſcopum, collecta Alexandriæ Synodo menſe Maio, Monotelitarum hæreſi aperuiſſe viam eo ſimulato prætextu, quod hæreticos omnes in Aegypto poſitos Eccleſiæ Catholicæ iungere poſſet, ſi duarum voluntatum & operationum voces ſilentio ſupprimeret; ſatis eſſe dicens, ſi in Chriſto tantum Deiuirilis voluntas & operatio diceretur, ex qua duarum in Chriſto naturarum exacta profeſſio ederetur, eo quod etſi non voces, res ipſæ tamen expreſſæ haberentur. Res viſa eſt ſpeciem præſeferens pietatis & charitatis, ſi (vt dicebant) abſque detrimento Catholicæ fidei, voces interdum tacerentur, quibus diſcordiæ nutrirentur: verum dolo malo cuncta tunc acta eſſe, exitus declarauit. Quod autem ad tempus ſpectat, & Synodi cogendæ cauſam, hæc habet decretum eiuſdem Synodi, ſiue (vt inſcribitur) ſatisfactio, ſuo ipſius exordio, verbis iſtis [b]:

CONCILIVM ALEXAND. A CYRO MONOTELITA COACTVM.

[b] *Sext. Synod. Act. 13.*

Domino Chriſto vero Deo noſtro omnibus perfulgenti, omnesq. ad ſaluberrimam & veram eius fidem dirigenti, & in vnam eamdemq. ſanctam ſuam Eccleſiam conuocanti, præſentem ſatisfactionem facimus pro vnitate ſanctarum Dei Eccleſiarum, menſis Maij quarta die, Indictione ſexta. Satisfactio facta a Cyro miſericordia Dei Epiſcopo per diuinam ſanctionem benigniſſimorum atque triumphatorum dominorum noſtrorum, locum exhibente Apoſtolicæ ſedis huius Alexandrinæ Epiſcopo amabilis ciuitatis, &c.] Quale autem fuerit eiuſmodi decretum, ſatis dictum eſt ſuperius. Porro in ea Cyri Epiſcopi ſatisfactione nouem ſunt ſcripta capita, quibus Monotelitarum hæreſis comprobatur. recitata illa habentur in dicta Synodo Alexandrina, miſſa vero ad eum qui ea extorquebat, Sergium Epiſcopum Conſtantinopolitanum, ad quem etiam has litteras dedit adulatione plenas, quæ ex nimis rudi tranſlatione facta ſatis obſcuræ atque perplexæ in hæc verba redduntur [c]:

CYRI EPISC. ALEXAN. DECRETVM.

[c] *Sext. Synod. Act. 13.*

Proprio

A Proprio domino ac per omnia honorando atque ter beatiſſimo, benigno paſtorum paſtori, Patri patrum, vniuerſali Patriarchæ Sergio, Cyrus humilis ſeruus veſter.

Fœcunditatem & iterum ſpiritalem fructificationē per Deo acceptabiles orationes beatitudinis Deo amabilis domini mei, quæ cucurrit doctrinis pijſſimorū ac conſeruandorum & veraciter Chriſto amabilium dominorū noſtrorum, & nunc promereor ter beatiſſimo meo domino primitias ſuggerere. Notum enim facio, quod omnes qui dicuntur dogmatis Theodoſianorum circa hanc Alexandrinorum Chriſto amabilem ciuitatem clerici, vna cum ijs qui in dignitatibus & militibus clarent, inſuper & qui ex plebe ſunt in militibus conſtituti, per tertiam Iunij menſis adunati ſanctæ noſtræ Catholicæ Dei Eccleſiæ, intemerabilia nobiſcum Dei myſteria perceperunt, ad hoc adducti, præuiante profecto beneplacito omnipotentis Dei conſilio, per collatam mihi doctrinam tam a pijſsimis &
B inuictiſsimis noſtris dominis, quamq. a Deo inſpirata domini mei ſanctitate, vt per hoc ſtabiliretur ſecundum quod ſcriptum eſt [a]: In frequentationibus dies feſtus vſque ad cornu altaris.

EPISTOLA CYRI EPISC. ALEX. AD SERGIVM CONST.

[a] *Pſal. 117.*

Si autem oportet veraciter dicere, non in confrequentationibus tantum, neque vſque ad cornu altaris, ſed etiam in omnem Alexandrinorum Chriſto amabilem ciuitatem eiusq. confinia vſque ad nubes ipſas & vltra hæc cæleſtibus officijs in pacem ſanctarum Eccleſiarum, & in his qui ad eamdem conuertuntur, lætantibus. Qualiter autem hæc adunatio aſſecuta eſt, ſubtiliter, præſumens, ſuggeſſi pijſſimis auribus inuictiſſimorum ac ſereniſſimorum noſtrorum dominorum per confamulum meum Ioannem Deo amabilem diaconum, qui affuit omnibus quæ mota ſunt. Et certus ſum, quia & in hoc acceptat vltimum ſuum famulum ſanctiſſimus meus dominus. Quæſo namque ter beatiſſimum
C meum dominum, quatenus cognitionem omnium faciens, ſi quid mihi in tali motione forſitan defuit, aut per ignorantiam de competentibus fruſtratus ſum, emendare exiguum ſuum famulum dignetur. Opus enim hoc Deo honorabilium veſtrorum eſt, qui omnibus diuinis Scripturis decoramini & deſuper perficimini.] hucuſque ad Sergium Cyrus ex Synodo Alexandrina, in qua quidem non ita vna operatio, ſiue vna voluntas in Chriſto prædicata eſt, vt ſtatim in ipſum veluti hæreticum declamari potuiſſet: nam qui de his tunc confectus eſt canon ſeptimus, ita ſe habet [b]:

[b] *Sext. Synod. Act. 13.*

Si quis vnum D. N. Ieſum Chriſtum in duabus conſiderari dicens naturis, non eumdem vnum de Trinitate confiteatur, ſempiterne quidem ex Patre genitum Deum Verbum, nouiſſimis autem ſæculi temporibus eumdem incarnatum atque genitum ex ſanctiſſima & intemerata domina noſtra Dei genitrice ſemperq. virgine Maria, ſed alterum hunc no-
D ſcit & alterum, & non vnum eumdemq. ſecundum ſapientiſſimum Cyrillum in Deitate perfectum & in humanitate eumdem perfectum, ex hocq. ſolo in duabus contemplandum naturis eumdem paſſum & non paſſum ſecundum aliud & aliud, ſicut idem ſanctus Cyrillus ait: & patientem quidem humanitus carne ſecundum quod homo eſt, permanentem vero impaſſibilem vt Deum in paſſionibus propriæ carnis, eumdemq. vnum Chriſtum & Filium operantem Deo decibilia & humana vna Deiuirili operatione, ſecundum S. Dionyſium, ſola contemplatione diſcernens ea ex quibus vnitio facta eſt. Hæc intellectu conſiderans, inconuertibilia & inconfuſa poſt eorum naturalem & ſecundum ſubſiſtentiam vnitionem manentia, in his quæ indiuiſe atque inſeparabiliter vnum eumdemq. Chriſtum & Filium recognoſcens, iuxta quod duo ad inuicem inconfuſe conuenientia conſiderat intellectu cauſatiuam eorum contemplationem, & non phantaſiam mendacium, atque inani-
E bus mentis figmentis, nullatenus vero diſiungit, quaſi perempta iam illa, quæ in duo eſt, ſectione, propter ineffabilem & inconfuſam & inexcogitabilem vnitionem, dicens ſecundum ſanctum Athanaſium: Simul enim caro, ſimul Dei Verbi caro, ſimul caro animata rationalis, ſimul Dei Verbi caro animata rationalis: ſed ad diuiſionem per partes huiuſmodi aſſumit vocem: anathema ſit.]

Huic autem capiti aduerſatum eſſe Sophroniū Epiſcopum Hieroſolymorū, egiſſeq. apud Sergiū, vt huiuſmodi tolleretur doctrina ex alijs decretis Synodalibus, teſtatur Sexta Synodus Actione decimatertia. Sed excidit ea Sophronij de his epiſtola ad Sergium; extat tantum illa, quā vbi creatus eſt Epiſcopus, ex Synodo emittens profeſsionem fidei, ſcripſit hoc item anno ad eumdem Conſtantinopolitanum Epiſcopum. Ceterū qui rem bona fide agi putarunt, hoc ipſo exordio emergentis hæreſis Monotelitarum, vtcumque toleranda hæc exiſtimarunt ea ex parte, qua vnā operationem referre ipſi viderentur ad vnam perſonam

sonam: nam saluas proprietates duarum naturarum in Christo eosdem esse voluisse, ipsi A
professi sunt, vt qui interfuerunt Sextæ Synodo declararunt, cum duas naturas asse-
ruerunt in Christo vnitas (vt Catholici docent) inconfuse & indiuise, inconuerti-
biliter & immutabiliter: quibus assertis, haud dolose hæc agi putarunt: nam & Sophro-
nius in dicta quæ reperitur epistola Synodali ad Honorium siue Sergium, æque & ipse
secundum vnam personam in Christo, vnam dicendam esse operationem putauit, cum
non duo sint Christi, sed vnus; sed & vocem Deiuirilis operationis æque ipse iden-
tidem profitetur. hæc inquam tolerata sunt, donec latere in herbis anguem Catho-
lici intellexerunt: tunc enim sibi cautius agendum esse senserunt, vt patet ex ijs quæ di-
centur ex Maximo.

SOPHRONIVS AQVERSATVR CYRO ALEXANDRINO.

Istæc igitur Cyro Alexandriæ conanti de vna voluntate & operatione, aduersatus est
primũ summopere idem Sophronius, vtpote probe sciens hæreticos ea moliri ad destructio- B
nem Catholicæ veritatis, quantumlibet aliquam pietatis speciem præseferrent, cum non
laterent ipsum eorum doli atque fallaciæ pacis inuolucro tectæ. Scripsit enim (vt dictum
est) ad Sergium, vt illud de vnica operatione capitulum Synodi Alexandrinæ deleretur.
immo & Constantinopolim ea de causa ad eumdem Sergium profectus est, vt Sergius ipse
testatur in epistola ad Honorium Papam. Sed & alias etiam ad Sergium ipsum addidit lit-

SOPHRONIVS EPISC. HIEROSOL.

teras idem Sophronius, vbi hoc item anno defuncto Modesto sancto Patriarcha Hieroso-
lymitano, ipse subrogatus est in eius locum. Hæc quidem constant ex epistola hoc
anno ab ipso scripta, quam hic tibi modo ex parte saltem reddituri sumus, non quidem
ex ea quæ Latine reddita habetur in Sexta Synodo, vitio imperiti translatoris obsi-
ta solœcismis & barbarismis obscurior reddita, sed ex versione doctissimi Turriani. De
qua etiam illud monendum putamus, eamdem epistolam, quæ in Actis Sextæ Synodi ha- C
betur ad Sergium data, reperiri in Græco codice ad Honorium Papam inscriptam, &
ita etiam sæpe citatam. Vt plane in eam sententiam libentius ierim, encyclicam eam
fuisse ab ipso Sophronio scriptam veluti fidei suæ confessionem, vbi hoc anno creatus est
Hierosolymorum Episcopus, missamq. ab eo ex more tum Romam ad Honorium Papam,
tum vero ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, vt huiusmodi quæ in Actis Sex-
tæ Synodi reperitur inscriptio præsefert:

Domino in omnibus sanctissimo & beato fratri comministro Sergio Archiepiscopo & Pa-
triarchæ Constantinopoleos, Sophronius seruus inutilis sanctæ Christi Dei nostri ciuitatis.

EPISTOLA SOPHRONII EPISC. HIEROS.

Quam mihi nunc, beatissime Papa, optabilis est requies & tranquillitas, & multo quam
prius optabilior, ex quo a quiete a curis vacua in turbam negotiorum veni, & terrenis
quibusdam fluctibus alluor.] hæc ipse quidem, quod ex silentio monastico ad Episcopa- D
tum adductus esset. Sed pergit: Quam mihi dulcis est nunc exiguitas, ac etiam non paulo
quam antea dulcior, ex quo ab stercore & terra, & multa ac maiori quam dici possit ha-
militate ad sedem Pontificiam ascendi: & magnam procellam video, & cum procella
coniunctum periculum. Non enim quæ iucundissima sunt, ante experientiam eorum quæ
tristia sunt, ita iucunda esse perspiciuntur, sicut post experimentum & incursum eorum
quæ sunt aspera & aduersa, suauia esse peruidentur. Sic valetudo valde iucunda est ijs,
qui post valetudinem ægrotant. Sic tranquillitas ijs, qui post tranquillitatem tempesta-
te iactati sunt, lætissima est. Sic diuitiæ ijs, qui post diuitias egentes fuerunt, gratiores
sunt. Omnia denique ad hunc modum se habere videmus: esse quidem & manere in na-
turali & substantiali qualitate, qualia ante periclitationem contrariorum esse videban-
tur, post cognitionem vero contrariorum accommodiora, & ijs qui ea sustinuerunt, ma- E
ioris æstimationis, immo optabiliora & suauiora.] hæc ipse pluribus, dum reuocat in me-
moriam eremi silentium & cellæ quietem. Quibus & de sua electione ista subnectit:

Cum hæc igitur sic sint, & adhuc acerbiora, & mihi miserrimo necessitas ingens ac
vis a clericis & reuerendis monachis & fidelibus laicis vniuersis sanctæ ciuitatis Christi
Dei nostri, manu & violentia me cogentibus, nescio quibus iudicijs imposita sit: quæ-
so vos sanctissimos & hortor, vt non solum puris & castis apud Deum precibus mihi vi-
tam in mari agenti & in periculis versanti opem feratis, & paruo animo labantem con-
firmetis, sed doctrinis diuinis ad res agendas instituatis, tum vt parentes & genitores,
tum vt fratres & consanguinei. Concedite igitur vos mihi paterne & fraterne, quæ
iure postulo. Ego etiam vestras sequar institutiones, & vestram mecum coniunctio-
nem lucrabor, qua fides idem sentientes colligat, spes recte sentientes copulat, &

charitas

A charitas eos, qui cum Deo sentiunt, coniungit: quorum funiculus vnus, triplex ex his
scilicet virtutibus factus, neque dissolui potest, neque rumpi, neque separationem pa-
ti; quin potius vere indissolubilis est, in vnam pietatem eos, qui hoc funiculo connexi
sunt, copulans.

Quia vero Apostolica & prisca in omnibus cuncti orbis Ecclesijs traditio viget, vt qui
Episcopi fiunt, ad omnes antecessores Episcopos referant quo modo sentiant, & quam
fidem teneant: quam quidem traditionem sapientissimus Paulus valde caute eis tradi-
dit, ne in vanum currerent. Vanus enim esset eorum cursus omnis, si quid detrimenti ac-
ciperet fides. Ille enim diuinus, qui Dei voces audiuit [a], & cælum ipsum habuit pro scho- *a 2. Cor. 12.*
la ad discendum, & paradisi spectator fuit ante tempus, & verborum quæ alijs hominibus
eloqui non licebat, auditor fuit, metuebat & tremebat, & sicut ipse ait [b], formidabat, ne *b 1. Cor. 9.*
B cum alijs salutari prædicatione Christum prædicasset, ipse reprobus efficeretur. Vnde
Hierosolymam [c] ascendit cælestis discipulus Christi, & diuinis eius discipulis anteceſſori- *c Galat. 2.*
bus suis se submisit, & doctrinam Euangelicam, quam prædicabat, ijs qui alijs antece-
lere videbantur, patefecit, cum eis sua dogmata communicauit, quod tutum erat sibi
adstipulatus, ijsq. omnibus, qui in posterum doctrinam eius amplexuri essent, ac omni-
bus factus optima forma salutis, qui vestigijs eius insistere voluissent.

Huic igitur consuetudini etiam nos seruientes, ac legem optimam arbitrati id omne
quod ab antiquis decenter factum est, præsertim Apostolico conatu roboratum: scribi-
mus quo modo de fide sentiamus, & vobis sapientia diuina præditis ad probandum mitti-
mus, ne terminos æternos [d], quos patres & maiores nostri posuerunt, transmouere videa- *d Prou. 22.*
mur. Vobis inquam mittimus, qui non solum dogmata probata ab adulterinis discernere
C scitis, sed quæ deficiunt, propter perfectam in Christo charitatem, perfecte supplere po-
testis. Accedam igitur ad dicendum illa, quæ a principio in Ecclesia sancta Catholica
collactatus & nutritus didici, & a teneris vnguiculis accepi, & vos diuine prædicare audi-
ui. Credo igitur,&c.] subnectit his integram perfectamq. atque omni ex parte elucidatam
& copiosam fidei Catholicæ professionem cum nominatim facta damnatione omnium
hæresiarcharum qui ad hanc diem extitissent, inter quos duo Sergij nouissime nominan-
tur, quorum alter Armenus, Syrus alter ponitur, qui adhuc superstes esset. Ad postre-
mum autem post prolixam satis fidei professionem conscriptam, ita ipsum ad quem scribit
Honorium siue Sergium interpellat:

Vnde paternam sanctitatem vestram rogo, vt has meas litteras a me abiecto iure Syno-
dico acceptas paternis oculis aspiciat, & fraterno aspectu contempletur. Et si quid aut
D per ignorantiam erratum est, aut per obliuionem prætermissum, aut propter festinationem
non animaduersum, aut propter breuitatem non expressum, & nequaquam commemo-
ratum, aut propter linguæ torporem tacitum, aut propter tarditatem linguæ & exilita-
tem vocis, aut propter imbecillitatem sermonis agrestis nobis non libentibus silentio
suppressum est: rogo accessionibus impleat, & verbis ac correctionibus ex paterna pleni-
tudine prodeuntibus corrigat, & robur præbeat amantissimum, fraterno studio satum,
& paterno proposito irrigatum: ne quod mancum est, semper imperfectum appareat; &
ne quod infirmum est, & sæpenumero per ignorantiam excidit, infirmum semper perse-
ueret, & per totam vitam ægrotum. Quod quidem cum a vobis amice & legitime factum
fuerit, me quidem locupletabit, & mihi medebitur, vestræ vero misericordiæ & amori
testimonium tribuet, id est, vestræ erga fratrem & filium charitati.

E Ego vero sic a vobis ditatus, & in eo quod deficiebat completus, tunc ex inualetudi-
ne per medicinam liberatus, atque ex claudicatione correctus, valetudineq. & diuitijs
auctus, quam magnas gratias me vobis debere existimabo? quantum gaudium, læti-
tiam, & voluptatem summam cepisse iudicabor? Sed hæc solus Deus nouerit: nouerim
& ipse, qui talem voluptatem lætitiæ capio, & tantum beneficium decerpo. Noueritis &
vos, si feruorem cordis mei ad pietatem cognoscatis, & multam animæ meæ ad diligen-
dum propensionem oculis animæ contemplemini. Igitur pluribus verbis hæc petere, su-
perfluum. Scio enim, quod hæc omnia vos, quamuis non peterem, præstabitis face frater-
næ charitatis incensi, & desiderio paterno inflammati. Illud vero vobis supplico, & suppli-
care non desinam, vt me precibus & supplicationibus apud Deum ardentissime adiuuetis
formidantem & trementem, atque onus iugi mihi impositi ferre non valentem: nec
hoc solum, sed vt gregem Christi mecum pascatis, qui mihi quidem commissus est, sed

nisi

nisi mihi opem feratis, non possum diuinis & commodis herbis eum pascere & nuttire, atque a nocentibus & incommodis seruare.

Quamobrem oro atque obsecro, ne hic grex vllum detrimentum capiat propter meam imperitiam & artis pascendi ignorantiam, & propter imbecillitatem, quæ ad regendum commode non sufficit; & tamquam ipse ei nocuerim, in die iudicij condemner, & supplicium perpetuum subeam eorum qui furantur, mactant, & perdunt oues Christi magnæ æstimationis & pretij. Scio enim & agnosco, reposcendam esse a Christo principe pastorum rationem salutis earum, & an auctæ fuerint, & optimis herbis factæ pingues. Sed si quid potestis, Deo largiente vt possitis, contendite vt adiuuetis, ne & ego & hæ Christi oues magni pretij a bestijs propter infirmitatem meam capiamur.

Aeque vehementer vos deprecor, vt supplicationem & preces sine intermissione pro nostris Imperatoribus quietissimis & Christi amatoribus Deo adhibeatis, qui gubernacula Imperij a Deo acceperunt: vt vestris precibus Deo acceptis delinitus, ætatem multorum annorum eis largiatur, maximas victorias ac trophæa de barbaris tribuat, & filios filiorum eis coronet, diuinæ pacis vallo eos muniat, sceptra præbeat valida & firma ad conterendum omnium barbarorum ac potissimum Sarracenorum supercilium ac superbiam, qui nunc propter peccata nostra ex insperato in nos inuaserunt, & omnia deuastant crudeli & ferino animo, profano & impio ausu.] Hæc dum rogat, vt aduersus ingruentes Sarracenos precibus ferat opem: optime concordat cum anni huius rebus gestis, quo (vt dictum est) per Arabes Imperium Romanum inuasum est. Pergit vero:

Quocirca magis ac magis vobis beatis supplicamus, vt prolixas preces Christo adhibeatis, vt eis beneuole auditis, cito eorum furiosos fremitus reprimat, atque eos tenues & viles factos instar scabelli nostris Imperatoribus a Deo datis sicut antea subijciat: vt & ipsi secundis rebus lætentur, qui Imperium in terris tenent, bellicis tumultibus sedatis. Lætetur etiam cum eis tota eorum Respublica sceptris eorum valide vallata, faciatq. vindemiam legens vuas pacati status lætitiam parientis. Obsecro etiam (vt iustum est) charitatem vestram fraternam, vt Leontium Deo carum, diaconum ecclesiæ sanctæ Resurrectionis Christi Dei nostri, eumdemq. nostri pij secretarij cancellarium ac protonotarium, & reuerendum fratrem nostrum Polyeuctum, quibus litteras nostras Synodicas commisimus, beneuolo vultu aspiciatis, & humanitate qua decet eos alloquamini.

Vestrum enim est hoc, & vobis proprium atque innatum insigne, quo vestros spectatores in admirationem rapitis, quod in altissimo gradu positi, maximam humilitatem induti estis; immo omnibus vestris proprietatibus spiritaliter & hilariter inuitatis, & animæ spiritalia atque splendida largimini. Simul etiam rogamus, vt cito eos nobis remittatis lætos & exultantes, quod talem Antistitem Romanorum * videre meruerunt: nosq. etiam humiles & abiectos lætitia afficientes, dum nobis vestram nunciant diserte valetudinem animæ a Deo datam, & sanitatem corporis a Deo etiam tributam.

* Byzantiorum *in alia versione.*

Quin etiam postremo rogamus, vt detis eis litteras, quæ fidē nostram rectam illustrent, & mores animæ nostræ candidos faciant, & scientiā pascendi nos doceant, & ad pascendum gregem Christi animum addant: vt præsidio scientiæ muniti, truculentos & immanes lupos ab ouili nobis concredito bacillo vigilantiæ pastoritiæ arceamus, populūq. nobis commissum a periculis liberum ad Deum sistamus, mercedem ab æquissimo Iudice liberalissime pro laboribus nostris reportaturi. Omnes sanctos & illustres fratres, qui cum vestra sanctitate sunt, nos humiles & parui, & ij qui mecum sunt, in Christo Deo nostro persalutamus. Vale in Christo, & ora pro me, sanctissime frater.] hactenus epistola Sophronij ad Honorium Papam, quam (vt dictum est) nonnulla Græca exemplaria ad Sergium datam habent; de qua & ista Photius scribit [a]:

[a] *Phot. Bibl. c. 231.*

Lecta est Sophronij Hierosolymorum Patriarchæ Synodica, quæ Romam missa fuit ad Honorium eius Antistitem. Plena est pietatis epistola. Et innouat quidem ille passim vocabula, tamquam equi pullus saltibus luxurians; attamen Orthodoxam sententiam accurate tradit, & sacrorum dogmatum doctrinam minime vulgarem. In hac epistola inuenies Magnum vna cum Apollinari damnatum, Theodoretum vero ab Ecclesia non reiectum; tametsi in quibus Cyrillum damnauit, non probatus fuerit, sed merito reprehensus. Origenem alium fuisse antiquum, alium posteriorem, qui cognominatus est Adamantius. Cum ceteris hæreticis anathemate notatum Iacobum Syrum, a quo nomen traxit Acephalorum caterua. Rogat autem Honorium Romanum, si quid forte in epistola

A epistola vel omissum, vel aliter dictum, quam par sit: eum enim & corrigere posse, & explere; gratiamq. habiturum se ait, si repulsam non ferat, numquamq. adeo immemorē fore beneficij. Hæc itaque habet Synodica Sophronij sanctissimi epistola] eademq. (vt dictum est) scripta communiter ad Honorium & Sergium, cuius titulo in Sexta Synodo recitatur: vt appareat, quam amplissime Sergius Episcopus Constantinopolitanus fuerit ab omnibus cognitus atque probatus in hanc diem Catholicus atque Orthodoxus; & nullatenus hac ex parte crimen Honorio quis impingere valeat, si eius (vt dicemus) subscribat epistolæ, & paria se cum illo sentire significet, & cum ille non ob hæresim instituendam, sed ob pacem iungendam (vt foris apparebat) de nouis vocibus optare silentium significauerit, ipse re vera absque fuco & fallacijs de ijsdem silendum esse consenserit. Ceterum præter has, alias quoque eodem ferme tempore constat Sophronium dedisse litte-
B ras ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, quibus petebat, deleri debere caput illud Synodi Alexandrinæ, quo asserebatur vna voluntas in Christo, contendens duas omnino dicendas esse in Christo voluntates & operationes. Meminit harum litterarum Sophronij ipse Sergius in epistola data ad Honorium Romanum Pontificem. Sed quid post hæc factum est? Vbi ista accepisset Sergius a Sophronio, scripsit ad Honorium Romanum Pontificem eiusmodi epistolam [a]:

[a] *Extat in Sex. Synod. Act. 12.* EPISTOLA SERGII EPISC. CONSTANTINOP. AD HONORIVM. PAPAM.

In tantū vobis sanctissimis in omnibus vnanimitate spiritus constringimur, vt studeamus omniū consiliorum nostrorum & actionū vos sacratissimos habere præsidentes; & nisi plurimum locorum distantia seiungeret, hoc vtique quotidie gereremus, vestræ honorandæ vnanimisq. fraternitatis munito muratoq. nosmetipsos circumsepientes consultu. Attamen quoniam nobis etiam sermo atque absque labore littera, quod studemus, impartit;
C confestim ea pro quibus hoc scribimus, enarramus. Ante aliquod certum tempus, cum aduersus Persas a Deo confirmatus dominus noster & magnus victor Imperator promouebat exercitū, propter certamina a Deo sibi creditæ Christo amabilis Reipublicæ, & ad partes Armeniæ prouinciæ peruenisset: vnus ex principibus impiæ partis Seueri execrabilis, nomine Paulus, in illis locis apparens, ad eius pietatem accessit, sermonem pro sua errabunda hæresi proferens, & hoc profecto dumtaxat satisfaciendo: in quibus pijssima eius ac regalis magnanimitas (cum ceteris enim donis Dei etiam diuinorum dogmatum locupletari scientia meruit) dum redarguisset atque depompasset prauam eius impietatem, profanis eius astutijs, sanctæ nostræ Ecclesiæ (vt verus eius propugnator) recta atque immaculata e diuerso protulit dogmata, inter quæ & vnius operationis Christi veri Dei nostri mentionem effecit.

D Post aliquod vero tempus idem a Deo confirmatus Imperator in prouinciam Lazorum aduenies, recordatus est disputationis, quam (sicut diximus) fecerat aduersus Paulum illum hæreticum cum præsentia Cyri sanctissimi, tunc Christi amabilis Lazorum prouinciæ Metropolitanā sedem tenentis, nunc autem magnā Alexandriam regentis. Prædictus igitur sanctissimus vir, his auditis, eius serenitati respondit, nescire subtiliter, vtrum vnam an duas operationes Christi veri Dei nostri astruere necesse sit. Ergo per iussionem eius pietatis per litteras proprias interrogauit nos prædictus sanctissimus vir, vtrum vnā operationē an duas in Saluatore nostro Christo necesse sit dicere, & si quosdā noscamus sanctorum ac beatissimorum Patrum vnam dicentes operationem. Vnde nos, quæ nostræ erant scientiæ, per nostra rescripta ei significauimus, dirigentes etiam sermonem acclamatorium Mennæ sanctissimi quondam Patriarchæ huius a Deo conseruandæ regiæ vrbis, porre-
E ctum ab eo hic præsenti Vigilio sanctæ memoriæ prædecessori sanctitatis vestræ, habentem & diuersa testimonia paterna de vna operatione & vna voluntate Saluatoris nostri Christi veri Dei nostri. Nihil tamen proprium penitus in huiusmodi nostris rescriptis promulgauimus, sicut suppetit nosse vos sacratissimos & vnanimes, relegentes eorum quæ missa sunt exemplaria. Et silentium quidem ex illo tempore huiusmodi suscepit capitulum.

Quia igitur ante paruum tempus, cooperante gratia Dei, qui omnes homines vult saluos fieri & ad agnitionem veritatis venire, pio zelo fortissimi ac inuictissimi magni Imperatoris excitatus Cyrus sanctissimus Alexandrinæ magnæ ciuitatis Patriarcha & communis frater noster & consacerdos Dei, amabiliter & modeste adhortatus est eos, qui in magna ciuitate Alexandrina Eutychetis & Dioscori, Seueri quoque & Iuliani sunt Deo odibilium hæresi languentes, ad Catholicam Ecclesiam accedere: & post multas

disputationes & labores, quos cum nimia prudentia & saluberrima dispensatione in hac causa impendit, hoc quod festinabat, per supremam gratiam ordinauit. Factaq. sunt inter vtrasque partes dogmatica quædam capitula, in quibus omnes qui antea quidem in diuersas portiones diuisi fuerant, aduersus Dioscorum atque Seuerum hæreticos scribentes, coadunati sunt cum sanctissima ac sola Catholica Ecclesia; & vnus grex Christi veri Dei nostri, omnis Christo amabilis Alexandriæ populus factus est, & pene vniuersa cum eis Aegyptus, & Thebais, & Libya, & ceteræ Aegyptiacæ dispositionis regiones, quas olim considerabant (vt diximus) in innumerabilem copiam hæresum multitudine discissas, nunc autem beneplacito Dei & studio prædicti sanctissimi Alexandrinorum Antistitis vnum labium facti sunt omnes, vna vox, & in vnitate spiritus recta Ecclesiæ dogmata confitentur. Ex his autem quæ dicta sunt atque stabilita, vnum existit capitulum de vna operatione Christi magni Dei & Saluatoris nostri. B

His itaque prouenientibus, Sophronius venerabilis monachus, qui (vt ex nunc auditu didicimus) Hierosolymorum Præsul est ordinatus (necdum enim hactenus eius ex more Synodica suscepimus) apud Alexandriam tunc temporis positus cum præfato sanctissimo Papa, quando (vt diximus) admirabilem illam circa eos qui dudum hæretici fuerant, Dei beneplacito vnitatem componebat, atque cum eo de ijsdem capitulis pertractabat, aduersatus est & contradixit ad vnius operationis capitulum, duas omnino operationes Christi Dei nostri dignum inquiens censeri. Prænominato autem sanctissimo Papa præsertim testimonia ei quorumdam sanctorũ Patrum proferente, dispersim in quibusdam opusculis suis vnam operationem asserentium: ad hæc quoque & ex abundanti inquiente, quod multoties sancti Patres nostri, vt lucrarentur plurimam animarum salutem, dum alia emergerent capitula, Deo placitis dispensationibus ac placitis vsi fuisse videntur, nihil de subtilitate Ecclesiæ dogmatum exagitantes, & dicentes, quod oporteat vtique etiam in præsenti, dum tantorum millium populorum salus præ manibus ponitur, nihil de hoc per contentionem altercari, idcirco quod (sicut dictum est) etiam a quibusdam sacris Patribus vox huiusmodi dicta est, nihilq. de hoc lædatur rectæ fidei ratio: memoratus Deo amabilis Sophronius talem dispensationem nullatenus accepto tulit. C

Quia igitur pro hoc cum litteris eiusdem sanctissimi comministri ad nos coniunxit, de hoc quoque etiam apud nos sermonem mouendo insistens, vt de talibus adimeretur capitulis post factam vnitionẽ vox vnius operationis: durum nos hoc arbitrati sumus. Quomodo enim non esset durum & valde onerosum; quando hoc, resoluere euertereq. erat futuram quidem omnem illam concordiam atque vnitatem, quæ bene fuerat effecta tam apud Alexandrinam magnam ciuitatem, quamq. per vniuersas sub ea prouincias, quæ D nullo tempore vsque nunc acquieuerant nomen saltem simplex diuini atque laudabilis patris nostri Leonis, aut sancti & magni atque vniuersalis Chalcedonẽsis Concilij mentionem facere, nunc vero præclara & magna voce in diuinis Missarum arcanis hoc prædicantes? Multis igitur a nobis de hoc motis sermonibus ad prænominatum venerabilem Sophronium, postremo adhortati eum sumus, testimonia nobis proferre sanctorum ac probabilium Patrum, illorum videlicet, quos omnes communiter doctores confitemur, & quorum dogmata legem sanctæ Dei cognoscunt Ecclesiæ, duas nominatim & ipsis verbis operationes in Christo dicendas tradentia: ille autem hoc facere penitus non valuit.

Nos vero considerantes incipientem ex hoc inter quosdam hic contentionem exardescere, & scientes quod semper ex huiusmodi decertationibus illæ hæresum dissensiones E effectæ sunt: necessarium iudicauimus, omne studium ponere ad sedandum atque amputandum talem superfluum verborum conflictum: & ad sæpe dictum sanctissimum Alexandriæ Patriarcham scripsimus, vt postquam vnitatem cum his qui pridem reparabantur, Deo auxiliante, composuit, de cetero nullum permitteret vnam aut duas proferre operationes in Christo Deo nostro: magis autem sicut sancta & vniuersalia tradiderunt Concilia, vnum eumdemq. Filium vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum operatum confiteri, tam diuinam, quamq. humanam & omnem Deo decibilem & homine dignam operationem, ex vno eodemq. incarnato Deo Verbo indiuise procedere, & ad vnum eumdemq. redigere; eo quod vnius quidem operationis vox, quamquam a quibusdam sanctis dicta est Patribus, tamen peregrina videretur, & perturbare aures quorundam suspicantium ad peremptionẽ hanc proferri inconfuse atque secundũ subsistentiam

A tiam vnitarum in Christo Deo nostro duarum naturarum: quod non est vmquam, nec fuit.

Similiter autem & duarum operationum dictio multos scandalizet, vtpote a nullo sanctorum ac probabilium Ecclesiæ institutorum edita. Insuper & consequens ei est, prædicare duas voluntates, contrarietates circa inuicem habentes, tamquam Deo quidem Verbo salutarem volente adimpleri passionem, humanitate vero eius obsistente eius voluntati & resistente; & perinde duo contraria volentes introduci: quod impium est. Impossibile quippe est, in vno eodemq. subiacenti duas simul & erga hoc ipsum contrarias subsistere voluntates. Nam salutaris Deum gerentium Patrum doctrina operæpretium instruit, quod numquam intellectualiter animata Domini caro separatim & ex appetitu proprio contrario nutui vniti sibi secundum subsistentiam Dei Verbi naturalem motum suum effecit, sed quando, & qualem, & quantam ipse Deus Verbum volebat. Et B (vt plenius dicatur) quemadmodum corpus nostrum regitur & ornatur & disponitur ab intellectuali & rationali anima nostra, ita & in Domino Christo tota humana eius cõspersio ab ipsius Verbi Deitate semper in omnibus mota, Dei mobilis erat, secundũ Nyssenum Gregorium dicentem contra Eunomium ita: Secundum quod Deus erat Filius, impassibilis vtique est & immortalis: si qua autem passio de eo in Euangelio dicitur, per humanitatem profecto, quæ suscipiebat passionem, huiusmodi operatus est. Operatur quippe vere Deitas per corpus, quod circa ipsum est, omnium salutem, vt sit carnis quidem passio, Dei autem operatio.

Hanc igitur (vt dictum est) contentionem incipientem accendi videntes, necessarium iudicauimus, attritas potius sanctorum Patrum voces & synodice definitas semper sequi; & neque quæ raro a quibusdam Patribus dicta sunt, & non circa hæc intentionem ha- C bentibus, quasi planam & inambiguam de eis doctrinam exponerent, ad regulam & legem per omnia dogmaticam reducere, quale est & quod de vna operatione ab eis dictum est: neque iterum, quæ nullatenus dicta sunt a probabilibus Patribus, nunc vero a quibusdam Patribus proferuntur, duas inquam operationes, tamquam dogma Ecclesiasticum proferre. Et ad vltimum stetit ac placuit, quatenus prædictus Sophronius venerabilis nullum sermonem de cetero de vna siue duabus operationibus mouere debeat; sed ei sufficiat præfata cautaq. ac trita sanctorum Patrum recta traditio atque doctrina. His itaque contentus sæpe nominatus venerabilis vir, & hæc custodire certificans: petimur nos etiam per epistolã de his ei præbere responsum, quatenus huiusmodi epistolam (vt ait) ostendat ijs qui forsitan interrogare eum de prædicta quæstione voluerint. Quod & alacriter egimus, & ille quidem in his hinc enauigauit.

D Nuper autẽ pijssimus & a Deo coronatus dominus noster apud Edessenam demorans ciuitatem, pios ad nos apices fecit, præcipientes, vt paterna illa testimonia defloremus, quæ continentur in libro dogmatico (sicut dictum est) facto a sanctæ memoriæ Menna ad sanctissimum Vigilium de vna operatione & vna voluntate, & hæc a Deo instructæ eius serenitati dirigere deberemus: quod & ad effectum perduximus. Nos autem quæ dudum mota sunt, memoria retinentes, & tumultum qui ex huiuscemodi motione cœpit, scientes, suggessimus eius pijssimæ serenitati per mediocrem nostram suggestionem & scripta ad excellentissimum Sacellarium Imperialem consequenter huius capituli omnẽ subtilitatem, horumq. quæ a nobis per hoc actitata sunt; & quod non oporteat de eiusmodi inquisitione perscrutari, sed permanere in attrita Patrum doctrina, quam omnes consonanter confitentur de huiusmodi quæstione, & confiteri vnigenitum Filium Dei, qui veraciter Deus E simul & homo est, eumdem operari diuina & humana, & ex vno eodemq. incarnato Deo Verbo (sicut quod occurrentes iam sumus effati) inseparabiliter atque indiuise omnem diuinam & humanam operationem procedere. Hoc namque nos Leo instituit, manifeste perhibens: Agit enim vtraque forma cum alterius communione, quod proprium habet. In quibus rescriptum piæ iussionis ab eius mansuetissima susscepimus fortitudine, quæ a Deo conseruandam eius serenitatem condecent, continentem.

His igitur omnibus a principio ita prouenientibus, rationabile simul & necessarium iudicauimus de his quæ partim memorata sunt, cognitionem dare vestræ fraternæ atque vnanimi beatitudini per exemplaria quæ a nobis directa sunt; & adhortamur vos sacratissimi, hæc omnia legere, & Deo placitam ac pleniſſimam charitatem, quæ in vobis est, nunc quoque sequentes, si quid amplius minusve inueneritis, hoc per datam vobis a Deo gratiam adimplere, atque per sanctas syllabas vestras vna cum vestra optabili sospi-

tate, quæque ſuper his vobis fuerint placita, ſignificare.] hactenus Sergij Conſtantinopolitani Epiſcopi epiſtola recitata poſtea in Sexta Synodo. Quæ quidem ab Honorio Romano Pontifice haud potuerunt velut hæretici recuſari: ſiquidem (quod primum omnium conſiderandum eſt) nihil habere viderẽtur aduerſarium ſacroſancto Chalcedonenſi Concilio, in quo de duabus in Chriſto naturis eſt contra Eutychetem aſſertio promulgata: nam æque Sergius habet eamdem de duabus in Chriſto naturis indiuiſe & inconfuſe coniunctis Orthodoxam doctrinam, ſimulq. non ſolum profeſſionem, ſed & defenſionem epiſtolæ S. Leonis, atque ad bonum pacis de vtraque eſſe tacendum ſententia commonitionem ſiue ab aſſerentibus duas operationes, ſiue a negantibus.

SERGIVS ORTHODOXVS ET BONAE EXISTIMATIONIS EPISCOPVS.

Verum etſi quid perperam dictũ in illis eſſet, haud tamen hæreticus omnino eſſe auctor conuinci poterat, dum ad calcem eiuſdẽ epiſtolæ ad Honoriũ ſcriptæ eius ſubijcere ſe cenſuræ teſtatur, dum ſi quid minus vel amplius ipſe Pontifex Rom. in epiſtola eſſe cognouerit, vt adijciat pariter, vel dimoueat, rogat; licet hæc ſubdole ab eo proferrentur, ne detegeretur hæreticus. Conſtat quidem (quod & maximopere eſt attendendum & ſæpius inculcandum) Sergium ipſum, etſi poſtea fuerit detectus hæreticus & condemnatus, præſenti tamen tempore non tantum Orthodoxum creditum fuiſſe ab Orientalibus & Occidentalibus, ſed etiam magnæ quidem exiſtimationis Epiſcopum habitum: quod facile cognoſces ex dicta epiſtola a Sophronio Epiſcopo Hieroſolymitano hoc ipſo anno ad Honorium & ad ipſum Sergium (vt habet Sexta Synodus) ſcripta, in qua præter multa alia in laudem eius dicta, in fine preces ipſius vehementer expoſcit: vt non mireris, ſi ad eum reſcribat Honorius, tamquam ad Catholicum hominem ac valde pium.

Sed iam quæ ad ipſum Sergium idem Honorius Papa reſcripſerit, videamus. Extant ipſæ eius litteræ in eadem Sexta [a] Synodo recitatæ: ex quibus cum condemnatus ab ea reperiatur Honorius, hic in limine magnæ controuerſiæ te præmonitum velim, lector, eo quod per lubrica incedat oratio, quaſi defendi non poſſe videatur Honorius, niſi qui eum damnaſſe dicuntur Patres Sextæ Synodi condemnentur. Verum non ſic fiet; ſed veritati cum ſemper fuerit bene conſultum, erit vt & videas quam apertiſſima luce Honoriũ ab ea calumnia vindicatum, integerrimum in omnibus ſemperq. Orthodoxum oſtenſum; & Patres, impoſtura detecta, reddi ab omni ſuſpicione laceratæ iuſtitiæ liberos. quod fiet, vbi de Actis Sextæ Synodi ſermo erit. Modo autem de Honorio agendum, cuius ita ſe habet epiſtola:

[a] Sex. Synod. Act. 12.

MAGNAE QVAEST. EXORDIVM.

HONORII PAP. EPIST. AD SERGIVM EPISC. CONSTANTINOP.

Scripta fraternitatis veſtræ ſuſcepimus, per quæ inuentiones quaſdam & nouas vocum quæſtiones cognouimus introductas per Sophronium quẽdam tunc monachum, nunc vero ex auditu Epiſcopum Hieroſolymitanæ vrbis conſtitutum aduerſus fratrem noſtrum Cyrum Alexandriæ Antiſtitem, vnam operationem Domini noſtri Ieſu Chriſti conuerſis ex hæreſi prædicantem. Qui denique ad veſtram fraternitatem Sophronius veniens, querelamq. huiuſmodi deponens, multiformiter eruditus, petijt de his, quæ a vobis fuerat inſtructus, paginalibus ſibi ſyllabis reſerari. Quarum litterarum ad eumdem Sophronium directarum ſuſcipientes exemplar, & intuentes ſatis prouide circumſpecteq. fraternitatem veſtram ſcripſiſſe, laudamus nouitatem vocabuli auferentem, quod poſſet ſcandalum ſimplicibus generare. Nos enim in quo peruenimus, oportet ambulare. Enimuero, duce Deo, peruenimus vſque ad menſuram rectæ fidei, quam Apoſtoli veritatis Scripturarum ſanctarum funiculo extenderunt, confitentes Dominum Ieſum Chriſtum mediatorem Dei & hominum operatum diuina, media humanitate Verbo Dei naturaliter vnita, eumdemq. operatum humana ineffabiliter atque ſingulariter aſſumpta carne diſcrete, inconfuſe, atque inconuertibiliter plena diuinitate. Et qui coruſcauit in carne plena diuinis miraculis, ipſe eſt & carneus effectus, plene Deus & homo: paſſiones & opprobria patitur vnus mediator Dei & hominum in vtriſque naturis, Verbum [b] caro factum, & habitauit in nobis, ipſe filius hominis de cælo deſcendens, vnus atque idem (ſicut ſcriptum eſt) crucifixus Dominus maieſtatis, dum conſtet diuinitatem nullas poſſe perpeti humanas paſſiones, & non de cælo, ſed de ſancta eſt aſſumpta caro Dei genitrice.

[b] Ioan. 1.

Nam per ſe Veritas in Euangelio ita inquit [c]: Nullus aſcendit in cælũ, niſi qui deſcendit de cælo filius hominis qui eſt in cælo: profecto nos inſtruens, quod diuinitati vnita eſt caro paſſibilis ineffabiliter atque ſingulariter, vt diſcrete atque inconfuſe ſic indiuiſe videretur coniungi, vt nimirum ſtupenda mente, mirabiliter manentibus vtrarumque naturarum differentijs, cognoſcatur vniri. Cui Apoſtolus concinens, ad Corinthios ait [d]: Sapientiam loquimur inter perfectos, ſapientiam vero non huius ſæculi, neque principum

[c] Ioan. 3.

[d] 1. Cor. 2.

A pum huius ſæculi, qui deſtruuntur; ſed loquimur Dei ſapientiam in myſterio abſconditam, quam prædeſtinauit Deus ante ſæcula in gloriam noſtram, quam nemo principum huius ſæculi cognouit. Si enim cognouiſſent, numquam Dominum maieſtatis crucifixiſſent: dum profecto diuinitas nec crucifigi potuit, nec paſſiones humanas experiri vel perpeti; ſed propter ineffabilem coniunctionem humanæ diuinæq. naturæ, idcirco & vbique Deus dicitur pati, & humanitas ex cælo cum diuinitate deſcendiſſe.] Intelligis lector, pie ſancteq. atque catholice in omnibus ab Honorio iſta diſſeri, atque ita poni ob idiomatum communicationem vnum in Chriſto volentem & operantem, ſicut vnica eſt eius perſona, cum tamen æque aſtruat ob diuerſas proprietates duarum ſimul indiuiſe & inconfuſe coniunctarum naturarum, æque & voluntates diſtinctas & inconfuſas in eodem reperiri. Sed & pergit:

VNVS VOLENS ASSERITVR OB VNAM PERSONAM.

B Vnde & vnam voluntatem fatemur Domini noſtri Ieſu Chriſti: quia profecto a diuinitate aſſumpta eſt noſtri natura, non culpa, illa profecto quæ ante peccatum creata eſt, non quæ poſt præuaricationem vitiata. Chriſtus enim Dominus in ſimilitudinem carnis peccati veniens, peccatũ mundi abſtulit, & de plenitudine eius omnes accepimus: & formam [a] ſerui ſuſcipiens, habitu inuentus eſt vt homo: quia ſine peccato conceptus de Spiritu ſancto, etiam abſque peccato eſt partus de ſancta & immaculata Virgine Dei genitrice, nullum experiens contagium vitiatæ naturæ.] Cum igitur audis vnam Honorium dicere voluntatẽ, intellexiſſe id reſpectu duarum inter ſe pugnantium contrariarum voluntatum ad malum & bonũ, ex ijs quæ tradit apparet, nosq. inferius id magis perſpicue demonſtrabimus. Pergit itaque: Carnis enim vocabulum duobus modis ſacris eloquijs boni maliq. cognouimus nominari, ſicut ſcriptũ eſt [b]: Non permanebit ſpiritus meus in hominibus iſtis, C quia caro ſunt. Et Apoſtolus [c]: Caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt. Et rurſum [d]: Mente ſeruio legi Dei, carne autem legi peccati. Et, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me trahentem in legem peccati, quæ eſt in membris meis. Et alia multa huiuſmodi in malo abſolute ſolent intelligi vel vocari. In bono autem ita Iſaia dicente [e]: Veniet omnis caro in Hieruſalem, & adorabit in conſpectu meo. Et Iob [f]: In carne mea videbo Deum. Et alias [g]: Videbit omnis caro ſalutare Dei. Et alia diuerſa. Non eſt itaque aſſumpta (ſicut præfati ſumus) a Saluatore vitiata natura, quæ repugnaret legi mentis eius; ſed venit quærere & ſaluare quod perierat, id eſt, vitiatam humani generis naturam: nam lex alia in membris aut voluntas diuerſa non fuit, vel contraria Saluatori: quia ſuper legem natus eſt humanæ conditionis. Et ſiquidem ſcriptum eſt [h]: Non veni facere voluntatẽ meam, ſed eius qui miſit me Patris. Et [i], Non quod D ego volo, ſed quod tu vis Pater. & alia huiuſmodi: non ſunt hæc diuerſæ voluntatis, ſed diſpẽſationis humanitatis aſſumptæ. Iſta enim propter nos dicta ſunt, quibus dedit exemplum, vt aſſequamur veſtigia eius, pius magiſter diſcipulos imbuens, vt non ſuam vnuſquiſque noſtrum, ſed potius Domini in omnibus præferat voluntatem.

[a] Philip. 2.

QVOMODO VNAM ACCIPIAT VOLVNTATEM HONORIVS.

[b] Geneſ. 6.

[c] 1. Cor. 5.

[d] Rom. 7.

[e] Iſai. 66.

[f] Iob 19.

[g] Luc. 3.

[h] Ioan. 6.

[i] Matth. 26.

Via igitur regia incedentes, & dextrorſum vel ſiniſtrorſum venatorum laqueos circumpoſitos euitantes, ad lapidem pedem noſtrum minime offendamus: Idumæis, id eſt, terrenis atque hæreticis propria relinquentes, nec veſtigio quidem pedis ſenſus noſtri terram, id eſt, prauam eorum doctrinam omnimodo atterentes, ad id quo tendimus, hoc eſt, ad fines patrios peruenire poſſimus, ducum noſtrorum ſemita gradientes. Et ſi forte quædam balbutientes (vt ita dicam) niſi ſunt proferentes exponere, formantes ſe in ſpecimen nutritorum, vt poſſent mentes imbuere auditorum: non oportet ad dogmata hæc E Eccleſiaſtica retorquere, quæ neque Synodales apices ſuper hoc examinantes, neque auctoritates canonicæ viſæ * ſunt explanaſſe, vt vnam vel duas energias aliquis præſumat Chriſti Dei prædicare, quas neque Euangelicæ vel Apoſtolicæ litteræ, neque Synodalis examinatio ſuper his habita, viſæ ſunt terminaſſe: niſi fortaſſis (ſicut præfati ſumus) quidam aliqua balbutiendo docuerunt, condeſcendentes ad informandas mentes atque intelligentias paruulorum, quæ ad Eccleſiaſtica dogma trahi non debent: quæ vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundans videtur ſecundum propriam ſententiam explicare. Nam quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus Filius ac Verbum Dei, per quem facta ſunt omnia, ipſe ſit vnus operator diuinitatis atque humanitatis, plenæ ſunt ſacræ litteræ luculentius demonſtrantes. Vtrum autem propter opera diuinitatis & humanitatis geminæ operationes debeant deriuatæ dici, vel intelligi: ad nos iſta pertinere non debent, relinquentes ea grammaticis, qui ſolent paruulis exquiſita deriuando nomina vendicare.] Satis perſpi-

CAVTE AGENDVM IN NOVIS DECERNENDIS.

* niſæ

cue noſcis ſecundum Catholicam aſſertionem vnum poni ab Honorio operatorem, cuius ſint opera diuinitatis & humanitatis: vt in neceſſariam deducatur aſſumptionem, duas eſſe voluntates & operationes: quas tamen ob vitanda diſſidia, bono pacis, non reijciendas, ſed reticendas affirmat. ſubdit enim cauſam, quod periculoſum ſit ſiue vnam ſiue duas tantũ aſſerere in Chriſto operationes, quæ in diuina Scriptura reperiantur eſſe multiplices, quod ſcilicet ex generibus tranſirent aduerſarij ad indiuidua, fallentes æquiuocis:

Nos enim, inquit, non vnam operationem vel duas Dominum Ieſum Chriſtum, eiusq. ſanctum ſpiritum, ſacris litteris percepimus, ſed multiformiter cognouimus operatum. Scriptum eſt enim [a]: Si quis ſpiritum Chriſti non habet, hic eius non eſt. Et alibi [b]: Nemo poteſt dicere, Dominus Ieſus, niſi in Spiritu ſancto. Diuiſiones vero gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus: & diuiſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus: & diuiſiones operationum ſunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus. Si enim diuiſiones operationum ſunt multæ, & has omnes Deus in membris omnibus pleni corporis operatur: quanto magis capiti noſtro Chriſto Domino hæc poſſunt pleniſſime coaptari? vt caput & corpus vnum ſit perfectum, vt profecto occurrat (ſicut ſcriptum eſt [c]) in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Si enim in alijs, id eſt, in membris ſuis, ſpiritus Chriſti multiformiter operatur, in quo [d] viuunt & mouentur & ſunt: quanto magis per ſemetipſum mediatorem Dei & hominum plene ac perfecte multisq. modis & ineffabilibus confiteri nos communione vtriuſque naturæ condecet operatum? Cur autem de duabus voluntatibus & operationibus tacendum ducat, cauſam haud contemnendam aſtruit, quod ſcilicet communis iſta eſſet aſſertio cum Neſtorianis id ipſum profitentibus, non ob duarum (ſicut Catholici) naturarum differentiam, ſed ob duas quas ijdem conſtituebant in Chriſto perſonas. Subdit ergo:

a *Rom.* 8.
b *1. Cor.* 12.
c *Epheſ.* 4.
d *Act.* 17.

CVR SILENTIVM HONORIVS INDICAT.

CVR PERICVLOSA DVARVM VEL VNIVS VOLVNTATIS ASSERTIO.

Et nos quidem ſecundum ſanctiones diuinorum eloquiorum oportet ſapere vel ſperare, illa videlicet refutantes, quæ quidem nouæ voces noſcuntur ſanctis Dei Eccleſijs ſcandala generare: ne aut duarum operationum vocabulo offenſi, ſectantes Neſtorianos, nos velana ſapere arbitrentur] eo quod illi duas ponerent in Chriſto perſonas. Rurſum vero tacendum putat de vna operatione, ne fouere cauſam Eutychianorum vnam tantum aſſerentium in Chriſto naturam videri poſſet: nam ſubdit: Aut certe ſi rurſus vnam operationem Domini noſtri Ieſu Chriſti fatendam eſſe cenſuerimus, ſtultam Eutychianiſtarum attonitis auribus dementiam fateri putemur, præcauentes, ne quorum inania arma combuſta ſunt, eorum cineres & rediuiuos ignes flammiuomarum denuo renouent quæſtionum, ſimpliciter atque veraciter confitentes Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum vnum operatorem diuinæ & humanæ naturæ; electius arbitrantes, vt vani naturarum ponderatores, otioſe negotiantes, & turgidi aduerſum nos inſonent vocibus ranarum philoſophi, quam vt ſimplices & humiles ſpiritu populi Chriſtiani poſſint remanere ieiuni. Nullus enim decipiat per philoſophiam & inanem fallaciam diſcipulos piſcatorum. Eorum enim doctrinam ſequentes, omnia argumenta ſcopuloſa diſputationis callidæ atque fluctiuagæ intra eorum retia ſunt colliſa.

Hæc nobiſcum fraternitas veſtra prædicet, ſicut & ea nos vobiſcum vnanimiter prædicamus, hortantes vos, vt vnius vel geminæ nouæ vocis inductum operationis vocabulum aufugientes, vnum nobiſcum Dominum Ieſum Chriſtum Filium Dei viui, Deum veriſſimum in duabus naturis operatum diuinitus atque humanitus fide Orthodoxa & vnitate Catholica prædicetis.] & ſubſcriptio: Deus te incolumem cuſtodiat, dilectiſſime atque ſanctiſſime frater.] hactenus Honorij Pontificis epiſtola ad Sergium Epiſcopum Conſtantinopolitanum, quam integram hic reddidiſſe voluimus, quod eadem fuerit compluribus lapis offenſionis & petra ſcandali: vt ijs omnibus diligenter perſpectis, tam quæ ad Honorium Papam a Sergio fuerant ſcripta, quam quæ ab ipſo Pontifice ſcripta reddita, dilucide cunctis innoteſcere valeat, quam ipſe Honorius fuerit Catholicæ fidei aſſertor, profeſſor, defenſor, & propugnator.

OFFENDICVLVM EX EPIST. HONORII SVMPTVM.

Quod enim Sergius ipſe manifeſtus poſt hæc cognitus hæreticus fuerit atque damnatus: cum & eadem ſentire cum ipſo Honorius profiteatur; putarunt nonnulli, eadem ipſum quoque ſententia debere percelli; ſicq. Honorium, vti Sergium, hæreticum cenſendum eſſe, complures exiſtimarunt, nullam rationem habentes temporis diuerſitatis, nec rerum. Temporis inquam, quod (vt plenius oſtendimus) cum iſta Sergius ad Honorium, & Honorius ad Sergium ſcriberet, nec leuis quidem ſuſpicio erat de Sergio

VNDE DE HONORIO ERROR EMERSERIT.

A gio, quod hæreticus eſſet, qui in hanc vſque diem ſumma cum laude abſque vel leui ſuſpicione erroris ſedem illam pie (vti Catholicus) ſancteq. rexerat, qui & ſuis litteris ſpeciem reddere videretur columbæ illius quæ poſt diluuium ſignum pacis ore geſtauit, dum tot in Aegypto conciliatos iunctoſq. Catholicæ Eccleſiæ populos hæreticos ſignificaret. Iſta quidem nuncianti Catholico homini (ita enim Sergius vbique terrarum ab omnibus habebatur) par erat Honorium, cum eidem reſcriberet, adgratulari (congaudet enim charitas veritati) cum ea quæ afferret, & profeſſione Chalcedonenſis Concilij & aſſertione epiſtolæ S. Leonis Papæ pluſquam ſatis perſpicuo lumine lucere viderentur, omniq. ſuſpicionis nebula expertia eſſe.

SERGIVS HACTENVS OPTIMI NOMINIS EPISC. FVIT.

Nec poterat culpæ adſcribi de vtraque voce ſilentium, quod velut pacis ſignaculum eſſe videretur appoſitum. Etenim cum omnis vocum nouitas ſoleat in Eccleſia
B eſſe ſuſpecta, & in antiquitate vſuq. veteri fundata ſemper reperiatur firma ſecuritas: quid de vocum nouarum ſilentio (quod erat fibula pacis) potuit Honorius reprehendi, quod ab eo videri poterat non retinendum tantum, ſed imperandum? Non igitur (ſi tempus attendatur) reprehendi poteſt Honorius, ſed eo nomine laudari potius debet, vtpote quod ſatis ſuperq. conſultum fidei Catholicæ (vt ait) videri poterat, ſi in Chriſto duas confiteretur quis naturas indiuiſe, inconfuſe, & inconuertibiliter iunctas; pariterq. profitetur vnum operatorem diuinitatis & humanitatis Chriſtum Ieſum, hoc eſt, ipſum in vna conſiſtentem perſona operatum (vt ait) ſecundum duplicem operationem duarum naturarum, humanæ atque diuinæ: vt plane rem ipſam prædicare noſcatur, cuius nouas voces velit ob exorta ſcandala reticeri, quæ ob nouitatem ſuſpectæ videri poſſent, & magnam diſſidij occaſionem ſubminiſtrare; vnde merito ſilentio illas obruendas eſſe putarit.

NOVITAS SEMPER SVSPECTA VISA EST.

C Non enim adhuc eo progreſſa res erat, vt non ſine ſcandalo eædem voces prætermitti potuiſſent, vt poſtea accidit: nam cum nondum fraus hæretica detecta eſſet, indici ab ipſo Pontifice ſilentium iure debuit, quod (vt dictum eſt) iam ſatisfactum videri poſſet de Verbi incarnatione plenæ doctrinæ. Qui igitur temporis huius nullam rationem habuere, in Honorium vti colluſorem ſtulte admodum declamarunt, fauentemq. errori vna cum Sergio arguerunt. At qui ad memoriam reuocarit, quantum eſſet malignatus inimicus in ſancto occaſione voculæ vnius, homouſion, tempore Conſtantini ac ſucceſſorum Imperatorum: ſancte pieque, ſicuti & prudenter, Honorium feciſſe non dubitet, dum de ſimplici atque duplici operatione ſilentium hic indixit; cum tamen ijs quæ ad perfectam hactenus prolatam de Verbi incarnatione doctrinam ſpectare viderentur, alijs verbis ſatisfactum eſſe cognoſceret. Qui vero conſideratione nulla habita temporis huius quo Sergius
D Catholicus habitus rem bona fide agere creditus eſt, omnia ad ſtatum illius temporis referunt, quo ſub eo ſilentio latere fraudem, quam dicemus, compertum eſt, Sergiuſq. ipſe Conſtantinopolitanus Epiſcopus eſſe hæreticus detectus fuit: ſicut eius litteræ ad Honorium de indicto ſilentio datæ fraudem occultare cognitæ ſunt, ita & redditæ ad eum Honorij litteræ æque viſæ ipſis ſunt improbandæ, eo quod Honorius eiuſdem tunc eſſe ſententiæ viſus fuit. hincq. factum eſt, vt hi eadem ſententia qua Sergium, Honorium quoque perſtrinxerint. At quam iuſte, ipſi viderint: te vero appello, lector veri amans, iuſtum iudicem.

HONORIVS PRVDENTER SILENTIVM ADHIBET.

Cum vero non ob aliam cauſam Honorium Papam vna cum Sergio hi putauerint eſſe damnandum, quam ob nuper recitatam ipſius Honorij epiſtolam datam ad Sergium, qua ei ſe conſentire ſignificauit: certe quidem Honorij epiſtola prius diſquirenda fuit, &
E tempus præſens, quo ſcripta eſt, conſiderandũ, & ita de Honorio fuerat ferenda ſententia. At cum nullius poſſit erroris argui, vel hæreſis nondum cognitæ in ſuſpicionem adduci: certum eſt calumnioſe & leuiter admodum, ſicut iniuſte, Honorium hæreticum appellari.

Sed ſi non ex alia ratione, quã ex dicta epiſtola, qua ſe conſentire Sergio declarat, Honorius condemnatur: cur non æque Sophronius, qui eiuſdem Sergij in omnibus ſecuturum ſe ſententiam toties ſua epiſtola profitetur, qua & ipſum vt pleniſſimum Orthodoxum commendat, erit & ipſe dicendus hæreticus? Quidnam, quæſo, ad Sophronij excuſationem afferes, niſi quod putauerit ipſum eſſe (vt profitebatur) fide integrum & Orthodoxum, ac pro Catholica veritate firmiter ſtantem? & tamen ſecus erat. Quod ſi illa Sophronij cum Sergio toties profeſſa conſenſio nullum ipſi attulit detrimentum, vt ex communione cum hæretico, quem putabat Catholicum, ipſe hæreticus diceretur: cur afferat præiudicium Honorio longius quam Sophronius a Sergio abſenti, ſi, vt ille, ſe conſentire Ser-

SOPHRONIVS EADEM QVAE HONOR. PRAESTITIT.

gio

gio affirmarit, quem & nomine famaq. & ſcriptis pariter haud potuit non aſſerere eſſe A Catholicum?

Præterea ſi in culpa eſſe potuit de vtraque voce ſilentium, & ob id tam Sergius quam Honorius fuerint hæreticorum nota inurendi: cur non idem ſtigma eſt impreſſum Sophronio, cum & ipſe acquieuerit pariter Sergio ob bonum pacis talia ſuadenti? Conſenſiſſe quidem ipſi Sophronium, idem teſtatur Sergius in epiſtola ad Honorium verbis illis: Ad vltimum, inquit, ſtetit & placuit, quatenus prædictus Sophronius venerabilis nullum ſermonem de cetero de vna ſiue duabus operationibus mouere debeat; ſed ei ſufficiat præfata cautaq. ac trita ſanctorum Patrum recta traditio atque doctrina. His itaque contentus ſæpe nominatus venerabilis vir, & hæc cuſtodire certificans: petimur nos etiam per epiſtolam de his ei præbere reſponſum, quatenus eiuſmodi epiſtolam (vt ait) oſtendat ijs, qui forſitan interrogare eum de prædicta quæſtione voluerint. Quod & ce- B leriter egimus, & ille quidem in his hinc enauigauit.] hæc de Sophronio Sergius.

Si inquam (quod ſæpe repetendum eſt) Sergio indicenti ſilentium Sophronius omnino conſenſit, & tamen Orthodoxus abſque inuidia eſt prædicatus: nihil profecto eſſe poteſt, vt ratione ſilentij Honorius Papa poſſit in crimen adduci. Sic igitur neque ex communione cum Sergio, neque ex conſenſione cum eo de indicto ſilentio Honorius vel leui ſuſpicione erroris argui a quolibet iure potuit exemplo Sophronij propius rem intuentis, qui licet antea ea de cauſa aduerſatus Cyro fuerit, Sergio tamen acquieuit. Probaſſe quidem in Sergio Honorium, quæ probarat ante Sophronius, cum ad eum datam epiſtolam Sergij ab eodem accepiſſet, ipſe Honorius teſtatur in dicta epiſtola ad Sergium ſcripta.

DE LEGATIONE MISSA A SOPHRONIO AD HONORIVM.

Ceterum etſi Sergij voluntati indicenti ſilentium ipſe (vt vidimus) Sophronius ac- C quieuit: tamen poſt hæc de cohibenda Cyri, cui ante obſtiterat, temeritate, vnam prædicantis in Chriſto voluntatem, legationem ad Honorium Romanum Pontificem miſit. At quanta animi anxietate id fecerit, qui venit tunc miſſus ad Honorium legatus ipſe teſtatus eſt in Concilio Romano ſub Martino Pōtifice, in eius Collatione ſecunda, his verbis[a]: Quoniam hoc poteſtatiue olim & ab antiquitus facere per Apoſtolicam ſiue canonicam conſueuit auctoritatem: dum aperta lucubratione non ſolum claues regni cælorum creditæ ſunt ei, atque ipſe tantummodo ad aperiendum eas fidelibus quidem digne, minime autem Euangelio gratiæ credentibus iuſte claudere magnus ſecundum veritatem & princeps Apoſtolorum meruit Petrus; ſed etiam & paſcere primus iuſſus eſt oues totius Catholicæ Eccleſiæ, cum Dominus dicit[b]: Petre, amas me? paſce oues meas. Et iterum ipſe præcipue ac ſpecialiter firmam præ omnibus habens in Dominum Deum noſtrum & D immutabilem fidem, conuertere[c] aliquando & confirmare exagitatos conſortes ſuos & ſpiritales meruit fratres, vtpote diſpenſatiue ſuper omnes ab ipſo, qui propter nos incarnatus eſt Deus, poteſtatem accipiens & ſacerdotalem auctoritatem. Quod vtique ſciens beatæ memoriæ Sophronius quondam Patriarcha ſanctæ Chriſti Dei noſtri ciuitatis, ſub cuius diœceſi fungebar ſacerdotali officio, non acquieſcens omnino carni & ſanguini, ſed ſola quæ Chriſti ſunt iuxta ſanctitatem veſtram excogitans, ſtuduit meam humilitatem ſine mora pro huiuſmodi tantummodo capitulo cum ſua ſuggeſtione ad hanc Apoſtolicam magnamq. dirigere ſedem, in ſcripto atque ſine ſcripto per me ſupplicem veſtrum omnem prædictorum virorum adaperiens nouitatem, quam videlicet contra Orthodoxam fidem memorati viri exponere auſi ſunt.

[a] *Concil. Rom. ſub Martin. Secret. 2. tom. 3.*

[b] *Ioan. 21.*

[c] *Luc. 22.*

LABORES SOPHRONII PRO FIDE CATHOLICA.

Quippe nam & ipſe *Sophronius*, dum aduiueret, ſuperius dictis temeratoribus in E Oriente validiſſime contradixit, conteſtans eos & admonens, vt a propria hæreſi quieſcerent, & ad rectam Patrum fidem remearent, dans in duobus libris ſexcenta teſtimonia Patrum ad euictionem impietatis eorum & veritatis oſtenſionem. Quos quidem reuocare minime valuit: commouit autem eos contra ſe ad inſidias & malignam detractionem. Sed nullo modo propter hoc reueritus eſt omnino ille, nec timuit timorem vbi non eſt timor: quoniam iuſtus[d] ſicut leo confidit. Zelo autem Dei & fiducia repletus, duxit me indignum & ſtatuit in ſancto Caluariæ loco, vbi propter nos ipſe qui ſuper nos ſecundum naturam Deus eſt, Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſponte crucifigi ſecundum carnem dignatus eſt: & ibi alligauit me vinculis inſolubilibus, dicens: Tu dabis rationem ipſi, qui propter nos ſecundum carnem in hoc ſancto loco ſponte crucifixus eſt Deus, quando cum gloria in terribili eius aduentu iudicaturus eſt viuos & mortuos, ſi diſtuleris & poſt-

[d] *Prou. 18.*

posueris

A poſueris fidem eius periclitantem, licet ego hoc facere corporaliter (vt noſti) propter emerſam ex noſtris peccatis incurſionem Sarracenorum præpedior.

Quantocyus ergo de finibus terræ ad terminos eius deambula, donec ad Apoſtolicam ſedem, vbi Orthodoxorum dogmatum fundamenta exiſtunt, peruenias, non ſemel, non bis, ſed multo ſæpius aperiens ſacris viris ibidem conſiſtentibus omnia ſecundum veritatem, quæ in iſtis partibus mota ſunt; & non quieſcas, inſtantius expetens atque exorans eos, donec ex Apoſtolica prudentia, quæ in Deo eſt, ad victoriam iudicium perducere debeant, & nouiter introductorum dogmatum perfectam faciant ſecundum canones deſtructionem: vt ne (ſecundum quod beatus Apoſtolus ait[a]) ſicut cancer paſcuam in amplius inueniant, depaſcentes ſimpliciorum animas. Igitur in his pertimeſcens ego, atque perterritus propter impoſitam mihi terribilem in tremendo & venerabili loco con- B iurationem, necnon & creditum mihi ex Dei permiſſu Epiſcopale miniſterium conſiderans, ſed & ſupplicationes omnium pene habitantium Orientalium tractum reuerendiſſimorum Epiſcoporum & Chriſtianorum populorum conſonanter prædicto beatæ memoriæ Sophronio ad hoc me inuitantium, vtpote primum Hieroſolymitanæ diœceſeos, peruenire: non dedi (ſecundum Scripturam[b]) ſomnum oculis meis & palpebris meis dormitationem & requiem temporibus meis, quatenus adimplere debuiſſem huiuſmodi deſiderabilem iuſſionem: ſed abſque vlla mora propter hoc ipſum tantummodo huc properaui: a quo tempore tertio viſus ſum veſtris Apoſtolicis adeſſe veſtigijs, expetens ac deprecatus, quod ille & omnes libenter poſtulare noſcuntur, hoc eſt, fidei Chriſtianorum periclitanti manum porrigere.

[a] 1. *Tim.* 2. STEPH. EPISC. DILIGENS MINISTERIVM.

[b] *Pſal.* 131.

Quod addiſcentes contrarij, non leuibus me implicuerunt afflictionibus, præceptiones C propter me per loca & prouincias dirigentes, quatenus comprehendi & ferris conſtrictus ad eos deberem deſtinari, ſicut omnes cognoſcunt. Sed Dominus auxiliatus eſt mihi, & liberauit me ab omnibus perſequentibus me, ideoq. ad propoſitum currentem, & ad brauium properantem veſtræ Apoſtolicæ ſedis. Neque deſpexit Deus preces cum lacrymis oblatas ſupplicum ſuorum, ſed excitauit non equidem mediocriter præceſſores Apoſtolicoſq. Præſules in commonitione, necnon conteſtatione prædictorum virorum, licet nullo modo eos flectere potuerunt.] hæc legatus Stephanus Epiſcopus Romam hoc tempore a Sophronio ad Honorium Pontificem miſſus.

HONOR. SILENTIVM CYRO IMPONIT.

Vbi iſta per legationem a Sophronio miſſam Honorius Papa accepit, haud ſegnis fuit his omnibus a Sophronio poſtulatis conſulere, nempe ſilentium omnino imponere Cyro Epiſcopo Alexandrino vnam voluntatem & operationem in Chriſto prædicanti: cuius D rei gratia ad ipſum Cyrū eo argumento litteras dedit; ſcripſitq. pariter ad Sergium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, vt Cyrum de ſeruando de vna voluntate & operatione ſilentio admoneret. Litteræ ad Cyrum ab Honorio ſcriptæ non extant, ſed earum mentio eſt in litteris eiuſdem Honorij ad Sergium datis, de quibus proxime acturi ſumus. Perſtitiſſe quidem in ſententia Honorium, vt bono pacis ad vitandas turbas & commotiones populorum, de voce vtraque taceretur, dicta eius epiſtola poſt hæc ad Sergium data ſignificat: his etiam & legatum Stephanum, & qui cum eo venit in Vrbem, acquieuiſſe docet, dummodo Cyrus de vnius voluntatis voce æque taceret. Epiſtolam autem ab Honorio ad Sergium Conſtantinopolitanum Epiſcopum datam, prout habetur recitata in Sexta Synodo Actione decimatertia in fine, hic exhibeamus; in qua cum deſint nonnulla, hæc ſunt quæ in ea ſcripta reperiuntur:

POSTERIOR EPIST. HONOR. AD SERGIVM.

E Et prolata eſt (inquiunt Acta) huiuſmodi Honorij Latina epiſtola cum interpretatione ſua, habens in ſuperſcriptione ita: Dilectiſſimo fratri Sergio Honorius. *Cuius initium fuit:* Scripta dilectiſſimi filij noſtri Syricij diaconi. *Habet autem eadem epiſtola poſt pauca hæc:* Necnon & Cyro fratri noſtro Alexandrinæ ciuitatis Præſuli, *ſignificandum ſcilicet*, quatenus nouæ adinuentionis vnius vel duarum operationum vocabulo refutato, claro Dei Eccleſiarum præconio nebuloſarum concertationum caligines offundi non debeant vel aſpergi: vt profecto vnius vel geminæ operationis vocabulum nouiter introductum a prædicatione fidei eximatur. Nam qui hæc dicunt, quid aliud niſi iuxta vnius vel geminæ naturæ Chriſti Dei vocabulum, ita & operationem vnam vel geminam ſuſpicantur? Super quod clara ſunt diuina teſtimonia. Vnius autem operationis vel duarum eſſe vel fuiſſe mediatorem Dei & hominum Dominum Ieſum Chriſtum ſentire & promere, ſatis ineptum eſt.] Sed hæc Honorij quomodo ſint intelligenda, quæ ex eadem

epiſtola

epistola ipsa recitant Acta, ita docent: Habet autē, inquiunt, & circa finē eadē epistolā sic: A

Et hæc quidem, quantum ad instruendam notitiam ambigentium, sanctissimæ fraternitati vestræ per eam insinuandum præuidimus. Ceterum quantum ad dogma Ecclesiasticum pertinet, quæ tenere vel prædicare debemus propter simplicitatem hominum, & amputandas inextricabiles quæstionum ambages (sicut superius diximus) non vnam vel duas operationes in mediatore Dei & hominum definire, sed vtrasque naturas in vno Christo vnitate naturali copulatas cum alterius communione operantes atque operatrices confiteri debemus: & diuinam quidem, quæ Dei sunt, operantem: & humanam, quæ carnis sunt, exequentem: non diuise, neque confuse, aut conuertibiliter Dei naturam in hominem, & nec humanam in Deum conuersam edocentes, sed naturarum differentias integras confitentes. Vnus atque idem humilis & sublimis, æqualis Patri & minor Patre, ipse [a] ante tempora, natus in tempore est: per quem facta sunt sæcula, factus in sæculo est: & qui legem dedit, factus [b] sub lege est, vt eos qui sub lege erant redimeret: ipse crucifixus, & ipse chirographum quod erat contra nos euacuans in Cruce, de potestatibus & principatibus triumphauit.

a Galat. 4.
b Colos. 2.

Auferentes ergo (sicut diximus) scandalum nouellæ adinuentionis, non nos oportet vnam vel duas operationes definientes prædicare: sed pro vna (quam quidam dicunt) operatione, oportet nos vnum operatorem Christum Dominum in vtrisque naturis veridice confiteri: & pro duabus operationibus, ablato geminæ operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas, id est, diuinitatis & carnis assumptæ in vna persona vnigeniti Dei Patris inconfuse, indiuise, atque inconuertibiliter nobiscum prædicare propria operantes. Et hoc quidem beatissimæ fraternitati vestræ insinuandum præuidimus, quatenus vnius confessionis propositum vnanimitati vestræ sanctitatis monstraremus, vt profecto in vno B spiritu anhelantes, pari fidei documento inspiremus.

Scribentes etiam communibus fratribus Cyro & Sophronio Antistitibus, ne nouæ vocis, id est, vnius vel geminæ operationis vocabulo insistere vel immorari videantur; sed abrasa huiusmodi nouæ vocis appellatione, vnum Christum Dominum nobiscum in vtrisque naturis diuina vel humana prædicent operantem. Quamquam hos, quos ad nos prædictus frater & coepiscopus noster Sophronius misit, instruximus, ne duarum operationum vocabulum deinceps prædicare innitantur: quod instantissime promiserunt prædictum virum esse facturum, si etiam Cyrus frater & coepiscopus noster ab vnius operationis vocabulo discesserit.] hucusque ex epistola posteriori Honorij ad Sergium Sexta Synodus. Cum igitur adeo manifeste demonstratum sit, neque ob indictum de vtraque voce silentium, neque ob communicationem vel consensionem cum Sergio in his quæ tra- D ctarentur, nempe de silentio indicendo, sicut nec Sophronium, ita neque Honorium posse in crimen hæresis iure perduci: videndum modo est, si quid sit in epistolis Honorij, quod reprehensione dignum habeatur.

OBIECTIO EX PRIORI EPISTOLA HONORII.

Prior ipsius epistola ad Sergium eodem argumento conscripta, qua primum censuit de vtraque voce tacendum, videri potuit prima fronte quiddam habere subduriusculū, quod quamuis nihil penitus extra lineam Catholicæ fidei continere demonstratum sit, nihilominus id dilucidius erit declarandum. Dum enim agit de hypostatica in vna persona duarum naturarum vnione, cuius virtute factam quoque dicit communicationem idiomatum, ista mox subdit: Vnde & vnam voluntatem fatemur Domini nostri Iesu Christi: quia profecto a diuinitate assumpta est nostri natura, non culpa, illa profecto quæ ante peccata creata est, non quæ post præuaricationem vitiata, &c.] inferens quidem non duas E ob id dicendas esse contrarias voluntates in Christo, tendentem ad bonum alterā, alteram vero ad malum, vt in alijs hominibus, sed vnam bonam, vniusq. personæ operantis, secundum communicationem idiomatū, qua (vt ait) & Deus pati dicitur, & homo Deus prædicatur. Quod enim indiuisa sit vtriusque naturæ operatio, sicut est indiuise coniuncta, & vnum ambo velint naturæ bonum, & tendant in vnum; vna erit dicenda Christi voluntas, quam sanctus Dionysius Areopagita appellat operationem Theandricam, hoc est, Deiuirilem, vt Ioannes Damascenus affirmat [c].

c Ioa. Damasc. de fid. Orthod. lib. 3. c. 19.

Sed præstat in his Maximum martyrē huius temporis scriptorem celebrem & Catholicæ fidei egregium defensorem audire, quæ afferat de germano sensu verborum Honorij, dum respondet ad obiectionem Pyrrhi Monothelitæ pro se stare Honorium acclamantis, quasi ipse Honorius fuerit vnius in Christo voluntatis assertor. Ipse enim in quæstione disputa- ta co-

ta coram Gregorio Patricio cum ipso Pyrrho hæc habet: Quid (inquit Pyrrhus) de Honorio ad respondendum habes, qui aperte antecessori meo vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi esse tradidit? *Maximus*: Quis fuerit fide & auctoritate dignus epistolæ eius interpres, qui eam ex persona S. Honorij scripsit, adhuc superstes, & qui totum Occidentem cum alijs virtutibus, tum pietatis dogmatibus illustrauit, an hi qui Constantinopoli ex suo corde loquebantur? *Pyrrhus*: Ille, qui hanc scripsit. *Maximus*: Is igitur cum ad diuum Constantinum Imperatorem ex persona Ioannis Papæ de hac epistola scriberet, dixit: Vnam voluntatem diximus in Domino, non diuinitatis eius & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent: rescripsimus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis inquam & spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed vnam tantum, B quæ naturaliter humanitatem eius signabat. Hoc autem ita esse, argumentum euidens est, meminisse membrorum & carnis, quæ quidem in diuinitate non licet intelligere, &c.] hæc Maximus de eo qui dictam Honorij scripsit epistolam: vt nullus sententiæ Honorij certior atque fidelior accedere possit interpres, cui Pyrrhus ipse refractarius disputator non potuit in ea disputatione non acquieuisse, quod videlicet præter fidem illibatam auctoris, ipsius contextus epistolæ id aperte demonstret.

Ex his plane & illorum verborum germanum sensum cognosces, quibus Honorius ait in eodem argumenti contextu: Nam lex alia in membris aut voluntas diuersa non fuit, vel contraria Saluatori: quia super legem natus est humanæ conditionis. Et siquidem scriptum est: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me Patris. &, Non quod ego volo, sed quod tu vis Pater. & alia huiusmodi: non sunt hæc diuersæ voluntatis, sed dispensationis humanitatis assumptæ.] plane significans, in voluntate humanitatis, de qua loquitur, cum nullum fuerit in Christo peccatum, nec discrepantiam vel contrarietatem esse potuisse quæ ex peccato procedit, relicta illa quæ ex natura humana solet prouenire diuersitas absque peccato. Hæc de his quæ spectant ad priorem epistolam.

In posteriori autē epistola ad Sergium, quam reddidimus, ita firmat Honorius Catholicum dogma, vt nihil amplius desiderari queat. Dū enim videtur indicere velle silentium, quam prudentissime destruit hæresim, & firmat Catholicam fidem, vbi videlicet ait [a]: Auferentes ergo (sicut diximus) scandalum nouellæ adinuentionis, non nos oportet vnam vel duas operationes definientes prædicare: sed pro vna (quam quidam dicunt) operatione, oportet nos Deum operatorem Christum Dominum in vtrisque naturis veridice D confiteri; & pro duabus operationibus, ablato geminæ operationis vocabulo, ipsas potius duas naturas, id est; diuinitatis & carnis assumptæ, in vna persona vnigeniti Dei Patris inconfuse, indiuise, atque inconuertibiliter nobiscum prædicare propria operantes.] Intellexisti quam docte atque vere dicat, pro vna operatione dicendum esse vnum operantem, plane insinuans non conuenire personæ vnitatem operationis, sed operantis? Sic & S. Ioannes Damascenus [b] de his agens, docet non dici posse ratione vnius personæ vnam voluntatem, sed vnum volentem, sicut nec vnam operationem, sed vnum operantem in duabus scilicet naturis; quas dum asserit indiuise, inconfuse, & inconuertibiliter coniunctas, duas plane necessario introducit operationes & voluntates. His quidem nihil magis Catholicum dici potuisse, nihil magis pium ac sanctum, nihil denique his temporibus ad pacem in Ecclesijs conseruandam vtilius excogitari videri potuit. Quam E quidem Catholicam veritatem (dicam libere cum Campensi) non solum nulla Synodus potuerit vmquam damnare, sed si Angelus de cælo aliud annunciauerit præter id quod dictum est, illatum in huiusmodi ab Apostolo susciperet anathema.

a Sext. Synod. Act. 13. in fin.

HONORII COMMENDATVR DECRETVM.

b Damasc. de Orthod. fid. lib. 3. c. 14.

Sic igitur ista ita transacta sunt, vt nulla quidē vel leuis erroris labes Honorio inhæsisse potuerit. Quamobrem in iudicio Synodali, cū post annos decem & octo Romæ sub S. Martino Papa & martyre celebrata est Synodus Lateranensis [c], cui interfuerunt centum & quinque Episcopi, præsidente ipso Summo Pontifice, & exacte cognita atque tractata est causa Monothelitarum, ac damnati in ea fuerunt vna cum hæresi atque ipsorum scriptis Theodorus Pharanites Episcopus, Cyrus Patriarcha Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus successores Patriarchæ Constantinopolitani, auctores & propugnatores erroris: Honorius nullam prorsus vel ab hæreticis de hæresi calumniam passus, nec a sancta Synodo leuissima est suspicione pulsatus. Post hæc autem iterum, cum a sanctissimo Pontifi-

QVID SYNODVS DE HONORIO.

c Extat Concil. to. 3. nou. edit.

ce Aga-

ce Agathone celebrata est Romæ Synodus [a] centum vigintiquinque Episcoporum, in qua repetita est eorumdem damnatio hæreticorum Theodori, Cyri, Sergij, Pyrrhi, & Pauli: nec leuis quidem mentio, quod errauerit Honorius, facta est; qui si errasset, dissimulari minime potuisset. Sed & in ea quæ ex eadem Synodo instructio data est legatis ad Sextam Synodum Constantinopolim proficiscentibus, & in ijs quas ipse summus Antistes Agatho litteras tunc ad Imperatores Constantinum, Heraclium, atque Tiberium dedit, ore libero, firma iterataq. attestatione & contestatione fatetur, numquam aliquando Apostolicam sedem a recto fidei tramite deuiasse. Sed reddamus hic verba ipsius:

a Extat recitata in Sexta Synodo Act. 4. sub Agath.

AGATHONIS SENTENTIA DE FIDE ILLIBATA PRAEDECESSORVM.

Christi, inquit, adnitente præsidio, hæc Apostolica eius Ecclesia numquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est.] & post aliqua iterum: Hæc est enim veræ fidei regula, quam & in prosperis & in aduersis viuaciter tenuit ac defendit hæc spiritalis mater vestri tranquillissimi Imperij Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apostolicæ traditionis nũquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit; sed vt ab exordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorũ Christi principibus, illibata finetenus permansit.] Et de suis prædecessoribus paulo post speciatim hæc addit: Consideret itaque vestra tranquilla clementia, quoniã Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturã promisit, confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum: quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere. Væ enim mihi erit, si veritatem Domini mei, quã illi sinceriter prædicarunt, prædicare neglexero.] hucusque Agatho: quæ quidem quomodo adeo firmiter asserere, libere prædicare ac sincere profiteri potuisset, si ad eamdem firmandam quam confutat hæresim, Honorius in crimen adduci valuisset?

Considerandum est enim in his, quis hæc dixerit, vbi, ad quos, & quando *dixerit*, nempe sanctissimus omnium ore laudatissimus Agatho, in Synodali magno Patrum conuentu, consensu omnium scribens ista ad ipsos Imperatores Constantinopoli degentes, quorum prædecessores fauissent errori, & quando Sexta erat œcumenica Synodus celebranda; vt vel leuissime mentiri minime potuisset. Prætermittimus modo dicere de alijs successoribus Romanis Pontificibus plurimis id ipsum firma assertione testantibus, nempe neminem prædecessorum Romanorum Pontificum hæresis labe vel leuiter aliquando aspersum fuisse: sicut & ante Agathonem Martinus Pontifex pluribus suis epistolis laudat fidem prædecessorum, & eorumdem commendat diligentiam aduersus Monothelitas, quod & egregie præstitit in Concilio Romano consultatione prima, in epistola ad Constantium siue Constantinum Imperatorem.

His igitur ex eiusdem Honorij litteris, ex S. Maximi scriptis, atque ex Concilijs duobus Romæ celebratis, litterisq. Romanorum Pontificum Ioannis, Martini, & Agathonis assertis, cum nihil esse possit, quod non omni ex parte Honorij Papæ fides Catholica prædicetur: postea factum est, vt hæretici Monothelitæ, ad suum ipsorum confirmandum errorem, calumniose admodum auctoritatem immiscuerint ipsius Honorij Romani Pontificis, iactantes simul (vt Pyrrhus in disceptatione cum Maximo) Honorium Papam eiusdem fuisse sententiæ assertorem. Constat quidem Patriarchas Constantinopolitanos hæreticos Sergium, Pyrrhum, ac Paulum, & alios ad confirmandum suum ipsorum errorem ostentare consueuisse Honorij Papæ dictam superius primam epistolam, eamdemq. in consortium sectæ citare, quod in sua ipse epistola vnius voluntatis ex perperam facta eius interpretatione calumniose diceretur assertor: sicq. factum ab ipsis, vt nomen Honorij tamquam in errore collegæ fuerit sæpius conclamatum. His accessit, quod cum eiusdem Honorij nomen retineretur in Diptychis ab ipsis Episcopis Cõstantinopolitanis hæreticis, secus autem successorum eius qui damnauerunt eosdem Monothelitas (vt patet ex epistola [b] Constantini Imp. ad Agathonem) magna sit conflata inuidia in Honorium, quod patronos haberet & laudatores Monothelitas.

b Habetur in princip. Sex. Synod. Act. 1.

Qua de causa eo progressa res est, vt ab aliquibus Orthodoxis inter dãnatos Monothelitas idẽ reperiatur adnumeratus Honorius. Quod vero & in Sexta Synodo, quæ extat, æque recensitus cũ Monothelitis legatur Honorius: aperiemus imposturam, cum de his suo loco opportunius acturi sumus. Satis autẽ fuit hic tibi, lector, perspicue demonstrasse, nihil penitus inueniri posse in duabus Honorij epistolis, quo in erroris suspicionem vel leuiter adduci

A duci queat, cum omnia habeantur in omnibus consentientia Catholicæ veritati; neque eius de indicto silentio decretum iure posse pati calumniam, quod æque ab Orientalibus probaretur, potissimum vero a vertice Theologorum Orientalium regionum huius temporis Sophronio Episcopo Hierosolymitano; nec vel leuiter labefactatum ob communicationem cum Sergio ex litteris vltro citroq. datis: insuper ipsum Honorium, & dum viueret, & post obitum summa veneratione ab vniuersa Ecclesia Catholica cultum, talemq. cognitum & habitum a sanctissimis eius successoribus Martino & Agathone dignissimis atque doctissimis Romanis Pontificibus. Si quam vero a tempore Sextæ Synodi nubem videbis superinductam, qua apparere possit gloria tanti Pontificis obscurata: æque spectabis, veritatis aura spirante, eius nomen in pristinum reuocari splendorem, & fulgentioribus radijs elucescere.

B Purgandus est & Sophronius Hierosolymorum Episcopus a calumnia ei per Monothelitas illata, cum ipsum omnium huiuscemodi turbarum in Ecclesia obortarum causam fuisse clamarent: nam Pyrrhus Constantinopolitanus Episcopus hæc in eum in disputatione cum Maximo habita ait: Sophronius, qui paulo ante fuit Patriarcha Hierosolymitanus, fecit vt hoc vel præter propositum faceremus, cum tempore inopportuno sermonem de operationibus excitauit.] Ad hæc respondit Maximus, ita dicens, & repetens erroris veram originem: Ego ex omni parte nescio quam excusationem vos prolaturos expectatis, qui eum qui extra culpam est, adeo grauiter criminamini. Dic enim mihi (per veritatem ipsam oro) cum Sergius ad Theodorum Pharanitanum Episcopum scripsit, misso quem Menæ dixit libello per Sergium Macaronam Episcopum Arsenoes, hortans eum, vt quid sentiret de vna in eo libello operatione & vna voluntate, aperiret;
C & rescripsit, approbans ea: vbi tunc erat Sophronius? Aut cum Theodosiopoli ad Paulum monoculum Seuerianum scripsit, misso etiam ei libello Menæ, & Theodori Pharanitani ac sua approbatione? Aut vbi erat, quando ad Georgium cognomento Arsam Paulinianistam scripsit, vt mitteret auctoritates de vna operatione ipsorum, inseruitq. epistolæ, facere se his auctoritatibus vnionem Ecclesiæ cum eis? Hanc epistolam beatus Ioannes Papa Alexandrinus, *ille videlicet cognomento Eleemosynarius*, manu ab Arsa abstulit. Vnde cum etiam vellet ob ipsam eos deponere, impeditus fuit incursu tunc a Persis in Aegyptum facto. Aut quando ad Cyrum Episcopum Phasidis rescripsit de vna operatione & duabus, ab eo rogatus, misso etiam ad eum libello Menæ, quem diximus? Quid igitur? postquam Sergius multis modis morbum suum in commune proposuisset, & magnam partem Ecclesiæ corrupisset ac vastasset: quoniam beatus Sophronius admonuit eum, humilitate, quæ eius habitum decebat, ad eius vestigia prouolutus, Christi Dei passionibus viuificis, quæ omnem supplicationem continebant, commemoratis, obtestans ne vocem hæreticorum olim probe a sanctis Patribus superioribus extinctam renouaret: fuit ne auctor huius scandali?] hæc de his Maximus, purgãs Sophronium, & culpam reijciens in Sergium, vtpote erroris huius auctorẽ ac propagatorem, hominem natura leuissimum, de quo in eadem disputatione ista idem Maximus:

SERGIVS MALORVM OMNIVM AVCTOR.

Rem ipsam loquor: Nihil me ita a tuo antecessore alienauit, vt mutabilitas eius & inconstantia, id est, in alias alio tẽpore transire sententias, & in nullo sensu permanere. Aliquando enim eos qui hanc vnã voluntatem diuinam appellabant, approbans, incarnatum introducebat Deum tantum esse. Aliquando eis assentiens, qui dicebant esse consultatricem voluntatẽ, hominem eum solum introducebat more nostro consultantem, nihil a Pyrrho & Maximo differentem. Quandoque vocans voluntatem hypostaticam, cum differentia personarum simul inducebat differentiam voluntatum in personis diuinis eiusdem substantiæ. Aliàs eos complectens qui voluntatem suæ potestatis dicebant, vnionẽ introducebat secundũ habitudinem: potestas enim, & auctoritas, & alia huiusmodi manifeste, γνώμης, id est, sententiæ, non naturæ motus sunt. Aliquando cum eos qui voluntatem vocabant electricem & sententialem, sibi adiungebat, & dominos suos faciebat; non solum Christum faciebat hominem tantum, sed mutabilem & peccatorem: siquidẽ sententia oppositorum est dijudicatrix, & eorum quæ ignorantur indagatrix, & in his quæ non sunt manifesta, consultatrix. Interdum eos sequens, qui œconomicam voluntatem in Christo dicebant, faciebat eum ante œconomiam, id est incarnationem, non habuisse voluntatem. Et si quod aliud absurdum ex hoc sequitur. Et in alias infinitas absonas opiniones detrusus est, qui non est nixus in veritate tamquam in fundamento: quas si

SERGII IN SENTENTIIS INSTABILITAS.

mandare litteris vellem ſubtiliter & diligenter, neque futurum tempus ſatis eſſet.] hæc A Maximus de Sergij leuitate. Porro quo minus homo vanus veritate pollebat, eo magis præſtabat viribus ab Imperatore petitis. Ita enim idem Maximus aduerſus Pyrrhum: Hoc quidem abſurdum in veſtris etiam litteris, non ratione, ſed licentia protuliſtis, nacti Heraclium veſtrum ad hoc adiutorem: quia vos eius nefariæ & ſceleratæ mixtioni aſſenſi eſtis, & eam confirmaſtis.] hæc Maximus: ex quibus videas, quanta prudentia & conſilio Honorius Papa oblatum ab eodem Sergio de oborta quæſtione ſilentium libentiſſime acceptauit; quod & fuiſſet multo pretio redimendum, ſiquidem nequaquam tot malis Eccleſiæ Dei ab ipſis Monothelitis exagitatæ eſſent.

Quo autem tenderet eiuſmodi de vnica in Chriſto voluntate blaſphemia: æque omnes conſentiunt, ad tollendam naturarum in Chriſto vnitarum differentiam, & ad Eutychianam hæreſim hac via inſtaurandam illorum fuiſſe conatum, atque ad ſociandos ſibi B (quod dictum eſt ſuperius) alios Orientales hæreticos, nempe Apollinariſtas & Neſtorianos. Nam audi & S. Thomam, qui de his hæc ait [a]: Ad hoc ponendum, *vnicam ſcilicet in Chriſto voluntatem*, diuerſimode moti eſſe videntur. Apollinaris enim non poſuit animam intellectualem in Chriſto, ſed quod Verbum eſſet loco animæ, vel etiam loco intellectus. Vnde cum voluntas ſit in ratione (vt philoſophus dicit in tertio de anima) ſequebatur quod in Chriſto non eſſet voluntas humana, & ita in eo non eſſet niſi vna voluntas. Et ſimiliter Eutyches, & omnes qui poſuerunt vnam naturam compoſitam in Chriſto, cogebantur ponere vnam voluntatem in eo. Neſtorius etiam quia poſuit vnionem Dei & hominis factam ſolum ſecundum affectum & voluntatem, poſuit vnicam voluntatem in Chriſto.] hæc S. Thomas: ex quibus intelligis quæ ſuperius dicta ſunt, eiuſmodi fuiſſe commentum Eutychianorum in hæreſi Monothelitarum inſtauranda, vt reliquæ in C Oriente inualeſcerent hæreſes.

[a] *Thom. par. 3. quæſt. 18. ar. 1.*

MONOTHELITARVM HAERESIS TRIPLEX.

Nam quod ad Neſtorianos ſpectat hæreticos, id abunde idem Maximus Abbas & martyr oſtendit in diſputatione cum Pyrrho, dum ait: Cur aſpernantur Neſtorium, cuius vocibus ac ſententijs ardenter inhærent? Quod autem cum vnam voluntatē dicunt, illa quæ Neſtorius tenet defendunt: teſtatur expoſitio quam ipſi defendunt, quæ declarat Neſtorium profiteri vnam voluntatem in duabus perſonis ab ipſo fictis.] Sic igitur omni fuit inſurgendum conatu, ne triceps beſtia ſanctam appeteret ſuis cornibus Eccleſiam. Sed de fallacijs & dolis hæreticorum conſulendus eſt idem ſæpe citatus & recitatus Maximus Abbas. Sententia plane eſt Damaſceni [b], eiuſmodi doloſos artifices ita vnicam voluntatem vel operationem aſſeruiſſe, vt hoc euicto, duas naturas, quas in Chriſto captioſe aſtruebant, auferrent. Sed ex his principijs in monſtruoſiores eos declinaſſe ſententias, D quæ ſub Martino Papa dicentur, oſtendent. Ceterum Sergius, qui tantopere rogauit Honorium Papam de vtriſque vocibus imperandum eſſe ſilentium, ipſe vafer eo pacto ſub ſilentio hæreſim propagauit: quomodo autem id acciderit, inferius ſequentibus annis dicendum erit. Hæc modo ſatis de origine Monothelitarum erroris, & Honorij Papæ ſtudijs in eadem comprimenda.

[b] *Damaſcen. de Hæreſ. in fin.*

Ceterum qui aduerſus emergentes hæreſes in Oriente Honorius Papa oculis intentus erat, conuerſus etiam ad Eccleſiam Occidentalem, extremo loco in Britannia inſula poſitos Anglos paſtorali cura reſpexit. Hoc enim anno, cum ab Eduino in Anglia Rege legatio Romam miſſa eſſet, qua peteret mitti pallia tum Paulino tum etiam Honorio Epiſcopis, ipſe Pontifex petitis annuens, ad Eduinum Regem litteras reddidit exhortatorias, ſimulq. ad Paulinum Epiſcopum atque ad Honorium pallium miſit. Sed de Paulino primum ſic Beda [c]: Quo tempore præſulatum ſedis Apoſtolicæ Honorius Bonifacij ſucceſſor habebat: qui vbi gentem Nordhumbrorum cum ſuo Rege ad fidem confeſſionemq. Chriſti, Paulino euangelizante, conuerſam eſſe didicit, miſit eidem Paulino pallium: miſit & Regi Eduino litteras exhortatorias, paterna illum charitate accendens, vt in fide veritatis, quam acceperant, perſiſtere ſemper ac proficere curarent: quarum videlicet litterarum iſte eſt ordo:

HONORIVS MITTIT PALLIVM AD PAVLINVM ET HONORIVM.

[c] *Bed. hiſtor. Angl. lib. 2. c. 17.*

Domino excellentiſſimo atque præcellentiſſimo filio Eduino Regi Anglorum, Honorius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ſalutem.

EPIST. HONORII PAP. AD EDVINVM REGEM.

Ita Chriſtianitatis veſtræ integritas circa Conditoris ſui cultū fidei eſt ardore ſuccenſa, vt longe lateq. reſplendeat, & in omni mundo annunciata veſtri operis multipliciter referat fructum. Sic enim vos Reges eſſe cognoſcitis, dum Regem & Creatorem veſtrum Ortho-

A Orthodoxa prædicatione edocti, Deum venerando colitis, eiq. (quod humana valet conditio) mentis veſtræ ſinceram deuotionem exoluitis. Quid Deo noſtro aliud offerre valebimus, niſi vt in bonis actibus perſiſtentes, ipſumq. auctorem humani generis confitentes, eum colere, eiq. vota noſtra reddere feſtinemus? Et ideo, excellentiſſime fili, paterna vos charitate, qua conuenit, exhortamur, vt hoc quod vos diuina miſericordia ad ſuam gratiam vocare dignata eſt, ſolicita intentione & aſſiduis orationibus ſeruare omnimodo feſtinetis: vt qui vos in præſenti ſæculo ex omni errore abſolutos ad agnitionem ſui nominis eſt dignatus perducere, cæleſtis patriæ vobis præparet manſionem.

Prædicatoris igitur veſtri domini mei Apoſtolicæ memoriæ Gregorij lectione frequenter occupati, præ oculis affectum doctrinæ ipſius, quem pro veſtris animabus libenter exercuit, habetote: quatenus eius oratio & regnum veſtrum populumq. au- B geat, & vos omnipotenti Deo irreprehenſibiles repræſentet. Ea vero quæ a nobis pro veſtris ſacerdotibus ordinanda ſperaſtis, hæc pro fidei veſtræ ſinceritate, quæ nobis multimoda relatione per præſentium portitores laudabiliter inſinuata eſt, gratuito animo attribuere illis ſine vlla dilatione præuidemus. Et duo pallia vtrorumque Metropolitanorum, id eſt, Honorio & Paulino direximus, vt dum quis eorum de hoc ſæculo ad auctorem ſuum fuerit accerſitus, in loco ipſius alterum Epiſcopum ex hac noſtra auctoritate debeat ſubrogare. Quod quidem tam pro veſtræ charitatis affectu, quam pro tantarum prouinciarum ſpatio, quæ inter nos & vos eſſe noſcuntur, ſumus inuitati concedere, vt in omnibus deuotioni veſtræ noſtrum concurſum & iuxta veſtra deſideria præberemus. Incolumem excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.] hucuſque ad Regem Eduinum Honorius.

C Porro etſi anno & die, quo data eſt, epiſtola careat: ex alia tamen epiſtola eodem tempore ab ipſo Pontifice ſcripta ad Honorium Epiſcopum Dorouernienſem Iuſti ſucceſſorem, cum petitum a Rege pallium ad eum mittit, hoc anno datam eſſe, certiſſimum redditur. Succeſſerat namque Honorius Iuſto, de quo iſta aſſerit Beda [a]: Inter hæc Iuſtus Archiepiſcopus ad cæleſtia regna ſublatus eſt quarto Iduum Nouembrium die, & Honorius pro illo eſt in præſulatum electus: qui ordinandus venit ad Paulinum, & occurrente ſibi illo in Lindocolino, quintus ab Auguſtino Dorouernienſis Eccleſiæ conſecratus eſt Antiſtes: cui etiam præfatus Papa Honorius miſit pallium & litteras, in quibus decreuit hoc ipſum, quod in epiſtola ad Eduinum Regem miſſa decreuerat: ſcilicet, vt cum Dorouernienſis vel Eboracenſis Antiſtes de hac vita tranſierit, is qui ſupereſt, conſors eiuſdem gradus habeat poteſtatem alterum ordinandi in loco eius D qui tranſierat ſacerdotem, ne ſit neceſſe ad Romanam vſque ciuitatem per tam prolixa terrarum & maris ſpatia pro ordinando Archiepiſcopo ſemper fatigari. Quarum etiam textum litterarum in noſtra hac hiſtoria ponere, commodum duximus.] ſic enim ſe habent [b]:

IVSTO SVBROGATVS HONORIVS.

[a] *Bed. lib. 2. cap. 18.*

[b] *Bed. ibid.*

Dilectiſſimo fratri Honorio Honorius.

Inter plurima quæ Redemptoris noſtri miſericordia ſuis famulis dignatur bonorum munera prærogare, illud etiam clementer collata ſuæ pietatis munificentia tribuit, quotiens per fraternos affatus vnanimem dilectionem quadam contemplatione alternis aſpectibus repræſentat: pro quibus maieſtati eius gratias indeſinenter exoluimus, eumq. votis ſupplicibus exoramus, vt veſtram dilectionem in prædicatione Euangelij elaborantem & fructificantem, ſectantemq. magiſtri veſtri & capitis ſui ſancti Gregorij re- E gulam, perpeti ſtabilitate confirmet, & ad augmentum Eccleſiæ ſuæ potiora per vos ſuſcitet incrementa: vt fide & opere in timore Dei & charitate, veſtra acquiſitio, deceſſorumq. veſtrorum, quæ per domini Gregorij exordium pullulat, conualeſcendo amplius extendatur: vt ipſa vos Dominici eloquij promiſſa in futuro reſpiciant, voſq. vox iſta ad æternam feſtiuitatem euocet: Venite [c] ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. & iterum: Euge [d] ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam; intra in gaudium Domini tui.

HONORII PAPAE EPIST. AD HONOR. EPISC. DOROVERN.

[c] *Matth. 25.*

[d] *Ibidem.*

Et nos quidem, fratres cariſſimi, hæc vobis pro æterna charitate exhortationis verba præmittentes, quæ rurſus pro Eccleſiarum veſtrarum priuilegijs congruere poſſe conſpicimus, non deſiſtimus impartire. Et tam iuxta veſtram petitionem, quam filiorum noſtrorum Regum, vobis præſenti noſtra præceptione vice beati Petri Apoſtolorum principis auctoritatem tribuimus, vt quando vnum ex vobis diuina ad ſe iuſſerit

ſerit gratia vocari, is qui ſuperſtes fuerit, alterum in loco defuncti debeat Epiſcopum ordinare. Pro qua etiam re ſingula veſtræ dilectioni pallia pro eadem ordinatione celebranda direximus, vt per noſtræ præceptionis auctoritatem poſſitis Deo placitam ordinationem efficere: quia vt hæc vobis concederemus, longa terrarum mariſq. interualla, quæ inter nos ac vos obſiſtunt, ad hæc nos condeſcendere coegerunt: vt nulla poſſit Eccleſiarum veſtrarum iactura per cuiuslibet occaſionis obtentum quoquo modo peruenire, ſed potius commiſſi vobis populi deuotionem plenius propagare. Deus te incolumem cuſtodiat, dilectiſſime frater. Data die tertia Idus Iunias, imperantibus dominis noſtris pijſſimis Auguſtis, Heraclio, anno vigeſimoquarto, Proconſulatus eiuſdem anno vigeſimotertio, & Conſulatus eius anno tertio: ſed & Heraclio feliciſſimo Cæſare, id eſt, filio eius, anno tertio, Indictione ſeptima*, id eſt, anno Dominicæ incarnationis ſexcenteſimo triceſimotertio.] Sed quæ hæc grauia hoc eodem anno ſecuta ſint mala occulto Dei iudicio illata, videamus. Refert eadem Beda his verbis[a]:

* ſexta

[a] *Bed. lib. 2. c. 20.*

DE NECE EDVINI REGIS.

At vero Eduinus cum decem & ſeptem annis genti Anglorum ſimul & Britonum glorioſiſsime præeſſet, e quibus etiam Rex ipſe (vt diximus) Chriſti regno militauit, rebellauit aduerſus eum Carduella Rex Britonum, auxilium præbente illi Penda, viro ſtrenuiſsimo de regio genere Merciorum, qui & ipſe ex eo tempore gentis eiuſdem regno annis viginti & duobus varia ſorte præfuit. Et conſerto graui prœlio in campo qui vocatur Hethfelt, occiſus eſt Eduinus die quarta Iduum Octobris, anno Dominicæ incarnationis ſexcenteſimo triceſimotertio, cum eſſet annorum quadraginta & ſeptem: eiuſq. totus vel interemptus, vel diſperſus eſt exercitus. In quo etiam bello ante illum vnus filius eius Offrid, iuuenis bellicoſus, cecidit: alter Edfrid, neceſsitate cogente, ad Pendam Regem transfugit, & ab eo poſtmodum, regnante Oſuualdo, contra fidem iuſiurandi peremptus eſt.

BRITONES INVALESCVNT ADVERSVS ANGLOS.

Quo tempore maxima eſt facta ſtrages in Eccleſia vel gente Nordhumbrorum, maxime quod vnus ex ducibus (a quibus acta eſt) Paganus, alter quia barbarus erat Pagano ſæuior. Siquidem Penda cum omni Merciorum gente idolis deditus, & Chriſtiani erat nominis ignarus. At vero Carduella quamuis nomen & profeſsionem haberet Chriſtiani, adeo tamen erat animo ac moribus barbarus, vt nec ſexui quidem muliebri, vel innocuæ paruulorum parceret ætati, quin vniuerſos atrocitate ferina morti per tormenta contraderet, multo tempore totas eorum prouincias debacchando peruagatus, ac totum genus Anglorum Britanniæ finibus eraſurum ſe eſſe deliberans: ſed nec religioni Chriſtianæ, quæ apud eos exorta erat, aliquid impendebat honoris: quippe cum vſque hodie moris ſit Britonum, fidem religionemq. Anglorum pro nihilo habere, neque in aliquo eis magis communicare, quam Paganis.] iſta exardeſcens odium aduerſus gentem peregrinam, quæ Britannorum inuaſiſſet ſedes, ſuadebat: quin etiam eos redditos Chriſtianos ipſi Chriſtiani execrabantur, cum (vt idem auctor eſt Beda) inuiderent illis Chriſtianam quam ſuſcepiſſent fidem, ob idq. inuiſo quoque animo in eos eſſent, qui illis Euangelium prædicarant. Sed pergit Beda funera recenſere & diſperſionem regiæ prolis:

CAPVT EDVINI HONORIFICE SEPVLTVM

Allatum eſt autem caput Eduini Regis Eboracum, & illatum poſtea in eccleſiam B. Petri Apoſtoli, quam ipſe cœpit, ſed ſucceſſor eius Oſuualdus perfecit, vt ſupra docuimus: poſitum eſt autem in porticu ſancti Papæ Gregorij, a cuius ipſe diſcipulis verbum vitæ ſuſceperat. Turbatis itaque rebus Nordhumbrorum huius articulo cladis, cum nihil alicubi præſidij niſi in fuga eſſe videretur: Paulinus aſſumpta ſecum Edelburga Regina, quam pridem adduxerat, redijt Cantium nauigio, atque ab Honorio Archiepiſcopo & Rege Eadbaldo multum honorifice ſuſceptus eſt. Venit autem illuc duce Baſſo, milite Regis Eduini fortiſsimo, habens ſecum Heanfredam filiam, & Vulcfream filium Eduini, necnon & Iffi filiũ Oſfridi filij eius, quos poſtea mater metu Edboldi & Oſuualdi Regum miſit in Galliam nutriendos Regi Dagoberto: ibiq. ambo in infantia defuncti, & iuxta honorem vel regijs pueris vel innocentibus Chriſti congruum in eccleſia ſepulti ſunt. Attulit quoque ſecum, *Paulinus ſcilicet*, vaſa pretioſa Eduini Regis perplura, in quibus & Crucem magnam auream & calicem aureum conſecratum ad miniſterium altaris, quæ hactenus in eccleſia Cantij conſeruata monſtrantur.

ROMANVS LEGATVS EPISC. MERGITVR.

Quo in tẽpore Rhofenſis Eccleſia paſtorẽ minime habebat, eo quod Romanus Præſul Honorius ad Honorium Papam a Iuſto Archiepiſcopo legatus* miſſus, abſortus fuerat fluctibus

* legatarius

Italici

A Italici maris, ac per hoc curam illius præfatus Paulinus inuitatione Honorij Antiſtitis & Eadbaldi Regis ſuſcepit, ac tenuit, vſquedum & ipſe ſuo tempore ad cæleſtia regna cum glorioſi fructu laboris aſcendit: in qua eccleſia, moriens, pallium quoque, quod a Romano Papa acceperat, reliquit. Reliquerat autem in eccleſia ſua Eboraci Iacobum diaconum, virum vtique Eccleſiaſticum & ſanctum, qui multo exhinc tempore in eccleſia manens, magnas antiquo hoſti prædas docendo & baptizando eripuit: cuius nomine vicus in quo maxime ſolebat habitare, iuxta Cataractam, vſque hodie cognominatur. Qui quoniam cantandi in eccleſia erat peritiſſimus, recuperata poſtmodum pace, in prouincia creſcente numero fidelium, etiam magiſter Eccleſiaſticæ cantionis iuxta morem Romanorum ſeu Cantuariorum multis cœpit exiſtere. Et ipſe ſenex & plenus dierum (iuxta ſcripturas) patrum viam ſecutus eſt.] hucuſque Beda.

EDVINI SVCCESSORES IMPII.

B Sed quid accidit? Ob tantam illatam cladem ſcandalum paſſi ſucceſſores Reges, qui eiuſdem Eduini regna ſuſcepere, cum Chriſtiani eſſent, ſanctum eiurauere baptiſmum, & redditi ſunt Gentiles, idolorum cultum in ſuis populis reuocantes. Sed quam citiſſime dederint pœnas, accipe ex eodẽ auctore Beda, qui ſic narrat[a]: Interfecto, inquit, in pugna Eduino, ſuſcepit pro illo regnum Deirorum (de qua prouincia ille generis proſapiam & primordia regni habuerat) filius patrui eius Elfrici, vocabulo Oſrichus, qui ad prædicationem Paulini fidei erat ſacramentis imbutus. Porro regnum Berniciorum (nam in has duas prouincias gens Nordhumbrorum antiquitus diuiſa erat) ſuſcepit filius Edelfridi, qui de illa prouincia generis & regni originem duxerat, nomine Eanfridus. Siquidem tempore toto quo regnauit Eduinus, filij præfati Regis Edelfridi, qui ante eum regnauerat, cum magna nobilium iuuentute apud Scotos ſiue Pictos exulabant; ibiq. ad doctrinam Scotorum catechizati, & baptiſmatis gratia ſunt recreati. Qui vt mortuo Rege inimico, in patriam ſunt redire permiſſi; accepit primus eorum, quem diximus, Oſrichus regnum Deirorum, ſecundus vero Eanfridus regnum Berniciorum. Vterque autem vt terreni regni inſulas ſortitus eſt, ita ſacramenta regni cæleſtis, quibus initiatus erat, anathematizando perdidit, ac ſe priſcis idololatriæ ſordibus polluendum perdendumq. reſtituit.

[a] *Bed. hiſtor. Angl. lib. 3. c. 1.*

C Nec mora, vtrumque Rex Britonum Carduella* impia manu, ſed iuſta vltione peremit. Et primo quidem proxima æſtate Oſrichum, dum ſe in oppidi municipio temerarie obſedisſet, erumpens ſubito cum ſuis omnibus imparatum cum toto exercitu deleuit. Deinde cum anno integro prouincias Nordhumbrorum non vt Rex victor poſſideret, ſed quaſi tyrannus ſæuiens diſperderet, ac tragica cæde dilaceraret, Eanfridum inconſulte ad ſe cum duodecim electis militibus poſtulandæ pacis gratia venientem, ſimili ſorte damnauit. Infauſtus ille annus & omnibus bonis exoſus vſque hodie permanet tam propter apoſtaſiam Regum Anglorum cum fidei ſacramentis ſe exuerant, quam propter veſanam Britonici Regis tyrannidem. Vnde cunctis placuit Regum tempora computantibus, vt ablata de medio Regum perfidorum memoria, idem annus ſequentis Regis, id eſt, Oſuualdi viri Deo dilecti regno aſſignaretur.] Sed de Oſuualdo ſuo loco dicturi ſumus. Iam vero quæ anni huius reliqua ſunt Honorij Romani Pontificis proſequamur.

* Cedualla

REGES APOSTATAE MALE PEREVNT.

HONORIVS CORRIGIT SCOTOS.

Inuigilans ipſe quibus præerat vniuerſis totius orbis Eccleſijs, cum didiciſſet Scotos Chriſtianos antiquos licet, & Euangelicæ vitæ cultores eximios, habere nonnulla quæ correctione digna eſſent, nimirum quod Paſcha Domini celebrarent non eo die quo vniuerſa Eccleſia celebrare conſueuit: de huiuſmodi ſiue alijs corrigendis erroribus litteras E ad eos dedit. At nihil ſuis litteris profeciſſe Honorium Papam, ex eo perſpicue poſſumus intelligere, quod eius ſucceſſoribus Romanis Pontificibus in ijſdem non modicum fuit inſudandum. De Honorij litteris hoc anno ad Scotos datis hæc habet Beda[b]: Miſit idẽ Papa Honorius litteras etiam genti Scotorum (*quando ſcilicet ad Archiepiſcopos Paulinum & Honorium cum pallijs litteras dedit*) quos in obſeruatione ſancti Paſchæ errare comperat iuxta quod ſupra docuimus, ſolerter exhortans, ne paucitatem ſuam in extremis terræ finibus conſtitutam ſapientiorem antiquis ſiue modernis quæ per orbem terræ erant, Chriſti Eccleſijs æſtimarent, neve contra Paſchales computus & decreta Synodalium totius orbis Pontificum aliud Paſcha celebrarent.] hæc de Honorio Beda, qui de ſucceſſoribus eius in id ipſum incumbentibus dicere pergit; ſed de ijs ſuo loco dicendum.

[b] *Bed. hiſtor. Angl. lib. 2. c. 19.*

CONC. TOLET. QVARTVM.

Hoc eodem anno, qui numeratur tertius Siſenandi Regis monarchiam Hiſpaniæ obtinentis, celeberrima Synodus Toletana, quarta dicta, celebrata eſt, eademq. gene-

ralis a Patribus qui interfuerunt appellata, Era nimirum ſexcenteſima ſeptuageſima prima, vt ex veteribus ſcriptis codicibus qui illuſtrauit Eccleſiaſticas Hiſpaniæ antiquitates Garſias Loaiſa teſtatur. Interfuerunt Epiſcopi numero ſexagintaduo tam ex Hiſpania, quam Gallia Narbonenſi, quæ parebat Hiſpaniarum Regi, Toletum vocati; quibus præfuit ſanctus Iſidorus Spalenſis Epiſcopus, primus ordine recenſitus, & in ſubſcriptionibus Epiſcoporum ceteris prælatus. Ex quibus dubitare minime liceat, fuiſſe idem Concilium eiuſdem Iſidori nobilem partum probe formatum, ceterorumq. Epiſcoporum ſententijs exornatum: quod quidem ſeptuaginta capita continet de his quæ ad doctrinam Catholicam primum, deinde vero quæ ad diſciplinam Eccleſiaſticam & bonos mores ſpectant, docte pieq. & nonniſi Spiritus ſancti illuſtratione ſancita.

Sed illud perpetua memoria dignum, quod in præfatione ipſius Synodi ſanctiſſimi Patres docent, quantus eſſet in Rege maxime pio erga Dei ſacerdotes cultus & obſeruantia: hæc enim ipſi præfando habent poſt alia: Hic quippe Rex, *Siſenandus videlicet*, dum in baſilica beatiſſimæ & ſanctæ confeſſionis Leocadiæ omnium noſtrũ pariter iam cœtus adeſſet, tali pro merito fidei ſuæ cum magnificentiſſimis viris ingreſſus, primum coram ſacerdotibus Dei humo proſtratus, cum lacrymis & gemitibus pro ſe interueniendum Domino poſtulauit: deinde religioſa proſecutione Synodum exhortatus eſt, vt paternorum decretorum memores, ad conſeruanda in nobis iura Eccleſiaſtica ſtudium præberemus, & illa corrigere, quæ dum per negligentiam in vſum venerunt, contra Eccleſiaſticos mores licentiam ſibi de vſurpatione fecerunt, &c.]

REX HVMI PROCVMBIT ANTE SACERDOTES.

Quomodo autem poſt hæc primo loco a Patribus fidei Catholicæ profeſſio edita eſt, in qua Spiritum ſanctum a Patre Filioq. procedere profeſſi ſunt (quod alias ſæpe prædeceſſores profeſſi fuerant) Acta declarant. Quod inſuper ad idem Concilium ſpectat, alibi ipſe Iſidorus hæc habet [a]: Addiderunt his quæ ad cultum diuinum ſpectarent, *vt vnus vbique in prouincijs omnibus ſacer ritus ſeruaretur in cunctis miniſterijs Eccleſiaſticis.*]

[a] *Iſid. orig. lib. 7*

Quod ad hæc pertinet, fuit ſententia plurimorum, cui volens libensq. ſubſcribo, in hoc Concilio a Patribus iniunctum S. Iſidoro rerum Eccleſiaſticarum peritia & ſcientia ceteris excellenti, vt ex præſcripto ſacri Concilij volumina elucubraret Eccleſiaſticorum officiorum, quibus tum in ſacris Miſſis, tum in horis pſallendis canonicis nocturnis atque diurnis vti deberent omnes Hiſpaniarum Eccleſiæ: quod quidem ab eo quam feliciſſime præſtitum eſt, ita vt & Miſſale atque Breuiarium ederet. Extant adhuc ipſa ſacra volumina, quæ Eccleſiaſticam redolent antiquitatem, ſub titulo pariter eiuſdem ſancti Iſidori cuſa.

Sed cur idem officium ſacrorum rituum vulgo Mozarabe dicatur, libenter aſſentior ijs qui dicunt vocem eſſe deprauatam, & loco Mixtarabum, dici Mozarabe. Non enim ignorandum eſt, poſt Sarracenorum tyrannidem Hiſpanijs dominantium, Chriſtianorum earum prouinciarum factam eſſe diuiſionem, aliorum videlicet qui viuerent inter Arabes velut ſerui, & aliorum qui extorres facti, ab ijs ſua ſuoſq. relinquentes aufugerint ſiue ad montes, ſiue ad exteras nationes: Hos ergo gentiles ſuos viuentes inter Arabes, Mixtarabes appellaſſe; ritumq. ipſum ſacrorum, quem ex vſu librorum ſancti Iſidori iidem retinerent, quibus ipſi fuga lapſi carerent, eodem pariter nomine Mixtarabum officium dicere conſueuiſſe, quod eo ſcilicet vterentur Mixtarabes Chriſtiani.

MOZARABE CVR DICTVM SACRVM OFFICIVM S. ISIDORI.

Inſuper quod ad hoc ipſum Concilium pertinet: ijdem Patres, quoniam priſtinum vſum de conuocandis bis in anno prouincialibus Synodis exoleuiſſe viderent; vt ſaltem ſemel in anno comprouinciales Epiſcopi conuenirent, ſanxerunt: ſed & ipſam formulam, quæ ſeruari deberet cum Concilium celebraretur, pariter Iſidoro auctore præſcripſerunt. Additus eſt demum canon de admonitione ad populum facienda, vt ſit fidelis Regi, ſeruetq; illibatum præſtitum de fide ſeruanda iuſiurandum. Reliqua tu conſulas obſeruatione dignißima. Quantum vero poſt hæc ſuperuixerit ſanctus Iſidorus, ſuo loco dicemus: conſtat autem haud diutius ſuperuixiſſe: ſiquidem Concilio Toletano ſexto, quod poſtanos quinque celebratum eſt, ſubſcriptus legitur Honoratus Epiſcopus Hiſpalenſis, cum nec in quinto Toletano Concilio reperiatur ſubſcriptus cum alijs Iſidorus.

ALIA IN CONCILIO STATVTA.

SEquitur ordine tẽporis annus ſexcenteſimus trigeſimusquartus Redemptoris humani generis, Indictione ſeptima, quo Sarraceni mirum in modũ inualuerunt contra Romanos, quos ſæpe vicerunt, & ciuitatibus atque prouincijs ſpoliarunt Syria & Aegypto. Cognita plane ſunt iudicia Domini vera & iuſtificata in ſemetipſa. Etenim qui pollens fide Catholica Heraclius Imperator nullo ferme negotio Perſas indomitos ſuperauit: vbi ab ea excidit, addictus hæreſi, Deum pariter a ſe longius ablegans, penitus euaſit imbellis. Sed & in eo perſpicue noſcitur fuiſſe æqua lance libratum iudicium, cum permiſit Deus, vt Aegyptij ſubiugarentur a Sarracenis eo tempore quo in Aegypto per Cyrum Epiſcopum Alexandrinum noua hæreſis communi conſenſu omnium pullularet.

ROMANI ITERVM SVPERANTVR A SARRACENIS.

Rem geſtam ex Annalibus hic reddamus: ita enim ex Theophane habent: Anno vigeſimoquinto Imperij Heraclij, Sarraceni aciem direxerunt in Arabiam contra Damaſcum, cum eſſent multitudinis infinitæ. Quo Bahanes comperto, ad Imperialem Sacellarium mittit, vt veniret cum exercitu ſuo in auxilium ſibi, cum plurima eſſet Arabum copia. Venit ergo Sacellarius ad Bahanem. Qui profecti ab Emeſa, occurrerunt Arabibus, & conflictu facto prima die, quæ tertia feria hebdomadis erat, menſis Auguſti die vigeſimatertia, ſuperantur hi qui circa Sacellarium ſunt inuenti: ſimultate autem facta, hi qui cum Bahane exercitus duce erant, Bahanem prouehunt Imperatorem, & Heraclium reſpuunt. Tunc hi qui cum Sacellario erant, diſceſſerunt; & Sarraceni, aditu reperto, bellum ineunt.

PROFLIGANTVR ROMANI, ET CAPITVR DAMASCVS.

Inter hæc vento Noto ſpirante contra Romanos, non valentes in faciem occurrere propter puluerem, ſuperantur, & ſemetipſos immittentes in arctam viam Hermuctan fluminis, illic penitus interierunt. Erant autem vtriuſque prætoris quadraginta millia. Tunc Sarraceni ſplendide triumphantes contra Damaſcum veniunt, & hanc capiunt, & regiones Phœnices capiunt, & habitant illic.] Erant inter alios ciues Damaſci parentes ſancti Ioannis Damaſceni, qui ob inſignia virtutum præconia inter captiuos liberi permanſerunt. De his enim hæc in rebus geſtis ipſius ſancti Ioannis: Ex quo tempore Agareni vrbem imperio ſuo ac ditioni ſubiecerunt, Orthodoxorum doctrinam nullo modo labefactarunt. Quo etiam factum eſt, vt inſignes eos ac celebres inter medias impiorum cateruas virtus reddiderit, vtpote quam hoſtes quoque ipſi venerationi habeant.] adeo vt publicis manciparentur functionibus, & ſerui dominarentur dominis ſuis. Porro nondum natus hoc tempore fuerat ipſis Ioannes, ſed poſtea, vt auctor videtur innuere.

De Damaſco dum agit Beda in libello de locis ſanctis, hæc habet: Ibi dum Chriſtiani ſancti Ioannis Baptiſtæ eccleſiam frequentant, Sarracenorum Rex cum ſua gente aliam inſtituit & ſacrauit.] hæc ipſe. Sed rurſus Annales de Aegypti facta a Sarracenis inuaſione: Sarraceni in Aegyptum aciem dirigunt. Cyrus autem Alexandrinus Epiſcopus, cum horum impetum cognouiſſet, operam dedit, & pactis firmatis pollicetur, timens auaritiam eorum, ducenta millia denariorum per ſingulos annos illis collaturam Aegyptum, ſed & diffinitarum eis induciarum fore aurum miſſurum: quibus præſtitis per tres annos, Aegyptum liberam ab exterminio ſtatuit. Accuſatur interea Cyrus apud Imperatorem, quod aurum Aegypti Sarracenis tribueret. Qui cum iratus miſiſſet, hunc accerſiuit: Manuelem vero quemdam Armenium genere deſtinauit Auguſtalem. Cum autem annus adimpletus eſſet, Sarracenorum actores venerunt aurum accipere: at Manuel inefficaces eos expellit: Non ſum (inquiens) Cyrus inermis, vt tributa vobis tribuam, ſed armatus ſum.

TENTANT SARRACENI AEGYPTVM.

Cumq. iſti abijſſent, confeſtim armantur Sarraceni aduerſus Aegyptum, & Manueli bello illato, hunc abigunt: ipſe vero cum paucis quibuſdam Alexandriæ ſolus recipitur. Tunc Sarraceni Aegyptum ſub tributo reddidere. Aſt Imperator, auditis his quæ geſta ſunt, mittit Cyrum ad perſuadendum eis ab Aegypto ſub priori placito recedendi. Et abiens Cyrus ad caſtra Sarracenorum, rationem reddidit, ſe eſſe perhibens præuaricationis obnoxium, & ſi vellent priorem concordiam, iuramentis affirmaturum. Porro Sarraceni nullatenus his acquieſcentes, dixerunt Epiſcopo: Potes hanc maximam columnam deuorare? Qui ait: Non poteſt fieri. At illi: Nec nobis, inquiunt, poſſibile eſt vltẽrius

AEGYPTVS SVBDITA SARRACENIS.

ab Aegypto recedere.] hactenus huius anni res gestæ ex Annalibus [a]. Sic igitur quæ sem- A
per ab Augusti temporibus Aegyptus sub Romanorum Imperatorum ditione hactenus perseuerauit, ipsam perdidit hæreticus Imperator, & sua perfidia tradidit Sarracenis. Pugnauit tunc Deus aduersus Romanum Imperium pro Sarracenis, cum ipse Imperator pro hæreticis aduersus Ecclesiam Catholicam bellum strueret.

[a] *Theoph. an. 25. Heracly.*

Sed sicut impietas deijcit impios, ita pietas religiosos exaltat. Quam enim e contra potens existat aduersus hostes licet longe numero superiores Rex pietate præstans, quod proxime dicturi sumus, declarat exemplum de rebus hoc pariter anno gestis. Meminisse debemus quæ anno superiori dicta sunt de potentissimo Britannorũ Rege Carduella, qui prœlio obtinuit occiditq. Eduinum Regem, eiusq. successores duos Reges e medio sustulit: Hunc ipsum victoria elatum, inuictum, numeroso potentiq. pollentem exercitu, præter expectationem Osuualdus sanctissimus Rex longe impari copiarum numero supe- B
rauit atque occidit. Fuit iste sextus Nordhumbrorum Anglorum Christianissimus Rex Eduini successor, vt Beda testatur, qui hæc ait [b]: Superueniente cum paruo exercitu, sed fide Christi munito, infandus Britonum dux cum immensis illis copijs, quibus nihil resistere posse iactabat, interemptus est in loco qui lingua Anglorum Denisesburna, id est, riuus Denisi, vocatur.

OSVVALDVS REX PIETATE SVPERAT HOSTES.

[b] *Bed. histor. Angl. lib. 3. c. 1. in fin. & c. 2.*

Ostenditur autẽ vsque hodie & in magna veneratione habetur locus ille, vbi venturus ad hanc pugnam Osuualdus signum S. Crucis erexit, ac flexis genibus Deum deprecatus est, vt in tanta rerũ necessitate suis cultoribus cælesti succurreret auxilio. Denique fertur, quia facta citato opere Cruce, ac fouea præparata in qua statui deberet, ipse fide feruens hanc arripuerit, & foueæ imposuerit, atque vtraque manu erectam tenuerit, donec aggesto a militibus puluere, terræ figeretur. Et hoc facto, elata in altum voce, cuncto exerci- C
tui proclamauerit: Flectamus omnes genua, & Deum omnipotentem viuum ac verum in communi deprecemur, vti nos ab hoste superbo ac feroci sua miseratione defendat. Scit enim ipse, quia iusta pro salute gentis nostræ bella susceptmus.

MAGNA FIDES OSVVALDI REGIS IN ERIGENDA ATQVE COLENDA S. CRVCE.

Fecerunt omnes vt iusserat; & sic incipiente diluculo, in hostem progressi, iuxta meritum suæ fidei victoria potiti sunt. In cuius loco orationis innumeræ virtutes sanitatum noscuntur esse patratæ, ad indicium videlicet ac memoriam fidei Regis: nam & vsque hodie multi de ipso ligno sacrosanctæ Crucis assulas excidere solent, quas cum in aquas miserint, eisq. languentes homines ac pecudes potauerint, siue asperserint, mox sanitati restituuntur. Vocatur locus ille lingua Anglorum Heofonfeld, quod dici potest Latine, cælestis campus: quod certo vtique præsagio futurorum antiquitus nomen accepit, significans nimirum, quod cæleste ibidem erigendum trophæum, cælestis inchoanda victoria, cælestia vsque hodie forent miracula celebranda. Est autem locus ille iuxta murum illum ad Aquilonem, quo Romani quondam ob arcendos barbarorum impetus, totam a mari vsque ad mare præcinxere Britanniam, vt supra docuimus. In quo videlicet loco consuetudinem multo iam tempore fecerant fratres Hagustaldensis ecclesiæ, quæ non longe abest, aduenientes omni anno pridie quam postea idem Rex Osuualdus occisus est, vigilias pro salute animæ eius facere, plurimaq. psalmorum laude celebrata, victimam pro eo mane sacræ oblationis offerre. Qui etiam, crescente bona consuetudine, nuper ibidem ecclesia constructa atque dedicata, sacratiorem & cunctis honorabiliorem omnibus locum fecerunt. Nec immerito: quia nullum (vt comperimus) fidei Christianæ signum, nulla ecclesia, nullum altare in tota Berniciorum gente erectum est, priusquam hoc sacræ Crucis vexillum nouus militiæ ductor, dictante fidei deuotione, contra hostem immanissimum pugnaturus statueret.

MIRACVLA EX LIGNO CRVCIS ERECTAE AB OSVVALDO

Nec ab re est, vnum e pluribus, quæ ad hanc Crucem patrata sunt, virtutis miraculum narrare. Quidam e fratribus eiusdem Hagustaldensis ecclesiæ, nomine Bothelmus, qui nuncusque supereſt, ante paucos annos, dum forte noctu in glacie incederet, repente corruens brachium contriuit, ac grauissima fracturæ ipsius cœpit molestia fatigari, ita vt ne ad os quidem adducere ipsum brachium vllatenus, dolore arcente, valeret. Qui cum die quadam mane audiret vnum de fratribus ad locum eiusdem sanctæ Crucis ascendere disposuisse, rogauit vt aliquam sibi partem de illo ligno venerabili rediens afferret; credere se dicens, quia per hoc, donante Domino, salutem posset consequi. Fecit ille vt rogatus est, & reuersus ad vesperam, sedentibus iam ad mensam fratribus, obtulit ei aliquid de veteri musco, quo superficies ligni erat obsita. Qui cum sedens ad mensam non

MIRACVLVM DE EADEM CRVCE.

A non haberet ad manum vbi oblatum sibi munus reponeret, misit hoc in sinum suum: & dum iret cubitum, oblitus hoc alicubi deponere, permisit suo in sinu permanere. At medio noctis tempore, cum euigilaret, sensit nescio quid frigidi suo lateri adiacere: admotaq. manu requirere quid esset, ita sanum brachium manumq. reperit, ac si nil vmquam tanti languoris habuisset.] hactenus de signis Crucis illius virtute editis Beda, quæ ante victoriam in trophæum erecta sicut victoriæ obtinendæ causa præcessit, ita obtentæ testis semper miraculis loquens posteris fuit.

Sed quomodo propagata sit apud Anglos Osuualdo subditos fides Christiana, ex eodem auctore rem accurate prosequente narratio petenda est. ait enim [a]: Idem ergo Osuualdus mox vbi regnum suscepit, desiderans totam cui præesse cœpit gentem, *Berniciorum scilicet*, fidei Christianæ gratia imbui, cuius experimenta permaxima in expugnan- B
dis barbaris iam ceperat, misit ad maiores natu Scotorum (inter quos exulans ipse baptismatis sacramenta cum his qui secum erant militibus consecutus erat) petens vt sibi mitteretur Antistes, cuius doctrina ac ministerio gens quam regebat Anglorum Dominicæ fidei & dona disceret, & susciperet sacramenta.] & post multa:

[a] *Bed. hist. Anglor. lib. 3. c. 3.*

PROPAGATIO FIDEI IN ANGLIA.

Ferunt [b] autem, quia cum de prouincia Scotorum Rex Osuualdus postulasset Antistitem, qui sibi suæq. genti verbum fidei ministraret, missus fuerit primo alius austerioris animi vir: qui cum aliquandiu genti Anglorum prædicans, nil proficeret, nec libenter a populo audiretur, redierit in patriam, atque in conuentu seniorum retulerit, quia nihil prodesse docendo genti, ad quam missus erat, potuisset, eo quod essent homines indomabiles & duræ ac barbaræ mentis. At illi (vt perhibent) tractatum magnum in Concilio, quid esset agendum, habere cœperunt, desiderantes quidem genti quam petebant sa- C
lutem esse, sed non recepto quem miserant prædicatore dolentes. Tunc ait Aidanus (nam & ipse Concilio intererat, *vnus ex illis monachus*) ad eum, de quo agebatur, sacerdotem: Videtur mihi, frater, quia durior iusto indoctis auditoribus fuisti, & non eis iuxta Apostolicam disciplinam primo lac doctrinæ mollioris porrexisti, donec paulatim enutriti verbo Dei, ad capienda perfectiora & ad facienda sublimiora Dei præcepta sufficerent. Quo audito, omnium qui considebant, ad ipsum ora & oculi conuersi, diligenter quid diceret discutiebant, & ipsum esse dignum Episcopatu, ipsum ad erudiendos incredulos & indoctos mitti debere decernunt, qui gratia discretionis, quæ virtutum mater est, ante omnia probatur imbutus: sicq. illum ordinantes, ad prædicandum miserunt. Qui vbi tempus accepit, sicut prius moderamine discretionis, ita postmodum & ceteris virtutibus ornatus apparuit.] Quantum autem iste profecerit in Euangelij prædi- D
catione, quam interprete vsus Rege populo annunciabat, idem Beda enarrat.

[b] *Bed. lib. 3. c. 5. in fin.*

RIGIDVS PRAEDICATOR NON AVDITVR.

Sed antequam de his agamus, illud necessario præmittendũ, Scotorum Ecclesiam, licet diuerso tempore (quod etiam superius dictum est) a cõmuni ritu Catholicæ Ecclesiæ Pascha celebraret, non tamen ob id a cõmunione sedis Apostolicæ separatã fuisse aliquando. Etenim licet error grauis esset, vtpote toties in Ecclesia Catholica condemnatus; tamen quod circa ritus, non autem circa fidei Catholicæ dogmata versaretur, visus est in gente illa a sede Apostolica tolerandus, donec perfectius posset populus imbui veritate: cuius rei gratia crebras ad eos litteras misisse Romani Pontifices reperiuntur, & (vt nuper vidimus) ipse Honorius id ipsum præstitit & successores. Ceterum nec fuisse videntur eo tempore Scoti eius erroris, vt inter schismaticos a sacrosancto Nicæno Concilio reiectos, quos vocauit Tesseradecatitas, id est, Quartadecimanos, collocari oporte- E
ret: siquidem etsi non Romano, neque tamen Iudæorum more Pascha Domini celebrare consueuerunt. Nam cum de Aidano Scoto idem Beda inferius agit, hæc diligenter notanda habet [c]:

ERROR DE CELEBRATIONE PASCHATIS.

[c] *Bed. hist. Anglor. lib. 3. c. 17. in fin.*

Hæc in præfato Antistite multum complector & amo: quia nimirum hæc Deo placuisse non ambigo. Quod autem Pascha non suo tempore obseruabat, vel canonicum eius tempus ignorans, vel suæ gentis auctoritate, ne agnitum sequeretur, deuictus; non approbo, nec laudo. In quo tamen hoc approbo, quia in celebratione sui Paschæ non aliud corde tenebat, venerabatur, & prædicabat, quam quod nos, id est, redemptionem generis humani per passionem, resurrectionem, & ascensionem in cælos mediatoris Dei & hominum Iesu Christi. Vnde & hanc non (vt quidam falso opinantur) quartadecima Luna in qualibet feria cum Iudæis, sed die Dominica semper agebat a Luna quartadecima vsque ad vigesimam, propter fidem videlicet Dominicæ resurrectionis, quam vna sabbati

factam propter spem nostræ resurrectionis, quam eamdem vna sabbati, quæ nunc Dominica dies dicitur, veraciter futuram sancta Ecclesia credebat.] hæc Beda.

AIDANVS NON CENSENDVS INTER SCHISMATICOS.

[a] Bed. lib. 3. c. 3.

Sed quo auctore id Scoti agerent, idem auctor superius de eodem agens, sic ait [a]: Hoc etenim ordine Septemtrionalis Scotorum prouincia & omnis natio Pictorum illo adhuc tempore Pascha Dominicũ celebrabat, æstimans se in hac obseruantia sancti ac laude digni patris Anatolij scripta secutam: quod quidem an verum sit, peritus quisque facillime cognoscit. Porro gentes Scotorum, quæ in Australibus Hiberniæ insulæ partibus morabantur, iamdudum ad admonitionẽ Apostolicæ sedis Antistitis, Pascha canonico ritu obseruare didicerunt.] At de Scotorum Paschatis celebratione inferius pluribus agendum erit. Modo autem satis dixisse sufficiat, longe abesse, vt vir Apostolicus Aidanus, qui Apostolico munere gentem illam ad fidem conuertit, inter Quartadecimanos schismaticos ob Paschæ diuersum ritum sit numerandus. Iam vero reliquum est, vt de propagatione fidei Christianæ ad Anglos sub Osuualdo per eumdem Aidanum facta cœptam historiam prosequamur. Sunt ea quidem admiranda, summaq. laude digna, videre scilicet Regem ipsum exhibentem nouo Apostolo munus interpretis. Ait enim Beda [b]: Pulcherrimo sæpe spectaculo contigit, vt euangelizante Antistite, qui Anglorum linguam perfecte non nouerat, ipse Rex suis ducibus ac ministris interpres verbi existeret cælestis; quia nimirum tam longo exilij sui tempore linguam Scotorum iam plene didicerat.

OSVVALDVS REX INTERPRETIS LOCO INSERVIT EPISCOPO PRAEDICANTI.

[b] Bed. ibid.

CHRISTIANI CVLTVS PROPAGATIO IN ANGLIA.

Exinde cœpere plures per dies de Scotorum regione venire in Britanniam, atque illis Anglorum prouincijs quibus regnauit Rex Osuualdus, magna deuotione verbum fidei prædicare, & credentibus gratiam baptismi quicumque sacerdotali erant gradu præditi ministrare. Construebantur ergo ecclesiæ per loca, confluebant ad audiendum verbum Dei populi gaudentes: donabantur munere regio possessiones & territoria ad instituendas monasteria: imbuebantur præceptoribus Scotis paruuli Anglorum, vna cum maioribus, studijs & obseruatione disciplinæ regularis. Nam monachi erant maxime qui ad prædicandum venerant, monachus ipse Episcopus Aidanus, vtpote de insula quæ vocatur Hy destinatus, cuius monasterium in cunctis pene Septemtrionalium Scotorum & omnium Pictorum monasterijs non paruo tempore arcem tenebat, regendisq. eorum populis præerat.] Et post multa de eodem monasterio, hæc de Aidani virtutibus [c]:

[c] Bed. lib. 3. c. 5.

AIDANI EPISCOPI VITA APOSTOLICA.

Inter alia viuendi documenta saluberrimum abstinentiæ vel continentiæ clericis exemplum reliquit: cuius doctrinam id maxime commendabat omnibus, quod non aliter quam viuebat cum suis, ipse docebat: nihil enim huiusmodi quærere, nil amare curabat. Cuncta quæ sibi a Regibus vel diuitibus sæculi donabantur, mox pauperibus qui occurrerent, erogare gaudebat. Discurrere per cuncta & vrbana & rustica loca, non equorum dorso, sed pedum incessu vectus, nisi si maior forte necessitas compulisset, solebat: quatenus vbicumque aliquos vel diuites vel pauperes incedens aspexisset, confestim ad hos diuertens, vel ad fidei suscipiendum sacramentum, si infideles essent, inuitaret; vel si fideles, in ipsa eos fide confortaret, atque ad elcemosynas bonorumq. operum executionem & verbis excitaret & factis.

In tantum autem vita illius a nostri temporis segnitie distabat, vt omnes qui cum eo incedebant, siue attonsi siue laici, meditari deberent, id est, aut legendis scripturis aut psalmis discendis operam dare. Hoc erat quotidianum opus illius & omnium qui cum eo erant fratrum, vbicumque locorum deuenissent. Et si forte euenisset (quod tamen raro euenit) vt ad Regis conuiuium vocaretur; intrabat cum vno clerico aut duobus: & vbi paululum reficiebatur, accelerabat ocyus ad legendum cum suis, siue ad orandum exire. Cuius exemplis informati, tempore illo, religiosi quique viri ac feminæ consuetudinem fecerunt per totum annum, excepta remissione Quinquagesimæ Paschalis, quarta & sexta sabbati ieiunium ad nonam vsque horam protelare. Numquam diuitibus honoris siue timoris gratia, si qua deliquissent, reticebat, sed aspera illos inuectione corrigebat.] Hæc & alia præstans Aidanus, optime Apostolici viri numeros explebat. At de Rege ista subdit idem Beda [d]:

[d] Bed. lib. 3. c. 6.

Huius igitur reuerendissimi Antistitis doctrina Rex Osuualdus cum ea cui præerat gente Anglorum institutus, non solum incognita progenitoribus suis regna cælorum sperare didicit; sed & regna terrarum plusquam vlli maiorum suorum ab eodem vno omnipotenti Deo, qui fecit cælum & terram, consecutus est. Denique omnes nationes & prouincias Britanniæ, quæ in quatuor linguas (id est, Britonum, Pictorũ, Scotorum, Anglorũ) diuisæ sunt, in ditio-

A in ditione accepit. Quo regni culmine sublimatus, nihilominus (quod mirũ dictu est) pauperibus & peregrinis semper humilis, benignus, & largus fuit. Denique fertur, quod tẽpore quodam, cum die sancto Paschæ cum præfato Episcopo consedisset ad prandium, positusq. esset in mensa coram ipso discus argenteus regalibus epulis refertus, iamq. essent manus ad panem benedicendũ missuri, intrasse subito ministrum ipsius, cui suscipiendorum inopum erat cura delegata, & indicasse Regi, quia multitudo pauperũ vndecumque aduenies maxima per plateas sederet, postulans aliquid eleemosynæ a Rege. Qui mox dapes sibimet appositas deferri pauperibus, & discum confringi atque eisdem minutatim diuidi præcepit. Quo viso, Pontifex qui assidebat, delectatus tali facto pietatis, apprehendit dexteram eius, & ait: Numquam inueterascat hæc manus. Quod & ita iuxta votum benedictionis eius prouenit. Nam cum interfecto illo in pugna, manus cum brachio a cetero essent B corpore resectæ, contigit vt hactenus incorruptæ perdurent: denique in vrbe regia, quæ a Regina quondam vocabulo Bebba cognominatur, loculo inclusæ argenteo, in ecclesia sancti Petri seruantur, ac digno a cunctis honore venerantur. Huius industria Regis, Deirorum ac Berniciorum prouinciæ, quæ eatenus ab inuicem discordabant, in vnam sunt pacem, & velut vnum compaginatæ in populum. Erat autem nepos Eduini Regis ex sorore Acha, dignumq. fuit vt tantus præcessor talem haberet de sua consanguinitate & religionis heredem & regni.] hactenus de his Beda: reliqua autem de latiori propagatione fidei Christianæ apud Anglos facta sequenti anno dicturi sumus, quod ratio id temporis postulet.

LAVDES OSVVALDI REGIS.

C IESV CHRISTI ANNVS 635. HONORII PAP. ANNVS 10. HERACLII IMP. ANNVS 26.

QVi sequens est Redemptoris annus trigesimusquintus post sexcentesimum, Indictione octaua, fuit malorum quæ in eo acciderunt memoria posteris etiam luctuosus, obsidione videlicet sanctæ ciuitatis Hierusalem, quæ postea sequenti capta est, infelix, & clade Romani exercitus. Non possunt, cum grauissima vrgent mala, non statim conuerti oculi ad eorum originem, ex qua fluxerunt, respiciendam ac detestandam, in ipsum inquam Imperatorem derelictum a Deo, cum ipse ob impietatem prius ab eo recessit. Ingratus Heraclius, cum post Persas diuino auxilio debellatos, post tanta tot annis D continuata accepta ingentia a Deo beneficia, erga religionis puræ cultum debuisset esse propensior, Catholicamq. pietatem custoditam tueri ac solicitius propagare: tunc factus ipse Catholicæ desertor Ecclesiæ & transfuga, aduersus Catholicos pro hæreticis bella parans ac renouans, Dei in se suosq. iram conuertit, fuitq. a Deo infelix penitus destitutus, cum hæreticis ipse miser inhæsit; dumq. oppugnaturus pietatem, parauit ille Concilia malignantium, Deus in Romanum Imperium barbaros Arabes ac Sarracenos excitauit, quibus & fauit quantumlibet impijs, in delendis sæpissime eiusdem Imperatoris Heraclij exercitibus: cum tamen nec tot cladibus singulis annis exagitatus, e letali somno excitatus, euigilans ipse resipuerit. Sed quæ Annales reddant, rudi licet Minerua, sincera tamen veritate, videamus: hæc enim in ijsdem ex Theophane hoc anno descripta leguntur:

HERACLII IMPIETATIS DETESTATIO.

E Anno vigesimosexto Imperij Heraclij aciem direxit Haumar *princeps Arabum atque Sarracenorum* contra Palæstinam, & obsidens sanctam ciuitatem biennij tempore, cepit eam verbo] pactis conuentis scilicet. At de ipsa ciuitatis captiuitate agendũ anno sequenti, quo fieri contigit. Subdunt post hæc Annales de alijs hoc anno damnis illatis Romano Imperio ab ijsdem Sarracenis, his verbis: Eodem quoque anno misit Haumar in Syriam, & subegit totam Syriam Sarracenis. Sergius [a] autem dux Romanorum exercitus, Cæsarea Palæstinæ veniens cum exigua militum manu, primus ipse cum exercitu interficitur.] hæc tantum de his Annales, paucis quidem mala ingentia perstringentes. Quod autem ad ipsam obsidionem sanctæ ciuitatis pertinet, de ea meminit eiusdem ciuitatis Episcopus Sophronius in homilia quam habuit in die Natalis Domini hoc eodem tempore quo Hierosolyma obsessa est; dum luget, quod suo loco celebrare cum suis non posset Natalitium Domini, Bethlehem scilicet; eo quod obsessa a Sarracenis ciuitas esset, & Bethlehem

HIEROSOLYMA OBSIDETVR, ET SYRIA OCCVPATVR A SARRACENIS.

[a] Cedren. hoc anno in fine.

lehem in manibus hostium. Porro illa dumtaxat ex ea hic describemus, quæ ad eamdem Hierosolymitanæ sanctæ ciuitatis obsidionem pertinent: post multa enim de eadem solemnitate quã eloquentissime dicta, ista subijcit, cum de Bethlehem meminit[a]: Nos autem propter innumera peccata nostra, grauissimaq. errata, earum rerum contemplatione indigni effecti, cursu illuc contendere, præstoq. adesse prohibemur, sed vel inuiti & nocentes domi manere cogimur, nullis sane corporis vinculis adstricti, verum Sarracenico metu absterriti & compediti, tristitiaq. nostra quidem infelicitate digna, indigna autem bonis quæ nobis alioqui debebantur, veluti tempestate quadam iactati. Quandoquidem si miseria nostra bonis illis digna fuisset, omnino nos quoque prope loca illa posiri (nec enim a longinquo illa aspicimus) cum pastoribus choros duceremus, & cum Magis dona Deo afferremus, & cum Angelis odam illam, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, decantaremus. Verum enimuero eiusmodi voces vel hoc loco depromere inoffense sinimur: at ipsum vero præsepe & specum illam vere sublimem cælestemq. contueri, & cæli terræq. Regem coram istic contemplari, tamquam spectaculo huiusmodi indigni, omnino vetamur.

[a] Extat tom. 2. Biblioth. sanct. Patr.

LAMENTATIO SOPHRONII IN DIE NATALIS DOMINI.

Vere generis nostri principem, primumq. parentem Adamum, a paradisi habitatione miserabiliter proscriptum, hic imitamur: etenim ob nefaria peccata lapsusq. quæ praua præposteraq. mente subinde designamus, tam grauia, vel multo quoque grauiora tristitiaq. patimur, quam ille. Nam vt ille e paradisi delicijs proscriptus, exulq. factus, & grauissima irreuocabiliq. Dei sententia inde eiectus, oculis quidem paradisi hortum vsurpabat (e regione enim illius habitabat) ad ipsum autem denuo regredi non valebat, vt qui flammeam illam versatilemq. romphæam, quæ aditum ad huiusmodi locum præcludebat, ipsumq. ob designatum præuaricationis peccatum bono illo ardenter cupito orbabat, ob oculos versari cerneret: ita nos quoque hodierna die mulctamur. Quandoquidem ciuitatem Bethlehem, quæ Deum excepit, vicinam habemus, neque in ipsam tamen ingredi permittimur, non quidem ardentem illam versatilemq. paradisi romphæam conspicantes, sed efferatũ, planeq. barbarum, atque omni re vera crudelitate plenum Sarracenorum gladium extimescentes. Hic enim gladius horrendum fulminans, cædemq. spirans & intentans, beatæ illius visionis exortes nos reddit, domiq. citra viteriorem progressionem manere compellit. At vero licet Agarenorum sica æque nunc fulminet, ac romphæa illa quæ paradisi ostium quondam asseruabat: attamen si nos voluerimus, hoc est, si conuersi, Deum nostri causa natum per studiosa opera ex animo quæsiuerimus, vt antea fuerat, sedata mox & mitis euadet. Si inquam nos peccatorum flammas per pœnitentiam restinxerimus, & Deum optimum maximum propter nos & secundum nostram religiose coluerimus, operumq. quæ ille execrari solet, studium intermiserimus, ardoris sui sensum facile deponet.

Qua, quæso, fronte ad Deum accedere audemus, qui nullam neque animi fœcunditatem, neque corporis castimoniam muneris loco deferimus? Quomodo ipsi appropinquare non veremur, qui operum quæ illi lætitiam & voluptatem parere dignoscuntur, suaueolentiam nullam obtinemus; præsertim cum flagitiosorum operum graueolentiam infestissime odisse non ignoremus? Metuo autem, magnoq. tremore constringor, ne qui Orthodoxam fidem habere videmur, non secundum illam quoque laborare deprehendamur: vt qui eam solam, hoc est, ab honestarum actionum coniugio seiunctam, bonorumq. operum comitatu destitutam oberrare permiserimus. Si enim fides, studiosa fragrantium operum actione orbata, secundum Iacobum[b] fratrem Domini, qui huius quoque gregis pastor aliquando extitit, est mortua: quomodo nos rectum cursum tenebimus, qui fidem operibus quasi alis quibusdam exornare non curamus?] & inferius in eadem sententia perstans, ista subdit: Si itaque paternam illius voluntatem fecerimus, veramq. & Orthodoxam fidem constanter retinuerimus, Ismaelitarum romphæam facili negotio amoliemur, Sarracenicamq. sicam a nobis auertemus, & Agarenorum arcum confringemus, & diuinam Bethlehem non longo post tempore contemplabimur, & quæ in illa sunt admirabilia contuebimur.] & inferius post multa de incarnationis mysterio sapienter dicta, in eodem versatus argumento hæc addit:

[b] Iac. 2.

Fratres, festum diem nos hodie obimus, etiam si magna cum tristitia illud faciamus; vt qui locum, in quo Deus Verbum & Dominus per exortum, qui verbis explicari nequit, apparuit, propinquum habeamus, neque ad illum tamen accurrere valeamus. Sane ideum fere

A fere hic nobis vsu venit, quod diuinissimo Moysi. Hic enim in montẽ præcelsum subuectus, promissionis terram oculis quidem vsurpabat, auidissimeq. in illam ingredi cupiebat: verum quod virgæ suæ verbere aquarum fluenta & riuos e petra educturus, Deũ non benedixisset, nequaquam huc ingredi permissus est. Et ille quidem ad eum modum terra multum desiderata orbatus, mæroreq. exhaustus, hinc ad Deum migrauit. Nos autem, qui his non dissimilia patimur, quid faciemus? Nam etsi de cælestibus donis animo voluptatem capimus & lætamur, & religiose nos oblectamus, & quasi continuum gaudium haurimus: contristamur tamen & turbamur non parum, quod locum cominus aspicere non licet, ibiq. festiuum conuentum agitare, vbi vera illa lux orta est, vbi æterna vita floruit, vbi tandem donorum & gratiarum omnium thesaurus aspectabili forma apparens, omnes qui cum fide & pietate intuentur, illustrat & recreat, cælestiq. gaudio vberrime exatiat,

LVCTVS SOPHRONII DE BETHLEHEM A SARRACENIS POSSESSA.

B ac tales eis opes impertitur, quæ neque defluunt, neque deficiunt; efficitq. vt non absque gaudio & oblectatione cum Angelis, pastoribus, & Magis, Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, concinant.

Non Adamo tantũ primo generis nostri parenti, diuinoq. Moysi misere admodũ hodierna luce assimilamur; verũ Dauidis quoque Dei parentis sortem cũ primis exacte exprimimus, vt qui ijsdem pene difficultatibus hoc tempore inuoluamur, obstaculisq. præpediamur, quibus olim ille. Etenim [a] Dauid in Regem a Deo assumptus, cum Philisthæorũ acie vndique circumiecta aliquando coerceretur, spiritali siti, quali forsan nos modo, arens ardensq. salutarem aquam ex cisterna quæ erat in Bethlehem, bibere desiderabat. Aqua autem, quam mystice ille expetebat, & viua erat, & omnes qui ex ea bibebãt, diuina virtute viuos efficiebat. Si scires[b] donum Dei (aiebat Christus, fons ille vitæ numquam defi-

[a] 2. Reg. 23.

[b] Ioan. 4.

C ciens, ad Samaritanam) & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsan petijsses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam.] & inferius:

Si ergo iusti, & prophetæ, & Angeli, Christi natiuitatem & locum, in quo exoptatissimus eiusdem ortus contigit, contueri desiderabant & desiderant: quid mirum est, si nos abiecti minimique, qui eiusdem religionis & pietatis participes, Orthodoxæq. fidei coheredes effecti sumus, ardenter istuc desideremus. Et quænam causa, quæso, diuinum Dauidem, cum & germanus Bethlehemita esset, ortumq. e Deifera Bethlehem duceret, impediebat, quo minus Bethlehemiticæ cisternæ aquam, quam tantopere expetebat, tantaq. auiditate sitiebat, biberet? eadem prorsus, quæ nos hoc tempore. Nam & ipse quoque æque ac nos modo, ob hostilem metum, ad sacram Bethlehem cursu contendere, aquamq. concupitam haurire prohibebatur (Quid enim homini contingere potest miserabilius, quam

D bonum desideratum ob oculos positum habere, neque desiderato tamen frui posse?) Quandoquidẽ tunc temporis quoque, perinde ac nunc, Philisthæorum statio Bethlehẽ obsidebat: eaq. res illum, quemadmodum nos quoque hac tempestate, quo minus bonum illud vsque adeo beatum & desideratum (quippe quo nihil nobis obtingere potuisset felicius, aut honoratius, aut delectabilius) consequamur, impedit & absterret, ne ad diuinam Bethlehem accederet, absterrebat & impediebat.] & inferius:

Tenemur profecto desiderio & siti æque nos torrente, atque altera illa torrebat Regem: videre autem aquã (vt decantatus ille Dauid) & vel solo aspectu animã visumq. inde pascere propter Sarracenorum metũ omnino non valemus. Etenim impiorũ Agarenorũ statio æque nunc (vt dictum est) illustrẽ Bethlehem occupat & obsidet, vt quondã Philisthæorum: nec vllũ prorsus transitum ad illam indulget. Interminatur enim cædẽ & interitum,

E si quis ad sanctam illam ciuitatem egredi, diuinissimæq. ac nobis optatissimæ Bethlehem appropinquare ausus fuerit. Quare intra ciuitatis huius portas conclusi, necnon in diuino hoc Dei genitricis templo constituti, festum hunc diem, anniuersariamq. solemnitatem non citra tristitiam obimus, publiceq. celebramus.] hæc autẽ & alia plura id genus hoc anno die Natali Domini pro concione Sophronius, quæ rem accurate consideranti valeant lacrymas elicere copiosas, dum recogitat, cuncta loca sancta, quæ erant extra Hierosolymã, feris barbaris Sarracenis fuisse exposita, id e mœnijs spectantibus miseris ciuibus.

Sed dum tot tenebræ occupant Orientem, lux Euangelica fulgentibus radijs coruscat in Occidente, dum apud gentes quæ Deum ignorabant, splendor Euangelicæ prædicationis ab Apostolica sede refulsit. Eo tempore (inquit Beda[c]) gens Occidentalium Saxonum, qui antiquitus Geuissi vocabantur, regnante Cynigilso, fidem Christi suscepit, prædicante illis verbum Byrino Episcopo, qui cum consilio Papæ Honorij

[c] Bed. hist. Anglor. lib. 3. c. 7.

AB HONORIO PAPA MITTITVR S. BYRINVS IN ANGL.

venerat in Britanniam, promittens quidē se, illo præsente, *Honorio Papa scilicet*, in intimis vltra Anglorum partibus, quo nullus doctor præcessisset, sanctæ fidei semina esse sparsurum. Vnde & iussu eiusdem Pontificis per Asterium Genuensem Episcopum in Episcopatus consecratus est gradum. Sed in Britanniam perueniens, ac primo Geuissorum gentem ingrediens, cum omnes ibidem Paganissimos inueniret, vtilius esse ratus est ibi potius verbum Dei prædicare, quam vltra progrediens, eos quibus prædicare deberet, inquirere. Itaque euangelizante illo in præfata prouincia, cum Rex ipse catechizatus fonte baptismi cum sua gente ablueretur, contigit tunc temporis sanctissimum ac victoriosissimum Regem Nordhumbrorum Osuualdum affuisse, eumq. de lauacro exeuntem suscepisse: ac pulcherrimo prorsus & Deo dignus consortio, cuius erat filiam accepturus in coniugem, ipsum prius secunda generatione Deo dedicatum sibi accepit in filium. Donauerunt ergo ambo Reges eidem Episcopo ciuitatem quæ vocatur Dorcinca, ad faciendam inibi sedem Episcopalem: vbi factis dedicatisq. ecclesijs, multisq. ad Dominum pro eius labore populis aduocatis, migrauit ad Dominum, sepultusq. in eadem ciuitate.] hæc Beda vsque ad obitum sanctissimi viri, plurima paucis facta perstringens. Extant autem eiusdem sancti Acta [a], quibus & prædicatio eius nota temporum consignatur, nimirum anno trigesimooctauo ab ingressu Augustini in Angliam, ab aduentu Domini anno sexcentesimo trigesimoquinto, qui præsens est annus. Sed prætermissum a Beda ingens viri Apostolici miraculum Apostolo dignum, ex ijsdem Actis hic describendum putauimus: sic enim ibidem enarratur:

REX GEVISSORVM CHRISTIANVS EFFICITVR.

[a] *Apud Sur. die 3. Decemb.*

Ad littus Britannici freti arrepto itinere perueniens, ascensurus nauem, diuina celebrat mysteria, sibi suisq. viaticum parans, salutaris hostiæ pia libamina Deo obtulit. Vrgente vero nauigationis articulo, ad nauim festinans introducitur: & insurgente vento, dum alta sulcarent pelagi, reminiscitur Byrinus, se rem præcipue caram amisisse, & nautis vrgentibus impeditum, in littore, vnde abscesserat, reliquisse. Dederat enim ei Honorius Papa pallam, super quam corpus Christi consecrabat, & in qua corpus Dominicum inuolutum & ad collum suspensum semper secum ferebat, atque inter sacranda sacrosancta mysteria super sanctum altare ponere consueuit. Fide igitur armatus, in mare descendit, Deum auctorem habens per mare securus incedit, & recepto quod reliquerat, ad nauem regreditur: offendit autem illam quasi immobilem stantem, cum paulo ante per vndas maris velociter currentem reliquisset. Vt autem in eam ingressus est, nec vna quidem in vestimento eius aquæ gutta deprehensa est. Id nautæ videntes, flexis genibus, tamquam Deum eum adorauerunt, & complures ex eis ad fidem Christi, prædicante illo verbum Dei, conuersi sunt.] quod quidem adeo magnum fidei experimentum ab Apostolico viro Deus edi voluit, quo sciretur, nihil habere minus ab Apostolis gratiarum, qui legitime susceptum Apostolicum munus obeunt. Porro hæc tanta peragendi data est a Deo Byrino fiducia, ne sacrosanctum Christi corpus inuolutum palla relictum in littore, ibidem remaneret. Vides perseueransse hactenus apud fideles valde pios pristinum illum morem, qui a S. Ambrosio describitur in funere Satyri fratris, portandi scilicet in itinere terra mariq. sacrosanctam Eucharistiam sudario inuolutam: quam piam consuetudinem sicut feruens religio introduxit, ita & religio æque sancta subduxit: suadebat illud tunc fides, quod postea reuerentia dissuasit: vtrobique commendandi fideles, sicut in vtroque apparet Apostolorum prædicata fiducia, & commendata modestia, siue cum nolunt ad momentum [b] carere Christi præsentia, siue (vt fecit Petrus) repellendo eum a se, cum dixit [c]: Exi a me, quia homo peccator sum, Domine.]

INGENS MIRACVLVM BYRINI APOSTOLICI VIRI.

[b] *Ioan. 6.*
[c] *Luc. 5.*

Sed non prætereat Honorij Romani Pontificis numquam satis laudata solertia, qui exemplo eius quem coluit, Gregorij prædecessoris, ad Gentium conuersionem Apostolicum rete longe lateq. ad Oceanum vsque mare per Apostolicos viros a se missos extendit, & opportune quidem: postquā enim tam a Sarracenis, quam ab hæreticis Imperatoribus pessumdari Orientem vidit, & cum tota nocte densa obscurata erroris caligine ibi piscatus, nihil cepisset, ad imperium Domini in capturam piscium alibi laxat rete. Tolerauit expectauitq. Pontificia indulgentia dissidentes Orientales, ne dissensionum fluctibus mergerentur: dum interim abusi illi benignitate pastoris, clandestinis aggressionibus quatere fidem Catholicam pertinaciæ arietibus non cessarent contra præcepta ipsius Honorij, qui de nouitate vocū, scribens ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, silentium indixisset. Quod vero nondum aperte sciretur fauere hæresi Imperator; quodq. tres pariter Patriar-

HONORII SOLERTIA IN CONVERSIONE GENTIVM.

Patriarchas, Alexandrinum, Antiochenum, & Constantinopolitanum eumdem propagare errorem non adhuc perspicue innotuisset; sed & cum insuper Sarracenorum armis Oriens laboraret, cogendi Concilij œcumenici tempus haud opportunum esset; cumq. adhuc velamentis pietatis fraude contecta, necdum zizania matura ad messem, vt diuidi possent a segete, perspicua apparerent: Honorius (vt dictum est) ista præteriens, ad Gentium conuersionem Apostolicum rete conuertit; quod, annuente Domino, plenum magnis piscibus traxit ad littus.

IESV CHRISTI ANNVS 636.	HONORII PAP. ANNVS 11.	HERACLII IMP. ANNVS 27.

ANnus Redemptoris sexcentesimus trigesimussextus, Indictione nona, Christianæ religioni lugubris illuxit, quo ciuitas sancta, in qua operatus est Deus salutem in medio terræ, anno secundo obsidionis capitur a Sarracenis Christianæ religionis infensissimis hostibus; ab ijsdemq. non paucis annis, vt a Persis, captiua tenetur, sed vsque ad annum Domini millesimum nonagesimumnonum, post annos quadringentos sexagintatres, ex quo a fidei hostibus fuerat occupata: quæ & (proh dolor!) numquam e collo tyrannicum iugum excussisset, neque excussura fuisset vmquam armis Imperatorum Orientalium torpore languentium, nisi ab extremis orbis partibus Francorum ardens pietas cælesti munita auxilio, magna animi fortitudine id aggressa feliciter perfecisset. Sed quid de his nobis Annales referent, audiamus. Ad præsentem namque annum spectant, quæ ex Theophane sunt anno superiori narrata his verbis: Haumar direxit aciem contra Palæstinam, & obsidens sanctam ciuitatem biennij tempore, cepit eam verbo, *pactis conuentis scilicet*. Sophronius namque Hierosolymitanus summus sacerdos verbū accepit ad totius Palæstinæ securitatem.] egisse enim ipsum liquet, vt Christianis liceret secure quæ sunt Christianæ religionis sacra peragere. ita Tyrius Episcopus & alij tradunt. Sed pergit Theophanes:

HIEROSOLYMA CAPTA A SARRACENIS.

Cum Haumar sanctam ciuitatem fuisset ingressus, cilicinis ex camelis & sordidis indumentis amictus, simulationemq. satanicam ostentans, templum exquisiuit, quod Salomon construxerat, ad blasphemiæ suæ oratorium construendum videlicet. Hoc aduertens Sophronius, ait: In veritate istud est abominatio desolationis, quæ dicta est a Daniele propheta, stans in loco sancto. Multisq. lacrymis hic pietatis propugnator Christianam defleuit plebem.] Puto equidem sanctissimum Patriarcham aliquid amplius mente spectasse, quam oculis, prænouisseq. gentem illam Mahometicam vere abominationem esse desolationis (quantum a Deo permissum esset) Christianæ religionis: Haumar autem, vtpote affinem genti Hebræorum, luxisse templi Salomonis destructionem habitu corporis in vestibus luctuosis: quamobrem vt eas deponeret, vix tandem idem Sophronius persuasit. nam subdit Theophanes: Dum vero illic Haumar esset, rogauit eum Episcopus accipere sindonem cū indumento & indui: at ille non patiebatur ea portare. Vix ergo persuasit his vestiri, donec sua lauarentur, & iterum reddidit ea Sophronio, & vestitus est proprijs.]

HAVMAR TEMPLVM SVAE SECTAE CONSTRVXIT.

Sed quid de Sophronio? eius extrema mox adijcit Theophanes: Verum, inquit, inter hæc Sophronius obijt, qui verbo & actu Hierosolymitanam ornauit Ecclesiam; qui contra Heraclij & fratrū eius Monothelitarum, Sergij scilicet & Pyrrhi, decertauit errorem.] Cū enim videret sancta a canibus proculcari, quāto putas eū mærore esse confectū, ac quibus luxisse lacrymis[a], & lugubribus nouum Hieremiā threnis lamentatum esse tantam clade? vnde merito, vti Elias [a], petierit animæ suæ vt moreretur, & non secus atque Heli [b], non substiterit amplius, vbi captam audiuit Arcam Domini, neque illi superstes esse cupierit.

SOPHRONII PATRIARCHAE HIEROSOL. OBITVS.

[a] 3. *Reg.* 19.
[b] 1. *Reg.* 4.

Magno quidē totius Ecclesiæ Catholicæ damno Sophronius viuere desijt, qui aduersus Monothelitas solus (vt vidimus) hactenus insurrexisset, ac scriptis dictisq. strenue decertasset. hoc namque ad cumulū malorum accessit, vt qui impietati resisteret, e medio tolleretur: quo sublato obice, quæ non tentaret Imperatoria potens manu, & triū Patriarcharum fulta præsidio hæresis scelerata? Verū licet Sophronius ex hac vita discesserit, tamen rectæ fidei hereditatē ad suos discipulos aliquos Palæstinos Episcopos propagauit, vt apparet ex relatione Stephani Episcopi in Synodo Romana sub Martino Pontifice facta in Secretario secundo: licet idē tradat, post Sophroniū nullum alium ad ea tēpora fuisse suffectū Hierosolymis Orthodoxum Episcopum, sed inuasisse Ecclesiā illam hæreticum hominem, de quo ista ibi: Sergius namque quondam Ioppensis Episcopus, post recessum gentis

MAGNO DAMNO SOPHRONIVS VIVERE DESIIT.

Persarũ, loci conseruationẽ sedis Hierosolymitanæ arripiens non quidẽ per Ecclesiasticam auctoritatẽ, sed sæcularem potestatem, contra canones, ibidẽ ad sedem Hierosolymitanam pertinentes aliquos Episcopos ordinauit, & cum ipse minime fuerit ordinatus, alios ordinare præsumpsit.] hæc ipse, qui subijcit eosdem pseudoepiscopos se adiunxisse Paulo Patriarchæ Constantinopolitano hæretico, quo ab illo in Episcopatu continerentur.

Accidit plane vt ad luctum fidelibus Orthodoxis vndique fluerent argumenta, quod loca sancta conculcarentur a perfidis Sarracenis, quod tanto pastore illa esset orbata Ecclesia, quodq. hæreses inde sibi quærerent incremẽta. Sed & illud Hierosolymitana clades attulit detrimentum, quod æque cum ciuitate Sophronij scripta naufragium passa sint, quorum perpauca dumtaxat veluti racemi post vindemiam nobis hactenus reliqua sunt, duæ videlicet homiliæ, quarum altera in Natali Domini est habita, de qua superius mentio facta est, altera de sanctis Angelis: scriptorum vero ipsius aduersus Monothelitas epistola tantum illa ad Honorium atque Sergium supereſt intexta Actis Sextæ Synodi. Ceterum ex paucis his nobis relictis nobilissimi & diuinitus affiati ingenij monumentis, qualis quantusq. vir fuerit doctrina egregie & eloquentia præditus, satis intelligi posse videtur: vt plane inter nobiliores Orientalis Ecclesiæ magistros merito censeatur adnumerandus. Porro cum non doctrina tantum, sed & sanctitate percelebris innotuisset, eius natalis dies posteris annuatim celebrandus ab Ecclesia Catholica in tabulis Ecclesiasticis[a] fuit adscriptus. Sed iam ad res Occidentalis Ecclesiæ conuertamus orationem.

[a] *Martyrolog. Rom. die 11. Martij.*

CONC. TOLET. QVINTVM.

Hoc anno, Era sexcentesima septuagesimaquarta celebratum habetur Concilium Toletanum, dictum quintum, Episcoporum viginti, anno primo Cinthilani Regis; cuius extant canones nouem, ijdemq. pro Regis salute stabilitateq. regni sanciti, vt inter alios ille, quo iubetur, vt maledicens Regi, excommunicationis pœna mulctetur.

S. ISIDORI OBITVS, ET VIRTVTES.

Quod autem huic quinto Toletano Concilio (sicuti quarto) minime interfuisse reperiatur sanctus Isidorus: id accidit, quod hoc eodem anno traditur esse defunctus; de quo ista Tudensis habet in Cinthilano Rege: Anno primo Regis Cinthilani, doctor & legum lator Hispaniarum Isidorus stans in ecclesia, peracto sermone ad populum, & expandens manus, benedicens omnibus, Deo hactenus sibi traditum Regem commendans, felicissimo somno obdormiuit in Domino. Decoratus quippe extitit sanctitate, spiritu prophetiæ clarus, in eleemosynis largus, hospitalitate præcipuus, corde serenus, in sententia verax, in iudicio iustus, in prædicatione lætus, in lucrandis Deo animabus studiosus, in expositione Scripturarum cautus, in consilio prouidus, in actu humilis, in mensa sobrius, in oratione deuotus, honestate præclarus, semper pro Ecclesiæ & veritatis defensione mori promptus, & in omni bonitate conspicuus. Præterea pater extitit clericorum, doctor & sustentator monachorum ac monialium, consolator mærentium, tutamen pupillorum ac viduarum, attritor superborum, persecutor & malleus hæreticorum.

Rexit Archiepiscopatũ Hispalensem quadraginta annos, diuersis fulgens miraculorum signis, primaria dignitate florens, & Romani Papæ in Hispania vicem gerens. Sacerdotibus, Regibus, & populis diuinas & humanas leges tradidit, & Romano Pontifici humiliter obedire prætermittentibus maledictionem intulit, & eos a fidelium seperauit consortio: multis librorum voluminibus editis *.... etiam conseruauit, & in pace quieuit. Era sexcentesima septuagesima* ad Synodum Episcopos conuocauit, & ore prophetico eis sui obitus diem, & Hispanis futura prædixit: sidus honestatis, lux morum, Sol pròbitatis vir sacer ille Isidorus, per quem floruit alma fides, &c.] addit autem in fine, ipsum ex stirpe Gothorum progenitum, natumq. patre Seueriano Duce Carthaginensi. Quod autem ad scripta ab eo pertinet, hic eorum catalogus recensendus est ex S. Ildefonso Archiepiscopo Toletano, qui hæc ait:

* humilitatem
* quarta

S. ISIDORI SCRIPTA.

Isidorus post Leandrum fratrem Hispalensis sedis prouinciæ Bæticæ cathedram tenuit, vir doctrina simul & ingenio pollens: nam tantæ fœcunditatis affluentem copiam in eloquendo promeruit, vt vbertas admiranda dicendi ex eo in stuporem verteret audientes; ex quo audita is qui audisset, nonnisi repetita sæpius commendaret. Scripsit opera eximia & non pauca, id est, librum de genere officiorum, librum procœmiorum, librum de ortu & obitu Patrum, librum commentationis, quem, Synonima, vocitauit, libros duos ad Florentiam sororem suam contra nequitiam Iudæorum, librum de natura rerum ad Sisebutum Principem, librum differentiarum, librum sententiarum. Collegit etiam ex diuersis auctoribus, quod ipse cognominauit, Expositiones sacramentorum: quibus in vnũ congestis,

A gestis, idem liber dicitur Quæstionum. Scripsit quoque vltimo ad petitionem Braulionis Cæsaraugustani Episcopi librum Etymologiarum, quem cum multis annis conaretur perficere, inexpleto opere diem extremũ visus est concluſisse. Claruit temporibus Reccaredi, Viterici, Gundemari, Sisebuti, Suinthilani, & Sisenandi, annis ferme quadraginta tenens Episcopatus honorem, insignemq. doctrinæ sanctæ gloriam, pariterq. decorem.] hucusque Ildefonsus. Tudensis vero agens de successore ipsius S. Isidori, ista subiungit:

Successit beatissimo Isidoro Theodiscus natione Græcus, varietates linguarum doctus, exterius locutione nitidus, verius autem (vt exitus demonstrauit) sub ouina pelle lupus voracissimus: nam libros quosdam de naturis rerum & arte medicina, necnon de arte notoria, quos pater Isidorus facundo stylo composuerat, necdum ad publicum venerant, modum * fidei corrupit, resecans vera, & inserens falsa, atque per quemdam Arabem

B nomine Auicennã de Latino in Arabem transtulit. Hic in ijs & alijs pluribus infidelis inuentus, & erroneus in articulis fidei comprobatus, per Synodum ab Archiepiscopali dignitate degradatus est: asserebat enim Dominum nostrum Iesum Christum cum Patre & Spiritu sancto non esse vnum Deum, sed potius adoptiuum. Hic (vt dictum est) priuatus honore sacerdotij ad Arabes trãsijt, & sectæ pseudoprophetæ Mahometi adhæsit, & plura docuit detestanda sub Imperatore Heraclio. Tunc temporis dignitas primatus translata est ad Ecclesiam Toletanam.] hæc Tudensis, quem exscriptum ex prototypo nobis concessit Franciscus Pegna mei amantissimus Rotæ Auditor. Verum hæc de Theodisci priuatione Episcopatus ante triennium sedis expletum oportuit contigisse: siquidem legitur Honoratus Hispalensis Episcopus sexto Toletano Concilio post bienniũ subscripsisse.

Porro eodem tempore quo Isidorus, etiam Iustus Toletanus Episcopus ex hac vita dis-

C cessisse videtur: etenim qui Concilio quarto Toletano interfuit cum Isidoro, loco ipsius huic quinto præsens fuit successor Eugenius. Quamobrem sicuti sunt persoluta postrema S. Isidoro ante Synodum hanc vita functo, ita persoluamus & Iusto, de quo agit S. Ildefonsus, qui in catalogo virorum illustrium quem texuit, numerans Toletanos Antistites Metropolitanos prouinciæ Carthaginensis, non vitam ipsorum integre scribens, sed veluti quibusdam elogijs eorum memoriam singillatim prosecutus, primo loco collocat Audentium, cui successisse dicit Ausiurium virum sanctum. Sed dicturi de Iusto, non præteream quatuor eius prædecessores memoria dignos, quorum elogia ab Ildefonso conscripta nobis exhibet scriptus Vaticanus codex his verbis:

S. ISIDORI PSEVDOSVCCESSOR.

TOLETANI EPISCOPI EX S. ILDEFONSO.

Ausiurius * post Audentiũ Toletanæ vrbis sedis Metropolis prouinciæ Carthaginensis Pontifex successor obuenit, vir egregius, assignans opera virtutum plus exemplo viuendi, quam calamo scribentis. Hic & sacerdotio beatus & miraculo dignus: quia quibus iungeretur in cælo, eorum terreno reperire membra meruit in sepulchro. Nam cum sedis suæ sacerdotio fungeretur, diuina dicitur reuelatione commonitus Complutensi sepultos municipio (quod ab vrbe eius ferme sexagesimo milliario situm est) Dei martyres perscrutari. Qui concitus accurrens, quos & tellus aggeris & obliuio temporis presserat, in lucem & gloriam terrenæ cognitionis prouehendos inuenit. Quibus inuentis, redire ad sedem renuens, seruitute simul & assiduitate sanctorum innexus, diem clausit extremum: cuius tamen sedem, donec vixit, nemo adijt. Idem (vt antiquitas fert) in Toleto sacerdos nonus, & in Compluto agnoscitur primus.] Subijcit auctor de Montano itidem viro sancto Episcopo Toletano, verum non successore Ausiurij, sed Celsi: ait enim:

* Ausiurius AVSTVRIVS EPISC. TOLET.

Montanus post Celsum primæ sedis prouinciæ Carthaginensis Toletanæ vrbis cathe-

E dram tenuit, homo & virtute spiritus nitens, & eloquij opportunitate decorus, regimen honoris acceptauit * ac disposuit condigno cælestiq. iure simul & ordine. Scripsit epistolas duas Ecclesiasticæ vtilitatis disciplina confertas *, e quibus vnam Palentinæ vrbis habitatoribus, in qua presbyteros chrisma conficere, Episcoposq. alienæ diœcesis alterius territorij ecclesias consecrare magna perhibetur prohibere auctoritate, sacrarum scripturarum testimonijs firmans id ipsum fieri penitus non licere: amatores quoque Priscillianæ sectæ, licet non operarentur eadem, quia tamen memoriam eius amore retinerent, abdicat & exprobrat, cõmemorans quod in libris beatissimi Turibij * Episcopi ad Leonem Papam missis eadem Priscillianorum hæresis detecta, conuicta, atque decenter maneat abdicata. Aliam vero epistolam ad Turibium religiosum *, in qua collaudans eum, quod culturam destruxerit idolorum, committit ei sacerdotalis auctoritatem vigoris, per quam presbyteros chrisma conficere, & Episcopos alienæ sortis alterius diœcesis ecclesias con-

* retemperauit
* confertas MONTANVS EPISC. TOLET.
* Toribij
* monachum

secrare, magna compescat inuectione. Hic vir antiquissima fideliq. relatione narratur, ad exprobrationem * infamiæ, tamdiu prunas tenuisse in vestimentis ardentes, donec coram sedis suæ sacro altari totius Missæ celebritatem expleret: peractis autem solemnibus, nec prunæ ignem, nec vestis inuenta est amisisse decorem. Tunc Deo relatis gratiarum actionibus, per simplicem naturam ignis conuicta est & fallacia detestabilis accusantis, & innocentia beatissimi sacerdotis. Glorioſus habitus fuit temporibus Amalerici Regis: annis nouem Pontificatus tenuit dignitatem.] Subijcit autem huic sanctus Ildefonsus, post Donatum monachum Africanum, Aurasium Adelphij successorem, de quo ista:

* exculpationem

AVRASIVS EPISC. TOLETANVS.

Aurasius Toletanæ Ecclesiæ Pontifex Adelphij in loco ascisitur sacerdotis, vir bonus, regiminis auctoritate præclarus, domesticis rebus bene dispositus, aduersitatibus infixis constanter erectus: qui quanto extitit temperantia mansuetus, tanto fortior semper fuit inuentus aduersis. Plus illi intentio in defensione veritatis, quam in scribendi exercitio manſit. Vnde perfectis viris compar habetur: quia quæ de verbo illorum prædicatio seminauit, defensionis huius custodia præmuniuit. Vixit in sacerdotio temporibus Vuiderici & Gundemari & exordijs Sisebuti Regum, annis ferme duodecim.] vbi hæc Ildefonsus de Aurasio habuit, de eius successore ista subnectit post elogium de Ioanne Episcopo Cæsarauguſtano doctrina & sanctitate conspicuo:

HELLADIVS EPISC. TOLETANVS.

Helladius post Aurasium sedis eius adeptus est locum. Hic cum regiæ aulæ illustrissimus, publicarumq. rerum existeret rector, sub sæculari habitu monachi votum pariter explebat & opus. Nam ad monasterium illud, Agaliense dico, cuius me susceptio monachum tenuit, quod munere Dei, perennisq. & patentis sanctitatis decore & optabile* cunctis & palam est totum, cum sæpe discursantium negotiorum ductus itinere peueniret, remota clientum sæculiq. pompa decoris, adeo monachorum peculiaritatibus inhærebat; vt turmis iunctus eorum stipularum fasciculos ad clibanum deportaret. Cumq. inter decorem insolentiamq. sæculi, solitudinis & amaret & sectaretur arcana: celeri fuga relictis omnibus quæ esse nouerat mundi, adijt sanctum monasterium: quod frequentauerat voto, venit permansurus * optabili vsu. Ibi factus monachis pater, meritis studijsq. sanctis & vitam monachorum debite rexit, & statum monasterij totius communis rei diuitijs cumulauit. Ex hoc fessis pene senio artubus, ad Pontificatus apicem deuocatur: & quia vocaretur vi coactus pariter & ignotus, illic maiora virtutum exempla quam monachus dedit: quia statum mundi, quem contempsit, virtute magna perhibetur rexisse discretionis. Miserationes eleemosynarumq. copias tam largiter egenis intulisse probatur, ac si de illius stomacho putasses inopum & artus descendere, & viscera confoueri. Scribere renuit; quia quod scribendum fuit, quotidianæ operationis pagina demonstrauit. Me ad monasterium rediens memoratum, vltimo vitæ suæ tempore Leuitam fecit. Senex obijt. Decem & octo annis sacrum regimen tenuit temporibus Sisebuti, Suinthilani, & exordijs Sisenandi Regum. Beatus habitus fuit, qui post beatior gloriam cælestis regni bona plenus senectute promeruit.] De Iusto autem eius successore ista mox addit:

* obite

IVSTVS EPISCOPVS TOLETANVS.

Iustus post Helladium discipulus eius & successor innexus illi est, vir habitu minimus corporis, ingenio vero mentis decorus atque subtilis, ab infantia monachus ab Helladio ad virtutem monasticæ institutionis affatim educatus pariter & instructus, in Agaliensi monasterio tertius post illum rector est factus, in Pontificatu autem mox illi successor inductus, vir ingenio acer, & eloquio sufficiens, magna spe profuturus, nisi hunc ante longæuam vitam dies extulisset extrema. Scripsit ad Richilanem Agaliensis monasterij patrem epistolam debita & sufficienti prosecutione constructam, in qua patenter astruit, susceptum gregem relinquere penitus non debere. Exinde exactis annis tribus, tempore Sisenandi Regis obijt: qui Rex post hunc die nonodecimo defunctus abscessit.] hucusque Ildefonsus de Archiepiscopis Toletanis, qui vixerunt ante præsentem annum & diem celebrati quinti Concilij Toletani, cui successor Iusti interfuisse reperitur Eugenius primo loco subscriptus, de quo ista idem habet Ildefonsus:

* abscessit

EVGENIVS EPISCOPVS TOLETANVS.

Eugenius discipulus Helladij, collector & consors Iusti, Pontifex post Iustum successit *, ab infantia monachus, ab Helladio cum Iusto pariter sacris in monasterio institutionibus eruditus. Hunc secum Helladius a monasterio tulit, ad Pontificatum tractus: qui rursus ab eo clericalibus institutus ordinibus, sedis eius post eum tertius rector accessit. Et bonum meritum senis, qui duobus discipulis sanctisq. filijs Ecclesiæ Dei hereditatem meruit relin-

A relinquere gubernandam. Idem Eugenius moribus incessuq. grauis, iam numeros, statum, incrementa, decrementaq. cursus recursusq. Lunarum tanta peritia nouit, vt considerationes disputationis eius auditorem in stuporem verterent, & inconsiderabilem doctrinam inducerent. Vixit in sacerdotio fere vndecim annis, regnantibus Cinthila, Tulgane, & Cindasuindo Regibus.] hucusque de Eugenio Ildefonsus.

At non prætereat mentio de Braulione Cæsarauguſtano Episcopo, qui huic quintæ Synodo Toletanæ interfuit; sed primum de fratre ipsius & prædecessore Ioanne, de quo hæc habet Ildefonsus eodem libello de viris illustribus: Ioannes in Pontificatu Maximum secutus, Ecclesiæ Cæsarauguſtanæ sedem ascendit, primo pater monachorum, & ex hoc Præsul factus in regimine populorum, vir in sacris litteris eruditus, plus verbis intendens, quam scriptis, tam largus & hilaris dato, quam hilaris etiam vultu. Vnctionem vero spiri-

IOANNES CAESARAVGVST. EPISC.

B tus Dei, qua fouebatur intrinsecus, tam largitate muneris, quam habitudine cultus adeo præferebat, vt & datum gratia commendaret, & non datum gratia excusaret. In Ecclesiasticis officijs quædam eleganter & sono & oratione composuit. Adnotauit inter hæc inquirendæ Paschalis solemnitatis tam subtile & vtile argumentum, vt lectori & breuitas contracta, & veritas placeat patefacta. Duodecim annis tenuit sedem honoris, adeptus vitam gaudij, ad quam anhelauit desiderabili voto. Substitit in sacerdotio temporibus Sisebuti & Suinthilani Regum.] De Braulione autem ita:

Braulio frater Ioannis in Cæsarauguſta decedentis adeptus est locum, vir sicut germanitate coniunctus, ita non nimium ingenio minoratus. Clarus & iste habitus canonibus, & quibusdam opusculis. Scripsit vitam Aemiliani cuiusdam monachi, qui & memoriam huius & virtutem illius sancti viri suo tenore commendat pariter & illustrat. Habuit sa-

BRAVLIO EPISCOP. CAESARAVGST.

C cerdotium ferme viginti annis; quibus expletis, clausit diem vitæ præsentis. Durauit in regimine temporibus Sisenandi, Cinthilæ, Tulganis, & Cindasuindi Regum.]

Sed & prodendū elogium de Conantio Palentinæ sedis Antistite, qui huic pariter Concilio præsens fuit atque subscripsit primus post Eugenium, de quo ista idem habet S. Ildefonsus: Conantius post Mauulanem Ecclesiæ Palentinæ sedem adeptus est, vir tam ponderementis quā habitudine speciei grauis, communi eloquio facundus & grauis, officiorum Ecclesiasticorum ordinibus intentus & prouidus. Nam melodias sonis multas nouiter edidit, orationum quoque libellum de omnium decenter scripsit proprietate psalmorum. Vixit in Pontificatu amplius triginta annis: dignus habitus fuit ab vltimo tempore Vuiterici, per tempora Gundemari, Sisebuti, Suinthilani, Sisenandi, & Cinthilæ Regum.] hæc de tempore eius sedis: ex quibus causam habes, cur primus post Primatem in Synodo sede-

CONANTIVS EPISC. PALENTINVS.

D rit atque subscripserit, nempe quod ceteris senior esset. Sed de his satis.

IESV CHRISTI ANNVS 637. HONORII PAP. ANNVS 12. HERACLII IMP. ANNVS 28.

SEquitur annus sexcentesimus trigesimusseptimus, Indictione decima, Orientalibus non secus ac præcedens infelix: nam a Sarracenis totius Orientis metropolis ciuitas capitur Antiochia, iam antea occupata reliqua parte Syriæ; retentaq. ab eis est vsque ad annum Domini millesimum nonagesimumoctauum. Quomodo autem hæc acciderint, & quomodo consultum fuerit rebus sacris ac templis, altum vbique silentium. Plane his

ANTIOCHIA CAPTA, ET TRANSLATAE RELIQVIAE IN OCCIDENTEM.

E temporibus, quibus siue a Persis antea, siue ab Arabibus postea ijsdemq. Mahometanis & Sarracenis captæ sunt nobilissimæ ciuitates Orientis Alexandria, Hierosolyma, & Antiochia vna cum eisdem subditis regionibus, accidit vt siue habitatoribus in Occidentem commigrantibus, siue mercatoribus cum ijsdem Gentilibus tuto versantibus, siue alijs fidelibus Christianis id curantibus, complura sanctorum tum martyrum tum confessorum corpora translata fuerint in Occidentem, atque in diuersis locis, siue Romæ, siue Venetijs, vel alibi collocata. Romam autem translatas tunc fuisse venerandas reliquias Ignatij martyris Antiochia, constans fama, vetusq. traditio potius quam scripta significant: quod & pariter dicendum de alijs pluribus sanctorum reliquijs, quas ex Oriente aduectas diuersa Occidentalis orbis loca custodiunt. Siquidem Orientales vt hæc largirentur longissime aberant, qui potius in Occidentem ad Vrbem ipsam (vt vidimus ex sancto Gregorio) ad perquirendas sanctorum reliquias venire consueuerant.

Porro

Porro ſancti Marci corpus longe poſt hæc tempora transferri Venetias contigit. Etenim qui ad finem ſæculi huius ad ea peregrinatus eſt loca, hæc de eiuſdem ſancti corpore tradidit, quæ in libello de locis ſanctis ſcripſit Beda his verbis, cum agit de ciuitate Alexandrina: A parte Aegypti vrbem intrantibus, ad dextram occurrit eccleſia, in qua beatus Euangeliſta Marcus requieſcit, cuius corpus in Orientali parte eiuſdem eccleſiæ ante altare humatum eſt, memoria ſuperpoſita de quadrato marmore facta.] hæc ibi.

IESV CHRISTI ANNVS 638. HONORII PAP. ANNVS 13. HERACLII IMP. ANNVS 29.

HONORII PAPAE OBITVS.

ANnus ſequitur Domini ſexcẽteſimus trigeſimusoctauus, Indictione vndecima: quo Honorius Papa, vbi ſedisſet annos duodecim, menſes quinque, minus tribus diebus, ex hac vita migrauit quarto Idus Octobris. Ita eſt corrigendum quod apud alios legitur, poſt annos duodecim & menſes vndecim: idq. ex Synodalibus Actis Romani Concilij ſub Martino Papa, de quo agemus inferius. Apud Anaſtaſium hæc mira de eius erga diuinum cultum munificentia leguntur: Hic temporibus ſuis multa bona fecit. Hic erudiuit cle-

HONORII PAPAE RES GESTAE.

rum. Temporibus ſuis renouauit cymiliam vel ſupellectilem beati Petri Apoſtoli, & reſtiuit Confeſſionem beati Petri ex argento puro, quod penſat libras centum octogintaſeptem. Inueſtiuit regias ianuas in ingreſſu eccleſiæ maiores, quæ appellantur Mediana, ex argento penſante libras nongentas ſeptuagintaquinque. Fecit & ceroſtatos maiores ex argento pares duos, qui ſunt ante corpus beati Petri Apoſtoli, penſantes ſinguli libras ſexagintaduas. Fecit & ad beatum Andream Apoſtolum, vbi ſupra ante Confeſſionem, C tabulam ex argento, quæ penſat libras ſeptuagintatres.

Huius temporibus leuatæ ſunt trabes in eccleſia beati Petri numero quindecim. *Hic* cooperuit eccleſiam omnem ex tegulis æreis, quas leuauit de templo quod *appellatur* Romæ . . . . . ex conſenſu pijſſimi Heraclij Imperatoris. Eodem tempore fecit a ſolo eccleſiam beatæ Agnetis martyris via Numentana, milliario ab Vrbe tertio, vbi requieſcit, *martyr ſcilicet Agnes*, quam vndique exornauit, vbi poſuit multa dona: ornauit autem ſepulchrum eius ex argento penſante libras ducentas quinquagintaduas: poſuit deſuper ciborium æreum deauratum miræ magnitudinis: fecit & gabatas aureas tres penſantes ſingulas libras ſingulas. Fecit apſidem eiuſdem ex muſiuo, vbi etiam multa dona obtulit.] In apſide autem hæc circumpoſita carmina leguntur muſiuo opere exarata ſubtus imagines eodem opere textas: D

Aurea conciſis ſurgit pictura metallis,
Et complexa ſimul clauditur ipſa dies.
Fontibus e nibeis credas, aurora, ſubire
Correptas nubes, ruribus arua rigans.] in eodem apſidis emicyclo recta linea qui ſequuntur poſiti ſunt verſus:

Vel qualem inter ſidera lucem proferet irim,
Purpureusq. pauo ipſe colore nitens,
Qui potuit noctis vel lucis reddere finem,
Martyrum e buſtis hinc reppulit ille chaos.

Surſum verſa nutu quod cunctis cernitur vno, E
Præſul Honorius hæc vota dicata dedit.
Veſtibus & factis ſignantur illius ora,
Lucet & aſpectu lucida corda gerens.] hæc ibi rudi (vt ferebat ſæculum) ſtylo. Sed redeamus ad Anaſtaſiũ, qui ſic pergit narrare reliqua eiuſdẽ Pontificis monumenta:

Item a ſolo fecit baſilicam beati Apollinaris martyris in vrbe Roma in porticu beati Petri Apoſtoli, qui appellatur ad Palmaria, ſiue Palmata; vbi dona multa largitus eſt. Hic fecit Conſtitutum in Eccleſia, & decreuit vt omni hebdomada ſabbati die exeat litania a beato Apollinare, & ad beatum Petrum Apoſtolum cum hymnis & canticis populus omnis occurrere debeat. Fecit autem & eccleſiam beato Cyriaco martyri a ſolo via Oſtienſi, milliario ſeptimo, vbi & donum obtulit. Eodem tempore fecit eccleſiam beatorum martyrum quatuor Coronatorum, quam & dedicauit, & donum obtulit. Fecit eccleſiam

A eccleſiam beato Seuerino a ſolo iuxta ciuitatem Tiburtinam, milliario ab Vrbe vigeſimo, quam ipſe dedicauit, & multa dona obtulit. Renouauit cœmeterium beatorum martyrum Marcellini & Petri via Lauicana.

Eodem tempore a ſolo fecit baſilicam beato Pancratio via Aureſia, milliario ſecundo *, & ornauit ſepulchrum eius ex argento penſante libras centum viginti. Fecit & ciborium ſuper altare ex argento penſante libras centum octogintaſeptem. Fecit arcus argenteos quinque penſantes ſingulos libras quindecim. Fecit & candelabra aurea tria penſantia ſingula libras ſingulas: vbi multa dona ſimul obtulit.] Porro in veteri muſiuo in eccleſia S. Pancratij eiuſmodi inſcriptio legebatur: *Ob inſigne meritum & ſingulare B. Pancratij martyris beneficium, baſilicam vetuſtate confectam, extra corpus martyris neglectu antiquitatis extructam, Honorius Epiſcopus Dei famulus, obruta vetuſtatis mole,* B *ruinamq. minante, a fundamentis nouiter plebi Dei conſtruxit, & corpus martyris, quod ex obliquo aulæ iacebat, altari inſignibus ornato metallis proprio loco collocauit.*] Subdit vero de eodem Honorio Anaſtaſius:

* primo

Fecit eccleſiam beatæ Luciæ in vrbe Roma iuxta ſanctum Silueſtrum, quam & dedicauit, & dona multa obtulit. Fecit & eccleſiam beato Hadriano martyri in Tribus fatis, quam & dedicauit, & dona multa obtulit. Fecit & in domo ſuo iuxta Lateranas monaſterium in honore beatorum Apoſtolorum Andreæ & Bartholomæi, quod appellatur Honorij, vbi prædia & dona ſimul obtulit. Sed & multa alia fecit, quæ enumerare longum eſt. Fecit autem ordinationes tres, presbyteros tredecim, diaconos vndecim, Epiſcopos per diuerſa loca octogintaunum. Qui ſepultus eſt in baſilica beati Petri ſub die quarto Idus Octobris.] Fuit vero Honorius præter eruditionem qua pollebat rerum Theologi-

C carum, etiam poeticis excultus litteris. Extat [a] vnicum eius epigramma de Aſcenſione Domini, & Apoſtolis eum diuerſis animi affectibus proſequentibus: niſi forte quis illud magis tribuendum putauerit Venantio Fortunato, qui & Honorius dictus reperitur.

[a] *Biblioth. ſan. Patr. to. 8.*

Sed quæ poſt Honorij Papæ obitum ſecuta ſint, videamus, atque in primis quæ idem qui ſupra Anaſtaſius de eius vacatione ſedis habet: Ceſſauit, inquit, Epiſcopatus eius anno vno, menſibus ſeptem, diebus decem & ſeptem.] hæc ipſe. At non ſic tamdiu vacaſſe dicitur ſedes Honorij Romani Pontificis, vt non ante electus fuerit eius ſucceſſor Vrbis Epiſcopus, ſed potius quod qui iam Romæ canonice electus erat Seuerinus, vigentibus malis, cum reſiſteret ipſe conſentire Imperatori, non fuit ab Imperatore (vt tunc tyrannice fieri moris erat) confirmatus, vt colliges ex ipſo Anaſtaſio, qui hæc habet in eodem Seuerino Honorij ſucceſſore, vbi fuiſſet electus:

SEVERINVS PAPA.

D Huius Seuerini temporibus deuaſtatum eſt Epiſcopium Lateranenſe a Mauritio Chartulario, & Iſacio Patricio, eodemq. Italiæ Exarcho, cum adhuc electus eſſet domnus Seuerinus. Sed antequam veniret Iſacius, Mauritius dolo ductus aduerſus Eccleſiam Dei, conſilio inito cum quibuſdam peruerſis hominibus, incitauerunt exercitum Romanum, dicentes: Quia nihil prodeſt quod tantæ pecuniæ congregatæ ſunt in Epiſcopio Lateranenſi ab Honorio Papa, & miles iſte nihil exinde ſubuentus habet, dũ & rogæ veſtræ, quas domnus Imperator vobis per vices mandauit, ibi ſunt a ſancto viro reconditæ.] Eo vſi ſunt prætextu perditiſſimi illi ad incitandos milites ad deprædationẽ Lateranenſis Epiſcopij.

PERSECVTIO IN ECCL. ROM.

Ceterum haud recens eſt exemplum, ex congeſta ſacra pecunia maxima damna templis illata eſſe. Produnt hoc ſacræ litteræ atque profanæ de templo Hieroſolymorum pluribus in locis, nimirum ob theſauros in templo reconditos complures Reges & ſæpe Roma-

E nos fuiſſe ad illud deprædandum illectos. Ex quibus cautior facta fuit Eccleſia Dei, de qua ſanctus Ambroſius [b]: Aurum, inquit, Eccleſia habet, non vt ſeruet, ſed vt eroget.] & alibi [c]: Habeo ærarios: ærarij mei ſunt pauperes: hunc noui congregare theſaurum.] Scimus tamen aliud interdum ſuaſiſſe prudentiam haud omnino improbandam, eo quod dicat Eccleſiaſtes [d]: Vtilior eſt ſapientia cũ diuitijs, & magis prodeſt videntibus Solem: ſicut enim protegit ſapientia, ſic protegit pecunia.] Sed ſi his Eccleſia careat, certum eſt quod haud Dei tuto præſidio deſtituitur; immo diuinum magis conciliat ſibi patrocinium, cum humanis auxilijs deſtituta videtur: non enim innititur auro, licet auro bene vtatur. Pergit vero Anaſtaſius:

[b] *Ambroſ. offic. lib. 2. c. 28.*
[c] *Ambroſius in Auxentium ad fin.*
[d] *Eccleſ. 7.*

His auditis, exarſerunt omnes aduerſus Eccleſiam Dei, & venerunt omnes a minimo concitati, omnes armati qui inuenti ſunt in ciuitate Romana a puero vſque ad ſenem in Epiſcopium Lateranenſe: & non potuerunt manu militari introire, quia reſiſterent eis

qui

qui erant cum ſanctiſſimo domno Seuerino. Tunc videns Mauritius quia nihil potuerunt A facere, dolo ductus fecit ibi exercitum reſidere intra Epiſcopium Lateranenſe, & fuere ibi dies tres. Poſt triduum autem introiuit Mauritius cum Iudicibus qui inuenti ſunt cum ipſo in concilio, & ſigillauere omne veſtiarium eccleſiæ, ſeu cymiliã Epiſcopij, quæ diuerſi Chriſtianiſſimi Imperatores ſeu Patricij & Conſules pro redemptione animarum ſuarum beato Petro Apoſtolo reliquere, vt pauperibus, ſingulis temporibus, pro alimonia erogarentur, ſeu propter redemptionem captiuorum. Et poſtmodum miſit Mauritius epiſtolas ſuas ad Iſacium Patricium Rauennam de hoc quod actum eſt, quomodo ipſe cum exercitu ſigillaſſet omne veſtiarium Epiſcopij, & quia ſine aliqua læſione omnem ſubſtantiam ſæpe dictam potuiſſent deprædari.

CARDINALES OMNES EXVLARE IVSSI.

Cumq. hæc verius cognouiſſet Iſacius, venit in ciuitatẽ Romanam, & miſit omnes primates Eccleſiæ ſingulos per ſingulas ciuitates in exilium, vt non fuiſſet qui reſiſtere de- B buiſſet de clero.] Per primates Eccleſiæ haud alios intelligendos putarim, quam presbyteros & diaconos Cardinales, qui dignitate & auctoritate ceteris antecellerent. Sed pergit Anaſtaſius: Et poſt dies aliquantos ingreſſus eſt Iſacius in Epiſcopium Lateranenſe, & fuit ibi dies octo, vſquedũ omnem ſubſtantiam illam deprædarentur. Eodem tempore direxerunt exinde ex parte ex ipſa ſubſtantia in ciuitatem regiam ad Heraclium Imperatorem. Poſtmodum ordinatus eſt ſanctiſſimus Seuerinus, & reuerſus eſt Iſacius Rauennam.] Hæc autem cum tempore Seuerini accidiſſe doceat Anaſtaſius, ſequenti potius quam præſenti anno facta putamus, quando ſcilicet miſſum Romam ab Heraclio edictum perfidiæ Seuerinus cum omni clero eſt execratus. Quamobrem in eam ſententiam pedibus eo, vt exiſtimem Seuerinum nequaquam accepiſſe ab Heraclio confirmationem, eo quod eius edictum fuerit deteſtatus. Sed de his anno ſequenti. C

Vidiſti Græcorum odium in Romanam Eccleſiam, & Heraclij hæretici Imperatoris in eam animum infenſum & auarum, vt non erubuerit Romanus Imperator Chriſtianus ex ſacrilegio magiſtratuum captare lucrum, factus ipſe particeps ſacræ prædæ, qui aduerſus eiuſmodi expilatores graſſatoreſq. inſurgere debuerat vltor. Numquam hactenus aduerſus Romanam Eccleſiam ſub Chriſtianis Principibus quid huiuſmodi præſumptum fuiſſe legitur, vt in exilium miſſis venerabilibus presbyteris ac diaconis Cardinalibus, Imperatoris magiſtratus armata militia impetum fecerint in Patriarchium, prædatiq. fuerint Eccleſiæ theſaurum cum ſupellectilibus ſacris. At de his hactenus.

CONCIL. TOLETAN. SEXT.

Hoc eodem anno, Era nimirum ſexcenteſima ſeptuageſimaſexta, celebratum habetur in Hiſpania generale, ſiue dixeris nationale Concilium Toletanũ ſextum nominatum, cui interfuerunt Epiſcopi ſiue præſentes ſiue per legatos numero quinquagintaduo: habitum D autem eſt (vt prima eius conſtitutio docet) quinto Idus Ianuarij, anno Cinthilani Regis ſecundo, Era ſuperius adnotata. Continet capita vndeuiginti tum ad fidem Catholicam ſtabiliendam, tum etiam ad Eccleſiaſticam diſciplinam cuſtodiendam elaborata. In cuius tertio capite de Rege maxime pio hæc perpetua conſeruanda memoria ſcripta reperiuntur [a]: Inſpiramine ſummi Dei, excellentiſſimus & Chriſtianiſſimus Princeps ardore fidei inflammatus, cum regni ſui ſacerdotibus præuaricationes & ſuperſtitiones eorum, *Iudæorum ſcilicet*, eradicare elegit funditus, nec ſinit degere in regno ſuo eum qui non ſit Catholicus. Ob cuius feruorem fidei gratias omnipotenti Deo cælorum Regi agimus, eo quod eius tam illuſtrem creauit animam, & ſua repleuerit ſapientia. Donet ei præſentis æui diuturnam vitam, & in futuro gloriam æternam. Illud autem prouida nobis cura & valde eſt decernendum vigilanti ſolertia, ne eius calor & noſter labor quandoque in poſteris E tepefactus liqueſcat.

a Concil. Toletan. 6. c. 3.

QVID REGES HISPANIAE IVRARE DEBEANT.

Quocirca conſonam cum eo & corde & ore promulgamus Deo placituram ſententiam: ſimul cum ſuorum optimatum illuſtriumq. virorum conſenſu ex deliberatione ſancimus, vt quiſquis ſuccedentium temporum regni ſortierit apicem, non ante conſcendat regiam ſedem, quam inter reliqua conditionum ſacramenta pollicitus fuerit hanc ſe Catholicam non permiſſurum eos violare fidem, ſed & nullatenus eorum perfidiæ fauens, vel quolibet neglectu aut cupiditate illectus, tendentibus ad præcipitia infidelitatis aditum præbeat præuaricationis; ſed quod magnopere noſtro eſt tempore conquiſitum, debeat illibatum perſeuerare in futurum. Nam incaſſum bonum agitur, ſi non eius perſeuerantia prouidetur. Ergo poſtquam ordine præmiſſo ad gubernacula acceſſerit regni, ſi ipſe temerator extiterit huius promiſſi, ſit anathema maranatha in conſpectu ſempiterni

A piterni Dei, & pabulum efficiatur ignis æterni; ſimul cum eo damnatione perculſi, quicumque ſacerdotum, vel quilibet Chriſtianorum eius implicati fuerint errori.] hæc de Regibus ſucceſſoribus ſancta Synodus, Rege ipſo fauente, decreuit: vt appareat haud eſſe recentem vel indebite vſurpatũ titulum Hiſpaniarum Regum, vt Catholici cognominentur, vtpote tanto facti titulo digni, quod non ſolum iurent ſe fore Catholicos, ſed neque paſſuros quemquam non Catholicum in ampliſſimo ſuo regno penitus reperiri. At quod rurſus ad eiuſdem Principis laudes ſpectat, audi de eo eiuſdem Synodi præconia [a]: Denique tanta erga nos noſtri Principis extant beneficia, vt longum ſit ſingillatim ea promere lingua. Ipſe enim, auctore Deo, nobis pacem, ipſe quaſi captiuam reduxit charitatem, ipſius ope quieti, ipſius ſumus largitione ditati, ipſe medicamine bonitatis ſuæ & reis pepercit, & rectos ſublimauit. Cui ſi dignis voluerimus reſpondere beneficijs, non tantis exB tamus copijs virtutis, quanto voto ſufficimus voluntatis.] hæc ſancta Synodus; atque de his ſatis.

REGES HISP. CVR COGNOMINATI CATHOLICI.

a Concil. Toler. c. 15.

Hoc eodem anno Arioualdus Rex Longobardorum, idemq. Arianus (de quo plura ſuperius) vbi regnaſſet annos duodecim, moritur, inq. locum eius ſubrogatus eſt Rotharis itidem Arianus: Huius (inquit Paulus [b]) temporibus pene per omnes ciuitates regni eius duo Epiſcopi erant, vnus Catholicus, & alter Arianus. In ciuitate quoque Ticinenſi vſque nunc oſtenditur, vbi Arianus Epiſcopus, apud baſilicam ſancti Euſebij reſidens, baptiſterium habuit, cum tamen Eccleſiæ Catholicæ alius Epiſcopus præſideret. Qui tamen Arianus Epiſcopus qui in eadem ciuitate fuit, Anaſtaſius nomine, ad fidem Catholicam conuerſus, Chriſti poſtea Eccleſiam rexit. Hic Rotharis Rex, Longobardorum leges, quas ſola memoria & vſu retinebat, ſcriptorum ſerie compoſuit; codicemq. ipſum, EdiC ctum, appellari præcepit. Erat autem iam, ex quo Longobardi in Italiam venerant, annus ſeptuageſimus ſeptimus, ſicut idem Rex in ſui Edicti teſtatus eſt prologo.] hæc Paulus.

ROTHARIS REX LONGOB. ARIANVS.

b Paul. diac. lib. 4. cap. 44. nou. edit.

Porro etſi ſub Ariano Rege non reperitur indicta in Catholicos perſecutio; accidebat tamen interdũ, vt ſi qui Epiſcopi æſtuantes zelo Catholicæ fidei vrgerent Arianos, ijdem ab eodem Rege exilio mulctarentur, vt contigit S. Genuino ſiue Ingenuino Epiſcopo Sabionenſi, qui a Rege Longobardorum in exilium pulſus apud Brixinonem in Germaniam, ibidem diem obijt, iunctusq. ſepultura eſt S. Albino eiuſdem ciuitatis Epiſcopo æque ſancto; factumq. eſt, vt amborum vna eademq. dies natalis in Eccleſia celebretur Nonis Februarij. Iam vero ad anni ſequentis res geſtas tranſeamus.

S. GENVINVS EPISC. IN EXILIVM MISSVS.

D IESV CHRISTI ANNVS 639. SEVERINI PAP. ANNVS 1. HERACLII IMP. ANNVS 30.

ANnus agitur Redemptoris ſexcenteſimus trigeſimusnonus, Indictione duodecima: quo Heraclius Imperator ſemel Deo auerſus, animo induratus, & (quod de Achab dicit diuina Scriptura) venumdatus vt faceret malum, tandem publicum promulgauit edictum ad ſuam ſtabiliendam hæreſim, quod Ecthеſin, hoc eſt, expoſitionem nominauit. Id quidem factum eſſe hoc anno, duodecima videlicet currente Indictione, docent Acta Romanæ Synodi ſub Martino Papa, qui tamen illud adſcribit perfidiæ Sergij E Conſtantinopolitani Epiſcopi: nam locutus ipſe in Synodo, iſta ait [c]: Sergius autem per epiſtolam propriam ad denominatum Cyrum ſcriptam, eamdẽ ſimiliter vnam operationem ſuſcipiens, cum eo irrationabili præſumptione auſus eſt confirmare: & non ſolum hoc, ſed etiam poſt aliquot annos eiuſdem Cyri nouæ adinuentionis, hoc eſt, per nuper duodecimam Indictionem elapſam, hæreticam & ipſe conſcribens Ecthеſin, id eſt, expoſitionem fidei ſub nomine tunc imperantis Heraclij, vnam in eadem Saluatoris noſtri (ſecundum impium Apollinarem) voluntatem & operationem inſtituit, ex hoc quod dicit imprudenter, ſequi operationem voluntatem, &c.] Rurſum de eodem Sergio nomine Imperatoris ad incutiendum terrorem promulgante perfidiæ edictum, idem Martinus hæc habet in Secretario tertio eiuſdem Concilij: Age, inquit, nunc & memorati Sergij nouæ Ecthеſeos audiamus commentum: quam Ecthеſin ſuaſit in tempore ſuo nomine Heraclij quondam Imperatorem titulare, errorem interminationi commixtum contra Orthodoxos

HERACLIVS EXPOSITIONEM FIDEI HAERETICAM PROMVLGAT.

c Synod. Later. ſub Martin. Secret. 1.

doxos populos atque dogmata per hunc modum prætendens.] hæc & alia S. Martinus: ex quibus illud in primis, quod dictum est, certum habes de tempore.

ECTHESIS MISSA AD SEVERIN. PAPAM.

His adde, eamdem fidei explanationem missam esse per Isacium Italiæ Exarchum ad Romanum Pontificem Seuerinum, vt eam probaret. Id quidem liquido apparet per epistolã Cyri Episcopi Alexandrini ad Sergium Constantinopolitanum Antistitẽ, recitatam in dictæ Synodi Lateranensis tertio Secretario, in qua inter alia ista leguntur ipsius exordio: Paratis nobis relaxare responsa in regia vrbe, coniunxit* Eustathius gloriosus Magister militum, & detulit mihi venerandos apices præcipui mei Domino Deo honorabilis *tuæ* beatitudinis, intus habentes & exemplar competenter & consultissime pariterq. Deo amabiliter factæ Ectheseos venerabilis nostræ fidei a pijssimo & a Deo conseruando domino nostro magnoq. Principe pro pia fide nostra ad Isacium excellentissimum Patricium & Exarchum Italiæ destinatæ; quam debet profiteri communis frater noster Seuerinus sanctissimus, Deo adiuuante, qui ordinatur Romæ, &c.] Puto intelligis quod ait: Qui ordinatur Romæ] non autẽ, ordinatus est Romæ.] quod scilicet eius ordinationis actus adhuc suspensus esset sub nutu Imperatoris, videlicet, vt ipse iam anno superiori electus, non confirmaretur ab Imperatore, neque ordinari iuberetur, nisi quam Romam per Exarchum Imperator misisset Ectheſin, Seuerinus Pontifex reciperet & confirmaret: quod quidem facere penitus renuisse, immo & ipsam vehementer detestatum esse, certo liquet ex ijs quæ idem qui supra S. Martinus habet, vbi in tertio Secretario hæc post recitatam dictam epistolam subiunxit his verbis: Ceciderunt a sua spe, mentiti contra caput proprium. Nec enim suscepta est omnino, aut admissa secundum vanam eorum spem: magis autem condemnata est & anathematizata ab Apostolica auctoritate huc transmissa pessimæ & præsumptæ nouitatis eorum Ectheſis.] hæc sanctus Martinus Papa in plena Synodo de rebus gestis cum Seuerino Pontifice.

* coniunxit, *pro* peruenit, *vsitatum ab hoc seculo reperimus.*

CONFIRMATIO SEVERINI PAP. AB IMP. CVR SVSPENSA.

SEVERIN. PAP. DAMNAT ECTHESIN HERACLII IMP.

Porro ipse Seuerinus Papa haud diutius superstes fuit, afflictionibus exagitatus a ministris Imperatoris, quando & a militibus in odiũ ipsius Romani Pontificis deprædato sacro Patriarchio, omnes Cardinales iussi sunt exulare: cuius rei gratia nõ potuit Synodus congregari, vt publico totius Ecclesiæ Catholicæ præconio eadem Ectheſis damnaretur, quæ ab eodẽ Pontifice & alijs in administratione collegis fuerat condemnata. Quod vero eiusdem Seuerini incerta sit dies electionis, hinc fuit vt nec quamdiu Pontifex perseuerauerit, adeo certo definiri possit, licet alij pro arbitrio addant & minuant annos, menses, ac dies: tribuit autem eius sedi Anastasius menses vndecim, & dies quatuor. Verum ex his quæ dicta sunt, liquido intelligi potest ipsum non prætergressum hunc annum; ad quem peruenisse, dicere necesse est, cum constet post editam Ectheſin (quam hoc anno, duodecima Indictione, esse promulgatam, ex Actis Synodalibus vidimus) fuisse superstitem, cum eam damnarit. sequenti vero anno sedisse Ioannem, ex Synodo ab eo tunc facta possumus intelligere. Porro de eodem Seuerino hæc idem Anastasius habet:

DE OBITV SEVERINI PAP.

Hic renouauit apsidem beati Petri Apostoli ex musiuo, quod dirutum erat. Hic dilexit clerum, & omnibus bonis* augmentauit. Fuit autem sanctus, benignus super omnes homines, amator pauperum, largus, & mitissimus. Fecit Episcopos per diuersa loca numero quatuor. Hic diuisit omni clero rogam integram. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum sub die quarto Nonas Augusti. Et cessauit Episcopatus eius menses quatuor, & dies vigintinouem.] hæc Anastasius: ex cuius assertione dicendum erit, vltima anni huius die subrogatum fuisse eius successorem Ioannem eius nominis quartum, quem idem auctor ait fuisse natione Dalmatam, filium Venantij Scholastici: sed de eo plura anno sequenti dicturi sumus.

* donis

RELIQVAE RES GESTAE SEVERINI PAPAE.

LEGATIO A SCOTIS AD SEVERINVM.

Auctor est Beda, hoc anno Scotorum litteras esse perlatas Romam ad Seuerinum Pontificem: sed cum iam idem Seuerinus diem obijsset, clerus Romanus eas acceptas aperuit. Extant ipsarum fragmenta, quæ recitaturus Beda, ista præmittit [a]: Sed & Ioannes, qui & successori eiusdẽ Honorij Seuerino succesſit, cũ adhuc esset electus in Pontificatum, pro eodem errore, *de tempore Paschatis scilicet*, corrigendo, litteras ad eum magna auctoritate atque eruditione plenas direxit, euidenter astruens, quia Dominicum Paschæ diem a quintadecima Luna vsque ad vigesimamprimam Lunam (quod in Synodo Nicæna probatum est) oporteret inquiri: necnon & pro Pelagiana hæresi, quam apud eos reuiuiscere didicerat, cauenda ac repellenda, in eadem illos epistola admonere curauit. cuius epistolæ principium hoc est:

[a] *Beda lib. 2. c. 19.*

Dile-

A Dilectissimis & sanctissimis Thomiano, Columbano, Chromano, Dimano, & Bathano Episcopis: Chromano, Hermannoque, Lauſtrano, Stellano, & Segiano presbyteris: Sarano, ceterisq. doctoribus seu Abbatibus Scotis: Hilarius Archipresbyter & seruans locum sanctæ sedis Apostolicæ, Ioannes diaconus & in Dei nomine electus, item Ioannes Primicerius & seruans locum sanctæ sedis Apostolicæ, & Ioannes seruus Dei Consiliarius eiusdem Apostolicæ sedis.

COLLEGARVM IN ADMINISTRATIONE LITTERAE AD SCOTOS.

Scripta quæ perlatores ad sanctæ memoriæ Seuerinum Papam adduxerunt, eo de hac luce migrante, reciproca responsa ad ea quæ postulata fuerant, siluerunt. Quibus reseratis, ne diu tantæ quæstionis caligo indiscussa remaneret, reperimus quosdam prouinciæ vestræ contra Orthodoxam fidem, nouam ex veteri hæresim renouare conantes, Pascha nostrum in quo immolatus est Christus, nebulosa caligine refutantes, & quartade-
B cima Luna cum Hebræis celebrare nitentes. Quo epistolæ principio (*subdit Beda*) manifeste declaratur, & nuperrime temporibus illis hanc apud eos hæresim exortam, & non totam eorum gentem, sed quosdam ex eis hac fuisse implicitos. Expositа autem ratione Paschalis obseruantiæ, ita de Pelagianis in eadem epistola subdunt: Et hoc quoque cognouimus, quod virus Pelagianæ hæreseos apud vos denuo reuiuiscit: quod omnino hortamur vt a vestris mentibus huiusmodi venenatum superstitionis facinus auferatur. Nam qualiter ipsa quoque execranda hæresis damnata est, latere vos non debet: quia non solum per istos ducentos annos abolita est, sed & quotidie a nobis perpetuo anathemate sepulta damnatur. Et hortamur, ne quorum arma combusta sunt, apud vos eorum cineres suscitentur. Nam quis non execretur superbum eorum conamen & impium,
C dicentium, posse sine peccato hominem existere ex propria voluntate, & non ex gratia Dei? Et primum quidem blasphemia & stultiloquium est dicere, esse hominem sine peccato: quod omnino non potest, nisi vnus mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, qui sine peccato est conceptus & partus. Nam ceteri homines cum peccato originali nascentes, testimonium præuaricationis Adæ (etiam sine peccato actuali existentes) portare noscuntur, secundum prophetam dicentem [a]: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.] hucusque ex dicta Romani cleri epistola Beda recitat. [a] *Psal. 50.*

Vides ex his clerum Romanum, etiam si careret Pontifice ordinato, consilio & auctoritate viguisse: magis enim commendanda tunc fuit eorum erga Catholicam fidem sincera semper manens intentio, & inuicta constantia: etenim qui dilapidationem bonorum Ecclesiæ & exilia passi essent; nihilominus validiori animo repetentes certamen, eũ sate-
D gerunt eligere in Rom. Pontificem, quem scirent satis habere virium ad resistendum Imperatori, condemnando in Synodali confessu missam ab eo fidei interpretationem. Talem quidem sciebant esse Ioannem, quem in Pontificem elegerunt, vt quæ sequenti anno dicenda erunt, facient manifestum. Interea in anni sequentis Synodum disponitur apparatus. nos vero quæ anni huius reliqua sunt studiorum hæreticorum in confirmanda quæ ab Imperatore promulgata est, fidei expositione, percurramus: hic enim eius Ectheſis est describenda, cuius causa tot obortæ sunt concertationes. Est quidem huiusmodi quæ fallere posset quemquam incautum, vtpote quæ videatur pietate referta. Ita plane sunt eloquia hæreticorum, vt obducant melle venena; & vt decipiant, multa primum secundum Catholicam fidem posita ingerant. Sed audi ipsam Ectheſin, quæ sic se habet accepta ex Actis Romani Concilij sub Martino Pontifice in Secretario ter-
E tio his verbis:

CONSTANTIA CLERI ROM.

Expositio Orthodoxæ fidei facta a pijssimo & a Deo conseruando nostro domino magno Principe Heraclio propter emersam ab aliquibus altercationem pro requisitione operationis, consonans in omnibus sanctis & vniuersalibus quinque Concilijs: quam cum multa satisfactione & gratia exceperunt Patriarchalium sedium Præsules, & gratanter ei consenserunt, vtpote pacem sanctis Dei Ecclesijs inferentem.] Vidisti ne, lector, paratam fraudem, & laqueum sub florenti gramine occultatum? Ante enim quam eadem Ectheſis vulgaretur, approbatam dicit a Patriarchis: cum certo constet etiam ex scriptis Cyri ipsius Episcopi Alexandrini hæretici, nonnisi post ipsam vulgatam, eam se vidisse, atque eidem consensisse.

EXPOSITIO FIDEI AB HERACLIO MISSA.

Sed huic, tali licet præmisso titulo, nemo tamen Orthodoxorum debuit consentire, etiam si in omnibus Catholica videri potuisset. Quid enim pertinet ad Imperatorem fidem

exponere, & de recte credendo formulam Ecclesiæ Catholicæ præscribere? Est Imperatoris, oblatam ab Episcopis accipere fidem, non Episcopis dare, vt sæpe testati sunt Patres, & inter eos sanctus Ambrosius ad Valentinianum. Sed audi eam:

DE TRINITATE CONFESSIO.

Credimus in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, Trinitatem consubstantialem, vnam Deitatem, siue naturam & essentiam, virtutemq. & potestatem in tribus subsistentijs siue personis, cognoscentes vniuscuiusque subsistentiæ familiaritatem, vnitatē in Trinitate, & Trinitatem in vnitate; vnitatem quidem secundum essentiæ siue Deitatis rationem, Trinitatem autem secundum subsistentias siue personas: nec enim vnum secundum essentiam confitentes, a personarum differentia excedimus: neque autē Trinitatem personarum confitentes, vnam denegamus Deitatem. Vnus Deus Pater, vnus Deus Filius, vnus Deus Spiritus sanctus: vnus hæc tria, Deus in eadem & immutabili Deitatis ratione. Nam personarum differentia Deitatis siue essentiæ non infert diuisionem. Vnam igitur confitemur Deitatem familiaritates inconfusas seruantem, & non in vnam personam tribus nominibus nuncupatam asserentes hæc tria secundum Sabellium, neque autem in tres essentias vnam Deitatem diuidentes, aut extraneum facientes a Patris essentia Filium, aut Spiritum sanctum, secundum insaniam Arij. Vnum enim est in tribus Deitas, vt dicit magnus Gregorius in Theologia, & tria vnum, in quibus Deitas, siue (vt veriſſime dicatur) quæ Deitas.

DE VERBI INCARNATIONE ASSERTIO.

Confitemur autem vnum sanctæ Trinitatis vnigenitum Filium Dei, Deum Verbum a Patre progenitum ante omnia sæcula, lumen de lumine, splendorem gloriæ, vultum paternæ subſtantiæ, per quem omnia facta sunt, in extremis diebus propter nos & propter nostram salutem descendere de cælis, dignariq. in intacto vtero sanctiſſimæ Dei genitricis & semper virginis Mariæ habitare, & ex ea conglomerantem sibi carnem in vna C subſtantia, animam habentem rationalem atque intellectualem, natum esse ab ea, & semper manentem perfectum Deum, eumdemq. fieri perfectum hominem inconfuse atque indiuise, consubstantialem Deo & Patri secundum Deitatem, & consubstantialem nobis eumdem secundum humanitatem, & per omnia similem nobis sine peccato. Vnde & duas natiuitates eiusdem vnigeniti Dei Verbi confitemur, vnam ante sæcula a Patre sine tempore & incorporaliter, alteram ipsius in extremis diebus a sancta intactaq. Dei genitrice & semper virgine Maria cum animato intellectuali eius corpore.

Quapropter sanctam & nimis laudabilem semper virginem Mariam recte & veraciter Dei genitricem prædicamus: non quia Dei Verbum initium ab ea accepit vt esset; sed in extremis diebus incarnatus ex ea, immutabiliter homo factus est, & passionem pro nobis spontaneā carne sustinuit. Compositum autem Christum glorificamus, sanctorum Patrum D sequentes doctrinam. Pro mysterio enim quod in Christo est, per compositionem vnitio & confusionem & diuisionem eijcit, & seruat quidem vtraque natura proprietatem, vnam autem subſtantiam & vnam personam Dei Verbi cum animata intellectualiter eius carne ostendit, neque quaternitate nobis pro sancta Trinitate introducta: absit: nec enim quartæ personæ additamentum sancta Trinitas suscepit, incarnato vno ex ea Deo Verbo. Neque autem alter erat qui miracula operabatur sicut Deus, alter autem quam ipse qui passiones sustinuit, sed vnum eumdemq. Filium confitemur Deum simul & hominem, vnam subſtantiam *, vnam personam passibilem carne, impassibilem Deitate, perfectum Deitate, & perfectum eumdem humanitate, & ipsius miracula & passiones, quas sponte sustinuit corpore.

* subsistentiam

Vnde & ex duabus naturis vnū Christum confitemur, vnum Filium, vnum Dominum, E vnam personam, vnam subſtantiam compositam, & vnam naturam Dei Verbi incarnatam corpore animato intellectualiter, sicut Cyrillus magnus sapuit & docuit: Et in duabus naturis eumdem esse glorificantes, vt in Deitate & humanitate vnum Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum cognitum esse confitemur, differentiam per hunc modum solum significantes naturarum, pro quibus inconfuse ineffabilis vnitas facta est. Nec enim Deitas transmigrauit in carnem, neque caro in Deitatem transmutata est, sed in proprietate naturali, & pro vniuscuiusque subsistentiæ vnitate vtrumque permansit. Vnde vnum scimus Filium Dominum nostrum Iesum Christum ex initium non habente Patre, & ex intacta matre, eumdem ante sæcula & in extremis diebus constitutum, impassibilem atque passibilem, visibilem & inuisibilem, vnius eiusdemq. miracula & passiones prædicamus, & omnem diuinam & humanam operationem vni eidemq. incarnato

A nato Deo Verbo tribuimus, & vnam ei offerimus venerationem sponte & veraciter propter nos crucifixo in carne, & exurgenti ex mortuis, & in cælos ascendenti, & residenti in dextera Patris, & iterum venienti iudicare viuos & mortuos: Nullo modo concedentes alicui ex omnibus vnam vel duas dicere siue docere operationes in diuina Domini incarnatione, sed magis (sicut sanctæ & vniuersales tradiderunt Synodi) vnum eumdemq. Filium vnigenitum Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum confiteri operari diuina & humana, & omnem Deo congruam & homini operationem ex vno eodemq. incarnato Deo Verbo indiuise & inconfuse procedere, & in vnum eumdemq. fortiri; eo quod vnius quidem operationis vox licet ab aliquibus Patribus dicta est, tamen turbat & exterret quorumdam aures arbitrantium in interitum eamdem prolatam esse duarum naturarum, quæ in vna subsistentia vnitæ sunt in Christo B Deo nostro.

IMPVGNATIO DVARVM IN CHRISTO VOLVNTATVM.

Similiter autem & duarum operationum vocem multos scandalizare, vtpote a nemine dictam sanctorum & præcipuorum Patrum: sed & sequi in eo, vt duas confiteamur voluntates contrarie ad inuicem venientes, Deo quidem Verbo volente saluberrimam passionem explere, incarnationem autem in eo factam obuiam euntem ipsius voluntati, & oppugnantem, & exinde duo contraria volentes introduci, quod impium est & extraneum Christiani dogmatis.] At non ponebant Catholici duas contrarias in Christo voluntates, sed diuersas, in vnum tamen conuenientes: vt autē in odium inducerent Catholicam de duabus voluntatibus sententiam, ista mentiebantur hæretici. Pergit vero Imperator: *Si enim* insanus Nestorius, licet diuidens diuinam Domini nostri humanitatem, & introducens Filios duos, voluntates istorum dicere non est ausus, e contrario autem con- C sonantem voluntatem in eo, formatis duabus personis, confessus est: quomodo possibile est, Orthodoxam confitentes fidem, & vnum Filium Dominum nostrum Iesum Christum verum Deum glorificantes, duas & has contrarias voluntates susciperē?

Vnde sanctos Patres in omnibus & in hoc sequentes, vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi verissimi Dei confitemur, vtpote in nullo tempore animati intellectualiter eius corporis separatam, nec ex proprio impetu contrario motu, vnito ei Deo Verbo in vna subſtantia, naturalem eius producere motionem, sed quando & qualem & quantam ipse Deus Verbum voluerat. Hæc pietatis dogmata tradiderunt nobis, qui ab initio præsentialiter viderunt & ministri Verbi facti sunt, eorumq. discipuli & successores; quiq. sequenter a Deo inspirati Ecclesiæ doctores, id est, sanctæ & vniuersales quinque Synodi, Nicæam, & in hanc regiam ciuitatem, necnon in Ephesum primum & in Chalcedonam, D & iterum in Constantinopolim in quinto congregati Concilio.

Et hæc in omnibus sequentes, & diuina eorum suscipientes dogmata, omnes quos exceperunt excipimus, & omnes quos eiecerunt eijcimus & anathematizamus, præcipue Nouatum, Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Origenem, Euagrium, Didymum, Theodorum Mopsuestenum, Nestorium, Eutychen, Dioscorum, Seuerum, & impia scripta Theodoriti quæ contra rectam fidem & Ephesinam primam Synodum & duodecim capitula sancti Cyrilli, & quanti pro Theodoro & Nestorio conscripserunt, & nuncupatam Ibæ epistolam: & hortamur omnes Christianos sic sapere, & sic glorificare, nihil addentes his, nihil subtrahentes, nihil transmutantes, secundum quod scriptum est. Definitiones æternales a Deo inspirati Ecclesiæ sacerdotes ad salutem cunctorum præfixerunt. *Et subscriptio Principis.* Heraclius fi- E delis in Iesu Christo Deo Princeps subnotauit.] hucusque Ecthesis Imperatoris.

SYNODVS CONSTANTINOP. PRO ECTHESI IMP.

Postquam autem eiusmodi ab Imperatore Constantinopoli, vbi degebat, est promulgatum edictum fidei expositionem continens, ad eam confirmandam a Sergio Constantinopolitano Patriarcha in eadē ciuitate Synodus celebrata est, in qua probata, retenta, & stabilita eadem expositio fuit: cuius Synodi fragmentum recitatum habetur in Concilio Lateranensi sub Martino Papa in tertio Secretario verbis istis: Sancta Synodus congregata dilectissimorum consacerdotum nostrorum, & per ea quæ in præsenti gesta sunt pro Ectheſi Orthodoxi dogmatis pijssimi & magni nostri Principis, necnon per lectionem quæ ante hos proximos dies recitata est, prudentissimi magniq. Principis nostri diligentissimam cognoscens & instructam perfectionem, quoniam omnium artifex docuit eum prudentiam, per suam consonantiam faciat manifestum, si ita expositā ab eo, atque indiminute, secundum quod nobis videtur, habentem comprobat

& amplectens confirmat prædicationis confessionem. Sancta Synodus dixit:

A Relecta nunc magni & sapientissimi Principis Ecthesis, secundum veritatem, Apostolicæ consonat prædicationi. Hæc sunt Patrum dogmata: hæc sunt præsidia Ecclesiæ: hæc Orthodoxæ fidei stabilitas: hæc sanctorum quinque Conciliorum symbola: hæc vnitatem Christi dilecti orbis terrarum stabiliunt populi: hæc simpliciorum infirmitatem confirmant, & perfectos diligentioresque tuentur: hæc generalem humanitatis operantur salutem. Sic & nos credimus: hæc & nos confirmamus: his & nos consentimus.] & post alia plura in eamdem sententiam dicta adulationis plena, rursus Synodus:

Si quis ergo a præsenti die temerator prohibitorum tam a Deo conseruando domino & magno Imperatore atque huc congregata S.Synodo factus, vnam aut duas præsumpserit dogmatizare aut proferre in Christo Deo nostro operationes: hunc, si quidem Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, siue de sequentibus fuerit gradibus, ab omni esse suspensum B Ecclesiastico ministerio vel officio definimus: Si autem monachicum habitum habuerit, aut laicus fuerit; hunc de sancta communione viuifici corporis & sanguinis magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi separamus, donec qui hæc confiteri præsumpserunt, ad hoc quod oportet, remeantes, ex pura pœnitentia & conuersione sufficientem de tali transgressione pro seipsis satisfactionem porrexerint: tunc etenim vnusquisque talis in suũ pristinum restaurabitur officium. *Et subscriptio*. Sergius per misericordiam Dei Episcopus Constantinopoleos nouæ Romæ subscripsi. Gloria Christo Deo nostro, Amen, Amen.] hucusque ex Actis Synodi Constantinopolitanæ hoc anno sub Sergio habitæ in confirmationem Ecthesis: quibus subijciuntur quæ sub Sergij successore Pyrrho Acta Synodalia confecta sunt in confirmationem eiusdem edicti.

Porro de eiusmodi Synodo agens S. Maximus Abbas & martyr in disputatione cũ Pyr- C
SYNODVS CONSTANT. INVALIDA. rho, hæc ait: Subit me admiratio, quomodo Synodũ voces, quæ non est habita, vt leges & canones Synodici & iura Ecclesiastica iubent. Nec enim epistola encyclica ex consensu Patriarcharum edita est; neque locus, neque dies conueniendi decretus: non fuit aliquis actor, aut accusator. Qui conuenerunt, epistolas commendaticias non habuerunt, nec Episcopi a Metropolitanis, neque Metropolitani a Patriarchis: non epistolæ, neque substituti ab alijs Patriarchis missi sunt. Quis igitur particeps rationis Synodum velit appellare, quæ scandalis & discordijs cunctum orbem repleuit?] ista aduersus Pyrrhum S.Maximus in Synodi huius detestationem.

Scripsit & Cyrus Alexandrinus Episcopus pro confirmatione edicti Imperatoris epi-
CYRVS EPISC. ALEX. CONFIRMAT ECTHESIN IMP. stolam ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum adulatione plenam, quæ in tertio Secretario eiusdem Concilij Lateranensis recitata legitur, in qua hæc inter alia: Quam D non solum semel & bis, sed & multo sæpius diligenter relegisse dignoscor: & lætatus eiusdem lectione, atque consistentes mecum, congratulans per laudabilem scriptorum expositionem, veluti Solis splendorem nitentem, & veram inconuertibilem & inuiolabilem nostram fidem fixius recteq. apertissime prædicantem, gratiarum hymnos retuli Domino omnium Deo, qui nobis dedit prudentissimum Imperatorem sanctas suas Ecclesias recte regentem, neque permittentem fortassis ab emergente tempestate quoquo modo nos perturbari, nec iterum pure accedentibus in eam asperrimis saxis quassari: magis autem sine periculo & benignissime ad tranquillum portum nos deducens, & pro pace fidelissimi populi eorum Deo decibiliter cogitantem: sed qui eum talem & in spiritualibus constituit Deus, ipse virtutem & fortitudinem condonet, & pio eius Imperio, contra re- E pugnantes inimicos, seruet eius Rempublicam: vt tunc cum gratia & canticis exclamemus: Saluauit nos, saluauit, terq. saluauit nos pijssimus ter Augustus, hoc est, a tyrannica potestate, & Persarum ferocitate, necnon Sarracenorum temeritate. Quia vero & nos vestræ participati doctrinæ, & hanc sine dubio sequentes amplectimur & conseruamus, &c.] ita Cyrus.

At plane accidit, vt sicut expositio illa non Catholica, sed hæretica fuit, ita non ex sen-
SERGII EPISC. CONSTANTINOP. OBITVS. tentia canticũ illud cantare licuerit ob victorias de Sarracenis, sed ipsa cantica conuerterentur in luctum. Nam primum omnium animaduertit Deus in Sergium turbarum auctorem & architectũ: siquidem hoc ipso anno post promulgatam Ecthesin & in Synodo confirmatã, cum se summa rerũ potitũ arbitraretur, vocatus est a summo Iudice reddere rationem ad tremendum illud diuinum examen Dei viuentis & videntis. In hunc vsque annum peruenisse Sergiũ, quæ ex Synodalibus Actis sunt dicta demonstrant: ex quibus est quod cor-

A corrigas Nicephori Chronicon, in quo octo tantũ anni & menses septẽ tribuuntur Sergij Episcopatui, quem liquet sedisse annis triginta & amplius, vtpote quem sedere cœpisse vidimus anno Redẽptoris sexcentesimo octauo. Pluris sane sunt ad fidem certam faciendam epistolæ & Acta Synodalia quouis auctoris Chronico. Ceterum sublato de medio hæretico Patriarcha, alius ab hæretico Imperatore inuentus est hæretico Sergio impietate PYRRHVS CREATVR EPISC. CONSTANTINOP. non minor, qui hæresim aleret, defenderet, ac propagaret. Fuit iste Pyrrhus Chrysopolitanus monachus & ordine presbyter, qui cum suæ impietatis specimen haud vulgare dedisset, dignus plane est habitus, qui in locum Sergij sederet in cathedra pestilentiæ, de quo plura sæpe inferius dicenda erunt. At dum in Oriente in fidem Catholicam iuratur belluni, aduersariorum Sarracenorum vires in immensum augentur: nam regno Persarum quod tanto labore subiugarat Heraclius Imperator, hoc anno ipsi potiti sunt.

B Eodem enim anno mirum in modum auctæ sunt res Sarracenorum, cum inuadentes ipsi Persarum regnum, illud sunt consecuti: nam ad fugam conuersus Hormisda Persarum IMPERIVM PERSARVM PENITVS COLLAPSVM. Rex, rebus penitus desperatis, regalia quoque dimisit insignia. Sic igitur cum in Oriente impietas præualeret, æque infidelibus datum est robur, & florentissimum regnum Persarum per tot sæcula maioribus in dies accessionibus propagatum, cui sæpe Romanas vires cessisse tandem oportuit, idemq. ipsum tunc collapsum penitus, cum sacrosanctam Christi Crucem Hierosolymis captam Cosrhoes in Persidem transtulit: sed & tunc traditur Sarracenis, cum impietas in castris militat Romanorum. At de his modo satis.

Quod vero pertinet ad res Francorũ: hic est annus octauus [a] Regis Dagoberti, cum ad *a Aimoin. lib. 4. c. 20.*
meliorem frugem conuersus, dimissis concubinis, ijsq. quas sibi illegitime iunxerat, puella Regentrude sibi in matrimonium collocata, ex ea filium suscepit, quem Sigebertum C nominari voluit, cum reuocatus ab exilio S. Amandus ipsum baptizauit. Baudemundus enim in rebus gestis S. Amandi hæc habet de restitutione ipsius, & Regis filij baptismo [b]: *b Apud Sur. tom. 1. die 6. Februar.*
Cum sibi, *Regi scilicet*, nunciatum fuisset, quod ei Dominus filium dare dignatus esset: magno mox repletus gaudio, cogitare cœpit, cui ipsum puerum traderet, qui eum sacro baptismate regenerare deberet. Statimq. accersitis ministris, vt sanctum perquirerent S. AMANDVS REQVIRITVR QVI BAPTIZET SIGEBERTVM. Amandum, sagaci intentione præcepit. Nam dudum ipse Pontifex, dum pro capitalibus criminibus (quod nullus ex sacerdotibus facere ausus est) ipsum redargueret Regem, iubente eo iam furore percito, non absque iniuria de regno eius fuerat expulsus. Ille vero remotiora perquirens loca, verbum Dei Gentibus prædicabat. Cumq. a ministris tandem fuisset repertus, & vt ad Regem ire deberet, fuisset admonitus: memorans illud Apostoli [c] *c Rom. 13.*
præceptum, potestatibus sublimioribus se subdi debere, tandem peruenit ad Regem, qui D illis diebus in villa, cui vocabulum Clypiaco est, morabatur.

Visoq. Rex beatissimo Amando, magno repletus est gaudio, prostratusq. pedibus beati viri, deprecabatur, vt tanto sceleri, quod in eum perpetrauerat, veniam largiri dignaretur. Sed ille, vt erat mitissimus, atque supra modum patiens, citius eum eleuauit e terra, facinusq. in se perpetratum clementissime indulsit. Tunc Rex ad sanctum ait Amandum: Pœnitet me valde, quod stulte aduersum te egerim. Precor igitur, ne memineris iniuriæ, quam tibi irrogaui, atque preci meæ quam summopere postulo ne dedigneris annuere. Dedit mihi Dominus filium, non meis præcedentibus meritis: precorq. vt eum sacro digneris abluere baptismate, atque in filium tibi spiritualem suscipere. Quod vir Dei vehementer renuens, scilicet sciens esse scriptum [d], militantem Deo non oportere *d 2. Tim. 2.*
implicari sæcularibus negotijs, & quietum atque remotum non debere Palatia frequen- E tare regia, e conspectu Regis abscessit.] sic enim auctor negotium sæculare dixit esse baptismum, non quod nesciret tantum sacramentum inter præcipua dona spiritualia esse connumerandum, sed quod ea occasione sanctus vir sibi præter institutum aperiri sciret ad frequentandam curiam viam. sed pergit:

Statim igitur Rex misit ad eum virum illustrem Dadonem, atque cum eo venerabilem virum Eligium, qui tunc in Palatio Regis sub sæculari degebant habitu, quos tamen postea egregios sacerdotes atque præclaros in meritis, signis quoque, atque virtutibus fuisse, plurimis compertum est. Hi vero humiliter virum Dei petierunt, vt precibus Regis daret assensum, atque filium ipsius sacro dignaretur diluere fonte, & vt eum enutrire, & lege imbuere diuina, quantocyus assentiret; dicentes, quod si hoc vir Dei non renueret, per hanc familiaritatem liberius in regno ipsius haberet licentiam prædicandi, seu nationes plures per hanc gratiam se posse conquirere fatebantur. Tandem fatiga-

tus precibus amborum, facturum se esse promisit. Audiens autem Rex, quod preces A suas sanctas non renueret Amandus, statim ipsum puerum afferri præcepit, qui dicebatur non plus a natiuitate habere, quam dies circiter quadraginta.

Accepit igitur vir sanctus in manibus puerum, & benedicens eum, catechumenum fecit. Cumq. finita oratione, nemo ex circumstanti multitudine respondisset, Amen: aperuit Dominus os pueri, atque audientibus cunctis, clara voce respondit, Amen. Statimq. eum regenerans sacro baptismate, impositoq. nomine, Sigeberto, Regem atque omnem eius exercitum tunc S. Amandus magno repleuit gaudio.] hactenus de Sigeberti baptismate auctor narrat,& Aimoinus [a] idem de infante, necnon Hugbaldus monachus in Actis [b] sanctissimæ feminæ Rictrudis Narcianensis.

a Aimoin. lib. 4. c. 20.
b Apud Sur. die 12. Maij.

IESV CHRISTI ANNVS 640. IOANNIS PAP. IV. ANNVS I. HERACLII IMP. ANNVS 31.

IOANNES PAPA DAMNAT IN SYNODO ECTHESIN HERACLII.

SEquitur annus Redemptoris sexcentesimus quadragesimus, Indictione decimatertia: quo Ioannes Romanus Pontifex, collecta Synodo, damnat promulgatam ab Heraclio Imp. anno superiori fidei expositionem, Græce Ectheſin nuncupatam, simulq. ipsam Monothelitarum hæresim,quæ Imperatoris auctoritate plurimum inualuerat; auctorq. fuit vt id ipsum præstarent omnes Ecclesiæ Africanæ. Hæc autē omnia in primis apud Theophanem ita breuiter perstringuntur: Ioannes Romanus Præsul, collecto Episcoporum Concilio, Monothelitarum hæresim anathematizauit: similiter & in Africa penes Bizacium, & Numidiam, & Mauritaniam diuersi Episcopi conuenientes, Monothelitas anathemate perculerunt.] hæc Theophanes. Sic igitur Apostolica auctoritate succisi sunt nerui Imperatoriæ sanctionis, qua Ectheſin promulgauerat, & exaruit penitus spes omnis Pyrrhi Constantinopolitani Episcopi,qui sua epistola ad eumdem Ioannē conscripta, ipsum in hæresim pellicere conatus fuit, vt colligitur ex epistola Agathonis Romani Pontificis, verbis istis: Itemq. Pyrrhus in confirmatione Typi & in alijs pro Cyro Alexandrino satisfaciens, vnam voluntatem & operationem intelligere se demonstrat, & in scriptis ad sanctæ memoriæ Ioannem Papam vnam voluntatem & vnam operationem Dominum nostrum Iesum Christum habere confirmat.] hæc ibi.

MAGNA CONSTANTIA ROM. ECCLESIAE PONT. ET CARDINALIVM.

At plane admiratione res digna est, post tantam cladem Ecclesiæ Romanæ ab Imperatoris ministris illatam, post exilium Cardinalium, & alias graues afflictiones toleratas, B non solum nihil remissum fuisse consueti roboris hæreticis resistendi,sed & maiorē auctam fiduciā etiam Imperatoris edicta damnandi ob oculos Exarchi, Ducis, atque militum, qui Romæ essent, quos omnes par fuit credere pro Imperatoris legibus acerrime pugnaturos. Nā nihil horum Ioannes veritus, & floccifacientes terriculamenta omnia ista clerici Cardinales, aduersus Imperatoris edictum Synodum collegerunt (vt audis) & Apostolica auctoritate ceu fulmine in terram prosternunt omnem machinam ad oppugnandam fidem Catholicam ab Imperiali potentia sublimem erectam. Quæ autem præter anathema in Ectheſin & in hæresim promulgatum in hac sancta Synodo facta sint, quod eius Acta perierint, penitus ignorantur, nisi quantum hinc inde non exiguo labore licuit expiscari pauca quædam,quibus reliqua quæ incomperta sunt, possunt intelligi: vnde fiet vt absque Synodalibus Actis tu consequi valeas, veluti si præsens fuisses ijs quæ tunc temporis Ro- E mæ in Synodo gesta fuere.

PRVDENS IOANNIS PAPAE CONSILIVM.

Sic igitur quæ de laboribus Ioannis aduersus Monothelitas hinc inde ex vetustioribus monumentis sparsa fragmenta collegimus, hic intexemus. Quod enim sciret, Pyrrhum & alios Orientales hæreticos in consortium sui ipsorum erroris adscisce defunctum iam Honorium Rom. Pontificem ex epistolis ab eo ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum scriptis, de quibus fusius suo loco superius actum est, hæcq. eos iactare, quo Romani Pontificis auctoritate hæresim stabilirent: his occurrens ipse Ioannes eius successor, ad hæc hæreticorum euertenda machinamenta, nihil vtilius accidere posse putauit, quam si illum qui tunc erat eidem Honorio Pontifici ab epistolis, quiq. dictas epistolas scripserat, vocaret, germanumq. sensum earum a se tunc scriptarum epistolarum iuberet dilucide interpretari, ne hæreticis daretur occasio ijs abutendi litteris, in longe diuersum sensum ab illo

A ab illo, quo scriptæ essent,easdem distorquentibus: idemq. ipse scriberet ad Imperatorem germanum sensum illarum. Præstitit quidem ille id quod Ioannes Pontifex iussit, omnemq. de Honorio suspicionem, legitimum sensum proferens, euacuauit. Sufficere id satis potuisset, nisi hæretica obstinatio calumnijs agere solita obstitisset.

Habemus huius veritatis testem sanctum Maximum martyrem in Pyrrhum Honorium in crimen adducentem inter alia ista locutum, quæ alia occasione superius recitauimus. Pyrrhus itaque per dialogismum vrgens Maximum, sic ait: Quid de Honorio ad respondendum habes, qui aperte antecessori meo vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi esse tradidit? *Maximus*: Quis fuit fide & auctoritate dignus epistolæ eius interpres? is qui eam ex persona sancti Honorij scripsit, adhuc superstes, & qui totum Occidentem cum alijs virtutibus, tum pietatis dogmatibus illustrauit, an hi qui Constanti- B nopoli ex suo corde loquebantur? *Pyrrhus*: Ille, qui hanc scripsit. *Maximus*: Is igitur cum ad diuum Constantinum * Imperatorem rursus ex persona Ioannis Papæ de hac epistola scriberet, dixit: Vnam voluntatem diximus in Domino, non diuinitatis eius & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent: rescripsimus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis inquam & spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed vnam tantum, quæ naturaliter humanitatem eius signabat. Hoc autem ita esse, argumentum euidens est, meminisse membrorum & carnis, quæ quidem in diuinitate non licet intelligere.] hæc & alia ibi, quibus Ioannis Papæ studium pro Honorio declaratur: quæ cum satis (vt diximus) sufficere potuissent, impij tamen semel male arreptam ansam nequaquam dimittere voluerunt, semper iactantes Honorium ex ipsorum parte stetisse, quo C nihil mendacius asseri vmquam potuit.

* Constantem

Sed quod Maximi ea occasione contigit meminisse: opportune hic de ipso agendum, quem hoc ipso tempore cogitantem Romam, contigit primum in Africam proficisci, fieriq. auctorem, vt Africani Episcopi vno eodemq. consensu aduersus Monothelitas arma conuerterint, damnantes eos in pluribus ipsorum Concilijs vti hæreticos, eorumq. prauum dogma esse declarantes hæreticum. Ista quomodo se habuerint, vt intelligamus, petenda est narratio ex rebus gestis eiusdem Maximi, quæ habentur ad calcem operum eius Græce scriptæ in tribus codicibus Vaticanis: vertit eas in Latinum vir eruditus æque ac pius Petrus Morinus doctor Parisiensis. At præstat ipsa breuiter hic primum recensere Maximi primordia, quæ tibi breui ex ijsdem Actis compendio prodimus: Fuisse scilicet Maximum patria Constantinopolitanum, antiqua nobilitate clarum, litteris philosophicis ac Theologicis egregie excultum, inuitumq. ab Heraclio Imperatore in Palatium tractum, vt regijs commentarijs conscribendis operam daret, & alia iussa Principis magni momenti capesseret: in eademq. functione factum omnibus dignum virtutum, quod omnes imitarentur, exemplar, donec Monothelitarum hæresis ad Regiam accessum habuit: Tunc enim sibi timens ac consulens, Palatium deseruit, atque monasterium ingressus est, quod in vlteriore littore situm, Chrysopolis nomine est nuncupatum: vbi aliquandiu monasticam vitam exercens, inuitus eiusdem subire cogitur præfecturam. D

PRIMORDIA MAXIMI.

At quomodo inde digressus venerit (vt diximus) ad oras Occidentales, auctor ita describit: Cū autem videret (vt ante diximus) Monothelitarū tum hæresim propagari, misereq. in dies ab impietatis defensoribus amplificari, ingemiscebat, & grauissimo luctu tenebatur, eos maxime miserans, qui nefaria agerent: nec vero habebat quid faceret, sic malo in immensum effuso, totumq. propemodum Orientē aggresso. Itaque in tantis malis hoc solum inuenit sibi rebusq. suis remedium: Nam cum intelligeret seniorem Romam tali scelere & piaculo carere, itidemq. quicquid erat in Africa atque in alijs locis ac circa insulis; hanc regionem deserens, illuc proficiscitur, patrocinium verbo veritatis daturus, ac eos qui ibi erant Orthodoxos conuenturus.] Et post multa de nefanda hæresi interlocutus, subijcit ista: Romam venturus, primum in itinere conuenit Africanos Episcopos: quibuscum sermones conferens, linguamq. diuina copiose loquentem mouens, in fide confirmabat, edocebatq. ac monebat, quomodo possent aduersariorum artes ac molimina effugere, atque ex eorum rationibus fallacibus & captiosis elabi. Sciebat enim vir in primis intelligens, nobis peritia multa opus esse, multaq. doctrina, vt in aduersarios telaremur, omnemq. eorum altitudinem destruamus extollentem se aduersus scientiam Dei.] E

MAXIMVS MIGRAT IN OCCIDENTEM.

Dei.] Et post multa de profectu, vtilitateq. magna, quam ea in re attulit illi prouinciæ, A subijcit de Synodo hoc anno Romæ habita aduersus Monothelitas, deq. alijs Africanis Concilijs, quibus (vt diximus) eadem est hæresis condemnata, ita dicens:

MAXIMI MARTYRIS LABORES PRO FIDE CATHOLICA.

Cum his persuasum esset, conuentum Episcoporum Episcopus Romæ egit, vt communi cum ijs consilio absurdum dogma execrationi & anathemati subijceret. Quod illi vt facerent, hortatione ac præceptis diuini Maximi adducti sunt, non Africa solum, & ei finitimi, sed etiam si qui in alijs ibi insulis degunt, hoc opus vrgentes, ac summo studio rem præclaram gerentes: nam hi omnes illum præceptorem habebant ac ducem, & rerum agendarum adiutorem. Non multo post Ioannes Romæ Præsul ad Dominum migrat, Theodorusq. in eius locum conscendit, non minus præsulatus quam orthodoxiæ heres,&c.] Hæc de obitu Ioannis & successione Theodori contigerunt anno sequenti: agemus de his suo loco; simul & quæ reliqua sunt tanti fidei agonistæ, & quantum non Occi- B dentali solum, sed vniuersali Ecclesiæ profuerit, suis locis dicturi sumus. Quod enim timuisset, ne argutissimi Monothelitæ, sicut Orientẽ, ita & Occidentem seducerent; in eiusmodi ea de causa adeo longa difficiliq. peregrinatione suscepta, numquam fuit otiosus, verbis cum præsentibus, scriptis vero cum absentibus agens, quorum adhuc sunt reliqua monumenta: vt ei plurimum debeat Occidens & Oriens, quod vniuersam Catholicam Ecclesiam doctrina mirifice illustrarit, quam tandem martyrio consignauit.

HERACLIVS NEGAT EDICTVM ESSE SVVM.

Sed redeamus ad propositã de Synodo Romæ habita narrationem. Quid tum admiratione dignum accidit? Cum hæc quæ Romæ facta sunt a Ioanne Pontifice,& vbique locorum ab Episcopis Occidentalis Ecclesiæ in condemnatione Ecthesis, expositionis scilicet fidei promulgatæ nomine Heraclij Imperatoris: idem Imperator haud leuiter commotus est. Verum cum nequaquam suarum virium esse videret, vt contra sententiarum C torrentem se obijcere atque resistere posset, ne tanta infamia laboraret, vt vbique in Occidente decantaretur hæreticus, atque suum nomen ore omnium maledictis proscinderetur vbique: illud excogitauit consilium, quo famæ suæ & nomini optime consuleret atque prospiceret, nimirum, vt nouo promulgato edicto, tam in Oriente quam in Occidente Orthodoxis omnibus innotesceret, Ecthesin illam suo nomine promulgatam, suam non esse, sed Sergij Constantinopolitani Episcopi, ab ipso conscriptam, pariterq. curatam vt Imperatoris nomine ederetur; quo maiorem vim sibi ex nomine compararet. Sicq. Heraclius existimauit tantam se posse vitare infamiam, qua nomen suum esset vbique respersum.

Hæc quidem ita se habuisse, docent Acta publica in Senatu Constantinopolitano confecta, cum sub Constante Imperatore Monothelita causa sancti Maximi, de quo modo D egimus, tractaretur; dum ipse sanctus niteretur illis persuadere, vt ipse Constans, qui Typum promulgasset hæreticum, si vellet ea carere ignominia, proderet scriptis auctorem, sicq. faciendo, auum suum imitaretur Heraclium. Sed reddamus hic publicorum Actorum verba, quæ sic se habent: Cum vero audisset domnus Troilus in toto Occidente Typum anathematizari, dicit Dei seruo, *Maximo scilicet*: Pulchrum ne est, quod pij domini nostri existimatio contumelia afficitur? Respondit seruus Dei: Ignoscat ijs Deus, qui auctores fuerunt domino vt Typum faceret, & ijs qui assensi sunt. Dicit Troilus: Qui auctores? Quinam assensi sunt? Respondit seruus Dei: Qui sunt Ecclesiæ, impulerunt; Principes concesserunt: & ecce obnoxiorum sordes in insontem & ab omni hæresi purum aspersa est. Verum consilium hoc ei date, vt sui aui, nempe Heraclij Imperatoris piæ memoriæ exemplum sequatur. Ille enim cum sensisset a nonnullis in Occidente E probrum sibi aspergi, edicto se liberauit omni Ecclesiastica reprehensione, hæcq. scripsit: Ecthesis mea non est, nec ego dictaui, aut fieri iussi: verum cum Sergius Patriarcha quinque ante annis condidisset, quam ab Oriente redirem; orauit me, postquam ad hanc felicem vrbem aduenì, vt nomine meo promulgaretur cum subscriptione. Eius hortatu id feci. Nunc vero cum cognouerim eam a nonnullis oppugnari, declaro ad omnes, non esse meam. Hoc Iussum, *Edictum scilicet*, fecit ad beatum Ioannem Papam, qui damnat Ecthesim in ijs quæ tum ad Pyrrhum scripta sunt. Ac Sergij ex illo tempore Ecthesis habetur. Faciat hoc qui nunc pie nobis imperat, & eius existimatio penitus omni vituperatione carebit.] quæ autem ista a Maximo audientes Iudices responderint, suo loco dicenda erunt.

PRVDENS CONSILIVM MAXIMI.

Hæc Maximus de Heraclio, qui vtinam sicut destruxit, ita ædificasset, nimirũ vt eodem vel

A vel alio edicto rectæ fidei confessionem promulgasset toto orbe terrarum: nam ea plane indigebat, vt se ab omni hæresis suspicione purgaret. De quo & illud monitum lectorem velim, non sic a Maximo dici piæ memoriæ Heraclium, vt Catholicum verbis illis eum pronunciasse voluerit, sed quod moris esset ita omnes nominari Imperatores, qui non publice hæresis condemnati fuissent: ita eodem modo ab ipso item Maximo audis dictum de Constante: Qui nunc pie nobis imperat.] hæc dixerimus, ne quis fallatur, vt existimet eiusmodi nomenclatura tam Heraclium, quam Constantem esse recensendos inter Catholicos Imperatores: quod & alias superius de alijs hæreticis Imperatoribus nos adnotasse meminimus.

CYRI EPIS. ALEXAND. OBITVS.

Hoc pariter anno ex humanis sublatus est pessimus ille Cyrus Alexandrinus Episcopus, vt colligi potest ex Nicephori Chronico, dum ait ipsum sedisse annos decem, quem B creatum vidimus anno trigesimo post sexcentesimum. Successit illi Petrus eiusdem farinæ homo, hæresis Monothelitarũ propugnator accerrimus. In sede vero Antiochena quis successerit illi Athanasio hæretico perditissimo, & quando ipse defecerit, ignoratur, nec de Antiochenis Episcopis successoribus vlla deinceps mentio vsque ad tempora Sextæ Synodi, quibus tunc eidem præfuisse Ecclesiæ Anastasius hæreticus famosissimus reperitur, Sic & Hierosolymitanæ Ecclesiæ est obscura successio, occupatis regionibus illis a Sarracenis. Post hæc autem ipse etiam Heraclius Imperator haud diutius superstes fuit: siquidem Theophanes & alij veteres tradunt, ipsum tenuisse Imperium annos triginta & vnum, quem hoc anno cœptum, sequenti absoluit: agemus ergo de eo suo loco.

RICHARII AD REG. SCLAVORVM LEGATIO.

Quod ad res Francorum pertinet, hoc eodem anno, qui numeratur nonus Dagoberti Regis, legationem ab eo missam ad Sclauorum Regem pro repetendis mercibus ablatis C mercatoribus Francis, veteres ponunt [a]. De qua legatione illud memoria dignum narrant, quod cum idem Rex legato dixisset, expetere se amicitiam Regis Francorum; ille respondit: Non est possibile vt serui Christi cum canibus fœdera iungant. Ad quem ille: Quandoquidem vos serui profitemini esse Dei, & nos sumus canes: ideo quæ vos nequiter contra eius geritis voluntatem, vt inutiles famuli, nobis frequenter conceditur morsibus ipsa vlcisci.] Statimq. ab eius conspectu eiectum fuisse legatum Richarium (quem alij Sicharium nominant) tradunt. Claruit namque hoc tempore in Gallia egregia sanctitate præditus vir Richarius nomine, qui paternis monitis ipsum Dagobertũ Regem ad meliorem frugem conuertit; cuius res præclare gestas scripsit postea Albinus Flaccus [b] ad Carolum Imperatorem.

[a] *Aimoin. lib. 4. c. 23.*

[b] *Extat apud Sur. die 26. April. tom. 2.*

ECCLESIA ANGLICANA PROPAGATVR.

Eodem anno Eadbaldum Anglorum Regem, de quo superius mentio facta est, relicto D regni herede filio Earconberto, esse defunctum, Beda testatur, resq. Ecclesiasticas felicioribus progressibus auctas tradit, his verbis [c]: Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo quadragesimo, Eadbaldus Rex Cantuariorum transiens ex hac vita, Earconberto filio regni gubernacula reliquit: quæ ille suscepta, vigintiquatuor annis & aliquot mensibus nobilissime tenuit. Hic primus Regum Anglorum in toto regno suo idola relinqui ac destrui, simul & ieiunium quadraginta dierum obseruari, principali auctoritate præcepit: quæ ne facile a quopiam posset contemni, in transgressores dignas & competentes punitiones proposuit. Cuius filia Eartongatha, vt condigna parenti soboles, magnarum fuit virgo virtutum, indesinenter semper seruiens Deo in monasterio, quod in regione Francorum constructum est ab Abbatissa nobilissima, vocabulo Fara, in loco qui dicitur Brige. Nam eo tempore necdum multis in regione Anglorum monasterijs constru- E ctis, multi de Britannia, monasticæ conuersationis gratia, Francorum vel Galliarum monasteria adire solebant, & filias suas eisdem erudiendas, ac sponso cælesti copulandas mittebant, &c.] pergit enim recensere sacras virgines egregia sanctitate præclaras, quas breuitatis causa prætermittimus, sicut & alias plures æque sanctitate insignes, quas Ionas Abbas enumerat, earumq. admiranda acta retexit in rebus gestis sanctissimæ ipsarum omnium matris Burgundoforæ, quam haud inconsulte aliqui (vt superius diximus) eamdem esse putauerunt cum Fara, cuius meminit Beda. Cum ergo docuerimus certos quos consulas auctores, nihil est quod queraris spiritalibus hisce delicijs te esse priuatũ, si breuitatis causa earum res gestas omiserimus recensere, cum satis esse putauerimus, indicasse cellas penarias, vbi mella ista conduntur.

[c] *Bed. lib. 3. c. 8.*

IESV CHRISTI ANNVS 641. | IOANNIS PAP. IV. ANNVS 2. | CONSTANTINVS IMP.

HERACLII OBITVS.

ANnus Redemptoris sexcentesimus quadragesimusprimus sequitur ordine temporis, Indictione decimaquarta: quo, mense Maio (nescitur dies) Heraclius, vbi imperasset annos quadraginta & vnum, infelici exitu vitam clausit confectus ærumnis animi corporisq. molestijs, ea passus quæ pudet referre, sed & præter alias corporis ægritudines magnopere hydropisi laborauit. Ceterum reliquit de se quasi in tabula egregie effigiatum exemplar, quantum Deo inhærentes Principes possint, quantumve ab eo recedentes sint inualidi, ac Reipublicæ & Ecclesiæ noxij: æquiparandus plane & fortasse præferendus fortissimis Imperatoribus, nisi offenso numine, & religione vera despecta, eius extrema fuissent ex ipsius impietate euentis infelicissimis infamata, propagata eadem ad posteros suos infelicitate. Etenim qui cum ipso regnarat & ipsi successit Constantinus, iugi morbo detentus, vix quatuor in Imperio (vt tradit Theophanes) menses absoluit, coronatus eadem quam secum ad sepulchrũ pater coronam gestauit, persoluto pretio templo septuaginta librarum. creditum vero fuit, veneno a Martina Augusta nouerca propinato, ipsum e vita subtractum; cuius opera filius eius Heracleonas, adiuuante Pyrrho Constantinopolitano Episcopo, Imperij habenas regendas suscepit, quod dumtaxat tenuit menses sex; sed rebellante Senatu, ipse ab Imperio depositus, mutilationeq. nasi mulctatus, atque eius mater Martina perfida femina linguæ abscissione punita, in perpetuum exilium sunt eiecti, collato Imperio filio Constantini, quem alij Constantem, C Constantium alij, alij nominant Constantinum: nos vero secuti Theophanem, Constantem appellabimus. Quomodo vero in crimen vocatus Pyrrhus Patriarcha de conspiratione habita cum Martina, solum verterit, dicemus anno sequenti.

CONSTANTINVS IMP.

HERACLEONAS IMP.

CONSTANS IMPERATOR.

IOANNIS IV. PAP. OBITVS.

Hoc eodem anno Ioannes Papa, vbi sedisset annum vnum, menses nouem, & dies sex, ex hac vita migrauit duodecima die mẽsis Octobris. hæc ex Anastasio, qui & ista subdit: Hic temporibus suis misit per omnem Dalmatiam seu Istriam multas pecunias per fidelissimum & sanctissimum Martinum propter redemptionem captiuorum, quos deprædati erant Gentiles.] Etenim Slaui, siue Sclaui, in illas regiones grassantes, magnam multitudinem captiuorum abduxerant, quos Ioannes Papa redemit: qui eo liberior fuit in erogando Ecclesiæ thesaurum, quod haud pridem viderat eum in damnum Romanæ Ecclesiæ fuisse ab Honorio congregatum. Sciebat enim inhiare Imperatores eorumq. ministros in D bona Ecclesiarum, & sacrilegas inuasiones ob eam causam sæpe feciſſe. Vt igitur malum anteuerteret, consuleretq. Romanæ Ecclesiæ indemnitati, illud satis vtile existimauit esse remedium, si (vt sanctus Laurentius fecit) thesaurum Ecclesiæ in pauperes continuo erogaret, nullum tutiorem sciens esse locum ad thesauros recondendos, quam pauperum sinum.

IOANNIS PAP. EFFVSA LARGITAS IN REDIMENDIS CAPTIVIS.

TRANSLATIO SANCTORVM MARTYRVM.

Qui igitur in Dalmatiam pro redimendis captiuis misit, e Dalmatia longe locupletiorem thesaurum est consecutus, nempe corpora sanctorum martyrum, quæ Romam transferenda curauit. Id vero, non vt sacris pignoribus spoliaret prouinciam illam, quam vnice diligebat, vtpote solum patrium (nam Dalmata & ipse erat) sed quo venerandis sanctorum reliquijs bene consultum esset, fecit. Quod enim crebris barbarorum grassationibus eadem prouincia esset exposita, qui nullam rationem haberent sacrarum ædium, spo- E liantes eas cunctis bonis, & quæ asportari non possent, tradentes incendio: rem Deo gratam, sanctisq. ipsis iucundam fore existimauit, si ipsa sanctorum corpora inde sublata, Romam ad Lateranam basilicam collocanda transferret, cum in ipsorum honorem

DE ORATORIO A IOANNE CONSTRVCTO

peculiare oratorium construxisset iuxta baptisterium Constantini, quod hactenus integrum perseuerat. Sed videamus quid de his Anastasius habeat: Eodem, inquit, tempore Ioannes Pontifex fecit & ecclesiam beatis martyribus Venantio, Anastasio, Mauro, & alijs pluribus martyribus, quorum reliquias de Dalmatia & Istria adduci præceperat, & recondidit eas in ecclesia suprascripta iuxta fontem Lateranensem, iuxta oratorium beati Ioannis Euangelistæ; quam ornauit, & diuersa obtulit dona.] hæc ipse.

Verum inter alia sacri oratorij ornamenta ex pristino vsu illud adiecit, vt quorum sanctorum martyrum corpora transtulisset, eorumdem & imagines in apside musiuo opere

A opere fieri studio propensiori curaret; verum inchoatum opus cum ipse mortis obstaculo inabsolutum reliquerit, qui in locum eius successit Theodorus absoluit. Adhuc extant integræ sacræ imagines Dei genitricis Mariæ & sanctorum martyrum, quorum illic sub altari corpora habentur recondita, musiuo opere effigiatæ; atque hi qui sequuntur versus eodem opere exarati ibidem in eiusdem apsidis emicyclo scripti leguntur, his verbis:

Martyribus Christi Domini pia vota Ioannes
Reddidit Antistes, sanctificante Deo.
At sacri fontis simili fulgente metallo
Prouidus instanter hoc copulauit opus:
Quo quisquis gradiens, & Christum pronus adorans,
Effusasq. preces impetrat ille suas.] Pergit vero Anastasius de eodem Pon-

B tifice reliqua sic dicere:

Fecit arcus argenteos duos, qui pensant singuli libras quindecim. Similiter & alia vasa argentea multa. Fecit autem ordinationem vnam mense Decembri, creauit presbyteros decem & octo, Episcopos per diuersa loca numero decem & octo. Hic dimisit omni clero rogam integram. Qui etiam sepultus est quarto Idus Octobris ad beatum Petrum Apostolum, sub die quarto Idus Octobris. Et cessauit Episcopatus eius mensem vnum & dies tredecim.] hucusque Anastasius. Sicq. eius assertione, eodem anno, die vigesima- THEODORVS PAP.
quinta mensis Nouembris Theodorus, ex patre Theodoro Episcopo, patria Hierosolymitanus, subrogatus est Pontifex.

C IESV CHRISTI ANNVS 642. | THEODORI PAP. ANNVS 1. | CONSTANTIS IMP. ANNVS 1.

SEquitur annus Redemptoris sexcentesimus quadragesimussecundus, Indictione decimaquinta: quo Pyrrhus Constantinopolitanus Episcopus in suspicionem adductus conspirationis cum Martina Augusta de propinato veneno Constantino Imperatori, sibi timens, sponte recessit, cum sedisset (vt ait Nicephorus) annos duos, menses nouem, & dies nouem; atque sic spontanee factus extorris, fuga suæ saluti consuluit, quam prætulit sedi. Recedens ergo, perrexit in Africam, quam sciebat ab Imperatore defeciſſe, mansitq. ibi annos tres, vsque ad tertiam scilicet Indictionem, qua profectus est Romam, vt suo D loco patebit. In cuius locum ab hæretico Imperatore Constante subrogatus est Paulus æque hæreticus Monothelita.

PYRRHVS EXTORRIS FACTVS.

PAVLVS PATRIARCHA HAERETICVS.

Plane sicut Imperij, ita & erroris heres Constans hæresim, quam sciebat ab auo Heraclio accepisse originem, mirum in modum propagare conatus est: etenim si quæ vacarent Ecclesiæ, ijsdem præficere curauit Episcopos eiusdem erroris assertores; & quos mittebat Præsides in prouincias, eosdem voluit esse pariter ipsa hæresi imbutos. Ita destituta Catholicis, prostrata iacebat Orientalis Ecclesia: etenim iam longe ante, qui ijsdem hæreticis aduersabatur, Sophronius defunctus erat; ac Maximus Abbas Constantinopolitanus acerrimus defensor Catholicæ veritatis, Constantinopoli recedens & Romam cogitans, in Africam venerat. Sic igitur nullo obice alicuius ex aduerso latrantis canis, lupi libere vbique grassantes, vniuersum ouile Dominicum inuadebant: adeo vt num-

TVRPIS FACIES ORIENTALIS ECCLESIAE.

E quã turpior apparuerit facies Orientalis Ecclesiæ, quam his temporibus, iam existentibus omnibus Patriarchis hæreticis, ipsisq. terrarum dominis non hæreticis tantum, sed propagatoribus impietatis: quibus omnibus malis accedebat sectæ Mahometanæ inualescentis magis ac magis armorum potentia & augmentum in Christianæ religionis opprobrium. Iunctæ his erant captiuitates fidelium, stupra sacrarum virginum, occisiones sacerdotum, euersio ecclesiarum, & alia huiusmodi fere innumera, quæ secum dira bella ferunt, illa potissimum quæ a religionis hostibus inferuntur: vt numquam tot damna quisquam enumerare sufficiat.

Quod vero cuncta hæc mala reddebat magis toleratu difficilia, illud erat, quod nulla vsquequaque esset consolatio afflictorum, bonis videlicet longe longius factis extorribus, regnantibusq. vbique cum hæreticis Imperatoribus impijs sacerdotibus. Adeo erant hæc grauia, adeo luctuosa, dixerim desperata penitus & deplorata, vt si quis tempora ista

cum

cum præteritis temporibus conferat, quibus sub alijs hæreticis Imperatoribus gemuit Oriens, longe hæc deteriora fuisse consentiat. Sed tanta hæc pluribus voluminibus prosequenda, eo cecidere funestiora, quo scriptorum inopia remanserunt obscura. Nam aliqua est consolatio afflictorum, cum ex suorum cognitione malorum compassionem sibi conciliare putant. Hinc enim sanctissimus Iob [a]: Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei? Quis mihi det, vt exarentur in libro stylo ferreo & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice?] hæc vir patientissimus, triplicem optans suorum malorum memoriam relinqui posteris, in chartis, plumbo, ac durissimo lapide, vt penitus fieret indelebilis. Contra vero dolor magis augetur, cum mala grandia quæ tolerantur, facta cunctis incognita, omnem spem amouent compassionis: commiseratio enim haud modicam affert patientibus consolationem. Sed quomodo mala hæc tanta suum alueum eluuione quadam excedentia in Occidentalem quoque sese effuderint orbem, sæpe inferius dicendum erit.

[a] Iob. 19.

Hoc eodem anno sexcentesimo quadragesimosecundo (vt auctor est Beda) Rex Christianissimus Osuualdus in prœlio occisus est, cuius egregia sanctitas, succedentibus miraculis multis, testificatione diuina est declarata: de cuius ad Deum transitu Beda [b] ista habet: Vulgatum est autem & in consuetudinem prouerbij versum, quod etiam inter verba orationis vitam finierit. Namque cum armis & hostibus circumseptus, iam iamq. videret se esse perimendum, orauit ad Dominum pro animabus exercitus sui. Vnde dicunt in prouerbio: Deus miserere animabus, dixit Osuualdus cadens in terram. Ossa illius translata & cõdita sunt in monasterio quod diximus. Porro caput, & manus cum brachijs a corpore præcisas, iussit Rex qui occiderat, in stipitibus suspendi. Quo post annum deueniens cum exercitu successor regni eius Osuuinus, abstulit ea, & caput quidem in cœmeterio Lindisfarnensis ecclesiæ, in regia vero ciuitate manus cum brachijs condidit.] Quis non dixerit, si oculis tantum carneis ista inspiciat, Osuualdum *miserrimo fine* clausisse diem, & a Deo quodammodo visum derelictum fuisse? At anguisti *animi* fuerit id cogitasse, cum diuini oraculi testificatione certum sit, vtcumque acciderit, pretiosam esse in conspectu Domini mortem sanctorum eius, ac visos quidem illos oculis insipientium mori, verum eosdem esse in pace, atque vna cum Christo in cælis regnare. quod ne putaret aliquis esse inanem imaginationem in Osuualdo, perspicue cunctis quæ secuta sunt miracula declararunt. Sed antequam de illis aliqua attingamus, præstat audire Bedam de ipsius, dum viueret, cultu religionis: ait enim [c]:

[b] Bed. lib. 3. c. 12. in fin.

OSVVALDVS IN PROELIO OCCISVS.

[c] Bed. eod. cap. post med.

Temporalis regni quondam gubernacula tenens, magis pro æterno regno semper laborare ac deprecari solebat. Denique ferunt, quia a tempore matutinæ laudis sæpius ad diem vsque in orationibus perstiterit, atque ob crebrũ morem orandi siue gratias agendi Domino, semper vbicumque sedens supinas super genua sua manus habere solitus sit.] Idemq. superius de regni tempore [d]: Regnauit Osuualdus Rex Christianissimus Northumbrorũ nouem annos, annumerato illo etiam anno, quẽ & feralis impietas Regis Britonum & apostasia demens Regum Anglorũ detestabilem fecerat.] & paulo post: Occisus est, commisso graui prœlio ab eadem gente Pagana, Paganoq. Rege Merciorum, a quo & prædecessor eius Eduinus peremptus fuerat, in loco qui lingua Anglorum nuncupatur Maserfelth, anno ætatis suæ trigesimooctauo, die quinto mensis Augusti. Cuius quanta fides in Deum, quæ deuotio mentis fuerit, id post mortem virtutum miraculis claruit. Namque in loco, vbi pro patria dimicans a Paganis interfectus est, vsque hodie sanitates infirmorum & hominum & pecorum celebrari non desinunt. Vnde contigit, vt puluerem ipsum, vbi corpus eius in terrã corruit, multi auferentes, & in aquam mittentes, suis super hoc infirmis multum commodi afferrent: qui videlicet mos adeo increbuit, vt paulatim ablata exinde terra, fossam ad mensuram staturæ virilis altam reddiderit. Nec mirandum in loco mortis illius infirmos sanari, qui semper dum viueret, infirmis & pauperibus consulere, eleemosynas dare, & opem ferre non cessabat.] hæc Beda, qui plura de eodem recenset [e] miracula, quæ tu consulas.

[d] Eod. lib. 3. c. 9.

OSVVALDI RELIGIO.

OSVVALDVS POST OBITVM MIRACVLIS CLARVS.

[e] Bed. lib. 3. c. 9. 10. & seq.

IESV

ANnus incipit sexcentesimus quadragesimustertius, Indictione prima, idemq. secundus Constantis Imperatoris, quo (vt habent Græcorum Annales) Haumar Princeps Sarracenorum ædificare cœpit templum Hierosolymitanum: cumq. ædificia non consisterent, Iudæi causam rogati exposuerunt, nempe Crucem contra positam: sicq. Crucem, quæ templo montis Oliuarum imposita erat, deposuerunt, atque ita demum ædificia firmata sunt. Atque hæc res Christi osoribus occasionem præbuit multas Cruces deturbandi.] hæc ex Theophane.

CRVCES HIEROSOLYMIS DEPOSITAE.

De eodem tẽplo habet ista Guiglielmus Tyrius [a]: Sumptibus, qui sufficere possent ad impensam, designatis, & conuocatis artificibus, subiecta pro votis materia tã ex marmorũ diuersitate, quam ex lignorum differentia multiplici, templũ ædificari præcepit. Quo postea infra modicum tempus iuxta conceptum mentis feliciter consummato, quale hodie Hierosolymis esse dignoscitur, multis & infinitis ditauit possessionibus, vnde suppeterent facultates ad conseruanda perpetuo eiusdem sarta tecta, & vetera renouanda, & continuanda luminaria per manum eorum qui in eodem templo deseruirent. Quæ autem sit illius forma & operis elegantia, quoniam pene omnibus notum est, non est præsentis tractare negotij. Erant porro in eodem templi ædificio intus & extra in opere musaico Arabici idiomatis litterarum vetustissima monumenta, quæ illius temporis esse creduntur; quibus & auctor, impensarum quantitas, & quo tempore opus inceptum, quoq. consummatum fuerit, euidenter declaratur.] hæc Tyrius.

[a] Guigliel. Tyr. de bello sacro lib. 1. c. 2.

Plane mirandum illud fuit, quod nonnisi depositione sanctissimæ Crucis erigi potuerit templum Sarracenorum: ex quo virtus & potentia Crucis enituit, qua stante, necesse sit dæmones cedere, eorumdemq. conatum & vires infringi. quod & accidit sub Apostata Iuliano, cum faterentur dæmones se Cruce penitus superatos. Quod autem Deus, demptâ Cruce, permiserit inualescere Sarracenos: nihil præterea dicendum, quam quod idem Deus ob peccata populi exaltauerit aduersus eum Assyrios. Sed illud accidit Crucis virtute mirandum, quod cum tot fuerint insignia Hierosolymis templa, egregia Christianorum Imperatorum monumenta, nullum eorum vendicare sibi sint ausi dominantes impij Sarraceni, sed libera omnia prioribus vsibus fuerint Christianis relicta, eademq. vt antea frequentata a totius terrarum orbis fidelibus, prout quæ inferius dicturi sumus, ostendent.

CRVCIS POTENTIA.

Inter hæc autem nouis quatitur Italia motibus, cum Mauritius Chartularius, de quo multa facinorosa superius dicta sunt, in tyrannum erupit, ac male perijt. habet enim de his ista Anastasius in Theodoro: Huius tẽporibus in Mauritium Chartularium, per quem multa mala operatus est Isacius Patricius Exarcha, cum increbuissent peccata eius, de beato Petro Apostolo prodijt vindicta, vt hereditaret eum ignis inextinguibilis. Consilio ductus suprascriptus Mauritius illorum qui cum ipso ante deuastauerant Ecclesiam Dei, tyrannizauit aduersus Isacium Patricium, & misit per omnia castra quæ erant sub ciuitate Romana per circuitum, & congregauit omnes & coniunxit secum ipsos per sacramentum, vt deinceps nullus ex ipsis debuisset obedire Isacio, neque hominibus eius, eo quod ipse sibi regnum imponere voluisset. Audiens hæc Isacius Patricius, quod Mauritio omnes exercitus Italiæ sacramenta dedissent, misit Donum Magistrum militum & Sacellarium suum ad ciuitatem Romanam cum exercitu.

MAVRITII CHARTVLARII TYRANNIS.

Qui veniens in ciuitatẽ Romanã, omnes Iudices, seu exercitus Romani, qui prius se cum Mauritio per sacramenta constrinxerant, timore ducti, dimittentes Mauritium Chartularium, omnes se cum Dono iunxere: qui cum ingressus esset Romã, fugit Mauritius ad beatam Mariam ad Præsepe.] Hic meminisse lector debet, hunc illum fuisse Mauritiũ, qui Lateranensem inuadens basilicã expilauit: cogitur modo infelix ab ecclesia auxiliũ petere, & ad ipsam pro salute confugere, qui aduersus eam hostiliter grassatus fuit: sed non fuit diuina vltio ibi eum reperire securitatem, qui antea sacrilege fuerat in ecclesiã debacchatus. nam subdit Anastasius: Eum tollentes de ecclesia, miserunt boiam in collum eius, simili-

MAVRITIVS DAT POENAS SCELERIS.

liter & omnibus qui in consilio cum ipso fuere, & boiatos misit Rauennam per manus Marini Scribonis & Thomasij Chartularij. Qui deducentes eos, peruenerunt iuxta ciuitatem Rauennatem in locum qui dicitur ad Ficuldas *, duodecimo milliario longe a ciuitate, & ibi decollauerunt Mauritium: quia sic in mandatis acceperant a supradicto Isacio, vt viuus ciuitatem Rauennatem non ingrederetur. Et postquam decollatus est, leuantes caput eius duxerunt Rauennam. Videns autem Isacius caput Mauritij, gauisus est, & fecit illud ad exemplum multorum in circo Rauennate super stipitem poni. Illos autem qui cum ipso directi fuerant, omnes boiatos iussit arcta custodia in carcerem mitti, cogitans quomodo eos puniret. Sed cum ea agerentur, mox nutu diuini iudicij, ipsis diebus percussus diuino ictu Isacius mortuus est. Hi autem qui clausi erant, exeuntes de carcere, reuersi sunt singuli per loca sua. Audiens hæc Imperator, *Constans scilicet*, quod defunctus est Isacius, misit Theodorum Patricium Exarchum, cui cognomentum Calliopa, ad regendam omnem Italiam.]

* Ficodas, *est Ecclesia Ficodensis, hodie Ceruia.*

ISACII OBITVS REPENTINVS.

Cum omnes Anastasio assentientes, æque testentur successorem Isacij missum fuisse Theodorum Calliopam: constat tamen ante Calliopam missum esse Platonem hæreticum pariter Exarchum: quem post sequentem annum, cum Pyrrhus Constantinopolitanus Episcopus Romam se contulit, Exarchum fuisse, suosq. direxisse ad Pyrrhum, in sua epistola S. Martinus [a] Papa testatur, nosq. suo loco dicemus: quanta autem hic mala intulerit Romanæ Ecclesiæ, patebit inferius.

a Martin. Pap. epist. 16.

Sed ne relinquamus insepultum Isacium, sepultura licet indignum; cuius tumulo nullum fuisset aptius epitaphium inscribendum, quam quod Dauidicum habet carmen [b]: Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum. Ecce qui dixit: Venite [c] hereditate possideamus sanctuarium Dei.] etenim tam ipsi quam Mauritio digne contigit, quod imprecatus est idem vates [d]: Deus meus pone illos vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti: sicut ignis qui comburit siluam, & sicut flamma comburens montes, ita persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos, &c.] ita vltor Deus voluit posteris relinquere. tum Isacij tum Mauritij amplissimis notis declaratam vindictam, quam meruerunt impij in sancta manus sacrilegas inferentes.

b Psal. 51.
c Psal. 82.
d Psal. 82.

Sed quæ Isacij coniux viro suo postrema persoluit, hic describamus. Susanna enim eius vxor, viri amantissima, eiusmodi ad sepulchrum ipsius inscriptionem affixit Græce conscriptam [e]:

e Habet Hier. Rub. hist. Rauen. lib. 4.

ISACII EXARCHI EPITAPHIVM.

Ενθαῦθα κεῖται ὁ στρατηγήσας καλῶς,
Ρώμλω ἀβλαβῆ φυλάξας, καὶ τλῶ δύσιν,
Ταῖς γαλλωσῶν διαπρύσαις ἐξ ἐναντίας,
Ισαάκιος, τῷ βασιλέων ὁ σύμμαχος,
Ο τῆς ἁπάσης Αρμενίας κάσμος μέγας·
Αρμένιος γὰρ ὧ οὗτος, ἐκ λαμπρῶν γένους.
Τούτῳ θανόντος ἐνλεῶς, ἡ σύμβιος
Σωσάννα σώφρων, ζυγόνος ζότῳ σεμνῆς,
Πυκνῶς στενάζει, τὸ ἀνδρὸς ἐστερημένη,
Ανδρὸς λάξαντος ἐκ καμάτων ἐυδοξίαν
Εν ταῖς ἀνατολαῖς ἡλίου, καὶ τῇ δύσει·
Σχατὰ γὰρ ἤρξε τῆς δύσεως, καὶ τῆς ἑω.] Id autem ita dici Latine potest:

Hic iacet, qui rei bellicæ ducem egit recte,
Romam incolumem tutatus & Occidentem
Tranquillis Principibus ter sex annis,
Isaacius, Regum commilito,
Omnis Armeniæ ornamentum magnum:
Armenius enim erat hic ex illustri genere.
Hoc mortuo glorioso, coniux
Susanna prudens more castæ turturis
Assidue gemit viro priuata:
Viro, qui sortitus est ex laboribus gloriam
In oriente Sole & occidente:
Exercitum enim duxit Occidentis & Orientis.] hactenus epitaphium.

Inter

A Inter hæc autem, cum grauissimis fluctibus fides Catholica opera Monothelitarum hæreticorum, præcipue vero Pauli Constantinopolitani Episcopi, quateretur in Oriente: si qui illic erant Orthodoxi Episcopi, vnum sibi illud tantum reliquum esse remedium cognoscentes, in tanto naufragio conscendere nauiculam Petri, quam scirent promissione Christi inter fluctus sæculi huius solam nauigare securam, nec vllis posse obrui vndis, neque vorticibus absorberi; Romam se conferunt ad Theodorum Apostolicæ sedis Episcopum in tanta tempestate solicite vigilantem, clauumq. summa prudentia moderantem.

CONFVGIVM ORTHODOXORVM ROMAM.

Alij vero non deserentes greges sibi commissos, per litteras id egere, vt inter ceteros Cypri insulæ Episcopi, qui cogentes Synodum, Synodalem epistolam scripserunt hoc anno ad eumdem Theodorum Pontificē, licet in ea Metropolitani Episcopi nomen tantum-
B modo exprimatur: fuit hic Sergius. Epistola autem ipsa habetur in Actis sanctæ Romanæ Synodi sub Martino; vbi cum ederetur, Primicerius Notariorum Theophylactus ista est prælocutus: Afferens, inquit, de venerabili scrinio, præ manibus habeo suggestionem Sergij Cyprienſis Archiepiscopi, directam ab eo per nuper transactam primam Indictionem, id est, ante septem annos, Theodoro beatæ memoriæ decessori vestro.] hæc ibi tunc Theophylactus, quæ voluimus recensuisse ob certam temporis ab eo expressam significationem, nempe hoc anno primæ Indictionis ipsam epistolam esse conscriptam, quæ sic se habet [a]:

a Concil. Later. sub Mart. Secret. 2. tom. 3. Concil. nou. edit.

SYNODALIS EPISTOLA CYPRI EPISCOPORVM.

Sanctissimo & beatissimo a Deo honorabili domino meo Patri patrum Archiepiscopo & vniuersali Papæ domino Theodoro, Sergius humilis in Domino salutem. Firmamentum a Deo fixum & immobile, atque tituli formā lucidissimam fidei, vestram Apostolicam
C sedem constituit (o sacer vertex) Christus Deus noster. Tu enim es (sicut diuinum veraciter pronunciat [b] Verbum) Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesiæ columnæ confirmatæ sunt. Tibi & claues cælorum commisit, atque ligare & soluere potestatiue, quæ in terra & in cælis sunt, promulgauit. Tu profanarum hæresum depositor existis, vt princeps & doctor Orthodoxæ & immaculatæ fidei. Igitur non despicias patrum tuorum, Pater, fidem æstuantem, & ab aliquibus hæreticis ventis violentatam, necnon periclitantem. Resolue nebulam insipientiū lumine tuæ diuinæ scientiæ, o sanctissime: Abscinde blasphemias & iactantiam vaniloquorum nouiter emergentium hæreticorum doctorum. Nihil * etenim minus est Orthodoxæ & Apostolicæ vestræ definitioni atque traditioni, quatenus augmentum aliquod suscipiat a nobis fides. Nos autem a Deo inspirati, & sanctorum Apostolorum confabulatores & consacerdotes quæ sapuimus, confitemur, & confessi sumus a
D pristinis temporibus & ex ipsis cunabulis secundum sanctum ac beatissimum Papam Leonem, prædicantes omnibus & confitentes, quod operatur vtraque natura cum alterius communione: cum quo beatissimo viro & omnes a Deo inspirati & sancti Patres fatentur.

b Matth. 16.

* Mihi

Et hæc quidem a nobis humillimis seruis vestris atque discipulis prosecuta sunt: multiloquium autem & contradictionem aduersariorū non admittimus: quia parati sumus pro Orthodoxa fide, auxiliantibus vobis sanctissimis & orantibus, martyrium suscipere. Et si quidem voluerint ea quæ nunc ad consumptionem animarum dogmata, hoc est, ad interitum doctrinæ & confessionis sanctorum Patrum & glorioſi atque præcipui Papæ Leonis
E proposita sunt, in regia vrbe deponere (quorum contraria sapientes nos existimus) sufficit hoc, atque amica Deo pax sanctis Ecclesijs intercedit, & omnis diuisio Ecclesiarum de medio absistit, necnon schismata dissoluuntur ad vnitatem denuo restaurandam. Si autem noluerint hoc facere: Apostolicos vos Patres sequentes, in scripto & sine scripto eos anathematizamus. Non est enim, non est Deo placitum, neque iustum, proposita pestilentia hæresum, & anathematizatis * blasphemijs, verbis contendere.

* anathematis

Honorent igitur rationem, & erubescant Deum, & eiusmodi blasphemias subtrahere festinent, & in quocumque voluerint loco vel tempore, de quibus existimant sapere, mouemus dogmata. Compendioſe autem, o sanctissime, dicimus. Ea quæ ad euersionem & depositionem a Deo inspiratorū Patrum & sanctissimi Papæ Leonis, necnon vestræ a Deo sapientiæ conscripta sunt, deponantur.] Ex his, lector, satis intelligere potes, Theodorum Papam, cum (vt narratum est) misit Apocrisarios in Orientem, æque per illos vulgasse Catholicæ fidei sinceram confessionem, qua pariter iuberetur, vt qui ab ea discreparent, anathemati subijcerentur: etenim pergit: Nam & nos (sicut dictum est) iubentibus vobis dominis nostris & a Deo inspiratis Patribus, percutimus eos

anathematibus: & nunc motiones de quæstionibus eorum & certamina faciemus, speA rantes in vestram Deo placitam & beatam protectionem, quoniam non reuereremur, neque formidaturi sumus timore vbi non est timor, proposito Deo & Orthodoxa requisitione.

Vsque ad hanc igitur diem dispensationem aliquam quærentes, tacuimus eis, arbitrantes ad meliora eos immutare proprias doctrinas. Sic etenim & sanctissimæ memoriæ Thius noster Arcadius sapuit, vestram Orthodoxam sequens doctrinam, cuius vestigia & nos omni virtute sequi oramus, consonantes Orthodoxæ & a Deo inspiratæ doctrinæ vestræ sanctissimæ dominationis atque paternitatis. Vlterius autem iam non patimur, seminantibus eis zizania & scandala (vt ita dicamus) in omnem mundum. Hi sunt nostri sancti Concilij intellectus: sed & tomum beatæ memoriæ & a Deo inspirati admittit & amplectitur Leonis, & sicut anchoram salutiferam Orthodoxiæ detinet, & vestris diuinæ B scientiæ lætatur dogmatibus, nihil omnino minuens; & cum ea Orthodoxa confessione proficisci ad Dominum, & terribili eius exorat assistere iudicio.

Deus igitur creator omnium conseruet longæuum sanctissimum dominum nostrum ad stabilitatem sanctarum eius Ecclesiarum & Orthodoxæ fidei, vos pastorem bonum, qui pro spiritualibus ouibus tuam animam pones, atque pastorali baculo lupos rapaces expelles. Omnes qui digni sunt assistere sanctissimo & a Deo honorato domino meo, ego & qui mecum sunt, plurimum in Domino salutamus. *Et subscriptio.* Incolumem me & Domino beneplacitum ora, sanctissime Pater patrum.] hactenus Sergij & reliquorum insulæ Cypri Orthodoxorum Episcoporum Synodalis epistola. His & alijs concitatus Theodorus Pontifex, Synodo conuocata, Paulum hæreticum condemnauit.

Eodem quoque tempore Stephanus Dorensis Episcopus Romam se contulit ad Theo- O
STEPHAN. DOREN. EPISCOP. LEGATVS AB EPISCOPIS PALAESTIN. AD ROM. PONT.

dorum Pontificem pro Ecclesia Hierosolymitana, quam inuaserunt pseudoepiscopi, ijdemq. coniuncti Paulo Constantinopolitano Episcopo eiusdem erroris hæretici Monothelitæ. erat istorum omnium caput (vt dictum est) Sergius Ioppensis Episcopus, qui vendicato sibi iure Patriarchico, alios complures sui similes Episcopos ordinauit. Ad tam grande malum auertendum a Catholicis Palæstinæ Episcopis idem Dorensis Episcopus legatus est Stephanus Romam ad Summum Pontificem Theodorum.

Permisit hæc quidem Deus singulis quibusque sæculis, exagitari scilicet diuersarũ prouinciarum Episcopos, quo assiduis rerum gestarum exemplis innotesceret, nullum aliud esse confugium aduersus ingruentes hæreticos, quam ad Apostolicam sedem, ceu diuinum asylum, sacram anchoram, portum securum, in quo tantum quis in tempestate possit salutem sperare, & auxilium experiri. vt Stephano legato accidit, qui vbi perperam D facta hæreticorum Theodoro significauit, ab eodem consecutus est Apostolicæ sedis in illis partibus vicariam præfecturam, qua intrusum illum nefarium condemnaret, & ab eo ordinatos Episcopos gradu depositos in ordinem redigeret. Tanta hæc constant ex libello eiusdem Stephani oblato postea sancto Martino Papæ in Concilio Lateranensi, vbi inter alia leguntur ista:

STEPHAN. VICARIVS ROM. PONT. IN PALAESTINA.

De quibus, *id est, de inuasa & occupata ab hæreticis Ecclesia Hierosolymitana*, & antea Apostolicæ sedi innotui, id est, beatæ memoriæ decessori vestro Theodoro. Iussit- mihi indigno per sacram suam præceptionem, ordinansq. loci seruatorem per Apostolica eius scripta, quatenus tam ea quæ fuissent Ecclesiastica capitula peragere debuissem, & canonice, si nullatenus emendarentur qui sub denominato prætextu ordinati sunt Episcopi, deponerem eos. Quod & feciſſe me certum est, & præcipue quoniam in errorem a E veritate recedentes sponte delapsi sunt: tantumq. illos recepi, secundum iussionem eius, qui libellum pœnitentiæ obtulerunt, & professi sunt in scripto, conseruare indesinenter & amplecti atque prædicare sanctorum Patrum & Synodorum doctrinas: quorum libellos nuper deferens, obtuli sacratissimæ præsidenti sanctitati vestræ Martino ter beatissimo Papæ, ab eo quod aliqui eorum merito recepti & confirmati sunt, aliqui vero pro tuitione Catholicæ Ecclesiæ condemnati sunt.] hæc Stephanus ad Martinum Pontificem: ex quibus sane qui exacte ista considerat tempora, mirari debeat, quomodo & apud hæreticos, & eo tempore quo a Sarracenis ipsa Hierosolyma & Palæstina cum adiacentibus regionibus occupatæ tenerentur, essent qui adeo sedis Apostolicæ iudicium extimescerent, vt siue libellum pœnitentiæ palinodiam recantantes offerrent, siue ijdem excommunicati execrabiles omnibus facti essent, cum præser-

A præsertim ijdem fulcirentur patrocinio Constantinopolitani Patriarchæ & Imperatoris. Tantũ sibi vel inter ipsos Sarracenos & hæreticos vendicabat iuris Apostolica sedes, omni tempore eadem vigens auctoritate, & vbique præsidens potestate. Habetur citatus eiusmodi libellus Stephani Dorensis Episcopi in Secretario secundo sanctæ Synodi Lateranensis sub Martino Romano Pontifice, de quo rursus suo loco dicendum.

IESV CHRISTI ANNVS 644. THEODORI PAP. ANNVS 3. CONSTANTIS IMP. ANNVS 3.

B SEquens annus sexcentesimus quadragesimusquartus sequitur, secunda Indictione, qui illustratur natali viri sanctissimi Paulini Episcopi Eboracensis, de quo Beda[a]: Anno secundo *Osuui successoris Osuualdi Regis*, hoc est, ab incarnatione Dominica sexcentesimo quadragesimoquarto, reuerendissimus pater Paulinus quondam quidem Eboracensis, sed tunc Episcopus Rhofensis ciuitatis, transijt ad Dominum sexto Iduum Octobrium die: qui decem & nouem annos, & menses duos, & vigintivnum dies Episcopatum tenuit, sepultusq. est in secretario beati Apostoli Andreæ, quod Rex Edilbertus a fundamentis in eadem Rhofi ciuitate construxit.] *a Bed. lib. 3. c. 14.* PAVLINI APOSTOLICI VIRI OBITVS.

Quo tempore itidem in Britannia apud Orientales Anglos Christiana fides admodum propagatur per Furseum Hibernum. Paulo post vero & Sigebertus eorum Rex amore cæ- PROPAGATIO FIDEI.
C lestis beatitudinis, relicto regno cognato suo, monasticam vitam professus, a Pagano Merciorum Rege Penda occisus est. hæc fusius Beda, qui de Furseo, eiusq. socijs viris sanctissimis alia plura admirandaq. recenset, quæ tu consulas.

Hoc eodem anno, quo Dagoberti Francorum Regis annus regni absoluitur decimustertius, & decimusquartus inchoatur mense Aprili, Gallicanis ecclesijs eiusdem Regis munificentia innotuit: nam multis multa largitus est, quæ apud Aimoinum[b] his declarantur verbis: Eo anno, *decimoquarto scilicet regni sui*, Rex Dagobertus omnibus circumpositis gentibus nationibusq. sibi subiugatis, paceq. per circuitum facta, ad pietatem intendit. Vtq. se gratum cælestibus in se supra modum fluentibus beneficijs demonstraret, vniuersas pene Galliæ ecclesias patrimonij sui heredes instituit. Conuocatisq. filijs ac turba amicorum, generale indixit placitum in loco nuncupato Bigargio. Ad quod propere conuenientibus cunctis Franciæ primoribus, decimo Kalendas Maias Rex solio resi- *b Aimoin. lib. 4. c. 30.* DAGOBERTI ERGA ECCLESIAS MVNIFICENTIA.
D dens aureo, hoc apud eos disseruit modo:

Causa modo mihi, amantissimi filij, & quicumque adestis Francorum potentes, vtilis ac fructuosa visa est vos conuocandi intentio, vt de ijs quæ pro remedio animæ meæ agere institui, non ego solus mihi applauderem. Quia etenim caduca gerimus corpora, animasq. immortales, magna nobis (si dissimulare nolumus) est indicta probitatis necessitas: ne si (quod absit) minus fuerimus intenti, non solum corruptionem quam speramus corporum, verum & ipsam æternitatem animarum perpetuis tradamus incendijs. Ideoq. ego reminiscens iustis repromissa præmia & præparata iniquis supplicia, memor etiam malorum quæ gessi, testamentum scribere decreui, quo omnes regni nostri sanctorum basilicas isto tempore famosas heredes faciamus earum quæ eis a nobis traditæ sunt rerum. Constitui etiam quatuor fieri vno tenore exemplaria, & ea manibus subter firmare non tan-
E tum meis, sed etiam filiorum meorum Sigeberti ac Hludouici, quos hodie Reges constituo, vestris quoque qui astatis sanctissimi Pontifices, necnon gentis nostræ principes. E quibus vnum Lugduni in Gallia, aliud Parisijs, tertium Mettis in archiuis ecclesiarum custodienda dirigimus; quartum autem, quod præ manibus habemus, in thesauris nostris adseruari præcipimus. Cumq. post depositam a nobis carnis sarcinam, vnusquisque Præsulum qui locis præcepto inscriptis præfuerint, sibi assignata susceperint; rogamus & obtestamur per terribilem Domini nostri Iesu Christi nomen, vt memoriam nostri tribus in hebdomada diebus per sequentes annos faciant, ac pro requie animæ nostræ sacrificium offerant salutare; nomenq. nostrum, quasi perpetuum tenentes memoriale, libro inserant vitæ.] hucusque verba Regis. Porro per librum vitæ ipsum credimus intellexisse illum, in quem nomina fidelium defunctorum inferrentur, quorum iugis in ecclesia commemoratio fieret. Sed addit auctor: Huius exemplar partim hic inserere studuimus,

quatenus ipsius pijssimi Principis patescat quantus erga Deum sanctosq. fuerit deuotionis affectus. Est autem huiusmodi:

In nomine Trinitatis Domini Dei omnipotentis, Apostolicis Patribus, Pontificibus videlicet, ac Abbatibus, & reliquis sacerdotibus intra regnum nostrum consistentibus, Dagobertus Rex Francorum.

Quantum intellectualis sensus humani * potest mente sagaci pensare, atque solerti indagatione perpendere, nihil amplius valet in huius sæculi luce ac fugitiuo gaudio lucrari, quam quod de rebus transitorijs locis venerabilibus quis studeat in alimoniam pauperum impendere: quatenus qui fragilitatem naturæ generaliter patiuntur, priusquam subitanea transpositio eueniat, pro salute animæ inuigilent, vt non inueniatur quisquam imparatus, vel sine aliquo respectu discedat e sæculo. Quin potius dum propriæ libertatis iure subsistit, ex caducis substantijs intra æterna tabernacula vitam studeat mercari perpetuam, vt inter iustorum consortium desiderabilem valeat locum adipisci. Et post pauca: Itaque nobis sana mente, sanoq. consilio placuit, & (vt diximus) deuotio diuina nos admonuit, vt pro salute nostra & pro æterna retributione conscribendum præciperemus testamentum: & pro immutabili beneficio quatuor vno tenore firmauimus instrumenta, & quicquid vbique per loca sanctorum contulimus, inibi simili annotatione conexuimus, &c. Deinde subiungitur:

Donamus igitur ad basilicam sancti Vincentij Parisijs, vbi sepulturam, quando quidem Deus iusserit, habere disponimus, donatumq. in perpetuum esse decreuimus, villam cognominatam Cumbis in pago Parisiaco, quam Vrsa filia Alderici tenuit. Pari modo ad basilicam S. Petri Apostoli Parisijs, vbi sancta Genouefa requiescit in corpore, villam Drauernum in Brigeio. Ad basilicam vero diui Dionysij item Parisijs, vbi cum socijs suis requiescit, villam Brannatem in Brigeio. Ad basilicam dominæ sanctæ Columbæ & domini sancti Lupi Senonis, villam Grandecampum in Gaustinensi, & cetera quæ ibi plura continentur. Ad vltimum vero intulit: Vos autem boni filij considerantes primum naturæ religionem, cuius gratia etiam bestias ligat, manete fratres: nolite exuere, quo onerati estis. Deinde reueremini me patrem vestrum, qui rogare malo, cum possim iubere, vt statuta nostra inconuulsa seruetis, sicuti vestra a successoribus vestris seruari voletis: profecto scientes, quod si a nobis sancita contemptui habueritis (quod non arbitror) pari modo & vestra a posteris contemnentur decreta. His dictis, & cunctis longæuam ei felicemq. optantibus in hoc sæculo vitam ac in futuro manentem, salutatis omnibus, cœtum dimisit, vt rediret vnusquisque ad sua.] hæc (vt dictum est) quartodecimo regni sui anno Dagobertus, ad felicem obitum viam sibi parans. Sed & hic fragmentum quoque recitandum erit alterius donationis eodem tempore ab ipso factæ ecclesiæ a se constructæ, & monasterio sancti Benedicti vnius diei itinere distanti ab Argentina ciuitate super Rhenum, quod sic se habet[a]:

Dagobertus magnus diuina clementia Rex Francorum, omnibus regni sui primatibus, immo cunctis Christi fidelibus præsentibus & futuris. Notum facimus, quod patre meo Lothario defuncto, paterni regni curam suscepi: sed viuendi ductus leuitate deceptus, regalis officij debitum neglexi; & maxime inter alios excessus meos, ecclesiarum Dei destructor & dissipator esse cœperam, nec diuinæ maiestatis oculos, nec hominum veritus acclamationem. Tandem Dei benignitas obstinatæ mentis superbiam conterens virga correctionis, iniquitates meas correxit, & mihi castigato veniam non negauit: quasi autem modum pœnitentiæ imponens, in hoc mihi spem plenæ posuit indulgentiæ, si ad honorem Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum sanctorum, quos magis offenderam, domum diuinis aptam seruitijs construerem, &c. Igitur sub certa spe remissionis peccatorum nostrorum, reddentes alacri studio votum quod fecimus, ecclesiam in honorem sanctæ Trinitatis, & sanctæ Mariæ perpetuæ virginis, & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli in loco qui dicitur Vuissenburg construximus, quam sublimare & regali munificentia ditare decreuimus, &c.] hæc ibi; atque de his satis. Iam vero ad anni sequentis res gestas oratio transferatur.

* hominis TESTAMENTVM DAGOBERTI.

[a] *Habetur in Appendice ad hist. Goth. Ioan. Mag.*

SEquitur annus Redemptoris sexcentesimus quadragesimusquintus, Indictione tertia, quo in Africa de fide Orthodoxa habita est famosa illa disputatio inter Pyrrhum Patriarcham Constantinopolitanum hæreticum, & Maximum Abbatem eumdemq. martyrem Orthodoxum, ex qua idem Pyrrhus princeps Monothelitarum hæreticorum conuictus, erroris diu defensi pœnitens, recantans palinodiam, oblatoq. fidei Catholicæ libello Theodoro Romano Pontifici, receptus est vna cum titulo Patriarchatus in Ecclesiam Catholicam. Magna quidem Dei prouidentia factum est, vt Pyrrhus extorris in
B Africam veniens, illic sanctum Maximum inueniret: etenim (vt in rebus gestis sancti Maximi fusius legitur) vbi Pyrrhus illuc peruenit, captiosos cœpit suæ hæresis laqueos tendere, quibus vniuersam Ecclesiam illam captiuam duceret: quod & fecisset quidem, nisi in omnibus sibi aduersantem Maximum habuisset: vnde exigentibus Episcopis Africanis, atque ipso qui prouinciæ præerat, Gregorio Patricio publicæ paci eius regionis, quam vehementer Pyrrhus perturbauerat, consulente, factum est, vt de publicis controuersijs publica fieret disputatio. De qua quod ad tempus pertinet, eam hoc anno contigisse, nempe tertia Indictione, mense Iulio, ipse titulus disputationi præfixus edocet: vt de his nulla dubitatio esse possit. Quod vero ad locum spectat, habitam ipsam esse in Africa (& puto Carthagine) quo Pyrrhus Constantinopoli recedens se contulerat, æque ex ipsa certissimum redditur.

DISPVTATIO MAXIMI CVM PYRRHO.

C Quæ autem de eadē extent priscorum testificationes, in primis videamus. Theophanes hæc habet: Pyrrhus vero cum peruenisset in Africam, mutuis cū sanctissimo Maximo videtur aspectibus, Abba videlicet religiosissimo in monasticis correctionibus, necnon & diuinorum illic existentium Pontificum præsentatur obtutibus: qui hunc redargutum, & persuasum, Romam ad Papam Theodorum direxerunt. Qui Orthodoxo libello tradito Papæ, ab eo receptus est.] hæc Theophanes ex Græcis: his consentientia scribit Photius. Ex Latinis autem vetustioribus Anastasius Bibliothecarius ista refert: Ipsis temporibus Theodori Pontificis venit Pyrrhus ex Africa, qui fuerat Patriarcha Constantinopolitanus, in vrbem Romam ad limina Apostolorum: Qui ingressus, libellum obtulit cum sua subscriptione Apostolicæ nostræ sedi in præsentia cuncti cleri & populi, condemnans in eodem libello omnia quæ a se vel a decessoribus suis scripta vel acta sunt aduersus im-
D maculatam fidem nostram. His itaque ab eo peractis, fecit eum Pontifex munera erogare in populo, & cathedram ei poni iuxta altare, honorans eum vt sacerdotem regiæ ciuitatis.] hucusque Anastasius in Theodoro.

Ingenti sane Dei beneficio euenit, vt post tot publicorum scriptorum naufragia, quæ tum Græcorum tum Latinorum Ecclesia passa est diuersis temporibus, ne syllaba quidem eiusdem disputationis exciderit, sed conseruata ipsa integra fuerit in pluribus antiquitus scriptis Græcis codicibus, quos Vaticana bibliotheca possidet, in quorum singulis inter alia viri doctissimi atque sanctissimi monumenta inest eiusmodi eiusdem Maximi Abbatis & martyris cum Pyrrho excepta a Notarijs in Africa publica disputatio, præsentibus Episcopis Africanis atque Gregorio (vt dictum est) qui prætoria præfectura eamdem prouinciam moderabatur; quam quidem hactenus latentem ac Latinis incogni-
E tā primus vendicauit in lucem, ac Latinitate donauit vir disertissimus Franciscus Turrianus Societatis Iesu professor, qui eiusdem Maximi nonnullas epistolas eodem argumento aduersus Monothelitas scilicet scriptas, aliosq. ad id ipsum spectantes tractatus æque ex Græco in Latinum conuertit; sed ne ederet vna cum alijs a se translatis sanctorum Græcorum Patrum egregijs monumentis, mors anteuertit.

Porro nacti ipsam an hic integram reddere deberemus, cum sua prolixitate duos vel amplius impleat terniones, ancipites diu fuimus, ne scilicet rerum gestarum series eius disputationis obice intercipi videretur, lectorq. assuetus per plana currenti historicæ lectioni, inter Chrysippios quodammodo labyrinthos se clausum teneri putaret, dum in difficillimis sacrorum dogmatum quæstionibus inter vepres, rubos, spinasq. hæreticorum argumentorum cogeretur incedere, vt tandem posset in lucem veritatis emergere. Ceterum quod magna ex parte huius tomi versetur historia in his quæ spectant ad

Monothelitarum hæresim confutandam, quæ flexuosis anfractibus gradiens, sinuosis & recessibus latens, nec quo pergat intelligi possit, aliud agens, loquens aliud: vt secundum illud quod de Behemoth scriptum est [a], de ea dicendū sit: Quis reuelabit faciem indumenti eius?] vt ista cuncta aperta luce lector intelligat, sicq. historica lectione fruatur, operæpretium me facturum existimaui, si eamdem concertationem Annalibus nostris intexerem, quo tricas omnes, cunctosq. nexus, strophas, atque cauillos hæreticorum ipsorum satis habeat exploratos. His accedit, quod eadem tractatio pleraque habeat, quæ historicam elucident veritatem, illaq. præsertim tanti momenti erroribus inuoluta de Honorio Romano Pontifice in consortium hæreticorum calumnioſe vocato dilucidé tibi pandat, aperteq. veritatem demonstret, vt non sit quod de eius integra sinceraq. fide Catholica dubitare vel leuiter iure possis. Quod insuper eiusmodi hactenus caruerit Latinitas nobili monumento numquam suppositio prælo, haud ingrato animo illud puto accipient B eruditi; qui etiam gratias agant de Ecclesiastica antiquitate adeo benemerenti.

a *Iob.* 41. VTILITAS DE DISPVTATIONE MAXIMI CVM PYRRHO.

His igitur persuasus, eam tibi integram exhibendam ita putauimus, vt tamen historicæ consultum sit rationi. Quamobrem ex ea illa tantū hic tibi reddenda putauimus, quæ ad rerum gestarum pertinent cognitionem: in fine autem tomi huius veluti appendicem ipsam disputationem integram ponemus. Sed & ne fonte careas, ex quo deducitur, tibi pariter ipsum Græcum textum (ne habeas amplius quod desideres) cudendū curabimus quam sinceriſsime, ita tibi bene consulentes, vt fruaris viri doctiſsimi eiusdemq. martyris lectione, illud S. Hieronymi [b] de Pamphili martyris scriptis dictum in memoriam reuocans: Si lætitia, inquit, est, vnam epistolam habere martyris; quanto magis tot millia versuum, per quæ mihi videtur sui sanguinis signasse vestigia?] ista quidē ille de scriptis manu martyris Origenis libris: sed præstat, mea sententia, posſidere quæ ore martyris sunt prolata, atque de corde martyris & non aliunde manarunt, ex ipsius sapientiæ fonte deducta: ne, si secus dixerimus, aliquid amplius mechanicis tribuamus, quam liberalibus disciplinis.

b *Hier. de scrip. Eccl. in Pamphilo.*

Porro quod in primis ad temporis rationem spectat, vt cuncta tibi constent, hic eiusdem disputationis describendus est titulus, qui sic se habet: Quæstio Ecclesiastici dogmatis disputata coram Gregorio Patricio pijſſimo in conuentu & confessu sanctiſſimorum Episcoporum & reliquorum nobiliſſimorum virorum a Pyrrho Patriarcha Constantinopolitano, & a reuerendo Maximo monacho, mense Iulio, Indictione tertia: Pyrrho quidem nouum dogma de vna Christi voluntate a se & a suo antecessore Sergio praue introductum defendente, Maximo autem doctrinam Apostolorum & Patrum a principio nobis traditam. *Incipit Pyrrhus, ita compellans ipsum Maximum:* D

PYRRHI DISPVTATIONIS CVM MAXIMO EXORDIVM.

Qua in re, domine Abbas Maxime, ego & is cui succeſſi, tibi nocuimus, qui vbique nobis detrahis, & nos omnibus in suspicionem de hæresi venire facis? Quis vmquam te, ne de facie quidem notum, sic honorauit & coluit, vt nos? &c.] In fine igitur tomi (vt diximus) ipsam integram disputationem Græco atque Latino sermone cusam inuenies: modo vero ea quæ ad Honorij Papæ causam spectant, quod necessario id exigat argumentum, hic tibi ob oculos ponenda curamus, eademq. sæpius, cum ratio postulat, verbis totidem inculcanda; quo de tanti Pontificis conflata calumnia, tanto teste adhibito, confutetur: vt quod sæpe falso assertum reperitur, sæpe pariter refellatur, cum & cubitalibus plane litteris esset tanti Pontificis integritas & innocentia vbique locorum monumentis perpetuis consignanda.

Vbi igitur quæ obiecta de Vigilio Papa fuere ab ipso Pyrrho, per Maximum (vt videbis) sunt valide confutata; idem Pyrrhus rursum de Honorio Pontifice sic Maximum vrget: Sit, inquit, ita de Vigilio: Quid de Honorio ad respondendum habes, qui aperte antecessori meo vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi esse tradidit? *Maximus:* Quis fuit fide & auctoritate dignus epistolæ eius interpres? is qui eam ex persona sancti Honorij scripsit, adhuc superstes, & qui totum Occidentem cum alijs virtutibus, tum pietatis dogmatibus illustrauit, an hi qui Constantinopoli ex suo corde loquebantur? *Pyrrhus:* Ille, qui hanc scripsit. *Maximus:* Is igitur cum ad diuum Constantinum* Imperatorem rursus ex persona Ioannis Papæ de hac epistola scriberet, dixit: Vnam voluntatem diximus in Domino, non diuinitatis eius & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent: rescripsimus Christum non duas voluntates contrarias habuisse, E

DE HONORIO DEFENSIO MAXIMI.

*Constantem

A carnis inquam & spiritus, sicut nos habemus post peccatum, sed vnam tantum, quæ naturaliter humanitatem eius signabat. Hoc autem ita esse, argumentum euidens est, meminisse membrorum & carnis, quæ quidem in diuinitate non licet intelligere.] Deinde occurrit per anticipationem obiectioni: Si quis vero, inquit, dicat: Quare de humanitate Christi agentes, de diuinitate eius non meministis? Respondemus: Primum quidem, responsum fuisse ad quæstionem: Deinde, vt in omnibus, sic etiam hic consuetudinem Scripturæ nos secutos fuisse, quæ aliquando de diuinitate eius differit, vt cum ait Apostolus [a]: Christus Dei virtus & Dei sapientia. aliquando de humanitate solum, quemadmodum cum idem ait [b]: Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus; & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. *Pyrrhus:* Simplicius antecessor meus accepit hoc, in voces intentus. *Maximus:* Rem ipsam loquor, nihil ita me a tuo antecessore B alienauit, vt mutabilitas eius & inconstantia, &c.] hactenus de his quæ ad Honorij Papæ causam spectant.

a 1. *Cor.* 1. b *Ibid.*

Vidisti controuersiam de litteris Honorij Papæ, ex quibus conclamaretur ab hostibus quamlibet occasionem captantibus, vnius esse in Christo voluntatis assertor, toties ventilatam, ac toties declaratam, atque adeo elucidatam, vt neque refractarijs ipsis hæreticis locus relictus sit amplius de ea aliquid dubitandi. Audisti & de ea satisfactum Imperatori per Ioannem Papam litteris eius qui illas Honorij scripsisset epistolas; satisfactumq. per Maximum Patriarchæ Pyrrho Monothelitarum antesignano in adeo publico Africanorum Episcoporum conuentu: qui licet in disputatione lubricus, vt teneri difficile posset, summa tamen potentia veritatis, germanæ verborum cedere interpretationi coactus est, & in ipsum suum antecessorem, quem ante sæpe laudarat, Sergium Patriarcham reij- C cere culpam, quod scilicet magna oscitantia (ne diceret malitia) non germano verborum sensui, sed verbis dumtaxat Honorij Papæ, ipsis nudis vocibus fuisset intentus: vt plane se nihil habuisse publice professus sit, quo suum prædecessorem Sergium excusaret, sed accusaret eum, quo de inani facta tunc de Honorio obiectione se penitus excusaret, cum alioqui in alijs defendere mordicus Sergium non destiterit. Vt ex his intelligas, quam etiam hostium professione ab omni illata calumnia Honorius Papa liber existat.

HONOR. OMNINO OSTENSVS INNOCENS.

Ad postremum autem, quem demum celeberrima disputatio ista finem habuerit, ex eadem hic tibi publicis Actis excepta (ne quid te prætereat) promendum puto. Post multiplices Pyrrhi obiectiones ingestas & a Maximo quam disertiſsime confutatas, post nexus solutos, & defensiones ac responsiones singulas quoque conuictas, post denique inanes tergiuersationes elusas, acuminataſq. cauillationes retusas, cum deficerent verba; D dare manus omni penitus destitutus defensione Pyrrhus compellitur, & cedere veritati, hæc tandem affatus:

Demonstratum, inquit, profecto est in quæstione de operationibus, absurdum esse vnam operationem in Christo dicere, quomodocumque dicatur. Sed veniam postulo tum mihi, tū ijs, qui præcesserunt: ignorantia enim nos in absurdas istas sententias & argumentationes detorsit. Et obsecro, vt inueniam modum delendi hanc introductam absonā sententiam, & conseruandi memoriam antecessorum. *Maximus:* Non est alius modus, quam taceri personas, & anathemate affici talia dogmata. *Pyrrhus:* At si hoc fiat, reperientur cum his eiecti Sergius, & Synodus meo tempore habita. *Maximus:* Subit me admiratio, quomodo Synodum voces, quæ non est habita vt leges & canones Synodici & iura Ecclesiastica iubent: nec enim epistola encyclica ex consensu Patriarcharum edita E est, neque locus, neque dies conueniendi decretus: non fuit aliquis actor aut accusator. Qui conuenerunt, epistolas commendaticias non habuerunt, nec Episcopi a Metropolitanis, neque Metropolitani a Patriarchis: non epistola, neque substituti ab alijs Patriarchis missi sunt. Quis igitur particeps rationis Synodum velit appellare, quæ scandalis & discordijs cunctum orbem impleuit?

PYRRHVS SE ERRASSE COGNOSCIT ET FATETVR.

Pyrrhus: Si non est alius modus quam hic, pluris faciens salutem meam, quam cetera omnia, præsto sum ad faciendum hoc cum omni satisfactione: hoc vnum & solum rogans, vt dignus habear in primis interiore aditu ædis Apostolorum, quin potius ad orationem ipsorum Principum Apostolorum, deinde vt videam faciem sanctiſsimi Papæ, eiq. tradam libellū eorum quæ absurde facta sunt. *Maximus & Gregorius Patricius dixerunt:* Quandoquidem tua propositio bona est & Ecclesiæ vtilis, sic fiat.] hucusque disputatio, cui subijcit ista Maximus de his quæ ab eodem Pyrrho gesta sunt Romæ: In hac

PYRRHVS CONSENTIT MAXIMO.

ergo

ergo celeberrima vrbe Roma, cum adesset nobiscum, promissum præstitit, damnauitq; dogmata impiæ expositionis, seq. per rectam confessionem cum Catholica & Apostolica Ecclesia coniunxit, gratia & cooperatione magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.]

SPECTACVLVM INGENS EXHIBVIT IN AFRICA ET ROMAE PYRRHVS

Magnum sane tunc vidit primum Africa, deinde Roma spectaculum: Africa quidem, dum quem paulo ante aspexerat magnis animis Patriarchali ostentatione insultantem Catholicæ veritati, pro hæresi ore rotundo in defensores fidei Catholicæ declamantem, in se ora omnium conuertentem, iamq. post se tertiam orbis partem ducere captiuam tentantem, eumdem viderit ab extorre monacho appetitum, vt nouum Goliatha puero Dauide non in hasta vel ense, sed in nomine Domini pugnaturo conuentum, tanta corona Patrum & magistratuum & Africani populi circumdatum, post longam concertationem fateri se superatum, abijcere clypeum, dare manus, & pedes conijcere spontè in compedes illos optabiles sapientiæ, eiusq. vinculis alligari, de quibus Ecclesiasticus[a]: Inijce pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum. Subijce humerum tuum, & porta illam, & ne accedieris vinculis eius. Et erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriæ (decor enim vitæ est in illa) & vincula illius alligatura salutaris.] Ita plane, cum & victo Pyrrho omnes vt vincenti fuerint adgratulati, eumdemq. laudibus prosecuti, ac benedictionibus affectati, quod re vera cedens veritati, perfidiam superasset, impietatem subegisset, contriuisset q. Satanam pedibus suis, qui solus lugeat se esse victum, hæresi debellata, & eius defensore in offensorem mutato.

a Eccli. 6.

PYRRHVS POENITENS RECEPTVS A ROM. PONTIFICE.

Sed qualem & tunc vidit Roma triumphum? non armis priscis sed Crucis potentia cõparatum, & secundũ illud sacrum oraculum præparatum[b]: Venient ad te curui filij eorum & qui humiliauerunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te ciuitatem Domini.] cum religiosa pompa non itum est ad *Capitolium*, sed in Vaticanum, ad limina Apostolorum, domicilium piscatoris: quo *inferuntur* trophæa præclaræ victoriæ, cum libellus ipse, quo hæresis cum hæreticis damnaretur, ad celebrem illam Petri Confessionem affertur, offerturq. probandus Summo Pontifici super Petri cathedram residenti. Vbi collecto Ecclesiastico sacrosancto Senatu, populoq. Romano, suum ipse Pyrrhus libellum legit, quo impiam Monothelitarum hæresim condemnaret cum auctoribus suis, profiteretur vero Catholicam fidem, cum & eumdem oblatum Pontifici atque probatum velut obsidem super Petri poneret Confessionem perpetua memoria conseruandum. Erant tunc profusæ ipsius lacrymæ ex corde manantis professionis fidei certi fideiussores & testes adeo efficaces, vt non ad compatiendum tantum permouerint astantes omnes, sed & ad indulgendum ac benemerendum inclinauerint animum Summi Pontificis Theodori, qui e celso throno sublimis, animo condescendens, excipit pœnitentem, amplexaturq. ad sinum sanctæ Catholicæ Ecclesiæ redeuntem.

b Isai. 60.

THEODORI PAPAE CLEMENTIA ERGA PYRRHVM.

Memor vero se illius in terris vicem gerere, qui ad excipiendos pœnitentes peccatores, aduersus Pharisæorum supercilium, parabolam illam de filio prodigo reuertente ad patrem ingessit: nihil sibi magis congruere existimauit, quam eius implere facto doctrinam, & opere a Christo primo ostensum imitari exemplum. Quamobrem eum, qui pugnando hæresim, dissipauerat omnem substantiam suam, fidem inquam ipsam prodigens substantiam rerum sperandarum ab Apostolo nuncupatam, ob idq. ab Ecclesia condemnatus, exutusq. fuerat insignibus Pontificijs, recipit ad osculum pacis, Catholicæ Ecclesiæ vniens, & excipiens mystica mensa vituli saginati, Apostolicam communicationem impartit: adijcit & stolam primam atque annulum, cum priori qua exutus fuerat pontificia dignitate eum iterum vestit & ornat, adijciens etiam vt eum in cathedra considere fecerit (vt ex Anastasio dictum est superius) iuxta altare primarium, vbi & eidem concessit vt consueta munera populo erogaret. Hæc tanta pœnitenti hæretico præstitit Theodorus, ostendens se vere patrem esse in recipiendo filio deperdito redeunte, atque esse pastorem, dum iacentem ouem erigens super humeros suos extollit.

CALVMNIAE SPARSAE DE POENITENTIA PYRRHI.

In tanto gaudio sola mæret inuidia: cum enim Constantinopoli auditum esset Pyrrhum Patriarcham Romæ coram Theodoro Pontifice hæresim Monothelitarum, cuius erat patronus, publice condemnasse, in Catholicamq. Ecclesiam receptum fuisse: rubore suffusi hæretici, quo aspersam infamiam abolerent, ad calumniam se conuerterunt, dicentes Pyrrhum vim passum talia delirasse, tormentisq. extortam ab ipso fuisse hæresis *damnationem*,

A tionem, & fidei Catholicæ professionem. Hæc non in vulgus tantum ab ipsis sunt sparsa, sed & auribus Imperatoris ingesta; qui hæc adeo vera existimauit, vt cum ipse tum eidem inhærentes magistratus post plures annos non veriti sint eadem exprobrare sancto Martino Romano Pontifici, cum Roma captiuus abductus, Constantinopoli esset in vinculis, quæstionibusq. subiectus, prout ex eiusdem S. Martini litteris[a] apparet, in quibus ista leguntur ex Actis publicis accepta:

a Martin. Pap. epist. 16. tom. 2. epist. Rom. Pont.

DE ACTIS ROMAE CVM PYRRHO.

Dicit ad Martinum Papam Demosthenes rescriptor: Dic nobis ea quæ de Pyrrho hic & Romæ subsequenter gesta sunt: Pro qua causa abijt Romam? iussus, an proprio proposito? Respondens sanctus Papa dixit: Proprio proposito. Ait Demosthenes: Libellum illum, *fidei Catholicæ confessionis scilicet*, quomodo fecit? compellente aliquo? Respondet sanctus vir: Nemine, sed propria propositione. Demosthenes inquit: Veniente Pyrrho B Romam, quomodo eum suscepit sanctus vir Theodorus præcessor tuus Papa? vti Episcopum? Respondit æquanimis Papa: Vti Episcopum. Et quomodo non, si priusquam veniret Pyrrhus Romam, manifeste scripsit beatus Theodorus ad Paulum, vtpote ad eum qui supplantationem fecit, & alterius thronum inuasit: deinde eodem Pyrrho veniente Romam sponte sua ad vestigia beati Petri, quomodo non haberet eum suscipere & honorate, vtpote Episcopum?

MVNIFICENTIA ROM. ECCLESIAE.

Respondens Demosthenes dixit: Vere veritas sic se habet. Vnde autẽ sumebat ea quæ ad vsum sui corporis erant necessaria? Dicit beatus manifeste: De Patriarchio Romano. Ait concertator: Qualis panis dabatur ei? Respondit honorabilis vir: Vos domini mei nescitis Ecclesiam Romanam. Dico enim vobis, quia quisquis venit illuc miserabilis homo hospitari, omnia ad vsum præbentur ei, & nullum immunem suis donis S. Petrus re- C pellit venientium illuc, sed panis mundissimus & vina diuersa dantur, non solum ei, sed hominibus ei pertinentibus. Si ergo in miserabilibus hominibus hæc fiunt: qui venit honorabilis sicut Episcopus, quales sumptus habet suscipere?] Vides, lector, munificentiam Romanæ Ecclesiæ erga hospites omnes, quibus panis mundissimus & vina diuersa impenderentur: præstabantur vero multo maiora aduenientibus illuc externis Episcopis. Sed pergunt Acta:

CALVMNIAE DE PYRRHO IN ROM. ECCLESIAM.

Dicit ad eum Demosthenes: Nos didicimus quia Pyrrhus vi fecit libellum Romæ, & quia vincula lignea sustinuit, & multa dolenda passus est. Respondit ille beatus, & dixit: Nihil tale factum est. Nam si qui a formidine aliqua tenentur, non possunt forte loqui veritatem: hic sunt Constantinopoli, qui tunc erant Romæ, & sciunt quæ ibi gesta sunt; ex quibus interim supereſt Plato Patricius, qui tunc Exarchus erat, quiq. direxit D homines suos tunc ad Pyrrhum Romam. Percontamini cum de his, si mentior. Verumtamen quid volumus plurima quærere? &c.] hæc de his quæ pertinent ad res gestas Romæ cum Pyrrho: ex quibus pariter intelligis, quod dictum est, post Isacium non Theodorum Calliopam esse subrogatum Exarchum, sed Platonem.

CVM PYRRHO AMICE CVR EGERIT MAXIMVS.

Iam vero ad Maximum Romam venientem ex Africa victorem & triumphantẽ conueramus orationem. Ac primum videamus, vnde acciderit, quod cum raro euenire consueuerit, vt conuictus hæreticus æque victus manus dederit (nam semper huiusmodi, prostrati licet, pertinacia maiori resurgunt) ipse Pyrrhus a Maximo superatus acquieuerit. Causæ hæ reddi posse videntur, quod Pyrrhus quamuis sectatus vestigia Sergij, minime tamen fuerit adhuc hæresis condemnatus; quodq. insuper licet eiusdem esset assertor erroris, nihilominus adhuc veluti anceps, veritatis fieri certior cupiebat: hinc accidit, vt is a E Maximo non in illorum hæreticorũ classem reijciendus fuerit, quibus nec Aue dicendum esse Apostolus[b] admonuit: sicq. factum est, vt inter vtrumque, Maximum atque Pyrrhum, amicitiæ vinculum minime fractum fuerit, sed reciprocis litteris potius stringeretur, eiusq. vsus inter ipsos perseuerarit. cuius rei causa aliquando crimini datum est eidem Maximo, quod suis litteris laudasset Pyrrhum, adeo vt ex his in suspicionem vocaretur erroris, & argueretur initæ collusionis: cuius rei gratia eidem Maximo opus fuerit, scripta prolixiori epistola ad Siciliæ monachos, texere apologiam, in qua hæc inter alia habet de consuetudine conseruata cum Pyrrho:

b Ioan. epist. 2.

EXCVSATIO MAXIMI DE LAVDATO PYRRHO.

Pyrrhus vero cum ad nos prius librum magnum scripsisset, & valde nos (nescio quomodo) honorasset, in eoq. inquirendo & non pronunciando de vna & duabus operationibus vnius & eiusdem disseruisset, nostramq. sententiam & opinionem de vtroque requireret & accersere: nos (vt par erat) eum etiam in proœmio epistolæ vicissim honorauimus

a Rom. 12. ravimus, sicut Apostolus [a] nos hortatur: Honore inuicem præuenientes. atque eos qui
b Rom. 12. aliter habent, vel ad nos scribunt, diligere & benedicere eis iubet diuina Scriptura [b].
Simul etiam studium fuit mihi, non exasperare, sed magis lenire virum laudibus ad assentiendum ijs quæ a me pie secundum doctrinam sanctorum Patrum tradita erant. Vide sic confitebar, intellexisse me quæ ab illo mihi scripta erant secundum ea quæ ego illi scripseram, incitans eum (vt dixi) & inuitans ad assentiendum piæ doctrinæ, quæ salutem maximam illi compararet, si eam amplexus, nobiscum (sicut scripsimus) confiteretur, id est, duas eiusdem & vnius Christi Dei nostri secundum naturam operationes, sicuti duas etiam naturas sine confusione & diuisione copulatas, diuinam & humanam, increatam & creatam, sed non vnam & eamdem vtramque dictam. Non enim doctrina Patrum, sed potius hæretica est doctrina de vna eademq. operatione vel voluntate vel natura in eodem & vno Domino & Deo nostro. Illius igitur meæ ad Pyrrhum laudationis hæc fuit ratio ac modus, cum vellem sensim eum & a contraria opinione abducere, & ad rectam intentionem fidei transferre.] hæc Maximus pro sua de Pyrrho laudato defensione; reliqua inferius. Huius itaque rei occasione factum est, vt cum minime Pyrrhus eum vt hostem penitus auersaretur, sed vt amicum recta suadentem audiret, non erubuerit in magno illo publicoq. conuentu se victum fateri, & ab eo charitatis ac veritatis vinculis duci captiuum in Vrbem ad Romanum Pontificem.

QVID LAVDANDVM IN PYRRHO FVERIT.

In quo quidem Pyrrho illud fuit maxime commendandum, quod se esse a veritate superatum publice confessus fuerit, quodq. remedia quæsierit pœnitentiæ, publice detestatus errorem, expetens perfrui conspectu Romani Pontificis, quem Petri successorem vice Christi Romæ sedere sciret, simulq. desiderio æstuarit visendi trophæa Principum Apostolorum, vbi ad ipsorum Confessionem procumberet, ac stratus oraret. Cuius permotus fidei ardore Pontifex Theodorus, eumdem in sedem, a qua eiectus fuerat, Paulo hæretico ab hæreticis subrogato, restituens & in pristinum statum reuocans, eum ipsi locum tradidit, atque honorem impendit, qui exhiberi consueuit legitimis Constantinopolitanæ sedis Episcopis. Sunt hæc gesta hoc anno Romæ magno totius Ecclesiæ Catholicæ gaudio, hæreticis tantum liuore tabescentibus, ac frementibus pariter ex aduerso.

MAXIMVS PRO FIDE CATHOLICA PASSVS CALVMNIAS.

Sed redeamus (quod polliciti sumus) ad Maximum. Passus est ipse quidem hanc ob causam inuidos & persecutores. Cum enim gloria eius ex publica illa disputatione vbique locorũ propagata esset, aduersus ipsum plures sunt conflatæ calumniæ etiam (proh dolor!) a Catholicis ipsis: inter quas illa fuit de laudato suis scriptis Pyrrho, qui putaretur hæreticus: alia rursus addita, quod assereret tres voluntates in Christo, duas secundum duas in Christo naturas, tertiam vero secundum hypostaticam vnionem personæ Christi, eamdemq. Deiuirilem nuncupatam: vulgaueruntq. ad hæc probanda aduersus Maximum epistolam quamdam eiusdem Maximi nomine scriptam ad Marinum, qua tres in Christo voluntates astrui viderentur. Vbi autem ista Maximus a monachis Siculis rescisset, apologeticam ad ipsos rescripsit epistolam, cuius est exordium: Pax multa diligentibus nomen tuum, Domine, & non est illis scandalum, &c.] vbi ad finem descriptis ad Marinum hæc ait:

MAXIMI DEFENSIO.

Ad Marinum quidẽ presbyterũ varie & de diuersis capitibus Scripturæ scripsimus: non tamen vllo quouis modo de contrarijs dogmatibus dictum est, de vna inquã & de duabus, id est, quas ipsi fingunt in eodem & vno Christo tres operationes vel voluntates, quasi nos has in eodem similiter vt ipsi constituamus, aut confiteamur Marino, aut vlli prorsus. Si enim quæ destruxi, hæc rursus ædifico, transgressorem me constituo, vt ait Vas electionis [c]. Vnde epistolam, quam sic quidem proferunt, id est, fingunt, tamquam a nobis ad Marinum missam, tamquam alienam omnino & non nostram nos ipsi abijcimus, & cunctos similiter atque nos vt abijciant, qui pie Dominum confitentur, obsecramus: vt omnem occasionem aduersarijs intercipiamus, qui excusant excusationes in peccatis, & studium contradicendi calumnia contegunt: quos quia non commendat ratio, proprio impetu veritatis fracta, aditum fallacem simplicioribus ad se confictis litteris moliuntur. Sed aditum ad eos non sibi reperient, qui veritatem, quam nos defendimus, mendacio anteposuerint.] hæc de commenticijs litteris ad Marinum Maximus habet. Extant vero alia germana scripta Maximi ad Marinum presbyterum, quorum meminit, est q. eorũ exordium: Cum propositum tibi sit, pater in Deo honorande, amicitiam laudatissimam cũ Deo inire, &c.] continentq. capitula quinquaginta & vnum. Rursus vero legitur eiusdem nomine

c Galat. 2.

A mine tomus dogmaticus ad eumdem Marinum missus in Cyprum insulam, quo ostendit duas in Christo voluntates dumtaxat astruendas, neque (quam ponit Dionysius) Deiuirilem esse tertiam numerandam, vnamve dicendam, sed duas interpretandam: vt plane appareat, voluisse Maximum calumnijs de se in vulgus sparsis occurrere.

Qualis autem quantusve Marinus iste fuerit, eius exordio scripti declarat his verbis: Non magis ornamentum pietatis & reuerentiæ tuæ stupui, quam zeli maximi fortitudinem admiratus sum, sancte Dei minister & mysteriorũ sapiens auditor & doctor: vtroque enim studio sacro cónexo, disciplinæ scilicet & doctrinæ mysticæ perfectionem in omnibus bonis comparasti. Qui cum esses totaliter in toto per totum Deo omnibus diuinis mandatis absolute obeundis, totus esse in eo existimaris propter summã exuperantiam paupertatis, non inter eos qui sicut ego affectione animæ terrena in cœno & tabe sordidarum perturbationum hærent. Hinc & tutum præsidium consulta ratione tibimetipsi parasti (nihil enim firmius ad figendas & conseruandas virtutes voluntaria paupertate, firmumq. fundamentum diuinorum in anima ædificiorum, quod labefactari non potest) & alijs omnibus qui studio virtutis tenentur, factus es salutis conciliator; dum magis demonstratione operante, quam voce docente, ad amplitudinem virtutis per altam & sublimem submissionem deducis eos, qui ad exemplum tuum & imitationem mentem & vitam prudenter dirigunt.

MARIN. LAVDATVS A MAXIMO.

Cum autem conuenientem huic zelo, quem dixi, feruorem spiritus habeas, & illũ ignem in terra cordis, quem vt inijceret venit Verbum natura bonum & hominum amans, quod omnem nostrum prauum habitum & motum absumit: incendis tu quidem illos qui per fallaciam & ignorantiam vitijs & nugis insane delectantur, redarguens quod in eorum prauis actionibus & falsis sermonibus vanum & futile est, obiecta lampade beata, quæ in C te diuinam cognitionem & virtutem assecuto semper ardet, & numquam extinguitur: calefacis autem eos qui magnopere frigent in hac frigida & tenebricosa statione fixi, expellens & dissoluens tenebras splendidis radijs diuinorum verborum, & summam contractionem ac torporem in summam fortitudinem & vim transferens. Rursus autem illuminans a montibus æternis, id est, ab ijs qui materia vacant, instituens omni cognitione quæ omnibus scientijs rerum sub sensum cadentium antecellit, & docens quam vim habeant verba Patrum, & quæ eorum dogmata: illuminans inquam eos qui lumen cupiunt, quiq. gustu sapientiæ illud iam per spem pulchre habent in se effigiatum, quod est per naturam id ipsum quod desiderat, deducisq. eos & adiungis pie ad obtinendam totam possessionem re & experientia. Nihil enim sic tui sacerdotij munus exprimit, vt exprimit zelus constans cũ reuerentia erga Deum tẽperatus & commixtus.] hæc & alia plura de Marino presbytero Maximus, vt de commilitone fortissimo aduersus hæreticos Monothelitas; quem D virtutum meritis, hisce Maximi præconijs ornatum voluimus in Annalibus reliquisse.

Ceterum inter omnes qui fuerint Catholicæ veritatis defensores, eminebat Maximus, quem tunc pij quique consulerent. Extant enim eiusdem ad Nicandrum Episcopum responsio de dogmatibus Orthodoxis, & aliæ [a] ad diuersos. Porro eius labores pro fide Catholica tuenda impensos vix considerare quis valeat. Quomodo autem sanctissimo viro eadem ex causa gloriose contigerit obire martyrium, suo loco dicturi sumus.

SCRIPTA MAXIMI. a Habentur hæc omnia Maximi scripta Græce in Vatic. bibliotheca.

Hoc eodem anno, qui numeratur quartus Constantis Imperatoris, Princeps ille Sarracenorum, qui Hierosolymam cepit, Crucesq. deposuit, tulit sui sceleris pœnam, occisus per fraudem a quodam Persa. Cui substitutus fuit Hoamen eius cognatus. Hæc ex Theophane habentur.

E

IESV CHRISTI ANNVS 646. THEODORI PAP. ANNVS 5. CONSTANTIS IMP. ANNVS 5.

AGitur Redemptoris annus sexcentesimus quadragesimus sextus, quarta Indictione: quo in Africa, vbi cognitum fuit Pyrrhum Episcopum Constantinopolitanum pœnitentẽ ad Ecclesiam Catholicam restitutum esse a Rom. Pontifice, incalescentes ardore fidei Episcopi Orthodoxi in diuersis prouincijs Concilia habuerunt ad confirmanda Catholica dogmata: qui & ex eo magis incitati vindices Catholici dogmatis insurrexerunt, quod percepissent, post conuersionem Pyrrhi auditam Constantinopoli, super ianuas primariæ ecclesiæ fuisse scripta proposita, quibus Monothelitarum hæresis credenda omnibus sanciretur: hac inquam de causa omnium Orthodoxorum aduersus facinus animi mi-

rum in modum concitati sunt, ipsiq. potissimum commoti Episcopi Africani, penes quos A Pyrrhus conuictus a Maximo hæresim fuerat detestatus. Qui omnes ex aduerso exurgentes, singuli Primates in singulis sibi subiectis prouincijs Synodos conuocarunt. Sicq. conuenerunt qui erant prouinciæ Byzacenæ sub Stephano ipsorum Primate Episcopi numero quadragintaduo: conuenerunt pariter Episcopi Numidiæ prouinciæ sub ipsorum Primate Columbo: insuper & coierunt simul ad Synodum Episcopi Mauritaniæ prouinciæ sub Reparato Primate sex: ex Proconsulari vero prouincia Carthaginensi sexaginta-octo Episcopi in vnum conuenientes, Synodum celebrarunt. Extant eorumdem Conciliorum monumenta recitata in Synodo Lateranensi sub Martino Pontifice Theodori successore, in secundo eius Secretario: quæ quidem hoc anno fuisse in Africa celebrata, nempe sub quarta Indictione, patet ex testificatione Theophylacti Primicerij Notariorum, cum hæc verba fecit in dicta Synodo Lateranensi: B

Notum facio vestræ beatitudini, quoniam & aliam suggestionem supplicem præ manibus habeo de quæstione quæ nunc proposita est, atque apud vos flagitari dignoscitur, directam a reuerendissimis Episcopis Africani Concilij per nuper transactam quartam Indictionem beatæ memoriæ Theodoro decessori sanctitatis vestræ.] Huius autem scribendæ epistolæ (vt ipsi Episcopi testantur) causa illa interceſſit, quod cum Constantinopolim fuissent legationem Synodalem ad Paulum commonendum missuri, Gregorij Præsidis tyrannide in Africa detecta, commercium Africanorum cum Orientalibus fuerat penitus intercluſum. Mittunt ergo ad Romanum Pontificem litteras, quibus petunt, vt sua ad Paulum Constantinopolitanum scripta per Apostolicæ sedis Responsales ipsi Paulo darentur; rogantes pariter, vt nisi idem emendaret errorem, ab ipso Romano Pontifice excommunicationis sententia damnaretur. Porro ipsa Synodalis trium Conciliorum epi- C stola in Lateranensi Concilio edita sic se habet:

SYNODALIS AFRICANORVM TRIVM CONCIL.

Domino beatissimo Apostolico culmine sublimato sancto patri Patrũ Theodoro Papæ & summo omnium Præsulum Pontifici, Columbus primæ sedis Episcopus Concilij Numidiæ, & Stephanus primæ sedis Episcopus Concilij Byzaceni, & Reparatus Episcopus primæ sedis Concilij Mauritaniæ, & vniuersi Episcopi de tribus Concilijs antedictis Africanæ prouinciæ.] Carthaginense autem Concilium seorsum scripsit Synodalem epistolam, quam paulo inferius suo loco reddemus. accipe modo Synodalem hanc trium Conciliorum:

SEDIS APOSTOLICAE SVMMA AVCTORITAS.

Magnum & indeficientẽ omnibus Christianis fluenta redundantem apud Apostolicam sedem consistere fontem, nullus ambigere possit, de quo riuuli prodeunt affluenter vniuersum largissime irrigantes orbem Christianorum; cui etiam in honore beatissimi Petri Patrum decreta peculiarem omnem decreuere reuerentiam in requirendis Dei rebus, quæ D omnino & solicite debent, maxime vero iusteq. ab ipso Præsulũ examinari vertice Apostolico, cuius vetusta solicitudo est, tam mala damnare, quam probare laudanda. Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid quamuis in remotis vel in longinquo positis ageretur prouincijs, non prius tractandum vel accipiendum sit, nisi ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset deductum, vt huius * auctoritate iusta quæ fuisset pronunciatio firmaretur, indeq. sumerent ceteræ Ecclesiæ velut de natali suo fonte prædicationis exordium, & per diuersas totius mundi regiones puritatis incorruptæ maneant fidei sacramenta salutis.

* eius

Quocirca humillimum vestro Apostolico culmini persoluentes obsequium, cum lacrymis suggerimus, quod sine cordis gemitu reticere non valemus, ante hoc temporis spatium exosum apud Constantinopolitanam ciuitatem nouitatis commentum ad nos vsque opinanter fuisse delatum: & vt hactenus siluissemus, putauimus sereniſſimo examine vestræ Apostolicæ sedis fuisse defectum. Quod vbi pertinaciter cognouimus inualescere, relegentes videlicet libellum Pyrrhi nostri fratris & coepiscopi dudum eiusdem Constantinopolitanæ ciuitatis apud vestram venerabilem sedem prolati *, relationem qualem necessitas exigit, fratri Paulo nunc Constantinopolitanæ ciuitatis Ecclesiam occupanti emisimus, exhortantes cum nimio fletu, iam dictum nouitatis commentum, non * quidem suis temporibus adinuentum, a suo videlicet auctore confutatum, a se quoque vel ab omni Ecclesia, cui præsidet, repellere, & chartas omnes præ foribus ipsius sanctæ ecclesiæ ad scandalum populorum suspensas proijcere; qualiter fides, quæ nunc vsque permansit integra, & Apostolica eruditio illibata seruetur.

* prolatum

* nunc

Certum est enim, quod tales sermonum nouitates de malo gloriæ amore nascuntur: dum sibi nonnulli volunt acuti, perspicaces, & sapientes videri, quærunt quid noui proferat, ne-

scientes

A scientes quia Deus noster [a] infirma mundi eligit, vt confundat fortia, & sapientes per mundi stulta confudit. Ad Timotheum [b] quippe Doctoris Gentium solicite * legisset fermones, quibus ait, vt nouitates vitet vocum profanas: ad impietatem nempe ista profeiunt, quæ super spinas & tribulos contulerunt: & Ephesi [c] remanens, denunciet quibusdam, ne quis aliter prædicaret. Et (vt aliqua de veteribus proferamus) Hieremiæ prophetæ verba sunt [d]: Horribilia, inquit, facta sunt super terram: prophetæ iniquitatem prophetant. Multa sunt diuinæ legis documenta, quæ de largo vestri culminis fonte nostris riuulis infundantur.

[a] 1. Cor. 1. [b] 1. Tim. 6. 2. Tim. 2. [c] 1. Tim. 1. [d] Hier. 5.

Quia vero in quamdam suspicionem * nostra Africana a malignis hominibus apud memoratam regiã ciuitatẽ recitata est prouincia, antedictam relationẽ memorato fratri Paulo Constantinop. Antistiti transmissam, vestræ Deo amabili beatitudini direximus; quam B rogamus humiliter per vestræ sacratissimæ sedis Responsales transmittere: qualiter prospere * cognoscamus, si memoratus superius frater a nefanda se nouitatis adinuentione ad integram reformauerit Orthodoxæ fidei prædicationem. Quod si dissimulauerit, auctoritas almæ sedis vestræ iuxta Patrum sanctiones salubri consilio pertractabit a sano corpore separare vulnus insanũ, remotoq. morbi sæuientis flatu, cautius quæ sunt sincera perdurent, & grex purior ab hac mali contagione spiritali vestri culminis ferramento purgetur.

* suspectionem

* propere

Nouissime hoc necessitatis euentu quod accidit, in veritate suggerimus, quia nobis specialiter per vnamquamque prouinciam Synodos contrahentibus venerandas, dum ex nostro collegio fratribus electis, plenam transmittere nitimur legationem cum nostris relationibus, quædam oborta sunt, quæ nostrã intentionem rationabiliter prohiberent. Sed huius rei, quam memorauimus, vrgente necessitate, generali Africanæ prouinciæ constituto C per legatos diuersorũ Conciliorum inito, generalem hanc propere vestro culmini demandauimus relationem, postulantes non nobis, sed ipsi quæ euenit necessitati adscribere. Ora pro nobis, domine sancte ac beatissime Patrum pater. Ora pro nobis, domine sancte ac beatissime Patrũ pater. Ora pro nobis, domine sancte ac beatissime Patrum pater.] tertiũ hæc repetita habentur, quod a singulis tribus Concilijs, a quibus epistola missa est, scripta fuerint. Desiderantur autem eorumdem epistolæ ad Paulum Constantinopolitanũ Antistitem missæ a dictis tribus Concilijs. Decreta item ex Synodis fuerat honorifica legatio Constantinopolim ad Imperatorem, vt docent litteræ eiusdem Synodi Byzacenæ ad eumdem Imperatorem: verum quia inter hæc rumores per Gregorium prouinciæ Præsidem excitati sunt, vt dicemus, visum est Episcopis litteras has per suos Romam ad Theodorum Pontificem mittere. Sed videamus quæ eadem Synodus Byzacena scripsit ad Constan- D tem Imperatorem, cum nondum plane esset detectus hæreticus. sic enim se habent [e]:

[e] Concil. Later. sub Martin. Secret. 2.

Domino clementissimo, terræ marisq. domino Constanti * Augusto, Stephanus primæ sedis Episcopus, vel vniuersi Episcopi Concilij Byzaceni, vestræ pietatis vltimi famuli.

* Constantino

Omnipotens Deus Ecclesiæ suæ prouidens, præscitos ac prædestinatos in præsidio eius constituit Romani nominis Reges, vt quoties turbo diabolicæ factionis quiddam contra eam excitare tentauerit, a vestræ clementiæ rigore valeat comprimi: quatenus quies eius procurata, vestræ potentiæ suffragio debeat defensari: quia ei potestatem vestram seruiendo subijcitis, cuius munere & protectione imperatis. Vnde diuinitus præordinati eius curam singularem habetis aut primam. Scriptum est igitur de vobis & de eadem sancta Ecclesia toto terrarum orbe diffusa [f]: Erunt Reges nutricij tui. Pariterq. scriptum est [g]: Honor Regis iudicium diligit. Quia dum diuina rebus humanis præponitis, & Orthodo- E xam fidem curis sæcularibus præfertis, quid aliud quam iudicium rectum Dei cultui immolatis? Pro qua re pietati vestræ cuncti vestræ Africæ Domini sacerdotes coram Domino supplicamus, vt nouellæ præsumptionis scandalum, quod aduersus fidem nostram attentatum est, auferatur, fratremq. nostrum Paulum Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopum regali auctoritate, vt nobiscum, id est, cum omni generalitate orthodoxe sapere debeat, coarctare dignemini. Fidem namque rectam a sanctis Patribus nobis traditam sine adiectione aut imminutione custodire debemus: quia quicquid auctum fuerit aut subtractum, numquam probatur fuisse perfectum.

EPIST. CONC. BYZACENI AD CONSTANTEM IMP.

[f] Isai. 49. [g] Psal. 95.

Scripsimus enim prædicto fratri & coepiscopo nostro Paulo per latores præsentium, & vt nostra eum vice cum vestræ clementiæ præceptione admoneant, destinantes iniunximus quos vestræ mansuetudini commendantes, petitionis nostræ vota vt effectui mancipentur, omnes vnanimiter genu mentis flexo deprecamur. Pro qua re expedit censu-

DE LITTERIS AD PAVLVM SCRIPTIS.

ræ eius & famæ, vt quod auctor tantæ præsumptionis correxit, a se vel ab alijs non A
sinat incorrectum iam iamq. scandalum defensari. Iniunximus autem legationi nostræ
supplici pietatis vestræ, vt ea quæ prædicto fratri nostro scripsimus, ad pias vestræ serenitatis aures deducere non morentur: quatenus pietas vestra, Diuinitatis amore instructa, pro pace Ecclesiarum Dei regale præcipiat largiri præsidium, vt pace Dei fruentes, quæ omnem superat intellectum, regnum vestrum in pace securum annis innumeris propagetur.

Omnipotens Deus noster, cuius potestate cuncta reguntur, benignus ad vestrum respiciat principatum, Paganasq. gentes, quæ de sua feritate confidunt, potentiæ suæ dextera pietatis vestræ Christianissimæ ditioni subiugare dignetur. *Et subscriptio.* Stephanus primæ sedis Episcopus] & reliqui itē omnes numero quadragintaduo. Verum decreta legatio Constantinopolim minime missa fuit (vt dictū est) sed ipsæ epistolæ directæ sunt Romā ad Theodorum Pontificem, vt ipse per suos Apocrisarios easdem exhibendas curaret. B

Præter hæc etiam tunc ab eo, quod itē in Africa, in prouincia Proconsulari, Carthagine collectum esse Concilium sexagintaocto Episcoporum aduersus eosdem Monothelitas superius dictum est, scriptæ fuerunt litteræ Synodales ad Paulum Constantinopolitanum Episcopum, quibus eum monuerunt hæresim detestari, amplectiq. Catholicam fidem: exhibitæ quidem ipsæ postea & recitatæ fuere in Concilio Lateranensi sub Martino Papa, Secretario secundo, quæ sic se habent:

* Gulosus

Domino beatissimo & honorabili sancto fratri Paulo Patriarchæ, Gelosus *, Probus, & ceteri Episcopi sancti Concilij Proconsularis, qui subter subscripturi sumus.

EPIST. SYNOD. EX CONC. CARTHAGINENSI.

Caput & fundamentum fidei Catholicæ vel vniuersalis Ecclesiæ noster Deus & Dominus Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu sancto indiuisam habens naturam Deitatis, suis (sicut nos Euangeliū docet [a]) ait discipulis: Euntes docete omnes gentes, baptizantes C
a *Matth.* 28. eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Dum ergo in nomine diceret, non in nominibus, vnitatem inseparabilem, non schisma fideliter eum colentibus, & in eum sincere credentibus demonstrauit. Beati igitur Apostoli præceptum sui magistri, nostri Domini Iesu Christi perficientes, sanam & rectam doctrinam in omni orbe terrarum prædicauerunt, quonam modo sit Deus colendus, & Christus eius Filius noster Deus & Dominus, Deus & homo credendus, & coæternus & coæqualis Patri & Filio diuinitate Spiritus sanctus.

VNDE ORTAE HAERESES.

In hac ergo sine querela vera Dei cultura Catholica sancta Ecclesia manente vnita, inuidia diaboli mors introiuit in cordibus infidelium, qui a via veritatis deuiantes, secundum errores suæ prauæ conscientiæ a fide (sicut Apostolus loquitur [b]) errauerunt, & inseruerunt se doloribus multis, iuxta vniuscuiusque malum intellectum per hæreses fidei D
b 1. *Tim.* 6. Catholicæ aduersantes. Contra quas Concilia venerabilium Pontificū per sacras Christianissimorum Principum iussiones congregata tunc esse noscuntur, in quibus de hæreticorum diuersorum versutia vel astuta aduersus rectam fidem eorum subtili fallacia sanctū & veri Pontifices exquirentes, mundam fidei Orthodoxæ & liquidius declaratam *, omnes

* declarantes

hæreticos prædamnantes, vnisonam dixere sententiam, sancientes quomodo fidelis populi M 2
obtineret solidatā & ineuulsibiliter radicatā fidem de Christi Domini nostri (quemadmodum confitemur) persona: eum qui super hæc auderet quippiam adijcere, aut mutare, vel exinde quippiā adimere, perpetuo anathemate condēnando. Quā piā & sanctā & Deo placitā determinationē omnis susceptit libenter fidelis Ecclesia, & per tot tēporū curricula habetur & retinetur a recte credentibus hæc definitio immaculata & immutilata firmissime.

REDARGVITVR PAVLVS PATRIARCHA.

Quia vero comperimus, quod quædam contraria in Constantinopolitana sunt ciuitate contra instituta fidelium & antiquissimorum Patrum & vniuersaliū Conciliorum proposita per chartulæ cuiusdam venenosæ dicta: miramur, immo dolemus, cur a vobis hæc sunt permanere permissa, aut non statim conscissa, & recto sacerdotali proposito radicitus amputata. Nos ergo omnia quæ aduersus definitiones Patrū vel sanctorum Orthodoxorum Conciliorū Catholicam fidem per Apostolorum doctrinam fundantium, & iam nouiter tēporibus Sergij tunc in tēpore Patriarchæ fuerunt assumpta vel prædicata, vtpote execranda, damnamus, illa scilicet amplectentes, quæcumque a sanctis Patribus terminata sunt, in quibus fides nostra firma & recta permanet inconuulsa, & fauente Christo, inuiolabiliter incorrupta. Nec necessarium nobis est eadem repetere, quæ semel sunt bene posita & decreta: ne ad contentionem prouocati, in periculum incidamus, susciptentes iuxta Patrum definitionem anathema, si super eos aliquid dicere, vel mutare, vel minuere (quod

A (quod absit) præsumpsissemus noua quædam, quæ iam intelliguntur peruersa, hæretica, & Deo aduersantia capitula, cum in assumentes talia vltio infertur iusta diuina, nisi pœnitentiæ fletibus ad Christum, in quem delinquunt, conuerterint purissime sua corda.

CATHOLICAE FIDEI PROFESSIO.

Hoc autem quod sancta suscepit recta fides & vera, sicut prædicauit & fatetur vniuersalis immaculata Ecclesia, colimus & tenemus, Patrem & Filium & Spiritum sanctum inseparabilem esse Trinitatem, vnum Deum: vnum autem sanctæ Trinitatis Filium Dei, id est, Christum Dominum nostrum carnem vere habere humanam cum anima rationali & intellectuali, nullatenus Deitate amissa vel diminuta, sed eumdem Dominum nostrum Iesum Christum Deum & hominem confitemur, dicentes & diuinam naturam, voluntatem, & operationem vt Deum habere perfectam; & quod est hominis, eumdem ipsum sine quolibet dumtaxat peccati vel concupiscentiæ modo, similiter naturam, vo-
B luntatem, & operationem habere pleniſſimam, id est, in Deo & Domino nostro Iesu Christo duas esse naturas, duas operationes, duas quoque voluntates naturales, sicut Catholica docuit & docet semper Ecclesia.

Vt autem etiam exemplis sanctorum Patrum, quæ præmissa sunt, multo amplius roborentur, eorum exempla huic nostro epistolari eloquio ex multis pauca inseri maturauimus. Ex libro S. Ambrosij, &c.] subijciuntur his Patrum sententiæ id ipsum testantium suis scriptis, quæ habentur vna cum epistola in eodem secundo Secretario Lateranensis Concilij sub Martino Pontifice, quibus vltimo loco apposita est subscriptio sexagintaocto Episcoporum. Porro eiusdem fuisse argumenti trium aliorum Conciliorum Synodales epistolas ad eumdem Paulum conscriptas, vt credamus, eorumdem litteræ ad Theodorum Romanum Pontificem recitatæ suadent.

VSITATVS MODVS IN CONVINCENDIS HAERESIBVS.

C Considerasti, puto, lector (non enim inani studio ipsas epistolas Synodales hic tibi integras describere consueuimus, sed vt tum quid facti esset, tum quid iuris statueretur, ex recitatis Patrum scriptis appareat manifeste) considerasti inquam, quod cum aduersus recens emergentes errores agendum fuit Patribus Orthodoxis, non aliunde melius sibi arma ad pugnandum comparare consueuerint, quam ex antiquitus statutis in Ecclesia sancta dogmatibus, inspicientes quid pristina senserit ætas, & quænam sanctorum de ijs fuerit Patrum sententia accuratius perscrutantes, omnesq. neruos aduersus nouitatem & nouatores intendentes, ac penitus detestantes & execrantes quæcumque adamussim consentientia Patribus minime sint inuenta: quam qui sectati sunt regulam, semper sunt nominati Catholici & Orthodoxi, atque ab ea deuiantes hæretici.

FORTVNATVS CARTHAG. EPISCOP. COMMVNICAVIT MONOTHELITIS.

Quod autē in nullo dictorum Conciliorum Africanorum, siue prouinciæ Proconsularis, D
siue Bizacenæ, quibus alij Primates Africanæ Ecclesiæ interfuisse leguntur, reperiatur inter eos nominatus Episcopus Carthaginēsis: id inde accidisse scias, quod is qui tunc temporis præerat Ecclesiæ Carthaginensi, nomine Fortunatus, siue Fortunius, cōmunicabat Paulo Episcopo Constantinopolitano Monothelitarū principi, ob idq. habitus fuit omnibus Africanis Episcopis loco mortui. Est de communicatione eiusdē Fortunati cum Paulo in Actis Sextæ Synodi haud dubia assertio, vbi hæc leguntur in Actione decimaquarta:

* al. Fortunium

Constantinus Deo amabilis presbyter & grammaticus Latinus dixit: Scio, domine, temporibus Pauli quondā Patriarchæ veniſſe Fortunatum *, qui fuit Episcopus Carthaginensis: & cum Missas acturus esset in sancta magna Dei ecclesia; quæsitum est, quomodo sedere debuisset, vtrum ne ante Metropolitanos qui hic morabantur, an post eos. Et requirente eodem Paulo quondam Patriarcha in bibliotheca Patriarchij librū Quinti
E Concilij, vt cognosceret quomodo sedere debuissent, contigit vt inueniretur & Latinus liber eiusdem Concilij: & exinde instructus idem Paulus fecit eum ordinabiliter sedere.] hæc ibi, quibus intelligis miserum Fortunatum fuisse Monothelitarum communionis.

VICTOR CARTHAG. EPISC. CREATVS.

Hoc vero Fortunato siue defuncto, siue e gradu deposito hæresis causa, subrogatus est in locum eius hoc anno mense Iulio Victor, qui simulac creatus est Carthaginensis Episcopus, nihil antiquius habuit, quam se esse Catholicum suis litteris indicare, sicq. more maiorum fidei suæ professionem scribens, misit eam ad Theodorum Pontificem, decernens ad eum dignam legationem, delegāns Mellosum Gippensem, siue Gisippensem Episcopum, Redemptum diaconum Carthaginensem, & Crescitorum Notarium eiusdem Ecclesiæ: his itaque ad eumdem Theodorum Pontificem litteras dedit, quibus de sua creatione eumdem reddidit certiorem, simulq. se fidei Catholicæ esse professorem significauit. Extant ipsæ Victoris litteræ in Actis Romani Concilij sub Martino Pon-

tifice [a], ex quo hic ſuo loco & tempore, quo ſcriptæ ſunt, tibi exhibendas eſſe putauimus: A ſic enim ſe habent:

[a] *Concil. Rom. ſub Martino Secret. 2.*

EPIST. VICTORIS EPISC. CARTHAGIN. AD THEODOR. PP.

Domino beatiſſimo & honorabili ſancto fratri Theodoro Papæ Victor.

Veſtræ beatiſſimæ fraternitatis apud Deum acceptabilia opera & conuerſatio glorioſa pene mundo toto ſunt manifeſta. Prædicationibus igitur Apoſtolicis & doctrinis dum veræ fidei cultura vniuerſa repleta ſit terra, per diuinorum tamen eruditionem eloquiorum, veſtra inſtruente admonitione exhortatoria, ſuperædificatur Orthodoxa Chriſti Eccleſia, Apoſtolica inſtitutione fundata, & a fidelibus Patribus firmiſſime roborata. Ad quam omnes beatiſſimi Apoſtoli pari honoris & poteſtatis conſortio prædiți, populorum agmina conuertentes, pie & ſancte de tenebris ad lumen, de lapſu ad veram fidem, de morte ad vitam homines diuinæ prædeſtinationis gratia præſcitos ſalutaribus præceptis admonitis perduxerunt. Quorum ſanctorum Apoſtolorum veſtra fraternitas honoranda ſequens plenius merita, & perfectius implens exempla, Eccleſiam Dei morum probitate & actuum ſanctitate condecorat, & fide ſacra, vel Chriſtianis moribus vigens, quæ fieri Deo placita præcipit, ſtudijs Pontificalibus indeſinenter operatur & perficit, ſeruans legis diuinæ mandata: Quia non legis auditores iuſti ſunt apud Deum, ſicut narrat Apoſtolus [b], ſed factores legis iuſtificabuntur. In qua lege diuina veſtra ſancta & veneranda ſinceritas (ſicut ſcriptum eſt [c]) meditatur die ac nocte. Quæ meditatio non lectione per figuram litterarum tantum conſpecta, ſed exuberante in vobis Chriſti gratia, in veſtra cognoſcitur conſcientia immobiliter inſita, nullatenus de veſtro corde recedente lege Chriſti Dei Domini ſacroſancta, ſicut in Pſalmis dicit Propheta [d]: Os iuſti meditabitur ſapientiam, & lingua eius loquetur iudicium, lex Dei eius in corde ipſius: non atramento, ſed ſpiritu Dei viui veſtra in arcana conſcripta, neque in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus, ſicut beatiſſimi Apoſtoli Pauli ad Corinthios miſſa nos docet epiſtola [e].

[b] *Rom. 2.*
[c] *Pſal. 1.*
[d] *Pſal. 36.*
[e] *2. Cor. 3.*

DE CREATIONE SVA VICTOR AGIT.

Quibus præmiſſis, ſignificamus Deo placitæ fraternitati veſtræ, die decimaſeptima Kalendarum Auguſtarum Indictionis quartæ, noſtram humilitatem, diuina gratia ſuo (vt præcepit) munere præueniente, & veſtris ſanctis ac Deo dignis precibus, in ſancta Carthaginenſis ciuitatis Eccleſia Pontificalis honoris accepiſſe conſecrationem & ſtolam. In quo dignitatis faſtigio vt a Deo omnipotente regamur, & ab Altiſſimo a malis actibus liberati, ſacerdotale non nomen tantum, ſed Chriſti Domini Dei noſtri protegente auxilio, & meritum habeamus, veſtris ſanctis ac Deo acceptabilibus nos commendantes orationibus poſcimus: quatenus & veſtris deprecationibus pro nobis ad Deũ effuſis muniti, & eruditionibus bonis inſtructi, digni efficiamur cum omni nobis populo Chriſtiano commiſſo illæſi protegi velamento diuino. Ad ſalutationem ergo veſtræ ſanctæ & honorandæ fraternitatis, vice noſtra Melloſum humilem veſtrum fratrem, noſtrum Epiſcopum, & Redemptum diaconum, vel Creſciturum Notarium ſanctæ noſtræ ſedis, veſtros famulos deſtinauimus, quos poſtulamus celerius nobis a veſtra beatitudine perſolui, quo poſſint ad proprias Eccleſias ante hiemem, Deo propitio, remeare.

Præ omnibus autem fateor, in ipſo noſtræ prouectionis exordio cor noſtrum non leuiter vulneratum fuiſſe, vt propheticum illud præceptum exoptarem, dicens: Quis [f] dabit capiti meo aquam, aut oculis meis fontem lacrymarum, & ſedens plorabo die ac nocte? Ecce enim Eccleſiæ Dei non leuiter perturbantur, Chriſtianiſſimorum voces ac gemitus Epiſcoporum non ſupportamus, querentium & clamantium nouitates & concinnationum figmenta a Paulo venerabili conſacerdote noſtro (vt dicitur) contra fidem veraciſſimam approbata debere repelli.

[f] *Hier. 9.*

Nos autem temperamentum cauſis innectentes, expedire putauimus prædictorum beatiſſimorũ conſacerdotum noſtrorum licet iuſtiſſimos queſtus æquanimiter ſupportare, & ad auditus venerãdos fraternitatis veſtræ hoc ipſum peruigili cura deducere. Inquiunt enim, quædam vice epigrammatum, chartarũ volumina in ſacris ædibus apud regiam ciuitatem nuper eſſe ſuſpenſa religioni Catholicæ & ipſi veræ fidei ac Patrum traditionibus omnino contraria. Quis enim vecors ſacrilega voce audeat prædicare in Domino noſtro Ieſu Chriſto aut vnam tantummodo voluntatem, aut vnam operationem exiſtere, dum manifeſtiſſimis Patrum definitionibus liquidius clareat, in Domino noſtro Ieſu Chriſto duas naturas, & earum duas voluntates, duaſq. operationes vel proprietates naturales modis omnibus inueniri? Et poſſumus multiplicibus Patrum documentis noſtræ paruitatis intentionem firmare, niſi veſtram ſanctiſsimam fraternitatem in omnibus corde ea retinere, firmiſſi-

A miſſime teneamus. Vt autem ipſius ſedis Apoſtolicæ decretis per omnia confirmemur, Leonis beatiſſimi prædeceſſoris veſtri Apoſtolicæ memoriæ definitionem inſeri peruidimus, quæ continet [a]: Agit enim vtraque natura cum alterius communione quod proprium eſt.] hæc ſancti Leonis ſunt verba. pergit vero Victor:

[a] *Leo epiſt. 10.*

Nos itaque Patrum in omnibus decreta ſequentes, in Chriſto Domino noſtro duas naturas, earumq. duas voluntates, duasq. operationes firmiſſime prædicamus, Deum verum, atque hominem verum, abſque delictis humanis veraciter confitemur, repudiantes cunctarum hæreſum ſubſannationes, vanitates & inſanias mendaces. Veſtrum eſt itaque, frater ſanctiſſime, canonica diſcretione ſolite contrarijs Catholicæ fidei obuiare, nec permittere nouiter dici, quod Patrum venerabilium auctoritas omnino non cenſuit. Nos enim humiles corde, quæ recta ſunt, adiutore Domino, ſapientes, vno vin-
B culo charitatis vobiſcum ſumus conſtricti, veram fidem ac religionem Catholicam in omnibus fortiter defenſantes. Studioſius itaque a Catholicis, improbis probe reſiſtere, immi-nendum eſt; ne torpore deſidiæ oppreſſi, culpæ taciturnitatis teneamur obnoxij, & quaſi fauorem impendentes iudicemur, dum aduerſa Catholicæ fidei propulſare negligimus. A beato namque Felice Apoſtolico veſtræ ſanctitatis prædeceſſore dictum eſt: Negligere quippe, cum poſſis deturbare peruerſos, nihil eſt aliud quam fouere: nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.

Liquet, doctor ſanctiſſime, venenoſa ſerpentum ſine ſimplicitate aſtutia, manifeſta eſt doloſa hæreticorum fallacia. Quid eſt enim naturarum in Chriſto Domino noſtro proprietates auferre, niſi earumdem naturarum confuſionem inducere? quod Catholicæ Eccleſiæ, id eſt, ſtatutis quam maxime Patrum ſancti Chalcedonenſis Concilij extat con-
C tratium, ex quo amplius & fundamentum fidei & perfectio indubitate conſiſtit. Poſſemus vero etiam eidem fratri & coepiſcopo noſtro Paulo beatiſſimo regiæ ciuitatis Antiſtiti ſimilia noſtris ſcriptis dirigere, niſi malorum cognoſceremus falſis locutionibus dictum fuiſſe, noſtram quaſi Africanam prouinciam poſſe aliqua (quæ in vero non conſiſtunt) mala peragere. Sed & hoc noſtræ poſtulationi ſubiungimus, vt ea quæ epiſtolariter a coepiſcopis noſtris ſancti Concilij noſtri ad beatiſſimum Paulum Patriarcham ſcripta ſunt, per veſtræ beatitudinis Reſponſarios eidem fratri noſtro Paulo dirigere iubeatis.] hucuſque epiſtola Victoris ad Theodorum Romanum Pontificem.

DE TENENDA PATRVM FIDE.

Quod vero poſtremo loco habet de Epiſcopis Africanis in ſuſpicionem ſeditionis quorumdam relatione adductis apud Imperatorem, cuius rei gratia haud liberum fuerit legationem mittere Conſtantinopolim: plane ſignificat motus illos Gregorianos, de quibus
D diximus, hoc anno (vt habent [b] Annales Græcorum) cœptos in Africa, rebellante Gregorio Præſide aduerſus Imperatorem. Ingeſtum plane fuerat auribus Conſtantis Imperatoris, Africanos Epiſcopos cum Gregorio conſpirare, ob idq. eidem infenſi penitus reddi-ti fuere. Sed de Gregoriana rebellione pluribus ſequenti anno dicendum.

[b] *Theophan. hoc anno 5. Conſtant.*

Quod rurſum ad ipſius Victoris epiſtolam ſpectat, commendata ea reperitur præconio Martini Papæ ſucceſſoris Theodori in Lateranenſi Concilio verbis iſtis [c]: Per Synodicam epiſtolam ſuam dudum nobis relectam Victor venerabilis Carthaginenſis Epiſcopus tam feruentiſſimum zelum ſuum declarauit, quamq. Deo amabilem humilitatem rationabiliter certus eſt oſtendiſſe. Et zelum quidem per hoc, quod introductam nouitatem nimis accuſare noſtræ Apoſtolicæ ſedi dignoſcitur, & enarrare in ſcripto ei acclamationes pene omnium Chriſtianorum, necnon gemitus reuerendiſſimorum Epiſcoporum, non leui-
E ter (ſicut ille ſcripſit) perturbatorum propter fictiones & commenta quæ aduerſus veram confirmauit fidẽ Paulus Epiſcopus Conſtantinopolitanus: Humilitatem autem competenter, minime præſumens abrogatum eumdem Paulum habere, ſed conſacerdotem appellans, donec iudicium de eo noſtræ Apoſtolicæ auctoritatis, hoc eſt, principis Apoſtolorum Petri cognoſcat, vtpote quoniam ſolus & præ omnibus creditus eſt atque accipere meruit a Rege Regum Chriſto Deo claues regni cælorum ad aperiendum recte credentibus in eumdem Dominum noſtrum, & claudendum infidelibus hæreticis.] nimirum cuius ſit communionem Catholicam ijs qui foris ſtant, aperiendo Eccleſiam, impartire, vel declarando hæreticos, claudere. Plura alia addit in commendationem eius epiſtolæ, ſed iſta ſatis pro inſtituto.

[c] *Concil. Lateran. ſub Martin. Secret. 2.*

Quid autem, his Synodalibus a diuerſis Concilijs Africanis acceptis litteris, & a Victore Carthaginenſi Epiſcopo alijs additis, egerit Theodorus Romanus Pontifex, videamus.

Cernens

APOCRISARII MISSI CONSTANTINOPOLIM.

Cernens ipſe in vnam eamdemq. ſententiam vniuerſam Africanam Eccleſiam conuenire, A omnesq. pariter in Paulum Conſtantinopolitanum Epiſcopum conclamare: quod ab ipſis expetitum fuit, minime denegandum eſſe putauit, mittens ſcilicet Apocriſarios Conſtantinopolim, quibus dedit & ipſe acerrimas ad eumdem Paulum litteras: quod enim fruſtra eum antea monuiſſet, neque blandis admonitionibus ille acquieuiſſet, aculeatas modo ad eumdem litteras ſcripſit, quibus poſt admonitionem plurimam & exhortationem, plenam rectæ fidei præſcribens formam, ſubiecit anathema aduerſus omnes qui ab ea quam Catholica teneret Eccleſia ſententia diſcreparent.

MELLITA SED VENENOSA SCRIPTA HAERETICORVM.

Fuere plane iſtiuſmodi litteræ Theodori grauiſſimæ, quas optaſſemus ad verbum hic tibi deſcribere: verum non extant illæ, neque de nominibus eorũ qui miſſi ſunt aliqua eſt memoria: ſed ita factum a Theodoro Pontifice, litteræ a Paulo ad ipſum redditæ docent, quas hic tibi ſubijciendas eſſe operæpretium duximus. Videbis, lector, & miraberis, quæ B ſoleat eſſe hæreticorum ad ſua excuſanda ſcelera & operiendos errores fraudulenta mellea delinita blanda locutio, quæ poſſet etiam bene cautos & prudentes ducere in errorem: vt non mirum ſit, ſi plebecula rudis ab ijſdem interdum captiua in hæreſis abrupta ducatur. Recitata habetur dicta Pauli epiſtola ad Theodorum in eadem Synodo Romana ſub Martino Pontifice in Secretario quarto, ex qua eam hic tibi deſcribimus: ſic enim ſe habet tranſlatione ſcabroſa ob ſcrupuloſitatem interpretis ex verbis verba reddentis & Græci hominis Latinis litteris leuiter tincti:

AGI T

Sanctiſſimo ac beatiſſimo fratri & conſacerdoti domino Theodoro Paulus indignus Epiſcopus in Domino ſalutem.

a Pſal. 132. EPIST. PAVLI CONSTANTINOP. EPISC. AD THEODORVM PAPAM.

Ecce [a] quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum: ſpiritali dico habitaculo, & concordia quæ in Deo eſt, & vnitate fidei, huius delectabilis ſecundum veritatem C inhabitaculi: quæ videlicet in Aaron magis decorabatur atque ſacerdotalem induentibus dignitatem, ſicut vnguentum ſuper caput, principalem intellectum irrigans, & vſque ad ipſam extremam ſcientiam deducens. In hoc enim habitaculo benedictionem & æternam vitam promiſit Dominus. Huius igitur propheticæ vaticinationis meritum amplectentes, præſentes fraternas ſyllabas expoſuimus, noſtra propter charitatem minime quærentes, aut quæſituri. Nec enim detrahentibus bonum eſt detrahere, aut palo (ſecundum vulgarem fabulam) excutere palum. Abſit. Non ſunt noſtra hæc. Auertat Diuinitas. Non ſunt edocti habitus noſtri ita vincere, ſed in patientia longanimitatis & ſpiritu humilitatis. Quia ſicut minime per duritiam (vt prophetice dicamus) purgatur nigella, ita nec pacis ſaporatus fructus intelligentiæ per aſperitatem exprimitur. Propter hoc enim & verborum ſupportauimus colaphos, vt vel paulatim valeamus eum imitari, qui D propter nos ſe humiliare dignatus eſt, vt extremæ illius vltionis per hanc plagam verbera declinemus.

b 2. Cor. 16. BLANDILOQVENTIA HAERETICORVM ADMIRANDA.

Audiamus igitur & conſentiamus Eccleſiæ oratori, qui per linguam ſpiritus clara voce exclamat, dicens [b]: Omnia a vobis in charitate fiant. Ergo ſiue quærimus, ſiue tantúmodo dicimus, & tantummodo audimus, charitas intercedat, ars aliqua exiſtens ad compoſitionem concordiæ boni & coniunctionem. Oportet enim de Deo quærentibus nobis, ſparto rectitudinis mentis noſtræ denumerantes templum, pacifice inhabitare in eo propter Dominum, qui per prophetam locutus eſt: Quærens quære, & apud me habita. Speculum enim dedit Deus populo ſuo: & oportet eos qui a Deo ſunt deputati ſacerdotium adipiſci, ita in humilitate greſſum mentis ad inuicẽ tendere, vt in melius ædificentur hi qui ad nos reſpiciunt, quam (quod dicere piget) per noſtram diſcordiam ſemitam pedum eorum f concutere. Ad concordiam inclinemus nos ipſos, & vnum ad charitatem ſapiamus: humilitatem veneremur, per quam apprehendi ſolet altitudo ſpiritus.

Si enim & verbo amplius vſque huc taciturnitatem dileximus; hoc quidem bene habere arbitrati ſumus, ne ſcriptis veſtris reciprocata reſpondentibus, iniuriæ fomitem excitemus, & puſillanimitate dijudicemur ab eo qui omnia ad charitatem dirigere promulgauit. Orauimus vero & tunc, oſtium [c] circumſtantiæ labijs noſtris imponi, & verbum tacitũ concipere potius, quam vocale: & tamen hoc mihi donum eſt a Domino, & [d] factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones. Sed quia tẽpus [e] eſt loquendi, & tempus tacendi: aperio verbum, & claudo oſtium per taciturnitatem, competenter exorans: Domine [f] labia mea aperies, vt reſpondeam [g] exprobrantibus mihi verbum. Licet enim tacuimus, non ſemper tacebimus, adaperiente nobis Deo claues verbi. Igitur

t Pſal. 140.
d Pſal. 37.
e Eccl. 3.
f Pſal. 50.
g Pſal. 118.

A Igitur directis in præſenti a beatitudine fraternitatis veſtræ Apocriſarijs (qui poſt multas factas inter nos de Eccleſiaſtica requiſitione diſſonantes ſermocinationes, in finẽ ad hoc peruenerunt, admonentes nos atque adhortantes interpretari vnius Chriſti veri Dei noſtri voluntatis intellectũ, atque huiuſmodi interpretationẽ deſtinari veſtræ ſacratiſſimæ venerationi) nos acceptã habentes bonæ conſcientiæ prædictorũ venerabilium virorum admonitionem, cognoſcentes autẽ & quæ principatus Apoſtolorum ſummitas docet [a], paratos eſſe ad ſatisfactionem omni poſcenti nos verbum de ſpe quæ in nobis eſt, ſe- a 1. Petr. 3.
cundum Dei timorem manſuetudinem ad bonam ſcientiam temperantes, ſuper tali tantummodo requiſitione mentem noſtram per has ſyllabas exponimus, ſuperfluam excitationem & altercationem verborum propter ſatietatem & præſentis temporis incongruitatem declinantes ac præcauentes, nihil noſtrum intelligentes, aut proferentes, vel dicen- ARROGAT SIBI HAERETICVS TRADITIONES ET SACRA CONCILIA.
B tes, ſed quæ audiuimus & cognouimus a ſanctis & vniuerſalibus magnis Concilijs, & patres noſtri narrauerunt nobis, quoniam viæ veritatis intellectus eſt ſapientum, ſicut prouerbiorum annunciatori Salomoni atque veritati bene placere dignoſcitur. Sed quia tempus iam trahit nos promiſſionis, & ad aperiendam requiſitionem prouocat, incipiamus rectæ noſtræ fidei formam ſcripturæ imaginibus enarrare, ſicuti tinctis aliquibus coloribus, paternis teſtimonijs certius decorantes quæ a nobis dicuntur.

Nos igitur, id eſt, iuriſdictio Eccleſiæ noſtræ & Synodus, confitemur vnum conſubſtantialis & auctoris vitæ Trinitatis Filium ac Verbum ſine initio Genitoris Dominum Ieſum Chriſtum verum Deum noſtrum ex Spiritu ſancto & immaculata Dei genitrice ſemperq. virgine Maria inconuertibiliter incarnatum, perfectum eſſe eumdem Deitate & perfectum
C humanitate, vnam perſonam, vnam ſubſtantiam compoſitam in duabus & poſt vnitatem prædicantes naturis, differentiam vtrarumque naturarum cognoſcentes ſecundum earum proprietatem: nec enim eorum per partem diuiſionem, aut in alterutram mutationem, aut commixtionem, ſiue confuſionem penitus intelligimus, aut ſuſcipimus: abſit: ſed in vno Chriſto, ſaluata vtraque natura diuinitatis & humanitatis, & in eſſentiæ proprio termino ſecundum ſubſtantiam inenarrabilis ſummæ vnitatis conuenientia conſeruatis & permanentibus. Manſit enim Verbum quod erat, & factum eſt quod non erat. Propterea & omnem congruam diuinitati & humanitati operationem ab vno eodemq. procedentem incarnato Deo Verbo dicimus, & in vnum eumdemq. reduci. Ideoq. & diuiſio non introducitur, & inconfuſio ſaluatur.

Reſipiſcat plebs impiorum hæreticorum, ſileant cum Neſtorio, Diodoro & Theodo- HAERETICVS IN HAERETICOS DECLAMAT.
ro Seuerus & Eutyches, Apollinares execrabiles, ex alterutra diſſonantia conſonantes
D ſibi ad impietatem, alijs confuſionem, alijs diuiſionem male inducentibus, & bene a veritatis regulis denudati. Vnius autem & eiuſdem Dei Verbi incarnati miracula prædicamus & paſſiones cognoſcimus, quas ſecundum carnem propter nos ſponte ſuſtinuit. Ideoq. & Deus dicitur pati, & Filius hominis a cælo deſcendiſſe, propter ſummam & indiſſipabilem ſecundum ſubſtantiam duarum naturarum vnitatem. Vnde & vnam voluntatem Domini noſtri Ieſu Chriſti intelligimus, ne contrarietatem aut differentiam voluntatum vni eidemq. perſonæ Domini noſtri Ieſu Chriſti applicemus, aut ipſum ſe expugnantem dogmatizemus, aut duos volentes introducamus: non enim ad conglomerationem omnino aut confuſionem duarum naturarum, quæ in eodem videntur vnius voluntatis, hanc producentes vocem, aut ad interemptionem alterius tantum aliam eſſe prædicantes; ſed hoc per huiuſmodi ſignificantes vocem, quoniam caro eius rationabiliter &
E intellectualiter animata, ex ipſa ſumma vnitate inenarrabiliter omnibus diuinis ditata, vnientis eam ſibi ſecundum ſubſtantiam diuini Verbi diuinam habebat indiſcretam voluntatem, quæ ab ipſo ſemper ducebatur ac mouebatur, vtpote in nullo tẽpore eadem diuiſe & ex proprio impetu contrarie nutui vniti ſecundum ſubſtantiam Dei Verbi, naturalem eius faciens motionem, ſed quando & qualẽ & quantam ipſe Deus Verbum volebat, ne (quod abſit) in blaſphemia dijudicemur, quod vtique cauendum, & terribile dicendum: Væ huiuſmodi prauitati, vt per neceſſitatem naturæ violentiam ſuſtinentem introducamus eius humanitatem, & comminantem Petro digno eius increpationi, ſi vtique per ſimilem recuſationem ex verborum ſignificatione paſſioni eius communicat.

Sic & Euangelicam intelligamus lectionem, vbi dicit [b]: Non vt faciam voluntatem b Ioan. 6.
meam, ſed eius qui miſit me. Sed & in recuſatione paſſionis non diuerſam in vnum eumdemq. Chriſtum & reſultantem introducentes voluntatem, magis autem recuſatiue &

non

STVDET HAERETICVS VIDERI CATHOLICVS.

non positiue huiusmodi suscipiamus vocem. Non enim quasi existens hoc verbum dictum est, sed ac si non est: sicuti, Neque [a] peccatum meum, neque iniquitas mea: vt peritissimus in dogmatibus Theologus Gregorius, sed & omnes doctores, qui passionis verba memorarunt, ex affectione & relatione nostræ massæ hanc susceperunt, sicut & magnus Ecclesiæ Lucifer Athanasius edocuit nos, nostram ostendens pronam in hanc vitam naturam sine passione nolentem a præsenti vita disrumpi, & non vt animatam intellectualiter carnis Verbi impromptam existentem ad totius mundi salutiferam passionem, aut discordantem Patri & inhabitanti Verbo. Sed & huius intellectus acerrimum expositorem & interpretem suscipiamus, id est, bis acutum pugionem spiritalem Cyrillum in sacerdotibus secundum zelotem Phinees [b], qui validissimo linguæ ictu percussit optime meretricem, confusionem, diuisionis intellectum, & verbum prauitatis, in quarto de Anathematibus capitulo, dictis aduersum contradictiones duodecim capitulorum factas a Theodorito, atque probatis a sancta vniuersali Chalcedonensi & Quinta Synodo, luculentius Euangelicam proferens atque adaperiens vocem. Sed & omnes pietatis doctores & prædicatores huiusmodi vnius voluntatis mente detinentur.] Vidisti hominem confarcinatorem mendaciorum, quam perfricta fronte agens non erubescat tantum astruere mendacium, & Patres a sua stare parte mentiri: qui si aliquando vnam dixere voluntatem, id respectu vnius personæ volentis, non ex naturarum confusa proprietate intellexerunt. Sed malus contextor iungit mendaciorum telæ alia fila mendacij, ista subijciens:

Quorum, *doctorum scilicet*, si opus est, requisitione proueniente, & competenter relegimus testimonia, quibus concordes & consonantes facti sunt piæ memoriæ Sergius & Honorius, vnus quidem nouæ, alter autem antiquæ Romæ summi sacerdotij sedem decorántes.] ita quidem, sicut & Pyrrhus eiusdem sedis Episcopus (vt diximus) in disputatione cum Maximo, id sibi subdole de Honorio vendicabat. Sed his ex responsione Maximi superius recitata sit satisfactum, ne eadem repetere ad singulos passus fastidiose cogamur. Pergit vero iam peroraturus vaferrimus hæreticus: Igitur de his ita nos habemus, sic intelligimus, sic prædicamus. In his orthodoxiæ manifestatio, in his Ecclesiæ laus, in his salutis nostræ spes: hæc est spiritus germen nutriferum, hæc Patrum salutaris flos, hic est rationabilium ouium viuificus veritatis paradisus. Hæc meditari, in his esse, per hæc illuminari & illuminare oramus: quoniam & hoc facientes & nos saluamur, & audientes prædicabimus. Ad supernam vocationẽ nostrum est studium, vbi pacis cõpositione his qui in studio pietatis bene incesserunt vnica gloriæ tribuitur corona. Deo manifestati sumus, qui iudicat omnia & comprobat. Non iurgialiter stamus, non ad contradictionem respicimus, non fauorem inanem complectimur, sed in verbo Dei propositæ huiusmodi requisitionis resolutionem feciſſe dignoscimur, confidentes quoniam pacis Dominus Deus ad alterutrum nostrum vnitatem & dilectionem conseruabit in gloria eius benignissimæ maiestatis. Omnem cum vestra beatitudine in Christo existentem fraternitatem tam nos, quam qui nobiscum sunt, multum salutamus. *Et subscriptio*. Incolumes in Domino orate pro nobis, sanctissime & beatissime pater *.] hactenus Pauli Constantinopolitani Episcopi epistola, in qua nihil præterea, qui accurate considerat, quam circulatorem pro antidoto venenum distrahentem intelliget. His autem acceptis a Paulo litteris, quibus eius aduersus pietatem rebellis animus magis est declaratus, ab eodem Theodoro Romano Pontifice ob eam causam ipse est condemnatus. Testatur id quidem Anastasius Bibliothecarius. Sed de his inferius.

CONCILIVM TOLETAN. SEPTIMVM.

Hoc anno in Hispania celebratum est Concilium Toletanum septimum dictum, anno videlicet Chindasuindi Regis quinto, Era sexcentesima octogesimaquarta, cui præfuisse legitur Orentius Episcopus Emeritensis ceteris senior: subscripti reperiuntur Episcopi siue præsentes siue per vicarios numero trigintanouem, statutiq. sunt canones quinque, quos tu consulas. Quæ autem in eo habetur appendix de inuentione librorum sancti Gregorij, suo loco ponenda erit.

[a] Psal. 58.

[b] Num. 25.

* frater

IESV

SExcentesimus quadragesimusseptimus Redemptoris agitur annus, Indictione quinta, qui & sextus Constantis Imperatoris numeratur, quo inuadunt Africam Sarraceni, eamdemq. tributariam reddunt: bello quippe ciuili agitata erat prouincia illa, cum occupasset eam Gregorius (vt dictum est) qui ibi gesserat Prætoriam præfecturam. De his nihil præterea, quam quæ habet Theophanes hoc anno verbis istis: Anno sexto Imperij Constantis factus est in terra ventus vehemens, qui multa germina conuulsit, arbores q. ingentes radicitus extirpauit, atque multos columnatorum deposuit monachorum. *Stylitæ hi dicebantur, qui in columnarum vertice sibi habitaculum construebant*. Eodem item anno Sarraceni hostiliter Africam adierunt, & conflictu agitato aduersus tyrannum Gregorium, hunc in fugam vertunt, & eos qui cum ipso erant interimunt, & hunc ab Africa pellunt, atque tributis in Africa ordinatis & pactis, reuersi sunt.] hæc de Africa subiugata a Sarracenis hoc anno Theophanes. Sed inuisamus iam res Francorum.

AFRICA SVBIVGATA A SARRACENIS.

Eodem anno, quo absoluitur Dagoberti Regis Francorum decimussextus, idem Rex decimanona Ianuarij moritur: cuius erga ecclesias munificentia ex eius testamento superius est demonstrata. Eius corpus (inquit Aimoinus [a]) conditum aromatibus sepultum est in ecclesia S. Dionysij in dextero latere sepulchri illius martyris. Denique (vt supra ostensum est) cum se ornatum ire illius memoriam sociorumq. eius pollicitus esset, templum eius condidit, vniuersis, quæ in Gallijs tunc temporis erant, excellentius; nullumq. impensis statuens modum, marmoreis illud columnis, similiq. venustauit pauimento, immenso ædificandi sumptu & exquisito fabricandi decore: nec minor illi in alijs quoque ornatibus intentio. Nam vestibus auro textis & pallijs holosericis totum interiorem circumdedit templi ambitum: ordinem psallentium, vti apud S. Martinum Turonis, necnon apud sanctum Mauritium Agaunis, & apud S. Germanum Parisijs agebatur, inibi instituit: prædia vero tam innumera fratribus in eodem loco Deo famulantibus siue matricularijs ecclesiæ contulit, vt deuotio animi eius pluribus admirabilis esset.] hæc de S. Dionysij ecclesia, vbi Dagobertus sepeliri delegit.

[a] Aimoin. de gest. Franc. lib. 4. c. 33.

DAGOBERTI REGIS OBITVS ET SEPVLTVRA.

Quod vero ad salutem eius animæ pertinet: quæ acciderunt ab oculis hominum separata, Deus sanctis suis per visum voluit nota fieri. Iusta namque diuini iudicij lance est demonstrata librata sententia, vt qui se antea tot facinoribus monstruosis admodum inquinasset, ijs nondum penitus, quod ad pœnam spectat, expiatis, licet pluribus bonis operibus postea abundasset, purgatorij post obitum pœna (ad breue licet tempus) aduersarijs spiritibus, quibus fuerat antea obsecutus, traditus sit cruciandus: sed purgatus, & sanctis quos coluit in auxilium venientibus, meruit vna cum ipsis ad æternam beatitudinem peruenire. Rem gestam memoratu dignam, fideliter acceptam, & apud eumdem auctorem conscriptam, hic describere dignum putauimus: sic enim ait [b]:

[b] Aimoin. lib. 4. c. 34.

Eodem tempore, quo terminum Dagobertus sortitus est vitæ, quidam illustris Autoaldus nomine, Defensor Pictauiensis Ecclesiæ, partes peragrabat Siciliæ. Qui dum euectu reuerteretur nauali, appulit ad quamdam breuem insulam præsentia & meritis cuiusdam solitarij, qui dicebatur Ioannes, redimitam. A quo, dum de salute animæ cum eo sermocinaretur, interrogatus vtrum Regem Dagobertum cognosceret, illeq. se eum optime nosse respondisset: rursum a sene rogatus, mores vitamq. Regis exposuit. Cui senex: Cum, ait, multa vigiliarum ac ieiuniorum, simulq. senectutis fatigatione depressus paulatim membra sopori dedissem, astitit mihi quidam veneranda decorus canicie, monens vt propere surgerem, & pro Dagoberti Regis anima, quæ eadem e corpore exierat hora, Domini exorarem clementiam. Quod cum facere maturato curassem, apparuerunt subito haud procul in pelago deformes truculenta facie dæmones, vinctum Regem Dagobertum per spatia maris agitantes, inflictisq. insuper verberibus ad Vulcania loca trahentes.

VISIO OSTENSA IOANNI EREMITAE DE ANIMA DAGOBERTI.

Qui distentus cruciatibus, inter agitationes & verba, quorumdam sanctorum audiebatur postulare suffragia. Cum repente, aperto cælo, inter fulmina in fluctus cum fragore uentia visi sunt descendisse viri decore nitentes mirabili. Requirere cœpi ab eis, qui essent.

sent. Qui dixerunt, se illos esse, quos Dagobertus ad suum vocarat auxilium, Dionysium videlicet ac Mauritium martyres, necnon Martinum confessorem. Hi arreptam dæmonibus animam secum ad æthera leuauerunt, canentes hunc psalmum: Beatus quem elegisti & assumpsisti, Domine, habitabit in atrijs tuis. Hæc vir ille venerabilis Ioannes Ansoaldo retulit se vidisse. Qui in Gallias reuersus, sancto Audoeno narrauit (*fuit hic a secretis Regi, & postea sanctitate conspicuus Episcopus Rothomagensis*) qui ea in vna conscripta chartula posteris reliquit in ordinem historiæ redigenda. Ex qua re datur intelligi, nullo modo a sanctis ornatum contemni, quem ad eorum memorias deuoti conferunt viri. Quamquam enim quorumdam calumniatorum & cuncta deuorare cupientium hæc vox sit: Nil (aiunt) Deo vel sanctis eius prosunt aurum siue argentum ligno affixum, seu parietibus dependentia pallia: non tamen sine causa vltione puniti sunt diuina Balthasar vasa de templo Domini rapta in turpes conuertens vsus, vel Heliodorus ærarium Dei diripere conatus, & Antiochus quia Hierosolymitanæ vrbis templum Altissimo consecratum expoliauit, postmodum scatens vermibus expirauit.] optima sane scitaq. argumentatio: si enim Deus vt sacrilegos ingenti supplicio affecit ecclesiarum ornamentorum expilatores; ergo maximis præmijs augebit religiosos viros eorumdem largitores. Ad postremum autem hæc auctor: Dagobertus vero eo specialius sanctos sibi auxiliari poscebat, quorum basilicas plus ceteris se opibus ditasse meminerat.] hæc ille.

TEMPLORVM ORNATVS DEO GRATVS.

Cui, si hoc tempore vixisset, quantum fuisset altius declamandum aduersus perfidos Nouatores, qui nullam post obitum pœnam purgatoriam animarum admittunt, sanctorumq. suffragia negant, nec precibus iuuari animas defunctorum impie docent? quorum insania vel vna saltem hac historia omni fide testata relicta, & a sanctis accepta, refelli ac confutari penitus potuisset: ex qua etiam illorum de purgatorijs pœnis sententia prorsus infirmatur, qua asserunt nullam tribui facultatem dæmonibus post obitum animas cruciandi; cum tum hoc facto, tum alijs pluribus vel a Beda vel ab alijs enarratis eadem opinio confutetur. Fuit autem tantæ fidei eiusmodi a Ioanne narrata, ab *Ansoaldo* in Gallias lata, a sancto autem Audoeno primum scriptis mandata historia, vt Ludouicus Imperator in epistola ad Hilduinum Abbatem monasterij sancti Dionysij, eius, vt rei haud dubiæ, voluerit meminisse: dum enim ipsum sanctum Dionysium præconijs tollit, hæc inter alia habet: Prædecessores autem nostri gloriam huius eximij & amici Dei Dionysij non inaniter coluerunt: qui dum eius sacras exuuias in terris ob amorem & honorem Domini nostri Iesu Christi opibus quibus poterant honorauerunt, per eius preces dignissimas honoris priuilegio potiri & in terrenis & in cælestibus meruerunt. Vt videlicet vnus ex priscis Francorum Regibus Dagobertus, qui eumdem pretiosissimum Christi martyrem veneratus non mediocriter fuerat, & in mortali est vita sublimatus, & per eius adiutorium (sicut diuina ac cælestis ostensio perhibet) a pœnis est liberatus.] hæc Ludouicus Augustus in dicta ad Hilduinum epistola, quæ habetur præfixa Areopagiticis ab eodem Hilduino conscriptis.

DE VERITATE NARRATAE HISTORIAE.

Quod vero ad Audoenum pertinet, qui fuit Dagoberto Regi (vt dictum est) a secretis, antequam crearetur Rothomagensis Episcopus: extitit illi fidelissimus monitor, & bonorum omnium conciliator: cuius ad eum admonitionum habetur indiculus in ipsius Audoeni vitæ Actis, quem tu consulas, vt videas de quibus a fidelibus monitoribus admonendi sunt Principes, ne delirent. Defuncto autem Dagoberto, duo filij ipsius, Sigebertus & Clodoueus, successerunt in regnum, qui a patre heredes fuerant instituti, de quibus suis locis inferius dicendum erit.

SIGEBERTVS ET CLODOVEVS REGNANT.

IESV CHRISTI ANNVS 648. THEODORI PAP. ANNVS 7. CONSTANTIS IMP. ANNVS 7.

ANnus sequitur Redemptoris sexcentesimus quadragesimusoctauus, Indictione sexta: quo a Constante Imperatore, impellente Paulo Constantinopolitano Episcopo, editum est de fide edictum, quod Typum vocarunt, iusta illa causa prætensa, vt omnes Christiani orbis Ecclesiæ simul in vnam eamdemq. sententiam vnirentur, paxq. firma in Ecclesia esset, nimirum vt silentium de excita controuersia indiceretur tam *ijs qui* vnam, quã ijs qui duas in Christo voluntates assererent. Porro cũ idem missus *est Romam*

DE TEMPORE PROMVLGATI TYPI.

Typus

A Typus, tantum abest vt reciperetur, vt etiam Paulus eius auctor, necnon Pyrrhus vna cum ipso pariter, collecta Synodo, damnarentur. Hæc summatim de his quæ hoc anno esse gesta reperiuntur. De quibus primum omnium quod ad rationem temporis spectat, certa est de ea assertio in Actis publicis sancti Maximi martyris, in quibus ista leguntur: Dicentibus illis: Non communicas sedi Constantinopolis? Respondet Maximus: Non communico. Dicunt: Quamobrem? Et respondit: Quia sanctas quatuor Synodos eiecerunt per nouem Alexandriæ facta capitula, & per Ectheſin, id est, expositionem a Sergio in hac vrbe factam, & per Typum deinceps sexta Indictione expositum: & quod ea quæ per Ectheſin dogmatizauerant, per Typum repudiarunt, ac se ipsos toties destruxerunt. Qui ergo a se damnati sunt & a Romanis, & ab ea Synodo quæ postea facta est sexta Indictione depositi ac sacerdotio nudati, quomodo mystagium conficiunt? &c.] hæc de
B tempore. quod vero ad rem gestam pertinet, eadem sic se habuit:

Paulus Constantinopolitanus Episcopus, cum vidisset ex litteris tum a Rom. Pontifice tũ etiam a Concilijs Africanis scriptis vniuersam Occidentalem Ecclesiã aduersus se concitatam, dolũ excogitauit: persuasit enim Imperatori Constanti, edictum proponere, quo significaretur tacendũ esse de ea altercatione quæ vertebatur de vna siue duabus voluntatibus, itemq. affixa maioris ecclesiæ ianuæ scripta, quibus manifeste hæresis laudaretur, auferri præciperet; ea id agens calliditate, vt quoquo modo, vel silentio saltem damnari videretur de duabus voluntatibus expressa sententia. Hanc quidem mentem & artem fuisse subdoli hominis, Acta Concilij Lateranensis sub Martino Papa declarant, vbi Patres de Paulo ista locuti sunt: His etiam necessitate quadam annuisse Imperatorem, quod videret omnes Africanos Episcopos eius esse sententiæ eo tempore, quo aduersus Imperium re-
C bellasset Gregorius, qui eam prouinciam administrabat, ratus nimirum necesse esse ipsos mitigare potius, quam aperta defensione hæreses amplius concitare; quorum gratia & vt hæresis scriptis prodita in valuis ecclesiæ, ad tẽpus tolleret, amotis scriptis illis, dolose præcepit.] hæc ibi: sed de cõsilio & calliditate Pauli hæc rursum habẽt Patres [a] ijdẽ qui supra:

ARTES PAVLI EPISC. CONSTANTINOP.

[a] *Concil. Rom. sub Martin. Secret. 4.*

Veraciter enim (sicut de eo, *nempe Paulo*, suggestiones & accusationes pronunciant) & incipiens acriter nouitatem defendere studuit, & perficiens dolose Typum fieri persuasit. Stillicidium namque assiduum concauat petram.] & paulo post: Quoniam & ipsum Typum in euersione paternorum dogmatum fieri sine dubio persuasit: qui derelinquentes Catholicæ Ecclesiæ paternas Synodalesq. definitiones ac sermones, ad sæculares Typos callide properauerunt, pariter quidem tam suam occultantes perfidiam, quamq. alijs inique irrogantes querelas, &c.] Exemplar autem promulgati ab Imperatore Typi habe-
D tur recitatum a Theodoro Notario in Secretario quarto dicti Lateranensis Concilij sub Martino, sed rudi translatione in Latinum facta redditum in aliquibus locis subobscurum, quod sic se habet:

Consuetudinem habentes de omnibus curam agere, & intendere quæ respiciunt ad vtilitatem Christianissimæ nostræ Reipublicæ, & præcipue quæ feruntur ad immaculatam nostram fidem, per quam nobis omnia prospera fieri credimus, cognouimus in multa perturbatione esse nostrum Orthodoxum populum, vtpote dicentibus quibusdam vnam voluntatem in dispensatione magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, & eamdem * ipsam operari diuina & humana: Alijs autem dogmatizantibus duas voluntates & duas operationes in eadem dispensatione incarnati Verbi, & illis quidem in satisfactione propter vnam personam esse Dominũ nostrum Iesum Christũ in duabus naturis inconfuse & indi-
E uise volentem & operantem diuina & humana: Alijs autem propter conuenientes naturas indiuise in ipsa vna persona, & vt saluetur & maneat earum differentia secundum naturas, eumdem ipsum vnum Christum naturaliter operari diuina & humana: & ex hoc in multam dissensionem & contentionem nostram Christianissimam Rempublicam perduci, vt discordantes inuicem non conuenirent, & ex hoc secundum multos modos eam lædi oportere.] experiebatur quidem Imperator, quantum sibi afferret detrimenti in Africa Orthodoxum populum a se ea de causa auersum penitus eo tempore inueniri. sed pergit:

TYPVS A CONSTANTE PROMVLGATVS.

* eumdẽ ipsum.

Igitur arbitrati sumus, ab omnipotente Deo inspirati, sicut talem accensam discordiæ flammam extinguere, & non concedere eam vlterius humanas animas depasci. Quapropter sancimus, nobis subiectos, qui consistunt in Orthodoxa & immaculata nostra Christianorum fide, qui sunt Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, non habere licentiam inuicẽ a præsenti de vna voluntate, aut vna operatione, aut duarum voluntatum, aut duarũ operationum

SILENTIVM CATHOLICIS ET HAERETICIS INDICIT IMP.

tionum qualemcumque proferre altercationem, aut contentionẽ, aut rixam. Hæc autem A
ſancimus, nihil aliud intercipientes penitus de pijſſimis dogmatibus, quæ a ſanctis probabilibus Patribus de diſpenſatione incarnati Dei Verbi dogmatizata ſunt, ſed vlterius contentionem, quæ gratia propoſitæ quæſtionis orta eſt, ceſſare præcipientes, & tantummodo de eis ſequi, & ſufficienter habere diuinas Scripturas & traditiones ſanctorum quinque vniuerſalium Conciliorum, & ſimplicibus ſine quæſtione ſanctorum probabilium Patrum vti vocibus, quorum dogmata regula & lege ſanctæ Dei Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ conſiſtunt, nihil eis addentes proprium, neque minuentes, aut per ſuam intentionem eas interpretantes, ſed priorem habitum vbique cuſtodiri, ſicuti antequam procederet contentio prædictarum quæſtionum, quaſi nulla de eis exorta contentio. Nulli de omnibus, qui vſque ad præſens vnam voluntatem & vnam operationem, aut duas voluntates & duas operationes dogmatizauerit, ſub qualemcumque querelam huius gratia B
aut accuſationem facito, niſi tantummodo qui ex ſanctis quinque vniuerſalibus Concilijs & ceteris Orthodoxis probabilibus Patribus eiecti ſunt hæretici cum impijs eorum dogmatibus atque ſcriptis, & (vt compendioſe dicamus) quod ſancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia non accepit, ſed abiecit.

SCRIPTA APPENSA IN ECCLESIA SVELATA.

Ad perfectam autem vnitatem ſanctarum Dei Eccleſiarum, & communem concordiam, & vt nulla occaſio relinquatur eis qui ſine fine volunt contendere, & chartas quæ poſitæ fuerunt in narthica ſanctiſſimæ magnæ eccleſiæ huius a Deo conſeruandæ regiæ noſtræ vrbis, quæ continent prædictas quæſtiones, iuſſimus leuari. Qui autem ea præſumpſerint præuaricari, primum quidem ſubiaceant iudicio terribili omnipotentis Dei, deinde autem etiam qualemcumque regalem indignationem reuereantur; per quam, ſiquidem Epiſcopi aut clerici ſunt, ſui ſacerdotij, ſiue ſui cleri modis omnibus excidant: C
ſin autem monachi, ſegregentur, & alieni ſint de ſuis locis: ſin autem dignitatem, aut cingulum, aut militiam habeant, nudentur eis. ſi autem ſint priuati, ſi quidem nobiles conſiſtunt, ſuarum ſubſtantiarum proſcriptionem patiantur: ſin autem ignobiles conſiſtunt, non ſolum in corpore verberentur, ſed exilio perpetuo caſtigentur: vt omnes timore Dei compreſſi, & comminata eis digna ſupplicia reuerentes, immobilem & ſine turba pacem ſanctarum Dei Eccleſiarum cuſtodiant.] hucuſque Imperatoris Typus ſuaſione Pauli pſeudoepiſcopi promulgatus, qui licet foris appareat æquus & pacis conciliator, quid tamen de eo ſenſerit dicta Lateranenſis Synodus ſub Martino, hic ex eius Actis opportune aperiendum eſt: ſic enim ſe habent [a]:

[a] *Concil. Lateran. ſub Martin. Secret. 4.*

DE TYPO IVDICIVM.

Sancta Synodus dixit: Relectus Typus bonum quidem intentum habere dignoſcitur, diſſonantem autem virtutem intentui continet. Bonum eſt namque proculdubio,& omni- D
bus timentibus Deum deſiderabile, cohibere diſſenſiones & altercationes pro cauſa fidei: ſed non eſt vtile & bonum, cum malo deſtruere bonum, id eſt, cum hæreticis Orthodoxorum Patrum verba & dogmata: quoniam hoc potius exurit, non enim mitigat in merito controuerſiarum ſtantium *, nullo videlicet patiente denegare cum impietate hæretica venerabile verbum fidei. Simile namque eſt, & inhoneſtum malum amplecti, & cum eodem bonum indiſcrete proijcere: quoniam vtrumque iuſtitiæ perimit traditionem. Vnde & magnus Abrahã in hoc hæſitans, Domino appropinquans, ait [b]: Num perdes iuſtũ cum impio,& erit iuſtus ſicut impius? Nullo modo tu facies ſecundum hoc verbum, vt occidas iuſtum cum impio, & erit iuſtus ſicut impius: Non eſt hoc tuum, qui iudicas omnem terram: non facies iudicium hoc. Nam ſi quidem per approbationem ſcripturæ, hoc eſt, paternæ doctrinæ, reprehenſibile pariter aut laudabile vtrumque oſtenderet, bene vtique E
fuiſſet Typus expoſitus, propter vtriuſque approbatam per ſpiritales ſermones reprehenſionem, aut per ſpiritales patres vtriuſque taciturnitatem definiens, aut e contrario pro eorum laudabilitate vtriuſque profeſſionem. Si autem nihil horum penitus demonſtrauit, ſed taciturnitate pariter prohibuit vnam aut duas dicere in Chriſto Deo operationes & voluntates, ſufficit nobis Patriarchæ voce ſereniſſimum Principem alloqui, &c.] multa enim alia contra Typum afferentes ijdem Patres in Synodo conſidentes, ipſum anathemate damnauerunt.

[b] *Geneſ. 18.*

Sed hic fortaſſe quis obijciat, vel ſaltem ex Actis Synodi huius redarguendum eſſe Honorium Rom. Pontificem, quod de vtraque ſententia tacendum eſſe ſuis epiſtolis viſus ſit præcepiſſe, atque vtrique parti omnino indixiſſe ſilentium: vt plane idẽ videatur iudicandum de Honorij epiſtolis, atque de Typo Conſtantis Imperatoris. Sed in his maximopere

refert

A refert (quod & ſuperius pluribus dictum eſt) vt temporum ratio habeatur: nam ſancte pieq. dici poteſt iuſſum ab Honorio de vtroque taceri eo tempore, quo inciperet eiuſmodi controuerſia alicubi ventilari: haud enim de omnibus quæſtionibus, quæ curioſitate diſputantium oriuntur, neceſſe eſt ab Eccleſia definitionem promulgari, cum plurima adhuc videamus indeciſa relinqui, & moneamur ab Apoſtolo ſapere ad ſobrietatem, hoc eſt, quæ ſunt ab Eccleſia definita ſectari. Satis namque ad ſobrietatem ſapere erat, de duabus in Chriſto naturis afferere, quæ a ſacroſancto Concilio Chalcedonenſi fuerant definita. Vbi vero indictum de curioſa diſputationẽ ſilentium ab aduerſarijs violatum eſt, immo & per publicas aſſertiones publice affixas in eccleſiæ portis hæreſis palam eſt promulgata, & Conciliorum ſententijs ſtabilita, haud aliquis locus potuit eſſe ſilentio, ſed damnandus error omnino fuit, & recta ſententia promulganda: ſecus autem antea, B
cum nulla certa firmata aſſertione, anceps adhuc diſputatio videretur, prout Honorij temporibus fuiſſe monſtrauimus: at non ſic Martini tempore, quo non profiteri quod ſciretur omnino eſſe Catholicum, nec damnare quod certo conſtaret hæreticum eſſe, haud abſque offenſa Catholicæ pietatis (vt ijdem Patres definiere) fieri potuiſſe certiſſimum eſt.

PRO DIVERSITATE TEMPORIS CAVSA IVDICANDA.

Adde inſuper de promulgato Typo fallaciam, quæ ſub verborum inuolucro ab hæreticis erat incluſa: referat eam ſanctus Martinus Papa in dicto Romano Concilio, vbi in quinto Secretario in Synodali epiſtola hæc habet: Per impiſſimum Typum, qui ex maligna inſtigatione illorum factus eſt contra immaculatam noſtram Chriſtianorum fidem a ſereniſſimo Principe, definientes in eodem Typo nec vnam nec duas voluntates aut operationes, hoc eſt, neque diuinam neque humanam voluntatem & operationem *in* ipſo Saluatore noſtro quempiam omnino confiteri. Hæc autem prædicaue- C
runt, vt non ſolum in humana eius natura, ſed etiã in vtraque, omnino eum ſine voluntate & operatione, hoc eſt, abſque natura & eſſentia eſſe denuncient, quatenus cũ perfidis hæreticis & Orthodoxos Patres abijciant.] Manichæorum enim ea erat aſſertio, quam longiſſime fuiſſe a ſenſu Honorij Papæ, quis dubitat, quæ vix credi poterat fuiſſe hæreticis inſita?

Sed quid poſt hæc accidit? Vbi Romam ad Theodorum Papam ſcriptæ anno ſuperiori litteræ Pauli Conſtantinopolitani Epiſcopi hæretici perlatæ eſſent: cum Theodorus ipſe deſperatam eius curationem peruideret, Synodum indixit in præſentem annum: vbi collectis Epiſcopis (neſcitur eorum numerus) cognitisq. ijs quæ aduerſus eum attuliſſent & declamaſſent Epiſcopi Africani, viſis pariter quæ ad eius emendationem ipſemet ſanctus Theodorus Pontifex, mittens ad eum Apocriſarios, conſcripſiſſet: haud amplius viſus eſt impius tolerandus, ſed ex ſacris præſcriptisq. canonibus iudicandus. Quamobrem D
damnata in Concilio hæreſi Monothelitarum, eiuſdem ſectatores pari ſententia eſſe mulctandos cenſura Apoſtolica perſuaſit: ſicq. in eumdem Paulum lata eſt a ſancta Synodo damnationis ſententia, qua anathemate feriretur, & a ſede æque deponeretur. Hæc Romæ hoc anno facta eſſe de Paulo, Anaſtaſius Bibliothecarius (vt dictum eſt) in Theodoro teſtatur his ipſis verbis:

SYNODVS ROMAE, IN QVA PAVLVS DAMNATVR.

Sanctiſſimus Papa Theodorus ſcripſit Paulo Patriarchæ regiæ ciuitatis, tam rogans, quam regulariter increpans, necnon per Apocriſarios (vt dictum eſt) per hoc maxime deſtinatos præſentialiter admonens & conteſtans, quatenus proprium emendaret commentum, atque ad Orthodoxam fidem Catholicæ Eccleſiæ remearet. Et neque rogantes, neque increpantes potuerunt eum a ſuo conamine quoquo modo reuocare. propter quod iuſte ab Apoſtolica ſede ipſe depoſitionis vltione perculſus eſt.] hæc Anaſtaſius. Quod E
autem ad Apocriſarios Conſtantinopolim miſſos pertinet: conſtat quidem eiuſdem teſtificatione Anaſtaſij, eo munere functum eſſe Martinum, qui ſucceſſit eidem Theodoro Romanus Pontifex. ita ſane Anaſtaſius in Martino.

Quod vero ad damnatos Romæ in Synodo Epiſcopos ſpectat: non Paulus Patriarcha tantum ea eſt affectus ſententia, ſed & qui infeliciter in errorem priſtinum poſt recantatam palinodiam relapſus eſt Pyrrhus eiuſdem Eccleſiæ Patriarcha æque damnatus. Sed quæ præceſſerunt Pyrrhi damnationem, dicamus. Cum enim Conſtantinopoli auditum eſſet, Pyrrhum ipſum Romæ obtuliſſe Theodoro Pontifici libellum pœnitentiæ, ab eoq. ſuſceptum, miſit Imperator ſucceſſorem Platoni Exarcho Olympium hæreticum audaciſſimum; qui vbi Rauennam ſe contulit, omne adhibuit ſtudium vt perficeret quod ſciret eſſe gratum Imperatori, vt eumdem Pyrrhum in errorem priſtinum reuocaret. Id vt implere poſſet, Rauennam ab Vrbe trahere hominem laborauit:

LAPSVS PYRRHI.

rauit: quod vbi fuit ex animi ſententia conſecutus, qua pollebat auctoritate aggreſ- A
ſus ipſum, numquam deſeruit, quouſque effecerit deſertorem fidei, & aſſertæ præuaricatorem Catholicæ confeſſionis, adigens eum, vt publice deteſtaretur, quod nuper in Africa primum cœpiſſet, Romæ autem conſummaſſet. Ita accidit miſero, vti homini illi, qui Hieroſolymis diſcedens, Hierico incidit in latrones, a quibus ſpoliatus eſt, vulneribusq. confoſſus: at non ſicut ille eſt ſemiuiuus relictus, ſed penitus iacuit interfectus.

De Pyrrhi lapſu poſt pœnitentiam ex Theophane teſtantur Annales Græci, tradit & Anaſtaſius in Theodoro, ſed & Maximus ipſe in eadem nuper citata epiſtola ad monachos Siculos: cum enim ſe excuſat de Pyrrho laudato, hæc habet ad finem: Si quis vero ab eo quod mihi propoſitum fuit, aberrans, illam meam laudationem ægre fert, conſilij mei & prouidentiæ rationem minime approbans: dimittat is & abijciat (vt ei videtur) iſtam laudationem, quæ ne nobis quidem deinceps placebit, ſed potius moleſta B
& difficilis, poſteaquam plane euerſus eſt ille. confirmate vero & rata habete, quæ recte illi a nobis tradita ſunt, quæ ſunt præcipua & approbata, & quæ præcipue illuſtrium Patrum confeſſione demonſtrata. Habetis, patres ſancti, quomodo vos omni dubitatione per meam defenſionem liberauerim.]

THEODORVS PAP. EXCOMMVNICAT PYRRHVM.

Vbi autem hæc de perditiſſimo Pyrrho perlata ſunt Romam, Theodorus Pontifex (vti dictum eſt) conuocata rurſum Eccleſia, nefandum ſcelus aperuit, & Apoſtolica auctoritate vna cum auctore in Synodo condemnauit. Tradit id Anaſtaſius, vbi ait: Poſtea rurſus more canis ad proprium impietatis vomitum Pyrrhus repedauit: quem ſanctiſſimus Theodorus Papa, conuocans vniuerſos ſacerdotes & clerum, in eccleſia beati Petri Apoſtolorum principis condemnauit ſub vinculo anathematis iuxta mercedem & retributionem ꝓpriæ tranſgreſſionis, canonicam pœnam ſiue depoſitionem decer- C
nens. Qui quidem Pyrrhus reuerſus eſt in partem Orientis.] vbi in gratiam Imperatoris receptus, poſt obitum Pauli, in mercedem impietatis pactam Conſtantinopolitanam reſumpſit ſedem; qua quidem veluti porrecta eſca, hamo infelix eſt captus.

Sed & Martinus Papa in Lateranẽſi Synodo, ipſa prima Actione de Pyrrhi cauſa agens, totam hiſtoriam a principio breuiter verbis iſtis cõplexus, hæc ait: Pyrrhus denuo, pluribus Epiſcopis terrore & blandimentis doloſe ab eo deceptis, huiuſmodi impietatem actis & ſubſcriptionibus proprijs eorum, qui ab eo decepti, ſiue vim paſſi ſunt, confirmare ſtuduit, extollens aduerſus ſcientiam Dei malignam profeſſionem ſuam. Propter quod antea confuſus, quia vituperabile eſt omne malum, vti damnabile, feſtinauit pro hoc ipſo huc aduenies, emendare proprium commiſſum, & libellum obtulit cum ſua ſubſcriptione Apoſtolicæ noſtræ ſedi, condemnans in eodem libello omnia quæ a ſe vel a deceſſori- D
bus ſuis ſcripta vel acta ſunt aduerſus immaculatam fidem noſtram. His itaque ab eo peractis, poſtea rurſus more canis ad proprium impietatis vomitum repedauit, iuſtam mercedem ac retributionem propriæ tranſgreſſionis canonicam pœnam ſiue depoſitionem decerpens.] hæc Martinus Papa. Quod ad damnationis ſententiam ſpectat, his iungamus Græcorum Annales, qui aliquid amplius quam Anaſtaſius habent his verbis[a]:

a Theoph. an. 20. Heracl. Imp.

Pyrrhus cum Roma diſceſſiſſet, & Rauennam perueniſſet, vt canis ad vomitum ſuum reuerſus eſt. Quo Papa Theodorus comperto, plenitudine conuocata Eccleſiæ, ad ſepulchrum verticis Apoſtolorum acceſſit, & diuino calice expoſtulato, ex viuifico ſanguine in atramentum ſtillauit, & ita propria manu depoſitionem Pyrrhi excommunicati fecit.] hanc excommunicationem Pyrrhi tunc per Theodorum Papam Romæ factam Annales habent. Sed de ſanguine Chriſti ex calice diſtillato in atramentum in ſignum male- E
dictionis & damnationis æternæ, in ritibus ſacris Eccleſiæ Romanæ haud aliqua huiuſmodi de his reperitur eſſe præſcripta lex, vel factum ipſum aliquo alio quod ſciamus declaratum exemplo. Verum deſunt iſta in Anaſtaſio.

At quid poſt hæc Conſtantinopoli? Vbi illic auditum eſt, Romæ a Theodoro Pontifice Typum ab Imperatore miſſum non tantum non receptum, ſed conuocata Synodo, fuiſſe damnatum, inſuper Paulum Conſtantinopolitanum Epiſcopum pari ſententia affectum: vix credi poteſt, quanta tum ipſe Imperator ob contemptam maieſtatem, tum Patriarcha & alij eiuſdem hæreſis defenſores, fuerint indignatione commoti: quam etiam magis auxit facta condemnatio Pyrrhi, quem magno labore reuocauerant in errorem. Horum gratia, in eos qui proxime eſſent, primum omnium perſecutio commota eſt, aduerſus inquam ipſos Apocriſarios Apoſtolicæ ſedis iam antea ab eodem Theo-

Theodoro Romano Pontifice (vt vidimus) Conſtantinopolim ad Paulũ miſſos; quæ & propagata eſt etiam in alios Orthodoxos ibi manentes. Cum autẽ Anaſtaſius iſta ad Martini Papæ Theodori ſucceſſoris referat tempora, erroris arguitur ex eiuſdem Martini Pontificis litteris inferius recitandis, quibus quidem non iſta paſſos ſuos a ſe miſſos Apocriſarios teſtatur, ſed ſeductos dolet. Sed quomodo iſta acciderint, a nullo fidelius, quam a ſanctiſſimo Papa Martino audiemus: ipſe enim in Lateranenſi Synodo, eius exordio concionatus ad Patres, referens quæ impie ab hæreticis præſumpta eſſent, de nefario Paulo eiuſmodi texit hiſtoriam:

Paulus autem prædeceſſores ſuos in his ſuperare contemnens, non ſolum in ſcripto per propriam epiſtolam ad hanc directam noſtram ſedem confirmauit & ipſe contra ſe ſuperius memoratæ Ectheſeos irrationabilem hæreſim, ſed etiam contradicens in ſcripto B
aduerſus recta ſanctæ Dei Eccleſiæ dogmata audacter præſumpſit paternis definitionibus contraire. propter quod iuſta ab Apoſtolica ſede & ipſe depoſitionis vltione percuſſus eſt. Inſuper ſtuduit ad cooperimentum proprij erroris, & in hoc Sergium imitatus, quibuſdam ſubreptionibus vti, & clementiſſimo Principi ſuadere Typum exponere, qui Catholicum dogma deſtrueret: in quo Typo omnes omnino voces ſanctorum Patrum cum nefandiſſimorum hæreticorum dictionibus eneruauit, nec vnam, nec duas voluntates aut operationes in Chriſto Deo noſtro difiniens confiteri: ac per hoc ſine voluntate penitus & operatione Chriſtum denunciando, id eſt, abſque ſubſtantia & natura eum prædicare noſcuntur. Quod enim nullam virtutem habet (ſicut beatæ memoriæ Dionyſius ait) nec eſt, nec quicquam eſt, nec aliqua eſt eius omnino ſtabilitas. Nec enim aliter natura cognoſcitur eſſe ſecundum veram ſubſtantiam conſiſtens, niſi per inhæren- C
tem ſibi naturalem & ſubſtantialem virtutem, quæ videlicet & confirmare eam naturaliter aſſolet.

QVAE PASSI APOCRISARII APOST. SEDIS.

Qua de re huiuſmodi prauitatem ſuam defendens, quod numquam nec a prioribus hæreticis præſumptum eſt, ipſe illicite præſumere ſtuduit. Altare enim ſanctæ noſtræ ſedis in domo Placidiæ ſacratum (*Placidiæ palatium erat Romani Pontificis, in quo Apocriſarij habitare ſolebant*) in venerabili oraculo ſubuertens, diripuit: prohibens, ne adorandam & immaculatam hoſtiam, id eſt, ſacram celebrationem, Apocriſarij noſtri ibidem Deo offerre valeant, & viuificæ diuinæ communionis ſacramenta percipiant. Quos videlicet Apocriſarios, quia ex præceptione Apoſtolicæ auctoritatis commonuerunt eum, vt de tali hæretico intentu recederet, necnon conteſtari viſi ſunt, perſecutionibus diuerſis cum alijs Orthodoxis viris & venerabilibus ſacerdotibus inſecutus eſt eos, quoſdam eo- D
rum cuſtodiæ retrudens, alios in exilio deportans, alios autem verberibus ſubmittens.

DECLAMATIO OMNIVM CONTRA HAERETICOS.

Et quid me oportet multa differendo ſermonem extendere, dum conſtent omnibus quæ ab ipſo publice, necnon deceſſoribus ipſius per tot tẽpora contra Orthodoxos viros atque Catholicam fidem perpetrata ſunt? Quibus pene omnibus omnem mundum conturbantibus atque ſolicitantibus, neceſſitate compulſi ex diuerſis locis querelas contra eos ſeu accuſationes ad Apoſtolicam noſtram ſedem plurimi Orthodoxi detuliſſe monſtrantur, & tam in ſcripto deprecantes & coniurantes, quamq. & cominus poſiti poſtulantes, vt totius mali, tantæq. euerſionis per Apoſtolicam auctoritatem abſcindatur commentum, quatenus minime totum corpus Catholicæ Eccleſiæ nocibilis eorum Ectheſeos languor diſrumpere valeat, &c.] At vero hæc eadem recitat Anaſtaſius in Martino, quaſi ſub ipſo acciderint: verum iſta de Apocriſarijs hoc anno Conſtantinopoli facta eſſe, certiſſimum E
eſt: nam de Apocriſarijs ab ipſo Martino Pontifice miſſis longe aliter (vt dictum eſt) accidit, cum illi non reſtiterint impijs, ſed ab ijs ſeducti præuaricati ſint, vt ſuo loco dicetur. Quomodo autem aduerſus Paulum vniuerſo declamante Chriſtiano orbe, oportuerit pleniorem Synodum Romæ cogere, dicemus anno ſequenti.

SARRACENI INVADVNT CYPRVM.

Eodem hoc inſuper anno, qui ſeptimus Conſtantis Imperatoris numeratur, Sarracenorum Princeps inſulam Cyprum inuaſit, captamq. Conſtantiam ciuitatem demolitus eſt. Ita ſiniſtra omnia ceſſere infeliciſſimo Imperatori, dum bellum aduerſus Catholicam fidem veluti iuramento ſancitum in dies magis augeret: ex quo factum eſt, vt ex eius impietate vires infidelibus adderentur.

THEODORVS PAPA MORITVR.

SExcentesimus quadragesimusnonus annus Domini agitur, Indictione septima, eodemq. octauus Imperatoris Constantis absoluitur, & nonus inchoatur: quo Theodorus Papa, vbi sedisset annos septem, menses quinque, dies viginti, pridie Idus Maij ex hac vita migrauit. De cuius rebus gestis, præter illa quæ annis singulis recensita sunt, Anastasius ista habet: Eodem tempore leuata sunt corpora sanctorum martyrum Primi & Feliciani, quæ erant in arenario sepulta via Numentana, & adducta sunt in vrbem Romanam: quæ recondita sunt in basilica beati Stephani protomartyris, vbi & dona obB tulit, Gabatas tres, tabulam ex argento ante Confessionem, arcus argenteos duos. Fecitq. ecclesiam a solo beato Valentino via Flaminia iuxta pontem Miluium, quam & ipse dedicauit, & multa dona obtulit. Fecitq. oratorium beato Sebastiano intra Episcopium Lateranense, vbi & dona largitus est. Fecitq. oratorium beato Euplo martyri foras portam beati Pauli Apostoli, quod etiam ornauit.] Et post alia superius enarrata, hæc subijcit: Hic fecit ordinationem vnam per mensem Decembrem, creauit presbyteros viginti iunum, diaconos quatuor, Episcopos per diuersa loca numero quadraginta sex.] ac demum vacasse sedem ponit mensem vnum & dies sexdecim.

MARTINI PAPAE CREATIO.

Sicq. dicendum erit, eum qui in locum ipsius successit, creatum fuisse die prima mensis Iulij. fuit iste Martinus, patria Tudertinus, quæ est ciuitas in Tuscia. Qui vbi thronum Apostolicum conscendit, Synodum indixit celebrandam hoc eodem anno ad tertium NoC nas Octobris, inchoata iam Indictione octaua, & exordio anni noni Constantis Imperatoris: eo namque tempore dictam Synodum Lateranensem celebratam esse, *eius Acta* perspicue docent, quibus eiusmodi principium præpositum legitur: In nomine *Domini* Dei Saluatoris nostri Iesu Christi, Imperij domini Constantis * pijssimi *Augusti* anno nono, sub tertio Nonas Octobris, Indictione octaua.]

SYNOD. LATERAN. SVB MARTINO. * Constantini

Causa autem eius cogendæ Synodi, non tam fuit vt Sergius, Pyrrhus, & Paulus damnarentur, qui iam fuerant condemnati, quam vt recens credendi formula ab Imperatore suo edicto proposita, quam Typum nominauit, omnino proscriberetur, atque anathemati

TENTATVR MARTINVS AB IMPERATORE.

subijceretur. Etenim eo magis ad eumdem Typum condemnandum exarsit animus Martini Papæ, quod mox vt creatus est Pontifex, vbi ex prauo vsu illo & vsurpata tyrannice auctoritate Imperator eius electioni consensit, quasi pro quodam gratitudinis præmio D ab eo exigere conatus est sui subscriptionem edicti, litteris de his agens apud ipsum Martinum: qui execratus facinus, tantum abfuit vt ipsi consentire voluerit Imperatori, vt potius in contrarium nisus, indixerit Synodum, in qua promulgatam perfidiam condemnaret. Hæc autem ita se habuisse, Acta sancti Audoeni Episcopi Rothomagensis significant verbis istis [a]:

a Extant apud Sur. tom. 4. die 24. Aug. c. 8.

Cumq. ea de re a Paulo & ceteris infausti dogmatis assertoribus, cum auctoritate etiam Imperatoris Constantis * tertij neporis Heraclij, beato Martino Pontifici Romano scripta dirigerentur, vt ipse huic sententiæ assentiret & subscriberet: gustum mortiferæ suasionis summa cum execratione respuit, ita dicens: Etiam si totus orbis dogmata peregrina & a fide aliena complecti velit, se nec minis cuiusquam, nec blandimentis, nec morte ipsa, a doctrina Euangelica & Apostolica vllo pacto posse auelli. Mox vero ad FrancoB rum Regem legatos mittens, rogat, vt viros in fidei puritate fundatos, verbo & sapientia prouidos quamprimum ad se mittat, vt cum illis & totius Italiæ Præsulibus, Domino auxiliante, aliquam aduersus tantæ prauitatis venena antidotum adhibere possit. Rex igitur cunctis regni sui sacerdotibus in vnum coactis, quid legati tanti Pontificis afferant, exponit: iubetq. vt ex semetipsis viros tales eligant, quos ad suscipiendum tantæ rei munus puritate fidei & verbi sapientia idoneos norint. Tum illi vno animo beatum Audoenum cum sancto Eligio ei rei destinandos eligunt.] Porro quoddam interceSSisse impedimentum ne ijdem Romam proficiscerentur, ibidem auctor docet, necnon ipse Audoenus [b] in vita quam scripsit sancti Eligij idem affirmat: verum id post Synodum Romæ celebratam a Martino Papa expetitum a Francorum Regibus ibidem traditur, vt dicemus inferius suo loco, cum agemus de epistola eiusdem Pontificis ad S. Amandum data.

b Audoen. in Vit. S. Elig. c. 33. apud Sur. die 1. Decemb.

Interfuisse

A Interfuisse huic Romano Concilio Episcopos centum quinque, in eius Actis habetur, totidemq. numerat Anastasius: a Theophane [a] autem ponuntur centum & decem, qui & tradit sanctum Maximum Abbatem, de quo superius, ad Synodum hanc cogendam induxisse Martinum Pontificem. hæc enim ex eo leguntur in Heraclio, vbi res Monothelitarum summatim recensetur: Cum autem Maximus Romam peruenisset, Papamq. Martinum ad æmulationem accendisset, Synodo centum decem Episcoporum collecta, Sergium, Pyrrhum, & Cyrum, & Paulum anathematizauerunt, &c.]

a Theoph. anno 19. Heracl.

NVMERVS EPISCOPORVM ROM. CONCIL.

Ijsdem consentientia hæc leguntur in rebus gestis eiusdem sancti Maximi quam fidelissime scriptis: Postquam autem euenit vt Theodorus Præsul Romæ e vita migraret, vir (vt scimus) multis laboribus exercitus & pietate clarus, Martinus religiosissimus in illius throno instituitur, multis & ipse charismatibus fulgens, præclaraq. vita illustris: cuius B virtutem diuinus Maximus admiratus, eum plurimum frequentabat, atque vbi opus erat, de multis cum eo, quæ fieri oporteret, loquebatur. Itaque cum eo consilium capit, omnes qui vbique essent, Episcopos congregare, magnamq. Synodum celebrare, vt sub tot Deiferis viris sana fides firmiorem haberet ac certiorem confessionem, peruersitas vero aduersariorum apertam & insigniorem repudiationem atque expulsionem. Hi ad centum & quinque conuenerunt. Cum his sapientissimus Maximus interesset, omnia cum ratione ac diuino Spiritu egerunt, omniaq. Acta (vt par erat) in commentarios contulerunt, multa defensione rectæ doctrinæ data, cum suam quisque operam ac industriam studiose nauasset.] & reliqua de eadem hæresi atque hæreticis condemnatis. Quod autem (vt vidimus) Maximus & auctor fuisse & persuasor Martino huius cogendæ Synodi, eiq. interfuisse dicatur, in Actis tamen ipsius Synodi de Maximo mentio nulla sit: id inde accidit, quod etsi Abbates admitterentur ad Synodum, non tamen facultas eis erat, sicut C *Episcopis*, dicendi sententiam & subscribendi, sed consulendi.

MAXIMVS ABBAS INHAERET MARTINO, ET INTERest CONCILIO.

Quod rursus ad hanc Synodum spectat, ob eius amplitudinē ac maiestatem ipse S. Martinus in epistola ad Amandum nominat eam Concilium generale. Extant quidē eius Acta integra tum Græce, tum Latine scripta, eo quod non tantum in archiuo Apostolicæ sedis illa fuerint seruata, sed & plurima ex prototypo confecta sint exemplaria, quæ ab eodem Pontifice missa sunt in omnes prouincias Orientis & Occidentis. Id quidem testatur Anastasius in Martino, idemq. ab eodem Pontifice asseri videtur in epistola ad Amandum, cum non Synodalem tantum epistolam more maiorum ad eum misit, sed ipsa integra (vt ait) Synodalia Acta.

ACTA ILLAESA SERVATA.

Continet ipsa Synodus Secretaria, siue dixeris Consultationes, vel Sessiones, Actio-D nesve quinque singulis diebus confectas: quorum primum Secretarium haberi contigit hoc anno (vt ex ijsdem patet Actis) tertio Nonas Octobris, quod sic incipit: Præsidente sancto ac beatissimo Martino Papa sanctæ sedis Apostolicæ vrbis Romæ, propositis sacrosanctis & venerabilibus Euangelijs in ecclesia Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ vocatur Constantiniana, residentibus etiam viris venerabilibus, pariterq. cum eo audientibus Maximo sanctissimo Aquileiensi Episcopo, &c.] Quod autem neque Mediolanensis interfuisse legatur, neque alij Galliæ Cisalpinæ Episcopi, sane intelligere possumus vetitos illos a Rothari Longobardorum Rege Ariano tunc magnopere Italiam infestante, adeo vt transitus vbique difficilis esset: nam de eodem Rege habet ista Paulus diaconus [b]:

EXORDIVM SYNODI.

b Paul. diacon. lib. 4. c. 47. nou. edit. in vet. cap. 16.

Igitur Rotharis Rex, Romanorum ciuitates ab vrbe Tusciæ Lunense vniuersas, quæ in E littore maris sitæ sunt, vsque ad Francorum fines cepit. Opitergium quoque ciuitatem inter Taruisium & Forum Iulij positam pari modo expugnauit & diruit. Cum Rauennatibus & Romanis bellum gessit ad fluuium Aemiliæ, quod Scultena dicitur: in quo bello a parte Romanorum, reliquis terga dantibus, octo millia cecidere.] hæc Paulus. Vnde opinor eiusmodi bella impedimento fuisse, ne decreta a Rege Francorum legatio Gallicanorum Episcoporum Romam se conferret ad Martinum Pontificem.

Quod igitur ad primā attinet Synodi Actionem: eius exordio Primicerius Notariorum velut tuba concitans conuocatos Christi milites, eos multa ex diuina Scriptura præmonitus parauit ad bellum, atque inter alia diuinæ Scripturæ verba illud Ioelis [c] vsurpans: Canite, inquit, tuba in Sion, vlulate in monte sancto meo, quia venit dies Domini. Clamate hoc, suscitate bellatores arma portantes cuncta S. Spiritus in defensionē Cathòlicæ Ecclesiæ, & destructionē totius iniquitatis, &c.] Ita magna energia animis aduersus hæresim concitatis

PRIMA CONSVLTATIO.

c Ioel. 2. 3.

tatis

tatis, ipse Martinus Pontifex disertam valde & tempori accommodatam habuit in sacro A illo conuentu orationem, qua deplorauit sacrosanctum diuinæ incarnationis mysterium Angelis & hominibus reuerendum a scelerata hæreticorum impietate dissolui penitus & dissipari, auctoresq. prodit errorum Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum Constantinopolitanos Episcopos, profitentes omnes nonnisi vnam in Christo voluntatem & operationem, in necessariam assumptionem adducentes vnam pariter esse in Christo naturam, sicut & personam, licet id palam dicere vererentur: docetq. robustis sententijs, duas in Christo voluntates & operationes, sicut & duas naturas, necesse esse fateri; firmatq. Catholicum dogma diuinæ Scripturæ sententijs atque assertionibus sanctorum Patrum. Quæ autem hactenus aduersus Catholicam fidem machinati essent nominati superius erroris signiferi Cyrus, Sergius, Pyrrhus, & Paulus, exacte recensens; nouissimeq. persecutionem a Paulo in Oriente aduersus Apocrisarios Apostolicæ B sedis & alios Orthodoxos excitatam enarrans: quomodo prouocatus querelis omnium Orthodoxorum vndique exclamantium, coactus ipse fuerit Synodum conuocare, docens, finem dicendi fecit. ista perorans & inculcans, hæc ait:

MARTINVS PP. AD SYNODVM ORAT.

Ideoq. in scripto, vel sine scripto Orthodoxorum preces minime despicientes Apostolicæ memoriæ nostri prædecessores, non destiterunt dictis viris diuersis temporibus consultissime scribentes, & tam rogantes, quamq. regulariter increpantes, necnon per Apocrisarios suos (vt dictum est) pro hoc maxime destinatos præsentialiter admonentes & contestantes, quatenus proprium emendarent nouitatis commentum, atque ad Orthodoxam fidem Catholicæ Ecclesiæ remearent: & neque rogantes, neque increpantes potuerunt eos a suo conamine quoquo modo reuocare; sed sicut dicit Dominus incorrectis [a]: Cantauimus vobis tibijs, & non saltauerunt: lamentauimus, & non planxerunt: ob- C duratum est cor eorum, sicut scriptum est [b], & auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt, ne quando videant oculis suis, & auribus audiant, & corde intelligant, & reuertantur, & sanentur per susceptionem salutiferæ prædicationis.] hæc de studio prædecessorum: quæ autem in ijsdem suæ essent partes, ita pergit dicere:

a Luc. 7.
b Isai. 6. Matth. 9.

CAVSA NECESSARIA COGENDAE SYNODI.

Vnde & ego tum propter irreuocabile eorum cor, & propter animas quæ per eorum fallacem deceptionem depereunt, necnon propter precationes (sicut dictum est) ad Apostolicam sedem super tali capitulo in scripto delatas, pertimescens quippe imminentem iram super eos qui negligenter opus Dei faciunt, necessarium fore prævidi, omnes vos, qui secundum gratiam eius sacerdotale officium geritis, inuitare, & propter hanc quæstionem in nomine Domini congregare in vnum: quatenus communiter omnes, D ipso vtique Deo respiciente & iudicante nos ipsos, sed & nostra omnia, de prædictis viris, siue nouitate in dogmatibus eorum expositа, tractare debeamus: & maxime præceptum habentes Apostolicum [c], attendere nobis ipsis & gregi, in quo nos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Dei Ecclesiam, quam acquisiuit per sanguinem proprium: sed & iterum attendere lupos, attẽdere malos operarios, qui peruersa faciunt & loquuntur, &c.] His & alijs a sancto Martino de causa cogendæ Synodi peroratis, ad tractanda quæ peragenda essent deuentum est.

c Act. 20.

DE LEGATIONE MISSA AB EPISCOPO RAVENNATE.

Cum autem sanctus Martinus ista dixisset, audita est legatio Mauri Episcopi Cæsenatis pro Archiepiscopo Rauennate, Mauro itidem nominato. Fuit iste quidem Maurus Cæsenas sanctitate celebris, cuius nomen in Album sanctorum relatum [d] ab Ecclesia Catholica, anniuersaria memoria eluceſcit. Lecta est itaque oblata ab eo epistola Mauri Episcopi Rauennatis, cuius est eiusmodi exordium: Domino sancto & meritis beatissimo, totoq. E orbe Apostolico & vniuersali Pontifici Martino Papæ, Maurus seruus seruorum Dei Episcopus. Vnicum nobis & singulare est, &c.] vbi excusans se primum, quod ob incursiones barbaricas præsens adesse non potuisset; deinde declarata, quam coleret, Catholica fide, de missa a se legatione ad Synodum egit. Post hæc autem occasione professionis rectæ fidei Episcopi Rauennatis absentis, ipse Martinus Pontifex de duabus in Christo voluntatibus & operationibus disertam adhibuit disputationem: qua absoluta, audita suggestione Deusdedit Episcopi in Sardinia, finis impositus est primo Synodi Secretario.

d Martyrolog. Rom. die 20. Ianuar.

SECVNDA CONSVLTATIO.

Conuenerunt deinde iterum Patres eodem anno & Indictione octaua, octauo Idus Octobris. Ijsdemq. Episcopis confidentibus, præsidens Martinus Pontifex, qualia esse soleant & debeant Apostolicæ sedis iudicia, ista primum præfatus ostendit: Beatus Dauid

A uid ad Dominum dicit [a]: Iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ: Misericordia & veritas præibunt ante faciem tuam. Hanc igitur præparationem per veritatem gestorum ad gloriam eius & imitationem sacræ sedis suæ properans opportune perficere & sancta Synodus nobiscum consistens venerabilium sacerdotũ, vt ex hoc præcipue in eum glorietur in hoc, quod intelligit & cognoscit [b] Dominum, & facit iudicium & iustitiam in medio terræ: studuit competenter non antea per scripta eorum qui accusati sunt, causam illorum discutere, donec per querulantium institutiones respexerit hanc & addiscere valuerit; illud videlicet, quod per sapientiam bene placuit Salomoni, adimplens, quod dicit [c]: Antequam scruteris, non reprehendas. Intellige prius, & tunc increpa. Antequam audieris, non respondeas. Nempe, licet apertissima sit contrariorum reprehensio: verumtamen oportet & his quæ clara sunt, ad eorum examinationem ordinem conseruari ab his qui secundum B Deum scrutari deputati sunt: quatenus ita cum oratione cooperantem inueniamus & consessorem Deum, qui dicit [d]: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Offeratur ergo secundum pie complacitam omnibus nobis consequentiam per eos quorum interest, siue de nostro venerabili scrinio, per dilectissimum Primicerium & Notarios querulantium denominatos temeratores cum omni reuerentia secundum ordinem submonitio.] hæc Martinus Papa.

a Psal. 88.
b Hierem. 9.
c Eccl. 11.
d Matth. 18.

OBLATVS LIBELLVS A STEPHANO DORENSI EPISC.

His dictis, oblatus est libellus a Stephano Dorensi Episcopo fungente vice Apostolicæ sedis in Palæstina ad exturbandos inuasores hæreticos, quo relationem afferret de ijs quæ ab obitu sanctissimi Sophronij Hierosolymorum Episcopi in illam ipsam diem facta essent: ex quo quidem libello plura superius, quæ pertinebant ad historicam veritatem, suis locis posuimus. Præter illa adiecit sinceræ fidei aduersus hæresim Monothelitarum C confessionem, detestans in primis eius erroris auctores, propagatores, ac defensores. His auditis & inter Acta referri iussis, oblatus est libellus Abbatum, presbyterorum, & monachorum Græcorum tam in Vrbe consistentium, quam eorum qui tunc in Vrbem aduenerant. quorum libello præpositus est titulus, quo ipsum Martinum Papam sacerdotem nominant sacerdotum, patrem Patrum, terq. beatissimum. Erant illorum aliqui ex Laura sancti Sabæ in Palæstina, alij qui ex Africæ monasterio Romam aduenerant, petentes omnes vna simul damnari cum hæresi impios hæreticos, & abominabilem Typum nouissime editum nomine Imperatoris.

CONCILIORVM AFRIC. LECTAE LITTERAE ET VICTORIS CARTHAG. EPISC.

Auditis in Synodo ijs qui præsentes accusatores aduenerant, iussa sunt edi ex archiuo Apostolicæ sedis scripta eorũ qui prædecessori Theodoro Papæ aduersus eosdẽ hæreticos querelarũ libellos obtulerant: ac primũ lectæ fuere litteræ Sergij in Cypro Episcopi, quas D nos superius suo loco, cum oblatæ sunt Theodoro, posuimus. Quibus auditis & declaratis a Mauro Cæsenate Episcopo, iussæ sunt recitari litteræ Africanorum Episcoporum eodem argumento aduersus eosdem hæreticos ad Theodorum Papam scriptæ, quas æque suo loco superius recitauimus: lectæq. pariter aliæ eorumdem Episcoporum ad Constantem Imperatorem aduersus eosdem hæreticos datæ, itemq. aliæ Concilij Byzaceni ad Theodorum item missæ, necnon aliæ ad Paulum datæ ab Episcopis Proconsularis prouinciæ Carthaginensis subscriptione sexagintaocto Episcoporum munitæ. Nouissime vero recitata fuit epistola Victoris Carthaginensis Antistitis ad eumdem Theodorum Pontificem data: qua Maximi Aquileiensis Episcopi præconio commendata, secundæ Consultationi finis impositus est.

TERTIA CONSVLTATIO.

Conuenerunt tertio Patres ibidem loci decimosexto Kalendas Nouembris eiusdem E anni & Indictionis, eodem præsidente Martino Pontifice: qui vbi de studio, vigilantia, & cura, quæ deceat eum qui vniuersæ præest Ecclesiæ, in inuestigandis atque damnandis hæresibus, & de his agendis quæ vrgeat diuina iussio, ac de auxilio ad hæc implenda a Domino impendi solito, plura, cunctis audientibus, disseruisset: mox e scrinijs Romanæ Ecclesiæ prodi iussit, quæ ab eiusmodi hæreticis aduersus Catholicam fidem scripta esse reperirentur. Primumq. omnium facta est editio scriptorum Theodori Episcopi Pharanitæ, obscuri quidem nominis viri, sed ex impietate optime noti: ex blasphemia enim solũ sibi nomen aliquod comparauit his temporibus, cum ei ob ætatem & in hæresi sedulum studium reliqui deferre solerent. lectæq. sunt ex eius scriptis ipsius de vnica Christi voluntate & operatione blasphemiæ. Iste enim princeps erroris habitus est, vtpote quod ex eius scriptis, qui hæresim promulgarunt, omnes acceperint: ex quibus & cognita sunt eiusdem hæresis penetralia, ostensumq. (quod successores eius præ pudore occultare conati sunt)

LECTA ET DAMNATA SCRIPTA THEODORI EPISC. PHARANITAE.

sunt) ex quo fonte horrenda blasphemia flueret de vna tantum in Christo voluntate & A operatione, quod scilicet iste assereret incorporaliter ex vtero processisse Dominum nostrum Iesum Christum. Ad hæc & alia impie dicta confutanda, sanctorum Patrum sententiæ in medium allatæ sunt.

SCRIPTA CYRI EDITA ET CONFVTATA.

Post hæc autem confutata, iussa sunt recitari nouem capitula Cyri quondam Alexandrini Episcopi, itemq. Sergij Constantinopolitani Episcopi ad ipsum epistola scripta: & quoniam Dionysij testimonio nitebatur Cyrus vnius assertor in Christo voluntatis & operationis, iussus est afferri codex Dionysij, legiq. eius epistola ad Caium, in qua Deiuirilē appellat Christi operationem. Interlocutus autem S. Martinus Papa, fraudem detegit hæreticorum, textum Dionysij corrumpentium: etenim cum ille dixisset nouam Deiuirilem operationem, illi loco, nouam, vnam dixerunt; atque demum, eiecta voce, Deiuirilis, vnam in Christo operationem dumtaxat S. Dionysium asseruisse testati fuerunt. Iussa sunt B etiam legi ab eodem Pontifice Themistij hæretici scripta de vna operatione ex Dionysij Deiuirilis operationis male accepta sententia. Post hæc lecta, interlocutus idem Martinus Papa, plane ostendit Dionysium per Deiuirilem operationem, non vnam significare voluisse, sed vnius personæ duas, humanam scilicet & diuinam; idq. pluribus docuit: quod & per Sophronium Hierosolymitanum antea fuisse detectum & in hæreticos obiectum, male vero excusatum a Pyrrho, Deusdedit Episcopus Calaritanus interlocutus ostendit.

DE DIONYSII SCRIPTIS NVM QVAM DVBITATVM.

Sed & illud obiter in his magnopere considerandum putamus. Cum Themistius, Sergius, Cyrus, & reliqui sectarij ad probandam vnam operationem & voluntatem in Christo vsi fuerint scriptis Dionysij, ex quibus adeo putarunt confirmari assertum errorem: quid est, quod numquam ab aliquo aduersariorum vel leuiter obiectum sit, Dionysij ea non esse scripta, vel dubitatum saltem, num Dionysij ea essent? Quibus appareat, a C maioribus siue Orthodoxis siue hæreticis ne minimum quidem dubitatum, num vere ea Dionysij antiqui Theologi essent scripta genuina, vereq. germana, nec alterius quam Areopagitæ, eiusdemq. Episcopi Athenien sis: tali enim inscriptus nomine, nempe Dionysij Episcopi Athenien sis cognomento Areopagitæ (vt Acta declarant [a]) codex editus ac lectus in eadem Synodo reperitur. Vt iure mirari debeas perfrictā frontem recentiorum hæreticorū pro arbitrio cuncta maiorū siue scripta siue traditiones negantium. Certe quidē non est facta ista de Dionysij scriptis ab vno vel alio priuatim vel in angulo furtim editio, sed a pluribus, publiceq. in plena Synodo ac patenti iudicio, cunctaq. quam exactissime examinata, quæ ex Dionysij scriptis allata sunt & cognita testimonia. At de Dionysij scriptorū veritate suo loco superius pluribus disputatū est: hæc enim obiter dicta sunto.

[a] *Concil. Later. sub Martino Act. 3. & 5.*

His igitur visis, iussa est edi Ecthesis Sergij Constantinopolitani Episcopi, nomine Heraclij Imperatoris edita & promulgata, eiusq. ad Cyrum scriptæ de eius confirmatione litteræ, necnon redditæ ad Sergium litteræ Cyri Ecthesin illam confirmantis. Quibus peractis, reliqua in sequentem Consultationem placuit prorogari. D

CONSVLTATIO QVARTA.

Decimoquarto Kalendas Decembris, Indictione octaua, rursum in solitum consessum remeantibus Patribus, sanctissimus Pontifex Martinus ex more prælocutus, plura in detestationem recitatæ Ecthesis, & eorum qui eam confirmare laborarunt, Sergij, Cyri, & Pyrrhi, pro concione dixit. Annuit omnibus sancta Synodus, adiecitq. de Paulo, qui Typum edendum proposuit, iudicium peragi, & causam iudicari. Iussæ itaque sunt recitari litteræ ipsius Pauli ad Theodorum Romanum Pontificem, ex quibus eius refractarius animus cognitus fuit.

TYPVS DAMNATVS.

His adiecta est lectio Typi illius nomine Constantis Imperatoris editi; idemq. exa- B minatus a sancta Synodo, compertus subdolus, inconstans, mendax, atque in omnibus impius, est damnatus. Quibus euulsis prauis germinibus, iubet sanctissimus Pontifex vetera in medium afferri de fide Catholica decreta Patrum: primumq. omnium recitatum est Nicænum Symbolum, deinde Constantinopolitanum, postea vero quæ pro defensione Catholicæ fidei edita sunt in Concilio Ephesino duodecim capita, siue anathematismi: addita his est definitio fidei Catholicæ facta in Chalcedonensi Concilio, & quatuordecim capita in Quinta Synodo. Quibus lectis, nomine totius Synodi locutus est Maximus Aquileiensis Episcopus, pluraq. in commendationem eorumdem Conciliorum dixit, atque in detestationem hæreticæ prauitatis plurima inculcauit, in damnationemq. eorum qui eumdem defendissent errorem: in sequentē vero Consultationem reiecit ea quæ a sanctis Patribus pro Catholica veritate essent scripta in eiusdē condemnationem erroris.

Demum

A Demum vero eodem hoc anno conuenere Patres pridie Kalend. Nouembris. Cum præsidens sanctæ Synodo Martinus Romanus Pontifex prælocutus, hortatus est omnes Patres aduersus hæreticos strenue decertare, eosdemq. sanctorum sententijs veluti iaculis confodere; eaq. de causa afferri iussit sanctorum Patrum volumina, ex quibus velut e pharetra sagittas, quibus ferirent hostes, acciperent. Recitatisq. eorumdem sanctorum Patrum sententijs, ijsdemq. a sancta Synodo collaudatis, iussa sunt legi veterum hæreticorum scripta, quibus consentientes fuisse recentiores hæretici conuincerentur, pariterq. mendaces arguerentur, dum vt deciperent simpliciores, se Patres sequi & sacra Concilia tueri mentiti essent, ostenderenturq. pariter ijdem adulterati esse eorumdem sanctorum Patrum dicta.

CONSVLTATIO QVINTA ET VLTIMA.

His igitur a sancta Synodo exacte cognitis atque discussis, & vera de Verbi incar- B natione doctrina firmata, ad eam spectantes & ad confutandas aduersariorum assertiones viginti sanciti sunt canones, quibus singulis ad finem apposita est condemnatio eorum qui secus sentirent. Eos igitur necessario hic describendos existimauimus, vtpote qui positi sint termini, quos transgrediens quisque improbus foret appellandus hæreticus, cum fixos transgrediatur terminos antiquorum Patrum: sic enim se habent:

SANCITI CANONES VIGINTI.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & veraciter Patrem & Filium & Spiritum sanctum, Trinitatem in vnitate, & vnitatem in Trinitate, hoc est, vnum Deum in tribus subsistentijs consubstantialibus & æqualis gloriæ, vnam eamdemq. trium Deitatem, naturam, substantiam, virtutem, potentiam, regnum, imperium, voluntatem, operationem, inconditam, sine initio, incomprehensibilem, immutabilem, creatricem omnium, & protectricem: condemnatus sit.

C Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem ipsum vnum sanctæ & consubstantialis & venerandæ Trinitatis Deum Verbum e cælo descendisse, & incarnatum ex Spiritu sancto & Maria semper Virgine, & hominem factum, crucifixum carne, propter nos sponte passum, sepultumque, & resurrexisse tertia die, & ascendisse in cælos, atque sedentem in dextera Patris, & venturum iterum cum gloria paterna, cum assumpta ab eo atque animata intellectualiter carne eius, iudicare viuos & mortuos: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem Dei genitricem sanctam semperq. Virginem & immaculatam Mariam, vtpote ipsum Deum Verbum specialiter & veraciter, qui a Deo Patre ante omnia sæcula natus est, in vltimis sæculorum absque semine concepisse ex Spiritu sancto, & incorruptibiliter eam genuisse, D indissolubili permanente & post partum eiusdem virginitate: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem ipsius & vnius Domini nostri & Dei Iesu Christi duas natiuitates, tam ante sæcula ex Deo Patre incorporaliter & sempiternaliter, quamq. de sancta Virgine semper Dei genitrice Maria corporaliter in vltimis sæculorum; atque vnum eumdemq. Dominum nostrum & Deum Iesum Christum consubstantialem Deo & Patri secundum Deitatem, & consubstantialem homini & matri secundum humanitatem, atque eumdem passibilem carne, & impassibilem Deitate, circumscriptum corpore, incircumscriptum Deitate, eumdem inconditum & conditum, terrenum & cælestem, visibilem & inuisibilem *, capabilem & incapabilem, vt toto homine eodemq. & Deo totus homo reformaretur, qui sub peccato cecidit: condemnatus sit.

* intelligibilem

E Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem vnam naturam Dei Verbi incarnatam, per hoc quod incarnata dicitur nostra substantia perfecte in Christo Deo & indiminute, absque tantummodo peccato, significata: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem ex duabus & in duabus naturis subsistentialiter vnitis, inconfuse & indiuise, vnum eumdemq. esse Dominum & Deum Iesum Christum: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem substantialem differentiam naturarū inconfuse & indiuise in eo saluatam: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem naturarum substantialem vnitionem indiuise & inconfuse in eo cognitam: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem naturales

rales proprietates Deitatis eius & humanitatis indiminute in eo & sine deminoratione A saluatas: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem duas vnius eiusdemq. Christi Dei nostri voluntates cohærenter vnitas, diuinam & humanam, ex hoc quod per vtramque eius naturam voluntarius naturaliter idem consistit nostræ salutis: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem duas vnius eiusdemq. Christi Dei nostri operationes cohærenter vnitas, diuinam & humanam, ab eo quod per vtramque eius naturam operator naturaliter idem existit nostræ salutis: condemnatus sit.

* scelcratos Si quis secundum sceleroſos* hæreticos vnam Christi Dei nostri voluntatem confitetur, & vnam operationem in peremptionem sanctorum Patrum confessionis, & abnegationem eiusdem Saluatoris nostri dispensationis: condemnatus sit.

Si quis secundum sceleroſos hæreticos in Christo Deo in vnitate substantialiter saluatis & a sanctis Patribus nostris pie prædicatis duabus voluntatibus & duabus operationibus, diuina & humana, contra doctrinam Patrum vnam voluntatem atque vnam operationem confitetur: condemnatus sit.

Si quis secundum sceleroſos hæreticos cum vna voluntate & vna operatione, quæ ab hæreticis impie confitetur, & duas voluntates, pariterq. & operationes, hoc est, diuinam & humanam, quæ in ipso Christo Deo in vnitate saluantur, & a sanctis Patribus orthodoxe in ipso prædicantur, denegat & respuit: condemnatus sit.

Si quis secundum sceleroſos hæreticos Deiuirilem operationem (quod Græci dicunt θεανδρικὴν) vnam operationem insipienter suscipit, non autem duplicem esse confitetur B secundum sanctos Patres, hoc est, diuinam & humanam, aut ipsam Deiuirilis, quæ posita est, nouam vocabuli dictionem vnius esse designatiuam, sed non vtriusque mirificæ & glorioſæ vnitionis demonstratiuam: condemnatus sit.

Si quis secundum sceleroſos hæreticos in peremptione saluatis in Christo Deo essentialiter in vnitione & a sanctis Patribus pie prædicatis duabus voluntatibus, & duabus operationibus, hoc est, diuina & humana, dissensiones & diuisiones insipienter mysterio dispensationis eius innectit, & propterea Euangelicas & Apostolicas de eodem Saluatore voces non vni eidemq. personæ & essentialiter tribuit eidem ipsi Domino & Deo nostro Iesu Christo secundum beatum Cyrillum, vt ostendatur Deus esse & homo idem naturaliter: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres non confitetur proprie & secundum veritatem omnia D quæ tradita sunt & prædicata sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Dei Ecclesiæ, perindeq. a sanctis Patribus & venerandis vniuersalibus quinque Concilijs, vsque ad vnum apicem, verbo & mente: condemnatus sit.

Si quis secundum sanctos Patres consonanter nobis pariterq. fide non respuit & anathematizat anima & ore omnes quos respuit & anathematizat nefandissimos hæreticos cum omnibus impijs eorum conscriptis vsque ad vnum apicem sancta Dei Ecclesia Catholica & Apostolica (hoc est, sanctæ & vniuersales quinque Synodi, & consonanter omnes probabiles Ecclesiæ Patres) id est, Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Polemonem, Eutychem, Dioscorum, Timotheum Aelurum, Seuerum, Theodosium, Colluthum, Themistium, Paulum Samosatenum, Diodorum, Theodorum, Nestorium, Theodulum Persam, Origenem, Didymum, Euagrium, & compendiose omnes reliquos hæreticos, qui a Catholica Ecclesia reprobati atque abiecti sunt, quorũ dogmata diabolicæ operationis sunt genimina, & eos qui similia cum his vsque ad finẽ obstinate sapuerunt, aut sapiunt, vel sapere reperiuntur: cum quibus merito numeramus, vtpote similes eis pariq. errore præditos, ex quibus dogmatizare noscuntur, proprioq. errori vitam suam determinantes, hoc est, Theodorum quondam Episcopum Pharanitanum, Cyrum Alexandrinum, Sergium Constantinopolitanum, vel eius successores Pyrrhum & Paulum in sua perfidia permanentes, & omnia impia illorum conscripta, & eos qui similia cum illis vsque ad finem obstinate sapuerunt, aut sapiunt, vel sapere sperantur, hoc est, vnam voluntatem & vnam operationem Deitatis & humanitatis Christi, & super hæc impijssimam Ecthesin, quæ persuasione eiusdem Sergij facta est ab Heraclio quondam Imperatore aduersus Orthodoxam fidem, vnam Christi Dei voluntatem, & vnam ex concinna-

A cinnatione definientem operationem venerari, sed & omnia quæ pro ea impie ab eis scripta vel acta sunt, & illos qui eam suscipiunt, vel aliquid de his quæ pro ea scripta vel acta sunt, & cum illis denuo sceleroſum Typum, qui ex suasione prædicti Pauli nuper factus est a sereniſſimo Principe Constantino* Imperatore contra Catholicam Ecclesiam, vtpote duas naturales voluntates & operationes, diuinam & humanam, quæ a sanctis Patribus in ipso Christo Deo vero & Saluatore nostro pie prædicantur, cum vna voluntate & operatione, quæ ab hæreticis impie in eo veneratur, pariter denegare & taciturnitate constringi promulgantem, & propterea cum sanctis Patribus & sceleroſos hæreticos ab omni reprehensione & condemnatione iniuste liberari definientem, in amputationem Catholicæ Ecclesiæ definitionum, seu regulæ. * Constante

Si quis igitur iuxta quod dictum est, consonanter nobis omnia hæc impijssima hæreseos B illorum dogmata, & ea quæ pro illis aut in definitione eorum a quolibet impie conscripta sunt, & denominatos hæreticos, Theodorum dicimus, Cyrum, & Sergium, Pyrrhum, & Paulum non respuit & anathematizat, vtpote Catholicæ Ecclesiæ rebelles existentes: aut si quis aliquem de his, qui ab illis vel similibus eorum in scripto vel sine scripto quocumque modo vel loco aut tempore temere depositi sunt aut condemnati, vtpote similia eis minime credentem, sed sanctorum Patrum nobiscum confitentem doctrinam, vti condemnatum habet aut omnino depositum, sed non arbitratur huiusmodi quicumque fuerit, hoc est, siue Episcopus, aut presbyter, vel diaconus, siue alterius cuiuscumque Ecclesiastici ordinis, aut monachus, vel laicus, pium & Orthodoxum, & Catholicæ Ecclesiæ propugnatorem, atque in ipso firmius consolidatum in quo vocatus est a Domino ordine, illos autem impios, atque detestabilia C eorum pro hoc iudicia, vel sententias vacuas & inualidas atque infirmas, magis autem profanas & execrabiles vel reprobabiles arbitratur: huiusmodi condemnatus sit. ANATHEMATISMI CONTRA MONOTHELITAS.

Si quis ea quæ sceleroſi hæretici sapiunt, indubitanter professus atque intelligens, per inanem proteruiam dicit hæc pietatis esse dogmata, quæ tradiderunt ab initio speculatores & ministri verbi, hoc est dicere, sanctæ & vniuersales quinque Synodi, calumnians vtique ipsos sanctos Patres, & memoratas sanctas quinque Synodos in deceptione simplicium, vel susceptione suæ profanæ perfidiæ: huiusmodi condemnatus sit.

Si quis secundum sceleroſos hæreticos quocumque modo, aut verbo, aut tempore, aut loco terminos remouens illicite, quos posuerunt firmius sancti Catholicæ Ecclesiæ Patres, id est, sanctæ & vniuersales quinque Synodi, nouitates temere exquirere, & fiD dei alterius expositiones, aut Typos, vel leges, aut definitiones, aut libellos, aut epistolas, aut conscripta, aut subscriptiones, aut testimonia falsa, aut Synodos, aut gesta monumentorum, aut ordinationes vacuas & Ecclesiasticæ regulæ incognitas, aut loci seruaturas incongruas & irrationabiles, & compendioſe, si quid aliud impijssimis hæreticis consuetum est agere, per diabolicam operationem tortuoſe & callide agit contra pias Orthodoxorum Catholicæ Ecclesiæ, hoc est dicere, paternas eius & Synodales prædicationes, ad euersionem sinceriſſimæ in Dominum Deum nostrum confessionis, & vsque in finem sine pœnitentia permanet hæc impie agens: huiusmodi in sæcula sæculorum condemnatus sit. Et dicat omnis populus, Fiat, fiat.

His itaque a nobis pie promulgatis, & cum omni subtilitate, secundum Dominicam præceptionem [a], zizania quidem & omnes facientes scandala, cum paleato* & hæE retico intellectu eorum, igni canonicæ sententiæ ex Apostolica auctoritate proijcientes, triticum autem Orthodoxæ & Apostolicæ fidei nostræ Christianorum in horreum, id est, Catholicam Ecclesiam per ventilabrum paternæ doctrinæ firmius congregantes, victrices ei cum propheta Sophonia [b] canimus hymnos: Gaude nimis, o filia Sion: prædica, filia Hierusalem: lætare & exulta ex toto corde tuo, filia Hierusalem. Abstulit Dominus a te iniquitates aduersariorum tuorum, liberauit te de manu inimicorum: Dominus in medio tui: non videbis mala vltra, omni explosa nouitate hæretica, & omni confirmata in te Orthodoxa fide in possessione vitæ æternæ, per ipsum Christum Dominum Saluatorem animarum nostrarum, cui gloria, honor, veneratio, imperium cum Patre & sancto Spiritu nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.] a *Matth.* 13. * palliato PERORATIO S. SYNODI. b *Soph.* 3.

Demum vero post hæc secuta est omnium Episcoporũ subscriptio, cui tamquam appendix

addita postea fuit subscriptio trium aliorum Episcoporum, nempe Ioannis Episcopi Mediolanensis, Iustini Episcopi Calaritani, & Melliodori Episcopi Dertonensis. Absoluta autem Synodo, scripta est ab ipso S. Martino Romano Pontifice vna cum Concilio Synodalis epistola circularis ad omnes Christi fideles vbique degentes de his quæ pro fide Catholica aduersus hæreticos gesta essent. Sed & vna cum eadem Synodali epistola pariter missa sunt exemplaria Synodalium Actorum. Extat ipsa quidem Synodalis Encyclica, digna sane tanto Pontifice, tantoq. Episcoporum cœtu; quam hic tibi describendam curamus, ne tu hoc careas munere, quo Catholicus vniuersus locupletatus est orbis: & licet aliquantum prolixam, eo tamen auidiori (vt puto) accepturus es animo, quo facta collatione cum Græco exemplari, nonnullis mendis emaculatam intelliges. sic enim se habet [a]:

a Epist. 1. Martin. tom. 2. epist. Rom. Pont.

EPIST. ENCYCLICA MARTINI PAPAE ET SYNODI ROM.

Martinus seruus seruorum Dei, atque per gratiam eius Episcopus sanctæ Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ vrbis Romæ, vna cum sancto Concilio nostro reuerendissimorum sacerdotum regulariter huc nobiscum venientium in confirmatione pijssimorum Catholicæ Ecclesiæ dogmatum, his qui coæqualem nobis sortiti sunt fidem Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi per lauacrum regenerationis, in omni loco dominationis eius, qui peregrinantur in sanctitate & iustitia, spiritualibus fratribus nostris Episcopis, presbyteris, diaconis, Abbatibus monasteriorum, monachis, continentibus, atque Catholicæ Ecclesiæ vniuersæ, sanctæq. plenitudini.

b 1. & 2. Pet. 1.

Gratia [b] vobis & pax multiplicetur in agnitione & communione sancti Spiritus, in hereditatem incorruptibilem & immarcescibilem, conseruatam ante constitutionem mundi, nunc autem manifestatam in nobis, qui credimus in Iesu Christo Domino nostro, qui omnia nobis donauit, quæ ad vitam & pietatem respiciunt, per salutarem prædicationem: vt in hoc permanentes semper & instructi per concordiæ sinceritatem superædificemur [c] fundamento sanctorum Apostolorum & prophetarum, in ipso summo angulari lapide Christo, qui super omnia Deus existit & Saluator nostrarum animarum, in quo omnis ædificatio constructa crescit in augmentum eius per architectoniam spiritus in regale [d] sacerdotium & templum sanctum: qualiter in eo proficientes a gloria in gloriam, virtutes annunciemus eius, qui de tenebris nos vocauit in illud admirabile lumen suum, apud quem non est commutatio [e], nec momenti obumbratio, omniū autem bonorum perfectio; ex quo illuminati, tenemus in eum confessionem immobilem, donec occurramus omnes in vnitatem fidei [f], & in agnitionem eius, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis eius: vt iam non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad machinationem erroris diaboli, qui semper propria festinat operari in filios diffidentiæ.

c Ephes. 2.

d 1. Petr. 2.

e Iacob. 1.

f Ephes. 4.

Itaque notum facimus vobis, dilectissimi fratres, quod & vos sine dubio nobiscum cognoscitis, vigilantem & bene zelantem in Deum habentes proprium cogitatum: quoniam Catholica Dei & Apostolica Ecclesia in quiete & pace consistente, veluti [g] leones rugientes & quærentes quem deuorarent, subintroierunt [h] quidam homines, qui olim perscripti sunt in hoc iudicium impietatis sponte procedere, hoc est, Theodorus quondam Episcopus Pharanitanus, Cyrus Alexandriæ, Sergius Constantinopolitanus, vel eius successores Pyrrhus & Paulus, magni Dei & Saluatoris nostri dispensationem in hæreticam nouitatem retorquentes, & eum qui redemit eos, Christū Dominum denegantes, ex hoc quod in scripto asserunt minime eum habere secundum formam serui, vel secundum quod propter nos factus est homo, voluntatem aut operationem naturalem, sed sine substantia eum siue natura, & non solum sine anima & irrationabilem & insensibilem secundum eos existere: quia sicut nos glorioſi Ecclesiæ Patres docuerunt, quicquid absque voluntate consistit & operatione, ab omni caret substantiali natura: pro qua re ipsum gloriæ Deum & Dominum nostrum Iesum Christum per vtramque, ex quibus & in quibus consistit naturis atque adpertinentibus eisdem naturalibus proprietatibus perfectum esse in omnibus, absque tantummodo peccato, prædicarunt.

g 1. Petr. 5.

h Iudæ 1.

Si ergo perfectum in omnibus, quomodo non & in voluntate & operatione secundum nostram naturam? Certum est enim, quia proprietas naturalis nostræ substantiæ consistit essentialis eius operatio & voluntas; qua proprietate amputata, vtique & ipsa natura cum illa perimitur: quia iam cognosci natura nullo modo potest per essentialem designantem eam naturalem proprietatem. Propterea & pari numero vnitis substantialiter ei naturis, eiusdem duas voluntates & operationes sapere nobis tradiderunt, hoc est, increatam & creatam, diuinam & humanam, cohærenter vnitas, vt testantur verba eorum Actibus nostris in approbatione veritatis inserta, & super omnem radium Solis nitentia.

Igitur eorumdem sanctorum Patrum, qui hæc nos docuerunt, rectam viam, hoc est, Orthodoxam confessionem superius dicti contrarij veritatis respuentes ac derelinquentes, ambulauerunt in viam Balaam de Bosor [a], hoc est, in perfidia hæreticorum, & in sponte eorum errore effusi sunt, atque in contradictione inobedientiæ suæ obdurati sunt; sidera [b] existentes erroris, & nubes sine aqua, necnon arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feroces maris, spumantes proprias confusiones, quibus caligo tenebrarum in æternum conseruata est minime pœnitentibus, sed huc illucq. maculam propriæ hæreseos absque timore iactantibus, qui commutauerunt [c] veritatem Dei in mendacium, & coluerunt & præposuerunt Catholicæ Ecclesiæ pijs dogmatibus hæreticorum seductiosa conscripta, properantes omnibus modis aut decipere simpliciores, aut persequi eos qui in Domino permanent. Quod iam & in plures Orthodoxos viros operati sunt, corporaliter eos malis afficientes, quoniam animam captare non valuerunt, in petra Orthodoxæ fidei illorum collisi. Ideoq. propter prauas eorum adinuentiones, & prauiora nouitatis commenta, & in interiora cordis, iuxta beatum Hieremiam [d], conturbati Catholicæ recordationis antecessores nostri Pontifices, non destiterunt admonentes eos & contestantes recedere a sua huiusmodi hæresi, & sanam doctrinam amplecti, ne quando iracatur Dominus [e], & pereant funditus de via iustorum, hoc est, pia sanctorum Patrum confessione.] Audisti quanta fiducia atque securitate absque vlla trepidatione prædecessorum omnium Romanorum Pontificum in insectanda & profliganda Monothelitarum hæresi studium commendet & vigilantiam? quod quidem minime licuisset, si Honorius eius fuisset assertor erroris. Pergit vero:

a 2. Petr. 2.

b Iudæ 1.

c Rom. 1.

d Hierem. 4.

e Psal. 2.

Hoc autem consultissime non solum ipsi effeciſſe noscuntur, sed & alij plures diuersas prouincias habitantes reuerendissimi Episcopi, & maius est dicere, generalitates Synodorum per sua scripta non solum inuitantes emendare propriam hæresim, sed & nos ipsos, id est, Apostolicam nostram sedem coniurantes & protestantes erigere se secundum regularem auctoritatem, & non vsque ad finem per tot tempora permittere contrariorum nouitatem sanctas Dei Catholicas depasci Ecclesias. Ideoq. ex omnibus pene sacerdotibus cum charitate admoniti, non inclinauerunt aurem suam ad audiendā vocem postulantium eos, neque cordis sui ceruicem mitigare voluerunt, vt conuerterentur ad Deum. Sed quod ait Dominus de inobedientibus, hoc & in eis prouenire certum est. Dicit enim per prophetam [f]: Misi ad eos omnes seruos meos prophetas, per diem consurgens diluculo, & mandaui, & non audierunt me, nec inclinauerunt aurem suam, sed indurauerunt ceruicem super petram. Quam [g] vilis es facta, nimis iterans vias tuas? Addere peccata [h] super peccata properauerunt, humanitatē Saluatoris atque Deitatem eius blasphemare ac denegare per impijssimum Typum, qui ex maligna instigatione illorum factus est contra immaculatam nostram Christianorum fidem a sereniſſimo Principe, desinentes in eodem Typo, nec vnam, nec duas voluntates aut operationes, hoc est, neque diuinam neque humanam voluntatem & operationem in ipso Saluatore nostro quempiam omnino confiteri.

f Hierem. 7.

g Hierem. 5.

h Hierem. 2.

Hæc autem prædicauerunt, vt non solum in humana eius natura, sed etiam in vtraque omnino eum sine voluntate & operatione, hoc est, absque natura & essentia esse denuncient: quatenus cum perfidis hæreticis & Orthodoxos Patres abijciant, & cum sceleroſorum virorum vocibus, hoc est, vna voluntate & operatione pariter denegari faciant Orthodoxorum doctrinas, id est, duas eiusdem Christi voluntates & operationes, sicuti & naturas vnitas inconfuse & indiuise, promulgantes illicite, etiam sine reprehensione vel condemnatione, consistere in suis confessionibus hæreticos, hoc est, in ipsa, quæ ab eis prædicatur, vna voluntate & operatione, atque eadem sine periculo libertate perfrui eos, qui in dogmatibus reprehenduntur, hæreticos, cum eis, qui in doctrina vsque in finem irreprehensibiliter deluceſcunt, sanctis Patribus: quod vtique Catholicæ Ecclesiæ sacratissimas regulas destruere certum est, magis autem totius a Deo inspiratæ doctrinæ sanctam prædicationem, quæ nullatenus noxios excusat, neque liberat

de iudicio culpatos cum innoxijs: hoc enim prauum & diuinæ æquitatis est alienum. A

Quoniam autem & illud cum ceteris contrarij præsumpserunt, in deceptionem simplicium, & cooperimentum suarum prauitatum, in scripto audacter proferre impijssimæ suæ nouitatis inualida dogmata, dicentes hæc esse pietatis dogmata, quæ tradiderunt hi qui ab initio speculatores & ministri verbi facti sunt, & sequenter successores eorum a Deo inspirati Ecclesiæ Patres, & sanctæ vniuersales quinque Synodi: ideo consultissime pertractantes terribile esse & diuinam prouocans indignationem hæc omnia despicere, quæ oppugnant Catholicam Ecclesiam, vt ne condemnemur, vtpote imperfectos atque inefficaces habentes intellectus animæ ad discernendum malum & bonum, prompti secundum gratiam Dei conueniſſe dignoscimur in hac Romana Christianissima ciuitate, ad confirmationem quidem pijssimarum Ecclesiæ prædicationum, condemnationem autem impijssimorum nouitatis dogmatum, per similitudinem decessorum nostrorum sanctorum Patrum, quiq. per sinceram concordiam & in id ipsum Deo amabilem conuentionem destruxerunt hæresim, & omnes hæreticos superasse noscuntur, eripientes de eorum errore Catholicam Ecclesiam. Quæ enim ex sacra concursione, hoc est, spiritali consonantia sanctorum Patrum exeunt, validiorem habent contra aduersarios & inexpugnabilem virtutem. In ore [a] enim, inquit, duorum vel trium testium stabit omne verbum: & funiculus triplex difficile rumpitur: & frater qui adiuuatur a fratre, quasi ciuitas firma: prævalebit autem sicuti fundatum imperium. B

a Deuter. 19. *Matth.* 18. *Eccl.* 4. *Prou.* 18.

Propterea & nos (vt dictum est) secundum indiuisam communionem spiritus in id ipsum conuenientes, properauimus per gestorum seriem comparationem ad inuicem per distinctionem discretam efficere, tam sanctorum Patrum, & vniuersalium quinque Synodorum sacras promulgationes, & dogmata infidelium hæreticorum tam anteriorum, quamq. nunc emergentium contra fidem cum impia eorum Ectheſi, necnon impijssimo Typo proferentes, vt omnibus ostendamus relegentibus differentiam luminis & tenebrarum, hoc est, claræ Patrum doctrinæ, & temulentæ hæreticorum vesaniæ, & quia nulla communia hæreticis existunt cum sanctis Patribus, sed quantum distat Oriens ab Occasu, tantumq. distant impij hæretici verbo & mente ab inspiratis a Deo viris. Propterea sanctos quidem Patres sententialiter confirmauimus cum omnibus sacris prædicationibus eorum, necnon eis, qui nobiscum sincere ipsos & easdem suscipiunt. Impios autem hæreticos, cum omnibus prauissimis dogmatibus eorum, & impiam Ectheſin, vel impijssimum Typum, & omnes qui eos, vel quicquam de his quæ exposita sunt in eis, suscipiunt aut defendunt, seu verba pro eis faciunt, in scripto anathematizauimus: vt & vos omnes, qui per omnem orbem terrarum inhabitare noscimini pij & Orthodoxi, hæc pie a nobis gesta cognoscentes pro tuitione Catholicæ Ecclesiæ consonanter nobiscum similia exequamini, & omnes quidem sanctos Patres confirmetis in scripto, consonantes illis nobisq. in Orthodoxa fide: anathematizetis autem omnes hæreticos, qui præsumptiue hanc olim & nunc expugnauerunt, vna cum sceleroſa Ectheſi & impijssimo Typo, sed & qui eos, aut quiddam de his quæ ab eis implicite exposita sunt, susceperint: quatenus fructum piæ confessionis, vestrarum animarum hereditare valeatis salutem. C D

Propterea enim ea quæ a nobis pro Catholica Ecclesia synodaliter gesta sunt, omnibus direximus, vt nostri studij perficientes opus, nos quidem ipsos innoxios esse approbemus coram Deo & electis Angelis, ante quos ab eo iudicandi sumus cum eis qui hæc a nobis susceperint, in terribili eius aduentu: inexcusabiles autem eos, qui non obediunt, demonstremus, vtpote nullam habentes occasionem pro sua perfidia post veritatis ostensionem, Domino dicente [b]: Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Sed & Apostolus iterum perhibet [c]: Consideremus inuicem in prouocatione charitatis & bonorum operũ, non deserentes collectionem nostram, sicut est consuetudinis quibusdam: sed consolamini, & tanto magis, quanto videmus appropinquantẽ diem. Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur hostia pro peccatis, terribilis autẽ quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios. Scimus enim dicentem [d]: Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus. Propter quod præmuniens nos, præcepit, dicens [e]: Et tu fili hominis, loquere ad filios populi tui, & dices ad eos: Terra super quã inductus fuerit gladius, & tulerit populus terræ virũ vnum de nouissimis suis, & con-

b Ioan. 15. *c Hebr.* 10. *d Deut.* 32. *e Ezech.* 33.

A constituerit eum super se speculatorem, & ille viderit gladium venientem super terram, & cecinerit buccina, & annunciauerit populo: audiens autem quisquis ille sonitum buccinæ, non se obseruauerit, veneritq. gladius & tulerit eum, sanguis illius super caput ipsius erit: quia sonum buccinæ audiuit, & non se obseruauit: sanguis eius in ipso erit. Si autem custodierit, animam suam saluauit. Quod si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus non se custodierit, veneritq. gladius & tulerit de eis animam, ille in iniquitate sua captus est: sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Propter quod testificamur omnibus in hodiernum diem, sicut inquit beatus Paulus [a]: Quia mundi sumus a sanguine omnium vestrum. Non enim subtraximus nos annunciare omnibus, quæ tradita est nobis a sanctis Patribus & Synodis, Orthodoxam confessionem per ea quæ nuper apud nos synodaliter gesta sunt.

a Act. 20.

B Attendite itaque vobis & omni gregi, in quo vos Spiritus sanctus constituit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit proprio sanguine, vt [b] non sit qui vos decipiat aut seducat in subtilitate sermonis per philosophiam & inanem fallaciam. Apertissime enim Spiritus sanctus per Apostolum dicit [c]: Quia in nouissimis temporibus recedent quidam a fide, attendentes spiritibus seductoribus & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi mendaciloquorum cauteriatam habentium suam conscientiam. Propter quod [d] vigilate & orate, vt non intretis in tentationem: quæ mentis transgressio operatur in his, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati, eo quod [e] charitatem veritatis non perceperunt, vt salui fierent. Deus [f] enim intentator malorum est, ipse autem neminem tentat. Vnusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus. Deinde concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum: peccatum vero, cum consummatum

b Coloss. 2. *c 1. Tim.* 4. *d Matth.* 26. *e 2. Thes.* 2. *f Iac.* 1.

C fuerit, generat mortem.

Nolite [g] itaque errare, fratres mei dilectissimi, doctrinis varijs & extraneis circumducti: & licet [h] nos aut Angelus de cælo euangelizauerit vobis, præter quod accepimus tam a sanctis Apostolis, quã probabilibus Patribus & vniuersalibus quinque Synodis, anathema sit. Igitur sicut prædiximus, & nunc iterum dicimus: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepimus ex ipsis, anathema sit. Modo autem hominibus suademus, an Deo? aut quærimus hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, inquit beatus Paulus [i], Christi seruus non essem. Sicut ergo accepistis Christum a sanctis prædicatoribus, sic in eum credite. Bonum [k] depositum vsque in finem custodite per Spiritum sanctum, qui habitat in vobis: quoniam [l] firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Nouit Dominus qui sunt eius: & discedat ab iniquitate omnis qui inuocat no-

g Hebr. 13. *h Galat.* 1. *i Ibid.* *k 2. Tim.* 1. *l 2. Tim.* 2.

D men Domini.

Propterea, fratres, vanas vocum nouitates euitantes, nullatenus eos qui de terra clamant, & non ex ore Domini loquuntur, suscipiatis aduersus fidem Typos, aut leges, vel definitiones, aut expositiones hæreticas: agnoscentes, quoniam hæc omnia requisiturus & iudicaturus est ipse gloriæ Dominus: & quia nullus hominum, quorum sicut fœnum dies illorum, pro nobis crucifixus est, neque in nomine cuiusquam eorum baptizati sumus, sed in mortem Christi Dei per lauacrum regenerationis renouati dignoscimur, qui crucifixus est pro nobis sub Pontio Pilato: maxime apertissime considerantes, quoniam & per se sua dogmata destruunt contrarij. Dicit enim Dominus [m]: Omne regnũ in se diuisum non stabit: & omnis sententia & lex aduersum se diuisa non stabit. Et si Typus destruit Ectheſin, sed & Ectheſis destruit Typum, illa quidem dicens vnam habere, hic autem as-

m Matth. 12.

E serens non vnam habere Dominum nostrum voluntatem & operationem: ergo in se diuisum est vtrumque: & quomodo stabit aduersariorum hæresis magis a semetipsa inualida & inanis existens, quam a nobis destructa?

Ergo nullo modo per transitoriam vmbram, potius autem corruptelam dissolutam, Christi Dei vestrã Orthodoxam fidem amittatis, mirantes personas quæstus causa: quoniam [n] sicut flos fœni transiet. Exortus est enim Sol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperijt: ita & diues in itineribus suis marcescit. Vt ne pro dilectione mundi compatientibus nobis, dicatur etiam de nobis: Dilexerunt [o] gloriam hominum magis, quam gloriam solius Dei: & subiaceamus æterno iudicio. Horrendum est, fratres, incidere in manus Dei viuentis, qui protestatur, dicens [q]: Quicumque me negauerit & verba mea coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. Reuelatur [r] enim ira Dei de cælo super omnem impietatem & iniustitiam homi-

n Iacob. 1. *o Ioan.* 12. *p Hebr.* 10. *q Matth.* 10. *r Rom.* 1.

num, qui veritatem per illicitam hæresim expugnant, aut denegant: quia quod notum A
est Dei, manifestum factum est in illis. Deus enim illis manifestauit hoc per sanctos Apostolos, & prophetas, & doctores, & vniuersales quinque Synodos, quorum dogmata lex Catholicæ Ecclesiæ existunt: & tamen his omnibus propriam nouitatem præposuerunt.

a Ephes. 5. Nemo [a] ergo vos seducat inanibus verbis. Propterea enim venit ira Dei super filios diffidentiæ. Nolite ergo effici comparticipes dogmatum eorum, neque communicetis infructuosis verbis illorum: magis autem & redarguite, quoniam cœtus præuaricatorum sunt, & extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij, & non veritatis. Completum est in

b Hier. 9. eis, quia [b] de malo ad malum egressi sunt, & me non cognouerunt, dicit Dominus. Veritatem enim non loquentur, docuerunt autem linguam suam loqui mendacium: vt impie

c Hier. 6. agerent laborauerunt, & renuerunt scire me, dicit Dominus. State [c] ergo vos, dilectissimi, super vias, & videte & interrogate de semitis Domini antiquis, & videte quæ est via B
bona sanctorum Patrum, & ambulate in ea, & inuenietis requiem animabus vestris. Sed

d 1. Petr. 3. & si patimini [d] propter Christum, beati eritis: metum autem eorum ne timueritis, neque

e Matth. 1. conturbemini. Dominum autem Deum sanctificate in cordibus vestris, ipso dicente [e]: Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere: sed potius eum timete, qui potest animam & corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse veneunt, & vnus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere eos: multis passeribus meliores estis vos.

f Hebr. 12. Rememoramini [f] ergo, fratres, eum, qui talem sustinuit a peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt ne fatigemini animis vestris deficientes: nondum enim vsque ad sanguinem certauimus aduersus peccatum repugnantes. Confidimus autem de vobis, C

g Rom. 8. fratres carissimi, meliora & viciniora saluti: quia [g] neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque instantia, neque futura, neque fortitudines, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, magistro Gentium docente, poterit vos se-

h Hebr. 10. parare a charitate Domini nostri Iesu Christi, & quæ in ipso est, recta fide. Nolite [h] itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est ad colluctationes aduersariorum: quatenus fidem intemeratam vsque in finem conseruantes, repromissionem percipiamus, quam repromisit his, qui legitime

i Ibidem. certare deproperant. Adhuc [i] enim modicum aliquantulumq. qui venturus est veniet, &

k Iacob. 5. non tardabit. Ecce [k] enim Iudex ante ianuam assistit, coronas hilariter promittens his, qui pro eo passionibus submittuntur.

l Hebr. 10. Quod si [l] subtraxerit se quis, non placebit animæ meæ, sed cadet de promissione propter negationem. Nos autem non sumus subtractionis in perditionem, sed fidei in acqui- D
sitionem animæ. Propter quod [m] assumite arma Dei, vt possitis resistere in die malo ad-

m Ephes. 6. uersus omnem hæreticum virum & dogmata: & induite vos loricam iustitiæ, calceati pedes in præparatione Euangelij pacis, in omnibus assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia iacula nequissimi ignita extinguere: & galeam salutis accipite, & gladium spiritus,

n 1. Cor. 1. quod est verbum Dei: per omnem [n] orationem & obsecrationem, radicati & fundati, vt id ipsum nobiscum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata, diuidentes bonum & integrum corpus Ecclesiæ in tortuosas nouitates: sitis autem perfecti & integri in eodem sensu, & in eadem scientia firmati: vt per eam vias nostras dirigentes, in eumdem inse-

o 1. Petr. 2. xibiliter occurramus, qui a nobis creditur Dominus: ad quem accedentes [o] lapidem viuum, ab hominibus quidem reprobatum pro eorum impia hæresi, a Deo autem electum & honorificatum, magis autem Deum naturaliter existentem, licet propter nos carnem factus sit, & vos tamquam lapides viui ædificemini domus spiritualis, in sacerdotium sanctum, offerentes spiritales hostias ipsi in odorem suauitatis. E

p Act. 20. Sed [p] & nunc, fratres, commendamus omnes vos Domino, & verbo gratiæ eius, qui po-

q Rom. 15. test [q] perficere & dare hereditatem in omnibus sanctificatis. Ipse autem Deus pacis & consolationis det vobis id ipsum sapere in alterutrum & in ipso semper, vt in omnibus vnanimes vno ore & vno corde honorificemus eum in concordia Orthodoxæ fidei: qui potens

r Rom. 16. est [r] confirmare nos secundum Euangelium eius, secundum reuelationem mysterij temporibus æternis taciti, patefacti autem per Scripturas sanctas, & Patrum Orthodoxorum doctrinas, secundum præceptum æterni Dei, ad obediendum fidei in omnibus nobis cogniti, Soli sapienti Deo Domino nostro Iesu Christo cum Patre & Spiritu sancto gloria, honor, imperium, & potestas in sæcula sæculorum. Amen. Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi

A dilectissimi fratres.] hactenus Apostolicæ litteræ ex scriptis Apostolicis magna industria concinnatæ.

De his autem quæ ad diuersas Ecclesias missa sunt Acta Synodalia vna cum epistola circulari, extant quædam vetera monumenta, quæ hic tibi colligenda putauimus. In rebus gestis sancti Eligij Episcopi Nouiomensis, quas eius æqualis & æque sanctus Audoenus Episcopus Rothomagensis conscripsit, de litteris ab eodem sancto Martino Papa, in Gallias missis meminit, vbi de hoc eodem Romano Concilio a sancto Martino Papa congregato loquitur, atque ait: In quo Concilio, omnibus Orthodoxis consentientibus, edidit contra hæreticos fidem, *confessionem scilicet fidei*, magnifice valde & accurate; quam etiam cum subiuncta epistola Galliarum Patribus destinauit, mandans & obtestans Regem Francorum, *nempe Clodoueum*, vt si essent ei viri Catholici & eruditi, eos ipsi ad- B
miniculum ad hæresim comprimendam faceret destinari. Quo tunc etiam Eligius cum sodali suo libentissime perrexisset, nisi res ei quædam impedimento fuisset.] Studuit Martinus Papa, petijtq. a Francorum Regibus præcipuos mitti Romam Gallicanos Episcopos, quibus credi posset legatio Apostolica, vt per eos in reliquis Galliarum prouincijs quæ Romæ gesta essent innotescerent, atque ab alijs Episcopis congregatis prouincialibus Synodis firmarentur.

SYNODALIS EPISTOLA MISSA IN GALLIAS.

Quod ergo apud Clodoueum egisse reperitur, id ipsum apud Sigebertum eius germanum operatū fuisse liquet ex epistola ad Amandum scripta. Misit enim sanctus Martinus Pontifex tum litteras encyclicas, tum ipsa Acta Synodalia ad sanctum Amandum Episcopum Traiectensem, cum ille alia occasione misisset nuncium Romam ad ipsum Romanum Pontificem, quo ab eo peteret ab Episcopatu vacationem: pertæsus enim C
prauos mores Ecclesiasticorum ministrorum, se ab Episcopatu abdicare magnopere cupiebat: petierat præterea eadem legatione a Romano Pontifice reliquias sanctorum martyrum. Denegat Martinus petitionem priorem, posteriori defert; litterasq. ad eumdem rescribens, de habita Romæ Synodo eum reddidit certiorem, simulq. misit ad ipsum (vt dictum est) litteras encyclicas vna cum Synodalibus Actis. Extat ipsa epistola Martini ad Amandum, quam hic describere dignum putamus: sic enim se habet [a]:

LEGATIO S. AMANDI AD S. MARTINVM PAP.

a Extat edita post dictum Concil. Rom. tom. 3. Concil.

MARTINVS PAPA AD S. AMANDVM SCRIBIT.

Dilectissimo fratri Amando Martinus.

Fraternitatis tuæ studio pietatis congestam epistolam suscipientes, animos nostros releuari cognoscimus: quippe quoniam huius sæculi fluctiuagas atque transitorias despicientes oblectationes, illa quæ perpetua & sublimia dona pro Domini Dei nostri obsequijs tribuuntur, appetere certum est. Ex relatione igitur, iuxta tenorem tuæ fraternita- D
tis epistolæ, præsentium latoris, laborum tuorum certamen cognouimus, ex quibus cælestis patriæ ascensum humiliatis mentibus atque contritis corporibus vobis futurorum gaudiorum largienda sunt munera. Nam cum sit nulli omnino comparatione coæquandum, quod a Creatore nostro pro bonis seruitijs repensatur, dum breui atque paruo temporis spatio finiuntur labores, quos pro dilectione ipsius sustinemus; consideratione refrigerij nos oportet libenti animo tolerare præsentis vitæ angustias.

Sed quantum nobis laborum vestrorum operatio magnam gaudij vbertatem inducit; tantum pro duritia sacerdotum gentis illius conterimur, quod postpositis salutis suæ suffragijs, atque Redemptoris nostri contemnendo seruitia, vitiorum fœderibus ingrauantur, quibus ad præparandam salutem (quandoquidem tanto nos necesse est importunis prædicationibus imminere, quantum nos perfectæ negotiationis creditorum nobis talen- E
torum duplicat assignatio) atque Dominicæ vocis ad suscipiendam eius requiem persuadet assertio. Suggestum namque est nobis, eo quod presbyteri, seu diaconi, alijq. sacerdotalis officij post suas ordinationes in lapsu coinquinantur: & propterea nimio mærore fraternitatem tuam adstringi, velleq. pastorale obsequium pro eorum inobedientia deponere, & vacationem ab Episcopatus laboribus eligere, & in silentio atque otio vitam degere, quam in his quæ tibi commissa sunt permanere, dicente Domino [b]: Beatus qui perseuerauerit vsque in finem. Vnde namque beato perseuerantia, nisi de virtute patientiæ? quia secundum Apostolicam prædicationem [c]: Omnes qui voluerint in Christo pie viuere, persecutiones patientur.

CLERICORVM VITA CRIMINOSA.

b Matth. 10.

c 2. Timoth. 1.

Ideoq. frater carissime, non vos afflictionum amaritudo a pio mentis vestræ proposito coarctet recedere, considerans quanta pro absolutione nostri & liberatione Creator Dominusq. noster pertulerit, quibusve se contumelijs afficiendum tradiderit, vt nos a vin-

DE PVNIENDIS DELINQVENTIBVS.

culis poteſtatis diabolicæ liberaret. Propterea nullatenus in huiuſmodi peccato delinquentibus, ad deſtructionem canonum compaſſionem exhibeas. Nam qui ſemel poſt ſuam ordinationem in lapſum ceciderit, deinceps iam depoſitus erit, nullumq. gradum ſacerdotij poterit adipiſci; ſed ſufficiat ei lamentationibus fletibusq. aſſiduis, quouſque aduixerit, in eadem pœnitentia perdurare, vt commiſſum delictum diuina gratia extinguere valeat. Si enim tales quærimus ad ſacros ordines promouendos, quibus nulla ruga, nullumq. vitæ contagium præpediat: quanto magis ſi poſt ordinationem ſuam quiſque in lapſum ceciderit, & præuaricationis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohibendus eſt cum manibus lutulentis atque pollutis myſterium noſtræ ſalutis tractare?

Sitq. huiuſmodi ſemper iuxta ſacrorum canonũ ſtatuta in hac vita depoſitus: vt illum, qui mentis interiora ſcrutatur, nullamq. de ouibus errare congaudet, dum aſpexerit ſinceram pœnitentiam eius, in terribili iudicio habeat reconciliatum. Ideoq. iterum hortamur tuam charitatẽ, exemplo eius qui pro nobis pati & mori voluit, promptos vos in cunctis eius ſeruitijs permanere. Neque nos pigeat temporales cruciatus pro Chriſti nomine ſuſtinere, ſed emolumenta futuræ remunerationis huius ſæculi vexationes tolerare perſuadeant. Scriptum namque eſt[a]: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Tantum enim a nobis exigitur, quantum poſſumus famulatus noſtri obſequio commodare. Cumq. cuncta quæ nobis ad confortandos fraternitatis veſtræ animos poterant miniſtrari, largiente ſuperæ maieſtatis clementia, vobis ſint proculdubio manifeſta; reſtat vt de alijs, quæ nos per ſua ſcripta conſuluit, fraternitati tuæ ſignificemus.

NON DESISTENDVM A COEPTIS.

a Pſal. 115.

Credimus enim ad vos peruenisse, quomodo in conturbatione rectæ fidei & Catholicæ Eccleſiæ conculcatione ante hos plus minus quindecim annos a Sergio falſo Epiſcopo Conſtantinopolitano, in auxilio habente tunc imperantem Heraclium, execranda & abominanda hæreſis pullulauit Apollinariſtarum, & Seuerianorum, Eutychianiſtarum, atque Manichæorum errorem reuocans, quam ſucceſſor eius Pyrrhus idemq. Epiſcopus, qui ambitionis faſtu Conſtantinopolitanam ſedem arripuit, in deterius auxit. Pro qua re ſæpius Apoſtolica ſedes perſuaſionibus, conteſtationibus, atque increpationibus plurimis admonuit eos, quatenus ab huiuſmodi errore recederent, & ad lumen pietatis, ex quo lapſi ſunt, remearent: & non ſolum hoc facere nullatenus voluerunt, ſed & nunc ſucceſſor eius Paulus temerator fidei Epiſcopus Conſtantinopolitanus alium nequiorem excogitauit in præiudicium Catholicæ fidei conatum, quaſi quæ a deceſſoribus ſuis hæretice expoſita fuerant, deſtruens: & Imperialem Typum ſacrilego auſu totius plenum perfidiæ a clementiſſimo Principe noſtro fieri perſuaſit, in quo promulgatum eſt vt omnes populi Chriſtiani credere debuiſſent. Ideoq. neceſſe habuimus, ne pro quadam negligentia & animarum detrimento, quæ nobis commiſſæ ſunt, culpæ reatu adſtringamur, cœtum generalem fratrum & coepiſcoporũ noſtrorum in hac Romana ciuitate congregare, in quorum præſentia memoratorum hæreticorum ſceleroſa conſcripta examinata atque denudata ſunt, & Apoſtolico mucrone, Patrumq. definitionibus vno ore vnoq. ſpiritu condemnauimus: vt cognoſcentes vniuerſi errorem qui in eis continetur, eorum pollutione nullatenus maculentur.

DE DAMNATIS MONOTHELITIS.

Vnde præuidimus volumina geſtorum Synodalium in præſenti vobis dirigere vna cum Encyclia* noſtra, ex quorum ſerie omnia ſubtiliter poteſtis addiſcere, & tenebras illorum nobiſcum vt filij lucis extinguere. Idcirco ſtudeat fraternitas tua, omnibus eadem innoteſcere, vt tam abominandam hæreſim nobiſcum execrentur, quamq. ſuæ ſalutis ſacramenta indiſcere valeant, atque Synodali conuentione omnium fratrum & coepiſcoporum noſtrorum partium illarum effecta, ſecundum tenorem Encycliæ* a nobis directæ, ſcripta vna cum ſubſcriptionibus veſtris nobiſmet deſtinanda concelebrent, confirmantes atque conſentientes eis quæ pro Orthodoxa fide & deſtructione hæreticorum veſaniæ nuper exortæ a nobis ſtatuta ſunt; & Sigebertum præcellentiſſimum filium noſtrum Regem Francorum pro ſuæ Chriſtianitatis remedio conſultiſſime admonere atque precari, dirigere nobis ex corpore fratrum noſtrorum dilectiſſimos Epiſcopos, qui ſedis Apoſtolicæ legatione, diuina concedente propitiatione, fungi debeant, & quæ in noſtro Concilio peracta ſunt, cum alijs Synodalibus apicibus noſtris ad clementiſſimum Principem noſtrum ſine dubio adſportare: vt noſtrorum laborum particeps effectus, mercedis cumulum adipiſci valeat, & ſui regni protectorem inueniat eum, cuius cauſa flagitari* dignoſcitur

* Encyclica

* Encyclicæ

* fatigari

A gnoſcitur: hoc namque & per eius epiſtolam exhortari eum cognoſcimur.

Reliquias vero ſanctorum, de quibus præſentium lator nos admonuit, dari præcepimus. Nam codices iam exinaniti ſunt a noſtra bibliotheca, & vnde daremus ei, nullatenus habuimus. tranſcribere autem non potuit: quoniam feſtinanter de hac ciuitate regredi properauit. His igitur prælibatis, quæ a nobis per epiſtolam vobis ſcripta ſunt, effectui mancipari, fraternitatem veſtram hortamur. Deus te incolumem cuſtodiat, dilectiſſime frater.] hæc ad Amandum Martinus Papa. Porro Amandum hunc haud vllum alium putamus, quam eum, de quo plura ſuperius, Epiſcopum Traiectenſem, a quo diximus ſuſceptum baptiſmo Sigebertum (de quo agitur in hac epiſtola) Regem Francorum, filium Dagoberti, quem & ſuperſtitem vixiſſe vſque ad annum Domini ſexageſimumprimum ſupra ſexcenteſimum, ſuo loco dicturi ſumus. Porro hoc quod cum Gallicanis Epiſcopis

MARTINVS CONCEDIT RELIQVIAS S. AMANDO.

B egiſſe ſanctum Martinum Pontificem vidimus, certum eſt agere minime prætermiſiſſe cum alijs Chriſtiani orbis Epiſcopis, cum Africanis præſertim, quorum plurium Conciliorum lectæ eſſent in eadem Synodo querelæ aduerſus eoſdem hæreticos; ſed & nec præterijſſe Hiſpanos Epiſcopos, vel ex eo certo aſſequi poſſumus, quod ijdem congregata Synodo, damnarunt Monothelitas.

Accepta eſt autem ab vniuerſo Catholico orbe magno plauſu & honore ſancta hæc Romana Synodus: adeo vt ad plenam fidei Catholicæ profeſſionem, poſt quinque vniuerſalium Synodorum aſſertionem, huius quoque ſub Martino Synodi adijcere ſolerent fideles confeſſionem: vt intelligere potes ex Synodo Anglicana ſub Theodoro[a] Archiepiſcopo celebrata, de qua ſuo loco dicendum. Perſeuerauit autem vſus iſte vſque ad plenam promulgationem Sextæ œcumenicæ Synodi.

a Bed. hiſt. Anglor. lib. 4. cap. 17.

C His enarratis, conſideres velim, lector, ſanctiſſimi Martini Papæ conſtantiam, animumq. vere ſacerdotalem in difficillimis ſemper intrepidum, dum hoc tempore, quo nullus Orientalium Patriarcharum Catholicus eſſet, ipſeq. Imperator hæreticus atque acerrimus hæreticorum defenſor, & in Italiam ad promulgandum Typum miſſus eſſet Olympius Exarchus: cum inſuper nec adhuc eſſet obducta cicatrix illati Romanæ Eccleſiæ vulneris ab Iſacio Exarcho prædeceſſore: dum etiam (quod vidimus) & Italia quateretur motibus impij Longobardorum Regis hæretici Ariani: hoc inquam ipſo deploratiſſimo tempore idem ſanctiſſimus Pontifex, nulla horum habita ratione, vel trepidatione retardatus, vix aſcenſo Apoſtolico throno, ne quicquam liceret nouitati Imperatoris auctoritate graſſanti, confeſtim magnam hanc Synodum Epiſcoporum conuocat, non aduerſus tantum nominatos hæreticos, quos probe ſciret non indigere alia damnatione, cum damnati eſ-

MARTINI PONTIFICIS INGENS ANIMVS.

D ſent a prædeceſſoribus, ſed aduerſus Imperatoris recens promulgatum de fide edictum illud, quod Typum appellant, acturus: adeo vt præſens bellum aduerſus Imperatorem ipſum potiſſimum videri poſſet ab ipſo eſſe ſuſceptum.

Potuiſſet quidem ipſe iſtæc omnia colore aliquo diſſimulare, in aliudq. tempus referre, diuerſaſq. differendi cauſas & impedimenta prætexere: ſed nihil veritus Imperatoris edictum, vt illud damnationi ſubijciat, indefeſſo intrepidoq. animo laborat. Quod enim ſciret impios hæreticos, quo minus iuſta cauſa pollerent, eo magis ad ſtabiliendos errores auctoritatem atque potentiam aduocare Imperatoris (nam quod Sergius fecerat cum Heraclio, modo Paulum cum Conſtantio feciſſe ſciebat) ipſe ex aduerſo conſurgens, nihil Imperatori licere in his quæ fidei ſunt decernere, declarauit: quodq. factum temere noſſet, Eccleſiaſtica lege contraria putauit eſſe damnandum, atque penitus abro-

E gandum: cum non ignoraret, quam periculoſam iaceret aleam his aduerſari, & ſubijcere anathemati pragmaticam ſanctionem viuentis Imperatoris per miniſtros hæreticos cuncta vertentis.

Attamen quod ipſe ſciret cuncta quamuis maxima poſthabenda eſſe veritati, atque ita ſe creatum eſſe primarium Eccleſiæ Antiſtitem, vt fideliſſimus cuſtos eſſet accepti a Petro Apoſtolo & a ſucceſſoribus eius depoſiti: haud extimuit aduerſus Imperatorem fidem Catholicam in diſcrimen adducentem obniti, ab eoq. promulgatum edictum contrarijs legibus condemnare, fidemq. Catholicam poſteris bene defenſam, ſartam tectam atque firmatam relinquere, circulariq. epiſtola toto Chriſtiano orbe vulganda & decantanda infame impiumq. declamare eiuſdem Imperatoris edictum. Iſta tunc quidem Martinus, dum adhuc captiua ipſa Romana detineretur Eccleſia, cum ei nonniſi conſenſu Imperatoris (vt ſæpe dictum eſt ſuperius) liceret habere paſtorem: qui & tunc magno

gno assurgeret vigore animi & libertate, vt nullo in promulgandis Apostolicis sanctionibus petito Imperatoris assensu, paratus etiam esset eas ad ipsas Palatij fores affigere per Ecclesiæ Romanæ ministros: & tanta hæc auderet hoc potissimum tempore, cum & de Typo in Italia promulgando in mandatis accepisset Olympius Exarchus, qui (vt dictum est) missus fuerat a Constante in Italiam; & tunc maxime, cum idem Olympius magnopere aduersatus ipsi Martino fuisset. Nam audi Anastasium:

OLYMPIVS EXARCHVS IN ITALIAM MITTITVR.

Ipsis, inquit, diebus Imperator direxit in Italiam Olympium cubicularium ad regendam omnem Italiam, præcipiens ei & dicens: Oportet gloriam tuam, sicut suggessit nobis Paulus Patriarcha huius a Deo conseruandæ vrbis, peragere: & si quidem inueneris prouinciam ipsam consentientem in Typo a nobis exposito, tuere * omnes qui ibi sunt Episcopos huius hæresis professores & habitatores & peregrinos, vt in eodem subscribant. Sin autem secus accidit, quomodo nobis suggessit Platon glorioſus Patricius, tu & Eupraxius glorioſus potueritis suadere exercitui ibidem consistenti, quod iubemus teneri Martinum, qui hic erat Apocrisarius in regia vrbe, & postmodum relegere eum qui factus est a nobis Orthodoxus Typus, vt omnes Episcopi Italiæ in ipso subscribant. Si autem inueneritis contrariantem in tali causa exercitum, taciti abitote, donec obtinueritis prouinciam, & poteritis vobis exercitum aggregare tam Romanæ ciuitatis, quam Rauennatis: vt ea quæ a nobis præcepta sunt, quantocyus explere valeatis.

* tenere

OLYMPIVS QVID CONTRA MARTINVM.

Qui prædictus Olympius veniens in ciuitatem Romanam, inuenit sanctam Romanam Ecclesiam coadunatam cum omnibus Episcopis Italiæ, seu sacerdotibus, vel clero. Et volens adimplere quæ ei iussa sunt, armans se cum exercitus virtute, voluit schisma sanctæ Ecclesiæ intromittere (hoc per plurimum tempus actum est) & non illi permisit omnipotens Deus quæ nitebatur perficere. Videns ergo se a sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia superatum, necesse habuit de sua tam mala intentione declinare; & quod non potuit per manum armatam facere, surreptitio modo per Missarum solemnia nisus est implere. In ecclesia enim Dei genitricis Mariæ ad Præsepe, dum ei communionem porrigeret sanctissimus Papa, voluit interimere eum, vt demandauerat suo spathario. Sed Deus omnipotens, qui solitus est seruos suos Orthodoxos circumtegere & ab omni malo eripere, ipse excæcauit spatharium Olympij Exarchi, & non est permissus videre Pontificem, quando Exarcho communionem porrexit, vel pacem dedit, ne sanguis eius effunderetur, & Catholica Dei Ecclesia hæresi subiugaretur: quod postmodum prædictus armiger diuersis cum iureiurando professus est.

OLYMPIVS VICTVS MVTAT SENTENTIAM.

Videns ergo Olympius Exarchus, quia manus Domini circumtegebat Martinum Papam, necesse habuit se cum Pontifice concordare, & omnia quæ ei iussa fuerant, eidem viro indicare. Qui pace facta cum sancta Dei Ecclesia, colligens exercitum, porrectus est in Siciliam aduersus gentem Sarracenorum, qui ibidem inhabitabant, & peccato faciente, maior interitus tunc exercitui Romano peruenit. Et post hoc idem Exarchus morbo interijt.] hucusque de rebus cum Martino Papa gestis ab Olympio Exarcho Anastasius, quarum causa crimini postea (vt suo loco dicemus) eidem sancto Pontifici datum est, quod cum eodem Olympio Exarcho aduersus Imperatorem coniurasset: purpuram namque Romæ suscepisse Olympium, eiusdem Pontificis Acta de rebus gestis Constantinopoli docent, de quibus suo loco inferius dicendum erit.

Inter tot tantaq. discrimina imperterritus semper stetit summus Dei sacerdos, nihil penitus prætermittens eorum quæ essent vniuersalis Ecclesiæ totius Antistitis, & cœpta prosequi, & executioni quæ essent absoluta mandare. Qui enim ante Exarchi Olympij faciem damnauit Typum Imperatoris, & (vt dictum est) ad diuersas prouincias eius condemnationem vna cum Synodalibus litteris misit: idem de ijsdem in Synodo Romæ gestis scripsit litteras ad ipsum Constantem Imperatorem, ea quidem moderatione, vt nequaquam ipsi crimini daret Typi illius editionem, sed Paulo, qui suaserat. Audiamus ipsam epistolam ad Imperatorem conscriptam, cui huiusmodi præfixus est titulus [a]:

[a] *Epist. 3. Martin. tom. 2. epist. Rom. Pont.*

*Constantino EPISTOLA MARTINI PAP. AD CONSTANTEM IMP.

Domino pijssimo & serenissimo victori, triumphatori, filio diligenti Deum & Dominum nostrum Iesum Christum, Constanti * Augusto, Martinus Episcopus seruus seruorum Dei, & vniuersa Synodus in hac vrbe Roma congregata,] ita plane honesto titulo prosequitur Constantem Augustum Pontifex, quod etsi hæreticus esset, non tamen palam omnino cognitus atque damnatus ab Ecclesia: quamobrem eodem eum prosequitur honoris cultu, ac si esset penitus Orthodoxus. Epistola autem ipsa sic se habet:

Cælesti

A Cælesti sæculorum Regi Christo Deo, qui per carnem vna cum mente animatam & ipsi secundum hypostasim vnitam in terris apparuit, Magi terrena munera prompte obtulerunt, non magis quæ diuina gloria ipsius digna essent (est enim incomparabilis) quam quæ promptam eorum voluntatem declararent: illa enim infinita est, hæc singularem Deo amorem exhibet. Vobis autem, serenissime, qui in terra per ipsum regnatis, & ad eum properatis, cum multa libertate pretiosa offerimus dona qui omnes per gratiam sacerdotes eius existimus, salutaria nempe sanctorum Patrum & Synodorum præconia ad veram ostensionem internæ erga ipsum Dominum ac Deum nostrum charitatis, & erga vos, qui sinceri eius estis ministri. Et quoniam omne [a] datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum: tamquam splendidum aurum possidemus firmam in eum & sinceriſſimam confessionem: Theologiam vero thus purum & B eximium & optimi odoris: myrrham conseruatricem bonorum & contrariorum expultricem doctrinam. hæc enim stabiliter custodita, erunt ditioni vestræ corona decoris & diadema gloriæ in manu Domini. Nam regni ornamentum est veritatis cognitio, splendida & immarcescibilis, quæq. inuenitur his qui eam quærunt: quoniam hæc dignos se circuit quærens, & ijs se ostendit, qui eam non tentant.

[a] *Iac. 1.*

Quapropter vobis, optime Imperator, vt Dominum quærentibus in simplicitate cordis & in mentis bonitate de eo sentire properantibus, studuimus eius annunciare salutare hac relationis nostræ mediocritate. Nobis enim per Amos prophetam de se annunciare præcepit, dicens [b]: Sacerdotes audite, & testificamini domui Israel, dicit Dominus Deus omnipotens. Edocemus igitur pium vestrum ac serenũ Imperium, quod in hac Dei amante & cultrice vestra vrbe Roma conuenientes nos omnes qui ad mansuetudinem vestram C confugimus, ex Apostolica & spirituali vnanimitate & consensu, in eadẽ mente & eadem sententia piam Orthodoxæ fidei definitionem confirmauimus, & congruenter infirmauimus inconuenientem hæreticorum sermonem, qui quondam, quiq. nunc propriorum sensuum prauitate se a veritate separarunt: qui intra ipsos non recte ratiocinati dixerunt, non habere in humanitatis suæ natura voluntatem, aut operationem naturalem, ipsum, qui propter nos humanatus est, Dominum, sed sine voluntate ipsum existere ac sine operatione, intangibilemq. & inanimem esse: & quidem cũ Patrum doctrina testem veritatis propriam habentes naturam, ad redarguendam eam, quæ de hoc ab ijs dogmatizatur, absurditatem, cum substantiam suam videant ab ipso Creatore voluntate præditam & operatoriam factam esse. Quomodo igitur a se fabricatam & propria incarnatione assumptam a naturali voluntate & operatione deminuit, non vere faciens substantiæ nostræ D in se fidem, sed imaginarie & fallaciter dispensationem secundum illos perpetrans, qui ob hoc vnam diuinitatis eius atque humanitatis voluntatem & operationem esse dogmatizarunt?

[b] *Amos 3.*

Quapropter ab omnibus fere aliarum prouinciarum Deo amabilibus Episcopis, & ab Apostolicis Pontificibus in hac seniore Roma constitutis, in dilectione admoniti, vt ab huiusmodi damnabili nouitate abstinerent: ad correctionem non venerunt, sed in deterius progressi sunt, diuinam eius voluntatem & operationem in humanam contrahentes: ac veluti asserentes, nullam vllo modo eum in vtraque earum, ex quibus & in quibus est, naturarum voluntatem & operationem habere, sed absque voluntate naturam esse & absque operatione: quod omnium tum sanctorum Patrum tum œcumenicorum quinque Conciliorum definitiones euertit, quæ per omnia perfectum eumdem in diuinitate & in E humanitate perfectum prædicauerunt, tantum absque peccato: nam in peccato naturæ perfectio non conspicitur, sed vitium agnoscitur nostræ transgressionis. Quod si perfectus est, est videlicet perfectus secundum diuinam voluntatem & operationem, quemadmodum & iuxta naturam principij expertem atque increatam; & secundum humanam quoque tum voluntatem, tum operationem, vt & secundum naturam creatam, & quæ principium habuit.

Qui vero in aliquo eum imminuit, manifeste euertit perfecti rationem, eam conspici nullo modo permittens propter eius quod naturæ conuenit defectum, quem aduersarij, Theodorus videlicet qui Pharan Episcopus fuit, & Cyrus qui Alexandriæ, Sergius qui Regiæ vrbis, ac eorum successores Pyrrhus & Paulus in prima & secunda conscriptione dogmatum suorum non solum posuerunt, sed etiam studuerunt vt sibi illa per expositionem, hæc per formulam confirmaretur, idq. contra fidem, nefarie subrepentes vestræ se-

renitatis

renitatis auribus, vt & antea auribus beatæ memoriæ aui manſuetudinis veſtræ, vt culpam ſuam callide alijs aſpergerent, deq. manu Domini hanc ob cauſam duplicia ob peccata ſua reciperent, iuſtas videlicet pro ijs pœnas, vtpote qui ea peccauerint, ex quibus non exigua perturbatio tamdiu vniuerſam terram vexat, quod non ſolum pij populi ſcandalizentur, ſed impij etiam barbari magnum confeſſionis noſtræ myſterium traducant: quia non ſolum prima ac potiſſima fides ab aduerſarijs labefactetur, ſed ea etiam, quam excogitarunt, ſtatim ab ijs euacuetur, oppoſita nouæ peſſimæ hæreſeos prauitate: vt de cetero ne illi quidem intelligant quid ab illis credatur, aut exiſtimetur, propter obſtinatam propriarum opinionum euerſionem.

Quocirca omnium fere piorum ſacerdotum & populorum contra eos clamores Apoſtolica ſedes accipiens, orantium atque obteſtantium, ne vſque in finem Catholicam Eccleſiam ab ipſis in periculum adductam negligamus, ſed exurgamus acriter, & immaculatam Chriſtianam fidem diligenti paternarum & Synodicarum traditionum obſeruatione conſeruemus: nos omnes ſacerdotali ordine conuocauit, vt a nobis omnia aduerſariorum dogmata tractentur, & canonice per commentariorum Acta iudicentur. De quibus opinionibus ſuis ad ſimpliciores fallendos auſi ſunt dicere, hæc pietatis eſſe dogmata, quæ tradiderunt qui ab initio ipſi viderunt & miniſtri fuerunt ſermonis, quiq. deinceps eorum diſcipuli & ſucceſſores fuere Catholicæ Eccleſiæ diuinitus inſpirati doctores, id eſt, ſanctæ & œcumenicæ quinque Synodi.

Ad veritatis igitur oſtenſionem & denudationem calumniæ aduerſariorum, abſurdam illam doctrinam, & piam ſanctorum Patrum Synodorumq. prædicationem, aduerſa dilucide inter ſe comparantes, nec horum ad illa vllam conuenientiam & cognationem inuenientes, quemadmodum nec tenebris prorſus ad lucem: hæc (vt diximus) definientes, ſanciuimus ſalutaria, nempe ſanctorum Patrum & Synodorum decreta: illa vero omnes, vt pijs definitionibus contraria & inimicæ, vna voce damnauimus, ipſosq. etiam hæreticos, prædictos nempe homines vna cum ipſorum expoſitione & præfata formula, orta ex ſuggeſtione & prauo eorum dogmate, cumq. his omnibus quæ pro ijs acta ſcriptaq. ſunt: vt veſtram in omnibus ſine vlla macula felicem conuerſationem tueamur, quæ aduerſariorum ſcriptis grauatur. In quam auſi ſunt religioſis Africæ Epiſcopis dicere, ſcribentes, quod mente conſilioq. regio vere excitati memoratam impiam * formulam expoſuiſtis, præcipientem de nimia obſeruatione Paulum ſine damno remittere. Hæc autem ſcripſerunt, ſanctis Patribus nullo modo auſcultantes, quod in ijs quæ ad Deum pertinent, inq. diuinis prædicationibus, id quod parum abeſt, paulumq. mutatum eſt, non paruum tamen eſt ducendum, ſed in eo vel maxime veſtræ poteſtati labem (vt dictum eſt) inurere properarunt, quod illam formulam præter exactam rationem eſſe teſtati ſunt, & ſcripto alijs ſignificarunt.

Quorum in his nequitiam & fraudem auerſantes, cum his ipſis & eorum hæreſim canonice damnauimus, vbique omnibus & ante omnes veſtræ diuinitus ſtabilitæ ſerenitati notum facientes per ea quæ ſynodice a nobis pro Orthodoxa fide in præſenti acta ſunt, quod duas eiuſdem & vnius Chriſti Dei edicunt Theologi naturas ſiue ſubſtantias conſiteri ſecundum hypoſtaſim vnitas inconfuſe & indiuiſe, & duas iuxta naturam voluntates, duasq. iuxta naturam operationes, diuinam & humanam, increatam & creatam, coniuncte vnitas ad veram confirmationem, quod Deus natura perfectus & homo natura itidem perfectus, idem proprie eſt & vnus Chriſtus ac Filius; quodq. omnes ſanctis Patribus contraeuntes hæretici, quiq. confuſione, quiq. diuiſione proprijs dogmaticis deprauati ſunt, & impie vnam in eo voluntatem & vnam operationem ſunt confeſſi, alij quidem vt per inanem ſpeciem, alij vero vt per nudam nominum ſimilitudinem, ſiue per puram ambiguitatem magnum incarnationis Chriſti myſterium temerarie reprobarent.

Vnde nos ad pietatem veſtram confugientes, vt vtrorumque tum paternorum piorumq. decretorum, tum impiorum hominum ac dogmatum differentiam veſtræ poteſtati aperte exhiberemus, hæc a nobis ſynodice acta vna cum eorum Græca interpretatione miſimus, orantes atque hortantes ſerenitatem veſtram diuinæ ſapientiæ deditam, vt hæc diligenter legere dignetur, pietatiſq. legibus memoratos hæreticos vna cum eorum hæreſi condemnet, ac religionis diuinæ rationibus ſolam nobiſcum, qui minimi ſumus, ſanctorum Patrum & Synodorum Orthodoxam confeſſionem ſanciat ad Catholicæ Eccleſiæ commendationem & laudem; & ad incolumitatem Reipublicæ veſtræ Chriſtum amantis, ipſiq.

* piam

ipſiq. ſeruientis. Solet enim vna cum Orthodoxa fide ſtatus Reipublicæ florere. Ac veſtræ poteſtati merito hoſtes ſubiugabit Dominus a veſtra ſerenitate recte creditus, ad vindictam inimicorum creaturam armans. Induet [a] enim lorica iuſtitiæ pietatem veſtram: galeaq. muniet, iudicio vero ac ſimulationis experte: & clypeum præbebit inexpugnabilem religionem, ad ſubijciendum pedibus eius barbaras omnes gentes, quæ bella volunt: vtq. victorem efficiat, rebus contra vitia pariter & homines feros præclare gerendis: & religioſorum laborum præmium reddat, æternam cum ſanctis, qui a ſæculo ſunt, fruitionem & quietem. Pijſſimum domini Imperiũ ſuperna gratia cuſtodiat, & omnium gentium ceruices ei ſubdat.] hucuſque ſanctus Martinus ad Conſtantem Imperatorem; cui epiſtolæ tum ipſe, tum reliqui qui Synodo interfuerunt Epiſcopi ſubſcripſerunt. *a Epheſ. 6.*

At non perfunctorie prætereunda eſt illa de fide Catholica ſeruanda, & hæreſi proſcribenda, grauiſſima & Romano tanto Pontifice digna ſententia, qua declarat, vna cum Orthodoxa fide bene conſeruata & cuſtodita creſcere ac dilatari Reipublicæ ſtatum; perturbari vero & in deterius labi, proſterniq. penitus neceſſe eſſe, cum Imperatores & Reges id facere prætermittentes ita valide pro aduerſarijs ſuis pugnant; ſicq. cum Eccleſia exagitari ſinitur & proſterni, Imperium labefactatur. Sunt plane hæc ex eorum quæ frequentiſſime acciderunt exemplis iam perſpicue nota reddita, cunctisq. facta dilucide manifeſta: quæ infeliciſſimi Principes ſuo ipſorum damno eſſe vera cum experiantur, tamen vertigine quadam mentis abrepti, hæc minime attendentes, dum Eccleſiæ repugnant, ſeipſos impugnant, & in deterius prolabentes, innumera mala Chriſtianæ inferunt Reipublicæ. Sed de his ſæpe deploratis iam ſatis. Ad Martinum Pontificem redeamus. MONITIO SANCTI PONTIFICIS.

Qui enim vniuerſo orbi vigilantia ſpirituali ſe præeſſe ſciebat, vbi monuiſſet Orientales, ſcribens etiam ad ipſum Imperatorem non defuit curæ paſtoralis officio, vt mitteret & in Africam epiſtolam circularem ad eos, qui ex diuerſis Concilijs Africanis ad ipſum iam ſcripſerant. Teſtatur id quidẽ ipſe Martinus in epiſtola [b] data ad Eccleſiam Carthaginenſem, eiusq. Epiſcopos ipſi ſubiectos, cuius eſt exordium: Omnis quidem virtus, dilecti fratres, &c.] vbi vt de rebus geſtis in Concilio Romano ijdem fierent certiores, ſe ad illos eiuſdem Acta mittere vna cum ijſdem litteris Synodalibus, docet his verbis: Vt autem huiuſmodi noſtri ſacrificij pretioſum opus vobis quoque ipſis penitus certum faceremus: ea quæ in præſenti a nobis geſta ſunt, continentia (ſicuti dictum eſt) veſtrorum ſermonum ſplendorem & coruſcationem, *ipſorum videlicet litteras contra eoſdem hæreticos Romam miſſas ijſdem Actis intextas*, vna cum noſtris Encyclijs litteris ad vos miſimus per Theodorum & Leontium religioſos monachos ſanctæ Lauræ: vt ſcienter intuentes noſtra dogmata (noſtra enim ſecundum indiuiſam ſpiritus communionem veſtra ſunt) id eſt Apoſtolicas & paternas Eccleſiæ Catholicæ prædicationes, dicatis & ipſi in diuina agnitione, facti nequaquam in exceſſu mentis, verum ſemper mentibus vigilantes: Hoc nunc os ex oſſibus noſtris, & caro de carne noſtra: eamdem quippe in ſenſibus verbisq. veritatis cognationem per omnia & conſpirationem inuenientes. Hæc vera fides vocabitur, &c.] Dedit itidem ſanctus Martinus, præter Synodalem epiſtolam circularem & Acta Concilij, alias familiares litteras ad Epiſcopum Philadelphiæ in Aſia conſtitutum. *b Martin. epiſt. 4.* AD AFRICANOS EPISCOPOS SCRIBIT MARTINVS PAPA.

Quod enim ſciebat idem Pontifex per relationem a Stephano Dorenſi Epiſcopo in Synodo lectam, perturbatam valde fuiſſe Hieroſolymorum Eccleſiam poſt obitum beati Sophronij, inſuper laborare vehementer Eccleſiam Antiochenam ob Macedonium poſt Athanaſium in ea ſedentem æque impium hominem: ad hæc omnia corrigenda, delegat vicem ſuam Ioanni Epiſcopo Philadelphiæ, quem dum creat in Oriente Vicarium Apoſtolicæ ſedis, ad ipſum eiuſmodi litteras ſcripſit [c]: *c Martin. epiſt. 5.*

Ioanni Epiſcopo Philadelphiæ Martinus ſeruus ſerũrum Dei ſanctæ eius Catholicæ & Apoſtolicæ Romanorum Eccleſiæ Epiſcopus.

Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, quem de te accepimus, dilecte frater, & ex ijs quæ ad nos a te ſcripta ſunt, & ab ijs qui experimentum iam ceperunt ſpiritualis tuæ ſecundum Deum conuerſationis, Stephano nempe dilecto coepiſcopo noſtro & comitibus eius, monachis manſionis ſancti Theodoſij. Notum enim fecerunt nobis, ſtudium te de his habere, in quibus Epiſcopum eſſe oportere Apoſtolicus [d] ſermo determinat, ſobrium, prudentem, ornatum, hoſpitalem, doctorem, modeſtũ, non litigioſum, non MARTINI PP. EPIST. AD IOANNEM EPISC. PHILADELPH. QVEM CREAT VICARIVM IN ORIENTE. *d 1. Tim. 3.*

cupidum, suæ Ecclesiæ bene præpositum. Hæc igitur audientes, gratiam habemus Deo, A cui seruimus a iuuentute nostra, qui confortauit vos cum omnibus qui eum diligunt, vt ad
a Rom. 8. mensuram peruenire tis huiusmodi Deo amabilis virtutis: quoniam [a] ijs qui secundũ propositũ vocati sunt sancti, omnia cooperatur: Qui nobis etiam omnia diuinæ eius virtutis, quæ ad vitam & pietatem pertinent, donauit per cognitionem eius qui vocauit nos propria gloria & virtute; per quæ pretiosæ magnæq. promissiones donatæ sunt, vt per hæc simus diuinæ consortes naturæ, fugientes eius quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. Sic igitur procedentem in Domino, & ascensiones ad eum facientem de gloria in gloriam, charitatem tuam exhortamur, religiosissime frater, nostram istic vicem implere, id est, in Orientis partibus, in omnibus Ecclesiasticis functionibus atque officijs
b 2. Tim. 1. vt in hoc maxime, sicut oportet, suscites [b] gratiam Dei, quæ in te est per impositionem sacerdotalis dignitatis, & nostræ Apostolicæ vicis. Non enim dedit nobis Deus spiritum B timoris, sed fortitudinis & dilectionis & prudentiæ ad tollendam omnem hæresim, quæ verbo fidei aduersatur, & ad omne vitium expugnandum, quod virtuti diuinæ contrarium sit.

SYRIAE ECCLESIIS PASTORIBVS DESTITVTIS CONSVLIT MARTINVS PAP.

Vt sic prosperans in Domino, ea quæ desunt corrigas, & constituas per omnem ciuitatem earum, quæ sedi tum Hierosolymitanæ tum Antiochenæ subsunt, Episcopos & presbyteros & diaconos, hoc tibi omnimodo facere præcipientibus nobis ex Apostolica auctoritate, quæ data est nobis a Domino per Petrum sanctissimum principem Apostolorum; propter angustias temporis nostri & pressuram gentium: ne vsque in finem in illis partibus deficiat sacerdotalis decoris eximius ordo, ac ne inde de cetero nostræ religionis magnum & venerandum mysterium ignoretur, si iam non sit sacerdos, & sacrificium, aut spirituale libamen, quod iugiter Deo in odorem suauitatis pro salute populi offera- C tur. Nam oportet in hoc maxime tempore pastoribus spiritualibus frequentari ac muniri,
c Matth. 24. quæ vbique sunt, Dei Catholicas Ecclesias, quo iuxta ipsius Domini prædictiones, tribulationes propter peccata nostra venerunt, quales non fuerunt ab initio mundi vsque modo, neque fient, cum quibus & magnæ scandalorum tentationes, vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.] Hæc scribens Martinus, alludit ad Sarracenorum persecutionem, qui captis Hierosolymis & Antiochia (vt dictum est) vniuersæ Syriæ dominabantur, atque ad insulas occupandas gentes traijciebant, occupata iam Cypro, & tentantes Cyclades insulas, ex quibus hoc anno potiti sunt Arado [d], quam inhabitabilem penitus reddiderunt. Sed pergit:

d Theoph. hoc ann. Imp. Constant.

Quocirca ne differas omnimodo, dilecte, implere iuxta præceptum nostrum, Episcopis & presbyteris & diaconis, qui istic sunt, Catholicas Ecclesias commendare, qui per D propriam eorum conuersationem in omnibus bonis* testimonium habeant, &c.] plura inculcans de eorum qui essent Ecclesijs præficiendi integritate. quantum vero id cupiat, docet ijs quæ sequuntur verbis, hæc dicens: Dolor enim mihi est magnus, & incessabilis molestia cordi meo, quoadusque per vestrum in Christo studium hoc opus absolutum videam. quandoquidem hoc & prius Apostolica hæc sedes fieri præcepit per memoratum Stephanum dilectum coepiscopum nostrum: sed hoc salutare propositum ad effectum venire prohibuerunt, qui talia prohibere dignos seipsos præstiterunt, qui pro arbitratu suo ea quæ ædificationis sunt, nota ei omnino non fecerunt, nempe præcepta demandatæ vicis Apostolicæ huius cathedræ, quibus iussus est electiones ibi facere eorum qui ad curam Christianissimi populi deligendi sunt: solummodo autem ei significarunt de depositione, *eorum scilicet qui se intruserunt Episcopos in Ecclesias* E *Palæstinæ*, timorem Domini minime cogitantes, neque in his formidabilem eius indignationem.

* bonum

STEPHANVS EPISC. IMPEDITVS AGERE IVSSA MARTINI PAP.

Quoniam igitur (vt nosti) dilecte frater, in ædificationem magis quam in destructionem a Domino potestatem accepimus: studio tibi sit, ea quæ ædificationis sunt operari, dato tibi per nos eius discipulos Apostolico præcepto & potestate: & gratia dignos promouere nequaquam dubites ad incolumitatem & securitatem Ecclesiæ Catholicæ, cum magna dilectione exhortans eos qui iam depositi sunt, conuerti ad Dominum: potest enim eos rursum in admirabilem lucem suam adducere, qui hæc facit & immutat, prout vtilius est.] Et inferius, quanto animi afficiatur angore pro huiusmodi lapsis, ista subdit: Quare nimium propter ipsos aporior, donec rursum formetur in ijs per fidem Christus. Vnde pro ipsis indesinenter diu noctuq. cum lacrymis obsecrationem facio, vt ipse

DE RESTITVENDIS LAPSIS.

A ipse qui propter nos in carne voluntarie passus est, rursum eos virtute proprij & viuifici sanguinis ad se ipsum & nos indissolubiliter per sinceram concordiam vniat. Cognoscens igitur, dilecte, huiusmodi nostrum de ipsis mærorem, ne cesses per misericordiam Dei continenter eos hortari, & propheticam ijs quotidie decantare vocem, quæ dicit [a]: Num- *a Hierem. 8.*
quid qui cadit, non resurget; & qui auersus est, non reuertetur?] Et post nonnulla de spe qua erigi lapsi debeant, hæc adijcit:

Quapropter si virtuti gratiæ mentem obsequentem habebunt, & obedientem aurem, vt persuadeantur, & audiant vocem Domini, vt eum per veram confessionem cognoscant: confirma vnumquemque eorum in proprio ordine, scriptos libellos ipsis dantibus de Orthodoxa fide, vt fructum Deo ferant aliorum conuersionem & meliorationem: atque vt multum fructum afferentes, maiore a Deo honore digni habeantur. Hoc etiam omni-
B no aduertat charitas tua, in ijs qui ab ipsa confirmantur, aut eliguntur, ne quo modo præter hæresim quæ ab ipsis dato libello euacuatur, alia quædam peccata, notato canone, eorum impediant vel confirmationem, vel electionem. Impossibile enim est ea contegere, vel prætermittere, quæ conuenientem locum defensionis non habent: sed omnino in ijs qui libenter peccant & amant peccare, denegare oportet eam veniam, quæ in huiusmodi lapsibus ex dispensatione datur: ne & ipsi propter canonis contemptum amplius grauentur, & nos in culpa simus, iniuste agendi eis licentiam permittentes. DEFENSORES ENIM DIVINORVM CANONVM ET CVSTODES SVMVS, NON PRAEVARICATORES. Quandoquidem præuaricationibus coniunctæ manifesto retributiones sunt.

Cuius rei gratia hortamur canonem obseruari in ijs qui præter mentem ac scientiam se
C ipsos elegerunt, vel electi sunt *Episcopi scilicet* in Patriarchia beatæ memoriæ Sophronij *Hierosolymorum Episcopi*. Qui sane ante ipsius Patriarchiam, vel post decessum in Domino a quibusdam non conuenienter electi sunt, propter angustiam (vt dictum est) temporis, vel quod eius copia non esset, qui iudicio adhibito, siue iuxta canones eligere deberet, vel permittere: tales, datis scriptis libellis, confirmari mandamus, nullatenus inde canoni præiudicio facto. Nouit enim canon afflictorum temporum persecutionibus veniam tribuere, in quibus contemptus non præcessit, præuaricationem redarguens, sed angustia magis & penuria, quæ propter necessitatem ex misericordia cogit multam diligentiam prætermittere. Sed hæc de istis.] Ad causam vero Macedonij pseudoepiscopi Antiocheni stylum conuertens, sic pergit:

QVANDO ET CVM QVIBVS DISPENSANDVM.

Eius vero qui falso Episcopatus sibi nomen affinxit, Macedonij dico, importunas lit-
D terarum minas, siue protestationem fortiter despuito vt rabidi canis & temerarij latratum, auscultans ei, qui dicit [b]: Nolite timere opprobrium hominum, & contemptu eorum ne vincamini. Hunc enim Episcopum Catholica Ecclesia nullo modo nouit, non solum quod is præter canones in externa regione sine consensu & absque vllo certo decreto hanc sibi appellationem vsurpauit, sed & quod consentiat hæreticis, qui hæreseos suæ appendicem eius electionem per contemptum tumultuarie fecerunt: quemadmodum & Petri, qui ab ijs nominatus est & assimulatus Episcopus Alexandriæ, vt per plures & ascriptitias personas hæresim suam munitiorem vtique reddant: quam vna cum ipsis in præsentiarum canonice hic & synodaliter anathematizauimus, Theodorum videlicet, &c.] eosdem scilicet, quos supra sæpe nominatos audiuimus in Synodalibus Actis, de quibus & ista subdit:

DE CAVSA MACEDONII PSEVDOEPISC. ANTIOCHENI.

b Isa. 51.

E Quæ vt cognoscat tua in Domino spiritualis dilectio, ac per te omnes quæ istic sunt Ecclesiæ Catholicæ: hæc ipsa a nobis hic synodaliter gesta ad constabiliendam* defendendamq. Catholicam Ecclesiam, vna cum Encyclijs nostris & Synodalibus litteris misimus per presbyterum & Apocrisarium nostrum Abbatem Theodorum, & monachos sancti Theodosij religiosissimæ mansionis Ioannem, Stephanum, Leontium, qui huiusmodi nostræ Apostolicæ Synodo interfuerunt, & per gratiam Dei ipso visu didicerunt quæ insecuta sunt omnia & canonice definita. Quæ ipse firmiter custodiens, denuncia quoque omnibus qui istic sunt, fidelibus populis, inuiolabiliter tenere, vt propriarum salutem animarum. Quapropter testificor coram Deo & Iesu Christo & electis Angelis, vt hæc custodiens, amoto omni præiudicio, nihilq. placendi causa faciens, sed ex pura conscientia Euangelium gratiæ tradas omnibus, sicut accepisti & a sanctis Patribus, & a nobis ipsis, qui synodaliter sanctiones eorum confirmauimus. Ne igitur erubescas testi-

MITTIT ACTA SYNODALIA.

* constituendã

monium Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſed conforteris gratia ipſius: & quæ audiſti a no- A
bis per multos teſtes, ſiue demonſtrationes ex Scripturis & ex Patribus, ea commenda
fidelibus hominibus.] & poſt multa eodem argumento inculcata, ita finem imponit
epiſtolæ:

Ecce vero in auxilium, vt magno ſtudio ac ſine vllo impedimento charitas tua mini-
ſterium impleat a noſtra Apoſtolica auctoritate tibi commiſſum, hortati ſumus Deo ama-
biles Epiſcopos, ipſum dico Theodorum Esbũtiorum & Antonium Bacathorum adeſſe in
omnibus, ac pro viribus inſeruire huiuſmodi ſpirituali voluntati tuæ: quibuſcum & Geor-
gium dilectum presbyterum & Archimandritam, & Petrum Chriſti amantem, Adraen-
ſem nempe, ac omnino eos, qui in illis partibus fidem Dei, verumq. zelum habent; quo-
rum merces plurima erit apud Deum, cum vobis promptitudinem animi ſtudijq. ſui præ-
VIGENS APOSTOLICA AVCTORITAS IN MARTINO. ſtiterint in omni obedientia & gratiæ perfectione.] hactenus epiſtola ſancti Martini ad B
Ioannem Epiſcopum Philadelphiæ: ex qua ſatis perſpicue intueri potuiſti Romanæ Ec-
cleſiæ ſuper omnes Eccleſias vigilantiam, auctoritatemq. præcipuam, ſimul & ipſius
Martini ſanctiſſimi Papæ in adminiſtranda vniuerſali Eccleſia robuſtæ mentis indefeſſum
robur, dum paucos menſes in præfectura paſtorali agens, eo tunc Chriſtianum orbem ſa-
lubri per epiſtolas & legationes aliaq. ſcripta iuuamine operoſe luſtrauit, lapſos erigens,
ſtantes confirmans, perfidos damnans, aduerſantes redarguens, errantes admonens,
fortesq. conſolidans, conducens magnus paterfamilias operarios in vineam ſuam, quam
(vt queritur) his temporibus ſingularis ferus depaſcebatur, impia gens Sarracenorum,
& vulpes, hæretici ipſi, prorſus perdere laborabant. Sed proſequamur reliquas eiuſdem
ſancti Pontificis anni huius res geſtas.

Dedit & alias litteras ad dictum Theodorum Epiſcopum, vt præſto eſſet Ioanni Vica- C
rio Apoſtolicæ ſedis. Fuit hic vnus ex lapſis Epiſcopis; ſed pœnitens, cum honore Epi-
ſcopatus acceptus, ſuæ pro fide Catholica vigilantiæ haud mediocre ſpecimen ediderat.
a Martin. epiſt. 6. Epiſtola autem ſic ſe habet [a]:

Theodoro Epiſcopo Esbũtiorum, Martinus ſeruus ſeruorum Dei, ſanctæ eius Catholicæ
& Apoſtolicæ Romanorum Eccleſiæ Epiſcopus.

b Eccl. 4. Eſt [b] confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam & gratiam. Tu
igitur, religioſiſſime frater, confuſionem vituperabilem culpans, ſcripta tua ſecundum
Deum ſatisfactione, gloriam tibi & gratiam acquiſiuiſti: gloriam quidem, Orthodoxam
de ipſo Domino ac Deo noſtro confeſſionem; gratiam vero, ſplendorem tuorum in vir-
tute illuſtrium ſtudiorum: quibus non ſolum nobis innotuiſti in pietate perfectus, ſed &
ipſi vniuerſorum Saluatori Chriſto cum multa libertate placitus: vt in vobis Apoſtoli- D
c Hebr. 11. cum illud de ſanctis dictum impleatur [c]: Sancti per fidem vicerunt regna, operati ſunt iu-
ſtitiam, & adepti ſunt repromiſſiones, obturauerunt ora leonum, extinxerunt impe-
tum ignis, conualuerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello, caſtra verterunt ex-
terorum. Viciſti enim, religioſiſſime frater, aduerſarij diaboli malum regnum: iuſti-
tiam in fidei confirmatione operatus es: cuius gratia adeptus repromiſſiones ſpiritus,
hæreticorum ora tamquam leonum obturaſti, ac extinxiſti eorum impetum hæreſeos
quaſi flammam ignis aſpiratione gratiæ; qua ita confortatus, imbecillitatem ſenten-
tiæ illorum deuiciſti: fortis in bello contra eos ſuſcepto fuiſti, eorumq. infirma adulte-
rinorum dogmatum caſtra ſufficienter vertiſti, ac victor per proprium ſcriptum produ-
ctus es ad victoriæ auctorem Saluatorem omnium Chriſtum, qui idcirco ſacerdotalem
in te dignitatem Apoſtolica confirmauit auctoritate. Verum ne ceſſes laudationes eius E
in gutture perpetuo habere, eiq. placitum ſacrificium offerre, rationabile obſequium
tuum: ſic enim & ſupernæ gloriæ præſentia dignaberis, & cæleſtibus Chriſti muneribus
imbueris.

Quæ autem ſynodaliter a nobis hic geſta ſunt ad confirmationem defenſionemq.
Eccleſiæ Catholicæ, id eſt, paternarum eius ac Synodalium definitionum, nuper miſi-
mus ei qui a nobis Vicarius canonice deſignatus eſt, dilecto fratri noſtro & Epiſco-
po Philadelphenſium ciuitatis; cui bene facitis aſſentientes, & omnes Orthodoxos
vna vobiſcum excitantes ad eorum articulorum implementum, qui ei pie commiſſi
ſunt ad commendationem Eccleſiæ Catholicæ. Nam pro eo multa vobis in ſempi-
terno regno merces erit.] hæc Martinus ad Theodorum poſtliminio ad Eccleſiam Ca-
tholicam ante reuerſum. Eiuſdem conditionis fuit Antonius Epiſcopus Bacathorum,
qui

A qui pariter lapſus & pœnitens reuerſus libellum itidem Romam fidei Catholicæ ad ipſum
miſerat. ad quem extat Martini epiſtola [a], quæ ſic incipit: Decipi quidem & falli com- a Martin. epiſt. 7.
mune eſt, propriumq. humanæ infirmitatis: at in melius commutari, ſolius opus eſt
gratiæ, &c.]

Scripſit [b] tunc pariter ad Georgium Archimandritam, patrẽ Orthodoxorum monacho- b Martin. epiſt. 8.
rum monaſterij S. Theodoſij, ex quo progreſſus erat Stephanus Dorenſis Epiſcopus, qui
pro Eccleſia Hieroſolymitana bis eadem ex cauſa in Italia ad Rom. Pontificem legatio-
nis munere functus eſt. His inſuper adiecit alias litteras [c] ad Pantaleonem quemdam, qui c Martin. epiſt. 9.
impedimento fuerat Stephano Epiſcopo Dorenſi, ne ſuſceptam vicem Apoſtolicæ ſedis
libere exercere valuiſſet. eſt earũ exordium: Semper quidem omnis hominum vita, &c.]
Scripſit [d] & ad Petrum virum illuſtrem maximeq. pium, commendans dictum Ioannem d Martin. epiſt. 10.
B Philadelphiæ Epiſcopum Vicarium a ſe in Oriente inſtitutum ad reparandas paſtoribus
deſtitutas Eccleſias ob barbarorum clades illatas.

Sed & alias vberiores dedit hoc etiam anno litteras [e] ad eos omnes qui Hieroſolymita- e Martin. epiſt. 11.
næ & qui Antiochenæ Eccleſiæ ſubiacerent ſacerdotes, monachos, atque laicos, quos mo-
net de facta Romæ in Concilio damnatione principũ Monothelitarum hæreticorum, deq.
perperam facta ordinatione Macedonij Antiochiæ & Petri Alexandriæ Epiſcoporum iti-
dem hæreticorum, qui & abſque canonica vlla electione eaſdem Eccleſias primarias inua-
ſerant: eoſdemq. docet de delegata vice Apoſtolicæ ſedis Ioanni Epiſcopo Philadelphiæ
ad creandos Epiſcopos & alios miniſtros Eccleſiaſticos Eccleſijs illis, quæ tum Hieroſoly-
mitano tum etiam Antiocheno ſubditæ eſſent Patriarchis. Sunt quidem litteræ graues &
tanto dignæ Pontifice, vereq. in omnibus & doctrina & ſpiritu Apoſtolicæ; ſed acerrimæ
C illæ, quas idem Summus Pontifex dedit ad Paulum Theſſalonicenſem Epiſcopum, cum
eumdem in hæreſim lapſum, & alios in errorem inducentem, extra Catholicam commu-
nionem eſſe iubet, & ſede deponit: quod factum eſt ab ipſo Martino hoc anno, die pri-
ma Nouembris Indictionis octauæ.

Cum enim dictus Theſſalonicenſis Epiſcopus ad recens creatum Pontificem miſiſſet
ex more Apocriſarios vna cum fidei confeſſione: ea perlecta, & hæretica inuenta, a Mar-
tino reiecta eſt. ſed excuſauerunt eum Apocriſarij, pollicitiq. ſunt ipſum eam accepturum
fidei Catholicæ confeſſionem, quam ipſe Martinus miſiſſet: qua accepta, reuerſi ſunt
Theſſalonicam: ſed tantum abfuit vt infelix ille ſuum deteſtaretur errorem, & miſſam re-
ctæ fidei confeſſionem integre profitendo ſuſciperet, vt ſecum in errorem traxerit ſuos
Apocriſarios, inſuper & corruperit litteras Apoſtolicas, quibus Martinus ipſe rectæ fidei
D confeſſionem conſcripſit, ab ijs quædam doloſe auferens, vt apparet ex his quæ tum ad
eum, tum etiam ad Theſſalonicenſem Eccleſiam de eius condemnatione conſcripſit. Sic
igitur horum gratia eidem iuſte Martinus infenſus, in eum ijſdem litteris ſcriptam dam-
nationis ſententiam dicta die publice tulit. eſt earum exordium [f]: Dominus ac Deus no- f Martin. epiſt. 12.
ſter Ieſus Chriſtus, &c.] in quibus multa præfatus de ſeueritate diuinæ iuſtitiæ, qua etiam
per ignorantiam patrata peccata, vel per obliuionem illapſa in animam Deus punit, in
ipſum inuectus quod non per ignorantiam aut obliuionem peccauerit, ſed praua animi
affectione, ſubijcit iſta:

Manifeſte enim ſecunda dogmatum tuorum tranſgreſſio, etiam primam voluntariam
demonſtrauit, & ex praua meditatione ſiue ſenſu hæretico contra fidem a te factam fuiſſe, DE PAVLI THESSALON. EPISC. ERRATIS.
non ex inuoluntaria irreptione, aut corde non ficto. Nos igitur oportuit, creditum nobis
E onus Pontificalis miniſterij reputantes, id eſt, prouidæ animarum curæ atque diligentiæ,
nullatenus morari ac differre, cum fides a te proderetur, ſed rigore canonis præciſe vten-
tes, ex prima interpellatione ſcriptum tuum vna cum eo qui ſcripſiſſet damnare; ne ratio-
nalibus Domini ouibus mortiferum doctrinæ tuæ porrigens gramen, eas tecum per malam
fidem mortificares, priuaresq. æterna ſecundum Chriſtum vita, pro quibus ipſe animam
ſuam poſuit bonus paſtor, & propter quas cælos inclinans, a Patris non diſcedens ſinu ve-
nit in terram, vt perditam recuperans ouem, proprijs humeris ad ſuum ſecundum naturam
Patrem humaniter referret, ac per viſcera miſericordiæ cæleſti gregi connumeraret. Sed
per longanimitatem ſuſtinuimus, nec pœnam infliximus, acceptis miſericorditer preci-
bus Pithani Epiſcopi & Ignatij diaconi tuorum Apocriſariorum, qui maxime aſſeuera-
rent & affirmarent, eiuſmodi litterarum inuoluntariam eſſe abreptionem, nec mentis ac
certæ ſententiæ opus eſſe illam abſurditatem dogmatis tui. vnde & dicebant, ſtatim ac

sine mora a peiori dogmate in melius mutationem in te fore, si te (iuxta illorum postula- A
tum) de eo amanter monuissemus. cuius rei causa nos hortati sunt, vt tibi ostenderemus,
nos ea, in quibus lapsus es, notasse. Quod vtique per Apocrisarios nostros fecimus, ri-
gorem canonis per charitatem omittentes, teq. adhortantes, non tamen præcipientes
omnino tamquam subiecto huic Apostolicæ sedi, vt huc venires, teq. canonice expur-
gares de his quæ initio creationis tuæ non pie docuisti.

a Hierem. 51. APOCRISARII APOST. SEDIS DECEPTI A PAVLO THESSALON.

Sed curauimus (inquit Hieremias [a]) Babylonem, & non est sanata: quoniam perue-
nit vsque ad cælos iudicium eius. Non solum enim ipse incorrectus mansisti, sed memo-
ratos Apocrisarios nostros decepisti, idq. erga eos fecisti, quod astutus serpens fecit aduer-
sus Adam, desertorem vna secum eum constituens, qui a Domino mandatum acceperat.
Tu enim simili modo, vt serpens, eos induxisti ac persuasisti, vt extenderent manum, ac
pro eo vt caperent de scripto nostro ad te in modum formulæ misso non malum quemdam B
ac promiscuum gustum, vt illic, id est, de ligno transgressionis, sed puram & sinceram
sanctorum Patrum confessionem: hanc enim pie ei scripto inseruimus ad animæ tuæ
correctionem; tu eam a te repulisti, proq. ea adulterine subiecisti absurditatis tuæ do-
ctrinam, quo manum adijcerent. quæ omnino tibi non profuerunt: tametsi visus es eos
irretire multis sermonibus, & blanditijs labiorum protraxisti eos: at illi leuitate elati secuti
sunt, nescientes animæ suæ periculum adire, quod ijs fraudulenter struxeras. Verba enim
b Prouer. 26. fraudulentorum mollia, & feriunt intima viscerum. Nec audiuisti dicentem [b]: Qui fodit fo-
ueam proximo, incidet in eam; & qui voluit lapidem, in se ipsum voluit: lingua enim
mendax odit veritatem, os vero incustoditum facit ruinas. Quomodo igitur cum hæc
perpetraris in ipsos, & in exemplum formulæ perscriptum a nobis, & per ipsos ad te mis-
sum hortatu (vt dictum est) tuorum Apocrisariorum, constituisti ad nos scribere, te ipsum C
decipiens, non nobis obrepens?

Idcirco certiores facimus Patres, qui vbique terrarum sunt, quod ea quæ visa sunt,
ad effectum perducentes, omni studio exposuimus nostram in Domino fidem. Sed audi
c Act. 5. quid Princeps Apostolorum ad eum dicat, qui veritatem erat frustratus [c]: Cur tentauit
Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto? Non es mentitus hominibus, sed Deo. Ac
d 1. Reg. 15. simile aliquid fecisti ei, qui per Samuelem prophetam audiuit a Domino [d]: Hoc dicit Do-
minus exercituum: Recensui quæcumque fecit Amalec Israeli.] & infra: Pro eo ergo quod
abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus, ne sis Rex. Dixitq. Saul ad Samuelem:
Peccaui, quia præuaricatus sum sermonem Domini & verba tua. At tu eius quidem trans-
gressionem imitatus es, confessionem vero transgressionis non es æmulatus, nec dixisti, D
Peccaui: cum mutaueris Domini fidem, & deceperis nostros Apocrisarios. Super quo tibi
e Hierem. 5. propitius esse potero? Numquid [e] super his non visitabo, dicit Dominus, & in gente
tali non vlciscetur anima mea? Quamobrem hos quidem in cinere & sacco & afflictione
animæ & corporum & lacrymis pœnitentiæ opprobrium ipsis a te illatum expurgare ius-
simus, quod non solum Apostolicam contempserint potestatem, sed etiam sapientem
f Prouer. 26. non audierint parabolam, quæ dicit [f]: Quando submiserit inimicus vocem suam, ne cre-
dideris ei: quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.

Te vero vna cum hæreticis tuis litteris, id est, litteris Synodalibus, quæ & prius &
nunc a te ad nos missæ sunt, sententia anathematis damnauimus, ex eo die qui scriptus
a nobis ac definitus est, nempe a die prima præsentis mensis Nouembris, Indictionis octa-
uæ, qua die missas a te lubricas litteras accepimus, & condemnauimus; quoad ea quæ sy-
nodaliter a te gesta sunt, quæq. prius & quæ nunc tu cum omnibus, qui quomodocumque E
vel scripto vel sine scripto ijs patrocinantur, aut ea defendunt, nobis consentiendo, dam-
netis & anathematizetis vt hæretica & vana. Primum quidem propter inhærentem in ijs
absurditatem reprehensibilium duodecim tuorum capitum, quæ tibi scripto nota fe-
ci, vt inexcusabilis sis, si emendationem recuses. Deinde quod pium sermonem irritum

IN QVIBVS CORRVPERIT LITTERAS APOSTOLICAS PAVLVS.

facere in illis ausus es, impium vero dogma confirmare: qui hoc sustuleris, *Quod per naturam voluntas & operatio salutis nostræ sit in Domino nostro Iesu Christo secundum vtramque earum, ex quibus & in quibus est, naturarum*. In quo propter sublatas
eiusmodi pias voces, sine voluntate ac sine operatione, quinimmo sine substantia ac
sine existentia in vtraque natura eum esse astruxisti: quod enim est expers omnis sub-
stantialis voluntatis atque operationis, destituitur etiam ab omni substantiali existentia.
Qui præterea sustuleris in præfato tuo secundo Synodali & hoc, *Omnia anathematizare quæ-*

A *quæcumque anathematizamus*: vt per hoc non solum eos etiam quos anathematizamus,
nempe ipsas impiorum hæreticorum personas, anathematizare recuses (nam si dogmata
a te non anathematizentur, perspicuum est te ne personas quidem nefariorum hæreti-
corum anathematizare; siquidem hæreseos ipsorum causa, non causa naturæ eos anathe-
matizamus) sed vt etiam omnem omnium errorem Paganorum, Iudæorum, hæretico-
rum in te confirmes. Si enim omnia omnium horum dogmata condemnamus, vt contra-
ria & inimica veritati: tu vero omnia vna nobiscum voce non anathematizas, quæ ana-
thematizamus: consequens est, te horum omnium errorem confirmasse, qui a nobis siue
ab Ecclesia Catholica anathematizatur.

Qui igitur ista fecisti aduersus Catholicam fidem, Neglexisti me (dicit Dominus) &
oblitus es fœderis mei dicentis: Non transgredieris de omnibus sermonibus, quos ego
B præcipio tibi hodie, dextra aut sinistra, vt eas post deos alios, vt colas eos.] & post ali-
qua: Quapropter cognoscens cognosces (quemadmodum diximus) quod depositus sis QVAE IMPLERE DEBEAT VT RECIPIATVR.
ab omni sacerdotali dignitate & ministerio in sancta Dei Catholica & Apostolica Eccle-
sia: quoad sine vlla prætermissione, omnia quæ a nobis hic synodaliter sancita sunt ac
definita, ad commendationem & confirmationem Catholicæ Ecclesiæ, videlicet dictorum
sanctorum Patrum & vniuersalium quinque Synodorum, scripto confirmes, & nobiscum
confitearis in vno sancto & consubstantialis & adorandæ Trinitatis Deo Verbo, &c.] quæ
sunt superius repetita fidei Catholicæ sacra dogmata de duabus voluntatibus & operatio-
nibus, vna simul cum damnatione damnatorum in Romana Synodo hæreticorum, & edi-
torum per Imperatorem de fide scriptorum. Et in fine ista:

Tantum cognosce iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum impie egisti, &
C effudisti vias tuas ad alienos fidei, voci autem meæ non obedisti, dicit Dominus. Nam
cognitio rerum tuarum conciliabit tibi celerem in ijs correctionem, maxime si vna cum
proprio dogmatis errore corrigas etiam quod in sacros canones peccasti: eos enim irri- DAMNATIO DE ABIECTO VICARII NOMINE.
tos facere ausus es, qui te ipsum per proprias litteras non confessus sis vt subditum huic
Apostolicæ sedi Vicarium.] dictum est superius sæpe, Episcopos Thessalonicenses fuisse
Vicarios Apostolicæ sedis. Ac demum: Qui igitur, inquit, in vtroque lapsus es, vtrique
studeto conuenienter mederi: non enim aliter habebis perfectam a nobis veniam, nisi in
vtroque nobis correctionem tuam exhibeas.] hactenus Martinus Papa ad Paulum Thes-
salonicensem Episcopum. Dedit vero & alias litteras eodem argumento conscriptas ad
Thessalonicensem Ecclesiam de damnatione eiusdem Pauli ipsorum Episcopi, quarum
est exordium [a]: Vniuersitatis opifex Dominus noster Iesus Christus, &c.] vbi fusius recen- *a Martin. epistola 13.*
D sitis eiusdem damnationis causis, ad postremum hæc habet:

Quocirca & vos, carissimi, huiusmodi nostrã pro vobis scientes solicitudinem, & edocti
diligenter a diuinitus inspiratis Scripturis [b], quod nulla est participatio iustitiæ cum ini- *b 2. Cor. 6.* SCRIBIT AD THESSALONICENSES DE PAVLI DAMNATIONE.
quitate, nec societas luci ad tenebras, nec conuentio Christi ad Belial, nec pars fideli
cum infidelibus, neque consensus Orthodoxorum cum hæreticis: omni custodia custodi-
te cor vestrum, nullam participationem habentes, nec societatem, nec consensionem,
nec connexionem cum huiusmodi homine: ac ne vlla ratione assentiamini eius doctrinæ:
sed assidue permanentes in sanctissima nostra fide, seruite Deo in conscientia pura: Sy-
naxis autem ministerium perficiant vobis qui ibi sunt presbyteri & diaconi, qui diligenter
& acceptabiliter rectam Catholicæ Ecclesiæ nobiscum doctrinam suscipiunt, quæ nuper
ad vos a nobis scripta est: & abijcientes omnem hæresim ac nouitatem, quæ ab Apostolica
E prædicatione condemnatur: quousque (vt dictum est) ille sua corrigat, aut alius pro illo
canonice eligatur pastor bonus ac verus, quiq. animam pro ouibus ponat, imitatione
principis pastorum Christi, in loco pascuæ vos collocans, & super aquam refectionis edu-
cans. Ipse autem, qui nos vobiscum confirmat in diuinissima eius confessione, quiq. vn-
xit nos ac signauit, deditq. arrhabonem spiritus in cordibus nostris, sanctificet vos perfe-
cte, spiritumq. vestrum & animam & corpus integra atque irreprehensibilia custodiat,
recepturos in sæcula sæculorum quæ repromisit diligentibus eum. Amen.] hæc ad Thes-
salonicenses Martinus.

Hic iam finis rerum ab eo gestarum præsentis anni: quibus plane declarauit, non immi-
nui vigorem & robur Apostolicæ sedis, licet Principum & collegarum destituatur au-
xilio maiorum Antistitum, immo eo magis corroborari, augerique, quo minus humanis
appareat fulta præsidijs, vtpote quæ non humanis, sed diuinis noscatur regi ac guberna-

ri con-

ri consilijs, atque fulciri subsidijs. Vides enim (quod sæpe ob oculos considerandum proponimus) præsentis temporis Ecclesiæ statum, pati eam persecutionem in Oriente & Africa atque in insulis a Sarracenis, direq. vexatam. Intueris pariter fidem Catholicam ab Imperatoribus Orientis æque duram pati pressuram, eorumq. auctoritate & potentia insultare peruersos hæreticos. Conspicis itidem quatuor præcipuas sedes Patriarchales ab hæreticis inuasas, Paulum hæreticum præsidere Constantinopoli, Petrum Alexandriæ, & Macedonium Antiochiæ, æque hæreticos earumdem sedium inuasores, titulo Episcopi vsurpato, in eis intrusos degere: contemplaris & carentem Antistite Hierosolymam ab hæreticis labefactatam, ita ferente infelici temporum conditione; paucos vero reliquos remansisse Catholicos, eosdemq. persecutione vexatos: sed quod supremum omnium malorum existimari debuit, vides & ipsum Romanum Pontificem quæsitum ad necem, sub gladio Exarchi, nisi Dominus suppositisset manum suam, periclitantem.

MARTINI PAPAE INERACTVM ANIMI ROBVR.

Sed in his omnibus tantum abfuit vt Martinus animum desponderet, vt magis magisq. (vt vidisti) erigeretur, spiritusq. maiores sumeret; cū alioqui non ignoraret quæ sibi ab Imperatore hæretico instigatione eius lateri inhærentium iugiter hæreticorum pararentur; vtpote qui functus (vt dictum est) munere Apostolicæ sedis Apocrisarij Constantinopoli, optime nosset ingenia hominum, & audaciam hæreticorum, iamq. futurorum malorum præludia satis superq. in Olympio percepisset. His inquam forti animo Martinus contemptis, nihil veritus quæcumque imminerent ingentia vndique pericula, non defuit officio, nec cessit vel latum vnguem aduersarijs in ipsum (vt in Stephanum Iudæi) dentibus stridentibus, cum præsertim (quod magis mireris) idem Martinus graui corporis infirmitate eodem tempore teneretur: etenim morbo laborasse a mense Octobri anni huius vsque ad tempus quo ab Vrbe eiectus est, idem ipse testatur in epistola ad Eleterum [a]. Quæ autem post hæc aduersus eum gesta sint per hæreticum Imperatorem, vsum ad mala omnia Theodoro Calliopa æque hæretico misso Exarcho in Italiam post sublatum morte hoc anno Olympium, anno sequenti dicturi sumus.

a Martin. epistola 15.

Hoc eodē anno, qui vltimus censetur Chindasuindi Regis Hispaniarum, cum idem sanctus Martinus Romanus Pontifex sedere cœpisset, contigisse fertur reuelatio diuinitus facta librorum Moralium S. Gregorij Papæ. describemus eam totidem verbis, quibus esse conscripta reperitur: quam si præ vetustate pannis obsitam inuenies, ne horrescas; sed illis exutis, nudum sensum veritatis candore & simplicitate nitentem considera, vtpote cui merito scriptores omnes Hispaniarum res prosecuti absque controuersia vlla subscribant. sic enim se habet [b]:

b Extat apud Concil. Tolet. 7. in fine.

PARS LIBRORVM MORALIVM DIVINITVS REVELATA.

Hic *Rex Chindasuindus* Taionem Cæsaraugustanum Episcopum ordinis litteraturæ satis imbutum, & amicum Scripturarum, Romam ad suam petitionē pro residuis libris Moralium naualiter porrigit destinatum. Qui dum a Papa Romense de die in diem differretur in longum, quasi in archiuo Romanæ Ecclesiæ præ multitudine quæsitum facile nequaquam reperirent libellum: Dominum, pernoctans, & eius misericordiam, ad vestigia beati Petri Apostolorum principis, deposcens: ei scrinium, in quo tegebatur, ab Angelo manet ostensum. Quo mox se Papa vt præuidit reprehensum, cum nimia veneratione ei adiutoria tribuit ad conscribendum, & Hispanis eum transmisit ad relegendum: quia hoc solum ex beati Iob libris expositum retentabant, quod per beatum Leandrum Hispalensem Episcopum fuerat aduectum & olim honorifice deportatum.

Requisitus vero & coniuratus est Taio Episcopus a Martino Primo Papa Romano, quomodo ei tam veridice fuisset librorum illorum locus ostensus: hoc illi post nimiam deprecationē cum nimia alacritate est fassus: Quod quadam nocte se ab ostiarijs ecclesiæ B. Petri Apostoli expetijt esse excubium. Atque vbi hoc reperit impetratū, noctis medio, cum se nimijs lamentis ante beati Petri Apostoli loculum faceret cernuum, luce cælitus emissa, ita ab inenarrabili lumine tota ecclesia extitit perlustrata, vt nec modicum quidem lucerent ecclesiæ candelabra, simulq. cum ipso lumine vna cum vocibus psallentium & lampadibus relampantium introire sanctorū agmina. Deinde vbi horrore nimio extitit territus, oratione ab eis completa, paulatim ex illa sanctorum curia duo dealbati senes egressum in ea parte, qua Episcopus in oratione degebat, cœperunt dare præpendulum. At vbi eum repererunt pene iam mortuum, dulciter salutatum reduxerunt ad propriū sensum. Cumq. ab eis interrogaretur, quam ob causam tā grande extaret fastidium *, vel quis ab Occidente properans tam longum petierit nauigerium: hoc & hoc ab eo quasi inscij relatum auscultant

** fastigium*

tant operæ pretium. Tum illi multis eloquijs consolato, opportunum vbi ipsi libri latebant, ostenderunt loculum.

Igitur sancti illi, quæ esset sanctorum illa caterua eos tam claro cum lumine comitantium, responderunt dicentes, Petrum esse Christi Apostolum, simulq. & Paulum inuicem se manu tenentes cum omnibus successoribus Ecclesiæ in illo loco requiescentibus. Porro vbi & ipsi requisiti fuerunt, qui domini essent qui cū eo tam mirabile habebāt colloquium: vnus ex illis respondit, se esse Gregorium, cuius & ipse desiderabat cernere librum; & ideo aduenire, vt eius admuneraretur tam vastum fastidium, & auctum redderet longissimum desiderium. Tunc interrogatus si tandem in illa sancta multitudine adesset sapiens Augustinus, eo quod ita libros eius, sicut & ipsius sancti Gregorij semper ab ipsis cunabulis amaret legere: satis prouidus hoc solummodo respondisse refertur: Vir ille clarissimus & omnium expectatione gratissimus Augustinus, quem quæris, alius * a nobis eum continet locus.] Quod enim nonnisi qui in ea basilica sancti sepulti essent, eidem dicantur apparuisse, de Augustino videtur esse responsum alio eum loco detentum: sicq. corrigendum, quod habetur, altiori eum loco detentum: alioqui quomodo verum dici potuit Augustinum eminentiori loco in cælo positum, cum ipsi Apostolorum principes & alij complures martyres Pontifices in eadem sepulti ecclesia ea tunc visione apparuerint? Sed pergit auctor: Certe vbi ad eorum pedes cœpit proruere, vnicus ab oculis eius, ostiarijs & ipsis territis, simul cum luce euanuit vir ille sanctissimus. Vnde & ab eo die a cunctis in eadem Apostolorum sede venerabilis Taio extitit gloriosus, qui antea despicabatur vt ignauus.] hactenus scriptio, quam recensitam habes in appendice ad septimam Synodum Toletanam.

** altior*

Sed quinam erant libri illi, quos in Hispania desiderari adeo dolebat Cæsaraugustanus Episcopus? ex epistola eiusdem sancti Gregorij ad Leandrum possumus intelligere, vbi hæc leguntur [a]: Quia longo terrarum spatio disiunctum te videre nequeo: vnum quod mihi de te dictauit charitas, fecit vt librum regulæ pastoralis, quem in Episcopatus mei exordio scripsi, & libros quos in expositionem beati Iob iamdudum me fecisse cognouisti, sanctitati tuæ cum communi filio Probino presbytero veniente transmitterem. Et tuæ quidem charitati in eo opere tertiæ & quartæ partis codices non transmisi; quia eos solummodo inuenio, quos ex eisdem partibus codices iam monasterijs dedi. hos itaque sanctitas tua studiose percurrat, &c.] Sic igitur vides caruisse Hispanos prima & secunda parte Moralium: nec mirum haud facile eos libros a Martino Pontifice inueniri potuisse, qui neque ipsi Gregorio adeo facile præ manibus essent, vt eos mitteret ad Leandrum, ad quem ipsum integrum inscripsisset opus, nec alias partes eiusdem operis reperiret, nisi eas, quas (vt ait) monasterijs tradidisset.

a Gregor. lib. 4. epist. 46. Ind. 13.

Corrigendus est Rodericus [b] Toletanus, dum ait, negligentia Hispanorum deperditam esse illam partem librorum Moralium, pro qua inuenienda suscepit profectionem Romam Taio Cæsaraugustanus Episcopus. Sed in eo nec nobis arridet, dum ait a Concilio septimo Toletano eiusmodi Romam esse decretam legationem: siquidem dictum Concilium contigit celebrari ante biennium, anno nimirum Domini sexcentesimo quadragesimosexto, quo tempore necdum Taionem puto creatum adhuc fuisse Cæsaraugustanum Episcopum, qui vltimo pene loco vt iunior reperitur subscriptus octauo Concilio Toletano. Sed & illud in historico Ambrosio miratus sum, id dicere accidisse sub Theodoro Romano Pontifice, cum scriptio illa a Garsia viro accuratissimo fidelissime reddita, sub Martino Papa id accidisse testetur.

b Roderic. Tolet. de reb. Hispan. lib. 2. c. 20.

DE CHINDASVINDO REGE HISPAN.

De eodem autem Rege Chindasuindo tradunt, eum, vbi rexisset annos sex & menses octo, cessisse regnum filio. Hæc insuper habet de eo Rodericus Toletanus: Iste a Romano Pontifice obtinuit priuilegium, vt secundum beneplacitum Pontificum Hispanorum primaria dignitas esset Toleti, sicut fuerat ab antiquo; & per multas Synodos cum Episcopis celebratas Ecclesiam erudiuit. Huius tempore ab omni perturbatione Hispania conquieuit, adeo vt nullus in ea infidelis reperiretur, vel qui arma sumeret rebellandi. Libros sanctorum Patrum diligenter fecit perquiri, & instituta beati Isidori firmiter obseruari. Hic perfidum Theodiscum Hispalensem Episcopum Synodali sententia in exilium misit, & dignitatem primariam, quam ab antiquo habuerat, totius approbatione Concilij Toletanæ Ecclesiæ confirmauit.] hæc ipse.

Eluxit præterea eiusdem Regis munificentia in monasterijs locupletandis, vt patet ex veteri

veteri memoria donationis ab eo factæ monasterio Complutensi, quod vna cum alijs sanctus Fructuosus Abbas his diebus erexit, qui nobilis genere egregia sanctitate illustrauit Hispanias.

Extat eiusdem Regis memoria dignum epitaphium sepulchro Reciuergæ Reginæ coniugis inscriptum his versibus [a]:

a Recit. Ambr. Moral. histor. Hispan. lib. 12. c. 28.

Si dare pro morte gemmas licuisset & aurum,
Nulla mihi poterant Regum dissoluere vitam.
Sed quia sors vna cuncta mortalia quassat,
Nec præmium redimit Reges, nec fletus egentes:
Hinc ego te, coniux, quia vincere fata nequiui,
Funere perfunctam Sanctis commendo tuendam:
Vt cum flamma vorax veniet comburere terras,
Cœtibus ipsorum merito sociata resurgas.
Et nunc cara mihi iam Reciuerga valeto:
Quodq. paro feretrum Rex Cindus Suinthus, amato.
*Iunge defleta *. Restat & dicere summam*
Qua tenuit vitam, simul & connubia nostra.
Fœdera coniugij septem fere duxit in annis,
Vndecies binis æuum cum mensibus octo.]

Defuncto autem hoc anno (vt dictum est) ipso Rege, in locum eius successit Recceuinthus, de quo sæpe inferius sermo erit.

IESV CHRISTI ANNVS 650. MARTINI PAP. ANNVS 2. CONSTANTIS IMP. ANNVS 9.

QVinquagesimus supra sexcentesimum adest Domini annus, octaua Indictione cœpta mense Septembri anni superioris: quo sanctus Martinus Romanus Pontifex, iubente Constante Imperatore hæretico, per Theodorum Calliopam Exarchum abstractus tyrannice a Pontificia sede, vinctus mittitur in Orientem.

Sed antequam ab Vrbe discessum eiusdem sancti Pontificis narratione prosequamur, temporis ratio admonet, vt quæ ante ab eo Romæ sunt gesta, narremus. Habent Acta [b] sancti Landolini Cameracensis Ecclesiæ presbyteri ordinati a sancto Authberto eiusdem Ecclesiæ Episcopo, ipsum, cum iam tertio profectus esset Romam ad limina sanctorum Apostolorum, ab eodem sancto Martino Pontifice munus prædicationis suscepisse, acceptumq. talentum bene impendisse, claruisseq. miraculis, multaq. monasteria erexisse, fauente ipsi sua munificentia Clodoueo Francorum Rege, vt pluribus eadem Acta significant. Sed & sanctum Amandum Episcopum Leodiensem, pariter Romam venientem, benigne a se susceptũ idem Pontifex Martinus prædicationi Euangelicæ ad Gentes mancipauit, additis ad ministerium socijs Landoaldo Archipresbytero, & Amantio diacono; qui Apostolica auctoritate pollens, fructus vberes ex Gentium conuersione collegit, vt S. Bauonis Acta [c] significant. Habentur hæc etiam expressa in Actis [d] sancti Landoaldi ipsius, qui a sancto Martino Papa datus est illi comes.

b Apud Sur. die 15. Iun. tom. 3.

LANDOLINVS, AMANDVS, ET SOCII A S. MARTINO APOSTOLATVM ACCIPIVNT.

c Apud Sur. die 1. Octob. to. 5.
d Apud Sur. die 29. Mart.

A ROM. PONT. DIRECTI PRAEDICATORES AD GENTES.

Porro neminem aggredi ad Gentes prædicationem consueuisse, nisi a Romano Pontifice missus esset: præter exempla plurima, etiam vetus docet monumentum in Actis sancti Valentini tabula plumbea expressum, inuenta illa iuxta corpus eiusdem sancti Valentini Episcopi Potauionis in Noricis in hunc modum: Venit ab Oceano vir humilis, Valentinus nomine, in Norici vrbem Potauionem (*ita legendum loco Patauij*) idq. animo apud illos prædicandi. Sed quia id hominum genus ferum & belluinum nimis erat, exiguum apud illos animarum fructum capere potuit. Videns autem terræ eius opportunitatem, & quorumdam hominum frugalitatem, regionemq. iam albam ad messem, ita intra se cogitabat: Non debet concionandi munus quisque sibi vsurpare, nisi Apostolicæ auctoritatis iussione, sicut scriptum est [e]: Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? Hæc dicens, adijt Pontificem Romanum: qui eum honorifice & reuerenter excepit, libenterq. eum audiuit, & Apostolica auctoritate eius studium prædicandi confirmauit.] hæc & alia *ibi*.

e Rom. 10.

S. FOLLIANI APOSTOLAT.

Insuper ad eumdem Pontificẽ constat ex Hibernia accessisse S. Follianum, vt prædicandi Gentibus Euangelium ab eo licentia impertiretur: hæc enim in eius Actis [a] ita scripta leguntur: Huius exemplo, *nempe Fursei eius germani*, prouocatus Follianus, Romam iuit, petiturus a Martino Pontifice Episcopalem benedictionem ad infidelium conuersionem: qua accepta, ad Gallias venit, &c.] pergit enim dicere de eius martyrio, de quo suo loco sermo erit.

a Apud Molan. in natal. SS. Belg. die vlt. Octob.

His igitur de rebus S. Martini ante abductionem ab Vrbe, ad quam amplius reuersus non fuit, breuiter enarratis, agedũ de tyrannica eius a sede deiectione dicamus. Sed antequam tragica hæc eo quo gesta sunt ordine enarremus, de temporis certitudine est assertio confirmanda. Ista quidem adeo funebria hoc anno facta esse, Græcorum Annales satis expresse docent, in quibus ex Theophane hæc scripta reperiuntur anno vigesimo Heraclij Imperatoris, vbi agitur de origine atque progressu hæresis Monothelitarum, his verbis: Ceterum nono anno Imperij sui Constans nepos Heraclij, Indictione octaua, his agnitis, furore repletus, sanctum Martinum & Maximum Constantinopolim ductos & cruciatos apud Chersonam & alia climata exilio relegauit, multos etiam Hesperiarum Episcoporum puniuit.] hæc ibi, quæ quidem hoc anno cœpta in plures posteriores sunt propagata. Rursum vero hoc anno eiectum fuisse ab Vrbe sanctum Martinum, ex ijs quæ ipse suis litteris habet, intelligere satis possumus: dum enim scribit degens Chersonæ exul de mittendis ab vrbe Roma alimentorum subsidijs, hæc habet [b]: Si enim peregrinos illic, *id est Romæ*, ita reficit S. Petrus: quid dicemus de nobis, qui proprij serui eius sumus, & saltem ad momentum ministrauimus ei, & in tali exilio & afflictione consistimus?] hæc ipse, qui cum ad momentum se ministrasse Romanæ Ecclesiæ curam fateatur, equidem hoc anno inde per hæreticos diuulsum esse possumus intelligere. His de temporis ratione firmatis, iam rem gestam ordine prosequamur.

DE TEMPORE EXILII S. MARTINI.

b Martin. epist. 17. in fine.

Vbi nouit Constans Imperator, longe aliter quam sperarat, quod moliebatur pro hæresis patrocinio esse consecutum effectum, vtpote qui Olympio Exarcho in mandatis dederat, editum a se de fide edictum, quod Typum nominauit, ab Italiæ & alijs Occidentalium prouinciarum Episcopis subscriptione firmari: cum non tantum id minime præstitum sciisset, sed in Concilio Romano, auctore ipso Pontifice, esse damnatum audiuisset: rugientis leonis instar, ira exæstuans, quonam modo in eum contumeliam acceptam vlciſci posset, ipsumq. expelleret ab Vrbe & in exilium relegaret, animo agitare cœpit. Fuit illi præsto, qui æque se læsum magnopere a Martino Papa Paulus Episcopus Constantinopolis conclamaret, quod damnatus ab illo esset atque sede depositus. Quid ergo agunt, quidve decernunt, vbi eiusmodi inter se consilia agitant toxicata? Ne apud Christianos Imperator, id agendo, tyranni & persecutoris, siue hæretici nomen consequatur, causas effingunt, quibus iuste videri posset Martinus expulsus. Et quænam ista? audi.

CRIMINA OBIECTA MARTINO.

Dant crimini, quod mutasset traditam a maioribus fidem: Insuper ipsum aduersus Romanum Imperium aliquid molitum cum Sarracenis: Tertio etiam ipsum Martinum nescio quid contra Dei genitricis Mariæ cultum esse locutum. hæ sunt tres calumniæ in virum sanctissimum ab ijs qui inhærebant Imperatori excogitatæ, prout colligitur ex eiusdem sanctissimi viri epistola ad Theodorum [c]. His concinnatis commentis, missus est in Vrbem Theodorus Calliopa Exarchus, qui vi armorum atque potentia militari exturbaret Martinum e Lateranensi palatio, in nauimq. coniectum, asportari faceret in Orientem. Sic igitur qui tyrannidem velare accusationum tegumento conati sunt, tyrannidem si quam aliam crudelissimam atque apertissimam exercent, dum (quod in causa cuiusuis minimi Episcopi peragi consuetum fuit) nulla coacta Synodo, nulla dicta die accusato, nec ab accusatore inscriptione apposita, repente tamquam a latronibus in siluis itum est contra tantum Pontificem adhuc ægritudine laborantem. Quomodo autem ista se habuerint, ex eiusdem Martini Papæ dicta epistola ad Theodorum accipe. Rogatus enim ab amico, rem narrare vt se habuerit, ista rescripsit [d]:

c Martin. epist. 14.

Martinus Theodoro sincera affectione dilecto fratri.

d Martin. epist. 14. ex versione Anastasij Bibliothec.

Quoniam agnoui (vt potui) ea quæ in scriptis a vobis significata sunt, in paucis verbis exequar. Cũ exirem ab ecclesia, quæ cognominatur Constantiniana, in qua exercitus me cũ armis constrinxerat, in præsentia Exarchi ac Theodori cubicularij, presbyteri & clerici clara voce dixerunt: Anathema habeat, quisquis dixerit vel crediderit, quia Martinus vsque ad vnum apicem fidem mutauit, aut mutaturus est. &, Anathema habeant, qui in

Ortho-

Orthodoxa fide ſua vſque ad mortem non permanſerint.] Enituit tunc plane Romani cleri A conſtantia, pro ſui defenſione Pontificis, diro anathemate præſentes ferientis aduerſarios. Sed pergit Martinus:

His auditis Calliopas cœpit rationem reddere, aliam fidem præter quam nos tenemus, non eſſe, neque aliam ſe credere: ſed hoc propter eos qui audiebant, non propter fidem dicebat. Ea ſcire te volo, dilectiſſime frater, de fide quam ſignificaſti, necnon de falſis calumnijs, quas aduerſus veritatem proponunt: quia opitulantibus nobis orationibus veſtris, ac omnium fidelium Chriſtianorum, qui vobiſcum ſunt, & viuens & moriens ſalutis noſtræ fidem defendam, quemadmodum beatus Paulus Apoſtolus docet [a]: Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum.

a Philip. 1.

CALVMNIAE CONCITATAE CONTRA MARTIN. PAPAM.

De falſis autem accuſationibus, quas nouiter hæretici faciunt, abijcientes veritatem Chriſti Dei: qualem omnino poterunt hominibus veritatem loqui, qui Dei veritati reſiſtunt? Tibi igitur rationem reddo, dilectiſſime frater, per eum qui iudicaturus eſt mundum iſtum per ignem, qui & reddet vnicuique ſecundum opus ſuum. Ego aliquando ad Sarracenos nec litteras miſi, nec quem dicunt tomum, qualiter credere debeant, aut pecunias vmquam tranſmiſi, exceptis dumtaxat quibuſdam illic viuentibus* ſeruis Dei cauſa eleemoſynæ, quibus & modicum quid præbuimus minime ad Sarracenos tranſmiſſum.

* venientibus

Porro de domina noſtra glorioſa ſemper Virgine Maria, quæ Deum & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum peperit, quam omnes ſancti & Catholici Patres Dei genitricem appellant, vtpote quæ Deum hominem genuit, falſum contra me, immo contra ſuas ipſorum animas iniqui viri teſtificati ſunt. Nam quiſquis beatã ſuper omnem creaturam humanã, abſque eo qui genitus eſt ex ea, venerabilem ſemper Virginem matrem videlicet C Domini noſtri non honorat atque adorat, anathema ſit & in præſenti ſæculo, & in futuro. Sed homines occaſiones quærentes ſcandala obijciunt ad ſcandalizandum *multos*. Dominus te incolumem cuſtodiat, amantiſſime fili.] hactenus epiſtola Martini de exordio impiæ & ſacrilegæ inuaſionis per Calliopam Exarchum factæ. Porro aliam his addi-tam poſtea fuiſſe accuſationem, nimirum, quod irregulariter abſque lege, contradicentibus canonibus, ſedem ſubripuiſſet, ipſe teſtatur.

Quomodo autem e ſede auulſus, in nauim coniectus fuit, & in Orientem miſſus, accipiemus ex eius epiſtola [b] ad Eliterum, quam poſtea ſcripſit cum eſſet Conſtantinopoli, quam vna cum alijs ab ipſo in exilio Græce ſcriptis Anaſtaſius reddidit Latinitati, vt nunc ſunt; quod idem Anaſtaſius teſtatur in earum præfatione ad Martinum Narnienſem Epiſcopum. Extant ipſæ in noſtra bibliotheca inter res geſtas eiuſdem ſancti Pontifi- D cis relatæ. Porro hæc cuncta exacte narrantur his verbis:

b Martin. epiſtola 15.

Noſſe voluit beata veſtra dilectio, qualiter de ſede ſancti Petri Apoſtoli, ſicut vnus paſſer ſolitarius ab ædificio, raptus fuerim. Et miror, quia ſuper hoc me inquirere voluiſti, cum prædixerit Dominus noſter de nequam temporibus iſtis, diſcipulis ſuis [c]: Quia in diebus illis erit tribulatio, qualis nõ fuit ab origine mundi vſque nunc. Et niſi quia abbreuiati ſunt dies illi, non poſſet ſuſtinere omnis caro: ſed qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Hoc in paucis de Antichriſto dicitur: nam & S. Paulus ſecundum datam ſibi gratiam ſpiritus pronunciauit dies iſtos Timotheo diſcipulo ſuo, dicens [d]: In nouiſſimis diebus diſcedent homines a fide, & a veritate auditum auertent, ſe ipſos amantes, auari. Et crede mihi, deſideratiſſime fili, non videndum tempus aliud, niſi hoc manifeſte, in quo ſint initia dolorum, quemadmodum Dominus prædixit aduentum An- E tichriſti: etenim veritatem dicere neceſſarium viſum eſt, antequam in toto mundo præualeat iudicium, & finem curſus accipiat.] iſta S. Martinus de Antichriſti aduentu haud inani conſideratione diſſeruit.

c Matth. 14.

d 1. Tim. 4.

Certe quidem hæc eſſe viſa ſunt illa tempora, quibus (vt ſuo loco ſuperius vidimus) ſanctus Gregorius Papa prædixerat, adeo ingentia futura eſſe mala, vt miſerrimum illud ſæculum, quo ſub gladio Longobardorum & Gothico pariter gemebat Italia, reſpectu horum feliciſſimum habendum foret, cum totus Oriens furuo velut obducto pallio, denſa hæreſum caligine obſcuratus penitus appareret; cum & typum quemdam geſſerit Antichriſti, qui haud pridem nouam perfidiam falſis vaticinijs Mahometes in Arabia ſtatuiſſet, & armorum potentia tot prouincias nullo ferme negotio per ſuos poſteros eiuſdem ſectæ homines ſubiugaſſet, quibus vires Imperatoris (vt de Leuiathan eodemq. figuram

Aram Antichriſti gerente dicitur) quaſi paleæ exiſtimatæ eſſent. his adeo magnis ſi adijcias quæ in expilatione Romanæ Eccleſiæ Patriarchij ſub Theodoro Pontifice per impios patrata erant (quod numquam hactenus factum fuerat) plane ob hæc adeo funeſta finem inſtare rerum, aliquis haud temere exiſtimare poterat, cum nec ſigna illa defuerint famis, peſtilentiæ, & terræmotus.

FINEM INSTARE MVNDI HAVD LEVITER CREDITVM.

Ad cumulum vero malorum iſta adijce, quæ hoc anno adeo crudelia aduerſus ipſum Eccleſiæ totius Hierarcham ſcelerate impieq. ſunt geſta: vt plane Antichriſti regnum imminere, poſtquam & diuina labare viderentur, potuerit iure putari, ac merito cum Hieremia [a] fuerit exclamandum: Obſtupeſcite cæli ſuper hoc, & portæ eius deſolamini.] Ceterum non Martinus tantum ob tot ingruentia mala, ſed veteres etiam Patres, eum dira aliqua in Eccleſia perſecutio moueretur, filium perditionis adeſſe, & inſtare B Antichriſti tempora putauerunt, vt ſuperius ſæpe vidimus: nec tamen ob id quod non acciderit quod opinabantur, eos deridendos eſſe quis calumnioſe dixerit; ſed eo nomine potiſſimum commendandos, cum in ijs excubitorum ſolers vigilantia apparuerit, quod tot præcurrentibus malis, malum illud ſubſequi, quo bona omnia perderentur, ſignis haud inanibus crediderunt. Sed ad Martini epiſtolam redeamus, qui pergit:

a Hierem. 2.

Hoc mihi expedire arbitratus, quo alijs malis* mihi properantibus, exultem potius, quam fleam. Igitur vt ſcias qualiter ſublatus & ductus ſum a Romana vrbe, nil falſum audies. Accidentium omnia præſciui per multum temporis, quæ meditabantur inimici veritatis. Et ſeparato* me ipſo cum omni clero meo, priuatus manſi in eccleſia Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quæ cognominatur Conſtantiniana, & ſtabilita eſt a beatæ memoriæ Conſtantino Imperatore, & eſt iuxta Epiſcopium. Illic omnes nos ſeorſum morabamur C a die ſabbati: quando Calliopas cum Rauennate exercitu & Theodoro cubiculario introiuit in ciuitatem. Miſi ergo in obuiam ei quoſdam ex clero: quibus ſuſceptis in palatio, æſtimauit & me cum eis adeſſe. Cum autem quæſiſſet & non inueniſſet, dixit primis cleri: Quia nos eum voluimus adorare: ſed cras, quod eſt Dominicæ dies, obuij erimus, & ſalutabimus eum; quia hodie non ſufficimus.

* male

* ſuperato

Porro Dominico die, dictis Miſſis in prædicta ſancta Dei eccleſia, ſuſpicatus ille turbam multam colligi propter diem, nunciauit hoc: Quia multum fatigati ſumus ex itinere, non poſſumus occurrere hodie; ſed cras omnibus modis occurremus, & adorabimus ſanctitatem veſtram.] piaculum enim videbatur, ſi quis peregrinus Romam veniens, non primum omnium accederet veneraturus Summum Pontificem. Sed addit de ſtatu ſuo hæc idem S. Martinus: Ego vero ipſe grauiter infirmus eram ab Octobrio men- D ſe vſque ad prædictum tempus, id eſt, vſque ad decimumſextum Kalendas Iulias. Ergo feria ſecunda diluculo miſit Chartularium ſuum & quoſdam ex obſequio ſuo, dicens: Quia arma præparaſti, & armatos habes intus, & multitudinem lapidum collegiſti: & hoc neceſſarium non eſt, nec aliquid tale fieri permittas. Cumq. præſens audiſſem hæc: neceſſarium magis non habui, qualiter hos certos reddere, quam mittere illos gyratu-ros per totum Epiſcopium; & ſi arma vel lapidem vidiſſent, ipſi teſtimonium perhiberent. Cum autem ijſſent, & nihil inueniſſent, ſubintuli eis per verba, quod numquam aliter aliquando, ſed ſemper per circumplexionem & fallacem accuſationem incederent aduerſum nos: cum & in aduentu infamis Olympij vani cuiuſdam hominis cum armis me hinc potius repellere faterentur.

CALVMNIA DE ABSCONDITIS ARMATIS EVACVATVR.

Ego itaque ante altare eccleſiæ lectulum meum habebam, in quo iacebam: & non- E dum tranſacta media hora, exercitus cum eis veniens in eccleſiam, loricati omnes, tenentes lanceas & ſpathas ſuas, quin & arcus ſuos paratos vna cum ſcutis ſuis: & facta ſunt illic, quæ nec dicenda ſunt. Quemadmodum namque in hiemali tempore, vento valido flante, folia ex arboribus concuſſa cadunt, ita percutiebantur armis candelæ ſanctæ eccleſiæ, & remenſæ* excutiebantur in pauimentum, & audiebatur ſonitus, qui in eadem fiebat eccleſia veluti tonitruus quidam horribilis tam ex colliſione armorum, quam ex multitudine candelabrorum ab eis confractorum.

EXCVBIAE PONTIFICIS IN ECCLESIA.

* reuulſæ

Quibus cum faſtu introeuntibus, iuſſio a Calliopa porrecta eſt presbyteris & diaconis, in qua humilitatis meæ abiectio continebatur, quod irregulariter & ſine lege Epiſcopatum ſubripuiſſem, & non eſſem in Apoſtolica ſede dignus inſtitui, ſed omnimodis in hanc regiam vrbem tranſmitti, ſubrogato in loco meo Epiſcopo: quod necdum aliquando factum eſt, & ſpero quod nec aliquando fiet: quia in abſentia Pontificis Archidiaconus Ar-

chipresbyter & Primicerius locum præsentant Pontificis. Dum ergo mouentur, quæ A de fide gesta sunt, iam manifestaui vobis. Quod autem præparati non fuerimus ad repugnandum: melius iudicaui decies mori, quam vnius alicuius sanguinem in terram fundi. quod quidem & sine periculo hoc gestum est in paucis, qui non placuerunt Domino, malis effectis.

Eadem itaque hora dedi me ipsum ad exhibendum Imperatori, & non resistendum. Porro acclamantibus mihi (vt veritatem dicam) quibusdam e clero, ne facerem hoc: nulli eorum accommodaui aures, ne subito fierent homicidæ. sed dixi illis: Sinite mecum venire ex clero qui necessarij mihi sunt, Episcopos videlicet & presbyteros & diaconos, & absolute qui mihi videntur. Respondit Calliopas: Quotquot voluerint venire, cum bono venient: nos cuiquam necessitatem non facimus. Respondi ego: Clerus in potestate mea est. Exclamantes autem quidam ex sacerdotibus, dicebant: Cum B ipso viuimus, & cum ipso morimur. Post hæc cœpit dicere per se Calliopas, & qui cum ipso erant: Veni nobiscum ad palatium. Nec hoc facere recusaui, sed exiui cum eis in palatium.

Eadem secunda feria & tertia feria venit ad me omnis clerus, & multi erant qui se parauerant ad nauigandum mecum, qui etiam res suas immiserant in eas quæ vacuabantur * nauiculas, in quibus onera ex littore in naues maiores, vel ex eis ad littus transportantur. Alij quoque nonnulli præparabantur clerici ac laici, qui festinabant venire ad nos. Eadem ergo nocte, quæ illuxescit in feria quarta, quæ erat decimotertio Kalendas Iulias, circa horam quasi sextam noctis, tulerunt me de palatio, retrusis omnibus qui mecum erant in palatio, vsque ad res diuersas quæ mihi & hic erant necessariæ, & nonnisi cum sex puerulis & vno cancellulo duxerunt nos ex Vrbe. Et cum immisissent nos in C vnum eorum quæ dicebantur leuamenta, circa horam plus minus quartam diei ad Portum peruenimus.] Sed hic velim obserues, eadem die contigisse Martini egressum ab Vrbe, qua consueuit celebrari in Ecclesia natalis S. Siluerij Papæ, qui & ipse exul *factus*, & in exilio moriens, auctus est corona martyrij. Sed pergit: In ea sane hora, *qua* egressi sumus ab vrbe Roma, statim, vt erant obseratæ portæ, iterum eas obseruauerunt, & sic remanserunt in ciuitate aliqui, ne venirent ad nos in Portum, donec illinc nauigassemus. Vnde necessitas nobis effecta est, vt omnium eorum res, quæ in leuamento missæ fuerant, in dicto Portu dimitteremus, & mox eadem die moueremur, & peruenimus Kalendis Iulij Misenum *, in quo erat nauis, id est, carcer.] quod scilicet in terram inde descendendi nulla vmquam daretur facultas. nam subdit:

Non autem Miseni tantum, sed in Terra laboris, & non tantum in Terra laboris, quæ D subdita est magnæ vrbi Romanorum, sed & in pluribus insularum, in quibus nos vel transmississemus, parata * impedierunt; nullam compassionem adeptus sum: excepto dumtaxat in insula Naxia (quoniam ibi annum fecimus) merui lauari duobus vel tribus balneis, & apud vrbem mansi in hospitio quodam, &c.] hucusque res gestæ anni huius; reliqua sequenti anno dicemus, temporis præscripta ratione seruata. Delatus ergo sanctissimus Pontifex Martinus in Naxum insulam, ibi annum integrum degere exul iussus est: cum interea (vt eadem epistola docet) æger corpore perseueraret, mentis tamen firmissima valetudine, ne vel latum vnguem cederet impietati. Sed his intexenda putamus quæ eodem argumento ad clerum Romanum scripta sunt eodem tempore Constantinopoli ab vno ex comitibus viri sanctissimi, cum præsertim aliqua digna memoria habeant, quæ desiderantur in dictis eiusdem Pontificis litteris. Reddemus E earum litterarum eam hic tantum partem, qua anni huius res gestas narrat, sic exordiens [a]:

Afflictiones, mærores, & lacrymas, communemq. sine cessatione ac mæstissimam vocem, quæ in dolore ex intimo prolata est cordis, puto autem quia & profertur Domino ab his qui sunt Romæ, adhuc autem & in omni loco dominationis eius degentibus sanctis famulis Dei & fidelibus populis, ex quo facta est persecutio aduersus sanctissimum Patrem nostrum Deo beatissimum & fidelem sacerdotum principem & Apostolicum vniuersalem Papam, ac per hoc aduersus Catholicam Ecclesiam: puto autem hactenus hunc eumdem mærorem retineri in vobis, & multam solicitudinem habere vos, scire quomodo exulatus est, & persecutione pulsus a Roma nauigio vsque Byzantium. Hæc in mente habens ego humilis & peccator famulus vester, quædam quidem exterius soli-

* vocabatur

IN PALATIVM EX ECCLESIA PERDVCTVS S. MARTINVS.

PROHIBITI CLERICI PROFICISCI CVM S. MARTINO.

* Messenam

* peccata

PROHIBITVS MARTINVS IN TERRAM DESCENDERE.

a Apud Martin. epist. 16. ex versione Anast.

EPIST. VNIVS EX COMITIBVS S. MARTINI.

A solicitudine multa addiscens, plurimorum autem proprie contemplator factus, indignus ministerij beatissimi & pretiosi sacerdotis nostri, iudicaui litteris reminisci & nota facere, claraq. constituere vobis benedictis, ac per vos omnibus fidelibus & zelum habentibus culturæ diuinæ: quatenus cognoscentes, cum cordis mæstitudine mecum sermonem propheticum [a] proferatis: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? Et plorabo die & nocte contritiones Catholicæ Ecclesiæ, & omnium Christianorum, immo perditionem, propter ea quæ acta sunt in beatum & Deo plenum ducem veritatis & prædicatorem. Verumtamen Deo gloria, qui dedit virtutem & sufficientiam stabilem in tentationibus quæ superuenerunt ei a contrarijs virtutibus & viris, in expugnando & viriliter dimicando pro cultu Dei irrefragabiliter, & spe firma vsque ad mortem ponens animam suam, vtpote imitatus eum, qui eum constituit athletam, Dominum eius ad informa- B tionem pro veritate dimicare.

Ea quidem quæ Romæ gesta sunt in beatum Martinum spiritualem patrem, sacerdotumq. principem, & vos scitis qualibus periculis luctatus est. Videns ergo gladios vibratos & acutos confertos ad inuicem tentos a pluribus militibus paratum habentibus inficere enses & priuare vita beatum Episcopum, & in circuitu altaris astantibus, & in toto templo Catholicæ Ecclesiæ Romæ, quæ cognominatur Constantiniana, in qua sacerdotio fungens recubabat in foribus & grabato ipse beatus æger, & quomodo contritus animis * & artubus constrictus, impulsus & expulsus, raptus & extractus ex Apostolico throno, in quo Dominus eum constituit Inspectorem loco sui Apostolum, & prædicatorem Orthodoxum veritatis.

Sed vere iste non fecit animam suam pretiosiorem se, sed posuit eam vsque ad mortem, C imitatus (sicut dictum est) Dominum suum dicentem [b]: Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis, quo saluaret vbique errantem & perditam plebem ab insurgentibus nostris temporibus hæreticis. Traditur ergo Romæ de Catholica Ecclesia sancti Ioannis a potentibus huius sæculi ijs qui hoc erant ministerio digni ministris atque custodibus; depositus est ad Portum, & coniectus est in lembum: & nauigantibus (sicuti scitis) euntibusq. cum auiditate in insulam quæ vocatur Naxon, non concesserunt beato illi Apostolico viro custodes penitus contingere terram, dolentibus prorsus pedibus eius (*podagræ nempe doloribus affligebatur*) cum ipsi per loca conferrent, & ibi quiescerent.

Hi autē qui per loca erant sacerdotes, & ceteri fideles regionis ipsius, dirigebant munera beato illi causa vtilitatis eius, non paruæ multoties quantitatis: quas quidem directas spe- cies & quantitates custodes bestiales continuo coram eo diripiebant, improperiosa & D amara plurima congerentes in eum. Eos autem qui munuscula detulissent, iniurijs & verberibus afficientes dimittebant, dicentes ad eos: Quoniam quicumque diligitis istum, inimici estis Reipublicæ. Numquid non ei hoc solum valebat inferre dolorem incomparabilem super infirmitate, quæ eum valde deprimebat? &c.] reliqua enim quæ subdit, cum sequenti potius anno gesta esse noscantur, suo loco reddituri sumus.

Fuit illud impiorum consilium, vt anno integro sanctus Martinus inter Cyclades detentus, illic premeretur ærumnis, vt eo modo ipsius constantia frangeretur, daretq. tandem victus manus, & assentiretur Imperatori. Sed tantum abest vt sanctus Pontifex flecteretur aduersis, vt magis fieret pro tuenda veritate robustior. De ipsius enim constantia toto Christiano orbe laudibus celebrata sanctus Audoenus Rothomagensis Epi- scopus, qui hoc eodem tempore egregia claruit sanctitate, hæc habet [c]: Interim dilatio- E ne intercedente, inimicus humani generis acrius incitatus pulsabat fortiter murum Ecclesiæ per homines perditos, ac turrim validissimam omni oppugnationis genere infestabat Martinum perpetuis afflictionibus, illum Episcopum ad se inflectere cupiens. Sed quamuis impurus spiritus omni nisu pugnaret armatus: attamen resistebat Martinus Christi gratia & virtute repletus: ac veluti si saxo immobili vndarum fluctus illidantur, ita virili animo dicta respuebat hæreticorum garrientium.] sed quæ post hæc secuta esse tradit, sequenti anno æque dicentur. Rursum idem Audoenus:

Per idem fere tempus, quo apud vrbem Romam hæc gesta sunt, quidam hæreticus pulsus a partibus transmarinis, in Gallias venit: moxq. se conferens ad ciuitatem, quæ olim Hedua, nunc autem Augustodunum vocatur, cœpit tam caute quam fraudulenter sua nefanda dogmata prodere. Quod cum in palatio ad aures Eligij Nouiomensis Episcopi peruenisset, cœpit vigilanter (vti semper in eiusmodi rebus solicitus erat) cum Au-

a Hierem. 9.

b Ioan. 10.

c Audoen. in vita S. Eligij c. 34. Sur. to. 6. die 1. Decemb.

MVLTITVDO MINISTERIORVM AD LVCTVM VOCAT AVCTOR.

S. MARTINVS IN BASILICA RAPITVR. A MILITIBVS.

* armis

AD PORTVM DVCTVS NAVIGAT IN ORIENTEM.

CVSTODES OMNE GENVS HVMANTATIS VETANT.

COMMENDATA MARTINI PAPAE CONSTANTIA.

CONCILIVM AVRELIANEN.

doeno & ceteris Catholicis viris tractare, quemadmodum hanc peſtem palam omnibus manifeſtam denegarent: nec deſtitit Epiſcopos commonere & optimates, quouſque iuſſu Principis ſacerdotale Concilium apud vrbem Aurelianenſem congregaretur.

HAERETICVS VICTVS ATQVE DAMNATVS.

Vbi eo quem diximus hæretico in mediũ deducto, conabantur eum docti quique diuerſis modis interpellare; ſed nullo poterant genere concludere: tanta quippe dicendi arte obiectis quæſtionibus occurrebat, vt vbi maxime putaretur conſtrictus teneri, ibi ceu anguis lubricus quibuſdam foraminibus dilapſus, eorũ ſe fronti opponeret. Cumq. nullo modo a quoquam poſſet concludi aut ſuperari: extitit quidam e noſtris pia Dei prouidentia doctiſſimus Epiſcopus, nomine Saluius, qui ita ei in omnibus obuiauit, vt ingens ea cauſa noſtris fieret gaudium & expectatio: omnes enim eius verſutias & artes, quas ille nunc occulere, nunc etiam diſſimulare conabatur, frequenti diſputatione palam funditus detexit; ſicq. aduerſus eum omnium Epiſcoporum ſententia prolata, & per ſingulas ciuitates ſuper eius nomine decretis conſtitutis, cum ea quæ par erat ignominia & dedecore a finibus Galliæ eliminatus eſt.] hæc Audoenus: eadem plane in ipſius Audoeni rebus geſtis narrantur: ſed quisnam hæreticus iſte, vel cuius hæreſis fuerit, ignoratur. At reuertamur ad res Orientis.

*Extant apud Surium die 24. Auguſt. to. 4. c. 9.

S. MAXIMVS IVBETVR DVCI CONSTANTINOPOLIM.

Quod enim ex Theophane ſuperius dictum eſt, hoc anno nono Imperatoris Conſtantis, ſicut Martini, ita & Maximi Abbatis vincula conſignari: conſentientia ijs valde ſunt, quæ in eiuſdem Maximi rebus geſtis narrantur quam fideliſſime, quæ hic tibi verbatim reddere argumenti dignitas poſtulat. Porro etſi eodem anno quo ſanctus Martinus, Maximus abductus eſt captiuus ab Vrbe, vbi magna eius Eccleſiæ vtilitate degebat: haud tamen vna cum ipſo Pontifice captus & ductus fuit Conſtantinopolim, ſed paulo ante, vtpote quod haud adeo difficile fuerit inuentum ſolum ſanctiſſimum monachũ peregrinum capere & vinculis mancipare. Cum enim Conſtantinopoli relatum eſſet ab ijs qui erant in Vrbe miniſtri Imperatoris, Maximum Romæ magnopere ipſi aduerſari Imperatori, in eũ obloqui, & alia his ſimilia hæreſis odio facere: datũ eſt in mandatis Exarcho, *vt ipſum* Maximum vinctum perduci curaret Conſtantinopolim, quod & nauiter impletum eſt.

MAXIMVS ADVERSA QVAEQVE SVPERAT.

Sed ſpectemus glorioſum tanti viri certamen. Senem iam prope octogenarium videbis athletã non aduerſus vnum vel alterum, ſed omnes Imperatoris ſatellites immobilem ſtare, fortem robuſtumq. conſiſtere, nec vel leuiter pede moueri. Fuit plane admiratione dignum atque commiſeratione pariter, Angelis etiã veneranda canitie intueri ſenem, & aduerſus eum tum Romæ primum, tum poſtea Conſtantinopoli omnem ad expugnandam eius conſtantiam armari ſæuitiam Imperatoria auctoritate nitentẽ, & nihilominus ipſum victorem de ſuperata perfidia, debellata ferocia, & ſubiugata potentia hæretici Imperatoris erigere numquam collapſura, ſed in æternum permanſura trophæa, quibus & noſtri illuſtrentur Annales, in primis vero vniuerſa Eccleſia Catholica decoretur. Age igitur hiſtoriam quam ſinceriſſime ſcriptam, ab auctore qui ab ijs qui eius inhærebant lateri (vt videbis) accepit, hic reddamus; qui poſt enumeratos commentarios a viro ſanctiſſimo tum aduerſus ingruentes Monothelitas elaboratos, tum ad optimam vitæ rationem ineundam conſcriptos, pergit ſic dicere:

IMPERATORIS CONSILIVM DE MAXIMO.

His omiſſis, ad alia orationem conuertam, ac deinceps generoſi viri tolerantiam malorum & ærumnarum exponam. Conſtantem nepotem Heraclij, cum Imperio potitus eſſet, nonumq. iam annum id adminiſtraret, multamq. male ſentientibus (quod ſentiret cum illis) dediſſet licentiam, & omnia peſtilenti lue impleſſet: hunc igitur, cum cetera ex ſententia procederent, de ijs quæ Romæ gererentur, non mediocris inceſſit cura, cum reſciuiſſet in ea omnes ab ipſo diſſentire, ipſiuſq. dogmatis euerſores. Cumq. non ignoraret quis horum eſſet auctor (nam ſanctus vir omnibus doctrinæ ſplendore alte relucebat) eum magno ſtudio iubet in regiam deduci, exiſtimans ſe, cum huius potitus eſſet, alios quoque omnes in poteſtate eſſe habiturum. Cum eo autem ipſius diſcipulus ductus eſt Anaſtaſius vna cum cognomine eius ac eiſdem moribus prædito, qui & Eccleſiæ Romanæ Apocriſarius dicebatur.

Quinetiam & diuinum Martinum cum pleriſque Occidentis Epiſcopis in vrbe Byzantina ſiſtit, his (vt credibile eſt) propter contrariam ſententiam offenſus. Verum incommoda & calamitates Pontificis Martini, quæq. in eum impius ille contumelioſe deſignauit, innumeris eum contumelijs probriſq. aſpergens, innocentemq. (o nefarias manus!) ſupplicio afficiens, tandemq. longinquo damnans exilio (Cherſona autem exilij

A exilij locus fuit) eius videlicet Epiſcopis ſimiliter affectis: hæc otium mihi in præſentia non eſt, vt geſta ſunt, exequendi, ad res Maximi properanti. Ac multi quidem fortaſſe partim dicent, partim iam dixerunt, hominem, opinor, honorificantes, eiusq. conuerſationem laudibus extollentes: oratio vero noſtra inſtitutum ſuum proſequatur.

DVCITVR S. MAXIMVS CONSTANTINOPOLIM.

Cum igitur ſacer hic vir manibus hominum cædis auidorum comprehenſus eſſet, ad eumq. omnes reſpicerent: Videamus primum quibus ei dextras dent tot occurſibus, quodq. de eo iudicium faciant hi egregij legiſlatores. Nam ſimulatque Byzantium vrbem appulit, nauigio eo delatus: veniunt ad eum ab Imperatore homines miſſi, ex ſolo vultu multam animi acerbitatem oſtendentes. Qui ſanctum virum licenter impudenterq. comprehenſum, incalceatum ac ſine amictu per vias trahentes adduxerunt, ſequente diſcipulo, tantoq. facinori ingemiſcente: ac in quodam tenebricoſo tecto concluſerunt, B ne diſcipuli quidem ei impertito contubernio.

SISTITVR IVDICIO S. MAXIMVS.

Poſt aliquot vero dies adducunt iuſtum in palatium, Senatu vniuerſo ſedente, ac truculentum aliquid & furens in eum intuente. Ac tum quidẽ Sacellario, qui dignitate anteiret, iudicium in eum permittunt, viro ad dicendum prompto, aptoq. ad ſermones fingendos, & ad veritatem malitioſe interpolandam atque labefactandam omnium maxime accommodato. Is quid malitiæ prætermiſit? quid improbum non perpetrauit? a quibus minis & contumelijs abſtinuit? Non honorabilem reueritus ſenectam (nam tum erat annos circiter octoginta natus, & paululum ab ea ætate aberat) non effloreſcentem in vultu gratiam, non modeſtos & compoſitos & ſedatos liberalesq. & amabiles mores, ceterumq. decorum & venerabilem ſtatum: idq. cum iniuſtiſſimus nullum criminis locum, nihil iuri aut rationi conſentaneum, ob ea quæ iuſtus geſſerat, haberet, ſed ſolam peruerC ſitatem ſuam ac ſiniſteritatem, audaciamq. morum & improbitatem oſtendens: adeo in tot tantisq. rebus inuerecundiæ ſuæ ſpecimen dedit. Verumtamen is iuſti viri ſermonum cautæ & prudenti verſationi decentibusq. reſponſis contradicendi non habuit locum: ſed temere omnia miſcere viſus eſt, maleuolus modo eſſe conuictus & improbitate inſignis.

CALVMNIIS AGITVR IN S. MAXIMVM.

At quæ tum dicta factaq. ſunt, quasq. innocenti calumnias impoſuerunt, qui putarunt mendacio ſe tectos eſſe; ipſe præclarus religioſi viri diſcipulus particulatim exponit proprio commentario, ex quo cuiuis licebit omnia ad verbum percurrere, accuratiusq. cognoſcere. Verum non alienum a propoſito eſt, pauca ex illis a me commemorari, huicq. orationi inſeri, ne nullius omnino eorum mentionem fecerimus, cum præſertim non narrando, ſed percurrendo res geſtas ſimus expoſituri.

QVAE FALSA OBIECTA IN MAXIMVM.

Vt igitur nefandus Sacellarius in Sancti conſpectum venit, ſtatim incepit aſperiore D ſermone eum laceſſere, minasq. incutere, iniuſtum eum & proditorem & Imperatoribus inimicum appellans, omniaq. alia turpiſſima. Vt autem hic ſciſcitatus eſt, qua gratia hæc de ſe diceret, & quamnam perpetraſſet proditionem? Tum calumnias ille confingit, quas ab illo ſolo confingi par erat, teſtes in aperto mendacio ſiſtens. Et quidem in religioſum virum deblaterabat, magnas eum vrbes prodidiſſe, Alexandriam inquam, & Aegyptum, & Pentapolim: quas a noſtris, inquit, abſtraxiſti finibus, & Sarracenis iam addidiſti: quorum eum maxime domeſticum, atque in ipſos benéuolum eſſe aiebat.

EX SOMNIIS QVAESTIO HABITA.

Poſtquam vero hanc illius prauitatem oratione, cui contradici non poſſet, Sanctus propulſauit, ſycophantiam manifeſtam nec quicquam aliud eſſe demonſtrans: Quid enim ipſi cum capiendis vrbibus, quarum cauſa potius vtilia cupiebat? Aliam impudens E viam init, ſomnia quædam fingens & vmbras & ſpectra, in ijſq. & vocum reſultantes ſonos maiorum ac minorum & Regum appellationes, & Occidentis Imperatori clariorem quam Orientis vocem reſonare: accuſatores hic quoque & ſycophantas in medium proferens. Quare magis etiam ingemiſcens religioſus vir: Gratias ago Deo meo, inquit, quod in manus veſtras ſim traditus, talibusq. criminibus petar, vt his inuoluntarijs quæ voluntate a me commiſſa ſunt deleantur, atque vt vitæ meæ maculas abſtergam. Verum vt paucis ad hæc reſpondeam, neque ad ſomnia reſpicio, neque ſomniorum coniector ſum, nec mihi otium eſt, vt in horum vana ſpecie mentem occupem. Sed quoniam ſic me accuſare voluiſtis, vt etiam adduceretis teſtes, eosq. qui non norunt, ſed ex ijs qui nouerint audierunt, quod illi (vt dicitis) migrarunt e vita: cur non a principio, & ſuperſtitibus etiamnum primis, ſomniorum expetebatis rationem ac pœnas? Sic enim & ipſi magno negotio moleſtiaq. liberi eſſetis, ego vero pœnas ob confeſſas certasq. res perſoluiſſem.

*iudicium

At (vt credibile est) nec veritas sic habet, nec qui in me indicium * fecerunt, eum qui A scrutatur corda, ante oculos suos proposuerunt. Ne videam enim Domini mei conspectum, nec Christianus existimer (nihil enim aliud habeo quod imprecer mihi) si confictum somnium aut vidi, aut eo informatus sum, aut alijs narraui.

Postea tertium ei inferunt crimen, vt secundum redargui viderunt: quod nec in oratione ponendum esse putaui, propterea quod præterquam quod non est credibile, puerile etiam sit & ridiculum. Nec vero quarto crimine egregij abstinuere Iudices: Quemdam Gregorium adducunt, qui affirmaret, dixisse Romæ Sancti discipulum, Nefas esse, nec rationi consentaneum Regem sacerdotem appellari: quippe qui a magistro, *Maximo scilicet*, Anastasius hæc didicisset. Attamen sacro viro ne defensio quidem in hoc defuit. Qui ipsi Gregorio in faciem restitit, & ostendit, alia tum esse dicta, alia nunc obijci. Nam cum ille, inquit, Romam venisset, de vnitate habuit sermonem, *voluntatis scilicet*, vt B Typum nos reciperemus, quo illud dogma in multorum ore positum sanciebatur & promulgabatur. Ad illa videlicet nos respondimus atque occurrimus, cum ea considerare-mus quæ nobis profutura essent, quæq. vtilia arbitrabamur. Quamobrem nec mea esse scio, quæ nunc proferuntur, neque discipuli, qui vocatur in crimen, quicum numquam huiusmodi (ac Deus testis est) sermonem contuli. Verumtamen hoc solum mihi conscius sum dixisse, non discipulo, sed huic ipsi Gregorio (quod ne ipse quidem penitus negaue-rit, nisi se ipsum quoque plane neget) definire de dogmatibus, & quærere, sacerdotum magis esse, quam Regum: quoniam his concessum est & vngere, & manus imponere, & panem cælestem offerre, & altari assistere, & quæcumque alia agere quæ diuiniora sunt, sacramentaq. sublimiora habent. Hæc elocutus sum, & nunc loquor. Ob hæc me quiuis vel absoluat, vel damnet: neque enim iniuria homo ab homine affici potest, quam-C uis omnium grauissima patiatur.

NON ESSE REGVM DE DOGMATIBVS DEFINIRE.

Tunc cum non haberent quid facerent qui mendacium spem suam ponunt: *iustum* educunt, eiusq. introducunt discipulum Anastasium, quem verbis ac minis *perterrefa-*ciunt, vt cogerent de magistro aliquid indicare, vim afferentes, vt diceret, *eum dolorem* dedisse Pyrrho, *cruciamentis illum torsisse scilicet*, cum vna sermonem haberent in dicta superius disputatione. Falsiloqui haud scio cur ista molirentur. Cum vero Anastasius secus locutus esset atque expectabant, Sanctum virum non solum nihil ei doloris attulisse, sed etiam omnem exhibuisse honorem: pugnis eum & colaphis in caput & genas ferientes, eoq. modo veritatem opprimentes, in custodiam rursum includi iubent.

ANASTASIVS DISCIPVLVS INDVCITVR CONTRA MAX.

Sanctum igitur ad se iterum accersunt vt anteactis non contenti, aliamq. tentationem D inuincibili adhibent. Hæc erat: Origenis eum dogmata sequi, & cum illo in omnibus sentire. Vt vero confestim imbecillum & ad diluendum facile id crimen dissoluit, asseuerans eum a Deo seiunctum esse & a Christianorum partibus, qui assentiretur Origeni, delirasq. eius rationes acciperet: De Pyrrho rursum, ijsq. quæ tum essent dicta interrogant, personam potius induentes benignitatis, quam hanc scientes, aut in corde ponentes, ac deinde quomodo se a Patriarchæ communione abrupisset. Postea vero cum alias interim percontationes & interrogationes prætendissent; ac affirmassent, eum qui ab ipsis offerretur, Typum magni faciendum esse, ac in honore habendum, quem ipse execraretur & exhonoraret: ac demum cum ea quæ ipsis viderentur effugi non posse, nec facile dilui, proposuissent, nec minis in eum, contumelijsq. abstinuissent: tandem viderunt se in omnibus vnici, proprijsq. (vt aiunt) capi pennis: ac dimisso confessu, Imperatorem propere adierunt, hominis constantiam nunciantes: Maximusque, inquiunt, in sermonibus est E inuictus, nec ei quisquam persuadere potest, vt nostris assentiatur, tametsi conetur quis supplicio eum afficere.

RVRSVM QVAESTIO DE MAXIMO.

Aliquanto post alij ad eum veniunt, cum iam custodiretur, existimantes forsitan, si crebro oppugnarent, ac verbis terrorem incuterent, se eo molliore vsuros. Qui venerunt autem, dicebant, se a Patriarcha missos. qui & Sancto hæc statim prætenderunt: Cuius, inquiunt, es Ecclesiæ (ipsis enim illorum verbis vtar) Byzantij, Romæ, Antiochiæ, Alexandriæ, Hierosolymorum? Ecce omnes, subditæq. ijs prouinciæ coniunctæ sunt. Si igitur & ipse Catholicæ es Ecclesiæ, coniunge te nobiscum; ne vitæ peregrinam viam innouans, quæ non expectas, patiaris. Ad quos beatus vir opportune & sapienter respondet: Dominus cum Catholicam Ecclesiam rectam & salutarem fidei confessionem esse dixit, idcirco Petrum, qui bene confessus erat, beatum dixit; super quem talem se ædifi-

CATHOLICA QVAE DICENDA ECCLESIA.

A se ædificaturum Ecclesiam, vniuersorum Dominus pronunciauit. Verumtamen confessionem volo addiscere, super qua vniuersa Ecclesiarum facta est coniunctio; nec alienor ipse, si id bene factum est.

Ad quem hæc, qui missi erant: Quamuis iussi non simus de hoc dicere, dicemus tamen, vt nullam omnino excusationem habeas. Duas dicimus operationes propter differentiam, & vnam propter vnitionem. At ille inquit: Duas propter vnitionem vnam dicitis factas esse, ac præter eas aliam? Non, dicunt, sed duas vnam propter vnitionem. Liberati sumus, inquit, omni negotio, qui nobis ipsis fidē insubsistentem ac Deum sine existentia finxerimus. Nam si in vnam confundimus duas propter adunationem, ac rursum in duas diuidimus vnam propter differentiam; nec vnitas erit, nec dualitas operationum, quæ inuicem se tollunt, ac faciunt operationis expers id cui inhærent, & omnino non existens, nulB lum habens ex natura motum, qui auferri non possit, quiq. nullo conuersionis modo alteretur ac mutetur. Omni igitur essentia priuatum erit, secundum Patres, non habens operationem essentialiter, quæ ipsius character sit. Hoc igitur dicere non possum, nec hoc edoctus sum a sanctis Patribus confiteri. Quod igitur vobis videtur, qui potestatem habetis, facite.

DE DVABVS OPERATIONIBVS DISPVTATIO.

Illi cum non haberent quid ad hæc contradicerent: quod placitum erat ijs qui rerum potiebantur, ei inferunt, dicentes, illis videri, hunc qui non obtemperaret, anathemati subijci, ac mortem ei definitam irrogari. At hic leniter sic atque humiliter: Quod Deo, inquit, de me definitum est, nunc finem accipiat, ei gloriam afferens ante omne sæculum prægnitam. Verum tum quidem, quæ prolata erant, differunt. Consilium autem vna habentes Imperator & Patriarcha (quemadmodū Pilatus & Iudæi super meo Iesu) iustum C damnant exilio, in quoddam oppidulum, cui Bizya nomen erat, statim abducentes, si*mulq.* discipulum Anastasium in quemdā locum valde malum, Romanorumq. Imperij vltimum, solum deportantes. Perba, alias Perberis, ille locus lingua barbarorum nuncupabatur. Itidemq. fecerunt eius cognomini Romæ Apocrisario, qui Mesembriam relegatus est.] Est Mesembria in Thracia ciuitas, de qua Theophanes, Zonaras, & alij in Leone. hactenus de relegatione sanctorum confessorum Maximi ac sociorum. Sed comparatione acerbiorum quæ hæc subsecuta sunt, ludum hæc iure posset quisque vocare: quænam autem ista fuerint, suo loco dicturi sumus.

S. MAXIMVS ET DVO ANASTASII IN EXILIVM MISSI.

*Ad sex namque annorum spatia contigit Maximum vna cum socijs istiusmodi pro con-*fessione Catholicæ fidei delicijs frui. Quidni delicias dixerim mensam illam, quam Sapientia [a] præparauit, pro cuius defensione certamen tantum susceperint confessores? Est plane, [a] *Prou. 9.*
D est manna [b] absconditum, quod vincenti eadem exhibetur in mensa; quod quam suaue sit, [b] *Apoc. 2.*
nemo scit, nisi qui accipit. Sed exhibito iam eiusmodi Maximi ac sociorum certamine, quod maius in eodem impietatis theatro spectaculum repræsentatur, attente spectemus: quodnam vero istud fuerit, sequens annus aperiet.

IESV CHRISTI ANNVS 651. MARTINI PAP. ANNVS 3. CONSTANTIS IMP. ANNVS 10.

SEquitur annus Domini sexcentesimus quinquagesimusprimus, nona Indictione, idēq. illustris confessione sanctissimi Papæ Martini. Si enim putarunt veteres nouis Consula-
E tibus annos signari & illustrari pariter purpura Consulum: quanto magis clarior dicendus Christianis erit hic annus Summi Pontificis tot insignitus victricibus palmis, cum eum adeo honorat iterata sæpe confessio, & crebrius contumeliæ repetitæ exornant, catenæ decorant, nobilitatq. durum exilium, per quod demum & martyrium consummatum illustrat. Interim suo sæuit impietas arbitratu, grassatur iniquitas exors legis, furit crudelitas absque timore, & solutis habenis, Imperatoris calcaribus agitata hæresis debacchatur: sed omnia ista machinamenta diaboli, fluctusq. omnes furentiū hæreticorum, qui non ipsum Rom. Pontificem tantum, sed vniuersam Catholicam Ecclesiam suo impetu posse obruere videbantur, illisi petræ resiliunt, atque in spumam gracilem dissoluuntur, suo stridore testantes, oportere tandem cedere mendacium veritati, vitia a virtutibus superari, atque procacem hæresim succumbere Catholicæ fidei, & ipsi semper esse subiectam. Erat plane Martinus, siue summa potentia veritatis, siue suarum virtutum merito, siue robore fidei

S. MARTINI PAPAE CERTAMEN.

Ortho-

Orthodoxæ, & prærogatiua Apoſtolicæ ſedis Petri, petra duriſſima, quam magno ſuo A ipſorum damno impij vt lædant, dum feriunt, feriuntur. Sed iam rerum geſtarum ſeriem ex epiſtolarum fontibus pura claraq. veritate fluentibus in medium deducentes aggrediamur.

S. MARTINVS DVCITVR CONSTANTINOPOLIM.

Martinus Pontifex igitur, vbi in Naxo inſula in ærumnis iam annum egiſſet, nec acerbitatibus ſæuientium hæreticorum flecti vllatenus valuiſſet, immo vegetior animo & conſtantia firmior factus eſſet, ad grauiora ſubeunda ſupplicia Conſtantinopolim ducitur. Ita plane frequentiorem amplioremq. locum voluit tanti certaminis præparari Diuinitas, atque deligi ciuitatem regiam in theatrum, quo tanti athletæ victoria orbi innoteſcere poſſet. Quæ autem idem ibi ſit paſſus, ex litteris vnius ex illis, qui ei peregrinationis comites adhæſerunt, hæc accipe [a]:

a Extant inter epiſt. S. Martin. epiſt. 16. ex verſione Anaſtaſij Bibliothec.

Exinde ergo præmittentes nuncium quemdam cuſtodes qui retinebant eum, nuncia- B uerunt in Byzantium aduentum & actiones eius, proferentes aduerſus eum plurima mala, hæreticum & rebellem Domino, Deiq. aduerſarium proclamantes, & ſubuertentem vniuerſam terram Romanorum.] Quibus parcerent malis in virũ ſanctum, qui eum iſtiuſmodi calumnijs impetebant? vt plane, ſecundum Euangelicum illud, obſequium ſe Deo præſtare putarent, & quo religioſiores quique videri vellent, eo crudeliores in ipſum inſurgerent, & percuſſionibus lacerarent. Sed quæ ſit paſſus Byzantij, audiamus.

Cumq. tandem, inquit, peruenisſet Byzantium beatus ille decimoſeptimo die menſis Nouembris, in portu iuxta Euphemiam, iuxta Arcadiam nos reliquerunt a mane miniſtris vſque ad horam decimam recubantes in grabato nauis. Eratq. (ſicut dictum eſt) ſpectaculum omnibus Angelis & hominibus. Accedebant enim varij homines, quos propter ferales mores lupaces dixerim: & ſubrogati (vt conijcio) talia contra ſanctũ Papam C agebant, qualia Chriſtianis dici non oportet. Morantibus nobis in littore, erã incedens dolore plenus & amaritudine, eo quod viderem talem ſanctum virum ita deiectum, non ſolum autem, ſed & talia eloquia a quibuſdam Ethnicis prolata contra eum: *nihil aliud* quærebant, niſi vt auferretur anima eius. Dehinc circa Solis occaſum venit *quidam* ſcriba, nomine Sagoleua, cum multis excubitoribus, auferentes de lembo, poſuerunt in geſtatorio, duxeruntq. in cuſtodiam Excubitorij, quæ cognominatur Prandiarea, & fecit

*Excubitorij

S. MARTINVS IN CVSTODIA ASSERVATVR.

eum includi ſub multa cuſtodia, præcipiens Excubiti * cuſtodibus, vt nullus penitus ſciret ciuitatis, quia eſt in eodem Excubitu.] Dum autem eodem detineretur S. Martinus carcere, eam quam anno ſuperiori diximus ſcripſit epiſtolam [b] ad Eliterum, qua cuncta quæ ab exordio perſecutionis paſſus eſſet enarrat, & recenſitis ijs quæ ad ſuperiorem annum pertinebant, reliqua pauca quæ præſenti anno vſque in hanc diem eſt paſſus, ſic refert: D

b Martin. epiſtola 15.

QVAE S. MARTINVS PASSVS IN CVSTODIA.

Et ecce quadragintaſeptem dies ſunt hodie, ex quo non merui calida nec frigida aqua rigare me, & effluxi & refrigui totus: quoniam ventris fluor & in naui & in terra vſque ad præſentem horam mihi requiem non dedit; & in ipſa quoque neceſſitate mea, hora qua conguſtaturus ſum, totus conquaſſatus corpore, ea quæ neceſſaria ſunt percipere ad confortandum naturam non habeo: tædet me ſumere, cum id habeam penitus in faſtidium. Sed credo in virtute Dei, qui omnia conſpicit, quia cum de præſenti vita ſubductus fuero, exquirentur de his omnibus qui me perſequuntur, vt ſublatus ſim; vt ſaltem ſic ad pœnitentiam ducti, ab iniquitate ſua conuertantur. *Subſcriptio*. Incolumem te cuſtodiat Chriſtus Deus, fili dulciſſime.] hæc ſanctus Martinus, cum (vt dictum eſt) in ea cuſtodia aſſeruaretur. de quo iſta comes itineris ſcribere pergit:

SISTITVR CORAM IVDICIBVS S. MARTINVS.

Manſit ergo idem ſanctus Apoſtolicus clauſus & ſine participatione penitus ſermonis E alicuius nonagintatres dies. In ipſa vero nonageſimatertia die, quæ eſt Paraſceue, mane tulerunt eum de cuſtodia conſtituendum in cella Sacellarij, iubentes pridie conuenire omnem Senatum: quod & factum eſt. Iuſſerunt autem eũ introducendum, & introduxerunt in portatoria ſella. Erat enim penitus æger, præcipue autem in illis diebus præ nauigatione & afflictione cuſtodiæ per tot dies effectæ. Intendens autem in eum primus qui præſidebat Sacellarius cum reliquis principibus a longe, iuſſit eum ſurgere a ferculo, & aſtare. Dicentibus quibuſdam miniſtrorum, non valere eum ſtare: turbatus præ ira Sacellarius, exclamauit. Tunc autem & quidam de cuſtodia ſurgere eum & aſtare cenſuræ ſubnixum hincinde iuſſerunt. quod & factum eſt.

Sacellarius inquit ad eum: Dic miſer, quid tibi mali intulit Imperator? tulit tibi aliquid? oppreſſit te vi? Ille autem tacebat. Tunc ait ad eum Sacellarius imperatiua voce:

A voce: Ecce nunc ingredientur accuſatores tui. Et continuo cum ſermone introducti multi accuſatores contra eum; omnes autem erant mendacij filij, & diſcipuli eorum, qui Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negauerunt. Contradicebant vero ſancto viro, quemadmodum præmoniti fuerant: erant enim voces eorum præmeditatæ. In quibus quidam eorum paulo ante interrogati, vt teſtimonium perhiberent, tentabant dicere veritatem, ſicut mos eſt; & continuo turbati qui prætendebant certamen, incipiebant validis minis increpare eos, donec ſuaderent eos proferre quæ erant conuenientia in mortem beati & iuſti viri. Contemplatus ergo ſanctus Papa Martinus introeuntes teſtificari, ſubridens dixit: Iſti ſunt teſtes, ſicut habet ordo? Erant enim primi ingredientes nomine quidem milites, lupaces autem & beſtiales ſententia, & quidam eorum qui erant Olympij, cum quibus erat & Andreas, qui fuerat Notarius: erant enim intra accuſatores infe- B lices Imerites & Erinus & reliqui numero quaſi viginti priores milites, & reliqui accuſatores. Iurabant autem ad ſancta Euangelia & teſtificabantur. Primicerius ſane omnium accuſantium erat Dorotheus Patricius Siciliæ, qui adiurans dixit: Quoniam quinquaginta capita ſi haberet *Martinus*, non oporteret eum viuere, eo quod ſolus ſubuertit & perdidit vniuerſum Occidentem & deleuit, & re vera vnius conſilij fuit cum Olympio & inimicus, homicida Imperatoris, & Romanæ vrbanitatis.

TESTES PRODVCTI CONTRA S. MARTINVM.

Videns ergo iuſtus vir introeuntes eos & iurantes ſine parcitate teſtificatores, compaſſus perditioni animarum eorum, ait ad eos qui præſidebant principes: Obſecro vos per Dominum, nolite præparare illos iurare, ſed abſque iuramento dicant quæcumque volunt; vosq. facite quæcumque vultis. Et quid opus eſt etiam iurando perdere illorum animas? Ingreſſo equidem vno, & teſtimonium dicente, quoniam coniurationes fecit C cum Olympio, & milites præparauit vt iurarent: Interrogatus Deo pretioſus vir, ſi hæc ita ſe haberent; ille: Si vultis audire veritatem, dico vobis ſequentia. Et cœpit dicere: Quando factus eſt Typus, & directus Romam ab Imperatore. Et hoc tantum dicente beato illo, aliud non conceſſum eſt loqui. ſed continuo ante omnes incipiens cum clamore Troilus, inquit: Non inferas nobis hic de fide: de duello nunc ſcrutaris, quoniam & Romani & nos Chriſtiani ſumus & Orthodoxi. Et reſpondit ijſdem vir iuſtus: Vtinam: verumtamen inuenietis me in illa die tremendi iudicij examinis teſtem etiam in hoc.

MARTINVS COGNATVR PROHIBERE PERIVRANTES A IVRAMENTO.

Deinde inter accuſantes teſtes ait ad eum Troilus Præfectus: Qualis es tu homo, quoniam cernens & audiens talia contra Imperatorem nitentem effodiendum Olympium, *indignum videlicet ſepultura*, non prohibuiſti eum, ſed contra conſenſiſti ei? Ad quem dixit ipſe Apoſtolicus Papa: Dic domine Troile; Quando (ſicut ſcitis etiam vos, & nos D audiuimus) Georgius a magiſtratibus qui erant ex monachis, ingreſſus eſt tunc in Vrbem a caſtris, & talia verba locutus eſt, fecitq. reſtales: vbi eras, aut qui erant tecum, quod non reſtitiſtis, ſed contra concionatus eſt vobis, & quos voluit palatio exulauit & prohibuit? Iterumq. cum Valentinus cum præcepto Imperatoris indutus eſt purpura & conſedit ei: quo ieratis vos? non eratis illic? Cur ergo non prohibuiſtis eum, dicentes: Ne attingas res non opportunas tibi? Nonne omnes contra conueniſtis ei? Quomodo habebam ego tali viro aduerſus ſtare, habenti præcipue brachium vniuerſæ militiæ Italiæ? An potius ego illum feci Exarchum? Verumtamen denuo obſecro vos per Dominum: quodcumque vultis & definitis fieri in me, citius explete. Nouit enim Dominus: Maxima mihi dona tribuitis, quacumque me clade iugulaueritis.

IN ACCVSATORES REIICIT CRIMEN S. MARTINVS.

Percontatus eum quidam de miniſtrantibus, Sagoleuæ videlicet Sacellarius: Sunt E foris etiam aliqui, qui debeant teſtificari? Reſpondit ſcriba: Sunt, domine, plurimi alij. Deficientes autem hi qui præſidebant, ſancto & venerabili aſtante viro in conſpectu eorum, & potiſſimum cum Spiritu ſancto eum confirmante, dixerunt, ſufficere teſtes. Erat quippe interpres eorũ quæ a Sancto dicebantur verborũ Innocentius Conſul * filius Thomæ, qui erat ab Africa; & cum interpretaretur ea quæ a beato viro dicebantur, non ferebant. Videns Iudex ignita iacula ſancti Spiritus a Deo honorabili viro contra eos prolata, ait ad Innocentium cum furore: Cur nobis interpretaris quæ dicit? Noli dicere quæ dicit. Surgens ergo continuo Sacellarius cum plurimis qui conſederant ei, ingreſſus eſt nunciare Imperatori quæque ipſe voluit.

*Conſularis

INTERPRES COHIBETVR.

Eduxerunt autem ſanctum Apoſtolicum virum de loco iudicij, magis autem ex aula Caiphæ, in geſtatorio ſedili ſedentem, & ſtatuerunt eum in medio atrij, quod erat ante cellam Sacellarij & Imperialis ſtabuli, quo conſueuerat omnis populus conuenire, & expecta-

SISTITVR PVBLICO IVDICIO S. MARTINVS.

expectare Sacellarij ingressum. Circumdederunt eum excubitores, atque fit omnibus spectaculum formidabile turbis. Post paululum ergo iusserunt eum inferri in Solarium dispositionis, vt essent ibi hactenus, quousque prospiceret Imperator per cancellos triclinij sui, iussurus fieri, quæ erant facturi. Erat itaque multitudo populorum vsque ad Hippodromum conuenientium illic. Statuerunt ergo reuerendissimum virum in medio Solarij dispositionis in præsentia totius Senatus subnixum hinc & inde.

Facta est ergo constipatio subito non minima: & exiens ab Imperatore Sacellarius, apertis ianuis triclinij, vt videret vniuersum populum, veniensq. ad sanctissimum venerabilem virum Martinum Apostolicum, dixit ad eum: Vide quomodo Dominus te adduxit & tradidit in manus nostras. Tu nitebaris contra Imperatorem? Quid tibi spei erat? Ecce dereliquisti Dominum; dereliquit te Dominus. Et continuo exclamans Sacellarius, quemdam astantium excubitorum consortem præcepit sine mora auferre psachmon * summi & Apostolici atque præcipui pastoris omnium Christianorum, qui Orthodoxam sanctorum Patrum & Synodorum confessionem, hoc est, fidem confirmauit, & noui erroris exortos auctores, nouos videlicet hæreticos cum impijs dogmatibus eorum canonice & synodice anathematizauit. Cum ergo incidisset psachmon beati viri excubitor & corrigiam compagiorum eius; statim tradidit eum Sacellarius Præfecto vrbis, dicens: Tolle eum, domine Præfecte, & continuo membratim incide illum.]

Quod ad psachmon spectat, deprauate ita legi putamus: per quam vocem nihil est vt indumentum aliquod possit intelligi: siquidem Pontificia stola, quæ pallium dicitur & ceteris omnibus superponitur indumentis, postea sublata fuit. Nec est vt conijci possit psachmon, quasi perisagmum, sarcinam viatoriam fuisse, corrigiæ (vt textus habet) compagibus nexam: siquidem non sit verisimile ei relictam, cum e naui est ductus in carcerem, & e carcere ad iudicium. Vnde ista coniunctio psachmi atque corrigiæ opinari suadet, fuisse cingulo iunctam compagibus peram, quæ Græce dicitur σαγὶς, quam ad libellos oblatos recondendos potissimum gestare Pontifices solerent. Quæ autem secuta sint post ignominiosam corrigiæ solutionem & concisionem, auctor ita prosequitur:

Cum his autem omnibus iussit astantibus, anathematizare eum: quod & fecerunt. Non responderunt autem huiusmodi voci viginti virorum animæ: sed omnes qui eum videbant, & sciebant quia est Dominus in cælo inspector eorum quæ fiebant, demisso vultu cum multa mæstitudine recedebant turbati. Suscipientes ergo eum carnifices, exuerunt eum pallio sacerdotalis stolæ, & scindentes alas tunicæ quæ erat interius, a summo vsque deorsum, circumposuerunt ferrea vincula in sanctam eius ceruicem & per omne corpus, trahentes eum vi: non concesserunt ei alicubi residere & animam refocillare, sed a palatio duxerunt eum, publicantes & dehonestantes per medium ciuitatis ad prætorium, & gladius coram eo, *ferebatur scilicet*.

EXVITVR S. MARTINVS PONTIFICALIBVS INSIGNIBVS.

EXPOSITVS OPPROBRIO VRBIS CONST. S. MARTINVS.

Erat autem ei dolor magnus: oppido enim fessus erat & infirmus præ tantis incommodis, futurus relinquere animam a pressura passionum & tenuitate corporis. Attamen gaudens spe confortabatur in Domino; & quo magis afflictione & vi trahebatur, eo sereno obtutu, ductus cum multa constantia animæ iustus, cum vno solummodo indumento a summo discisso in duas partes & sine cinctorio sequebatur vir tantus fide & gratia Domini cinctus. Heu, proh dolor! cerneres virum Deo plenum, tanto opprobrio subiectum, vt interiora eius quodammodo nuda panderentur. Multifarie quidem continuo populorum conspectus, videntes quæ fiebant, gemebant (vt veritatem dicam) & lacrymabantur: pauci autem ministrorum Satanæ gaudebant & subsannabant, & capita transeuntes (sicut scriptum [a] est) mouebant, dicentes: Vbi est Dominus eius, & vbi fides eius, & vbi doctrina ipsius?

[a] *Matth.* 27.

RVRSVM RETRVDITVR IN CARCEREM S. MARTINVS.

Qui cum venisset in prætorium dehonestatus & a carnificibus inculcatus, coniecerunt eum in ima carcerum cum homicidis. Et quasi post vnam horam tulerunt eum inde, & transposuerunt in ea quæ dicitur, Diomedis custodia, in prætorio Præfecti. Tanta autem instantia & vi trahebant eum vinculis nexum, vt dilaniarentur crura & poplites eius, & sanguis efflueret per ascensum scalæ eiusdem custodiæ: sunt enim scopulosi & asperi valde ac penitus in altum porrecti gradus. Erat autem ipse beatus præsentis vitæ fini proximus, iam in carcere supplicijs anima deficiente ante gladium, cum non valeret conscendere cum se trahentibus. Introducentes ergo eum quomodocumque in custodiam, decidentem sæpius ac surgentem, posuerunt eum in scamno indutum ferro & catenis.

A catenis. Tunc enim quando traditus est a Caipha Pilato vt crucifigeretur, hoc est, Præfecto: continuo exuerunt eum carnifices, grauiter enim algoribus * vexabatur; erat enim intolerabilis hiems: impositoque ei grauissima ferri pondera, & nullus aderat ei hominum eius proprius, excepto vno solummodo clerico adolescente, qui cum mansisset in custodia, & superstans lamentabatur magistrum, sicuti Petrus Dominum. Erat autem, coniunctus magister custodiæ eidem beato: quoniam sic erat mos, vt futurus pati per gladium, coniungeretur magistro custodiæ illa nocte. * angoribus

Erant ergo duæ mulieres, genitrix & nata, prænominatæ custodiæ claues tenentes: quæq. aspicientes importabilem dolorem sancti illius, qui inter tot pœnarum genera algore quatiebatur dirissimo, motæ compassionibus, quærebant aliquam exhibere misericordiam ei, & contegere eum, sed non audebant propter coniunctum & custodientem carB nificem. Putabant enim actutum venturam censuram, vt trucidaretur. Post quasdam vero horas quidam ex ordine militari vocabant ab imo magistrum vigiliæ carceralis. Discedente eo, vna mulierum ergastulorum illorum pietatis viscere ducta accedens, amplectensq. bellatorem Christi & Apostolicum Papam, portansq. reclinauit eum in proprio toro suo, contegens vtiliter & inuoluens: mansit autem vsque ad vesperam sine voce. Vespere autem facto, misit ad eum Gregorius Præfectus eunuchus ex cubicularijs Maiorem domus suæ cum paucis cibarijs, qui refecit eum, dicens: In tribulationibus confidimus in Dominum, non morieris. In quo magis aggrauatus ille beatus ingemuit. Abstulerunt autem ferrea vincula continuo ab eo.

PAVLVS EPISCOPVS CONSTANTINOP. AEGROTAT.

Sequenti autem die adiens Imperator in Patriarchium visendi gratia Paulum Patriarcham (proximus enim erat morti) narrauit ei quæ consummata erant in sanctissimum viC rum. Ingemiscens vero Paulus, conuersus ad parietem dixit: Hei mihi, & hoc ad abundantiam iudiciorum meorum actum est. Percontatus ergo ab Imperatore quid hoc esset, respondit: Numquidnam, domine, non est miserabile, talia pati Pontificem? Tunc attentius adiurauit Imperatorem, sufficere ei in his quæ passus est, nihilq. amplius sustinere. Vnde audiens beatus ille Apostolicus vir quod non susceperit quod expectabat (*nempe per gladium consummare martyrium*) non gratum habuit tale promissum, sed penitus mæstus effectus est: festinabat enim explere bonum certamen, & abire ad Deum, quem desiderabat.

PAVLVS MORITVR, PYRRHVS QVAERIT RESTITVI.

Interea defuncto Paulo, Pyrrho residere nitente, atque quibusdam Ecclesiæ contradicentibus & prohibentibus, libellumq. eius publicantibus in palatio, aientibusq. quoniam a beatissimo Paulo anathematizatus est: Pyrrhus reprobatus est sacerdotio propter D libellum quem fecerat Romæ.

Et multa commotione facta, post dies octo, defuncto Paulo, dirigitur ab Imperatore ad Diomedis custodiam ad magnanimum Papam Demosthenes rescriptor & collaborator Sacellarij & Libeltitius cum eo. Intrantes vero dixerunt ad eum: Dominator noster eximius Imperator misit nos ad te, dicens: Ecce in quanta gloria primus consistens, in qualem ordinē te ipsum duxisti. Nemo tibi fecit hoc, sed tu ipse tibimetipsi. Ipse autem nihil respondit, nisi solum hoc: Gloria & gratiarum actio per omnia soli immortali Regi. Dicit ad eum Demosthenes rescriptor: Dic nobis ea quæ de Pyrrho hic & Romæ subsequenter gesta sunt: pro qua causa abijt Romam, iussus, an proprio proposito? Respondens sanctus Papa dixit: Proprio proposito. Ait Demosthenes: Libellum illum quomodo fecit? compellente aliquo? Respondet sanctus vir: Nemine, sed propria propositione. E Demosthenes inquit: Veniente Pyrrho Romam, quomodo eum suscepit sanctus vir Theodorus prædecessor tuus Papa? vti Episcopum? Respondit æquanimis Papa: Vti Episcopum. & quomodo non, si priusquam veniret Pyrrhus Romam, manifeste scripsit beatus Theodorus ad Paulum, vtpote ad eum, qui supplantationem fecit, & alterius thronum inuasit? Deinde eodem Pyrrho veniente Romam sponte sua ad vestigia beati Petri, quomodo non haberet eum suscipere & honorare vtpote Episcopum? Respondens Demosthenes dixit: Vere veritas sic habet. Vnde autem sumebat ea quæ ad vsum sui corporis erant necessaria? Dicit beatus manifeste: De Patriarchio Romano. Ait concertator: Qualis panis dabatur ei? Respondit honorabilis vir: Vos domini mei nescitis Ecclesiam Romanam. Dico enim vobis, quia quisquis venit illuc miserabilis homo hospitari, omnia ad vsum præbentur ei, & nullum immunem suis donis sanctus Petrus repellit venientium illuc, sed panis mundissimus & vina diuersa dantur non solum ei, sed homini-

DE MVNIFICENTIA ROM. ECCLESIAE HIC REPETITA NARRATIO.

hominibus ei pertinentibus. Si ergo in miserabilibus hominibus hæc fiunt: qui venit honorabilis sicut Episcopus, quales sumptus habet suscipere?

MARTINI CONSTANTIA HOSTIBVS ADMIRANDA.

Dicit ad eum Demosthenes: Nos didicimus quia Pyrrhus vi fecit libellum Romæ, & quia vincula lignea sustinuit, & multa dolenda passus est. Respondit ille beatus, & dixit: Nihil tale factum est. Nã nisi quia formidine aliqui tenentur, non possunt forte loqui veritatẽ: hic sunt Constantinopoli plurimi, qui tunc erant Romæ, & sciunt quæ ibi gesta sunt: ex quibus interim supereſt Plato Patricius, qui tunc Exarchus erat, quiq. direxit homines suos tunc ad Pyrrhum Romam. Percontamini eum de his, si mentior. Verumtamen quid volumus plurima quærere? Ecce in manibus vestris retinetis me; & quodcũque vultis consummare, Domino indulgente, in vestra est potestate. Vtique si membratim incidatis carnem meam, sicuti Præfecto iussistis cum me traderetis, non communico Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Ecce hic sum: examinate me & tentate, & inuenietis experimentum gratiæ Dei fidelium seruorum eius: Interim Pyrrhus in medio veniat, qui toties anathematizatus est & nudatus honore diuino. Stupefactus Demosthenes rescriptor & admirans super hanc vocem, æquanimis Papæ audaciam atque constantiam pro Christo velle voluntarie mori, quia ad hoc positus erat calix passionis: similiter & ij qui consequenter erant cum eis stupentes, accepto libellario, seriatim cuncta quæ dicta erant a sancto viro conscribentes, recesserunt.

VLTIMVM VALE, CVM RECEDIT E CARCERE S. MARTIN.

Fecit ergo reuerendissimus Papa in eodem Diomedis ergastulo octogintaquinque dies post primos nonagintatres, hoc est, omnes centum septuagintaocto. Venit igitur Sagoleua scriba, dicens: Quia iussus sum auferre te hinc, & transferre in domum meam, & post duos dies dirigere te, quo iusserit mihi Sacellarius. Interrogante eum Papa, quo ducendus esset, vel in quem locum: noluit ei dicere. Rogabat ergo sanctus ille, vt laxaretur in eadem custodia, quousque exularet, & ad eam horam auferretur de custodia: & nec hoc concessum est ei. Sed circa occasum Solis dicit venerabilis Papa ijs qui erant in ergastulo: Accedite, fratres, Vale faciamus: quia ecce nunc aderit, qui auferet me *hinc*. Et hæc dicente eo, biberunt singuli charitatis gratia calicem. Et surgens *sereno vultu* cum multa constantia & gratiarum actione, dicit ad vnum concurrentium sibi dilectum, qui erat ibi: Veni, domine frater, da mihi pacem. Erant porro præcordia fratris illius (sicuti mihi ipse referebat) in illa hora, qualia (vt conijcio) discipuli illius contemplantis Dominum in Cruce. Cumq. osculum præberet sanctissimo Papæ præ nimia charitatis abundantia, copiosissime inter se lacrymas fuderunt. Omnes vero qui aderant, lamentum terribile faciebant.

MARTIN. EXVLATVRVS CONSOLATVR DOLENTES.

Anxiatus in hoc vir beatus, flagitabat omnes, ne hoc facerent, sereno vultu dicens, & impositis venerabilibus manibus super verticem eius, subridens ait: Bona sunt hæc, domine frater, hæc sunt opportuna: & non oportet te flere, sed magis gaudere super me. Ad quem illico cum contritione cordis respondit: Dominus nouit, famule Christi, lætor in gloria; quia dignatus est Christus Dominus noster propter nomen suum hæc te omnia pati: sed declamor omnium perditionem. Salutantes ergo omnes eum, recesserunt. Veniens ergo continuo scriba, & auferens eum, intulit in domum suam. Dictum est ergo quia in Cherſonam exulaturus esset, & post dies aliquot cognouimus quia illuc clanculo nauigio transuectus est sanctissimus Apostolicus vir.] hucusque de exilio sancti Martini, quem plane contigit anno sequenti amandatum peruenisse illuc (vt ex alijs ipsius litteris apparet) Idibus Maij. Quæ ergo idem sanctissimus Pontifex ibidem passus sit, secundum temporis rationem dicemus anno sequenti.

S. MARTINI GLORIA EX MARTYRIO.

Ita quidem se habuere trophæa glorioſissimi æque ac sanctissimi Papæ Martini prædecessorum omnium a Constantini temporibus feliciſſimi, vtpote qui maiora ceteris omnibus supplicia subire dignus habitus est pro nomine Iesu, pro ipsa scilicet fide Catholica, eiusq. causa non (vt Apostolus ait) contumeliam pati tantum, sed contumelias omnis generis atque multiplices. Accidit ei opportunum, vt sub Principe Christiano sed tamen hæretico inuenerit suo lucro Decios & Diocletianos, qui etsi non gladio ageret, & temperaret a nece, non id faceret commiserationis ergo, sed maiori crudelitate, durius atque prolixius parans illi martyrium; quo eum (si posset) faciens deserrorem, adigeret ad impietatem; sin minus, fame necaret: stulte putans, nisi sanguinem funderet, ipsum non honestandum insigni corona martyrij, quam eidem aduersarius inuidebat, cum tamen sua ferina rabie eam quam præclarissimam fabricarit. Quale tunc visum est *in vrbe illa*

A illa totius Orientis metropoli immane spectaculum? Antesignanum fidei, Episcopum Episcoporum, primarium Christianæ religionis Antistitem, Iudicem vniuersalis Ecclesiæ, præcipuum Doctorem atque magistrum sacrorum dogmatum, custodem canonum, censorem & vindicem Ecclesiasticæ disciplinæ, clauium vsu cæli arbitrum & inferni: hunc ipsum e sede turbatum intueri captiuum ductum, vinculis mancipatum, sceleratorum manibus traditum, Pontificijs insignibus exutum, catenarum onere prægrauatum, omni vitæ solatio destitutum, diuersis carceribus mancipatum, pene nudum omnium oculis deridendum expositum, per vrbem instar latronis tractum & distractum, protritum & attritum, in frusta scindendum traditum, ex catenarum pressuris cute disrupta fluore sanguinis vestigia consignantem, consumptumq. in carcere frigore, ægritudine laceratum, maceratum inedia, omniq. ex parte (vt vno verbo dicam) afflictionibus lancinatum? Qui hæc non ocu-

S. MARTINVS QVANTA PASSVS.

B lis fidei fuerit contemplatus, certe quidem eumdem miserrimum omnium hominum facile iudicarit: ita sane qui oculos habent, sed non vident.

Ceterum cui desuper lumen Dei in mente refulget, & radijs ex diuinis Scripturis fulgentibus illustratur, vere eum beatissimum prædicabit, Petro dicente [a]: Si quid patimini propter iustitiam, beati.] & absque controuersia recte definiet, numquam a pluribus ante sæculis apparuisse Romanum Pontificem tanto fulgore coruscum, vel ita ex insignibus Pontificijs decoratum, numquam aliquando ita circumspecte vestitum, quam cum exutus pallio, expoliatus stola, interiori disrupta tunica, nudus ex parte visus est omnibus: numquam maiori pompa processisse, quam cum ferreis vndique catenis vinctus per Constantinopolitanam tractus est vrbem: nullaq. vmquam tam insigni purpura effulsisse Pontificem Maximum, quam cum illa non murice tincta, sed suo ipsius cruentata sanguine tunica a sum-

a 1. *Petr.* 3.

S. MARTINVS POENIS ET IGNOMINIIS ILLVSTRATVS

C mo vsque deorsum consciſſa, seminudus idem sanctus incessit: etenim illo nobilitatus est indumento, quod deprecatus a Deo est sacerdotibus Dauid, dicens [b]: Sacerdotes tui induantur iustitiam.] & auctus illo, quod & Paulus fidelibus texuit, vbi ait [c]: Induimini Dominum nostrum Iesum Christum.] quo enim magis ab impijs sacer dehonestatur Antistes, eo præclarius exornatur a Deo. quod ostensum est diuinitus Zachariæ [d] de Iesu sacerdote magno, cui etsi aduersaretur Satan, assisteret tamen minister Angelus; ac iuberetur exui vestibus sordidis, & superindui candidis, atque exornari capite cidari munda. An non effulgebant omnia tunc ornamenta in tanto Pontifice, cum inter tot tantasq. ignominias & ærumnas eluceret ipsius adeo mirifice patientia, niteret modestia, ac splendesceret mirum in modum fortitudo cum animi inuicta constantia, dum etiam & gaudio exultaret, & pati adhuc grauiora sitiret, atque exoptaret consummare morte martyrium, illo ebrius potu,

b *Psal.* 131.
c *Rom.* 13.
d *Zach.* 3.

D quem propinauit credentibus Iacobus Apostolus, vbi ait [e]: Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis.]

e *Iac.* 1.

Sed non prætereamus absque consideratione, quã terribilis sit Deus in consilijs super filios hominũ. Eodem enim tempore quo hæc tam iniquo iudicio agitantur contra sanctum Pontificem Constantinopoli, in cælo throni [f] positi sunt, & sedit antiquus dierum, Deus iudex iustus & potens, iudicare eum, qui Martinum iniquo iudicio iudicandum exposuit, malorum inquam omnium architectum Paulum Constantinopolitanum Episcopum: qui fisti iudicio iussus, perterrefactus, eadem passus quæ quondam Pilati vxor [g], coactus est eadem ferme quæ viro illa, dicere Imperatori: Nihil tibi & iusto illi.] Quod enim graui-

PAVL. EPISC. CONSTAN. AD MORTEM AEGROTANS FATETVR PECCATVM IN MARTINVM.

f *Dan.* 7.
g *Matth.* 27.

E ter & iste peccasset, vitæ dispendio oportuit luisse supplicium, sed antea manifesta confessione, extorquente eam vltore numine, professum, ad cumulum suæ damnationis, tanta inique Romanum passum esse Pontificem, vbi ait: Hei mihi: & hoc ad abundantiam iudiciorum, siue suppliciorum meorum actum est.] talem tantamq. extorsit importuna mors imminens veram confessionem.

CONFESSIO PAVLI REDARGVIT HAERETICOS.

At nonne ista fuit, cui credi deberet, aperta confessio, ipsum S. Martinum iustam fouere causam, esse vere Orthodoxum, fideiq. Catholicæ defensorem, se autem infandum hæreticum vltricibus flammis ea de causa mulctandum? alias enim multam sibi diuinam conciliari gratiam, cumulariq. gloriam, credere, fateri, prædicareq. debuisset; quod nequam hominem conuellentem Catholicam fidem, orbem hæresi inficientem, Concilijs errorem stabilientem atque Encyclicis epistolis confirmantem, e medio tolli adeo laborasset. Sed interius vulnerata conscientia talia contra se ipsum loqui, vrgentibus veritatis stimulis, coegit eum tempore mortis, quo ipsa veritas soluta compedibus, sceptra tenens, liberius agere consueuit.

Cruciabat interius infelicem hominem culpa illa grauissima, quod tantum iudicium

de Romano Pontifice astute nimis per Principem sæculi exerceri, atque eiusdem sententia definiri fecisset: cum cuiusuis tenuissimi Episcopatus Antistitis causa nonnisi in Synodo coram Episcopis cognosci, tractari, ac terminari Ecclesiastico iudicio consueuerit. Sed cur non saltem tamquam in scena tragœdiæ huius actus, conuocato suo Episcoporum Concilio, per speciem honestius repræsentauit? At non sustinuit ipse præsentiam tanti Pontificis (timidus est enim omnis sceleſtus, & ad iusti pauere solet aspectum) exhorruitq. præsidere Iudex in condemnatione totius vniuersalis Ecclesiæ cunctis iudicandis præsidentis Episcopi, cuius iudicium reliqui omnes Episcopi iniustitiam passi consueuerint appellare. Sic vulpis illa per alium egit, quod sibi faciendi cum suis, facultatem deesse sciebat; vtpote quod optime nosset, primariæ sedis Pontificem a nemine iudicari posse, irritumq. reddi cuiuscumque iudicium, quo inferior superiorem condemnat: callide ergo impius & sceleſtus, quem sciebat Ecclesiæ Catholicæ præsidere B Hierarcham, tyrannice potius in eum agi per Imperatorem curauit, quod sciret non posse aliquo modo legitime fieri. Verum infelix, omniq. ex parte miserrimus, præiudicio propriæ conscientiæ condemnatus, æterno supplicio mancipandus ex hac vita subtractus est, nactus successorem æque impium, præuaricatorem Pyrrhum, iterum thronum redemptum perfidia conscendentem. De nefario autē Imperatore nihil præterea est dicendum, quam quod ex eiusmodi persecutione immanissimi sacrilegij eam consecutus est laudem, vt omnes hæreticos Principes crudelitate facile superarit: cū nullus eorum inuentus sit, si cuncta exacte examinentur, qui talia tantaq. Romanum Pontificem pati coegerit. Sed quæ mala ista attulerint Imperio damna, audi Græcorum Annales hæc summatim colligentes:

PAVLI PATRIARCHAE FRAVDES.

a Cedren. in Heracl. an. 20. DEI VINDICTA IN ROM. IMP.

Vbi (inquiunt [a]) in hunc modum Ecclesia & a Regibus & ab impijs sacrorum Antistitibus turbata est, erexit se Amalechus solitudinis cultor feriens nos, qui populi Christiani C sumus. Prima clades tunc accidit Romani exercitus ad Habitanem & Iermuchamum sanguis effusio iniusta. Deinde Palæstini, Cæsarienses, & Hierosolymitani capti sunt. Post Aegypti subsecutum excidium: ac deinceps mediterraneæ insulæ, omnisq. Romana ditio in potestatem hostium venerunt. Additur his Romani exercitus & classis in Phœnicia interitus, omniumq. Christianorum populorum & locorum vastationes, quorum finis nullus fuit, donec Ecclesiæ persecutor infelici morte affectus est, occisus in Sicilia in balneo Daphnes.] hæc summatim Annales de cladibus illatis his temporibus Christianis in Oriente, Deo vltore tanti facinoris.

OSVVINI REG. MORS ET LAVDES.

b Bed. epitom. & hist. Angl. lib. 3. c. 14.

Hoc ipso anno, tertio Kalendas Septembris Osuuinus in Anglia Rex, nono regni sui anno, proditione amici occisus, migrauit ad superos. Ita Beda [b], qui eum nobili funere prosecutus est, dum videlicet post eius obitum, ipsius egregia facta, velut sepulchro coro- D nas affixas, posteris omnibus toto orbe spectanda reliquit, cum hæc ait primum de habitudine corporis: Erat Rex Osuuinus & aspectu venustus, & statura sublimis, & affatu iucundus, & moribus ciuilis, & manu omnibus nobilibus simul atque ignobilibus largus. Vnde contigit, vt ob egregiam eius & animi & vultus & meritorum dignitatem ab omnibus diligeretur, & vndique ad eius ministerium de cunctis prope prouincijs viri etiam nobilissimi concurrerent. Cuius inter ceteras virtutes, & modestiam, & (vt ita dicam) specialis benedictionis glorias, etiam maxima fuisse fertur humilitas, vt vno probare satis erit exemplo.

AIDANI EPISC. IN PAVPERES PROFVSA CHARITAS.

Donauerat equum optimum Antistiti Aidano, in quo ille (quamuis ambulare solitus) vel amnium fluenta transire, vel si alia quælibet necessitas insisteret, viam peragere posset. Cui cum paruo interiecto tempore pauper quidam occurreret eleemosynam pe- B tens; desiliens ille, præcepit equum, ita vt erat stratus regaliter, pauperi dari: erat enim multum misericors & cultor pauperum, ac velut pater miserorum. Hoc cum Regi esset relatum, dicebat Episcopo, cum forte ingressuri essent ad prandium: Quid voluisti, domine Antistes, equum regium, quem te conueniebat proprium habere, pauperi dare? numquid non habuimus equos viliores plurimos, & alias species, quæ ad pauperum dona sufficerent, quamuis illum eis equum non dares, quem tibi specialiter possidendum elegi? Cui statim Episcopus: Quid loqueris, inquit, Rex? Num tibi carior est ille filius equæ, quam ille filius Dei?

REGIAE HVMILITATIS DIGNVM EXEMPLVM.

Quibus dictis, intrabant ad prandium, & Episcopus quidem residebat in suo loco. Porro Rex venerat de venatu, & cœpit consistens ad focum calefieri cum ministris, & repente inter calefaciendum recordans verbi quod dixerat illi Antistes, discinxit se gladio suo, & dedit illum ministro, festinusq. accedens, ante pedes Episcopi corruit, postulans vt sibi placatus

A placatus esset: Quia numquā, inquit, deinceps aliquid loquar de hoc, aut iudicabo quid vel quantum de pecunia nostra filijs Dei tribuas. Quod videns Episcopus, multum pertimuit: ac statim exurgens, leuauit eum, promittens se multum illi esse placatum, dummodo ille residens ad epulas tristitiam deponeret. Dumq. Rex, iubente ac postulante Episcopo, lætitiam reciperet: cœpit contra Episcopus tristis vsque ad lacrymarum profusionem efferri. Quem dum presbyter suus lingua patria, quam Rex & domestici eius non nouerant, quare lacrymaretur, interrogasset: Scio, inquit, quod non multo tempore victurus est Rex. Numquam enim vidi antehac similem Regem: vnde animaduerto citius illum ex hac vita rapiendum: non enim digna est hæc gens talem habere Rectorem. Nec multo post dira Antistitis præsagia tristi Regis funere, de quo supra diximus, impleta sunt. Sed & ipse Antistes Aidanus non plus quam duodecimo post occisionem Regis, B quem ambat, die, id est pridie Kalendarum Septembrium, de sæculo sublatus, perpetua laborum suorum a Domino præmia recepit.] hæc Beda de vtriusque obitu hoc eodem anno contingente. Porro Aidanus inter sanctos relatus, anniuersario cultu ab Ecclesia celebratur: miracula vero ab eodem edita idem Beda recenset.

IESV CHRISTI ANNVS 652. MARTINI PAP. ANNVS 4. CONSTANTIS IMP. ANNVS 11.

ANnus qui sequitur, numeratur Redemptoris sexcentesimus quinquagesimus secundus, decima Indictione: quo (vt superius dictum est) sanctus Martinus Romanus C Pontifex Chersonam in Ponto Euxino in exilium ductus est. delectus fuit is locus infelicissimus ad exilium sancti viri, vt ibi fame consumptus diem extremum claudere cogeretur. Sed quibus ibi angustijs premeretur, ex eius epistolis audiamus. duæ enim ibi datæ ab eo breues epistolæ reperiuntur, quæ quidem absque titulo extant; sed prior [a] scripta fuisse Constantinopolim ad quemdam ipsius familiarem Orthodoxum virum, asseritur in epistola comitis eius, de qua anno superiori actum est: sicq. se habet: *a Martin. epist. 17.*

EPISTOLA S. MARTINI IN EXILIO RELEGATI.

Indicamus germanæ charitati vestræ, domine frater, quia postquam egressi sumus ex eo quod Ieron dicitur, Constantinopoli nauigantes, sancta quinta feria Cœnæ Domini pertransiuimus Farū, & per diuersa loca transmeantes, Idibus Maij Chersonam * peruenimus. Ergo gerulus harum, qui præsentatus nobis tradidit epistolam, post triginta dies post nos a partibus Byzantij venit Chersonam: & gauisi sumus super aduentu ipsius, æstimanD tes quod expensæ ab Italia essent nobis missæ in terram hanc, quæ deberent nos eo veniente consolari. Et cum interrogassemus, cognouimus ab eo, quod nihil huc detulerit de Italia: & miratus sum, & glorificaui Dominum etiam in hoc, quoniam sicut scit, tribulationes nostras dispensat, maxime cum fames in hac terra & necessitas talis esset, vt panis in ea tantum nominetur, non tamen potius videatur. quoniam nisi mittantur nobis ex partibus illis sumptus, vel a partibus Ponti, hic viuere omnino nequimus: Spiritus [b] enim promptus est, caro autem infirma, vt etiam ipse nosti. neque enim dispensatio quæuis potest in hac terra vllatenus inueniri in solatium saltem modici sumptus. Si ergo (vt dictum est) transmissum fuerit illinc frumentum & vinum & oleum & alia quædam; quomodo tu potueris, festina mittere nobis. *b Matth. 27.*

Neque enim huiusce modi mala (vt reor) non ostendi sanctis qui ibidem sunt, & ijs qui E sunt Ecclesiæ illius, vt vsque adeo mandatum Domini paruipenderent: præsertim cum Apostolus [c] Philippensibus scripserit, gratias agens eis, quod & Thessalonicam semel & bis in vsum sibi miserint, vbi & subdit: Habeo autem omnia & abundo. Si enim peregrinos illic, id est Romæ, ita reficit sanctus Petrus: quid dicemus de nobis, qui proprij serui eius sumus, & saltem ad momentum ministrauimus ei, & in tali exilio & afflictione consistimus? Cognitionem autem feci ad dilectionem vestram quarumdam specierum, quæ comparari debent illic: & horum (quæso te) more solito curam habeto, vt nosti, ad emendum, & mittendum nobis propter multas necessitates nostras & frequentes infirmitates.] hactenus prior eius epistola. posterior autem mense Septembri data reperitur [d] hoc eodem anno, quæ caret itidem titulo: fortasse enim neque ab ipso scribente fuit appositus, ne si interciperentur litteræ, ij ad quos scriberet, vocarentur ad quæstiones, atque supplicijs subderentur. Sed audiamus ipsam epistolam: *c Philip. 4.* QVERITVR IVSTE DE ROMANIS NON SVBVENIENTIBVS *d Martin. epistola 18.*

ALTERA EPISTOLA S. MARTINI RELEGATI.

Omne desiderium habemus, semper litteris nostris charitatem vestram consolandi, & releuandi vos a solicitudine, quæ vobis de nobis est, vobiscum vero & omnes sanctos & fratres nostros, qui curam nostram propter Deum gerunt. Ecce enim & in præsentiarum scribo vobis, quæ coarctant nos: veritatem dico in nomine Domini nostri. Remoti enim ex omni mundana turbatione & sepositi a peccatis nostris, ecce ipsa vita caremus. Siquidem hi qui in hac regione habitant, omnes Gentiles existunt, & Gentiles mores acceperunt hi qui hic habitare noscuntur, nullam charitatem prorsus habentes, quam iugiter hominum natura & inter ipsos quoque barbaros crebra compassione demonstrat.

S. MARTINVS MAGNA PENVRIA AFFLICTVS.

Nouit itaque Dominus, quod nisi ex nauiculis quæ veniunt ex partibus Romaniæ (vt hi qui hic sunt nuncupantur) nec semel de regione ista vsque ad vnum triminstium frumenti potui comparare, sed nec alterius cuiuscumque generis speciem, nisi (vt prædictum est) ex nauiculis, quæ huc raro veniunt, vt sale onustæ recedant, sic potuimus emere vnum modium tritici quatuor numismatibus vsque ad præsentem mensem Septembrem.] ita plane necessario restituendus est textus ex his quæ habentur in dicta epistola eius comitis: & non legendum, vt se habet in impresso codice, quod emerit vno numismate quatuor modios: repugnat enim & veritati. Nam cum ingens illic penuria tritici esset, magna tamen ex pretio abundantia declaratur, si vno solido (ita ibi appellatur numisma) quatuor tritici modios coemisset. Sed pergit:

DESTITVTVS AB OMNIBVS S. MARTINVS.

Miratus sum autem & adhuc miror indiscretionem & incompassionem omnium qui quondam mihi pertinebant, & amicorum ac propinquorum: quia sic funditus infelicitatis meæ obliti sunt, & nescire volunt (vt inuenio) siue sim super terram, siue non sim. Miratus sum quoque multo magis eos, qui sunt sanctissimæ Apostoli Petri Ecclesiæ: quoniam tanta deberent operari de corpore ac membro suo, id est, super dilectionem nostram ad reddendos nos sine solicitudine, saltem super corporalis vsus quotidiano sumptu. Nam etsi aurum Ecclesiæ sancti Petri non habent, frumento & vino & alijs necessarijs expensæ non carent per gratiam Dei, vt modicæ saltem *exhibitionis* curam gessissent. Qualem putas conscientiam habemus exhibendi ante tribunal Christi, accusantibus omnibus & rationem petentibus reddentibus hominibus qui ex eodem luto & massa consistunt? Quæ formido est, quæ cecidit super homines ad mandata Dei minime facienda, aut timor, vbi non est timor? An subtractione vsque nostri* spiritus? Num ita inimicus omni plenitudini Ecclesiæ apparuit & aduersarius illis?] hæc idcirco, quod timerent illi Constantis minas, si Pontifici exuli opem ferrent. pergit vero:

*nos

QVID SVIS OPTET S. MART.

Verumtamen Deus [a], qui vult omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, per intercessionem sancti Petri stabiliat corda eorum in Orthodoxa fide, & confirmet contra omnem hæreticum, & aduersariam Ecclesiæ nostræ personam, & immobiles custodiat, præcipue pastorem qui eis nunc præesse monstratur; quod in nullo prorsus decidentes, vel declinantes, aut dimittentes eorum quæ in conspectu Domini & sanctorum Angelorum eius in scriptis professi sunt vsque ad pusillum quippiam, vna cum humilitate mea coronam percipiant iustitiæ Orthodoxæ fidei de manu Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi. De humili namque hoc corpore meo & ipsi Domino cura erit, vt sibi placet, gubernare, siue in tribulationibus indesinentibus, siue in modico refrigerio. Dominus [b] enim prope est: & quid solicitus sum? Spero quippe in miserationes eius, quod me tradet in eum quem iusserit cursum. Omnes propter Dominum salutate, & omnes qui propter amorem eius meis compassi sunt vinculis. Dominus excelsus potenti manu sua protegat vos ab omni tentatione, & saluet in regnum suum.]

a 1. Tim. 2.

b Philip. 4.

CONSTANS SVCCESSOREM DARI CVRAVIT MARTINO

Ex hac nouissima Martini Papæ & martyris sanctissimi epistola declaratur, iā successorem Pontificem in Vrbe subrogatum, vrgente nimirū Imperatore, vt exuto iam ipso Martino, tyrannice licet, Pontificatus insignibus, missoq. tam longe apud Gentiles in exiliū, iamq. inter mortuos propemodum collocato, daretur illi successor Episcopus vrbis Romæ: pari prohibente tyrannide, ne quis quoquo modo illi suppeditaret alimenta, ne diutius viuere posset; quem & gladio occidisset, nisi ex eo persecutoris nomen consequi timuisset.

Sed ad certam fidem earumdem ipsius Pontificis litterarum, describamus hic reliquum epistolæ eius in via comitis vsque Constantinopolim. sic enim se habet: Veniens ergo illuc, *Chersonam videlicet*, post dies aliquot scripsit epistolam in Byzantium ad quemdam, quem ipsum propter Dominum & rectam fidem amabat; cum esset in magna tribulatione & exilio idem sæpe dictus pater noster sanctissimus constitutus, postulans aliqua-

A aliquarum specierū subsidia propter multas & frequentes graues ægrimonias corporales, angustiasq. omnimodas regionis illius, eo quod nihil ibi inueniretur, præcipue triticum; quod quidem illic tantum nominabatur: vnde iureiurando scripsit, quia nauicularios illuc veniente, & parum tritici habente ad commutationem salis, vix potuerit emere ex eo vnum modium tritici quatuor solidis, & cum multis hoc precibus. Diuersas autem angustias, scripsit sancta eius anima, pati se ibi non solum corporalibus angustijs, sed etiam habitantium & dominantium ibi malis oppressus: ita vt penitus contritus malis, pene * iam moreretur, suasione videlicet dominantium a Byzantio.

*peius

Quamobrē quæso vos humilis peccator & famulus vester, a Deo honorabiles patres, vt quemadmodum ego visa mihi & audita diligentissime declaraui vobis, hoc est, imminentes tentationes beatissimo Papæ propter rectā confessionem in Christo Domino, & propter B anathematismum in nouos factum hæreticos, quamquam pauca ex multis per viam qua potui dirigere scripsi, ita & vos zelum habentibus culturæ Dei explicate eadem, & conamini eum imitari, & traditiones sanctorum Patrum retinere secundum imitationem eius, & non communicare omnino contrarie sentientibus; obsecrantes etiam pro me indigno famulo qui scripsi, quod cum eo & vobiscum sit misericordia Christi Domini nostri. Amen.] hæc ipse. Quis autem fuerit pastor ille, quem S. Martinus præsidere dicit Ecclesiæ Romanæ, iam dicamus. Erant plane ista quæ maiorem viro sancto dolorem incutiebant, cum subrogatum sibi successorem, se viuente & pro fide exulante, audisset.

AVCTORIS PERORATIO.

Hoc enim eodem anno, vbi in exilium actus est S. Martinus absque spe vlla restitutionis; Calliopas impleuit Romæ quod in mandatis acceperat ab Imperatore, nempe vt in locum Martini alius subrogaretur Pontifex. Restitisse diu visus est clerus Romanus conatibus C eius ab eo tempore quo ab Vrbe idem sanctus Martinus abductus fuit, asserens contra ius fasq. tentari facinus, vt viuente Pontifice alius in eius locum substituatur; diuq. altercatum est: verum ne cogeretur Romana Ecclesia subire periculum, quod imminebat, vt nisi ipse clerus eligeret, daretur inuitis ab Imperatore Romanus Episcopus, qui eiusdem cum ipso esset hæresis propagator: eam durā conditionem alterius eligendi pastoris subire sunt coacti inuiti. Itaque elegerunt Eugenium Romanum filium Ruffiniani, regionis primæ, qui inde maximam comparauerat laudē, quod ab incunabulis fere Ecclesiasticis muneribus mancipatus, per gradus singulos maioribus in virtute progressibus conscendisset; maximamq. sibi & inde populi conciliauit beneuolentiam, quod erga pauperes semper munificentissimus extitisset. Talem itaque tantumq. virum delegerunt loco Martini Ecclesiæ præesse, vicaria tamen, dum ille viueret, præfectura; quod fieri contigit hoc anno, nona D Augusti, vt colligitur ex Anastasio, dum eius sedis tempus numerat.

EVGENII ELECTIO.

Hoc eodem anno post multas contentiones tandem Constantinopoli subrogatus est in locum Pauli bis impius Pyrrhus, qui vbi sedisset (vt habet Nicephori Chronicon) menses quatuor & dies vigintitres, ex hac vita demptus est, & in locū eius subrogatus est Petrus, qui in eadem Ecclesia susciendorum hospitum munere fungebatur. Ita plane accidit Pyrrho, vt de reprobis in Psalmis [a] dicitur: Deiecisti eos dum alleuarentur: quomodo facti sunt in desolationem? perierunt propter iniquitatem suam: velut somnium surgentium Domine imaginē ipsorum ad nihilum rediges.] qui miser recuperandæ sedis libidine flagrans, a Catholica Ecclesia, apud quam rediens ab hæresi fecerat exomologesim, sceleratē desciuerat; sed cum eam tandem, contradicentibus etiam hæreticis ipsis, multo labore fuisset ex sententia consecutus, ex ipsa miser ad tribunal seueriſſimi Iudicis fuit dum non E expectaret Dei mandato abreptus a truculentis inferni lictoribus: successoris autem electionem contigisse anno sequenti, quæ de ipso dicturi sumus, ostendunt.

PYRRHVS ITERVM SEDET, ET MORITVR.

a Psal. 72.

Quod ad res Borealium Ecclesiarum pertinet, altum vbique silentium, nisi tantummodo quod hoc eodem anno, qui numeratur quintus Clodouei Secundi Regis Francorum, scriptum legitur in Brissonij doctissimi viri Formulis [b] erutum e vetustis iam senio proxime perituris monumentis testamentum Hadoindi Episcopi Cenomānensis: quod cum ille de re antiquaria optime meritus ad inspiciendas veteres in testamentis apponi solitas formulas integrum voluerit edidisse; nos ad formam insinuandam religiosissimi Episcopi testamenti, ob oculosq. proponendū dignum vltimæ voluntatis exemplum ijs qui quam solicite facultatem testandi extorquere solent a Summo Pontifice, hic reddendum putauimus; quod haud admodum prolixum sit, & plura in eo insint, quibus rerum antiquarum studiosus lector oblectetur. sic enim se habet:

b Brisson. lib. 1.

TESTAMENTVM HADOINDI EPISCOPI.

In nomine Domini nostri Iesu Christi & Spiritus sancti, octauo Idus Februarij, in anno quinto regnante glorioſiſſimo Clodoueo Rege, Ego Hadoindus ac ſi indignus, tametſi peccator, Epiſcopus ſanctæ Dei Eccleſiæ Cenomannis ciuitatis, ſanus, Deo propitio, mente & corpore, ſanoq. conſilio, metuens caſum humanæ fragilitatis, teſtamentum condidi, eumq. Cadulto diacono ſcribendum dictaui. Quod teſtamentum meum ſi quo caſu, iure ciuili, aut prætorio, vel alicuius nouæ legis interuentu valere nequiuerit, ac ſi ab inteſtato, ad vicem codicillorum valere id volo, & valeat.

Itaque ſi quando ego Hadoindus ſupraſcriptus Epiſcopus e rebus humanis exceſſero, & debitum venturi temporis compleuero: Tunc TV SACROSANCTA ECCLESIA VENERABILIS HERES MEA ESTO, HEREDEMQ. MEAM TE ESSE CONSTITVO. Ita vt vbicumque aliquid per hoc teſtamentum meum dedero, legauero, dareq. iuſſero: id vt detur, fiat, præſtetur, fidei tuæ, heres mea, committo. B Dono tibi, ſancta ac venerabilis mater Eccleſia Cenomannica in honore ſanctæ Mariæ & domni Geruaſij & Protaſij martyrum, villam iuris mei, cuius vocabulum appellatur Auſa (quam datis rebus proprijs meis comparaui) cum domibus, ædificijs, mancipijs, vineis, ſiluis, pratis, & paſcuis, quantumcumque in ea loca aſpicere videtur, cum colonis, & integro termino ſuo ad ius & dominationem veſtram reuocetur perpetualiter poſſidendum.

Similiter Baſilica domni Victurij, vbi ipſe domnus requieſcere dinoſcitur, & ſi meruero, inibi ſepulturam habere deſidero, dono tibi villam nuncupatam Acerueo (quam dato pretio comparaui) cum domibus, mancipijs, vineis, ſiluis, pratis, & paſcuis, exceptis his quos pro animæ meæ remedio ingenuos fieri præcepi, totum & ad integrum præfata Baſilica poſt meum diſceſſum ſuæ poteſtatis faciat reuocare perpetua dominatione C poſſidendum.

* Eadem

Ea * vero conditione dono ſanctæ Baſilicæ domni Petri & Pauli Apoſtolorum, quam domnus Bertichrannus quondam Epiſcopus Cenomannicæ ciuitatis ſuo opere ædificauit, villam proprietatis meæ Iſcomodiacum, ſitam in pago Belini, quam data pecunia de Auſereno & genitrice ſua comparaui: vt hanc miniſtri eiuſdem poſt meum tranſitum teneant, poſſideant, & futuris facere cui voluerint, derelinquant.

Similiter dono ipſi ſanctæ Baſilicæ domni Petri & Pauli Apoſtolorum villas, quibus nomina ſunt, Taudiniaco, Martiniaco, quam Lupus quondam per beneficium noſtrum tenere viſus fuit. Hoc ſupradicta Baſilica poſt noſtrum diſceſſum cum omni integritate, quod ad ipſas villas aſpicere videtur, miniſtri noſtri iam dictæ Baſilicæ de præſenti percipiant dominandum. D

Simili modo dono Baſilicæ S. Vincentij martyris, quam Dumnolus ſanctæ recordationis Epiſcopus ſuo labore conſtruxit, villam iuris mei Pratellus cum omni integritate, quantumcumque mihi Domnola viſa fuit habuiſſe.

Simili modo dono Baſilicæ domnæ & ſanctæ Mariæ Aureono vicum, quem Agobertus Abbas Diablentis ſimul ædificauit; & Iona villam, quæ fuit Sigulfi presbyteri, & quam fidelis noſter Chaddo per noſtrum beneficium habere videtur: pariter & manſionem ad prope ipſam Iona, quam Lupus quondam tenuiſſe viſus fuit, ipſi Chaddoni volumus eſſe conceſſam: ſi tamen habuerit filios, in eorum permaneat poteſtate: & ſi quidem filios non habuerit, poſt ſuum tranſitum ad ius & dominationem domnæ Mariæ de Aureonenſi vico reuertatur perpetuis temporibus dominandum. Similiter villa Laſtemarico, quam ex munificentia noſtra ipſi fideli noſtro Chaddono Defenſori noſtro conceſſimus, E voluntas mea eſt, vt dum aduixerit, hoc vſu poſſideat; poſt eius vero diſceſſum cum omni re meliorata, vel ſuperpoſita, ſanctæ Baſilicæ Aureonenſi vico reuertatur. Similiter Vernicella cum omni iure & termino ſuo, vel colonis ad ſe pertinentibus, ad ipſam ſanctam Baſilicam proficiat in perpetuum. Et ſi aliquis exinde epiſtolam quaſi a nobis factam protulerit, vacua & inanis permaneat.

Et ita nobis conuenit, vt ſuperius, intimare: Vt quicumque facta noſtra de propinquis aut heredibus noſtris chartam aliquam, quamuis bonorum hominum manu roboratam (vt cupiditas ſuadet) protulerit: vacua & inanis permaneat, & illam maledictionem percipiat, vt ſuperius eſt comprehenſum. Villam Fontanas in pago Siluiacinenſe filius & parens noſter Bodilo, dum ſuperſtes fuerit, locellum locum tempore vitæ ſuæ teneat ac poſſideat.] hactenus teſtamentum. ſequitur ſubſcriptio: In

A In Chriſti nomine Hadoindus etſi peccator Epiſcopus hoc teſtamentum, quod ex deuotione fieri rogaui, relegi & ſubſcripſi.

Roſindus ſubſcripſi.
Berteghiſelus ſubſcripſi.
Marſus ſubſcripſi.
Auffrebertus ſubſcripſi.
Saigrannus ſubſcripſi.
Audobertus ſubſcripſi.
Cadulfus, ordinante domno Hadoindo Epiſcopo, hoc teſtamentum redditus ſcripſi & ſubſcripſi.] Clauſum erat eiuſmodi teſtamentum, ac ſuper ipſum hæc inſcripta inſtructio:

B Magnificis in Chriſto & ſancta Eccleſia filijs Bodilono & Andranno, Hadoindus Epiſcopus. Rogo & ſupplico charitati veſtræ, vt cum me Dominus & Creator omnium de hoc ſæculo migrare præceperit, Cenomannis ciuitate ire faciatis, & ibi teſtamentum meum cum apertum fuerit, vobis proſequentibus, apudq. Publica geſtis municipalibus faciatis allegare. Et quod vnicuique per ipſum teſtamentum ſanctis ciuibus, vel propinquis meis viſus ſum delegaſſe, veſtra diſpenſatione vnuſquiſque iuxta ipſam delegationem percipere valeat; & quicquid exinde egeritis, geſſeritis, ratum & firmiſſimum debeat permanere. Quod mandatum manu noſtra firmauimus, & petimus muniendum.] his ſubijciebatur ſubſcriptio. Deſideratur autem codicillus, quo manumiſſiones ſeruorum & alia legata ſcripta erant. Ita quidem olim qui bene Eccleſijs præerant Epiſcopi, non ex eis ſe ſuosq. ditantes, ſed ſuas in eas diuitias, omiſſis coniunctis ſanguine, transferentes.

C

IESV CHRISTI ANNVS 653. MARTINI PAP. ANNVS 5. CONSTANTIS IMP. ANNVS 12.

SEquitur ordine annus Redemptoris ſexcenteſimus quinquageſimustertius, Indictione vndecima inchoata, quo in Pyrrhi locum ſubrogatus fuit ab hæreticis Petrus hæreticus & ipſe Monothelita; qui vt faciem ſaltem Catholici hominis oſtenderet, ad Eugenium loco S. Martini ſedentẽ, quo ab eo in communionẽ recipi mereretur, litteras Romam miſit ambagibus inuolutas atque perplexas; ſed prohibente clero atque populo, minime D receptæ fuerunt. De his enim habet iſta Anaſtaſius: Huius Eugenij temporibus Petrus Patriarcha Conſtantinopolitanus direxit Synodicam ad ſedem Apoſtolicam, iuxta conſuetudinem, omnino obſcuriſſimam, & vltra regulam, non autem declarans operationes aut voluntates in Domino noſtro Ieſu Chriſto. Et accenſus eſt populus & clerus, eo quod talem Synodicã direxiſſet, quæ minime eſt ſuſcepta, ſed cum maiore ſtrepitu eſt a ſancta Dei Eccleſia proiecta: vt etiam nec eumdem Papam dimitteret populus vel clerus Miſſas celebrare in baſilica ſanctæ Dei genitricis ſemperq. Virginis Mariæ, quæ appellatur Ad Præſepe, niſi promiſiſſet ijs ipſe Pontifex minime eam aliquando ſuſcipere.] hæc Anaſtaſius: ex quibus plane innotuit Imperatori, impoſſibile eſſe hæreſim in Eccleſia Romana plantare, cum perſpicue intueretur, quod non Pontifex tantum, ſed clerus omnis, & Senatus populuſq. Romanus adeo libere ingenueq. deteſtari ſolerent & execrari, quicquid ſuſpi- E cionem haberet hæreticæ prauitatis.

NON RECIPITVR ROMAE SYNODICA PETRI CONSTANTINOP. EPISC.

Eodem anno, quo Receſuinthus Hiſpaniarum Rex quintum inchoat annum ſui regni, Era ſexcenteſima nonageſimaprima, die decimaoctaua menſis Decembris celebrata eſt Synodus Toletana, octaua dicta, cui interfuerunt Epiſcopi quinquagintaduo, Abbates duodecim, atque Vicarij Epiſcoporum abſentium decem: ſtatutiq. in ea reperiuntur canones tredecim. Ibi primum Rex volumen obtulit de his quæ ab Epiſcopis conſiderari atque decerni optaret. quæ omnia ſingillatim a Patribus cognita, ex præſcripto diuinarum Scripturarum ſunt definita; quam autem conſultiſſime, ſi ea inſpexerit, lector intelliget. Exarſit vero potiſſimum zelus ſanctorum Epiſcoporum aduerſus Epiſcopos carnis inquinamento pollutos, quos abſque aliqua ſperanda venia extra miniſterium longe fieri ijdem decreuere [a], & de alijs ſacerdotibus ac miniſtris ijſdem culpis obnoxijs æque vlciſcendum ſtatuerunt; itidemq. de ſubdiaconorum continentia canonem ſanciuere. Sed

CONC. TOLET. VIII.

[a] Concil. Tolet. c. 4. 5.

quem

quem de Quadrageſimæ obſeruatione, vt ab eſu carnium omnes abſtineant, canonem edi- A
dere, hic totidem verbis recitandus eſt nobis: ſic enim ſe habet:

a Concil. Tolet. 8. can. 9. *b Eccl. 19.* DE QVADRAGESIMA CANON.

Nonæ [a] intentionis admonitu detecta eſt ingluuies horrenda voracium, quæ dum freno parſimoniæ non aſtringitur, religioni contraire cenſetur. Nam dicente Scriptura [b]: Qui ſpernit minima, paulatim decidet in maxima: illi tanto edacitatis improbæ ſumptu graſſantur, vt cæleſtia & pene ſumma contemnere videantur. Etenim cum Quadrageſimæ dies anni totius decimæ deputentur, quæ in oblatione ieiunij Domino conſecrantur, quibus etiam ſaluberrime conditio humani generis expiatur, dum a quatuor mundi partibus ad hanc homo religionem crediturus adducitur; quatuor elementis formatus, propter tranſgreſſionem Decalogi quaterdecies conuenienter affligitur: illi auſu temerario hæc omnia contemnentes, voracitatis ingluuiem non frenant, & quod peius eſt, Paſchalia feſta illicitorum eſuum perceptione profanant. Quibus ex hoc adeo acerrime B interdicitur, vt quiſquis abſque ineuitabili neceſſitate, atque fragilitatis euidenti languore, ſeu etiam ætatis impoſſibilitate diebus Quadrageſimæ eſum carnium præſumpſerit attentare, non ſolum reus erit reſurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab eiuſdem diei ſancta communione. Et hoc illi cumuletur ad pœnam, vt ipſius anni tempore ab omni eſu carnium abſtineat gulam; quia ſacris diebus abſtinentiæ oblitus eſt diſciplinam. Illi vero, quos aut ætas incuruat, aut languor extenuat, aut neceſſitas arctat, non ante prohibita violare præſumant, quam a ſacerdote permiſſum accipiant.] hactenus canon, cum vigeret in ea Eccleſia diſciplina.

EPISCOPI CVM OPTIMATIBVS DELIGVNT REGEM. *e Can. 10. ad finem.*

Sed & illud confectum eſt memoria dignum, vt ab eiſdem de creatione Regis canon decimus ſanciretur: nempe vt Pontificum Hiſpanorum potiſſimum negotium eſſet, accedente aſſenſu maiorum Palatinorum, vt quem Regi ſuccedere vellent, eligerent, fierentq. C ab eis comitia in loco vbi contingeret Regem mori. Sunt hæc verba canonis [c]: Abhinc ergo & deinceps ita erunt in regni gloriam præficiendi Rectores, vt aut in vrbe regia, aut in loco vbi Princeps deceſſerit, cum Pontificum maiorumq. palatij omnimodo eligantur aſſenſu.] Si hæc ergo de ſucceſſione Regum Hiſpaniarum in Concilio ſtatuiſſe leguntur Hiſpaniæ Epiſcopi: quid adeo mirandum, primum ſummumq. in Eccleſia Catholica Hierarcham de electoribus Imperatorum conſtituere decretum?

d For. Iud. lib. 12. tit. 2. c. 16.

Quod autem ad cauſam Iudæorum ſpectat, aduerſus quos querela Regis Synodum interpellauit: placuit ſanctæ Synodo, vt in eos qui poſt Chriſtianam fidem ſuſceptam ad Iudaiſmum reuerſi eſſent, leges Siſenandi ſeueræ admodum exercerentur: quarum timore ijdem conuenientes, atque pœnitentiam præſeferentes, ad eumdem Regem eiuſmodi anno ſequenti ſcripſere libellum [d]: D

IVDAEI APOSTATAE QVIBVS PACTIS RECEPTI SINT.

Clementiſſimo ac ſereniſſimo domino noſtro Receceſuindo Regi, omnes nos Hebræi Toletanæ ciuitatis atque Hiſpaniæ, gloriæ veſtræ, qui infra ſubſcripturi vel ſigna facturi ſumus.

Bene quidem ac iuſte nos meminimus compulſos fuiſſe, vt placitum in nomine diuæ memoriæ Cinthilani Regis pro conſeruanda fide Catholica conſcribere deberemus, ſicut & fecimus. Sed quia perfidia noſtræ obſtinationis & vetuſtas parentalis erroris nos ita detinuit, vt nec veraciter in Ieſum Chriſtum Dominum crederemus, nec Catholicæ fidei ſinceriter hæreremus: idcirco nunc libenter ac placide ſpopondimus gloriæ veſtræ tam pro nobis, quam pro vxoribus & filijs noſtris per hoc placitum noſtrum, vt deinceps in nullis obſeruationibus, in nullis inceſtiuis vſibus miſceamur, Iudæis autem non baptizatis nullo penitus execrando conſortio ſociemur. Non, more noſtro, propinquitatem E ſanguinis vſque ad ſextum gradum inceſtiua commixtione vel fornicatione iungamus. Non coniugia ex genere noſtro aut nos, aut filij noſtri, vel noſtra poſteritas vllatenus ſortiamur, ſed in vtroque ſexu deinceps Chriſtianis iugali copulatione nectamur. Non circumciſionem carnis operemur, non Paſcha, & ſabbata, ceterosq. dies feſtos iuxta ritum Iudaicæ obſeruantiæ celebremus. Non eſcarum diſcretionem, vel conſuetudinem teneamus. Non ex omnibus quæ Iudæorum vſus & abominanda conſuetudo vel conuerſatio agit, aliquatenus faciamus: ſed ſincera fide, grato animo, plena deuotione in Chriſtum Filium Dei viui, ſecundum quod Euangelica & Apoſtolica traditio habet, credamus, atque hunc confiteamur ac veneremur. Omnes etiam vſus ſanctæ Chriſtianæ religionis tam in feſtis diebus, vel in coniugijs & eſcis, quam in obſeruationibus vniuerſis veraciter teneamus & ſinceriter amplectamur, nullo reſeruato apud nos aut oppoſitionis obiectu,

A obiectu, aut fallaciæ argumento; per quod aut illa quæ facere denegamus, iterum faciamus; aut hæc quæ facere promittimus, minime vel non ſinceriter compleamus.

IVRAMENTVM POENITENTIVM NEOPHYTORVM.

De ſuillis vero carnibus id obſeruare promittimus, vt ſi eas pro conſuetudine minime percipere poterimus, ea tamen quæ cum ipſis decocta ſunt, abſque faſtidio & horrore ſumamus. Quod ſi in his omnibus quæ ſupra taxata ſunt, in quocumque vel minimo tranſgreſſores inuenti fuerimus, aut contra Chriſtianam fidem agere præſumpſerimus, aut quæ congrua Catholicæ religionis promiſimus, verbis aut factis implere diſtulerimus; iuramus per eumdem Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, qui eſt vnus in Trinitate & verus Deus: quia ſi ex nobis omnibus vel vnus tranſgreſſor inuentus fuerit, aut a nobis ignibus aut lapidibus perimatur: aut ſi hunc ad vitam gloriæ veſtræ ſeruauerit pietas, mox amiſſa libertate, tam eum quam omnem ipſius facultatem, cui elegeritis perenniter B ſeruiendum, donetis; vel quicquid ex eo, vel ex rebus eius facere iuſſeritis, non ſolum ex regni veſtri potentia, ſed etiam ex huius placiti noſtri ſponſione poteſtatem liberam habeatis. Factum placitum ſub die duodecimo Kalendas Martias, anno feliciter ſexto gloriæ veſtræ. In Dei nomine Toleto.] hucuſque ibi. Verum ſemper Hiſpaniarum Epiſcopis ſuper huiuſmodi perfidis hominibus inuigilandum fuit, vtpote qui mille artibus fallere, promiſſis non ſtare, tegereq. impietatem velamento religionis conſueuerunt: vt vix ſit reperire celebratum poſt hæc ibi Concilium, in quo non fuerit aliquid de his ſtatuendum: cum tamen non inficias ierimus, inter tot vepres lilia naſci ſæpe viſa eſſe, viros inquam ex ijſdem pietate inſignes.

ILDEFONSVS ABBAS.

Poſt ſcriptos canones ſecuta eſt ſubſcriptio primum Epiſcoporum, deinde Abbatum, demum Vicariorum abſentium Epiſcoporum. Qui autem quarto loco inter Abbates ſubC ſcriptus reperitur Ildefonſus, erat iſte inſignis ille ſanctitate & doctrina clarus, qui poſtea fuit Archiepiſcopus ſucceſſor Eugenij in Eccleſia Toletana. Fuit autem diſcipulus ſancti Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi, cum adhuc militaret clericus in Toletana Eccleſia. Poſtea vero monaſticam vitam profeſſus eſt, atque Agalienſis cœnobij creatus eſt Abbas, quam functionem ſanctiſſime adminiſtrauit; de quo inferius plura dicenda erunt.

a Beda in Epit. hoc anno. *b Beda. lib. 3. c. 21.*

Hoc eodem anno propagatur fides in Anglia, cum populi Middelengli ſub Principe Penda fidei myſterijs ſunt imbuti, vt Beda teſtatur [a]. Quomodo vero id acciderit, audi ipſum, vbi fuſius rem ita proſequitur [b]:

MEDITERRANEORVM ANGLORVM CONVERSIO.

His temporibus Middelengli, id eſt, Mediterranei Angli, ſub Principe Penda filio Pendæ Regis, fidem & ſacramenta veritatis perceperunt. Qui cum eſſet iuuenis optimus, ac Regis nomine ac perſona digniſſimus, prælatus eſt a patre regno gentis illius: venitq. D ad Regem Nordhumbrorum Oſuui, poſtulans filiam eius Alchfledã ſibi coniugem dari: neque aliter quod petebat impetrare potuit, niſi fidem Chriſti ac baptiſma, cum gente cui præerat, acciperet. At ille audita prædicatione veritatis, & promiſſione regni cæleſtis, ſpeq. reſurrectionis ac futuræ immortalitatis, libenter ſe Chriſtianum fieri velle confeſſus eſt, etiam ſi virginem non acciperet: perſuaſus maxime ad percipiendam fidem a filio Regis Oſuui, nomine Alchfrido, qui erat cognatus & amicus eius, habens ſororem ipſius coniugem, vocabulo Cymburgam, filiam Pendæ Regis. Baptizatus eſt ergo a Finano Epiſcopo, cum omnibus qui ſecum venerant comitibus ac militibus, eorumq. famulis vniuerſis, in vico Regis illuſtri, qui vocatur Admurum. Et acceptis quatuor presbyteris, qui ad docendam baptizandamq. gentem illius & eruditione & vita videbantur idonei, multo cum gaudio reuerſus eſt. Erant autem presbyteri Cedda, & Adda, & Betti, & E Diuma: quorum vltimus natione Scotus, ceteri fuere Angli: Adda autem erat frater Vttan presbyteri illuſtris, & Abbatis monaſterij, quod vocatur ad Capreæ caput, cuius ſupra meminimus.

PENDA REX APERIT IANVAM EVANGELIO.

Venientes igitur in prouinciam memorati ſacerdotes cum Principe, prædicabant verbum, & libenter auditi ſunt: multiq. quotidie & nobilium & infirmorum, abrenunciata forde idololatriæ, fidei ſunt fonte abluti. Nec prohibuit Penda Rex, quin etiam in ſua, hoc eſt, Merciorum natione verbum (ſi qui vellent audire) prædicaretur. Quin potius odio habebat & deſpiciebat eos, quos fide Chriſti imbutos opera fidei non habere deprehendit, dicens contemnendos & miſeros eſſe eos, qui Deo ſuo, in quem crederent, obedire contemnerent. Cœpta ſunt hæc biennio ante mortem Pendæ Regis: ipſo autem occiſo, cum Oſuui Rex Chriſtianiſſimus regnum eius acciperet (vt in ſequentibus dicemus) factus eſt Diuma, vnus ex præfatis quatuor ſacerdotibus, Epiſcopus Mediterraneorum Anglorum

glorum simul & Merciorum ordinatus a Finano Episcopo. Paucitas enim sacerdotum cogebat, vnum Antistitem duobus populis præfici. Qui cum pauco sub tempore non paucam Domino plebem acquisiuisset, defunctus est apud Mediterraneos Anglos, &c.] hæc enim præsenti anno cœpta, vsque ad biennium esse producta, idem Beda in Epitome docet. Quæ autem post secuta sunt de conuersione Orientalium Saxonum, suo loco dicemus.

Contigit hoc pariter anno ex hac vita migrare Honorium Archiepiscopum Dorouernensem [a], quintum ab Augustino eius sedis Antistitem, cui post annum & sex menses subrogatus est Deusdedit. Porro hi omnes præ virtutum insignibus meritis videbantur esse columnæ: ipse vero Honorius inter sanctos relatus, anniuersaria commemoratione in Ecclesia celebratur pridie Kalendas Octobris [b].

a Beda lib. 3. c. 20.

b Martyrolog. Rom. ea die.

Hoc insuper anno quinquagesimotertio post sexcentesimum signatum habetur martyrium Reginæ Osithæ in Anglia. Fuit ista filia Fritheuualdi Regis & Vuilteburgæ filiæ Pendæ Regis Merciorum, educata a sancta Moduuenna Abbatissa in monasterio, inde contra votum tradita nuptui Regi Orientalium Saxonum, a quo intacta seruata licentiam accepit monasterium ingrediendi, vbi feliciter martyrium est consecuta (vt eius vitæ res gestæ declarant [c]) ab irruentibus piratis Danis, ijsdemq. Gentilibus, Christianis tunc infensissimis. Porro multa ibi tunc miracula edita, eadem Acta significant, quæ tu consulas.

c Extant apud Sur. die 7. Octobris.

Hoc eodem anno Sigebertus consignat obitum sancti Iudoci Regis Britonum filij, qui (vt ait) spreto regno & mundo, peregrinus & eremita in pago Pontino quieuit.

Quod pertinet ad res Orientales: incensa semel fax a Sarracenorum gente ad inflammandum Imperium, eadem nec obice maris extincta, sed ipsas insulas maris Ionij conflagrans, Rhodum progressa, depasta est etiam simulacrum illud æneum, inter septem mundi miracula numeratum, Rhodium inquã colossum, de quo hæc ex Theophane habent [d] Græcorum Annales: Anno duodecimo Imperij Constantis Mahuuias Sarracenorum Dux Rhodum rediens, destruxit colossum eius post mille trecentos sexaginta stabilitatis ipsius annos: quem cum Iudæus quidam Emesenus emisset, nongentos camelos ex eius ære onerauit.] hæc de colosso in portu Rhodio tanta magnitudine collocato, vt diuaricatis cruribus spatium præberet nauibus ingredientibus portum ipsum, altitudinis centum viginti sex pedum; qui antea terræmotu disiectus, demum Sarracenorum manu confractus est, ac Iudæo homini venumdatus. Hic finis rerum mirabilium orbis terrarum, cum nihil temporis edacitati resistat: vt plane imprudens admodum arguatur, qui hic ex casuris aliquando ædificijs gloriam quærit, & non potius in cælo in æternum permansuram habitationem ædificat.

d Theoph. hoc an. 12. Constan.

COLOSSVS RHODIVS A SARRACENIS FRACTVS.

Accessit ad alias huius anni clades, quod Armenia itidem a Sarracenis longe lateq. deuastata est. Ita quidem dormiente atque stertente ignauo Imperatore, ad malum inferendum Catholicis tantummodo vigilante, totus funditus quassatus est Oriens. Hæc plane adeo ingentia mala pertigerunt Armeniam ea ex causa, quod Manichæorum hæresis ibidem restitui cœpta est, tot ante Concilijs ac legibus Imperatorum sæpesæpius iugulata. Quomodo autem ista se habuerint, nos hoc anno occasione cladis a Sarracenis illatæ de his agere operæpretium iudicamus ex auctore recondito nondum edito, quem possidet Vaticana bibliotheca. is est Petrus Siculus, qui aduersus Manichæos, itidemq. nominatos Paulicianos, egregium edidit commentarium ad Archiepiscopũ Bulgariæ: floruit is sub Basilio & filijs Imperatoribus, anno Redemptoris octingentesimo septuagesimo, cum adhuc vrgerent eiusmodi in Oriente vepres agrum Dominicum occupantes, & in exteras regiones radices extendere satagentes. Porro quæ hic tibi ex eodem Petro reddituri sumus, Latinitate donauit Iacobus Sirmundus Parisiensis Societatis Iesu professor, inter nostri sæculi primos viros disertos merito adnumerandus. Rem gestam post multa ita prosequitur auctor:

ARMENIA A SARRACENIS DEVASTATA.

Fuit imperante Constantino (seu Constante) Heraclij nepote, non procul a Samosatis Armeniæ indigena quidam, Constantinus nomine, vicum incolens Mananalim, quem ad hunc vsque diem habitant Manichæi. Hic diaconum captiuum, qui e Syria (vt constat) in patriam reuertebatur, & Mananalim forte præteribat, tecto excepit, aluitq. dies aliquot domi suæ. Diaconus ergo, vt hanc quasi gratiam hospiti suo rependeret, codices duos, quos e Syria secum tulerat, Euangelium scilicet, Pauliq. epistolas, dono dedit Constantino. At ille, qui iampridem nefariam atque impuram hæresim suam propter impia dicta fœdaq. flagitia, quæ Manichæorum scriptis continentur, omnibus odio atque horrori

DE MANICHAEIS IN ARMENIA DEGENTIBVS.

A horrori esse animaduerterat, vti pietatem magnopere pestem illam renouare iterum, ac latius diffundere, in animum induxit, dæmone (vt par est) instigante, librum deinceps præter Euangelij & Apostoli codices nullum attingere; hoc spectans nimirum, vt mali labem vniuersam eorum ope obtegeret: quemadmodum qui noxia pocula propinant, eadem melle obliniunt atque obducunt. Et quidem ille cum Manichæorum libris (vt diximus) omnes iam cuiusque impietatis artes percepisset, tantum mox Satanæ ope assecutus est, vt Euangelij Apostoliq. sensus perperam interpretando, facile omnes in rem suam quo vellet & pro libidine detorqueret. Manichæorum itaque scripta (vt dictum est) idcirco protinus abiecit, & hanc etiam maxime ob causam, quod multos videbat eo nomine gladio cædi. Hoc siquidem ad cetera sua egregia facinora diuini atque Orthodoxi Imperatores addiderunt, vt Manichæos, Montanosq. capitali puniri sententia iuberent, eorumq. libros, quocumque loco inuenti essent, flammis tradi: quod si quis vspiam eosdem occultasse deprehenderetur, hunc eumdem mortis pœnæ addici, eiusq. bona in fiscum inferri.

CONSTANTINI MANICHAEI SVBDQ LAE ARTES.

Egregius autem Manetis discipulus Constantinus, quo facilius auditores suos in fraudem ac periculum induceret, & probabiliora redderet quæ docebat, Valentini primum blasphemias ac portentosa de triginta æonibus dijsq. dogmata, totam item Curbicij fabulam de pluuia, quam ex formosi adolescentis virginem infectantis sudoribus manare affirmabat, & alia id genus non pauca tamquam absurda nimis atque incredibilia reijcienda sibi ac explodenda putauit; minime id quidem vt tantam impietatem profligaret, sed quo plures ad se doctrinamq. suam pertraheret. Basilidis vero nefanda flagitia & impuritates, ceterorumq. omnium tetrum ac graueolens cœnum amplectens, nouus repente pernicioſæ pestis doctor exilijt: adeo vt quotquot nunc sunt Manichæi, pœnam istam & artificium ignorantes, Scythianum ac Beddam & Manetem ipsum, qui totius sectæ principes fuerunt, promptis animis respuant & detestentur; Constantinum vero hunc, qui Siluani quoque nomen assumpsit, aliosq. qui post eum exorti, in Christi Apostolorum numero habeant, & Paulo pares in honore ducant.

B

C

Hic igitur Constantinus, qui & Saloanes, Mananali vico relicto, Cibassam immigrauit, quod castrum est Coloniæ vicinum. Ibi residens, Siluanum se illum esse iactabat, cuius mentio in Pauli epistolis, quiq. tamquam fidus discipulus a Paulo missus est in Macedoniam: ostendensq. discipulis suis Apostoli codicem, quem a diacono acceperat: Vos, aiebat, Macedones estis, ego Siluanus, ad vos a Paulo missus. Atque id ille post sexcentos annos, quam a Paulo scripta hæc fuerunt, dicere non dubitabat, cum emerserit (vt iam diximus) Heraclij nepotis Constantis temporibus. At enim cum eo loci annos septem & viginti versatus esset, multosq. ex incolis in errorem impulisset, dignum magisterio & doctrina suæ vitæ finem sortitus est. Nam Imperator postquam de hominis insolentia nescio qua ratione certior factus est, Palatinum quemdam Simeonem protinus ablegauit, cum mandatis, quibus ipsum vt improbitatis artificem lapidare iubebatur, eius vero discipulos, quos nempe induxerat ignorantia, per Dei Ecclesias erudiendos conuertendosq. dispergere, quamquam illi corrigi prorsus noluerunt. Nec mora iussis interceſſit.

SILVANVM SE IACTAT MANICHAEVS.

SIMEON ABLEGATVS ADVERSVS MANICHAEOS.

Aduolans enim Simeon, Tryphonemq. sibi adiungens ex ijs vnum, qui cum imperio & magistratu in illis oris versabatur, simulac destinatum locum attigit, comprehendi omnes, & in Australem Colonienſis castri partem duci iussit. Quo loco miserum illum, eiusq. discipulos ex aduerso destituens, signum dat illico, vt vnum omnes lapidibus inceſſant. Verum hi magistro suo, vt qui a Deo ad ipsos missus esset, parcentes, lapidibus arreptis, manus quidem ad balteos suos per speciem adducebant, clam autem lapides in terga vibrabant. Adoptarat ante plures annos Siluanus Iustum quemdam (id enim illi nomen erat) eumq. Manichæi hæresi cum primis imbuerat: tunc vero educationis doctrinæq. suæ congruentem ab illo mercedem tulit: Palatini enim iussis obsequens, sumpto in manu saxo, Siluanum quasi alterum Goliath vi magna percussit & occidit. In quem apte cecidit vox illa Dauidica [a]: Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foueam quam fecit. Et: Conuertetur dolor eius in caput eius. Ceterum locus ipse hodieq. ob lapidum congeriem Aceruus nuncupatur.

E

SILVANVS MANICHAEVS OCCIDITVR.

a Psal. 7.

Simeon autem ne quid regij mandati præteriret, Constantini discipulos, quo ad saniorem mentem reuocarentur, Ecclesijs commendat. Sed illi haudquaquam conuersi

sunt

SIMEON HAERESI INFECTVS.

sunt, maluerunt q. in errore suo impie mori, quam Deum sibi pœnitentia placare, salutemq. consequi sempiternam. Quos quidem dum temere nimis excutit & auscultat Simeon, vt qui diuinæ institutionis expers erat, ac plane rudis, atque (vt verius dicam) leuis ac præceps animo, pestiferam hæresim hausit, & cum ea redijt Constantinopolim ad Imperatorem. Triennio deinde domi suæ priuatim acto, cum plene iam irretitus possideretur a diabolo, relictis omnibus, clam excessit, Cibassam petens. Vbi conuocatis collectisq. hinc inde Constantini discipulis, eiusdem impietatis successor effectus est: &

IMPOSTOR MVTAT NOMEN.

vt nomini suo famam eadem qua prædecessores arte conciliaret, Titum se appellauit. Ego vero non Titum hunc dixerim (neque enim imitator eius Titi fuit, quem Paulus Apostolus Cretensium fecit Episcopum) sed Cetum potius: siquidem Cetum imitatus est in maris vndis latitantem. De Ceto enim marino narrant quidam, Aspidochelonem appellari, mole vero tam vastum esse, vt insulæ referat speciem, vocis porro sonum grauem illi & obscurum inesse. hinc fieri, vt decepti nonnumquam nautæ anchoras suas in eum conijciant, palisq. infixis nauigia deligent; quoad accenso desuper igne concalefacta bellua, repente aquas subeat, omnesq. in altum demergat & suffocet. Sic prorsus iste, eo quod qui eius nequitiæ magnitudinem non norant, grauemq. vocis sonum minime refugiebant, sed auscultabant, suæq. adeo spei anchoram in eo defigebant, omnes per ignem ad inferni profunda depressit: igni enim extinctus vna cum eiusdem amentiæ socijs ad æternum ignem profectus est.

PVGNANT INTER SE MANICHAEI.

Nam cum triennij iam spatium in illis locis permultos ijsdem erroribus implicans perageret, exorta tandem est inter Iustum illum, a quo lapidatum diximus Constantinum, & Simeonem hunc Cetum grauis disputatio, multaq. inter eos vltro citroq. agitata de Pauli Apostoli sensu in illis verbis epistolæ ad Colossenses: Quoniam in ipso condita sunt vniuersa in cælis & in terra, visibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Vrgente autem Iusto ac dicente, Ne forte *populo* imponamus, & ne si ab Apostoli verbis discrepantia docuerimus, hominum animas temere perdamus, pro quibus in tremendo iudicio reddi a nobis rationem oporteat: Nihil his eius verbis mouebatur Simeon; quin pergebat acrius, eius loci expositionem huc illucq. suo more distorquens.

EPISC. DEFERT MANICHAEOS

Gliscente igitur inter Iustum & Simeonem contentione, proficiscitur Iustus ad Episcopum Coloniæ, atque vt de Apostoli sensu quod cupiebat audiret, omnia mox de se socijsq. & quam inter se disciplinam tenerent, liquido exposuit. Re comperta, Episcopus nihil in his sibi cunctandum ratus, de singulis euestigio refert ad Iustinianum Augustum, qui post Heraclium Imperij sceptra gubernauit, &c.] quæ enim tunc gesta sint, suo loco dicenda opportunius erunt: hic autem plurium annorum historiam narratio complectitur, quæ nulla per annos singulos possit partiri discretione.

IESV CHRISTI ANNVS 654. MARTINI PAP. ANNVS 6. CONSTANTIS IMP. ANNVS 13.

MARTINI PAP. ET MARTYRIS OBITVS.

ANnus agitur Redemptoris sexcentesimus quinquagesimusquartus, Indictione duodecima: quo duodecima die mensis Nouembris sanctus Martinus Papa & martyr Chersonæ in Ponto, vbi fuerat relegatus, ærumnis confectus martyrium feliciter consummans, in consortium aliorum martyrum atque Pontificum assumptus in cælum, triumphat nobili corona martyrij insignitus, cum iam sedisset annos sex, menses tres, atque dies duodecim: cuius dies natalis monumentis Ecclesiasticis adnotatus, coruscа luce annuatim Ecclesiæ Catholicæ redditur celebrandus.

De eiusdem S. Martini obitu hæc habet Anastasius Bibliothecarius: Directus est in exilium supradictus vir sanctissimus in locum qui dicitur Chersona, & ibidem (vt placuit Deo) vitam finiuit in pace Christi confessor, qui & multa mirabilia operatur vsque ad hodiernum diem. Fecit autem ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros vndecim, diaconos quinque, Episcopos per diuersa loca numero trigintatres. Depositus est autem die duodecima mensis Nouembris *: & cessauit Episcopatus eius dies viginti octo.] hæc apud Anastasium leguntur, quæ haud mediocri censura indigent. Etenim

** Alij codices habẽt*, octaua mensis Septembris, *alij*, Octobris.

quomodo

A quomodo feciſſe dicitur ordinationes duas menſe Decembri, ſi primo tantum anno ſuæ ſedis eum menſe Decembri contigit habitaſſe Romæ? Vnde dicendum erit, ipſum ſemel tantum ordinationem habuiſſe, vel ſi bis dicas, alio ſane menſe quam Decembri, vel alibi quam Romæ. Præterea quod tradit de tempore vacationis eius ſedis, nihil in alijs codicibus editis. certe quidem neque adeo facile potuit innotuiſſe Vrbi eius condẽnatio, neque exiliũ tyrannice factum tam breui temporis ſpatio, neque obitus e tam longinquis regionibus haud aduentantium frequentia notus valuit Vrbi in eccleſia fieri manifeſtus.

S. MARTIN. MIRACVLIS ILLVSTRATVS.

Quod autem ad edita ab eo defuncto miracula pertinet: etiam ab ipſo adhuc viuente in Oriente illuminatum fuiſſe cæcum, S. Audoenus Rothomagenſis Epiſcopus in rebus geſtis S. Eligij, quas fideliſſime proſecutus eſt auctor eius temporis ac veri amantiſſimus ſcriptor, fidem facit, qui ſtylo ſuo glorioſum martyrium ſanctiſſimi viri, veluti in æternum permanſurum in Eccleſia monumentum, poſteris ſcriptum reliquit [a] verbis iſtis poſt alia quæ ex eodem auctore ſunt ſuperius recitata: Conſtantinopolim perductus ſanctus Martinus, atque ibi in exilium relegatus, ſola oratione meruit cæco lumina reddere. Porro exulans & deliteſcens, poſt multa tormenta, claram valde & nobilem vitam optimo & venerabili fine concluſit. Simulent nunc hæretici quantum volunt, confundantur & erubeſcant a ſe martyrem factum, quamuis in pace eum exhalaſſe animam clamitent: quamuis non a ſe interemptum, ſed propria fingant morte defunctum, quaſi non eum pœna conſumpſerit, in quo pœna conſumpta eſt. Qui ſi in præſenti nunc adeſſent, hæc a me pro martyre verba audirent: Etſi imminente carnificis gladio mortuus non fuit, in confeſſione tamen Catholicæ fidei in exilium relegatus, poſt continuam & indefeſſam profeſſionem, glorioſum mortis exitum meruit, ſicq. ad Deum ſuum redeuntem cæleſtis aula martyrem ſuſcepit.

[a] *Audoen. in vita S. Eligij c. 34. apud Sur. die 1. Decemb.*

DE MARTYRIO S. MART. ELOGIVM S. AVDOENI.

Neque enim virtus eius aut honor minor eſt, quo minus beatis martyribus aggregetur: quia (quantum in ipſo fuit) æquanimiter tolerauit, quicquid ei aduerſitatis oblatum eſt. Nam ſicut quidam teſtatur (*hic eſt Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus apud Euſebium Cæſarienſem*) non eſt inferior gloria, ſed potius excellentior ſuſtinere martyrium pro eo ne ſcindatur Eccleſia fallacijs hæreticorum, quam eſt illa ne immoletur idolis impulſu Paganorum. In Paganorum namque perſecutione vnuſquiſque tantum pro anima ſua, in hæreticorum vero pro vniuerſali patitur Eccleſia. Idcirco potiorem eum dixerim, qui proculdubio excellentior, magiſq. eximius comprobatur. Hæc pauca de tanti viri memoria Eligij vita ſibi inſerta habeat, loquaturq. ea vbicumque Eligij vita legetur per ſæcula, quantum Martinus fidei dogmate claruerit.

NON MINOR GLORIA MARTYRII AE HAERETICIS ILLATI, QVAM A GENTILIBVS.

D Quæ quidem nos dilectionis grãtia hactenus narraſſe ſufficiat, vt ſit tam eximij viri memoria, qui vtique collegis meis in vrbe Romana multa impendit bona: quamuis in Oriente frequentetur, non vſquequaque in Occidente obliuioni tradatur.] hucuſque de ſancto martyre ſanctus confeſſor Audoenus, de quo ſuperius dictum, & inferius ſuo loco dicendum erit.

Sed accipe quæ de S. Martino dicat S. Gregorius Papa huius nominis Secundus, cognomento Dialogus, in epiſtola ad Leonem Iſauricum Imperatorem hæreticum Iconoclaſtam, cum ſuis ſcriptis comminatus eſſet ipſi Gregorio, facturũ ſe in eum, quod in S. Martinum perpetrauerat Conſtantinus, nimirũ vt ab Vrbe vinctum Conſtantinopolim perduci mandaret, eadẽq. inferret ipſi ſupplicia, quæ fuerat Martinus paſſus. Ad hæc, poſt alia quæ ab eodem impio tyranno S. Martinus eſt paſſus, enarrata, ſubijcit iſta ipſe Gregorius: At

DE CVLTV S. MARTINI, EX GREG. II.

E beatum Martinum eſſe & ſanctum, teſtatur ciuitas Cherſonenſis & Boſphori, in quam relegatus eſt, & totus Septemtrio atque incolæ Septemtrionis, qui ad ſepulchrum eius confluunt, & morborum curationes experiuntur. Atque vtinam faxit Deus, vt nos Martini viam ingrediamur, eamdemq. ſortem ſubeamus.] hæc Gregorius in dicta epiſtola ad Leonem Iſauricum, de qua ſuo loco fuſius acturi ſumus: ſatis modo hanc de ſancto Martino (quod ad rem pertinet) accepiſſe teſtificationem, qua quidem nondum Romam eius corpus fuiſſe tranſlatum, ſed illic Cherſonæ, vbi martyrium conſummauit, honore cultum ac miraculis illuſtratum apparet.

VIGET ADHVC IN ORIENTE EIVS CVLTVS.

Accepi equidem ab Orientali homine pio viro Catholicæ communionis, fide integro, in hanc vſque diem a Græcis frequentari memoriã S. Martini Papæ, confluereq. populos frequenti cœtu ad ſepulchrũ eius, & gratias curationũ accipere, & alia iuſta petita impetrare ſolere. Quamobrem in eam ſententiam imus, vt etſi corpus eius Romam delatum eſt, &

collocatum in Titulo Equitij, in quo & celebris est memoria S. Martini confessoris Epi- A scopi Turonensis, vt vetus in eo posita docet inscriptio: pars tamen ipsius aliqua ibi remanserit, vendicantibus eum vt suum martyrem Chersonensibus. Quando autem facta sit ista S. Martini sacrarum reliquiarum translatio, vt e Ponticis oris triumphatorem suum martyrio coronatum Roma receperit, nos latet: receptum tamen, & honoribus martyre dignis non a Romanis tantum, sed ab vniuersa Ecclesia Catholica Occidentis & Orientis iugiter frequentatum, certissimum est.

EVGENII PAP. LEGITIMVS PONTIFICATVS.

Vbi igitur de S. Martini Pontificis obitu certum nuncium Romam delatum est, nullus alius quæsitus fuit qui ipsi succederet: sed qui tunc sedere per imaginem saltem Eugenius (vt diximus) inuentus est, accedente rursus semel antea lato consensu, legitime sedere cœpit: vt nonnisi ab hoc tempore Eugenij Pontificatus tempus sit numerandum.

NAVALI PROELIO VICTVS A SARRACENIS IMP.

Hoc eodem anno Constans Imperator a Sarracenis nauali prœlio superatur, ipseq. in B vitæ discrimen adductus, vix mutata veste fugiens, saluus euasit. Vox quidem sanguinis iusti Abel, Martini inquam, e cælo potius quam e terra clamabat in perfidum ipsum Imperatorem, qui instar Cain nonnisi in fuga nouit sperare salutem. Quomodo autem ista se habuerint, a Theophane sic narrantur [a]: Anno decimotertio Constantis præcepit Mahuias Sarracenorum Princeps armaturam fieri magnam nauium, quo ascenderet ad regiam vrbem classis eorum. Omnis autem apparatus eorum apud Tripolim Phœnices consistebat. Verum hoc viso, duo fratres quidam Christiani amici Tripoli manentes, filij buccinatoris cuiusdã, zelo Dei fauciati, ad carcerem ciuitatis cucurrerunt impetu: habebat autem multitudinem Romanorum vinculatorum: & disruptis portis, vinculisq. solutis, in Amiram irruerunt. quo perempto vna cũ his qui cum eo erant, præparaturaq. omni igni tradita, in Romaniã nauigio transierunt. Verumtamen nec sic illi ab eadem præparatura C cessauerunt. Sed Mahuuias quidem militat contra Cæsaream Cappadociæ: Ablularthar vero fabrum naualis structuræ constituit, qui veniens in locum diuertit, vocabulo Phœnicẽ Lyciæ, vbi erat Constans Imperator, & Romanus stolus *, cum eo naualiter pugnaturi.

[a] *Theoph. hoc an. 13. Cõstan. Imp.*

* stolus *pro exercitu vsurpatur.*

Cumq. futurum esset vt Imperator cũ ipso nauigio prœliaretur, contemplatur nocte illa visum, videlicet apud Thessalonicenses esse. Porro cuidã coniectori somniorum expergefactus narrat visionem. Qui ait: O Imperator, vtinam nec dormisses, nec somnium aspexisses. Nam esse Thessalonicæ, θὲσ ἄλλῳ νίκιν, innuit, quod interpretatur, alteri cede victoriam, id est, ad inimicum tuũ victoria vertitur. Sed Imperator nihil metuens, ad prœlium naualis pugnæ Romanorum classes præstruxit ad bellum. Quibus in alterutrũ irruentibus, superantur Romani, & commixtum efficitur mare sanguine Romanorum. Induit autẽ Imperator alium veste sua: & insiliens prædictus buccinatoris filius in regiam scapham, Imperatorem arripuit, & in aliam nauim transductum inopinate saluauit. Porro ipse fortissimus viriliter insistens Imperatoriæ naui, multos occidit, mortiq. se ipsum pro Imperatore contradidit. Hunc præterea hostes circumdantes & in medio retinentes, putabant ipsum esse Imperatorem. Postquam autem multos occiderunt, interfecerunt hostes vna cum eis & ipsum qui portabat Imperatoriam vestem, Ast Imperator taliter in fugam versus saluatur, & derelictis omnibus, nauigauit Constantinopolim.] hucusque ex Theophane.

TVRPIS FVGA IMPERATORIS.

D

Eodem anno Rotharis Rex Longobardorum Arianus, vbi regnasset annos sexdecim & menses quatuor, moriens, regnum reliquit filio Rodoaldo. De eius sepultura habet hæc Paulus [b]: Hic cum iuxta basilicam beati Ioannis Baptistæ fuisset humatus, post aliquantum tempus quidam iniqua cupiditate succensus eius sepulchrum noctu aperuit, & quicquid in ornamentis eius corporis reperit, abstulit. Cui beatus Ioannes per visionem apparens, eum vehementer exterruit, eiq. dixit: Cur ausus es corpus istius hominis contingere? Fuerit licet non recte credens, tamen mihi se commendauit. Qui igitur hoc facere præsumpsisti, numquam deinceps in meam basilicam ingressum habebis. Quod ita quoque factum est. Quoties enim cumque voluisset beati Ioannis oraculum * ingredi, statim velut a validissimo pugili guttur eius feriretur, sic subito retro ruebat impulsus. Veritatem in Christo loquor: hoc mihi ipse retulit, qui hoc ipsum suis oculis factum vidit.] hæc Paulus. Hic primum aduerte (quod dictum ab auctore est) Rotharis corpus non intra basilicam, sed iuxta eam humatum esse: alioqui si in basilica, exhumandus religiose fuisset. Sed & illud obseruatione dignissimum, nec impiorum preces interdum despicere inuocatos sanctos, vel irremuneratas relinquere præmio saltem aliquo temporali: siquidem & Creator omnium Deus Solem suum oriri facit super bonos & malos.

[b] *Paul. diac. de gest. Longob. lib. 4. c. 48.*

DE ROTHARIS REGIS OBITV ET SEPVLTVRA.

* oratorium

Hoc

A Hoc eodem anno sexcentesimo quinquagesimoquarto, qui a sancto Martino Pontifice missus est ad prædicandum Euangelium Follianus Fossensis Episcopus, coronatus est corona martyrij vna cum tribus discipulis; quorum dies natalis inter martyres collocatus, annis singulis celebratur. reliqua tu consule de ijsdem apud Martyrologium Belgicum, quod Molanus vir doctissimus mirifice illustrauit. Sancta his temporibus æmulatio pertigit Hibernos ac Scotos religionis Christianæ cultores: quod enim sciissent ab Vrbe complures in Britanniam ad Anglorum conuersionem sanctos viros missos, & ipsi hactenus id non sine culpa neglexisse visi essent, quibus ob locorum propinquitatem id magis peragendum fuisset: complures ex ipsis paternis egressi domibus, ad prædicandum gentibus Euangelium profecti sunt, vt ex Beda apparet, atque nonnullorum sanctorum vitæ Actis scriptis omni fide mandatis.

DE FOLLIANI ET SOC. MARTYRIO.

B Porro qui comes illi inhæsit & magister extitit, Leuinus Gandensis Episcopus, & ipse consecutus est coronam martyrij: dum enim prædicationi Euangelij instat apud Escham, multis vulneribus confossus occubuit: habent natalem eius indelebili inscriptione notatum tabulæ Ecclesiasticæ [a], eumdemq. consueto præconio annis singulis anniuersaria die in Ecclesia exhibent, duodecima Nouembris. Sed auctor horum omnium, vt ex Hibernia magnæ virtutis homines transferrentur in Gallias, vel alias eius regiones, fuit Vincentius Comes Hannoniæ, qui vxorem habuit consanguineam Regis Dagoberti beatissimam Vualdetrudẽ: missus enim a Francorum Rege in Hiberniam, inde recedens, secũ duxit sanctissimos & strenuos fidei prædicatores, Follianum, Furseum, Vltanum, Eloquium, Ettonem, & Aldagisum, quos omnes egregia sanctitas decorauit: sed & ipse Vincentius in sanctorum album relatus est: excultus enim manu sancti Authberti Cameracensis Epi-
C scopi, tandem monastico suscepto habitu, sese totum, abdicato sæculo, Christo addixit, atque egregia claruit sanctitate; cuius natalem [b] diem Cameracenses & alij finitimi populi decimaquarta Iulij mensis celebrare consueuerunt.

[a] *Martyrolog. Rom. & Molan. in Natal. SS. Belg. die 12. Nouemb.*

S. VINCENTIVS COMES HANNONIAE.

[b] *Molan. in Natal. SS. Belg. die 14. Iul.*

IESV CHRISTI ANNVS 655. VITALIANI PAP. ANNVS 1. CONSTANTIS IMP. ANNVS 14.

D ANnus adest sexcentesimus quinquagesimusquintus, decimatertia Indictione, quo Romæ moritur Eugenius Papa die secunda Iunij: cuius sedis annos qui numerant ab eo tempore quo in locũ sanctissimi Martini martyris adhuc viuentis subrogatus inique fuit, cum ille tyrannice Pontificatu exutus in exilium missus esset, eum annos duos & menses quatuor sedisse tradunt. Verum cum nonnisi post S. Martini Papæ obitum potuerit, accedente cleri consensu, legitime sedisse: affirmare necesse est, non amplius quam sex menses & dies vigintitres ipsum Romanæ Ecclesiæ Pontificem præfuisse. Habet de ipso Anastasius, sepultum fuisse apud sanctum Petrum, nulla facta, dum viueret, cleri ordinatione, sed tantum Episcopos per diuersa loca creasse numero vigintiduos. Modeste visus est vsus Pontificia potestate, quod viuente Martino, optime sciret, se non legitime sedere potuisse Pontificem, sed tantum loco ipsius veluti Vicarium se gerere.

EVGENIVS PAPA MORITVR.

Vacasse autem eius sedem mensem vnum, dies vero vigintinouem, idem Anastasius tra-
E dit: sicq. colligas, hoc eodem anno vltima die mensis Augusti creatum fuisse successorem Vitalianum Signinum. est Signia ciuitas apud Hernicos, longe ab Vrbe trigesimo lapide, via Lauicana. De ipso autem Vitaliano hæc in primis idem Anastasius habet:

VITALIANVS PAPA CREATVS.

Hic direxit Responsales suos secundum consuetudinem cum Synodica in Regiam vrbem ad pijssimos Principes, significans de ordinatione sua: & dum suscepti essent, renouantes Ecclesiæ priuilegia reuersi sunt.] hæc Anastasius, qui & addit: Per eosdem Missos, *Responsales scilicet,* direxit Constans Imp. B. Petro & Euangelia aurea cum gemmis albis miræ magnitudinis ornata in circuitu.] Ex his intelligas, callidum Imperatorẽ, quo rebus Occidentalis Imperij bene consultum esset, conatum fuisse muneribus saltem & alijs officijs demerere Romanum populum, quem sciret tunc sibi coniunctum atque beneuolum fore, si se Catholicum forinsecus præseferret, studiosumq. erga Romanum Pontificem. Probe enim nouerat, in se Romanum populum, simulq. clerum, & (vt vno verbo dicam)

IVGVL. FAN

omnes Occidentales Catholicæ fidei integros professores magnopere concitasse ob eiectionem ex Vrbe sanctissimi Papæ Martini, eiusq. tyrannicam depositionem & electionem, ac demum perfunctum, morte intercedente, martyrium.

FRAVS CONSTANTIS IMP.

Quod igitur sciret ex ijs se apud Occidentales omnes male audire, hæreticum proclamari, trucemq. persecutorem ore omnium nominari, vafro atque subdolo consilio egit vt se facti pœnitentem recepisse Catholicam fidem, redditumq. penitus Orthodoxum ostenderet. Ita plane hæreticus Princeps iure regnandi abuti consueuit religione, vt cum Catholicam fidem oderit, tamen de ea bene mereri videri velit: vt si vir vxori, quam oderit, blandiatur; quo id quod molitur, consequi facile possit; & cum fuerit consecutus, domo statim eijciat, & pellicem introducat. Hoc plane vsum esse consilio Constantem Imperatorem, perspicue eius res gestæ declarant: qui cum Catholicus videri vellet,

OBLATIO EIVS VTI CATHOLICI SVSCEPTA.

illud signum edidit manifestum, vt cum Romano Pontifice se communicare publicis significaret officijs: nam misit ad eum sacrosanctum Euangelium gemmis miræ magnitudinis exornatum (quod erat symbolum Catholicæ susceptæ fidei) sancti Petri Apostolorum principis basilicæ offerendum: & quod dictum est, legatos (quos Responsales vocat auctor) missos Constantinopolim cum Synodica de fidei Catholicæ confessione, ipse Imperator non (vt ante fecerat) eos reiecit, sed bene habuit & amice recepit, donatosq. dimisit impertita confirmatione priuilegiorum illorum, quæ ab Imperatoribus conferri possent Ecclesijs.

AD TEMPVS SIMVLAT IMP.

Et licet Anastasius non dicat; emisisse etiam eumdem versipellem Proteum fidei Catholicæ professionem, æque possumus intelligere, ac nihil denique prætermisisse, quo Catholicus forinsecus hominibus appareret. Ita quidem factum, ex ijs quæ ex eodem Anastasio dicta sunt, cogimur affirmare: nam si aliter creditum esset, nequaquam Vitalianus missam per Responsales accepisset oblationem: siquidem oblationem hæreticorum semper Ecclesia Catholica respuit & execrata est, vti victimam impiorum Deo abominabilem. Hæc tanta cum præstiterit dolosus homo, quæ haberet in stomacho, *non potuit* occultasse: nam cum occasio venit, in fidem Catholicam hominesq. Catholicos quid sentiret, euomuit: quod contigit anno sequenti, cum vera fortiq. confessione Maximi prouocatus, in eum eiusq. socios, vt bestia truculenta, violentus insilijt, quos laniauit atque discerpsit: quomodo autem ea se habuerint, suo loco dicturi sumus. hæc vero haud oportuit prætermisisse, vt qualis esset qui velut in scena ad tempus personam induit pietatis, penitus innotesceret. Sed ad Vitalianum Papam redeamus.

QVALIS PETRI FIDEI PROFESSIO AD VITALIANVM DATA.

Eadem legatione missa Constantinopolim Vitalianus litteras dedit ad Petrum Constantinopolitanum Episcopum, hortans eum ad fidem Catholicam amplexandam. At ille excusans excusationem in peccato, se profiteri rescripsit quæ docuerunt veteres Patres; eorumq. testimonia, sed haud fideliter, mutatis verbis, adnexuit: quæ fraus tum a Græcis, tum a Latinis detecta fuit, vbi de ijsdem litteris actum est. Habentur enim de his ista in decimatertia Sextæ Synodi Actione: Item relecta est ex altero regesto epistola Petri & ipsius quondam Præsulis regiæ ciuitatis ad Vitalianum sanctæ memoriæ, qui fuit Papa Romanus, cuius est initium: Spiritalem nobis lætitiam peperit epistola vestræ vnanimis & sanctæ fraternitatis. Dumq. legeretur eadem epistola habens diuersa Patrum testimonia, hi qui locum gerebant Agathonis sanctissimi Papæ Romani, dixerunt: Innotescimus vestræ gloriæ, quod paterna testimonia, quæ continentur in præsenti quæ nunc legitur Petri epistola, circumcisa & deflorata sunt ab eodē Petro ex hoc quod ostendere voluisset suam super vnam voluntatem & vnam operationem intentionem. Gloriosissimi Iudices dixerunt: Comperimus diligenter, iuxta quæ a vestra reuerentia dicta sunt, quod talia testimonia, quæ continentur in præsenti epistola, detruncata posita sunt: & si placet vestro sancto ac vniuersali Concilio, in amplius huiusmodi epistolæ lectio non procedat.] sicq. in re clara dubitatum a nemine fuit. Hic est status rerum Orientalium anni huius. Iam vero ad res Ecclesiæ Anglicanæ conuertamus orationem.

PROPAGATIO FIDEI IN ANGLIA.

Contigit hoc eodem anno latius propagari in Anglia Christianam religionem: defuncto enim Penda Merciorum Rege Gentili, populi illi facti sunt Christiani. ita Beda[a], qui etiam tradit eodem tempore Orientales Saxones relictam ante sub Mellito Episcopo fidem Christianam recepisse, maioribusq. augmentis auxisse. De quibus primum ex eodem Beda agendum, qui ait[b]: Eodem tempore etiam Orientales Saxones fidem, quam olim, expulso Mellito Antistite, abiecerunt, instantia Regis Osuui recepe-

runt:

a Beda in Epit. hist. Angl.

b Beda. lib. 3. c.22.

runt: erat autem Rex eiusdem gentis Sigbert, qui post Sigbertum cognomento Parvum regnauit, amicus eiusdem Osuui Regis; qui cum frequenter ad eum in prouinciam Nordhumbrorum veniret, solebat eum hortari ad intelligendum, deos esse non posse, qui hominum manibus facti essent.] subdit exhortationem ad eum conuertendum ab ipso haberi solitam, atque demum de eius conuersione, baptizatumq. esse, dum apud Osuui maneret, a Finano Episcopo: atque demum de eius reditu in patriam subijcit ista[a]:

SIGBERTVS REX CVM SVIS CHRISTIANVS EFFECTVS.

a Bed. lib. 3. c.22.

Igitur Rex Sigbert æterni regni iam ciuis effectus, temporalis sui regni sedem repetijt, postulans ab Osuui Rege, vt aliquos sibi doctores daret, qui gentem suam ad Christi fidem conuerterent, ac fonte salutari abluerent. At ille mittens ad prouinciam Mediterraneorum Anglorum, mandauit * ad seruum Dei Cedd, & dato illi socio altero quodam presbytero, misit prædicare verbum genti Orientalium Saxonum. Vbi cum omnia perambulantes, multam Domino Ecclesiam congregassent, contigit quodam tempore eumdem Cedd redire domū, ac peruenire ad Ecclesiam Lindisfarnensem propter colloquium Finani Episcopi: qui vbi prosperatum ei opus Euangelij comperit, fecit eum Episcopum in gente Orientalium Saxonum, vocatis ad se in ministerium ordinationis alijs duobus Episcopis. Qui accepto gradu Episcopatus, redijt ad prouinciam, & maiori auctoritate cœptum opus explens, fecit per loca ecclesias, presbyteros & diaconos ordinauit, qui se in verbo fidei & ministerio baptizandi adiuuarent.] & paulo post de eiusdem Regis nece hæc subdit:

* clamauit ad se virum Dei CEDD EPISC. PRÆDICATOR EVANGELII.

OB CHRISTIANAM MANSVETVDINEM REX OCCIDITVR.

Cumq. tempore non pauco in præfata prouincia, gaudente Rege, congaudente vniuerso populo, vitæ cælestis institutio quotidianum sumeret augmentum: contigit ipsum Regem, instigante omnium bonorum inimico, propinquorum suorum manu interfici. Erant autem duo germani fratres, qui hoc facinus patrarunt. Qui cū interrogarentur, cur hoc facerent: nihil aliud respondere potuerunt, nisi ob hoc se iratos fuisse & inimicos Regi, quod ille nimium suis parcere soleret inimicis, & factas ab eis iniurias mox obsecrantibus placida mente dimitteret. Talis erat culpa Regis, pro qua occideretur, quod Euangelica præcepta deuoto corde seruaret. in qua tamen morte eius innoxia, iuxta prædictum viri Dei, vera est eius culpa punita.] at quænam ista culpa fuerit, idem Beda mox subdens, enarrat, cum ait:

QVAE CVLPA REGIS.

Habuerat enim vnus ex his qui eum occiderant Comitibus illicitum coniugium: quod cum Episcopus prohibere & corrigere non posset, excommunicauit eum, atque omnibus qui se audire vellent, præcepit ne domum eius intrarent, neque de cibis illius acciperent. Contempsit hoc Rex præceptum: & rogatus a Comite intrauit epulaturus domum eius. Qui cum abijsset, obuiauit ei Antistes. At Rex intuens eum, mox tremefactus desiliuit de equo, ceciditq. ante pedes eius, veniam reatus sui postulans. Nam & Episcopus pariter desiliuit; sederat enim & ipse in equo. Iratus autem tetigit Regem iacentem virga, quam tenebat manu; & Pontificali auctoritate protestans: Dico tibi, inquit, quia noluisti te continere a domo perditi & damnati illius, tu in ipsa domo mori habes. Sed credendum est, quia talis mors viri religiosi non solum talem culpam diluerit, sed etiam meritum eius auxerit: quia, nimirum ob causam pietatis propter obseruantiam mandatorum Christi contigit.] hæc Beda: quibus intelligas, quanto suo damno non pareant Principes sacerdotibus, quantaq. iactura quis excommunicato cōmunicet, & quomodo insuper Præsules iuste censuram Ecclesiasticam exercentes exaudiat Deus, contumaces aduersarios puniens. Prosequitur Beda res præclare gestas ab eodē Episcopo Cedd Apostolico plane viro narrare; quem tu consulas: prætermittimus nos breuitatis ergo.

Quomodo autem contigerit conuersio Merciorum, occiso Penda crudelissimo Paganno Rege, rem memoria dignam, hic suo loco ijs quæ sunt dicta iungamus: ait enim[b]: His tēporibus (*nempe, vt habet in Epitome, hoc anno Domini sexcentesimo quinquagesimoquinto*) Rex Osuui cum acerbas & intolerabiles pateretur irruptiones sæpe dicti Regis Merciorum, qui fratrem eius occiderat: ad vltimum necessitate cogente, promisit se ei innumera & maiora quam credi potest ornamenta regia vel donaria in pretium pacis largiturum, dummodo ille domum rediret, & prouincias regni eius vsque ad internecionem vastare desineret. Cumq. Rex perfidus nullatenus precibus illius assensum præberet, qui totam eius gentem a paruo vsque ad magnum delere atque exterminare decreuerat: respexit ille ad diuinæ auxilium pietatis, quo ab impietate barbarica posset eripi; votoq. se obligans; Si Paganus, inquit, nescit accipere nostra donaria, offeramus ei qui nouit,

b Bed. histor. Anglor. lib. 3. c.24.

DE INTERITV PENDAE REGIS ET CONVERSIONE MERCIORVM.

VOTVM REGIS

Domino Deo noſtro. Vouit ergo, quod ſi victor exiſteret, filiam ſuam Domino ſacra virginitate dicandam offerre, ſimulq. duodecim poſſeſſiones prædiorum ad conſtruenda monaſteria donare. & ſic cum pauciſſimo exercitu ſe certamini dedit.

Denique fertur, quod tricies maiorem Pagani habuerint exercitum: ſiquidem ipſi triginta legiones ducibus nobiliſſimis inſtructas in bello habuere. Quibus Oſuui Rex cum Alchfrido filio, perparuum (vt dixi) habens exercitum, ſed Chriſto duce confiſus occurrit. Nam alius filius eius Ecfrid eo tẽpore in prouincia Merciorum apud Reginã Cinuiſe obſes tenebatur. Filius autem Oſuualdi Regis Edeluuald, qui eis auxilio eſſe debuerat, in parte erat aduerſariorũ, eiſdemq. contra patriam & patruum ſuum pugnaturis ductor extiterat, quamuis ipſo tempore pugnandi ſeſe pugna ſubtraxerat, euentumq. diſcriminis tuto in loco expectabat. Inito ergo certamine, fugati ſunt & cæſi Pagani duces Regis triginta, & qui ad auxilium venerant, pene omnes interfecti: in quibus Edilhere frater Annæ Regis Orientalium Anglorum, qui poſt eum regnauit, auctor ipſe belli, perditis militibus, ſiue auxilijs, interemptus eſt. Et quia prope fluuium Iuuuet pugnatum eſt, qui tunc præ inundantia pluuiarum late alueum ſuum, immo omnes ripas ſuas tranſierat: contigit, vt multo plures aqua fugientes, quam bellantes perderet enſis, &c.] ſubdit his Beda de impleto antea nuncupato voto eiuſdem Regis, de monaſteriorum erectionibus, deq. fide Chriſtiana in illis regionibus propagata: hæcq. facta eſſe cum dicat anno decimotertio eiuſdem Regis Oſuui, plane ad hunc annum referre neceſſe eſt. Sed de Britannia ad Hiſpanias tranſeamus.

VICTORIA DIVINITVS OBTENTA.

CONC. TOLET. NONVM.

Hoc eodem anno in Hiſpania celebratum eſt Toletanum Concilium nonum dictum, Era nimirum ſexcenteſima nonageſimatertia, Regis vero Recceſuinthi anno ſeptimo: cui interfuerunt Epiſcopi ſexdecim, primoq. loco Metropolitanus Eugenius Toletanus Epiſcopus ſedens præfuit ſacro conuentui. In quo cum de rebus ad Epiſcopos qui bona Eccleſiaſtica illicite vſurpaſſent ſpectantibus acturi eſſent, ita ijdem Patres digne præfati ſunt poſt alia quæ de antiquis reſtituendis canonibus prælocuti fuerunt: *Sed quia nequaquam recte ſubditos iudicat, qui non ſe ipſum prius iuſtitiæ cenſura caſtigat: aptum nobis & expedibile viſum eſt, ante noſtris exceſſibus imponere modum, & ſic errata corrigere ſubditorum. Tunc namque melius iudiciorum exordia diriguntur, cum vita iudicum ante diſponitur; eo quod potius iudicij forma completur, quo negotiorum principijs æquitas iudicantium antefertur. Adeo exordium æquitatis inchoari a Iudicibus debet, vt perfectio iuris cauſarum limitem aptius formet.*] Hæc poſtquam præfati ſunt Patres, ſanciuere canones decem & ſeptem, quos tu conſulas. Poſt Eugenium ſubſcriptus ibi legitur Taio ſanctus Cæſarauguſtanus Epiſcopus, de quo ſuperius dictum eſt ſatis.

IESV CHRISTI ANNVS 656. VITALIANI PAP. ANNVS 2. CONSTANTIS IMP. ANNVS 15.

IMPERATOR LABORAT SVB VERTERE MAXIMVM.

SEquitur Chriſti annus ſexcenteſimus quinquageſimus ſextus, Indictione decimaquarta: quo ab Imperatore Conſtante decernitur legatio ad Maximum confeſſorem Byziæ in Thracia ciuitatis exulem exiſtentem, quo eum in Monothelitarum errorem perducere poſſet. Qui miſſi ſunt, fuerunt præclariſſimæ dignitatis viri, nempe Theodoſius & Paulus Patricij, ijdemq. Proconſulari dignitate inſigniti, & vna cum eis Theodorus Cæſarienſis Epiſcopus, vir omnium eius ſectæ doctiſſimus. Scripta fuerunt ab aliquo qui præſens fuit omnia quæ in hac legatione mutuoq. congreſſu cum Maximo contigerunt. Quorum Actorum duo fragmenta cum recitata reperiſſemus in quarta Actione ſeptimæ Synodi œcumenicæ, ingens exarſit in animo deſiderium ipſa integra Acta perquirendi. Sed viſis ſcriptis Maximi, quæ in Vaticana bibliotheca aſſeruantur, nec inuentis; cum iam ſpe excidiſſemus ea amplius inueniendi: accidit ex inſperato, vt eadem intexta in vita ipſius Maximi repererimus.

MAXIMVS CONVERTIT HAERETICOS.

Qui igitur miſſi ſunt ab Imperatore, cum diu contuliſſent cum Maximo, vt reuocarent eum a cœptis, & reducerent cum honore Conſtantinopolim; tantum abfuit vt id fuerint conſecuti, vt potius ſumma potentia veritatis ipſe illos in ſuam ſententiam traxerit, atque ad iurandum adegerit, quod abiecta hæreſi, Catholicam fidem amplecterentur; ſicq. reuerſi fuerint ad Imperatorem, quo & ipſum in eamdem ſententiam perducerent. Quod cum

cum minime facere Imperator aſſentiretur, miſit rurſum Paulum, qui eum perduceret Conſtantinopolim: in quem magis renitentem inuentum duriorem decernit relegationem. Hæc ipſa Acta, quæ cuncta hoc eodem eſſe anno confecta, nota Indictionis in eis appoſita docet. Accipe igitur iam eadem ipſa digna Annalibus Acta quam fideliſſime ab exceptore conſcripta, & ab Anaſtaſio Maximi diſcipulo vna cum alijs rebus geſtis eiuſdem Sancti ſimul collecta: quod & Ioannes Epiſcopus Epheſinus pariter profitetur, nempe res geſtas ipſius ab eodem ipſo Anaſtaſio eſſe ſcriptis mandatas quam fideliſſime. quæ ex tribus codicibus Vaticanis accepta Petrus Morinus Theologus Pariſienſis, vir doctiſſimus, e Græco primus tranſtulit in Latinum non ſine magno labore. quibus tu fruere; ſic enim ſe habent:

THEODOSIVS ET SOCII MISSI AD MAXIMVM.

Plurimis autem diebus interpoſitis, mittitur ad Sanctum in exilio degentem Theodoſius ille Cæſareæ Bithyniæ Epiſcopus, & Paulus, & Theodoſius alter, vterque Patricius & Proconſulari dignitate: veniuntq. ad eum, vt ab Imperatore & Patriarcha Conſtantinopoleos miſſi. Hi multos variosq. ſermones beato viro prætenderunt, modo adulantes, modo comminantes, modo etiam aliquid ſciſcitantes, atque interrogantes. Quorum ſermonum per partes narrationem compoſitus ab egregio Anaſtaſio (vt ante a me dictum eſt) commentarius oſtendit. Ex quo non intempeſtiuum fortaſſe eſt, a nobis pauca commemorari, curſim & hic narrationem exequentibus, vt magis virum hunc capi non potuiſſe cognoſcamus. Nam cum multa eſſent, quæ eum concuterent, fluctuationemq. multis modis afferrent; ipſe nullo modo indignatus, conſtantiam obtinuit, firmus totus, ac mentis ſenſu non mutato.

PRIMA SERMOCINATIO MAXIMI CVM THEODOSIO.

Cum igitur ad eum veniſſent, conſederunt, eiq. vt ſederet permiſerunt, cum videlicet vna cum ijs Byziæ eſſet Epiſcopus. *Erat Byzia ſedes Epiſcopalis in Thracia, cuius Epiſcopus nomine Georgius interfuit Sextæ Synodo pro Catholica fide tuenda.* Theodoſius itaque ei dicit: Vt te habes, domne Abba Maxime? Ad quem ille: Vt ante omnia ſæcula præfiniuit Deus vitæ meæ actum ex eius prouidentia pendentem, ſic habeo. Ac Theodoſius: Quid igitur, inquit, ante omnia ſæcula res vniuſcuiuſque noſtrum Deus præfiniuit? Maximus: Prænotitio, inquit, cogitationum eſt, & ſermonum, & operum, quæ in noſtra ſunt poteſtate: præfinitio vero determinatio eſt eorum quæ eueniunt, in nobis non ſita. Tum Theodoſius: Quænam poteſtatis noſtræ ſunt, quæve non ſunt? Cui Maximus: Omnia cognoſcens dominus meus, explorandi cauſa cum ſeruo ſuo loquitur. At Theodoſius: Per Dei veritatem, ignorans interrogaui; ac diſcere volo, quid diſcriminis ſit inter ea quæ in noſtra poteſtate ſunt, & ea quæ non ſunt, & quomodo alia in præſcientiam Dei cadunt, alia in præfinitionem.

DE CAVSA IPSA AGERE INCIPIT THEODOSIVS.

Et Maximus: In nobis ſita ſunt voluntaria omnia, vt virtutes atque vitia: noſtræ vero non ſunt poteſtatis, pœnarum quæ nobis accidunt irrogationes, aut contrariorum. Neque enim poteſtatem habemus punientis morbi, aut iucundæ ſanitatis, ſed cauſarum quæ hæc efficiunt: vt morbi cauſa eſt intemperantia, temperantia bonæ valetudinis; & regni cælorum cauſa eſt mandatorum cuſtodia, quemadmodum horum præuaricatio ignis æterni. Theodoſius: Quid, inquit, affligeris hoc exilio? quod quædam hac calamitate digna perpetraris? At Maximus: Deum oro, vt hoc incommodo definiat eorum pœnas, quæ in eum deliqui tranſgreſſione iuſtiſſimorum mandatorum. Tum Theodoſius: An non probationis cauſa multis calamitas infligitur?

Maximus: Probatio ſanctorum eſt, vt perferendis incommodis vitæ hominum oſtendatur eorum erga ea quæ natura honeſta ſunt amor, ſimul declarans ipſorum omnibus ignoratas virtutes, vt in Iob, & in Ioſeph: nam ille ad demonſtrandam occultam fortitudinem tentabatur: hic probabatur, vt ſanctificans oſtenderetur temperantia. Et quiuis ſanctorum inuoluntarie in hoc ſæculo afflictus, ob quamdam talem diſpenſationem affligebatur, vt per infirmitatem, quæ ipſis permittebatur inferri, ſuperbum & apoſtatam conculcarent draconem, id eſt, diabolum. Patientia enim probationis opus eſt in vnoquoque ſanctorum.

Theodoſius vero: Per veritatem Dei, inquit, bene dixiſti, & confiteor vtilitatem; ac vellem in talibus ſemper vobiſcum loqui. Sed quoniam in aliud caput ego & domini mei magnificentiſſimi Patricij ad te venimus tanto locorum interuallo: rogamus te, vt quæ ad te afferimus, accipias, vniuerſumq. terræ orbem lætifices. Cui Maximus: Quænam hæc ſunt, domine? Et quis ego, aut vnde ſum, vt aſſentiri ijs quæ promittis,

tis, orbis lætitia sit? Per veritatem Domini nostri Iesu Christi, ait Theodosius, quæ A tibi dico & domini mei magnificentissimi Patricij, ex ore domini nostri Patriarchæ, ac pij domini orbis terrarum audiuimus.

Tum Maximus: Iubete, domini mei, dicere quæ vultis, quæq. audistis. At Theodosius: Hortantur Imperator & Patriarcha, vt per nos a te discant, quam ob causam non communicas throno Constantinopoleos? Et Maximus: De hoc habetis scriptam procurationem a pijssimo Imperatore, aut a Patriarcha? Theodosius vero: Non debebat, ait, dominus meus nobis diffidere: quamuis enim humilis sim, tamen Episcopus sum, ac domini mei pars sunt Senatus: nec te venimus tentatum: ne permittat hoc Deus. Maximus: Quacumque ratione venistis ad seruum ipsius & vestrum: ego sine vlla tergiuersatione & sine dissimulatione dicam vobis causam. verumtamen quamuis aliorum esset percontari me, quam ob causam, non est vestrum, qui hanc magis nostis, quam ego. B

MAXIMVS RENVIT COMMVNICARE HAERETICIS.

Scitis enim factas innouationes a sexta Indictione præteriti circuli, quæ ab Alexandria inceperunt per expositionem nouem capitulorum a Cyro, qui nescio quo modo ibi Præsul fuit; quæ confirmata sunt a throno Constantinopolis: & alias mutationes, additiones, imminutiones synodice factas ab ijs qui præfuerunt Byzantiorum Ecclesiæ, Sergio, & Pyrrho, & Paulo: quas nouitates omnis nouit Ecclesia. Propter hanc causam non communico seruus vester Constantinopoleos Ecclesiæ. Tollantur offensiones positæ a præfatis viris cum illis qui eas posuerunt, sicut dixit Deus, & lapides de via disijcite, ac planam ac tritam ab omni hæresi liberam Euangelij viam incedite, & inueniam sicut erat, & ego inueniar vt fui; & incedo absque omni exhortatione humana. Quamdiu vero positis offensionibus, & ijs qui eas posuerunt, se venerabiles putant Præsules Constantinopoleos: nulla mihi ratio persuadet, nullus sermo, vt ijs aliquo modo communicem. C

MAXIMVS DETEGIT BLASPHEMIAS MONOTHELITARVM.

Ibi Theodosius: Quid, inquit, mali confitemur, vt a nostra communione te segreges? At Maximus: Quod vnam operationem dicentes diuinitatis & humanitatis Saluatoris nostri Iesu Christi, confunditis & Theologiæ & dispensationis verbum. Nam si *credi* oportet sanctis Patribus, dicentibus, quorum vna est operatio, eorum esse essentiam vnam; Quaternitatem facitis sanctam Trinitatem, quasi eius incarnatio fuerit Verbo connaturalis, ac discesserit a cognata secundum naturam identitate, quam nobiscum & cum sancta Dei genitrice habet. Rursum dum tollitis operationes, & sancitis vnam voluntatem diuinitatis ipsius atque humanitatis, detrahitis ei bonorum distributionem. Si enim operationem nullam habet, secundum eos qui id affirmarunt; videlicet quamuis velit, minisereri non potest, derogata ei bonorum operatione: siquidem absque operatione & efficacia naturali, nulla res operari aut agere nata est. Ceterum & carnem facitis voluntate D quidem opificem omnium sæculorum, omniumq. rerum vna cum Patre & Filio & Spiritu sancto, natura vero creatam, aut verius dicendo, voluntate expertem principij (siquidem diuina voluntas sine principio est, vt Deitate principium non habente) natura vero recentem. quod omnem non solum amentiam exuperat, sed etiam impietatem: non enim dicitis solum simpliciter vnam voluntatem, sed hanc diuinam. Diuinæ autem voluntatis nemo potest principium cogitare temporarium, aut finem; quandoquidem nec naturæ diuinæ, cuius est essentialis voluntas. Item aliam inducentes nouitatem, detrahitis omnino Christo omnes notas & characteres, quibus nos citamus diuinitatem eius & humanitatem, qui legibus ac typis sancitis, ne vna, neve duæ in eo voluntates aut operationes dicantur; quod est rei minime existentis. Entium enim nullum, siue intelligibile sit, caret volendi facultate & operatione; siue sensibile, operatione sensus; siue prorE sus inanimum & omnis expers vitæ, operatione quæ secundum habitum dicitur, & aptitudine: idq. ostendunt hæc omnia quæ sensibilia comprehendunt sensibus suis: eorum enim quæ sentiuntur, actus est, quod subijciuntur, visui quidem per propriam superficiem, auditui per sonum, olfactui per odorem quemdam innatum, gustatui quibusdam saporibus, tactui per renisum. Quemadmodum enim operationem dicimus visionis, videri aliquid; & cetera omnia eodem modo se habere perspicimus.

Si igitur nullum ens omni prorsus operatione vacuum est: Dominus autem ac Deus noster (propitius sis Domine) nullam habet naturalem voluntatem aut operationem in alterutro eorum, ex quibus & in quibus & quæ ipse est: quomodo possumus esse aut vocari Dei cultores, affirmantes nullo modo facultatem volendi aut operandi habere Deum, qui a nobis adoratur? Plane enim a sanctis Patribus docemur, dicentibus: Quod enim

A enim nullam facultatem habet, id neque est, nec aliquid est, nec vlla eius omnino positio. Tum Theodosius, vtpote inopia laborans: At quod per dispensationem fit, inquit, noli accipere vt certum dogma; quemadmodum nunc qui a nobis prætenditur Typus dispensatorie factus est, non dogmatice.

Maximus vero: Si non est, inquit, certum dogma eorum qui suscipiunt Typum ac legem sancientem nullam dici Domini voluntatem aut operationem (quorum ablatio declarat nullam esse eius existentiam, cui hæc auferuntur) quam ob causam barbaris ac sine Deo gentibus vendidisti me sine pretio? Quamobrem damnatus sum incolatu Byziæ, & conserui mei alter Perbam, alter Mesembriam relegati?

At Theodosius: Per eum qui me examinaturus est, & cum factus est dixi, & nunc dico, male Typum factum esse, multorum malo & damno. Occasio autem & prætextus fuit, CVR TYPVS FACTVS. B cur is exponeretur, Orthodoxorum de voluntatibus & operationibus contentio: atque vt omnes inter se pacem haberent, prospexerunt quidam, vt huiusmodi tacerentur voces. Beatus autem Maximus: Et quis, ait, fidelis dispensationem accipit seditione expellentem voces, quas magnus Christi Apostolus Paulus per epistolas iubet eloqui? Vide igitur, attrectatum hoc capitulum, in quod malum desinat. Si enim Deus [a] posuit in Ecclesia primum quidem Apostolos, deinde prophetas, tertio doctores in consummationem sanctorum: qui dixit in Euangelio Apostolis [b], ac per ipsos eorum successoribus: Quod vobis dico, omnibus dico: ac rursum [c]: Qui recipit vos, me recipit: & qui vos spernit, me spernit: manifestum est & apertum, eum qui non accipit Apostolos & prophetas & doctores, sed eorum voces spernit, spernere ipsum Christum.

[a] 1. Cor. 12.
[b] Marc. 13.
[c] Matth. 10.

Aliud quoque consideremus. Deus electos excitauit Apostolos & prophetas & doC ctores ad consummationem sanctorum: Diabolus vero pseudoapostolos & pseudoprophetas & falsos doctores eligens, contra pietatem excitauit, vt & vetus oppugnaretur lex & Euangelica. Falsos autem Apostolos & falsos prophetas & falsos doctores solos cogito hæreticos, quorum sermones & ratiocinationes peruersæ sunt. Quemadmodum igitur qui veros Apostolos & prophetas & doctores recipit, Christum recipit; sic etiam qui pseudoapostolos & pseudoprophetas & falsos doctores recipit, diabolum recipit. Quamobrem qui simul expellit sanctos cũ sceleſtis & impuris hæreticis, Deum dicentem, Accipite me veritatem, vna cum diabolo aperte condemnauit. Exercentes ergo & alentes factas nouitates nostris temporibus, quas comperimus ad hoc summum malum peruenire: videte ne quodammodo pacem obtendentes, defectione inueniamur laborare, eamq. prædicare, quam Antichristi aduentus præcursatricem fore dixit diuinus D Apostolus.

OPVS DEI QVALE, ET QVALE DIABOLI.

Hæc sine dissimulatione vobis dixi, domini mei, vt vobis ipsis ac nobis parcatis. Iubetis, vt cum hæc scripta habeam in libro cordis mei, intrem communicaturus ecclesiæ, MAXIMI CONCLVSIO. vbi ista prædicantur, & fiam eorum particeps, qui re vera quidem Deum, in speciem vero diabolum cum Deo eijciunt? Hoc mihi non contingat a Deo, qui propter me, secundum me factus est absque peccato. Et *βαλὼν μετάνοιαν*, dixit: Si quid iubetis facere seruo vestro, facite: ego enim, qui ista recipiunt, numquam ero socius.]

Quod ad locum hunc Maximi pertinet, in Græcorum verborum interpretatione scito claros esse lapsos interpretes, Anastasium Perionium, Gentianum Heruetum, Godefridum Tilmannum, vel alios, dum eadem verba, siue apud Ioannem Damascenum, siue E in Actione quarta secundi Nicæni Concilij ex ijsdem sancti Maximi Actis, siue in versione Latina vitæ sancti Ioãnis Chrysostomi a Georgio Patriarcha Alexandrino conscriptæ, vel in Liturgia eiusdem sancti Ioannis Chrysostomi, vel alibi eodem ferme modo eadem verba exponunt, agere pœnitentiam, duci pœnitentia, mittere pœnitentiam, siue (vt Perionius transtulit) inijcere desiderium: quem corrigens Billius in scholio trigesimosecundo in primam orationem sancti Ioannis Damasceni de imaginibus, alios pariter interpretes errore lapsos emendat, dum sic habet:

Ioanni desiderium inijciens: Græce, *βαλὼν μετάνοιαν τῷ ἰωάννῃ*. Quam quidem locutionem non satis intellexisse videtur interpres: *βαλεῖν* enim *μετάνοιαν*, est honoris causa ad alicuius pedes se abijcere, ac venerabundo animo ante ipsum se prosternere, velutq. benedictionem ab eo postulare. In Græcorum Euchologio diaconus multis locis *τῷ ἱερεῖ ζῆς μετανοίας βάλλει*, hoc est, pœnitentis in modum tertio ante ipsum se inuruat. Quin etiam in Græcorum historijs sacris, cum quispiam eximiæ sanctitatis viro obuius fiebat, ipsi

ipsi βαλεῖν τὼ μετάνοιαν dicebatur, id est, ad ipsius genua accidere. Eodem itaque modo hic quoque Proclus, cum D. Paulum sanctissimo suo magistro velut in aurem insusurrantem vidisset, admiratione perculsus, venerationis causa ante præceptorem suum sese incuruauit.] vt & hoc loco Maximus dicatur sese illis venerationis causa incuruasse, cum ea esset dicturus verba. Sed prosequamur cœptam collationem:

At illi ob hos sermones defixi, capitibus pronis in terram, diu silentium tenuerunt. Theodosius demum Episcopus oculos extollens, & Abbatem Maximum intuens: Nos quidem, inquit, spondemus pro domino nostro Imperatore, ab eo, si communicetis, Typum factum iri leuiorem. At Maximus: Admodum, inquit, differt inter nos: longe inuicem absumus. Quid facimus de voce vnius voluntatis synodaliter confirmata ad reijciendam omnem operationem, sub Sergio, & Pyrrho, & Paulo? Cui Theodosius: Illa charta deposita est & abiecta. Deposita est (ait Maximus) e tabulis lapideis, non e tabulis mentis. Assentiantur etiam damnationi Romæ synodice expositæ pijs dogmatibus & regulis: & medius paries solutus est, nec adhortatione indigemus.

REMEDIVM DOCET MAXIMVS.

Tum Theodosius: Non est valida Synodus habita Romæ, quæ Imperatoris facta sit iniussu. At Maximus: Si Synodos factas Regum imperia firmant, non pia fides: recipe Synodos quæ contra Homousion sunt habitæ Imperatorum iussu, nempe primam quæ Tyri, alteram quæ Antiochiæ, tertiam quæ Seleuciæ, quartam quæ Constantinopoli sub Eudoxio Ariano, quintam quæ Nicææ. Thraciæ, sextam quæ Sirmij, ac multis post temporibus septimam quæ Ephesi, cuius princeps Dioscorus fuit: nam has omnes iussa Imperatorum congregarunt: attamen damnatæ sunt omnes, propterea quod sancita in illis dogmata, sine Deo facta, Deo aduersabantur. Cur autem eam non repudiatis, quæ Paulum Samosatensem deposuit, habita sub sanctis & beatis Dionysio Papa Romæ, & Dionysio Alexandriæ, & Gregorio Thaumaturgo, qui eius Synodi princeps fuit; quia iussu Imperatoris facta non est? Illas nouit probas & sanctas Synodos pius Ecclesiæ canon, quas rectitudo dogmatum probauit. Et sane (vt nouit dominus meus & *alios docet*) bis in anno Synodos in vnaquaque prouincia fieri, canon iubet, iussionis regiæ nulla mentione facta: idq. ad munimentum salutaris nostræ fidei, & emendationem eorum quæ pertinent ad id quod diuinum Ecclesiæ caput est.

SYNODI QVAE DAMNATAE IN ECCL.

SYNODI QVAE PROBATAE.

Theodosius autem: Vt dicis, ita est. Verumtamen non recipis libellum Menæ*, quo vnam voluntatem & vnam operationem Christi dogmatizauit? Et Maximus: Ne det hoc Dominus Deus. Vos non recipitis, sed reijcitis omnes doctores, qui post sanctam Chalcedone habitam Synodum contra Seueri nefariam hæresim decertarunt: & ego habeo recipere libellum Menæ post Synodum factum, quo aperte Seuero patrocinatur, & Apollinario, & Macedonio, & Ario, & omni hæresi; & ijs quæ dogmatizauit, dicit contra Synodum, vel potius eam omnino aspernatur?

* Mennæ MENNAE LIBELLVS HAERETICVS.

Theodosius: Quid igitur (ait) non recipis vnam operationem lectissimorum doctorum? Et produxit Theodosius eas, quæ falso nomine ab eis afferuntur, vt Iulij Romæ, & Thaumaturgi Gregorij, & Athanasij, sanctorum auctoritates, & eas recitauit. Dixit vero Maximus: Metuamus sane Deum, & nolimus eum ad iracundiam prouocare, has proferendo hæreticas auctoritates: nemo enim ignorat, has esse impij Apollinarij. Si quidem alias habes, ostende: nam has afferentes, amplius omnibus persuadetis, vos re vera Apollinarij, & eorum qui cum eo sentiunt, malitiam renouasse. Et affert alia duo testimonia, nomine veluti Chrysostomi. Quæ cum legisset Abbas Maximus, ait: Hæc Nestorij sunt, qui de Christo laborauit morbo personalis dualitatis. Ac statim ira efferuescens Theodosius dixit: Domne monache, Satanas locutus est per frenum tuum, *os scilicet, nam labia & dentes frenum sunt linguæ*. Tum Maximus: Ne, quæso, indoluerit dominus meus ad seruum suum. Ac statim in manus sumens, ostendit ei has voces esse Nestorij, & quibus in sermonibus eæ sitæ essent. Theodosius vero: Deus nouit, frater: auctoritates has Patriarcha mihi dedit: verumtamen ecce alias dixisti Apollinaris, alias Nestorij. Et producens sancti Cyrilli auctoritatem, quæ diceret, Vnam & congenerem per ambo ostendens operationem, ait: Quid ad hæc dicis?

HAERETICI FALSA SCRIPTA SS. PATRVM SVPPONVNT.

MAXIMVS DETEGIT IMPOSTVRAM.

At Maximus: Nonnulli, inquit, ostenderunt, eam re vera additam esse interpretationi Euangelij ab hoc sancto Patre factæ, a Timotheo Aeluro. Sit vero, secundū vos, eius: expendamus igitur sententiam vocum Patrum, & intelligemus veritatem. Theodosius vero: Non concedo vt hoc fiat: necesse enim habes, voces simplices accipere. Et Maximus: Dic

A Dic mihi, quæso, quid differant simplices voces a varijs? Theodosius: Vt vocem, sicuti est, accipias: noli scrutari eius sententiam. Maximus: Aperte nouas, peregrinas, alienasq. ab Ecclesia de vocibus leges inducitis. Si secundum vos non oportet scrutari voces Scripturarum & Patrum, reijcimus omnem Scripturam veterem & nouam. Audiui enim dicentem Dauid [a]: Beati qui scrutantur testimonia tua, & in toto corde exquirunt ea: quod nemo sine scrutatione possit Deum acquirere. Et rursum [b]: Da mihi intellectū, & scrutabor legem tuam, & custodiā illam in toto corde meo: vt scrutatione ducente ad cognitionem legis, & cognitione per desideriū suadente sanctis ex corde eum custodire, sancta mandata implendo, quæ in ea sunt posita. Et rursum [c]: Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea anima mea. Quid autem? parabolas & ænigmata & obscuros sermones scrutari non vult prouerbialis sermo? Quid Dominus in parabolis loquens vult intelligere & considerare B discipulos suos, docens parabolarum sententiam? Quid vero? imperans [d]: Scrutamini scripturas, vt testimonium perhibentes de ipso. Quid Apostolorum primus Petrus docere vult, dicens [e]: De qua salute exquisierunt & scrutati sunt prophetæ? Quid Paulus diuinus Apostolus, dicens [f]: Si opertum est Euangelium, in ijs qui pereunt est opertum, in quibus Deus huius sæculi excæcauit corda & oculos mentis ipsorum, vt non fulgeat illis illuminatio scientiæ Dei. verisimile est velle non similes nos Iudæorum esse, qui in simplicibus vocibus (vt appellatis) hoc est in sola littera, vt in quadam magna strue, obruentes sententiam, a veritate exciderunt, velamen habentes in corde suo, ne intelligant spiritum Domini occultatum in littera: de quo ait [g]: Littera occidit, spiritus autem viuificat. Satis habet dominus meus, qui non sustineam vocem recipere sine ea quæ ipsi inest sententia, ne manifeste sim Iudæus.

SCRIPTVRAE DIVINAE SCRVTANDAE

a Psal. 118.
b Ibid.
c Ibid.
d Ioan. 5.
e 1. Petr. 1.
f 2. Cor. 4.
g 2. Cor. 3.

C Ibi vero Theodosius: Vnam, inquit, operationem Christi hypostaticam debemus dicere. At Maximus: Videamus quid mali ex eo nascatur, & fugiamus peregrinam hanc vocem: hæc enim est solum hæreticorum, qui plures deos inducunt. Nam si hypostaticam Christi dicimus vnam operationem, Verbum autem non conuenit secundum hypostasim Patri & Spiritui, ac videlicet ne secundum hypostaticam quidem operationem; cogimur autem vt Filio, ita & Patri & Spiritui hypostaticas operationes tribuere: secundum vos quatuor operationes habebit beata Deitas; tres, quæ determinant personas, in quibus est; & vnam communem, quæ significet communionem secundum naturam trium hypostaseon: Ac secundum Patres (siquidem eorum doctrinam accipimus) morbum contrahemus opinionis quatuor deorum: naturalem enim, non hypostaticam omnem operationem esse dicunt. Quod si hoc verum est, vt sane est, demonstrabitur nos dicere quaD tuor naturas & quatuor deos inter se hypostasi & natura differentes. Et tamen quis vmquam dixit aut contemplatus est propriam operationem cuiusuis earum rerum, quæ sub aliquam speciem reducuntur, & quæ natura sub communem definitionem speciei ponuntur? Numquam enim quod natura commune est, alicuius vnius & solius proprium est: nam hypostatica signacula, quæ personam designant, vt aduncus nasus, aut simus, aut glaucus color, determinandi vim habent numero inter se differentia & maxime propria, & distinguuntur ab ijs quæ communia sunt & communiter dicuntur, vt animal rationale mortale, quod est eius rationis, quæ generalis est: omnes enim eiusdem vitæ participes sumus & rationabilitatis, fluxus, defluxus, sedendi, standi, loquendi, tacendi, & videndi, & audiendi, & tangendi, quæ eius rationis sunt quæ communiter in nobis consideratur. Quamobrem ea vox innouanda non est, quæ vim nullam habet, quæq. nec a Scriptura E est, nec a Patribus, sed peregrinam existimare debemus ac peruersitate inuentam. eam sane ostende mihi positam apud quemuis Patrem, ac rursus quæramus sententiam eius qui eam dixerit.

QVATERNITAS INTRODVCITVR A MONOTHELITIS.

Quid igitur? ait Theodosius, nullo modo in Christo vnam operationem dici oportet? Et Maximus: A sacra Scriptura & sanctis Patribus nihil huiusmodi dicendum accepimus: sed quemadmodum duas Christi naturas, ex quibus est, ita & naturales eius voluntates & operationes conuenientes ei qui natura Deus & homo est, credere & confiteri, nobis permissum est. At Theodosius: Sic & nos confitemur & naturas & differentes operationes, id est, diuinam & humanam, ac eius diuinitatem volendi vim habentem, itidemq. humanitatem; quandoquidem sine voluntate anima eius non erat: duas vero nescimus, ne eum secum pugnantem inducamus. Tum Maximus: Cur igitur numerus naturis assignatus non diuidit; cum vero in voluntatibus & operationibus dicitur, vim diui-

FALLACIBVS CAPTIONIBVS IMPLICATVR HAERETICVS.

dendi

dendi habet? Theodosius: In his omnino habet diuisionem: nec Patres numerum in voluntatibus & operationibus dixerunt, diuisionem fugientes; sed aliam & aliam, diuinam & humanam, duplicem, vt ipsi dixerunt, & dico & testificor.

STVLTA POSITIO CONFVTATVR.

Cui Maximus: Per Deum, si quis tibi dicat, aliam & aliam: quot intelligis? Theodosius vero: Scio, inquit, quomodo intelligam: duas vero non dico. Tunc conuersus Abbas Maximus ad principes, dixit: Per Dominum, si audietis vnam & vnam, aut bis duo, aut bis quinque: quid intelligentes respondetis ita dicentibus? Et dixerunt: Quoniam adiurasti nos: Vnam & vnam, duas intelligimus: duas quoque, aliam & aliam: bis duo, quatuor: bis quinque, decem. Et quasi verecundus Theodosius illorum responso, dixit: Quod a Patribus dictum non est, non dico.

CEDIT VERITATI THEODOSIVS EPISC.

Et confestim sumens Abbas Maximus librum gestorum sanctæ & Apostolicæ Synodi Romanæ, ostendit Patres, qui aperte dicerent duas Saluatoris nostri Iesu Christi voluntates & operationes. Quem librum ab eo Theodosius Consul accipiens, omnes sanctorum Patrum auctoritates legit. Tum respondens Theodosius Episcopus dixit: Nouit Deus: nisi personaliter anathema Synodus illa posuisset, eam magis quam quisquam alius reciperem. Verum ne tempus teramus hic, si quid dixerunt Patres, dico, & statim scripto facio duas voluntates, duasq. operationes. Accede ad nos, communica, & fit vnio.

ROM. ECCL. RECONCILIAT HAERETICOS POENITENTES

Ibi Maximus: Non audeo, inquit, domine, tali de re scriptam assensionem a vobis accipere: nudus sum & merus monachus. Sed quoniam Deus vos compunxit, vt sanctorum Patrum voces reciperetis (sicut canon requirit) ad Præsulem Romæ de hoc scriptum mittite, siue Imperator, & Patriarcha cum Synodo sua. Nam ego non communico, ne si hæc quidem fiant, cum in sancta oblatione offerantur anathematizati: metuo enim iudicium anathematis.] hæc idcirco Maximus, quod ab Apostolica sede excommunicatis C nemo communicare debet, nisi ab ea prius fuerint absoluti: alioqui eamdem anathematis sententiam ipsi communicantes subeant. Ad hæc Theodosius: Non condemno te metuentem, sed nec quisquam alius: sed consilium nobis da per Dominum, si hoc *fieri* potest.

CONSILIVM MAXIMI SECVNDVM CANONES.

Et Maximus: Quod consilium vobis de hoc dare possum? Ite, palpate *si quid huiusmodi* vmquam factum est, ac post mortem quis crimine circa fidem est absolutus: & hoc suscipiat Imperator atque Patriarcha, vt imitentur Dei condescensionem: ac ille, *nempe Imperator*, Iussum hortatorium, Ecthesin vulgo dictam; hic, *nempe Patriarcha*, Synodicam ad Papam Romæ mittant. Et omnino si inueniatur Typus Ecclesiasticus hoc permittens, propter rectam confessionem fidei conuenit nobis de hoc.] hæc quidē Maximus, eo quod eodem anathemate aduersus Monothelitas Romæ in Synodo promulgato, tum Imperator qui Ecthesin promulgasset, tū Patriarchæ Constātinopolitani eius defensores hæresis per- D culsi fuissent; quos absolui post mortē, quod in eodē errore & anathemate defuncti essent, non liceret. opus autē esse, si ipsi vellent absolui, ad sedem Apostolicam se conferre. His nāque persuasus Theodosius ostenditur ex ijs quæ sequuntur in ijsdē Actis, in quibus ita:

IVRAMENTO STABILITA CONCORDIA.

Ac Theodosius: Hoc omnino fit. Sed da mihi verbum; si mittar, mecum venire, Maximus: Tibi confert, domine, conseruum meum, qui Mesembriæ est, tecum ducere, quam me: nam & ille linguam nouit, & eum digne reuerentur, qui tamdiu iam punitur propter Deum & rectam fidem quæ in illo throno est. Theodosius vero: Certamina varia inter nos fuere, nec libenter cum illo proficiscor. Tum Maximus: Quia, domine, ita fieri visum est, placitorum euentus fiat: & quo iubetis, vos sequor. Postea surrexere omnes cum lætitiæ lacrymis, & humili reuerentia inclinarunt sibi inuicem: & oratio facta est. Et vnusquisque eorum sancta Euangelia, & pretiosam Crucem, & imagi- B nem Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi & genitricis eius dominæ nostræ Deiparæ salutarunt, & proprias manus posuerunt ad dictorum confirmationem.] Locus iste citatus reperitur in sancta Synodo Nicæna secunda ab Euthymio Sardensi Episcopo, lectusq. est a Ioanne Notario, hoc titulo[a]: Ex dogmatibus, quæ agitata sunt inter piæ memoriæ Maximum, & Theodosium Episcopum Cæsareæ quæ est in Bithynia, eiusq. assecias.] sed male ibi, loco mutuæ reuerentiæ, pœnitentia facta ponitur, vt superius ex Billio correctum est. Lecto citato loco ad confirmationem venerandi cultus sacrarum imaginum, hæc tunc addita sunt ex ijs quæ & inferius in eodem codice scripta leguntur:

[a] *Concil. Nic. 2. Act. 4.*

Conuersus autem ad Episcopum Abbas Maximus, cum lacrymis eum sic affatus est: Magnus Dominus: Diem iudicij omnes expectamus. Nouisti quæ sancita sunt per sancta Euangelia, viuificamq. Crucem, necnon imaginem Dei Saluatoris nostri, ipsiusq. san-

A sanctam semper Virginem matrem. His lectis, Constantinus sanctissimus Episcopus Cypri dixit: Verbum hoc, Salutarunt, hoc loco sanctus pater sumpsit pro, Adorarunt. Siquidem sanctum Euangelium & viuificam Crucem ipse adorauit, deinde imagines venerandas Saluatoris & inculpatæ eius matris.] lecta iterum eadem verba sunt ex alio codice, quem attulerat Petrus Episcopus Nicomediæ. Quibus lectis, de eodem sancto Maximo hæc idem Petrus: Neque enim vulgaris vir qui hoc fecit, sed Maximus Dei philosophus & cū Patribus certans, *vtpote non illis impar*, quinetiam confessor & veritatis propugnator. Sufficiat igitur nobis, vt in salutando venerandas imagines, illum sequamur.] hæc ex Concilij Actis. Prosequamur reliqua inter Maximum atque Theodosium tunc gesta, quæ sic se habent:

Deinde cum inter se paulisper sermonem habuissent de vita secundum Deum, ac de di- B uinorum mandatorum obseruatione: conuersus Theodosius ad Abbatē Maximum, dixit: Ecce sublata sunt omnia scandala, & facta est pax per Deum, & fiet. Sed per Dominum ne celes me: Nullo modo dicis vnam voluntatem & vnam operationem in Christo? At Maximus: Non capit me hoc vmquam dicere. Et dico causam: Quia peregrina hæc est sanctis Patribus vox, duarum differentium naturarum vnam voluntatem & operationem. Deinde vero, & omnimodo qui hoc dicit, inuenit ex aduerso absurditatē sibi occurrentem.

QVOT ABSVRDA CONTINEAT MONOTHELITARVM HAERESIS.

Primum enim, si dicā naturalē, timeo confusionem. Secundo, si hypostaticam, diuido a Patre & Spiritu Filiū, ac tres voluntates videbor inducere nō conuenientes inter se, quemadmodū & hypostases. Tertio, si dicam vt vnius vnam voluntatem & operationē, cogor & vt vnius Patris, & vt vnius Spiritus dicere, tametsi nolim, vnā voluntatē & operationem; ac sermo incidere inuenietur in multos deos. Quarto, si dicam per cognationem ac necessitudinem & amicitiam relatiuam, Nestorij personalem diuisionem induco. Quinto, si di- C cam, præter naturam, corrumpo existentiam volentis: naturæ enim corruptela est, quod est contra naturam, sicut Patres dixerunt. Ibi Theodosius: Vnam propter vnionem, inquit, Saluatoris nostri voluntatem omnimodis debemus dicere, quemadmodum Pyrrhus & Sergius pulchre (vt arbitror) intelligentes scripserunt.

Et Maximus: Si propter vnionem vna Dei & Saluatoris nostri (vt Pyrrhus & Sergius & Paulus scripserunt) facta est voluntas: primo alterius voluntatis, secundum eos, Filius erit, quā Pater, qui propter naturā voluntatem habet, non propter vnionē, quæ in Filio: quandoquidē non idē est vnio & natura. Item secundo, si propter vnionē vna, secundū eos, Saluatoris nostri facta est voluntas: causam eius habebit omnino vnionem, neutram vero earum, ex quibus est, naturarum: & amicitiæ & familiaritatis relationis, secundum eos, aperte D erit voluntas, non naturæ: naturam enim, non relationem veritatis nouit sermo. Tertio, si propter adunationem (vt dicitis) vna Saluatoris facta est voluntas: qua voluntate aiunt ipsam factam esse vnitionem? Non enim (si veritas ijs est curæ, & volunt effugere quod præter rationem est) dixerint, ea quæ per ipsum est facta. Quarto, si propter vnitionem vna Saluatoris facta voluntas est: ante vnitionem videlicet aut multas voluntates habebat, aut penitus nullam. Ac si quidem multas habebat, diminutionem multarum subijt, in vnam contractus voluntatem; & conuersionis aperte recepit passionem, imminutionem nempe multarum voluntatum, quæ ei naturaliter inerant. Sin erat absque voluntate, potiorem quam naturam ostendit vnionem esse, ex qua voluntatem adeptus est, cuius natura erat indigens: ac rursum conuertibilis apparuit, relatione id consecutus, quod per naturam non inerat. Quinto, si propter vnionem, Saluatoris nostri voluntas facta est vna, E secundum vtrūque eorum ex quibus est: fuit Deus voluntate recens, idem propter vnionem natura manens æternus, ac homo voluntate expers principij, manens secundum naturam recens: quod impossibile est, ne dicā impium. Sexto, si ob vnionem facta est naturarum voluntas vna: cur eamdem ob causam, naturarum facta non est vna natura?

ALIA ABSVRDA.

Interpellans autem longiorem horum progressum Theodosius Episcopus, dixit: Quid igitur propter vnitionem factum est, si ob eam nihil horum fuit? Maximus vero: Ostendit eum, inquit, qui sine carne erat, veraciter fuisse in carne: eum, qui natura Deus erat, & omnium opifex, præbuit aperte natura hominem factum, non conuersione naturæ, aut diminutione vllius eorum quæ naturæ erant, sed vera assumptione carnis intelligenter animatæ, siue indeficientis humanitatis, omni perpurgans contracto secundum naturam crimine primorum parentum: & ratione mutuæ connexionis, admirabilem vere rem ac stupendā fecit, totum inter homines Deū, eumdem integrum manentem in proprijs, eumdem totū in diuinis hominem, totum manentem in proprijs, nec ijs excidentem. Cōmea-

tus enim & cõmercium naturarũ inter ipſas,& naturaliũ quæ ijs inſunt,ex Deiloqua Patrũ A noſtrorum doctrina, non tranſitio ob vnionem, nec mutatio facta eſt; quod propriũ eſt eorum,qui veritatem interpolantes, vnitionem faciunt confuſionem, ac idcirco multimodis verſantur in nouitatibus, ac propter inopiam ſtabilitatis rationis ſuæ pios perſequuntur.

RVRSVS VRGET QVAESTIONIBVS THEODOSIVS.

Hæc cum audiſſet Theodoſius Epiſcopus, viſus eſt cum ceteris qui cum eo aderant, ea probare: rurſumq. ad Sanctum dixit: Fac charitatem: Quid illud eſt, quod nobis dixiſti, neminem ſecundum hypoſtaſim operari, ſed operari vnumquemque ſecundum naturam: mihi enim illud, propterea quod non intellexerim, officit. Et Maximus: Non operatur quiſquam ſecundum hypoſtaſim, ſed ſecundum naturam: vt Petrus & Paulus aliquid faciunt, ſed non Petrice & Paulice,verum humanitus: ambo enim naturaliter homines iuxta communem ex definitione comprehenſam rationem naturæ, at non hypoſtatice iuxta id quod proprie quale eſt. Eodemq. modo Michael & Gabriel ſunt in opere, B ſed non Michaelice aut Gabrielice, ſed Angelice; ambo enim Angeli. Sicq. in omni natura, quæ multo numero prædicatur, communem intuemur, non ſingularem operationem. Quamobrem qui hypoſtaticam & perſonalem operationem dicit, inducit ipſam naturam, quæ vna eſt, factam eſſe operationibus infinitam & a ſe ipſa differentem ſecundum multitudinem indiuiduorum, quæ ſub ipſam reducuntur. Quod ſi pulchre ſe habere accipiemus, in omni natura rationem, quomodo ea eſt, corrumpimus.

* Conſul DE VOLVNTATE IMP. DVBITATIO.

Poſt hunc ſermonem, cum inter ſe conſultaſſent, dixit Theodoſius Conſularis*: Ecce bene omnia proceſſerunt. An in ſe recipiet Imperator, vt Iuſſum faciat adhortationis? Dicit vero Abbas Maximus: Omnino, ſi velit imitator Dei eſſe, ac ſe cum ipſo humiliare, communis noſtræ ſalutis cauſa, ſicq. cogitare. Siquidem Deus,qui natura ſaluat, non ſaluauit,quoad humiliatus eſt volens: quomodo qui natura ſaluatur homo,aut ſaluus erit, C aut alijs ſalutem afferet, niſi humilietur? Tum Theodoſius Conſul: Spero, inquit, Deo meam conſeruante memoriam, ei cum hoc dixerim, perſuaſum iri. Poſtea inter ſe ſalutarunt, & abierunt in pace.] Hæc autem quæ ſequuntur, in alio codice ſcriptorum *Maximi* itidem in Vaticana bibliotheca exiſtente leguntur, his verbis:

Cum religioſus vir omnes Theodoſij Epiſcopi in ſermonibus & ratiocinationibus obiectiones facile euertiſſet: tandem hic feſſus,qui nihil in præſentia haberet quod reſponderet, alia ratione Sanctum abſtrahere conatur, & amicius cum eo loquitur; ſe ipſum quoque velle omnia de medio ſcandala & offendicula auferri,priſtinamq. pacẽ reddi Eccleſiæ: Quæ res, inquit, aliter non fiet, niſi ad eos qui Romæ ſunt iam proficiſcamur, & ad conditiones reconciliationemq. eos prouocemus, vnum videlicet cum ipſis & ſpirantes & ſentientes. Quare Sanctus ille bono animo magis eſſe cœpit: vixq. dici poteſt, quomodo D ad hæc fuerit affectus, quibusq. laudibus ei qui ſic locutus eſſet, reſponderit. Qui ſane cum ita corpore affecto eſſet, ac exercitijs monaſticis, ſenectaq. afflicto: tamen prompto animo parabat ſe,vt Romam rurſus contenderet, & vna cum illis ea quæ in rem eſſent atque vtilia conficeret: Modo, inquit, res hæc ſit, non ſermo fruſtra habitus.

MAXIMVS ROMAM IRE CVM THEODOSIO POLLICETVR.

Cum vero Theodoſius iureiurando dicta firmaſſet, & inuiolabilia Euangelia manibus contigiſſet: quamuis vir non intelligens, horum nihil ſeruarit, vtpote eorum voluntate qui rerum potiebantur, attractus: magis ac magis religioſus vir bonum animum ſuſcipiebat, ſe totum ad iter intendens, eaq. ſpectans quæ eſſent cum ipſis, tum qui Romæ erant, profutura. Inde igitur diſceſſurus Theodoſius,vt cũ ijs qui in vrbe regia erant,de his communicaret: ſalutatione virũ religioſum rurſum excipit,dexteraq. data,& ei donata tunica linea & fuſco pallio, Byzantium reuertitur vna cum duobus Conſulibus eius comitibus.] E

LEGATI REDEVNT CONSTANTINOPOLIM.

At quid poſt hæc? Reuerſi Conſtantinopolim qui miſſi fuerant ab Imperatore, omnia retulerunt quæ cum Maximo geſta eſſent, & quomodo veritate victi manus dediſſent. Quibus acceptis Imperator magnopere commotus eſt, ac tantum abfuit vt pactis ab ipſis conuentis ſtaret, & Romanæ fidei acquieſceret, pacemq. in Eccleſia reſtitueret,vt iterum vnum ex ipſis, Paulum videlicet,Byziam mitteret, qui Maximum Conſtantinopolim perduceret. Quæ autem cum eo acta ſint, vbi Conſtantinopolim perductus eſt, eadem *Acta* ſignificant, dum inſtitutam de his narrationem ita proſequuntur:

Poſtea octauo die menſis Septembris præſentis decimæquintæ Indictionis *(ita auctor cunctis præſens quæ agebantur, ſcribensq. ſingula)* contulit ſe rurſum Paulus Conſul Byziam ad Abbatem Maximum, mandatum afferens hac formula:

Iubemus gloriam tuam Byziam proficiſci, Maximumq. monachũ adducere cum multo honore ac veneratione propter ſenium & imbecillitatem, atque vt amicum & familiarem maiorum

A maiorum meorum, a quibus in honore eſt habitus; eumq. collocare in religioſo monaſterio S. Theodori, quod prope Rhegium poſitum eſt; ac venire, nosq. certiores facere: & mittimus ad eum ex perſona noſtra duos Patricios, vt cum illo loquantur, nobis ex animo amicos, quiq. a nobis diliguntur.] hucuſque mandatũ Principis Paulo Conſuli oblatum. Pergit vero auctor: Adductum itaque eum Conſul in eo monaſterio depoſuit: venitq. ad Imperatorem, vt id renunciaret. Veniunt ad eum poſtridie Epiphanius & Troilus, ambo Patricij cum multo comitatu ac faſtu & oſtentatione, item Theodoſius Epiſcopus, quem & Sanctus præſtolabatur, quæq. condicta erant, confirmaturum ſperabat: nec enim illius ſubdolum obſcurumq. animum deprehenderat vir mentẽ doli in primis expertem gerens. Is in illius manſionis Catechumenio, *nempe vbi catechumeni inſtrui ſolerent*, erat. Ipſi conſueta ſalutatione facta, conſederunt, vim ei adhibentes vt ſederet.

S. MAXIMVS ITERVM REVOCATVS.

B Sermonis vero cum eo initium faciens Troilus, dixit: Orbis dominus nos ad te eſſe iuſſit, ac dicere quæ eius Imperio a Deo ſtabilito placuiſſent. Sed nobis primum dic: Imperata facies, an non? Dixit Maximus: Audiam, domine, quid iuſſerit pium eius Imperium: ac tibi reſpondebo quæ oportet. Nam ad id quod mihi ignoratur, quod reſponſum habeo dare? Troilus autem perſeuerauit, ac dixit: Non dicimus quid afferamus, niſi prius reſponderis, vtrum Imperatori obtemperes. Vt vidit religioſus vir eos amplius vrgere in eius mora, & infeſtius aſpicere, & reſpondere aſperius cum omnibus comitibus,qui & ipſi elati erant ſæcularium honorum dignitate; reſpondit: Quandoquidem non ſuſtinetis dicere ſeruo veſtro, quæ domino noſtro Imperatori placita ſunt: en dico, audiente Deo & ſanctis Angelis ac vobis omnibus, me, quicquid iuſſerit, quod cum hoc ſæculo diſſoluatur & vna corrumpatur, libenter facturum.

TROILVS STVLTE MAXIMVM INTERPELLAT.

C Statim conſurgens Troilus exijt, ac dixit: Orate mihi: ego abeo: hic enim nihil facit. Cum tumultus exortus eſſet,magnæq. turbæ atque confuſio,dixit eis Theodoſius Epiſcopus: Edicite ei Imperatoris iuſſa,& cognoſcite quid loquatur: nec enim rationi conſentaneum eſt,nulla re dicta,nulla audita,abire nos. Tum Epiphanius Patricius dixit: Hoc Imperator per nos tibi denunciat, ac dicit: Quoniam totus Occidens, quiq. ſunt in Oriente, peruerſitate ducti, ad te reſpiciunt, ac propter te omnes ſeditionem concitant, cum nolint ſe nobiſcum in fide coniungere: vt te compungat Deus, quo nobiſcum communices ſuper a nobis expoſito Typo. Ac nos vltro imus in Chalcen, teq. conſalutamus, ſupponimusq. vobis manũ noſtram, ac vos cum magno honore & gloria in magnam eccleſiã inducimus, ſtatuimusq. nobiſcum,vbi de more Reges ſtant: facimus vna tecum Synaxim,& vna communicamus puris ac viuificis myſterijs viuifici corporis & ſanguinis Chriſti; teq. prædica-D mus ac declaramus noſtrũ Patrem: & gaudium erit non ſolum in noſtra Chriſtũ diligente vrbe, ſed etiã in vniuerſo orbe terrarum. Certo enim ſcimus fore, vt ſi ſancto huic throno cõmunices,ſe nobis omnes adiungant,qui propter te tuãq. doctrinã ſe a nobis abſciderunt.

MAGNVM NOMEN MAXIMI IN ORIENTE ET OCCIDENTE.

Conuerſus vero ad Epiſcopum Abbas Maximus cum lacrymis dixit: Magnum,domine, iudicij diem expectamus omnes: Noſti quæ conſtituta ſint & placita ſuper ſanctis Euangelijs, & viuifica Cruce, & imagine Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti & eius genitricis ſanctiſſimæ Deiparæ ac perpetuæ Virginis Mariæ. Epiſcopus, vultu in terram demiſſo, leniori voce reſpondet: Et quid poſſum facere, cum aliud viſum ſit pijſſimo Imperatori? Cui Abbas Maximus: Cur, inquit, tetigiſti ſancta Euangelia,& qui tecum erant, cum in vobis ſitus non eſſet dictorum euentus? Re vera, omnis cæli virtus non perſuadet mihi, vt hoc faciam. Quam enim defenſionem afferam, non dico Deo, ſed conſcientiæ meæ, ſi E propter gloriam & exiſtimationem humanam, quæ ex ſui ratione nullam exiſtentiam habet, eiurauerim fidem, quæ ipſam diligentes ſaluat?

EXPROBRAT EPISCOPO MAXIMVS IVRAMENTVM.

His dictis, conſurrexere omnes, & iracundia ducti, eum crebris vellicationibus, pulſando, vexando, debilitarunt, a capite ad vngues vſque ſputis inundantes, e quibus tetrum exhalabatur cœnum, quibuſq. veſtis eius tota impleta eſt. Exurgens autem Epiſcopus, dixit: Non ſic fieri oportuit, ſed tantum ex eo reſponſum audire,& renunciare domino Imperatori: res enim quæ ex canonibus pendent, alio modo adminiſtrantur. Ac vix perſuaſit eis Epiſcopus, vt quieſcerent, & rurſum ſederent. Cum igitur eum innumeris contumelijs ac inexcogitabilibus diris fugillaſſent, omiſerunt.

IMPIE ET ILLIBERALITER NIMIS TRACTATVR S. MAXIMVS.

Tum multa aſperitate Epiphanius dixit: Dic, peſſime vetule, helluo: vt nos pro hæreticis habens & ciuitatem noſtram & Imperatorem, hæc dixiſti. Vere magis quam tu, Chriſtiani ſumus & Orthodoxi: ac Dominum noſtrum Ieſum Chri-

NEGANT SE ESSE HAERETICOS MONOTHELITAE.

stum fatemur habere tum diuinam voluntatem, tum humanam, & animam mente præditam: nam omnis natura mentem habens, omnino & voluntatem a natura habet & operationem: quandoquidem vitæ proprium est motus, ac mentis proprium est voluntas. Ac nouimus ipsum volendi facultatem habere non diuinitate solum, sed etiam humanitate: quinetiam duas eius voluntates & operationes non negamus.

CONFITENDA APERTA VOCE FIDES CATHOLICA.

Respondit vero Abbas Maximus: Si ita creditis, vt & intellectuales naturæ & Ecclesia Dei; cur me cogitis communicare Typo, qui hæc penitus tollat, quæ etiam nunc confessi estis? Ibi Epiphanius: Hoc, inquit, per dispensationem factum est, ne læderentur populi subtilioribus huiusmodi vocibus. At Abbas Maximus: Contra, omnis sanctificatur homo accurata fidei confessione. Troilus: Et in palatio tibi dixi: non sublatum hoc, sed iussum esse sileri, vt omnes pacem tueremur. Et Abbas Maximus: Tacere sermonem, est eum tollere: nam per prophetam dicit Spiritus sanctus [a]: Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. Quamobrem qui non dicitur sermo, omnino non est. Troilus vero: Habe in corde tuo vt vis: nemo te prohibet. Maximus: At vniuersam salutem in corde non definiuit Deus, qui dixit [b]: Qui me non confitetur coram hominibus, nec ego confitebor eum coram Patre meo, qui in cælis est. ac diuinus Apostolus docet, dicens [c]: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Si igitur Deus, & Dei prophetæ, & Apostoli iubent confiteri mysterium vocibus sanctum & magnum & tremendum totius mundi salutare: nullo modo vtile est silentium eius vocis præcipi, quæ mysterium hoc prædicet, ne tacentium hominum salus minuatur.

a *Psal.* 18.

b *Matth.* 10.

c *Rom.* 10.

EPIPHANII COMMINATIONES.

Respondens asperrimo sermone Epiphanius, dixit: Subscripsisti in libello? *anathematis scilicet aduersus Monothelitas*. Et Maximus: Subscripsi. Et quomodo (inquit Epiphanius) ausus es subscribere, atque anathematizare confitentes & credentes vt intellectuales naturæ & Catholica Ecclesia? Re vera, meo iudicio, inducemus te in vrbem, & sistemus in foro vinctum, & mimos mimasq. ac prostibula inferemus & vniuersam plebem, vt omnes te colaphis cædant, & conspuant tuum os. Ad hæc *Sanctus* respondens, dixit: Sicut dixisti, fiat, si eos qui confitentur duas naturas ex quibus Dominus est, ac duas naturales voluntates & operationes ei conuenientes, qui natura Deus & homo veritate est, anathematizauimus. Lege, domine, gesta & libellum; ac si inueniatis quod dixistis, facite quod vultis. Nam ego, & conserui mei, & quicumque subscripserunt, eos qui iuxta Arium & Apollinarium vnam voluntatem & vnam operationem dicunt, anathematizauimus, quiq. non confitentur Dominum nostrum ac Deum, secundum vtramque earum, ex quibus & in quibus est, & quæ ipse est naturarum, esse secundum naturam intellectu præditum, & idcirco volendi facultatem habere, & nostram operandi salutem.

RECEDVNT IVDICES.

Tum Epiphanij comites inter se dixerunt: Si hunc vsque attendamus, neque comedimus, neque bibimus: verum surgamus, & prandeamus; & ingrediamur, renunciemusq. ea quæ audiuimus: hic enim vendidit se Satanæ. Surrexerunt itaque, & pransi sunt. Erat autem statio, siue vigilia Exaltationis pretiosæ Crucis, & introierunt in vrbem cum ira.

REVOCATVR MAXIMVS AD IVDICIVM.

Postridie mane venit Theodosius Consul ad Abbatem Maximum, & omnia quæcumque habebat, abstulit, hæc verbis Imperatoris locutus: Quia noluisti honorem, & elongatus est a te: abi, quo dignum te ipsum iudicasti, habens iudicium discipulorum tuorum, quiq. Mesembriæ est, quiq. Perberis, qui fuit Notarius beatæ nostræ matris.

CALVMNIA DE BLASPHEMIA VRGETVR S. MAXIMVS.

Dixerunt autem Patricij Troilus & Epiphanius: Omnino duos discipulos tuos adducimus, tum qui Mesembriæ, tum qui Perberis, eosq. examinamus, ac eorum videmus euentum. Theodosius vero Consul tradidit eum militibus; qui eum Selymbriam duxerunt, vbi biduum moratus est. Ac interea vnus militum in castra ad exercitum est profectus, ac in vulgus diuulgauit, eos in senem incitans, venire monachum, qui Deiparam blasphemaret. Post biduum miles redit, eumq. ducit in castra. Legatus vero, Dux exercitus, compunctus a Deo, mittit ad beatum Maximum primores e clero presbyteros & diaconos, religiososq. signiferos. Quos vir sanctus conspicatus, surrexit, ac veneratus est humili obsequio, summisso videlicet corpore inclinans se honoris ergo: idemq. illi fecerunt, & sederunt, eumq. sedere iusserunt.

Tum quidam senex valde honorabilis cum multa reuerentia ei dixit: Pater, quoniam nonnulli scandalizauerunt nos de tua sanctitate, quod non dicas Deiparam, dominam nostram sanctam Virginem: adiuro te per sanctam & consubstantialem Trinitatem, vt nobis

A bis verum dicas, & hanc offensionem de animis nostris abstergas, ne lædamur, iniuste scandalizati. Maximus humili prostratione corporis facta, surrexit, dixitque, manus in cælum tendens cum lacrymis: Qui non dicit Dominam nostram omnibus hymnis celebrandam & sanctissimam & immaculatam, & omni intellectuali naturæ venerabilem, naturalem vere matrem Dei factam, qui fecit cælum & terram & mare & omnia quæ in eis sunt: esto anathema a Patre & Filio & Spiritu sancto, consubstantiali & supersubstantiali Trinitate, & ab omni virtute cælesti, & choro sanctorum Apostolorum & prophetarum, infinitoq. populo sanctorum martyrum, omniq. spiritu in iustitia consummato & nunc & semper & in sæcula sæculorum.

MAXIMVS CALVMNIAM DILVIT.

Flentes omnes, bene precati sunt ei, dicentes: Deus corroboret te, pater, dignumq. te faciat, qui peragas sine offensione cursum tuum. Atque his dictis, multi conuenere milites, audituri multos egregiosq. sermones, qui tum habiti sunt. Cum autem quidam e domesticis Ducis videret multum exercitum conglobari, ac sancti viri ædificari sermonibus, & ea quæ fierent contra eum scilicet damnare: iubet eum (qua cogitatione ac suspicione, nouit Deus) inde abstrahi, duobusq. millibus passibus a castris abduci, dum Synaxim facerent, & venirent qui eum ducerent Perbera. Clerici diuina moti charitate, duo illa milliaria pedibus confecerunt cum eo. Et cum aduenissent qui ducerent Perbera: ipsi manibus eum gestantes, imposuerunt iumento: cumq. eum amplexi essent, salutem dixissent, atque orassent, in loca sua cum pace redierunt. Ipse vero Perbera adductus est, tenente eum custodia.] hucusque Acta de rebus Maximi gestis hoc anno.

Vidisti, lector, præstantissimi confessoris iterata certamina, in quibus omnibus etsi furens semper obstrepuerit, tamen victa semper remansit impietas cedere nescia, maiori cum prosternitur obstinatione resurgens. Sed ea omnia ad profectum Euangelij prouenere, vt vno Maximo resistente, fides Catholica non fuerit omnino in partibus illis extincta, vsque adeo eiusmodi confessione virescens, vt post obitum nefandi Imperatoris fœcundiori cæspite germinauerit, atque fructum ex eo produxerit & quidem vberrimum, cum videlicet œcumenica Synodo congregata, Monothelitarum hæresis fuit penitus condemnata. Sic igitur optime conuenit, vt de Maximo illud propheticum [a] ab Orientalibus occinatur: Nisi Dominus reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus, & quasi Gomorrha similes essemus.] cũ vno tantum Maximo atque duobus discipulis eius & non alijs (quod sciatur) fides tunc splendescere visa sit, dum vndique tenebræ operirent terram, & caligo populos. Sed etsi grandia sint ista de Maximo, longe sunt maiora quæ dicturi sumus, cum rursum aduersus eum eiusq. discipulos acerbiora excitata sunt prœlia, ex quibus inuicti milites Christi maiora erexere de hæresi profligata hæreticisq. superatis trophæa: quando autem ista contigerint, suo loco dicturi sumus inferius.

a *Isai.* 1.

PETRI EPISC. CONSTANTINOP. OBITVS.

Sed quid accidit? qui obniti hactenus visus est veritati, Imperatoris fauens prauis affectibus, idem ipse ad supernum tribunal vocatur reddere rationem, mortis nuncio interpellatus. Hoc siquidem anno Petrus Patriarcha Constantinopolitanus hæreticus, vbi sedisset annos duos & menses tres, moritur, atque in eius locum subrogatus est Thomas, qui in Concilio œcumenico Constantinopolitano asseritur fuisse Catholicus. Ceterum de annis quibus sederit Petrus, textus Nicephori corrigendus est, dum habet sedisse annis duodecim, cum duobus dumtaxat ei Ecclesiæ præfuisse legatur.

THOMAS SVCCESSOR PETRI.

Porro ista de electione Thomæ quomodo se habuerint, vt Imperator insequens Maximum Orthodoxum, eo quod acquiescere nullo modo voluerit ipsius sententiæ de communicando cũ Ecclesia Constantinopolitana in probando qui promulgatus est Typus, idem passus sit Thomam assertum Orthodoxũ illi Ecclesiæ præfici? cũ nihil sit quod dici possit, ipsum mutasse sententiam & ad frugem meliorẽ esse conuersum, siquidem in persecutione Maximi perseuerasse vsque ad obitũ reperitur. Verum tunc fuisse Thomam Orthodoxum non puto dici aliquo modo posse. Certe quidem ex ijs quæ de Maximo dicta sunt, & quæ inferius suo loco dicentur, cum longe aliter res se habuisse inueniatur, conuincuntur Acta illa Sextæ Synodi fuisse admodum deprauata; siquidem ipsa facta Thomæ repugnant: etenim ipsum liquet cum Monothelitis contra Maximum sedisse: adeo enim res patens est, vt ne cum eo cõmunicaret, maluerit sanctus martyr subire martyrium. Hunc ne ergo dixerimus fuisse Catholicum, cuius hæresis Acta Proconsularia corã Senatu ampliſſimo habita satis certum firmumq. testimonium habent? id quidem inferius suo loco patebit.

Verum quæ habent de fide Catholica Thomæ deprauata Acta Sextæ Synodi, videa-

mus. In ipsius enim quæ extat Synodi Collatione decimasexta, dum mentio habetur de epistola Catholica ab eo scripta ad Vitalianum Rom. Pontificem, sed cur ad eum mitti minime fuerit facultas, declaratur, ibi ex Georgij Chartophylacis verbis hæc leguntur: A

DE SYNODICA SCRIPTA A THOMA EPISCOPO CONSTANTINOP.

Hic mihi præsto est cum his & authentica Synodica bullata, quæ facta sunt a Thoma sanctæ memoriæ quondam Patriarcha ad Vitalianum sanctæ memoriæ quondam Papam Romanum: quæ etiam volens ad eum dirigere, propter impiorum Sarracenorum incursum assidue imminentem (vt nostis) & obsessionem quæ facta est per biennium, quo gessit Episcopatum, non valuit dirigere: & hæc ego statim vobis iubentibus profero.] & paulo post iussa sunt edi scripta Thomæ & successorum Patriarcharum, eademq. legi: nam inferius: Accipiens Agatho religiosus lector & Notarius sanctissimi Patriarchæ Constantinopoleos Synodicam authenticam sanctæ memoriæ Thomæ bullatam, & coram omnibus bullam quæ in eo pressa fuerat auferens, reliquit habens in superscriptione B ita: Per omnia sanctissimo ac beatissimo & consacerdoti domino Vitaliano Thomas indignus Episcopus salutem.] hucusque inscriptio. Epistolæ autem initium est: Qui cuncta ex nihilo quidem vt existerent protulit,&c. quod Synodicum collatum est cum regesto,quod protulit Georgius Deo amabilis diaconus & Chartophylax, & constitit ab initio vsque ad finem indeminute.] hucusque in Actis de Synodali Thomæ in Synodo recitata, sed non integre in ijsdem Actis descripta.

SEXTAE SYNODI ACTA DEPRAVATA.

Quod insuper in ijsdem Synodalibus recitatis Actis Constantinopolitana ciuitas biennali fuisse obsidione fatigata traditur, haud mediocrem pariter de impostura suspicionem auget: siquidem neque Theophanes, qui per annos singulos Imperatorũ res gestas recensuit, neque quisquam alius Græcorum historicorum tantæ rei vel leuiter meminisse reperitur. Verum ista toleranda quomodocumque videri poterant,si reliqua consentientia veritati reperta fuissent, vt quod dictum est de Thoma Constantinopolitano Patriarcha post Petrum, cui vt hæretico constat sanctum Maximum (vt ex ijsdem Actis apparet) minime communicare voluisse; sed & hæc ea quæ dicentur sequenti anno perspicue demonstrabunt. Immutata plane fuisse Sextæ Synodi Acta a Theodoro Constantinopolitano Patriarcha, ex compluribus haud leuibus coniecturis suo loco inferius demonstraturi sumus: vt plane tu ipse mireris, considerans, secundum illud Dauidicum, quanta sit malignatus inimicus in Sancto, quomodo Græcus impostor velut præstigijs quibusdam fecerit videri lucem tenebras, & tenebras lucem, malum bonum, & bonum malum, tantamq. fidem inuenerit, vt in hanc diem sub Sextæ Synodi titulo multa reperiantur intexta mendacia. Sed de his diffusius suo loco. C

CONCILIVM TOLETANVM DECIMVM.

Celebratum est hoc eodem anno Toleti Concilium, quod numeratum reperitur decimum, Era nimirum sexcentesima nonagesimaquarta, anno autem Recessuinthi Regis octauo: cui interfuerunt Episcopi viginti, vicarij vero ab Episcopis absentibus missi quinque; præfuit autem Eugenius Toletanus Metropolitanus. Sancitum primo loco fuit, vt dies festa Incarnationis Verbi, nẽpe Annunciationis Deiparæ, celebraretur ante octo dies a Natali Domini;eo quod quando re vera mysterium incidit,Ecclesia vel ieiunij pœnitentia, vel celebritate Paschæ teneri soleat occupata. At visum postea ob excellens mysterium, nonnisi ea die qua configit, celebrari debere. His decretis, statuti sunt a sacro conuentu canones numero septem. Quibus omnibus rite dispositis, cognita est causa Potamij Episcopi Bracarensis, qui (quod mirum visum fuit) nemine accusante, se ipse prodens, abdicansque, libellum obtulit sui lapsus & pœnitentiæ: cuius gratia vniuersa Synodus in lacrymas conuersa est. Editum quidem ab eo fuit dignum vere pœnitentis specimen: qui enim a digna sacerdotis per culpam decidit maiestate, se in pœnitentium numerum volens libensq. coniecit. Sed de his ipsam Synodum audiamus: hæc enim ad finem post sancitos canones habentur de his quæ de ea causa locuti sunt Patres: D

DE CAVSA POTAMII EPISC. BRACAREN.

Assumere poteramus canoram in tantum fraternæ lætitiæ tibiam, quia diuina pietas conuentum nostrum ad concordiæ conuocauerat studia: & conuenerat mœstitiam vitare, quoniam visitatione disciplinæ videbamur paternas regulas innouasse. Sed grauius sistrum pro cimbalo sumimus, & funus pro carmine decantamus, gementesq. cum Hieremiæ [a] quæstibus dicimus: Dissolutum est gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster. Vnde & Væ, coram nobis conspicimus: quoniam cecidisse coronam capitis nostri videmus, dum tam nobile in infimum corruit, quod in tam sublime sanctitatis optimum stetit. Ecce etenim tractantibus nobis in pace Dei de Ecclesiasticis regulis, delatum E

[a] Thren. 5.

tum est conuentui nostro epistolium confusæ confessionis & abolendæ subscriptionis, quod Potamius Bracarensis Ecclesiæ Episcopus de factis proprijs, suisq. verbis annotarat & articulis. Quo relato, quid obliteranda pagina & abolenda litterarum panderent elementa, fletibus potius quam sermonibus lacrymosa concio recensuit. Tunc solitarie tantum secretimq. adunatis Pontificibus Dei, prædictum Episcopum adesse coram nobis fecimus. A

POTAMIVS SVI PRODITOR LAPSVS.

Quem singultibus aggredientes amplius quã loquelis, relatam illi suæ deformitatis & nostræ confusionis scripturam protulimus. Quam accipiens & recurrens, sciscitantibus nobis, vtrum sui operis & suæ annotationis intimatio esset: ille suum actum, suiq. oris eloquium, suorum quoque digitorum esse robur asseruit, quod illic relegendo peruidit. Rursum diuini nominis contestatione hunc adiurantes,obtestati sumus,vt an de se sponte mendacium diceret, aut alicuius violentia premeretur, & perterritus talia enarraret, veraciter indicaret. Qui mox flebili voce, luminibusq. ploratu madentibus, & fragore singultuum cum vnius Dei nominis iuramento clamauit, se & vere eadem mala de se confiteri, & ad hæc confitenda nulla se violentia prægrauari. Vnde etiam ferme per nouem menses sponte deseruisse regimen Ecclesiæ suæ, & ergastulo quodam pro admisso flagitio acturus pœnitentiam se concluisse,edixit. Tunc per fidelem confessionem eius agnito quod tactu femineo sordiuisset,& declarato: licet hunc paterna antiquitas sacris regulis deijcere ab honore decernat: nos tamen miserationis iura seruantes, non abstulimus nomen honoris, quod ipse sibi sui criminis confessione iam tulerat: sed valida auctoritate decreuimus, perpetuæ pœnitentiæ hunc inseruire officijs & ærumnis: prouidentes, melius illum per asperam & dumosam ire pœnitentiæ solitudinem, vt quandoque peruenire ad refrigerij B mansionem, quam relictum in voluntatis suæ latitudine, ad præcipitium deijci æterna damnatione. B

FRVCTVOSVS IN POTAMII LOCVM SVFFECTVS.

Tunc vero Fructuosum Ecclesiæ Dumiensis Episcopũ communi omniũ nostrũ electione constituimus Ecclesiæ Bracarensis gubernacula continere: ita vt omnem Metropolim prouinciæ Gallæciæ, cunctosq. Episcopos,populosq. conuentus ipsius,omniumq. curã animarum Bracarensis Ecclesiæ gubernandam suscipiens, ita componat atque conseruet, vt & Dominum nostrum de rectitudine operis sui glorificet, & nobis de incolumitate Ecclesiæ eius gaudium præstet. Quia vero ad futura prospicere conuenit, ne exoriri possit in statu pacis quædam commotio litis: Patrum sententiam, quæ iam dictum Potamium Episcopum rectitudine damnat, huic decreto connectere, nostra vigilantia procurat.]

POTAMIVS EX RECENTI CANONE REDARGVTVS.

Hic aduertendum est,citatum & recitatum canonem ad condemnationem Potamij,non aliquem fuisse ex canonibus pœnam infligentibus eiusmodi lapsis, sed canonem Concilij Valentini Galliæ, quo tractatur de eo qui sua sponte proderet culpam, qui omnino damnandus esset: nam siue re vera peccatum admisisset, ob peccatum puniendus, si vero non admisisset, ob id quod se mendacio infamasset, grauius plectendus foret. Sunt enim hæc verba canonis: D

CANON DE CLERICIS PVBLICE SVA CRIMINA PRODENTIBVS.

Quicumque sub ordinatione vel diaconatus vel presbyterij vel Episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, a supradictis ordinationibus submouendos, reos scilicet vel veri confessione, vel mendacio falsitatis. Neque enim absolui potest is qui in se ipsum dixerit, quod dictum in alios puniretur: quoniam omnis qui sibi fuerit mortis causa, maior homicida fit.] Tu vero consule a nobis superius suo loco dicta in eodem canone Concilij Valentini. Habent eadem Acta hæc infra: Factum est decretum sub die Kalendarum Decembris, anno feliciter octauo regni gloriosissimi domini nostri Recessuinthi Regis.] Quod ad eumdem Potamium spectat, interfuerat ipse octauo Concilio Toletano, federatq. quarto loco in consessu quinquagintaduorum Episcoporum, auctorq. cum alijs fuerat, vt sanciretur canon [a] aduersus carnis inquinatione pollutos, quos Episcopi deberent inquirere, eosdemq. seuere corrigere, ne quid huiusmodi admissum audiri posset: cuius memor tantus Episcopus, in se ipsum statutam in eos pœnam sponte conuertit, dignum vere pœnitentis edens exemplum. E

[a] Concil. Tolet. 8. c. 5.

DE S. FRVCTVOSO EPISC. BRACARENSI.

Sed & illud (vt vidimus) bene consultum fuit, vt sancta Synodus in locum lapsi Episcopi substitueret sanctissimum sacerdotem Fructuosum, de quo hæc in Notis suis doctissimus Garsias: Fructuosus ex regio Gothorum sanguine ortus, Ducis filius, Episcopi Palentini Tonantij discipulus, multorum monasteriorum conditor & pater, ex Complutensi Abbate, cum monasterium exædificauerat ad Virgidiensem tractum Iusti & Pastoris

storis martyrum nomine, Dumiensis Episcopus creatus, in Potamij deiecti locum subrogatus, Bracarensis Ecclesiæ curam suscepit; Actis huius Concilij, *nempe Toletani noni*, post Eugenium Toletanum & Fugitiuum Hispalensem subscribit. Eius memoria cum sanctitatis opinione a populis Bracarensibus & Compostellanis colitur, festo die dicato ad sextumdecimum Kalend. Maij. Corpus eius a monasterio ab ipso exædificato inter Dumium & Bracaram sepulturæ mandatum, postea a Gelmeride primo Compostellæ Archiepiscopo Compostellam translatum, vbi magna populi veneratione colitur.] hactenus ipse. Sic igitur magna consideratione a Patribus factum, vt in locum vbi S. Ecclesia atrox vulnus acceperat, tanti successoris ornamento eã, quæ irrogata videri posset, delerent infamiam. Porro eiusdem S. Fructuosi memoria in Romano Martyrologio recensita anniuersaria die publico præconio in Ecclesia vna cum alijs sanctis recepta est sextodecimo Kal. Maij.

IESV CHRISTI ANNVS 657. VITALIANI PAP. ANNVS 3. CONSTANTIS IMP. ANNVS 16.

REdemptoris adest annus sexcentesimus quinquagesimusseptimus, Indictione decimaquinta anno superiori iam inchoata: quo S. Maximus, eiusq. discipuli ab exilio Constantinopolim reuocantur ad quæstiones, ad dicendam rursus causam de his, quibus a pluribus idem Maximus & discipuli accusarentur: hic prætextus erat, cũ re vera illud agerent perfidi Monothelitæ, vt eos a Catholica fide diuellerent, & suæ ipsorum hæresi sociarent: quod alias sæpe tentatum ab ipsis, satis ex Actis est demonstratum. Sed cum id diu multumq. aduersarij frustra tentassent, tandem eo furoris adacti sunt, vt sanctissimi viri iam decrepitæ senectutis etiam Angelis reuerendi radicitus linguam præciderint, & manum dexteram crudelissime amputarint, pariq. supplicio alterum eius quoque discipulum affecerint. Est de his veterum omnium scriptorum assertio, præcipue vero eius *vitæ Actorum*, necnon Theophanis, & aliorum Græcorum historicorum, simulq. etiam *Latinorum*: sed & publica præconia Ecclesiastica [a], quibus in ipsorum natali die, anniuersaria commemoratione, eorumdem martyrium prædicatur, id ipsum tradunt.

MAXIMI CONSVMMATIO MARTYRII.

[a] *Martyrolog. Rom. die 13. Augusti.*

Quomodo autẽ ista se habuerint, ex dictis Actis publicis summa fide exceptis prodenda erunt, sed primum omnium quæ spectant ad temporis rationem stabilienda. Hæc quidem facta esse hoc ipso anno, inde certum deducimus argumentum, quod in ijsdem publicis Actis numerentur anni vigintiduo ab eo tempore quo Sarraceni peruaserunt Aegyptum, vsque ad tẽpus quo Maximus ab exilio reuocatus Constantinopolim iudicio sistitur; cum ex Theophane & alijs dictum sit superius, ea de Sarracenis Aegyptum inuadentibus facta esse anno vigesimosexto Heraclij Imperatoris, qui numeratur Redemptoris annus sexcentesimus trigesimusquintus: cui si addantur anni vigintiduo, plane ad hunc ipsum Domini annum sexcentesimum quinquagesimumseptimum peruenies. His de temporis ratione elucidatis, iam ipsa Acta recenseamus, prodita (vt sæpe dictum est) ex Græcis Vaticanis codicibus; quæ sic se habent:

TEMPVS MARTYRII S. MAXIMI.

Postquam vero multum temporis præterijsset, ac Sanctus esset in exilio: rursum misit Imperator, eumq. accersiuit. Quo vero die ad hanc vrbem regiam appulerunt tum domnus Maximus, tũ eius discipuli, sub occasum Solis venerunt duo Mandatores cum decem excubitoribus, eosq. e nauigio eduxerunt nudos & incalceatos, ac disiunxerunt, & in diuersis excubijs custodierunt. Post aliquot vero dies ducunt eos in Palatium; senemq. eo introducunt, vbi Senatus conuenerat, multaq. alia turba, & statuunt in medio sedentium principum. Tum dicit ei Sacellarius iracunde: Christianus es? Respondet: Gratia Christi Dei vniuersorum, Christianus sum. Sacellarius autem multo percitus furore: Non est hoc verum. Respondit seruus Dei, & dixit: Tu dicis, me non esse; at Deus dicit, esse me & perseuerare Christianũ. Sacellarius: Si Christianus es, cur odisti Imperatorem? Et Sanctus: Vnde hoc manifeste declaratur? Odium, animi est occulta affectio, sicut & dilectio est. Sacellarius vero: Ex ijs quæ fecisti, omnibus apparuit te & Imperatorem odisse & vrbem eius: tu enim solus Aegyptum, & Alexandriam, & Pentapolim, & Tripolim, & Africam Sarracenis prodidisti. Et quæ horum demonstratio? dixit Maximus.

S. MAXIMVS AD QVAESTIONES.

Et introducunt Ioannem, qui fuerat Sacellarius Petri, dum esset Prætor Numidiæ Africæ, & dixit: Ante vigintiduos annos auus domini imperauit beato Petro, vt exercitum in Aegyptum duceret aduersus Sarracenos. Qui cum tibi confideret vt seruo Dei, te scisscitatus est per litteras, num ei auctor esses, vt duceret. Ne id faceret, rescripsisti: nec enim Deo placere, Heraclij imperio soboliscq. ipsius, Imperium Romanorum iuuare. Dixit autem seruus Dei: Si vera dicis, habesq. Petri ad me, measq. ad eum litteras: proferantur, & suscipiam pœnas placitas legi. Ego (inquit ille) non habeo litteras, sed neque scio an ad te scripserit: sed in castris hæc omnes illo tempore loquebantur. Et Sanctus: Si tota castra id loquebantur, quomodo tu solus de hoc me calumniaris? An vmquam me vidisti, aut ego te? Respondet: Numquam. Et ad Senatum Sanctus conuersus, dixit: Si ius est huiusmodi proferre accusatores testes, iudicate: In quo enim iudicio iudicatis, iudicabimini; & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, dicit [a] vniuersorũ Deus.

[a] *Matth. 7.*

Deinde intromittitur Sergius Magudas, hæcq. dixit: Abhinc nouem annis dixit mihi beatus Abbas Thomas, qui Roma venerat: Papa Theodorus me misit ad Patricium Gregorium, qui ab Imperio desciuerat, vt ei dicerem, ne quemquam extimesceret; nam seruus Dei Abbas Maximus somnium vidit, fuisse in cælis ad Orientem & Occidentem multitudinem Angelorum, quorũ alteri ad Orientem clamabant: Constantine Auguste tu vincas: alteri ad Occidentem: Gregori Auguste tu vincas. clarior autẽ ea fuit vox, quæ ad Occidentem. Tum exclamat Sacellarius: Te ad hanc vrbem misit Deus comburendum.

ALIA IN MAXIMVM CALVMNIA.

At Sanctus: Gratias ago Deo purganti voluntaria mala mea inuoluntario supplicio. Verumtamen [b] væ mundo a scandalis: Necesse est enim vt veniant scandala: væ autem ei, per quem scandalum venit. Non sic oportuit talia dici, præsentibus Christianis, nec impunitos esse, qui hæc faciunt vt hominibus placeant, qui hodie sunt, cras non sunt. Hæc viuo Gregorio hunc dicere oportuit, ac suam erga Imperatorem beneuolentiam ostendere. Ius fuit (si & vobis ita videtur) tum illum, qui ante hunc sycophanta fuit, impelli, vt iret, & adduceret Patricium Petrum, tum hunc producere Abbatem Thomam, & a Thoma sisti beatum Papam Theodorum. Tunc, præsentibus omnibus, dixissem Patricio Petro: Dic nobis, domne Patrici; scripsisti ad me vmquam, de quibus dixit pro testimonio tuus Sacellarius? aut ego ad te? Similiter beato Papæ: Dic, domine, ego ne tibi vmquam somnium narraui? Si me arguisset, illius fuerat crimen, non meum, qui vidissem: res enim inuoluntaria somnium: ea autem sola quæ proficiscuntur a voluntate, punit lex.

[b] *Matth. 18.*

PVRGAT SE ALIA CALVMNIA S. MAXIM.

Tum dicit ei Troilus: Ludis, Abba: non nosti vbi sis? Et Sanctus: Non ludo, inquit, sed lugeo vitam meam adhuc conseruatam, vt talia spectra experiar. Dicit domnus Epiphanius: Quod Deus cognoscit, bene facis, ludens ea si vera non sunt. Post quem Sacellarius rursus cum iracundia dixit: Plane omnes mentiuntur, ac tu solus vera loqueris. Sanctus vero ei verbo illacrymans, dixit: Potestatem habetis, permittente Deo, & viuificare & mortificare. Verum tantum abest vt hi vera loquantur, quantum vt Satanas natura Deus esse possit, quod est omnino impossibile.] hæc Maximus secundum loquendi modum vsitatum, cum quid omnino impossibile dici soleret. Sed & apponit adhuc iuramentum, dicens: Nam non merear cum Christianis videre faciem Dei, qui super omnia est, qui factor est & opifex & conditor & prouisor & iudex & conseruator vniuersorum, si vmquam tale somnium vidi, aut alium narrantem audiui, nisi hac hora ex domno Sergio, qui beneuolus est in Imperium.

PVRGAT ETIAM SE MAXIMVS IVRAMENTO.

Tum adducunt tertium sycophantam, Theodorum filium Ioannis, qui fuerat Candidatus, cognomine Chilan, qui nunc gener est domni Platonis Patricij, qui hæc testificatur: Cum sermo inter nos Romæ esset de Imperatore, vituperabat quæ dicerentur, intrita fabulas & lamias *. Ei Sanctus dixit: An vmquam tecum locutus sum, nisi semel cum religiosissimo presbytero domno Theocharito fratre Præfecti propter Primicerium, de eo per litteras rogatus? Quod si mentiri deprehendar, pretium habeam.

TERTIA CALVMNIA AGITATVR MAX.

* ciens

Postea adducitur Gregorius filius Photini, & dicit: Romæ contuli me in cellam Abbatis Maximi: cumq. dixissem & Imperatorem esse sacerdotem, dixit Abbas Anastasius huius discipulus: Ne mereatur esse sacerdos. Statim ei Sanctus respondet: Metue Deum, domne Gregori: nec enim tecum quicquam in eo sermone locutus est conseruus meus. Ac se humi prosternit, hæcq. dixit ad Senatum: Seruum vestrum sustinete. Ego, qui habitus est, sermonem exponam: me redarguet, si mentiar. Dominus hic meus Gregorius, cum Romam venisset, dignatus est venire in cellam serui vestri? quem cum vidissem, abieci me ipsum (vt mihi moris est) in terram, & adoraui, & amplexus sum eum; dixiq. postquam consedissemus: Quæ causa est optabilis aduentus domini mei?

QVARTA CALVMNIA.

ni mei? Is respondit: Sanctus a Deo stabilitus dominus noster, *Imperator scilicet*, curam A gerens pacis sanctarum Dei Ecclesiarum, fecit iussum ad a Deo honorificatum Papam, missa oblatione ad sanctum Petrum, adhortans eum, vt se cum Præsule Constantinopolitano coniungeret: quæ pium eius Imperium dignatum est mitti per meam mediocritatem.

SILENTIVM QVANDO IDEM QVOD NEGATIO.

Ego tum dixi: Gloria Deo, qui te dignum fecit tali ministerio. Sed quomodo iussit vnionem fieri Deo amabilis eius serenitas? siquidē nosti. Dixisti, Typi causa. Impossibile (vt arbitror) hoc est. Non enim patiuntur Romani, tolli vna cum impurorum hæreticorum vocibus lucem gerentes sanctorum Patrum voces, aut cum mendacio extingui veritatem, aut lucem consociari cum tenebris. Nihil enim erit nobis quod adoramus, si verba quæ docuit Deus, tollantur. Et dixisti: Non facit Typus sacrarum vocum sublationem, sed silentium, vt hac dispensatione pacem tueamur. Dixi vero: Idem est apud sacram Scripturam silentium & sublatio. Dixit enim Deus per Dauid [a]: Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum. Quare nisi dicantur & audiantur, nec penitus sunt, iuxta Scripturam. Dixisti: Non me conijcias in siluas: ego enim Symbolo contentus sum. Et quomodo, inquam, contentus esse potes, qui recipias Typum? At tu: Et quid detrimenti est, Typum recipere, & Symbolum dici? Et dixi: Propterea quod Typus aperte Symbolum euertit. Tu vero: Quomodo? per Dominum. Recitemus, dixi, Symbolum: & cognosce quomodo perimatur a Typo.

B

a Psal. 18.

MONOTHELITAE NEGANT NICAENAM FIDEM.

Cœpisti dicere: Credo in vnum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & inuisibilium. Dixi: Consiste parumper, ac disce, quomodo Nicææ Patrum fides negata est. Factor enim non erit Deus, voluntate & operatione priuatus naturali: siquidem volens, at non coactus, fecit cælum & terram, si vere dicit in spiritu Dauid [b]: Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cælo, & in terra, in mari, & in omnibus C abyssis. Quod si dispensationis causa cum perfidia tollitur salutaris fides, separatio est omnino a Deo, non vnio, hoc genus dispensationis.

b Psal. 134.

Cras enim nefarij Iudæi dicent: Dispensatione faciamus inter nos pacem, & copulemur; tollamusq. nos quidem circumcisionem, vos vero baptisma, nec amplius inter nos belligeremus. Hoc & quondam Ariani scripto prætenderunt sub Magno Constantino, dicentes: Tollamus Consubstantiale, & Alterius subst antiæ, & inter se Ecclesiæ totæ coniungantur. Nec vero Deiferi Patres nostri id acceperunt, sed maluerunt persecutionē pati ac mortem, quam eam vocem tacere, quæ ostenderet vnam Patris & Filij & Spiritus sancti superessentialem diuinitatem: idq. adiuncto ijs qui hæc proponerent Magno Constantino, sicut ab ijs memoriæ traditum est, qui magno labore & studio, quæ tunc scripta sunt, collegerunt. Ac Imperatorum nemo potuit Deiferis Patribus persuadere, vt medijs vocibus conglutinarentur cum ijs qui ipsorum tempore hæresim sequebantur: sed dilucidis, proprijs, ac certis, & accommodatis dogmati, de quo quæstio esset, vsi sunt, manifeste dicentes, Sacerdotum esse quærere ac definire de salutaribus dogmatibus Catholicæ Ecclesiæ, non Imperatorum.

SILENTIVM QVARVMDAM VOCVM NON ADMISERVNT PATRES.

D

MONOTHELITAE IMPERATOREM ESSE SACERDOTEM DICEBANT.

Dixisti: Quid igitur? an non est omnis Imp. Christianus & sacerdos? Non est, inquio: non enim assistit altari; non post sanctificationem panis extollit, ac dicit, Sancta sanctis: neque baptizat, neque vnguenti mysterium peragit: non ordinat & facit Episcopos, & diaconos, & presbyteros; neque consecrat & vngit templa: nec signa sacerdotij gerit, superhumerale & Euangelium, vt Imperij coronā & purpuram. Et tu dixisti: Quomodo igitur Scriptura Regem & sacerdotem dicit esse Melchisedec? Respondi: Vnius natura Regis vniuersorum Dei, qui factus est natura propter nostram salutem Pontifex, vnus fuit E typus Melchisedec. Ac si quidem secundum ordinem Melchisedec alium dicis esse Regem & sacerdotem: audeto reliqua quoque dicere, Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habentem: & considera quid ex eo mali nascatur. talis enim alius inuenietur Deus factus homo, qui secundum ordinem Melchisedec, non secundum ordinem Aaron nostram operaretur salutem.

LOCVS IMPERATORVM IN SACRIS.

Et quid multa percurrimus? In oblatione, quæ in sancta mensa fit, post Pontifices & sacerdotes & diaconos ac omnem ordinem sacrum, cum laicis Imperatores commemorantur, dicente diacono: Et laicorum, qui in fide dormierunt, Constantini, Constantis, & reliquorum. sic & viuentium Regum meminit post omnes sacris initiatos.

Cum hæc diceret, clamauit Menas: Hoc sermone scidisti Ecclesiam. Ad quem Maximus: Si qui sanctarum Scripturarum sanctorumq. Patrum verba dicit, scindit Ecclesiam: qui

A qui tollit sanctorum dogmata: quid demonstrabitur Ecclesiæ facere, sine quibus nec hoc ipsum Ecclesia esse potest? Sacellarius autem dixit apparitoribus Præfecti: Dicite Præfecto: Hunc hominem debuisti sinere viuere, vbi cum potestate es?

Ibi eo foras ducto, discipulum eius intromittunt, ab eo postulantes, vt indicium faceret in præceptorem, vt qui Pyrrhum afflixisset. At ille sedata voce sic verum respondit: Nemo æque honorem habuit Pyrrho, ac meus magister. Cum igitur de multis interrogatus, non potuisset adduci, vt a decente & religiosa voce atque ab obseruantia decederet; iubet eum Sacellarius, coram ijs qui aderant, verberari. Quem pugnis cædentes, semi-necem fecerunt. Dimissis illis in carcerem, ad senem venit Menas, eiq. præsentibus principibus, dixit: Huc te coniecit Deus, huc adduxit, vt pretium habeas eorum quæ alijs fecisti, omnes in Origenis dogmatum trahens errorem. Ad quem senex, omnibus præ-B sentibus: Anathema Origeni, eiusq. doctrinæ, & cuiuis cum eo sentienti. Tum dixit Patricius Epiphanius: Solutum est, domne Abbas, Menæ a te illatum opprobrium: nam etsi Origenistes fuisset; postquam anathematizauit, se eo liberauit crimine: Ego, inquit, in præsens nihil tale de eo amplius accipio. Post hæc eo vnusquisque eorum abductus est, vbi custodiebatur.

ANASTASIVS DISCIPVLVS S. MAXIMI VERBERATVR.

Postero vero die, circiter lucernæ accensionem, Troilus Patricius & Sergius Euphratas regiæ mensæ præfectus ad eum venerunt: cumq. sedissent, eum quoque iusserunt sedere, eiq. dixerunt: Narra nobis, domne Abbas, quem cum Pyrrho in Africa & Romæ sermonem habuisti, quibusq. ei argumentis persuaseris, vt proprium dogma anathematizaret, tuoq. assentiretur. Respondit Abbas: Si penes me libri mei essent, ex ijs vobis, nulla re prætermissa, quæ in commentarios retuli, narrassem: Sed quia a me ablati sunt, expo-C nam quæ memoria reuocabit. Et quædam commemorauit eorū quæ dicta fuerant: hocq. addidit: Ego proprium dogma non habeo, sed Catholicæ Ecclesiæ commune: nec enim vocem vllam innouaui, vt meum proprium dicatur dogma.

TROILI ET SERGII CVM MAXIMO SERMO.

Post omnem narrationem ei dicunt: Non communicas sedi Constantinopolis? Respondet: Non communico. Dicunt: Quamobrem? Et respondit: Quia sanctas quatuor Synodos eiecerunt per nouem Alexandriæ facta capitula, & per Ecthesim proxime a Sergio in hac vrbe factam, & per Typum deinceps sexta Indictione expositum: & quod ea quæ per Ecthesim dogmatizauerunt, per Typum repudiauerunt, ac se ipsos toties destruxerunt. Qui ergo a se damnati sunt, & a Romanis, & ab ea Synodo quæ postea sexta Indictione facta est, depositi & sacerdotio nudati, quamnam conficiunt Mystagogiam? aut qualis spiritus ad eos venit, qui a talibus perficiuntur? *ordinantur scilicet.* Dicunt ei: Quid igitur? D tu solus saluaris, & omnes pereunt? Et dixit: Neminem condemnauerunt tres pueri, cum omnes statuam adorarent: non enim res aliorum respiciebant, sed ne ipsi exciderent a vera pietate. Sic quoque Daniel coniectus in lacum leonum, non damnauit eos qui Deum non orarent ex edicto Darij, sed de se cogitauit, ac sibi prospexit, maluitq. mori, & in Deum non delinquere, nec a propria flagellari conscientia ob diuinarum legum præuaricationem. Quare mihi Deus non det, vt de quoquam iudicem, aut dicam me solum saluum esse. Quantum autem possum, malo mori, quam conscientiam perturbari meam, quod in fide quocumque modo peccarim.

CAVSAE CVR NON COMMVNICET CVM MONOTHELITIS.

Dicunt ei: Quid habes facere, cum Romani Byzantijs vniantur? Nam ecce heri venerunt Apocrisarij Romæ, & crastino die Dominico communicant cum Patriarcha, ac omnes manifesto cognoscent te deprauasse Romanos: videlicet, te illinc sublato, E nostris assentiuntur. Dixit Maximus: Qui venere, præiudicium sedi Romanæ, tametsi communicent (quoniam quidem non attulerunt ad Patriarcham litteras) non faciunt. Nec mihi vmquam persuadeo, Romanos his qui hic sunt, communicaturos, nisi confiteantur Dominum nostrum ac Deum secundum vtramque naturam, ex quibus & in quibus est, quæq. ipse est, habere volendi facultatem & operandi salutem nostram. Et dicunt: Si vero his coniungantur Romani, quid facis? Qui dicit: Spiritus sanctus per Apostolum [a] & Angelos anathematizat, qui præter prædicationem noui ali-quid afferant.

MENDACIIS AGVNT HAERETICI.

a Galat. 1.

Dicunt ei: An omnino necesse est, duas voluntates dicere in Christo & operationes? Respondit: Omnino necesse, si quidem pietatem veritate colere volumus. Nihil enim entium sine naturali operatione subsistit. Sancti enim Patres aperte dicunt, neque esse, neque cognosci absque essentiali eius operatione quamcumque naturam. Si ergo non est,

neque

neque cognoscitur natura sine operatione, quæ eam essentialiter denotat & characterizat: quomodo aliter possibile est, sciri Christum, aut noscitari Deum vere natura & hominem? A

VRGENT ADHVC MONOTHELITAE.

Tum dixerunt: Scimus re vera ita esse. Verumtamen ne afferas Imperatori dolorem, qui vel pacis solum causa hunc fecit Typum, non vt quicquam eorum tolleret, quæ in Christo intelliguntur, sed vt pacem tueretur, dispensatione silentium earum vocum faciendo, quæ dissidium alebant.

Seruus autem Dei, humi se abijciens, respondet cum lacrymis: Non debuit bonus ac pius dominus ex mea humilitate percipere dolorem: non enim possum contristare Deum ea tacendo, quæ ipse iussit dici & confiteri. Nam si iuxta diuinum Apostolum [a], ipse est qui posuit in Ecclesia primum Apostolos, deinde prophetas, tertio doctores: per eos videlicet ipse est locutus: ex omni autem sancta Scriptura tum veteris, tum noui Testa- B menti, & a sanctis doctoribus ac Synodis edocemur facultatem volendi & operandi habere tum Deitate, tum humanitate, incarnatum Christum Iesum Dominum ac Deum nostrum: nihil enim ab ipso abest eorum, quibus vt Deus cognoscitur, aut eorum, quibus vt homo noscitatur, excepto peccato. Si vero perfectus est secundum vtrumque, nec vlla re deficitur: profecto totum de eo adulterat mysterium, qui non confitetur, ipsum esse, quod est cum ijs, quæ ei insunt secundum vtrasque earum, ex quibus, & in quibus est, & quæ ipse est, omnium naturalium proprietatum.

a 2. Cor. 12.

Cum illi paulisper conticuissent, inter se annuentes, dixerunt: Vnde demonstrare potes, eos qui sedis Constantinopolitanæ sunt, Synodos aspernari? Respondet: Iam singillatim ostensum est ex eo sermone, quem cum domno Gregorio, qui primus a secretis, Romæ habui: nunc vero (si ita videtur) hoc etiam demonstrabo. Iubete dari hanc veniam C indigno seruo vestro, & notitiam facio librorum, quandoquidem mei adempti sunt: idq. omnibus manifestum facio sine vllis verborum flexuosis ambagibus.

Cum deinde alia multa dicta essent, conuerterunt se ad tractationes, consideratio-
nesq. petitas a Scriptura, a natura, & ab arte: quibus oblectati, hilariores fuerunt, cœperuntq. dicere: Nouit Deus, hæc nobis profuerunt; atque ex hac hora non habemus quod vobis facessamus molestiam. Domnus vero Sergius ei dixit: Sæpe veni ad cellam tuam in Bembas, ac tuam audiui doctrinam. Deus potest tibi opitulari: noli vllam agoniam suscipere. Hoc vno omnes dolent, quod committis, vt multi a communione huius Ecclesiæ separentur.

QVANTI MOMENTI MAXIMI CONFESSIO.

Ecquis est (ait seruus Dei) qui asseueret, me cuiquam dixisse, ne Ecclesiæ communicaret Byzantiorum? Respondit domnus Sergius: Hoc ipsum, quod non communicas, D magna ad omnes defectionis est vox. Seruus Dei dixit: Nihil violentius accusante conscientia, ac nihil eadem patrocinante liberius. Cum vero audisset domnus Troilus, in toto Occidente Typum anathematizari: dicit Dei seruo: Pulchrum ne est, quod pij domini nostri existimatio contumelia afficitur? Respondet Dei seruus: Ignoscat ijs Deus, qui domino auctores fuerunt, vt Typum faceret, & ijs qui assensi sunt. Dicit Troilus: Qui auctores? Quinam assensi sunt? Respondit seruus Dei: Qui sunt Ecclesiæ, impulerunt: principes concesserunt. Et ecce obnoxiorum sordes in insontem & ab omni hæresi purum excussæ sunt.

SALVBRE CONSILIVM MAX.

Verum consilium hoc ei date, vt sui aui, *nempe Heraclij Imperatoris*, piæ memoriæ exemplum sequatur. Ille enim cum sensisset, a nonnullis in Occidente probrum sibi aspergi: edicto se liberauit omni Ecclesiastica reprehensione, hæcq. scripsit: Ecthesis E mea non est, nec ego dictaui, aut fieri iussi: verum cum Sergius Patriarcha eam quinque ante annis condidisset, quam ab Oriente redirem; orauit me, postquam ad hanc felicem vrbem aduenj, vt nomine meo promulgaretur, cum subscriptione. Eius hortatu id feci: Nunc vero cum cognouerim eam a nonnullis oppugnari; declaro ad omnes, non esse meam. Hoc Iussum (siue edictum) fecit ad beatum Ioannem Papam, qui damnaret Ecthesim in ijs quæ ad Pyrrhum tum scripta sunt. ac Sergij ex illo tempore illa expositio habetur. Faciat hoc qui nunc pie nobis imperat, & eius existimatio penitus omni vituperatione carebit.

Illi tum quatientes capita, siluerunt, cum hoc tantum dixissent: Difficilia omnia, nec vllum habent exitum. His igitur, alijsq. varijs habitis sermonibus, inter se salutarunt cũ omni hilaritate, ac recesserũt.] hactenus huius diei de Maximo habita quæstio corã Iudicibus.

Ex qui-

A Ex quibus, inter alia plura notatu digna, perspexisti vera esse quæ a nobis superius dicta sunt in Iustiniano: nimirum, vt Imperatores Orientis tot sancirent leges Ecclesiasticas, quot relatas vides in Codicem & Authenticorum librum, & alias quæ extra vagantur, auctores illis fuisse Constantinopolitanos Episcopos, qui cum quæ ipsi sancituri essent, scirent haud ab omnibus recipi & obseruari, nomine Imperatoris ea roborari curarint; quo vel timore saltem subditi fideles perculsi, eadem reciperent Imperatoris nomine sancita decreta. Ita illi male consulentes Ecclesiasticæ libertati, ius Ecclesiasticarum legum condendarũ, quo nihil in Ecclesia Dei præstantius, sponte prostituerũt Imperatoribus: vsque adeo, vt etiam decreta fidei, immo & perfidiæ & impietatis, quibus suam quisque hæresim siue schisma roborare vellet, ea Imperatorum nomine promulgarint: qui oblatam occasionem haud inuiti abripuerunt, qua se sicut laicis, ita & Ecclesiasticis imperare docerent.

VNDE IMPP. IVS CONDENDARVM LEGVM ECCLESIASTICARVM

B Confessus est id ingenue Heraclius, cum videret ex Ecthesi suo nomine promulgata nonnisi infamiam se corrasisse, notaq. hæreticæ prauitatis aspersum esse. Sed quæ in sequenti confessu Iudicum de Maximo eiusq. discipulo facta sint, ex ijsdem Actis publicis audiamus, in quibus ista subijciuntur:

Alio rursum sabbato in Palatium ducuntur, *Maximus scilicet, & Anastasius eius discipulus*: priorq. introducitur discipulus senis, cum duo tunc Patriarchæ adessent] quorum alter Constantinopolitanus Episcopus Thomas fuit, qui hoc tempore illi Ecclesiæ præerat. pergit auctor: Veniunt Constantinus & Menas senis accusatores: & a discipulo petunt, vt illorum dictis assentiretur. Multa vero cum libertate ac intrepide, discipulus ad Senatum dixit: Constantinum adducitis in Secretum * Palatij? Hic nec presbyter est, nec monachus; sed eum norunt Afri & Romani Tribunum Thymelicũ. Venit illinc, nescio

ANAST. LIBERA CONFESSIO.

* Secretarium

C quas mulierculas pascens. Omnes eius flagitia norunt, astutamq. malitiam ad fallendum & ad lædendum promptam. Modo dicit, eas sorores esse suas: modo vero, quia illæ non cõmunicant Ecclesiæ Constantinopoleos: Idcirco eas abduxi, ne hæretico contagio macularentur. Ac rursum, si deliciæ ei defuerint, eam regionem inueniat, quæ ipsum non nouerit: eadem faciet turpis lucri causa & sordidæ voluptatis: magnum namque est dedecus, huius congressum non vitare eos, qui grauitatem atque honestatem susceperint vitæ.

Postea interrogatus, Typum ne anathematizasset? sine metu dixit: Non solum anathematizaui, sed etiam libellum feci ac porrexi, *anathematis scilicet*. Dicunt ei principes: Quid igitur? Non confiteris, male te feciss̃e? Respondet: Ne permittat hoc Deus, vt quod recte feci, atque ex lege Ecclesiastica, dicam male factum. Multaq. alia interrogatus, cum respondisset vt ei Deus subministrabat, educitur e Secreto, & adducitur senex.

D Cui dicit Troilus Patricius: Vide Abba, dic veritatem, & dominus tui miseretur: quandoquidem si in legitimam quæstionem veniamus, & vel vnum eorum criminum quæ tibi obiecta sunt, verum inueniatur; lex te interficit. Respondet: Iam dixi, ac rursum dico, tantum possibile esse vt ex ijs vel vnum verum sit, quantum vt qui est Satanas, Deus sit: sed cum Deus non sit, nec esse possit, qui est apostata; crimina quoque hæc falsa sunt, nec subsistunt. Attamen si quid iubetis facere, facite: Deum colens, non afficior iniuria. Dicit ei Troilus: Nonne Typum anathematizasti? Respondit senex: Sæpe dixi, me anathematizasse. Troilus: Si Typum anathematizasti, anathematizasti quoque Imperatorem. Respondet Dei seruus: Ego Imperatorem non anathematizaui, sed chartam alienam ab Orthodoxa & Ecclesiastica fide. Dicit ille: Vbi anathematizatus est? Sanctus Maximus respondit: A Synodo Romana, in ecclesia Saluatoris, & in Dei genitricis.

SECVRA CONSCIENTIA LOQVITVR MAX.

E Tunc dixit ad eum Eparchus: Communicas huic Ecclesiæ, an non? Respondit ac dixit: Non communico. Dixit ei: Quamobrem? Respondit Sanctus: Quia reijcit Synodos. Dicit ei: Si reijcit Synodos, quomodo in Diptycha referuntur? Et dicit: Ecquæ vtilitas nominum, cum dogmata eiecta sunt? Potes (inquit Eparchus) hoc docere? Respondit: Si hanc veniam a vobis accipiam ac iubetis, admodum facile possum ostendere.

CVR NON COMMVNICET ECCLESIAE CONSTANTINOP.

Cum omnes tacuissent, dicit ei Sacellarius: Cur diligis Romanos, Græcos vero odisti? Respondens autem seruus Dei dixit: Præceptum habemus, ne oderimus quemquam. Diligo Romanos vt eiusdem fidei, Græcos vt eiusdem linguæ. Rursum Sacellarius: Quot annorum te ipsum dicis? Respondit: Septuagintaquinque. Dicit ei: Quot iam annos tecum habitat discipulus tuus? Respondit: Trigintaseptem. Tum quidam clericus exclamauit: Tibi reddidit Deus, quæcumque feciss̃ti beato Pyrrho. Ad quem nihil omnino respondit.

OBIICITVR DI LECTIO ROM. ECCLESIAE.

* Secretario

DEPENDITVR S. MARTINVS A MAXIMO.

Cum vero tam multa in Secreto* dicta sunt, nullus Patriarcharum quicquam locutus A est. Cum autem sermo de Synodo Romana moueretur, clamat Demosthenes: Non valuit ista Synodus, cum eam congregauerit Martinus, qui depositus est. Tum dicit seruus Dei: Non depositus est, sed persecutionē passus. Quænam enim facta est super gestis Synodalis & canonica expositio, quæ certo habeat eius depositionem? Verumtamen demus vt canonice depositus fuerit: hoc non facit ijs præiudicium, quæ canonice secundum sacros canones decreta sunt: quibus & ea quæ a sancto Papa Theodoro scripta sunt, conueniunt. Hæc audiens Troilus Patricius, inquit: Nescis quid dicas, Abba. quod factum, factum est. His dictis, cum sanctum senem paulum a Secreto summouissent, consilium capiunt, vitam quidem ad speciem clementiæ non adimentes, vt homines inhumani aliquid per humanitatem facere viderentur, morte vero acerbiora his supplicia infligentes.

Et quidem cum eos Vrbis Præfectus sibi traditos accepisset, atque in Prætorium addu- B

DIRISSIME VERBERATVR S. MAXIMVS.

xisset: primum quidem diuinum Maximum distentum neruis durissimis iussit verberari, non senectutem nefarius vir miseratus, non membra squallida & rugis contracta, non corpus illud ieiunio & laboribus consumptum; adeoq. crudeliter cædit, vt ob defluentis sanguinis copiam subiectum pauimentum cruentaretur, caroq. vniuersa consumeretur, nec vllum membrum sanum & integrum relinqueretur.

Tum bellum se ad eius discipulum transfert, deinde ad eius cognominem, Anastasium itidem appellatum; multasq. eis plagas imponit, vibicibus corpora eorum replens. Atque ijs præcones adhibuit, qui, dum flagellarentur, hæc clamarent: QVI REGIIS SANCTIONIBVS NON PARENT ET IN CONTVMACIA PERSISTVNT, DIGNI SVNT QVI HAEC PATIANTVR. Ac eos quidem ægrum tenuemq. spiritum ducentes, in carcerem contruserunt. C

DVO ANASTASII FLAGELLANTVR.

Postero vero die religiosum virum vna cum discipulo sistunt, totum vibicibus exaratum, totum scatentem tumoribus, totum plagis inustum. Quinetiam cum tot doloribus confectus esset, non tamen sibi temperarunt, quin alia peiora ei facerent, naturam penitus aspernantes. Linguam enim illam Theologam, quæq. sermonibus fluuiorum instar scaturierat, a faucibus vsque & a contigua epiglottide scelestissime præcidunt; vt vocis adempto instrumento, doctrina ei quoque & sermones eriperentur, posteaq. conticesceret, & mutus esset. At vero, egregie Maxime, non eras vel lingua exsecta taciturus. Verum qui linguam perficit infantium, & muto surdoq. dedit sermonem, ipse fecit vt præter opinionem loquereris, sermonesq. emitteres magis quam antea articulatos.

LINGVA PRAECIDVNTVR S. MAXIMVS ET ANASTASIVS.

Postquam autem idem & discipulo Anastasio fecerunt, eiusq. linguam introrsus præ- D

MANVS DEXTERA PRAECIDVNTVR MAXIMVS ET ANASTASIVS.

ciderunt: eadem ipsum corroborauit gratia, sermonem dans absque loquentis instrumento, eumq. vberem inopinato & copiosum. Quare maiori inuidia scelesti homines perculsi, alium generosis athletis inusitatiorem cruciatum inflixerunt; quasi se iniurios esse existimarent, nisi omnem in eos acerbitatem experirentur: quos & multo sarius erat, morte affectos tollere de medio, sicut illis quoque videbatur, quam huiusmodi supplicijs addicere: nam restibus tenuibus beatum complentes, ac tormentis vndique adhibitis, ei cultro & malleo dexteram manum abscindunt: confestimq. certaminis socium Anastasium adeunt, idē ab eo supplicium expetentes, vt paris gloriæ fructu omnino potiretur.

Hos lingua & manus expertes eijciunt e Prætorio, trahunt & circumducunt per forum, excisa membra ostentantes, clamoribus vtentes incertis, eosq. ludibrijs & dicterijs appetentes. Tum post inhonestam illam circumductionem, exilio longinquo tradunt vna cum Apocrisario Anastasio, ab omni cura & ope desertos & nudos, sine calceis, sine cibo, E omni vitæ facultate priuatos, procul a mari propter misericordem hominum visitationem, & (quod omnium grauissimum) inter se diuinctos; hoc solum facientes pulchre, sanctos scelerati a se segregantes.] pepercerant autem inferre dicta supplicia alteri Anastasio, muneris quo functus erat, Apocrisarij, rationem habentes. Sed pergit auctor:

DVCVNTVR IN EXILIVM MAXIMVS ET DISCIPVLI.

Postquam autem (vt sermo narrauit) in exiliū Maximum deportarunt: contigit, vt is in via multa perpeteretur, multasq. ærumnas subiret ac dolores, vtpote qui nec in iumento, nec in sella aut lectica sedere posset multis doloribus confectus, ac innumeris afflictus angoribus. Eum igitur in quēdam grabatum vimine contextum imponunt, ac vix ægreq. gestantes longo illo itinere abducunt. Quem in quodam Alaniæ castello, quod Schimaris appellatur, custodia inclusum collocantes, sinunt ab ope & curā desertum. Cuimq. præclarum eius discipulum cum eius cognomine, *ambos Anastasios*, eodem itinere duxis-

DISIVNGVNTVR SINGVLI AB INVICEM.

sent

A sent: disiungunt vtrumque a præceptore, eosq. etiam ab inuicem dirimunt, singillatim multa commutantes loca, & a longe in Absagorum inducunt regionem. Ex his alter multis incommodis fessus, ipsum spiritum, qui solus reliquus erat, emisit: nec satis scitur dies, quo discessit e vita, vt eius dixit cognominis Apocrisarius Anastasius. At diuino Maximo in castello Alaniæ iam trienniū concluso, sibimetq. in corporis cura ministranti, quamuis plenus dierum esset (vt dictum est) ac infirmo corpore, diuinum quoddam visum superne oblatum est, mortis diem ei significans, & ad illa accersens tabernacula. Qui dies cum venisset (erat autem decimustertius mensis Augusti) hæc dimittens, percurrit ad cælos, re vera cælis & illa habitatione dignus. Monumentum autem, in quo sacrum eius corpus depositum est, tres lucidæ faces per vnam noctium ex tunc splendore illustrant, mirificum quidem emittentes fulgorem, mirabiliorem vero (vt par est) stuporem intuen- B tibus afferentes, munificiq. Dei erga famulum suum ditissimam ostendentes gratiam.

DIES OBITVS ET CORONAE SANCTI MAXIMI MARTYRIS.

Verum tibi quidem, sanctissime Pater, magna præsentium gloria & splendor est, cum te etiam Dominus plus hic honorificauerit: multo vero maior est, longeq. præstantissima tibi illa tributa sors, cælestes illi honores, cum magnæ luci assistis, ac beatæ Trinitatis principisq. lucis in te recipis splendorem, Deumq. (quod maximum, maximeq. mirabile est) vides, ac videlicet ipsa vnione factus sis Deus, & participatione totus deificatus, deificationemq. inenarrabilē susceperis. Quamobrem cum eā gloriam sis adeptus, da quoque multum abs te auxilium nobis, qui adhuc in præsentibus natamus vndis, cursum hunc peragimus, & hanc vitam nauigamus multis procellis plenam: Vt te gubernatore, te duce, mare hoc instabile enauigemus, & in æterno tranquilloq. portu stationem adipiscamur in Christo Iesu Domino nostro, cum quo Patri gloria, vna cum sancto & viuifico Spiritu C nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.] hactenus auctor: quæ autem sequitur oratio, nonnisi in vno volumine (cum sint tres Vaticani codices, in quibus eadem S. Maximi & sociorum Acta continentur) scripta reperitur, addita (vt videri potest) a notario, qui in gratiam cuiusdam Episcopi, Nicolai nomine, eiusdem sancti Maximi studiosissimi, eadem Acta conscripsit. Sic enim se habet:

AVCTORIS AD MAXIMVM APOSTROPHE.

Hæc a nobis tibi oratio, o Patrum optime, & filiorum amantissime, rebus ipsis (vt & ipse noui) omnino inferior, desiderio autem (vt puto) nemini cedens. Orationis vero causa & auctor fuit Antistes ex te pendens, qui ditatus est tum nomine, tum similitudine morum eius, qui fuit Myrorum gregis princeps: mirabilium sermonum tuorum semper ipse cupidus, te maxime desiderans, tuumq. iucundissimum nomen linguæ faciens delicias. Cui & redde, societatem tecum & contubernium nanciscī: qui multum (vt vides) pro D honestate pulchrisq. institutis certamen capessit: quiq. vitam ipsam libens proijciat, modo ei contingat aliquid melius in rebus gerendis peragere in ipso Christo Domino nostro, cui gloria & imperium nunc & semper & in sæcula sæculorum. Amen.] Porro his de Maximo atque eius discipulis dictis Græci historici omnes adstipulantur, simulq. eorumdem Græcorum Menologia, necnon Latini auctores: ita vt glorioſum Maximi martyrium tam in Oriente quam in Occidente scriptorum omnium monumentis fuerit celebratum.

NOTARII AD S. MAXIMVM PRECES.

Accedit ad gloriā tanti martyris, quod sui nobilissimi ingenij & fidei Orthodoxæ, qua pollebat, dignas post se lucubrationes reliquit, quibus licet viuens fuerit ab aduersarijs (vt dictum est) spoliatus: haud tamen, Deo eas protegente, perire penitus valuerunt, sed magna ex parte integræ remanserunt. quarum hic tibi indicem, veluti infignem coronidē ad ea quæ sunt dicta de ipso, ex Vaticano promptuario exscriptum apponimus, depromptū ex E tribus tomis Græce conscriptis, & ex Photio collectum: quorum vt facilior sit tibi cognitio, quatuor alphabeti litteris distincta serie scripta singula numeramus hoc ordine:

P. significat Photium eius operis meminisse.
A. reperiri docet in codice Vaticano numero 335.
B. esse ostendit in codice Vaticano numero 336.
C. reperiri in codice Vaticano numero 337.

SCRIPTA S. MAXIMI MART.

P. A. Quæstiones in sacram Scripturam numero sexagintaquinque cum earumdem solutionibus, ad Thalassium presbyterum ac Præpositum.
A. Expositio symbolica eorum quæ in sacra Synaxi fiunt in Ecclesia.
A. Expositio in Psalmum quinquagesimumnonum.
A. Expositio orationis Dominicæ ad quemdam Christi famulum.
C. Scholia in B. Dionysium Areopagitam.

P. A. Ad Thomam Dei famulum, de diuersis eius quæstionibus in Dionysium & Gregorium, epistolæ duæ.

P. A. Scholia in Gregorium Theologum ad Ioannē Cyzici Archiepiscopum.

S. MAX. MARTYRIS SCRIPTA.

P. A. Centuriæ quatuor de charitate, ad Elpidium presbyterum.

P. A. Cēturiæ septē de Trinitate, de Verbi incarnatione, & de virtute ac vitio.

P. A. Sermo asceticus per interrogationem & responsionem.

P. Sermo compendiosus aduersus Seueri dogmata, ad Petrum illustrem, per capita distinctus.

P. A. Dialogus Pyrrhi & Maximi, de duabus voluntatibus & operationibus in Christo.

* presbyterum A. Tomus dogmaticus in Cyprum missus ad Marinum diaconum *.

A. Expositio summaria de Pascha Dominico, in qua totius Kalendarij canonici ratio explicatur, cum breui sub finem chronologia.

Epistolæ ad diuersos.

B. Auxentio.

P. B. Cononi presbytero ac Præposito.

P. B. Constantino illustri ex Sacellarijs duæ.

P. A. Cosmæ diacono Alexandrino, de communi ac proprio, deq. essentia & hypostasi. continet capita nouem.

B. Cydonio Episcopo.

P. B. Cyricio, seu Cyrificio Episcopo duæ.

B. Eulogio Episcopo Alexandriæ, de duabus Christi naturis. continet capita septem.

P. A. Georgio Præfecto, cum appulisset Constantinopolim.

P. B. Georgij Africæ Præfecti nomine, ad monachas Alexandrinas, quæ ab Ecclesia Catholica defecerant.

A. Georgio presbytero ac Præposito, qui per epistolam interrogarat de Christi mysterio.

P. A. Ianiæ Præpositæ, de monacha quæ cœnobium reliquerat.

A. Ioanni Archiepiscopo Cyzici, quod anima sit immortalis.

B. Ioanni cubiculario, de charitate.

A. Ioanni cubiculario, de tristitia secundum Deum.

P. Ioanni cubiculario duæ. D

P. B. Ioanni Episcopo duæ.

P. Ioanni Philosopho. continet capita vndecim.

A. Ioanni cubiculario, de rectis Ecclesiæ dogmatibus, & cōtra Seuerū duæ.

P. Ioanni Sophistæ.

P. A. Iordani presbytero, de animæ operatione post mortem.

P. Iuliano Alexandrino ab hæresi Acephalorum conuerso.

B. Iuliano Scholastico Alexandriæ, de dogmate Ecclesiæ circa Christi incarnationem.

P. A. Marino presbytero, de naturali voluntate, &c. continet capita nouem.

A. Nicandro Episcopo, de duabus operationibus in Christo. E

A. B. Petro illustri epistola dogmatica.

P. B. Polychronio Abbati quatuor.

P. A. Pyrrho adhuc presbytero.

A. Siciliæ insulæ Præpositis, monachis, & plebi Orthodoxæ, contra eos qui vnam operationem ponunt in Christo.

B. Stephano Abbati.

P. Stephano Præposito ac presbytero duæ.

P. A. B. Sophronio monacho cognomento Eucratæ duæ.

B. Thalassio Præposito ac presbytero, de Regibus Ethnicis, qui filios immolarunt.

P. A. B. Thalassio presbytero ac Præposito quinque.

B. Theodoro presbytero Lauræ Raithu, de essentia & natura. Anomæi

A. Anomæi siue Ariani disputatio cum Orthodoxo. A

A. Anomæi & Orthodoxi altera disputatio.

A. Macedoniani hæretici disputatio cum Orthodoxo.

A. S. Athanasij cum Apollinarista disputatio.

A. Quænam sit animæ vis comprehensiua, καταληπτικὸν ψυχῆς κριτήριον.

Sunt & alia opuscula, quæ magna ex parte videntur pertinere ad superiores epistolas, videlicet:

B. De duabus vnius Christi Dei nostri voluntatibus.

B. De differentijs definitionum.

Capita x. de duabus voluntatibus, ad Orthodoxos. subijciuntur epistolæ dogmaticæ ad Petrum. B

Capita x. de naturalibus voluntatibus & operationibus. } subijciuntur epistolæ ad Theodorum Raithu.

Capita xiij. de voluntatibus, seu contra eos qui vnam in Christo dicunt voluntatem. } subijciuntur epistolæ ad Theodorum Raithu.

Capita x. de essētia & natura, hypostasi & personis. } subijciuntur epistolæ ad Theodorum Raithu.

Capita xj. de essentia, natura, & hypostasi. } subijciuntur epistolæ ad Eulogium.

Quod impossibile sit vnam dicere Christi voluntatem. } subijciuntur epistolæ ad Eulogium.

A. Aduersus eos qui asserunt vnam in Christo dicendam esse voluntatem.

A. Ex tractatu de operationibus & voluntatibus caput quinquagesimum & quod sequitur. C

A. De duabus Christi naturis contra Arium, Nestorium, Sabellium, & Eutychem.

B. Metaphrasis ex carminibus de silentio & virtutibus.

A. In illud: Pater, si possibile est, transeat a me calix iste.

B. In Porphyrij Isagogen, & categorias Aristotelis, quid definitio, &c.

A. Variæ definitiones.

B. Excerpta ex antiquis Patribus. Incipit ab Irenæo, definitq. in aliquot Cyrilli epistolis.] hactenus lucubrationes Maximi, qui non Orientem solum, sed & Occidentem illustrauit, & eo clarius, quod ea quæ scripsit, martyrio etiam consignarit. Sed de Maximo hactenus.

D Hoc eodem anno, qui & numeratur nonus Recceſuinthi Hispaniarum Regis, ex quo solus regnare cœpit anno Domini sexcentesimo quadragesimooctauo, S. Eugenius Toletanus Episcopus moritur; in cuius locū subrogatur Ildefonsus æque sanctus. Porro Eugenius egregiæ sanctitatis merito adscriptus retinetur publicis Ecclesiæ tabulis inter sanctos, ex quibus anniuersaria die qua obijt, Idibus Nouembris, nomen eius publice recitatur. At cū viri huius egregiæ res gestæ magna ex parte obscuræ remanserint: pauca quæ de eo reperiuntur scripta in libello eiusdē S. Ildefonsi de viris illustribus, hic reddamus: ait enim:

S. EVGENIVS TOLET. EPISC. MORITVR. SVCCEDIT ILDEFONSVS.

Eugenius alter post priorem Eugenium Pontifex subrogatur. Hic cum Ecclesiæ clericus esset egregius, vita monachali delectatus est. Qui sagaci fuga, vrbem Cæsaraugustanam petens, illic martyrum sepulchris inhæsit, ibiq. studia sapientiæ & propositum monachi decenter excoluit. Vnde Principali violentia reductus, & in Pontificatum adscitus, E vitam plus virtutum meritis, quam viribus egit. Fuit namque corpore tenuis, paruus robore, sed valde feruescens spiritus virtute, studiorum bonorum viam prosequens. Cantus passiuis vsibus vitiatos, melodiæ cognitione correxit: Officiorum remissos ordines, curamq. discreuit. Scripsit de Trinitate libellum & eloquio nitidum, & rei veritate perspicuum: qui Libyæ Orientisq. partibus mitti quantocyus poterat, nisi procellis resultantia freta incertum pauidis iter viatoribus distulissent.] Quos enim præpotens armis euertisset secta Mahometana, quæ ab Ariano homine venena fuerat mutuata: his quamprimum Eugenius suis scriptis occurrendum putauit; quæ in Orientem perferri curans, haud perficere valuit. Cum enim nefaria secta non disputatione, sed armis robur sibi compararet: haud prosperum Deus fecit iter libros ferentibus non profuturos. Sed quæ fuerint aliæ eiusdem viri sanctissimi lucubrationes, idem ita pergit ostendere:

EVGENII MORES ET LVCVBRATIONES.

Scripsit & duos libellos, vnum de diuersi carminis metro, alium de diuersi operis prosa

concretos:qui ad multorum induſtriam,eius ex hoc tenaciter ſanctam valuerunt commen- A dare memoriam. Libellos quoque Dracontij de creatione mundi conſcriptos, quos antiquitas protulerat vitiatos, ea quæ inconuenientia reperit ſubtrahendo, immutando, vel meliorando, ita in pulchritudinis formam coegit, vt pulchriores de artificio corrigentis, quam de manu proceſſiſſe videantur auctoris. Et quia de die ſeptimo idem Dracontius reticendo, ſemiplenum opus viſus eſt reliquiſſe; iſte & ſex dierum recapitulationem ſingulis verſibus renouauit, & de die ſeptimo, quæ illi viſa ſunt, eleganter dicta ſubiunxit. Clarus habitus fuit temporibus Chindaſuindi & Receceſuinthi Regum, fere duodecim annis tenens dignitatem ſimul & gloriam ſacerdotis: ſicq. poſt lucis mundialis occaſum in baſilica S. Leocadiæ tenet habitationem ſepulchri.]

Antequam autem de eius ſucceſſore Ildefonſo agamus, hic eiuſdem Eugenij ſepulchri epitaphium reddendum putamus, quod habet acroſticis his verſibus ipſius Eugenij no- B men expreſſum:

EPITAPHIVM SEPVLCHRI EVGENII.

Excipe, Chriſte potens, diſcretam corpore mentem,
Vt poſſim picei pœnam vitare barathri.
Grandis ineſt culpa, ſed tu pietate redundas.
Elue probra, Pater, & vitæ crimina tolle.
Non ſim pro meritis ſanctorum cœtibus exul.
Iudice te proſit ſanctum videre tribunal.
Vis lector vno, quis ſim, dignoſcere verſu?
Signa priora lege, mox vltima noſſe valebis.]

nempe EVGENIVS MISELLVS.

ILDEFONSVS SVCCESSOR EVGENII.

Ildefonſus autem ſucceſſor ipſius, cum (vt dictum eſt) ſcribatur anno nono Receceſuin- C thi ſucceſſiſſe Eugenio, plane hoc anno in eius locum ſubrogatus apparet. Quæ autem de ſe ipſemet habeat, cum præfatur in libello, quem poſtquam creatus eſt Epiſcopus ſcripſit de viris illuſtribus,in mediũ adducamus: vbi enim eos recenſuit auctores qui eodem argumento libros ſcripſere, hæc de ſe ipſo: Aſt ego procul valde impar & ijs quos adnotatio retinet, & ijs quos adnotatio delectauit, indignus ſatis, & abſque ſubſtantia alicuius boni operis,ſucceſſor ſanctæ memoriæ alterius Eugenij factus in ſede illa glorioſa Toletanæ vrbis, quam non ex hominum immenſo conuentu * glorioſam dico (cum hanc etiam glorioſorum illuſtret præſentia Principum) ſed ex hoc quod coram timentibus Dominum, iniquis atque iuſtis * habetur locus terribilis, omniq. veneratione ſublimis,&c.] hæc de ſede Toletana Ildefonſus; de ipſius autem lucubrationibus agendum erit in eius obitu.

* numero

* iniuſtis

TOLETANA ECCL. CELEBRIS.

Quod vero perſinet ad ea quæ dicit de ſede Toletana: eam plane præter alia multa inſi- D gniaq. reddidit his temporibus celebrẽ ſucceſſio plurium ſanctorum Pontificũ: nihil enim tam mouet populum ad cultum venerationemq. alicuius Eccleſiæ,quam præſidentium ſacerdotũ fulgens ſanctis operibus vita. Rurſum vero,quod & in eos qui minus digne in eam aſſumpti ſedem degeneres reperti eſſent,diuina vindicta euigilaſſet,eamdem ipſe nominat locum terribilem, omniq. veneratione ſublimem, ex ijs ſcilicet quæ ipſe eadem præfatione inferius habet, vbi de ſancto Montano quæ ſuo loco ſunt dicta recenſuiſſet, his verbis:

TERRIBILIA DEI IVDICIA IN PRAVOS EPISCOPOS ET CLERICOS.

Cum, inquit, Helladio Epiſcopo ſedis eius Iuſtus diaconus faſtu ſuperbiæ inſultaret, poſt mortem quidem ſui Pontificis vixit Epiſcopus, & ipſe tabefactus; ſed in reprobum verſus ſenſum, ob intemperantiam morum, a miniſtris altaris ſui dormiens ſtrangulatus laqueo expirauit. Item cum ſucceſſori eius Iuſto Epiſcopo Gerontius presbyter, Princi- E pis oblectamine fotus, contemptum aduerſitatemq. deferret, tam repentino motu vim perdidit intellectus, vt multis medicorum curationibus quicquid in medelam fieret, totum in peſtis augmentum creſceret: ſicq. inualuit commotio mentis, vt vſque ad obitum ſuum terror eſſet homini eius vel participatio viſionis,vel colloquium oris. Adhuc etiam ſucceſſori in locum eius Eugenio priori Eufridius * diaconus ſuus cum innixus amicitiæ ſæculari violenter honorem presbyterij & quædam prædia extorſiſſet, tam in reprobum ſenſum, tamq. in languoris ſupereminentem peruenit ſtatum, vt cum viuere recuſaret, tam mori eſſet quod viueret, quam viuere quod mori vellet.] hæc Ildefonſus: ad quæ viſus eſt alluſiſſe, cum ſedem Toletanam nominat locum terribilem, omniq. veneratione ſublimem.

* Decentius *habet cod. Vatic.*

Sed Deus,qui ſe aduerſus prauos Epiſcopos vltorem manifeſtum exhibuit, erga ſanctos miſericordẽ,donis pluribus ijſdemq. maximis impertitis, oſtendit. Quanta enim per ſuam genitri-

A genitricem Mariam Virginem ipſi,poſtquam factus eſt Epiſcopus, contulerit Ildefonſo, ex canone Concilij in Hiſpania ad Pennam fidelem ſub Aegidio Epiſcopo Toletano habiti hic innoteſcet. eſt canon eiuſdem Concilij vndecimus iſtis verbis expreſſus, vbi agitur de ſolemniori cultu celebrando die natali eiuſdem ſanctiſſimi viri:

Item quia mater Dei & Saluatoris noſtri Domini Ieſu Chriſti glorioſa ac ſemper Virgo Maria cappellanum ac ſuæ virginitatis ſpecialem præconem beatum Ildefonſum Patriarchalis Toletanæ Eccleſiæ Præſulem ac rectorem poſt ſui aſſumptionem deſcendens de cælo empyreo corporaliter viſitauit, ac donis & muneribus ſpiritualibus decorauit in ſignum ſpiritualis dilectionis & amoris; & quos mater Dei diligit & honorat, nos teneamur diligere & etiam honorare: Statuimus & ordinamus, vt per totam Toletanam prouinciam eius feſtiuitas præcipue ſeu duplici officio ſolemniter celebretur.] hæc Patres in B dicto Concilio anno Domini milleſimo trecenteſimo ſecundo celebrato. Sed quæ de re tanta in rebus geſtis eiuſdem ſancti Ildefonſi ſcripta reperiuntur, in medium adducamus.

SYNODALIS TESTIFICATIO DE GRANDI MIRACVLO

Iulianus,non ille Toletanus Epiſcopus,ſed eiuſdem Eccleſiæ Toletanæ diaconus,in præfatione voluminis ſancti Ildefonſi de laude intemeratæ Dei genitricis Mariæ, ipſius ſanctiſſimi Epiſcopi res geſtas contexuit: habes eam,ſimulq. eiuſdem Sancti opuſcula cum ſermonibus eiuſdem haud pridem typis ex ſcriptis codicibus primum cuſa Pariſijs, in lucem prodita ſumma diligentia viri doctiſſimi Franciſci Feuardentij Theologi Pariſienſis, cui hoc nomine plurimum debeat Hiſpaniarum Eccleſia. Quæ autem idem Iulianus diaconus Toletanus ſcribit de rebus adeo admirandis tranſactis inter Deiparam & ſanctũ Ildefonſum, ac primum quæ cum ſancta Leocadia interceſſerunt, ſe accepiſſe teſtatur a teſtibus fide integerrimis Vrbano & Euantio, qui eodem ſæculo quo Ildefonſus vixerunt, C & Vrbanus factus eſt poſtea Epiſcopus Toletanus, Euantius vero eiuſdem Eccleſiæ Archidiaconus. Poſtquam igitur de primordijs eiuſdem Sancti nonnulla Iulianus ipſe narraſſet, hæc de eodem dicere pergit:

IVLIANVS DIACONVS SCRIPTOR REVM S. ILDEFONSI.

Quod per tot annos populis deſiderantibus necdum fuerat oſtenſum, illis iſte pateface- DE S. LEOCA-
ceret primum: & reliquias ſanctæ ac Deo dicatæ virginis Leocadiæ, adueniente Rege in DIAE APPARI-
ſede regia, ſua feſtiuitate, omnibus aſtantibus præſentaret: & ante ſepulchrum eius TIONE.
genibus prouolutus, tumulum in quo eius ſanctiſſimum corpuſculum vſque hodie humatum eſt, vt exiliret, & operculum quod vix triginta iuuenes mouere potuiſſent, non humanis manibus ſed Angelicis eleuatum: velum quod ſanctæ martyris membra tegebat, conſurrexit, tamquam illud ipſa viuens foras ſubmitteret, & veluti manibus hominum extenſum eleuaretur, atque conſpectui eius virgo pulcherrima obſequens aduen- D taret, clamantibus Epiſcopis, Principibus, presbyteris, diaconibus cleri, atque omni populo, Deo gratias in cælo, Deo gratias in terra, nemine tacente. Ipſe * vero manibus ſtatim complexans & aſtringens, talia fertur depromere vota, vociferans cum omni populo & clamans: Deo gratias, viuit domina mea, per Ildefonſi. Et ipſum repetens clerus vehementer pſallebat, Halleluia: & canticum quod ipſe dominus Ildefonſus grauiter fecerat: Specioſa facta es, Halleluia: & alia quæ in ipſa Miſſa, quæ ſubter eſt annotata, in laude eius deprompſerat. Clamabat inter voces populi velut mugiens, vt aliquod inciſorium deferrent, vnde quod manibus tenebat præcideret: & nemo illi accurrebat, & populus vaſtis vocibus rictibusq. frendebat. Nam & ſancta virgo quod voluntate ſubmiſerat, violenter retrahebat. Sed & Princeps quondam Receceſuindus, qui eo tempore erat, gloria & ferocitate terrena depoſita, qui eum ob iniquitates ſuas in- E crepitus ſuperbo oculo intuebatur, cultrum modicum, quem in theca tenebat, cum lacrymis offerebat: & collo ſubmiſſo, ſupplices manus a throno ſuo extendens, vt eum illi deferrent, inſtanter deprecabatur, poſtulans vt indignum non iudicaret ſua cum lacrymis offerentem. Quem ille apprehendens, quod manu læua iam modicum tenebat, dextra præcidit: & cultrum ipſum vna cum eiſdem reliquijs tectis * argenteis collocauit, indignum iudicans, vt qui ſancta præciderat, vltra polluta tangeret. Requirentis manus quantum valebat vicario iure præcipit impendi.

* Ipſa

* thecis

His peractis, quia longum eſt iſta omnia enucleare; cuncta quæ vſui pertinebant ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ, in Dei laudibus vſquequaque completa ſunt. His excuſſis, alia adhuc miracula Spiritus ſanctus per eum in ipſo Dominico Aduentu non poſt multos dies peregit. Sed quia omnia longa ſunt recenſere, quæ eius temporibus in Toletana vrbe dominus Vrbanus & dominus Euantius per eum facta narrabant, vel ex multis pauca aggrediamur

diamur: quia qui hoc mecũ audierunt, cum hoc legerint, dolebunt prætermisisse me tam A multa & magna, quæcumque mecũ sciunt. Superueniente vero die Assumptionis sanctæ & semper virginis Mariæ, ante tres dies tribus diebus Litanias peregit, & Missã quæ in illius laude decantaretur, perfecit, quæ est septima. At vbi ventum est ad eius solemnitatem, supradictus Rex minus de timore Dei solicitus, & de suis iniquitatibus male conscius, ad audienda solemnia regali de more accessit. Nam rebus Dei Ildefonsus maiori adhuc munere fretus, dum Dominæ suæ solemnia, cui Deo præsule seruiebat, ouans susciperet, & in laude genitricis Dei hoc quod supra prænotauimus, summo cordis affectu harmonica modulatione composita carmina appararet, & libellum virginitatis more synonymiæ testimonijs veteris ac noui Testamenti plenum compte ederet, & digna facundia ac magnificentia iam præfatæ Dominæ suæ exornaret, dum ante horas matutinas solito more ad obsequia Dei peragenda consurgeret, vt vigilias suas Domino consecraret: diacono B vel subdiacono, atque clero ante eum cum vasculis præcedentibus, subito ostia aperientes, & ecclesiam intuentes, atque splendori cælesti aciem defigentes, lumen quod ferre non valuerunt, cum tremore effugientes; lampadas, quas manibus tenebant, reliquerunt, & sua vestigia per quæ venerat adeuntes, prope mortui reuersi sunt ad sodales.

DEI GENITRIX VISA IN ECCLESIA.

Solicite omnis congregatio requirens quid de Dei seruo ageretur, eum cum Angelicis choris viderunt: quod tã subito expauerunt custodes, vt & terga ab ostio ecclesiæ dantes, reuertebantur ad proprias sedes. At ille bene sibi cõscius, ante altare sanctæ Virginis procidens, reperit in cathedra ipsam Dominam sedentem, vbi solitus erat Episcopus residere & populum salutare (quam cathedram nullus Episcopus adire tentauit postea, nisi dominus Sisibertus, qui statim ipsam perdens, exilio relegatus est) & eleuatis oculis aspexit in circuitu eius, & vidit omnem apsidem ecclesiæ repletam virginum turmis, de can- C ticis Dauid modulata suauitate aliquid decantantibus. Aspiciensq. in eam, vt ipse sibi conscius bene carissimis referebat, sic eum allocuta est voce: Propera in occursum, serue Dei carissime, accipe munusculum de manu mea, quod de thesauro filij mei tibi attuli. Sic enim tibi opus est, vt benedictione tegminis, quæ tibi data est, in meo tantum seruitio vtaris. Et quia oculos fidei fixos in meo semper seruitio tenens permansisti; & laudem meam, diffusa in labijs tuis gratia, dulciter in cordibus fidelium depinxisti: & vestimentis Ecclesiæ iam in hac vita ornatus eris, & in futuro in promptuarijs meis cum alijs seruis filij mei lætaberis. Et hæc dicens, ab oculis eius vna cum virginibus & luce, quæ venerat, remeauit. Remansit Dei seruus in tantum securus de adipiscenda gloria, in quantum præscius de sibi donata palmæ victoria, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit, & cuncta regit per infinita semper sæcula sæ- D culorum. Amen.] hucusque Iulianus diaconus. tribuunt alij eius historiæ scriptionem Lixicæ Toletano Episcopo Vrbani successori, accepisseq. eam ab Vrbano & Euantio, quibus per ætatem licuerit rei gestæ miraculo immo miraculis interesse. His autem omnes penitus, qui res Hispaniarum Ecclesiæ scriptis sunt prosecuti, absque controuersia adstipulantur. Qui vero eiusdem Sancti opuscula legerit, videritq. quã ardentissimo Dei genitricis amore ipse flagrarit, & quam copiose prosecutus sit laudes cultumq. eiusdem sanctissimæ Mariæ Deiparæ: haud adeo, puto, mirabitur, si tale ab ipsa munus fuerit consecutus.

QVAE SANCTO ILDEFONSO DONARIT SANCTA DEI GENITRIX MARIA.

Hoc anno, qui vndecimus numeratur Sigeberti Francorum Regis, ipse ex hac vita migrauit: licet alij decem tantum vixisse annos tradant, alij dicant peruenisse ad annum Domini sexcentesimum sexagesimumsecundum, quod pluribus quæ erunt dicenda repugnat. Constat[a] autem ipsum ob egregias animi virtutes a maioribus relatum esse inter E sanctos, coliq. diem natalem eius Kalendis Februarij. Scripsit libellum de eiusdem miraculis Sigebertus Gemblacensis.

OBITVS SIGEBERTI FRANCORVM REG.

a Molan. in natal. SS. Belg. die 1. Febr.

IESV CHRISTI ANNVS 658. VITALIANI PAP. ANNVS 4. CONSTANTIS IMP. ANNVS 17.

ANnus sequitur Redemptoris sexcentesimus quinquagesimusoctauus, Indictione prima: quo Thomas Constantinopolitanus Episcopus, vbi sedisset (vt habet Nicephori Chronicon) annos duos & menses septem, moritur, atque in eius locum subrogatur Ioannes presbyter * eiusdem Ecclesiæ Syncellus & Custos vasorum. Hic ipse in Sextæ Sy-

* diaconus

A tæ Synodi Actis (vt dictum est superius) prædicatur Catholicus; quẽ de sua quam profitebatur Catholica fide Synodalem scripsisse epistolam ad Macarium Antiochenum, fidem faciunt Acta quæ extant Sextæ Synodi, vbi inter alia de Ioannis fide Catholica hæc leguntur[a]: Similiter relectum est ex eodem regesto exemplar Synodicorum Ioannis sanctæ memoriæ, qui fuit similiter Patriarcha huius regiæ vrbis, continens in superscriptione ita: Per omnia sanctissimo & consacerdoti Macario Ioannes indignus Episcopus. quorum initium est: Quis loquetur potentias Domini? &c.] Probatum vero cognitumq. fuisse Catholicum eumdem Ioannem Episcopum, inferius eadem Acta testantur, quæ commentitia existimantur.

IOANNES EPISC. CONSTANTINOP.

a Sext. Synod. Act. 13.

Valde namque repugnant ijs quæ in S. Maximum facta sunt, atque in discipulos eius, cum omnes simul toto hoc tempore durissimo detinerentur exilio, eo quod nollent com- B municare cum Constantinopolitana Ecclesia, cuius esset ipse Thomas Episcopus Monothelita. Si enim secus fuisset, communicare eidem minime recusassent; sicq. ab exilio liberati, Deo gratias egissent de reddita Ecclesiæ pace, quam diu optassent, & pro ea Deum iugiter rogassent. Quamdiu igitur perseuerare videmus in Orthodoxorum præcipuos agonistas persecutionem; quæ scripta habentur de Catholica fide eius Ecclesiæ Patriarcharum, æquo animo haud ferre possumus absque suspicione commenti. Sed de his iam superius diximus.

Hoc anno pax tractata est inter Romanos & Sarracenos, de qua Theophanes inter alios verbis istis: Anno decimoseptimo Imperatoris Mahuuias Arabum Princeps, suorum seditione compulsus, de pace ineunda ad Constantem misit, eius pacis nomine in singulos dies ab Arabibus mille nummos depensum iri promittens & equum & seruum.] hæc C Theophanes.

Quod pertinet ad res Occidentalis Ecclesiæ, clarent Galliæ noua luce martyrij, quod subijt hoc anno[b] sanctus Theodardus Episcopus Traiectensis. Extant eius Acta, scripta; vel restituta potius a Sigeberto Gemblacensi, qui se ea meliori stylo expolijsse testatur. Natione Gallus Theodardus fuit, professione monachus: cumq. Sigebertus Rex Francorum in Austrasia duodecim monasteria erexisset, vni eorum, nempe Stabulensi, consilio sancti Reclami Tungrensis Episcopi & Cuniberti Colonensis, inuitus præficitur Abbas; nolensq. haud diu post ipsi Reclamo successit in Episcopatu Ecclesiæ Traiectensis. Fuit ipsi aliqua ex parte quies, cum viueret Sigebertus laudatissimus Princeps æqui amantissimus, & religionis obseruantissimus: quippe qui solus visus sit pro miraculo frenum iniecisse indomitæ dominandi cupiditati, cum paterni regni ipse maior natu minorem sibi sumpserit partem, maiorem vero minori cesserit fratri Clodoueo; beneq. vsus pace, cum ab externis & a ciuilibus bellis quiesceret, sese totum monasterijs erigendis, alijsq. pietatis operibus mancipauit.

b Sig. in Chron. hoc anno, & Molan. in Martyrol. SS. Belgij.

SIGEBERTI REGIS VIRTVTES LAVDATAE.

Cum vero (vti anno superiori dictum est) Sigebertus ad annum vndecimum propagasset regnum, & ex hac vita recessisset, vno relicto puero filio Dagoberto; adoptatoq. iam antea, cum prole careret, Ildeberto filio Grimoaldi Maioris domus, cuius arte foras in Scotiã Dagobertus puer fuerat amandatus, in bello perẽpto, & eius parente carceri mancipato; potitus est regno frater ipsius Sigeberti Clodoueus, monarchiam obtinens Galliarum; qui Childerico secundo loco nato filio regnum a Sigeberto relictum tradidit, adolescenti (vt aiunt) leuissimo, ad omnem prauorum impulsum facile mobili: sub quo ipse, quem diximus, Theodardus martyrium subijt. Quomodo autem id acciderit, ex eius Actis E hic reddimus, quæ sic se habent[c]:

CHILDERICI REGNVM.

c Extant apud Sur. die 10. Septemb. tom. 5.

Turbabatur Theodardum Episcopum contra omnes fauor Sigeberti Regis, qui amator diuinæ religionis, oculos habebat columbinæ simplicitatis. Quo defuncto, regnum Austrasiæ, quod tenuerat, dedit frater Clodoueus filio suo Childerico. Tum vero omnis malitia & iniustitia in regno prævaluit, & contra Ecclesiam grauis domesticæ tempestatis turbo insonuit. Theodardus autem, quia mercenarius non erat, non fugit a facie luporum, sed pro ouibus suis constantius ex aduerso stetit. Et quia pastor essentialiter bonus dixerat[d]; Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis: nec in hoc surdus auditor fuit, paratus pro ouibus animam ponere. Sed ne quid inexpertum relinqueret, deliberat Regem Childericum adire, & ante eum super iniurijs Ecclesiæ illatis legaliter expostulare, si forte per censuram regalem Ecclesia possessiones suas reciperet. Atque diuinitus edoctus a mentis suæ oraculo, imminere sibi tem-

CHILDERICVS ADVERSATVR S. THEODARDO.

d Ioan. 15.

tempus passionis, disposuit domui suæ, & omnibus vltimum Vale dicto, ouesq. suas illi A commendans, qui sibi illas commendauit, duce mentis constantia, cũ paucis iter arripuit.

Porro filij Belial, qui præ duritia impœnitentis cordis thesaurizabant sibi irã, nullo modo potuerunt adduci ad aliquam resipiscendi viam, vt scilicet ablata Ecclesiæ restituerent: sed scientes quia in nullo ibi responderet iustitia, si de præsumptis rebus Ecclesiæ coram Palatinis ageretur controuersia; mala malis cumulant, & ex desperationis periculo de morte innocentis Præsulis tractant, & iter eius diligenter explorant. At vir sanctus iusti propositi tenax, quem armabat viuus & efficax sermo Dei dicentis [a]: Nolite timere eos qui occidunt solum corpus: iam diœcesis suæ terminos longe excesserat, & in pago, quem Alisatiam vulgo dicunt, bonis adhuc prouentibus gradum fixerat. Et ecce cuneus inimicorum Dei de insidijs emergens, arrectis lanceis in necem innocentis proruit. Ille munitus tuto patientiæ clypeo, eos ad pacis bonum inuitare volebat. Sed quia B non erant filij pacis, pax non inueniens in eis vbi requiesceret, ad amicũ pacis reuersa est.

a Matth. 10.

MARTYRIVM THEODARDI EPISCOPI.

Tum vero vt lupi agnum, impij circumstabant pium; illumq. oculos ad cælos tollentem, & pro eis orantem exemplo Iesu in Cruce pendentis, contumelijs afficiunt, humi prosternunt: & quia iram nequit explere potestas, caput sancto oleo peruncturn in frusta secant, corpus sanctum membratim dilaniant. Terra quidem sic data est in manus impiorum, spiritus autem ab omni terræ rudere excoctus per ignem passionis, vt aurum in fornace probatus redijt ad Dominum, qui fecit illum. Fides nimirum, quæ protomartyri Stephano aperuit cælos, vt videret Iesum stantem ad auxiliandum sibi: hæc quoque Theodardo martyri cælos aperuit, &c.] pergit auctor pluribus dicere de miraculis, quæ postea contigerunt plurima quidem & ingentia, quibus Deus voluit hominibus notum fieri, secum in cælis regnare martyrem, quem improborum manus in terris occiderant. C Adscriptus autem est Theodardus ea die qua passus, decima mensis Septembris, catalogo sanctorum martyrum, eademq. annis singulis publica commemoratione in Ecclesia conspicitur rediuiuus. Successit Theodardo martyri S. Lambertus Episcopus *pariter martyrio coronatus*, vt suo loco dicemus: fuisse autem & hunc discipulum sancti Reclami Episcopi Leodiensis, eius Acta testantur.

IESV CHRISTI ANNVS 659. VITALIANI PAP. ANNVS 5. CONSTANTIS IMP. ANNVS 18.

CONSTANS FRATREM OCCIDIT.

SExcentesimus quinquagesimusnonus Domini annus sequitur, Indictione secunda: quo D Imp. Constans, sceleribus scelera iungens, impulsu malorum dæmonum, fratrem suum Theodosium consecratum iã diaconum nece abstulit, ita crudeliter fratricidium sacrilegio magis infamans. De nefando facinore breuiter hæc tantum ex Theophane Græcorum habent Annales: Anno decimooctauo Imperij Constans germanum suum fratrem Theodosium interfecit: quem quidem, offensus ab eo antea, opera Pauli Patriarchæ attonsum diaconum consecrari voluisset: a quo ministrante idem Imperator sancto sanguinis poculo in sacrosanctis mysterijs impertitus fuisset.] Ista vero haud impune patrauit: exegit enim fusus sanguis innocuus a Deo vindictam, vt omnibus vitæ suæ diebus, instar Cain, conscientiæ stimulis agitatus, profugus & vagus viueret super terram; eo infelicior, quod non sicut ille [b] signum accepit a Domino, ne ab aliquo interficeretur: etenim insequente eum culpa, tremens vbique locorum fuit & pauens: sed etiam ea ex causa infe- E licissimus, quod ob oculos positum proficuum remedium pœnitentiæ non arripuit, sed in fuga insanus præsidium collocauit, vane putans mutatione locorum ab insequente se culpa non expiata posse defendi. Quidnam autem memoria dignum tunc acciderit, audi inchoatæ tragœdiæ dignum exitum.

b Genes. 4.

DIVINA VLTIO EXAGITAT IMPERATOREM.

Vbi enim scelus, immo in vno plura scelera nefandissima perpetrasset, cum extinctum penitus fratrem & obliuione sepultum omnino putauit, didicit suo damno miser superesse post cædem homini, quod viuat & clamet. Sed accipe quæ in Græcorum leguntur Annalibus [c]: Is ergo Theodosius a morte sua ipsi Constantio crebro per quietem visus est habitu diaconi poculum sanguine plenum porrigens, atque dicens: Bibe, frater.] ac si diceret: Inebriare fraterno sanguine, quem fudisti. talem decet propinare poculum plenum sanguine auidæ crudelitati. Explere cruore germani porrigentis, non vt olim *in ecclesia*

c Cedren. compendiũ in Constant. hoc an.

A clesia porrigebat in tuarum redemptionem culparum sanguinem Christi, sed in vltionem paratum. Sume de manu non sanguine agni refertum poculum, quo percussor Angelus abigatur [a], sed qui vltorem excitet in te Deum. Accipe sanguinem victimæ, non quo sancitum est fœdus, sed quo tua est damnatio comparata. Porrigo calicem non salutarem, sed ira Dei [b] poculum plenum, quod haurias est necesse. Meus ecce sanguis, qui tuũ a Deo vindice suis vocibus exigit. Audiebat hæc & metuebat Imperator, vltrice accusante pariter conscientia, & fugientem maioribus clamoribus insequente: nam pergit auctor;

a Exod. 12.

b Isa. 51.

Eius visionis acerbitate victus infelix Imperator, statuit in Siciliam abire. Itaque in vrbe relinquens vxorem & tres filios, celocem conscendit (*est nauigij genus*) Cumq. soluisset, conuersus retro vrbem Imperij sedem conspuit. Sed ne in Sicilia quidem insomnium illud vexare Constantem desijt. Syracusas sibi delegit, vbi vitam ageret, vbi & statuit Im- B perium Romanum transferre, cum inuisus esset ob Monothelitarum hæresim, aliasq. prauas de religione sententias. Misit ergo qui vxorem & liberos adducerent; sed hanc Byzantij cum liberis detinuerunt.] hæc Annales hoc anno exhibent. Anastasius autem reliqua addit, quæ sunt in Annalibus prætermissa, nempe eius aduentum Romam, antequam in Siciliam se conferret. Sed de his suo loco dicendum erit.

SARRACENI INFESTANT PERSAS ET ROMAN. IMP.

Hoc eodem anno, qui bello ciuili suorum armis depressus Mahuuias Princeps Sarracenorum pendere delegerat tributum Constanti Imperatori (vt superius vidimus) exigentibus Imperatoris eiusdem peccatis, æmulo suo Hali nece sublato, solus absque timore imperans, aduersus Persas primum, inde aduersus Romanos erigitur.

RODOALDI REGIS LONGOBARD. OBITVS.

Moritur hoc anno Longobardorum Rex Rodoaldus, occisus a Longobardo homine, cuius vxorem adulterio polluerat, vbi regnasset (vt Paulus ait [c]) annos quinque & dies C septem. Cuius tempore nihil præterea memoria dignum gestum reperitur, nisi quod eius coniux filia Theodolindæ, quam matrimonio sibi coniunxerat, exemplo matris, Ticini basilicam erexit in honorem S. Ioannis Baptistæ, quam mirifice exornatam auro & argento etiã reditibus locupletauit, vbi & sepeliri voluit. Porro de ea subijcit ista Paulus: Hæc cum crimine adulterij apud virum accusata fuisset, proprius eius seruus Carellus nomine a Rege expetijt, vt cũ eo qui Reginæ crimen ingesserat, pro castitate suæ dominæ, monomachia dimicaret. Qui cum criminatore illo singulare certamen cum inijsset, eum, cuncto populo astante, superauit: Regina vero post hoc factum ad dignitatem pristinam redijt.] hæc ipse.

c Paul. diacon. lib. 4. c. 49. 50. non. edit. Plantin.

DETESTATIO MONOMACHIAE.

Inuexerunt barbari in Italiam detestandam eiusmodi consuetudinem, vt monomachia iurgia definirent. quo sicut nihil crudelius, ita nihil stultius potest excogitari, cum nequaquam semper in vnoquoque bello victoria iustitiam consequatur, sed diuina sententia D & occulto Dei iudicio declinet interdum ad eum qui causam malam fouet. Sunt de his exempla cum in alijs libris, tum etiã in diuina Scriptura; sed illa memorabilia magis, cum iussu Dei, iustissima præcedente causa, apparatu longe maiore filij Israel [d] omnes zelo Dei incensi ad vltionem detestandi facinoris progressi semel & iterum vincuntur a longe dispari militum numero; ea (vt asseritur) ratione, quod antequam idonei essent aliorum punire peccata, ipsi prius sua, accepta iterum clade, expiare deberent. Quid ergo insani homines, degeneres Christiani, desertores paternarum legum, ob idq. millies detestandi, iureq. anathemate damnati, eiusmodi iactu infamis aleæ vitam non sæculi tantum huius, sed & æternam amittunt; cum nec si vincant, certum reddi possit fouisse iustitiam, & pugnasse pro veritate? Sed missa istæc.

d Iud. 20.

ARIPERTVS REX LONGOBARDORVM.

Successit autem Rodoaldo Regi Aripertus, de quo Paulus hæc scribit [e]: Fuit hic filius E Gundibaldi, qui fuerat germanus Theodolindæ Reginæ. Hic condidit apud Ticinum oraculum Domini Saluatoris, quod extra portam Occidentalem, quæ dicitur Marenca, situm est, quod ornamentis varijs decorauit, & substantijs sufficienter ditauit.] hæc Paulus, qui in eo erroris arguitur, dum nouem annos eius regno tribuit, vt ostendetur inferius, cum de exordio regni Grimoaldi disputatio erit.

e Paul. diacon. lib. 4. c. 50.

Porro adhuc Longobardorum Reges Ariana peste affecti cum essent, Catholicis Episcopis haud parum negotij facessebant, qui sese pro muro Israel domus opponebant: inter quos præcipue enituerunt Ioannes cognomento Bonus Mediolanensis & Ioannes Bergomatis Ecclesiæ Episcopi. hi enim, vt olim Paulus [f] & Barnabas, ad fidem Catholicam tuendam ac propagandam manus simul iunxere: verum eorum alter, Bergomensis videlicet, eo gloriæ progressus est, vt ea pugna sibi martyrium lucraretur: Martyris enim titulo decoratum ipsum tabulæ Ecclesiasticæ retinent quinto Idus Iulij, quo anniuersaria

f Act. 13.

die

die ea redimitum laurea Ecclesia Catholica repræsentat: licet eius martyrij Acta nobis hactenus remaneant incomperta. Collega vero etsi non consummauit martyrium, egregiorum tamen meritorum ergo inter sanctos æque adscribi meruit suo natali die, quarto videlicet Idus Ianuarij. sed & de ambobus iterum inferius mentio fiet.

IESV CHRISTI ANNVS 660. VITALIANI PAP. ANNVS 6. CONSTANTIS IMP. ANNVS 19.

SEquitur ordine temporis annus Redemptoris nostri sexcentesimus sexagesimus, Indictione tertia: quo sanctus Maximus Abbas & martyr, vbi post mutilationem linguæ & manus triennium in exilio apud Alanos barbaros exegisset, complens gloriosum martyrium, in cælum migrat, relatusq. inter martyres remansit in Ecclesia perenni memoria celeberrimus; de quo superius satis.

Eodem anno, qui & numeratur Clodouei iunioris Francorum Regis decimusquartus, hæc ab eo facta narrantur [a]: Anno decimoquarto susceptı regiminis Clodoueus Rex argentum, quo genitor suus apsidem super sepulchra martyrum Dionysij, Rustici, & Eleutherij prominentem operuerat, auferri mandauit, & Argulfo loci illius Abbati, vt illud egenis & necessitatem patientibus (quia fames eo tempore totam pene occupauerat Franciam) dispartiret. Et quia idem locus sub potestate constitutus erat adhuc Parisiaci Pontificis, tale quid idem Deo amabilis Princeps excogitauit.] Deesse aliquid in narratione videtur, dum conatur excusare factum, & adscribere pietati, quod ab alijs vt sacrilegium condemnatur, cum mox sit vltione diuinitus immissa punitum: ista siquidem apud Sigebertum leguntur hoc eodem anno [b]: Clodoueus Rex corpus sancti Dionysij Parisiensis discooperiens minus religiose, os brachij eius fregit & rapuit, moxq. in amentiam perpetuam incidit.] hæc ipse.

[a] *Aimoin. lib. 4. c. 42.*

CLODOVEVS INCONCESSA TENTAT.

[b] *Sig. in Chron.*

Solent mali Principes, quodcumque licet impietatis factum, aliquo tamen pietatis tegumento velare, vt tum ex Gentilibus tum ex Christianis exempla non pauca declarant. Certe quidem quod ad præsens facinus pertinet, nihil est quod iure defendi excusarive possit. Quidnam enim sibi Principes vendicant iuris in ijs quæ Deo semel dicata sunt? Vel si necessitas suaderet tale quid perpetrari: thesaurus primum regius ab ipso fuerat prodigendus, & ante profana quam sacra distrahenda. Demum si post erogatum thesaurum regium, adhuc vrgente fame, in sacram supellectilem manus conijciendæ fuissent: non illæ quidem regiæ, sed sacerdotales esse debuerant; sicuti ab Ambrosio, Augustino, alijsq. sanctis viris compluribus factum scimus. Fuit Iuliani Apostatæ tantum facinus, aliquo colorato prætextu expilare Ecclesiarum thesauros, non Principis Orthodoxi. Non caruisse multiplici sacrilegio tale factum, certum est, cum non tantum concameratum in apside argentum sublatum ab ipso fuerit, sed quo tectæ erant sacræ reliquiæ, idq. absque aliqua adhibita penitus reuerentia, cum brachij os tunc ab eo fractum, insuper & raptum etiam fuisse dicatur.

MALI PRINCIPES OBTENDVNT VELAMENTVM PIETATIS.

Porro in detestationem eiusdem facinoris, vtpote causæ ruinæ regni Francorum, in appendice ad Aimoinum hæc de eodem Clodoneo leguntur [c]: Eodem tempore Clodoueus brachium beati Dionysij martyris abscidit, instigante diabolo. Per idem tempus concidit regnum Francorum casibus pestiferis. Fuit autem ipse Clodoueus omni spurcitiæ deditus, fornicarius, illusor feminarum, gulæ & ebrietati operam dans.] Certe quidem ex eo tempore collabi cœptum regnum Francorum familiæ Morouingorum generis Clodouei, historiæ perspicuo docent, posterioribus Regibus ignauiæ deditis & delicijs, cum per suos ministros, quos Maiores domus nominabant, regnum administrantes, nudum vix nomen Regis apud ipsos remanserit, effectis illis rerum dominis. Sed de his inferius. Quod vero circa vitæ ipsius finē Clodoueum laborasse insania, æque tradat qui ad Gregorium appendicem apposuit incertus auctor: erroris videtur redargui ex rebus gestis anno decimosexto eius regni, ex quibus ipsum vsque ad illud tēpus satis sibi constasse, specimenq. summæ pietatis edidisse, quæ eo anno inferius dicentur, ostendunt, dum in expiationem puto admissi sceleris, conuocatis vndique Galliarum Episcopis & sæcularibus potestatibus, monasterium S. Dionysij ab omni dominio liberum fecit, vt suo loco patebit.

[c] *Aimoin. lib. 4. c. 44.*

QVANDO COEPIT DEFICERE REGNVM E FAMILIA CLODOVEI.

IESV

IESV CHRISTI ANNVS 661. VITALIANI PAP. ANNVS 7. CONSTANTIS IMP. ANNVS 20.

ANnus Christi sexcentesimus sexagesimusprimus, Indictione quarta, rerū gestarū inopia tam in Oriente, quā in Occidente obscurus omnino, veluti face magnopere illustratur natali sanctissimi viri Amandi Traiectensis Episcopi, Flandrorum Apostoli nuncupati, de quo plura superius dicta sunt. Plurimum quidem eius virtutibus atque miraculis Gallia Belgica coruscauit: siquidem eius admonitionibus & exemplis quamplurimi nobilissimi viri ac feminæ sublime secundum Christianam perfectionem viuendi genus arripuerunt. Et vt de alijs modo taceam: ipsius [a] admonitione Yduberga relicta Pipini Ducis Brabantiæ sibi & filiæ suæ Gertrudi, Christiq. familiæ cœnobium instruxit Niuellanum, in quo vtramque Deo sacrauit.

DE OBITV S. AMANDI EPISC. TRAIECT.

[a] *Molan. in Natal. SS. Belg. die 5. Februar.*

At minime contentus fuit terminis suæ diœcesis, sed inibi constituens Vicarium sanctissimum Landoaldum archipresbyterum, alijs etiam gentibus Christum prædicauit, vt Sclauis circa Danubium, Vasconibus circa Pyrenæos saltus, & in Flandria Gandensibus & Pabulensibus potissimum: Gandenses vero a Mercurij & aliorum idolorum cultu auocauit; ibiq. duo celeberrima monasteria ad honorem sancti Petri Blandiniense & Gandense erexit, ac sancto Bauoni Hasbaniæ Principi Deum sincere colendi leges dedit. Truncinij ad Lisam fluuium clericorum siue canonicorum societatem instituit, quæ multis post annis in cœnobium instituti Præmonstratensis est conuersa. Tandem Apostolica virtute & spiritu plenus apud Pabulenses in Elnonensi monasterio, quod hodie ab auctore proprie dicitur S. Amandi, mortem obijt hoc anno incarnationis Verbi sexcentesimo sexagesimoprimo.] hæc Molanus ex diuersis scriptis simul iunxit. Demonstratus est longe absenti eius transitus sanctæ Aldegundi virginī Deo sacratæ, estq. de his fidelis narratio ad finem rerum gestarum eiusdem Sancti a Baudemundo conscriptarum.

Hoc etiam tempore, ante videlicet Grimoaldi regnum, Lupus Longobardorum Dux Foroiulienſis Grados insulam deprædatur, in quam Aquileiensis Patriarcha vna cum supellectili Aquileiensis Ecclesiæ prædiuite sedem transferens sese contulerat. Ait enim de his hæc Paulus [b]: Hic Lupus in Grados insulā, quæ non longe ab Aquileia est, cum equestri exercitu, per stratam quæ antiquitus per mare facta fuerat, introiuit: & deprædata ipsa ciuitate, Aquileiensis Ecclesiæ thesauros inde auferens deportauit.] hæc Paulus. Translatam vero fuisse tunc pariter sedem Aquileiensem apud Forumiulij, & Patriarchas ibidem habitasse; quæ idem Paulus [c] inferius pluribus in locis tradit, plenissimam fidem faciunt. verum non Forijulij, vbi degebat eius ciuitatis Episcopus, sed (vt idem ait Paulus) in Cormone sedē habebat, loco proximo, sed ignobili castro, de quo alibi meminit [d].

[b] *Paul. diac. de gestis Longob. lib. 5. c. 17. nou. edit. & vet. 2.*

[c] *Paul. eod. lib. 5. c. 23. & lib. 6. c. 51. nou. edit. & vet. 14.*

[d] *Paul. diac. lib. 4. c. 38. vel in vet. 12.*

Quid præterea hoc anno gestum sit, nihil inuenimus, nisi pium monumentum Reccesuinthi Hispaniarum Regis, qui memoriæ sancti Ioannis Baptistæ ecclesiam erigens, hoc ipso anno, Era nimirum sexcentesima nonagesimanona, eam dedicauit. Mirum dictu, quomodo eius Sancti cultus vbique terrarum Christiani orbis fuerit propagatus. De Longobardis audisti, ab eis plures in honorem eiusdem sancti Ioannis, teste Paulo diacono, erectas fuisse basilicas, vt de alijs vbique locorum extructis modo taceamus. Quod enim testificatione Domini adeo ipse meruit commendari, idcirco a fidelibus præ ceteris celebriori cultu susceptus est venerandus. Sed reddamus hic eam quæ de eiusdem ecclesiæ erectione & dedicatione extat vetus inscriptio, quæ ab Ambrosio descripta sic se habet:

ECCL. S. IOAN. BAPT. ERECTA A RECCESVINTHO.

PRAECVRSOR DOMINI MARTYR BAPTISTA IOANNES
POSSIDE CONSTRVCTAM IN AETERNO MVNERE SEDEM,
QVAM DEVOTVS REX RECCESVINTHVS AMATOR
NOMINIS IPSE TVI PROPRIO DE IVRE DICAVI
TERTIO POST DECIMVM REGNI COMES INCLYTVS ANNO,
SEXCENTVM DECIES ERA NONAGESIMA NOVEM.] Porro vocem, decies, otiose appositam ad versus perfectionē, idem auctor, qui recitat, affirmat ex temporis exacta ratione. Locus in quo ecclesia erecta erat, licet amplus, modo humilis apparet, Balneum, dictus, qui hoc tempore nobilissimus habebatur in vertice Vallisoletanæ situs.

CONCILIVM CLYPIACENSE.

SExcentesimus sexagesimusecundus Domini annus, quinta Indictione, numeratur etiam Clodouei Regis decimussextus: quo a Clodoueo Rege in Gallijs Clypiacensis habita est Synodus omnium propemodum Francorum gentis Episcoporum. Est Clypiacum villa in territorio Parisiensi, de qua mentio habetur in rebus gestis S. Ansberti Episcopi Rothomagensis. De hac vero Synodo hæc apud Aimoinum leguntur [a]:

a Aimoin. lib. 4. c. 41.

Anno decimosexto ex quo sceptra susceperat regalia Clodoueus, Pōtifices & totius gentis Principes Clypiacū conuenire iubens, mediusq. inter eos solio residens, hoc habuit sermonis exordium: Quamquam, inquiens, Francigenæ ciues, terreni nos cura principatus admonuerit, publicis nos rebus consultores aduocare: tamen prius nobis conuenit ea quæ Dei & sanctorū eius sunt, disponere, vt postmodum ea quæ nostra sunt, Deo dante, ex sententia cedant. Ille enim qui per semetipsum polliceri dignatus est, dicens [b]: Primum quærite regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis: nobis suis obtemperantibus præceptis, sua confert promissa. Requiramus itaque quæ sunt placita sanctis in regno iam consistentibus æterni Patris, & cuncta nobis euenient prospera in terris, si ea curauerimus adimplere factis. Intentionem igitur nostri cordis, vos sacerdotes, qui dij vocati estis & filij Excelsi omnes, attendite & audite; & auditam si probaueritis, vna nobiscum ad effectum adducere laborate. Nostri itaque deuotio hæc extat animi, vt monasterium patroni nostri domini Dionysij, in quo ipse cum consortibus testimonij veritatis requiescit humatus, & piæ memoriæ genitores nostri, dominus videlicet Dagobertus ore dominæ Nantildis se sepeliri mandauerunt, ab omni soluamus dominio mortalium: quatenus Abba vel fratres eo loco commanentes, possessiones a parentibus nostris, siue *ab alijs fidelibus* Christianis sibi traditas absque vllius dominationis inquietudine possidentes, pro salute nostra ac statu regni nostri liberius Deum deprecentur.

b Matth. 6.

PRIVILEGIVM MONACHORVM S. DIONYSII.

Huic autem nostræ suggestioni consentit venerabilis Landericus Parisiacæ vrbis Præsul, in cuius diœcesi cœnobium illud situm est, & cui vsque ad præsens tempus subiectum fuit. Hanc ergo libertatem serui Dei inibi constituti dum fuerint adepti, nulliusq. præter Dei & sanctorum, nostrumque, cui etiam tota natio Francorum paret, fuerint perpessi dominatum: sciant se debito tali genitoribus nostris & nobis, eisq. qui nostro (vt speramus) per Dei gratiam orientur ex semine, fore obnoxios: & pro nostra, eorumq. quos commemorauimus, præsenti ac futura requie non desinant Deum exorare. Hæc Regem pro concione locutum circumstantes postquam auscultauerunt intente: in laudibus eius proclamantes, mansura ei optant gaudia.

Huic conuentui interfuere prope omnes Gallicani Episcopi, inter quos quidam sancti extiterunt viri, quos sancta Ecclesia dignis effert honoribus, eo quod ad eorum sepulchra varijs vexati sanarentur infirmitatibus: id est, beatus Audoenus, sanctus Rado frater ipsius, & dominus Eligius cum beato Sulpitio, necnon sancto Eucherio.] hæc de Synodo ibi: de rebus autem in ea gestis nihil præterea.

CABILONENSE CONCIL.

Sed & sub eodem Clodoueo Rege celebrata reperitur Synodus Cabilonensis, quoto autem anno regni eius, ignoratur: cui inter alios dignos Episcopos sanctitateq. celebres interfuisse leguntur, qui etiam in dicto Concilio Clypiacensi præsentes fuerunt sancti viri Audoenus & Eligius: verum non sub Landerico Episcopo Parisiensi habita ponitur, sed eo tempore quo Parisiensi Ecclesiæ præerat Audobertus, qui per Abbatem Grimoaldum eidem interfuit. Ad hunc autem Audobertum S. Audoenus Episcopus Rothomagensis scripsit vitam S. Eligij Episcopi Nouiomensis: extant ea de re litteræ vtriusque vltro citroq. datæ in appendice eiusdem scriptionis. habentur eius Synodi canones decem & nouem, quos tu consulas. Legitur post ipsos epistola Synodalis ad Theodorum Episcopum, qui publice egerit pœnitentiam ob publica peccata commissa, qua citatur causam dicere ad sequentem Synodum Arelatensem. Quod ad tempus regni Clodouei spectat: peruenisse ipsum vsque ad annum decimumoctauum sui regni, inferius dicturi sumus.

QVi sequitur annus sexcentesimus sexagesimustertius, Indictione sexta inscribitur: quo Constans Imperator Romam se conferens ad limina Apostolorum visitanda, a Vitaliano Romano Pontifice honorifice exceptus est. Sed quomodo id acciderit, & quæ tunc ab eodem Imperatore Romæ gesta sint, ex Anastasio Bibliothecario audiamus, qui in Vitaliano ipso ista habet: Huius, inquit, temporibus venit Constans * Augustus de regia vrbe per litoraria Athenas, exinde Tarentum, inde Beneuentum & Neapolim per Indictionem sextam: postmodum venit Romam, id est, quinta die mensis Iulij, Indictione suprascripta. Et occurrit ei Apostolicus cum clero suo milliario sexto ab vrbe Roma, & suscepit eum.] Obsequia ista Pontificis quid aliud monent, nisi fuisse aduentum eius in Vrbem pacificum, præcessisseq. pacis nuncia, quæ significarent Imperatorem venientem in Occidentem, Occidentalium velle sectari fidem, ac detestari Orientalium errorem, a quibus volens libensq. discederet? Hæc & alia huiusmodi cum apud Vitalianum Pontificem fidem inuenerint, nihil voluit prætermisisse, quo eum demerere & continere in officio posset; vt ab eodem auctore audies, qui sic reliqua narrare pergit:

DE ADVENTV CONSTANTIS IMP. IN VRBEM.

* Constantinus

Et ipsa die ambulauit Imperator ad sanctum Petrum ad orationem, & donum ibi obtulit: die sabbati ad sanctam Mariam venit, itemq. donum obtulit. Dominico die processit ad sanctum Petrum cum exercitu suo: omnes cum cereis exierunt obuiam ei, & obtulit super altare illius pallium auro textum; & celebratæ sunt Missæ. Item sabbati die venit Imperator ad Lateranas ædes, & lauit se, & ibidem pransus est in basilica Iulij. Item Dominico die fuit statio ad sanctum Petrum; & post Missas celebratas, Vale fecerunt sibi inuicem Imperator & Pontifex. Duodecim dies in ciuitate Romana perseuerans, omnia quæ erant in ære ad ornatum ciuitatis deposuit. Sed & ecclesiam beatæ Mariæ ad Martyres, quæ tecta tegulis æreis erat, discooperuit, & in regiam vrbem cum alijs diuersis rebus, quas deposuerat, direxit. Et postmodum secunda feria egressus de ciuitate Romana, reuersus Neapolim, inde terreno itinere pergens Rhegium, ingressus est Siciliam per Indictionem septimam, & habitauit in ciuitate Syracusana, & talem afflictionem posuit in populo, seu habitatoribus, vel possessoribus prouinciarum Calabriæ, Siciliæ, Africæ, Sardiniæ per diagrapha, seu capita, atque nauticationes per annos plurimos, quales a sæculo numquam fuerant: sed & alia multa inaudita perpessi sunt, vt aliqua spes vitæ non remaneret: sed & sacra vasa, vel Cimilia *siue vtensilia* sanctarum Dei ecclesiarum auferens, nihil dimisit.] hucusque Anastasius: quæ autem prosequitur de eius nece, suo loco dicemus.

QVOMODO IMPERATOR EXCEPTVS EST A VITALIANO.

VITALIANVS CENSVRAE CVR REMITTAT NERVOS.

Hic vero absque accurata consideratione non transeat, quomodo Romanus Pontifex Vitalianus inter solertes prudentesq. Pontifices adnumeratus, immo & inter sanctos, quos colit Ecclesia Catholica, recensitus, erga Constantem Augustum nullum genus obsequij prætermisit, quo posset hominem demerere. Non enim eiecit ab Ecclesia sacrilegum fratricidam, neque procul abhorruit vel a salutatione hominis, qui sanctissimum Pontificem Martinum e sede tyrannice euulsisset, ignominiose tractasset, ac tandem relegatum Chersonæ perire fame etiam coegisset: non exhibitam in sanctum Maximum eiusq. discipulum carnificinam exprobrauit: non, inquam, tot tantisq. aspersum criminibus hominem spreuit, vel (vt par erat) exhorruit, foresq. illi occlusit Ecclesiæ; sed obuiam prodijt, excepit, fouit, amplexatus & prosecutus est omni genere charitatis.

Cur ista Vitalianus in summum dispendium (vt videri poterat) Ecclesiasticæ læsæ censuræ, & fractæ penitus disciplinæ? Qui cuncta moderatur Deus, & fecit in numero, pondere, ac mensura, & pro ratione diuersorum temporum diuersas a nobis in rebus gerendis rationes exposcit; secundum quod Sapiens definiuit, dicens [a]: Tempus odij & tempus amoris, & tempus amplexandi & tempus ab amplexibus recedendi, & tempus pacis & belli tempus] suasit Vicario suo Summo Pontifici, ita agere cum scelestissimo homine, dissimulanda omnia hominis illis delicta, dummodo Catholicæ esset veritati consultū,

a Eccles. 3.

cui conduceret vt Imperator diu hæreticus, siue per veritatem, siue per occasionem spe- A
cimen ederet Catholicæ pietatis, personam præseferens hominis Orthodoxi.

OPPORTVNA VITALIANI DISPENSATIO

Quod enim vna cum Imperatore (vt sæpe cognitum est) vniuersus Oriens vel schismate scindi, vel communione Catholica vniri soleret: sanctus Spiritus persuasit, Ecclesiasticos tunc reliquos omnes silere canones, Ecclesiasticamq. tacere censuram, vt vnius communicatione vniuersus simul Oriens & Occidens, diu inter se diuisi schismate, communione Catholica stringerentur. Nec ipsum Vitalianum spes fefellit, vel consilium eius est irritum redditum: etenim eiusmodi remissione censuræ factum, vt non ipse solus Constans vsque ad obitum videri voluerit esse Catholicus, sed hac semel aperta via, & eius successor in Imperio, œcumenico congregato Concilio, ad ipsam hæresim extirpandam, omne contulerit studium atque robur. Cuius enim est sancire canones, eiusdem est & moderari eos, ac pro ratione personarum & temporis secundum Dei consilium cuncta disponere, B
quæ prodesse sciat Ecclesiæ. Vnus idemq. Spiritus dono consilij atque discretionis hæc omnia est operatus, remittens neruos Ecclesiasticæ arctæ censuræ pro salute totius Ecclesiæ consequenda. Hinc illud quam saluberrime monet Ecclesiastes [a]: Noli esse iustus multum: neque plus sapias quam necesse est, ne obstupescas.] Probes igitur necesse est medicinam, ex qua integra sanitas fuit Ecclesiæ Catholicæ restituta.

a Eccles. 7.

b Paul. diac. lib. 5. c. 6. 7. 11.

Hæc eadem cum & describat Paulus [b] diaconus de aduentu Constantis Imp. & rebus ab eo Romæ gestis, dicatq. contigisse reditum eius in Siciliam anno sequenti, Indictione septima: multa commiscet de bello ab eodem in Italia gesto aduersus Grimoaldum Regem Longobardorum, & eius filium Romoaldum Ducem Beneuentanum, antequam se conferret in Vrbem ipse Constans Imperator hoc anno: licet annorum eius ex ijs quæ idem Paulus tradit, vbi agit de tempore Rotharis Regis eius prædecessoris, alia esset C
ratio ineunda. Siquidem dum ait ipsum annos nouem regnasse, & filios vnum, cœpisse vero ex sententia ipsius regnare anno Redemptoris sexcentesimo quinquagesimonono: non ante sexcentesimum sexagesimumnonum Grimoaldum regnare cœpisse, dicendum esset: quod plane contrarium omnino esse reperitur ijs quæ de exordio regni eiusdem Grimoaldi habentur in eiusdem Regis edicto, cui magis quam alicui scriptori aliter asserenti esse standum, nemo non dixerit; & ex eius assertione fore necesse omnes diuersa sentientes corrigere & emendare, æque consentiet absque aliqua controuersia. Hoc idcirco dixerimus, quod qui nuper res Longobardorum & Regum Italiæ est accuratius prosecutus [c], ponat exordium regni Grimoaldi anno Domini sexcentesimo sexagesimoprimo, cum ex eiusdem edicti, quod & ipse recitat, auctoritate erroris redarguatur: etenim ipsius exordio hæc in eo leguntur: Ideo ego Grimoaldus vir excellentissimus Rex gentis Longobar- D
dorum, anno (Deo propitio) sexto regni mei, mense Iulio, Indictione vndecima, per suggestionem Iudicum, &c.] Cum igitur mense Iulio Indictionis vndecimæ numeret ipse Grimoaldus annum sextum regni sui; fateri vtique necesse est, ipsum regnare cœpisse hoc anno sexcentesimo sexagesimotertio, sexta inchoata Indictione: ad quod sane tempus bellum cum Longobardis a Constante gestum referendum est, nec est quod ad sequentem sextam Indictionem id referri possit, cum tunc temporis neque Constantem, neque Grimoaldum superstites esse contigerit, iam diu ante vtroque defuncto.

c Sigon. de regn. Ital. lib. 2. in Grimoaldo.

GRIMOALDI REGNVM QVANDO CONTIGIT.

Quod autem ad ipsum bellum pertinet: antequam illud auspicaretur Constans, consultum ab eo sanctum eremitam, Paulus tradit, qui hæc de his habet [d]: Prius ad solitarium quemdam, qui prophetiæ spiritum habere dicebatur, abijt, studiose ab eo scisitans, vtrum gentem Longobardorum, quæ in Italia habitabat, superare & obtinere posset. A E
quo cum seruus Dei spatium vnius noctis expetisset, vt pro hoc ipso Dominum supplicaret: facto mane, ita eidem Augusto respondit: Gens Longobardorum superari modo aliquo non potest: quia Regina quædam ex alia prouincia veniens, basilicam beati Ioannis Baptistæ in Longobardorum finibus construxit, & propter hoc ipse beatus Ioannes pro Longobardorum gente continue intercedit. Veniet autem tempus, quando ipsum oraculum habebitur despectui, & tunc gens ipsa peribit. Quod nos ita factum esse probauimus: quia ante Longobardorum perditionem, eamdem beati Ioannis basilicam, quæ vtique in loco, qui Modicia dicitur, est constituta, per viles personas ordinari conspeximus: ita vt indignis & adulteris, non pro vitæ merito, sed præmiorum datione isdem locus venerabilis largiretur.] hactenus Paulus, qui narrare pergit inania studia Constantis Imperatoris, quæ insumpsit, vt Beneuentana potiri posset ciuitate. tu ipsum consulas.

d Paul. diac. lib. 5. c. 6.

VATICINIVM DE REGNO LONGOB.

ceterum

A ceterum eiusdem Pauli [a] assertione, ante Imperatoris aduentum in Vrbem ea omnia contigisse traduntur. Defensam autem fuisse Beneuentanam ciuitatem ope sancti Barbari eiusdem ciuitatis tunc Episcopi, plura quæ in eius vita scripta habentur, ostendunt.

a Paul. diacon. lib. 5. c. 34.

Quod autem ad Grimoaldum pertinet: fuisse ipsum quidem ex Ariano ad fidem Catholicam conuersum per S. Ioannem Bergomi Episcopum, eiusdem sancti Acta tradunt. Porro de sua ipsius fide Catholica illud certum reliquit posteris omnibus conspicuum monumentum, dum (vt ex Paulo suo loco dicetur) constat ipsum erexisse basilicam sub titulo sancti Ambrosij Mediolanensis Episcopi, quem liquet fuisse Arianorum acerrimum oppugnatorem. De bellica eius virtute, & aduersus Græcos alia antehac obtenta victoria, hæc breuiter idem Paulus [b]: Cum esset bellicosissimus & vbique insignis, venientibus eo tempore Græcis, vt oraculum sancti Michaelis Archangeli in monte Gargano situm de- B
prædarentur: Grimoaldus super eos cum exercitu veniens, vltima cæde eos prostrauit.] hæc ipse de rebus ab eo gestis, cum Dux tantum esset, antequam regnum capesseret.

b Paul. lib. 4. c. 47.

IESV CHRISTI ANNVS 664. VITALIANI PAP. ANNVS 10. CONSTANTIS IMP. ANNVS 23.

ANnus sexcentesimus sexagesimusquartus, Indictione septima, adest: quo Ioannes Constantinopolitanus Episcopus, vbi sedisset annos quinque & menses nouem (vt C
Nicephori Chronicon habet) moritur, atque in locum ipsius subrogatus est Constantinus diaconus eiusdem Ecclesiæ, itemq. vasorum custos & Oeconomus, Catholicæ communionis, Monothelitis penitus aduersarius; vt Sextæ Synodi Acta [c], si tamen impostura careant, significant, cum ita sancta Synodus de tribus his Episcopis Thoma, Ioanne, & Constantino decreuisse dicitur: Sanctum Concilium dixit: Corporali sacramento in nostra audientia & glorioſissimorum Iudicum, qui nobiscum sunt, persoluto a Georgio Deo amabili diacono & Chartophylace sanctæ huius magnæ Ecclesiæ Dei, perfectamq. nobis satisfactionem huiusmodi corporali verbo perhibente, quod nullatenus sanctæ memoriæ Thomas, Ioannes, & Constantinus a quibusdam libellos extorserunt de vna operatione & voluntate: hos sanctæ memoriæ tres viros, id est, Thomam, Ioannem, & Constantinum, præuidimus in identitate manere, atque in sacris Diptychis sanctarum Ec- D
clesiarum recitari, vtpote qui in omnibus immaculati & irreprehensibiles inuenti sunt circa rectam nostram Christianorum fidem.] hæc de his ibi. Ceterum quod ad Constantinum pertinet, nihil prohibet quin potuerit esse Catholicus, Imperatore iam in Occidente inter Catholicos apparente Catholico: sed de duobus alijs Thoma & Ioanne quæ dicta sunt superius obstant.

CONSTANTINVS EPISC. CONSTANTINOP.

c Sext. Synod. Act. 14.

Porro hoc eodē anno Constans Imp. in Siciliam venit, ibiq. (vt Paulus diaconus [d] tradit) vsque ad duodecimam Indictionem permansit: cum interea Grimoaldus Rex Longobardorum Auares mouet aduersus Lupum Ducē Forijulij, qui absentia Regis fretus, ducatum illum sibi vsurpans, aduersus eumdem Regem rebellauerat. Sed tandem Lupus a barbaris illis occiditur: at labor fuit Grimoaldo post necē tyranni, Auares ad propria reuocare, qui Foroiulij potiti erant. Occisus est pariter Vuarnefridus Lupi successor a Foroiulienſibus, E
cum aduersus eos commouisset Sclauos. Sed quomodo per eius successorem Vuectarim ijdem Sclaui fuerint penitus superati, audi mirandum. Paulus diaconus rem gestam paucis ita describit:

d Paul. diacon. lib. 5. c. 7. 8. 9. in nou. edit. c. 18. 19. 20. 21. 23.

LVPVS TYRANNVS.

Venientes Sclaui castra metati sunt in loco qui Broxas dicitur, non longe a Foroiulij. Secundum diuinam autem dispositionem contigit, vt Dux Vuectari superiori vespere a Ticino reuerteretur, nescientibus Sclauis. Cuius Comites cum ad propria (vt assolet fieri) remeassent: ipse hoc nuncium de Sclauis audiens, cum paucis viris, hoc est, cum vigintiquinque, contra eos progressus est. Quem Sclaui cum tam paucis venire conspicientes, irriserunt, dicentes, Patriarcham contra se cum clericis aduentare.] etenim (vt dictum est) Patriarcha Aquileienſis, Aquileia primum, inde e Grado insula pulsus, in castro Chermone apud Forumiulij residebat, quem redire Chermonem Sclaui existimarunt. Pergit vero Paulus hæc de Vuectari: Qui, inquit, cum ad pontem Naciſonis

SCLAVI VINCVNTVR A PAVCISSIMO NVMERO MILITVM.

fluminis, qui ibidem est, vbi Sclaui residebant, propinquasset: cassidem sibi de capite auferens, vultum suum Sclauis ostendit: erat enim caluo capite. Quem dum Sclaui, quia ipse esset Vuectari, cognoscerent: mox perturbati, Vuectarim adesse clamitant: Deoq. eos exterrente, plus de fuga quam de prœlio cogitant. Tunc super eos Vuectari, cum paucis quos habebat, irruens, tanta eos strage prostrauit, vt ex quinque millibus viris, vix pauci qui euaderent, remanerent.] hactenus Paulus.

Quod ad res Anglicanæ Ecclesiæ pertinet: cum in prouincia mediterraneorum Anglorum Nordhumbrorum & Merciorum ex Scotia petiti præsiderent Episcopi, qui etsi in omnibus fide essent Orthodoxi, in celebratione tamen Paschalis festi minime cum Catholicis conuenirent: huius rei gratia factum est, vt hoc ipso anno coram Rege Osuui inter vtramque partẽ de eo disputatio haberetur. describitur ipsa a Beda, qui de occasione eius disputationis ista præmittit [a]: His, inquit, temporibus quæstio facta est frequens & magna de obseruatione Paschæ, confirmantibus eis qui de Cantia vel de Gallijs aduenerant, quod Scoti Dominicum Paschæ diem contra vniuersalis Ecclesiæ morem celebrarent. Erat in his acerrimus veri Paschæ defensor, nomine Ronan, natione quidem Scotus, sed in Galliæ vel Italiæ partibus regulam Ecclesiasticæ veritatis edoctus: qui cum Finano *Scoto Episcopo* confligens, multos quidem correxit, vel ad solertiorem veritatis inquisitionem accendit, nequaquam tamen Finanum emendare potuit; quin potius, quod esset homo ferocis animi, acerbiorem, castigando, & apertum veritatis aduersarium reddidit. Obseruabat autem Iacob, diaconus quondam (vt supra docuimus) venerabilis Archiepiscopi Paulini, verum & Catholicum Pascha cũ omnibus, quos ad correctionis viam erudire poterat. Obseruabat & Regina Eanfeld cum suis iuxta quod in Cantia fieri viderat, habens secum de Cantia presbyterum Catholicæ obseruationis, nomine Romanum. Vnde nonnumquam contigisse fertur illis temporibus, vt bis in anno vno Pascha celebraretur; & cum Rex Pascha Dominicum solutis ieiunijs faceret, tunc Regina cum suis persistens adhuc in ieiunio, diem Palmarum celebraret.]

[a] *Bed. lib. 3. c. 25.*

DIVERSIMODA CELEBRATIO PASCHAE.

Sed antequam vlterius progrediatur oratio, hic meminisse oportet, quæ & *superius attigimus*, eodem auctore Beda constare, hos quidem qui secus ac Catholici in Scotia Pascha celebrabant, non fuisse eius erroris, vt cum Iudæis celebrandum Pascha dicerent, ob idq. sententiæ in Quartadecimanos in Nicæno Concilio latæ obnoxij fuerint, sed ijdem secus ac illi, non decimaquarta Luna, sed die semper Dominico celebrarent, vt Catholici omnes, cum quibus tamen in eo nequaquam conuenirent, quod Catholici illum Dominicum diem ad agendum Pascha susciperent, qui a decimaquarta Luna ad vesperam vsque ad vigesimamprimam Lunam primus occurreret; Scotis autem, qui a decimatertia Luna vsque ad vigesimam dies Dominicus primus occurreret, is dies Paschalis ipsis solemnis erat: ex quo illud absurdum interdum contingebat, vt si quartadecima Luna occurreret Dominica dies, ipsi eadem die vna cum Iudæis Pascha pariter celebrarent. Verum eiusmodi error irrepsit in Scotos non ex refractaria contentione, vt agere voluerint contra totius Ecclesiæ Catholicæ vsum, sed ex insciti Paschalis computus. Porro cœptus est eiusmodi error anno Domini quingentesimo sexagesimosexto, perdurauitq. vsque ad annum septingentesimum decimumsextum, ita vigens annis centum quinquaginta. Cetera idem error in hunc vsque annum fuisse illis venialis ostenditur, quod non ex contumacia & schismate fuisset exortus, sed tolerabili quadã ignorantia, cum (vt idem testatur Beda [b]) nemo illis vltra orbem positis Synodalia Paschalis obseruantiæ decreta porrexisset. Quamobrem haud visi sunt Ecclesiæ Catholicæ ex Albo sanctorum expungendi ij, qui sanctitate insignes in hunc vsque annum inter eos egregijs virtutibus claruerunt pluribus etiam miraculis illustrati. Sed age hic ipsam disputationem paucis argumentis tractatam ac definitam ex eodem auctore reddamus.

ERROR SCOTORVM DE PASCHATE QVOVSQVE VENIALIS.

[b] *Bed. lib. 3. c. 4.*

Celebrata ipsa quidem est, duobus Regibus præsentibus patre ac filio, Osuui & Alchfrido, quorum alter, nempe pater Scotos in celebrando Paschate sequebatur, Alchfridus autẽ Romanæ Ecclesiæ vsum, vtpote qui catechistam habuisset Vuilfridum, qui Romæ primum, deinde in Gallijs res Ecclesiasticas didicisset. Locus vero conuentus habendi delectum est monasterium Hildæ Abbatissæ magni nominis feminæ. Ceterum si vocabulis vti debemus Ecclesiasticis, haud putamus eiusmodi conuentum Synodum vel Concilium esse dicendum, cum in eo non fuerint prouinciales conuocati omnes Episcopi, sed qui tunc aderant, inter se coram Regibus amice contulerint. sic ergo propria magis voce Collationem

COLLATIO DE PASCHATE CELEBRANDO.

Actionem quis dixerit, imitatus S. Augustinum, qui huiusce modi conuentus Collationes appellare consueuit. Beda itaque rem gestam sic aggreditur [a]:

[a] *Beda lib. 3. c. 25.*

Veneruntq. illo Reges ambo, pater scilicet & filius; Episcopi, Colman cum clericis suis de Scotia, Agilbertus cum Agathone & Vuilfrido presbyteris. Iacobus & Romanus in horum parte erant: Hilda Abbatissa cum suis in parte Scotorum, in qua erat etiam venerabilis Episcopus Cedda iamdudum ordinatus a Scotis, vt supra docuimus, qui & interpres in eo Concilio vigilantissimus vtriusque partis extitit. Primusq. Rex Osuui, præmissa præfatione, quod oporteret eos qui vni Deo seruirent, vnam viuendi regulam tenere, nec discrepare in celebratione sacramentorum cælestium, qui vnum omnes in cælis regnum expectarent: inquirendum potius, quæ esset verior traditio, & hanc ab omnibus communiter esse sequendam. Iussit primo dicere Episcopum suum Colmanum, qui esset Britus, & vnde originem ducens ille, quem ipse sequeretur.

REX QVID IN COLLATIONE PRAEFATVS.

Tunc Colmanus: Pascha, inquit, hoc quod agere soleo, a maioribus meis accepi, qui me huc Episcopum miserunt, quod omnes patres nostri viri Deo dilecti eodem modo celebrasse noscuntur: quod ne cui contemnendum & reprobandum esse videatur, ipsum est quod beatus Euangelista Ioannes, discipulus specialiter Domino dilectus, cum omnibus quibus præerat Ecclesijs, celebrasse legitur. Quo hæc & his similia dicente, iussit Rex & Agilbertum proferre in medium morem suæ obseruationis, vnde initium haberet, vel qua hunc auctoritate sequeretur. Respondit Agilbertus: Loquatur obsecro vice mea discipulus meus Vuilfrid presbyter: quia vnum ambo sapimus cum ceteris, qui hic assident, Ecclesiasticæ traditionis cultoribus: & ille melius ac manifestius ipsa lingua Anglorum, quam ego per interpretem, potest explanare quæ sentimus. Tunc Vuilfrid, iubente Rege vt diceret, ita exorsus est:

Pascha quod facimus, inquit, vidimus Romæ, vbi beati Apostoli Petrus & Paulus vixere, docuere, passi sunt & sepulti, ab omnibus celebrari: hoc in Italia, hoc in Gallia, quas discendi vel orandi studio pertransiuimus, ab omnibus agi conspeximus: hoc Africam, Asiam, & Aegyptum, Græciam, & omnem orbem, quacumque Christi Ecclesia diffusa est, per diuersas nationes ac linguas, vno ac non diuerso temporis ordine geri comperimus: præter hos tantum & obstinationis eorum complices, Pictos dico, & Britones, cum quibus de duabus vltimis Oceani insulis, his non totis, contra totum orbem stulto labore pugnant.

ASSERTIO CATHOLICI PASCHATIS.

Cui hæc dicenti respondit Colmanus: Mirum quare stultum appellare velitis laborem nostrum, in quo tanti Apostoli, qui super pectus Domini recumbere dignus fuit, exempla sectamur, cum ipsum sapientissime vixisse omnis mundus nouerit. At Vuilfridus: Absit, inquit, vt Ioannem stultitiæ reprehendamus, cum scita legis Mosaicæ iuxta litteram seruaret, Iudaizante adhuc in multis Ecclesia, nec subito valentibus Apostolis omnem Legis obseruantiam, quæ a Deo instituta est, abdicare: quomodo simulacra, quæ a dæmonibus inuenta sunt, repudiare omnes qui ad fidem veniunt, necesse est: videlicet ne scandalum facerent eis, qui inter Gentes erant, Iudæis. Hinc est enim quod Paulus Timotheum circumcidit [b], quod hostias in templo immolauit [c], quod cum Aquila & Priscilla caput Corinthi totondit [d]: ad nihil videlicet vtile, nisi ad scandalum vitandum Iudæorum. Hinc quod eidem Paulo Iacobus ait [e]: Vides, frater, quot millia sunt in Iudæis qui crediderunt, & omnes ij æmulatores sunt legis. Nec tamen hodie clarescente per mundum Euangelio necesse est, immo nec licitum fidelibus vel circumcidi, vel hostias Deo victimarum offerre carnalium. Itaque Ioannes secundum Legis consuetudinem decimaquarta die mensis primi ad vesperam incipiebat celebrationem festi Paschalis, nil curans vtrum hæc sabbato, an alia qualibet feria proueniret.

IVDAICA DIV TOLERATA ET VSV FREQVENTATA.

[b] *Act. 16.*
[c] *Act. 21.*
[d] *Act. 18.*
[e] *Act. 21.*

At vero Petrus cum Romæ prædicaret, memor quia Dominus prima sabbati resurrexit a mortuis, ac mundo spem resurrectionis contulit, ita Pascha faciendum intellexit, vt secundum consuetudinem ac præcepta Legis, decimamquartam Lunam primi mensis, æque sicut Ioannes orientem, ad vesperam semper expectaret: & hac exorta, si Dominica dies (quæ tunc prima sabbati vocabatur) erat mane ventura, in ipsa vespera Pascha Dominicum celebrare incipiebat, quomodo & nos omnes hodie facere solemus. Sin autem Dominica non proximo mane post Lunam decimamquartam, sed sextadecima, aut septimadecima, aut alia qualibet Luna, vsque ad vigesimamprimam esset ventura: expectabat eam, & præcedente sabbato vespere sacrosancta Paschæ

CATHOLICVM PASCHA A PETRO ROMANIS DATVM.

IN ECCLESIA SEMPER RECEPTVM CATHOLICVM PASCHA.

DECLARATVR SENTENTIA ANATHOLII.

QVOD CATHOLICVM, HOC PRAEFERENDVM.

schæ solemnia inchoabat: sicq. fiebat, vt Dominica Paschæ dies nonnisi a quintadecima A
Luna vsque ad vigesimamprimam seruaretur. Neque hæc Euangelica & Apostolica traditio Legem soluit, sed potius adimplet, in qua obseruandum Pascha a quartadecima Luna primi mensis ad vesperam, vsque ad vigesimamprimam eiusdem mensis præceptum est. In quam obseruantiam imitandam omnes sancti Ioannis successores in Asia post obitum eius, & omnis per orbem Ecclesia conuersa est. Et hoc esse verum, Pascha hoc solum fidelibus celebrandum, a Nicæno Concilio non statutum nouiter, sed confirmatum est, vt Ecclesiastica docet historia.

Vnde constat, vos, Colmane, neque Ioannis (vt autumatis) exempla sectari, neque Petri, cuius traditioni scientes contradicitis, neque Legi, neque Euangelio in obseruatione vestri Paschæ congruere. Ioannes enim ad legis Mosaicæ decreta tempus Paschale custodiens, nihil de prima sabbati curabat: quod vos non facitis, qui nonnisi prima sab- B
bati Pascha celebratis. Petrus a decimaquinta Luna vsque ad vigesimamprimam diem Paschæ Dominicum celebrabat: quod vos non facitis, qui a decimaquarta vsque ad vigesimam Lunam diem Dominicum Paschæ obseruatis, ita vt tertiadecima Luna ad vesperam sæpius Pascha incipiatis, cuius neque Lex vllam fecit mentionem, neque auctor ac dator Euangelij Dominus in ea, sed in quartadecima Luna vel vetus Pascha manducauit ad vesperam, vel noui Testamenti sacramenta in commemorationem suæ passionis Ecclesiæ celebranda tradidit. Itemq. Lunam vigesimamprimam, quam Lex maxime celebrandam commendauit, a celebratione vestri Paschæ funditus eliminatis, sicq. (vt dixi) in celebratione summæ festiuitatis neque Ioanni, neque Petro, neque Legi, neque Euangelio concordatis.

His contra Colmanus: Numquid, ait, Anatholius vir sanctus, & in præfata historia Ec- C
clesiastica multum laudatus, Legi vel Euangelio contraria sapuit, qui a quartadecima vsque ad vigesimam Pascha celebrandum scripsit? Numquid reuerendissimum patrem nostrum Columbam & successores eius viros Deo dilectos, qui eodem modo Pascha fecerunt, diuinis paginis contraria sapuisse vel egisse credendum est? cum *plurimi fuerint* in eis, quorum sanctitati cælesti signa & virtutum quæ fecerunt miracula testimonium præbuerunt, quos ipse vt sanctos esse non dubitans, semper eorum vitam & mores & disciplinam sequi non desisto.

At Vuilfridus: Constat, inquit, Anatholium virum sanctissimum, doctissimum, ac laude esse dignissimum: sed quid vobis cum illo, cum nec eius decreta seruetis? Ille enim in Pascha suo regulam vtique veritatis sequens, circulum nouemdecim annorum posuit, quem vos aut ignoratis, aut agnitum a tota Christi Ecclesia custoditum pro nihilo con- D
temnitis. Ille sic in Paschæ Dominicum decimamquartam Lunam computauit, vt hanc eadem ipsa die more Aegyptiorum decimamquintam Lunam ad vesperam esse fateretur. Sic enim vigesimam diem Dominico Paschæ annotauit, vt hanc declinata eadem die esse vigesimamprimam crederet. Cuius regulam distinctionis vos ignorasse probat, quod aliquoties Pascha manifestissime ante plenilunium, id est, in tertiadecima Luna facitis.

De patre autem vestro Columba & sequacibus eius, quorum sanctitatem vos imitari & regulam ac præcepta cælestibus signis confirmata sequi perhibetis: possum respondere: quia multis in iudicio dicentibus Domino, quod in nomine eius prophetauerint, & dæmonia eiecerint, & virtutes multas fecerint, responsurus sit Dominus, quia numquam eos nouerit. Sed absit, vt de patribus vestris hoc dicam: quia iustius multo est, de incognitis bonum credere, quam malum. Vnde & illos Dei famulos ac Deo dilectos esse non E
nego, qui simplicitate rustica, sed intentione pia Deum dilexerunt. Neque illis multum obesse Paschæ talem reor obseruantiam, quamdiu nullus aduenerat, qui eius instituti perfectioris decreta, quæ sequerentur, ostenderet. Quos vtique credo, si quis tunc ad eos Catholicus calculator aduenisset, sic eius monita fuisse secuturos, quomodo ea quæ nouerant ac didicerant Dei mandata probantur fuisse secuti. Tu autem & socij tui si audita decreta sedis Apostolicæ, immo vniuersalis Ecclesiæ, & hæc litteris sacris confirmata sequi cõtemnitis, absque vlla dubietate peccatis. Etsi enim patres tui sancti fuerunt: numquid vniuersali, quæ per orbem est, Christi Ecclesiæ, horum est paucitas vna de angulo extremæ insulæ præferenda? Et si sanctus erat ac potens virtutibus ille Columba vester, immo & noster, si Christi erat: num præferri potuit beatissimo Apostolorum Principi? cui Dominus ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ *inferi*

A inferi non prævalebunt aduersus eam; & tibi dabo claues regni cælorum?] hucusque disputatio de Paschatis quæstione.

Quod autem adeo certis principijs nitebatur, qui vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ partes tueretur: facile fuit ei qui aderat eius partis sectator, Regi Osuui, quid de his sentiendum esset, asserere: qui eiusmodi definitione clausit sinceræ veritatis amore propositam quæstionem, quam idem recitat Beda, dicens: Hæc perorante Vuilfrido, dixit Rex; Verene, Colmane, hæc illi Petro dicta sunt a Domino? Qui ait: Vere, Rex. At ille; Habetis, inquit, vos proferre aliquid tantæ potestatis vestro Columbæ datum? At ille ait; Nihil. Rursum autem Rex: Si vtrique vestrum, inquit, in hoc fine vlla controuersia consentiunt, quod hæc principaliter Petro dicta, & ei claues regni cælorum sint datæ a Domino? Responderunt: Etiam, vtrique. At ille ita concluſit: Et ego vobis dico: Quia B
hic est ostiarius ille, cui ego contradicere nolo: sed in quantum noui, vel valeo, huius cupio in omnibus obedire statutis: ne forte, me adueniente ad fores regni cælorum, non sit qui referat, auerso illo, qui claues tenere probatur. Hæc dicente Rege, fauerunt assidentes quique, siue astantes maiores vna cum mediocribus; & abdicata minus perfecta institutione, ad ea quæ meliora cognouerant, sese transferre festinabant.] ita quidem veluti euidenti demonstratione allata, omnes sunt persuasi. Ad quam quidem sententiam certis adeo deductam principijs prouocandi sunt omnes a veritate deuij, qui per hæresum inuia atque prærupta feruntur, perq. inextricabiles labyrinthos mentis insania reuoluuntur. quibus & illud propheticũ sit inclamandum [a]: Respicite ad petram, de qua scissi estis] ad Petrum ipsum, a quo diuisi estis. Subdit vero Beda [b]:

Finito conflictu, ac soluta concione, Agilbertus domum redijt. Colman videns spre- C
tam suam doctrinam, sectamq. esse despectam, assumptis his qui se sequi voluerunt, id est, qui Pascha Catholicum & tonsuram coronæ (nam & de hoc quæstio non minima erat) recipere nolebant, in Scotiam regressus est, tractaturus cum suis, quid de his facere deberet. Cedd, relictis Scotorum vestigijs, ad suam sedem redijt, vtpote agnita obseruatione Catholici Paschæ. Facta est autem hæc quæstio anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo sexagesimoquarto, qui fuit annus Osuui Regis vigesimussecundus; Episcopatus autem Scotorum, quem gesserunt in prouincia Anglorum, annus trigesimus; siquidem Aidan decem & septem annis, Finan decem, Colman tribus Episcopatus tenuere.

Reuerso autem in patriam Colmano, suscepit pro illo Episcopatum Nordhumbrorum famulus Christi Tuda, qui erat apud Scotos Austrinos eruditus atque ordinatus Episcopus, habens iuxta morem prouinciæ illius coronam tonsuræ Ecclesiasticæ, & Catholi- D
cam temporis Paschalis regulam obseruans, vir quidem bonus ac religiosus, sed permodico tempore Ecclesiam regens.] Quomodo autem iterum de eadem quæstione celebriori conuentu disputatum est, suo loco dicturi sumus. Pergit dicere Beda de Scotorum clericorum & monachorum seueriſſima disciplina, quam inuexissent in Angliam;

Vnde, inquit, & in magna erat veneratione tẽpore illo religionis habitus: ita vt vbicũque clericus aliquis, aut monachus aduenisset, gaudenter ab omnibus tamquã Dei famulus excipieretur: & iam si in itinere pergens inueniretur, accurrebãt, & flexa ceruice, vel manu signari, vel ore illius se benedici gaudebant: verbis quoque horum exhortatorijs diligenter auditum præbebant, sed & diebus Dominicis ad ecclesiam siue ad monasteria certatim, non reficiendi corporis, sed erudiendi sermonis Dei gratia, confluebant: & si quis sacerdotum in vicum forte deueniret, mox congregati in vnum vicani, verbum vitæ ab illo ex- E
petere curabant. Nam neque alia ipsis sacerdotibus aut clericis vicos adeundi, quam prædicandi, baptizandi, infirmos visitandi, & (vt breuiter dicam) animas curandi, causa fuit: qui in tantum erant ab omni auaritiæ peste castigati, vt nec territoria, nec possessiones ad construenda monasteria, nisi a potestatibus sæculi coacti, acciperent.] hæc de florenti tunc ibi Ecclesia Beda. Ita quidem, cum sal illud terræ sua virtute integrum ad condiendos alios permansit: postea autem cum infatuatum fuit, conculcatum est ab hominibus.

Eodem quoque anno Earcombertus [c] Rex Cantuariorum defunctus est, inq, locum eius successit Ecgbertus, qui amicus Osuui Regis Orientalium Saxonum de propaganda custodiendaq. fide Catholica in vniuersa insula cum eo consilium inijt: factumq. vt decerneretur legatio ad Vitalianum Romanum Pontificem; quidnam autem per eam sit petitum, dicemus anno sequenti, quo (vt colligi potest) mitti contigit. Addit vero idem

auctor

SCITA SENTENTIA CLAVSA DISPVTATIO.

TEMPVS COLLATIONIS HVIVS ASTRVITVR.

CLERICORVM ET MONACH. VIGENS DISCIPLINA.

a Isai. 51.

b Beda lib. 3. c. 26.

c Beda in Epit. & lib. 3. c. 27.

auctor [a], hoc eodem anno dira peste in insula laboratum, complures. ex Dei ministris A. non sine graui damno eius Ecclesiæ ad superos euocatos: Dei tamen benignitate factum, vt sanctus Ecgbertus multum profuturus illi Ecclesiæ non moreretur; de quo mira ista narrantur, cum de ipso atque germano eius Edilhuno nobilibus Anglis & vtrisque monachis historia texitur:

[a] Beda lib. 5. c. 27.

8. ECGBERTVS DIVINITVS SERVATVR AB INTERITV.

Ecgbertus (sicut mihi referebat quidam veracissimus & venerandæ canitiei presbyter, qui hæc se ab ipso audisse perhibebat) cum se existimaret esse moriturum, egressus est tempore matutino de cubiculo, in quo infirmi quiescebant, & residens solus in loco opportuno, cœpit sedulus cogitare de actibus suis, & compunctus memoria peccatorum suorum, faciem lacrymis abluebat, atque intimo ex corde Deum precabatur, ne adhuc mori deberet, priusquam vel præteritas negligentias, quas in pueritia siue infantia commiserat, perfectius ex tempore castigaret, vel in bonis se operibus abundantius exerceret. B Vouit etiam votum: quia adeo peregrinus viuere vellet, vt numquam in insulam in qua natus est, id est, Britanniam rediret: quod præter solemnem canonici temporis psalmodiam (si non valetudo corporis obsisteret) quotidie Psalterium totum in memoriam diuinæ laudis decantaret: quod in omni septimana diem cum nocte ieiunus transiret. Cumq. finitis lacrymis, precibus, & votis, domum rediret, inuenit sodalem dormientem: & ipse quoque lectulum conscendens, cœpit in quietem membra laxare: & cum paululum quiescret, expergefactus sodalis respexit eum, & ait: O frater Ecgberte, o quid fecisti? Sperabam quia pariter ad vitam æternam intraremus: Verumtamen scito, quia quæ postulasti accipies. Didicerat enim per visionem, & quid ille petijsset, & quia petita impetrasset. Quid multa? ipse Edilhunus proxima nocte defunctus est.

At vero Ecgbertus decussa molestia ægritudinis conualuit, ac multo post tẽpore viuens, C acceptumq. sacerdotij gradum condignis ornans actibus, post multa virtutum bona, vt ipse desiderabat, nuper, id est, anno Dominicæ incarnationis septingentesimo vigesimonono, cum esset ipse annorum nonaginta, migrauit ad regna cælestia. Duxit autem vitam in magna humilitatis, mansuetudinis, continentiæ, simplicitatis, & iustitiæ perfectione. Vnde genti suæ, & illis, in quibus exulabat, nationibus Scotorum siue Pictorum, & exemplo viuendi, & instantia docendi, & auctoritate corripiendi, & pietate largiendi de his quæ a diuitibus acceperat, multum profuit, &c.] profuit quidem multum, vt monachos ab errore Paschatis emendatos, ad Catholicam restitueret obseruantiam.

Quomodo autem tempore huius ingruentis hoc anno pestis Rex partis vnius Orientalium Saxonum a fide desciuerit cum suis ad idola conuersus, & reuersus postea ad fidẽ fue- D

[b] Beda lib. 3. c. 30.

APOSTASIA REGIS ET POPVLI.

rit, idem auctor sic narrat [b]: Eodem tempore prouinciæ Orientalium Saxonum post Guuidhelmum (de quo supra diximus) præfuere Reges Sighere & Sebbi, quamuis ipsi Regi Merciorum Vulfhere subiecti. Quæ videlicet prouincia cum præfatæ mortalitatis clade premeretur, Sighere cum sua parte populi, relictis Christianæ fidei sacramentis, ad apostasiam conuersus est. Nam & ipse Rex, & plurimi de plebe, siue optimatibus, diligentes hanc vitam, & futuram non quærentes, siue etiam non esse credentes, cœperunt fana, quæ derelicta erant, restaurare, & adorare simulacra, quasi per hæc possent a mortalitate defendi.

Porro socius eius & coheres regni eiusdem Sebbi magna fidem perceptam cum suis omnibus deuotione seruauit, & magna (vt in sequentibus dicemus) vitam fidelem felicitate compleuit. Quod vbi Rex Vulfhere comperit, fidem videlicet prouinciæ ex parte profanatam: misit ad corrigendum errorem, reuocandamq. ad fidem veritatis prouin- E ciam Iarumannum Episcopum, qui successor erat Trumhere: qui multa agens solertia (iuxta quod mihi presbyter, qui comes itineris illi & cooperator verbi extiterat, referebat: erat enim religiosus & bonus vir) longe lateq. omnia peruagatus, & populum & Regem præfatum ad viam iustitiæ reduxit: adeo vt, relictis siue destructis fanis, arisq. quas fecerant, aperirent ecclesias, ac nomen Christi, cui contradixerant, confiteri gauderent, magis cum fide resurrectionis in illo mori, quam in perfidiæ sordibus inter idola viuere cupientes. Quibus ita gestis, & ipsi sacerdotes, doctoresq. eorum domum rediere lætantes.] At de rebus Anglicanæ Ecclesiæ hactenus: ad res Gallicanas transeamus.

CONVERSIO REGIS ET POPVLI.

Hoc anno Clodoueus Francorũ Rex diem obijt, vbi regnasset annos decẽ & octo: ita ve- CLODOVEI II. OBITVS.
tus auctor, qui appendicem affixit ad Gregorium Turonensem, aitq. mente captum fuisse, Reliquit autem tres filios, nempe Clotharium, Childericũ, atque Theodoricum: de quibus quæ

A quæ S. Eligius præuiderit, sanctus Audoenus ita narrat [a]: Talis Eligio oblata visio est: Aspiciebam, inquit, in visione noctis Solem sub horam diei tertiam clare lucentem, repente disparere. Cumq. insolens prodigium intente contemplarer, video repente ceu dimidiam oriri Lunam tribus in orbem vallatam stellis, eaq. via ingredi, qua solet quotidie Sol recurrens. Ecce autem dum hic attonitus defigo obtutus, mox stellis manentibus, Luna euanescit. Deinde illas tres accurate considerans stellas, ad horam pene meridianam video eas accedere, vicissimq. suis se radijs cædere, & eam quæ inter eas præstantior erat, de improuiso non apparere. Cumq. duæ reliquæ inter se coniungi viderentur, dicto citius altera earum obscurata & sublata, vna sola remansit; eaq. recto tramite Solis cursum imitans, magno tandem lumine aucta est; quantoq. ad Occidentem magis ferebatur, tanto eius lux copiosior propagabatur. Porro vbi ad vltimum peruenit occubitum, tan- B tam vim luminis ex se diffudit, vt Solis splendorem vincere videretur.] hactenus visio, quam idem qui viderat eam S. Eligius, diuino spiritu, quo viderat, ita est prophetice interpretatus: pergit enim Audoenus ea ab ipso audita referre:

[a] Audoen. in vit. S. Eligij lib. 2. cap. 31. apud Sur. die 1. Decembris.

VISIO S. ELIGII DE FRANCORVM REGIBVS.

Huius autem visionis hæc est interpretatio. Defuncto Clodoueo Rege, qui sine dubio breui desinet esse in humanis, aliquandiu coniux eius cum tribus filiolis regnum Francorum obtinebit: illa autem sublata, filijs in regno relictis, vnus ex ijs cadet, nec diu post alter quoque e duobus regno priuabitur; tertius solus obtinebit monarchiam, eritq. eius magna gloria atque potentia. hucusque Eligius. Nos vero dubitare non debemus ita fore vt prædixit, cum iam nonnulla impleta videamus: nam & Clodoueus Rex intra breue tempus in pace obijt; & Regina coniux cum tribus paruulis ad paucos annos regnans, filijs postea reliquit principatum: paucis interim labentibus annis, maior natu dum C pacifice regnat, excedit e vita, duobus relictis fratribus; de quibus quid futurum sit, solus Deus nouit.] ita ipse, cum S. Eligij vitam scriberet, adhuc viuentibus eisdem Regibus. Porro & de reliquis ita factum, vt prædixerat sanctus, ipse exitus declarauit.

VISIONIS INTERPRETATIO.

Sed antequam de successoribus Clodouei agamus, dicendum est de his quæ vltimis eius regni temporibus contigerunt, præcipue vero de martyrio Aigulphi Abbatis, quod etsi nescitur quo anno acciderit, tamen eo plane tempore, quo defuncto Erconualdo Magistro domus Clodouei subrogatus est Ebroinus, ex antiquis scriptorum monumentis [b] con- b Extant apud Sur. die 3. Sept.
stat ipsum Aigulphum Abbatem Lerinensis cœnobij vna cũ socijs regulæ monasticæ obseruantissimis occisum esse dolo pseudomonachi Columbi, in ipsum vero lege actum a Clodoueo & Ebroino Magistro domus. quæ hæc omnia quidem cum ad Tertium Clodoueum referri non possint, cum iam ante illius regnum Ebroinus probetur fuisse neca- D tus, vtique ad Secundum hunc Clodoueum referenda sunt. De quibus antequam agamus, sciendum est, quod Aigulphi Acta docent, quibus & alij complures scriptores adstipulantur, ipsum missum a Mummulo Abbate Floriacensi Cassinum ad auferendas inde sacras reliquias sancti Benedicti Abbatis: addunt alij [c] & Scholasticæ sororis eius a Cenomanis vel Aurelianensibus esse sublatas. Id cum plerique tradant, haud consentiunt tempore, cum alij ad Martini Papæ Pontificatum, alij ad Deodati tempora referant.

AIGVLPHI MARTYRIVM.

[c] Paul. diacon. lib. 6. c. 2.

At alij sunt innumeri qui contradicunt, adeo vt etiam diplomata afferant Romano- DE TRANSLATIONE S. BENEDICTI IN GALLIAS.
rum Pontificum id testantia; cuius probationis genere nec careat pars aduersa. Sed refugit animus tam densum controuersiæ huius spinetum adire, quod horret vel e longe spectare. Prætermissis igitur omnibus his, ac si non extarent, perplexitatum ambagibus, re- E uocata ad suum principium quæstione, modo tantum quid suadeant coniecturæ, velut e specula attentius contemplemur, non vt quid verum sit definiamus, sed tantum quid verisimile consideremus.

Certum est a Longobardis Cassinense cœnobium deuastatum: Sed rogo te, num monachis illis Cassinensibus Romam migrantibus, quibus curæ fuit mensuram quoque panis & vini secum ferre, nulla fuit ratio sacrorum ossium sanctissimi Benedicti, etsi non secum asportandi, saltem occultandi, vel custodiendi ea alicuius monachi anachoreticã vitam illic ducentis assistentia? ita plane senties: neque enim fas esse videtur existimare tam sacra pignora Benedicti atque Scholasticæ illic fuisse penitus absque cultu aliquo derelicta a monachis Cassinensibus Romæ degentibus; cum videamus exemplis, quosuis etiam regularis disciplinæ solutissimos monachos, sui ipsorum institutoris memoriæ tenacissimos esse, vt pro ea conseruanda parati sint vitam quoque profundere. Certe quidem quando

CORPVS S. BENEDICTI HAVD PENITVS DESTITVTVM.

Petro-

Petronax Brixianus ad instaurandum locum perrexit, aliquos ibi residere inuenit, prout idem Paulus [a] diaconus docet.

[a] Paul. diacon. lib. 6. c. 40. nou. edit. Plant.

Vel si velimus nimia oscitantia stertisse omnes, vt absque cultu veneranda lypsana dereliquerint: quomodo transferre ea Romam ad Lateranense cœnobium in mentem potuit non venisse, tot præterlabentibus annis? Quod cũ eos non fecisse constet; plane bene cultum tunc & custoditum fuisse locum illum, aliquando restituendum, argumento est.

Rursum vero, si innotuit Gallis, & ijs magnopere exultantibus, corpus sancti Benedicti Floriacum esse translatum: cur non Floriacum, sed Cassinum a Francorũ principibus & alijs innumeris vndique confluentibus post hæc frequentes fuerunt pietatis ergo peregrinationes susceptæ? Quam autem frequens & celeberrima ex toto pene orbe, ex Transalpinis vero potissimum, peregrinatio ad Cassinum montem fuerit, quæ suis locis inferius dicenda erunt, aperte docebunt. Sunt hæc, quæ (vt diximus) coniectura opinari nos admonet.

[b] Paul. diacon. lib. 6. c. 1. vel 2. nou. edit.

Scimus tamen antiquiorem omnium Paulum [b] diaconum, qui hoc sæculo vixit, & monachus in dicto Cassinensi cœnobio diem extremum clausit, quæstionẽ ita dirimere, vt dicat translata ossa fuisse, remansisse vero redactas in puluerem carnes: sicq. idem intelligit quod ait inferius, dum agẽs de restitutione monasterij Cassinensis facta per Petronacem [c], corpus ipsum sancti Benedicti illic esse, absque dubitatione testatur: cuius auctoritas apud me plurimum valet. Vtcumque sit; venerari fideles pie sancteq. corpus integrum, vbi tenuis tantum puluisculus habeatur alicuius sancti, quod eiusdem sit virtutis cuius & integrum corpus, docet Gregorius Nazianzenus in Iulianum. Sed de his hæc satis. redeamus ad necem sanctorum monachorum Aigulphi ac sociorum.

[c] Paul. diacon. lib. 6. c. 13. vel nou. edit. c. 40.

MARTYRIVM AIGVLPHI ET SOCIORVM.

Cum enim ex Floriacensi monasterio ad præfecturam Lerinensis monasterij vocatus esset, in quo collapsa monastica disciplina videretur; inuidiam incurrit & odium pseudomonachorum illic degentium Columbi atque Arcadij: qui ipsum cum eius socijs primum vinciendum curarunt, & in carcerem conijciendum: inde vero ad eorum supplicium ignobilem insulam delegerunt inter Corsicam atque Sardiniam constitutam, vbi post linguæ abscissionem & erutionem oculorum capite truncati sunt. Sed eorum corpora, comperto facinore, in Lerinensem insulam relata atque cum honore sepulta fuere; nefandus autem Columbus sceleris architectus a Rege Clodoueo post alia tormenta necari iussus est. Hæc summatim satis dixisse de Aigulpho, eiusq. socijs martyribus: sed ista pluribus eorumdem Acta martyrum. Relati sunt ijdem inter sanctos Dei martyres, tabulisq. Ecclesiasticis [d] adnotati, atque annua memoria nobilitati.

[d] Martyrolog. Rom. die 3. Septemb. S. GERTRVDIS OBITVS.

Transijt hoc eodem anno ex hac vita insignis illa virgo, Francorum nobilitatis decus & ornamentum, sancta Gertrudis filia Pipini Ducis. Extant eius res præclare gestæ omni fide posteris traditæ, ex quibus perpauca hæc retulisse sat sit [e]: Fuit virgo clarissimis & per totam Europam peruulgatis orta natalibus. Ab ipsius pueritiæ annis viam mandatorum Dei ingressa, omnem lubricæ ætatis leuitatem fugiebat; & assidue matri Ittæ adhærens, ab ore eius trahebat verba vitæ & disciplinæ. Ancillis suis se ancillam præstabat, nec vsquam natalium suorum sublimitatem attendebat. Dum autem altiori proposito virgineæ pudicitiæ sigillum consecrare vult auctori castitatis Domino Iesu, superuenit ad ædes paternas Rex Dagobertus, in cuius comitatu erat Ducis cuiusdam filius, qui eam in matrimonium postulauit. Sed virgo Regi, parenti, & reliquis principibus respondit: Ego mihi sponsum delegi, cuius æterna pulchritudine omnis creaturarum pulchritudo resplendet, in cuius diuitijs cælum & terra & omnis ornatus numeratur, cuius nobilitatem Angelica sublimitas cum tremore veneratur.]

[e] Molan. in Nat. SS. Belg.

Iacta sunt eiusmodi fundamenta ad celsam valde molem erigendam, quam ex rebus ab ea præclare gestis descriptam iam cusam præ oculis habes. hic sat sit meminisse ipsius, cuius natalem Catholica Ecclesia anniuersaria memoria colit die decimaseptima mensis Martij. Sed non prætereat hic meminisse [f] sanctæ matris ipsius Gertrudis, quæ Yduberga nomine, & Itta cognomine, vxor Pipini, viduata viro, a S. Amando sacrum religionis velamen accipiens, ex agro sanctæ continentiæ sexagesimum collegit fructum, adeoq. profecit, vt inter sanctas & ipsa mereretur adnumerari, cuius natalis dies Niuellæ solemnis est octaua Martij. Has fixit beata illa familia in cælo radices, ex quibus Francorum Regum progenies fœcundo cæspite pullularet, vbi truncus vetus familiæ Clodouei arescere cœpit quitæ defectu virtutis.

[f] Molan. in Nat. SS. Belg. die 8. Mart.

SExcentesimus sexagesimusquintus, Indictione octaua, adest annus, quo ex Anglia a Rege Osuui legatio missa est ad Vitalianum Romanum Pontificem vna cum oblationibus in basilicam Petri Apostoli inferendis. Qui enim anno superiori in Collatione habita accepisset illam firmiter tenendam fidem, quam Romana doceret Ecclesia, cui Petrus consignatum Euangelium reliquit, audissetq. pariter insignia Petri merita & diuina charismata præ ceteris Apostolis eidem impertita: magno exarsit desiderio, vt inde acciperet magistrum atque doctorem, qui sibi pariter eumdem Petrum conciliaret Apostolum. Cum enim, ingruente lue, ex hac vita subductus esset Deusdedit Episcopus Dorouernensis sextus ordine, successorem ab ipso Romano Pontifice ordinari voluit, misitq. qui ab eo ordinaretur Episcopus, Vuighardum presbyterum. Desiderantur eius litteræ ad Romanum Pontificem datæ; sed ex ijs quæ ad ipsum Vitalianus Papa rescripsit, possumus hæc omnia facile intelligere. At priusquam Vitaliani legamus litteras, quæ illis Beda [a] præmittit, audiamus: sic enim ait:

LEGATIO EX ANGLIA ROMAM.

[a] Beda lib. 3. c. 29.

CONSVLTATIO REGVM ANGLORVM.

His temporibus Reges Anglorum nobilissimi, Osuui prouinciæ Nordhumbrorum, & Ecgbert Cantuariorum, habito inter se consilio, quid de statu Ecclesiæ Anglorum esset agendum (intellexerat enim veraciter Osuui, quamuis educatus a Scotis, quia Romana esset Catholica & Apostolica Ecclesia) assumpserunt cum electione & consensu sanctæ Ecclesiæ gentis Anglorum, virum bonum, & aptum Episcopatu presbyterum, nomine Vuighardum, de clero Deusdedit Archiepiscopi, & hunc Antistitem ordinandum Romam miserunt; quatenus accepto ipse gradu Archiepiscopatus, Catholicis per omnem Britanniam Ecclesijs Anglorum ordinare posset Antistites. Verum Vuighardus Romam perueniens, priusquam consecrari in Episcopum posset, morte præreptus est, & huiusmodi litteræ Regi Osuui in Britanniam remissæ sunt:

Domino excellentissimo filio Osuuio Regi Saxonum, Vitalianus Episcopus seruus seruorum Dei.

EPIST. VITAL. PP. AD REGEM OSVVI.

Desiderabiles litteras excellentiæ vestræ suscepimus, quas relegentes cognouimus eius pijssimam deuotionem, feruentissimumq. amorem, quem habet propter beatam vitam: & quia dextera Domini protegente, ad veram & Apostolicam fidem sit conuersus; speDrans, sicut in sua gente regnat, ita & cum Christo in futuro conregnare. Benedicta igitur gens, quæ talem sapientissimum & Dei cultorem promeruit habere Regem: quia non solum ipse Dei cultor existit, sed etiam omnes subiectos suos meditatur die ac nocte ad fidem Catholicam atque Apostolicam pro suæ animæ redemptione conuerti. Quis enim audiens hæc suauia, non lætetur? Quis non exultet & gaudeat in his pijs operibus? quia & gens vestra Christo omnipotenti Deo credit, secundum diuinorum prophetarum voces, sicut scriptum est in Isaia [b]: In die illa radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum Gentes deprecabuntur. Et iterum [c]: Audite insulæ, & attendite populi de longe. Et post paululum: Parum, inquit, est, vt mihi sis seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fæces Israel conuertendas: dedi te in lucem Gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Et rursus: Reges videbunt, & consurgent Principes, & adorabunt. Et post pEfillum: Dedi te in fœdus populi, vt suscitares terram, & possideres hereditates dissipatas, & diceres his qui vincti sunt, Exite, & his qui in tenebris, Reuelamini. Et rursum [d]: Ego Dominus vocaui te in iustitia, & apprehendi manum tuam, & seruaui, & dedi te in lucem Gentium, & in fœdus populi, vt aperires oculos cæcorum, & educeres de conclusione vinctum, de domo carceris sedentem in tenebris.

[b] Isai. 11.

[c] Isai. 49.

[d] Ibidem.

Ecce, excellentissime fili, quam luce clarius est, non solum de vobis, sed etiam de omnibus prophetatũ Gentibus, quod sint credituræ in Christo omnium conditore. Quamobrem oportet vestram celsitudinem, vtpote membrum existens Christi, in omnibus piã regulam sequi perenniter Principis Apostolorum, siue in Pascha celebrando, siue in omnibus quæ tradiderunt SS. Apostoli Petrus & Paulus: quia vt duo luminaria cæli illuminant mundum, sic doctrina eorum corda hominum quotidie illustrat credentium. *Et post nonnulla, quibus de celebrando per orbem totum vno vero Pascha loquitur*: Hominem deni-

que, inquit, docibilem & in omnibus ornatum Antistitem secundum vestrorum scriptorum tenorem minime valuimus nunc reperire pro longinquitate itineris. Profecto enim dum huiusmodi apta reperta persona fuerit, eum instructum ad vestram dirigemus patriam, vt ipse & viua voce & per diuina oracula omnem inimici zizaniam ex omni vestra insula cum diuino nutu eradicet.

DE MVNERIBVS MISSIS AD ECCL. S. PETRI.

Munuscula a vestra celsitudine beato Principi Apostolorum directa pro æterna eius memoria suscepimus, gratiasq. ei agimus, ac pro eius incolumitate iugiter Deum deprecamur cum Christi clero.] quæ autem fuerint ista munera, Beda inferius ait, fuisse vasa aurea & argentea non pauca. Pergit vero Vitalianus: Itaque qui hæc obtulit munera, de hac subtractus est luce, situsq. ad limina Apostolorum: pro quo valde sumus contristati, cum hic esset defunctus. Verumtamen gerulis harum nostrarum litterarum vestris Missis & beneficia sanctorum martyrum, hoc est, reliquias beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & sanctorum martyrum Laurentij, Ioannis & Pauli, & Gregorij, atque Pancratij eis fecimus dari, vestræ excellentiæ profecto omnes contradendas. Nam & coniugi vestræ nostræ spirituali filiæ direximus per præfatos gerulos Crucem, clauem auream habentem de sacratissimis vinculis beatorum Apostolorum Petri & Pauli: de cuius pio studio cognoscentes, tantum cuncta sedes Apostolica vna nobiscum lætatur, quantum eius pia opera coram Deo flagrant & vernant.

EXHORTATIO VITALIANI AD REGEM.

Festinet igitur, quæsumus, vestra celsitudo (vt optamus) totam insulam suam Deo Christo dicare. Habet enim profecto protectorem humani generis Redemptorem Dominum nostrum Iesum Christum, qui ei cuncta prospera impartiet, vti nouum Christi populum coaceruet, Catholicam ibi & Apostolicam constituens fidem. Scriptum enim est [a]: Quærite primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. nimirum enim quærit & impetrabit, & ei omnes suæ insulæ (vt optamus) subdentur. Paterno itaque affectu salutantes vestram excellentiam, diuinam iugiter precamur clementiam, quæ vos vestrosq. omnes in omnibus bonis operibus auxiliari dignetur, vt cum Christo in futuro regnetis sæculo. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat.] hucusque ad Regem Anglorum Vitalianus Pontifex: qui solicite requirens quem expetitum in Angliam mitteret idoneum ad munus subeundum Episcopum, tandem nactus virum egregium, doctrina & moribus insignem Theodorum Tarsensem, eumdem Episcopum ordinatum cum Hadriano itineris duce in Angliam misit: quando autem id acciderit, suo loco dicturi sumus. Porro quod pertinet ad obitum eius qui fuerat missus, Vuighardi:

a Matth. 6.

PESTIS IN VRBE.

ait Beda [b], eum cum omnibus pene socijs Romæ pestilentia vrgente interijsse: adeo vt appareat, eamdem pestem, quæ Anglos afflixit, Italiam etiam inuasisse.

b Beda lib. 4. cap. 1.

S. ELIGII EPISCOPI OBITVS.

Eodem Christi anno [c] S. Eligius admirandus Nouiomensis Episcopus, Flandrorũ Apostolus nuncupatus, sæculi huius splendor, ex hac vita migrauit miraculis celebris & egregijs factis insignis, cuius præclaras res gestas vir æque sanctitate clarus Audoenus eius æqualis tribus libris digessit, quos consulere quisque potest: de ipso autem hic elogium ex eisdem ab erudito viro Molano excerptum, intextumq. in Natalibus sanctorum Belgij, reddere sat erit: Hunc, inquit, & Flandri & Antuerpienses merito vt Apostolum suum venerantur: multum enim in Flandris laborauit, iugi instantia Andouerpis decertauit: pastoris cura solicitus lustrabat vrbes & municipia circumquaque sibi commissa. Sed Flandrenses atque Andouerpienses, Frisones quoque & Sueui, & barbari quique circa maris littora degentes, quos velut in extremis remotos nullus adhuc prædicationis vomer impresserat, primo eum hostili animo & auersa mente susceperunt: postmodum vero cum paulatim per gratiam his verbum Dei insinuare cœpisset, pars maxima trucis ac barbari populi, relictis idolis, conuersa est ad verum Deum, Christoq. subiecta. Fana nonnulla, Christi clypeo protectus, cum Apostolica auctoritate destruxit: idola quoque diuersi generis vbicumque inuenit, funditus subruit. Inter hæc autem frequenter lacessitus ab ingrato & perfido populo, & pene vsque ad contumeliam prouocatus, nullatenus a cœpta doctrina arcebatur; sed magis ipse lenis, patiens, humilis, & mitis pro eis Dominum deprecabatur. Hæc & alia multa de eo scribit S. Audoenus, qui & Dado, Episcopus Rothomagensis eius æqualis, vitæq. scriptor. Aldenburgi, Rodenburgi, Oostburgi, Brugis, & alibi sacras inchoauit ædes.] hæc summatim ipse, ex ampla messe paucas spicas perstringens manipulo vno.

c Sigeb. hoc anno in Chron.

Claruit & post obitum plurimis miraculis, quæ idem prosequitur Audoenus, agitq. de ipsius

ipsius memoriæ erecta Nouiomi basilica. Quid autem acciderit Clothario maiori natu Francorum Regi, non eo quo par erat honore Sanctum prosequente, audi eumdem Audoenum rem gestam ita narrantem [a]: Duo Reges, germani fratres, Clotharius & Theodoricus, quandoque e palatio egressi, orandi causa ad eam basilicam accesserunt. Absolutis precibus exeuntes illos quidam proceres admonuerunt, vt aliquam eleemosynam pro S. Eligij veneratione illi loco tribuerent: sed Rex senior contempsit, iunior vero aliquot solidos ex radianti metallo ibi reliquit. Vbi ad palatium reuersi sunt, Rex senior Clotharius molesta confestim febre vexatur, totoq. corporis ardore ad caput tendente, secutus est vehementissimus dolor dentium. Nocte igitur illa in summis cruciamentis transacta, mane recordatur quid hesterno die neglexerit; seq. confert ad beatum Eligium deprecandum, cui etiam per hominem fidelem multos misit solidos: qui simulatque illati sunt in templum, dolor omnis repente sopitus est.] Sed quæ miranda, præsente Bathilde Regina, acciderint, videamus: idem enim qui his præsens esse potuit Audoenus Episcopus Rothomagensis hæc ait [b]:

a Audoen. vit. S. Eligij lib. 2. c. 58 apud Sur. die 1. Decemb.

CLOTHARIVS CVR MORBO CORREPTVS.

b Ibid. c. 35.

Mane ingens vtriusque sexus multitudo ad oppidum aduolauit, itemq. Regina Bathildis cum filijs & proceribus, multoq. exercitu. Et ipsa quidem Regina propere ad corpus beati viri accurrens, magnam illic fudit lacrymarum vim, valde dolens, quod eum viuum non reperisset. Interim iubet præparari omnia, vt possit corpus ad Calam monasterium eius transferri: sed cum loco moueri non posset, magno animi mærore affecta est: curauitq. triduanum indicendum ieiunium, quod etiam ipsa cum optimatibus suis & clero seruauit, ieiunio etiam cum illis pariter perpetuas adiungens vigilias: quæ cum fierent, in tantum illa mærebat & lugebat, vt nullo pacto lacrymas frenare posset. Cumq. præ nimio dolore desiderium eius ferre non sustineret, tandem vt animo suo satisfaceret, detecto eius vultu, cum multis lacrymis osculata est eum, itemq. pectus & manus. Ecce autem dum sic palpat sacrum corpus, tametsi erat hibernum tempus, & iamdiu illud fuisset exanime prorsusq. frigidum, copiosus sanguis ex eius naribus emanauit. Id vbi viderunt Episcopi & Regina Christianissima, confestim admouerunt lintea, summo studio sanguinem colligentes, eum pro magno munere in reliquijs seruandum seposituri.

STVDIVM REGINAE ERGA SACRAS SANCTI RELIQVIAS.

Interim expleto ieiunio, modis omnibus satagebat Regina, vt corpus beati viri in Calam monasterium eius transferretur: sed e diuerso alij Parisios illud transferre volebant. Quibus vtrisque se opponebant ciues Nouiomenses, iustissimam hereditatem corpus Antistitis sui sibi vendicantes. Sub ea pia contentione, cum Episcopi & præstantiores quique fauerent Reginæ partibus, decernerentq. ad monasterium beati viri corpus eius transferendum, magnus clamor & tumultus ortus est in vniuerso populo Nouiomensi. Tunc Regina prudenti vsa consilio, omnipotentis Dei iudicio rem totam committens: Facessant, inquit, verborum contentiones. Si placet Deo & Sancto eius vt perducatur corpus quo ego volo, illico se leuari sinat: sin aliter, iam experiamur. Mox accedunt ad corpus, vt illud tollant; sed nulla vi moueri potest. Tentatur id subinde ab alijs atque alijs, & tandem ab ipsa Regina totis viribus in id incumbente; sed nihil efficiunt. Tum Regina ad proceres se vertens: Iam perspicue (ait) animaduertimus, nolle eum alio asportari. Permittamus igitur huic populo vel inuiti, quod hactenus sponte noluimus. Assenserunt omnes, & simulatque feretrum leuare cœperunt, tanta facilitate motum est, vt commode iam a duobus portaretur, quod paulo ante plurimi nec mouere leuiter poterant. Id miraculum cum vidisset Regina & ciues omnes, in Dei laudes eruperunt, dixeruntque: Mirabilis es Deus in sanctis tuis, &c.] pergit de funere dicere, atque rursus hæc de Bathilde: Ad extremum Regina venerabilis cum plebe valde fessa, postquam illud reuerenter venerata est, ieiuna recessit: luctuq. eam non finente cibum sumere, sic triduanum lacrymabunda ieiunium expleuit.] hucusque de Reginæ sanctissimæ ministerio.

CADAVER IMMOBILE RELICTVM CIVIBVS.

MONETVR A S. ELIGIO REGINA.

Quæ cum consueuisset commoneri ab eodem sancto Eligio viuente, eidem post mortem non destitit Sanctus ea quæ pie agenda essent ostendere ac significare. Cum enim viduata marito anno superiori (vt vidimus) ipsa cum paruulis filijs suis regnaret, coronato tamen Clothario primogenito, quod putaret decere Reginam regalibus vti indumentis, nullam habuit rationem viduitatis, nempe vt humilioribus vestibus vteretur, sed regijs vtebatur: cuius rei gratia per Sanctum corripi meruit, id cuidam seruo suo fideli reuelantem. Res gesta digna memoria ita narratur ab eodem æque sancto Audoeno Episcopo Rothomagensi verbis istis: Alij cuidam in Regis palatio commoranti in luculento ha-

bitu apparens Sanctus iussit, vt quamprimum adeat Reginam Bathildem, admoneatq. A eam pro Christi reuerentia deinceps missa facere vestium aurea gemmataq. ornamenta, quibus etiamnum vteretur. Illo dissimulante, nocte altera rursus apparet ei, repetitq. eadem quæ prius mandarat. Sed illo minime id ausо Reginæ indicare, tertio adest, grauiterq. homini comminatur, ni faciat quod iussus sit. At nec sic tamen iussa capessentem præ timore, mox febris infestat. Regina ad eum venit, causam morbi perquirit. Et data opportunitate, aperit ille, quid ab Eligio audierit; statimq. pulsa febre, reualescit. Porro Regina ocyus ponit ornamenta omnia, nihil præter manicas aureas retinens: cunctaq. pauperibus distribuens, elegantiora quæque seruauit, atque ex ijs Crucem pulcherrimam fecit, eamq. ad caput beati Eligij deponi iussit. Thecam quoque ex multo auro & argento, in qua eius sacra ossa conderentur, miro opere conficiendam curauit, ita dicens: Hic vir beatissimus multorum sanctorum effecit thecas; & ego quoque (vt dignum est) eius memoriæ, B si potero, operam dabo. Cumq. id fecisset, tanta deinceps a proceribus & potentibus ei loco auri & argenti atque gemmarum copia collata est, vt eam difficile sit verbis explicare.] subdit his dicere de miraculis ex eadem Cruce Dei virtute manantibus, quæ breuitatis causa omittimus.

BATHILDIS DIVINITVS ADMONETVR ABDICARE ORNATVM REGIVM.

Ipsa vero Regina superuixit Clothario & Childerico filijs, superstite tantum relicto Theodorico, prout sanctus Vuandregisilus ipsi prædixerat, vt eius sancti Acta habent ab eius temporis auctore conscripta: ipsa enim filijs regni administrationem relinquens, in monastico habitu diem clausit extremum sanctitate percelebris: nam inter sanctas relata, anniuersaria memoria in Ecclesia ex eo tempore in hanc diem celebrari non desiuit sextodecimo Kalendas Februarij, qua die ex hac vita recessit. Reliquit inter alia suæ pietatis monumenta duo a se celeberrima monasteria constructa, alterum cui no- C men Corbeia, alterum Cala, de quo nuper mentio facta est.

BATHILDIS REGINA PROFESSA VITAM MONASTICAM

Sed & hoc eodem pariter anno ex hac vita discessit magnæ vir sanctitatis Vuandregisilus sacerdos: interfuit eius ad Deum transitui S. Audoenus Episcopus Rothomagensis, de quo nuper mentio facta est. Genitus [a] iste ex consobrino Pipini Ducis Austrasiorum, Comes Palatinus apud Dagobertum Regem obligatus coniugio, cum vxore virgine & ipse virgo religionis ergo virginitatem seruare pari consensu decreuit, attonsusq. est in clericum, cum & eius vxor institutum monasticæ vitæ suscepit. quibus autem progressibus culmen ascenderit sanctitatis, eius Acta quam fidelissime scripta significant, quæ tu consulas.

[a] *Acta eius apud Sur. die 22. Iul. to. 4.*

S. VVANDREGISILI OBITVS.

Quod vero ad obitus tempus pertinet, hæc ad finem inuenies: Requieuit sane venerandus & cum omni magnificentia nominandus beatissimus pater & sacerdos Domini Vuan- D dregisilus anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi sexcentesimo sexagesimo- quinto, Indictione octaua, anno XI.* Pontificatus Vitaliani Papæ (*ita corrigendum loco* IX.) porro Tertij Clotharij anno regni vndecimo.] Habent tabulæ Ecclesiasticæ eius diem natalem vigesimasecunda Iulij recensitum, quem annua die vna cū alijs sanctis Ecclesia colit. Sed non prætereat de eodem sanctissimo viro, quod cum ædificaret quatuor basilicas, misit nepotem suum Romam ad Vitalianum Papam, a quo accepit quod voluit. auctor enim eius Actorum hæc habet:

*IX.

Aedificauit autem in ipso loco vir Domini basilicas egregio cultu numero quatuor, in honorem videlicet Principis Apostolorum Petri, simulq. doctoris Gentium Pauli, sanctiq. Laurentij ac Pancratij martyrum Christi. Et cum huic operi insisteret, misit antedictum nepotem suum Romam propter pignora beatorum Apostolorum ac martyrum Christi: vt ædificatis basilicis, in promptu haberet reliquias sanctorum, quorum nomini & reuerenE tiæ dicare disposuerat. Qui votis pij patris libentissime parens, Romam abijt, Vitaliano Papa eodem tempore gubernante sedem eiusdem Ecclesiæ: atque ab eo susceptа plurima Apostolorum & martyrum Christi pignora, vna cum benedictione Apostolica rediens, secum detulit, codicūq. sacrorum copiam non minimā, &c.] hæc enim satis ad institutum de Vuandregisilo viro sanctissimo. Sane quidem videas his temporibus, quibus densa caligine Oriens, ingruentibus Sarracenis & diuersarum sectarum hæreticis, obscuratur, eluceſcere splendoribus sanctorum Gallias & Britanniam: ita plane eo clarioribus & ardentioribus fulget fides vt Sol alibi radijs, quæ nubium densitate lucere alibi prohibetur,

A VITALIANO PP. ACCEPTAE RELIQVIAE.

SEquitur ordine temporis annus Redemptoris sexcentesimus sexagesimusextus, Indictione nona: quo Constantinus Patriarcha Constantinopolitanus, vbi sedisset annum vnum, menses duos, & dies septem, vt Nicephori Chronicon habet, moritur, subrogaturq. in locum ipsius Theodorus presbyter Syncellus & custos vasorum. Fuit iste hæreticus omnium impudentissimus, subdolus, versipellis, malorum omnium concinnator egregius, Monothelitarum sectæ propugnator audacissimus: cui cum pax summa fuerit at- B que potestas, quamdiu Constans Imperator vixit; æque possumus intelligere fidem ipsius Imperatoris, quam Catholicam profiteri visus est in Occidente, nihil præterea fuisse, quam larvam ad mentiendum atque decipiendum impositam. Qui igitur in malum Ecclesiæ Catholicæ hoc anno sedere cœpit Theodorus, peruenit vsque ad annum duodecimum suæ sedis. ita corrigas textum Nicephori, vbi legitur sedisse annos duos & menses tres, vt restituas annos duodecim: vsque enim ad annum ante Sextam Synodum sedisse, quæ inferius dicentur, ostendent. Hic est status anni huius Orientalis Ecclesiæ plane miser.

THEODORVS EPISC. CONSTANTINOP.

Hoc eodem anno, qui numeratur decimusoctauus Recceſuinthi Regis, Era septingentesimaquarta celebratum est Concilium Emeritense duodecim comprouincialium Epi- C scoporum prouinciæ Lusitaniæ: cuius sunt canones vigintitres ad optimum Ecclesiæ statum disponendum spectantes. Sed memoria dignum, quod habet canon tertius de ope ferenda a sacerdotibus Regi, dum in bello detinetur, his verbis:

CONCILVM EMERITENSE.

Instituit hoc sanctum Concilium, vt quandocumque eum causa ingredi fecerit contra suos hostes, vnusquisque nostrum in Ecclesia sua hunc teneat ordinem; ita vt omnibus diebus per bonam dispositionem sacrificium omnipotenti Deo pro eius, suorumq. fidelium, atque exercitus sui salute offeratur, & diuinæ virtutis auxilium impetretur: vt salus cunctis a Domino tribuatur, & victoria illi ab omnipotenti Deo concedatur. Tamdiu hic ordo tenendus est, quamdiu cum diuino iuuamine ad suam redeat sedem. Quisquis huius institutionis modum implere distulerit, sciat se a suo Metropolitano esse excommunicatum.] hæc de his Synodus.

SACRIFICIVM QVOTIDIANVM PRO REGE DECERNITVR.

Sed & illud recens institutum est canone quinto, ne nisi presbyteri ab Episcopis impedimento aliquo detentis vicarij in Concilium mitterentur, ijsdemq. sedere a tergo Epi- D scoporum concederetur, diaconis autem nullo modo. Fuit & illud salubriter decretum, ne quis defuncto Episcopo quoquo modo detraheret, sed grauibus plectendos pœnis, qui secus egerint. est sancitus de his canon decimusseptimus, in quo hæc post alia: Instituentes igitur decernimus, vt nullus subiectus decedentem detrahat Episcopum: nullus de eo deroget, nec malum quicquā loquatur. Si quis talia deinceps facere præsumpserit: si presbyter fuerit, tribus mensibus ab Episcopo suo sub pœnitentia religatus maneat; si diaconus, quinque: si subdiaconus, aut clericus, vel quilibet religiosus de maiori gradu (quia constat ex his iam aliquos per bonam actionem esse venerandos) nouem: si minimi fuerint, qui leui corde sint, minimæq. adhuc personæ, quinquagenis flagellis iussione feriantur Episcopi: quod si laicus quamuis ingenuus, in domo Ecclesiæ tamen nutritus, & ab Ecclesiæ rebus, dignitatis gratia præditus, iuxta quod dignitas eius exegerit, pro tali ex- E cessu excommunicationis sententia feriendus erit. si vero de familia Ecclesiæ fuerit quisque (quia & in his discretionis est gradus) si maior fuerit qui dignitate polleat, sex mensibus ab Episcopo suo excommunicatus maneat: inferior tamen, aut minima persona disciplinam mereatur, iuxta quod Episcopi processerit sententia. Dignum est enim, vt cui in vita honor fuit impensus, post mortem detractionis subtrahatur stimulus.] hæc Patres, & digne quidem, secundum illud vulgatum: Ne quid in mortuum, neque si fuerit ipse Nero: prout alibi meminimus nos ex Luciano notasse.

NON DETRAHENDVM DEFVNCTIS EPISCOPIS.

Statuit & illud sanctum Concilium, vt cui ob paupertatem ipsarum plures creditæ essent ecclesiæ, in illis singulis singula sacrificia Dominicis diebus offerre deberet. extat de his canon decimusnonus. Reliqua prætermittimus quamuis obseruatione dignissima, ne longe nimis ab instituto digrediamur. Tu maiori otio ipsa consulas.

SAPORIVS PRAEFECTVS ARMENIAE TYRANNVS.

ANnus agitur sexcentesimus sexagesimusseptimus, Indictione decima: quo Saporius Armeniæ Præfectus rebellans aduersus Imperatorem, a Rege Sarracenorum auxilium petiturus, legat ad eum Damasci degentem Sergium magistrum militum: quo & legatio Constantis Imperatoris aduenit, eo fungente munere Andrea cubiculario: auditiq. ambo simul fuere a Mahuuia Sarracenorum Principe. Insultante vero & contumeliose multa in Andream iactante Sergio illo a tyranno legato, ei potius fauit Princeps Sarracenorum, multa pollicitus; dimisitq. Andream contestantem, spretum Romanorum Imperatorem a Deo auxilium petere, & in ipso haud frustra sperare. Quod haud inane cessisse, paulo post declarauit euentus: nam Sergius ille rediens, in manus Andreæ nescius venit, & pœnas dignas dedit suspensus in ligno. Tunc & missus est ab Imperatore Nicephorus Patricius aduersus tyrannum: sed quomodo absque armis, Deo pugnante, superatus sit, audi: Erat (inquit Theophanes) Sapor tyrannus Hadrianopoli degens, & cum Nicephorum ad se venire comperisset, exercebat se ipsum ad prœlium. Verum die quadam contigit, hunc secundum consuetudinem de ciuitate super equum sedentem exire: cumq. portæ ciuitatis appropinquasset, equum flagello percussit: qui iactanter saltans, & huius caput in portam allidens, hunc vita male priuauit, & sic Deus victoriam Imperatori contulit.] Ista meruit fides, quam animose de diuino auxilio legatus ante conceperat.

DE CAVSA IO. LAPPENSIS EPISCOPI.

Hoc eodem anno, inchoata mense Septembri vndecima Indictione, Ioannes Episcopus Lappæ in Creta iniustitiam passus ab Archiepiscopo Cretensi, appellans ad Romanum Pontificem, cũ detineretur ne Romam veniret, tandem elapsus venit ad Vitalianum Pontificem. Sunt de his litteræ eiusdẽ Vitaliani Papæ ad Paulum Cretensem Archiepiscopum, quarũ est exordium [a]: Decimonono die mensis Decembris præsentis vndecimæ Indictionis Ioannes Episcopus Lappæ vrbis intra basilicam venerabilem beati principis Apostolorum Petri nobis intulit petitionem, per quam nos obnixe postulauit, atque coniurauit, per terribilem, inquiens, aduentum magni Dei atque Saluatoris nostri Iesu Christi, vt secundum sacratissimos canones, institutaq. sanctorum Patrum, eius causæ meritum requireremus, & sententiam promulgaremus, &c.] Non despexit iustam Vitalianus petitionem, sed annuit, atque Synodum Episcoporum collegit, in qua eius causa cognosceretur. Cum autem innotuisset Patribus in Synodo considentibus, iniustitiam passum ipsum fuisse, communi eum absoluunt calculo. Ipse vero Vitalianus scribens ad Paulum Cretensem Archiepiscopum, qui appellantem Episcopum cohibuerat, eum redarguens, habet hæc inter alia:

a Vitalian. epist. 1. tom. 2. epist. Rom. Pont.

ABSOLVTVS IOANNES.

Oportebat tuam fraternitatem secundum canonum vigorem, tempore quo se petijt ad nos venire, eum absoluere tuis litteris: quem non solum noluisti canonice absoluere ad principis Apostolorum limina, sed magis respondisti ei indecenter, inquiens: Quia non competenter quæris. Quæ ergo sancti sanxerunt Patres, indecentia sunt? An placentia tibi, decentia sunt? Igitur præfatum Ioannem Antistitem æque inculpabilem reperientes iuxta textum sententiæ a te nobis directæ, fecimus nobiscum cum Episcopis ad Missarum solemnia in ecclesias Dei præcedere. Itaque statuimus atque firmamus per huius nostræ præceptionis auctoritatem, omnia quæ a te, tuaq. Synodo contra canonum institutа, contra legum decreta gesta confectave sunt, vel sententiam promulgatam aduersus eum, inania & vacua esse: sed quicquid claruerit eum damnificatum, eiusdemq. Ecclesiam a quoquam, ei tua dilectio faciat reddi, per omnia conseruans eum absque damno, &c.] multa reprehendit & comminatur in eum Vitalianus. Porro data est epistola mense Augusto anni sequentis. tantum plane temporis est interlapsum, donec Acta in Ioannem confecta Romam mitterentur, & Synodus Romæ colligeretur Episcoporum. Sic igitur vidisti, quantopere in Archiepiscopum commotus sit Vitalianus, quod appellanti ad Apostolicam sedem non detulisset, sed contempsisset Apostolicæ sedis auctoritatem. Sed & irritauit etiam idem Pontifex sententiam latam ab Episcopis Orientalibus, cum hæreticus Patriarcha Theodorus (vt dicemus) eius nomen a Diptychis abradere conatus est. Porro & aliæ quoque litteræ eadem ex causa datæ a Vitaliano leguntur.

Hoc

OBITVS S. ILDEFONSI EPISCOP. TOLET.

Hoc eodem anno, mense Ianuario, magnus ille meritis sanctus Ildefonsus Toletanus Archiepiscopus ex hac vita migrat, vbi magna cum laude Ecclesiam illam rexisset annos nouem & menses duos: de quo instar epitaphij sepulchralis hic elogium appositum velut appendicem ad libellum eius de viris illustribus ex Vaticano codice describemus. Quis autem eius sit auctor, ignoratur, sed eum fuisse constat, qui hoc viuebat tempore, & hæc de sancto scripsit, antequam eius crearetur successor Episcopus: siquidem dum de Ildefonso ea scribit, nouissimum eum appellat Toletanum Episcopum. Sed audi illum, qui hæc habet:

LAVDES S. ILDEFONSI.

Ildefonsus memoria sui temporis clarus, & irriguis eloquentiæ fluminibus exornans Ecclesiam, ætatis nostræ nouissimus Toletanæ sedis adscitus in cathedram, Præsul post secundum Eugenium in sacerdotium consecratur, vir tanta laude dignissimus, quanta & virtutum gratia numerosus fuit. Denique timoris Dei instantiæ plenus, præditus virtutibus, religione comptus, compunctione probus, incessu grauis, honestate laudabilis, patientia singularis, secreti tacitus, sapientia summus, differendi ingenio clarus, eloquendi facultate præcipuus, linguæ flumine copiosus, tantoq. eloquentiæ cothurno celebris habitus, vt disputationum eius profusa oratio dum per recta dirigitur, merito non homo, sed Deus per hominem affatim eloqui crederetur. Hic igitur sub rudimentis adhuc infantiæ degens, diuino tactus spiritu, vita delectatus est monachorum; contemptisq. parentum rerumq. affectibus, Agalience monasterium petijt, monachumq. se in eo multis annis decenter exhibuit: cœnobium quoque virginum in Deilsensi villula construxit, ac proprijs opibus dedicauit *: rector deinde effectus Agalienſis cœnobij, monachorum mores exercuit, rem discreuit *, vitamq. seruauit: Principali post hæc violentia Toletum reducitur, atque ibi post decessoris sui obitum Pontifex subrogatur.

* ædificauit

SCRIPTA S. ILDEFONSI.

Scripsit sane quamplurimos libros luculentiori sermone puriſſimos, quos idem in tot partibus censuit diuidendos, id est, librum prosopopeiæ imbecillitatis propriæ, libellum de virginitate sanctæ Mariæ contra tres infideles, opusculum de proprietate personarum Patris & Filij & Spiritus sancti, opusculum de viris illustribus, opusculum Annotationis in sacramentis, librum in cognitione baptismi vnum, & de progressu spiritualis deserti alium: quod totum partis primæ voluit volumini connectendum: partis quoque secundæ liber epistolarum est, in quo diuersis scribens, ænigmaticis formulis egit, personasq. interdum induxit: in quo etiam a quibusdam luculentiora scriptorum responsa promeruit. partem sane tertiam Missarum esse voluit, hymnorum, atque sermonum: altioris denique partis liber est quartus versibus prosaq. concretus, in quo epitaphia & quædam sunt epigrammata annotata. Scripsit alia multa, quamuis varijs molestiarum occupationibus impeditus: aliqua cœpta, aliqua semiplena reliquit. Adscitus autem in pontificatum nono glorioſi Recceſuinthi Principis anno, nouem annis & duobus fere mensibus clarus habitus fuit, vitæq. meritis & retentione regiminis: expletoq. decimooctauo prædicti Principis anno, sequenti die Kalendarum Februariarum domicilio carnis exuitur, atque in ecclesia beatæ Leocadiæ tumulatur, ad pedes sui conditus decessoris, cum quo creditur æterno frui receptaculo claritatis.] hucusque auctor. Dolemus magnopere, iniuria temporum, grassationibusq. Sarracenorum, tot nobiliſſimi ingenij monumenta perpaucis exceptis, magna iactura Ecclesiasticæ Hispaniarum antiquitatis, esse deperdita. Successit autem Ildefonso Cyriacus, post quem sedit sanctus Iulianus eius nominis secundus. Sed de his inferius suis locis dicendum erit.

IESV CHRISTI ANNVS 668. VITALIANI PAP. ANNVS 14. CONSTANTIS IMP. ANNVS 27.

CONSTANS IMP. OCCIDITVR.

SExcentesimo sexagesimooctauo Christi anno, Indictione vndecima, Constans Imperator cum in Sicilia degeret, Syracusis in balneo occiditur a quodam Andrea Troili filio. ita Anastasius. Paulus [a] autem diaconus id factum tradit Indictione duodecima: consentit Anastasio Theophanes, qui vigintiseptẽ tantum annos numerat Constantis Imperatoris: consentiũt pariter Acta Sextæ Synodi. Occiso Cõstante, rebelles Metiũ, siue Mezentiũ Armenum, Imperatorẽ crearunt. Quo audito Constantinus Constantis filius in Siciliam veniens,

a Paul. diac. lib. 5. in fin. & edit. nou. c. 11.

MEZENTIVS TYRANNVS.

*Theophan. & Cedren. hoc an.

CONSTANTINVS, TIBERIVS, ET HERACL. IMPPP.

veniens, nouũ aggressus Imperatorem, immo tyrannum, occidit vna cum ijs qui aduersus A patrem coniurarant. hæc Annales [a] Græcorum. Porro suppetias ministrasse Vitalianũ Pontificem Constantino Catholico Imperatori aduersus tyrannos, idem ipse Imperator in literis postea a se scriptis ad Donum Papam profitetur. Ipse vero Constantinus, bene dispositis rebus Occidentalis Imperij, regressus est Constantinopolim, atque allectis fratribus Tiberio & Heraclio in collegas, vna cum eis imperat. Fuit (vt dictum sæpe est) Catholicæ religionis professor, idemq. ob barbam dictus Pogonatus, quod scilicet Byzantio soluens tenera adhuc lanugine fuerat, & e Sicilia promissam barbam (vt Zonaras ait) retulisset. Quod vero furens populus nimis importune ab eo coronationem fratrum expeteret, ipsius in eos inuidiam & iram accendit, quos suspendi patibulo atque naribus præcidi iussit, Iustinianumq. patricium Germani postea Patriarchæ parentem capite truncari mandauit, Germanumq. ipsum euirauit.] verum hæc longe postea acciderunt; licet errore facta B hoc anno exordio eius Imperij, Annales prodant, qui & addunt lugubrem hunc extitisse annum miseris Africanis: siquidem irrumpentes in eam prouinciam iterum Sarraceni, octoginta millia ipsorum duxere captiuos.

AFRICANORVM DIRA CLADES.

Quod ad res Catholicæ fidei bene disponendas, studium Orthodoxi Imperatoris non defuit: perfecissetq. quod conceperat animo, vt simul cum Occidentali Orientalis Ecclesia vniretur, quod in primis erat in votis, nisi bellorum ingruentium motibus impeditus fuisset: illud tamen præstitit, vt res interea silentio sopiretur, quousque congregandi Concilij tempus opportunum adesset. Testatur id ipse quidem in epistola quam postea dedit ad Donum Romanum Pontificem, de qua suo loco agemus. Vitalianus enim Pontifex id ab eo exigebat, vt qui vicisset tyrannos, iam superaret hæreticos Dei Ecclesiam infestantes. Idem quoque Vitalianus hoc tempore datis litteris ad Paulum Cretensem C Episcopum scribit de Ioanne Episcopo, qui sedem Apostolicam appellauerat, eumq. absolutum significat, & restituendum in suam Ecclesiam præcipit.

Porro qui super eminentem speculam inspector & curator totius a Deo constitutus est orbis Vitalianus, dũ ad Orientem ad subleuandos oppressos intendit, ad extremam quoque toto nostro hoc orbe diuisam Britanniam respiciens, in Anglicanam nouam illic coalescentem Ecclesiam ministrorum inopia laborantem figens obtutum, mittit ad eam magnum illum Theodorum Tarsensem opere quidem atque sermone pollentem, de cuius electione Beda huiusmodi scribit historiam [b]:

*b Bed. lib. 4. c. 1.

VITALIANVS QVAERIT QVEM MITTAT IN ANGLIAM.

Apostolicus Papa, habito de his consilio, quæsiuit sedulus, quem Ecclesijs Anglorum Archiepiscopum mitteret. Erat autem in monasterio Niridano, quod est non longe a Neapoli Campaniæ, Abbas Hadrianus, vir natione Afer, sacris litteris diligenter im- D butus, monasterialibus simul & Ecclesiasticis disciplinis institutus, Græcæ pariter & Latinæ linguæ peritissimus. Hunc ad se accitum Papa iussit, Episcopatu accepto, in Britanniam venire. Qui indignum se tanto gradu respondens, ostendere posse se dixit alium, cuius magis ad suscipiendum Episcopatum & eruditio conueniret & ætas. Cumq. monachum quemdam de vicino virginum monasterio, nomine Andream, Pontifici offerret: hic ab omnibus, qui eum nouere, dignus Episcopatu iudicatus est; verum pondus corporeæ infirmitatis, ne Episcopus fieri posset, obstitit.

THEODORVS ET HADRIANVS MITTVNTVR IN ANGLIAM.

Et rursum Hadrianus ad suscipiendum Episcopatum actus est: qui petijt inducias, si forte alium, qui Episcopus ordinaretur, ex tempore posset inuenire. Erat ipso tempore Romæ monachus Hadriano notus, nomine Theodorus, natus ex Tarso Ciliciæ, vir & E sæculari & diuina litteratura Græce & Latine instructus, probus moribus, & ætate venerandus, id est, annos habens ætatis sexagintasex. Hunc offerens Hadrianus Pontifici, vt Episcopus ordinaretur, obtinuit: his tamen conditionibus interpositis, vt ipse eum perduceret in Britanniam, eo quod iam bis partes Galliarum diuersis ex causis adijsset, & ob id maiorem huius itineris peragendi notitiam haberet, sufficiensq. esset in possessione hominum propriorum: & vt ei doctrinæ cooperator existens, diligenter attenderet, ne quid ille contrarium veritati fidei, Græcorum more, in Ecclesiam, cui præesset, introduceret. Qui subdiaconus ordinatus, quatuor expectauit menses, donec illi coma crescceret, quo in coronam tonderi posset: habuerat enim tonsuram more Orientalium sancti Pauli Apostoli. Qui ordinatus est a Vitaliano Papa anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo sexagesimooctauo, sub die septimo Kalendarum Aprilium, Dominica: & ita vna cum Hadriano, sexto Kalendas Iunias in Britanniam missus est. Qui cum pariter per mare ad Massi-

A Massiliam, & inde per terram Arelatem peruenissent, & tradidissent Ioanni Archiepiscopo ciuitatis illius scripta commendaticia Vitaliani Pontificis; retenti sunt ab eo, quousque Ebroinus Maior domus regiæ copiam pergendi quoquo vellent, tribuit eis. Qua accepta, Theodorus profectus est ad Agilbertum Parisiorum Episcopum, de quo superius diximus, & ab eo benigne susceptus, & multo tempore habitus est. Hadrianus vero perrexit primo ad Emesenonum, & postea ad Faronem Meldonum Episcopum, & bene cum eis diutius fuit: coegerat enim eos imminens hiems, vt vbicumque potuissent, quieti manerent.

THEODORVS IN ANGLIAM NAVIGAT, ET POST EVM HADRIANVS.

Quod cum nuncij certi narrassent Regi Ecgberto, adesse scilicet Episcopum, quem petierant a Romano Antistite, in regno Francorum: misit illo continuo Redfridum Præfectum suum ad adducendum eum. Quo cum peruenissent, assumpsit Theodorum cum E- B broini licentia, & perduxit eum ad portum, cui nomen est Quentauuic; vbi fatigatus infirmitate, aliquantisper moratus est: & cum conualescere cœpisset, nauigauit in Britanniam. Hadrianum autem Ebroinus retinuit: quoniam suspicabatur eum habere aliquam legationem Imperatoris ad Britanniæ Reges aduersus regnum, cuius tunc ipse maximam curam gerebat. Sed cum tale nihil illum habere, vel habuisse, veraciter comperisset, absoluit eum, & post Theodorum ire permisit. Qui statim vt ad illum peruenit, dedit ei monasterium beati Petri Apostoli, vbi Archiepiscopi Cantiæ sepeliri (vt præfatus sum) solent. Præceperat enim Theodoro abeunti dominus Papa Apostolicus, vt in diœcesi sua prouideret & daret ei locum, in quo cum suis apte degere potuisset.] Quia autem accessus ipsius Theodori in Britanniam contigit (vt idem testatur auctor) anno sequenti: quæ tunc per Theodorum gesta sint, suo loco dicemus.

C Hoc eodem anno Clotharius Rex Francorum, vbi regnasset annos quatuor, ex hac vita migrauit: tot namque eum regnasse annos, auctor appendicis ad Gregorium Turonensem affirmat, & alij consentiunt. Successerunt in regnum fratres Theodoricus & Chilpericus: sed illo redacto in ordinem, Chilpericus tenuit annos tres, vt patet ex ijs quæ in eius obitu inferius dicentur. tradunt autem ipsum coegisse Ebroinum Maiorem domus regiæ fieri monachum in Luxouiensi cœnobio, cum faueret Theodorico: quod & in Actis sancti Philiberti Abbatis expressum habetur. Verum sponte ipsum fecessisse, rerum spectator Vrsinus, qui exposcente Audolpho Abbate monasterij sancti Maxentij scripsit res gestas sancti Leodegarij Episcopi Augustodunensis & martyris, tradit, pauloq. diuersa ita narrat, incipiens a Clothario filio Clodouei maiore natu, regniq. successore, his verbis [a]:

a Apud Sur. die 2. Octob.

Per idem tẽpus minor Clotharius Rex cũ Bathilde *matre regni Francorũ habenas mo- D derabatur. Qui cum Leodegarij prudentiã auditione accepissent, cuperentq. eũ in palatio apud se habere: petierunt ab Episcopo Pictauiense eius auunculo & educatore, vt ei faceret copiam apud ipsos in palatio manendi. Episcopus statim iussa cõplens, magnis rebus instructum & sapientiæ floribus redimitum eum misit ad illos, qui eum sane honorifice acceperunt. Ille vero intra paucos dies virtute & integritate sua, sermonisq. comitate id consecutus est, vt Rex & Regina & plerique Pontifices eum præcipue carum haberent, consensuq. omnium, maxime Francorum, Episcopi functione dignus proclamaretur. Itaque ab omnibus electum Augustoduni (quæ est Heduorum ciuitas) Episcopum curarunt ordinandum: quo munere cum annis tribus *strenue functus esset, Rex Clotharius, qui eum promouerat, excessit e viuis.

*Blitilde CLOTHARII REGIS OBITVS.

*Alij decem, sed male

Tum vero beatus Leodegarius Episcopus id audiens, celeriter ad palatium profectus E est, & cum alijs de Rege constituendo tractare cœpit: cumq. comperissent Childericum Austrasiorum Regem adolescentem pro sua ætate regnum optime administrasse, quædam Francorum pars eum voluit habere Regem. Porro Ebroinus, qui sub Clothario Rege Maior domus fuerat, Theodoricum fratrem Childerici nitebatur Clothario subrogare. eius autem nomen tum erat odiosum apud Francos, vt qui illo rursus iugo premendos se verebantur, quod sub Clothario per eum experti essent. Itaque Ebroini consilio posthabito, Childericum Francorum Regem elegerunt. Cernens ergo Ebroinus se destitutum, consiliumq. suum prorsus negligi, multo timore correptus, petijt a Rege, vt rebus omnibus derelictis, permitteret ipsi, vita incolumi degere in monasterio. Illo sic rogante, & Leodegario quoque pro eo intercedente, Rex assensit, & illico eum ad Luxouiense monasterium ablegauit, vt illic monasticum institutum complecteretur. Deinde in regno confirmatus Childericus Rex, germanum suum Theodoricum cuidam seruo Dei conseruan-

CHILDERICVS FRANCORVM REX HABETVR

dum

dum ac nutriendum commisit. Porro Leodegarium Episcopum omni domui suæ præfecit, & in omnibus Maiorem domus esse voluit.

Is ergo, ea accepta potestate, quicquid aduersus priscorum Regum & magnorum procerum leges comperit inepte introductum, cum esset vita & moribus inculpatis, ad pristinum reduxit statum. Vsque adeo vero totum Francorum regnum vsquequaque restituit, vt omnes se gratularentur Regem habere Childericum, & palatij Præfectum Leodegarium.] at non intelligas vt ipse fuerit Magister domus, cum tunc temporis eiusdem Leodegarij consilio constet creatum fuisse Leudesium filium Erchonualdi sub Clothario eodem munere perfuncti ante Ebroinum. Sed pergit auctor: Cum hæc annis fere tribus cũ multo decore agerentur, malus dæmon, qui pro insita sibi inuidentia bona destruere solet, administris suis, quos idem Antistes sibi socios adhibuerat rerum gerendarum, inuidiæ faces admouere cœpit, & per illos inter Episcopum & Regem discordiæ zizaniã seminare.

PRODITOR AVELLIT LEODEGARIVM A REGE.

Imminente igitur tum Paschatis celeberrimo die, Episcopus a Rege petijt, vt Augustoduni Heduorum ciuitate diem sanctissimum celebraret. Non abnuit Rex, sed Episcopi precibus studet obsequi. In ipsis igitur vigilijs Paschæ pro antiquo more illis pariter euntibus ad Missarum solemnia celebranda, odij seminario adhuc latitante, is qui malorum incentor erat, accedens ad Episcopum, ait: Caueas tibi, sancte Pontifex: Missarum enim celebritate peracta, iussu Regis interficiendus es: nam semen nequam ab hostibus tuis in eius fatum pectore, hac nocte exeret sese. His auditis, dissimulat interim Episcopus, neque eam rem magni pendens, lætum & serenum vultum exhibet, inchoataq. Missarum solemnia honestissime consummat. Postquam autem ipse & Rex Eucharistiam sumpserunt, Rex ad palatium pransurus abscessit: Episcopus vero, peracto ministerio,

TIMET REGEM LEODEGARIVS.

hausto. cum suis mero (vt sese habet humana fragilitas) Regis animos metuens, cum illis tractare cœpit, quid hac in re agendum videretur. Vbi autem ad Dominum preces fudit, consultius ei visum est, posthabitis omnibus, Christum sequi, quam cædi locum dare, ne manus Regis tam festo die sacerdotis sanguine inquinarentur, atque *inde* in Francorum odium & contemptum incideret, vniusq. hominis causa totius *populi* concertatio & conflictus oriretur.

Relicto igitur Rege, cunctisq. regni proceribus, pro nihilo ducens quod in mundo haberetur, eadem nocte cum paucis iter suscipit, eo profecturus, vbi pauper Christi effici posset. Id vbi Rex cognouit, valde contristatus ac animo mærens, quẽdam e fidelibus suis cum magno exercitu post illum misit; qui eum tota nocte insecutus, diluculo assecutus

LEODEGARIVS SE CONFERT IN LVXOVIENSE CŒNOBIVM.

est. Deprecante autẽ humiliter Pontifice, vt liceret ipsi quoque, relicto sæculo, vacare Deo in Luxouiensi cœnobio, mox * id ei permissum est. Itaque celeriter ad monasterium perueniens, Ebroinum iam clericum inuenit, eumq. rogauit, vt si quid in ipsum peccasset, veniam inuicem peterent, & animorum inter se concordia iungerentur. Attamen ab Abbate seiuncti, aliquo temporis spatio pœnitentiam agentes, inter monachorum contubernia tam strenue se gesserunt, vt perpetuo illic in monastico instituto mansuri viderentur.] hactenus de his vsque ad obitum Childerici, qui triennio in regno vixit ab obitu Clotharij Regis. quæ autem post hæc secuta sint, suo loco dicturi sumus: quæ quidem etsi diuersa ab ijs quæ ab alijs narrantur nonnihil reperiantur, non spernenda dixerim, vt auctoris sui temporis res scribentis.

* vix

IESV CHRISTI ANNVS 669. ADEODATI PAP. ANNVS 1. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 2.

ANnus sequitur Domini sexcentesimus vndeseptuagesimus, Indictione duodecima inchoata: quo, sexto Kalendas Februarias Vitalianus Papa, vbi sedisset annos quatuordecim & menses quinque minus diebus quatuor, ex hac vita ad Deum migrat: cuius probitas ita refulsit, vt inter sanctos Pontifices adscriberetur, eiusq. natalis *dies* anniuersaria memoria perpetuo celebrandus sanciretur. Dolemus tanti Pontificis tum scripta tum acta maxima ex parte calamitate temporis deperijsse penitus obliuione sepultra.

VITALIANI PAP. OBITVS.

Præter illa autem quæ de ipso singulis certis annis sunt superius enarrata, alia quædam reperiuntur, quæ cum certo anno definita minime habeantur, hic ea describere, ex more, voluimus. Habet hæc enim Anastasius: Fecit autem Vitalianus ordinationes quatuor, creauit presbyteros vigintiduos, diaconum vnum, Episcopos per *diuersa*

loca

A loca decem & octo*.] Inter Episcopos recens creatos, datum tradunt Episcopum primum Ferrarienſibus, vel (vt Rubeo [a] placet) Vicehabentiæ Episcopatum Ferrariam translatum: qui autẽ primus Ferrarienſibus Episcopus datus dicitur, Marinus nomine dictus habetur. Prodit idem auctor ex Rauennatis Ecclesiæ monumentis, a Vitaliano Papa excommunicatum fuisse Maurum Episcopum Rauennatem, quod ab ipso Romam vocatus causam dicturus, adesse contempserit. At ille tantum abfuit vt percussus anathemate resipuerit, vt etiam fretus Exarchi potentia, quem sibi intimum conciliauerat amicum, eo vesaniæ progressus sit, vt in Vitalianum eamdem anathematis sententiam reciprocaret: quo portentoso facinore perculsi omnes Italiæ Episcopi, vna cum Vitaliano coeuntes, eumdem Maurum vt indignum penitus sacerdotio exuerunt. puto id factum in Romano Concilio anno superiori in causa Cretensis Episcopi Ioannis collecto.

*al. XCVII.

FERRARIENSIS PRIMVS EPISCOPVS.

[a] *Hieron. Rub. histor. Rauen. lib. 4.*

MAVRVS EPISCOPVS RAVENNAS CONTVMAX ET PROTERVVS.

B Ceterum quo cœpit mentis delirio Maurus perseuerans, nec mutans Ethiops pellem suam, ad finem vitæ perductus, contestatus est omnes Rauennatis Ecclesiæ clericos, ne vmquam subijcerent se Romano Pontifici: in qua obstinatione vita functus miser, ab omni prorsus Ecclesiastica communione, suffragijs scilicet pro defunctis exhiberi solitis & commemoratione e sacris Diptychis interdictus est a successore Vitaliani Adeodato, de quo proximè dicturi sumus. Porro in locum Mauri subrogatus est Reparatus, qui & ipse refractarius laborauit perficere per Imperatoris rescriptum, ne subiaceret Ecclesia illa Romanæ, licet in fine vitæ facti pœnitens obijsse dicatur: cui successit Theodorus Ecclesiæ Romanæ obsequentissimus, qui & tenax fuit Christianæ humilitatis, cuius Maurus penitus expers fuerat: is enim in Synodo Romana sub Agathone ita subscribere voluit: Theodorus exiguus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Rauennatis. Hæc de Episcopis Rauennatibus

C simul strinximus occasione Vitaliani Papæ Maurum corripientis.

Ad postremum autem hæc de Vitaliani sepultura Anastasius: Sepultus est, inquit, ad beatum Petrum Apostolum sub die sexto Kalend. Februarij. Cessauit Episcopatus eius menses duos & dies tredecim.] hæc ipse. Qua ratione temporis inita, dicendum est successorem subrogatum fuisse die nona mensis Aprilis. Fuit is Adeodatus natione Romanus, filius Iouiniani, ex monacho, gratissimus omnibus; de quo ista Anastasius: In tanta magnitudine fuit mitissimus ac benignissimus, vt omnem hominem a maiore vsque ad minimum libenter susciperet: peregrinis compassionem exhibuit, vt etiam vnusquisque quod postulauit, sine dubio impetraret: sed & rogam omnibus ampliauit.] erat roga (vt dictum est) donatiuum solitum erogari, ita dictum ab erogando. Quod autem idem subdit, huius tempore motum ab Italia exercitum ad debellandum exortum in Sicilia ty-

ADEODATVS PAPA.

D rannum: operam ad id faciendum egregiam nauasse Vitalianum, constare diximus ex Imperatoris epistola.

Ceterum sub eodem Adeodato Romano Pontifice, vbi Constantinopolim profectus est Constantinus, inuasam fuisse insulam illam a Sarracenis, direq. vastatam, Anastasius habet his verbis: Postmodum venientes Sarraceni in Siciliam, obtinuerunt prædictam ciuitatem, *nempe Syracusas*, & multam occisionem in populo fecerunt, qui in castra seu montana confugerant: similiter autem & prædam nimiam fecere; & æs quod illuc de ciuitate Romana delatũ fuerat, secum tollentes, Alexandriam reuersi sunt.] hæc Anastasius in successore Vitaliani: eadem habet Paulus [b] diaconus. Verum cladem istam Siciliæ in-

SARRACENI SICILIAM VASTANT.

[b] *Paul. diacon. lib. 5. c. 13.*

E sulæ factam esse sub Vitaliano potius dicendum esset, si quæ extant litteræ nomine Vitaliani Papæ ad monachos Siculos, vere Vitaliani essent: ponimus eas, ne inuidiose præ-

E termisisse videamur. Extant apud Leonem Ostiensem in Chronico Cassinate, vbi cusæ in fine leguntur, his præmissis eorumdem monachorum litteris ad suos Romam datis, quæ sic se habent:

Sanctæ ac Deo dignæ congregationi Cassinensi Lateranis degenti, serui & filij eorum in Sicilia commorantes: Sic huius vitæ pelagum currere, vt portum quietis valeant apprehendere.

Diuersis attriti miserijs, & innumeris calamitatibus oppressi, de profundis ad vestrã paternitatem clamamus, rogantes illã misereri afflictæ & desolatæ Siciliæ. Tot enim ac tantis tribulationum pressuris deprimimur, vt iam nulla spes vitæ relinquatur. Sarraceni namque ab Alexandria cũ immenso exercitu ad Siciliam venientes, omnem fere insulam igne & gladio deleuerunt; & monachos in sancti Christi martyris Placidi commorantes cœnobio, diuersis supplicijs affectos, morti tradiderunt. Redacta est terra in solitudinem, &

LITTERAE NOMINE SICVLORVM MONACHORVM.

ablatis

ablatis ab illa hominibus, ferarum saltus effecta est: & nonaginta & octo ciuitates & A villæ vobis in Sicilia subditæ incensæ, subuersæ, & desolatæ sunt. Sanctorum quoque domicilia destruentes, altaria Domini suffoderunt, & clericos cuiuscumque ordinis & dignitatis diuersis supplicijs affectos occiderunt. Facta sum in derisum (clamat Sicilia) omnibus gentibus, canticum eorum tota die: in tristitia sedeo, clamo, non est qui consoletur me. Iam enim pelli meæ, consumptis carnibus, adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia mea circa dentes meos. Miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei, domini mei, vnica spes salutis meæ, quia manus Domini tetigit me.

Quapropter opportune importune vos per patrem Benedictum & martyrem Christi Placidum adiuramus, vt super nos afflictos misericordiæ brachium extendatis, & ad monasterium instaurandum, & ciuitates, castra, possessiones, & villas reparandas dirigere cum supplemento pecuniæ studeatis; periclitantiq. insulæ, iam iamq. nutanti Benedicti B dexteram porrigatis. Iam enim Placidus in sibi commissis ouibus rursum occiditur, & Eutychius, Victorinus, & Flauia virgo in sibi adhærentibus rursus capite truncantur. Effudere namque Sarraceni sanguinem monachorum Cassinensium, & Christianorum cum illis habitantium, velut aquam in circuitu possessionum suarum, & non erat qui iret & sepeliret. Vnde vestram sanctitatem iterum iterumq. rogamus, vt nobis afflictis consolationis iuuamen impendere studeatis. Valete.] his subditæ leguntur litteræ Vitaliani Papæ nomine inscriptæ his verbis:

VITALIANI PAPAE NOMINE DATAE LITTERAE AD SICVL. MONACHOS.

Vitalianus Episcopus seruus seruorum Dei dilectis in Christo filijs sub patris Benedicti & Placidi dominio in Sicilia constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Ad hoc nos superna clementia in orbe terrarum præfecit rectores atque custodes, vt C dispersa congregare, & congregata conseruare, & destructa restituere summopere procuremus. Quapropter quia ciuitates, castra, monasteria, possessiones, & villas beato Benedicto in Sicilia subditas Paganorum incursionibus desolatas esse audiuimus, supra modum dolemus, omnipotentiq. Deo super hoc gratias agimus, qui ideo temporaliter *hic* flagella irrogat, ne in æternum puniat. Vnde vos, carissimi filij, a fletu & mærore cessare monemus, & his nostris filijs, quos de Cassinensi congregatione ad monasteria restauranda, & ciuitates, castra, possessiones, & villas recuperandas in Siciliam dirigere studuimus, vt specialibus dominis deseruire curetis; ex parte beati Benedicti & nostra præcipientes, vt in restauratione monasterij & possessionum illos adiuuare studeatis, cœptumq. laborem ad effectum perducere summopere procuretis. Nos enim & vos, & ciuitates, castra, possessiones, & villas, quas Tertullus Patricius beato patri Benedicto in Sicilia dedit, defendere, adiuuare, & manu tenere parati sumus. Omnipotens Deus sua vos gratia D benedicat, atque a cunctis aduersis eripiat. Valete.] hactenus litteræ, quæ nobis parum arrident ob id potissimum, quod ciuitates plures in Sicilia hoc tempore possedisse monachi dicerentur, quando nec ipsa Romana Ecclesia vel vnius oppiduli domina esset, vt ipsum possideret, immo nec Imperator ipse insulæ dominus tot illic ciuitates haberet.

Missis his, de profectu Anglicanæ Ecclesiæ per Theodorum & Hadrianum a Vitaliano Pontifice anno superiori missos (vt vidimus) iam agamus: non enim eodem quo iussi sunt anno in Britanniam appulerunt, sed sequenti, hoc ipso scilicet: quod etiam Beda testatur his verbis[a]: Peruenit autem Theodorus ad Ecclesiam suam secundo postquam consecratus est anno sub sexto Kalen. Iuniarum Dominica, & fecit in ea annos viginti & vnum, menses tres, dies vigintisex. Moxq. peragrata insula tota, quaquauersum Anglorum gentes morabantur (nam & libentissime ab omnibus susciebatur, atque audiebatur) rectum viuendi ordinem, ritum celebrandi Pascha canonicum, per omnia comitante & cooperante Hadriano, disseminabat. Isq. primus erat Archiepiscopus, cui omnis Anglorum Ecclesia manus dare consentiret. Et quia litteris sacris simul & sæcularibus (vt diximus) abundanter ambo erant instructi: congregata discipulorum caterua, scientiæ salutaris quotidie flumina in rigandis eorum cordibus emanabant; ita vt etiam metricæ artis, astronomicæ, & arithmeticæ Ecclesiasticæ disciplinam inter sacrorum apicum volumina suis auditoribus contraderent. Indicio est, quod vsque hodie supersunt de eorum discipulis, qui Latinam Græcamq. linguam æque vt propriam, in qua nati sunt, norunt.

[a] Bed. de gest. Angl. lib. 4. c. 2.

PROGRESSVS THEODORI EPISC. IN ANGLIA.

Neque vmquam prorsus, ex quo Britanniam petierunt Angli, feliciora fuere tempora, dum & fortissimos Christianosq. habentes Reges, cunctis barbaris nationibus essent terrori,

A rori, & omnium vota ad nuper audita cælestis regni gaudia penderent; & quicumque lectionibus sacris cuperent erudiri, haberent in promptu magistros, qui docerent: & sonos cantandi in Ecclesia, quos eatenus in Cantia tantum nouerant, ab hoc tempore per omnes Anglorum Ecclesias discere cœperunt: primusque, excepto Iacobo, de quo supra diximus, cantandi magister Nordhumbrorum Ecclesijs Eddi cognomento Stephanus fuit inuitatus de Cantia a reuerendissimo viro Vuilfrido, qui primus inter Episcopos, qui de Anglorum gente essent, Catholicum viuendi morem Ecclesijs Anglorum tradere didicit.

Itaque Theodorus perlustrans vniuersa, ordinabat locis opportunis Episcopos, & ea quæ minus perfecta reperit, his quoque iuuantibus corrigebat. In quibus & Ceaddam Episcopum cum argueret non fuisse rite consecratum, respondens ipse voce humillima B dixit: Si me, inquit, nosti Episcopatũ non rite suscepisse, libenter ab officio discedo: quippe qui neque me vmquam hoc esse dignum arbitrabar, sed obedientiæ causa iussus subire hoc, quamuis indignus, consensi. At ille audiens humilitatem responsionis eius, dixit, *non* eum Episcopatum dimittere debere: sed ipse ordinationem eius denuo Catholica ratione consummauit.] At de his modo hactenus: habes quem consulas, si scire cupis Theodori res gestas: nobis ad institutum satis, eius primordia hic posuisse, quo intelligas quantos germen istud ex vinea illa, quæ extendit vsque ad mare & trans mare propagines suas, Romana inquam Ecclesia, fructus attulerit.

THEODORVS CONFIRMAT CEADDAE EPISC. ORDINATIONEM.

IESV CHRISTI C ANNVS 670. ADEODATI PAP. ANNVS 2. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 3.

CHristi annus sexcentesimus septuagesimus sequitur decimatertia Indictione, in quo quid bonũ Annales exhibere valeant, nõ reperimus, nisi fruges ex fertili agro Ecclesiæ Anglicanæ, excolentibus eam (vt diximus) Theodoro atque Hadriano illuc a Romano Pontifice Vitaliano missis. Etsi enim olim vomere exculta Apostolicorum virorum, quos S. Gregorius miserat, vberes primitiarum fructus Deo dedisset; siluescente illa nonnihil Scotorum cultu diuersa semina rituum serentium, nouorum cultorum ex Romana Ecclesia missorum laboribus, diuina iuuante gratia, vbique læta, vbique fœcunda apparuit, erga Romanam Ecclesiam redditis propensioribus Anglorum animis, cuius ope rite sanD cteq. colere religionem iterum didicissent. Audi ista ex eorum gentili Beda[a], pauca hæc in medium afferente, ex quibus reliqua intelligere quisque possit. ait enim:

[a] Bed. lib. 4. c. 5.

Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimo, qui est annus secundus ex quo in Britanniam venit Theodorus, *tertio vero ex quo a Vitaliano fuit ab Vrbe dimissus*, Osuui Rex Nordhumbrorũ pressus est infirmitate, qua & mortuus est, anno ætatis suæ quinquagesimooctauo. Qui in tantum eo tempore tenebatur amore Romanæ & Apostolicæ institutionis, vt si ab infirmitate saluaretur, etiam Romam venire, ibiq. ad loca sancta vitam finire disponeret, Vuilfridumq. Episcopum ducem sibi itineris fieri, promissa non parua pecuniarum donatione, rogaret. Qui defunctus die decimaquinta Kalendarum Martiarum, Ecgfridum filium regni heredem reliquit, &c.] quæ enim sequuntur de Synodo Anglicana, suo loco dicemus.

OBITVS OSVVI REGIS ANGLORVM.

E In Belgio autẽ in pago Cameracensi hoc anno clarissima virgo[b] radijs castitatis enitens, fulgore martyrij addito, longe lateq. resplenduit, vespertilionibus Nouatoribus tantum inuisa. Maxellendis ista nomine dicta est, quæ cum virginitatem Christo desponsam omni virtutum genere exornasset, ab eo qui eam cuperet in vxorem ducere, Arduino nomine, militari manu domi comprehensa, cum eidem consentire omnino renueret, gladio petita, ab eodem occisa est. Cuius virginitatem martyrio consecratam Dei Ecclesia venerata, accedentibus diuinis suffragijs per miracula declaratis, ipsam inter sanctas martyres retulit, anniuersariaq. memoria colit. Agit de eadem hoc itidem anno Sigebertus in Chronico: cuius etiam testificatione liquet, eodem tempore subijsse martyrium sanctum Proiectum Aruernensem Episcopum, cuius martyrij causam illam afferunt, quod conquesto ipso apud Childericum Regem aduersus Hectorem Massilienſem Patricium ob plurima ab eo illata damna Aruernensi Ecclesiæ, cum Rex facinorosum hominem gla-

[b] Molan. in Natal. SS. Belg. die 13. Nouemb.

MAXELLENDIS VIRGO ET MARTYR.

PROIECTVS EPISC. ARVERNENSIS MARTYR.

dio cædi iussisset, ipse sanctus Antistes ab eiusdem vrbis primoribus Hectoris perneces- A
rijs appetitus armis, crudeliter necatus est. Sufficiens quidem ad martyrium existimata est causa, cum ob defensionem suæ Ecclesiæ id sit passus.

IESV CHRISTI ANNVS 671. ADEODATI PAP. ANNVS 3. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 4.

OBITVS CHILDERICI. THEODORICI REGNVM.

SExcentesimus septuagesimusprimus agitur Redemptoris annus, decimaquarta Indictione, eodemq. tertius absoluitur Childerici Francorum Regis, quo ipse priuatus est regno secundum S. Eligij vaticinium, de quo superius dictum est. De priuatione autem ipsius & morte causam illam afferunt [a], quod cum ob nimiam sæuitiam in Francorum no- B
biles exhibitam eorumdem Francorum in se animos concitasset, a Bobilone, quem seruili supplicio ad stipitem tentum verberare fecisset, occisus fuit: in locum vero eius subrogatur germanus ipsius Theodoricus. Quo audito Ebroinus, qui illi antea studuisset, & eius causa in monasterium detrusus esset, vel timore malorum sponte adijsset, ex monacho mutatus in militem, aduersus eos, quos passus esset aduersarios, gladium strinxit, nobilesq. complures obtruncauit, summo magistratu Maioris domus eidem Regi Theodorico inhærens. Inter ipsos fuit sanctus Leodegarius Augustodunensis Episcopus, de quo suo loco dicendum erit.

[a] *In appendic. apud Greg. Turonen. & apud Aimoin. lib. 4. c. 44.*

Hic autem lectorem monitum velim, in horum Regum successione diuersos diuersa scribere, nempe post obitum Clotharij eleuatum in regnum Theodoricum, eoq. sublato, Childericum succesisse: aliqui autem aiunt Theodoricum succesisse Childerico. Verum de C
his sentienda puto, quæ scribit sanctus Audoenus ex oraculo S. Eligij, qui ea scriberet sicut expleta vidit. Repetenda hic sunt verba eius, quo de his certior veritas percipi possit; ait enim hæc: Defuncto Clodoueo Rege, qui sine dubio breui desinet esse in humanis, aliquandiu Regina coniux eius cum tribus filiolis regnum obtinebit. Illa autem sublata, & filijs in regno relictis, vnus ex eis cadet: *fuit hic, vt dictum est, Clotharius.* nec diu post alter quoque e duobus regno priuabitur. *quem ex his quæ sequuntur, Childericum fuisse, dicere opus est. nam pergit*: Tertius vero solus obtinebit monarchiam, eritq. eius magna gloria atque potentia. Hucusque Eligius.] subdit Audoenus:

Nos vero dubitare non debemus ita fore vt prædixit, cum iam nonnulla impleta videamus. nam & Clodoueus Rex intra breue tempus in pace obijt, & Regina coniux cum tribus paruulis ad paucos annos regnans, filijs postea reliquit principatum: paucis interim labentibus annis, maior natu, Clotharius videlicet, dum pacifice regnat, excedit e vita, duobus relictis fratribus, de quibus quid futurum sit, Deus solus nouit.] hæc scribebat (vt apparet) Audoenus, cum post obitum Clotharij ambo fratres regnare cœperunt. Sed non diu post reijcitur Theodoricus, & erigitur Childericus, quem secundum vaticinium S. Eligij haud diutius regnasse oportuit: nam (vt dicebat) alter cito cecidit ex duobus, & tertius diu monarchiam obtinuit, qui fuit Theodoricus. Ex his ergo corrigas, qui Childerico annos tribuunt duodecim, quem non excessisse putamus annum tertium, ad quem peruenisse vidimus. Quem vero diutius tenuisse regnum ex eodem diuino constat oraculo, fuit Theodoricus: nam apud Aimoinum reperies regnasse annos vndeuiginti, sue (vt alia lectio habet) viginti & vnum. Quod autem apud Gregorium legitur regnasse annos quatuordecim, a tempore restitutionis certum est auctorem numerare: ait enim Si- E
gebertus, eum restitutum anno Domini sexcentesimo septuagesimonono, defunctum vero anno sexcentesimo nonagesimotertio.

D

CORRIGITVR ERROR DE TEMPORE REGVM FRANCORVM.

Reddunt Græcorum Annales, hoc anno quarto Imperatoris Constantini cælesti signo perterrefactum orbem, ita vt videretur eius interitus imminere; inuasamq. a Sarracenis Lyciam atque Ciliciam, comparatumq. ab eisdem apparatum ad expugnandam Constantinopolitanam ciuitatem. Ita turbatus est Oriens, cum hæreticus Patriarcha eamdem gubernaret Ecclesiam; qui nec cessauit diuersis motibus quati, quousque fides Catholica firmata est.

A IESV CHRISTI ANNVS 672. ADEODATI PAP. ANNVS 4. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 5.

ANnus Domini sequitur sexcentesimus septuagesimussecundus, Indictione decimaquinta, idemq. quartus Adeodati Romani Pontificis, quo contigit sanctissimi viri Audoeni Rothomagensis Episcopi peregrinatio ad limina Apostolorũ, digna quidem quæ intexatur Annalibus in exemplum fidelium, vt discant quanta pietate consueuerint viri sancti eiusmodi religiosum munus obire. de ea enim hæc in rebus ab eo præclare gestis [a]: Post fundatam in fide Ecclesiam, post doctrinæ fluenta, post tot ædificata monasteria, B
post tranquillatum totius Franciæ regnum, vrbem Romam caput orbis & Christianæ religionis, quam Apostolorum Principes suis corporibus ornant, ac martyrum cateruæ sacris ossibus decorant, Pontificatum eius vrbis tunc in annum quartum obtinente Adeodato Papa, adire tandem constituit. Cumq. hoc longe lateq. fama vulgaret, vndique conueniunt ad virum Dei homines religiosi, auri argentiq. pondera multa ei afferentes, simulq. obsecrantes, vt ad corpus sanctorum Apostolorum & martyrum pro redemptione animarum suarum ea deferri iubeat, partem etiam pauperibus illic suis sacris manibus distribuat, ipsosq. suis precibus Christo commendet.

[a] *Extant apud Sur. die 24. Aug. c. 23.*

PEREGRINATIO S. AVDOENI AD LIMINA APOST.

Multi ergo venerabiles viri & Deo deuoti vna cum illo proficisci sibi licere gratulantur, in quibus erat sanctus Sidonius genere Scotus, extructor monasterij, quod nunc per metonymiam, sanctum Sidonium appellant. Stipatus ergo vir Deo dilectus sanctorum C
comitum turba, eleemosynarumq. benedictionibus onustus, ad limina sanctorum Apostolorum hilaris, vt quondam Vas electionis, cum diuersarum Ecclesiarum benedictiones in ministerium sanctorum Hierosolymam apportaret, peruenit. Ad singulas autem Apostolorum & martyrum Memorias se prosternens, vota & supplicationes tam pro se, quam pro totius Ecclesiæ Catholicæ pace obtulit, lacrymas tamen vberius quam verba fundens: vbicumque enim in oratione prostratus iacebat, flumina lacrymarum pauimenta irrigabant. Denique cum ad Petri Confessionem hunc versum inciperet: Exultabunt sancti in gloria: diuinitus responsum est: Lætabuntur in cubilibus suis.

CVLTVS SANCTORVM MIRIFICVS.

Sed quis commemorare sufficiat, quanta liberalitate & munificentia per Romanas ecclesias & sanctorum Memorias traditam sibi pecuniam distribueret? Cumulabantur altaria sanctorum auro & argento, itemq. pauperum manus implebantur: gaudebat vrbs D
tota, cum & beneficijs gratulabatur, ac si fidei suæ fundatores coram oculis corporeis intueretur. Absolutis vero apud loca sanctorum diu optatis precibus, diuinis acceptis responsis, cum multarum reliquiarum suffragijs tandem venerabilis senex, altissimis Alpium iugis transmissis, in Gallias reuertit.] hucusque auctor.

OBLATIONES FIDELIVM AD SS. MARTYRES.

Hoc eodem anno, mense Septembri, quo prima Indictio inchoatur, & quinto Kalendas Martij numerari incipit annus tertius Ecgfridi Regis Anglorum, a Theodoro Archiepiscopo Dorouernensi, Apostolica qua fungebatur auctoritate, congregata est in Anglia Synodus, de qua Beda [b] his verbis meminit: Eiusdem Regis Ecgfridi anno tertio Theodorus cogit Concilium Episcoporum vna cum eis, qui canonica Patrum statuta diligerent & nossent, magistris Ecclesiæ pluribus. Quibus pariter congregatis, diligenter ea quæ vnitati pacis Ecclesiasticæ congruerent, eo quo Pontificem decebat animo, E
cœpit obseruanda docere: cuius Synodicæ Actionis huiusmodi textus est:

[b] *Bed. de gest. Angl. lib. 4. c. 5.*

SYNODVS ANGLICANA.

In nomine Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, regnante in perpetuum ac gubernante Ecclesiam eodem Domino nostro Iesu Christo, placuit conuenire nos iuxta morem canonum venerabilium tractaturos de necessarijs Ecclesiæ negotijs. Conuenimus autẽ die vigesimaquarta mensis Septembris, Indictione prima, in loco qui dicitur Herudford: Ego quidem Theodorus quamuis indignus ab Apostolica sede destinatus Dorouernensis Ecclesiæ Episcopus, & consacerdos ac frater noster reuerendissimus Bisi Orientalium Anglorum Episcopus: quibus etiam frater & consacerdos noster Vuilfridus Nordumbrorum gentis Episcopus per proprios legatarios affuit. Affuerunt & fratres ac consacerdotes nostri Putta Episcopus castelli Cantuariorum quod dicitur Rotschester, Leutherius Episcopus Occidentalium Saxonum, Vuinfridus Episcopus prouinciæ Merciorum. Cumq. in vnum conuenientes, iuxta ordinem quique suum resedissemus: Rogo, in-

quam, dilectissimi fratres, propter timorem & amorem Redemptoris nostri, vt in com- A
mune omnes pro nostra fide tractemus: vt quæque decreta ac definita sunt a sanctis ac probabilibus Patribus, incorrupte ab omnibus nobis seruentur.

Hæc & alia quamplura, quæ ad charitatem pertinebant, vnitatemq. Ecclesiæ conseruandam, prosecutus sum. Cumq. expleſſem prolocutionem, interrogaui vnumquemque eorum per ordinem, si consentirent, ea quæ a Patribus canonice sunt antiquitus decreta, custodire. Ad quod omnes consacerdotes nostri respondentes dixerunt: Optime omnibus placet, quæque definierunt sanctorum canones Patrum, nos quoque alacri animo libentissime seruare. Quibus statim protuli eumdem librum canonum, & ex eodem libro decem capitula, quæ per loca notaueram, quia maxime nobis necessaria sciebam, illis coram ostendi, & vt hæc diligentius ab omnibus susciperentur, rogaui.

SANCITI CANONES.

Primum capitulum, vt sanctum diem Paschæ in commune omnes seruemus Dominica B
post decimamquartam Lunam primi mensis.

Secundum, vt nullus Episcoporum parochiam alterius inuadat, sed contentus sit gubernatione creditæ sibi plebis.

Tertium, vt quæque monasteria Deo consecrata nulli Episcoporum liceat ea *in aliquo* inquietare, nec quicquam de eorum rebus violenter abstrahere.

Quartum, vt monachi non migrent de loco ad locum, hoc est, de monasterio ad monasterium, nisi per dimissionem proprij Abbatis, sed in ea permaneant obedientia, quam tempore suæ conuersionis promiserunt.

Quintum, vt nullus clericorum relinquens proprium Episcopum passim quolibet discurrat, neque alicubi veniens absque commendaticijs litteris sui Præsulis suscipiatur. Quod si semel susceptus est, & noluerit inuitatus redire: & susceptor, & is qui susceptus est, ex- C
communicationi subiacebit.

Sextum, vt Episcopi atque clerici peregrini contenti sint hospitalitatis munere oblato, nulliq. eorum liceat vllum officium sacerdotale absque permissu Episcopi, in *cuius parochia* esse cognoscitur, agere.

Septimum, vt bis in anno Synodus congregetur: sed quia diuersæ causæ impediunt, placuit omnibus in commune, vt Kalendis Augusti, in loco qui appellatur Clofeshooh, semel in anno congregetur.

Octauum, vt nullus Episcoporum se præferat alteri per ambitionem, sed omnes agnoscant tempus & ordinem consecrationis suæ.

Nonum capitulum in commune tractatum est, vt plures Episcopi, crescente numero fi- D
delium, augerentur. Sed de hac re ad præsens silemus.

Decimum pro coniugijs, vt nulli liceat nisi legitimum habere connubium: *nullus* incestum faciat: nullus coniugem propriam, nisi vt sanctum Euangelium docet, fornicationis causa relinquat. Quod si quisquam propriam expulerit coniugem legitimo sibi matrimonio coniunctam: si Christianus esse recte voluerit, nulli alteri copuletur, sed ita permaneat, aut propriæ reconcilietur coniugi.

His itaque capitulis in commune tractatis ac definitis, vt nullum deinceps ab aliquo nostrum oriatur contentionis scandalum, aut alia præ alijs diuulgarentur: placuit, vt quæque definita sunt, vnusquisque nostrum manus nostræ subscriptione confirmaret. Quam sententiam definitionis nostræ Titillo notario scribendam dictaui. Actum in mense & Indictione suprascriptis. Quisquis igitur contra hanc sententiam iuxta decreta ca- E
nonum, nostra etiam consensione ac subscriptione manus nostræ confirmatam, quoquo modo venire, eamq. infringere tentauerit, nouerit se ab omni officio sacerdotali & nostra societate separatum. Diuina nos gratia in vnitate sanctæ Ecclesiæ suæ viuentes custodiat incolumes. Facta autem est hæc Synodus anno ab incarnatione Domini sexcentesimo septuagesimotertio.] hactenus de Synodo Beda: sed corrigendum puto annum Domini, cum facta Synodus dicitur anno septuagesimotertio supra sexcentesimum; nisi tunc vna cum Indictionis principio, hoc ipso quoque anno, mense Septembri sequens annus Domini fuerit numerari cœptus.

Hoc eodem anno e vita ereptus est lue sanctissimus Episcopus Ceadda, vt idem asserit Be- *a Bed. lib. 4. c. 3. b Beda lib. 4. c. 7. 8. 9. & 10.*
da [a], qui de peste, quæ hoc anno Angliam depasta est, pluribus agit [b]: tertius namque hic est annus sedis eius, de quo ipse Beda hæc ait: Cum in illa prouincia (*Merciorum scilicet, cui dictus Ceadda Episcopus datus erat*) duobus annis ac dimidio Ecclesiam gloriosissime rexisset, DE CEADDAE EPISC. OBITV.

A rexisset, affuit, superno dispensante iudicio, tempus, de quo loquitur Ecclesiastes [a]: Quia *a Eccles. 3.*
tempus mittendi lapides, & tempus colligendi. Superuenit namque clades diuinitus missa, quæ per mortem carnis viuos Ecclesiæ lapides de terrenis sedibus ad ædificium cæleste transferret.] pergit dicere de vita & ad Deum transitu eiusdem Episcopi, qui hoc anno contigit sexto Nonas Martias: deq. magni meriti viro, Ouuino monacho multa habet, pluraq. etiam de nonnullis sanctis virginibus monasticam vitam agentibus sub sancta Eldiburga Abbatissa tunc ex hac vita ad Deum receptis, ipsiusq. Eldiburgæ ex hac vita migratione, signis cælestibus earumdem sanctitate omnibus testata: quæ tu consulas.

LVES GRASSATVR.

At non silentio prætereundus, sed Annalibus merito intexendus felix ad Deũ transitus *b Bed. lib. 3. c. 3.*
Orientalium Saxonũ Regis Sebbi, de quo superius mentio [b] facta est, quem sanctarum vir- *c Beda lib. 4. c. 11.*
ginum læto funeri idem Beda subijcit istis verbis [c]: Eo tẽpore præerat regno Orientalium
B Saxonum (vt idem etiam libellus docet) vir multum Deo deuotus, nomine Sebbi, cuius supra meminimus. Erat enim religiosis actibus, crebris precibus, pijs eleemosynarum fructibus plurimum intentus, vitam priuatam & monachicam cunctis diuitijs & honoribus præferens: quam & olim iam, si non obstinatus coniugis animus diuortium negaret, relicto regno, subijsset. Vnde & multis visum (vt sæpe dictum est) quia talis animi virum, Episcopum magis, quam Regem ordinari deceret. Cumq. annos triginta in regno miles regni cælestis exegisset, correptus corporis infirmitate permaxima, qua & mortuus est, admonuitq. coniugem, vt vel tunc diuino se seruitio pariter manciparent, cum amplius pariter mundum amplecti, vel potius mundo seruire non possent.

SEBBI REG. LAVDES.

Quod dum ægre impetraret ab ea, venit ad Antistitem Londoniæ ciuitatis vocabulo Valdhere, qui Erconualdo successerat, & per eius benedictionem habitum religionis,
C quem diu desiderarat, accepit. Attulit autem eidem & summam pecuniæ non paruam pauperibus erogandam, nil omnimodis sibi reseruans, sed pauper spiritu magis propter regnum cælorum manere desiderans. Qui cum ingraueſcente præfata ægritudine diem sibi mortis imminere sensisset, timere cœpit homo animi regalis, ne ad mortem veniens tanto affectus dolore aliquid indignum suæ personæ vel ore proferret, vel aliorum motu gereret membrorum. Vnde accito ad se præfatæ vrbis Londoniæ, in qua tunc ipse manebat, Episcopo, rogauit, ne plures eo moriente, quam ipse Episcopus & duo sui ministri adessent. Quod dum Episcopus libentissime se facturum promitteret, non multo post idem vir Dei cum membra sopori dedisset, vidit visionem consolatoriam, quæ omnem ei anxietatem memoratæ solicitudinis auferret, insuper & qua die esset hanc vitam terminaturus, ostenderet.

REX RELIGIONIS HABITVM SVSCIPIT.

D Vidit enim (vt post ipse referebat) tres ad se veniſſe viros claro indutos habitu: quorum vnus residens ante lectulum eius, stantibus his qui secum aduenerunt comitibus, & interrogantibus de statu eius quem languentem visitare venerunt, dixit quod anima eius & sine vllo dolore & cum magno lucis splendore esset egressura de corpore: sed & tertium exinde diem, quo esset moriturus, insinuauit. Quod ita vtrumque, vt ex visione didicit, completum est. Nam die dehinc tertio, completa hora nona, subito quasi leuiter obdormiens, sine vllo sensu doloris emisit spiritum. Cuius corpori tumulando præparauerunt sarcophagum lapideum: sed cum hic corpus imponere cœpissent, inuenerunt hoc mensura palmi longius esse sarcophago. Dolantes ergo lapidem in quantum valebant, addiderunt longitudini sarcophagi quasi duorum mensuram digitorum; sed nec sic quidem corpus capiebat. Vnde facta difficultate tumulandi, cogitabant aut alium quærere loculum, aut ipsum corpus, si possent, in genibus inflectendo breuiare, donec ipso loculo caperetur.

VISIO ET FELIX TRANSITVS PII REGIS.

Sed mira res, nec nisi cælitus facta, ne aliquid horum fieri deberet, prohibuit. Nam subito astante Episcopo & filio Regis eiusdem ac monacho Sighardo, qui post illum cum fratre suo Fredo regnauit, & turba hominum non modica, inuentum est sarcophagum illud congruæ longitudinis ad mensuram corporis, adeo vt a parte capitis etiam ceruical posset interponi, a parte vero pedum mensura quatuor digitorum in sarcophago corpus excederet. Conditus est autem in ecclesia beati Doctoris Gentium, cuius edoctus monitis, cælestia spirare didicerat.] hucusque Beda. Porro omnes istos tunc ea peste defunctos, in sanctorum catalogum religiose, calculo accedente diuino, receptos, annis singulis, singulis diebus quibus ex hac vita migrarunt, Ecclesia Dei pia memoria repræsentat.

INGENS MIRACVLVM DE SEPVLCHRO REGIS.

Hoc pariter anno, qui numeratur quintus Constantini Imperatoris, Sarraceni ingenti

numero traijcientes in Thraciam, appropinquantes Constantinopolim, assiduis prœlijs a mense Aprili vsque ad Septembrem eam expugnare tentarunt: quod cum facere minime a Deo concessum fuerit, hiemare statuerunt Cyzici, vt ad proximum ver copias ad aggrediendam ciuitatem paratas haberent. quod non semel tantum factum est, sed id ipsum per septem annorum spatia iteratum annis singulis, ex Theophane Græcorum produnt Annales[a]: aiunt enim: Per septem annos eisdem gestis, diuina, Deiq. genitricis ope, multitudine virorum bellicosorum amissa, & vulneratione maxima in eis effecta, confusi ac reuersi cum ingenti mœrore sunt. Cum autem discessisset idem demergendus a Deo stolus, ab hiemali æstu ac spiritu procellarum circa partes Scyllei comprehenditur, & contritus totus omnino disperijt.] hæc de classe Sarracenorum & rebus ab eis in obsidione Constantinopolis gestis.

[a] *Theophan. & Cedren. an. 5. Constãtin. Imp.*

OBSIDIO CONSTANTINOP. COEPTA.

Quo etiam anno, pugnante alio Sarracenorum Duce aduersus copias Romanorum sub Floro, Petronio, & Cypriano Ducibus constitutas, ex ipsius exercitu triginta millia desiderata esse, ijdem docent Annales; adduntq. de nouo adinuento igne, quem marinum dicebant, eo quod in mari arderet, quo & naues Arabum combusserunt. Verum quod ad obsidionis tempus spectat, errorem esse in annorum numero certum est: nequaquam enim potuit ad septennium perdurasse: nam anno abhinc quarto constat inter Romanos & Arabes pacem esse sancitam, vt ijdem produnt Annales. Est mentio in decimatertia Actione Sextæ Synodi de obsidione Constantinopolis, quæ facta est per spatium duorum annorum, sed sub Vitaliano Romano Pontifice, ac proinde diuerso ab isto tempore. Ceterum tot tantaq. præter spem atque opinionem concessit Deus Imperatori Catholico de fide Catholica benemereri satagenti, quotidie versanti animo, quomodo pacem inter Orientalem & Occidentalem Ecclesiam sancire posset: nec destitit, donec tandem perfecit, vt suo loco dicetur.

ERROR CORRIGITVR DE TEMPORE OBSIDIONIS.

Eodem anno Recceſuinthus Rex Hispaniarum, vbi ab obitu patris regnasset annos duodecim & menses sex, moritur, desiderium sui relinquens, vtpote Regis *optimi*, Ecclesiæ valde proficui. de eo enim hæc Tudensis habet: Hic fidem Catholicam in tantum dilexit, vt semper perquireret viros litteratos, qui frequenter coram ipso conferrent de articulis fidei: delectabatur enim in diuinis Scripturis, & altare Christi auro, argento, gemmis, & sericis summo studio decorabat: ter Synodum cum Episcopis Toleti peregit, & leges apud decessores suos editas firmauit, atque quasdam addidit omnino honestati conuenientes. Cunctos mire dilexit, & ab omnibus valde dilectus fuit. Erat enim adeo mitis & humilis, vt inter subditos quasi vnus ex illis videretur. In pace regnum sibi subiectum rexit; & in villa nomine Gerticos, quæ in monte Laurienſi sita est, propria morte decessit sub Imperatore Constantino.] hucusque Tudensis.

RECCESVINTHI REGIS OBITVS.

Meruit a Deo Recceſuinthus succeſſorem haud imparē pietate, sed mundi contemptu præclariorem: dictus est iste Bamba, siue Vuamba, vel Vuambanus, de quo hæc idem auctor habet: Hic Toleti eadem hora qua vnctus est in Regem, quadam apparitione visa est apis cunctis qui aderant ex capite eius exire, & ad cælos volare. Hoc signū factum est, non vt futuras victorias nunciaret de inimicis per eum, sed dulcedinem pacis, quam habuit erga suos.] hæc ipse summatim, qui & inferius fusius perpetua digna memoria habet ista de eius electione:

VVAMBA REX HISPANIARVM.

Bamba Princeps clarissimus de regali Gothico sanguine ortus est, quem digne principari Dominus voluit, quem sacra vnctio decoraret: quem, Rege mortuo, totius gentis & patriæ communio elegit: quem populorum amabilitas exquisiuit: qui ante regni fastigia multorum relationibus præconio celebrabatur & prædicabatur, antequam regnaret. Dum decedentis Recceſuinthi Regis morti exequiale funus solueret, inter ipsa lamenta, in vnam omnes concordiam versi, vno affectu pariter prouocati, illum se desiderio habere Principem clamant: illum, nec alium posse esse Principem, vnitis vocibus intonant: & cateruatim eius pedibus obuoluti, nostri regimen regni suscipiat instant, cum lacrymis postulantes. At ille, quem mirifice fortitudo firmauerat, nec lacrymis cedit, nec precibus vincitur, nec voto flectitur populorum, modo se non suffecturum tot ruinis imminentibus clamans, modo senio confectum se esse pronuncians. Tam acriter reluctanti vnus ex officio Ducum audacter in medium prosilijt, & irato contra eum vultu, educto gladio, prospiciens dixit: Nisi consensurum te nobis promittas, gladij huius mucrone modo cruentandum te scias nece: Hic tamdiu sumus, quamdiu aut expectatio nostra te Re-

VVAMBAE ELECTIO.

A te Regem accipiat, aut contradictorem cruentus hic hodie casus mortis absorbeat. Quorum tam precibus superatus, quam minis, tandem cessit, regnumq. suscipiens, ad suam omnes pacem recepit. Et tamen ne citra locum sacræ sedis Toletanæ regni sacratam susciperet vnctionem, distulit vsque ad nonamdecimam diem, ne videretur vel ambitione vsurpasse, vel paratam esse regni gloriam, sed potius signum tanti culminis a Domino percepisse.

Gerebantur enim ista in villa cui antiquitus Gerticos nomen dedit, quæ fere centum viginti milliaria ab vrbe regia distans, in Salmanticensi territorio sita est: ibi enim vno eodemq. die, scilicet Kalendis Septembris, & decedentis Regis vitalis exitus fuit, & dicti viri electio subsecuta. Postquam autem Toletanam vrbem ingreditur, & ventum est quo sanctæ vnctionis susciperet signum, regio iam vultu conspicuus ante altare diuinum B consistens, ex more Catholicam fidem professus, cum sacramento iurandi fidem populis dedit, & mores bonos prædecessorum Regum atque leges firmauit. Deinde curuatis genibus oleum vnctionis per sacras Primatis & Pontificis Quiriaci manus vertici eius infunditur, & vnctionis copia exhibetur. Vbi hoc statim emicuit mirabile signum: nam mox e vertice ipso, vbi oleum sanctum perfusum fuerat, euaporatio quædam fumo similis in modum columnæ sese erexit, & ex capite ipso apis visa est prosilijsse, & aeris alta petijsse; quæ vtique signa fuerunt secuturæ felicitatis.] hæc & alia Tudensis: sed de eodem Rege inferius rursum agetur annis sequentibus, cum ipsum aduersus rebelles pugnantem diuina gratia comitata cum triumpho reduxit Toletum. Licet enim nullus filius defuncti Regis, qui succedere regno posset, extaret, & fratres eius ob nimiam imbecillitatem extra aleam esse viderentur, qui eligi possent in Regem: alij tamen affines robore validi non C deerant, nobilesq. alij viribus æque pollentes, qui se Vuambæ debuisse præferri putarunt, quorum causa & intra fines regni ipsius fuerunt res admodum turbulentæ. sed de his suo loco vberius dicendum erit.

IESV CHRISTI ANNVS 673. ADEODATI PAP. ANNVS 5. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 6.

SExcentesimo septuagesimotertio Christi anno, Indictione prima, Grimoaldus Longobardorum Rex moritur, cum regnasset annos nouem. hæc ex Paulo, quod ad tempus regni eius: quod vero ad annum obitus, non ex ipso, sed (vt diximus) ex ipsius Re- D gis constitutione edita ponitur. Redditum autem ipsum ex Ariano fuisse Catholicum, monumenta ab eo constructa testantur: ita vt si quis id negaret, lapides clamantes audiret, dum videlicet constet (quod dictum est) acerrimo Arianorum hosti & expugnatori S. Ambrosio ipsum Ticini erexisse basilicam, in eaq. sepeliri potius, quam in alijs a se erectis, delegisse. Successit vero in regnum filius eius, quem puerum nouem annorum reliquerat, Garibaldus, sed non diu tenuit: etenim cælesti nuncio repente accitus venit ab internecione antea elapsus Bertaridus Ariperti Regis filius, cui debebatur regnum: cum enim iam extorris annos nouem apud Francos egisset, & in Britanniam apud Saxonum Regem pergeret, diuinitus redire in patriam iussus, vbi adfuit, regnum capessit. magna diuinæ prouidentiæ vis in eo tunc quidem enituit, cum magno est declaratum exemplo, quod eius arbitrio dentur ac pariter auferantur regna. Sed quomodo id acciderit, E ex Paulo diacono audi rem gestam, quam ita recenset[a]:

OBITVS GRIMOALDI REG. LONGOB.

[a] *Paul. diac. lib. 5. c. 33.*

Igitur (vt dicere cœperamus) Bertaridus egressus de Gallia, nauem ascendit, vt ad Britanniam insulam ad regnum Saxonum transmearet. Cum aliquantulum per pelagus naiigasset, vox a littore audita est inquirentis vtrum Bertaridus in eadem naue consisteret. Cui cum responsum esset, quod Bertaridus ibi esset: ille qui clamabat, subiunxit, Quia tertia dies est hodie, quod Grimoaldus ex hac subtractus est luce. Quo audito Bertaridus statim post se reuersus est; venienſq. ad littus, inuenire personam non potuit, quæ ei de Grimoaldi nece nunciarat. Vnde arbitratus est, non hunc hominem, sed diuinum nuncium fuisse. Exindeq. ad patriam rediens, cum ad claustra Italiæ venisset, iam ibi omnia obsequia palatina, omnemq. regiam dignitatem cum magna Longobardorum multitudine paratam esse reperit. Exinde itaque Bertaridus Ticinum reuersus, exturbato Garibaldo puerulo a regno, ab vniuersis Longobardis mense tertio post mortem Grimoaldi in re-

BERTARIDVS REX LONGOB.

gnum

gnum leuatus est. Erat autem vir pius, fide Catholicus, iustitiæ tenax, pauperumq. largissimus nutritor. Qui statim Beneuentum misit, exindeq. Rodelindam suam coniugem & Cunibertum filium suum reuocauit.]detinebantur enim ibi in custodia.Sed & pergit Paulus de eodem Bertarido, cum ex insperato regnum recuperasset:

SACRAE AEDES ERECTAE A LONGOB. REG.

Vt, inquit, regni iura suscepit, in loco illo, qui a parte fluminis Ticini est, vnde ipse olim fugerat, monasterium, quod Nouum appellatur, Domino & liberatori suo in honorem sanctæ virginis & martyris Agathæ construxit, in quo multas virgines aggregauit, rebusq. diuersis, pariterq. ornamentis eumdem locum ditauit. Regina vero vxor eius Rodelinda basilicam sanctæ Dei genitricis extra muros eiusdem ciuitatis Ticinensis, quæ ad Perticas appellatur, opere mirabili condidit, ornamentisq. mirifice decorauit.] hæc Paulus, qui & cur ad Perticas locus ille dictus esset declarat: quod scilicet cœmeterium illic esset Longobardorum, a quibus poni ibi solerent perticæ desuper columbam ligneam habentes illuc versam vbi illorum carus quisquam obijsset, atque vt sciri posset vbi defuncti corpus quiesceret.

TYRANNI IN HISPANIA ET GALLIA NARBONEN.

Eodem anno,cum a nobilibus nonnullis Hispaniarum regni hominibus indigno animo ferretur electio Vuambæ Regis, populi fauore in tantum euecti regni fastigium: nouarum rerum moliendi fomite in animis eorumdem incenso; primus omnium,qui præerat Galliæ Narbonensi adhuc sub Gothorum regno existenti, Ildericus in tyrannum erupit, secumq. etiam Episcopos aliquos traxit. Post hunc autem qui aduersus eum missus est Paulus Dux, vir domi forisq. spectatus, in Regem ipsum, a quo missus fuit, arma conuertens, pleraſque Hispaniæ ciuitates suæ subdidit potestati, Regisq. nomen vsurpans, coronam auream, quam gemmis ornatam dono dederat Reccaredus S. Felici Gerundensi martyri, sacrilegus suo imponere capiti est ausus: sed quomodo vix emenso integro anni curriculo pœnas dedit anno sequenti, suo loco dicendum erit. hic enim annus ad comparandum exercitum, quem Paulus duceret aduersus Ildericum, insumptus est, & in defectione ipsius Pauli, aduersus quem Rex nonnisi anno sequenti potuit proficisci.

IESV CHRISTI ANNVS 674. ADEODATI PAP. ANNVS 6. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 7.

VVAMBAE REGIS VICTORIA DIVINITVS PARTA.

ANno Redemptoris sexcentesimo septuagesimoquarto, Indictione secunda, Vuamba Rex Hispaniarum aduersus tyrannos, qui Galliam Narbonensem & alia loca regni sui proditione subegerant, comparato exercitu progrediens, diuino munitus auxilio, sex mensium spatio eosdem feliciter debellauit, penitusq. deleuit. Victoriam tantam haud humanis viribus partam, sed diuinitus comparatam perpetuis consignatam monumentis tradidit posteris Iulianus, qui successit Quiriaco huius temporis Archiepiscopo Toletano: is enim, scripto commentariolo, eiusmodi belli historiam prosecutus est; quem totidem ferme verbis maiori ex parte Tudensis in suum Chronicon retulit.

PERSECVTIO IN GALLIA NARBONEN.

Qui autem tyrannidem aduersus Regem exercuerunt, etiam aduersus Deum impietate pugnarunt. Etenim inter alia nefanda scelera impius Ildericus persecutionem haud leuem in Gallia Narbonensi aduersus Ecclesiasticos excitauit, qui ipsi in omnibus parere recusarent. Cuius rei gratia tunc accidit, vt Nemausensis Ecclesiæ Episcopum vita sanctissima commendatum, Aregium nomine, eidē constanti animo repugnantem, vinculis mancipatum tradiderit illudendum,in eiusq.sedem suæ perfidiæ socium Ramirum Abbatem intruserit. Addidit alia nefanda, quæ recensere longum esset. Sed & qui aduersus eum missus est Paulus natione Græcus, in tyrannum æque conuersus, nequiora patrauit,vbique perfidus, vbique sacrilegus, expolians cunctas suis thesauris ecclesias.

PIVS REX PVRGAT EXERCITVM.

Ad hos igitur debellandos tyrannos expeditionem parans Rex maxime pius, primum omnium studuit exercitum communire iustitia: quamobrem in ipso procinctu,quos sciuit milites adulteria perpetrasse, iussit amputari virilibus, hanc tanto Principe dignam sententiam promens: Ecce iam iudicium imminet belli; & licet fornicari,vt Deus adiracundiam prouocetur?] & post alia hæc quoque perpetuæ mandanda memoriæ verba addidit: Frustra pergit ad bellum, quem iniquitatis comitatur exemplum.]

Qui vero primum sceleribus militū eo modo purgauit exercitum, a Deo accepit,vt Angelos

A gelos haberet commilitones. Ita quidem testatur dignus cui credatur auctor, nēpe visum esse Angelis vallatum exercitum. sed reddamus hic eius verba: Manifeste, inquit, diuina protectio adfuit; quod cæleſtibus indicijs patuit euidēter. Visus est enim Angelorum excubijs protectus noster exercitus,& ipsos Angelos super castra coruſca volitatione protectionis suæ signa protendere.] quod & rerum declararunt euenta: siquidem difficillimum bellum aduersus duos tyrannos Vasconum Francorumq. roboratos auxilio, ciuitatibus munitissimis tutatos,breuissimo temporis spatio summa felicitate confecit: insuper & post deuictos tyrannos, Lupum Ducem pollentem Francorum viribus nullo negotio superauit, deq. omnibus triumphum gloriosissimum egit. Inter alia autem diuini iudicij æqua lance librata sententia patuit, cum rerum desperatione Paulus tyrannus penitus superatus, hoc anno sua sponte,antequam ab aduersarijs caperetur, ipsis Kalendis Septem-
B bris regalibus se exuit vestimentis, ac priuatis indutus regnum deposuit, qua die a Deo electus Rex Vuamba illud acceperat.

VVAMBA REX OPE DIVINA TYRANNOS SVPERAT.

Sed non prætermittendum, quod prophetice ipsius Pauli tyranni epistola significatum est. Quod enim ipse Paulus scisset Regem exercitum comparasse; vt in officio contineret virum venerabilem Amatorem Gerundensem Episcopum, hanc ad eum perbreuem scripsit epistolam:

EPIST. PAVLI TYRANNI.

Audisti quod Vuamba Rex cum exercitu aduersum nos venire disponat: sed cor tuum non turbetur: nec enim fieri puto. Sed tamen quem primum de nobis ambobus ibi tua sanctitas cum exercitu viderit accedentem, ipsum se credat habere dominum, vt in eius debeat persistere charitate.] ita ipse, nescius quid diceret, prophetauit. Nouit id postea Vuamba Rex,cum Gerundam peruenit, gauisus etiam hostis sententia de diuino se patro-
C cinio esse securum, regnoq. pariter potiturum.

PAVLVS ACSOCII POENIS AFFECTI.

Sed ne in bellicis amplius immoremur,finem audi dignum meritis, quem sacrilegus tyrannus accepit. Qui S.Felicis martyris Gerundensis donatā a S.Reccaredo Rege coronam sacrilege suo capiti regnaturus imposuit, idem in triumphum catenis vinctus deductus, Toletum ingressus est vna cum socijs perduellibus ijsdem pœnis affectis, capite decaluato, rasa barba (erat id apud Gothos perinfame supplicium) nudatis pedibus, indutus sordidis vestibus, camelo impositus, corona ex corio facta redimitus: post hæc vero ijdem omnes pariter sancitum legibus in tyrannos supplicium nouissimum subiere.Porro Vuamba Rex Dei beneficij accepti memor, eidem gratus existens, sacra vasa & alia ornamenta, quæ ablata ex ecclesijs ab hostibus comperit, vna cum alijs manubijs vendicatis iussit ijsdē reddi: addidit & alia, pia vbique suæ a Deo concessæ victoriæ monumēta relinquens;

MONVMENTA PIETATIS VVAMBAE REGIS.

D loco autem triumphalis fornicis, ea quæ omnibus essent proficua ciuibus Toletanis construenda curauit ædificia, noua erigens mœnia ciuitatis, in quorum nonnullis turribus eiusmodi inscriptionem iussit incidi:

EREXIT FAVTORE DEO REX INCLYTVS VRBEM
VVAMBA SVAE CELEBREM PROTENDENS GENTIS HONOREM.]

Sed & secundum illud propheticum [a]: Super muros tuos Hierusalem constitui custodes] supra cacumina turrium statuas erexit Sanctorum, quorum custodia ciuitas salua foret, eiusmodi inscriptione notatas:

[a] Isai. 62.

VOS DOMINI SANCTI, QVORVM HIC PRAESENTIA FVLGET,
HANC VRBEM ET PLEBEM SOLITO SERVATE FAVORE.]

Hæc quidem religiosissimus Rex, de quo rursum inferius suis locis sæpe dicendum erit.
E Quomodo autem idem Rex vbi muros ciuitatis extruxit, instar Zorobabelis [b] sanctuarium pariter expurgare & exædificare agressus est, anno sequenti dicturi sumus.

[b] Esdr. 1. c. 1. 2. 3.

IESV CHRISTI ANNVS 675. ADEODATI PAP. ANNVS 7. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 8.

CONC. TOLET. XI. DICTVM.

CHristi annus sexcentesimus septuagesimusquintus, Indictione tertia, adest: quo septimo Idus Septembris in Hispania celebrata fuit Synodus Toletana vndecima,ita dicta, Era nimirum septingentesima decimatertia, anno quarto Vuambæ * Regis, decem & nouem Episcoporum præsentia, quorum duo tantum per vicarios interfuerunt.

* Vuambani

Hacte-

Hactenus Rex ipse religiosissimus æque ac fortissimus bellicis expeditionibus detentus, A haud rebus Ecclesiæ componendis curam impendere valuit: deletis autem diuersis hostibus, atque in primis tyrannis, nihil antiquius habuit, quam vt res Ecclesiasticæ per Episcopos bene disponerentur, quæ sacerdotum negligentia videbantur omni ex parte collapsæ. De his vero summatim habet ista Tudensis: Astures enim & Vascones in finibus Cantabriæ crebro rebellantes edomuit, & suo imperio ciuitatem subiugauit, quæ Carta vocabatur, ampliauit, & eam Bambelonam, quasi Bambæ Lunam vocauit, prouinciam quoque Galliæ, quæ Hispania citerior dicitur, sibi rebellantem, multis agminibus Francorum interemptis, subiugauit, & Paulum perfidum tyrannum cepit, & ei oculos euellere præcepit. Et ad vrbem Toletanam cum triumpho magno reuersus, discordantes Pontifices, eo quod alij aliorum parochias inuadebant, ad concordiam studuit reuocare.] Sic igitur hoc anno quarto regni eius inchoato a mense Septembri, Concilium prouinciale Toleti conuocandum curauit. In eius præfatione, hæc quæ præcesserant impedimenta congregandi Episcoporum conuentus, significantur his verbis:

PRÆLOCVTIO PATRVM.

In nomine sanctæ Trinitatis. Collectis in vnum Carthaginis prouinciæ sacerdotibus in Toletana vrbe, in beatæ matris Domini Mariæ Virginis sede, anno quarto excellentissimi & religiosi Vuambani * Principis, sub die septimo Idus Nouembris, res votiua gaudij, & dies nimium optatæ gratulationis occurrit, in quo nobis datum est conspicere pariter & deflere, quid lacrymarum de præteritis Domino deberemus. Eramus hucusque prolabentis sæculi colluuione instabiles: quia annosa series temporum, subtracta luce Conciliorum, non tam vitia auxerat, quam matrem omnium errorum ignorantiam otiosis mentibus ingerebat. Cernebamus enim, quomodo Babylonicæ confusionis [a] olla succensa, nunc tempora Conciliorũ auerteret, nunc sacerdotes Domini dissolutis moribus irretiret: purpuratæ enim [b] meretricis sequebantur inuitamenta, quia Ecclesiastici conuentus non aderat disciplina; nec erat qui errantium corrigeret partes, cum sermo diuinus haberetur extorris. Et quia non erat adunandorum Pontificum vlla præceptio, crescebat in maius vita deterior. Cum tandem diuina nos clementia ex alto respiciens, & tempori ætatis nostræ se occursuram præbuit & saluti, præparans nostris sæculis religiosi Principis mentem deuotam pariter & instructam, cuius feruidæ solicitudinis voto & lux Conciliorum reuocata resplenduit, & alterna charitas se mutuo in corrigendis vel instruendis moribus excitauit, dum & aggregandi nobis hortatu Principis religiosi facultas est data, & opportuna corrigendis præparata est disciplina: vt qui decursis longe ante temporibus, post decem & octo scilicet labentium annorum excursum, in vnum meruimus aggregari conuentum, mederi possemus spirituali gratia sanitatum. Nec enim D numerus iste alienus est a salute: sic quippe mulier illa in Euangelio [c] ter senis annorum excursibus curua, quæ figuram totius generis humani gestabat, sub sacramento huius numeri saluti pristinæ a Saluatore donatur, &c.] hæc ex multis voluimus reddidisse, vt sciretur quam damnosa esse consueuisset in Ecclesia frequentis Conciliorum celebrationis intermissio, quamq. vtilis eius vsus; vtq. ex eorumdem Patrum verbis intelligi posset, quod cum Reges ad Episcopos de conueniendo in vnum scriberent, non id iubendo facerent, sed hortando: hortatu namque Regis se conuenisse, ijdem (vt dictum est) testati sunt. sicq. cum audis siue ab eis siue ab alijs dictum, iussu Principis conuocatos Episcopos ad Concilium conuenisse, eius exhortatione id factum intelligas.

STATVS ECCL. HISPANIAR.

a Hier. 2.

b Apoc. 17.

c Luc. 13.

Quod vero ad exactam fidei professionem primo loco in Concilio editam pertinet, ex ea intelligi potest, necdum nomen Orientalis hæresis Monothelitarum illic peruenisse, E cum nequicquam de ea mentio habeatur, vel aduersus eam assertio proponatur. Post fidei vero prolixam valde professionem editi sunt a Patribus canones sexdecim, quorum primo corrigitur in ipsomet Concilio, quicquid alienum a sacerdotali maiestate siue indecorum verborũ strepitu, risu, ac iocis proferretur ineptum. Secundo loco illud magnopere inculcatur, vt vacent doctrinæ Episcopi, nec vllo curarum obice a diuina lectione reuocentur, vel a doctrina, verbi scilicet prædicatione cessent. Illud præterea additum, vt idem custodiretur in psallendo ac Missis celebrandis ab omnibus ordo, qui in Metropolitana Ecclesia vsu receptus esset. Sic & qui sequuntur canones, ad ipsos sacerdotes respicere, duobus exceptis, noscuntur; probe scientibus Patribus, inde prouenire vt subditorũ quoque mores rectissime disponantur, si qui præsunt rectores populis, digne præsint. Nouissime vero fatentur Patres, eiusdem Regis Vuambæ fuisse voluntatem, vt prætermissa Conciliorum

QVAE IN CONCILIO FVERINT STATVTA.

liorum celebratio restitueretur, anniq. singulis ab Episcopis secundum Ecclesiasticos canones frequentaretur. Vnde satis potest intelligi, complura Toletana Concilia esse deperdita, vel ipsa saltem quæ reliquis annis eiusdem Regis maxime pij celebrari contigerunt, vt inter alia generale Concilium, de quo dicemus.

Quod vero aliqui, temporum haud adeo veram rationem habentes, collocant eamdem Synodum sub Agathone Romano Pontifice, errare certum est; cum ex constitutione Imperatoris, de qua inferius agemus, certum sit, non ante sextam Indictionem ipsum sedere cœpisse. Porro hæc Synodus sub quarta Indictione inchoata, hoc anno, septimo Idus Nouembris celebrata reperitur. Sed quod ab omnibus asseritur, in eodem Concilio omnium Hispanarum Ecclesiarum factam esse sedium Episcopalium diuisionem: secus senserim: nam Tudensis assertione constat id factum in Concilio generali sub eodem Rege celebrato, cui omnes Hispaniarum Episcopi interfuerunt & subscripserunt, huic vero decem & nouem dumtaxat Episcopi interfuerunt.

DE TOLETANO CONCIL. GENERALI.

Quod enim essent inter Episcopos ob diœcesum fines obortæ discordiæ, ad has componendas indicendum fuit generale Concilium, quod quidem non extat; sed celebratum esse, eiusdem auctoris testificatione liquet. In eo potissimum ad dirimendas discordias, & perpetuam inter Episcopos sanciendam pacem, idem Rex diuidi & terminis distingui voluit vniuscuiusque Episcopi parœcias, immo quomodo antiquitus diuisæ fuerint innotescere, aliquibus recens additis: cuius rei gratia idem Tudensis ait priorum Regum voluisse legi historias: nam subdit: Fecit Chronica Regum priorum coram se legere, vt facilius posset terminos parœciarum diuidere, sicut antiquitas denotaret, & exigeret iuris censura, & iura propria quilibet etiam possideret, sicut subiecta demonstrat C scriptura, &c.] Post vero multa de earumdem distinctione hæc habet ex verbis Regis: Fiunt sedes harum duarum Hispaniarum octoginta sub dominio Gothorum tam Archiepiscopales, quam Episcopales, per quas nobis ministratur verbum Dei, quæ a Romano Pontifice communionem Catholicæ veritatis habent, vt ex fide Christi secundum traditionem sanctorum Patrum animas sibi commissas valeant gubernare. Hæc igitur nostra diuisio de assensu omnium Archiepiscoporum & Episcoporum dictarum sedium in Toleto facta firma permaneat in æternum.

Hæc omnia suprascripta legit gloriosus Rex Vuamba in Concilio Toletano, vbi omnes Episcopi & Archiepiscopi Hispaniarum conuenerant; quæ subscriptione omnium firmata sunt, Quiriaco Toletano Archiepiscopo in primaria dignitate & fide Catholica consistente. Statutum est præterea a iudicio Concilij, vt omnes clerici viuerent secundum D regulam sanctissimi patris Isidori, &c.] hæc de Concilio generali sub eodem Rege habito, sed incerto anno Tudensis, quem præ ceteris citare consueuimus, quod præstet fide & antiquitate, non quod reijciamus reliquos nobiles rerum Hispanicarum historicos tam veteres, inter quos eminet Rodericus, quam recentiores viros doctissimos.

CONCIL. BRACAREN. TERTIVM.

Rursum vero hoc ipso anno ex Episcopis prouinciæ Lusitaniæ celebratum est Concilium Bracarense, quod ponitur ordine tertium; cui interfuerunt Episcopi octo, sanciueruntq. canones totidem, quibus correcti sunt praui errores, qui in ritus sacros & bene institutam Ecclesiasticam disciplinam irrepserant: vt inter alios, ne procedentes in solemnitatibus martyrum Episcopi, diaconorum humeris sella gestatoria veherentur suspensas collo sacras reliquias portantes. etenim sella gestatoria vehi, Romani Pontificis tantum fuit insigne, vel si cui Patriarcharum ipse concessit, sed quæ laicorum humeris vectaretur, E diaconorum numquam, neque infimi ordinis clericorum. Porro inter alios dignos Præsules, qui Synodo huic interfuisse leguntur, fuit Isidorus Asturicensis, qui tum moribus dignitati congruis, tum doctrina enituit, relinquens sui ingenij posteris monumenta: quo tempore etiam eius æqualis claruit Valerius Abbas æque doctrina & pietate insignis. Reliqua Synodi tu consulas: hæc satis ad institutum. At de Concilijs in Hispania hoc anno celebratis hactenus.

CLASSIS SARRACENORVM INCENSA.

Qui igitur Dei Ecclesiæ bene instituendæ totus intentus fuit, accepit ipse Vuamba Rex insigne beneficium, quod idem Tudensis paucis enarrat, nempe vt Sarraceni, qui Orientem magnã ex parte potiti essent, insulasq. plurimas deuastassent, ingenti comparata classe nauium ducentarum & septuaginta cum Hispanias inuasissent, victi ijdem fuerint ab ipso Rege maritimo bello, quo & eorum classis incensa funditus deperierit, sicq. quam euidentissime ostensum fuerit, aduersus fideles tunc tantum perfidos infidelesq. barba-

ros

ros præualere, cum in illis peccata insunt, quæ Dei iusta sententia puniantur: vbi autem pietas viget & fulta sancta religio bonis operibus floret, tunc barbaricas omnes vires summo licet studio comparatas, imbecilles penitus reddi & impotentes, sit necesse.

IESV CHRISTI ANNVS 676. DONI PAP. ANNVS 1. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 9.

ADEODATVS PP. MORITVR.

ANno Redemptoris sexcentesimo septuagesimosexto, Indictione quarta, sexto Kalendas Iulias moritur Adeodatus Papa, cum sedisset annos septem, menses duos, dies decem & septem. ita apud Anastasium, sed in aliquibus codicibus quatuor tantum ipsi anni tribuuntur: veriorem tamen lectionem putamus, quæ ei septem annos tribuit, cui & Sigebertus subscribit, cum totidem ipse Adeodati annos numeret. Accidit plane infeliciter, vt tanti Pontificis res gestæ temporis iniuria alto sint sepultæ silentio, quas fuisse præclaras nemini dubiũ esse debet: vix autẽ reperitur vna eius epistola ex Turonensi archiuo in lucem vindicata per Papirium Massonum disertum virum, qua continetur priuilegium Abbati monasterij sancti Martini concessum: quam cum absque nota temporis positam inuenerimus, hic in fine Pontificatus eius putauimus collocandam. sic enim se habet ipsa data pro eodem monasterio ad omnes Galliarum Episcopos:

Dilectissimis fratribus vniuersis Episcopis in Galliæ partibus commorantibus Adeodatus C

PRIVILEGIVM CONCESSVM ECCL. S. MARTINI.

Aequitatis nos admonet norma, quam apprime custodire præcipimus, vt canonica sanctorum Patrum consulta, præsertim a beatissimis Apostolicæ sedis Præsulibus, prædecessoribus scilicet nostris, qui auctoritatem successionis & vicem sacratissimi Apostolorum principis Petri per diligentem solertiam nacti sunt, quemadmodum statuta reperimus, intemerata atque illibata custodita conseruemus. Sed vt sunt quæque a fratribus nostris Ecclesiarum Episcopis pedissequa dumtaxat imitatione consulta & salubriter fuerunt ordinata, vtpote functi Apostolorum principis licet impares ministerio, conseruanda simili ratione decernimus.

Qua ex re dum Aegiricus religiosus presbyter & Abbas monasterij sancti Martini, in quo venerabile corpus eius est situm, visendas ex desiderio veniens Apostolicas Confessiones & atria, nostris se repræsentaret obtutibus, commendationemq. fratris nostri Cutperti Turonicæ Ecclesiæ Præsulis obiuisset: supplici voce precatus est, vt priuilegium Apostolica auctoritate subnixum ob munitionem venerabilis monasterij, quod beatæ recordationis confessor Christi Martinus Turonensis Ecclesiæ Episcopus in Gallicanis partibus ad conuersorum salutem sui sacratissimi corporis consecratione decorauit, cui nunc præesse se perhibens, scriptis ostenderat, ei concedere deberemus. D

Parumper autẽ ambigimus, idcirco quod mos atque traditio sanctæ nostræ Ecclesiæ plus non suppetat, a regimine Episcopatus prouidẽtiæ religiosa loca secernere. Verũ vbi & prædicti fratris nostri Cutperti Turonensis Ecclesiæ Præsulis monasticã libertatem, hoc est, liberam dispensandi licentiam scripto concessam religiositatem eius exemplaris proferente comperimus, in cuius volumine & aliorum per Gallicanã videlicet prouinciam constitutorum Antistitum ad id consensum præbentium subscriptiones subter annexas inspeximus: E nullatenus iam exortem rationis, ac canonicæ regulæ tantorum Episcoporum consonam sententiam fore perpendimus. Propterea & nos erga quos ijdem fratres nostri reuerendissimi præsentes conferre prouiderunt, simili censura ex auctoritate profecto Apostolorum principis, cui claues ligandi atque soluendi Conditor atque Redemptor omnium tribuit, identidem confirmare concessimus: vt Apostolica fulti auctoritate per priuilegij seriem grauedines a quolibet Episcoporum sub prætextu discussionis religiosus Abbas vel monachi ibi degentes ne sustineant: neque rursus sibi disputandi apud eos licentiam vendicantes, dispendia his atque insolentias angariarum imponant: neque per occasionem regularis disciplinæ rimandæ atque seruandæ quaslibet eis intentent iniurias, sed liberam licentiam habere statuimus, salua profecto monachicarum regularum custodia, religioso Abbate (quicumque pro tempore præerit) præfato venerabili monasterio id procurante, vt erga quos pristinæ recordationis eius articulus continet, & ipse conseruare nitatur, & quicumque sub eius reguntur dispensatione, solerter custodire commoneat, districteq. compellat. A

Reuerendissimus vero Episcopus, in cuius parœcia est memoratum venerabile monasterium, vel res ac possessiones constiterint, faciendæ tantum ordinationis ac promotionis sacerdotum atque leuitarum, vel conficiendi chrismatis sit tantum concessa licentia. Dispositionem autem venerabilis loci gerere, & conuersationẽ monachicam exquirere, religioso Abbati, eiusq. Præposito, vel qui probatissimi fuerint in eodem monasterio (quod etiam præfati Præsules consona sententia definierunt) decernimus.

Quisquis igitur quolibet tempore (quod nullatenus credimus) huius decretum priuilegij, quod auctoritate Apostolica subnixi consentiendo firmauimus, in totum vel in B partem temerare tentauerit, hancq. præsumptionis audaciam digna emendatione minus correxerit: in perpetuum percellendum vel anathematizandum se nouerit, non solum tantorum sententia sacerdotum, sed etiam æquissimo condemnationis aculeo: quoniam violare pertinaciter visus est, quod salubriter seruare debebat. Et ita quoque huius priuilegij sanctio firma & rata indiminutaq. persistat atque permaneat. Erga quod & præexcellentissimi totius Galliæ Reges (vt scripto comperimus) ad reprimendas laicorum infestationes, edicto præmunire idem venerabile monasterium regali pietate dignati sunt. Bene valete, dilectissimi fratres.] hactenus Adeodatus.

EXEMPTIONES MONACHORVM A SANCTIS IMPROBATAE.

Ex cuius scripto illud fit manifestum, iam cessasse Romanos Pontifices eiusmodi immunitates concedere monasterijs, cum dicat: Mos atque traditio sanctæ nostræ Ecclesiæ plus non suppetat a regimine Episcopalis prouidentiæ religiosa loca secernere.] id fortasse, C quod experimento didicissent, eiusmodi immunitates obfuisse potius, quam profuisse monasticæ obseruantiæ. Certe quidem numquam placuit S. Bernardo (quod ex pluribus locis epistolarum eius apparet) vt monachi ab Episcopali obedientia huiuscemodi priuilegijs se subtraherent: nec gratum fuit S. Francisco, sed fratris Eliæ hominis non diuino spiritu, sed carnis prudentia nitentis, fuit opus. At de his modo hactenus. Redeamus ad obitum sanctissimi Præsulis, quem visa sunt ipsa etiam elementa luxisse, cum post eius transitum portentosæ fuerint continuo exortæ pluuiæ, prout in ipso Anastasius refert, vbi primum hæc habet:

RELIQVAE RES GESTAE ADEODATI.

Hic ecclesiam beati Petri, quæ est in Portuensi iuxta campum Meruli, reparauit atque dedicauit. Sed & monasterium S. Erasmi situm in Cœlio monte, in quo conueniisse visus est prædictus sanctissimus vir, multa noua ædificia coagmentauit, sed & casalia con- D quisiuit, sed & in vita sua Abbatem & congregationem ibi constituit.

PLVVIAE INDESINENTES.

Post cuius transitum tantæ pluuiæ & tonitrua fuerunt, qualia nulla ætas hominum meminisset: adeo vt etiam homines & pecudes fulgure interirent; & nisi per litanias, quæ quotidie fiebant, Dominus propitiatus esset, non potuissent homines triturare, & in horreis frumenta reponere. In tantum enim creuere hæc mala, vt ex ipsis pluuijs denuo legumina nascerentur, & ad maturitatem præuenirent, pro quo capti homines mirarentur. Fecit autẽ Adeodatus ordinationem vnam per mensem Decembrem, creauit presbyteros quatuordecim, diaconos duos, Episcopos per diuersa loca quadragintatres: qui etiam sepultus est ad beatum Petrum.] hæc ipse, qui & addit post obitum Adeodati sedem vacasse mensibus quatuor & diebus sex.

DONVS PAPA CREATVR.

Hac igitur ratione dicendum est, hoc eodẽ anno Kalen. Nouembris Donum, siue Dom- E num, vel Domnionem, quẽ alij Conum, siue Cunonem appellant, creatum esse Rom. Pontificem, alij addunt quarto Nonas eiusdem mensis consecratum fuisse. Romanus iste fuit, Mauritij filius. Vbi autem Constantinopoli innotuit Donum Romæ creatũ esse Pontificẽ, Theodorus Constantinopolitanus Patriarcha nequaquã ex more Synodalem ad eum epistolam dedit, cũ probe sciret minime ab eo fore recipiendam, quod hæresis nomine a Romanæ sedis Pontificibus a cõmunione Catholica haberetur extorris: verum hortatoriã ad eũ epistolã misit, vt aliquando tandẽ inter Orientalem & Occidentalẽ Ecclesiã concordia sanciretur. Quid ad hæc Donus Papa rescripserit, ignoratur: de litteris autem Theodori ad ipsum testis est epistola a Constantino Imp. ad eum scripta, quam suo loco reddemus.

PAX A SARRACENIS EXPETITA.

Hoc eodem anno, qui nonus Constantini Imp. numeratur, habent Græcorum Annales, Sarracenos, composita cum Romanis pace spatio triginta annorũ, consensisse annuũ pendere ipsis tributũ. Quanam occasione tumẽtes animo barbari in eiusmodi coniecti fuerint

necessitatem, ex Theophane ita accipe: Anno nono Imperij Constantini ingressi sunt A Mardaitæ * Libanum, & tenuerunt a Mauro monte vsque ad sanctam ciuitatem, & ceperunt cacumina Libani, & multi captiui & serui & liberi fugerunt ad eos, ita vt multa millia in breui tempore fierent. Quibus compertis Mahuuias & consiliarij eius timuerunt valde, colligentes quod Imperium Romanorum diutius muniretur; & dirigit legatos ad Principem Constantinum, postulans pacem, & pollicitus annualia se Imperatori pacta laturum. Ast Imperator huiusmodi susceptis, eorumq. petitione audita, destinauit cum eis in Syriam Ioannem Patricium cognomento Pitzigaudin, tamquam antiquæ prosapiæ virum Reipublicæ & multorum negotiorum expertum, atque magnam consecutum prudentiam ad disputandum aptissime cũ Arabibus,& quæ pacis sunt,consone præstruendum.

* Maronitæ

REX SARRACENORVM PACEM PETIT AB IMP.

Qui cum venisset in Syriam,coaceruatione Mahuuias tam Amireorum quam Gerasinorum * effecta, suscepit eum cum honore magno. Multis ergo inter eos verbis pacificis edi- B ctis,conuenit inter vtrumque, in scriptis fieri pacis cum iureiurando sermonem super consonantia annui pacti, præbendi videlicet Romanæ Reipublicæ ab Agarenis auri librarum tria millia, viros captiuos quinquaginta, & equos nobiles quinquaginta. His ex communi placito inter vtramque partem firmatis, & in triginta seruandis annis mutuo repromissis, amplissima pax inter Romanos & Arabes est effecta: sicq. generalibus duobus inscriptis verbis ad alterutrum cum iureiurando patratis & inuicem traditis,sæpedictus famosus vir ad Imperatorem cum muneribus quoque multis reuersus est. Cum hæc autem didicissent qui Hesperias partes inhabitant, tam videlicet Caianus Auarus, quam Exarchi & Castaldi, necnon & principes nationum ad Occidentem sitarum, per legatos muneribus Imperatori transmissis,pacificam erga se dilectionem poposcere firmandam. Annuens itaque Imperator postulationibus eorum, confirmauit etiam circa illos donatoriam pacem, C & facta est securitas magna in Oriente, necnon & in Occidente.] hactenus Theophanes. Admiratione quidem dignum fuit, quod qui vniuersum orbem terrore concusserant, magnaq. ex parte vastarant, eo humilitatis consternati deuenerint, vt pacem sponte enixe rogarent, muneribus redimerent, & persolutione tributi firmarent. Præstita sunt tanta hæc Catholico Principi, sub cuius antecessoribus hæreticis Imperatoribus Imperium florentissimum in vltimum discrimen perductum fuerat, iam iam penitus collapsurum.

* Cerasinorum

PACTIS CONVENTIS PAX STATVTA.

Eodem anno Anglorum Ecclesia in Cantia bellorum incursionibus dire vexatur. Cum enim anno superiori (vt Beda [a] auctor est) mortuus esset Vulfhere Rex Merciorum; qui in locum eius successit Edilredus, comparato exercitu, ingressus Cantiam, absque delectu rerum sacrarum ac profanarum cuncta vastauit. Regnabat eo tempore Cantuariorũ Rex Lotheri, qui successerat fratri Ecgberto defuncto ante annos tres, nempe (vt idem testa- D tur) anno Domini sexcentesimo septuagesimotertio. Ex his autem maiores creuere sancto Theodoro labores, cui non solum Dorouernensis Ecclesiæ, sed totius Angliæ a Romano Pontifice veluti Apostolicæ sedis legato cura credita erat; adeo vt eius penderet arbitrio, quem vellet Episcopum sedere, vel sede moueri. de ipso enim ita Beda [b]: Non multo post hæc elapso tempore offensus a Vuinfrido Merciorum Episcopo per demeritum cuiusdam inobedientiæ Theodorus Archiepiscopus deposuit eum ab Episcopatu post annos accepti Episcopatus non multos, & in locum ipsius ordinauit Episcopum Sexuulfum.] ita quidem secundum illud Apostoli [c]: In promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam.] subdit autem Beda de Erconuualdo eodem tempore ab eodem Theodoro ordinato Episcopo Londonienſi viro sanctissimo, necnon de eius sorore sancta virgine Edilburga, cui idem frater ante Episcopatum extruxerat monasterium, in quo tum ipsa mater omnium, E tum aliæ eius subditæ discipulæ egregia hoc tempore floruerunt sanctitate; de quarum felici ad Deum transitu idem Beda æque historiam scripsit.

[a] Beda in epit. hist. Angl.

PERSECVTIO IN ANGLICANA ECCLESIA.

[b] Bed. lib. 4. c. 5.

[c] 2. Cor. 10.

Florebat siquidem his temporibus Ecclesia Anglicana veluti paradisus Domini, abundans lilijs sanctarum virginum, atque violis cœtuum sanctorum monachorum humiliori loco latentium: sed & sanctissimis quoque abundauit Episcopis, inter quos pariter idem, de quo mentio est, Erconuualdus egregia claruit sanctitate, vt idem auctor paucis his docet: Huius viri & in Episcopatu & ante Episcopatum vita & conuersatio fertur fuisse sanctissima, sicut etiam nunc cælestium signa virtutum indicio sunt: etenim vsque hodie feretrum eius caballarium, quo infirmus vehi solebat, seruatum a discipulis eius, multos febricitantes, vel alio quolibet incommodo fessos sanare non destitit: non solum autem

ANGLICANA ECCLESIA FLORENTISSIMA.

* suppositi

suppositi * eidem feretro vel appositi curantur ægroti, sed & assulæ de illo abscissæ atque ad in-

A ad infirmos allatæ citam illis solent afferre medelam.] hæc de eo Beda, quem inter sanctos receptum vniuersa Catholica Dei Ecclesia colit, anniuersaria die recolens eius memoriam trigesima mensis Aprilis [a].

[a] Martyrolog. Rom. ea die.

IESV CHRISTI ANNVS 677.	DONI PAP. ANNVS 2.	CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 10.

ANnus Redemptoris sexcentesimus septuagesimusseptimus Indictione quinta inchoatur, quo Imperator Constantinus solutus bellicis curis, pace composita cum Sarracenis, ad pacem Ecclesiæ restituendam totum adiecit animum: sed obices mox passus est B Theodorum Constantinopolitanum Episcopum, & Macarium Patriarcham Antiochenum signiferos hæresis Monothelitarum,eosdemq. acerrimos aduersarios Pontificum Romanorum. Nam vnius excepto Honorij nomine, quem ab ipsorum partibus stetisse mentiebantur,aliorum neminem recitandum putarunt in sacris Ecclesiæ diptychis: egeruntq. apud Imperatorem, vt relatum in easdem sacras tabulas nomen Vitaliani Pontificis deleretur: quod Imperator faciendum omnino negauit, eo quod animo concepisset pacem inter Orientalem atque Occidentalem Ecclesiam, vbi primum licuisset, omnino componere: cuius rei gerendæ anno sequenti (vt dicemus) cœpit iacere fundamenta: quod & feliciter ex sententia consecutus est, inuitis licet hæreticis, ac discordiarum subijcientibus sæpe fomitem.

CONATVS THEODORI ET MACARII HAERETIC. ADVERSVS ROM. PONTIFICES.

Egit itaque Imperator, vt omnino Vitaliani nomen in sacris tabulis retineretur, re- C liquorum vero Romanorum Pontificum nomina, qui in hunc vsque annum Romanæ Ecclesiæ præfuissent, ex decreto futuri Concilij postea reciperentur in diptycha. Hæc quidem omnia ita transacta esse inter duos illos Patriarchas hæreticos & Imperatorem, epistola ipsius ad Donum Papam anno sequenti scripta testatur. Verum licet ita illi polliciti essent Imperatori, vt nomen Vitaliani Papæ retineretur in diptychis: postea tamen ijdem, vel inuito, vel inscio ipso Imperatore, minime stetere promissis, sed dicti Pontificis nomen e diptychis amouere, eiecereq. penitus. Id quidem ita ab ipsis factum esse, declarant Acta Sextæ Synodi in octaua Collatione, vbi actum est vt nomen Vitaliani in sacra diptycha restitueretur, e quibus fuerat iniuste sublatum.

NOMEN VITALIANI PAPAE RETENTVM IN DIPTYCHIS.

Quod igitur reliquis abiectis, vnum sibi honorandum hæretici vendicarent Honorium, haud modicam illi, defuncto licet, conflauit inuidiam, in suspicionemq. falso adductus est D conniuentiæ cum hæreticis, a quibus ipse Honorius, exclusis ceteris, recipi & honorari sciretur. ex quo factum est, vt qui inter damnatos Monothelitas in diptychis reperiretur adscriptus, postea vna cum ipsis fuerit pariter relictus eadem aspersus infamia: sed calumnioſe cuncta peracta esse, dicetur inferius. hæc autem dicta sunto, vt causa pateat, cur apud Orthodoxos nonnullos Honorius Papa male reperiatur audisse, arte nimirum dolosa hæreticorum, qui, licet calumnioſe, eiusdem cum ipsis sententiæ Honorium fuisse scriptis dictisq. iactarent, vt & superius est demonstratum in Pyrrho disputante cum Maximo.

CVR HONORIVS INTER IMPROBOS NVMERATVS.

Eodem anno, qui & secundus numeratur cœptæ persecutionis, quæ grauiter exagitauit Ecclesiam Anglicanam in Cantia, de ea ita Beda occasione Rhofensis Ecclesiæ [b]: Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimoseptimo, cum Edilred Rex Mercio- E rum adducto maligno exercitu Cantiam vastaret, & ecclesias ac monasteria sine respectu pietatis vel diuini timoris fœdaret, ciuitatem quoque Rhofi, in qua erat Putta Episcopus, quamuis eo tempore absens, communi clade absumpsit. quod ille vbi comperit, ecclesiam videlicet suam rebus ablatis omnibus depopulatam, diuertit ad Sexuulfum Merciorum Antistitem, & accepta ab eo possessione ecclesiæ cuiusdam & agelli non grandis, ibidem in pace vitam finiuit, nil omnino de restaurando Episcopatu suo agens: quia (sicut & supra diximus) magis in Ecclesiasticis, quam in mundanis rebus erat industrius; sed in illa solum ecclesia Deo seruiens, & vbicumque rogabatur, ad docenda Ecclesiastica carmina diuertens. Pro quo Theodorus in ciuitate Rhofi Vuilhelmum consecrauit Episcopum: sed illo post non multum temporis præ inopia rerum ab Episcopatu decedente, atque ad alia loca secedente, Gebmundum pro eo substituit Antistitem.] hæc Beda occasione Rhofensis Ecclesiæ.

[b] Beda hist. Anglor. lib. 4. c. 12.

ANGLICANA ECCL. EXAGITATA BELLIS

S. AVDOENI EPISC. ROTHOMAGENSIS TRANSITVS.

Eodem anno Audoenus ille admirandus Rothomagenſis Epiſcopus ex hac vita migrauit, vt eius Acta teſtantur, in quibus hæc ſcripta leguntur [a]: Anno igitur ſexto (*ita reſtituendum eſt pro decimoſexto*) Theodorici Regis & Crotildis Reginæ, res palatij adminiſtrante Vuarratone ſubregulo, apud villam Clypiacum, vbi tum vir beatus de pace inter Francorum populos conſtituta nuncium attulerat, iam longæuæ ætatis ſenio confectus in morbum incidit. Appropinquabat enim dies optatus, quo cupiebat diſſolui & eſſe cum Chriſto, terraq. relicta, penetrare cælos, & videre iam facie ad faciem, quod in ænigmate iampridem vidiſſet. Cumq. febribus corpus attenuaretur, & obitum ſuum iam imminere cerneret, obſecrabat Dominum, vt ſuas oues idoneo paſtori committeret. Denique hortabatur Regem, vt Abbatem Ansbertum ſibi faceret ſucceſſorem: quod & factum eſt. Poſtremo fuſis ad Dominum precibus, gregem ſibi creditum illi deuote commendauit, atque ita ſpiritum reddidit in manus Creatoris cæleſtibus choris ſociandum, & gloria ſempiterna paradiſi fruiturum.] hactenus ibi de tempore obitus: de funere autem & pluribus ex eius corpore editis miraculis, idem auctor inferius narrat, qui eius vitam egregijs factis cumulatam ſcriptis tradidit.

[a] *Vit. S. Audoe. c. 19. die 24. Auguſt. Sur. to. 4.*

FRANCORVM CVM AVSTRASIIS PAX INITA.

Quod igitur pace confecta inter Francos populos, eum obijſſe auctor affirmet: quæ-nam ante præceſſiſſet diſcordia, ex eodem ſic accipe [b]: Orta, inquit, erat diſcordia inter Francos & Auſtraſios. Vir beatus componendæ pacis cauſa Coloniam venit. Vbi cum martyrum monumenta perluſtraſſet, atque ſuo more reliquias ex eorum monumentis ablatas ſecum magno cum honore aſportaret, obuium habuit mutum quemdam, qui iam annis vndecim nullum cuiquam verbum fudiſſet. Permiſit autem Dominus tot annis illum ſic permanere in famuli ſui Audoeni honorem, vt per eum facultas ei loquendi reſtitueretur, & diu tacens lingua in Chriſti laudes erumperet. Illi autem muto vir Dei ſignum Crucis impreſſit, caput eius conſignans; moxq. locuta eſt lingua diu tacens. Tum vero inter diſcordes populos inſtaurato pacis fœdere, inde diſcedens in Auſtriam, Virdunum peruenit. Cum autem in eius vrbis eccleſiam ingrederetur, mulier quædam dæmoniaca vexari cœpit miſerabiliter: frendensq. dentibus in virum Dei, rapido curſu inuehebatur. At vir beatus manu caput eius ſtringens, illico dæmonium eiecit, ſanamq. illam parentibus reddidit.] hæc ſunt quæ proxime eius præceſſiſſe obitum Deus voluit poſt alia multa antea miracula edita, quibus eiuſdem tranſitus veluti diuinis ſanctitatis teſtibus illuſtraretur: ſicq. factum eſt, vt præcedente vitæ ſanctitate per iſtiuſmodi ſigna Deo loquente, idem inter ſanctos ab Eccleſia Catholica fuerit adnumeratus, & annis ſingulis repetendus ipſius natalis dies referretur in tabulas [c] Eccleſiaſticas.

[b] *Vit. S. Audoe. c. 27. 28.*

[c] *Martyrolog. Roman. die 24. Auguſti.*

IESV CHRISTI ANNVS 678. AGATHONIS PAP. ANNVS 1. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 11.

DONVS PAPA MORITVR.

SExcenteſimus ſeptuageſimus octauus annus Redemptoris ſexta Indictione numeratur, quo tertio Idus Aprilis moritur Donus Papa, cum ſediſſet annum vnum, menſes quinque, dies decem. Porro eius reliquas res geſtas Anaſtaſius ita narrat: Hic atrium beati Petri Apoſtoli ſuperius, quod eſt ante eccleſiam, in quadriporticum magnis marmoribus ſtrauit: ſed & eccleſiam Apoſtolorum ſitam via Oſtienſi (vt decuit) reſtaurauit atque dedicauit, itemq. eccleſiam ſanctæ Euphemiæ poſitam via Appia ſimiliter dedicauit: clerum diuerſis ordinibus & honoribus ampliauit. Hic reperit in vrbe Roma, in monaſterio quod appellatur Boetianum, Neſtorianos monachos Syros, quos per diuerſa monaſteria diuiſit, *ad pœnitentiam ſcilicet*. In prædicto monaſterio monachos Romanos inſtituit.

EPISC. RAVEN. SVBDIDIT SE ROM. PONT.

Huius temporibus Eccleſia Rauennas, quæ ſe ab Eccleſia Romana ſegregauerat cauſa primatus, denuo ſe priſtinæ ſedi Apoſtolicæ ſubiugauit; cuius Eccleſiæ Præſul nomine Reparatus eueſtigio, vt Deo placuit, vitam finiuit.] ſubdit de cometa, quæ eius tempore apparuit per menſes tres, quã peſtilentia ſubſecuta eſt, de qua inferius dicturi ſumus. Ad poſtremum hæc de eodem: Fecit ordinationẽ vnam, creauit presbyteros decem, diaconos quinque, Epiſcopos per diuerſa loca numero ſex. Ceſſauit Epiſcopatus eius menſes duos, dies quindecim.] hucuſque Anaſtaſius. Verum ad aliquot menſes amplius propagaſſe ſedẽ Donum Pontificem, epiſtola Conſtantini Imperatoris ad ipſum ſcripta exiſtimare

A mare ſuadet, cum data reperiatur hoc eodem anno pridie Idus Auguſtas, Indictione ſexta. quæ enim ratio patitur, vt poſt menſes quatuor adhuc latuerit Imperatorem obitus Romani Pontificis? At de eiuſdem Imperatoris epiſtola ad Donum Pontificem data agamus.

Haud enim Deo ingratus exiſtens Conſtantinus Catholicus Imperator, de acceptis ab eo beneficijs has immolandas hoſtias ipſi gratiſſimas exiſtimauit, vt Monothelitarum ingruentem hæreſim condemnare penitusq. ſepelire curaret, & Orientalem Eccleſiam ea ex cauſa a Romana diuiſam, Catholicæ fidei compagine eidem Catholica communione coniungeret, barbaris omnibus, qui hactenus poſt longiſſimi temporis ſpatium Romanum deuaſtarant Imperium, iam pace firmatis, & Sarracenis redditis tributarijs; quæ tanta quis prudens neque animo concipere valuiſſet. Tot igitur tantisq. acceptis a Deo Imperator Catholicus beneficijs, quæ nec ſperari poſſe videbantur, nihil antiquius habuit, B quam bene vti conceſſa diuinitus pace, ad comprimendum nimirum exortum inter Chriſtianos ciuile bellum, inteſtinamq. diſcordiam effugandam: cuius rei gratia litteris compellandum Pontificem Romanum exiſtimauit, ipſum inquam quem adhuc putabat ſuperſtitem eſſe Donum. Extant ipſæ integræ ante ingreſſum Sextæ Synodi collocatæ, vtpote ad eam Synodum præambulares, quas hic tibi reddendas neceſſitas poſtulat argumenti, ac primum qui eis inſcriptus eſt titulus verbis iſtis:

CONSTANTINVS IMP. AGIT DE PACE ECCLES.

In nomine Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, Flauius Conſtantinus Fidelis, Magnus, Imperator, Dono ſanctiſſimo ac beatiſſimo Archiepiſcopo antiquæ noſtræ Romæ & vniuerſali Papæ. Sacra data prid. Idus Auguſtas Conſtantinopoli, Indictione ſexta.

EPIST. CONSTANT. IMP. AD DONVM PAPAM.

Per omnia nouit veſtra paterna beatitudo & plures veſtræ ſanctæ Eccleſiæ antiquæ Ro- C mæ, quia ex quo iuſſit Deus principaliter nos imperare, dum voluiſſent quidam motionem facere de verbis, de quibus eſt contentio pro dogmate pietatis inter partes tam ſanctæ veſtræ Eccleſiæ, quamq. huius ſanctæ magnæ Eccleſiæ, vt ambigerent: & hoc prohibuimus fieri, tempore non admittente, cognoſcentes quod ex particulari contentione non ſolum vnitas fieri non poſſet, ſed magis malum accreſceret. Et licet animo doleremus vltra omnem dolorem tam pro exprobratione quæ nobis ob hoc ab inimicis inferebatur, & propter ipſam veritatem, quod Pontifices ſecundum nos & Orthodoxus noſter populus propter quaſdam nouitates vocum in ſchiſma incidiſſent, exultatioq. ex hoc fieret impijs hæreticis: attamen Deo noſtro commiſimus, ipſo pro nobis potiora prouidente, & dum eius benignitas iuſſerit, correctionem huius rei fieri, tunc nobis donante opportunitate temporis ad generalem collectionem faciendam vtrarumque ſedium: quatenus conſiderantibus eis definitiones ſanctarum quinque Synodorum, & editiones ſan- D ctorum probabilium Patrum, ſatisfacerent ſemetipſis, & conuenirent in vno ore, vnoq. corde ad glorificandum honorificum nomen Dei noſtri.

CVR NON SCRIPSERIT THEODORVS FIDEI PROFESSIONEM.

Sed quoniam ſicut homines cogitamus, ſicut autem iubet Deus, omnia perfecit; ipſe enim nouit futura & quæque nobis expediunt: ſic ei placitũ eſt, vt ad effectum perducantur: cognoſcere facimus veſtram paternam beatitudinem, quod dum ordinatus eſſet Theodorus ſanctiſſimus & beatiſſimus Patriarcha a Deo conſeruandæ huius noſtræ regiæ vrbis, ſuggeſſit noſtræ ſerenitati, ſuſpectum ſe eſſe dirigere conſueta Synodica ad veſtram paternam beatitudinem, ne forte non recipiantur, ſicut & ſub prædeceſſoribus eius Patriarchis factum eſt. Sed quia magis præuidit adhortatoriam epiſtolam facere ad veſtram paternam beatitudinem, quam & direxit, cuius per omnia ſcientiam habet veſtra paterna beatitudo, & non præuidimus per præſentem noſtram piam Sacram de huiuſmodi epi- E ſtola vti multiloquio.

EXPLORAT IMP. DISSIDII CAVSAM.

Sed poſtquam directa eſt eadem epiſtola ad veſtram paternam beatitudinem, interrogauimus eumdem ſanctiſſimum & beatiſſimum Patriarcham, & Macarium ſanctiſſimum Patriarcham ciuitatis Theopolitanæ, quænam eſſet difficultas, quæ prouenerat inter veſtram paternam beatitudinem, ſeu veſtram Apoſtolicam ſedem & ipſos, olim omnibus expletis quæcumque ſunt de immaculata noſtra & incommutabili Chriſtianorum fide, tam per doctrinam ſanctorum Apoſtolorum, quam per definitiones ſanctarum quinque Synodorum, & doctrinam ſanctorum ac probabilium Patrum, & omnibus hæreſibus iam manifeſtatis atque condemnatis, & nullo deinceps remanente modo, quo poſſit diuiſio aut ſchiſma ſanctæ & immaculatæ noſtræ fidei inferri: ſatisfecerunt nobis ijdem ipſi ſanctiſſimi Patriarchæ, quod verba quædam nouitatis intromiſſa ſunt, aliquibus quidem ex imperitia hæc introducentibus, aliquibus vero incongrue ſcrutan-

tibus incomprehensibilia opera Dei; & quia ex quo hæc verba moueri cœperunt & vsque hactenus vtraque sedes inter se minime conuenerunt, vt inquirentes sibimet satisfacerent pro veritate. A

QVID ORTHODOXI AGERE DEBEANT.

Propter viles igitur inquisitiones non sit infinita contentio; ne nobis insultent Pagani & hæretici, neque in nobis vsquequaque locum accipiant semina aduersarij: cadens namque ab humano genere, quod ei seruiebat, & confusus per apparitionem Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, etiam in his confundetur per studium vestræ paternæ beatitudinis. Et secundum quod scriptum est [a], deponentibus nobis omnem zelum, & omnem contentionem, omnemq. inuidiam, veritati concurramus. Veritas enim Deo cara est, & secundum Domini vocem [b]: Quicumque voluerit omnium primus esse, sit omnium minister. Et iterum dictum est [c]: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem. B

a 1. Petr. 2.
b Matth. 2. & Marc. 9. 10.
c Ioan. 13.

IMPERATORIS EXHORTATIO

Postquam igitur tempus recipit perfectam congregationem fieri, hortamur vestram paternam beatitudinem per præsentem nostram piam Sacram dirigere viros vtiles, modestos, notitiam habentes totius a Deo inspiratæ doctrinæ, & peritiam irreprehensibilem habentes dogmatum, indutos personam vestræ Apostolicæ sedis, eiusq. Concilij, deferentes & libros, quos oportet proferri, & omnem auctoritatem habentes: quatenus conuenientes cum hic posito sanctissimo ac beatissimo Patriarcha, & Macario sanctissimo Patriarcha Theopolitanæ ciuitatis, perscrutentur cum omni mansuetudine & modestia, & per gratiam sancti Spiritus veritati insistere & consentire, munitionem habentibus eis, qui huc aduenerint ex parte sedis vestræ per præsentem nostram piam Sacram. Per Deum enim omnipotentem non est apud nos partis cuiuslibet fauor, sed æqualitatem vtrisque partibus conseruabimus, nullatenus necessitatem facientes in quocumque capitulo eis qui a vobis diriguntur quoquo modo, sed & omni honore cum competenti munificentia & susceptione dignos eos habebimus. Et si quidem vtrique conuenerint, ecce & bene; sin autem minime conuenerint, iterum cum omni humanitate eos ad vos dirigemus; de cetero nos excusantes in iudicio Dei imminente nobis, iuxta quod constituti sumus seruare fidem sanctam & immaculatam, quam percepimus (vnoquoque proprio sensu abundante) rationem reddituri ante sanctum & terribile tribunal Dei nostri. Inuitare enim & rogare possumus ad omnem commendationem & vnitatem omnium Christianorum, necessitatem vero inferre nullatenus volumus. C

QVI CAVSAM COGNITVRI ESSENT.

Per personas vero quæ dirigentur a paterna vestra beatitudine, ita decernat: Ex vestra quidem sancta Ecclesia (si vtique videtur ei) tres personas; quod si plures, quantæ ei placuerint, dirigat; de Concilio vero vsque ad duodecim Metropolitas Episcopos; de quatuor vero monasterijs Byzacenis, ab vnoquoque monasterio monachos quatuor. Nam si receperit tempus, vt dictum est, perfectam congregationem studuissemus facere: sed quoniam tempus non admisit, Deus autem noster proprio consilio protulit quod nos differebamus, in hoc tempore per omnia iubemus vestram paternam beatitudinem minime effici impedimentum voluntati Dei, sed eos dirigere. Sic enim speramus in eius benignitate, quoniam qui voluerit huiusmodi capitulum moueri in præsenti, per Spiritum sanctum concedere habet, vt veritas clareat, & instruantur omnes sine schismate & contentione veritatem profiteri, & vno ore, vnoq. corde glorificare nos omnes eius bonitatem. Tacere quippe hoc, terribile æstimamus: vt ne plebs, quæ vt sanctificetur, accedit ad sanctas Dei Catholicas & Apostolicas Ecclesias, contrarijs congregationibus occupetur, considerans Antistitum adinuicem dissonantiam. D E

QVID. CONATI SINT HAERETICI PATRIARCHAE.

Multam nobis instantiam fecerunt tam hic sanctissimus Patriarcha, quamq. Macarius sanctissimus Patriarcha Theopoleos, vt eijceretur Vitalianus beatissimus e diptychis, asserentes Honorium memorari in diptychis propter honorem Apostolicæ sedis antiquæ nostræ Romæ. Nam non acquieuere, vt memorentur Patriarchæ qui postmodum fuerunt in prædicta sancta Romana Ecclesia, donec conquisitio & satisfactio proueniat verborum, de quibus contenditur inter vtrasque sedes, & ita vestra beatitudo consequenter memoretur. Sed hoc non acquieuimus, id est, vt eijceretur idem Vitalianus e diptychis: hoc quidem, vtpote omnem æqualitatem seruantes, & vtrosque Orthodoxos habentes: hoc autem & propter collatam nobis charitatem ab eodem Vitaliano, dum supereset, in motione tyrannorum nostrorum. Sed sic polliciti sumus prædictis sanctissimis Patriarchis, quod per omnia diriget vestra paterna beatitudo homines, qui debeant conquirere cum ipsis; & tunc

A & tunc secundum quod claruerit, perfecta dispositio fiet: nam hoc nullo modo nos acquiescere, vt idem beatissimus Vitalianus eijceretur.

Hoc cognoscens vestra paterna beatitudo, studeat sequi voluntatem Dei: sicut enim prædictum est, spem habemus in coronatore Deo nostro, quia dum præuiderit super hoc seruentem nostrum affectum, eius benignitas etiam ingruentes nobis perturbationes gentium sedabit. Omnem vero concursum venientibus iussimus præbere Theodorum gloriosum Patricium & Exarchum Christo amabilis nostræ Italiæ prouinciæ, tam in naui, quam in expensis & omni vtilitate eorum; & si necessitas exegerit, etiam castellatos dromones præbere ad eorum munimen: vt ex omnibus illæsi & sine periculo, Deo cooperante, ijdem ad nos perducantur. *Et subscriptio.* Diuinitas te seruet per multos annos, sanctissime ac beatissime Pater.] hactenus Imperatoris ad Donum Papam epistola scripta, reddita vero B (vt dictum est) successori eius Agathoni, illo iam vita functo.

Quod autem in hac epistola Imperator queritur de perturbationibus ex tumultu bellorum rursum exortis, cum ait: Eius benignitas ingruentes nobis perturbationes gentium sedabit.] sciendum est, hos fuisse Bulgaros, hoc anno vndecimo Constantini Imperatoris in Romani Imperij prouincias irrumpentes. Hoc quidem anno id accidisse, testatur Theophanes, apud quem hæc anno vndecimo eiusdem Imperatoris leguntur: Hoc quoque anno Bulgarorum gens superuenit in Thraciam, &c.] pergit dicere de origine Bulgarorum, quos duplicis fuisse generis tradit, Onogundurenses scilicet, & Contragenses, ex Septemtrionalibus Euxini ponti partibus oriundos: dictosq. a Bulga flumine, testatur Cedrenus.

BVLGARORVM IRRVPTIO PRIMA.

Quomodo vero iniqua conditione cum eiusmodi barbaris transegerit Imperator, vt C quies daretur & pacatum tempus celebrandi Concilij, ita Theophanes subdit: Vi coactus Imperator pacem fecit cum eis, annua illis præbere pacta pollicitus in confusionem Romanorum ob multitudinem delictorum. Mirabile quippe ipso auditu erat, vt is qui omnes tributarios sibi statuerat, tam videlicet eos qui ad Eoum & Occasum, quam qui ad Arctum & Mesembriam commorabantur, ab ista detestabili gente fuerit superatus. Verum Imperator ita quidem ex prouidentia Dei hoc Christianis contigisse credens, pacem fecit, & fuit vsque ad obitum suum quietus a cunctis hostibus, studium habens præcipuum vniendi vniuersas Ecclesias Dei, quæ vbique diuisæ fuerant a temporibus Heraclij proaui sui, &c.] Vt igitur indictam Synodum prosequi Imperator posset, pacem indignis licet conditionibus transegit cum Bulgaris.

PAX SANCITA CVM BVLGARIS.

Hoc cum factum, peccatis exigentibus, Theophanes dixerit: nullum grauius & ma- D gis euidens peccatum extitit, quam quod Catholicus Imperator passus hactenus fuerit sedere Constantinopolitanæ Ecclesiæ Præsulem Theodorum Monothelitam hæreticum, qui & eo temeritatis progressus fuit, vt post Honorium neminem Romanorum Pontificum passus sit in sacris diptychis reperiri, nuperq. contra expressam ipsius Imperatoris iussionem Vitalianum Papam ex eisdem eraserit. Non ferens vero tantam viri procaciam Imperator, eum cessare protinus voluit, atque in locum eius Georgium subrogauit, qui præsens postea fuit Sextæ œcumenicæ Synodo. Tu vero corrigas, quod apud Nicephorum legitur, sediisse Theodorum annos duos & menses tres, vt loco duorum ponas duodecim: ad hoc namque tempus vsque peruenisse, litteræ eiusdem Imperatoris ad Donum Pontificem datæ (vt diximus) docent.

THEODORVS EIICITVR, GEORGIVS SVB ROGATVR.

Hoc eodem anno vndecimo Iustiniani Imperatoris moritur Mahuuias Princeps Sarra- E cenorum, relinquens regni successorem Gizid filium suum. Huius autē Mahuuiæ tempore inuentum fuisse sacrosanctum sudarium capitis Redemptoris, Beda testatur in libello de locis sanctis scripto relatione Archulphi Episcopi, quē his ferme diebus loca sancta visitasse testatur. Porro rem gestam ita describit [a]: Sudarium capitis Domini post resurrectionem eius mox Christianissimus quidam Iudæus furatus, vsque ad obitum, diuitijs sibi affluentibus, habuit. Qui moriturus interrogat filios, qui Domini sudarium, qui ceteras patris velit accipere diuitias. Maior thesauros rerum, minor elegit sudarium. Et mox illi decrescunt opes vsque ad paupertatem, fratri autem cum fide crescunt & opes, quod vsque ad quintam generationem fideles tenuere. Hinc ad impios perueniens, diuitias tantum auxit vt Iudæis, & hoc multo tempore: donec post longa litigia, quibus Christiani Iudæi se Christi, infideles vero se patrum suorū affirmabant heredes, Mahuuias Sarracenorū Rex, qui nostra ætate fuit, iudex postulatur. Qui accensa grandi pyra, Christum iudicem precatur,

SACRVM SVDARIVM CAPITIS CHRISTI INVENTVM.
a Beda de loc. sanct. c. 5.

catur, qui hoc pro suorum salute super caput habere dignatus est. Missum ergo in ignem sudarium veloci raptu effugiens euolat, & summo in aere diutissime quasi ludendo volucritans, ad vltimum cunctis vtrinque intuentibus, sese leuiter in cuiusdam de Christiana plebe sinum deposuit: quod mane mox totus populus summa veneratione salutabat & osculabatur. habet autem longitudinis pedes octo. Aliud quoque aliquanto maius linteum in ecclesia illa veneratur, quod fertur a sancta Maria contextum, duodecim Apostolorum & ipsius Domini continens imagines, vno latere rubro, & altero viridi.] hucusque Beda, qui de rebus patrijs historiam cum prosequitur, hæc habet de ijs quæ hoc anno contigerunt [a]:

LINTEVM CVM SACRIS IMAGINIBVS.

[a] Beda lib. 4. c. 12.

Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo septuagesimooctauo, qui est annus Imperij Regis Ecgfridi octauus, apparuit mense Augusto stella quæ dicitur cometa, & tribus mensibus permanens matutinis horis oriebatur excelsa radiantis flammæ quasi columnam præferens.] hæc Beda, qui hanc secutam esse post siccitatem ingentem pestem tradit, eademq. Anastasius Bibliothecarius docet; siccitatem vero perdurasse triennio, ita vt numquam imbribus terra maduerit. Quæ autem digna memoria postea acciderint pestis tempore, suo loco dicturi sumus: modo huius anni res gestas eodem auctore prosequamur.

SICCITAS INGENS.

Eodem enim anno (vt idem subdit [b]) exorta inter Vuilfridum Episcopum Eboracensem & Regem Ecgfridum dissensione, a sua sede ille deijcitur, alio in eius locum subrogato. Verum ista iniuste passus Vuilfridus, Romanum Pontificem appellauit; ad quem profectus, detentus in via prædicatione Euangelica apud Frisios, non ante sequentem annum peruenit, vt idem testatus est Beda. Quid vero cum Agathone in Vrbe gesserit, & quomodo cum alijs Episcopis in Romano Concilio sederit, suo loco dicturi sumus. hic autem de eo, cũ discedens ex Anglia, conscendens nauim est delatus ad Frisios, prosequamur historiam, quam idem auctor ita breuiter prosecutus est [c]: Romam, inquit, iturus Vuilfridus, & coram Apostolico Papa causam dicturus, vbi nauem conscendit, flante Fauonio, pulsus est in Frisiam; & honorifice susceptus a barbaris, ac Rege illorum Aldgisso, prædicabat eis Christum; & multa eorum millia verbo veritatis instituens, a peccatorum suorum sordibus fonte Saluatoris abluit: & quod postmodum Vuilbrordus reuerendissimus Christi Pontifex in magna deuotione cõpleuit, ipse primus ibi opus Euangelij cœpit. Ibi ergo hiemem cum noua Dei plebe feliciter exigens, sic Romã veniendi iter repetijt, &c.] Eadem totidem ferme verbis Marcellinus ante Bedam scriptis mandauit, dum sui temporis res gestas sancti Suitberti Episcopi scripsit: in quo tamen corrigas mendum in numeri notam illapsum, vt dum præsenti anno appulsum ad Frisios Vuilfridi contigisse tradiderit, numeri inuersa nota, loco anni Domini sexcentesimi septuagesimioctaui, legatur octogesimiseptimi. Magna sane enituit Dei prouidentia, vt sanctissimum Episcopum permiserit a Christiano Rege sede turbari, quo ad sitientes Gentes Euangelij fluenta portaret: vt & ipsi ob Apostolicum munus æque propheticum dictum aptari possit [d]: Qui sunt isti qui volant sicut nubes? &c.] vtpote qui flante vento delatus in terram aridam, eamdem mox cælestibus imbribus irrigauit.

[b] Beda lib. 4. c. 13. & in epitom. hoc anno. VVILFRIDVS PRAEDICAT FRISIIS.

[c] Beda lib. 5. 4.20.

[d] Isa. 60.

IESV CHRISTI ANNVS 679. AGATHONIS PAP. ANNVS 2. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 12.

SExcentesimo septuagesimonono anno salutis, Indictione septima, cum innotuissent Episcopis Occidentalibus per Agathonem Romanum Pontificem ea quæ ad Donum Papam a Constantino Imperatore scripta ipse accepisset de legatione mittenda, eiusdem pariter Agathonis Pontificis iussu, ea de causa ijdem Synodos congregarunt, quibus vbique condemnata est hæresis Monothelitarum hæreticorum. Id quidem factum esse in Italia, in Gallijs, & in Anglia, eiusdem Agathonis litteræ sequenti anno ad eumdem Imperatorem datæ declarant. Porro omnium Italiæ Episcoporum conuentuum supereſt tantum memoria de Synodo Mediolanensi: Gallicanorum vero Conciliorum Acta penitus exciderunt: sed Anglicanæ Synodi aliqua adhuc fragmenta supersunt. Mediolanensis autem Concilij extat Synodalis epistola, cuius hæc est inscriptio:

SYNODI PLVRES CONTRA MONOTHELITAS.

Domino sereniſſimo atque tranquilliſſimo & a Deo coronato religioſiſſimo Constantino

A tino Imperatori Mansuetus Mediolanensis Metropolitanæ Ecclesiæ indignus Episcopus, vel vniuersa sancta Episcoporum fraternitas, quæ in hac magna regia vrbe conuenit, æternam in Domino salutem.

Si apicẽ Imperialis fastigij, &c.] laudatur in primis eius exordio pietas Imperatoris, quem cõparat religiosis, qui ante eum in Ecclesia claruerunt, Imperatoribus, per quos generalibus Synodis congregatis, curatũ est, vt ortæ hæreses damnarentur. quibus fusius explicatis, & Catholica fide ex præscripto sacrorum Conciliorum asserta, hæc subijciuntur: Ecce, præstantissime Princeps, antiquorum Patrum statuta vna cum consensu pijssimorum Imperatorum definita, quæ conuelli vel infirmari nulla ratione pietas vestra permittat. Nam si sunt qui audacia dialecticæ artis inflati, cothurnata ceruice, buccis tumescentibus, sinuosis circuitionibus, & flexuosis ambagibus, phaleris verborum, pompisq. sermonum

MONET IMPERATOREM MANSVETVS EPISCOPVS.

B sua ferali calliditate simplicem fidei rationem conuellere, & delegatas a Patribus regulas conculcare vel temerare voluerint: eorum inflationibus tranquillitas vestra non acquiescat, sed recordamini qualiter propheta dicit [a]: Verbum breuiatũ facit Dominus super terrã. quod per sanctos Apostolos vidimus impletũ. Quid enim breuius, quam simplex fidei symbolum ab Apostolis institutũ, in quo mysticum sacramenti continetur arcanum?

[a] Isa. 10.

Nam si recolas, insignissime Imperator, non cum dialecticis, non cum rhetoricis, non cum grammaticis, sed cum ruricolis & piscatoribus Dominus posuit rationem, & his tradidit sui secreta consilij, quos & principes ordinauit, quibus ligandi atque soluendi tribuit potestatem. Nonne vobis videtur, optime Imperator, dementissimæ mentis esse, qui Apostolicas traditiones & venerabilium Patrum instituta deprauare festinant? Nos autem omnes, &c.] quibus docet Mansuetus vna cum eadem sancta Synodo, sequi

SIMPLICITAS DOCTRINAE CHRISTIANAE

C se quæ sunt ab Apostolis tradita, a sacris Concilijs instituta, atque a sanctis Patribus confirmata. His coniungit rectæ fidei confessionem, ad cuius finem contra Monothelitas duæ in Christo asseruntur voluntates & operationes totidem: nã dum duas naturas diuinam & humanam in vna eademq. persona ipse vna cum eadem sancta Synodo recognoscit, mox ex vniuscuiusque naturæ præscripto duas infert voluntates atque operationes.

Ista quidem sanctus Mansuetus vna cum collegis Episcopis. magnæ vero existimationis erat eo tempore apud omnes ipse Mansuetus, vtpote qui egregia claruit sanctitate, dignusq. est habitus, vt qui viuens sanctissimos prædecessores Episcopos moribus atque doctrina sectatus esset, cum eisdem post mortem in sacris Ecclesiæ tabulis adscriberetur, quo sicut illorum, ita & ipsius anniuersaria natali die memoria in Ecclesia publice coleretur, nempe decimanona mensis Februarij.

MANSVETVS SANCTITATE CLARVS.

D At nec satis ipsi fuit ista de Catholica fide in Synodo statuisse, scriptisq. mandasse, atque ad Imperatorem in Orientem misisse, sed etiam sequenti anno Romam se contulit, vt vna cum alijs vniuersali conuocato Concilio interesset. Verum quod ad dictam epistolam Synodalẽ pertinet, eam non a Mansueto, sed a Damiano Ticinensi Episcopo scriptam, testatur Paulus diaconus his verbis [b]:

[b] Paul. diac. lib. 6. c. 4.

Eo tempore Damianus Ticinensis Ecclesiæ Episcopus sub nomine Mansueti Mediolanensis Archiepiscopi hac de causa satis vtilem rectæq. fidei epistolam composuit, quæ in præfata Synodo non mediocre suffragium tulit.] Ceterum & ipse Damianus magni nominis his temporibus claruit, vitæ quoque probitate insignis: adeo vt æque ac Mansuetus inter sanctos post transitum ex hac vita adnumerari meruerit, vt sacræ testantur tabulæ, in quibus idem Damianus duodecima mensis Aprilis inscriptus legitur anniuer-

DAMIANVS EPISC. TICINENSIS.

E saria memoria in Ecclesia repetendus.

Sed iam prosequamur quæ ad Conciliũ Anglicanũ spectant: meminit ipsius Beda, scriptãq. in eo Synodalem epistolã de fide Catholica ex parte recitat, quã hic tibi subijciendã putamus. sic enim in primis idem Beda præfatur [c]: His temporibus audiens Theodorus fidem Ecclesiæ Constantinopolitanæ per hæresim Eutychetis multum esse turbatam; & Ecclesias Anglorum, quibus præerat, ab huiusmodi labe immunes perdurare desiderans; collecto venerabilium sacerdotum, doctorumq. plurimorum cœtu, cuius essent fidei singuli, sedulus inquirebat; omniumq. vnanimem in fide Catholica reperit consensum, & hunc Synodalibus litteris ad instructionem memoriamq. sequentium commendare curauit.] ista præfatur Beda: cui incomperta fuisse videntur, quæ sequenti anno tum ab Agathone, tum a Synodo Romæ collecta in Synodalibus litteris ad Imperatores datis reperiuntur de eodem Theodoro conscripta, nempe vocatum & expectatum ad Concilium

CONCILIVM ANGLICANVM.

[c] Bed. lib. 4. c. 17.

lium Romæ celebrandum, idq. ob egregiam tanti viri peritiam; vtpote quia hoc sæculo A valde rudi scientia, ipse ferme solus vel ceteris eminentior peritia scientiarum, præsertim vero sacrarum, celebris haberetur. Sed cum non licuerit ipsi coalescentem Ecclesiam, atque lacte adhuc opus habentem relinquere, placuit fidem Catholicam conuentu publico cognitam & confirmatam conscribere, quæ sic se habet a Beda recitata:

FIDEI CATHOLICAE PROFESSIO.

In nomine Domini Iesu Christi Saluatoris, imperantibus dominis pijssimis nostris Ecgfrido Rege Humbronensium, anno decimo regni eius, sub die quintodecimo Kalendas Octobris, Indictione octaua, & Edilredo Mercinensium, anno sexto regni eius, & Alduulfo Rege Estranglorum, anno decimoseptimo regni eius, & Lodthario Rege Cantuariorum, regni eius anno septimo, præsidente ipso Theodoro gratia Dei Archiepiscopo Britanniæ insulæ & ciuitatis Dorouernensis, vna cum eo sedentibus ceteris Episcopis Britanniæ insulæ viris venerabilibus, præpositis sacrosanctis Euangelijs, in loco B qui Saxonico vocabulo Hedtfeld nominatur, pariter tractantes, fidem rectam & Orthodoxam exposuimus, sicut Dominus noster Iesus incarnatus tradidit discipulis suis, qui præsentialiter viderunt & audierunt sermones eius, atque sanctorum Patrum *tradidit* symbolum, & generaliter omnes sanctæ & vniuersales Synodi, & omnis probabilium Catholicæ Ecclesiæ doctorum chorus.

Hos itaque sequentes nos pie atque orthodoxe, iuxta diuinitus inspiratam doctrinam eorum professi, credimus consonanter & confitemur secundum sanctos Patres proprie & veraciter Patrem & Filium & Spiritum sanctum, Trinitatem in vnitate consubstantialem, & vnitatem in Trinitate, hoc est, vnum Deum in tribus subsistentijs vel personis consubstantialibus, æqualis gloriæ & honoris. Et post multa huiusmodi, quæ ad rectæ fidei confessionem pertinebant, hæc quoque sancta Synodus suis litteris addidit: Suscipimus C sanctas & vniuersales quinque Synodos beatorum & Deo acceptabilium Patrum, id est, qui in Nicæa congregati fuerunt, trecentorum decem & octo contra Arium impijssimum & eiusdem dogmata: & in Constantinopoli centum quinquaginta contra vesaniam Macedonij & Eudoxij & eorum dogmata: & in Epheso primo ducentorum contra nequissimum Nestorium & eiusdem dogmata: & in Chalcedone sexcentorum & triginta contra Eutychem & Nestorium & eorum dogmata: & iterum in Constantinopoli quinto congregati sunt Concilio in tempore Iustiniani minoris contra Theodorum & Theodoretum & Ibæ epistolas & eorum dogmata contra Cyrillum. paulo post: Et Synodum quæ facta est in vrbe Roma in tempore Martini Papæ beatissimi, Indictione octaua, imperante Constantino pijssimo anno nono. Suscipimus & glorificamus Dominum nostrum Iesum Christum, sicut isti glorificauerunt, nihil addentes vel subtrahentes: & anathematizamus corde & ore, quos anathematizauerunt; & quos susceperunt, susciпimus, glorificantes Deum Patrem sine initio, & Filium eius vnigenitum ex Patre generatum ante sæcula, & Spiritum sanctum procedentem ex Patre & Filio inenarrabiliter, sicut prædicauerunt hi, quos memorauimus, supradicti sancti Apostoli & prophetæ & doctores.] hactenus ex Synodali epistola Beda: in qua illud considerandum, sanctum Theodorum virum natione quidem Græcum, meritis insignem, sanctis quibuslibet veteribus comparandum, atque doctrina clarissimum, æque cum vniuersa Catholica Ecclesia asserere Spiritum sanctum a Patre Filioq. procedere, sicuti non a Latinis tantum, sed & a sanctis Orientalibus doctoribus affirmari certo sciebat. Vnde erubescant magis recentiores Græci, cum a suis ipsis, qui doctiores ac sanctiores fuere, erroris redarguantur. E

SPIRITVS SANCTVS A PATRE ET FILIO PROCEDIT.

Subdit vero his hæc Beda[a]:

[a] Bed. lib. 4. c. 18.

Intererat huic Synodo, pariterq. Catholicæ fidei decreta firmabat vir venerabilis Ioannes archicantor ecclesiæ S. Petri & Abbas monasterij beati Martini, qui nuper venerat a Roma per iussionem Papæ Agathonis, duce reuerendissimo Abbate Biscopo, cognomine Benedicto, cuius supra meminimus. Cum autem idem Benedictus construxisset monasterium Britanniæ in honorem beatissimi Apostolorum Principis iuxta ostium fluminis Vuyri, venit Romam cum cooperatore suo ac socio eiusdem operis Ceolfrido, qui post ipsum eiusdem monasterij Abbas fuit (quod & ante sæpius facere consueuerat) atque honorifice a beatæ memoriæ Agathone susceptus est, petijtq. & accepit ab eo in munimentum libertatis monasterij quod fecerat, epistolam priuilegij ex auctoritate Apostolica firmatam, iuxta quod Ecgfridum Regem voluisse, ac licentiam dedisse nouerat; quo concedente & possessionē terræ largiente, ipsum monasteriū fecerat. Accepit & præfatū Ioannem

A nem Abbatem in Britanniam perducendum, quatenus in monasterio suo cursum canendi annuum, sicut ad sanctum Petrum Romæ agebatur, edoceret. Egit itaque Abbas Ioannes, vt iussionem acceperat Pontificis, & ordinem videlicet ritumq. canendi ac legendi viua voce præfati monasterij cantores edocendo, & ea quæ totius anni circulus in celebratione dierum festorum poscebat, etiam litteris mandando, quæ hactenus in eodem monasterio seruata & a multis iam sunt circumquaque transcripta.

CANTVS ECCLESIASTICVS TRADITVS AB ECCL. ROM. ANGLIS.

Non solum autem idem Ioannes ipsius monasterij fratres docebat, verum de omnibus pene eiusdem prouinciæ monasterijs ad audiendum eum, qui cantandi erant periti, confluebant; sed & ipsum per loca, in quibus doceret, multi inuitare curabant. Ipse autem, excepto cantandi vel legendi munere, & aliud in mandatis ab Apostolico Papa acceperat, vt cuius esset fidei Anglorū Ecclesia, diligenter ediscceret, Romamq. rediens referret. Nam B & Synodum beati Papæ Martini centum quinque Episcoporum consensu* non multo ante Romæ celebratam, contra eos maxime qui vnam in Christo operationem & voluntatem prædicabant, secum veniens attulit, atque in præfato religiosissimi Abbatis Benedicti *monasterio* transcribendam commodauit*. Tales namque eo tempore Constantinopolitanæ *Ecclesiæ* fidem multum turbauerant; sed Domino donante, proditi iam tunc & victi sunt. Vnde volens Agatho Papa, sicut in alijs prouincijs, ita etiam in Britannia, qualis esset status Ecclesiæ, quomodo ab hæreticorū contagijs castus, ediscere, hoc negotium reuerendissimo Abbati Ioanni in Britanniam destinato iniunxit. Quamobrē collecta pro hoc in Britannia Synodo, quam diximus, inuenta est in omnibus fides Catholica inuiolata, datumq. illi exemplar eius Romam perferendum.] hactenus Beda, in quo desideratur & alia causa profectionis Ioannis in Britanniam, vt scilicet (quod dictum est) Theodo- C rum ad Romanam Synodum conuocaret, vt Synodales epistolæ a Romana Synodo Constantinopolim scriptæ docent. Verum quod sciisset Theodorus Romam abijsse S. Vuilfridum, hocq. anno ab Agathone Pontifice auditū & absolutum, eidem legationem credidit, vt nomine totius Ecclesiæ Anglicanæ Synodo interesset: quod ipsum ostendent, quæ anno sequēti dicturi sumus. De absolutione Vuilfridi facta ab Agathone Beda[a] testatur.

* consessu EXPLORATA FIDES ECCLESIAE ANGLICANAE. *commendauit

LEGATIO S. VVILFRIDO CREDITA.

[a] Beda lib. 5. c. 20.

Hoc ipso anno qui præcedit sexcentesimum octogesimum (vt auctor est Beda[b]) per Theodorum Archiepiscopum componitur pax inter Ecgfridum & Edilredum Reges graui prœlio mutuo confligentes. Quid vero valde mirandum tunc acciderit, Beda ipse ita describit: In præfato autem prœlio, quo occisus est Rex Elbuini, memorabile quoddam factum esse constat, quod nequaquam silentio prætereundum arbitror, sed multorum saluti (si referatur) fore proficuum. Occisus est ibi inter alios de militia eius iuuenis D vocabulo Imma: qui cum die illo & nocte sequente inter cadauera occisorum similis mortuo iaceret, tandem recepto spiritu reuixit; ac residens, sua vulnera (prout potuit) ipse alligauit: deinde modicum requietus leuauit se, & cœpit abire sic, vbi amicos, qui sui curam agerent, posset inuenire. Quod dum faceret, inuentus est & captus a viris hostilis exercitus, & ad dominum ipsorum, Comitem videlicet Edilredi Regis adductus: a quo interrogatus quis esset, timuit se militem fuisse confiteri: rusticum se potius & pauperem, atque vxorio vinculo colligatum fuisse respondit, & propter victum militibus asferendum, in expeditionem se cum suis similibus venisse, testatus est. At ille suscipiens eum, curam vulneribus egit; & vbi sanari cœpit, noctu eum, ne aufugeret, vinciri præcepit, nec tamen vinciri potuit: nam mox vt abiere qui vincierant, eadem sunt eius vincula soluta.

DE PACE INTER REGES ANGLORVM PER THEODORVM FACTA.

[b] Bed. lib. 4. c. 23. & supra c. 21. & 22.

E Habebat enim germanum fratrem, cui nomen erat Tunna, presbyterum & Abbatem monasterij in ciuitate quæ hactenus ab eius nomine Tunnacestir cognominatur: qui cum eum in pugna peremptum audiret, venit quærere, si forte corpus eius inuenire posset: inuentumq. alium illi per omnia simillimum, putauit ipsum esse; quem ad monasterium suum deferens, honorifice sepeliuit, & pro absolutione animæ eius sæpius Missas facere curauit; quarum celebratione factum est quod dixi, vt nullus eum posset vincire, quin continuo solueretur. Interea Comes, qui eum tenebat, mirari & interrogare cœpit, quare ligari non posset, an forte litteras solutorias, de quibus fabulæ ferunt, apud se haberet, propter quas ligari non posset. At ille respondit, nihil se talium artium nosse: sed habeo fratrem, inquit, presbyterum in mea prouincia, & scio quia ille me interfectum putans, pro me Missas crebras facit; & si nunc in alia vita essem, ibi anima mea per intercessiones eius solueretur a pœnis. Dumq. aliquanto tempore apud Comitem teneretur, ani-

SACRIFICIVM MISSAE PROFICVVM VIVIS ATQVE DEFVNCTIS.

animaduerterunt qui eum diligentius considerabant, ex vultu & habitu & sermonibus A eius, quia non erat de paupere vulgo, vt dixerat, sed de nobilibus.

Tum secrete aduocans eum Comes, interrogauit intentius, vnde esset, promittens se nihil ei mali facturum, si simpliciter sibi, quis esset, proderet. Quod dum ille faceret, ministrum se Regis fuisse manifestans, respondit: Et ego per singula responsa cognoueram, quod rusticus non eras: & nunc quidem dignus es morte, quia omnes fratres & cognati mei in illa sunt pugna interempti: nec te tamen occidam, ne fidem mei promissi præuaricem. Vt ergo conualuit, vendidit eum Londoniam Fresoni cuidam. sed nec ab illo, nec cum illuc duceretur, vllatenus potuit alligari: verum cum alia atque alia vinculorum genera ei hostes imponerent, dissoluta sunt. Cumq. videret qui emerat, eum vinculis non posse cohiberi, donauit ei facultatem sese redimendi, si posset. A tertia enim hora, quando Missæ fieri solebant, sæpissime vincula soluebantur. At ille dato iure- B iurando, vt rediret, vel pecuniam illi pro se mitteret, venit Cantiam ad Regem Lodhere, qui erat filius sororis Edildridæ Reginæ (de qua supra dictum est, qui & ipse quondam eiusdem Reginæ minister fuerat) petijtq. & accepit ab eo pretium suæ redemptionis, ac suo domino pro se, vt promiserat, misit.

NVLLIS VALVIT TENERI VINCVLIS.

Qui post hæc in patriam reuersus, atque ad suum fratrem perueniens, replicauit ex ordine cuncta quæ sibi aduersa, quæve in aduersis solatia prouenissent: cognouitq. referente eo, illis maxime temporibus sua fuisse vincula soluta, quibus pro se Missarum fuerant celebrata solemnia; sed & alia quæ periclitanti ei commoda contigissent & prospera, per intercessionem fraternam & oblationem hostiæ salutaris cælitus fuisse sibi donata, intellexit. Multiq. hæc a præfato viro audientes, accensi sunt in fide ac deuotione pietatis ad orandum, vel ad eleemosynas faciendas, vel ad offerendas Domino victimas C sacræ oblationis pro ereptione suorum, qui de sæculo migrauerunt. Intellexerunt enim, quod sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis sempiternam. Hanc mihi historiam etiam quidam eorum, qui ab ipso viro, in quo facta est, audiere, narrarunt: vnde eam, quam liquido comperi, indubitanter historiæ nostræ Ecclesiasticæ inserendam credidi.] hactenus Beda.

Hoc eodem anno, tertiodecimo Kalendas Iulij sanctus Adeodatus Episcopus Niuernensis, idemq. eremi cultor, ex hac vita migrauit. Eius res præclare gestas vidimus typis excusas, in quibus non ipsius tantum, sed & aliorum eiusdem temporis illustrium virorum facta narrantur. Scriptæ fuerunt tempore Leonis Noni Romani Pontificis, cui oblatæ, ab eodemq. probatæ leguntur.

IESV CHRISTI ANNVS 680. AGATHONIS PAP. ANNVS 3. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 13. D

SYNODVS ROMANA SVB AGATHONE PAPA.

ANnus qui sequitur Redemptoris sexcentesimus octogesimus, Indictione octaua inscribitur: quo ab Agathone Pontifice Romæ generalis Synodus veris tempore (puto post Pascha) aduersus Monothelitas coacta est, cui interfuerunt centum vigintiquinque Episcopi, qui omnes Synodalibus litteris subscripti leguntur in quarta Actione Sextæ Synodi, vbi eædem recitantur, & nomina singulorum subscribentium Episcoporũ: inter quos legati leguntur missi a Synodo in Gallijs habita, nẽpe Felix Arelatensis, Adeodatus Leucorum Episcopus, & Taurinus diaconus Ecclesiæ Tolonensis. Sed & ex Britannia S. Vuilfridus interfuit Episcopus Eboracensis: ipse enim titulo legationis inter alios subscriptus E Synodo reperitur, licet primum non legationis, sed appellationis causa eum anno superiori Romam diuina prouidentia perduxisset.

VOCATVS FRVSTRA THEODORVS.

a Bed. lib. 4. c. 18.

Missus namque fuerat in Britanniam (vt testatur Beda[a]) Ioannes archicantor ecclesiæ sancti Petri & Abbas monasterij sancti Martini, & quidem (vt ex epistola ipsius Agathonis Papæ ad Imperatores colligitur) vt Theodorum ipsum Angliæ Primatem vocaret ad Synodum: ait enim [b]: Sperabamus de Britannia Theodorum confamulum atque coepiscopum nostrum, magnæ insulæ Britanniæ Archiepiscopum & philosophum, cum alijs qui ibidem vsque hactenus demorantur, exinde ad nostram humilitatem coniungere.] hæc & alia ad excusationem tarditatis Agatho scribit ad Constantinum & fratres Augustos. Quod autem Theodorus occupatione illius tunc coalescentis magnæ Ecclesiæ minime venire potuisset, Synodum ipse ea de causa aduersus eiusmodi hæreticos

b Extat in Sex. Synodo Act. 4.

celebrauit

A celebrauit in Anglia (vt dictum est) ex qua legationẽ videtur decreuisse Vuilfrido, quem alia causa ante annum Romam perduxerat; licet nihil de legatione Beda, qui de eodem Romano Concilio his verbis meminit [a]: Eo tempore idem Papa Agatho cum Synodum congregaret Romæ centum vigintiquinque Episcoporum aduersus eos qui vnam in Domino Saluatore voluntatẽ atque operationem dogmatizabant, vocari iussit & Vuilfridum, atque inter Episcopos confidentem dicere fidem suam simul & prouinciæ, siue insulæ, de qua venerat. Cumque Catholicus fide cum suis esset inuentus, placuit hoc inter cetera eiusdem Synodi gestis inseri, scriptumq. est hoc modo: Vuilfridus Deo amabilis Episcopus Eboracensis ciuitatis, Apostolicam sedem de sua causa appellans, & ab hac potestate de certis incertisq. rebus absolutus, & cum alijs centum viginti coepiscopis in Synodo in iudicij sede constitutus, & pro omni Aquilonari parte Britanniæ & Hiberniæ insulis, quæ ab B Anglorum & Britonum, necnon Scotorum & Pictorũ gentibus incoluntur, veram & Catholicam fidem confessus est, & conscriptione sua corroborauit.] hæc de his Beda: iamq. satis de legationibus e Gallia atque Britannia & alijs Borealibus insulis.

a Bed. Hist. 5. c. 20.

VVILFRIDVS SYNODO INTERFVIT.

De reliquis modo agamus Episcopis, qui ex Italiæ diuersis Ecclesijs Synodo interfuerũt, de *illis* inquam, qui celebriori sanctitatis nomine claruerunt. Præter enim Mansuetũ Mediolanensis Ecclesiæ spectatæ sanctitatis Antistitẽ, interfuit etiã Barbatus Beneuentanus in Albũ sanctorũ relatus; itemq. Ioannes Episcopus Bergomas æque sanctitate celebris eidem interfuisse Synodo reperitur, de quo & superius dictũ est. celebrat etiã eũ Paulus diaconus, de quo ista habet [b]: Per idem quoque tempus Ioannes Episcopus Bergomatis Ecclesiæ vir miræ sanctitatis extitit: qui cum Regem Cunibertum in conuiuio, dum sermocinaretur, offendisset, Rex ei ad hospitium reuertenti equum ferocem & indomitum, qui C immenso fremitu super se sedentes terræ allidere solebat, præparari fecit: cui cum Episcopus supersedisset, ita mansuetus extitit, vt eum blando incessu vsque ad domum propriã deportaret. Quod Rex audiens, & Episcopũ ex eo die honore debito coluit, & ei suum equũ, quem sua sessione dedicauerat, dono largitus est.] hæc Paulus de Ioanne, qui (vt diximus) eũdem sacrũ Patrum conuentum præsens ornauit; insuper & Decorosus Episcopus Capuanus, qui in numerũ sanctorũ reperitur adscriptus decimaquinta die mensis Februarij. His adde Felicem Spoletinum Episcopum, cuius diem natalem Ecclesia Catholica celebrat decimaoctaua Maij. Sanctus Anastasius præterea Ticinẽsis Episcopus æque sanctitate conspicuus præsens fuit, cuius memoria in Ecclesia colitur trigesima die eiusdem mensis. Interfuerunt & alij præclari virtute Episcopi; adeo vt tanta corona Patrũ eiusmodi Synodus magno fuerit honore digna. Corrigendũ vero (quod obiter dicendum occurD rit) vbi post Saturninum Alatrinæ Ecclesiæ Episcopum legitur in cuso codice Valerianus Episcopus Rosanæ Ecclesiæ: sed pro Rosanæ, restitue ex codice scripto, Soranæ: nam etsi cetera deessent testimonia codicum; cũ ipsa subscriptio posita legatur secundum ordinem prouinciarum, nulla ratio persuadet vt post Alatrinum & ante Signinum Rosanus, siue Rosanensis ponatur Episcopus ex Calabriæ prouincia; sed restituendum, Soranus, iuxta nominatum locum ciuitatis Alatrinæ, itemq. Signinæ. Erat præterea Valerianus, siue Valerius, homen commune satis Soranis ciuibus: nam & ipsa ciuitas dicta a Iuuenale reperitur Domus Valeriorum, eo quod cum colonia illuc est Romanorum deducta, Valeriorum familiæ plurimi migrauerunt. At hæc de nominibus satis.

VALERIANVS SORANVS EPISCOPVS.

Derebus autem in hac Synodo gestis, nihil præterea reperitur, nisi epistola Agathonis ad Constantinum Imperatorem & fratres eius de fide Catholica contra Monotheli- DE REBVS GESTIS IN SYNODO.
E tas, sed & alia epistola ad eosdem nomine totius Synodi de fide Catholica conseruanda. Canon nullus in ea sancitus legitur; quod non ob aliam causam fuerit conuocata, quam ad fidem Catholicam confirmandam, & legationem Constantinopolim ad Synodum œcumenicam decernendam: & cum vtrũque quam diligentissime reperiatur impletum, nihil est quod ab ea amplius fuerit requisitum. Delecti sunt autem in eodem Concilio legati Constantinopolim profecturi, Ioannes Episcopus Portuensis, Abundantius Episcopus Paternensis, & Ioannes Episcopus Regitanus, siue Regiensis: hi tres a Concilio Rom. missi fuerunt; sed & ab Episcopo Rauennate Theodoro missus est Theodorus presbyter. hæc quidem ex Actis ipsius Sextæ Synodi constant. Quod vero Anastasius Bibliothecarius vniuersos qui cum ijsdem profecti sunt legatis recensens, post tres ex dicto Concilio legatos missos, hos addit, dicens: Misit Agatho & Theodorum & Georgium presbyteros, Ioannem diaconum, & Constantinum subdiaconum, Theodorum presbyterum Rauen-

natem, atque reliquos seruos Dei monachos] ijdem etiam in litteris Agathonis nominati reperiuntur. Sed est sciendum, duas missas esse legationes, ab Agathone Pontifice vnam, alteram vero ab ipso Romano Concilio seorsum, licet easdem simul contigerit proficisci. Testantur id quidem eiusdem Imperatoris litteræ ad Georgium Constantinopolitanum Episcopum, in quibus & ista leguntur[a]:

DVPLEX LEGATIO.

a *Extant in præambulis Sextæ Synodi.*

Iam enim super hoc adhortati sumus per pios nostros apices adhuc inter viuos existentem & Donum sanctissimum Apostolicæ sedis antiquæ Romæ Præsulem: & illo ex hoc sæculo migrante, Agatho sanctissimus nuper ordinatus Papa in Apostolica sede prædictæ antiquæ Romæ huiusmodi nostros pios suscipiens apices, destinauit in præsenti propriam eius indutos personam Theodorum & Georgium Deo amabiles presbyteros, & Ioannem Deo amabilem diaconum; ex persona vero totius eius Concilij Ioannem & Abundantium & Ioannem venerabiles Episcopos cum ceteris clericis & monachis, &c.] Sicut ergo discretæ duæ missæ sunt eodem tempore legationes ad Constantinum ac fratres Imperatores; ita duæ ad eosdem missæ sunt epistolæ, altera priuatim Agathonis Papæ, altera vero eiusdem Agathonis ac Synodi Romæ habitæ, vt earumdem præseferunt *inscriptiones*, quarum prioris sic se habet:

AGATHONIS EPISTOLA AD IMPPP.

Dominis pijssimis & serenissimis victoribus ac triumphatoribus, carissimis filijs, amatoribus Dei & Domini nostri Iesu Christi, Constantino maiori Imperatori, Heraclio & Tiberio Augustis, Agatho Episcopus seruus seruorum Dei.

Consideranti mihi humanæ vitæ diuersos angores, & ante Deum, qui vnus & verus est, cum vehementia fletuum ingementi, vt consolationem animæ fluctuanti diuinæ miserationis impertiret instinctus, & de profundo mæroris & angustiæ potentia suæ dexteræ subleuaret: magnam atque mirabilem cum indesinenti gratiarum actione, sereniſſimi domini filij, confiteor, consolationis opportunitatem exhibere dignatus est pijssimum tranquillæ mansuetudinis vestræ propositum, quod ad stabilitatem diuinitus commissæ Reipublicæ Christianæ eius concessit dignatio, vt Imperialis virtus atque clementia de Deo, per quem Reges[b] regnant, & qui Rex regum & Dominus dominantium est, & curet & quærat immaculatæ fidei veritatem, vt ab Apostolis atque Apostolicis est Patribus tradita, inquirere vigilanter; atque vt vera traditio continet, instantissime desideret in omnibus Ecclesijs obtinere.

b *Prou. 8.*

Et ne quemquam tam pia lateret intentio audientium, humanave suspicio perterreret, æstimantium potestate nos esse compulsos, & non plena serenitate ad satisfaciendum super Euangelicæ & Apostolicæ nostræ fidei prædicatione communitos: diuales apices ad Apostolicæ memoriæ Donum Pontificem nostræ pusillitatis prædecessorem, cunctis populis ac gentibus per nostrum ministerium patefecerunt ac patefaciunt *, quos gratia sancti Spiritus Imperialis linguæ calamo de puro cordis thesauro dictauit, commonentis, non opprimentis; satisfacientis, non perterrentis; non affligentis, sed exhortantis, & ad ea quæ Dei sunt, secundum Deum inuitantis. Quia & ipse conditor omnium ac Redemptor cum posset in suæ diuinitatis maiestate in sæculum veniendo mortales perterrere, humanitate magis inæstimabilis clementiæ humiliter ad nostra descendens, quos creauit, dignatus est & redimere. Qui & spontaneam de nobis veræ de se fidei confessionem expectat: quod & beatus Petrus Apostolorum princeps commonet[c]: Pascite, qui in vobis est, gregem Christi non coacte, sed sponte, secundum Deum exhortantes.

* satisfaciunt

c 1. *Petr. 5.*

His itaque, mansuetissimi rerum domini, diualibus apicibus animatus, & ad spem consolationis de profundis angoribus alleuiatus *, sum meliori refectus confidentia paulatim & his quæ per mansuetissimæ fortitudinis vestræ Sacram dudum præcepta sunt, efficaciter promptam obsequentiam exhibere; vt personas, quales secundū temporis huius defectum ac seruilis prouinciæ qualitatem poterant inueniri, pro obedientiæ satisfactione inquirerem, & cum consilio confamulorum meorum Episcoporum tam de propinqua huius Apostolicæ sedis Synodo, quamq. de familiari clero, amatores Christiani Imperij, & frequenter de religiosis seruis Dei, vt ad pijssimæ tranquillitatis vestræ vestigia properarent, hortarer. Et nisi longos prouinciarum ambitus, in quibus humilitatis nostræ Concilium constitutum est, tanti temporis protelationem ingereret; olim hoc, quod vix tandem nunc fieri potuit, studiosa obedientia noster famulatus impleſſet. Sed dum de diuersis prouincijs familiare nobiscum Concilium congregatur, & dum personas quasdam quidem de

* eleuatus

LEGATI HAVD ADEO IMBVTI SCIENTIIS.

A de hac seruili vestri serenissimi principatus Romana vrbe vel proxima dirigere procuramus, quasdam de longe positis prouincijs, in quibus verbum Christianæ fidei ab Apostolicis exiguitatis meæ prædecessoribus missi prædicabant, remeare præstolamur, nō paruus temporum cursus elapsus est: vt corporales ægritudines mei famulatus silentio transeam, quibus nec viuere licet, nec libet assiduis ægrimonijs laborantem.] Quem audis, lector, expectatū e longinquis regionibus, hunc fuisse scias Theodorū in Angliā antea missum, qui alijs litteris a Synodo Romana datis nominatim explicatur. Sed pergit de legatis missis:

Ideoque, Christianissimi domini filij, secundum pijssimam iussionem a Deo protegendæ
B mansuetudinis vestræ, pro obedientia quam debuimus, non pro confidentia eorū scientiæ quos dirigimus, præsentes famulos nostros Abundantium & Ioannem reuerendissimos fratres nostros Episcopos, Theodorum & Georgium dilectissimos filios nostros presbyteros cum dilectissimo filio nostro Ioanne diacono & Constantino subdiacono sanctæ huius spiritalis matris Apostolicæ sedis, necnon & Theodorum presbyterum legatum sanctæ Rauennatis Ecclesiæ, & religiosos seruos Dei monachos cum scripturarum cordis deuotione curauimus demandare: nam apud homines in medio gentium positos, & de labore corporis quotidianum victum cum summa hæsitatione * conquirentes, quomodo ad plenum poterit inueniri scripturarum scientia, nisi quæ regulariter a sanctis atque Apostolicis prædecessoribus & venerabilibus quinque Concilijs definita sunt, cum simplicitate cordis & sine ambiguitate a Patribus traditæ fidei conseruamus, vnū ac præcipuum bonū habere semper optātes atque studētes, vt nihil de eis quæ regulariter definita sunt, minuatur, nihil mutetur vel augeatur, sed eadē & verbis & sensibus illibata a nobis custodiātur?]

RVDE SAECVLVM DEPLORATVR.

* *vel* exercitatione

Intelligis probe, lector, quantum deploret Agatho Pontifex temporis huius bonarum
C litterarum sterilitatem, cum ob assiduos Longobardorum motus, exculta Latinitas & ipsa Italia fœcunda scientijs, fuerint omnino ijsdem incultæ & steriles redditæ: vt opus fuerit e Britannia Theodorum accersire Theologum, quem nec habere licuit. Habes præterea ex ijsdem Agathonis Pontificis verbis, in quantam Ecclesiæ redactæ essent paupertatem, vt necessarium fuerit earum ministris corporali exercitatione sibi victum comparare. Sed & illud pariter obseruatione dignū considera, quod cum in Ecclesia desunt homines sacris litteris summe eruditi, tunc pro securitate ad tutum portum esse confugiendum, nimirum ad prædecessorum & sanctorum scripta Patrum in omnibus semper & ante omnia antiquis traditionibus firmiter inhærendo. Sed audi reliqua Agathonis epistolæ id ipsum præstantis, dum collectas in vnum sanctorū Patrum sententias, & quæ a prædecessoribus definita fuissent, dedit ijsdem legatis Constantinopolim perferenda: nam subdit:

QVID AGENDVM, CVM DE EST LITTERARVM PERITIA.

D Quibus portitoribus & testimonia aliquorum sanctorum Patrum, quos hæc Apostolica Christi Ecclesia suscipit, cum eorum libris tradidimus: vt facultatem suggerendi a benigniſſimo vestræ Christianitatis Imperio consecuti, ex his dumtaxat satisfacere studeant, dū Imperialis mansuetudo percipiat quid hæc spiritalis mater eorum ac a Deo propagati Imperij Apostolica Christi Ecclesia credat & prædicet, non per eloquentiā sæcularem, quæ nec suppetit idiotis hominibus, sed per sinceritatem Apostolicæ fidei, in qua & ab incunabulis edocti vsque in finem propagatori vestri Christiani Imperij cæli Domino omnes nobiscum deprecantur seruire & obedire. Licentiam proinde eis siue auctoritatem dedimus apud tranquillissimum vestrum Imperium, dum iusserit eius clementia, simpliciter satisfaciendi, in quantum eis dumtaxat iniunctum est, vt nihil profecto præsumant augere, minuere, vel mutare, sed traditionem huius Apostolicæ sedis, vt a prædecessoribus Apostolicis Pontificibus instituta est, sinceriter enarrare.

QVID CONCESSVM LEGATIS.

Pro quibus flexo mentis poplite suppliciter vestram ad mansuetudinem semper intentam clementiam deprecamur, vt iuxta benigniſſimam atque augustissimam Imperialis Sacræ promissionem, acceptione eos dignos efficiat Christi imitabilis vestra tranquillitas, atque placabiles auditus eorū humillimis suggestionibus accommodare dignetur: sic aures Dei omnipotentis suis precibus ad exaudiendum inueniat vestra mansuetissima pietas referatas: illæsosq. tam in rectitudine nostræ Apostolicæ fidei, quamq. corporum sospitate in proprijs restituere iubeat: sic restituat superna maiestas per fortissimos atque inuictissimos labores vestræ a Deo corroboratæ clementiæ sub benigni vestri principatus regimine totam Christianam Rempublicam, & fortissimis vestris sceptris aduersas subigat nationes, vt ex hoc omni animæ atque omnibus gentibus satisfiat: quia quod per augustissimos apices de immunitate atque illæsione cuntium, Deo sibi aspirante, polliceri dignata est, adimpleuit in omnibus. Non enim nobis eorū scientia confidentiam dedit, vt ad

COMMENDAT LEGATOS.

pia veſtra veſtigia eos auderemus dirigere, ſed hoc Imperialis veſtra benignitas clementer iubens hortata eſt, & noſtra puſillitas, quod iuſſum eſt, obſequenter impleuit.] hæc prælocutus, ſubijcit Catholicæ fidei regulam ab omnibus cuſtodiendam, verbis iſtis: A

FIDEI CATHOLICAE REGVLA.

Vt autem veſtræ diuinitus inſtructæ pietati, quid Apoſtolicæ noſtræ fidei vigor contineat, breuiter intimemus, quam percepimus per Apoſtolicam Apoſtolicorumq. Pontificum traditionem, & ſanctarum quinque vniuerſalium Synodorum, per quas fundamenta Catholicæ Chriſti Eccleſiæ firmata atque ſtabilita ſunt. Hic igitur ſtatus eſt Euangelicæ & Apoſtolicæ fidei, regularisq. traditio, vt confitentes ſanctam & inſeparabilem Trinitatem, id eſt, Patrem & Filium & ſanctum Spiritum, vnius eſſe Deitatis, vnius naturæ & ſubſtantiæ ſiue eſſentiæ, vnius eam prædicemus & naturalis voluntatis, virtutis, operationis, dominationis, maieſtatis, poteſtatis, & gloriæ. Et quicquid de eadem ſancta Trinitate eſſentialiter dicitur ſingulari numero, tamquam de vna natura trium conſubſtantialium perſonarum, comprehendamus, regulari ratione inſtituti. Cum vero de vno earumdem trium perſonarum ipſius ſanctæ Trinitatis, Filio Dei, Deo Verbo, & de myſterio admirandæ eius ſecundum carnem diſpenſationis confitemur, omnia duplicia *vnius eiusdemq.* Domini Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti ſecundum Euangelicam tradi*tionem aſſerimus*, id eſt, duas eius naturas prædicamus, diuinã ſcilicet & humanam, ex quibus & in quibus etiam poſt admirabilem atque inſeparabilem vnitionem ſubſiſtit: & vnamquamque eius naturam proprietatem naturalem habere confitemur, & habere diuinam omnia quæ diuina ſunt, & humanam omnia quæ humana ſunt, abſque vllo peccato: & vtraſque vnius eiuſdem Dei Verbi incarnati, id eſt humanati, inconfuſe, inſeparabiliter, immutabiliter eſſe cognoſcimus, ſola intelligentia quæ vnita ſunt diſcernentes, propter confuſionis dumtaxat errorem: æqualiter enim & diuiſionis & commixtionis deteſtamur blaſphemiam. C Cum duas autem naturas, duasq. naturales voluntates, & duas naturales operationes confitemur in vno Domino noſtro Ieſu Chriſto, non contrarias eas, nec aduerſas ad alterutrum dicimus (ſicut a via veritatis errantes Apoſtolicam traditionem accuſant: abſit hæc impietas a fidelium cordibus) nec tamquam ſeparatas in duabus perſonis vel ſubſiſtentijs, ſed duas dicimus vnum eumdemq. Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſicut naturas, ita & naturales in ſe voluntates & operationes habere, diuinã ſcilicet & humanam: diuinam quidem voluntatem & operationem habere ex æterno cum coeſſentiali Patre communem, humanam temporaliter ex nobis cum noſtra natura ſuſceptam.

Hæc eſt Apoſtolica atque Euangelica traditio, quã tenet ſpiritalis veſtri feliciſſimi Imperij mater Apoſtolica Chriſti Eccleſia: hæc eſt mera confeſſio pietatis: hæc eſt Chriſtianæ religionis vera atque immaculata profeſſio, quã non humana adinuenit verſutia, ſed Spiritus ſanctus per Apoſtolorum Principes docuit. hæc eſt firma & irreprehenſibilis ſanctorum Apoſtolorum doctrina, cuius ſinceræ pietatis integritas quoaduſque libere *prædicatur in Republica Chriſtiana, veſtræ tranquillitatis Imperium tuebitur ſtabilitum, & exultans & felix (vt perfecte * confidimus) demonſtrabit. Credite humillimo mihi, Chriſtianiſſimi domini filij, quia pro ſtabilitate & exultatione eius has cum fletibus preces effundo. Et hæc (licet indignus & exiguus) ſinceriter diligendo, præſumo conſulere: quia veſtra a Deo concedenda victoria, noſtra ſalus eſt: veſtræ tranquillitatis felicitas, noſtra lætitia eſt: veſtræ manſuetudinis ſoſpitas, noſtræ paruitatis ſecuritas eſt. D

* libenter

* profecto

Et ideo cũ corde contrito & profluentibus lacrymis, mente proſtratus exoro, porrigere dignemini clementiſſimam dexteram Apoſtolicæ doctrinæ, quam cooperator piorum laborum veſtrorum beatus Petrus Apoſtolus tradidit, non vt ſub modio condatur, ſed vt E tuba clarius in toto orbe prædicetur: quia eius vera confeſſio a Patre de cælis eſt reuelata, pro qua a Domino omnium [a] beatus eſſe pronunciatus eſt Petrus, qui & ſpiritales oues Eccleſiæ ab ipſo Redemptore omnium terna commendatione paſcendas ſuſcepit. Cuius adnitente præſidio, hæc Apoſtolica eius Eccleſia numquam a via veritatis in qualibet erroris parte deflexa eſt: cuius auctoritatem, vtpote Apoſtolorum omnium Principis, ſemper omnis Catholica Chriſti Eccleſia & vniuerſales Synodi fideliter amplectentes, in cunctis ſecutæ ſunt, omnesq. venerabiles Patres Apoſtolicam eius doctrinam amplexi, per quam & probatiſſima Eccleſiæ Chriſti luminaria claruerunt, & ſancti quidem doctores Orthodoxi venerati atque ſecuti ſunt, hæretici autem falſis criminationibus ac derogationum odijs inſecuti.

a Matth. 16.

ROMANAE ECCLESIAE PRAECONIA.

Hæc eſt Apoſtolorum Chriſti viua traditio, quam vbique eius tenet Eccleſia, quæ præcipue diligenda atque fouenda & fiducialiter prædicanda eſt: quæ per veridicã confeſſionem

nem Deo conciliat, quæ & Chriſto Domino commendabilem facit: quæ clementiæ veſtræ Chriſtianum conſeruat Imperium: quæ a cæli Domino largas victorias veſtræ pijſſimæ fortitudinis confirmat: quæ comitatur in prœlijs, & expugnat aduerſos: quæ veſtrum a Deo propagatum Imperium vbique vt murus inexpugnabilis protegat: quæ terrorem in contrarias nationes immittat, & ira diuina percellat: quæ & in bellis triumphales palmas de hoſtium deiectione atque ſubiectione cælitus tribuat, & in pace ſecurum & hilarem veſtrum fideliſſimum principatum ſemper cuſtodiat.

Hæc eſt enim vera fidei regula, quam & in proſperis & in aduerſis viuaciter tenuit ac defendit: hæc ſpiritalis mater veſtri tranquilliſſimi Imperij Apoſtolica Chriſti Eccleſia, quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apoſtolicæ traditionis numquam erraſſe probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata ſuccubuit; ſed vt ab exordio fidei Chriſtianæ percepit ab auctoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti principibus, illibata finetenus permanet ſecundum ipſius Domini Saluatoris diuinam pollicitationẽ, quam ſuorum diſcipulorum principi *in ſacris Euangelijs* fatus eſt [a]: Petre, Petre, inquiens, ecce Satan expetiuit vt *cribraret* vos, ſicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogaui, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Conſideret itaque veſtra tranquilla clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides eſt, qui fidem Petri non defecturam promiſit, confirmare eum fratres ſuos admonuit: quod Apoſtolicos Pontifices meæ exiguitatis prædeceſſores confidenter feciſſe ſemper, cunctis eſt cognitum: quorum & puſillitas mea, licet impar & minima, pro ſuſcepto tamen diuina dignatione miniſterio pediſſequa cupit exiſtere. Væ enim mihi erit, ſi veritatem Domini mei, quam illi ſinceriter prædicarunt, prædicare neglexero.] *a Luc. 22.*

OMNES ROMANI PONTIFICES IMMVNES AB HAERESI.

C Audiſti, lector, quam libere aſſerat, ac fortiter inculcet, firmiterq. aſſeueret ſanctiſſimus Agatho Papa, nulla hæreticæ prauitatis ſuſpicionis labe hactenus aſperſam fuiſſe Apoſtolicam ſedem, nullum prædeceſſorem defeciſſe a Catholicæ pietatis aſſertione atque defenſione. At quomodo iſta tam libere potuiſſet tantus Pontifex conteſtari, ſi in eadem hæreſi, quam ſua epiſtola ipſe Agatho adeo valide inſectatur, Honorius, cuius recens adhuc memoria erat, ijſdem hæreticis ignominioſe manus dediſſet, & eumdem cum illis errorem confouiſſet? Sed quæ Agatho, hæc ante ipſum ſanctus Martinus Papa & martyr, & ſucceſſores qui poſthac fuerunt ſummi Pontifices, vt Nicolaus & alij, eadem pariter libertate atque ſecuritate profeſſi ſunt: id ipſum (ne longius recedamus) & ipſa Romana Synodus centum vigintiquinque Epiſcoporũ hoc anno Romæ celebrata in ſua ad eoſdem Imperatores ſcripta Synodali epiſtola profitetur. Videas ergo, quam inconſiderate agant, D qui hæreſis accuſant Honorium Papam. Sed de his ſatis ſuperius diximus in Honorio, in Ioanne eius ſucceſſore, necnon in Theodoro Romanis Pontificibus, ſed & inferius dicturi ſumus. Pergit vero Agatho:

HONORII FIDES CATHOLICA COGNITA.

Væ mihi erit, ſi ſilentio texero veritatem, quam erogare nummularijs iuſſus ſum, id eſt, Chriſtianum populum imbuere & docere. Quid dicam in ipſius Chriſti futuro examine, ſi hic (quod abſit) prædicare eius ſermonum veritatem confundor? Quid de me ipſo, quid de commiſſis animabus ſatisfaciam, dum de officio ſuſcepto rationem diſtrictam exegerit? Quis igitur, clementiſſimi atque pijſſimi domini filij (quod tremens & conſternatus ſpiritu dico) non prouocetur illa admirabili pollicitatione, qua fidelibus repromittit [b]: Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, inquiens, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt? Et quem infidelium ſaltem non perterreat illa ſeueriſſima E comminatio, qua indignaturum ſe proteſtatur & aſſerit, inquiens: Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt? &c.] Poſt hæc rurſum prædeceſſorum diligentiam commendans in admonendis Epiſcopis Conſtantinopolitanis, & horũ condemnans improbitatem in aſſertione vnius voluntatis & operationis in Chriſto, doctrinam Catholicam rurſus inculcans, eamdem tum diuinæ Scripturæ, tum ſanctorum Patrum aſſertionibus teſtatam reddit; addens, hæreticorum dumtaxat eſſe vnam voluntatem & operationem in Chriſto fateri, quos iſta delirantes nominatim recenſet: nos autem ea cuncta referre prolixitatis nimiæ vitandæ cauſa definimus.

ROM. PONTIFICIS ESSE IMPP. MONERE.

b Matth. 10. Marc. 8. Luc. 12.

Quorum omnium recenſitis ineptijs, huiuſmodi argumento idem Agatho compellat eoſdem Imperatores: Attendat igitur, inquit, a Deo inſtitutum veſtræ clementiæ faſtigium interno diſcretionis illius oculo, quem ad diſpenſandum populos Chriſtianos, diuina gratia illuſtrante, percipere meruit, quemnam talium doctorum ſequendum cenſeat

HAERETICORVM SEMPER INCONSTANS SENTENTIA.

populus Christianus, cuius horum doctrinam debeat amplecti, vt possit saluari, qui & A omnes & alterutrum vnusquisque eorum condemnat, sicut variæ eorum & instabiles definitiones in scriptis asseuerant, modo vnam voluntatem & vnam operationem, modo nec vnam nec duas operationes, modo & vnam voluntatem & operationem, & rursum duas voluntates & duas operationes, itemq. vnam voluntatem & vnam operationem, & denuo nec vnam nec duas, & aliàs vnam & duas] secundum assertiones recensitas diuersorum hæreticorum. Digna plane tanto Pontifice Romano sententia, qua vnà quis possit omnes hæreses confutare, dum nemo inueniet alicuius hæresis sectatores in vna eademq. sententia fuisse perstantes, sed mobiles & quoquouersum volubiles: contra vero (quod vna sit veritas) Catholicorum vna eademq. fuit & erit in omnibus, de quibus est dubitatum, assertio. At eosdem rursus Imperatores hortans, hæc subdit:

* exæstuans

Quis existimans*, pijssimi domini, tantæ cæcitatis errores non abominetur & caueat, B si vtique saluari desiderat, & immaculatam suæ fidei rectitudinem venienti Domino cupit offerre? Eximenda proinde ac summis conatibus cum Dei præsidio liberanda est sancta Dei Ecclesia Christianissimi vestri Imperij de talium doctorum erroribus, vt Euangelicam atque Apostolicam Orthodoxæ fidei rectitudinem, quæ fundata est super firmam petram huius beati Petri Apostolorum Principis Ecclesiæ, quæ eius gratia atque præsidio ab omni errore illibata permanet, omnis Præsulum numerus ac sacerdotum, cleri, ac populorum vnanimiter ad placendum Deo, animamq. saluandam, veritatis formulam Apostolicæ traditionis nobiscum confiteatur & prædicet.

Hæc autem nostræ humillimæ suggestioni innectere curauimus, afflicti atque incessabiliter ingementes de tantis Ecclesiæ sacerdotũ erroribus propria magis quærentium, quam veritatem fidei statuere, & fraternæ admonitionis sinceritatem ad proprium contemptum C pertinere censentium, non inuido (sicut Deus testis est) animo, neque per elationẽ iactantiæ, neque per contentionis aduersitatem, neque inaniter eorum doctrinam cupientes reprehendere, neque quamlibet quis suspicetur humanæ delectationis arrogantiam, sed pro ipsius veritatis, in qua saluari nos confidimus, rectitudine, & pro ipsius puræ Euangelicæ confessionis regula, pro salute videlicet animarum, ac Reipublicæ Christianæ stabilitate, pro sospitate Romani Imperij gubernacula dispensantium meæ humilitatis Apostolicos prædecessores commonuisse, rogasse, increpasse, obsecrasse, arguisse, & omnem modum exhortationis exercuisse, quatenus medelam posset recens vulnus accipere.

Nec post inoliti erroris diuturnitatem a commonitione siluerunt, sed semper hortati sunt ac contestati, & hoc ex fraterna charitate, non per malitiam vel pertinaciam odiosam (Absit, absit a corde Christiano, vt in alterius lapsum grassetur, cum Dominus om- D
a Ezech. 18. nium doceat[a]: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat: qui gaudet[b] super
b Luc. 15. vnum pœnitentem magis, quam supra nonagintanouem iustos: qui ad liberandam ouem perditam, suæ maiestatis inclinans potentiam, de cælis ad terras descendit) sed expansis spiritualibus vlnis optantes atque exhortantes eos in Orthodoxæ fidei vnanimitate remeantes amplecti, eorumq. conuersionem ad integram Orthodoxæ fidei rectitudinem præstolantes: quatenus nostro consortio, immo beati Petri Apostoli, cuius licet indigni ministerio fungimur, & traditionis formulam prædicamus, se ipsos non facerent alienos, sed concorditer nobiscum immaculatam hostiam pro stabilitate fortissimi ac serenissimi Imperij indesinenter Christum Dominum exorent.

Credimus, pijssimi rerum domini, nullam ambiguitatis caliginem remansisse, quæ ad discernendum possit obsistere, quod secuti sunt noui dogmatis inuentores. Nam & suaE uitas spiritalis intelligentiæ, quã Patrum redolent dicta, coram oculis constituta, & hæreticorum abominabilis fœtor ab omnibus fidelibus aspernandus innotuit. Et quia noui dogmatis inuentores, hæreticorum sectatores ostensi sunt, & non sanctorum Patrum pedissequi, nec hoc remansit incognitum. Igitur quantumcumque suum colorare velit quis-
c Ephes. 5. quam errorem, a luce veritatis arguitur, sicut & Apostolus Gentium docet[c]: Omne quod reuelatur, lumen est: quia veritas constans semper & eadem permanet, semper autem falsitas variatur, & sibi ipsi, variando, approbatur ac redarguitur esse contraria. Ex hoc enim & sibi ipsis aduersa docuisse noui dogmatis inuentores ostensi sunt, quia Euangelicæ atque Apostolicæ fidei sectatores esse noluerunt.

Quapropter quia & veritas claruit a Deo inspiratis vestræ pietatis obtutibus, & falsitas denotata, & qua digna est, abominationem consecuta: restat vt a Deo coronatæ vestræ clementiæ

A clementiæ pijs fauoribus victoriæ coronam redimita veritas fulgeat, & nouitatis error cum suis inuentoribus, & his quorum doctrinam secuti sunt, propriæ præsumptionis pœnam exoluant, & de medio Orthodoxorum Antistitum pro suæ nouitatis hæretica prauitate pellantur, quam intra vnam sanctam Catholicam atque Apostolicam Christi Ecclesiam conati sunt introducere; & indiuiduum atque illibatum corpus Ecclesiæ contagione prauitatis hæreticæ maculare. Nec enim æquum est, vt nocentes innocentibus noceant, aut immunes aliorum delicta percellant; cum & si in hoc sæculo condemnatis parcatur, sicut ipsi quibus parcitur, nullum in Dei iudicio sentiunt parcendo beneficium, ita parcentibus non minimum ingerunt pro illicita compassione periculum. VT PELLANTVR HAERETICI, MONET AGATHO.

Hæc autem ideo Deum omnipotentem felicibus vestræ mansuetudinis ad emendandum credimus reseruasse temporibus, vt locum & zelum ipsius Domini nostri Iesu Chri-
B sti, qui vestrum Imperium coronare dignatus est, facientes in terris, pro eius Euangelica atque Apostolica veritate iustum iudicium proferatis: quia dum humani generis Redemptor atque Saluator sit iniuriam passus, nuncusque sustinuit, vestræq. fortitudinis aspirauit Imperio, vt eius fidei causam, sicut æquitas exigit, & sanctorum Patrum, sacrarumq. generalium quinque Synodorum decreuit instructio, exequi dignemini, & Redemptoris ac conregnatoris iniuriam de suæ fidei contemptoribus per eius præsidium vlciscamini, propheticum illud vaticinium cum Imperiali clementia magnanimiter adimplentes, quo Rex & propheta Dauid ad Deum loquitur[a]: Zelus domus tuæ, inquiens, comedit me. *a Psal. 68.* Vnde pro tali Deo placito zelo collaudatus, illam beatam vocem audire a Creatore omnium meruit[b]: Inueni Dauid virum secundum cor meum, qui faciat omnes voluntates *b Act. 13.* meas. Cui & in Psalmis pollicetur[c]: Inueni Dauid seruum meum, oleo sancto meo vnxi *c Psal. 98.*
C eum: manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum. vt cuius causam conflagranti studio elaborat Christianæ clementiæ vestræ pijssimus principatus efficere, remunerationis gratia omnes actus fortissimi eorum Imperij felices & prosperos faciat, qui in suis sacris Euangelijs repromittit, inquiens[d]: Quærite primum regnum Dei, & *d Matth. 6.* hæc omnia adijcientur vobis.

Omnes enim, ad quos sacrorum apicum peruenit notitia, & quia sic benigniter augustæ magnanimitatis vestræ mansuetudinis est demonstratus intentus, innumeras gratiarum actiones & incessabiles laudes, admirati de tanta clementiæ magnitudine, propagatori vestri fortissimi Imperij persoluerunt: quia vere vt pijssimi & æquissimi Principes, quæ Dei sunt, cum Dei timore dignati estis peragere, omnem immunitatem a nostra paruitate dirigendis personis polliciti. Et confidimus, quia quæ promisit vestra pia clementia,
D potens est efficere: quatenus quod Deo a vestræ Christianitatis Imperio religiosa humanitate deuotũ est & promissum, nihilominus eius auxiliante omnipotentia impleatur. Vnde & laus ab omnibus nationibus Christianis, & perennis memoria, & frequens oratio pro sospitate, triumphalibus ac perfectis victorijs concedendis, ante Christum Dominum, cuius causa est, effundatur: quatenus supernæ maiestatis terrore perculsæ gentium nationes, sub sceptris vestri robustissimi principatus humiliter colla prosternant, vt pijssimi vestri regni continuetur potentia, dum temporali Imperio æterni regni succedit perennis felicitas.

Nec enim poterit aliud simillimum inueniri, quod vestræ inuictissimæ fortitudinis diuinæ maiestati commendet clementiam, quam vt repulsis a regula veritatis erroribus; QVID MAGIS COMMENDET PRINCIPEM.
E Euangelicæ atque Apostolicæ nostræ fidei vbique illustretur & prædicetur integritas. Propterea, pijssimi & a Deo instructi domni filij, si hanc sacrarum Scripturarum, venerabilium Synodorum, spiritualium Patrum irreprehensibilem Apostolici dogmatis regulam, iuxta Euangelicam eorum intelligentiam, per quam veritatis nobis formula, Spiritu referante, monstrata est, Constantinopolitanæ Præsul Ecclesiæ tenere nobiscum ac prædicare delegerit, pax[e] multa erit diligentibus nomen Dei, & vllum non remanebit *e Psal. 118.* dissensionis scandalum, & fiet quod est in Actibus[f] Apostolorum, dum per gratiam san- *f Act. 4.* cti Spiritus populus ad cognitionem Christianitatis accesserit, omnibus nobis cor vnum & anima vna.

Sin autem (quod porro longe sit) nouitatem nuper ab alijs introductam amplecti maluerit, & alienis a regula veritatis Orthodoxæ atque Apostolicæ nostræ fidei sese irretire doctrinis, quam vtpote animabus noxiã declinare indesinenter ab Apostolicis meæ humilitatis prædecessoribus exhortati atque commoniti vsque hactenus distulerunt: ipse nouerit,

uerit, quod de tali contemptu in diuino Christi examine satisfaciet apud Iudicem omnium, qui in cælis est, cui & nos ipsi pro suscepto veræ prædicationis ministerio, vel præsumptione Christianæ religioni contraria, dum ad iudicandum aduenerit, reddituri sumus rationem: nobisq. (quod suppliciter exoro) liceat Apostolicam atque Euangelicam rectæ fidei regulam, vt ab exordio percepimus, inconcusse & libere cum simplici puritate integram atque illibatam seruare.

Proinde vestræ augustissimæ serenitati pro affectu ac reuerentia Catholicæ atque Apostolicæ rectæ fidei ab ipso conregnatore Christiani Imperij a Domino nostro Iesu Christo, cuius veram confessionem intemeratam cupitis conseruare, perfecta piorum laborum reportabitur * merces: quia nihil in aliquo neglectum est, vel omissum a vestra a Deo coronata clementia, quod non possit salua integritate vestræ fidei ad Ecclesiarum concordiam pertinere. quia Iudex omnium Deus propositum mentis exquirit, & studium pietatis acceptat, qui causarum exitus, sicut expedire iudicat, & dispensat.

* reputabitur

PRECES ENIXAE PONTIFICIS.

Obsecro itaque, pijssimi ac clementissimi Augusti, atque vna cum mea exiguitate omnis anima Christiana flexo genu suppliciter deprecatur, vt omnibus Deo placitis *bonis*, atque admirandis Imperialibus beneficijs, quæ per eorum Deo acceptabile studium superna dignatio humano generi concedere dignata est, etiam hoc ad reintegrationem perfectæ pietatis conregnatori Christo Domino hostiam acceptabilem offerre iubeatis, verbum impunitatis concedentes, & liberam loquendi facultatem vnicuique loqui volenti, & verbum impendere pro fide quam credit & tenet: quatenus ab omnibus manifestissime cognoscatur, quod nullo terrore, nulla potestate, nulla comminatione vel auersione quisquam pro veritate Catholicæ & Apostolicæ fidei loqui volens, prohibitus aut repulsus est: quatenus omnes vnanimiter pro tanto & tam inæstimabili bono per cunctum suæ vitæ spatium diuinam maiestatẽ glorificent, & pro incolumitate atque exaltatione fortissimi vestri Imperij vnanimiter incessabiles Christo Domino preces effundant. *Et subscriptio.* Pijssimorum dominorum Imperium gratia superna custodiat, eisq. omnium gentium colla substernat.] hactenus epistola Agathonis Papæ: qui cũ statum Ecclesiæ Orientalis deploratissimum esse sciret, ad consarcinandam scissam penitus communionem Catholicam magnis opus esse remedijs intelligens, enixius (vt vidisti) Imperatores precibus interpellat; veritus ne quid accideret aduersus legatos Apostolicos, cum non ignoraret quid alias aduersus eosdem, immo & aduersus Romanos Pontifices S. Siluerium, Vigilium, atque sanctum Martinum ab Imperatoribus sacrilege factum esset. Ita igitur ea animi summissione, non deiectione humiliat se adeo Imperatori Agatho Pontifex, vt iacentem protritam penitus Orientalem Ecclesiam erigat.

Sicut autem (vt dictum est) duæ legationes Romam missæ sunt ad Imperatorem Constantinopolim, altera ab Agathone Pontifice, a Synodo altera: ita & duæ epistolæ ad ipsum & fratres eius consortes Imperij eisdem legatis datæ fuere, altera ab eodem Agathone Papa, altera vero ab ipsa Synodo centum vigintiquinque Episcoporum: ita tamen, vt ipse qui præerat Synodo Agatho, idem primo loco in eadem epistola sit inscriptus in hunc modum:

SYNODALIS EPISTOLA EX CONCIL. ROM.

Pijssimis dominis & sereniss. victoribus ac triũphatoribus dilectis filijs Dei & Domini nostri Iesu Christi Constãtino magno Imperatori, Heraclio & Tiberio Augustis, Agatho Episcopus seruus seruorum Dei, cum vniuersis Synodis subiacentibus Concilio Apostolicæ sedis.] hæc idcirco de Synodis, quod scilicet contigissent (vt diximus) ea de re monitos ab ipso Agathone Ecclesiæ Occidentalis Episcopos in diuersis prouincijs Synodos celebrasse. Quænam prouincia expers Synodi esse potuit, si in Britannia in Anglicana Ecclesia fuit etiam celebrata? Et post multa, ista subiungentes aiunt: Credimus autem, quia quod paucis raroq. concessum est, a Deo coronato vestro Imperio diuinitus concedetur, & per ipsum Catholicæ & Apostolicæ veræ nostræ fidei splendidissimum in omnium mentibus emicet lumen, quod ex veri luminis fonte, tamquam de radio viuifici fulgoris, per ministros beatos Petrum & Paulum Apostolorum principes, eorumq. discipulos & Apostolicos successores gradatim vsque ad nostram paruitatem, Dei opitulatione seruatum est; nulla hæretici erroris tetra caligine tenebratum, nec falsitatis nebulis confœdatum, nec intermixtis hæreticis prauitatibus velut caliginosis nebulis perumbratum, immune atque sincerum & suis radijs perlustratum pijssimis conatibus conseruare cupit vestrum a Deo coronatum fastigium.

In

In hoc enim tam Apostolicæ sedis quamq. nostri exigui famulatus prædecessores vsque hactenus non sine periculis desudarunt, nunc decretali commonitione cum Apostolicis Pontificibus consulentes, nunc Synodali definitione, quæ veritatis regula continebat, omnibus innotescentes; & terminos, quos transgredi nefas est, vsque ad animæ ipsius exitum constanter defendentes, non seducti blanditijs, non periculis territi, vt illam in Euangelijs Domini nostri sententiam operibus demonstrarent, qua sententialiter præcipit, dicens [a]: Qui me confessus fuerit corã hominibus, confitebor & ego illum coram Patre meo, qui in cælis est. & subsequenti pœna deterret, quia seuere comminatur: Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eũ corã Patre meo, qui in cælis est. Execratur enim vera confessio pietatis iuxta diuersitates temporum variari, sicut nec ipse varietatem admittit, de quo est ipsa vera confessio, qui dicit [b]: Ego sum, & non sum mutatus.

[a] *Matth.* 10. *Marc.* 8. *Luc.* 12.

[b] *Malach.* 3.

Igitur quia tranquillissimæ fortitudinis vestræ clementia personas de Episcopali numero dirigi iussit vita atque scientia omnium scripturarum præditas: de vitæ quidem puritate, quamuis quisquam munditer vixerit, confidere tamen non præsumit: perfecta vero *scientia si* ad veræ pietatis scientiam redigatur, solius * est veritatis cognitio: si ad eloquentiam sæcularem, non æstimamus quemquam temporibus nostris reperiri posse, qui de summitate scientiæ glorietur: quandoquidem in nostris regionibus diuersarum gentium quotidie æstuat furor, nunc confligendo, nunc discurrendo ac rapiendo. Vnde tota vita nostra solicitudinibus plena est, quos gentium manus circumdat, & de labore corporis victus est, eo quod pristina Ecclesiarum sustentatio paulatim per diuersas calamitates deficiendo succubuit: & sola est nostra substantia fides nostra, cum qua nobis viuere, summa est gloria: pro qua etiam mori, lucrum æternum est. Hæc est perfecta nostra scientia, vt terminos Catholicæ atque Apostolicæ fidei, quos q. hactenus Apostolica sedes nobiscum & tenet & tradit, tota mentis custodia conseruemus, credentes in Deum, &c.] integram enim subijciunt fidei Catholicæ confessionem.

* sola

STATVS MISERANDVS ECCLESIARVM OCCIDENTALIVM.

Porro in ea, quæ a sancta Synodo in eadem Synodali epistola scribitur, Catholicæ fidei sincera confessione stylus scribarum mendax operatus est falsitatem: dum enim ibi legeretur: Credimus & in Spiritum sanctum Dominum, & viuificatorem, ex Patre Filioq. procedentem] abraso nomine, Filioque, a Patre procedentem tantum, relictum est. Detecta fuit eiusmodi impostura Græcorum in Concilio Florentino a Iuliano S.R.E. Cardinale in disputatione quam habuit contra Græcos: quod ipsum longe ante Iulianum aduertit & sugillauit Emmanuel Caleca Græcus auctor in commentarijs aduersus Græcorum errores conscriptis. Hæc ingerimus, & consideranda tibi lector veritatis cultor ob oculos ponimus, ne mirum adeo tibi sit, cum in nonnullis alijs, in ijsq. præsertim quæ de Honorio Romano Pontifice tradunt, a Græcis esse deprauata dicemus. Descripta vero integra Catholicæ fidei regula, hæc ad finem ipsius habent:

GRAECI CORRVPTORES SEX. SYNODI.

Hanc igitur meræ Catholicæ atque Apostolicæ confessionis regulam & sanctum Concilium, quod in hanc Romanam vrbem seruilem vestri Christianissimi Imperij sub Apostolicæ memoriæ Martino Papa conuenit, prædicasse synodice, ac constanter defendisse, omnes nos (quisquis vbique est) humillimi Ecclesiarum Christi Antistites cognoscimus: in qua & nostræ paruitatis prædecessores conuenientes, Apostolicam confessionem, quam a principio perceperunt, etiam Synodali præconio prædicarunt, & absque cuiuspiam nouitatis errore citra ambiguitatem determinarunt, &c.] multa addunt, quæ & in superiori æque reperiuntur epistola Agathonis.

Demum vero, quid auctoritatis traditum sit legatis Constantinopolim profecturis, ita declarant: Personas autem de nostræ humilitatis ordine præuidimus dirigere ad vestræ a Deo protegendæ fortitudinis vestigia, quæ omnium nostrum, id est, vniuersorum per Septemtrionales vel Occiduas regiones Episcoporum suggestionem, in qua & Apostolicæ nostræ fidei confessionẽ prælibauimus, offerre debeant; non tamen tamquam de incertis contendere, sed vt certa atque immutabilia compendiosa definitione proferre: suppliciter obsecrantes, vt a Deo coronato vestro Imperio fauente, hæc eadem omnibus prædicari, atque apud omnes obtinere iubeatis, &c.] plura subdũt in cõmendatione legatorũ.

QVID LEGATIS CONCESSVM AGERE.

Sed vel hac ex parte etiã de Honorij cõdẽnatione, quæ in Actis Sextæ Synodi reperitur, tu lector detegas imposturã. Quonã pacto, rogo te, legati, quibus vetitum est disputare, sed soli bene sancita in Romana Synodo proferre, ijdẽ tantũ sibi sumpserint auctoritatis, vt de causa Honorij Papæ dissererent, immo inconsulta Romana Synodo, ipsoq. Romano Pontifice

IMPOSTVRA DETEGITVR.

tifice Agathone, damnare (quod hactenus inauditum fuit) insigni temeritate præsume- A
rent? Num, quantumuis perfrictæ frontis illi fuissent, de his ante consulere Agathonem, omittere potuissent? Sed de his alias.

Quod igitur (vt dictum est) non disputandi gratia, sed docendi quæ esset Catholica fides, Romanum Concilium, necnon ipse Pontifex legatos mitterent; in ijsdem Synodalibus litteris eiusmodi sententiam subijciunt indelebilem: Quicumque proinde sacerdotum

QVI RECIPIENDI SINT AB APOSTOLICA SEDE, ET QVI SECVS.

hæc, quæ in hac nostræ humilitatis confessione continentur, nobiscum sinceriter prædicare desiderant: vt nostræ Apostolicæ fidei concordes, vt consacerdotes & comministros eiusdem fidei, & (vt simpliciter dicamus) vt spiritales fratres & coepiscopos nostros suscipimus. Qui vero hæc confiteri noluerint, vt infestos Catholicæ atque Apostolicæ confessioni, perpetuæ condemnationis reos esse censemus: nec aliquando tales in nostræ humilitatis collegio, nisi correctos suscipere patimur,&c.] hæc S. Synodus, quæ Synodali eidem B
epistolæ omnium qui Synodo interfuerunt nomina Episcoporum vna cum eorumdem singulorum subscriptione subijci voluit: quæ omnia in Sexta Synodo Actione quarta habentur intexta.

In hac præterea Synodo actum esse de subiectione Rauennatis Ecclesiæ Romano Pon-

DE ECCLESIA RAVENNATE ROMANAE SVBIECTA.

tifici, ex Anastasio intelligere possumus: haud enim contumacia illa a Mauro Episcopo cœpta,& vsque ad Theodorum eiusdem ciuitatis Episcopum propagata, eius generis erat, vt dissimulari aliquo modo posset. Quonam pacto ista de Rauennate Episcopo ferrent Romani Pontifices, qui eiusmodi rei causa hactenus aduersati fuerant Constantinopolitanis Episcopis, non se ab obedientia & subiectione Apostolicæ sedis subtrahentibus, sed alijs se præferentibus sedibus, vt sæpe superius dictum est? Quod igitur Rauennatis Ecclesiæ Annales habent, sequenti anno subiecisse omnino se Rauennatem Ecclesiam Romanæ: C
haud aliter quam arbitrio sanctæ Synodi id esse factum, æquum est existimare. Quomodo non oportuit de his actum esse in Synodo, si eidem reperitur interfuisse Rauennatis Ecclesiæ Theodorus Episcopus? Immo non ob aliam causam venisse Theodorum Romam ad Agathonem Pontificem, nisi vt se illi subijceret, testatur Anastasius. quod cum hoc anno factum sit, quo Synodus Romæ est celebrata, eodem pariter anno restitutionem Rauennatis Ecclesiæ ad Catholicam & Apostolicam communionẽ referendam putamus.

Cum autem adeo honorificus Patrum conuentus absolutus summa concordia esset; qui

LEGATI PERVENIVNT CONSTANTINOPOLIM.

decreti fuerant a S. Synodo & ab Apostolica sede legati, Constantinopolim profecti sunt æstatis tempore, peruenerunt q. illuc ad finem mensis Augusti, vel inchoato Septembri, vt colligitur ex Sacra Imperatoris ad Georgium Patriarcham, de qua proxime acturi sumus. Venerunt quidẽ expectati diu: etenim iam ferme biennium elapsum videbatur, ex quo ad D
prædecessorem Agathonis Donum Papam ipse Constantinus Imp. litteras dederat. Quomodo vero qui a Cõcilio Romano & Agathone Pontifice missi sunt legati, bene habiti fuerint ab Imperatore, ex ijs quæ de ipsis scribit Anastasius Bibliothecarius, intelligere possumus: sic enim se habent: Suprascripti vero Missi sedis Apostolicæ, qui directi fuerant, regiam vrbem ingredientes die decima mensis Nouembris, nona Indictione, Domino solatiante, atque Principe Apostolorum comitante, susceptisunt a Principe in oratorio intra palatium, porrigentes ei & scripta Pontificis. Quæ cum suscepisset, commonuit eos atque adhortatus est, vt non per schisma aut furorem, sed pacifica dispositione, remittentes philosophicas assertiones, puram sanctarum Scripturarum Patrumq. probatam fi-
dem per Synodalia decreta satisfacerent; & tribuens eis inducias ad tractanda scripta, tribuit eis omnia quæ ad sustentationem sufficiebant in eorum expensas, in domo quæ E
Placidias dicebatur.

Die decimooctauo suprascripti mensis, die Dominico, aduocati sunt in processione ad

QVI HONOR LEGATIS EXHIBITVS.

sanctam Dei genitricem in Blachernis in tanta honorificentia, vt etiam de palatio cabalos stratos dirigeret cum obsequio pietas Imperialis, vt sic eos susciperet, ea ipsa commonens, vt pacifica assertione testimonia venerabilium Patrum proponerent.] hæc sunt quæ Synodum præcesserunt. Sed in eo (vt dictum est) corrigendus omnino Anastasius, siue codex deprauatus emendandus, dum habet aduentum legatorum Constantinopolim contigisse die decima mensis Nouembris: repugnant his enim Acta Synodalia ipsius Sextæ œcumenicæ Synodi, quibus constat eam inchoatam hoc anno fuisse die septima mensis Nouembris, cum iam eidem præsentes essent dicti Apostolicæ sedis legati. quamobrem corrigendũ est, vt dicere debeat, decima die Septembris. Si enim epistola scripta ab Impe-

ratore

A ratore ad Georgium Patriarcham Constantinopolitanum post aduentum legatorum, data habetur quarto Idus Septembris: certe ante illud tempus oportuit peruenisse legatos Constantinopolim. Vbi enim Constantinopolim peruenerunt Apostolicæ sedis legati, confestim Imperator Constantinus epistolã dedit, seu edictum inscripsit ad ipsum Patriarcham Constantinopolitanum, quo significauit, vt quantocyus Metropolitani Episcopi iuberentur se conferre Constantinopolim. est autem eius ista inscriptio [a]:

[a] Extãt in præambulis Sextæ Synodi.

In nomine Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, Imperator pius pacificus Fl. Constantinus, fidelis in Iesu Christo Deo, Georgio sanctissimo ac beatissimo Archiepiscopo Constantinopoleos & vniuersali Patriarchæ. Data quarto Idus Septembris Constantinopoli, imperante domino pijssimo perpetuo Augusto Constantino Imperatore anno vigesimooctauo*, & post Consulatum eius anno duodecimo*.] sed corrigas vt in margine

*XIII
*XIIII.

B ex Actis ipsis Sextæ Synodi. Epistola vero est huiusmodi:

Quamquam solicitudinibus tam militaribus quamq. ciuilibus indesinenter nostra serenitas coarctetur: attamen omnes Christo amabilis nostræ Reipublicæ causas insequendo ob Christianam nostram fidem ponentes, quam & in bellis propugnatricem tam nostri

EPIST. IMP. AD GEORGIVM EPISC. CONSTANTINOP.

quamq. Christo dilectorum nostrorum exercituum habemus, necessarium iudicauimus præsenti nostra pia Sacra ad vestram paternam beatitudinem vti, per quam adhortantes eam, sancimus congregare vestram paternam beatitudinem omnes qui ad eius sanctissimam sedem pertinent, sanctissimos Metropolitas & Episcopos in hanc a Deo conseruandam nostram regiam vrbem: quatenus, cooperante omnipotente & misericorde Deo nostro, diligentissima inquisitio dogmatis fiat, quod olim ante multum tempus exortum est de voluntate & operatione in dispensatione incarnationis vnius de sancta Trinitate Do-

C mini nostri Iesu Christi veri Dei nostri; quod & dissidium non minimum per quasdam personas sanctæ Dei Ecclesiæ intulit. Innotescere quoque super hoc & Macario venerabili Archiepiscopo Antiochenæ magnæ ciuitatis, quatenus & ipse de propria Synodo Deo amabiles Metropolitanos & Episcopos præparatos faciat pro hoc ipso huc congregari.

Iam enim super hoc adhortati sumus per pios nostros apices adhuc inter viuos existentem & Donum sanctissimum Apostolicæ sedis antiquæ Romæ Præsulem: & illo de hoc sæculo migrante, Agatho sanctus nuper ordinatus Papa in Apostolica sede prædictæ antiquæ Romæ huiusmodi nostros pios susciplens apices, destinauit in præsenti propriam eius indutos personam Theodorum & Georgium Deo amabiles presbyteros, & Ioan-
nem Deo amabilem diaconum, ex persona vero totius eius Concilij Ioannem & Abundantium & Ioannem venerabiles Episcopos cum ceteris clericis & monachis, qui de-

D beant inuenire in prædicto capitulo quæstionem: qui & nunc ad nostra conuenerunt vestigia, porrigentes nobis etiam duas suggestiones, vnam quidem eiusdem sanctissimi Agathonis Papæ, aliam vero Concilij eius. Sciens igitur vestra paterna beatitudo, quia primum nobis & præcipuum (vt prædiximus) hoc Orthodoxiæ existit capitulum, festinet prædictos venerabiles Metropolitanos Episcopos celeriter aduenire in hanc a Deo conseruandam nostram regiam vrbem, quatenus prædictum tractetur capitulum,& maiorum donorum datore atque coronatore nostro Deo cooperante, cauta atque Orthodoxa definitio huiusmodi dogmati imponatur. *Et subscriptio*. Diuinitas te seruet per multos annos, sanctissime ac beatissime Pater.] hactenus Constantinus ad Agathonem.

His scriptis ab Imperatore litteris, omni adhibita diligentia curatum est negotium,

SEXTA SYNODVS QVANDO COEPTA.

vt quam citissime ijdem vocati Episcopi Constantinopolim properarent; factumq. est, E vt antequam menses duo integri implerentur, nempe septima die Nouembris cœptæ iam Indictionis nonæ, Synodus œcumenica inchoari potuerit. Numerus autem Episcoporum, qui Synodo interfuisse dicuntur, diuersus a diuersis auctoribus ponitur: ducentos octogintanouem habent Annales Græcorum tam apud Cedrenum, quam apud Theophanem: Photius in epistola siue libello de Synodis numerat centum septuaginta, centum vero quinquaginta Paulus [b] diaconus: Theodorus Balsamo ponit centum septuaginta & vnum. In vltima autem Actione eiusdem Synodi numerantur subscripti omnes Epi-

[b] Paul. diacon. de gest. Longob. lib. 6. c. 4.

scopi cum legatis presbyteris & diaconis centum sexagintasex: verum ipso Synodi exordio longe minor numerus habetur, quod Episcopi omnes tanta breuitate temporis minime peruenire potuerint Constantinopolim.

DE LOCO SYNODI TRVLLO DICTO.

Locus autem vbi celebrata est Synodus, fuit (vt habent Acta) Secretarium sacri palatij, quod cognominatum est Trullus. Sed quid Trullus proprie sit, petenda est istius

vocis

vocis interpretatio ab ijs qui scripserunt de ædificijs, præsertim vero ipsius Constantinopo- A
litanæ ciuitatis. Omittimus dicere de Trulla, quod est genus vasis, siue quod significat cæmentariorum instrumentum. In eo autem quod vox ista ad ædificium aliquod pertinet, dictam eam reperimus tam in feminino genere, quam masculino, significareq. sublimem fornicem desuper in altum porrectum & in rotundum concameratum, quem Italice dicimus, Cuppula: in quo sensu hæc apud Anastasium in Sergio Papa: Trullum vero eius ecclesiæ, *scilicet SS. Cosmæ & Damiani apud templum Pacis Romæ*, fusis chartis plumbeis cooperuit.] extat adhuc locus, & ex his quæ videntur etiam hodie, intelligi probe potest, quid Trullus significet. In Chronico etiam de rebus patrijs Constantinopolitanis a Godino edito, vbi agitur de admirabili templo a Iustiniano Imp. erecto, frequentissima mentio est de Trulla in feminino genere, eodem sensu accepta. Sic igitur locus Synodi fuit palatij Secretarium, quod eiusmodi Trullo seu Trulla fastigiatum, testudine B
sursum erecta sui rotunditate conficiens emisphærium, ab ipso ædificij genere, Trullus fuerit nominatum.

PRIMA ACTIO SEXTAE SYNODI.

Quod vero spectat ad tempus Synodi, cœpta prima Sessio fuit (vti dictum est) *septima* die mensis Nouembris, Indictione nona, hoc ipso videlicet Redemptoris anno sexcentesimo octogesimo, decimotertio anno Imperij, eodemq. numero notato post Consulatum Constantini, ex quo ab obitu patris solus cum fratribus imperare cœpit, ex quo vero imperare cœpit viuo parente, anno vigesimosecundo: hæcq. ex ipsis Actis.

CONSESSVS QVOMODO DISPOSITVS.

Sessio autem ita disposita est, sicut & in Concilio Chalcedonensi, nempe vt digniori loco, a sinistris scilicet sederent Apostolicæ sedis legati, a dextris vero Constantinopolitanus Episcopus, necnon Antiochenus, atque legatus sedis Alexandrinæ. Quod vero in eo consessu digniorem locum legati Apostolicæ sedis obtinuerint, nulli dubium esse potest; C
si Acta Synodi Chalcedonensis perlegerit, vbi & de his egimus. Sed præter exempla alia, id quisque intelliget ex rebus in hac Synodo gestis, si quis eas consideret, videlicet, quomodo ijdem primo loco sententiam dicant, primoq. subscribant, & alia huiusmodi, quibus primarius illis delatus honor in omnibus intelligatur more maiorum. Eminentiori loco Constantinus Imperator cum suis magistratibus positus erat, locus vero medius Synodi ex more datus sacrosanctis Dei Euangelijs super sedem ornatam positis, Christum ipsum repræsentantibus. Patriarcharum autem præsentes tantum fuere Georgius Constantinopolitanus, & Macarius Antiochenus; duo reliqui, nempe Alexandrinus, atque Hierosolymitanus, per legatos: nimirum ex parte Theodori Hierosolymorum Episcopi, qui primus legitur postquam a Sarracenis ciuitas illa capta est, eius ciuitatis nominatus Episcopus, missus ponitur Georgius monachus, & Petrus itidem monachus pro sede Ale- D
xandrina pastore vacante.

QVAE IN PRIMA ACTIONE GESTA.

His ita dispositis, qui primum in Synodo locum tenebant Apostolicæ sedis *legati* aggressi sunt loqui, sui ipsorum aduentus causam edocentes, querentes pariter, quod quatuor Constantinopolitanæ sedis Patriarchæ, nempe Sergius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus, & cum eis Cyrus Alexandrinus Episcopus vna cum Theodoro Episcopo Pharan, nouam inuexissent hæresim in Ecclesiã de vna in Christo voluntate atque operatione; petierũtq. dicere erroris causam & originẽ nouitatis. Iubẽte ergo Imperatore causam ab aduersa parte reddi Apostolicæ sedis legatis, coryphæus eius sectæ Macarius Episcopus Antiochenus respondit, & cum eo alij pro Constantinopolitana sede causam agentes, nullam a se nouitatem esse in Ecclesiam introductam, sed quæ a sacris Synodis & sanctis Patribus essent accepta, ea in medium protulisse: quæ enim a dictis Episcopis Constantinopo- E
litanæ ciuitatis, siue ab Honorio Papa, vel Cyro Alexandrino dicta essent, se credere & prædicare professi sunt. ita quidem illi calumniose (vt sæpe superius perspicue est demonstratum) cum damnatis hæreticis admiscentes Honorium Romanum Pontificem.

INANIS MACARII TESTIFICATIO EX CONC. EPHESINO.

His auditis Imperator, non passurum se in Synodo residere Macarium, dixit, nisi quæ proposuisset, omnino probaret. Id vero pollicitus est Macarius, rogans proferri codices ex Patriarchio, in quibus quinque Synodi œcumenicæ scriptæ essent: quod & factum est. Allatisq. in Synodum codicibus, lectus est a Macarij discipulo Stephano tertia Synodus, Ephesina prima dicta: vbi cum ventum esset ad locum Cyrilli, quo ait: Est enim eius omnipotens voluntas: Macarius de vna voluntate testimonium esse locum illum non erubuit affirmare. Sed demonstratũ est ab Apostolicæ sedis legatis & alijs, necnon a Iudicibus cognitoribus, inepte admodum locum Cyrilli in suam ipsius sententiam a Macario detorqueri,

queri, cũ manifeste appareret de diuina natura, quam communem cũ Patre & Spiritu sancto Filius habet, intellexisse, dum eius omnipotentem dixit voluntatem, singulari numero minime pluralitatem excludens. Cum vero post hæc quæ reliqua essent voluminis Concilij Ephesini lecta in Synodo fuissent, pluribus in his impensis horis, reliquorum œcumenicorum Conciliorum lectio iussu Imperatoris in sequentem Sessionem dilata est, sicq. primæ Sessionis periodus finem accepit.

SECVNDA ACTIO.

Secunda vero Actio habita est eodem in loco, eodemq. anno, die decima eiusdem mensis Nouembris, ijsdẽq. qui supra præsentibus Imperatore, magistratibus, & Episcopis, vbi (vt in superiori Actione decretum fuit) lectum est sacrosanctũ Chalcedonense Concilium, ad cognoscendum num verum esset, quod impudens Macarius Episcopus Antiochenus magna iactantia effudisset, in vniuersalibus Concilijs Monothelitarum hæresis assertas B
sententias reperiri. Quoniam autem prolixum satis Chalcedonense Concilium est, consumpta in ea lectione Actio ista fuit; sed nihil inueniri potuit, quod contra fidem Catholicam de vna asserta voluntate a Macario obijci potuisset. Contra vero dum ventum esset ad *lectionẽ* epistolæ S. Leonis, qua expresse duæ in Christo operationes, sicut duæ naturæ prædicantur: legati Apostolicæ sedis Monothelitis exprobrauerunt, quod adeo turpiter mentiti essent, in Actis Synodalibus illis vnam in Christo asseri operationem ac voluntatem. His confusus Macarius, confugit ad illud Dionysij Areopagitæ, vt Deiuirilem tantum, non numero duas operationes dici debere, assereret. Lecto vero quod reliquum erat Chalcedonensis Concilij, clausa est Actio eius diei; reliquis Synodalibus Actis Quintæ, quæ sequebatur ordine, Synodi, in sequentem Sessionem dilatis.

TERTIA ACTIO.

Eodem anno & mense Nouembri, decimatertia eius die, rursus in Trullum ijdem qui C
supra ad Synodum conuenere Episcopi, Imperator, & magistratus: eodemq. ordine disposita sessione, iussæ sunt (vt decretum ante fuerat) legi Quintæ Synodi Actiones. In cuius exordio vbi lecta esset epistola Mennæ Cõstantinopolitani Episcopi ad Vigilium Papam, lectum est ex ea, quod vna sit in Christo voluntas. Tunc exurgentes legati Apostolicæ sedis, vitiatum esse codicem a Monothelitis exclamarunt, additamq. illam esse Mennæ nomine ad Vigilium epistolam, siue libellum, eo quod Acta ipsa germana id non haberent: eiusq. rei certum illud attulerunt argumentum, quod Mennas diem obierit vigesimoprimo anno Iustiniani Imperatoris, Quinta vero Synodus anno eiusdem Imperatoris vigesimosexto coacta sit. Sed & quomodo adeo patens tunc detecta sit impostura, ex *Actis ipsis* sic accipe, vbi hæc habentur:

QVOMODO IMPOSTVRA DETECTA.

Et inspicientes tam pijssimus Imperator, quam gloriosissimi Iudices vna cum quibus- D
dam ex sancta Synodo Deo amabilibus Episcopis, & aperientes ac discernentes, inuenerunt tres quaterniones in principio libri additos non habentes subnotationem numeri, qui secundum consuetudinem affigitur in quaternionibus, sed in quarto quaternione habente primum numerum, & in sequenti quaternione secundum, & tertium atque quartum subsequenter: alias vero & dissimiles esse litteras eorumdem in exordijs submissorum quaternionum, in quibus continebatur sermo, qui dicitur Mennæ ad Vigilium, ex litteris quæ prius scriptæ erant in eodem codice.] quod cum dilucide adeo declaratum esset, iussum est ab Imperatore præteriri quod reliquum erat lectionis eiusdem epistolæ, sed ipsam Quintam Synodum legi: quod & factum est. Cum vero ventum esset ad septimam Actionem, vbi contigit percurri scripta Vigilij in anathematismo aduersus Theodorum Mopsuestenum, quod non confiteretur vnam in Christo personam, lectum fuit ex additamento Monothelitarum, Et vnam operationem. E

At legati audientes impostura, restiterunt, & exclamarunt, nihil huiusmodi esse Vigilij, sed falsos illos esse libellos, partusq. suppositos nomine Vigilij. Si enim cum vnius operationis assertione Vigilius receptus esset a Synodo, oportuisset & Synodum eiusdem errorem esse professam: quod cum non possit dici, vtique neque de Vigilio id sentiendum. His disputatis, probeq. cognitis, interlocuti sunt Patres & ipsi Iudices cognitores, nihil inuentũ esse (vt vaniloquus iactabat Macarius Antiochenus) in Synodis œcumenicis, quod faueret Monothelitis: tantum reliquum esse, vt (quod Macarius pollicitus erat) id, si posset, probaret ex Patribus. Interlocutus vero Georgius Cõstantinopolitanus Episcopus, & reliqui Episcopi qui sub ipso erant, petierunt ante omnia legi in Synodo debere, quæ Roma ab Agathone Pontifice, necnon quæ a Synodo Romæ coacta ad Imperatorem scripta fuissent: quod & obtentum est, verum dilatum in Actionem sequentem.

ACTIO QVARTA.

Vno interlapso die, decimaquinta Nouembris cum in Trullum conueniissent omnes qui A supra nominati sunt Episcopi & magistratus, facta est editio litterarum tum Agathonis Pontificis, tum etiam Romani Concilij, eædemq. in Græcum conuersæ sunt lectæ: in quibus cum constans esset assertio de Romanæ Ecclesiæ in fide Catholica integritate, in qua nullus hactenus extitisset Pontifex, qui vel leuiter Catholicam fidem labefactasset, nihil penitus ab aduersarijs ex aduerso stantibus Monothelitis in Honorium Romanum Pontificem aut alios obiectum est. Quod vero litteræ prolixæ admodum fuerint, nihil

AD

præterea in Actione tractatum est, sed claudi Synodum oportuit, & in sequentem Actionem referri, quæ a Macario suggesta erant de Patribus, quos dicebat assertores esse vnius in Christo voluntatis & operationis.

ACTIO QVINTA.

Quinto rursum conuenerunt ibidem Patres vna cum Imperatore & magistratibus, ijsdem Iudicibus cognitoribus, eodem anno, septima die mensis Decembris: vbi facta est a B Macario editio duorum codicum, quibus (vt asserebat) testimonia continebantur de vnica in Christo voluntate atque operatione: quibus lectis, in sequentem Sessionem reliquorum de eadem sententia testimoniorum dilata est editio.

SEXTA ACTIO

Sexta vero quæ sequitur Actio, habita est eodem in loco, ijsdemq. præsentibus, *duo*decima die eiusdem mensis Decembris: factaq. est ab eodem Macario Antiocheno Episcopo editio codicilli, in quo quæ supererant testimonia Patrum (vt aiebat) de vnica voluntate in Christo Domino, scripta erant. Quibus lectis, iussa sunt ab Imperatore tam quæ a legatis Apostolicæ sedis, quam quæ a Macario & alijs eius sectæ sunt edita, sigillo consignari, ac custodiri. Porro ad tantam nubem testimoniorum penitus dissipandam,

LEGATI DETEGVNT IMPOSTVRAM.

ista tunc ab Apostolicæ sedis legatis dicta sunt: Ipsa testimonia, quæ protulerunt coram C vestra pietate ac sancta Synodo, detruncauerunt: & quæ ad Trinitatis quidē pertinent rationem de vna voluntate, pro incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi protulerunt: quæ vero conueniunt, & quæ proprie pro huiusmodi incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi posita sunt, tam sensum quam verba detruncauerunt. Vnde petimus vestram pijssimam fortitudinem, authenticos codices prolatorum ab eis paternorum testimoniorum proferri ex venerabili Patriarchio huius almæ ciuitatis, & conferri cum codicibus ab eis oblatis; & demonstramus quæ ab eis in his facta est celatio, &c.] Iussu igitur Imperatoris in sequentem conuentum dilata est collatio codicum. Porro sequens Actio in sequentem annum producta reperitur, nempe in diem decimatertiam mensis Februarij anni Redemptoris sexcentesimi octogesimiprimi. agemus nos de ea sequenti anno suo loco, modo autem quæ reliqua sunt anni huius digna memoria percurramus. D

Hoc anno mense Iulio post Lunæ eclipsim pestis ingens vastauit Vrbem & alias non-

a Paul. diacon. lib. 6. c. 5.

DE PESTE QVAE IN ITALIA GRASSATA EST.

nullas Italiæ ciuitates; de qua ista habet Paulus[a] diaconus: His temporibus per Indictionem octauam Luna eclipsim passa est. Solis quoque eclipsis eodem pene tempore hora dici quasi decima, quinto Nonas Maias, effecta est; moxq. secuta est grauissima pestis tribus mensibus, hoc est, Iulio, Augusto, & Septembrio. Tantaq. fuit multitudo morientium, vt etiam parentes cum filijs, atque fratres cum sororibus, bini per feretra positi apud vrbem Romam in sepulchra deducerentur. Pari etiam modo hæc pestilentia Ticinum quoque depopulata est: ita vt cunctis ciuibus per iuga montium, seu per diuersa loca fugientibus, in foro & per plateas ciuitatis herbæ & fructera nascerentur.

QVAE VISIONES APPARVERE.

Tuncq. visibiliter multis apparuit, quia bonus & malus Angelus noctu per ciuitatē per- E gerent, & ex iussu boni Angeli malus Angelus, qui videbatur venabulum in manu ferre, quotiens de venabulo ostium cuiuscumque domus percussisset, tot de eadem domo die sequenti homines interirent. Tunc per reuelationem cuidam dictum est, quod pestis ipsa prius non quiesceret, quam in basilica, quæ beati Petri ad Vincula dicitur, S. Sebastiani martyris altariū poneretur. Factumq. est, & delatis ab vrbe * Roma beati Sebastiani martyris reliquijs, mox vt in iam dicta basilica altarium constitutum est, pestis ipsa quieuit.] hucusque Paulus. Extat adhuc integrum ipsum altare, necnon eiusdem sancti martyris imago musiuo opere expressa. Sed ex hoc propagata ad posteros religio est, vt pestis tempore voti causa imago eiusdem S. Sebastiani diuersis in locis pingi soleret, sed & in eius memoriam altaria erigi, immo etiam & ecclesias fabricari. Eadem de tempore & peste habet Anastasius in Agathone Pontifice.

* ad vrbē Romam

Eodem

A Eodem anno (vt auctor est Beda[a]) magni nominis femina regalis stemmatis religiosissima sancta Hilda Abbatissa quintodecimo Kalendas Decembris ex hac vita in cælum migrauit, vbi trigintatres annos in monastica vita transegisset. Eius vitæ periodum breui compendio complexus est idem Beda; at nobis sat erit ipsius felicissimum ad Deum transitum ex eodem auctore referre, qui ait: Septimo suæ infirmitatis anno, conuerso ad intranea dolore, ad diem peruenit vltimum, & circa galli cantum percepto viatico sacrosanctæ communionis, cum accersitis ancillis Christi quæ erant in eodem monasterio, de seruanda inter eas inuicem, immo cum omnibus pace Euangelica admoneret, inter verba exhortationis læta mortem vidit, immo (vt verbis Domini loquar) de morte transiuit ad vitam. Qua videlicet nocte Dominus omnipotens obitum ipsius in alio longius posito monasterio, quod ipsa eodem anno construxerat, & appellatur Hacanes, manifesta visio- B ne reuelare dignatus est.

a Bed. lib. 4. c. 23. & in epit.

DE OBITV S. HILDAE ABBATISSAE.

Erat in eodem monasterio quædam sanctimonialis femina, nomine Bega, quæ triginta & amplius annos, dedicata Domino virginitate, in monachica conuersatione seruiebat. *Hæc tunc* in dormitorio sororum pausans, audiuit subito in aere notum campanæ sonum, quo ad orationes excitari vel conuocari solebant, cum quis eorum de sæculo fuisset euocatus: apertisq. (vt sibi videbatur) oculis aspexit, detecto domus culmine, fusam desuper lucem omnia repleuisse: cui videlicet luci cum solicita intenderet, vidit animam præfatæ Dei famulæ in ipsa luce, comitantibus ac ducentibus eam Angelis, ad cælum ferri. Cumq. somno excussa videret ceteras pausantes circa se sorores, intellexit vel in somnio vel in visione mentis ostensum sibi esse quod viderat. Statimq. exurgens nimio timore præterrita, cucurrit ad virginem quæ tunc monasterio Abbatissæ vice præfuit, cui nomen C erat Frigit: fletuq. ac lacrymis multū perfusa, ac suspiria longa trahens, nunciauit matrem illarum omnium Hildam Abbatissam iam migrasse de sæculo, & se aspectante, cum luce immensa, ducibus Angelis, ad æternæ limina lucis & supernorum consortia ciuium ascendisse. Quod cum illa audisset, suscitauit cunctas sorores, & in ecclesiam conuocatas orationibus ac psalmis pro anima matris operam dare monuit.

VISIO DIVINITVS OSTENSA DE ANIMA S. HILDAE ABBATISSAE.

Quod cum residuo noctis tempore diligenter agerent, venerunt primo diluculo fratres, qui eius obitum nunciarent, a loco vbi defuncta est. At illæ respondentes dixerunt, se prius eadem cognouisse: & cum exponerent per ordinem quomodo hæc vel quando didicissent, *inuentum* est, eadem hora transitum eius illis ostensum esse per visionem, qua illam referebant exisse de mundo: pulchraq. rerum concordia procuratum est diuinitus, vt cum illi exitum eius de hac vita viderent, tunc istæ introitum eius in perpetuam animarum vitam D cognoscerent. Distant autem inter se monasteria hæc tredecim ferme millibus passuum.] Idem subijcit de alia visione alteri virgini ostensa: sed hæc modo satis ad indicandam magnam diuinæ benignitatis clementiam, qua nouellam Ecclesiam Deus istiusmodi de æternæ vitæ præmij certitudine veluti lacte quodam alere voluit, quo plantata semel ibi fides altas figeret in operatione radices. plurima enim id genus a Beda referuntur, quæ nos vel ex parte saltem, certis annis quibus facta noscuntur, referemus.

VVAMBAE REGIS ABDICATIO, ET ERVIGII SVBSTITVTIO.

Eodem anno, nouo exemplo, Vuamba Hispaniarum Rex, cum regnasset annos octo & mensem vnum, abdicans se, monasticum amplexus est institutum; in cuius locum subrogatur Eruigius pridie Idus Octobris. Quomodo autem ista se habuerint, reddam totum quod scribitur a Iuliano Toletano, relatum a Luca Tudensi his verbis: Quia malignitatis auctor per bonorum discordiam semper tendit: tempore bonæ memoriæ Cindasuin- E di Regis ex Græcia venit vir quidam nomine Andabastus, Græcorum genere nobilis, qui ab Imperatore suo expulsus in Hispaniam est, quem Recceswinthus Rex magnifice suscepit, & ei in coniugium consobrinam suam dedit, ex quo coniugio natus est ei filius nomine Eruigius. Qui cum esset in palatio regio nutritus & honore Comitis sublimatus, elatus superbia, callide aduersus Regem Bambanem excogitauit, & potionem letiferam dedit ei, ex qua Rex officium memoriæ perdidit. Cumq. Episcopus ciuitatis, & optimates palatij, qui erant fideles Regis, quos potionis causa latebat, vidissent Regem iacentem absque memoria, causa pietatis commoti, pœnitentiam volentes illi perficere, vnctionem sancti olei, & communionem Christi corporis obtulerunt. Sed factum est, vt Rex a potione liberatus, cum præsensisset, quod ille extremæ vnctionis Episcopus peregerit sacramentum, ad monasterium perrexit, ibiq. in Christiana religione permansit.] hæc ibi. Additur his ex primo canone Concilij Toletani[b] anno sequenti celebrati, eumdem Vuambam

b Concil. Tolet. 12. c. 1.

Regem scriptis suis pronunciasse regni successorem eumdem Eruigium, præceptionemq. ab eo factam Iuliano Toletano Episcopo, vt eum in Regem vngere deberet: quo etiam canone declaratur quod dictum est de suscepta ab Vuamba Rege pœnitentia, nempe ipsum fuisse monastico indutum habitu, atque tonsura initiatum in signum monasticæ professionis: sequenti vero canone [a] significatur eam tunc in Hispaniarum Ecclesijs viguisse consuetudinem, vt vrgente ægritudine, cum se quis proxime moriturum putaret, eiusmodi pœnitentiam peteret: quam si etiam extra mentis integrum sensum constitutus ab Antistite ministratam accepisset, haud vlterius ad sæculum reuerti ipsi liceret, sed teneretur monachus permanere, etiam si eam minime petijsset, sed nesciens accepisset; licet pœna dignus censeretur sacerdos, qui eam non petenti vel aliquo saltem signo se id cupere significanti tribuisset ac ministrasset: sicuti Vuambæ Regi contigisse apparet, cui, cum ea potione iam sensibus esset alienatus, proximeq. moriturus crederetur, ab Episcopo eiusmodi pœnitentia collata est.

[a] *Concil. Toletan. cod. 6, 2.*

Restitutus vero ipse sensibus, cũ se repente monachum ex Rege factũ persensisset, bene vsus ea occasione (quod summæ religionis indicium fuit) collatũ eo modo monasticum habitum numquam amplius abijcere voluit, sed ad vitæ finem monachus permanere delegit, successorem scripto substituens: in quo vitæ instituto transegisse vsque ad obitum annos septem atque tres menses, tradunt; in nuper vero citato codice ex Iuliano anni duodecim ponuntur. Sic igitur Vuamba Dei iudicio assumptus in regnum, hominis fraude, magis vero sua religione illo se abdicauit: cuius sicut in electione & regni administratione laudatur sapientia & fortitudo, ita in abdicando summæ specimen edidit pietatis, magis deligens regno cedere, quam collatum per imaginem nescienti sibi monasticum habitum exuere, sponte scripto significans (quod Synodalia Acta testantur) quem vellet sibi succedere Regem, iniuriæ immemor, regni magis paci consulens, quam quicquam affectui priuato concedens.

LAVDATVR VVAMBA REX HISP.

Inter alia vero eiusdẽ Regis maxime pij egregia monumenta, posteris diu integra mansit illa, quam diximus, eius opera in generali Toletano Concilio cuiusque Episcopatus facta distinctio, finiumq. cuiusque diœcesis certa partitio, quã idem qui supra recitat Iulianus. Reijcimus autẽ longe longius, quæ eodem argumento scripta [b] feruntur nomine cuiusdam Rasis Arabis, dum tribuit Constantino Magno diuisionem, immo & institutionem sedium Episcopalium in Hispania. Mirati sumus creditũ id a prudentibus, & veluti quoddã nobile antiquitatis monumentum in medium allatam huiusmodi partitionem, quam auctor ille asserit a Constantino Magno factã. At quid de rebus antiquis Ecclesiarum Hispaniæ Arabes nosse potuerunt? Quæ rerum cognitio, nisi cum ipsi venientes in Africã post hæc tempora inde Hispanias occuparunt? Sed in pluribus mendax auctor esse conuincitur, vt cũ inter alias Hispaniarum Ecclesias tradit eũdem Imp. Narbonæ dedisse Episcopum, eidemq. subiecisse alias septẽ Ecclesias, Biterrensem, Tolosanam, Magalonensem, Nemausensem, Carcasonensem, Lutebanensem, & Helanensem. At quis ignoret eiusmodi Ecclesias Galliæ Narbonensis non prius numeratas esse inter Hispaniarum Ecclesias, quam vbi ea regione potiti sunt Gothi, qui postea regnum in Hispanias propagarunt? Sed & quis nesciat, longe ante tempora Constantini, ipsorum ferme Apostolorum tempore, Narbonæ Paulum datum Episcopum? Et quis dubitet complures Hispaniæ Ecclesias ab eodem auctore nominatas, eodem fere Apostolorum tempore, siue ab Apostolis ipsis, siue ab Apostolorum discipulis esse consecutas Episcopos? Sed Arabis & infidelis est somnium, vt ab Imperatore darentur Episcopi ciuitatibus atque prouincijs. Facessat igitur hominis Saraceni rerum nostrarum ignari leuissimum ex sua coniectura excogitatum commentum antiquioribus penitus inauditum.

[b] *Recitantur a Ioan. Marian. de reb. Hispan. lib. 6. c. 16.*

IESV CHRISTI ANNVS 681. AGATHONIS PAP. ANNVS 4. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 14.

ACTIO SEPTIMA SEXTAE SYNODI.

ANno qui sequitur Domini sexcentesimo octogesimoprimo, Indictione nona, quod reliquũ fuit Sextæ œcumenicæ Synodi expletum est: cũ enim duodecima die mensis Decẽbris Actio sexta fuerit habita, cessatũ est a comitijs sacris per duos menses, vsque sicuti ad decimamtertiã Februarij diem, quando ijdẽ qui supra Episcopi & Imperator cum magi-

A magistratibus conuenientes in Trullum, quæ iã cœpta erant prosecuti sunt, nempe vt (sicut decretũ fuerat in proxima sexta Actione) editio fieret ab Apostolicæ sedis legatis locorum sanctorum Patrum, quibus de Filio Dei Domino nostro Iesu Christo duæ assererentur voluntates ac totidem operationes; rursumq. loca hæreticorum, quibus vna in Christo voluntas cum operatione affirmaretur. quod & factum est, editusq. a legatis codex hac inscriptione notatus: Testimonia sanctorum ac probabilium Patrum demonstrantia duas voluntates & duas operationes in Domino Deo & Saluatore nostro Iesu Christo.] quo integre lecto in Synodo, item lecta est series hæreticorum asserentium scriptis suis vnicam voluntatem atque operationem in Christo. Quibus auditis, petitione Georgij Episcopi Constantinopolitani, & Macarij Antiocheni, iussum est, vt loca citata conferrentur cum codicibus Patriarchij, vt sciretur num consona essent Latina exemplaria cum Græ-
B cis: signatisq. scriptis, iussa est collatio quam exactissima fieri ab eisdem Georgio atque Macario, præsentibus alijs Episcopis: huncq. finem præsens Actio habuit.

Hic te monuisse, lector, oportet, reperiri apud Anastasium Bibliothecarium compendium seu epitomen Sextæ Synodi, in qua complura inueniantur quæ in ipsa Sexta Synodo desiderantur, contra vero desint complura, quæ in eiusdem Synodi Actis, quæ extant, scripta reperiuntur. Post Actionem enim diei decimætertiæ Februarij, rursum sequenti die decimaquarta eiusdem mensis ibidem loci conuentum esse, Anastasius habet.

QVAE DESIDERENTVR IN SEXTAE SYNODI ACTIONIBVS.

Quæ autem in ea Actione facta sint, quæ desiderantur in editis Synodalibus Actis, hæc sunt: Protulit, inquit, pijssimus & serenissimus Princeps tomum ad relegendum, in quo vanum hæreticum dogma Macarij erat conscriptum & eius manu subscriptum, apertissime vnam voluntatem in Domino affirmantem. Sub ipsius subscriptione & Theodori
C Patriarchæ vtique iuxta eum tenorem ibi subscriptio erat. Et interrogatus Georgius Patriarcha, si eam fidem, quam docet sedes Apostolica, amplectitur iuxta scripta venerandi Agathonis Papæ, seu sanctorum ac venerabilium Patrum? Qui respondens petijt, vt accepta licentia, in scriptis, quæ opportuna essent, responderet.

* oratorium
* Syncello

Et in his recedentes, die decimaseptima mẽsis Februarij die Dominico intra oraculum * sancti Petri intra palatium conuenere, & astante Syncleto * simul cum Patriarcha legatus Apostolicæ sedis suscepit relegens suggestionem pro eorum condemnatione a sanctissimo Papa Agathone directam. Qui Georgius sanctissimus Patriarcha professus est eo die in scriptis duas naturas, duas volũtates & operationes credere & prædicare, sicut sedes Apostolica, anathematizans eos, qui vnam naturam, voluntatem, & operationem in Domino Iesu Christo dicunt.] hæc ibi. Pergit insuper Anastasius: Die vigesimaquinta mensis Fe-
D bruarij, residente Synodo vna cum pio Principe simul & legatis sedis Apostolicæ, Macarium adesse iusserunt. Et data a Principe licentia, vt se in eas partes, in quas quis vellet, diuideret, Georgius Patriarcha regiæ ciuitatis cum suis in partibus Orthodoxorum stetit, Macarius vero cum suis a parte hæreticorum. Et adducentes in medium professionem Georgij Patriarchæ, quam fecerat, porrecta est Principi, & relecta est.] hæc apud Anastasium, quæ desiderantur in Actionibus Sextæ Synodi, Theodori Episcopi Constantinopolitani mutilatione, quod ex illis ipse ostenderetur hæreticus, vt suo loco dicemus.

GEORGIVS FIDEM CATHOLICAM PROFITETVR.

DIVISI GEORGIVS ET MACARIVS.

Eodem anno, septima die mensis Martij iterum conuentum est ab ijsdẽ in Trullum: vbi primum Georgius Episcopus Constantinopolitanus retulit a se cognita loca singula sanctorum Patrum de duabus in Christo voluntatibus & operationibus citata in codice a legatis Apostolicæ sedis in Synodo edito, & inuenisse ea omnia in omnibus esse illis consen-
E tientia: quapropter & se profiteri testati sunt cum sanctis Patribus duas in Christo voluntates & operationes: reliqui etiam Episcopi, qui interfuerunt cum facta collatio fuit, id ipsum singuli professi sunt, & quidem non sine præconio Agathonis Romani Pontificis, vt cũ Domitius Episcopus Prusiados ita dixit: Directas suggestiones a patre nostro Agathone sanctissimo Archiepiscopo Apostolicæ & principalis sedis antiquæ Romæ ad a Deo coronatum & mansuetissimum nostrum dominum & magnum victorem Imperatorem, tamquam ex Spiritu sancto dictatas per os sancti ac beatissimi Principis Apostolorum Petri, & digito ter beatissimi Papæ Agathonis scriptas, susципio & amplector, & ita credo, &c.]

ACTIO OCTAVA.

Post omnes autem Theodorus Episcopus Melitinæ prætendens rusticitatem in dicenda sententia, libellum obtulit legendum in Synodo, quo continebatur, nihil in fide decernendum, præter quam in sanctis œcumenicis Synodis decretum esset, ac proinde tacendum de duabus in Christo voluntatibus, sed satis esse vnum operatorem confiteri in duabus

bus naturis. Interrogatus autem ab Imperatore, quis ea dediſſet, dixit ſe ab hæretico A
Monothelita ſocio Macarij Antiocheni Stephano Abbate accepiſſe. His cognitis, reliqui Epiſcopi contulere ſuffragia de duabus voluntatibus ex Agathonis Pontificis ſcriptis editis, ita & reliqui omnes, Macario tantum cum ſuis excepto. Cum autem quæreretur a ſancta Synodo de eo quod dixerat, ſe a Stephano Abbate ea accepiſſe, quæ obtulerat pro Monothelitis: exurgentes Macarij diſcipuli conteſtati ſunt, Theodorum Melitenum Epiſcopum eſſe mentitum, paratos autem ſe eſſe Catholicam fidem profiteri. Sed iuſſi ſunt, ſcripto libello, fidem quam tenerent, ſequenti Actione in Synodo edere.

NOMEN VITALIANI RESTITVTVM IN DIPTYCHA.

Inter hæc autem interlocutus Georgius Conſtantinopolitanus Epiſcopus ſuggeſſit Imperatori, vt redderetur nomen Vitaliani Pontificis in diptycha, eo quod ea de cauſa complures ſe ab Eccleſia Catholica ſeparaſſent: quod ſi reſtitueretur, fieret vt plurimi Eccleſiæ Catholicæ ſe coniungerent. Annuit Imperator: cuius rei gratia honorificæ dictæ B
ſunt a ſancta Synodo acclamationes eidem Conſtantino Imperatori. Poſtea percontata eſt S. Synodus Macarium Antiochenum Epiſcopum, an conſentiret litteris ab Agathone conſcriptis. Refragatus eſt ipſe, ſeq. in Chriſto duas voluntates omnino negare; *ſed Epiſcopi Syriæ* illi ſubiecti, ſe omnes fidei Catholicæ aſſentire, publice profeſſi ſunt.

Poſt hæc iuſſa ſunt legi loca Patrum a Macario collecta, in quibus falſo affirmabat vnicam in Chriſto poſitam fuiſſe voluntatem: ſed inter legendum detectæ ſunt veternoſi hæretici technæ; ſiue quia cum de vnica voluntate diuina Patres dixerunt, attribuerat ipſe dictum de Chriſti perſona; ſiue quod interciſas recitaſſet ſententias, quibus ſenſus deprauaretur auctoris. Sic itaque manifeſta luce detectus, iuſſus eſt idem Macarius edere fidei profeſſionem, quam quidem contrariam fidei Catholicæ inuentam noluit retra-
ctare; & cum rogaretur ab Imperatore duas in Chriſto confiteri voluntates, refiliens ipſe C
obſtinatus iſta reſpondit: Non dico duas naturales voluntates, aut duas operationes naturales in incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Ieſu Chriſti, nec ſi membratim incidar, & mittar in mare.] Tanta procacis hominis animi duritie patefacta, Conſtantinus Imp. iuſſit cum Synodo, vt libelli de Patrum ſententijs a Macario oblati fieret cum alijs codicibus e Patriarchio ſumptis collatio: ſed & (vt in alijs accidit) compertæ ſunt Macarij ſententiæ interciſæ poſitæ eſſe, demptis ab ipſo illis, quibus ſenſus Catholicus auctoris cognoſci integre potuiſſet.

Quibus omnibus probe perſpectis, hæc ſancta Synodus dixit: Non congruit Orthodoxis ita circumtruncatas ſanctorum Patrum voces deflorare: hæreticorum potius proprium hoc eſt. Macarius venerabilis Archiepiſcopus dixit: Etiam dixi, quia quærens ſtabilire D
intentionem meam, hoc modo defloraui. Sancta Synodus exclamauit: Hæreticum ſe ipſum manifeſte demonſtrauit: Nouo Diſcoro anathema: Huiuſmodi deponatur: Nouum Dioſcorum foras mitte: Nouo Apollinario malos annos: Merito ab *Epiſcopatu* alienetur: Nudetur circumpoſito ei pallio. Et denudato eo, atque in medio aſtante

MACARIVS ANTIOCH. PALLIO NVDATVR

vna cum Stephano eius diſcipulo, Theophanes venerabilis presbyter & Abbas monaſterij Baias (*venerat hic cum legatis Apoſtolicæ ſedis*) interrogauit eoſdem, Macarium & Stephanum ſcilicet: Habuit voluntatem humanam Dominus noſter, &c.] Sed antequam diſputatio longius traheretur, viſum eſt Imperatori finem imperare illius diei Actioni.

His vero addenda ſunt quæ habet Anaſtaſius Bibliothecarius in Agathone hiſce verbis: Ea hora ſancta Synodus vna cum Principe eius oraria auferri iuſſit. Et exiliens Baſilius Cretenſis Epiſcopus, eius orarium abſtulit. Anathematizantes eum, dicebant: Foras Sy-
nodum procedant, ſimulq. & thronum eius. Stephanum autem diſcipulum eius ceruicibus E
a ſancta Synodo clerici Romani eijcientes, expulerunt. Ea hora tantæ telæ aranearum nigerrimæ in medio populi ceciderunt, vt omnes mirarentur, eo quod ſordes hæreſeos expulſæ eſſent, & Deo auxiliante vnitæ ſunt ſanctæ Dei Eccleſiæ.] hæc Anaſtaſius.

DE TELIS ARANEARVM DECIDENTIBVS PORTENTVM.

NONA ACTIO.

Conuenit vero rurſus ſancta Synodus octaua die menſis Martij eodem anno: vbi reliquis ſanctorum Patrum locis a Macario citatis cum alijs exemplaribus collatis, cognitiſq. dolo malo ab eo detruncatis, corruptiſq. eorumdem ſanctorum Patrum ſententijs, in ipſum atque Stephanum ſententia damnationis lata eſt his verbis:

Sancta Synodus dixit: Tu Stephane, & tuus magiſter Macarius non oſtendiſtis vnam incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Ieſu Chriſti veri Dei noſtri, per codicillum a vobis oblatum; ſed & duas voluntates in teſtimonijs in eodem Concilio poſitis inuenimus aperte, clamante Athanaſio laudabili, quamuis detruncata & obcelata ſint, iuxta quod ſoliti

A ſoliti eſtis, eadem teſtimonia, quæ peruerſe interpretantes protuliſtis. Definimus igitur, poſtquam aperte probati eſtis ad ſubuerſionem diuinorum dogmatum feſtinare, & ſanctorum ac probabilium Patrum doctrinas corrumpere, & hæreticorum magis ſenſum aſſumere, & quæque ab eis dogmatizata ſunt ſectari ad contagium Orthodoxæ plebis, ab omni vos ſacerdotali dignitate & miniſterio alienos exiſtere. Eos autem qui iam pœnitentiam egerunt, & ſuperius nominatos tam Epiſcopos, quam clericos, & nunc in medio aſſiſtunt, & recte vna nobiſcum confitentur, præuidimus quidem in proprijs locis reſidere: libellos autem quos promiſerunt propriæ eorum fidei cum iureiurando, in ſubſequenti nobis offerent.] Hac lata ſententia, dictæ ſunt acclamationes Imperatori, & declamatum a Patribus: Hæreticum foras mitte: Nouo Eutychi malos annos: Nouo Apollinari malos annos: Hæreticum foras mitte. Et impulſus eſt Stephanus diſcipulus Macarij, & fo-
B ras miſſus eſt.] impoſitusq. eſt finis eius diei Collationi, in ſequentem vero dilata oblatio libellorum eorum qui deteſtati ſunt errorem, ſimulq. collatio locorum, quæ de duabus voluntatibus in litteris Apoſtolicæ ſedis citata inuenirentur.

SENTENTIA IN MACARIVM, ET STEPHANVM.

Decima Actio Synodi decimaoctaua die eiuſdem menſis Martij habita eſt, qua primum facta eſt collatio locorum, quæ citata fuerunt ex ſanctis Patribus in litteris Apoſtolicæ ſedis & Romani Concilij ſub Agathone, cum codicibus Patriarchij, omniaq. inuenta ſunt in omnibus eſſe certa fide conſtantia & conuenientia Græcis codicibus, prorſusq. eiſdem conſentientia. Quibus cognitis, lecta eſt fidei confeſſio Petri Epiſcopi Nicomediæ, qui palinodiam recantarat, quæ inuenta eſt in omnibus Catholicæ fidei conſenti-
re. Demum vero a legato Hieroſolymorum Eccleſiæ Theodoro petitum eſt, vt legeretur Synodalis epiſtola Sophronij olim eiuſdem Eccleſiæ Epiſcopi ad Sergium tunc Conſtan-
C tinopolitanum Antiſtitem data, ſed ab eo minime ſuſcepta; cuius lectio in ſequentem dilata eſt Actionem.

ACTIO DECIMA.

Vndecima ſequitur Actio eodem in loco a ſancta Synodo celebrata die vigeſima menſis Martij: ibiq. primum omnium edita & lecta eſt epiſtola Sophronij Hieroſolymorum Epiſcopi: qua conſentire Catholicis dogmatibus reperta, ſuggeſtum eſt ab Apoſtolicæ ſedis legatis, vt ſcripta Macarij Antiocheni olim Epiſcopi & Stephani eius diſcipuli legerentur in Synodo, quo eorum hæreſis magis perſpecta omnibus fieret. Editi itaque ſunt libelli eiuſdem Macarij, quorum vnius erat titulus, Sermo acclamatorius pijſſimo & *pacifico* magno Imperatori Conſtantino: quem contra morem antea vulgarat ille Romæ *& in Sardinia*, alijsq. in locis, Imperatori vero, cui inſcriptus erat, nequaquam obtulerat. Lectus itaque in Synodo liber, inuentus eſt totus confertus blaſphemijs de vna vo-
D luntate & operatione hæreſim firmans & roborans: itemq. lectus liber eiuſdem ad Lucam presbyterum & monachum in Africa, quem ſcripſerat de noua hæreſi Maximinianorum, & pariter repertus eſt hæreticas continere blaſphemias: adeo vt iterum a Synodo iuſſa ſit lectio interrumpi, penitusq. ceſſari, eo quod noxia admodum animabus eſſet ob hæreſum portentoſos errores; iudicatumq. eaſdem ſimul iungi cum alijs blaſphemijs hæreticorum, qui recenſiti eſſent in litteris Agathonis ab Apoſtolicæ ſedis legatis in deteſtationem hæreſis Monothelitarum.

ACTIO VNDECIMA.

Quod cum fieri iuſſum eſſet, collectæ ſunt ex recitatis ſcriptis Macarij blaſphemiæ in illis inſertæ, & inter alia excerptus locus, quo Honorius hæreſis crimine accuſatur, dum eædem Macarij blaſphemiæ recitantur his verbis: Macarij hæretici de ſermone qui dicitur acclamatorius ad pijſſimum Imperatorem, cuius eſt initium: Mirum quid, inuictiſſime
E domine: Eos qui contraria eis aſtruxerunt, ſanctos Patres noſtros condemnauerunt, & anathematizauerunt abſolute omnes qui vnam voluntatem Domini aſtruxerunt, quorum vnus extitit Honorius Romanus, qui vnam voluntatem manifeſtiſſime prædicauit.]

Vetus eſt iſta calumnia Monothelitarum hæreticorum, qua Honorium in ſuas attrahere partes (vt ſæpe dictum eſt) conati ſunt: verum tum a Ioanne Pontifice Honorij ſucceſſore, tum a Maximo diſputante cum Pyrrho conuicta eſt. Sed amabo te, quid ſibi vult adeo te-
nax in Apoſtolicæ ſedis legatis ſilentium, vt ne verbum quidem fecerint pro Honorij de-
fenſione? Omittimus dicere, quantum hæc aduerſentur ijs quæ ſcripta ſunt in litteris Agathonis & Concilij Romani ſuperius Actione quarta recitatis, in quibus de prædeceſſoribus Romanis Pontificibus publica facta eſt atteſtatio, neminem in errorem hæreſis lapſum aliquando fuiſſe: vt iſtæc a legatis Apoſtolicæ ſedis abſque leui ſaltem defenſione audita in Synodo fuerint, cum viderimus etiam de quibuſcumque minimis in reliquis

HONORIVS FALSO ACCVSATVS AB HAERETICO.

ſupe-

superioribus Sessionibus altercatum fuisse, atque accuratissime disputatum. A

MANIFESTAM CALVMNIAM PASSVS HONORIVS PAP.

Hæc dixerimus, quod haud ista careant impostura vehementi suspicione: nempe hæc & omnia quæ sequuntur de Honorio in duabus sequentibus Sessionibus, manifestum fuisse additamentum Græcorum hæreticorum: apposuisse inquam eos ad germanam Sextam Synodum totidem quaterniones, quot fuisse ab ijsdem additos ad Quintam Synodum est demonstratum in huius Synodi tertia Actione. In qua & cum viderimus eosdem Apostolicæ sedis legatos constanti animo assurrexisse pro Vigilio calumniam passo, in crimenq. hæresis itidem Monothelitarum vocato, nec cessasse, quousque ipsum ab eadem calumnia penitus vindicarent, atque a quauis erroris suspicione immunem ostenderent: quomodo, rogo, ijdem pro iusta atque legitima Honorij defensione redditi penitus reperiuntur elingues, & cessisse perditissimi hæretici testificationi de Honorio nota hæresis sugillato, cum ad eius defensionem (vt dictum est) plura suppeterent argumenta superius inculcata? & quomodo credi potest, quod adeo ignauiter siuerint sententia vnius hæretici exauctorati relinqui in Synodalibus Actis Honorium tanta affectum ignominia? At impostura huius auctorem Theodorum depositum hæreticum Constantinopolitanum Episcopum suo loco aperiemus inferius Actione sequenti: modo prosequamur quod est reliquum Sessionis huius Actorum. Recitatis post hæc alijs locis ex Macarij hæretici scriptis, imponi finem Actioni eius diei Imperator iussit: quodq. negotijs Reipublicæ occuparetur, residere in Synodo pro se voluit Constantium & Anastatium Patricios, necnon Polyeuctum & Petrum Exconsules. Augent hæc de Imperatoris absentia in quinque sequentibus Sessionibus de impostura suspicionem: etenim siluisse bellicos tumultus vsque ad obitum eius, Theophanes tradit. B

ACTIO DVODECIMA.

Duodecima quæ sequitur Actio mendum in die continet, vtpote quæ celebrata dicatur die itidem vigesima Martij, qua præcedentem Actionem habitam esse, eadem Acta Synodalia continent. Congregatis autē ex more in vnum Patribus, missæ sunt ab Imperatore ad Synodum chartæ, quas se a Macario accepisse in superiori Actione testatus fuerat: quarum aliquæ cum inuentæ essent nihil præterea continere, quam sermonem illum acclamatorium, qui lectus antea fuerat, eius est lectio prætermissa. Quod vero inter alias chartas ab Imperatore missas, inuenta est epistola Sergij olim Constantinopolitani Episcopi ad Cyrum Episcopum Alexandrinum; ea in Synodo lecta est: sed quæ simul in ea intexta erant Mennæ & Vigilij Papæ nomine scripta de vnica voluntate, commentitia esse, in superioribus Synodalibus Actis fuerant iudicata. Post hæc in eadem Actione ex edito codice a Ioanne Patricio, nomine Imperatoris, lecta est Sergij Episcopi Constantinopolitani ad Honorium Romanum Pontificem epistola, necnon alia ipsius Honorij ad eumdē Sergium reddita, quas nos suo loco superius eodem quo sunt anno scriptæ retulimus, atque exacte discussimus. Quibus collatis cum codicibus Patriarchij, inuentisq. simul consentientibus, in Macarium rursum declamatum est a sancta Synodo, vtpote indignum qui amplius inueniretur cum Orthodoxis in Synodo sedens. Tunc Syriæ Episcopi & clerici reliqui petiere, vt in locum eius alius subrogaretur Antiochenus Episcopus Orthodoxus. Quæ omnia in sequentem relata sunt Actionem. C D

ACTIO DECIMATERTIA.

Deinde vero vigesimaoctaua mensis Martij rursum conuenere Patres, a quibus statim sententia lata reperitur aduersus hæreticos Monothelitas, sed quæ (vt ostendemus inferius suo loco) manu impij Theodori appareat deprauata, apposito Honorij nomine, ac suo sublato: ipsa vero vt legitur, ita hic redditur verbis istis:

SENTENTIA SYNODI IN MONOTHELITAS EPISCOPOS.

Sanctum Concilium dixit: Secundum promissionem quæ a nobis ad vestram gloriam facta est, retractantes dogmaticas epistolas, quæ a Sergio quondam Patriarcha huius a Deo conseruandæ regiæ vrbis scriptæ sunt tam ad Cyrum, qui tunc fuerat Episcopus Phasidis, quam ad Honorium quondam Papam antiquæ Romæ; similiter autem & epistolam ab illo, id est, Honorio rescriptam ad eumdem Sergium: hasq. inuenientes omnino alienas existere ab Apostolicis dogmatibus, & a definitionibus sanctorū Conciliorum & cunctorum probabilium Patrum, sequi vero falsas doctrinas hæreticorum: eas omnimodo abijcimus, & tamquam animæ noxias execramur. Quorum autem (id est, eorumdem) impia execramur dogmata, horum & nomina a sancta Dei Ecclesia proijci iudicauimus, id est, Sergij quondam Præsulis huius a Deo conseruandæ regiæ vrbis, qui aggressus est de huiusmodi impio dogmate conscribere, Cyri Alexandriæ, Pyrrhi, Petri, & Pauli, qui & ipsi præsulatu functi sunt in sede huius a Deo conseruandæ ciuitatis, & similia eis sensE runt;

A runt; ad hæc & Theodori quondam Episcopi Pharan: quarum omnium suprascriptarum personarum mentionem fecit Agatho sanctissimus ac ter beatissimus Papa antiquæ Romæ in suggestione quam fecit ad pijssimum & a Deo confirmatum dominum nostrum & magnum Imperatorem, eosq. abijcit, vtpote contraria rectæ fidei sentientes, quos anathemati submitti definimus. Cum his vero simul proijci a sancta Dei Catholica Ecclesia, simulq. anathematizari præuidimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ; eo quod inuenimus per scripta quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus eius mentem secutus est, & impia dogmata confirmauit.] hactenus quæ fertur sententia aduersus hæreticos in Synodo condemnatos.

Hic rogo, lector, siste mecum ista considerans, quo in tantæ rei historia nullus sit locus mendacio & falsitati, sed ipsa pura sinceraq. veritas fraudibus omnibus & impostu- B ris superior semper appareat. Si in recitata sententia in condemnatione hæreticorum Patriarcharum & aliorum, Agathonis Romani Pontificis se exemplum & auctoritatem secutam Synodus profitetur, dum quos prædamnatos ait ab Agathone Pontifice in epistola ad Imperatorem, eosdem condemnatos confirmat; quare contra eamdem Agathonis epistolam ab eadem Synodo additur Honorij condemnatio? Si non latuere Synodum quæ in ea essent epistola de condemnatione dictorum Episcoporum hæreticorum: vtique neque potuerunt latuisse quæ pro Honorio in eadem legerentur in contestatione validissima illa iterum atque iterum repetita, qua firmissime astrueret, neminem suorum prædecessorum Romanorum Pontificum quid minimum in Catholicam fidem peccasse.

AGATHO DEFENSOR HONORII.

Sed accipe hic rursum recitata magna ex parte superius (quod id exigat necessitas argumenti) Agathonis in ea epistola verba: Hæc, inquit, Apostolica Ecclesia numquā a via C veritatis in qualibet erroris parte deflexa est.] & rursum inferius de eadem Romana Ecclesia: Hæc est veræ fidei regula, quam & in prosperis & in aduersis viuaciter tenuit ac defendit hæc spiritualis mater vestri tranquillissimi Imperij Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit: sed vt ab exordio fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi Principibus, illibata finetenus permanet, secundum ipsius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum Principi in sacris Euangelijs fatus est [a]: Petre, Petre (inquiens) ecce Satan expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autē pro te rogaui, vt non deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consideret itaque vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem D Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit: quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum.] Habes igitur ex recitatis Agathonis verbis, non solum prædecessores omnes Romanos Pontifices procul fuisse ab omni suspicione hæreticæ prauitatis, sed omnes pariter aduersus hæreses insurrexisse; insuper (quod maius his omnibus æstimari debet) Agathonem ipsum hæc sibi vendicare ex Domini (vt ait) pollicitatione, qua dixit: Ego rogaui pro te, Petre, vt non deficiat fides tua.] quæ irrita nullo modo reddi posit, ipso testante, qui ait [b]: Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.] Vnde intelligas quam solido nitatur fundamento assertio illa de Romanorum Pontificum fide Catholica nullo fermento hæresis aliquando labefactata.

[a] Luc. 22.

[b] Marc. 13.

Vides igitur quantū ista pro Honorio Papa stent inconcussa. Sed & quod idem Agatho E Pontifex eadem epistola texens catalogum omnium hæreticorum, qui assertores vnius fuerint voluntatis, nec inter eos Honorium nominat, qui primus omnium nominandus fuisset pariter & execrandus: plane haud dubium reliquit, extra eiusmodi nefandorum consortium Honorium collocatum; nam & subdit: Eximenda proinde, ac summis conatibus cum Dei præsidio liberanda est sancta Dei Ecclesia Christianissimi vestri Imperij de talium doctorum erroribus; vt Euangelicam atque Apostolicam Orthodoxæ fidei rectitudinem, quæ fundata est super petram huius B. Petri Apostolorum Principis Ecclesiæ, quæ eius gratia atque præsidio ab omni errore illibata permanet, omnis Præsulum numerus ac sacerdotum, cleri ac populorum vnanimiter ad placendū Deo, animāq. saluandam, veritatis formulam Apostolicæ traditionis nobiscū confiteatur & prædicet.] & paulo post rursum de prædecessoribus verba faciens, hæc inculcat: Meæ humilitatis prædecessores commonuisse, rogasse, increpasse, obsecrasse, arguisse, & omnem modum exhortationis

tationis exercuisse, quatenus medelam posset recens vulnus accipere, &c.] Quis ex his A
non intelligat, haberi debere pro monstro, vt cum ex præscripto Agathonis epistolæ di-
cat Synodus nominatos se hæreticos condemnare, eadem ipsa illis coniungat Honorium
ex dicta epistola tot argumentis probatissimum redditum Orthodoxum?

Insuper quod ad eam sententiam in Honorium latam spectat, dum eius damnationis
illa vna causa exprimitur, quod (vt ibi dicitur) rescribens ad Sergium, mentem eius se-
cutus est, & impia dogmata confirmauit: quam id longe procul sit a veritate, quæ diffuse
superius dicta sunt, dum suo loco & tempore eamdem epistolam recitauimus, dilu-
cide satis ostendunt, vt tu ipse eadem repetendo poteris intelligere. Sed esto, demus
DE IMPOSTVRA VALIDA ARGVMENTA. eamdem Honorij epistolam conuictam fuisse (quod dici non potest) hæreticam esse: num-
quid ex ea continuo damnandus a Synodo erat ipse Honorius, & non more maiorũ disqui-
rendum, an inueniri posset ipsum recantasse palinodiam, vel potius in eodem errore esse B
defunctum? Sed & quod sciretur extare posterior eiusdem Honorij epistola ad eumdem
Sergium reddita: cur non expectata est eius editio atque lectio, quæ in sequenti Sessione
postea secuta est, ex qua certo argumento demonstraretur idem Pontifex assertor esse dua-
rum operationũ & totidem in Christo voluntatum, vt superius, cũ de ea egimus, perspicue
est demonstratum? Quem non de impostura suspectũ reddat præcox ista atque præpostera,
immo veloci impetu præcipitata de Romanæ sedis Pontificis condemnatione sententia?

Insuper qui præsidebant Synodo Apostolicæ sedis legati, si hæc vere facta fuissent,
quomodo potuerunt omnino ea præterijsse silentio? Repete lectione superiores cunctas
hactenus habitas Synodales Actiones, & vide si est reperiri aliqua, in qua etiam in leuio-
ribus causis non fuerint legati sedis Apostolicæ interlocuti. Et quomodo in re tam gra-
ui, vbi damnatio tractaretur Summi Pontificis, in re tam aperta, vbi interceſſisset de ea epi- C
stola Honorij Papæ præcedens iudicium Ioannis Romani Pontificis missum Constantino-
polim, itemq. germana interpretatio Maximi martyris in publico conuentu toto orbi no-
tissimo promulgata: quonam modo tam profundo letargo potuerunt non vnus vel alter, sed
simul omnes ijdem esse sepulti legati, vt ista non senserint, ac nullus ex ipsis vindex insurre-
xerit saltem pro litteris Agathonis, quas ipsi detulerant Constantinopolim; cum præsertim
ex ijsdem acceperint, nihil ab ipsis decernendum, præterquam illa tantum ipsa quæ ijsdem
litteris continerentur?

MANDATVM AGATHONIS DATVM LEGATIS. Sed mandatum ipsum Agathonis eisdem litteris præscriptum legatis hic inspiciendum
reddamus: Portitoribus, inquit, & testimonia aliquorum sanctorum Patrum, quos hæc
Apostolica Christi Ecclesia suscipit, cum eorum libris tradidimus, vt facultatem sugge- D
rendi a benignissimo vestræ Christianitatis Imperio consecuti, ex ijs dumtaxat satisfacere
studeant.] & paulo post: Licentiam proinde eis siue auctoritatẽ dedimus apud tranquil-
lissimum vestrum Imperium (dum iusserit eius clementia) simpliciter satisfaciendi, in
quantum eis dumtaxat iniunctum est, vt nihil profecto præsumant augere, minuere, vel
mutare; sed traditionem huius Apostolicæ sedis, vt a prædecessoribus Apostolicis Pon-
tificibus instituta est, sinceriter enarrare] nimirum ea tantum, quæ eadem prolixa dog-
matica epistola continentur, qua nihil magis quam prædecessorum fides integra com-
mendatur: vt plane nihil adeo alienum fuerit a mente verbisq. Agathonis Pontificis,
quam vt Honorius Papa in Synodo damnaretur.

Quod quidem si a Synodo factum esset, vt Acta quæ extant, edocent: nihil iniquius,
nihil imprudentius vel ineptius potest excogitari. Si enim ob damnationem muscæ mor-
tuæ (ita dixerim Theodorum Mopsuestenum) & condemnationem scriptorum Theo- E
doreti & Ibæ Orientalium sub alijs sedibus constitutorum Episcoporum, totum orbem
terrarum oportuit commoueri, Synodumq. œcumenicam congregari, & non sine ma-
ximo labore id vix tandem obtineri valuit: quomodo accidere potuit, vt vnius dum-
taxat lectione epistolæ, tamquam cælo sereno repente fulmine misso, condemnatus
fuerit primariæ sedis Antistes, de qua illa esse consueuit omnium vox in Synodis, Pri-
ma sedes omnes iudicat, & a nemine iudicatur? Quomodo lecta epistola antea cum au-
ctore damnata fuit, quam examinata? Sed & si examinata fuisset, & hæretica inuenta
esset: nonne antequam cum ea damnaretur ipsius auctor, oportuisset exacte disquiri, num
vsque ad obitum in eadem sententia perstitisset? quem certe non perstitisse, illud ne-
cessario demonstrabat, quod semper Romæ Catholicus habitus, in Catholica pariter com-
municatione diem clausisset extremum (id enim toto Christiano orbi notissimum erat)
quodq.

A quodq. vsque in hanc diem tot Romani Pontifices eius successores, & inter alios sanctis-
simus Papa martyrq. Martinus eius memoriam sicut aliorum Pontificum honorifice in
Synodo fuerint prosecuti?

An non decebat (vt in rebus minoris momenti in alijs Synodis factum legimus) vt an-
tea de his Agatho Papa consuleretur, quam de eo damnationis sententia proferretur? CONVINCI-
Siccine in causa tanti momenti absque defensore, absque perendina vlla dilatione, TVR MANIFE-
absque aliqua alia facta de Honorij fide perueſtigatione, vno eodemq. contextu, non STA IMPO-
rogatis sententijs singulorum, præcipitata est potius quam prolata de eius damnatione STVRA.
sententia? Non sic vel clericulus quispiam consueuit aliquando damnari, non laicus
homo, defunctus præsertim, ab Ecclesia eijci; dixerim amplius, non famosus hæreticus,
immo nec hæresiarcha (vt est exemplum de Theodoro Mopsuesteno) ita vno impetu,
B ductu vno calami condemnari, nisi multo temporis spatio antea iudicio ventilato, ite-
rum repetito, discusso sæpius, & quæ obijci contra potuissent, diligentius examinatis
atque solutis. Nihil huiusmodi in Honorio, non secus ac si agendum fuisset de homine in
alijs sæpe Synodis prædamnato, atque ab omnibus & vbique execrationibus impetito.

Absit, absit vt tantam ignominiæ indelebilem notam subeat œcumenica Synodus, vt
ita damnasse credatur non dico Romanum Pontificem, sed minimum quemlibet Episco- QVAM MVLTA
porum. Absit vt tantum dedecus tot tantosq. tum ab Agathone tum a Romano Con- SEQVANTVR
cilio legatos missos perpetuo subsequatur, vt passi fuerint absque vlla non inquam de- ABSVRDA.
fensione, sed nec iudiciali cognitione, post damnationem hæreticorum veluti corolla-
rium adijci condemnationem Honorij, quasi nullius esset momenti causa, in qua periclí-
taretur & fama tum ipsius Agathonis, tum eius prædecessorum Romanorum Pontificum,
C vtpote qui mendacij arguendi essent & nugacitatis, quod Romanam Ecclesiam in præ-
decessoribus Romanis Pontificibus ab omni labe puram perseuerasse, ore pleniſſimo præ-
dicarint, quæ (si hæc vera essent) reperta esset in Honorio adeo conspurcata.

Verum cum econtra ipsæ litteræ Constantini hoc anno, absoluta Synodo, Romam
scriptæ ad Concilium ibidem congregatum, commendent dictam Agathonis epistolam, vt ALIVD ARGV-
quæ sit omnino consentiens veritati, quam (vt testatur) in omnibus tum ipse tum sancta MENTVM DE
Synodus suscepisset: manifeste Honorij innocentia probata redditur: nam audi: Susce- INNOCENTIA
pimus enim non tantum ex beatitudine eius, *nempe Agathonis*, verum etiam a sanctitu- HONORII.
dine vestra directas nobis litteras; quæ prolatæ, lectæ sunt, & veritatis stylum declara-
uerunt, Orthodoxamq. fidem depinxerunt. Totæ enim conuenienter & non differenter
positæ sunt ad imitationem, & tam Synodicis quam paternis doctrinis consentiunt: ne-
D que enim negleximus, sed diligentius eas comparauimus. Idcirco omnes consonanter
mente & lingua concredimus, & similiter confessi sumus; & tamquam ipsius diuini Petri
vocem, Agathonis relationem supermirati sumus.] hæc de Agathonis litteris Imperator,
in quibus (vt dictum est) iterum atque iterum fides sincera prædecessorum omnium Ro-
manorum Pontificum commendatur, & nec aliquando vel leuem erroris maculam in se-
dem Apostolicam irrepsisse, idem Pontifex (vt vidimus) testatus fuit.

Sed quod condemnatio Honorij manifestæ ex multis arguatur impostura: Quomodo,
dices, in Acta Synodalia pluribus in locis ista de Honorio potuerunt irrepsisse? Attente, THEODORVS
rogo, audi lector, & ostendam tibi furem, qui aliunde ad hoc tantum in ouile descendit ACTORVM
ouium, vt furetur & mactet; lupumq. in vestimentis ouium demonstrabo, subdole ad gre- SYNODI COR-
gem aditum sibi parasse, atque ita ea quæ sibi sunt visa e Synodo subtraxisse, & alia ex RVPTOR.
E animi sententia addidisse: quorum si primum quam apertissime aperuero, puto de secundo
nullus tibi reliquus erit dubitandi locus. Reuoca in memoriam Theodorum illum Con-
stantinopolitanum Episcopum prædecessorem Georgij huius qui huic interfuit œcumeni-
cæ Synodo: ac pariter mente repete quæ de ipso superius narrata sunt, ipsum scilicet
Monothelitarum hæresis fuisse audaciſſimum defensorem (vtpote qui contra ipsius Con-
stantini Imperatoris mandatũ e sacris diptychis abstulerit nomen Vitaliani Romani Pon-
tificis, quiq. Macario Antiocheno impietate non impar manus cum eo iunxerat ad expu-
gnandam, si licuisset, Catholicam fidem, vt superius dictum est ex epistola Imperatoris
ad Donum Pontificem) huncq. ipsum e throno depositum, inq. locum eius subrogatum
ipsum quem diximus Georgium: hæc inquam omnia superius suis locis sunt certis asser-
tionibus enarrata atque probata; vt nulla de his dubitatio esse possit.

Cũ igitur ista sic se habuisse, haud dubium aliquod sit: modo appello te, quid in causa,
quod

NOMEN THEODORI DAMNATI DEMPTVM EX ACTIS.

quod cũ in hac ſancta œcumenica Synodo omnes Conſtantinopolitanæ ciuitatis Epiſcopi Monothelitæ nominatim ſinguli damnati eſſe reperiantur, vt Sergius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus, ipſe tamen Theodorus eiuſdem hæreſis cauſa e gradu iam dimotus, & in ordinem redactus, nequaquam inter alios damnatos Patriarchas hæreticos nominetur? in quorum claſſem ipſum fuiſſe reijciendum, vel ex eo præter alia quæ ſuperius ſunt dicta percipies, dum de omnibus eiuſdem Eccleſiæ Patriarchis, qui a tempore exortæ hæreſis eidem præfuerunt, eadem Synodus iudicium habens, aliquos ex eis condemnaſſe reperitur, quos diximus, Sergium, Pyrrhum, Petrum, & Paulum, alios vero vt Orthodoxos nulla hæreſeos labe pollutos ſignificaſſe, nempe Thomam, Ioannem, & Conſtantinum, vt habet eiuſdem Synodi hæc ipſa Actio decimatertia inferius. Quid eſt igitur, quod qui nominari minime potuit inter Catholicos, nec recenſitus inuenitur inter hæreticos, qui vt hæreticus eiectus e ſede fuit? Certe quidem cum ſancta Synodus catalogum ſæpe texuit omnium Epiſcoporum Monothelitarum, qui eidem hæreſi patrocinati ſunt, haud potuit prætermiſiſſe Theodorum, quin ipſum vna cum illis toties adnumerarit, quoties contigit de eiſdem fieri mentionem. A B

THEODORVS ÆQVE AC MACARIVS DAMNATVS.

Quod autẽ re vera in Actis Synodi Theodorus Patriarcha inter hæreticos fuerit nominatus, & ex ijſdem Synodalibus Actis poſtea ab ipſo deprauatis expunctus, accipe teſtificationem Anaſtaſij Bibliothecarij, qui Actiones eiuſdem Sextæ Synodi in compendium redigens, iſta habet: Deinde, inquit, protulit pijſſimus & ſereniſſimus Princeps tomum ad relegendum, in quo vno hæreticum dogma Macarij erat conſcriptum, & eius manu ſubſcriptum, apertiſſime vnam voluntatem in Domino affirmantem: ſub ipſius ſubſcriptione & Theodori Patriarchæ vtique iuxta eum tenorem ibi ſubſcriptio erat.] Vidiſti Anaſtaſij teſtificatione id ex Actis Synodalibus proferentis, eiuſdem in Synodo fuiſſe criminis reos Theodorum Patriarcham & Anaſtaſium Antiochenum? & tamen nihil huiuſmodi eſt reperiri in Actis Synodi, quæ præ manibus habentur. vt nihil dubites Synodum paſſam eſſe conciſionem, demptaq. omnino fuiſſe, quæ infamiam videbantur irrogare Theodoro. Sed quomodo, dices, accidit vt ipſe fecerit ne vſquam reperiatur cum illis in Synodi Actionibus nominatus? Rem geſtam ſic accipe. C

QVOMODO THEODORVS SYNODI ACTA CORRVPERIT.

Nicephorus & ipſe Conſtantinopolitanus Epiſcopus teſtatur in Chronico, Georgium hunc ipſum, qui Synodo interfuit, Patriarcham, vbi ſediſſet annos tres ac menſes totidem, eſſe defunctum, in locumq. ipſius ſubrogatum fuiſſe, qui ante fuerat redactus in ordinem, hunc de quo agimus Theodorum, Catholicæ fidei emiſſa profeſſione, cũ ipſi aliter ad thronum, e quo ob hæreſim antea eiectus fuerat, aditus nõ pateret: quod fieri contigit anno ſequenti. Hunc igitur reſtitutum in thronum, ſumma rerum potitum, Synodi prototypum nactum, nomen ſuum e damnatorum numero deleuiſſe (quod inter eos non legatur) affirmare neceſſe eſſe, neminem, qui hæc quæ ſunt dicta conſideret, inficias iturum puto. Cum igitur detectum tibi oſtenderimus impoſtorem, habes plane cui inuentam tribuas impoſturam: vt nullatenus dubites, quod cuius fuit ex Synodalibus Actis ſui damnationem auferre, eiuſdem quoque fuerit alia pro arbitrio addere; ac proinde qui e damnatorum numero ſuum ſubduxit nomen, idem inter damnatos adeo inconcinne appoſuerit nomen Honorij ob odium quod conceperat aduerſus Apoſtolicam ſedem: quod tunc potiſſimum declarauit, quando repugnante etiam Imperatore, abſtulit (vt dictum eſt) e diptychis nomen Vitaliani Romani Pontificis, ſic etiam leuiorem conatus reddere culpam ſuam ſuorumq. prædeceſſorum Monothelitarum, quod exemplo Romani Pontificis, quem ſequi deberent, ipſi peccaſſent. Sic igitur nihil eſt quod dubites Sextam Synodum in his quæ dicta ſunt, paſſam eſſe naufragium, in eo autem integram remanſiſſe damnationem hæreſis Monothelitarum, cuius cauſa fuerat congregata; de Honorio autem quæ in ea ſcripta leguntur, omnino apparere Theodori eſſe inuidia ſuperaddita. D

Iſta ſi receperis, veritatis ſtudioſiſſime lector, probe quidem, gratulabor tibi mihique, quod haud fruſtra in his meum ingenium deſudarit: ſin minus, ſed adhuc animo reſilies refractario, haud putes ob id Honorium ipſum Romanum Pontificem cauſa cadere, vt iacere ſepultus debeat inter hæreticos. Tantum enim poſſibile erit, vt ipſe, qui Catholicus ſemper fuit, dici poſſit hæreticus, quantum vt vere Catholica ab eo aſſerta doctrina, ex qua ponitur damnatus hæreticus, eadem dici poſſit hæretica. Etenim ſi non aliunde (vt demus Acta Synodi incorrupta ſeruata) Honorius eſt condemnatus hæreticus, quam quod eius prior epiſtola ad Sergium ſcripta hæretica fuerit exiſtimata: cum e contra eadem

HONORIVS NECESSARIO COMPROBATVR CATHOLICVS.

Adem in omnibus Orthodoxa probetur, euaneſcet penitus illa de eius damnatione ſententia. Certe quidem iudicio Maximi in diſputatione cum Pyrrho, eam eſſe probatam Catholicam, & ex interpretatione germana facta ab auctore qui ſcripſerat, æque oſtenſam in omnibus Orthodoxam a Ioanne Romano Pontifice, ſuperius demonſtratum eſt; & cum de eadem epiſtola ſuo loco ſermo eſt habitus, pariter palam factum, ipſam in omnibus eſſe Catholicam, neque vlla ex parte periclitari poſſe: quæ quidem etiam communis eſt ſententia recentiorum Orthodoxorum ſcriptorum, qui eam exacte diſquirunt; quod egregie inter alios præſtitit doctiſſimus Robertus Bellarminus. Quibus ſi nec ſtandum quis obſtinate contenderit: in promptu eſt, vt de eo integrari iudicium poſsit, & afferantur in medium eædem ab Honorio ſcriptæ epiſtolæ: vt ijſdem inſpectis, an mereatur ex eis Honorius condemnari, quiſque arbiter æquus accedens, ſententiam ferre poſſit. Extant illæ ipſæ integræ ijſdem Actis intextæ, & Dei magno beneficio conſeruatæ, vt qualis Honorius fuerit, ex ijſdem probe intelligi poſſit. A B

MVLTIPLICITER HONORIVS ORTHODOXVS OSTENSVS.

Sed dicat aliquis: Si vere aſſentimur ita de Honorio eſſe decretum a ſancta œcumenica Synodo, haud fas erit in controuerſiam rem deducere, & aliter quam ſtatutum eſt a Synodo, velle decernere. Id ipſum dixerim in ijs quæ ad fidem ſpectant: vt plane religio ſit vel latum vnguem ab ijs quæ in ſancta Synodo ſunt ſtatuta recedere; at in ijs quæ ad perſonas pertinent & ſcripta ipſarum, non ita rigide reperitur cuſtodita cenſura: nam patens exemplum eſt de Quinta Synodo, quæ Tria capitula condemnauit, de quibus a ſacroſancto Chalcedonenſi Concilio videri poterat aliter actum, nempe de Theodoro, Theodoreto, & Iba. In his enim quæ facti ſunt, vnumquemque contingere poſſe falli, nemini dubium eſt: & tunc illud Pauli ad Corinthios vſurpari poſſit[a]: Non enim poſſumus aliquid aduerſus veritatem, ſed pro veritate.] C

DE SYNODIS QVAE REVOCATA SINT IN IVDICIVM.

a 2. Cor. 13.

At iſta dixerimus, vt quaquauerſum oſtenderemus Honorium omni ex parte ab hæreſis vindicatum errore: cum tamen numquam prorſus rem talem Synodo maxime indignam, tot refragantibus teſtimonijs, eidem adſcripſerimus, vt tam propere atque præpoſtere, tamq. inconſulte, ac demum iniuſte facta ab ea fuerit condemnatio Romani Pontificis; cum præſertim qui antiquior ceteris atque fidelior huius temporis res geſtas ſcriptis mandauit Theophanes, nullum penitus de Honorij condemnatione verbum habuerit, quæ velut portentum magnum fuerat oſtentanda, quod numquam hactenus accidiſſet, vt a Catholicis in Synodo Romanus Pontifex damnaretur. Ex quibus omnibus corrigendi ſint, qui poſt promulgatas Synodi Actiones a Theodoro (vt diximus) deprauatas, id de Honorio affirmarunt, ſecundum quod in eis repererint eſſe ſcriptum, nulla altiori de veritate facta indagine, ſiue hi fuerint Græci, ſiue Latini, & inter hos recentior auctor, quem voluiſſem ſenſibus potius canum[b], quam nomine, totus præceps in ferenda de re tanta ſententia, dum leuiter admodum fuiſſe Honorium hæreticum (nondum inſpecta & dijudicata eius epiſtola, cuius cauſa ponitur eſſe dãnatus) affirmat. Sed & quod in epiſtolis quibuſdam ſucceſſoris Agathonis S. Leonis Papæ, ſiue alijs, æque vt in Synodo adnumeratus habetur Honorius inter hæreticos condemnatos: eas ex pluribus argumentis ſpurias eſſe conuinci, ſuo loco dicturi ſumus; tu de illis interim tuum ſuſpende iudicium. D

CORRIGENDAE CALVMNIAE DE HONORIO.

b Melchior Canus de loc. lib. 4. c. 11.

Vt demum frenum orationi imponam magna veritatis fiducia longius excurrenti, hoc vnum tantum ijs quæ dicta ſunt adijciam veluti corollarium ad eius fidem Catholicã comprobandam. Si cuncta, quæ in iuſtiſſimam Honorij defenſionem ſunt allata, ceſſarent: ſatis eſſe debet illud, quod fuit ſemper de Honorio Eccleſiæ Romanæ iudicium; ipſum videlicet in Eccleſiæ Catholicæ communione, dum vixit, etiam poſt ſcriptas dictas epiſtolas fuiſſe retentum, in eademq. communicatione clauſiſſe diem extremum, & poſt mortem ſepultum cum Orthodoxis Pontificibus in baſilica ſancti Petri, eodemq. nomine in poſterum perſeueraſſe, numquam abraſum ex Albo Orthodoxorum Pontificum; eiusq. imaginem muſiuo contextam in apſide quam inſtaurauit ſanctæ Agnetis eccleſiæ, via Numentana poſitæ, hactenus cerni publice venerationi Chriſtianorum expoſitam: cum tamen auctore Anaſtaſio ſciamus, Synodo abſoluta, omnium damnatorum Patriarcharum nomina fuiſſe deleta, ipſorumq. imagines de eccleſijs fuiſſe ſublatas. E

HONORIVS COGNITVS SEMPER CATHOLICVS.

Sed iam quæ huius Actionis decimætertiæ ſunt reliqua videamus. Recitata ſententia de damnatione Monothelitarum Epiſcoporum, commendataq. fide Catholica Sophronij olim defuncti Patriarchæ Hieroſolymitani, dilataq. in ſequentem Seſſionem electione noui Epiſcopi Antiocheni in locum damnati Macarij ſubrogandi, iuſſa eſt editio fieri reliquarum epiſtolarum, aliorumq. ſcriptorum in Patriarchio aſſeruatorum,

eorum scilicet hæreticorum, quos Agatho Pontifex in suis litteris missis Constanti- A
nopolim fugillasset. Sic igitur lecta est primum epistola Cyri Episcopi Alexandrini ad
Sergium Episcopum Constantinopolitanum, indeq. alia scripta eiusdem, & inter alia
nouem capitula, quibus latenter hæresim promulgauit: lectus est & liber dogmati-
cus Pyrrhi Episcopi Constantinopolitani, necnon Pauli eiusdem sedis Episcopi alia scri-
pta, alia Petri eiusdem ciuitatis Antistitis item hæretici, necnon Thomæ, Ioannis, &
Constantini eiusdem Ecclesiæ Episcoporum, ex quibus tres hi nouissimi probati dicun-
tur Orthodoxi.

ACTA EX MVLTIS DEPRAVATA CONVINCVNTVR.

Demum vero facta est editio posterioris Honorij Papæ epistolæ ad Sergium Patriar-
cham, eademq. recitata: nihil vero de ea reperitur in Actis interlocutum esse Concilium:
vt non dubites ea esse passa concisionem: siquidem (vt suo loco fusius dictum est, cum de
ea epistola egimus tempore quo scripta fuit) si quid erratum dici potuisset in priori, vel B
ambigue dictum, in posteriori ista plane inuenitur elucidatum, nimirum Honorium vna
cum Ecclesia Catholica esse professum in Christo in eo quod respicit vnam personam, esse
vnum volentem, quod vero ad duas naturas spectat, pro naturarum distinctione duas esse
operationes: vt plane turpe valde fuisset (si ea Acta vera essent) ante scriptorum plenam
editionem damnare hominem, qui ex eis venisset penitus absoluendus. Post hæc vero le-
cta est epistola Pyrrhi Constantinopolitani Episcopi ad Ioannem Romanum Pontificem:
quæ omnia volumina edita, a Synodo impietatis condemnata, iussa sunt igne cremari.
huncq. finem accepisse præsentem Actionem, ex ijs quæ in ea scripta extant, apparet.

Ceterum sicut verisimile satis est complura addita & detruncata a Theodoro Patriar-
cha Constantinopolitano, vt superius est demonstratum; ita desiderari Acta illa, quæ fieri
contigerunt in electione successoris Macarij Episcopi Antiocheni, certum est. Etenim C
constat in locum eius esse subrogatum Theophanem hac ipsa Actione: siquidem idem
Theophanes in singulis sequentibus Actionibus reperitur titulo Episcopi Antiocheni
nominatus: adeo vt plane nulla de his dubitatio esse possit; sicq. intelligas, lector, non esse
inanem assertionem de Actis Sextæ Synodi deprauatis.

ACTIO DECIMAQVARTA.

Rursus die secunda mensis Aprilis Synodus in Trulli secretario conuenit, vbi lecta sunt
Mennæ & Vigilij Papæ scripta de vnica voluntate, eademq. esse suppositа redarguta, at-
que anathemati tradita. Post hæc autem Cypri insulæ Episcopi tomum sancti Athanasij
protulerunt, ex quo de duabus voluntatibus & operationibus ex inductione e longe peti-
ta proditur argumentum. Cuius occasione hic appello te, lector, si cognitus Patribus fuis-
set sermo qui Athanasij dicitur de sanctissima Deipara, quam opportunum fuisset, illam
citare sententiam ibi positam verbis istis: Ita fit vt Christus duo pariter sit, & vnum singu- D
lare, vnusq. item sit, & non duo: & rursum duo, & nequaquam vnum est secundum ratio-
nem duarum naturarum; & vnus, non duo secundum vnitatem subsistendi. Ideoq. duas vo-
luntates prædicamus, sed nequaquam duos volentes, aut duos operantes, sed vnum volen-
tem secundum vnitatem personæ: contra, duas voluntates & duas operationes secundum
peculiarem vtriusque naturæ rationem. Hoc igitur modo diuinum incarnationis myste-
rium deprædicantes, hæreticorum blasphemias repudiamus; in quibus & eos inter se di-
uersos relinquentes, transeamus ad ea, &c.] Si Athanasij ista fuissent, quomodo latuere
Catholicos singulas Athanasij syllabas perscrutatos? At recentiorem videas auctorem
egregie perstringere Monothelitas ijsdem ipsis vocibus, quibus Ecclesia Catholica aduer-
sus eos vti consueuit. Sed ad decimamquintam transeamus Actionem.

ACTIO DECIMAQVINTA.

Die vigesimasexta mensis Aprilis eiusdem nonæ Indictionis, decimaquinta Actio ha- E
bita est, in qua Polychronij cuiusdã presbyteri & monachi Monothelitæ causa pertracta-
ta est ex suggestione Donati Episcopi Prusiados, eo quod homo insanus suis stultiloquijs,
falsis dæmonum illusionibus deceptus, magnã populi multitudinem decipiens per erroris
deuia traduxisset, cum ad corroborandã perfidiam, quam prædicaret, se diuinitus per An-
gelos admonitũ diceret, pollicereturq. se eo nomine miracula editurum. Describemus hic
inter seria ludum, quem vanus homo velut in scena non in Synodo tantum corã Patribus,
sed vniuersa spectante ciuitate, hac ipsa die exhibuit: sic enim ista se habent: Cum ad-
uenissent Patres, nunciatum est pro foribus astare Polychronium expectantẽ audiri. Iussus
ingredi, & quid de fide sentiret rogatus a Iudicibus cognitoribus, ita respondit: Ego ex-
positionem fidei meæ do in opere mortui, rogans pro eo Filium Dei, vt suscitet eum. Sin
autem non resurrexerit, ecce Concilium & Imperator, quæ eis placuerint, in me faciant.
Sanctum Concilium dixit: Qualem expositionem fidei vis supra mortuum ponere, vt re-

POLYCHRONII CAVSA TRACTATVR.

surgat

A surgat, agnoscere volumus. Polychronius religiosus presbyter & monachus dixit: Ego pono expositionem meam supra mortuum, & tunc eam relegetis. Sanctum Concilium dixit: Ecce mortuus præparatus est. Expositionem ergo fidei tuæ profer, quæ debeat superponi mortuo, vt suscitet eum, sicut dixisti.

CHARTVLA POLYCHRONII.

Et protulit idem religiosus Polychronius chartulam bullatam, bulla exprimente monogrammum Polychronij confessoris, quæ habebat hanc superscriptionem: Constantino a Deo coronato & sapientissimo magno Principi Polychronius. Et dixit: In hoc est fides mea, & ita mihi ostendit Deus, vt ponam eam super mortuum: & si non surrexerit vt prædixi, ecce qui Imperator est & Concilium, & quomodo iusserint, iudicent. Sanctum Concilium dixit: Chartula, quæ prolata est a Polychronio religioso monacho, disbulletur ac relegatur. Et disbullata est huiusmodi chartula; quam accipiens Antiochus religiosus
B lector & notarius sanctissimi Patriarchæ Constantinopoleos, relegit prædictam chartulam habentem his verbis ita:

PERFIDIA POLYCHRONII INNOTESCIT.

Constantino a Deo coronato ac mansuetissimo magno Principi. Ego Polychronius tamquam præsens saluto & adoro. Et quia vidi multitudinem virorum & candidatorum, & in medio virum, cuius virtutem narrare non valeo, dicentem mihi: Quia nouam fidem componis, festina, & dic Imperatori Constantino: Non facias nouam fidem, neque acquiescas. Et veniente me ab Heraclea Chrysopolim, & stante me in solario (hora erat quasi septima diei) vidi virum terribilem, candidatum valde, & stetit coram me, dicens: Quia qui non confitetur vnam voluntatem & Deiuirilem operationem, non est Christianus. Ego autem dixi: Hoc & Constantinus sapientissimus Imperator præfiniuit, vnam voluntatem & Deiuirilem operationem. Ille autem dixit: Multum bene, & Deo placite.]
C His lectis, interlocutum est Concilium verbis istis:

CONCEDIT SYNODVS PERICVLVM FIERI.

Edicat Polychronius religiosus monachus, si litteræ quæ in præsenti continentur chartula, propriæ eius manus existunt, & si ipsa est chartula quæ debeat super mortuum poni, & resuscitare eum. Polychronius religiosus monachus dixit: Ita est, domini: propriæ meæ manus existunt, & ista est chartula, quæ debeat a me superponi mortuo, eumq. resuscitare. Glorioſissimi Iudices & sanctum Concilium dixerunt: Præuidimus, vt chartula quæ relecta est, super mortuum poni debeat ab eodem Polychronio iuxta propositionem, *quæ* ab eo facta est, extra hoc sacrum palatium, in loco publico, in præsentia nostra *& plebis*, quæque inuenta fuerit, ad satisfactionem Christo amabilis populi, qualiter Deus veritatem demonstret.

SPECTACVLVM DE RESVSCITANDO MORTVO EDITVR.

Et egredientibus tam glorioſissimis Iudicibus & sancto Concilio & plurimo populo
D congregato in atrio publici lauacri, quod dicitur Zeuxippus, appositus est ei in argenteo exequiali feretro mortuus. similiter coram glorioſisimis Iudicibus, & ijs qui erant ex sancto Concilio, & plurimo Christo amabili populo ibidem inuento superasistens idem Polychronius, posuit supra ipsum mortuum eiusmodi fidei suæ chartulam: perq. plures horas perseuerans & insusurrans ei, nihil horum quæ ab eo stolide ac blasphemе promissa fuerant, valens peragere, idem Polychronius dixit, nullatenus se posse mortuum suscitare. Populus itaque, qui ibidem aderat, exclamauit dicens: Nouo Simoni anathema: Polychronio seductori populi anathema. Et iterum ingredientes & glorioſisimi Iudices & sanctum ac vniuersale Concilium in secretario sacri palatij, quod appellatur Trullus, præsente eodem religioso presbytero & monacho, dixerunt: Edicat iterum Polychronius monachus, si confitetur duas naturales voluntates & duas naturales operationes in
E incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, qui vnus est de sancta Trinitate. Polychronius religiosus monachus dixit: Sicut continet chartula, quam obtuli & posui supra mortuum, ita credo vnam voluntatem & Deiuirilem operationem, & alterum quid non dico. Glorioſisimi Iudices & sanctum Concilium dixerunt: Chartam, quam obtulisti, quis scripsit? Polychronius dixit: Propria mea manus existit. Sanctum Concilium dixit:

SENTENTIA IN POLYCHRONIVM.

Postquam Polychronius monachus in proprio errore vsque in senio perseuerauit; nunc autem etiam a nobis commonitus, quomodo sentiat de humanatione Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, conatus est tentare Spiritum sanctum, & blasphemam componens chartulam, obstinanter affatus est ponere eam super mortuum, & ad firmitatem blasphemiæ, quæ in ea fuerat scripta (vt non dicamus fidei) huiusmodi mortuum resurrecturum: nos (iuxta quod dictum est a sancto Paulo Apostolo a) anathemati iam hunc secun- a 1. Cor. 5.

dum animam (*interitum carnis scilicet*) submisimus: sed ad satisfactionem Christo amabilium populorum, quorum plurimos præteritis temporibus tam ipse quam eius consentanei deceperant, permisimus talem eius præsumptionem, dæmoniacamq. ac temerariam propositionem publice fieri, & mortuum quem quæsierat, in medium deduci in præsentia nostra & glorioſissimorum Iudicum, & multitudinis Christo amabilis populi. Ille proposuit, tale eius impium scriptum superponens, & plurimam horam, quantum ipse voluit, superassistens eidem mortuo, & supersusurrans intra semetipsum quæque putauit, donec dixit, non se posse facere. Quomodo namque esset possibile, blasphemantem in Deum virtutes operari? Vnde præuidimus, hunc tamquam seductorem populi & deceptorem & manifestum hæreticum, omni sacerdotali ordine & officio denudari. Et deposito eo, sanctum Concilium exclamauit: Polychronio hæretico & consentaneis eius anathema: Macario & Stephano similibus Polychronio anathema: Trinitas istos tres deposuit.] hactenus spectaculum de Polychronio. A B

QVAE VTILITAS EX REPRAESENTATO SPECTACVLO.

In quo quidem, sicut euenire solet, vt in ijs quæ exhibentur populo, compositis iocis plurima contineantur seria, ipsiq. populoq. maxime vtilia: ita plane accidit in Polychronij facto. Etenim euenit secundum illud Dauidicum [a]: Mentita est iniquitas sibi.] siquidem etsi permisit Deus deludi hominem inanibus phantasmatibus, falsis stultisq. visionibus ac reuelationibus; vbi tamen causa fidei in examen venit, haud siuit diuina sapientia præstigijs decipi homines: experimentoq. probatum est, quod Apostolus Galatis ingerit [b]: Etsi Angelus de cælo annunciauerit vobis præter id quod annunciatum est, anathema sit.]

a Psal. 26.

b Galat. 1.

Ceterum eam indignam licet sancta Synodus coacta est conditionem subire, ne fidei sacramentum, leuissimi hominis petulantia, in discrimen adduceretur, ex eo quod nefandus impostor falsorum miraculorum promissione populum decepisset, & secum in errorem pariter induxisset: quo casu scimus Eliam [c] prophetam eiusmodi de miraculis non oblatam subijsse, sed obtulisse conditionem Baal prophetis, ne videlicet populus Dei persuasionibus ipsorum deceptus, contineretur in impietatis errore. Illud præterea de ijs quæ accidisse Polychronio dicta sunt, consideratione dignum esse videtur, simulac quis auersione contentiosa (vt propheta ait [d]) a Deo recedit, eumdem mox tradi nequissimis spiritibus illudendum, secundum illud quod aduersus apostatam Achab a Domino dictum scimus [e]: Quis decipiet Achab Regem Israel? &c.] C

c 3. Reg. 18.

d Hierem. 8.

e 3. Reg. 22.

ACTIO DECIMASEXTA.

Quæ autem sequitur ordine Actio decimasexta, habita reperitur die nona *Augusti*: in qua procax hæreticus Monothelita, licentia accepta dicendi, ita locutus est: Constantinus dicor: presbyter sum sanctissimæ Dei Apameensis Ecclesiæ secundæ Syrorum pro- D uinciæ, ordinatus ab Abrahamio Episcopo Arethusio. Veni ad sanctum Dei nutu congregatum vestrum Concilium, vt instruam vos. Quia si auditus essem hoc anno, non habuissemus perpeti hoc quod passi sumus in prœlio.] ita arrogans iste sui existimatione tumidus, ad docendam sacrosanctam Synodum se aduenisse professus.

Quod vero ad tam longam moram pertinet, qua Actio ista post superiorem vltra tres menses est celebrata: Annales Græcorum licet nullum hoc anno referant bellum, quo fuerit Romanum Imperium lacessitum, tamen hoc anno, cum videlicet nondum adhuc decimustertius Imperatoris Constantini annus absolutus esset, domesticis suspicionibus laboratum ostendunt, ob quas Imperator fratres suos & collegas Heraclium & Tiberium in suspicionem rerum nouandarum adductos amouit, solusq. ipse cum Iustiniano filio imperauit. Verum non id factum apparet ante diem decimamsextam mensis Septembris: si- E quidem in reliquis huius Synodi Actionibus ad dictam vsque diem cum Constantino nominati reperiuntur ijdem qui supra fratres Imperatores Heraclius atque Tiberius. Quamobrem cum in eius fine dictæ sint laudes & acclamationes tantummodo Constantino, eo quidem tempore id de fratribus accidisse credendum est. Docet id etiam quod reperitur eius Imperatoris edictum ad finem Synodi positum, vbi nullius fratrum nomen habetur, sed ipsius tantummodo Constantini, sicut etiam in datis ab eo ad Synodum litteris.

Sed res gestas in Synodo hac Actione videamus, & prosequamur quæ dici cœpta sunt de Constantino presbytero æque ac Polychronio fatuo. Hic (vt dictum est) ad docendam Synodum se venisse professus, putauit se modum inuenisse ac temperamentum quoddam, quo concordari possent atque vniri simul Monothelitæ atque Catholici, hac scilicet ratione, vt dicerentur in Christo duæ operationes, voluntas vero vna. Interrogatus autem

A autem a Synodo dixit, humanam voluntatem deseruisse Christum cum carne & sanguine Crucis tempore. Sed explosa atque damnata est ista assertio tamquam Manichæorum, ipseq. cum ea parem damnationis sententiam accepit, forasq. eiectus est. His peractis, secutæ sunt ex more acclamationes Imperatori, Agathoni Papæ, & vniuerso Concilio, dictumq. anathema singulis nominatis hæreticis: sicq. præsens Actio finem accepit.

Decimaseptima Actio sequitur, habita vndecima mensis Septembris, iam inchoata decima Indictione, in qua Orthodoxæ fidei decretum confirmatum a Patribus publice le- ACTIO XVII. ctum est, quo Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense, & Quintum vniuersalia Concilia confirmata sunt, eorumdemq. symbola recitata, ac demum apposita est damnatio Monothelitarum hæreticorum, ex præscripto epistolæ Agathonis Romani Pontificis, atque Synodi Romæ ab eodem coactæ. In quibus etiam de impostura au- B geatur illa suspicio, cum videlicet sibi ipsi aduersari decretum fidei sentias, dum primũ in DE EPISCOPORVM DECRETO FIDEI. eo inter damnatorum nomina recensetur verbis expressis Honorius Romanus Pontifex, & paulo *inferius* secundum epistolam Agathonis cuncta esse definita, & nominatim damnatos *in ea* fuisse hæreticos eius hæresis siue inuentores, siue defensores, asseritur: cum tamen certum sit, non solũ in ea non esse nominatum inter damnatos Honorium, immo cum alijs Catholicæ veritatis defensoribus collaudatum, dum (quod dictum & repetitum sæpe superius est) omnium prædecessorum suorum Agatho Catholicam fidem commendat, quam sequi se profitetur, haud vane gloriatus numquam hactenus esse repertum, vt Romana Ecclesia vel minimum quidem a fide Catholica aberrarit. Sunt inquam plane sibi inuicem aduersantia, ista asseri, & in eodem fidei decreto inter hæreticos Honorium Romanum Pontificem nominari. Sed reddamus hic eiusdem verba decreti, quo ista ma- C nifestiora reddantur. Vbi enim primum damnatorum recitata sunt nomina hæreticorum, hæc subijciuntur:

Præsens sancta & vniuersalis Synodus fideliter suscipiens & expansis manibus amplectens tã suggestionem, quæ a sanctissimo atque beatissimo Agathone Papa antiquæ Romæ facta est ad Constantinum pijssimum atque fideliſſimum nostrum Imperatorem, quæ nominatim abiecit eos qui docuerunt vel prædicauerunt (sicut superius dictum est) vnam voluntatem & vnam operationem in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi veri *Dei* nostri, adæque amplexa est & alteram Synodalem suggestionem, quæ missa est *a sacro* Concilio, quod sub eodem sanctissimo Papa centum vigintiquinque Deo amabilium *Episcoporum*, &c.] Repugnant igitur, vt in eadem fidei definitione Honorius lega- DE IMPOSTVRA INGENS ARGVMENTVM. tur inter hæreticos, & quod epistolæ Roma missæ in omnibus cõprobatæ dicantur, ipsaq. D Synodus in damnatis personis se Agathonis epistolam profiteatur esse secutam, qua omnium Romanorum Pontificum fides Catholica commendatur. Hæc sæpe meminisse, rursumq. obiter noua occasione ingessisse, haud superfluum puto, quo tu eamdem Synodum lancinatam opera Theodori Monothelitæ deplores, hominis (vt diximus) in Romanam Ecclesiam infensissimi. Demum vero (quod reliquum est huius Actionis) de vno volente & operante in duabus operationibus & voluntatibus doctrina ex sanctorum Patrum sententijs approbata, finem Patres imposuerunt Actioni, quæ omnium qui aderant Episcoporum chirographo consignata est.

Vltima vero Sessio eiusdem sanctæ Synodi celebrata est decimasexta die eiusdem mensis Septembris, inchoata nuper decima Indictione: in qua interfuit Imperator Constan- ACTIO XVIII. ET VLTIMA. tinus, cui fauste, honorificæq. & Orthodoxo dignæ Imperatore acclamationes dictæ E *sunt*; cum & ipse Imperator sui instituti in cogenda Synodo, vt Catholicæ Ecclesiæ bene DE SERMONE ACCLAMATORIO A SYNODO DATO IMPERATORI. consultum esset, attulit rationem: lectusq. est acclamatorius sermo eiusdem sanctæ Synodi ad ipsum Imperatorem, quo iterum sancta Synodus in definitione Catholici dogmatis professa est sequi Agathonis epistolam & Synodales litteras Romani Concilij, his verbis: Proinde inspiratione sancti Spiritus consPirantes, & adinuicem omnes consonantes atque consentientes, & Agathonis sanctissimi Patris nostri & summi Papæ dogmaticis litteris ad vestram fortitudinem missis consentientes, &c.] rursumq. inferius de eodem Agathone ita magnifice: Summus autem nobiscum concertabat Apostolorum princeps: illius enim imitatorem & sedis successorem habuimus fautorem, & diuini sacramenti mysterium illustrantem per litteras. confessionem tibi a Deo inscriptam illa Romana antiqua ciuitas obtulit, & dogmatum diem a vespertinis partibus extulit. charta & atramentum videbatur, sed per Agathonem Petrus loquebatur; & cum omnipotenti conregnato-

re pius Imperator simul decernebas tu, qui a Deo decoratus es. Et Simon quidem resupinus volutatus corruebat, & stat ruinæ eius statua: fides vero resurgit, plebisq. concordia in proprium restituitur decus, &c.] sequitur post hæc edictum eiusdem Imperatoris Constantini de fide Catholica. A

DE EPISTOLA CONSTANTINI IMP. AD ROM. CONCIL.

Reperitur ad finem eiusdem Actionis decimæseptimæ epistola ipsius Constantini apposita, data illa tamen non eodem die quo ipsa celebrata est Actio, sed longe postea, nempe decimo Kalendas Ianuarias eadem Indictione decima: qua commendans illorum qui conuenerunt studium in defendenda vna cum Romano Pontifice fide Catholica, hæc inter alia habet: Interfuistis namque & vos cum vniuersali principe pastorum, simul cum ipso diuinitus loquentes tam in spiritu, quam littera. Suscepimus enim non tantum ex beatitudine eius, verum etiam a sanctitate vestra directas nobis litteras: quæ prolatæ, lectæ sunt, & veritatis verum stylum declarauerunt, Orthodoxamq. fidem depinxerunt.] & paulo post de ijsdem: Tamquam ipsius diuini Petri vocem, Agathonis relationem supermirati sumus, &c.] pergit dicere de impio Macario Antiocheno Episcopo, qui resiliuit, eiusq. discipulis eum secutis, de quibus in fine: Vniuersalis conuentionis communi sententia de sacerdotali dignitate repulsi sunt, & probationi sanctissimi Papæ traditi sunt.] B

DAMNATI APPELLANT SEDEM APOSTOLICAM.

Cur autem damnati in Synodo Episcopi missi sint Romam, cum nulla afferatur in dicta epistola causa, ex alia Imperatoris epistola scripta ad Leonem Papam Agathonis successorem accipere licet, nempe quod ipsi damnati id petierint, appellantes Romanum Pontificem, a quo audiri petierant: licet Anastasius opinatus sit eos in exilium Romam missos: hæc enim habet in fine: Macarius vero cum suis amatoribus, id est, Stephano, Anastasio ex presbytero, Leontio ex diacono, Polychronio, Epiphanio, & Anastasio alio ex presbyteris & inclusis, in exilio in Romanam directi sunt ciuitatem.] hæc de his ipse. Ceterum appellationem præcessisse, litteræ eiusdem Constantini Imp. ad Leonem docent his verbis, dum agit de Macario & alijs damnatis hæreticis: Ipsi autem scriptis precibus serenitatem nostram communiter omnes deprecati sunt, vt se ad vestram beatitudinem mitteremus. Sic igitur fecimus, eosq. ad vos misimus, vestro paterno iudicio omnem ipsorum causam permittentes.] hæc Imperator: quibus cũ iudicio Rom. Pontificis omnem ipsorum causam remittere se testetur, pendere eorũ iudicium obice appellationis ostendit. Certe quidem si id non fuisset, in Oasenam solitudinem potius, vti Nestorius, hi deportandi fuissent, non autem Romam ad delicias: nam nullum antehac extare recordamur exemplũ, vt exilio relegandis damnatis improbis hæreticis, pro loco exilij decreta fuerit Vrbs. Hactenus de Actionibus Sextæ Synodi, quæ reperiuntur tum in Græcis, tum etiam Latinis codicibus, in quibus cum multa inuidiose deprauata inuenerimus atque calumnioſe corrupta, illud quidem certum atque integrum indubitatumq. relictum scimus, damnationem videlicet Monothelitarum hæreticorum: quam Patrum sententiam vt sacrosanctam Ecclesia Catholica custodiuit, hactenusq. custodit. C D

Desideratur inter Acta Synodalia huius nouissimæ Sessionis epistola Synodalis ab eodem Concilio scripta ad Agathonem Romanum Pontificem, quæ inter epistolas eius successoris Leonis Papæ prima ordine ponitur; quam hic restituendam necessario duximus, eo quod sancta Synodus potissimum petat ab ipso Romano Pontifice confirmari, quæ in eadem Synodo fuerunt constituta. sic enim se habet:

EPIST. SYNODALIS AD AGATHONEM PAPAM.

Sanctum & vniuersale Concilium, quod per Dei gratiam & piam sanctionem pijssimi ac fidelissimi magni Imperatoris Constantini congregatum est in hac a Deo conseruanda & regia Constantinopoli noua Roma in secreto * palatij dicto Trullo, sanctissimo ac beatissimo Papæ senioris Romæ Agathoni in Domino salutem. E

* secretario

ROMANVS PONTIFEX SVMMVS ET AVCTORITATE ET HONORE.

Maximi morbi maioribus indigent auxilijs, vt scitis, beatissimi: atque idcirco Christus verus Deus noster, virtus vere rerũ omnium conditrix & gubernatrix, sapientem dedit medicum, vestram a Deo honoratam sanctitatem, contagia hæreticæ luis fortiter propulsantem remedijs Orthodoxiæ, ac valetudinis robur membris Ecclesiæ largientem. Itaque tibi, vt primæ sedis Antistiti vniuersalis Ecclesiæ, quid gerendum sit permittimus stanti supra firmam fidei petram, acquiescentes veræ confessionis litteris a vestra paterna beatitudine ad pijssimum Imperatorem missis, quas vt a summo Apostolorum vertice diuinitus scriptas agnoscimus: per quas exortam nuper multiplicis erroris hæreticã sectam depulimus, Constantino nobis ad decertandum hortatore, qui diuine imperat, sceptraq. cle-

A clementissime regit; quo adiutore, impietatis errorem euertimus, hæreticorum nefariam doctrinam quasi obsidione adorti.

Inde fundamenta execrandæ eorum hæreseos prorsus conuellentes, eosq. armis spiritualibus paternisq. aggredientes, & linguas eorum, ne inter se accommodate loquerentur, confundentes, extructam ab ijs impijssimæ hæresis turrim subruimus, ac ipsos vt lapsos circa fidem ac peccatores extra castra atriorum Dei (vt Dauidice loquamur) anathematibus interfecimus ex sententia per sacras vestras litteras de eis lata, videlicet Theodorum Episcopum Pharan, Sergium, Honorium, Cyrum, Paulum, Pyrrhum, Petrum.] hæc dum Patres habent, & profitentur (vt sæpe dictum est) se ex litteris ipsius Agathonis nominatos homines condemnasse, certe de nomine Honorij superaddito vehemens est de impostura suspicio: siquidem in litteris Agathonis nulla penitus de Honorio ignominiosa mentio facta est, sed honorifica potius, dum eum non excipit a laude omnium prædecessorum, quorum prædicat illibatam Catholicam fidem. Sed pergit Synodus: B

Ad hos autem & post eos anathematibus hæreticorum iuste subiecimus & eos qui vsuunt susceptа illorum impietate, vel (vt apertius dicatur) Apollinarij, & Seueri, & Themistij exosorum Deo: Macarium, qui fuit Antiochensium magnæ vrbis Episcopus, quem & pastoritia pelle merito ipsius denudauimus propter impœnitentiam eius circa Orthodoxam fidem, & obstinatam peruicaciam: & Stephanum eius ad amentiam discipulum, & ad impietatem doctorem: item Polychronium, qui in dogmatibus hæreticis nomini suo respondens, inueterauit, & fuit πολυχρόνιος: eos demum qui similia atque hi impœnitenter docuerunt, aut docent, aut sentiunt, aut senserunt. Hactenus igitur mæror nobis & tristitia & multæ lacrymæ fuere: non enim adiutauimus proximorum ruinas, aut eos præcipitantes impulimus, nec effrenato eorum furore læti exultauimus, nec idcirco sumus C elati, vt eam ob rem grauius caderemus.

Non sic in his, o venerabile & sacrum caput, edocti sumus, qui vniuersitatis Dominum Christum humanum ac summe bonũ & benignum habemus, qui & hortatur nos, vt sicut bonos decet, sacerdotalium ipsius legum simus imitatores, formamq. obtineamus pastoralis eius & conciliatricis gubernationis. Sed & ad pœnitentiæ conuersionem tum sereniſſimus Imperator, tum nos eos varie adhortati sumus, omniaq. gessimus religione & diligentia singulari, non commoti gratia, non odio: quemadmodum ex ijs cognoscere poteſtis, quæ in vnoquoque negotio sunt pertractata, & relata in commentarios, & in præsentia ad vestram beatitudinem mittuntur: ac intelligetis a Vicarijs sanctitatis vestræ Theodoro ac Georgio dilectis Deo presbyteris, & Ioanne religiosissimo diacono, & Con- D stantino venerabili hypodiacono, vestris spiritualibus filijs, nostrisq. dilectis fratribus; tum ab [illegible], qui a sancta vestra Synodo missi sunt, sanctis Episcopis, qui recte ac probe ex vestra disciplina in primo fidei capitulo vna nobiscum decertarunt.

Sic nos sancto Spiritu illustrati, vestraq. instituti doctrina, infesta dogmata impietatis depulimus, rectissimam Orthodoxiæ semitam complanantes, pijssimo ac sereniſſimo nostro Imperatore Constantino sapienter & diuinitus confouente nos ac tuente; deinde vno ex nobis regnantis huius Constantinopoleos sanctissimo Præsule assentiente in primis misso a vobis ad pijssimum Imperatorem Orthodoxiæ scripto, vt in omnibus conuenienti probabilibus a Deo institutis Patribus, ac sanctis & vniuersalibus quinque Concilijs. Et quidem nos omnes, Christo Deo continente & adiuuante, quod studebamus, facile confecimus: Deus enim mouebat, Deus coronabat confessum. Istinc igitur in nos sancti E Spiritus gratia illuxit, potestatem largiens per assiduas vestras preces cuncta zizania & omnem arborem non facientem fructum bonum excidendi, & in igne consumendi. Et corde nos & lingua & manu conuenientes, omnis erroris expertem, certamq. nec fallentem definitionem, viuifici Spiritus ope, edidimus, non transferentes (sicut scriptum est,) terminos antiquos, absit, sed in sanctorum probabilium Patrum testimonijs & auctoritatibus permanentes, ac definientes, vt sicut ex duabus & in duabus naturis, diuinitate atque humanitate, ex quibus compositus est & ex quibus existit, Christus verus Deus noster prædicatur a nobis & glorificatur inseparabiliter, inconuertibiliter, inconfuse, & indiuise, ita duas naturales operationes indiuise, inconuertibiliter, inconfuse, impartibiliter prædicemus: quemadmodum in ijs quæ a nobis synodaliter definita sunt, declaratum est: quibus & Deum imitantis Imperatoris nostri potestas annuens, propria manu subsignauit: abijcientesq. (vt dictum est) impijssimam & imaginariam

nariam de vna voluntate, vnaq. operatione in dispensatione incarnationis Christi veri A
Dei nostri, & condemnantes hæresim, ex eo confundentium ac diuidentium turbas
compressimus, inflammatamq. procellam ceterarum hæreseon extinximus, Orthodoxæ
CONFIRMATIO FIDEI CATHOLICAE SANCITAE PETITVR A ROM. PONTIF. autem fidei splendidam lucem vobiscum clare prædicauimus: quam etiam vt per honorabilia vestra rescripta confirmetis, vestram oramus paternam sanctitatem: per quam bona spe in Christum freti, confidimus, misericordem eius benignitatem largituram Romanæ Reipublicæ clementissimo Imperatori nostro commissæ perennem stabilitatem, exornaturamq. diuturnis iugibusq. victorijs serenam eius mansuetudinem: vestram autem Dei imitatricem sanctitatem, quæ rebus nostris affuerit, ac defenderit tremendam eius voluntatem, sincereq. ac vere fidem confessa sit, tueatur incolumem, & conseruantem creditos ipsi a Deo Orthodoxos greges. Vniuersam quæ cum vestra est beatitudine in
Christo fraternitatem nos, & qui nobiscum sunt, plurimum salutamus.] hucusque epistoB la Synodalis.

His recensitis, quæ de eadem Synodo extra posita reperiuntur, hic addenda putamus.
DE ANASTASII SYNODI COMPENDIO. Anastasius Bibliothecarius de ipsa agens in Agathone, plura cum addat, quæ non reperiuntur in Actis quæ extant; longe plura prætermittit, dū sex tantum in ea habitas refert Actiones, ipsamq. penitus absolutam ante Paschale tempus, & nihil prorsus de Actionibus, in quibus habetur condemnatus Honorius, neque de alijs sequentibus. Ad postremum vero post damnationem hæreticorum ibidem factam, hæc addit: Deinde, inquit, abstulerunt de diptychis ecclesiarum nomina Patriarcharum, vel eorū picturas de ecclesia, aut de foribus eius, aut vbi esse poterant, auferentes, id est, Cyri, Sergij, Pyrrhi, necnon Petri, per quos error iste Orthodoxæ fidei vsque nunc pullulauit.] Vides, lector, nullam hic haberi de Honorio Pontifice mentionem, quem in eorum diptychis inscriptum C
vidimus. sed pergit auctor: Tanta autem gratia Dei omnipotentis concessa est Missis sedis Apostolicæ, vt ad lætitiam populi vel sancti Concilij, qui in regia vrbe erat Ioannes Episcopus Portuensis Dominico die octauarum Paschæ in ecclesia sanctæ Sophiæ publicas Missas coram Principe & Patriarcha Latine celebraret, & omnes vnanimes in laudes & victorias pijssimorum Imperatorum idem Latinis vocibus exclamarent.]

Addit his præterea Anastasius, per eosdem legatos scriptam ab eodem Constantino
ECCL. ROMANA LIBERATVR A SOLVTIONE PECVNIAE PRO ORDINATIONE ROM. PONTIF. Imperatore epistolam, quam Sacram vocant, ad Agathonem Romanum Pontificem, qua significauit, liberare se Romanam Ecclesiam a pensitatione illa pecuniæ, quam primum impij Gothorum Reges Ariani persoluendam recens creatis Romanis Pontificibus indixerant, quæq. post illos extinctos ab Orientalibus Imperatoribus exigi solita erat, vt superius sæpius dictum est, præsertim vero cum de ea querelas sancti Gregorij Papæ re- D
censuimus. Eiusmodi igitur iniquissimam exactionem cum Constantinus Imperator penitus abrogandam censuisset, retinere tamen voluit ius confirmationis antiquitus (vt superius dictum est) tyrannice vsurpatum. Habet autem hæc verbis istis Anastasius de Agathone Pontifice: Hic suscepit diualem iussionem secundum suam postulationem, vt suggessit: per quam releuata est quantitas, quæ solita erat dari pro ordinatione Pontificis facienda (*quod scilicet non sineretur electus ordinari, nisi ea quantitate soluta pecuniæ*) sic tamen, vt si contigerit post eius transitum electionem fieri, non debeat ordinari qui electus fuerit, nisi decretum generale introducatur in regiam vrbem secundum antiquam consuetudinem, vt cum eorum iussione & scientia deberet ordinatio prouenire.] hæc Anastasius. quando autem & ab hac etiam tyrannica seruitute penitus Ecclesia Romana fuerit liberata, suo loco dicturi sumus. E

Quod vero pertinet ad canones, qui nomine Sextæ Synodi a Græcis tempore Iustiniani
SATIS ESSE SCIRI EX HAC SYNODO DAMNATAM HAERESIM MONOTH. iunioris conscripti sunt, suo loco pluribus acturi sumus. Hic iam tibi finis, lector, Synodalium rerum gestarum, quas inuenisti vndique fraudulentia hæreticorū deprauatas, corruptas, atque vitiatas: cum tamen illud vnum saltem certum indubitatumq. ex eis colligas, hac sacrosancta œcumenica Synodo esse Monothelitarum hæresim condemnatam; quod satis esse potest ad pietatem fidemq. Catholicam insinuandā, cum ad hoc tantum & nullius alterius rei causa ipsa œcumenica Synodus fuerit conuocata, nimirū vt noua hæresis, totius Catholicæ Ecclesiæ communicato consilio, & vnito consensu, penitus dānaretur. Fuit plane res haud mediocris momenti, cui nisi diuino auxilio cito occursum esset, cuniculis ad inuadendum perdendumq. prorsus sacrosanctum Chalcedonense Concilium ab impijs Eutychianis effossis, vtique ab ijsdem conspirantibus vna simul conclamata fuisset

A fuisset eiusdem Chalcedonensis Concilij condemnatio, licet nihil se minus cogitare significarent, dum ex eius præscripto duas & ipsi in Christo naturas asserere profiterentur.

Vidisti, lector, in tanta Orientalis Ecclesiæ clade, cum si qua vix pertenuis scintilla veritatis superesset, densis nubium globis obducta lateret, Patriarchalibus in errorem collapsis Ecclesijs, cum nec sibi tantum virium vt resurgerent, neque voluntas esset, obnitentibus potius in aduersum qui ipsis præerant Ecclesijs, non aliunde quam ab Ecclesia Romana sperare salutem licuisse? Vidisti, inquam, in tanto discrimine laboranti Ecclesiæ non aliunde subuentum, quam ab ea, in qua Petrus sedere in successoribus comprobatur, ipsa Romana Ecclesia; quæ longe antequam ab excitatis longo somno stertentibus Orientalibus rogaretur adesse, iam ipso ferme eiusdem nascentis erroris exordio hæresim condemnarat, & Catholicam etiā Pontificis Romani martyrio sanciuerat disciplinam; quam
B litteris demum Agathonis Pontificis consignatam, resipiscentes, factiq. tandem sui compotes Orientales quam religiosissime susceperе: quibus & reliquus Catholicus orbis adgauisus est, Deo gratias agens, quod quam a maioribus fidem acceperat, illibatamq. seruauerat, eamdem œcumenicæ Synodi decreto firmatam cognosceret, & ab errore reuocatos esse fratres, quos vt mortuos deplorarat. At de Orientalibus rebus hactenus: quæ interim hoc eodem anno gesta sint in Occidente, videamus.

CVIVS BENEFICIO REVIXIT FIDES EXTINCTA IN ORIENTE.

Hoc pariter anno, quarto Idus Ianuarij, celebratum est in Hispania Concilium Toletanum ordine duodecimum numeratum, Era septingentesima vndeuigesima, anno primo Eruigij Regis, ipsis ferme eius regni primordijs, ad hoc (vt apparet) eiusdem Regis voluntate collectum, vt ipsi regnum Hispaniarum confirmaretur ab Episcopis, quibus his temporibus in Hispania tantum tribuit Christiana religio, vt absque ipsorum consen-
C su non liceret regnare cuiquam, quamuis heres esse defuncti Principis videretur. Collecti sunt Episcopi trigintaquinque præter tres alios, qui per vicarios interfuerunt, & Abbates quatuor; sancitiq. canones tredecim. Consummatum vero est Conciliū (vt vltimus canon habet) octauo Kalendas Februarias eiusdem anni primi Eruigij Regis, dicta Era septingentesima decimanona. Sed audi, quam sapienter de vtilitate Conciliorum primo loco præfatus sit Rex verbis istis: Non dubium est, sanctissimi Patres, quod optima Conciliorum adiutoria ruenti mundo subueniant, si officiosis quæ corrigenda sunt, studijs peragantur, &c.] Ita præfatus, obtulit legendum in Synodo scriptum, quo de nuper susCEPTO regno reddens rationem, petijt, vt quod eorumdem assensu acceperat, ipsorum precibus & consilijs muniretur, pariter rogans per eos corrigi prauos mores, Iudæosq. inualescentes nimis comprimi, insuper & alia emendari. His auditis, Patres primum om-
D nium[a] fide Catholica cognita & stabilita, eiusdem Regis confirmarunt electionem, quam suo scripto iam Vuamba significauerat, consensuq. probauerat.

CONCILIVM TOLET. XII.

a Concil. Tolet. 12. c. 1. 2. 3.

Sequenti vero decreto de ijs egerunt Patres, qui consentientes acciperent in extremis (vt dictum est) pœnitentiam, mutatione habitus facta, tonsuraq. & veste religiosa susceptа, ne eiusmodi possit violari vtcumque facta professio. Hæc autem idcirco Synodus, ne Regis Eruigij posset labefactari creatio, effetve spes vlla, vt Vuamba iterum repeteret regnum. pœnam tamen vnius anni excommunicationis statuerunt sacerdoti, qui cuilibet non petenti neque sentienti huiusmodi tribueret pœnitentiam.

QVAE STATVTA IN CONCILIO TOLETANO XII.

Quarto deinde canone nouæ sedes Episcopales iussu Vuambæ Regis erectæ in diuersis Hispaniarum locis sublatæ sunt. Redarguti post hæc fuere in Synodo[b], qui plures vno die Missas celebrantes, in vltima tantum, non in singulis communicarent.

b Can. 5.

E Actum præterea in eodem Concilio, vt Toletanus Antistes ordinaret, quem Rex nominaret Episcopum, qui ordinatus suo deberet se præsentare Metropolitano. Hæc vt euidentius pateant, illud non ignorandum, Gothorum Reges in Hispania nominationem sibi vendicasse creandorū Episcoporum, quorum nominatio referebatur ad Concilium, vt de persona, qualis esset, inquireret, digna ne sede haberetur Episcopali. Constant hæc ex veterum scriptorum monumentis[c]. Quoniam autem longæ moræ solerent intercedere in his omnibus curandis atque perficiendis, ob idq. contingere vacantes sedes diutius absque Episcopo permanere; id sancitum est in hoc Concilio, vt quem Rex nominaret, vnus Toletanus Episcopus posset, de persona habita inuestigatione solita, ordinare.

NOMINATIO A REGE FACTA A SYNODO EXAMINATVR.

c Epist. Braulion. ad S. Isid. Concil. Tolet. & alij.

Hoc licet in hac fuerit decretū Synodo: tamen quod res admodum inuidiosa esset, cum in præiudiciū reliquarum Archiepiscopalium sedium videretur id esse statutum, aduersus eiusmodi decretum constat fuisse ab Hispaniarum reliquis Episcopis tumultuatum, ab

eisq.

eisq. in contrariam partem flexum Regem sibi timentem, ne reliqui Hispaniarum Episcopi rebellarent. Etenim Episcopi ipsi egere cum Romano Pontifice, vt omnes a primæ sedis eximerentur obedientia: hæc enim ita se habuisse, ostendunt quæ his verbis apud Lucam Tudensem scripta leguntur: Multa cũ Episcopis apud Toletum egit; leges, quæ a prædecessoribus suis conditæ fuerant, ex parte corrupit, & ex parte correxit, & ab Isidoro Hispalensi Episcopo Hispaniarum Primate traditas ex nomine suo adnotare præcepit, vel antiquas vocauit, ne nomine Ecclesiæ forum iudiciale agi videretur. Et Romani Pontificis assensu statuit, vt nullus Archiepiscopus Hispaniarum subderetur alicui Primati, nisi Romano.] hæc ibi: quibus intelligis, arbitrio Romanorum Pontificum pro temporis & personarum ratione dari & demi consueuisse Ecclesijs priuilegia, neque quicquam consistere quod Rex de his statuat, nisi Pontifex Romanus annuerit.

EPISCOPI HISPAN. ROM. PONTIFICI TANTVM SVBESSE VOLVERVNT.

Insuper præter alia, reperiuntur in eodem Concilio nono canone aduersus Iudæos plurima cumulata, & inter cetera, ne Iudæi libros legere audeant, quos fides Christiana repudiat: insuper & ne sæculares Iudices de Iudæorum excessibus absque sacerdotum consensu iudicare præsumerent. Indulsit [a] pariter sancta Synodus spatium triginta passuum foras progrediendi confugientibus ad ecclesiam. Hæc & alia in Synodo sunt statuta, quæ tu consulas.

[a] *Tolet. Synod. 12. c. 10.*

Hoc eodem anno graui fame ac peste laboratum in Anglia, testatur Beda [b], cum id contigisse tradat tres post annos ab apparitione cometæ illius, quæ mẽsibus tribus perdurauit, vt ex eodem auctore [c] colligitur. Tunc accidit, vt S. Vuilfridus Eboracensis Episcopus, qui pulsus sede, Romam profectus, Romanæ (vt vidimus) interfuit Synodo sub Agathone Pontifice; reuersus in Angliam, cum recipere sedem suam tyrannice occupatam non valeret, ad prædicandum Australibus Saxonibus Euangelium conuersus, eosdem adhuc Gentiles reddiderit Christianos. De his agens Beda [d], hæc habet post alia quæ ad famem spectant: Euangelizans autem genti Episcopus Vuilfridus, non solum eam ab ærumna perpetuæ damnationis, verum & a clade infanda temporalis interitus eripuit: siquidem tribus annis ante aduentum eius in prouinciam, nulla illis in locis pluuia ceciderat: vnde & fames acerbissima plebem inuadens, impia nece prostrauit. Denique fertur, quia sæpe quadraginta simul aut quinquaginta homines inedia macerati procederent ad præcipitium aliquod, siue ripam maris, & iunctis misere manibus pariter omnes aut ruina perituri aut fluctibus absorbendi decciderent. Verum ipsa die quo baptisma fidei gens suscepit illa, descendit pluuia serena & copiosa, refloruit terra, redijtq. viridantibus aruis annus lætus & frugifer.] & inferius narrat, eosdem Saxones alleuatos esse fame arte piscandi, quam vir sanctus Vuilfridus eos ad omnes pisces capiendos edocuit. subdit & de monasterio ibidem ab eodem Vuilfrido fundato.

[b] *Bed. lib. 4. c. 13.*

[c] *Bed. eod. lib. c. 12.*

[d] *Beda lib. 4. c. 13.*

FAMES INGENS IN ANGLIA.

CONVERSIO SAXONVM AVSTRALIVM.

Quod vero ad luem pertinet, quæ ex more famem secuta est, idem Beda quomodo ab ea liberati sint serui Dei, narrat verbis istis [e]: Eodem ferme tempore, quo ipsa prouincia nomen Christi susceperat, multas Britanniæ prouincias mortalitas sæua corripiebat: quæ cum præfatum quoque monasterium, cui tunc regendo reuerendissimus ac religiosissimus Christi sacerdos vocabulo Eappa præfuit, nutu diuinæ dispensationis attingeret, multiq. siue de his qui cum Antistite illo venerant, siue de illis qui de eadem prouincia Saxonum nuper ad fidem fuerant vocati, passim de hac vita raperentur, visum est fratribus triduanum ieiunium agere, & diuinam suppliciter obsecrare clementiam, vt misericordiam sibi dignaretur impendere, siue periclitantes hoc morbo a præsenti morte liberaret, seu raptos e mundo a perpetua animæ damnatione seruaret. Erat tunc temporis in eodem monasterio puerulus quidam de natione Saxonum nuper vocatus ad fidem, qui eadem tactus infirmitate, non pauco tempore recubans in lectulo iacebat. Cum ergo secunda memorati ieiunij ac supplicationum dies ageretur, contigit forte ipsum puerum hora ferme secunda diei, in loco in quo æger iacebat, solum inueniri. Cui diuina dispensatione subito beatissimi Apostolorum Principes dignati sunt apparere. Erat enim puer multum simplicis ac mansueti animi, sinceraq. deuotione sacramenta fidei, quæ susceperat, seruans.

[e] *Beda lib. 4. c. 14.*

PESTIS IN ANGLIA.

Salutantes ergo illum verbis pijssimis Apostoli dicebant: Noli timere, fili, mortem, pro qua solicitus es: non enim te hodierna die ad cælestia regna sumus perducturi: sed primum expectare habes, donec Missæ celebrentur, ac viatico Dominici corporis ac sanguinis accepto, sic infirmitate simul & morte absolutus ad æterna in cælis gaudia subleueris.

Clama

Clama ergo ad te presbyterum Eappam, & dicito illi, quia Dominus exaudiuit preces vestras, & deuotionem ac ieiunia propitius aspexit: neque aliquis de hoc monasterio, siue de adiacentibus ei possessiunculis, hac clade vltra moriturus est: sed omnes qui alicubi de vestris hac ægritudine laborant, resurrecturi a languore ad pristinam sunt sospitatem recuperandi, præter te solum, qui hodierna es die liberandus a morte, & ad visionem Domini Christi, cui fideliter seruisti, perducendus in cælum: quod diuina vobis misericordia per intercessionem religiosi ac Deo dilecti Regis Osuualdi, qui quondam genti Nordanhumbrorum & regni temporalis auctoritate, & Christianæ pietatis, quæ ad regnum perenne ducit, deuotione sublimiter præfuit, conferre dignata est: hac enim die idem Rex ab infidelibus in bello corporaliter extinctus, mox ad sempiterna animarum gaudia assumptus in cælum, & electorum est sociatus agminibus. Quærant in suis codicibus, in quibus defunctorum est adnotata depositio, & inuenient illum hac (vt diximus) die raptum esse de sæculo. Celebrent ergo Missas per cuncta monasterij oratoria huius siue pro gratiarum actione exauditæ suæ deprecationis, siue etiam in memoriam præfati Regis Osuualdi, qui quondam ipsorum genti præerat, ideoq. pro eis quasi pro suæ gentis aduenis supplex orabat ad Dominum: & cunctis conuenientibus ad ecclesiam fratribus, communicent omnes sacrificijs cælestibus, & ita soluto ieiunio, corpus quoque suis reficiant alimentis.

NVNCIVM DIVINVM DE SALVTE MONACHORVM.

Quæ verba cum omnia vocato ad se presbytero puer narrasset, interrogauit eum solicitus, quales essent habitu vel specie viri, qui sibi apparuissent. Respondit: Præclari omnino habitu & vultu erant lætissimi ac pulcherrimi, quales numquam ante videram, neque aliquos hominum tanti decoris ac venustatis esse posse credebam. Vnus quidem attonsus erat vt clericus, alius barbam habebat prolixam; dicebantq. quod vnus eorum Petrus, alius vocaretur Paulus, & ipsi essent ministri Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi ad tuitionem nostri monasterij missi ab ipso de cælis. Credidit ergo verbis pueri presbyter, & statim egressus requisiuit in Annali suo, & inuenit eadem ipsa die Osualdum Regem fuisse peremptum. Vocatisq. fratribus, parare prandium, Missas fieri, atque omnes communicare more solito præcepit: simul & infirmanti puero de eodem sacrificio Dominicæ oblationis particulam deferri mandauit. Quibus ita gestis, non multo post, eadem ipsa die puer defunctus est, suaq. morte probauit, vera fuisse verba quæ ab Apostolis Christi audierat. Sed & hoc verbis eius testimonium perhibuit, quod nemo præter ipsum tempore illo ex eodem est monasterio raptus de mundo. Ex qua nimirum visione multi qui hæc audire potuerunt, & ad exorandam in aduersis diuinam clementiam, & ad salutaria ieiuniorum remedia subeunda sunt mirabiliter accensi. Et ex eo tempore non solum in eodem monasterio, sed & in plerisque locis alijs cœpit annuatim eiusdem Regis ac militis Christi natalitius dies Missarum celebratione venerari.] hæc de his Beda.

PETRVS ET PAVLVS IN VISIONE COGNITI.

Fuerunt eodem pestis tempore aliæ complures emissæ cælitus visiones ostensæ corde puris Dei seruis: quæ cuncta quasi imbrem super plantatam recens Ecclesiam ad eam multiplicandam Deus concedere voluit, quæ & scriptis fideliter posteris tradi ad excitandam fidelium tepescentium pietatem æque concesit: ex quibus Beda ipse descripsit, nosq. ex multis hic ea ex ipso reddamus, quæ eodem libro, cum agit de sanctissima Abbatissa Edilburga, de ipsius & aliarum ad Deum transitu habet his verbis [a]: In hoc etenim monasterio plura virtutum sunt signa patrata, quæ & ad memoriam, ædificationemq. sequentium ab ijs qui nouere, descripta habentur a multis, e quibus & nos aliqua historiæ nostræ Ecclesiasticæ inserere curauimus. Cum tempestas sæpe dictæ cladis late cuncta depopulans, etiam partem monasterij huius illam, qua viri tenebantur, inuasisset, & passim quotidie raperentur ad Dominum; solicita mater congregationis, qua hora etiam monasterij partem, qua ancillarum Dei caterua a virorum erat secreta contubernio, eadem plaga tangeret, crebrius in conuentu sororum perquirere cœpit, quo loco in monasterio corpora sua poni & cœmeterium fieri vellent, cum eas eodem quo ceteros exterminio raptari e mundo contingeret.

[a] *Bed. lib. 4. cap. 7.*

CHARISMATA NOVAE ECCLESIAE ANGLICANAE.

Cumq. nihil certi responsi, tametsi sæpius inquirens, a fororibus accepisset: accepit ipsa cum omnibus certissimum supernæ prouisionis responsum. Cum enim nocte quadam, expletis matutinæ laudis psalmodijs, egressæ de oratorio famulæ Christi ad sepulchra fratrum, qui eas ex hac luce præcesserant, solitas Domino laudes decantarent: ecce subito lux emissa cælitus, veluti linteum magnum venit super omnes; tantoq. eas stu-

DE LOCO COEMETERII DIVINITVS DEMONSTRATO.

pore

pore perculit, vt etiam canticum, quod canebant, tremefactæ intermitterent. Ipse autem splendor emissæ lucis, in cuius comparatione Sol meridianus videri posset obscurus, non multo post illo eleuatus de loco, in meridianam monasterij partẽ, hoc est, ad Occidentem oratorij secesit, ibiq. aliquandiu remoratus, & ea loca operiens, sic videntibus cunctis, ad cæli se alta subduxit, vt nulli esset dubium, quin ipsa lux, quæ animas famularum Christi esset ductura vel susceptura in cælis, etiam corporibus earum locum, in quo requietura & diem resurrectionis essent expectatura, monstraret. Cuius radius lucis tantus extitit, vt quidam de fratribus senior, qui in ipsa hora in oratorio eorum cum alio iuniore positus fuerat, referret quod mane ingressi per rimas ostiorum vel fenestrarum radij lucis omnem diurni luminis viderentur superare fulgorem.] hæc de visione indicante locum cœmeterij
a Psal. 23. construendi: quibus significatum diuinitus fuit, quod etsi Domini [a] est terra & plenitudo eius, & in manu eius omnes fines terræ, & vbicumque sepulti fideles sint, in manu Dei sunt ossa eorum: peculiari tamen ipsum membra sui corporis prosequi cura ac prouidentia, monereq. proinde mortales, eosdem pio cultu venerari debere sacros cineres, quorum locum desuper tanto fulgore ipsa dignata est Diuinitas illustrare. Subijcit his Beda alia de sanctis virginibus e mortalibus erutis, ac demum de ipsa Aldiburga ex eadem lue perempta, atque in cælum vna cum illis ad Deum perducta: quæ cuncta nos breuitatis gratia prætermittimus; tu ipse velim consulas ipsum, qui præ manibus fere omnium habetur auctor.

Ad postremum vero quod spectat ad regnum Longobardorum, hoc anno Cunipertus a patre Bertarido, regni eius octauo, in regni consortium adsciscitur, regnauitq. cum pa-
b Paul. diacon. lib. 5. c. 25. rente annis decem, ita Paulus diaconus habet [b].

IESV CHRISTI ANNVS 682. SEDES VACAT. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 15.

AGATHONIS PAPAE OBITVS.

SEquitur annus Redemptoris sexcentesimus octogesimus secundus, Indictione decima, quo Agatho Papa quarto Idus Ianuarij ex hac vita migrauit. ita Anastasius, ita & Romanum Martyrologium, vbi inter sanctos ea die reperitur adscriptus. Nec est quod eius obitus ad annum superiorem dicta die possit referri, quem post illud tempus superstitem fuisse, Synodi Sextæ Acta declarant. Porro de Agathone, præter illa quæ superius sunt enarrata, Anastasius ista habet: Hic diuisit omni clero rogam vnam, & ad lumi- D
naria Apostolorum & sanctæ Mariæ ad Præsepe solidos mille centum sexaginta. Fecit autem ordinationem vnam, creauit Episcopos decem, diaconos tres, Episcopos per diuersa loca numero octodecim: qui sepultus est ad beatum Petrum sub die quarto Idus Ianuarij. & cessauit Episcopatus eius annum vnum, menses septem, dies quinque.] hæc Anastasius.

TEMPVS VACATIONIS SEDIS.

Porro de causa tam longæ vacationis verbum nullum: verum tamdiu sedem vacasse Pontificiam, Acta decimæquartæ Synodi Toletanæ æque significant. Etenim cum constet eam Synodum celebratam anno Domini sexcentesimo octogesimoquarto fuisse, in eaq. asseri canone secundo, tunc S. Leonem Papam fuisse superstitem: cumq. omnium testificatione certum sit Leonem non amplius quam menses decem & dies octo sedisse: vtique affirmare necesse est, Leonis electionem non ante annum sequentem contingere potuisse.

Tanta solitudo, vt tanto tempore viduata pastore Romana Ecclesia perseuerarit, ali- E
quid turbarum interceSSisse, argumento haud dubio demonstrat; sed vnde emerserint illæ, nihil inuenimus declaratum. Verum nouus rerum status Constantinopolitanæ Ecclesiæ de eiusmodi nouitate suspicionem haud leuem affert. Hoc namque anno (vt ex Ni-
MORTVO GEORGIO SVBROGATVR THEODORVS DAMNATVS HAERETICVS. cephoro eiusdem Ecclesiæ Episcopo habetur expressum) Georgius Constantinopolitanus Episcopus, cum sedisset annos tres ac totidem menses, moritur; inq. locum eius subrogatur Theodorus Syncellus, quem ante Georgium fuisse ex eodem throno depositum, superius diximus. Hunc vero Monothelitarum hæreticorum fuisse patronum, & in impietate collegam Macarij Antiocheni, infensissimumq. hostem Romanorum Pontificum, quæ dicta sunt superius, satis docent, cum & pariter demonstratum est, huius artibus Acta Sextæ Synodi passa esse iacturam haud leuem. Vt enim iste versipellis, formas mutare doctus, Catholicam fidem ceu laruam suscipiens, eam ad exhibendum se foris Catholi-
cum

A cum aggressus est profiteri, ad Patriarchatum sibi reditum præparauit: quem nactus, par est credere, quod omnia, per quæ in Actis eiusdem œcumenicæ Synodi nouit sibi infamiam ob hæresim irrogatam, prorsus abstulit, atque alia pro animi sententia adiecit. cuius perfidi hominis impostura argumentis haud dubijs anno superiori, cum de Honorio Papa egimus, aperte satis significauimus.

DETEGVNTVR THEODORI MACHINAMENTA.

Quisnam præter ipsum Imperatori potuit ingessisse, vt legatos Roma ad Synodum missos tamdiu post ipsam absolutam Constantinopoli detineret, donec nouus Romæ Pontifex crearetur, interim vero ea Synodalia Acta Constantinopoli dimoueri non sinerentur: & procurasse vt tardius ordinaretur Romæ Pontifex, ne esset qui interea suis molitionibus posset obsistere? adhuc enim apud ipsum Imperatorem repositum erat, quem clerus Romanus eligeret, confirmare. Magna fuit ista tentatio, vt tunc in rebus
B summis Romana Ecclesia vexaretur, cum careret ipsa pastore: quo, nemine contradicente, Acta Synodalia (saluo tamen fidei confirmato decreto, quod conuellere non liceret) pro arbitrio Theodori pœnitentiam simulantis, hæretici bis impij, mutarentur. Quibus ipse arietibus credendus est quatijsse mentem solidam Catholici Imperatoris, non vt a fide Orthodoxa diuelleret (quod nec sibi frustra tentandum putauit, quod sciret absque sedis nuper recuperatæ dispendio non licere) sed vt Synodalia Acta, antequam ederentur, ne quid esset quod ijsdem posset obijci, aptarentur? (nisi magis illo inconsulto, pro animi sententia id aggressus) illud prætexens haud absurdum debere existimari, sed per-
C necessarium duci, si præterita scandala reuocarentur in mentem; nimirum cum ob Tria capitula inemendata in Concilio Chalcedonensi, tanta essent in Ecclesia Catholica oborta dissidia, ad quæ componenda, & perperam facta emendanda, opus fuerit tandem post tot Ecclesiæ damna aliam conuocare Synodum œcumenicam, Quintam dictam, quæ corrigeret, quæ inemendata edita reperirentur in Quarta. Quanto vero maiori suffundendi pudore Catholici essent, si bis in id ipsum (vt est in prouerbio) relabi contingeret?

QVO PRAETEXTV AGGREDIATVR SYNODALIA ACTA CORRVMPERE.

In memoriam reuoca (dixisse putatur ille nequissimus ad Imperatorem) quanto turbarum motu vniuersus Christianus agitatus est orbis, quod homo diu ante defunctus licet, cum de ipso haberi mentionem in Chalcedonensi Concilio contigit, non inter hæreticos adnumeratus, neque cum illis sententiam damnationis acceperit Theodorus Mopsuestenus (vt modo dicere omittamus de Iba atque Theodoreto & scriptis ipsorum) adeo vt opus fuerit rursum Concilium œcumenicum ad hoc potissimum cogi, vt idem Theodorus (quod non fecerat Synodus Chalcedonensis) damnaretur hæreticus? At quomodo
D existimas, Imperator, posteros fore passuros, præsertim vero Orientales, cum lecturi sunt in ipsis Sextæ huius Synodi Actis Synodalibus, tot Constantinopolitanæ Ecclesiæ, necnon Alexandrinæ & Antiochenæ Patriarchas scientia sublimes viros vno simul ictos anathematis fulmine cum dedecore iacere prostratos, totius orbis ignominiæ expositos, & ad omnem locum, quo ipsa Acta contigerit peruenire, veluti vnco tractos ostentari damnatos, Honorium vero Romanum Pontificem prætermissum, qui a nostris collega reperitur eiusdem esse assertus erroris? Qui igitur sedis prærogatiua & alijs ad lapsum causa fuit, vtique inter illos primus fuerat adnumerandus, fortasse & solus.

FALSVS PRAETEXTVS EX HONORIO SVMPTVS.

Quis enim non se bene de fide Catholica credere, vel leuiter poterit dubitare, si quem sequatur, nactus sit Romanum Pontificem? Vnde veniam merentur Constantinopolitanæ Ecclesiæ prædecessores Patriarchæ (vt dicere modo prætermittamus de reliquis) si se-
E cuti sunt in credendo, quem errare non posse, hactenus constantissime creditum & assertum firmissime in Ecclesia sæpe fuit. Venia dignus & ego ipse, qui Honorij non vt hominis alicuius, sed velut Petri, immo & Dei me putaui, ipsum in dogmatibus sequens, securum vestigia consectari: siquidem sententia Domini, non est discipulus super magistrum, & sat erit discipulo, si sit sicut magister eius. Vt merito a veritatis linea eos tunc existimauerim aberrare, qui cum Honorio minime consensissent; iureq. extorres putauerim fidei Orthodoxæ eius successores, qui prædecessoris fidem minime conseruassent. Hinc mihi orta, Imperator, illa animi firma constantia, vt præter Honorium neminem successorum Pontificum in sacris legi diptychis passus fuerim, neque Vitalianum ipsum de Imperio Occidentali adeo bene meritum, tuo licet iussu compellerer; vt potius passus sim carere throno, quam a fide Catholica cadere, quam putabam, sequens Honorium, conseruare. Eiusdem quoque animi & consilij fuisse prædecessores meos, Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Pe-

trum, ipsorum quæ adhuc extant scripta significant, sicut & Macarij Patriarchæ Antiocheni, quibus gloriabantur omnes se vnum instar omnium habere Honorium Romanum Pontificem, quem sequerentur dogmatis assertorem. A

LABORAT VT HONORIVS INTER DAMNATOS RECENSEATVR.

At cum magno Dei beneficio veritas diu exulans œcumenici Concilij sententia fuit nobis postliminio restituta, proditumq. luce clara, sero licet, nos omnes secutos Honorium, hactenus errauisse; æquo animo passi sumus (Macario cum suis excepto) vna cum hæresi iure damnari. Sed resipiscentes, mirati sumus inter nos & ante nos Honorium non numeratum, quem vnum omnes in primis sectæ prædicabamus Antistitem. Num quia mortuus, damnari non debuit? Sed hac ratione nec tot prædecessores mei, quos diximus, damnari debuerunt ante defuncti. Verum soluit Quinta Synodus nodum istum, damnans hæreticos, qui ante plura sæcula vixerant, hactenus indemnatos. Aeque ergo omnes errantes vel teneat vna sententia, vel æque absoluat indulgẽtia: nulla sit acceptio B personarum. Si eximitur e numero damnatorum Honorius, cur ego cum prædecessoribus meis perpetua infamiæ nota cum illis adnumeror? At si non requirant hæc mortui, possum ego superstes tanto inflicto vulnere non dolere? Sed licet fileam, meum mærorem deuorans patientia: putas ne posteros ista adeo inæqualia præterituros esse silentio, cum tot viderint in sacris diptychis expunctorum Patriarcharum nominum patere opprobrio sempiterno Ecclesiæ nostræ lacunas, contra vero tot Romanos Pontifices in eadem postea restitutos. Sed de his vtpote Orthodoxis facesset inuidia: de Honorio certe iustæ numquam erunt cessaturæ querelæ aduersus Synodum, atque te ipsum, Imperator, qui Synodalibus Actis præsens fueris, & tacueris, cum tale vulnus inflictum est Synodo, dum acceptione personarum, humano fauore potius quam iustitia actum esse intelligetur, quod inter hæreticos condemnatos non inueniatur numeratus Honorius. C

SVAM CAVSAM THEODORVS AGIT.

Vt demum perorans meam causam absoluam: Quia abs te dignus sum existimatus, vt in pristinam ampliſſimæ dignitatis sedem rectæ fidei confessione restituar; idem ipse non relinquar in Synodalibus Actis numeratus inter hæreticos. Si ad honores reuocor, cur infamia sugillatum chartæ indelebili nota me retinent? quæ & hac ex parte te quoque afficiant contumelia, quod talem ad sedem Patriarchalem prouehendum curaueris, quem œcumenicæ Synodi Acta hæreticum esse conclament, & vt hæreticum damnent. Quem Patriarcham facis, hæreticum scriptum manere ne patiaris: sit integra restitutio, vt sit integrum beneficium, atque meæ omni ex parte consultum sit dignitati, ne & tui iudicij æstimatio de mea restitutione testimonio Actorum Synodalium apud posteros male audiat.

QVID FRAVDVLENTER ACTVM PER THEODORVM. *a Zach. 3.*

Exigit & id abs te Ecclesia Constantinopolitana, quæ non sine lacrymis iugiter te D interpellat vocibus istis: Post tot funera meorum Antistitum, tua benignitate deposui vestem viduitatis meæ, reduce sponso: Sed numquid [a] non iste torris est erutus de igne? Si est sponsus, cur adhuc indutus sordibus astat? cur inquam inter damnatos hæreticos computatur? Iubeas auferri eiusmodi vestimenta sordida, atque indui candidis indumentis, & splendentem super caput eius imponi cydarim. Sic mihi placeat sponsus meus, vt nec nomine tenus damnatis iungatur hæreticis. Ista inquam & alia his maiora Theodorum omnium malorum opificem adhibuisse machinamenta ad perficiendum quod cuperet, quisque prudens facile existimare poterit, cum ad persuadendum Imperatori vteretur non eloquentia tantum, sed comparatis ad decipiendum summa arte vndique fraudibus: quousque tandem voti compos factus, in suum arbitrium acceptis Synodalibus Actis, eadem (vt dictum est superius) vitiauit atque corrupit, suum nomen e numero subtrahens damnatorum, adiungens eis Honorium Romanum Pontificem, prædecessores vero Patriarchàs hæreticos Thomam & alios collocans inter pios. E

Ista quidem cum audis, haud puto, prudens lector, dices excogitatum a nobis esse figmentum, sed firmissimum argumentum, si in memoriam reuoces, quæ anno superiori, cum de Honorio ipsoq. Theodoro & alijs egimus, dicta sunt. Si itaque veritatis adeo amator es, vt latentem etiam studeas eam consequi coniecturis, vtique te eam nactum esse gaudebis, cum istud ipsa Acta Synodalia clament, lugeantq. sua vulnera, atque esse manu scorpij deprauata, pluribus additis, atque itidem pluribus mutilatis, non ab alio, quam ab eo qui comprehensus est fur, pessimo Theodoro, deplorent. Neque enim in alijs, quam in his dices insumptum esse Constantinopoli annum vnum ac septem menses vsque ad successoris Agathonis ordinationem, quando tandem dimissi sunt

A sunt ab Imperatore legati redire Romam ad nouum Pontificem. Quæ autem post hæc secuta sint, suo loco dicturi sumus. Interea vero quæ reliqua sunt anni huius rerum gestarum, ordine temporis prosequamur.

CONCILIVM ROTHOMAGENSE.

Quod ad res Occidentalis Ecclesiæ spectat, nihil præterea memoria dignum Annales exhibent, nisi quod hoc anno celebratum fuisse reperitur in Gallia Concilium generale Rothomagense sub sancto Ansberto eiusdem ciuitatis Episcopo, cuius Acta desiderantur; tantum enim mentio de ipso est apud Angradum monachum, dum eius sancti res gestas est prosecutus, agensq. de rebus monasterij Fontanellensis, hæc habet [a]: Facta est autem hæc priuilegij auctoritas sub anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo octogesimosecundo, Indictione decima, qui est annus præfati glorioſi Regis Theodorici tertius decimus, & præfati venerandi præsulis Pontificatus annus quintus, in Synodo generali Rothomago B vrbe habita, vbi plurima Deo accepta & sanctæ Ecclesiæ vtilitatibus profutura disputata sunt. Affuerunt quoque & sancti Pontifices, alijq. venerabiles viri ab ipso præcipuo Præsule euocati, quorum subter tenentur nomina adscripta.

a Extant apud Sur. die 9. Febr. tom. 1.

EPISC. CONCILII ROTHOMAGENSIS.

Ansbertus Archiepiscopus vrbis Rothomagensis huic Concilio præfui & subscripsi. Radbertus Episcopus, Regulus Episcopus, Airadus Episcopus Carnotenæ vrbis, Ausoaldus Episcopus Pictauiensis vrbis, Aquilinus Episcopus Ebroicinæ vrbis, Cadoenus Episcopus, Arnonius Episcopus, Saluius Episcopus, Desiderius Episcopus, Fulcrannus Episcopus, Ioannes Episcopus, Vuillebertus Episcopus, Gerebaldus Episcopus Baiocassinæ vrbis, Taurinus Episcopus, Annobertus Episcopus Sagiensis vrbis. Celsus Abba, Audomarus Abba, Scladio Abba, Bosochindus Abba, Genardus Vicedominus gloriosus antefati magni Pontificis. Ermentrannus, Ferrocinctus, & Fortianus Archidiaconi venerandi. Aderat quoque presbyterorum residentium & diaconorum circumastantium magnus numerus. Ragnomirus lector, huius sancti Concilij gesta, & hanc priuilegij auctoritatem, ipso sancto Pontifice iubente, recognouit & subscripsit.] Quodnam autem eiusmodi priuilegium esset, idem auctor paulo superius his verbis significat: C

DE PRIVILEGIO MONASTERII FONTANELLEN.

Priuilegij sui auctoritatem eidem edidit, vt per succedentia tempora (secundum sancti Patris Benedicti regulam, & vt præcedentium Regum, Clodouei videlicet & Clotharij, simulq. Childerici & Theodorici priuilegiorum auctoritates docent) ex semetipsis sibi perennibus temporibus Abbatem eligerent. In qua etiam iustæ alligationis verbo præsentes futurosq. qui ibidem Domino militaturi erant, constringit, vt sicuti sub eius regimine, ita & deinceps & ipsi & posteri eorum secundum regulam sancti Patris Benedicti sideliter Christo deseruirent. Quod si aliquando, peccatis exigentibus, aut negligentia pa- D storali a via rectitudinis & obseruatione regulæ sancti Benedicti in futuro deuiare conarentur, aut cogerentur: tunc conuocatio sanctorum sacerdotum, reliquorumq. militum Christi vnanimiter fieret, eorumq. per consilium in pristinum reducerentur statum. Si vero hac Pontificali auctoritate postposita, qualibet cauillatione siniſtram elegissent vitam ac conuersationem tenere: sub vinculo anathematis æternaliter se damnandos scirent.] hactenus ex Actis Rothomagensis Concilij Angradus.

S. AVDOMARVS ABBAS.

Quem autem legisti Audomarum Abbatem eidem Synodo interfuisse, hunc fuisse putamus mirandæ sanctitatis virum, qui alumnus fuit monasterij Luxouiensis, & his temporibus monasterio præerat; postea vero electus Morinensis Episcopus, Apostolico munere in conuertendis ad fidem Gentilibus claruit, licet in Actis eius de monastica præfectura verbum nullum. De Aquilino vero Ebroicensi Episcopo, qui eidem Synodo interfuit, E certum est ipsum egregia claruisse sanctitate, & inter sanctos relatum anniuersaria memoria coli decimanona mensis Octobris, extant eius vitæ præclaræ Acta [b].

S. AQVILINVS EPISCOPVS EBROICEN.

b Apud Sur. die 19. Octob. tom. 5.

ANnus Christi sequitur sexcentesimus octogesimustertius, Indictione vndecima: quo, vbi Ecclesia Romana pastore vacasset (vt diximus ex Anastasio) anno vno,

LEO II. PAPA CREATVR.

mensibus septem, ac diebus quinque, tandem accepit Leonem Pontificem huius nomi- A
nis secundum, creatum, siue potius ordinatum decimaquinta mensis Augusti. De cu-
ius ordinatione hæc apud eumdem Anastasium: Suprascriptus sanctissimus vir ordinatus
est a tribus Episcopis, id est, Andrea Ostiensi, Ioanne Portuensi, & Placentino Velitер-
nensi, pro eo quod Ecclesia Albanensis Episcopum minime habuit.] hæc ipse, qui & de
eius doctrina atque moribus ista scribit: Leo natione Siculus, ex patre Paulo, vir elo-
quentissimus, in diuinis Scripturis sufficienter instructus, Græca, Latinaq. lingua erudi-
tus, cantilena & psalmodia præcipuus, & in earum sensibus subtilissima exercitatione
limatus, lingua quoque scholasticus, eloquendi maiori lectione polita, exhortator
omnium bonorum operum, plerisque * florentissimam ingerens scientiam, paupertа- *plebiq.
tis amator, & erga inopum prouisionem non solum mentis pietate, sed & studij sui la-
bore solicitus.] hæc de eius moribus atque scientia Anastasius. Iam vero reliqua pro- B
sequamur.

Vbi autem arbitrio Imperatoris confirmantis electionem Romani Pontificis Leo Papa
Pontificatum administrandum accepit, idem Imperator detentos hactenus legatos Apo-
stolicæ sedis Romam redire permisit, quibus & Synodalia Acta a Theodoro (vt diximus)
ACTA MVTATA ROMAM MISSA. deprauata, non (vt præsetulit) castigata, eademq. Græce scripta, Romam ad Ponti-
ficem perferenda tradidit; quæ accepta Leo Latinitate donauit. Fuisse in eis nomen Ho-
norij inter damnatos hæreticos numeratum inuentum, prout eadem quæ præ manibus
habentur Acta præseferunt, æque Anastasius assentitur, qui tamen in Agathone (vt vi-
dimus) dum agit de eadem Synodo numeratq. singulas Actiones, atque res gestas in eis,
recensetq. damnatos hæreticos singillatim, nullam de Honorio habuit mentionem: vt
intelligas, in legitima Synodo, Actisq. eius temporibus Agathonis nihil penitus (vt an- C
no superiori demonstratum est) aduersus Honorium Papam fuisse a Patribus definitum,
immo neque tentatum; secus vero postea, vbi ex hac vita subductus est Agatho. Quas
enim inuenit a maioribus scriptas collegit Anastasius ipse res gestas Romanorum Ponti-
ficum, & quæ de singulis Sextæ Synodi Actis reperit narrata in Agathone, ea in lucem
prodidit, & quæ in Leone pariter; sed quæ in Agathone, eadem fuisse germana Syno-
di Acta summatim præstricta liquet; quæ vero in Leone, eadem ex corruptis (vt vidi-
mus) eiusdem Sextæ Synodi Actis Romam missis, cum damnatione Honorij recepta esse
a Leone Pontifice, credita sunt a pluribus testificatione litterarum ipsius Leonis, exi-
stimantes nimirum eas illius esse: nulla de illis habita exacta in re tanta (vt opus fuis-
set) inuestigatione.

Quæ si germanæ probari possent, tunc alterum de duobus oportuit euenisse: vel quod D
eam iniquissimam conditionem necessitas temporis Leonem subire coegerit, vt si id
non feciisset, damnata hæresis iterum reuixisset, Actaq. Synodalia aduersus eam abo-
lenda fuissent: vel quod Leo præteritarum rerum ignarus nescisset, ipsa Acta legiti-
ma Sextæ Synodi, atque ipsum præterijsset, quæ de scriptis Honorij epistolis vel per
Ioannem Pontificem, vel per Maximum Abbatem declaratio, siue defensio præcessis-
set. Sed horum neutrum in Pontifice culpa caruisset. Ceterum versamur in profunda
rerum obscuritate, vt nonnisi manu tentantes dubie incedere fas sit, cum præsertim
quæ reperiuntur Leonis epistolæ omnino fide careant, vt quæ dicentur inferius demon-
HONORII FIDES CATHOLICA NON POTEST LABEFACTARI. strabunt. Quicquid sit, illud vnum assertum sæpe superius & multipliciter demonstratum,
quod verum certumq. existat, firmissimum semper erit, & omni ex parte inconcussum
atque solidum permanebit, nempe Honorium nequaquam fuisse hæreticum, neque in E
legitima Synodo esse damnatum, vel potuisse iure damnari: adeo vt quæcumque aduer-
sus hæc, & a quocumque dicta fuerint, necesse sit penitus euanescere. quamobrem magis
ipse Leo, si quæ feruntur, vere ipsius essent epistolæ, indigeret apologia quod cedere vi-
sus esset Græcorum imposturæ de Honorij asserta falsa damnatione. at ipsæ esse adulteri-
næ, penitus conuincuntur.

Sed antequam de fide Leonis epistolarum exacta discussio fiat; quæ acciderint con-
demnatis hæreticis Romam Constantinopoli missis, cum legati rediere in Vrbem, ex Ana-
stasij verbis hic describamus. sic enim se habent: Verumtamen suprascriptos defensores
malorum hæreticos, Macarium, Stephanum, Polychronium, & Anastasium, dum nollent
a suo recedere proposito, per diuersa monasteria Leo retrusit. Qui prædictus sanctissimus

Leo

A Leo absoluit duos viros in percipienda communione, qui de regia vrbe cum prædicto
Macario & ceteris in Romanam directi sunt ciuitatem, necdum a Synodo anathematiza-
tos, id est, Anastasium presbyterum, ac Leontium diaconum Ecclesiæ Constantinopo-
litanæ in die sancto Theophaniæ, exponentes videlicet per propria scripta fidem suam,
iuxta quod & sancta Synodus determinauit, anathematizantes videlicet omnes hæreti-
cos, sed & suprascriptos viros complices, quos sancta Synodus, vel sedes Apostolica
anathematizauit.] hæc de restitutione lapsorum ex veterrimo Ecclesiæ more, vt alicuius
nominis hæretici palinodiam recantaturi ad Romanam Ecclesiam mitterentur.

Iam vero maximi momenti rem aggrediamur, disquirere scilicet de fide epistolarum
Leonis Pontificis; vtpote quibus cum magnopere infametur nomen Honorij, tamen ma-
gis ipsius Leonis fama labefactatur: etenim prophetis improbis a Domino exprobratum
B est [a], quod occiderent qui non morerentur, & viuificarent eos qui non viuerent, dum sci- [a] Ezech. 13.
licet damnarent eos quos Deus saluaret, absoluerent vero illos quos diuina iustitia con-
demnaret. Antequam autem Leonis Papæ epistolarum lectio subijciatur, hic reddendæ
erunt litteræ Constantini Imperatoris ad eumdem Pontificem datæ, quibus dum de rebus
in Synodo gestis eumdem reddidit certiorem, se eiusdem Synodi Acta ad ipsum misisse
significat, rogatq. demum, vt quam citius possit Apocrisarium Constantinopolim mit-
tat. Est autem eiusmodi Imperatoris epistolæ titulus:

Leoni sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo veteris & clarissimæ vrbis Romæ, &
œcumenico Papæ.] & post hæc ista habet adiecta: Missa est mense Decembri, Indictio-
ne decima.] Hic iam insurgunt difficultates, quæ de impostura suspicionem saltem non
leuem ingerant. Etenim cum primæ ad Leonem missæ hæ litteræ censeantur, quibus de
C rebus in Synodo gestis certior redditur: quomodo accidisse potuit, vt cum Leonem
Pontificem mense Augusto (vt vidimus ex Anastasio) creari contigerit, nonnisi post
quatuor menses ad eum scripserit Imperator? Sed & quomodo decima Indictione scripta
ab eo epistola dicitur data hoc anno mense Decembri, quo tempore duodecima esset In-
dictio, quæ iam a mense Septembri fuerat inchoata? Sed demus mendum in codicem
irrepsisse, vt decima pro duodecima fuerit errore descripta: non enim adeo rigidi cen-
sores sumus, vt pro vno vel altero, qui in numero reperiatur error, si alia concordent, mox
arguamus epistolam esse spuriam, ac proinde reijciendam; secus vero, si quæ in ea le-
guntur, ex multis argui possint erroris. Vt autem in Græcorum scriptis haud ita secure
absque trepidatione libereq. incedere liceat, ipsamet Sextæ Synodi Acta demonstrant (vt
alia ad hæc testimonia adducere non sit opus) vbi de ternionibus ad Quintam Synodum
D additis publicam inspectionem fieri contigit. Sed iam ipsam Imperatoris videamus epi-
stolam, quæ Latine reddita sic se habet [b]:

[b] Extat. tom. 2. epist. Rom. Pont. in Leone 2.

Cœlorum æternum regnum & beatitudinem expetentes, & ad spiritualem adoptionem
pia nostra consilia dirigentes, ea meditamur ac gerimus, quibus studia nostra bene eueni-
re possint. Quid igitur Dominus in Euangelijs [c] pollicitus est? Beati pacifici, quoniam filij [c] Matth. 5.
Dei vocabuntur. Ad hoc autem promissum, quo ad diuinam cognationem extollimur, &
adoptionis nobilitatem assequimur, peruenire cupientes, ipsumq. Christum imitantes,
a quo sumus corona redimiti, quiq. in se ipso omnia Deo reconciliauit; ad pacem &
concordiam adducere studemus nostram Christi amantissimam Rempublicam. Præcipue
vero nobis curæ est sanctarum Dei Ecclesiarum ordo; assidueq. hoc prospicimus, vt vni-
tatem fidei conciliemus. Quamobrem valde succensuimus, nec modice potuimus ferre
E tantum hoc, quod diuturnitate temporis corroboratum est dissidium, vt ab infidelibus ij
qui Christum diligunt irriderentur, illisq. lætitiæ fuerint odia inter se Christianorum.
Nam illorum oppugnationem omittentes, alij in alios linguas quasi nouaculam acu-
tam maledictis & conuicijs armabant, fidemq. dissensionibus discindebant.

Hæc ante ætatem nostram cœpta, & ad tantam progressa malitiam, vt insanabile il-
lud malum esse videretur, comprimere, difficile ac molestum erat, molestius vero præter-
mittere. Irritabant Deum, nostram quoque mansuetudinem irritabant. Non aliter igi-
tur morbum Ecclesias opprimentem curare in animum induximus, quam vt Dei sacer-
dotes & cultores, taliumq. curatores malorum ad deliberationem & consilia habenda
hortaremur. Compluries enim Ecclesia impressionibus hæresum periculose ægrotauit;
at non aliter orthodoxiæ accepit medicinam, quam piorum & Christi amantium Impe-
ratorum adhortatione, sacerdotum vero a Deo institutorum consilijs ac cœtibus.

Quapropter ſancti Papæ Agathonis beatitudinem pijs apicibus noſtris ſumus hortati, A
vt aliquot mitteret, qui eius perſonam obtinerent.] Hic ſiſte gradum, quod offendiculum haud facile ſuperandum occurrit. Apertum ſiquidem conuincitur eſſe mendacium, quod his litteris dicitur, de Synodo cogenda ſcriptas eſſe litteras Imperatoris ad Agathonem: ſiquidem nullæ ea de re ad Agathonem, ſed ad prædeceſſorem eius Donum Pontificem eo argumento datæ fuerunt litteræ, id teſtante ipſo Imperatore in litteris ad Georgium, idq. pariter aſſerente Agathone in epiſtola ad Imperatores ſcripta, id etiam Actibus Synodalibus, id denique Anaſtaſio Bibliothecario & alijs affirmantibus. Sed reliqua proſequamur:

Ceterisq. ſanctiſsimis Præſulibus denunciauimus, vt ſibi quiſque ſubditos venerabiles ſacerdotes conuocantes, omnes ſimul in noſtram a Deo conſeruandam & regiam vrbem conuenirent, vt putrefacti & ſcandalizantis membri inutilitatem excinderent, cum maxime nollet curam recipere, ceterumq. Chriſti corroborarent corpus doctrina & ca- B
taplaſmatibus pietatis. Expedit enim (vt euangelice dicatur) vt vnum membrum pereat, & conſeruetur totius Eccleſiæ plenitudo. Et quidem ex noſtra aduocatione & iuſſione, cum & ij qui a parte ſunt veſtræ beatitudinis, & qui cum ipſa poſt ipſam ſolium obtinent ſanctiſsimi Patriarchæ, ceteriq. omnes almi Epiſcopi conueniſſent, & conſediſſent vna cum noſtra pietatis ſtudioſa tranquillitate, de fide tractatus eſt habitus.

Cumq. protinus ſuggeſtionem ſancti Papæ Agathonis ad poteſtatem noſtram ij qui vice eius fungebantur obtuliſſent, nempe Abundantius, & Ioannes, & Ioannes ſanctiſsimi Epiſcopi, Theodorus & Georgius Deo amabiliſsimi presbyteri, & Ioannes Deo amabilis Archidiaconus, & Conſtantinus venerabilis hypodiaconus, & Theodorus Deo amabilis presbyter Eccleſiæ Rauennæ, quiq. cum ipſis eam ſerenitati noſtræ porrexerunt: quam cum iuſsiſſemus omnibus audientibus recitari, ſane nec adulteratæ fidei charactecrem in ea perſpeximus. C

Perpenſis enim Euangelicis & Apoſtolicis vocibus, comparatisq. cum ipſa ijs quæ a ſanctis & vniuerſalibus Concilijs ſtatuta ac definita ſunt; collatis præterea teſtimonijs, quæ afferebat, cum paternis libris: nihil non concinens inuentum eſt, ac nihilum immutata veræ confeſsionis ratio in ea perſpecta. Ac veluti principem Apoſtolici chori, primiq. loci Antiſtitem Petrum contuiti ſumus mentium noſtrarum oculis, totius diſpenſationis myſterium diuinitus eloquentem, verbaq. hæc per eas litteras Chriſto facientem [a]: Tu es Chriſtus Filius Dei viui. Nam ipſum totum Chriſtum nobis ſacræ eius litteræ diſſerendo exprimebant: quod omnes libentibus animis ſincereq. accepimus.

[a] Matth. 16.

Solus autem cum ijs, quibuſcum abreptus eſt, defecit a nobis Macarius, qui pro ſuo nomine felix non eſt, is qui Antiochenſium vrbis Præſul fuit: ab iugo Chriſti ſe ſubduxit, D
& a ſacerdotali conuentu exilijt, ac renuit ſanctiſsimis Agathonis litteris aſſentiri, veluti in ipſum coryphæum ac principem Petrum inſaniens. Non defuere monita, crebra hortatio adhibita eſt ei: omnes enim conuerſionis vias monſtrauimus, quid non dicentes? quid non molientes atque intentantes? eorum maxime quæ a ſacerdotali collegio ſeparant. Abeuntem ſequebamur ac retinebamus: ob commiſerationem viſcera noſtra dilacerabantur, cum ille diſiungeretur a Domini grege. Sed facies meretricis facta eſt ei, ac inuerecundiæ induit perſonam, vnaq. exhortationem & pietatem depulit: non enim intellexit, vt intelligeret, & verbum ſanctum abominatus eſt. Cur autem in hac narratione longiores ſumus, cum ea in Actis ſubtilius & accuratius explicentur? Quæ cum ad vos miſſa ſint; omnium quæ mota & tractata ſunt, cognitionem inueſtigate. Quoniam vero ita obduruit, ac in neruum ferreum ceruicem intendit, faciemq. ſuam fecit ferream, E
aures aggrauauit, ne audiret, & cor ſtatuit peruicax, ne exaudiret legem: Lex enim de Sion exit, ab Apoſtolico montis cacumine doctrina: propterea ſanctum & vniuerſale Concilium eumdem inſanum Macarium cum eius hæreſeos ſocijs pontificali habitu nudauit.

Ipſi vero ſcriptis precibus ſerenitatem noſtram communiter omnes precati ſunt, vt ſe ad veſtram beatitudinem mitteremus. Sic igitur fecimus, eoſq. ad vos miſimus, veſtro paterno iudicio omnem ipſorum cauſam permittentes. Sacram autem ac venerabilem definitionem ſacrum Concilium edidit, cui & ſubſcripſimus, ac pijs noſtris edictis eam ſanciuimus, adhortati omnem Chriſti amantem populum noſtrum, vt fidei ibi perſcriptæ obſequeretur, nec vllam prorſus hæreticam ſectam comminiſceretur.

Gloria Deo, qui glorioſa facit, ac fidem apud nos integram conſeruauit. Quomodo enim

A enim id facturus non erat in ea petra, ſuper quam ipſe Eccleſiam fundauit [a], ac prædixit numquam fore vt portæ inferi hæreticis inſidijs aduerſus eam præualerent? a qua tamquam e cælorum conuexis veræ confeſsionis ſermo effulſit, animas diligentium Chriſtum illuſtrauit, ſuſcitauitq. refrigeratam orthodoxiam. Hæc, reſpiciente nos & adiuuante Deo, confecimus, Chriſtiq. oues in vnum gregem adduximus, quæ a mercenarijs paſtoribus, qui nec paſtores ſunt, amplius non decipiuntur, nec luporum præda ſunt, ſed ab vno & ſolo paſtore bono paſcuntur, quicum & vos paſcere ac pro ouibus animam ponere iuſsi eſtis. [a] Matth. 16.

Quamobrem viriliter age, & confortare, & verbi gladio accingere, eumq. exacue zelo diuino: ſta firmus propugnator pietatis, omnemq. hæreticum auditum & introductionem præcidere ſtude, quemadmodum & primitus Iudaici auditus ſenſum gladio B
percutiens Petrus abſtulit, legalis & ſeruilis Synagogæ præſignificans ſurditatem. Extende ſecurim ſpiritus, & omnem arborem ferentem fructus hæreſeos aut immuta eruditione, aut canonicis pœnis excinde, & igni futuræ gehennæ tranſmitte: vt præciſis ijs omnibus quæ fidem labefactant, valens ſit atque integrum Eccleſiæ corpus pace ſpiritus connexum & coagmentatum: qua ſtante & immota, conquaſſatur inimicorum factio atque impugnatio. Per petram fidei confirmatur ſolium noſtræ ſerenitatis, conſilia & conatus poteſtatis noſtræ ad communem vtilitatem diriguntur, ac totius Romanæ Reipublicæ ſtatus cum tranquillitate fidei tranquillatur.

Hortamur porro veſtrum ſacratiſsimum verticem, vt quamprimum mittat deſignatum ab ea Apocriſarium, vt is in regia & a Deo conſeruanda noſtra vrbe degat, & in emergentibus ſiue dogmaticis ſiue canonicis, ac prorſus in omnibus Eccleſiaſticis negotijs veſtræ ſanctitatis exprimat ac gerat perſonam. Vale in Domino beatiſsime, & pro poteſtate no- C
ſtra quammaximo ſtudio orare intende. *Subſcriptio pijſsimi Imperatoris.* Deus te in multa tempora cuſtodiat, ſanctiſsime & beatiſsime Pater.] hactenus ad Leonem Papam Imperatoris litteræ.

Quæ vero ad Conſtantinum reddita habetur Leonis epiſtola, arguitur in multis impoſtura eſſe: etenim ipſa in fine data ſcribitur Nonis Maij, Indictione decima. Verum in textu hæc his contraria habet: Denique legatos huius Apoſtolicæ ſedis matris veſtræ Romanæ Eccleſiæ, pietatis veſtræ famulos, id eſt, Theodorum & Georgium presbyteros, & Ioannem diaconum filios noſtros, atque Conſtantinum ſubdiaconum Regionarium ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, vna cum perſonis quæ cum eis profectæ fuerant, quæ a prædeceſſore meo Apoſtolicæ memoriæ Agathone Papa per octauam Indictionē pro cauſa fidei, veſtra pietate iubente, illuc directæ fuerant, per nuper elapſam decimam Indictionē, menſe Iulio, cum D
diualibus clementiæ veſtræ apicibus & Synodalibus geſtis cum magno iucunditatis gaudio in Domino exultantes ſuſcepimus.] hæc inquam cum in ea ſcripta reperiantur, manifeſti erroris arguuntur. Etenim quomodo per elapſam decimam Indictionem, menſe Iulio ſcribit ſe accepiſſe litteras & alia Synodi monumenta, ſi redditæ ipſæ litteræ habentur menſe Maio, decima Indictione? Sed quomodo menſe Iulio potuit Leo ſuſcepiſſe legatos vna cum litteris, ſi cum decem tantum menſes ſediſſe ipſe Pontifex reperiatur, ad dictum Iulium menſem minime potuerit perueniſſe, quem creatum conſtat (vt dictum eſt) Auguſto menſe?

DE EPISTOLA LEONIS AD CONSTANTINVM IMP.

Quæ præterea ratio temporis, vt ſcriptas litteras ab Imperatore ad Leonem menſe Decembri, inchoata iam duodecima Indictione, eas ipſe dicat ſe accepiſſe decima Indictione? Vides, lector, vndique nutare, quæ ſolido veritatis fundamento carent. Sed leuia dixeris E
plane hæc, cum audieris quæ in quatuor reliquis epiſtolis eiuſdem Leonis nomine ſcriptis reperiuntur abſurda, & nonniſi manu impoſtoris formata portenta. Optaſſem quidem omnes has hic tibi ob oculos deſcriptas proponere epiſtolas, niſi veritus eſſem te earum fuiſſe nimiæ prolixitatis pertæſum, & penitus faſtidio ſuperatum: at præſtitiſſem hoc nihilominus, niſi ipſæ cuſæ ſecundo tomo epiſtolarum Romanorum Pontificum extarent, vbi quiſque pro animi arbitrio legere valeat. Sed ne videamur præterijſſe ob id eas, quod nomen Honorij infametur; accipe quæ de eo cum alijs damnatis hæreticis habeantur in prima epiſtola ad Conſtantinum:

LEONIS PAPAE NOMINE FICTAE EPISTOLAE.

Pariter anathematizamus noui erroris inuentores, id eſt, Theodorum Pharanitanum Epiſcopum, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ ſucceſſores magis quam Præſules, necnon & Honorium, qui hanc Apoſtolicam Eccleſiam non Apoſtolicæ traditionis doctrina luſtrauit, ſed profana proditione imma-

immaculatam fidem subuertere conatus est. Et omnes qui in suo errore defuncti sunt, si- A militer anathematizamus.] hæc ibi. At quantum sunt ista indigna Leone: compello auctorem, qui scripsit: Quomodo tua sententia inter damnatos Honorium numeras, si tuamet assertione eos tantum defunctos condemnare te dicis, qui in suo errore defuncti sunt? Quid ais? In communicatione Catholica Honorius est defunctus, an non? Vtique necesse habes asserere, in communicatione esse defunctum, quem publico funere Romana Ecclesia sepeliuit inter sanctos Pontifices in ecclesia sancti Petri, & vt Catholico Pontifici eidem in omnibus parentauit. Ergo etiam si daremus Honorium in errorem aliquando lapsum, oportuit ab errore desijsse ante obitum suum, cum eum post obitum vt Catholicum Ecclesia Romana coluerit; ob idq. etiam tua sententia vendicari idem Honorius e numero damnatorum debuisset.

Sed videamus cuius sint fidei reliquæ quatuor quæ eiusdem Leonis nomine datæ ex- B tant epistolæ in Hispaniam, quarum prima inscripta legitur ad omnes Hispaniæ Episcopos, secunda ad Quiricum Episcopum, tertia ad Simplicium Comitem, quarta vero ad Eruigium Regem, omnesq. eiusdem argumenti, nimirum quod absoluta œcumenica Synodo, ipse in Hispaniam mittat per Petrum Notarium Regionarium eius fidei definitionem, acclamatorium insuper sermonem Synodi ad Imperatorem, necnon eiusdem Imperatoris edictum; quo ipsorum omnium subscriptionibus munirentur, quæ in œcumenico Concilio statuta fuissent. Parcimus, inquam, hic eas omnes describere, ne nimia prolixitate (vt diximus) te obrui conqueraris. habes vbi legas in tomo secundo epistolarum Romanorum Pontificum. hic tibi tantum ex eis ea loca reddemus, quibus eædem possint argui impostura.

Atque illud primum, quod ad tempus spectat, dum in singulis istis epistolis asseritur C ipsam œcumenicam Synodum absolutam fuisse nona Indictione: posset indulgendo eiusmodi dissimulari error, si semel id dictum, in vnave ipsarum tantum reperiretur assertum, incusando librarij oscitantiam, qui loco decimæ nonam posuerit. Verum cum id in singulis haud obiter positum, sed assertum & inculcatum sæpius habeatur; non eas Leonis epistolas, quem ea quæ sunt temporis minime præterijsse potuerunt, sed potius Leonis nomine suppositas esse, quilibet poterit facile existimare. Porro œcumenicam Synodum decima iam inchoata Indictione absolutam fuisse, nouissima eiusdem Acta declarant: vt de his iure dubitari non possit. Hæc igitur cum in singulis inueniantur epistolis illis, singulas arguunt falsitatis. Iam vero grauiora, quæ priuatim reperiantur in singulis, videamus.

In epistola, quæ ad Hispaniarum Præsules scripta est, hæc habentur: De diuersis autem D
DE EPISTOLA AD HISPAN. EPISCOPOS. Concilijs huic sanctæ Apostolicæ sedi, cuius ministerio fungimur, subiacentibus, Archiepiscopi sunt a nobis destinati, qui cum pio Principe, simul & omnibus qui eius mandato conuenerunt Ecclesiarum Præsulibus præsidentes ac considentes, primum quidem sancta quinque vniuersalia Concilia, &c.] Reuoluantur Synodalia Acta eius Sextæ œcumenicæ Synodi, an inueniri possit vel vnus Archiepiscopus, qui Roma missus Synodo interfuerit. Cum autem id minime sit reperiri, valde hæc de impostura roborant argumentum. Sed & quod a se eos esse destinatos Archiepiscopos dicat, seorsum hos ponens ab eis quos ab Agathone refert missos esse legatos: plane significare videtur, temporibus ipsius Leonis etiam Synodum perduraſſe, quam quidem ante Agathonis obitum fuisse absolutam, eius Acta significant. Videntur ne ista tibi quæ dissimulari vt leuia queant, vel quæ possint adscribi librarijs dormitantibus? minime gentium puto. Sed reliqua disquiramus. E

DE EPISTOLA AD QVIRICVM. Quæ sequitur ordine epistola Leonis nomine, data legitur ad Quiricum fratrem, Episcopum vtique in Hispania positum. Quod autem post generales litteras ad omnes Hispaniarum Episcopos datas, alias seorsum ad Quiricum scripserit; primarium hunc ipsum Hispaniarum par est existimare. Sed quid hoc est? in generali Hispaniarum Concilio, quod hoc anno Toleti celebratum est quadragintaocto Episcoporum, præter vigintiseptem, qui per vicarios interfuerunt; & in alio itidem Toleti anno sequenti habito, inter Episcopos decem & septem, qui præsentes fuerunt, nullus eius nominis Quiricus reperitur subscriptus alicuius ciuitatis Episcopus. Quis fuit ergo iste Quiricus? Erit plane, lector, vt ex his etiam quam perspicue coarguas impostura. Quod enim sciisset qui eas litteras scripsit, eius nominis Antistitem, præfuisse Ecclesiæ Toletanæ, existimauit eumdem adhuc his temporibus fuisse superstitem, ob idq. ad ipsum Quiricum vt Primatem seorsum

A sum ab alijs honoris causa eodem argumento illas priuatim dedisse litteras; sed falsa existimatione deceptus: siquidem iam ante annos septem (vt vidimus) vita functo Quirico, subrogatus illi fuerat Iulianus, qui Concilijs Toletanis, tam præsenti, quam sequenti anno celebratis, primo loco reperitur esse subscriptus, sicut & superius duodecimo Toletano, Quiricus autem vndecimo Toletano celebrato anno Domini sexcentesimo septuagesimoquinto. Potuisset ne præterire Leonem Pontificem, iam longe ante esse defunctum Quiricum, & in locum eius fuisse subrogatum Iulianum? minime quidem, cum Metropolitani recens creati suæ professionis statim solerent ad Romanum Pontificem litteras dare, palliumq. ab ipso petere. Vides igitur, lector, quam perspicue, toto (vt aiunt) cælo, detegi callidas impostura, ita veritate exigente, vindice Deo, vt mendacia non queant adeo colorari, quin aliqua ex parte, quæ sint, possint intelligi.

B Ad Simplicium vero Comitem quæ sequitur Leonis nomine inscripta habetur epistola. Eius nominis nullus certe legitur in serie illa numerosa Comitum, qui hoc anno interfuisse tertiodecimo Toletano Concilio in eius Actis leguntur, omnes numero vigintiduo. Sed non adeo seueri censores sumus, vt ob id vnum reijciendã esse eam putaremus epistolam. DE EPIST. AD SIMPLICIVM COMITEM.

Verum audi quæ non ferenda sint in alia epistola, quæ data ab eodem Leone ponitur ad Eruigium Hispaniarum Regem, dum in ea ista leguntur: Per nonam nuper elapsam Indictionem pijssimus atque Christianissimus noster, immo Dei Ecclesiæ filius Imperator ad Apostolicæ memoriæ nostrum decessorem Agathonem Papam atque Pontificem scripta Imperialia dirigens, affatim hortatus est, vt ab sancta Apostolicæ sedis Ecclesia de omnibus adiacentibus ei reuerendis Concilijs legatos, tam de Ecclesiarum Præsulibus, quamq. de alijs ordinibus Ecclesiasticis, cum dogmaticis litteris, venerabiliumq. Patrum libris C ac testimonijs instructos, in regiam Constantinopolitanam vrbem dirigeret, &c.] quæ omnia falsitatis multipliciter arguuntur. DE EPIST. AD ERVIGIVM.

Primum enim omnium in his patens mendaciũ redarguitur, quod eiusmodi argumenti litteras non ad Agathonẽ Imperator scripsit, sed ad eius prædecessorẽ Donum Pontificem, quod & superius ostendimus ex ipsis litteris Agathonis, & alijs ab Imperatore ad Georgiũ datis, necnon ex ipsis Actis Sextæ Synodi. Quod insuper eas esse scriptas tradit ab Imperatore *nona* Indictione, æque falsissimũ deprehenditur, eo quod illæ ad Donũ litteræ Imperatoris datæ reperiãtur Indictione sexta, prid. Id. Augusti. Sicq. omni ex parte eædẽ litteræ cõuincuntur fuisse mẽdaces, atque plane quæ Leoni adscribãtur indignæ. At hæc non tam pro defensione Honorij, quã Leonis, a nobis dicta sint: siquidẽ Honorius his non indiget, qui ijsdem suis litteris, quibus videtur condemnatus, absoluitur; Leo autem condemnan- D do Honorium (si feciſſet) graui se crimini obligans, in se ipsum potius sententiam dixisset.

Quod rursum spectat ad easdem litteras a Leone in Hispanias missas, haud inficias imus aliquas scriptas esse de his epistolas ab eodem Pontifice in Hispanias: id enim Acta Synodalia decimæquartæ Synodi Toletanæ demonstrant: sed diuersas has ab illis fuisse, quæ sunt superius dicta, declarant. Quibus & ad euidentiorem demonstrationẽ adijcias, quod cum in litteris illis dicantur mitti in Hispaniam non ipsa Synodalia Acta, sed tantum definitio Synodi, edictum Imperatoris, & Synodi sermo acclamatorius ad eumdem, minima quidem Actorum pars; in Synodi vero Toletanæ decimæquartæ canone secundo testentur Episcopi, se accepisse cum Leonis Pontificis litteris ipsa integra gesta Synodalia, Per quæ (quod ipsi aiunt) omnis ordo gestorum, gestaq. ordinum dilucide, vt acta sunt, nostris sensibus patuerunt] vtique eas litteras diuersas esse ab illis quas vere Leo Pontifex E scripsit, apparet. Sed iam agamus de ipso Concilio Toletano. DESIDERANTVR GERMANAE LEONIS LITTERAE.

Hoc igitur anno pridie Nonas Nouembris habita est Synodus Toletana, decimatertia ordine posita, ipsius Eruigij Regis anno quarto inchoato mense Octobri, quo (vt dictum est superius) creari contigit. In sequenti Synodo Toletana nominatur istud Concilium generale, eo quod ex omnibus Hispaniæ prouincijs vna simul conueniſſent Episcopi omnes quadragintaocto, Vicarij vero Episcoporum vigintiseptem. TOLETANVM CONCILIVM DECIMVMTERTIVM.

Interfuit huic Toletano Concilio ipse Eruigius Rex, prælocutusq. in Synodo, Patres hortatus est ad Ecclesiasticam disciplinam optime disponendam; tomumq. offerens legendum, inde e Patrum consessu discessit, liberam illis relinquens de omnibus agendi facultatem. Lectum deinde est volumen Regis, quo indulgentia continebatur concessa illis qui tempore prædecessoris Regis Vuambæ tyrannum fuerant consectati, insuper relaxatio tributorum vsque ad regni sui annum primum debitorum. RES GESTAE IN SYNODO.

His & alijs auditis, ac recitatis quæ ad firmandam Catholicam fidẽ spectare viderentur

MODESTIA ANTIQVORVM REGVM HISPAN.

tur, tredecim a Patribus sanciti sunt canones, tum de his quæ Rex ab eis decerni petierat, A tum de alijs causis Ecclesiasticis: in quibus plane eluxit modestia Regis, cum per Episcopos sanciri vellet, quæ Regis videntur esse iuris, nempe de restituendis in pristinos honores & bona, qui sectati tyrannum fuissent, & alia huiusmodi: vt nihil magis cupere viderentur ipsi Reges, quam ciuilia etiam quæque negotia ad Episcopale forum referre. Vnde magis, lector, deplores nostra miserrima tempora, quibus nihil solicitius, vigilantius, ac vehementius Præsides prouinciarum agant, quam vt Ecclesiasticũ tribunal solitarium reddentes, causas Ecclesiasticas in sæculare iudicium quibusvis prætextibus trahant.

DE IIS QVI VINDICTAM A SANCTIS EXPETERE SOLERENT.

Multa alia sunt eiusdem Concilij obseruatione digna, quæ breuitatis causa prætermimus. Illud sat erit referre, quod habetur in canone septimo verbis istis: Illos dicimus, qui obstinatæ mentis dolositate confusi, cum aliqua eos molestia fraternorum iurgiorum pupugerit, insana illiço temeritate abrepti, altaria nudantes, sacratis vestibus exuunt, lumina- B ria subtrahunt, ac diuinorum sacrificiorum cultum, malitia intercedente, subducunt; & quod in hominibus se vindicare non possunt, iniuriam Deo (quod peius est) *inferunt*, &c.] Prodijsse sciendum est eiusmodi prauum vsum ex sanctorum exemplis male acceptis: quod enim illi diuini Spiritus impulsu interdum zelo diuino æstuantes feciisse leguntur, isti amaritudine animi in vindictam fratrum perperam vsurpabant. Dictum est namque superiori tomo ex Gregorio Turonensi de sanctis Episcopis, quod aduersus potentiores bona Ecclesiæ inuadentes eo modo solerent excitare sanctos illos, quorum essent ablata bona, post alia remedia frustra tentata: accidebatq. vt propediem vindicta diuinitus immissa pertingeret delinquentem. Quod vero semel aut iterum sancti viri feciissent magna ex causa, nec nisi diuino impellente Spiritu, isti passim ad priuatam iniuriam vindicandam impie vsurpabant: quod ne amplius quis tentare aliquando præsumeret, Patres sancito canone ve- C tuerunt. Sed missis his, reliqua in eodem Concilio constituta tu leges: nos rerum gestarum seriem temporis ordine prosequamur.

ACTA SYNODALIA MISSA AD EPISCOPOS.

Celebrato Concilio, cum iam reuersi essent ad suas Ecclesias qui interfuerant sacerdotes, allatæ sunt in Hispaniam litteræ Leonis Romani Pontificis, simulq. Sextæ Synodi œcumenicæ Synodalia Acta ab ipso missa: cum vero nec tempus opportunum esset, ingruente sæua hieme, eos iterum conuocandi, visum est in sequentem annum differre eiusmodi rei tractationem. Ne autem istiusmodi mora aliquam inobedientiæ suspicionem posset afferre, consultum fuit, vt interim ea per Ecclesias ad Episcopos mitterentur, vt confirmatio rerum in œcumenico conuentu gestarum fieret, quæ vna cum apologia de dilato negotio ad Romanum Pontificem daretur. Testantur hæc canones decimæquartæ Synodi Toletanæ anno sequenti habitæ, quorum secundus de missis a S. Leone Papa Sy- D nodalibus Actis hæc primum habet:

DE ACTIS SYNODALIBVS ROMA MISSIS.

Clara omnes notio populos Hispaniæ implet, quod decurrentis euoluti temporis serie per Romani Præsulis baiulum gesta Synodalia societati nostræ aduecta sunt; quibus Constantinopoli, Constantino pio & religioso Principe mediante, magna & sublimi copia aggregata Pontificũ, Apollinaris dogma comperimus fuisse destructũ. Cum quibus etiã gestis, Leonis quoque antiquæ Romæ Pontificis inuitatoria epistolaris gratiæ consulta suscepimus, per quæ omnis ordo gestorum, gestaq. ordinũ dilucide, vt acta sunt, nostris sensibus patuerunt. In cuius etiam gratioso epistolæ tractu ad hoc omnes Præsules Hispaniæ inuitati sunt, vt prædicta Synodalia instituta, quæ miserat, nostri etiam vigoris manerent auctoritate suffulta, omnibusq. per nos sub regno Hispaniæ consistentibus patescerent diuulganda.] hæc de missis Synodalibus Actis vna cũ litteris Leonis Papæ tunc viuentis. Excu- E sationem autẽ, quod non licuerit eis statim conuenire, simul continent sequentes canones tertius & quartus; quos hic tibi pariter reddere, ratio exigit argumẽti. sic enim se habent:

DE LEGATIONE MISSA AB HISPANIA AD ROM. PONT.

Et hæc siquidem totius allegationis illatio exhibita nobis est, temporis infesti vrgente pressura, quo non solum tellus omnis hiemali stricta gelu, glaciali niuium immanitate duruerat; sed & tunc, quando ex generali Concilio nos absolutos iam esse constabat. Quo gemino obsistentis causæ obice præpediti, generaliter iterato tunc non quiuimus aggregari, quos & vicina Concilij absolutio proprijs sedibus reddiderat imminutos, & procellosi temporis aduersitas non sinebat iterum adunari dispersos.] Quodnam autem remedium adhibitum sit, vt absque mora Romano Pontifici satisfacerent Hispaniarum Episcopi, ita ibidem ipsi dicere pergunt: Sed licet in vnum generaliter colligi per idem tempus Hispanorum omnium Præsulum societas nequiuisset, sparsis tamen sedibus atque locis præfatas gestorum regulas pertractandas suscepimus, susceptas perlegimus, appro-

A approbantes in his de vtrarumque Iesu Christi Filij Dei differentia naturarum, quo gemina in eo voluntas & operatio prædicatur, recti dogmatis sensum, inculpandæ disputationis edictum, Apostolicæ traditionis stylum. Placuit[a] proinde illo tunc tempore, apologeticæ defensionis nostræ responsis satisfacientes Romano Pontifici, ea ipsa gesta firmare, nostræq. fidei assensum purissima verborum enodatione depromere.] At non ista tantum Hispaniarum Episcopi ad Romanum Pontificem nudo ministerio tabellarij prosecuti sunt, sed honorificam ad eumdem legationem ornauere, de qua hæc ibidem:

[a] *Can. 3. eiusdem Concil. in Tolet.*

Et quia illic de hac gemina voluntate & operatione Iesu Christi Filij Dei copiose & dilucide insigniuntur quæ vera sunt, quæ iam vtique Romanis partibus per legatos Hispaniæ destinata sunt: nunc nobis id operis restat, &c.] hæc ab Hispaniarum Episcopis facta sunt, vbi litteræ Leonis & Acta Sextæ Synodi ad anni huius finem in Hispaniam per- B latæ fuere. Quæ vero præter hæc in his ijdem Episcopi alia sequenti anno præstiterint, suo loco dicturi sumus. de his hæc modo satis.

IESV CHRISTI ANNVS 684. BENEDICTI PAP. II. ANNVS 1. CONSTAN. POGON. IMP. ANNVS 17.

LEONIS PAPAE OBITVS.

S Excentesimus octogesimustertius Redemptoris annus incipit Indictione duodecima: quo Leo Papa, vbi sedisset menses decem & dies octo, moritur quarto Kalendas Iulij, qua die in Ecclesiasticis tabulis inter sanctos adnumeratus habetur, anniuersario cultu C celebrandus. De quo præter illa quæ anno superiori dicta sunt, hæc apud Anastasium leguntur: Huius temporibus per currentes diuales iussiones clementissimi Principis restituta est Ecclesia Rauennas sub ordinatione sedis Apostolicæ, vt defuncto Archiepiscopo, qui electus fuerit, iuxta antiquam consuetudinem in ciuitatem Romanam veniat ordinandus. Hic fecit constitutum, quod archiuo Ecclesiæ continetur, vt qui ordinatus fuerit Archiepiscopus, nulla consuetudine pro vsu pallij, aut diuersis officijs Ecclesiæ quicquam quis persoluere debeat. Sed ne Mauri quondam Episcopi, *Rauennatis scilicet, anniuersitas*, aut agenda celebraretur, vetuit.] fuit hic Archiepiscopus Ecclesiæ Rauennatis in schismate vita functus. pergit Anastasius: Hic fecit ecclesiam in vrbe Roma iuxta sanctam Bibianam, vbi & corpora sanctorum Simplicij, Faustini, & Beatricis, atque aliorum martyrum recondidit, & ad nomen beati Pauli Apostoli dedicauit sub die vigesi- D masecunda mensis Februarij, vbi & dona obtulit.] & paulo post: Hic fecit ordinationem vnam per mensem Maium * die vigesimaseptima, creans presbyteros nouem, diaconos tres, Episcopos per diuersa loca numero vigintitres. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum, sub die quinto Nonas Iulij (*alias & melius, quarto Kalendas Iulij.*) & cessauit Episcopatus eius mensem vnum, & dies vigintiduos.] hucusque Anastasius.

* Iunium

BENEDICTVS PAPA CREATVR.

Sicq. hoc eodem anno die vigesima Augusti Benedictus creatur, de quo ista idẽ Anastasius: Fuit iste natione Romanus, ex patre Ioanne. Hic ab ineunte ætate sua Ecclesiæ militauit, atque se sic in diuinis Scripturis & cantilena a puerili ætate & in presbyterij dignitate exhibuit, vt decet virum suo nomine dignum, in quo vere supernæ benedictionis gratia redundauit, vt nomine pariter & operibus dignus ad Pontificij regimen peruenire, paupertatis amator, humilis, mansuetus, patientiam habens, atque manu largissimus.] & E paulo inferius: Hic suscepit diuales iussiones clementissimi Constantini magni Principis ad venerabilem clerum & populum, atque felicissimum exercitum Romanæ ciuitatis, per quas concessit, vt persona quæ electa fuerit in sedem Apostolicam, euestigio absque tarditate Pontifex ordinaretur.] hucusque Anastasius.

ROMANA ECCLESIA IN LIBERTATEM PRISTINAM RESTITVTA.

Quod enim nuper post Agathonem, & alias sæpe ante longissimi temporis vacationes sedis Apostolicæ contigissent; expetijsse non clerus tantum, sed & Senatus populusq. Romanus ab Imperatore videtur obnixe, vt libere tandem sineretur Romana Ecclesia electum a se Pontificem consecrare, nulla expectata confirmatione Imperatoris, quam (vt vidimus) vsurpatam primum a Gothorum Regibus, illis expulsis, Orientales sibi vendicauerant Imperatores. Meruit itaque Benedictus Pontifex obtinere, quæ nullus sanctissimorum prædecessorum Pontificum consequi potuerat, restituta Romana Ecclesia in pristinam libertatem.

Feruntur

DE EPISTOLIS BENEDICTI IN HISPANIAM MISSIS.

Feruntur eiusdem Benedicti nomine adhuc presbyteri electi in Romanum Pontificem, nondum tamen consecrati, duæ epistolæ: quarum altera data habetur ad Petrum Notarium Regionarium, vt susceptum munus a Leone Pontifice proficiscendi in Hispanias, vt Synodalia decreta Sextæ Synodi ab Hispaniarum Episcopis subscribenda deferret, prosequeretur: Altera vero ad Eruigium Regem inscripta, qua significat, se Petrum Notarium Regionarium mittere, qui secum ferret Sextæ Synodi definitionem, simulq. Constantini Imperatoris edictum, atque Synodi ad eumdem libellum acclamatorium. Verum haud has litteras esse germanas, sed nomine Benedicti fuisse suppositas, Acta Synodalia decimiquarti Toletani Concilij, de quo diximus anno superiori, aperta luce testantur, dum se per eum, qui a Leone Pontifice missus est in Hispanias, iam accepisse ipsa ab eo data Synodalia Acta Constantinopolitani Concilij profitentur. Si ergo id Leo Pontifex iam antea præstitisset, illiq. eadem accepissent: quid opus fuit Benedicto iterum mittere? Sed & si casus eueniisset, quo eadem rursus mittere opus esset: vtique ijsdem litteris exprimendum fuisset, nempe a Leone prædecessore antea missa Acta Synodalia se iterum mittere, cum econtra se ea primum mittere, litteris ad Eruigium haud obscure significet. Sed & cum ipsæ esse reperiantur eædem, quæ titulo Leonis ipsius ad eumdem Regem habentur inscriptæ; de eiusdem impostura censuram consulas, quæ superius posita habetur. Quæ autem veræ legitimæq. fuerint litteræ Benedicti Pontificis ad Hispaniarum Episcopos, dicturi sumus anno sequenti.

CONCIL. TOLETANVM XIIII.

Hoc eodem anno, qui & quintus Eruigij Hispaniarum Regis numeratur, Era septingentesima vigesimasecunda, celebrata est in Hispania Synodus Toletana, posita numeri ordine decimaquarta, cœpta decimooctauo Kalendas Decembris, atque absoluta duodecimo Kalendas eiusdem, prout in ipsius Actis ponitur, cum de obitu sancti Leonis Papæ nondum nuncium accepisse visi sunt: siquidem de eo, vt adhuc viuente, mentionem faciunt; non sic cum de Benedicto agunt in decimoquinto Concilio Toletano, quem cum sciissent esse defunctum, his verbis eius meminerunt: Ante hoc biennium beatæ memoriæ Romanus Papa Benedictus, &c.] secus vero, cum in secundo canone de Leone egerunt Patres in hoc Concilio congregati, vt in dicto canone secundo videre potes anno superiori recitato.

Porro huic Concilio interfuerunt Episcopi decẽ & septem, atque alij per vicarios decem, sexq. Abbates. Huius autem celebrandæ Synodi (vt dictum est anno superiori) ea causa præcessit, quod cum ad finem anni nuper elapsi missa essent a Leone Romano Pontifice Synodalia Acta Sextæ Synodi, quibus deberent omnes Hispaniarum Episcopi subscribere, missis interea illis ad singulos Episcopos, qui ea cognoscerent: hoc anno dicto mense iussi sunt Episcopi prouinciæ Carthaginensis conuenire Toletum, vbi ea de re Concilium cogeretur. Cum autem conueniissent Patres, illud in primis præfati sunt, quod cum in re tanta iussu Regis, id expetente Romano Pontifice Leone, celebrandum foret generale Concilium, sed minime licuisset propter diuersas in regnum ingruentes turbas; factum illud esset, vt saltem in vnum conuenirent Toleti Episcopi prouinciæ Carthaginensis, & quicquid ibi decretum fuisset, idem reliquarum prouinciarum Synodales conuentus eadem ex causa celebrandi æque probarent.

QVINTA PRO SEXTA SYNODVS NOMINATA.

Post hæc, causa Concilij huius cogendi tribus capitibus patefacta est: additum insuper, vt quæ hactenus ab ipsis facta fuissent, satisfaciendo (prout ferebat opportunitas temporis) Romano Pontifici, per legatos missos & litteras excusatorias, si haud tam cito vt iusserat conueniissent, significarent. Placuit & vt in hoc eodem conuentu rursus ad publicum examen Synodalia Acta reuocarentur, vt rursum eadem comprobarent. Sicq. primum omnium illud fuit in Synodo constitutum, vt post quatuor sacrosancta Concilia œcumenica, nempe Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinum, & Chalcedonense, hæc quæ Sexta dicitur, quinto loco ordine poneretur, decreto isto appositō[a]:

[a] *Concil. Tolet. 14. c. 7.*

Post Chalcedonense igitur Concilium hæc debito honore, loco, & ordine collocanda sunt: vt cuius glorioso themate fulgent, ei & loci & ordinis coaptentur honore.] Hæc idcirco Patres, non vt abijcerent Quintam Synodum: sed cum in illa nihil de fide (vt sæpe superius dictum est) sed de personis tantummodo actum esset, prætereunda vt non necessaria ad dogmata visa est. nam de fidei definitionibus cũ ageretur, illæ dumtaxat visæ sunt suo ordine numerandæ, in quibus quæ ad fidem Catholicam pertinerent, essent penitus definita. His decretis, de proposita de Verbo incarnato doctrina actum est, atque secundum ea quæ defi-

definita fuissent, de duabus in Christo voluntatibus, & totidem operationibus secundum duarum in ipso naturarum proprietates, confirmata est sententia, atque dogma firmatum. Sicq. his constitutis, duodecimo Kalendas Decembris sacro conuentui finis impositus est.

Hoc pariter anno, qui præcedit obitum Constantini Imperatoris, dum Benedictus Papa sederet, contigisse liquet, quæ Anastasius narrat his verbis: Hic, *Benedictus scilicet*, vna cum clero & exercitu suscepit mallones capillorum dominorum Iustiniani & Heraclij filiorum clementissimi Principis, simul & eius iussionem, per quam significabat eosdẽ capillos direxisse.] hæc Anastasius, per mallones cirros intelligens capillorum: μαλλὸς enim Græce, idem quod Latine, vellus. Quid autem hoc significaretur symbolo, ex Pauli diaconi loco possumus intelligere, qui hæc ait[a]: Circa hæc tempora Carolus princeps Francorum Pipinum filium suum ad Liudprandum direxit, vt eius (iuxta morem) capillum susciperet. Qui eius cæsariem incidens, ei pater effectus est, multisq. eum ditatum regijs muneribus genitori remisit.] hæc ipse: ex quibus eam his temporibus videas consuetudinem viguisse, vt per eiusmodi exhibitionem capillorum quis alicui offerretur in filium, & qui eos acciperet, patris nomen consequeretur. Sic igitur pius Imperator voluit, vt filij sui scirent, se Romanum Pontificem peculiarem habere parentem, cuius monitis impensius parere deberent, eumdemq. vt patrem diligere, ac reuereri.

FILII IMP. DATI IN FILIOS BENEDICTO PAPAE.

[a] *Paul. diacon. lib. 6. c. 15. vet. edit. & non. 53.*

Hoc eodem anno Theodorus Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopus moritur, cum sedisset annum & menses decem: ita Nicephorus eiusdem sedis Episcopus. Haud diutius a Deo permissus est viuere omnium fabricator malorum ter impius Theodorus, ad supernum vocatus tribunal reddere de omnibus rationem. In eius locum subrogatus est Paulus ex laico. Quis vero iste fuerit, & quomodo hæc se habuerint, scriptorum inopia latent.

THEODORVS EPISC. CONSTANTINOP. MORITVR.

Sed iam longe positos inuisamus Hibernos, de quibus hæc Beda[b]: Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo octogesimoquarto, Ecgfridus Nordhumbrorum Rex, misso in Hiberniam cum exercitu duce Berto, vastauit misere gentem innoxiam, & nationi Anglorum semper amicissimam, ita vt nec ecclesijs quidem aut monasterijs manus parceret hostilis. At insulani & quantum valuere armis arma repellebant, & inuocantes diuinæ auxilium pietatis, cælitus se vindicari continuis diu imprecationibus postulabant. Et quamuis maledici regnum Dei possidere non possint; creditum tamen est, quod hi qui merito impietatis suæ maledicebantur, ocyus Domino vindice pœnas sui reatus luerent.

[b] *Bed. lib. 4. c. 26.*

HIBERNI AB ANGLIS VASTANTVR.

Siquidem anno post hunc proximo idem Rex cum temere exercitum ad vastandã Pictorum prouinciam duxisset, multum prohibentibus amicis, & maxime beatæ memoriæ Cutberto, qui nuper fuerat ordinatus Episcopus, introductus est (simulantibus fugam hostibus) in angustias inaccessorum montium, & cum maxima parte copiarum, quas secum adduxerat, extinctus, anno ætatis suæ quadragesimo, regni autem quintodecimo, die decimotertio Kalend. Iuniarum. Et quidem (vt dixi) prohibuerunt amici, ne hoc bellum iniret: sed quomodo anno præcedente noluerat audire reuerendissimum patrem Ecgbertum, ne Scotiam nil se lædentem impugnaret (*vocat auctor Scotiam Hiberniam*) datum est illi ex pœna peccati illius, ne nunc eos, qui ipsum ab interitu reuocare cupiebant, audiret. Ex quo tempore spes cœpit & virtus regni Anglorum fluere, ac retro sublapsa referri. Nam & Picti terram possessionis suæ, quam tenuerunt Angli, & Scoti, qui erant in Britannia, & Britonum quoque pars nonnulla, libertatem receperunt, quam & hactenus habent per annos circiter quadragintasex.] hæc Beda, qui hæc scribens, tempus pariter suæ scriptionis ostendit: reliqua autem sequenti anno.

ANGLI DANT PŒNAS DE VASTATIS HIBERNIS.

IESV CHRISTI ANNVS 685. IOANNIS PAP. V. ANNVS 1. IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS 1.

ANno Redemptoris sexcentesimo octogesimoquinto, Indictione decimatertia, Constantinus Imperator, vbi imperasset annos decem & septem, moritur, relicto Iustiniano filio Imperij herede, quem Anastasius in Ioanne tradit hoc anno, inchoante decimaquarta Indictione, mense Septembri imperare cœpisse: quando diuino veluti miraculo factum esse cognitum est, vt cum ipse Imperator pene puer esset & leuis, nulliusq. consilij, & iam crederetur Orientale Imperium nullo innixũ fundamento penitus collapsurum; Deus sua potentia non solum continuerit barbaros, ne aduersus eum mouerent exercitus; sed sponte ipsi venerint instaurare sancitam cum patre concordiam, aucto quod persol-

CONSTANTIN. IMP. MORITVR. REGNAT IVSTINIANVS.

SARRACENI PACEM PETVNT AB IMP.

uendum esset Imperatori, tributo. de his enim hæc in Annalibus Græcorum [a]: Primo eius anno Abimelechus ad eum nuncios mittit confirmandæ pacis causa, conuenitq. vt Imperator Mardiatarum agmen in Libano, eiusq. impressiones compesceret, eoq. nomine Arabes Romanis penderent in singulos dies nummos mille, equum, & seruum.] & Theophanes: Hoc primo anno, inquit, Iustinianus Imperator misit Leontium Prætorem in Armeniam cum Romano potentatu: & Sarracenis illic existentibus interemptis, subijcit hanc Romanis, similiter & Iberiam, Albaniam, Hircaniam quoque, atque Mediam; & subtributo regionibus actis, plurimas pecunias Imperatori transmisit.] hæc de rebus prosperis anni huius, cum ipsam testamento relictam pietatem nondum prodegisset Imperator: ea enim postea amissa, vna cum ipsa omnia simul a se bona reiecit.

a Cedren. in Iustinian. an. 1.

PROVINCIAE RECVPERATAE IMPERIO ROM.

Idem Princeps aggressus est pariter inuentos in Armenia exagitare Manichæos, de quibus Lucas Siculus vetus historicus inchoatam historiam ita prosequitur: Gliscente igitur inter Iustum & Simeonem Manichæorum duces contentione, proficiscitur Iustus ad Episcopum Coloniæ Armeniæ: atque vt de Apostoli sensu, quod *cupiebat*, audiret, omnia mox de se socijsque, & quam inter se disciplinam tenerent, liquido exposuit. Re comperta, Episcopus nihil in his sibi cunctandum ratus, de singulis euestigio refert ad Imperatorem Iustinianum Augustum, qui post Heraclium Constantinum Imperij sceptra gubernauit. Qui quidem vt audiuit, omnes statim in vnum cogi Manichæos, seorsumq. interrogari iussit, atque flammis tradi, quotquot essent in errore pertinaces. Itaque extructo ad aceruum ingenti rogo, incensi & cremati omnes fuerunt, præter Paulum quemdam genere Arabem, cui duo filij erant Genesius & Theodorus, quibuscum fuga se proripuit pater, & Epispaurim abijt iamdudum a nobis in prolixiori opere commemoratum, cum de Paulo & Ioanne Samosatenis Callinices filijs ageremus, de illo inquam Paulo, a quo Pauliani pro Manichæis, mutato nomine, appellari cœperunt. Producit ergo alter hic Paulus ad impietatis scholam filium Genesium, cui Timothei nomen imposuit. Sed breui secuta est inter vtrumque fratrem Genesium & Theodorum altercatio, cum iste diuinam Spiritus gratiam accepisse se assereret, ille contra de se ipso idem affirmaret.] Quomodo autem inter se dissidentes sic animis odijsq. inuicem exarserunt impietatis incentores, vt ad mortem vsque ipsam perstiterit discordia, idem subijcit auctor abunde satis: sed quod non tempore huius Imperatoris, sed Leonis Isaurici contigisse dicat, nos suo loco de illis acturi sumus.

MANICHAEI IVSSI COMBVRI.

PAVLVS, A QVO PAVLIANI MANICHAEI.

At non his tantum malis hoc tempore laborauit Armenia, sed vt quæ hactenus sub Sarracenis fuerat, Ecclesia posita ibi silueseceret, oppleta fuit multis erroribus: videlicet in primis, quod vino tantum in sacrosancto incruento sacrificio vterentur, nulla admixta aqua: quodq. ad sacerdotium nullum admitterent Iudæorum, nisi qui ex sacerdotali genere orti essent: insuper Quadragesimæ tempore diebus sabbati atque Dominicis caseum & oua comederent: sed & quod more Iudaico carnes intra altare assarent, easq. populo comedendas distribuerent. Hæc quidem ita se habuisse, docent canones [b] Sextæ Synodi postea sanciti. At de rebus Orientalibus hactenus.

ERRORES ARMENORVM.

b Can. 32. 33. 46. 100.

Hoc eodem anno Benedictus Papa, vbi sedisset menses octo, & dies decem & septem, moritur septima die Maij, qua relatus inter sanctos reperitur in tabulis Ecclesiasticis. Antequam autem ex hac vita migraret, contigit eum scribere ad Hispaniarum Episcopos, monens eos, vt corrigerent nonnulla quæ legisset in scriptis ab ipsis litteris, & Romam missis cum subscriptionibus Episcoporum, quibus quæ decreta essent de fide Catholica in Constantinopolitana Synodo, probarentur. Dicturi de his, primum omnium quæ ad temporis rationem spectare noscuntur, elucidemus. Est de his certa testificatio in Actis decimæquintæ Synodi Toletanæ celebratæ Era septingentesima vigesimasexta, anno Domini scilicet sexcentesimo octogesimooctauo, vbi asseruntur ante biennium eæ fuisse a Benedicto Pontifice litteræ scriptæ: habentur enim ibi hæc verba: Post huius igitur piæ confessionis prolatam deuotis vocibus regulam, ad illa nos illico conuertimus contuenda capitula, pro quibus muniendis ante hoc biennium beatæ memoriæ Romanus Papa Benedictus nos litterarum suarum significatione monuerat, &c.] Quæ igitur ante biennium datæ dicuntur Benedicti litteræ, hoc anno ipsas esse scriptas oportuit, nempe post duos expletos, anno inchoato iam tertio, quo Episcopi conuenerunt. hæc de his quæ ad tempus pertinent.

DE SCRIPTIS BENEDICTI PAPAE AD HISPANOS.

Quod vero dicunt Patres in eodem Concilio congregati, a Benedicto Pontifice litteris

teris commonitos Hispaniarum Episcopos: apparet rem Christiana charitate esse transactam, nempe nequaquam ab ipso Romano Pontifice statim esse reprobata atque damnata, quæ inuenisset in ipsorum scriptis: sed potius quæ ipsi subduriuscula visa essent, admonuisse voluit, vt vel corrigerent, vel declararent. Hæc autem dixisse voluimus, quod Rodericus inconsulte nimis affirmet, imprudenter id factum a Benedicto de libro a Iuliano Episcopo Toletano conscripto. sunt hæc Roderici verba: Eius tempore librum de tribus substantijs, quem dudum Romam miserat sanctissimus Iulianus, & minus caute tractando Benedictus Papa Romanus indixerat reprobandum, ob id quod, Voluntas genuit voluntatem, sanctus Iulianus veridicis testimonijs in hoc Concilio ad exactionem præfati Principis per oracula eorum quæ Romam transmiserat, verum esse firmauit, & apologeticum fecit, & Romam misit per suos legatos presbyteros, diaconum, & subdiaconum viros eruditissimos.] hæc cum ipse dicat, sane quidem ex ijsdem Toletani decimiquinti Concilij Actis correctione dignus ostenditur.

BENEDICTVS DEFENDITVR A CALVMNIA RODERICI.

Quæ enim Benedicto visa sunt corrigenda, vel saltem declaranda, non sunt reperta in nouissimis litteris ab Episcopis Hispaniarum datis, vel in libro Iuliani de tribus substantijs, sed in illis quas antea ijdem rescripsissent, dedissentq. Petro Regionario, qui illuc a prædecessore (vt vidimus) missus fuerat. Testantur enim id ipsum Patres, qui eidem decimoquinto Toletano Concilio interfuerunt. Benedictus igitur quatuor illa notata capitula haud suis voluit inseruisse litteris, vtpote quod sciret cum Catholicis se rem agere, qui nihil contentiose acturi essent, vel pertinaciter asserturi; sed (vt ijdem testantur Patres) cuidam ipsorum homini credidit, non scriptis, sed verbis ore tenus. ex quibus omnibus manifesti erroris eumdem redarguas Rodericum.

At quænam ista essent a Benedicto notata, videamus. Quod igitur Romanus Pontifex custos Catholicæ fidei esse semper vigilantissimus consueuit: nihil quod vel in verbis vel in sententijs dubium posset mouere, despexit, & indiscussum præteriri aliquando permisit, sed ambiguitates omnes solui, ambages elucidari, dubia in lucem prodi, & detegi velata curauit. Sic ergo ipse Benedictus legens in Hispanorum Episcoporum litteris tres in Christo affirmari inesse substantias, subdiuidendo humanam in corpus & animam; veritus ne secundum numerum substantiarum tres etiam statuerent in Domino voluntates, *diuinam*, rationalem, & sensualem, ne quid noui vel in verbis assereretur, cito occurrendum putauit. Rursum vero quod itidem ipsi in suis litteris dixissent, Voluntas genuit voluntatem, sicut & sapientia sapientiam: ne eodem modo duæ dici a Catholicis voluntates ab aliquo vel suspicari posset, hoc elucidatione indigere significauit. Quod autē pio id sensu asseruissent Hispani ex sententia Augustini, diffusius in scholis ista inuenies disputata [a]. Excusauerunt id quidem postea in dicto Concilio post biennium celebrato ipsi Hispani Episcopi, id scilicet non a se dictum secundum relationē, sed secundum substantiam. Quænam autem duo alia capita fuerint, quæ viderentur eidem Benedicto indigere exactiori elucidatione, nescimus: ea tamen ex sententia sanctorum Patrum Ambrosij atque Fulgentij posse defendi, ijdem Patres, qui dicto Concilio interfuere, testati sunt. Hæc de his quæ ad Benedictum & ad litteras in Hispaniam hoc anno ab ipso datas pertinent, satis sunto.

QVAE AMBIGVE DICTA DECLARATIONE INDIGERENT.

a Vide Mag. lib. 1. dist. 27. S. Tho. 1. p. q. 39. art. 5. 6. & alios.

Rursus vero quæ de eodem Benedicto Pontifice habent Acta Nicæni secundi Concilij, hic in medium adducamus. Quod enim hoc anno contigisset mori Theophanem Antiochenum Episcopum, vbi sedisset (vt tradit Nicephorus) annos quinque: optauit idem Pontifex Benedictus, vt Macarius olim Antiochenus Episcopus in ordinem redactus Romæ degens exul, damnata hæresi, restitueretur in Antiochenam Ecclesiam: sed ceruicosus homo contempsit. At reddamus hæc ex Synodalibus Actis [b], quæ sic se habent: Petrus studiosissimus presbyter & Apostolicæ sedis Hadriani Papæ Vicarius dixit: Et Romæ quoque extorris erat Macarius a sancta Synodo Sexta damnatus: verū piæ memorationis pater noster Benedictus deliberandi spatium per triginta dies illi concessit: & quodam tempore Bonifacium consiliarium ad eum misit, quo verbis admonitione plenis ex sacra Scriptura illum instrueret: verum ad meliorem mentem haudquaquam perduci potuit. Id autem pater beatus ob id egit, quo illum rursus in pristinum statum reciperet.] hæc Acta.

THEOPHANES EPISC. ANTIOCHEN. MORITVR.

b Concil. Nican. 2. Act. 1.

De eodem quoque Benedicto, præter hæc omnia, Anastasius ista habet: Hic ecclesiam beati Petri Apostoli, sed & beati Laurentij martyris, quæ appellatur Lucinæ, restaurauit. Itemq. in ecclesia beati Valentini via Flaminia fecit coopertorium super altare cum clauis & fastellis, & in circuitu palergium chrysoclauum pretiosissimum: similiter & in ec-

RELIQVAE RES GESTAE BENEDICTI.

clesia B.Mariæ ad Martyres aliud coopertorium porphyreticum fecit cum Cruce ex gem- A
mulis,quatuor chrysoclauos,& in circuitu palergium holosericum pulcherrimum: necnon
& in Titulo suprascripto Lucinæ aliud coopertorium ornatum holosericum. Fecit autem
calices aureos ministeriales duos pensantes singulos libras singulas.] & inferius: Clerum
diuersis ordinibus in die sancto Paschæ honoribus ampliauit.] & paulo post: Hic dimisit
omni clero, monasterijs, diaconijs, & mansionarijs auri libras triginta. Fecit autem Epi-
scopos per diuersa loca numero duodecim. qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apo-
stolum octauo Idus Maij:& cessauit Episcopatus eius menses duos & dies quindecim.] hæc
Anastasius, ex cuius sententia vigesimasecunda mensis Iulij subrogatus est in locum eius
Ioannes huius nominis quintus, de quo ista habet:

IOANNES PAPA QVINTVS CREATVR.

Ioannes natione Syrus, ex prouincia Antiochia, ex patre Cyriaco, vir fuit valde stre- B
nuus, ac scientia præditus, & in omnibus modis moderatus. Hic post multorum Pontifi-
cum tempora, vel annorum, iuxta priscam consuetudinem, a generalitate in ecclesia
Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana, electus est, atque exinde in Episcopium in-
troductus. Hic dum esset diaconus, missus est a sanctæ memoriæ Agathone Papa in re-
giam vrbem, cum alijs sacerdotibus repræsentans locum Apostolicæ sedis in sancta Sexta
Synodo,&c.] paulo post vero: Secum, inquit, detulit præter alia etiam diuales iussiones,
releuantes annonæ capita patrimoniorum Siciliæ & Calabriæ non pauca, sed & præce-
ptum frumentum similiter, vel alia diuersa, quæ Ecclesia Romana annue minime exur-
gebat* persoluere. Hic consecratus est a tribus Episcopis, Ostiense, Portuense, Veliter-
nense, sicut prædecessor eius Leo Papa.] hucusque Anastasius: reliqua de eodem Ponti-
fice inferius.

* sufficiebat

Hoc eodem anno Domini sexcentesimo octogesimoquinto Synodus in Gallijs cogi- C
tur a Rege Theodorico opera Ebroini Magistri domus, quæ vere tyrannica dicenda fuit:
etenim ad hoc coacta est, vt de Episcopis tyrannus pœnas sumeret. Sigebertus enim hoc
ipso anno Domini sexcentesimo octogesimoquinto hæc de his habet in Chronico a:
Theodoricus Rex Ebroinum in gratiam recipit, eius consilio Synodum Episcoporum
cogit, & in hac multos eorum ex sententia Ebroini Episcopatu priuat, aliquos etiam eo-
rum irreuocabili exilio damnat sub tam procelloso domesticæ persecutionis tumultu. San-
ctus etiam Lambertus a Traiectensi amotus Episcopatu, in cœnobio Stabulensi monachi-
cæ quietis expetit portum, ibiq. per septem annos habitauit secum. Sanctus Leodegarius
diu ab Ebroino tormentatus, post famem & carceris squalorem, post oculorum euulsio-
nem, post plantarum concisionem, post linguæ & labiorum excisionem, tandem consum-
mauit martyrium per capitis abscissionem. Ansegisus pater Pipini a Gunduino perimitur, D
quem inuentum & nutritum de sacro fonte susceperat.] hæc Sigebertus.

CONC. TYRANNICVM GALLICANVM.

a *Sigebert. in Chron. hoc anno.*

At hæc de sancti Episcopi exilio atque cæde per Ebroinum curata paulo fusiorem ser-
monem postulant: sunt enim digna memoratu, non solum ob gloriam tanti martyris, sed
vt Dei iustitia ad vlciscendum vigilans demonstretur. Extant eius res præclare gestæ
memoriæ commendatæ b quam fidelissime ab Vrsino iussu Archoaldi Episcopi Pictauien-
sis, eiusdem sancti Leodegarij æqualis; qui diram Ebroini tyrannidem, & in sanctum
Leodegarium effusam sæuitiam ita describit: Ebroinus a Theodorico Rege in pristinum
statum restitutus, & Maior domus effectus, cogitare cœpit de vlciscendis inimicis, qui-
eum noluissent habere Subregulum (*vt auctor loquitur*) id est, Maiorem domus, vel pa-
latij principem. Itaque instar leonis rugientis, per Francorum terras rugitus eius insо-
nuit; cunctique, qui olim aduersus eum egerant, qui tamen cædem effugere potuere, fu- E
gæ præsidia captarunt.

b *Extant apud Sur. die 2. Octob. tom. 5.*

EBROINI TYRANNIS.

Porro vir Dei Leodegarius instaurandæ plebi suæ intra vrbem suam Heduam, siue Au-
gustodunum intentus erat. Reminiscens autem Ebroinus malorum omnium, quæ cum
Childerico Rege illum suspicabatur sibi intulisse, adhibitis in consilium hominibus ne-
quissimis, cum eis tractare cœpit, qua ratione illum Episcopum perdere posset. Ex ijs
vero duo, Diddo & Guaimerus caput malitiæ effecti, aiunt se illum rapere posse ex vr-
be eius, in eumq. exercere vindictam, quæ Ebroini malitiam exatiet. Illorum pro-
missis exhilaratus Ebroinus, copiosum valde exercitum eis tradidit, cum quo illi festini
abiere Heduam, & vrbem circa mœnia vastare cœperunt. Id cernens vir Dei Leodega-
rius, zelo magno accensus erga plebem sibi commissam, & Domini exemplo malens ani-
mam suam ponere pro ouibus suis,easq. lucrifacere potius,quam vni suæ temporariæ salu-
ti con-

PERSECVTIO IN S. LEODEGARIVM.

A ti consulere,collecto totius ciuitatis clero, cum Reliquijs, Crucibus,& psallentium choris,
Deiq. laudibus obuiam processit hostibus suis, sponteq. se obtulit ad obeundum marty-
rium, si voluntas percussori non defuisset. At illi qui eius capiendi causa venerant, nulla S. LEODEGA-
erga sacras reliquias moti reuerentia, eum comprehenderunt. Fertur tunc exclamans RIVS CAPI-
dixisse: Gratias ago omnipotenti Deo Redemptori meo, quod me hodie dignatus est TVR AB HO-
glorificare. Ductus est autem ab illis extra vrbem, atque illic, vt Ebroinus iusserat, STIBVS.
eruti sunt oculi eius. Et humano quidem illum orbarunt lumine extrinsecus, at in-
tus mansit illi diuinum lumen. Cumq. eum custodibus tradidissent, in quoddam cœno-
bium perduxerunt, vbi biennium fere latuit, & magnum reliquit patientiæ & humilita-
tis exemplum.

Eodem tempore Gairinus* frater eius, qui ob metum Ebroini cum alijs ab eo profliga- * Gerinus
B tis Francorum proceribus alijs in locis degebat,iussu Regis Theodorici & Principis Ebroi-
ni ad palatium reuerti compulsus est. Simul etiam beatus Leodegarius ex monasterio, in
quo tenebatur absconditus, in Regis Theodorici præsentiam adduci iussus est. Cumq.
ambo fratres in Principum conspectum venissent, multis contumelijs & opprobrijs affecti
ab Ebroino, illi sic respondisse feruntur: Nos quidem digne hæc patimur, quia pecca- PRAEDICTIO
uimus Domino: sed maior tamen eius clementia est, qui nos dignatus est ad tantam glo- DE EBROINO.
riam vocare. Tu vero miser Ebroine, qui tantam iniuriam irrogas Francorum genti,
te ipsum potius vlcisceris, dum alijs vitam auferre cupis. Multos quidem decepisti, & a
paterno solo exulare compulisti: at tu ipse magis etiam exuleris, quandoquidem & tem-
poralem & æternam gloriam cito perdes: dum enim totius Franciæ homines excellere me-
ditaris, tuam, qua indignus præditus es, gloriam amittis.

C Hæc vt audiuit Ebroinus, furore magno correptus, iussit ministris, vt Gairinum a Leo-
degario separarent, vti separatim punirentur, nec possent coniunctim eiusmodi sermones
proferre. Cum ergo abduceretur Gairinus, beatus Leodegarius dixit ei: Aequo feras
animo, frater carissime, quod nos istæc pati oporteat. Non enim a sunt condignæ passio- a *Rom. 8.*
nes huius temporis ad futuram gloriam,quæ reuelabitur in nobis. Peccata quidem nostra
multa sunt, sed supereminet magna Dei omnipotentis misericordia, qui ad abluenda se
laudantium delicta semper paratus est. Et nos ad breue tempus hæc patimur, quia mor-
tis debitores sumus: sed si patienter tulerimus, illa nos expectat vita, vbi sine fine læta-
bimur in cælesti gloria. Deinde ministri ad palum alligatum Gairinum lapidibus obruere GAIRINVS LA-
cœperunt. At ille deprecabatur Dominum, ita dicens: Domine Iesu Christe,qui non ve- PIDATVR.
nisti vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam, suscipe spiritum serui tui: & qui me
D eagratia dignatus es,vt instar martyrum lapidibus vitam istam mortalem amitterem, mi-
hi quoque clementissime des veniam scelerum meorum. Hæc dicens, inter verba oratio-
nis supremum efflauit spiritum.

Et beatus quidem Leodegarius cupiebat cum fratre sanguinem fundere, vt simul me-
rerentur coronari: sed Ebroinus eius obitum differre volens, vt per pœnas diu productas S. LEODEGA-
ei æternas quoque conciliaret, & ne corona frueretur martyrij, immo vero etiam præmijs RIVS DIRA
gloriæ sempiternæ priuaretur, iussit eum nudis pedibus per quamdam piscinam traduci, PATITVR.
in qua erant petræ instar clauorum acutæ: Deinde euulsis iam oculis, humi eum pro-
sterni, linguamq. ac labia incidi: vt ablatis oculis, pedibus contritis & consciss, lingua
& labijs incisis, membrorum vsu erepto, corporis viribus omni ex parte eneruatis, nec
oculis posset terram cernere, nec pedibus ingredi, nec linguæ officio laudare Creatorem,
E tandem in blasphemiam rueret, atque ita salute omni priuaretur, quam,laudando Deum,
sibi ingentem cælitus obtinuisset. At vero qui sine voce corda audit Deus, magisq. ro-
gatur corde contrito, quam elatione superborum, vocem tacentis propensius audiuit,
quam elate loquentis. Ille enim vir sanctus diuinum implorabat auxilium,non sono vocis,
sed cordis humilitate: nam cum se omni humano præsidio destitutum cerneret, totis vi-
ribus diuinum sibi adesse popposcit. Itaque quantum humana impietas eum a supernis
abstrahere moliebatur, tantum pietas diuina erigebat ad cælestia.

Porro Ebroinus Vuaningum quemdam ad se vocans: Tu accipe Leodegarium, in-
quit, quem aliquando vidisti virum superbum, & tuta eum custodia serua. Aderit enim
quandoque tempus, vt ab inimicis suis recipiat quod meretur. Vuaningus vero eum
ad suum perduxit monasterium, quod Fiscanum vocant, in quo erat sanctimonialium
cœtus, quibus præerat Childomara Christi ancilla. In eo monasterio B. Leodegarius

multis diebus manſit, adhibitis ei cuſtodibus. At vero lingua eius præciſa ſuum recepit officium, & magnum doctrinæ ſemen ſparſit in populo. Quando autem ad virgines accedebat, tanta (vt fertur) ab eius ore ſermonis ſuauitas manabat, vt mirarentur quicumque audirent, tanta per illum efficere clementiſſimum Deum; & morum ſuorum prauitate damnata, quamprimum ad pœnitentiæ fructus & remedia aduolarent. Ille enim vir beatus die noctuq. in Dei laudibus peruigil aſtabat, vt vix parumper ab eccleſia ad corporis res neceſſarias interdum recederet, aut quippiam vel cibi, vel ſomni perciperet.] hucuſque auctor de rebus geſtis ante præſentem annum: quæ vero ſubijcit, ad hunc annum pertinent, quo (vt diximus) Synodus Epiſcoporum collecta eſt, de qua iſta habet:

DE SYNODO TYRANNICA.

Ea tempeſtate Theodoricus Rex & Ebroinus Synodum multorum Epiſcoporum ad quamdam villam conuocarunt. Et ecce inter ceteros euocatum Diddonem, qui ſanctum virum Leodegarium cum Guaimero ab eius ſede abſtraxerat, pœnis ſubdiderunt, & condemnatum ac decaluatum expulerunt a ſancta congregatione: deinde actus in exilium, & tandem capite damnatus, pœnas eorum luit, quæ in ſanctum Epiſcopum doloſe perpetrarat. Alij quoque Epiſcopi a Rege per Ebroinum ſimili fere pœna mulctati, in perpetuum exilium deportati ſunt. Porro Guaimerus, qui Diddoni ſocius fuerat ad exequenda in ſanctum virum Ebroini iuſſa, cum ab eodem Ebroino, quod eius tyrannidi aſſenſiſſet, per fraudem eſſet in Epiſcopum promotus, in eius indignationem, Dei (vt putatur) nutu, incurrit, multis flagellis cæſus, turpiſſimeq. (vt decebat iuſti proditorem) condemnatus, laqueo ſuſpenſus eſt, & tranſmiſſus in tartarum. Morabatur eo tempore beatus Leodegarius in virginum ſupradicto monaſterio: iuſſus eſt autem etiam ipſe accerſiri ad Synodum: non tamen (vt aiunt) Concilio interfuit, ſed ſeorſum Rex & Ebroinus cum eo ſermonem contuliſſe feruntur, multaq. ab eo futura illis prædicta fuiſſe, quæ euenisſe manifeſtum eſt.

SVMMA NEQVITIA EBROINI IN S. LEODEGARIVM.

Ebroinus vero in ſua malignitate perſeuerans: Multum te (ait ad virum Dei) grandiloquentia tua ad dicendum extimulat: martyrem te fore ſuſpicaris, idcirco hac temeritate vteris: multum vero te extendis, ſed fruſtra tale præmium expetis: vt enim commeritus es, ita martyrio potieris.] quaſi non eſſet paſſurus vt martyr innocens, ſed vt criminum reus, ſicq. haud promeriturus eſſet martyrij coronam. Sed pergit auctor: Cupiebat Ebroinus ſanctum virum in anima & corpore perdere, & cui iam omnem ſæculi gloriam ereptam cernebat, a ſanctorum quoque meritis excludere. Sed quibus rebus ille ſibi videbatur eum a Chriſto auellere, ijs ipſis id efficiebat, vt Chriſto, quem deſiderabat, magis adhæreret: quantum enim creſcebat eius pœna, tantum etiam præmia augebantur.

SIGNVM SVPER CAPVT S. LEODEGARII.

Tradidit autem illum cuidam Chrodoberto, iubens, vt eum multa cura cuſtodiret: Veniet enim quandoque (ait) tempus, quo tollatur e medio. Ille acceptum eum duxit ad domum ſuam. Cernens vero eum ex itinere & morbo defeſſum, iuſſit refocillandi eius cauſa potum ei præberi. Sed priuſquam ad eum pincerna veniret, ingens lux inſtar circuli e cælo deſcendens, ſuper caput eius reſplenduit. Tum illi qui aderant: Quid ſibi vult, aiunt, domine, quod ſuper caput tuum ſphærica figura apparet cælitus lapſum lumen ſplendidiſſimum, cuius nos antehac numquam ſimile vidimus? Ille vero in terram proſtratus: Gratias ago tibi, inquit, omnipotens Deus omnium conſolator, qui ſuper me ſeruum tuum tale dignatus es oſtendere miraculum. Porro reliqui omnes, conſpecto eo lumine, tamquam extra ſe in ecſtaſim rapti, tandem collectis viribus ſimul laudauerunt Deum, & ad ſe mutuo conuerſi, dixerunt: Re vera hic homo ſeruus Dei eſt. Simulq. promiſerunt, ſe toto corde velle ad Deum conuerti: atque ita eius ſermonibus pene omnes qui in illa domo erant, paterfamilias, eius coniunx, & familia tota conuerſi ſunt ad Dei cultum. Quotquot autem eius famam percepere in locis adiacentibus, ad eum concurrebant, verba ſalutis audituri. Ille vero non ceſſabat ſua prædicatione docere omnes, quemadmodum ad regna cælorum poſſent peruenire.

S. LEODEGARII MARTYRIVM.

Sed non multo euoluto tempore, cum iam præpotens Deus pro tam inſigni patientia decreuiſſet remunerare fidelem ſeruum ſuum: Ebroinus iam obſtinatus, volens ſuam in eum crudelitatem perficere, velociſſimos poſt eum equites miſit, qui eum neci darent. Illi ergo acceptum eum e domo viri illius, cui cuſtodiendus datus erat, abduxerunt per loca ignota. Cumq. ad certum locum ventum eſſet, illic conſtitit, ita dicens: Non opus eſt, filij, vt diutius vos fatigetis. Cuius cauſa huc veniſtis, id ocyus perpetrate, vt ſatisfiat voto veſtro. Ad eius autem cædem quatuor miſſi erant, e quibus tres prouoluti ad pedes eius

eius rogabant, vt ipſis veniam daret, & ſuam benedictionem impertiret; quartus vero ſuperbe erectus, diſtricto gladio paratus erat ad perpetrandam cædem. Poſtquam autem data benedictione, percuſſoribus ſuis bene precatus eſt vir Dei, & verbum Dei eis miniſtrauit, in preces incumbens ait:

ORATIO S. LEODEGARII.

Domine Deus omnipotens, Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, te benedico, te glorifico, qui me dignatus es ad hunc certaminis perducere diem: oro & obſecro te Domine, vt tuæ pietatis miſericordiam mihi impertias, & ſanctorum tuorum meritis dignum me facias, & eorum participem, vitæq. æternæ conſortem. Ignoſce illis qui affligunt me: quandoquidem ego, clementiſſime Pater, per eos credo me in conſpectu tuo glorificandum. Dum hæc diceret, percuſſor ſublato gladio amputauit caput eius. Ferunt tum erexiſſe ſeſe corpus eius, & quaſi horæ vnius ſpatio ſtetiſſe. Id conſpicatus percuſſor eius, pede eum truſit, vt citius in terram corrueret: ſed miſer ille non diu poſt arreptus a dæmonibus & mente captus, diuina in eum vltione animaduertente, in ignem ſe coniecit, & mortuus eſt. Iuſſu autem coniugis viri huius Chrodoberti in villam Sarcingenſem magno omnium luctu deportatus a miniſtris, & cum veſtibus in quibus trucidatus fuerat, in exiguo oratorio beatus martyr ſepultus eſt ſexto Nonas Octobris, &c.] ſubdit vero auctor de miraculis ad eius corpus exhibitis, deq. miſerando exitu Ebroini, & tranſlatione eiuſdem martyris, atque alijs miraculis tunc repetitis. Exarſit pariter odium eiuſdem Ebroini aduerſus Philibertum Abbatem eius monitorem: ſanctus quoque Amatus Epiſcopus Senonenſis ab eodem mittitur in exilium. Hæc & alia a truculenta beſtia aduerſus Dei ſeruos perpetrata ſunt: ſed quas pœnas ipſe dederit, ſuo loco dicturi ſumus.

S. AMATVS EXVLAT.

CIESV CHRISTI ANNVS 686. — CONONIS PAP. ANNVS 1. — IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS 2.

IOANNIS PAPAE OBITVS.

SEquitur ordine temporis annus Domini ſexcenteſimus octogeſimusſextus, Indictione decimaquarta: quo Ioannes Papa, vbi ſediſſet annum vnum & dies vndecim (vt Anaſtaſius habet) moritur die ſecunda Auguſti. de quo, præter illa quæ certo ſunt tẽpore conſignata, hæc ſcribit Anaſtaſius: Hic poſt multorum annorum curricula propter tranſgreſſionem ordinationis Eccleſiæ Turritanæ in Sardinia, quam ſine auctoritate Pontificis fecerat Citonatus Archiepiſcopus Calaritanus, pro eo quod antiquitus ordinatio fuit ſedis Apoſtolicæ, & ad tempus conceſſa fuerat ipſius ordinatio eidem Eccleſiæ, poſtmodum proteruia faciente Archiepiſcoporum, præcepto Pontificum ab eadem ordinatione ſuſpenſi ſunt iuxta determinationem ſanctæ memoriæ Martini Papæ; & facto Concilio ſacerdotum, nouellum Epiſcopum, qui ab eodem Archiepiſcopo ordinatus fuerat, ſub ditione ſedis Apoſtolicæ redintegrauit atque firmauit; quorum chirographus archiuo Eccleſiæ retinetur. Qui ſanctiſſimus vir diutina infirmitate detentus eſt, vt etiam vix ordinationem ſacerdotum explere potuiſſet. Hic dimiſit omni clero, monaſterijs, diaconijs *, & manſionarijs ſolidos mille nongentos. Fecit autem Epiſcopos per diuerſa loca numero tredecim: qui etiam ſepultus eſt ad beatum Petrum Apoſtolum ſub die ſecunda menſis Auguſti. Ceſſauit Epiſcopatus eius menſes duos, dies decem & octo.] hactenus de Ioanne Anaſtaſius: cuius ſententia die vigeſima Octobris ſucceſſor eius Conon creatus eſt Pontifex, cum ſchiſma conflatum eſſet inter Theodorum presbyterum atque Petrum Archipresbyterum, de quo hæc ſcribit idem Anaſtaſius:

* diaconibus

CONON PAPA.

In Cononis electione, dum ad Epiſcopatum quæreretur, non minima contentio facta eſt, eo quod clerus in Petrum Archipresbyterum intenderet, exercitu inſequente eius presbyterum Theodorum. Et clerus quidem adunatus ante fores baſilicæ Conſtantinianæ ſuſtinebat, eo quod qui miſſi fuerant de exercitu ad cuſtodiendas regiæ baſilicæ valuas, obſeruabant, & neminem ingredi permittebant. Exercitus autem omnes in baſilica ſancti Stephani protomartyris ſimiliter fuerant adunati: & neque illi clero conſentiebant, neque clerus exercitui acquieſcebat pro ſupradictis presbyterorum perſonis. Sed dum miſſa ab vtriſque partibus reſponſa irent diutius & redirent, & nihil proficerent ad concordiam; continuo * electi ſacerdotes & clerus vnanimiter ingrediuntur in Epiſcopium Lateranenſe, & elegerunt & demonſtrauerunt tertiam perſonam ſuprafati Pontificis Cononis, in quo vere aſpectus Angelicus, veneranda canicies, ſermo verus, prouecta ætas, ſimplex

* conſilio ducti

CONONIS PROBATVR ELECTIO.

simplex animus, quieti mores, religiosa vita, qui numquam se in causis actibusq. sæcularibus immiscuerat. Euestigio autem omnes Iudices vna cum primatibus exercitus pariter ad eius salutationem venientes, in eius laudem simul omnes acclamauere. Videns autem exercitus vnanimitatem cleri populiq. in decreto eius subscribentium, post aliquot dies & ipsi flexi sunt, & consensere in personam prædicti sanctissimi viri, atque in eius decreto deuota mente subscripserunt; & Missos, *nuncios videlicet*, pariter vna cum clericis & ex populo ad excellentissimum Theodorum Exarchum (vt mos est) direxerunt.] hæc Anastasius, qui Cononem fuisse genere Thracem, educatum in Sicilia, inde vero in Ecclesia Romana inter presbyteros meruisse tradit. A

EXARCHI CONSENSVS IN ELECTIONE PONT.

Cum autem se amplius immiscendi in confirmatione electionis Romanorum Pontificum nullam sibi reliquam esse facultatem, illa remissa, & in pristinam libertatem Romana Ecclesia vendicata, Iustinianus Imperator aspiceret, alia eam sibi via vsurpare quæsiuit, B nimirum vt non crearetur Pontifex absque Exarchi consensu, dum scilicet per militares copias ipse faceret, vt non alius, quam qui sibi cordi esset, Romanus Pontifex *crearetur*: ex quo & illud obortum est malum, vt ambientes Pontificatum, per Exarchi *ministerium illum* consequi conarentur, siue muneribus, siue alijs officijs hominem demerentes. Factumq. est, vt clero Romano in contrarium adnitente, sæpe schismata conflarentur, prout hic contigisse vidimus, & in eius successoris electione, vt proxime dicturi sumus.

EVT

IVSTINIANVS FIDEI CATHOLICAE PRODITOR.

Quod rursus ad Iustinianum Imperatorem spectat, hæc de eo Anastasius: Hic, *Conon Pontifex scilicet*, suscepit diualem iussionem domini Iustiniani Principis, per quam significat reperisse Acta Sextæ Synodi, & apud se habere, quam piæ memoriæ domnus Constantinus pater eius fecerat, & promisit eius pietas illibatam & inconcussam perenniter custodire & conseruare.] hæc cum dicat Anastasius, ex litteris tamen Nicolai Pontificis C ad Michaelem Imperatorem constat, haud sanè fidei extitisse, sed & aduersatum *fuisse* eumdem Imperatorem ipsi Cononi, cum legatos eius Constantinopolim missos præuaricari coegisset. Sed Nicolai verba accipe, dum inuehitur in improbos Imperatores de Ecclesia Romana male merentes: Tantæ, inquit, salutis oblatæ ministros duplici modo interemistis: quoniam aut participes illos sui erroris effectos spiritualiter occiderunt, sicut tempore reuerendæ memoriæ Cononis contigit, &c.] Arguunt quidem ista diuersæ fidei esse cœpisse Iustinianum a Romano Pontifice, ob idq. constat sensisse numen iratum, omniaq. in deteriora labi cœpisse: siquidem hoc anno ingentem famem vexasse Syros, & ruptam fuisse pacem sancitam cum Bulgaris, Theophanes docet. Quod autem Cedrenus hoc anno tradat, formam a Constantino patre conscriptam, per Iustinianum perturbatam, nihil aliud quam firmatam fidem Catholicam aduersus hæreticos per Iustinianum D emotam, intelligere voluisse, eiusdem Imperatoris exitus declarauit.

RELAXATA TRIBVTA ECCLESIAE ROMANAE.

In reliquis scimus, eodem Anastasio auctore, ipsum Iustinianum *voluisse* videri de Ecclesia Romana bene mereri, dum ex parte minuit tributum illud (quod capitatio dicebatur) patrimonij quod Romana Ecclesia apud Brutios possidebat; releuasseq. etiam ea pensitatione tradit alia patrimonia, quæ habebat eadem Romana Ecclesia in Sicilia.

CONSVLENDVS A PONTIFICE CLERVS IN REBVS AGENDIS.

Quod rursum ad Cononis res gestas pertinet, illud perperam factum ab eo Anastasius tradit, quod cum morte Theophanis vacaret Ecclesia Antiochena pastore, quorumdam Ecclesiasticorum persuasione, inconsulto Romanæ Ecclesiæ clero, ordinarit Constantinum diaconum Ecclesiæ Syracusanæ, rectorem tunc patrimonij Romanæ Ecclesiæ in Sicilia, eiq. pallium ex more concesserit. Sed factum est, vt cum qualis ille esset, detectus E fuisset, nempe factiosus homo, & ad conflandas discordias natus; eius rei gratia arcta custodia idem asseruari iussus fuerit ab Imperatoris magistratibus, qui Siciliam administrabant. Hæc quidem notam tunc inusserunt Cononi, quod præter morem (vt ait Anastasius) in his agendis clerum Romanum minime consuluisset.

Illustrat vero econtra Cononis nomen apostolatus S. Kiliani martyris, qui ab ipso Episcopus est ordinatus. Accidit enim temporibus istis, vt in Hibernia, vbi vigebat monastica disciplina, cum nonnulli ex monachis exoluissent numeros omnes Ecclesiasticæ institutionis, ad maiora anhelarent, secundum illud Apostoli [a]: Aemulamini charismata meliora, magis autem vt prophetetis] cuperentq. Euangelium annunciare gentibus, quæ illius reperirentur expertes; sed ita vt consulto precibus numine, ad opus assurgerent, diuini Spiritus instinctu. Eminebat inter eos, quem diximus, Kilianus nobilibus pareu-

[a] 1. *Cor.* 12. DE S. KILIANI APOSTOLATV.

A parentibus natus, sacris litteris probe imbutus, virtutibusq. pariter exornatus, qui quod mente conceperat propositum, socijs communicans, inuenit omnes non tantum consentientes, sed diuini Spiritus calore succensos, ipsum qui hortabatur ad opus impellentes.

Inito igitur vna consilio, ea fuit vna sententia, vt primum regiones, quibus Christum prædicaturi essent, inuiserent, agrumq. considerarent, in quem verbi semen sparsuri essent, atque inde ad excolendum eum a domino acciperent, eo scilicet quem scirent vice Christi vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ esse præpositum, ipso inquam Romano Pontifice, ne (quod de se dicit Apostolus [a]) in vacuum cucurrissent; nefas esse scientes, tantum ministerium sibi sumere, & non ab eo, cuius esset hoc impertire, suscipere, secundum illud eiusdem Apostoli [b]: Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?] Sed quomodo hæc se habuerint, audi qui Kiliani res gestas, sicut breuiter, ita & fideliter prosecutus est [c]: vbi enim B eius vitæ sanctæ primordia percurrit, ista subijcit: Inde, inquit, profectus est in Germaniæ prouinciam, quæ ab incolis terræ illius, Orientalis Francia vocitatur; ibiq. in oppido, quod lingua illorum Vuirtzburg dicitur, morari constituit, non veritus incredulæ gentis feritatem; quippe qui animo intrepido coronam martyrij appeteret. Interim tamen a verbo prædicationis abstinuit, donec se Romano Pontifici præsentaret, vt apud Romanam sedem & integrum Christianæ religionis dogma, & licentiam acciperet prædicandi. Hibernia siquidem olim Pelagiana fœdata fuerat hæresi, Apostolicaq. censura damnata, quæ nisi Romano iudicio solui non poterat. Itaque vir sanctissimus coram Primate Apostolicæ sedis, eiusdemq. ministris, vt ipsi semina diuini verbi Gentilibus erogare liceret, studio diuini amoris expetiuit.

[a] *Galat.* 2.
[b] *Rom.* 10.
[c] *Apud Sur. die 8. Iul. to. 4.*

KILIANVS ROMAM PROFICISCITVR.

Tunc autem præerat Romanæ Ecclesiæ Conon Pontifex, humanis diuinisq. litteris C pollens, Pontificali officio congruus, in ordinandis Ecclesiasticis rebus discretor idoneus. Is, audita fide iam dicti viri charitatis nexibus alligata, Deo quidem gratias egit, illi vero sese charitatis beneuolentia impertiuit, exultans, semina diuini eloquij ab insularibus & longe positis doctoribus propagari. Erat inquam apud egregium Pontificem non modica exultatio, quod cerneret paulatim euacuari fraudes antiqui hostis, crescentibus ministris diuinæ operationis. Itaque consensu totius Vrbis beatissimum virum in præsulatus officio constituit, quo & chrisma conficere, & ecclesias dedicare, & sacros ordines conferre irreprehensibiliter valeret. Atque his ita peractis, dimisit eum, monens vt cœpto operi insisteret, a Domino parato sibi præmio æternæ retributionis. Beatus igitur Kilianus Vrbe egressus, emenso itinere longissimo cum Colomanno presbytero & Totnano Leuita, ad locum sibi destinatum peruenit.] hæc de ordinatione ipsius. Quomodo autem D Franconiam gentem vna cum Duce ad Christi fidem conuertit, ita idem describit auctor, sic pergens:

CONON PAPA ORDINAT KILIANVM EPISCOPVM.

Veniens autem ad prædictum oppidum Orientalis Franciæ Vuirtzburg, non eum quem prius in ea prouincia Ducem inuenit, sed alium, Gosbertum nomine. Cœpit ergo venerabilis vir paulatim diuini verbi pabula incredulis populis ministrare. Tantam enim gratiam Dominus ei contulerat, vt breui tempore & gentis idioma perdisceret, & eis ipsorum lingua veritatis semina iactaret. Mirabantur autem omnes non solum doctrinæ nouitatem, sed magnam quoque eloquentiæ vim & copiam. Porro sermonis facundiam virtutis efficacia comitabatur. Impletumq. est in illo, quod Veritas Apostolis promisit: Ego, inquiens [d], dabo vobis os & sapientiam. Et item [e]: Opera quæ ego facio, & vos facietis. Sed cum iam diuini eloquij semina succrescerent, & in plebe sensim minuerentur errores E gentilitatis, vsque ad principes populi sancti viri fama perlata est: adeo vt ipsum quoque Ducem prouinciæ non lateret, qui sanctum virum sibi præsentari iussit, experiri cupiens, quænam esset hæc doctrina, quam prædicaret, hactenus ipsi incognita. Erat vero is Princeps magno ingenio præditus, licet gentilitatis erroribus fœdatus. Vt autem ad eum peruenit vir beatus, constanter veræ dogma religionis ei cœpit proponere, docens vnum Deum esse in personarum trinitate, visibilium & inuisibilium creatorem & auctorem, per quem rationalis creatura, inuidi hostis fraude decepta, sit misericorditer reparata.

PRAEDICATIO KILIANI AD FRANCONIOS.

[d] *Luc.* 21.
[e] *Ioan.* 14.

Princeps admirans tanti viri constantiam & sermonum insuperabilem veritatem, quia (vt diximus) naturali pollebat ingenio, veris se sententijs superatum videns, ad tempus eius distulit auditionem, volens crebra apud se tractare inquisitione, vtrum eius quem Kilianus prædicabat, vel Dianæ potius cultus præferendus esset: Diana namque apud illum

CONVERSIO FRANCONIORVM.

illum in ſumma veneratione habebatur. Interim egregius vir iugi inſtantia connitebatur A Domino lucrari animas, quas diabolus perdere volebat. Ita lucerna ſuper candelabrum poſita omnibus reſplendebat,& ciuitas in monte conſtituta ab omnibus videbatur. Porro Dux cernens egregij viri perſeuerantiam, ſecreto venit ad eum, cupiens doctrina eius inſtitui, vt cognito veritatis tramite, declinare poſſet anfractus erroris. Sic igitur a beatiſſimo viro Catholicæ fidei documentis diligenter inſtructus, proximo Dominicæ reſurrectionis die cum multis alijs dato nomine, aqua lotus baptiſmatis, abſolutionem priſtini promeruit erroris: atque ita factum eſt, vt tota pene Orientalis Franciæ prouincia, relicto dæmonum cultu, diuinæ religioni operam daret.] hucuſque de conuerſione Gentilium: reliqua vero, quæ ad eius martyrium pertinent, ſuo loco dicenda erunt. Hic au-

KILIANI DVO. tem monendum, diuerſum ab iſto eſſe illum alium Kilianum item Hibernum, qui gloria confeſſionis illuſtris claruit in territorio Atrebatenſi, cuius natalis in Belgio agitur deci- B matertia menſis Nouembris, de quo Molanum conſule.

Vexabantur id temporis Hiſpaniarum Eccleſiæ multitudine Iudæorum ibi *degentium*, & in Chriſtianos etiam inſultantium: haud enim valuerunt Regum legibus, Synodalibusq. decretis coerceri, alijsve remedijs ſæpe tentatis in officio contineri, quin ſuam perfidiam retinerent, quam & tueri non deſiſterent. Inter alia autem exprobrare ſolebant his temporibus Chriſtianis falſam annorum ſupputationem ab origine mundi, ob idq. eos falli, quod ante tempus Meſſiam receperint, cuius aduentus nondum tempus adeſſet. Ad horum petulantiam atque procaciam retundendam, Eruigius Rex Hiſpaniarum rogauit S. Iulianum Epiſcopum, vt ſuis ſcriptis eoſdem redargueret. Præſtitit id ipſe quam fideliſſime, tres eo argumento aduerſus Iudæos libros edens, qui extant; quos ſe abſoluiſſe hoc anno, verbis iſtis ſignificat[a]: C

IVLIANI TOLET. LVCVBRATIONES ADVERSVS IVDAEOS.

a Iulian. aduerſ. Iud. lib. 3. in fin.

Nunc, inquit, acclamatur Era ſeptingenteſima vigeſimaquarta. Emenſis igitur triginta & octo annis, ex quo Era inuenta eſt, vſque ad natiuitatem Chriſti, reſidui ſunt ſexcenti octogintaſex anni.] & paulo inferius: Ab initio mundi vſque ad Chriſtum computatos diximus quinque mille trecentos vigintiquinque annos: quibus ſi addantur anni ab incarnatione Domini ſexcenti octogintaſex, vſque ad præſentem diem, id eſt, quando ſereniſſimus Princeps Eruigius Imperij ſui videtur habere annum ſeptimum, computati ſunt ſex mille & vndecim anni.] hæc de tempore ipſe, quibus & inuenis chronologiam per Eram in Hiſpania receptam noſtræ huic ſupputationi in omnibus adſtipulari.

b Notat. in Roman. Martyrolog. die 8. Mar. f. IVLIANVS EPI SCOP. TOLET. DIVERSVS A POMERIO.

Sed hic obiter refellimus (quod & alias [b] pluribus diſſeruimus) manifeſto errore *inſcri*bi in commentarijs a Iuliano Epiſcopo Toletano editis, Iulianum Pomerium: ſiquidem qui Pomerij nomine recenſetur inter ſcriptores Eccleſiaſticos, ante ducentos ferme an- D nos vixit, tempore videlicet Gelaſij Romani Pontificis, vt auctore Gennadio, *qui ſcribit* de ipſo, comperies. cum alioqui nihil commune cum Iuliano hoc Pomerius ille habeat: etenim ille natione Maurus, & presbyter tantum fuit, atque vixit in Gallijs, necnon fide Catholica haud integer, Tertulliani hæreſi inquinatus: quæ quidem nequaquam de Iuliano, de quo agitur, dici poſſunt. Sed vt ambo hi vnus idemq. crederentur, inde fluxiſſe videtur erroris occaſio, quod vterque eodem titulo commentarios edidit, nempe Prognoſticon, quos tamen ab inuicem diſcriminent qui in eis citati reperiuntur auctores: ſiquidem cum in libris Prognoſticon Iuliani Epiſcopi Toletani citati legantur auctores qui poſt Pomerij ætatem vixerunt, non illius eſſe poſſe eos commentarios, quiſque cognoſcit.

IVLIANVS DIACONVS TOLETAN.

Sed & quod Iulianus diaconus Eccleſiæ Toletanæ, cuius eſt præfatio illa ſuperius recitata in libros S. Ildefonſi de laudibus S. Mariæ, æque cognomine inſcriptus Pomerius E reperitur: ne quis exiſtimet illum eſſe eumdem cum Iuliano Epiſcopo Toletano, de quo agitur, quaſi qui ibi diaconus nominatur, idem poſtea fuerit eiuſdem Eccleſiæ creatus Epiſcopus: etenim cum in ea præfatione meminerit Sisberti Archiepiſcopi Toletani, qui poſt Iulianum defunctum eamdem Eccleſiam rexit, vtique ſe diuerſum ab iſto omnino conſtituit. Nec rurſus eſt quod commentarij Iuliani aduerſus Iudæos Iuliano *diacono* cognomento Pomerio adſcribi iure poſſint, cum auctor ſe fuiſſe Epiſcopum *illis* verbis manifeſte indicet, quibus ait: Periculoſum eſt paſtori, ſi taceat, &c.] Idem dixerimus de libris Prognoſticon, dum præfando ad Idalium Epiſcopum Barcinonenſem, fratrem eum appellat, vtique coepiſcopum. Sed de his hactenus.

IESV

ANno Redemptoris ſexcenteſimo octogeſimoſeptimo, Indictione decimaquinta, Conon ſanctiſſimus Papa moritur decimatertia menſis Octobris, cum ſediſſet menſes vndecim, & dies vigintitres, vt Anaſtaſius tradit, quem potius ſequimur, quam alios, qui Anaſtaſio antiquiorem non habent aliquem, cui inhæreant & ſequantur. De eodem ipſe teſtatur, fuiſſe relictam ab ipſo tum clero, tum monaſterijs eam auri quantitatem, quam Papa Benedictus reliquerat: idemq. aſſerit, creatos ab eo Epiſcopos per diuer- B ſa loca numero ſexdecim, ſepultumq. in baſilica ſancti Petri vigeſimaſecunda* menſis Octobris, ceſſaſſeq. Epiſcopatum ipſius menſes duos & dies tredecim: quo tempore dirum conflatum eſt ſchiſma inter Theodorum Archipresbyterum & Paſchalem Archidiaconum, qui malis artibus ſibi ad Pontificatum viam parauit: de eo enim hæc Anaſtaſius in Conone: Huius Archidiaconus videns eumdem Cononem Pontificem infirmitate conſtrictum, & cupiditate ductus prædicti legati relicti clero & monaſterijs ab ipſo Pontifice, cum nondum eſſet perſolutum, ſcripſit Rauennam glorioſo nouo Exarcho, atque promiſit eius dationem, ſi ad Pontificatum eligeretur.] hæc de Archidiacono Anaſtaſius in Conone.

CONONIS PAPAE OBITVS.

* XXI.

CONATVS IMPROBI PASCHALIS.

Poſt cuius obitum quomodo Eccleſia Romana diuiſa ſit ſchiſmate, idem Anaſtaſius in Sergio ita narrat: Poſt ſeptem vero dies a defuncto beatæ memoriæ Cononè Apoſtolicæ C ſedis Præſule (vt fieri aſſolet) Romanus populus in duas partes diuiſus eſt: & vna quidem elegit Theodorum Archipresbyterum, alia vero pars Paſchalem Archidiaconum. Et quidem Theodorus Archipresbyter cum populo, qui ei fauebat, præueniens, interiorem partem Patriarchij tenuit: Paſchalis vero exteriorem partem ab Oratorio ſancti Siluestri & baſilica domus Iuliæ, quæ ſuper campum reſpicit, occupauit. Cumq. vnus alteri locum non cederet, ſed vtrique immaniter perdurarent, vt vnus alium ſuperaret: inito conſilio primates Iudicum, & exercitus Romanæ militiæ, & cleri plurima pars, & præſertim ſacerdotum atque ciuium multitudo ad ſacrum Palatium perrexere, & diu pertractantes, quid fieri deberet, qualiterve duorum altercantium electorum ſopiretur contentio: Deo annuente, in perſonam denominati Sergij venerabilis tunc presbyteri concordantes ſe contu- SERGIVS PAPA CREATVR. lere, eumq. de medio populi tollentes, in Oraculum beati Cæſarij martyris Chriſti, quod D eſt intra ſacroſanctum ſupraſcriptum Palatium, introduxerunt, & exinde in Lateranenſe Epiſcopium cum laudum acclamatione deduxerunt.]

SCHISMA INTER THEODORVM ET PASCHALEM.

Sed antequam vlterius progrediatur oratio, de ipſo loco Oratorij S. Cæſarij dicendum eſt: quod cum intra ſacrum Palatium fuiſſe dicatur, aliud plane a Lateranenſi Patriarchio illud fuiſſe, ex eodem verborum contextu perſpicuum redditur, dum illud a ſchiſmaticis occupatum fuiſſe ponitur, altero nempe ipſorum occupante partem exteriorem, interiorem vero altero: vnde liquet ſacrũ Palatium diuerſum fuiſſe a Patriarchio, & quod ibi erat (vt ait) Oraculum, ſiue dixerimus Oratorium, dictum fuiſſe ſanctum Cæſarium intra Palatium, ſiue in Palatio, de quo mentionem habitam a S. Gregorio, ſuperius vidimus, egimusq. de eo pluribus, cum de imaginibus Auguſtorum Romam delatis, & in eodem Oratorio a ſancto Gregorio collocatis ſermonem habuimus. Sed redeamus ad Sergium.

Quidnam ipſe iam faceret, cum etſi electus, cathedræ tamen Pontificiæ expers eſſet, E ſchiſmaticis eam occupatam vallantibus armis? Idem diuinus Spiritus, qui ad eius electionem populum clerumq. permouerat, vt olim Samſonem in Philiſthæos, eoſdem aduerſus ſchiſmaticos ad eorũ cuneos irrumpendos excitans, fortes reddidit & intrepidos. Proficiſcentibus enim ipſis vna ſimul ad Patriarchium Lateranenſe, ipſo aſpectu, qui ipſum foris obſidebant, ſtatim ſponte ceſſere, reſiſtere non valentes: ſed & ij qui intus erant, & Patriarchium in munitionem conuerterant, inuiti licet atque nolentes, dedere locum; ſicq. vnus ab omnibus, explosis reliquis, acceptus eſt Pontifex Sergius. Sed quæ habeat Anaſtaſius de Sergio ad Patriarchium accedente, audi:

SERGIO CEDVNT SCHISMATICI.

Quamuis fores Palatij intrinſecus eſſent munitæ & clauſæ; tamen pars quæ ſupradictum venerabilem virum elegerat, quia validior erat, præualuit, & ingreſſa eſt. Quo ingreſſo, vnus e duobus electis, id eſt, Theodorus Archipresbyter illico quieuit, & humi-

liauit

liauit se: Paschalem vero nullo modo cordis duritia id facere sinebat, donec coactus & confusus, volens, nolens, suum dominum & electum ingressus salutaret. Qui etiam Paschalis clanculo non cessauit Rauennam suos mittere Missos, promissaq. pecunia, vel alijs diuersis donis, Ioannem Patricium & Exarchum cognomento Platyn, cum suis Iudicibus, nemine sciente, Romam venire persuadere. Qui sic abdite venit, vt nec signa, nec banda cum militia Romani exercitus occurrissent ei iuxta consuetudinem in competenti loco, nisi e propinquo Romanæ ciuitatis. Qui dum venisset, & omnes in personam Sergij sanctissimi inuenissent consensisse, illi quidem suffragari non valuit: ecclesiæ tamen beati Petri Apostoli idem Exarchus per eiusdem Paschalis miseriam dispendium & damnum intulit, quod ab eodem Paschale suprascripto Exarcho promissum fuerat, id est, centum auri libras a parte Ecclesiæ expetente, Sergio sanctissimo electo proclamante, quod neque promisisset dare, neque possibilitas suppeteret: & vt ad compunctionem animos videntium commoueret, cantharos & coronas, quæ ante sacrum altare & Confessionem beati Petri Apostoli ex antiquo pendebant, deponi fecit, & pignori tradi: sed nec in hoc flexa est eiusdem Exarchi duritia, donec centum (vt dictum est) auri libras accepit.

A DAMNA ILLATA ROM. ECCLESIAE PER EXARCHVM PASCHALIS OPERA.

B

At licet (vt prædictum est) Ecclesiæ Christi adeo miserrimus Paschalis dispendium & damnum inflixerit: tamen, Christo fauente, Sergius presbyter & electus in sede beati Petri Apostoli Pontifex ordinatus est: prædictus vero Paschalis non post multum tempus ab officio Archidiaconatus pro aliquibus incantationibus, & lucis, quos colebat, vel sortibus, quas cum alijs inspectoribus tractabat, Dei, beatiq. Apostolorum principis Petri interueniente iudicio, priuatus est, & in monasterium retrusus, & post quinquennium præcordis duritia impœnitens defunctus est.] hucusque Anastasius de ingressu Sergij, atque dissidentium eiectione: quibus plane apparuit, haud leuem esse eam sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Apostolicæq. sedis persecutionem, quam a domesticis pati consueuit; vtpote quod qui semel cœpit ipsius Redemptoris adhuc tempore cribrare discipulos Satanas, numquam dimiserit amplius cribrum, quo simul collidens iustos cum improbis, magna agitatione ipsam conquasset Ecclesiam, sed malorum damno, lucro vero iustorum: etenim eiusmodi ministerio, qui probati sunt, manifesti fiunt, reprobis seorsum vt purgamentis eiectis. De persona vero Sergij hæc idem Anastasius habet:

PASCHALIS MISERRIMVS FINIS.

C

Sergius natione Syrus, Antiochiæ ortus ex patre Tiberio, Panormi in Sicilia vixit: inde veniens Romam, a sanctæ memoriæ Adeodato Pontifice inter clerum Romanæ Ecclesiæ connumeratus est. Et quia studiosus erat & capax in officio cantilenæ piorum cantorum pro doctrina traditus est, & acolythus factus, per ordinē ascendens, a sanctæ memoriæ Leone Pontifice in titulo sanctæ Susannæ, quæ Ad duas domos vocatur, presbyter ordinatus est. Hic tempore presbyteratus sui impigre per cœmeteria diuersa Missarum solemnia celebrabat.] hæc Anastasius de Sergio, quem hoc anno vigesimasexta mensis Decembris creatum esse Romanum Pontificem, eiusdem assertione redditur manifestum.

SERGII PAPAE PRIMORDIA ET VITAE INSTITVTIO.

D

Quod ad res Francorum pertinet, eodem anno, maximo malo purgantur Galliæ, cum truculentus carnifex, sanctorum sanguine ebrius, Ebroinus occiditur: tertio namque anno a sancti Leodegarij martyrio trucidatur ab Ermenfrido. Sed quomodo & eius animam excepit locus infernus, Adonem Viennensem ista narrantem audi: Erat, inquit, tunc temporis vir oculis cæcatus, vnus de illis quibus Ebroinus effoderat lumina in insula Lugdunensis prouinciæ, quæ Barbara dicitur: qui cum nocturno tempore super ripam Sicannæ fluminis orandi gratia resideret, audiuit nauigantium impetum, & magna vi brachiorum contra impetum fluminis insurgentium. Cumq. interrogaret, quo nauigium illud tenderet, vox in auribus eius percrebuit: Ebroinus est, quem ad Vulcaniam ollam deferimus: ibi enim facti sui pœnas luet. Hoc vir audiuit ad consolationem sui, vt sciret quam pœnam persecutores iustorum sentirent.] secundum illud Dauidicum [a]. Lætabitur iustus, cum viderit vindictam.] vt dicant omnes [b]: Si vtique est fructus iusto, vtique est Deus iudicans eos in terra.] Ceterum neminem adeo obtusæ mentis esse putamus, vt ignoret animas migrantes e corpore haud egere vectura nautica, vt ad supplicium perducantur; sed hæc esse per visum ostensa secundum mentis humanæ captum eiusmodi formulis & speciebus interdum ad rem cognoscendā egentis. At inuisamus res Ecclesiæ Anglicanæ.

EBROINI INTERITVS.

DE ANIMA EBROINI.

E

a Psal. 57.
b Ibidem.

Hoc eodem anno, decimotertio Kalendas Aprilis moritur ille sanctitate celebris, Anglorum decus, Cudbertus Episcopus Lindisfarnensis, cuius vita ab infantia ad senectutem virtutibus micans, nec obitu potuit obscurari, illustrata diuinitus eius sanctitate miraculis,

DE OBITV S. CVDBERTI EPISCOPI.

F raculis, quæ Beda [a] recenset in rebus gestis Anglorum, copiosius autem, cum eiusdem vitam prosecutus est carmine atque soluta oratione. Suffectus est ipsi Aedilualdus, tanti prædecessoris haud indignus successor. Tu de his ipsum consulas Bedam.

a Bed. de gest. Angl. lib. 4. c. 27. 28. 29. 30. 31.

Contigit eodem tempore mori Eruigium Regem Hispaniarum, cum ageret sui regni annum octauum inchoatum: inq. locum eius subrogari Egicam, siue Egicanem, cui (vt Tudensis est auctor) filiam suam nomine Cixilonem Eruigius in matrimoniū collocarat. fuisse autem hunc consobrinum Bambæ, idem auctor affirmat. Ceterum ipsum Egicanem consobrinum Bambæ, Eruigij Regis fuisse generum, liquet: eius enim meminit Concilium Toletanum decimumquintum celebratum anno sequenti, vbi in tomo Synodo ab ipso oblato, in quo eumdem & patrem appellat pietatis ergo, hæc leguntur: Illud mihi primo dicendum erit, quod diui patris nostri & soceri regale sortientes fastigium, &c.] Minus au-

ERVIGII REGIS OBITVS, ET EGICANIS SVCCESSIO.

G tem iuste administrasse regnum Eruigium, ea quæ eodem tomo leguntur ostendunt his verbis: Additur super hoc (vt fertur) pressurarum eius in plerosque acerbitas, quos indebite rebus & honore priuauit, quos de nobili statu in seruitutem sui iuris implicuit, quos tormentis subegit, quos etiam violentis iudicijs pressit, &c.]

Horum igitur gratia cum tam ipse Eruigius, quam filij eius odio haberentur, & omnium oculi conijcerentur in Vuambæ consobrinum, siue (vt alij tradunt) filium, quem proditione exutum regno omnes misererentur, expectareturq. auide vt in eius regnum vocaretur: id probe sciens ipse Eruigius, nempe post obitum suum posthabendos suos filios Egicani, ipsum sibi iungere voluit fœdere nuptiarum, tradens ei (vt dictum est) suam filiam Cixilonem in vxorem. At non his tantum studuit eum vinculis obligare, sed & stringere arctius voluit iuramento, quo eum polliceri fecit pro defensione filiorum ipsius cun-

ERVIGIVS GENERVM OBLIGAT IVRAMENTO.

H cta peragere, nihilq. contra eos moliri, vel ab alijs tentari permittere, & alia huiusmodi, quo suis filijs in omnibus esset tuto consultum. His igitur rite peractis, contigit ipsum Eruigium (vt dictum est) mori, exaltari vero tum ab Episcopis, tum a magistratibus in regnum, quem diximus, Egicanem: qui more patrio, antequam regni capesseret administrandas habenas, populo præstitit iuramentum, iustitiam illi sinceriſſime se administraturum. Hæc omnia expressa habentur in dicto Concilio Toletano anno sequenti habito, de quo mox dicturi sumus.

IESV CHRISTI ANNVS 688. — SERGII PAP. ANNVS 1. — IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS 4.

D

SEquitur annus Domini sexcentesimus octogesimusoctauus, Indictione prima, quo celebratum est in Hispania Concilium Toletanum numeratum ordine decimumquintum. conuenerunt Episcopi numero sexaginta & vnus, per vicarios vero quinque, Abbates vndecim, & Comites decem & septem: quod enim Regis causa tractanda esset, frequens conuentus adfuit. Cum igitur Rex maxime pius & religionis tenacissimus custos ante susceptum regnum duplici se obligatum intelligeret iuramento, altero dato Eruigio de filiorum atque vxoris eius defensione, nec in eos quicquam damni inferri ab aliquo se passurum; altero, quod populo ex debito præstitisset de ministranda illi iustitia absque aliqua personarum acceptione: cum vtrumque simul implere impossibile existima-

CONCIL. TOLETANVM XV. SVB EGICANE REGE.

E ret, neque alteri absque alterius dispendio satisfacere posse: consulendā Synodum statuit, quid esset sibi faciendum. Sic igitur hoc anno, qui & primus eiusdem Regis numeratur, Era septingentesima vigesimasexta, quinto Idus Maias, cum in vnum dicti conuenissent Episcopi in ecclesia Apostolorum Petri & Pauli, ipse Rex ingressus est in Synodum, petitionemq. suam scriptis conceptam legendam tradidit. Sed antequam de ipsa agamus, qualis fuerit religiosissimi Regis ingressus in locum vbi consessus aderat sanctorum Patrum, ex eiusdem Synodi Actis hic describamus in exemplum Orthodoxorum Principum: hæc enim ibi leguntur:

Adfuit idē sereniſſimus Egica Princeps placida deuotionis arce sublimis, & strenua cul-

DIGNVM EXEMPLVM CATHOLICI PRINCIPIS.

F minis reclinatione laudabilis; quiq. in medio Pontificum positus, humoq. prostratus, sacerdotum Dei se cōmendat orationibus. Deinde surgens, & sufficienti exhortatione Con-

cilium allocutus, innexa tomo sui culminis vota Dei sacerdotibus tradidit relegenda.] A erat eius exordium: Ecce beatissimi Patres, &c.] habetur integer ipse tomus Actorum primordijs positus. His acceptis, ex more Patres de ijs quæ ad fidem Catholicam spectant, agere aggressi sunt, præmissaq. ex sacrosanctis œcumenicis Concilijs Catholica confessione, ea quæ ante biennium a Benedicto Romano Pontifice fuerant in suis ipsorum litteris adnotata examinantes, recte pieq. atque ex Patrum sententia esse prolata docuerunt.

IVLIANVS TOLETANVS CORRECTIONE DIGNVS.

Præter illa autem quæ de his sub Benedicto Pontifice de eadem controuersia dicta sunt, hic non omittendum, in ista Synodo ipsum Iulianum Episcopum Toletanum, cui eadem omnia eiusdem Concilij scripta tribuuntur, paulo licentius insultasse in Romanum Pontificem. Sensit hoc atque sugillauit veritatis amator & pietatis optimus cultor, qui erudito stylo postremam manum apposuit rerum Hispanicarum historiæ, Hispanus & ipse, sed B affectu priuato carens, Ioannes Marianæ dignus professor Societatis Iesu, cuius sunt hic mihi reddenda verba, sed prius illa ponenda, quæ in Synodo scripta leguntur, *quibus* Iulianus ipsorum auctor æstimatus fuerit correctione dignus. sunt hæc ipsa, dum de *vltimis* capitibus a Benedicto Papa notatis agitur: Tertium sane, quartumq. capitulum contuentes, non solum sensum, sed & ipsa pene verba ex libris beatorum Ambrosij atque Fulgentij nos prælibasse monstrauimus, quibus ea prædictos viros dogmatizasse scimus: quos quia celebres in toto orbe doctores feriata Ecclesiarum Dei vota percensеant, non illis est succensendum, sed potius succumbendum: quia omne quod contra illos sapitur, a rectæ fidei regula abhorrere sentitur.] & paulo post: Iam vero si post hæc & ab ipsis dogmatibus Patrum, quibus hæc prolata sunt, in quocumque dissentiant: non iam est cum illis amplius contendendum; sed maiorum, directo calle, inhærentes vestigijs, erit per diuinum C iudicium amatoribus veritatis responsio nostra sublimis, etiam si ab ignorantibus æmulis censeatur indocilis.] ista quidem ibi, sed vtrum dulcedine charitatis, an amaro zelo, ex gustu ipso facile est iudicium facere: sed & vtrum ex spiritu veritatis, an erroris, prouoco lectorem ad ea quæ sæpe superioribus tomis dicta sunt, nimirum, omnium scriptorum Ecclesiasticorum doctorum arbitrum esse Romanum Antistitem, atque de his singulis esse iudicem Apostolicam sedem.

PROBATVR SENTENTIA IOAN. MAR.

Sed audi modo Ioannis de eiusmodi Iuliani sententia iudicium graui lance perpensum, atque ita prolatum: Nobis, inquit, aliquanto liberior visa est, quam vt Iuliani modestiam erga Romanum Pontificem, summum Ecclesiæ doctorem deceret. Et nimirum de ingenij laude cui quicquam concedat, rarus est, & in ardore disputandi modum tenere difficile. Erat enim Iulianus eruditionis laude ea ætate celebris, vt eius libri te- D stantur, ac præsertim opus quod Prognosticon sæculi venturi nominauit, *liberq. de sex* ætatibus, qui libri ad nostram ætatem conseruati sunt, alij iniuria temporum desiderantur. fuit ex Iudæorum sanguine propagatus, Eugenij tertij discipulus, &c.] ista quidem ipse. Ex Iudæis (vt vidimus) Iulianus ad Ecclesiam veniens, doctrina fulgens, nomine celebris ad primariæ in Hispania Ecclesiæ Episcopatum ex neophyto euectus est, quod in

a 1. *Tim.* 3.

primitiua Ecclesia nonnisi Apostolica indulgentia licuisset, prohibente Apostolo [a] ordinari neophytum, ne (vt ait) in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli. Nos reliqua prosequamur historiæ.

PROBAT SERGIVS FACTAM DECLARATIONEM.

Cum autem quæ elucidata sunt in hoc Concilio de obiectionibus factis a Benedicto Pontifice innotuissent Sergio Papæ, ab eodem magnis sunt laudibus celebrata. Constat id quidem Roderici Toletani Episcopi testificatione. Sicq. cognitum, patefactumq. fuit, E Romanam Ecclesiam haud ferere lites dissensionesq. curare, sed rectam sententiam de fide Catholica ab omnibus exigere, exactamq. recipere, gaudereq. de filiorum in fide integra sanitate. vt illud Ioannis Apostoli [b] in ore habeat, cordeq. retineat: Gauisus sum valde, quoniam inueni de filijs tuis ambulantes in veritate.] Addit idem Rodericus, nisisse post Synodum Iulianum Episcopum Toletanum legatos Romam ad Pontificem. ait enim: Sanctus Iulianus veridicis testimonijs in hoc Concilio *decimoquinto* ad exactionem præfati Principis per oracula eorum, quæ Romam transmiserat, verum esse firmauit, & apologeticum fecit, & Romam misit per suos legatos presbyterum, diaconum, & subdiaconum viros eruditissimos, & in omnibus Dei seruos, & in diuinis scripturis imbutos, cum versibus etiam acclamatorijs, secundum quod & olim transmiserat de laude

b Ioan. 2.

Romani

A Romani Imperij. Quod Roma digne & pie recipiens, cunctis legendum indixit; atque Imperator acclamando, Laus tua Deus in fines terræ, lectum sæpius notum fecit.] Hic aduerte, lector, loco Pontificis, in codicem irrepsisse nomen Imperatoris; ne fallaris: alioqui mendacij arguendus ipse Rodericus esset, cum constet Imperatorem non Romæ, sed Constantinopoli habitasse, nec Vrbem vmquam visisse. Pergit vero de ipso Romano Pontifice ista dicere, ad quæ referenda sunt superiora: Qui & rescriptum domino Iuliano per suprafatos legatos cum gratiarum actione & cum honore remisit; & omnia quæcumque scripsit, iusta & pia esse deprompsit.] fuit iste, qui tunc Romanæ Ecclesiæ præerat, Sergius Papa.

His vero pertractatis, de duobus sibi inuicem aduersantibus Regis iuramentis facta est quam exactissima disputatio. Itaque ad exactam rei cognitionem iussa sunt legi verba, quiB bus primum præstitum Eruigio Regi conceptum tunc fuit iuramentum; quæ hic describenda putamus: sic enim se habent: Circa cognatos meos, filios vestros, quos de gloriosa coniuge vestra, domina mea Leubigitone Regina progenitos habere videmini, tam carum me *amicum in* sincera mentis dilectione sine fraudulenta calliditate exhibere & esse polliceor, & *ita* cum eis in effectu dulcedinis & charitatis omnibus diebus vitæ meæ viuere spondeo, vt nec ipsos, nec partem eorum pro quibuslibet capitulis, aut ordinibus, vel occasionibus quoquolibet tempore inquietare aut stimulare debeam: nec vllum dolorem, vllamq. malitiam in corde vel animo meo contra eos amodo & deinceps quandoque retinebo, aut excogitabo: neque aliquam occasionem aut argumentum enutribo, per quod aut præfata ancilla vestra, sponsa mea, siue iam nominati filij vestri, qui de totiens dicta clementissima coniuge vestra domina mea Leubigitone Regina progeniti sunt, aut in maC ximum, aut in modicum conturbentur vel stimulentur, excepto propter iustissimas causas, vnde legalis mihi veritas patuerit, quas vt cum charitatis affectu ad eosdem cognatos meos quærere debeam, mihi licentiam reseruo, & tam de promptissima dilectione & charitate eorum numquam recedam. Nam & pro causis eorum, quas aut ipsi contra quaslibet personas habuerint, aut si quicumque contra eos pro quibusdam rebus intenderint, ita vsque quoad vixero, in eorumdem filiorum vestrorum adiutorium cum omni mentis meæ intentione, in quantum valuero & Deus mihi dederit posse, exurgebo * & in- * exurgam
tendebo *, veluti si pro causa propria mea, vt nec illi damnum aut perditionem quamcum- * intendam
que sustineant, & negotia eorum cum Dei auxilio, me intendente, agente, & prosequente, celerem ad effectum perueniant.] hactenus promissio ab Egicane Eruigio facta, ac iuramento firmata.

IVRAMENTVM EGICANIS ERVIGIO PRÆSTITVM.

D His auditis, cognita post hæc sunt quæ idem Rex itidem iuramento populo ex more promisit, nempe iustitiam se illi integre redditurum, neque contra iustitiam quemquam esse læsurum. Cum res deducta esset ad Synodale iudicium, iudicatum est ea ex parte promissionem vel iuramentum subsistere, qua filijs eius est pollicitus aduersus omnes protectionem atque defensionem: ea vero ex parte qua consultum fuit iustitiæ, & obstructus aditus iniquitati, suo robore debere consistere, vtpote congrua ijs quæ ipse populo iuramento pariter promisisset. His itaque in hunc modum sententia Synodi definitis, optatus finis impositus est.

Sunt rerum Hispaniæ scriptores, qui eumdem Egicanem Regem odio plus æquo indulsisse tradant, vt qui filiam Eruigij in coniugem acceptam repudiasse dicunt, vindictamq. sumpsisse de nobilibus compluribus, quorum arte fuisset Vuamba Rex priuatus regno.

E Quod autem ad repudium pertinet; si factum est, nonnisi ex causa sacris legibus approbata factum oportuit. Quæ enim vigebat Hispanorum Episcoporum vigilantia in custodia sacrorum canonum, & in Regem præscripta auctoritas id existimare nos cogit: quod vero ad reliqua, etiam testificatio Synodalis eum liberum immunemq. reddit. Accipe rogo, quæ de ipso Patres habent in Concilio Toletano decimosexto [a]:

a Concil. Tolet. 16. c. 8.

EGICANIS REGIS VIRTVTES.

Glorioſissimus etenim ac sereniſſimus dominus noſter Egica Rex, feruentiſſimi amoris Chriſti igne ſuccenſus, & ſanctæ actionis ope perfunctus, inimicorum Chriſti perfidiam, illud prophetale vaticinium ſequens: Nonne [b] qui oderant te Deus, oderam illos, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? vtpote verus Chriſticola, obnoxios proterere decernit, Eccleſiæ Dei ſtatum vigilanti inſtantia roborare diſponit, ſanctis Dei baſilicis ſe munificum exhibet, tributorum impenſiones populis moderamine diſcreto remittit, maligna contra ſe obſtinatione agentibus animi liberalitate gratiſſima ac piæ miſerationis in-

b Pſal. 138.

ſtantia ignoſcere conſueuit; multos quoque qui confracti ſunt, liberos (ſecundum prophetam [a]) omne onus diſrumpendo, in ingenuitatis ſtatu reformat, atque in diuerſis ſanctæ Eccleſiæ ſtudijs exercendo præpollet.] hæc Patres, quos abſit credere turpiter adulatos. At de Concilio Toletano decimoquinto hactenus.

[a] Iſai. 58.

OBITVS THEODORICI REGIS.

Quod pertinet ad regnum Francorum: mortuo Theodorico, quem regnaſſe tradunt annos decem & nouem, ſubrogatus eſt eius filius Clodoueus huius nominis tertius, tenuitq. regnum annos quatuor. Reijciunt vero alij obitum Theodorici in annum ſuperiorem: ſed magis huic chronologiæ aſſentiri videtur Angradus [b] monachus, dum annum decimumtertium eiuſdem iungit anno Domini ſexcenteſimo octogeſimoſecundo: qua ratione, cum eum regnaſſe tradant annos (vt dictum eſt) decem & nouem, vltimus hic annus numerabitur Theodorici, poſt quem incipiunt numerari anni quatuor Clodouei eius filij. Porro iam ipſi Francorum Reges, ſiue quod puerili ætate regnum caperent, ſiue ſocordia, vel voluptuoſæ vitæ cupidine, iam imbelles penitus redditi, procul aberant ab adminiſtratione curaq. regni: adeo vt in ducibus exercituum, quos Maiores domus vocare conſueuerunt, totum eſſet regni regimen collocatum. Ita quidem res vſque ad annum Redemptoris ſeptingenteſimum quinquageſimum tranſierunt.

[b] Angr. in vita S. Ansberti Epiſcopi Rothom. apud Sur. die 9. Febr.

CLODOVEVS TERTIVS REX FRANCORVM.

IESV CHRISTI ANNVS 689. — SERGII PAP. ANNVS 2. — IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS 5.

CHriſti annus ſexcenteſimus octogeſimusnonus ſecunda inchoatur Indictione, quo & ſecundum ſui Pontificatus annum Papa Sergius inchoauit: cum ſanctus Ceadualla Rex Occidentaliũ Saxonum pietatis ergo peregrinatus Romam ad limina Apoſtolorum, illic exoptatum diem clauſit extremum. Hæc Beda his verbis [c]: Anno autem regni Aldfridi tertio Ceadualla Rex Occidentalium Saxonum, cum genti ſuæ duobus annis ſtrenuiſſime præeſſet, relicto Imperio propter Dominum regnumq. perpetuum, venit Romam.] ſed ante in itinere in minorem Britanniam nauigio veniens, inuiſit S. Vulmarum Abbatem, a quo de rebus diuinis abunde eruditus eſt: habent enim hæc pluribus eiuſdem ſanctiſſimi viri Acta [d]. Inſuper auctor eſt Paulus [e] diaconus, eumdem Regem Romam venientem in itinere exceptum hoſpitio fuiſſe a Cuniberto Longobardorum Rege, atque honorifice habitum.

[c] Bed. lib. 5. c. 7.

CEADVALLAE REGIS ANGL. PEREGRINATIO, BAPTISMVS, ET OBITVS.

[d] Apud Sur. die 20. Iulij.

[e] Paul. diacon. lib. 6. c. 15.

Pergit vero Beda cœptã narrationem: Venit Romã, hoc ſibi gloriæ ſingularis deſiderans adipiſci, vt ad limina beatorum Apoſtolorum fonte baptiſmatis ablueretur, *in quo ſolo* dicerat generi humano patere vitæ cæleſtis introitum; ſimul etiam ſperans, quia mox baptizatus, carne ſolutus, ad æterna gaudia iam mundus tranſiret: quod vtrumque vt mente diſpoſuerat, Domino adiuuante, completum eſt. Etenim illo perueniens, Pontificatum agente Sergio, baptizatus eſt die ſancto ſabbati Paſchalis, anno ab incarnatione Domini ſexcenteſimo octogeſimonono; & in albis adhuc poſitus, languore correptus, duodecimo Kalendarum Maiarum die ſolutus eſt a carne, & beatorum eſt conſortio ſociatus in cælis. Cui etiam tempore baptiſmatis Papa memoratus Petri nomen impoſuerat, vt beatiſſimi Apoſtolorum principis, ad cuius ſacratiſſimum corpus per longa locorum interualla pio ductus amore venerat, etiam ſanctiſſimum nomen referret: qui in eius quoque eccleſia ſepultus eſt.

Et iubente Pontifice, epitaphium in eius monumento ſcriptum eſt, vt & memoria deuotionis ipſius fixa per ſæcula maneret, & legentes quoque vel audientes exemplum facti ad ſtudium religionis accenderet. Scriptum eſt ergo hoc modo:

EPITAPHIVM SEPVLCHRI CEADVALLAE REGIS.

Culmen, opes, ſobolem, pollentia regna, triumphos,
Exuuias, proceres, mœnia, caſtra, lares,
Quæq. patrum virtus, & quæ congeſſerat ipſe,
Ceadual armipotens liquit amore Dei:
Vt Petrum, ſedemq. Petri Rex cerneret hoſpes,
Cuius fonte meras ſumeret almus aquas,
Splendificumq. iubar radianti carperet hauſtu,
Ex quo viuificus fulgor vbique fluit.

Percipiensq. alacer rediuiuæ præmia vitæ,
Barbaricam rabiem, nomen & inde ſuum
Conuerſus conuertit ouans, Petrumq. vocari
Sergius Antiſtes iuſſit vt ipſe pater
Fonte renaſcentis, quem Chriſti gratia purgans,
Protinus ablatum vexit in arce poli.*
Mira fides Regis, clementia maxima Chriſti,
Cuius conſilium nullus adire poteſt.
Soſpes enim veniens ſupremo ex orbe Britanni,
Per varias gentes, per freta, perq. vias,
Vrbem Romuleam vidit, templumq. verendum
Aſpexit Petri, myſtica dona gerens.
Candidus inter oues Chriſti ſociabilis ibit:
Corpore nam tumulum, mente ſuperna tenet.
Commutaſſe magis ſceptrorum inſignia credas,
Quem regnum Chriſti promeruiſſe vides.] Poſt verſus hæc ſequebatur inſcriptio, qua & nota temporis ponebatur his verbis:

* albatum

HIC DEPOSITVS EST CEADVALLA QVI ET PETRVS REX SAXONVM SVB DIE DVODECIMO KALENDARVM MAIARVM INDICTIONE SECVNDA. QVI VIXIT ANNOS PLVS MINVS TRIGINTA. IMPERANTE DOMINO IVSTINIANO PIISSIMO AVGVSTO, ANNO EIVS CONSVLATVS QVARTO. PONTIFICANTE APOSTOLICO VIRO DOMINO SERGIO PAPA ANNO SECVNDO.] eſt enim hic ipſe annus, quo Sergius Papa agit in Pontificatu annum ſecundum.

TEMPVS OBITVS.

Quod vero ad recitatum ſoluta oratione ſcriptum epitaphium pertinet, errorem irrepſiſſe putarunt aliqui; ſiue quod ita deprauatum illud acceperit Beda; ſiue quod qui ab eo poſtea exſcripſit, gentilium ſuorũ affectui plus ſatis indulgens, verba mutauerit, vt quem ſciret Regem eſſe Britannorum, fecerit eſſe Saxonum, id ipſumq. in textu Bedæ mutarit. Abſit enim de adeo venerabili ſacerdote id vel leuiter ſuſpicari, vt amore gentis ſuæ, detraxerit alienæ, arripiens quod ſuum non erat, ſuæq. tribuens, quod ſciret alterius eſſe. *Sane* quidem, quod in epitaphio legitur, REX SAXONVM, legendum eſſe, REX BRITANNORVM, hiſtorici complures, qui res Britannorum ſunt proſecuti, teſtantur. Nouiſſime vero doctiſſimus Sanderus, parcens Bedæ, modeſtiæ cauſa, in Paulum diaconum conuerſus, ait: Paulus diaconus de geſtis Longobardorum: Ceadualdus, inquit, Rex Anglorum Saxonum (melius dixiſſet, Rex Britonum, vt eſt apud Gaufridum libro nono de geſtis Britannorum) ad Chriſtum conuerſus, Romam properauit, vbi a Sergio baptizatus, ad cælum tranſijt.] hæc ipſe, nihil in Bedam. Verum potuit (vt ſuperius dictum eſt) ob deuictos Saxones homo Britannus dici Rex Saxonum.

QVOD CEADVALLA FVERIT REX BRITANNVS.

Porro a Beda tres eiuſdem nominis poſiti inueniuntur Reges Britanni: primus quidem ſub anno Domini ſexcenteſimo trigeſimotertio, quem interfectorem fuiſſe tradit Eduini Anglorum Regis, eumq. Britonum fuiſſe Regem affirmat: ſecundum vero Ceaduallam fuiſſe illum reperias, de quo idem meminit Beda [a] anno (vt colligitur ex ſcriptis eius) ſexcenteſimo ſeptuageſimooctauo, quem dum tradit fuiſſe ætate iuuenem, plane diuerſum a ſeniore eſſe demonſtrat: ſed & cum ipſum ſucceſſorem habuiſſe alium Ceadualam tradat, diuerſum ab eo qui venit Romam, de quo eſt ſermo, fuiſſe docet. De primo dum agit, Britonum Regem appellat; & licet Chriſtianum, tamen vehementem fuiſſe perſecutorem Chriſtianorum Anglorum affirmat: nam de eo iſta ſubijcit [b]: Ceadualla quamuis nomen & profeſſionem haberet Chriſtiani, adeo tamen erat animo ac moribus barbarus, vt nec ſexui quidem muliebri, vel innocuæ paruulorum parceret ætati, quin vniuerſos atrocitate ferina morti per tormenta contraderet, multo tempore totas eorum prouincias debacchando peruagatus, ac totum genus Anglorum Britanniæ finibus eraſurum ſe eſſe deliberans: ſed nec religioni Chriſtianæ, quæ apud eos exorta erat, aliquid impendebat honoris, &c.] in quibus tamen corrupte ſcias legi Carduella, pro Ceadualla, ſiue Cedualla, prout ex eodem auctore conſpicitur, vbi ait inferius ſequenti capite [c]: Nec mora, vtrumque, *nempe Oſrichum Regem Deirorum, & Eanfridum Regem Bernicorum*, Rex Britonum Cedualla impia manu, ſed iuſta vltione peremit.] quæ cum acta

DE ALIIS CEADVALLIS.

[a] Bed. lib. 4. c. 15.

[b] Bed. lib. 2. c. 20.

[c] Bed. lib. 3. c. 1.

PLVRES CEADVALLAE.

esse testetur anno Domini sexcentesimo sexagesimotertio, nihil est quod dici possit hunc A eumdem esse cum Ceadualla, qui Romæ defunctus est, quem ipsa sepulchralis inscriptio fuisse ætate iuuenem docet. Hæc de primo Ceadualla Britannorum Rege; at de secundo hæc libro quarto [a]: Interea superueniens cum exercitu Ceadualla iuuenis strenuissimus de regio genere Geuissorum, &c.] De tertio autem mox ista eodem capite subdit: Sed is qui post Ceaduallam regnauit, simili prouinciam illam afflictione plurimo annorum tempore mancipauit. Quare factum est, vt toto illo tempore Episcopum proprium habere nequiuerit, sed reuocato domum Vuilfrido primo suo Antistite, ipsi Episcopo Geuissorum, id est, Occidentalium Saxonum, qui essent inuenti in ciuitate, subiacerent.] ista quidem ipse Beda de tertio Ceadualla, quem hoc eodem dictum esse nomine, mox ista subijciens, satis docet [b]:

[a] *Bed. lib. 4. cap. 15.*

[b] *Bed. lib. 4. cap. 16.*

DE TERTIO CEADVALLA QVID BEDA.

Postquam ergo Ceadualla regno potitus est Geuissorum, cepit & insulam Vectam, B quæ eatenus erat tota idololatriæ dedita, ac tragica cæde omnes indigenas exterminare, ac suæ prouinciæ homines pro his substituere contendit, voto se obligans, *quamuis* nondum regeneratus (vt fertur) in Christo: quia si cepisset insulam, quartam partem *eius* simul & prædæ Domino daret. Quod ita soluit, vt hanc Vuilfrido Episcopo, qui tunc forte de gente sua superueniens aderat, vtendam pro Domino offerret.] hæc Beda, quæ omnia optime conuenire tertio Ceaduallæ, nemo non videt.

Hæc cum ita se habeant, in inscriptione nihil immutatum vel deprauatum dicere iure possumus: vt cum ibi dicatur Rex Saxonum, non ob id positum hoc sit, quasi Britannus non fuerit, sed ob deuictos Saxones ita potius dici voluerit ob maiorem gloriæ titulum, quod hostes vicerit, a quibus Britanni victi fuissent: Geuissorum enim regni Rex ipse erat; Geuissos autem eosdem dictos esse Saxones Occidentales, idem Beda testatur [c]: qui ea C ratione fuerit excusandus, quod quem legerit in epitaphio dictum Saxonum Regem, *ipse* vere putauerit esse genere Saxonem. Hæc autem ad Bedæ excusationem a nobis dicta sunto, aduersus quem pari consensu, qui post ipsum prosecuti sunt Anglorum & Britannorum historiam, tradunt, ipsum Ceaduallam Regem Britannorum fuisse, eumdemq. eius gentis nouissimum; quorum subijciam nomina. est inter alios Riccardus monachus Cluniacensis Gallus, id affirmans in libro, cuius titulus est, Series Romanorum Pontificum: id ipsum Rodulphus monachus Anglus in libro, cuius est titulus, Polychronicon; id etiam Gaufridus Asaphensis: tradit hoc ipsum Matthæus Vuestmonasteriensis Anglus, insuper & liber scriptus antiquus, cuius est titulus, Summarium Chronicorum Angliæ; qui tamen omnes non Ceaduallam, sed Cedualdradum appellant, filiumq. Ceaduallæ Regis Britannorum, eumdemq. vltimum eius gentis affirmant, aliterq. le- D gunt versum illum inditum sepulturæ:

CEADVALLA BRITANNVS CVR DICTVS REX SAXONVM.

[c] *Bed. lib. 3. c. 7. & lib. 4. c. 15.*

Ceadual armipotens liquit amore Dei.] vt ita legi debeat:

Rex Cedualdradus liquit amore Dei.] Quod igitur non fuerit Anglus, sed Britannus, illud præterea afferunt, quod a Britannis, non ab Anglis ei semper exhibitum cultum affirmant; insuper & consueuisse Britannos eiusmodi nomen Cedualdradum suis frequentissime imponere filijs: addunq. eius nomine multas esse ecclesias nuncupatas in ipsius memoriam a Britannis extructas, non ita ab Anglis, penes quos neque eius nomine sacellum reperiri tradunt erectum.

MAGNVM DE MVNDI CONTEMPTV EXEMPLVM.

Magnum plane tunc datum est vniuerso generi humano de contemptu mundi huius exemplum, dum Rex armiger, natura sæuus, hostium victor existens, quem si non aliud, E æmulatio saltem ipsa externorum sibi Britanniam vendicantium retinere debuisset in armis, vt eos e patrio solo pelleret: horum nullam rationem ducens, lucrum maximum existimauit, facere de ijs omnibus pro cælesti regno iacturam. Fuisse tantæ rei aggrediendæ ipsi adiumento sanctum Vuilfridum Archiepiscopum Eboracensem, licet Beda expresse non dicat, coniectura quidem vehementi adduci possumus, vt credamus: etenim cum ipso auctore constet, magnã inter eos necessitudinem intercessisse, cum Vectam insulam expugnatã Vuilfrido vtendam Rex ipse tradiderit [d]; ab eo pariter ipsum recepisse *spiritualia* dona, quis poterit dubitare? Sed & quod eodẽ auctore Beda liqueat, iam tertio Vuilfridum Romam concessisse; par est credere, ipsum de eadem sæpe illi sermonem habentem, eam adeundi ipsi desiderium iniecisse. Subdit vero de eius successore Beda, eiusdem consectatum esse vestigia; quod scilicet vbi ad annos triginta septẽ regni gubernacula propagasset, illud ipsum posteris relinquens, ad limina itidem Apostolorum peregrinationẽ susceperit: at de

[d] *Bed. lib. 4. cap. 16.*

A at de eo dicendum suo loco erit. Porro & complures alios idem esse imitatos exemplum, idem auctor ita testatur: Quod factum scilicet his temporibus plures de gente Anglorum nobiles, ignobilesque, laici & clerici, viri ac feminæ certatim facere consueuerunt] nimirum abdicato sæculo, conuolare ad limina Apostolorum, ad vbera matris, a qua se scirent esse progenitos. Sed de his satis.

Hoc eodem anno tribus martyribus felix Germania illustratur. Qui enim a Sergio Papa acceperant Euangelium ad prædicandum gentibus Borealibus, vix sparso verbi semine, illud fuso sanguine irrigarunt: Kilianus nempe Episcopus, Colomannus presbyter, & Totnanus diaconus hoc anno coronam sunt martyrij consecuti. Quod autem ad tempus spectat, erroris arguitur Sigebertus ex veteri inscriptione eorum sepulchro indita, quam posuit in suis Notis ad horum martyrum Acta vir probitate & doctrina notus B Nicolaus Serarius Societatis Iesu dignus professor: nos eam paulo inferius reddituri sumus.

KILIANI ET SOCIORVM MARTYRIVM.

Quod igitur ad hos martyres pertinet: in Franconiã ipsos diximus profectos esse, illicq. ijs qui adhuc Gentiles essent, Euangelium prædicasse, Ducemq. Gosbertum vna cum alijs ad fidem Christianam conuertisse: ibiq. demum pro laboribus exantlatis coronam martyrij consecuti sunt eadem ex causa, qua præcursor Domini S. Ioannes Baptista ab Herode amputari capite iussus est. Cum enim eumdem Gosbertum Ducem iam Christianum redditum admoneret sanctus Episcopus, quod non liceret sibi coniugio frui vxoris fratris sui, quam ante baptismum sibi coniunxerat, eiusdem feminæ in se odium acerbissimum concitauit, cuius & molitione idem cum socijs clanculo occisus est. Quomodo autem hæc gesta sint, & detestandum facinus detectum diuinitus fuerit, ex Actis antiquis fideliter C scriptis hic enarremus: sic enim se habent [a]:

[a] *Extant apud Sur. die 8. Iulij tom. 4.*

GEILA INSIDIATVR SANCTIS.

Nefanda mulier, de qua nobis est sermo (*Geila nomen illi erat*) callida meditatione perquirebat, quemadmodum sine populari strepitu & vulgi cognitione sanctos viros posset tollere e medio. Armabatur enim iræ impatientia, & libidinis furore: & quia diabolus iniqua cupientibus fomenta malitiæ subministrat, inuenti sunt duo administri crudelitatis eius, qui promitterent se satisfacturos Geilæ desiderijs, si munera darentur ipsis pro tanti perpetratione sceleris. Ita factum est, vt accepto nefandi operis præmio, voto re*sponderint* femineæ crudelitatis. Solebat beatissimus martyr Kilianus post paruam dor*mitionem* necessitatis, vigilare ad studium propensæ orationis.

VISIO OSTENSA S. KILIANO.

Quadam vero nocte, cum leues carperet somnos, ita vt nec dormiret integre, nec vigilaret aperte, apparuit ei vir habitu formaq. pulcherrimus, qui diceret: Amice Kiliane, D surge: nolo te diutius laborare: dumtaxat certamine tangeris, & sic victor iugiter mecum eris. His dictis, abscessit. Euigilans autem egregius vir, intelligens diuinam eam esse visitationem, conuocatis fratribus, inquit: Fratres, vigilemus: cito aderit Dominus, & pulsabit ianuam. Cauendum nobis est, ne nos somno torpentes inueniat. Addamus oleum lampadibus, dum tempus est; ne si forte defecerit, tunc incipiamus quærere, quando non poterimus inuenire. Illis itaque circa medium noctis orationi vacantibus, carnifices strictis gladijs locum, in quo orabant, penetrarunt. Quos cum sacer vir intuitus esset, ait: Amici, ad quid venistis? Vos implebitis præceptum: nos cursum consummabimus. His dictis, interfecti sunt, ibiq. terræ mandati, ne quis rem gestam scire posset. Vestimenta quoque, cum quibus diuina peragebant officia, sacriq. libri, cum illis defossa sunt, ne quod indicium necis eorum extaret, sed clam discessisse putarentur causa solitæ pere- E grinationis.

SANCTI NECANTVR.

Erat tamen nobilis quædam matrona, Burgunda nomine, quæ a principio prædicationis eorum sanctis viris adhæserat, habens cellulam iuxta oratorium sanctorum, quo facilius diuinis laudibus interesse valeret. Hæc intenta vigilijs, quæ facta fuerant, diligenti studio inuestigauit, recedentibusq. carnificibus, linteolo mundo fusum sanctorum sanguinem collegit, ac terræ diligenter infodit, vigilijs & orationibus iugiter vacans, vbi sanctorum corpora obruta nouerat, excolebatq. locum veneratione qua poterat, sed occulte, ne (sicut postea factum est) Geilæ iussu remouerentur. Ea enim sceleratissima mulier stratis plancis stabulum equorum in loco, vbi sancti martyres humati fuerant, fieri iussit, ne quo indicio sacra corpora proderentur. Ferunt autem, ab ijs qui tunc fuere, posteris relatum, iumenta eo in stabulo manentia super sepulchra martyrum nec stercus, nec vrinam reddidisse, honorem martyribus exhibentia: vt quod de capite propheta vaticinatus

GEILA FACINVS OCCVLTARE CONATVR.

natus est, id in eius membris quoque cerneretur: Cognouit (inquit Isaias [a]) bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israel autem me non cognouit. Tali ergo modo sanctorum corpora hominibus propemodum ignota mansissent, nisi Burgunda, quam diximus, in extremo vitæ posita, quibusdam fidelibus, vbi condita essent, reuelasset. A

a Isai. 1.

SVASV GEILAE SANCTI NON REQVISITI.

Contigit autem, vt Dux a bello reuerteretur ad locum, in quo sanctos viros reliquerat: cumq. eos non inueniret, studiose perquisiuit, quando & qua causa recessissent, quove profecti essent. Tum vxor eius, veneno malignitatis deprauata, modo rubore perfusa, modo pallore affecta, alias confidentia animata, multos anfractus suæ nequitiæ & fraudi prætexebat, dicens non se eos custodiendos suscepisse, neque ijs custodes adhibuisse: pro sua voluntate illos & venisse & recessisse, vt peregrinationis suæ institutum sequerentur. Sed quem femineæ voces non emolliunt? quem a statu rectitudinis non retrahunt? Credulus itaque verbis suæ coniugis princeps, nonnihil a cœpta inquisitione remisit. B

VLTIO DIVINA IN SACRILEGOS HOMICIDAS.

b Matth. 10.

Sed iuxta Dominicam vocem [b], Nihil opertum, quod non reueletur, & occultum, quod non sciatur. Cum ea quæ facta fuerant, paulatim obliuioni darentur, vnus eorũ, qui sanctos viros gladio peremerat, subito a dæmone arreptus, ingenti voce clamare cœpit: Kiliane, acriter me persequeris. Igne enim consumor. Quod feci, celare non possum. Video imminere mihi gladium tuo sanguine respersum. Talia diu vociferans, & proprijs se dentibus lanians, a præsenti migrauit ad pœnas æternas. De talibus quippe scriptum

c Hierem. 17.

est [c]: Duplici contritione contere eos, Domine.

Alter vero cædis sanctorum conscius, in rabiem versus, gladio se petijt, effusisq. visceribus, per tormenta præsentis temporis ad æterna peruenit. Quisnam, Geila, tibi cernenti talia sensus tunc erat infelix? cruciatibus aucta furebas. Non multo post & ipsa bellua, de qua loquimur, a dæmonibus arrepta, quanta poterat voce clamabat: Iuste torqueor, C quæ sanctis viris tortores adhibui. Recte crucior, quæ cruciatus illis paraui. Acriter instas, Kiliane: ignem accendis, Colomanne: fomenta ministras, Totnane. Sufficiat vobis vicisse: nimis vestras vlciscimini iniurias. A calice Kiliane diceris: sed valde amara mihi pocula infundis. His dictis, miserabiliter vexabatur, ita vt a multis teneri vix posset. Tandem cum magno cruciatu ad cruciatus diabolo paratos migrauit. Cernimus impletum,

GEILA MISERRIME PERIT.

d Luc. 18.

quod Veritas in Euangelio dicit [d]: Dominus non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Amen dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum.

His ita gestis, aiunt Gosbertum a suis seruis interemptum, filiumq. eius principatu dejectum, cognatos affinesq. eorum a contribulibus tanta perpessos, vt vix aliqua eis Reipublicæ dignitas in ea prouincia relicta sit. Quæ autem horum causa fuerit, vtrum quod D fidem rectam colerent, ab ijs, qui ab ea deuiarant, talia passi sint: an quod post cædem sanctorum martyrum a veritatis tramite recesserint, vindictam hanc diuinitus illatam pertulerint: viderit ille, quem nullum latet secretum: modo nos nihil eiusmodi asseramus, quod incompertum habemus.] hucusque auctor veritatis tenacissimus pariter & modestissimus. Porro hos ipsos, quos Romana Ecclesia Apostolico munere decorauit, eosdem corona martyrij insignitos triumphatores excepit, retulitq. in Album purpuratorum martyrum, annua (quousque mundus erit) memoria celebrandos ea qua passi sunt die, octauo Idus Iulij cunctis fidelibus exhibens.

GOSBERTI INTERITVS.

Verum & idem Serarius noster, qui notationes ad Acta horum martyrum (vt diximus) scripsit, eiusmodi antiquitus scriptum recitat epitaphium, rudi licet Minerua, vt ferebat illorum temporum ætas, incisum (vt ait) lapideæ tabulæ positæ in sepulchrali crypta E iuxta puteum ad Occidentem:

EPITAPHIVM DE SS. KILIANO ET SOCIIS.

Annis sexcentis octogenisq. nouenis
Istic Kyllenam scimus fontis prope venam,
Et Colonatum, necnon Totbnamque beatum
Ob Saluatorem proprium fudisse cruorem.
Hinc fuit, est, & erit salus illi, qui pie quærit,
Est cæcus, mutus, claudus, surdusq. solutus.] Qui autem sequuntur versus, ad ipsorum eleuationem pertinent, factam per Bonifacium successorem, qui & recondidit Burkardum Episcopum Herbipolensem:

Septingentesimo quinquagesimoq. secundo
A Bonifacio, Burkardo consociato,

Hi

A *Hi sunt sublati, rite quoque canonizati.*
Hos pete deuote, qui sint † oramine pro te.] Qui vero quatuor sequuntur versus, Burkardi epitaphium continent, nomenq. eius qui posuit, ita conscriptum: †

Septingentesimo nonagesimo quoque primo
Burkardus moritur, corpusq. suum sepelitur
Iuxta sanctorum tumulum, ceu scribitur, horum
Per Megengaudum successorem reuerendum.] Quod his subditur hexastichon de ijsdem sanctis martyribus conscriptum, extat in vestibulo capitularis loci, qui Noui monasterij templo cohæret, in ædificiorum parte superiore, ad Septentrionale cryptæ latus, quod excultiorem poeticæ artis præsefert auctorem:

Hi sunt, Herbipolis, qui te docuere, magistri,
B *Qua verum coleres relligione Deum.*
Impia quos tandem iussit Geilana necari,
Celauitq. sub hunc corpora cæsa locum.
Ne turpi sine laude situ defossa iacerent
Corpora, Burkardus sub monumenta locat.] hactenus de sanctis martyribus, eorumdemq. memorijs: quorum precibus factum non dubitamus, vt fides Catholica in eadem Ecclesia adhuc integra perseueret in tanto naufragio fidei Germanarum prouinciarum, bene culta laboribus & bene custodita vigilijs Iulij eius Episcopi, digni sanctorum Præsulum successoris.

IESV CHRISTI ANNVS 690. SERGII PAP. ANNVS 3. IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS 6.

C SEquens sexcentesimus nonagesimus Christi annus tertia Indictione inchoatur, quo Deus nouos Apostolos decernit ad Germanorum conuersionem, eosdemq. numero duodecim. Etenim etsi olim in illis Borealibus regionibus aliquando (vt dictum est superius) Euangelium illuxisset, postea tamen barbarorum motibus sæpius agitatæ prouinciæ, atque bellorum assiduis cladibus desolatæ, in solitudinem prope redactæ sunt, cum excoli verbi Dei prædicatione desiuissent: cum & adhuc aliæ essent prouinciæ, quibus tenebræ impietatis ex ignorantia veri Dei in cultu dæmonũ perseuerarent. Sed haud oblitus misereri Deus, qui ex semine illo purissimo in Anglia a S. Gregorio Romano Pon-D tifice sato pauca grana delegit, quæ mundo præmortua magnum prouentum frugum afferrent. Quomodo autem hæc cœpta sint, & nomina eorum qui missi fuerant, ex Marcellino, qui interfuit, vnusq. ex ijs fuit, describamus; similiter & ea quæ in eamdem sententiam Beda & ipse rerum sui temporis scriptor posteris commendauit, in medium afferamus.

NOVI APOSTOLI DECERNVNTVR AD EVANGELII PRAEDICATIONEM IN GERMANIAM.

Fuit autem tantæ molis præcipuus architectus numquam satis laudatus S. Ecgbertus natione Anglus, qui monasticam disciplinam propensissimo studio excoluit in Hibernia, vbi & sacris litteris est imbutus, de quo ex Beda [a] superius mentionem fieri contigit. optasset & ipse inter eosdem Apostolos numerari, primusq. in Apostolico opere inueniri; verum diuina voluntate alij fuit operi mancipatus. Sed audi quæ de eius instituto tradit Beda [b]: Eo tempore, inquit, *nempe ab incarnatione Domini (vt paulo superius numerat) sexcentesimo nonagesimo anno, sicut & Marcellinus pariter computat*, venerabilis & cum omni ho-E norificentia nominandus famulus Christi & sacerdos Ecgbertus, quem in Hibernia insula peregrinam ducere vitam pro adipiscenda in cælis patria retulimus, proposuit animo pluribus prodesse, id est, inito opere Apostolico, verbum Dei aliquibus earum, quæ nondum audierant, gentibus euangelizando committere, quarum in Germania plurimas nouerat esse nationes, a quibus Angli, vel Saxones, qui nunc Britanniam incolunt, genus & originem duxisse noscuntur: vnde hactenus a vicina gente Britonum, corrupte, Germani nuncupantur. sunt autem Fresones, Rugini, Dani, Hunni, antiqui Saxones, Boruchtuarij: sunt etiam alij perplures ijsdem in partibus populi Paganis adhuc ritibus seruientes, ad quos venire præfatus Christi miles circumnauigata Britannia disposuit, si quos forte ex illis ereptos Satanæ ad Christum transferre valeret: vel si hoc fieri non posset, Romam venire ad videnda atque adoranda beatorum Apostolorum ac martyrum Christi limina cogitauit.

a Bed. lib. 3. c. 27.

b Bed. lib. 5. c. 10.

S. ECGBERTVS CVPIT PROFICISCI AD CONVERSIONEM GENTILIVM.

Erat

Erat ipsi in mente, tentare si quod pateret ostium Euangelio, ac Romam inde migrare A
ad accipiendum a sede Apostolica apostolatum, vt postea factum dicemus ab ijs, qui ab
eodem missi sunt: quod si nullus pateret aditus verbo Dei, lucrum saltem id peregri-
natione caperet, vt inuiseret & veneraretur sanctorum sepulchra Apostolorum. Hunc
plane fuisse eius verborum sensum, quæ sunt secuta declarant: sed quibus ipse fuerit re-
tentus nutu diuino impedimentis, Beda ibidem sic pergit dicere: Sed ne aliquid horum
DIVINO MONITV ECGBERTVS IMPEDITVR AB INSTITVTO. perficeret, superna illi oracula, simul & opera restiterunt. Siquidem electis socijs stre-
nuissimis, & ad prædicandum verbum idoneis, vtpote actione simul & eruditione præ-
claris, præparatisq. omnibus quæ nauigantibus esse necessaria videbantur; venit die
quadam mane primo ad eum vnus de fratribus, discipulus quondam in Britannia & mini-
ster Deo dilecti sacerdotis Boisili, cum esset idem Boisil præpositus monasterij Mailro-
sensis sub Abbate Eata, vt supra narrauimus, referens ei visionem quæ sibi eadem no- B
cte apparuisset:

Cum expletis, inquiens, hymnis matutinalibus, in lecto membra deposuissem, ac le-
QVID AGERE DEBEAT ADMONETVR. uis mihi somnus obrepsisset: apparuit magister quondam meus & nutritor amantissimus
Boisil, interrogauitq. me, an eum cognoscere possem. Aio: Etiam: tu es enim Boisil. At
ille: Ad hoc, inquit, veni, vt responsum Domini Saluatoris Ecgberto afferam, quod te
tamen referente oportet ad illum venire. Dic ergo illi, quia non valet iter, quod propo-
suit, implere: Dei enim voluntas est, vt ad Columbæ monasteria magis docenda pergat.
Erat autẽ Columba primus doctor fidei Christianæ Transmontanis Pictis ad Aquilonem,
primusq. fundator monasterij, quod in Hu insula multis diu Scotorum Pictorumq. po-
pulis venerabile mansit: qui videlicet Columba nunc a nonnullis, composito a cella & Co-
lumba nomine, Columcelli vocatur. Audiens autem verba visionis Ecgbertus, præcepit C
fratri qui retulerat, ne cuiquam hæc alteri referret, ne forte illusoria esset visio: ipse au-
tem tacitus rem considerans, veracem esse timebat, nec tamen a parando itinere, quo ad
gentes docendas iret, cessare volebat. At post paucos dies rursum venit ad eum præfatus
frater, dicens, quia & ea nocte sibi post expletas matutinas Boisil per visum apparuerit,
dicens: Quare tam negligenter ac tepide dixisti Ecgberto, quæ tibi dicenda præcepi? At
nunc vade, & dic illi, quia velit, nolit, debet ad monasteria Columbæ venire: quia arа-
tra eorum non recte incedunt; oportet autem eum ad rectum hæc tramitem reuocare.

Qui hæc audiens, denuo præcepit fratri, ne hæc cuiquam patefaceret. Ipse vero tam-
MARIS TEMPESTATE REIICITVR ECGBERTVS. etsi certus est factus de visione, nihilominus tentauit iter dispositum cum fratribus memo-
ratis incipere. Cumq. iam naui imposuissent, quæ tanti itineris necessitas poscebat, atque D
opportunos aliquot diebus ventos expectarent, facta est nocte quadam tam sæua tem-
pestas, quæ perditis nonnulla ex parte ijs quæ in naui erant rebus, ipsam in latus ia-
centem inter vndas relinqueret. Saluata sunt tamen omnia quæ erant Ecgberti & socio-
rum eius. Tum ille quasi propheticum illud dicens: Quia propter me est tempestas hæc:
subtraxit se illi profectioni, & remanere domi passus est. At vero vnus de socijs eius, vo-
cabulo Vuitbertus, cum esset & ipse contemptu mundi ac doctrinæ scientia insignis (nam
multos annos in Hibernia peregrinus anachoreticam in magna perfectione vitam egerat)
ascendit nauim, & in Fresiam * perueniens, duobus annis continuis genti illi ac Regi illius
* Frisiam
* Radbodo Radbedo * verbum salutis prædicabat, neque aliquem tanti laboris fructum apud barba-
ros inuenit auditores. Tunc reuersus ad dilectæ locum peregrinationis, solito in silentio
Domino vacare cœpit: & quoniam externis prodesse ad fidem non poterat, suis amplius E
ex virtutum exemplis prodesse curabat.]

Videre est ex ipso rerum exitu rem mirandam, sanctos viros a tanto opere sæpius re-
uocatos, quousque eorum legitimus efficeretur apostolatus: Etenim quæ a Deo sunt, or-
dinata sunt. Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? inquit Apostolus [a]. Quousque enim a
a Rom. 10. Romano Pontifice prædicandi Euangelium apostolatum non accepere, ipsorum labor mi-
nime optatum finem consecutus est, vt scilicet ad fidem Christi barbaros aliquando con-
uerterent. Sed audi ex eodem auctore eorumdem, antequam Romam ad Pontificem se
conferrent, inanes progressus. pergit enim Beda [b]: Vt autem vidit vir Domini Ecgber-
b Bed. lib. 5, c. 12. tus, quia nec ipse ad prædicandum gentibus venire permittebatur, retentus ob aliam
DVODECIM DELIGVNTVR VERBI PRAEDICATORES. sanctæ Ecclesiæ vtilitatem, de qua oraculo fuerat præmonitus, nec Vuitbertus illas de-
ueniens in partes quicquam proficiebat: tentauit adhuc in opus verbi mittere viros san-
ctos & industrios, in quibus eximius Vuilbrordus presbyterij gradu & merito præfulge-
bat.

A bat. Qui cum illo aduenissent (erant autem numero duodecim) diuertentes ad Pipinum
Ducem Francorum, gratanter ab illo susceptі sunt: & quia nuper citeriorem Fresiam *, ex- * Frisiam
pulso inde Radbedo * Rege, ceperat, illo eos ad prædicandum misit, ipse quoque imperia- * Radbodo
li auctoritate iuuans, ne quis prædicantibus quicquam molestiæ inferret, multisq. eos
qui fidem suscipere vellent, beneficijs attollens. Vnde factum est, opitulante gratia diui-
na, vt multos in breui ab idololatria ad fidem conuerterent Christi.] sed hæc postea, vt
dicemus. pergit vero de duobus alijs idem institutum sectantibus dicere, de quibus nos
suo loco acturi sumus.

At quid postea? ne in vacuum (vt dicit Apostolus [a]) currerent, vbi ad verbi prædicatio- a Galat. 2.
nem iam patefactam viam viderent, decernunt mox ad eum quẽ vice Petri scirent vniuer- A PONTIFICE ROMANO APOSTOLATVM ACCIPIVNT.
sæ Catholicæ Ecclesiæ præesse Romanum Pontificem legationem, qua apostolatum acci-
B perent ad gentes, licentiam scilicet atque auctoritatem Euangelij prædicandi. Quisnam
autem fuerit qui ad hoc Romam profectus est, idem Beda docet, dum rem gestam describit
his verbis [b]: Primis sane temporibus aduentus eorum in Fresiam *, mox vt comperit Vuil- * Frisiam
brordus datam sibi a Principe licentiam ibidem prædicandi, accelerauit venire Romam, b Bed. lib. 5. c. 11.
cuius sedi Apostolicæ tunc Sergius Papa præerat, vt cum eius licentia & benedictione de-
sideratum euangelizandi gentibus opus iniret: simul & reliquias beatorum Apostolorum
ac martyrum Christi ab eo se sperans accipere: vt dum in gente cui prædicaret, destructis
idolis, ecclesias institueret, haberet in promptu reliquias sanctorum, quas ibi introduce-
ret, quibusq. ibidem depositis, consequenter in eorum honorem, quorum essent illa sin-
gula, quæque loca dedicaret. Sed & alia perplura, quæ tanti operis negotium quærebat,
vel ibi discere, vel inde accipere cupiebat.] hæc de legatione ad Romanum Pontificem
C Sergium missa: quæ autem post hæc secuta sunt, suis locis pro ratione temporis dictu-
ri sumus.

Quoniam vero de perfecto Apostolicorum virorum numero duodenario trium dumta-
xat hactenus ea scriptione nomina innotuerunt, audiamus Marcellinum vnum ex ijs, c Marcel. in Su-
qui omni fide ipsorum res gestas tradidit posteris scriptas [c]. Breuiter enim ea cuncta de uiberto, apud
apostolatu ipsorum pertingens scribit, & de S. Ecgberto horum omnium (vt dictum est) Sur. to. 2. die 1.
bonorum auctore: in quo illud, quod aliunde irrepsit, puto corrigendum, dum nominatur Martij.
Archiepiscopus Eboracensis: nam nonnisi presbyterum fuisse, apud Bedam & Martyro-
logia cuncta reperies. Ait igitur Marcellinus: Magnificus Præsul S. Ecgbertus * sitiens * Egbertus
& affectans salutem omnium hominum, & præcipue Paganorum Frisonum, & Saxonum,
eo quod Angli ab eis & ex eis propagati sunt, non desistens a bonæ voluntatis inchoato
D proposito, tentauit adhuc in opus verbi Dei mittere illuc sanctos & industrios, & ad præ-
dicandum verbum vitæ strenuos & idoneos viros, vtpote actione & eruditione præclaros.
Elegit ergo & congregauit, instar duodecim Apostolorum, duodecim Apostolicos viros in QVI FVERINT DVODECIM ILLI IN GERMANIAM MISSI.
fide constantes ex diuersis monasterijs ad prædicandum Germanis Catholicam fidem.
Fuerunt autem hi missi, Vuillebrordus, Suuibertus, Acca, Vuigbertus, Vuillibaldus,
Vuinibaldus, Lebuinus, duo Euualdi, Vuerenfridus, & ego minimus omnium Marcelli-
nus, qui hanc historiam, sicut & sancti Vuillebrordi conscripsi. Omnes præfati presbyte-
ri & sacerdotes fuerunt, ac sanctissimus Adelbertus Leuita filius Regis Deirorum, qui pro
Christo dimittens regale patrimonium, cum prædictis sanctis presbyteris electus a sancto
Ecgberto, amore Christi, peregrinum non recusauit exilium.

Et quoniam hi sancti doctores propagati fuerunt in Anglia de stirpe Frisonica & Saxo-
E nica, ideo conuenienter prædicare potuerunt Euangelium Christi in lingua Germanica.
Quorum aliqui postmodũ palma martyrij coronati fuerunt, alij prædicationibus continuis
inter barbaros vsque ad obitum institerunt, alij vacantibus Episcopijs subrogati fuerũt, vt
infra patebit. Igitur præparatis omnibus quæ tantis viris necessaria videbantur, mox præ-
fati duodecim egregij Dominici gregis arietes, salutatis amicis & parentibus, accepta be-
nedictione tam eximij Archiepiscopi, superna comitante clementia, prospero vento ce-
leriter in Vuiltemburg, siue Traiectum aduehuntur, anno scilicet ab incarnatione Do- DE TEMPORE PRAEDICATIONIS.
mini sexcentesimo nonagesimo, pontificante Romæ Apostolico viro sancto Sergio Papa
anno suo tertio, imperante pijssimo Imperatore Iustiniano, ac regnante in Anglia glorio-
so Alfrido Rege Nordhumbrorum, qui Catholicas Ecclesiæ regulas sequi semper &
amare desiderabat.] hucusque Marcellinus, qui cum se testetur scripsisse pariter vitam
Vuillebrordi, siue Vuilbrordi, non extat illa quidem; sed quæ habetur præ manibus,

Albini Flacci habet titulum; in qua multa desiderantur, vt inter alia primus accessus A
ipsius in Vrbem ad Romanum Pontificem, de secundo tantum quando factus est Episcopus mentione facta. Ceterum bis ipsum Romam ad Sergium Papam profectum esse, Beda est etiam fidelissimus testis. Quod ad Adelbertum, cuius mentio facta est, pertinet,

a Extant apud Sur. die 25. Iun.

scias eius vitæ extare Acta [a], ijs quæ dicta sunt consentientia: sed de his alias inferius.

Hoc quoque anno magnus ille Theodorus Roma missus in Angliam Dorouernensis Archiepiscopus, legatusq. Apostolicæ sedis, sanctitate clarus, doctrina eximius moritur, de quo ista Beda [b]: Anno autem post hunc, quo Ceadualla Romæ defunctus est, proximo, id est, sexcentesimo nonagesimo incarnationis Dominicæ, Theodorus beatæ memoriæ Archiepiscopus senex & plenus dierum, id est, annorum octoginta & octo, defunctus est: quem se numerum annorum fuisse habiturum, ipse iamdudum somnij reuelatione edoctus, suis prædicere solebat. Mansit autem in Episcopatu annis vigintiduobus, sepultusq. est B
in ecclesia sancti Petri, in qua omnium Episcoporum Dorouernensium sunt corpora deposita. De quo vna cum consortibus eiusdem sui gradus recte & veraciter dici potest, quia corpora ipsorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum viuet in generatione & generationes. Vt enim breuiter dicam, tantum profectus spiritales tempore præsulatus illius Anglorum Ecclesiæ, quantum numquam antea potuere, ceperunt. Cuius personam, vitam, ætatem, & obitum, epitaphium quoque monumenti ipsius versibus heroicis triginta & quatuor palam ac lucide cunctis illo venientibus pandit: quorum primi sunt hi:

b Bed. lib. 5. c. 8.

S. THEODORI EPISC. DOROVERNEN. OBITVS.

THEODORI SEPVLCHRALIS EPITAPHII VERSVS.

Hic sacer in tumba pausat cum corpore Præsul,
Quem Theodorum nunc lingua Pelasga vocat.
Princeps Pontificum, felix, summusq. sacerdos, C
Limpida discipulis dogmata differuit.

Vltimi autem hi:

Namque diem nonam decimam September habebat,
Cum carnis claustra spiritus egreditur:
Alma nouæ scandens felix consortia vitæ,
Ciuibus Angelicis iunctus in arce poli.] hæc tantum Beda, nec nos aliquid amplius accepimus. Porro ipsius Theodori in sanctorum numerum relati celebritas [c] anniuersaria die recurrit. Successisse autem in eius locum Berectuualdum virum doctissimum, auctor est idem Beda [d]; quem Romam esse profectum, & accepisse ordinationem a Sergio Papa, Anastasius Bibliothecarius in Sergio testatur.

c Martyrolog. Rom. die 19. Septemb.

d Beda lib. 5. c. 9.

Sed & Hadrianus Abbas pariter, qui cum eodem Theodoro a Vitaliano Papa missus D
fuerat, diem obijt. ita quidem Beda, dum ait [e], post annum a transitu Vuilfridi ipsum esse defunctum.

HADRIANI ABBATIS OBITVS.

e Bed. lib. 5. c. 21.

Moritur item hoc anno, octauo Idus Martij, S. Iulianus Episcopus Toletanus, vbi sedisset annos decem, mensem vnum, ac dies septem: relatusq. inter sanctos, annua memoria in Ecclesia celebratur. Subrogatus est in locum eius Sisibertus, quem alij Sigebertum, Sisbertum vero alij nominant, de quo anno sequenti dicturi sumus.

Quod autem pertinet ad res Orientalis Imperij, Annales [f] hæc referunt, pacem cum Sarracenis pactam leui causa ab Imperatore esse solutam, quod scilicet pecunia ab illis tributi loco pendi solita, haud ex more cusa esset ipsius Imperatoris imagine; sicq. nec oblatum in massa aurum accipere voluisse. vnde plane expertus tunc Oriens fuit, quod habet Ecclesiastes [g]: Væ tibi terra, cuius Rex est puer.] Adiecit aliud malum ad hæc Impe- E
rator: nam cum Cyprios omnes Sarracenorum patentes incursionibus ab insula transmigrare coegerit, horum haud modica pars naufragio perijt & languore perempta est, in Cyprum vero pars reuersa est, reliqua autem pars habitauit in Hellesponto: Ad hos namque spectat canon tricesimusnonus Sextæ Synodi conscriptus his verbis: Cum frater & comminister noster Ioannes insulæ Cypri Præsul vna cum suo populo in Hellesponticam prouinciam, & propter barbaricas incursiones, & vt a Gentilium seruitute liberarentur, & Christianissimæ potentiæ sceptris pure subijcerentur, a prædicta insula emigrauerit, clementis Dei prouidentia, & pij Deiq. amantis Imperatoris nostri labore: constituimus, vt citra vllã innouationẽ seruentur, quæ a diuinis Patribus, qui Ephesi conuenerunt, prædicti viri throno priuilegia concessa sunt, vt noua Iustinianopolis *(ita appellata ab ipso Imperatore ciuitas ipsis tradita incolenda)* Constantinopolis ius habeat, & qui in ea constituitur in pri-

f Theophan. & Cedren. hoc anno 6. Imp.

PAX SOLVITVR AB IMP.

g Eccles. 10.

CYPRII MIGRARE COACTI.

A in primis pius ac religiosissimus Episcopus, præsit omnibus Hellespontiorum prouinciæ Episcopis, & a suis Episcopis eligatur ex antiqua consuetudine. Mores enim, qui sunt in vnaquaque Ecclesia, diuini etiam nostri patres seruandos censuerunt. Cyzicenorum ciuitatis Episcopo prædictæ Iustiniani ciuitatis subiecto existente ad imitationem reliquorum omnium Episcoporum, qui subsunt prædicto Dei amantissimo Præsuli Ioanni; a quo, cum vsus postulauerit, etiam ipsius Cyzicenorum ciuitatis Episcopus ordinabitur.] hæc Sexta Synodus. Canon vero generalis de alijs omnibus Episcopis eadem ex causa transmigrantibus ita sancitus est [a]:

a Sext. Synod. c. 37.

DE EPISCOPIS AB HOSTIBVS FVGATIS.

Quoniam diuersis temporibus barbaricæ incursiones fuere, & ex eo plurimæ ciuitates ab iniquis & exlegibus subiugatæ fuere, vt ideo non possit eius ciuitatis Præsul, postquam ordinatus fuerit, suum thronum apprehendere, & in eo sacerdotali constitutione B
collocari, & sic pro ea quæ inualuit consuetudine ordinationes & omnia quæ ad Episcopum pertinent agere & tractare: Nos honorem ac venerationem sacerdotio seruantes, & gentilem iniuriam nequaquam ad Ecclesiasticorum iurium perniciem posse quicquam agere volentes, eis qui sic ordinati sunt, & propter prædictam causam in suis thronis non sunt constituti, vt absque vllo ex ea re præiudicio conseruentur, decreuimus vt & diuersorum clericorum ordinationes canonice faciant, & Pontificatus auctoritate in proprio termino vtantur, & sit firma ac legitima quæcumque sub eo procedit administratio. Non enim a tempore necessitatis exacta iuris obseruatione circumscripta, dispensationis terminus circumscribetur.] hæc ibi.

Porro quod ad Iustinianum Imperatorem pertinet, quam citissime rupti fœderis damnum sensit: etenim hoc ipso anno expertus est Abimelech (ita pro Habdimelech) Sar- C
racenorum tyrannum infestum, de quo hæc ex Theophane Annales Græcorum habent [b]: Misit Habdimelech ad ædificandum templum Mucham, & voluit auferre columnas sanctæ Gethsemanis. Et rogauerunt eum Sergius quidam vir Christianissimus, qui erat generalis Mansur Logotheta, & valde familiaris eidem Habdimelech, atque Patricius socius eius, Christianis qui erant in Palæstina præpositus, qui cognominabatur Clausus, postulantes ne hoc fieret, sed per supplicationes suas persuaderet Iustiniano mittendi sibi alias pro eis: quod & factum est.] hæc Annales. Quod spectat ad vocem Mansur, nomen *id* erat familiæ, & non dignitas, siue magistratus: vt sit verborum sensus, Sergius Mansur generalis Logotheta, &c.] cum autem & sanctus Ioannes Damascenus cognomento dictus fuerit Mansur, teste Suida & alijs antiquioribus, opinari licet fuisse hunc Sergium eiusdem Ioannis parentem: tali namque pio, nobili, ac libero progenitore ipsum natum, D
eius Acta testantur.

b Relat. in Miscel. hoc anno.

COLVMNAE GETHSEMANIS SERVATAE.

IESV CHRISTI ANNVS 691.	SERGII PAP. ANNVS 4.	IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS 7.

ANnus sequitur nonagesimusprimus post sexcentesimum, Indictione quarta inchoatus, quo Kalendis Nouembris celebratum habetur in Hispania Concilium Cæsaraugustanum, Era nimirum septingentesima vndetrigesima, tertium ordine positum, in E
quo canones sanciti dumtaxat quinque reperiuntur. Inter alia autem, quod etiam Toletanum decimumtertium Concilium [c] statuerat de vxoribus Regum, ne post eorum obitum ad secunda vota pertranseant, ne videlicet occasio daretur alicui inuadendæ tyrannidis: additum est præsenti Concilio [d], vt relicta Regis post eius obitum vestem regiam mutet, religiosam induat, atque inter moniales in monasterio vitam transigat. Vt autem in hanc solicitudinem Rex Egica conijceretur, forte accidit ob suspicionem rerum nouandarum per Sisbertum Episcopum Toletanum; qui mox vt se super omnes in sublimem cathedram eleuatum sensit, elatus animo, mente improba de inferenda nece religiosissimo Regi cogitare cœpit: sed quomodo detectus pœnas dederit, post sequentem annum dicturi sumus.

c Concil. Tolet. 13. c. 5.

d Concil. Cæsaraugust. c. 5.

SISBERTI EPISC. TOLETANI SVPERBIA.

Moritur hoc anno Bertharidus Rex Longobardorum, cum regnasset solus annos septem,

decem autem cum filio Cuniperto. hæc ex ſententia Pauli diaconi [a]. poſt quem idem Cunipertus eius filius vſque ad duodecimum annum regnum tenuit. Porro de Bertharido laude digna hæc habet idem auctor [b]: Erat vir pius, fide Catholicus, iuſtitiæ tenax, pauperumq. largiſſimus nutritor.] & paulo poſt: Vt regni iura ſuſcepit, in loco illo, qui a parte fluminis Ticini eſt vnde ipſe olim fugerat, monaſterium, quod Nouum appellatur, Domino & liberatori ſuo in honorem ſanctæ virginis & martyris Agathæ conſtruxit, in quo multas virgines aggregauit, rebusq. diuerſis pariterq. ornamentis eumdem locum ditauit. Regina vero eius Rodelinda baſilicam ſanctæ Dei genitricis extra muros eiuſdem ciuitatis Ticinenſis, quæ ad Perticas appellatur, opere mirabili condidit, ornamentisq. mirificis decorauit.]

a Paul. diacon. lib. 5. c. 33. 34. 35. & 37.

b Paul. lib. 6. c. 17.

BERTHARIDI REGIS LONGOBARD. OBITVS.

Regnum autem Cuniperti [c], vbi ſolus remanſit, haud pacificum fuit, ſed ipſo eius exordio aduerſarium paſſus eſt tyrannum Alachim ducem Tridentinum ſubditum ſuum, qui contra patrem Bertharidum iam inſurrexiſſet, hominem ſæuum, clericis omnibus perinfenſum, contemptorem præcipue ſanctorum Epiſcoporum, contumelioſum *in omnes* miniſtros Eccleſiæ: cuius rei gratia in maximum ſunt timorem coniecti. Poſt multa ab eo damna illata, Zeno diaconus Eccleſiæ Ticinenſis nouo exemplo haud probato, cum diuino miniſterio altaris mancipatus eſſet, accinxit ſe gladio aduerſus eum, obſequium putans præſtare Deo, dum ob ſalutem aliorum ſe deuouit. Sed iuſtiſſimum licet bellum aggreſſus fuerit, aduerſus nimirum religionis perduellem atque tyrannum: nihilominus exitus declarauit, non placere Deo, vt ſacri altaris miniſtri pugnent armis, ſed vt potius agant apud ipſum precibus: etenim abſque aliquo emolumento idem pugnans, miſere interficitur, narrat hæc pluribus ipſe Paulus [d].

c Paul. diacon. lib. 5. c. 28. 29.

ALACHIM TYRANNVM PATITVR CVNIPERTVS.

d Eod. lib. 5. c. 40.

Ceterum nefarius tyrannus eo magis aduerſus clericos exaſperatus, eiuſmodi (quod idem ait Paulus [e]) votum nefarium nuncupauit: Tale itaque nunc facio votum, quod ſi mihi Deus iterum victoriam dederit, vnum puteum de teſticulis impleam clericorum.] ita barbarus animo ferus, religionis expers, immanitate proteruus. Verum obſtitit Deus, qui eum in viſione perterruit. nam ait Paulus: Cum prope eſſent exercitus ipſi inuicem ſibi contrarij, & ſe vtræque acies ad pugnandum contingerent, Cunipertus Rex ad Alachim iterato hæc verba mandauit: Ecce quantus populus ex vtraque parte conſiſtit: quid opus eſt, vt tanta multitudo pereat? Coniungamus nos, ego & ille ſingulari certamine: & cui voluerit Dominus de nobis dare victoriam, omnem populum ſaluum & incolumem poſſideat. Cumq. Alachim ſui hortarentur, vt faceret quod Cunipertus illi mandauit, ipſe reſpondit: Hoc facere ego non poſſum, quia inter contos ſuos ſancti Archangeli Michaelis, vbi ego illi iuraui, imaginem conſpicio. Tunc vnus ex illis: Præ timore, inquit, cernis quod non eſt, & tibi iam tarde eſt modo iſta meditari. Conſerunt itaque acies, perſtrepentibus buccinis; & neutra parte locum dante, maxima populorum facta eſt ſtrages. Tandem crudelis tyrannus Alachis interijt; & Cunipertus, adiuuante Domino, victoriam cepit.] hæc Paulus diaconus.

e Eod. lib. 5. c. 41.

ALACHIS CONTVMELIOSVS TYRANNVS DAT POENAS.

Hoc pariter anno, vbi Paulus Conſtantinopolitanus Epiſcopus ſediſſet annis ſeptem, moritur, & in locum eius ſuffectus eſt Callinicus, homo nouandarum rerum ſtudioſiſſimus, de quo ſequenti anno & alijs dicturi ſumus. fuerat iſte presbyter vaſorum eiuſdem Eccleſiæ cuſtos.

IESV CHRISTI ANNVS 692.	SERGII PAP. ANNVS 5.	IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS 8.

CONCIL. CONSTANTINOP. APPENDIX AD SEXTVM.

QVi ſequens eſt annus Domini ſexcenteſimus nonageſimus ſecundus, Indictione quinta notatur: quo celebratum eſt Conſtantinopoli Concilium, ſeu potius Conciliabulum, in quo nomine Sextæ Synodi centum & tres canones (quod numquam hactenus in aliquo factum Concilio legitur) ſanciti leguntur. Antequam autem de eo agamus, primum omnium de tẽpore habenda eſt diſcuſſio, quod ſciamus ab alijs errore poni habitum anno Domini ſexcenteſimo octogeſimoſexto: verũ non ante præſentem annũ habitum, ex eiuſdem

eiuſdem Synodi canonibus certo affirmare poſſumus, nempe iam nuper tranſacta quarta Indictione: id enim ex tertio ipſius canone liquido demonſtratur, dum in eo bis poſita eſt Indictio, atque inter alia iſta leguntur: Omnes ſimul decernimus, vt qui duobus quidem matrimonijs implicati fuere, & vſque ad decimumquintum præteriti menſis Ianuarij præteritæ quartæ Indictionis, anni a mundo ſex milleſimi centeſimi nonageſiminoni peccato ſeruierunt, & non ab eo reſipiſcere voluerunt, depoſitioni canonicæ ſubiacere, &c.] Sic igitur perſpicue apparet, non ante quintam Indictionem potuiſſe eam Synodum celebrari.

DE TEMPORE PSEVDOSYNODI CELEBRATAE.

Hæc autem cum ex ipſis canonibus habeantur qui Sextæ Synodi nomine nuncupantur, plus apud me valent, quam quæ a Tharaſio [a] Conſtantinopolitano Epiſcopo abſque aliqua certa auctoritate narrantur, cum ſcilicet pro corroboratione eiuſmodi canonum iſta ait: Quæ hic ignorantia, qua plerique laborant circa hos canones? ſcandalum eſt enim dubitare, num ſint Sextæ Synodi. Cognoſcant igitur tales, Sextam Synodum temporibus Conſtantini fuiſſe congregatam, nimirum contra eos, qui tantummodo vnam *actionem* & voluntatem in Chriſto collocant. Illi igitur hæreticos anathemate verberantes, Orthodoxamq. fidem confirmantes, ſub annum decimumquartum Conſtantini domum redierunt. Poſt annos igitur quatuor, vel quinque, ijdem illi Patres ſub Iuſtiniano Conſtantini filio congregati prædictos canones ediderunt: neque de hac re quiſquam dubitet.] hæc Tharaſius, quem redarguunt ipſimet (vt diximus) canones Sextæ Synodi nuncupati.

a Apud Septimam Synod. Act. 2.

THARASII SENTENTIA ERRORIS ARGVITVR.

Redarguit etiam eumdem Tharaſium Theophanes: ſed redarguendus & ipſe, dum non decem exactos, ſed vigintiſeptem annos enumerat a Sexta Synodo ſub Conſtantino vſque ad horum canonum ſanctionem ſub Iuſtiniano; cuius hæc ſunt verba ex Græco Latine reddita a Turriano: Illud oportet non ignorare caſſum & nugatorium eſſe, quod quidam dictitant, eos qui Sexti eſſe Concilij canones apud ipſos falſo feruntur, poſt quatuor annos editos fuiſſe. Vt enim in ceteris omnibus falſitatis arguuntur, ita in hac re quoque mentiuntur: ſic enim eſt vera temporis notatio. Habitum eſt Sextum Concilium maximum contra Monothelitas duodecimo anno Imperij Conſtantini, qui fuit Heraclij nepos, a mundo condito ſexmilleſimo centeſimo ſeptuageſimoſecundo. Imperauit autem poſtea idem Conſtantinus alijs quinque annis: eo vero defuncto vita, imperauit eius filius Iuſtinianus annis decem: quo ejecto, Leontius tenuit Imperium triennio. Leontio ſucceſſit Tiberius, qui Abſimarus etiam eſt nominatus, fuitq. is in Imperio annis ſeptem. Deinde Iuſtinianus is, qui fuerat expulſus, in Imperium reductus eſt, imperauitq. rurſum ſex annis: vt iam ſecundo anno huius poſterioris Imperij Iuſtiniani deſcriptos fuiſſe canones, vel ex ipſo tertio canone euidens ſit, in quo ita cuſum eſt: Decernimus de Concilij ſententia, vt qui bis vxorem duxerint, & ante hanc diem, quæ decimaquinta menſis Ianuarij numeratur quartæ Indictionis, anni ſexmilleſimi centeſimi nonageſiminoni, in hac culpa fuerint, atque eam maculam eluere noluerint, vt gradu moueantur.] hucuſque Theophanes.

THEOPHANIS SENTENTIA.

Verum cum Sexta Synodus abſoluta habeatur (vt conſtat ex *Actis* eius) Indictione decima inchoante, plane vſque ad hunc annum, quo quinta Indictio ponitur inchoata, anni dumtaxat intercedunt decem. Sed & quod nec Theophanis ſententia ſubſiſtere poſſit, vt quinta Indictio in ſequentem periodum Indictionũ referatur, in annum videlicet ſecundum (vt ait) eiuſdem Iuſtiniani in Imperium reſtituti: euidens illud quoque eſt argumentum, quod Sergius Papa, ſub quo iſti ſanciti canones reperiuntur, nequaquam ad illud peruenit tempus, ſed longe ante deceſſit. Errandi vero occaſio data eſt Theophani ex deprauata ſupputatione annorum ab origine mundi: ſed certior ipſa quæ fit per Indictiones ſupputatio eſt. Quod autem eiuſmodi conuentus Epiſcoporum collectus fuerit Sergij Papæ tempore, qui ſancita ab ipſis recipere noluit; quæ hoc eodem anno inferius dicturi ſumus, manifeſtiſſime declarabunt.

NON PROBATVR THEOPHANIS SENTENTIA.

Ceterum quod ad pſeudoſynodum ipſam pertinet, nemo prudens dixerit eam in Spiritu ſancto legitime congregatam: tuq. ipſe de his, lector, ſapiens iudex eris, cum quæ dicenda erunt, æqua lance perpenderis. Primum quidẽ in ea, exploſa veneranda antiquitate, cuius præſcripto cuncta bene geri in Eccleſia Catholica conſueuerunt, omnia ſibi improba nouitas arrogauit. Etenim vbi in primis auditũ eſt, vt poſt decẽ annos a ſoluto Concilio œcumenico atque perfecto, dimiſſiſq. omnino Patribus, eiuſdem Synodi nomine ab

PSEVDOSYNODVS INTENTATA AVSA EST.

alio coacto conuentu canones sanciantur? & non dico hoc inueniri posse post decennium A
præterlapsum, sed nec post mensem, immo nec diem, vbi Synodus dimissa fuerit, vt apparet in Concilio Chalcedonensi. Si vero sanciendi aliqua occasione fuerunt canones: quæ necessitas exigebat, vt nomine Synodi ante decennium habitæ cenſerentur?

PSEVDOSYNODVS APPENDIX AD DVAS SYNODOS.

Sed maiorem his vide insolentiam atque fatuitatem, vt non nomine tantum Sextæ, sed & Quintæ Synodi ijdem reperiantur sanciti canones. Audi, quæso, quæ in ea ad Imperatorem Iustinianum præfati sint, qui conuenerunt Episcopi. sunt hæc verba ipsorum: Quoniam autem sanctæ & vniuersales duæ Synodi in hac imperante & Dei obseruatrice ciuitate congregatæ, vna quidem temporibus diuinæ recordationis Iustiniani, altera vero sub piæ memoriæ Imperatore Constantino tuæ mansuetudinis patre, ad paternæ declarandum fidei mysterium sacros canones nequaquam conscripserunt, sicut reliquæ sanctæ quatuor vniuersales Synodi, per quos populi quidem a deteriore & abiectiore viuendi B
ratione recedant, ad meliorem autem & altiorem vitam se traducant, &c.] stulte insinuantes se necessitate coactos esse veluti appendicem ad dictas Synodos ponere nouos canones.

SYNODVS ERRATICA DICTA.

Scias tu autem, antequã vlterius progrediamur, iuste recteq. a maioribus eiusmodi conuenticulum non œcumenicæ Synodi partem esse nominatam, sed erraticam Synodum, omni penitus auctoritate carentem. Si enim ratione res agatur: quæ necessitas, vt in œcumenicis Synodis fidei causa tantummodo congregatis alia quam de fide inter Patres tractentur? Immo dictum meminimus, accepisse in mandatis ab Agathone Pontifice Apostolicos legatos ad Sextam Synodum missos, vt nihil in ea, præter quam de fidei quæstionibus, quarum causa missi fuissent, penitus agerent. Non enim alia ratione, quam de causis ad fidem spectantibus consueuere Synodi œcumenicæ congregari. Verum etsi appendix ista ad Synodum Quintam & Sextam facienda erat; nonne eosdem Episcopos eos- C
demq. legatos vel alios ab Apostolica sede mittendos vocari oportuisset? Quæ sunt ista velamenta, & perficiendarum Synodorum vafre quæsiti prætextus?

FRAVS GRAECORVM APERITVR.

Sed aperiamus impostura, detegamus commentum. Vetus æmulatio Græcorum aduersus Latinos fuit huius artifex technæ, atque textrinæ callida concinnatrix. Quod enim aduersus Latinorum ritus haud esset eorum facultatis statuere, nomen vsurpare vtcumque Synodi œcumenicæ statuerunt, cuius auctoritate quæ facerent fulcirentur. Quin & ad corroboranda quæ inaniter statuissent, auctoritatem & confirmationem Apostolicam subripere tentauerunt: quod facile demonstrabunt, quæ paulo post per singula dicturi sumus.

CALLINICVS PERFIDVS ARCHITECTVS.

Fuit autem tam insolentis conspirationis antesignanus, & eiusmodi confusionis erectæ turris architectus Callinicus Constantinopolitanus Episcopus; quem Deus noluit inultum in aliorum exemplum ex hac vita discessisse: nam (vt suo loco dicetur inferius) ab eo- D
dem Iustiniano Imperatore oculis orbatus est, atque Romam in exilium missus. Sed audiamus Theodorum Balsamonem schismaticum hominem, atque schismaticorum patronum ficus folia instar præuaricatorum primorum parentum ad tegendam turpitudinem consuentem, dum in Photij Nomocanonem, in defensionem horum canonum ista garrit:

BALSAMONIS DE QVINISEXTA SYNODO COMMENTVM.

Cum, inquit, duæ vniuersales Synodi, Quinta scilicet, quæ fuit regnante magno Iustiniano, & Sexta, quæ fuit regnante Constantino Pogonato, non fecerint canones ad Ecclesiarum constitutionem: hæc facta est ad supplementum duarum. Propterea enim nec Sexta proprie nominatur, sed πενθέκτη, id est, Quinisexta: nam quod Quintæ & Sextæ Synodo deerat, repleuit. est autem etiam vniuersalis. Etsi enim Occidentales E
Episcopi, Itali scilicet & Latini ab huius Synodi canonibus opportune icti, eam non esse vniuersalem instituerunt, nec Romani Papæ legatos in ea adfuisse, eo quod sit alia Sexta Synodus, quæ regnante Constantino Pogonato facta est, vt diximus; hanc autem longo post tempore factam fuisse iussu Iustiniani Ῥινοτμήτου, id est, Trunco naso: ego tamen eos audire non patiens, & huius allocutionis contextum potius respiciens, & canones qui sequuntur, dicentes: Definit hæc sancta & vniuersalis Synodus hæc & hæc. Ac recens quidem scripta Nomocanona, vt quæ eorum Imperatorum & Patrum qui Synodos expoluerunt, subscriptiones non haberẽt, prætercurri: antiquius autem Nomocanonum versaui, & ex subscriptionibus inueni, quod in hac Synodo, quæ in Trullo magni Palatij congregata est, aderant Basilius Gortynæ Cretæ insulæ Metropolis Episcopus, & quidam Rauennæ Episcopus, totius Synodi Romanæ Ecclesiæ vicem gerentes.]

a Psal. 9.

Hic, amabo te, siste gradum, lector: attẽde quomodo (quod canit Psalmus a) in operibus manuum

A manuum suarũ comprehensus est peccator. Fatetur in recentiori Nomocanone non inesse subscriptionem Episcoporum qui interfuerunt, in antiquo autem (vt ait) eam se reperisse. Sed cur non apposuit post eosdem, quos recenset verbatim singulos & interpretatur, centum tres canones? Vtique in re tanta, cui præsertim ab omnibus Occidentalibus sciret contradici Episcopis, omnino id præstare debuisset. Esto, negligens fuerit, & pertæsus prolixam seriem nominum prætermiserit: cur vel saltem numerum eorum non posuit? Sed & cur Basilium Gortynæ Episcopum nominatim refert, Rauennatem non ita, quem vicem gessisse tradit totius Romani Concilij? Non facile id fuit ipsi, vel fingere nomen, ne a Latinis redargui posset erroris, quod alius ab illo in serie Rauennatum Episcoporum hoc tempore eidem Ecclesiæ reperiri posset Episcopus præfuisse. At non oscitantia factum, sed astutia, vt nomen tanti legati præterniserit: non enim oscitantia, vel incuria, sed in vafer- B
rimo Græco summa id excogitauit nequitia, ne mendacij argui posset.

REFELLVNTVR FALSA THEODORI INVENTA.

DE LEGATIONE MISSA DETEGITVR IMPOSTVRA.

Sed & redarguitur eius pariter imperitia: Quando nam aliquando accidit, vt cum ab aliquo Romano Pontifice legatio Constantinopolim ad magnam Synodum mitteretur, vnus dumtaxat legatus sit missus, & non semper ex Romano clero plures numero presbyteri atque diaconi, & aliquis ex Italia bene notus Episcopus? numquam sane id reperies factum, quod finxit & mentitus est, a Romano Concilio ad œcumenicam quam dicit Synodum, esse missum vnum, & sine nomine Rauennatem Episcopum absque presbyteris atque diaconis Romanæ Ecclesiæ.

DE LEGATIS DIVERSARVM ECCLESIARVM FALSVS PRAETEXTVS.

Rursum vero quod se sciret causa cadere ob legatorum Apostolicorum absentiam, vt dici non possit ea Synodus œcumenica: eos loco legatorum ponit & aggregat Græcos Epi- C
scopos, quos Vicarios constituere solebant Romani Pontifices in Oriente, quos ita enumerat, dicens: Et non solum ipsis, Cretensi scilicet atque Rauennate Episcopo, sed qui tum erant Papæ legati, *Vicarij scilicet*, Thessalonicensis, Sardanensis, Heracleanus in Thracia, & Corinthius Episcopi. sunt autem legati, qui a facie dicuntur, qui etiam particularem habent iurisdictionem, vt hoc ostenditur ex secundo titulo quinti libri Imperialis. Quod autem Papa Romanus ius ordinationis in nostris regionibus non habet, vt nonnulli hallucinantur, dicẽtes Thessalonicenses & alios ab eo ordinari; sed eos quos habet legatos a facie, qui interesse, quando opus erat, debebant: probatur quidem certe & ex alijs, & *quod* aliquando quidem vt Papæ legati adessent Athenarum & Corinthi Episcopi, aliquando vero Cretæ, Patrarum, Rauennæ, & ceteri, nonnumquam vero & alij. Vt manifestum sit eos esse Papæ legatos, quos sigillatim elegit, non tamen eum sub se habere tot extra suos fines Episcopos. Vt autem Papa ex nostris etiam regionibus legatos haberet, D excogitatum est propter viæ longitudinem.] hucusque de his Theodorus.

REDARGVITVR IMPOSTVRA THEODORI.

Vides plane schismaticum hominem hæsitantem in salebris, altera ex parte timere profiteri habere Romanum Pontificem Vicarios in Oriente, quibus ostendi possit ius sibi esse in Orientales Episcopos, sicuti re vera semper fuit. Constituebantur enim Vicarij, qui nomine Apostolicæ sedis audirent, si qui essent qui indigerent Apostolicæ sedis auxilio, vt ex compluribus superius recitatis epistolis demonstratur. Ceterum Theodorus quod eiusmodi vicem gerentibus Apostolicæ sedis egeret, quos vult ponit eidem Synodo interfuisse ex eiusmodi Vicarijs constitui solitis in diuersis locis Orientalis Ecclesiæ. Verum dicat ipse, quando aliquem ex eiusmodi Vicarijs absque alia speciali ad hoc decreta legatione trium saltem Latinorum collegatorum e Romano clero electorum, mitti ad œcumenicam Synodum moris fuit?

STROPHAE THEODORI PENITVS VNDIQVE EVANESCVNT.

E Sed quid? Etiam si speciale mandatum ijdem Græci Episcopi Romani Pontificis Vicarij ad hoc habuissent: quin insuper, etiam si a latere & ex Romano clero delecti missi fuissent, & Synodo interfuissent, atque etiam subscripsissent: neque sic haberent Græci, quod firmum, validum, probatumq. ostendere possent. Nisi enim quæ in Synodis a legatis sunt gesta, ea confirmentur a Romano Pontifice, subscriptioneq. roborentur, nullius esse roboris conuincuntur. id quidem semper in Ecclesia Dei seruatum custoditumq. esse, innumera ferme superius, diuersis locis exempla recitata declarant. Omnia igitur quæ velit, & plus quam velit si Theodoro concedamus de legatis missis, si hoc probare non potest, canones illos probatos a Romano Pontifice (cum potius expressum contrarium euincatur, refragatum scilicet penitus fuisse Sergium Romanum Pontificem) nihil est quod frustra ipse Theodorus laboret de probanda præsentia legatorum.

Vides antiquiores scriptores Græcorum Annalium puduisse eiusmodi Synodi ad Sex-

PSEVDOSYNODVS SEPVLTA SILENTIO.

tam positæ appendicis, eamq. silentio damnare ac penitus sepelire voluisse, nullam penitus de ea mentionem habendo: neque enim Theophanes, neque Cedrenus, vel Zonaras de ea vel verbum quidem, sed neque Constantinus Manasses, item & ipse Græcorum scriptor Annalium, neque denique ipse Glicas, vel alij. Sed quomodo sanctissimus Romanæ Ecclesiæ Pontifex Sergius constanti animo eiusmodi nefariæ nouitati restiterit, fregeritq. sacerdotali robore conatus omnes Iustiniani Imperatoris confirmationem ascitiorum canonum ab ipso extorquere conantis, dicemus postea, vbi quæ enormia ijsdem contineantur sancitis pro animi sententia regulis, manifesta fecerimus; de quibus aggredimur agere.

APOST. CANONVM NVMERVS ET AVCTORITAS INCOGNITA PATRIBVS.

Sed omittimus dicere (quod sæpe superius declaratum est) de damnatione Honorij Pontificis vna cum hæreticis Monothelitis in primo canone decantata, cum satis de his superius: sed & præterimus confirmationem factam in secundo canone octogintaquinque canonum Apostolorum nomine conscriptorum, quod numquam antea Synodus aliqua spatio sexcentorum & amplius annorum facere ausa est, vt probaret eos omnes, *quos Apostolicæ* sedis auctoritas publico toto orbe decreto inter apocrypha sciens prudensq. coniecerat censura Gelasij: cum econtra mendaciorum consarcinatores non erubuerint eos asserere a sanctis Patribus confirmatos, ista dicentes: Qui a sanctis Patribus, qui nos præcesserunt, susceptí & confirmati sunt sanctorum & glorioſorum Apostolorum nomine octogintaquinque canones.] At vbi, & a quibus, quave auctoritate is canonum Apostolorum numerus cognitus atque probatus reperitur? Sed hæc ausi in contemptum Apostolicæ sedis nequissimi operarij, perennis schismatis architecti, sicut & quæ in fine eiusdem canonis istis verbis apposuerunt:

ABOLITAM ANTIQVITVS HAERESIM RESTITVERE NISI SVNT.

Præterea vero & a Cypriano, qui Afrorum regionis fuit Archiepiscopus & martyr, & Synodo quæ sub eo fuit, emissum canonem, qui in prædictorum Præsulum locis & solum secundum traditam eis consuetudinem seruatus est] confirmatus scilicet. Sed quisnam est vnicus iste canon tum a S. Cypriano, tum a Synodo tunc congregata sancitus? non alius quidem, quam qui totis viribus ab illis defensus de rebaptizandis, qui fuissent ab hæreticis baptizati. Vides monstrum, quomodo in odium Romanæ Ecclesiæ, quæ tunc per Stephanum Papam restitit Cypriano & vniuersis vbique constitutis Episcopis, probare conati sunt isti, quod ab vniuersa Ecclesia Catholica certum est improbatum fuisse? Intelligis, quam egregie etiam mentiti sint, a successoribus Episcopis, quod tunc sancitum fuit, probatum esse secundum consuetudinem; cum & consuetudo pro Stephano Papa esset, & successores omnes etiam Africani Episcopi contra Cyprianum in sententiam Romani Pontificis abierint, vt de his omnibus locupletissimus testis est Augustinus, qui ob id manus sæpe conserit cum aduersarijs Donatistis. Omittimus imperitiam sugillare *eorumdem* ista decernentium Episcoporum, dum Cyprianum nominant Archiepiscopum, execrabili nempe nomine Africanis Episcopis, qui canone sancito [a] vetuerant, ne quis diceretur in Africa Archiepiscopus. Intelligis puto, lector, quanto periculo ijdem hæc statuentes, damnatam, penitusq. obliuione sepultam hæresim restituerent in Ecclesia rediuiuam.

a Concil. Carthag. 3. c. 26.

VNIVERSALIS ABROGATIO CANONVM.

Sed audi quam ad finem eiusdem canonis apponant pro confirmatione, pœnæ appositione, custodiam verbis istis: Nulli licere prius declaratos canones adulterare, vel abolere, vel alios præter prius hic propositos canones admittere, a quibusdam falsa adiecta inscriptione compositos, qui veritatem cauponari conati sunt. Si quis autem, &c.] Considerasti ne, lector, quomodo cum vetant nullos alios admittendos esse canones præter eos qui ibidem sunt recensiti, vno ductu calami deleantur omnes, qui in Ecclesia Occidentali, siue Romæ, siue in alijs Italiæ locis, aut in Gallijs, vel in Hispanijs, vbique locorũ in hanc vsque diem sanciti fuere in tot vbique celebratis Concilijs sacri canones? Quinam isti, qui vno ictu falcis, veluti agri fœnum, tot tanta q. celebrata tot sæculis vbique Concilia secando prosternunt, & prætextu falsæ adiectæ inscriptionis, omnes damnant canones, qui nominibus Conciliorum atque sanctorum Patrum ab eis recitatis non continentur? Sed disquiramus alia quæ sequuntur, atque præcipue ea exacte consideranda ob oculos proponamus, quibus isti ter miseri clericorum cælibatum canone sancitum proscribunt.

b Genes. 3.

Cogimur, lector, in his paululum immorari, quod maximi momenti res sint: etenim vbi de cælibatu prostrato inter alia redarguũtur a Latinis Græci, mox ad perizomata [b] ista ficuum folijs ab Episcopis, qui ad hanc erraticam Synodum (sic enim eam Beda nominat) conuenerunt, consuta, suam erubescentes nuditatem, confugiunt. Cum autem prætexant isti

CAELIBATVS SACRORVM MINISTRORVM ABROGATIO.

Apostolorum canonem de vxoribus non abijciendis sancitum, plane coarguuntur ad septingentos ferme annos alto fuisse sopore sepulti omnes sanctissimi prædecessores Episcopi Orientalis Ecclesiæ, qui ad hanc vsque diem continuerunt omnes diaconos atque presbyteros solitarios ac singulares absque coniugibus.

Sed in hos primum intorquenda sunt iacula in Vigilantium olim eiusq. asseclas hæreticos a S. Hieronymo vibrata, dum ait: Proh nefas! Episcopos sui sceleris dicitur habere consortes: si tamen Episcopi nominandi sunt, qui non ordinant diaconos, nisi prius vxores duxerint, nulli cælibi credentes pudicitiam, immo ostendentes, quam sancte viuant, qui male de omnibus suspicantur: & nisi prægnantes vxores viderint clericorum, infantesq. de vlnis matrum vagientes, Christi sacramenta non tribuunt.] At si fortasse hæc ad se pertinere negabunt: audiant quæ de vsu Orientalis etiã Ecclesiæ, degens ipse in Orien-

CAELIBATVS CLERICORVM ORIENTALIS ECCLESIAE.

te, idem auctor dictis subijciat: Quid, inquit, facient Orientis Ecclesiæ? quid Aegypti, & sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes, aut si vxores habuerint, mariti esse desistunt?] hæc ipse de vsu atque traditione totius Catholicæ Ecclesiæ, præsertim vero Orientalis, quam nominat primo loco. At de his pluribus sæpeq. superius actum est.

Quomodo ergo, quod per tot sæcula, & tunc præsertim, cum tot tantisq. Patribus doctrina & sanctitate mirandis Orientalis floreret Ecclesia, in ipsa Ecclesia Catholica fuit seruatum & custoditum, isti nullius nominis, obscuri penitus, nullius sanctitatis, neque doctrinæ, nulla auctoritate fulti Apostolicæ sedis ausi sunt demoliri, aduersus Romanam Ecclesiam huiusmodi canonem statuentes conceptum his verbis?

PROFANVS CANON.

Quoniam [a] Romanæ Ecclesiæ pro canone traditum esse cognouimus, vt diaconi, vel presbyteri, qui digni qui ordinentur existimandi sunt, profiteantur se non amplius suis vxoribus coniungendos: Nos antiquum canonem Apostolicæ perfectionis ordinisq. seruantes, hominum qui sunt in sacris coniugia deinceps ex hoc temporis momento firma & stabilia esse volumus, nequaquam eorum cum vxoribus coniunctionem dissoluentes, vel eos mutua, tempore conuenienti, consuetudine priuantes, &c.]

a Sex. Synod. c. 13.

Ad huius autem confirmationem decreti, præter citatum Apostolicum canonem, Domini sententiam illam adducunt [b]: Quod Deus coniunxit, homo non separet.] & illud Pauli: *Alligatus es vxori: noli quærere solutionem.*] citantes pariter Concilij Carthaginensis canonem, quo (vt aiunt) asseritur, vt subdiaconi, diaconi, atque presbyteri proprijs terminis ab vxoribus abstineant. Hæc cum statuerint, in eodem ipso canone pugnantia primum inter se coniunxerunt, vbi quasi nouum quid statuentes, istis vsi sunt verbis: Con-

b Matth. 19. Marc. 10. c. 1. Cor. 17.

SVA SPONTE CORRVIT PROFANVS CANON.

iugia deinceps ex hoc temporis momento firma & stabilia esse volumus.] & inferius, id iure antiquo firmum & vsu seruatum tradunt, vbi aiunt: Quod per Apostolos traditum est, & ab ipsa vsque antiquitate seruatum, nos quoque similiter seruemus, &c.] Si inquam veteri iure & consuetudine recepta erant eiusmodi coniugia clericorum: quomodo ex hoc puncto temporis ea firma esse volunt, quæ iam antea ex lege & vsu tradunt fuisse recepta? verum de vsu pristino egregie esse mentiti, ex ijs quæ sunt recitata ex sancto Hieronymo arguuntur.

d Sex. Synod. c. 12.

INTER SE PVGNANTIA STATVVNT.

Sed & pugnant quæ canone isto statuta sunt cum *ijs* quæ *ijdem* canone [d] superiori sanxerunt, vbi iure decernunt, non permittendum, vt Episcopi in coniugio ordinati cum suis vxoribus habitent. Si enim ex præscripto Apostolici canonis id concedendum putant alijs clericis in sacris ordinibus constitutis: cur negant Episcopis, quibus idem Apostolicus canon concedit? Præterea si ista sanciunt (vt dicunt) ex Domini sententia illa, qua ait: Quos Deus coniunxit, homo non separet] vel ex Pauli doctrina, qua monet: Si alligatus es vxori, noli quærere solutionem.] cur contra Domini & Apostoli assertionem separare volunt coniuges ab Episcopis, quas ante clericatum legitime duxerant? Si Dei lex est & mandatum Apostolicum, vt indiuiduum etiam quo ad mutuam consuetudinem permaneat matrimonium semper: quomodo possunt prohibere Episcopis, ne cum vxoribus habitent?

INANI RATIONE NITVNTVR.

Sed dum de Episcopis eiusmodi canonem statuunt, vnam hanc differentiæ rationem afferũt his verbis: Hoc autem dicimus, non ad abolenda & euertenda quæ Apostolice antea constituta sunt, sed populorum salutis & ad meliora progressionis curam gerentes; ne status Ecclesiasticus vllo probro afficiatur.] Sed quomodo probrum id appellãt, quod sanxisse Apostolos perhibent, immo & Christum statuisse dicunt? Si insuper, ipsorum sententia

GRAECORVM FALSVS PRAETEXTVS ARGVITVR.

tia probrosum iudicatis habitare Episcopos cum coniugibus, cur non æque probrosum presbyteris erit, cum in excellentiori illo ministerio, quo sublimius esse non potest, vbi sacrosanctum incruentum sacrificium offertur, nihil minus habeant presbyteri ab Episcopis? Ad hoc enim potissimum omnis mundities & sanctitas in sacerdote requiruntur, quæ & sacris legibus præcipi consueuerunt, ne scilicet [a] vel per somnium pollutus ingrediatur in sancta. Quem autem citant Apostolicum canonem, cuiusnam fuerit in Ecclesia auctoritatis, & quam germanam interpretationem recipiat, satis superq. suo loco superius dictum est: quæ si consulueris, nequaquam plane censebis eumdem vndique auctoritate nutantem eiusmodi esse, quo possit conuelli tam altis fixa radicibus, tot sæculis stabilita, atque Conciliorum ac sanctorum Patrum assertionibus munita sacrorum continentia ministrorum.

a Deut. 23.

INGENS IMPOSTVRA GRAECORVM DETEGITVR.

Sed & (quod pudet referre) canonem Carthaginensis Concilij cum citant pro sua ipsorum sententia roboranda, eumdem additamento verborum & diminutione deprauatum recitant verbis istis: Simus autem, sicut & qui Carthagine conuenerunt, & ministrorum grauitatis honestatisq. curam gerentes dixerunt: Vt subdiaconi, qui sacramenta contrectant, & diaconi, & presbyteri proprijs terminis a consortibus abstineant.] hæc ipsi ex canone tertio quinti Concilij Carthaginensis, relato in Concilium Africanum canone trigesimoseptimo, vbi hæc est ipsius germana lectio: Placuit Episcopos, & presbyteros, & diaconos secundum priora statuta etiam ab vxoribus continere.] hæc sunt verba canonis antiquitus Latine conscripti, a quo isti primum demunt nomen Episcopi, ne arguantur erroris, eo quod ipsi non vna lege definiant continentiam Episcoporum & reliquorum sacrorum ministrorum, vt superius dictū est. Addunt vero verba illa, Proprijs terminis.] siue ijdem ita perperam vertunt ex Latino, quod ibi legitur, Secundum priora statuta.] quibus corrumpentes canonem, ad tempus redigunt continentiam clericalem, quæ a sanctis Patribus illis perpetua iussa est canone illo. Vidisti stropham, attendisti callidam impostu-ram, vt canonem, quo suus ipsorum destruitur error, ipsi, quibusdam demptis, additis, & mutatis, in suam ipsorum sententiam torqueant?

VETVS CANON AFRICANAE ECCLES. DE CONTINENTIA CLERICORVM.

Quod vero in eodem canone tertio quinti Concilij Carthaginensis seruandam indicunt sancti Patres illi ab vxoribus continentiam, secundum priora (vt aiunt) siue priorum statuta: quænam illa fuerint, vel quando sancita, accipe ex canone secundo secundi Concilij Carthaginensis, vbi hæc leguntur: Aurelius Episcopus dixit: Cum in præterito Concilio de continentiæ & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres conscriptione quadam castitati per consecrationes annexi sunt: Episcopos inquam, presbyteros, & diaconos. Ita placuit, vt condecet sacrosanctos Antistites & Dei sacerdotes, necnon & Leuitas, vel qui sacramentis diuinis inseruiunt, continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter quod a Deo postulant, impetrare: vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placet.] vel vt alij textus habent, & Græci legunt: Faustinus Episcopus Ecclesiæ Potentinæ prouinciæ Piceni, legatus Ecclesiæ Romanæ dixit: Placet vt Episcopi, presbyteri, & diaconi, vel qui sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes, etiam ab vxoribus se abstineant.] hucusque varia lectio. reliqua sic se habent: Ab omnibus dictum est: Placet vt in omnibus & ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deseruiunt.] hæc ibi.

Sed audi perperam factā interpretationem Græcorum, immo destructionem verborum: Quod iubet (inquiunt) canon, vt a proprijs vxoribus abstineant: exigi tempore contrectationis sanctorū mysteriorum] cum ministrant scilicet, reliquo tempore vti licere coniugio. Ita quidem interpretatum hunc canonem a Sexta Synodo, Theodorus Balsamo docet [b]. Quod quam procul sit ab ipso manifesto verborum sensu, ipsaq. germana Patrum sententia cum pateat, nihilominus satis ostenditur ex ijs qui ordine sequuntur tertio & sexto Concilijs Carthaginensibus, dum decernunt [c] quæ feminæ possint habitare cum clericis: cum enim non numerent inter eas vxores, plane segregandas esse significant, quæ primo loco fuerant nominandæ. Sed & cū ijdem Episcopi Africani ita decernunt in tertio Concilio Carthaginensi [d]: Placuit, vt lectores, cum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri.] cum inquam ista decernunt Episcopi, plane absque vlla dubitatione significant, haud se recipere in maioribus ordinibus clericos coniugatos cum coniugibus commorantes: alioqui quæ necessitas, vt cogerent eos profiteri continentiam in minoribus ordinibus constitutos? Vides igitur, quam verbe-

b Theod. Balsf. in c. 4 Concil. Carthag.

APERITVR CERTA SENTENTIA PATRVM.

c Concil. Carthag. 3 c. 17. & Concil. 6. Carthag. c. 3.

d Concil. Carthag. 3. c. 19.

rentur ijdem boni viri decretis Conciliorum Carthaginensium, qui deprauato textu canonem cogebant suo decreto turpiter adstipulari, atque fœdæ libidini inseruire. Intelligis satis, puto, qualia sint, quæ decernantur in Concilijs non legitime in Spiritu sancto collectis, in omnibus inconstantia, sibi ipsis aduersantia, veteratoria constructione nutantia, atque sponte ruentia.

Adhuc insuper attende quo præcipites isti ruant: Vt plane alterum de duobus esse necesse sit: vel vt si velimus manere integras coniugij sacras leges ab Apostolo in Ecclesia constitutas, canon iste penitus euanescat: vel si canonem saluum custoditumq. volumus, eædem de coniugio leges non subsistant. Canon siquidem iubet vt tempore ministerij a coniugibus abstineant sacri ministri; Paulus [a] vero clamat ex aduerso, id alteri coniugum non licere, nisi alterius accedente consensu. Finge tibi, adesse tempus, quo ministri per vices suas constituta hebdomada sint sacrosanctum sacrificium peracturi, & vxorem tunc a viro suo debitum postulare. Si renuit ille, in Apostolum peccat: si consentit, delinquit in canonem, cum contra prohibitionem eius vxori permixtus sacro ministret altari. Adeo enim volunt ab vxoribus abstinere eos qui ministrant, vt etiam facti tantum suspicione laborantes pœnæ esse dicant obnoxios: nam Theodorus ait [b]: Quod si quis sacerdos etiam ab vxore continens quotidie sacrificium peragat impollutus: vt pollutus damnandus sit, quod præsumatur vxori commixtus sacrificium celebrare.] Sic igitur alterum de duobus erit: vel vt pollutus coniugali consortio iste ministrans peccet in canonem ab ipsis sancitum, vt dictum est: vel parens legibus Apostolicis, reddens debitum, ministrare non possit die ad sacrificium constituta. Qua si ministrare recusat, tunc fiet vt arbitrio mulierculæ sacrificium cessare debeat, ad quod populus fuerat conuocatus; qui etiam si nolit, scire cogatur, quod scitu turpe est & indecorum, suum ipsorum scilicet sacerdotem permixtum ea nocte fuisse vxori, vt sacra agere ipsi non liceat: sicq. eum infectentur risu, deludant sannis, dicterijs proscindant, lacerentq. scommatibus. Proh pudor! quanto dedecore exuentes cælibatum, affecerunt ignominia, prostitueruntq. eo canone sapientes isti Orientalem Ecclesiam iam sua canitie venerandam, dum inconsulte nimis aduersus totius Ecclesiæ Catholicæ receptam antiquitus disciplinam malis artibus ista quæ audiuimus statuerunt. Sed iam reliqua prosequamur.

a 1. Cor. 7.

CANONEM GRAECORVM REPVGNARE LEGIBVS APOSTOLORVM.

b Theodor. in c. 73. Concil. Carthag.

Quomodo stabit & quod dicunt canone decimosexto, diaconos ab Apostolis ordinatos nonnisi profanis ministrasse mensis, sacris neutiquam? Quam grauis hic error, suo loco supra disseruimus, falsamq. ipsorum sententiam refutauimus: quamq. mendaciter asserant, tunc temporis non fuisse in Ecclesia Episcopos, neque presbyteros, neque diaconos, tu consulas dicta superius primo Annalium tomo.

DE DIACONIS CANON ERRONEVS.

Quoniam autem contra Latinam Ecclesiam stylum in hac pseudosynodo conuersum esse Græcorum, satis superius demonstratum est: ijdem nec illud a temporibus Apostolorum (vt superius vidimus) Romæ seruatum, vt die sabbati ieiunarent fideles, reliquerunt intactum. quamobrem hoc aduersus vsum Romanæ Ecclesiæ decreuere [c]: Quoniam intelleximus in Romanorum ciuitate in sanctis Quadragesimæ ieiunijs in eius sabbatis ieiunare præter Ecclesiasticam traditum consequentiam: Sanctæ Synodo visum est, vt in Romanorum quoque Ecclesia inconcusse vires habeat canon, qui dicit: Si quis clericus inuentus fuerit in sancto Dominico vel sabbato ieiunans, præter vnum & solum, deponatur; sin autem laicus, segregetur.] hæc ipsi ex præscripto vnius ex canonibus Apostolorum. At quomodo iure riteq. ieiunium sabbati Romana Ecclesia receperit, superius longa tractatione est demonstratum; vt opus non sit hic ista repetere.

DE IEIVNIO SABBATI ABOLENDO CANON GRAECORVM.

c Can. 55.

Ceterum dum sibi Græci sapientes videri voluerunt in his corrigendis, oscitantiæ proculdubio condemnant omnes quinque œcumenicas Synodos, quæ ista corrigere neglexerunt. Sed redarguuntur ipsi ex priscis Græcis auctoribus, quorum vna est omnium sententia, vt de his quæ ad fidem bonosq. mores non pertinent, tolerandæ sint diuersitates diuersarum Ecclesiarum rituum longa consuetudine receptorum. Porro quo insolentiorem in his tollendis conspicio Græcorum licentiam, eo magis certior reddor, neminem Latinorum huic interfuisse conuenticulo: haud enim quisquam, quamuis ignauus, tantam Romanæ Ecclesiæ irrogari iniuriam passus esset, vt quod a Petri & Pauli temporibus fuisset in Ecclesia Romana receptum, adeo temere aboleretur.

SICVT CALLIDI, ITA ET RVDES CONVINCVNTVR.

Sed quid præterea? canonem statuerunt de suffocatis non comedendis [d], vel hac ex parte Iudaizantes, dum quod in primitiua illa Ecclesia ad coniungendos simul credentes

d Sext. Synod. c. 67.

Gentiles

CANON DE SVFFOCATIS DERIDETVR.

Gentiles cum Iudæis iam Christianis Apostoli præceperunt, isti in perpetuum seruandum esse sanxerunt, non secus ac si quis virum quemlibet semper lacte esse nutriendum ea ratione contenderet, quod eidem infanti sugendum fuerit propinatum. Quod si dicant id ipsum reuerentia Apostolorum seruandum esse: certe vniuersam Catholicam Ecclesiam iam senescentem ijs vinculis modo obligare, quis non censeat esse dementiæ? cum præstet Apostolico [a] spiritu libertatem indictam sequi, vt manducans non manducantem non spernat, & non manducans minime spernere debeat manducantem. Sed & de his satis superq. superius.

a Rom. 14.

b Sext. Synod. c. 69.

Sed audi quid sancire adulatio cogat: Nulli omnium, inquiunt [b], liceat, qui quidem sit in laicorum numero, intra sacrum altare ingredi: ab eo tamen nequaquam prohibita potestate & auctoritate Imperatoris, quando quidē voluerit Creatori dona offerre ex antiquissima traditione.] hæc ipsi. Vides quantum petulans procaxq. nouitas sibi sumat, vt sanctorum facta dictaq. Patrum, eadem omnium ore, tum Græcorum, tum Latinorum laudata, pedibus proterat atque conculcet. An quod factum est in Theodosium Imperatorem a S. Ambrosio, iure factum vniuersa non comprobauit Ecclesia, & Patres tam Latini quam Græci non laudarunt, turpis adulationis sugillantes etiam Græci eos, qui secus siue adulatione, siue timore victi fecissent? Prouoco lectorem ad ea quæ suo loco superius dicta sunt, cum eiusmodi de Ambrosio atque Theodosio historiam Annalibus intexuimus.

PRAVA NOVITATE VETERA IVRA SVFFOSSA.

QVANTVM GRAECI SINT ADVLATI IMPERATORIBVS.

At Theodorus vaniloquus, cum male sancita tuetur, non erubuit cuncta referre, quæ in Oriente sicut Antistites facere solerent Imperatores: sic enim ait: Orthodoxi Imperatores, qui per sanctæ Trinitatis inuocationem Patriarchas prouehunt, & sunt Christi Domini, sine vllo impedimento, quando voluerint, ad sacrum altare accedunt & suffiunt, & cum cera characterem imprimunt, sicut & Antistites: sed etiam populum ad eum instituendum docent, quod solis illius regionis Antistitibus concessum est.] hæc ipse. Rationem vero reddens, addit id iure fieri, eo quod Gentiles Imperatores dicti fuerint Pontifices maximi, atque ait: Quoniam autem Domini quoque Christus est, qui hoc tempore Imperator est, propter chrisma, id est, vnctionem regni: Christus autem & Deus noster cum alijs Pontifex quoque prædicatur: iure & ipse quoque Pontificalibus gratijs exornatur.] Intelligis quo processerit apud Græcos erga Imperatorem adulatio, vt etiam Pontificalia eidem munia credenda putarint? vt non mirum sit si diu stare non potuerit apud eos ipsum Imperium, vel sacerdotium liberum.

2. Paral. 26.

PATVITAS THEODORI ARGVITVR.

An non vngebantur etiam Reges Iudæi? num vero ob id quæ erant sacerdotum illis concessit Deus? Adsit, qui suo id executus est damno, testis Ozias [c], qui ingressus templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis: statimq. ingressus est post eum Azarias sacerdos, & cum eo sacerdotes Domini octoginta viri fortissimi, restiteruntq. Regi, atque dixerunt: Non est tui officij, Ozia, vt adoleas incensum Domino, sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium. Egredere de sanctuario: ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. Iratusq. Ozias, & tenens in manu thuribulum, vt adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. Statimq. orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus in domo Domini super altare thymiamatis. Cumq. respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & festinato expulerunt eum: sed & ipse perterritus accelerauit egredi, &c.] Quis igitur aliud quærat iudicium, cum tantum a Domino præcesserit præiudicium? Si vltus est Deus in Regem, quod sanctuarium ausus sit ingredi, & incensum offerre: quomodo patietur Regem quemlibet vel Imperatorem perfectius sanctuarium temere ingredi, & quæ sunt Pontificum vsurpare? Sententia enim Apostoli, peramplius atque perfectius est sacerdotium Christi; adeo vt laico homini quamuis Imperatori, quæ sacerdotum sunt, minime sint communicanda. At hæc alias quoque tractata videas sæpe superius. Sed ista Græcorum leuissimi, secus vero statuerunt Orientalis Ecclesiæ Patres sanctissimi.

Ceterum haud profitemur hic cuncta quæ in eisdem canonibus absurda sunt collegisse, cum & alia pleraque in eisdem reperiri contingat, quæ corrigantur. Hæc satis visa notasse, ad redarguendam dementiam Patriarchæ Callinici ista conantis, & alios Episcopos ad id inducentis: vt plane secundum illud a Domino dictum euenerit [d]: Si cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadent.] At vero accidit quasi prodigium, vt iste cæcus mente, occæcaretur & corporis oculis, sæuiente in eum diuina vindicta per ipsum Imperatorem crudeliter

d Matth. 15.

A deliter ministrata. at de his suo loco dicendum. Iam prosequamur reliqua, quæ ad historiam pertinent.

His Constantinopoli sancitis canonibus, quod scirent Episcopi, nullius eos esse roboris, nisi a Romano Pontifice probarentur; apud Iustinianum Imperatorem egerunt, vt hos confirmandos mitterent Romam ad Sergium Papam. Verum sanctus Pontifex, quod eos contra veritatem temeraria plura habere comperisset, ipsos nequaquam confirmandos, sed reijciendos esse decreuit. At non destitit Imperator, vbi eum scriptis suis persuadere non posse cognosceret, rem vi agere, mittereq. legatum pollentem armis, qui eumdem Pontificem Sergium Constantinopolim vinctum perduceret. sed adfuit diuinum auxilium, vt Italica militia aduersus Imperatorem pro Sergio Papa staret, sicq. a periculo liber esset. Hæc quidem huius temporis scriptores, tum Paulus diaconus, tum Beda testantur; ille nempe his verbis, cum de Iustiniano Imperatore agit [a]:

SERGIVS PAPA DAMNAT CANONES ERRATICAE SYNODI.

a Paulus diac. de gest. Longob. lib. 6. c. 11.

Hic Imperator Sergium Pontificem, quia in erroris illius Synodo, quam Constantinopoli fecerat, fauere & subscribere noluit, misso Zacharia Protospatario suo, iussit Constantinopolim deportari: sed præuenit militia Rauennæ vrbis, vicinarumq. partium, iussa Principis nefanda contemnens, & eumdem Zachariam cum contumelijs ab vrbe Roma & iniurijs pepulit.] hæc Paulus. Sed quod in re graui omnes eius temporis auctores audire deceat, eiusdem contestem veritatis audi Bedam [b] itidem in Iustiniano iuniore totidem ferme verbis: Hic beatæ memoriæ Pontificem Romanæ Ecclesiæ Sergium, quia erratica suæ Synodo, quam Constantinopoli fecerat, fauere & subscribere noluisset, misso & Zacharia Protospatario suo iussit Constantinopolim deportari: sed præuenit militia Rauennatis vrbis, vicinarumq. partium iussa Principis nefanda, & eumdem Zachariam contumelijs & iniurijs ab vrbe Roma repulit.] ita Beda: cui veritati subscripserunt reliqui, qui postea historias conscripsere, vt Ado Viennensis, Marianus Scotus, & alij.

SERGIVS LIBERATVR A FVRORE IMPERATORIS.

b Beda de sex ætatibus in Iustiniano minore.

Sed rem gestam paulo fusius enarratam ab Anastasio Bibliothecario audiamus, qui hæc ait: Huius itaque temporibus Iustinianus Imperator Concilium in regia vrbe iussit fieri; in quo & legati sedis Apostolicæ cōuenerant, & decepti subscripserant.] de illis hæc intelligē, quos Theodorus recensēt Græcos Episcopos Romani Pontificis constitutos in Oriente Vicarios. sed pergit: Compellebatur autem & ipse Sergius subscribere, sed nullatenus acquieuit, pro eo quod quædam capitula extra ritum Ecclesiasticum fuerant in eo adnexa. Quæ & quasi synodaliter definita, & in sex tomis conscripta, a tribus Patriarchis, id est, Alexandrino, Constantinopolitano, & Antiocheno, vel ceteris Consulibus *, qui eo tempore illic conuenerant, subscripta, manuq. Imperiali firmata, missis in lucellum quod Dscebrum * chartale vocitatur in hac Romana vrbe ad confirmandum, vel in superiori loco subscribendum Sergio Pontifici, vtpote capiti omnium sacerdotum, direxit. Qui beatissimus Pontifex (vt dictum est) penitus eidem Iustiniano Augusto non acquieuit, nec eosdem tomos susciperē, vel lectione pandere passus est: porro eos vt inualidos respuit atque abiecit, eligens ante mori, quam nouitatum erroribus consentire.

RESISTIT IMPERATORI SERGIVS PAPA.

* Præsulibus

* locus depravatus.

Qui Imperator Sergium Magistrianum in spretum prænominati Pontificis Romam mittens, Ioannem Deo amabilem Portuensem Episcopum, siue Bonifacium consiliarium Apostolicæ sedis in regiam abstulit vrbem. Deinde Zachariam immanem suum Protospatarium cum iussione direxit, vt prædictum Pontificem similiter in regiam deportaret vrbem. Sed misericordia Dei præueniente, beatoq. Petro Apostolo & Apostolorum principe suffragante, suamq. Ecclesiam immutilatam seruante, excitatum est cor Rauennatis militiæ, Ducatus etiam Pentapolitani & circumquaque partium, qui non permisere Pontificem Apostolicæ sedis in regiam ascendere * vrbem. Cumq. ex omni parte multitudo militiæ conueniret, Zacharias Protospatarius perterritus & trepidās, ne a turba militiæ occideretur, portas quidem ciuitatis claudi, & teneri Pontificem postulabat: ipse vero in cubiculum Pontificis tremebundus refugit, deprecans lacrymabiliter, vt sui Pontifex misereretur, nec permitteret quempiam eius animæ infestari. Exercitus autem Rauennatis vrbis ingressus est per portam beati Petri Apostoli, & cum armis & turba in Lateranense Episcopium venit, Pontificem videre æstuans, quem, fama vulgante, per noctem sublatum & in nauigium missum fuisse cognouerat.

A MILITIA RAVENNATE PONTIFEX LIBERATVR.

* accedere

Dumq. fores Patriarchij tam inferiores quam superiores essent clausæ, has in terram nisi velocius aperirentur, mittere minabantur. Præ nimia timoris angustia & vitæ despe-ratione Zacharias Protospatarius sub lectum Pontificis ingressus, se abscondit, ita vt mente ex-

SERGIVS LIBERAT PERSECVTOREM SVVM A NECE.

te excideret, & perderet sensum. Quem beatissimus Papa est confortatus, dicens, vt nullo A
modo timeret. Egressus vero idem beatissimus Pontifex foris basilicam domni Theodori
Papæ, apertis ianuis, in sedem, quæ vulgo appellatur, sub Apostolis, generalitatem mi-
litiæ & populi, qui pro eo occurrebat, honorifice suscepit: datoq. apto & suaui responso,
eorum corda leniuit: quamquam illi zelo ducti pro amore & reuerentia tam Ecclesiæ Dei,
quam sanctissimi Pontificis, iam a Patriarchij custodia non recesserunt, quousque deno-
minatum Protospatarium cum iniurijs & contumelijs a ciuitate Romana foras depelle-
rent. Nam & is qui illum miserat, ipso etiam tempore a Domino retribuente regno priua-
tur. Sicq. Ecclesia Dei imperturbata cum suo Præsule, Christo fauente, seruata est.] huc-
usque Anastasius; cuius sententia, hæc cœpta hoc anno, propagata esse noscuntur vsque
post sequentem annum, eiusdem Imperatoris decimum, quo contigit ipsum ab Imperio
exturbari: quomodo autem id acciderit iusto Dei iudicio, suo loco dicturi sumus. B

Vides, lector, quantum absit vt recepti probatiq. fuerint canones illi a Romano
Pontifice, qui ne reciperentur, stetit intrepidus contra Imperatorem ista *præcipientem*,
aduersus quem ipsius quoque milites insurrexerunt. Sed & ita perseueraſſe eodem *odio in*
præsumptum scelus de sancitis canonibus illis reliquos successores Romanos Pontifices,
quæ dicturi sumus magis ostendent. Quæ licet alijs postea temporibus acciderint, & suis
sint locis collocanda; tamen vt hæc magis explorata modo habeas, accipe quæ de ijsdem
canonibus post obitum Papæ Sergij contigerunt. Atque in primis scias, eumdem Iusti-
LEGATIO AB IMP. MISSA AD IOAN. PAP. PRO CONFIRMATIONE CANONVM. nianum Imperatorem, vbi expulsus Imperio, sui criminis conscius, probe nouit ob sce-
lus in Romanam Ecclesiam præsumptum se fuisse ab Imperio eiectum, postquam redijt,
liberasq. administrationis est nactus habenas, detestatum esse pristinum facinus, atque
erga Romanam Ecclesiam factum æquiorem, non amplius misisse aliquem violentum C
magistratum ad abstrahendum inde Romanum Pontificem, captiuumq. ducendum Con-
stantinopolim, sed duos legasse Metropolitanos Antistites Romam rogaturos eum qui
tunc sedebat, Ioannem eius nominis septimum, eumdemq. secundum post Sergium Ro-
manum Pontificem, vt eosdem canones confirmaret, vel emendaret. Porro ea legatione
nihil factum est; eo quod idem qui præsidebat tunc Ioannes Papa, nequaquã eos probare
voluit in dispendium Ecclesiasticæ iam olim præscriptæ ab Apostolorum temporibus disci-
plinæ; neque emendare, vel (vt fecerat Sergius) ausus est improbare, veritus iras Imperato-
ris. Sicq. re infecta, qui fuerant missi, duo Metropolitani sunt reuersi Constantinopolim.

Sed audi quæ de his habet ipse Anastasius Bibliothecarius in Ioanne Septimo *verbis*
SVB IOANNE PAPA SEPTIMO FRVSTRA PETITA CANONVM CONFIRMATIO. istis, vbi agit de reditu eiusdẽ Iustiniani Imperatoris Constantinopolim: Pro tomis, inquit, D
quos ante sub domno Sergio Apostolicæ memoriæ Pontifice Romam direxerat, in quibus
diuersa capitula Romanæ Ecclesiæ contraria scripta inerant, per duos Metropolitanos
Episcopos demandauit, dirigens per eos & Sacram, per quam denominatum Pontificem,
Ioannem scilicet, obsecrauit & exhortatus est, vt Apostolicæ Ecclesiæ Concilium ag-
gregaret, & quæ ei visa essent stabiliret, & quæ aduersa, renuendo excluderet. Sed hic
humana fragilitate timidus, hos nequaquam emendans, per suprafatos Metropolitas
direxit ad Principem.] hucusque de his Anastasius.

At neque hic finem accepit eiusmodi susceptum semel ab Imperatore negotium. nam
Ioanne paulo post defuncto, & eius successore Sisinnio post dies viginti ex hac vita subla-
to, cum Apostolicum thronum regeret Constantinus, vocatus est ipse ab eodem Iustinia-
no Constantinopolim; quo cum peruenisset, susceptus est ab eo honorificentissime: nihil
enim prætermissum esse venerationis & obsequij erga eum ab Imperatore, idẽ Anastasius E
SVB CONSTANTINO PAPA PVGNATVM ADVERSVS EOSDEM CANONES. pluribus scribit: sed causam cur Constantinopolim vocatus sit, licet minime referat; ex ijs
tamen quæ idem scribit in Gregorio Secundo, propter eosdem canones siue capitula esse
vocatum, intelligi potest, altercatumq. diu inter Græcos atque Latinos, hosq. tuliſſe su-
periores, cum pro Ecclesia Romana Gregorius defensor atque propugnator extiterit, qui
eidẽ Constantino Papæ successit: ait enim hæc de eo Anastasius in ipso Gregorio: Cũ viro
sancto Constantino Pontifice in regiam profectus est vrbem, atque a Iustiniano *Principe*
requisitus de quibusdam capitulis, optima responsione vnamquamque soluit quæstionem.
Erat enim vir castus, diuinæ Scripturæ eruditus, facundus loquela, & constans animo,
Ecclesiasticarum rerum defensor, & contrariorum fortissimus impugnator.] hactenus de
his Anastasius. Ex quibus satis possumus intelligere, diu multumq. pugnatum inter
Græcos atque Latinos horum canonum causa, illis conantibus eos comprobari a Roma-
no Pon-

A no Pontifice, istis eiusdem auctoritate Pontificis penitus reluctantibus: verum nec Impe-
ratoria quidem vi potuisse vmquam Latinos adigi, vt quæ ab ipsis aduersus traditionem
sanctorum Patrum, eorumdemq. doctrinam statuta fuissent, vllatenus firmarentur; præter
ea quæ dicta sunt, etiam quæ dicturi sumus, ostendent.

Sed primum obiectioni illi fortissimæ satisfaciendum est, quonam modo scilicet nega-
ri possit receptos hos esse canones ab Ecclesia, cum reperiatur canon ille numero positus
octogesimustertius citatus ab Ecclesiæ Romanæ Pontificibus, nimirum ab ipso in pri-
mis Gregorio Secundo, necnon ab Hadriano, cum aduersus impios Iconoclastas agen-
tes, inter alia in eos inducta, eumdem citarunt canonem, quo asseritur pingendum
esse Saluatorem Dominum nostrum Iesum Christum non in imagine agni, vti osten-
sus est Patribus in figura, sed in imagine hominis, qua demum omnes sunt adimpletæ fi-
B guræ & expressa prophetarum vaticinia. Si igitur eo vsi sunt Romani Pontifices ex Sexta
Synodo accepto canone, argumento est eos non improbatos, vel saltem ex parte re-
ceptos: cum præsertim & ipsa œcumenica Septima Synodus ex eodem canone æque
testimonium petijsse inueniatur. vt plane nemo dixerit, penitus improbatos esse atque
reictos canones Sextæ Synodi, ex quibus tum Romani Pontifices, tum etiam sacrosan-
cta œcumenica Nicæna Synodus [a] mutuati sint aduersus hæreticos fidem atque auctorita-
tem. At ista, quæ adeo fortia foris apparent, inania prorsus esse intelliges, si rerum pe-
netralia cuncta scruteris, & singula quam exactissime disquisieris.

In primis igitur quod pertinet ad citatum Sextæ Synodi de sacris imaginibus cano-
nem ab ipsis Romanis Pontificibus, potissimum vero a Gregorio Papa, qui (vt dictum est)
aduersus eosdem canones quam fortissime Constantinopoli decertauit: considerare il-
C lud ante omnia debes, rem gestam esse aduersus Græcos & Iconoclastas, qui eo vela-
mento occultabant illud quod propinabant venenum populis, quo se professores atque
assertores esse profiterentur sex aliarum præcedentium Synodorum vniuersalium: ita qui-
dem, vt apparet ex eorum fidei definitione, quam ediderunt in suo ipsorum concilia-
bulo [b], septimo ab ipsis nuncupato.

Ex his igitur opportune oblatam ansam arripientes ijdem Romani Pontifices, bene
vsi occasione, ex canone ab ipsis lato nomine Sextæ Synodi eorum putarunt esse conuin-
cendum errorem, tamquam suis ipsorum armis eosdem penitus superantes. ex quo alte-
rum de duobus essent consecuturi: vel vt sua ipsorum assertione confutati illi atque con-
victi iure cederent, acquiescentes canoni eius Synodi, quam se probare profiterentur: vel
si respuerent eiusdem Sextæ Synodi canonem, a Græcis omnibus, qui ipsum cum reliquis
D recipiebant, reijcerentur, omniq. execratione digni a suis contribulibus haberentur, vel
æque cũ eo detestarentur omnes canones illos. Sic igitur vt Dauid [c] gladio Goliath ipsius
caput abscidit, eodemq. postea [d] est vsus in prœlio; eodem modo sancti Pontifices aduer-
sus Iconoclastas vsi sunt canone illo, quo probaretur Saluatoris in ecclesijs imaginem
debere pingi instar hominis factam. Quidni enim ea ex parte vterentur eo canone, cum
neque a Gentilium, neque (quod maius est) ab hæreticorum scriptis illis, in quibus ve-
ritas asserta inueniretur, Ecclesia Catholica abstinere consueuerit, vt ex Gelasio Papa
superius est demonstratum?

Ceterum cum inter Latinos acta res est, nequaquam reperies eum canonem ab Ecclesia
Romana esse receptum, immo vsu contrario penitus improbatum, quo prohibetur Chri-
stus Redemptor noster instar agni immaculati depingi; cum numquam ipsa destiterit
E agni imagine Christum repræsentare, & id ipsum facere hactenus perseueret, bene con-
scia licite pingi, quicquid sacris litteris scribitur; eo quod nihil sit aliud (quod sæpe dictum
est) pictura, quam scriptura simplicium. Quod igitur non in veteri Testamento tantum,
sed & in nouo Christus Redemptor noster per agnum exprimatur, ad insinuandam eius
immensam cum humilitate mansuetudinem, eadem ex causa eodem quoque modo etiam
ipsum Christum esse pingendum Romana Ecclesia iudicauit, vsum retinens, quem a ma-
ioribus accepisset: in antiquis enim cœmeterijs agnum Christum reddentem, siue expres-
sum coloribus, siue sculptum in marmoreis loculis, est frequentius reperire, & in veter-
timis ecclesijs musiuo opere pictum: sed & ex sacra cera solitas confici agnorum imagi-
nes, in Ordine Romano a Gelasio collecto (vt constantior opinio est) ex antiquo eius Ec-
clesiæ vsu hæc habentur: In eadem Dominica post Albas, id est, in octauis Paschæ, infra
ciuitatem Romanam dantur agni cerei ab Archidiacono in ecclesia post Missam & com-
munionem populo, &c.] hæc quidem antiquitus in Ecclesia Romana seruata, numquam

RESPONDETVR OBIECTIONI DE CITATO CANONE LXXXIII.

[a] *Concil. Nican. 2. Act. 2. & 3.*

PRVDENTER ACTVM A LATINIS ADVERSVS GRAECOS.

[b] *Extat in Concil. Nican. 2. Act. 6.*

QVOMODO LATINI VSI SINT CANONE ILLO.

[c] *1. Reg. 17.*
[d] *1. Reg. 21.*

VETVS VSVS AB ECCLESIA ROMANA RETENTVS DE IMAGINE AGNI.

postea intermissa, hactenus perseuerant. Ex quibus intelligas, quam procul absit, vt A
iuxta canonem Sextæ Synodi nominatæ Romana & vniuersa Occidentalis Ecclesia pingendi agni Redemptoris typum gerentis consuetudinem prætermiserit: vt & plane scias atque intelligas, quæ fuerit Romanorum Pontificum ratio citandi eius canonis aduersus improbos Iconoclastas.

A NVLLA SEDIVM PATRIARCHALIVM RECEPTI CANONES.

Sed quid amplius? testificatione quidem Anastasij Bibliothecarij liquet, tantū abesse vt Romana Ecclesia eos receperit Sextæ Synodi nomine promulgatos canones, vt nec etiam aliqua trium sedium Patriarchalium Orientaliū eos vt reciperet, induci potuerit. Etenim earumdem Ecclesiarum Patriarchæ, cum nec se vocatos ad illud conciliabulum scirent, neque per se vel suos legatos eidem interfuerint, procul abfuerunt vt ab eo sancita receperint. Ita quidem vsque ad sua tempora eos in detestatione illorum canonum perseuerasse, idē auctor fidem facit: adeo enim ipsos dignos execratione iudicauerūt, vt indignos existimarint qui exscribi deberent, & in suis ipsorum archiuis inter alios canones asseruari. Sed B
expedit hic ipsa verba Anastasij per singula reddere: ipse enim cum e Græco in Latinum Septimam Synodum Nicææ celebratam Latinitati reddidisset, epistolam nuncupatoriam ad Ioannem Octauum Romanum Pontificem scripsit, qua etiam & legentes admonuit, ne putarent, si interdum eorumdem canonum Sextæ Synodi in ipsa Septima Synodo mentio haberetur, eos ab Ecclesia Romana esse receptos aliquando. sunt hæc verba ipsius:

AVERSATI SVNT TRES PATRIARCHAE CANONES SEXTAE SYNODI.

Sane notandum est, quædam in hac Synodo ex Apostolorum & Sextæ vniuersalis Synodi canonibus & sententijs inueniri, quæ penes nos interpretata nec habentur, nec admittuntur.] & inferius: Regulas quas Græci a Sexta Synodo perhibent editas, ita in hac Synodo, *Nicæna scilicet*, principalis sedes admittit, vt nullatenus ex his illæ recipiantur, quæ prioribus canonibus, vel decretis sanctorum sedis huius Pontificum, aut C
certe bonis moribus inueniuntur aduersæ. Quamuis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ. Sed nec in ceterarum Patriarchalium sedium (licet Græca vtantur lingua) reperiuntur archiuis: nimirum quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut consentiens, aut saltem præsens inuenta est: quamquam eosdem Patres illas Græci promulgasse perhibeant, qui in Sexta Synodo sunt inuenti; sed hoc nullis probare certis possunt indicijs.] hactenus Anastasius ad Ioannem Romanum Pontificem.

NIHIL RESPVIT ECCLESIA, QVOD CONSENTIENS SIT VERITATI.

Verum idem tradit, tam de his canonibus Sextæ Synodi nominatis, quam de illis qui nomine feruntur Apostolorum, sanctam Romanam Ecclesiam eam consueuisse seruare regulam, vt quos sciret esse secundū decreta Romanæ Ecclesiæ atque sanctorum Conciliorum sancita, non respueret, sed vt veritati consentientes amplecteretur, non quod ex Sexta D
Synodo haberent aliquid auctoritatis, sed quod veritas vbicumque reperiatur, & a quocumque dicta sit, sui firmitate subsistit, & robore suo permanet. reliquos vero canones his decretis aduersos, vt execrabiles, detestata semper fuit sancta Romana Ecclesia, contrarioq. vsu se procul abesse iugiter est professa, vt sancitis huiuscemodi ab illis regulis quoquo modo consenserit: tolerauit tamen in eis ea quæ antiquæ Ecclesiasticæ disciplinæ essent aduersa, vt connubia clericorum, dummodo per viam Orthodoxæ doctrinæ, Catholicæq. fidei graderentur.

EX QVO TEMPORE GRAECI IN DETERIVS LAPSI.

Sed qui tanta procacia inter alia mala confregere iugum a Patribus custoditum Ecclesiastici cælibatus, sunt & in reliquis in deterius æque prolapsi: vt vix breuia sint reperiri interstitia temporum, quibus vel hæresi, vel schismate non fuerint ab Ecclesia Orthodoxa diuisi: adeo vt tandem in vltionem scelerum a Deo vindice post longam tolerantiam me- E
ruerint virga furoris Assur conteri, comminui, atque penitus atteri: quod nonnisi magno animi dolore aspicere possumus, & cum gemitibus illud Threnorum lugubre clamare[a]: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum? Filij Sion inclyti, & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli?] eademq.[b] ferrea virga confracta.

a Thren. 4.

b Psal. 2.

Ceterum pia mater Ecclesia Catholica & Apostolica hos ita delinquentes (vt diximus) tolerandos esse putauit, quamdiu esset consultum Catholicæ fidei; nec destitit eosdem iugiter admonitionibus excitare: licet posteriores Græcorum ex mala sua conscientia putauerint ab ipso tempore Sextæ Synodi intermissam esse Catholicam communionem Græcorum Imperatorum cum Romana Ecclesia. Mentitus est id quidem Michael Imperator scribens ad Nicolaum Romanū Pontificem; sed eum ipse Nicolaus redarguit istis verbis: Dixistis enim, quod nullus antecessorum nostrorum a Sexta Synodo, *ex quo scilicet*

A *cet ipsam contigit celebrari*, meruerit a vobis, Imperatoribus scilicet Constantinopolitanis, quod nos meruisse dignoscimur. Quid autem meruerimus, euidenter nullatenus indicastis: nisi fortasse litteras prædicatorias hoc dicto velitis intelligi nos a vobis tunc tantum meruisse suscipere a Sexta Synodo propter aliquod dogma, vel disciplinam quamlibet Ecclesiasticam: & hoc dicitis, quasi nostrum fuerit opprobrium, eo quod sedem Apostolicam in nullo quærere antecessores vestri dignati sint, cum eorum magis sit dedecus, quia per tot annorum curricula diuersarum hæresum morbis languentes medicinale remedium non quæsierint: quin potius medicinam sponte a nobis sibi porrectam, quasi desperati, vel quasi cor impœnitens gerentes, ab ipsis faucibus proiecerint, dum tantæ salutis oblatos ministros duplici morbo interemerint.] ita quidem aberrantes Græcos numquam destitisse moneri Apostolicæ sedis litteris atque legationibus docet, vt resipiscerent.

QVAE MICHAEL IMP. IN ROM. ECCLESIAM.

B At vero ipsos, instar malorum operariorum vineæ Dominicæ, aliquando in eos qui a domino vineæ missi sunt, insiliisse, pergens docet exemplo, dum ait: Quoniam aut participes illos sui erroris effectos spiritualiter occiderunt, sicut tempore reuerendæ memoriæ Cononis Papæ contigit, qui post Sextam Synodum extitit; aut certe corporaliter illos non consentientes sibi necauerunt, sicuti sub venerabili Papa Gregorio factum est, qui post Sextam Synodum fuit; quando pro zelo fidei & sanctarum imaginum reuerentia religiosi viri ac Dei famuli directi, in exilium missi sunt, & bona confessione huiusmodi finierunt vitam.] ita de illis; pergit vero de reliquis dicere:

QVAE GRAECI SCHISMATICI IN LEGATOS SEDIS APOST.

Denique a Sexta Synodo Imperatores aut fuerunt hæretici, aut (licet perpauci) Catholici fuerunt. Et hæretici quidem si mittere ad nos dedignati sunt, non est mirum: noluerunt enim per gratiam Dei, se nos numquam penitus sibi sociaturos. Fuit autem, quan- REDARGVITVR MICHAEL A NICOLAO ROM. PONT.
C do nos sibi sæpe sociari tentantes, cū magno sunt dedecore & opprobrio repulsi, & digna constantia a nobis, & non a Constantinopolitana Ecclesia crebro retusi. Quando vero Catholici fuerunt, & pium dogma & Ecclesiasticam correctionem defendere voluerunt, nostrum præsidium quæsierunt, sicut Synodus sub Constantino & Irene facta indicat, in cuius initio, id est, in epistola beatæ memoriæ Præsulis Hadriani, quantum idem Pontifex illam præsumptionem, qua ex laicis quidam subito tonsurantur, & in Episcoporum numerum exacerbate prosiliunt, damnauerit, si diligenter inquisieritis, profecto inue- *nietis*; si tamen non falsata, Græcorum more, sed sicut a sede missa est Apostolica, penes Ecclesiam Constantinopolitanam hactenus perseuerat: & epistolæ diuersæ sanctissimis Pontificibus, Leoni scilicet, & Benedicto, decessoribus nostris missæ testantur. Ergo cum ita sint hæc, quæ de multis partim commemorauimus: non iam verum est illud quod di-
D citur, a Sexta Synodo nos non meruisse suscipere, quæ nunc a vobis ipsi meruimus.] hæc Nicolaus, satisq. ad redarguendum mendacij Michaelem, licet in eum multo plura inducenda fuissent exempla Orthodoxorum Imperatorum, qui Romanos Pontifices summo sunt prosecuti post hæc honore ac reuerentia. Porro quod Michael dixit, A tempore Sextæ Synodi, vtique ad hæc tempora est referendum, quibus sanciti sunt canones nomine Sextæ Synodi, quorum causa adeo diu tumultuatum est ac disputatum inter Latinos & Græcos.

PRODITIONEM PATITVR IMP. A SVIS.

Sed quam pœnam tulit Iustinianus Imperator hoc anno, quo ista moliri cœpit aduersus Romanum Pontificem? Iusto Dei iudicio per suos duces prodita & expoliata Armenia robore militari, peramplus patefactus est aditus barbaris Sarracenis ad inuaden-
E dum Romanum Imperium: sicq. dum proditionem parat Ecclesiæ Imperator, proditionem a suis ipse perpessus est. Hæc Theophanes atque Cedrenus in Annalibus habent hoc anno octauo Iustiniani Imperatoris.

CHILDEBERTVS SVCCEDIT CLODOVEO.

Quod ad statum rerū Occidentalium pertinet, vltimus numeratur hic annus Clodouei tertij eius nominis Regis Francorum, qui post obitum Theodorici parentis regnauit annos quatuor. Successit in eius locum Childebertus frater ipsius, quem tenuisse regnum annos decem & septem, habet auctor apud Aimoinum[a], cui præ ceteris inhærendum putamus, cum res sui temporis scripsisse noscatur: etenim vbi agit de Theodorico filio Dagoberti in Regem assumpto, ita de ipso ait[b]: Qui nunc anno sexto in regno subsistit] eo se anno illa scripsisse demonstrans.

a Aimoin. lib. 4. c. 49.

b Aimoin. lib. 4. c. 52.

CONCIL. TOLETAN. XVI. GENERALE DICTVM.

SExcentesimus nonagesimustertius sequitur annus, Indictione sexta, quo mense Maio habita est Synodus Toletana ordine posita decimasexta: generale id Concilium dictum, vtpote quod in causa graui conuocatũ fuit, interfueruntq. Episcopi quinquaginta-nouem, per vicarios vero tres, præter Abbates quinque & viros illustres. Quod enim Archiepiscopus Toletanus Sisbertus e cathedra deponendus & in ordinem redigendus esset, deligendusq. successor, qui in locum ipsius subrogandus foret: oportuit omnes Hispaniarum Episcopos congregari. Defuerunt tamen Episcopi Galliæ Narbonensis illi, qui parebant Hispanis Regibus: idq. ob ingruentem morbum, prout Patres ipsi, qui huic Synodo interfuerunt, canone decimotertio testati sunt. B

SISBERTVS ARCHIEPISC. TOLETANVS REVS LAESAE MAIESTATIS.

Accidit autem, vt Sisbertus haud pridem creatus Archiepiscopus Toletanus, oblitus præcipue, quo fungebatur, muneris sacerdotalis, oblitusq. pariter iuramenti, quod dicitur fidelitatis, Regi præstari soliti, nequam spiritus incensus facibus, aduersus Catholicum maximeq. pium ac iustum Regem coniurationem fuerit machinatus homo proteruus, sacrorum contemptor, diuinorum humanorumq. iurium spretor. Sed Dei beneficio detecta perfida aduersus Regem molitione, ipse Rex Egica nonnisi sacris legibus aduersus eum agendum putauit, sacra sacris ministranda relinquens; immo tantæ modestiæ atque religionis specimen dedit, vt duobus oblatis ab ipso Rege libellis Patribus in Synodo considentibus, nulla in eis aduersus auctorem coniurationis Sisbertum Archiepiscopum fuerit ingesta querela: piaculum enim esse putauit, si etiam facinorosum delinquentem accusaret Episcopum: adeo vt nec per ipsum sciretur Toletanus Archiepiscopus eius fuisse criminis reus, vel quoquo modo suspectus, nisi id sententia eorumdem expressisset Episcoporum, dum nono canone de his agentes, hæc post alia de eodem Sisberto maiestatis reo constituto significarunt his verbis [a]: C

a Concil. Tolet. 16. c. 9.

QVID IN SISBERTVM TOLETANVM ARCHIEPISCOPVM.

Est enim quorumdam sæcularium, & (quod peius est) sacerdotum improbanda satis obstinatio animorum; & fidem suis Principibus sub iuramento promissam obseruare contemnunt, & verborum fuco iuramenti obnubilant promissionem, dum in arcano pectoris retentent infidelitatis peruersitatem.] & post alia aduersus periuros ingesta, ista subijciunt: Vnde Sisbertus Toletanæ sedis Episcopus talibus machinationibus denotatus repertus est, pro eo quod sereniſſimum dominum nostrum Egicanem Regem non tantum regno priuare, sed & morte cum Flogello, Theodomiro, Liubilane, Liubigitone quoque, Tecla, & ceteris interimere definiuit, atque genti eius vel patriæ inferre conturbium & excidium cogitauit: qui etiam per decreti nostri definitionem iam & loco & honore priuatus existit. Ideo nostrum in commune per huius canonicæ sanctionis decernit collegium, vt hoc ipsum vnionis nostræ decretum, quod etiam his Synodicis definitionibus innectendum decreuimus, omni subsistat valore subnixum, atque in perpetuum obtineat inconuulsibile robur. D

LATA SENTENTIA DAMNATIONIS IN SISBERTVM.

Ipse vero Sisbertus pro sui iuramenti transgressione, facinorisq. tanti machinatione, secundum antiquorum canonum institutionem, qua præcipitur, vt quisquis inuentus fuerit talia fecisse, & viuente Principe in alium attendisse pro futura regni spe, a conuentu Catholicorum excommunicationis sententia repellatur, honore simul & loco depulsus, omnibusq. rebus exutus, quibusq. in potestate prædicti Principis redactis, perpetui exilij ergastulo maneat relegatus: ita nempe, vt secundum eorumdem antiquorum canonum decreta, in fine vitæ suæ tantum communionem accipiat, excepto si regia eum pietas ante absoluendum crediderit.] hæc de Sisberto Patres dicto canone nono: duodecimus autem postea de alio in locum ipsius subrogando sancitus est canon, cum & Regis nominatione in Archiepiscopum Toletanum propositus est Felix Episcopus ex Hispalensi sede translatus, vbi primum tamen coram Synodo positus Sisbertus crimen confessus, & in publico conuentu priuatus est: nam ibi hæc leguntur [b]: E

b Concil. Tolet. 16. c. 12.

Idcirco nobis omnibus in vnum collectis, isdem Sisbertus Episcopus nostro cœtui præsentatus, atque infidelitatis suæ machinationem patuli oris est affatu professus. Vnde nos per huius decreti nostri formulam sæpedictum Sisbertum secundum edictum priscum

A Synodicæ sanctionis decretum de talibus promulgatæ legis, ab Episcopali ordine & honore dejcimus, a perceptione corporis & sanguinis Christi excommunicatum in exilio perpetuo manere censemus, &c.] subdunt autem post hæc de subrogatione Felicis. Statutæ sunt & ab eisdem Patribus etiam aduersus laicos aliæ pœnæ, si quis eiusdem criminis reus inueniretur: præterea & aduersus Iudæos pariter canonem [a] edidere, necnon aduersus idolorum cultores, priuantes presbyteros atque Episcopos sua dignitate, si in his corrigendis inuenti sint negligentes.

a Concil. Tolet. 16. c. 10.

PRO REGE EIVSQVE CONIVNCTIS QVOTIDIE MISSA CELEBRETVR.

Præstiterunt & hoc tunc Patres suo Regi laude dignum, vt præceperint octauo canone, pro ipso Rege eiusq. filijs quotidie Missas vbique locorũ Hispaniarum a sacerdotibus celebrari, ista inter alia sancientes: Vt tam per omnes ciuitates, vel loca, in quibus sedes Episcoporum esse noscuntur ad regni eius ditionem pertinentes, quam etiam per eorumdem B Episcoporum diœceses, excepto passionis Dominicæ die, quando altaria denudata persistunt, nec cuiquam in eodem die Missarum licet solemnia celebrare, cunctis alijs diebus, quibus idem dominus noster in hac vita superstes extiterit, pro eo, vel pro cunctis eius filijs, vel filiabus, aut pro his qui iam matrimoniali sunt iure coniuncti, adhucq. sunt coniungendi, seu pro nepotibus vel suis omnibus sacrificiorum Domino libamina dedicentur, &c.] sunt & alia ibidem statuta, tanta Synodo digna, quæ tu leges: hæc satis ad rerum gestarum historiam. Sed hic obserua veterem Ecclesiarum ritum, vt passionis Dominicæ die, ipsa sexta feria hebdomadæ sanctæ, sacrificium Missæ minime offerretur.

Hoc eodem anno Iustinianus Imperator, qui (vt dictum est anno superiori) misit Romam Zachariam Protospatarium, vt vinctum Sergium Papam perduceret Constantinopolim, iusto Dei iudicio offensam odiumq. incurrit totius populi, vt eumdem imperantem C paterentur inuiti, optarentq. aliquem alium eleuari, quem acclamarent Imperatorem; quod tandem anno sequenti (vt dicemus) perfectum est. Quibus autem ex causis ciuium odia in se concitarit, apud Græcorũ Annales ista leguntur: Iustinianus ædificijs intentus condidit triclinium ab ipso denominatum & mœnia Palatij: operi huic præfecit Stephanum Persam cum plena potestate Sacellarium & eunuchorum principem, hominem plus quam sanguinarium & crudelem, qui absque vlla misericordia operarios verberabat atque lapidabat, vsque adeo, vt Imperatore peregre profecto, matrem eius Anastasiam Augustam loris flagellarit. Item & Theodotus monachus, pridem in claustris vitam degens, tum generalis Logotheta constitutus, multos procerum, nulla ipsorum culpa, supplicijs affecit, bona eorum publicauit, funibusq. ita suspensos, vt capita deorsum verterent, palearum fumo vexauit. Sed & vrbis Præfectus plurimos mandato Imperatoris D in carcerem coniecit. Quibus omnibus odia populi aduersus Imperatorem creuerunt.] & his hæc adduntur:

SAEVITIA MINISTRORVM IMP.

DEIICIT ECCLESIAM DEIPARAE IMP.

Erat vicina Palatio ædes Deiparæ Virginis, Metropolitana dicta: eam demoliri Iustinianus, locoq. eius gradus Venetorum & phialam ædificare volebat, vt ibi συξιμοδέξιμον ageretur. Ideo a Callinico Patriarcha postulabat, vt eius ædis destruendæ causa Deum oraret: quibusdam enim præmissis precibus, iuxta sacros ritus, id fieri consueuit. Respondit Patriarcha, votum sibi esse quod templi erigendi causa faceret, nullum deijciendi gratia receptum esse. Sed vi adductus, tandem lacrymabundus ita ait: Gloria Deo, qui omnia perfert nunc & semper & in æternum. His auditis, destructa est ædes, & phiala condita.] hæc apud Cedrenum atque Theophanẽ, Zonaras quoque eadem refert. At hæc impia & alia in Rom. Ecclesiæ Pontificem ausus infelix Augustus haud leui dato supplicio E luit, sed Imperij iactura atque narium obtruncatione persoluit, vt dicemus anno sequenti.

b Sigebert. in Chron. hoc an.

c Bed. lib. 5. c. 11.

DVO EVVALDI MARTYRES IN SAXONIA.

Eodem quoque anno [b] duobus sanctis martyribus est aucta Saxonia, quorum agonem atque triumphum Beda, prosecutus historiam eorum qui ex Hibernia prædicationis causa profecti sunt ad Saxones, ita describit [c]:

Horum secuti exempla duo quidam presbyteri de natione Anglorum, qui in Hibernia multo tempore pro æterna patria exulauerant, venerunt ad prouinciam antiquorum Saxonum, si forte aliquos ibidem prædicando Christo acquirere possent. Erant autem vnius ambo sicut deuotionis, sic etiam vocabuli: nam vterque eorum appellabatur Euualdus *, ea tamen distinctione, vt pro diuersa capillorum specie vnus niger, alter albus Euualdus diceretur: quorum vterque pietate religionis imbutus, sed niger Euualdus magis sacrarum litterarum erat scientia instructus. Qui venientes in prouinciam, intrauerunt hospitium cuiusdam villici, petieruntq. ab eo, vt transmitte-

* Heuuualdus

mitterentur ad Satrapam qui ſuper eos erat, eo quod haberent aliquid legationis & cauſæ vtilitatis, quod deberent ad illum perferre. Non enim habent Regem ijdem antiqui Saxones, ſed Satrapas plurimos ſuæ genti præpoſitos; qui, ingruente belli articulo, mittunt æqualiter ſortes, & quemcumque ſors oſtenderit, hunc tempore belli ducem omnes ſequuntur, & huic obtemperant: peracto autem bello, rurſum æqualis potentiæ omnes fiunt Satrapæ.

DVO EVVALDI MARTYRIVM OBEVNT

Suſcepit ergo eos villicus, & promittens ſe mittere eos ad Satrapam qui ſuper ſe erat, vt petebant, aliquot diebus ſecum retinuit. Qui cum cogniti eſſent a barbaris, quod eſſent alterius religionis (nam hymnis & pſalmis ſemper & orationibus vacabant, & quotidie ſacrificium Deo victimæ ſalutaris offerebant, habentes ſecum vaſcula ſacra, & tabulam altaris vice dedicatam, *quod altare portatile dici conſueuit*) ſuſpecti ſunt habiti, quia ſi peruenirent ad Satrapam, & loquerentur cum illo, auerterent illum a dijs ſuis, & ad nouâ Chriſtianæ fidei religionem transferrent, ſicq. paulatim omnis eorum prouincia veterem cogeretur in nouam mutare culturam. Itaque rapuerunt eos ſubito & interemerunt, album quidem Euualdum veloci occiſione gladij, nigellum autem longo ſuppliciorum cruciatu, & horrenda membrorum omnium diſcerpſione: quos interemptos in Rhenum proiecerunt. Quod cum Satrapa ille, quem videre volebant, audiſſet, iratus eſt valde, quod ad ſe venire volentes peregrini non permitterentur: & mittens occidit vicanos illos omnes, vicumq. incendio conſumpſit.

MIRACVLA SS. MARTYRVM.

Paſſi ſunt autem præfati ſacerdotes & famuli Chriſti quinto Nonarum Octobrium die. Nec martyrio eorum cæleſtia defuere miracula: nam cum perempta eorum corpora amni (vt diximus) a Paganis eſſent iniecta, contigit vt hæc contra impetum fluuij decurrentis per quadraginta fere millia paſſuum ad ea vſque loca, vbi illorum eſſent ſocij, transferrentur. Sed & radius lucis permaximus, atque ad cælum vſque altus omni nocte ſupra locum fulgebat illum, vbicumque ea peruenisſe contingeret, & hoc etiam Paganis, qui eos occiderant, intuentibus. Sed & vnus ex eis in viſione nocturna apparuit cuidam de ſocijs ſuis, cui nomen erat Tilmon, viro illuſtri & ad ſæculum quoque nobili, qui de milite factus fuerat monachus, indicans quod eo loci corpora eorum poſſet inuenire, vbi lucem de cælo terris radiaſſe conſpiceret. quod ita completum eſt. Inuenta namque eorum corpora iuxta honorem martyribus condignum recondita ſunt: & dies paſſionis, vel inuentionis eorum congrua illis in locis veneratione celebratur.] ſed & honore martyribus debito eoſdem Eccleſia Catholica proſecuta, in Album martyrum retulit annua memoria celebrandos. Denique (pergit auctor) glorioſiſſimus Dux Francorum Pipinus, vbi hæc comperit, adducta ad ſe eorum corpora condidit cum multa gloria in eccleſia Coloniæ ciuitatis iuxta Rhenum. Fertur autem, quia in loco, in quo occiſi ſunt, fons ebullierit, qui in eodem loco vſque hodie copioſa fluenti ſui dona perfundat.] hucuſque de duobus martyribus ſermo.

IESV CHRISTI ANNVS 694. SERGII PAP. ANNVS 7. IVSTINIANI IVN. IMP. ANNVS 10.

IVSTINIANVS IMP. EJICITVR.

NOnageſimusquartus poſt ſexcenteſimum vertitur Domini annus, ſeptima Indictione inchoatus, quo Leontius Præfectus a Græcis Imperium accipiens, Iuſtinianum præcidit naribus, atque ita facie deturpatum Cherſonam in exilium relegat. Hæc autem quomodo ſe habuerint, ſunt pluribus proſequenda. Paſſus eſt Deus in ira ſua regnare Principem quamuis auerſum ſinceris dogmatibus. Ceterum tunc a tanta miſerum videmus excidere felicitate, vbi Callinici Patriarchæ ſuaſu nouorum ſanctione canonum Romanam Eccleſiam inſecutus, Orientalem Eccleſiam ſuo decore nudans, penitus deformauit, cum & eadem turpitudine Romanam Eccleſiam afficere laboraſſet. Sed & cum ad id perficiendum in Chriſtum Domini, ipſum ſummum Pontificem, violentas inijciendas manus ſuo Protoſpatario præcepiſſet, violentas ipſe paſſus eſt manus, quibus eſt ignominioſe truncatus naribus, & in exilium pulſus.

Horum omnium inſpector vindex, Vigil & Sanctus de cælo deſcendit; & vt olim in Nabuchodonoſor, clamauit fortiter [a]: Succidite arborem, & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & diſpergite fructus eius: fugiant beſtiæ quæ ſubter eam ſunt, & volucres de ramis

a Dan. 4.

A mis eius: verumtamen germen radicum eius in terra ſinite.] ita quidem, dum in eum tyrannum excitat, a quo truncatus naribus pellatur Imperio, ſicq. maneat ad decem annorum ſpatia relegatus: ſed haud voluit euelli Deus radicem, quæ iterum germinaret, dum ſcilicet duorum luſtrorum tempore euoluto, in regnum iterum remeare permiſit: vt probe conſcius ipſe vnde ſibi malum tam grande prouenerit, non ceſſaret, quoad viueret, de Romanis Pontificibus bene mereri: vſque adeo, vt corona, qua redimitus erat, in terra dimiſſa, ſummi Pontificis pedes fuerit exoſculatus, regnum ſibi hac via propagaturus, niſi alijs criminibus rurſum in ſe ipſe Deum vindicem concitaſſet.

Sed narrationem ipſam aggrediamur. Græcorum Annales iſta habent: Eodem anno decimo Iuſtiniani Imperatoris, Iuſtinianus Imperio pulſus eſt hoc pacto. Mandauit Stephano Patricio, & Ruſio Duci, vt noctu populum Conſtantinopolitanũ necarent, cædis
B initio a Patriarchis facto. Sub hoc ipſum tempus Leontius Patricius, qui cum Dux Orientalium fuiſſet, re bello præclare geſta, per calumniam delatus, trienniumq. in carcere detentus erat, ſubito euocatus inde fuit, ac Dux Græciæ factus, iuſſusq. ſuis in tres celoces impoſitis, eo ipſo die vrbe auehi. Ea nocte in Sophiæ portu nauigandi tempus præſtolans, cum amicis ſuis negotia ſua componebat. Inter eos qui ipſum vere amabant, ſumma vaticinabantur ipſi, Paulus præſertim monachus clauſtri Calliſtratici, aſtronomiæ peritus, & Gregorius Cappadox clauſtri Floriani princeps. Quibus cum diceret Leontius, captiuo ſibi Imperium ab ipſis promitti, vitæq. dubio, ac mortem ſingulis horis expectanti: ij gnauiter eum rem aggredi iuſſerunt, iam nunc implendam. Ergo Leontius, ſuis armatis ſecum ſumptis, tacitus ad prætorium venit; pulſatisq. foribus, ſimulant eo Imperatorem
C venire, vt de quibuſdam qui ibi erant ſtatueret. Cum Præfecto id indicatum eſſet, actum prodijt: portasq. cum aperuiſſet, eſt a Leontio vinctus. Tum Leontius, carceribus reclusis, milites diu in ijs detentos eduxit atque armauit, cumq. ijs in forum prodijt vociferans: Quicumque Chriſtiani ſunt, in æde ſanctæ Sophiæ præſto ſint. Dimiſit etiam qui idem per omnes regiones proclamarent. Turbata multitudo confeſtim ad lauacrum magnæ eccleſiæ coiuit: præſensq. vna Pontifex ſummus, hunc eſſe diem illum a Domino factum, clamauit, & populus ſublato clamore vociferabatur: Refodiantur oſſa Iuſtiniani.

LEONTIVS IMPERAT.

Hoc modo vniuerſus populus in circo diſcurrebat. Prima luce Iuſtinianũ per Fundam in circum producunt, naſoq. truncatum Cherſonam relegant: Theodotum vero monachum, & Stephanum Sacellarium, funibus ad pedes ligatis, per viam publicam ad Bouem pertractos comburunt, atque ita fauſtis acclamationibus Leontium Imperatorem ſalutant, Callinico ſolium Patriarchæ occupante.] hæc totidem verbis Cedrenus, eiſdemq. con-
D ſentientia habentur in Theophane, Zonara, atque alijs Græcis auctoribus. Error tamen eſſe putatur, quod habet Theophanes, ipſum Imperatorem non naribus tantum, ſed & lingua fuiſſe præciſum: id enim non probatur: nã conſtat poſtea ipſum eſſe locutum, vt ſuo loco dicemus. Porro Leontij Imperij anno primo cuncta pacata fuiſſe tradunt.

IVSTINIANVS TRVNCATO NASO MITTITVR IN EXILIVM.

Hæc quidem in Oriente. In Occidente autem Hiſpaniæ, motu Iudæorum illic habitantium, exagitatæ ſunt: conſpirauerunt ipſi aduerſus Regem, regnumq. atque vniuerſos Chriſtianos, in ſocietatem adhibentes Iudæos illos qui habitabant in Africa. Cognita vero eorumdem coniuratione, Rex Egica omnium Hiſpaniarum Eccleſiarum Epiſcopos, necnon Hiſpanis ſubditos Galliæ Narbonenſis Antiſtites Toletum ad Concilium conuocauit hoc anno celebrandum, quinto Idus Nouembris, eiuſdem Regis anno ſeptimo, Era ſeptingenteſima trigeſimaſecunda.

MOTVS IVDAEORVM IN HISPANIA.

E Cum igitur in vnũ conueniſſent Epiſcopi, aduerſus Iudæos illud in primis ſtatuerunt, vt redigerentur in ſeruitutem, ipſorum bonis omnibus a fiſco vendicatis. Quoniam vero ijdem Chriſtianæ religioni nomen dederant, atque abluti fuerant ſacri vnda baptiſmatis: illud de eorum filijs pariter ſtatuerunt, vt cum ſeptem annorum ætatis eſſent, diuellerentur ab eorum parentibus, & inter Chriſtianos alerentur, atque coniugio veterum Chriſtianorum nuptiarum fœdere iungerentur. Sed audi ex eadem Synodo detecta ipſorum facinora: octauo enim canone poſt exordium iſta habentur [a]:

CONCIL. TOLET. XVII.

Et ideo quia plebs Iudæorum nequiſſima ſacrilegij nota reſperſa & effuſione ſanguinis Chriſti cruenta, ac multoties iuriſiurandi profanatione noſcitur maculoſa: vt copioſa ſunt eorum ſcelera, ſic neceſſe eſt vt grauem ſeſe incurriſſe lugeant animaduerſionis iacturam, qui per * alia ſua ſcelera non ſolum ſtatum Eccleſiæ perturbare maluerunt, verum etiam auſu tyrannico inferre conati ſunt ruinam patriæ ac populo vniuerſo: ita nempe, vt ſuum

[a] Concil. Toled. 17. c. 8.

QVID IN IVDAEOS DECRETVM.

* præter

quaſi

quasi tempus inueniſſe gaudentes, diuerſas in Catholicis exercerent ſtrages. Vnde crudelis & ſtupenda præſumptio crudeliori debet extirpari ſupplicio: & ita in eis ordinatum debet ſæuire iudicium, quatenus vſquequaque puniatur, quod nequiter definitum prænoſcitur. Qua de cauſa, dum in hac ſancta Synodo per aliarum cauſarum ſemitas dirigeremus cautiſſime greſſus, extemplo eorumdem infidorum conſpiratio ad vnionis noſtræ peruenit auditus; eo quod non ſolum contra ſuam pollicitationem, ſuorum rituum obſeruatione tunicam fidei, qua eos per vndam ſacri baptiſmatis induit ſancta mater Eccleſia, maculauerint, ſed & regni faſtigium ſibi (vt præmiſſum eſt) per conſpirationem vſurpare maluerint.

REDIGVNTVR IN SERVITVTEM IVDAEI.

Quod infauſtum facinus dum ex ipſorum profeſſionibus noſter pleniſſime noſſet conuentus, huius decreti noſtri ſententia eos decernimus irreuocabili feriri cenſura: ſcilicet, vt ex iuſſione pijſſimi & religioſiſſimi Principis noſtri Egicani, qui zelo Domini accenſus, & ſanctæ fidei ardore compulſus, non ſolum iniuriam Crucis Chriſti vindicare vult, ſed & gentis ſuæ ac patriæ exitium, quod fore illi inferendum ſæuius decreuere, acrius extirpare intendit, ſuis omnibus rebus nudati, & ipſæ reſculæ fiſci viribus ſociatæ, tam eorumdem perfidorum, vel reliquæ poſteritatis, a locis proprijs exolutæ, per cunctas Hiſpaniæ prouincias perpetuæ ſubiectæ ſeruituti, his quibus eos iuſſerit ſeruituros, largitæ, maneant vſquequaque diſperſæ,&c.] in fine vero ita de eorum filijs: Sed & filios eorum vtriuſque ſexus decernimus, vt a ſeptimo anno eorum nullam cum parentibus ſuis habitationem aut ſocietatem habentes, ipſi eorū domini, qui eos acceperint, per fideliſſimos Chriſtianos eos nutriendos contradant: ea ſcilicet ratione, vt & maſculos Chriſtianis feminis in coniugio copulent, & feminas Chriſtianis ſimiliter viris maritali ſocietate adiungant. Et neque parentibus (ſicut diximus) neque filijs ſit penitus licentia quoquo pacto Iudaicæ ſuperſtitionis cærimonias cuſtodire, neque infidelitatis ſuæ ſemitas quibuslibet occaſionibus iterare.] hucuſque in tumultuantes Iudæos contra Chriſtianos Epiſcopi.

DE FILIIS IVDAEORVM QVID SYNODVS.

NE MISSAE PRO DEFVNCTIS CELEBRENTVR PRO VIVIS.

Succiſa eſt pariter in eodem Concilio abuſio illa, quæ in ſacroſanctū Miſſæ ſacrificium irrepſiſſet cum ſuperſtitione coniuncta: dum ſcilicet aliquis aduerſus inimicum ſuum odio flagrans, vt ille quam citius ex humanis ſubduceretur, pro ipſo offerret vel offerendum curaret ſacrificium pro defunctis offerri ſolitum. Erant enim olim, ſicut & hodie, peculiares ritus & preces, quæ pro defunctis in pœnis purgatorij detentis in Miſſæ ſacrificio dicerentur. Præceſſerat de his, ſicut & de Iudæis, querela Regis in libello ab ipſo oblato Synodo, quæ aduerſus iſtiuſmodi impie factitantes decernit iſta [a], vbi eſt immane facinus deteſtata: Miſſam pro requie defunctorum promulgatam fallaci voto pro viuis ſtudent celebrare hominibus, non ob aliud, niſi vt is pro quo id ipſum offertur ſacrificium, ipſius ſacroſancti libaminis interuentu, mortis ac perditionis incurrat periculum; & quod cunctis datum eſt in ſalutis remedium, illi hoc peruerſo inſtinctu quibuſdam eſſe expetunt in interitum. Obinde noſtræ elegit vnanimitatis conuentus, vt ſi quis ſacerdotum deinceps talia perpetraſſe fuerit detectus, a proprio deponatur gradu; & tam ipſe ſacerdos, quam etiam ille qui ad talia peragenda incitaſſe perpenditur, exilij perpetui ergaſtulo relegati, excepto in ſupremo vitæ curriculo, cunctis vitæ ſuæ diebus ſacræ communionis eis denegetur perceptio, quam Deo ſe crediderunt fraudulento delibaſſe ſtudio.] hæc Patres & alia ad ſacros ritus pertinentia prouide ſtatuerunt, quæ tu conſulas.

[a] *Concil. Tolet. 17. c. 5.*

IESV CHRISTI ANNVS 695. SERGII PAP. ANNVS 8. LEONTII IMP. ANNVS 2.

FRISIORVM ECCLESIA EX MARTYRVM SANGVINE PROPAGATVR.

SExcenteſimus nonageſimusquintus Domini annus octaua Indictione notatur, quo Eccleſia Friſiorum feliciter propagatur, ſanguine ſanctorum martyrum irrigata: nam præter duorum fratrum martyrium ſuperius enarratum, contigit & S. Vuigbertum, vnum ex duodecim illuc miſſis, martyrio coronari. Hæc omnia narrat Marcellinus in Actis ſancti Suuiberti, vbi primum de duodecim ſanctiſſimis monachis illuc ad prædicandū Euangelium miſſis ſermonem habuit, iſta ſubijciens [b]: Morabatur perfidus Radbodus Rex Friſiæ illo tempore expulſus a Traiecto per illuſtrem & Chriſtianiſſimum principem Pipinum de Herſtallo, Maiorē domus Franciæ, apud inſulam Foſtelandiæ, quæ a quodam deo ſuo

[b] *Apud Sur. to. 2. die 1. Martij c. 7.*

ſuo, dicto Foſte, tunc Foſtelandia appellabatur, quæ valde ſolemnis erat propter ſuperſtitioſam ſectam idololatriæ. In qua inſula ſacerdotes Dei, ſuggeſtione ſancti Vuigberti conuenientes, profana ſtatim delubra Iouis & Foſtæ deſtruxerunt, & conſtanter prædicando, tres ſolummodo homines, Satanæ pompis abrenunciantes, Orthodoxæ iunxerunt fidei. Radbodus vero Rex, ſtrenuiſſimus idololatra, odio habens Chriſtianos, audiens idola ſua deſtructa a Chriſtianis, iratus valde, atque iniuriam deorum ſuorum vlciſci diſponens, S. Vuigbertum, quem dudum nouerat Chriſtianum, vnum ex conſocijs ſanctorum, diro tormento iugulari iuſſit, qui continua prece Deum exorare ſolebat pro conſequenda palma martyrij: ceterosq. eliminauit ab inſula prædicta.

MARTYRIVM S. VVIGBERTI.

Sacerdotes vero perpendentes quoniam Radbodus Rex nequaquam ab idolorum cultura deſiſteret, & quod in lucrandis animabus parum proficerent propter tyrannidem Regis, diuerterunt ad præfatum principem Pipinum: a quo grataner ſunt ſuſcepti. Et quia nuper citeriorem Friſiam, expulſo Radbodo Rege, ceperat, illo eos denuo ad prædicandum miſit, præcipiens Paganis ſibi ſubditis auctoritate regia, ne quis prædicantibus quicquam moleſtiæ inferret. Vnde factum eſt, opitulante diuina gratia, vt multos quotidie in breui, prædicatione ſua ab idololatria ad fidem conuerterent Chriſti. Atque conuenientes ad caſtrum Traiectenſe, quod pridem Vuiltenburg dicebatur, quod in poteſtate Orientalium Francorum eo tempore fuit & permanſit, vbi dudum imperante Heraclio Cæſare inclytus Dagobertus ſanctus Rex Franciæ conſtrui fecit eccleſiam in honore ſancti Thomæ Apoſtoli, quam non multo poſt præduræ ceruicis Friſones ſolotenus deſtruxerunt: In quo loco prope ruinam illius prioris eccleſiæ ſancti Thomæ, anno a natiuitate Domini ſexcenteſimo nonageſimoquinto, ſuperædificauerunt in honore ſanctæ Crucis oratorium, in quo renatiui fontis conſecrarunt baptiſterium: vt Chriſti fideles ob defenſionem caſtellani Traiectenſis ſecurum illic haberent acceſſum ad ſuſcipiendum ſacri baptiſmatis ſacramentum.]

OPERA PIPINI PRINCIPIS FRISII ACCIPIVNT EVANGELIVM.

Subdit idem Marcellinus, hoc eodem anno S. Suuibertum reuerſum in Hiberniam ad eos a quibus fuerat cum ſocijs miſſus, fuiſſe ordinatum Epiſcopum. Sed quæ ante hæc ipſe cum ſocijs paſſus fuerit, idem auctor ſic tradit [a]: Deinde præfati ſacerdotes attendentes meſſem quidem multam, operarios vero paucos, iuerunt more Apoſtolorum & diſcipulorum Chriſti bini & bini, trini & trini, adiunctis ſibi aliquot neophytis, in diuerſis Germaniæ prouincijs fidem Chriſti gentibus denunciaturi. Inter quos S. Suuibertus glorioſus ſacerdos Chriſti, diuini amoris igne feruidus, venit eodē tempore cum Vuerenfrido & mecum in grandem vicum dictum Duerſtat: qui vicus refertus fuit cærimonijs, ornatusq. diuerſis idolorum templis, duobus diſtans milliaribus a Traiecto ad Orientem. Vbi dum prædicaret Chriſtum verum Deum, qui vitam æternam in ſe credentibus daret, admonens vt ſimulacrorum vanos & inanes contemnerent cultus, eo quod idola quæ pro dijs colebant, repleta eſſent dæmonijs, & nihil ſalutis habere, nec ſuis cultoribus auxilium conferre poſſe affirmaret: ſtatim a Paganis & idolorum ſacerdotibus capitur, & grauiter verberatur, clamantibus & dicentibus: Blaſphemator iſte noſtram profanat legem, deos noſtros omnipotentes dæmonia affirmat, populum ſeducit, Crucifixum ſolum Deum verum audacter prædicat: & niſi occidatur, aut effugetur, cultus deorum noſtrorum euacuabitur, & paternæ traditiones exterminabuntur.

[a] *Marcellinus ibid. c. 8. 9. 10.*

S. SVVIBERTVS PRAEDICAT EVANGELIVM.

His dictis, clamore omnium tenetur, & in carcerem mittitur, vt altera die occulte trucidaretur: non enim palam audebant ipſum occidere, quoniam vicus erat ſub ditione Chriſtianorum Francorum. Nos vero, Vuerenfridus & ego Marcellinus, dolentes & flentes ſequebamur eum vſque ad carcerem: quod cernens S. Suuibertus, læto ore conſolando hortabatur nos conſtanter ſtare pro fide Chriſti, nec mortem timere pati pro Chriſto. Eadem vero nocte circa galli cantum S. Suuiberto orante, nobis autē dolentibus, ecce venit Angelus Domini cum magna claritate in carcerem, dicens ei: Noli timere, ſerue Dei, quia Dominus tecum eſt. Et videntibus & ſtupentibus cuſtodibus carceris, liberauit ipſum, præcipiens, vt conſtanter Chriſtum Paganis vbique euangelizaret. Quo facto, Angelus Domini æthera petijt: ipſe vero ad nos veniens, gaudenter flectens genua, & nos ſecū gratias deuotiſſime Deo retulimus de angelica viſitatione & conſolatione. Pagani vero, & præcipue ſacerdotes idolorum altera die audientes liberationem illius, vacillare cœperunt de impotentia idolorum, laudantes virtutem Chriſti. Ipſe vero altera die conſtantiſſime prædicans, multos in ſtuporem vertit, & ad Chriſtum conuertit, & nemo iniecit

S. SVVIBERTVS DETRVSVS IN CARCEREM LIBERATVR.

manus

manus in eum. Quo ministerio peracto, cum Traiectum nobiscum peruenisset, omnia per Angelum patrata secum in Duerstat confratribus enarrauit: qui vnanimi voce, flentes præ gaudio, benedixerunt Deum. Secessit deinde in diuersos vicos & villas per Frisiam & Hollandiam ac Teisterbandiam, cunctis palam constanter Christum euangelizans: & quamuis multa contraria inter ipsos Gentiles in diuersis locis perpessus fuisset & æquanimiter tolerasset; tamen diuino semper fultus auxilio, salutifera sua exhortatione populum multum ad agnitionem fidei Christi perduxit.

PRAEDICATIONE ET MIRACVLO GENTILES CONVERSI.

Eodem anno demum peruenit nobiscum, scilicet cum Vuerenfrido & me Marcellino, in Orientalem partem principatus Hollandiæ, in qua erat villa distans a Traiecto ad Austrum per vnum milliare, dicta Hagenstein. Vbi cum insigni die quodã solemnitatis Gentilium venisset, in quo multitudo copiosa Gentilium, deorum suorum cærimonias colens, funesta sacrificia thurificando idolis immolaret; accessit in medio illorum, clamans & dicens: O viri sapientissimi, accedite, & audite: Nuncius enim sum Dei excelsi, &c.] recenset concionem idem qui aderat Marcellinus. Porro prædicationem subsecutum est signum, nempe cuiusdam Giselberti cæci nati illuminatio, hominis cunctis notissimi: post quod adeo insigne miraculum facta est Gentilium, qui eum nouerant, optata conuersio.

SVVIBERTVS CONSECRATVR EPISCOPVS.

Cuius rei causa visum est cunctis fratribus duos ex omnibus deligere, qui ordinari in Episcopos deberent, Suuibertum scilicet atque Vuillebrordum: quorum primum miserunt in Angliam ad S. Vuilfridum Merciorum Antistitem, a quo est Episcopus consecratus hoc ipso anno (vt testatur auctor) qui numeratur ab incarnatione Domini sexcentesimus nonagesimusquintus. Quem enim diximus Vuilfridũ interfuisse Romano Concilio sub Agathone, idem accepisse pariter ab Apostolica sede plenam auctoritatem Apostolicæ sedis legati putatur, qua nisus eumdem consecrarit Episcopum. Sequenti vero anno (vt ait) Vuillebrordus Romam profectus consecratur a Sergio Papa, vt suo loco dicturi sumus anno sequenti.

SVVIBERTI APOSTOLATVS.

Accidit autem, vt licet Suuibertus hoc anno fuerit in Anglia consecratus Episcopus, Vuillebrordus vero sequenti, nihilominus iste Archiepiscopus creatus sit, Suuibertus autem appellatus Traiectensis Episcopus, siue alicuius alterius loci, sed coepiscopus sancti Vuillebrordi, specialiter tamen nominatus Apostolus Teisterbandiæ, Vuesphaliæ, & Boructuariorum, prout etiam idem docet consocius in laboribus Marcellinus. Felices populi, terq. felices, quousque secuti sunt vocem tanti pastoris, qui Apostolo dignis miraculis testatam ipsis reliquit fidem Christianam integram atque sinceram: miserrimi vero redditi sunt omnium hominum, vbi relicto antiquo tanti patris sacrosancto deposito, secuti voces alienorum, per prærupta hæresum in profunda corruerunt inferni.

S. ANSBERTI EPISCOPI ROTHOMAG. OBITVS.
a Apud Sur. die 9. Febr. eadem die Martyrol.

Hoc eodem anno sexcentesimo nonagesimoquinto, die nona Februarij S. Ansbertus Episcopus Rothomagensis vir sanctitate clarissimus ex hac vita in cælum feliciter migrat, cum ante calumniam passus, solum vertere missus in exilium cogeretur iussu Pipini supremo fungentis magistratu, de quo Angradus monachus ita scribit [a]: Cum inter principes Francorum sæua esset exorta discordia ob multiformem regni diuisionem, callidus humani generis hostis malignorum contra Dei famulum sæuire fecit inuidiam, qui Pipino principi fraudulenter suggererent, præfatum virum sanctum aduersus eum contraria tractasse consilia. Decedente enim de ordine principatus Vuarratone illustri, & eius filio ac supplantatore nefando Gislemaro, Pipinus præfectoriam administrationem, Domino largiente, adeptus est: quo tempore incusatus apud ipsum principem præfatus Pontifex sanctus, iussu eiusdem exilio deportatur in Altummontem monasterium, quod est situm in territorio Hannonienſi super Sambre fluuio, cui tempore illo præerat venerabilis Halidulphus Abbas. Nullo extante crimine, humiliter exilij subijt ærumnam.] Quomodo autem inde liberatus reuersus in patriam, responsum mortis accipiens, sacrificio Missæ præuio se parauit, & sic feliciter Deo spiritum reddidit, ipse auctor testatur, simulq. subsecuta post obitum miracula narrat, & in fine præsentem annum eius migrationis signat; quem tum consulas.

S. AVDOMARI EPISC. OBITVS.
b Fulchard. & Molanus die 9. Septembr.

Eodem quoque anno ex hac vita migrasse S. Audomarum Morinorum Episcopum, certum est [b]. Prædicatur iste Apostolus Taruanensium, & iure quidem: nam licet diu ante populus ille Euangelij prædicatione imbutus esset, tamen negligentia Præsulum in deterius lapsus, iterum idolorum cultum, quem reliquerat, est sectatus; sed tanti viri prædicatione

tione excultus est, atque perfecte redditus Christianus, operante diuinitus, vna cum prædicatione, miraculorum quoque virtute. Extant res ab eo præclare gestæ, a Fulchardo conscriptæ [a]. Hic vel obiter mentio facienda est de sancta Austrebertha virgine, quæ ab eodem sancto Audomaro Deo consecrata egregia claruit sanctitate; cuius vitæ Acta scriptis mandata habentur [b].

a Apud Sur. die 9. Septembr.

b Apud Sur. die 10. Febr. tom. 1.

IESV CHRISTI ANNVS 696.	SERGII PAP. ANNVS 9.	LEONTII IMP. ANNVS 3.

SEquitur Christi annus sexcentesimus nonagesimusextus, Indictione nona, quo vir Apostolicus Vuilbrordus, siue Vuillebrordus, qui ante annos sex Romam veniens auctoritatem prædicandi Euangelium (vt dictum est pluribus) acceperat, cum magnum iam ex prædicatione prouentum in conuersione infidelium collegisset, iterum Romam veniens ad eumdem Sergium Papam, ab eodem Episcopus ordinatur. Opus plane diuinum in his recognoscitur: accidit enim secundum illud mysticum Domini in Iob [c]: Numquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, Adsumus?] Non tantum est Apostolicæ sedis mittere tonitrui filios in Euangelij prædicationem ad Gentiles, sed & eosdem portantes manipulos suos recipere reuertentes, nouasq. ipsis erigere sedes Episcopales. Vbi enim Frisij siue Frisones Euangelium accepissent, vt eis daretur Episcopus, laborauit qui eos bello perdomuit Pipinus princeps. Non deerant in Galliarum proximis regionibus nobilissimarum Ecclesiarum Episcopi: sed quod nouas erigere sedes, sciretur etiam ab exercituum ducibus, solius esse Romani Pontificis; idcirco curæ illi fuit, vt idem Romam missus, vbi acceperat ad prædicandum Euangelium apostolatum, nouus rediret sacris ritibus ordinatus Episcopus. Porro rem gestam perbreuiter Beda sic narrat [d]:

VVILBRORDVS AD SERGIVM PAPAM ITERVM PROFICISCITVR.

c Iob 38.

d Bed. lib. 5. c. 12.

Postquam vero (inquit) per annos aliquot in Fresia *, qui aduenerant, docuerunt, misit Pipinus, fauente omnium consensu, virum venerabilem Vuilbrordum Romam, cuius adhuc Pontificatum Sergius habebat, postulans vt eidem Frisonum genti Archiepiscopus ordinaretur: quod ita vt petierat impletum est anno ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimosexto. Ordinatus est autem in ecclesia sanctæ martyris Cæciliæ, die natalis eius, impositio sibi a Papa memorato nomine Clementis, ac mox remissus ad sedem Episcopatus sui, id est, post dies quatuordecim, ex quo in Vrbem venerat. Donauit autem ei Pipinus locum cathedræ Episcopalis in castello suo illustri, quod antiquo gentium illarum vocabulo Vuiltaburg *, id est, oppidum Vuiltorum, lingua autem Gallica Traiectum vocatur: in quo ædificata ecclesia, reuerendissimus Pontifex longe lateq. verbum fidei prædicans, multosq. ab errore reuocans, plures per illas regiones ecclesias & monasteria nonnulla construxit. Nam non multo post, alios quoque illis in regionibus constituit ipse Antistites ex eorum numero fratrum, qui vel secum, vel post se illo ad prædicandum venerant: ex quibus aliquanti iam dormierunt in Domino: ipse autem Vuilbrordus, cognomento Clemens, adhuc superest, longa iam venerabilis ætate, vtpote trigesimum & sextum in Episcopatu habens annum, & post multiplices militiæ cælestis agones ad præmia remunerationis supernæ tota mente suspirans.] hæc Beda, declarans his pariter tempus quo ista scribebat, anno videlicet Domini septingentesimo trigesimosecundo.

VVILBRORDVS ORDINATVS EPISCOPVS, ET CLEMENS DICTVS.

* Frisia

* Vuiltenburg

Hæc eadem de ordinatione per S. Sergium facta Romæ Vuilbrordi siue Vuillebrordi, & in Clementem mutatione, meminit etiam Marcellinus in rebus gestis sancti Suuiberti, vnius ex eius in Euangelij prædicatione consocij. Eius vero Acta, quæ pluribus prosecutus est Albinus Flaccus, discrepant a Bedæ historia, dum iste tradit fuisse consecratum in ecclesia sanctæ Cæciliæ, ibi autem legitur id factum in basilica sancti Petri: idemq. Albinus tradit, eamdem ordinationem haud sine præcedenti prophetia, diuina inquam manifestatione, fieri contigisse. Audi ergo, quæ ipse referat his verbis [e]: Et sic cum honorifica legatione, & muneribus auctoritati Apostolicæ condignis, Romam directus est. Sed die quarta, priusquam illo veniret, beatissimus Apostolicus Angelica in somnis responsione admonitus est, vt illum cum summo honore susciperet, & quod multarum animarum esset illuminator futurus, a Deo q. electus, & ad hoc venisset, vt summi ab eo

e Extant apud Sur. die 7. Nouembr. to. 6.

S. SERGIO PAPAE QVID OSTENSVM PER VISVM.

sacerdotij

sacerdotij honorem susciperet; nihilq. ei negandum esse, quicquid petijsset. Qua factus A
Apostolicus admonitione certus, cum magno gaudio & summo eum suscepit honore: &
vt in eo fidei agnouit feruorem, religionis deuotionem, sapientiæ plenitudinem, die com-
petenti populo adueniente, aduocatis venerabilibus ad societatem ministerij sacerdoti-
bus, publice in ecclesia beatissimi Petri principis Apostolorum cum magna dignitate mo-
re Apostolico eum ordinauit Archiepiscopum, ac ordinato nomen imposuit Clemens, ve-
stimentisq. suis sacerdotalibus induit eum, & sancto quasi superhumerali Aaron, pallio
dignitatis & indumenti confirmauit gloria: & quicquid voluit, vel petiuit, aut in patro-
cinijs sanctorum, aut in rebus Ecclesiasticis, cum tota mentis alacritate tradidit illi; fir-
matumq. benedictione, donis ditatum, cum salutaribus præceptis iterum eum in opus
Euangelij remisit.] Porro reditum eius in Germaniam contigisse anno sequenti, testatur
Marcellinus. Sane quidem quod consecratus fuerit (vt testatur Beda) die natali sanctæ B
Cæciliæ, non potuit nisi anno sequenti in Frisiam redijsse. quæ igitur post hæc contige-
runt, suo loco dicturi sumus.

Sed quid interim memoratu dignum coapostolus Suuibertus (quem anno superiori
ordinatum diximus a sancto Vuilfrido Episcopo) operatus sit, Marcellinus, qui comes pe-
regrinationis ipsius & Actorum scriptor ei adhæsit, vt Lucas Paulo, hæc ait de eius redi-
tu, & in verbi Dei prædicatione profectu[a]: Igitur sanctissimus Suuibertus, Euangelicus
Præsul, pontificali fultus auctoritate & honore, ac corroboratus confirmatione sancti Vuil-
fridi, salutatis parentibus & amicis, cum Christi famulis qui cum eo erant, redijt in opus
Euangelij & verbi Dei, peruenitq. Vuiltenburg, siue Traiectum, per annum & multo am-
plius, antequam sanctus Vuillebrordus Roma rediret Traiectum: ibiq. a fratribus & neo-
phytis honorifice multo cum gaudio susceptus, gradum Episcopatus condignis ornans C
virtutibus, vixit deinceps in maiori humilitatis, mansuetudinis, simplicitatis, & iustitiæ
perfectione; cœptumq. Euangelicum opus constanter explens, oppida, rura, casas, vi-
cos, castella, propter euangelizandum, non equitando, sed Apostolorum more pedibus
incedendo peragrans, etiam longe lateq. Frisiam, Hollandiam, & præcipue comitatum
Teisterbandiæ peruagatus, multum populum ad Christum doctrinis & prædicationibus
reduxit, vbique solerter idololatriam extirpauit: ita quod multitudo Paganorum, maxime
iam profanam sectam refutantes, Catholicæ fidei documentis salutaribus adhæserunt.
Conuertebat vero sua dulciflua prædicatione fere totum comitatum Teisterbandiæ, in
quo construebantur ecclesiæ multis in locis, aut templa idolorum consecrabantur in ec-
clesias Dei & sanctorum, vtpote ecclesiam sancti Vincentij martyris in Zanduuick prope
Tielam: in Arkel, in honorem sanctæ Dei genitricis Virginis Mariæ: in Hoernaer, in ho- D
norem sancti Dionysij Areopagitæ] & alias in alijs locis, quas idem auctor numerat.

Quomodo autem, dum vnam ex illis Deo idem Pontifex dedicaret hoc ipso anno, sub-
mersum in Rheno adolescentem mortuum ad vitam, spectante populo, reuocarit, idem
Marcellinus exacte recenset. Cui tanto spectaculo te quoque nobiscum præsentem lector
cupimus, tanta horum apostolatus signa conspecturi simul. Rem gestam præsens qui in-
terfuit Marcellinus ita describit: Diuina namque prouidente clementia, dum sanctus
Suuibertus anno ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimosexto, octauo Kalen-
das Octobris dedicaret ecclesiam in Malsen, in comitatu Teisterbandiæ, super amnem
Linghen dictum, contigit vt eodem die quidam generosus adolescens, dictus Splinterus
de Andengyn, filius Primicerij de grandi vico Duerstat, volens curiose experiri myste-
rium fidei Christi, & præcipue actus sancti Suuiberti, de quo mira audierat, licet ipse in- E
credulus & fidei ignarus esset, scapham cum tribus clientibus mane hora fere septima in-
traret, volens videre dedicationem ecclesiæ in Malsen, eo quod villa Malsen distet a
Duerstat ad Austrum paruo milliari. Cumq. in medio fluminis Rheni siue Leccæ esset, &
lasciue ioculando & nauigando sederet super latus nauiculæ, incumbens super mucronem
suum, lapsu pedum suorum ex lubricitate nauiculæ retrorsum cadens, cecidit in aquam:
quem statim vorax vnda absorbuit, & in profundum quasi lapis descendit, & submersus
fuit. Quod cernentes socij & serui in eadem nauicula positi, ipsum iuuare & ei subueni-
re non valentes, dolore maximo consternati, vtraque litora clamoribus & fletibus reple-
uerunt. De cuius casu & submersione non solum parentes & cognati dolebant, sed & lu-
ctus erat omnibus, & mærore incredibili confundebantur vniuersi. Serui vero concito
cursu fugerunt præ timore parentum & amicorum. Tandem eadem die, hora fere duodecima,

a Marcellin. vit. Suuibert. c.11.12.

DE APOSTOLATVS SVVIBERTI PROFECTV.

DE MORTVO A S. SVVIBERTO AD VITAM REVOCATO.

A cima, a piscatoribus in sagena cum multo dolore inuentus, lamentabiliter portatus fuit in
domum parentum; & licet inflexibilis esset artubus & membris, tamen consilio flaminum FRVSTRA LA-
idolorum, calido impositus lecto, defertur ad phanum siue templum Martis. Audierant BORANT SA-
enim, quod Christiani aliquot submersos, siue subito defunctos, in ecclesias ipsorum por- CERDOTES
tantes, vitæ pristinæ, sacrificijs & precibus Episcoporum, restituissent. Guntherus vero IDOLORVM.
egregius miles & dominus de Andengyn, pater Splinteri submersi, properans cum fami-
lia & amicis ad templum Martis, libauit funestum sacrificium, mactando diuersa anima-
lia magno deo Marti, vt pietate diuinæ potentiæ suæ vnicus filius suus reuiuiscens suscita-
retur. Cumq. lugubriter mæsto & tribulato corde vsque in horam fere secundam preci-
bus & sacrificijs incubuissent, & nihil salutis inuenissent, desperauit de vita ipsius, eo
quod numquam audisset priscis temporibus deos ipsorum talia peregisse.

B Erant autem eodem die multi Christiani in ea ciuitate; qui vt viderent finem, seque-
bantur funus vsque in atrium phani Martis. Qui videntes inenarrabilem dolorem Gun-
theri & aliorum amicorum, gaudentes de impotentia deorum, vocauerunt Guntherum
seorsum, vt Christus ibi magnificaretur, suadentes & consulentes ei, vt celeriter pro san-
cto Suuiberto Christianorum Episcopo existente in Malsen, ad quem filius suus equitare
proposuerat, mitteret: ipse proculdubio precibus suis resuscitaret eum virtute Domini
Iesu Christi, dummodo abrenuncians idolis, toto corde crederet in ipsum. Guntherus
vero, his auditis, memor qualiter idem sanctus Suuibertus in eadem ciuitate captus, li- INTERPELLAT
beratus per Angelum fuit, & qualiter in Hagenstein cæco nato in nomine Iesu præstitisset GVNTHERVS
visum: statim animatus & allectus verbis Christianorum, adiunctis sibi aliquot honestis S. SVVIBER-
amicis, sine dilatione Malsen vsque celerrime properauit: videnq. sanctum Suuibertum, TVM.
C mox de equo desiliens, prouolutus pedibus sancti, osculando manus eius, per ægra la-
crymarum suspiria aperuit ei tristissimam mortem & submersionem vnigeniti sui, depre-
cans vt secum dignaretur proficisci Duerstat, & in virtute salutiferi nominis Iesu veri
Dei omnipotentis resuscitare filium suum, pollicens se cum omni familia sua & cognatis
crediturum, & sacrum baptisma percepturum.

Sanctus vero Suuibertus ipsum humaniter eleuans, & honorifice suscipiens, benigne
consolabatur: & licet condoluit lamentabilibus vocibus & gemitibus ipsius, tamen Deum
tentare super huiusce modi facto grandi formidans, se pie excusauit. Miles vero denuo
amplectens pedes eius, importune precabatur, vt secum pergere dignaretur amore Iesu
Christi Dei viui. Sicq. victus eiulatu eius, & præcipue precibus Vuerenfridi, & meis, alio- EMOLLITVR
rumq. neophytorum ibidem præsentium, celeriter vectus curru, & nos cum eo, venit SVVIBERTVS
D circa sextam horam post comptetorium in vicum Duerstat. Erat autem turba magna con- LACRYMIS
gregata ad litus Rheni, siue Leccæ, præstolantes aduentum sancti Suuiberti, dolentibus GVNTHERI.
prophanis sacerdotibus phanorum. Igitur transmisso amne Lecca, cum iret ad defun-
ctum cũ discipulis suis, sequenti ipsum grandi turba Paganorũ, occurrit ei domina Melch-
tildis, mater Splinteri submersi, vt insana mulier: prouolutaq. pedibus eius in publica pla-
tea, clamauit, dicens: Serue Dei viui, succurre mihi, & resuscita filium meum in nomine
Dei tui, credamq. cum tota familia mea in eum: quia dij nostri impotentes sunt ad resu-
scitandum eum. Quam S. Suuibertus eleuans & consolans, parum ingemuit.

Erat autem Splinterus submersus, denuo ex templo Martis portatus in domum patris
sui. Veniensq. ad præsentiam defuncti, petijt vt flamines siue sacerdotes idolorum digna-
rentur sibi adesse, vt viderent virtutem Domini nostri Iesu Christi Dei omnipotentis. Inte-
E rim præcepit nobis, deuote orationibus vacare, Deiq. misericordiam implorare, vt defun-
ctus resuscitaretur, & ipse orauit. Vniuersa igitur multitudine flente, cum aliqui phanati-
ci sacerdotes pauidi, vocati per dominum Guntherum, aduenissent; S. Suuibertus sonora
voce, flexis genibus, lacrymarum imbre perfusus, clamauit ad Dominum, dicens: Domi- ORAT SVVI-
ne Iesu Christe, qui refugium factus es nobis, inclina aurem tuam ad preces nostras, vt re- BERTVS PRO
ueletur hominibus istis gloria tua, & prædicetur & glorificetur ab incredulis nomen san- RESVSCITA-
ctum tuum: vt sciant, quia non est vana fides nostra, nec alius Deus præter te, cuius pietas TIONE DE-
non habet finem, nec dona mensuram: & resuscita ad gloriam & honorẽ nominis tui hunc FVNCTI.
seruum tuum, diabolica fraude delusum: vt sciant, quod omnia idola, quæ pro dijs colunt,
statuæ sunt dæmonibus plenæ; & videntes virtutẽ pietatis tuæ, credentes in te, saluentur.
His dictis, surgens ab oratione, fiduciam magnam habens in Christum, dixit: Domine Iesu
Christe, mæstorum consolator, qui dixisti[a]: Omnis qui credit in me, opera quæ ego facio, *a Ioan. 14.*

a Ioan. 11.

& ipse faciet, & maiora horum faciet: Domine pijssime Deus, qui resuscitasti [a] ad fletum A sanctarum sororum Mariæ Magdalenæ & Marthæ Lazarum quatriduanum mortuum, resuscita & hunc in nomine tuo, ostendendo potentiam diuinitatis tuæ.

SVVIBERTVS RESVSCITAT DEFVNCTVM.

Et accipiens dexteram submersi, dixit: In nomine Domini Iesu Christi crucifixi, Dei omnipotentis, dico tibi, vt surgas & viuas, & confitearis Creatorem tuum. Statim vero defunctus aperiens oculos suos, & quasi de graui somno suspirans surrexit: amplectensq. pedes sancti, cum magnis suspirijs clamauit: Non est alius Deus in cælo & in terra, quam Dominus Iesus Christus crucifixus, quem prædicat sanctus seruus eius Suuibertus: qui me sua benigna misericordia ad preces eius ab inferis & a morte resuscitauit. O vita laudabilis, quæ alterius corporis mortem precibus effugauit, tartarum spoliauit, spem magnam habens in Christo: proculdubio mors ibi iura non tenuit, vbi sanctus Suuibertus vim orationis ingessit. Statimq. omnes mirati & stupefacti, qui viderant & audierant no- B uitatem tanti miraculi, diuinam pietatem per Dominum nostrum Iesum Christum dignis extulere præconijs, qui sanctum Suuibertum seruum suum tam insigni clarificare miraculo dignabatur. Prouolutiq. pedibus sancti Episcopi cum sacerdotibus idolorum, credentes in Christum, baptizari petierunt, spretis vanis cultibus idolorum.

CREDVNT PAGANI ET BAPTIZANTVR.

Denique lætissime accurrentes parentes & cognati, infinitas retulerunt Deo & sancto eius gratias, deuote ipsum amplectentes & osculantes cum discipulis suis. Sed & ipse sanctus Suuibertus cum ceteris Christianis humiliter in terram prostratus, benedixit Deum, qui magna fecit in populo suo. Tantus vero in platea erat clamor Paganorum, resuscitatum videre cupientium, vt S. Suuibertus necessitate compulsus, resuscitatum vestibus indutum per manus duceret cum magna deuotione ad honorem Dei, vt a cunctis videretur. Quem viuum & ambulantem cernentes, clamauerunt: Vere magnus est Deus Christia- C norum, qui talia per seruum suum operatus est. Factum est ergo gaudium magnum coram omnibus hæc videntibus, & magnificatum est nomen Domini nostri Iesu Christi. Eodem tempore baptizatus est Splinterus resuscitatus, cum parentibus & cognatis & alijs numero centum vigintisex, demptis pueris & virginibus.

MIRA EVANGELII PRAEDICATIO.

Altera denique die congregata infinita turba hominum Paganorum, S. Suuibertus, præmissa oratione ad Spiritum sanctum cum discipulis suis, vt Deus aperiret corda illorum ad spernendum idola, & ad fidem complectendam, prædicando deduxit & declarauit eis transgressionem protoparentis nostri Adæ, incarnationem Verbi Dei, diabolicam idolorum inuentionem, atque infinitam misericordiam Dei: Insuper quod æternaliter damnabuntur, qui spreto vero Deo, adorant idola & sculptilia, & gloriantur in simulacris suis: ita quod fere pars magna ciuitatis credidit in Christum. D

Erat autem ciuitas, licet Pagana, sub potestate Christianorum principum, scilicet Regis Franciæ & Pipini Ducis, & tota fere vicinitas & prouincia Christianæ fidei subdita, vtpote Brabantia, Flandria, & pars Hollandiæ: sic quod Pagani de Duerstat sæpe cũ Christianis conuersati, pridem multoties multa de Christo audierant. Mansit autem multis diebus in eadẽ ciuitate, vigilanti instantia prædicando fiducialiter Christum Paganis, confirmando neophytos: ita vt non solum Pagani, verum etiam multi idolorum sacerdotes, videntes cælestem gratiam & miraculi magnitudinem in S. Suuiberto, abiecto perfidiæ velamine, baptismi gratiã ab ipso deuote susciperent.] hactenus Marcellinus de rebus gestis S. Suuiberti hoc anno vsque ad reditum Vuillebrordi, imitatus Euangelistam Ioannem, qui resuscitationem Lazari adeo exacte descripsit, signatam posteris relinquens ita Catholicam fidem Dei digito subscriptam, dum miraculis subsequentibus eam adeo firmiter con- E firmatam ostendit, vt dirissimus atque durissimus quisque magis quam malefici Pharaonis inueniatur, qui sicut ille, dicere non compellatur: Digitus [b] Dei est hic.] Vnde magis lugeant infelices illi, qui pro veris Apostolis adeo facile receperũt pseudoapostolos longe diuersam a Suuiberto prædicationẽ fidei annunciantes, non signis aliquibus eam confirmantes, sed blasphemijs, sacrilegijs, & maledictionibus eamdem infamantes. Sed de his satis.

SACERDOTES IDOLORVM CREDVNT.

b Exod. 8.

DE ALIO DEFVNCTO AD VITAM REVOCATO.

Non prætermittimus dicere, ijsdem quoque temporibus, quibus peregrinatio accidit Vuillebrordi in Vrbem, contigisse in Anglia in prouincia Nordanhumbrorum aliam resuscitationem diuinitus factam Drithelmi viri nobilissimi, ad hoc, vt quæ vidisset in purgatorio vel in inferno cruciamenta peccatorum, ad supera reuersus referret, quæve de beatorum gaudijs conspexisset, pariter hominibus in vita degentibus significaret: quæ cuncta narrauit Alfrido Regi & alijs, qui ex eis accepturi essent ad emendationem morum

A rum emolumentum. Quod vero haud fuerit inanis visio, vel impostura, fidem fecit ipse, cum sæculo primum se abdicans, arctissimum humanis viribus penitus impar vitæ institutum arripuit. Describit sui temporis historiam satis fideliter Beda [a], ad quem lectorem, ne nimia eum retineamus prolixitate, reijcimus. Ista quidem non semel Deus, sed cunctis pene sæculis voluit reddi mortalibus manifesta; quo mens ignaua, obuoluta terrenis, voluptatum nexibus arctissime vincta, excitata resipisceret, & suum Creatorem culpa libera sanctis operibus sequeretur. Subdit [b] & alia, quæ ibidem his temporibus contigere his similia de futuro iudicio, cui moriens vnusquisque est obnoxius, idem auctor exempla, quæ tu leges.

a Bed. lib. 5. c. 13.

DE FVTVRO IVDICIO PLVRA EXEMPLA MONSTRATA.

b Idem lib. 5. c. 14. 15.

Iam vero conuertamus orationem ad res Orientalis Imperij. Fuit plane status eius admodũ perturbatus: etenim eijcitur Leontius Imperator, & Absimarus inuadit Imperium. B Sed tanta hæc breuiter in Græcorum Annalibus notata potius quam descripta reperimus istis verbis [c]: Tertio anno Leontij, Arabes expeditione facta, Africam ceperunt. Eo Leontius Ioannem Patricium virum strenuum mittit cum vniuersa Romanorum classe: qui fusis pulsisq. hostibus, omnia Africæ castra cepit; relictoq. suo ibi legato, de re gesta Imperatorem certiorem fecit, atque in Africa ipse hiemauit. At Arabum Princeps, qui Protosymbolus, quasi Consul, vel consilij particeps ab ijs vsurpatur, re cognita, multo maiore, quam fuerat prior, & validiore classe missa, Ioannẽ inde profligat, castraq. fossa munita locat. Cum Romanus exercitus mota seditione Absimarum * Imperatorem creat, Drungarium Cibioretorum *(de magistratu plura Curopalata)* statimq. Tiberium nominat. At in vrbe Constantinopolitana lues bubonum grassata quatuor mensium spatio magnam vim hominum sustulit. Absimarus interim cum sua classe ad Sycus seu Ficus appellit, & in vr- C bem per proditionem admissus, Leontium, præciso naso, in Dalmatiæ monasterio asseruari iubet; amicosq. eius, publicatis eorum bonis, relegat. Tum germanum suum fratrem Heraclium omnibus pedestribus & equestribus copijs præfecit solum, vt rei gerendæ maxime idoneum: mittitq. vt partes Cappadociæ & clausura percurrat, ac quid hostis moliatur obseruet.] hæc Annales. Causa autem conflatæ inter milites discordiæ a Theophane ea refertur [d], quod ob deperditam rursus Africam erubescerent atque timerent redire Constantinopolim cum Ioanne.

c Cedren. in Annal. hoc an.

LEONTIVS EIICITVR, ABSIMARVS IMPERAT.

*al. Apsimarum

d Theophan. hoc anno.

Quod ad Africam pertinet: tentatam sæpius, deprædatamq. antea vidimus superius a Sarracenis, Romanis iterum in eos pugnantibus, atque inde ipsos abijcientibus: at vero ab hoc tempore Sarraceni absque obice eamdem possederunt. Quomodo autem se haberet his temporibus Ecclesia Africana quod ad fidem Catholicam, vt tanta mala pati D meruerit: hic in memoriam reuocandum, quod ait S. Gregorius [e] in epistola ad Ioannem Episcopum Squillacinum: Afros passim, vel incognitos peregrinos ad Ecclesiasticos ordines tendentes, nulla ratione suscipias: quia Afri quidem aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati, *nempe Donatistæ sunt.*] sed & quod habeat eadem de ipsis Gregorius Papa Secundus in epistola ad Thuringios, apparet eos neque tot fuisse flagellis emendatos, & sic tantam iure meruisse subire vindictam.

AFRICA PENITVS A SARRACENIS POSSESSA.

e Gregor. lib. 2. epist. 25.

Quod vero ad eorumdem Africanorum mores spectat: ex canone haud pridem sancito in Sexta [f] Synodo, admodum labefactatam Ecclesiasticam disciplinam, corruptamq. moribus fuisse, satis potest intelligi: leguntur enim hæc ibi: Porro hoc quoque ad nostram cognitionem peruenit, quod in Africa, & Libya, & alijs locis, quidam ex ijs qui illic sunt, religiosissimi Præsules, cum proprijs vxoribus, etiam postquam ad eos processit ordinatio, E vna habitare non recusant, ex eo potissimum offendiculum & scandalum afferentes, &c.] Si hæc ipsi populorum duces Episcopi perpetrarent, quid cæcus cæcos populos sequens? Ex his inquam reliqua, quæ ista sequuntur, facile possumus meditari; quorum causa (quemadmodum olim eisdem ex causis, vt vidimus ex Saluiano, Deus ad eos puniendos immisit Vuandalos) modo eosdem penitus perdendos tradidit immanibus Sarracenis.

f Sext. Synod. c. 12.

QVALES MORES AFRICANORVM.

IESV CHRISTI ANNVS 697. SERGII PAP. ANNVS 10. TIBERII ABSIMARI IMP. ANNVS 1.

REdemptoris annus sequitur sexcentesimus nonagesimus septimus, Indictione decima, quo Germania a nouo Apostolo Roma a Sergio Pontifice misso summa indu- stria excolitur, atque ad fructum vberrimum restituitur: ita enim dixerimus, restituitur, quod

GERMANIA EVANGELIVM RECIPIT.

quod diu ante ab ipso ferme Ecclesiæ nascentis exordio (vt suis locis superius dictum est) A
Germania iam cœpit suscipere Euangelium, illudq. diutius summa religione possedit: ve-
rum exundantibus prœlijs, iam spiritualibus destituta cultoribus, conuersa erat (vt di-
a Psal. 106. cam cum propheta [a]) terra fructifera in salsuginem. Sed eius tandem misertus Deus, e
longe cultores misit, qui nouale nouarent.

b 1. Cor. 14. Verum hi diuino afflati Spiritu, scientes spiritum prophetarum [b] subiectum esse debere
c Rom. 13. prophetis, & quod quæ [c] a Deo sunt, ordinata sunt: primum omnium, vt dictum est (sicut
d Galat. 1. Paulus [d] ad Petrum Hierosolymam, vt conferret Euangelium, venit) Romam se contule-
A ROMANA SEDE APOSTOLATVS ACCIPITVR. runt ad summum Pontificem, quem Ecclesiæ vniuersæ præesse Hierarcham scirent: a quo
accipientes apostolatum, conuersi ad gentes, eas vndique Euangelio imbuerunt, magnaq.
operantes, nobis suppeditauere argumentum, vt nostros Annales ex frugibus Borealium
regionum locupletaremus, qui iam magna priscorum monumentorum inopia sterilitate B
deficerent.

Ex eiusmodi namque Apostolicorum virorum cultura, superueniente copiosa Domini
benedictione, illam sunt benedictionem consecutæ regiones illæ desertæ propheticam, qua
e Isai. 35. dicitur [e]: Lætabitur deserta & inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium: germi-
FOECVNDA REDDITVR GERMANORVM ECCLESIA. nans germinabit & exultabit lætabunda & laudans. Gloria Libani data est ei, decor Car-
meli & Saron: ipsi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei nostri.] eo quod acciderit
ipsis, quod subditur de prædicatione sanctorum: Quia scissæ sunt in deserto aquæ, & tor-
rentes in solitudine; & quæ erat arida, erit in stagnum, & sitiens in fontes aquarum. In cu-
bilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami & iunci.]

Ita quidem Germaniæ multæ prouinciæ, deficiente Euangelij cultura, factæ siluosæ,
GERMANORVM ECCLESIA FLORENS. verbi Dei iterum vomere cœptæ excoli, sunt redditæ his temporibus quasi Domini pa- C
radisus: vt nihil minus habuerint ab alijs Ecclesijs, accipientes Apostolos, eosdemq. le-
gitime missos, a Petri sede profectos, itidemq. martyres, signis, innumerisq. miraculis,
alijsq. dotibus affluentes, quibus Ecclesia Catholica insignitur. Diximus de nonnullis ex
ijs, dicturi & de reliquis inferius pro temporis ratione. Hoc vero anno quod dicamus,
dat abunde copiam is quem Sergius Papa Romæ consecrans Episcopum, mutans nomen
barbarum in Latinum, ex Vuillebrordo nominauit Clementem, quem & pallio exornauit
in signum collatæ plenitudinis potestatis; de quo ista Marcellinus coapostolus fideliter
f Extant apud Sur. die 1. Martij c. 13. tom. 2. tradit in Suuiberto [f]:

VVILLEBRORDI ET SVVIBERTI LABORES. Itaque anno a natiuitate Domini sexcentesimo nonagesimoseptimo sanctus Vuille-
brordus, adepta iam Apostolicæ benedictionis auctoritate, consecratusq. Archiepisco-
pus a sancto Sergio Papa, redijt ad Germaniam. Cui occurrens sanctus Suuibertus cum D
clericis & discipulis & multis Christianis vsque Embricam, recepit eum cum magna ho-
norificentia, & gauisi sunt in Domino. Audiensq. sanctum Suuibertum Episcopum con-
secratum, & comitatum Teisterbandiæ cum tota fere Batua, ac magnam partem inferio-
ris Frisiæ prædicatione ipsius conuersam, & Ecclesiam Traiectensem numero fidelium
valde multiplicatam, immensas deuote Deo retulit laudes. Deinde pariter Traiectum
pergentes, statim in fundo basilicæ sancti Thomæ Apostoli prope castrum Traiectense, ca-
nonicorum cœnobitarum construxerunt ecclesiam in honorem sancti Martini Episcopi
Turonensis: in qua sanctus Villebrordus Archiepiscopus Frisonum cathedralem eccle-
siam sibi stabiliri iussit; quam per primitiuam benedictionem SS. Vuillebrordus & Suui-
bertus Episcopi cum ceteris confratribus proprijs manibus benedicendo consecrauerunt.

Deinde mortuo Radbodo Rege Frisonum (*quod multo post accidit*) Christiani libere E
HOLLANDIA ET FRISIA REDDITAE CHRISTIANAE. permissi sunt vbique per Frisiam publice Euangelium Christi prædicare. Quapropter
præfati sancti Episcopi cum sacerdotibus & clericis Hollandiam & Frisiam vbique perua-
gantes, rudem populum documentis Euangelicis informauerunt, docentes profanum ido-
lolatriæ cultum abolendo relinquere: catechumenos baptizauerunt, neophytos confirma-
uerunt, sacros ordines celebrauerunt, ac in pagis singulis Euangelium pacis constanter
& deuote prædicauerunt, & per loca singula presbyteros & diaconos ordinauerunt, qui
eos in verbo fidei & ministerio baptizandi adiuuarent, maxime in magno vico Duerstat:
in quo per biennium prædicantes, totum populum ad fidem perduxerunt Christi, ac phana
idolorum commutantes in ecclesias Christi, quinquaginta duas dedicauerunt ecclesias
parochiales in eo, adiutorio Guntheri militis, & aliorum amicorum.

* Daniam Et non solum per Frisiam prædicauerunt & Lotharingiã, sed & vsque in Daciam * præ-
dicando,

A dicando, populum multum purgatum a barbarica Gentilitatis idololatria, Orthodoxæ
iunxerunt fidei. Cumq. sic per aliquot annos feruenter Euangelici Pontifices & verbi Dei
præcones pariter & continue in diuersis prouincijs Christum annunciassent, redierunt
& venerunt cũ exultatione Traiectum ad confratres & cooperatores verbi Dei, enarrantes
illis, quanta Dominus per illos fecisset. Et licet sanctus Suuibertus egregius Pontifex præ-
cesserit sanctum Vuillebrordum tempore, tamen sanctus Vuillebrordus præcedit sanctum
Suuibertum dignitate, & primus Archiepiscopus Traiectensis reputatur, eo quod a sancto
Sergio Papa Archiepiscopus Frisonum specialiter consecratus, & a sede Apostolica ad
eumdem populum missus fuerit.] hæc Marcellinus.

His consentientia tradit Albinus Flaccus, qui & de prædicatione eiusdem Clemen-
tis ad Danos ista habet [a]: Cum ergo apud eum, *Radbodum scilicet, cum adhuc viueret,* a Extant apud Sur. die 7. Nouembr. tom. 6.
B vir Dei fructificare se non posse sentiret, ad ferocissimos Danorum populos iter euangeli-
zandi conuertit. Ibi tum (vt fertur) regnabat Ongendus, homo omni fera crudelior, & REX DANORVM CLEMENTEM HONORIFICE TRACTAT.
omni lapide durior; qui tamen, iubente Deo, veritatis præconem honorifice tractabat.
Quem dum obduratum moribus, & idololatriæ deditum, & nullam melioris vitæ spem ha-
bentem offendit: acceptis tunc triginta eiusdem patriæ pueris, ad electos a Deo populos
regni Francorum reuerti festinauit: sed in eo ipso itinere catechizatos eosdem pueros vitæ
fonte abluit, ne aliquod propter pericula longissimi nauigij, vel ex insidijs ferociss imorum
terræ illius habitatorum, damnum pateretur in illis, volens antiqui hostis præuenire astu-
tias, & Domini sacramentis animas munire acquisitas.] His enarratis, quid eidem sancto
contigerit, cum viuente adhuc Radbodo perfido Rege, rediens e Dania, Fostelandiæ po-
pulis prædicauit, ita refert:

C Dum pius verbi Dei prædicator iter agebat, peruenit in confinio Frisonum & Danorum
ad quamdam insulã, quæ a quodam deo suo Fosite, ab accolis terræ Fositesland* dicebatur, * Fostelandia
quia in ea eius dei fana fuere constructa. Qui locus a Paganis tanta veneratione habebatur,
vt nihil in ea, vel animalium ibi pascentium, vel aliarum quarumlibet rerũ quisquam Gen-
tilium tangere auderet, nec etiam a fonte, qui ibi ebulliebat, aquam haurire nisi tacens
præsumeret. Quo cum vir Dei tempestate iactatus esset, mansit ibi aliquot dies, quousque
sepositis tempestatibus, opportunum nauigandi tempus aduenire t. Sed paruipendens
stultam loci illius religionem, vel ferociss imum Regis animum, qui violatores sacrorum il-
lius atrociss ima morte damnare solebat, tres homines in eo fonte cum inuocatione sanctæ
Trinitatis baptizauit, sed & animalia in ea terra pascentia in cibaria suis mactare præce-
pit. Quod Pagani intuentes, arbitrabantur eos vel in furorem verti, vel etiam veloci mor-
D te perire. Quos cum nihil mali cernebant pati, furore perciti Regi tunc Radbodo, quod RADBODVS REX QVID IN CLEMENTEM.
viderant factum, retulerunt. Qui nimio furore succensus, in sacerdotem Dei viui suorum
iniurias deorum vlcisci cogitabat; & per dies semper tribus vicibus, suo more, mittebat
sortes, & numquam damnatorum sors, Deo vero defendente suos, super seruum Dei vel
aliquem ex suis cadere potuit, nec nisi vnus tantum ex socijs sorte monstratus, & marty-
rio coronatus est.] Quod dicit de sorte auctor, scias in more fuisse apud eos, neminem neci
tradere, nisi prius eum sors indicasset, vt quæ dicturi sumus ostendent. Hæc de rebus ge-
stis in ea insula: vbi cognita Regis Radbodi duritia animi, inde in eum (secundum il-
lud Euangelij) excusso e pede puluere recedens, ad Pipinum (vt idem testatur auctor)
reuersus est. reliqua autem quæ de eodem sancto viro narrantur, post Pipini obitum
contigerunt.

E Post reditum Clementis collectam fuisse Synodum Traiectensem, & ex ea alios in di-
uersas regiones missos Euangelij prædicatores, Marcellinus testatur, qui simul relegens SYNODVS TRAIECTENSIS.
in vnum omnes qui antea & postea missi sunt, ista habet memoria digna [b]: Deinde ani- b Marcellin. in Suuibert. c. 14.
maduertentes præfati sancti Pontifices *Vuillebrordus & Suuibertus*, & egregij prædi-
catores, qui cum eis ex Anglia venerunt Traiectum, quod multus populus, Deo prospe-
rante, ab infidelitatis errore ad Christum conuersus esset, conuocata Synodo in nouella
Ecclesia Traiectensi, decreuerunt more Apostolorum & discipulorum Christi in diuersas
circũiacentes barbaricas nationes præstantiores prædicatores dimittere ad prædicandum
ipsis fidem Christi.] qui vero eidem Synodo interfuerint, ita idem auctor narrat: Erant
autem eo tempore in eadem primitiua Ecclesia Traiectensi Apostolici Pontifices & ca-
nonici egregij prædicatores, qui sanctum Suuibertum Episcopum cum sanctis Euualdis
sequentes, constanter Christum gentibus prædicauerunt: vtpote S. Vuinfridus sacerdos,

qui postquam tredecim annos in Ecclesia Traiectensi vt canonicus degisset, Archiepi- A
scopus Moguntinensis consecratur, & Bonifacius appellatur: qui post obitum sancti Vuil-
lebrordi Traiectensis Episcopi rediens, secundus Archiepiscopus Traiectensis ordinatur.
Qui postquam decem & sex annis per Frisiam prædicasset, martyrio in Frisia coronatur
cum suis, similiter sanctus Vuiro Episcopus Deirorum, sanctus Plechelmus Episcopus de
Massa candida, vel secundum Bedam, Candida casa, sanctus Othgerus Leuita cum ple-
risque alijs glorioſis sacerdotibus & prædicatoribus.

Cui sanctæ Synodo præfuerunt sancti Vuillebrordus & Suuibertus Antistites constan-
tiores. In qua conclusum & definitum fuit, vt omnes primi prædicatores in exteras pro-
uincias prædicarent verbum Dei.] Quem vero omnes, qui ex Anglia profecti olim & modo
ex Synodo missi sunt, fuerint finem consecuti, idem auctor summatim perstringens sic
VIRI APOSTOLICI QVEM FINEM CONSECVTI. narrat: Igitur sanctus Acca (vt est ante dictum) cum sancto Suuiberto in Angliam re- B
diens, a sancto Vuilfrido Episcopo Augustaldensis Ecclesiæ Episcopus consecratus, post
sanctissimam vitam ibidem in Domino quieuit. Sanctus Vuigbertus in Fostelant marty-
rio coronatus fuit, vt prædictum est. Sanctus Vuillibaldus Orientalem Franciam adiens,
Aureatensis siue Eistatensis Episcopus effectus est. Sanctus Vuinibaldus, frater eius,
Heyndelamensis Abbas est ordinatus: Quorum germana fuit Vualburgis virgo. Lebui-
nus, *siue Leuinus*, Pontificatum adeptus, martyrio prope Gandauum coronatur. Duo qui-
dem sancti Euualdi Nabiam introeuntes, Christum prædicando confessi sunt: qui abin-
de ascendentes in Saxoniam, glorioso martyrio coronati sunt. Sanctus Vuerenfridus
presbyter & egregius prædicator, versus Batuam missus, nouellum Christi populum in
Elst, & Vuesteruuoirt, & in finibus illis feliciter rexit: & infinitis clarificatus miraculis
tam in vita, quam in morte, Idibus Septembris apud Vuesteruuoirt spiritum Creatori red- C
dens, miraculose in Elst tumulatur. Sanctus Adelbertus Leuita, filius Edilbaldi Regis
Deirorum, filij sancti Osuualdi Regis & martyris, in Egmonda in Hollandia oratorium
construens, post multorum Paganorum conuersionem, & laudabilem sanctæ vitæ suæ con-
summationem, multis miraculis clarus, septimo Kalend. Iulij felici fine requieuit in Chri-
sto, sepultus in Egmonda, vbi vsque in hodiernum diem claret infinitis miraculis. Is exi-
mius confessor, primus Archidiaconus Ecclesiæ Traiectensis fuit.] hæc de his auctor, qui
de se ipso subdit:

MARCELLINI APOSTOLATVS. Et ego Marcellinus presbyter inutilis, a præfatis Pontificibus missus ad partes Transi-
selanas, locum Aldensel, Trentam, & Tuuentam, & Couordiam, ac Dauentriam rego,
& Dei prouidentia totum ferme populum Christo prædicando lucratus sum, & purgaui a
cultu idololatriæ. Permansitq. sanctus Vuillebrordus in diœcesi sua Traiectensi, feruenter D
prædicando Euangelium Christi cunctis gentibus: ceteri vero hac illacq. dispersi pro-
pter verbum Dei, post conuersionem multorum Paganorum, salubri fine in Christo quie-
uerunt.] hucusque Marcellinus, in vnum breuiter iungens sanctos illos omnes, qui velut
ex alueari vno in diuersas prouincias profecti, multiplices Ecclesias fundauere: sed de ali-
quibus ex his inferius suis locis fusius dicendum erit.

IESV CHRISTI ANNVS 698.	SERGII PAP. ANNVS 11.	TIBERII ABSIMARI IMP. ANNVS 2.

SExcentesimus ac nonagesimusoctauus Redemptoris annus adest vndecima Indictione E
notatus, idemq. illustratus martyrio viri sanctissimi Lamberti Tungrensis Episcopi,
Taxandriæ Apostoli nuncupati [a], cum in Episcopatu annum ageret quadragesimum. Ex-
a Sigeb. in Chro. hoc an. Molan. in Natal. SS. Belg. die 17. Septembr. tant eius Acta a Stephano Episcopo Leodiensi scripta ad Hermannum Archiepiscopum
Colonien sem; in quibus tamen multa desiderantur, vt (quæ in primis ponenda erat) quæ
præcessit ab eo facta obiurgatio Pipino de Herstallo ob pellicem introductam; quod
S. LAMBERTI MARTYRIVM. absque controuersia omnes tum veteres, tum recentiores historici affirmarunt: ex quibus
melius eiusdem sancti vita atque martyrium simul in vnum collecta scribantur. Tan-
tum potuit adulatio, vt ne tanta Pipinus ignominia notaretur, qui egregijs factis adeo
celebris haberetur, fuerit prætermissa Lamberti causa martyrij. Non sic nos docuit sancta
diuinitus inspirata Scriptura, quæ nec sanctorum peccata tacuit, cum eorum virtutes egre-
gie prædicarit: vt inter alia in libris Regum de Dauide factum legimus, cuius non solum
virtu-

A virtutes, sed & adulterium & homicidium satis exacte descripta leguntur.

Quod in primis ad titulum Apostolatus spectat, Taxandriæ idem Lambertus Apostolus nominatur, eo quod populum illum ad idola colenda conuersum vir sanctissimus suæ prædicatione post plurimos labores & angustias ad Christianam religionem suscipiendam tandem perduxit: ex quo euenit vt Taxandriæ populi vsque ad nouos erectos Episcopatus fuerint subiecti Ecclesiæ Leodiensi. His igitur de Apostolatus titulo præmissis, de eius martyrio, quod hoc anno accidit, modo dicendum ex antiquioribus monumentis, quibus ista narrantur [a]: Pipinus princeps, cetera egregius, vno malo tam multa bona corrumpebat, contempta legitima vxore, Alpaidi pellici nimium addictus. De eo sane hic auctor testatur, cum nihil ad gloriam, nihil ad potentiam vel felicitatem ei deesset, numquam eius industria fortunam fuisse superiorem. Et tamen cum multis es- B set auctus victorijs, se ipsum vincere non potuit, molli libidinis telo prostratus. Id vero ceteris fere Episcopis dissimulantibus, Lambertus præ zelo domus Dei ferre non sustinens, opportune & importune arguebat principem: qui si vt in ceteris, ita & in hoc libenter audisset recta monentem Episcopum, rectius consuluisset sibi.

LAMBERTVS TAXANDRIÆ APOSTOLVS.

a Extant apud Sur. velut Appendix ad vitam a Stephano scriptam die 17. Septembr.

At illa maligna mulier, molestе ferens Pipinum a sui amore reuocari, Dodonem fratrem suum Pipino familiarem, genere & opibus præstantem, hortatur, vti ne sinat Lambertum tantum posse apud Pipinum, vt cogatur ipsa ab eo recedere in dedecus natalium suorum. Ille vero agit cum suis, datq. operam, vt Episcopi conatus impediat. Sed videns eum perstare in sententia, nec contra iustitiam cuiusquam faciem vereri, amicis quibusdam sororis vltionem permittit. Ex ijs Gallus & Rioldus cum omnibus suis valde cœperunt vexare Episcopi familiam, nullum calumniæ aut molestiæ genus prætermittentes, vt vel sic Epi- C scopus suorum causa cessaret molestus esse Pipino propter Alpaidem. Sed vir iustus, vt leo confidens, iustitiæ patrocinium nulla ratione deseruit. Tandem improbi illi ab Episcopi cognatis cæsi sunt, molestissime id ferente Dodone, & causam cædis in sanctum conferente.

QVID MOLITVR PELLEX IN S. LAMBERTVM.

Per id tempus Pipinus princeps in Iopiliam villam aduenit. Venit etiam eo vir sanctus, ab eo tamquam pro regni tractandis negotijs euocatus. Ibi tum & Pipinus & pellex animos iratos vultu sereno tegunt, alij iram dissimulant, alij lætitiam simulant, plerique pro suo quisque arbitratu in varias se formas transmutant. Valde autem pellex in id incumbebat, vt per aliquem posset Episcopi animum sibi conciliare, vt vel in præsentiarum abstineret a principis reprehensione. Apparatur conuiuium, Episcopus inuitatur, lætantur aulici omnes. Princeps oblatum sibi a pincerna poculum innuit Episcopo offerendum, benedictionis loco habiturus, si a consecrata manu ipse poculum acciperet, quod Maxi- D mum Imperatorem olim nouerat expectasse a beatissimo Martino Episcopo. Et Episcopus illud quidem Pipino tradidit. Cuius principis reliqui proceres secuti exemplum, optabant a sancta Episcopi manu sibi poculum porrigi.

LAMBERTVS PRAE CETERIS HONORATVR.

Cunctis igitur certatim id expetentibus, & confuse sese ingerentibus, vt alij alios anteuertant, ipsa quoque pellex clam suam inserit manum, vt vel sic possit ex sancti viri manu poculum accipere. Sed ille feminæ insidias deuitans, & ad principem conuersus, de mulieris temeritate conqueritur, quod calliditate quadam conetur notam ipsi inurere inuisæ Deo communionis. Surgensq. a mensa, ab aula vult recedere, & omnis illa conuiuij iucunditas perturbatur. Nec sic tamen quieuit versutia mulieris: sed vesperi volenti recedere Episcopo mandat princeps, illa suggerente, ne insalutata sua coniuge recedat. At Episcopus magna animi constantia: Ego vero, inquit, o princeps, testor Iesum spem vitæ E meæ, me numquam adulteræ communicaturum, prohibente Apostolo [b], ne commisceamur fornicarijs. Te vero illi communicare valde doleo, te nolle resipiscere molestе fero, & timeo sane impendere tibi iram Dei.

EXECRATVR PELLICEM PIPINI LAMBERTVS.

b 1. Cor. 5.

Cernens ergo pellex, si diutius viuat Lambertus, timendum sibi esse, ne a Pipino separetur, omnia Dodoni significat, & oleum camino addens, obtestatur eum, vt ocyus eum tollat e medio. Ita ergo & cognatorum cædem & sororis discrimen vlturus Dodo, totum se accingit ad perdendum sanctum Episcopum, qui iam præsciebat necem suam. Deinde perpetratum est illud immane parricidium, quemadmodum superior historia continet] nimirum quod ascitis sibi Dodo viris scelestissimis & audacissimis, in villa Legia adortus est sanctissimum virum orantem, & per modum crucis manibus in cælum expansis ante sacrosanctum altare beatorum martyrum Cosmæ & Damiani manentem; quem impie atque crudeliter lancea perforantes interemerunt, atque cum ipso simul cognatos eius

S. LAMBERTVS CVM SVIS OCCIDITVR.

Petrum

Petrum & Adoletium: quod fieri contigit hoc anno, decimaseptima die mensis Septembris, Sed quæ præterea sit secuta vltio diuina Dodonem ac socios nefandi sceleris, accipe[a]:

[a] *In Appendic. apud Sur. die 27. Septembr.*

VLTIO DIVINA IN SACRILEGOS.

Apparuit Lambertus nocte Amalgisilo thesaurario, & blande eum compellans: Romam, inquit, iuimus: Roma redimus, visitaturi Dodonem & complices eius. Sanguis enim innocentum, qui mecum pro Christo effusus est, a Deo vindictam experit. His dictis, euanuit. Veram autem fuisse visionem, res ipsa declarauit: Dodonis enim viscera omnia statim computruere, eaq. mire fœtentia per os reiecit: ac tandem propter nimiam fœtoris intolerantiam corpus eius in Mosam proiectum est, vermibus & tabe corruptum. Qui autem sanctum Episcopum interfecerat telo suo, cum fratre suo congressus, illum occidit, & pariter ab illo peremptus est. Denique intra anni spatium vix quisquam euasit ex ijs, qui eius cædis participes fuerant: si qui vero superfuere, illi adeo aut sensibus, aut censu & rebus destituti sunt, vt illos felices ducerent, qui celeri morte absumpti fuerant.] B sequenti anno contigisse Dodonis & sociorum vindictam, Sigebertus affirmat. Addit his Molanus: Sacrilegus vero Dodo æternæ damnationis incurrit interitum, tum etiam posteritati suæ tanti facinoris iugem pœnam & indeficiens opprobrium vsque hodie reliquit. Vnde Vuandalbertus scribit:

Factio quem cæsum semper tremebunda paueſcit.]

QVAE PATIANTVR PELLICES OMNES A. S. LAMBERTO.

Quæ autem vindicta secuta sit impiam Alpaidem, haud scriptis proditum est: sed non illæsam præterijsse, vel ex eo æstimare licet, quod etiam ea de causa in pellices omnes ostensa sit martyris accensa vindicta: nã vbi supra hæc leguntur: Interim mirum quiddam cernere licebat (quemadmodum a maioribus accepimus) cunctis sine repulsa ad osculandũ martyris corpus admissis, si qua pellex accederet, quasi turbine quodam exagitatam retrocedere compelli. Apparebat inde, quam inuisa Deo & sancto martyri esset illa pellex detestabilis.] hæc ibi. Quæ autem sint ad sepulchrum eius facta miracula, ijdẽ qui supra enarrant. Quod vero ad Pipinum pertinet, vehementi fuit exagitatus ob viri sanctissimi necem dolore, nec eo liber vsque ad obitum, vt Marcellinus est auctor[b], quo etiam auctore constat miserum cum pellice ad obitum vsque perseueraſſe: genuerat enim illa Carolum Martellum, quem & successorem reliquit heredem. sed de his suo loco dicendum. C

[b] *Marcellin. in Chuniberto c. 25.*

Hoc eodem anno Beggam matrem Pipini sanctitate claram ad Dominum transijsse, auctor est Sigebertus in Chronico: sequenti vero anno eodem auctore liquet ipsum Pipinum orbatum fuisse filio Drogone Duce Campanensium. Sanctum quoque Bertinum Abbatem hoc pariter anno constat ex hac vita migrasse: extant præclaræ eius res gestæ a Folchardo conscriptæ[c], de quo etiam plura leguntur in vita S. Audomari Episcopi. Sed inuisamus tandem res Italiæ. D

S. BEGGAE ET S. BERTINI TRANSITVS.

[c] *Apud Sur. die 5. Septembr.*

Eodem anno[d] celebrata reperitur Synodus Aquileiensis, de qua Paulus diaconus[e]: Hoc tempore, inquit, Synodus Aquileiæ facta ob imperitiam fidei Quintum vniuersale Concilium susciperе diffidit, donec salutaribus beati Sergij Papæ monitis instructa & ipsa cum ceteris Christi Ecclesijs annuere consensit.] hæc Paulus. Ceterum longe ante hoc tempus resipuisse liquet Ecclesiam Aquileiensem ab antiquo schismate causa Quintæ Synodi orto ob Tria illa capitula: etenim eiusdem Aquileiensis Ecclesiæ Episcopus, Agatho nomine, interfuisse & subscripsisse reperitur Synodo Romæ factæ ab Agathone Romano Pontifice, vt eiusdem Synodi Acta testantur. Quamobrem eamdem Ecclesiam iterum in errorem lapsam, dicere opus est, perfecte vero a Sergio Romano Pontifice esse curatam. Longus morbus olim sancti Gregorij Papæ medicina impertita curatus, iterum erupit in vlcus ipso viuente; sed rursum sanatus languor, rursus inualuit, donec diuina E gratia per sanctissimum Pontificem Sergium penitus est curatus.

[d] *Sigeb. hoc anno, & Bed. de sex ætat. hoc tẽpore.*

[e] *Paul. diacon. lib. 5. c. 14.*

SYNODVS AQVILEIENSIS.

Quod spectat ad res Orientalis Imperij, Græcorum id habent Annales[f]: Anno secundo Imperij Absimari, Romani Syriam peragrantes, & venientes vsque Samosatam, & deprædantes circumquaque regionem, multa occiderunt millia barbarorum: tradunt nonnulli, ducenta millia cæsa esse: onustiq. spolijs, magno relicto hostibus timore, ad propria sunt reuersi.] Mirum auditu, quantum gens Sarracenorum fuerit his temporibus numerosa, vtpote quæ Armeniam, Persidem, Palæstinam, Aegyptum impleret, & Libyam, Africamq. vniuersam penitus occuparet, insulasq. complures, atque iam iam in Europam se infundere præpararet. Sic quidem quantumlibet eorumdem multiplices cædes fierent, nullam visi sunt diminutionem sensisse, nec contineri potuisse quin illaberentur in exteras regiones.

[f] *Theophan. & Cedren. hoc an.*

INGENS SARRACENORVM CAEDES.

IESV

A IESV CHRISTI ANNVS 699. SERGII PAP. ANNVS 12. TIBERII ABSIMARI IMP. ANNVS 3.

QVi sequitur annus sexcentesimus nonagesimusnonus, Indictione vndecima numeratur: quo Sergius Papa, diuina præuia admonitione[a], consecrauit sanctum Hubertum Leodiensem Episcopum, dignum sancti Lamberti martyris successorem: fuit ipse quidem nobilis genere, vtpote filius Bertrandi Aquitaniæ Ducis, qui propter Ebroini tyrannidem confugerat ad Pipinum. Hic igitur inter alia monumenta, quibus suam Ecclesiam illustrauit, illud quidem edidit haud mediocris gloriæ & vtilitatis, quo posteris B omnibus bene voluit esse consultum, ne fidem Catholicam, quam purissimo e latice haustam bibissent, aliquando, nouatoribus suadentibus, permutarent. Quo igitur sibi subditos in Catholicæ fidei obseruantia, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ obedientia, a qua sanctum Euangelium accepissent, cultu perpetuo firmiter contineret, & posteros eodem vinculo obligaret, tradidit publicum sigillum vrbi sancti Lamberti martyris imagine sculptum, atque huiusmodi inscriptione notatum: SANCTA LEGIA ROMANAE ECCLESIAE FILIA.] ita ex Placentio Molanus reddit. Extant sancti huius vitæ Acta, quibus insignes ipsius virtutes & in edendis miraculis immensa gratia prædicantur. Contulit ipse his quoque temporibus in aream Dominicam de prædicatione ad gentes manipulos vberes, ex Brabantiæ populo tunc infideli collectos.

[a] *Molan. in Indic. SS. Belg. & in Natal. eorumdem die 3. Nouembr.*

SERGIVS PAPA CONSECRAT HVBERTVM EPISC.

Quibus etiam temporibus contigit ex frequenti commercio venientium ex Anglia Romam ad limina Apostolorum, innotuisse sancto Sergio Papæ sanctum Althelmum * Schireburgensem, quem eius virtutibus captus in Vrbem vocauerit: de quo legitur, liberasse diuina virtute ipsum Sergium Papam magna calumnia circumuentum: verum quod nusquã alibi de re tanta mentio habeatur, haud satis tuta est fides auctoris. Tu, lector, audies, & pro animi sententia ea accipe. Quomodo autem id acciderit, breuiter in eius vitæ Actis ita describitur[b]: Interim creuit fama eius multis præconijs illustrata, vltraq. mare se transferens, & ipsas etiam Alpes excedens, Romam vsque perlata est. Ea vero incitatus Sergius Romanus Pontifex, scriptis eum ad se acciuit, venientemq. honorifice suscepit.] & paulo inferius: Per idem tempus puer quidam ex incestu genitus, Romani Pontificis famam nonnihil contaminauit, quod vulgus (vt fieri solet) sparso rumore vano, male persuasus, eum Pontificem habere patrem existimaret. Anxius igitur Althelmus, mulD tumq. dolens Pontificem, haud vulgari amicitia sibi deuinctum, eiusmodi infamia fœdari, puerum nonnisi nouem habentem dies exhiberi iubet, eiq. in virtute & nomine Iesu Christi imperat, vt edicat, num Sergius Pontifex eo se scelere obstrinxerit. Respondit infans absolutissimo sermone, Pontificem nequaquam illi crimini affinem esse, nihil illum cum femineo sexu commercij habere. Atque ita Althelmus & ab amico Pontifice depulit infamiam, & sibi gratiam cumulauit.] Porro recedentem ab Vrbe donatum eum dimissum esse a sancto Sergio Papa, & inter alia altari portatili, idem auctor affirmat, atque de eodem altari hæc narrat:

[b] *Apud Sur. die 25. Maij.*

SERGIVS PAPA CALVMNIAM PASSVS DIVINITVS LIBERATVR.

Iam ad Alpes peruenerat, & iumentum illud ferens altare ob itineris prærupta loca cecidit, contritumq. est iumentum, & altare in duas scissum partes. Id vt vidit vir sanctus, ad Deum preces fudit, & cum benedictionem impertijsset, salus iumento reddita est, & E marmor non directa linea, sed flexuoso anfractu diruptum, redintegratum est: sed ita tamen, vt in miraculi memoriam, etiamnum rupturæ eius vestigia appareant curiosius inspicienti.] hæc auctor. Porro de eodem sancto constantiora sunt quæ Beda[c] de ipso habet, qui cum præclaram de eo mentionem faciat, eiusq. Episcopatum referat anno Dominj septingentesimo quinto contigisse, plane significatur, non Episcopum, sed presbyterum, siue diaconum eum Romam ad Sergium se conferre potuisse. Quomodo autem idem claruerit inter scriptores Ecclesiasticos egregia sui ingenij relinquens posteris monumenta, idem Beda sic ait:

[c] *Beda de gest. Angl. lib. 5. c. 19.*

ALTARIS TABVLA FRACTA INTEGRA REDDITA.

Denique Althelmus * cum esset adhuc presbyter & Abbas monasterij, quod Maldui Vrbem nominant, scripsit iubente Synodo suæ gentis librum egregium aduersus errorem Britonum, quo vel Paschã non suo tempore celebrant, vel alia perplura Ecclesiasticæ castitati & paci contraria gerunt: multosq. eorum, qui Occidentalibus Saxonibus subditi

* Aldhelmus

ALTHELMI SCRIPTORVM MONVMENTA.

erant

erant Britones, ad Catholicam Dominici Paschæ celebrationem huius lectione perduxit. A
Scripsit & de virginitate librum eximium, quem in exemplum Sedulij geminato opere
& versibus hexametris & prosa composuit. Scripsit & alia nonnulla, vtpote vir vnde-
cumque doctissimus: nam & sermone nitidus, & scripturarum (vt dixi) tam liberalium
quam Ecclesiasticarum erat eruditione mirandus.] hucusque Beda.

PRO CANONICO PASCHATE RESTITVENDO LABORATVM.

Extat eiusdem auctoris de virginitate soluta oratione tractatio. Quod vero ad librum spectat de Paschate scriptum aduersus Britonum errorem, tempus hoc id postulabat, vt qui in ijs regionibus pollerēt ingenio, illud exercerent in euellendis pro cultura agri Dominici vepribus inolitæ in eo errore consuetudinis. Cuius rei causa, eo tempore (inquit Beda [a]) plurima pars Scotorum in Hibernia, & nonnulla etiam de Britonibus in Britannia, rationabile & Ecclesiasticum Paschalis obseruantiæ tempus, Domino donante, suscepit. Siquidem Adamnanus presbyter & Abbas monachorū qui erant in insula Hij, cum legationis gratia missus a sua gente venisset ad Alfridum Regem Anglorum, & aliquandiu in ea prouincia moratus videret ritus Ecclesiæ canonicos, & a pluribus qui erant eruditiores, esset solerter admonitus, ne contra vniuersalem Ecclesiæ morem, vel in obseruantia Paschali, vel in alijs quibusque decretis cum suis paucissimis & in extremo mundi angulo positis viuere præsumeret, mutatus mente est: ita vt ea quæ viderat & audierat in Ecclesijs Anglorum, suæ suorumq. consuetudini libentissime præferret. Erat enim vir bonus & sapiens, & scientia scripturarum nobilissime instructus. Qui cum domum redijsset, curauit suos qui erant in Hij, quive eidem erant subditi monasterio, ad eum quem cognouerat, quemq. ipse ex toto corde susceperat, veritatis callem perducere, nec valuit. Nauigauit itaque in Hiberniam, & prædicans eis ac modesta exhortatione declarans legitimum Paschæ tempus, plurimos eorum, & pene omnes qui ab Hijensium erant dominio C
liberi, ab errore correctos, ad vnitatem reduxit Catholicam, ac legitimum Paschæ tempus obseruare perdocuit.] Verum Hijensium conuersionem ad obseruationem legitimi Paschatis factam esse per sanctum Ecgbertum post annos decem ac septem, nempe septingentesimo decimosexto, idem auctor est Beda [b], nosq. de ea suo loco dicemus.

[a] Beda lib. 5. c. 16.

[b] Bed. lib. 5. c. 23.

Porro hoc & sequenti anno Pictos populos eodem errore detentos, per Ceolfridum Abbatem eo esse liberatos, idem affirmat Beda, qui rem gestam memoria dignam ita describit [c]: Eo tempore Naitanus Rex Pictorum, qui Septentrionales Britanniæ plagas inhabitant, admonitus Ecclesiasticarum frequenti meditatione scripturarum, abrenunciauit errori, quo eatenus in obseruatione Paschæ cum sua gente tenebatur: & se suosq. omnes ad Catholicam obseruantiam Dominicæ resurrectionis tempus celebrandi perduxit. Quod vt facilius & maiori auctoritate perficeret, quæsiuit auxilium de gente Anglorum, D
quos iamdudum ad exemplum sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ suam religionem instituisse cognouit. Siquidem misit legatarios * ad virum venerabilem Ceolfridum Abbatem monasterij beatorum Apostolorum Petri & Pauli, quod est ad ostium Vuyri amnis, & iuxta amnem Tinam, in loco qui vocatur Ingriuum, cui ipse post Benedictum (de quo supra diximus) gloriossissime præfuit, postulans vt exhortatorias sibi litteras mitteret, quibus potentius confutare posset eos, qui Pascha non suo tempore obseruare præsumerent: simul & de tonsuræ modo, vel ratione, qua clericos insigniri deceret: excepto quod etiam ipse in his non parua ex parte esset imbutus.

[c] Bed. lib. 5. c. 22.

NAITANVS REX PICTORVM CORRIGIT ERROREM DE PASCHATE ATQVE TONSVRA.

* legatos

ROMANO MORE REX CVPIT CVNCTA PERAGI.

Et architectos sibi mitti petijt, qui iuxta morem Romanorum ecclesiam de lapide in gente ipsius facerent, promittens hanc in honorem beati Apostolorum Principis dedicandam: se quoque ipsum cum suis omnibus morem sanctæ Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ E
semper imitaturum, in quantum dumtaxat tam longe a Romanorum loquela & natione segregati hunc edisscere possent. Cuius religiosis votis ac precibus fauens reuerendissimus Abbas Ceolfridus, misit architectos quos petebat, & litteras scriptas in hunc modum:

CEOLFRIDI ABB. EPISTOLA.

Domino excellentissimo & gloriossissimo Regi Naitano, Ceolfridus Abbas in Dominо salutem. Catholicam sancti Paschæ obseruantiam, &c.] prolixa satis epistola est, de his omnibus quæ eum Rex interrogauerat exactam doctrinam habens, in fine vero huiusmodi admonitionem continens: Sed & nunc tuam prudentiam, Rex, admoneo, vt ea quæ vnitati Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ concinunt, vna cum gente, cui te Rex Regum & Dominus dominorum præfecit, in omnibus seruare contendas. Sic enim fit, vt post acceptam temporalis regni potentiam ipse beatissimus Apostolorum Princeps cælestis quoque regni tibi tuisq. cum ceteris electis libens pandat introitum. Gratia te Regis æterni

A æterni longiori tempore regnantem ad nostram omniumq. pacem custodiat incolumem, dilectissime in Christo fili.]

Quæ autem post hæc, ipsa accepta epistola, secuta sint, idem Beda narrat his verbis: Hæc epistola cum præsente Rege Naitano, multisq. viris doctioribus esset lecta, ac diligenter ab his qui intelligere poterant, in linguam eius propriam interpretata, multum de eius exhortatione gauisus esse perhibetur: ita vt surgens de medio optimatum suorum consessu, genua flecteret in terram, Deo gratias agens, quod tale munusculum de terra Anglorum mereretur accipere. Et quidem & antea noui, inquit, quia hæc erat vera Paschæ celebratio, sed in tantum modo rationem huius temporis obseruandam cognosco, vt parum mihi omnino videar de his antea intellexisse. Vnde palam profiteor, vobisq. qui assidetis præsentibus protestor, quia hoc obseruare tempus Paschæ cū vniuersa mea gente B
perpetuo volo; & hanc accipere debere tonsuram, quam plenam esse rationis audiuimus, omnes qui in meo regno sunt, clericos, decerno. Nec mora, quæ dixerat, regia auctoritate perfecit. Statim namque iussu publico mittebantur ad transcribendum, discendum, obseruandum per vniuersas Pictorum prouincias circuli Paschæ decemnouennales, obliteratis per omnia erroneis octoginta & quatuor annorum circulis. Attondebantur omnes in coronam ministri altaris ac monachi: & quasi nouo se discipulatui beatissimi Apostolorum principis Petri subditam, eiusq. tutandam patrocinio, gens correcta gaudebat.] hactenus de his Beda.

REX BENE CORRIGIT PRAVOS VSVS EX PRAESCRIPTO APOSTOLICAE SEDIS.

Sed reuertamur ad Adamnanum, quem diximus plurimum laborasse, vt suos ad Pascha Catholicum celebrandum adduceret. Accidit opportuna oblata occasione, vt ipse de locis sanctis, qui coluntur in Palæstina, proficuum valde scripserit commentarium, de quo C
ista Beda [a]: Scripsit idem vir de locis sanctis librum legentibus multum vtilissimum, cuius auctor erat docendo ac dictando Galliarum Episcopus Arcuulfus, qui locorum gratia sanctorum venerat Hierosolymam; & lustrata omni terra repromissionis, Damascum quoque, Constantinopolim, Alexandriam, multasq. maris insulas adierat, in patriamq. nauigio reuertens, vi tempestatis in Occidentalia Britanniæ litora delatus est: ac post multa ad memoratum Christi famulum Adamnanum perueniens, vbi doctus in scripturis, sanctorumq. locorum gnarus esse compertus est, libentissime est ab illo susceptus, libentius auditus: adeo vt quæque ille se in locis sanctis memoratu digna vidisse testabatur, cuncta mox ille litteris mandare curauerit.

[a] Bed. lib. 5. c. 16.

ARCVVLFI EPISC. PEREGRINATIO AD LOCA SANCTA.

Fecitq. opus (vt dixi) multis vtile, & maxime illis qui longius ab eis locis, in quibus Patriarchæ & Apostoli erant, secreti, ea tantum de his quæ lectione didicerint, norunt. D
Porrexit autem librum hunc Adamnanus Alfrido Regi, ac per eius est largitionem etiam minoribus ad legendum contraditus. Scriptor quoque ipse multis ab eo muneribus donatus, in patriam remissus est.] hæc Beda, qui eumdem commentarium in compendium redactum viginti distinctum capitibus postea edidit, extatq. hodie: id enim ipse perorando testatur, & in historia Anglorum, vbi ista habet [b]: Plura voluminis illius, si quem scire delectat, vel in ipso illo volumine, vel in eo, quod de illo dudum strictim excerpsimus, epitomate requirat.] Accidit namque Dei beneficio, vt Ecclesia Anglicana, sicut rerum, ita & locorum sanctorum scientia pariter imbueretur.

[b] Beda lib. 5. c. 18.

COMMENTARIVS DE LOCIS SANCTIS.

Sed & in his omnibus fidelium cognosce vehementem ardorem in peregrinando ad loca sancta: non enim timore Sarracenorum eamdem incolentium terram deterreri potuerunt, quin adeo periculosam peregrinationem animo læto susciperent, eaq. susceptа, sin- E
gula veluti summa pace loca quæsita lustrarent. Sed & admirare nihil negotij accolis factum a Sarracenis, quamuis loca illa omni ipsis debita pietate colerent, multiplicitate luminum, sacrificijs, atque reliquo omni cultu, quo antea summo otio maiores ea prosequi consueuerant. Sed de his satis.

FREQVENS ET FERVENS PEREGRINATIO AD LOCA SANCTA.

IESV CHRISTI ANNVS 700. SERGII PAP. ANNVS 13. TIBERII ABSIMARI IMP. ANNVS 4.

SEptingentesimus a Domini natali adest annus, decimatertia Indictione inchoatus, exordium noui sæculi, cuius antequam ostium patens ingrediaris, ad emensi itineris decursi hoc tomo sæculi conuerte oculos: attende animo, ac lustra memoria, si quid inueneris

OMNI TEMPORE VNA EADEMQ. PERSEVERAVIT ECCLESIA.

neris in Ecclesia Catholica diminutum eorum, quæ in reliquis omnibus superioribus vi- A deris sæculis: positos namque ob oculos habeas singulos annos veluti totidem in pagina versus, alios alijs cohærentes, in quibus inspicias non alias, sed plane easdem quas in superioribus sæculis Ecclesiæ dotes & sacramenta, eamdem super vniuersam Ecclesiam Romani Pontificis potestatem, ijsdemq. in omnibus affluentem Ecclesiam charismatibus, quibus primum, secundum, tertium, & sic deinceps reliqua vsque in præsens visa sunt sæcula abundasse. Res ipsa id testatur, facta clamant, & mira consensione scripta sanctorum omnium prædicant, a regia numquam deflexisse sanctam Dei Catholicam Ecclesiam via, quæ sanctorum omnium martyrum & confessorum fuit attrita vestigijs; satisq. edocet erasse, qui ab ea recedentes, in deuia declinarunt. Hæc autem dixisse voluimus, quod ter miseri Nouatores iactent, desciuisse hoc sæculo Romanam Ecclesiam a pristino instituto maiorum, licet alij id in alia reijciant tempora, pro mentis arbitrio B blaterantes: cum in his quæ ad fidem spectant, vnam eamdemq. sit in omnibus semper intueri Ecclesiam a Christi tempore vsque in præsentem diem, prout non *solum* connexi simul annis anni singuli docent, sed & dies ipsi, secundum propheticum *illud* [a]: Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.] Sed ad anni præsentis res gestas veniamus.

[a] *Psal.* 18.

Qui posteris tradidit vitam sanctissimi viri Vulfranni Archiepiscopi Senonensis, Ionas monachus huius sæculi scriptor, quiq. a Frisiæ monacho fide digno eam accepit, de eius- [b] *Extant apud Sur. die 20. Martij tom. 2.*

DE S. VVLFRANNI AD FRISIOS APOSTOLATV.

dem sancti ad Frisios pariter conuertendos apostolatus tempore ista habet [b]: Venerabilis autem Præsul Vulfrannus, cum tenuisset Pontificatum Senonensis vrbis, cum licentia Regis Childeberti & Pipini principis ad prædicandum præfatæ Frisonum genti (sicuti diuinitus sibi fuerat reuelatum) animum conuertit, qui erat annus Dominicæ incarnationis C septingentesimus, Pipini quoque principis annus decimustertius.] hæc de tempore. *Sed* quod de licentia Regis ac principis habet, id sic accipias secundum ea quæ haud pridem dicta sunt, opus fuisse huiuscemodi litteris ad barbaros, quibus inuitis Euangelium prædicabat, compescendos & in officio continendos. Quod vero ad eius pertinet apostolatum: cum ex Hibernia & Anglia (quos narrauimus) ad eiusdem gentis Frisiæ conuersionem properassent complures Apostolici viri, non leui videbantur affici probro Episcopi Gallicani, quod proximæ gentis neglexissent habere solicitudinem, quo abiecta idololatriæ impietate, veræ religionis particeps fieret. Ceterum etsi alios Galliarum Episcopos eiusmodi de Frisiorum conuersione cura non tetigit, nec stimulus excitauit: Senonensem tamen Episcopum Vulfrannum magnopere exagitauit, qui ex Fontanellæ claro cœnobio assumptis ad munus Apostolicum socijs, in Frisiam profectus est. de quibus iter arripien- D tibus ista Ionas:

Nec, inquit, silentio est prætereundum, quod diuina pietas per eumdem *sanctum* Pontificem operari dignata est. Plurima enim virtutum miracula in itinere, dum ad eam iret, & in eadem gente per eumdem fiebant: ex quibus vnum memoriæ tradere & posteris intimare, commodum duximus. Denique fratres, qui eum familiariter nouerunt, & coram quibus patratum est, dicere solent, & maxime vir reuerendissimus Vuando, tunc temporis diaconus & cooperator in verbo Dei eiusdem Præsulis, postea autem presbyter, & succedenti tempore eiusdem monasterij Fontanellensis Abbas, in quo educatus fuerat. Dum enim nauigaremus, inquit, in Frisiam, positis nobis in medio mari, quod adiacet regioni Morinorum, affuit hora, in qua sacrificium Deo victimæ salutaris immolandum erat. Tunc

IN NAVI MISSAE SACRIFICIVM CELEBRATVM.

positis anchoris, nauis immobilis permanebat. Et celebrante eodem sancto Pontifice Mis- E sarum solemnia, ventum est ad locum, vbi minister patenam Præsuli porrigere debuit: extensaq. manu, expectabat horam, qua susciperet eam. Sed dum minister eam abluere vellet, in mare cecidit: prostratusq. pedibus sancti Pontificis, humiliter veniam precabatur, dicens, quia dum eam abluere voluisset suis manibus, in maris elapsa profunda, ima petisset. Moxq. idem vir Dei flectens genua sua ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, precabatur eius clementiam, vt qui quondam coram patribus in mari rubro fecerat mirabilia, propitius suis adesset precibus. Finita vero oratione, imperat diacono, vt in eum in quem patena ceciderat locum mitteret manum. Quo facto, mox ab imo maris eadem patena diuinitus reuecta, eiusdem ministri manui inhæsit. Quod videntes nautæ, ceteriq. nauis comites, Dominum cunctipotentem totis viscerum præcordijs collaudauerunt, qui per seruum suum tale dignatus est operari miraculum. Sicq. commixtionem corporis & sangui-

A sanguinis idem sanctus Præsul faciens, nomenq. Saluatoris glorificans, sacrosancta Missarum solemnia compleuit.] hæc Vuando Abbas ad Ionam de his quæ ipse vidisset. ex quibus, præter insignis miraculi virtutem, intelligis, lector, non destitisse sanctos viros in mari etiam, cum tranquillitas esset, religata anchoris naui, celebrare ibi sacrosanctum sacrificium Missæ Deo maxime gratum, quod ipse tanti editione miraculi patefecit. Sed quæ his memoria perenni digna idem subijciat Ionas, audiamus:

Aliud quoque eiusdem patris memorabile miraculum, sicut ab eis didicimus, coram quibus factum est, ob ædificationem posterorum narrare cur pigeat? Prædicante enim illo & docente prædictum populum Frisonum, contigit quadam die puerum quemdam ex ipsa gente Frisonum ortum, dijs immolandum duci ad laqueum. Orabat autem sanctus Pontifex incredulum Ducem, vt huius pueri sibi vitam donaret, nec hominem ad imagi- B nem Dei factum, sacrificium execrabile dæmonibus immolaret. Vocabatur autem idem puer Ouo. Respondebat autem Dux patrio sermone, decretum esse lege perenni olim a prædecessoribus suis, omniq. Frisonum gente, vt quemcumque sors elegisset, in eorum *solemnijs dijs* offerendum sine mora. At vero sanctus Præsul dum persisteret in precibus, & præfatus populi princeps eius dignæ petitioni satisfacere vellet, animosi Gentiles, zelo vani erroris deuicti, sicut scriptum est: Zelus apprehendit populum ineruditum: vnanimes frustrabant eius precem, dicentes: Si tuus Christus de tormento mortis eum eripuerit, sit tuus, eiusq. æuo perenni seruus. Ad hæc sanctus Pontifex: Non hominum, inquit, in hoc facto, sed Domini Christi fiat voluntas. Appenditur denique puer in patibulo, aspicientibus Christianorum simulq. Gentilium turmis, per duarum fere spatium horarum. Extemploq. sacerdos Domini pro salute & vita non solum illius, qui in tormento C erat mortis constitutus, verum etiam pro obcæcato populo, qui Satanæ vinculis irretitus erat, flectens genua, hanc ad Dominum fudit orationem: Deus inuisibilis, immortalis & æterne, exorabilis tuis esto supplicibus: & sicut quondam Danielem liberasti de lacu leonum, ita hunc puerum de faucibus eripe illius sæui leonis, qui circumiens quærit quem deuoret: vt de illius duplici saluatione populus hic incredulus, deposita sorde idololatriæ, ad veritatis conuertatur agnitionem, & per cunctas generationes nomen tuum benedicatur in sæcula.

DE PVERO DIVINITVS LIBERATO.

Hac completa oratione, illico disrupa sunt vincula, quibus semiuiui pueri guttur illigatum fuerat: sicq. illæsus in terram ruit. Videbatur autem illi (vt post ipse narrabat) quasi sopore graui teneretur oppressus, sanctiq. Pontificis zona pectore circumligatus, subleuaretur omnis eius corporis status. Apprehensaq. eius manu, Pontifex sanctus ait: D In nomine Domini Iesu Christi exurge concite sanus. Quo dicto, illico incolumis surrexit, nullum illatæ sibi pœnæ sentiens dolorem: atque ex hoc facto plurima Frisonum multitudo conuersa est ad Dominum: credebantq. & baptizabantur, quotquot præordinati erant ad vitam æternam. Prædictus autem Ouo, lauacri salutaris vnda perfusus, atque a præfato Pontifice Fontanellam perductus, litterisq. sacris eruditus, postea diaconus consecratus, deinde sequenti tempore a venerando Pontifice Reginaldo vrbis Rothomagensis presbyter ordinatur. Et quia erat in arte scriptoria eruditus, plurimos codices in prædicto scripsit monasterio, sed & testamenta & largitiones fidelium plurimas, quas ipsi loco felici munere conferebant. Ibiq. magno confectus senio, sub Ostrulphi Abbatis tempore vitam Deo digna conuersatione terminauit, magistri & domini sui Vulfranni sacerdotis eximij imitando vestigia.] hæc Ionas, qui in præfatione eius lucubrationis, ab eodem Ouo, E quæ scribit, se etiam accepisse testatur: qui & subijcit de alijs miseris æque sorte delectis, & dæmonum sacrificio condemnatis, a sancto Pontifice pariter virtute signorum ereptis, & redditis Christianis. tu ea leges apud eumdem (si libet) auctorem.

FRISONVM PLVRIMORVM CONVERSIO.

His & alijs admirandis, Apostolisq. dignis miraculis adeo veritas Christianæ religionis innotuit, vt libere prædicandi, & qui vellent esse, Christianos fieri licentiam Dux ille Radbodus impenderit: adeo vt & filius eius id petens fuerit a sancto Pontifice consecutus: ipse vero Dux quomodo cum ad limen fuerit, ac pene ingressus Ecclesiam daturus Christo nomen resilijt, misereq. diem clausit extremum, suo loco dicturi sumus.

SERGII PAPAE OBITVS.

SEquitur annus Redemptoris septingentesimus primus, Indictione decimaquarta: quo (vt Romanum habet Martyrologium) quinto Idus Septembris, inchoata iam eodem mense Indictione decimaquinta, sanctus Sergius Papa moritur, cum sedisset annos tredecim, menses octo, & dies quatuordecim. hæc ex Anastasio & Romano Martyrologio. De cuius rebus gestis, præter illa quæ dicta sunt, his adijciamus ea, quæ cum ad eumdem Sergium spectent, tamen quod nulla temporis nota signata reperiantur, certo eiusdem Pontificis anno minime consignare licuit: quamobrem hic in fine vitæ eius, ex more, ponamus. B Extat eiusdem Pontificis epistola ad Ceolfridum seu Celfridum Abbatem in Anglia eius monasterij, in quo a teneris annis Beda coaluerat, creueratq. in virum perfectum sanctitate & doctrina insignem: qua idem Pontifex ipsum Bedam ad se mitti postulat. *epistola* autem ipsa sic se habet:

Sergius Episcopus seruus seruorum Dei Ceolfrido religioso Abbati salutem.

SERGII PAPAE EPISTOLA AD CEOLFRIDVM.

Quibus verbis ac modis clementiam Dei nostri atque inenarrabilem prouidentiam possumus affari, vt dignas gratiarum actiones pro immensis circa nos eius beneficijs persoluere, qui in tenebris & vmbra mortis positos ad lumen scientiæ perducit. *& infra:* Benedictionis interea gratiam, quam nobis per præsentem portitorem tua misit deuota religio, libenti & hilari animo, sicut ab ea directa est, nos suscepisse, cognosce. Opportunis ergo ac diuinis amplectendæ solicitudinis tuæ petitionibus arctissima deuotione fauentes, hortamur Deo dilectam religiositatis tuæ bonitatem, vt quia exortis quibusdam Ecclesiasticarum causarum capitulis non sui examinatione longius innotescendis, opus nobis sunt ad conferendum arte litteraturæ imbuti: sicut decet deuotum auxiliatorem sanctæ matris vniuersalis Ecclesiæ, obedientem deuotionem huic nostræ exhortationi non desistas accommodare: sed absque aliqua immoratione religiosum Dei famulum Bedam venerabilis monasterij tui presbyterum ad limina Apostolorum principum dominorum meorum Petri & Pauli, amorum tuorum ac protectorum, ad nostræ mediocritatis conspectum non moreris dirigere: quem, fauente Domino sanctis tuis precibus, non diffidas prospere ad te redire, peracta præmissorum capitulorum cum auxilio Dei desiderata solemnitate. *Erit* enim (vt confidimus) etiam cunctis tibi creditis profuturum, quicquid Ecclesiæ generali claruerit per eius præstantiam impertitum.] hucusque ex epistola Sergij auctor, qui post D Bedam prosecutus est res gestas Anglorum.

BEDAE COMMENDATVR MODESTIA.

In quo quidem habes quod commendes ipsius Bedæ modestiam, qui cum sæpe eiusdem Sergij Papæ meminerit, numquam se ab eo vocatum litteris tradit, silentio pressa relinquens, quæ ad laudē suam spectare posse viderentur. Missus ne fuerit Romam Beda, vt Sergius Papa petijt, & hoc ignoratur: sed potius non iuisse putamus: nam ea quæ ad historiam Anglicanam texendā ipsi opus erant ex Ecclesiæ Romanæ archiuis petere, non a se inde allata, sed opera Nothelmi, qui sub Gregorio Papa Secundo Romam venit, se accepisse testatur in epistola nuncupatoria ad Ceolulphum Regem, posita in fronte eiusdem a se conscriptæ historiæ.

a Albin. Flac. de diuin. offic. LITANIAE IN FESTA DIE PVRIFICATIONIS.

Pertinet ad res gestas eiusdē Sergij Papæ, quod Albinus Flaccus habet his verbis, cum agit de Purificatione S. Mariæ [a]: De hac festiuitate & festiuitatibus sanctæ Mariæ in gestis E Pontificalibus legitur, quod Sergius Papa præceperit litanias fieri in die Præsentationis Domini in templo: ita enim scriptum est: Vt in die Annunciationis Domini, Dormitionis, ac Natiuitatis sanctæ Dei genitricis Mariæ, & S. Simeonis, quæ ὑπάντη dicitur Græce, cum litanijs exeant a S. Hadriano, & ad sanctam Mariam populus occurrat, &c.]

MONIMENTA PLVRIMA PAPAE SERGII.

Rursum vero quod ad eiusdem Sergij res gestas attinet, ex Anastasio ista depromimus: Hic beatissimus vir in sacrario beati Petri Apostoli capsam argenteam in angulo obscurissimo iacentem, & ex nigredine transactæ annositatis nec si argentea esset apparentem, Deo ei reuelante, reperit. Oratione itaque facta, sigillum expressum abstulit, locellum aperuit: in quo interius plumacium ex holoserico superpositum (quod stauracis dicitur) inuenit; eoq. ablato, inferius Crucem diuersis ac pretiosis lapidibus perornatam inspexit: de qua tractis quatuor petalis, in quibus gemmæ clausæ erant miræ magnitudinis & ineffabilis pulchritudinis, portionem salutiferi ligni Dominicæ Crucis inuenit: quæ etiam ex illo die pro salute humani generis ab omni populo Christiano die exaltationis sanctæ Crucis in basilica Saluatoris, quæ appellatur Constantiniana, osculatur & adoratur.] hæc de inuentione Crucis Anastasius, qui mox subdit: Hic fecit imaginem beati Petri Apostoli, quæ est in parte mulierum.] cesserat porticus dextera vsui mulierum, cum seorsum a viris illæ olim orare consueuere, vt & alias superius nos dixisse meminimus. Pergit vero idem auctor:

Hic fecit thymiamaterium aureum maius cum columnis & cooperculo, quod suspendit ante imagines tres aureas beati Petri Apostoli, in quo incensum & odor suauitatis festis diebus, dum Missarum solemnia celebrantur, omnipotenti Deo opulentius mittitur. Hic posuit in apsidem basilicæ suprascriptæ super sedem apollaream* argenteam pensantem li- * B bras centum viginti. Hic fecit in basilica suprascripta pharos argenteos sex pensantes singulos libras triginta, quæ sunt super trabes ad ingressum Confessionis. Hic fecit in circuitu altaris basilicæ suprascriptæ tetrauila octo, quatuor ex albis, & quatuor ex coccino. Hic tectum, & cubicula quæ circumquaque eiusdem basilicæ sunt, quæ per longa tempora stillicidijs & ruderibus fuerant dirupta, studiosius innouauit & reparauit. Hic musiuum, quod ex parte in fronte atrij eiusdem basilicæ fuerat dirutum, innouauit: similiter & specula eiusdem ecclesiæ, quæ super sedem ac regios arcus maiores sunt, renouauit. Hic corpus beati Leonis probatissimi patris atque Pontificis, quod in abdito inferioris secretarij prædictæ basilicæ positum fuerat, facta diligentius tumba in denominata basilica, publico loco (vt sibi fuerat reuelatū) reposuit, ac locum ipsum ornauit. Hic fecit patenam auream maiorem habentem gemmas ex albis & in medio ex hyacintho & smaragdo Crucem pen- C santem libras viginti.] hæc de his quæ spectant ad S. Petri basilicam. pergit modo dicere de ijs quæ pertinent ab basilicam S. Pauli his verbis:

Hic tectum & cubicula vniuersa in circuitu basilicæ beati Pauli Apostoli, quæ longa per tempora vetustate confecta fuerant, studiosius innouauit ac reparauit: similiter & trabes fecit de Calabria adduci, & quas in eadem basilica vetustissimas inuenit, renouauit. Hic imaginem Apostolorum vetustissimam, quæ erat super fores eiusdem basilicæ, mutauit. Hic fecit ambonem & ciborium in basilica sanctorum Cosmæ & Damiani, vbi & multa dona obtulit: Trullum vero eiusdem ecclesiæ fusis chartis plumbeis cooperuit atque muniuit. Hic ciborium basilicæ sanctæ Susannæ, quod ante ligneum fuerat, ex marmore fecit, diuersaq. cymilia, *hoc est, vtensilia*, aurea & argentea, vel immobilia loca illi condonauit. Hic basilicam sanctæ Euphemiæ, quæ per multa tempora fuerat detecta, D cooperuit ac renouauit. Hic basilicam sanctæ Aureæ in Ostijs *Tiberinis*, quæ similiter fuerat detecta vel dirupta, cooperuit, suoq. studio renouauit. Hic oratorium sancti Andreæ Apostoli, quod est positum in Lauicana, a solo refecit.

Hic statuit, vt tempore confractionis Dominici corporis, Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis, a clero & populo decantaretur. Constituit etiam, vt diebus Annunciationis, Domini Natiuitatis, & dormitionis sanctæ Dei genitricis semperq. virginis Mariæ, ac sancti Simeonis, quam Hypapantem Græci appellant, litania exeat a sancto Hadriano, & ad sanctam Mariam occurrat populus. Hic fecit in basilica sancti Laurentij martyris, quæ appellatur Titulus Lucinæ, arcus argenteos quatuor.] & inferius: Hic fecit coopertoria & vasa aurea & argentea plura per diuersas ecclesias ad vsum & ornatum ecclesiarum Christi. Hic ordinauit Damianum Archiepiscopum sanctæ E Ecclesiæ Rauennatis, atque Clementem Frisonum. Hic ordinauit Berectualdum Dorouernensem Britanniæ Archiepiscopum *S. Theodori successorem*. Hic ordinauit per diuersas prouincias Episcopos nonagintaseptem. Fecit autem ordinationes duas per mensem Martium, ordinauitq. presbyteros decem & octo, diaconos quatuor. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum quinto Idus Septembris, Indictione decimaquinta, Tiberio Augusto. Et cessauit Episcopatus eius mensem vnum & dies viginti.] hucusque Anastasius.

Præter hæc autem in antiquis monumentis diaconiæ sanctæ Mariæ in Via lata me legisse memini, ab eodem Pontifice eam ecclesiam fuisse dedicatam, locum sane insignem, quem tradunt fuisse olim hospitium Apostoli Pauli & aliorum sanctorum. Porro Sergij memoriam posteris annis singulis rediuiuam, celebrans eius natalem dicta die nona Septembris, sancta Ecclesia Catholica in Ecclesiasticis tabulis religiose conseruat,

[a] *Theodoricus Abb. lib. 2. c. 7. in fine. apud Sur. die 23. Nouembr.*

Antequam autem ad Sergij succeſſorem veniamus, non omittamus (quod habet Theodoricus Abbas [a]) obitum ſanctiſſimi viri Trudonis contigiſſe ſedente Romæ Sergio Papa. Porro eius Acta, & poſt obitum ingentia patrata miracula, ab eodem auctore fideliter ſcripta leges. Quod vero Hasbanijs concionatus eſt Euangelium Chriſti, Hasbaniorum meruit Apoſtolus appellari: cuius dies natalis tabulis ſacris adſcriptus repetitur annis ſingulis in Eccleſia memoria conſueta die vigeſimatertia menſis Nouembris. Hactenus de rebus & temporibus Sergij.

IOANNES VI. PAPA.

Cum ergo vacaſſet ſedes eiuſdem Sergij menſem vnum, & dies (vt dictum eſt) viginti, hoc eodem anno die vigeſimanona Octobris creatur Ioannes eius nominis ſextus: fuit iſte natione Græcus. Quo ipſo anno (vt Anaſtaſius auctor eſt) Tiberius Imperator, vbi accepit poſt Sergium defunctum ſubrogatum eſſe in Apoſtolicam ſedem Ioannem Pontificem, miſit Theophylactum cubicularium Patricium & Exarchum Romã, aliquid molitum aduerſus Romanum Pontificem: quænam vero cauſæ nouæ interceſſerint, ignoramus. Sed quid tunc actum? veluti a Deo miraculum accidit (ſicut in prædeceſſore *ipſius Sergio* factum fuit) vt vniuerſa Italiæ militia ad tuendum Pontificem Romam vna conuenerit. Quomodo autem id acciderit, audi ipſum Bibliothecarium: Huius, inquit, aduentum cognoſcens militia totius Italiæ, tumultuoſe conuenit ad hanc Romanam ciuitatem, volens præfatum Exarchum tribulari: pro cuius Pontifex, ne affligeretur, perſona, ſeſe medium dedit, portas ciuitatis clauſit: ſacerdotes apud Foſſatum, *id eſt, caſtra militum*, in quo in vnum conuenerant, miſit; & monitis ſalutaribus tumultuoſam eorum ſeditionem ſedauit. Dum vero infames quædam perſonæ capitulare aduerſus quoſdam Romanæ vrbis habitatores feciſſent, & prænominato Exarcho, vt proprijs ſubſtantijs denudarentur, tribuiſſent: hi iuſta ſui operis pœna mulctati ſunt.] hucuſque Anaſtaſius.

EXARCHVS MISSVS IN IOANNEM PONT. REPRIMITVR A MILITIBVS.

CVR RES IMP. IN ITALIA IMMINVTAE.

Ex his omnibus plane conſpicitur, conſilio Dei factum, vt cum inſurgerent in Romanos Pontifices Imperatores, Italiæ milites in eos rebellarent, malentes pro ſalute Pontificũ in diſcrimen adduci, quam Græcorum manibus ipſos relinquere indefenſos. Ex hoc tempore Exarchorum vires admodum tenues reddi cœpere; contra vero Romanis Pontificibus, pro quibus milites ſtarent, auctæ ſunt: & (quod in libris Regum [b] eſt) tunc accidit, vt poſt longam concertationem decreſceret in dies domus Saul, cum Dauid magis proficeret: adeo vt poſt hæc ſupplices, non inſultantes in Italiam mittere Imperatores ſolerent Exarchos. Porro his fauoribus militumq. præſidijs nequaquam ſeſe Pontifices extulere, arripientes (quod facile factu erat) tyrannidem, ſed ſemper (vt vidiſti tum in Sergio, tum in Ioanne) pro Exarchis ipſis apud milites interceſſere. Verum quas pœnas dederit Imperator, cum in Romanum Pontificem impie iſta tentauit, dicemus anno ſequenti.

[b] 2. Reg. 3.

CVR SIT COLLAPSVM HISPANIARVM REGNVM.

Hoc eodem anno defuncto Hiſpaniarum Rege Egica, ſiue Egicane, filius eius Vuitiza, qui cũ patre annos quinque hactenus regnauit, ſolus regni habenas moderandas ſuſcepit: qui penitus hoſtis iuſtitiæ, ſeruus factus peccati, omnibus ſcatens vitijs, maxime vero impietate, ſe ipſum vna cum ſuis præcipitem dedit, ianuamq. late pandidit, qua poſt eius obitum Sarraceni infeſto numeroſoq. agmine, torrentis inſtar, influerent in Hiſpanias. Veluti enim ingentis erectæ molis ædificium, quodlibet ſe habet regnum: cuius cum aperiri murorum compages videris, & proxime ruiturum intelligis; eius vtique defeciſſe fundamentum, baſesq. ceſſiſſe, locumq. patenti ruinæ dediſſe, prudenter affirmes. Id quidem in regnis ſæpius accidiſſe, innumeris exemplis ex ijs quæ ſingulis ſunt enarrata ſæculis, eſt ſuperius demonſtratum: nimirum vbi ab vnione Catholica, ab ipſa petra fidei, Apoſtolica inquam Eccleſiæ communione, primarijq. Antiſtitis obedientia populi deſciuere, eoſdẽ barbaris eſſe datos gentibus puniendos. Accidit hoc quidem (proh dolor!) florentiſſimo Hiſpaniarum regno, cum impius nefandusq. Vuitiza eo vſque eſt prolapſus erroris, vt non veritus ſit publico edicto cauere, appoſita vltimi pœna ſupplicij, ne quis obediret Romano Pontifici. Sed quod nec adeo delirantem furioſum Regem cohibere conati ſint ex more ſurgentes ex aduerſo Hiſpaniarum Epiſcopi, ſimul congregato Concilio, neque priuatim eum, inſtar Ioannis redarguentis Herodem, obiurgarint: factum eſt, vt defecerit regnum, ac ipſi ducti ſimul fuerint in captiuitatem Epiſcopi, eccleſiæ dirutæ, monaſteria deſolata, atque omnia denique peſſumdata, paſſiq. id multis ſæculis fuerint. Aperuimus tantorum cauſam malorum: iam vero ex ijs qui antiquius res Hiſpaniæ ſunt profecuti, præcipue vero ex Luca Tudenſi, eiuſdem impij Regis, ſiue potius dixerimus monſtri,

VVITIZAE REG. APOSTASIA AE ECCL. ROMANA.

A monſtri, deformitates ſpectandas cunctis in medium afferamus: ſunt hæc eius verba, ne quid putes a nobis amplificatione exaggeratum:

Iſte quidem, inquit, probroſus & flagitioſus fuit, & multa nefanda & horribilia flagitia per Hiſpanias ſeminauit: & ad voluptates carnis ſoluto impudicitiæ freno, ſe fornicationibus multis dedidit *, & gentem Gothorum ad laſciuiam, luxuriam & ſuperbiam inclinauit. Nec tantum poſtpoſita omni religione diuina, ſpretisq. animarum medicamentis, cupiditas, aliena ars inuadendi, rapiendi, & luxuriandi exercitum Gothorum inuaſit; ſed & Epiſcopi & Eccleſiæ miniſtri aſpernabantur Eccleſiarum officia, deſpicabantur Eccleſiaſtica ſacramenta. Deſpiciuntur ſancti patris Iſidori inſtituta, deſpiciuntur Concilia, ſacri canones diſſoluuntur; & quicquid honeſtatis eſt, extirpatur. Et ne aduerſus eum inſurgeret ſancta Eccleſia, Epiſcopis, presbyteris, diaconis, & ceteris Eccleſiæ Chriſti mi-

FLAGITIA VVITIZAE REGIS.

* contulit

B niſtris carnales vxores habere præcepit, & ne obedirent Romano Pontifici, ſub mortis interminatione prohibuit. Iſtud quidem pereundi cauſa Hiſpaniæ fuit: ſicut ſcriptum eſt [a]: Abundauit iniquitas, refrigeſcit charitas multorum.

[a] *Matth. 24.*

Habuit præterea nefandus Vuitiza ſimul plures vxores & concubinas, atque Ducibus ſuis vt ſimiliter agerent imperauit. Tota Gothorum vnitas in conuiuijs, libidinibus, & vitijs verſa, Dominum ad iracundiam prouocauit: ita vt in illis impleretur, quod dicitur: Impius [b] cum venerit in profundum malorum, contemnit. Et quia Reges & ſacerdotes Dominum dereliquerunt, cuncta agmina Hiſpaniarum derelicta a Domino perierunt. Itaque Vuitiza datus in reprobum eſt ſenſum, & muros cunctarum vrbium ſui regni ſubuertit, ne poſſent ſibi reſiſtere ciues, cum eos ob ſua ſcelera facilius irritaret *: muri tamen Toletanæ vrbis & Legionenſis & Aſturicenſis integri remanſerunt propter earum reuerentiam

LEGVM OMNIVM SVBVERSIO.

[b] *Prou. 18.*

* incitaret

C ciuitatum. Succenſus etiam malitiæ zelo Theofridum * Cordubenſem Ducem dolo cepit, priuatumq. vtroque frontis lumine, miſerabiliter palpitare fecit.

*Theodefridum

Fuit etiam Theofridus ex Gothorum regali ſtirpe progenitus, ſcilicet filius Cindaſuuinthi Regis, quem pater in ætate reliquerat puerili: cumq. ad ætatem veniſſet virilem, videns eum Vuitiza elegantem, & recogitans ne cum Gothis inſurgeret contra ipſum, expulit eum e regno; & veniens Cordubam, ſortitus eſt vxorem ex regali genere, nomine Rocilonem, & ex ea natus eſt ei filius nomine Rodericus, qui cum ad ætatem perfectam peruenit, vir bellator extitit, & Cordubæ palatium fortiſſimum fecit. Ne igitur Theofridus Vuitizæ poſſet reſiſtere, eum (vt dictum eſt) orbauit oculis. Occidit & Faulam Ducem Cantabriæ eius germanum, vt eius potiretur vxore. Præterea Pelagium filium ſupradicti Ducis Faulæ Vuitiza capere voluit, & ſimiliter ipſum occidere: ſed Pelagius fu-

TYRANNICA FACTA VVITIZAE.

D git, quia voluit Deus Hiſpaniæ ſubuenire per ipſum. Exulato etiam Iuliano Toletano Epiſcopo, erexit filium ſuum Oppam, vt eſſet Archiepiſcopus Hiſpalenſis ſimiliter & Toletanus contra ſacrorum canonum inſtituta.] At quod ad Iulianum ſpectat, Rodericus & alij recentiores non Iulianum, qui tertius eius nominis eſſet dicendus Toletanus Epiſcopus, ſed Gundericum ſub Vuitiza ponunt: ſed antiquiorum potior fides. Pergit vero Tudenſis: Addidit etiam Vuitiza iniquitatem ſuper iniquitatem, vt Iudæos ad Hiſpaniam euocaret; atque fractis Eccleſiæ priuilegijs, Iudæis immunitatum priuilegia dedit.] hucuſque Tudenſis.

Hæc autem omnia totius decennij ſui regni tempore ſunt ab eodem Vuitiza nefarie perpetrata, qui ipſius exordio, vt ſpecimen optimi Principis præſeferret, tum pium parentem, tum reliquos prædeceſſores optimos Principes imitatus, ad optimum regimen inſti-

DE CONCILIO TOLET. XVIII.

E tuendum, ex omnibus Hiſpaniarum Epiſcopis Concilium generale collegit, quod habitum eſt in ſuburbijs Toleti in eccleſia ſancti Petri: quod quidem cur nequaquam, vt cetera, poſteris ſcriptis traditum reperiatur, ea fere omnium ſententia eſt, quod cum in eo complura ſancita fuerint piæ inſtitutioni & Eccleſiaſticæ diſciplinæ contraria, placuerit æterno ſepeliri ſilentio. Verum ſi (quod omnes tradunt) initia Vuitizæ fuere optima, præbentis ſe ipſum dignum ſucceſſorem parentis, immo & patre in eo clementiorem, quod ab ipſo mulctatos exilio atque bonis priuatos reſtituit; vtique in eo Concilio nonniſi pia ſanctaq. oportuit fuiſſe ſtatuta, præſertim ſi habitum eſt ſub Gunderico (ſicut volunt) Epiſcopo Toletano, qui (teſte Roderico) inſignis fuit vir probitatis. Quamobrem in eam potius ſententiam pedibus imus, vt quæ fuerunt bene in Concilio geſta, poſtea eodem ipſo Rege, a quo cuncta oportuit fuiſſe probata, in tyrannum erumpente, & aduerſus omnem ſanctitam legibus diſciplinam vitam probroſam inſtituente, ſuisq. eadem flagitia

communicante, ab eodem, quæ tunc erant pie ſancteq. ſancita, penitus fuerint abrogata, A ipſaq. Concilij Acta conſciſſa.

DE CAVSA DEFECTIONIS AB ECCLESIA ROMANA.

Sed cauſam apoſtaſiæ tam inſolentis & monſtruoſæ defectionis ab Eccleſia Romana cum nemo (quod nouerimus) vel antiquorum vel recentiorum hiſtoricorum enarret; nos quænam ipſa fuerit, ex certis antiquitatis monumentis, fidelibusq. teſtificationibus in medium adducemus. Extat in Vaticana bibliotheca liber epiſtolarum Gregorij eius nominis Septimi Romani Pontificis, antiquitus ſcriptus eiuſdem Pontificis tempore, idemq. haud pridem cuſus, in quo epiſtola eiuſdem hac inſcriptione notata legitur:

Gregorius in Romanum Pontificem electus omnibus Principibus in terram Hiſpaniæ proficiſci volentibus perpetuam ſalutem in Domino Ieſu Chriſto.] Data vero eadem habetur epiſtola pridie Kal. Maij, Indictione vndecima, anno Domini milleſimo ſeptuageſimotertio, poſt electionem ipſius die ſexto, antequam Pontifex conſecraretur. qua quidem ſignificat, Hiſpaniarum regnum, antequam inuaderetur a Sarracenis, fuiſſe Romanæ Eccleſiæ traditum a poſſidentibus ipſum Gothorum Regibus maxime pijs; non ita quidem, vt illo ipſi caruiſſe voluerint, ſed vt illud, aliquo annuo perſoluto *tributo*, Eccleſiæ Romanæ nomine poſſiderent. Horum vero indigniſſimus ſucceſſor impius Vuitiza, eiuſmodi donationem irritam penitus reddere conatus, illud de non parendo Romano Pontifici viſus eſt ſanxiſſe decretum. Hæc autem licet a nemine Hiſpaniarum rerum hiſtoriam proſequente memoriæ prodita ſciam, ex litteris tamen ipſius Gregorij Septimi affirmare neceſſe videtur: quæ vt facilius aſſequaris, ipſas iam cum alijs cuſas hic tibi reddendas curauimus: ſic enim ſe habent[a] poſt ipſarum titulum ſuperius recitatum:

[a] *Gregor. VII. lib. 1. epiſt. 7. Extant tom. 3. epiſt. Rom. Pont. & in Vatic. m. ſ.*

GREGORII PAPAE SEPTIMI EPISTOLA.

Non latere vos credimus, regnum Hiſpaniæ ab antiquo proprij iuris ſancti Petri fuiſſe, & adhuc (licet diu a Paganis ſit occupatum) lege tamen iuſtitiæ non euacuata, nulli C mortalium, ſed ſoli Apoſtolicæ ſedi ex æquo pertinere. Quod enim auctore Deo ſemel in proprietates Eccleſiarum iuſte peruenerit, manente *eo ab vſu quidem, ſed ab earum iure, occaſione tranſeuntis temporis, ſine legitima conceſſione diuelli non poterit. Itaque Comes Euulus de Roceio, cuius famam apud vos haud obſcuram eſſe putamus, terram illam ad honorem ſancti Petri ingredi, & a Paganorum manibus eripere cupiens, hanc conceſſionem ab Apoſtolica ſede obtinuit, vt partem illam, vnde Paganos ſuo ſtudio & adiuncto ſibi aliorum auxilio, expellere poſſet, ſub conditione inter nos factæ pactionis, ex parte ſancti Petri poſſideret.

Qua in re & labore quicumque veſtrum ſibi adhærere voluerit, omni charitatis affectu commonitus, erga honorem ſancti Petri talem animum gerat, vt ab eo & munitionis auxilia in periculis, & merita fidelitatis præmia ſecurus accipiat. Si autem aliqui ex vobis D ſeorſum ab illo proprijs copijs eamdem terram aliqua in parte intrare parauerint: decet vt militiæ cauſam ex animi deuotione quam iuſtiſſimam ſibi proponant, iam nunc omni voto concipientes, & ex corde ſtatuentes, ne capta terra, eaſdem quas *illi qui* nunc Deum ignorantes eam occupant, iniurias ſancto Petro faciant. Hoc enim neminem veſtrum ignorare volumus; quoniam niſi æqua pactione perſoluendi iuris ſancti Petri in regnum illud animaduertere ſtatueritis, potius vobis Apoſtolica auctoritate, ne illuc tendatis, interdicendo, contra feremur, quam ſancta & vniuerſalis mater Eccleſia, idem a filijs ſuis quod ab hoſtibus patiendo, non iam proprietatis ſuæ, ſed filiorum detrimento ſaucietur. Quamobrem hunc dilectum filium Hugonem & Cardinalem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ presbyterum in partes illas miſimus, in cuius ore noſtra ad vos conſilia & decreta plenius apertiusq. differenda ac vice noſtra diſponenda poſuimus. Data Romæ ſecun- E do Kalendas Maij, Indictione vndecima.] hæc Gregorius (vt dictum eſt) ſui Pontificatus exordio.

Rurſum vero poſt annos quatuor, nempe Indictione decimaquinta, ad Reges & Principes in Hiſpanijs regnantes ſcribens, de ijſdem meminit: re enim bene geſta, & vindicata magna ex parte Hiſpania a Sarracenis, iura Petri ſedis exigit ab ijſdem Principibus. Porro dicta epiſtola notatur eiuſmodi titulo[b]:

[b] *Gregor. VII. lib. 4. epiſt. vlt. to. 3. epiſt. Rom. Pontif.*

EIVSDEM GREGORII ALIA EPISTOLA.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Regibus, Comitibus, ceterisq. *Principibus* Hiſpaniæ ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Non ignorare credimus.] & poſt multa ſalutaria monita impertita, hæc de regimine populorum ipſis ſubiectorum: Arma veſtra, opes, potentiam non ad ſæcularem pompam tantum, ſed ad honorem & ſeruitium æterni Regis vertite: commiſſa vobis regni gubernacula ita gerite, ſic adminiſtrate, vt veſtræ

A veſtræ virtutis & rectitudinis ſtudium omnipotenti Deo gratum iuſtitiæ poſſit eſſe ſacrificium: quatenus & vos in ipſo ſperare poſſitis, qui dat ſalutem Regibus, & potens eſt eripere de manu mortis, vt ſuperinduat vos eminentiori claritate & gaudijs vitæ perennis, & de caducis honoribus, quos nunc habetis, transferat vos in regnum gloriæ ſuæ æternæ, vbi nec beatitudo finem, nec gloria corruptionem, nec dignitas habet comparationem.

Præterea notum vobis fieri volumus, quod nobis quidem tacere non eſt liberum, vobis autem non ſolum ad futuram, ſed etiam ad præſentem gloriam valde neceſſarium, videlicet, regnum Hiſpaniæ ex antiquis conſtitutionibus beato Petro & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in ius & proprietatem eſſe traditum. Quod nimirum hactenus & præteritorum temporum incommoda, & aliqua anteceſſorum noſtrorum occultauit negligentia. Nam poſtquam regnum illud a Sarracenis & Paganis peruaſum eſt, & ſeruitium quod beato Pe- B tro inde ſolebat fieri, propter infidelitatem eorum & tyrannidem detentum, ab vſu noſtrorum tot annis interceptum eſt, pariter etiam rerum & proprietatis memoria dilabi cœpit. Verum quia diuina clementia conceſſa vobis in hoſtes illos ſemperq. concedenda victoria terras in manus veſtras tradidit, vlterius vos cauſam hanc ignorare nolumus: ne quod ſupernus arbiter & legum ac iuſtitiæ conditor de recuperanda & reſtituenda iuſtitia & honore ſancti Petri, eiusq. ſanctæ & Apoſtolicæ ſedis, veſtræ gloriæ ad benemerendum contulit, aut nobis ex taciturnitate in negligentiæ culpam, aut vobis ex ignorantia (quod abſit) ad detrimentum propoſitæ & diuinitus oblatæ retributionis obueniat.

Confidimus enim in miſericordia Dei, qui virtutem vobis dedit & victoriam, vt hanc etiam voluntatem vobis tribuat, qua cognita veritate, potius ſtatuta Chriſtianorum Principum & exempla ſequamini, quam eorum impietatem, qui Chriſtianum nomen ma- C gis cupiunt perſequi, quam venerari. Miſimus autem ad vos confratrem noſtrum Amatum venerabilem Ellorenſem* Epiſcopum, cui & vicem noſtrã ad partes illas dedimus, adiungentes ſibi hunc Abbatem ſancti Pontij, virum venerabilem, fide & morum honeſtate probatum; vt quod nos de inſinuatione huius cauſæ veſtræ celſitudini ſuccincte ſcripſimus, ipſi vobis (ſi neceſſe ſit) latius apertiusq. manifeſtent, & quantum ratio poſtulauerit, notitiam veritatis præſenti denunciatione & certa aſſertione demonſtrent, &c.] plura enim alia addit ad hoc ſuadendum. Data vero habetur epiſtola Carpinetæ quarto Kalendas Iulij, Indictione decimaquinta.

* Elborenſem

Vidiſti, lector, duabus epiſtolis diuerſis temporibus ab eodem Pontifice datis (Pontifice inquam ſanctitate celebri, ac tenaciſſimo veritatis) eadem de donatis Apoſtolicæ ſedi ante Sarracenorum incurſus Hiſpanijs? Vidiſti, vt in re ſeria & magni momenti, de- D cretas ab eodem eadem ex cauſa duas a latere legationes? Quibus omnibus cauſam ipſam perſpicias, cur Rex perfidus publico per vniuerſas Hiſpanias promulgato decreto ſanciuit, ne quis obediret Romano Pontifici. Cum ergo iſta a Rege, qui Catholicus habebatur, intelligis promulgata; vtique non fidei, ſed temporariæ vtilitatis cauſa id ab eo factum agnoſce. Ex quibus perſpicue intelligas, quam male conſulant regno Principes, qui Eccleſiæ iura penitus tollere vel minuere conantur. Etenim vltor exurgens Deus[a] in virga *a Pſal. 2.* ferrea tamquam vas figuli confringit eos, qui aſtiterunt aduerſus Dominum & aduerſus Chriſtum eius, dicentes: Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus a nobis iugum ipſorum.] vt merito ad omnes Principes illud quod in pſalmo ſequitur, ſit inclamandum: Et nunc Reges intelligite, & erudimini, qui iudicatis terram.] Paruiſſe quidem in omnibus Hiſpaniæ Reges ipſi Gregorio Romano Pontifici, plures litteræ eiuſdem Pontificis tum ad E Sancium tum ad Alphonſum tunc in Hiſpania regnantes ſatis oſtendunt, cum de ipſorum erga Romanam Eccleſiam obedientia & obſeruantia gratulatur: vt plane fuerit luce apertiſſima declaratum, ſicut inobedientia Principum & defectione ab Apoſtolica ſede iactura totius facta eſt regni, ita ipſum obedientia & cultu erga eamdem fuiſſe a barbaris vindicatum & ſtabilitum. Videant cæcutientes miniſtri Regum, Præſides prouinciarum, quam male conſulant Regum regnorumq. ſaluti, dum nihil magis ſatagunt, quam iura Eccleſiaſtica impugnare, neſcientes ſe aduerſus Deum habere certamen, qui contra huiuſmodi ſacrilegia vindex exurgens (ſecundum illud propheticum[b]) adducit conſiliarios in ſtultum finem, & Iudices in ſtuporem; baltheum Regum diſſoluit, & præcingit fune renes eorum.]

b Ioh 12.

SEptingentesimus secundus sequitur annus decimaquinta Indictione, quo Tiberius Imperator, qui anno superiori miserat Theophylactum Exarchum ad deturbandum Ioannem Romanum Pontificem, passus est ipse diuino iudicio dirum aduersarium, a quo postea pelleretur Imperio. Sicut enim perpessum vidisti Iustinianum obtruncationem narium & Imperij iacturam, cum in Sergium Papam violentus insurrexit; ita grauiori hunc pœna intelliges esse mulctatum, cum item in Romanum Pontificem insurrexisset. Siquidem (vt habent Græcorum Annales [a]) hoc ipso anno Iustinianus, qui exul degebat (vt vidimus) in Chersona, magnis sumptis spiritibus, amissum inuadit Imperium, nomenq. reassumens Imperatoris, & Chacanum* Lazorum Regem adiens, sumpta ipsius sorore coniuge, eius ope ad reditū arma parat, tali incensus furore, vt cum maris tempestate esset in summo vitæ discrimine constitutus, dixissetq. ei vnus ex caris eius: Ecce morimur, domine: Voue Deo pro salute tua, vt si Deus Imperium tuum tibi reddiderit, in nullum tuorum vlciscaris inimicum: ille furore repletus respondens, dixerit: Si pepercero cuiquam eorum, in hoc loco me Deus demergat.] sicq. Dei iudicio, qui in perfidos vltionē ita parabat, euadens, legationemq. mittens ad Trebellium Bulgarorum Regem, vt eius auxilio posset restitui in Imperium, eo libenter annuente factum est, vt anno sequenti per Bulgaros Imperium recuperarit: quomodo autem id acciderit, suo loco dicturi sumus.

[a] *Theophan. Cedren. Zonar. & alij.*

* Gaianum

IVSTINIANVS VIRIBVS EXTERNORVM MVNITVR AD IMPERIVM RECIPIENDVM.

Perturbatur & in Occidente Romanum Imperium eodem ferme tempore: siquidem dum ista geruntur in Oriente, Dux Beneuentanus Gisulphus Romanorum ditionem præ- C dabundus incursat, multamq. inde prædam colligens, domum reuertitur. Anastasius enim hæc de his habet in Ioanne Pontifice: Gisulphus Dux gentis Longobardorum Beneuenti, cum in omni sua virtute in Campaniam veniret, incendia & deprædationes multas exercet: cumq. captiuos non paucos cepisset, & vsque ad locum qui Horrea dicitur, fossatum fecisset, *nempe castra posuisset*, nullusq. extitisset qui ei potuisset resistere: denominatus Pontifex, missis sacerdotibus cum Apostolicis donarijs, vniuersos captiuos de eorum manibus redemit, & illum cum suo stolo, *hoc est, exercitu*, ad propria repedare fecit.] hæc Anastasius: eadem habet Paulus diaconus, cuius tamen deprauatus corrigendus est textus, qui sic habet [b]:

GISVLPHI DVCIS GRASSATIO IN CAMPANIA.

IOANNES PAPA CAPTIVOS REDEMIT.

[b] *Paul. diacon. lib. 6. c. 27. nou. edit.*

Hac denique ætate Gisulphus Beneuentanorum ductor Suram Romanorum ciuitatem, Hirpinos, atque Arcon pari modo oppida cepit.] Tu vero restitue, pro Suram Soram, pro D Hirpinos Arpinum, loco Arcon Arcanum. sunt hæc quidem loca parum inter se distantia, in quæ potissimum grassatum Ducem Beneuentanum, alij quoque tradunt historici, redemptosq. populos captiuos largitate Ioannis Romani Pontificis, optimi pastoris in omnibus specimen edentis.

Ad præsens tempus referri posse videtur (licet annus haud satis exploratus haberi possit) martyriū Heimerammi * Episcopi Ratisponensis sub Theodone Bauariæ Principe hoc tempore illis populis dominante, qui & quintus huius nominis numeratur. Extant eius Acta [c] scripta a Cyrino Episcopo item Ratisponensi, qui eodem ferme tempore vixit. Causa autem ea martyrij interceſſit, quæ & ipsum Redemptorem humani generis impulit Crucis subire supplicium, dum videlicet aliena innocens super se peccata suscepit libens volēsque, quousque liberaret a morte qui scelus admisit; licet postea suæ extiterit in- E nocentiæ defensor. Etenim dum Theodonis Principis filia Ota virgo Sigibaldo cuidam commixta ex stupro concipiens, fœtu grauida cognita, in vitæ discrimen vna cum iuuene adduceretur, ipse vt eos a nece eriperet, sibi passus est crimen adscribi, cuius causa crudelissime a fratre eiusdem feminæ cæsus est. Sed audi eiusdem martyrij Acta:

* *al.* Emmerami S. HEIMERAMMI EPISCOPI MARTYRIVM.

[c] *Extant apud Sur. die 22. Septembr. tom. 5.*

Vt autem comperit Lantbertus Ducis Theodonis filius, adesse illic venerabilem Episcopum, desilijt ab equo. Erat enim in medio vestibulo petra posita, in quā (vt solent equum ascendentes, & ab eo descendentes) sese transferens, virgæ innixus, Episcopum ad se iubet adduci, adductumq. sæculari fastu elatus, ex oblatæ rei occasione ita cōpellat: Salue Episcope, affinis noster. At sanctus Episcopus Deum testem adhibens, ait se ex carnali commercio nullum nosse affinem. Sed Princeps eius verba contemnens, multis eum affecit iniurijs, multaq. conuicia in conspectu astantium illi in faciem dixit, creberrimeq. illi exprobra-

LANTBERTVS IN HEIMERAMMVM INSVRGIT.

A probrauit, quod tam honorifice tam longo tempore in Ducis ditione habitus, tanta contumelia eum affecisset, & tanti viri summiq. principis filiam pessimo ad alios exemplo constuprasset.

Contra autem sanctissimus vir Dei, hilari vultu, modestis & sedatis sermonibus excusabat sese, dicebatque: Romam me iturū promisi, vt supplex inuisam Petri Apostolorum principis limina, cuius Ecclesia Euangelica auctoritate fundata esse dignoscitur; cuius sub mundi thalamo censorem adesse, dubium non est, qui, Deo auctore, Petri successit in honorem Apostolicus vir, & sanctissimus tenet primatum in sacris constitutus ordinibus. Mitte ergo quem vis prudentem aliquem virum, vt mecum præsentetur in conspectu tanti Pontificis hac de re me accusaturus, vt illic canonicam excipiam sententiam, ne huius criminis reus existimer. Quod equidem charitate permotus tibi consulo, tametsi non B ignoro te mihi non obtemperaturum: non quod timeam cruciatus tuos, sed quod doleat mihi tui condemnatio; cum certum sit, te animæ tuæ magnam perniciem & detrimentum afferre. At contumax tyrannus, veritatis verbis colla supponere detrectans, mentis lumine orbatus, clausis oculis cordis, arreptum baculum, cui incumbebat, nihil reformidans, in tanti Pontificis pectus adegit, moxq. suis præcepit, vt in eum manus inijcerent. Id eius clerici conspicati, immenso correpti timore, in ædium latebras sese abdiderunt: vt in eos etiam quadraret illud, quod de Christo iam olim propheta prædixerat [a]: Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis. Milites vero non pauci acriter in sanctum Episcopum manus inijcientes, vt furentis domini animum mitigarent, eius iussu spoliatum chlamyde & stola, in hospitis horreum, vbi condebantur frumenta, abduxerunt, ibiq. ad scalam funibus alligarunt.

APPELLAT ROMANAE ECCLESIAE IVDICIVM S. EPISCOPVS.

[a] *Zach. 13. Matth. 26.*

C Tum ille attentissime Dominum orans: Domine Iesu Christe, inquit, qui manus ad crucem extendisti, & tuo me sanguine redemisti, tibi ingentes gratias ago, quod me ex tot regionibus ad hunc locum deducere dignatus es, & ab hoc crimine alienum, pro tui amore me vis sanguinem profundere. Eo sic orante, quinque electi sunt, qui eius membra amputarent. E quibus duo tremefacti, pallida facie, ab imo pectore istæc verba proferebant: Domine Iesu Christe, de nostris manibus huius sanguinem non requiras: tu enim scis, non sponte, sed imperio coactos nos facere id, quod facturi sumus. Audiens hoc vir sanctissimus, ait ad Dominum: Domine, da tu illis secundum corda illorum. At reliqui tres carnifices pectoris sui impietatem apertis indicijs declarabant, ita dicentes: Quidni crudeliter eum attrectemus, qui impudenter libidinem suam in tanti principis filia expleuit, ita vt ille omnibus exemplum statuatur, ex eoq. discant omnes, si quis præ- D ter fas in feminam manus inijciat, illi manus amputari debere? His dictis, digitos eius articulatim præciderunt. Deinde furentis principis vrgente imperio, oculos radicitus euulserunt, nares amputarunt & aures. In ijs vero cruciamentis sanctus Dei martyr instar fontis perspicui manans, non intermisit cursum suum, hymnos & psalmos offerens Deo: factus est enim in tam immani agone ex superna virtute robustus, vt ne gemitus quidem vllus ab eo ad astantium aures perferretur, sed hilari vultu sinceraq. mente Deo (vt diximus) indesinenter preces funderet. Necdum vero tot pœnis exatiati carnifices, pedes vtrosque cum palmis, quarum iam digitos absciderant, detruncarunt, atque ipsa etiam verenda impudenter abstraxerunt.

DIRVM MARTYRIVM S. HEIMERAMMI.

Interim pergebat sanctus martyr, licet exili iam voce, in laudibus Dei & psalmis Dauidicis. Cernentes vero carnifices eum pœnis afflictum & membris iam destitutum, ipsius E linguæ ministerio inuidentes, eam ferro in os iniecto præciderunt; atque ita corporis truncо relicto, abierunt. Remansit autem in certaminis campo, sanguine suo inuolutus, victor triumphalis exultans. Postquam autem hostes abiere, e suis latibulis ad venerabilem Christi martyrem clerici cum vicinis mulieribus aduolarunt, a quibus vir sanctus pro sui refrigerio aquam petebat. Dixit autem ad eum Vitalis presbyter & interpres eius, vir pius & religiosus, cuius antea meminimus: dixit vero non sine lacrymis, quas ab eius oculis exprimebant tanti sui magistri cruciatus: Quid vis refocillari, cum sis membris corporis destitutus? Meo quidem iudicio rectius tibi mortem optaris, quam tot affectus iniurijs vitam producere velis.

VITALIS NEGAT POTVM SANCTO MARTYRI.

Cernens autem Dei martyr presbyteri sui animum secus affectum, quam expediret, collecto spiritu, abscissa lingua verba, vt potuit, explicans, ita ait ad eum: Non tibi in mentem venit, sæpe me dixisse, neminem ad mortem festinare debere, sed potius optare vt

re vt differatur, vt possit pijs intercessionibus faciem Domini præoccupare, vt detur spatium infirmis ad agendam pœnitentiam propter ea quæ humana infirmitas perpetrauit? An vero pigritiæ tuæ molestum videtur, cruentum refrigerare pectus?] pergens vero, non tam imprecatus est ei malum, quam quod ob peccatum esset passurus, Deo vindice, ita prædixit: Quoties, inquit, potum ori tuo applicueris, mentis inops fias, nec tamen cuiquam noceas, sed inobedientiæ exemplum de te præbeas. Dixit hoc vir sanctissimus, & vt dixit, ita factum est.] hæc & alia, præsertim vero miracula quæ ad eius sacras reliquias operatus est Deus, idem auctor pluribus narrat, qui & terribilem Dei vltionem in facinorosos illos delinquentes describit, & de ecclesia in eius memoriam condita meminit. Porro natalem eius, quo martyrij corona redimitus triumphans ascendit in cælum, decimo Kalendas Octobris in sacras martyrum relatum tabulas anniuersaria die Catholica Ecclesia pie sancteq. celebrat eiusmodi elogio tanto viro digno: Ratisponæ in Bauaria sancti Emmerami* Episcopi & martyris, qui vt alios liberaret, mortem sæuissimam Christi causa patienter subijt.] Illustrauit plane prouinciam illam tanti martyris fulgor, quo nesciuit impiæ hæresis densam caliginem, fide lucens sub Principibus Orthodoxis Catholicæ fidei vere cultoribus.

QVAE VLTIO SECVTA EST VITALEM.

* Heimerammi

IESV CHRISTI ANNVS 703. IOANNIS PAP. VI. ANNVS 2. TIBERII ABSIMARI IMP. ANNVS 7.

ANnus sequitur septingentesimus tertius Indictione prima, quo pulso Tiberio Absimaro Imperatore, Iustinianus in Imperium restituitur per Trebellium Bulgarorum Regem, clanculo per aquæductum ingressus Constantinopolim. Cum Tiberius fuga sibi consuluit, necnon eius frater Heraclius, & alij primores ciuitatis: sed eos Iustinianus victos in potestatem accipiens & nobiles omnes illos Senatores atque Patricios in muro ciuitatis supplicio affecit: Absimarum vero, atque Leontium, qui primus occuparat Imperium, vinctos per vrbem in pompa duxit, ludisq. circensibus repræsentauit: cumq. ipse Iustinianus eorum ceruices calcans, vsque ad solutionem primi brauij eos sub pedibus haberet, vniuersus populus illud Dauidicum acclamauit[a]: Super aspidem & basiliscum ambulasti, & conculcasti leonem & draconem. Inde eos in Cynegium missos, capite truncari iussit. Innumerabilem quoque multitudinem, tam ex ciuibus, quam ex foris positis militibus perdidit, pluresq. in saccos missos in mare necari fecit: alios autem, cum ad prandium vel ad cœnam accubitarent, mox vt surgebant, ceruicum incisione perdebat, adeo vt vehementer omnes timor inuaserit. hæc ex Græcorum Annalibus, Theophane, & alijs.

TIBERIVS PRIVATVR IMPERIO ATQVE VITA.

a Psal. 90.

Sed quid præterea? Iusto Dei iudicio factum est, vt ille Callinicus Patriarcha, qui pollens numero Episcoporum Orientalem fœdauit Ecclesiam, & in Romanam insurrexit, ab eodem Iustiniano Imperatore vinctus, oculis orbatus fuerit, & Romam in exilium missus: vt qui adeo superbe in Romanum Pontificem caput extulerat, ab eodem vitæ stipem humiliatus acciperet. Habent hæc omnia idem Theophanes atque Græcorum Annales[b]. Hæc digne perpessus, qui primus ausus est absque consensu Romani Pontificis vniuersale congregare Concilium, centurias edere canonum, soluere Ecclesiasticam disciplinam, traditiones acceptas a maioribus proculcare. Ista quidem quo magis considero, eo magis admirari non desino, quam iusta vindicta sit diuinitus factum, vt qui aduersus Romanam Ecclesiam adeo ardenti animo pellexerat Iustinianum Augustum, & excitarat eumdem aduersus Romanum Pontificem, ab eodem talia tantaq. passus sit, qualia nemo ante Constantinopolitanorum Antistitum a Christiano perpessus reperiatur Imperatore.

CALLINICVS EPISC. CONST. DIGNAS POENAS ACCEPIT.

b Theophan. hoc an. & Cedren.

Sublato igitur e medio nouatore Callinico Patriarcha, in locum ipsius subrogandum Iustinianus curauit Cyrum quemdam in Amastride insula monachum, eo quod ipsi recuperationem Imperij prædixisset. His peractis, rebusq. penitus stabilitis, idem Imperator Trebellium Bulgarorum Regem, per quem fuerat restitutus, muneribus digne donatum dimisit ad propria. Tunc & filium suum Tiberium, Theodoramq. coniugem Imperiali corona pariter insigniuit. At hæc cœpta hoc anno, in sequentem propagata noscuntur. Sicq. absque obice, deletis penitus aduersarijs, possedit pacifice Imperium.

CYRVS II. EPISCOPVS CONSTANTINOP.

IVSTINIANVS ITERVM IMPERAT VNA CVM FILIO.

Eodem anno Cunipertus Rex Longobardorum, vbi annos duodecim regnasset solus post patris obitum, ex hac vita migrauit: de quo Paulus[c]: Hic, inquit, in Campo Coronatæ, vbi

c Paul. diacon. lib. 6. c. 12.

A vbi bellum contra Alachin gessit, in honorem beati Georgij martyris monasterium construxit. Fuit autem vir elegans, & omni bonitate conspicuus, audaxq. bellator. Hic multis Longobardorum lacrymis iuxta basilicam Domini Saluatoris, quam quondam auus eiusdem Aripertus construxerat, sepultus est; regnumq. Longobardorum Luithberto filio adhuc puerilis ætatis reliquit, cui tutorem Asprandum virum sapientem & illustrem contribuit.] hæc Paulus, qui subdit, infra octo menses, superato Asprando, regnum delatum ad Ragenbertum Ducem Taurinorum, sed eodem anno ipso extincto, delatum esse regnum Asprandi filio; quod contigit anno sequenti, quo & de ipso plura alia dicturi sumus.

Eodem anno[a] defunctus est sanctus Benedictus Abbas in Anglia, miræ sanctitatis vir, cuius diem natalem pridie Idus Ianuarij consecratum Ecclesia Catholica anniuersaria B memoria celebrandum suscepit. Fuit hic Romanæ alumnus Ecclesiæ, ibiq. monachismum amplexus, ex Biscopo vocatus est Benedictus. Extat Bedæ[b] homilia in eiusdem die natali dicta, in qua inter alia hæc historice habet: Derelictis enim omnibus, secutus est Christum, quando spretis eis quæ in ministerio regali acquisierat, vel acquirere valebat, cum esset nobilis natu, ad beatorum Apostolorum limina peregrinaturus aduolauit: vt quia rudis adhuc in gente Anglorum fides & Ecclesiarum institutio florebat, ibi potius perfectam viuendi formam sumeret, vbi per summos Christi Apostolos totius Ecclesiæ caput eminet eximium. Ibi ergo eruditus in Christo, illis in partibus attonsus, ibi est monasterialibus imbutus institutis: ibidem totum vitæ tempus erat exacturus, si non Apostolica domini Papæ prohiberet auctoritas, qui eum propter ducendum in Britanniam sanctæ recordationis Archiepiscopum Theodorum in patriam redire præcepit.]

DE SANCTO BENEDICTO ABBATE IN ANGLIA.

a Sigeb. hoc an.

b Beda hom. de sanct. tom. 7.

C Sed quomodo postquam extruxit monasterium sicuti Romæ viderat, Romam iterum eius disciplinæ causa redijt, atque rursus in Angliam reuersus est, idem paulo inferius narrat, atque hæc ait: Adeo vt ipse Papa Apostolicus ad profectum monasterij huius, quod illum nuper fundasse gaudebat, Ioannem illi Abbatem atque Archicantorem Romanæ Ecclesiæ (sicut charitas vestra bene meminit) in Britanniam Roma deducendum præstaret, per quē idem monasterium morem canendi ac ministrandi canonicum iuxta ritum sanctæ Romanæ atque Apostolicæ Ecclesiæ perciperet.] erat viro sancto abire e Britannia Romam, Romaq. illuc remeare instar auis facile admodū. vnde inferius de eodem ista Beda:

ITERVM ROMAM BENEDICTVS REDIIT.

Quamdiu sospes erat corpore, pro gloria sanctæ Dei Ecclesiæ, & maxime pro huius monasterij pace, honore, & quiete semper laborare perstabat. Toties mare transijt: numquam (vt est consuetudinis quibusdam) vacuus & inutilis redijt: sed nunc librorum copiā sanctorum, nunc reliquiarum beatorum martyrum Christi munus venerabile detulit: nunc architectos ecclesiæ fabricandæ, nunc vitrifactores ad fenestras eius decorandas ac muniendas, nunc cantandi & in ecclesia per totum annum ministrandi secum magistros adduxit: nunc epistolam priuilegij a domino Papa missam, qua nostra libertas ab omni extrinseca incursione tutaretur, apportauit: nunc picturas sanctarum historiarum, quæ non ad ornatum solummodo ecclesiæ, verum etiam ad instructionem intuentium proponerentur, aduexit: videlicet, vt qui litterarum lectione non possent scire opera Domini & Saluatoris nostri, per ipsarum contuitum discerent imaginum, &c.] habet plura in eiusdem laudatione viro sanctissimo digna. Porro eiusmodi fundatore propagatus est in Anglia mirifice monachismus: vt plane insula illa, ita diuini Spiritus imbribus irrigata, Dei esset paradisus effecta; apud quam dum monastica viguit integra in nullo læsa aliquando E disciplina, nulla ad eam hæresis accessum habere potuit: illa vero laxata atque soluta, redacta est terra[c] fructifera in salsuginem a malitia inhabitantium in ea.

FREQVENS PEREGRINATIO ROMAM.

c Psal. 106.

IESV CHRISTI ANNVS 704. IOANNIS PAP. VI. ANNVS 3. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS 1.

ANnus Saluatoris septingentesimus quartus Indictione secunda incipit, quo exagitata est Italia bellis Longobardorum inter se ipsos dimicantium. Conflictabant enim inter se Longobardorum Duces hoc anno pro regno, donec Aripertus victor, e medio

LONGOBARDI INTER SE DIMICANT.

dio ſublatis Rotharit Duce Bergomenſi, & Luithberto filio Cuniperti, ſolus pacifice regnauit; de quo iſta ſumma laude digna Paulus diaconus habet: Hoc tempore Aripertus A

DONATIO FACTA ROM. ECCLESIAE A REGE LONGOBARD.

Rex Longobardorum donationem patrimonij Alpium Cottiarum, quæ quondam ad ius pertinuerant Apoſtolicæ ſedis, ſed a Longobardis multo tempore fuerant ablata, reſtituit, & hanc donationem aureis exaratam litteris Romam direxit.] hæc Paulus diaconus: quæ quidem ſub hoc ipſo Ioanne Sexto facta eſſe, Anaſtaſius Bibliothecarius docet, eamdemq. prouinciam primum a Romana Eccleſia eſſe poſſeſſam affirmat. tradit & hoc ipſum Ado Epiſcopus Viennenſis in Chronico, Beda, & alij denique omnes in eiuſdem ſcriptionis genere verſati. Quod vero ſpectat ad victoriam de hoſtibus obtentam, cuius gratia conſecutus eſt regnum: ſancti Boniti Aruernenſis id precibus impetratum, auctor, qui eiuſdem ſancti æqualis res ab eo geſtas ſcripſit, expetentibus id ab eo Adolpho & Eucherio eiuſdem temporis Epiſcopis, tradit. Quomodo autem id ac- B ciderit, idem auctor pluribus narrat, atque in primis, quomodo ſe abdicans Epiſcopatu, idoneo nacto ſucceſſore, peregrinationem Romam ad limina Apoſtolorum inſtituit: vbi cum plurima ab eo in itinere edita refert miracula, hæc, cum apud eum hoſpitatus eſt, habet:

S. BONITI PEREGRINATIO.

Denique in Italiam ingreſſus, a Rege Longobardorũ & deuote & amanter acceptus eſt: qui cum viri Dei colloquijs frueretur, audiuit ad ſe referri, vrbem ab exercitu obſideri. At ille mox exiliens, iubet ſuos arma capeſſere, ſecumq. contra hoſtes dimicaturos, eſſe paratos ad pugnam. Conuerſus autem humiliter ad virum Dei: Quæſo te, pater, inquit, vt pro me Domino preces offeras. Nam mihi res eſt cum hoſtibus meis. Liceat mihi tua interceſſione ex illis palmam referre. Mox inde vrbem egreſſus, prœlium cum hoſtibus inijt. Adeo vero partibus Ariperti (ita enim ille Rex Longobardorum vocabatur) fauit C victoria, vt multis cæſis atque proſtratis, Rege quoque in inguine vulnerato & capto, cum magno tripudio ad virum Dei redierit, eiq. pro precum illius ſuffragijs gratias agens, denuo ſe eius orationibus commendarit multa cum humilitate, & in regno ſuo res neceſſarias illi præberi curauerit.] hæc de victoria: quæ præterierunt Paulum, qui de eiuſdem Regis rebus geſtis annis quibus regnauit (vt ait) duodecim, vix pauciſſima attigit: vt non mireris, ſi non eadem apud eum inuenies eſſe narrata. Sed proſequamur ſanctum ad Apoſtolorum limina nauigantem. pergit auctor, hæc dicens:

SEDAT TEMPESTATEM MARIS.

Inde autem profectus vir Dei, vbi ad maris litora acceſſit, nauim conſcendit. Feruescente autem mari, cum fluctus tumeſcentes quibuſdam comitibus mortis terrorem incuterent, maxime quod aliæ naues iam diſiectæ eſſent, ita vt vix pauci mortales litus poſſint attingere: blande ſuos conſolari cœpit. At illi nihilominus partim mortis metu in D naui ſe pronos proſternebant; partim res quas intulerant, pro exoneranda naui, in mare iactabant. Sed oppoſuit ſe vir Dei: Nolite, inquiens, iſtuc facere: præſtat has res vel vobis egentibus, vel pauperibus conſeruare. Simul autem ad cælum attollens oculos, & tacitus imbrem lacrymarum effundens, pro ſalute omnium Dominum obſecrauit. Eodem autem temporis puncto, vndarum impulſu nauis a litore longius protracta eſt. Ita ergo Romam tandem perueniens, & ſanctorum Apoſtolorum martyrumq. loca circumquaque perluſtrans, eorum ſibi patrocinium atque ſuffragium ſupplici & inæſtimabili deuotione popoſcit. Ad extremum non paucos captiuos redimens, ſecum reduxit.] hæc de his auctor, qui & plures alias res præclare geſtas, diuinitusq. edita ſigna de eodem viro ſanctiſſimo narrat. Sed hæc ſatis.

EDILREDVS REX MONACHVS FACTVS.

Hoc eodem anno ſeptingenteſimo quarto Edilredus, poſtquam triginta & vnum annos E genti Merciorum præfuit, monachus factus, Coenredo regnum dedit.] hæc in epitome Beda. Ita plane primitiuæ illius Eccleſiæ Anglicanæ fuit erga ſacram religionem vigens feruensq. cultus, vt ob frequentiam Deo philoſophantium monachorum fuerit inſula referta vndique monaſterijs, in quibus & Reges ipſi, qui fuerant leones in prœlio, mox in ſacris ſeptis, cæleſtibus caulis incluſi redderentur agni mitiſſimi. Fauebat plane Dominus coaleſcenti tunc Eccleſiæ Anglicanæ, vt omnibus eam chariſmatibus reddiderit affluentem, in virtutum & ſignorum præſertim oſtenſione, quibus quiſque licet inuitus trahi poſſe videretur ad mundi contemptum. Nam quid acciderit his ferme diebus, cum in locum Edilredi ſucceſſit Coenredus, audi Bedam rem geſtam ſui temporis ita accurate deſcribentem [a]:

[a] *Bed. lib. 5. c. 24.*

Fuit

A Fuit autem, inquit, quidam temporibus Coenredi, qui poſt Edilredum regnauit, vir in laico habitu atque officio militari poſitus, ſed quantum pro induſtria exteriori Regi placens, tantum pro interna ſuimet negligentia diſplicens. Admonebat ergo illum ſedulo, vt confiteretur & emendaret ac relinqueret ſcelera ſua, priuſquam ſubito mortis ſuperuentu tempus omne pœnitendi & emendandi perderet. Verum ille, licet frequenter admonitus, ſpernebat verba ſalutis, ſeſeq. tempore ſequenti pœnitentiam acturum eſſe promittebat. Inter hæc tactus infirmitate decidit in lectum, atque acri cœpit dolore torqueri. Ad quem ingreſſus Rex (diligebat enim eum) multum hortabatur, vt vel tunc, antequam moreretur, pœnitentiam ageret commiſſorum. At ille reſpondebat, non ſe tunc velle confiteri peccata ſua, ſed cum ab infirmitate reſurgeret; ne forte exprobrarent ſibi ſodales, quod timore mortis faceret ea quæ ſoſpes facere noluerat: fortiter qui- B dem (vt ſibi videbatur) locutus, ſed miſerabiliter, vt poſtea patuit, dæmoniaca fraude ſeductus eſt.

PECCATOR DESPICIENS POENITENTIAM.

Cumq. morbo ingraueſcente, denuo ad eum viſitandum ac docendum Rex intraret, clamauit ſtatim miſerabili voce: Quid vis modo? Quid huc veniſti? non enim mihi aliquid vtilitatis aut ſalutis potes vltra conferre. At ille: Noli, inquit, ita loqui: vide vt ſanum ſapias. Non, inquit, inſanio, ſed peſſimam mihi conſcientiam certus præ oculis habeo. Et quid, inquit, hoc eſt? Paulo ante, inquit, intrauerunt domum hanc duo pulcherrimi iuuenes, & reſederunt circa me, vnus ad caput, & vnus ad pedes: protulitq. vnus libellum perpulchrum, ſed vehementer modicum, ac mihi ad legendum dedit, in quo omnia quæ vmquam bona fecerim intuens ſcripta reperi, & hæc erant nimium pauca & modica. Receperunt codicem, neque aliquid mihi dicebant. Tunc ſubito ſuperuenit C exercitus malignorum & horrendorum vultu ſpirituum, domumq. hanc & exterius obſedit, & intus maxima ex parte reſidens impleuit. Tunc ille qui & obſcuritate tenebroſæ faciei, & primatu ſedis maior eſſe videbatur eorum, proferens codicem horrendæ viſionis, & magnitudinis enormis, & ponderis pene importabilis, iuſſit vni ex ſatellitibus ſuis mihi ad legendum deferri. Quem cum legiſſem, inueni omnia ſcelera, non ſolum quæ opere, vel verbo, ſed etiam quæ tenuiſſima cogitatione peccaui, manifeſtiſſime in eo tetris eſſe deſcripta litteris. Dicebatq. ad illos, qui mihi aſſederant, viros albatos & præclaros: Quid hic ſedetis, ſcientes certiſſime, quia noſter eſt iſte? Reſponderunt: Verum dicis: accipite, & in cumulum damnationis veſtræ ducite. Quo dicto, ſtatim diſparuerunt.

HORRIBILIS VISIO IMPOENITENTIS.

Surgentesq. duo nequiſſimi ſpiritus, habentes in manibus furcas, percuſſerunt me, D vnus in capite, alius in pede. qui videlicet modo cum magno tormento irrepunt mea viſcera in interiora corporis mei; moxq. vt ad inuicem peruenient, moriar, & paratis ad rapiendum me dæmonibus in inferni clauſtra pertrahar. Sic loquebatur miſer deſperans, & non multo poſt defunctus, pœnitentiam, quam ad breue tempus cum fructu veniæ facere ſuperſedit, in æternum ſine fructu pœnis ſubditus facit.] hæc de horribili viſu Beda, ſingula interpretatione declarans, & in teſtimonium ſancti Gregorij Papæ auctoritatem adducit, atque ad finem hæc habet: Hanc hiſtoriam ſicut a venerabili Antiſtite Pechtelmo didici, ſimpliciter ad ſalutem legentium, ſiue audientium, narrandam eſſe putaui.] hæc ipſe, tantam rem tanti viri plane ſanctiſſimi, de quo ſuperius diximus, teſtimonio firmatam relinquens.

MISERANDVS INTERITVS IMPOENITENTIS.

Sed quid habet, quod fidem excedat, vel ſit incongruum veritati? Nonne hæc omnia E antea in diuinis litteris ſunt prædicta? nempe [a]: Opera illorum ſequuntur illos] vel [b]: Quæ fecerit homo, hæc recipiet.] Nonne & prædixit Dominus [c], quod in die illa de omni verbo otioſo rationem homines reddituri ſint? Nonne & peccata ſcripta ſtylo ferreo in vngue adamantino propheta [d] teſtatus eſt? Nonne codices eſſe ſcriptos ſiue bonis, ſiue malis operibus, æque Deus [e] Ioanni olim oſtendit? Nonne tradi tortoribus ſontes pariter Dominus [f] dixit in Euangelio? Nonne hæc omnia euentura eſſe die obitus de aduerſarijs ſpiritibus exactoribus ſanctus Cyrillus Alexandrinus in tractatione illa de egreſſu animæ totidem fere verbis teſtatum reliquit? Audiant, qui ſibi nimis prudentes, male ſibi conſcij iſta derident, Dominum comminantem [g]: Ego quoque in interitu veſtro ridebo & ſubſannabo.] Profecit idem Rex eadem viſione plurimum; quippe qui etſi vita innocens ac moribus ſincerus extiterit, pro conſequenda nihilominus

OMNIA CONGRVA VERITATI.

[a] *Apocal. 14.*
[b] *Epheſ. 6.*
[c] *Matth. 12.*
[d] *Hierem. 17.*
[e] *Apoc. 20.*
[f] *Matth. 18.*
[g] *Prouerb. 1.*

delictorum suorum pleniori indulgentia, exemplo piorum Regum, Romam (vt idem Beda in epitome tradit) anno sui regni sexto, abdicans se, peregrinatus est ad sancta limina Apostolorum. A

Sed vbi auditam a sanctissimo viro idem Beda retulit visionem, aliam quam ipse se nouisse testatur, mox subijcit istis verbis [a]: Noui autem ipse fratrem, quem vtinam non nossem, cuius etiam nomen, si hoc aliquid prodesset, dicere possem, positum in monasterio nobili, sed ipsum ignobiliter viuentem. Corripiebatur quidem sedulo a fratribus ac maioribus loci, atque ad castigatiorem vitam conuerti admonebatur. Et quamuis eos audire noluisset, tolerabatur tamen ab eis longanimiter ob necessitatem operum ipsius exteriorum: erat enim fabrili arte singularis. Seruiebat autem multum ebrietati, & ceteris vitæ remissioris illecebris: magisq. in officina sua die noctuq. residere, quam ad psallendum atque orandum in ecclesia, audiendumq. cum fratribus verbum vitæ concurrere consueuerat. Vnde accidit illi (quod solent dicere quidam) quia qui non vult ecclesiæ ianuam sponte humiliatus ingredi, necesse habet in ianuam inferni non sponte damnatus introduci. B

a Bed. lib. 5. c. 13.

DE MONACHO IMPOENITENTE.

Percussus enim languore, atque ad extrema perductus, vocauit fratres, & multum mærens ac damnato similis cœpit narrare, quia videret inferos apertos, & Satanam immersum in profundum tartari: Caipham quoque, cum ceteris qui occiderunt Dominum, iuxta eum flammis vltricibus contraditum: in quorum vicinia, inquit, heu, misero mihi locum aspicio æternæ perditionis esse præparatum. Audientes hæc fratres, cœperunt diligenter exhortari, vt vel tunc positus adhuc in corpore pœnitentiam ageret. Respondebat ille desperans: Non est mihi modo tempus vitam mutandi, cum ipse viderim iudicium meum iam esse completum. Talia dicens, sine viatico salutis obijt, & corpus eius in vltimis est monasterij locis humatum: neque aliquis pro eo vel Missas facere, vel psalmos cantare, vel saltem orare præsumebat.] hactenus rei gestæ series, de qua iure subdit idem Beda: C

TERRIBILIS VISIO OSTENSA MONACHO.

O quam grandi distantia diuisit Dominus lucē & tenebras. Beatus protomartyr Stephanus [b] passurus mortem pro veritate, vidit cælos apertos, & vidit gloriam Dei, & Iesum stantem a dextris Dei; & vbi erat futurus ipse post mortem, ibi oculos mentis ante mortem, quo lætior occumberet, misit. At contra faber ille tenebrosæ mentis & actionis, imminente morte, vidit aperta tartara, vidit damnationem diaboli & sequacium eius: vidit etiam suum infelix inter tales carcerem, quo miserabilius ipse desperata salute periret, sed viuentibus, qui hæc cognouissent, causam salutis sua perditione relinqueret. Factum est hoc nuper in prouincia Berniciorum, ac longe lateq. diffamatum, multosq. ad agendam & non differendam scelerum suorum pœnitudinem prouocauit. Quod vtinam ex hinc etiam nostrarum fiat lectione litterarum.] hucusque Beda, quæ plane consentientia esse noscuntur ijs quæ a sancto Gregorio in dialogis scripta reperiuntur. D

b Act. 6.

ANTITHESIS DE S. STEPHANO, ET PERDITO MONACHO.

IESV CHRISTI ANNVS 705. IOANNIS PAP. VII. ANNVS 1. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS 2.

IOANNES PAPA SEXTVS MORITVR.

SEptingentesimus quintus Indictione tertia adest annus, quo Ioannes Sextus Romanus Pontifex, vbi sedisset annos tres, menses duos, atque dies duodecim, moritur die decima Ianuarij. De quo, præter alia suis certis temporibus consignata, hæc Anastasius habet: Hic fecit in basilica beati Andreæ Apostoli, quæ ponitur infra ecclesiam beati Petri principis Apostolorum, ambonem nouiter. Hic super altare ecclesiæ sancti Marci coopertorium fecit, & in basilica beati Pauli Apostoli inter columnas altaris dextra læuaq. vela alba. Hic fecit ordinationem presbyterorum & diaconorum vnam, id est, presbyteros nouem, diaconos duos: fecit autem per diuersa loca Episcopos quindecim. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum. Et cessauit Episcopatus mensem vnum, dies decem & octo.] hucusque Anastasius. Ex cuius sententia pariter liquet, eius successorem creatum esse hoc eodem anno die prima Martij. Fuit iste Ioannes, eius nominis septimus numeratus, natione Græcus, ex patre Platone genitus. E

IOANNES PAPA SEPTIMVS CREATVS.

Incre-

Incredibiles perspicias fuisse Græcorum artes, quibus nisi sunt sibi subijcere (si licuisset) Romanam Ecclesiam. Quod enim confirmationi Romani Pontificis sibi tyrannice vsurpatæ tandem renunciassent Imperatores, studuerunt alia via eidem Romanæ Ecclesiæ dominari, agentes nimirum, vt in collegium S. Rom. Eccl. Cardinalium allegerentur Orientales, qui etiam, opera Exarchorum adnitente, crearentur Romani Pontifices. Hinc videas, post Benedictum Pontificem, Ioannem Quintum Syrum natione creatum successorem, deinde Cononem Thracem, postea Sergium Syrum, Ioannem deinde Græcum pariter ordine Sextum dictum, inde hunc de quo agimus, Ioannem Septimum itidem Græcum, postea Sisinnium Syrum, & post eum Constantinum pariter Syrum, itidemq. Gregorium Tertium Syrum etiam, necnon post eum Zachariam Græcum: vt appareat inter hos omnes vix vnum Gregorium Secundum intercalatum Romanum natione Pontificem. A B

ARTES GRAECORVM ADVERSVS ROM. ECCLES.

Sed quid accidit? vtique tamquam miraculum a Deo, vt in collegium ijdem cooptati sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & creati Pontifices Apostolicæ sedis, spiritum pariter hereditarint Apostolicum, steterintq. aduersus omnes conatus Imperatorum & Orientalium Episcoporum, restiterintq. ac ne minimum quidem cesserint. Videas pariter hac de causa, ad eludendum eumdem conatum Imperatorum, fuisse ordinationes Cardinalium Romanæ Ecclesiæ infrequentes, quo necessitatem vitarent ijdem Romani Pontifices Imperatorum obsequendi voluntati. Sic igitur semper ipsi elusi remanserunt Imperatores, cum suos Græcos, siue alios Orientales creatos Romanos Pontifices, suis ipsorum petitionibus acerrimos aduersarios reperirent, quos putabant in omnibus gentilibus suis fore concordes; vt de ipso (de quo est sermo) Ioanne Septimo accidisse probatur. C

VNVS SPIRITVS OMNIVM ROM. PONTIFICVM.

Vbi enim Iustinianus Imperator accepit Ioannem Græcum natione creatum esse Romanum Episcopum, honorificentissimam ad eum ornauit legationem, mittens nimirum ad ipsum duos Metropolitanos Episcopos, ad componendam diu agitatam de nouis canonibus editis nomine Sextæ Synodi controuersiam. Cuius rei causa idem Pontifex hoc anno collegit Episcoporum Romæ Concilium, ex quo eosdem auditos legatos re *infecta* dimisit. Sed quid de his primum Anastasius habeat, videamus. ait enim: Idem Iustinianus Imperator pro tomis, quos ante sub domno Sergio Apostolicæ memoriæ Pontifice Romam direxerat, in quibus diuersa capitula Romanæ Ecclesiæ contraria scripta inerant, duos Metropolitanos Episcopos demandauit, dirigens per eos & Sacram, per quam denominatum Pontificem coniurauit & adhortatus est, vt Apostolicæ Ecclesiæ Concilium congregaret, & quæcumque ei visa essent, stabiliret, & quæ aduersa, renuendo excluderet.] hæc Anastasius. D

LEGATIO MISSA AD IOANNEM PAP.

Videntur namque eius argumenti litteræ & legatio fuisse Imperatoris, vt sancitos Constantinopoli in Synodo canones Ioannes Papa congregato Concilio examinaret, & quos consentientes reperisset Catholicæ disciplinæ probaret, confirmaretque, ceteros vero pro arbitrio refutaret. Verum etsi iusta hæc esse petitio videretur: tamen quod non deceret maiestatem Apostolicæ sedis, vel quid minimum comprobare, quod non in legitima Synodo sancitum esset, eos Ioannes nec ex parte voluit comprobasse: ceterum (quod ab eo fieri expectabatur) neque voluit condemnasse, ne commoueret animum Imperatoris. Hinc est enim quod idem Anastasius subdit: Sed Ioannes humana fragilitate timidus, hos nequaquam emendans, per suprafatos Metropolitanos direxit ad Principem.] hæc ipse. Verum eos non recepisse, videri poterat condemnasse. Non fuisse illos quidem receptos, sed vti scripti erant (vt Anastasius ait) remissos ad Imperatorem, alia sunt quæ demonstrant: etenim si recepti fuissent, haud opus fuisset Iustiniano Imperatori vocare ob eam causam Constantinopolim (vt dicemus) Constantinum Pontificem. E

IOANNES PP. AVERSATVS EST CANONES SEXTAE SYNODI.

Quod insuper ad hanc Synodum spectat, interfuit ipsi mirificus ille sanctus Vuilfridus Archiepiscopus Eboracensis, de quo sæpe superius: interfuit inquam, sed reus: iterum namque accusatus, iterum Romanum Pontificem appellans, Romam se contulit ad suam prosequendam causam. Quem enim antea sub Agathone Papa eadem ex causa Romam oportuerat se conferre, cum absolutus est & innocens declaratus: iterum passus calumnias, iterum idem iter suscipere coactus est. At quod Beda non dicat, quinā trium eiusdem nominis Pontificum Ioannes fuerit, qui in Synodo S. Vuilfridi causam cognouit: etenim ab eo tempore Agathonis, tres eiusdem nominis interceßere Pontifices Ioannes dicti,

S. VVILFRIDVS RVRSVS ROMAM VENIT.

TEMPORIS RATIO ADVENTVS S. VVILFRIDI.

Quintus, Sextus, & Septimus: vt nonnisi sub hoc Septimo id contigisse dicamus, certum inde deducimus argumentum, quod cum testetur Beda eumdem sanctum post hanc Synodum quadriennio dumtaxat vixisse, constetq. eodem auctore ipsum obijsse diem anno Redemptoris septingentesimo nono, nihil est quod de his dubitari possit. Cum insuper in eius epitaphio idem Beda testetur [a] vixisse Episcopum annos quadragintaquinque, idemq. affirmet [b] sedere cœpisse anno Domini sexcentesimo sexagesimoquarto, plane ad dictum tempus ipsum oportuit peruenisse. Sed & inde etiam idem eius obitus tempus colliges: cum enim eumdem mortuum esse dicat Beda anno quarto, exacto scilicet, Osredi, quem anno superiori cœpisse regnare tradidimus; plane ad dictum nonum annum post septingentesimum reperies peruenisse. Cum igitur (vt dictum est) annis quatuor ante obitum ipsum Romæ in Concilio sub Ioanne Pontifice absolutum iterum fuisse testetur Beda; iam plane constat, non ad Quintum vel Sextum Ioannem, sed ad Septimum referri debere. Sed de ipso in Synodo reo constituto & absoluto audiamus Bedam [c]:

a Bed. lib. 5. c. 20.
b Beda lib. 3. c. 26.
c Bed. lib. 5. c. 20.

CAVSA VVILFRIDI EPISC. EBORACENSIS TRACTATVR IN SYNODO.

Post quinque annos, inquit, denuo accusatus ab eodem ipso Rege, *Aldfrido scilicet*, & plurimis Episcopis, Præsulatu pulsus est: veniensq. Romam, cũ præsentibus accusatoribus acciperet locum se defendendi, considentibus Episcopis pluribus cum Apostolico Papa Ioanne, omnium iudicio probatum est, accusatores eius nonnulla in parte falsas contra eum esse machinatos calumnias. Scriptumq. est a præfato Papa Regibus Anglorum Edilredo & Aldfrido, vt eum in Episcopatum suum (eo quod iniuste fuerit condemnatus) facerent recipi. Iuuit autem causam absolutionis eius lectio Synodi beatæ memoriæ Papæ Agathonis, quæ quondam ipso præsente in Vrbe atque in eodem Concilio inter Episcopos residente (vt prædiximus) acta est. Cum ergo, causa exigente, Synodus eadem coram nobilibus & frequentia populi, iubente Apostolico Papa, diebus aliquot legeretur, ventum est ad locum, vbi scriptum erat: Vuilfridus Deo amabilis Episcopus Eboracensis ciuitatis, Apostolicam sedem de sua causa appellans, & ab hac potestate de certis incertisq. rebus absolutus, &c. quæ supra posuimus. Quod vbi lectum est, stupor apprehendit audientes: & silente lectore, cœperunt alterutrum requirere, quis esset ille Vuilfridus Episcopus. Tum Bonifacius consiliarius Apostolici Papæ, & alij perplures, qui eum temporibus Agathonis Papæ ibi viderunt, dicebant ipsum esse Episcopum, qui nuper Romam accusatus a suis, atque ab Apostolica sede iudicandus, aduenerat.

ABSOLVITVR VVILFRIDVS.

Qui iamdudum, inquiunt, æque accusatus huc aduenies, mox audita ac adijudicata causa & controuersia vtriusque partis, a beatæ memoriæ Papa Agathone probatus est, contra fas a suo Episcopatu repulsus: & tanto apud eum habitus est honore, vt ipsum in Concilio quod congregarat Episcoporum, quasi virum incorruptæ *fidei & animi* probi, residere præciperet. Quibus auditis, dicebant omnes vna cum ipso Pontifice, virum tantæ auctoritatis, qui per quadraginta prope annos Episcopatu fungebatur, nequaquam damnari debere, sed ad integrum culpis accusationum absolutum in patriam cum honore reuerti.] hæc de Synodo: vbi cum integram Romanam sub Agathone Synodum recitatam fuisse audisti, plane conijci potest (quod eiusdem esset argumenti) causam ibi canonum ad Sextam Synodum additorum esse tractatam, & proculdubio esse reiecta omnia, quæ in Sextæ Synodi Actis minime reperta fuissent, sed a Græcis addita: erat enim intextum sub Actis Sextæ Synodi dictum sub Agathone Romanum Concilium.

VVILFRIDVS AEGROTAT AD MORTEM, SED LIBERATVR.

Verum remeantem absolutum S. Vuilfridum ad propria prosequamur: de ipso enim hæc ibidem Beda: Cum in Britanniam remeans, in Galliarum partes deuenisset, tactus est infirmitate repentina, & ea crescente adeo pressus, vt neque equo vehi posset, sed manibus ministrorum portaretur in grabato. Sic delatus in ciuitatem Meldum Galliæ, quatuor diebus ac noctibus quasi mortuus iacebat, halitu tantum pertenui quia viueret demonstrans. Cumq. ita sine cibo & potu, sine voce & auditu quatriduo perseueraret, quinta demum illucescente die, quasi de graui experrectus somno, exurgens resedit, apertisq. oculis, vidit circa se choros psallentium simul & flentium fratrum: ac modicum suspirans, interrogauit vbi esset Acca presbyter: qui statim vocatus intrauit, & videns eum melius habentem ac loqui iam valentem, flexis genibus gratias egit Deo cum omnibus qui aderant fratribus. Et cum parum consedissent, ac de supernis iudicijs trepidi aliquantum fabulari cœpissent, iussit Pontifex ceteros ad horam egredi, & ad Accam presbyterum ita loqui exorsus est: Visio mihi modo tremenda apparuit, quam te audire

audire ac silentio tegere volo, donec sciam, quid de me fieri velit Deus. Astitit mihi quidam candido præclarus habitu, dicens se Michaelem esse Archangelum: Et ob hoc, inquit, missus sum, vt te a morte reuocem. Donauit enim tibi Dominus vitam per orationes ac lacrymas discipulorum & fratrum tuorum, & per intercessionem suæ beatæ genitricis semperq. virginis Mariæ. Quapropter dico tibi, quia modo quidem ab infirmitate hac seruaberis: sed paratus esto, quia post quadriennium reuertens visitabo te. In patriam vero perueniens, maximam possessionum tuarum, quæ tibi ablatæ sunt, portionem recipies, atque in pace tranquilla vitam terminabis.

Conualuit igitur Episcopus, cunctis gaudentibus, & Deo gratias agentibus: ceptoq. itinere in Britanniam venit. Lectis autem epistolis, quas ab Apostolico Papa aduexerat, Bertuualdus Archiepiscopus, & Edilredus quondam Rex, tunc autem Abbas, libentissime fauerunt: Qui videlicet Edilredus accitum ad se Conredum, quem pro se Regem fecerat, amicum Episcopo fieri petijt, & impetrauit: sed Aldfridus Nordanhumbrorum Rex eum suscipere contempsit, nec longo tempore superfuit.] hoc namque anno eum idem Beda defunctum esse testatur [a]: Vnde, inquit [b], factum est, vt regnante Osredo filio eius, mox Synodo facta iuxta fluuium Nidd, post aliquantum vtriusque partis conflictum, tandem cunctis fauentibus, in præsulatum sit suæ receptus Ecclesiæ. Sicq. quatuor annis, id est, vsque ad diem obitus sui vitam duxit in pace.] hactenus Beda.

SYNODVS IN ANGLIA IN RESTITVTIONE S. VVILFRIDI.

a Bed. epit. hoc anno, & lib. 5. c. 19.
b Bed. lib. 5. c. 20.

Sed ne recedamus a fertili sanctorum agro Britannia Anglorum laboribus bene culta: hoc eodem anno, ipso exordio regni Osredi, vita sanctissimus Heddi Episcopus Occidentalium Saxonum moritur, de quo ista habet idem auctor Beda [c]: Huius Osredi regni principio Antistes Occidentalium Saxonum Heddi cælestem migrauit ad vitam. Bonus quippe erat vir ac iustus, & Episcopalem vitam siue doctrinam magis insito sibi virtutum amore, quã lectionibus institutus, exercebat. Denique reuerendissimus Antistes Pecthelmus (de quo in sequentibus suo loco dicendum est, qui cum successore eius Aldhelmo multo tempore adhuc diaconus siue monachus fuit) referre est solitus, quod in loco in quo defunctus est, ob meritum sanctitatis eius, multa sanitatum sint patrata miracula: hominesq. prouinciæ illius solitos ablatum inde puluerem propter languentes in aquã mittere, atque huius gustum siue aspersionem multis sanitatem ægrotis & hominibus & pecoribus conferre: propter quod, frequenti ablatione puluueris sacri, fossa sit ibidem facta non minima.] hæc de sanctitate Episcopi Beda. Vnde merito inter sanctos in Martyrologium relatum ipsum sancta Ecclesia æque colit, annuaq. die, nempe Nonis Iulij, eius vna cum alijs eiusdem diei sanctis commemorationem pie agere consueuit.

c Bed. lib. 5. c. 19.

HEDDI EPISC. OBITVS.

SVVIBERTI EPISC. PRAEDICATIO AD BORVCTVARIOS.

Ex Anglia vero in Germaniam migrantes, manipulos ex apostolatu sanctissimi viri Suuiberti Episcopi colligemus, qui post prædicationem Brunscoichensibus & alijs finitimis populis ministratam, quos Euangelio imbuens & virtute miraculorum confirmans reddidit Christianos, ad Boructuariorum iterum se culturam conuertit; de quibus Marcellinus hæc habet [d]: Cumq. ad Boructuarios venisset, scilicet anno ab incarnatione Domini septingentesimo quinto, statim salutifera verbi diuini præcepta stolidis ipsorum cordibus euangelizando tradidit; ferasq. eorum mentes, tetris ignorantiæ caliginibus cæcatas, Euangelicæ prædicationis lumine perlustrauit, gloriosus apparens in verbis, & sanctus in operibus suis: ita vt a prophanis idolorum superstitionibus ad fidem Christi multos conuertendo, in radice veræ fidei miraculorum prodigijs solidando confirmarit. Sed cum vbique prædicatione sanctissimi Suuiberti multi conuersi baptizatiq. Christo seruirent, & quotidie plures ad Orthodoxam fidem conuolarent; nefandissimus hortator scelerum, animarum prædo, gaudens in peius abire omne genus hominum, & non posse cælos adire, sategit per suæ malignitatis fautores ipsum aut interimere, aut expellere. Cum ergo quadam die prædicaret coram multis Gentilibus, sacrilegi sacerdotes Paganorum, calice Babylonis inebriati, insurrexerunt aduersus eum: qui ipsum verberatum pugnis, retortis baculis & lapidibus, a finibus ipsorum eliminare & expellere conabantur: sed ereptus industria quorumdam fortium Christianorum, aliquot diebus secrete latuit (non enim palam ipsum trucidare audebant timore Satrapæ ipsorum) non tamen cessauit a prædicatione: quin sparsit semina vitæ per agros multorum cordium, ita vt in dies multos, despectis idolis, publice Christum confitentes baptizaret.] Quomodo autem Deo cogente, ad prædicationem publice ineundam ipse etiam hostis humanæ na-

d Marcellin. in vita S. Suuiber. c. 19.

turæ diabolus licet inuitus & nolens viam ei amplam aperuerit, idem Marcellinus ita A
describit[a]:

a Marcellinus in vita S. Suuiberti c. 20. 21.

OCCASIONE DAEMONIACI GENTILES CONVERSI AD FIDEM.

Erat, inquit, eodem tempore in quadam Boructuariorum villa, Velsenberch nomine, vir quidam diues & potens, Ethelhere dictus, obsessus a dæmonio, ferro & catenis adstrictus, eo quod omnes morsu arriperet, & vestes proprias laceraret. Erat autem idem Ethelhere incitator aliorum, & primus qui sanctum Suuibertum baculo impetere non formidabat. Qui cum quotidie dire vexaretur, & a multis visitaretur, tandem quadam die, præsentibus nonnullis idolorum sacerdotibus & alijs Paganis ipsi condolentibus, dæmon clamare cœpit: Nisi huc veniat seruus Dei viui Suuibertus Christianorum Episcopus, hinc non egrediar. Cumq. magis ac magis hæc iterando clamaret, confusi abscesserunt idololatræ & amici dæmoniaci, perplexi & dubij, quidnam facerent. Demum communi omnium deliberatione ab ipsis sanctus Suuibertus quæritur, & inuentus obnixe ro- B
gatur & inuitatur ad visitandum dæmoniacum præfatum. Igitur sanctus Suuibertus, fraterno tactus dolore, dæmoniaco compatiens, cum iret cum suis presbyteris & clericis, essetq. in via ad visitandum eum, mox cœpit dæmoniacus spumare, dentibusq. dire stridere, & horribiliter vociferando clamare plus solito: de quo præsentes valde gementes mirabantur. Sed sancto Suuiberto appropinquante domui, cessauit dæmoniacus iacens in lecto, ac si somno dulciter pressus esset.

Quem sanctus cernens, præcepit suis, vt omnes orationibus deuote vacarent: & ipse orationi incumbens, Deum deuotissime precabatur, vt ad laudem & gloriam sanctissimi nominis sui, & ad conuersionem incredulorum, dæmoniacum expulso dæmone liberaret. Surgensq. cum suis ab oratione, signauit dæmoniacum signo salutiferæ Crucis, dicens: C
In nomine Domini nostri Iesu Christi præcipio tibi immunde spiritus, vt exeas ab hac Dei creatura, vt agnoscat suum verum Creatorem & Saluatorem. Statim cum fœtore spiritus malignus exiens, clamare cœpit: Non diu in ista permanebis prouincia, serue magni Dei: nam sicut me ab hac mea habitatione expulisti, ita expelli te faciam ex ista terra & prouincia. Ethelhere vero a dæmonio liberatus, surgens palam, inhærens pedibus sancti Su-

PROPAGATIO FIDEI IN BORVCTVARIIS.

uiberti, veniam petens de commissis in eum, baptizari in nomine Iesu Christi instantissime poposcit, in cuius nomine liberatus fuit. Similiter multi Pagani cum duobus idolorum sacerdotibus, qui præsentes fuerunt, pedibus sancti Episcopi prouoluti, mysterium fidei Christianæ discere & scire expetierunt. Quos sanctus docuans, docebat diuinam Sapientiam descendisse de cælo ad terram, vt hominem, qui mortuus fuerat peccato, suo sanguine & benedicta morte in ara Crucis viuificaret. Itaque per tres continuas hebdomadas eos docens & in fide confirmans, baptizauit ex eis solummodo quadragintaduos, D
exceptis paruulis vtriusque sexus & mulieribus.

BORVCTVARII AD FIDEM CONVERSI.

Et licet Boructuarij essent gens barbara, sæua, & inculta, & plures deos adorarent, prophanis & sacrilegis sacrificijs responsa a dæmonibus exquirentes, augurijs & diuinationibus seruientes: tamen sanctus Suuibertus, condolens ipsorum miseriæ, sedula prædicatione, crebris deuotionibus, & mirabili sanctitate, Deo auxiliante, eos ad agnitionem veri perduxit luminis: ita vt relictis idolorum sordibus, in Christum credentes, phana, in quibus idola antea adorare consueuerant, proprijs manibus destruentes, ecclesias construerent, in quibus presbyteros & diaconos sibi in adiutorium per diuersa ecclesiarum loca ordinauit. Qui postquam præfatum errorem in magna parte, diuina præcedente gratia, miraculis & sermonibus extirpasset, frequentabatur a populis circumquaque po- E
sitis, cateruatim ad eum confluentibus: qui eximiæ conuersationis & miraculi præfati fama excitati, videre & audire eum sitiebant. Quibus libera voce documenta insinuans Euangelica, multos ex eis conuertit, quos sacro baptismatis fonte abluit & purgauit: sicq. per biennium inter eos moratus, vitæ meritis & virtutum clarens exemplis, omnibus amabilis & venerabilis factus est. Fraterno denique amore plenus, cunctis ad salutem prodesse satagebat. Ipse vero, vt omnibus omnia fieret, cunctos egenos in necessitatibus & infirmitatibus ipsorum visitauit, non solum Christianos, quos in fide visitando & exhortando confirmauit, sed & feroces Paganos errore idololatriæ irretitos, vt eos a vano cultu dæmonum ereptos, ad fidem perduceret Christi.] hæc ibi de ijs quæ præsenti & sequenti anno sunt facta: adijcit auctor alia miracula hoc eodem tempore ab eodem Christi Apostolo diuinitus edita, ex quibus maior facta fuit ad fidem accessio. Sed quas idem

A idem sanctus (vt comminatus fuerat dæmon) passus sit postea insidias, suo loco dicturi sumus.

De Orientalibus rebus illud hoc anno secundo Iustiniani Annales produnt, Sarracenos Damasci abstuliſſe a Christianis primariam ecclesiam, excitatos æmulatione ob eminentem pulchritudinem templi. hæc ex Theophane. Putamus hanc illam fuisse sancti Ioannis Baptistæ ecclesiam, cuius meminit Beda, vbi in epitome de locis sanctis de Damasco agit.

IESV CHRISTI ANNVS 706. IOANNIS PAP. VII. ANNVS 2. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS 3.

B

SEquitur Christi annus septingentesimus sextus Indictione quarta, quo nihil præterea Annales reddunt, nisi (quod ad res spectat Orientales) non sine magna ingratitudinis nota Iustinianum Imperatorem, qui armis Bulgaricis fuerat in Imperium restitutus, pactam pacem cum Trebellio ipsorum Rege frangentem, aduersus eum duxisse exercitum, sed dignas tulisse pœnas, vtpote qui posteriores in bello ferens, fuga elapsus, vix Constantinopolim cum paucis redire valuit. Habent ista latius enarrata Græcorum Annales[a].

a Ex Theoph. & Cedren.

Hoc eodem anno septingentesimo sexto consignantur res gestæ sancti Guthlaci anachoretæ in Anglia ab ijs qui eius vitam scriptis sunt prosecuti. Vixit hic in horrida insula solitarius, multisq. virtutibus illustratus, prophetiæ dono imbutus, & miraculorum gra- C
tia insignis extitit. Habentur ex parte res præclare ab eo gestæ [b], quas tu consulas.

b Apud Sur. die 11. April. to. 2.

IESV CHRISTI ANNVS 707. IOANNIS PAP. VII. ANNVS 3. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS 4.

SEptingentesimus septimus Redemptoris annus Indictione quinta inchoatur, quo decimoquinto Kalendas Nouembris Ioannes Papa, vbi sedisset annos duos, menses septem, dies decem & septem, moritur. de quo ista Anastasius: Hic fecit oratorium sanctæ Dei genitricis intra ecclesiam beati Petri Apostoli, cuius parietes musiuo depinxit: D
illicq. auri & argenti quantitatem multam expendit, & venerabilium Patrum dextra læuaq. vultus erexit. Hic restaurauit basilicam sanctæ Eugeniæ, quæ longo tempore detecta atque diruta fuerat. Laborauit autem & in cœmeterijs beatorum martyrum Marcelliani & Marci, Damasiq. sancti Pontificis. fecit vero & imagines per diuersas ecclesias, quas quicumque nosse desiderat, in eis vultum ipsius depictum reperiet.

IOANNIS VII. PAP. OBITVS.

Basilicam itaque sanctæ Dei genitricis, quæ antiqua vocatur, pictura decorauit, illicq. ambonem nouiter fecit; & super eamdem ecclesiam, quantum ad se, Episcopium constituere maluit, illicq. Pontificatus sui tempus expleuit.] Puto basilicam hanc Dei genitricis, quæ vocabatur antiqua, fuisse ecclesiam sanctæ Mariæ trans Tiberim posita, a Calixto Papa erectam, qua antiquior nulla; illicq. sibi Ioannem habitationem delegisse. Sed pergit Anastasius: Hic fecit aureum calicem præcipuum pensantem libras viginti, quem & gem- E
mis pretiosis decorauit.] & in fine: Hic fecit Episcopos per diuersa loca numero decem & octo. Qui etiam sepultus est ad beatum Petrum Apostolum ante altare oratorij sanctæ Dei genitricis, quod ipse construxit, sub die decimoquinto Kalend. Nouembris, Indictione sexta, Iustiniano Romanorum Rempublicam gubernante. Et cessauit Episcopatus eius mensibus tribus.] Sicq. decimoquinto Kalendas Februarij creatus est Sisinnius, de quo mox dicturi sumus anno sequenti.

BASILICA ANTIQVA DEI GENITRICIS.

IESV.

EXordio anni Redemptoris ſeptingenteſimi octaui, ſexta Indictione, decimoquinto Kalend. Februarij (vt diximus) creatur Papa Siſinnius natione Syrus, qui (inquit Anaſtaſius) podagrico humore ita tenebatur conſtrictus, vt ſibi cibum proprijs manibus exhibere non valeret: erat tamen conſtans animo, & curam gerens pro habitatoribus ciuitatis; qui & calcarias pro reſtauratione murorum iuſſit decoquere, vixitq. in Pontificatu dies dumtaxat viginti, ſicq. ſeptima die Februarij moritur, morte repentina: qui fecit in inſula Corſica Epiſcopum vnum, ſepultusq. eſt ad beatum Petrum dicta die & Indictione ſexta: ceſſauitq. Epiſcopatus eius menſem vnum, ſeu dies vigintinouem.] Poſtea vero die B ſeptima Martij creatur Pontifex Conſtantinus natione Syrus, vir (inquit idem Anaſtaſius) valde mitiſſimus.

SISINNII PAP. CREATIO ET OBITVS.

CONSTANTINVS PAPA.

Huius Pontificatus exordio contigit creari Rauennatem Archiepiſcopum Felicem, Romamq. ſe conferre ex more, vt conſecrationem acciperet ab ipſo Pontifice, profeſſione fidei edita & obedientiæ ſponſione, licet inuitus, cogentibus magiſtratibus. ſed rediens Rauennam, pœnitens facti, reſilijt, Rauennatum inſtigatione permotus, ſeq. ſchiſmate ab Apoſtolica ſede diuiſit: cuius rei cauſa animum etiam Iuſtiniani Imperatoris maxime in ſe concitauit, vt ab eo vinctus iuberetur perduci Conſtantinopolim, & exilio atque etiam oculorum priuatione damnari; vixq. tandem ſuis preſſuris excoctus ad meliores conuerſus ſit ſenſus, didiceritq. ſupremæ ſedi Pontificiæ obedire. Hæc autem adeo luctuoſa a nobis ſummatim perſtricta ſunt; Anaſtaſius vero plura addit his verbis: C

FELICIS RAVENNATIS ORDINATIO ET SCHISMA. * valuit

Hic, inquit, ordinauit Felicem Archiepiſcopum Rauennatem, qui ſecundũ vſum priorum ſuorum ſolitas in ſcrinio noluit facere cautiones, ſed per potentiam Iudicum expoſuit, vt maluit *. Cuius cautio a Pontifice in ſacratiſſima Confeſſione beati Petri Apoſtoli poſita, poſt multos dies, tetra & quaſi igne combuſta reperta eſt.] quod quidem haud accidit caſu, ſed ad ſignificandum veluti certis notis, haud Deo & Apoſtolo Petro eſſe gratam eam confeſſionem atque profeſſionem, quæ non prodit ex animo, ſed ex timore. Quid autem Rauennates ſint paſſi, cum Felicem ſuum ipſorum Epiſcopum a promiſſione recedere ſuaſerunt, & Iudicibus ac magiſtratibus Imperatoris contradixerunt, atque ob id etiam rebelles maieſtati fuerunt, & ab Imperio deſciuerunt, ita pergit dicere Anaſtaſius:

FELIX ET RAVENNATES PVNITI. D

Rauennates ciues elati ſuperbia, digna vltionis pœna mulctati ſunt. Mittens quippe Iuſtinianus Imperator Theodorum Patricium & primum exercitus inſulæ Siciliæ cum claſſe nauium, Rauennam ciuitatem cepit; & omnes rebelles, quos ibi reperit, compedibus ſtrinxit, diuitias eorum abſtulit, & Conſtantinopolim miſit. Dei autem iudicio & Apoſtolorum principis Petri ſententia, qui inobedientes fuere Apoſtolicæ ſedi, amara morte perempti ſunt, & idem Archiepiſcopus lumine priuatus, dignam factis recipiens pœnam, exul in Ponticam tranſmiſſus eſt regionem.] hucuſque de pœna rebellium Anaſtaſius. Sed quomodo demum exilio liberatus Felix permiſſus eſt redire Rauennam, inferius ſuo loco dicturi ſumus.

Ita plane iuſta lance appenſo diuino iudicio oportuit puniri magna ſeueritate homines refractarios, qui toties contra Eccleſiam Romanam cornua erexere, ſæpe delinquentes, ſæpe veniam obtinentes ab ipſo Romano Pontifice: vt per Imperatorem ira æſtuantem acerbiſſime punirentur. Sic igitur tamquam in conflatorio Eccleſia illa purgata, & vexa- E

ECCLESIA RAVENNATVM IN MELIOREM STATVM REDVCTA. *b Iſai. 1.*

tionibus excocta, didicit ex ijs quæ paſſa eſt obedientiam: vt factum ſit illi a Domino ſecundum illud vaticinium Iſaiæ [b]: Conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam, & auferam omne ſtannum tuum, & reſtituam Iudices tuos vt fuerunt prius, & conſiliarios tuos ſicut antiquitus: poſt hæc vocaberis ciuitas iuſti, vrbs fidelis.] ita plane: ex hoc enim tempore quieuerunt factioſæ illæ in Romanam Eccleſiam contentiones, eidem in omnibus (vt par erat) ſemper Epiſcopis Rauennatibus obedientibus. Meruerunt ab Imperatore Orientis ita Rauennates affligi, qui Exarchatus confiſi potentia aduerſus matrem adeo fuere proterui. At quo tempore Felix ita oculorum vſu Conſtantinopoli ignominioſe priuatus eſt, & miſeri Rauennates occiſi, eodem plane Romanus Pontifex ad maiorem ipſorum inuidiam ab eodem Imperatore itidem Conſtantinopoli ſummis eſt affectus honoribus, de quibus inferius dicturi ſumus.

Hoc

A Hoc eodem anno Eccleſia Boructuariorum in Germania, ipſo ſui ortu, inuidia diaboli diſſipatur, Chriſtianis qui in ea erant alio migrare coactis. Duobus enim elapſis iam annis, ex quo ad Euangelium prædicandum reſerata ianua fuerat Apoſtolo illarum gentium Suuiberto, inter eos & vicinos Saxones immane conflatum eſt bellum, id plane Satana moliente, quod iam ante ſanctiſſimo viro fuerat comminatus. Rei geſtæ narrationem idem ſibi præſentium rerum ſcriptor ſic aggreditur Marcellinus [a]: Quamuis autem diabolus ſit mendax & pater mendacij, verum tamen ſancto prædixit Suuiberto, cum per eum expulſus eſſet ab obſeſſo, *nimirum operaturum, vt ex ea prouincia eum pelleret.* Nam poſt biennium veniens illuſtris Bruno magnus Satrapa Saxonum cum nobili comitatu in prouinciam Boructuariorum, pernoctansq. in vico Ratingen, ex nimia ebrietate orta diſſenſione magna inter ipſum & Primicerium eiuſdem vici de Ratingen, ex inſtigatione & B ſuggeſtione diabolica ipſum occidit cum duobus famulis: quibus per vicum dolenter patefactis, amici & affines occiſorum ad arma conuolantes, eumdem nobilem Satrapam fere cum omnibus ſuis in vindictam trucidauerunt.

CONATVS DIABOLI ADVERSVS S. SVVIBERTVM.

[a] *Marcell. in Suuiber. c. 22.*

Fama vero per Saxoniam increbreſcente veridica, Saxones irati nimis, intrantes potenter Boructuariorum fines, multos in ore gladij occidentes, maxima damna ipſis intulerunt, vicumq. Ratingen funditus liuore pertinaci deſtruxerunt. Econtra Boructuarij, & præcipue amici occiſorum, aggregata magna potentia armigerorum, multas villas & munitiones Saxonum igne & ferro demoliti ſunt. Sicq. viciſſim dum diu committerent magnæ depopulationis excidium, Boructuarij & præcipue Chriſtiani, qui a ſancto Suuiberto verbum Dei receperunt, perpendentes quod Saxonum potentiæ & inſolentiæ reſiſtere non poſſent, vale dicto ſancto Suuiberto, & accepta ab eo benedictione, coacti mi- C grauerunt in exteras prouincias, vt liberius ibidem Chriſto ſeruirent. Interea attendens ſanctus Suuibertus glorioſus Pontifex gregem ſuum hac illacq. diſperſum, & quod nullum fructum nullasq. inducias inter vtraſque partes cum ſuis propter ſaxea Saxonum corda facere poſſet, exorauit aſſidue Dominum, vt ei iam ſeni locum oſtenderet, vbi habitare deberet. Tandem angelica reuelatione admonitus, præcipitur ire Coloniam Agrippinam ad Pipinum Ducem & Plectrudem eius coniugem, qui ei aptum locum permanendi cum ſuis condonarent.] Quomodo autem Coloniam perueniens, exceptus a Plectrude coniuge Pipini complura Apoſtolo digna operatus eſt, & a Pipino vicum Vuerdam in inſula Rheni impetrans, nobile illic condidit monaſterium, idem Marcellinus pluribus narrat. Fuit ea erectio fortis munitio ad expugnandam perfidiam Saxonum: ſicq. accidit, vt vbicumque vir Apoſtolicus fuerit, ſemper profuerit, illaq. Chriſtianorum diſperſio conuerſa D fuerit ad maiorem fidei profectum: ſicut contigit ipſo exordio naſcentis Eccleſiæ, cũ Hieroſolymis [b] oborta perſecutione, facta eſt proficua diſcipulorum circumquaque diſperſio.

SAXONES INSVRGVNT ADVERSVS BORVCTVARIOS.

[b] *Act. 8.*

IESV CHRISTI ANNVS 709. | CONSTAN. PAP. ANNVS 2. | IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS 6.

SEquitur Redemptoris annus ſeptingenteſimus nonus, Indictione ſeptima: quo, menſe Octobri, iam inchoata a menſe Septembri Indictione octaua, Iuſtinianus Imperator pœnitentiam agens (vt ait Marianus Scotus huius temporis auctor) accerſit ab Vrbe Conſtantinopolim Conſtantinum Papam; quod hoc anno Indictione octaua inchoata E factum eſſe, Anaſtaſius tradit, licet Scotus nona Indictione id accidiſſe ſcribat. Verum Anaſtaſio potius aſſentimur, cui reliqua bene conſentiunt, vt quæ dicentur oſtendent. Iuſtinianus igitur, non minis, ſed precibus adhibitis, omniq. ſecuritate præſtita, ſcriptis litteris Conſtantinum accerſit Conſtantinopolim, vt finis aliquis controuerſiæ ob canones ad Quintam & Sextam Synodum ſuperadditos poneretur: quod ex ijs quæ Anaſtaſius in Gregorio Secundo Conſtantini ſucceſſore narrat, intelligere ſatis poſſumus. Cum autem ſoluiſſet a Romano Portu dicto menſe Octobri, hiemandum ſibi fuit Hydrunti. Sed audiamus quæ de his Anaſtaſius dicat:

IVSTINIANVS IMP. ACCERSIT CONSTAN. PAPAM.

His, inquit, temporibus, *quibus ſcilicet hæc agerentur cum Rauennatibus*, miſit præfatus Imperator ad Conſtantinum Pontificem Sacram, per quam iuſſit eum ad regiam aſcendere vrbem. Qui ſanctiſſimus vir iuſſis Imperialibus obtemperans, illico nauigia fecit parari, quatenus iter aggrederetur marinum.] Quod autem audiſti Imperatorem

iuſſiſſe

iussisse, & Pontificem obtemperasse: quo sensu hæc accipienda sint verba, ex rerum gestarum progressu intelliges, cum videris quibus humillimis obsequijs idem Imperator ipsum Pontificem susceperit: cognosces enim plane, eum non fastu Imperatorio præcepisse, sed precibus exorasse. Pergit vero Anastasius: Et egressus est a Portu Romano die quinta mensis Octobris, Indictione octaua: & secuti sunt eum Nicetas Episcopus Siluæcandidæ, Georgius Episcopus Portuensis, Michaelius, Paulus, Georgius presbyteri, Gregorius diaconus, Georgius Secundicerius, Ioannes primus Defensor, Cosmas Sacellarius, Sisinnius Nomenclator, Sergius Scriniarius, Dorotheus & Iulianus subdiaconi, & de reliquis gradibus Ecclesiæ non pauci clerici.] Ceterum cum præsentia Pontificis Vrbs destituta videretur, Ioannes Exarchus, qui ad Rauennates missus erat, Romam petens, clerum afflixit, illa nimirum absentiæ Pontificis occasione arrepta, prout idem auctor sic pergit dicere:

CONSTANTINVS PAP. PROFICISCITVR CONST.

IOAN. EXARCHI SCELERA.

Veniens igitur Neapolim Constantinus Papa, illic eum reperit Ioannes Patricius & Exarchus, cognomento Rizocopus: qui veniens Romam, iugulauit Paulum *diaconum* & Vicedominum, Petrum Arcarium, Sergium Abbatem presbyterum, & Sergium ordinatorem: pergensq. Rauennam, pro suis nefandissimis factis iudicio Dei illic turpissima morte occubuit. Georgius vero presbyter Neapoli relictus est, & Pontifex cum suis in Siciliam perrexit: vbi Theodorus Patricius extraticus * languore detentus, occurrens Pontifici, magna eum veneratione salutans atque susciplens, medelam adeptus est celerem. Atque inde egrediens per Rhegiũ & Cortonam, transfretauit Gallipolim, vbi mortuus est Nicetas Episcopus. Dum vero Hydrunti moras faceret, eo quod hiems erat, illic suscepit sigillum Imperiale per Theophanium Regionarium, continens ita, vt vbi denominatum contingeret adesse Pontificem, omnes Iudices ita eum honorifice susciperent, quasi ipsum præsentialiter Imperatorem viderent.] hucusque res gestæ Constantini Papæ anni huius, reliqua anno sequenti.

S. VVILFRIDI OBITVS.

Vt vero iam res Anglicanæ Ecclesiæ attingamus, hoc item anno, vt diuinitus ab Angelo prædictum ipsi fuerat, ex hac vita recedit S. Vuilfridus Archiepiscopus Eboracensis (quem sub Agathone & sub Ioanne Septimo Romanis Pontificibus ad Romanam sedem appellantem confugisse diximus, & semper ab eadem absolutũ) vbi sedisset annos quadraginta quinque, creatus (vt ex Beda[a] diximus) anno Domini sexcentesimo sexagesimo quarto. Idem vero Beda, vbi de eius transitu egit, vitam ipsius pariter scribit[b], atque in fine eiusmodi habet ad sepulchrum eius appositum epitaphium his versibus:

a Bed. lib. 3. c. 26.
b Bed. lib. 5. c. 20.

EPITAPHIVM S. VVILFRIDI EPISCOPI.

Vuilfridus hic magnus requiescit corpore Præsul,
Hanc Domino qui aulam ductus pietatis amore
Fecit, & eximio sacrauit nomine Petri,
Cui claues cæli Christus dedit arbiter orbis:
Atque auro ac Tyrio deuotus vestiyt ostro.
Quin etiam sublime Crucis radiante metallo
Hic posuit trophæum, necnon & quatuor auro
Scribi Euangelij præcepit in ordine libros:
Ac thecam e rutilo his condignam condidit auro.
Paschalis qui etiam solemnia tempora cursus
Catholici ad iustum correxit dogma canonis,
Quem statuere Patres, dubioq. errore remoto
Certa suæ genti ostendit moderamina ritus:
Inq. locis istis monachorum examina crebra
Colligit, ac monitis, cauit quæ regula Patrum,
Sedulus instituit, multisq. domiq. forisq.
Iactatus nimium per tempora longa periclis:
Quindecies ternos postquam egit Episcopus annos,
Transyit, & gaudens cælestia regna petiuit.
Dona Iesu, vt grex pastoris calle sequatur.] Porro quo die cælum scandit, quarto Idus Octobris, eodem colitur ab Ecclesia anniuersario cultu, inter sanctos confessores relatus in tabulis Ecclesiasticis.

c Habet Sur. die 26. Maij, to. 3.

Eodem quoque anno moritur sanctus Althelmus Episcopus Schireburgensis in Anglia, de quo superius, vt eius vitæ Acta[c] declarant. His lucidissimis astris hoc anno Ecclesia

Anglesia Anglicana cælum ornauit, vbique sancta, in monachis, Episcopis, atque Regibus.

Hoc namque anno Coenredus Rex Merciorum, vbi sex annorum regni periodum absoluit, Romam venit, vt Beda in epitome scribit. Immo de duobus Regibus Anastasius testatur in Constantino, cuius hæc sunt verba: Huius temporibus duo Reges Saxonum ad orationes Apostolorum cum alijs pluribus venientes, velociter (vt optabant) vitam suam finiuerunt.] hoc enim erat illis in votis, vt Romam pergerent ad limina Apostolorum, ibiq. peccatis expiatis, spiritum Deo redderent. Eadem de his scribens Paulus diaconus, post multa hæc addit: His temporibus multi Anglorum gentis nobiles & ignobiles, viri & feminæ, diuini amoris instinctu, Romam venire consueuerunt.] Sic igitur qui [a] erant longe, facti sunt prope in sanguine Christi; & qui in diuisa (vt aiebant) a toto orbe Britannia habitabant Angli, ijdem communione fidei proximi & charitate coniuncti facti fuerunt, matris vberibus iugiter inhærentes.

FREQVENS PEREGRINATIO ANGLORVM AD LIMINA APOST.

a Ephes. 2.

Eodem anno Childebertus, tertius eius nominis Rex Francorum, vbi regnasset annis decem & septem, moritur iuxta initam superius rationem annorum ex huius temporis petitam scriptoribus: inq. locum eius subrogatur Dagobertus secundus, qui regnum tenuit annis quinque. Porro hoc eodem anno factam diuinitus apparitionem Autberto Episcopo de erigenda basilica in honorem sancti Michaelis Archangeli, habet Sigebertus in Chronico. Eius generis apparitiones plures tum in Oriente, tum in Occidente, Græcorum atque Latinorum scriptores produnt: porro ex miraculorum frequentia haud rem fuisse inanem, ijdem auctores ostendunt. Fuit item Autbertus Cameracensis Episcopus, idemq. sanctitate insignis, cuius res gestas scripsit Fulbertus clarissimus sui temporis scriptor.

DAGOBERTVS II. REX FRANCORVM.

IESV CHRISTI ANNVS 710.	CONSTAN. PAP. ANNVS 3.	IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS 7.

SEptingentesimus decimus sequitur annus, Indictione octaua, qua soluens Hydrunto Constantinus Papa, peruenit Constantinopolim: sed quo præuio honore, quibus occursibus & obsequijs, cum id ipsum complures scribant, verba hic in primis reddamus Anastasij Bibliothecarij, qui sic ait: Egressi, *e portu scilicet Hydruntino*, partes Græciæ contingentes, in insula quæ dicitur Cœa, occurrit Theophilus Patricius & Strategus, *id est, Dux*, curauisianorum, & cum summo honore eum susceperit, & amplectens vt iussio continebat, iter absoluit peragere cœptum. A quo loco nauigantes, venerunt a septimo milliario Constantinopolim. Vbi egressus Tiberius Imperator filius Iustiniani Augusti cum Patricijs & omni Syncleto, *nempe Senatu*, & Cyrus Patriarcha cum clero & populi multitudine, omnes lætantes & diem festum agentes. Pontifex autem & eius primates cum sellaribus Imperialibus, sellis & frenis inauratis, simul & mappulis, ingressi sunt ciuitatem. Apostolicus Pontifex cum caumelauco, vt est solitus Romæ procedere, a palatio *Septimi* egressus in Placidias vsque, vbi hospitaturus * erat, properauit.

CONSTANTINVS PAPA VENIT CONSTANTINOP.

*placitus

Dominus autem Iustinianus Imperator audiens eius aduentum, magno repletus gaudio, a Nicæa Bithyniæ misit Sacram gratiarum actione plenam, & vt debuisset Pontifex occurrere Nicomediam, & ipse veniret a Nicæa: quod & factum est. In die autem qua se inuicem viderunt, Augustus Christianissimus cum regno in capite sese prostrauit, pedes osculans Pontificis: deinde in amplexum mutuum corruerunt. Et facta est lætitia magna in populo, omnibus aspicientibus tantam humilitatem boni Principis. Die vero Dominico Missas Imperatori fecit, & communicans Princeps ab eius manibus, proq. suis delictis vt deprecaretur, Pontificem postulans, omnia priuilegia Ecclesiæ renouauit, atque sanctissimum Papam ad propria reuerti absoluit.] hucusque de his Anastasius: pergit vero dicere de eius in Vrbem reditu, quem contigisse ait mense Octobri, Indictione decima: adeo vt eum ibi commoratum esse oportuerit vsque ad annum sequentem, quo mense Septembri decima Indictio inchoatur. Porro de eodem occursu Imperatoris meminit Anselmus Lucensis, vbi agit de potestate & primatu Romani Pontificis, ac longe ante eum Beda & Marianus Scotus summatim eadem perstringentes, & alij.

IVSTINIANVS IMP. PROSTRATVS PEDES OSCVLATVR PAPAE CONSTANTINI.

Quid vero Constantinopoli per Constantinum Pontificem actum sit, scriptorum inopia latet quidem: tantummodo autem veluti per transennam ex ijs quæ idem Anastasius scribit

scribit in Gregorio Secundo (vt dictũ est) Constantini successore, licet aspicere, cum videli- A cet ait, ipsum Gregorium hoc tempore Apostolicæ sedis diaconum optima responsione vniuersis de propositis capitulis quæstionibus, cum Constantinopoli esset vna cum Constantino Papa, pleniſſime satisfeciſſe. Quod enim his temporibus nulla alia verteretur quæstio inter Orientales & Occidentales, nisi de capitibus additis ad Quintam & Sextam Synodum: satis intelligere possumus, de his Constantinopoli cum eodem Romano Pontifice esse tractatum, de his conuentus habitos, atque inter vtramque partem diutius altercatum, sed primas retuliſſe Pontificem, Gregorio diacono constitutionum antiquorum Patrum acerrimo defensore: quod & ex ijs quæ superius dicta sunt ex eodem Anastasio Bibliothecario, satis euidenter apparet.

Quod autem ad Iustinianum Imperatorem pertinet, liquet ipsum hoc anno varijs esse concussum motibus, rebellantibus populis Chersonesi: qui de ijsdem crudeliſſimam B vindictam exercuit. Hæc vero quomodo se habuerint, ex ipsis Græcorum petamus Annalibus, qui sic se habent[a]: Memoria recolens Imperator insidias sibi a Chersonensibus, Bosphorianis, alijsq. paratas, aduersus eos naues suas a minima ad maximam omnes misit, mandato, vt quicumque ea loca habitarent, vniuersi gladio trucidarentur, neque vitæ cuiusquam parceretur. Missi ergo hoc perfecerunt, nemine ipsis resistente: solis ab infantibus cædem abstinuerunt, quippe in seruitutem mancipandis. Principes Chersonensium viri numero quadragintaduo, addita custodia, ad Imperatorem missi sunt. alios septem ligneis sublicis in altum suspensos igni assarunt, alios in mare abiecerunt. His cognitis Iustinianus etiam in obseruatos infantes insanijt. Cum in reditu classis iam Byzantio appropinquaret, periclitata est: mortuorum numerus initus, repertusq. millium septuagintatrium. Id gaudium Iustiniano auxit.] naufragium autem contigisse hoc anno mense C Octobri, nona iam Indictione inchoata, Theophanes docet.

a Theophan. & Cedren. in Iustiniano Rhinot.

DIRA VLTIO IN CHERSONENSES.

Eodem anno defuncto Vuitiza nefario Hispaniarum Rege, postquam annos nouem regnasset, successit in locum eius Rudericus, siue Rodericus, filius Theofredi. ita quidem ex Tudensi, qui ait, Rudericum regnare cœpisse Era septingentesima quadragesimaoctaua; additq. ipsum consilio magnatorum Gothicæ gentis regnum suscepisse, virum belligerum, durum, & ad omne negotium expeditum, sed vita & moribus Vuitizæ non absimilem, facem luemq. totius Hispaniæ, vt quæ de eo dicturi sumus ostendent.

RVDERICVS REX HISPAN.

IESV CHRISTI ANNVS 711. CONSTANTINI PAP. ANNVS 4. IVSTIN. RHINOT. ITERVM IMP. ANNVS 8. D

CONSTANTINVS PAPA ROMAM REDIT.

SEptingentesimus vndecimus Domini adest annus Indictione nona; quo, mense Octobri, iam inchoata decima Indictione, Constantinus Papa Romam ex Oriente redijt. de quo ista Anastasius breuiter: Egressus igitur a Nicomedia ciuitate, crebris valetudinibus Pontifex attritus, tandem sospitatem Domino tribuente, incolumis ad portum Caietæ peruenit, vbi sacerdotes & maximam populi Romani reperit multitudinem: ac vigesimaquarta die mensis Octobris, Indictione decima, Romam ingressus est, & omnis populus exultauit atque lætatus est. Fecit autem ordinationes Episcoporum in eundo & redeundo per diuersa loca Episcopos duodecim.] etenim vbicumque contigit præsentem esse Pontificem, illum omnes intelligebant primarium propriumq. esse pastorem, Episco- E pis omnibus suæ iurisdictionis subijcientibus fasces summo vniuersalis Ecclesiæ sacerdoti. Pergit vero Anastasius: Post menses autem tres lugubre nuncium personuit, quod Iustinianus Christianiſſimus & Orthodoxus Imperator trucidatus est, & Philippicus hæreticus in Imperiali promotus est arce.] sed de his suo loco dicendum: iam vero prosequamur & absoluamus quæ sunt anni huius res Occidentalis Ecclesiæ.

ECCLESIA SAXONVM ERIGI COEPTA.

b Marcellin. in Suuibert. c. 24.

Hoc enim anno Ecclesiæ Saxonum iaci cœperunt fundamenta per sanctiſſimum virum Apostolicum Suuibertum venientem ad eos in abundantia benedictionis, in signis & virtutibus, excitando etiam defunctum a morte, potentem in omnibus opere & sermone. Audi ergo quæ de his Marcellinus litteris prodidit[b]: Anno, inquit, Dominicæ incarnationis septingentesimo vndecimo, cũ sanctus Suuibertus feruenter prædicans non solum in Vuerda, sed & in pagis & villis vicinis enunciaret prophanis Saxonibus Euangelium

A lium Christi: contigit quadam die Martis, vt ipse extra Vuerdam diuina celebraturus, iret cum venerabili presbytero suo Vuilleico in villam vicinam, & quidam diues Gentilis, Hungerus nomine, postea conuersus & baptizatus in festo Apostolorum Petri & Pauli, & a sancto Suuiberto appellatus Petrus, ex feruore fidei & nimia humilitate & deuotione curru aduehi curaret arenã & lapides, reliquaq. tali ædificio congrua & opportuna ad monasterium S. Suuiberti. Procurante autem omnium bonorum æmulo diabolo, idem Petrus corruens sub carruca onusta lapidibus, efferebatur mortuus, quia pene suffocatus, & per diuersa vulnera capitis extinctus fuit. De quo omnes cum non immerito dolerent, magnusq. concursus populorum ad illud miserandum spectaculum fieret gementium & dolentium propter inopinatam illius mortem, cumq. exequiæ præpararentur, vt corpus Ecclesiasticæ mandaretur sepulturæ: superuenit pius pater sanctus Suuibertus cum deuoto B Vuilleico suo capellano. Qui cum didicisset ex gemitu, audisset q. a circumstantibus mortem illius Petri: ipse habens fiduciam magnam in Christum, præcepit vt emortuum corpus, antequam sepeliretur, ad cellam suam deportaretur.

PETRVS REVOCATVR AD VITAM.

Quod cum factũ fuisset, ipse astante magna turba populorũ, rei exitum præstolante, largiter cum multis suspirijs lacrymas fundẽs, flexis genibus deuotissime orauit ad Dominum pro resuscitatione Petri famuli monasterij. Cumq. diu preces precibus continuasset, surgens tangendo, cum oscularetur funus, statim mortuus non solũ reuixit & surrexit, verum etiam nullæ cicatrices vulnerum, nulla conglomeratio sanguinis per totum corpus apparuerunt: de quo omnes laudabant benignitatem Christi Saluatoris. Fama huius miraculi per totam prouinciam promulgata, neophyti in fide solidati confirmantur, multi vero infideles ad Christum conuersi, fonte baptismatis Christo regenerati sunt. Vixit autem postea C idẽ Petrus sanus & incolumis vsque ad consummationẽ Ecclesiæ Vuerdensis, etiã post migrationẽ sanctissimi patris Suuiberti.] hucusque Marcellinus de mortuo ad vitã reuocato.

NOVA CONVERSIO GENTILIVM AD FIDEM.

At licet verbum Dei in terram illam minime vacuum absque fructu ceciderit: haud tamen sterilis terra illum reddidit, quem par erat, ex tanta cultura fructum: nam id inferius idem auctor de eodem Suuiberto[a]: Licet gentibus in vicino habitantibus prædicando, primo parum vel nihil profecit in conuersione earum, eo quod essent homines duræ ceruicis & barbaræ mentis, non tamen propter hoc destitit, quin indesinenter cum feruore prædicans, multos nobilium & ignobilium conuerteret ex eis: qui repudiatis sordibus idolorum, fidei sunt fonte abluti. Quibus, vt bonus pastor in populo, dispensauit tamquam fidelis & prudens negotiator, mensuram Dominici tritici: Ipse enim spreuit mundi pompas & vanitates spe supernorum præmiorum. & ideo maximis virtutum donis cælitus D ditatus, Deo in omnibus gratus, vt gemma fulsit in clero: nam positus inter Gentiles, illic præclarum opus inter gentes operatus est, Domino cooperante, & sermonem eius confirmante, sequentibus miraculorum diuersorum signis.] hæc Marcellinus:

a Marcellinus cap. 25.

SAXONVM PLVRES CREDVNT CHRISTO.

Ex his quidem nostri temporis Saxones infelices compellare liceat verbis Apostoli[b]: Sic stulti estis, vt cũ spiritu cœperitis, nunc carne consummemini? Quis ergo tribuit vobis spiritum, & operatus est virtutes in vobis? nonne vir Apostolicus Suuibertus? Quis in tanta signorum & benedictionis abundantia superuenit ad vos, vt posthabeatis vestrum primum Apostolum Suuibertum? In vos igitur conuertantur indesinentes lacrymæ Hieremiæ[c]: vos concutiat tonitrus ille, cum ex præcordijs intimis lugubre illud exclamat: Obstupescite cæli super hoc, & portæ eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissi- E patas, quæ continere non valent aquas.] Sed spero fore aliquando, vt excitentur voce Domini eadem interpellatione, qua Angelum monuit Ecclesiæ Ephesi dicens[d]: Memor esto itaque, vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac, &c.] Sed iam (quod polliciti sumus) ad res Orientales conuertamus orationem.

b Gal. 3.

IN SAXONES AVCTORIS APOSTROPHE.

c Hierem. 2.

d Apoc. 2.

Cum igitur Anastasius tradat, post tres menses a reditu Constantini Pontificis in Vrbem, qui contigit (vt ait) vigesimaquarta mensis Octobris, allatum ad ipsum nuncium de nece Iustiniani Imperatoris, vtique circa anni huius finem, eam accidisse possumus intelligere. Quomodo autem id factum sit, ex Græcorum Annalibus est promendum. Vbi enim Theophanes dira illa superius memorata, quæ aduersus Chersonenses iussu eiusdem Imperatoris sunt perpetrata, narrauit: haud Imperatorem quieuisse tradit, sed maiore excandescentem ira ad interitum omnium hoc anno denuo parasse classem affirmat, quo solo æquaret omnia, solumq. aratro proscinderet. Hoc autem cum illi intelle-

IVSTINIANVS IMMITTIT CLASSEM IN CHERSONENSES.

xiſſent, ſe munierunt, parati Imperatori reſiſtere, petentes auxilium a Chaiano Princi- A
pe Gazarorum. Ne autem miſeri pati cogerentur quæ ira æſtuans Imperator præceperat,
obſtitit Deus, excitans aduerſus eum nobiles viros Eliam Spatharium atque Bardanem
Philippicum ex inſula Cephalenia, vbi relegati fuerant, reuocatos, qui eidem eſſent claſ-
ſi præficiendi. Hos autem cum Imperator comperiſſet apud Cherſonam eſſe tumultua-
tos, alios loco ipſorum duces miſit: qui doloſe admiſſi intra Cherſonam, a ciuibus truci-
dati ſunt, apertam aduerſus Iuſtinianum defectionem iam conclamantibus, & acclaman-
tibus Bardanem Philippicum Imperatorem.

ACCLAMATVR PHILIPPICVS IMPERATOR.

His cognitis Iuſtinianus, in Eliam veluti facti auctorem commotus, quod non poſſet in
ipſum, in eius domeſticos furorem conuertens, filium eius in matris ſinu peremit: ipſam
vero eius coniugem coquo natione Indo ignominiæ cauſa collocauit in matrimonium.
Miſitq. aliam claſſem aduerſus rebelles: Sed cum qui miſſi erant, ob nimias difficultates B
haud præſtare poſſent, quod Imperator faciendum præcepiſſet, metuentes, re infecta
redire ad eum vindicare paratum, & ipſi Philippicum Imperatorem acclamare cœperunt
abſentem, petentes a Gaiano, ad quem confugerat, ipſum reddi. Quod cum factum eſſet,
omnes ſimul cum nouo ſunt reuerſi Imperatore. Qui appropinquans Conſtantinopoli, ad-
uerſus Iuſtinianum immittit Eliam, & contra Tiberium eius filium Maurum Patricium
& Ioannem Spatharium proficiſci iubet.

Quid vero iſti fecerint, audi terribilem dignam commiſerationem tragœdiam: Vbi au-
tem (inquit Theophanes) Maurus cum Ioanne ad Blachernas perueniſſet (templum illic
erat Dei genitricis Mariæ) inuenit Tiberium altera tenentem manu columellam ſanctæ
menſæ Dei & Dei genitricis altaris, & altera pretioſa ligna, & in collo philacteria (erant
hæ ſacroſanctæ reliquiæ) extra tribunal *, autem reſidentem Anaſtaſiam patris eius ma- C
trem: quæ Mauri prouoluta pedibus, flagitabat ne ſuus occideretur nepos Tiberius, vtpo-
te qui nihil geſſiſſet prauum. Cumq. ille pedes huius teneret, & cum lacrymis ſupplicaret,
ingreſſus eſt Strutus (id erat cognomentum Ioanni Spathario) & vi arripuit illum, &
pretioſa quidem ligna ab eo ſublata ſupra menſam poſuit, philacteria vero in collo ſuo ſu-
ſpendit. Puero autem foras educto, & ſpoliato, ſupra limen expanſo, guttur eius inſtar
ouis ſecarunt, & hunc in templo ſanctorum Anargirorum, *Coſmæ ſcilicet & Damiani*,
quod Paulinæ vocatur, ſepeliri mandarunt. Comprehenſus præterea & Barisbacurius
primus Patricius & Comes obſequij, & interemptus eſt.

* ſacrarium

TIBERII CAES. CAEDES.

IVSTINIANVS IMP. OCCIDITVR.

Porro Elias vna cum eo qui ſecum erat deſcendente in Damaſſim, & ad ſermones cum
eo qui illic erat exercitu veniente, verbumq. impunitatis populo qui erat cum Iuſtiniano
præbente; ſequeſtrati ſunt vniuerſi, & diſceſſerunt a Iuſtiniano, ſolum hunc deſerentes, D
& ad partes Philippici confluentes. Tunc prædictus Elias furore repletus, currens, collo
eius comprehenſo, pugione quo erat accinctus, caput eius amputauit, & per Romanum
Spatharium ad Philippicum miſit. At vero Philippicus per eumdem Spatharium hoc ad
Occidentales partes vſque Romam tranſmiſit.] hucuſque de nece Iuſtiniani & Tiberij
eius filij Theophanes. Qui igitur tamquam fera beſtia humanum ſanguinem ſitiens, adeo
in ſibi ſubditos populos fuerat debacchatus, ſuo ſuorumq. ſanguine ſupplicium luit, po-
ſteris reliquens exemplum, in ſeipſos ſuosq. ſæuam a Deo expectare debere vindictam,
cum in populum ſibi creditum immanes Principes ſæuiunt. Factumq. ſecundum verbum
Domini ad Hieremiam [a]: Adducam inimicos tuos de terra quam neſcis: quia ignis ſuc- *a Hierem. 15.*
cenſus eſt in furore meo, ſuper vos ardebit.] dum exulem Philippicum & poſtea latentem
inter barbaros accinxit vindice gladio, hominem alioqui Deo multipliciter inimicum, E
nimirum ob deprauatos vitæ mores, & (quod deterius eſt) hæreſi labefactatum Monothe-
litarum hæreticorũ, quos eo vehementius factus iam Imperator aggreſſus eſt propugnare
ſimul & eorum hæreſim, eoq. ardentius propagare, quod vni ipſorum acceptum ferebat
Imperium, qui fore ipſum Imperatorem prædixiſſet, cum & eidem præmij loco pollicitus
eſſet Sextæ Synodi abolitionem. Porro rem geſtam Theophanes ita narrat:

PSEVDOMONACHVS SEXTAM SYNODVM ABROGANDAM PETIT.

Priuſquam imperaret, erat quidam Incluſus in monaſterio Calliſtrati præuiſor (qui ſci-
licet aſtronomicis inſpectionibus futura prædicere conſueuerat, hæreticus Monothelita)
Qui ad ſe venienti Philippico dixit: Imperium tibi eſt repoſitum. At ille turbatus eſt. Et
ait Incluſus: Si iubet Deus, tu quamobrem contradicis? Hoc autem dico, quia Sex-
ta Synodus male facta eſt: Si ergo imperaueris, hanc proijce, & Imperium fiet tibi forte
atque longæuum. Qui cũ iuramento ſpondet ei, ſe hoc facturum. Cum autem Leontius Iu-
ſtiniano

A ſtiniano ſucceſſiſſet, aſcendit Philippicus ad Incluſum. Qui dicit ei: Ne feſtines. fiet tibi.
Cumq. Abſimarus imperaſſet, rurſus aſcendit ad eum. Cui iterum ille ait: Ne acceleres:
illud enim te præſtolatur.

Porro cum Philippicus hoc quibuſdam amicis ſuis fuiſſet confeſſus confidenter, ab eis
Abſimaro nunciatum eſt. Qui cæſum, & tonſum, atque ferreis vinculis alligatum hunc
in Cephaleniam exulem miſit. Cum autem Iuſtinianus Imperium ſuſcepiſſet, reuocauit
eum. Et cum regnaret, fecit pſeudoſynodum Epiſcoporum iuxta pſeudomonachi & In-
cluſi ſermonem, & abiecit ſanctam & vniuerſalem Sextam Synodum.] ſed de Synodo ſe-
quenti anno agendum erit. Pergit vero Theophanes: Eodem anno ille vanus oculo-
rum cæcitatem incurrit.] ſubdit Cedrenus: Cyro quoque Patriarcha exturbato, Ioan- SVARVM CVL PARVM POE-
B nem ſuæ impietatis ſocium ei ſolio præfecit. Fuit hic Philippicus cognomento Barda- NAS DANT O-
nes, in colloquio facundus, atque prudens habitus, ſed in actionibus ſuis abſque gra- RIENTALES.
uitate & induſtria vlla verſans, turpiterq. viuens, extremam ſibi infamiam parauit.]
Ita quidem, vbi grauiter deliquerunt Orientales, pſeudoſynodum colligentes, aduer-
ſus veterem Eccleſiaſticam diſciplinam, ipſamq. Romanam Eccleſiam tot tantosq.
ſunt coacti pati tyrannos, non dicam Imperatores, ſed monſtra, Leontium, Abſi-
marum, Iuſtinianum in furorem actum, Philippicum, Leonem Iſauricum, & alios ne-
fandiſſimos.

Sed de Philippico modo agendum, qui vbi eſt creatus Imperator, dum ex more profeſ-
ſionem Catholicæ fidei mittere deberet ad Romanum Pontificem, miſit hæreticam exe- CONSTANTI-
cratione dignam: quam ipſe Conſtantinus Pontifex reſpuit. Nam de his hæc Anaſtaſius NVS PAPA RE-
Bibliothecarius: Eius & Sacram cum praui dogmatis exaratione Conſtantinus ſuſcepit, SPVIT HAERE-
C ſed cum Apoſtolicæ ſedis conſilio reſpuit. Huius rei cauſa zelo fidei accenſus omnis cœ- TICAM PRO-
tus Romanæ vrbis, imaginem quam Græci votaream* vocant, ſex continentem ſan- FESSIONEM IM
ctas ac vniuerſales Synodos, in eccleſia beati Petri erexere.] Etenim inter alia nefanda PERATORIS.
idem Philippicus Imperator ſanctas ſex Synodos œcumenicas pictura effigiatas e pariete * pancaream
abradi præcepit: contra quod Imperatoris facinus Pontifex nitens, quas ille deſtruxit,
ipſe eo modo quo erant ante, reſtituit. Sed paulo inferius hæc idem Anaſtaſius:

Iiſdem temporibus, cum ſtatuiſſet populus Romanus nequaquam hæretici Imperato-
ris nomen, aut chartam, vel figuram ſolidi ſuſcipere, vnde nec eius effigies in eccleſiam
introducta eſt, nec eius nomen ad Miſſarum ſolemnia proferebatur: contigit vt Petrus
quidam pro ducatu Romanæ vrbis Rauennam dirigeret præceptum, & pro eiuſmodi cau-
ſa acciperet. Dumq. innotuiſſet, quod nomine hæretici ſua promotione idem Petrus
D fuiſſet potitus: zelo fidei accenſa magna pars populi Romani ſtatuerunt nullo modo hunc
Ducem ſuſcipere. Et factum eſt, vt dum Chriſtophorus, qui erat Dux, ob hanc cauſam CONFLICTA-
cum Agathone & ſuis hominibus concertarent, bellum ciuile exortum ſit, ita vt in via Sa- TIONES IN
cra ante Palatium ſeſe committerent, & ex vtriſque partibus amplius quã vigintiquinque VRBE INTER-
viri plagarentur atque interirent, donec Pontifex mitteret ſacerdotes cum Euangelijs & DVCES.
Crucibus Domini, ſicq. partes ſedarent: nam pars Petri ita anguſtiata, vt nulla illi eſſet
ſpes viuendi. Verum ad Pontificis iuſſum pars alia (quæ & Chriſtiana vocabatur) receſſit,
ſicq. defenſoris hæretici pars valuit Petri, ac ſi illa attrita recederet.] hæc Anaſtaſius.
Eadem de nomine hæretici Imperatoris exoſo & execrabili facto tradunt Beda, Paulus
diaconus [a], atque Ado Viennenſis [b]. Habes ex ijſdem, Romanam Rempublicam gu- *a Paul. diacon. lib. 6. c. 33.*
bernari his temporibus ſolitam eſſe per Duces, qui mitterentur ab Imperatore. hinc *b Ado in Chron.*
E & Romæ Ducatus dici conſueuit, de quo dicendum erit inferius. Porro has alter-
cationes Romæ vſque ad obitum Philippici perduraſſe, quæ poſt hæc ſubijcit Anaſta-
ſius docent.

Eodem quoque anno accidit, vt qui Iuſtiniani voluntate teneretur relegatus in Ponto
Felix Archiepiſcopus Rauennas cæcus redditus, idem ea occaſione fuerit exilio libera- FELIX EPISCO-
tus: nam & de hoc ipſo idem Anaſtaſius hæc habet: Eodem tempore Felix Archiepiſco- PVS RAVEN-
pus Rauennæ ab exilio reductus, pœnitentia motus, licet oculorum lumine priuatus, ad NAS RESTI-
propriam tamen redijt ſedem, & ſolita, quæ ab vniuerſis in ſcrinio Epiſcoporum ſiunt TVITVR.
indicula & fidei expoſitiones, & hic confeſſus eſt, ſicq. reconciliationis promeruit abſo-
lutionem.] hæc Anaſtaſius, quibus indicatur, ad meliorem mentem ex diuturna vexatio-
ne redditum eſſe Felicem & ex præſcripto conſtitutionum ſuperiorum Romanorum Ponti-

ficum cuncta pleniſſime præſtitiſſe, quæ præſtanda erant; ob idq. Catholicæ communionis ab eodem Pontifice Conſtantino participem factum eſſe. A

Qui vero copioſe proſecutus eſt res Rauennates, Hieronymus Rubeus, hunc tradit egregia claruiſſe ſanctitate, coruſcaſſe etiam miraculis, redeuntemq. ab Oriente ſecum ſacras reliquias ſanctorum plurium detuliſſe: refertq. eiuſmodi inſcriptionem eius venerando ſepulchro inditam:

FELIX CLARVIT SANCTITATE.

HIC TVMVLVS CLAVSVM SERVAT CORPVS DOMINI FELICIS SANCTISSIMI AC TER BEATISSIMI ARCHIEPISCOPI.]

Profuit quidem Felici iſta vexatio, vt illud Dauidicum [a] lætus occineret: Bonum mihi quia humiliaſti me, vt diſcam iuſtificationes tuas.] a *Pſal.* 118.

Conſtat eiuſdem Anaſtaſij teſtificatione, veniſſe hoc tempore Romam Benedictum Archiepiſcopum Mediolanenſem, cauſam proſecuturum aduerſus Epiſcopum Ticinenſem, B cum eum ſibi vendicare conatus eſt ſub ſua iuriſdictione Epiſcopum ſuffraganeum. hæc enim de eo Anaſtaſius: Venit autẽ & Benedictus Archiepiſcopus Mediolanenſis Romam orationis voto, & ſuo ſe Pontifici præſentare: altercatus vero eſt pro Eccleſia Ticinenſi, ſed victus eſt, eo quod a priſcis temporibus ſedi Apoſtolicæ eiuſdem Ticinenſis Eccleſiæ Antiſtes ad conſecrandum pertinebat atque pertinet.] hæc ipſe. Habet eadem Paulus diaconus, qui & his ſubdit: Fuit autem idem venerabilis Benedictus Archiepiſcopus vir egregiæ ſanctitatis, de quo per vniuerſam Italiam bonæ opinionis fama fragrauit.] hæc Paulus. Relatus quidem reperitur Benedictus hic inter ſanctos, eiusq. memoria adſcripta ſacris tabulis die vndecima Martij, annis ſingulis in Eccleſia iteratur. Ceterũ fuit eadem controuerſia iterum atque iterum diuerſis temporibus excitata, multaq. hinc inde allata. ſed de his modo hactenus ad inſtitutum: iam ad anni ſequentis res geſtas tranſeamus. C

BENEDICTVS MEDIOL. EPISCOPVS ROMAM VENIT.

IESV CHRISTI ANNVS 712. CONSTANTINI PAP. ANNVS 5. PHILIPPICI IMP. ANNVS 2.

SEptingenteſimus duodecimus annus agitur Redemptoris decima Indictione, quo Philippicus Imperator, vbi ſtabiliſſe ſibi Imperium viſus eſt, occiſis omnibus qui Iuſtiniano fauiſſent, mox, quod diu ſederat in animo, perficere eſt aggreſſus, cum præſertim ad id præſtandum ſua promiſſione teneretur, nimirum vt Sextam Synodum condemnaret, in qua hæreſis Monothelitarum hæreticorum damnata fuerat, faceretq. vt proſcripta hæreſis rediens poſtliminio ab omnibus reciperetur. Ad quod implendum eo maiori ſtudio mouebatur, quod qui ipſi Imperium prædixiſſet, hoc etiam veluti diuinum oraculum adieciſſet, fore & ipſi Imperium diuturnum, ad annos plurimos propagandum, ſi quod Deo placitum eſſe ſciret, abſque mora impleret, nempe ſi eamdem (vt aiebat) Deo inuiſam Sextam Synodum e medio penitus tolleret. Qui igitur nihil magis optabat, quam potiri longa ætate Imperio, nihil impenſius ſibi agendum putauit, quam vt eamdem ſanctam Synodum aduerſaria Synodo per Epiſcopos aboleret. D

PHILIPPICVS COGITAT DE ABOLITIONE SEXTAE SYNODI.

At currentem licet, ad id agendum pſeudoprophetæ ſui calcaria addita perurgebant, & aliorum Monothelitarum ſtimuli excitabant. Qui enim ſub Orthodoxis Principibus, fulgente Catholica fide, veluti veſpertiliones latebant in antris, iam ad occaſum declinante die, denſo agmine emergentes, vna cum fauſtis acclamationibus Imperatoris, damnationem Sextæ Synodi conclamabant: ſequebatur hos inſanum vulgus, & alij, qui omnia Imperatoris gratiæ poſthabebant. E

CONCLAMATVR DAMNATIO SEXTAE SYNODI.

Imperator igitur, vt quod conabatur, faciliorem conſequi poſſet effectum, primum omnium Cyrum Conſtantinopolitanum Epiſcopum e ſede dimouet, & in exilium mittit: ad quod agendum dignus ille prætextus, cauſaq. ea quam iuſtiſſima videbatur, quod in thronum alterius nefarie conſcendiſſet pro arbitrio crudeliſſimi Imperatoris, qui Callinicum Patriarcham in ordinem redegiſſet, oculisq. orbatum in exilium eieciſſet, ipſum vero Cyrum in eam cathedram contra omnia iura Eccleſiaſtica ſubleuaſſet: Iam vero adeſſe tempus, vt perperam facta irrita redderentur, vireſcerent conciſa iura, & extincta iuſtitia reuiuiſceret. Sic igitur gradu depoſito Cyro, in locum eius (quem vidimus) delectus eſt Monothelitarum anteſignanus Ioannes. Qui enim

DEPONITVR CYRVS, ELEVATVR IOANNES.

enim in eam ſedem prouehendus erat monachus ille qui Imperium Pilippico prædixiſſet, eodem ſupplicio quo Elimas [a] magus, a Deo percuſſus eſt cæcitate, magus & ipſe: vt eadem pœna teneret, quem eadem culpa damnaret. A a *Act.* 13.

Euecto igitur in ſolium Patriarcha Monothelita, cum ipſo & in ipſo tamquam in cardine vniuerſa Orientalis mouetur Eccleſia: nam inprimis quæ tunc ſunt repertæ Eccleſiæ carere paſtoribus, ad eas nonniſi impietate bene noti hæretici Monothelitæ promouebantur Epiſcopi; ſed & horum immenſus cito auctus eſt numerus ex eis, qui, licet Catholici, tamen iacturam cathedræ, quam paſſus fuit Cyrus Patriarcha, ſibi timentes, eamdem perfidiam, quam Imperator, eueſtigio aggreſſi ſunt profiteri; ita ſtabiliri ſibi ſedem Epiſcopalem putantes, ſi quam fidem aſſererent Imperator & Patriarcha, æque & ipſi profiterentur, nutare vero ſedem eorum, qui Sextæ Synodi agerent defenſores, vel reſiſtere, aut diſſentire reperirentur Imperatori, & contradicere Patriarchæ. Ita plane ſucciſi omnes nerui erant Orientalis Eccleſiæ, vt non ſit inuentus aliquis, qui ſurgeret [b] ex aduerſo, & ſtaret pro muro domus Iſrael, ſed diſperſi eſſent tanta ruina lapides ſanctuarij [c], nimirum quod non fundamento ſolidæ petræ firmiter inhæſiſſent, ſuper quam ædificati erant [d] in templum ſanctum in Domino, ſed voluntaria ſæpe auerſione reſilientes, reſoluto glutino, quo iuncti arctiſſime tenebantur, facti eſſent mobiles, leues, & inconſtantes. B

MAGNA CLADES ORIENTALIS ECCLESIAE.

b Ezech. 13.
c Thren. 4.
d Epheſ. 2.

Indicitur Synodus, ſtatuitur certa dies, accerſuntur Orientis Epiſcopi: quot vero numero fuerint, & num inter eos vna cũ Patriarcha Conſtantinopolitano reliqui reſederint Patriarchæ, neſcitur: eius enim Acta, veluti quippiam execrandum, cum quot verſus, tot in Deum blaſphemias continerent, vna cum ipſo Imperatore fuerunt ſepulta, perpetuo tradita anathemati. Ceterum opinari licet, numeroſiſſimam ab Imperatore fuiſſe Synodum comparatam, quam ad euertendam Synodum œcumenicam opus eſſe conſpiceret, vt numero ſaltem polleret Epiſcoporum, quæ reliquis deſtitueretur auxilijs; cum eam non fulciri viderent legatione Apoſtolicæ ſedis, non roborari aſſertionibus ſanctorum Patrum, de quibus iam ſuo ipſorum damno ſæpe periculum factum eſſet, non denique alijs poſſe ſuſtentari ſubſidijs, ſed pluribus euerti contrarijs intelligerent. Quo igitur quæ in Synodo ſtatuerentur, firmiora conſiſterent, nihil prætermiſſum eſſe ſtudij atque laboris, par eſt exiſtimare. C

NVMEROSA PSEVDOSYNODVS HAERETICORVM.

Conuenit Synodus, non in Spiritu ſancto legitime congregata, ſed Satanæ inſtigatione collecta, quæ ob id dici meruerit Synagoga Satanæ potius & Conciliũ malignantium, quam Synodus ſancta, cui conueniret illud elogium Domini [e]: Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum ſum.] cuncta recte diſponens, ſed ſteterit Dominus non probans, ſed obiurgans, ſecundum illud Dauidicum [f]: Deus ſtetit in ſynagoga deorum, in medio autem deos dijudicat. Vſquequo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum ſumitis?] Ita collectis Epiſcopis, præfuit eis Ioannes nuper electus Conſtantinopolitanus Antiſtes inſidens cathedræ peſtilentiæ, loco primario ſe caput oſtentans, quod reliqui Epiſcopi veluti annexa membra ſequantur. Non hic defuiſſe putes, quæ in alijs conciliabulis ab alijs Imperatoribus hæreticis congregatis præſto fuere, nimirum aſtans apparitura, parata vincula, ſcriptæ antequam ferrentur in eos qui putarentur reſilire ſententiæ, iactatæ inſuper haud incerta fide de carceribus atque exilijs irrogãdis ore omnium minæ, ſucceſſores oſtentati contradicentium Epiſcoporum iam Imperatoris nutu decreti: hoc eos famelicos expectare, hoc auide cupere, vt aliqui inuenirentur, qui mandato Imperatoris de Sexta Synodo condemnanda reſiſterent, quo ipſi eorum Eccleſijs potirentur. D

e Matth. 18.
f Pſal. 81.

CONCILIABVLVM COLLECTVM AD PERDITIONEM SEXTAE SYN.

Quid plura? Ad nutum Imperatoris, ad libitum Patriarchæ Monothelitæ ſancta Sexta Synodus condemnatur, deletur ſancita de duabus in Chriſto voluntatibus & duplici operatione ſententia. Scribitur de vnica voluntate & operatione decretum, acclamatur damnatio veritatis, conclamatur hæreſis confirmatio, cui & ſubſcribitur ab omnibus illis Epiſcopis, ex Catholicis vno momẽto conflatis in Monothelitas: ita nãque probati in conflatorio, qui videbantur eſſe aurum vel argentum, conuerſi inuenti ſunt omnes in ſcoriam reiectaneam: adeo vt nec vel vnus legatur, qui reſtiterit, qui renuerit, atque ea de re exciderit ab Epiſcopatu, & carcerem, vincula, vel exilium paſſus ſit. Non præterijſſent ſcriptores, qui & exilium Cyri & alia eiuſdem perperam facta ſcripſerunt, narrare pariter, ſi accidiſſent, exilia confeſſorum Epiſcoporum illis dumtaxat ſaluis a tantæ fornacis incendio, quos abeſſe contigit. E

SEXTA SYNODVS IMPIE DAMNATA.

Siccine prodita eſt (proh pudor) Catholica fides & ab illis, qui ſe acerrimos defenſo-

QVELD' IVSTE AVCTOR IN GRAECOS EPISCOPOS.

res Sextæ Synodi esse iactabant, qui ad illam (vt dicebant) implendam addiderant centurias canonum subuertentium Ecclesiasticam disciplinam, pro quibus & confirmandis validandisq. adeo prolixum aduersus Romanum Pontificem bellum gessissent? Si non stat Synodus quam damnatis, infirmior & adiectitia pars illius quomodo stabit? Sic miseri suo ipsorum calculo, vno ferme momento destruunt, quod male absque temperamento ædificare conati sunt. Ita quidem ipsi in pace leones, in prœlio cerui, quibus illud Dauidicum appositè aptari possit[a]: Filij Ephræm intendentes & mittentes arcum conuersi sunt in die belli] manus dantes Assyrijs. Verum sic prodita atque damnata fide Catholica in Oriente, integra, illæsa penitus & intacta conseruata est in Occidente, resistente impio Imperatori Romano Pontifice, populoq. Romano, vt quæ anno superiori ex Anastasio dicta sunt, docent. Gloria hæc est Romanorum, quod adeo sint execrati hæreticum Imperatorem, vt non solum eum recipere, sed nec ipsius imaginē intueri voluerint, non modo coloribus pictam, sed nec cusam in nummis. At iā quæ sunt reliqua anni huius prosequamur.

a *Psal. 77.*

Hoc eodem anno esse defunctum Aripertum Regem Longobardorum, habet Francorum Chronicon ad leges Salicas antiquitus scriptas additum: ex quo dicendum est, non annos duodecim regnasse (vt Paulus diaconus tradit) sed tantum octo; porro idē hæc de ipso ait[b]: Fuit Aripertus quoque vir pius, eleemosynis deditus, ac iustitiæ amator.] & paulo inferius: Post Ariperti funus Ansprandus Longobardorum regno potitus, tres menses solūmodo regnauit, vir per omnia egregius, & cuius sapientiæ rari æquandi sunt. Cernentes Longobardi huius interitum, Luithprandum eius filiū, in regali constituunt solio.] quod factum tradit adhuc in humanis superstite parente, qui vbi id accepit, defunctus est.

b *Paul. diacon. lib. 6. c. 35.*

OBITVS ARIPERTI REG. LONGOB.

LVITHPRANDVS LONGOB. REX.

Post Aripertum igitur, & defunctum eodem (vt dictum est) anno Ansprandum, cum regnasset tantum tres menses, eius filius Luithprandus regnare cœpit, tenuitq. regnum annos (vt idem testatur auctor) triginta vnum & septem menses. ita Paulus: qui autem eius regno tantum annos tribuunt vigintiquinque, post annos quinque eius collocant regnum, sed erroris arguuntur: Error autem inde manasse conspicitur, quod Ariperto tribuunt duodecim annos, quem tantum octo regnasse diximus: Cum enim conueniant omnes eum propagasse regnum vsque ad annum Domini septingentesimum quadragesimumtertium Indictione vndecima, plane dicendum erit ipsum auspicatum esse regnum hoc anno, defuncto patre Idibus Iunij. Ad redarguendum enim errorem eorum, qui post annos quinque ponunt ingressum Luithprandi, satis superq. erit ex eiusdem Regis edicto de legibus Longobardorum lato anno sequenti, vndecima Indictione, id asserere: hæc enim in fine ibi leguntur: Ob hoc ego in Dei omnipotentis nomine Luithprandus excellentissimus, Christianus & Catholicus Deo dilectæ gentis Longobardorum Rex, anno (Deo propitio) primo, pridie Kalendas Martias, Indictione vndecima, vna cum omnibus Iudicibus, &c.] hæc ibi: satisq. ad certam temporis rationem elucidandam, qua si caret historia, necesse sit multiplicibus erroribus abundare, & difficultatibus præpediri. Vnde & corrigas quod habet Oldradus in epistola ad Carolum Magnum, inchoasse regnum Luitprandi anno septingentesimo decimo: nam & in eam numeri notam errorem oportuit irrepsisse.

DE TEMPORE REGNI LVIT. ARGVVNTVR ALIORVM ERRORES.

Constat etiam ipsum hoc primo regni sui anno confirmasse donationem Alpium Cottiarum ab Ariperto factam Ecclesiæ Romanæ, habet idem Oldradus Episcopus Mediolanensis in epistola ad Carolum Magnum Imperatorem his verbis: Primo regni sui anno donationem, quam beato Petro Aripertus Rex donauerat, confirmauit, scilicet Alpes Cottias, in quibus Ianua est, & quicquid ab ea Alpes vsque ad Galliarum fines continebant.] hæc ipse.

CONFIRMATA DONATIO FACTA ROMANAE ECCL.

Mortuo igitur (vt dictum est) Ariperto hoc anno, qui trusus in exilium fuerat Petrus Regis consanguineus, qui postea creatus fuit Episcopus Ticinensis, postliminio redijt: de quo ista Paulus subdit[c]: Eo quoque tēpore floruit vita vel actibus Ticinensis Ecclesiæ Episcopus Petrus, qui quia Regis erat consanguineus, ab Ariperto quondam Rege apud Spoletum exilio fuerat retrusus. Huic beati martyris Sabini ecclesiam frequentanti, idem venerabilis martyr prænunciauit, quod Episcopus apud Ticinum futurus esset. Qui postea, cum id fuisset factum, basilicam eidem martyri Sabino, in solo proprio apud eamdem ciuitatem construxit. Hic inter reliquas optimæ vitæ quas habuit virtutes, etiā virginitatis flore decoratus enituit: cuius nos aliquod miraculum, quod posteriori tempore gestum est, in loco proprio ponemus.] hæc Paulus de Petro.

PETRVS EPISCOPVS TICINENSIS PRAENVNCIATVR A MARTYRE.

c *Paul. diacon. lib. 6. c. ult.*

SEquitur annus Domini septingentesimus decimustertius, Indictione vndecima, quo Philippicus Imperator, vbi annum & sex menses in Imperio habuisset, tentus & excæcatus eijcitur in exilium. Hæc quidem de tempore Imperatoris Philippici, nempe quod vno tantū anno & mensibus sex regnarit, testatur Paulus[a] diaconus, res sui temporis scribens: ex quo corrigas eos, qui ipsum annos duos & menses aliquot exegisse in Imperio tradiderunt, vt inter alios Theophanes atque Zonaras. Porro quod habet Paulus, confirmant Acta publica, quæ paulo post recitaturi sumus. Quod autem ad rerum gestarum seriem pertinet: quomodo hæc se habuerint, ex Græcorum Annalibus referemus. Qui enim factus Imperator in diuina ausus est manus inijcere, sibiq. etiam Ecclesiæ imperium arrogauit, vt pro animi arbitrio fidei Orthodoxæ decreta mutaret, ex insperato sensit in se immissam desuper vltionem. Quando enim, abrogata penitus Sexta Synodo, longæuæ ab impostore promissæ in Imperio vitæ securum se esse possessorem existimauit, ab Imperio miser continuo se excidisse cognouit, ipso Imperio luceq. priuatus. Sed quomodo id acciderit, ex Theophane hic reddamus.

PHILIPPICVS IMP. EIICITVR.

a *Paul. diacon. hist. Longob. lib. 6. c. 11. & nou. edit. c. 34.*

Biennio, inquit, Imperij Philippici transacto, circoq. natalitio cum Prasini vicissent, visum est Imperatori, sabbato Pentecostes equitem cum susceptione ac organis ingredi & lauari in publico balneo Zeuxippi, & cum ciuibus prosapiæ antiquæ prandere. Cum autem meridie requiesceret, repente ad Auream portam introiuit Rufus primus stratorum obsequij, cognomento Buramphi, & Theodorus Patricius Myancij cum taxatis, quos habebat in Thracia thematis sui; & festinans in Palatium, inuenit Philippicum meridie quiescentem, & comprehensum eum duxit sursum in oratorium Prasinorum, & illic eius oculos eruit, nullo sciente. In crastinum autem, id est, Pentecoste, coaceruato in magna ecclesia populo, coronatus est Artemius a secretis, dictus, mutato nomine, Anastasius. Sabbato vero post Pentecosten oculis priuatus est Theodorus Myancij, & secundo sabbato id ipsum pertulit Gregorius Buramphus, & in exilium missi sunt apud Thessalonicem.] hucusque Theophanes, & alij tum Græci, tum Latini eidem consentientes.

ANASTASIVS IMPERAT.

Sublato igitur hæretico Imperatore, qui Orthodoxæ fidei cultor in locum eius subrogatus est, nihil antiquius habuit, quam se fidei Catholicæ professorem esse, publicis scriptis editis declarare, deq. his reddere certiorem Romanum Pontificem, ad quem suæ professionis fidei litteras scripsit, mittens eas per Scholasticum cubicularium Patricium, quem in Italiam misit Exarchum. De his enim habet ista Anastasius in Constantino his verbis: Non post multos autem dies scripta venere a Sicilienſi insula, quæ nunciauerunt, quod Philippicus hæreticus a principali vertice depulsus esset, & Anastasius Orthodoxus Augustus sceptra regalia gubernanda suscepisset. Tunc Orthodoxis exultatio magna, tenebrarum autem dies cunctis hæreticis superfusa est. Post aliquod vero tempus Scholasticus cubicularius Patricius & Exarchus Italiæ veniens Romam, detulit secum Sacram Anastasij Principis, per quam vere se Orthodoxæ fidei prædicatorem & sancti Sexti Concilij confessorem esse omnibus declarauit; quam & Pontifici obtulit, & ita perrexit Rauennam. Dum autem hæc agerentur, obtinuit Petrus supradictus ducatum Vrbis, promittens quod nequaquam vltra Romanis aduersari niteretur.] hucusque Anastasius.

ANASTASIVS IMP. SCRIBIT AD ROM. PONTIFICEM.

Inter hæc autem Constantinus Papa cum audisset Catholicum in Oriente regnare Imperatorem, a quo & Orthodoxam professionem fidei per Exarchum missam accepisset: eumdem in Catholicam communicationem acceptum, in Album Orthodoxorum Imperatorum, quo pro eo vniuersa Ecclesia exoraret, referri voluit: ad quem etiam ex more misit pro responsis Ecclesiasticis Michaelem presbyterum Cardinalem Apocrisarium. Constant hæc omnia ex Theophane. Perneccessaria eiusmodi esse videbatur legatio, vt Constantinopoli esset, qui auctoritate Apostolicæ sedis lapsos Episcopos pœnitentes Catholicæ conciliaret Ecclesiæ; quorum maximum fuisse numerum, quæ anno superiori sunt dicta, significant. Quod enim ferme omnes nonnisi timore concussi consenserant in Sextæ Synodi damnationem, perfacilis fuit eorum resipiscentia, gaudentibus cunctis sublatum esse tyrannum, qui ipsos coegisset turpiter adeo a Catholica fide desciscere. His

APOCRISARIVS MITTITVR CONSTANTINOPOLIM.

omnibus naufragis per ſuum Apocriſarium manum porrigens Conſtantinus, quam citius A
ſubuenire curauit.

ACTA PVBLICA DE MIRACVLIS CONFICI SOLITA.

Iam autem (quod polliciti ſumus) intexenda ſunt hic Acta publica per Eccleſiæ notarium conſcripta de curatione virginis arreptitiæ Romæ in eccleſia S. Ioannis Baptiſtæ ad Aquas Saluias: ex quibus cum multa alia, tum illud potiſſimum conſequaris, vt certum tempus diſcas, quo Philippicus excidit ab Imperio, & in locum eius ſubrogatus eſt Artemius, qui & Anaſtaſius. Contigerunt autem iſta de virgine arreptitia hoc anno, menſe Octobri, inchoata iam a menſe Septembri duodecima Indictione. Eſt ſane mentio in Actione quarta Nicænæ poſterioris Synodi (vt ſuperius dictum eſt) de capite & imagine S. Anaſtaſij martyris Romam delatis & ad Aquas Saluias collocatis, teſtante pariter ibi Ioanne Epiſcopo Tauromeniæ in Sicilia, ex ea inſula mitti ſolitos Romam arreptos a dæmone ad eius martyris venerandas reliquias, vt curarentur. Magnam enim a Deo recens B
martyr virtutem acceperat aduerſus dæmones, adeo vt eius nomen non in Oriente ſolum, ſed & in Occidente celeberrimum eſſet. Quod itaque in more eſſet, vt publicæ curationes a ſanctis in eccleſia fieri ſolitæ ab Eccleſiæ notarijs ſcriberentur, conficerenturq. libelli, qui publice in eccleſia legerentur (prout ſæpe ſuperius ex ſancto Auguſtino & alijs contigit demonſtrari) ijdemq. inter alia Acta publica in earumdem eccleſiarum archiuis aſſeruarentur: quem ex ijs vnum hactenus conſeruatum inuenimus in bibliotheca Vallicellana, poſitum velut appendicem ad vitam eiuſdem ſancti martyris Anaſtaſij, hic tibi putauimus deſcribendum, ea potiſſimum (vt diximus) ratione, vt temporis Philippici Imperatoris certa ratio habeatur, ad redarguendum illos, qui non duos tantum annos, ſed & aliquot etiam menſes poſt duos annos eum vixiſſe in Imperio tradiderunt; cum ex ijſdem Actis, ſecundum quod Paulus diaconus habet, reperiatur, non exceſſiſſe annum vnum & C
menſes ſex. Acta autem ipſa ita ſe habent:

DE THEOPENTO EPISCOPO.

Imperante domino noſtro pijſſimo perpetuo Auguſto Anaſtaſio Magno Imperatore anno primo, & poſt Conſulatum eiuſdem ſerenitatis anno primo, temporibus ſanctiſſimi & beatiſſimi & Apoſtolici ſummiq. Pontificis Conſtantini Papæ vrbis Romæ, Epiſcopus Theopentus nomine, natione Syrus, de ciuitate quæ appellatur Conſtantia, ante hos modicos annos veniens in hanc ciuitatem Romanam, filiam vnicam, quam ſecum duxit, miſit in monaſterio ad diſcendas ſacras litteras. Quæ cum erudita eſſet in canticis & hymnis & lectionibus, vultu decora a multis in matrimonium petebatur: erat enim & dies valde. Quod conſiderans venerabilis Epiſcopus pater eius, eam Deo offerens, conſecrauit in monaſterio ſancti Caſſiani inter ancillas Dei, & reliquam ſubſtantiam eius erogauit pauperibus in diuerſa loca pia. D

DE VIRGINE SACRA ARREPTITIA.

Accidit autem, vt poſtquam impleſſet puella in monaſterio menſes decem & octo, ille inuidus hoſtis antiquus humani generis immiſerit ſe in puellam, & cœperit eam vexare & ſtimulare. Et cum multi opus ſuum offerrent vt facerent filacteria ad eijciendū dæmonem, ipſe nullo pacto acquieuit; ſed precibus & lacrymis ad Deum conuerſus, in ipſo habebat fiduciam, & ab ipſo petebat auxilium, dicens: Surgam, & ibo ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & ad ſanctum martyrem eius Anaſtaſium, qui poteſt curare meam filiam a dæmonis vexatione. Accipiens itaque filiam ſuam habentem ſpiritum immundum, venit in manſionem ſanctæ Dei genitricis ſemperq. virginis Mariæ, vbi ſanctus ac beatus Paulus decollatus fuit, in loco, qui appellatur, Ad aquas Saluias, vbi requieſcunt venerabiles reliquiæ martyris Anaſtaſij. Et quia in ipſum monaſterium mulier non ingreditur, intrauit Epiſcopus in aliam eccleſiam iuxta monaſterium, dictam baſilicam beati Ioan- E
nis Baptiſtæ præcurſoris, & vna cum eo presbyter & diaconus, poſtulans ab Abbate eius monaſterij, vt reliquiæ ſancti martyris Anaſtaſij adducerentur in baſilicam ſancti Ioannis, & vt omnis congregatio pro ipſa puella genua flecteret, & peteret a Domino noſtro Ieſu Chriſto & a beato martyre Anaſtaſio virginis liberationem.

ADHIBITAE SACRAE RELIQVIAE AD ABIICIENDVM DAEMONEM.

Et dum hæc fierent die Kalendarum Octobris iſtius duodecimæ Indictionis, tunc ſunt reliquiæ venerabilis martyris Anaſtaſij (id eſt caput eius) poſitæ ſuper altare. Petijt inſuper Epiſcopus ab ipſo Abbate, vt ex eo aliquam modicam portiunculam acciperet, & appenderet ad ceruicem filiæ ſuæ. Fecit Abbas, & vnum dentem acceptum appendit ad collum eius. Ad conſpectum autem & poſitionem dictarum ſacrarum reliquiarum cœpit dæmon eam vehementius conturbare, iactareq. blaſphemias in Chriſti martyrem & ſeruos Dei, dicens: Quid me adduxiſtis ad Anaſtaſium cynophagum iſtum? monachus enim

erat

A erat, ſed dedit corpus ſuum ad cruciandum pro Nazareno. Non poteſtis me eijcere: quia Imperator ſum, habens phalangas atque patricios. Non eſt qui me poſſit eijcere de corpore iſto. Non me eijciet Nazarenus: quia illius eſt cælum, meus autem eſt mundus.

Interrogantibus autem inter alia, quomodo auſus eſſet ingredi in vas Deo conſecratum, vbi & corpus & ſanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti introiuit? Reſpondit: Quidam me coniurauit vt ingrederer in iſtud corpus, & introiui. Inter hæc elicientes caput beati martyris de paropſide argentea, impoſuerunt ſuper caput puellæ. Tunc clamabat dæmon: Non poteſt me eijcere cynophagus iſte, quia monachus erat, & ego coniurationem accepi per coronam meam, non egreſſurum de hoc corpore. Cum autem thymiama adoleretur, exufflabat fumum dæmon, eo quod ſibi male oleret: cumq. ab vno ex aſtantibus lutus eius naribus odorandus offerretur, ſibi odorem illum placere dicebat.

DIABOLO MALE OLENT SACRA THYMIAMATA.

B Cum autem interrogaretur, quis eum coniuraſſet, vt in puellam ingrederetur; dicere noluit nomen eius, ſed quomodo id accidiſſet, id profeſſus eſt, dicens: Ille adoleſcens, qui eam in matrimonium poſtulauit, abijt in Siciliam ad quemdam locum, qui dicitur Marathonius, & ibi fecit coniurationem in nomine meo, & ligauit in folia ficus, & tulit ſecum: & dum ambularet iſta ad balneum, iactauit eam ante ipſam viam, vt eam calcaret ligaturam. Illa hora ingreſſus ſum in eam; ſed die illa non eam læſi, neque volutaui. fuit id die ſecunda menſis Auguſti, Indictione vndecima. Die autem ſecunda Septembris cœpi cum ea ludere, atque exagitare & ſtimulare.]

QVOMODO INGRESSVS DIABOLVS IN PVELLAM.

Sic namque ad publica balnea feminæ accedebant, vt tamen ſeorſum lauarentur a viris. Verum neque id probatur a ſanctis in virginibus, eo quod vt puritas & candor virginalis aliquo modo inficeretur, magnum periculum immineret: nam ſanctus Hieronymus C
in epiſtola ad Lætam [a]: Mihi omnino in adulta virgine lauacra diſplicent, quæ ſe ipſam debet erubeſcere, & nudam videre non poſſe.] & ad Ruſticum [b]: Balnearum fomenta non quærat, qui calorem corporis ieiuniorū frigore cupit extinguere.] laudat hinc ipſe Paulam [c], quod cum alijs monialibus degens, balneis numquam ſit vſa, niſi periclitans, ac neceſſitate coacta. Sicut enim theatra (quod ait Tertullianus de Spectaculis) loca eſſe ſolerent, vbi prauus dæmon inſideret, ita & balnea. Vnde hic meminiſſe oportet, quæ de alia virgine itidem in balneis arrepta a dæmone narrat ſanctus Proſper Aquitanus, de qua ſuo loco ſuperius. Hæc idcirco voluimus obiter in memoriam reuocaſſe, vt non mireris, ſi in ſacram virginem adeuntem balnea permiſſus eſt dæmon ingredi.

VSVS BALNEORVM HAVD PROBATVS IN VIRGINIBVS SACRIS.

a Hier. epiſt. 7.
b Hier. epiſt. 4.
c Hier. epiſt. 27.

Pergunt Acta plura dicere de diabolo exorciſtas irridente, & martyrem Anaſtaſium blaſphemante, quod eſſet impotens ipſum eijcere, & de opprobrijs & contumelijs iacta-
D tis ab eo in monachos, Epiſcopos, atque presbyteros, aliosq. ſacros Dei miniſtros: ex quibus poteſt intelligi, quo ſint affiati ſpiritu homines, qui eadem in eaſdem perſonas conijciunt probra: vt dici illis iure poſſit: Vos ex patre diabolo eſtis, qui eius opera & facitis & dicitis. His ſubijciuntur, quæ exultans & inſultans dæmon diceret de malis quæ operatus eſſet ijs diebus: nam inter alia mala iſta ſe feciſſe iactabat: Modo, inquit, venio de Hiſpania, & feci ibi homicidia multa, & multam effuſionem ſanguinis.] hæc quidem vera fuiſſe, quæ paulo poſt dicturi ſumus, ſignificabunt. Subduntur hæc iſtis:

HAERETICI SICVT DIABOLVS BLASPHEMI.

Dicentibus nobis: Ecce Apoſtoli Domini noſtri Ieſu Chriſti Petrus & Paulus, ipſi te eijcient de iſto corpore. Dæmon reſpondit: O iſte ſenex malus Petrus quid eſt operatus? Ego feceram vt regnaret Philippicus, quia amicus noſter erat: & iſte abijt in die Pentecoſtes, & ordinauit ibi alium. Sed de iſto corpore eijcere non me poteſt.] Audiſti, lector, E
quiſnam ſit promotor Principum hæreticorum, quis vero Orthodoxorum? Cum autem tunc propter blaſphemiam in Apoſtolum vnus ex fratribus impegiſſet alapam puellæ, quaſi in ipſa dæmonem verberaret: Cædite (inquit dæmon) quid ad me de corpore iſto?

PROMOTOR PRINCIPVM HAERETICORVM DIABOLVS, CATHOLICORVM PETRVS.

Tandem vero cum compleſſent in exorciſmis in baſilica ſancti Ioannis dies viginti-quinque, ipſa vltima nocte, hora quaſi ſecunda venit nequiſſimus, & per os puellæ hæc exclamare cœpit, dicens: Ecce dico vobis: quia Maria & Paulus & Andreas obtulerunt iſtius mali ſenis Epiſcopi & monachorum lacrymas ante Nazarenum: qui dedit poteſtatem Anaſtaſio, vt veniat & eijciat me de corpore iſto in Kalendis Nouembris. Ipſe enim Epiſcopus vna cum monachis die noctuq. non ceſſabant preces cum lacrymis ad Deum fundere: qui ſimul & tertio Kalendas Nouembris celebrarunt ea de cauſa vigilias. Poſt preces vero exhibitas, candela, quæ ante ipſas venerabiles reliquias aſſidue ardens erat die noctuque, ab eodem maligno dæmone extincta eſt (erat hora diei tertia.) Quod videns

INTERCESSIONES SANCTORVM PROFICVAE.

vir

vir venerabilis Episcopus, contristatus est nimis, & præcepit puero monasterij, vt afferret A lumen. Sed ecce, absque alio lumine e monasterio allato, candela sponte a se ipsa absque alicuius ibi existentium ministerio accendi visa est, magno splendore elucens. Hoc factum est tertio Kalendas Nouembris.

VERA SIGNA ARREPTAE A DAEMONE PVELLAE.

Tertia vero deinde die, ipsis scilicet Kalendis Nouembris, ducta est puella vt prius ante altare, & venit omnis congregatio monachorum: & dum omnes flecterent genua, & dicerent, Kyrie eleison, & cum tunc cœpisset sæuius dæmon agitare puellam, confessus est se vehementissime torqueri ab Anastasio, qui præsens esset: adeoq. fuit violentus motus pessimi dæmonis in puellam, vt eam in aera eleuaret, suspensamq. teneret pedibus sursum, capite deorsum verso. Ex quo violento motu & naturæ humanæ impossibili potuit ab vnoquoque licet incredulo certo sciri, a dæmone vere arreptam esse virginem illam, ne fingere putaretur.] Hic memoria repetas velim, quæ superius quarto tomo dicta sunt ex S. Hie- B

a Hier. epist. 27.

ronymo [a] de spiritibus nequam obsidentibus feminas, & ita sublimes in aere suspendentibus, vt defluerent in faciem vestes, & quod retulimus de ijsdem arreptitijs ex S. Hilario [b], S. Paulino [c], atque Seuero [d], aliquando accidisse, vt licet sublimes, pedibus sursum, capite deorsum versis, suspensæ feminæ essent, tamen Deus non permiserit ludibrio exponi pudorem, sed maiori miraculo fecerit vestes inhærere pedibus, non secus ac si ijsdem essent funiculo colligatæ.

b Hilar. lib. de Synodis.

c Paulin. in Natal. S. Fel. c. 7.

d Seuer. dialog. lib. 3.

DE ADVENTV S. ANASTASII AD CVRANDAM PVELLAM.

Pergit libellus Actorũ: Et nobis dicentibus illi: Exi & recede maledicte de creatura Dei & sponsa Christi. Tunc dæmon dixit: Ligatum me habet Anastasius, quia vsque in vesperum in me pœnas exercere vult. Acciderat autem, vt dens ille e capite S. Anastasij euulsus, ad collum suspensus arreptitiæ, amplius inueniri non posset. Nobis autem dicentibus ei: Quid factum est de dente illo? Dæmon respondit: Quando venit Anastasius, tunc ipse C eduxit eum de collo, & posuit in loco suo, vbi ante manebat. Et nos diximus ei: Et quando venit sanctus Anastasius? Dæmon dixit: Quando accensa est candela a semetipsa, tunc ingressus est Anastasius, & reuocauit dentem in locum suum. Quærite in arca, vbi sunt reliquiæ eius, & cognoscetis. Tunc igitur accedentes nos ad arcam reliquiarum eiusdem sancti, aperta ea, inuenimus dentem inter eas, vt prius fuerat, collocatum. Tunc rememorati sumus, quod fidelis Dominus in verbis suis, quæ locutus fuerat per prophetam

e Psal. 33.

suum [e]: Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex ijs non conteretur. Et quod Dominus ait in Euangelio [f]: Non peribit capillus de capite vestro.

f Luc. 21.

COGITVR DIABOLVS LAVDARE SANCTVM ANASTASIVM.

Factum est post hæc silentium, dum esset puella ante altare. Tunc abeuntibus monachis ad refectionem, remanserunt Episcopus pater, & cum eo presbyter, & diaconus, atque tres monachi: sicq. manserunt vsque ad horam vndecimam. Cum iam appropinquaret D hora egrediendi, tunc cœpit dæmon clamare: Quid me crucias, Anastasi? Scio quia sanctus es.] ista extorsit ab inuito Deus, vt idem pessimus dæmon, qui multa iactasset in opprobrium martyris eum deridens atque subsannans, ab ipso cruciatibus affectus fateri cogeretur id quod esset sanctus Deo acceptus: nam & clamabat rursum cum eiulatu: Væ, væ mihi, sancte Anastasi, quid in te peccaui? Crucia illum, per quem ingressus sum in istud corpus.

SVAM IMBECILLITATEM COGITVR DIABOLVS CONFITERI.

Tunc iterũ flectebat se puella læua atque dextera, vt solent qui flagellantur propter immensum dolorem facere: atque clamat, vt parceret, eo quod exire se velle promitteret. & rursum post modicum interuallum clamans: Exeo, & iuro per eum quẽ tu veneraris & adoras, quod non periuro. Et rursus interposita mora, cum eiulatu clamans dicebat: Per quod portas iuro, quod exeo, & numquam in hoc corpus reuertar: Heu me, heu me, quia veni E in derisionem coram hominibus. Et iterum clamans dicebat: Sancte Anastasi, exeo, & numquam in presbyteros tuos & diaconos tuos & monachos tuos iniuriam facio. Et ecce dico atque confiteor, quod nihil sum, spiritus nequam & immundus sum, ventus sum: Vbi inuenero verum Christianum, effugio ab ipso, nec aliquid illi mali facere possum.

LIBERATVR PVELLA A MALO DAEMONE PER S. ANASTASIVM.

Et flentibus nobis, dæmon dicebat: Nolite flere: quia cum videt sanctus Anastasius vos flentes, maiora in me tormenta exercet. Sed ecce sicut intraui, egredior, & numquam reuertar amplius in hoc corpus. Dicentibus quibusdam de fratribus: Ne facias quippiam mali, cum egrederis. Ille respondit: Sic mihi præcepit sanctus Anastasius, vt sine aliqua læsione relinquam corpus istud. Sic cruciatus est dæmon ab ipso sancto Anastasio vsque ad horam tertiam noctis, confitente dæmone ad suum cruciatum non permissum antea exire. Tunc puella inclinans se ante altare, sic stetit per spatiũ dimidiæ horæ; & eleuans se sa-

A se, sanæ mentis & libera stans ante ipsum altare, suscepit corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi. & sic saluâ puella cum patre reuersa est, dantes omnes laudes Deo.] hucusque libellus de energumenæ virginis liberatione. Quo quidem infelicissimi coarguantur hæretici negantes martyrum cultum, quem inuiti licet inuisibilibus flagris compelluntur etiam dæmones profiteri; ob idq. duplo quã illi afficiendi ipsi tormentis. In quos miseros ista negantes opportune hic S. Hieronymi in Vigilantium repetimus interpellationem illam, qua ait: Respondе, quomodo in vilissimo puluere, & fauilla nescio qua, tanta sit signo- IN IMPIOS HAERETICOS DETESTANTES MARTYRVM CVLTVM

B rum & virtutum præsentia? Sentio, sentio, infelicissime mortalium, quid doleas, quid timeas: Spiritus iste immundus, qui hæc te cogit scribere, sæpe hoc vilissimo tortus est puluere, immo hodieq. torquetur; & qui in te plagas dissimulat, in ceteris confitetur. Nisi forte in morem Gentilium, impiorumq. Porphyrij & Eunomij, has præstigias dæmonum esse confingas, & non vere clamare dæmones, sed sua simulare tormenta. Do consilium: ingredere in basilicas martyrum, & aliquando purgaberis: inuenies ibi multos socios tuos; & nequaquam cereis martyrum, qui tibi displicent, sed flammis inuisibilibus comburis: & tunc fateberis quod nunc negas; & tuum nomen, qui in Vigilantio loqueris, libere proclamabis, &c.] ita plane S. Hieronymus, significans hæreticos esse pariter arreptitios. sed de his modo hactenus.

DE SARRACENIS INVADENTIBVS HISPANIAS.

Iam vero lugubrem aggrediamur tragœdiam enarrare multis sæculis deploratam, vniuerso orbi suæ calamitatis immensitate notissimam, ingressum inquam Sarracenorum in Hispaniam diabolicis machinamentis effectum, vt ipse sceleстissimus dæmon Romæ in arreptitia (vt audisti) est gloriatus, vtpote de scelere, quo immanius nequicquam aliud excogitari potuerit, administris illis vsus, quos sciret suos esse omnium fideliſſimos, perfidis

C Sarracenis. Gloriabatur plane dæmon, eo quod adueniſſe tempus videret, vt quod diu cupiuiſſet, impleret. Ante tot sæcula de ipso hæc ad Iob Dominus locutus erat [a]: Absorbebit fluuium, & non mirabitur, fiduciam habens vt influat in os eius Iordanis.] Etenim siue per Iordanem ipsam accipias Palæstinam, quam alluit idem flumen, ea iam potiti fuerant Sarraceni, ipsamq. sanctam Hierosolymam ciuitatem tyrannice possidebant: Siue per Iordanem, interpretatione Gregorij, ipsum populum intelligas Christianum baptismatis aqua perfusum; iam ijdem ipsum populum Christianum habitantẽ Asiam magna ex parte suæ subegerant potestati, sed & omnes qui incolunt Africam suæ ditioni subiugarant: cum & vt Europam pariter debellarent, & omnes qui sunt in ea fideles suæ subijcerent potestati, proditione fidelium facilem aditum idem fabricator malorum omnium dæmon in Hispania præparauit, aperiens ostium, per quod immittat in reliquam Christia-

a Iob 40.

D ni orbis partem turmas Sarracenorum. vt plane libere dici possit, numquã maiori nec diuturniori vexatam esse Ecclesiam persecutione, quam cum imperscrutabili Dei iudicio permissa est concuti a perfidis Sarracenis. Sed iam ipsam prosequamur historiam.

DE TEMPORE INGRESSVS SARRAC. IN HISPAN.

Quod ad ipsum ingressum eorumdem Sarracenorum in Hispaniam pertinet, primum omnium quæ sunt temporis disquiramus. Est Roderici Toletani Episcopi atque recentiorum rerum Hispanicarum scriptorum constans assertio, id factum hoc ipso anno: cui veritati recitata nuper Acta adstipulari videntur. vnus Tudensis eorumdem in Hispaniam aduentum in sequentem reijcit annum, quem numerat Era septingentesima quinquagesimasecunda: collocat vero hoc anno ipsas proditorum patriæ & gentis suæ molitiones. sed potuit apud ipsum in notam Eræ error facile irrepsisse.

Haud igitur inanem fuisse diaboli illam superbam iactationẽ, qua se Hispaniam cædibus

E cruentasse professus est, declararunt euenta. Sed quæ hæc omnia eiusdem malorum omnium architecti arte præcesserint, suo ordine enarremus: petamus autem ipsam rerum gestarum seriem a Tudensi vt antiquiore, ipsiusq. verbis, quæ contigisse asserit, describamus. Cum tamen plura his quæ ab alijs recentioribus scripta reperiuntur, haud reijcienda dixerimus. Non enim sic prodimus vetera, vt noua reijcienda putemus, in quibus veritas non esse læsa noscatur: tunc enim neque antiquioribus assentimur. Sed ipsum modo audiamus Tudensem, qui hæc ait:

PRODITIO IN REGNVM HISPANIARVM ORDITVR.

Hoc anno regni sui tertio Rudericus iniuriam patris sui vlcisci festinans, duos filios Vuitizæ Furmalum & Erpulionem de Hispania cum summo dedecore expulit. Qui ad Tingitanam prouinciam transfretantes (tenebatur enim illa pars a Gothis) Iuliano Comiti illius regionis adhæserunt, quem Vuitiza Rex inter suos secretarios familiarem habuerat cariſſimum. Qui condolens de expulsione eorum & dedecore, consilium inijt cum eis, qua-

quatenus Sarracenos euocarent, & cum eis illatas sibi iniurias vindicarent. Ad hoc facinus peragendum incitat Iulianum, quod Rudericus Rex filiam ipsius Cauam nomine, non pro vxore, sed potius vtebatur pro concubina, quam tamen pro vxore a patre petierat & acceperat. A

PRODITIONE IVLIANI ARMIS NVDATA HISPANIA.

Erat hic Iulianus vir sagax & astutus, qui & callide excitauit Francos, vt expugnarent Hispaniam citeriorem. Fingens tamen esse se amicum Regi Ruderico, callide consuluit, vt equos & arma ad Gallias mitteret & in Africam; quia in interiori Hispania ipse regnabat securus, & non erat necesse vt haberent arma Hispani in patria, quibus se mutuo interficerent.] prætextus præterea poterat esse ille, ne populus pro filijs Vuitizæ arma sumeret, & in ipsum insurgeret, vt illos restituëret, & in regnum proueheret. Pergit vero Tudensis: Tale tunc ad hunc Rudericus dedit edictum, vt vbicumque arma inuenirentur, vel equi fortissimi, violenter a dominis auferrentur. Faucbat huic proditioni * Oppinus Hispalensis & Toletanus Archiepiscopus, quem pater eius Vuitiza duabus regalibus præfecerat ciuitatibus, vt per eum posset Catholicæ fidei statum euincere.] hæc de conatibus Ruderici aduersus filios Vuitizæ, quibus illis profuit, & sibi ruinam parauit. B

* al. Oppa

Ita plane mentem primum Deus auferre solet eorum, in quos parat vlcisci, vt suis ipsorum feriantur armis, secundum illud Dauidicum [a]: Gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringatur.] & iuxta illud [b]: In operibus manuum suarum comprehensus est peccator.] dum putans obesse alijs, in se ipsum mala conuertit, instar fatui contra propria commoda proprijs studijs laborantis. Vt plane ipsi secundum illud acciderit vaticinium [c], quo dicitur: Stulti facti sunt principes Taneos, emarcuerunt principes Mempheos, deceperunt Aegyptum angulum populorum eius: Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecerunt Aegyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius.] C

a Psal. 36.
b Psal. 9.
SIBI IPSIS MALA PARIVNT IMPII.
c Isai. 19.

Sed antequam reliqua prosequamur, rursum hic, amabo te, mecũ considera lector, quodnam tam grande potuit præcessisse peccatum, vt magna ira Dei traderetur Hispania Sarracenis, & regiæ insulæ ex Gothorum gente omnino defecerint. Scimus ab omnibus ostentari tamquam omnium malorum causam Ruderici incontinentiam, cum ausus sit inijcere manus in filiam Iuliani, quam sub titulo coniugis a patre accepisset, & in pellicem conuertisset. sed decipi penitus istos puto: haud enim tunc primum accidit, vt istiusmodi commiserint scelus principes incontinentes. Verum altius est petenda horum omnium causa malorum, qua nulla maior ac verior mea sententia afferri potest, quam quod defeciuisset voluntaria auersione ab Ecclesia Romana regnum Hispaniæ sub Vuitiza huius prædecessore, vt suo loco superius ex Hispanicarum rerum scriptoribus dictum est. Vt acciderit illis quidem secundum illud quod comminatus est Dominus [d], cum Hieremias, eo quod Iudæi confregissent catenas ligneas, iussus est facere eas ferreas, quæ frangi non possent: cum videlicet qui iugum Christi respuerant, cogerentur subire iugum ferreum Pharaonis: qui inquam ab obedientia se subduxere Apostolicæ sedis, iusta Dei sententia factum sit, vt subderentur impijs Sarracenis. Pluribus sane veritas hæc demonstrata est exemplis etiam sæculo isto, nullum posse diu subsistere regnum, quod non innititur super petram. Hinc vides eodem ferme tempore magno fragore maxima ex parte esse collapsum Imperiũ Orientis, dum Heraclius defeiuit ob hæresim a communicatione Apostolicæ sedis. Id ipsum eadem ex causa Africam esse passam, itidem superius est demonstratum. Vnde veluti ab alta specula illud Dauidicum sit crebrius repetendum [e]: Et nunc Reges intelligite, & erudimini qui iudicatis terram.] Sed iam cœptam semel historiam prosequamur ex eodem auctore Tudensi, qui vbi proditorum molitiones recensuit, ista subiungit: D E

QVAE CAVSA VT HISPANIAE SINT TRADITAE SARRACENIS.
d Hierem. 28.
e Psal. 2.

CLADES HISPANIARVM PER SARRACENOS ILLATAE.

Igitur Era septingentesima quinquagesimasecunda, Vlit fortissimus Rex barbarorum totius Africæ, ducatu Iuliani & filiorum Vuitizæ fretus auxilio, vt cognouit quod arma & equi non erant in Hispania, & ciuitates essent absque muris, Tariffum Strabonem vnum ex ducibus exercitus sui cum viginti & quinque millibus fortium pugnatorum ad Hispaniam præmisit, vt cognita Iuliani dubia fide, bellum cum Hispaniæ Rege inciperet: terrebant namque barbarorum Regem laquei dolosi Taleptensis Comitis, si forte adessent, quippe qui ipsum habuerat semper infestum, ac fortem viribus & consilio sapientem expertus. Ceperunt tunc Sarraceni Hispaniam & circumiacentes vrbes, quia eas absque murorum ambitu inuenerant. Rex autem Rudericus dum vidit dolos Iuliani Comitis Tingitani, & labores sensit, collecto Gothorum exercitu, armatus vt potuit, acer & fortis primo

A primo subijt pugnam: adeo vt per quinquaginta continuos dies infatigabiliter dimicans, sexdecim millia hostium exercitus interficeret. Iulianus & duo filij Vuitizæ Regem Rudericum in prima acie certantem cum cernunt, Christianos milites pro mortuis Sarracenis & saucijs alios commutando, barbaros viribus roborant. Sed postquam Iuliani fides per totam Africam declaratur, Muza exercitus Africani Regis Princeps cum infinita multitudine equitum peditumq. ad Hispaniam dirigitur. Deinde renouato bello turmas vnas post alias ad prœlium adducere cœpit. Porro Rex Rudericus, more solito, prœlio incensus cœpit acrius instare, ac propensius in hostes præire. Tandem vero instantibus barbaris, Hispaniam milites capiunt difficiliter; atque per longitudinẽ belli defatigati quique nostrorum locum dant, & terribiliter Gothi qui erant a parte Comitis Iuliani irruebant.

HISPANIA POTITI SARRACENI.

Rudericus autem vbi se a suis destitui vidit, per aliquot dies terga præbens paula- B tim, pugnando (vt credimus) occubuit, sed non cuiuis certus interitus eius. Regnauit annis tribus. Index tamen postea in ciuitate Lusitaniæ Viseo inuenta est lapidea sepultura, in qua epitaphium desuper est scriptum, scilicet: HIC REQVIESCIT RODERICVS REX GOTHORVM.] alia quæ plura his leguntur apud Rodericum Toletanum, ab ipso addita esse noscuntur. Verum post annos plurimos eam esse positam inscriptionem oportuit, cum regni Gothorum nulla penitus reliqua esset spes successionis, quod minime accidit superstitibus Pelagio, Iulianoq. ipso Gothorum adhuc viribus pollente, & alijs qui ad loca tutiora confugerant. Pergit vero Tudensis:

OBITVS ET SEPVLCRVM RVDERICI REGIS.

Recesserat manus Domini ab Hispania ob inueteratam Regum malitiam, ne in tempore huius ruinæ eam protegeret. Omnes deinceps Gothorum milites fusi, fugatiq. fuere, & vsque ad interemptionem gladio & inedia perierunt, & non solum contra se commu- C nibus & barbarorum, sed etiam Francorum armis ex parte Galliarum consumpti sunt.] hactenus Tudensis de clade illata Hispanijs temporibus Ruderici. Prosecuti sunt tantam cladem lacrymis atque suspirijs posteri omnes scriptores haud ignobiles in præsentem ferme diem. Etenim etsi vulnus sanatum, haud tamen tutum, ne male obducta cicatrix (vt sæpe accidit) iterum recrudescat. Sed quos modo auersio ab Ecclesia Romana (vt vidimus) Hispanos tradidit Sarracenis, postea obedientia & obseruantia erga eamdem ipsos ab hostibus conseruauit immunes, adeo vt etiam in exteras gentes eis dominium propagarit.

HISPANIARVM EXTREMA CLADES.

Ceterum quod ad res Ecclesiæ Toletanæ spectat, Rodericus hæc habet [a]: Syndere- *a Ruderic. de reb. Hisp. lib. 3. c. 18.*
dum Episcopum Toletanum aduentum Arabum expauescentem, Vuitizæ insuper insolen- SYNDEREDVS
tijs fatigatum solum vertisse, Romamq. profectum esse, inuadentem vero sedem intrusum OPPA, ET
D fuisse Oppam, de quo superius: Sed viri, inquit, longæui Vrbanum virum sanctimoniæ in VRBANVS
Episcopum elegerunt, intrusione Oppæ, qui iam nihil poterat, non obstante.] EPISCOPI TOLETANI.

IESV CHRISTI ANNVS 714.	CONSTANTINI PAP. ANNVS 7.	ANASTASII IMP. ANNVS 2.

ANnus incipit Redemptoris septingentesimus decimusquartus Indictione duodecima, quo die nona mensis Aprilis Constantinus Papa, vbi sedisset annos sex, mensem vnum & diem, ex hac vita discessit, magna ex Pontificatu bene perfuncto sibi gloria comparata: quippe qui cum throno ceteris eminens esset (vt Anastasius ait) omnium E humillimus spiritu erat atque mitissimus, cunctis sibi subditis charitate pater amantissimus, quippe qui penuriæ tempore nihil prætermisit officij in pauperibus subleuandis. De ipso autem, præter illa quæ dicta sunt superius, idem Anastasius hæc habet in fine: Fecit ordinationem vnam, in qua creauit presbyteros decem, diaconos duos, Episcopos per diuersa loca numero sexagintaquatuor. Qui etiã sepultus est ad beatum Petrum Apostolum quinto Idus Aprilis Indictione duodecima *. cessauit Episcopatus eius dies quadraginta.] In cuius locum postea subrogatus est Gregorius Secundus, de quo dicturi sumus sequenti tomo. Quod vero ad rationem temporis spectat, non potuit ad sequentem annum idem Constantinus peruenisse, cum eo tempore reperiatur sedisse eius successor Gregorius, vt quæ dicenda erunt, significabunt.

CONSTANTINI PAPAE OBITVS, EIVSQ. VIRTVTES.

* XIII.

Sub hoc anno recentiores chronographi recensent Synodum Londinensem de imaginibus habitam; sed alij in annum vndecimum vel duodecimũ, alij in decimum supra septingente-

DE SYNODO LONDINENSI FALSA ASSERTIO.

genteſimum referunt: cum tamen antiquiores ſcriptores, qui & res ipſas Anglorum ſunt A proſecuti, de huiuſmodi Synodo nec verbum quidem. Sane haud crediderim hæc prætexire potuiſſe Bedam, ſi re vera fieri contigiſſent. Sed nec ipſum argumentum ſubſiſtit, vel cauſa probatur tanta fuiſſe, quæ debuiſſet in controuerſiam deduci, vt & de his conſuleretur ſummus Pontifex Conſtantinus. Dicunt enim, Eguuinum monachum deſignatum Epiſcopum Vuiceijs, diuinitus admonitum vt Dei genitricis imaginem in ſua eccleſia collocaret: rem autem in controuerſiam deductam, fuiſſe delatam ad Apoſtolicam ſedem: iuſſumq. Eguuinum ſiſti coram Pontifice, & iuratum de viſione, quam viderat, & alijs teſtatum eſſe. Tunc vero Conſtantinum legatum miſiſſe Bonifacium in Britanniam, qui Londini Synodum celebraret. Celebrataq. Synodo, fuiſſe in ea probatas viſiones Eguuini, & de cultu ſacrarum imaginum promulgatum eſſe decretum. Hæc quidem cum careant teſtificatione maiorum, & aduerſentur ijs quæ ſunt a Beda conſcripta, facile induci- B mur vt commentum eſſe putemus.

CVLTVS SACRARVM IMAGINVM IN ANGLIA A PRINCIPIO VIGVIT. *a Bed. hiſt. Anglic. lib. 1. c. 25.*

Quid enim oportuit vt de re iam diu ante recepta viſio oſtenderetur, vt *induceretur* in vſum fideli populo? Nonne auctoritate Bedæ (quod ſuo loco ſuperius dictum eſt) *liquet* vna cum ſancto Euangelio ſuſcepiſſe Anglos vſum ſacrarum imaginum, Auguſtino ex antiquo Eccleſiæ Catholicæ vſu illuc Saluatoris imaginẽ introducente? Sed ſunt hic iterum eiuſdem Bedæ verba repetenda, cum de Auguſtino in Angliam veniente agens hæc ait [a]: At illi, *Auguſtinus videlicet & ſocij*, non dæmoniaca, ſed diuina virtute præditi veniebant, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini Saluatoris in tabula depictam, litaniasq. canentes, pro ſua ſimul, & eorum propter quos & ad quos venerant, ſalute æterna Domino ſupplicabant.] & inferius: Fertur autem, quod appropinquantes ciuitati, more ſuo, cũ Cruce ſancta & imagine magni Regis Domini noſtri Ieſu Chriſti, C hanc litaniam conſona voce modularentur: Deprecamur te Domine in omni miſericordia tua, vt auferatur furor tuus & ira tua a ciuitate iſta, & de domo ſancta tua, quoniam peccauimus, Alleluia.] hæc ibi. At quiſnã eſt qui docere poſſit vel minimum quidem hoc ſæculo receſſiſſe Anglos ab his quæ docuerat Auguſtinus? Sed & quis iſte quem dicunt, Bonifacius legatus in Angliam miſſus a Conſtantino Pontifice? Puto voluiſſe auctores ſignificare Bonifacium illum magnum Anglum, Germanorum Apoſtolum a Gregorio Secundo Romano Pontifice deſignatum: verum ille nonniſi ſub eodem Gregorio Secundo Romam veniſſe reperitur. Abeat igitur de Synodo Londinenſe commentum.

Hoc eodem anno magnus ille Pipinus regni Francorum adminiſtrator moritur, relicto ſibi in magiſtratu ſucceſſore filio ex pellice Carolo cognomento Martello. Hæc autẽ quomodo ſe habuerint, a nullo fidelius, quam a Marcellino, qui hæc præ oculis habuit, ſu- D menda putamus. ait enim in Suuiberto [b]: Contigit anno ab incarnatione Domini ſeptingenteſimo decimoquarto Pipinum de Herſtallo ſtrenuum Principem & Maiorem domus Francorum, dolentem ſuper innocente morte ſanctiſſimi Lamberti Tungrenſis Epiſcopi, ad mortem ægrotare.] licet enim ante annos ſexdecim S. Lambertus martyrio occubuiſſet, iamq. facinus obliuione ſepultum videri potuiſſet: tamen ſemel inflictum Pipini conſcientiæ vulnus numquam curatum eſt, immo magis recruduit ex tranſlatione eiuſdem martyris ante annos quatuor renouata memoria. Tranſlatum eſt enim corpus eius in Legiam, quæ ex vico creuit in nobilem ciuitatem ex eiuſdem martyris gloria atque miraculis ibidem iugiter edi ſolitis. Pergit vero Marcellinus:

b Marcellin. in Suniber. c. 25. apud Sur. die 1. Maij.

PIPINI DE HERSTALLO OBITVS.

SVVIBERTICVM PIPINO CONGRESSVS.

Acceſſitusq. ſanctus Suuibertus egregius Pontifex ad viſitandum eum per nobiles viros, perrexit prius cum Vuilleico & Theodorico diſcipulis ſuis Coloniam ad Plectrudem E illuſtrem Duciſſam Lotharingiæ, ſiue Auſtraſiorum, conſiliũ ab ea expetens, quidnam facere deberet. Quæ eum religioſe ſuſcipiens & tractans, tandem retento Coloniæ pio Vuilleico presbytero ſancti Suuiberti apud ſe cauſa deuotionis & conſolationis (erat enim felix Vuilleicus Euangelicus ſacerdos) miſit ſanctum Suuibertum & Agilolphum Colonienſem Archiepiſcopum cum pleriſque alijs prælatis ad Pipinum Principem coniugem eius, ad informandum eum, ſi obiret, ne illuſtres legitimos ſuos filios, Drogonem Ducem Campaniæ, Grimoaldum Maiorem domus Childeberti Regis Franciæ exheredaret, heredem ſcribendo Carolum Martellum illegitimum ex Alpaide pellice genitum in detrimentum & damnationem animæ ſuæ, & in confuſionem ſui & totius Eccleſiæ, atque in ſcandalum ſuorum primatum & ſubditorum. Et quia ſanctus Lambertus Epiſcopus eumdem Pipinum de illicito connubio Alpaidis increpauerat, martyrium ſubijt.

Venien-

A Venientes igitur præfati Pontifices Ioppiliam ad ægrotantem Principem Pipinum, benigne ab eo ſuſcepti ſunt. Qui ipſum conſolantes, & ad tolerantiam aduerſitatum temporalium & infirmitatum corporalium confortantes, aiebant, quod Deus electis ſuis iter aſperum facit, ne dum delectarentur in via, obliuiſcerentur eorum quæ ſunt in patria. Tandem nacto opportuno tempore & congruo, inter cetera pro ſalute & remedio animæ ſuæ cauſam, pro qua venerant, ei deuote & ſalubriter Pontifices exponentes, & de illicito matrimonio increpantes, ſtatim cũ indignatione repulſam patiebantur. Alpais vero legationem ſanctorum Pontificum ſciſcitans & comperiens, irata valde, Pontifices abire celeriter præcepit; & ipſa interpellans importune pro Carolo Martello filio ſuo apud Pipinum, impetrauit cuncta pro eodem filio ſuo, quæ petierat. Pipinus vero eodem anno moriens, eumdem Carolum Martellum ſuorum principatuum reliquit heredem. Quod cer- B nentes præfati Pontifices, inglorij & triſtes Coloniam redierunt, enarrantes præclaræ Plectrudi omnia quæ geſta erant in Ioppilia a Pipino, conſolantes eam, & ad tolerantiam patientiæ animantes.] hactenus de his Marcellinus.

CAROLVS MARTELLVS PRINCEPS.

Sic igitur cum præfecturam illam primariam annis vigintiſeptem adminiſtraſſet, hoc anno mortuus eſt. Ita etiam colliges ex Iona [a] monacho eius temporis ſcriptore, dum anno Domini ſeptingenteſimo numerat Pipini magiſtratus decimumtertium, conſentientia his quæ apud Amonem leguntur, præfuiſſe nimirum rebus Francorum annos vigintiſeptem. Fuiſſet Pipinus inter Principes maxime pios adumerandus, niſi iſta de pellice eum valde denigraſſent. Conſtat quidem ipſum Pipinum multa eccleſijs contuliſſe, monaſteria erexiſſe, ſanctos viros coluiſſe, hæc & alia id genus crebrius opera factitaſſe. Regna- bat hoc tempore in Gallijs Dagobertus ſecundus, qui ſequenti anno, vbi tenuiſſet regnum C annos quinque, moritur, inq. locũ eius Franci eleuant Danielem clericũ in regnum, quem nominant Chilpericum eius nominis ſecundum. Reliqua ſequenti tomo dicenda erunt, vbi & Gregorij eius nominis ſecundi Romani Pontificis res inſigniter geſtas aggrediemur.

PIPINI OBITVS. *a Ion. in vita S. Vulfranni Epiſc. Senonen. apud Sur. die 20. Martij.* *b Apud Aimoin. lib. 4. c. 5.*

D

PERORATIO CVM GRATIARVM ACTIONE.

SIſtendum hic modo, ſtatuto termino, a Gregorio ad Gregorium. Etenim a primo egreſſi, veluti hoſpitali accepta teſſera, apud ſecundum ad quem peruenimus hoſpitalitatis iure quieſcimus, & quidẽ itinere fatigati; cum interdum per vaſtam, rerum geſtarum ignorantia, ſolitudinẽ, fuerit in inuio via laborioſe quærenda; aliquando veluti per ardua montium, inſtar Ionathæ [c], fuerit manibus pedibusq. reptandum, vt oppoſitas immenſas vbique difficultates ſuperare poſſemus: cum inter hæc omnia quam ſæpiſſime denſarum ſpinarum obicibus præpediti, a multiplicibus ſcilicet diuerſisq. ingruentibus vndique negotijs violenter abrepti ab itinere inſtituto, ad aliena curanda oportuerit ad paſſus ferme ſingulos diuertiſſe. Hæc autem omnia ſuperaſſe, & ad optatum viæ exitum perueniſſe, opus fuit eius, quam in ipſo exordio itineris quæſiuimus ducẽ Dei genitricem MARIAM, E necnon eorum quos expetiuimus in via comites ſanctos Martyres. Quibus omnibus quantum pro acceptis beneficijs debeamus, Tobiæ nos ſententia docet [d], cũ iudicauit dimidium bonorum, quæ filius vexerat, fideli comiti tribuendum, quem hominem eſſe putauit; ſed ſi cognouiſſet eſſe Angelum, omnia ſua, ſuosq. ſeq. ipſum libenter exhibuiſſet. Iure ergo nos ijſdem, quos nacti ſumus ducem & comites, omnia iſta pro gratiarum actione rependimus, impendimusq. nos ipſos ſimul. Ipſi vero offerant quod accipiunt Deo bonorũ omnium largitori, a quo nobis impetrent ſolutionem iſtorum compedum aureorum, ſimulq. veniam peccatorum, felicemq. ex hac vita migrationem ad Deum ipſum; cui ſit honor & gloria in ſæcula. Amen.

c 1. Reg. 14.

d Tob. 12.

ANNALIVM TOMI OCTAVI

FINIS.

APPENDIX.

AVCTOR PIO LECTORI.

Quod hoc octauo tomo Annalium inter scribendum res præclare gestas S. Maximi martyris aduersus Pyrrhum Constantinopolitanum Episcopum Monothelitam, omisimus dedita opera, prolixam illam disputationem eiusdem cum eodem Pyrrho in Africa publice habitam, ne nimia eius prolixitate lectorem fastidio afficeremus, pollicitiq. sumus hic eam apponere per Appendicem, quo rerum antiquarum studiosi eadem nondum edita frui possint: promissi memores, hic tibi eam tum Græce, tum Latine reddimus ex interpretatione Francisci Turriani Societatis IESV Theologi. Sed quoniam is vnico duntaxat, quamuis antiquo, exemplari vsus esse videbatur, in bibliotheca autem Vaticana plures erant eiusdem Disputationis Codices manu scripti, omnes inter se diligenter conferendos, variasq. lectiones ijsdem quibus Vaticani Codices recensentur numeris, habito earum delectu, partim ad marginem, partim ad libri calcem annotandas curauimus. vtere, lector, & boni consule.

ΠΑΡΑΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΤΗΣ
γενομένης ζητήσεως χάριν τῶν κεκινημένων A
περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων, παρουσίᾳ Γρηγορίου τοῦ εὐσεβεστάτου πατρικίου, καὶ τῶν συνευρεθέντων αὐτῷ ὁσιωτάτων ἐπισκόπων, καὶ λοιπῶν θεοφιλῶν, καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν, παρὰ Πύῤῥου, τοῦ γενομένου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Μαξίμου τοῦ εὐλαβεστάτου μοναχοῦ, μηνὶ Ἰουλίῳ, Ἰνδικτιῶνος γ'. Πύῤῥου μὲν συμμαχοῦντος τῇ παρεισαχθείσῃ παρ' αὐτοῦ τε, καὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἐν τῷ Βυζαντίῳ καινοτομίᾳ· τουτέστι, τοῦ ἑνὸς θελήματος, Μαξίμου B
δὲ συνηγοροῦντος τῇ ἄνωθεν εἰς ἡμᾶς ἐνθούσῃ πατρικῇ τε, καὶ ἀποστολικῇ διδασκαλίᾳ· διὰ τοῦ ῥηθέντος ὑπερφυοῦς ἀνδρὸς, φημὶ δὲ Γρηγορίου τοῦ ὑπερτίμου πατρικίου, τῶν λεχθέντων ἀνδρῶν· τουτέστι, Πύῤῥου καὶ Μαξίμου, ἀλλήλοις προσοψισθέντων. προκατήρξατο δὲ τῆς πρὸς Μάξιμον διαλέξεως ὁ Πύῤῥος, οὕτως εἰπών.

ΠΥΡΡΟΣ. Τί σοι κακὸν ἐποιήσαμεν, κῦρι ἄββᾶ Μάξιμε, ἐγώ τε, καὶ ὁ πρὸ ἐμοῦ, ὅτι οὕτω πανταχοῦ διασύρεις ἡμᾶς, αἱρετικὴν C
ὑπόληψιν παρὰ πᾶσι διδοὺς ἡμῖν; τίς δὲ οὕτω ποτὲ, καίτοι τῇ κατὰ πρόσωπον ἀγνοούμενον θέᾳ, ἐτίμησεν, ἢ ἐσεβάσθη σε, ὡς ἡμεῖς; ΜΑΞ. Ἐπειδὴ ὁ θεὸς ἀκροᾶται, οὐδεὶς οὕτως, ἵνα ταῖς σαῖς χρήσωμαι λέξεσιν, ἐτίμησεν, ἢ ἐσεβάσθη με, ὡς ὑμεῖς· ἀλλ' ἀθετησάντων ὑμῶν νῦν τὸ Χριστιανῶν δόγμα, φοβερὸν ἡγησάμην τῆς ἀληθείας τὴν πρὸς ἐμὲ προτιμῆσαι χάριν. ΠΥΡ. Τί γὰρ δοξά-

QVAESTIO ECCLESIASTICI dogmatis, disputata coram Gregorio patricio pijssimo in conuentu, & consessu sanctissimorum Episcoporum, & reliquorum nobilium virorum, a Pyrrho Patriarcha Constantinopolitano, & a Maximo Reuerendissimo monacho, mense Iulio, Indictione III. Pyrrho quidem nouum dogma de vna Christi voluntate a se, & a suo antecessore Sergio praue introductum, defendente, Maximo autem doctrinam Apostolorum & Patrum a principio nobis traditam.

FRANCISCO TVRRIANO
Societatis IESV Theologo
interprete.

PYRRHVS: Qua in re domine Abba Maxime, ego & is cui successi, tibi nocuimus, qui vbique nobis detrahis, & nos omnibus in suspicionem de hæresi venire facis? Quis vnquam te, ne de facie quidem notum, sic honorauit & coluit, vt nos? MAX. Quandoquidem audit Deus, nemo vt verbis tuis vtar, sic me honorauit & coluit vt vos: sed cum vos aspernati sitis nunc dogma Christianorum, existimaui pertimescendum mihi esse, si gratiam vestram veritati anteponerem. PYRRH. Qua opinione asper-

aspernati sumus quod Christiani sentiunt? MAX. Opinione de vna voluntate diuinitatis Christi & humanitatis eius, & non solum opinione, sed etiam proposita eius noua expositione ad pernicie totius corporis sanctæ Ecclesiæ. PYR. Quid igitur, qui vnã Christi voluntatem esse sentit, videtur tibi a Christiana doctrina traduci? MAX. Maxime. Quid enim magis impium, quam dicere, eumdem vna & eadem voluntate, ante incarnationem quidem omnia ex nihilo fecisse, continere & procurare ac salubriter dirigere; post incarnationem vero, cibum & potionem appetere, loca locis mutare, & omnia alia facere, quæ omni culpa & reprehensione vacabant; quibus etiam dispensationem liberam ab omni fictione esse demonstrauit? PYRRH. Est ne vnus Christus, an non? MAX. Vnus sane. PYRRH. Si igitur vnus Christus, tamquam vnus omnino etiam volebat. quod si tamquam vnus volebat, vna prorsus est & eius voluntas, non duæ. MAX. Dicere quippiam, & non distinguere prius significata in eo quod dicitur, nihil aliud est, quam omnia confundere, & ea studio relinquere operta, de quibus quæritur: quod est alienum a viro disserendi perito. Dic igitur mihi hoc: Christus cum sit vnus, est ne Deus solum, an etiam solum homo, an vtrumque, Deus simul, & homo? PYRRH. Plane, Deus simul & homo. MAX. Deus igitur natura & homo cum esset Christus, volebat tamquam Deus & idem homo, an vt Christus tantum? ac siquidem principaliter vt Deus, & homo volebat Christus, liquet, quod dupliciter, & non vno modo, vnus cum idem esset, volebat. Etenim si nihil aliud est Christus præter naturas suas, ex quibus, & in quibus est, perspicuum est, quod conuenienter naturis suis Christus, id est, vt vnaquæque apta nata erat, vnus existens & idem, & volebat, & operabatur: Siquidem neutra earum voluntatis, aut operationis expers est. Quod si conuenienter naturis suis Christus, id est, vnaquæque apta nata erat, volebat & operabatur; erant autem duæ naturæ eius: duæ igitur voluntates eius naturales, & quæ cum ipsis numero totidem sunt, substantiarum operationes. Sicut enim numerus naturarum vnius & eiusdem Christi, si pie intelligatur & dicatur, non diuidit Christum, sed differentiam naturarum etiam in vnione custodiri demonstrat: sic numerus voluntatum & operationum, quæ secundum substantiam in eius naturis insunt (ambabus enim naturis suis, vt dictum est, idem salutem nostram & volebat & operabatur) non diuisionem inducit, absit; sed earum etiam in vnione custodiam tantum & incolumitatem declarat. PYRRH. Non potest fieri, quin voluntates secum inferant ipsos volentes. MAX. Hoc quidem absurdum, in vestris etiam litteris, non ratione, sed licentia protulistis, nacti Heraclium ve-

A δοξάσαντες, τὸ Χειστιανῶν ἠθετήσαμεν φρόνημα; ΜΑΞ. Εν θέλημα τῆς θεότητος τὲ Χειστ κ) τῆς ἀνθρωπότητος αὐτ δοξάσαντες, κ) μὴ μόνον δοξάσαντες, ἀλλὰ κ) ὅτι λύμη τ παντὸς τῆς ἁγίας ἐκκλησίας σώματος, δ κ) καινῆς ἐκθέσεως τὸ τοιοῦτο προτεθειμότες. ΠΥΡ. Τί οὖν, ὁ ἓν θέλημα τὲ Χειστοῦ δοξάζων, δοκεῖ σοι ἀλλαχοῦ τῆς Χειστιανικῆς διδασκαλίας; ΜΑΞ. Πάνυ μὲν οὖν. τί γὰ ἀνοσιώτερον τὲ λέγειν, τὸν αὐτὸν ἐνὶ, κ) τῷ αὐτῷ θελήματι, πρὸ μὲν τῆς σαρκώσεως τὰ πάντα ἐκ μὴ ὄντων συνίστανε, σωέχειν τε, κ) προνοεῖν, κ) σωτικῶς διεξάγειν, μ) δὲ τὴν ἀνθρώπινην τροφῆς ἐφίεσθαι, κ) ποτὲ, τόπους τε ἐκ † τόπων ἀμείβειν, κ) τὰ ἄλλα πάντα ποιεῖν, τὰ διαβολῆς ἁπάσης, κ) μομφῆς ἐκτὸς τυγχάνοντα· δ' ὧν κ) πάσης καθαρὰν ἐδίδαξε τὴν οἰκονομίαν φαντασίας; ΠΥΡ. Εἷς ὁ Χειστὸς, ἢ δύ; ΜΑΞ. Ναὶ, εἷς προδήλως. ΠΥΡ. Εἰ οὖν εἷς ὁ Χειστὸς, ὡς εἷς πάντως κ) ἤθελεν· εἰ δὲ, ὡς εἷς, ἤθελεν, ἓν πάντως αὐτ κ) τὸ θέλημα, κ) οὐ δύο. ΜΑΞ. Τὸ λέγειν τι, κ) μὴ προδιασέλλεσθαι τὰ σημαινόμενα, ἐ δὲν ἕτερόν ἐστιν, εἰ μὴ πάντα συγχεῖν, κ) ἀσαφῆ αὐτ δηλονότι ἐᾶν τὰ, περὶ ὧν ἡ ζήτησις· ὅπερ ἀλλότριον αἱρέσεως † λογικῶς καθέστηκε. τοῦτο οὖν εἰπέ μοι. ὁ Χειστὸς εἷς ὢν, θεὸς μόνον ἐστὶν, ἢ κ) ἄνθρωπος μόνον, ἢ τὸ συναμφότερον, θεὸς ὁμοῦ κ) ἄνθρωπος; ΠΥΡ. Προδήλως θεὸς ὁμοῦ κ) ἄνθρωπος. ΜΑΞ. Θεὸς οὖν φύσει κ) ἄνθρωπος ὑπάρχων ὁ Χειστὸς, ὡς θεὸς κ) ἄνθρωπος † ὁ αὐτὸς ἤθελεν, ἢ ὡς Χειστὸς μόνον; ἀλλ' εἰ μὲν προηγεμένως, ὡς θεὸς κ) ἄνθρωπος, ἠθέλησεν ὁ Χειστὸς, δηλονότι δυϊκῶς, κ) οὐ μοναδικῶς, ἓς ὢν ὁ αὐτὸς, ἤθελεν. εἰ γὰ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ὁ Χειστὸς D ὡσὰ τὰς αὐτ φύσεις, ἐξ ὧν, κ) ἐν αἷς ὑπάρχει, προδήλως, ὡς καταλλήλως τοῖς ἑαυτῶ φύσεσιν, ἤνεγκεν, ὡς ἐκάστη πέφυκεν, εἷς ὢν κ) ὁ αὐτὸς, ἤθελέτε, κ) ἐνήργει· εἰ περ οὐδετέρα αὐτῶν ἀθελήτος ἐστὶν, ἢ ἀνενέργητος. εἰ δὲ καταλλήλως τοῖς ἑαυτῶ φύσεσιν ὁ Χειστὸς, ἤνεγκεν, ὡς ἐκάστη πέφυκεν· ἤθελέτε, κ) ἐνήργει, δύο δὲ αὐτ αἱ φύσεις, δύο αὐτ πάντως κ) τὰ φυσικὰ θελήματα, κ) αἱ τὰ τῶν ἰσάριθμοι, κ) ἐσώθησαν ἐνέργειαι. ὥσ περ γὰ ὁ τῶν τῆ αὐτ κ) ἑνὸς Χειστοῦ φύσεων ἀριθμὸς, δυσεβῶς νοούμενός τε, κ) λεγόμενος, οὐ διαιρῶ τὸν Χειστὸν, E ἀλλὰ συζομένω κἂν τῇ ἑνώσ, παείσηται τ φύσεων τὴν διαφοράν, ὅπω κ) ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐσωθῶς προσόντων ταῖς αὐτ φύσεσι θελημάτων, κ) ἐνεργιῶν· κατ' ἄμφω γὰ, ὡς εἴρηται, τὰς αὐτ φύσεις θρητικὸς λῶ ὁ αὐτὸς, κ) ἐνεργητικὸς τῆς ἡμῶ σωτηρίας, ἐ διαίρεσιν εἰσάγ· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τ αὐτῶν δηλοῖ κ) μόνον κἂν τῇ ἑνώσ φυλακὴν, κ) σωτηρίαν. ΠΥΡ. Αδύνατον, τοῖς θελήμασι μὴ σωφρονεῖν τοὺς θέλοντας. ΜΑΞ. Τοῦτο μὲν κ) ἐν τοῖς ὑμετέροις γεγράμμασι τὸ ὡδάλογον, ἐ λόγῳ, ἀλλ' ὀξυσίᾳ κινούμενοι, ἀπεφήναθε, † συναιρούμενον ὑμῖν εἰς τοῦτο λαβόντες τὸν Ηρακλεῖον, ὃς

† τόπου 270.336.

† λογίου 602.270.

† αὐτὸς 270.336.

† συναιρούμενον 602.

δὲ τὸ κ) ὑμᾶς συνελθεῖν τῇ αὐτῇ ἀθεμίτῳ, κ) ἀδανόμῳ μίξει, κ) τούτῳ δὴ εὐλογίας κυρῶσαι. εἰ γὰ δοθῇ, τοῖς θελήμασι συνεισάγεσθαι τοὺς θέλοντας, πάντως κ) τοῖς θέλουσι τὰ θελήματα κ) τῷ ἀλόγου αὐτιστροφῷ συνεισαχθήσεται· κ) διεφθάρεται καθ' ὑμᾶς, τῆς ὑπερουσίου, κ) ὑπερθέου, κ) μακαρίας θεότητος, δὲ μὸ τὸ ἓν αὐτῆς θέλημα, μία κ) ἡ ὑπόστασις, κ) Σαβέλλιον, δὲ δὲ τὰ ἴδια πρόσωπα, ἴδια κ) τὰ θελήματα, κ) δὲ τοῦτο ἴδιας φύσεις, κ) τὸν Αρειον· εἴπερ κ) τοὺς παῤ ἡμῖν ὅρους, κ) κανόνας, ἡ διαφορὰ τῶν θελημάτων κ) φύσεων εἰσάγει διαφοράν. ΠΥΡ. Αδύνατόν ἐστιν, ἐν ἑνὶ προσώπῳ δύο ἀλλήλοις συμπάρξαι θελήματα, ἄνθ' ἐναντιώσεως. ΜΑΞ. Εἰ ἄνθ' ἐναντιώσεως δύο θελήματα ἐν ἑνὶ, κ) τῷ αὐτῷ προσώπῳ εἶναι, δυνατὸν, ἆρα μ) ἐναντιώσεως, κατά σε δυνατόν· εἰ δὲ τοῦτο, τέως † τὰ δύο εἶναι ὡμολόγησας, κ) πρὸς τὸν ἀριθμὸν οὐ † διαφέρει, ἀλλ' ἡ μόνον πρὸς τὴν ἐναντιότητα. ἐκοινῶ λείπεται, ζητεῖν τὴν ποινικὴν τῆς μάχης αἰτίαν. ποίαν οὖν τοῦτ' † φὴς ἆρα; τὴν κ) φύσιν θέλησιν, ἡ τὴν ἁμαρτίαν; ἀλλ' εἰ μὲν τὴν κ) φύσιν εἶπες θέλησιν, ταύτης δὲ ἐκ ἄλλον, ἢ τὸν θεὸν, γινώσκομεν αἴτιον, ἆρα κατά σε τῆς μάχης δημιουργὸς ὁ θεός· εἰ δὲ τὴν ἁμαρτίαν, ἁμαρτίαν δὲ ἐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τὴν οἱανοῦν ἐναντίωσιν ἐν τοῖς κ) φύσιν αὐτῷ ὁ σαρκωθεὶς θεὸς εἶχε θελήματι· τοῦ αἰτίου γὰ ἐκ ὄντος, οὐδὲ τὸ αἰτιατὸν προδήλως ἔσται. ΠΥΡ. Φύσεως οὖν τὸ θέλειν; ΜΑΞ. Ναὶ, τὸ ἁπλῶς θέλειν φύσεως. ΠΥΡ. Εἰ φύσεως τὸ θέλειν· οἱ ἐμφανέστεροι δὲ τῶν πατέρων ἓν θέλημα τὲ θεοῦ κ) τῶν ἁγίων εἶπον, κ) μία φύσις ἔσαι ἔτι γε τῶν ἁγίων, κ) τὲ θεοῦ. ΜΑΞ. Καὶ αὐτέρω ἐῤῥέθη· ὅτι δεῖ, τὸν πρὸς ἀληθείας λόγον ποιέμενον, διαστέλλεσθαι τῶν λεγομένων τὰ σημαινόμενα, διὰ τὴν ἐκ τῆς ὁμωνυμίας πλάνην. ἀντερήσομαι γάρ σε κ) αὐτός· ὅτι οἱ ἓν θέλημα † θεὸ κ) τῶν ἁγίων εἰπόντες ἅγιοι, πρὸς τὸ ὠσιῶδες τὲ θεοῦ, κ) † δημιουργὸν θέλημα ἀποβλέποντες, τοῦτο εἶπον, ἢ πρὸς τὸ θελητόν; ἐ ταυτὸν γὰ τὸ τὲ θέλοντος θέλημα, κ) τὸ θελητόν· ὡς περ οὐ δὲ τὸ τὲ ὁρῶντος ὀπτικὸν, κ) τὸ ὁρατόν· τὸ μὲν γὰ οὐσιωδῶς αὐτῷ πρόσεστι, τὸ δὲ ἐκτὸς τυγχάνει. ἀλλ' εἰ μὲν πρὸς τὸ ὠσιῶδες ἀποδόντες, εἶπον, ἐ μόνον ὁμοφυεῖς, κ) συνδημιουργοὺς εἰσάγοντες εὑρεθήσονται τῷ θεῷ τοὺς ἁγίους, ἀλλὰ κ) ἑαυτοῖς ἐναντιομένους, φάσαντες, μὴ δύνασθαι τὰ ἑτερούσια κοινὸν ἔχειν θέλημα· εἰ δὲ πρὸς τὸ θελητὸν, ἆρα αἰτιολογικῶς, ἢ, ὥς τισι φίλαν λέγειν, καταχρηστικῶς τὸ θελητὸν, θέλημα προσηγόρευσαν οἱ πατέρες· κ) οὐδὲν ἕψεται ἄτοπον † τῶν φύσεως εἶναι τὸ ἁπλῶς θέλειν ὁριζομένων. ΠΥΡ. Εἰ τοῖς θελήμασι πρός ἑαυτὰς, κ) ἀλλήλοις διαφέρομεν, νῦν μὲν τοῦτο θέλοντες, † νῦν δὲ τὸ αὐτὸ οὐ θέλοντες, φύσεως δὲ τοῦτο, κ) † τῆ αὐτῆς † χαρακτηριστικοῦ

† τὸ δύο 602. 270. † διαφέρει 602.

† φὴς ἆρα τὴν al.

† δημιουργὸν 270.

† τῆς φύσεως 270. † ποτὲ δὲ al. † τὸ αὐτῆς al. præter 602. 339. † χαρακτηριστικοῦ 602

A vestrum ad hoc adiutorem, quia vos eius nefariæ & sceleratæ mixtioni assensi estis, & benedictione † eam confirmastis. Si enim concedatur inferri cum voluntatibus volentes, omnino consectanea reciprocatione cum volentibus inferentur voluntates: reperieturq. etiam vobis auctoribus in superessentiali, plusquam bona & beata Deitate, vna quidem hypostasis, sicut sensit Sabellius, quia vna est in ea voluntas; tres vero voluntates, quia sunt tres personæ, ac proinde tres naturæ, ex opinione Arij; si quidem secundum definitiones, & regulas Patrum, differentia voluntatum differentiam etiam naturarum secum infert. PYR. Impossibile est, in vna persona duas simul esse non contrarias voluntates. MAX. Si non est possibile esse simul in vna & eadem persona duas non contrarias voluntates; igitur, opinione tua, possibile est esse, si contrariæ sint. si sic est; confessus es hactenus duas esse, & non dissides a numero, sed tantum a pugna: restat igitur vt quæramus causam huius pugnæ effectricem. quam igitur esse hanc ais? voluntatemne naturalem, an peccatum? si naturalem dicis, huius autem auctorem non alium esse scimus, nisi Deum; igitur, vt tua est opinio, Deus est auctor pugnæ. Si peccatum dicas; peccatum autem non fecit; neque Deus incarnatus vllam quampiam pugnam in voluntatibus naturalibus habuit. cum enim causa non est, plane nec effectus causæ erit. PYRRH. Naturæ igitur est velle? MAX. Sane quidem simpliciter velle naturæ est. PYRRH. Si naturæ est velle, illustriores autem patres dixerunt vnam esse Dei & sanctorum voluntatem; ita fiet vt sanctorum & Dei vna sit natura. MAX. Superius dictum est, eum qui de veritate differit, debere distinguere quæ vocibus significantur, propter errorem qui ex homonymia proficiscitur. Rursus enim percunctabor te: cum sancti vnam Dei & sanctorum voluntatem esse dixerunt, dixeruntne hoc intuentes in voluntatē substantialem Dei, & effectricem, an in id quod volunt? non enim idem est voluntas volentis, & id, quod vult; sicut non est idem videntis vis cernendi, & quod cernitur, illa enim inest ei substantialiter; hoc autē extra est. Quod si ad substantialem respicientes dixerunt, reperientur non solum eiusdem naturæ cum Deo sanctos inducere & cum eo effectores, sed etiam sibi ipsis repugnantes: qui dixerunt non posse diuersas substantias cōmunem habere voluntatē. Sin vero ad id, quod volunt, respexerunt; igitur secundum causam, siue vt quibusdam loqui placet, per abusionem voluntatem appellauerunt Patres eam rem, quam quis vult; nihilq. absurdum sequetur ex eo, quod definierunt naturæ esse simpliciter velle. PYRRH. Si voluntatibus a nobis ipsis, & alij ab alijs dissidemus, qui nunc quidem hoc volumus, nunc vero, idem nolumus; naturæ autem est hoc, & rationem eius

signat atque exprimit: non solum reperiemur natura inter nos dissidere, sed infinities mutare naturam. MAXIMVS: Non est idem velle, & aliquo modo velle; sicut non est idem videre, & aliquo modo videre. nam velle, sicut & videre naturæ est, & omnibus, qui eiusdem naturæ sunt, inest: at vero aliquo modo velle, sicut & aliquo modo videre, id est, velle deambulare, & nolle deambulare; videre ad dexteram, vel ad lævam; vel supra, vel infra, vel ad libidinem, vel ad perspicientiam rationum, quæ in rebus insunt, modi sunt vtendi voluntate, & aspectu. & hic modus inest vtenti tantum, & ab alijs eum distinguit secundum differentiam communiter dictam. Si autem ipsam naturam habemus hoc testantem, igitur velle comedere & nolle comedere, non tollit illud velle quod naturæ est, sed velle aliquo modo, id est, eorum quæ volumus est ortus, & interitus. nec enim, si ponamus quæ a Deo facta sunt, quæ sunt ea quæ ipse voluit, interire, cum his etiam voluntas, quæ ante ea cogitatur, & est eorum effectrix secundum substantiam, simul interibit. PYR. Si naturalem voluntatẽ dicis, quod autem naturale est, omnino etiam coactum est, quomodo non est necesse, si naturales in Christo voluntates dicimus, non tollere in eo omnem voluntarium motum? MAX. Non solum diuina & non creata natura nihil habet naturale coactum, sed neque natura intelligens & creata. Quod enim est natura particeps rationis, vim habet naturalem appetitus rationalis, qui etiam vocatur θέλησις, id est, appetitio animæ intelligentis; qua appetitione volentes ratiocinamur, & ratiocinati appetentes volumus, & appetentes quærimus, & consideramus, ac consultamus, & iudicamus, & afficimur, & eligimus, & aggredimur & vtimur. Cum igitur (vt diximus) natura nobis insit secundum rationem appetere, id est, velle, & ratiocinari, consultare, & quærere, ac considerare, velle, & iudicare, ac affici, & eligere, aggredi, & vti: non sunt igitur coacta, quæ natura insunt intelligentibus. Quo modo etiam hoc concesso, non erit omni absurdo absurdior huiusmodi enunciatio? Etenim si vera est, & omne id quod naturale est, idẽ omnino coactum est: Deus autem est natura Deus, natura bonus, natura creator; necessario Deus erit Deus, & bonus, & creator. quod quidem cogitare, ne dum efferre, extremæ blasphemiæ est. Quis enim est qui necessitatem imponit? considera autem & sic, si placet, amice, huius enunciationis blasphemiam. Si enim qui voluntatem naturalem in Christo dicit, omnem in eo voluntarium motum opinione tua tollit, necesse est, quæ quidem volunt naturaliter, motum habere non voluntarium; quæ vero naturaliter non volunt, voluntarium. igitur non solum Deus, qui est super omnia, sed omnia quæ vim intelligendi & ratiocinandi habent, cum

λόγου, οὐ μόνον τῇ φύσῃ ἀλλήλων διαφέροντες εὑρεθησόμεθα, ἀλλὰ καὶ ἀπεφάνεις ταύτης μεταβάλλοντες. ΜΑΞ. Οὐ ταυτὸν τὸ θέλειν, καὶ τὸ πως θέλειν, ὥς περ οὐδὲ τὸ ὁρᾶν, καὶ τὸ πως ὁρᾶν· τὸ μὲν γὰρ θέλειν, ὥς περ καὶ τὸ ὁρᾶν, φύσεως, καὶ πᾶσι τοῖς ὁμοφυέσι, καὶ ὁμογνίοις, ἐστὶ· τὸ δὲ πως θέλειν, ὥς περ καὶ τὸ πως ὁρᾶν, τουτέστι, θέλειν περιπατῆσαι, καὶ μὴ θέλειν περιπατῆσαι· καὶ δεξιὰ ὁρᾶν, ἢ ἀριστερὰ, ἢ ἄνω, ἢ κάτω, ἢ πρὸς ἐπιθυμίαν, ἢ κατανόησιν τῶν ἐν τοῖς οὖσι λόγων, ἕνεκα τοῦ θέλειν, καὶ ὁρᾶν χρήσεως, μόνῳ τῷ κεχρημένῳ † πρόσω καὶ τῶν ἄλλων αὐτὸν † χωρίζον, καὶ τῷ κοινῶς λεγομένῳ διαφορᾷ. εἰ δὲ τοῦτο μαρτυροῦσαν τῇ φύσιν ἔχομεν, ἆρα τὸ θέλειν φαγεῖν, † ἢ μὴ θέλειν φαγεῖν, ἢ τὸ θέλειν περιπατῆσαι, † ἢ μὴ θέλειν, οὐ τοῦ πεφυκέναι θέλειν ἐστὶν † ἀναίρεσις, ἀλλὰ τοῦ πως θέλειν· τουτέστι, τῶν θελητῶν ἐστι χώρισις, καὶ ἀποχώρησις. ὅυτε γὰρ, εἰ ὑποθώμεθα, τὰ ὄντα τοῦ θεοῦ χωρίσμενα, θελητὰ αὐτὰ ἔσται, ἀποχωρεῖσθαι, τούτοις καὶ τὸ περιπνοούμενον αὐτὸν, οὐσιώδες † αὐτῶν, καὶ ποιητικὸν θέλημα σωματοχωρήσεται. ΠΥΡ. Εἰ φυσικὸν λέγεις τὸ θέλημα, τὸ δὲ φυσικὸν πάντως καὶ ἀναγκασμένον, πῶς οὐκ ἀνάγκη, φυσικῶς λέγοντας ἐπὶ Χριστοῦ τὰ θελήματα, πᾶσαν ἐπ' † αὐτῷ ἐκούσιον ἀναιρεῖν κίνησιν; ΜΑΞ. Οὐ μόνον ἡ θεία, καὶ ἄκτιστος φύσις οὐδὲν ἀναγκασμένον ἔχει φυσικὸν, ἀλλ' οὐδὲ ἡ νοερὰ, καὶ κτιστή· τὸ γὰρ φυσικὸν λογικὸν διώκειν ἕξιν φυσικὴν τῷ λογικῷ ὄρεξιν, ἥτις καὶ θέλησις καλεῖται τῆς νοερᾶς ψυχῆς· καθ' ἣν θέλοντες λογιζόμεθα, καὶ † λογισάμενοι, θέλοντες † βουλόμεθα, καὶ θέλοντες ζητοῦμεν, σκεπτόμεθά τε, καὶ † βουλευόμεθα, καὶ κρίνομεν, καὶ διακρινόμεθα, καὶ προαιρούμεθα, καὶ ὁρμῶμεν, καὶ κεχρήμεθα. καὶ φύσιν δὲ ἡμῖν, ὡς εἴρηται, προσόντος τὸ λογικὸς ὀρέγεσθαι, ἢ οὕτω θέλειν, καὶ λογίζεσθαι, βουλεύεσθαί τε, καὶ ζητεῖν, καὶ σκέπτεσθαι, καὶ † βούλεσθαι, καὶ κρίνειν, καὶ διακρίνεσθαι, καὶ αἱρεῖσθαι, καὶ ὁρμᾶν, καὶ κεχρῆσθαι, οὐκ ἄρα ἰωαγκασμένα τὰ τῶν νοερῶν φυσικά. πῶς δὲ καὶ τότε δοθέντος οὐ πάσης ἀτοπωτέρα ἡ ταυτὸν διαχθήσεται προτάσις; εἰ γὰρ κατ' αὐτὸ τὸ φυσικὸν πάντως καὶ ἰωαγκασμένον, φύσει δὲ θεὸς ὁ θεὸς, φύσει ἀγαθὸς, φύσει δημιουργὸς, ἀνάγκη ἔσαι ὁ θεὸς θεὸς, καὶ ἀγαθὸς, καὶ δημιουργός· ὅπερ καὶ ἐννοεῖν, μή τι † λέγειν, ἐσχάτης ἐστὶ βλασφημίας. τίς γὰρ ὁ τῷ ἀνάγκῃ ἐπάγων; σκόπει δὴ, εἰ δοκεῖ, ὦ φιλότης, καὶ ὅυτω τῆς τοιαύτης προτάσεως τὸ βλάσφημον. εἰ γὰρ ὁ φυσικὰ ὅλη Χριστῷ λέγων τὰ θελήματα, πᾶσαν κατά σε ἐκούσιον † ἐπ' αὐτῷ ἀναιρεῖ κίνησιν, ἀνάγκη, τὰ μὲν φυσικῶς θέλοντα, ἀκούσιον ἔχειν κίνησιν, τὰ δὲ φυσικῶς μὴ θέλοντα, ἑκούσιον. ὁμοίως ἢ μόνον θεὸς, ὁ ὢν τὰ ὄντα, ἀλλὰ καὶ νοερὰ πάντα, καὶ λογικὰ, φύσει ὄντα θελητικὰ, ἀκούσιον ἔχει κίνησιν· ἄψυχα δὲ ἢ θελητικὰ, ἑκούσιον ἔχει κίνησιν. πάλιν ὅτι ὁ μακάριος Κύριλλος ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ πρὸς τὰς τῆ Θεοδωρήτε μέμψεις ἀπήλλαξεν ἡμᾶς περιττῶν πραγμάτων, διαρρήδην ἀποφηνάμενος, μηδὲν φυσικὸν εἶναι ἐν τῇ νοερᾷ φύσει ἀκούσιον. καὶ τοῦτο ἔξεστι τῷ βεβουλημένῳ μαθεῖν, μὴ χεῖρας λαβόντι τὸ τοιοῦτον κεφάλαιον. ΠΥΡ. Επεί δὴ χρὴ, τὰ ἐκ τῆς ἐξετάσεως ἀναφαινόμενα ἀληθῆ, εὐγνωμόνως ἀποδέχεσθαι, μὴ πολλῆς † δυκρινείας ἔδειξεν ὁ λόγος, φυσικὰ εἶναι τὰ ὅλη Χριστοῦ θελήματα. δυνατὸν δὲ, ὡς περ ἐκ τῶν δύο φύσεων ἕν τι συνθετον λέγομεν, ἅτε μὴ ἐκ τῶν δύο φυσικῶν θελημάτων ἕν τι συνθετον λέγειν· ἵνα καὶ οἱ δύο λέγοντες θελήματα, διὰ τὴν φυσικὴν τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων διαφοράν, καὶ οἱ ἓν λέγοντες, διὰ τὴν ἄκραν ἕνωσιν, μηκέτι φιλῶν λέξεων ἕνεκεν πρὸς ἀλλήλους διαφέρωνται· εἰ περ ἐκ τῶν ὀνόμασιν ἡμῖν, † φησὶν ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, ἡ ἀλήθεια, ἀλλ' ἐν πράγμασιν. ΜΑΞ. Ορᾷς, ὅτι ἐκ τότε πλανᾶσθε, ἐκ τὸ πάντη ἀγνοῆσαι, ὅτι αἱ συνθέσεις τῶν ἐν ὑποστάσει ὄντων, καὶ ἐ τῶν ἐν ἑτέρῳ † θεωρεμένων εἰσί· καὶ τὸ τοιοῦτον φέρειν μοι πάντων, καὶ τῶν ἔξω φιλοσόφων, καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας θεοσόφων μυσταγωγῶν. εἰ δὲ τῶν θελημάτων συνθεσιν λέγετε, καὶ τῶν ἄλλων φυσικῶν τῷ συνθεσιν λέγειν ἐκβιασθήσεσθε· εἰ περ ἀσυναρτητον τὸν τῆ οἰκείᾳ δόγματος λόγον δώσειν βέλεσθε· τουτέστι, τῆ κτιστοῦ, καὶ τῆ ἀκτίστου· τῆ ἀπείρου, καὶ τοῦ πεπερασμένε· τοῦ ἀορίστου, καὶ τοῦ ὡρισμένε· τοῦ ἀνάρχου, καὶ τοῦ ἀναρχου· τοῦ φθαρτοῦ, καὶ τοῦ ἀφθάρτου· καὶ εἰς ἀτοπως ἐξενεχθήσεσθε ὑπολήψις. πῶς δὲ τὸ ἐκ τῶν θελημάτων, θέλημα προσαγορευθήσεται; ἐ γὰρ δυνατὸν, τὸ συνθετον τῇ τῶν συνθεμένων ὀνομάζεσθαι προσηγορίᾳ· ἢ ὅτω γε καὶ τὸ ἐκ τῶν φύσεων, φύσις, καὶ ταῦς πάλαι αἱρετικοῖς, προσαγορευθήσεται. προσεπιτούτοις δὲ μὴ πάλιν αὐτὸν θελήματι τῷ πατρὸς † χωρίζετε, συνθέτῳ θελήματι συνθετον καὶ μόνῳ χαρακτηρίσαντες φύσιν. ΠΥΡ. Οὐδὲν οὖν, καθάπερ αἱ φύσεις, καὶ τὰ αὐτῶν φυσικὰ † ἔχει κοινόν; ΜΑΞ. Οὐδὲν, ἢ μόνῳ τῷ † τῶν αὐτῶν φύσεων ὑπόστασιν· ὡς περ γὰρ ὑπόστασις ἐστὶν ὁ αὐτὸς † ἀσύγχυτος τῶν αὐτῶν φύσεων, οὕτω καὶ ἕνωσις ἐστὶν ἀδιαίρετος τ † αὐτῶν φυσικῶν. ΠΥΡ. Τί οὖν οἱ πατέρες, ὧν οἱ λόγοι νόμος, καὶ κανὼν ἐκκλησίας ἡδέσησε, καὶ τῷ δόξαν, καὶ τῷ ὕβριν ἐκ εἶπον κοινῷ; ἕτερον † γὰρ, φησὶν, ἐκεῖνο, ὅθ οὗ τὸ τῆς δόξης κοινὸν καθέστηκε, καὶ ἕτερον, ὅθ οὗ τὸ τῆς ὕβρεως. ΜΑΞ. Τῷ τῆς ἀντιδόσεως τρόπῳ τοῦτο τοῖς ἁγίοις εἴρηται πατράσι, προδήλων δὲ, ὡς ἡ ἀντίδοσις ἑνὸς ἐκ ἔστιν, ἀλλὰ δύο, καὶ ἀνίσων, κατ' ἐπαλ-

† ποσόν 602. 270.
† χωρίζων al. præter 602. 270.
† ἢ 270. 602.
† ἢ 270. 602.
† αἵρεσις al. præter 270. 336.
† αὐτοῦ 602. 339.
† αὐτῷ 602.
† λογιζόμενοι 602. 270.
† βουλεύμεθα 336.
† βουλόμεθα 602. 270.
† βουλεύεσθαι 602. 270.
† γε λέγων al.
† ἀπ' 602. 270.

cum sint natutali vi volendi prædita, contra voluntatem motum habebunt; inanimata autem, quæ non sunt huiusmodi vi volendi prædita, habebunt voluntarium. Accedit huc, quod beatus Cyrillus in tertio capite contra reprehensiones Theodoreti liberauit nos negotio superuacaneo: qui clare pronunciauit, nihil naturale esse in natura intelligente inuitum. & perspicere hoc potest, si quis hoc caput in manus sumat. PYR. Quandoquidem oportet ea quæ inuestigatione vera esse patuerunt, grato animo amplecti, valde distincte demonstratum est, esse in Christo naturales voluntates; fieri autem potest, vt sicut ex duabus naturis vnum aliquid compositum dicimus, sic ex duabus voluntatibus naturalibus vnam aliquam compositam dicamus. Vt qui duas voluntates dicunt propter naturalem in Christo naturarum differentiam, & qui vnam dicunt propter summam vnionem, non amplius propter nudas, seu solas voces inter se pugnent: siquidem nobis non in nominibus, ait magnus in Theologia Gregorius, sed in rebus est veritas. MAXIMVS. Vides quemadmodum ex eo erratis, quod penitus ignoratis, compositiones eorum esse quæ sunt in hypostasi, non eorum quæ in alio spectantur? Atque hæc quidem est omnium, tum philosophorum gentilium, tum sapientium doctorum Ecclesiæ communis sententia. Quod si voluntatum compositionem dicitis, cogemini etiam aliorum naturalium compositionem dicere, si modo vultis consentanee de vestro dogmate differere. aliorum inquam, id est, creati & non creati, infiniti & finiti, non definiti & definiti, immortalis & mortalis, eius quod corrumpi potest, & eius quod corrumpi non potest; atque ita in absurdas opiniones deferemini. Quo modo autem ex voluntatibus compositum voluntas appellabitur? non enim quod compositum est, appellatione compositorum appellari potest: aut certe eo modo ex naturis quod constat, natura appellabitur secundum veteres hæreticos. Præterea voluntate a patre eum separatis, cum compositam & solam naturam voluntate composita signatis. PYR. Nihil igitur habent commune, sicut naturæ, sic & quæ in eis natura insunt? MAX. Nihil, nisi solam hypostasim earumdem naturarum. sicut enim idem erat hypostasis non confusa suarum naturarum; sic etiam erat vnio non diuisa eorum, quæ erant ipsi naturalia. PYR. Quid igitur Patres, quorum sermones lex & norma Ecclesiæ sunt, etiam gloriam & contumeliam non dixerunt communem? aliud enim, inquit, est illud ex quo extitit communitas gloriæ, & aliud ex quo cõmunitas contumeliæ. MAX. Hoc sancti Patres dixerunt fieri modo & ratione communicationis mutuæ. Liquet autem communicationem mutuam non esse vnius, sed duorũ & inæqualium; cum ea quæ

† τῶν 270.
† φυσούντων 270.
† θατέρῳ al.
† μέρει πεποιημένων 270. 602.
† ἐστραπήσεταί σοι 270.

λαγὼ † τὰ φυσικῶς ἑκατέρῳ μέρει τῆ Χριστοῦ † φυσούσῃ, κῆ τῷ ἀῤῥήτῳ ἕνωσιν, † θατέρων † πεποιημένων, χωρὶς τῆς θατέρου μέρους φορᾶς τὸ ἕτερον κῆ τὸν φυσικὸν λόγον μεταβολῆς, κῆ συμφύρσεως. εἰ ἓν τοίνυν τῆς αὐτεξουσίου κράσεως τρόπῳ κοινὸν λέγεις τὸ θέλημα, οὐχ ἕν, ἀλλὰ δύο λέξεις τὰ θελήματα· κῆ † στραφήσεταί σοι πάλιν τὸ σοφὸν εἰς ἐκεῖνο, ὅθεν ἐφυγὲν ἐπαύσασας. ΠΥΡ. Τί οὖν, ὦ νεύματι τοῦ ἐνωθέντος αὐτῷ λόγου ἡ σὰρξ ἐκινεῖτο; ΜΑΞ. Διαιρεῖς τὸν Χριστὸν, οὕτω λέγων· νεύματι γὰρ αὐτοῦ ἐκινοῦντο, κῆ Μωϋσῆς, κῆ Δαυὶδ, καὶ ὅσοι τῆς θείας ἐνεργείας χωρητικοὶ τῇ ὑπὸ θεοῦ τῶν † ἀνθρωπίνων, κῆ σαρκικῶν, ἰδιωμάτων γεγόνασιν. ἡμεῖς δὲ τοῖς ἁγίοις πατράσιν, ὡς ἐν ἅπασι, καὶ τοῦτο ἑπόμενοι, φαμὲν, ὅπερ αὐτὸς ὁ τῶν ὅλων θεὸς, ἀτρέπτως γενόμενος ἄνθρωπος, οὐ μόνον, ὡς θεὸς, ὁ αὐτὸς καταλλήλως τῇ αὐτοῦ θεότητι ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ, ὡς ἄνθρωπος, ὁ αὐτὸς καταλλήλως τῇ αὐτοῦ ἀνθρωπότητι. εἰ γὰρ ἐξ ὧν τὰ ὄντα γενόμενα, καὶ τὸ ὄντος, οὐ τὸ μὴ ὄντος, ἔχουσι τὸ *δύναμιν, ταύτης δὲ κῆ φύσιν ἴδιον ἡ θεὸς † τὰ συστατικὰ ὁρμὴ, κῆ θεὸς τὰ φθαρτικὰ ἀφορμή· ἄρα κῆ ὁ ὑπερούσιος λόγος, ἀνθρωπικῶς οὐσιωθεὶς, ἔχει κῆ τὸ ὄντος τῆς αὐτοῦ ἀνθρωπότητος τὸ ἀνθεκτικὴν δύναμιν· ἧς τὸ ὁρμὸν, κῆ ἀφορμὸν, θέλων, δι' ἐνεργείας ἔδειξε· τὸ μὲν ὁρμὴν ἐν τοῖς φυσικοῖς, καὶ ἀδιαβλήτοις τοσοῦτον χρήσασθαι, ὡς καὶ μὴ θεὸν τοῖς ἀπίστοις νομίζεσθαι· τὸ δὲ ἀφορμὸν ἐν καιρῷ τῶν πάθους ἑκουσίως τὸ πρὸς τὸν θάνατον συστολὴν ποιήσασθαι. τί οὖν ἦν ἀτόπων ἡ τοῦ θεοῦ πέφραγεν ἐκκλησία, μὴ τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοῦ, καὶ κτιστῆς φύσεως, κῆ τοὺς δημιουργικῶς αὐτῇ παρ' αὐτοῦ ἐντεθέντας, ἐν αὐτῷ ἀνελλιπῶς ὁμολογοῦσα λόγους, ὧν καὶ αὖθις εἶναι τὸ φύσιν ἀδύνατον; ΠΥΡ. Εἰ φυσικῶς ἡμῖν φόβησιν ἡ δειλία, τῶν διαβεβλημένων δὲ αὕτη, ἄρα καθ' ὑμᾶς φυσικῶς ἡμῖν ἔγκειται τὰ διαβεβλημένα· ἧττον ἡ ἁμαρτία. ΜΑΞ. Πάλιν ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἑαυτὸν, οὐ τὸ ἀληθὲς, παραλογίζῃ· ἔστι γὰρ καὶ κῆ φύσιν, κῆ παρὰ φύσιν δειλία. κῆ κῆ φύσιν μὲν δειλία ὀκνὴ δύναμις κῆ συστολὴ τοῦ ὄντος ἀνθεκτική· παρὰ φύσιν δὲ παράλογος συστολή. τὸ οὖν παρὰ φύσιν ὁ κύριος, ἅτε δὴ ἐκ προσθήκης οὖσαν λογισμῷ, ὅλως οὐ προσήκατο· τὸ δὲ κῆ φύσιν, ὡς τῆς ὑπαρχούσης τῇ φύσει ἀντιποιητικῆς τοῦ εἶναι δυνάμεως ἀνθεκτικὸ, θέλων δι' ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς, ἐδέξατο. οὐ γὰρ προηγεῖται ἐν τῷ κυρίῳ, καθάπερ ἐν ἡμῖν, τῆς θελήσεως τὰ φυσικά· ἀλλ' ὥσπερ πρόνασας ἀληθῶς, καὶ διψήσας, † οὐ τρόπῳ τῷ καθ' ἡμᾶς ἐπείνασεν· † ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ ἡμᾶς· ἑκουσίως γὰρ. οὕτω καὶ δειλιάσας ἀληθῶς, ὡς καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμᾶς ἐδειλίασε. καὶ καθόλου φαίη, πᾶν φυσικὸν ὅτι Χριστοῦ σωημμένον ἔχει τῷ κατ'

*ἴσως λείπει, ἀνθεκτικὸν
† τὰ σωστικὰ 602. 339. 270. 336.
† καθ' 270
† ἀλλ' ὑπὲρ 270.

naturaliter insunt vtrique parti Christi, secundum vnionem ineffabilem alterius vicissim fiunt, sine alterius partis in alteram secundum rationem naturalem mutatione, & confusione. Quod si ratione ac modo communicationis mutuæ cõmunem voluntatem dicis, non vnam, sed duas voluntates dices. atque ita illuc sapientia tua recidit, vnde effugere & euadere studuisti. PYR. Quid igitur, non ne nutu Verbi cum ipso copulati caro mouebatur? MAX. Diuidis Christum, cum sic loqueris. nutu enim eius mouebantur Moyses & Dauid, & quicumque fuerunt apti & idonei ad capiendam diuinam operationem, depositis humanis & carnalibus proprietatibus. nos vero qui sanctos patres, sicut in omnibus, sic etiã in hoc sequimur, dicimus, quod ipse Deus vniuersorum factus homo sine mutatione, non solum idem, tamquam Deus, conuenienter diuinitati suæ voluit, sed tamquam idem homo, vt humanitati suæ conueniebat, item voluit. Si enim quæ facta sunt cum non essent, eius quod est, & non eius quod non est (tuendi) habent insitam vim, huius autem proprium est secundum naturam, ea prosequi, quæ tuentur, & ab eis fugere, quæ ad interitum eius spectant: igitur supereſſentiale Verbum homo factum, habuit vim insitam ad tuendum humanitatem, cuius conatum ad prosequendũ & refugiendum volens ostendebat per operationem. conatum quidem prosequendi ostendebat in naturalibus & a reprehensione alienis vsque eo vtendis, vt infideles Deum eum esse non crederent: conatum vero fugæ ostendit, cum tempore passionis voluntarie se metu mortis contraxit. Quid igitur absoni fecit Ecclesia Dei, si cum humanitate eius, & natura creata, ea etiam quæ ab ipso in creatione eidem humanitati indita sunt, sine quibus natura esse non potest, plene confitetur? PYR. Si naturaliter nobis ineſt timor, & hic est ex ijs quæ reprehenduntur; igitur vt vos sentitis, natura insunt nobis, quæ reprehensionem habent, id est, peccatum. MAX. Rursus te ipse, non veritatem ex homonymia, id est, multiplici voce, fallis. Est enim timor ex natura & præter naturam. ex natura quidem timor est vis ipsius naturæ ad tuendum se per contractionem. præter naturam vero timor est contractio præter rationem. Timorem igitur præter naturam Dominus, vtpote ex proditione cogitationum profectum, penitus non admisit: timorem vero ex natura, vtpote indicem facultatis insitæ naturæ ad tuendum se, volens propter nos, tam quam bonus, admisit. non enim in Domino, sicut in nobis, ea quæ naturæ insunt, voluntati antecedunt. sed sicut, cum vere esuriebat & sitiebat, non esuriebat sicut nos, sed supra nos; voluntate enim esuriebat & sitiebat: sic cum timuit vere, non sicut nos, sed supra nos timuit. & vt in vniuersum dicam, omne in Christo naturale habebat con-

al. † αὐτὸ
† ὦ 270. 602.
† ᾧ μόνον 236. 270.
ἑκάτερον 270. 602.
† Γρηγορίου al. Vat. præter 336.
† ἴσως, ἐκκρίτων

κατ' † αὐτὸν λόγῳ κῆ τὸν ὑπὲρ φύσιν τρόπον· ἵνα κῆ ἡ φύσις δῷ τοῦ λόγου πιστωθῇ, κῆ ἡ οἰκονομία δῷ τὸ ζῆσαι. ΠΥΡ. Οὐκοῦν, ἵνα τὸ λεπτὸν τοῦτο, κῆ τοῖς πολλοῖς δύσληπτον τραγῳδίαν ἐκφύγωμεν, θεὸν τέλειον τὸν αὐτὸν, κῆ ἄνθρωπον τέλειον ὁμολογήσωμεν, τὰ λοιπὰ πάντα ἐκκλίνοντες· ὡς τὸ τελεῖα τὰ φυσικὰ † παρ' ἑαυτῷ συνεμφαίνοντος. ΜΑΞ. Εἰ τὸ λέγειν τὰς φύσεις, ἄνευ τῆς ἑκάστῃ προσούσης ἰδιότητος, ἢ θεὸν τέλειον, ἢ ἄνθρωπον τέλειον τὸν Χριστὸν, ἄνευ τοῦ τῆς τελειότητος γνωρισμάτων, ἀπαρτισμένης κατὰ σε δύσβατείας ὄξιν, ἀναθεματιζέσθωσαν αἱ συνόδοι, καὶ πρὸ τούτων οἱ πατέρες, οὐ μόνον τὰς φύσεις, ἀλλὰ κῆ τὸ ἑκάστης φύσεως ἰδιότητα, ὁμολογεῖν ἡμῖν νομοθετήσαντες· καὶ ὁ μόνον θεὸν τέλειον, καὶ ἄνθρωπον τέλειον τὸν αὐτὸν, ἀλλὰ κῆ τῆς τελειότητος τὰ γνωρίσματα· τουτέστιν, ὁρατὸν, καὶ ἀόρατον τὸν αὐτὸν, καὶ ἕνα λέγοντες· θνητὸν, κῆ ἀθάνατον· φθαρτὸν, καὶ ἄφθαρτον· ἄπονον, καὶ ἀναφῆ· κτιστὸν, κῆ ἄκτιστον. κῆ κατ' ἀμφὼ τὼ δύσβατε ἔννοιαν, καὶ δύο δύσβατα θελήματα τὸ αὐτὸ, καὶ ἑνὸς ἐδοξάσαμεν, οὐ μόνον δῷ τοῦ ὡρισμένου ἀριθμοῦ τῶν δύο, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτονυμίας τοῦ, ἄλλο καὶ ἄλλο, καὶ δι' ἀναλογίας τοῦ, θεῖον εἰπεῖν, καὶ ἀνθρώπινον. οὐ γὰρ ἑνὶ τρόπῳ ἡ τῷ ἀριθμοῦ θεωρεῖζεται φύσις. ΠΥΡ. Εἰ δ' δυνατόν ὄξι, τὰς φωνὰς ταύτας λέγειν δῷ τῶν αἱρετιζόντων ἐπήρεαν, ἀρκεσθῶμεν κᾶν μόνοις τοῖς σωοδικᾶς εἰρηκόσι· κῆ μήτε ἓν, μήτε δύο, εἴπωμεν τὰ θελήματα. ΜΑΞ. Εἰ τὰ σωοδικᾶς † μόνον εἰρημένα χρὴ ὁμολογεῖν, οὔτε τὸ μίαν τοῦ θεοῦ λόγου φύσιν σεσαρκωμένην, θεολεκτικὸν πάσης τῆς μυστηρίου ἕξαν δυσβατείας, χρὴ λέγειν, σωνοδικῶς ἐκκεφωνημένον. πλὴν ὅτι κῆ οὕτω τὰς φύσεσι, κῆ τοῖς αὐτῶν ἰδιώμασι, καὶ τὰ θελήματα σωομολογεῖν βιαθήσεσθε. εἰ γὰρ τὰ φυσικῶς προσοῦντα τὰς φύσεσι τοῦ Χριστοῦ, ἰδιώματα αὐτῶν εἶναι λέγετε, φυσικᾶς δὲ † ἑκατέρα αὐτοῦ φύσις τὸ θέλειν ἐμπέφυκεν, ἄρα μὴ τῶν ἄλλων φυσικῶν ἰδιωμάτων, κῆ τὰ θελήματα τὰς φύσεσιν σωομολογεῖν ἀναγκαθήσεσθε. ἄλλως τε δὲ, εἰ αἱ συνόδοι ὅτι τῇ τοῦ ἑνὸς θελήματος φωνῇ κῆ Απολιναίειον, καὶ Αρειον ἀνεθεμάτισαν, ἑκατέρου αὐτῶν ταύτῃ προὸς σύστασιν τῆς ἰδίας αἱρέσεως ἀποχρησαμένου· τοῦτο μὲν ὁμόσπορον τῷ λόγῳ δῷ τέτατο τὸ σάρκα βεβλημένου δεῖξαι, τοῦτο δὲ ἑτεροούσιον τοῦ υἱοῦ προὸς τὸν πατέρα εἰσαγαγεῖν ἀγωνιζομένῳ· πῶς δύσβατεῖν ἡμᾶς δυνατὸν, τὰς ἐναντίας τοῖς αἱρετικοῖς φωνὰς ἐκ ὁμολογοῦντας; ἡ δὲ πέμπτη σύνοδος, ἵνα πάντα πλήρωσῃ, θεσπίσασα αὐτολεξεὶ πάντα τὰ τῶν ἁγίων Αθανασίου, κῆ Βασιλείου, καὶ † Γρηγορίου, κῆ ἄλλων τινῶν προσδιωρισμένους † ἐκείνων διδασκάλων σωτήρια, ἐν οἷς κῆ τὰ δύο ἔγκεινται θελήματα, δέχεσθε, κῆ δύο πλασιάσασι θελήματα. ΠΥΡ. Καὶ ἐδοκεῖ σοι

coniunctum cum ratione sua modum, qui supra naturam est; vt & natura per rationem comprobaretur, & dispensatio (verbi Dei) per modum. PYRRH. Igitur vt hanc subtilem & vulgo difficilem differendi artem fugiamus, perfectum Deum & eumdem perfectum hominem confitebimur, declinantes reliqua omnia: cum perfecti nomen naturalia in se ipso consignificet. MAXIMVS. Si dicere naturas sine proprietate, quæ in vnaquaque inest, vel Deum perfectum, vel hominem perfectum Christum, sine notionibus perfectionis, perfectæ pietatis est, vt tu sentis; afficiantur anathemate Synodi, & ante eas Patres; qui non solum naturas, sed etiam vniuscuiusque naturæ proprietatem nobis, vt confiteremur, sanxerunt; & non solum Deum perfectum eumdem, & hominem perfectum, sed & perfectionis notiones, id est, eumdem & vnum dicentes aspectabilem & inaspectabilem, mortalem & immortalem, potuisse corrumpi & non potuisse, tangi & non tangi, creatum, & non creatum; & ad eamdem normam piæ sententiæ, duas etiam voluntates vnius & eiusdem esse pie tradiderunt; non solum per determinatum numerũ duarum, sed etiam per pronomen aliam & aliam; & per proportionem, dicendo diuinam, & humanam. non enim vno modo naturam numeri metimur. PYRRH. Si non possunt dici hæ voces propter calumniam hæreticorum, satis sint nobis ea sola, quæ a Synodis dicta sunt, & ne dicamus vnam, neque duas voluntates. MAX. Si ea tantum confiteri oportet quæ a Synodis dicta sunt, nec vnam Dei Verbi naturam incarnatam, quæ totam pietatem mysterij (incarnationis) complectitur, dicere oportet; quia non est dicta Synodice. quin immo sic etiam cum naturis, & cum earum proprietatibus cogemini voluntates quoque simul confiteri. si enim quæ naturaliter naturis Christi insunt, earum proprietates esse dicitis, naturaliter autem vtrique naturæ Christi insitum est, velle; igitur necesse vobis erit, cum alijs proprietatibus naturalibus, voluntates etiam cum naturis confiteri. Præterea si Synodi propter vocem vnius voluntatis Apolinarium & Arium anathematizauerunt: (quia vterque eorum hac voce ad probandum suam hæresim abutebatur: Apolinarius quidem, vt carnem eiusdem substantiæ cum Verbo ostenderet; Arius vero, vt filium diuersæ substantiæ a patre introduceret) quomodo possumus nos pij esse, si voces hæreticis contrarias non confitemur? Quinta vero Synodus, vt omnia prætermittam, cum decreuit ipsis verbis: Vt amplecteremur omnia scripta sanctorum Athanasij, & Basilij, & Gregorij, & aliorum, cum adiunctione egregiorum doctorum, in quorum scriptis sunt duæ voluntates; & duas voluntates tradiderunt. PYRRH. Non videtur tibi aures offen-

† ἁπλήτ-
των 339.
270.

σοι τὰς τῶν πολλῶν † πλήττειν ἀκοὰς τὸ φυσικὸν
θέλημα λεγόμενον; ΜΑΞ. Ὑπεξῃρημένης
τῆς θείας, πόσα εἴδη ζωῆς ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι λέ-
γῃς; ΠΥΡ. Αὐτὸς εἰπέ. ΜΑΞ. Τέτα εἴδη
ζωῆς εἰσιν. ΠΥΡ. Ποῖα ταῦτα; ΜΑΞ. Ἡ φυ-
τικὴ, ἡ αἰσθητικὴ, ἡ νοερά. ΠΥΡ. Οὕτως ἔχει.

† ἑκάστη
602. 339.

ΜΑΞ. Ἐπεὶδὴ δὲ † ἕκαστον λόγῳ τινὶ δημιερ-
γίας τῶν ἄλλων διακέκριται, τίς ὁ ἰδιαζων ἐκείνης
καὶ ἰδιάζων ἑκάστου εἶδους λόγος; ΠΥΡ. Καὶ
τοῦτο εἰπεῖν σε, ἀξιῶ. ΜΑΞ. Τῆς μὲν φυτικῆς
ἴδιον ἡ θρεπτικὴ, καὶ αὐξητικὴ, καὶ γονιμικὴ κί-
νησις, τῆς δὲ αἰσθητικῆς ἡ καθ' ὁρμὴν κίνησις, B
τῆς δὲ νοερᾶς ἡ αὐτεξούσιος. ΠΥΡ. Πάνυ
σαφῶς, καὶ ἀσύγχυτον, τὸν τῆς ἑκάστου εἴδους
ζωῆς παρέσησας ἰδιότητα. ΜΑΞ. Εἰ σαφῶς,
καὶ ἀσύγχυτος ἡ ἑκάστου † ἐμφέρεια ἰδιότης, πάλιν

† εἴδους
ἐδείχ. 270.

ζήτει· εἰ καὶ φύσιν θρέψεσι τὴν φυτικὴν ἡ θρεπ-
τικὴ, καὶ αὐξητικὴ, καὶ γονιμικὴ κίνησις, καὶ τὴν
αἰσθητικὴν ἡ καθ' ὁρμήν; ΠΥΡ. Κατὰ φύσιν
ἀναμφιβόλως. ΜΑΞ. Οὐκοῦν καὶ τὴν νοερὰν
ἀκολούθως ἡ αὐτεξέσιος κίνησις. ΠΥΡ. Καὶ

† δώσεις,
ἀκόλ. al.
præter 270
602.

τοῦτο πάντως † δώσῃ, ὁ ἀκόλουθα τοῖς οἰκείαις
ἀρχαῖς δογματίζων. ΜΑΞ. Εἰ οὖν καὶ φύσιν C
θρέψεσι τοῖς νοεροῖς ἡ αὐτεξέσιος κίνησις, ἅπερ
πᾶν νοερὸν καὶ φύσει θελητικόν· θέλησιν γὰρ τὸ
αὐτεξούσιον ὁ μακάριος Διάδοχος ὁ Φωτικῆς
ὡρίσατο εἶναι. εἰ δὲ πᾶν νοερὸν καὶ φύσει θελη-
τικόν, γέγονε δὲ ὁ θεὸς λόγος σὰρξ, ἀληθῶς λο-
γικῶς τε, καὶ νοερῶς ἐψυχωμένη, ἅπερ καὶ καθ'
ὃ ἄνθρωπος, ὑσιωδῶς ὁ αὐτὸς τῷ θελητικός·
εἰ δὲ τοῦτο, ἐκ ἅπερ ταῖς τῶν εὐσεβῶν ἀκοαῖς
πλήττει λεγόμενον τὸ φυσικὸν θέλημα, ἀλλὰ
τὰς τῶν αἱρετιζόντων. ΠΥΡ. Ἐγὼ μὲν ἤδη
ἐν τοῖς φθάσασιν ἐπαύθην, φυσικὰ εἶναι τὰ ὑπὸ D
Χριστοῦ θελήματα· καὶ περὶ τούτου ἑτέραν ἐκ
ἐζήτουν ἀπόδειξιν. οὐχ ἧττον γὰρ τῶν θεοθεν
ἐκπεφασμένων, αὐτῷ τῶν ὄντων τῷ φύσιν ὁ
λόγος μαρτυρῶσαν ἔδειξεν· ὡς καταλλήλως

† τῷ αὐτὸς
θέλων ἦν,
602. 270.

τοῖς ἑαυτοῦ φύσεσιν † ὁ αὐτὸς ἤθελεν, δίδοκῶν
μὲν, ὡς θεὸς, ὑπακούων δὲ, ὡς ἄνθρωπος· καὶ
ὅτι καταλλήλα πάντες τὰ φυσικὰ θελήματα
τοῖς φύσεσιν· ἄναρχον μὲν τῆς ἀνάρχου, καὶ τῆς
ἠρεμούσης ἠρεμοῦν· καὶ ὅτι οὐ δύναται, † θεὸς
ἓν θέλημα ποτὲ † συμπεσεῖν † ἀλλήλοις· κἂν E
ἑνὸς, καὶ τοῦ αὐτοῦ εἶσιν, ὡς περ καὶ αἱ φύσεις· τὸ
ἄναρχον, καὶ τὸ ἠρεμοῦν· τὸ ἄκλιστον, καὶ τὸ κλιστόν·
τὸ ποιῆσαν, καὶ τὸ ποιηθέν· τὸ ἄπειρον, καὶ τὸ πε-
περασμένον· τὸ θεῶσαν, καὶ τὸ θεωθέν. οἱ δὲ
ἐν τῷ Βυζαντίῳ, ἔτι θεὸς τὰ φυσικὰ θελήμα-
τα ἀνιχνεύοντες, κατ' οἰκείωσιν φασιν εἰρη-
κέναι τοὺς πατέρας ἔχειν τὸν κύριον τὸ ἀνθρώπι-
νον θέλημα. ΜΑΞ. Ἐπειδὴ αὐτὸς τῆς τοιαύ-
της αὐτῶν θαυμασίης, καὶ λαμπρᾶς καθηγή-
σω παιδεύσεως, καὶ πόσαι οἰκείωσιν τοῦτο φασιν;
ἆρα τῷ οὐσιώδη, καθ' ὃ τὰ φυσικὰς θεσ-
σόντα ἕκαστος ἔχων, ἀλλὰ τῷ φύσιν οἰκοῦντα,
ἢ τῷ

A offendere quæ dicitur naturalis voluntas? MAX. Excepta diuina vita, quot species vitæ in rebus esse dicis? PYR. Dic ipse. MAX. Tres species vitæ sunt. PYR. Quæ istæ? MAX. vita plantæ, sentiens, intelligens. PYR. Sic est. MAX. Quandoquidem vnaquæq; ratione quadam creationis ab alijs distincta est, quæ ratio vniuscuiusque speciei propria est & eam ab alijs distinguens? PYR. Et hoc vt dicas, rogo. MAX. Vitæ quidem plantæ proprius est motus alendi, augendi, & gignendi: vitæ vero sentientis, motus appetitionis: intelligentis autem, motus liberæ voluntatis. PYR. Valde distincte & articulate cuiusque speciei vitæ proprietatem explicasti. MAX. Si ostensa est valde distincte & articulate cuiusque proprietas, rursus quæro: an inest vitæ plantæ secundum naturam motus alendi, crescendi, & generandi, & vitæ sentienti motus appetitionis? PYRR. Haud dubiè secundum naturam. MAX. Igitur vitæ intelligenti, vt consentaneum est, secundum naturam inest motus liberæ potestatis. PYR. Et hoc etiam dabit omnino, qui proprijs principijs consentanea tradit. MAX. Si igitur natura inest intelligentibus motus liberæ potestatis; sequitur omne intelligens natura habere vt possit velle. liberam enim potestatem definiuit beatus Diadochus Episcopus Photices, esse voluntatem. Si autem omne intelligens natura habet vim volendi, factum est autem Verbum Dei vere caro animata anima ratiocinante & intelligente; igitur etiam quatenus homo erat, secundum substantiam idem erat facultate volendi præditus. quod si sic est, igitur non offendit aures piorum naturalis voluntas quæ dicitur, sed aures hæreticorum. PYR. Equidem iam superius persuasum est mihi, voluntates in Christo esse naturales; & de hoc aliam probationem non requiro. non minus enim quam quæ sunt diuinitus patefacta, ipsam naturam rerum testari docuisti, quod conuenienter suis naturis idem volebat, approbans quidem tamquam Deus, obediens autem tamquam homo; & quod omnino voluntates naturales naturis conueniebant; voluntas quidem sine principio, naturæ sine principio; voluntas cœpta & orta, naturæ item cœptæ & ortæ. quodq. fieri non potest, vt in vnam voluntatem vnquam inter se recidant, quamuis vnius & eiusdem sint, sicut & naturæ: quod principio caret & quod cœptum est, non creatum & creatum, quod fecit & quod factum est; infinitum & terminatum; quod deificauit & quod deificatum est. Qui autem Constantinopoli adhuc contra voluntates naturales pugnant, aiunt dixisse patres, secundum attributionem habere Christū voluntatem humanam. MAX. Quandoquidem ipse huiusmodi admirabilis & splendidæ istorum disciplinæ dux fuisti, per quam attributionem aiunt? an illam ex substantia, qua illa quæ natura insunt,

vnus-

ἢ τῷ χρηστικῷ, καθ' ὃ φιλικῶς τὰ ἀλλήλων
οἰκειούμεθα, καὶ τέρπομαι, μηδὲν τούτων αὐτοῖ
ἢ πάσχοντες, ἢ ἐνεργοῦντες; ΠΥΡ. Τῷ χρη-
στικῷ δηλονότι. ΜΑΞ. Οὐκοῦν πρὶν τοῦτο δεῖ-
ξαι τὸ ἄτοπον δικαιότερον ἂν εἴη, † ἀκριβέστερον
ἐξετάσαι, εἴ τε φύσει θελητικός ἐστιν ὁ ἄνθρω-

† ἀκριβῶς
al. præter
602. 270.

πος, εἴ τε καὶ μή· τοῦτο γὰρ ἀφανιεῖ, σαφέ-
στερον γνώσεται τῆς τοιαύτης αἱρέσεως τὸ βλάσ-
φημον. ΠΥΡ. Εἰ δοκεῖ, τοῦτο ἐξετάσωμεν.
ΜΑΞ. Ἀδίδακτα εἶναι τὰ φυσικὰ, οὐ μόνον οἱ
λόγῳ τῷ φύσιν ἀσκεψάμενοι, καὶ τῶν πολ-
λῶν διαφέροντες ἔφασαν, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν χυ-
δαιοτέρων συνήθεια· εἰ δὲ τὰ φυσικὰ ἀδίδα-
κτα, ἀδίδακτον δὲ ἔχομεν τὸ θέλειν· οὐδεὶς
γάρ ποτε θέλειν διδάσκεται· ἄρα φύσει θελη-
τικὸς ὁ ἄνθρωπος. καὶ πάλιν· εἰ φύσει λογικὸς ὁ
ἄνθρωπος, τὸ δὲ φύσει λογικὸν καὶ φύσει αὐτε-
ξούσιον, τὸ δὲ αὐτεξούσιον, καὶ τὰς πατέρας,

† θέλησις al.
θελήσεως
602. 270.

† θέλημά ἐστιν· ἄρα φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρω-
πος. Καὶ πάλιν· εἰ ἐν τοῖς ἀλόγοις ἀγνόμενον φύ-
σις, ἄγεται δὲ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐξουσιαστικῶς
καὶ θέλησιν κινεμένῳ, ἄρα φύσει θελητικὸς ὁ
ἄνθρωπος. Καὶ πάλιν· εἰ κατ' εἰκόνα τῆς μα-
καρίας, καὶ ὑφεσίου θεότητος ὁ ἄνθρωπος
γεγένηται, αὐτεξούσιος δὲ φύσις ἡ θεία φύσις,

† αὐτῆς
602. 270.

ἄρα καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὡς † ὄντως εἰκὼν, αὐτε-
ξέσιος τυγχάνει φύσει· εἰ δὲ αὐτεξούσιος φύσει,
θελητικὸς ἄρα φύσει ὁ ἄνθρωπος· εἴρηται γὰρ
ἤδη, ὡς τὸ αὐτεξούσιον θέλησιν ὡρίσαντο οἱ
πατέρες. Επι τε· εἰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐνυπάρ-
χει τὸ θέλειν, καὶ οὐ τοῖς μὲν ἐνυπάρχει, τοῖς
δὲ οὐκ ἐνυπάρχει, τὸ δὲ κοινῶς πᾶσιν ἐνθεωρού-
μενον, φύσιν χαρακτηρίζει ἐν τοῖς ὑπ' αὐτὸ
ἀτόμοις, ἄρα φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρωπος.
ΠΥΡ. Δέδεγμαι δῆτα πλέονων φύσει θελητι-
κὸς ὢν ὁ ἄνθρωπος. ΜΑΞ. Τοῦτο οὖν ὡμο-
λογημένως δεδειγμένου, δῆλον ποιήσωμεν, ὡς ἀνω-
τέρω ὑπεθέμεθα, καὶ τῆς αὐτῶν θεσπεσίας
τὸ ἄτοπον. ΠΥΡ. Διασκεψώμεθα. ΜΑΞ.
Εἰ φύσει θελητικὸς ὁ ἄνθρωπος, ὡς δέδεγται,
κατ' αὐτοὺς δὲ κατὰ τὸν ἐν ψιλῇ χρέσει οἰ-

† χρεισὸς
602. 270.

κείωσιν τὰ ἀνθρώπινον ἔχει θέλημα ὁ † κύ-
ριος, ἀνάγκη, αὐτὸς, εἴ περ τοῖς οἰκείαις ἀρ-
χαῖς στοιχοῦσι, καὶ τὰ ἄλλα ἡμῖν φυσικὰ μετ'
αὐτοῦ, φημὶ δὴ, τοῦ κατὰ φύσιν θελήματος,
κατ' οἰκείωσιν ψιλὴν λέγειν· καὶ ὁρισθέσ-
ται αὐτοῖς ἡ τῆς ὅλης οἰκονομίας θεωρία, καὶ
μύησις, κατὰ φαντασίαν λαμβανομένη. ἔπει-
τα· εἰ ἡ ψῆφος Σεργίου οὐ τοὺς πως, ἀλλὰ τοὺς
ἁπλῶς δύο θελήματα εἰπόντας, ἀνεθεμάτισε·
λέγουσι δὲ ἔτι δύο, κἂν εἰ ἐσφαλμένως, δῆλα

† αἰ τοῦ al.

τῷ οἰκείωσιν, ἄρα † ταύτης θεσπίσθησαι,
τῇ κατ' αὐτῶν συμπεροῦσιν ἀναθέματι. Καὶ
πάλιν· εἰ κἂν τῷ ὑπ' αὐτῶν διεκδικεμένῳ
θέσασιν, τοῖς θελήμασι θέσθαι συμφέ-
ρονται, ἄρα δύο θελήματα λέγοντες, κἂν εἰ ἐσ-
φαλ-

A vnusquisque cum habet, propter naturā sibi vindicat & attribuit; an illam ex habitudine attributionem, qua amice quæ aliorum sunt vicissim nobis attribuimus & amplectimur, nihil eorum ipsi aut patientes aut agentes? PYR. Illam videlicet, quæ est ex habitudine. MAX. Igitur priusquā hoc absurdū demonstretur, præstiterit diligentius excutere: sit ne natura homo facultate volendi præditus an non. hoc enim demonstrato, manifestior erit huius hæresis blasphemia. PYR. Si videtur excutiamus hoc. MAX. Naturalia non doceri, non solū qui naturā ratione pertractarunt, & vulgo antecelluerunt, dixero, sed etiam consuetudo vulgariū. Quod si quæ naturalia sunt non docentur; vt autē velimus, nulla doctrina comparatum est; nullus enim vnquam velle docetur: natura igitur homo volendi facultatem habet. Rursus; si natura homo est rationis particeps; quod autem est natura rationis particeps, natura etiam liberæ potestatis est; libera autem potestas, vt patres sentiunt, voluntas est: est igitur homo natura voluntate præditus. Præterea si in ratione carentibus ducit quidem natura, ducitur vero in homine, qui libera potestate secundum voluntatem mouetur: est igitur naturæ hominis insitum velle. Item, si homo factus est ad imaginē beatæ & supersubstantialis Deitatis; est autem diuina natura liberæ potestatis, homo ergo & ipse, vt vere eius imago, natura est liberæ potestatis. si autem natura liberæ potestatis est; ergo natura compos voluntatis. Iam enim dictū est, definiuisse patres τὸ αὐτεξούσιον, id est, liberā potestatem, voluntatem. Deinde; si omnibus hominibus inest velle, & non his inest, illis non inest; quod autem communiter in omnibus spectatur, naturā signat in indiuiduis, quæ sub ipso sunt: ergo homo natura voluntatem habet. PYRRH. Demonstratum est pluribus habere hominem naturā voluntatem. MAX. Hoc igitur perspicue demonstrato, age, consideremus, vt superius propositum fuit, absurdū propositionis ipsorum. PYR. Consideremus. MAX. Si homo, vt demonstratum est, naturaliter habet voluntatem; vt vero ipsi sentiunt, secundum attributionem in sola habitudine humanam habebat Dominus voluntatem: necesse est ipsos, modo velint principia sua sequi, alia etiam nostra naturalia cum ipsa illa voluntate naturali secundum solam attributionem dicere. ita fiet vt contemplationem & doctrinam de tota dispensatione fictam esse reperiant. Præterea, si sententia Sergij non eos qui aliquo modo, sed qui simpliciter duas voluntates dixerunt, anathemate affecit; dicunt autē hi duas voluntates, quamuis falso, propter attributionem defendunt, anathemati contra se patrocinantur. Rursus, si secundum propositionem quam defendunt, voluntates secū inferunt personas; igitur qui duas voluntates dicunt, quamuis errantes, propter

ter attributionem, ſicut dictum eſt, perſonas item, quas ſecum duæ voluntates inferunt, ſecundum hanc propoſitionem dicturi ſunt. & quis ferat ſectionem vnius in duas perſonas? PYR. Quid igitur Patres, an non dixerunt noſtram eſſe voluntatem, quam in ſe Chriſtus formauit & expreſſit? MAX. Sane quidem noſtram. PYR. Igitur non illam, quæ ipſi natura inerat, expreſſit per humanam, ſed quam ſuſcepit ſecundum attributionem. MAX. Quandoquidem ſimiliter dixerunt, eum ſuſcepiſſe naturam noſtram; igitur, opinione ipſorum, reperietur Chriſtus habere etiam ipſam naturam ſola attributione. ſi enim illud verum eſt (de voluntate) & hoc verum erit (de natura:) rurſus ſi hoc falſum, & illud. PYRRH. Quid igitur, cum dixerunt eam, quæ noſtra erat, in ſe formaſſe & expreſſiſſe, illam

† quæ ipſi natura ex al.

† ipſam, quæ natura inerat, ſignificauerunt? MAX. Maxime. PYR. Quomodo hoc ais? MAX. Quia idem erat totus Deus cum humanitate; & idem totus homo cum diuinitate. ipſe, vt homo, in ſe & per ſe, humanam ſubiecit Deo & patri, formam nobis optimam, & exemplar ad imitationem ſe ipſum exhibens: vt nos in eum, tamquam in ducem & principem ſalutis noſtræ, intuẽtes,

† for. quod noſtrum eſt,

† eã quæ noſtra eſt, ſponte ad Deum accommodemus, ita vt nihil velimus præter quam quod ipſe vult. PYR. Illi non prauo propoſito neque malitia quapiam hoc dixerunt; ſed quod vellent ſic vnionem ſummam declarare. MAX. Si hoc Seuerianis concedatur, an non iuſte & veriſimiliter deinceps, quod ad datam ſumptionem pertinet, dicturi ſunt, ſe non malo propoſito, neque malitioſe, vnã naturam dicere, ſed quod velint, ſicut & vos, ex vna voluntate, ſummam vnionem per eam demonſtrare? armis enim ipſorum contra ipſos illos, ſicut Dauid contra Goliath, vtentur. Ecce quemadmodum qui dicunt vnam voluntatem in eaſdem voces, & ſententias cum illis incidunt. Sed quid hanc vnam voluntatẽ appellent? æquum eſt enim huius appellationem eos aſſignare. PYR. Aiunt eſſe gnomicam voluntatem: (dicamus nos ſententialem.) MAX. Si ſententialis, ergo deriuatur a ſententia: & ſi deriuatur, erit ſententia, tamquã prototypum, ſubſtantia. PYR. Sententia non eſt ſubſtantia. MAX. Si non eſt ſubſtantia, eſt qualitas; atque ita qualitas erit ex qualitate, quod fieri non poteſt. quid igitur aiunt eſſe gnomen (id eſt, ſententiam?) PYR. Gnome, (id eſt, ſententia) nihil aliud eſt, quam quod eã beatus Cyrillus eſſe definiuit, videlicet modus vitæ. MAX. Modus vitæ, verbi gratia, vitæ ex virtute, aut vitæ ex vitio, eſt ne ex electione an non? PYR. Ex electione omnino. MAX. Volentes igitur & conſultantes eligimus, an nolentes, & ſine conſilio? PYR. Procul dubio, volentes, & conſilium capientes. MAX. Igitur gnome nihil aliud eſt, quam voluntas alicuius modi, quæ ſecundum habitudinem adhæ-

A φαλμῴως, ἀλλ᾽ τῷ οἰκείωσιν, ὡς εἴρηται, καὶ τὰ συνεισαγόμενα αὐτοῖς, καὶ τῷ τοιαύτῳ θεότητι, λέξωσι θεόσωπα. ἢ τίς οἶσε τῷ εἰς δύο θεόσωπα τὸ ἑνὸς καταβολέα; ΠΥΡ. Τί οὖν οἱ πατέρες †, οὐχ ἡμέτερον εἶπον εἶναι, ὅπερ ὁ Χριστὸς ἐν ἑαυτῷ ἐτύπωσε θέλημα; ΜΑΞ. Ναί, ἡμέτερον. ΠΥΡ. Οὐκοῦν οὐ τὸ θεῖον αὐτῷ φύσει, ἀλλ᾽ τὸ ἀνθρώπινε ἐσήμανεν, ἀλλ᾽ ὅπερ κατ᾽ οἰκείωσιν ἀνεδέξατο. ΜΑΞ. Ἐπειδὴ καὶ τῷ ἡμετέραν φύσιν ὡσαύτως ἀνῃλήφενε αὐτὸν ἔφασαν, ἄρα κατ᾽ αὐτοὺς καὶ αὐτῷ τὴν
B φύσιν κατ᾽ οἰκείωσιν φιλῶ ἔχων εὑρεθήσεται· εἰ γὰρ ἐκεῖνο ἀληθὲς, καὶ τοῦτο· εἰ δὲ τοῦτο ψεῦδες, κἀκεῖνο. ΠΥΡ. Τί οὖν, τὸ ἡμέτερον ἐν ἑαυτῷ τυπῶσαι ἐπόντες, τὸ † αὐτὸ φύσει θεῖον † ἐσήμαναν; ΜΑΞ. Ναί. ΠΥΡ. Πῶς τοῦτο φῄς; ΜΑΞ. Ἐπειδὴ ὁ αὐτὸς ὅλος ὢν 336.
Θεὸς μᾶ τῆς ἀνθρωποτητος, καὶ ὅλος ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος μετὰ τῆς θεότητος, αὐτὸς, ὡς ἄνθρωπος, ἐν ἑαυτῷ, καὶ δι᾽ ἑαυτὸ, τὸ ἀνθρώπινον ὑπέταξε τῷ θεῷ, καὶ παῖδι, τύπον ἡμῖν ἑαυτὸν ἄειον, καὶ ὑπογεγραμμὸν δίδοὺς θεὸς
C μίμησιν· ἵνα καὶ ἡμεῖς θεὸς αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν τῆς ἡμῶν ἀφορῶντες σωτηρίας, τὸ ἡμέτερον ἐκυσίως θεοχωρήσωμεν τῷ θεῷ, ὃ τε μηκέτι θέλειν παρ᾽ ὃ αὐτὸς θέλῃ. ΠΥΡ. Ἐκεῖνοι οὐ θεοδότῃ κακῇ, καὶ πανουργίᾳ τινὶ, τοῦτο εἶπον, ἀλλὰ βεβούλμενοι τῷ ἄκρᾳ ἕνωσιν δηλῶσαι. ΜΑΞ. Εἰ τοῦτο τοῖς ἀπὸ Σεβήρου δοθῇ, ἐκ δίλογος λοιπὸν, ὅσον θεὸς τὸ δοθὲν λῆμμα, κἀκεῖνοι λέξουσιν· ὅτι οὐ κακῇ θεοδότῃ, ἢ πανουργίᾳ τινὶ, μίαν λέγομεν
D φύσιν, ἀλλὰ βουλόμενοι, καθάπερ καὶ ὑμεῖς δι᾽ τοῦ θελήματος, τῷ ἄκρᾳ ἕνωσιν δι᾽ αὐτῆς δείξαι; Τοῖς γὰρ αὐτῶν κατ᾽ αὐτῶν, ὃν τρόπον καὶ Δαυὶδ κατὰ τοῦ † Γολιάθ, χρήσονται ὅπλοις. διὸ † Γολιὰδ 602.
ἐν θέλημα λέγοντες, † ταῖς αὐταῖς † ἐκείνοις καὶ ἐννοίαις, καὶ φωναῖς συμπίπτουσι. πλὴν τοῦτο τὸ ἓν θέλημα τί βούλονται ὀνομάζειν; † δῆλοι γάρ εἰσι, τοῦτο τῷ θεοσημείαν δεῖναι. ΠΥΡ. Γνωμικὸν αὐτό φασιν. ΜΑΞ. Οὐκοῦν, εἰ γνωμικὸν, καὶ προαίρετον· εἰ δὲ προαίρετον, ἢ γνώμη, ὡς περιτότυπον, οὐσία ἔσαι. ΠΥΡ. Οὐκ ἔστιν ἡ γνώμη οὐσία. ΜΑΞ. Εἰ οὐσία
E οὐκ ἔστι, ποιότης δέ· καὶ διαιρεθήσεται ποιότης ἐκ ποιότητος· ὅ περ ἀδύνατον. τί οὖν φασι τῷ γνώμῃ; ΠΥΡ. Ἡ γνώμη οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ὅπερ ὁ μακάριος αὐτῷ ὡρίσατο Κύριλλος· ὅτι τρόπος ζωῆς. ΜΑΞ. Ὁ τρόπος τῆς κατ᾽ ἀρετῷ, φέρε εἰπεῖν, ἢ κακίας ζωῆς, ἆρα ἐξ ἐπιλογῆς ἡμῖν θεωρεῖται, ἢ οὔ; ΠΥΡ. Ἐξ ἐπιλογῆς πάντως. ΜΑΞ. Θέλοντες οὖν, καὶ βουλεύμενοι ἐπιλεγόμεθα, ἢ ἀθελήτως, καὶ † ἀβουλεύτως; ΠΥΡ. Ὁμολογουμένως θέλοντες, καὶ βουλόμενοι. ΜΑΞ. Οὐκοῦν ἡ γνώμη οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ποιὰ θέλησις, ἕξεσκῶς πνὲς, ἢ ὄντος

† ἄρα οὐχ ἡμέτερον εἶναι al.

† αὐτὴν 602. 270.

† πρώτου 602. 270.

† καὶ 720.

† φοσφόρως 602. 270.

† λόγῳ 270.

† μεταβαίνῃ 270. μετέβαλεν 602. 339. 330.

† ἐνδείκνυται 336. 270.

† ὃ γὰρ μὴ al. præter 602. 270.

† Γολιὰδ 602.

† αὐτῶν 602.

† ἐκείνοις 270.

† δίκαιον γάρ ἐστι, 270.

† ἐβουλήτως 602. 270.

† τοῖς ὁμοφυέσι 602. 270.

† ἐνδείκνυται ἡ ψυχή. † εἰ γὰρ ὁ μὴ ἄφρων, φρένιμος.

ὄντος, ἢ νομιζομένῳ ἀγαθοῦ, ἀντεχομένη. ΠΥΡ. A Ὀρθῶς τῷ τῆ πατρικοῦ ὅρε ἐποιήσω ἐξήγησιν. ΜΑΞ. Εἰ ὀρθῶς ἡ τοῦ πατρικοῦ ὅρε ἐξάπλωσις γεγένηται, πρῶτον μὲν οὐ δυνατὸν, γνωμικὸν λέγειν θέλημα· πῶς γὰρ ἂν θελήματος θέλημα προβῆναι ἐνδέχεται; ἔπειτα δὲ καὶ γνώμῃ λέγοντες ὅτι Χριστοῦ, ὡς ἡ πρὸ† αὐτῆς ἐδόξε ζήτησις, ψιλὸν αὐτὸν δογματίζουσιν ἄνθρωπον, βελτιστικῶς διαπεπλυμον καθ᾽ ἡμᾶς, ἀγνοοῦντά τε, καὶ ἀμφιβάλλοντα, καὶ ἀντικείμενα ἔχοντα· εἴπερ τις πρὸ† τῶν ἀμφιβαλλομένων, καὶ οὐ πρὸ† τῆ ἀναμφιβόλε B βεβλῶσθαι. ἡμεῖς μὲν γὰρ τοῦ μὲν † ἁπλῶς φύσει καλοῦ φυσικῶς ἔχομεν τῷ ὄρεξιν, τοῦ δὲ πως καλῆ τῷ πεῖραν † διὰ ζητήσεως, καὶ βελῆς· καὶ διὰ τοῦτο ἐφ᾽ ἡμῖν ἢ γνώμη † προφερῶς λέγεται, τρόπος ἕσα χρήσεως, οὐ † λόγος φύσεως· ἐπεὶ καὶ ἀπειρακις † μετέβαλλεν ἡ φύσις. ὅτι δὲ τῆ ἀνθρωπίνῃ † κυείᾳ ὁ φιλῶς καθ᾽ ἡμᾶς ὑποστάντος, ἀλλὰ θεϊκῶς· θεὸς γὰρ ὢν ὁ δι᾽ ἡμᾶς καθ᾽ ἡμᾶς ἐξ ἡμῶν σαρκὶ πεφηνὼς, γνώμη λέγειν οὐ δύναται· ἀυτὸ γὰρ τὸ εἶναι, ἤγουν, τὸ θεϊκῶς ὑποστῆναι, φυσικῶς C καὶ τῷ πρὸς τὸ καλὸν ἔχειν οἰκείωσιν, καὶ τῷ πρὸς τὸ κακὸν ἀλλοτρίωσιν, καθὼς καὶ ὁ μέγας τῆς ἐκκλησίας ὀφθαλμὸς Βασίλειος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶ μδ'. ψαλμοῦ διδάσκων, ἔφη· κατὰ τοῦτο δὲ σκληφῆ καὶ τὸ Ησαΐᾳ περὶ αὐτῶ εἰρημένον· ὅτι πεὶν, ἢ γνῶναι τὸ παιδίον, ἢ προελέσθαι πονηρὰ, σκλέξεται τὸ ἀγαθόν· διότι πεὶν, ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν, ἢ κακὸν, ἀπὸ θεῖ πονηρείᾳ, τῶ σκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν, τὸ γὰρ πεὶν ἢ, δηλοῖ· ὅτι οὐ καθ᾽ ἡμᾶς ζητήσας, καὶ βελῶσάμενος, ἀλλὰ θεϊκῶς ὑποστὰς, D αὐτῷ τῷ εἶναι τὸ σκ φύσεως ἔχειν ἀγαθόν. ΠΥΡ. Τί οὖν, φυσικαί εἰσιν αἱ ἀρεταί; ΜΑΞ. Ναὶ, φυσικαί. ΠΥΡ. Καὶ εἰ φυσικαὶ, διὰ τί μὴ † τοῖς ὁμο- 602.
βῆσις πᾶσιν ἐν υπάρχεσι† φυσίοις; ΜΑΞ. Πᾶσι γὰρ τοῖς ὁμοφυέσιν βῆσις ἐυπάρχεσιν. ΠΥΡ. Καὶ πόθεν ἐν ἡμῖν ἡ τοσαύτη ἀνισότης; ΜΑΞ. Ἐκ τῶ μὴ βῆσις ἐνεργεῖν τὰ τῆς φύσεως· ὡς εἴπερ πάντες ἴσως, ἐφ᾽ ᾧ ἢ γεγόναμεν, ἐνεργεῖμεν τὰ φυσικὰ, μία ἄρα ἐδείκνυτο ἐν πᾶσιν, ὥς περ φύσις, ἕτω καὶ ἀρετὴ, τὸ μᾶλλον, καὶ ἧττον ἐκ βῆσεχομένη. ΠΥΡ. Εἰ οὐκ ἐξ ἀσκήσεως ἡμῖν E τὰ φυσικὰ πρόεισιν, ἀλλ᾽ ἐκ δημιουργίας, ἡ δὲ ἀρετὴ φυσικὴ, πῶς πόνῳ, καὶ ἀσκήσῃ, τὰς ἀρετὰς, φυσικὰς οὔσας, κλῶμεθα; ΜΑΞ. Ἡ ἄσκησις, καὶ οἱ ταύτῃ ἐπόμενοι πόνοι, πρὸς τὸ μόνον δραχρείσαι τῶ ἐμφυεῖσαν δι᾽ ἀοθήσεως ἀπάτῃ τῇ ψυχῇ, ἐπενοήθησαν τοῖς φιλαρέτοις, οὐ πρὸς τὸ ἔξωθεν προσφάτως ἐπεισαγαγεῖν τὰς ἀρετάς. ἔγκυνται γὰρ ἡμῖν ἐκ δημιουργίας, ὡς εἴρηται· ὅθεν καὶ ἅμα τελείως δραχρεῖθη ἡ ἀπάτη, ἅμα καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἀρετῆς τῶ λαμπρότητα † ἐνδείκνυται ἡ ψυχή.

adhæret alicui vere bono, aut exiſtimato bono. PYR. Recte definitionem patris (Cyrilli) explicaſti. MAX. Si recte facta eſt explanatio definitionis, primum quidem non poteſt dici ſententialis voluntas. quomodo enim poteſt ex voluntate voluntas prodire & manare? Deinde vero qui ſententiam in Chriſto dicunt, vt de ea quæſtio facta demonſtrauit, hominem merum eum eſſe tradunt, conſultantem more noſtro, ignorantem, & dubitantem, & contraria habentem; ſi quidem de ijs in quæ cadit dubitatio, & non de eo, in quod non cadit, quiſpiam conſultat. nos enim, quod ſimpliciter natura bonum eſt, naturaliter appetimus: id autem, quod aliquo modo bonum eſt, quærendo & conſultando experimur. idcirco penes nos eſſe & gnome, id eſt, ſententia apte dicitur, quæ eſt modus vtendi (voluntate) non ratio naturæ. alioqui infinities mutaretur natura. in humanitate autem Chriſti, quæ non mere more noſtro, per ſe exiſtebat, ſed diuine, Deus enim erat, qui propter nos, & ſicut nos, & ex nobis in carne apparuit, non poteſt dici ſententia. ipſum enim eſſe, id eſt, id ipſum diuine ſubſiſtere, habebat naturaliter cognationem cum virtute, & a vitio alienationem, ſicut magnus Eccleſiæ oculus Baſilius ait in interpretatione Pſal. 44. In eamdem, dicens, ſententiam accipies, quod de eo apud Iſaiam dictum eſt: Priuſquam cognoſcat puer, aut eligat praua, eligat bonum; quoniam prius quam cognoſcat puer bonum vel malum, repugnat malitiæ vt eligat bonum. Illud enim, prius quam, declarat quod non ſicut nos quærendo & conſultando, ſed diuine ſubſiſtens per ipſum ſuum eſſe habebat ex natura bonum. PYRRH. Quid igitur, ſunt ne virtutes naturales? MAX. Sane quidem naturales. PYRRH. Si naturales, quare non ex æquo omnibus inſunt? MAX. Aeque omnibus inſunt qui eiuſdem naturæ ſunt. PYRRH. Et vnde tanta in nobis inæqualitas? MAXIMVS: Ex eo quod quæ naturæ ſunt, non æqualiter excolimus & elaboramus. Nam ſi omnes pari ſtudio, ad quod & nati ſumus, quæ ex natura ſunt operaremur, vna vtique in omnibus, vti natura, ſic & virtus, conſpiceretur, neque plus, neque minus ſuſcipiens. PYRRH. Si naturalia nobis non ex exercitatione, ſed ex creatione proueniunt, virtusq. naturalis eſt, quomodo exercitatione & labore virtutes, alioqui naturales, comparamus? MAX. Exercitatio, & qui eam ſequuntur labores, ad depellendam dumtaxat fallaciam, quæ per ſenſus eſt animæ admixta, ab ijs, qui ſtudio virtutis tenentur, excogitati ſunt, non autem ad inducendas extrinſecus recenter virtutes. inſunt enim nobis ex creatione, vt diximus, vnde ſimulatque perfecte dirimitur fallacia, continuo virtutis, quæ ex natura eſt, ſplendorem anima profert. Si enim qui non eſt imprudens, prudens eſt;

& qui

& qui non timidus, vel audax, fortis est: & qui non est impudicus, pudicus est: & qui non facit iniuriam, iustus: secundum autem naturam ratio, prudentia est: & (secundum naturam) iudicandi facultas iustitia est: & ira item (secundum naturam) fortitudo; similiter cupiditas (secundum naturam) temperantia; igitur vsu venit, vt ablatis, quæ præter naturam sunt, quæ secundum naturam sunt, vel sola appareant. sicuti rubigine abrasa & extrita, ferri fulgor, & splendor, qui natura inerat, apparet. PYR. Maxima hinc apparet blasphemia eorum, qui in Christo gnomen dicunt. MAX. Oportet nec hoc sine animaduersione præterire, esse apud scripturam & sanctos Patres variũ, ac multiplicis significationis, gnomes nomen, vt ijs notum est, qui accurate legunt. aliquando enim pro admonitione & consilio, ipsum proferunt, vt cũ ait Apostolus: De virginibus autem præceptũ Domini non habeo, γνώμην autem (id est, consilium) do. aliquando vero pro cõsultatione, vt cũ ait Dauid: Super populum tuum malignauerunt γνώμην, id est, consultationem: quod alius interpres explanans, sic dixit: Super populum tuum malignauerunt βελήν: (id est, consilium.) quandoq. pro sententia, vt cum ait de quopiã magnus propheta Daniel: Exiuit sententia impudens ex persona regis. alias pro opinione, vel fide, vel sensu, vt cum ait Gregorius, cognomento Theologus, in prima oratione de Filio: Quia verò non est res magna reprehendere, facillimum enim est, & omnium, qui volunt; viri autem pij est & cordati, dicere quid sentiat. Denique, ne si omnia singulatim percurram, turbam aggregem sermoni, vigintiocto significationes in hoc gnomę nomine apud scripturam, & sanctos Patres obseruaui. Nec enim aliquid commune, aut particulare signat, sed ex ijs, quæ prius dicta sunt, aut ex ijs, quæ sequuntur, sententia eius, qui loquitur, normam & regulam accipit. Quamobrem non potest fieri, vt huiusmodi nomen vni tantum rei significandæ adhibeatur. PYR. Quomodo enim potest quod multipliciter dicitur, vnum aliquid ad significandum sortiri? MAX. Vt igitur turpitudo huius hæresis magis patefiat, aliter etiam enunciationem talem consideremus. PYR. Si placet, consideremus. MAX. Qui vnam voluntatem dicunt, siue voluntatem electionis, siue gnomæ, siue liberæ potestatis; vel si aliter eam vocare eis libet (non enim de hoc contendimus) aut diuinam, aut angelicam, aut humanam hanc dicere cogentur: & in primis, quodcumque horum dixerint, naturalem dicent, siquidem vnumquodque eorum naturam significat: atque ita, quod visi sunt methodo diuisionis effugere, hoc per methodum resolutionis probasse conuincuntur. Consequenter vero, si dicent diuinam voluntatem esse, Deum tantum natura esse Christum agnouerunt; si vero angelicam, neque Deum, neque hominem, sed

A νιμος· καὶ ὁ μὴ σφλὸς, ἢ θρασὺς, ἀνδρεῖος· καὶ ὁ μὴ ἀκόλαστος, σάφρων· καὶ ὁ μὴ † ἄδικος, δικαιος· καὶ φύσιν δὲ ὁ λόγος φρόνησίς ὅστι· καὶ τὸ κατὰ φύσιν δικαιοσύνη· καὶ ὁ θυμὸς ἀνδρεία· καὶ ἡ ἐπιθυμία σωφροσύνη· ἄρα τῇ ἀφαιρέσει τῆς ὕλης φύσιν, τὰ κατὰ φύσιν, καὶ μόνα διαφαίνεσθαι εἰώθασιν· ὡς περ καὶ τῇ τῆς ἰὸς ἀποβολῇ, ἡ τοῦ σιδήρου κατὰ φύσιν αὐγὴ, καὶ λαμπρότης. ΠΥΡ. Μεγίστη † ἐντεῦθεν ἀναδείκνυται βλασφημία τοῖς γνώμην ὅτι Χριστοῦ λέγουσιν. ΜΑΞ. Χρὴ, μὴ δὲ τοῦτο παρελθεῖν ἀπαρασήμαντον· ὅτι πολύτροπον, καὶ πολύσημον ὕλη τε τῇ ἁγίᾳ γραφῇ, καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ὑπάρχει· ὅτι τὸ τῆς γνώμης ὄνομα· † ὡς τοῖς ἐπιμελῶς ἀναγινώσκουσι δῆλον ὑπάρχει. ποτὲ μὲν γὰρ ὅτι παραινέσεως, καὶ ὑποθήκης αὐτὸ φέρουσιν· ὡς ὅταν λέγῃ ὁ ἀπόστολος· περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω· γνώμην δὲ δίδωμι· ποτὲ δὲ ὅτι βουλῆς· ἡνίκα ὁ μακάριος λέγει Δαυίδ· ὅτι τὸν λαόν σου κατεπανουργεύσαντο γνώμῃ· ὅπερ ἄλλος σκώπτης σαφηνίζων, ὅτι τὸν λαόν σου, ἔφη, κατεπανουργεύσαντο βουλήν· ποτὲ δὲ ὅτι τῆς ψήφου· ὁπλίσασθε Δανιὴλ, ὁ ἐν προφήταις μέγας, λέγει περί τινος· ἐξῆλθεν ἡ γνώμη ἡ ἀναιδὴς ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως· ποτὲ δὲ ὅτι δόξης, ἢ πίστεως, ἢ φρονήματος· ἡνίκα Γρηγόριος ὁ τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ υἱοῦ λόγῳ διέξεισιν· ἐπὰ δὲ τὸ μὴ ὀκνηρὰν οὐ μέγα· ῥᾴδιον γὰρ, καὶ τοῦ βουλομένου παντὸς, τὸ δὲ ἀντιφάσσειν τῷ ἑαυτοῦ γνώμῳ, αὐθρός ὅστιν ἀσεβοῦς, καὶ νοῦν ἔχοντος. καὶ ἁπλῶς, ἵνα μὴ καθ' ἓν τὰ πάντα διεξερχόμενος, ὄχλον ὑποτροπάσω τῷ λόγῳ, καὶ εἰκοσιοκτὼ σημαινόμενα ῥᾴδιά τε τῇ ἁγίᾳ γραφῇ, καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐπιτηρησάμενος, τὸ τῆς γνώμης εὗρον ὄνομα. οὐ δὲ γὰρ κοινῆς τινος, ἢ ἰδικῆς, ἐμφαίνει χαρακτῆρα, ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ λεγομένων, ἢ τῶν ἑφεξῆς, ἢ τοῦ λέγοντος κανονίζεται διάνοια. διὸ καὶ ἀδύνατον, ἑνὶ, καὶ μόνῳ σημαινομένῳ, τὸ τοιοῦτον ἀφορίσαι ὄνομα. ΠΥΡ. Πῶς γὰρ ἐνδέχεται τὸ πολλαχῶς λεγόμενον, ἑνός τινος εἶναι ἀποκλεστικόν; ΜΑΞ. Ινα οὖν τὸ † αἶσχος τῆς τοιαύτης αἱρέσεως φανερώτερον γένηται, καὶ ἑτέρως τῷ τοιαύτῳ διαπεφωνήμεθα πρόσωπον. ΠΥΡ. Εἰ σοι φίλον, διαπεφωνήμεθα. ΜΑΞ. Εν θέλημα λέγοντες, εἴ τε προαιρετικὸν, εἴ τε γνωμικὸν, εἴ τε † ἐξουσιαστικὸν, ἢ κατ' ἑτέρους πως αὐτὸ καλεῖν βούλοιντο· ἐφ' ᾧ διαφερόμεθα πρὸς τούτους, ἢ θεῖον, ἢ ἀγγελικὸν, ἢ ἀνθρώπινον, τοῦτο λέγειν βιαθήσονται· καὶ προηγημένως μὲν, ὁπότερον τούτων αὐτὸ εἴπωσι, φυσικὸν λέξουσιν· εἰ περ ἑκάτερον αὐτῶν φύσεως ὑπάρχει δηλωτικόν· κατ' ὅπερ διὰ τῆς διαιρετικῆς μεθόδου φύσιν † ἔδοξαν, τοῦτο διὰ τῆς ἀναλυτικῆς συνιστῶντες ἐδείκνυσαν. ἐφεπομένως δὲ, εἰ μὲν θεῖον αὐτὸ λέξουσι, θεὸν, καὶ μόνην φύσιν ὄντα τὸν Χριστὸν ἐγνώκασιν· εἰ δὲ ἀγγελικὸν,

† ἄδικος 270.

† ἐντεῦθεν 602. 270.

† ὁ 602. 270.

† ἔσχατον 602. 270.

† αὐτὸ ἐξουσιαστικὸν 270.

† ἔδοξαν, 602. 270.

† ὕπεθεον, ὕτε ἀνθρώπινον, 602. 270.
λικὸν, οὔτε θεὸν, † οὔτε ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀΐγελικόν τινα φύσιν· εἰ δὲ ἀνθρώπινον, ψιλὸν ἄνθρωπον, καὶ † ὑπεξούσιον αὐτὸν ἔδοξαν. ΠΥΡ. Ὁπηνίκα ταύτοις περιπέσωσι ταῖς ἀτοπίαις, οὔτε φυσικὸν, οὔτε γνωμικὸν λέγουσι τὸ θέλημα· ἀλλ' ὑπόστασιν εἶναι ἡμῖν φασίν. ΜΑΞ. ἡ ὑπόστασις αὕτη καὶ φύσιν ἡμῖν περίστησιν, ἢ οὐ καὶ φύσιν; ΠΥΡ. Κατὰ φύσιν. ΜΑΞ. οὐκοῦν πάλιν καὶ ἀνάλυσιν, † φυσικὸν λέξουσι τὸ θέλημα· καὶ οὐδὲν ἐκ τῆς περιόδου ταύτης † ἀπώναντο· καὶ ἐπειδὴ ἡ ὑπόστασις ἐκ μαθήσεως ποιεῖται τὸ ἔξιν, καὶ τὸ † προχείρισιν, ἀπὸ μαθήσεως ἄρα, καὶ προκοπῆς ἔχειν ὁ Χριστὸς κατ' αὐτοὺς τὸ ἔξιν τοῦ θελήματος, καὶ † τὴν προχείρισιν· καὶ προέκοπεν, ἀγνοῶν περὶ τῆς μαθήσεως τὰ μαθήματα. τίνος οὖν χάριν τὸν Νεστόριον ὑποσρέφονται, τῶν ἐκείνῳ θερμῶς ἀντιχόμβοι λέξεων, καὶ ἐννοιῶν; ὅτι δὲ ἓν θέλημα λέγοντες, τὰ ἐκείνῳ διεκδικοῦσι, καὶ ἡ παρ' αὐτῶν συμπεφορημένη ἔκθεσις μαρτυρεῖ, ἓν θέλημα ὑποφαινομένη τὸν Νεστόριον προσβάλλειν ὅτι τῶν πλατομένων αὐτῷ δύο προσώπων. ἔτι τε τὸ φυσικὸν εἶναι θέλημα διωθούμενοι, ἢ ὑποστατικὸν αὐτὸ, ἢ ᾗδὰ φύσιν λέξουσι· ἀλλ' εἰ μὲν ὑποστατικὸν αὐτὸ φήσουσιν, ἑτεροβούλους ἕυτω γε ἔσαι ὁ υἱὸς τῷ πατρί· μόνης γὰρ ὑποστάσεως χαρακτηριστικὸν τὸ ὑποστατικόν· εἰ δὲ ᾗδὰ φύσιν, τῷ ἐκπίπτειν τῶν αὐτῷ δογμάτισιν οὐσιῶν· εἰ περ φθαρτικὰ τῶν κατὰ φύσιν τὰ ᾗδὰ φύσιν. ἡδέως δ' ἂν αὐτοὺς καὶ τοῦτο ἐρώτων· ὅπη ὁ τῶν ὅλων θεὸς, καὶ πατὴρ, καθ' ὃ πατὴρ, θεός ἐστιν; ἀλλ' εἰ μὲν καθὸ πατὴρ, ἄλλο αὐτῷ ἔσαι ᾗδὰ τὸ τοῦ υἱοῦ θέλημα· οὐ γὰρ πατὴρ ὁ υἱός· εἰ δὲ καθὸ θεὸς, θεὸς δὲ ὁ υἱός, θεὸς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἄρα φύσεως εἶναι τὸ θέλημα δώσουσιν, ἥγουν φυσικόν. ἔτ· εἰ καὶ τοὺς πατέρας, ὧν τὸ θέλημα ἓν, τούτων καὶ ἡ οὐσία μία ὀρθῶς· κατ' αὐτοὺς δὲ, ἓν τὸ θέλημα τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, ἄρα μίαν, καὶ τὴν αὐτὴν τούτων λέγουσι τὴν οὐσίαν. καὶ πῶς ὕστερος ἀσεβοῦντες, φασὶν, ὅτι περ τοῖς πατράσιν ἕπονται; καὶ πάλιν· εἰ κατὰ τοὺς αὐτοὺς πατέρας, ἡ τῆς φύσεως † διαφορὰ ἐν τῷ ἑνὶ θελήματι δοκεῖ διαφαίνεται, ἀνάγκη αὐτοὺς, ἢ ἓν θέλημα λέγοντας, φυσικὸν ἓν Χριστῷ μὴ λέγειν διαφοράν, ἢ φυσικὰ λέγοντας διαφοράν, ἓν θέλημα μὴ λέγειν· εἰ περ τοῖς παρ' ἡμῖν κανόσιν ἑαυτοὺς ἀπευθύνουσι. καὶ πάλιν· εἰ κατὰ τοὺς αὐτοὺς διδασκάλους, οὐκ ἔσι κοινὸν ἀμφοτέρων δηλαδὴ τῶν οὐσιῶν τὸ θέλημα, ἀνάγκη αὐτοὺς, ἢ ἄμφω τὰς φύσεις τοῦ αὐτοῦ μὴ λέγειν κοινῶς ἔχειν ἓν θέλημα, ἢ τοῦτο λέγοντας, φανερῶς τοῖς παρ' ἡμῖν ὑπομάχεσθαι νόμοις τε, καὶ διατάγμασι. ΠΥΡ. Λίαν σαφῶς, καὶ συντετμημένως ἔδειξεν ὁ λόγος τὸν συμπεπλεγμένον πάσῃ βλασφημίᾳ τῶν δ' ἐναντίας ἀσέβειαν τί † δὲ λέγομεν, ὅτι καὶ ὡς τῶν πατέρων.

† ἀπώναντο. 602. 270.
† προχείρισι 602. 270.
† διαφορότης τῷ ἑνὶ θελήματι 602. 270.
† ὅν λέγειν 602. 270.

A sed naturam quamdam angelicam. si autem humanam, hominem tantum, & subiectum alterius potestati ostendent. PYR. Cum in hæc absurda incidunt, neque gnomicã, neque naturalem voluntatem dicunt, sed aiunt inesse nobis eam habilitate. MAX. Hæc habilitas inest nobis ex natura, an non ex natura? PYR. Ex natura. MAX. Rursus igitur ex arte resolutionis naturalem voluntatem dicent, & nihil eis profuit circuitus iste. & quia habilitas ex disciplina habitum efficit & promptitudinem; igitur ex disciplina & profectu habuit Christus, vt isti sentiunt, habitum voluntatis; & promptitudinem: & progressum faciebat, ignorans disciplinas, antequam disceret. Cur igitur aspernantur Nestorium, cuius vocibus & sententijs ardenter adhærent? Quod autem, cum vnam voluntatem dicunt, illa, quæ Nestorius tenet, defendunt, testatur eriã expositio, quam ipsi defendunt; quæ declarat, Nestorium profiteri vnam voluntatem in duabus personis ab ipso fictis. Ad hæc, cum recusent isti fateri esse voluntatem naturalem, dicturi sunt, esse hypostaticam, aut præter naturam: si enim hypostaticam esse dixerint, erit igitur sic quidem filius alia voluntate quam pater. hypostaticum enim solam hypostasim signat. si præter naturam; occasum, interitumq. substantiarum eius docebunt. siquidem quæ sunt secundum naturam, ab ijs intereunt, quæ sunt præter naturam. Hoc autem libenter ipsos interrogarem: Deus vniuersorum & pater, vult quatenus pater, an quatenus Deus? si quatenus pater, alia erit eius voluntas præter voluntatem filij; non enim pater est filius. Si vero quatenus est Deus; Deus autem est filius, Deus item Spiritus sanctus; igitur concedent voluntatem esse naturæ, id est naturalem. Rursus; si secundum Patres, quorum est vna voluntas, vna etiam substantia est; opinione vero ipsorum, vna est voluntas diuinitatis Christi & humanitatis eius: igitur vnam & eamdem aiunt esse harum substantiam. Quo modo ergo, qui tam impij sunt, aiunt se Patres sequi? Ac rursus. si secundum ipsos illos Patres, differentia naturæ vna voluntate non dignoscitur, neque discernitur; necesse est ipsos, vel vnam voluntatem si dicunt, naturalem in Christo differentiam non dicere, vel si dicunt naturalem differentiam, vnam voluntatem non dicere; siquidem se ipsos ad normas & regulas Patrum dirigunt. Ac rursus. si, vt sentiunt ijdem magistri & doctores, non est communis voluntas, ambarum scilicet substantiarum, necesse est ipsos aut dicere, ambas naturas ipsius non habere communiter vnam voluntatem; aut si hoc dicunt, plane cum legibus & decretis Patrum pugnare. PYR. Valde clare & concise ratio demonstrauit, implicatam esse impietatem cum omni cogitatione aduersariorum. Sed quid dicemus, siquidem hoc etiam auctoritate

Patrum demonstrare conantur? MAX. Si vocare volunt patres eos qui diuidunt & confundunt diuinam œconomiam (id est, dispensationem) damus eis. omnes enim vnam voluntatem opinati sunt; cum tamen maxime inter se in impietate discrepent. si vero patres Ecclesiæ vocant, nequaquam eis hoc concedemus: nam vnum tantum ex illustribus, & notis apud omnes, producant, vt & nos in die illa, cum nostra diiudicabuntur, & Christus nos increpauerit, cur vocem probauerimus, quæ totum mysterium incarnationis dissoluit, excusare possimus nos, in omnibus patris opinionem reueritos fuisse. PYR. Quid igitur est quod ait Gregorius
„ Theologus: Velle enim illius in nulla re erat
„ Deo contrarium, totum deificatum. non est hoc contrarium duabus voluntatibus? MAX. Nequaquam, immo contra, magis hoc, quam cætera alia, duas voluntates ostendit. PYR. Quo modo hoc ais? MAX. sicut inflammatio inflammatum & inflammantem secum infert; & refrigeratio refrigeratum & refrigerantem; ambulatio ambulantem & ambulatum; aspectus aspicientem & quod aspicitur; intelligentia intelligentem & rem intellectam; non enim potest habitudo sine habentibus habitudinem intelligi, aut dici: sic consequenter deificans, & deificatum. Præterea, si voluntatis deificatio est contraria duabus voluntatibus, sicut isti sentiunt, deificatio etiam naturæ erit contraria duabus naturis. vtrobique enim posuit Gregorius idem verbum deificationis. PYR. Demonstratum est, dictum patris Gregorij magnopere conuenire cum duabus voluntatibus: sed oportet demonstrare concordare cum hoc alterum Gregorium qui Ecclesiam Nyssenium claram & illustrem reddidit: producunt enim eum pro vna voluntate sentientem, eo quod de Domino dixerit: Anima
„ vult, corpus tangitur, vtrisque fugit passionem. aiunt enim, dixisse patrem Gregorium, velle animam Domini voluntate diuina diuinitatis, cum ipsa anima secundum hypostasim vnitæ. MAX. Igitur eadem consequentia dixit, corpus diuina tactione tangi, eritq. eorum opinione diuinitas tactilis. quæ enim ipsi de anima Domini dicunt, cum alius ad corpus traducit, pari ratione orationis prolatæ in summum errorem eos detrudit. PYR. Magna perspicacia, & breuitate blasphemiam huiusmodi interpretationis probasti. Quid vero dicemus de ijs auctoritatibus, quas ex magno Athanasio producũt? ex quibus vna est hæc: Mens Domini nondum Do-
„ minus, sed vel appetitio, vel voluntas, vel
„ energia ad aliquid. MAX. Et hanc quoque auctoritatem contra se proferunt. Quamobrẽ vera ratio in omnibus quæstionibus vtitur argumentis ipsorũ ad eos ipsos cõfutandos. Nec enim sic vnquã veritas inops erit, vt proprijs armis indigeat aduersus aduersarios. Si enim, vt hic pater ait; mẽs Domini nondũ Dominus, aliud omnino præter Dominum

A τοῦτο † δῆλον ἐποιήσατο; ΜΑΞ. Εἰ μὲν τοῖς διαιροῦντας, καὶ τοῖς συγχέοντας τὴν ἁγίαν οἰκονομίαν, πατέρας καλεῖν βάλονται, συγχωρῆσομεν αὐτοῖς· πάντες γὰρ †ἓν θέλημα ἐδόξασαν, καί τοι ἐκ διαμέτρου ἀλλήλων διεστῶτες τὰ ἀσέβη· εἰ δὲ τοὺς τῆς ἐκκλησίας, οὐδαμῶς τοῦτο συγχωρήσομεν αὐτοῖς. † ἐπεὶ δείξουσιν ἕνα μόνον τῶν ἐμφανῶν, καὶ πᾶσι † γνώριμον· ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐν ἡμέρᾳ
B τῆς τοῦ ἡμετέρου διαγνώσεως, ἐγκαλέμενοι φωνὴ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ· ὅτι τίνος χάριν ἐδέξασθε φωνὴν, ὅλον λύσαν τῆς ἐμῆς σαρκώσεως τὸ μυστήριον; ἔχομεν ὁμολογίαν· ὅτι τῷ ἐν πᾶσιν αἰσθητοῖς τὸ πάθος ὑπόληψιν. ΠΥΡ. Τί οὖν τὸ εἰρημένον τοῦ θεολόγου Γρηγορίου· τὸ γὰρ ἐκείνου θέλειν † οὐδὲν
„ ὑπεναντίον τοῦ Θεοῦ, † θεωθὲν ὅλον, ἐκ ἐναντίον τ
„ δύο θελημάτων ὄντι; ΜΑΞ. Οὐδαμῶς· τοὐ-
„ ναντίον, τῶν δύο θελημάτων μᾶλλον οὖν, καὶ τῶν ἄλ-
„ λων πάντων ἐμφαντικώτερον τῶν δύο τυγχάνει θελημάτων. ΠΥΡ. Πῶς τοῦτο φῄς; ΜΑΞ. ὥσ
C περ ἡ πύρωσις τὸ πυρωθὲν, καὶ τὸ πυρῶσαν ἑαυτῇ σωματοῖ· καὶ ἡ ψύξις τὸ ψυχθὲν, καὶ τὸ ψύξαν· καὶ ἡ βάδισις τὸ βαδίζον, καὶ βαδιζόμενον· καὶ ἡ ὄψασις τὸ ὁρῶν, καὶ ὁρώμενον· καὶ ἡ νόησις τὸ νοῦν, καὶ νοούμενον· ἃ γὰρ ἀνάπαλιν, τῷ χρεῖαν ἄνθρω τ † χρεῖαν νοεῖν, ἢ λέγειν· ἕτω καὶ τὸ ἀκόλουθον, καὶ τὸ θεωθὲν, καὶ τὸ θεῶσαν. ἄλλως τε δὲ, εἰ ἡ τ θελήματος θέωσις ἐναντία ὄζι τῶν δύο θελημάτων κατ' αὐτὸς, καὶ ἡ τῆς φύσεως θέωσις ἐναντία ἔσαι τῶν δύο φύσεων· ἐπ' ἀμφοτέρων γὰρ ἂν αὐτὸν τῆς θεώσεως τέθ᾽κεν ὁ πατὴρ λόγον. ΠΥΡ. Πάνυ συμβαίνουσα ἐδείχθη ἡ χρῆσις τ παζὸς τῆς δύο θελήμασιν· ἀλλὰ χρὴ, τοῦτῳ σύμφωνον δεῖξαι καὶ Γρηγόριον, τὸν τῶ Νυσσαέων φαιδρύναντα
D ἐκκλησίαν· ἐν γὰρ αὐτὸν φερόμενα τὰ λόγια † θέλημα, ἐκ τ εἰπεῖν τὸν πατέρα ὡς τ κυρίε· ἡ ψυχὴ θέλ, τὸ σῶμα ἅπτεται· δι' ἀμφοτέρων φεύγ τὸ πάθος. φασὶ γὰρ, ὅτι τῷ θείῳ θελήματι τῆς ἠνωμένης αὐτῇ καθ' ὑπόστασιν θεότητος ἔφη ὁ πατὴρ τῷ ψυχῷ τὸ κυρίε θέλειν. ΜΑΞ. Οὐκοῦν κατὰ τὸν αὐτὸν εἰρμὸν καὶ τὸ σῶμα τῇ θείᾳ ἁφῇ ἔφη ἅπτεσθ· καὶ ἔσαι κατ' αὐτοὺς καὶ ἁπτὴ ἡ θεότης. ἃ γὰρ αὐτοὶ ᾠδὲ τῆς ψυχῆς τὸ κυρίε λέγουσιν, ἕτερος ἐκ τῆς ἴσης ἐκφωνήσεως μετάγων ᾠδὲ τὸ σῶμα, εἰς ἐχάτ᾽ω αὐτὸς ἀπάγ
E πλάνω. ΠΥΡ. Πάνυ σωματικὸς τὸ βλάσφημον τῆς τοιαύτης ἐκδοχῆς παρέσησας. τί δὲ φαμὲν καὶ ᾠδὲ τῶν παραγομένων αὐτοῖς ὑπὸ τὸ μεγάλου Ἀθανασίου χρήσεων; ὧν μία ὄζιν· οὔπω κύριος, ἀλλ' ἡ θέλησις, ἡ βούλησις, ἡ ἐνέργ᾽α ᾠδὲ τι. ΜΑΞ. Καθ' ἑαυτῶν καὶ τοῦτο προβάλλονται. διὸ καὶ ὁ ἀληθὴς λόγος τοῖς αὐτῶν ᾠδὲ ἀναίρεσιν τῶν αὐτῶν ἐν πᾶσι κέχρηται προβλήμασι. μὴ δὲ ὃ τὸ ποτὲ πῶς χάνον ἡ ἀλήθ᾽α, ὡς τε τ ἰδίων καὶ ὅπλων ἀπαλων δεηθῆναι ὅπλων. εἰ γὰρ κ τ πατέρα νῦς κύριος ἔπω κύριος, ἄλλο πάντας ᾠδὲ τὸν κύριον ἴσαι ὁ νοῦς αὐτὸ τοῦτο

num erit mens eius; hoc est non natura Dominus, siue Deus, mens Domini est, quia secundum hypostasim facta esse eius creditur. idq. ex eo perspicitur, quod subiunxit: eam esse vel appetitionẽ, vel voluntatem, vel energiam ad aliquid; pro regula vsus ad hoc vere philosopho philosophorũ Clemente in sexto libro Stromatum, qui θέλησιν, id est, appetitionẽ, definiuit esse mentem appetentẽ; at vero βούλησιν, id est, voluntatem, appetitum rationi consentaneum, aut appetitionem de re quapiam. energiam vero ad aliquid dixit hic diuinus doctor (Athanasius) quia ad omnia, quæ ab eo fiebant, vt Deũ decebat; anima intelligente, & ratiocinante, secundũ hypostasim ipsi vnita vsus est. PYR. Reuera quibus argumentis videntur pietatem oppugnare, ijs ipsis nescientes redarguuntur. oportet autem & aliam auctoritatem, quam ex eodem patre afferunt, examinare, ne vlla eis occasio aduersus veritatem relinquatur. MAX. Quæ ista auctoritas? ignoro enim. PYR. In qua ait admirandus ille vir: Natus est ex muliere,
„ qui ex prima formatione sibi formam homi-
„ nis erexit & excitauit in ostensione carnis,
„ sed sine voluntatibus carnalibus, & sine hu-
„ manis cogitationibus, in imagine nouitatis; voluntas enim erat solius diuinitatis.
„ MAX. Se ipsam interpretatur hæc auctoritas; idcirco nullo penitus subsidio ratiocinationis indiget. PYRRH. Quo modo igitur venit istis in dubium? MAX. Ex multa insciti a. Cui enim non est perspicum, nisi omnino oculis animi captus sit, quod non de ratione naturali, sed de modo, quo secundum carnẽ extitit, hæc ille pater (Athanasius) recensuit, cum vellet demonstrare, fuisse incarnationem opus diuinæ, & solius voluntatis, complacente Deo Patre, ac per se operante Filio, ac cooperante Spiritu sancto: non autem opus motus carnalis, & cogitationum humanarum, id est, ordinis & consecutionis nuptialis. non enim rationem naturæ nouauit factus homo, qui erat Deus vniuersorum; quoniam nec fuisset homo, qui non habuisset perfectam & immutabilem in omnibus rationem naturæ; sed modum, id est, conceptum e semine, & ortum per corruptionem. Rationes igitur naturales vnitorum non negauerunt diuini Ecclesiæ doctores: quin potius consentientes cum Euangelistis, & Apostolis, atque Prophetis, Dominum nostrum, & Deum Iesum Christum ambabus naturis suis salutem nostram voluisse, & operatum esse dixerunt. PYR. Potes hoc ex litteris veteris & noui Testamenti demonstrare? MAX. Maxime. Patres enim non suapte sponte, & a se ipsis excitati, sed ex ipsis litteris sacris, quod didicerunt, hoc nos amanter docuerunt: non enim erant ipsi qui loquebantur, sed gratia Spiritus, quæ copiose in ipsis versabatur. PYR. Quandoquidem ad imitationem diuinæ bonitatis, cum propositum tibi esset iuuare, in hos labores inquirendi te coniecisti, ne pigeat de-

τυτέσιν, ἐ φύσ᾽ κύριος· ἤγουν θεὸς, ὁ νοῦς τῦ κυρίε· καθ' ὑπόστασιν γὰρ † αὐτοῦ γενόμενος πεύεται· καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῆ ἐπαγωγῆς· ἢ θέλησιν, ἢ βάλησιν, ἢ ἐνέργ᾽αν φῄς τι † αὐτὸ εἶναι, κανόνι χρώμενος φῄς τοῦτο, τοῦ ὄντι φιλοσόφου τῶν φιλοσόφων Κλήμεντι ἐν τοῦ ἕκτου τῶν στρωματέων λόγου, τὸν μὲν θέλησιν νοῦν εἶναι ὀρεκτικὸν ὀρεσαμένου, τὸν δὲ βάλησιν εὔλογον ὄρεξιν, ἢ τὸν θεῖ τινος θέλησιν· φῄς τι δὲ ἐνέργ᾽αν ὁ θεῖος ἔτος ἔφη διδάσκαλος· διό τι φῄς πάντα τὰ διατρεπτῶς παρ' αὐτοῦ γινόμενα, τῇ καθ' ὑπόστασιν ἐνωθείσῃ αὐτοῦ νοερᾷ, καὶ λογικῇ ἐχρήσατο ψυχῇ. ΠΥΡ. Τοῦ ὄντι δ' ὢν † ἀνεπιστατούτως δοκῶσι τῇ εὐσεβείᾳ, δι' αὐτῶν τὸν ἔλεγχον ὑπομένοντες ἠγνόησαν. χρὴ δὲ καὶ τὸν ἕτερον, ὡς ἐκ τῆ παζὸς παφάγουσιν, ἐπεξεργάσασθ᾽ χρῆσιν, φῄς τὸ μηδεμίαν αὐτοῖς ὑπολιπεῖν φῄφασιν καὶ τῆς ἀληθείας. ΜΑΞ. Τίς αὕτη; ἀγνοῶ γάρ. ΠΥΡ. † Ἢ φησὶν ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος ἀνήρ· ἐγεννήθη ἐκ γυναικὸς, ἐκ τῆς φῄστης πλάσεως τοῦ ἀνθρώπ
„ μορφὴν ἑαυτῷ ἀναστασάμενος, ἐν ὅπῃ δείξῃ † σαρ-
„ κὸς, ἴχνα δὲ σαρκικῶν θελημάτων, καὶ λογισμῶν ἀνθρωπίνων, ἐν εἰκόνι καινότητος· ἡ γὰρ θέλησις θεότητος μόνης. ΜΑΞ. Αὐθεντημένους ἔσα, οὐ δεῖται ὅλως τῆς ἐκ λογισμῶν βοηθείας. ΠΥΡ. Καὶ πῶς τούτοις † ἀμφίβολος τυγχάνει; ΜΑΞ. Ἐκ πολλῆς ἀμαθίας· ἐπεὶ τίνι ἐκ † ἴσι καταφανὲς, εἰ μὴ πάντι τῷ τῆς ψυχῆς πεπηρωμένῳ ὀπτικόν· ὅτι οὐ φῄ τ φυσικοῦ λόγου, ἀλλὰ φῄ τῷ τρόπῳ τῆς καὶ σάρκα αὐτοῦ ὑπάρξεως, ταῦτα ὁ πατὴρ διεξῆλθε, δεῖξαι βουλόμενος τ σάρκωσιν ἔργον ὅλων τῆς θείας, καὶ μόνης θελήσεως, οὐδοκοῦντος μὲν τοῦ παζὸς, αὐτεργουμένου δὲ τοῦ ἱοῦ, καὶ συνεργουμένου τ ἁγίε πνεύματος· ἀλλ' οὐ σαρκικῆς κινήσεως, καὶ λογισμῶν ἀνθρωπίνων, οὐτωσὶ γαμικῆς ἀκολουθίας· οὐ γὰρ τὸν τῆς φύσεως λόγον ἐκαινοτόμησε γενόμενος ἄνθρωπος τῶν ὅλων ὁ θεός· ἐπεὶ οὐδὲ ἄνθρωπος ἐπ᾽ ἰῶ, ἀνελλιπῆ, καὶ ἀναλλοίωτον, τὸν ἐν πᾶσι τῆς φύσεως ἐκ ἔχων λόγον· ἀλλὰ τὸν τρόπον, ἤγουν, τὸν ἐξ ἀσπορᾶς σύλληψιν, καὶ τ ἐξ᾽ φθορᾶς γένησιν. ἐκεῖνοι τοὺς φυσικοὺς τῶν ἐνωθέντων λόγους οὐδαμῶς ἠρνήσαντο οἱ θεόφρονες τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι· ἀλλὰ συμφώνως τοῖς εὐαγγελισταῖς, καὶ ἀποστόλοις, καὶ προφήταις, τ κυρίον ἡμῶν, καὶ θεὸν, Ἰησοῦν Χριστὸν, κατ' ἄμφω τὰς αὐτοῦ φύσεις θελητικὸν, καὶ ἐνεργητικὸν τῆς ἡμῶν ἔφασαν σωτηρίας. ΠΥΡ. Καὶ δυνατὸν, τοῦτο καὶ ἐκ τῶν τῆς παλαιᾶς, καὶ νέας δεῖξαι γραμμάτων; ΜΑΞ. Καὶ μάλισα· καὶ γὰρ † οἱ πατέρες οὐκ ὄικοθεν κινούμενοι, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν μαθόντες, τοῦτο φίλανθρώπως καὶ ἡμᾶς ἐδίδαξαν· οὐ γὰρ αὐτοὶ ἦσαν οἱ λαλοῦντες ἀλλ' ἢ δι' ὅλα φερωρημένα † αὐτοῖς χάρις τοῦ πνεύματος. ΠΥΡ. Ἐπειδὴ μιμήσ᾽ θείας ἀγαθότητος ὠφελῆσαι φῄλημος, εἰς πόνους τῆς ζητήσεως ἑαυτὸν τοὺς πόνους † ἐκαθέδωκας, ἀοκνῶς τοῦτο δέδα-

cere nos hoc. MAX. In sanctis Euangelijs dictũ est de Domino: quod & postera die, voluit Iesus intrare in Galilæam: perspicuum est, quod quatenus non aderat illic, voluit intrare: non autem aderat humanitate; diuinitate enim nusquam abest. igitur quatenus homo, & non quatenus Deus, voluit intrare, poteratq. quatenus homo velle. Et in alio loco rursus: Volo, inquit, vt vbi ego sum, & ipsi sint. Si Christus quatenus Deus, est supra vbi, non enim quatenus Deus, est in loco; supra locum vero non potest esse natura creata: igitur quatenus homo, vult, vt vbi est, sint etiam ipsi. atque ita idem, quatenus homo, potestate voluntatis præditus erat. Et alias: Et cum venisset ad locum, dixit: sitio; & dederunt ei vinum cum felle mixtum, & cũ gustasset, noluit bibere. qua parte dicitis sitiuisse eum? si quidẽ diuinitate, erit diuinitas eius passionibus obnoxia, quæ potionem præter naturam expetiuit: si autem humanitate, igitur qua parte sitiuit, illa parte noluit, quod naturæ suæ non conueniebat; & poterat velle quatenus homo. Et alibi inquit: Et ambulabat Iesus in Galilæa, non enim volebat in Iudæa ambulare, quia quærebant eũ Iudæi, vt occiderẽt. si ambulatio natura erat carnis, & non diuinitatis secundũ hypostasim ei vnitæ: igitur quatenus homo, ambulans in Galilæa nolebat ambulare in Iudæa; & idem poterat velle, quatenus homo. Rursus in alio loco: Et illinc egressus transibãt per Galilæã; & non volebat, vt aliquis sciret. Omnibus certum est, itionem natura esse humanitatis Domini, vt dictum est, non diuinitatis eius. quod si itio, quatenus homo erat, & non quatenus Deus, natura ei inerat: igitur etiã quatenus homo, transiens cũ discipulis suis, non voluit, vt aliquis sciret, & poterat idẽ, etiam quatenus homo, velle. Item alias: Et surgens inde, abijt in fines Tyri & Sidonis, & ingressus domum, neminẽ voluit scire, & nõ potuit latere. Si Christus, quatenus Deus, erat virtus per se subsistẽs, quatenus vero homo, infirmitas: Et si enim, inquit diuinus Apostolus, crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei; igitur quatenus homo, & non quatenus Deus, ingressus in domum, non voluit, vt aliquis sciret, & nõ potuit latere. habuitq. quatenus homo potestatem volendi. Et alibi inquit: Circa quartam vigiliã noctis venit ad eos, ambulãs supra mare, & voluit præterire eos. Si quis hoc de eo, quatenus Deus erat, dictum esse exponat, cogetur is dicere, interceptam esse diuinitatẽ terminis corporeis, supra, inquam, & infra, ante & post, dextro, & sinistro. sin vero dicta hæc esse de eo, quatenus, homo erat, dixerit; igitur poterat idem ipse velle; etiam quatenus homo. Et in alio loco: & accesserunt ad eum discipuli eius dicẽtes; Vbi vis, vt cũtes paremus tibi comedere Pas-

A ξον. ΜΑΞ. Ἐν τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελίοις ἄρτι περὶ τοῦ κυρίου ὅτι τῇ ἐπαύριον † ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς † εἰσελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. ᾤχετο † δέ, ὅτι καθ' ὃ ἐκ ἦν ἐκεῖ, † ἠθέλησεν εἰσελθεῖν· ἐκ ἦν δὲ ἀνθρωπότητι· θεότητι γὰρ ἐδέν ὡς † πάντα ἔστι καὶ κατὰ ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἐκ καθ' ὃ θεὸς ἠθέλησεν † εἰσελθεῖν· ἡ θελητικὸς ἦν καθ' ὃ ἄνθρωπος. ἡ ἐτέρωθι πάλιν· θέλω, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἡ αὐτοὶ ὦσιν· εἰ καὶ θεὸς, ὁ Χριστὸς ὡς † τοῦτο ἔζη· ἐ γὰρ ἐν τόπῳ, καθὸ θεός· ὡς δὲ τὸ πᾶ ἀδύνατον τῇ κτιστῇ φύσει ὑπάρχειν· ἄρα, καθὸ

B ἄνθρωπος, θέλει· ἵνα ὅπου ὦσι, ἡ αὐτοὶ ὦσι· καὶ θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, καθὸ ἄνθρωπος. ἡ ἀλλαχοῦ πάλιν· ἡ ἐλθὼν εἰς τὸν τόπον, εἶπε· δίψῶ καὶ ἔδωκαν αὐτῷ ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον· ἡ γευσάμενος, οὐκ ἠθέλησε πεῖν. ἡ ποῖον οὖν μέρος διψῆσαι αὐτὸν λέγετε; εἰ μὲν ἡ τῇ θεότητι, ἐμπαθὴς ἔσται ἡ θεότης αὐτῇ, πόσεως ἔξω φύσιν ἐφιεμένη· εἰ δὲ ἡ τῇ ἀνθρωπότητι, ἄρα καθὸ ἐδίψησε, κατ' ἐκεῖνο ἡ τὸ ἀκατάλληλον τῇ φύσει ἐκ ἠθέλησε πεῖν· καὶ θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, ἡ καθὸ ἄνθρωπος. ἡ ἀλλαχοῦ φησι· ἡ ἐπατάθη ὁ

C Ἰησοῦς ὑπὸ τῆς Γαλιλαίας· οὐ γὰρ ἠθέλεν ὑπὸ τῆς Ἰουδαίας πατεῖσθαι, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. εἰ τῆς σαρκὸς φύσει ὁ πάσχων, ἀλλ' οὐ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἡνωμένης αὐτῇ θεότητος, ἄρα καθ' ὃ ἄνθρωπος, ὁ αὐτὸς ὑπὸ τῆς Γαλιλαίας πατεῖσθαι ἠθέλησεν, οὐκ ἠθέλησε πατεῖσθαι ὑπὸ τῆς Ἰουδαίας πατεῖσθαι· ἡ θελητικὸς ὁ αὐτὸς, καὶ καθὸ ἄνθρωπος. ἡ ἐτέρωθι πάλιν· καὶ κεῖθεν ἐξελθόντες, παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας· ἡ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ· τῶν μαθητῶν ἡ πόρωσις φύσει τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς εἴρηται, ἦναι τοῦ κυρίου, ἀλλ' ὑπὸ τῆς

D περὶ θεότητος· εἰ δὲ καθὸ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ καθὸ θεὸς, φύσει πρόσεστιν αὐτῷ ἡ πόρωσις, ἄρα ἡ καθ' ὃ ἄνθρωπος, παρεπορεύοντο μετὰ μαθητῶν, οὐκ ἤθελεν, ἵνα τις γνῷ· ἡ θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, ἡ καθ' ὃ ἄνθρωπος. ἡ ἐτέρωθι πάλιν· κἀκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὅρια Τύρου, ἡ Σιδῶνος· ἡ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν, ἤθελε γνῶναι· ἡ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. εἰ καθ' ὃ θεὸς, ὁ Χριστὸς δύναμις ἦν ἀνυπόστατος, καθὸ δὲ ἄνθρωπος, ἀσθένεια· εἰ γὰρ ἡ ἐσταυρώθη, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ· ἄρα, καθὸ ἄνθρωπος, ἡ ἐ καθὸ θεὸς, εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν,

E οὐκ ἤθελεν, ἵνα τις γνῷ· ἡ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν· ἡ θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, ἡ καθ' ὃ ἄνθρωπος. ἡ ἀλλαχοῦ φησι· μετὰ τεσσάρων ἡμερῶν ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς, θέλοντας ὅτι ἦν Λάζαρος· ἡ οὐκ ἤθελε παρεῖναι αὐτοῖς· εἰ μὲν καθ' ὃ θεὸς, τί πρὸς ἀπορίαν ἐκλάβοι τις, πέρασι σωμάτων, † τῷ ἄνω, φησὶ, ἡ τῷ κάτω· τῷ ἐμπρὸς, ἡ τῷ ὀπίσω· τῷ † δεξιᾷ, ἡ τῷ ἀεὶ συνεπαρομένῳ τοιούτῳ τῷ θεότητι λέγειν ἀναλαμβάνεσθαι· εἰ

† ἔστιν 602. 270.
† ἐξελθὼν 602. 270.
† ὡς ἐπὶ 270.
† ἠθέλεν 602. 270.
† ἀπὸ 602.
† ἐξελθεῖν 602. 270.
† πάντων 602.
† ὁμολογεῖται 270.

καθ' ὃ ἄνθρωπος, τοῦτο εἰρῆσθαι δεῖ αὐτῷ λεγόμενα, ἄρα θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, ἡ καθ' ὃ ἄνθρωπος. ἡ ἀλλαχοῦ φησι· ἡ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτῷ, λέγοντες ποῦ θέλεις ἀπελθόντες, ἑτοιμάσωμέν σοι τὸ πάσχα

πάσχα φαγεῖν; εἰ ἡ βέβοσις τὸ πάσχα τῶν ὑπὸ νόμον ὄζι, γέγονε δὲ ὁ κύριος, καθὸ ἄνθρωπος, ἡ ἐ καθὸ θεὸς, ὑπὸ νόμον· ἄρα καθὸ ἄνθρωπος θέλων, ἔφαγε τὸ πάσχα, ἡ θελητικὸς ἦν ὁ αὐτὸς, ἡ καθὸ ἄνθρωπος. ἡ ὁ θεῖος δὲ ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῇ φησὶν· ὑπήκοος γενόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· θέλων οὖν ἄρα ὑπήκουσεν, ἢ μὴ θέλων; ἀλλ' εἰ μὴ μὴ θέλων, τυραννὶς ἂν εὐλόγως, ἡ οὐχ ὑπακοὴ λεχθείη· εἰ δὲ θέλων, ὑπήκοος δὲ, ἐ καθὸ θεὸς, ἀλλὰ καθὸ ἄνθρωπος, γέγονε· καθ' ὃ δὲ θεὸς, οὔτε ὑπήκοος, ἡ τοὺς πατέρας, ἔστε ἀνήκοός ὄζι· τὸ δὲ δεύτερον, καὶ τῶν ὑπὸ χεῖρα ταῦτα, φησὶν ὁ θεῖος Γρηγόριος· ἄρα, ἡ καθ' ὃ ἄνθρωπος, θελητικὸς ἦν. καὶ ὁ μακάριος δὲ Δαυὶδ ἐν τῷ ἑβδομηκοστῷ ἐνάτῳ ψαλμῷ· θυσίαν, ἡ προσφορὰν, φησὶν, οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι· ὁλοκαυτώματα, ἡ περὶ ἁμαρτίας, οὐκ ἐξεζήτησας· τότε εἶπον· ἰδοὺ ἥκω· ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπταί περὶ ἐμοῦ, τὸ ποιῆσαί σε, ὁ θεός μου, ἠβουλήθην. ὅτι μὲν καθ' ὃ ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, ἡ οὐ καθ' ὃ θεὸς, θεὸς αὐτὸ λέγεται ὁ πατὴρ, ὡς περ ἡ πατὴρ, καθὸ θεὸς, καὶ οὐ καθὸ ἄνθρωπος, οὐ δὲ τοὺς δι' ἐναντίας οἶμαι διαμφιβάλλειν. εἰ δὲ καθ' ὃ ἄνθρωπος, ἡ ἐ καθὸ θεὸς, θεὸς αὐτό ὄζιν ὁ πατὴρ, ἄρα ἡ καθ' ὃ ἄνθρωπος, ἡ ἐ καθ' ὃ θεὸς, ἠβουλήθη τὸ θέλημα τὸ πατρὸς, ἡ † αὐτοῦ ποιῆσαι· αὐτὸ γὰρ ὄζι ἡ τὸ τοῦ πατρὸς θέλημα, ἡ θεοῦ κατ' οὐσίαν αὐτὸ ὄντος· εἰ δὲ τοῦτο, οὐ μόνον καθ' ὃ θεὸς, ἡ τῷ παρεὶ ὁμοούσιος, ἀλλὰ θελητικὸς, καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος, καὶ ἡμῖν ὁμόσιος. χρὴ δὲ εἰδέναι· ὡς τὰ νῦν † ἐπιτεθέντα τοῦ ψαλμοῦ ῥήματα, ὁ θεῖος ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῇ εἰς τὸν κύριον ἐξείληφεν· ὁ μέγας δὲ Μωυσῆς ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου γενέσει τὸν θεὸν εἰσάγει, λέγοντα· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, ἡ † ὁμοίωσιν. εἰ οὖν εἰκὼν ὁ ἄνθρωπος τῆς θείας φύσεως, αὐτεξούσιος δὲ † φύσις ἡ θεία, ἄρα ἡ ἡ εἰκών· εἰ περ τὸ πρὸς τὸ ἀρχέτυπον σῴζει ὁμοίωσιν, αὐτεξούσιος φύσει τυγχάνει· εἰ δὲ τοῦτο, γέγονε δὲ τὸ φύσει ἀρχέτυπον ἡ εἰκὼν φύσει, ἄρα κατ' ἄμφω τὰς αὐτοφύσεις θελητικὴς φύσει ὑπῆρχεν ὁ αὐτός. ἄρα πεδείχθη γὰρ ἐκ τῶν πατέρων, τὸ θέλημα εἶναι τῶν ἡ φύσιν αὐτεξουσιότητα. δεῖ δὲ εἰδέναι, ὡς ἡ αὐτεξουσιότης ὁμωνύμως λέγεται μέν, ὡς περ ἡ ἡ φύσις, ἄλλως δὲ ὅτι θεοῦ λαμβάνεται, ἡ ἄλλως ὅτι ἀγγέλων, ἡ ἄλλως ὅτι ἀνθρώπων· ὅτι μὲν θεοῦ ὑπερουσίως· ὅτι δὲ ἀγγέλων, ὡς συνεχόμενον τῇ ἔξωθεν προσβολῇ, † καὶ παρεμφερόμενον ὅλως χρόνῳ μὴ διαδεχομένῃ· ὅτι δὲ ἀνθρώπων, ὡς χρονικῆς τῆς ἕξεως προεπινοουμένης τῆς † ἐπιβολῆς. εἰ γὰρ θέλων ὁ Ἀδὰμ ὑπήκουσε, καὶ θέλων ἐπέφαγε, καὶ θελήσας ἔφαγεν, ἄρα προτροπὴς ἐν ἡμῖν ἡ θέλησις· εἰ δὲ προτροπὴς ἐν ἡμῖν ἡ θέλησις, ταύτην

† ἑαυτοῦ 270.
† ἐπιτεθέντα τοῦ ψαλμοῦ ῥητὰ, 602. 336.
† καθ' ὁμοίωσιν al.
† ἡ θεία φύσις al.
† τὸ ἄνω φησὶ, ἡ τῷ κάτω· τῷ ἐμπρόσθεν, ἡ τῷ ὀπίσω· τῷ δεξιᾷ· ἡ τῷ ἀριστερᾷ, 602. 270. † δεξιῷ, ἡ τῷ ἀριστερῷ al.
† ὡς ἡ 270.
† προσχειρισεως al. præter 602. 270.

A re Pascha? Si esus paschæ est eorum, qui sunt sub lege, fuit autem Dominus, quatenus homo, non quatenus Deus, sub lege: igitur quatenus homo volens comedit paschа; poteratq. velle idem etiam quatenus homo. Et diuinus Apostolus, in epist. ad Hebr. de eo ait: Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Volens igitur obediit, an non volens? siquidem non volens, tyrannis merito, & non obedientia dicetur: sin vero volens, obediens autem, non quatenus Deus, sed quatenus homo, fuit, quatenus enim Deus, nec obediens, vt patres sentiunt, nec inobediens: hæc enim ad secundos pertinent, & eorum sunt, qui sunt sub manu & potestate alterius, vt ait diuinus Gregorius: igitur quatenus homo etiam poterat velle. Et beatus Dauid Psal. 39. Sacrificium inquit, & oblationem noluisti; corpus autem perfeciſti mihi: holocausta, & pro peccato non postulasti. tunc dixi: ecce venio. in capite libri scriptum est de me, vt faciam voluntatem tuam, Deus meus, volui. Quod autem Pater dicitur Deus Christi, quatenus Christus homo est, & non quatenus Deus; sicut & Pater dicitur eius, quatenus Deus, & non quatenus homo, nec aduersarios arbitror dubitare. Si igitur quatenus homo est & non quatenus Deus, Deus eius est Pater; igitur etiã quatenus homo, & non quatenus Deus, voluit voluntatem Patris & suam facere. Voluntas enim Patris etiam ipsius est, cum & ipse substantialiter sit Deus. quod si hoc ita est, non solum quatenus Deus & eiusdem cum Patre substantiæ, poterat velle, sed etiam quatenus homo, & eiusdem nobiscum substantiæ. Scire autem oportet, quod hæc verba Psalmi, quæ nunc proposita sunt, diuinus Apostolus in epistola ad Hebræos, de Domino accepit & interpretatus est. Magnus vero Moyses Deum introducit dicentem in creatione hominis: Faciamus hominem ad imaginem nostram & ad similitudinem. Si igitur homo est imago diuinæ naturæ; natura autem diuina liberæ potestatis est: igitur & imago, siquidem similitudinem archetypi seruat, natura est liberæ potestatis. quod si ita est; factum est autem, quod erat natura archetypum, etiã natura imago: igitur idẽ secundum ambas suas naturas poterat natura velle. Demonstratũ enim prius est auctoritate Patrum, voluntatem esse, potestatem natura liberam. Est autem sciendum dici liberam potestatem æquiuoce, sicut & naturam: aliter enim accipitur in Deo, & aliter in Angelis, & aliter in hominibus. In Deo quidem supersubstantialiter, in angelis vero tamquam concurrente aggressione cum habitu, & omnino interpositione temporis non admittente; in hominibus autem, tamquam habitu prius tempore ipsa aggressione cogitato. Si enim Adam volens obediit, & volens spectauit, & cum voluisset comedit, igitur voluntas est in nobis, quæ primum afficitur. Quod si voluntas in

nobis primum patitur, hanc autem Verbum, cum caro factum est, vt isti sentiunt, non assumpsit, non ergo positus sum ego extra peccatum: quod si extra peccatum non sum positus, non sum consecutus salutem: siquidem quod non est assumptum, non est curatum. Deinde si opus & fabricatio eius est libera potestas naturæ, hanc autem potestatem Verbum caro factum, opinione istorum, cum natura secundum vnionem inexplicabilem non assumpsit; aut quia improbauit fabricam suam, tamquam non bonam, eam a se reiecit, & amandauit: aut quia nobis inuidit curationem eius, nos quidem perfecta salute priuans, se vero sub passione esse demonstrans, aut non volendo, aut non valendo perfecte saluare. Hæc hactenus de eo, quod Verbum Dei incarnatum, natura, etiam quatenus homo, velle poterat. quod autem idem etiam, quatenus Deus, natura habeat voluntatem, hinc sciemus; ait enim ipse Dominus noster & Deus, sola veritas, de se ipso in Euangelijs sic: Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos suos sub alis, & noluistis. nunc autem relinquetur vobis domus vestra deserta. Perspicuum enim est, quod non quatenus homo, hoc dixit, siquidem recenter fuerat factus homo, sed quatenus Deus, qui varios modos sapientis prouidentiæ suæ circa hominem demonstrauit, quibus voluit naturam ab errore externorum abducere, & sibi aggregare: ipsa autem noluit. Rursus ait: sicut pater suscitat mortuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat. sicut, aduerbium est comparationis, comparationes autem sunt in his, quæ sunt eiusdem substantiæ, non potest igitur dici hoc in Christo secundum humanitatem. Igitur docuit nos Saluator, quod sicut Pater, Deus existens, voluntate mortuis tribuit vitam, sic etiam ipse, quippe cum eiusdem substantiæ sit & eiusdem voluntatis, quibus vult vitam præbet. Hæc sunt Euangelistarum, & Apostolorum, atque Prophetarum dogmata. Quæ igitur maior demonstratio esse potest, quam sint hæc, posse eumdem natura velle, quatenus Deus est & quatenus homo? PYR. Nihil his apertius ad demonstrandum naturales esse voluntates. Quo modo igitur Vigilius tunc Pontifex Romanus libellum a Mena Episcopo huius vrbis regiæ oblatum, qui vnam voluntatem continebat, accepit; idq. cum esset ei ostensus in secreto regio Imperatoris, qui tunc erat, & in Senatu? MAXIMVS: Admiror, quomodo Patriarchæ cum sitis, audetis mentiri. Qui tibi antecessit in suis ad Honorium literis scripsit, commonefactum quidem fuisse de eo libello, non autem oblatum, nec ostensum. ipse vero in tua ad Ioannem Papam epistola dixisti, oblatum esse, & ostensum, lectum etiam per Constantinum quæstorem. Vtri igitur credemus? tibi, an ei, cui successisti? vterque enim non potest verum dixisse. PYR. Et sic scripsit, qui mihi antecessit? MAX. Sic Scriptum est. PYR. Sit ita de Vigilio. Quid de Honorio ad respondendum habes, qui aperte antecessori meo vnam voluntatem Domini nostri Iesu Christi esse tradidit? MAX. Quis fuerit fide & auctoritate dignus epistolæ huius interpres, qui eam ex persona Honorij scripsit, adhuc superstes, & qui totum Occidentem cum alijs virtutibus, tum dogmatibus fidei Christianæ illustrauit; an ij, qui Constantinopoli, quæ ex corde erant, loquebantur? PYRRH. Qui hanc composuit. MAXIMVS: Is igitur ipse cum ad diuum Constantinum Imperatorem ex persona rursus sancti Papæ Ioannis de hac epistola » scriberet, dixit: Vnam voluntatem diximus » in Domino, non diuinitatis eius & humanitatis, sed humanitatis solius. Cum enim » Sergius scripsisset, quod quidam duas voluntates in Christo contrarias dicerent, dixi- » mus, Christum non duas voluntates contrarias habuisse, carnis inquam, & spiritus, si- » cut nos habemus post peccatum, sed vnam » tantum, quæ naturaliter humanitatem eius » signabat. Hoc autem ita esse, argumentum euidens est, meminisse membrorum & carnis, quæ quidem de diuinitate illa accipi non permittunt. Deinde occurrit per anticipationem obiectioni: Si quis vero, inquit, di- » cat: quare de humanitate Christi agentes, » de diuinitate eius non meministis? respon- » demus: primum quidem, responsum fuisse » ad quæstionem; deinde, vt in omnibus, sic » etiam hic consuetudinem scripturæ nos se- » cutos fuisse, quæ aliquando ex diuinitate » eius differit, vt cum ait Apostolus: Christus » Dei virtus & Dei sapientia. aliquando ex » humanitate, & solum, vt cum idem ait: » quod stultum est Dei, sapientius est homi- » nibus, & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. PYRRH. Simplicius antecessor meus accepit hoc, in vocem intentus. MAX. Rem ipsam loquor. nihil me tam a tuo antecessore abalienauit, quam mutabilitas eius & inconstantia, id est, in alias alio tempore transire sententias, & in nullo sensu permanere. aliquando enim eos, qui hanc vnam voluntatem diuinam appellabant, approbans, incarnatum introducebat tantum Deum esse: aliquando vero eis assentiens, qui dicebant esse consultatricem voluntatem, hominem solum introducebat, more nostro consultantem, nihil a Pyrrho & Maximo differentem: quandoque vero vocans hanc voluntatem hypostaticam, cum differentia personarum simul inducebat differentiam voluntatum in personis (diuinis) eiusdem substantiæ: alias eos amplectens, qui eam voluntatem suæ potestatis dicebant, vnionem introducebat secundum habitudinem. potestas enim & auctori-

A τῳ δὲ μὴ τῆς φύσεως, κατ' αὐτὸς, ὁ θεοσέλληφεν ὁ λόγος ἀνανθρώπησας· ὐκ ἄρα ἐγὼ χωρὶς ἁμαρτίας γέγονα· εἰ δὲ ἐγὼ χωρὶς ἁμαρτίας οὐ γέγονα, ὐκ ἄρα ἐστόθλω· εἰ περ τὸ ἀτρέψλητον ἀθεράπευτον. ἔπφτα δὲ, εἰ ἔργον † αὐτῦ, † αὐτῆ 270.
καὶ ποίημα, ἡ † αὐτεξούσιος τῆς φύσεως ὑπάρχει δύναμις, ταύτῳ δὲ ὁ λόγος σαρκωθεὶς κατ' † αὐτεξουσιότητος, καὶ φύσεως 602.
αὐτὸς μὴ τῆς φύσεως καθ' ἕνωσιν ἄῤῥητον ὁ θεοσέλληφεν, ἢ καταγνὺς τῆς οἰκείας δημιουργίας, 270.
ὡς οὐ καλῆς, ταύτῃ ἑαυτῷ ἀπεπέμψατο, ἢ φθονήσας ἡμῖν τῆς κατ' αὐτὸν θεραπείας, ἡμᾶς
B μὴν τῆς † ἐντελοῦς ὑποστερῶν † σωτηρίας, καὶ † παντελοῦς 602.
ἑαυτὸν ὑπὸ πάθος ὄντα δείκνυς, τῷ μὲν θέλειν, ἢ 270.
τῷ μὴ δύνασθαι τελείως σώζειν. ταῦτα μὴν ὡς τῷ † θεραπείας
θελητικὸν εἶναι φύσει τὸν σαρκωθέντα θεὸν λόγον, 602. 270.
καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος· ὡς δὲ τὸ θελητικὸν εἶναι φύσει τὸν αὐτὸν, καὶ καθ' ὃ θεὸς, ἔνθεν εἰσόμεθα. φησὶ γὰρ αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν, καὶ θεὸς, ἡ μόνη ἀλήθεια, ὡς ἑαυτὸν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἔτως· Ἱερουσαλὴμ, Ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτένουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα, ἐπισυνα-
C γαγεῖν τὰ τέκνα σοῦ, ὡς περ ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας· καὶ ὐκ ἠθελήσατε· νῦν ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. δῆλον γὰρ, ὅτι ὁ καθ' ὃ ἄνθρωπος, τοῦτο εἴρηκεν· εἴπερ προφάτως ἐγεγόνει ἄνθρωπος· ἀλλὰ καθ' ὃ θεὸς, δείξας τοῖς ποικίλοις τῆς σοφῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον προνοίας τρόπους· δι' ὧν θελήσας ἀπὸ τῆς τῶν ἐκτὸς πλάνης τῷ φύσει πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσῃ, † αὐτὴ οὐκ ἡ 602
θέλησε. καὶ πάλιν φησίν· ὡς περ ὁ πατὴρ ἐγείρει 270.
τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς, οὓς θε-
D λει, ζωοποιεῖ. εἰ τὸ ὡς ἐπίῤῥημα συγκριτικόν ὄζιν, αἱ δὲ συγκρίσεις † τῶν ὁμοουσίων, οὐκ ἄρα † ἐπὶ τῶν
τοῦτο δύναται κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ὅτι Χριστοῦ λέγειν. ἐκεῖνο ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ σωτὴρ, ὅτι ὡς περ ὁ πατὴρ, θεὸς ὢν, θελήματι τοὺς νεκροὺς ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ αὐτὸς, ὁμοούσιος ὢν τῷ πατρὶ, καὶ ὁμοθελὴς, οὓς θέλει, ζωοποιεῖ. ταῦτα τῶν εὐαγγελιστῶν, καὶ ἀποστόλων, καὶ προφητῶν τὰ δόγματα. τίς οὖν τοσοῦτα μείζονα ἀπόδειξιν θεῖ τὸ φύσει εἶναι θελητικὸν τὸν αὐτὸν καὶ καθ' ὃ θεός ὄζι, καὶ καθ' ὃ ἄνθρωπος; ΠΥΡ. Οὐδὲν τέτων
E πρὸς ἀπόδειξιν τῦ φυσικῷ εἶναι τὰ θελήματα σαφέστερον. πῶς οὖν † ἀπεδόθη τὰ λίβελλον ὑπὸ Μηνᾶ, τῦ γνωμένου ἀποκρίσει † τῆς βασιλίδος, ἓν θέλημα ἔχοντα, ἐδέξατο Βιγίλιος, ὁ τῶν Ῥωμαίων τηνικαῦτα προέδρος· καὶ ταῦτα, ἐμφανισθέντος † αὐτῷ ἐν τῷ βασιλικῷ σεκρέτῳ τῦ τηνικαῦτα τῶν Ῥωμαίων βασιλεύοντος, καὶ † τῆς συγκλήτε. ΜΑΞ. Θαυμάζω, πῶς πατριάρχαι ὄντες καταλμᾶτε †† ψεύδους. ὁ προσηπαμένος σε πρὸς † Ονωρίου γεγράφων, ἔφην· ὅτι ὑπηγορεύθη μὲν, ὐκ ἐπεδόθη δὲ, ὅτι ἐσεφανίσθη. αὐτὸς δὲ ἐν τοῖς πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Ἰωάννην τὸν Πάπαν ἔφης· ὅτι ἐπε-

† ἐπεδόθη, καὶ ἐσεφανίσθη, ἀναγνωσθεὶς δὲ Κωνσταντίνε κοιαίστορος. τίνι οὖν † πιστεύομεν; σοὶ, ἢ τῷ προ σοῦ; οὐ γὰρ δύναται, ἀμφότερος ἀληθεύειν. ΠΥΡ. Καὶ οὕτω γέγραπται τῷ προ ἐμοῦ; ΜΑΞ. Οὕτω γέγραπται. ΠΥΡ. Εστω περὶ Βιγιλίε ταῦτα. τί ἔχεις περὶ Ονωρίε εἰπεῖν, φανερῶς προς τὸν προ ἐμοῦ ἐν δόγματίσαντος θέλημα † τῦ κυρίε
† ἐπὶ τοῦ 270. ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ; ΜΑΞ. Τίς ἀξιόπιστος ἐξηγητὴς τῆς τοιαύτης καθέστηκεν ὑπογολῆς, ὁ ταύτῳ ὐκ προσώπῳ † Ονωρίε σωτάξας, ἔτι † περιὼν, καὶ μὴ τῶν ἄλλων αὐτὸ καλῶν, καὶ τοῖς τῆς
† τοῦ ἐν ἁγίοις 602 270. εὐσεβείας δόγμασι πᾶσαν τὴν δύσιν † καταφαῤῥύσας, ἢ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλ τὰ ἀπὸ καρδίας
† καὶ θείων 602. λαλοῦντες; ΠΤΡ. Ο ταύτῳ σωτάξας. ΜΑΞ.
† καταφαῤῥώσων. 602. 270. Ο αὐτὸς οὖν προς τὸν ἅγιον Κωνσταντῖνον, τὸν γενόμενον βασιλέα, ὐκ προσώπῳ πάλιν Ιωάννε
„ τῷ ἐν ἁγίοις πάπα περὶ αὐτῆς γεγράφων, ἔφη· ὅτι
„ ἓν θέλημα ἔφημεν ὅτι τῷ κυρίῳ, οὐ τῆς θεότητος
„ αὐτὸ ἢ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ μόνης τῆς ἀν-
„ θρωπότητος. Σεργίε γὰρ γεγράφαντος· ὡς τινες δύο
„ θελήματα λέγουσιν ὅτι Χριστοῦ ἐναντία, ἀντε-
„ γράψαμεν, ὅτι ὁ Χριστὸς δύο θελήματα ἐναντία
„ ὐκ εἶχε, σαρκὸς φημὶ, καὶ πνεύματος, ὡς ἡμεῖς C
„ ἔχομεν μετὰ τὴν παράβασιν, ἀλλ' ἓν μόνον, τὸ
„ φυσικῶς χαρακτηρίζον τὸν αὐτὸ ἀνθρωπότητα.
„ καὶ τούτε ἀπόδειξις ἐναργὴς τὸ μὴ μελῶν, καὶ σαρ-
„ κὸς μνηθῶμεν· ἅπερ καὶ ὅτι τῆς θεότητος αὐτὰ
„ ἐκεῖνα ληφθῶμεν ἐξυσχερεῖ. εἶτα καὶ προκατά-
„ ληψιν ἀνυποφορήτως ποιούμενος, φησί· εἰ δέ τις
„ λέγοι· καὶ τίνος χάριν περὶ τῆς ἀνθρωπότητος τῦ
„ Χριστοῦ ἐφαλαβόντες, περὶ τῆς θεότητος αὐτὰ
„ μνήμλω οὐκ ἐποιήσασθε; φαμὲν, ὅτι πρῶτον μὲν
„ πρὸς τὸν ἐρώτησιν ἡ ἀπόκρισις γέγονεν· ἔπφτα
„ δὲ καὶ τῷ τῆς γραφῆς ἔθει, ὡς ἐν πᾶσι, καὶ ἐν τούτῳ D
„ ἐπόμενοι, ποτὲ μὲν ἀπὸ τῆς θεότητος αὐτὰ ἐφαλε-
„ γόμενος, ὡς ὅταν λέγῃ ὁ ἀπόστολος· Χριστὸς θεοῦ
„ δύναμις, καὶ θεοῦ σοφία· ποτὲ δὲ ἀπὸ τῆς ἀνθρω-
„ πότητος αὐτὰ, καὶ μόνον· ὡς ὅταν ὁ αὐτὸς λέγῃ· τὸ
„ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ὄζί· καὶ
„ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ὄζίν.
„ ΠΥΡ. Απλούστερον ὁ προς ἐμὲ, τῇ λέξῃ προσε-
χηκὰς, τῦτο ἐδέξατο. ΜΑΞ. Αλήθειαν λέγω·
† ἀπεδείθη μέ 336. 602. 339. οὐδὲν οὕτω † ἀπεδείθηκέ με προς τὸν προ σῦ, ὡς τὸ παλίμβολον αὐτὸ· ἤγουν, τὸ ἄλλοτε εἰς
ἄλλας αὐτὸν μεταπίπτειν ἐννοίας, καὶ ἐν μηδενὶ βε- E
βηκέναι φρονήματι. ποτὲ μὲν γὰρ τοῖς τοῦτο τὸ ἓν
† ἀποδεχόμενος 602. θέλημα θεῖον προσαγορεύοντας † δεχόμενος, τὸ θεὸν μόνον εἶναι τὸν σαρκωθέντα † εἰσῆγε· ποτὲ
† λόγον εἰσῆγε. 270. δὲ τοὺς βελτητικὸν αὐτὸ λέγοντας, ἀνθρωπον αὐτὸν εἶναι ψιλὸν εἰσῆγε, βελτητικῶς καθ' ἡμᾶς
† διακίμενον 602. 270. † δεχαπθέμενον, καὶ μηδὲν δεχαφέροντα Πύῤῥε, καὶ Μαξίμε· ποτὲ δὲ ὑποστατικὸν αὐτὸ λέγων, τῇ δεχα-
φορᾷ †† ὑποστάσεων σωφσῆγε καὶ τὸ δεχάφορον τῶν θελημάτων ὅτι τῶν ὁμοουσίων· ποτὲ δὲ καὶ τοὺς
ἐξυσιαστικὸν αὐτὸ λέγοντας ἀποδεχόμενος, χρη-
πία

auctoritas & alia huiusmodi, manifeste γνώμης, id est, sententiæ, non naturæ, motus sunt. aliquando, cum eos, qui voluntatem vocabant electricem & sententialem, sibi adiungebat, & dominos suos faciebat, non solum Christum faciebat hominem merum, sed immutabilem & peccatorem. siquidem sententia oppositorum est dijudicatrix, & eorum quæ ignorantur indagatrix; & in ijs quæ non sunt manifesta, consultatrix. interdum eos sequens, qui œconomicam voluntatem in Christo dicebant, faciebat eum ante œconomiam (id est, dispensationem) non habuisse voluntatem; & si quid aliud absurdum ex hoc sequitur: & in alias infinitas absonas opiniones detrusus est, qui non est nixus in veritate, tamquam in fundamento; quas si mandare litteris vellem subtiliter, & diligenter, neque futurum tempus satis esset. Quid autem necesse fuerit proponere chartas, & Ecclesiam Dei sanctam scindere? neque, quod omnibus est communissimum, assequi potuit. aut enim, vt vobis cedamus, habent istæ (chartæ) dogmata Synodorum, vt vos falso dixistis, & sic non opus est nobis vestris chartis, qui Synodos & ante & nunc accipimus, & amplectimur; aut non habent dogmata Synodorum, & sic multo magis eas auersari & fugere iustum est. Propositio igitur earumdem chartarum cum ex vtraque parte iniusta sit, & scelerata, ipsarum chartarum conscissio propter vtrumque iusta, & canonica fuit. PYRRH. Sophronius, qui paulo ante fuit Patriarcha Hierosolymitanus, fecit, vt hoc vel præter propositum faceremus, cum tempore inopportuno sermonem de operationibus excitauit. MAX. Ego ex omni parte nescio, quam excusationem prolaturos vos expectatis, qui eum qui extra culpam est, tam grauiter criminamini. Dic enim mihi per veritatem ipsam oro, cum Sergius ad Theodorum Pharanitanum scripsit, misso etiam libello, quem esse dicit Menæ, per Sergium Macaronam Episcopum Arsinoes, hortans eum, vt quid sentiret de vna in eo libello operatione, & vna voluntate, aperiret, & rescripsit approbans eas, vbi tunc erat Sophronius? aut cum Theodosiopoli ad Paulum monoculum, & Seueri sectatorem scripsit, misso etiam ad eum libello Menæ, & Theodori Pharanitani, cum sua approbatione? aut (vbi erat) quando ad Georgium cognomento Arsam Paulianistam scripsit, rogans, vt mitteret sibi auctoritates de vna ipsorum operatione, inseruitq. epistolæ, facere etiam se his (auctoritatibus) vnionem Ecclesiæ cum eis? hanc autem epistolam beatus Ioannes papa Alexandrinus manu ab Arsa abstulit. vnde cum vellet etiam eum ob ipsam deponere, impeditus fuit ab incursu tunc a Persis in Aegyptum facto. aut quando ad Cyrum Episcopum Phasidis rescripsit de vna operatione & duabus, ab eo roga-

A τίνα, ἢ τὰ τοιαῦτα, γνώμης θεοῦ δήλως, ἀλλ' ἐ φύσεως ὑπάρχῃ κινήματα· ποτὲ δὲ τοὺς θεσμοθετικὸν, ἢ γνωμικὴν αὐτὸ λέγοντας, θεσπλαμβανόμενος, ἢ κυρίως ἑαυτῷ καθιστῶν, οὐ μόνον ψιλὸν ἀνθρωπον εἰσῆγε τὸν κύριον, ἀλλὰ ἢ ζεπτὸν, ἢ ἀμαρτωλόν· εἰ περ ἡ γνώμη τῶν ἀντικειμένων ὀρθὴ κριτικὴ, ἢ τῶν ἀγνοουμένων ζητητικὴ, ἢ τῶν ἀδήλων βουλητική· ποτὲ δὲ τοὺς οἰκονομικῶν αὐτὸ λέγοντας, τὸ θεὸ τῆς οἰκονομίας ἀθέλητον αὐτὸν εἶναι, καὶ εἴ τι ἕτερον ἕπεται τῷ λόγῳ ἄτοπον, εἰσῆγε· καὶ εἰς ἄλλας μυρίας ἀτοπίας
B ἐξηνέχθη ὑπολήψεις, † τῷ ἀληθεῖ βάσιν ἐκ ἔχουσας· ἃς δὲ ἀκριβείας εἰ βουληθείη γεγραφῆναι μὴ τῶν αὐτῶν ἀτόπων, ἐ δὲ ὁ μέλλων ἀρκέσει χρόνος. τίς δὲ ἡ ἀνάγκη, χάρτας θεθεῖναι, ἢ χίσαι τῷ ἁγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν; ἐ δὲ τὸ πᾶσι κοινότατον συμβαῖνον ἡδυνήθη. † ἢ γὰρ, ἵνα διαχωρήσωμεν ὑμῖν, † τὰς τῶν συνόδων ἔχεσι δόγματα, ὡς ὑμεῖς ἐκ ἀληθεύοντες ἔφητε, καὶ οὐ δεόμεθα τῶν ὑμετέρων χαρτῶν, ταύτας καὶ πρὸ νῦν δεχόμενοι, καὶ θεσπυσόμενοι· ἢ οὐ τὰς τῶν συνόδων ἔχουσι, ἢ πολλῷ
C πλέον τούτους ἀποφρέφεις, ἢ φεύγειν, δῆλον. τῆς νῦν τῶν αὐτῶν χαρτῶν θεσθέσεως, † καθ' ἑκάτερον ἀδίκως, καὶ παρανόμως, ὄυσης, ἢ ἀντῶν καταλύσεως † δι' ἑκάτερον δικαίας, ἢ κανονικὴ καθέστηκεν. ΠΥΡ. Σωφρόνιος, ὁ μικρῷ θεόθεν παλαιάρχης Ἱεροσολύμων, τοῦτο ἡμᾶς καὶ παρὰ θεσθέσιν ποιῆσαι πεποίηκε, τὸν θεὸ ἐνεργῶν λόγον ὄυκ ἐν δυσὶ τοῖς ἡμερῶν κινήσας. MAΞ. Ἐγὼ πάντοθεν ἀπορῶ, ποίαν σκιὰν χρὴ δεῖν ἀπολογίαν, τὸν ἀνάρπον ὄυτω πικρῶς αἰτιώμενοι. εἰπὲ γάρ μοι, θεὸς τῆς ἀλη-
D θείας αὐτὸς· ὅτε Σέργιος ἔγραψε θεὸς τὸν τῆς Φαρὰν Θεόδωρον, πέμψας καὶ † τὸν φησὶ λίβελλον Μηνᾶ δι' τῆς μεσιτείας Σεργίου τοῦ † Μακεδονᾶ, τοῦ Ἀρσινόης ἐπισκόπου, θεοτρεπόμενος αὐτὸν θεὶ τῆς ἐν τῷ † λιβέλλῳ μιᾶς ἐνεργείας, ἢ ἑνὸς θελήματος τὰ δοκιμώτατα εἰπεῖν, ἢ ἀντέγραψεν, † ἀποδεξάμενος αὐτὰ, πῦ ἴῳ τότε Σωφρόνιος; ἢ ἡνίκα ἐν Θεοδοσιουπόλει θεὸς Παῦλον, τὸν μονόφθαλμον, καὶ ἀπὸ Σαβηρείτων, ἔγραψε, πέμψας καὶ αὐτῷ τὸν λίβελλον Μηνᾶ, καὶ τὸν τοῦ Φαρανίτου, καὶ ἑαυτοῦ συγκατάθεσιν; ἢ ὅτε θεὸς Γεώργιον, τὸν ὀπίκλιον † Ἀρσᾶν,
E Παυλιανιστὴν ὄντα, ἔγραψε, χρήσας αὐτῷ πεμφθῆναι θεὶ μιᾶς ἐνεργείας αὐτῶν, ἐνθέμενος καὶ τοῦτο τῇ ὑπογολῇ· ὅτι ἐν ταύταις καὶ τῷ θεὸς αὐτοὺς τῆς ἐκκλησίας ποιεῖ ἕνωσιν; ταύτῃ δὲ τῷ ἐπιστολῷ ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ πάπας Ἀλεξανδρείας ἀφείλετο χεῖρα ὑπὸ τοῦ † Ἀρσᾶ· ὅθεν καὶ βουληθεὶς δ' αὐτῷ ποιῆσαι τῷ καθαίρεσιν αὐτοῦ, ἐκωλύθη ὑπὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ τηνικαῦτα γενομένης τῶν Περσῶν ἐπιδρομῆς. ἢ ὅτε θεὸς Κύρον τὸν Φάσιδος ἀντέγραψε θεὶ μιᾶς ἐνεργείας, καὶ δύο, ἐρωτηθεὶς παρ' αὐτοῦ, πέμ-

† εἰς τὸν 270.

† εἰ γὰρ 270.

† ὡς τὰ

† δι' ἑκατέρων 602.

† καθ' ἑτέρων 270.

† δι' ἑκατέρων 602.

† ὃν 270.

† ὡς φησι, 602.

† Μακαριωνᾶ 602.

Μακαρωνᾶ al.

† αὐτῷ λιβ. 270. 602.

† ἀποδεχόμενος 270.

† Βαρσῶν 335. 602.

† Βαρσᾶ 335. 602.

πεμψας ἢ αὐτοῦ τὸν ῥηθέντα λίβελλον Μιωᾶ; τί σοὶ; ἐπειδὴ, Σεργίῳ πολυτρόπως τὴν οἰκείαν νόσον εἰς τὸ κοινὸν θεθέντος, ἢ τὸ πλεῖστον τῆς ἁγίας ἐκκλησίας λυμηναμένου, ὁ μακάριος Σωφρόνιος ὑπέμενεν αὐτὸν μὴ τῆς πρεπούσης τῷ χήματι αὐτοῦ ταπεινοφροσύνης, τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ
† θεσκυλινδόμενος † θεσκαλινδούμενος, ἢ ἀντὶ πάσης ἱκετείας αὐτὰ θεσφέρον αὐτῷ τὰ ζωοποιὰ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ παθήματα· ὡς τε μὴ φωνὴν αἱρετικῶν, πάλαι καλῶς ὑπὸ τῶν θεσωδυκότων τὸν βίον ἁγίων πατέρων σβεσθεῖσαν, ἀνανεώσασθαι, αὐτὸς ἄπιος τοιοῦτο γέγονε σκανδάλου; ΠΥΡ. Πάντων τῶν θεσταθέντων τὴν ἀναζοπὴν δεόντως ὁ λόγος ἐποιήσατο· ἢ † οὐδὲν ὅλως ἐλλείπει ἡ θεὶ θελημάτων ζήτησις. MAΞ. Ἐπειδὴ ἡ θεὶ θελημάτων ζήτησις πέρας εἴληφε, βούλῃ ἢ τὴν θεὶ ἐνεργῶν ποιησώμεθα; ΠΥΡ. Τὰν θεὶ τῆ φυσικὴ ἓξ τὸ θελήματος λόγον ἀγνοήσας, ἢ † τὸν ἢ τὸν θεὶ ἐνεργῶν παρεισδέξάμην. ἢ εἴπ ἐγγεγράφως, ἢ ἀγράφως ἔρρέθη μοι, θεὸς τῆτον † ὁρᾷ τὸν σκοπόν. νυνὶ δὲ τὸ πεφυκέναι θέλειν ἢ τὸ πεφυκέναι ἐνεργεῖν συνεκδοχικῶς ὁμολογημένων, πάντα, τὰ θεὶ τούτῳ θεσθέντα, † συναθέντα, ἢ κυρῶ· ἢ θεὶ τοῦτ' ἠρώτημαι, λοιπόν τινα ὅλως θεὶ τούτῳ κινῆσαι λόγον. MAΞ. Τί φημι; ἐπειδὴ ὁ θεὸς, ἀγαθὸν θεογνωσθεῖσαν αὐτῷ θεόθεσιν ὑμῖν, ἐκάλεσε θεὸς τὴν τῆς ἀληθείας αὐτοῦ θεόγνωσιν, ἐ δεῖ τὰ θεὶ τούτῳ ἐγγεγράφως, ἢ ἀγράφως θεός τινας εἰρημένα, βασανίσαι, ἀφ' τοὺς, ὡς εἰκὸς, ἀφυλάκτως αὐτοῖς θεσπεσόντας, ἢ ἢ θεσπεσηκότας δι' χρεστέρας; ΠΥΡ. Εἴ τι θεὸς τῆτο ὁρᾷ ἡ βάσανος, ἀναγκαῖόν ὄστι· τὸ γὰρ φερωνύμου τῆς τῶν ἀκεραιοτέρων ἀσφαλείας, μίμησίς ὄστι θείας φιλανθρωπίας. MAΞ. Εἰ οὖν θείας φιλανθρωπίας ὄστι τοῦτο μίμησις, ἀρξώμεθα † ἐνταῦθα δ' θεὶ τούτῳ ἐξετάσεως. ΠΥΡ. Ἀρξώμεθα. MAΞ. Ἐν τοῖς σοῖς εὕρηκα συγγράμμασι, μίαν σε Χριστοῦ, ὡς ὅλης, ἐνέργειαν δόγματίσαντα· εἰ οὖν μία, ὡς ὅλη, ὄστιν ἐνέργεια, τὸ δ' ὅλον ἡ αὐτοῦ ὄστιν ὑπόστασις, ἆρα ἡ μία αὐτὴ ἐνέργεια ὑποστατικὴ ἔσαι, ἢ ἑτέρας ἐνεργείας, ὡς περ ἢ ὑποστάσεως, δῆλα θήσεταί πατρί τε, ἢ μητρί· εἴπερ ἀμφ' ἕτερος αὐτῶν ὑπάρχῃ Χριστός. ΠΥΡ. Εἰ δῆλα τὰ δῆλα φρονεῖ τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων δύο λέγετε ἐνεργείας ἢ οὐ δῆλα τὸ μοναδικὸν τοῦ θεσπρόσωπον μίαν, δύο φέρεθήσονται ἢ τῶν ἀνθρώπων ἐνέργειαν, δῆλα τὸ κατ' οὐσίαν δῆλα φέρον τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἢ τοῦ σώματος· εἰ δὲ τοῦτο, ζῆς ἔσονται τῶν Χριστοῦ ἐνέργειαι, ἢ οὐ δύο. MAΞ. Ἅπερ ὑμᾶς ἐπ' ἀναιρέσει τῶν φυσικῶν θεσίχεσθε, ταῦτα καὶ ἢ τῶν φύσεων οἱ θεὸς αὐτὰς μαχόμενοι † θεστέναται· τοῦτο γὰρ ὑμῶν, ἢ μόνον, τὸ χάρειν, τὸ ἐκείνοις ἐν πᾶσι συμπεριαγεσθῆ. ὅθεν ἢ ἡμεῖς τοὺς θεὰ τῶν πατέρων ἐκείνους ἐπενεχθέντας ἐλέγχους, καὶ ὑμῖν, ὡς τὰ αὐτὰ αὐτοῖς νοσοῦσι, θεσπάζομεν· ὅτι, εἰ δῆλα τὸ δῆλα φέρον τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων, δύο φύσεις ἢ αὐτὶ μιᾶ ἡμῖν λέγατε, ἢ ὐ δῆλα τὸ μοναδικὸν τοῦ θεσ-

† θεσκυλινδόμενος

† οὐδὲν ὅλως ἐλλείπει 270.

† τῆτο 602. 270.

† ὁρᾷ 270.

† σωστεθέντα 602. 270.

† ὑπόστασις 602. 336.

† ὑπεστάναι 270.

A rogatus, misso etiam ad eum libello Menæ, quem diximus? Quid igitur? postquam Sergius multis modis morbum suum in commune proposuit, & maximam partem Ecclesiæ corrupit, ac vastauit, si beatus Sophronius admonuit eum humilitate, quæ eius habitum decebat, ad vestigia eius prouolutus, Christi Dei passionibus viuificis, quæ omnem supplicationem continebant, commemoratis, & obtestans ne vocem hæreticorum, probe olim a sanctis patribus superioribus extinctam, renouaret, fuit ne ipse auctor huius scandali? PYR. Cõpetenter omnia quæ proposita sunt, sermo habitus hactenus euertit; nihilq. prorsus deest in quæstione de voluntatibus. MAX. Quandoquidẽ quæstio de voluntatibus concluſa est, vis, vt de operationibus differamus? PYR. Sicut ignoraueram naturales esse voluntates, sic de operationibus acceperam; & si quid, siue scripto, siue sine scripto dixi, ad hoc propositi spectat. nunc autem cum certum sit naturæ esse velle, & in eo contentum per synecdochen, naturæ quoque esse operari, omnia quæ a me antea de hac re defensa sunt, facta sunt irrita, & superuacaneum esse arbitror, vllum deinceps de hoc sermonem habere. MAX. Quid igitur? quandoquidem Deus, quia præcognouit propositum vestrum, ad agnitionem veritatis eius vocauit, non ne oportet, quæ scripto, aut sine scripto de hoc apud aliquos dicta sunt, ea diligenter examinare, propter eos, qui incaute, vt probabile est, in ea inciderunt, aut incidunt, faciles, vt decipiantur? PYR. Si inquisitio hoc proposito habet, necessaria est. curare enim, vt tuti sint simpliciores, imitari est charitatem Dei erga homines. MAX. Si igitur hæc est imitatio charitatis Dei erga homines, incipiamus hic ea de re inquisitionem. PYR. Incipiamus. MAX. In libris tuis reperi, docuisse te, vnam esse operationem Christi, tamquam totius. Si igitur vna est, tamquam totius, operatio; totum autem est eius persona: igitur vna hæc operatio, personalis erit, & demonstrabitur diuersæ operationis esse, sicut & personæ, a patre, & matre; siquidem neuter eorum est Christus. PYR. Si propter differentiam naturarum in Christo, duas dicitis operationes, & non propter vnam personam vnam operationem; duæ reperientur in homine operationes, propter differentiã substantiæ animæ & corporis ipsius, quod si hoc ita est, tres erunt operationes Christi, non duæ. MAX. Quæ vos ad tollenda ea, quæ sunt naturalia, obijcitis, hæc ipsa contra naturas ij obijciunt, qui cõtra eas pugnant. in eo enim vel solo belli estis, quod in omnibus cum illis circumuersamini. Vnde quibus argumentis illos sancti Patres redarguerunt; eisdem vos, qui eodem morbo laboratis, ipsi redarguimus, quoniam si propter differentiã naturarum in Christo, duas naturas ipsi nobiscum dicitis, & non propter vnam personam

vnam

vnam naturam, sic quidem duæ reperientur naturæ hominis, propter differentiã substantialẽ animæ ipsius & corporis. & hoc cõcesso, tres erunt naturæ Christi, non duæ. Sin vero propter differentiã naturarũ, duas nobiscum naturas confitentes, non dicitis tres in Christo naturas; quo modo, quia nos, propter differentiam naturarum, duas operationes dicimus, tres operationes inferentur? Quæ enim vos nobiscũ aduersus illos, qui contra naturas disputant, dicitis, hæc etiam nobis de operationibus aduersus vos sufficient. Verum sic quidẽ a pari ratione repulsi estis, demonstratumq. est, quæstionem vestram carere omni probabilitate. a maiori vero dicimus, non esse idem secundum speciem hominis vnum, & secundum substantiã animæ & corporis vnum. Vnum enim secundũ speciem hominis, significat nullam differentiam esse in omnibus individuis eiusdem naturæ. Vnde non hoc dicimus sine adiunctione, sed adiungentes, hominis (cum dicimus vnum secundum speciem hominis.) vnum vero secundum substantiam animæ & corporis significat ipsam essentiam eorum: quæ essentia corrumpitur, cum desinit esse homo. Quod si non est idem vnum secundum speciem hominis, & vnum secundum essentiam animæ & corporis, non igitur necesse est nobis, cum dicimus vnam operationem secundum speciem, vel hanc operationem personalẽ dicere, vel tres operationes, quia operatio spectat ad naturam. PYR. At cũ operationibus, vt sentit Nestorius, inferuntur personæ; & necesse est eos, qui duas dicunt operationes, illius impura dogmata defendere. MAX. Atqui Nestorius, duas personas cum dicit, vnam operationem tradit. Si autem, vt vestra est opinio, cum operationibus inferuntur personæ; etiam cum personis, vt consequens est, inferẽtur operationes. & coacti eritis vestras regulas secuti, aut propter vnam operationem sanctæ Deitatis, vnam eius personam dicere, vel propter tres eius personas, tres quoque operationes, vel dicere, sicut Nestorius, vnionẽ esse ex habitudine. Huius enim est vna operatio vnio, vt ipse Nestorius, & qui sunt societatis eius, in litteris suis docuerunt. & in nobis, quia vna est operatio secundum speciem, multæ autem personæ, necesse erit, vel propter vnam secundũ speciem operationem, etiam vnam omnium personam dicere; vel propter multas personas, multas quoque operationes. ita fiet, vt frustratum sit, quod Patres dixerunt: quæ sunt eiusdem substantiæ, eiusdem etiam operationis esse. Præterea, si cum operatione, opinione ipsorum, infertur persona, multas autem operationes dederunt ex vno & eodem verbo Dei incarnato prodiuisse; dabunt etiã inferri personas cũ operationibus prodeuntibus, si sibi constare decreuerunt; & reperientur infinitæ personæ & operationes eiusdẽ. Et rursus: si infertur persona cum operatione, vt isti sentiunt, etiã sublata operatione

A θεσσάρα μίαν, δύο δ' ὑρεθήσονται οὕτω γε καὶ τῆ ἀνθρώπε φύσις, δηλ. τὸ κατ' οὐσίαν διάφορον τῆς ψυχῆς αὐτε, καὶ τε σώματος· καὶ εἰ τέτο, τρεῖς ἔσονται τῆ Χριστοῦ, καὶ οὐ δύο φύσις. εἰ δὲ δηλ. τὸ διάφορον τῶν φύσεων, δύο μᾶλ' ἢ μᾶλλ λέγοντες φύσις, τρεῖς οὐ λέγετε ἐπὶ Χριστοῦ φύσις, πῶς ἡμῖν δηλ. τὸ διάφορον τῶν φύσεων δύο λέγουσιν ἐνεργείας, αἱ τρεῖς συναχθήσονται ἐνέργειαι; ἃ γὰρ ὑμεῖς μᾶλ' ἢ μᾶλλ πρὸς τοὺς ἐκεῖνα καὶ τῶν φύσεων θεοτείνοντας λέγετε, ταῦτα καὶ ἡμῖν πρὸς τῶν ἐνεργῶν πρὸς ὑμᾶς ἀρκέσει. ἀλλ' οὕτω μὲν ὑμᾶς ἐκ τ' ἴσε ὁ λόγος ἀπερράπισε, δείξας τῆς ἀποδείας τὸ ἄσθενον. ἐκ δὲ τε ὑπερέχοντος φαμεν· ὅτι οὐ ταυτὸν τὸ κατ' εἶδος τῆ ἀνθρώπε ἓν, καὶ τὸ κατ' οὐσίαν ψυχῆς καὶ σώματος ἕν. τὸ μὲν γὰρ κατ' εἶδος τῆ ἀνθρώπε ἕν, τὸ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸ αὐτὸ φύσιν ἀτόμοις ἀπαραλλαξίαν ἐνδείκνυται. ὅθεν οὐδὲ ἀπροσδιορίστως αὐτὸ φαμὲν, ἀλλὰ προστάττοντες, τῆ ἀνθρώπε· τὸ δὲ κατ' οὐσίαν ψυχῆς καὶ σώματος ἕν, † αὐτὸ τὸ εἶναι αὐτῶν λυμαίνεται, εἰς ἀνυπαρξίαν αὐτὸ παντελῆ ὠθοῦν. εἰ δὲ οὐ ταυτὸν τὸ κατ' εἶδος τῆ ἀνθρώπε ἕν, καὶ τὸ κατ' οὐσίαν C ψυχῆς καὶ σώματος ἕν, οὐκ ἄρα ἀνάγκη ἡμῖν, ἢ κατ' εἶδος μίαν † λέγοντας ἐνέργειαν, ἢ ὑποστατικὸ ταύτῃ λέγειν, ἢ τρεῖς ἐνεργείας, διὰ τὸ πρὸς φύσιν ὁρᾶν τὸ ἐνέργειαν. ΠΥΡ. Ἀλλὰ τὰς ἐνεργείας τὰ πρόσωπα καὶ Νεσόριον συναγάγετε· καὶ ἀνάγκη, τοὺς δύο λέγοντας ἐνεργείας, τὰ ἐκείνε μιαρὰ διεκδικεῖν δόγματα. ΜΑΞ. Καὶ μὴν Νεσόριος, δύο πρόσωπα λέγων, μίαν δογματίζει ἐνέργειαν. εἰ δὲ ταῖς ἐνεργείαις πρόσωπα καθ' ὑμᾶς συναγάγεται, καὶ τοῖς προσώποις ἀκολούθως αἱ ἐνέργειαι συναχθήσονται· D καὶ βιαθήσεθε, τοῖς ἰδίοις ἑπόμενοι κανόσιν, ἢ διὰ τὸ μίαν ἐνέργειαν τῆς ἁγίας θεότητος, καὶ ἓν λέγειν αὐτῆς πρόσωπον, ἢ διὰ τὰς τρεῖς αὐτῆς ὑποστάσις, τρεῖς καὶ ἐνεργείας· ἢ χεπικὸ, ὡς Νεσόριος λέγει, ἕνωσιν· ταύτης γὰρ ἡ μία ἐνέργεια, † ἡ ἕνωσις, ὡς αὐτὸς Νεσόριος, καὶ ὁ τῆς αὐτοῦ φαξίας, ἐν τοῖς αὐτῶν ἀπεδέξαν γεγράμμασι· καὶ ἐφ' ἡμῶν δὲ, ἐπειδὴ μία μὲν ἡ τῆ εἴδος ἐνέργεια, πολλαὶ δὲ αἱ ὑποστάσις, ἢ διὰ τὸ μίαν κατ' εἶδος ἐνέργειαν, καὶ ἓν τῶν πάντων λέγειν πρόσωπον, ἢ διὰ τὰ πολλὰ πρόσωπα, E πολλὰς, καὶ ἐνεργείας καὶ διαπέπωκε τοῖς πατράσιν οὕτω γε ὁ φάσκων λόγος· τὰ τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας, καὶ τῆς αὐτῆς εἶναι ἐνεργείας. ἔπε· εἰ τῇ ἐνεργείᾳ † πρόσωπον συναγάγεται κατ' αὐτοὺς, πολλὰς δὲ δεδώκασιν ἐνεργείας ἐξ ἑνὸς, καὶ τοῦ αὐτοῦ σεσαρκωμένε θεοῦ λόγε πρόηθούσας ἐνεργείας πρόσωπα δώσεσιν· εἴπερ ἑαυτοῖς συνᾐδειν ἐβούλοντο, καὶ διῃρέθησαν ἂν πάλαι, καὶ τὰ πρόσωπα, καὶ αἱ ἐνέργειαι τοῦ αὐτοῦ. καὶ αὖθις· εἰ συναγάγεται πρόσωπον καὶ τῶν αὐτῶν πρόηται τῇ ἐνεργείᾳ, καὶ ἀναιρεμένη ταύτῃ συναι-

† ἐν αὐτῷ τὸ 602. *

† λέγοντιν 270.

† πρόσωπα 602. 270.

† εἰς al.

ne simul erit omnino sublata persona, quod si hoc verum est; igitur sublatis duabus, & vna operatione, simul tolluntur duæ & vna persona. & ita fit, vt quantũ in ipsis est, Christus, qui est, & plusquam est, desinat esse. quo quid potest magis impium esse? Si quis vero in vnoquoque nostrum voluerit hoc tractare, vt abunde satisfiat, reperiet, etiam nos vno & eodem tempore ratiocinantes, & deambulantes, vel etiam alia cogitantes, & alia præsentibus differentes. quod quidem Moyses fecisse narratur, cum eodem tempore pro populo Deum precabatur, & cum populo loquebatur, & eum ad bonas spes incitabat; neque tamen, quia dupliciter operabatur, conuenienter naturis suis, duo erat vnus, neque, quia vnus erat, qui dupliciter operabatur, idcirco motus, qui secundum substantiam naturis eius inerant, confundebat. Et cum profertur ore verbum, similiter videmus notionem impositam verbo, & verbum subiectum notioni, & ipsorum in se vicissim commeationem per totum. & neque cum differentia ipsorum, differentia personarum inducitur, neque cum summa vnione, confusio. Quid dicemus de gladio ignito, nihilo minus naturis, ignis scilicet, & ferri, & eorum naturales operationes, vstionem dico, & sectionem seruante, ac simul & in eodem ipso & per omnia illas operationes ostendente? nec enim vstio soluta est a sectione post vnionem, neque sectio ab vstione. neque propter duplicem operationem naturalem duos gladios inducit; neque, quia vnus gladius est ignitus, mixtio, aut confusio fit differentiæ naturarum eorum secundum substantiam. PYRRH. Non ne vnus est, qui operatur? MAX. Vnus sane. PYR. Si igitur vnus erat, qui operabatur, & vna item, tamquam vnius, operatio. MAX. Hic vnus Christus (rursus enim, quia ad eadem reuertimini, eadem quæ superius percunctabor) est ne vnus persona, an natura? PYRRH. Persona: natura enim duplex est. MAX. Dupliciter igitur, propter duplicem naturam, operabatur idem, an singulariter, propter vnam personam? at si dupliciter operabatur, cum vnus idem esset, non igitur cum numero operationum numerus personarum inducitur. si vero singulariter operabatur, propter vnitatem personæ, eadem in eisdem absurda incurret disputatio de hoc. Si enim est operatio hypostatica (id est personalis) cum multitudine etiam personarum differentia operationum simul spectabitur. PYRRH. Non, quia dupliciter operabatur, omnino erant duæ eius operationes, sed quia vnus erat, qui operabatur, vna operatio. MAXIMVS: Hoc etiam alius contra te de naturis dicet; quod, non, quia natura eius est δυαδικὴ (id est duplex) iam duæ naturæ sint, & dicantur, sed potius, quia vna erat eius persona, vna item est, & dicitur eius natura. sed vt omnia præteream, quæ de hoc dici potuerant

A συναναιρεῖται πάντως· εἰ δ' οὕτω τὰληθὲς, ἆρα τῇ ἀναιρέσῃ τ' δύο, καὶ τῆς μιᾶς † ἐνεργειῶν, συναναιρεῖται καὶ τὰ δύο, καὶ τὸ ἓν πρόσωπον· καὶ ἐχώρησεν, ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς, ὁ Χριστὸς, ἐκ τ' ὄντος, καὶ ὑπερέντος, εἰς τὸ μὴ ὄν. ἔ τί γένοιτο ἂν ἀσεβέστερον; εἰ δὲ καὶ ἓν καθ' ἕκασον ἡμῶν τοῦτό τις ἐκ πολλῆς περιουσίας γυμνάζῃ βελτιθείη, ζήτησά, καὶ ἡμᾶς καθ' ἕνα, καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ λογιζομένους, καὶ περιπατοῦντας, ἢ καὶ ἕτερα μὲν διανοουμένους, ἕτερα δὲ τοῖς προσπίπτουσι διαλεγομένους· ὅπερ καὶ Μωϋσῆς ποιήσας † ἱστορεῖται, καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ τῷ θεῷ ἐντυγχάνων † ὑπὲρ τε λαε, καὶ τῷ B λαῷ διαλεγόμενος, καὶ εἰς χρησὰς παρορμῶν ἐλπίδας· καὶ ὅτε † τῷ προσφυῶς ἑαυτῆς αὐτε φύσεσι δυϊκὰς ἐνεργεῖν, δύο ὁ καθεὶς ὄζει, ὅτε τῷ ἕνα εἶναι τὸν δυϊκὰς ἐνεργοῦντα, τὰς ἐσωσδῶς προσούσας ἑαυτῆς αὐτε φύσεσι κινήσεις συνέχει. καὶ ὅπε τε καὶ προφορὰν δὲ λόγε ὡσαύτως καὶ τῷ ἐγκρυμμένῳ τῇ λόγῳ ὁρωμένῳ ἔννοιαν, καὶ τὸν ὑποκείμενον τῇ ἐννοίᾳ λόγον, καὶ τῷ αὐτῶν δι' ὅλε εἰς ἄλληλα περιχώρησιν· καὶ ὅτε τῇ διαφορᾷ αὐτῶν τὸ διάφορον τῶν προσώπων συναγάγεται, ὅτε τῇ ἄκρᾳ ἑνώσῃ τὸ συγκεχυμένον. τί δ' ἄν τις C εἴποι καὶ περὶ τῆς πεπυρακτωμένης μαχαίρας, ἐχ ἧττον τῶν φύσεων· τετέτι, τε πυρὸς, καὶ τε σιδήρε, καὶ τὰς αὐτῶν φυσικὰς ἐνεργείας, τῷ καῦσιν φημὶ, καὶ τῷ τομὴν συζεύσης, καὶ διὰ πάντων ἅμα, καὶ ἐν ταυτῷ, ταύτας ἐνδείκνυμένης; ὅτε γὰρ ἡ καῦσις αὐτῆς τῆς τομῆς ἄφετός ὄζι μὴ τῷ ἕνωσιν, οὔτε ἡ τομὴ τῆς καύσεως· καὶ οὔτε διὰ τὸ δίττὸν τῆς φυσικῆς ἐνεργείας, δύο εἰσάγῃ † τὰς μαχαίρας, οὔτε διὰ τὸ μοναδικὸν τῆς πεπυρακτωμένης μαχαίρας, τῆς αὐτῶν οὐσιῶδες διαφορᾶς φύσιν, ἢ σύγχυσιν ποιῆται. ΠΥΡ. Οὐχ εἷς ὧδε ὁ ἐνεργῶν; D ΜΑΞ. Ναὶ, εἷς. ΠΥΡ. Εἰ οὖν εἷς ὁ ἐνεργῶν, καὶ μία, ὡς ἑνὸς, ἡ ἐνέργεια. ΜΑΞ. Ὁ εἷς οὗτος Χριστός· πάλιν γὰρ τὰ αὐτὰ τοῖς ἀνωτέρω εἰς τὰ αὐτὰ ὑμᾶς ὑποστρέφοντας ἐρήσομαι· εἷς τῇ ὑποστάσῃ, ἢ τῇ φύσῃ ὄζιν; ΠΥΡ. Τῇ ὑποστάσῃ· τῇ γὰρ φύσῃ διπλοῦς τυγχάνῃ. ΜΑΞ. Δυϊκὰς οὖν διὰ τὸ διπλοῦν τῆς φύσεως ὁ αὐτὸς ἐνήργῃ, ἢ ἑνικῶς, διὰ τὸ μοναδικὸν τῆς ὑποστάσεως; ἀλλ' εἰ μὲν δυϊκῶς, εἷς ὢν ὁ αὐτὸς, ἐνήργῃ, οὐκ ἄρα τῷ ἀριθμῷ τῶν ἐνεργῶν ὁ τῶν προσώπων συναγάγεται ἀριθμός· εἰ δὲ ἑνικῶς, διὰ τὸ μοναδικὸν τε προσώπε, τὰς αὐτὰς ὅπὶ τοῖς αὐτοῖς ἀτοπίας ὁ περὶ τούτε λόγος· εἰ γὰρ ὑποστατικὴ ἡ ἐνέργεια, τῷ πλήθῃ τ' ὑποστάσεων καὶ ἡ τῶν ἐνεργῶν διαφορὰ συνθεωρηθήσεται. ΠΥΡ. Οὐ πάντως, ἐπειδὴ δυϊκῶς ἐνήργῃ, δύο ἦσαν αὐτῷ αἱ ἐνέργειαι· ἀλλ' ἐπειδὴ εἷς ὧδε ὁ ἐνεργῶν, μία. ΜΑΞ. Τοῦτο καὶ περὶ τῶν φύσεων ἕτερος λέγῃ πρός σε· ὅτι οὐκ ἐπειδὴ δυαδικὴ αὐτε ἡ φύσις, ἤδη καὶ δύο † εἴησαν, καὶ † διῃρέθησαν αἱ φύσις· ἀλλ' ἐπειδὴ μία ὧδε αὐτε ἡ ὑπόστασις, μία ὄζιν αὐτε ἡ φύσις, καὶ λέγεται, πλέω, ἵνα πάντα παραλίπω, ὅσα περὶ τούτε ῥη-

† ἐνεργείας 602. 270.

† ἱσόρηται 602.

† περὶ 602 270.

† τὸ 602.

† πεπυρακτωμένας μαχαί. 602. 270.

† ἦσαν 602 270.

† λεχθείησαν 602. 270.

ῥήναι

rant: cum vnam operationem dicitis, quam-
nam istam vnam dicere placet? diuinam, an
humanam, an neutram? Atqui sane si diui-
nam dicitis, Deum merum dicitis Christum:
si humanam, nequaquam Deum, sed homi-
nem merum solum facitis; si neutram ha-
rum; neque Deum, neque hominem, sed
potius Christum traditis non existere. PYR.
Cum dicimus vnam operationem diuinita-
tis Christi, & eius humanitatis, non dici-
mus, hanc in eo inesse ratione naturæ, sed
modo vnionis. MAX. Si, vt vos loquimi-
ni, ex vnione accessit ei operatio, ante
vnionem igitur vacabat operatione, & per
vim fabricatus est mundum, vt vestra est opi-
nio. Ac rursus: si ex vnione accessit opera-
tio, pater autem & Spiritus sanctus non
sunt vniti secundum hypostasim cum car-
ne, igitur non sunt operatores: si non ope-
ratores, ergo neque fabricatores, vt non
dicam, omnino non esse. Præterea: quando-
quidem vnio habitudo est, & non res: habi-
tudo igitur, & non res, est operatio Christi.
Deinde necesse est vobis, vt creatam aut non
creatam esse dicatis; si quidem nulla peni-
tus intermedia est inter creatam & non
creatam. Si creatam dicetis, solam natu-
ram creatam indicabit (operatio creata) si
non creatam, solam naturam non creatam
signabit. oportet enim omnino naturalia
naturis conuenire. At quomodo fieri po-
test, vt naturæ creatæ & quæ cœpit esse, ope-
ratio sit non creata, & sine principio, atque
infinita, & creatrix, & conseruatrix? vel na-
turæ non creatæ & principio carentis, opera-
tio sit creata, & cœpta, atque terminata,
& quæ ab alia natura, ne dissolui queat,
conseruetur? PYR. Neque eos, qui effectum
operum Christi dicunt vnam operationem
esse, approbas, & consentis? MAX. Alius ex
alia actione effectus est, nō vnus, sicut in gla-
dio igneo demonstratum est. etsi enim copu-
latæ sunt inter se operatio ignis & operatio
gladij, videmus tamen effectū ignis vstionē,
& ferri effectum sectionem; quamuis non sint
seiunctæ inter se in sectione vsta, aut in vsti-
ne secta. sicut alius est effectus cœli, alius ter-
ræ, alius Solis. non potest igitur dici vnus
effectus, nisi sit vna & sola actio. Quare si in-
tuentes in effectum operum Christi, vnā ope-
rationem tradidistis, vel vnam etiam actio-
nem tradite; vel propter infinitas actiones,
infinitas quoque operationes. Ceterum non
est nobis quæstio de operibus. nec enim
loquimur de ijs, quæ sunt extra Christum; sed
de ijs quæ sunt in Christo ipso, id est, de ra-
tione naturali substantiarum Christi, an im-
perfecta ex vnione remanserit, an perfecta;
& si imperfecta, an fieri possit, vt sit existen-
tia naturæ imperfectæ. si vero non imperfe-
cta remansit, an in ipsa ratione substantiam
constituente spectatur operatio, an est ex
ijs quæ sunt extra. sed quod non sit operatio

A θῆναι δυνάται, μίαν ἐνέργειαν λέγοντες, ὁποίαν ταύτην λέγειν ἀξιοῦτε; θείαν, ἢ ἀνθρωπίνην, ἢ οὐδετέραν; ἀλλ' εἰ μὲν θείαν, θεὸν μόνον τὸν Χριστὸν λέγετε· εἰ δὲ ἀνθρωπίνην, οὐ θεὸν ὅλως θεὸν, ἀλλ' ἄνθρωπον μόνον φιλεῖτε· εἰ δὲ οὐδετέραν τούτων, οὐδὲ θεὸν, οὐδὲ ἄνθρωπον, ἀλλ' ἀνύπαρκτον δογματίζετε τὸν Χριστόν. ΠΥΡ. Μίαν λέγοντες ἐνέργειαν τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀνθρωπότητος, ὁ λόγῳ φύσεως ταύτην ποιεῖναι αὐτῷ φαμὲν, ἀλλ' ἑνώσεως τρόπῳ. ΜΑΞ. εἰ οὖν τῆς ἑνώσεως αὐτῷ, καὶ τὸν ὑμέτερον λόγον, B προσγέγονεν ἡ ἐνέργεια, πρὸ τῆς ἑνώσεως ἄρα ἀνενέργητος ἦν· καὶ πεπυρώννηται, καθ' ὑμᾶς, δημιουργήσας. καὶ αὖθις· εἰ οὖν τῆς ἑνώσεως αὐτῷ προσγέγονε τὸ ἐνεργεῖν, ὁ πατὴρ δὲ, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, οὐχ ἑνώθησαν καθ' ὑπόστασιν σαρκὶ, οὐκ ἄρα ἐνεργητικοί· εἰ δὲ μὴ ἐνεργητικοί, οὐδὲ δημιουργοί· ἵνα μὴ λέγω· ὅτι οὐδὲ ὅλως εἰσί. καὶ πάλιν· ἐπειδὴ ἡ ἕνωσις σχέσις ὄντι, καὶ οὐ σχῆμα, σχέσις ἄρα, καὶ οὐ σχῆμα, ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐνέργεια. ἔτι τε· ἡ κτίσις, ἡ ἄκτιστον λέγειν ταύτην ἀναγκασθήσεσθε· ἐπειδὴ μέσον κτίσεως, καὶ ἀκτίσου, C οὐδεμία ὑπάρχει τὸ σύνολον· καὶ εἰ μὲν κτίσιν αὐτὴν φήσετε, κτίσιν, καὶ μόνην † δηλώσει φύσιν· εἰ δὲ ἄκτιστον, ἄκτιστον, καὶ μόνην † χαρακτηρίσει φύσιν· δεῖ γὰρ πάντως κατάλληλα τοῖς φύσεσι τὰ φυσικὰ εἶναι. καὶ πῶς ἂν δυνατὸν, τῆς κτίσεως φύσεως, καὶ ἠργμένης, ἄκτιστον εἶναι τὸ ἐνέργειαν, ἀναρχόν τε, καὶ ἄπειρον, καὶ δημιουργὸν, καὶ συνεκτικήν; ἢ τῆς ἀκτίστου, καὶ ἀνάρχου, κτιστὸν, καὶ ἠργμένην, καὶ πεπερασμένην, καὶ ὑφ' ἑτέρας φύσεως ἀδύνατον εἶναι συνεχομένην; ΠΥΡ. Οὐδὲ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὑπὸ Χριστοῦ †γινομένων ἔργων D λέγοντας μίαν ἐνέργειαν, ἀποδέχῃ, καὶ ὁμοίως; ΜΑΞ. Αλλης ἄλλο πεφύκεως ἀποτέλεσμα, καὶ οὐκ ἔνι· ὡς ὅτι τῆς πεπυρακτωμένης ἐσθίσθη μαχαίρας· εἰ γὰρ καὶ ἥνωνται ἀλλήλαις ἡ τε τῆς πυρὸς καὶ ἡ τῆς ξίφους ἐνέργεια, ἀλλ' ὁρῶμεν τὰ ἀποτέλεσματα τοῦ πυρὸς τοῦ καῦσαι ὄν, καὶ τοῦ σιδήρου τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ τεμεῖν· εἰ καὶ μὴ διήρηται ἀλλήλων ἐν τῇ κεκαυμένῃ τομῇ ἡ ἐν τῇ τετμημένῃ καύσει· † ὡς περ καὶ σεσαρκωμένου λόγου ἄλλο, καὶ σαρκὸς ἄλλο· καὶ οὐκ ἔνι ἄλλο ἄλλο. οὐ δυνατὸν οὖν ἓν λέγειν ἀποτέλεσμα· εἰ μὴ δ' ἂν μία εἴη, καὶ μόνον ἡ σωζόμενον· E εἰ οὖν τοῦ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὑπὸ Χριστοῦ γινομένων ἔργων ἀποδόντες, μίαν ἐνέργειαν ἐδογματίσατε, ἢ καὶ μίαν σωζόμενον ἐδογματίσατε, ἢ καὶ μίαν σωζόμενον ἐδογματίσατε, ἢ οὐ τὰς ἀπείρους σωζόμενον, ἀπείρους καὶ τὰς ἐνεργείας. πλὴν οὐ περὶ τῶν ἔργων ἡμῖν ὅτι τὸ ζητούμενον· οὐ γὰρ περὶ τῶν ἔξω Χριστοῦ ὄντων ἡμῖν ὁ λόγος ἡμῖν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ †Χριστῷ· τετέστι, περὶ τῶ φυσικοῦ τῶν οὐσιῶν τοῦ Χριστοῦ λόγου, εἴ τε ἐλλιπὴς ἐκ τῆς ἑνώσεως, εἴ τε ἀνελλιπὴς μεμένηκε· καὶ εἰ ἐλλιπὴς, εἰ δυνατὸν, ἐλλιποῦς φύσεως ὑπάρξιν εἶναι· εἰ δὲ ἀνελλιπὴς, εἰ ἐν αὐτῷ, φημὶ δὴ,

†σωζομένων 270.

†χαρακτηρίσει 270

†γινομένων 270.

†σωζόμενον 602. 270.

natu-

†σωζομένῃ τῆς οὐσίας λόγῳ, ἢ ἐνέργεια θεωρεῖται, ἢ τῶν ἐκτὸς τυγχάνῃ. ἀλλ', ὅτι μὲν οὐ τῶν

τῶν ἐκτὸς τυγχάνῃ ἡ κατὰ φύσιν ἐνέργεια, δῆλον ἐκ A naturalis ex ijs, quæ sunt extra, ex eo con-
τοῦ ἄνευ μὲν τῶν ἔργων εἶναι τῷ φύσιν εἶναι, stat, quod sine operibus potest natura esse,
ἄνευ δὲ τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας, οὔτε εἶναι τῷ φύ- sine operatione autem naturali non potest
σιν, οὔτε γνώσεως δυνατόν· οἷς γὰρ ἕκαστον φυ- esse, neque cognosci natura. ex ijs enim
σικῶς ἐνεργεῖ, πίστοῦται ὅπερ ὄντι, μὴ ζεπόμενον· quæ vnum quodque naturaliter operatur,
ὁπόταν οὐδὲ πρὸς τὸ ἔργον ἀποβάντες, τῷ ἀνα- probatur esse quod est, & non mutatum.
πλασθεῖσαν ὑμῖν ξαλεπάφῳ δίκῃ μίαν ἐνέργειαν Quod vero non respicientes ad opus, vnam
ἐδογματίσατε, ἀλλὰ πρὸς τὸν φυσικὸν τῶν ἐνω- operationem, a vobis instar hircocerui fi-
θεισῶν οὐσιῶν λόγον· καὶ τοῦτο πίστις ἀψευδὴς ctam, docuistis, sed ad rationem naturā-
τὰ ὑπὸ Κύρου μὲν δογματισθέντα κεφάλαια, ὑφ' lem substantiarum vnitarum, fidem certam
ὑμῶν δὲ προθύμως, καὶ λίαν ἀσπασίως δεχθέντα· facit, quod capita a Cyro tradita beneuole &
ἐν οἷς καὶ μίαν δογματίσας, τῇ αὐτῇ ἔφη ἐνεργῆ- B libentissime a vobis susceptа sunt. in quibus
σαι τά τε θεῖα, καὶ τὰ ἀνθρώπινα, οὐ μόνον τῇ ἁγίᾳ vnam (operationem) cum traderet, eadem
γραφῇ, καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσι μαχόμενος, ἀλλὰ operatione dixit operatum esse diuina &
καὶ αὐτῇ τῇ τῶν γεγονότων φύσει· οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων humana; non solum cum scriptura & sanctis
ἐν τοῖς κατὰ φύσιν μένον, τὰ ἐναντία ποιεῖν πέφυ- patribus pugnans, sed cum natura ipsa eo-
κεν· οὐ γὰρ θερμαίνει τὸ πῦρ, καὶ ψύχει· οὔτε ψύχει rum, quæ facta sunt. nulla enim res, dum
ὁ κρύσταλλος, καὶ θερμαίνει· οὔτε ξηραίνει ἡ γῆ, καὶ in naturalibus suis manet, apta nata est
ὑγραίνει· οὔτε ὑγραίνει τὸ ὕδωρ, καὶ ξηραίνει. εἰ οὖν contraria facere. non enim ignis calefacit
ἐπ' οὐδενὸς τῶν πάντων τοῦτο θεωρεῖται, πῶς τὸν & refrigerat; neque gelu refrigerat & cale-
σαρκωθέντα λόγον, καὶ οὐσιωδῶς ἡνωμένον ἄν- facit; neque siccat terra & humectat; ne-
θρωπον, μιᾷ ἐνεργείᾳ τά τε θαύματα, καὶ τὰ πά- que humectat aqua & siccat. Si igitur in nul-
θη; λόγῳ φύσεως ἀλλήλων διαφερόντα, ἐπιτελέ- la re hoc cernitur, quo modo non horruistis
σαι λέγοντες, οὐ δεδοίκατε; ΠΥΡ. Τί οὖν ἐναν- C dicere, verbum incarnatum, & secundum
τία τῆς νῦν ἐκ τῆς ζητήσεως ἀναφαίνεσθαι δυσεβοῦς substantiam factum hominem, miracula, &
†ἐνοσεβείας 336. ἐννοίας ὁ τῆς †ἐκκλησίας φωστὴρ Κύριλλος ἐδογ- passiones, quæ ratione naturæ inter se dif-
μάτισε, μίαν συγγενῆ δι' ἀμφοῖν ἐπιδεδειγμένον ferunt, vna operatione consummasse? PYR.
ἐνέργειαν, τὸν Χριστὸν δηλαδὴ, φήσας; ΜΑΞ. Οὐ Quid igitur Cyrillus Ecclesiæ lumen con-
μάχεται ὅλως ἡ παροῦσα χρῆσις ταῖς δυσὶ ἐνερ- trariа piæ sententiæ, quæ nunc ex quæstione
γείαις· τοὐναντίον δὲ καὶ συνίστησιν· οὐ γὰρ μίαν φυ- demonstrata est, docuit, cum dixit, Christum
σικὴν ἐνέργειαν τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ ἔφη καὶ τῆς scilicet, vnam cognatam operationem per
αὐτοῦ ἀνθρωπότητος· ἐπεὶ οὐκ ἂν ἀλλαχοῦ ἔλε- ambas ostendisse? MAX. Non pugnat vllo
γεν· ὅτι ποιητὴ καὶ ποιήματος μίαν ἐνέργειαν, οὐκ modo hæc auctoritas cum duabus operatio-
ἄν τις δίκαι σωφρονῶν· ἀλλὰ δι' ἓξ βεβλώμενος D nibus, sed contra potius eas defendit: non
μίαν τῆς θεότητος οὖσαν τῷ ἐνέργειαν καὶ ἄνευ enim dixit vnam naturalem operationem
σαρκὸς, καὶ μὴ σαρκός· ὡς εἴ τις μίαν τὴν πυρὸς ἐνέρ- diuinitatis Christi & humanitatis eius; alio-
γειαν καὶ μετὰ ὕλης, καὶ ἄνευ τῆς ὕλης, δι' ἓξ θέ- qui non dixisset alibi: Auctoris & operis
λων, φήσειν· ὅτι τὸ πῦρ καὶ ἄνευ ὕλης, καὶ μετὰ eandem esse operationem, numquam aliquis
ὕλης καίει· οὕτω καὶ ὁ πατὴρ οὐ μίαν τῶν sanæ mentis concesserit. sed potius (illud
δύο φύσεων εἶπεν ἐνέργειαν, ἀλλὰ μίαν τῶν dixit) cum vellet demonstrare, vnam esse
ἐνέργειαν εἶπεν τῶν θείαν, καὶ τῶν παῖδικῶν, οὐ- diuinitatis sine carne, & cum carne opera-
σιωδῶς ἐνυπάρχουσαν τῷ σεσαρκωθέντι θεῷ λόγῳ· tionem, sicut si quispiam, vnam esse ignis
†μόνῳ 602 270. καθ' ὃ οὐ παντουργῷ †μόνον προστάγματι τὰς operationem cum materia, & sine materia
†πλὴν 602 270. θεοσημείας ἀσωμάτως †ἐτέλει· καθὼς αὐτὸς φη- ostendere volens, diceret, ignem cū materia,
σιν· εἴπερ καὶ μὴ σαρκωσιν ὁμοερὲς ὄζει τοῦ οἰκείου & sine materia vrere. sic pater Cyrillus non
χρυσήτου, ἀσωμάτως ἐνεργοῦντι, ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς E dixit vnā operationem duarum naturarum,
οἰκείας σαρκὸς ἁφῇ ταύτας ἐδείκνυ σωματικῶς· sed vnam operationem dixit diuinam, &
†αὐτῷ al. prat. 602. τοῦτο γὰρ †αὐτὸ βούλεται τὸ, δι' ἀμφοῖν· ὡς συγ- paternam, quæ essentialiter in Verbo Deo
χρωῶς ἔχειν κατὰ τὴν φύσιν ἑκάτερα, καὶ παν- incarnato inerat; qua non solum iussu suo,
τέργου προστάγματος γινομένου τῷ ζώωσιν omnium rerum effectore, miracula incorpo-
τῆς παιδὸς, ἢ τῷ ἀναβλέψιν τὸ τυφλοῦ, ἢ raliter faciebat, sicut ipse ait, siquidem
τῷ εὐλογίαν τῶν ἄρτων, ἢ τῷ κάθαρσιν τὸ etiam post incarnationem habebat eamdem
λεπροῦ, πρὸς τὸ ἁφῆς τῆς σωματικῶς operationem communem cum Patre incor-
τελουμένου· ἵνα ἀποδείξῃ καὶ τὴν σάρκα ζωο- poree operante: sed tactu etiam propriæ
ποιὸν, ὡς ἰδίᾳ κυρίως, καὶ οὐκ ἄλλης ὑπάρχου- carnis hæc ipsa miracula corporaliter ostē-
σαν, τῇ πρὸς αὐτὴν ἀκραφνεῖ ἑνώσει· δι' ἀμφοτέ- debat. Hoc enim significat quod ait, per
ρων ambas; vt vita reddita puellæ per verbum,
& iussum omnia operantem, vel aspectus
cæco restitutus, vel mundatio leprosi, vel
benedictio panum, cognationem haberet se-
cundum naturam cum operatione per ta-
ctum corporee consummata, vt demonstra-
ret carnem quoque esse vinificam, quia eius
proprie erat, & non alterius propter sum-
mam cum ea vnionem. per vtraque enim,

hæc; per iussum inquam, & tactum, diuina operatio in ipsis rebus apparebat, nequaquam naturalem operationem carnis naturæ nostræ humanæ, & patientem, lædens, sed contra potius eam conseruans ad propriam manifestationem. sicut & anima tamquam per instrumentum proprij corporis & per naturalem operationem eius, ea quæ sibi propria sunt, & suam operationem naturalē profert. extensio enim manus, & tactus, & comprehensio, & mixtio luti manu facta, ac fractio panis, & denique id omne, quod manu, vel alio membro, vel parte corporis fiebat, naturalis operationis humanitatis Christi erat, qua tamquam homo ipse natura Deus operator erat, & diuina naturaliter operabatur, vt per vtraque (diuina scilicet & humana) vtraque secundum naturam probaret, perfectum Deum, & perfectum hominem, absque solo peccato, se vere esse ostendens. Non igitur ignorauit pater Cyrillus proprietatem præcipuam vniuscuiusque naturæ, & eam, quæ alias naturales proprietates comprehendit; operationem dico creatricem, & viuificatricem ex anima corpori eius impartitam, quas Verbum incarnatum seruans in se ipso, sinceras, & non confusas demonstrauit, operationem creatricem in creanda substantia, & qualitate, ac quantitate, ex quibus & in quibus, & quæ rerum essentia est & spectatur. & si enim philosophi Gentiles in decem rationes res omnes distribuunt, his tamen tribus vniuersum continetur, & concluditur. Substantiam quidem creauit, restituendis oculis cæci, qui deerant; qualitatem vero, mutata aqua in vinum; at quantitatem, auctis panibus; operationem vero viuificatricem ostendit respirando, loquendo, videndo, audiendo, tangendo, olfaciendo, comedendo, bibendo, manus mouendo, ambulando, dormiendo, & reliqua, quæcumque in indiuiduis eiusdem naturæ operationem naturalem sine vlla variatione demonstrant. PYR. Pie & non violenter sententiam Patris non repugnare monstrasti, sed potius per omnia cum duabus operationibus conuenire. Quid præterea dicemus de S. Dionysio, qui in epistola ad Caium cultorem de Christo dixit, exercuisse nouam quandam operationem theandricam (id est, Deiuirilem)? MAX. Nouitas ista est ne qualitas, an quantitas? PYR. Quantitas. MAX. Igitur etiam naturam simul secum talē inducet. siquidem ratio operationis suæ substantialis est definitio omnis naturæ. Et non solum hoc, sed cum ait Apostolus: Ecce facta sunt omnia noua, nihil aliud dicit, quam: Ecce omnia facta sunt vnum; natura ne, an operatione dicere velitis, vestræ hoc potestatis sit. Si vero nouitas qualitas est, non vnam operationem declarat, sed nouum & arcanum modum demonstrationis operationum naturalium Christi, conuenienter modo arcano mutuæ circummeationis naturarum Chri-

A ἐφον γὰρ τούτων, θεοστάγματος φημὶ, καὶ ἁφῆς, ἡ θεία ἐνέργεια δι' αὐτῶν ἐγνωρίζετο τῶν πραγμάτων, μηδόλως τὸ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπίνου, καὶ πάσχειν, φυσικὸν τῆς σαρκὸς ἐνέργειαν βλάπτουσα· τοὐναντίον δὲ σωτηρῦσα αὐτῷ εἰς οἰκείαν ἔκφασιν· ὡς περ οὖν ἡ ψυχὴ, ὡς δι' ὀργάνου τοῦ οἰκείου σώματος, καὶ τῆς αὐτῆ φυσικῆς ἐνεργείας τὰ οἰκεῖα, καὶ τὸ ἑαυτῆς προφέρῃ κατὰ φύσιν ἐνέργειαν· ἥτε γὰρ ἔκτασις τῆς χειρὸς, καὶ ἡ ἁφὴ, καὶ ἡ κράτησις, καὶ ἡ κατ' αὐτὸ τοῦτο πηλοῦ μίξις, καὶ ἡ τοῦ ἄρτου κλάσις,
B καὶ ἁπλῶς, πᾶν, ὃ ἔργα τῆς χειρὸς, ἢ ἑτέρου μέλους, ἢ μέρους τοῦ σώματος ἐτελεῖτο, τῆς φυσικῆς ἐνεργείας τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρχε· καθ' ἣν, ὡς ἄνθρωπος, ἐνεργὴς ὢν αὐτὸς, ὁ φύσει θεὸς, καὶ τὰ θεῖα φυσικῶς ἐνεργῶν· ὡς ἂν δι' ἑκατέρων ἑκάτερα καθ' φύσιν πιστώσηται, θεὸν τέλειον, καὶ ἄνθρωπον τέλειον, δίχα μόνης τῆς ἁμαρτίας, ἑαυτὸν ὄντως καθ' ἀλήθειαν δείκνυς. οὐκ ἠγνόησεν οὖν ὁ πατὴρ τὴν ἑκάστης φύσεως κατ' ἐξαίρετον ἰδιότητα, καὶ τῶν ἄλλων φυσικῶν ἰδιωμάτων θεμελιωτικὴν, τοῦ τε δημιουργικὴν φημὶ, καὶ τὴν ἐκ τῆς
C ψυχῆς ἐνδιαθέτου τῷ σώματι αὐτοῦ ζωτικὴν ἐνέργειαν· ἃς σώζων ἐν ἑαυτῷ ὁ σαρκωθεὶς θεὸς λόγος, ἀκεραίους, καὶ ἀσυγχύτως ἔδειξε· τὴν μὲν δημιουργικὴν ἐν τῇ οὐσίαν, καὶ ποιότητα, καὶ ποσότητα δημιουργήσας· ἐξ ὧν, καὶ ἐν οἷς, καὶ ἅπερ, ἡ τῶν ὄντων ὕπαρξίς ἐστιν, καὶ θεωρεῖται· εἰ γὰρ καὶ οἱ παρ' Ελλησι φιλοσοφήσαντες εἰς δέκα κατατείνουσι λόγους τὰ ὄντα, ἀλλ' οὖν τούτοις τὸ πᾶν σωλέγεται, καὶ θεωρεῖται· οὐσίαν μὲν, ποὺς λέποντας τῷ τυφλῷ ὀφθαλμοὺς ἀναπληρώσας· ποιότητα δὲ, τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλών· ποσότητα δὲ, τοὺς ἄρτους αὐξήσας· τὴν δὲ ζωτικὴν
D ἐνέργειαν ἔδειξεν ἐν τῷ ἀναπνεῖν, λαλεῖν, ὁρᾶν, ἀκούειν, ἅπτεσθαι, ὀσφραίνεσθαι, ἐσθίειν, καὶ πίνειν, χεῖρας κινεῖν, βαδίζειν, ὑπνοῦν, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις φύσιν τὴν ἀπαραλλαξίαν τῆς καθ' φύσιν ἐνδείκνυται ἐνεργείας. ΠΥΡ. Εὐσεβῶς, καὶ ἀβιάστως, τὸν τὸ παρὸς παρέσπασε ἔννοιαν, οὐ μαχομαι, ἀλλὰ συμβαίνουσαν ἁπάντων ταῖς δύο ἐνεργείαις. τί δὲ περὶ τοῦ ἁγίου Διονυσίου φαμὲν, ἐν τῇ πρὸς Γάϊον τὸν θεοσπότην ἐπιστολῇ †φήσαντα, καινήν τινα τὸν θεανδρικὴν ἐνέργειαν, περὶ τὸ Χριστοῦ, †πεπολιτευμένην; ΜΑΞ. Ἡ καινότης ποιότης ἐστὶν, ἢ ποσότης; ΠΥΡ. Ποσότης. ΜΑΞ. Οὐκοῦν καθ' φύσιν †ἑαυτῆς σωῳκείωται τοιαύτην· εἴπερ πάσης φύσεως ὅρος ὁ τῆς ἰσοδυνάμου αὐτῆς ἐνεργείας καθέστηκε λόγος. ἀ μόνον δὲ, ἀλλὰ καθ' ὅταν λέγῃ ὁ Ἀπόστολος· ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινὰ, ἀδύνατον ἕτερον λέγειν, ἢ ὅτι, ἰδοὺ, γέγονε τὰ πάντα ἕν· εἴτε τὸ δὲ φύσει, εἴτε τὸ ἐνεργείᾳ, τὸ καλεῖν βούλεσθε, τὸ τῆς ὑμῶν ἔστω ἐξουσίας. εἰ δὲ ποιότης ἐστὶν ἡ καινότης, ἀ μίαν δηλοῖ ἐνέργειαν, ἀλλὰ τὸ καινὸν, καὶ ἀπόῤῥητον ἔχον τῆς τοῦ φυσικῶν τοῦ Χριστοῦ ἐνεργούντων ἐκφάνσεως, τοῦ ἀπορρήτου τρόπου δ' εἰς ἀλλήλας

†φήσαντος al.
†ἐν ἡμῖν πεπολιτ. 270.602.
†ἑαυτῇ al.

τῶν Χριστοῦ φύσεων θεοκωρήσεως θεοσφόρος, καὶ A Christi inter se ipsas, & nouam, atque admirabilem, ac naturæ rerum ignotam conuersationem eius secundum humanitatem, ac modum reciprocæ communicationis secundum vnionem inexplicabilem & arcanam. PYR. Nec Deiuirilis operatio vnam operationem declarat? MAX. Minime. Immo contra vox ipsa quadam circuitione per numeratas naturas earum operationes tradidit. negatis enim extremis nihil est medium in Christo. Si autem vnam operationem declarat, aliam operationem præter operationem Patris habebit Christus, vt Deus; alius inquam operationis erit filius, quam pater. siquidem operatio Patris non est theandrica (id est, Deiuirilis) quæ nimirum naturam deiuirilem signat & constituit, operatio enim quæ naturalis est, naturam testatur, & character naturalis eius est. Et qui hæc differunt & commentantur, aliud genus esse qualitatis, aliud quantitatis dixerunt. PYR. Neque quantitas, neque qualitas est nouitas, sed essentia. MAX. Miror, quomodo ausus es hoc dicere. quid distinguendo essentiæ opponitur? PYR. Quod non est. MAX. Quid vero nouitati? PYR. Vetustas. MAX. Igitur non est substantia nouitas, sed qualitas. Quomodo autem si de vna operatione vocem accipiamus, non hunc diuinarum rerum doctorem hac ratione sibi & reliquis patribus repugnantem introducimus? Omnes enim communiter plane & dixerunt & docuerunt; quæ sunt eiusdem substantiæ, eiusdem esse operationis; & quæ sunt eiusdem operationis, eiusdem substantiæ esse & quæ substantia differunt, differre etiam operatione, & rursus quæ differunt operatione, substantia quoque differre. PYR. Hoc in theologia dictum est a patribus, non autem in œconomia. Vnde non fuit mentis veracis ea, quæ in theologia dicta erant ab ipsis, ad œconomiam transferre, & huiusmodi absurdum inducere. MAXIMVS: Si in theologia tantum dicta sunt ista a patribus, igitur opinione vestra post incarnationem non est coniuncta theologia de Filio cum paterna. quod si non est coniuncta theologia ipsius, neque connumeratur Filius cum Patre in inuocatione baptismi, & reperitur fides vana, & prædicatio. Et rursus: Si non est coniuncta theologia de Filio cum Patre, nec erit eiusdem substantiæ. quæ enim ratione differunt, natura etiam omnino different. Ac rursus: Si post incarnationem non simul de Filio cum Patre prædicatur diuinitas, cui tribuemus illud: Pater meus vsque modo operatur, & ego operor? item illud: Quæ viderit Patrem facientem, hæc Filius similiter facit? & illud: Et: Si mihi non creditis, operibus meis credite? Et: Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me? Et: Sicut Pater suscitat mortuos, & viuificat, sic Filius, quos vult, viuificat?

†τῦ, 602. 270.
†συσατικὴ 602.270.
†σκέμματα 602. 270.

τὸ κατὰ ἄνθρωπον αὐτοῦ πολιτείαν, ξένην ὄσαν, καὶ παράδοξον, καὶ τῇ φύσει τῶν ὄντων ἄγνωστον, καὶ τὸν τρόπον τῆς κατὰ τὸ ὑπόῤῥητον ἕνωσιν ἀντιδόσεως. ΠΥΡ. Οὔτε ἡ θεανδρικὴ μίαν δηλοῖ; ΜΑΞ. Οὐχί· τοὐναντίον γὰρ σημαντικῶς ἡ φωνὴ δι' ὧν ἀριθμεμένων φύσεων τὰς αὐτῶν ἐνεργείας παρέδωκεν· εἴπερ ὑποφάσεως τῶν ἄκρων οὐδὲν ὄντι μέσον ὅτι Χριστοῦ. εἰ δὲ μίαν δηλοῖ, ἄλλην παρὰ τὸν τοῦ πατρὸς, ὡς θεὸς, ὁ Χριστὸς ἕξει τὴν ἐνέργειαν. ἄλλης οὖν παρὰ τὸν πατέρα ἐνεργείας ἔσαι ὁ υἱὸς· εἴπερ B ἡ τοῦ πατρὸς οὐκ ἔστι θεανδρικὴ, μὴ †τὸ μὴ θεανδρικὸν χαρακτηρίζειν φύσιν, καὶ σωτηρίαν· ἡ γὰρ ἐνέργεια, φυσικὴ ἕστα, φύσεως ὑπάρχει †συσατικὸς, καὶ ἔμφυτος χαρακτήρ. καὶ οἱ τὰ περὶ τούτων δὲ †σκέμματα διαλαβόντες, ἕτερον γένος εἶναι τῆς ποσότητος, καὶ ἕτερον τῆς ποιότητος εἶπον. ΠΥΡ. Οὔτε ποσότης, ἔστε ποιότης ὄξιν ἡ καινότης· ἀλλ' οὐσία. ΜΑΞ. Θαυμάζω, πῶς τοῦτο εἰπεῖν ἐθάῤῥησας· τῇ οὐσίᾳ τί ἀντιδιατέλλεται; ΠΥΡ. Τὸ μὴ ὄν. ΜΑΞ. Τί δὲ τῇ καινότητι; ΠΥΡ. Ἡ παλαιότης. ΜΑΞ. C Ὡς τε οὐ κατ' οὐσίαν ἡ καινότης, ἀλλὰ ποιότης. πῶς δὲ, εἰ περὶ μίαν ἐνέργειαν σκληρύνθα τὸν φωνὸν, ἐχ ἑαυτῷ ἔστο γε, καὶ τοῖς λοιποῖς πατράσιν, ἐναντιούμενον εἰσάγομεν τὸν θεοφάντορα τοῦτον διδάσκαλον; πάντες γὰρ διαῤῥήδην κοινῇ καὶ εἶπον, καὶ ἐδίδαξαν, τὰ τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας, καὶ τῆς αὐτῆς εἶναι ἐνεργείας· καὶ τὰ τῆς αὐτῆς ὄντα ἐνεργείας, τῆς αὐτῆς εἶναι οὐσίας· καὶ ὅτι τὰ τῇ οὐσίᾳ διαφέρονθα, καὶ τῇ ἐνεργείᾳ διαφέρουσι· καὶ τὰ τῇ ἐνεργείᾳ διαφέρονθα, καὶ τῇ οὐσίᾳ διαφέρουσι. ΠΥΡ. Τοῦτο ὅλη τῆς θεολογίας τοῖς πατράσιν, ἀ μὲν δὴ καὶ τῆς οἰκονομίας εἴρηται. ὅθεν οὐδὲ φιλαλήθους διανοίας καθέστηκε, τὰ ὅλη τῆς θεολογίας αὐτοῖς εἰρημένα, μετάγειν ὅλη τῆς οἰκονομίας, καὶ τὸ τοιοῦτον †εἰσαγαγεῖν εἰσάγειν †συκοφαντίαν ἀτοπίαν. ΜΑΞ. Εἰ ὅλη τῆς θεολογίας μόνον εἴρηται τοῖς πατράσιν, οὐκ ἄρα μετὰ τὸν σάρκωσιν καθ' ὑμᾶς σωθεολογεῖται ὁ υἱὸς τῷ πατρί· εἰ δὲ οὐ σωθεολογεῖται, οὐδὲ σωαριθμεῖται κατὰ τὸν ἔπικλησιν τὸ βαπτίσματος· καὶ διαῤῥηδήσεται κενὴ ἡ πίστις, καὶ τὸ κήρυγμα. καὶ πάλιν· εἰ οὐ σωθεολογεῖται μετὰ τὸν σάρκωσιν ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ, οὔτε τῆς αὐτῆς ἔσαι οὐσίας· τὰ γὰρ τῷ λόγῳ διαφέρονθα, καὶ τῇ φύσει διοίσει πάντως. καὶ πάλιν· εἰ οὐ σωθεολογεῖται ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ μετὰ τὸν σάρκωσιν, τίνι ἀπονέμομεν τὸ, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι; καὶ· ἃ ἂν βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα, †καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ; καὶ· εἰ ἐμοὶ οὐ πιστεύετε, τοῖς ἔργοις μου πιστεύσατε; καὶ· τὰ ἔργα, ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ; καὶ· ὡς περ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, ἕτω καὶ ὁ υἱὸς, οὓς

†παῦτα καὶ 270.

Hæc enim omnia non solum esse eiusdem substantiæ cum Patre etiam post incarnationem demonstrant, sed etiam eiusdem operationis. Et rursus. Si prouidentia ac procuratio eorum, quæ sunt, operatio Dei est, hæc autem prouidentia non solum est Patris & Spiritus sancti, sed & Filij, etiam post incarnationem, est igitur eiusdem operationis cum Patre etiam post incarnationem. Et rursus. Si miracula sunt operatio Dei; ex miraculis autem cognouimus eiusdem substantiæ esse cum Patre; igitur ex eadem operatione demonstratus est esse eiusdem cum Patre substantiæ: estq. Theologia (Filij) iuncta cum Patre etiam post incarnationem. Præterea. Si inest in Deo secundum substantiam operatio creatrix; quæ autem secundum substantiam insunt, tolli non possunt: necesse est, vel si non dicunt eiusdem operationis esse cum Patre post incarnationem, neque dicere eiusdem substantiæ esse (vbi enim non est (eadem) operatio, quæ est secundum naturam, nec erit vnquam (eadem) natura) vel si dicunt eiusdem substantiæ cum ipso eum esse, dicere etiam eiusdem operationis esse; & iungere Theologiam Filij cum Patre etiam post incarnationem. vbi enim natura, illic & communis secundum naturam operatio omnino erit. PYR. Non dicimus vnam operationem ad tollendum humanam operationem, sed quia cum distinguendo opponitur diuinæ operationi, passio hac ratione dicitur, MAX. Hac ratione etiam, qui dicunt vnam naturam, non dicunt ad tollendum humanam naturam, sed quia, cum distinguendo opponitur natura diuinæ, passibilis dicitur hac ratione. PYR. Quid igitur? non ne Patres, vt distinguerent a diuina operatione, passionem appellauerunt motum humanum? MAXIMVS: Absit. nullius enim rei essentia, vt vniuerse dicam, ex collatione, aut comparatione cognoscitur, aut definitur. alioqui reperientur res esse inter se sibi vicissim causæ. Si enim, quia operatio est diuinus motus, humanus motus passio est, omnino etiam, quia bona est diuina natura, praua erit humana. & similiter secundum tuam reciprocationem oppositionis, quia humanus motus passio dicitur, diuinus motus operatio dicetur; & quia prauus est humanus motus, bonus erit diuinus. verum apage, multæ enim fatuitatis sunt ista. PYRRH. Quid ergo? an non humanum motum passionem appellauerunt Patres? MAX. Multis modis motum humanum appellauerunt, conuenienter subiectis notionibus. PYRRH. Quomodo hoc dicis? MAX. Appellauerunt eum potestatem, operationem, differentiam, motum, proprietatem, qualitatem, ac passionem, non secundum distinctionem ex oppositione diuini motus, sed tamquam continentem & conseruantem, atque immutabilem nominarunt δύναμιν (id est, vim, siue potestatem

A θέλῃ, ζωοποιεῖ· ταῦτα γὰρ πάντα οὐ μόνον τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας καὶ μὴ σάρκωσιν τῷ πατρὶ δείκνυσιν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας. καὶ πάλιν· εἰ ἡ φρὴ τὰ ὄντα θεόνοια ἐνέργεια θεῦ τυγχάνῃ, αὕτη δὲ οὐ μόνον παρὸς, καὶ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ μετὰ σάρκωσίν ἐστι, ἄρα καὶ τῆς αὐτῆς ἐστιν ἐνεργείας τῷ παρὶ καὶ μετὰ σάρκωσιν. καὶ πάλιν· εἰ τὰ θαύματα ἐνέργεια θεῦ τυγχάνῃ, ἐκ δὲ τῶν θαυμάτων τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας τῷ πατρὶ ἐγνωμεν, ἄρα ἐκ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας τῆς αὐ-
B τῆς ὢν τῷ παρὶ ἐδείχθη οὐσίας· καὶ συνθεολογεῖται αὐτῷ καὶ μετὰ σάρκωσιν. καὶ πάλιν· εἰ ἀσυγχύτως θεόσεστι τῷ θεῷ ἡ δημιουργικὴ ἐνέργεια, τὰ δὲ ἀσυγχύτως θεόσεστα, καὶ ἀναφόρετα, ἀνάγκη, αὐτοὺς, ἢ τῆς αὐτῆς τῷ πατρὶ καὶ μετὰ σάρκωσιν ἐνεργείας αὐτὸν ἀ λεγοντας, μὴ δὲ τῆς αὐτῆς αὐτῷ λέγειν οὐσίας εἶναι· ἔνθα γὰρ ἡ κατὰ φύσιν ἐνέργεια ἐκ ἔστιν, οὐδὲ ἡ φύσις ἔσαι ποτ' ἄν, ἢ τῆς αὐτῆς αὐτῷ λέγοντας αὐτὸν ἀσίας, καὶ τῆς αὐτῆς λέγειν ἐνεργείας, καὶ συνθεολογεῖν τῷ παρὶ καὶ μὴ σάρκωσιν· ἔνθα γὰρ ἡ φύσις, ἐκεῖ καὶ ἡ κοινὴ κατ'
C αὐτὸν ἀπαραλείπτως ἔσαι ἐνέργεια. ΠΥΡ. Οὐκ ἐπ' ἀναιρέσει τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας τὸν μίαν λέγομεν ἐνέργειαν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντιδιαστελλομένη τῇ θείᾳ ἐνεργείᾳ, πάθος λέγεται, κατὰ τοῦτο. ΜΑΞ. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, καὶ οἱ μίαν φύσιν λέγοντες, οὐκ ἐπ' ἀναιρέσει τῆς ἀνθρωπίνης τοῦτον λέγουσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντιδιαστελλομένη ἡ φύσις τῇ θείᾳ, † παθητικὴ λέγεται, κατὰ τοῦτο. ΠΥΡ. Τί οὖν; οὐ τῇ θεῖαν ἐνέργειαν δίκαιον οἱ πατέρες πάθος τὸν ἀνθρωπίνην θεσηγόρευσαν κίνησιν;
D ΜΑΞ. Μὴ γένοιτο· οὐδενὸς γὰρ, καθόλε φάναι, ὕπαρξις ἐκ θαδέσεως, ἢ ἐκ συγκρίσεως, γινώσκεται, ἢ ὁρίζεται· ἢ ὅτι δ' ἂν ἀλληλαίτια δύρεθήσονται ὄντα τὰ πράγματα. εἰ γὰρ δίκαιον τὸ ἐνέργειαν εἶναι τῷ θείαν κίνησιν, ἡ ἀνθρωπίνη πάθος ὄζι, πάντως καὶ δίκαιον τὸ ἀγαθὸν εἶναι τῷ θείαν φύσιν, ποτὲ ἔσαι ἡ ἀνθρωπίνη. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τῷ † συνάντησιν ἀντιθέσει ἀντιστρόφως, δίκαιον τὸ πάθος λέγειν τῷ ἀνθρωπίνῳ κίνησιν, ἡ θεία κίνησις ἐνέργειαν λέ-
E γεται· καὶ δίκαιον τὸ ποτὲ ἀγαθὸν εἶναι τῷ ἀνθρωπίνῳ, ἀγαθὴ ἔσαι ἡ θεία. ἀλλ' ἄπαγε· πολλῆς γὰρ ὄντες ἀβελτηρίας ὄζι ταῦτα. ΠΥΡ. Τί οὖν; οὐκ ὠνόμασαν πάθος τῷ ἀνθρωπίνῳ κίνησιν οἱ πατέρες; ΜΑΞ. Πολυτρόπως αὐτῷ, θεῖς τὰς ὑποκειμένας δηλονότι ἐννοίας, ὠνόμασαν. ΠΥΡ. Πῶς τοῦτο λέγεις; ΜΑΞ. Περσηγόρευσαν αὐτῷ καὶ δύναμιν, καὶ ἐνέργειαν, καὶ δίαφοράν, καὶ κίνησιν, καὶ ἰδιότητα, καὶ ποιότητα, καὶ πάθος, οὐ κατὰ ἀντιδιαστολὴν τῆς θείας, ἀλλ' ὡς μὲν συνεκτικὸν, καὶ ἀναλλοίωτον, δύναμιν, ὡς δὲ χαρακτηριστικὸν

† ἀναφόρεται 602. 270. 336.

† μένας 602. 336. 270.

† αὐτῷ 602. 270.

† παθητὴ 602.

† συναντιθέσει ἀντι. 602. 270.

κὸν, καὶ τῷ ἐν πᾶσι τοῖς ὁμοειδέσιν ἀπαραλλαξίαν ἐκφαίνεσαν, ἐνέργειαν, ὡς δὲ ἀφοριστικὸν, διαφοράν, ὡς δὲ ἐνδεικτικὸν, κίνησιν, ὡς δὲ συστατικὸν, καὶ μόνῃ αὐτῇ, καὶ ἐκ ἄλλῃ, θεσοῦσαν, ἰδιότητα, ὡς δὲ εἰδοποιὸν, ποιότητα, ὡς δὲ κινεμένῳ, πάθος· πάντα γὰρ τὰ ἐκ θεοῦ, καὶ μετὰ θεὸν, παρῇ τὸ κινεῖσθαι, ὡς μὴ ὄντα αὐτοκίνησις, ἢ αὐτοσύστασις· ἃ κατὰ ἀντιδιαστολὴν οὕω, ὡς εἴρηται, ἀλλὰ διὰ τὴν δημιουργικῶς αὐτοῖς ἐντεθεῖσαν φρὰ τῆς τὸ πᾶν συσταμένης αἰτίας λόγον. ὅθεν καὶ μετὰ τῆς
B θείας συνεκφωνοῦντες αὐτῷ, ἐνέργειαν θεσηγόρευσαν· ὁ γὰρ εἶπον· ἐνεργεῖ γὰρ ἑκατέρα μορφὴ μετὰ τῆς θατέρας κοινωνίας, τί ἕτερον πεποίηκεν, ἢ ὁ εἶπον· καὶ γὰρ τεσαρακοντα ἡμέρας ὑπόστιτος † διαμείνας, ὕστερον ἐπείνασεν· ἔδωκε γὰρ τῇ φύσῃ, ὅτε ἠθέλησε, τὰ ἴδια ἐνεργῆσαι; ἢ οἱ διαλῶ; ἢ οἱ ἄλλῳ, καὶ ἄλλῳ; ΠΥΡ. Ἐπ' ἀληθείας καὶ ἡ φρὲ τῶν ἐνεργῶν ζήτησις ἄτοπον ἔδειξε τῷ μίαν ἐνέργειαν, καθ' ὁιονδήποτε τρόπον ὅτι Χριστοῦ λεγομένῳ. ἀλλὰ συγχώμειν αἰτῶ κἀφρ ἐμαυτῷ, καὶ τῶν θεολαβόντων C
ὀξ ἀγνοίας γὰρ εἰς τὰς ἀτόπους ταύτας ἐξελισσόμεθα ἐννοίας, καὶ ἐπιχορήσας· καὶ φρὸ παντὸς, δύρειν τρόπον· ἵνα καὶ ἡ ἐπείσακτος αὕτη ἀτοπία καταργηθῇ, καὶ ἡ μνήμη τῶν θεολαβόντων φυλαχθῇ. ΜΑΞ. Ἄλλος ἐκ ἔστι τρόπος, ἢ φρὸ πασιωπηθῆναι μᾶλλον τὰ θεόσωπα, ἀναθεματισθῆναι δὲ τὰ τοιαῦτα δόγματα. ΠΥΡ. Ἀλλ' εἰ τοῦτο γένοιτο, δύρεισονται τούτοις συνεκβαλλόμενοι, Σεργίός τε, καὶ ἡ ἐμὲ γένομένη σύνοδος. ΜΑΞ. Θαυμάζειν ὑπεσί μοι, πῶς σύνοδον ἀποκαλεῖς, τῷ μὴ κατὰ νόμους, D
καὶ κανόνας συνοδικὰς, ἢ θεσμὸς γένομένην ἐκκλησιαστικούς· ἅτε † γὰρ ἡ ἐπιστολὴ ἐγκύκλιος κατὰ συμφώνειν τῶν πατριαρχῶν γέγονεν, οὕτε τόπος, ἢ ἡμέρα ὑπαντήσεως ὠρίσθη· ἐκ εἰσαγώγιμός τις, ἢ κατήγορος ἦν· συστατικὰς οἱ συνελθόντες ἐκ εἶχον, ἅτε οἱ ἐπίσκοποι ἀπὸ τῶν μητροπολιτῶν, ἅτε οἱ μητροπολῖται ἀπὸ τῶν πατριαρχῶν· ἐκ ἐπιστολὰς, ἢ τοποτηρητὰς ἀπὸ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἐπέμφθησαν. τίς οὖν λόγε † μεμοιραμένος, σύνοδον καλεῖν ἀναίσχυντε, τῷ σπανιάλων, καὶ διχονοίας ἅπασαν πληρώσασαν τὸν οἰκουμένην; ΠΥΡ. E
Εἰ οὐκ ἔστιν ἕτερος τρόπος, ἢ οὗτος, πάντων τῷ ἐμαυτῷ θεσπεσίᾳ σωτηρίαν, ἑτοίμως ἔχω, μετὰ πάσης τοῦτο ποιῆσαι πληροφορίας, ἕν, καὶ μόνον, φρὸ παντὸς· ὡς τε ἀξιωθῆναί με, θεσηγουμένου μὲν τῆς τῶν ἀποστολικῶν σηκῶν, μᾶλλον δὲ αὐτῶν τῶν κορυφαίων ἀποστόλων θεσκυνήσεως· λοιπὸν δὲ καὶ τῆς κατὰ θεόσωπον τῷ ἁγιωτάτῳ πάπα θείας, καὶ αὐτῷ ἐπιδοῦναι τῶν ἀτόπως γεγενημένων λί-

† γὰρ ἐπιστολὴ al.

† μεμοιρημένος 602. † μεμοιρηκὼς 270.

A stratem) tamquam designantem, & ostendentem in omnibus eiusdem speciei ἀπαραλλαξίαν (id est, inuariationem) vocauerunt energiam (id est, operationem) tamquam separantem, & distinguentem, vocauerunt differentiam, tamquam indicantem, dixerunt motum; tamquam constituentem, & ipsi soli & non alij inhærentem, nuncupauerunt proprietatem; tamquam formæ efficientem, vocauerunt qualitatem; tamquam motum factum vocauerunt passionem. omnia enim, quæ ex Deo, & post Deum sunt, subeunt motum, vtpote quæ non sunt
B ipse per se motus, aut ipsa per se potestas. Non igitur sic vocauerunt propter distinctionem ex oppositione, vt dictum est, sed propter rationem ipsis inditam ex creatione a causa omnium rerum effectrice. Vnde cum diuino motu motū humanum proferentes, ipsum appellauerunt energiam (id est, operationē). Qui enim dixit: operatur vtraque forma cum communione alterius, quid aliud fecit, quam quod is, qui dixit; Etenim, cum quadraginta dies ieiunus fuisset, postea esuriuit: concessit enim naturæ, quando voluit, vt quæ propria erant, operaretur? aut quam quod ij, qui dixerunt, differentem esse eius operationem? aut qui duplicem? aut qui aliam & aliam? PYRRH. Demonstratum etiam profecto est in quæstione de operationibus absurdum esse, vnam operationem in Christo dicere, quomodocumque dicatur. Sed veniam postulo tum mihi ipsi, tum ijs, qui antecesserunt. ex ignorantia enim in absurdas has sententias & argumentationes prolapsi sumus: & obsecro, vt inueniatur modus delendi hanc introductam absonam sententiam, & parcendi memoriæ antecessorum. MAX. Non est alius modus, quam taceri personas, & anathemate affici talia dogmata. PYR. At si hoc fiat, reperientur cum his simul eiecti Sergius & Synodus me Patriarcha habita. MAX, Subit me admiratio, quomodo Synodum vocas, quæ non est habita, vt leges & canones Synodici & iura Ecclesiastica iubent, nec enim epistola encyclica ex consensu Patriarcharum edita est, neque locus, neque dies conueniendi decretus. non fuit aliquis actor, aut accusator. qui conuenerunt, epistolas commendatitias non habuerunt, nec Episcopi a Metropolitanis, neque Metropolitani a Patriarchis. non epistolæ, neque Vicarij ab alijs Patriarchis missi sunt. Quis igitur particeps rationis Synodū sustineat appellare, quæ scandalis & discordia cunctum Orbem impleuit? PYR. Si non est alius modus præter hunc, pluris faciens salutem meam, quam cetera omnia, præsto sum ad faciendum hoc cum omni satisfactione: hoc solum rogo, vt dignus habear in primis templorum Apostolorum, ac potius ipsorum principum Apostolorum adoratione, deinde, vt videam faciem sanctissimi Papæ; eique tradam libellum

βέλλον

lum eorum, quæ absurde facta sunt. Maximus & Gregorius patricius dixerunt: Quandoquidem tua propositio bona est, & Ecclesiæ vtilis, sic fiat.

In hac ergo celeberrima Vrbe Roma cum adesset nobiscum, promissum præstitit, damnauitq. dogmata impiæ expositionis; seq. per rectam professionem cum sancta Catholica & Apostolica Ecclesia coniunxit, gratia & cooperatione magni Dei, & Saluatoris nostri, Iesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

FINIS.

A βελλον. † Μάξιμος καὶ Γρηγόριος ὁ πατρίκιος εἶπαν· Επειδὴ ἡ † πρότασίς σου ἀγαθὴ τυγχάνει, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ συμβαλλομένη, οὕτω καὶ γενέσθαι.

Εν ταύτῃ οὖν τῇ μεγαλωνύμῳ σὺν ἡμῖν γενόμενος Ρωμαίων πόλει, τὴν ὑπόσχεσιν ἐπλήρωσε, κατακρίνας μὲν τὰ τῆς ἀσεβοῦς ἐκθέσεως δόγματα, ἑνώσας δὲ ἑαυτὸν διὰ τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας τῇ ἁγίᾳ, καθολικῇ, καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, χάριτι, καὶ συνεργείᾳ τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ· ὦ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Αμήν.

ΤΕΛΟΣ.

* ταῦτα ἀν τοῦ εἰρηκότος, Μαξ. 270.

† πρόθεσίς σου 270.

VARIETAS LECTIONVM.

Pag. 677. supra A 602. habet hanc inscriptionem, Η γενομένη ἐν Αφρικῇ διάλεξις τοῦ ὁσίου Μαξίμου πρὸς Πύῤῥον.

678. A linea 5 προτεθεικότες, 336. habet προστεθεικότες.
10 συστήσασθαι, 602. 270. ὑποστήσασθαι.
B 2 ἀμείβειν 336. ὑπαμείβειν.
4 μομφῆς 336. μέμψεως.

679. C 1 γινώσκομεν, alia præter 270. 336. γινώσκειν.
E 9 ἀλλήλους, 270. ἄλλους.

680. B θέλειν, καὶ ὁρᾶν χρήσεως, μόνῳ 602. 270. θέλοντος ὁρᾶν χρήσεως, ὡς μόνῳ.
in columna Lat. & est eorum effectrix secundum substantiam, simul, &c. potest e Græca lectione marginali sic verti, essentialis ipsius, & effectrix, simul.
B 10 προεπινοούμενον, 602. 339. προσεπινοούμενον.

681. B 9 θεολογίᾳ, al. θεολογίαις.

682. A 6 κοινὸν λέγεις, 270. κοινὸν ἔχειν λέγεις. 602. pro ἔχειν, ἔχει habet.
B 4 ὅτιπερ, 270. 602. ὡς
6 ἤθελεν, 602. 270. ἠθέλησεν.
8 γενόμενα, 270. γινόμενα.

683. E 2 ἑτεροούσιον, al. τὸ ἑτεροούσιον.

684. B 3 602. non habet τῆς, nec paulo post ζωῆς.

685. C 10 αὐτὸ, 602. 270. αὐτὰ.
E 8 αὐτῶν 602. 270. αὐτὸ.
E 11 καὶ εἰ, 602. κἂν εἰ.

686. A 5 Ναὶ, ἡμέτερον, 602. Οὕτως ἔχει.

688. A 5 μόνα, al. μόνον.
B 6 ἐπὶ βουλῆς, al. ἐπιβουλῆς.

689. E 5 τοῦ, 270. τὰς.

691. D 6 τὸν, al. præter 270. non habent.
E 6 καὶ, 270. non habet.

692. A 9 τὸ πῦ, 602. 270. τόπον, al. τὸ πᾶν.
E 5 θεὸς, τοῦτ. 602. 270. θεὸς ἦν τοῦτ.

693. B 4 ἐννάτῳ ψαλμῷ, 602. 270. 339. ἐννάτῳ ᾄδει ψαλμῷ, nec habent paulo post φησὶ.

694. B 1 τοῦ μὴ, 336. τὸ μὴ.
C 6 περὶ 602. 270. πρὸς.
8 ἐν τοῖς, 270. 602. non habent.

696. B 7 ἔχουσι δόγματα, 339. ἔχουσιν, οἱ χάρται δηλονότι, δόγματα.
E 8 αὐτῶν, 339. αὐτοῦ.

697. A 8 αἱρετικῶν, 339. αἱρετικὴν.
B γέγονε, 270. γεγένηται.
C 8 Εἴ τι πρὸς 270. 602. Εἰ πρὸς.

698. D 4 Νεστόριος λέγει, ἕνωσιν. al. Νεστόριος, λέγειν ἕνωσιν.
D 5 ἡ ἕνωσις, 270. 602. non habent.
Νεστόριος, al. non habent.
E 3 τε, 339. δὲ.

699. A 3 τὸ, al. non habent.
D 3 ἡμᾶς, 270. non habet

700. D 2 ἐδείχθη, al. ἀπεδείχθη.
10 μόνον, 339. 270. μόνη.

ἡγνόη

Pag. 702. B 7 ἠγνόησεν ἓν, 602. 270. ἠγνόησε Ν.
E 8 τοῦτο, 270. 602. non habent.
703. A 9 ἄλλην ἓν ϖῦϱ τὸν πατέϱα, &c. omissis his, quæ hac linea, & fere tota sequenti habentur. 270. 602. habent ἄλλης ϖῦϱ, &c. vt infra.
10 θεὸς, al. θεῦ.
704. A 8 ἐνέϱγεια, al. præter 270. 602. ἐνεϱγείας.
C κοινὴ. 602. 270. non habent.
705. B 3 καὶ γάϱ, 602. non habet.
D 8 ὄλισολαὶ, al. præter 602. ὄλισολὴ.
E 2 πάντων, al. præter 336. 339. πάντως.
9 ἀγιωτάτε, al. præter 270. 602. μακαϱιωτάτε.
706. A εἶπαν, al. εἶπον.

FRAGMENTA DIVERSA SVIS LOCIS REDDENDA.

QVOD his diebus acceperimus librum cusum Parisijs, apud Ambrosium Drouart, Anno Domini M.D.XCVIII. *hoc titulo prænotatum,* B. HILARII PICTAVIENSIS *Prouinciæ Aquitaniæ Episcopi, ex opere Historico Fragmenta numquam antea edita.*] *Opportuna occasio a nobis exigit importune, & extorquet etiam, vt nouam hic affigamus appendicem, qua tum nonnullas epistolas ibi positas diu desideratas, ad ampliorem elucidationem historicæ veritatis, suis singulis reddendas locis aptemus; tum etiam vt (quod maioris momenti est) quædam fragmenta, non suis auctoribus adscripta,*
B *quibus, ingenti veritatis præiudicio, Liberius Papa maximam calumniam patitur, in lucem apertissimam vendicemus. Porro hac etiam bene vsi occasione adiecimus alia, tum ad Tertium, tum ad Quartum tomum spectantia, satius existimantes hic non suo loco edere, quam non edita deperire. Curet Typographus, vt hic saltim cusa, lector, hæc habeat, quousque in recentiori editione, ipse suis singula locis in textu restituat.*

Tom. 3. Annal. Rom. edit. posterioris pag. 566. B *vers.* 3. *vel Plantiniana nouissima ead. pag. & ver. ibi* reliqua desunt in exemplari. *quibus hæc addas*: accidit vero tandem his diebus, vt eam diu expectatam numquam acceptam, cusam viderimus in nuper edito Parisijs libello, sub titulo Hilarij Fragmentorum, depromptam ex bibliotheca Petri Pithoei, editamq. studio Nicolai Fabri viri ornatissimi ac disertissimi, quæ sic se habet[a]: *a Hilar. frag. lib. 1. pag. 1.* *16.17.*

Incipit exemplum epistulæ factæ ad Iulium Vrbis Romæ Episcopum: Iulio Episcopo a
C Synodo directa.

Quod semper credidimus, etiam nunc sentimus: experientia enim probat & confirmat quæ quisque auditione audiuit. Verum est enim quod beatissimus magister Gentium Paulus Apostolus de se locutus est: quamquam vtique quia in ipso Dominus Christus habitauit, dubitari non possit Spiritum sanctum per animam eius locutum & organum corporis personasse. Et tu itaque, dilectissime frater, corpore separatus, mente concordi ac voluntate adfuisti. & honesta fuit & necessaria excusatio absentiæ, ne aut lupi schismatici furtum facerent & raperent per insidias, aut canes hæretici rabido furore exciti insani oblatrarent, aut certe serpens diabolus blasphemiorum venenum effunderet. Hoc enim optimum & valde congruentissimum esse videbitur, si ad caput, id est ad Petri Apostoli sedem, de singulis quibuscumque prouincijs Domini referant sacerdotes.

D Quoniam ergo vniuersa quæ gesta sunt, quæ acta, quæ constituta, & chartæ continent, & viuæ voces charissimorum fratrum & compresbyterorum nostrorum Arcydami & Filoxeni, & charissimi filij nostri Leonis diaconi verissime & fideliter exponere potuerunt, pene superuacuum videatur eadem his inserere litteris. Patuit apud omnes qui conuenerunt ex partibus Orientis, qui se appellant Episcopos (quamquam sint ex his certi auctores quorum sacrilegas mentes Ariana hæresis pestifero tinxit veneno) diu tergiuersatos propter diffidentiam ad Iudicium venire noluisse, tuamq. & nostram reprehendere communionem, quæ nullam habebat culpam, quia non solum octoginta Episcopis testantibus de innocentia Athanasij pariter credidimus, sed & conuenti per presbyteros tuos & per epistulam a Synodo quæ futura erat in vrbe Roma, venire noluerunt: & satis erat iniquum, illis contemnentibus, tot sacerdotibus testimonium perhibentibus, Mar-
E cello & Athanasio denegare societatem.

Tria fuerunt quæ tractanda erant. Nam & ipsi religiosissimi Imperatores permiserunt, vt de integro vniuersa discussa disputarentur, & ante omnia de sancta fide & de integritate veritatis quam violauerunt. Secunda de personis, quos dicebant esse deiectos de iniquo iudicio, vt si potuissent probare iusta fieret confirmatio. Tertia vero quæstio, quæ vere quæstio appellanda est, quod graues & acerbas iniurias, intolerabiles etiam & nepharias contumelias Ecclesijs fecissent, cum raperent Episcopos, presbyteros, diaconos & omnes clericos in exilium mitterent, ad deserta loca traducerent, fame, siti, nuditate, & omni egestate necarent: alios clausos carcere, & squalore & putore conficerent: nonnullos ferreis vinculis ita, vt ceruices eis arctissimis circulis strangullarentur: denique ex ipsis quidam vincti in eadem iniusta defecerunt pœna: quorum ambigi non potest martyrio glorioſam mortem extitisse. adhuc quoque audent quosdam retinere: nec vlli causa fuit

criminis, nisi quod repugnarent & clamarent quod execrarentur Arianam & Eusebij A
hæresim, & nollent habere cum talibus communionem, qui autem sæculo seruire noluerunt, *prodesse, & qui ante fuerant deiecti non solum recepti sunt, sed etiam ad clericam dignitatem promoti, & receperunt præmium falsitatis.

Quid autem de impijs & de imperitis adolescentibus Vrsacio & Valente statutum sit, accipe, beatissime frater: Quia manifestum erat hos non cessare adulterinæ doctrinæ lethalia semina spargere, & quod Valens relicta Ecclesia aliam inuadere voluisset eo tempore quo seditionem commouit, vnus ex fratribus nostris, qui fugere non potuit Viator obrutus & conculcatus in eadem Aquileiensium ciuitate die tertia defecit. Causa vtique mortis Valens qui perturbauit, qui sollicitauit. Sed ea quæ beatissimis Augustis significauimus, cum legeritis, facile peruidebitis nihil nos prætermisisse, quantum ratio patiebatur: & ne molesta esset longa narratio, qui fecissent & commisissent, insinuauimus. B

Tua autem excellens prudentia disponere debet vt per tua scripta qui in Sicilia, qui in Sardinia, qui in Italia sunt fratres nostri, quæ acta sunt & quæ definita cognoscant, & ne ignorantes eorum accipiant litteras communicatorias, id est, epistolia, quos iusta sententia redarguit. Perseuerent autem Marcellus, Athanasius & Asclepius nostra communione, quia obesse eis non poterat iniquum iudicium, & fuga, & tergiuersatio eorum, qui ad Iudicium omnium Episcoporum qui conuenimus, venire noluerunt. Cetera, sicuti superius commemorauimus, plena relatio fratrum quos sincera charitas tua misit, vnanimitatem tuam perdocebit. Eorum autem nomina qui pro facinoribus deiecti sunt, subijcere curauimus, vt sciret eximia grauitas tua qui essent communione priuati, vti ante prælocuti sumus. Omnes fratres & Coepiscopos nostros litteris tuis admonere digneris, C
ne epistolia, id est, litteras communicatorias eorum accipiant.

NOMINA HAERETICORVM.

Vrsacius a Singiduno
Valens a Mursa
Narcissus ab Ieropoli
Stephanus ab Antiochia
Acacius a Cæsarea
Menofantus ab Efeso
Georgius a Laodicia.

Sequitur in libro edito series Episcoporum Orthodoxorum, in qua vndesexaginta tantum recensiti numerantur, cum tamen longe numerosiorem fuisse eum Conuentum, superius haud dubijs assertionibus sit demonstratum. D

Addiderunt his Patres -

Tom. 3. Annal. edit. Rom. secundæ, pag. 581. A 2 *ibi* adsciscere satagebant *his hæc adde*: Sed opportune accidit, vt ex antiquitatum promptuario Petri Pithoei reperta sit ipsa integra epistola Pseudosynodi Sardicensis, cuius sæpe meminit (vt vidisti) S. Augustinus: inest posteriori libro, velut appendix ad scriptum a S. Hilario librum de Synodo Ariminensi, quem fideliissimus eius contubernalis Nicolaus Faber, nuper edidit. Quod igitur eius epistolæ, quam vt ab hæreticis factam S. Augustinus damnat, Ecclesiasticæ antiquitatis studiosis plenius cognoscendæ semper fuerit desiderium: hic tibi eam describendam curauimus. At licet vel ex translatione facta ab inerudito homine Latinarum litterarum, vel a describentibus eam librarijs dormitantibus, atque etiam ex nimia vetustate ipsa mendis obsita videatur: erit plane vt ex ipsa vel eam capias vtilitatem, vt consuetum morem cognoscas hæreticorum, qui quo minus veritate pollent, eo amplius calumnijs E
atque mendacijs nituntur, vt non mireris si tantas in Romanos Pontifices coaceruant calumnias Nouatores, cum videris hos in magnum Athanasium, S. Prothogenem, S. Iulium Romanum Pontificem, S. Paulum Constantinopolitanum Episcopum, Osium tum temporis probatissimum, & sanctum Maximum Episcopum Treuerensem calumniarum plaustra vexisse, & mendaciorum sarcinis oneratse nauigia, adeo vt & quæ ipsi fecissent, adscribere Catholicis non sint veriti. Sed accipe eam, cuius sic se habet inscriptio[a]:

[a] *Hilar. frag. lib. 2. pag. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.*

Incipit Decretum Synodi Orientalium apud Serdicam Episcoporum a parte Arianorum, quod miserunt ad Africam.

Gregorio Alexandriæ Episcopo, Anfioni Nicomediæ Episcopo, Donato Carthaginis Episcopo, Desiderio Campaniæ Episcopo, Fortunato Neapolis Campaniæ Episcopo, Eutichio Ariminiadeno Campaniæ Episcopo, Maximo Salonarum Dalmatiæ Episcopo

A scopo, Sinferunti, & omnibus per orbem terrarum consacerdotibus nostris, presbyteris & diaconibus, & omnibus qui sub cœlo sunt in Ecclesia sancta Catholica Episcopis, qui a diuersis Orientalium prouincijs, id est, prouincia Thebaida, & prouincia Palæstina, Arabia, Fenice, Syria, Mesopotamia, Cilicia, Isauria, Cappadocia, Gallacia, Ponto, Bithinia, Pamphilia, Paflagonia, Caria, Frigia, Pisidia, & ex insulis Cycladum, Lydiæ, Asiæ, Europæ, Helespontu, Thraciæ, Hæmimontu, ad ciuitatem Serdicam congregati Concilium celebrauimus, in Domino æterna salus.

Est quidem nobis omnibus indeficiens oratio, dilectissimi fratres, primo vt sancta Domini & Catholica Ecclesia dissensionibus omnibus & sciſmatibus carens, vnitatem spiritus & vinculum charitatis vbique conseruet per fidem rectam: sed & vitam immaculatam quoque tenere, amplecti, custodire, seruare omnibus inuocantibus Dominum est
B quidem iustum, præcipue Episcopis, qui Ecclesijs sanctis præsumus. Secundum, vt Ecclesiæ regula sanctaq. parentum traditio atque iudicia in perpetuum firma solidaq. permaneant, nec nobis semper * gentibus, sectis, traditionibusq. peruersis, maxime in constituendis Episcopis, vel in exponendis, aliquando turbetur, quominus teneat Euangelica sanctaq. præcepta: & quæ sanctis & beatissimis Apostolis iussa sunt & a maioribus nostris atque a nobis ipsis in hodiernum vsque seruata sunt, & seruantur. *

Extitit namque temporibus nostris Marcellus quidam Gallaciæ hæreticorum omnium execrabilior pestis, quique sacrilega mente, ore profano perditoq. argumento velit Christi Domini regnum perpetuum, æternum & sine tempore disterminasse, initium regnandi accepisse Dominum dicens ante quadringentos annos, finemq. ei venturum simul cum mundi occasu. Etiam hoc afferere cœpti temeritate conatur, quod in corporis conceptio- CONTRA MARCELLVM ANCYRANVM.
C ne tunc factus sit imago inuisibilis Dei, tuncq. & panis, & ianua, & vita effectus. eadem hæc non solum verbis nec loquacitatis assertione confirmat, sed totum quicquid fuerat sacrilega mente conceptum blasphemoq. ore prolatum, concupiscentia* nitenti, libro * blasphemijs & execrationibus pleno indens, etiam alia multa peiora, calumniam in ipsis faciens diuinis scripturis cum sua interpretatione & scelerata mente, quæ contra illis ex suo pestifero sensu applicabat. quibus ex rebus aperte manifesteq. constitit hæreticus: quique assertiones suas quibusdam squaloribus miscens nunc falsitatibus Sabellij, nunc malitiæ Pauli Samosatensis, nunc blasphemijs Montani hæreticorum omnium ducis aperte permiscens, vnamq. confusionem de supradictis faciens, vt impudens Galata in aliud Euangelium declinauit, quod non est aliud, secundum quod beatus Paulus tales condemnans ait: Et si Angelus de cœlo aliter annunciauerit vobis, quam quod accepistis,
D anathema sit.

Magna autem fuit parentibus atque maioribus nostris sollicitudo de supradicta prædicatione sacrilega. Condicitur namque in Constantinopolim ciuitatem sub præsentia beatissimæ memoriæ Constantini Imperatoris, Concilium Episcoporum qui ex multis Orientalium prouincijs aduenerunt, vt hominem malis rebus imbutum salubri consilio reformarent, & ille admonitione sanctissima correptus a prædicatione sacrilega discederet: quique increpantes illum & exprobrantes, necnon charitatis affectu postulantes multo tempore nec quicquam proficiebant. Namque post vnam & secundam multasq. correptiones, cum nihil proficere potuissent (perdurabat enim & contradicebat rectæ fidei, & contentione maligna Ecclesiæ Catholicæ resistebat) exinde illum omnes horrere ac vitare cœperunt: & videntes quoniam subuersus est a peccato, & est a semetipso damnatus,
E actis eum Ecclesiasticis damnauerunt, ne vlterius oues Christi pestiferis contactibus magis macularet. Tunc namque etiam eius aliquos prauissimos sensus contra fidem rectam Ecclesiamq. sanctissimam, propter memoriam posterorum cautelamque, suis sanctissimis scripturis in archiuo Ecclesiæ condiderunt.

Sed hæc quidem secundum impietatem Marcelli hæretici prima fuerunt. peiora sunt deinde subsecuta. Nam quis fidelium credat aut patiatur ea, quæ ab ipso male gesta atque conscripta sunt, quæque digne anathematizata sunt? Nam cum ipso Marcello a parentibus nostris in Constantinopolim ciuitatem. * Namque liber sententiarum ex- *
tat in ipsum ab Episcopis conscriptus, in quo libro etiam isti, qui nunc cum ipso sunt Marcello atque illi fauent, id est Prothogenes Sardicæ ciuitatis Episcopus & * Siracusanus *
in ipsa sententia manu propria conscripserunt, quorum manus valens testatur fidem sanctissimam nullo genere mutandam, nec Ecclesiam sanctam prædicatione falsa subuerten-

dam, ne hoc modo pestes ac lues animalium omnibus grauissima importetur, Paulo di- A
cente: Siue nos, siue Angelus de cœlo aliter annunciauerit vobis, quam quod accepistis, anathema sit. Vehementer autem admirati sumus, quatenus eum qui aliter quam in vero est, audet Euangelium prædicare, quidam qui se Ecclesiasticos esse volunt, facile ad communionem recipiunt, nec blasphemias eius quæ in ipsius libro signatæ sunt, inquirentes, nec illis qui solliciti cuncta inuestigauerunt, & inuenientes iuste damnauerunt, consensum accommodare voluerunt. Etenim Marcellus cum apud suos hæreticus haberetur, peregrinationis auxilia requisiuit, scilicet vt & illos falleret qui & ipsum & eius scripta pestifera ignorarent. Sed quicquid apud illos agit, impia sua scripta sensusq. profanos occultat, falsa pro veris opponens, quæstum sibi de simplicibus atque innocentibus fecit.

Quique sub prætextu Ecclesiasticæ regulæ multos Ecclesiæ pastores induxit, eosq. in B
suam redigens potestatem, Sabellij hæretici sectam inducens callida fraude decepit, restaurans Pauli Samosatensis & artes & dolos. Mixta enim est omnium hæreticorum sectis Marcelli extranea traditio, sicut supra memoratum est. Vnde conuenerat omnes Ecclesiæ sanctæ præpositos memores dictorum Domini Christi dicentis: Cauete vos a pseudoprophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: a fructibus eorum cognoscetis eos, vitare ab huiusmodi & horrere, nec illis facile communicare, agnoscere illos ex actibus suis, atque ex eorum scriptis sacrilegis prædamnare. Nunc vero vehementer metuimus, ne nostris temporibus compleatur quod scriptum est: Cum dormiunt homines, venit inimicus & spargit zizania inter frumentum. Cum enim non vigilant hi, quos vigilare oportet in custodia Ecclesiæ, falsa verba nutantia, funditus id quod rectum est, vertunt. C

Quapropter nos qui plene ex libro Marcelli, eius sectam sceleraq. cognouimus, scripsimus vobis, dilectissimi fratres, vt neque Marcellum, neque eos qui illi iunguntur ad communionem sanctæ Ecclesiæ admittatis. memores quoque sitis Prophetæ Dauid dicentis: Dixi eis qui faciunt facinus, ne feceritis facinus, & delinquentibus, ne exaltaueritis cornu. Nolite in altum tollere cornu vestrum: ne loquamini aduersus Dominum iniqua. Et credite Salomoni dicenti: Nolite transferre terminos æternos, quos constituerunt patres vestri. Quæ cum ita sint, nolite supradicti Marcelli prauissimi sequi errores, & ea quæ ab ipso iniusta prædicatione contra Dominum Christum inuenta traditaq. sunt, prædamnate, ne blasphemijs sceleribusq. etiam ipsi participes sitis. Sed propter compendium, & hactenus de Marcello.

Verum de Athanasio quondam Alexandriæ Episcopo accipite, quæ gesta sunt. Accu- D
satus & grauiter iuxta Deum sacrilegus, & iuxta mysteria Ecclesiæ sanctæ prophanus, quique proprijs manibus comminuit poculum Deo & Christo dicatum, ipsumq. altare venerandum confregit, sedemq. sacerdotalem subuertit ipse, atque ipsam basilicam, Dei domum, Ecclesiam Christi demolitus vsque ad solum est. Presbyterum vero ipsum virum grauem & iustum, nomine Narchen tradidit custodiæ militari. Accusatus præterea est de iniurijs, violentia, cæde, atque ipsa Episcopi internecione, quique etiam diebus sacratissimis Paschæ tyrannico more sæuiens, Ducibus atque Comitibus iunctus: quique propter ipsum aliquos in custodiam recludebant, aliquos vero verberibus flagellisq. vexabant, ceteros diuersis tormentis ad communionem eius sacrilegam adigebant (nec actus commissi vmquam ab innocentibus fuerant) sperans hoc modo suos suamq. præualere posse factionem, vt per Duces & Iudices, perq. carceres ipsos, verbera diuersaq. tormenta E
inuitos ad communionem suam cogeret, nolentes adigeret, repugnantes atque resistentes sibi tyrannico more terreret. Erant quidem illa grauia & acerba ab accusatoribus obiecta.

Nam propter hæc necessario Concilium apud Cæsaream Palestinam primo videtur esse condictum: & cum minime ab ipso vel ab satellitibus ad supradictum Concilium occurreretur, post alterum annum in Tyro, propter eius facinora necessario iterum celebratur. Aduenerunt Episcopi de Macedonia, & de Pannonia, Bithynia, & omnibus partibus Orientis, Imperatoris iussione constricti, quique * Actis Athanasij flagitia criminaq. cognoscentes, non passim nec temere accusatoribus credunt, sed suo de Concilio illustres & laudabiles Episcopos eligunt, atque in rem præsentem vbi res gestæ erant, de quibus arguebatur Athanasius, mittunt: quique oculata fide cuncta aspicientes atque vera co-

A ra cognoscentes ad Concilium redeunt, eiusq. crimina, quæ ab accusatoribus obijciebantur, suo testimonio vera confirmant. Vnde in præsentem Athanasium dignam pro criminibus sententiam dicunt. Propter quod Tyro fugiens, Imperatorem appellat. Audit etiam Imperator, quique interrogatione habita, omnia eius flagitia recognoscens, sua illum sententia in exilium deportauit. His ergo ita cedentibus rebus, cum Athanasius damnatus digne, in exilio haberetur ob meritum facinorum suorum, sacrilegus in Deum, in mysteria sacra prophanus, in basilicæ demolitione violentus, in Episcoporum exitijs innocentiumq. fratrum persecutor horrendus, ab omnibus Episcopis in reijciendis malis seruatur auctoritas legis, canon Ecclesiæ, & Apostolorum sancta traditio.

Sed dum Athanasius post damnationem suam reditum sibi de exilio compararet, de Gallia ad Alexandriam post plurimum tempus aduenit: quique præterita in nihilum du-
B cens, acrius in nequitia præualebat. Nam comparatione sequentium, leuia sunt quæ ab ipso prima commissa sunt. Etenim per omnem viam reditus sui Ecclesiam subuertebat, damnatos Episcopos aliquos restaurabat, aliquibus spem ad Episcopatus reditum promittebat: aliquos ex infidelibus constituebat Episcopos, saluis & permanentibus integris sacerdotibus per pugnas & cædes Gentilium nihil respiciens leges, desperationi tribuens totum: vnde per vim, per cædem, per bellum, Alexandrinorum basilicas deprædatur. Constituto iam in eius locum ex iudicio Concilij sancto & integro sacerdote, vt barbarus hostis, vt pestis sacrilega, adductis Gentilium populis Dei templum incendit, altare comminuit, & clam exit de ciuitate, occulteq. profugit.

Sed de Paulo Constantinopolitanæ ciuitatis quondam Episcopo post reditum exilij sui si quis audierit, perhorrescet. Fuere namque & in Ancyra prouincia Gallaciæ post re-
C ditum Marcelli hæretici, domorum incendia & genera diuersa bellorum: nudi ab ipso ad forum trahebantur presbyteri, & (quod cum lachrymis luctuq. est dicendum) consecratum Domini corpus ad sacerdotum colla suspensum palam publiceq. prophanabat, virgines q. sanctissimas Deo Christoq. dicatas publice in foro, mediaq. in ciuitate, concurrentibus populis, abstractis vestibus, horrenda fœditate nudabat. Sed in ciuitate Gaza prouinciæ Palæstinæ, post reditum suum Asclepas altare comminuit, multasq. seditiones effecit. Præterea Adrianopoli Lucius post reditum suum sacrificium a sanctis & integris sacerdotibus confectum (si fas est dicere) canibus proijciendum iubebat. Igitur cum hæc ita sint, numquidnam lupis tantis ac talibus oues Christi adhucusque credimus, & membra Christi, membra fornicatoriæ faciemus? absit.

Nam postea Athanasius peragrans per diuersas partes orbis terrarum, scilicet seducens
D aliquos, per suam fallaciam adulationemq. pestiferam decipiens innocentes Episcopos qui eius facinora ignorabant, vel Aegyptios aliquos eius actus ignorantes, scripta a singulis emendicando, Ecclesias pacificas perturbabat, aut ipse sibi nouas pro sua voluntate * Nihil tamen hoc valere potuit ad iudicium iamdudum a sanctissimis & inlustribus ** Episcopis consecratum. Non enim commendatio eorum, qui nec in Concilio Iudices fuerunt, nec Concilij iudicium habuerunt aliquando, nec præsentes cum supradictus Athanasius audiretur, fuisse noscuntur, aut valere illi potuit, aut prodesse. Denique cum sibi hæc incassum proueniisse cognosceret, ad Iulium Romam perrexit, sed & ad Italiæ quosdam ipsius partis Episcopos, quos seducens per epistularum falsitatem, ab eisdem perfacile in communione receptus est. Deinde cœpere illi non tam pro ipso, quam pro suis actibus laborare, quod illi pertemere credendo communicauerant. Etenim si fuerant illæ
E litteræ aliquorum, non tamen eorum qui Iudices fuerant, aut in Concilio adsederant: quæ quidem etiam si essent aliquorum, temere illi fidem * proferunt credere noluerunt: * Ideo quia & alij quique * in prætorium pro suis facinoribus detecti sunt, nunc cum Marcello & Athanasio coniuncti sunt. *

Decimus autem Asclepas ante decem & septem annos Episcopatus honore discinctus est. deinde Paulum & Lucium & quotquot talibus coniuncti sunt, circumeuntes simul exteras regiones, persuadebant Iudicibus non esse credendum illis qui in eos digne sententiam protulerunt, vt hoc genere commercij sibi quendam ad Episcopatus reditum procurarent. Nec in ipsis locis in quibus peccauerant, nec in proximis, vel vbi accusatores habebant, se defendebant, sed iuxta peregrinos & longe a regionibus suis positos, ignorantes gestorum fidem, iustam sententiam conabantur perfringere, ad illos referentes actus suos qui illos per omnia nesciebant. Astute hoc faciunt. Scientes enim de Iu-

dicibus, de accusatoribus, de testibus multos decessisse, post tot tantasque sententias, A
putauerunt aliud restaurare Iudicium, volentes apud nos causam dicere, qui neque illos
excusauimus, neque iudicauimus. Qui enim iudicauerunt iam ad Dominum perrexere.
* Voluerunt autem etiam Orientalibus Episcopis * & veniunt pro Iudicibus defensores, pro
defensoribus rei, eo tempore cum eorum defensio non valebat: maxime cum tunc defen-
di minime potuerunt, quando illos accusatores sui faciem ad faciem arguebant, nouam
legem introducere putauerunt, vt Orientales Episcopi ab Occidentalibus iudicarentur.
Et volebant Ecclesiæ iudicium per eos posse constare, qui non tam illorum miserebán-
* tur, quam actibus suis. *

Hoc itaque nephas quoniam numquam recepit Ecclesiastica disciplina, quæsumus, di-
lectissimi fratres, vt sceleratam perniciem conatusque mortiferos perditorum, nobiscum
etiam ipsi damnetis. Etenim cum adhuc esset Episcopus Athanasius, Asclepam depositum B
sua sententia ipse damnauit: sed & Marcellus similiter illi numquam communicauit: Paulus vero Athanasij expositioni interfuit, manuq. propria sententiam scribens, cum ceteris eum etiam ipse damnauit: & quamdiu quisque eorum Episcopus fuit, sua iudicia confirmauit, sed cum diuersis ex causis diuersisque temporibus singuli eorum digne de Ecclesia, suis pro meritis pellerentur, maiorem concordiam vna conspiratione fecerunt, donantes sibi quisque delicta quæ cum Episcopi essent, pro auctoritate diuina damnarunt. Namque quando Athanasius in Italiam & Galliam pergens sibi iudicium comparauit, post mortem aliquorum accusatorum, testium, Iudicumque, & credidit posse se denuo tempore audiri quod eius flagitia vetustas temporis obscuraret, cui consensum commodantes, non recte, Iulius vrbis Romæ Episcopus, Maximus, & Ossius ceterique complures ipsorum Concilium apud Serdicam fieri ex Imperatoris benignitate sumpse- C
runt, occurrimus ad Serdicam litteris Imperatoris conuenti: quo cum veniissemus, didicimus in media Ecclesia Athanasium, Marcellum omnes sceleratos Concilij sententia pulsos, & merito singulos pro suis facinoribus prædamnatos, cum Ossio & Prothogene sedere simul & disputare, & quod est deterius, diuina mysteria celebrare. Nec confundebatur Prothogenes Serdices Episcopus communicare Marcello hæretico, cuius & sectam & reprobum sensum in Concilio quater sententijs Episcoporum subscribens, propria voce ipse damnauerat. Vnde manifestum est quia sese ipse sua sententia condemnauit, cum se illi communicando participem fecit.

Verum nos tenentes Ecclesiasticæ regulæ disciplinam, & volentes miseros in aliquantulum viuere, mandauimus illis qui cum Prothogene & Ossio fuerunt, vt de suo cœtu
damnatos excluderent, neque peccatoribus communicarent: deinde vna nobiscum au- D
dirent ea quæ a patribus nostris contra ipsos in præteritum fuerant iudicata; (nam liber Marcelli non expectabat accusationem, per se enim aperte hæreticus noscebatur:) & ne
** falsis suggestionibus crederent, * non eorum quisquam prauissimam mentem propter
* locum Episcopatus obscurant. * At illi contra hæc resistebant, qua ratione, nescimus: nec se voluerunt ab ipsorum communione secernere, confirmantes Marcelli hæretici sectam, & facinora Athanasij ceterorumq. scelera fidei Ecclesiasticæ paciq. præponebant.

His itaque cognitis nos octoginta Episcopi, qui propter pacem confirmandam Ecclesiæ ex diuersis longinquisque prouincijs cum ingenti exitu & labore ad Serdicam veneramus, videntes hæc non sine lachrymis ferebamus. Leue enim non erat quod a se eos dimittere omnino negabant quos Patres nostri merito suis pro criminibus ante damnarunt.
His itaque communicare nephas duximus, neque cum prophanis voluimus sancta Do- E
* mini sacramenta miscere, seruantes & tenentes regulam Ecclesiasticæ disciplinæ. Nam
* vt supradictos Ossium a se Prothogenemque non dimitterent, conscientia forte mala
* quam sibi eorum vnusquisque debebat * nudari aliquo quam adpalam fieri magnopere pertimescebant: nec sic in eis audebat eorum aliquis sententiam dicere, ne & se ipse damnaret quod illis contra interdictum communicassent, quibus communicare nullo genere oporteret. Verum nos iterum illos atque iterum rogabamus, ne firma solidaq. concuterent, ne subuerterent legem, nec iura diuina turbarent, ne cuncta confunderent, atque traditionem Ecclesiæ, ne quidem modica pace, frustrarent: sed nec nouam sectam inducerent, aut Orientalibus Episcopis Concilijsq. sanctissimis de Occidente venientes aliqua in parte præponerent. At illi contra despicientes hæc, nobis minabantur, & se Athanasium & ceteros sceleratos vindicaturos pollicebantur. quasi vero aliud facere aut di-

cere

A cere possint, qui sceleratos omnes ac perditos in suum consortium reciperent. Præterea, ingente hoc tumore proponunt, audacia potius ac temeritate quam legitima ratione possessi. Videntes enim quod ij qui damnatos recipiunt, in offensam crimenq. occurrunt, vt violatores cœlestium legum, tali auctoritate iudicium constituere conabantur, vt sese Iudices Iudicum dicere vellent, atque eorum qui iam cum Deo sunt, si fas est sententiam refricare. Nos vero rogabamus illos per plurimos dies, vt a se damnatos abijcerent, & se Ecclesiæ sanctæ coniungerent, atque Patribus vera dicentibus consensum accommodarent. Sed illi se hoc facturos omnino negabant.

Altercantibus igitur nobis, emerserunt quinque Episcopi ex partibus nostris, qui su- *
perstites de sexto numero eorum qui ad Mareotam directi fuerant, remanserant, & talem illis optionem proponunt: mittendos esse ex vtroque Concilio Episcopos aliquos ad
B loca in quibus Athanasius scelera flagitiaq. commisit, vt sub testificatione Dei, cuncta fideliter scriberent: & si falsa inuenta fuerint quæ Concilio nunciauimus, ipsi damnemur, nec Imperatoribus, nec Concilio, nec cuiquam Episcopo conqueramur. Quod si verum constiterit, quod ante diximus, ad numerum nostrum ex vobis quod delegistis, id est, qui Athanasio post damnationem communicauerunt, sed & eos qui Athanasio & Marcello fautores defensoresq. sunt exponamus, nec Imperatoribus, nec Concilio, nec cuiquam Episcopo aliqui vestrum conquerantur. Hanc optionem a nostris propositam Ossius & Prothogenes omnesq. eorum socij suscipere timuerunt. Immensa autem confluxerat ad Sardicam multitudo sceleratorum omnium ac perditorum aduentantium de Constantinopoli, de Alexandria, qui rei homicidiorum, rei sanguinis, rei cædis, rei latrociniorum, rei prædarum, rei spoliorum nefandorumq. omnium sacrilegiorum, crimi-
C num rei, qui altaria confregerunt, ecclesias incenderunt, domosq. priuatorum compilauerunt, prophanatores mysteriorum Dei proditoresq. sacramentorum Christi, qui impiam sceleratamq. hæreticorum doctrinam contra Ecclesiæ fidem adserentes, sapientissimos presbyteros Dei, diacones, sacerdotes atrociter demactauerunt: & eos omnes secum collectos in suo conuenticulo habuerunt Ossius & Prothogenes, eosque honorantes, nos omnes diacones & sacerdotes Dei despiciebant, quia nec ipsi volebamus talibus aliquando coniungi, ijque vulgo omnibusq. gentibus, id quod inter nos fuerat, referebant, pro veris falsa fingentes, nec discordiam inter nos ex causa Dei ortam, sed ex humana præsumptione narrabant, diuinis humana miscentes & Ecclesiasticis rebus priuatas adiungentes, ciuitatis nobis concentum seditionemq. conflarunt, dicentes nos grauem schismate ciuitati importasse iniuriam, nisi illis (quod nephas erat) communicaremus:
D & hæc frequenter acclamabant. Nos enim omnino illis communicare noluimus, nisi eos quos damnauimus, proiecissent, & dignum honorem Concilio Orientis tribuerent.

Quæ vero ipsi egerint, vel quale Concilium habuerint, hinc addiscere poteritis. Nam Prothogenes (sicut supra diximus) apud Acta anathematizans Marcellum & Paulum, postea eos in communionem suscepit. Dionysium vero ab Edica prouinciæ Achaiæ quem ipsi exposuerunt, in Concilio habuerunt simul secum & exponentes & expositi, Iudices & rei communicantes mysteria diuina pertractant. Bassum autem de Diocletiana ciuitate in flagitijs sceleribusq. detectum, & merito de Syria deportatum, ordinauerunt Episcopum, quique apud ipsos sceleratius viuens detectus & ab ipsis damnatus, cum ipsis hodie videtur esse coniunctus. Et quia Ioan. Thessalonicensis Prothogeni frequenter probra multa criminaq. obiecit, quod diceret illum concubas & habuisse & habere, cui
E communicare numquam voluit, nunc vero in amicitiam receptus quasi peiorum consortio expurgatus, apud ipsos habetur vt iustus. Asclepas autem cum ad Constantinopolim ciuitatem propter Paulum veniisset, post immanitatem rerum atrocitatemque, commisit quæ media in Ecclesia Constantinopolitana gesta sunt, post mille homicidia quæ altaria ipsa humano sanguine coinquinauerunt, post interfectiones fratrum extinctionesq. Gentilium, hodieq. cum Paulo, cuius causa hæc gesta sunt, communicare non cessat: sed & illi qui per Asclepam Paulo communicant, accipientes ab eodem scripta atque ad illum mittentes.

Ex hac igitur coagulatione atque ex perditorum congregatione quale potuerit celebrari Concilium, in quo flagitia sua non tam puniebant, quam agnoscebant? Non enim secundum nos qui Ecclesijs sanctissimis præsidemus populisq. rectores sumus, donantes & dimittentes quæ ab ipsis nec dimitti vnquam possunt, nec donari; quique etiam Mar-

cello

cello & Athanasio cæterisq. sceleratis flagitia, blasphemia, quæ nephas fuerit dimittere, A
condonarunt, cum scriptum sit: Si peccauerit homo in hominem, orabunt pro eo ad
Dominum: Si autem in Deum peccauerit homo, quis orabit pro eo? Nos autem talem
consuetudinem non habemus, nec Ecclesia Dei. Sed nec hoc docere aliquos patimur,
nec nouas traditiones inducere, ne proditores fidei traditoresq. scripturarum diuinarum
(quod nephas est) dicamur, ne a Domino & ab hominibus condemnemur. Verum illi su-
pradicti etiam hæc aduersus nos machinabantur; & quoniam sciebant nos non posse sibi
scelestorum beneficio communicare: ex scriptis nos Imperatorum terrere putabant, vt
inuitos ad suam communionem traherent, & * spectabunt diuidi totius mundi profundum
Ecclesiæ, æternamq. pacem propter Athanasium & Marcellum, propter quos nomen Do-
mini blasphematur in Gentibus, quos oportebat, si in se aliquid timoris Dei habuissent,
ne turbo iste qui per ipsos natus est, permaneret, a sua prauissima præsumptione vel sero B
discedere, ne ipsorum causa contra sese scinderetur Ecclesia: aut si in ijs qui pro ipsis cer-
tant, metus Dei esset, etiamsi nihil esse damnabile apud ipsos inueniretur, tamen quod
propter ipsos vnitas Ecclesiæ scinditur, & propter insaniam, rabiem, cupiditatemq. ho-
noris pax profunda subuertitur, execrari eos ac perhorrere deberent.

Cum ita res currere videremus, ad suam patriam regredi nostrum vnusquisque decre-
uit: placuitq. nobis de Serdica scribere, & ea quæ gesta sunt, nunciare, nostramq. sen-
tentiam declarare. Nos enim Athanasium & Marcellum, qui in Dominum impie blasphe-
mantes scelerati vixerunt, expositos olim atque damnatos, non possumus iterum in Epi-
scopatus honorem suscipere, quique crucifigentes verum filium Dei, atque illum denuo
publicantes, acerbis ictibus confixerunt. Alter enim ipsorum blasphemando in filium Dei
atque in eius regno, æterna morte mortuus est semel: Alter in corpus Domini mysteria C
eius prophano more atrociter peccans, cæteraq. flagitia immaniter gerens, Episcoporum
sententia eiectus est atque damnatus. Quamobrem quoniam a parentum traditione dis-
cedere non possumus, quia nec talem auctoritatem sumpsit Ecclesia, nec talē potestatem
a Deo accepit, supradictos ad honorem dignitatemq. Ecclesiæ, nec ipsi suscipimus, & su-
scipientes, digne damnamus. Sed nec alios qui aut olim, aut postea merito damnati sunt,
in Ecclesia recipimus, adhærentes legibus Dei traditionibusq. paternis atque Ecclesia-
sticis disciplinis, credentes Prophetæ dicenti: Noli transgredi terminos æternos quos po-
suerunt patres tui. Quare nos numquam fixa solidaq. concutimus, sed magis ea quæ sunt
a parentibus constituta seruamus.

Post multa igitur, dilectissimi fratres, hæc vobis ex aperto mandamus, ne quis vestrum
ab aliquo circumuentus aliquando communicet, id est Ossio, Prothogeni, Athanasio, D
Marcello, Asclepæ, Paulo, Iulio: sed ne cuiquam damnatorum de Ecclesia sancta reiectis,
neque socijs ipsorum qui illis siue per se, siue per scripta communicant. Quare nec vos ad
illos scribere vmquam debetis, nec ab ipsis scripta suscipere.

Iam quod superest, oramus vos, dilectissimi fratres, vt vnitati Ecclesiæ consulatis &
paci perpetuæ, sanctos Episcopos eligatis, in quibus & fides integra & sancta sit vita, ab-
horrentes eos qui pro criminibus suis ab Episcopatus honore distincti sunt, voluntq. ite-
rum recipere locum, quem digne pro suis facinoribus amiserunt; magisq. hos execramini
quos post facinus videtis peiora committere, nec Dominum audire dicentem: Peccasti,
quiesce: Inhibere nesciunt enim & fortiores de sceleribus efficiuntur, & quanto plus in
gurgitem vitiorum mergunt, tanto plus Orbem subuertunt, seditionibus vacantes, bella
persecutionesq. acerrimas sanctis Ecclesijs ingerunt, & tyrannico more populos Domini E
in suum dominium captiuare contendunt. Namque ex his rebus pessimos eorum conatus
agnoscite, quando talem mundo tempestatis procellam induxerunt, vt Orientem prope
totum, Occidentemq. turbarent, vt relinquentes singuli Ecclesiasticas curas, populosq.
Dei deserentes, atque ipsam Euangelij doctrinam postponentes, de longinquo aduenire-
mus senes ætate graues, corpore debiles, ægritudine infirmi, trahebamurq. per diuer-
sa, nostrosq. ægrotantes in itineribus deserebamus propter perpaucos scelestos olim digne
damnatos, primatus Ecclesiæ contra fas appetentes. * geratq. curam de nobis Imperium
atque religiosi Imperatores, Tribuni & Duces diriſſima republica de Episcoporum vita
statuq. exercerentur. Sed nec populi silent. Omnis enim fraternitas omnibus in prouin-
cijs suspensa ac sollicita expectat, in quem finem hæc malorum procella succedat, cursusq.
ipse publicus attritus, ad nihilum deducitur. Et quid pluribus? Ortus, Occasusq. mundi

propter

A propter vnum vel duos paucosq. sceleratos, impie sentientes & turpiter viuentes funditus
subuertitur, & dura sæuaq. tempestate turbatur, in quibus nulla religionis semina resi-
derunt, quæ si habuissent, imitarentur Prophetam dicentem: Tollite & mittite me in
mare, & tranquillabit mare a vobis, quando hæc tempestas propter me facta. Sed ideo
hæc non imitantur, quia nec iustos sequuntur, ita autem sceleratorum omnium duces
quærunt Ecclesiæ Principatum, quasi aliquod tyrannidis regnum. nec hoc propter bonum
quoque iustitiæ inquirunt. Non enim Ecclesijs consulunt, qui leges iuraq. diuina, cete-
rorum decreta dissoluere perconantur. Propterea hanc nouitatem moliebantur induce-
re, quam horret vetus consuetudo Ecclesiæ, vt in Concilio Orientales Episcopi quic-
quid forte statuissent, ab Episcopis Occidentalibus refricaretur: similiter quicquid Oc-
cidentalium partium Episcopi, ab Orientalibus solueretur. Sed hoc ex illo suo prauissimo
B sensu tractabant. Verum omnium Conciliorum iuste legitimeq. actorum decreta firman-
da, maiorum nostrorum gesta consignant. Nam in Vrbe Roma sub Nouato & Sabellio &
Valentino hæreticis factum Concilium, ab Orientalibus confirmatum est: & iterum in
Oriente sub Paulo * Asonus ait quod statutum est, ab omnibus est signatum. * samosateno

Ob quam rem hortamur vos, dilectissimi fratres, considerantes ordinem Ecclesiasticæ
disciplinæ & paci totius orbis consulentes, corripiatis eos qui sceleratis communicant, &
malos de Ecclesijs radicitus amputetis, vt tempestate ruente ipsorum causa innatans Chri-
stus Dominus omnibus imperet ventis, procellisq. maritimis discedere, & tribuat Eccle-
siæ sanctæ pacem perpetuam & quietem. Nos vero nulli iniuriam facimus, sed legis præ-
cepta seruamus. Nam iniuriati grauiter & male tractati sumus, ab ijs qui volebant Eccle-
siæ Catholicæ regulam sua prauitate turbare: sed ante oculos habentes timorem Dei, iu-
C dicium Christi, verum & iustum considerantes, nullius personam accepimus, neque alicui
pepercimus quominus Ecclesiasticam disciplinam seruaremus. Vnde Iulium Vrbis Romæ,
Ossium & Prothogenem, & Gaudentium & Maximinum a Treuiris damnauit omne Con-
cilium secundum antiquissimam legem, vt auctores communionis Marcelli & Athanasij
ceterorumq. sceleratorum, quique etiam homicidijs Pauli Constantinopolitani & cruen-
tis actibus eius communicauerunt. Prothogenem namque esse anathematizatum vna
cum Marcello, subscribendo frequenter sententiæ in ipsum, vel in eius librum inlatæ, qui-
que etiam in Paulum Constantinopolitanum sententiam dederunt, & illi postea commu-
nicauerunt. Gaudentium autem vt immemorem decessoris sui Cyriaci subscribentis sen-
tentijs in sceleratos digne inlatis, commixtumq. criminibus Pauli, quem etiam impuden-
ter defendebat. Iulium vero vrbis Romæ vt principem & ducem malorum, qui primus ia-
D nuam communionis sceleratis atque damnatis aperuit, ceterisq. aditum fecit ad soluen-
da iura diuina, defendebatq. Athanasium præsumenter atque audaciter, hominem, cuius
nec testes nouerat, nec accusatores. Sed Ossium propter supradictam causam & propter
beatissimæ memoriæ Marcum, cui graues semper iniurias inrogauit: sed & quod multos
omnes pro criminibus suis digne damnatos totis viribus defendebat, & quod conuixe-
rit in Oriente cum sceleratis ac perditis. Turpiter namque Paulino quondam Episcopo
Daciæ indiuiduus amicus fuit homini, qui primo maleficus fuerit accusatus, & de Ec-
clesia pulsus, vsque in hodiernum diem in apostasia permanens cum concubinis publice
& meretricibus fornicetur, cuius maleficiorum libros Macedonius Episcopus atque con-
fessor a Mopso, combussit: sed & Eustasio & Quimassio adhærebat pessime & charus
fuit, de quorum vitæ infamia turpi dicendum nihil est: Exitus enim illorum eos omni-
E bus declarauit.

His itaque ac talibus iunctus ab initio Ossius sceleratis semper fauens, contra Eccle-
siam veniebat & inimicis Dei semper ferebat auxilium. Maximinum vero a Treuiris pro-
pter quod collegas nostros Episcopos, quos ad Gallias miseramus, noluerit suscipere, &
quoniam Paulo Constantino * nephario homini ac perdito primus ipse communicauit, & * Constantino-
quod ipse tantæ cladis causa fuit, vt Paulus ad Constantinopolim ciuitatem reuocaretur, politano
propter quod homicidia multa facta sunt. Causa igitur homicidiorum tantorum ipse
fuit, qui Paulum olim damnatum ad Constantinopolim reuocauit. Propter has igitur
causas iustum duxit Concilium, vt Iulium vrbis Romæ & Ossium ceterosq. supra memo-
ratos discingeret atque damnaret.

Quæ cum ita sint, custodire vos ab ipsis & abstinere debetis, dilectissimi fratres, nec
eos aliquando ad communionem admittere: sed nec ipsorum litteras accipere, nec ad il-

los lit-

los litteras dominicas dare. Et quoniam Catholicam & Apostolicam fidem voluerunt in- A
* fringere ij, qui cum Offio erant, inducentesq. nouam sectam * indeo croniti Marcelli mix-
* ta Sabellio & Paulo, Inde * artem necessario ordinauimus Catholicæ Ecclesiæ fidem, quam negauerunt supradicti qui cum Offio sunt & Marcello hæretici induxerunt, consequens est, vt acceptis litteris nostris singuli consensum huic sententiæ commodantes, decreta nostra propria subscriptione signetis. Est autem fides nostra talis.

Credimus vnum Deum Patrem omnipotentem, institutorem & creatorem omnium, ex quo omnis creatura in cœlo & in terra nominatur. Et in vnum genitum filium eius Dominum nostrum Iesum Christum, qui ante æuum ex Patre generatus est, & ex Deo Deus, ex luce lux, per quem facta sunt omnia, quæ in cœlis & quæ in terra visibilia & inuisibilia, sermo qui sit & sapientia, virtus, & vita, & lux vera, qui in nouissimis temporibus propter nos induerit hominem & natus sit de sancta virgine Maria, & crucifixus, & mor- B
tuus, & sepultus sit: tertia die resurrexit a mortuis, & adsumptus in cœlum, sedet in dextra Patris, venturus in fine mundi iudicare viuos & mortuos & reddere vnicuique secundum opera sua. cuius regnum incessabile permanet in æterna sæcula. Est enim sedens in dextera Patris non solum in isto sæculo, sed & in futuro. Credimus in Spiritum sanctum, hoc est in paracletum, quem mittens Apostolis post assumptionem suam in cœlum, misit docens illos & instruens de omnibus, per quem sanctificantur animæ in ipsum fideliter credentes. Credimus & in sanctam Ecclesiam, in remissionem peccatorum, in carnis re-
* de non extantibus esse Filium Dei ita apud Hilarium surrectionem, in vitam æternam. Illos vero qui dicunt * ex id quod non fuit filius Dei: aut ex alia substantia & non ex Deo: aut qui dicunt, fuisse aliquando tempus vel sæculum quando non fuit filius, hæreticos damnat sancta & Catholica Ecclesia. Similiter & illos qui dicunt tres esse Deos, aut Christum non esse Deum, aut ante ea vnum non fuisse C
Christum, neque Filium Dei, aut ipsum Patrem & Filium & Spiritum sanctum, aut non natum Filium, aut non sententia neque voluntate Deum Patrem genuisse Filium, hos omnes anathematizat & execratur sancta & Catholica Ecclesia. Opto vos in Domino bene valere.

Stephanus Episcopus Antiochiæ prouinciæ Sprecilæ opto vos in Domino bene valere.
Olimpius Episcopus Doliceus opto vos in Domino bene valere.
Gerontius Episcopus Lamphaniæ.
Menophantus Episcopus ab Efeso opto vos in Domino bene valere.
* Paulus Episcopus * opto vos in Domino bene valere.
Eulalius Episcopus ab Amantias opto vos in Domino bene valere.
Macedonius Episcopus ab Amarquetias opto vos in Domino bene valere. D
Thelaphius Episcopus a Chalcedonia opto vos in Domino bene valere.
Acacius Episcopus a Cæsarea opto vos in Domino bene valere.
Theodorus Episcopus ab Heraclia opto vos in Domino bene valere.
Quintianus Episcopus a Taxe opto vos in Domino bene valere.
* Aretusa Marcus Episcopus ab Aretijs * opto vos in Domino bene valere.
Cyrotus Episcopus a Roeo opto vos in Domino bene valere.
Eugeus Episcopus a Lisicia opto vos in Domino bene valere.
Antonius Episcopus a Zeumate opto vos in Domino bene valere.
Antonius Episcopus a Docimo opto vos in Domino bene valere.
Dion Episcopus a Cæsarea opto vos in Domino bene valere.
Vitalis Episcopus a Tyro opto vos in Domino bene valere. E
* Germanicia Eudosius Episcopus a Germania * opto vos in Domino bene valere.
* Dionysius Episcopus ab Alexandria * prouinciæ opto vos in Domino bene valere.
Macedonius Episcopus a Iurito opto vos in Domino bene valere.
Eusenius Episcopus ab Dorlani opto vos in Domino bene valere.
Basilius Episcopus ab Anquira opto vos in Domino bene valere.
Proæresius Episcopus a Sinopa opto vos in Domino bene valere.
Eustacius Episcopus ab Epiphania opto vos in Domino bene valere.
Pancratius Episcopus a Pernaso opto vos in Domino bene valere.
Eusemius Episcopus a Pergamo opto vos in Domino bene valere.
Sabinianus Episcopus a Chatimera opto vos in Domino bene valere.
Bitinicus Episcopus a Zelon opto vos in Domino bene valere.

Domi-

A Dominius Episcopus a Palladiano opto vos in Domino bene valere.
Pison Episcopus a Troada opto vos in Domino bene valere.
Cartherius Episcopus ab Aspona opto vos in Domino bene valere.
Filetus Episcopus a Iuliopoli opto vos in Domino bene valere.
Quirius Episcopus a Mareota opto vos in Domino bene valere.
Filetus Episcopus a Cratia opto vos in Domino bene valere.
Thimasarcus Episcopus * opto vos in Domino bene valere.
Eusemius Episcopus a Mignenia opto vos in Domino bene valere.
Quirius Episcopus a Philadelfia opto vos in Domino bene valere.
Pison Episcopus a Vanis opto vos in Domino bene valere.
Timotheus Episcopus * opto vos in Domino bene valere.
B Euthemon Episcopus a Thaneos opto vos in Domino bene valere.
Callenicus Episcopus a Pelusio opto vos in Domino bene valere.
Eusebius Episcopus a Pergamo opto vos in Domino bene valere.
Leucadas Episcopus ab Ilio opto vos in Domino bene valere.
Noconius Episcopus a Troade opto vos in Domino bene valere.
Adamantius Episcopus a Cio opto vos in Domino bene valere.
Eddesius Episcopus a Coo opto vos in Domino bene valere.
Theodolus Episcopus a Neocæsaria opto vos in Domino bene valere.
Sion Episcopus * opto vos in Domino bene valere.
Theogenes Episcopus a Lizia opto vos in Domino bene valere.
Florentius Episcopus ab Anchara opto vos in Domino bene valere.
C Isaac Episcopus a Lueto opto vos in Domino bene valere.
Eudemon Episcopus * subscripsi pro ipso, opto vos in Domino bene valere.
Agapius Episcopus a Therico opto vos in Domino bene valere.
Bassus Episcopus a Car opto vos in Domino bene valere.
Narcissus Episcopus ab Anapoli opto vos in Domino bene valere.
Embracius Episcopus a Nisilecto opto vos in Domino bene valere.
Lucius Episcopus a Babtino opto vos in Domino bene valere.
Nonnius Episcopus a Laudocia opto vos in Domino bene valere.
Pantagatus Episcopus a Gallia opto vos in Domino bene valere.
Flaccus Episcopus ab Ieropoli opto vos in Domino bene valere.
Sysimius Episcopus a Perge opto vos in Domino bene valere.
D Diogenes Episcopus * opto vos in Domino bene valere.
Cresconius Episcopus * opto vos in Domino bene valere.
Nestorius Episcopus * opto vos in Domino bene valere.
Emmonius Episcopus * opto vos in Domino bene valere.
Eugenius Episcopus * opto vos in Domino bene valere.
Antonius Episcopus a Gusia opto vos in Domino bene valere.
Demosilus Episcopus ab Cooe opto vos in Domino bene valere.
Euticius Episcopus a Philopopoli opto vos in Domino bene valere.
Seuerus Episcopus a Cabula opto vos in Domino bene valere.
Timotheus Episcopus ab Anquilo opto vos in Domino bene valere.
Valens Episcopus a Mursa opto vos in Domino bene valere.

E Explicit decretum Synodi Orientalium apud Serdicam Episcoporum a parte Arianorum, quod miserunt ad Africam.] Quo accepto Donatistæ, gloriabantur Concilium Sardicense cum Donato Carthaginensi eorum Episcopo communicasse, ad quod refellendum (vt vidisti superius) laborarunt Catholici, quod nescirent legitimum quodnam fuerit Concilium Sardicense. quasi nonnisi illud spurium in Africam peruenisset, cum germani Sardicensis nulla ad posteros memoria dimanarit. Istud ipsum-

Tom. 3. edit. Rom. posterioris pag. 625. B 7 *post verba ista* in eadem epistola Liberij Papæ ad Constantium postea scripta. *his hæc adde quæ sequuntur*,

Quoniam autem post secundam Romæ cusam Annalium editionem, editus est Parisijs liber sub titulo S. Hilarij De rebus gestis in Concilio Ariminensi, a doctissimo Nicolao Fabro (de quo etiam superius mentio facta est) in quo diuersa fragmenta collecta leguntur, & inter alia epistola Liberij Papæ nomine, ipso fere suæ sedis ingressu conscripta, qua

signi-

significat, Athanasium a sua communione, quod Romam vocatus venire noluisset, reddi- A
tum alienum, quæ plane contraria sunt ijs, quæ modo sunt dicta: reddenda hic eadem est
epistola & de veritate quam exactissima erit habenda discussio. Sic enim ipsa se habet[a]: *a Hilar. frag. lib. 1. pag. 30.*
eiusmodi affixo titulo.

Incipit exemplum epistulæ Liberij Episcopi Vrbis Romæ ad Orientales Episcopos.

Dilectissimis fratribus & Coepiscopis nostris vniuersis per Orientem constitutis, Liberius Vrbis Romæ Episcopus Salutem.

Studens paci & concordiæ Ecclesiarum, postea quam litteras charitatis vestræ de nomine Athanasij & ceterorum factas ad nomen Iulij bonæ memoriæ Episcopi accepi, secutus traditionem maiorum, presbyteros vrbis Romæ Lucium, Paulum, & Helianum, e latere meo ad Alexandriam ad supradictum Athanasium direxi, vt ad vrbem Romam veniret, vt in præsenti, id quod Ecclesiæ disciplina exigit, in eum statueretur. Litteras etiam B
ad eumdem per supradictos presbyteros dedi, quibus continebatur, quod si non veniret, sciret se alienum esse ab Ecclesiæ Romanæ communione. Reuersi ergo presbyteri nunciauerunt eum venire noluisse. Secutus denique litteras charitatis vestræ, quas de nomine dicti Athanasij ad nos dedistis, sciatis his litteris quas ad vnanimitatem nostram* me cum omnibus vobis & cum vniuersis Episcopis Ecclesiæ Catholicæ pacem habere: supradictum autem Athanasium alienum esse a communione mea siue Ecclesiæ Romanæ, & consortio litterarum Ecclesiasticarum.] hactenus Liberij Papæ nomine scripta epistola, cui mox ista subijciuntur in edito codice, ex eodem volumine titulo Hilarij inscripto.

Quid in his litteris non sanctitatis, quid non ex metu Dei eueniens est? &c.] ex his certe intelligas non esse Hilarij verba ista, quibus probatur Athanasij condemnatio per Libe- C
rium facta, sed potius Ariani alicuius, Athanasij damnationem præ ceteris omnibus alijs rebus optantis. Ne tu igitur cum audis hanc contineri epistolam sub sancti Hilarij libello scripto de Synodo Ariminensi, putes ab Hilario intextam in commentario illo: audi Fabrum, de eodem libro vndique decurtato, quid scribat, dum in eumdem quam doctissimam præfationem præmisit, cum inter iteratas sæpe querelas de mutilato sæpe inuento
volumine, ista habet[b]: *b Eodem volum. in præfat. pag. 4. 5.*

Idem etiam perspicere est pagina trigesimaquinta, in qua cum B. Hilarius lucem narrationi suæ allaturam dixisset illam orationem, quam eadem Sardicensis Synodus per Vincentium Capuæ, & Euphratem Coloniæ Agrippinæ Episcopos, Antiochiam vsque ad Constantium missos habuit, magno tamen historiæ detrimento nulla hic extat, sed eius loco quædam Liberij Papæ Romani, & aliorum epistolæ nullo temporis, vel rerum or- D
dine seruato velut in fasciculum congestæ leguntur.] Quod igitur nullam cum superioribus, quæ ex Hilario sunt recitata cohærentiam cum his habere vides, neque ea quæ post eam sequuntur, Hilarij esse possint: quam procul abest, vt nomen Hilarij, ex libro illo Hilarij aliquam ei tribuere quis possit auctoritatem?

Sed idem noster Faber quasi eadem epistola esset Liberij, ista mox subijcit. Nam quæ prima occurrit, a Liberio circa sui Pontificatus initium, quod in annum salutis trecentesimum quinquagesimumtertium incidit, scripta videtur. Par est enim ipsum accusationem coram Iulio præcessore suo inchoatam non diu protraxisse, sed statim vt Pontifex renunciatus est, legatos illos suos ad Athanasium misisse Alexandriam, detrectantemq. iudicium condemnasse.] hæc ipse. Qui quod sciret multa his aduersari, meum hac in re appellat iudicium, & laudibus plus satis ornans ista subijcit: In quo tamen no- E
dus, Deo vindice, id est, ornatissimo illo doctissimoq. Annalium Ecclesiasticorum scriptore dignus subest. Cum enim auctorum omnium scriptis constet, Athanasium iam olim ante Liberium aduersariorum artes versutiasq. detexisse, manifestoq. mendacio traduxisse: quis potuit esse tot Synodis confixorum accusationi, aut tot sententijs absoluti condemnationi locus? Aut quomodo communione sua potuit Athanasio Liberius interdicere, cuius condemnationem ab Orientalibus aliquot Episcopis factam, & ad se Pontificatus sui initio missam, si ratam eam haberet, quemadmodum idem ipse Liberius in epistola ad Constantium, quæ hic edita habetur testis est, accepta eodem tempore septuagintaquinque Episcoporum Aegyptiorum Athanasij innocentiam testante sententia, comprobare noluit? Omitto quod huiusce condemnationis nec Athanasius ipse, qui res suas diligentissime non vno libro complexus est, nec quisquam alius, quod sciam veterum

A rum vsquam meminit.] hæc ipse, quam disertissime disputans, tandem epistolam reddit omni auctoritate vacuam & inanem. Sed subdit de falsitate subdubitans: Falsam autem aut subdititiam esse stylus negat. & præterea cui bono? Adeo verum est illud Tragici.

Απαν δ' ὁ μακρὸς καὶ ἀναρίθμητος χρόνος
Φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται.] hæc ipse quidem & modeste admodum, cum nobis relinquit nodum soluendum, quem ipse ex his quæ præmisit, & alijs addendis soluere facile potuisset, etsi non aliter, eo certe modo, quo Alexander Gordiani nodum præcidendo dissoluit, nimirum negando omnino necessarijs argumentis eam epistolam esse posse Liberij, & ostendere impostura. Quod cum nos certis demonstrationibus reddiderimus manifestum, erit vt nodus iste insita falsitate patescens, sponte soluatur, vt nec indigeat gladio Alexandri.

B Atque in primis ad id quod noster Faber ait: Falsam autem aut subdititiam esse, stylus negat.] id significare volens ipsum stylum redolere antiquitatem, vt longe abesse videatur de impostura suspicio. Sentio id ipsum, contendoq. (si quis & hoc velit) Liberij tempore scriptam; sed quod Liberij sit, nihil est quod affirmare cogat, & plurima sunt quæ omnino negare compellant. Atque illud primum, quod qui eam illis scriptis inseruit, non solum Hilarius non fuisse (vti diximus) demonstretur, sed plane ex Arianis aliquis esse necessario conuincatur; vtpote qui post recitatam ipsam epistolam eam laudet, quæ plurima execratione digna esset, ea enim significat ipse Liberius, se habere pacem cum omnibus Orientalibus, nempe Arianis, Athanasium vero pronunciasse ab omni communicatione alienum. Ista quidem de Liberio, neque ab Hilario, neque ab aliquo quouis Catholico potuerunt vllatenus commendari. Nam Hilarius, cum hæc reuera po-
C stea contigisse nouit, non ita locutus est: Sed quid tunc ipse in Constantium scribens? Vertisti, inquit, vsque ad Romam bellum tuum, eripuisti illinc Episcopum. O te miserum, qui nescio vtrum maiore impietate relegaueris, quam remiseris, cum videlicet compulit Liberium communicare cum Arianis, & Athanasium condemnare.] hæc Hilarius adeo facinora ista detestatus, vt plane non nisi Arianus esse potuisse demonstretur, qui in Liberio ista laudarit. Si ergo esse Arianus, qui recitat eam epistolam perspicue auctor ostenditur; quid non falsitatis & impostura inesse posse negarit? Moris fuisse Arianis, falsas in causa eiusdē Athanasij scribere, immo & nomine ipsius Athanasij ad Imperatorem fictas litteras dare, iusta querela est eiusdem Athanasij in Apologia ad Constantium scripta.

Sed de falsitate manifesta eiusdem epistolæ, illa erit adhuc perspicua demonstratio, si ostendatur fieri non potuisse, vt ista hoc tempore a Liberio scriberentur; idq. in primis
D ipsius Athanasij assertione, qui in Apologia secunda, vbi agit de Liberio Papa & Osio Cordubensi, antequam in exilium mitterentur, hæc ait: Hi cū viderent ea quæ contra nos agerentur, omnia pati maluerunt, quam aut veritatem, aut causam nostram prodere: idq. bono & sancto consilio fecerunt.] ac rursum de eodem Liberio, de his quæ post exilium acciderunt, hæc ait idem Athanasius in epistola ad Solitarios: Liberius deinde post exactum in exilio biennium inflexus est, minisq. mortis ad subscriptionem inductus est: verum id ipsum quoque & eorum violentiam, & Liberij in hæresim odium, & suum pro Athanasio suffragium, cum liberos affectus habebat, satis coarguit: Quæ enim per tormenta contra priorem sententiam extorta sunt, eæ iam non metuentiū, sed cogentium voluntates habendæ sunt.] Intelligis qualis semper vsque ad finem exilij Liberius perseuerarit? tantum abesse demonstrans vt ipso suæ sedis initio de damnatione Athanasij &
E communione cum Arianis litteras, ad Orientales dederit. Quin etiam teste eodem Athanasio liquet Liberium pro Athanasio aduersus Arianos antea fortissimas ad Constantium Imp. dedisse litteras, per Eutropium presbyterum, & Hilarium diaconum, quarum causa perturbatus ipse Constantius, presbyterum in exilium misit, diaconum flagellis cæsum fecit extorrem. Hæc quidem & alia ex Athanasio sumpta plane declarant, numquam esse potuisse, vt ipso sedis suæ exordio Liberius communicauerit cum Orientalibus Arianis, & Athanasium anathemate condemnarit.

Equidem sufficere ista possent ad redarguendam tam euidenti demonstratione eamdem epistolam falsitatis. Sed & pro sua causa ipse Liberius defensionē paret. Extat ipsius epistola, post annū sequentem ad Constantiū scripta, tam in defensionē Athanasij, quam in detestationem Arianæ cōmunionis, leges eam inferius suo loco. Quomodo, rogo, potuit ista tam

libere Liberius profiteri ad Constantium scribens, si suis litteris ijsdemq. publicis ad A
Orientales omnes scriptis, redargui potuisset, & Athanasium damnasse, & pacem cum
Orientalibus inijsse? Sed & audi quæ de ipsius testificatione Liberij, ingerat Athanasius
in epistola ad solitarios: Profectus igitur Romam Spado, primum incitabat Liberium, vt
contra Athanasium subscriberet & cum Arianis communicaret: id enim Imperatorẽ vel-
le & pro imperio iubere. Deinde munera ostentans, verbis instabat, manuq. Liberij ap-
prehensa, ita locutus est: Obtempera Regi & ista accipe. Episcopus contra verbis quæ-
rebat, quomodo hoc contra Athanasium posset fieri: Quem enim (inquiens) non vna, sed
iam altera Synodus probe ab omni crimine liberum pronunciauit, & Romana Eccle-
sia cum pace dimisit, quomodo poterimus condemnare? Aut quis nos probaret, si
quem præsentem dileximus, & habuimus in nostra communione, eumdem absentem
auersemur? Non sic se habet Ecclesiasticus canon, neque vmquam accepimus talem a B
Patribus traditionem, quam ipsi a beato & magno Apostolo Petro acceperunt, &c.]
Potuissent ne, rogo, ista a Liberio dici, si iam suæ sedis initio absentem Athanasium con-
demnasset? At tantum abest, vt vel fingi posset, ipsum aduersus Athanasium scripsisse,
vt ibidem paulo post testetur, pro Athanasio se scripsisse, vbi ait: Si scripta a nobis pro
Athanasio deleri iubet, deleantur quoque ea, quæ contra illum scripta sunt, fiatq.
deinde Ecclesiastica Synodus longe a Palatio.] Porro hæc eadem, & his potiora idem
Liberius coram Imperatore Constantio locutus est, quæ ipse lector si vult aspiciat, vbi
etiam Constantij ipsius testificationem, haud dubiam leget de Liberij pro Athanasio
perseuerante iugiter in illud tempus defensione, vt etiam hostium habeat testimonio
demonstratum, mendacem, atque falsam omnino esse dictam Liberij nomine scriptam
epistolam: nec omnino fingi quomodolibet posse, vt vera sit, & Liberio adscribi aliquo C
modo valeat.

Sed audi rursum eiusdem Liberij assertionem de Athanasij semper post obitum Iulij, vs-
que ad vltimum exilij annum a se habita defensione; ea enim quam tunc vere scripsit ad
Orientales de ipsius Athanasij damnatione, hæc habet ipso exordio: Ego Athanasium
non defendo, sed quia susceperat illum bonæ memoriæ Iulius decessor meus: verebar ne
forte in aliquo præuaricator iudicarer. At vbi cognoui quando placuit Deo, iuste vos
illum condemnasse, mox consensum commodaui sententijs vestris, &c.] Sed quando
hoc? sexto anno ipsius Liberij Pontificatus, qui & secundus fuit annus eius exilij, ad
quod vsque tempus (vt ipse testatur) de Athanasij absolutione secutum se tradit Iulij Pa-
pæ sui prædecessoris Iudicium. vt plane nullus locus sit, vt fingi possit veram eam esse Li-
berij epistolam, qua ipsius suæ sedis initio Athanasius communione Ecclesiæ Romanæ D
priuatur. Quibus his omnibus & alijs nuper ex Athanasio ipso, Liberio, & Constantio
dictis, redarguas pariter epistolam eiusdem nomine scriptam ad Vrsacium, Valentem, &
Germinium, qua dicitur Athanasius Romæ damnatus antequam ad Comitatum trahe-
retur ipse Liberius, cum non ab aliam causam abductus ipse fuerit Roma & ad Constan-
tium ductus, & in exilium inde missus, nisi quod Athanasium damnare noluisset. Vna
plane eademq. fuit manus Scorpij, quæ vtramq. scripsit epistolam nomine Liberij, ea
nimirum occasione, quod diceretur Liberius vi coactus contra Athanasium scripsisse,
atque eum damnasse. ne id igitur dici posset, fictæ sunt epistolæ, quibus assereretur
iam ipso suæ sedis exordio damnatum fuisse Athanasium a Liberio, & Romæ id factum
coram Romanæ Ecclesiæ Presbyterio. hæc de his satis sunto. Sed erit vt & inferius quo-
que aperta luce monstretur, alia adhuc esse, quæ in eodem volumine Hilarij esse dicantur, E
quæ eius esse non possint.

Sed iam-

Tom. 3. Annal. edit. Rom. pag. 706. E 3 post hæc verba quasi miraculo est emenda-
tum. *adde*: tum per Concilium Ancyranum, tum per tertiam Sirmiensem professionem,
cuius & si hoc anno fecimus mentionem, quod id exigeret argumentum; haud tamen
existimes hoc anno elaboratam vel editam, quam constat eodem anno, quo Ariminense
Concilium est celebratum, sub Consulatu Eusebij & Hypatij (vt inferius suo loco dicetur)
Sirmij esse conscriptam. Constat quidem Epiphanio auctore, post promulgatam Sirmij
Osij & Potamij perfidiæ professionem, qua dicebatur inter alia Filius Dei a Patre dissimi-
lis secundum essentiam, recessisse inde Orientales Episcopos, & redijsse in Orientem, &

aduersus

A aduersus tantam impietatem Ancyræ celebrasse Concilium, vbi quæ valde impie statuta
fuerant Sirmij condemnarent, assertis omnibus quæ pie sancteq. de Filio dici possunt,
Consubstantiali dumtaxat voce sublata, esse eum nimirum etiam secundum substantiam
per omnia Patri similem. Inde vero accidisse, vt cum Orientales Episcopi rursum in Oc-
cidentem venirent, Sirmijq. vbi Constantius Imperator erat consisterent, nouam illam
& tertio ordine ederent fidei confessionem, in qua dempto in Filio substantiæ nomine,
cum per omnia Patri similem esse conscriberent, occasione inde haud dubium oborta,
quod cum Orientales Episcopi, qui post & Semiariani sunt dicti, iterum atque iterum
nomen substantiæ in Filio professi fuerint, offensi nonnihil Ariani ea professione, quæ in
omnibus esse Catholica videri posset, ijs contradicentes, diuq. disputantes, acquieue-
runt tandem, vt ita inter vtramque partem transigeretur, nimirum vt Semiariani relin-
B querent nomen substantiæ, Ariani vero admitterent, vt Filius diceretur Patri per omnia
similis, licet Valens id profiteri refugeret, & nisi Constantio iubente, non faceret. Sic
igitur tunc Sirmij composita & ornata fidei professio est, quam deferrent Ariminum, ibi-
dem promulgandam, refragante Basilio Ancyrano, qui (vt ait Epiphanius) in sua subscri-
ptione substantiæ nomen appositi. Acta sunt hæc Sirmij (vt S. Epiphanius tradit) nocte
illucescentis sacri diei Pentecostes, vndecimo Kalendas Iunias, sicuti habet Athanasius
in libro de Synodis, nec non Socrates.

Quis autem scripserit hanc tertiam formulam Sirmianam, hactenus incognitũ fuit, pa-
tefactum autem, vbi editus est a viro disertissimo nostroq. amicissimo Fabro liber fragmen-
torum de Synodo Ariminensi, S. Hilarij Episcopi Pictauiensis titulo insignitus, in quo in-
ter alia vetera monumẽta recens edita, est epistola Germinij ad alios Arianos Episcopos,
C qua ipse testatur eiusmodi fidei professionem fuisse a Marco dictatam: hic ille Marcus
Arethusiæ Episcopus, qui primo loco subscripsisse ab Epiphanio ponitur. Tribuit Socra-
tes eidem Marco scriptionem primæ Sirmiensis: non enim repugnant ista, cum nihil pro-
hibeat scripsisse primam qui tertiam dictauit, dum idem cum Basilio qui aduersus Photi-
num disputauit, esset tunc eiusdem de Diuinitate Filij Dei sententiæ, in qua & postea per-
seuerarunt ambo, vt apparet ex professione Seleuciensi, cui vterq. primo loco subscripsit,
cum & professi sunt eamdem æquipollentem esse primæ confessioni Sirmianæ. sed præstat
hic ipsam Germinij integram epistolam reddere, qua etiam cognoscatur, qualis fuerit
tertia Sirmiana professio, quam Valens (vt Epiphanius affirmat) Ariminum detulit. sic
enim se habet[a]:

[a] *Hilar. frag. lib. 1. pag. 42. 42. 43.*

Dominis fratribus religiosissimis Rusiano, Palladio, Seuerino, Nichæ, Heliodoro,
D Romulo, Muciano & Stercorio, Germinius in Domino, Salutem.

Vitalis nunc militantis in officio sublimis Præfecturæ relatione comperimus, desidera-
re sanctitatem vestram significari vobis aperte, quid est quod de fide nostra Valenti, Vr-
sacio, Gaio & Paulo displiceat. Necessarium duxi his litteris patefaciendum sanctitati
vestræ, & id quod in vobis ipsis ab initio esse confido, dicere, nos hoc quod & a Patribus
traditum accepimus, & diuinis Scripturis, quod semel didicimus & quotidie docemus;
Christum Dei Filium Dominum nostrum per omnia Patri similem, excepta innatiuitate,
Deum de Deo, lumen de lumine, virtutem de virtute, integrum de integro, perfectum
de perfecto, ante sæcula & ante vniuersa, quæ intelligi vel dici possunt, genitum, cuius
natiuitatem nemo scit nisi solus Pater, ipso Filio adserente: Quia nemo nouit Filium ni-
si Pater, neque Patrem quis nouit nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare: per quem
E facta sunt omnia, sine quo factum est nihil; secundum diuinas voces ipsius Saluatoris
nostri Filij dicentis: Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Et iterum: Quæcum-
que enim Pater facit, hæc & similiter Filius facit. Et iterum: Ego & Pater vnum sumus.
Et iterum: Qui me vidit, vidit & Patrem. Et iterum: Quomodo Pater vitam habet a
semetipso, ita dedit & Filio vitam habere in semetipso. Et iterum: Sicut Pater suscitat
mortuos & viuificat, ita & Filius quos vult, viuificat. Et iterum: Creditis in Deum,
& in me credite. Et iterum: Neque enim Pater iudicat quemquam, sed omne iudi-
cium dedit Filio; vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Et ite-
rum cui Pater dixit: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: nec di-
xit, ad imaginem tuam, vel ad imaginem meam, ne aliquam dissimilitudinem in Filij
sui Diuinitate demonstraret, sed propterea coniunxit ad imaginem & similitudinem no-
stram, vt Filium suum sibi similem per omnia Deum manifestaret. Iterum Euangelista:

Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a Patre plenum gratia & veritate. Et Apo- A
stolus ad Corinthios: In quibus Deus huius sæculi excæcauit mentes infidelium, vt non refulgerent inluminatione Euangelij gloriæ Christi, quæ est imago Dei. Et iterum idem Apostolus: Et transtulit in regno Filij charitatis, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum, qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ. Et iterum idem Apostolus: Hoc enim sentite in vobis quod & in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, in similitudinē hominum factus. Quis non intelligat, quia quemadmodum secundum serui formam reuera fuit caro nostra in Christo, ita & in Dei forma vera sit diuinitas Patris in Filio? Et iterum: Videte ne quis vos seducat per philosophiam & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa huius mundi, & non secundum Christum, quia in ipso habitat omnis plenitudo Diuinitatis B
corporaliter. Si ergo omnis plenitudo Diuinitatis inhabitat in Christo, iam non ex parte similis & ex parte dissimilis, sicut nunc asserunt qui propter contentionem suæ libidinis retrorsum abeuntes, semetipsos a nobis auertunt.

Nam quod putant se pro magno de diuinis Scripturis proferre, vt dicant, Christum facturam & creaturam: e contrario nos secundum Scripturas dicimus, & viam, & ianuam, & lapidem offensionis, & petram scandali, & fundamentum, & brachium, & manum, & sapientiam, & verbum, & agnum, & ouem, & pastorem, & sacerdotem, & vitem, & diem, & alia: Sed hæc omnia sic intelligimus & dicimus, vt virtutes & operationes Filij Dei intelligamus, non vt diuinam eius ex Patre natiuitatem huiuscemodi nominibus comparemus, quia ex nihilo omnia per Filium facta sunt, Filius autem non ex nihilo, sed ex Deo Patre est genitus. C

Miror autem prædictum Valentem aut oblitum esse, aut certe subdole dissimulare, quid in præteritum gestum definitumq. sit. Nam sub bonæ memoriæ Constantio Imperatore, quando inter quosdam cœperat esse de fide dissensio, in conspectu eiusdem Imperatoris præsentibus Georgio Episcopo Alexandrinorum Ecclesiæ .... * Pelusinorum, Basilio Episcopo tunc Anquiritano, præsente etiā ipso Valente & Vrsacio, & in ea prauitate post habitam vsque in noctem de fide disputationem & ad certam regulam perductam, Marcum ab omnibus nobis eiectum fidem dictasse, in qua fide sic conscriptum est: Filium similem Patri per omnia, vt sanctæ dicunt & docent Scripturæ: cuius integræ professioni consensimus omnes & manu nostra subscripsimus. Si autem nunc aliquid spiritus huius mundi suggerit, ex aperto adhuc scire non possumus. Nam, vt nos professi sumus de Scripturis, per omnia Filium similem Patri excepta innatiuitate, exponant & illi de Scripturis, D
quemadmodum parte similis sit, parte dissimilis. Et ideo, fratres dilectissimi, hæc intrepidanter & sine mora vestræ dilectionis ad conscientiam, per Cyriacum officialem, cuius prima inuenta occasio est post Carinium diaconum quem ad vos misi, professionem destinaui, vt per vestram quoque vigilantissimam deuotionem apud Deum, vniuersæ fraternitati intimetur, ne quis fallacia Diaboli laqueis ignorans implicetur. Iam vestræ est vnanimitatis rescribere mihi, quid vobis sanctus Spiritus suggerat. Sane intimo charitati vestræ, me huic epistulæ, propterea quod manus dolerem, subscribere non potuisse: subscribendum autem mandasse fratribus & compresbyteris nostris Innocentio, Octauio, & Catulo.] hucusque Germinij epistola. Ex quibus pariter cognoscas eumdem Germinium non inter Arianos, sed Semiarianos militasse. Hactenus de Sirmiana tertia confessione, qua emendatus est deformis error secundæ Sirmianæ professionis per Osium & Po- E
tamium editæ, siue subscriptæ.

Sed qualem-

Tom. 3. edit. Rom. secundæ, pag. 708. B 11 ibi exprobare Parmenianus? minime gentium. *his hæc adde:* At quæ dicta sunt de impostura Marcellini ab Isidoro descripta de portentoso Osij obitu, falsa omnino esse, eruta a Pithoeo & nuper edita cū Hilarij Fragmentis a viro insignis doctrinæ & integræ probitatis Nicolao Fabro epistola Eusebij Vercellensis in exilio constituti, ad Gregorium in Hispania Episcopum, nempe Eliberitanum, plane demonstrat, dum Osium non statim defunctum post Sirmiense Concilium, cum rediit in Hispaniam, sed superuixisse etiam Concilio Ariminensi aperte significat: epistola autem sic se habet:

* Pancratius Pelusij Episcopus, *ita Epiphan. hæres. 73.*

a Hilar. frag. lib. 2. pag. 43.

A Eusebius ad Gregorium Episcopum Span.

Domino sanctissimo Fratri Gregorio Episcopo, Eusebius in Domino, Salutem.

Litteras sinceritatis tuæ accepi, quibus, vt decet Episcopum & Dei sacerdotem, transgressori te Osio didici restitisse, & plurimis cadentibus Arimino in communicatione Valentis & Vrsacij & ceterorum, quos ipsi agnito blasphemiæ crimine ante damnauerunt, assensum tuum denegasse, fidem scilicet seruans quam Patres Nicæni scripserunt. Gratulamur tibi in hoc, gratulamur & nobis: quia hoc * cuius proposito & hac fide pollens * nostri dignatus es meminisse. Permanenti autem tibi in eadem confessione, & nullam cum hypocritis retinenti societatem, nostram tibi communicationem promitte. quibus potes tractabis quanto labore præuales, transgressores: obiurga infideles, increpa, nihil metuens de regno sæculari, vt fecisti: quia potior est qui in nobis est, quam qui in
B hoc mundo.

Nos vero tui consacerdotes tertio laborantes exilio, hoc dicimus quod manifestum esse putauimus: quoniam omnis spes Ariomanitarum non in * sua aut limitato consensu, * sed in protectione pendet regni sæcularis, ignorantes scripta, quia maledicti sunt qui spem habent in hominem: nostrum autem adiutorium in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram. In passionibus perdurare cupimus, vt, secundum quod dictum est, in regno glorificari possimus. Dignare nobis scribere quid malos corrigendo profeceris, vel quantos fratres aut stantes agnoueris, aut ipse monendo correxeris. Salutant te omnes qui mecum sunt, maxime diaconus, simulq. petunt vt cunctos lateri tuo fideliter adhærentes nostro digneris obsequio salutare.] hucusque Eusebius ad Gregorium, vt appareret post Concilium Ariminense, adhuc viuente Constantio, cuius nonnisi post obitum
C solutus est ab eo quo in Oriente detinebatur exilio, & tunc plane temporis cum post lapsum Ariminensem, Episcopi pœnitentes ad suas Ecclesias rediere, quibus Gregorius non communicauit aliquando Luciferi defendens errorem, cum alioqui ipse Eusebius (vt suo loco pluribus dicetur) non solum eos pœnitentes recepit, sed ad eos reuocandos in Ecclesiam legationem suscepit in Orientem. Rursum vero ex dicta epistola elicere potes dilucidam sententiam verborum sancti Augustini, quæ sunt superius recitata, quibus: it: si ab Hispanis Osius est damnatus, ab Hispanis est absolutus.] nimirum quod in Hispania vbi fauente Gregorio vigebat error Luciferianus, Osius non receptus est, in Gallijs vero receptus, cum defendente Hilario lapsi Episcopi in errorem pœnitentes in Ecclesiam admitterentur, vt suo loco diffusius ista patebunt. Sicq. ex his certum redditur quod post lapsum Episcopi, pœnitentia præuia, a Galliæ Episcopis reciperentur. Sed quæ sunt facti
D ignorans S. Augustinus, alijs rationibus Osium excusare atque defendere aduersus Donatistas conatus est. Quando autem obierit-

Tom. 3. edit. Rom. secundæ, pag. 708. C 2 Sirmiensem *corrige* Ariminensem *Eadem pag. C 6 ibi* clausissetextremum. *hæc adde:* Porro obitum Osij contigisse eodem ipso anno, quo moritur Constantius, anno scilicet Domini trecentesimo sexagesimo, inde certum deducitur argumentum, quod cum probetur vixisse post Concilium Ariminense, & Athanasius (vt dictum est) de ipso cum meminit, vt defuncti in oratione prima contra Arianos, numeretq. a tempore Concilij Nicæni vsque ad illud tempus annos triginta sex, qui est annus Domini trecentesimus sexagesimus primus, necesse est dicere tempus illud non excessisse, obijsseq. anno sequenti a Concilio Ariminensi, qui numeratur annus Redemptoris trecentesimus sexagesimus. At de Osio-

E *Tom. 3. pag. 712. E 4 ibi* ceteris rebus omnibus similem assecuerarent. *his hæc adde:* Ex quibus plane intelliges non esse sancti Hilarij, quæ in recitata nuper epistola Liberij ad Orientales in textu leguntur, apud Hilarium de Synodo Ariminensi in libro Parisijs nuper edito, de quo sæpe superius dictū est: vbi enim profitetur Liberius ipse se recepisse confessionem Sirmiensem a Demophilo sibi oblatam, ista intexuit mira audacia qui exscripsit [a]: *Hæc est perfidia Ariana, hoc ego notaui, non Apostata.*] & paulo post rursus: *Anathema tibi a me dictum Liberi & socijs tuis.*] ac rursus quæ inferius in eadem intexuntur: *Iterum tibi anathema, & tertio præuaricator Liberi.*] Quomodo inquam quis fingere potest, ista esse Hilarij, qui eam non Demophili, vel alterius alicuius superius nominatorum, sed Osij & Potamij fuisse Sirmiensem illam detestandam perfidiam affirmat libro de Synodis, quam ipse Demophilus cū alijs suis Semiarianis est magnopere detestatus, tantum abest, vt obtulerit eam ipse Liberio, & non potius suam ipsorum Semiarianorum, quæ fuit prima

[a] *Hilar. frag. lib. 1. pag. 47, 48*

Sirmiensis nominata. Et quis nesciat testificatione eiusdem Hilarij, Epiphanij & aliorum, A eos, qui scripsisse ponuntur primam professionem fidei, fuisse Semiarianos, Basilium, Marcum, Demophilum, Eleusium & Eustathium, quos hæc procurasse a Constantio, vt Liberius suæ ipsorum professioni subscriberet, tradit Sozomenus, hosq. omnes eiusdem farinæ homines fuisse professores eiusdem Filij cum Patre substantiæ & persectæ similitudinis: quam primam Sirmiensem, idem Hilarius cognouit esse Catholicam, cum eam est interpretatus?

Nullo quidem modo potuit nisi primam Sirmianam approbasse Liberius, dum eam epistolam scribens ad Orientales, se cum illis hoc facto pacem habere testatur: at per Orientales dici Semiarianos, omnia huius temporis scripta, Hilarij, Epiphanij & aliorum testantur, atque ea ipsa etiam quæ eodem libello clauduntur, quibus cum certe Liberius pacem habere minime potuisset, si Photinianæ blasphemiæ subscripsisset, aduersus quam, ijdem B ipsi Orientales, teste Hilario, primam professionem Sirmianam, damnando illam hæresim, edidissent. Procul igitur absit, vt Hilarij esse dicamus, quæ aduersus ea, quæ in germanis Hilarij scriptis reperiuntur, pugnare noscuntur, prout ea quæ nuper sunt dicta, tum ex ipso Hilario, tum Sozomeno aperte demonstrant.

Procul etiã absit, vt quæ incerto auctore prodita sunt fragmenta, præferamus germanis scriptis certorum auctorum, & ipsiusmet Hilarij iam de fallo sibi obiecta calumnia reclamantis. Habet Crescioniana collectio eamdem Liberij epistolam cum ijsdem aduersus eum interpositis additamentis anathematis & execrationis non tamen Hilarij nomine, sed incerto auctore proditis. Optassemus ista a Fabro nostro fuisse paulo accuratius considerata, antequam sententiam ferret, & affirmaret eiusmodi execrationes in Liberium esse ab Hilario eidem epistolæ additas; nec rem tantam adeo facile iudicasset sub incer- C ta fide mutilati omni ex parte voluminis, in quo (vt ipse testatur) vix perpaucæ paginæ sibi cohærent, vt bene ipse dicat, totum volumen illud instar fasciculi, se habere, in quem res diuersæ congestæ legantur, vt non vacet periculo, si absque delectu, & exacta rerum cognitione, cuncta quæ in eo sunt sub nomine Hilarij admittantur.

Nihil est igitur, quod vel fingi possit, vel aliquo modo dici esse Hilarij execrationes illas in Liberium dictas, dum nonnisi primæ Sirmianæ Liberius subscripsisse probetur, quam vt (sæpe dictum est) Hilarius non improbat: Nec est quod dici possit, secundæ Sirmianæ professioni omni impietate refertæ ab Osio & Potamio scriptæ, siue subscriptæ, Liberium subscripsisse, siquidem non potuisset illa oblata esse (vt ibi legitur) a Demophilo, neque facta opera Eleusij & Eustrasij & aliorum, qui communicantes cum Basilio Ancyrano, Marco Arethusio, & alijs Semiarianis eamdem secundam Sirmiensem sunt D execrati, tum ibi, tum in Concilio Ancyrano aduersus eam postea celebrato, tum etiam apud Sirmium in edita tertia Sirmiensi, nec non Seleuciensi, vt apud Epiphanium legitur hæresi septuagesimatertia.

Nec rursum dici vllatenus potest subscripsisse Liberius tertiæ Sirmianæ, quæ longe post eius lapsum scripta est, Eusebio & Hypatio Consulibus, vt ex ijs quæ dicenda erunt, manifestissime apparebit. Sed & si Liberius illi subscripsisset, nequaquam hæresi adstipulatus esset, cum in illa prædicaretur Filij Dei vna cum Patre omnimodo (vt aiunt) & in omnibus perfecta similitudo. Aliquis enim (vt existimo) in illa incidens qui eiusmodi delectum habere nesciens, vbi illa legit: mox in Liberium percitus zelo sine scientia ea scriptis ipsius Liberij litteris interseruit.

At licet ex- E

Tom. 3. edit. Rom. pag. 731. D 11 *ibi* egerint pro Catholica fide. *adde quæ sequuntur.* Vt autem pro ratione temporis cuncta Acta reddantur, ista subijcimus: Antequam quicquam Catholici statuerent contra Arianos, sex post dies a promulgata ab aduersarijs professione Sirmiensi, contigit Constantium Imperatorem alias ad Synodum scribere literas sexto Kalendas Iunias, quibus Synodum monuit, ne quid de Orientalibus qui seorsum conuenirent, præsumerent definire. depromptam igitur hanc epistolam ex eodem libro de Synodo Ariminensi hic reddimus, sic enim se habet [a]:

a Hilar. frag. lib. 2. pag. 44. 45

Victor Constantinus * Maximus triumphator semper Augustus, Episcopis.

* Constantius

Continent priora instituta, Venerabiles, sanctimoniam legis rebus Ecclesiasticis niti: satis superq. perspeximus litteris ad nostram prudentiam datis ijsdem oportere operam dare: cum profecto & Episcoporum id officio congruat, & salus omnium longe lateq. populorum

A pulorum hoc fundamine roboretur. Sed res admonuit instituta rursus existere.* Non enim aliquis definita geminari superfluum iudicabit, cum rebus consueuerit admonitio augere cumulum diligentiæ. His ita se habentibus, de fide atque vnitate tractari debere cognoscat sinceritas vestra, & operam dari vt Ecclesiasticis rebus ordo competens præbeatur. Discurret namque cunctorum posteritas vbique populorum, & concordia fida seruabitur, cum penitus amputatis nec * huiusmodi quæstionibus cunctis sectando commouerit, res ista non debet ita intentionem animi propagare. Non enim de Orientalibus Episcopis in Concilio vestro patitur ratio aliquid definiri. Proinde super his tantum quæ ad vos pertinere cognoscit grauitas vestra, tractare debebitis, & completis celeriter vniuersis, consentiente consensu, decem mittere ad comitatum meum, vt prudentiæ vestræ prioribus litteris intimauimus. Prædicti enim poterunt omnibus, quæ eisdem Orien- B talibus proposuerint, respondere, vel tractare de fide, vt exitu competenti omnis quæstio terminetur & ambiguitas sopiatur. Quæ cum ita sint, aduersus Orientales nihil statuere vos oportet, aut si aliquid volueritis contra eosdem prædictis absentibus definire, id quod fuerit vsurpatum inrito euanescet effectu. Non enim illa vires habere poterit definitio, cui nostra statuta testantur iam nunc robur & * cupiam denegari. Quæ cum ita sint, moderatione religionis venerabilibus Antistitibus consentanea debetis veneranda perficere, vt id quod religio postulat, explicetur, & quod audiri prohibet ratio, nullus vsurpet. Diuinitas vos seruet per multos annos, Parentes K. DAT. VI. KAL. IVNIAS EVSEBIO ET HYPATIO COSS.]

* insistere

* copiam

Paruerunt ipsi quidem nihil de Orientalibus decernentes, nisi quod isti diuersa ab illis statuerunt, licet nullam de illis habuerint mentionem. Orthodoxi vero promul- C gata ab Arianis in Concilio sua ipsorum perfidia, qua conuellebatur professio Nicæna, qua & condemnatus est Osius, pro viribus obniti cœperunt, nihil antiquius habentes, quam vt bene statutum fidei symbolum confirmarent, Arianamq. hæresim iterum condemnarent, eamq. sectantes anathemate profligarent, nam audi Athanasium [a]:

a Athan. lib. de Synod.

Omnibus ergo Episcopis-

Tom. 3. Annal. edit. Rom. posterioris, pag. 90. E 8 *adde*: Contigit inferius in Annalibus de Aniciorum, Olybriorum & Paulinorum Christianitate sæpe fieri mentionem; de Bassorum vero ex sepulchro Iunij Bassi Præfecti Vrbis nuper inuento prope Confessionem Petri Apostoli veterrima docet inscriptio, quam leges inferius ad finem anni trecentesimi quinquagesimi octaui, vbi agitur de eius obitu.

Porro quæ hic-

D *Eodem Tom. 3. pag.* 94. E 10 MAGNALIORVM *corrige* MAGNARIORVM
Eodem versu SALAIARIORVM *corrige* SOLAIARIORVM
in fine paginæ eiusdem EIVS *adde quæ sequuntur.* Ita posuimus fidem describentis secuti: sed cum eodem lapide diligenter inspecto, inuenta sit a latere ipsius alia notata his verbis inscriptio.

DEDIC. KAL. IAN. DD. NN. DIOCLETIANO III. ET MAXIMIANO CONSS. Plane repertum est, non esse Constantini eam primam inscriptionem, sed Diocletiani, cuius abraso nomine (vt apparet) in odium persecutoris Ecclesiæ fuerit superinductum Constantini nomen, & deturbato eiusdem Diocletiani simulachro fuerit superposita statua Constantini, cum ageret tertium Consulatum.

Quoniam vero-

E *Eodem Tom. 3. pag.* 257. D 4 Auentini *corrige* Palatini

Eodem Tom. 3. pag. 327. A 9 certum est. *adde*: Testatur Felix Papa Tertius in epistola quarta, quæ est Synodalis, ipsum Concilium Nicænum, tunc temporis accepisse confirmationem ab Apostolica sede: sunt hæc enim verba ipsius: Domino ad beatum Petrum Apostolum dicente: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: eam vocem sequentes trecenti decem & octo sancti Patres apud Nicæam congregati, confirmationem rerum atque auctoritatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ detulerunt.] hæc Felix Papa cum Romana Synodo, cui præerat. Ceterum quod-

Eodem Tom. 3. pag. 678. E 11 sexagintatrium *corrige* sexagintaquinque

Eodem Tom. 3. pag. 728. B occisum esse. *adde*: Ceterum quod pertinet ad Bassi obitus tempus, corrigendus est Ammianus, dum eum hoc anno esse defunctum tradit,

cum

cum eius sepulchri inscriptio potius anno sequenti sub Consulatu Eusebij & Hypatij A
mortuum esse doceat. Siquidem anno Domini millesimo quingentesimo nonagesimo septimo, mense Septembris, dū apud Confessionem S. Petri terræ aliquantulum, ad ornatum loci opus fuisset effodi, detectus est sarcophagus fabre factus, & exculptus sacris imaginibus exornatus, longitudinis decem pedum, latitudinis sex, ad cuius summitatem, in eius crepidine, vno versu exarata hæc legebatur inscriptio.

IVN. BASSVS. V. C. QVI VIXIT ANNIS XLII. MENSES II. IN IPSA PRAEFECTVRA VRBI NEOFITVS IIT AD DEVM VIII. KAL. SEPTEMB. EVSEBIO ET YPATIO COSS. extat adhuc ipsum sepulchrum apud eamdem Confessionem decentius collocatum. Omnibus ergo -

Tom.3. Rom. edit. secundæ, pag. 732. B 4 *ibi* sed alia plane translatione. *adde*: Sed
[a] *Hilar. frag. lib.2.pag.45.46* accipe quæ habētur apud S.Hilarium libro de Synodo Ariminensi posteriori, his verbis [a]: B
Incipit Definitio Catholica habita ab omnibus Catholicis Episcopis, priusquam per terrenam potestatem territi, hæreticorum consortio sociarentur in Concilio Ariminensi.

Sic credimus placere omnibus posse Catholicis a symbolo accepto nos recedere non oportere, quod in collatione apud omnes integrum recognouimus: nec a fide recessuros, quam per Prophetas a Deo Patre per Christum Dominum nostrū, docente Spiritu sancto, & in Euāgelijs & in Apostolis omnibus suscepimus, vt per traditionem Patrum secundum successionem Apostolorum vsque ad tractatum, apud Nicæam habitum contra hæresim, quæ tunc temporis exsurrexerat, positum nunc vsque permanet. Quibus omnibus nec addendum aliquid credimus, nec minui posse manifestum est. Placet ergo nihil nouum fieri: substantiæ quoque nomen & rem a multis sanctis Scripturis insinuatam mentibus nostris, obtinere debere sui firmitatem. Quam rem cum suo nomine Ecclesia Catholica, C
cum doctrina Deifica semper confiteri & profiteri consueuit.] Subdit auctor. Huic definitioni omnes in vnum Catholici conspirantes subscripserunt.

Eodem in Concilio postquam statutum est nihil debere paternam minui traditionem, etiam qui contra hanc veniebant, omnium in vnum conspirantium spiritali voce sunt damnati. Cuius tractatus hoc est exemplum.

Eusebio & Hypatio Coss. duodecimo Kal. Augusti.

Cum apud locum Ariminensem Episcoporum Synodus fuisset collecta, & tractatum fuisset de fide, & sedisset animo quid agi deberet, Grecianus Episcopus a Calle dixit: Quantum dicunt, FF. CC. Catholica Synodus patientiam habuit & piam Ecclesiam totiens exhibuit iuxta Vrsacium & Valentem, Germinium, Gaium, qui totiens mutando quod crediderant, omnes Ecclesias turbauerunt, & nunc conantur hæreticum animum suum inserere animis Christianis: subuertere enim volunt tractatum habitum apud D
Nicæam qui positus est contra Arianam hæresim & ceteras. Attulerunt nobis præterea conscriptam a se fidem quam recipere nos non licebat. Iam quidem hæretici antehac nobis pronuntiati sunt, & multis diebus est comprobatum: quos & ad nostram communionem non admisimus, voce nostra damnantes eos præsentes. Nunc iterum quid vobis placet, iterum dicite, vt singulorum subscriptione firmetur. Vniuersi Episcopi dixerunt. Placet vt hæretici SS. damnentur, quo possit Ecclesia fide inconcussa quæ vere Catholica est, in pace perpetua permanere.] At non solum hoc præstitere Catholici, sed firmata fide Nicæna, & damnatis eius aduersarijs, damnationem eiusdem hæresis & aliarum
[a] *Apud eumdē lib. posteriori de Synod. Arim. ex Cod. Deruent. prodita.* apposuerunt, cui huiusmodi habetur præfixus titulus [a]:
Damnatio blasphemiæ Arij & expositio integræ & Catholicæ fidei, quam Catholici in E
tractatu Ariminensi firmauerunt & manu sua subscripserunt.

Blasphemiæ Arij, licet antehac fuerint damnatæ, latebant tamen occultæ, quia eum blasphemasse ignorabatur. Verum fauente Deo, procuratum est, vt constitutis nobis apud Ariminum, eius pestifera hæresis repeteretur. Et ideo simul cum eius blasphemijs omnes quoque hæreses, quæ ante hac exurrexerunt contra Catholicam & Apostolicam traditionem, sicut iamdudum damnatæ sunt præteritis Concilijs & diuersis in locis nos quoque damnamus, & anathematizamus eos, qui dicunt Filium Dei nullis extantibus, & de alia substantia, & non de Deo Patre natum Deum verum de Deo vero.

Et si quis Patrem & Filium duos Deos, hoc est, non nota duo principia dixerit, & non Patris & Filij vnam Deitatem profiteatur, anathema sit.

Si quis Filium Dei creaturam vel facturam dixerit, anathema sit.

Si quis

A Si quis Deum Patrem ipsum de Maria virgine natum, eumdemq. Patrem & Filium dixerit, anathema sit.

Si quis Filium Dei de Maria initium sumpsisse dixerit, vel fuisse tempus quando non erat Filius, anathema sit.

Si quis Filium Dei non vere inenarrabiliter de Deo Patre natum, sed adoptiuum Filium dixerit, anathema sit.

Si quis Filium Dei aut temporalem, aut hominem solum, & non ante omnia sæcula de Deo Patre natum profiteatur, anathema sit.

Si quis Patris & Filij & Spiritus sancti vnam personam, aut tres substantias diuisas dixerit, & non perfectæ Trinitatis vnam Deitatem profiteatur, anathema sit.

Si quis Filium Dei esse ante omnia quidem sæcula, & non ante omne omnino tempus,
B vt ei tempus assignet, anathema sit.

Si quis creata omnia non per Verbum, sed sine eo vel ante eum facta dixerit, anathema sit.

Si quæ autem aliæ blasphemiæ Arij, vel cuiuslibet repertæ fuerint, similiter anathematizamus.] hactenus ibi. His autem a Synodo Catholica definitis, visum est omnibus Orthodoxis de his certiorem reddere Imperatorem, ad ipsumq. Synodalem epistolam scribere, quod & nauiter præstiterunt. Exemplum autem -

*Tom.3. edit. Rom. secundæ, pag.*734. E 1 *ibi* sed (quod maioris procaciæ est) scriptis suis, Non est Christus Deus. *his hæc adde*: Quod non solum Orthodoxis visum est execrandum, sed hæreticis ipsis Orientalibus, qui Semiariani dicebantur, quorum Germinius præsens aduersatus, diuersam ab illis scripsit fidei posessionem, quæ extat apud li-
C brum S. Hilarij Fragmentorum, eiusmodi inscriptione præposita [a]: *a Hilar. frag. lib.2.pag.5.6.*
incipit epistola Germinij aduersus Arianos, qui iam subscripserant in Concilio Ariminensi, scientes quod male fecerunt.

Ego Germinius Episcopus credo & profiteor esse vnum verum Deum Patrem æternum omnipotentem: & Christum Filium eius vnicum & Dominum Deum nostrum, de vero Deo Patre verum Dei Filium ante omnia genitum, Diuinitate, charitate, maiestate, virtute, claritate, vita, sapientia, scientia Patri per omnia similem, vtpote perfectum de perfecto genitum. Susceptionem etiam hominis ex virgine Maria, sicut Prophetæ futurum prædixerant, & Euangelicæ atque Apostolicæ voces completum docent. Passiones quoque eius & mortem & resurrectionem & in cœlis ascensionem suscipimus, credimus, profitemur: & quod in fine mundi de cœlis descensurus sit iudicare viuos & mortuos, &
D reddere vnicuique secundum opera eius. Et in Spiritum sanctum, id est, Paraclitum, qui nobis a Deo Patre per Filium datus est. Explicit.]

Sed & qui in Oriente erant Semiariani Episcopi, vbi audierunt decem legatos ad Constantium missos, pro confirmatione perfidiæ ab ipsis Arimini constitutæ, statim his pro viribus resistere laborarunt, quorum in hanc sententiam, hoc tempore, data reperitur epistola, cum notis exhibita ab edito volumine Hilarij Fragmentorum, quam hic tibi describimus, sic enim se habet [b]: *b Hilar. frag. lib.1.pag.51.52*

Dilectissimis fratribus Vrsacio, Valenti, Magdonio *, Megasio, Gaio, Iustino, Optato, Marciali & ceteris Ariminensis Synodi legatis, Syluanus, Sophronius, Neo, Herodianus, Patricius, Helpidius, Theophilus, Theodorus, Eumacius*, Didimion, Ecdicius, Arsenius, Passumicus, Valētinus, Eucarpius, Leontius, Eortasius *, & Macarius in Domino, salutem,
E Vnitati & veræ paci studentes, & ex Synodi mandato hæresi renitentes, manifesta fieri vobis ea quæ circa Ecclesiam aguntur, iustum putauimus, ne ignoratio vos socios tantæ impietatis efficeret. Et quamquam non cessare vos arbitremur, non sine totius Synodi legatis, Episcoporum scilicet numero fere multo amplius centum nunc vsque ingressu huius Ecclesiæ nosmetipsos abstinere: ob quod instructos etiam vos esse volumus, ne penitus dominans iam intra Ecclesiam hæresis inualescat, quæ Dominum nostrum Iesum Christum vere Filium Dei vnigenitum, Deum de Deo Patri similem ausa est denegare; ita quæ prædicationes blasphemiæ de vnigenito * Deo essentialiter ab his prædicetur, cognitum haberetis. Nam & pijssimo Imperatori Constantio hoc ipsum probauimus, & anathematizari hæc omnia commotus religiosissime voluit. Dolus autem hic præparatur, vt Aetius auctor huius hæresis ipse potius, quam hæc impie dicta damnentur, magisq.
in hominem quam in doctrinam sententia lata esse videatur. Monemus ergo vos, fratres,

* Migdonio
* Eumachius
* Protasius

vt hæc

vt hæc diligenter retractetis, detisq. operam vt fides Catholica maneat. Ceterum non A
ambigit charitas vestra, vniuersa ita vt geruntur, Occidentalibus esse Ecclesijs nun-
cianda. Optamus vos fratres, in Domino bene valere.] hactenus Semiariani ad legatos
ab Arianis ex Ariminensi Concilio ad Constantium missos. Sed tantum abest vt quie-
quam isti profecerint, vt hæresim confirmare etiam mentito nomine laborarent. Quod
enim scirent apud omnes Orthodoxos Nicænam fidem magno haberi pretio, altisq.
fixam radicibus manere apud eos penitus inconuulsam, hoc quod dictum est addiderunt,
vt suam ipsorum professionem hæreticam, Nicænam fidem aliquo saltem, vel mentito co-
lore appellare possent; eiusmodi extemporaneum coegerunt Nicææ Thraciæ Conuenti-
culum, vt superius est demonstratum. De eorum quoque -

Tom. 3. edit. Rom. secundæ pag. 735. B 2 *ibi* susciendas &c.] *adde quæ sequuntur.* extant in nuper edito volumine S. Hilarij fragmentorum, in posteriori libro hæc, ex Actis B
Conuentus Nicææ Thraciæ, de præuaricatione legatorum, qui missi sunt ab Orthodo-
xis, quibus eiusmodi inscriptio præposita legitur[a].

[a] *Hilar. frag. lib. 2. pag. 36. 37.*

Gesta vbi præuaricati sunt Episcopi legati a fide vera, incipiunt.

Eusebio & Hypatio Cos. sexto Idus Octobris.

Dum confedissent Episcopi mansionis Nicææ, quæ ante hac Vstodizo vocabatur in
prouincia Thracia, Restitutus, Gregorius, Honoratus, Athenius, Iginus, Iustinus,
Priscus, Primus, Taurinus, Lucius, Mustacius, Vrbanus, Honoratus, Solutor.
Restitutus Episcopus Carthaginis dixit: Scit prudentia vestra, consacerdotes sanctissi-
mi, quod cum apud Ariminum de fide tractatus haberetur, contentio sic dissidium fece-
rat, vt de sacerdotibus Dei, immittente diabolo, discordia fieret, atque exinde factum
fuerit, vt in fratres nostros ego Restitutus & pars Episcoporum, quæ sequebatur Vrsa- C
cium, Valentem, Germinium & Gaium quasi in auctores mali intellectus sententiam
promeremus, id est, vt a nostra communione segregarentur: Sed quia in cominus positi
vniuersa tractauimus, & vniuersa discussimus; inuenimusq. quod nulli displicere debeat,
id est, fidem in his Catholicam, iuxta professionē suam, cui & nos subscripsimus omnes,
neque vnquam hæreticos fuisse. Et ideo quia pacis concordia apud Deum res est maxi-
ma, placuit vt communi consensu nostro omnia quæ apud Ariminum tractata sunt, in
irritum deducantur, & communio eorum, Deo fauente, integra conueniret, nec quis-
quam in dissidium remaneat, quod eos aut maculare possit aut debeat. Et ideo, vt di-
xi, quia præsentes sumus, vnusquisque debet dicere, an dictum sit, quod prosecutus
sum, & manu sua subscribere. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet: & subscripse- D
runt.] pergit auctor collectionis.

Quæ sit autem fidei confessio, cui postea subscripserunt, quam etiam Valens secum in
Ariminum pertulit, ex infrascripto recognoscis.

Incipit exemplum fidei epistulæ missæ ad Constantium Imperatorem a perfi-
dis Episcopis.

Domino merito glorioſissimo, victoriosissimo Augusto Constantio, Synodus Arimi-
nensis Orientalibus consentiens, id est. *Migdonius, Megasius, Valens, Ecdetus & ceteri qui hæresi consenserunt.*

Inlustrati pietatis tuæ scriptis, maximas Deo retulimus & referimus gratias, quod
nos beaueris, intimans nobis illa, quæ cum discursione pietatis tuæ facere deberemus,
Ne quis Vsiæ, vel Omousij nomina Ecclesiæ Dei ignota aliquando nominet, quod scan-
dalum inter fratres facere solet, plurimum gratulati sumus, quia id quod tenebamus, re- E
cognouimus. O nos beatos quibus occurrit tanta felicitas, vt cognitione tuæ pietatis
ceteris qui hæc nomina pro Deo, & Dei Filio assumere solent, modum acceperint reuicti!
Nos igitur reddentes obsequium clementiæ tuæ, quod coram veritatis status eluxit, quæ
quod nesciat vinci, & obtinuit victoriam, vt indignum Deo nomen, quod nusquam in
legibus sanctis scriptum est, iam a nullo dicatur. Vnde oramus pietatem tuam, quoniam
in eo loco, vbi Synodus gesta est, vnde responsum per nostros legatos dedimus, adhuc
detinemur: iubeat nos qui integram in Orientalibus doctrinam retinemus, iam ad no-
stras plebes dimitti, vt ex hac parte appareant amatores veritatis, qui Deo non mutant
nomen, nec cum eis qui peruersa doctrina infecti sunt, diutius nos qui veritatem Catho-
licam tenemus, detineamur.

Vnde impense oramus, domine, pietatem tuam ante Deum Patrem & Dominum no-
strum

A strum Iesum Christum Deum & Dei filium, facias nos qui subscripsimus sanæ doctrinæ,
recedentes ab Vsiæ nomine, te imperante, & iubeas nos ad nostras plebes dimitti, vt læ-
tetur Ecclesia, quæ immutare nomina Dei & Filij eius non admittit, in totum imperio
tuæ virtutis & gloriæ, cui tantum Diuinitas contulit, vt apparet * dicationis sacrilegis *
iam Vsiæ & Omousij nomina recedant, quæ in diuinis Scripturis de Deo & Dei filio non
inueniuntur scripta: Subueni, pie Imperator, Dei summi cultoribus: Subueni eis qui
per Christum Dei Filium, Deum Patrem omnipotentem orant: Subueni eis, qui iudicio
tuo deuotus * offerunt omnes, qui nesciunt colere nisi Deum Patrem, per Dominum no- *
strum Iesum Christum gloriæ eius Filium. Et præcipue, Domine Imperator, ad nostras nos
plebes remeare, datis litteris ad * hunc Præfectum Prætorij Taurum, quia & nos in præ- *
dicatione nominis Dei, Orientalibus & tuæ dispositioni plenum reddidimus obsequium
B * inhere in qua semper tenuimus, iam ad nostras plebes redire debemus. De hac autem *
re ad Archiepiscopos nostros Orientales, litteras dedimus, vt sciant hoc semper tenuis-
se, & in fide Catholica cum ipsis permanere. Domini pietas glorioſissimum te semper
& vbique per omnia faciat vindicem, Domine pijssime Imperator. Explicit.] Sed quæ
post hæc secuta sunt, audi ex Seuero, qui res tunc gestas Arimini fideliſsime prosecu-
tus est in hæc verba. Ita dimissis legatis -

Tom. 3. pag. 738. D 11 *ibi* nullus de his iure dubitandi locus videtur esse relictus. *his hæc adde:* In fragmentis S. Hilarij de Synodo Ariminensi a Pithoeo repertis, & a Fabro vna cum eius vita editis, de damnato Liberio Papa ab Arianis in eodem Conciliabulo Ariminensi, haud est obscura mentio. Traditur enim, minime contineri potuis-
se illos ab eius condemnatione, licet lectæ essent litteræ eiusdem Liberij nomine, quibus
C olim Athanasium condemnasset, & pacem cum Orientalibus inijsset. Hæc enim ibi le-
guntur: Potamius & Epictetus, dum damnare Vrbis Romæ Episcopum gaudent (sicut
in Ariminensi Synodo continetur) audire hæc noluerunt. Quinetiam Fortunatianus Epi-
scopus epistolam eamdem rursum diuersis Episcopis mittens, nihil profecit.] vt manife-
stum sit argumentum postquam solutus ab exilio Liberius fuit, ipsum ab eorum commu-
nione penitus recessisse. Quod rursum -

Eodem Tom. 3. pag. 740. C 7 *ibi* de Liberio ea de causa ab Vrbe expulso; de
quo nos nuper egimus. *his hæc adde:* Est locus inter Ariminum atque Pisaurum,
idemq. Vicus, cui, Catholica, nomen est, ad litus maris positus, cuius nominis ratio
illa redditur, ex traditione a maioribus ad posteros propagata, quod post naufragium
quod passa est fides Catholica in Ariminensi conuentu, perpauci Orthodoxi Episcopi si-
D mul conuenientes, illic seorsum ab Arianis sacra facerent, & Catholica communicatione
Catholicos impertirent. Quod igitur illuc pergentes, se ire ad Catholicam, vsitato more
veteri loquendi, dicerent; inde factum est, vt semper idem nomen retinuerit locus ille, vt
Catholica diceretur. Ceterum haud diu id facere, concessum fuit, persecutione sæuiente.
Etenim Arimini, vbi -

Quæ pertinent ad Quartum Tomum.

Tom. 4. edit. Rom. pag. 76. B 2 *ibi* inito consilio, consulere possent. *his hæc adde:*
Porro horum omnium primum auctorem & architectum fuisse Liberium Romanum Pon-
tificem, paulo inferius hoc eodem anno aperietur. Ipse enim primus Ariminense nau-
fragium reparare sollicitus, indulgentiæ vexillum erexit, ne qui decepti & Arianorum
fraudibus circumuenti fuerant, & timore perterriti, minis cesserant Imperatoris, Nicææ
E confessionem visi fuerant deseruisse, in magnum Ecclesiæ detrimentum, extra Ecclesiam
diutius vagarentur, fierentq. interea lupis præda, si quæ inuiti fecissent, volētes iam obsti-
nate defenderēt. His inquam bene consulturus Liberius Pontifex, primum omnium ijs qui
in Italia lapsi erant, Episcopis erroris pœnitentibus, subueniendum putauit, & in Orien-
tem respiciens, bene vsus occasione illos ipsos, qui erant illic fidei causa exules Occiden-
tales Episcopi magni nominis, Eusebium Vercellensem Episcopum, & Luciferum Calari-
tanum Episcopum, in Sardinia legatos Apostolicæ sedis creat, quorum alteri, nempe Lu-
cifero, Ecclesiæ Antiochenæ, ab Arianis diu possessæ curam delegat. Dicturi de his sin-
gulis, primum omnium hic eiusdem Liberij litteras recitemus, quas eodem argumento
dedit ad Italiæ Episcopos, nacti sumus eas ex Petri Pithoei antiquitatum promptuario,
easdemq. nuper a viro sinceriſsimæ fidei Nicolao Fabro editas accipe, vt se habent iam ni-
mia vetustate corrosas[a].

[a] *Hilar. frag. lib. 1. pag. 37. 38.*

Liberius

Liberius Episcopis Catholicis in Italia consistentibus, in Domino æternam S. A
Imperitiæ culpam obliterat resipiscens. Hoc autẽ & de Scripturis sanctis aduertere est. Pietatem ad omnia vtilem esse, legimus, cui cedit corporalis exercitatio, quamuis & ipsa vtilitatis retineat fructus: quam sectandam nobis etiam ratio temporis præsentis exposcit. Non enim si aliqui forte qui hoc studij gerunt, ratione prouisam destruere imprudenter sæuiori censura hoc æstimauerint, & non a re, quod iam ex Apostolica auctoritate munitum est * de pietate cum dictum est, non esse parcendum his qui apud Arianum ignorantes egerunt, quibus nescire inlicitum fuit captum errori incidere *, idcirco veritas repedanda est. Sed mihi cui conuenit, omnia moderate perpendere, maxime cum & Aegyptij omnes & Achiui accusati sententiam receperunt, multis parcendum quidem his, de quibus supra tractauimus: auctores vero esse damnandos, qui obliqua & maligna subtilitate & caligine offenderunt innocentium sensus, per quæ velamen ob- B
ducerent veritati, tenebras lucem, & lucem tenebras venditantes.

Igitur si quis ignorationis captum * resipiscens sermonis nostræ aduocationis breuissima, illud virus in se pestiferum Ariani dogmatis subdolum ac tenebrosum fuerat expertus, reparatus exhauriat, condemnet, vehementiusq. in auctores eius insæuiat, quos in se violentos expertus est, totumq. se fidei Apostolicæ & Catholicæ vsque ad Nicænæ Synodi conuentum de integro mancipet. Per quam professionem, etiam si quibusdam leue & remissum videtur, recuperet id quod per astutiam rectitatis amiserat. Verum si aliquis tam stolidæ mentis (quod haud credo) fuerit inuentus, qui non solum nolit conuerti, antidotum recipiens sanitatis, venenum virusq. noxius sese * vindicare crediderat, & ratione vincetur, & auctori perfidiæ perdite deputatus, Ecclesiæ Catholicæ spiritali vigore plectetur.] Hactenus Liberij ad Italiæ Episcopos litteræ, qui dicto obaudiens C
Saluatoris, cum Petro dixit: Tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.] non tam præsentes in Italia existentes, sed etiam in Oriente longe positos colligere studuit, curans de his vna cum Athanasio haberi Synodum Alexandriæ: quod feliciter per Eusebium Vercellensem Episcopum Apostolicæ sedis legatum, & Athanasium præstitum est.

Quid vero ab eis gestum sit -

Tom. 4. pag. 91. Rom. edit. E 11 *ibi* martyrij exules diem extremum clausisse *his hæc adde*: Quod igitur tum Fortunati testificatione (vt superius dictum est) tum Seueri, vt modo audisti, opera S. Hilarij plura sunt in Gallijs Concilia congregata, quibus Orientalium error aduersus Nicænam fidei professionem in diuersis Synodis comprobatus penitus damnaretur, vna cum suis auctoribus, qui proscripserunt nomen consubstantialitatis in Filio Dei: Quid in vno ex ijs Concilijs in Gallia congregatis factum sit, vt & D
quæ in reliquis pariter acta sunt possumus intelligere, reddimus hic eam, quæ nunc extat Synodalem epistolam missam ex Parisiensi tunc celebrato Concilio ad Orientales, cum illi litteris suis, conarentur Gallicanos Episcopos reddere in omnibus, suæ ipsorum perfidiæ professores; habetur in Pithoei Ecclesiasticarum antiquitatum officina, edita vero
a Hilar. frag. lib. 2. pag. 1. a. 3. nuper diligentia doctissimi viri Nicolai Fabri, eius autem sic se habet inscriptio[a].

Incipit fides Catholica expositа apud Fariseam ciuitatem ab Episcopis Gallicanis ad Orientales Episcopos.] pro Farisea autem, restituendam in mendoso Codice Parisiam, probe admonuit idem Faber.

Dilectissimis, & beatissimis consacerdotibus Episcopis Orientalibus omnibus, per diuersas prouincias in Christo manentibus, Gallicani Episcopi, salutem.

Omni quidem vitæ nostræ, fideiq. sensu gratias Deo Patri, per Dominum nostrum E
Iesum Christum confitemur, quod nos in lumine scientiæ confessionis suæ, doctrinis & propheticis & Apostolicis conlocauit, ne sæcularis imperitiæ tenebris detenti iudicio sæculi teneremur: Cum sola spes sit plenissima ad salutem, Deum Patrem omnipotentem per vnigenitum eius Dominum Iesum Christum in sancto Spiritu confiteri. Sed plane non minor quotidie gratulationis nostræ causa cumulatur, quod liberans nos ab errore mundi, nunc etiam inexpiabili hæreticorum admisceri non patitur societati.

Ex litteris enim vestris, quas dilecto fratri & consacerdoti nostro Hilario direxistis, fraudem diaboli, & conspirantia aduersus Ecclesiam Domini hæreticorum ingenia cognouimus, vt diuisi in partibus Orientis, atque Occidentis, diuersis inuicem opinionibus falleremur. Nam plures numero, qui aut Arimini, aut Nicææ adfuerunt, sub auctoritate vestri nominis ad Vsiæ silentium sunt coacti: Quod verbum a vobis quondam contra Arioma-

A Ariomanitarum hæresim inuentum, nobis semper sancte, fideliterq. susceptum est. Nam Homousiu sermonem ad veram & legitimam ex Deo Patre vnigeniti Dei natiuitatem sumus amplexi, detestantes secundum Sabellij blasphemias ipsam vnionem, neque aliquam partem Patris esse Filium intelligentes, sed ex toto atque perfecto innascibili Deo, totum atque perfectum vnigenitum Deum natum, vnius a nobis idcirco, vel Vsiæ, vel substantiæ cum Deo Patre confessum, ne creatura potius, aut adoptio, aut adpellatio videretur. Et quia ex ipso esset, vt ex Patre Filius, vt ex Deo Deus, vt ex virtute virtus, vt ex spiritu spiritus, vt lumen ex lumine, similitudinem quoque eius ad Deum Patrem non inuiti audientes, quippe cum imago inuisibilis Dei sit, sed eam solam similitudinem dignam ad Patrem intelligentes, quæ veri Dei sit ad Deum verum, ita vt non vnio diuinitatis, sed vnitas intelligatur: quia vnio sit singularis, vnitas vero secun-
B dum natiuitatis veritatem plenitudo nascentis sit, maxime cum Dominus ipse Iesus Christus ad discipulos suos sit professus, dicens: Ego & Pater vnum sumus, quo non solum charitatem quæ ad Patrem est, sed & diuinitatem quæ Dei ex Deo est, significat, secundum illud: Qui me vidit, vidit & Patrem: &, Si mihi non vultis credere, vel operibus meis credite, quia Pater in me est, & ego in Patre.

Hanc igitur fidem semper tenentes, & tenebimus, detestantes quoque eos qui dicunt: Non erat antequam nasceretur: non quod vnigenitum Deum innascibilem prædiçemus, sed quod impium sit, maxime Deo temporum, tempus aliquod anteferre, cum ipsum illud, antequam nasceretur, non fuerit, sit temporis. Sed & obedientem quoque Patri Filium etiam vsque ad mortem Crucis, secundum infirmitatem assumpti hominis, non negamus: cum ipse de ascensu suo ad cœlos locutus sit: Si diligeretis me, gauderetis, quia vado ad
C Patrem, quia Pater maior me est; per cuius carnis susceptionem nos sibi fratres connuncupare dignatus est, cum in forma Dei manens, forma serui esse voluit.

Itaque, carissimi, cum ex litteris vestris in Vsiæ silentio fraudem se passam simplicitas nostra cognoscat, etiam pietatem eorum qui Arimino Constantinopolim reuerterunt, * conuentos sicut epistola nostra contenta testatur, neque eos ad tantam rem blasphemiarum damnationem potuisse compellere; fidelis Dominici nominis prædicator frater noster Hilarius nunciauerit. Nos quoque ab his omnibus, quæ per ignorantiam perperam gesta sunt, referimus, Auxentium & Vrsatium ac Valentem, Gaium, Megasium, & Iustinum excommunicatos habemus secundum litteras vestras, & certe vt diximus, iuxta fratris nostri Hilarij professionem, qui se pacem cum his, qui horum sectarentur errores, habiturum negauit, blasphemiasq. omnes, quas litteris vestris subiecistis, dam-
D namus, maximeq. eorum sacerdotes apostatas respuentes, qui in loca fratrum indignissime exulantium quorundam, aut ignoratione, aut impietate sunt substituti; pollicentes hoc coram Deo, atque etiam confitentes, vt quisq. his quæ statuimus, intra Gallias putauerit renitendum, a communione ac sede sit sacerdotij abijciendus. Neque enim vt alias, aut occasionem prædicandi non damnando permittens, aut contra Deum & Christi vnigeniti Dei maiestatem aliter, quam nos de Homousiu significatione sentimus, obnitens, dignus erit sanctitate sacerdotij nominis iudicandus: a quo etiam Saturninum, qui statutis salubribus impijssime contradixit, secundum fratrum nostrorum geminas iam litteras excommunicatum ab omnibus Gallicanis Episcopis, charitas vestra cognoscat: quem & vetera dissimulata, iam diu licet, crimina, & cætera edita epistolis suis, nouæ temeritatis inreligiositas indignum Episcopi nomine esse fecerunt.

E Explicit fides Catholica expositа apud Fariseam ciuitatem, ab Episcopis Gallicanis, ad Orientales Episcopos.] hactenus ibi. Ex his plane commendatur sincera fides atque constantia Ecclesiæ Gallicanæ, cum in tanto numero Episcoporum vnus dumtaxat sit repertus Saturninus, qui inhæserit Arianis, reliquis omnibus sequentibus sanctum Hilarium, ex cuius litteris omnes tamquam leunculi post leonem aduersus lupos ingruentes insilierint: Gloria hæc est sancti Hilarij, qui scriptis suis eosdem Galliarum Episcopos in Arianos commouerit, & iugiter aduersus eos in officio continuerit.

At quid Ruffinus -

Tom. 4. edit. Rom. pag. 181. B 6 *& Plantin. pag.* 157. *vers.* 10 *ibi* dicturi sumus anno sequenti, quo id ipsum fieri contigit *his hæc adde*: Illyricis igitur Nicænam fidẽ recipientibus congratulati sunt Italiæ Episcopi, eiusmodi litteras ad eos dantes, quas liber S. Hilarij fragmentorum Synodi Ariminensis, nuper editus, tibi exhibet istis verbis[a]. *a Hilar. frag. lib. 1. pag. 38. 39*

Dilectissimis fratribus per Illyricum fidem paternam retinentibus, Episcopi Italiæ, in A
Domino æternam salutem.

Diuini muneris gratia, vt secundum Apostolum omnes vnum sapere, omnes vnum confiteri cœperimus, & quantum ad Italiam quidem pertinet, cum fidei paternæ, hoc est apud Nicæam scriptæ se reddidit, fraudem quam passa est apud Ariminum recognoscens, Illyricum etiam Deum clementi nutu respexisse, gaudemus, & consortio infidelitatis, quo grauabatur, abiecto, ea quæ sunt rectæ sententiæ probare cœpisse, gratulamur. Nostram igitur, dilectissimi fratres, vnam eamdemq. accipite firmam subscriptione sententiam. Nicæni tractatus aduersus Arium, Sabelliumq. cuius Photinus partiaria hæreditate damnatur, decreta seruamus. Ariminensis Concilij statuta quorumdam tergiuersatione corrupta, consensu omnium prouinciarum iure rescindimus, quorum etiam exemplaria transmittenda censuimus, vt nec in fide retinenda, nec in confutando Arimi- B
nensi Concilio aliqua videretur condissensio.

Quicumque igitur nostræ vnanimitatis optat habere consortium, quicumque indiuiduam pacem nobiscum habere desiderat, quæ sunt nostræ sententiæ comprobare festinet, & fidei nobis memoratæ subscriptionem, & rescissionem Ariminensis Concilij sine ambiguitate mittendo. Id certe petimus, quod complurium harum prouinciarum porrigimus ipsi consensum. Auctores autem hæresis Arianæ, vel Aetianæ Valentem & Vrsacium cæterosq. eorumdem consortes, non nunc esse, quod manifestari apud Illyricum cœperunt, sed olim condemnasse manifestum est. Explicit.] Ita quidem Episcopi Italiæ, vtique Liberij auctoritate isthæc omnia pertractantis, in vnum collecto Concilio.

His itaque in Occidente -

Tom. 4. edit. Rom. pag. 194. E 2 *vel in edit. Plantin.* 168. *vers.* 47 *ibi* & hæreti- C
cos ab ipsorum dogmate discrepantes, *his hæc adde.*

Eodem anno fæces Arianorum Valens & Vrsacius vna cum eiusdem perfidiæ collegis, Singeduni in Mysia conciliabulum habuere, non tamen aduersus Catholicos, sed Semiarianos hæreticos, ægreferentes, si quis errans non continuo in eiusdem qua ipsi profundum foueæ mergeretur, ex quo quidem conuentu istam ad Germinium conscripserunt epistolam, quam liber fragmentorum sancti Hilarij de Synodo Ariminensi, nuper editus, exhibet istis verbis [a].

[a] *Hilar. frag. lib. 1. pag. 40. 41.*

Domino religiosissimo fratri Germinio, Valens, Vrsacius, Gaius & Paulus, S.

Cum de spe & salute sollicitudo incumbit, magis laudandi esse debent qui solliciti sunt, quam reprehensionem aliquam sustinere. Salus autem ac spes principaliter in fide Catholica consistit. & ideo quamuis conuentione ad omnes nostros fratres & Coepiscopos D
nostros * Valente & Paulo admonita noluerit, ad id quod rumor latitat de te respondere, domine religiosissime, tamen quia litteris tuis testificatus es, te in eadem charitate perseuerare, & paratum esse inlibatam dilectionem habere erga nos ostendere: propterea in vnum apud Singedunum congregati, iterum his commonefacimus sanctitatem tuam, vt omni occasione ambigui excluſa, digneris rursus rescribere nobis, si a fide Catholica, quæ Arimini a sancto Concilio exposita confirmataq. est, cui etiam vniuersi Orientis Episcopi consenserunt, sicut iam professus es te non recessurum, apertus * quæritur significes. Est autem hoc, sicut in ea cautum est: Similem dicimus Filium Patri secundum scripturas, non secundum substantiam, aut per omnia, sed absolute. Si enim hæc expositio immutata fuerit, manifeste quondam Basilij perfida adsertio, propter quam Synodus facta est, qua etiam merito damnata est, reparabitur. Dignare igitur hoc, quod quæritur, E
euidenter litteris tuis declarare: non dixisse, aut dicere, vel dicturum, similem esse per omnia Filium Patri, excepta innatiuitate, ne quod perlatores litterarum Iouianus diaconus & Martyrius subdiaconus verbo deprecationis suæ, ante prædictos dominos meos fratres & Coepiscopos nostros Valentem & Paulum adserebant, magis credibile esse videatur, quia per omnia similem esse Filium Patri profitearis. Si enim sic te, sicut optauimus, sentire scriptis tuis manifestaueris, querelam pro iniuria a quibusdam clericis tuis Paladio & Gaio fratribus & Coepiscopis nostris factam, licet nolueris, sicut prima conuentione admonitus es, exquirere, ad æstimationem tuam pertinet, illis scilicet præstantibus pro sua temeritate rationem. Hæc per Secundianum presbyterum, Pullentium lectorem, & Candidianum exorcistam transmisimus charitati tuæ XV. Kal. Ianuarias, Gratiano nobilissimo P. & Dagalaifo Coss. exemplum penes nos retinentes.

* apertius

Quid

A Quid autem Germinius? num his consensit? minime gentium, nam accipe ab eo scriptam eo argumento epistolam [a]:

[a] *Extat apud Hilar. frag. lib. 1. pag. 42. 43.*

Dominis fratribus religiosissimis Rufiano, Palladio, Seuerino, Nichæ, Heliodoro, Romulo, Muciano & Stercorio, Germinius in Domino Salutem.

Vitalis nunc militantis in officio sublimis Præfecturæ relatione comperimus, desiderare sanctitatem vestram significari vobis aperte, quid est quod de fide nostra Valenti, Vrsacio, Gaio & Paulo displiceat. Necessarium duxi his litteris patefaciendum sanctitati vestræ, & id quod in vobis ipsis ab initio esse confido, dicere, nos hoc quod & a Patribus traditum accepimus, & diuinis Scripturis, quod semel didicimus & quotidie docemus, Christum Dei Filium Dominum nostrum per omnia Patri similem, excepta innatiuitate, Deum de Deo, lumen de lumine, virtutem de virtute, integrum de integro, perfectum
B de perfecto, ante sæcula & ante vniuersa, quæ intelligi vel dici possunt, genitum, cuius natiuitatem nemo scit nisi solus Pater, ipso Filio adserente: Quia nemo nouit Filium nisi Pater, neque Patrem quis nouit nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare: per quem facta sunt omnia, sine quo factum est nihil, secundum diuinas voces ipsius Saluatoris nostri Filij dicentis: Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Et iterum: Quæcumque enim Pater facit, hæc & similiter Filius facit. Et iterum: Ego & Pater vnum sumus. Et iterum: Qui me vidit, vidit & Patrem. Et iterum: Quomodo Pater vitam habet a semetipso, ita dedit & Filio vitam habere in semetipso. Et iterum: Sicut Pater suscitat mortuos & viuificat, ita & Filius quod vult, viuificat. Et iterum: Creditis in Deum, & in me credite. Et iterum: Neque enim Pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit Filio, vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Et ite-
C rum cui Pater dixit: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: nec dixit, ad imaginem tuam, vel ad imaginem meam, ne aliquam dissimilitudinem in Filij sui diuinitate demonstraret, sed propterea coniunxit ad imaginem & similitudinem nostram, vt Filium suum sibi similem per omnia Deum manifestaret. Iterum Euangelista: Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a Patre plenum gratia & veritate. Et Apostolus ad Corinthios: In quibus Deus huius sæculi excæcauit mentes infidelium, vt non refulgerent inluminatione Euangelij gloriæ Christi, quæ est imago Dei. Et iterum idem Apostolus: Et transtulit in regno Filij charitatis, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum, qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ. Et iterum idem Apostolus: Hoc enim sentite in vobis quod & in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, se esse æqualem Deo, sed semetipsum exina-
D niuit formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus. Quis non intelligat, quia quemadmodum secundum serui formam vera fuit caro nostra in Christo, ita & in Dei forma vera sit diuinitas Patris in Filio? Et iterum: Videte ne quis vos seducat, per philosophiam & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa huius mundi, & non secundum Christum, quia in ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Si ergo omnis plenitudo diuinitatis inhabitat in Christo, iam non ex parte similis & ex parte dissimilis, sicut nunc asserunt, qui propter contentionem suæ libidinis retrorsum abeuntes, semetipsos a nobis auertunt.

Nam quod putant se pro magno de diuinis Scripturis proferre, vt dicant, Christum facturam & creaturam: e contrario nos secundum Scripturas dicimus, & viam, & ianuam, & lapidem offensionis, & petram scandali, & fundamentum, & brachium, & manum, &
E sapientiam, & verbum, & agnum, & ouem, & pastorem, & sacerdotem, & vitem, & diem, & alia: Sed hæc omnia sic intelligimus & dicimus, vt virtutes & operationes Filij Dei intelligamus, non vt diuinam eius ex Patre natiuitatem huiusmodi nominibus comparemus, quia ex nihilo omnia per Filium facta sunt, Filius autem non ex nihilo, sed ex Deo Patre est genitus.

Miror autem prædictum Valentem aut oblitum esse, aut certe subdole dissimulare, quid in præteritum gestum definitumq. sit. Nam sub bonæ memoriæ Constantio Imperatore, quando inter quosdam cœperat esse de fide dissensio, in conspectu eiusdem Imperatoris præsentibus Georgio Episcopo Alexandrinorum Ecclesiæ, * Pelusinorum, Basilio Episcopo tunc Anquiritano, præsente etiam ipso Valente & Vrsacio, & in ea prauitate post habitam vsque in noctem de fide disputationem & ad certam regulam perductam, Marcum ab omnibus nobis eiectum fidem dictasse, in qua fide sic conscriptum est: Filium similem

*

Patri per omnia, vt sanctæ dicunt & docent Scripturæ: cuius integræ professioni consen- A
simus omnes, & manu nostra subscripsimus. Si autem nunc aliquid spiritus huius mundi
suggerit, ex aperto adhuc scire non possumus. Nam, vt nos professi sumus de Scripturis,
per omnia similem Filium Patri excepta innatiuitate, exponant & illi de Scripturis,
quemadmodum parte similis sit, parte dissimilis. Et ideo, fratres dilectissimi, hæc intre-
pidanter & sine mora vestræ dilectionis ad conscientiam, per Cyriacum officialem, cuius
prima inuenta occasio est post Carinium diaconum, quem ad vos misi, professionem desti-
naui, vt per vestram quoque vigilantissimam deuotionem apud Deum, vniuersæ frater-
nitati intimetur, ne quis fallacia diaboli laqueis ignorans implicetur. Iam vestræ est vna-
nimitatis rescribere mihi, quid vobis sanctus Spiritus suggerat. Sane intimo charitati ve-
stræ, me huic epistulæ, propterea quod manus dolerem, subscribere non potuisse: sub-
scribendum autem mandasse fratribus & compresbyteris nostris Innocentio, Octauio, & B
Catulo.] Hactenus Germinius aduersatus Arianis, militans tamen inter Semiarianos.

Quo tempore-

Tom. 4. *edit. Rom. pag.* 115. D 10 *& Plantiniana pag.* 100. *vers.* 42 *ibi* omni acceptatione digniſſima. *his hæc adde*: Ad postremum post alias recensitas ineptias insulsi legislatoris, vani philosophi, & impij Imperatoris a Gentilibus scriptoribus etiam condemnati, addamus his vanitatem illam, quam etiam lege sancire non puduit, cum statuit, vt liberum esset vxoribus maritos dimittere. Est de his mentio apud sanctum Augustinum, vbi auctor ait[a]: Ante Iuliani edictum, mulieres viros suos dimittere nequibant, accepta autem potestate, cœperunt facere, quod prius facere non poterant: cœperunt enim viros suos libenter dimittere.] & inferius: Hic enim in Vrbe Roma & finibus eius (quæ sacratissima appellatur) licet mulieribus viros suos dimittere, cum cautum sit lege C
diuina, vt ne viri quidem hac potestate vterentur, excepta fornicationis causa. Ecce hac in re meliores sunt Barbari, &c.] Hæc auctor: & si non Augustinus, certe Iuliani æqualis, vt qui ibi numeret annos trecentos & circiter (vt ait) a tempore cladis Hierosolymitanæ in illum diem. Audisti portentum, quo vna illa lege insanus homo, ea indulgens mulierum leuitati, vniuersos homines sub Romano Imperio constitutos illis subiecit.

[a] *Apud Aug. in quæst. ex vtroque mixt. q.* 115 *&* 144.

Hoc insuper anno-

Eodem Tom. 4. *edit. Rom. pag.* 166. A 8 *vel in edit. Plantin. pag.* 144. *ver.* 2. *ibi* ad locum Dadastanam dictum, *his hæc adde*: Est locus (inquit Socrates[b]) inter Galatiam & Birhyniam medius interiectus, ibi Themistius philosophus, cum alijs ordinis Senatorij viris obuiam factus, orationem suam consularem coram illo recitauit, quam quidem postea etiam Constantinopoli recitauit, coram populi multitudine.] Hæc Socrates, D
qui & superius de eadē oratione verba faciens, hæc habet: Imperator vero qui apud animum suum proposuerat blanditijs & persuasionibus dissentientium lites dirimere, respondit, se nemini quidem qualemcumque fidem amplexanti, molestiam exhibiturum, sed eos præter ceteros beneuolentia & honore prosecuturum, qui Ecclesiæ ad concordiam adducendæ auctores se ostenderent. Hæcq. ab eo ad hunc modum gesta esse, Themistius philosophus commemorat: nam in ea oratione, quæ Consularis inscribitur, quam de eo conscripsit, eum propterea magnis ornat laudibus, quod potestate cuiq. pro arbitratu hanc, vel illam religionem profitendi permissa, assentatorum mores prorsus refutasset: quod genus hominum admodum facete perstringens, dixit, nemini obscurum esse, eos non Deum, sed purpuram coluisse.] Nacti sumus eamdem nos orationem, sed mutilatam magna ex parte, quod illis careat, quæ spectabant ad Consulatum, nuper per Imperatorem E
initum, sed satis hic ea, quæ ad argumentum propositum spectant. Cum igitur Imperator ad dictum locum peruenisset Dadastanam, qui Bithyniam-

[b] *Socrat. lib.* 3. *c.* 21. 22.

Eodem Tom. 4. *edit. Rom. pag.* 263. A 11 *vel Plantin. pag.* 226. *vers.* 51 *ibi* de quibus anno sequenti agemus. *his hæc adde*: Quoniam autem hæc quæ dicta sunt de Valente, Ioannes Chrysostomus (vt vidimus) testatur contigisse, cum ipse adolescentior esset; his hæc pro ratione temporis adijcienda putamus, quæ eadem sua ipsius ætate accidisse tradit Antiochiæ memoria digna, de conuersione famosissimæ meretricis: homilia enim in Matthæum sexagesima octaua habet ista: At non audistis quomodo illa meretrix, quæ omnes impudicitia superauit, vniuersos rursus continentia & virtute a tergo reliquit? Non dico illam de qua in Euangelio scribitur, sed hanc quæ nostra memoria ex Phœnice omnium ciuitatum iniquissima fuit. Hæc enim pueris nobis apud nos erat, &

cum

A cum prima in theatro esset, nomen eius vbique ferebatur; non in vrbe nostra solummodo, sed ad Cilicas vsque & Cappadocas. Hæc multorum patrimonia exhausit, hæc multos parentum orbos tenebat, hæc maleficis quoque vti artibus dicebatur, quasi non eleganti corporis forma solum, verum etiam magicis cantibus & herbis retia tenderet: hæc Reginæ quoque fratrem attraxit: tanta cupidinis tyrannide pollebat. Sed subito nescio qua re, immo vero certissime scio: voluntate namque commutata, & Dei gratia hoc modo impetrata, omnia illa spreuit & calcauit: ita diaboli officina proiecta, facile ad cœlum ascendit: & quamuis nihil erat ea petulantius, dum in scena versaretur, postea tamen continentiæ magnitudine multas antecelluit. Cilicium enim induta per totam reliquam vitam hoc se pacto exercebat. Huius gratia & Præfectus a scenicis perturbatus armatos milites misit, qui non potuerunt eam rapere, nec a numero virginum, quæ ipsam
B receperunt, abducere. Hæc cum ineffabili sacramento communicasset, & condigne suscepta gratia vixisset, vniuersis per gratiam maculis detersis, naturæ demum concessit. Mirabilem enim philosophiam post baptismum ostendit, nec vmquam amantibus antea, eamq. sequentibus, ac diligenter quærentibus visa est: sed postea quam semel se ipsam inclusit, multos annos quasi vincta in carceribus peregit.] hæc de ea Chrysostomus. Iam reliqua prosequamur. Interea vero-

Eodem Tom. 4. *Rom. edit. pag.* 481. B 6 *vel in edit. Plantin.* 413. *vers.* 46 *ibi* Gratiani decimusextus absoluitur; *his hæc addas*: Horum Consulum nota, consignatum habetur epitaphium a S. Damaso Papa conscriptum versibus istis, hoc anno[a]:

[a] *Extat in titulo Equitij, nunc dicto S. Martini in Montibus.*

Quid loquar, aut fileam? prohibet dolor ipse fateri.
Hic tumulus lachrymas retinet, cognosce, parentum
C *Proiectæ, fuerat primo quæ iuncta marito*
Pulchra decore, suo solo contenta pudore.
Heu dilecta satis miseræ genetricis amore.
Accipe, quid multis, thalami post fœdera prima
Erepta, ex oculis Flori genitoris abijt
Aetheriam cupiens cœli conscendere lucem.
Hæc Damasus præstat cunctis solatia fletus.

Vix. an. XVI. M. X. dies XXV. Dep. III. KAL. Ian. FL. MEROBAVDE ET FL. SATVRNIN. COSS.] Hæc Damasus, qui licet summus Pontifex, tamen & in his quoque se seruorum Dei seruum exhibuit, vt parentes de filiæ obitu mœrentes, ita (vt legisti) scripto epitaphio consolaretur. His occasione nouorum Consulum positis, iam quæ sub
D ijsdem hoc anno gesta sunt, videamus. Hoc anno Maximus-

Tom. 4. *Rom. edit. pag.* 515. C 4 *vel in edit. Plantin. pag.* 442. *ver.* 49. *ibi* diximus ex sententia Athanasij. *quibus hæc adde*: Ad postremum autem corrigendus hic error, in quem nos secuti Græcos auctores, incurrisse fatemur in nomine Placillæ, de cuius obitu agimus, ita quidem Græci omnes appellant Placillam, Gregorius Nyssenus in inscriptione funebris orationis, eodem modo Socrates[b], Sozomenus[c], Theodoretus[d], Suidas, Zonaras & alij; ita etiam inemendato errore reddiderunt Latini interpretes, & alij eodem reperiuntur errore decepti, vt Panuinus[e]: Quos secuti æque nos Placillam nominauimus, quæ reuera, Flaccilla dicenda est. Prodit id inprimis vetus numisma, cuius hic tibi formam cudendam curauimus, quæ sic se habet.

[b] *Socrat. lib.* 5. *cap.* 12.
[c] *Sozom. lib.* 7. *cap.* 6.
[d] *Theodoret. lib.* 5. *cap.* 9.
[e] *Panuin. de Rom. Prin. lib.* 3.

E

Neque dubitari potest, quin sit ipsa imago coniugis Theodosij, cum præter hanc Flaccillam nulla legatur Christiana eius nominis Augusta. Docet hoc ipsum præterea Claudianus

dianus in carmine de laude Serenæ, vt ibi: Flaccillam, Mariamq. &c.] & inferius: Commotum Flaccilla virum.] Fuisse illi quoque cognomen Aelia, vt in numismate habes expressum, idem docet auctor, vbi ait: His fontibus Aelia fluxit.] Ducebat & ipsa genus ab Hispania, vbi Aelia familia clarissima erat, ex qua pariter Aelius Hadrianus, quem æque ex Hispania traxisse originem, Spartianus affirmat. Rursum vero in emendatioribus voluminibus S. Ambrosij in funeris Theodosij oratione, Flaccillam & non Placillam inuenies appellatam, quem & secutus est Paulus diaconus in Appendice ad Eutropium. Confert ad hæc, quod huius neptem, Arcadij filiam, Prosper & Marcellinus in Chronicis, sub Consulatu Cæsarij & Attici, Flaccillam recte nominant. Idem & constat de pronepte, Theodosij minoris filia, quæ Flaccilla item dicitur a Marcellino, sub Consulatu Antiochi atque Bassi. At quod in corrigendis erratis hic simus, emendamus insuper, quod tres tantum diximus fuisse ex Flaccilla Theodosio filios, duos superstites, vnam defunctam Pulcheriam: addimus & quartam prolem ad superos æque transmissam, nempe Gratianum infantem, eumdemq. cito ex hac vita subductum. De his namque omnibus ista habet S. Ambrosius in oratione habita in funere Theodosij: Nunc te Augustæ memoriæ Theodosius regnare cognoscit, quando in regno Domini Iesu Christi est, & considerat templum eius: Nunc tibi Rex est, quando recipit etiam filium Gratianum & Pulcheriam iam dulcissima sibi pignora, quæ hic amiserat.] hæc Ambrosius. At de Flaccilla hactenus, eiusq. ex Theodosio prole suscepta. Ex quibus non solum quæ sunt dicta corrigas, sed & auctores emendes, siue Latinos, siue Græcos, qui Placillam loco Flaccillæ nominant, & tres tantum tribuunt filios Theodosio Imp. Hoc eodem anno- A B C

Tom. 4. edit. Rom. pag. 592. A 3 vel in edit. Plantiniana pag. 508. ver. 58 ibi careat appellatione sententiam. *post hæc ponas testamentum S. Gregorij Nazianzeni, quod habetur in Appendice ad Quintum Tomum Annalium.*

At iam ad-

Tom. 4. edit. Rom. pag. 197. A 7 vel edit. Plantin. pag. 170. ver. 41 ibi merito splendescit honore.] *his hæc adde:* Ad hæc omnia de Liberio posita, addenda est inscriptio nuper reperta Spoleti in tumulo, exarata totidem verbis ac versibus, vt hic legitur.

D. P.
PICENTIAE
LEGITIMAE
NEOPHYTAE
DIE. V. KAL. SEP.
CONSIGNATAE
A LIBERIO PAPA
FL. HOSPITIVS
MARITVS
VXORI
BENEMERENTI
DVPLICEM
SARCOFACVM
CVM TITVLO
HOC LOCO
. . . OE . . . I
POSVIT
. . . . MARITO
. . . . . ET] D E

fracta tabula & fragmentis deperditis, desunt reliqua. Quod autem audis, consignatam fuisse defunctam a Liberio Papa, per consignationem intelligere debes collatum sacramentum, quod dicimus Confirmationis seu Chrismatis, vti vetus loquendi vsus obtinuit, quod accipi consueuit ab Episcopo suo: cum vero illud ipsa acceperit a Liberio Papa, placuit marito eiusmodi exhibitum ipsi munus a tanto Pontifice, relinquere perpetua memoria sepulcrali lapide consignatum.

Post obitum Liberij-

Tom. 4. edit. Rom. pag. 465. A 5 & Plantin. pag. 399. vers. 59 ibi & Spiritui sancto, &c. *adde:* At hic opportune admonendus est lector, nequaquam fluxisse ab Oriente (quod multi putarunt) vt in fine cuiusque Psalmi caneretur Gloria Patri. Licet enim istiusmodi

A modi glorificatio Trinitatis, quæ & a maioribus appellata est, Hymnus glorificationis (vt superius dictum est) ab exordio nascentis Ecclesiæ, ipsis Apostolorum temporibus, in Ecclesia a Christianis cani soleret, non dum tamen vsu receptum erat in Oriente, vt caneretur in fine Psalmi, sed in fine hymnorum recens conscriptorum, vt in Ecclesia Mediolanensi fecit S. Ambrosius more Orientalium, vti S. Augustinus affirmat[a]: vel in fine Antiphonarum, sicuti Cassianus docet. Vt autem in fine cuiuslibet Psalmi, Gloria Patri, dicatur, vt moris est, peculiaris fuit Occidentalis Ecclesiæ vsus, nam audi Cassianum[b]: Illud etiam quod in hac prouincia vidimus, vt vno cantante, in clausula Psalmi omnes astantes concinant cum clamore: Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto: nusquam per omnem Orientem audiuimus. Sed cum omni silentio, ab eo qui cantat, finito Psalmo, orationem succedere. Hac vero glorificatione Trinitatis, tantummodo solere Antiphonam terminari.]
B hæc ipse.

[a] *Augustin. Confess. lib. 9. cap. 7.*

[b] *Cassian. lib. 2. de noctur. orat. mod. cap. 8.*

Quod autem spectat-

Tom. 4. edit. Rom. pag. 486. B 8 & Plantiniana, pag. 417. vers. vlt. ibi amicitia coniungimur. *adde:* His opportune subijciendum existimauimus epitaphium S. Marcellinæ sororis eiusdem S. Ambrosij, quæ iuxta sanctos fratres maluit sepeliri, quam sepulcris patrijs condi. Accepimus illud ex Codice bibliothecæ Basilicæ S. Petri[c], vbi post vitam eiusdem S. Marcellinæ, hæc habetur inscriptio.

[c] *Vit. sanct. lib. C. pag. 147.*

Incipit epitaphium S. Marcellinæ Virginis.

Marcellina, tuos cum vita resolueret artus,
Spreuisti patrijs corpus sociare sepulcris,
Cum pia fraterni speras consortia somni,
C *Sanctorumq. cupis cara requiescere terra.*
Nil longinqua domus casto decerpsit amori,
Affectus nec morte perit. nam munere leti
Rursus tacta soror, fraternæ redderis aulæ.
Quamuis magna pio suspiret Roma dolore,
Tertia quod sacris patitur iam damna sepulcris,
Nec tamen angustæ sedem quis dixerit aulæ.
Corporis hæc domus est. nam te, pia virgo, supernum
Accipit Imperium, placidæq. ad munera vitæ
Aeternæ Christus pretium tibi destinat aulæ.
Præmia dans castis intactæ matris honore.
D *Te Iuli medius transcendit feruide cursus,*
Et te, virgo tuus transuexit ad æthera sponsus.] Apparet ex his S. Marcellinam Romæ cum virginibus sacris degentem, noluisse paterno sepulcro condi, sed Mediolanum transferri corpus suum, poniq. apud sanctos Satyrum & Ambrosium fratres, ambos æque iuxta sanctos martyres tumulatos. Quanti fecerit-

Tom. 4. Rom. edit. pag. 498. D 6 & Plantin. pag. 428. vers. 33. perpauca integra. *his hæc adde:* Ex quibus (vt aliquid deguste) hic tibi reddimus vnum, quod integrum habetur in titulo Equitij.

Martyris hic tumulus, magno sub vertice montis
Gorgonium retinet, seruat qui altaria Christi.
Hic quicumq. venit, sanctorum limina quærat,
E *Inueniet vicina in sede habitare beatos,*
Ad cælum pariter pietas quos vexit euntes.
Damasi Episcopi.]

Quæ vero fertur-

Tom. 4. edit. Rom. pag. 500. B 5 & edit. Plantin. pag. 429. vers. 55 ibi Roma suscepit. *his adde:* Acceptis hisce S. Hieronymi lucubrationibus in Psalterium Dauidis Damasus, laudem tanti Regis atque Prophetæ his cecinit versibus, quos reperimus in bibliotheca Basilicæ S. Petri, Codice primo S. Hieronymi, qui continet expositionem eius in Psalmos. Habet eosdem Codex Vaticanæ Bibliothecæ, licet vtrobique admodum deprauati legantur.

Versus Damasi in laudem Dauidis.

Nunc Damasi monitis aures præbete benignas,
Sordibus depositis purgant penetralia cordis,
Curia cum renouant Christo seruire parati.*
Prophetam Christi sanctum cognoscere debes.
Pastorem puerum multis e fratribus vnum,
Angelus ex ouibus rapuit, regemq. dicauit.
Organa qui sciret manibus componere solus.
Psallere per citharam populo cœlestia regna.
Ingentem, clypeoq. graui frustraq. minantem
Impium, maledicum, phaleras ac tela gerentem,
Surdorum demens coleret qui templa Deorum,
Mactauit saxo tereti, truncumq. reliquit.
Iudicioq. Dei ingenti mox cæde peracta
Monstrauit populis, tulerat quæ ex hoste trophæa.
Nam Damasus scit sancte tuos Deus, ipse triumphos.] His subijciuntur sancti Hieronymi versus, quos recinens, ad S. Damasum misit, habent eos ijdem Codices, eiusmodi inscriptione.

Versus Domni Hieronymi presbyteri.

Psallere qui docuit dulci modulamine sanctos,
Nouerat iste, decem legis qui verba dedisset.
Quot digitis citharam chordis totidemq. dicauit,
Nomina vel signum numerum Crux ipsa notaret.
Credere quid dubitas? virtus regit omnia Christi.
Qui varias iunxit vno sub carmine linguas,
Vt pecudes volucresq. Deum cognoscere possint.
Hic sonus est fidei, mentes qui mulcet amaras.
Sic creatura prior tanto de munere gaudet,
Offerat vt Domino, saluet quos gratia vocis.
Quisque sitit, veniat cupiens haurire fluenta.
Inueniet latices, seruant qui dulcia mella.

Oret pro nobis beatitudo tua Beatissime Papa.

Hic etiam quod ad Damasum spectat -

Tom. 4. edit. Rom. pag. 500. E 11 *& Plantiniana pag.* 430. *vers.* 30 *ibi* de ea suo loco *his hæc adde*: Ad postremum autem hic subijcimus tibi eiusdem Damasi epitaphium, quod ipse viuens sibi conscripsit, pium valde: acceptum est ipsum ex peruetusto Codice bibliothecæ Treuericæ Ecclesiæ S. Petri. Exscripsit illud Christophorus Brosperus, Societatis IESV professor, Romam vero ad nos misit Nicolaus Serarius eiusdem Societatis professor, hac inscriptione prænotatum.

Epitaphium Papæ Damasi, quod sibi edidit ipse.

Qui gradiens, pelagi fluctus compressit amaros,
Viuere qui præstat, morientia semina terræ,
Soluere qui potuit Lazaro sæua vincula, mortis
Post tenebras, fratrem post tertia lumina solis
Ad superos iterum Mariæ donare sorori,
Post cineres Damasum faciet quia surgere, credo.

Hoc eodem anno-

INDEX IN TOMVM OCTAVVM ANNALIVM ECCLESIASTICORVM.

A

Abbas non assumendus ex clero. 55.d
Abbates in Concilijs consulendi tantum facultatem habent. 391.c
Abbates custodiant detrusos ad pœnitentiam in monasterium. 122.d
Abbates sæpe admonet S. Gregorius. 37.e
Abimelech Rex Sarracenorum. 601.b.c
Absagi milites recusant progredi cum Heraclio. 263.d.e. 264.b
Absimarus imperat pulso Leontio creatus ab exercitu Imperator. 627.b.c. Persequitur Ioannem Papam Sextum. 640.b
Absimarus insurgens in Romanam Ecclesiam Imperio priuatur. 644.a.646.c.d
Abundantius Episcopus Paternensis legatus missus a Romano Pontifice ad Sextum Synodum. 529.e
Accarinus ex duodecim in Germaniam missis ad prædicandum Euangelium. 599.d
Acta presbyter minister S. Vuilfridi. 652.e
Acclamatorius sermo a Synodo datus Imperatori. 557.e
Accusationes Orientalium Orthodoxorum delatæ ad Apostolicam sedem. 389.d.e
Accusationes obiectæ in S. Maximum. 425.d.e. 464.e. 465.a.b. 466.
Accusationes in sanctum Martinum Papam. 419.d.e. 420.
Acephali hæretici conuersio in Concilio Spalensi. 253.b.c
Acephalorum error confutatus. 253.d
Acha soror Regis Eduini. 335.b
Acharius Viromandorum Episcopus. 243.b
Achilles Statius Lusitanus Latinitati tradidit homiliam Anastasij Sinaitæ de sacra Synaxi. 128.d.e
Acoluthus non leuet reliquias sanctorum sed presbyter. 271.d
Acta Concilij Romani sub Martino Papa. 391.d.e. 392.393.
Acta Conciliorum in his quæ pertinent ad personas sæpe in iudicium reuocata. 553.b
Acta Concilij Sexti. 540.541.542.543.544.545.549.550.
Acta Concilij Sexti corrupta a Theodoro Monothelita. 551.d.e. 552.553.554.565.d.e.566.567.
Acta Concilij sexti Romam missa corrupta. 568.a.b.c
Acta Concilij Sexti in damnatione Honorij depruuata. 570.a.b.574.a.b.d.
Acta Concilij Sexti missa in Hispaniam. 574.c.d
Acta Concilij Sexti mutilata. 545.b.c
Acta legatorum Imperatoris Constantij cum Maximo exule. 451.b. 452.453.454.455.456.457.
Acta Pyrrhi cum Theodoro Papa. 371.a.b
Acta Pyrrhi cum Maximo. *Vide* Maximus Abbas.
Acta publica de arreptitia Romæ liberata in Ecclesia S. Ioannis Baptistæ ad Aquas Saluias. 668.a.b. 669. 670.671.672.
Adamnanus Abbas Scotus recipit cum suis Catholicum Paschа. 634.b.c
Adda presbyter Angl. 441.e
Adæ anima an in peccato mortua. 91.a
Adoualdus filius Theodolindæ Reginæ Longobardorum baptizatus a Secundino Abb. 129.e.271.d.e.
Adaluualdus Rex Longob. 195.e. Idem mente motus e regno pellitur. 278.e. Successit patri in Regno. 243.d
Adelualdus Rex Anglorum Christianus factus reuocat exules Episcopos. 228.c
Adelbertus diaconus filius Edilbaldi Regis clarus miraculis. 630.c
Adamnani commentarius de locis sanctis qua occasione conscriptus. 635.b.c
Adeodatus Papa creatur. 503.c
Adeodati Papæ priuilegium concessum ecclesiæ S. Martini. 516.c.d.e
Adeodatus Papa moritur. 516.b. Reliquæ res ab eo gestæ. 517.c.d
Adeodatus Episc. in Africa. 117.d
Adeodatus Episc. in Numidia. 59.a
Adeodatus Episcopus Niueruensis sanctitate clarus. 528.e
Adeser occisor Regis Persarum. 292.c
Adilberga non Berta dicta Regina Anglorum. 113.b
Adoletius cognatus S. Lamberti occisus vna cum eo. 632.a
Adolphus Episcopus in Gallia fauet Ariperto Regi Longobardorum. 648.a.b
Adoptiuum filium Dei Christum quis impie primo asseruit. 341.b
Adregin villa regia in Anglia. 290.c
Aegericus Abbas in Gallia. 516.c
Aegyptum Cosrhoes inuadit. 240.b
Aegyptum inuadunt Sarraceni. 331.a.b.c.d.e
Aemilianus Episcopus Germiorum. 120.d.e
Aemilianus monachus sanctitate clarus. 343.b
Aemiliani vita scripta a Braulione. ibid.c
Aetherius Episcopus Lugdunensis. 103.d
Aetherius Episc. Lugdunensis promotor S. Austregesili. 268.a
Aetherius Episc. interfuit cum alijs Concilio Pictauiensi. 58.c
Africa potitur Cosrhoes Rex Persarum. 240.a

Africa subiugata a Sarracenis. 383.a.622.c.d
Africa peste laborat. 135.b
Africana Ecclesia adhuc infestata a Donatistis. 69.a.b
Africana Ecclesia valde collapsa. 25.b
Africana Ecclesia cœlibatus clericorum custos. 608.b.c.d
Africana Ecclesia a Romana sumpsit exordium. 117.c
Africanæ Ecclesiæ zelator S. Gregorius Papa. 1101.d
Africana Ecclesia penitus moribus deprauata. 627.d.e
Africana Ecclesia penitus prostrata. 027.c.d.e. *Eadem tunc plena Donatistis & Manichæis.* d.e
Africanos non ordinandos sanxerunt Gregorius Primus & Secundus Romani Pontifices. 627.d
Africani Episcopi euersores disciplinæ cum vxoribus permanent. 627.d.e
Africani in captiuitatem ducti a Sarracenis. 500.b
Africani a S. Maximo in fide Catholica aduersus Monothelitas stabiliti. 355.e.356.a
Africani Episcopi Concilia congregant aduersus Monothelitas. 374.a.b.c
Africani Episcopi scribunt ad Paulum Episc. Constantinopolitanum Monotheletam. 375.e
Africani Episcopi damnant Ecthesin Heraclij Imp. 354.b.c
Agaliense monasterium celebre in Hispania. 499.b.c
Agapes in dedicationibus ecclesiarum in vsu. 22.e
S. *Agathæ in Suburra ecclesia bonis locupletata.* 73.b. *Dedicata a S. Gregorio Papa.* 29.e. *Eius bona.* 30.c
S. *Agathæ virg. & martyri extructum monasterium a Rege Bertharido.* 602.a
Agatho Episc. Liparitanus priuatus. 55.a
Agatho Papa epistolam scribit ad Imppp. Orientis. 550.c.d
Agatho Papa mittit legatos in Orientem. 531.d
Agatho Papa dat mandatum legatis missis in Orientem. 531.d.537.e.550.d
Agatho Papa defendit Honorium prædecessorem. 549. d.e.550.a.b
Agathonis Papæ testificatio de fide Catholica seruata a prædecessoribus. 324.a.b
Agathonis Papæ sedis tempus incertum. 520.e. 521.a
Agathonis Papæ opera magnum beneficium illatum toti Orbi. 561.a.b
Agatho Papa monet Imperatorem vt expellat hæreticos. 535.a
Agathonis Papæ obitus, & reliquæ res ab eo gestæ. 563.d
Agathonis sedes diu vacat. 564.d.e.565.
Agilbertus Episcopus in Anglia. 487.b
Agilei martyris reliquiæ missæ ad S. Gregorium Papam Carthagine. 157.a
Agilulphus Archiepisc. Colonienſis monet Pipinum. 674.e
Agilulphus Rex Longobardorum, idem Paulus dictus. 13.e. *Nominatus & Ago.* 29.b.c
Agilulphus propensus ad pacem visus. 82.a
Agilulphus rupta pace irruit in Vrbem. 76. c.d. *Obsedit eam.* ibid.
Agilulphus sæuit in Romanos. 83.a
Agilulphus pacem concedit S. Gregorio ad breue tempus. 116.a
Agilulphus rursum pacem componit ad duos annos. 124.d
Agilulphus curare satagit electionem Episc. Mediolanensis. 137.e.138.a
Agilulphus iterum pacem init cum Romanis. 171.d
Agilulphus fauet Ecclesiæ Aquileiensi. 196.a.b
Agilulphus patronus factus schismaticorum. 197.b.c
Agilulphus excipit hospitio S. Columbanum. 226.e
Agilulphi Regis obitus. 243.c
Agilulphus Comes Hasbaniæ pater S. Bauonis. 304.c
Agnellus Episc. Tridentinus missus in Gallias pro redemptione captiuorum. 13.d
Agnellus Episcopus in Istria. 197.a
Agnellus Episc. Ferentinas. 144.c
S. *Agnetis ecclesia ab Honorio Papa restituta & ornata.* 344.c
Agni imago Christum representans a Græcis abolita, a Latinis secus. 613.a.b.614.a
Agni veneranda imago ex cera benedicta. 613.e.614.a
Agnus Dei vt in Missa dicatur decretum fuit a Sergio Papa. 639.d
Agnoitæ hæretici a S. Eulogio confutati. 137.c.d
Agobertus Abbas Diablentis ædificat ecclesiam S. Mariæ. 438.d
Agrestinus pseudomonachus sibi arrogat Apostolatum ad Gentes. 246.c.d
Agrestinus schismaticus insurgit in Eustasium Abbatem. 246.a.b
Agrestinus multorum malorum auctor. 245.e.246.a
Agrestini epistola schismatica. 246.c.d
Agrestinus inhæret Aquileiensibus schismaticis. 246.c
Agrestinus fugatur ab Eustasio Abbate. 246.d
Agrestinus in Concilio insurgit contra regulas S. Columbani. 247.a. *Easdemq. superstitiosa scrupulositate lacerat.* b.c
Agrestinus citatur ab Eustasio ad diuinum iudicium. 247.e
Agrestinus seducit Amatum monachum. 248.c.d
Agrestinus pacem simulat cum Eustasio. 248.a
Agrestinus frustra tentat S. Burgundofaram. 248.c.d
Agrestinus iterum turbas mouet. 248.b.c
Agrestini miserandus interitus. 249.a
Agricola Episcopus in Gallia. 58.e.59.a
Agrigentina Ecclesia alteri commissa Episcopo. 72.c
Agrippinus Episcopus in Gallia. 123.d
Agritius Patricius ad quem scribit S. Gregorius Papa. 103.d
Aidani Episcopi res gestæ cum Osuuino Rege. 434.d.e. 435.a.b
Aidanus Scotus Episc. errans in Paschatis ritu cur non censendus inter schismaticos. 333.c.d.e. 334.a.b.c
Aigulphi martyrium. 492.c.d
Airadus Episc. Carnotensis interfuit Concilio Rothomagensi. 567.b
Alachis tyranni votum execrabile. 602.b
Alachis tyrannus dat pœnas suorum scelerum. 602.b.c.d
Albanensis Ecclesia orbata pastore vacans. 37.d
Albinus Episcopus Brixinonensis. 347.c
Alchflenda Regina Anglorum. 441.d.e
Alchfridus filius Regis Osuui. 441.d
Alcisonus Episcopus altercatur cum Episcopo Epidauri. 174.c
Aldagisus sanctitate clarus. 447.b
Aldegondis virgo sancta. 481.c
Aldhelmus successor S. Heddi Episcopi. 653.c
Aldfridus Rex accusator S. Vuilfridi. 652.a.b.c. 653.
Aldiberga Regina Anglorum. 149.a
Aldiberthus Rex Anglorum accipit litteras S. Gregorij. 148.a.b
Alexandrino Episcopo subiecta Ecclesia Constantinopolit. 84.b.c.
Alexandrini hæretici ab Eulogio conuersi ad fidem Catholicam. 114.b

Ale-

Alexandrina Ecclesia purgatur hæresibus a S. Ioanne Eleemosynario 212. e. 213. a. b. *Ab eodem purgata etiam a Symonia.* 213.a.b.
Alexandrinæ Ecclesiæ numerus pauperum. 213.c
Alexandrina Ecclesia rursum vexata a Symoniacis. 167.d.240.d
Alexandrinum Concilium a Cyro Monothelita coactum. 308.e
Alexandri martyris ecclesia incensa a Chaiano Rege Barbaro. 136. e. *Eius reliquiæ iniuria affectæ.* ibid. a
Alfridus Rex Nordhumbrorum. 599.c
Alimenta præstanda Episcopis sede priuatis. 55.a
Allouuinus aliter dictus Bauo sanctitate clarus. 304.e
Allouuini res præclare gestæ. 305.a.b
Alpais concubina Pipini eijcit Episcopos Pipino iusta suadentes. 675.a
Alpais pellex Pipini Principis. 631. a.b. *Molitur necem S. Lamberto Episc.* Tungrensi.c.d. *Quæ passa ob scelus commissum.* 632.b.c.
Alpes Cottiæ donatæ Rom. Ecclesiæ. 648. a. b. 666.d.e
Alphonsus Rex Hispan. paret Gregorio Papæ Septimo. 643.e
Althelmus Episc. Schireburgensis moritur. 658.e. 659.a
Altare Romanorum Constantinopoli existens ab hæretico Imp. euersum. 389.c.d
Altaria plura in vna ecclesia. 104.e
Altaria nudare ad impetrandam vindictam vetitum. 574.a.b.
Amalgisilo thesaurario S. Lambertus apparuit. 632.a
Amandus Tungrensis Episcopus sanctitate clarus. 305. a.b.
Amandus reprehendit Dagobertum Regem. 306.a.b
Amandus prædicat Sclauis. 307.c
Amandus expulsus a Dagoberto Rege. 305.e. 306. a.b
Amandus reuocat defunctum ad vitam. 307.a.b
Amandus acersitur a Dagoberto Rege ut baptizet filium suum. 353.e
Amandus baptizat Sigebertum filium Dagoberti Regis. 354.a
Amandus vocationem obtinet ab Episcopatu a Martino Papa. 403.e
Amandus accipit reliquias sanctorum a Martino Papa. 405.a
Amandus Romam venit ad Martinum Papam & ab eo munus prædicationis accepit ad Gentes. 418.d
Amandi legatio ad Martinum Papam. 403.b.c
Amandi obitus. 481.a.b
Amantius Diaconus socius S. Landolini. 418.d
Amator Episcopus Gerundensis quid cum Paulo Tyranno. 513.b.c
Amathuntis ciuitas in Cypro sepulchrum continet S. Ioannis Eleemosynarij. 256.b
Amatus monachus seducitur ab Agrestino Schismatico 248.c.d.
Amatus monachus reuocatur ad pœnitentiam. 249. a.b
Amati monachi confessio Catholica. 249.b.c
Amatus monachus inter sanctos adnumeratus. 249.d
Amati monachi pœnitentis sanctitas & epitaphium. 249.c.d.
Amatus Episc. Senonensis exulat. 583.b
Ameria ciuitas a Longobardis capta. 76.e
Amiras nomen dignitatis primariæ apud Sarracenos. 307.e
Ammonius Episcopus interfuit Concilio Rothomagensi. 567.b
Amos Episcopus Hierosolymorum electus. 93.e
Amos Episcop. Hierosol. defunctus. 145.d
Anastasiopolis sub Ancyra Galatiæ. 14.e
Anastasia Augusta loris verberata a Theodoro monacho. 617.c
Anastasia Aug. mater Iustiniani frustra laborat eripere Tiberium nepotem a nece. 662.b.c.d
Anastasia affinis Iustiniani Imp. 90.a
Anastasius Abbas legatus ad redimendos captiuos. 232.c
Anastasius Abbas magister Anastasij Persæ Martyris. 260.a.b
Anastasius Apocrisarius discipulus S. Maximi. 427.b.c
Anastasius excerptor Actorum S. Maximi. 451.a.
Anastasius discip. S. Maximi pellitur in exilium. 427.c.d
Anastasius discipulus sancti Maximi subijcitur quæstioni. 467.a.b
Anastasius discip. S. Maximi inducitur contra eum. 426. b.c
Anastasio discip. S. Maximi lingua præciditur, & manus dextera. 470.c.d
Anastasij duo ijdemque simul discipuli Sancti Maximi. 427.b.c
Anastasij discipuli S. Maximi flagellantur, & relegantur exilio. 470.b.c.d.e
Anastasius Antiochenus Sinaita exul. 10.a.11.a.b.
Anastasius Episcopus Antiochenus Senior Synaita dictus redit ad sedem Antiochenam. 75.c.d.
Anastasius Antioch. Synaita restitutus in suam Ecclesiam. 93.c.d
Anastasius Antioch. Synaita assertor veritatis Catholicæ de processione Spiritus Sancti a Patre & Filio. 54.a.
Anastasius Antiochenus Synaita dictus scribit ad S. Gregorium. 107.e. *Paruifacit causam tituli Vniuersalis.* 107.e.108.a
Anastasius Antiochenus Synaita monetur a S. Gregorio de causa Ioannis Constantinop. Episcop. 89.a.
Anastasius Antiochenus transtulit in Græcum librum pastoralis S. Gregorij 158.d.
Anastasij Antiochen. Episc. dicti Synaitæ obitus. 127. b.c.d
Anastasij Synaitæ scripta. 127.c.d.128.a.b.c
Anastasius iunior mittit fidei professionem ad S. Gregorium Papam. 128.d
Anastasius iunior Episcopus Antiochenus successor Synaitæ grauia passus ab hæreticis. 110.b.c
Anastasius iunior occisus a Iudæis. 209.e.210.a.
Anastasius iunior relatus inter martyres. 211.a
Anastasii Episcopi probata depositio. 85.e.
Anastasius Monothelita Romam missus detrusus in monasterium. 568.e
Anastasius prodit coniurationem contra Phocam factam. 210.c
Anastasius Episcopus Ticinensis ex Arianismo ad fidem Catholicam conuersus. 347.b.
Anastasius Episc. Ticinensis sanctitate clarus interfuit Concilio Ticinensi. 529.c
Anastasius Imp. cognomento Artemius creatur. 667.c. *Mittit fidei Catholicæ professionem ad Constantinum Papam.* 667.d
Anastasius Persa miles tyro sub Cosrhoe. 238.c
Anastasius Persa ex Mago Christianus effectus. 273.c
Anastasij Persæ patria. 274.b
Anastasij Persæ conuersio quando contigit. 238. b. c. d. 239.a
Anastasius Persa quando transiit ad Christianos transfuga. 257.e

Anastasius Persa Hierosolymam proficiscitur & baptizatur. 259.c.d.e
Anastasius Persa instituitur vita monastica. 260.a. 273.a
Anastasij Persæ libera fidei confessio. 272.e. 273.a. 469.b.c
Anastasius Persa redarguit Magos Persarum. 273.c
Anastasius Persa martyrij cupidus pergit Cæsaream. 273.b.c
Anastasius Persa detruditur in carcerem. 273.d.e
Anastasij Persæ iterata confessio. 273.e.274.a
Anastasius Persa attritus laboribus non succumbit. 274.d.e
Anastasius Persa subijcitur quæstionibus. 274.c.d.e 275.a
Anastasius celebrat Cæsareæ festum diem sanctæ Crucis. 275.a
Anastasius Persa visitatur ab Angelo in carcere. 275.a
Anastasius Persa mittitur ad Cosrhoen Regem Persarum. 282.c.d.e
Anastasius Persa mirifice Christi Crucem illustrat, a qua illustratur. 282.d
Anastasius Persa denuo subijcitur quæstionibus in Perside. 283.c.d
Anastasius Persa quæ passus tormenta. 283.d.e. 284.c
Anastasius Persa martyrium consummauit. 284.d.e
Anastasij Persæ martyrium quo anno contigit. 282.c.d.e
Anastasij Persæ corpori canes parcunt. 285.a
Anastasius Persa occisus pugnat pro Romanis. ibid.b.c
Anastasij Persæ rerum gestarum scriptor quis fuerit. 285.a.b
Anastasij Persæ triumphus post mortem. 286.d.e
Anastasius Persa occisus vincit Cosrhoen Regem. 286.b.c
Anastasij Persæ corpus translatum Cæsaream. 286.d.e
Anastasij Persæ imago Cæsareæ posita. 286.e
Anastasij Persæ imago Romam translata. 287.c
Anastasij Persæ caput Romam translatum. 287.b.c.d
Anastasij Persæ precibus curatur femina a Deo percussa. 287.a.b
Anastasius Persa eijcit Romæ dæmonẽ ab arreptitia virgine. 668.a.669.670.671.672.
Anastasij Senioris martyris reliquiæ a Ioanne Papa ex Dalmatia Romam translatæ. 358.e
Anathematismi Romani Concilij sub Martino Papa. 395.a.396.
Anatolius Primatum malis artibus arripit. 84.c
Anatolius Apocrisarius mittitur a S. Gregorio Constantinopolim. 107.e
Anatolij antiqui Theologi sententia de Paschate. 488.c
Ancyra in Galatia ciuitas capta a Persis. 253.e
Andabastus nobilis Græcus venit in Hispanias. 543.e
Andreas educator filiorum Mauritij Imp. 109.b.c
Andreas mittit Romam pecuniam ad S. Gregorim pro redemptione captiuorum. 102.c.d
Andreas Notarius accusator sancti Martini Papæ. 429.a
Andreas monetur a S. Gregorio tranquillam vitam agere. 109.e
S. *Andreæ ecclesia & monasterium in Vrbe sacrosanctum.* 142.c.d
S. *Andreas ipse custos sui monasterij.* 142.e.143.144.a
S. *Andreæ ecclesia ornata ab Honorio Papa.* 344.c. *A Sergio Papa restituta.* 639.d. *Aucta ambone a Ioanne Papa.* 650.e
Andreas legatus missus ad Regem Sarracenorum. 498.a.b
Andreas pseudomonachus nomine S. Gregorij scripta fingit. 153.e.154.a.b
Andreas Colossensis Episcopus, vir doctus interfuit Concilio Ferrariensi. 54.b
Andreas Nicopolitanus Episcopus. 48.b.86.a
Andreas Tarentinus Episcopus suspensus a Gregorio Papa. 49.d *Ab eodem redargutus.* 54.c
Andreas Sanctocrobes iussu Phocæ occisus. 202.a
Angelus Dei visus pugnare pro Francis. 154.d
Angelus super molem Hadriani visus tempore pestis. 6b.c.d
Angeli visionem fingit Mahometus. 296.b.c
Angelus malus pestis annunciator. 542.e
Angelus liberat S. Suuibertum de carcere. 621.e
Angelorum superstitiosi cultores qui vetiti. 56.a
Angelus Notarius Ecclesiæ Carthag. 33.c
Agilbertus Episcopus Parisiensis. 501.a
Anglia fide Christiana augetur sub Osualdo Rege. 333.a.b
Anglæ virgines mittuntur in Galliam ad S. Faram Abb. 231.e
Anglia quæ acceperit ab Ecclesia Romana. 647.b.c.d
Angli accipiunt architecturam fabricandarum ecclesiarum a Romana. 647.d
Angli Angeli dicti a S. Gregorio Papa. 95.e
Angli captiui instituti fide Christiana a sancto Gregorio. 94.e
Anglorum conuersio per S. Gregorium quando cœpta. 102.e.103.a
Anglorum Borealium conuersio ad fidem Christi. 268.b.c.290.d
Angli Deirorum prouinciæ ad fidem conuersi. 290.e
Angli Mediterranei ad fidem conuersi. 441.d.e
Angli Nordhumbri ad fidem conuersi a sancto Paulino. 290.c
Angli Orientales ad fidem conuersi. 449.a
Anglis concessum mutare templa idolorum in Ecclesias. 201.c
Anglorum Ecclesia propagata sub Eadbaldo Rege. 357.d.e
Angli Nouatores hæretici ab auctore redarguuntur. 112.b.c
Angli inuadunt suo damno Hibernos. 577.c.d
Anglorum Reges impij expellunt Episcopos. 227.e
Angli Reges persecutores in bello corruunt. 227.e.228.a
Angli Reges ad limina Apostolorum. 659.a
Anglorum Ecclesia bellorum incursionibus vexata. 518.c. 519.d.e
Anglorum Regum consultatio missa ad Vitalianum Papam. 493.b.c
Anglicana Ecclesia notitiam locorum sanctorum quomodo consecuta. 635.d
Anglicanæ Ecclesiæ cunabula diuinis charismatibus abundantia. 112.c.d.278.b.c. 563.d.e. *Referens Dei paradisum.* 647.d.e.648.e
Anglicanæ temporis nostri Ecclesiæ status miserandus. 278.d
Anglicana Ecclesia nouis plantationibus aucta. 192.c.d
Anglicana Ecclesia floret cætu sanctarum virginum. 518.e
Anglicanæ Ecclesiæ tempora felicissima. 504.d.e. 505.a.b
Anglicana Ecclesia cantum Ecclesiasticum accipit ab Ecclesia Romana. 527.a

Angli-

Anglicana Ecclesia collapsa resurgit. 228.c
Anglicana Ecclesia per sanctum Furseum exculta. 365.b.c
Anglicana Synodus sub Theodoro Archiepisc. habita. 507.d.e.508.a.b
Anglicanæ Synodi canones. 508.a.b.c
Anglicana Synodus contra Monothelitas. 525.d.e
Anglicana Synodus decernit legationem ad Rom. Pontificem. 527.c
Anglicana Ecclesia ab exordio recepit imaginum sacrarum cultum. 674.a.b.c
Anglicana Synodus in causa S. Vuilfridi. 653.b
Animas fidelium defunctorum ex loco sepulturæ non liberari a pœnis inferni. 189.c.d.e
Anna Rex Orientalium Anglorum. 450.b
Annales vbi elaborati & recitati. 1.d
Annales ope Dei genitricis parti. ibid.
Annobertus Episcopus Sagiensis. 567.b
Ansbertus Abbas successor S. Audoeni. 520.a.b
Ansbertus Archiepiscopus Rothomagensis. 567.a.b. *Persecutionem patitur a Pipino Principe, moritur sanctitate clarus.* 622.d.e
Ansegisus filius S. Arnulphi postea Metensis Episcopi. 302.c.d
Ansegisus pater Pipini perimitur. 580.d
Ansoaldus Episcopus Pictauiensis. 567.b
Antarith Rex Longobardorum idem Aptacharius dictus. 13.c
Antarith Rex Longob. clauem auream mittit Romam ad S. Petrum. 109.d.e
Antarith Rex Longob. fauet Arianis. 12.b
Antarith Rex Longob. edictum promulgat vt Longobardi baptizentur ab Arianis. 12.b.c
Antarith dat pœnas impietatis. ibid.c
Anthelmus Episcopus Schireburgensis Romam vocatur a Sergio Papa. 633.c.d. *Liberat eum ab illata calumnia.* d. *Altare fractum restaurat.* e. *Eiusdem scriptorum monumenta.* 634.a
Anthemius subdiaconus curat patrimonium S. Ecclesiæ. 16.a
Antichristi aduentus qualis. 169.a
Antichristi tempora visa proxima. 420.d.e. 421.a
Antiochia capta a Sarracenis. 343.d.e
Antiochia translatæ reliquiæ sanctorum Romam. 343.e
Antiochiæ seditio Iudæorum in Christianos. 209.e. 210.a
Antiochenorum Episcoporum adhiberi solita in litteris salutatio. 93.d
Antiochena Ecclesia ab hæreticis infestata. 110.b.c
Antiochus Abbas Lauræ in Palæstina. 114.a
Antiochus monachis profugis elaborauit homilias. 235.b
Antiochi epistola ad Eustathium Abbatem. 235.c
Antiochi lamentationes de capta Hierosolyma a Cosrhoe Rege. 232.c.d.233.a.b
Antiochi preces siue exomologesis pro capta Hierosolyma. 232.e.233.a
Antiochus scriptor rerum Anastasij Persæ. 282.d
Antiochi anachoretæ legatio ad Mauritiũ Imperatorem. 113.c.d
Antisiodorense Concilium Diœcesanum. 14.b
Antonia femina clarissima neptis Rusticianæ. 153.b *Eadem S. Gregorio coniuncta.* 134.d
Antonius Episcopus Bacatborum pœnitens ad Ecclesiam redit. 412.e
Anus Galata miræ sanctitatis. 203.a
Apamea Syriæ capta a Persis. c

Apocrisarij Apostolicæ sedis sæpe electi Pontifices. 198.d
Apocrisarij Apostolicæ sedis a Paulo Episc. Thessalonicæ decepti. 414.a
Apocrisarij Apostolicæ sedis a Theodoro Papa missi quæ sint passi a Constante Imp. 389.c.d
Apocrisariorum sedis Apost. simulatus aduentus & communio ab hæreticis. 467.d.e
Apocrisarij Constantinopolim missi a Theodoro Papa. 380.e
Apocrisarius sedis Apost. nullus repertus est a Phoca. 164.a
S. *Apollinaris Ecclesia restituta ab Honorio Papa.* 344.e
Apollinaris Episc. Bituricensis. 100.c.218.a
Apollinaristæ hæretici fauent Monothelitis. 293.a.b
Apollonius insectator prophetissarum Montani. 61.d
Apostasia Vuitizæ Regis ab Ecclesia Romana. 642.a.b.c
Apostata misere perit. 237.a.b.c
Apostolorum canones qui probati sint ab Ecclesia Romana. 614.c.d
Apostoli noui in Germaniam missi. 597.d. 598.a. *Eorum nomina.* 599.d. *Quem finem singuli sint consecuti.* 630.b.c
Apostolatus ad Gentes decerni a Rom. Pontifice. 598.e. 599.a.628.a.b
Apostolatum accipiunt duodecim in Germaniam. 598.e. 599.a
Apostolatus qui verus ac legitimus dicendus. 598.e
Apostolica sedes quos recipit pœnitentes. 538.a.b
Apostolica sedes tantum recipit hæreticos pœnitentes. 456.b
Apostolica sedes confugium omnibus Orthodoxis. 364.c.d
Apostolicæ sedis auctoritas semper vigens. 364.e. 365.a
Apostolicæ sedis decus non in regio apparatu tantum fulgere. 57.a.b
Apostolorum canonum falsus sumptus a Græcis prætextus. 606.b.c
Apostolorum limina osculis petunt peregrini. 303.e
Apostolorum imagines a Sergio Papa renouatæ. 639.c
Apostolorum limina frequentata a Regibus. 592.c.d.e. 594.e.595.a
Apostolorum reliquiæ delatæ ab Vrbe in Gallias. 13.b
Appellatio ad sedem Apostolicam facta a condemnatis a Sexta Synodo. 558.b.c
Appellatio ad sedem Apostolicam Hadriani Episc. Thebani. 35.a.b
Appellatio ad sedem Apostolicam Hispanorum Episcoporum. 169.d
Appellare ad Rom. Pontificẽ concessum etiam ab Ariano Rege. 281.c.d.e
Appellatio ad sedem Apostolicam ab Isidoro facta. 36.b
Appellatio S. Heimerammi ad Rom. Ecclesiam. 645.a
Appellationes frequentes ad Apostolicam sedem ex omni loco & omni tempore. 157.a
Appellationes frequentes ad S. Gregoriũ Papam. 36.d.e
Appellinus Episcopus Genuensis. 246.e
Appendix ad Quintam & Sextam Synodum. 602.e.603. 604.
Aptacharius Rex Longobardorum idem dictus Antharit. 13.e
Aquæ saluia locus martyrij S. Pauli. 175.e. 176.a. *Nobilitata ecclesiis & reliquijs S. Anastasij martyris, & ibi curata arreptitia.* 668.a.b.669.
Aquam benedictam in ecclesia ad Purificationem populi solitam esse. 127.e

Aquileia incensa a Longobardis sub Seuero schismatico eorum Episcopo. 31.e.32.a.b
Aquileiensi Ecclesiæ fauet Rex Longobardorum. 196.a.b
Aquileiensis Ecclesiæ sedis translatio Gradus. 156.a.b. 196.c.d
Aquileiensis Ecclesiæ iura integrata in Concilio Mantuano. 196.c.d
Aquileiensis Ecclesiæ thesaurus translatus Gradus. 300.a
Aquileiensis Ecclesia perfecte curata a Sergio Papa. 632.d.e
Aquileiensis Eccles. impugnari solita ab Exarchis. 300.a.b
Aquileiense Concilium sub Sergio Papa. 632.d
Aquileiensis Patriarcha Seuerus. 195.e
Aquileiensis Ecclesiæ Patriarcha Ioannes. 195.e
Aquileiensis Ecclesiæ Patriarcha Paulus. 196.d
Aquileiensis Ecclesiæ Patriarcha Probinus & alij. 196.d
Aquileiensis Patriarcha transtulit sedem ad Forum Iulij. 197.c
Aquileiensis Patriarcha dictus etiam Patriarcha Fori Iulij. 195.e
Aquileiensis Patriarcha Cormone habitat. 481.d
Aquileienses Patriarchæ diu fuere propugnatores schismaticorum. 196.a.b
Aquileienses Patriarchæ quamdiu schismatici. 246.c
Aquilinus Episc. Ebroicensis sanctitate clarus. 567.b.c.d
Arabes Sarraceni Romanum Imperium inuadunt. 301. a.b. *Vide* Sarraceni.
Arabes potiti sunt Africa. 627.b
Aranearum telæ delapsæ in locum Synodi. 546.e
Arcadius Archiepiscopus Cypri agit contra Paulum Seuerianum. 295.a
Arcadius pseudomonachus carnifex sanctorum martyrum. 492.c.d
Arcanum captum a Gisulpho Duce Beneuentano. 644.d
Archiuus idem quod Cartophylacium. 26.d
Architectura fabricandarum ecclesiarum Romana Ecclesia communicauit Ecclesiæ Anglicanæ. 647.d
Arculæ reliquiarum sanctorum in classe Heraclij Imp. 211.b
Arculfus Episcopus Gallicanus peregrinatus Hierosolymam in reditu delatus in Angliam. 635.c
Ardagastus Dux Sclauorum victus a Prisco Duce. 117.a
Arduinus occidit S. Maxellendem. 505.e
Aredius in Gallia sanctitate floret. 98.e
Aredio morituro apparent martyres. 99.e
Aregius Episcopus Nemausensis dira passus ab Hilderico Tyranno. 512.d
Arete femina impia dat pœnas impietatis. 286.e.287.a.b
Argimundus cubicularius parat insidias Reccaredo Regi. 29.a.b
Argentius Lamigensis Episcopus. 25.e.26.a
Ariana hæresis viget Mediolani sub Longobardis. 226.e
Ariana hæresis a Rege Longobardorum vim accipit. 12.b
Ariano Regi salutanti Catholici monachi non respondent. 279.d.e
Arianus Rex Longobardorum arguitur a presbytero Catholico. 279.d.e
Arianus Rex veneratus Romanæ Ecclesiæ priuilegium. 281.c.d
Arianus percussor arreptus a dæmone. 280.b.c
Arianorum baptisma sub trina mersione. 27.b.c
Arianorum Ecclesia Catholico cultui mancipata. 29.e. 30.a.b
Arianus Episcopus in vnaquaque ciuitate Longobardorum constituitus. 347.b
Aribertus frater Dagoberti Regis. 301.e
Ariminenses redarguuntur a S. Gregorio. 55.e
Ariminensis Ecclesia vacans. 22.d
Arioualdus Rex Longobardorum creatur. 278.e
Arioualdus Rex Longob. insequitur Catholicos. d.e
Arioualdo fauent Episcopi Cisalpini. 279.a.b
Arioualdus Rex Longob. sibi timens postulat veniam delicti. 280.c
Arioualdus Rex Longobard. reueretur Romanam Ecclesiam. 281.c.d
Arioualdus Rex Longobard. frustra commotus aduersus monachos Bobienses. 281.a.b
Arioualdus Rex Longob. quid in S. Blidulphum. 279.e. 280.a
Arioualdus Rex Longob. ad meliorem frugem conuersus. 281.a
Arioualdus Rex Longob. moritur. 347.b
Aripertus Rex Longobardorum. 479.e. *recipit regnum.* 647.e. 648.a. *donat Alpes Cottias Romanæ Ecclesiæ.* 648.a
Aripertus Rex Longob. moritur. 666.b. *eius regni temporis ratio.* c
Aristobolus conciliator exercitus Imp. 30.e
Ariulphus Dux Spoleti vincit Romanos. 154.e
Ariulphus Dux Spoleti rogat S. Sabinum martyrem a quo exauditus. 155.b
Ariulphi Ducis Spoleti obitus. ibid.
Armazon legatus a Mauritio Imp. ad Gaianum missus. 137.c
Armenia a Manichæis polluta. 578.b.c.d
Armenia a Sarracenis deuastata. 442.d
Arnulphus Episcopus Metensis claret sanctitate. 231.a.b
Arnulphum Episc. Metens. Pipinus coluit. 303.c
Arnulphus Episc. Metensis educator Dagoberti Regis. 278.d
Arnulphus Metensis Episc. distrahit vasa sacra in cibos pauperum. 242.b.c
Arnulphus Episcopus Metensis intimus Clotharij Regis. 241.e.242.a
Arnulphus patitur insidias in curia Regis. 242.b. *Missionem petit ab Episcopatu.* ibid.d
Arnulphus Episcopus Metensis eremum petit. 304.b.c.d
Arnulphus Dux Longob. Vrbem infestat. 31.a.b
Arnulphus Dux Longob. parat exercitum ad expugnandam Vrbem. 170.b
Arnulphus Dux Longob. pacem iurat. 124.e.125.a
Aroges Dux Beneuenti Longob. 31.e.158.a.b
Aruernensis Ecclesia liberata a pensitatione tributi. 14.e
Arpinum captum a Gisulpho Duce Beneuentano. 644.d
Arreptitij occasione multi gentiles ad fidem conuersi. 654.a.b.c
Arreptitiæ Romæ curatæ Acta publica. 668.a.669
Arreptitiorum quæ sint certa signa. 670.a.b
Artemius Imperator dictus Anastasius. Vide Anastasius Imp. 667.e
Asinæ missæ ex Sicilia ad S. Gregorium Papam. 57.a
Aspasius custos Ecclesiæ. 221.d
Asprandus tutor Regis Luithberti in bello superatur. 647.a. *Succedens Ariperto cito moritur.* 666.b.c
Asterius Episc. Genuensis. 338.a.b
Asturius Episc. Toletanus. 341.d
Athanasius Patriarcha Iacobitarum decipit Heraclium Imperatorem. 293.e.294.a.b.c
Athanasius simulans se Catholicum efficitur Patriarcha Antiochenus. 294.c.d
Athanasij presbyteri causa. 90.b
Attala Abbas monasterij Bobiensis. 279.d.e

Attala Abbas successor S. Columbani sanctitate claret. 243.a.b
Attala Abbas respuit dona Ariani Regis. 280.c.d
Auares Barbari deuastant Europam. 167.a
Auares inuadunt Italiam. 135.d.e
Auares superant Romanos. 15.c
Auares inuadunt Constantinopolim. 267.d.e
Auares vocati aduersus Lupum Ducem Longobardorum. 485.b
Auaritia in sacerdotibus detestanda. 146.a.b
Auaritiam in Mariniano Episcopo Rauennate redarguit S. Gregorius. 96.b
Audentius Episcopus Toletanus prædecessor Austurij. 341.c
Audobaldi Regis conuersio. 269.d.e. 270.d
Audoenus Episc. Parisiensis. 483.e
Audoenus idem & Dado dictus Episcopus Rothomagensis. 146.d.e. 494.e
Audoenus clarus in curia Dagoberti Regis. 383.e.384.d
Audoenus & Eligius decernuntur legati ad Martinum Papam. 390.e
Audoenus cum Eligio damnat hæreticum. 423.e. 424.a
Audoenus scripsit vitam S. Eligij. 494.d
Audoeni peregrinatio ad limina Apostolorum. 507.a.b
Audoeni obitus. 520.a.b
Audoenus inter sanctos relatus. 520.b
Audomarus Abbas interfuit Concilio Rothomagensi. 567.d. *Episcopus factus Morinorum, dictus Apostolus Taruanensium moritur.* 622.e.623.a
Audomarus Episc. Danouiensis alumnus Luxouiensis cœnobij. 243.b
Augustinus monachus mittitur a S. Gregorio in Angliam. 103.c. *Reuertitur ad eumdem Gregorium.* 103.c
Augustinus cum socijs venit in Britanniam. 111.b
Augustinus cum Cruce & imagine Saluatoris ingreditur in Angliam. ibid.e. 112.a
Augustinus cum suis quomodo exceptus ab Edilberto Rege. 111.c.d.e
Augustini & sociorum in Anglia vitæ institutum. 112.e
Augustinus mittit Romam Petrum atque Laurentium. 147.c
Augustinus ordinatur Episcopus iussu S. Gregorij ab Episcopo Arelatensi. 147.b
Augustinus de multis consulit S. Gregorium. 150.b
Augustinus accipit pallium a S. Gregorio. 150.b.c.d
Augustinus ecclesias restaurat & monasterium ædificat. 150.e.151.a
Augustinus habet Synodum in Anglia. 190.d. 191.a.b
Augustinus viuens ordinat sibi successorem Laurentium. 193.a.b
Augustinus in Anglia multa operatus miracula. 147.e
Augustinus illuminat cæcum. 191.a
Augustini Episc. obitus. 192.a
Augustini Episcopi epitaphium. 193.a
Augustini Doctoris Ecclesiæ scripta legenda suadet sanctus Gregorius. 138.e
Auicenna quo anno floruit. 341.b
Auitus Episcopus soluit captiuos vinctos. 13.e.14.a
Aunacharius Episc. præfuit Cœtilio Antisiodorensi. 14.b. 58.c.59.a
Aunarius Episc. Antisiod. ordinat Subdiaconum S. Austregisilum. 218.a
S. *Aureæ ecclesia apud Ostia Tiberina a Sergio Papa renouata.* 639.d
Aurasius Episcopus Toletanus. 342.a
Aurelianense Concilium. 423.e.424.a
Aurelianus pro Massiliense monasterio priuilegium petit. 103.e
Aurelia petit scripta S. Gregorij. 110.d
Aurelius Episcopus Bellouacensis. 98.c
Aurum cur aliquando seruet Ecclesia. 345.d.e
Aurum ex melle redditum. 254.e
Aurum & gemmæ missæ ab Heraclio ad Sergium Patriarcham in mare mersæ. 288.c
Austrebertha virgo sanctitate clara. 623.a
Austregisilus Episcopus Bituricensis sanctus. 100.b.c
Austregisili Episc. Bituricensis res gestæ aduersus Guarnerium Regium ministrum. 218.b.c. *Claudit portas eidem.* c.d. *Et post mortem in eum vlciscitur.* d.e
Austregisili obitus. 217.e.218.a. *Eius memoria.* 219.a
Ausoaldus Defensor Ecclesiæ Pictauiensis. 383.d.384.c
Authbertus Episcopus Cameracensis. 447.b. *Monetur ædificare Ecclesiam S. Michaelis.* 659.b
Auctoris fiducia in sanctis. 1.a,b.c. *Eiusdem iugis occupatio.* 53.d

B

Bahanes Dux Romani exercitus sub Heraclio Imp. 308.a
Bahanes ab exercitu acclamatus Imperator. 331.b.c
Balnea non adeunda, sumpta Eucharistia. 207.a
Balneorum vsus in monasterijs. 61.c. *Haud probatus.* 669.e
Βαλῶν μετάνοιαν quid proprie significet. 453.e.454.a
Balsamum, & alias odoris species offerri solitas sanctis martyribus. 130.c
Baptismus Anastasij Persæ Hierosolymis. 273.c.d
Baptismus Anglorum Berniciorum. 290.d
Baptismus Anglorum Deirorum. ibid.e
Baptismus Anglorum Nordhumbrorum. 290.b.c
Baptismus Ceaduallæ Regis Angl. 292.c.d
Baptismus Sigeberti Regis. 354.a
Baptismus cum trina mersione. 27.c.d
Barahanes filius Cosrhoes Rex creatur. 292.c
Barames Dux Persarum exercitus. 41.b.42.c
Barbara neptis Rusticianæ nobilis feminæ. 153.e. *eadem S. Gregorio coniuncta sanguine.* 134.d
Barbari infidi. 81.e
Barbari cur præualeant in Romanos. 80.a.b
Barbari præualent cum hæreses ab Impp. fouentur. 293.c.d
Barbaris vrgentibus Litanias indixit sanctus Gregorius. 151.d.e
Barbaricini populi in Sardinia qui fuerint. 70.a.b
Barbaricinorum conuersio curanda etiam eorum afflictionibus. 70.b.c.71.a
Barbaricinorum Dux factus Christianus. 70.c.d
Barbaricinorum conuersio. 71.b
Barbatus Episcopus Beneuentanus interfuit Rom. Concil. sub Agathone Papa. 529.b
Barcinonense Concilium contra Symoniacos. 133.b.c
Bardanes Philippicus acclamatur Imperator. 662.a. *Eius promotio per diabolum facta.* 669.d.e. *Rebellans contra Iustinianum Imp. potitur Imperio.* 662.d.e. *pugnat contra Sextam Synodum.* 662.e. *Eius praui mores.* 662.e.664.a. *Mittit hæreticam fidei professionem ad Constantinum Papam.* 663.b.c. *Cogit Synodum hæreticorum contra Sextam Synodum.* 664.c.d.e. 665.c.d.e. *Mittit in exilium Cyrum Episc. Constantinopolitanum.* 664.e. *Subrogat Ioannem hæreticum Monothelitam.* e. *Delusus a Mago priuatur Imperio.* 667.a.b. *Excæcatur.* c.
Barrazas Rex Persarum post Syroen. 292.c

Basilius Episcopus Capuanus reprehensus a S. Gregorio. 138.b.c
Basilius Gortynæ in Creta Episcopus. 604.e
Basilius V.C. minister Imperatoris. 125.b
Basina filia Chilperici Regis Francorum monialis & res ab ea gestæ. 57.e.58.a.59.d.60.a
Basina profuga & contumax veniam petens redit in monasterium. 75.a
Bassus Dux Eduini Regis. 328.e
Bathano Episc. Scoto scribit Ioannes electus Papa. 349.a
Bathildis Regina. 495.a.b.c
Bathildis monetur dimittere ornamentum Regium. 496.a
Bathildis profitetur vitam monasticam. 496.b
Bauo idem Allouuinus dictus sanctitate clarus. 304.e
Bauonis præclaræ res gestæ. 305.a.b
Baudolfus missus a Theodorico Rege ad S.Columbanum. 221.b. *Expellit eum e monasterio.* 222.b
Beclam villa Cosrhois Regis Persarum. 285.c
Beda in compendium redegit librũ de locis sanctis. 635.d
Bedæ commendatur modestia, 638.b. *Habuit magistrum & institutorem Ceolfridum Abbatem.* 638.b. *An Romam venerit. ibid.* d
Bedæ error corrigitur ex S. Gregorio. 113.a.b
Begga filia Pipini Principis. 302.c.d
Begga filia Pipini vitam arctiorem sectatur. 305.a
Beggæ matris Pipini de Herstallo ad Deũ transitus. 632.c
Beibal villa Cosrhois Regis Persarum. 285.e
Bellum in Africa aduersus Phocam ab Heraclio paratur. 210.e
Bellum ciuile Antiochenum. 209.e.210.a
Bellum Boructuariorum cum Saxonibus. 657.a.b.c
Bellum Francorum aduersus Longobardos. 13.d
Bellum inter Francorum Reges. 154.d
Bellum Longobardorum. Vide Longobardi.
Bellum Mauritio Imp. illatum ab Auaribus. 64.c
Bellum nauale Constantis Imp. cum Sarracenis. 446.b
Bellum Persicum cæptũ post necem Mauritij Imp. 167.a
Belli Persici ab Heraclio illati annus primus. 257.a.b
Belli Persici annus secundus. 261.b.c.d
Belli Persici annus tertius. 263.d.e
Belli Persici annus quartus. 265.b
Belli Persici annus quintus. 266.d.e
Belli Persici annus sextus. 272.a.b
Belli Persici causa pecunia ab Ecclesiis mutuo accepta. 254.b.c.d
Bellum Persicum sacrum & sanctum omniumq. iustissimũ. 258.d.e.259.a
Bellum Sarracenorum aduersus Romanos quando cæptum. 301.b
Bellum Theodorici cum Theodeberto Rege Franc. 226.a.b
Bellum Venetorum aduersus Longobardos. 300.b
Bellorum causa populi non grauandi. 80.b.c
in Bello facta cædes aliqua pœnitentia expianda. 212.a
in Bello occisos frustra inter martyres collocare studuit Phocas. 211.e.212.a
Bellorum occasione monachismus dissolutus. 19.c.d
Bellicæ feriæ tempore Paschatis custoditæ. 136.d.e
Bellica virtus cum iustitia & pietate elucet. 258.c.d
Benedictio ceræ imaginem Agni mystici præseferentis. 613.e.614.a
S. Benedicti Abb. Cassinens. corporis translatio an facta in Gallias. 492.a.b
S. Benedicti regula probata a S.Gregorio Papa. 91.e
S. Benedicti de Vrbis Rom. excidio prædictio. 8.b
S. Benedictus Abbas ex Anglia sæpe Romam venit. 647.b.c.d. *Profuit mirum in modum Anglicanæ Ecclesiæ.* b. c. *Moritur clarus sanctitate.* 647.a.b
Benedictus Episc. Mediolanensis venit Romam pro iuribus sibi debitis ab Ecclesia Ticinẽsi sanctitate clarus. 664.b
Benedictus Papa creatur. 575.d
Benedictus Papa liberauit Rom. Ecclesiam a tyrannide Orientalium Principum de confirmando Pontifice. 575.e
Benedicti Papæ epistolæ in Hispaniam missæ. 576.a.b. 578.c.d. 579.a
Benedictus Papa recipit in suos filios natos Constantini Pogonati Imp. 577.a
Benedictus Papa parat restituere sedem Macario hæretico si resipiscat. 579.d.e
Benedictus Papa exigit ab Hispanis Episcopis declarationem suorum scriptorum. 579.c.d
Benedicti Papæ reliquæ res gestæ. 579.e
Benedicti Papæ obitus. 578.d
Benedictus Papa defenditur a calumnia Roderici Episc. Toletani. 579.a.b.c
Benedictus Papa temere fugillatus a Iuliano Episcopo Toletano. 590.b
Beniamin Hebræus baptizatus monente Heraclio Imp. 291.e
Berectuualdus Episcopus successor S. Theodori. 600.c.d
S. Bernardus admiratus S.Gregorium. 77.a.b
Berniciorum prouinciæ Angli ad fidem conuersi. 290.d
Bertha dicta Aldiburga Anglorum Regina. 110.d. *Eius sepultura.* 227.b
Bertaridus Rex Longobard. regnare cæpit. 511.d. *Erectæ ab eo ecclesiæ.* 512.a
Bertaridus Rex Longob. asciuit in regnum filium Cunipertum. 564.b
Bertaridus Rex Longob. moritur. 601.e. 602.a
Bertaridi Regis laudes. 602.a.b
Bertharius Comes missus ad S. Columbanum a Rege Theodorico. 222.b
Bertheramnus Episc. in Gallia. 58.e. 59.b
Bertichramnus Episc. Cenomannensis. 438.c
Bertini Abbatis obitus & res ab eo gestæ scriptæ a Folcardo. 632.c
Bertolfus Abbas Bobiensis. 281.a
Bertolfus Abbas proficiscitur ad Honorium Papam. 281.c.d.e
Bertolfus Abbas curatur a S.Petro. 282.a.b
Berectualdus Episc. Dorouernensis ordinatus a Sergio Papa. 639.e
Bethlehem occupata a Sarracenis. 337.a.b.c.d
Betsaloe locus carceris in Perside. 282.e. 284.d
Betti presbyter in Anglia cooperator in Euangelio S. Finano Episcopo. 441.e
Bibianæ martyris ecclesia. 575.c.d
Biclarensis Abbas historicus. 2.b
Biclarense Chronicon vsque ad annum octauum Mauritij. 29.a
Bindois nobilis Persa. 41.a
Bisi Episcopus Orientalium Anglorum. 507.e
Bismantum castrum. 282.a
Bituricensis Ecclesia plures Sulpitios habuit. 100.b.c
Byrinus Episcopus conuertit Occidentales Saxones. 337.e
Byrini Episcopi ingens miraculum. 338.c
Byzacena prouincia & Ecclesia. 125.d
Byzaceni Primatus causa ad S.Gregorium delata. 125.d
Byzacenum Concilium in causa Primatus. 156.c
Byzaceni Concilij epistola ad Constantin. Imperatorem. 375.d
Byzaceni Concilij epistola ad Paulum Episcop. Constant. 375.e
Byzancenus pro Byzaceno errore positum. 125.d
Byzacenum Concilium aduersus Monothelitas. 374.a
Byzacium ciuitas in Africa. 125.d
Bizya ciuitas in Thracia. 451.d. *Locus exilij S. Maximi Abbatis.* 427.b
Blanderana Ecclesia vacans pastore. 37.d
Blandus Episcopus Hortensis. 17.e
Blecca Lindocolinæ ciuitatis Præfectus ad fidem conuersus. 291.b
Blidulfus presbyter Catholicus redarguit Regem Arianum. 279.d.e
Blidulfus quæ passus a ministro Regis Ariani. 280.a.b
Blidulfus pene extinctus diuina virtute sanatur. 280.b
Bobiensis Abbas appellat ad Rom. Pontificem. 281.d.e
Bobienses monachi persecutionem passi a Cleronensi Episcopo. 281.a.b
Bobienses monachi viri sancti. 279.d. *Eorum constantia aduersus Arianos.* e
Bobij monasterium ædificatum a S.Columbano. 226.e
Bobilon occisor Childerici Regis. 506.b
Boisil Abbas in Anglia præpositus monasterij Mailrosensis. 598.a.b
Bonifacius consiliarius Benedicti Papæ. 579.e
Bonifacius consiliarius Sedis Apostolicæ Constantinopolim ductus. 611.d
Bonifacius Defensor Rom. Eccles. sub Gregorio Papa. 97.b
Bonifacius diaconus Rom. Eccles. sub Gregorio Papa. 51.e
Bonifacius diaconus S.R.E. mittitur Apocrisarius Constantinopolim. 164.b.c
Bonifacius Episcopus Herbipolensis eleuat corpora sanctorum martyrum. 596.e
Bonifacius Episcopus Regiensis reprehensus a S.Gregorio. 36.e. 37.a.b. 55.a. *De eodem.* 138.e
Bonifacius Archiepisc. Moguntinus antea Vuinfridus appellatus. 630.a
Bonifacius Papa Tertius creatur. 198.d.e
Bonifacius Papa Tertius, quæ obtinuit a Phoca Imp. aduersus Patriarcham Const. 198.e. 199.a
Bonifacij Papæ Tertij de electione Rom. Pontif. decretum. 200.d.e
Bonifacij Papæ Tertij obitus. 200.e
Bonifacij Papæ Quarti creatio. 201.b
Bonifacius Papa Quartus suam domum in monasterium commutauit. 201.b
Bonifacius Papa Quartus obtinet a Phoca Imp. Pantheon templum. 201.b
Bonifacius Papa Quartus moritur. 228.b
Bonifacius Papa Quintus creatur. 245.d.e.
Bonifacius Papa Quintus scribit ad Iustum Archiepisc. in Anglia. 250.b.c.d.e
Bonifacius Papa Quintus mittit pallium Iusto Archiepisc. Roffensi. 250.c.d
Bonifacius Papa Quintus scribit ad Eduinũ Regem Angl. 269.b.c. *Mittit munera ad eundem.* 270.c
Bonifacius Papa Quintus scribit ad Edelburgam Reginam Angl. 270.c.d.e. *Mittit munera eidem.* 271.c
Bonifacij Papæ Quinti virtutes. 271.d
Bonifacius Papa Quintus moritur. ibid. Eius sedis tempus & reliquæ res gestæ. d.e
Bonitus Aruernensis Episcopus fauet Ariperto Regi Longob. 648.a.b. *Peregrinatur ad limina Apostolorum. ibid. Sedat maris tempestatem. ibid. Loca sancta inuisit & redimit captiuos.* d
Bona Ecclesiæ curanda fideliter non auare. 23.b.c
Bona Romanæ Ecclesiæ in Gallia. 56.d
Bonorum Ecclesiæ ministri quales esse debeant. 23.b.c.d
Bonorũ Ecclesiæ distributio quomodo fieri solita. 139.b.c
Bonosus Comes Orientis. 209.a. *Eiusdem cum S.Theodoro congressus.* b. c. *Correptus ab eo.* c. d
Bonosus Comes ob ciuile bellum detinetur Antiochiæ. 209.e. 210.a.b
Bonus Abbas monasterij Lirinensis. 154.b
Bonus Episcopus Mediolanensis. 479.e. 480.a
Bonus presbyter testis miraculi S. Amandi. 306.e
Boructuarij populi adhuc Pagani. 597.e
Boructuarijs prædicat S.Suuibertus. 653.d. 654.a. *Bellum gerunt aduersus Saxones.* 657.a.b.c
Boson Dux Francorum victus ab Hispanis. 28.d.e
Bosochindus Abbas interfuit Concilio Rothomag. 567.b
Bostrensis ciuitas capta a Sarracenis. 307.e
Bothelmus monachus Hagustaldensis ecclesiæ. 332.e
Brabantia accepit Euangelium per sanctum Suuibertum. 626.d
Bracarense Concilium Tertium. 515.d
Brandeum quid significet. 74.a
Braulio Episcopus Cæsaraugustanus. 343.a.b
Breue, matricula, inuentarium idem. 54.e
Breuiarium Hispanum a S.Isidoro collectum. 330.e
Brigittæ de anima Traiani reuelatio dicta qualis. 187.e. 188.a
Britannis Schismaticis quæ cõditiones propositæ. 191.d.e. *De ijsdem.* 193.b.c
Britanni Schismatici quomodo a Deo puniti. 193.c.d
Britannorum vltimus Rex dictus Ceadualla. 594.c.d
Britanni iure ab Anglis superati. 191.e. 192.a.b
Britannia in quattuor nationes & linguas diuisa. 344.e
Brocoriacus villa in Gallia habitatio Brunichildis Reginæ, 220.b
Brunichildem Reginam Francorum monet S. Gregorius. 94.b. 111.a.b. 146.c.d.e. 147.a.b
Brunichildis nimio amore regnandi tenetur. 106.b
Brunichildis persequitur S.Columbanum. 106.b. 209.e. 220.a. 221.a
Brunichildis legationem ad S.Gregorium mittit. 167.e. 168.a
Brunichildis multa religiosa loca ædificauit. 167.e.168.a
Brunichildis consilium pessimum. 220.a.b
Brunichildis redarguitur a S.Columbano. 220.b
Brunichildis commouet Regem & Episcopos in S.Columbanum. 220.e
Brunichildis quæ impie in S. Desiderium Episcop. Viennensem perpetrauit. 224.c.d
Brunichildis iubet sanctum Columbanum in exilium duci. 222.a.b
Brunichildis multipliciter sacrilega. 228.e.229.a
Brunichildis frustra excusatur. 229.b
Brunichildis dirus & infamis interitus. 230.d
Brunichildis decem Regum interfectrix. 230.e
Brunichildis scelera diu tolerata, punita vero cum in Dei seruos sæuijt. 230.e
Bruno Satrapa Saxonum. 657.a
Brutium corrige in S.Gregorio pro Britannia. 157.e
Brutia vina grata. 18.c
Bulgari in Romanos a Cosrhoe immissi. 266.d.e.267.a
Bulgari pacem ineunt cum Imperatore. 523.e
Bulgarorum irruptio prima. 523.b
Bulgari vincunt Iustinianum Imp. 655.b
Burkardus Episcopus Herbipolensis. 596.e. 597.a
Burgoaldus legatus Brunichildis Reginæ. 167.e
Burgunda matrona pie colit sanctos martyres. 595.e
Burgundofara eademq. Fara. 357.e. *Sanctitate celebris mater sanctarum virginum.* 357.d
Burgundofara tentata frustra ab Agrestino pseudomonacho. 248.c.d
Buscfrea filius Eduini baptizatus a sãcto Paulino. 290.b

C

Caballarij qui milites apud Persas. 42.d.e. 273.d
Cabilonense Concilium sub Clodoueo. 482.e
Cadoenus Episcopus interfuit Concilio Rothomag. 567.a.b
Cæcus illuminatur a S. Aug. Episc. Anglorum. 191.a
Cælibatus sacrorum ministrorum sæpe sancitus. 21.c.d
Cælibatus clericorum abrogatus in pseudosynodo Constantinop. 607.a.b. Collapsus etiam in Ecclesia Africana. 627.d.e
Cælibatu clericorum abiecto, collapsa est Ecclesia Orientalis. 614.e
Cæsaraugustanum Concilium. 40.e
Cæsara Regina Persarum Christiana. 44.c.d
S. Cæsarij oratorium vbi. 162.e. 163.a. De eodem. 187.c.d
Caianus, siue Chaianus, vel Gaianus, aut Gaganus dictus Rex Auarũ, idemq. in Romanos immittitur a Cosrhoe Rege Persarum. 266.d.e. 267.a
Caianus occidit captiuos omnes redimi neglectos. 137.b
Caianus inuadit Istriam & Forum Iulium. 135.e
Caianus pacem init cum Heraclio. 253.e. 254.a
Caianus fœdisragus Suburbia Constantinopolis depræda-tus. 251.b
Caianus quando inuasit Thraciam. 64.d
Caianus vastat Pannoniam. 136.d
Caianus violat reliquias S. Alexandri martyris. 136.e. 137.a
Caiani septem filij vlciscente martyre peste extincti simul. 137.a.b
Caiani ope Iustinianus constituitur in Imperio. 644.b
Caietam translatum corpus S. Erasmi martyris. 11.c
Calcei compaginati inter insignia numerati Romanorum clericorum. 122.a.179.e
Calligraphus Alexandrinus obitum Mauritij ex prodigio nouit. 161.b
Callinicus Patriarcha excæcatus corpore sicut & mente. 604.a. 646.d.e
Callinicus Exarchus Rauennæ sub Gregorio Papa. 126.d
Callinicus creatur Episc. Constantinopolitanus. 602.d
Callinicus Patriarcha restituit Imperatori demolienti Ecclesiam. 617.d
Callinici ingens odium aduersus Occidentales. 604.d
Calliopa Exarchus. Vide Theodorus Calliopa.
Calumniæ iactatæ in S. Gregorium. 177.d.e
Calumniæ structæ contra S. Martinum Papam. 419.d.e. 420.b.c.d
Calumniæ in S. Maximum martyrem compositæ. 425.d.e. Aliæ superadditæ 464.e. 465. 466.
Calumnia in Romanam Ecclesiam de Pyrrho vim passo. 371.a.b.c
Calumniæ Schismaticorum in Catholicos de Concilio Chalcedonensi damnato. 95.e
Calumniatores a Deo puniti. 242.a.b
Camisia missa a Bonifatio Papa ad Eduinũ Regem Angl. 270.c
Campanæ vsus in Ecclesia. 242.e
Campana Senonensis Parisios translata. 242.e. Miranda de ea. 243.a
Campania vastata a Longobardis. 102.b.c
Campus cælestis in Anglia locus dictus. 332.c.d
Candidianus Gradensis Episcopus calumnijs Schismaticorum exagitatus. 196.d.e. 197.a.b. Primus ipse Gradensis Patriarcha. 196.b.c
Candidus Abbas ex Arabia missus Romam ad reliquias sanctorum accipiendas. 141.c.d
Candidus presbyter a sancto Gregorio in Gallias missus. 94.c.d.e
Canes parcunt corpori S. Anastasij martyris. 285.a
Canes depasti corpus Maomethis pseudoprophetæ. 298.e
Canones Anglicani Concilij sub Theodoro. 508.a.b.c
Canones Antisiodorensis Concilij. 14.b.c.d
Canones Apostolorum nomine plures additi. 606.b. Qui probati sint ex illis ab Ecclesia Romana. 614
Canones Narbonensis Concilij. 122.a.b,c. 123.a
Canones Romani Concilij sub Gregorio Papa. 91.c.d.e
Canones Concilij Romani sub Martino Papa. 395.b.c.d. 396.a
Canon Sextæ Synodi de coniugio sacrorum ministrorum erroneus. 607.a.b.c
Canon Sextæ Synodi de diaconis erroneus. 609.c.d
Canon Sextæ Synodi de imagine agni. 613.d.e. 614.a
Canon Sextæ Synodi de ieiunio sabbati abrogãdo erroneus. 609.c.d
Canon Sextæ Synodi de suffocatis non manducandis erroneus. 610.a
Canone Sextæ Synodi cur vsi Romani Pontifices. 613.a.b.c. 614.a
Canones Sextæ Synodi repugnant doctrinæ Apostolorum 609.a.b. Idemque reiecti ab Ecclesia Romana. 610. 611.612.613.
Canonum omnium Conciliorum abrogatio facta per Canonem Sextæ Synodi. 606.e
Canones Sextæ Synodi damnati a Sergio Papa. 611.a.b
Canon Sextæ Synodi cur citatus reperitur a Romanis Pontificibus. 613.a.b.c.d
Canon Sextæ Synodi de Imagine Agni numquam receptus ab Ecclesia Romana. 613.d.e.614.a
Canones Sextæ Synodi a nulla trium sedium Patriarchalium recepti. 614.a.b
Canones omnes qui sunt secundum decreta Romanorum Pontificum et sacra Concilia probantur. 614.c.d
Canones Sextæ Synodi vt confirmentur a Ioanne Papa Septimo frustra laborat Imp. Iustinianus. 651.d.e. Qui recepti sint ex eis. 614.b.c
Canones Sextæ Synodi confutati Constantinopoli a Gregorio diacono postea Romano Pontifice. 612.c.d.e. 660.a
Canones Concilij Toletani Vndecimi. 514.e
Canonum custodes, & defensores esse debent Romani Pontifices. 411.b
Cantum Ecclesiasticum Romanum accepit Ecclesia Anglicana. 527.a. Idem per Stephanum eidem traditus. 505.a.
Cantus psalmorum in translatione reliquiarum. 13.b
Capilli S. Ioannis Baptistæ in Hispaniam missi. 134.b
Capillorum cirri mitti soliti in signum filiationis adoptiuæ. 577.a.b
Capitatria Chalced. Concilij rursum deducta in controuersiam. 33.d.e. 34.a.b. 50.c.d.e. 67.d.e
Capraria in Campania insulæ monachi. 19.d
Capræ caput solitum immolari a Longobardis. 111.b
Capricanæ insulæ monasterium visitatur iussione S. Gregorij. 169.e
Captiui vincti virtute Dei soluuntur. 13.a. 14.a
Captiui redempti a sancto Gregorio. 32.a
Captiui redempti a Ioanne Papa Sexto. 644.d
Captiui nec vili precio a Mauritio Imp. redempti. 137.b
Capuana Ecclesia Episcopo vacans. 72.e
Carcer aperitur vinctis opera S. Columbani. 221.c.d
Carcer S. Anastasij Persæ Martyris. 283.e. 284.a.b.
Carcer Constantinopolis vnicus, & angustus vsque ad Phocæ tempora. 203.c
Carcer S. Martini Papæ. 432.b.c.d
Cardariga Dux Persarum contra Heraclium Imp. 285.e.

Cardina-

Cardinalium S. R. E. constantia. 349.c.d
Cardinales vt plurimum ex Orientalibus allecti. 651.a.b
Cardinales diuersarum licet nationum, omnes eiusdem spiritus. 651.a. b
Cardinales omnes in exilium missi sub Seuerino Papa. 346.a.b
Carduella idem quod Ceadualla. 329.b.c. 593.e. Rex Christianissimus. 328.c
Carellus vindex calumniæ illatæ Reginæ Longob. 479.c.d
Carlomannus senior pater Pipini primi. 302.d. Idemq. frater Agilulphi. 304.e
Caroli Martelli Pipini secundi filij genus. 302.c.d
Carolus Martellus succedit Pipino patri. 674.d.c.675.a
Carolus Princeps Francorum dat Pipinum filium Liudprando Regi Longob. in filium. 577.a.b
Carpetaniæ regio sub Carthaginensi prouincia Hispan. 216.d.e. 217.b.c.
Carpualdus Rex Christianissimus. 290.e. Suum regnum reddidit Christianum. 291.a
Carthago à Cosrhoe Persarum Rege inuasa. 240.b. Ab eodem capta. 244.a
Carthagine missa legatio ad S. Gregorium Papam. 33.c
Carthaginense Concilium a Græcis labefactatũ. 608.b.c.d
Carthaginense Concilium aduersus Monothelitas. 374.a
Carthaginensis Concilij epistola ad Paulum Patriarcham. 376.b
Carthaginensis prouincia subiecta Toletanæ Eccles. 215.d 216.d.e. 217.b.c
Cassiope castrum recipit corpus S. Donati martyris. 136.d
Castorius Magister militum. 83.b
Castorius Responsalis libello perstrictus. 101.e
Castus Exarchus tempore S. Gregorij Papæ. 129.c
Castus vir religiosus commendatur Prisco a S. Gregorio. 65.c
Catena S. Pauli Romæ custodita. 74.d.e
Catenæ S. Petri limatura missa a S. Gregorio ad Columbũ Episc. Numidiæ. 50.a
Catenarum SS. Petri & Pauli limatura missa à S. Gregorio ad Eulogium Episc. Alex. 167.e
Catholicum nomen antiquitus debitum Hispaniarum Regibus. 346.d.e. 347.a
Catholicum idem quod Vniuersale. 90.a
Catholici per antonomasiam dicti Christiani. 663.d
Catholicam veritatem lacerant qui Romanæ Ecclesiæ iura violant. 3.b.c
Catholicis esse recedendum a ritibus hæreticorum. 27.d.e
Ceaddæ Episcopi ordinatio cõfirmata a Theodoro Apost. Sedis legato. 505.b
Ceaddæ Episcopi obitus. 508.e
Ceadualla Rex Britannus potius quam Anglus. 593.c.d.e. 594.a.b. Cur dictus Rex Saxonum. 594.c.d
Ceadualla Rex Romã peregrinatus & batizatus moritur in Albis. 592.c.d. Eius sepulchri epitaphium. 592.e 593.a
Ceadualla Rex idem quod Carduella. 329.b.c. 593.e. 594.c. Eius successor in Regno. 594.e. 595.a
Ceadualla Rex appellatus Petrus in baptismo. 593.b
Ceadualla Reges plures. 593.d. 594.a
Cedd Episcopus prædicator Euangelij in Anglia. 449.b
Cedda presbyter in Anglia. 441.e
Celsus Abbas interfuit Concilio Rothomag. 567.b
Celsus Episcop. Carthaginensis. 341.d
Ceolfridi Abbatis epistola de obseruatione Catholici Paschatis. 634.e. 635.a.b.c. Idem magister Bedæ. 638.b
Cera vinculis martyris admota. 284.a
Cera imagine agni impressa solita benedici. 613.e. 614.a
Certamen singulare Heraclij Imp. cum gigante in bello Persico. 265.b.c.d
Chaganus Rex idem Caianus dictus. Vide Caianus.
Chagnoaldus Episc. Lugdunensis alumnus monasterij Luxouiensis. 243.b
Chalcedo infestata a Persis. 257.e
Chalcedo obsessa a Persis. 264.d. Liberata ab obsidione. 285.d
Chalcedonense Concilium deprauatum fuisse a Catholicis calumniati sunt hæretici. 95.e
Chalcedonense Concilium nullum passum est dispendium. 34.e. 35.a
Chalcedonensis Concilij sanctus Gregorius propugnator. 34.e
Chalcedonense Concilium nullam passum iacturam per Quintam Synodum. 50.d. 52.a.b. 67.68.a.b.c
Chalcedonense Concilium obtulit Rom. Pontifici titulum Vniuersalis. 85.b
Chalcedone templum S. Euphemiæ martyris. 66.e. 67.a
Chalcedonensis Concilij nõ Acta sed fidei decretum probatum. 68.d.e. 69.a
Charismatibus cælestibus abundat Ecclesia Anglicana. 563.d.e
Chartophylax idem quod Chartularius. 26.b
Chartophylacium idem quod Archiuus. 26.d
Chartularij Ecclesiæ Constantinopolitanæ dignitas. 26. b.c.d
Chartularius præcedebat Episcopis. 26.c.d. Eius insignia. 26.b.c
Chersonam deportatus S. Martinus Papa. 435.c.d
Chersonenses rebellantes grauia passi sunt a Iustiniano Imp. 660.b. 661.e. 662.a. Bardanem Philippicum acclamant Imperatorem. 662.a.b
Childeberti Regis Franc. munificentia erga ecclesias. 14.a
Childebertus Rex laborat pro pace monialium. 60.d
Childebertus Rex inquirit de criminibus illatis Abbatissæ 63.b.c
Childebertus Francorum Rex laudatus a S. Gregorio. 14.a
Childeberti Regis obitus quando contigit. 124.b
Childeberti Regis hæredes. 106.a
Childeberti filij Brunichildis auiæ consilio reguntur. 220.a
Childebertus Rex Franc. succedit Clodoueo tertio. 615.e
Childebertus tertius Rex Francorum moritur. 659.b
Childericus Rex Austrasiorum. 501.e
Childerici Francorum Regis obitus. 506.a.b
Childericus filius Sigeberti regnat. 477.d.e
Childericus Rex Franc. aduersatur Theodardo. 477.e 478.a.b
Childericus filius Clodouei cum fratribus regnat. 491.c
Chindasuindus Rex Hispan. Taionem Romam mittit pro libris S. Gregorij. 416.d.e
Chindasuindi Regis Hispan. præclara gesta. 417.e
Chindasuindi Regis Hisp. obitus & epitaphium. 418.b
S. Chrysanti martyris delatæ reliquiæ ab Vrbe in Gallias. 13.e
Chrismate vngere fronte baptizatos aliquando indultum presbyteris. 71.c
Chrysolocæ dicti milites Persæ. 266.e
Christus apparuit tamquam leprosus. 39.b.c
Christus descendens ad inferos, quos liberauit. 101.d
Christum non esse naturalem Dei Filium sed adoptiuum, impia assertio. 341.b
Christi imago per agnum representata per Græcos improbata. 605.e.f

Chri-

Christi imago præcedens Heraclij exercitum. 258.b. Vide Imago.
Christi negationem Cosrhoes ab Heraclio petit si pacem velit consequi. 250.a
Christiana fides in Britannia propagata. 289.e. 290.a 333.a.b. 334.c
Christiani a Iudæis occisi. 231.e. 232.a
Christianorum iniquorum defectio ad Iudæos, vbi Christi Crucem captam a Persis viderunt. 236.e
Christiani captiui pretio vili venundati Iudæis a Cosrhoe 231.e
Christianorum nonaginta millia occisa a Iudæis. 232.a
Christianus nullus absque pœnitentiæ Sacramento decedat. 11.c.d
Christophorus Abbas imaginem S. Theodori pingi fecit. 207.b.c
Christophorus Dux Vrbis pugnat contra Petrum Ducem. 663.c.d
Chrodieldis filia Chariberti Regis monialis. 57.e.58.a
Chrodoaldus affinis Regis Theodorici. 223.b
Chromanus presbyter Scotus. 349.a
Chromanus alius Episcopus Scotus. 349.a
Chronicon Biclarense vsque ad octauum annum Mauritij Imp. 29.a
Chuldericus saxo a Deo punitus ob sacrilegium. 75.a
Chunibertus Archiep. Colonienſis carus Pipino. 303.c
Chunibertus Archiep. Colon. profuit Dagoberto Regi. 304.d
Ciborium factum a S. Gregorio. 181.d
Ciceronis in historia scribenda ratio. 53.d
Cimburga filia Pendæ Regis. 441.e
Cimbilanus Rex Hispan. 340.c.d
Cimbilani Regis pietas insignis. 346.d.e
Circumcisi homines Imperij Romani destructores prædicti. 239.e. 240.a
Cynegius locus appellatus. 646.e
Cyclus Victoris mendax inuentus. 75.b
Cynigilsus Rex Geuissorum in Angliæ. 337.e. Factus Christianus. 338.a.b
Cyprianus diaconus curator patrimonij Rom. Eccles. 69.d idem inquiri iubet maleficos. 174.b
Cyprianus Episc. Arelatensis monet Sigebertum Regem. 230.a
Cyprium Concilium sub Theodoro Papa. 363.b.c
Cyprij Episcopis priuilegium concessum. 600.e.601.a
Cyprij ob ingruentes Sarracenos migrare coacti. 600.e. 601.a
Cyriacus Abbas in Gallias missus a S Gregorio pro reformanda Ecclesia Gallicana. 132.e. Missus & in Hispanias. 132.c. 133.a
Cyriacus Abb. mittitur a S. Gregorio ad cõuersionem Barbaricinorum. 70.b.c
Cyriaci ecclesia facta ab Honorio Papa. 344.e
Cyriacus Patriarcha Constantinopol. legatos Romam mittit ad S. Gregorium Papam. 101.a.b
Cyriacus Constantinopol. professionem fidei mittit ad S. Greg. Papam. 106.c.d
Cyriaci Episc. Const. laudes. 101.b.c
Cyriacus Episc. Const. accipit litteras a S. Greg. 165.c
Cyriacus Episc. Const. exigit a Phoca Imp. fidei Catholicæ professionem 160.d
Cyriacus mouetur relinquere nomen Oecumenici. 101.c.d
Cyriacus Episc. Const. insonsus redditus Phocæ Imp. 198.e. 199.a.b.c
Cyriaci Episc. Const. obitus. 200.a
Cyrus monachus creatur Episc. Constantinopolitanus post Callinicum. 646.e
Cyrus Patriarcha Constantinop. cum clero occurrit Constantino Papæ venienti Constantinopolim. 659.d. ejicitur a Philippico Imp. hæretico. 664.e
Cyrus Lazorũ Episc. factus amicus Heraclio Imp. 265.a
Cyrus dum dubitare se simulat in errorem pertrahit Sergium. 294.d. 295.b.c
Cyri epistola ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum. 295.e
Cyrus creatus Patriarcha Alexandrinus. 299.c
Cyrus sub nomine Catholico seducit multos. 299.c. Sub nomine pacis decipit Orthodoxos. 308.a
Cyri decretum de vnica voluntate in Christo prædicanda. 308.e
Cyrus celebrat Concilium Alex. vbi satisfacit per nouem capitula. 308.e
Cyri epistola alia ad Sergium Const. Episc. 309.a.b
Cyro aduersatur S. Sophronius Episc. Hieros. 309.c. 310.a 320.c.d.e
Cyrus spondet tributum Sarracenis. 331.d
Cyri tempore capta Aegyptus a Sarracenis. 331.d
Cyrus confirmat Ecthesin Heraclij Imp. 352.d
Cyri obitus. 357.b
Cyri scripta cognita, & confutata in Concilio Romano. 394.a.b
Citonatus Episc. Calaritanus ordinat Episcopum Turritanum sine licentia Rom. Pontificis. 583.e
Cixilon filia Eruigij Regis nupta Egicani Regi. 589.a
Clades Hierosolymitana valde funesta sub Cosrhoe. 231.e 232.a. 236.e. 237.a
Clades per Sarracenos illata Rom. Imperio. 434.b.e
Classense monasterium exemptum. 119.a
Classis Iustiniani Imp. submersa. 660.b
Classis Sarracenorum incensa a Vuamba Rege. 515.e
Claudius Abbas missus ad redimendos captiuos. 32.a 158.b
Claudius Hispanus vir insignis ad quem S. Gregorius scribit. 132.d.e
Claudius vicit Francorum ingentem exercitum. 28.d.e
Claues S. Petri mittit S. Greg. ad Childebertum Regem. 94.b. De claui sancti Petri miraculum. 109.c.d.e
Clauis missa a Rege Longob. Romam ad S. Petri basilicam. 109.d
Clauis S. Petri cum limatura catenarum eius missa ad Columbum Episc. in Numidia. 50.a
Clauis S. Petri missa ad Theodorum. 110.a
Clemens Papa VIII. restituit titulum S. Cæsarij. 163.a
Clemens Episcopus ex Vuilbrordo nominatus a Sergio Papa cum ordinaretur. 623.c.d. 628.e
Clementia Clarissima fœmina Neapoli. 36.e
Clementina odio indulgens corripitur a S. Gregorio. 141.a
Clementius Patricius accusatus. 156.c.d
Cleri Romani erga suum Pontificem amor. 422.a.b
Clerus Rom. restitit Eugenio Papæ ne acciperet Synodalem hæretici Patriarchæ. 439.d
Cleri Rom. epistola ad Scotos. 349.a
Cleri Rom. constans defensio S. Martini Papæ. 419.e 420.a
Clero Rom. inconsulto nihil facere consueuisse Pontificem. 584.e
Clerus a S. Gregorio reformatur. 19.e
Cleri Romani constantia. 349.d. 354.d.e
Cleri Rom. Ecclesiæ insignia. 179.e
Clerici discoli detruduntur in monasterium. 122.c
Clerici ne abutantur patrocinio laicorum. 122.c
Clerici vel monachi agere iubentur vigilias in custodia Muro-

murorum ciuitatis. 116.b
Clerici ineruditi nullo modo ordinentur & ordinati discere compellantur. 122.e
Clerici inobedientes a suo Episcopo puniantur. Ibid.
Clerici in plateis non morentur. 122.b
Clerici ne sua crimina publice prodant. 465.d.e
Clerici omnium Ecclesiarum sub ditione Rom. Pont. 86.a
Clerici ne cohabitent cum feminis suspectis. 20.e
Clerici sæculares ne assumantur in Abbates. 55.d
Clericorũ cælibatus abrogatus a pseudosynodo. 607.a.b
Clericorum numerus Eccles. Constantinop. ab Heraclio Imp. præscriptus. 251.b.c.d
Clericorum auaritia cohibetur. 146.a.b
Clericorum Scotorum solers disciplina. 489.d.e
Clericum illitteratum erudiendum tradit S. Greg. 105.e
Clodoueus filius Dagoberti Regis regnum accipit cum fratre. 384.e. Eius obitus. 490.e
Clodoueus spoliat argento apsidem S. Dionysii & dat pœnas. 480.b.c.d.e
Clodoueus tertius Rex Francorum. 592.a.b
Clodouei Regis Francorum obitus. 615.e
Clotharius filius Childerici Rex Frãc. uictus in bello. 154.d
Clotharius Rex benigne excipit S. Columbanum. 223.c.d
Clotharius consilio S. Columbani abstinet a bello. 223.d
Clotharij prædicta monarchia Frãc. a S. Colũbano. Ibid. a
Clotharius vincit Sigebertum Regem. 230.d
Clotharius Regum filios spurios perimit. 230.c.d
Clotharius dire punit Brunichildem Reginam. 230.d
Clotharius studiosissimus seruorum Dei. 231.a.b
Clotharius legationem mittit ad S. Columbanum. 230.e. 231.a
Clotharius obtinet monarchiam Galliarum. Ibid.
Clotharius proficit monitis S. Columbani. 231.a. Maxime cultor pietatis. 241.e
Clotharius coluit S. Gaudericũ Episc. Cameracen. 242.d
Clotharij epistolæ fragmentum. 242.d
Clotharius aduersus Burgundos bellum gerit, cui S. Lupus Episcopus Senonensis restitit. 242.d.e
Clotharius transfert Campanã Senonensẽ Parisios. 242.e
Clotharius familiariter vsus Eustasio Abbate. 243.b
Clotharius tentatur agere in regulas S. Colũbani. 246.e
Clotharius celebrari curat Concilium Matisconense. 246.a.b. 247.a
Clotharius filium Dagobertum consortem Regni facit. 278.d.e
Clotharius in exilium mittit S. Lupum Episc. Senonens. 301.c.d.e. Quem reuocatum recipit multa reuerentia. 301.e. 302.a
Clotharij Regis obitus. 301.c. Eius laudes. Ibid.d
Clotharius filius Clodouei cum fratribus regnat. 490.e. 492.a
Clotharius Rex ægrotat. 495.a.b. Eius obitus. 501.d
Clypiacense Concilium sub Clodoueo Rege. 482.a.b
Coadiutor cui Episcopo dandus. 168.b
Cœmeterium S. Nicodemi. 271.d
Cœmeterij locus diuinitus designatus. 563.e. 564.a
Cœmeteria SS. Martyrum a Ioanne Papa Septimo bene culta. 655.d
Cœmeterium Marci & Marcelliani a Ioanne Papa Septimo cultum. 655.d
Coenredus succedit Edilredo Regi Anglorũ 648.e. 653.b Venit Romam ad limina Apostolorum. 699.a
Cognationis spiritualis iura seruanda illæsa. 245.b
Coisi Pontificis Gentilitatis scitum responsum ad Regem suum. 277.d.e. 278.a.b. Demolitur templum & aras deorum efficiturq. Christianus. 278.b.c.d
Collatio habita in Anglia de celebratione Paschatis. 486.c.d. 487. 488. 489.
Colman defensor Scotorum in errore de Paschate. 487.b.c. 488. 489.
Colomannus presbiter socius S. Kiliani. 585.c.d
Colomanni martyrium. 595.c.d.e. 596.a.b.c
Colossus Rhodius a Sarracenis confractus. 442.c
Columba ad aurem S. Gregorij. 177.d.e
Columba monachus sanctus prædicator Euangelij apud Pictos Anglos. 598.b
Columbanus Abbas Scotus. 194.a
Columbanus comparandus Eliæ prophetæ. 219.d.e
Columbanus ex Hibernia in Gallias venit. 219.e
Columbanus persecutionem patitur sub Theodorico Rege. 219.d. 220.a.
Columbanus reprehendit Theodoricum Regem ob concubinatum. 220.a.b
Columbanus redarguit Brunichildem Reginam. 220.b.c.d
Columbanus comminatur excommunicationem Theodorico Regi. 220.d.e
Columbanus detestatur munera Theodorici Regis. 220.c
Columbanus noluit benedicere filiis Theodorici Regis ex adulterio natis. 220.b
Columbani vaticinium de Regibus Francorum. 223.a.b. Et de filijs Theodorici & monarchia Clotharij. 223.d
Columbanus de quibus redarguus a Theodorico Rege. 220.e. 221.a
Columbani congressus cum Theodorico Rege. 221.a
Columbanus non paret Regi iubenti vt egrediatur ex monasterio. 221.b
Columbanus expellitur tandem e monasterio. 221.b.c
Columbanus liberat vinctos in carcere. 221.c.d.e
Columbanus sponte reuertitur ab exilio. 221.e
Columbanus factus militibus inuisibilis. 221.e. 222.a
Columbani res gestæ cum Berthario & Baudolpho ministris regijs. 222.b.c
Columbanus rursus exulat. 222.e
Columbanus Theodoricum Regem Canẽ appellat. 223.a
Columbanus venit ad Theodobertum Regem. 223.e
Columbanus expulsus venit ad Clotharium Regem. 223.c
Columbanus Idololatras ad fidem Christi cõuertit. 224.a
Columbanus cogitat conuertere Sclauos. 226.d
Columbanus suadet Theodoberto Regi clericatũ. 226.a.b
Columbanus per visum absens vidit bellum inter Reges Francorum. 226.b
Columbanus bene excipitur ab Agilulpho Rege Longob. 226.e
Columbanus in Bobio sedem firmat. 226.d.e
Columbanus frustra rogatur redire in Gallias. 231.a
Columbanus litteris monet Clotharium Regem. Ibid.
Columbani obitus. 243.a.b. Clarus miraculis. Ibid.
Columbani regulas monasticas impugnat Agrestinus schismaticus. 246.a
Columbanus Episc. Scotus. 349.a
Columbus Episcopus Primas in Numid. 32.c. 33.b. 50.a. Donatus a S. Gregorio claui cum reliquiis sacris. 50.a
Columbus Primas Episc. prouinciæ Bizacenæ. 374.a
Columbus pseudomonachus. 492.c.d
Columna ignea detegit S. Gregorium fugientem. 7.b
Columnæ Gethsemani seruatæ. 601.c
Colinduch martyr in Perside. 67.b.c
Cometa gladij formam habens prænunciat futuras clades. 305.d
Cometa mensibus tribus duravit. 162.b
Commentiolus Dux occisus a Phoca. 161.b
Commentiolus Prætor Thraciæ occisus a Phoca. 205.a.b
Comitiolus vir illustris persecutor Episcoporum. 169.d
Commatres facere vetitum monachis a S. Gregorio. 72.c

Conantius Episcopus Palentinus. 343.c
Concilium Africanum S. Gregorius indicit. 25.e
Concilium Alexandrinum pro Monothelitis. 308.c.d
Cōcilia Anglicana duo habita ab Augustino. 190.d.e.191
Concilium Anglicanum sub Theodoro Episcopo Dorouernen. 507.d.e.508.a.b
Concilium Anglicanum contra Monothelitas. 524.e. 525.e.527.b.c
Concilium Anglicanum in causa S. Vulfridi Episc. 653.b
Concilium Aquileiense sub Sergio Papa. 632.d
Concilium Aurelianense. 423.e.424.a
Concilium Barcinonense contra Simoniacos. 133.d
Concilium Bizacenū in Africa in causa Primatis Episc. Bizaceni. 156.d
Concilium Bizacenum aduersus Monothelitas. 374.a
Concilij Bizaceni Synodalis ad Constantem Imp. 375.d
Cōcilij Bizaceni Synodalis ad Paulum Episc. Const. 375.e
Concilium Bracharense tertium. 515.d
Concilium Cabilonense sub Clodoueo Rege. 482.e
Concilium Cæsaraugustanum secundum. 40.e
Concilium Chalcedonense cur S. Gregorius sæpe commemorat. 16.e
Concilium Chalcedonense nullam esse passum iacturam a Quinta Synodo. 34.e.35.a
Concilium Carthaginense aduersus Monothelitas. 374.a
Concilij Clypiacēse in Gallia sub Clodoueo Rege. 482.a.b
Concilium Constantinop. hæreticum pro confirmanda Ecthesi Imp. Heraclij. 351.e.352.a. Non meruit dici Concilium. 352.c
Concilium Constantinop. Erraticum dictum. 602.e. 603. 604.
Concilium Constantinop. œcumenicum Quintum a S. Gregorio probatum. 16.17. Non necessaria eius professio, eo quod de personis, & non de dogmatibus tractauit. 68. c. d
Concilium Constantinop. œcumenicum Sextum vbi & quando celebratum. 539.d.e
Concilium Constantinop. œcumenicum Sextum celebratū ex petitione & auctoritate Agathonis Papæ. 560. a
Concilij Constantinop. œcumenici Sexti Actiones. 540. b.c.541.542.543.
Concilij Constantinop. œcum. Sexti canones quales. Vide Sexta Synodus. & supra Canones. Damnatur sub Philippico Imp. 664.d.e
Concilium Cyprium contra Monothelitas. 163.a.b.c
Concilium Emeritense in Hisp. 497.b.c
Concilia Francorum Regum petitione congregata in Gallijs. 168.c.d
Concilium Gallicanum tyrannicum. 580.c.581.582.
Concilium Hispalense sub Sisebuto Rege. 252.e
Concilium Londinense an re uera habitū. 673.e.674.a.b
Concilium Mantuanum sub Eugenio Papa. 196.a.b.c
Concilium Matisconense sub Clothario Rege. 246.a.b.c.d. 247.a
Concilium Mauritanum aduersus Monothelitas. 374.a
Concilium Mediolanense contra Monothelitas. 524.e
Concilium Metense in Gallia. 74.e.75.a
Concilium Narbonense in Gallia. 121.d.e.122.a
Concilium in Numidia sub S. Gregorio generale. 25.d 26.a.32.c. Aliud. 156.e
Concilium in Numidia aduersus Monothelitas. 374.a.b.c
Concilium Oscense in Hispania. 121.c
Concilium Pictauiense. 57.e.58.a
Concilium Quintū œcumenicū. Vide Quinta Synodus
Concilium Romanum sub Agathone Papa. 528.d.e. 529.530. Eius Acta recitata in Concilio Romano sub Ioanne Pap. Septimo. 652.c.d
Concilium Romanum sub Bonifacio Papa Tertio. 200.d.e
Concilium Romanum sub Bonifacio Papa Quarto. 214.b
Concilium Romanum sub Gregorio Papa in causa Schismaticorum. 12.a.b
Concilium Romanum Secundum sub Gregorio Papa. 91.c.d.e. 92.
Concilium Romanum Tertium sub Gregorio. 143.c.d.e
Concilium Romanum aliud sub Gregorio. 153.d.e
Concilium Romanum sub Ioanne Papa Quarto. 354.b.c
Concilium Romanum sub Martino Papa contra Monothelitas. 387.c.d.390.b.c.d.391.a.b
Concilium Romanū sub Martino Generale dictum. 391.c
Concilium Romanum sub Martino magnæ fuit æstimationis 405.b.c.d
Concilium Romanum sub Martino allatum in Angliam. 526.c.d.527.b.
Concilium Romanum sub Vitaliano Papa. 498.d.e
Concilia Romana quomodo sæpe celebrata. 16.c
Concilia Romana cognouerunt semper Honorium Papam Orthodoxum. 323.e.324.a
Concilium Romanum sub Ioanne Papa Septimo. 651.c.d
Concilium Rothomagense. 567.a.b
Concilium Toletanum aliud sub Reccaredo Rege. 113.b
Concilium Toletanum tertium. 215.e
Concilium Toletanum quartum. 329.e
Concilium Toletanum quintum. 340.b
Concilium Toletanum sextum. 346.d
Concilium Toletanum septimum. 382.e
Concilium Toletanum octauum. 439.e
Concilium Toletanum nonum. 450.c
Concilium Toletanum decimum. 462.d
Concilium Toletanum vndecimum. 513.e.514.a
Concilium Toletanum duodecimum. 515.b
Concilium Toletanum decimumtertium, idemque generale dictum. 573.d.e.574.
Concilium Toletanum decimumquartum. 576.b.c.d
Concilium Toletanum decimumquintum. 589.d.e
Concilium Toletanum decimum sextum generale. 616. a. Deponitur in eo Sisbertus Archiep. Tolet. Ibid.
Concilium Decimumseptimum Toletanum. 619.d.e.620. a. Contra rebellantes Iudæos quæ statuta in eo. Ibid.
Concilium Tolet. decimum octauum cur nō extet. 641.d.e
Concil. Traiectense a Vuillebrordo Episc. habitum. 629.e
Conciliabulum Monothelitarum aduersus Sextam Synodum. 665.b.c.d
Conciliorum Vniuersalium imago expressa Romæ in ecclesia S. Petri. 663.c
Conciliorum Vniuersalium imago depicta Constātinopoli a Philippico hæretico Imp. abrasa. Ibid.
Concilia ab Imperatoribus facta absque auctoritate sedis Apostolicæ non recipienda. 454.b
Concilij cogendi auctoritatem petunt Reges a Romano Pontifice. 168.c
Concilia probantur & improbantur a Romano Pontifice. 50.a
Concilia cogi nō debere absque auctoritate Romani Pontificis. 125.e.126.a
Concilia diuersarum prouinciarum aduersus Monothelitas. 373.e.374.a
Conciliorum celebrandorum formula ab Isidoro conscripta. 330.e
Conciliorum œcumenicorum Acta quæ sint reuocata in iudicium. 553.b
Concilia quæ in Ecclesia probentur. 454.c
Concio S. Gregorij Papæ tempore pestis. 4.e.5.a.b
Concubinatus causa redargutus Theodoricus Rex a S. Columbano. 220.a.b.c

Confes-

Confessio fidei aperta non sub inuolucris facienda. 460.a
Confessio locus sub altare ad S. Mariam ad Præsepe. 40.d
Confesio peccatorum facienda. 127. e.
Confirmationem Pontificum Romanæ Ecclesiæ sibi vindicauerunt tyranni. 2.e.3.a.b
Confirmationi Romanorum Pontificum vsurpatæ renunciat Constantinus Pagonat. Imp. 575.e
Coniecturæ probatissimæ de impostura Sextæ Synodo appositæ de condemnatione Honorij Papæ. 550.d.e.551. a. 554. a.b.557.c.d
Coniurationes plures in Reccaredum Regem. 28. c.d. 29.a.b
Coniuratio in Phocam Imp. proditur & coniurati ab ipso occiduntur vna cum proditore. 210.d
Conon Papa creatus. 583.e
Cononis Papæ probata electio. 584.a
Conon Papa accipit litteras a Iustiniano Imp. 584.b
Conon Papa legatos mittit Constantinop. 584.b.615.b
Cononis Papæ legati sunt coacti præuaricari. 584.c
Conon Papa ordinat S. Kilianum Episcopum. 585.c
Conon Papa creat Constantinum Episc. Antiochenum. 584. e
Cononis Papæ obitus. 587.a
Consecratio Ecclesiæ vbi diuinitus facta. 214.d.e. Eademq. probata. Ibid.
Consiliarius S. Gregorij dictauit aliquas epistolas nomine ipsius S. Gregorij. 96.c.d
Constantinopolis obsessa a Dei genitrice liberatur. 267. d. e. 268. a
Constantinopolis septemnalis obsidio. 510.a.b
Constantinopolis a peste bubonum afflicta. 627.e
Cōstantinopolis quādo potita ligno sanctæ Crucis. 308.b.c
Constantinopolim transferre bellum Cosrhoes curat. 267.a
Constantinopolitanæ vrbis suburbia a Caiano rege Auarum prædata. 251.b
Constantinopolitana Ecclesia multos habet Patriarchas hæreticos. 108.a
Constantinopolitana Ecclesia quomodo creuit honoribus. 84.b.c.d
Constantinopolitanum Concilium appendix ad Sextum, 602.e. 603.604. vide. Concilium.
Constantinopolitanus Episcopus subiectus Alexandrino. 84.b.c
Constantinopolitani Episcopi nimis gloriæ cupidi. 84.b.c
Constantinopolitani Episcopi vsurpatum nomen Vniuersalis retinuerunt. 89.d
Constantinopolitani deficiunt ad Bardanem tyrannum ob sæuitiam Imp. 662.a
Constans, ab alijs Constantius, vel Constantinus dictus nepos Heraclij Imp. 358.c
Constans Imp. commotus in Theodorum Papam, ob damnatum ab eo Paulum Episc. Constantinop. 388.e. 389.a
Constans Imp. hæreticus promulgator Typi pseudofidei. 384.e
Constans Imp. commotus aduersus S. Maximum. 424. c.d.e. 455.456.
Constans Imp. contra S. Martinum Papam Theodorum Calliopam Romam mittit. 419.d
Constans Imp. nauali prælio a Sarracenis superatur. 446. b. Eiusdem turpis fuga. d
Constans Imp. simulans se Catholicum mittit dona ad basilicam S. Petri Romam. 447.e.448.a.b
Constans Imp. satagit vt S. Maximus transeat ad Monothelitas. 450.d.e.451.452.453.
Constans Imp. fratrem occidit. 478.d
Constans Imp. fratricida exagitatur vltione diuina. 478.e.479. a
Constans Imp. timore correptus cogitat Siciliam. 479.a.b
Constans Imp. Romam venit bene exceptus a Vitaliano Papa. 483.a.b.c.d
Constans Imp. abstulit tegulas æreas a Pantheone. 483.c.d
Constans Imp. bellum gessit aduersus Grimoaldum Regem Longob. 484.c.d.e.485.a
Constans Imp. occiditur. 499.e.450.a
Constantiæ clarissimæ feminæ sponsæ obitus. 109.e
Constantina Augusta petit a S. Gregorio caput S. Pauli. 73. c.d. Petit & Sudarium eiusdem. 74.d
Constantina Aug. mouetur suasione Ioannis Episc. Constantinop. 84.d.e
Constantina Aug. rogatur a S. Greg. cohibere Ioannem. 88.e. 89.a
Constantinæ Aug. cum Germano consuetudo. 201.e
Constantina Aug. torquetur iussu Phocæ. 202.a. Confugit ad Ecclesiam. 199.b
Constantina Aug. vna cum filiabus occiditur. 202.a
Constantij Episc. Mediol. electio. 48.b.51.b.c.d
Constantius Episc. Mediolan. in crimen vocatur ob Tria capita a schismaticis defensa. 50. d. 51. d. e. Damnat Tria capitula cum Catholicis. 51. d.e
Constantius Episc. Mediolan. multa patitur a Schismaticis 67.e
Constantius Episc. Mediolanen. a S. Gregorio reprehensus 72.c.
Constantius Episc. Mediolanen. moritur. 137.e
Constantius diaconus Pudentianæ Ecclesiæ in Numidia. 32. d
Constantius Patricius occisus a Phoca Imp. 158.e
Constantius subdiaconus missus cum aliis ad Sextam Synodum ab Imp. 529.e
Constantinus creatus Episcopus Antiochenus. 584.d.e
Constantinus Episc. Constantinop. 485. c. Eius obitus. 497.a
Constantinus filius Martinæ Augustæ. 244.b
Constantinus Heraclius filius Heraclij Imp. 217.e
Constantinus Heraclius Consul creatus. 244.b
Constantinus Heraclius imperat. 358.b
Constantini imago lapidata. 162.e
Constantinus Magnus laudatus a S. Gregorio. 148.b
Constantini Manichæi subdolæ artes. 443. a. b. Idem occiditur. e
Constantinus Papa creatus 656.b
Constantinus Papa noluit probare canones editos a Græcis nomine Sextæ Synodi. 612.d.e
Constantinus Papa vocatus Cōstantinopolim a Iustiniano Imp. magno cum honore ductus atque susceptus. 657.d.e.658.a.b.c.659.c.d. Eius pedes osculatus Imperator. 659.d.e. Missas celebrat Cōstantinopoli. 659. e. Redit Romā 660.e. Diuersis in locis ordinauit Episcopos. 660. d. Consecrat Romæ Felicem Episcopum Rauennatem. 656.b
Constantini Papæ absentia Romana Ecclesia diu vexata a Ioāne Rizocopo Exarcho. 658.b. Non recipit professionem fidei hæretici Philippici Imp. 663.b.c. Sedat bellum ciuile Romæ inter Duces conflatum. 663. d.e
Constantinus Pogon. imperat. 500.a
Cōstantinus Pogonatus Imp. agit de pace Ecclesiæ. 521.a
Constantinus Pogon. Imp. scribit ad Donum Papam. 521.b
Constantini Pogon. epistola ad Georgium Patriarcham. 539.b

Constantinus Pogon. fratres suos ab Imperio amouet. 556.d.e

Constantini Pogon. epistola ad Romanum Concilium. 558.a.b

Constantinus Pogon. remisit pecunias Imp. dari solitas pro confirmatione Rom. Pontif. 560.c.d. Renunciatq. confirmationi ipsius Romani Pontificis. 575.e

Constantini Pogon. epistola ad Leonem Papam Secundum. 569.b.c.d.e.570

Constantinus Pogon. dat suos filios Benedicto Papæ in filios. 577.a

Constantinus Pogon. Imp. moritur. 577.e

Constitutio Gundemari de Primatu Ecclesiæ Toletanæ. 216.b.c.217.a

Consularis honoris emptio sub Mauritio. 194.d

Contemplationis studium non remittat Episcopus. 175.b

Consultatio Regum Anglorum ad Romanum Pontif. 493.a.b.

Consultatio Augustini ad S. Gregorium Papam. 150.b

Controuersia inter Aquileiensem & Gradensem Ecclesiam. 195.e.196.a.197.a.b

Conuersio Audobaldi Regis. 269.d.e.270.d.e

Conuersio Anglorum Borealium. 268.b.c

Conuersio Barbaricinorum. 71.b

Conuersio Iudæorum tentanda blanditiis. 69.d.e

Conuersio populorum per feminas facta. 29.d

Conuersiones non obiurgatione, sed blanditijs tentandæ. 69.e

Conuiuia in dedicationibus Ecclesiarum. 22.e

Corbeiæ monasterium a Bathilde Regina constructum. 496.b

Corcyranæ Ecclesiæ causa ad S. Gregorium delata. 174.c

Cormon apud Forum Iulij locus, vbi habitabat Patriarcha Aquileiensis. 481.d

Corona cum delphinis ad vsum luminum. 22.c

Corpora defunctorum Pontificum ne deferantur cum dalmatica. 91.d

Correctio seuera non proficit. 69.b.c

Corsicæ insulæ sacerdotes S. Gregorius monet. 20.e

Corsica insula valde afflictata ob tributorum solutionem. 80.a.

Corsicæ insulæ monasterium. 19.e

Cosmæ feminæ a creditoribus oppressæ S. Gregorius subuenit. 56.a

Cosmas Sacellarius comitatus Constantinum Papam proficiscentem Constantinopolim. 658.a

Cosmas Persa cognomento Margarita. 265.d.e

SS. Cosmæ & Damiani martyrum cultus. 203.a.639.c

SS. Cosmæ & Damiani ecclesia a Sergio Papa renouata. 639.c

Cosrhoes Rex Persarum creatus. 41.a.b

Cosrhoes Rex Persarum confugit ad Christianos. 41.c.d.e

Cosrhoes restituitur in regnum. 42.b.c.d

Cosrhoes votum vouit S. Sergio. 41.d. Donatq. ei crucem auream. 42.c. Alteram ablatam eidem martyri restituit. ibid.

Cosrhoes multa beneficia accepit a S. Sergio martyre. 42.d.e. 43.a.b. 44.a. Eiusdem sancti cultor. 285.b

Cosrhois in multis elucet pietas. 43.b.c.d

Cosrhoes creditus a multis Christianus. 44.b.c

Cosrhoes ob necem Mauritij Imp. rumpit fœdus initum cum Romanis. 166.e.167.a

Cosrhoes aduersus Phocam Imp. expeditionem parat. 194.e

Cosrhoes vincit exercitum Phocæ. 198.e

Cosrhoes expugnat Hierosolymam. 231.e 232.a.b

Cosrhoes subacto Aegypto & Libya Carthaginem peruenit. 240.b

Cosrhoes occupat Carthaginem. 244.a

Cosrhoes potitur Africa. Ibid.

Cosrhoes respuens pacem ab Heraclio, improbam conditionem adiecit. 245.a.272.e

Cosrhoes Rex omnium potentissimus ac bellicosissimus. 258.a

Cosrhoes paruipendit Heraclium Imp. 261.c.d

Cosrhois simulacrum diuinum quid representat. 262.e

Cosrhoes diuinitatem affectat. 262.d.e

Cosrhoes fugatur ab Heraclio. 262.d

Cosrhoes iterum fugam capessit. 262.d.e. Fugit rursum. 272.d.e. 285.d.

Cosrhoes suis redditur infestus. 263.e

Cosrhoes expoliat Ecclesias Christianorum. 265.e

Cosrhoes cogit omnes profiteri hæresim Nestorianam. 265.e

Cosrhoes mouet Bulgaros & Sclauos, & Auares aduersus Rom. Imperium. 266.d.e.267.a

Cosrhoes ægrefert suos effici Christianos. 272.e. Quæ in S. Anastasium. 283.a

Cosrhoes dum studet Mardazani filio minori, maiorem contra se prouocat. 285.e

Cosrhoes occiso S. Anastasio miseranda patitur. 285.b.c.d.

Cosrhois interitus miserandus. 266.a.b

Cosrhoitæ milites sub duce Sarablaca in bello Heracliano. 263.d

Cresi Lydorum Regis thesaurus. 262.d.e

Crescitur Notarius Ecclesiæ Carthaginen. 377.e. 378.a

Crispus gener Phocæ Imp. conspirat in necem eius. 211.d. Præses Cappadociæ factus, insidians Heraclio Imp. punitur. 211.d.e.

Chrodieldis monialis procacitas. 59.e. Extra monasterium vitam agit. 75.a

Crotonensis ciuitas a Longobardis capta. 102.e

Crotonensis Ecclesia vacans. 37.d

Crucis lignum asseruatum in monasterio S. Radegundis. 59.c.d. 60.a. Iniuriam passum. 60.e. 62.e

Crux a Theodora Augusta dicata S. Sergio. 429.c.d

Crux cum limatura catenarum missa in Gallias ad Dinamium. 56.d

Crucis lignum a S. Gregorio Papa ad Reccaredum Regem missum. 134.b

Crux dat oleum. 119.d.e

Crucis signo sanantur infirmi. 99.c

Cruce præuia Augustinus ingreditur in Angliam. 111.e

Cruces in Ecclesia poni solitæ. 127.e

Crux missa a S. Gregorio ad Eulogium Episc. Alexandr. 167.d

Crux pectoralis S. Gregorij Papæ. 181.c

Crucis lignum donatum a Thoma Episc. Constantinop. S. Theodoro. 203.d.e

Cruces magno miraculo inter se colliſæ. 203.d. 204.a.b

Crux capta Hierosolymis a Cosrhoe Rege Persarum & ducta in Persidem. 232.a

Crux superat Persas dum captiua tenetur. 260.d.e

de Cruce capta a Cosrhoe lamentatio Antiochi monachi. 232.d.233.b.c. 234.d.e

Crucis

Crucis festum S. Anastasius Cæsareæ celebrat. 275.a.b

Crucis lignū illæsum redditum Romanis. 287.c.d.e

Crucis Christi summa potentia. 237.d.c. 238.a.b.c

Crux captiua terrorem incutit Persis. 237.e. 238.a.b

Crucis gloriam prædicat Anastasius. 282.d.e

Crux aurea cum ligno Crucis donata a Domitio S. Theodoro. 203.d

Crux omnia vincit cum visa est vinci. 237.d.e. 238.a

Crux delata in Persidem nec minimum læsa. 237.e.b

Crucis Exaltationis dies festus. 292.b

Crucis vis magna in Perside demonstrata. 260.e. 262.a.263.a.

Cruce in Persis capta scandalum passi sunt pusilli. 236.e.237.a.

Crucis triumphus longius ductus. 287.c.d.e

Crucis virtus teneri & vinciri non potest. 238.a.b

Crucis signum frequenter repeti a schismatico reprehenditur, sed defenditur ab Eustasio. 247.a.b.c

Crucis gloria illustrata per S. Anastasium martyrem. 282.e

Crux magno cum honore reportatur Hierosolymam 291.e.292.a.b

Crux reposita in loco Caluariæ. 292.b

Crucis signum in omnibus Heraclij numismatibus. 289.c.d.e

Crux transfertur ab Heraclio Constantinopolim. 308.a.b

Crucis cultus Constantinopoli celebris. 308.b.c

Cruces Hierosolymis a Sarracenis iussæ deponi. 361.a.c

Crucis oratorium Traiecti. 621.c

Crux & calix Ecclesiæ Cantij. 328.e

Crux erecta ab Osuualdo Rege in Anglia miraculis coruscat. 332.d.e

Crux quæ reperta a Sergio Papa. 638.e

Crux in basilica Saluatoris adorari solita. 639.a

Ctesiphon ciuitas Cosrhoi infausta. 285.c

Cuithelmus Rex Occidentalium Saxonum. 275.b.c

Cultus sacrarum imaginum. 130.d.e. 131.a. Vide Imago.

Cumanæ ecclesiæ iuncta Misenas. 37.d

Cunipertus regnat cum patre Bertarido. 364.b

Cuniperti Regnum. 602.a.b

Cunipertus Rex Longob. patitur Alachim tyrannum. 602.b

Cunipertus Rex Longob. recipit hospitio Ceaduallam Regem. 592.c

Cunipertus superat Alachim tyrannum 602.c. Eius obitus & reliquæ res gestæ. 646.e.647.a

Cursatas locus prope Damascum. 224.e.225.a

Cuthertus Episcopus in Anglia monet Ecgfridum Regem. 577.e.d

Cutpertus Episcopus Turonensis. 516.d.e

Cuthperti Lindisfarnensis Episcopi obitus. 588.e

D

Dado vir illustris apud Regem Dagobertum. 353.e

Dado idem Audoenus Episcopus Rothomagens. 494.e

Dæmones nuncij rerum gestarum longe positarum. 161.b

Dæmoniacus Arianus curatur a Catholicis. 280.a. Eius obitus & epitaphium. ibid.c

Dæmones horrent reliquias martyrum. 669.a.670.671.

Dæmones balneis insident. 669.c

Dæmones sunt promotores impiorum Principum. 069.d.e

Dæmones coguntur laudare martyres. 670.d

Dæmoniaca sanata Romæ ad aquas Saluias. 668.a. 669. 670.

Dæmoniaci occasione multi Gentiles ad fidem conuersi. 654.a.b

Dæmoniaci certa signa. 668.a.670.a.b

Dagobertus filius Clotharij regis a patre regni consors factus. 278.d.e

Dagobertus Rex a S. Arnulfo educatus. 278.d

Dagobertus solus regnat post patris obitum. 302.c

Dagobertus relictus Pipino Principi in custodiam. 302.c

Dagobertus legationem mittit ad Heraclium Imperatorem. 292.d

Dagobertus sub Pipini cura optimus, ea solutus fit pessimus. 302.e.303.a.b

Dagobertus commotus in S. Arnulfum placatus veniam petit. 304.b.c.d

Dagobertus studiosus S. Eligij Episcopi Nouiomen. 304.e

Dagobertus repudiat coniugem ob sterilitatem, & ducit Nantildem. 305.e.306.a.b

Dagobertus ad meliorem frugem conuersus. 353.b.c

Dagobertus legationem mittit ad Sclauos. 357.c

Dagoberti munificentia in ecclesias. 365.c.d.e.366.a.b

Dagoberti concio ad suos pro Ecclesiis. 365.d.e

Dagoberti testamentum. 366.a.b.c

Dagoberti donatio facta monasterio S. Benedicti. 366.d.e

Dagoberti obitus & sepultura. 383.e

Dagoberti anima cruciata pœnis liberata ob dona collata ecclesiis. 383.e.384.a.b.c

Dagoberti Regis successores. 384.d

Dagobertus iunior Rex ædificat ecclesiam S. Thomæ Traiecti. 621.b. Eius regnum. 659.b

Dalmatica vestis peculiaris est Ecclesiæ Romanæ diaconorum. 122.a.179.d.e

Dalmatica tegi uetita corpora Pontificum defunctorum. 91.d.

Dalmatiæ Episcopi reprehensi a S. Gregorio Papa. 55.a

Damascus capta a Persis. 224.e

Damascus capta a Sarracenis. 331.b

Damasceni cultores S. Ioannis Baptistæ. 331.d

Damasceni assertio de liberatione animæ Traiani ab inferis qualis. 185.d.e.186.a

Damasi cœmeterium. 655.d

Damiana soror Mauritij Imp. 202.e.203.b

Damianus Episcopus Ticinensis sanctitate clarus. 525.d.e

Damianus Episcopus Rauennas ordinatus Romæ a Sergio Papa. 639.e

Damnati in infernum non liberati a Christo cum descendit ad inferos. 101.d

Damnati a Sexta Synodo appellant sedem Apostolicam. 558.b.c

Dani ad fidem conuersi per S. Suuibertum & Vuillebrordum. 629.a.b. Danorum Princeps prædicatores Euangelij bene tractat. 629.b

Daniæ populi adhuc Pagani. 597.c

Dariæ martyris reliquiæ delatæ Roma in Gallias. 13.c

Dauid Carthophylax occisus iussu Phocæ Imperatoris. 202.a

Decorosus Episcopus Capuanus sanctitate clarus interfuit Romano Concilio sub Agathone Papa. 529.c

Decretum de electione Romani Pontificis. 200.d.e.

Decretum de spirituali cognatione. 245.b.c.d.
Decretum de Metropoli Ecclesiæ Toletanæ. 215.e.
Deda Abbas monasterij Peartan. 291.b
Dedicandi ecclesiæ ius & potestas apud summum Pontificem. 119.c. *Ne fiat inconsulto Rom. Pontifice.* 22.e.
Defensorum Romanæ Ecclesiæ dignitas. 118.a.b.c.d.
Defensores Ecclesiæ ne aliena iura inuadant. 23.b.c.
Definitio de dogmatibus non præcipitanda sed magnopere consideranda. 317.d.e.
Defunctis non detrahendum. 497.d.
Defunctus reuocatus ad vitam. 307.a.b. *Alius per S. Suuibertum idem consecutus.* 626.a.b. *Alius in Anglia.* 626.e.
Defunctus reuocatus ad vitam per S. Suuibertum. 661.a.b.
Deirorum prouinciæ Angli ad fidem conuersi. 290.d.
Deiuirilis operatio in Christo quomodo accipienda. 322.e.
Dagamus Scotus Episc. non communicat cum Catholicis. 193.e.194.a.
Delinquentem in persona & non in bonis puniri vult S. Gregorius. 23.d.e.
Delfinus Episcopus Lugdunensis occiditur iussu Brunichildis. 229.a
Demarchi Prasinæ & Venetæ factionis necantur a Phoca Imp. 201.d.
Demetrius creatus Episc. Neapolitanus. 12.a. *A sancto Gregorio priuatur.* 20.b.
Demosthenes curialis quæstionem habet de S. Martino Papa. 431.d.e.
Desiderius Episcopus interfuit Concilio Rothomag. 567.b.
Desiderius Episc. Viennen. reprehenditur a S. Gregorio quod Grammaticam doceat. 146.b.
Desiderius Episcopus Viennensis tyrannice iussus deponi in Concilio Cabilonensi. 224.c.d
Desiderius Episc. Viennensis exulat & necatur studio Brunichildis. 224.c.d.
Deus & Dei genitrix in castris militant Romanis. 272.e.
Deus fauet rebus Heraclij Imp. 262.a.b.
Deus quando castris præsit & præsto sit. 264.b.
Deus pugnat pro barbaris quando Imp. fauet hæreticis 332.b.
Deusdedit Papa creatur. 228.b.
Deusdedit Papa suscipit Eleutherium Exarchum. 241.c.d.
Deusdedit osculo sanat leprosum. ibidem d.e.
Deusdedit Papæ epistola ad Gordianum. 245.b.c.
Deusdedit decretum de cognatione spirituali. 245. b.c.d.
Deusdedit Papæ obitus & res ab eo gestæ. 245.a.b.
Deusdedit Papa adnumeratus inter Sanctos. 245.b.
Deusdedit Dorouernensis Archiep. 442.a.
Dezeridan villa in Persida Cosrhois Regis. 285.c.
Diabolus in specie porci fugatur a loco sancto. 30.a
Diabolus æmulator gloriæ sanctorum. 100.a
Diabolus incendit Arianum percussorem. 280.b.c. *Qui curatur a Catholicis.* 280.d.
Diaconia S. Mariæ in Via lata insignis memoria Pauli Apostoli a Sergio Papa dedicata. 639.e.
Diaconus Gregorij Turonensis accipit & tranfert sacras reliquias. 13.b.c.
Diaconi ne cantent cum ministrant. 91.d.
Diaconi sunt oculi Episcoporum: lustrant omnia ut referant Episcopo. 37.c.
Dialogi S. Gregorij quando scripti. 52.e.53.a.
Dialogos vt scribat S. Gregorius secedit a tumultu. 52.e.53.a.
Dialogorũ scribendi occasio vnde orta S. Gregorio. 53.b.c.
Dialogi S. Gregorij e Latino in Græcum translati. 53.e.
Dialogi S. Gregorij a Græcis deprauati. 53.e.54.a.
Dialogus dictus Gregorius Secundus. 185.e.187.c.
Diddo minister Ebroini ad necem S. Leodegarij martyris. 582.b.
Didymothicum ciuitas capta à Barbaris. 64.e.
Dies festa Exaltationis S. Crucis. 292.b.
Dies iudicij proxima semper a Sanctis credita. 148.d.e.
Dij Gentium falsi redarguti ab eorum sacerdote 277.d.e. 278.a.
Dinamius Patricius Massilienfis petit a S. Gregorio priuilegium monasterij. 105.e.106.a.
Dinamius petit scripta S. Gregorij. 110.d.
Dinamius curat gratis res Eccles. Rom. in Gallijs. 56.d.
Dinamius accipit successorem Candidum. 94.c.
Dio Cassius fidelissimus historicus. 182.e.184.d.e.
Diomedis carcer ita dictus Constantinopoli. 430.e.
S. Dionysij scripta semper cognita nec de eis dubitatum. 394.b.c.
S. Dionysij martyris violator Clodoueus dat pœnas. 480.b
Discartha locus in Persidæ. 282.e.
Discus aureus donatus S. Sergio a Cosrhoe Rege Pers. 43.b.c.
Dispensatio quando & cum quibus adhibenda. 411.c. 484.a.b.
Dispensatio in matrimonio quam arcta censura contracta. 172.e.172.a.d.c.173.
Disputare de sacris dogmatibus non esse sæcularium Principum. 294.a.b.c.295.d.
Disputare de diuinis dogmatibus non esse Imperatorum sed sacerdotum. 426.b.
Disputatio S. Maximi martyris cum Pyrrho Monothelita. 367.c.d.368.a.b.c.
Disputatio de tempore Paschatis in Anglia. 486.b.487. 488.
Diuma presbyter. 441.e.
Doctorum virorum hoc sæculo ingens inopia. 530.e. 531.c.d.537.b.
Dodo interfector S. Lamberti Episcopi a Deo punitus. 632.a.b.
Dogmata magno cum cõsilio & mora tractanda. 317.d.e.
Domentiolus frater Phocæ fugam init. 211.b.
Dominicam diem semper præcedebant vigiliæ publicæ. 14.c.d.
Dominicæ diei cultus qualis. 169.a.
Dominica dies feriata omnibus. 122.b.
Dominicalis mappa quæ. 14.d.e.
Dominicalis oratio in Missa. 131.d.e.132.a.
Dominica illustris femina. 57.e.
Dominicus Episcopus Carthag. legationem mittit ad S. Gregorium. 33.e.
Dominicus Episc. Carthag. seuerus in exigendis pœnis insolitis ab Episcopis. 69.b.c.
Dominicus Episc. Carthag. cõtra Donatistas laborat. 69.b.c.d
Dominicus Episc. Carthag. obseruat plurimum S. Gregorium. 117.c.
Dominicum Episc. Carthag. consolatur S. Gregorius de lue ingruente. 135.b.c.
Domitia filia Phocæ Imp. nupta Prisco Patricio. 201.d.
Domitianus Episc. Melitinæ ciuitatis mittitur in Persidem. 41.d.e.
Domitianus Episc. nihil profecit in conuersione Persarum. 45.b.c.
Domitius Patricius crucem auream cum ligno S. Crucis donat S. Theodoro. 203.d.
Domitius Patricius liberos obtinet precibus S. Theodori. 207.c.d
Domitius Magister militum Phocæ incolumis euadit precibus S. Theodori. 194.e.195.a
Domnolus Episc. subrogatus Desiderio Episcopo Viennensi. 224.c.d
Dona Cosrhois missa S. Sergio martyri. 42.d.e.43.44
Donatio Alpium Cottiarum facta Romanæ Ecclesiæ. 648 a.b. 666.d
Donatus Archidiaconus electus Episcopus Rauennas. 95.d
S. Donati corpus translatum in Corcyram insulam. 136.d 174.c
Donatus Episcopus Africanus vnus ex legatis missis ad S. Gregorium Papam. 33.c
Donatistarum hæresis dilatata. 32.e
Donatistæ inualescunt in Africa. 24.d.e.104.e.105.a
Donatistæ perdunt Africanam Ecclesiam. 69.b.c.627.d
Donatistæ in Numidia potentes. 32.b.c
Donatista Episcopus Primatum Numidiæ affectat. 24.d.e
Donatistæ dato præmio præficiuntur Catholicis. 25.b.e. 26.a
Donatistæ legibus Mauritij Imp. perstricti. 105.a.b
Donus Papa, siue Domnio. 517.d.e
Donus Papa creatur. 517.d.e
Donus Papa a Constantino Pogon. Imp. accipit litteras de pace Ecclesiæ. 521.b.c
Donus Papa moritur. 520.e
Donus Papa Nestorianos in Vrbe reperit. 520.e
Donus Magister militum in Italia. 361.d.e
Dorotheus Patricius contra S. Martinum Papam testimonium perhibet. 429.b
Dorotheus subdiaconus sequitur Constantinum Papam Constantinopolim. 658.a
Dorouernensis Metropolis in Anglia. 112.e
Dotto Comes non consentit S. Amando. 306.e.307.a
Drizipara ciuitas a Chaiano capta. 136.e
Drogonis Pipini filij obitus. 632.c.674.e
Ducatus Romanæ ciuitatis loco præfecturæ successit. 663.d.e
Duces præficiebantur Romanæ ciuitati loco Præfectorum. 663.d.e
Duces Romanæ ciuitatis inter se pugnant. 663.c.d
Dumnolus ædificator Basilicæ S. Vincentij Cenomannis. 438.d

E

Eadualdus Rex in Anglia. 328.e. *Scribit ad Bonifacium Papam Quintum.* 250.e
Eadualdi Regis in Ang. obitus. 357.d
Eadualdus Rex successor Edilberthi. 227.c. *Eius impietas & turpitudo.* c.d. *Diuina vltio in eum.* d
Eadfridus filius Eduini Regis baptizatus a S. Paulino. 290.b
Ealredus Abbas scriptor historiarum. 214.c
Eanfled Regis Eduini filia baptizata a S. Paulino. 275.d
Eappa sanctus Episcopus in Anglia. 562.d
Eanfreda filia Eduini Regis. 328.e
Eanfridus Rex Berniciorum occisus a Carduella. 329. b.c.d
Earcombertus Rex Cantuariæ defunctus. 489.e
Eartongatha filia Regis Anglorum sanctitate celebris. 357.d
Eboracensis Ecclesia primaria. 150.d.e
Ebregisilus Episc. Agrippinensis. 60.e
Ebroinus cogendum curat Cõcilium tyrannicum. 580.c.d
Ebroini summa tyrannis. 581.e. *Quid in S. Leodegarium.* 582.c
Ebroinus nequissimus ex milite factus monachus. 501.e *Idem ex monacho factus miles.* 506.b
Ebroini interitus. 588.d.e. *De eius damnatione visio.* e. *De eo prædictio S. Leodegarij.* 581.b
Eububezer successor Mahometis. 297.e
Ecclesia Africana collapsa. 25.b. *Vide* Africana.
Ecclesiæ Anglicanæ primitiuæ vita redditur. 112.c.d.
Ecclesia S. Agathæ dedicatio. 29.e.30.a.
Ecclesia Aruernensis a tributo liberata. 14.a.
Ecclesiæ consecratio in Anglia diuinitus facta. 214.d.e.
Ecclesiæ dedicandi facultas apud Rom. Pont. 22.e.119.c
Ecclesiæ bona quomodo distribuenda. 139.b.c. *Quatuor partes ex eis faciendæ.* 97.e
Ecclesiæ pecuniam accipere nõ esse nisi tyrannorum Principum. 480.c.d
Ecclesiæ bona qualiter custodienda. 56.b.c.
Ecclesia an & quando conseruauit pecuniam. 345.d
Ecclesia Catholica quæ sit dicenda. 426.e
Ecclesia Catholica semper eadem perseuerauit. 636.a.
Ecclesiæ Hierosolymitanæ restauratæ. 244.d.e
Ecclesiarum Hispanarum facta diuisio. 544.c.d.e.
Ecclesiæ Hispanæ status sub Vuamba Rege. 514.b.c
Ecclesiæ Italiæ vastatæ a Longobardis. 11.c
Ecclesiæ Occidentalis status miserandus. 537.b
Ecclesiæ Orientalis bonorum sterilitas. 121.b.
Ecclesiæ Orientis fœdissima facies. 359.d.e.360.a
Ecclesia Romana libera & domina. 3.a.b.c
Ecclesia Romana ingentem passa cladem sub Isacio Exarcho. 345.d.e. 346.a.b
Ecclesiæ Romanæ erga pauperes munificentia. 371.b.c. 431.e
Ecclesia Romana reconciliat hæreticos pœnitentes 456. b.c. *Ipsa semper eadem & numquam immutata.* 636.a
Ecclesia Romana numquam probauit canones Sextæ Synodi. 611.d.e.612.c.d.
Ecclesiæ Romanæ præconia. 532.e.
Ecclesiæ Romanæ Primatus prædicatus a S. Heimerammo martyr. 645.a
Ecclesia Syriæ a S. Martino Papa subleuata. 410.b
Ecclesia sanctorum quatuor Coronatorum. 266.a
Ecclesia Dei super petram ædificata. 426.e.427.a
Ecclesiarum ornatus Deo gratus. 384.a.b.
Ecclesiæ habebant loca separata virorum & mulierum. 639.a
Ecclesiarum architectura accepta a Romana Ecclesia. 647.d
Ecclesia aliena non possideat. 23.a.b
Ecclesiarum priuilegia dantur & auferuntur arbitrio Romani Pontificis. 562.a.b
Ecclesiæ censura non admittit supplicium fustium. 49. a.b.c
Ecclesiæ pecunia reddenda in mare mersa. 288.e
Ecclesiæ vasa in alimoniam pauperum distracta. 242.b.c
Ecclesiæ persecutor dicitur qui eius iura perturbat. 3.c
Ecclesia Vniuersalis quæ & cur dicta. 85.b.c
Ecclesiasticæ immunitatis violatores nostri temporis arguuntur. 281.b.c
Ecclesiasticum regimen non niti prudentia carnis. 241.a
Ecclesiasticæ causæ non discutiendæ a Regibus. 281.b.c
Ecclesiastica immunitas a Phoca Imp. violata. 199.b
Ecclesiastica bona suo damno Principes inuadunt. 643.d.e
Ecclesia non abstinuit a scriptis Gentilium vel hæreticorum, si quando in illis aliqua reperta est veritas. 631.d

Ecgfridus magno suo damno affligit Hybernos. 577.c.d
Ecgfridus Rex inimicus Edilrhedi Regis. 527.c
Ecgfridus Rex Angl. curat cogi Concilium Anglicanũ. 507.d.e
Ecgbertus sanctus cupidus conuersionis Germanorum. 597.d.e. Diuinitus reuocatur ab instituto. 598.a
Ecgbertus Rex Cantuariorum mittit legationem ad Vitalianum Papam. 489.e
Ecgbertus diuinitus seruatus a morte. 490.a
Ecthesis Heraclij Imp. 349.c.350.a
Ecthesis Heraclij promulgata. 347.d.e
Ecthesis Heraclij a Seuerino Papa reiecta. 348.a.b
Edeluuad filius Regis Osuualdi. 450.b
Eddi idemque dictus Stephanus magister cantus in Anglia. 505.a
Edelburga Regina cum Paulino Episc. missa ad Eduinum. 268.e
Edelburga Regina nupta Eduino Regi. 268.d
Edelburga Regina accipit litteras a Bonifacio Papa Quinto. 270.c.d.e
Edelburga Regina dona accipit a Bonifacio Papa Quinto. 270.c
Edelburga Regina recedit cum Paulino Episc. 328.d.e
Edelfridus Rex victus ab Eduino. 277.a.b
Edessa ciuitas capta a Persis. 212.c
Edilburga virgo soror Erconuualdi Episc. 518.d.e
Edilredus Rex relinquens regnum fit monachus. 648.e Peregrinatur ad limina Apostolorum. 649.e. 650.a. Recipit S. Vuilfridum absolutum Romæ. 653.b
Edictum Antiharit de baptizandis ab Arianis. 12.b.c
Edictum Mauritij aduersus Schismaticos. 12.a
Edilberthus Rex Angliæ quomodo excepit S. Augustinum. 111.c.d.e
Edilberthi Regis Anglorum obitus. 227.b
Edilberthi Regis leges proficuæ. 227.c
Ediltridis filia Eduini baptizata a S. Paulino. 290.b
Edilfridus persequitur Eduinum. 276.a
Edilbere frater Annæ Regis Oriental. Angl. 450.b
Edilredus Rex Merciorum persecutor. 518.c. 519.e
Eduinus Rex ducit vxorem Edelburgam. 268.d
Eduinus Rex accipit litteras cum muneribus a Bonifacio Papa. 269.b.c.d.e. 270.a.b.c
Eduinus Rex natam sibi filiam Christo vouit. 275.c.d
Eduinus Rex magno liberatus periculo Christianus efficitur. 275.e. 276.a.b.c
Eduinus Rex vincit aduersarios. 275.d.e
Eduinus Rex vulneratus a sicario. 275.e
Eduino Regi visio facta diuinitus de sua liberatione. 276.d.e
Eduinus Rex consulit Gentiles sacerdotes. 277.c.d
Eduinus Rex quæsitus ad necem ab Edelfrido Rege. 276.a.b
Eduinus Rex vincit Edelfridum Regem. 277.a.b
Eduinus Rex instruitur a S. Paulino in fide Christiana. 275.b.c
Eduinus Rex a S. Paulino secretum audit. 277.b.c
Eduinus Rex Christianus efficitur. 290.a.b
Eduinus Rex donat sedem Episcopalem S. Paulino. 290.a.b
Eduinus Rex legatos Romam mittit ad Honorium Papam. 326.d.e
Eduinus Rex occiditur. 328.b.c.d. Eius caput allatum Eboracum. 328.d
Eduini Regis successores. 329.b
Eduini Regis filij baptizati a S. Paulino. 290.b.c
Educatio filiorum Regum qualis esse debeat. 109.c
Educatores filiorum Mauritij Imp. monet S. Gregorius. 109.b
Egicanis Regis successio. 589.a
Egicanes Rex iuramentum præstat Eruigio. 589.b.c 591.b.c
Egicanes Rex defenditur a calumnia. 591.e
Egicanes Rex consobrinus Bambæ Regis. 589.a
Egicanis Regis virtutes. 591.e
Egicanes Rex humi stratus veneratur sacerdotes. 589.e. 590.a
Egicanes Rex patitur insidias a Sisberto Archiepiscopo Toletano. 616.c.d. Cogit Concilium generale aduersus Iudæos rebellantes. 619.d.e. Eius obitus. 640.d
Egidius Rhemensis Episcopus. 74.e
Eguuinus monachus cultor sacrarum imaginum. 674.a
Elbuinus Rex Angl. occisus. 527.c.d
Eldiburga Abbatissa sanctitate clara. 509.a
Electio Romani Pontificis per Bonifacium Papam reformata. 200.d
Electio Romani Cleri facit Pontificem non confirmatio Imperatoris. 2.c
Electio Rom. Pontificis non ante triduum post mortẽ Pontificis tractanda. 200.d.e
Electus in Pontificem Rom. ante confirmationem habet administrationem. 4.b
Elephantis quatuor vectus Heraclius in triumphum. 288.b.c
Elephantiæ morbus infestat Italiam. 241.d
Eleemosyna hostibus Ecclesiæ quando facienda. 31.e
Eleutherius curat S. Gregorium a morbo. 191.a
Eleutherius Exarchus suscipitur a Deusdedit Papa. 241.d Missus in Italiam post Ioannem. 241.b
Eleutherius Exarchus tyrannidem parat. 241.b
Eleutherius Exarchus occidit Ioannem Compsinum. 241.c.d
Eleutherius Exarchus tyrannus occisus. 245.e
Eleusius qui & Georgius discipulus S. Theodori. 14.e
Eleusius scriptor vitæ S. Theodori. 225.d.e
Elias Abbas magni nominis. 83.d. 86.a
Elias Abbas in Isauria accipit a S. Gregorio munera. 97.d.e
Elias Episcopus Aquileiensis successor Probini. 196.d
Elias Episc. Sedem Aquileia Grados transfert. 156.b.c
Eliæ prophetæ altare cur erigi vetitum. 55.c
Elias presbyter Hierosolymitanus. 259.e
Elias Spatharius rebellat contra Iustinianum Imp. 662.a.b. Occidit eum. d
Eligius vir illustris in Palatio Dagoberti Regis. 353.e
Eligius Episc. Nouiomensis charus Dagoberto Regi. 304.e
Eligius Episc. reliquias S. Bauonis eleuat. 305.b
Eligius Episc. cum Audoeno eligitur legatus ad S. Martinum Papam. 390.e
Eligij Episc. visio de Franc. Regibus. 491.a.b.
Eligius Episc. insequitur & damnat hæreticum. 423.e 424.a
Eligij Episc. obitus. 494.d.e. Miracula. 495.a. 496
Eloquius vir sanctitate clarus. 447.b
Enchonius Episc. Maurianensis inuenit corpus S. Victoris mart. 208.d
Ephesina pseudosynodus loco germanæ accepta a Ioanne Episc. Const. 90.e 91.a.b.
Ephesina legitima Synodus ignorata a Ioanne Episc. Constantinop. 90.e. 91.a.b
Epiphania mater Heraclij Imp. 211.b
Epiphania filia Heraclij Augusta dicta. 219.c
Epiphanius Gradensis Patriarcha. 195.e

Epipha-

Epiphanius Patricius quid in S. Maximum. 459.d.e. 460.a.b.c.d
Episcopatus dimissionem quærit S. Amandus a S. Martino, sed non accipit. 403.c.d
Episcopatum nolentem suscipere non coegit S. Gregorius. 97.b
Episcopatuum diuisio facta in Hispania. 515.b.c
Episcopus electus homo simplex reijcitur a S. Gregorio. 139.a
Episcopus electus habens filiam paruulam reijcitur a S. Gregorio. 139.a
Episcopus qualis eligendus. 51.c
Episcopi Cisalpini fauent Arioualdo Regi Ariano. 279.a.b
Episcopi Dalmatiæ reprehensi a S. Gregorio. 55.a
Episcopi curiales reprehensi. 138.c
Episcopi Hispaniarum in exilium trusi per S. Gregorium reuocati. 169.e
Episcopi Hispani Romano tantum Pontifici subesse voluerunt. 562.a.b
Episcopi Hispani Regem maxime deligant. 440.b.c
Episcopi Narbonensis Concilij. 121.e
Episcoporum Numidiæ Concilium a S. Gregorio improbatum. 50.a
Episcopi Lateranensis Concilij sub Martino. 391.a
Episcopi Orientales a Sarracenis fugati. 601.a.b
Episcopi Orientis exploratores. 18.d.e
Episcopi Orientales dant pœnas de admissis aduersus Romanam Ecclesiam. 663.a. Iidem in prælio cerui, in pace leones. b.c. Dant manus omnes Monothelitis. 665.a. b. 666.a.b
Episcopi Palæstini iuncti Monothelitis. 340.a
Episcopi Rothomagensis Concilij. 567.b.c
Episcopus quomodo esse debeat bonis socius, malis aduersarius. 20.a
Episcopi quibus sint imbuti moribus inquirit S. Gregorius. 37.b.c
Episcopi vltimo loco post laicos adorant Crucem Constantinopoli. 308.b.c
Episcopis felicius cedit ira quam gratia Principum. 302.b
Episcopi pestis tempore quid agere debeant. 135.b.c
Episcopi ægrotantes non priuandi redditibus sed iuuandi. 168.b
Episcopi agant mutuam commemorationem in Missis. 68.a.b
Episcopi incedant pluribus stipati. 169.b
Episcopi contemplationis studium non remittant. 175.b
Episcopi quibus se pares, quibus vt superiores se agnoscãt. 114.d. 115.a.b
Episcopi assurgere debent pro defensione pauperum. 138.d
Episcopi non litigent cum Præfectis. 138.e
Episcopos seueros non patiuntur libenter Principes. 4.a
Episcopi quomodo se gerant cum Magistratibus. 104.c.d.e
Episcopi duo in ciuitatibus Longobardorum erant, vnus Catholicus, Arianus alter. 347.b
Episcopi animi robur præseferant cum pro iustitia certant cum Principibus. 302.a.b
Episcopi ministros laicos non habeant. 252.e. 253.a
Episcopi non debẽt occurrere Principibus sæculi. 301.d.e
Episcopi causam per Rom. Pontificem iudicari mandat Mauritius Imp. 125.d
Episcopi fornicatores ab altari repulsi. 439.e
Episcopi non immisceant se monasterijs. 143.e. 144.a.b
Episcopi præcipui ministri Sacramenti Chrismatis. 71.e. 77.a
Episcopi ciuitatibus non dentur ab Imperatoribus. 269.c. 544.d.e
Episcopo algorem patienti subuenit S. Gregorius. 157.c
Episcopi Catholici pressuram passi ab Arianis Longobardis. 347.b.c
Episcopis sede priuatis alimenta præstanda. 55.a
Episcopi iuuentur, non pressuram patiantur a ministris Rom. Pontificis. 118.e
Episcopum neminem eligere voluit S. Gregorius. 51.b.c
Episcopi quomodo æquales & quomodo subditi dicti sint Romano Pontifici. 115.d
Episcopos culpa redundat ex delictis suorum affinium. 54.e
Episcopi sancti qui interfuerunt Concilio Rom. sub Agathone. 529.b.c.d
Episcopis tutius subijciuntur monachi. 517.b.c
Episcopis defunctis non detrahendum. 497.e
Episcopium Lateranense a militibus inuasum & depræda-tum. 345.d.e
Epistola Africanorum Episcoporum ad Theodorum Papam. 374.c.d
Epistola Agrestini schismatici. 246.c.d
Epistola Antiochi monachi ad Eustathium. 235.c.d. 336.a
Epistola Benedicti Papæ ad Episcopos Hispaniæ. 576.a.b
Epistola Byzaceni Concilij ad Constantem Imp. 375.d
Epistola Byzaceni Concilij ad Paulum Episc. Const. 375.e
Epistola Bonifacij Papæ Quinti ad Eduinum Reg. Anglorum. 269.b
Epistola Bonifacij Papæ Quinti ad Edelburgam Reginam. 270.c.d
Epistola Bonifacij Papæ Quinti ad Iustum Episc. in Anglia. 250.c.d
Epistola Cleri Romani ad Scotos. 349.a
Epistola Cyri Episc. Alexandrini ad Sergium Episc. Constantinop, 294.e. 295.a. Alia ad eundem. 309.a.b
Epistola Constantini Pogon. Imp. ad Donum Papam. 521.b.c
Epistola Constantini Pogon. Imp. ad Georgium Constantinop. Episc. 530.a
Epistola Constantini Pogon. Imp. ad eundem Georg. 539.b
Epistola Constantini Pogon. Imp. ad Romanum Concilium. 558.a.b.
Epistola Constantini Pogon. ad Leonem Papam Secundum. 569.b.c. 570
Epistola Deusdedit Papæ ad Gordianum. 245.b.c
Epistola S. Gregorij ad Aldibergam Reginam Angliæ. 149.a.b.c
Epistola S. Gregorij ad Aldiberthum Regem Angliæ. 148.a.b.c
Epistola S. Gregorij Papæ ad Agilulphum Regem de pace. 124.d.e
Epistola S. Gregorij ad Augustinum de perseuerantia. 103.e. 104.a
Epistola S. Gregorij ad Augustinum in Anglia prædicantem. 147.d.e
Epistola S. Gregorij ad Barbaricinorum Ducem. 70.d
Epistola S. Gregorij ad Cyriacum Episc. Constantinopol. 165.c
Epistola S. Gregorij ad Constantinã Augustã. 88.e. 89.a
Epistola S. Gregorij ad Leontiam Augustam. 164.d.e. 165.a
Epistola S. Gregorij ad Phocam Imp. 163.c.d. Alia ad eundem. 164.b.c
Epistola S. Gregorij ad Columbũ Numidiæ Epi. 32.d. 33.a
Epistola S. Gregorij ad Orientales. 161.a

Epistola

Epistola S.Gregorij ad Priscum Ducem exercitus. 65.a.b
Epistola S.Gregorij ad Theoctistam. 9.e. 10. a.b.c
Epistolæ S.Gregorij graues. 15. d
Epistolarum S.Gregorij quæ ab ipso dictatæ, quæ vero ab eius Consiliario. 96.c.d
Epistolæ S.Gregorij nonnullæ loco non suo positæ. 172.c.d
Epistolæ S.Gregorij ad diuersos datæ de suo Pontificatu. 9.e.10.a.b
Epistola Honorij Papæ ad Sergium. 316.d.e.317.a.318
Epistola Honorij alia ad Sergium. 321.e.322.a.b. *Quæ obijciantur.* 322. d. e
Epistolæ Honorij Papæ ad Sergium cur a Monothelitis sæpe citatæ. 324.d.e
Epistolæ Honorij Papæ ad Eduinum Regem Anglorum. 326.e.327. a.b
Epistola Honorij Papæ ad Honorium Episc.Dorouernensem. 327.b
Epistola Honorij Papæ aduersus Cisalpinos Episcopos. 279. b.c
Epistola Honorij Papæ ad Episcopos Venetiæ & Istriæ. 299. d. e
Epistola Ioannis Patriarchæ Aquileiensis. 196.e.197.a
Epistola Ioannis Eleemosynarij ad Nicetam. 254. e. 255. a
Epistola Laurentij Episc.ad Scotos Schismaticos. 193. e. 194.a
Epistola Leonis Papæ Magni ab Eulogio defensa. 208. b. c
Epistola Leonis Secundi ad Constantin.Pogon. Imp. ficta probatur. 571. c. d
Epistola Leonis Secundi nomine ad Hispanos refellitur. 572. d. e
Epistola Leonis Secundi nomine ad Quiricum ficta conuincitur. 573. d. e
Epistola Leonis Secundi nomine ad Simplicium Comitem non probatur esse germana. 573.b.c
Epistolæ Leonis Secundi haud certæ fidei. 568.e. 569. 570.571.572
Epistola S. Martini Papæ & Romani Concilij. 398. b. 399.400. 401. 402
Epistola S.Martini Papæ ad S. Amandum Episcopum. 403. c. d
Epistola S.Martini Papæ ad Constantem Imp. 406.e. 407. 408
Epistola S.Martini Papæ ad Paulum Episc.Thessalonicæ 413.d.e.414
Epistola S.Martini Papæ ad Theodorum. 419.c.420.a
Epistola vnius ex comitibus S. Martini de rebus gestis in via cum Constantinopolim duceretur. 422.e.423.a
Epistola S.Martini Papæ ad Thessalonicenses de condemnatione Pauli eorum Episcopi. 415. d. e
Epistola S.Martini Papæ ad Ioannem Episc.Philadelphiæ. 409.e
Epistola S.Martini ad Theodorum Episc. 412. c.d
Epistola S.Martini Papæ scripta ab eo in carcere de rebus suis. 428.c.d
Epistola S.Martini Papæ de suo exilio prior. 435. c.d.e
Epistola S.Martini Papæ posterior de suo exilio. 436.a.b.c
Epistola Pauli Episcopi Constantinop.ad Theodorum Papam. 380.c.d
Epistola Pauli tyranni ad Amatorem Episc. 513. b.c
Epistola Romani Pontificis deprauata a Paulo Episcopo Thessalonic. 414.c
Epistola Sergij Episc. Constantinop. ad Honorium Papam. 313 b.c
Epistola Siculorũ monachorũ nomine scripta. 503.e.504.a
Epistola Synodalis ex Concilio Cyprio ad Theodorum Papam. 363.b.c.d
Epistola Synodalis S.Gregorij Papæ ad Oriẽtis Episc. 16.b
Epistola Synodalis Sextæ Synodi ad Agathonem Papam missa. 558.e.559.a.560
Epistola Synodalis Concilij Pictauien.ad Episc. 58.d.e.59
Epistola Synodalis Concilij Pictauiensis ad Reges Francorum data. 61.a
Epistola Synodalis ex Romano Concilio sub Agathone ad Constantinum Pogon.Imp. 536.e.537.a
Epistola Synodalis ex Concilio Romano sub Martino Papa. 403.a.404.d.e
Epistola Theoctistæ ad S.Gregorium Papam. 144.d
Epistola Victoris Episc. Carthagin.ad Theodorum Papam. 378.a
Epistola Vitaliani Papæ ad Osuui Regem Angl. 493.d 494
Epistola Vitaliani ad Paulum Archiep.Creten. 498.d.e
Epitaphium Ariani hominis. 280.d
Epitaphium Ceaduallæ Regis Angl. 592.e.593.a
Epitaphium S. Augustini Episcopi Dorouernen. 193.a
Epitaphium S.Eugenij Episc.Toletani. 474.a.b
Epitaphium SS.Kiliani & sociorum martyrũ. 596.e.597
Epitaphium Mauritij Imp. coniugis & filiorum. 202.c.d
Epitaphium Reciuergæ Reginæ Hispan. 418.a.b
Epitaphium S.Theodori Episc. Dorouernen. 600.c
Epitaphium S.Vincentii martyris. 300.c.d.e
Epitaphium ad sepulchrum S.Vuilfridi Episc.Eboracẽsis. 658.c.d.e
Epitaphium ad sepulchrum S.Felicis Episc. Rauennatis. 664.a
Equus strigosus missus ad S.Gregorium ex Sicilia. 57.a
S. *Erasmi mart. corpus vbi erat & quo translatum.* 11.c
S. *Erasmi monasterium in monte Cœlio ædificatum.* 517.c
Erconuualdus Episcopus Londini sanctitate clarus. 518. d.e
Erinus accusator S.Martini Papæ. 429.b
Ermenfridus occisor Ebroini. 588.d.e
Ermentrannus Archidiac.Rothomagensis. 567.b
Erpulion filius Vuitizæ Regis eijcitur a Ruderico. 671.e
Erratica Synodus quæ dicta. 602.e.603.604
Errores Armenorum. 578.d
Error communis in Era correctus. 27.d.e.28.a.b
Eruigius Rex succedit Vuambæ. 543.d e
Eruigius Rex interfuit Concilio Tolet.decimo. 573.d.e
Eruigius Rex generum obligat iuramento. 589.b.561.b
Eruigij Regis obitus. 589.a
Ethelbertus Rex Cantiæ patruus Seberti Regis. 214.d
Etton Hibernus prædicator sanctitate clarus. 447.b
Euagrii historiæ ratio. 75.d.e
Euagrij historici Præfectura. ibid. Post Euagrium quis scripserit. 75. e. 76.a
Euangelij inspectione Heraclius occulta noscere consuenit. 263.a. b
Euantius Toletanæ Ecclesiæ Archidiaconus. 475.e
Eububezer successor Mahometis. 707.e
Eucharistiam ad collum suspensam ferre solitus S. Birinus. 338.c.d
Eucharistiam in Dominicali sumere vetus vsus. 14. d
Eucharistiã sumit Theodosius mox capite truncãdus. 166.a
Eucharistiam manu sumere in vsu fuit. 14.d
Eucharistiam sumendi vetus ritus ex Anastasio Synaita. 127.d.e.128
Eucharistia negata impiis Regibus. 227.d
Eucharistia in mari confecta. 636.e.637.a
Eucherius Episcopus in Gallia fauet Ariperto Regi Longob. 648.a
Eudocia Augusta vxor Heraclii. 211.b.*Moritur.* 217.e
Eudoxius superflue damnatus a Cyriaco. 107.b
Eufridius diaconus quid ausus in S. Eugenium Episc. Toletan. 474.e.*Pœnas dedit.* ibid.
S. *Eugeniæ martyris ecclesia restituta a Ioanne Papa Septimo.* 655.d
Eugenij Papæ electio non legitima. 437.c.d
Eugenius Papa prohibitus dicere Missas nisi ante promitteret non recipere epistolam hæretici hominis. 439. d
Eugenij Papæ legitimus Pontificatus quando cepit. 446. a
Eugenij Papæ tempore Concilium Mantuanum. 196.a.b
Eugenius Papa moritur. 447.d
Eugenius Toletanus Episc. successor Iusti. 341.c.342.e. 343. a
Eugenius Tolet.Episc. quæ passus ab Eufridio diacono. 474. e
Eugenius Episc. Toletanus præest nono Concilio Toletano. 450.c
Eugenius Episc. Toletanus moritur 473.d.*Eius mores & lucubrationes.e. Sepulchri epitaphium.* 474. a.b
Eulalius Comes vinctos custodit. 13. e
Eulogius Episc. Alexan.mittit munuscula ad S.Gregorium. 108. d. e
Eulogius Episc. Alexan.defensor epistolæ S.Leonis. 208.b
Eulogius Epis.Alexan.laborat aduersus hæreticos. 108.e *Eos conuertit.* 114. b
Eulogius Episc. Alexan. agit de prærogatiua sedium Patriarchalium. 108.b
Eulogius Episc. Alexan. mittit librum suum probandum a S. Gregorio. 137.c
Eulogius Episc. Alexan.monetur de causa Ioannis Episc. Constantinop. 89.a
Eulogij Episc. Alexan.obitus et eius scripta. 207.e.280.a *Inter sanctos receptus.* 208.e
Eulogius martyr quæ de Mahomete habet. 298.a
Eumerus sicarius quid in Eduinum Regem. 275.b.c
S. *Euphemiæ martyris ecclesia Romæ a Sergio Papa tecta.* 639.c
S. *Euphemiæ martyris templum Cæsareæ.* 273.c
S. *Euphemiæ martyris corpus manat vnguentum mixtum sanguine.* 66.d.e
Euphemius Episc. Toletanus interfuit Concilio tertio Toletano. 215.d
S. *Eupli martyris oratorium via Hostiensi.* 390.b
Europa barbarica clade afflictata. 88.e
Eusebiam claram feminam consolatur sanctus Gregorius. 167. b.c
Eusebium Abbatem monet S.Gregorius. 37.d.e
Eusebij Pamphili Liber de martyribus non inuentus. 115.e
Eusebius Episc.Thessalonicensis. 48.b.117.c.d
Eustasius discipulus S.Columbani & scriptor rerum ab eo gestarum. 222.e
Eustasius a S.Columbano iubetur redire Luxouiũ. 226. e
Eustasius factus Abbas Luxouiensis mittitur a Clothario Rege ad S.Columbanum. 230.e. 232.a. 243.b
Eustasius Abbas Luxouiens. vexatur ab Agrestino schismatico. 246.a.b
Eustasius Abbas defendit regulas S.Columbani. 247.a.b
Eustasius Abbas Luxouien.citat Agrestinum schismaticum ad diuinum iudicium. 247. e
Eustasius Abbas Luxouien.fugat impium Agrestinum. 246.d. e. 247
Eustathius Abbas in Palæstina fecit vt Antiochus monachus suas scriberet homilias. 235.b
Eustolia Mauritij filia sancta. 202.e
Eutychius Episc.Hierosolymorum creatus fidei professionem ad S.Gregorium mittit. 145.d
Eutychiani auctores hæresis Monothelitarum. 293. a.b
Eutychiani hæretici conuersio. 253.b.c
Euualdi duo fratres in Germaniam missi cum alijs decem ad prædicandum. 599.d.*Iidem passi martyrium in Saxonia.* 617. e.618.a. *Eorundem corporum inuentio & translatio.* 618.d.*Sepulta Coloniæ.* 618.d.630.b
Euulus Comes de Roceio recuperare cepit Hispanias a Sarracenorum manibus. 642.c
Exactiones Imperialis fisci durissimæ. 80. a.b.c
Exarchi infideles. 81.e
Exarchus Italiæ fauet Ecclesiæ Gradensi. 196.a.b
Exarchi Rauẽnates impugnare soliti Ecclesiam Aquileiensem. 300.a.b
Exarchorum vires quando diminutæ. 640.c
Excommunicatio non festina esse debet. 174.e
Excommunicatione punitur maledicens Regi. 340.c
Excommunicationem non tollit necessitas. 145.b
Excommunicatis non communicandum. 449. d
Excommunicatio in eum qui libellum famosum affixit. 101. e. 102. a
Excommunicationem contemnentes ab Ecclesia eijciendi. 145. b
Excommunicato communicans Rex punitur a Deo. 449.d
Excommunicationem contemnentes Christiani non sunt habendi. 145. b
Excubiæ S.Martini Papæ in ecclesia. 421.e.422.a
Exemptio monachorum ab obedientia Episcoporum haud satis probata. 517.c
Exercitus ab Imperatore deficiens per Aristobolum reconciliatur. 30. e
Exercitus Heraclij Imp.in discrimen adductus dum parere recusat. 263.d.e
Exercitus Romanus quando soleret vincere & quando vinci. 264.e
Exercitus Romanus reficitur adueniente pluuia. 262.b
Exercitus Romanus in tres partes diuisus. 267. a. b
Exilium primum S. Columbani & secundum. 221.d. 222. c
Exilium S.Martini Papæ. 419.a.b
Exilium S.Maximi Abbatis. 470.d.e
Exomologesis Antiochi monachi de capta Hierosolyma. 232.e.233
Exorcismus relatus in Acta publica. 668.a.b.669.670. 671. 672
Expeditio militaris prima Heraclij Imp. in Persas. 257. a. b
Expeditio secunda Heraclij in Persas. 261.b.c
Expositio fidei perperam facta ab Heraclio Imp. 349.e. 350.a

F

Fabula de mersis infantibus in piscinam inanis ostenditur. 21.a b.c
Fames ingens in Anglia. 562.b
Fames valida vexat Italiam. 195. d.e
Fames infestat Vrbem. 2.e.8. b.c
Fara Abbatissa mater sanctissimarum virginum. 357.e
Fara Abbatissa soror S.Faronis Episc. 231.d.*Fratri suasit abdicare se a sæculo.* ibid.
Fara Abbatissa educat Anglicanas virgines. 231. d
Fara eadem Burgundofara. 231.e
Faro Episcopus Meldensis sanctus. 231.b
Faro hospes Hadriani Abbas missus in Angliam a Vitaliano Pap. 231.d.e
Faroaldus Dux Spoleti. 155.b
Farulfus Clotharij Regis minister. 301. d.e

Faula

Faulla Dux Cantabriæ occisus a Vuitiza Rege. 641.c.d.
Eius filius Pelagius fuga saluus. ibid.
Faustinus Defensor Ecclesiæ missus a S.Gregorio ad conuertendos Iudæos. 117.d
Faustus monachus scriptor vitæ S.Mauri Abb.quam obtulit Bonifacio Papæ. 201.a
Federicus Metius transtulit in Latinum epistolam Antiochi. 235.b.c
Felix Episcopus Sirmij redargutus. 72.c
Felix Episcopus Hispalensis translatus in Ecclesiam Toletanam loco Sisberti depositi. 616.e.617.a
Felix Episcopus Spoletinus sanctitate clarus. 529.c
S. Felicis martyris corona a tyranno sublata. 512.b.c
Felix Papa restitit Acatio Constantinopolitano Episc. 84.d
Felix Episc.Orientales Anglos baptizat. 291.a
Felix missus a S. Gregorio ad conuertendos populos. 70.b.c
Felix Episcopus Messanensis agit de gradibus in matrimonio contrahendo vetitis. 172.e.173.a
Felix Episcopus Rauennæ consecratur Romæ a Constantino Papa.656.b. Eius cautio supra corpus S.Petri posita reperta est tetra in signum duplicis animi. ibid.c.d. Recedens a promissione a Deo punitus,luminibus priuatur. ibid.d. Reuocatus ab exilio claruit sanctitate. 663.e. Eius obitus & epitaphium. 664.a
Felix Episcopus Sipontinus redarguitur ob peccatum nepotis. 54.e
Felix Episcopus Gallicanus.58.c.59.a. Interfuit Concilio Pictauiensi,alter Felix Belicensis Episc. Ibid.
Feliciſſimus diaconus Lamigensis Eccl.in Africa. 25.e
Feliculæ martyris reliquiæ. 95.b.c.Eius epitaphium.ibid.
Feriam quintam obseruantes puniuntur. 123.c
Ferrariæ Episcopatus quando erectus. 503.a
Ferrochanes Dux Hormisdæ Persarum Regis. 41.a
Ferrocinctus Archidiaconus. 567.b
Festus Episcopus Capuanus. 72.e
Ficus nauale apud Constantinopolim. 627.c
Fide Catholica Imperium bene disponitur.409.b.293.c.d
Fide Catholica læsa Imperium corruit. 409.b
Fidei Catholicæ professio aperte facienda. 460.a
Fidei professio S.Gregorij. 16.d.e
Fidei expositio perperam ab Heraclio facta.349.e.350.a
Fidei professio reuertentis ad Ecclesiæ vnitatem. 155.d
Fides in Anglia propagata per S.Furseum. 365.b.c.Item per S. Laurentium. 193.e
Fidei esse,Vniuersitatis tituli assertionem. 86.e
Filacteria mittit S. Gregorius ad Adulouualdum infantem filium Theodolindæ. 172.a
Filacteria quæ reperta cum corpore S.Gregorij. 181.b
Filij Mauritij Imp.ante patris oculos necati. 160.e
Finanus Episcop. baptizat Anglos Mediterraneos. 441.d.e.Idem defensor ritus Paschatis Scotorum.486.b.c.d 488.489
Fiscus Ecclesiæ nullum sentiat ex delicto commodum. 23.c.d
Flandria accipit Euangelium. 626.d
Flora Abbatissa domum suam recipit opera S. Gregorij. 55.e
Florentius Anconitanus Episcopus electus non admittitur ob auaritiam. 172.e
Florentij Epidauritanæ Ecclesiæ Episc.causam iterum cognosci S. Gregorius voluit. 36.d
Fœdus cum Longobardis initum ad breue tempus. 116.a
Feminæ duæ in carcere posito S. Martino opem ferunt Papæ. 431.a.b
Feminæ seorsum a viris in ecclesia. 639.a
Follianus venit Romam vt a S. Martino Papa prædicationis munus acciperet. 418.e.419.a
Folliani & sociorum martyrium. 447.a
Folchardus scriptor rerum S. Bertini Abb. 632.c
Foroiulienſis cur dictus Patriarcha Aquileiensis. 195.e
Forum Iulij obsidet Chaianus. 135.e
Forum Iulij translata sedes Aquileiensis. 197.c
Forum Traiani quale tempore S.Gregorij. 184.e.185.a
Fontanellæ monasterij priuilegium. 567.c
Formiana Ecclesia possidebat corpus S.Erasmi martyris. 11.c
de Fornicatione redarguitur Theodoricus Rex Francorum a S.Columbano. 220.a.b
Fortianus Archidiaconus interfuit Concilio Rothomag. 567.b
Fortunatus Carthaginẽsis Episc.communicauit cum Monothelitis. 377.d
Fortunatus Episc. Gradensis ab Honorio Papa deiicitur. 299.d
Fortunatus Episc.Neapolitanus eligitur. 55.c. Moritur. 139.a
Fortunatus Episc.Fanensis obtinet a S. Gregorio distractionem sacrorum vasorum pro redemptione captiuorum. 102.b
Fossores inueniunt corpus S.Laurentij. 73.e
Fostelandia insula vnde dicta. 620.e. 621.a. Liberata a cultu idolorum. 621.a
Franci aduersus Longobardos bellum gerunt. 13.d
Francorum exercitus re infecta redijt in Gallias. ibid.
Francorum exercitus victus a Claudio Duce. 28.d.e
Francorum exercitus deuastat Galliam Cisalpinam. 51.c
Franci cum Austrasiis pacem ineunt. 520.b.c
Franci fœdus ineunt cum Mauritio Imp. 13.d
Francorum Regum laudes ex fide Catholica. 94.b
Francorum Regum filiæ moniales. 57.e.58.a
Francorum Reges ex stirpe Clodouei quomodo imbelles redditi.592.a.b.Cur a Deo reiecti. 480.d.e
Francorum Principes coadiutores verbi Dei in Frisia. 636.b.c
Francorum Regũ ventura quæ vidit S.Eligius. 493.a.b.c
Francorum Reges pacem petunt a Phoca per S. Gregorium. 168.a
Franconijs prædicat S. Kilianus & ad fidem conuertit. 585.e.586.a
Franciscus Feuardentius illustrator scriptorum S. Ildefonsi Episc.Toletani. 475.b
Franciscus Turrianus disputationem S. Maximi cũ Pyrrho in Latinum vertit. 367.e
Fridiburga a S. Gallo a dæmone liberata respuit nuptias regias. 229.d.230.a
Fridiburga desponsata Regi Sigeberto confugiens ad altare liberatur & monasticam vitam amplectitur. 229.c.d.e.230.a
Fridiburga præficitur monasterio Metensi. 230.b.c
Frisij siue Frisones adhuc Pagani. 597.e
Frisii audiunt Euangelium a S.Vulfrido Episcopo. 524.b.c.d
Frisiorum Ecclesia ex sanguine martyrum coalescit. 620.e.621.a
Frisii cooperante Pipino Principe accipiunt Euãgelium. 621.b.628.e
Frisij sanciunt pœnam capitis sorte. 629.d.637.b.c.d
Frisij per S.Vulfrannum conuersi.636.c.637.d.e.Immolabant homines dijs. 637.a
Frithebaldus Rex in Anglia. 442.b
Fructuosus in locum Potamij subrogatur in Ecclesia Damiense. 463.c.Eius laudes. 464.a
Frumentum ex Sicilia Alexandriam aduectum. 241.a
Fuga Cosrhois Regis Persarum. 262. c.d.Sæpe inita. Vide.Cosrhoes.
Fuga S.Gregorij cum electus est Papa. 6.e.7.a
Fugientes ad Ecclesiam quomodo reddendi sint. 138.e
Fugitiuus Episc. Hispalensis interfuit Concilio Toletano nono. 464.a
Fulcrannus Episcopus interfuit Concilio Rothomagensi. 567.b
Fulmen schismaticos terret. 248.e
Fulmina prodigiosa in Vrbe. 517.d
Furmalus filius Vuitizæ Regis a Roderico eijcitur. 671.e
Furseus monachus sanctitate celebris. 447.b
Furseus magnus in Anglia prædicator. 365.b
Fustium supplicium alienum a censura Ecclesiæ. 49.a.b
Futura prænoscere per Euangelij apertionem in more habuit Heraclius Imp. 263.a.b

G

Gabasta genus poculi quo vtebatur Phocas Imp. 210.b
Gabrielis Archang. visionem simulat Mahometus. 296.b.c
Gaganus, siue Gaianus. Vide Caianus.
Gatrinus frater S.Leodegarij ab Ebroino lapidari iussus. 58.b.c.d
Galatia a Persis occupata. 253.e
Gallia infestata bello ciuili. 210.e
Gallia laborat peste inguinaria. 12.d
Gallia infici cœpta errore de Tribus capitulis. 110.e
Gallia laborat simoniaca hæresi. Vide Simoniaca hæresis.
Gallicanæ Ecclesiæ disciplina collapsa. 94.a.b
Galli complures seducti a pseudopropheta. 98.a.b
Gandense monasterium constructum a S.Amando.305.a
Garsias illustrator Conciliorum Hispaniarum. 239.b.c.
Garibaldus Dux Baioariorum. 29.b
Gauderius Episc. Cameracensis. 242.d
Gazari ijdem Turcæ. 267.b.c
Gazacotes ciuitas in Perside capta ab Heraclio. 262.a.b
Gazenses incursionem patiuntur Sarracenorum.305.c.d
Geila execrabilis femina.595.d.e. 596.a. Eius miserandus interitus. ibid.c.d
Gelasius Papa restitit Acatio Episcopo Constantinopolitano. 84.d
Gelasius auctor libri, qui inscribitur Ordo Romanus. 613.e
Gelosus Episc. Africanus vna cum alijs scribit ad Paulum Episc.Constantinop. 376.b
Gemelli oratorium in Oriente. 209.a
Genaraus Episc. Rothomagensis. 567.b
Genesius filius Pauli Manichæi, idem Timotheus dictus. 578.b.c
Gennadius Exarchus in Africa vincit hostes. 24.c.d. De Ecclesia Romana benemeritus. ibid.b.c.d
Gennadius in Africam missus. 17.e.30.b.105.c
Gennadius excitatur aduersus Donatistas. 25.c.d
Gentiles quomodo compellendi ad conuersionem. 71.a
Gentilicij ritus ad pietatem conuertendi. 149.d.e
Gentiles etiam colunt martyres. 44.b
Gentiles per S. Suuibertum miracula operantem conuertuntur ad Christum. 626.b.c
Genuinus Episc.Sabionen.exilium passus a Longobardis. 347.e
Georgius Archimandrita ad quem S. Martinus Papa scripsit. 413.a
Georgius Arsan Paulinianista. 325.c
Georgius creatus Episc.Constantinop. 523.d. Fidem Catholicam profitetur 545.c.Ad eum scribit Imperator de Synodo facienda. 539.b.c
Georgius Cappadox quæsitus ad necem inuisit S. Theodorum. 166.c
Georgius Episc. Constantinop.moritur. 564.e
Georgius consobrinus Ioannis Eleemosynarij contumelia affectus.256.c.d.e.Idem Episcopus Alexandr.successor Ioannis moritur. 299.c
Georgius qui & Eleusius scriptor rerum S. Theodori. 14.e
S. Georgij martyris reliquiæ acceptæ a S. Theodoro Siceota. 14.c.d
Georgius martyr militum Patronus. 195.b.647.a
Georgij monasterium in campo Coronatæ a Cuniberto Rege Long. erectum. 646.e.647.a
Georgius Portuensis Episc. comitatus Constantinum Papam Constantinopolim proficiscentem. 658.a
Georgius presbyter Card. comitatus Constantinum Papam proficiscentem Constantinop. ibid.
Georgius Secundicerius comitatus Constantinum Papam proficiscentem Constantinopolim. ibid. b
Georgius Notarius occisus a Phoca Imp. 158.e
Georgius presbyter legatus a Cyriaco Episc.Constantinop. ad Gregorium Papam. 101.b
Georgius presbyter legatus ad Concilium Constantinop. missus ab Agathone Papa. 529.e.b
Georgius Philippici filius occisus a Phoca. 161.b
Georgij Pisidæ vaticinium de Persis debellandis. 257.d.
Georgius Pisida laudator Sergij Patriarchæ. 206.c.d
Georgius Pisida laudator Anastasij martyris. 285.b
Georgij Pisidæ preces pro Heraclio Imp.scriptæ Iambis. 288.e
Georgij Pisidæ preces ad Deum pro filiis Heraclij Imp. 289 a.b
Georgius Pisida scripsit historiam de rebus Persicis & de bello Abarico. 288.d
Gerebaldus Episc.Baiocassinæ vrbis interfuit Concilio Rothomagensi. 567.b
Germaniæ regiones Euangelij adhuc expertes. 597.e
Germaniæ decernuntur noui Apostoli. 597.c.d.e. 598.a
Germania Euangelium recipit. 627.e.628.a.629
Germanorum Ecclesia florens. 628.a.b.c
Germanus Patricius affectat Imperium. 199.b
Germanus Patricius confugit ad ecclesiam. 160.d
Germanus Præfectus Vrbis laborat pro confirmatione electionis S.Gregorij. 3.e
Germanus Prætor aduersus Narsetem missus occiditur. 194.e
Gerontius presbyter quid in Iustum Episc. Toletanum. 474.e
Geruasius & Protbasius martyres patroni ciuitatis Cenomanensium. 438.b
Gertrudis filia Pipini primi. 302.c.d
Gertrudis vitam austeriorem amplectitur. 305.a. Eius obitus. 492.d.e
Gerundensis Ecclesia facta Metropolis. 156.a.b
Gethsemanis columnæ seruatæ. 601.a.b
Geuissi populi in Anglia facti Christiani. 337.e.338.a
Gigas occurrit Heraclio & ab eo singulari certamine vincitur. 265.b.c.d
Gisulphus Dux Beneuentanus inuadit res Occidentalis Imperij.644.c.Quæ oppida ceperit.644.d

Gislemarus filius Vuarratonis Magistri domus Regis Franc. 622.d
Giselbertus cæcus natus illuminatur. 622.b
Gladius Sarracenorum euaginatus aduersus Christianos visus. 305.d.e
S. Glyceriæ martyris sepulchrũ Heracleæ in Thracia. 66.a.b
Vnguentum ex eius sepulchro manans. ibid.
Gloriæ hymnus ad finem cuiusque Psalmi. 122.b
Gloria vitanda in omnibus. 36.e.37.a
Godoberta virgo sancta Clothario Regi chara. 242.d
Gordianus Episcopus in Hispania. 245.b
Gordiani patris S. Gregorij imago. 178.e.180
Gordiani patris S. Gregorij habitus ipsum monstrat diaconum. 179.d.180.a
Gorgoniæ insulæ monachi. 19.d
Gortricus Episcopus Metensis sanctitate mirandus successor S. Arnulfi. 304.d
Gosbertus polluitur coniugio vxoris fratris sui. 595.b.
Eius interitus. 596.d
Gosuintha Regina insidiatur Reccaredo. 28.d
Gothorum Reges oppresserunt Romanam Ecclesiam 2.e
Gothorum Regnum in Hispania cur collapsum. 672.d.e. 673.a.b.c. A Sarracenis inuasum. 672.e.673.
Gradensis Ecclesia ex Aquileiensi aucta. 156.a.b. Eius Patriarchatus quando cœptus. 195.e.196.a.b
Gradensi Ecclesiæ fauent Exarchi Italiæ. 196.a
Gradensis Ecclesia ijsdem potitur priuilegijs, quibus Aquileiensis Ecclesia. 299.e
Gradensis Ecclesia semper impugnata a Longobardis. 300.a.b
Gradensis Eccl. Exarcho semper paruit. 197.b
Gradensis Patriarchatus priuilegia. 299.e
Gradus siue Grados insula a Longobardis nunquam capta. 197.b
Gradus affinitatis in matrimonio contrahendo vetiti. 172.e.173.a
Græci adulantes Imperatori tribuunt ei, quæ sunt sacerdotum. 610.b.c.d
Græci monachi reliquias martyrum Romæ quærunt. 74.b
Græci antiquitus subripere conati corpora Apostolorum. 74.b.c
Græci dubitantes de reliquijs martyrum, miraculo sunt instructi. 74.a
Græci iuste gemunt sub Turca. 54.b
Græci æmuli Latinorum gloriæ. 84.d.e
Græci suis ipsorum armis a Latinis conuicti. 613.a.b.c
Græci corrumpunt locum in Dialogis S. Greg. 53.e.54.a
Græci corrumpunt locum Cœcilij Carthaginensis. 608.b.c
Græcæ linguæ cultus collapsus. 57.c.d
Græcorum fraudes in compingendis Canonibus nomine Sextæ Synodi. 604.b.c.d.605.606.
Græcorum redarguitur leuitas. 187.b.c
Græcorum nouitas deturpat Ecclesiam Orientalem. 610.a.b
Græcorum odium in Romanam Ecclesiam. 346.e
Græcorum supputatio diuersa a Latinis inita. 211.a
Græcorum stultitia in abrogando cælibatu clericorum. 607.a.b.c.608
Græci ex quo tempore in deterius lapsi, vt subiici mereantur tyranno. 614.d.e
Græci abiecto cælibatu in deterius lapsi. 614.e
Græcorum sacerdotum coniugia quomodo ab Ecclesia Romana tolerata. ibid.
Græci errantes sæpe moniti a Romanis Pont. 615.a
Græci Schismatici quid in Legatos Apostolicos. 615.b
Græcorum Imperatorum artes compositæ ad subijciendam Ecclesiam Romanam. 651.a
Grammaticam docere Episcopum indecens. 146.b
Grando diuinitus immissa contriuit Persas. 267.b
Gratiarum actio Romanorum pro victoria aduersus Persas. 259.c
Gratiosa Abbatissa Romæ. 55.c
Gregoria cubicularia Augustæ consulit S. Gregorium de certitudine suæ salutis. 109.a
Gregorius Episcop. Agrigentinus Romam vocatus. 36.e Accusatus venit causam dicere apud S. Gregorium Papam. 72.e.73.a
Gregorij Agrigentini vitæ Acta confusa. 72.e.73.a
Gregorius Episc. Antiochenus legatur ad Persas. 41.d
Gregorius Episc. Antiochenus affert Cruces donatas a Cosrhoe ad S. Sergium martyrem. 43.a
Gregorius Episc. Antiochenus visitat monasteria. 45.a
Gregorius Episc. Antiochenus transfert tunicam Domini. 48.e
Gregorius Episc. Antiochenus moritur. 75.b.c
Gregorius diaconus Card. comitatus Constantinum Papam proficiscentem Constantinopolim. 658.a
Gregorius monachus Astronomus quid de Leontij Imperio. 619.e
Gregorius Papa ante Pontificatum qualis. 2.c
Gregorij Papæ ordinationis dies. 2.e
Gregorij Papæ electio qualis. 2. In quem annum Imperij Mauritij inciderit. ibid.b. Et in quæ mala tepora. 2.d.e
Gregorius Papa deplorat miserandum statum Ecclesiæ Romanæ. 2.d.e.3.a.b.8.c.d.e
Gregorij Papæ germanus. 3.e
Gregorius studet litteris irritam reddere suam electionem. 3.d.e
Gregorius tolerat interdum quod non potest auferre malum. 3.d
Gregorij summa prudentia in regimine Pastorali. 3.d
Gregorij litteræ ad Mauritium de Ecclesia Romana a tyrannide oppressa. 3.e.4.a
Gregorius pestem precibus auertere curat. 4.e.5.e.6.a
Gregorius quando habuit concionem tempore pestis. 5.e
Gregorij edictum de litania Maiori. 6.e
Gregorius electus Pontifex parat fugam. 6.e.7.a.b
Gregorius fugiens diuinitus manifestatur. 7.b.c.d
Gregorij Apologia de fuga sua. 8.e. Imitatus Gregorium Nazianzenum. 8.e
Gregorius librum de Cura Pastorali quando & qua occasione scripserit. 8.c.d. Translatus in Græcum ab Anastasio Episcopo Antiocheno. 158.d
Gregorio adgratulantur multi de Pontificatu suo. 9.c.d.e 10.a.b.c
Gregorij expostulatio cum amicis ob gratulationem præmissam de Pontificatu. 9.d.e
Gregorij querelæ de sua electione. 9.d.e.10.a.b
Gregorij ærumnæ ex cura pastorali. 10.b.c
Gregorius scribit ad Theoctistum sororem Imp. 10.a.b.c
Gregorij Papæ scripta qualia. 9.b
Gregorius indicit Synodum causa schismatis. 12.a
Gregorius vocat Seuerum Aquileiæ Episcopum schismaticum. 12.a.b
Gregorius laborat pro Anastasio Episc. Antiocheno. 11.a. Cupit eum venire Romam. ibid.b.c
Gregorius comparatus aquilæ & Angelo. 15.d.e
Gregorij cura etiam erga minima. 15.e.105.a
Gregorius diuersis elecemosynam impertit. 15.e.16.e
Gregorius Synodalem epistolam mittit in Orientem. 16.b.c
Gregorius subleuat Episcopos oppressos. 17.e
Gregorius ad diuersos amicos mittit clauem cum reliquijs. 17.c.d

Grego-

Gregorius professionem fidei suæ Catholicæ mittit ad Patriarchas. 16.e
Gregorij epistolæ quales. 15.d
Gregorius inuigilat super Episcopos. 18.b.c
Gregorius missum ab Episcopo sibi vinum vendidit & pretium remisit. ibid.
Gregorius vult Episcopos Episcopis præstare beneficia. 18.d
Gregorius solicite curat salutem Venantij exmonachi. 19.b.c.153.b.c
Gregorius priuat Laurentium Archidiaconum. 19.e. 20.a
Gregorius priuat Demetrium Episc. Neapolitanum. 20.b
Gregorius curat reuocare desertores monachos. 19.a.b
Gregorius clerum studet reformare. 19.e
Gregorius admonet Corsicæ insulæ sacerdotes. 20.c
Gregorius semper assertor cœlibatus sacrorum ministrorum. 21.c.d.e
Gregorius indicit Synodum in Africa conuocandam. 25.e
Gregorius corripit Argentium Episcopum de collusione cum Donatistis. 25.e.26.a
Gregorius hortatur Gennadium Patricium in Africa agere contra Donatistas. 25.c.d
Gregorius quales esse voluit ministros bonorum Ecclesiæ. 23.b.c.d
Gregorius agit cum Exarcho Africæ aduersus Donatistas. 24.d.e
Gregorius coercet Episcopos ne Iudæos cogant ad fidem. 26.d.e.27.a.b
Gregorius scribit ad Leandrum de Rege Reccaredo. 27.d.e
Gregorius mittit libros Moralium ad Leandrum. 29.b
Gregorius dedicat ecclesiam S. Agathæ. 29.e
Gregorius sui Pontificatus exordio ægrotat. 31.a
Gregorius pacem cupit cum Longobardis. 31.b.c
Gregorius redimit captiuos. 32.a
Gregorius excipit legatos ab Ecclesia Carthaginensi. 33.c
Gregorius Numidiæ Ecclesiam purgare curat. 32.b.c. Scribit ad Numidiæ Episcopos. 32.d.33.a.b
Gregorius studet reuocare Hibernos schismaticos ad vnitatem. 33.d.e
Gregorius scribit ad Ioannem de schismaticis. 34.c.d
Gregorius cognoscit causam Natalis Episc. Salonitani. 35.d.e.36.a
Gregorius paratus corrigi ab omnibus. 36.a
Gregorij sententia pro Hadriano Episcopo Thebano. 35.c
Gregorius pro causa Neapolitani Episcop. laborat. 36.c.d
Gregorius propugnator acerrimus Concilij Chalcedonensis. 34.e.35.a
Gregorius quem redarguit dono demulcet. 37.e
Gregorius accusat auaritiæ Marinianum Rauennæ Episcopum. 37.b
Gregorius reuocat monachos ad obseruantiam regularem. 37.d.e
Gregorius etiam de leuibus corrigit Episcopos. 36.e.37.a
Gregorius suos iubet ministros vigilare super mores Episcoporum. 37.a.b.c
Gregorius hortatur ad peregrinationem locorum sanctorum. 38.a
Gregorius monet sæpe Abbates. 37.e
Gregorius præsto est pauperibus aduersus potentes. 38.b
Gregorius monet Rusticianam Patritiam. 38.a.b
Gregorij homeliæ in Euangelium quando habitæ et quando absolutæ. 38.d.e.39.a.b.c
Gregorius pro concione exempla sanctorum recolebat. 39.d.e.40.a.b
Gregorius consolatur Domitianum Episcopum. 45.b.c
Gregorius quid in Mauritium legem iniustam ferentem. 45.b.c.d.46. Eius legem abrogat. 48.b.c
Gregorius humilitate vicit Mauritium Imp. 45.b.c. 46.a.b
Gregorius mittit Sabinianũ diaconum Constantinopolim. 48.c.
Gregorius ad tempus dissimulare consueuit. 48.a
Gregorius redarguit Ioannem Episc. Constantinop. ob causam monachorum Isaurorum. 49.b.c.d
Gregorius necessitatis tempore vult monachos custodire muros ciuitatis. 48.a.b
Gregorius defenditur a calumnia Nouatorum de lege Mauritij. 46.e.47.a.48.
Gregorij ratio tractandi cum Imperatore. 46.e.47
Gregorius assertor Ecclesiasticæ libertatis & defensor maiestatis. 48.a.b.49.a.b
Gregorius scribit ad Mellitum in Anglia prædicantem. 49.d.e
Gregorij res gestæ in causa Isaurorum monachorũ. 49.b.c
Gregorius legatos mittit ad Theodolindam Reginam Longobardorum. 50.d.e
Gregorius irritum reddit generale Concilium in Numidia celebratum. 50.a
Gregorius laborat pro Constantio Episcopo Mediolanensi. 50.d.e
Gregorius nemini fauere voluit in Episcopatu adipiscendo. 51.b
Gregorius etiam ex quo laicus erat, professus est Quintam Synodum. 51.e. Eius contestatio de fide illibata seruata. 52.b
Gregorij ratio ac studium in scribendis Dialogis. 52.e. 53.a
Gregorius bene habuit schismaticos ad ecclesiam reuocatos. 52.c.105.d.e
Gregorius scribit ad Priscum Ducem exercitus. 65.a.b
Gregorius redarguit Ioannem Episc. Rauennatem ob usum pallij. 54.c.d
Gregorius redarguit Episcopos ob diuersa peccata. 54.e. 72.a.b
Gregorius improbat electionem Maximi Salonitani. 55.b
Gregorius equum mitti petit sibi e Sicilia. 56.a
Gregorius comminatur Regi priuationẽ regni. 63.e.64.a
Gregorius recusat titulum Vniuersalis. 63.d.85.b.114.e 115.a
Gregorius infectatur Donatistas. 69.a.b
Gregorius redarguit Ianuarium Episcopum Calarit. ob Barbaricinos adhuc non conuersos ad fidem. 70.e
Gregorius suos mittit ad conuertendos Barbaricinos. 70.b.c
Gregorius indulsit vt presbyter Chrismate signare posset. 71.d.e.72.a
Gregorius ecclesias Vrbis lustrat. 73.b
Gregorius petitum caput S. Pauli denegat Augustæ. 73.d.e.74.a.b
Gregorij nutrix adhuc superstes. 74.e
Gregorius ægro animo tulit obitum Maximiani Episc. Syracusani. 76.a.b
Gregorius quando scripsit super Ezechielem. 76.d.e
Gregorius tumultu bellico reuocatur a scribendo super Ezechielem. 76.e.77.a
Gregorius admirandus contemplatione, inter turbas quietus. 76.d.e.77.b

Gregorius in quo antecelluit S. Hieronymum. 77. *b.c.d*
Gregorius solitus conferre cum fratribus de diuinis scripturis. 78.*d.e*
Gregorij humilitas immensa de scriptis suis. ibid.
Gregorius se peccatorem cognoscit. 82.*e.*83.*a.*88.*e.* 89.*a.*115.*c.d.* 142.*a*
Gregorius custos linguæ tenacissimus. 78.*c*
Gregorij luctus de clade Vrbis & totius Italiæ. 78.*e.*79*a.* 82.*d.e.*83.*a.*88.*c*
Gregorius Papa monet Imp. vt corrigat nimiam tributorum exactionem. 80.*a*
Gregorius quot simul laboraret angustiis. 81.*e.*82
Gregorius abstinens a fundendo sanguine. 81. *d.*93.*a.b*
Gregorius pecunia redimit Vrbis excidium. 81.*a.b*
Gregorius pro pace cum Longobardis habenda solicitus. 82.*a*
Gregorius a Mauritio simplex appellatur. 82.*c.d*
Gregorius quanta mala passus a Longob. 83. *a.b*
Gregorius contra Ioan. Constantinop. agit ob titulum Vniuersalis. 83.*e.*84.*a.*85.
Gregorij insignis patientia. 83.*a.b*
Gregorius res Vrbis curat vt Dominus. 83.*b.c*
Gregorij desiderium ex hac vita migrandi. 83.*d.*167.*e*
Gregorius dicit ius super eos qui se nominant Vniuersales. 86.*c*
Gregorius semper se Vniuersalem Episcopum exhibuit. 85.*d.e.*86. *a.b*
Gregorius vaticinatus obitum Ioannis Episcopi Constantinop. 86.*c*
Gregorius mittit pallium ad Virgilium Episc. Arelatensem. 86.*a.Et ad Nicopolitanum Episc.* ibid.
Gregorius vetat suum Apocrisarium communicare cum Ioanne. 86.*c*
Gregorius sibi iure vendicat clericos aliarum Ecclesiarum. 86.*a*
Gregorius rursus agit cum Ioanne in spiritu lenitatis. 87.*a.b.c*
Gregorius agit cum Mauritio Imp. de Ioannis arrogantia reprimenda. 88. *c. d. Item de eodem agit cum Constantina Augusta, & de titulo Vniuersalis.* 88.*e.*89.*a*
Gregorius quid est, quod se negat Vniuersalem. 89.*c. Et quomodo etiam neget se sacerdotem.* 89. *c.d*
Gregorius absoluit damnatum ab Episcopo Constantinopolitano. 90. *c.d. e. Et aliam iudicat causam iudicatam ab eodem.* 91.*a*
Gregorius cito occurrit ne Pelagiana hæresis reuiuiscat. 91.*c*
Gregorius Papa confirmat regulas S. Benedicti. 91.*e*
Gregorius monet Orientales Patriarchas de Concil. Ephesino falsato. 91.*a.b*
Gregorius celebrat Concilium Romæ. 91. *c.d.*92.*a.b*
Gregorius laborat in causa Maximi Episc. Salonitani. 92.*a.b.*93. *Pallium ei mittit.* ibid.*c*
Gregorij magna tolerantia. 92.*e.*93.*a. Eius ærumnæ. d*
Gregorius calumniam passus de Episcopo in carcere mortuo. 93.*a*
Gregorius abstinuit a cæde Longobardorum. 93.*a.b*
Gregorius iubet emi captiuos Anglos. 94.*e.*95.*a*
Gregorius mittit ad Leandrum petitum librum Regulæ Pastoralis. 94.*c*
Gregorius a Dominico Episc. Chartaginensi communionem expetit Sanctorum. 94.*d*
Gregorius laborat pro restituenda Ecclesia Gallicana in antiquam disciplinam & mores. 94.*a.b.*132.*c.d*
Gregorius mittit Ioanni Episc. Rauennati reliquias SS. martyrum. 95. *b.c. Eundemq. corripuit.* Ibid.
Gregorius arguit Martinianum Episcopum Rauennæ anaritiæ. 96. *b.c.*137.*b.c*
Gregorius explorat vitam Episcoporum. 96. *a.b.c*
Gregorius quas ipse soleret dictare litteras, quas vero Consiliarius eius. 96.*c.d*
Gregorij nomine scriptum priuilegium Eccles. Rauennatis. 96. *d.e.* 97
Gregorius neminem coegit accipere Episcopatum. 97.*b*
Gregorius studiosus Eliæ Abbatis in Isauria, cui & munera mittit. 97.*d.e*
Gregorius iterum corrigit monachos desertores. 110.*d*
Gregorius luget interitum Ioan. Episc. Constant. 101.*a*
Gregorius probat electionem Cyriaci Episc. Const. 101.*b Non communicat in omnibus ipsi, nisi relinquat nomen Vniuersalis.* 101.*c*
Gregorius prohibet Apocrisarium suum interesse sacris Cyriaci Episc. Constantinop. 101.*d*
Gregorius infligit anathema affigentibus libellum famosum. 101.*e.*102.*a*
Gregorius laborat pro redemptione captiuorum. 102.*b.c.d*
Gregorius prohibet sua scripta publice in mensa legi. 102.*c*
Gregorius gerit curam propensiorem monialium in Vrbe degentium. 102.*d*
Gregorius adiicit animum ad conuersionem Anglorum. 102.*e. Quibus permotus.* 102.*d*
Gregorius mittit in Angliam Augustinum & socios, quos commendat Gallicanis Episcopis. 103.*c. d. Nec non Regibus Francorum.* 103.*e*
Gregorius litteris roborat Augustinum & socios ad perseuerantiam. 103.*c.*104.*a*
Gregorius non tantum dicendus Magnus, sed Maximus. 103. *c*
Gregorius mittit reliquias martyrum Palladio Episcopo Santonen. 104.*e*
Gregorius rursum languore corripitur & sanatur. ibid.
Gregorius admonet Episcopos quomodo se gerant cum Magistratibus. 104.*c.d.e*
Gregorius vocat Paulum Episc. Africanum Romam ad dicendam causam. 104*e.*105.*a*
Gregorius quid de Sozomeno historico. 107.*b. Defenditur ab Auctore contra oblatrantem.* 107.*b.c*
Gregorius reuocat Romam Sabinianum diaconum, & mittit Anatolium Apocrisarium. 107.*e*
Gregorius de Eudoxij nomine suspectus. 107.*b*
Gregorius recipit ad communionem Responsales Cyriaci. 106.*c.d. Quid de his ad Anastasium Antioch. Episc.e*
Gregorius redarguit Gregoriam feminam curiositatis, scire cupientem, an esset prædestinata. 109.*a*
Gregorius mittit clauem de sepulchro S. Petri ad Theodorum. 110.*a*
Gregorius consolatur Narsetem Patricium. ibid.
Gregorius curat res Ecclesiæ Africanæ. 110.*d*
Gregorius mittit sua scripta ad Dinamiū in Gallias. ibid.
Gregorius accipit a multis pecuniam erogandam in pauperes. 109.*e.*110.*a.b*
Gregorius cur non miserit pallium ad Syagrium Episcop. Augustodunensem. ibid. *d*
Gregorius contulit priuilegium Classensi monasterio. 119.*a*
Gregorius cito occurrit hæresi in Gallia serpenti. 110.*e* 111. *a*
Gregorius admonet Brunichildem de corrigendis prauis moribus in Galliis. 111.*a.b.*132.*c.d*
Gregorius de conuersis Anglis ad fidē scribit ad Eulogiū. 113.*a.*114.*c.d. Ad eundem munuscula mittit.* 108.*e*
Gregorius quod alios docuit, primus ipse perfecit. 114.*e.* 115.*a.b.*
*Gregorius humi prostratus ad pedes Anachoretæ.*115.*c.d*

Grego-

Gregorius cur ea curet quæ sunt Præfectorū prouinciarum. 116.*b. c. Solicitus de custodia ciuitatum.* 116.*b*
Gregorius reprehendit Ianuarium Episc. Calaritanum de segete exarata & alijs. 119.*b.c*
Gregorius scribit ad Agilulphum de pace facta. 124.*d*
Gregorius ægrotat rursum podagra. 129. *d.e.*134.*c.d.e.* 135.*a. Grauius laborat.* 141.*d.e.*171.*e*
Gregorius dat ad Secundinum munuscula. 130. *b*
Gregorius ægrotans non parcit negotijs Ecclesiasticis. 134.*e. Missasque diebus festis celebrat.* 135.*a*
Gregorius mittit reliquias sanctorum ad Reccaredum Regem. 134.*b*
Gregorius mittit pallium ad Leandrum Episc. Hispalensem. 134. *b.c*
Gregorius sequester emptionis Exconsulatus. 194.*d*
Gregorius consolatur Dominicum Episc. Carthaginensem de peste ingruente. 135.*b.c*
Gregorius prædicit maxima mala futura. 136. *b.c.* 204. *e*
Gregorius probat scripta Eulogij Episc. Alexandrini aduersus hæreticos. 137. *c.d*
Gregorius reprehendit Episcopum Curialem. 138.*c*
Gregorius intercedit pro Libertino Expræfecto, quem & consolatur. 139.*e.*140.*d.e*
Gregorius monet Leontium Præfectum mitius agere in indicandis reis. 139.*e.*140.*a.b*
Gregorius corripit Guidiscalcum Ducē sæuientem in monasterium. 141. *a*
Gregorius consolatur Rusticianam Patriciam podagra laborantem. 141. *e*
Gregorius corripit Clementinam Patriciam odio indulgentem. 141.*a*
Gregorius se uere seruum seruorum esse sentit & haberi vult. 142. *a*
Gregorius licet ægrotans colligit Synodum. 143.*c.d.e*
Gregorius Reges Francorum rursus admonet de extirpāda Simonia. 146. *b.c*
Gregorius quos secunda vice misit in Angliam. 147.*c*
Gregorius scribit ad Augustinum prædicantem in Anglia de humilitate seruanda. 147.*d.e.*148.*a. Respondet ad consultationes eius.* 150.*b*
Gregorius scribit ad Aldiberthum Regem Anglorum. 148.*a. Aliam epistolam ad Aldibergam Reginam.* 149.*a. b*
*Gregorius mittit pallium S. Augustino in Angliam.*150. *b.c. Mittit et dona ad Ecclesiā Anglicanam.* 150. *c*
Gregorius respondet ad consultationem Hibernorum. 151. *b*
Gregorius precibus resistit Barbaris. 151.*d.e*
Gregorij impensa cura de Maximiano Episc. Rauennate ægrotante. 152. *b.c.d*
Gregorij Papæ nomine scripta ab impostore nonnulla. 153.*d.e.*154. *a*
Gregorius priuat Hilarium subdiaconum & in exilium mittit. 154. *b*
Gregorius Græcarum litterarum ignarus. 154.*a*
Gregorius rursus vrgetur bellis Longobardorum. 155.*a*
Gregorius quem corripit consolatur. 157. *b.c*
Gregorij sermones ab alijs excepti. 158.*c*
Gregorius non vult legi publice libros suos. 158.*c.d*
Gregorius vestit Episcopum frigore afflictatum. 157.*c*
Gregorius ad Cyriacum Episc. Constantinop. rursum scribit. 165.*c*
Gregorius scribit ad Leontiam Augustā. 164.*d.e.*165.*a*
Gregorius cur laudet Phocam Augustum. 162.*e.*163.*e. Epistola ad eundem.* 163.*c.d.*164.*b.c*
Gregorius prohibet cultum sabbati. 168.*e.*169.*a*
Gregorius ad Eulogium crucem cum limatura catenarū SS. Petri & Pauli mittit. 167.*e. Eundem monet de Simonia eradicanda.* 167.*d.e*
Gregorius solicitus in curis bellicis cohortatur milites ad pugnandum. 170.*b.c.d.e*
Gregorius tribunum mittit pro custodia Neapolitanæ ciuitatis. 170.*e*
Gregorius gratulatur Theodolindæ de nato filio. 171.*d.e Munera mittit ad eundem.* 172.*b*
Gregorij epistolæ non suis locis semper positæ in regesto. 172. *c. d*
Gregorius dispensando in matrimonio cum Anglis infert nonnullis scandalum. 172.*e.* 173
Gregorius Dei seruos litteris & muneribus frequentare solitus. 175.*d.e*
Gregorius insequitur maleficos. 174.*b*
Gregorius ex consortio aliorum et collatione cum ipsis habita & lectione profecit in sacris litteris. 175.*c.d*
Gregorij donatio facta ecclesiæ S. Petri pro luminaribus. 176. *b. c*
Gregorij obitus tempus. 176.*e.*177.*a*
Gregorij sedis tempus. 176.*e*
Gregorij epitaphium. 176.*e.*177.*a*
Gregorij laudes. 177.*c.d*
Gregorij mira sanctitas testata. 177.*a*
Gregorij ad aurem visa columba. 177.*d.e*
Gregorij ordinationes. 181. *e*
Gregorius post obitum calumnijs aspersus. 177.*d.e*
Gregorij scripta combusta an fuerint. 178. *a. b.c*
Gregorij imago. 179.*a.b.*180. *Eius corporis habitudo.* 141. *e*
Gregorius quando pingi fecit miraculum S. Eleutherij. 181. *a*
Gregorius pingi fecit ecclesiam S. Agathæ. 181. *a*
Gregorij corpus translatum. 181.*b*
Gregorij oratorium vbi. 181. *d*
Gregorius fecit ciborium preciosum. 181.*d*
Gregorij Papæ reliquiæ a populo honore habitæ. 181. *b*
Gregorij Papæ obitum elementa sensere. 195. *d.e*
Gregorij historia de liberatione animæ Traiani ab inferni pœnis vt falsa reijcienda. 184.*b.c.*185
Gregorius nec Christum aliquem liberasse ab inferis cum illuc descendit concedit. 185.*b*
Gregorij librorum Moralium pars desiderata inuenta Romæ. 417. *a. b*
Gregorij scriptorum locus deprauatus corrigitur. 4. *e*
Gregorij constitutio de non vendendo locum sepulchri per contrarium vsum abrogata. 252.*c.d*
Gregorius post obitum redarguit per visum Sabinianum Papam. 197.*d.e*
Gregorius Papa Secundus cum esset diaconus confutauit canones Sextæ Synodi nomine editos. 612.*c.d.e.* 660.*a*
Gregorij Papæ Septimi epistolæ de recuperatione Regni Hispaniæ. 642.*a b.*643.*a*
Gregorius Papa Secundus successor Constantini. 673.*e*
Gregorius Papa Secundus misit Constantinopolim legatos contra Iconoclastas. 615.*b*
Gregorius Papa Septimus duas legationes in Hispaniam misit pro recuperandis Romanæ Ecclesiæ iuribus. 643. *c. d*
Gregorius Cappadox Archimandrita. 619.*b*
Gregorius cognomento Buramphus exulat. 667.*c*
*Gregorius Patricius Præses in Africa.*367.*a.b.*368.*c.d. Idemque tyrannus. b.*379.*c.d.*383.*a.*465
*Gregorius Photini filius testis cōtra S. Max.*465.*e.*466.*a*
Gregorius Præses scriptor belli Heracliani. 211.*b*
Gregorius Præses citat Martinum. 431.*b*

Gregorius Rinocurorum Episcopus legatus ad redimendos captiuos. 232.c
Gregorius Turonensis assistit Ingobergæ Reginæ testanti. 64.b
Gregorij Turonensis diaconus reliquias Sanctorum Roma transtulit in Gallias. 13.b
Gregorij Turonensis vbi finem imposuit suæ historiæ. 100.a.b
Grimoaldus filius Pipini primi. 302.c.d.674.e
Grimoaldus Rex Longobardorum. 484.c.d. *Fuit fide Catholicus.* 485.a
Grimoaldus Græcos superat. 485.a.b
Grimoaldi Regis obitus. 511.d.e
Guaimerus quæ egerit in S. Leodegarium. 582.b.c
Guarnerius minister Theodorici Regis quid in S. Austregisilum. 218.a.b.c
Guarnerij cum Sulpitio Episcopo res gestæ. 218.c.d
Guarnerij visio de ira Dei in se conuersa. ibid.e. 219.a
Guarnerius percutitur a S. Austregisilo Episc. 218.e
Guarnerij infelix obitus. 218.e.219.a
Gudoinus Dux redarguitur ob inultum sacrilegium. 174.d.e
Guidiscalcus Dux sæuiens in monasterium corripitur a S. Gregorio. 141.a
Gulfarus Magister militum ad quem scribit S. Gregorius. 126.d
Gundegisilus Episc. Burdegalensis. 58.b.c.d
Gundemarus Rex tertius Hisp. a Reccaredo. 215.c
Gundemari Regis cõstitutio de Ecclesia Toletana. 216.b. 217.a
Gundericus Episc. Toletanus sub Vuitiza Rege. 641.d
Guntheramnus Rex cultu religionis pestem auertit. 12.d.e
Eiusdem prædicata pietas & miracula. 12.e.13.a
Guntheramnus Rex Franc. incaute iniustum bellum mouit aduersus Reccaredum Regem Hisp. 28.d.e
Guntheramnus Rex laborat pro pace monialium. 60.e
Guntheramni Regis obitus. 123.d.e
Guntheramni Regis prædicata pietas. 124.a
Guntherus Ethnicus frustra offert sacrificium pro filio excitando. 625.a.b
Guntherus rogat S. Suuibertum pro filio. 625.b. *Laborat in Euangelio.* 628.e

H

Habdimelech Rex Sarracenorum. 601.c
Hadoindi Episc. Cenomannensis testamentum. 437.e.438.439
Hadriani Episc. in Achaia causam Gregorius Papa cognosci iubet. 55.d
Hadrianus Episc. in Anglia. 500.e. *A Vitaliano missus.* 494.c.500 d.e 501.b.c.504.d.e.600.d
Hadriani Abbatis in Anglia obitus. 600.d
S. *Hadriani ecclesia ab Honorio Papa erecta.* 345.b
Hadrianus Episc. Thebanus appellat ad S. Gregorium. 35.a.b
Hadriani moles illustrata memoria S. Angeli. 6.c.d
Hæreses vnde obortæ. 376.c
Hæresis Ariana in Italia Longobardorum Regis auxilio pollet. 12.b
Hæresis Monothelitarum difficilis captu. 367.e. 368.a
Hæresis Symoniaca prima in Ecclesiam insurrexit. 3.a
Hæreses cum dominantur Romanum Imp. decrescit. 293.c.d
Hæresum causa Christiani dati Sarracenis. 336.e
Hæresis accusatus satisfacere tenetur. 145.c.d
Hæretici Alexandrini conuersi per sanctum Eulogium. 114.b
Hæretici Angli ab auctore perstringuntur. 112.b.c
Hæretici Monosophytæ ad Ecclesiam reuersi. 156.b.c
Hæretici Samaritani in Sicilia. 105.d
Hæretici infestant Ecclesiam Thessalonicensem. 117.b.c
Hæretici in hæreticos declamare soliti. 381.d
Hæreticos ab Imp. plectendos esse. 535.a
Hæreticorum Iureconsultorum stoliditas & ineptiæ. 200.b
Hæretici soliti falsa scripta supponere. 454.d.e
Hæretici pœnitentes quid facere debeant vt a sede Apostolica recipiantur. 538.a.b
Hæreticorum mos in decipiendis Catholicis. 294.e
Hæretici dubitare se simulãt, vt alios ad dubitationem inducant. 294.d
Hæretici affectant scissionem ab Ecclesia, vt libere viuant. 110.e
Hæretici haud pollicitationibus inuitandi. 294.e. *Pollicitationibus conuersi raro proficiunt.* ibid.
Hæreticis non communicandum nec in bonis. 27.d
Hæreticorum scripta qualia esse soleant. 349.d
Hæretici Imperatores cur honesto titulo nominati reperiuntur. 357.a
Hæretici volunt videri Catholici. 382.a
Hæretici turbant Ecclesiam Antiochenam. 110.b.c
Hæretici magno periculo se insinuant Principum auribus. 294.a
Hæretici de Primatu Romanæ Ecclesiæ a Phoca accepto garriunt. 199.c.d
Hæretici recentiores quam deteriores antiquioribus. 280.a
Hæretici & hæreses quomodo conuinci soleant. 377.c. 379.c
Hæreticorum semper inconstans sententia. 534.a
Hæreticorum mellita eloquia. 380.b.c.d
Hæreticorum scripta quando citata ab Orthodoxis. 613.d
Hæretici damnati a Sexta Synodo appellãt ad sedem Apostolicam. 558.b.c
Hæreticus confutatus ab Heraclio Imperatore. 260.e. 261.a
Hæretici deceperunt Heraclium Imp. sub spe concordiæ. 293.a
Hæretici æque ac dæmones blasphemi in martyres. 669.d 670.a
Hæreticus damnatus in Concilio Aurelianensi. 423.e. 424.a
Hali pater Mahometis. 296.a
Halidulphus Abbas monasterij Altimontis. 622.e
Hasbanij populi ad fidem conuersi per S. Trudonem. 640.a
Haumar Princeps Sarracenorum. 307.e. 335.e
Haumar Princeps Sarracenorum Hierosolymam capit. 339.b.c
Haumar Princeps Sarracenorum templum ædificat. 339.d.e
Haumar Cruces aduersarias deponi iussit. 361.a.b.c
Haumar Princeps Sarracenorum occiditur a Persa. 373.d
Heanfreda filia Regis Eduini baptizata a S. Paulino. 328.e
Hebba Regina Angliæ. 335.b
Hector Patricius Massilienſis a Rege Francorum iussus occidi. 505.c
Heddi Episc. Occidentalium Saxonum moritur sanctitate clarus. 653.b.c

Heime-

Heimeramnus Episc. Ratisponensis. 644.d.e. *Persecutionem passus appellat iudiciũ Romanæ Ecclesiæ.* 645.a. *Eius martyrium.* Ibid.
Helladiæ Episcopos monet S. Gregorius. 86.a
Helladio Episcopo insultans diaconus a Deo punitus. 474.d.e
Helladius Episcopus Toletanus successor Aurasii, magister Eugenij. 342.b.e
Helpidius contra Phocam conspirans proditus occiditur. 210.e
Heraclius Prætor in Africa excitatur aduersus Phocam. 205.b.c
Heraclius ducit vxorem in Africa Eudociam filiam Rogati. 211.b
Heraclius acclamatus Imperator in Africa. Ibid.
Heraclius Imp. classe comparata Constantinopolim venit aduersus Phocam. 211.c
Heraclius recipit omnes exules a Phoca expulsos. 211.b
Heraclius vincit Phocam, quem & necauit. 211.c.d
Heraclius auctus filio. 217.e
Heraclij statura & effigies. 212.b
Heraclius barbam radit cum imperare cœpit. Ibid.
Heraclius coronatur Imp. a Patriarcha. 211.b
Heraclius creat filium suum Imperatorem. 119.c
Heraclius parare incipit expeditionem in Persas. 219.c.254.a
Heraclius nefarie ducit neptem suam in coniugem. 225.b.c
Heraclius destructionem Iudæorum meditatur. 239.e
Heraclius Astronomiæ studiosus, quid in Iudæos. 239.e. *Eos coegit baptizari.* Ibid.
Heraclius ad Dagobertum scribit aduersus Iudæos. ibid.
Heraclij sugillatur ignauia. 244.b
Heraclius legatos mittit ad Cosrhoem Regem Persarum. 249.e
Heraclij sanctio de numero clericorum. 251.b.c.d
Heraclius pacem componit cum Rege Auarum. 253.e.254.
Heraclius pro bello parando ab Ecclesiis mutuam pecuniam accipit. 254.b
Heraclius exercet milites ad prœlium. 257.b
Heraclij expeditio in Persas. 257.a.b.258.259
Heraclius in bellum proficiscens secum vexit Christi imaginem. 257.d. *Ad eam iuramentum factum.* 257.b
Heraclius in procinctu monet milites seruare iustitiam. 257.c
Heraclij verba ad Sergium Patriarcham. Ibid.
Heraclius fugat Persas Chalcedonem vsque. 257.e
Heraclij magna in Deo fiducia 258.b.c.d. *Religione vtitur magis, quam armis.* d.e.261.d.e
Heraclius longe imparibus copijs aggreditur Cosrhoem. 258.b. *Idem rursus patitur a Cosrhoe.* 261.c
Heraclius in Armenia vincit hostes. 259.a. *Persidem inuadit.* b. *Vincit Sarbarum Ducem.* b.c
Heraclius Byzantium sedit hiematurus. 259.b
Heraclius obuium hæreticum confutauit. 260.e.261.a
Heraclij secunda expeditio in Persas. 261.b.c
Heraclius interiorem Persidem inuadere tentat. 261.d.e.262.a
Heraclius concionem habet ad milites. 261.d.e
Heraclio Deus mirifice fauit. 262.a.b
Heraclij exercitus recreatur pluuia. 262.a.b
Heraclio vni datum penitus vincere Persas. 262.a
Heraclius comburit Ignis templum in Persida. 262.e
Heraclius fugat Cosrhoem. 262.b
Heraclius in ambiguis diuinum numen quomodo solitus consulere. 263.a.b
Heraclius captiuos Persas dimittit. 263.b
Heraclij exercitus in discrimen adductus. 263.d.e
Heraclius hiemat in Albania. 263.b
Heraclius hortatur milites timore consternatos. 263.d.e. 264.b.c
Heraclium reuertentem in Armeniam insequitur Persa 264.c.d
Heraclij noua victoria aduersus Persas. 264.a.b.c.d
Heraclius nocte irruit in Sarbaram Ducem Persarum & fugat eum. 264.d.e
Heraclius litteris suis consolatur Constantinopolitanos. 265.b
Heraclius iniit amicitiam cum Cyro Lazorum Episcopo. 265.a
Heraclius peruenit ad Euphratem. 265.c
Heraclium pugnantem admirati sunt hostes. 265.d.e
Heraclius subuenit exercitui periclitanti. 265.d
Heraclius compulsus cum gigante certare. 265.b.c.d
Heraclius hiemat apud Sebasteam. 265.d.e
Heraclius nititur Dei auxilio. 272.b
Heraclius victor contra Cosrhoem properat. 272.d
Heraclij exercitus deseritur a Turcis. Ibid.c
Heraclius aduersus Razatẽ pugnat ante aciem. 272.c.d
Heraclio auctæ vires per martyrium S. Anastasij. 285.b.c
Heraclius potitur diuitijs Cosrhois. 285.c.d
Heraclius fauet Syroi filio Cosrhois. 285.e
Heraclius rediit Constantinopolim. 287.d.e. 288.a.b. *Eius filiorum occursus.* 288.b
Heraclius pecuniam ab Ecclesiis acceptam restituere parat. 288.c
Heraclij triumphus de bello Persico. 277.c.278.a
Heraclij præclara merita. 287.e.288.a.b
Heraclij & eius filij numismata. 289.c.d.e
Heraclius pellit Nestorianos ab ecclesiis Catholicorum. 288.a
Heraclius duxit quatuor elephantes e Perside. 288.b
Heraclium victorem Reges legationibus frequentant, 292.d
Heraclius reportat humili habitu Crucem Christi Hierosolymam. 292.b
Heraclius suadet Iudeo prædiuiti fieri Christianũ. 291.e
Heraclij ruina vnde cœpta. 292.d.e
Heraclius visitans Syriam de fide disputat suo damno. 292.e.293.a
Heraclius consulit Sergium Patriarcham de dogmatibus. 292.e
Heraclius spe pacis decipitur ab hæreticis. 292.e.293.a
Heraclius declinans in hæresim pessundat Imperium. 293.c.d
Heraclius triplici vinculo hæreticorum captiuus ductus. 294.b
Heraclius captus ab hæreticis leuitatis arguitur. 294.b
Heraclius deceptus ab Athanasio Iacobita. 293.e.294.295.
Heraclius magno suo damno se immiscet disputationibus dogmatum. 294.a.b.295.d
Heraclius obuiam habuit Mahumetanum Principem & pseudoprophetam. 296.c
Heraclius sugillatur inertia dum non insurgit in Mahometanos statim, sed intentus totus fuit quæstionibus dogmatum. 299.b
Heraclius licet hæreticus perseuerat Catholico nomine. 301.b
Heraclius vrgetur a Sarracenis, & relicta Syria pergit Constantinapolim. 307.e.308.a

Hera-

Heraclius perinfensus Romanæ Eccleſiæ. 346.c
Heraclius formulgat nouam fidei expoſitionem hæreticam. 347.d.e.349.e.350.a. *Ecthesin eam nominauit. ibid.*
Heraclij expoſitio fidei reijcitur a Seuerino Papa. 348. b.c.d
Heraclius ruina factus Romani Imperij. 335.c.d
Heraclius recantans palinodiam in exemplum adducitur a S. Maximo, 468.e. 469.a
Heraclius de fidei expoſitione confuſus negauit eam eſſe ſuã. 356.b.c. *Eius pœnitentia imperfecta.* 356.e. 357.a
Heraclij Imp. obitus. 358.a.b
Heraclius iunior imperat. 500.a. *Eius natalis.* 217.e. *Idẽ filius ſpiritualis Ioannis Epiſcopi Alexandrini.* 219.c *Quando coronatus Imp. a patre puer. ibidem. Idem Conſtantinus dictus Conſul creatus & Cæſar.* 244.b
Heraclius frater Pogon. ab Imperio dimouetur. 556. d.e
Heraclius frater Abſimari Imp. copiis Præfectus. 627.c
Heracleonas imperat. 358. b
Herbipolenſis Eccleſia illuſtrata ſanguine martyrum. 596.e.597. a. b
Hermannus presbyter Scotus ad quem litteræ Apoſtolicæ ſedis. 349.a
Hermannus Epiſcopus Colonienſis. 630. e. *Scriptor vitæ S. Lamberti. ibid.e*
Herodianus prædicit Mauritio interitum. 159.d
Herũdo ſancta femina in montibus Prænestinis eremiticam uitam excoluit. 39.e
Heſychius Epiſcopus in Gallia Synodo Pictauienſi interfuit. 58.c.59.a
Heſychius Epiſcopus Hieroſolymorum moritur. 210.d
Hiems aſpera infeſta arboribus. 195.d
Hieroſolyma capta a Coſrhoe Rege Perſarum. 231 e. 232.a. *Deploratur Threnis Antiochi monachi.* d.e. 233.a. b
Hieroſolymitanis captiuis ſubuenit Ioannes Eleemoſynarius. 232.b. *Eius clades prænunciata.* 204.d
Hieroſolymæ reſtauratio facta a Modeſto. 244.b.c.d
Hieroſolyma capta a Sarracenis. 335.d.e. 336.a.b. 339.c.d
Hieroſolymitana Eccleſia inuaſa a Sergio hæretico vendicata a Theodoro Papa. 364.c.d
Hieroſolymorum Epiſcoporum poſt Sophronium ſucceſſio interrupta. 339.e
Hieronymus reuocatur ab interpretatione Ezechielis. 77.b.c
Hiberni Epiſcopi ſcribunt ad S. Gregorium. 33.d.e
Hiberni ſchiſmatici redeunt ad Eccleſiam. 34.b.c
Hiberni conſulunt S. Gregorium Papam. 34.c
Hiberni Catholico ritu celebrant Paſcha. 334.a
Hiberni grauia ab Anglis paſſi. 577.c.d
Hilarius Archipresbyter Rom. Eccleſiæ. 4.c. 349.a
Hilarius Carthularius miſſus in Africam eam curat Eccleſiam. 25.e.26.b.32.d. 156.e. 157.a
Hilarius ſubdiaconus ſubiectus verberibus damnatur exilio. 154.a.b
Hilda Abbatiſſa quid de Paſchate. 487.a
Hildæ Abbatiſſæ obitus. 543. a. *De eius anima viſio. ibid.*
Hyppolitus Notarius a S. Gregorio miſſus ad Theodolindam Reginam. 50.d
Hiſpania laborat peſte inguinaria. 12.d.e
Hiſpanæ Eccleſiæ felix ſtatus ſub Chindaſuindo Rege. 417.e
Hiſpaniæ Epiſcopi cupiunt Romano tantum ſubeſſe Pontifici. 562.a.b
Hiſpaniæ Epiſcopi a Benedicto Papa monentur. 578.d. 579. a.b. c
Hiſpaniæ Epiſcopi legationem mittunt ad Leonem Secundum Rom. Pont. 574. e.575.a
Hiſpani Epiſcopi cur ſe ignorare profitentur Quintam Synodum. 576.e
Hiſpaniæ Epiſcopatuum facta diſtinctio. 515.b.c
Hiſpaniæ Reges vnde ſint dicti Catholici. 346.d.e. 347.a
Hiſpaniæ a Iudæis preſſuram paſſæ. 619. d
Hiſpaniæ regnum cum defecit ab obedientia ſedis Apoſtolicæ penitus corruit. 642.a.b. 643.a. *Traditum Sarracenis.* 640.e. 641.a
Hiſpaniæ ciuitatum muros deſtruit Vuitiza Rex Longob. 641. b
Hiſpaniæ Regnum oblatum Eccleſiæ Romanæ. 642.a.b.c. *Ablatum a Vuitiza. ibid. Vendicatum a Gregorio Septimo.* 642.e.643.a.b
Hiſpaniæ Regnum ſicut inobedientia Romanæ Eccleſiæ perditum, ita obedientia reſtitutum. 643.d.e
Hiſpanias inuadunt Sarraceni, eisq. ſunt potiti. 671. b.c. 672.a.b
Hiſpania proditione Iuliani Comitis nudata armis. 672.a
Hiſpaniarum perditionis cauſa quæ verior extitit. 672.d. e
Hiſpalenſe ſiue Spalenſe Concilium. 252.e
Hiſtoria Gregorij Turonẽſis quouſque producta. 100.a.b
Hiſtoriæ ſcriptio poſtulat ſolitudinem. 53.c.d
Hiſtriæ ſchiſmatici. 52.c.d. *Reuocati ad Eccleſiam.* 126. c.d.e. 127.a
Hoamen Rex Sarracenorum. 373.d
Hollandiæ pars accipit Euangelium prædicatione S. Suuiberti. 626.d. 628.e
Homeliæ ab Antiocho monacho cur ſcriptæ. 235.b
Homeliæ in Euangelia quando a S. Gregorio habitæ. 38. d
Homeliæ per Notarium recitatæ. 38.e
Homeliæ S. Gregorij ſuper Ezechielem quando ſcriptæ, & quando intermiſſæ. 76.d.e. 77.a.b.c
Homur diſcipulus Mabometis. 297.c.d
Honoratus Epiſcopus Hiſpalenſis. 341.d
Honorius Papa creatus. 272.a
Honorius Papa commotus aduerſus Epiſcopus Ciſalpin. 279.b. *Eius ad ipſos epiſtola.* c
Honorius Papa laborat pro reſtituendo Adalualdo Rege. 279.a.b
Honorius Papa commouet Iſacium Exarchum aduerſus Tranſalpinos Epiſcopos. 279 a.b.c
Honorius Papa concedit priuilegium monaſterio Bobienſi. 281.e
Honorij Papæ laudes per ſcriptorem eius temporis 281.e
Honorius Papa deijcit Fortunatum Gradenſem Epiſcopum. 299. d
Honorij Papæ epiſtola ad Epiſcopos Venetiarum & Hiſtriæ. 299.d.e
Honorius Papa creat Primogenium Epiſcopum Gradenſem. 299.e
Honorius Papa ordinat Scotos Epiſcopos. 304.a.b
Honorij Papæ conſuetudo cum Sergio & communio incrimen deduci non poteſt. 313.a
Honorij Papæ arbitrio ſe ſubijcit Sergius. 315.e. 316.a
Honorius Papa non potuit improbare Sergij epiſtolam. 316.a.b
Honorius Papa inter Catholicos Pontifices adnumerandus. 316.c
Honorij epiſtola prior ad Sergium lapis offenſionis. 316. d.e. 317. 318.
Honorius quomodo aſſerat voluntatem vnam in Chriſto. 317.a.b. 322.d.e

Honorius cur ſilentium indixit de vna vel duabus voluntatibus in Chriſto. 318.a.b.c. 319. b.c. 320. a. b. 323. d.e. 326.a. 386.e. 387.a
Honorium damnantes in quo decepti ſint. 318.e. 319.a. b.c.d. e
Honorij Papæ atque Sophronij Epiſc. Hieroſ. eadem ſententia. 319.e. 320.a.b
Honorius magis excuſabilis quam Sophronius ſi communicauit cum Sergio. 319.e. 320.a.b
Honorius ſcribit ad Cyrum, & ei ſilentium imponit. 321.c.d
Honorij ad Sergium epiſtola poſterior. 321.e. 322.a
Honorij epiſtolis ad Sergium quæ obiecta. 322.d.e
Honorius defenditur a S. Maximo. 323. a. 368. d.e
Honorij Catholicæ fidei firmitas. 323.d.e
Honorius Orthodoxus a Synodis & Romanis Pontificibus comprobatur. 323.e. 324.a
Honorius inuidiam paſſus ob laudes ipſi a Monothelitis illatas. 324.d.e
Honorius Papa corrigit Scotos deuiantes. 329.d.e
Honorij Epiſtolæ percaræ Monothelitis. 324.d.e
Honorij nomen inuidioſe retentum in Diptychis a Monothelitis. 324.e. *Cur ita* 519.a.b.c.d
Honorius a Sophronio in honore habitus. 325.a
Honorius ab Agathone & Martino ſucceſſoribus cultus. 325.a
Honorij epiſtola ad Sergium probata Catholica a Ioanne Papa. 355.a.b
Honorium defendit Agatho Papa. 549.a.b.c. 550. 551.
Honorius manifeſtam calumniam paſſus. 548.a.b
Honorij dãnatio Actis Sextæ Synodi inſerta a Theodoro impoſtore. 537.e. 550.a. 551.a.b. 565.d.e. 566.
Honorij fides Catholica bene cognita a ſucceſſoribus. 533.c.d
Honorius in Sexta Synodo falſo accuſatus a Monothelitis. 547.e
Honorij epiſtolæ lectæ in Synodo. 548.d.e
Honorij innocentia fideſque Catholica, perſpicue demonſtrata atque plus ſatis probata. 550.d.e. 551. 552. 553.c.d. 554. 559.a.b. 568.b.c.d.e
Honorij Papæ opera propagatur Euangelium in Geuiſſis 337.e. 338. 339.
Honorij Papæ epiſtola ad Eduinum Regem Angl. 326. e. 327.
Honorij Papæ epiſtola ad Honorium epiſc. Dorouernenſem. 327.d
Honorius Papa pecuniã coegit in Patriarchium. 345.d
Honorij Papæ verſus in baſilica S. Agnetis. 344.c.d 345. *Eam eccleſiam reſtituit & ornauit.* 344.c. 345.
Honorij Papæ obitus, ordinationes, & reliquæ res geſtæ. in cultu Eccleſiarum. 344.b.c. 345.
Honorius Epiſcopus Dorouernenſis accipit pallium ab Honorio Papa. 326.e. 327.
Hormiſdæ Papæ qui tituli oblati. 90.b
Hormiſda Rex Perſarum pulſus a Sarracenis. 292.c.d
Hormiſda vltimus Rex Perſarum ſe abdicat. 353.b
Hormiſda Rex Perſarum occiſus. 40.e
Horta ciuitas a Longobardis capta. 76.c
Hortana Eccleſia Epiſcopo vacans. 72.e
Hoſpitalia ab Epiſcopis curanda. 170.a
Hoſtibus Eccleſiæ quando danda Eleemoſyna. 31.e
Hubertus Epiſcopus Leodienſis ſucceſſor S. Lamberti martyris Romanæ Eccleſiæ obſeruantiſſimus. 633.a.b. *Qui ſigillo munire voluit ſuam Eccleſiam. ibid.* b
Hugbaldus monachus ſcriptor. 305.e
Hugo Card. legatus in Hiſpanias a Gregorio Papa Septimo. 642.d.e
Humilis Epiſcopus Belitrenſis. 144.c
Humilitatem inſinuat & cuſtodit S. Gregorius. 114.e. 115.a.b
Humilitas cuſtodienda in operatione ſignorum. 147.e 148.a
Hunni qui adhuc Pagani. 597.e

I

Iacobus diaconus Paulini Epiſcopi in Anglia. 291.c *Iacobus diaconus Eboracenſis vir ſanctus.* 329.a
Ianuarius epiſc. Calaritanus reprehenditur a S. Gregorio quod non defendat pauperes. 138.d. *Et ob Barbaricinos non conuerſos.* 70. e. 71. a. *Item propter hoſpitalium neglectam curam.* 170. a. *Et ob iniuſte excommunicatum Iſidorum.* 36.b.c. *Et ob exaratam ſegetem & alia indigna Epiſcopo perpetrata.* 119.b.c
Ianuarij Epiſc. Malacitani cauſa Romam perlata. 169.d
Iarumannus Epiſcopus in Anglia. 490.e
Iconoclaſtæ ſuis ipſorum armis confoſſi a Latinis. 613.b.c
Idolorum deſtructa ara ab idolorum pontifice. 278.b.c
Idolorum templa non deſtruenda, ſed in diuinum cultum mutanda. 149.d.e
Idolorum templũ incenſum a Moroueo monacho. 280.d.e
Idolorum templa conuerſa in eccleſias per S. Suuibertum Epiſc. 624.c
Idololatria pullulat diuerſis in locis. 111.b
Idololatræ ruſtici, quam ſint paſſi diuinam vltionem. 280.e
Ieſdin Perſæ filij curant corpus S. Anaſtaſij martyris. 284.e. 285.a.b
Iffi Regis Eduini nepos filius Oſfridi baptizatur a S. Paulino. 290.c. 328.e
Ignatij martyris reliquiæ quando translatæ Romam. 343. e
Ignatij martyris ſignum in epiſtolis. 93.d
Ignis marinus inuentus quo naues Sarracenorum ſæpe combuſtæ. 510.b
Ignis templum in Perſide. 262.d. *Ab Heraclio Imp. combuſtum.* 262.e
Ildefenſus Abbas poſtea Epiſc. Toletanus. 441.c
Ildefonſus creatus Epiſc. Toletanus. 473.d. 474.c
Ildefonſo apparet S. Leocadia. 475.c.d *Ildefonſus veſte ſacra donatus a Dei genitrice Maria.* 475.a.b. 476.a.b
Ildefonſi Epiſcopi Toletani obitus, laudes, & ſcripta. 499.a.b.c.d
Ildericus tyrannus in Gallia Narbonenſi, auferens coronam S. Felicis martyris, & ſuo capiti imponens male periit. 512.b.c. *Eius nefanda ſcelera.* d.e
Imago agni Chriſtum repræſentantis a Græcis vetita, a Latinis retenta. 613. a.b.c.d. 614.a.b. *In cera & alijs exprimi ſolita.* e. 614.a
Imago Anaſtaſii martyris Cæſareæ poſita. 286.e. *Romam tranſlata.* 287.c
Imagines Apoſtolorum a Sergio Papa renouatæ. 639.c
Imagine Chriſti præuia Auguſtinus ingreditur in Angliam. 111.e
Imagines ſacræ Roma allatæ in Angliam. 647.d
Imagine Chriſti præuia Heraclius pugnat contra Phocam Imp. 211.c
Imagine Chriſti præuia Heraclius proficiſcitur ad bellum Perſicum. 257.b.c.d
Imagine Chriſti præuia victor ſemper extitit exercitus Romanorum. 260.e
Imago Chriſti ærea in porta Palatij Conſtantini. 159.e
Imago Gordiani patris S. Gregorij. 179.d.e

Imago Heraclij Imp. & filij. 289.c.d.e
Imagines Imperatorum deferri solitæ in prouincias. 162.e.
Imago Mariæ Virginis propulsatrix pestis Romæ. 6.c.d
Imago Mariæ Virginis allata ad Heraclium a Stephano Episc. 211.b
Imago Mariæ Virginis in classe Heraclij Imp. ibid.
Imago Mariæ Virg. cum Cruce allata in Synagogam. 118.a
Imago Synodorum Vniuersalium depicta Constantinopoli, abrasa a Philippico hæretico Imp. 663.c
Imago Synodorum Vniuersalium depicta Romæ in ecclesia S. Petri. 663.c
Imago S. Petri a Sergio Papa facta. 639.a
Imaginum sacrarum vsus ab exordio Ecclesiæ Anglicanæ. 674.a.b.c
Imagines in sacro linteo intexi solitæ. 524.a
Imagines Sanctorum erectæ super turres a Vuamba Rege Hisp. 513.d.e
Imagines Christi & Dei genitricis Mariæ salutat S. Maximus. 456.d.e
Imagines sacræ missæ ad Secundinum a S. Gregorio Papa. 130.b.c
Imaginum sacrarum cultus qualis esse debeat. 130.b.c.d. e.131.
Imagines Sanctorum in Ecclesia. 127.e
Imago S. Sebastiani in basilica S. Petri ad Vincula. 542.e
Imago S. Siluiæ matris S. Gregorij. 178.e.180.
Imago Theodori Siceotæ adhuc viuentis depicta. 207.b
Imerites & Erinus accusatores S. Martini Papæ. 429.b
Immunitas Ecclesiastica illæsa seruata ab Ariano Rege. 281.b.c
Immunitas Ecclesiastica violata a Phoca. 199.b
Imperium proficit & deficit pro ratione fidei Catholicæ custodiæ, vel læsæ. 293.c.d. 305.d.e. 409.b.434.
Imperium Orientale cur maioribus affectum cladibus. 305.d.434.b.c
Imperatorum non esse dare Episcopos ciuitatibus. 544.d
Imperatorum esse seruare Ecclesiam ab erroribus immunem. 535.d.e
Imperatores moneri debent a Rom. Pontifice. 533.d.e
Imperatorem esse etiam sacerdotem dicebant Monothelitæ hæretici. 466.c.d.e. Quos redarguit S. Maximus. ibid.d. 610.b.c.d
Imperatores hæretici defuncti, cur titulo pietatis nominati. 357.a
Imperatores Orientales desistunt confirmare electionem Romani Pont. 575.e
Imperatorum imaginum cultus. 162.e.163.a
Imperatorum non esse, sed sacerdotum de dogmatibus definire. 292.e.293.426.b.
Imperatores vnde sibi vsurparunt auctoritatem condendarum legum Ecclesiasticarum. 469.a.b
Imperatores venerentur non persequantur sacerdotes. 82.e.83.a
Imperatores curare debent concordiam sacerdotum. 80.d.e
Imperatores non pati libenter rigidos sacerdotes. 4.a
Imperatores subiecti sunt sacerdotibus. 466.e
Imperatorum Orient. consensus requirebatur pro confirmatione Romani Pontif. 2.e.3.a.b.c.4.a
Imperatores Orientis hostes Romanæ Ecclesiæ. 2.e.3.a.b.
Imperatores Orientales quibus sint vsi artibus, vt subijciant sibi Romanam Ecclesiam. 651.a. Studuerunt vt crearentur Orientales Romani Pontifices. ibid.b. Omnes eorum conatus eluſi. ibid.

Imperatores Orientales, qui prosecuti sunt honore Ecclesiam Romanam. 615.d
Imperatores indigni Imperio, qui persequuntur Rom. Ecclesiam. 3.a.b.c
Imperatores non sibi vsurpent quæ sunt sacerdotum. 610.b.c.d
Imperatores hæretici promouentur a dæmone. 669.e
Imperitia Ecclesiarum huius sæculi. 530.e. 531.c.d. 537.b
Impostura de Honorio Papa facta in Sexta Synodo. 550.a.b.c. 151.a.b. 554.a.b. 557.a.b. Vide Honorius.
Impostura de cæmeterio S. Gregorij Papæ. 189.b.c.d
Indeberga mater Gertrudis Ita dicta. 492.d.e
Indiæ Regis legatio ad Heraclium Imp. 292.d
Infantes baptizandi. 11.c.d
Inferni pœnæ offensæ monacho impœnitenti. 650.c.d
Ingenuinus Episcopus Sabionensis exilium passus a Longobardis Arianis. 347.c
Ingobergæ Reginæ pietas & obitus. 64.b
Inguinaria pestis Romæ. 5.a.b. In Italia vniuersa. 12.c. Et in Hispania & Gallia. 12.c.d.e
Iniuriarum remissio aditum ad gloriam parat. 128.a
Innocentius Consul interpres in causa S. Martini Papæ. 429.e
Innocentius Episcopus Emeritensis subscripsit Concilio Toletano sub Gundemaro Rege. 217.b
Innocentius Præfectus in Africa cupidus librorum S. Gregorij Papæ. 138.d.e
Inscriptio sepulchri Ceaduallæ Regis. 592.e.593.a
Inscriptio in Cruce posita donata a Cosrhoe S. Sergio martyri. 42.d.e.43.a
Inscriptio in ecclesia S. Ioannis Bapt. a Rege Recceſuinthone erecta. 481.e
Inscriptio in ecclesia S. Pancratij posita. 345.
Inscriptio in sepulchro S. Eugenij Episcopi Toletani. 474.a.b
Inscriptio in sepulchro posita SS. Kiliani, & sociorum martyrum. 596.e.597.a
Inscriptio sepulchri Reciuergæ Reginæ. 418.a.b
Inscriptio sepulchri S. Theodori Episcopi. 600.c
Inscriptio sepulchri Theodori. 252.b
Inscriptio Vuambæ Regis super mœnia Toletanæ ciuitatis 513.d.e
Inscriptio posita in sepulchro S. Vuilfridi. 658.d.e
Inscriptio ad sepulchrum S. Felicis Episc. Rauennatis posita. 664.a
Insignia clericorum Romanæ Ecclesiæ, quæ fuerint. 122.a.179.e
Insulani monachi relaxati occasione bellorum. 19.d
Intercessiones Sanctorum proficuæ. 669.e
Inuentio corporis S. Laurentij martyris. 73.e
Inuentarium de rebus Ecclesiasticis. 54.e
Ioannes Abbas Biclarensis historicus. 2.b
Ioannes Abbas indicat de tunica S. Ioannis reperta S. Gregorio. 39.c
Ioannes Abbas a S. Gregorio ad Theodolindam Reginam missus. 50.d
Ioannes Abbas Persa quomodo exceptus a S. Gregorio. 115.c.d
Ioannes Archicantor S. Petri interfuit Concilio Anglicano. 526.e.647.c
S. Ioannis Baptistæ capilli in Hispaniam missi. 134.b
S. Ioannis Baptistæ ecclesia in Modoetia a Theodolinda constructa. 243.d
S. Ioannis Bapt. ecclesia erecta a Recceſuintho Rege. 481.d
S. Ioannes Baptista electus patronus Gentis Longobardorum. 243.d.e.284.e
S. Ioannes Bapt. redarguit violatorem sepulchri Rotharis Regis Longobardorum. 446.e
S. Ioannis Bapt. ecclesia ad aquas Saluias. 668.a.b. De miraculis in ea. ibid.c.d.e.669.
Ioannes diaconus scriptor vitæ S. Gregorij quo tempore. 186.d
Ioannis Euang. tunica reperta & Romam missa. 38.c
Ioannis Damasceni assertio de liberata Traiani anima cuius ponderis. 185.d.e.186.a
Ioannis Damasceni parentes liberi permanserunt. 331.b.c
Ioannes diaconus Card. legatus ad Sextam Synodum ab Agathone Papa. 529.e
Ioannes Eleemosynarius Alexandrinus Episc. creatur. 212.c.d.e
Ioannes Eleemosynarius Alex. Episc. singulos pauperes describit & alit. 213.b.c
Ioannes Alex. Episc. extirpat Simoniam ab Ecclesia Alexand. 213.a.b. Aliæ res ab eo gestæ initio Episcopatus. 212.e.213.a.b. Hæreses euellit. ibid.e
Ioannes Alex. Episc. duobus diebus hebdomadis publice omnes audiebat. 213.d
Ioannes Alex. Episc. subuenit Hierosolymitanis a Cosrhoe captis. 232.b.c. Recipitque profugos Syros. ibid.
Ioannes Alex. Episc. respuit oblationem Simoniaci Episcopi. 240.c.d.e.241.a
Ioannes Alex. Episc. non vult dare pecunias Ecclesiæ ad bellum Persicum. 254.c.d
Ioannis Episc. Alexand. res gestæ cum Georgio Arsa. 325.c
Ioannis Episc. Alexand. res gestæ cum Niceta Patricio. 254.c.d. Eiusdem ad Nicetam epistola. 255.a.b
Ioannes Episc. Alexand. quam vindictam exercuit pro suo nepote contumelia affecto. 256.d.e
Ioannis Episc. Alex. testamentum. ibid.a.b.c
Ioannes Episc. Alex. moritur in Cypro. 255.e.256.a.b. Inter Sanctos relatus. ibid.c
Ioannes Aquileiensis Episc. creatus. 195.e. Idemq. schismaticus. 196.b.c. Eius epistola ad Agilulphum Regem Longob. 196.e.197
Ioannes Arelatensis Episc. 501.a
Ioannes Bergomensis Episc. interfuit Concilio Romano sub Agathone. 529.c
Ioannes Bergomensis Episc. conuertit Grimoaldum Regem ad fidem Catholicam. 485.a
Ioannes Bergomensis Episc. resistens Arianis martyrium est consecutus. 469.e.480.a
Ioannes Cæsaraugustanus Episc. 342.b.343.a
Ioannes Cypri Episc. extorris in Hellesponto ob Sarracenos. 600.e
Ioannis Cytri Episc. responsa edita. 26.d
Ioannes Consiliarius Romanæ Ecclesiæ. 4.b.c
Ioannes Constantinop. Episc. redarguitur a S. Gregorio ob iniquum iudicium monachorum Isaurorum. 49.a.b.c
Ioannis Constantinop. Episc. conatus pro vsurpando Primatu. 84.c.d.e
Ioannes Constantinop. Episc. Vniuersalis titulum vsurpat. 83.e.84.a.
Ioannes Constantinop. Episc. caput S. Pauli cupit transferri Constantinopolim. 84.d
Ioannes Constantinop. Episc. subditum se fatetur Romano Pontifici. 85.e
Ioannes Constantinop. Episc. dolis agit aduersus Gregorium. 86.d. Inuitus paret eidem. ibid.b.c
Ioannes Constantinop. Episc. corripitur a S. Gregorio ob titulum Vniuersalis vsurpatum. 87.a.b. 88.a
Ioannis Constantinop. Episc. superbia depressa. 89.d.
Ioannes Constantinop. Episc. falsam Ephesinam Synodum pro vera supponit. 90.e.91.a
Ioannes Const. Episc. Ieiunator dictus. 100.d.e
Ioannes Constantinop. Episc. moritur, & a Græcis pro Sancto cultus. 100.d.e. 101.a
Ioannes alius Constantinop. Episc. post Thomam. 476.e. An probatus Catholicus. 477.a.b
Ioannes Corinthi Episc. sub Gregorio. 48.b. 85.e.86.a
Ioannes Cretensis Episc. sub Gregorio. 48.b
Ioannes Defensor sequitur Constantinum Papam Constantinopolim. 658.a
Ioannes Eremita quid in visu vidit de anima Dagoberti Regis. 383.e
Ioannes Exarchus occisus. 241.b
Ioannes Exarchus Italiæ studet parti Paschalis Schismatici. 588.a.b
Ioannes in Gallia Episc. interfuit Concilio Rothomagensi 567.b
Ioannis Episc. Lappæ causa per appellationem delata ad Vitalianum Papam. 498.c.d.e
Ioannes Larissæus Episcopus sub Gregorio. 35.c.48.a
Ioan. Mariana Historicus laudatus. 590.b.c.d
Ioannes monachus S. Theodosij legatus a S. Martino Papa. 411.e
Ioannes Neapoli Præfectus arripit tyrannidem, & occiditur. 241.b.c.d
SS. Ioannis & Pauli martyrum reliquiæ delatæ in Gallias. 13.c
Ioannes Papa Quartus creatur. 348.d.e.349.a
Ioannes Papa Quartus transfert martyres e Dalmatia Romam. 358.d.e
Ioannes Papa Quartus collecta Synodo damnat Ecthesin Heraclij Imp. 354.b.c
Ioannes Papa Quartus redimit captiuos. 358.c.d
Ioannes Papa Quartus quid ad Scotos. 349.a.b.c
Ioannes Papa Quartus de Honorij Papæ epistola suspicionem purgat. 354.e.355.a
Ioannis Papæ Quarti constantia. 354.d
Ioannis Papæ Quarti obitus, & sepultura. 358.c.d
Ioannis Papæ Quarti oratorium in Laterano, 358.d.e 359.a
Ioannes Papa Quintus creatur. 580.b. Olim diaconus legatione functus Constantinopoli sub Agathone, 580.b
Ioannis Papæ Quinti obitus & res gestæ. 583.c.d
Ioannes Papa Sextus quando creatus. 640.a.b. Persecutionē passus ab Abſimaro Imp. 640.b. Defensus ab Italiæ militibus aduersus Exarchum. 640.b.c. Sedat milites contra Exarchum permotos. b. Redimit captiuos a Gisulpho Duce Beneuentano detentos. 644.c
Ioannes Papa Sextus moritur. 650.e. Res ab eo gestæ ordinatio, & sepultura. ibid.
Ioannes Papa Septimus creatur. 650.e. Accipit legationem a Iustiniano Imp. 651.c. Concilium Romæ cogit. c.d. Non approbat nec reprobat canones Sextæ Synodi. 651.d.e.652. Timiditatis arguitur. 651.d. Absoluit in Concilio Rom. S. Vuilfridum Episc. 652.c. Ioannis eiusdem obitus, res gestæ & sepultura. 655.d
Ioannes Papa Septimus noluit probare canones nomine Sextæ Synodi editos. 612.c.d
Ioannes Exconsul Patricius & Quæstor, ad quem S. Gregorius clauem cum reliquijs mittit. 17.c
Ioannes Patricius occidi iussus a Phoca. 202.a
Ioannes Patricius missus in Africam aduersus Sarracenos. 627.b.c
Ioannes Platyn Exarchus pecuniam exigit ab Ecclesia Romana. 588.a

Ioannes Thiladelphiæ Episcopus Vicarius Apostolicus in Oriente a S. Martino Papa creatus. 409.e
Ioannes Portuensis Episc. Legatus missus a Romano Pont. f. ad Sextam Synodum. 529.e
Ioannes Portuensis Episc. Constantinopolim ductus. 611.d
Ioannes Episc. Primæ Iustinianæ a S. Gregorio monetur. 72.c. De eodem. 48.b. 157.a
Ioannes Spatharius cognomento Strutus in Tiberium filium Iustiniani Imp. immissus. 662.b.c. Occidit ipsum. d
Ioannes Episc. Syracusanus. 76.b. Mittit pecuniam ad S. Gregorium pro redimendis captiuis. 102.b.c. Admonetur a S. Gregorio. 104.c.d
Ioannes Exarchus cognomento Rizocopus quæ nefanda in Romanam Ecclesiam commisit. 658. b. Obitus eius. ibidem.
Ioannes monachus astronomus & magus prædicit Imperium Philippico. 662.e. Cæcus effectus. 663.a. Bellum gerit aduersus Sextam Synodum. 662. e. 663. 664. Creatus Episcopus Constantinopolitanus eiecto Cyro. 664.c. 665.a
Ioannis presbyteri causa a Gregorio Papa cognita contra Orientale iudicium. 90.b.c.d
Ioannes Primicerius Rom. Ecclesiæ sub Gregorio. 4.c
Ioannis Primicerij Rom. Ecclesiæ constantia. 349.a.b
Ioannes Rauennas Episc. quæ ad Gregorium de fuga. 8.e
Ioannes Rauennas Episc. laborat aduersus schismaticos. 34.c.d. Acerrimus defensor Quintæ Synodi. 67. e. 68.a
Ioannes Rauen. Episc. sequester pacis cum Longobardis. 31.b.c.
Ioannes Rauennas Episc. arguitur a S. Gregorio de abusu pallij. 54. Et ob prauos mores. 72.b
Ioannis Rauennatis Episc. obitus. 95.b.c
Ioannes electus Rauennas Episc. reijcitur ob Psalmorum imperitiam. 95.d
Ioannes Rauennatis Eccles. subdiaconus. 158.b
Ioannes Regitanus Episc. legatus ad Sextam Synodum. 529.e
Ioannes Sacellarius Petri. 464.e
Ioannes Scyllacenus Episc. sub Gregorio Papa. 33.b
Ioannes scripta ad Honerium Papam mittit. 281.e
Iobinus Præfectus Illyrici. 18.e
Ionas Abbas accuratus scriptor rerum sui temporis. 279.c.d
Ionas scriptor rerum gestarum S. Columbani & Attalæ eius successoris. 243.b
Ionas monachus scriptor vitæ S. Vulfranni Episc. Senonensis. 636.b
Irenes vxor Domitij Patricij reddita fœcunda precibus Theodori. 207.c.d.e
Irenæi scripta quæsita & non inuenta. 146.b
Isacius Exarchus ab Honorio Papa excitatus aduersus schismaticos Transpadanos. 279.b.c
Isacius Exarchus aduersus Mauritium tyrannum mouetur. 361.d.e
Isacij Exarchi obitus & sepultura. 362.a.b.c
Isaurorum monachorum causa per appellationem cognita a S. Gregorio Papa. 49.a.b.c. 91.a.b
Isidorus appellat Romanum Pontificem 36.b
Isidorus creatus Episcopus Hispalensis præfuit Synodo Hispalensi. 252.e. 253.a
Isidorus interfuit Concilio Toletano quarto. 330.c
Isidorus sacros ritus & preces Ecclesiasticas in Hispania ad meliorem formam redegit. 330.c
Isidori obitus & vitæ tempus. 340.c.d. e. Eiusdem scripta. 340. e. 341.a
Istriæ Episcopi petunt iter tutum ad Vrbem. 91.e. 92.a
Istriæ Episcopi per Exarchum compulsi inhærere Gradensi Episcopo. 196.c.d. 197.a
Istriæ Episcopi reducti sub Gradensi Patriarcha. 196.e
Italia Arianorum peste inficitur per Longobardos. 12.b.c
Italia laborat peste inguinaria. 12.c.d
Italiæ status luctuosus sub Longobardis. 51.c. 97.a.b.c. 82.d.e. 647.e 648.a
Italiam inuadunt Sclaui siue Sclauini dicti. 135.d
Italia liberata ab Eleutherio Exarcho. 241.d
Italica Patricia femina insignis. 56.b.c
Itta religiosissima femina vxor Pipini Principis. 302.d
Iudæi ne cogantur inuiti ad fidem. 26.e. 27.a. 69.d.e. 117.e. 118.a. 169.b
Iudæi a Gallis coguntur ad fidem. 26.e. 27.a.b. 239.d.e
Iudæi in Hispania coguntur ad fidem. 239.c.d.e
Iudæorum ancillæ & serui confugientes ad Ecclesiam ne reddantur. 56.a
Iudæi ne ducant funera psallendo. 122.d
Iudæi quo præuio catechismo debeant baptizari. 117.d.e
Iudæi quæ a neophyto passi fuerint. 117.e. 118.a
Iudæi emunt Christianos captiuos in Palæstina & occidunt eos. 231.e. 232.a
Iudæis conuersis necessaria suppeditanda. 117.e
Iudæis ab Heraclio Imp. ad baptismum compulsi. 239.e
Iudæi in Christianos grassantur Antiochiæ. 209.e
Iudæi occidunt Anastasium Patriarcham Antiochenum 210.a
Iudæorum neophytorum iuramentum Regi præstitum. 441.a.b
Iudæi apostatæ quibus conditionibus recepti. 440.e
Iudæi vexant Hispanias. 586.b
Iudæi rebellant in Hispanijs aduersus Regem Egicanem. 619.d
Iudæi reducti in seruitutem in Hispania. 619.e. 620.a.b.
Iudæorum filij septennes a parentibus ablati. 620.b.c
Iudæi reuocati in Hispaniam per Vuitzam & aucti priuilegijs. 641.d
Iudicandum neminem de occultis. 128.a
Iudices cohibeant iram in iudicando. 140.b.c
Iudices mali magis quam Barbari obsunt. 80.e
Iudicium durum faciendum impœnitentibus. 649.e
Iudicij magni dies proxima semper credita. 148.d
Iudicij futuri & infernarum pœnarum testes non pauci. 627.a
Iudocus filius Regis Britanniæ. 442.b
Iustinianus Apostata fugillat Traianum. 183.c.d
Iulianus nimis incaute res Persarum tentauit. 262.a
Iulianus diaconus Toletanus scriptor rerum S. Ildefonsi. 475.a.b. 586.e
Iuliani martyris nomine signa edita. 99.d
Iulianus Pomerius longe diuersus a Toletano. 586.d.e
Iulianus Scribon dat pœnas. 136.b.c.d
Iulianus subdiaconus sequitur Constantinum Papam proficiscentem Constantinopolim. 658.a
Iulianus Toletanus Episc. natus ex Iudæis. 590.d.e
Iulianus Toletanus Episc. aduersus Iudæos laborat. 586.d
Iulianus Toletanus Episc. legatos Romam mittit. 590. e 591.a
Iulianus Tolet. Episcopus insultans Rom. Pontifici corripitur. 590.a.b.c
Iuliani Toletani Episc. obitus. 600.d
Iulianus tertius huius nominis Episcopus Toletanus exulat sub Vuitiza Rege impio. 641.d
Iulianus Comes Prouinciæ Tingitanæ proditor regni Hispanici. 671.e. 672.a. Fauet Sarracenis. 673.a

Iulien-

Iulienſis Patriarcha cur dictus Aquileienſis. 197.c
Iulius Epiſcopus Herbipolenſis. 597.b
Iuramentum ſupra corpus S. Petri. 168.a
Iuramentum ſuper corpus S. Apollinaris. 93.c
Iuramẽtum ab Egicane præſtitum Eruigio Regi. 589.b.c. 591.b.c
Iuramentum militibus præſtitũ ab Heraclio Imp. 257.b.
Iuramentum de non acceptando Epiſcopatum, Gregorius haud irritari uoluit. 172.e
Iuramentum Neophitorum Iudæorum. 441.a.b
Iuriſconſultorum hæreticorum ſoliditas. 200.b
Iuriſdictio Eccleſiaſtica proculcata tẽpore auctoris. 171.b
Iuſtinus Abbas monaſterij S. Anaſtaſij laudatus. 260.b.c Idem inſtitutor S. Anaſtaſij Perſæ. ibid.
Iuſtinianus Imperator inſequitur Manichæos. 578.b
Iuſtinianus Imp. oppreſſor Romanæ Eccleſiæ. 2.e. 3.a
Iuſtinianus filius Mauritij Imp. 158.e
Iuſtinianus iunior imperat. 577.e. 578.a
Iuſtinianus Imp. in hæreſim lapſus. 584.c.d
Iuſtinianus Imp ſcribit ad Cononem Papam. 584.b
Iuſtinianus Imp. inſequitur Sergium Papam. 611.b.c.d
Iuſtinianus Imperator legationem mittit ad Ioannem Papam pro confirmatione Canonum ſextæ Synodi. 612.b.c
Iuſtinianus Imp. dum perſequitur Sergium Romanum Pontificem, iuſte ipſe perſecutionem paſſus. 615. d. Odium incurrit ciuium ob ſæuitiam miniſtrorum. 617.c.d. Ob publica ædificia conſtruenda diruit templum Deiparæ. 617. d. Captus a Leontio truncatis naribus eijcitur in exilium Cherſonam. 618. e. 619. Cauſa malorum ipſius. ibid. Quum non ignorans ſepoſita corona pedes exoſculatur Rom. Pontificis. 619.a
Iuſtinianus naſo præciſus iterum imperat. 644.a.b. Caiani ope nititur. ibid.b. Item & Trebellij Regis Bulgarorum. ibid.b. Sororẽ Caiani accipit in uxorem. 644. b. Eius implacabile odium aduerſus inimicos ſuos. 644.b. 646.c.d. Eius legatio ad Ioannem Papam Septimum. 651. c. Iuſtinianus laborat apud Ioannem Septimum pro confirmatione Canonum Sextæ Synod. 651.d.e
Iuſtinianus Imp. præciſis naribus mittitur in exilium. 619.b.c.d. Quid in Sergium Papam. 617.b.c
Iuſtinianus Imp. proditionem parans aduerſus Eccleſiam, proditionẽ paſſus ipſe. 615.d. 617.e. 618.e. 619.a.b.c
Iuſtinianus Imp. ingratus in Bulgaros ab illis uincitur. 655.b. Accerſit Cõſtantinum Papam. 657.d.e. 658.a. Excepit eũ honorifice, proſtratus oſculatur pedes eius. 659.d. e. Accipit Euchariſtiam de manu Pontificis. e. Renouat Eccleſiæ priuilegia. ibid.e
Iuſtinianus ulciſcitur in Cherſonenſes. 660.b. 661.e. Eius claſſis naufragium. ibid.b.c. Sæuit in propinquos Bardanis. 662. a. b. Occiditur. 662.d. Caput eius delatum Romam. 662.d
Iuſtus cum ſocijs a S. Gregorio miſſus in Angliã. 147.c.d
Iuſtus creatus Epiſcopus in Anglia. 192.c.d
Iuſtus Epiſcopus præceſſor Honorij. 327.c
Iuſtus Roffenſis Epiſcopus. 228.d. Accipit pallium a Bonifacio Papa V. 250.c.d.e
Iuſtus Manichæus detegit Manichæos. 444. c.d
Iuſtus diaconus Toletanus ob ſuperbiam dat pœnas. 474.d.e
Iuſtus Epiſcopus Toletanus. 341.b. 342.d.e. Quæ paſſus a Gerontio presbytero. 474. e

K

Kilianus monachus Romam profectus pro licentia prædicandi Euangelium Gentibus. 585.b
Kilianus Apoſtolatus officium a Cononе Papa accepit. 584.e. 585. a
Kilianus Franconijs prædicat. 585.d
Kiliano oſtenſa viſio. 595.d
Kiliani & ſociorum martyrium. 595.a.b.c. Eorundem epitaphium ſepulchrale. 596.e. 597.a
Kiliani & ſociorum Acta illuſtrata a Nicolao Serario. 595.b. 596.d.e
Kiliani duo. 586.a.b

L

Laicos miniſtros Epiſcopus non habeat, ſed clericos. 252.e. 253.a
Laici vetiti ſeruire cubiculo Pontificis. 91.d
Laici ne clericos afflictarent S. Gregorius curauit. 17.e
Laici ne aſſumantur ad Epiſcopatum. 94.a
Laico habitu probandi antea, qui profiteri uolunt monachiſmum. 91.e
Laici Principes magno periculo ſe immiſcent ſacris dogmatibus diſquirendis. 292.e. 293.a
Lambertus Tungrenſis Epiſcopus martyrio coronatus. 630. e. Scriptæ res ab eo geſtæ a Stephano Epiſc. Leodienſi. 630. e. Arguit Pipinum ob pellicem. 631.a.b. Propinat Pipino & non pellici. 631.c.d
Lambertus Epiſcopus Traiectenſis ſucceſſor S. Theodardi. 478.c
Lamberti Epiſcopi Traiectenſis ſeceſſio. 580. c. Eius martyrium. 631. Pellices non admittit ad ſepulchrum ſuum. 632.b.c
Lamberti martyris translatio. 674.d
Lamentationes Antiochi de Hieroſolyma capta. 232.c.d.e. 233
Lãpades deferri ſolitæ in occurſum in ſignũ lætitiæ. 288.b
Landericus Epiſcopus Pariſienſis. 482.e
Landoaldus Archipresbyter miniſtrat S. Amandi in prædicatione. 481.b
Landolinus Epiſc. Cameracen. a S. Martino Papa munus prædicationis accepit. 418.d
Lantbertus filius Theodonis Principis trucidat S. Heimerammum Epiſc. 644.e. 645
Lapſi quo pacto reſtituendi in Eccleſiam. 410.e
Lateranenſe Concilium generale ſub Martino Papa. 390.c. 391. 392. 393. Vide Concilium.
Lateranenſe Epiſcopium deprædatum ab Iſacio. 345.d.e. 346.a
Latinæ linguæ cultus collapſus penitus. 57.c.d
Lauræ S. Sabæ monachi occiſi a Sarracenis. 236.b.c.d.e
Lauratæ imagines Imperatorum. 162.e
Laurentius Archidiaconus Romanæ Eccleſiæ depoſitus a S. Gregorio. 19.e. 20.a
Laurentius & Petrus ab Auguſtino Romã miſſi. 147.c
Laurentius Epiſcopus Doroucrnienſis ſucceſſor Auguſtini. 193. a. b. Propagator fidei in Anglia. ibid.b.c
Laurentius receſſurus ab Anglia uerbera patitur a ſancto Petro. 228.c.d
Laurentius Epiſcopus ſcribit ad Scotos de Paſchate. 193.e. 194
Laurentius Mediolanenſis Epiſcopus aſſertor damnationis Trium capitulorum. 51.e
Laurentij martyris corpus ſub Pelagio inuentum. 73.e
Laurentij martyris corpus effodientes pereunt. 73.d.e
Laurentij martyris reliquiæ miſſæ in Angliam et in Galliã a Vitaliano Papa. 13.c. 494.b. 496.e
Laurentij in Lucina eccleſia reſtaurata a Benedicto Papa. 579.e
Lauſtranus presbyter Scotus. 349.a
Lazi milites recuſant procedere cum Heraclio. 263.d.e. 264.a

Leander Episc. Hispalensis accipit a S. Gregorio pallium. 134.b.c. Nec non librum Curæ Pastoralis. 94.c
Leander Episc. Hispalensis consulit S. Gregorium. 27.b.c
Leander Episc. Hispalensis podagra laborat. 134.b.c
Lebuinus unus ex duodecim in Germaniam ad prædicandum missis. 599. d. Martyr prope Gandauum factus. 630.b
Legatio Agathonis Papæ ad Sextam Synodum. 529.e
Legatio S. Amandi ad S. Martinum Papam. 403.b.c
Legatio Anglicani Concilij Vuilfrido Episcopo credita ad Romanum Concilium. 527.c
Legatio Antiochi anachoretæ ad Mauritium Imperatorem. 113.b.c.d.e.114.a
Legatio a Cyriaco Episc. Constantinopolitano ad Sanctum Gregorium Papam. 101.a.b. Alia ab eodem. 106.c
Legatio a Clothario Rege ad S. Columbanũ. 230.e.231.a
Legatio a Conone Papa Constantinopolim missa præuaricata est. 584.c
Legatio Carthaginensis Episcopi ad S. Gregorium. 33.c.
Legatio a Constante Imper. ad S. Maximum exulem. 450.e.451.452
Legatio Constãtis Imp. ad Regem Sarracenorum. 498.a.b
Legatio Dagoberti Regis ad Heraclium Imperatorem. 292.d
Legatio Dagoberti Regis ad Sclauos. 357.c
Legatio Eduini Regis ad Honorium Papam. 326.d.e
Legatio a Conone Papa missa Constantinopolim coacta præuaricari. 615.a
Legatio Elborensis Episc. in Hispania missa a Gregorio Papa Septimo. 643.c
Legatio missa a Gregorio Secũdo Papa Constantinopolim aduersus Iconoclastas. 615.b
Legatio Francorum Regum ad S. Gregorium Papam. 167.e.168.a
Legatio a Gregorio Papa missa ad Theodolindam. 50.e
Legatio Heraclij Imp. ad Cosrhoem Regem. 249.e
Legationes ad Heraclium a diuersis Regibus missæ. 292.d.e
Legatio Hispanorum Episcoporum ad Leonem Secundum. 574.e.575.a
Legatio Indorum Regis ad Heraclium Imp. 292.d
Legatio a Iuliano Episc. Toletano missa Romam. 590.e. 591.a
Legatio a Iustiniano Imper. ad Ioannem Papam Septimum. 612.b.c
Legatio a Iusto Episcopo Angl. ad Honorium Papam. 328.e
Legatio Martini Papæ ad Regem Francorum. 390.d.e
Legatio Mauritij Imp. ad Caianum Regem Auarum. 137.b
Legatio a Numidiæ Episcopis ad S. Gregorium. 32.b
Legatio ab Osuui Angliæ Rege ad Vitalianum Papam. 493.a
Legatio a Rauennate Episcopo. 392.d.e
Legatio Reccaredi Regis ad S. Gregorium Papam. 133.e
Legatio a Romano Concilio ad Sextam Synodum. 529.e
Legatio a Romana Ecclesia falso asserta a Græcis. 605.b.e
Legatio a Saxonum Rege ad Clotharium Regem. 231.b
Legatio a Saporio tyranno ad Regem Sarracenorum. 498.a
Legatio a Scotis missa ad Seuerinum Papam. 348.e
Legatio a Sophronio Episc. Hierosol. 312.c.d.320.d.e
Legatio Taionis Episcopi Romam. 416.d.e.
Legatio Hugonis Card. ad Hispaniam missa a S. Gregorio Papa Septimo. 642.c.d.e.643.a
Legatio Iustiniani Imp. ad Ioannẽ Papam Septimũ. 651.c
Legatio Victoris Episcopi Carthag. ad Theodorum Papam. 377.e.378.a
Legati Apostolicæ sedis quæ passi sint Constantinopoli. 615.b
Legati Apostolicæ sedis haud adeo docti esse excusantur. 530.e.531.a. Quid eis ab Agathone præceptũ. 531.d. 537.e.550.d
Legati Apost. sedis quo honore excepti Constantinopoli. 538.e
Legati Cyriaci admoniti a S. Gregorio. 101.d
Legati a Constante Imp. ad S. Maximum quid cum eo. 450.e.451.452.453.usq. ad 458
Legati ab Heraclio Imp. ad colligendam pecuniam. 254.b.c.
Legati a Ioanne Eleemosynario missi ad redimendos captiuos. 232.b
Legati Saxonum in discrimen positi liberantur opera Sancti Faronis. 231.b.c
Legati qui a Sophronio Episc. Hierosolymit. missi. 312.c.d.
Legati qui missi a Victore Episcopo Carthag. ad Theodorum Papam. 377.e
Legati a Conone Papa missi Constantinopolim præuaricati sunt. 615.b
Legati missi a Gregorio Papa Secundo missi Constantinopolim ab Imp. in exilium missi. 615.b
Lena Ancyrana missa a Bonifacio Papa ad Regem Eduinum. 270.c
Leocadia martyr apparet S. Ildefonso. 475.c.d
Leocadiæ martyris ecclesia fundata a Sisebuto Rege. 253.e
Leodegarius Præfectus domus Regiæ. 502.a. Patitur persecutores, & efficitur martyr. 580.e.581.a.b. Signum super caput eius. 582.d.e.583.a
Leodiensis Ecclesia peculiaris filia Ecclesiæ Romanæ. 633.b
Leo Catanensis Episcopus a S. Gregorio reprehensus Romam uocatus. 36.e.138.c
Leo Magnus gratias agit per uisum Sancto Eulogio. 208.b
Leo Magnus Concilij Chalcedonensis tantummodo probauit Decretum fidei. 68.d.e.69.a
Leo Magnus miraculo sanat incredulos. 74.a
Leo Magnus de manuum impositione iudicio obnoxius. 93.e
Leo Magnus usus titulo Vniuersalis. 89.e.90.a
Leo Magnus restitit Anatolio Episc. Constantinop. 84.c
Leonis Magni Epistola defensa ab Eulogio. 208.b.c
Leo Papa Secundus creatur. 568.a
Leonis Papæ Secundi Epistola ad Constantinum Pogonatum ficta conuincitur. 571.c.d. Sic & aliæ eius Epistolæ 568.e.569.a.570.571.
Leonis Papæ Secundi epistola ad Hispanos ficta. 572.d.e. Item epistola ad Quiricum Toletanum Episc. d. e. Item ea ad Simplicium Comitem data. 573.b.c. Item ea ad Eruigium Regem data. 573.d.e
Leo Papa Secundus mittit Acta Sextæ Synodi in Hispanias. 574.c.d
Leo Papa prohibuit commemorationem agi Mauri Episc. Rauennatis schismatici. 575.c
Leonis Papæ Secundi obitus & sepultura. 575.b.c
Leontia Augusta coronatur. 160.d.e
Leontia Augusta uxor Phocæ. 158.e
Leontia Augusta accipit litteras a S. Gregorio Papa. 165.a
Leontius ex Præfecto hæreticus, tyrannus inuadit Imperium. expulso Iustiniano. 618. e. 619. a Ejicitur ab Abstmaro. 627.b.c.d. Atq. præciso naso monasterium detruditur. ibid. Quibus pœnis affectus a Iustiniano Imp. 646.c.d
Leontius diaconus Ecclesiæ Hierosoly. 312.c
Leontius Episc. Constantiæ Cypri scripsit Historias post Euagrium. 76.a.212.c.254.c.255.c
Leontius monachus monasterij S. Theodosij. 411.e
Leontius contra Narsetem missus. 194.e
Leontius Exconsul mittit ad S. Gregorium munuscula. 119.d. Missus in Italiam ab Imp. 139.d
Leontius Exconsul scuitin Libertinum uirum clarissimũ. 139.d.e. Corrigit eum S. Gregorius. 140.a.b.c
Leontius Prætor missus in Armeniam a Iustiniano Imp. recuperat prouinciam ablatam a Sarracenis. 578.a
S. Leonis Papæ corpus a Sergio Papa eleuatum & honorificentius conditum. 639.b
Leprosi formam Christus accipit. 39.b.c
Lethe ita uocatus carcer Persarum. 238.e
Leubouera Abbatissa monasterij Pictauiensis S. Radegundis. 57.e.58.a.59.d.e.60
Leudesius Maiordomus Childerici Regis. 502.a
Leuparius Episcopus Turonensis excepit mensa S. Columbanum. 223.a
Leges Edilberthi Regis Franc. 227.b.c
Lex Heraclij de numero clericorum. 251.c.d.e
Lex Mauritij de militibus inique lata. 45.c.d
Lex Mauritij ne miles possit ingredi monasterium. 42.a
Lex Mauritij aduersus Donatistas. 105.b
Lex Sisebuti Regis de Iudæis ad fidem conuertendis. 239.c.d.
Legis Ecclesiasticæ sanciendæ rationem quomodo sibi uindicauerunt Imperatores. 469.a.b
Libellus affixus contra Castorium Responsalem. 101.e
Libellus confici solitus de miraculis sanctorum per Notarios Ecclesiæ. 668.a
Libyam Cosrhoes inuadit. 240.b
Librum de cælo lapsum finxit Mahometus. 296.b
Liber qui inscribitur Ordo Romanus a Gelasio Papa scriptus. 613.e
Liber uitæ in Ecclesia asseruari solitus quis. 365.e
Libri Moralium S. Gregorij missi ad S. Leandrum. 29.b. Qui desiderabantur inuenti Romæ. 417.a.b.c
Libros scriptos aduersus hæreticos probat Romana Ecclesia. 137.c.d
Liberatus diaconus Calaritanus cohibetur a S. Gregorio. 22.c
Libertinus Expræfectus quæ passus a Leontio. 139.e
Ligna pro basilicis Apostolorum ex Calabria allata Romam. 157.e.639.c
Lilia genus lampadum in ecclesia. 22.c
Lilius familiaris Phocæ Imp. occisor Mauritij Imp. 166.e
Lilla fidelis minister sua morte Regem Eduinum liberat. 275.c
Limina Apostolorum frequentata a Regibus. 592.c.d.e. 594.e.595.a. Ea exosculantur peregrini. 303.e
Lindocolini populi in Anglia ad fidem conuersi. 291.b
Lineatores qui fuerint. 201.d
Linguæ Latinæ & Græce cultus deperditus. 57.c.d
Linguæ quatuor in Britannia. 334.e
Linteum cum sacris imaginibus a Dei genitrice contextum. 524.a
Liparitana Ecclesia uacans pastore. 37.c
Lirinense, siue Lerinense monasterium per Bonum Abbatem restitutum. 154.b
Litaniæ ab Honorio Papa institutæ. 344.e
Litania Maior a S. Gregorio indicta. 6.e
Litania septiformis qualis fuerit. 5.d.e.6.a.b
Litaniæ institutæ a Sergio Papa in Purificatione S. Mariæ. 638.e
Litaniæ indicendæ tempore belli. 151.d.e
Litteræ tam Græcæ quam Latinæ collapsæ. 57.c.d
Liuinus Flandrorum Episcopus sanctus. 305.b
Liuba Rex Hispaniæ post Reccaredum. 215.c
Lixica Episc. Toletanus successor Vrbani. 476.d
Londoniensis Ecclesia in Anglia nulli subiecta. 150.d.e
Londoniense Concilium an reuera sit habitum. 673.e. 674.a
Longinus Strator Imp. Mauritij. 45.c
Longobardi Vrbem vexant. 2.d.3.a.76.c.77.e.79.a.b. 102.a.b.164.c
Longobardi Ariani. 12.b
Longobardi vexati a Francis. 13.d.e
Longobardorum in Italia Regnum quantum. 29.c
Longobardi conuersi ad fidem Catholicam per Theodolindam. 29.c.d
Longobardi uetiti a S. Petro Vrbem capere. 81.d.e
Longobardi clementia S. Gregorij seruati in uita. 93.a.b
Longobardi Gentiles immolabant caput capræ. 111.b
Longobardi pacem Romanis concedunt ad breue tempus. 116.a
Longobardi soliti impugnare Ecclesiam Gradensem. 300.a.b
Longobardi sub protectione Sancti Ioannis Baptistæ. 484.e
Longobardorum Rex quando eligendus ab Episcopo Mediolanensi. 138.a.b
Longobardos quanto tempore passa est Roma. 164.c
Longobardi rursum turbant Italiam. 167.c. 647.e. 648.a
Longobardorum ciuile bellum in Italia. 647.e. 648.a.
Lotherus Rex Cantuariorum. 518.d
S. Luciæ ecclesia in Vrbe ab Honorio erecta. 345.b
Luciferi stellæ cultor Mahometus & Sarraceni. 297.a.b
Luceoli ciuitas a Longobardis capta. 76.c
Ludere tabulis indecorum religiosis. 61.d
Luidhardus Episc. comes Berthæ Reginæ. 111.e
Luitbertus filius Cuniperti Rex Longob. pupillus. 647.a. E Regno sublatus. 647.e.648.a
Liudprandus Rex Longobard. Pipinum oblatum a patre recepit in filium. 577.a.b. Regnat post Ansprandum. 666.c.d. Confirmat donationem Alpium Cottiarum factam Romanæ Ecclesiæ. ibid.d
Luminaria in Ecclesia frequentia. 175.e.176.a.b
Luminaria diuinitus accensa. 30.b.c
Lunæ cultores Mahometani. 297.a.b
Luna profuit Romano exercitui. 259.a.262.b
Lupi insurgunt in Schismaticos. 248.e
Lupus Dux Foroiulienses Grados deprædatus. 300.a. 481.c. Occiditur a Barbaris. 485.d.e
Lupus Episcop. Senonensis non uult occurrere ministro Clotharij Regis. 301.d.e
Lupus Episc. Senonensis mittitur in exilium. 301.d.e. Reuocatur ab exilio. 301.e
Lupus Episc. Senonensis fugat exercitum Clotharij. 242.e
Luxouiense Cœnobium erectum a Sancto Columbano. 219.e
ex Luxouiensi Cœnobio progressi multi Episcopi. 243.b
Luxuria inquinatus non amplius ad altare accedat. 715.c

M

Macarius Episc. Antiochen. impugnat fidem Catholicam. 519.a.b
Macarij Episc. Antioch. causa cognita. 540.e. Eius impostura detecta a Patribus. 542.b.c
Macarius Episc. Antioch. in Concilio pallio nudatur. 546.d.e. Sententia in eum lata. 547.a
Macarius Episc. Antiochen. missus Romam retruditur in monasterium. 568.e
Macarius damnare hæresim noluit, vt restitueretur. 579.d.e
Macco Comes. 60.e
Macedonius intrusus Episc. Antiochenus. 409.e Eius causam iudicat Martinus Papa. 411.d
Macrobius Scribo a Phoca Imp. sagittari iussus. 210.b.c
Madegisilus Abbas aduersatur S. Lupo. 301.e
Mafors quid significet. 61.e.62.a
Magi Persarum redarguuntur a S. Anastasio. 273.c
Magistri militum laborant pro conuersione Schismaticorum. 126.e.127.a
Magistratus in Oriente venales. 194.c. d
Magundat vocatus S. Anastasius ante baptismum. 238.b
Mahometanæ sectæ mala antea prænunciata. 204.d.e
Mahometus præcursor Antichristi. 295.e. Typum gerit Antichristi. 420.e.421.a
Mahometus creditur a suis propheta. 296.a. Eius origo. b.c. Fingit de cælo accepisse librum. ibid.c.d
Mahometus occurrit Heraclio Imp.e Persidе redeunti. 296.c.d
Mahometus armorum potentia propagat Imperium. 297.d.e
Mahometis secta nefanda. 296.c.d.e. 297.a.b. 298.a.b
Mahometis obitus. 295.e.296.a
Mahometis sepulchri impostura. 297.c.d.e
Mahuuias Rex Sarracenorum capit Rhodum. 442.c
Mahuuias superat Constantem Imp. nauali prælio. 446.b.c
Mahuuias aduersus Romanos erigitur. 479.b.c
Mahuuias moritur. 523.e.
Mala uentura a S. Gregorio prædicta. 167.b
Malchus Episcopus in Dalmatia. 17.e. In carcere falso assertus necatus. 93.a
Malefici puniti a Mauritio Imp. 66. d. Eos insecutus S. Gregorius Papa. 174.b
Mallones dicti cirri capillorũ mitti soliti in signum adoptionis. 577.a
Mancipia Christiana Iudæis vendita vendicentur in libertatem. 55.e
Manichæorum hæresis in Armenia reuiuiscit. 442.d.e 443.444.c.d
Manichæi iussi comburi. 578.b
Manichæi abundant in Africa. 627.d.e
Mansuetus Episc. Mediolanensis interfuit Concilio Romano sub Agathone Papa. 529.b
Mansuetus Episc. Mediolanen. suis scriptis monet Imperatorem. 525.a
Mansur cognomentum familiæ Damascenæ. 601.c.d
Manuel Augustalis. 331.d
Mantuanum Concilium sub Eugenio Papa. 196.a
Mappulis vti solitos tãtum clericos Rom. Ecclesiæ. 122.a
Mardesan filius Cosrhois minor natu. 285.e
Marchionis nomen incognitum tempore S. Gregorij Papæ. 97.a
Marci sedes Eccles. Aquileiẽsis trãslata Gradus. 196.c.d
Marci corpus quãdo trãslatũ Venetias ex Aegypto. 344.a Eius ecclesia Romæ aucta coopertorio per Ioannem Papam Sextum. 650.e
Marci & Marcelliani martyrum reliquiæ missæ Rauennam. 95.b.c. Eorundem cœmeterium. 655.d
Marcellinus unus ex duodecim in Germaniã missis. 599.d
Marcellinus comes S. Suuiberti in prædicatione. 621.d.e. 622.a.b
Marcellinus presbyter & prædicator Euangelij in Germania et scriptor rerũ S. Suuiberti, quid de se ipso. 630.c
Maria Virgo inuocata ab auctore. 1.d
Maria Virgo liberat Constantinopolim ab obsidione. 267.e.268.a. Iterum. 510.a
Maria Virgo apparet S. Ildefonso. 476.a.b
Mariæ Virgini dicatum Pantheon a Bonifacio Papa. 201.b. A Benedicto Papa ornatur. 580.a
Mariæ Virginis imagine delata solemni ritu fugata pestis. 6. c. d
Mariæ Virginis in Via lata ecclesia dicata a Sergio Papa. 639.e
Mariæ Virginis antiqua basilica Romæ quæ fuerit appellata. 655.d
Mariæ Virg. imago delata in classe ab Heracl. Imp. 211.c
Mariæ Virginis imago ab Episc. Cyzici delata ad Heraclium Imp. 211.b.c
Mariæ Virginis veli particula donata a Thoma Episc. Constantinop. S. Theodoro Siceotæ. 203.d.e
Mariæ Virg. ope vincitur Persa. 267.b.272.b.c.d
Mariæ Virgini dicata basilica Ticinensis. 602.a
Mariæ Virginis basilica Constantinopoli destructa ob publica ædificia. 617.d
Mariæ Virg. ecclesia ex templo idolorum facta. 624.d
Mariæ Virg. intercessione S. Vuilfridus sanatur. 653.a
Mariæ Virg. oratorium in ecclesia S. Petri a Ioanne Papa Septimo factum. 655.e
Marinianus electus Episc. Rauẽnæ. 95.d.e. Laudatus antea, reprehẽditur a S. Gregorio. 138.b.c..152.b.c. Laborat sputo sanguinis. 152.c.d.e. Epitaphiũ. 152.e.153.a
Marinus amicus S. Maximi ab ipso laudatus. 372. d. e. 373.a.b
Marinus primus Episc. Ferrariensis. 503.a
Marinus Scribo minister Isacij Exarchi. 362.a
Martina Augusta coronata a Sergio Patriarcha. 225.b.c
Martina Aug. veneno necat Constantinum Imp. 358. b. Dat pœnas scelerum. ibid. c.
S. Martini Episc. Turon. vetus ecclesia in Anglia. 112.d. Eius ecclesia dedicata a SS. Vuillebrordo & Suuiberto Episcopis. 628.d
S. Martinus Papa creatur. 390.b.c. Synodum statim indicit contra Monothelitas. ibid. b.c.
Martinus Papa laudat fidem Catholicam prædecessorum omnium. 324.c.d
Martinus Papa tentatur ab Imp. de confirmatione Typi. 390.d
Martinus Papa Legatos mittit ad Regẽ Frãcorũ. 390.e
Martini Papæ ad Synodum oratio. 392.b.c
Martinus Papa quid de ecclesijs Sardiniæ. 583.d
Martini Papæ epistola ex Concilio Romano. 398. b.c. 399. 340. 341. 342
Martini Papæ epistola ad S. Amandum. 403.d.e. 404.a
Martini Papæ mira constantia pro fide Catholica. 405.c
Martinus Papa tẽtatus occidi diuinitus ereptus de manu Spatharij. 406.c.d
Martini epistola ad Constantem Imp. 406.e.407.a
Martinus Papa scribit ad Africanos Episcopos. 409.c
Martinus Papa scribit ad Ioannem Episcopum Philadelphiæ, quem creat Vicarium in Oriente. 409.e
Martinus subuenit Ecclesijs Syriæ ab hæreticis occupatis. 410.b

Martinus

Martinus Papa de lapsis restituendis quid decernat. 410.e
Martini Papæ sæpe laudata virtus. 412.a.b. 416.a.b
Martinus Papa scribit ad Theodorum Episcopum. 412.c.d. 419.e. 420.a
Martinus Papa deponit Paulum Episc. Thessalonicensem 413.c.d. e
Martinus Papa scribit ad diuersos Orientis Episcopos. 413.a.b
Martinus scribit ad Thessalonicenses de damnatione Pauli eorum Episcopi. 415.d.e
Martinum Papã conuenit Taio Episc. Cæsaraugustanus pro libris Moralium S. Gregorij. 416.e. 417.a
Martinus Papa S. Amando munus prædicationis impertit. 418.d
Martinus Papa Folliano munus prædicationis impertit. 418.e.419.a
Martinus Papa Landolino munus prædicationis impertit. 418.d
Martinus Papa a Theodoro Calliopa Exarcho abstrahitur a sede. 418. c. Quo tempore accidit. 419. a.b. 421.b.c.d
Martinus Papa quibus accusationibus impetitus. 419. d. e. 420. b. c. d. Eius excubiæ in Ecclesia. 421. e. 422.a
Martinus Papa dat se persecutoribus & abducitur ab Vrbe ad Portum Romanum. 422. a.b.c 423.a.b
Martinus Papa nauigio impositus ducitur Constantinopolim. 422.c.d. Quæ contigerunt in via. 422.e
Martinus Papa perducitur in Naxum insulam. 422.d. 423.c
Martinus Papa ductus Constantinopolim quæ passus ibi. 427.e.428.a.b. 429.430.
Martinus Papa scribit e carcere ad Eliterum de rebus suis. 428.d.e.429.
Martinus Papa subijcitur quæstionibus. 428.d.e. 429.
Martinus Papa prohibet periurantes a iuramento. 429.a.b
Martinus Papa sistitur publico iudicio. 430.a.b.c
Martinus Papa exuitur insignibus Pontificijs & derisus exponitur. 430.c.d.e
Martini Papæ constantia hostibus admiranda. 432.a.b
Martinus Papa damnatus in exilium consolatur suos. 432.b.c.d. Chersonam ducitur. 433.c.d
Martini Papæ gloria ex martyrio. 432.e.433.a
Martinus Papa scribit ad suos de his quæ passus est exul. 435.c.d.e.436.a.b. c
Martino Papa exuli adhuc viuenti quemodo successor datus. 436.d.e
Martinus Papa in exilio extrema consumitur inedia. 436.b. c
Martinus Papa decoratus corona martyrij moritur. 444.e.445.a.b.c
Martinus Papa miraculis post obitum illustratus. 445. a.b.c.446.a
Martinus Papa defensus a S. Maximo contra hæreticos. 479.a
Martyres assistunt S. Aredio morienti. 99.e
Martyres septuaginta cum Anastasio Persa. 284.c.d
Martyres haberi milites in bello cæsos Phocas optauit. 211.e.212.a
Martyrum reliquias colit Guntheramnus Rex. 122.e. 124.a
Martyrum reliquiæ a Martino Papa S. Amando missæ. 405.a
Martyrum corpora e cœmeterijs translata in Pantheon. 201.c
Martyrum reliquijs offerebantur balsama & aliæ odorum species. 130.c
Martyrum cultus etiam apud infideles. 44.b
Martyrium S. Anastasij & sociorum. 284.d.e
Martyrium sancti Eimerammi Episcopi Ratisponensis. 644.d.e. 645.a.b
Martyrium S. Kiliani & sociorum. 595.a.b
Martyrium S. Leodegarij. 582.e.583.a
Martyrium S. Maximi Abbatis & sociorum. 464. b. 465.466.
Martyrium Palæstinorum monachorum a Sarracenis occisorum. 235.e.236.a.b.c
Martyrius monachus sanctus leprosi forma Christum excepit. 335.c
Martyrologium Romanæ Ecclesiæ. 115.e
Martyropolis ciuitas expugnata. 30.e
Masilienſe monasterium munitum priuilegio S. Gregorij. 105.e
Masilienses peste infecti. 12.e
Mastalonus vir illustris sub Mauritio. 126.d
Mathildis de anima Traiani reuelatio cuius ponderis. 183.e.184.187.e.188.a
Matrimonium quo gradu concessum Anglis. 172.e. 173.a.174.a
Matrimonium Heraclij cum nepte detestabile habitum. 225.b.c
Matisconense Concilium sub Clothario. 246.a.b. 247.a
Maulanes Episc. Palentinus. 343.c
Maurentius Episcopus in Africa. 117.d
Maurentius Magister militum sub Mauritio Imperatore. 158.a
Maurentius Chartularius. 8.b
Maurus Abbas sub Gregorio Papa S. Pancratij Romæ. 73.b
Mauri Abbatis vita scripta a Fausto et oblata Bonifacio Papæ. 201.a
Maurus Episcopus Cæsenas legatus a Mauro Episcopo Rauennate sanctitate clarus. 392.d.e
Maurus Episc. Rauennas aduersus Vitalianum contumelioſus Episcopatu priuatus. 503.a.b. Eius anniuersaria memoria uetita. 575.c.d
Mauri martyris reliquiæ ex Dalmatia Romam translatæ 358.c.d.e.359.
Maurus loco Mauritij positum. 159.d
Mauritanum Concilium aduersus Monothelitas. 374.a
Maurius Chartularius inuadit Episcopium Lateranense. 345.d.e
Mauritius Chartularius euadens tyrannus male periit. 361.d. e
Maurition Dux Longobardorũ. 76.d. Ad Romanos transfuga perit. ibid.
Mauritius quibus saltibus peruenit ad Imperium. 45.c
Mauritij Imp. annorum ratio. 2.b
Mauritius Imp. quid in confirmatione electionis S. Gregorij Papæ 4.a
Mauritius Imp. edictis vrget schismaticos. 12.a
Mauritius Imp. deficit Francis. 13.d
Mauritius Imp. pugnat contra Auares. 15.c.64.c
Mauritius Imp. bellum gerit aduersus Persas. 15.c. Vincit eos. 30.e
Mauritius extorres Episcopos nutriri iubet. 18.e
Mauritius creat Theodosium filium Imp. 28.c
Mauritius fauit Cosrhoi Regi Persarum. 42.c.d.e. Restituit eum in Regnum. 40.d.e.42.b.c
Mauritij iniqua lex ne milites monasterium ingrediantur. 42.a

Mauritius insequitur maleficos. 66.d
Mauritius scrutatur de miraculo fluẽtis vnguenti de corpore S. Euphemiæ. 66.e.67.a
Mauritius derudet S. Gregorium simplicem nominans. 82.e.83.a
Mauritij Imp. peccata quæ. 80.d.e. *Dat pœnas ob irrisum a se S. Gregorium.* 83.c
Mauritius sequester pacis inter Ioannem & Gregorium. 86.d.e
Mauritius intrudit Maximum in Ecclesiã Salonitanam. 92.a.b.
Mauritius coluit Ioannem Episc. Constantinopolitanum defunctum. 100.e
Mauritius sancit leges aduersus Donatistas. 105.a.b
Mauritius filios suos pie educandos curauit. 109.b
Mauritius Imp. vincit Sclauos. 116.e
Mauritij lex de schismaticis non cogendis ad vnitatem perperam lata. 117.b
Mauritij Imp. filius lepra laborans curatur a S. Theodoro Siceota. 120.b.c
Mauritius Imp. Episcoporũ causas iudicari vult a Rom. Pontifice. 125.d.e
Mauritij Imp. laudata fides Catholica. 128.e. 129.a. 162.b
Mauritius Imp. eleemosynam Romam mittit. 129.b.c.d
Mauritius Imp. sibi parat interitum ex contemptu sacerdotum. 129.a
Mauritius legationem mittit ad Regem Auarum. 137.b
Mauritius negligit redimere captiuos. 137.b
Mauritij affines pij satis. 145.d. 202.e
Mauritius hic pœnas dare pro peccatis delegit. 159.e. 160.a
Mauritius preces seruorum Dei quæsiuit. 159.d.e
Mauritij Imp. de Phocæ somnium. 160.b.
Mauritij Imp. necem, quæ visiones præcesserunt. 159. b. c. d
Mauritius a Mauro homine delusus. 159. d
Mauritius cur iram Dei promeruit. 159.a
Mauritius Imp. occisus a Phoca. 158.e. *Eius quoque filij ab eodem necati.* 159.e
Mauritij constantia in cæde filiorum. 160.e
Mauritij iudicium de Phoca. 160.b
Mauritius prohibet matrem suum filium dare neci pro filio ipsius. 160.c
Mauritij Imp. anni. 161.c.d
Mauritij malorum causæ plures. 162. c. d. *Eiusdem facta probata.* ibid.b.c
Mauritij Imp. tempore quæ mala vrgebant. 163.e
Mauritij vxor & filiæ confugiunt ad ecclesiam. 199.b
Mauritij & coniugis & filiorum epitaphium. 202.c.d
Mauritius Chartularius frustra confugit ad ecclesiam. 361.e
Maurus Patricius contra Tiberium filium Iustiniani Imperatoris immissus, sacra violat occidens eum. 662. b. c. d.
Maxellendis virgo & martyr. 505.e
Maximilianus Abb. S. Andreæ monasterij S. Gregorij. 53.a
Maximiani Syracusani Episc. vbitus. 76.a
Maximianus Arabiæ Episc. mittit Romam pro sacris reliquijs. 141.c
Maximianus Episc. in Numidia. 32.d. *Corruptus præmio a Donatistis.* ibid.
Maximus Abbas & martyr defendit Honorium Papam contra Monothelitas. 322.e.323.a.b.368.d.e
Maximus Abbas defensor Sophronij. 325.b
Maximi triumphus de Pyrrho. 370.c.d
Maximus cur se a Sergio alienauit. 325.d.e
Maximi disputatio cum Cyro in Africa. 367.a.b.c.d
Maximi & sociorum exilium. 427.b.c
Maximus agit cum S. Martino Papa de Synodo cogenda. 391.a.b
Maximus tentatur a Constante Imp. transire ad Monothelitas. 450.d.e.451.452.453.
Maximus renuit communicare cum hæreticis. 452.b
Maximus detegit blasphemias Monothelitarum. 451.c
Maximus conuertit ad se missos ab Imperatore. 450.e. 451.452.453.454.455.456.457.
Maximus impugnat pseudosynodum hæreticorum sub Sergio. 352.c
Maximus quibus agitatus calumnijs. 425.d.e
Maximi acta scripta ab Anastasio. 451.a.b. *A Petro Morino in Latinum translata.* ibid.a.b
Maximi primordia. 355.c. *Eius in Africam aduentus.* ibidem d. e
Maximus vinctus adducitur Roma Constantinopolim. 425.a.426.a.
Maximi prudens consilium datum Imperatori. 356.d.e
Maximi ingentes labores pro fide Catholica. 356.a.b
Maximus salutat sanctam Crucem, & imaginem Saluatoris, & Dei genitricis. 456.d.e
Maximus rursum per Paulum Consulem tentatur ab Imperatore. 458. e
Maximus apud milites inuenit misericordiam. 461. a
Maximus iubetur reduci Constantinopolim. 459. e. 460. a.b.c
Maximus pollicetur ire Romam cum Theodosio. 458.d.e
Maximus illiberaliter et crudeliter tractatur. 459.e
Maximus causam dicit coram Iudicibus. 425.a.b
Maximus magni nominis in Oriente & Occidente. 459.c
Maximus calumnia exagitatur de blasphemia in Deiparam. 460. d.e.461.a
Maximus Thomæ Patriarchæ numquam voluit communicare. 462.a.b.c
Maximus se purgat ab illatis calumnis. 464.e. 365. 466.
Maximus causas prodit cur non communicet cum Monothelitis. 467.c.d
Maximo obijcitur amor quo prosequebatur Romanam Ecclesiam. 469.e
Maximus defendit Martinum Papam. 470.a
Maximus dirissime verberatur. 470.b
Maximus se excusat de laudato antea Pyrrho. 371.d.e 372.a.b
Maximus pro fide Catholica calumniam passus. 372.c.d. e.373. c. d
Maximi scripta. 471.e.472.473 d
Maximi martirij consummati tempus. 480.a.b. *Et Acta.* 464.b.c.465.466.
Maximus reuocatur ad quæstiones. 464.e.465.a.466
Maximus iterum relegatur exilio. 470.d.e.
Maximus lingua ac manu præciditur. 470.c.d
Maximi obitus & corona martyrij. 471.a. b. *Interpellatur ab auctbore vitæ eius.* ibid.b.c
Maximus Episc. Aquileiensis interfuit Concilio Rom. sub Martino. 391.d.394.e
Maximi Episc. Salonitani electio illegitima. 55. b. c. d. 72. a
Maximus intrusus in Ecclesiam Salonitanam. 92.a. *Eius facinora.* 92.b.c.d.e. *Delegata eius causa Episcopo Rauennati.* 93.b. *Absolutus per iuramentum.* 93. b. c
Mecha locus in Arabia vbi defunctus est Mahometus. 297.c

S. Medar-

S. Medardi monasterium primum omnium monasteriorum Galliarum ex priuilegio S. Gregorij. 63.c.d
Mediolanense Concilium contra Monothelitas. 524. e. *Eius Epistola Synodalis.* 524.e.525.a
Mediolanensibus Episcopis concessa electio Regum Longobard. 138.a.b
Mediolanenses bello vexati confugiunt Genuam. 51.d
Mediolanensium regio destituta habitatoribus. 51.c
Mel in aurum versum. 254.e
Melchtildis mater Splinteri ad vitam reuocati. 625.d
Melchior Canus erroris arguitur. 553.c.d.
Mellitus monachus mittitur in Angliam a S. Gregorio. 103.c
Mellitus & socij a S. Gregorio in Angliam missi. 147.c.d
Mellitus creatus Episcop. Dorouernensis in Anglia. 192.c.d
Melliti Episcop. tempore ecclesia diuinitus consecrata. 214.d.e.215.a.b
Mellitus Romam venit ad Bonifacium Papam. 214.b
Mellitus interfuit Romano Concilio. 214.b
Melliti Romam aduentus causa. 215.b
Mellitus & Iustus recedunt ab Anglia. 227.e.228.a
Mellitus & Iustus reuocantur in Angliam. 228. c. d. e.
Iustus non recipitur a suis. 228.e
Melliti Episcop. obitus, & miracula. 265.e.266.a.b
Mellosus Gippensis Episc. in Africa Legatus Romam. 377.e
de Mennæ scriptis impostura hæreticorum. 541.d.e. *Eadem quæsita ab Heraclio.* 292.e
Mennas Episc. Romam missus iudicandus a S. Gregorio. 168.a
Menna Tolosanus Episcopus. 147.d
Mensores qui fuerint. 201.d.e
Merulana domus in regione tertia. 30.e
Mersio trina in baptismo. 27.c.d
Mesembria ciuitas Thraciæ locus exilij Anastasij. 427. b
Metense Concilium. 74.e.75.a
Mezentius tyrannus in Sicilia. 499.e.500.a
Michaelis Archangeli ecclesia in monte Gargano. 485.a.b
Michaelis Archangeli imago visa in exercitu. 602.b.c
Michaelis Archangeli ecclesiam ædificare monetur S. Autbertus Episc. Cameracensis. 659.b
Michael Archangelus apparuit S. Vuilfrido moriturο. 653.a
Michael Imp. quæ in Nicolaum Pontificem de scriptura Græcorum ab Ecclesia Romana. 614.e.615.a. *Redarguitur mendacij a Nicolao Papa.* ibid. c
Michael Cardinalis missus Apocrisarius Constantinopolim a Constantino Papa. 667.e
Migetius Episc. Narbonensis. 123.c
Milites vincunt cum alij arant. 46.b
Milites petiti a Mauritio ingredi monasterium. 45.c.d.e 46.a.b.c
Milites cæsi in bello vt martyres colerentur Phocas conatus instituere. 211.e.212.a
Milites Exarchi inuadunt Palatium Lateranense. 345.d.e
Milites Italiæ insurgunt pro Ioanne Pontifice Rom. aduersus Exarchum. 640.b.c
Militis impœnitentis horribilis visio. 649.a.b
Milites compassi Maximo martyri. 461.a. b
Milites Rauennates liberant Sergium Papam ab Imperatore. 611.d.e.612.a.b
Militum in Vrbe discordia. 8.b
Milites deficiunt a Mauritio. 15.e
Ministri bonorum ecclesiarum quales esse debeant. 23.c.d.e
Ministri quatuor curabãt res Romanæ Ecclesiæ sede vacante. 4. b
Minturnensis Ecclesia clero & populo destituta. 11. c
Minulphus Longobardus pius valde. 109.e
Miracula ex vestimentis Apostolorum. 38.d
Miracula multa Augustinus operatus in Anglia. 147. e
Miracula in ecclesia S. Agathæ Romæ facta. 29. e. 30. a
Miracula ex ligno Crucis in Anglia. 332.e.d.e
Miracula de captiuis a vinculis solutis. 13. e. 14. a. 221.b.c
Miracula S. Columbani. 221.e.224.a.b
Miracula de Crucibus se inuicem collidentibus. 204. d. 204.b.c.d
Miraculum de oleo ex Cruce fluente. 119.d.e
Miraculum de claue S. Petri a Longobardo direpta. 109.d.e
Miraculum de edulijs in lapidem conuersis. 198.a
Miraculum de mortuo ad vitam reuocato. 307.a.b
Miracula ex puluere S. Osuualdi. 360.e
Miraculum Guntheramni Regis Francorum. 12. e. 13.a
Miraculum de campana Senonensi. 242.e.243.a
Miraculum de sanguine ex imagine S. Theodori fluente. 224.e.225.a.b
Miracula S. Theodori Siceotæ. 120.a
Miracula ad sepulchrum S. Victoris martyris. 208.e
Miraculorum operatione fides in inferiori Germania coalescit. 626.d. e
Miracula ex reliquijs Sanctorum martyrum Euualdorum. 618.b.c
Miraculum de patena in mare demersa supernatante. 636.e
Misenas Ecclesia vnita Cumanæ. 37.c
Missa quotidiana pro Rege decernitur. 497.e
Missæ sacrificium proficuum viuis atque defunctis. 527.e.528.a
Missarum pluralitas quando damnata. 561.d. *Vel quando concessa.* 497.e
Missæ celebratæ pro gratiarum actione. 563. a. b
Missa quando dici cœpta apud Anglos. 112.d
Missa in domo priuata dici solita. 104. d
Missa non deserenda antequam compleatur. 123.a
Missam non celebret ægrotans. 170. b
Missa pro defunctis celebrata, viuentibus prodest. 239.a
Missa quotidie in Hispania pro salute Regis celebranda ex decreto Concilij Toletani. 617.a.b
Missa non celebratur in Parasceue Maioris hebdomadæ. 617.b
Missa dicenda pro defunctis, non celebretur superstitiose pro viuis. 620.c.d
Missa in mari celebrata a S. Vulfranno Episcopo Senonensi. 636.d.e.637.a
in Missa vt dicatur Agnus Dei decretum a Sergio Papa fuit. 639.d
Missa celebrata a Constantino Papa Constantinopoli. 659.e
Missale Hispanum a S. Isidoro conscriptum. 330.d.e
Mixtarabes Christiani in Hispania dicti. 330.d.e
Modestus loco Zachariæ curat Hierosolymitanam Ecclesiam. 236.b.c. *Non Episcopus sed administrator eius*

Ecclesiæ

Ecclesiæ. 244.e
Modestus restaurat ecclesias Hierosolymorum. 244.e.d.e
Modestus baptizat Anastasium Persam. 259.e
Modoaldus Archiepiscopus Treuerensis. 302.c.d
Moduenna Abbatissa in Anglia sanctitate clara. 442.b.
in Modoetia ecclesia S. Ioannis Baptistæ. 243.d.e
Monachi Insularum Capratiæ, Gorgoniæ, Palmariæ, Orsianæ. 19.d
Monachi desertores à S. Gregorio reuocãtur in monasterium. 19.a.b.110.d
Monachi fugitiui diuinitus reuocati. 142.c.d.143.a
Monachi antequam fiant in laico habitu probandi. 91.e
Monachorum quieti consulit S. Gregorius. 97.e.143.d.e
Monachus studens peculiaritati non deligendus Abbas. 158.d
Monachus non iudicans, non iudicatur. 128.a
Monachi & clerici teneantur custodire muros ciuitatis. 116.b
Monachus non condat testamentum. 119.a
Monachi ante biennium non initientur tonsura. 138.d
Monachi in claustro sancti, aliquando in Episcopatu deficiunt. 96.c.d
Monachismus in Anglia propagatus per S. Benedictum iuniorem. 647.d
Monacho impœnitenti terribilis ostensa visio. 650.a.b
Monachorum Siculorum litteræ ad Rom. Pont. 503.e. 504.a
Monachus Sinaita lapsus in Iudaismum misere perit. 237.a.b.c
Monachos a quibus S. Gregorius voluit abstinere. 72.c
Monachos ad obseruantiam regularem reuocat S. Gregorius. 37.d.e
Monachi vetiti commatres facere. 72.c
Monachorum Isaurorum iudicium Romæ. 49.b.c
Monachorum Scotorum vigens disciplina. 489.d.e
Monachorum exemptiones ab Episcopis haud probatæ. 517.b.c
Monachi nullum ad Sacras virgines debent accessum habere. 253.a
Monachi Lauræ S. Sabæ necati a Sarracenis. 235.d.e. 236.a
Monastico habitu atque tonsura suscepta amplius dimitti non debet. 544.a.b
Monastico habitui quantum detulerit Anastasius martyr. 274.e.275.a
Monasterium S. Anastasij prope Hierusalem. 260.a.b
Monasterium S. Andreæ in Vrbe. 142.c.d
Monasterium S. Aredij. 99.b
Monasterium S. Benedicti apud Argentinam. 366.d
Monasterium S. Cassiani. 105.e.aliud 668.c
Monasterium Cassiodori Castellense dictum. 119.a
Monasterium Classense exemptum. 119.a
Monasterij S. Dionysij priuilegium. 482.c
Monasterium S. Georgij in Campo Coronatæ. 646.e. 647.a
Monasterium S. Medardi auctum priuilegijs. 63.c.d.e
Monasterium S. Radegundis quæ passum. 57.e.58.a.b. 59.60.
Monasteria erigere non licere absque licentia sedis Apostolicæ. 119.c
Monasteriorum priuilegia vnde. 19.a
Monasteriorum monialium mala vnde proueniant. 57.e. 58.60.b.c.d
Moniales monasterij Radegundis excommunicatæ. 62.e
Regem adeunt. 63.b.c
Moniales nobiles turbas ciunt. 57.e.58.a
Monialium cura ab Episcopis propensius agenda. 72.d
Monialium precibus Roma ab hostibus seruata. 102.d.e. Earum numerus. ibid. Gerit curam earum S. Gregorius. d
Monomachiæ detestatio. 479.c.d
Monophisitæ hæretici ad fidem perducti. 156.b.c
Monothelitarum hæresis quando cœpta. 308.c.293.a.b.c
Monothelitarum hæresis perdifficilis intellectu. 367.e. 368.a
Monothelitæ dici nolunt hæretici. 459.d.e
Monothelitarum impostura de scriptis Mennæ ad Vigilium. 541.d.e
Monothelitæ contra Maximum mendacijs agunt. 467.d.e
Monothelitarum hæresis quot absurda contineat. 457.b.c.d
Monothelitæ damnati in pluribus Concilijs. 524.e
Monothelitæ introducunt quaternitatem. 455.c
Monothelitarum hæresis mala prænuntiata. 204.d.e
Monothelitarum Concilium de vnica voluntate. 326.b
Monothelitæ dolose Honorium Papam sibi vendicant. 324.d.e
Monothelitarum fraus in asserenda vnica voluntate. 309.e.310.a
Monothelitæ profitentur se defensores esse Concilij Chalcedonensis. 301.b
Monothelitarum hæresi qui hæretici fauerint. 293.a.b
Monothelitarum hæresis triplex. 326.b
Monothelitarum hæresis auctores Eutychiani. 293.a.b
Monothelitarum Patriarcharum odium contra Vitalianum Papam. 522.e
Monothelitarum hæresis non tetigit Hispanias. 514.e.
Monothelitæ inualescunt sub Philippico Imp. hæretico. 664.c.d.e
Monothelitarum conciliabulum aduersus Sextam Synodum. 665.b.c.d.e
Montanus Episc. Toletanus. 341.d
Moralium libri S. Gregorij ad S. Leandrum missi. 29.b. 94.c.d. Quæsiti Romæ inuenti. 417.a.b
Mores Episcoporum inuestigandi a Summo Pontifice. 37.a.b.c
Moroueus Episc. Pictauiensis. 58.b
Moroueus monachus incendit fanum idolorum. 280.d
Moroueus quæ a rusticis passus. 280.d.e
Morouingorum Regum genus cur Deus extingui permisit. 480.d.e
Mortui suscitationem promittit stulte Polychronius. 555.d.e
Mozarabe Sacrum officium quando cœptum & a quo & cur sic dictum. 330.d.e
Mulieres confugientes ad Ecclesiam a Cyriaco Episcop. defensæ. 199.b
Munera missa a Bonifacio Papa ad Eduinum. 270.e. Alia ad Reginam. 271.c
Munera Eulogij ad S. Gregorium. 108.d.e
Munera missa a S. Gregorio ad Reccaredum Regem. 134.b. Reccaredi ad S. Gregorium. 133.e
Munera missa ab Osuui Rege ad ecclesiam S. Petri Romam. 494.a.b
Murorum ciuitatum custodiæ S. Gregorius noluit monachos esse immunes. 116.a.b
Muza Dux Sarracenorum mittitur in Hispanias. 673.a

Naa-

N

Naamanes Sarracenorum Princeps. 44.e.45.a
Naitanus Rex Pictorum corrigendum curat errorẽ de Pascate & de tonsura. 634.d.e.635.a.b. Idem studiosissimus Romanæ Ecclesiæ. 634.e
Narbonensis Ecclesiæ antiquitas. 544.d
Narbonense Concilium. 121.d.e.122.a
Narbonensis prouincia infestata ab Ilderico tyranno. 512.b.c.d
Narnia præsidium contra Longobardos. 31.b.83.a
Narses Patricius amicus S. Gregorij. 10.e. 49.e. 57.b. 110.a
Narses Patricius consolatorias litteras accipit a S. Gregorio. 110.a
Narsetis nomen Persis tremendum. 198.b
Narses Patricius aduersus Phocam Cosrhoem incitat. ibid. 149.e
Narses iuramento deceptus exuritur a Phoca Imper. 198.b.c
Nasates Iudæus cultum Eliæ introducere conatus. 55.e
Natalis Episcopi Salonitani causa. 35.c
Natalis Episc. reprehensus a S. Gregorio emendatur. 36.a. Eiusdem obitus. 55.a.b
Natildem virginem e monasterio tractã Dagobertus sibi iungit vxorem. 306.a.b
Naues ex Sicilia Alexandriam missæ. 241.a
Nauale bellum. Vide Bellum.
Nauis ex Hispania defert pestem in Gallias. 12.d
Naufragium vitatur beneficio sacrarum reliquiarum. 13.b.c
Naufragium classis Iustiniani Imp. 660.b.c
Neapolis ciuitas custodita ab impetu Longobardorum diligentia S. Gregorij. 170.d.e.171.a
Neapolitanus Episc. priuatur a S. Gregorio. 20.b
Nepesina Ecclesia Pastore vacans. 37.c.d
Nestorio fauent Monothelitæ. 326.c.d. Et Nestoriani fauent Monothelitis. ibid. 393.a.b
Nestoriani pulsi ab Heraclio Imp. 288.a
Nestoriani in Vrbe inuenti a Dono Papa. 520.e
Nicander Episcopus de Sacris dogmatibus admonetur a S. Maximo. 373.d
Nicasius Episc. Engolismensis. 58.b
Nicænam fidem ex obliquo damnant Monothelitæ. 466.b.c
Nicephori historici error de Anastasio Antiocheno. 210.a
Nicetas Patricius missus aduersus Phocam. 205.b. 211.b
Nicetas Patricius Quæstor missus ab Heraclio Imp. colligere pecuniam pro bello Persico. 254.b.c
Nicetæ Patritij res gestæ cũ Ioan. Eleemosynario. 212.d. 254.c.d. Curat mittere eundem ad Imp. 255.d
Nicetas restituit ablatas pecunias Ecclesiæ Alexandrinæ. 255.a.b
Nicetas Episc. Syluæcandidæ comitatus Constantinum Papam proficiscentem Constantinopolim moritur in via. 658.a
Nicetius Episcop. Treuerensis sanctus conuertit Aredium. 98.e
Nicetius Episc. Lingonensis annunculus Eustasij. 222.e
Nicolaus Serarius illustrator rerum gestarum S. Kiliani & sociorum martyrum. 595.b.596.d
Nicolaus Papa arguit mendacij Michaelem Imper. 615.b
Nobilitas vera ex virtute. 256.d.e
Nolanum monasterium monialium. 15.e
Nominatio Episcoporũ fieri solita a Regibus Hisp. 561.e
Nomina Episcoporum recenseri solita in Missa. 68.a.b
Nordanhumbri Angli fidem suscipiunt. 268.d. Baptizantur a S. Paulino. 290.c
Notarij Ecclesiæ recitare soliti homilias Pontificum Romanorum. 38.e
Nothelmus Anglus sub Gregorio Papa Secundo Romam venit. 638.d
Nouitas in Ecclesia semper suspecta. 319.b
Numidum Concilium iussu S. Gregorij factum. 156.e. 157.a
Numidum Concilium contra Monothelitas. 374.a
Numidiæ Episcopos hortatur S. Gregorius. 24.e.25.a.b
Numidiæ Episc. legationẽ mittũt ad S. Gregoriũ. 32.c.d.e
Numismata Heraclij Imp. & filij. 289.c.d.e
Nuptiæ incestuosæ Heraclij cum nepte. 225.b.c
Nuptiæ Eduini Regis cum Edelburga. 268.d
Nutritij filiorum Mauritij Imp. 109.b.c
Nutrix filij Mauritij subtrahere studet filium a nece, dans suum pro illo. 160.e
Nutrix S. Gregorij Papæ. 74.e

O

Oblatio Ariani hominis respuitur ab Attala Abbate. 280.c
Oblatio simoniaci respuitur a Ioanne Eleemosynario. 240.d.e.241.a
Obsidio Chalcedonis soluitur. 285.d. Vide Chalcedo.
Obsidio ciuitatis Constãtinopolitanæ. 267.b.c.d.510.a.b
Obsidio ciuitatis Hierosolymitanæ sub Zacharia Episc. 231.e.232.a
Obsidio ciuitatis Hieros. sub Sophronio Episc. 335.e
Oecumenicum quid importet. 85.a.b
Oecumenici titulo solum dignum esse Romanum Pontificem. 198.c.199.a.b
Oleum Crucis quod dictum. 119.d.e
Oliuæ rami in signum victoriæ ferri soliti. 288.b
Olympius Exarchus Rauennas successor Platonis. 387.e. 388.
Olympius Exarchus seducit Pyrrhum. 387.e
Olympius Exarchus aduersatur S. Martino Papæ. 405.a.b.c. Consentit eidem. 406.d
Olympius Exarchus Spatharium mittit ad occidendum S. Martinum Papã. 406.c.d. Frustra nititur schismate diuidere Ecclesiam Romanam. 406.b.c
Olympius Exarchus profectus contra Sarracenos morbo interijt. 406.d
Ongendus Danorum Princeps prædicatores Euangelij bene habet. 629.a.b
Opilio Rom. Patricius patruus Venantij tempore S. Gregorij. 194.c
Operatio in Christo una, Deiuirilis dicta quomodo accepta. 322.e
Operationum duarum, vel vnius in Christo silentium cõmendatum. 315.a
Operatio vna & voluntas vna in Christo quo sensu prædicata ab Honorio Papa. 322.d.e
Oppa filius Vuitizæ Regis Episc. Toletanus & Hispalensis. 641.d
Oppa Episcopus Toletanus intruditur. 673.e
Oratio Antiochi monachi de capta Hierosolyma. 232.e. 233.234
Orationis Dominicalis in Missa vsus. 131.d.e.132.a
Oratorium S. Cæsarij in Palatio. 163.a.587.c.d

Ora-

Oratorium Ioannis Papæ Quarti. 358.d.e.359.a
Oratorium S.Gregorij Papæ. 181.d
Oratorium S.Crucis Traiecti. 621.c
Oratorium S.Mariæ in ecclesia S.Petri. 655.c.d
Oratorium S. Silvestri in basilica Iulij. 587.c
Ordinatio S.Gregorij quando accidit. 7.c.d
Ordo Romanus, sic dictus liber Ritualis a Gelasio Papa collectus. 613.e
Ordo Ecclesiasticus officij et precum in Hisp. a S. Isidoro emendatus & auctus. 330.c
Orentius Episc. Emeritensis. 382.e
Orsianæ insulæ monachi. 19.d
Orientalis Ecclesiæ & Imperij turpissima facies. 359.d.e. 360.a
Orientales Orthodoxi Romam confugiunt. 363.a
Orientalis Imperij mala sub Phoca. 205.a
Ornatus ecclesiarum Deo gratus. 384.a.b
Orosius Abbas reformator monachorum. 19.d.e
Orthodoxi commoti in Honorium Papam. 324.e
Oscense Concilium in Hispania. 121.c
Osfridus filius Eduini Regis baptizatus a S. Paulino. 290.b.328.e
Osithæ Reginæ martyrium. 442.a.b
Osredus Rex recipit S. Vulfridum Romæ absolutum. 653.b
Osrichus Rex Deirorum occisus. 329.b.c.d
Ostrulphus Abbas monasterij Fontanellæ. 637.d
Osualdus Rex fungitur munere interpretis in prædicatione Aidami. 334.b. *Eiusdem Regis laudes.* 335.a
Osualdus Rex religione superat aduersarios. 332.a.b.c
Osualdus Rex occisus. 360.b.c.d
Osuui Rex Nordhumbrorum. 441.d
Osuui Rex Anglorum legationem mittit ad Vitalianum Papam. 493.a.b. *Regem Pendam superat.* 449.e. *Eius votum pro victoria.* 450.a
Osuui Regis pietas insignis. 449.e.450.a. *Mittit munera Romam ad ecclesiam S. Petri.* 493.a
Osuui Rex studet sedare de Pascha controuersias. 486.c.d.487.a
Osuui Regis Nordhumbrorum pietas. 505.d.e
Osuuinus Rex successor Osualdi. 360.c
Osuuini Regis obitus & laudes. 434.d.e.435.a.b
Otgerus diaconus comes S. Vuironis in Vrbem venit. 303.e. *Interfuit Concilio Traiectensi cum S. Vuirone.* 630.a
Ota filia Theodonis Principis Bauariæ ex stupro concepit. 644.e
Ouo puer ab immolatione liberatus & baptizatus. 637.a.b
Ouo presbyter scriptor egregius. 637.d
Ouuinus monachus magnæ uirtutis. 509.a

P

Pagani. *Vide* Gentiles.
Palatij Trullus locus qui dictus. 539.e.540.a
Palæstinorum Episcoporum legatio ad Theodorum Papam. 364.c.d
Palladius Episcopus Santonensis. 104.e
Pallium missum a S. Gregorio ad Augustinum in Anglia. 150.b.c
Pallium S.Gregorij ex bysso candenti. 181.c
Pallium ad Honorium Episcopum in Anglia missum. 326.e.327.a
Pallium missum ad Iustum Episcopum Rossensem. 250.e
Pallium missum ad S.Leandrũ Hispal.Episcopũ. 134.b.c
Pallium datum Maximo Episcopo Salonitano. 93.c
Pallium missum ad Episcop. Neapolitanum. 86.a
Pallium missum ad SS.Paulinum & Honorium Episcopos in Anglia. 326.d.e.327.a
Pallium missum ad Virgilium Episcopum Arelatensem. 86.a
Pallium petendum aliter non dandum. 110.d
Pallium absque pecunia dandum. 91.e
Pallij usus illegitimus. 54.c.d.251.a
Palmariæ insulæ monachi. 19.d
Palmaria sic dicta porticus S.Petri. 344.e
Palmatianum vinum quid sit. 18.b.c
Pamphilus Demarchus. 201.d
S. Pancratij ecclesia ædificata ab Honorio Papa. 345.a
S. Pancratij ecclesia a S. Gregorio monachis tradita. 73.b
S. Pancratij martyris reliquiæ missæ in Gallias & in Angliam. 13.c.494.b.496.e
Panis purissimus ab Ecclesia Romana exhiberi solitus peregrinis. 371.b.c
Pannonia a Caiano Rege Auarum deuastata. 136.d
Pantaleo Episcop. in Africa ad quem scribit S. Gregorius. 69.a.
Pantheon Dei genitrici ac SS.Martyribus dedicatum. 201.b. *Largitum a Phoca Bonifacio.* 201.a
Pantheon a Constantio Imp. æreis tegulis denudatum. 483.c.d
Papa ex subdiacono semel reperitur creatus. 228.b
Papa confirmat Concilia oecumenica. 560.a.b
Papæ solius est mittere ad Gentes Apostolos. 598.e. 599.a
Papæ summa potestas. 558.d.e
Papa tantum dicitur Vniuersalis Ecclesiæ Episcopus & quomodo. 85.b.c.d
Papa summus & super omnes & authoritate & honore. 558.d.e
Papa tantum pœnitentes absoluit hæreticos. 456.b.c
Papa. Vide Pontifex.
Papirij Masonis historici diligentia in quo commendata. 516.b
Pascha a Scotis alio tempore quam ab Ecclesia celebrata. 193.b.c.486.b.c.487.e.488.489. *Quando abiecto errore sedata est controuersia.* 634.d.e
de Paschate error Scotorum aliquando toleratus. 333.a.b
Quis iste fuerit. 348.e.349.a.b.
Paschalis Cycli Victoris occasione erratum in celebratione Paschatis. 75.b
Paschales feriæ custoditæ etiam a Barbaris. 136.e
Paschalis Schismaticus nititur fauore Exarchi. 587.a.b. 588.a.b. *Eius finis miserrimus.* 588.b.c
Paschasius Episc. Neapol. electus. 139.a.b. *Redarguitur a Sancto Gregorio.* 169.b
Pastor pastorum Romanus Pontifex. 9.a
Pastorale S. Gregorij quando scriptum. 8.d.e. *Ex Latino in Græcum translatum.* 158.d. *Missum ad S.Leandrum.* 94.c.d
Patena mersa in mare supernatat. 636.e
Paterius Notarius S. Gregorij recensuit scripta ipsius S. Gregorij. 178.a.b
Paterichia clarissima femina. 16.a
Paternus legatus Dagoberti Regis ad Heraclium Imp. 292.d
Patriarcha Oecumenicus quid. 85.a.b
Patriarchæ quatuor numerati a sancto Gregorio. 89.c
Patriarchæ Aquileiensis & Gradensis quando ita nominari cœperunt. 195.e.196.a.b

Patriarchales sedes tres cum Romana Ecclesia non receperunt Canones Sextæ Synodi. 614.a.b
Patriarcharum sedium prærogatiua. 108.b
Patricius Episcopus. 208.d
Patrum fides tenenda. 377.c.379.c
Patrimonium S. Petri in Gallia. 56.d
Patrimonium S.Petri in Sicilia. 56.e
Patrimonia Romanæ Ecclesiæ in diuersis Prouincijs. 24.a.b
Pauliani hæretici ijdem & Manichæi. 578.b.c
Paulinus cum socijs a S. Gregorio in Angliam missus. 147.c.d
Paulinus quãdo creatus Episcopus Eboracensis. 268.c.d.e
Paulinus Episc. conuertit Anglos Boreales ad fidem. 268.b.c.d.290.a.b. *Eius studium in propaganda fide.* 269.a
Paulinus Episc. missus cum Edelburga ad Eduinum. 268.e. *Cum Edelburga recedit.* 328.d.e
Paulinus baptizat filiam Regis quam Deo offert. 275.d. *Nunciat Eduino secretum.* 277.b.c
Paulinus conuertit Lindocolinos populos. 291.b. *Accipit pallium ab Honorio Papa.* 326.e.327.
Paulinus Episc. baptizat Eduinum Regem. 290.a.b. *Consecrat Honorium Episcopum.* 291.b
Paulini Eboracensis Episc. obitus. 365.a.b.
Paulini effigies qualis. 291.c
Paulinus Aquileiensis Episc. transfert Grados thesaurum Ecclesiæ Aquileiensis. 300.a
Paulinus Impostor quid tentauit. 66.a.b
Paulus idemque Agilulphus Rex Longobardorum. 13.e. 29.c
S. Pauli Apostoli basilicæ quæ Sanctus Gregorius donauit. 175.e
S. Pauli basilica communes habet reditus cum basilica sancti Petri. 175.e
Pauli basilica ornata a Sergio Papa. 639.c
Pauli Apostoli reliquiæ missæ in Gallias. 13.c
Pauli Apostoli Caput et Sudarium petitum a Constantina Augusta. 73.c.d.74.d
Pauli Apostoli hospitium Romæ in ecclesiam conuersum. 639.c
SS. Pauli & Ioannis reliquiæ ab Vrbe delatæ in Gallias. 13.c
Pauli diaconi histor. error de Tribus capitulis. 34.d.196.d
Pauli diaconi incuria. 76.d
Paulus diaconus Rom. Ecclesiæ Vicedominus iugulatus a Ioanne Exarcho. 658.b
Paulus Consul idemque Monothelita quid cum S. Maximo. 458.e.459.a
Paulus Aquileiensis Episc. tempore irruentium Longobardorum. 196.c.d
Paulus Episcopus Constantinopolitanus Monothelita substituitur in locum Pyrrhi. 359.d.e. *Ex laico factus Episcopus Constantinop.* 577.b
Paulus Episc. Const. quid cum Heraclio Imper. molitus. 313.c. *Eius fraudes.* 385.c.434.a. *Redarguitur.* 376.d.e. *Cur silentium procurat ab Imp.* 385.b.c
Paulus Episc. Constantinopolitanus scribit ad Theodorum Papam. 380.c.d. *Condẽnatus a Theodoro Papa.* 382.d
Paulus Episcop. Constantinopolitanus quid de S. Martino ad Imp. 433.d.e.434.a
Paulus Episc. Constantinopolitanus ægrotans rogat dimitti S. Martinum. 431.c.d
Paulus Episc. Constantinopolitanus diem obijt. 431.c.d. 602.d
Paulus Cretensis Episc. redarguitur a Vitaliano Papa. 498.c.d.500.b.c
Paulus Africanus Episc. uocatus Romam ad dicendam causam. 104.e. *Idemq. innocens iudicatus.* 117.d
Paulus Ancyræ Episcopus. 15.b
Paulus Episc. Diaclinus. 157.a.b
Paulus loco Episcopi Neapolitanæ Ecclesiæ administrator. 36.c.55.c
Paulus Manichæus a quo Pauliani nominati. 578.b.c
Paulus Mauritij Imp. filius. 158.e
Paulus Narbonensis Episcopus primus. 544.d.e
Paulus Patricius Monothelita missus ad Maximum. 450.e
Paulus monachus Callistratici monast. hæreticus et astronomus prædicit Imperium Leontio. 619.b
Paulus Seuerianus monoculus. 325.c. *In Armenia conuenit Heraclium Imp.* 295.b.c. *Impugnatur ab Arcadio Episc. Cypri.* 295.a
Paulus Episc. Thessalonicensis Monothelita decipit Apocrisarios Apostolicæ sedis. 414.a.b. *Depennat litteras Rom. Pontificis. ibid.e. Recusat esse Vicarius Apostolicæ sedis.* 415.c.d. *Deponitur a Martino Papa.* 413.c.d.e.414.a
Paulus tyrannus in Hispania natione Græcus. 512.e. *Eius epistola ad Amatorem Episcopum.* 513.b.c. *Dat pœnas scelerum.* 513.c
Pauperis imprecatione edulia conuersa in lapides. 198.a
Pauperes numerati a Ioanne Episcopo Alex. 213.c
Pauperum cura propensior S.Gregorij. 15.e.16.a. *Eorundem Canonica portio bonorum Ecclesiæ.* 56.c.
Pauperum curam gerant ministri bonorum Ecclesiasticorum. 23.e
Pax inter Anglorum Reges per Theodorum Episcopum composita. 527.c
Pax summa in Britannia. 291.c
Pax cum Bulgaris facta. 523.c
Pax cum Chagano Rege Auarum composita. 65.e
Pax cum Cosrhoe Persarum Rege facta post necem Mauritij Imp. 166.e.167.a
Pax inter Dagobertum Regẽm & Heraclium Imper. 292.d
Pax Francorum cum Austrasijs. 520.b.c
Pacem cum infidelibus inire nefandum. 357.c
Pax cum Longobardis a S. Gregorio tractatur. 82.a.b. *Eadem sæpe rupta.* 83.a. *Iterum frustra tentata.* 101.e. *Impedita ab Exarcho.* 110.e. *Iterum ad breue tempus sancita.* 116.a. *Rursum ad duos annos statuta.* 124.c.d. *Eadem simulata. ibid.e.* 125.a.b. *Iterum facta.* 171.b.c.d
Pax cum Rege Longobardorum Ariano cur inita a Romanis. 279.e
Pax inter Sarbaram & Constantinum filiũ Heraclij Imp. 285.e
Pax cum Sarracenis ab Imperatore Constantino expetita. 517.e.518.a.b
Pax cum Sarracenis a Iustiniano Imperatore facta. 600.d.e
Peccatores contra seipsos laborant. 672.b
Peccatorum confessione abluuntur peccata. 127.e
Peccatori impœnitenti quæ ostensa. 649.a.b
Pectinem eburneum donat Bonifacius Papa V. Reginæ Anglorum. 271.c
Pecunia mutuo accepta per Heraclium Imperatorem ab Ecclesijs pro bello Persico. 254.a.b
Pecuniæ ablatæ ab Ecclesia Alexandrina pro expeditione Persica. 254.b.c
Pecunia ecclesijs debita a fisco soluitur. 288.c.d. *In mari pecunia*

pecunia reddenda mergitur. 288.c
Pecunia solui solita a Romana Ecclesia Imperatori pro confirmatione Romani Pontificis remissa. 550.c.d
Pecunia missa Constantinopoli ad S. Gregorium erogandu pauperibus. 109.e.110.a
Pecunia missa ad S. Gregorium pro redimendis captiuis. 102.c.d
Pelagiana hæresis instaurata in conciliabulo Ephesino. 91.a.b.107.b.c
Pelagianismum instaurat Ioannes Episcopus Constantinopolitanus auctoritate Concilij Ephesini. 91.b.c
Pelagiana hæresis in Scotia reuiuiscit. 349.b
Pelagius Episcopus Nemausensis interfuit Concilio Narbonensi. 123.d
Pelagius Papa quid de nomine Vniuersalis. 89.b.c
Pelagius Papa aduersus Ioannem Episcopum Constantinop. primus insurrexit. 84.e
Pelagius Papa uetuit subdiaconos uxorem ducere. 21.a
Pelagij Papæ tempore corpus S. Laurentij fortuito inuentum. 73.e
Pelagius Taurinensis Episc. tempore sancti Gregorij. 103.d
Pelagius Vuitizæ manus effugit. 641.c.d
Pellices non admittuntur ad sepulchrum S. Lamberti. 632.b.c
Penda Rex Merciorum Gentilis. 328.c.d. Occidit Sigebertum Regem. 365.b.c
Pendæ Regis insignis superbia. 449.e. Vincitur ab Osuui Rege. 450.a
Pendæ Reges duo pater & filius. 441.e
Penda iunior factus Christianus ostium aperit Euangelio. 441.d.e
Penuria ingens uexat Orientem. 205.a. Vide, Fames.
Peregrinationes frequentes in Vrbem. 37.a
Peregrinatio S. Bonifacij ad limina Apostolorum. 648.b
Peregrinatio ad loca sancta. 38.a.b
Peregrinatio frequens Hierosolymam etiam cum a Sarracenis possideretur. 635.e
Peregrinatio ad sepulchrum S. Martini. 99.d.e
Peregrinatio ad limina Apostolorum frequens. 37.a. 507.a.b.592.c.d.e.594.e.595.a.659.a
Peregrinantes in Vrbem panem purissimum accipere soliti a Romano Pontifice. 371.c
Peregrinatio ad sepulchrum impij Mahometis. 297.c.d
Periculum imminens ex cura animarum. 10.d.e
Perinthus ciuitas inuasa a Barbaris. 64.e
Perozitæ milites Persæ. 263.d
Perusium præsidium. 31.b.83.a. A Longobardis ademptum. 76.c
Perusina Ecclesia uacans tempore S. Gregorij. 22.d
Persæ uicti a Romanis sub Mauritio Imp. 30.e
Persarum Rex Hormisda occisus. 40.e
Persarum Rex creditus Christianus. 44.b
Persarum Regina Christiana. 44.c.d
Persarum bellum cœptum post necem Mauritij. 167.a
Persarum grassatio usque Chalcedonem. 205.a.b.c
Persæ nece Narsetis exultant. 198.b.c
Persæ superant Romanos sub Phoca. 212.c. Perueniunt usque Antiochiam. 212.c
Persæ inuadunt Cæsaream Cappadociæ. 217.d.e
Persæ grassantur in Armenia. 217.d
Persæ capiunt Damascum. 224.e
Persæ capiunt Hierosolymam & Crucem auferunt, a qua uincuntur. 237.d.238.a.b.c
Persarum carcer Lethe dictus. 238.e
Persæ inuadunt Africam, & occupant Carthaginem. 244.a
Persæ capiunt Ancyram in Galatia. 253.e
Persarum ingentes uires. 258.a.b.c
Persicum bellum sub Mauritio Imp. 15.c
Persici belli per Heraclium moti annus primus. 257.a.b
Annus secundus. 261.b.c.d
Annus tertius. 263.d.e
Annus quartus. 265.b
Annus quintus. 266.d
Annus sextus. 272.a
Persæ primo uicti a Romanis sub Heraclio. 259.b.c. Secundo uincuntur ab eodem. 262.c.d. Iterum uicti, 264.a b.c.d. Iterum superati & ingenti clade prostrati ope Dei genitricis Mariæ. 272.c.d
Persarum superstitio dissipata ab Heraclio. 262.e
Persarum Duces in discrimen adducti. 263.a.b
Persæ captiui dimissi. 263.b.c
Persæ militantes sub Duce Sain terrorem incutiunt Romanis. 264.a.b.c. Incidunt in loca palustria. 264.c
Persarum milites Chrysolocæ dicti. 266.e
Persæ frustra obsident Chalcedonem. 267.d
Persæ ingenti clade prostrati. 264.c.d
Persarum Reges post Cosrhoem. 292.c.d
Persarum Regnum penitus deficit occupatum a Sarracenis. 292.c.d
Persarum Regnum licet fortissimum, tamen excisum. 264.e
Persarum Regnum simile arbori, cuius est mentio in Daniele. 264.e
Persarum Regnum penitus collapsum. 392.b.c
Persecutores Ecclesiæ dicti, qui inuadunt iurisdictionem eius. 2.e.3.a.b.c
Personæ unius in Christo unus uolens, non una uoluntas. 317.a
Perticæ locus basilica S. Mariæ dicta. 602.a
Pestinuntium ciuitas liberata a siccitate per Theodorum Siceotam. 120.e
Pestis in Anglia. 508.e.509.562.d.e. Ad eam propulsandam remedia. ibid.
Pestis depascit Auares ob uiolatum sepulchrum martyris. 136.e.137.a
Pestis in Italia Gallia & Hispania. 12.d
Pestis in diuersis locis Italiæ. 494.c.d.542.d.e
Pestis uexat Orientem. 134.c.d.205.a
Pestis Romæ tempore S. Gregorij. 2.d.e.6.b
Pestis Romæ alio tempore. 134.c.d 542.d
Pestis tempore concio S. Gregorij. 4.e.5.a.b
Pestis curata precibus, uigilijs & ieiunijs. 12.e
Pestis post siccitatem. 524.b
Pestis tempore quid agere debeat Episcopus. 135.b.c
Pestis bubonum dicta inuadit Constantinopolim. 627.e
Petronia internuncia Constantinæ Augustæ. 201.e
S. Petri Apostoli fides tenenda in successoribus. 489.a.b.c
Petrus Apostolus quomodo dictus fundamentum Ecclesiæ. 426.e.427.a
Petrus Apost. custodit Vrbem. 81.d.e
Petri Apostoli tres peculiares sedes. 108.b.c
Petri & Pauli Apostolorum imagines a Sergio Papa factæ. 639.a
Petrus Episcopus Ticini S. Sabini liberatus precibus, ei erigit ecclesiam. 666.e
Petri Apostoli ecclesia aucta columnis per Ioannem Papam Sextum. 650.e
Petrus defunctus reuocatus ad uitam. 661.a.b
Petrus Apostolus apparet piscatori. 214.d
Petrus Apost. sanat S. Bertolfum Abbatem. 282.a.b
Petri Apostoli basilica tecta æreis tegulis ab Honorio Papa

Papa 344.c. Trabes longissimæ ex Calabria quæsitæ. 639.b.157.e. A Sergio Papa renouatæ. 639.a
Petri Apostoli ecclesia ornata a Sergio Papa. 639.a
Petri & Pauli Apostolorum apparitio tempore pestis in Anglia. 562.e
Petri & Pauli corpora a Græcis sublata. 74.b.c
Petri & Pauli reliquiæ missæ in Angliam et in Gallias. 494.b.496.e
Petrus & Paulus promotores Imperatoris Orthodoxi. 669.d.e
Petri & Marcellini cœmeterium renouatum ab Honorio Papa. 345.a
Petrus Arcarius Romanæ Ecclesiæ occisus a Ioanne Exarcho. 658.b
Petrus diaconus interlocutor in Dialogis S. Gregorij. 53.c
Petri diaconi testimonium de columba ad aurem S. Gregorij uisa. 177.e
Petrus Episcopus Alexandinus Monothelita creatus. 357.b
Petrus Episcopus Constantinopolitanus Monothelita creatur. 439.c
Petrus Episcopus Constantinopolitanus scribit Synodicam epistolam Romam. 439.d. Non recepta a Vitaliano Papa. ibid.
Petri Episcopi Constantinop. obitus. 461.d
Petrus monachus missus in Angliam cum Laurentio. 147.b.c
Petrus Dux Vrbis pugnat contra Christophorum Ducem. 663.c.d
Petrus S. Lamberti cognatus occisus. 632.a
Petrus Morinus uertit in Latinum Acta Maximi. 451.a
Petrus Mauritij Imperatoris frater. 158.e
Petrus Mauritij Imperatoris filius. 158.e
Petrus Notarius Regionarius in Hispaniam missus. 576.a
Petrus Numidiæ Prætor. 464.e
Petrus Siculus antiquus historicus. 442.d.e
Petrus subdiaconus curator patrimonij S. Petri in Sicilia. 56.e
Petrus subdiaconus curator rerum Romanæ Ecclesiæ in Campania. 38.b
Petrus Tarracinēsis Episc. a S. Gregorio monitus de conuersione Iudæorum. 27.b
Petrus Tracolitanus Episcopus Visitator constitutus a S. Gregorio. 72.e
Philippicus in suspicionem adductus apud Mauritium Imperatorem. 160.a.b. Detrusus in monasterium. 161.a
Philippicus Imperator cognomento Bardanes. Vide Bardanes.
Phocas miles legatus ab exercitu ad Imperatorem. 137.c. Miles timidus. 160.b
Phocas occiso Mauritio imperat. 158.e.159.a.160.d
Phocas profitetur Catholicam fidem. 180.d.e.165.e
Phocæ Imperatoris & Leontiæ Aug. imagines delatæ Romam. 162.e. Mittit ad Gregorium Papam fidei professionem. 163.a.b
Phocas Imperator accipit litteras a S. Gregorio. 154.b.c.
Phocæ mores & aspectus qualis. 165.e
Phocas quæ scripsit ad Cosrhoem Regem Persarum. 166.e
Phocas rogatur acquiescere iudicio Episcoporum. 174.c
Phocas studiosissimus Bonifacij Papæ. 198.d.e
Phocas repressit temeritatem Cyriaci Episcopi Constantinop. de titulo Vniuersalis. 198.e.199.a
Phocas quæ uere contulerit Romanæ Ecclesiæ. 198.c.
Phocas periurus in Narsetem, quem exuri iubet. 198.b.c 199.a.b.c.d.200.a.b
Phocas tyrannus potius, quam Imperator habitus. 198.c
Phocas uiolat immunitatem Ecclesiæ. 199.b
Phocæ parantur insidiæ. 210.b.c
Phocas donat Pantheon Romanæ Ecclesiæ. 201.b
Phocas sæuit in nobiles ciues. 202.a.b. Curat occidi Commentiolum Prætorem Thraciæ. 205.a
Phocæ tempore carcer dilatatus. 203.b.c
Phocas ægrotans sanatur a Theodoro Siceota. 203.c.d. 204.a
Phocas inuisit Thomam Patriarcham morientem. 205.e
Phoca imperante multa mala occupant Orientem. 205.a
Phocas in coniuratos ulciscitur. 210.a.b.c
Phocas tyrannice imperat usque ad necem. 210.d
Phocas Macrobium Scribonem sagittari iubet. 210.b
Phocæ conatus ut cæsi in bello, inter martyres scriberentur. 211.e.212.a
Phocas uxorem & matrem Heraclij in carcerem trudit. 211.b
Phocas quæ passus a Photino interfectore. 211.d
Phocas occiditur. 210.e. 211.b. Eius fratres & affines cum eo necati. 212.a
Photij de epistola Honorij iudicium. 312.e
Pictauiense Concilium. 57.e.58.a
Pictauiense monasterium S. Radegundis turbatum ualde. 57.e.58.a.b
Picti populi in Anglia recipiunt legitimum Pascha. 634.c.d
Pileus auratus gestari solitus a Chartularijs. 26.c
Pipini primi genus & propagatio. 302.c.d
Pipinus primus moderator Regni Dagoberti, & Sigeberti 302.c.d.e. Eiusdem laudes. ibid.e
Pipini tres. 302.c
Pipinus secundus filius Beggæ & Ansegisi. 302.c.d
Pipini tertij genus. 302.c.d
Pipini magna religio in confitendis peccatis suis. 303.d
Pipinus a Carolo patre datus in filium Luidprando. 577.b
Pipinus cooperatur S. Suuiberto in conuersione Gentium. 621.b
Pipinus trāsfert corpora SS. martyrum Euualdorum Coloniam. 618.d
Pipinus fugat a Frisia Radbodum Regem. 620.e
Pipini Præfectura quando contigit. 622.d
Pipini opera Frisij accipiunt Euangelium. 621.b
Pipinus deceptus persequitur S. Ansbertum Episcopum Rothomagensem. 622.d.e
Pipinus donat sedem Episcopalem Vuillebrordo a Sergio Papa ordinato. 623.d. Eius pellex molitur necem S. Lamberto. 631.a.b
Pipinus moritur relicto hærede Carolo Martello. 674.d.e.
Pipini mortis tempus & Præfecturæ ipsius anni. 675.b
Pyrrhus Episcopus Cōstantinopolitanus calumniator Sophronij Episcopi Hierosolymorum. 325.b
Pyrrhus quando creatus Episcopus Constantinopolitanus. 353.a.b
Pyrrhus frustra tentat inducere in errorem Ioannem Romanum Pontificem. 354.c
Pyrrhus fugit Constantinopoli in Africam priuatus ab Imperatore. 359.c.d.e
Pyrrhus in Africa disputans cum Maximo superatur. & efficitur Catholicus. 367.a.b.c.368.a.369.b.c. Cur cesserit Maximo. 371.d.e

Pyrrhus cupit admitti ad limina Apostolorum. 369.e. 370.
Pyrrhi pœnitentia. 369.d.e.370.a.b
Pyrrhus Romam veniens quomodo exceptus a Theodoro Papa. 370.a.b.c
Pyrrhus a Theodoro Papa in pristinam dignitatem restitutus & auctus. 370.d.e
Pyrrhum passum uiolentiam a Romano Pontifice calumniati sunt hæretici. 370.e.371.a.b.c
Pyrrhus quando & cur laudatus a S. Maximo. 371.e. 372.b.c
Pyrrhus illectus ab Exarcho relapsus in hæresim. 387.e 388. a
Pyrrhus damnatur iterum a Theodoro Papa. 387. e. 388.b.c.d
Pyrrhus post obitum Pauli restitui nisus est in Patriarchatum Constantinopolitanum. 431.d.e
Pyrrhi obitus. 437.d
Placidus Patricius occisus a Phoca. 158.e
Plato Exarchus post Isacium. 362.b. 371.d
Plereus schismaticus laqueo se suspendit. 248.e
Plechelmus Scotus Romam ueniens ordinatur Episcopus. 303.e.304.b
Plechelmus Episcopus Candidæ casæ interfuit Concilio Traiectensi. 630.a
Plechelmus Episcopus in Anglia tempore Bedæ. 653.c.
Plectrudis Pipini uxor pia femina excipit sanctum Suuibertum. 657. c. Curat uiri salutem per Episcopos. 674.e
Plinij in scribenda historia ratio. 53. d. Rerum Traiani exactus scriptor. 184.e
Pluuia recreat Romanum exercitum. 262.b
Podagræ morbus uexauit etiam sanctos uiros. 134.e
Pœna ab Episcopis statuta & applicata Comitibus. 123.b
Pœnam exilij infligendam subdiacono curat S. Gregorius. 154.b
Pœnam fustium ab Episcopo non infligendam. 49.b.c
Pœnitentiam suscipere idem est, quod monasticam uitam profiteri. 544.a
Pœnitentiæ Sacramẽtum omnibus impertiendũ fidelibus. 11. d
Pœnitentia Pyrrhi Monothelitæ. 369.e.370.a
Pœnitentes detrusos in monasterium recipere coguntur Abbates. 122.e
Polimatium oppidum a Longobardis captum. 76.c
Politici sic affectant religionem, ut decipiant. 168.c.d.e
Polychronij impostoris causa. 554.e.555.a.b.c
Polychronij uana promissio de excitatione mortui. 554. d. e.
Polychronius a Sexta Synodo damnatus. 555.e
Polychronius missus Romã detrusus est in monasterium. 568.e
Polyeuctus legatus a Sophronio missus. 312.c
Pomerius quis Iulianus dictus. 586.d.e
Pompeius cognatus Iustiniani Imperatoris. 90.a
Pontifex Romanus electus, ante confirmationem quomodo se gerebat. 4.b
Pontificem facit electio, non confirmatio Imperatoris. 7.d
Pontifex non ordinatur absque consensu Imperatoris. 2.e.3.a.b.4.a. b. Redimebat pecunia executionem Pontificatus. 7.d
Pontifex Romanus pastor pastorum. 9.a
Pontificis Romani confirmatio usurpata ab Imperatoribus. 2.e.3.a.b.c
Pontificis Romani summa potestas. 320.c. Eius Primatus prædicatus a S. Heimerammo. 645.a.b
Pontificis Romani apparatus regius haud adeo necessarius. 57.a.b
Pontifici Romano cura imminet totius Orbis. 26.e
Pontificis Romani potentia. 81.d
Pontifex Romanus supplet quod ab electoribus omittitur. 22. d
Pontificis Romani familiares non sint laici. 91.d
Pontificum Romanorum corpora deferebantur cum dalmatica. 91.d
Pontifices Romani custodes & defensores canonum sint. 411.b
Pontifices Romani necquicquam agãt inconsulto Clero. 584.d.e
Pontificum Romanorum est, mittere ad Gẽtes Apostolos. 598.e.599.a
Pontificum Romanorum est, confirmare Synodos œcumenicas. 560.a.b
Pontifices Romani temporalia & spiritualia curant. 116.c.d
Pontificum Romanorum est, monere Imperatores. 533.d.e
Pontificum Romanorum est, ferre leges in Reges transgressores. 168.d.e
Pontificum Romanorum quando uires auctæ. 640.c.d
Pontifices Romani cur tam sæpe ex Græcis siue Orientalibus. 651.a.b
Pontifices Romani licet diuersarum et aduersarum essent nationum, omnes tamen unius spiritus. 651.a.b
Pontifex Romanus summus auctoritate & honore. 558.d.e
Pontificis Romani ministri custodire debent iura Episcoporum. 118.e
Pontifices Romani qui erasi e diptychis Constantinopolitanæ Ecclesiæ a Monothelitis. 519.a
Pontifices Romani aduersati sunt canones Sextæ Synodi. 610.a.611.612.613.a.b.c
Pontifex idolorum contra suos deos disputat, & dirruit templa eorum. 277.e.278. a. b. Efficiturque Christianus. ibid.d
Populus Constantinopolitanus occurrit Heraclio Imp. uictori redeunti. 288.a.b
Populi Romani studium erga defunctos Romanos Pontifices. 91. d
Populi diuersarum nationum cõuersi ad fidem a feminis. 29. d
Populonensis Ecclesia in Tuscia multa passa a Longobardis. 11.c
Portæ S. Petri basilicæ uestitæ argento. 344.b
Portentum de Crucibus sese mutuo collidentibus a S. Theodoro interpretatum. 203.d.204.a.b.c
Porticus S. Petri ad Palmaria dictus. 344.e
Potamij Episc. Bracarensis causa tractata in Concilio Toletano decimo. 462.d e,
Potamius publice sua cõfessus in Synodo peccata. 462.d.e 463.a.b
Prasini infectantur Phocam Imperatorem, dantque pœnas. 210.b
Prasini incendunt Prætorium. 210.a.b
Prædicatio illegitima sæpe impedita. 598.d.e
Prædicatio ad Gentes conceditur a Romano Pontifice. 418.d.e
Prædicator auctorum non accipitur. 333.b.c
Prædicatores qui uere dicendi legitimi. 598.e.599.a
Prædicatores duodecim in Germaniam missi. 598.e. 599. d. Quem finem singuli sint consecuti & quibus in locis. 630.b.c

Prædi-

Prædictio malorum futurorum facta a S. Theodoro Siceota. 204.b.c
Prædictio S. Columbani de Regibus Francorum. 223.a.b
Prædictio S. Gregorij de malis uenturis. 136.b.c
Præmio digni pro Ecclesia laborantes. 56.d
Prænestini montis habitatio Sanctorum. 39.e
Præsides prouinciarum mali quantum obsint Imperio. 80. c. d. e. Iidem sub Mauritio Imperatore ueluti tyranni habiti. ibid.
Præsides prouinciarum male consulunt suis Principibus, cum inuadunt iura Ecclesiæ. 643.d.e
Precibus ad Deum factis auertendi hostes. 151.d.e
Presbitera eijcitur ab Vrsino presbytero cum moritur. 20.d.e
Presbytero iniungitur munus Chrismatis a S. Gregorio. 71. c
Presbyteri ad pœnitentes recipiendos, & ad baptismum infantium semper parati sint. 22.d.e
Primatem alium quam Romanum Pontificem cognoscere nolunt Hispaniarum Episcopi. 562.a.b
Primatus Constantinop. Ecclesiæ malis artibus quæsitus. 84.d.e
Primatus Romanæ Ecclesiæ non a Phoca acceptus, ut garriunt Nouatores. 199.c.d.e.200.a.b.c. A Deo datum omnes profitentur. ibid.
Primatum Romanæ Ecclesiæ Patriarchæ Constantinopolitani semper sunt professi. 200. a.b.c. d. Vide Romana Ecclesia.
Primi & Feliciani martyrum translatio. 390.a
Primogenius Gradensis Episcopus creatus ab Honorio Papa. 299.d.e
Principes magno suo damno delinquunt in seruos Dei. 223. e
Principes magno periculo disputant de sacris dogmatibus. 292.e.293.295
Principes mali uelamento religionis tegunt scelera sua. 480.c. d.
Principes magno periculo audiunt hæreticos. 293. a. 294.a.b.295.643.d. e
Principes nullum sibi ius in Ecclesijs uindicẽt. 480.c.d
Principum hæreticorũ dæmones sunt promotores. 669.e
Principes ad sacerdotes accedere debent, non sacerdotes ad ipsos. 351.d.e
Priscus Dux exercitus Mauritij Imp. 64. e. Idem amicus S. Gregorij. 65.a.b
Priscus Dux aduersus Caianum Regem Auarum ducit exercitum. 136.d
Priscus Patricius Constantinopolitanus. 49.e
Priscus Dux irruit in Sclauinos Barbaros. 116.e.117.a
Priscus Patricius gener Phocæ Imp. 201.d. Redditur infensus eidem. ibid. e. Excitat Heraclium Prætorem in Africa aduersus Phocam. 205.b
Priuilegium concessum Cypri Episcopis extorribus. 600. e. 601. a
Priuilegium concessum a S. Gregorio monasterijs. 143.e 144. a. b
Priuilegia monasteriorum petit Brunichildis Regina a S. Gregorio: 164.e. 165. a
Priuilegium monasterij Fontanellæ. 567.c
Priuilegium monasterij S. Medardi a S. Gregorio datum. 63.c.d
Priuilegium datum a Clodoueo monasterio S. Dionysij. 482.c
Priuilegium datum Ecclesiæ S. Martini a Deodato Papa. 516.c.d.e.517.a
Priuilegium uetus Ecclesiæ Rauennatis cuius sit fidei. 96.d.e.97.a
Priuilegia Ecclesiarum dantur & auferuntur arbitrio Pomanorum Pontificum. 562.a.b
Priuilegia Pomanæ Ecclesiæ confirmata a Iustiniano Imp. 659.e
Probinus successor Pauli in Patriarchatu Aquileiensi. 196. d
Probus Abbas sequester pacis cum Longobardis. 116. c. d. e.
Probus Abbas accipit a S. Gregorio testandi facultatem. 154. c
Probus Episcopus in Africa scribit una cum alijs ad Paulum Episcopum Constantinopolitanum. 376.b
Proclus Episcopus Cleronensis improbus aduersarius monachorum Bobiensium. 281.a.b.c
Processio Spiritus Sancti a Patre & Filio a S. Gregorio testata. 54.a.b.c
Processio ad S. Petrum cum imagine Dei genitricis Mariæ. 6.c.d
Professio fidei Schismatici reuertentis ad Ecclesiam. 155.d.e
Professio monastica per susceptionem habitus & tonsuræ. 544.a.b
Professio monastica in extremo uitæ articulo suscipi solita. 544.b
Prophetiæ spiritus non semper datur prophetis. 206.b
Prophetia S. Columbani de Regibus Francorum. 220.b. 223.a.b.c.d
Prophetia S. Gregorij de malis uenturis. 136.b.c
Proiectus martyr Episcopus Aruernensis. 505.e.506.a
Protasius Episcopus Aquensis. 103.d
Protocursor qui fuerit. 201.d
Prouinciæ Romano Imperio restitutæ. 578.a.b
Protosymbolus magistratus apud Sarracenos. 627.b
Prouidentius seu Agnellus Episcopus in Istria. 197.a
Prudentia carnis male consulitur rebus Ecclesiæ. 241.a
Prudentia S. Gregorij in regimine pastorali. 3.d
Psachmon quid significet. 430.b
Psalmorum imperitus indignus Episcopatu. 95.d
Psalmi omnes gloriæ hymno finiantur. 122.b
Psalmodia in translatione reliquiarum sanctorum. 13.c.d
Pseudopropheta in Gallia quæ fecerit. 98.a. Occisus tandem. ibid.c.d
S. Pudentianæ ecclesia in Numidia. 32. d
Puella barbara cremata quod ex pueris in feretrum Eudociæ Augustæ. 217.e
Purificationis solemnitas aucta litanijs per Sergium Papam. 638.e
Purpura non omnibus concessa clericis. 122.a
Putta Episcopus in Anglia. 507.e

Q

Quadragesimæ obseruatio ex Concilio Toletano. 440. a
Quadraginta Homiliæ S. Gregorij quando habitæ ab eo. 38.d.e.39.a. b quando absolutæ. ibid.d
Quaternitatem introducunt Monothelitæ. 455.c
Quatuor Coronatorum martyrum ecclesia facta ab Honorio Papa. 344.e
Quatuor administratores Romanæ Ecclesiæ ante confirmationem Romani Pontificis. 4.b
Quæstio de anima Traiani uentilata. 181.e.182
Quæstio de nomine Vniuersalis Episcopi ad fidem pertinet. 86.e.87.a
Quæstiones de S. Martino Papa Constantinopoli. 428. d.e.429.
Quæstio de S. Maximo habita. 425.b.c.d.e.426.c.d.e

Quæstio de S. Anastasio Persa. 283.c.d.284.b.c.d
Quæstores missi ad colligendam pecuniam ab Ecclesiis pro bello Persico. 254.b.c
Quinta Synodus non recipitur a Longobardis. 129.c.d. 130.a.131.a.b
Quinta Synodus cur a schismaticis improbata. 67.d.e
Quintæ Synodi professio cur omitti potuit absque iactura fidei Catholicæ. 68.c.d
Quinta Synodus ignota Hispanis. 576.e
Quinta Synodus a S.Gregorio missa ad Theodolindam. 172.a.*Pugnat pro ea S.Gregorius.* 16.e.17.a
Quinta Synodus nihil statuit contra Concilium Chalcedonense. 50.d.e.68.d.e.69.a.b
Quinisexta Synodus, eademque erratica dicta. 602.e. 603.604.
Quiricus Episcopus Toletanus quando vixit. 572.e. 573.a
Quodvultdeus Episcopus in Africa legatus ad S. Gregorium. 33.c.

R

Rachnacarius Episcopus Augustoduni & Basileæ alumnus cœnobij Bobiensis. 243.b
Radbertus Episc. interfuit Concilio Rothomagensi. 567.b
Radbodus Rex Frisiæ per Pipinum Principem expulsus. 620.e. *Occidit S. Vuigbertum martyrem.* 621.a. *Quid in S. Vullebrordum Episcopum.* 629.c.d
S. *Radegundis monasterium quid passum ab ipsis monialibus.* 57.e.58.
S. *Radegundis sepulchrum profanatum.* 60.a
Ragamundus missus a Theodorico Rege ad S. Columbanum. 223.a.b
Ragnegisilus Archidiaconus agit pro S. Lupo Senonensi. 301.e
Ragnomirus lector Ecclesiæ Rothomagensis. 567.c
Ragenbertus Dux Taurinorum occupans regnum Longobardorum moritur. 647.a
Rami oliuæ in signum victoriæ. 288.b
Raminus Abbas tyranni socius intruditur in Episcopatum Nemausensem. 512.d.e
Raptor impunitus non relinquatur, 174.d
Rasis Arabis historia De rebus Christianorum haud fidelis. 544.c.d
Rauennas Ecclesia se subijcit Romanæ. 520.c
Ratisponensis Ecclesia illustrata martyre. 644.d.e 645.646.
Rauennas Ecclesia sæpe resiliens, ut subijciatur Romanæ Ecclesiæ, actum in Synodo Romana. 538.b.c
Rauennatis Ecclesiæ priuilegium quale. 96.e.97.a
Rauennates milites liberant Sergium Papam ab Imperatore Orientis. 611.c.d.e
Rauennates deficientes ab Imperatore grauia passi. 656.d.e
Rauennas Ecclesia in meliorem statum reducta. 656.d.e
Razates Dux Persarum ingenti prælio victus. 272.b.c
Razech regio in Perside. 238.b.c
Rebaptizationis hæresis restituta per canones Sextæ Synodi. 606.c.d
Reccaredus Rex quando regnare cæpit, & eius conuersio quando contigerit. 27.d.28.a
Reccaredo Regi insidiatur Segga Episcopus Arianus. 28.c
Reccaredus Rex patitur inuidiam coniuratorum. 28.c.d. 29.a.b
Reccaredus Rex sollicitus pro religione & Ecclesiastica disciplina propaganda. 121.c.d
Reccaredi Regis legatio ad Romanum Pontificem. 133.e
Reccaredus Rex donatur muneribus a S. Gregorio Papa. 134.b
Reccaredus Rex minor filius Sisebuti & eius obitus. 253.e
Recceswinthus Rex Hispaniarum quando regnare cæpit. 418.b
Recceswinthus Rex Hispaniarum. 439.e. *Aedificat ecclesiam S. Ioannis Baptistæ.* 481.d.e
Recceswinthi Regis obitus & laudes. 510.c.d
Reciuergæ Reginæ Hispaniarum obitus & epitaphium. 418.b
Redempta sancta femina. 39.e
Redemptus diaconus Ecclesiæ Carthaginensis. 377.e 378.a
Redituum Ecclesiarum quatuor partes faciendæ. 97.e
Redualdus proditor Eduini. 276.a.b
Reduald Regis conuersio, & lapsus. 290.b. *Deos vna cum Christo coluit. ibid.e. Occisus a Richberto.* 290.e
Regentrudis mater Sigeberti Regis. 453.c
Rex Arrianus cognoscit & reuereturr immunitatem Ecclesiarum. 281.b.c
Reges Francorum bello ciuili inter se pugnant. 154.d
Reges Francorum ex genere Clodouei quando, & quam ob causam defecerunt. 480.d.e
Reges Hispaniarum quando appellati Catholici. 3.d.6.d.e.357.a
Reges Hispaniarum ab Episcopis eligendi. 440.c
Reges Hispaniarum iurare soliti de fide Catholica seruanda. 346.d.e
Reges Hispani defunctis uxoribus prohibiti transire ad secunda vota. 601.e
Reges Longobardorum in Italia potentes. 29.c.d
Regi maledicens excommunicandus. 340.e
Reges indigni nomine Regum, qui insurgunt in Romanam Ecclesiam. 3.a.b.c
Regibus comminatus S. Gregorius Regni priuationem. 63.e. 64.a
Regum laus potissima ex Catholico nomine. 94.a.b
Regum decreta de Episcopatibus inualida, nisi confirmentur auctoritate Romani Pontificis. 562.a.b
Regum non esse causam sacerdotum cognoscere. 281.c
Regibus leges præscribunt Romani Pontifices. 168.d.e
Reginæ moniales destruunt obseruantiam monasticam. 60.e.
Regina Angliæ Bebba. 335.b
Regnum quodlibet ædificio comparatum. 640.d
Regnum cum deficit ab Ecclesia Romana, corruit. 640.d.e
Regnum Hispaniæ cur traditum Sarracenis. 640.e. 641.a.b.c
Regnum Hispaniæ a Regibus pijs oblatum Romanæ Ecclesiæ. 642.a.b.c.643.
Reginaldus Episcopus Rothomagensis. 637.d
Regionarij diaconi qui dicti sint. 118.a.b.c
Regionarij Defensores qui dicti sint. 118.e. *Eorum priuilegium.* ibid.c.d
Regulæ monasticæ S. Cæsarij Episcopi Arelatensis. 57.e
Regulæ monasticæ S. Columbani a Schismatico labefactatæ. 246.a.b.c.d
Regulus Episcopus interfuit Concilio Rothomagensi. 567.b
Religione læsa collabitur Imperium. 293.c.d
Religio exercitus Romani sub Heraclio Imperatore. 258.d.e

Reliquiæ S. Agilei martyris missæ Carthagine Romam. 157.a
Reliquiæ S. Anastasij pie curatæ. 284.e.285.a.b
Reliquiæ SS. Apostolorum missæ in Gallias. 104.e
Reliquiæ S. Georgij martyris acceptæ a Theodoro Siceota. 120.c.d
Reliquiæ S. Gregorij Papæ a populo magno honore habitæ. 181.b
Reliquiæ petitæ a S. Gregorio Papa per Candidum Abbatem ab Episcopo Arabiæ. 141.c.d
Reliquiæ a S. Gregorio missæ in Angliam. 150.e
Reliquiæ a S. Gregorio missæ ad Reccaredum Regem. 134.b
Reliquiæ concessæ a S. Martino Papa S. Amando. 405.a
Reliquiæ S. Laurentij missæ in Gallias. 104.e
Reliquiæ S. Seuerini quæsitæ a S. Gregorio. 30.d.e
Reliquiæ quæ dari solitæ a Romano Pontifice. 73.e.74
Reliquiæ martyrum missæ a Vitaliano Papa ad Regem Anglorum. 494.b. *Aliæ ab eodem missæ ad Vuandregisilum.* 496.d.e
Reliquiæ S. Pancratij missæ in Gallias. 104.e
Reliquiæ quomodo probatæ. 40.e
Reliquiarum Apostolorum causa non adeptus Primatus Ecclesiæ. 84.e
Reliquiis S. Anastasij martyris abiecti dæmones. 668.a.669.670.671.672. *Vide*, Anastasius Persa.
Reliquijs martyrum dæmones abiguntur. 668.a. 669.
Reliquias martyris æque hæretici ac dæmones exhorrent 671.a
Reliquiarum beneficio vitatur naufragium. 13.a.b.c
Reliquiarum cultus miraculis comprobatus. 74.a.b
Reliquias sanctorum non leuet acolutus, sed presbyter. 271.d
Reliquiæ sanctorum liberant a naufragio. 124.a.b
Reliquiæ Orientalis Ecclesiæ translatæ in Occidentem. 343.e.344.a
Reparatus Primas prouinciæ Mauritaniæ. 374.a
Reparatus Episc. Rauennas. 503.b. *Impetrat ab Imp. rescriptum contra Rom. Ecclesiam.* ibid.c
Responsales Cyriaci Episcopi Constantinop. ad S. Gregorium missi. 106.c. *Ab eodem in communionem accepti.* 106.d.e
Respublica Veneta Christianissima nuncupata. 299.e
Reuelationes de anima Traiani ab inferis reuocata, penitus inanes conuincuntur. 183.e.184.a.187.e.188.
Rhodus a Sarracenis capta. 442.
Rhotaris Rex Longobardorum. 347.b. *Eius obitus.* c.
Richarius legatus ad Sclauos sanctitate clarus. 304.a 357.c
Richbertus occidit Redualdum. 290.e
Rictrudis res gestæ scriptæ ab Hugbaldo. 306.b
Rioldus persecutor S. Lamberti Episcopi Leodiensis. 631.b
Ritus Ecclesiasticos quos mutuata est Ecclesia Romana ab Orientali. 131.c.d.e
Rixæ monialium Pictauiensium turbat Episcopos et Reges. 58.b.c
Rizocopus Exarchus quata mala intulit Romanæ Ecclesiæ. 658.b. *Eius obitus.* ibid.
Roclio uxor Theofridi Ducis Cordubensis. 641.c
Rodelinda Regina Longobardorum. 512.a. *Aedificat ecclesiam S. Mariæ.* ibid.b
Rodericus Episcopus Toletanus erroris arguitur. 417.d.e.
Rodericus siue Rudericus Rex Hispaniarum succedit Vuitizæ. 660.c. *Expellit eius filios.* 671.e. *Prodi-*

tione Iuliani decipitur. 671.e. 672.a. *Pugnat contra Sarracenos.* 672.e. 673.a. *Eius obitus & sepulchrum.* 673.b
Rodericus siue Rudericus Toletanus inique carpit Benedictum Papam. 579.a.b
Rodoaldus Rex Longobardorum moritur. 479.b.c
Romæ status tempore ordinationis S. Gregorij. 7.e
Roma a ventis diruta. 7.e.9.a.b. *Eius prædictio.* 8.b
Romæ salus pecunijs redempta a Longobardis. 81.c.d.
Roma dira passa a Longobardis. 2.d.e.3.b.c. 77.e. 78.79.
Roma relicta absque præsidio militum. 83.a
Roma commissa curæ S. Gregorij. 83.c
Romæ custos S. Petrus. 81.d.e
Romæ excidium cui comparatur a S. Gregorio. 79.a.b.c. *Eius interitus deploratus ab eodē.* 78.b.79.a.b.
Roma cur non expugnata fuerit a Longobardis. 81.a.b
Roma fame dire vexata. 8.b.c. *Roma ab Arnulpho infestata.* 31.a.b
Romanum Concilium sub Agathone Papa. 528.529.530. *Eius Acta recitata in Concilio Rom. sub Ioanne Papa Septimo.* 652.c.d
Romanum Concilium sub Bonifacio Papa Tertio. 200.d
Romanum Concilium sub Bonifacio Papa Quarto. 214.b
Romanum Concilium sub Gregorio Papa. 91.c.d.e.
Romanum Concilium sub Gregorio Papa. 143.c.d.e
Romanum Concilium sub Gregorio Papa. 153.d.e
Romanum Concilium sub Ioanne Papa Quarto. 354.b.c
Romanum Concilium sub Martino Papa, idemq. Generale dictum. 390.b.c.391.d.e. 392.393. *Eius Canones.* 395.b.c
Romanum Concilium sub Theodoro Papa, in quo Paulus Episcopus Constantinopolitanus damnatus est. 387.c.d
Romanum Concilium sub Vitaliano Papa. 494.d.e
Romanum Concilium sub Ioanne Papa Septimo. 651.c.d
Romana Ecclesia ab Arianis Regibus sub tributo facta. 2.e.3.a
Romana Ecclesia qualiter custodienda. 56.b.c
Romana Ecclesia ab Imperatoribus Orientis oppressa. 2.e.3.a.b
Romanæ Ecclesiæ status deploratus exordio Pontificatus S. Gregorij. 8.b.c.d
Romana Ecclesia libera ac domina. 3.a.b.c
Romana Ecclesiæ impugnans iura, extra veritatem Catholicam ducitur. 3.c
Romanæ Ecclesiæ summa auctoritas. 374.d
Romanæ Ecclesiæ Primatus. 88.c.d
Romanæ Ecclesiæ præconia. 532.e
Romana Ecclesia quid consecutus a Phoca Imperatore. 198.e.199.a.b. *Redarguuntur hæretici dicentes ab eo ipsam Primatum assecutam.* 199.c.d.206.
Romana Ecclesia sola conciliat hæreticos pœnitentes. 456.b.c.d
Romana Ecclesia liberata a pensitatione pecuniæ, dari solita Imperatoribus Orientis. 584.d. 560.c.d. 575.e. 584.d.
Romana Ecclesia non dedignata alias Ecclesias imitari. 132.b. *Quæ sit mutuata ab Orientalibus.* 131.c.d
Romanæ Ecclesiæ patrimonia in diuersis prouincijs. 24.a.b
Romanæ Ecclesiæ oblatum Regnum Hispaniarum. 642.b.c.d.643.
Romanæ Ecclesiæ oblatæ Alpes Cottiæ. 648.a.b
Romana Ecclesia grauiter afflicta a Ioanne Rizocopo Exarcho. 658.b

Romanæ Eccleſiæ conſuetudo in dandis reliquijs. 73.e. 74.a.
Romana Eccleſia ſemper immota. 636.a
Romanæ Eccleſiæ erga pauperes munificentia. 431.e
Romana Eccleſia legitimos mittit ad Gentes Apoſtolos. 628.b.c
Romanæ Eccleſiæ relictus uſus purpuræ. 122.a
Romanæ Eccleſiæ ſplendor non in regio apparatu tantum fulget. 57.a.b
Romanæ Eccleſiæ continuus uſus de imagine Agni. 613.d.e.614.a
Romanæ Eccleſiæ uires quando auctæ. 640.c.d
Romanæ Eccleſiæ uſus in benedicendis ceris imagine Agni impreſsis. 613.e.614.a
Romana Eccleſia quos recipit Canones Sextæ Synodi. 614.a.b.c.d
Romanæ Eccleſiæ clericorum inſignia. 122.a
Romanus exercitus ſuperatus a Perſis. 212.b.c
Romanus exercitus uictor aduerſus Perſas Deo gratias agit. 259.b.c.*Olim ſemper ſolitus ſuccumbere eiſdem Perſis.* 260.d.e
Romanus exercitus ob temeritatem in diſcrimen adductus ſub Heraclio Imperatore. 265.c.d.*Idem diuiſus in tres partes.* 267.a.b.*Idem uincit Dei genitricis ope.* 267.b
Romanus exercitus ſuperatus a Sarracenis. 406.d
Romanus populus quanta paſſus a Longobardis. 83.a.b. 102.a.b.154.e
Romanus populus fidei Catholicæ ſtudioſiſſimus execratus Imperatorem hæreticum. 663.c.d.666.a.b.
Romana Vrbs per Duces adminiſtrata. 663.d.c
Romanæ feminæ nobiles extorres ob mala a Longobardis illata. 16.a
Romani captiui uenditi Francis. 83.a
Romani captiui liberati. 644.c
Romanus populus ad Gregorium conuerſus. 2.c.d
Romanus populus aduerſatus hæreticos. 439.d. *Quid in Romanum Pontificem ne reciperet Synodalem hæretici hominis.* Ibid.
Romanum Imperium tunc ſtat, cum fides Catholica cuſtoditur. 293.c.d
Romanum Imperium cur a Barbaris exciſum. 80.a
Romani Imperij prouinciæ ſub Heraclio reſtitutæ a Perſis debellatis. 578.a.b
Romani Imperij deſtructores Sarraceni. 239.e. 240.a
Romanus ordo ſic dictus liber ritualis creditus collectus a Gelaſio Papa. 613.e
Romani Pontificis futuri electio non tractanda uiuente Pontifice. 200.d.e
Romani Pontificis confirmatio uſurpata ab Arianis Principibus, & Orientis Imperatoribus. 2.e.3.a. *Remiſſa a Conſtantino Imperatore.* 575.e
Romanus Pontifex confirmat Concilia oecumenica. 50.a.b
Romanus Pontifex adeundus ab hæretieis pœnitentibus. 456.b.c.d
Romani Pontificis eſſe monere Imperatorem. 533.d.e
Romani Pontificis auctoritas & potentia. 81.d
Romanum Pontificem errare in fide non poſſe. 71.d
Romanus Pontifex abrogat aliarum Eccleſiarum conſuetudines. 22.e
Romani Pontificis auctoritas etiam in politicis adminiſtrandis. 171.a.b
Romani Pontificis auctoritatis eſt dare & auferre pro arbitrio conceſſa priuilegia. 562.a.b
Romanus Pontifex abhorrens a faſtu imitatur interdum minores Eccleſias. 132.b
Romani Pontifices reſtitere Epiſcopis Conſtantinop. Primatum ſibi uſurpantibus. 84.c
Romani Pontifices qui ſint uſi titulo Vniuerſalis. 89.e.90.a
Romani Pontificis opera Sexta Synodus habita. 561.a.b
Romani Pontificis auctoritati regius apparatus non neceſſarius. 57.a.b
Romani Pontificis ſumma auctoritas. 558.e.*Ipſi cura totius Orbis.* 26.e.*Ipſe paſtor paſtorum.* 9.a
Romani Pontificis eſſe probare et reijcere celebrata Concilia. 50.a.b.c
Romani Pontificis tãtum eſſe delegare uſum Sacramenti Chriſmatis presbyteris. 71.c
Romani Pontificis auctoritate priuari Reges trangreſſores. 168.d.e
Romani Pontificis tituli inſignes. 363.c
Romani Pontifices ab hæreſi ſemper immunes. 533.b.c
Romani Pontificis eſſe probare aliorum ſcripta aduerſus hæreticos. 137.c.d
Romani Pontifices fauerunt Venetis. 300.b.c
Romanus Pontifex adiri permittitur ab Ariano Rege. 281.c.d
Romani Pontificis Primatus prædicatus a S.Heimerammo Epiſcopo & martyre. 645.a.b
Romani Pontifices numquam receperunt Canones Sextæ Synodi de imagine Agni. 613.d.e
Romana quæ & Euſtolia, filia Mauritij Imp. ſanctæ. 202.e
Romanus Epiſcopus Legatus miſſus ad Honorium Papam. 328.e
Romanus Exarchus Rauennæ. 51.d. *Quid in Longobardos.* 76.c.d
Romanus Defenſor Eccleſiæ ſub Gregorio. 118.e
Romanus Patricius Conſtantinopolitanus iuſſu Phocæ torquetur & decollatur. 201.e.202.a
Romanus Spatharius defert caput Iuſtiniani Imperatoris Romam. 662.d
Romaricus monachus ſeducitur ab Agreſtino. 248.b.c. *Reuocatur ad pœnitentiam.* 249.b. *Adnumeratus inter ſanctos.* 249.d
Romildæ Reginæ proditio & libido punita. 135.e. *Eius filiæ virgines honeſtiſſimæ.* 135.e.136.a
Romoaldus Dux Beneuentanus. 484.b
Romula uirgo ſancta. 39.e
Ronan Scotus Paſchæ Catholici defenſor. 486.b.c 588. 589.
Roſellana Eccleſia in Thuſcia. 11.c
Rotharit Dux Bergomi. 648.a
Rothomagenſe Concilium. 567.a.b
Rudericus Vide Rodericus.
Ruffinianus cum ſocijs a S.Gregorio in Angliam miſſus. 147.c.d
Ruffus primus Strator quid in Philippicum Imp. auſus. 667.c
Rugini populi adhuc Gentiles. 597.e
Ruſius Patricius miniſter ſcelerum Iuſtiniani Imperatoris. 619.a.b
Ruſtici idololatræ quæ ſint paſſi ex diuina ultione. 280.e
Ruſticiana Patricia peregrinata in montem Sion. 74.e. *Admonita a S.Gregorio.* 38.b. *Laborat podagra.* 141.e. *Mittit uela & eleemoſynam Romam ad baſilicam Apoſtolorum.* 142.a.b.c.d
Ruſticus Epiſcopus. 208.d

S

Sabbati cultus a S. Gregorio probibitus. 168.e. 169.a
Saberethi Regis Saxonum Orientalium obitus. 227.d. *Eius filij idololatræ.* ibid.e
Saberethus nepos Edilberthi Regis. 192.d
Sabinianus diaconus Apocriſarius miſſus Cõſtantinopolim a S. Gregorio. 48.c. *Prohibetur communicare cũ Ioanne Epiſcopo Conſtantinopolitano.* 86.c. *Reuocatur Conſtantinopoli Romam.* 107.e
Sabinianus Papa creatur. 190.b
Sabiniani Papæ obitus. 197.d. *Quid in eum per uiſum S.Gregorius.* d.e. *Funus eius ignobile.* e. *Reliqua eius geſta.* ibid.e
S. *Sabinus Epiſcopus Spoletinus prædicit Petro Epiſcopatum Ticinenſem.* 666.e
Sabinus martyr exaudit Ducem Spoletanum etiam Gentilem. 155.b.c
Sabinus ſubdiaconus Romanæ Eccleſiæ. 157.e
Sabinus ſubdiaconus in ſchiſma adductus. 34.e
Sabinum uinum. 18.c
Saccelli quid. 81.b.c
Saccellarius quis fuerit. 81.a.b.c
Saccellarius idem quod Sacellarius. 81.a.b
Sacerdoti felicius cedit ira, quam fauor Principum. 302.b
Sacerdotes idolorum fruſtra laborant in excitando defuncto. 625.a
Sacerdotibus occurrere debent Principes, non Principibus ſacerdotes. 301.d.e
Sacerdotes idolorum conuerſi ad fidem Chriſti. 626.d.e
Sacerdotum concordia proficua Imperio. 80.d.e
Sacerdotes nihil remittere debent ſacerdotalis uigoris in gratiam Principum. 302.a.b
Sacerdotes ab Imperatoribus honorandi. 82.e.83.a
Sacerdotum quæ ſint officia erga Principes ſæculi. 301.d.e
Sacramentum pœnitentiæ impertiendum omnibus. 11.c.d
Sacrificium Miſſæ proficuum uiuis atque defunctis. 527.e. 528.a.b. *Vide* Miſſa.
Saffarius Epiſcopus Petragoricenſis. 58.b
Sagoleus Sacellarius procurator Fiſcalis contra S.Martinum Papam. 428.c.429.d.e
Sagonenſis Eccleſia in Corſica. 22.d
Salamonis templi ruinam luget Rex Sarracenus. 339.d.e
Salamonis anima an ſalua ſit, curioſa inueſtigatio. 187.e.188.a.b.c
Salonitani Epiſcopi cauſa coram S. Gregorio. 35.d. *Vide* Maximus.
Saluius in Gallia Epiſcopus doctiſsimus. 424.a
Saluius Epiſc. interfuit Concilio Rothomagenſi. 567.b
Salutatio Epiſcoporum Antiochenorum in litteris qualis fuerit. 93.d
Saluatoris imago ærea in porta Palatij. 159.e. *Vide* Imago.
Sain Dux Perſarum uſque Chalcedonem uenit. 257.e
Sain Dux Perſarum miſſus aduerſus Heraclium. 264.a.b *Victus a Theodoro Duce Romanorum.* 267.b.c. *Auctis uiribus procedit in Heraclium.* 266.e. *Mœrore conſumptus interijt.* 267.b.
Sammaria Neapolis dicta. 291.e
Sammaritanos hæreticos S. Gregorius exagitat. 105.d
Sampſonis anima an ſalua ſit, curioſa inueſtigatio. 188.a.b.c
Sancti ubique mirabiles. 266.b.c
Sanctorum reliquiæ quomodo probatæ. 40.e. *Vide* Reliquiæ.
Sanctorum interceſſio petita in mutua communicatione, 94.d
Sanctio Heraclij Imperatoris de numero clericorum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ. 251.b.c.d
Sanctuli presbyteri admirandi obitus. 64.c.d
Sancius Rex Hiſp. paret Gregorio Papæ Septimo. 643.e
Sanguis fluit ex uelo, quo inuolutæ erant reliquiæ. 74.a
Sanguis fluens e corpore ſanctæ Euphemiæ. 66.e. 67.a
Sanguinis Chriſti in atramentum deſtillatio ſymbolum æternæ damnationis. 388.d.e
Sanguis ex percuſſa imagine fluens. 225.a
Sanctorum interceſſiones proficuæ. 669.e
Saporius Armeniæ Præfectus euadit tyrannus. 498.a.b. *Eius interitus.* ibid.c.d
Sarano Abbati Scoto ſcribit ſedes Apoſtolica. 349.a
Sarbarus Dux Perſarum aduerſus Romanos miſſus. 258.a *Vincitur ab Heraclio.* 259.b. *Nudus aufugit.* 264.d.e. *Occiditur.* 264.a.d
Sarbarus alius in Heraclium pergit. 265.b.c. *Aduerſus Vrbem Conſtantinopolitanam miſſus.* 267.a. *Obſidet Chalcedonẽ.* 267.d.e. *Occidit Syroen Regem Perſarum.* 292.c
Sardorum quærelæ ad Phocam Imperatorem per Vitalem Defenſorem miſſæ. 169.e.170.a
Sardiniã incolunt Barbaricini populi ex Africa extorres. 70.a.b.c
Sardiniæ Eccleſiarum diſpoſitio varia. 583.c.d
Sarmanazaris Dux exercitus Perſarum. 261.b.c
Sarracenorum Princeps conuerſus ad fidem. 44.e.45.a
Sarraceni graſſantur in Syriam. 219.c
Sarraceni infideles profanantes eccleſiam dant pœnas. 225.a.b
Sarraceni occidunt monachos Lauræ S. Sabæ. 235.e. 236.a.b.c
Sarraceni deuaſtatores Romani Imperij prædicti. 239.e.240.a
Sarraceni cultores aſtri luciferi. 297.a
Sarraceni occupant Regnum Perſarum. 292.c.d. *Potiuntur illo.* 353.b
Sarraceni inuadunt Romanum Imperium. 301.a.b
Sarraceni Arabes irruunt in regionem Gazenſem. 305.c. *Vincunt fratrem Heraclij Imp.* 307.e. 308.a. *Capiunt Boſtras.* 307.e
Sarracenus percutit ſuo damno ſagitta imaginem ſancti Theodori. 225.a.b
Sarracenis ingruentibus Sophronius Epiſcopus Hieroſolymitanus precibus aduerſatur. 312.b
Sarraceni potiuntur Aegypto. 331.b.c.d.e
Sarraceni deuaſtant Armeniam. 442.d
Sarraceni obſident Hieroſolymam. 335.d.e. 336.a.b. *Capiunt eam.* 339.b.c
Sarraceni Cyprum inuadunt. 389.e
Sarraceni capiunt Antiochiam. 343.d.e
Sarraceni capiunt Rhodum, & Coloſſum æreum in fruſtra diuidunt. 442.c
Sarraceni iuſto iudicio Dei prævalent in Romanos. 434.b.c. *Aduerſus eoſdem inſurgunt in Sicilia.* 406.d. *Eam inſulam deuaſtant.* 503.d.506.e
Sarraceni ſuperant Conſtantẽ Imp. in bello nauali. 446.b
Sarraceni inuadunt Thraciam & urgent Conſtantinopolim. 510.a

Sarraceni petunt pacem a Constantino Pogonato Imperatore. 517.e. 518. a.b. Tributum pendunt eidem. 518.b

Sarraceni classe tentant Hispaniam. 515. e. Iidem uicti a Vuamba Rege. ibid.

Sarraceni pacem petunt a Iustiniano Imperatore. 577.e.578.a

Sarraceni potiti sunt Africa. 627.b

Sarracenorum ingens clades sub Absimaro Imp. 632. e.

Sarracenorum numerosa multitudo toto Orbe diffusa. 632. e

Sarraceni non sunt molesti peregrinantibus ad loca sancta. 635.e

Sarraceni inuadunt Hispanias. 671.b.c. Quando id contigerit. 672. Prævalent contra Gothos. 673.b

Saturninus Episcopus lapsus. 72.c

Saturninus Episcopus Alatrinus. 529.e

Saturninus monachus pictor. 179.c

Saxones Australes in Anglia ad fidem cõuersi per Vuilfridum Episcopum. 562.b.c

Saxones in Germania adhuc Pagani. 597.c.599.e

Saxonia aucta martyribus. 617.e.618.a

Saxones bellum gerunt aduersus Boructuarios populos. 657.a.b.c

Saxonum eccleſia erigi cœpta per S. Suuibertum. 660.e.661.a.

Saxones hæretici redarguuntur ab auctore. 661.d

Saxonum Rex legationem ignominiosam mittit ad Clotharium Regem Francorum. 231.b.c

Scandalum passi complures ob captam sanctam Crucem a Cosrhoe. 236.e.237

Schisma inter Theodorũ & Paschalem in Romana Ecclesia. 587.a.b

Schisma inter monachos ab Agrestino suscitatum. 245.e 246.a

Schisma ob Tria capitula obortum ualidatur per Lõgobardos. 50.c.d, 51.e.197.b.c

Schisma quam maxime uitandum. 87.d

Schismaticos ob Tria capitula Mauritius Imp. urget Edictis. 12.a. Vigent in Italia. 11.d.e. Et in Hibernia. 33.c.d 34.c.d.e. Laborat ualde S. Gregorius ut tollatur schisma. 11.e.12.a

Schismaticum tutum reddit S. Gregorius. 11.e.12.a

Schismatici ad Eccleſiam reuertentes bene habiti a S. Gregorio. 52.c

Schismatici non omnes hæretici. 52.c

Schismaticorum prætextus de læso Concilio Chalcedonensi. 67.d.e

Schismatici uexant Catholicos. 67.d.95.c

Schismatici Istrici petunt acceſſum ſecurum ad Vrbem. 91.e.92. Reuersi ad Eccleſiam. 126.c.d.127.a. 155.c.d

Schismatici reuersi ad Eccleſiam fidei profeſsio. 155.d.e

Schismatici in Britannia a Deo ſæpe puniti. 192.a.b. 193.b.e

Schismatici conuincuntur deos colere alienos. 193.d

Schismaticorum conuersio difficilis. 194.a.b

Schismatici & hæretici raro uere pœnitentes. 249.d

Schismaticus homo diabolicis furijs agitatur. 248.e

Schismatici patiuntur lupos internos. 248.e

Schismatici cedunt Sergij Papæ electioni. 587.c.d

Schismatici diuisionem affectant ne subiaceãt censuræ Romanæ Eccleſiæ. 110.e

Scholasticus eunuchus ſub Phoca Imp. 199.b

Scholasticus Patricius Exarchus missus in Italiã ab Anastaſio Imp. 667.d

Scholasticæ ſanctæ corpus assertum translatum in Gallias. 491.d

Scladio Abbas interfuit Concilio Rothomag. 567.b

Sclaui barbari Anaribus iuncti. 64.e

Sclaui uicti a Mauritio Imp. 116.e

Sclaui inuadunt Italiam. 135.d.151.d.e

Sclauos conuertere cogitat S. Columbanus. 226.d

Sclaui in Romanum Imperium per Cosrhoem mouentur. 266.d.e.267.a

Sclauis prædicat S. Amandus. 307.c.d

Sclaui uincuntur a Longobardis ſub Duce Vuecturi. 485.e.486.a

Sclaui quid in Francos. 357.a

Scotia uocata Hibernia. 577.d

Scoti moniti litteris Laurentij Epiſcopi. 193.e.194.a. Diuersum ab Eccleſia Romana celebrãt Paſcha. 333.d Non tamen Schismatici uere habiti. 333.d.e. Quamdiu error ille uenialis. 486.b.c.d.487.a

Scoti Epiſcopi electi Romam mittuntur conſecrandi. 303.d

Scoti deuiantes corriguntur ab Honorio Papa. 329. d.e

Scoti prædicant Anglis uocati ab Oſuualdo Rege. 333.b.c

Stoti ſcribunt ad Seuerinum Papam. 348.e

Scotus prædicator rigidus nihil proficit. 333.b.c

Scotorum monachorum & clericorum diſciplina exactiſsima. 489.d.e

Scoti recipiunt legitimum Paſcha. 634.a.b

Scripta S. Gregorij qualia. 9.b

Scripta appenſa in eccleſia ſublata. 386.a.b

Scriptura diuina ſcrutanda. 455.a.b

Scripturæ diuinæ uerba in laudes hominum non torquenda. 101.c

Sebaſtianus Epiſcopus Epiſcopatu a Barbaris priuatus ſolitariam uitam agit. 97. b.c. Eximiæ ſanctimonia fuit. 83. d

Sebaſtiani martyris uetus imago in eccleſia S. Petri ad Vincula. 542.e. Eiusdem frequentes imagines ad propulſandam luem. 542.e

Sebaſtiani martyris oratorium in Epiſcopio Lateranenſi. 390.b

Sebbertus Rex Orientalium Anglorum. 214.d.e. Fabricat monaſterium ſancti Petri & eccleſiam ſancti Pauli. ibid. d.e.

Sebbi Rex Orientalium Saxonum conuerſio. 490.d.e. Eius laudes & obitus. 509.b.c. Eius conuerſio et monaſterij habitus. ibid. c. Eius uiſio & miracula ad ſepulchrum. ibid.d.

Secundinus Abbas accipit a S. Gregorio homilias in Euangelia. 38.e

Secundinus Abbas baptizat filium Theodolindæ Reginæ. 129. e. Haud in omnibus acquieuit Gregorio monenti. 131. a.b. De Quinta Synodo uacillat. 130.a. Eius ſcripta corrigenda. 171.e.172.a

Secretarium Palatij Conſtantinop. Trullus dictus, cur ita. 539.e.540.a.b

Secta Mahometana nefanda. 297.a.b

Sæculi huius homines rudes litterarum ualde. 531. b. 537.b

Sæculum ſeptimum a Chriſto nato quomodo inchoatur. 635.e. 636.a

Sedatius Epiſcopus Biterrenſis. 123.c

Sedis Apoſtolicæ ſumma auctoritas. 374.d. Vide Romana Eccleſia.

Sedium Patriarchalium prærogatiua. 108.b

Sedeleuba Regina Burgundionum. 208.d

Sellarius custos carceris. 283.e.284.a.e

Sellarij qui ſint apud Perſas. 273.d

Sententia Sextæ Synodi lata in Macarium Antiochenum. 547.a

Sententia Sextæ Synodi lata in Polychronium. 555. e. 556.a

Sententia Sextæ Synodi lata in omnes Monothelitas. 548.e.549.

Sententia Toletani Concilij in Sisbertum Archiepiſcopum Toletanum. 616.e

Septiformis Litania quæ fuerit. 5.d.e.6.a

Septima Synodus uſa canone Sextæ Synodi de imagine Saluatoris. 613.a.b.c.d

Septuaginta martyres cum ſancto Anaſtaſio paſſi. 284.c.d

Sepulchrum aureum & argenteum S. Auſtregiſili contemnitur a Guarnerio, qui dat pœnas. 218.e

Sepulchrum argenteum S. Victoris. 208.d

Sepulturæ locus ut ematur, abuſus contra decretum S. Gregorij Papæ. 252.b.c

Sepultura tantum non liberat quemquam a pœnis inferis. 189.d.e.190.a

Sepulturæ Mahometi impoſtura. 297.c.d.e

Sereno Epiſcopo Maſſilienſi commendat S. Gregorius miſſos a ſe in Angliam. 103.d

Sergius Abbas Romæ occiſus a Ioanne Exarcho. 658.b

Sergius creatus Epiſcopus Conſtantinopolitanus. 205.e.206.a. Viſitat Theodorum. 206.a. Laudatus ab eodem Theodoro. 206. b. c. Laudatus etiam a Georgio Piſida. c.d. Eius egregiæ uirtutes. 206.c.d.e

Sergius Epiſcopus Conſtantinop. coronat Epiphanium Auguſtam. 219.c. Occurrit Heraclio triumphanti. 288.b

Sergij priora laudabilia poſteriora peſsima. 206.b.c.d.e

Sergius Epiſc. Cõſt. genere Iacobita aſſertor unius uoluntatis in Chriſto. 294.d. Occulte fuit hæreticus. 261.a.b. Quid de dogmatibus ad Heraclium. 292.e. Cum eſſet hæreticus uult uideri Catholicus. 301.b.c. Quousque perſeuerauit Catholicus. 294.d. 313.a.316.b.318.e.319.a. Firmat numerum clericorum ſanctione Heraclij præfinitum. 251.b.c.d

Sergius Epiſcopus Conſtantinop. ſcribit de dogmatibus ad Honorium Papã. 313.b.c.d. 315.e.316.a. Eius epiſtola non potuit reijci. 316.a.b. Prima eius ſcripta ex poſterioribus damnata ſunt. 319.d.e. Malorum omnium auctor. 325.c.d

Sergius Epiſcopus Conſtantinop. abuſus eſt ſilentio Honorij Papæ. 326.d. Quod ipſe ante ſuaſit. 314.e.315.a. Homo natura leuiſsimus. 325.d.e.326.a

Sergij Epiſcopi Conſtantinop. opera promulgata eſt ab Heraclio Imp. Ecthesis. 347.d.e. Eius oſcitantia redarguitur. 369.b.c

Sergij Epiſcopi Conſtantinop. obitus. 352.e

Sergij duo hæretici, alter Syrus, Armenus alter. 311.c

Sergius Epiſcopus Arſenois. 325.b

Sergius Epiſcopus Carcaſonenſis. 123.d

Sergij Epiſcopi in Cypro Orthodoxi epiſtola. 363.b.c.d.e

Sergius Epiſc. Ioppenſis hæreticus inuadit Eccleſiam Hieroſolymitanam. 339.e.340.a.364.c

Sergius Euphrata Præfectus menſæ regiæ quid in Maximum. 467.b

Sergius Magiſter militum legatus ad Regem Sarracenorum. 498.a.b

Sergius martyr fauet Cosrhoi. 41.e.42.a.b.43.a

Sergio martyri uota perſoluit Cosrhoes offerens Cruces & uaſa pretioſa. 42.d.e

Sergij martyris nomine monaſterium in Perſide. 285.b

Sergius Manſur cognomento uir pius pater Ioannis Damaſceni. 601.c.d

Sergius Magudas falſus teſtis contra S. Maximum martyrem. 465.b

Sergius Magiſtrianus miſſus a Iuſtiniano Imperatore. 611.d.e

Sergius Ordinator occiſus a Ioanne Exarcho. 658.b

Sergius Dux Romani exercitus occiditur. 335.e

Sergij Patricij interitus. 195.a

Sergius Papa creatur. 587.c.d.588.a.b. Eius uitæ primordia & inſtitutio. 588.c.d

Sergius Papa probat Acta Concilij Toletani. 590. e. Iudicatq. de ſcriptis Iuliani Epiſcopi Toletani. 591.a

Sergius Papa baptizat Ceaduallam Regem. 592. d. e. 593.a.b

Sergius Papa concedit munus prædicandi Euangelium Vuillebrordo & ſocijs. 599.b.c

Sergius Papa damnat Canones Sextæ Synodi nuncupatos. 611.a.b. Et reſtitit Iuſtiniano Imperatori. 611.d.e.612.a.b

Sergius Papa liberatur per milites a Zacharia Protoſpatario miſſo a Iuſtiniano Imperatore ad perducendum eum Conſtantinopolim. 611.c.d. Ipſe uero liberat a nece perſecutorem ſuum. 611.a

Sergius Papa per uiſum admonitus ordinat S. Vuillebrordum Epiſcopum & nominat eum Clementem. 623.e. 624.a.628 c.d. Curat Aquileienſem Eccleſiam in errorem relapſam. 632.d.e. Conſecrat S. Hubertum Epiſcopum Leodienſem. 633.a

Sergius Papa calumniam paſſus liberatur. 633.c.d

Sergij Papæ epiſtola ad Ceolfridum Abbatem. 683.b

Sergius Papa iubet Bedam uenire Romam. 638.b.c

Sergius Papa auctor Litaniarum in die Purificationis Domini. 638.e

Sergius Papa diuerſa ornamẽta donat Eccleſijs. 639.a.b. Fecit imaginem S. Petri. 639.a. Eleuauit & recondidit corpus S. Leonis Papæ. 639.b

Sergius Papa moritur. 638.a.b

Sergij Papæ decretum, ut in Miſſa dicatur Agnus Dei. 639.d

Sergij Papæ ordinationes & ſepultura. 639.e

Sergius Scriniarius ſequitur Conſtantinum Papam Conſtantinopolim. 658.a

Sermo acclamatorius a Sexta Synodo oblatus Imperatori. 557.e

Sermo S. Gregorij tempore peſtis. 5.a.b

Seruatius legatus miſſus a Dagoberto Rege ad Heraclium Imperatorem. 292.d

Serui facti monachi libertate donati. 97.e

Seſoſtris Rex Aegypti quo dicto prudentior factus. 65.c.d

Seuerianus hæreticus ab Heraclio Imperatore confutatus 260.e.261.a

Seuerus Epiſcopus Aquileienſis iterum lapſus vocatus ad Synodum. 12.a.b. Indigens eleemoſynæ. 31.e.32.a. Non uult parere. S. Gregorio Papæ. ibid.a.b. Eius obitus. 195.e

Seuerus Scholaſticus. 82a.

Seuerini Confeſſoris Eccleſia reddita Catholico uſui. 30.d.e

Seuerus Gradenſis Epiſcopus ſchismaticus. 156.a

Seuerini ecclesia iuxta Tibur. 345a.
Seuerini Confess. reliquiæ petitæ a S. Gregorio. 30.d.e
Seuerinus Papa creatur. 345.c.d. Nequaquam confirmatur ab Imperatore. 345.c.d. 348.c.d
Seuerinus Papa damnat Ecthesin Imperatoris Heraclij. 348.b.c
Seuerini Papæ obitus & res gestæ. 348.c.d.e
Sextæ Synodi tempus & locus. 539.d.e
Sextæ Synodi Actiones singulæ. 540.b. 541. 542. 544.e. 545. 546. 547. 548. 549 550.
Sextæ Synodi Actiones mutilatæ. 545.b. Et deprauatæ per Theodorum Monothelitam. 462. a.b.c. 550. a.b. 551. d. 552. a.b.c. 553. a.b. 554. a.b. 564.e. 565. 566. 567. 568. b.c
Sextæ Synodi sententia aduersus Monothelitas. 548.e. 549. Eiusdem sermo acclamatorius datus Imperatori. 557.e
Sextæ Synodi epistola ad Agathonem Papam. 558. d. e. 559. a.b. 560.
Sexta Synodus cur audiuit Polychronium spondentem miracula. 556.b.c.d.e
Sextæ Synodi Acta Synodalia missa in Hispaniam. 574.c.d
Sexta Synodus cur ab Hispanis dicta est Quinta. 576.e
Sextæ Synodi iudicium auctoris. 560.e. 561.a
Sextæ Synodi compendium per Anastasium. 560.b.c
Sextam Synodum confirmat Romanus Pontifex. 560.a.b
Sextæ Synodi Appendix. 602.e. 603. 604. Eadem dicta Erratica Synodus 604.b. Sepulta silentio. 606.a. Damnata a Romanis Pontificibus. 606.e. 607. Eius Canones improbati penitus. 603.d.e. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 651.d.e. 660.a
Sextæ Synodi Canones a nullis trium sedium Patriarchis recepti. 614.a.b. Qui ex eis dicantur esse recepti Canones & quare. ibid.c.d.
Sexta Synodus damnatur Constantinopoli a Monothelitis sub Philippico Imp. 664.e
Siccitas triennalis. 524.b
Sicilia deuastata a Sarracenis. 503.d
Siculi Episcopi plures depositi a S. Gregorio. 22.e
Sidonius Scotus peregrinatus ad limina Apostolorum. 507.b.c
Sigebertus filius Theodorici Rex Francorũ creatur. 229.c Eius exordia laudabilia. 230.a.b.c. Sinit coniugem sibi desponsatam professi vitam monasticã. 229.e. 230.a. Captus a Clothario. 230.d
Sigebertus Rex in Anglia factus monachus. 365.b.c
Sigibertus filius Dagoberti infans cum baptizatur a sancto Amando respondit Amen. 354.a. Post mortem patris regnat cum fratre. 384.e. Eius obitus atque uirtutes. 476.d.e. 477.c
Sigibertus Rex Anglorum occiditur a suis. 449.a.c.d
Sighardus monachus Regis filius. 509.e
Sighere Rex Apostata. 490.d
Sigillum Sanctæ Crucis in Persidem translatæ seruatum & inuentum illæsum. 287.d
Sigillum S. Huberti Episcopi Leodiensis. 633.b
Signum ignis diuinitus ostensum manifestat S. Gregorium fugientem. 7.b.c
Signum de uera doctrina falsum, datum a Scotis. 191.c
Silentium de duabus in Christo uoluntatibus permissum. 308.d. Suadet illud subdole Sergius. 314.e. Item illud Paulus cur procuret. 385.b.c
Silentium de quæstione oborta quamdiu indici potuit, vt in culpam non verteretur. 319.c.d. Silentium quando idem sit quod negatio. 466.a.b.c.d
Silentium de vna, uel duabus uoluntatibus indictum a Constante Imperatore. 385.e. 386.a.b
Silentium Honorij Papæ de una, uel de duabus uoluntatibus in Christo. 318.a.b. 319.b.c. 320.a. Longe diuersum a silentio ab Imperatore indicto. 386.e. 387.a. Silentium Honorij laude dignum. 326.a. Idem est proclama assertionis Catholicæ. 323.d.e
Siluanum Pauli discipulum, Manichæus se esse iactat. 443.c.d. Idem occiditur. ibid.e
Siluestri Papæ oratorium. 587.c.d
Siluiæ matris S. Gregorij imago. 178.e. 180
Simeon Manichæus se Titum nominat. 444.a
S. Simeon Iudæus tunicam Domini Iesu Christi propalat. 48.d.e
Simeon missus ab Imperatore aduersus Manichæos & ipse Manichæus efficitur. 443.d.e. 444.a
Simoniaca hæresis uiget in Ecclesia Orientali. 128.e. Potissimum in Palæstina. 145.e. Magis uero in Gallijs. 132. 133. a.b. 146.a. Inualescit quoque in Ecclesia Alexand. 167.d. 213.a.b
Simoniacus occasione inopiæ parat sibi aditum ad Ecclesiam. 240.c.d. Reiicitur a S. Io. Eleemosynario. 240.d.e
Simplex aliquando pro fatuo accipitur. 82.c
Simplicij Faustini & Beatricis martyrum corpora recondita. 575.c.d
Simplicius Comes, ad quẽ Leo Papa scripsisse dicitur non inuentus. 573.b.c
Sinaita monachus diabolica illusione delusus. 237.a.b.c
Sirmundus Parisiensis Societatis Iesu in Latinum uertit Petrum Siculum auctorem historicum. 442.d.e
Sisibertus, uel Sisbertus Episcopus Toletanus rerum nouarum inuentor. 600.d. Conspirat in Regem. 601.e. A sede deponitur. 616.b.c.d.e.
Sisinnius Papa creatur. 655.e. 656.a. Podagra laborans cito obijt. ibid.a
Sisinnius Nomenclator sequitur Constantinum Papam proficiscentem Constantinopolim. 658.a
Sisebutus Rex Hisp. quãdo regnare cœpit. 239.b.c. Iudæos conuertit ad fidem uiolentia adhibita. 239.c.d. Eius lex de ijsdem. d.e. Relaxat captiuos sua pecunia redemptos. 253.e. Romani Imperij Vrbes capit. 239.b.c. Fundat ecclesiam S. Leocadiæ Toleti. 253.e. Eius obitus. 253.e
Sisenandus Rex Hisp. procumbit ante pedes sacerdotum. 330.a.b
Sittas Dux Persarum male perit. 42.c
Syagria religiosa femina quid passa. 135.d
Syagrius Episcopus Augustodunensis. 103.c. Cur pallium a S. Gregorio non acceperit. 110.d
Symmachus Defensor Eccles. 20.c
Symmachus missus Romam a Rusticiana Patricia. 142.b
Synaxes pro defuncto celebratæ. 239.a
Synaxes conferendo de diuinis Scripturis agi solitæ. 175.c.d
Synderedus Episcopus Tolctanus Romã profectus ingruentibus Sarracenis. 674.c
Synodus. Vide Concilium.
Synodalis epistola trium Africanorum Conciliorum. 374.c.d.e
Synodalis epistola ex Concilio Cyprio. 363.c.d
Synodalis epistola Petri Cõstantinopolitani Episcopi non recipitur Romæ. 439.d
Synodalis epistola ex Romano Concilio ad Imperatorem. 536.e. 537.a
Synodalis epistola ex Concilio Romano sub Martino Papa. 403.a
Syri ob grassationem Cosrhois fugiunt Alexandriam. 232.a.b

Syria

Syria a Sarracenis capta. 331.a.b
Syriæ Ecclesiæ a S. Martino Papa subleuantur. 410.b.c
Syricius diaconus. 321.e
Syra coniux Cosrhois. 285.e
Syroes filius Cosrhois maior natu. 285.e. Patrem conijcit in uincula. 286.a.b. In eundemq. dirissime sæuijt. ibid.c Quanta præstitit Romanis. 287.c.d. Eiusdẽ obitus. 292.c
Smaragdus Exarchus. 156.a
Sodomitici criminis rei dati in reprobum sensum. 183.b
Solis templum in Perside. 262.e
Sopatra filia Mauritij Imperatoris sancta. 202.e
Sophronius Episcopus Hierosolymitanus creditur scriptor Actorum S. Anastasij Persæ. 282.d
Sophronius quando factus est Episcopus Hierosol. 310.b. Luctus eius de amissa quiete. ibid.d.e. Aduersatus est Cyro Episcopo Alexand. Monothelitæ. 309.e. 310.a.b
Sophronij Episcopi epistola ad Honorium & ad Sergium et alios Patriarchas. 310.c.d.e. 311.a.b. Scribit ad Sergium cõtra Decretum Cyri. 313.b. 314.b.c. 320.c.d.e
Sophronius Epis. Hierosol. aduersus Sarracenos Deum precatur. 312.b. Eiusdem labores pro fide Catholica. 320.e
Sophronius Episcopus Hierosol. legationem mittit ad Honorium Papam. 320.c.d.e. 321.b. Conflatur Stephanum legatum ut Romam ueniat. 320.d. Coluit Honorium Papam mirifice. 325.a. Sophronio consentit Honorius Papa. 319.e. 320.a. 321.c.d
Sophronius uindicatur a calumnia hæreticorum. 325.b
Sophronius Episcopus Hierosol. quibus conditionibus dari finit tandem Hierosolymam Sarracenis. 339.c. Familiaris S. Ioannis Eleemosynarij. 213.e
Sophronij lamẽtatio de obsessa ciuitate Hierosol. 336.a.b.c
Sophronij Epis. Hierosol. obitus & laudes. 339.d.e. Inter sanctos relatus. 340.b. Eius scripta deperdita. 340.a.b
Sora domus Valeriorum dicta. 529.e
Sora capta a Gisulpho Duce Beneuentano. 644.c.d
Sorte sancitur pœna capitis apud Frisios. 629.d. 637.b
Sozomenus male audit apud S. Gregorium. 107.d
Spalense siue Hispalense Concilium sub Sisebuto. 252.e
Spatharius immittitur ab Olympio Exarcho ad occidendum S. Martinum Papam. 406.b.c
Spectaculum ingens edidit de se Pyrrhus Episcopus Constantinopolitanus in Africa. 370.a.b
Speculum missum a Bonifacio Papa V. ad Edelburgam Reginam. 271.c
Spiritum sanctum a Patre Filioq. procedere, tam Latini, quam Græci professi sunt. 53.e. 54.a. Hoc ipsum & confessio Anglicana fatetur. 526.d
Splinterus defunctus reuocatus ad uitam per S. Suuibertum. 625.d.e. 626.a
Statuæ sanctorum super turres a Vuamba Rege erectæ. 513.d.e
Statua aurea Veneris destructa & in pauperes erogata. 44.e. 45.a
Stellanus & Segianus presbyteri Scoti, ad quos scriptæ litteræ Apostolicæ. 349.a
Stephania femina iniuste oppressa. 55.e
Stephanus Abbas scriptor Ecclesiasticus. 302.c
Stephanus Episcopus legatus a Sophronio Episcopo Hierosol. ad Honorium Papam. 321.a.b. Acquiescit Honorio Papæ de silentio indicendo. 321.d
Stephanus Dorensis Episcopus Romam missus ad Theodorum Papam pro Ecclesia Hierosol. 364. c.d. Interfuit Concilio Romano sub Martino. 393.b.c. Bis eadem functus legatione. 413.a
Stephani Dorensis Episcopi libellus ad Martinum Papam. 364.c.d. Factus Vicarius Apostolicus a Theodoro Papa. 364.d.e
Stephanus Episcopus impeditus exequi iussa Pontificis. 410.d.e
Stephanus Episcopus Cyzici defert imaginem Dei genitricis Mariæ ad Heraclium Imperatorem. 211.c
Stephanus Episcopus Hierapolis scriptor uitæ S. Colinduch martyris. 67.b.c
Stephanus Primas prouinciæ Byzacenæ. 374.c
Stephanus Episcopus Leodiensis scriptor uitæ S. Lamberti Episcopi Tungrensis. 630.e
Stephanus hæreticus damnatus in Sexta Synodo. 546.e. 547.a. Detrusus Romæ in monasterium. 568.e
Stephanus Neapolitanus schismaticus a S. Gregorio curatur. 11.e. 12.a
Stephanus Chartularius malus minister arguitur a S. Gregorio. 80.a.b
S. Stephani oratorium in Palatio. 212.b
Stephanus monachus S. Theodosij una cum alijs, missus a S. Martino Papa in Asiam. 411.e
Stephanus Persa Sacellarius, eunuchorũ Princeps Anastasiam Augustam loris cædit. 617.c
Stephanus Patricius minister scelerum Iustiniani Imp. 619.a.b
Stephanus Romanus cantor, primus post Iacobum docet in Anglia. 505.a
Strategius Patricius maritus Eusebiæ. 167.b
Sualua fluuius loco Baptisterij inseruiit. 290.d
Subdiaconus prohibitus uxorem ducere. 21.a
Suburra regio in Vrbe. 29.e
Sudarium capitis Domini quãdo, & ubi repertum. 523.e. 524.a
Sudarium S. Pauli petitum a Constantina Augusta. 74.d
Sueui conuersi ad fidem per S. Columbanum. 224.a.b
Suinthilla Rex Hispaniæ. 253.e
Sulpitij Episcopi Bituricenses plures. 100.b.c
Sulpitius Episcop. Bituricensis successor S. Austregisili. 218.c.d. Restitit Guarnerio. ibid.d. Liberat Clotharium Regem a morbo. 301. Eius obitus. 110.b
Sũna Episcopus Arianus insidiator Reccaredi Regis. 28.c
Superbia magis detestabilis tempore humilitatis. 88.e
Superstitio cohibenda. 123.b
Supplicatio publica præuia Cruce fieri solita. 286.d.e
Supputatio annorũ Domini admodum diuersa Græcorum a Latinis. 211.a
S. Susannæ ecclesia a Sergio Papa ornata. 639.c
Susanna coniux Isacij Exarchi. 362.c
Suscitatio mortui proposita Sextæ Synodo a Polychronio Monothelita. 555.d.e
Suuibertus unus ex duodecim missis in Germaniã ad prædicandum Euangelium. 599.d
Suuibertus prædicans Euangelium Barbaris multa miracula edidit. 622.b.c.d
Suuibertus reuersus in Hiberniam ordinatur Episcopus a Vuilfrido Episcopo. 621.c. 622.b.c. Reuersus in Frisiam detrusus q. in carcerẽ ab Angelo liberatur. 621.e. Idem Episcopus Traiectensis dictus Apostolus Theisterbandiæ Vuesphaliæ & Boructuariorum. 622.c. Eius prædicatio & profectus ingens. 624.b.c. Reuocat ad uitam adolescentẽ defunctum. 624.d.e. 625.c.d. 626. Occurrit S. Vuillebrordo. 628.d. Dedicant simul ecclesiam S. Martini. 628.d. Celebrat Concilium Traiectense. 629.e. 630.a
Suuiberti Episcopi prædicatio ad Boructuarios. 653.d. 654.a.b.c. A Saxonibus impedita. 657.a.b. Venit Coloniam Agrippinæ. ibid.c. Aedificat Vuerdense monasterium. 657.c. Iacit fundamenta Ecclesiæ Saxonum. 660.e. 661.a. Suscitat Petrum defunctum. 661.a.b. Suuiberti cum Pipino morituro congressus. 674.e

Tabulis

T

Tabulis ludere indecorum religiosis. 61.d
Taio Episcopus Cæsaraugustanus uenit Romam pro libris Moralium S. Gregorij perscrutandis, qui desiderabantur. 416.d.e.417.a
Tarasij sententia de tempore Erraticæ Synodi refellitur 603.a.b
Tariffus Dux Sarracenorum inuadit Hispanias. 672.e
Tarracinensis Ecclesia destituta pastore. 37.d
Taruanensium Apostolus S. Audomarus. 622.e
Tatto vir illustris curatur a S. Aredio. 99.d
Taurinus Episcopus interfuit Concilio Rothomag. 567.b
Tegulas æreas Pantheonis abstulit Constans Imp. 483.c.d
Tegulis æreis tectum ab Honorio Papa templum S. Petri. 344.c
Telæ aranearum dilapsæ in medium Conuentus Patrum Sextæ Synodi. 546.e
Templa idolorum antea indigna existimata, quæ in Christianorum ecclesias mutarentur. 201.c. *Secus postea uisum.* 249.d.e
Templa idolorum conuersa in ecclesias per S. Suuibertum Episcopum. 624.c.d
Templa Hierosolymitana intacta a Sarracenis. 361.c.
Templum Deiparæ Cæsareæ. 273.b
Templum Deiparæ Constantinopoli destructum ob publica ædificia ab Imperatore Iustiniano. 617.d
Templum S. Euphemiæ Cæsareæ. 275.c
Templi Salamonis ruinam luget Rex Sarracenorum. 339.d.e
Templum Ignis in Perside incensum ab Heraclio Imperatore. 262.d
Templum Solis in Perside. 262.e
Templum Hierosolymis frustra a Principe Sarracenorum erigi tentatur, subsistentibus Crucibus. 361.a.b.c
Tempora sancti Gregorij Pontificatus exordio qualia. 7.d.e
Tergestinus Episcopus ad Ecclesiam Catholicam ex schismate redijt. 155.c.d
Terræmotus frequentes uexant Italiam. 241.d
Terræmotus concutit Regiam Theodorici egressu S. Columbani. 220.b.c
Testamentum Dagoberti Regis Francorum. 366.a.b.c
Testamentum Hadoindi Episcopi Cenomanensis. 437.e. 438.439.a
Testamentum Ingobergæ Reginæ. 64.b.c
Testandi facultas a S. Gregorio Probo Abbati concessa. 154.c
Testes falsi contra S. Martinum producti. 429.a
Testes falsi in S. Maximum producti. 464.e.465.466
Theandrica uoluntas & operatio in Christo. 322.e
Thebatma ciuitas in Perside. 262.d
Theodardus Episcopus Trajectensis martyr. 477.c.d.e. 478.a.b
Theodiscus Pseudoepiscopus Hispalensis degradatur. 341.a.b. *In exilium missus a Chindasuindo Rege.* 417.e
Theodobertus Rex Franc. successor Childeberti quando regnare cœpit. 124.b
Theodobertus & Theodoricus fratres pugnant contra Clotharium. 154.d
Theodobertus Rex Austrasiorum. 220.a
Theodobertus & Theodoricus inter se ipsos pugnant. 223.d
Theodobertus bene habuit S. Columbanum. 223.e.224.a
Theodoberti clericatus uiolentus. 226.b.c. *Idem occisus a Theodorico fratre.* 226.b.c
Theodolinda nubit Agilulpho Regi Longobar. 29.b. *Ornamentum Baioariarum feminarum.* 29.d. *Conuertit Longobardos ad fidem Catholicam.* 29.c.d.e
Theodolinda in partes defensorum Trium capitulorum perducitur. 50.c.d
Theodolinda pariens filium, in fide Catholica eum uult baptizari. 171.d. *Eiusdem pietas.* 243. *Construit ecclesiam S. Ioannis Bapt. Modoetiæ.* 243.d.e. *Eiusdem oblatio facta eidem.* 243.e
Theodolindæ obitus quando accidit. 278.e.279.a
Theodolindæ filia Regina erigit basilicam Ticini S. Ioannis Baptistæ. 479.c.d
Theodora uxor Iustiniani Imperatoris coronatur. 646.e
Theodoricus Abbas scriptor Ecclesiasticus. 304.e
Theodoricus Rex Francorum successor Childeberti Regis quando regnare cœpit. 106.a. 124.b. *Amicus fuit aliquando S. Columbani Abbatis.* 106.a. *Pugnat contra Clotharium Regem.* 154.e. *Interfuit inuentioni corporis S. Victoris martyris.* 208.d. *Auaritia eius.* 218.a. *Dat pœnas ob persecutionem fratris.* 219.a.b
Theodoricus Rex Francorum persequitur S. Columbanum. 219.c.d.e. *A quo arguebatur ob concubinatum.* 220.a.b.c. *Idem potitur Regno Burgundionum.* 220.a. *Grauia passus ob persecutionem S. Columbani.* 223.e. *Luxouium uenit ad S. Columbanum.* 220.e. *Eius munera respuit S. Columbanus.* 220.d. *Canis nominatur ab eodem S. Columbano.* 223.a
Theodoricus cum Brunichilde quid in Desiderium Episcopum Viennensem. 224.c.d. *Eiusdem sacrilegia.* 228.e. 229.a. *Occidit fratrem Childebertum.* 225.e.226.a. *Eius interitus.* 229.b.c
Theodoricus iunior Francorum Rex regnat. 506.a.b. *Contemnitur a Francis.* 501.e. *Suasu Ebroini dominatur tyrannice.* 580.c.d. *Eiusdem obitus.* 592.a.b *Eius regni anni.* 615.e
Theodora Augusta donat S. Sergio martyri Crucem auream. 42.c.d
Theodorus Abbas Aprocrisarius Martini Papæ. 411.e.
Theodorus Archipresbyter aduersus Paschalem in schismate creatur Papa, sed cessit Sergio. 587.a.b. 588.a
Theodorus Episcopus Alexandrinus moritur. 212.c
Theodorus Episcopus Amathuntis legatus ad redimendos captiuos. 232.c
Theodorus Balsamon schismaticus defensor Pseudosynodi Erraticæ Quinisextæ. 604.d.e. *Erroris redarguitur multipliciter.* 605.606.610.d.e
Theodorus Cæsariensis Episcopus missus ad peruertendum S. Maximum. 450.e
Theodorus Calliopa Exarchus quando missus in Italiam. 362.b
Theodori Calliopæ aduentus in Vrbem contra S. Maximum. 419.d.e.420.a.b.c.421.b.c
Theodorus Chilan falsus testis contra S. Maximum. 465.d.e.
Theodorus Comes quid cum Heraclio. 211.b
Theodorus Dorouernensis Episcopus quando a Vitaliano Papa missus in Angliam. 494.c. 500.d. 501.b.c. *Quando peruenit.* 504.d.e. *Confirmat ordinationem Ceaddæ Episcopi, & alios ordinat Episcopos.* 505.b. *Agens legatum sedis Apostolicæ deponit Vuinfridum Episcopum.* 518.d
Theodorus Episcopus Dorouernensis uocatur Romam ab Agathone Papa ad Concilium Romanũ. 525.e.526.a. 528.e.529.a. *Ipse cogit Concilium in Anglia contra Monothelitas.* 525.d.e. *Pacem componit cum Regibus Angliæ.* 527.c.d
Theodori Episc. Dorouernensis obitus et res gestæ. 600.a.b. *Eius sepulchrum & epitaphium.* ibid.c
Theodorus legatus a Cyriaco Romam missus. 101.a.b
Theodorus Massiliensis Episcopus accipit litteras a S. Gregorio Papa, de Iudæis non cogendis ad fidem. 26.e
Theodorus contra Rauennates missus ab Imperatore. 656.d
Theodorus Patricius quid ausus in Philippicum Imperatorem. 667.c
Theodorus Manichæus Pauli filius. 578.b
Theodorus Monothelita creatur Patriarcha Constantinopolitanus. 497.a. *Hortatoriam epistolam mittit ad Donum Papam.* 517.e. *Impugnat fidem Catholicam.* 519.a.b. *Deponitur ab Episcopatu.* 523.d.
Theodorus Monothelita cur non scripserit Synodicam ad Romanum Pontificem. 521.d. *Idem erasit nomen Vitaliani Papæ.* 523.d
Theodorus Monothelita factus Catholicus per speciem tantum, restituitur in Episcopatum. 564.d. 565.a. *Actorum Sextæ Synodi corruptor.* 551.d.552.d.e. 553.a.b. *Euidenter probatur deprauator Actorum Sextæ Synodi.* 564.565.a.b. 566. *Laborat ut Honorius recenseatur inter hæreticos.* 566.a.b. *Moritur.* 577.b.c
Theodorus monachus generalis Logotheta homo sæuissimus. 617.d
Theodorus Myancij, quid passus cum Philippico Imperatore. 667.c
Theodori Episcopi Pharanitæ Monothelitæ scriptorum damnatio. 393.e
Theodorus Esbuntiorum Episcopus pœnitens reuertitur ad Ecclesiam, adquem S. Martinus Papa scripsit. 412.c.d. 419.e. 420.a.b
Theodorus frater Heraclij Imperatoris Præfectus exercitui contra Sarracenos. 267.a.b. *Ope Dei genitricis uincit hostes.* 267.b.c. *Vincitur a Sarracenis.* 308.a
Theodorus medicus pius, ualde carus Mauritio Imperatori. 46.c. *Eius cum Chagano Rege Auarum sermo.* 65.c.d. *Mittit Romam pecunias erogandas in pauperes.* 109.e.110.a
Theodorus Papa eligitur. 359.b. *Confurgit pro Ecclesia Hierosolymitana ab hæreticis conculcata.* 364.d.e. *Eius erga pauperes clementia commendata.* 370.d.e
Theodorus Papa quomodo Pyrrhum pœnitentem redeuntem ad Ecclesiam excepit. 370.d. *Restituit ei Patriarchatum Constantinopolitanum, & honoribus cumulauit.* d.e. *Eundem uero relapsum condemnat.* 387.e
Theodorus Papa condemnat Paulum Constantinopolitanum Episcopum. 382.d
Theodorus Papa mittit Apocrisarios Constantinopolim. 363.e.380.a
Theodorus Præfectus Cappadox coniurat contra Phocam Imp. 210.c. *Proditus occiditur.* ibid.d
Theodorus Præfectus Orientis capitur iussu Phocæ Imp. 202.a
Theodorus presbyter Cardinalis legatus ad Sextam Synodum missus ab Agathone Papa. 529.e
Theodorus presbyter legatus ad Sextam Synodum missus ab Episcopo Rauennate. 529.e
Theodorus Curator Rauennæ, a sancto Gregorio Papa de rebus Longobardorum monitus. 125.a
Theodorus Rauennas Episcopus obsequentissimus Romanæ Ecclesiæ. 503.b. *Mittit legatum ad Sextam Synodum.* 529.e
Theodorus Siceota Archimandrita sanctus. 14.e. 15.a. *Creatur Episcopus Anastasiopolis.* 14.e.15.a. *Sese abdicat ab Episcopatu.* 119.e.120.a
Theodorus Siceota miraculis claret. 120.a. *Eius cum Antiocho anachoreta congressus.* 113.d.e. *Admonet Georgium Cappadocem.* 166.c. *Quid cum Bonoso Præfecto Orientis.* 209. *Comprimit uiri fastum.* ibid.c. *Salubres admonitiones impertit.* ibid.e. *Præcognouit interitum Mauritij Imperatoris.* 159.b.c.
Theodorus Siceota pluuiam a Deo impetrat. 121.a.b. *Accersitur Constantinopolim ab Imperatore et Cyriaco Patriarcha.* 120.a.b
Theodorus Siceota petit Constantinopolim. 203.e.204.a. *Inuisit Thomam Constantinopolitanum Episcopum proxime moriturum.* 205.d.e. *Quos cum eo sermones habuit.* 204.a.b. *Curat dæmoniacos.* 207.b.d. *Eius ibi imago depicta.* 207.b.c.
Theodorus quæ Domitio Patricio & eius familiæ bona contulerit. 207.c.d. *Degens Constantinopoli proficuus multis.* 207.a
Theodori Siceotæ prædictio de futuris malis. 204.b.c. *Quid cũ Sergio Constantinopolitano Episcopo.* 206.a.b. *Sanat Phocam Imperatorem.* 203.e. 204.a. *Domitius Theodori precibus liberatus.* 194.e.195.a.b. *Eius obitus, & memoria celebris.* 225.c.d.e.
Theodosia femina iniusta passa ab Episcopo Calaritano. 55.e
Theodosiani milites dicti custodes Vrbis. 31.d
Theodosius Mauritij filius creatur Imperator. 28.c. *Coronatur.* 67.b. *Occisus a Phoca tyranno.* 161.a. *Creditus uiuere.* 202.b. *Eius obitus.* 166.a
Theodosius frater Constantis Imperatoris ab ipso occiditur. 478.d.e
Theodosius Patricius missus ad peruertendum S. Maximum. 450.e
Theodosius Subadiuua a Phoca Imperatore iussus occidi. 202.a
Theofridus Dux Cordubensis, quæ passus a Vuitiza Rege Hispaniarum. 641.c
Theophanes Demarchus. 201.d
Theophanis historici de tempore Sextæ Synodi Appendicis sententia reijcitur. 603.c.d.e
Theopentus Episcopus Syrus extorris Romam venit cum suis. 668.c. *Eius filia a dæmone obsessa liberatur.* 669. 670.671.672.
Theophanius Regionarius missus ab Imperatore, occurrit Constantino Papæ Hydrunti. 658.b
Theophylactus Exarchus contra Ioannẽ Papam VI. uenit. 640.b. *Aduersus eum milites Italiæ insurgunt.* 640.b.c
Theophilus Patricius ab Imperatore missus in occursum Constantini Papæ. 659.c
Theoctista Patricia, soror Mauritij Imperatoris, scribit ad S. Gregorium creatum Pontificem. 9.e. 10.a.b. *Hæresis accusata, monetur a S. Gregorio, ut satisfaciat.* 144.d.e.145.a.b.c.d
Theotistus Patricius in aula Mauritij Imperatoris pius ualde. 109.b. *Pecunias mittit ad S. Gregorium Papam pro redimendis captiuis.* 102.c.d
Theotimus medicus Mauritij Imperatoris. 49.e
Thesaurus Aquileiensis Ecclesiæ translatus Grados. 300.a
Thesauros non consueuit Ecclesia congregare. 345.d.e. 346.a.b
Thesaurarius idem quod Saccellarius. 81.b.c
Thessalonicensis Ecclesia immediate subiecta Romanæ Ecclesiæ. 415.c
Thessalonicenses a S. Martino Papa monentur. 415.d.e
Threni Antiochi monachi, de capta a Cosroe Hierosolyma. 232.d.e. 233.a.b

Thomas creatus Episcopus Constantinopolitanus. 200. *d. Benigne excipit Theodorum Siceotam.* 203. *e.* 204. *a. Donatei particulam veli S. Mariæ.* 203. *d. e. Necnon lignum S. Crucis. ibid. e. Quæ ab eo petierit.* 204. *b. c. Eius obitus.* 205. *d. e*

Thomas iunior Episcopus Constantinopolitanus Monothelita. 461. *d. e. Sedet Iudex contra Maximum.* 469. *b. Perperam nominatus Catholicus.* 461. *e.* 462. *a. b. Moritur.* 476. *e*

Thomas Episcopus Hierosolymorum transfert tunicam Domini Hierosolymam. 48. *e.*

S. *Thomæ ecclesia ædificata a Dagoberto Rege Traiecti.* 621. *b*

Thomianus Episcopus Scotus, ad quem datæ litteræ a sede Apostolica. 349. *a.*

Tiberius filius Mauritij Imperatoris. 158. *e*

Tiberius filius Iustiniani Imperatoris coronatur. 646. *e*

Tiberius filius Iustiniani Imp. missus a patre obuiam Constantino Papæ. 659. *d. Confugit ad sacram aram ob insequentes tyrannos, munitusq. sacris reliquijs crudeliter occiditur.* 662. *b. c. d*

Tiberius imperat cum Constantino. 500. *a. A fratre priuatus.* 556. *d. e*

Tiberius Absimarus. Vide Absimarus.

Ticinensis Ecclesia subiecta tãtum sedi Apostolicæ. 664. *b*

Tigridius Episcopus Agathensis interfuit Concilio Narbonensi. 123. *e*

Tilmon ex milite monachus. 618. *c*

Tilmon socius Eunaldorum martyrum, inuenit eorum corpora. 618. *e*

Timotheus Episcopus Anastasiopolis, prædecessor Theodori Siceotæ. 15. *a*

Titus Manichæus uendicat sibi nomen Apostoli. 444. *a. b*

Tituli qui oblati reperiuntur Romano Pontifici. 90. *a*

Titulus S. Cæsarij in Palatio. 163. *a. b*

Titulus Vniuersalis Episcopi. 83. *e.* 84. *Dupliciter accipi potest.* 85. *a. b. S. Gregorius reuera illud non respuit.* 85. *b. c. Cur autem recusasse uisus sit.* 63. *d. e.* 114. *d. e. Idẽ a multis usurpatus Romanis Pontificibus.* 89. *e.* 90. *a*

Typum fidei promulgat Constans Imp. 384. *e.* 385. *d. Quale fuerit de Typo iudicium.* 386. *d. Damnatus fuit ab Orthodoxis. ibid. d. e. Vt pote multa fraude plenus.* 387. *a. b. Idemq. improbatus ab ipsis etiam Monothelitis.* 453. *a. b*

Tyranni qui oppresserunt Romanam Ecclesiam. 2. *e.* 3. *a*

Toletanum Concilium sub Reccaredo Rege. 113. *b*

Toletanum Concilium sub Gundemaro Rege. 215. *c*

Toletanum Concilium quartum. 329. *e*

Toletanum Concilium quintum. 340. *b*

Toletanum Concilium sextum. 346. *d*

Toletanum Concilium septimum. 382. *e*

Toletanum Concilium octauum. 439. *e*

Toletanum Concilium nonum. 450. *c*

Toletanum Concilium decimum. 462. *d*

Toletanum Concilium undecimum. 513. *e.* 514. *a*

Toletanum Concilium duodecimum. 515. *b. c*

Toletanum Concilium decimumtertium, idemq. generale dictum. 573. *d. e.* 574

Toletanum Concilium decimumquartum. 576. *b. c*

Toletanum Concilium decimumquintum. 589. *d. e*

Toletanum Concilium decimumsextum generale, pro damnatione Sisberti Archiepiscopi Toletani collectũ. 616. *a.*

Toletanum Concilium decimumseptimum aduersus rebellantes Iudæos collectum. 619. *d. e.* 620. *a*

Toletanum Concilium decimumoctauum sub Vuitiza Rege habitum, cur non extet. 641. *d. e*

Toletana Ecclesia Metropolis prouinciæ Carthaginensis. 215. *d.* 216. *b. c. Celebris Ecclesia, eademq. terribilis cur dicta.* 474. *c. d. Quomodo consecuta est Primatum totius Hispaniæ.* 217. *b. c. Quid a Romano Pontifice est consecuta.* 417. *e*

Toletanæ Ecclesiæ tempore Sarracenorum status. 673. *e*

Toletanorũ Episcoporum series ex S. Ildefonso. 341. *c*

Toletanus Episcopus ordinatur nominatus a Rege. 561. *e*

Tonsuræ monasticæ & habitus susceptione, professio monastica agebatur. 544. *a. b*

Totnanus diaconus, socius sancti Kiliani. 585. *c. d. Eius martyrium.* 595. *d. e. Vltio diuina in sacrilegos.* 596. *b. c*

Trabes pro basilicis Apostolorum ex Calabria petitæ. 639. *b*

Tractatio de successore uetita, uiuente Pontifice. 200. *d*

Traditio Patrum tenenda. 377. *c.* 379. *c*

Traditiones male sibi arrogant hæretici. 381. *a. b*

Traiani anima falso asseritur reuocata ab inferis, precibus S. Gregorij. 181. *e.* 182. 183. *b. c. d.* 184. 185. *b. c.* 186. 187. 188.

Traiani sugillatur turpitudo. 183. *a. b. c. d. De filio uiduæ historia Traiani antiquis incognita.* 186. *c.* 187. *d*

Traiectum ciuitas antea Vuiltenburg dicta. 621. *b*

Traiectense Concilium. 629. *e*

Translatio corporis S. Benedicti in Gallias, an probetur. 491. *d. e.* 492

Translatio facta Dalmatia sanctorum martyrum Romam. 358. *d. e*

Translatio Dominicæ tunicæ. 48. *e*

Translatio Primi & Feliciani martyrum in Vrbem. 390. *a*

Translatio S. Scholasticæ in Gallias asserta. 491. *d. e*

Translatio reliquiarum sanctorum cum psalmodia. 13. *b*

Trebellij Regis Bulgarorũ ope, Iustinianus in Imperium restitutus. 644. *b. Donatus muneribus a Iustiniano Imperatore.* 646. *e. Vincit Iustinianum Imperatorem fœdifragum.* 655. *b*

Tributorum dira exactio, quam damnosa Reip. 80. *a. b. c. d*

Tributum remittitur Ecclesijs a Childeberto Rege. 14. *a*

Trithelmus uir nobilis defunctus, reuocatur ad uitam. 626. *e*

Trium capitulorum controuersia inutilis. 68. *e. Idem error serpit in Gallia.* 110. *e*

Trium tabernarum Ecclesia uacans. 37. *d*

Triumphus Anastasij martyris. 286. *e.* 287. *a*

Triumphus S. Crucis de Persis debellatis. 287. *c. d. e*

Triumphus Heraclij Imperatoris de Cosrhoe. 286. *c.* 272. *e.* 288. *a*

Triumphus S. Maximi de Pyrrho deuicto. 370. *c. d*

Tryphon aduersus Manichæos assumptus a Simeone. 443. *e.* 444. *a*

Troilus Quæstionarius, quid in S. Maximum. 464. *e.* 465. 466. *Stulte Maximum interpellat.* 459. *b. c. d.* 460. *a. b. c.*

Troilus Præfectus Iudex in causa S. Martini Papæ, tyrannice agit. 429. *c. d*

S. *Trudonis Apostoli Hasbaniorum obitus, quando contigit.* 640. *a*

Trullus idem quod Trulla. 540. *a. b. Locus in Palatio dictus Secretarium.* 539. *e.* 540. *a*

Trullus ecclesiæ SS. Cosmæ & Damiani. 540. *a. b*

Trumbere Episcopus in Anglia laudatus. 490. *e*

Tuda Episcopus Nordhumbrorum. 489. *c. d*

Tudertum a Longobardis ademptum. 76. *e*

Tunica Domini inuenta, & translata Romam. 48. *e*

Tunica S. Iohannis Euangelistæ inuenta. 38. *c*

Tũna presbyter, ex quo Tũnaceſtir ciuitas dicta est. 527. *e*

Turca a Deo vocatus in vindictam Græcorum. 54. *b. Dominatur Patriarchis Constantinopolitanis.* 89. *e*

Turcæ veniunt in auxilium Heraclio Imp. 267. *b. c. A tergo inuadunt Persas. Ibid. c. d. Venerantur Heraclium Imp. Ibid.*

Turcæ idem & Gazari. 267. *b. c. d. Trans portas Caspias habitant. Ibid. Deserunt castra Romanorum.* 272. *b*

Turibij Episcopi Asturicensis scripta. 341. *e*

Turitana Ecclesia vacans. 37. *d*

V

Valentini martyris ecclesia instaurata a Benedicto Papa. 579. *e. Alia facta a Theodoro Papa.* 390. *b*

Valentinus Episcopus Potauionis Noricorum a Romano Pontifice, accipit prædicandi licentiam. 418. *e*

Valerianus Episcopus Soranus interfuit Cõcilio Romano, sub Agathone Papa. 529. *c*

Varnefridus Dux Foroiulienſis occisus. 485. *d*

Vas ad vsum magicum inseruiens detestabile. 66. *a. b*

Vasa ærea in Anglia publico usui mancipata, intacta a furibus. 291. *d*

Vasa sacra erogata in cibos pauperum a sancto Arnulfo Episcopo. 242. *b. c*

Vasa sacra conflata in pecuniam pro Persico bello aduersus Cosrhoen. 254. *b. c*

Vasa sacra S. Petri oppignorata ad soluendum, quod Exarchus male exigebat. 588. *a*

Vasconia S. Amandi prædicatione culta. 306. *b. c. d*

Vaticinium sancti Gregorij de venturis malis. 204 *e*

Vaticinia S. Theodori de venturis malis. 204 *b. c*

Vaticinium Georgij Pisidæ de Persis debellandis. 257. *d*

Vaticinium de regno Longobardorum. 484. *e*

Vela missa Constantinopoli a Rusticiana Patricia pro ornatu ecclesiæ S. Petri. 142. *a*

Veli sanctæ Dei genitricis particula donata S. Theodoro. 203. *d. e*

Velina Ecclesia vacans. 37. *d*

Velox Magister militum. 170. *b. Scribit ad eum S. Gregorius ibid. b. c*

Venafranæ ecclesiæ vtensilia furto sublata. 22. *c*

Venantius Episcopus Perusinus. 157. *b*

Venantius nepos Opilionis Patricij, emptor Exconsulatus. 194. *c. d*

Venantius Præfectus in Sicilia. 104. *d*

Venantius illustris exmonachus a S. Gregorio monetur. 19. *b. Eius obitus.* 153. *b. c. d*

Venantij martyris reliquiæ Romam translatæ. 358. *c*

Veneris simulachrum aureum in pauperes distractum. 44. *e.*

Venetiarum prouincia inuasa a Chaiano Auarum Rege. 135. *e*

Veneta Respublica Christianissima dicta a Romanis Pontificibus. 299. *e. Eadem aucta auxilijs Romanorum Pontificum.* 300. *a. b. c*

Veneti pro Romanis Pontificibus aduersus Longobardos insurgunt. 300. *a. b*

Venti prosternunt Vrbem. 7. *e.* 8. *a. b*

Veranus Episcopus Cabelicensis in Gallia. 59. *a. b*

Verba otiosa uitanda Pontifici. 78. *c. d*

Vexatio redempta per Romanos Pontifices ab Imperatoribus, exigere pecuniam pro confirmatione eorundem, consuetis. 7. *d*

Vibiana honesta femina. 16. *a*

Victor diaconus Africanus. 33. *c*

Victor Episcopus Carthaginensis quando creatus. 377. *e.* 378. *c. Scribit ad Theodorum Papam.* 378. *a. Eius legatio ad eundem. ibid. d. e. Laudatur.* 379. *d*

Victoris Cyclus Paschalis mendax inuentus. 75. *b*

Victor Episcopus Numidiæ iniuste deponit Donadeum diaconum. 156. *e.* 157. *a*

Victoris martyris corpus inuentum. 208. *c. d*

Victor Episcopus Panormitanus a S. Gregorio reprehensus ob neglectam curam monialium. 72. *d*

Victoria Eduini Regis aduersus Edelfridum. 277. *a. b*

Victoria Heraclij Imp. aduersus Cosrhoem. 259. *b.* 262. *c. d. Aliam adeptus.* 264. *c. d. Rursus aliam consecutus.* 272. *c. d*

Victoria ingens Hispanorum sub Duce Claudio. 28. *d. e*

Victoria Longobardorum aduersus Sclauos sub Duce Vuectari. 485. *e.* 486. *a*

Victoria Osuui Regis contra Pendam. 450. *a. b*

Victoria Pogonati Imp. aduersus Sarracenos. 510. *a. b*

Victoria precibus a Deo concedi solita. 46. *b*

Victoria obtenta in Perside ope Dei genitricis Mariæ. 267. *b.* 272. *c. d. Vide* Maria Virgo.

Victoriæ signum oliuæ rami. 288. *b*

Vicarius Romani Pontificis in Oriente, esse consueuit Episcopus Thessalonicensis. 415. *b. c*

Vicissitudine rerum edocemur. 65. *d*

Vicoabentiæ Episcopatus translatus Ferrariam. 503. *a*

Vigiles Cosrhois cæduntur a militibus Heraclij Imp. 262. *c. d*

Vigiliæ Ecclesiæ custoditæ. 14. *b. c. Earum frequens vsus in ecclesia.* 14. *c. d*

Vigiliæ profanæ abrogatæ. 14. *b. c*

Vigilij Papæ scripta a Monothelitis depravata. 541. *d. e*

Villæ Cosrhois Regis in Perside. 285. *d. e*

Vincentius Abbas martyr in Hispania. 300. *c. d. e*

Vincentius Comes Hannoniæ sanctitate præclarus. 447. *b*

Vincentius & Felicissimus diaconi Ecclesiæ Lamigensis in Africa. 25. *e*

S. *Vincentij ecclesia ex templo Idolorum facta.* 624. *c*

Vinctus e vinculis liberatur, per sacram oblationem Missæ. 239. *a*

Vincula captiuorum Dei virtute soluta. 13. *e.* 14. *a*

Vindicta Diuina in Romanum Imperatorem. 434. *b. c*

Vindictam a sanctis petere vetitum. 574. *a. b*

Vina Brutia qualia. 18. *c*

Vina Palmatiana quæ fuerint. 18. *b. c*

Vina e palmæ fructibus. 18. *b*

Vina Sabina. 18. *c*

Virgilius, non Aetherius Arelatensis Episcopus dictus. 103. *d. Ordinat Augustinum Episcopum Angliæ.* 147. *b. Idem accipit a sancto Gregorio pallium.* 86. *a*

Virgines ex Anglia mittuntur in Gallias instituendæ, ad S. Faram Abbatissam. 231. *e*

Virgines Anglicanæ sub Eldiburga Abbatissa. 509. *a*

Virginibus sanctissimis floret Ecclesia Anglicana. 357. *d e*

Virorum doctorum ingens penuria huius sæculi. 531. *c. d.* 537. *b*

Visio Apostolorum apparet Vrsino presbytero morienti. 20. *e*

Visio Apostolorum, qua annunciatur liberatio a peste. 562. *e.* 563. *a. b*

Visione demonstratus est locus cœmeterij construendi. 563. *e.* 564. *a*

Visio horribilis Constanti Imp. fratricidæ ostensa. 478.e. 479. a
Visio de damnatione nefarij Ebroini. 588.d.e
Visio de Ecgberti prædicatione. 598. b
Visio Edumo Regi ostensa. 276. c.d.e
Visio S. Eligij de Regibus Francorum. 491.a.b
Visio de anima S. Hildæ Abbatissæ. 543. b
Visio ostensa Ioanni eremitæ de anima Dagoberti Regis. 383. c.d.e
Visio ostensa S. Kiliano. 595.d
Visio signi super S. Leodegarium. 582.d
Visiones ostensæ de nece Mauritij Imp. 159.b.c.d
Visione Sinaita monachus delusus, transijt ad Iudæos, & male periit. 237. a.b.c
Visio ostensa piscatori de ecclesiæ dedicatione in Anglia. 214.d.e
Visiones ostensæ ante pestem. 542. d.e.
Visio ostensa morienti. 40. b. c
Visio S. Auiberto Episcopo Cameracensi ostensa, de ædificanda ecclesia sancti Michaelis Archangeli. 649. a
Visio terribilis ostensa monacho impœnitenti. 650.a.b
Visio ostensa S. Vulfrido morituro. 652.e. 653. a
Vitalianus Papa creatur. 447. e. *Apocrisarios mittit Constantinopolim.* 447. e. *Hortatur Petrum Patriarcham Constantinopolitanum ad fidem Catholicam.* 448. d
Vitalianus Papa honorifice excipit Constantem Imp. Romam venientem. 483. b. c.d. *Cur adeo benigne excepit nefarium hominem.* 483.e.484. a
Vitalianus Papa legationem accipit a Rege Anglorum Osuuino. 493. a.b. *Ad eundem Regem scribit epistolam.* 493.e. 494.a
Vitalianus Papa mittit reliquias martyrum ad S. Vuandregisilum. 496. d. e. *Alias ad Regem Angliæ.* 494.b
Vitaliani Papæ epistola ad Paulum Cretensem Episcopum. 498.d.e. 500.c
Vitalianus Papa dat primum Episcopum Ferrarien sibus. 503. a
Vitalianus Papa excommunicat Maurum Episcopum Rauennatem, & priuat sacerdotio. 503. a.b
Vitaliani Papæ nomine litteræ ad Siculos monachos. 504. b.c.d
Vitaliani Papæ obitus. 502.e. 503.a. *Quid passus post mortem a Monothelitis hæreticis.* 522. e. 523. a. *Eius nomen erasum e Diptychis Ecclesiæ Constantinopolitanæ.* 519. e. *Postea restitutum.* 546.a.b
Vitalis diaconus negãs potum S. Heimerammo dat pœnas 645. e.646. a
Vitalis Defensor Romanæ Ecclesiæ. 118. d. *Mittitur ad Phocam Imperatorem.* 169.e
Vitæ præsentis sæculi descriptio. 277.e
Vldaricus sanctus Augustanus Episcopus, quando vixit. 21.b.c. *Eius nomine falsa euulgata epistola.* 21.b.c.d 22. a
Vldila Episcopus Arianus coniurat contra Reccaredum Regem. 28. c. d
Vlit Rex Sarracenorum in Africa, inuadit per suos Duces Hispanias. 672.e
Vltio diuina in schismaticos. 248. e
Vltio diuina in Cosrhoem Regem Persarum. 286. a. b
Vltio. Vide Vindicta.
Vniuersalis nomen dupliciter sumitur. 85.a.b
Vniuersalis titulus in vsu Romanis Pontificibus. 88. b. 89. e. 90. *Esse fidei de his agere.* 86.e. 87.a
Vniuersalis Episcopus dici vult Ioannes Episcopus Constantinopolitanus. 83. e.84.a. *Nomen impugnatum, & denegatum male retentum ab Episcopis Constantinopolitanis.* 89.d
Volens vnus Christus dicitur, & non vna voluntas in Christo. 317.a.b
Voluntas vna & operatio vna in Christo, quo sensu dicta ab Honorio Papa. 322. d. e. *Vide* Honorius Papa.
Voluntatem vnam vel duas non asserendas, vel negandas Sergius proponebat. 314.e. 315. a
Voluntates duæ in Christo quomodo prædicandæ. 309.d.e 310. a. b
Voluntas Deiuirilis in Christo, quomodo a Dionysio dicta. 322. e
Voluntas in Diuinis an generet voluntatem. 179.b.c
Voluntates tres in Christo cur non ponendæ, cum tres sint in eo substantiæ. 579.e
Votum continentiæ non soluendum. 133.c
Votum S. Sergio martyri a Cosrhoe Rege Persarum nuncupatum. 41.e. 42. a.b
Vrbanus Episcopus Toletanus. 475.e
Vrbanus alius Episcopus Toletanus. 673. e
Vrbis obsidio ab Agilulpho Rege Longobardorum. 83. a. b. c
Vrbis excidium a S. Benedicto prædictum quale. 8.b. *Vide* Roma.
Vrbicius Episcopus in Gallia. 58.e. 59.a
Vrsinus presbyter eijcit a se presbyteram tempore obitus. 20. d. e
Vtensilia ecclesiæ ad vsum luminum. 22. c
Vttan Abbas. 441. e
Vualburgis soror SS. Vuillibaldi, & Vuinibaldi. 630. b
Vualericus Abbas Luxouiensis monasterij sanctitate clarus. 226. e. *Propagator monastici instituti.* 227. a
Vuamba Rex Hispaniæ electus. 510.d. e. 511.a
Vuamba Rex pugnaturus aduersus tyrannos, adulteros punit milites. 512. e. *Superat tyrannum ope diuina* 513. a. b. *Ablata a tyranno restituit.* 513. c.d. *Muros Toletanos sanctorum statuis muniuit, & ornauit.* 513.d.e
Vuamba Rex quomodo nesciens professus est monachismum. 543. e. 544.a.b. *Eius abdicatio a Regno.* 543. d e. *Eiusdem Regis laudes.* 544. b.c
Vuando diaconus, & cooperator S. Vulfranni in prædicatione. 636. d
S. *Vuandregisili obitus.* 496. c.d
Vuarmaricarius legatus Brunichildis Reginæ Francorum ad S. Gregorium Papam. 167.e
Vuarrato Magister domus Regis Francorum. 622. d
Vuectaris Dux Longobardorum Sclauos superat. 485.e.486. a
Vuerdense monasterium erigitur a sancto Suuiberto. 657. e
Vuerenfridus socius sancti Suuiberti in prædicatione Euangelij. 621. e. 622. a. *Prædicator in Elst.* 630. b
Vuerenfridus vnus ex duodecim Apostolis in Germaniam missus. 599.d
Vuffa Rex Orientalium Anglorum. 290. e
Vulfitæ dicti Angli Orientales. Ibid.
Vuighardus presbyter Anglus Romam missus ad Vitalianum Papam a Rege Anglorum. 493. c. *Diem obijt.* 494.c
Vuigbertus unus ex duodecim in Germaniam missis Apostolis. 599.d
Vuinebaudus agit pro sancto Lupo. 301. e
Vuilfridus Episcopus Nordhumbrorum interfuit legatus Concilio Anglicano. 507. e. *Idem prædicat Frisijs.* 524.b.c. *Legatus interfuit Romano Concilio sub Agathone Papa.* 527. c. 529. a. *Defensor aduersus Scotos Catholici Paschatis.* 487.b.c.d.488,489. *Conuertit ad fidem Saxones Australes.* 562.b
Vuilfridus Episcopus Merciorum legatus Apostolicus consecrat sanctum Suuibertum Episcopum. 622. b.c. *Interfuit Romano Concilio sub Ioanne Papa Septimo, vbi absolutus.* 527. e. 529. a. *Aegrotans ad mortem Dei uirtute sanatur.* 652. d .e. 653. a.
Vuilfridus Episcopus Eboracensis institutor Ceaduallæ Regis. 594.e
Vuillibaldus unus ex duodecim Apostolis in Germaniam missis. 599.d. *Episcopus Eistatensis.* 630.b
Vuillebertus Episcopus interfuit Concilio Rothomagensi. 567.b
Vuillebrordus in Germania Apostolus ad Sergium Papam iterum proficiscitur. 623. b. *Præcedenti prophetia ordinatur Episcopus ab eodem Sergio Papa, nominatus Clemens in ordinatione.* 622. b. c. 623. b. c.d. 628. c. 629. a. *Vna cum sancto Suuiberto dedicant ecclesiam sancti Martini.* 628. d. *Prædicat Frisijs Euangelium.* 628. e. *Celebrat Concilium Traiectense.* 629. c. 630. a.
Vuiltenburg Traiectum appellatũ. 621.b. *Facta sedes Episcopalis.* 623.d
Vuilteburga filia Pendæ Regis Merciorum. 442.b
Vuiltenburgensis Episcopatus quando erectus. 623. d
Vuinibaldus unus ex duodecim Apostolis in Germaniam missus. 599. d. *Abbas Heyndelamensis.* 630. b
Vuilfridus Episcopus Merciorum. 507. e. *Depositus a Theodoro.* 518.d
Vuinfridus ex Canonico Traiectensi factus Episcopus Moguntinus & Bonifacius appellatus. 630.a
Vuiro Scotus Episcopus, Confessarius Pipini Principis. 303.c.d. *Quomodo ad Episcopatum prouectus.* 303.d. *Eius Romam aduentus.* ibid.e. *Interfuit Concilio Traiectensi.* 630.a
Vuiuberius nihil proficit prædicando Gentilibus. 598.e
Vuitiza Rex Hispaniarum succedit patri. 640.d.e. *Eius scelera.* 640.d.e.641.a.b.c. *Eius impium edictum, ne quis Romanæ Ecclesiæ obediat.* 640.e.
Vuitizæ primordia satis bona. 641.e. *Congregat Concilium Toletanum decimumoctauum.* 641. d.e. *Deijcit mœnia ciuitatum.* 641.b
Vuitiza Rex expellit Iulianum Episcopum Toletanum, & filium Oppam creat Toletanum Episcopum. 641.d. *Reuocat Iudæos in Hispaniam & priuilegijs munit.* 641. d
Vuitiza Rex moritur. 660.c
Vuitericus Rex Hispaniæ. 215.c
Vulcfrea filius Eduini Regis. 328.e
Vulfrannus Senonensis Episcopus Frisijs prædicat. 636.c. *Missam celebrat in naui.* ibid.d.e. *Eius miraculum de patena.* 636. e. *Liberat puerum ne idolis immoletur.* 637.a.b.c
Vulmarus Abbas. 592.c
Vulfbere Rex in Anglia laborat pro fide Catholica. 490.d. *Eius obitus.* 518.d
Vultanus sanctitate clarus. 447.b
Vxentina Ecclesia vacans. 37.d
Vxorati asciri in clericos consueti. 20.c

Z

Zacharias Episcopus Hierosolymorum creatus. 210.d. *Captiuus ducitur in Persidem.* 232.a. *Absque successore vsque ad obitum.* 244. e. *Liberatur ab Heraclio Imperatore.* 287.c.d. *In suam Ecclesiam restituitur.* 292.a. *Monet Heraclium reportantem Crucem.* 292.a.b. *De tempore obitus eius variæ sententiæ.* 287.d.e
Zacharias Papa in Græcum vertit Dialogos S. Gregorij. 53. e
Zacharias Protospatharius missus Romam ab Imperatore contra Sergium Papam. 617.b.c
Zadespra Dux Persarum. 42. e
Zeno Ticinensis Ecclesiæ diaconus bellicosus. 602.b
Ziebil Turcarum Princeps obtulit filium suum Heraclio Imperatori. 267.b.c.d
Ziza Patricius occidi iussus a Phoca Imperatore. 202.a

FINIS.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Pag.	Lin.	Mendum.		Emendatio.
158 A	11	includuntur	*adde*	a littore Hydruntino Campanum vſque, locis aliquibus exceptis, quæ adhuc Orientali Imperio ſubiecta erant.
171 D	1	Idem Rex auctus eſt		cum idem Rex auctus fuiſſet
ibid.	2	quam		eam
184 A	6	par		parem
185 C	6	Chriſto ipſi		a Chriſto ipſo
ibid.		deſcendenti		deſcendente
ibid.		conceſſum		factum
ibid. E	4	tribuenda eſſent	*adde*	ex ſententia Græcorum auctorum. Sed de his nobis differendum erit in Gregorio Secundo, Tomo ſequenti.
199 C	1	imperatam	*adde*	fuiſſe
200 A	7	ſunt		ſint
202 E	8	Euſtolia Romana		Euſtolia & Romana
217 E	5	ſpatham		ſputum
233 A	7	prauui		praui
240 A	6	quo		quos
243 D	8	illi	*adde*	omni anno in die natiuitatis ſuæ, hoc eſt, VIII. Kal. Iulij, de noſtris facultatibus tranſmiſſuros honorifice ad oraculum eius.
261 D	9	intemptricem		interemptricem
288 C	9	erat		Ceſſerat
295 E	6	Mahometes	*adde*	vel Mahumetus
310 A	1	perſonam	*adde*	operantem
ibid.	6	vnam dicendam eſſe operationem		vnum dicendum eſſe operantem
312 E	8	Magnum		Arium
325 E	1	Maximo		Heraclio
340 C	6	Regem		gregem
348 E	7	ad eum		ad eos
357 B	2	Antiochena quis ſucceſſerit.		Macedonius ſucceſſit illi Athan-
ibid.	3	&		ſed
ibid.	5	Anaſtaſius		Macarius
358 A	6	quadraginta		triginta
389 A	9	contemnens		contendens
394 D	5	Decembris		Nouembris
422 C	3	eadem die		ante diem
477 C	3	Traiectenſis		Leodienſis
ibid.	8	Traiectenſis		Leodienſis
503 A	2	Vicehabentiæ		Vicoabentiæ
511 D	9	pergeret		degeret
536 D	2	Romam		Roma
539 D	9	ad Agathonem		ad Georgium Patriarcham
540 E	8	lectus eſt		lecta eſt
547 E	*in marg.*	HAERETICO.		HAERETICIS
550 B	10	aliqua		aliquam
627 E	2	populos		populus
628 E	12	Lotharingiam		Thuringiam ſiue Heruingiam
632 C	9	Campanienſium	*adde*	verum ipſum ſuperuixiſſe Pipino parenti, Marcellinus affirmat, vt ſuo loco dicetur
647 A	9	ſumus	*adde*	Quod ad dictum monaſterium pertinet, creditur quod eſt vetuſtiſſimum atque nobile admodum, in ſuburbiis Ferrariæ ciuitatis, quæ & ſub eiuſdem S. Georgij protectione dicata permanet
672 E	8	Taleptenſis		Teleptenſis

†

IN INDICE.

In littera C, col. 2. lin. 46. Crux a Theodora, &c. 429 corrige 42
In littera I, col. 2. lin. 47. *Iuſtinianus* corrige *Iulianus*

† *Pag.* 479. C 8 hæc ipſe. *adde*: Ceterum quod Paulus diaconus affirmat, hanc filiam Theodolindæ nomine Gundibergam fuiſſe vxorem Rodoaldi, erraſſe videtur, cum id ratio temporis minime patiatur: nam duodequadraginta intercedunt anni ab obitu Agilulphi eius patris vſque ad regnum Rodoaldi: vt potius ipſa dicenda ſit vxor fuiſſe Arioaldi, qui ſucceſſit Adaloaldo, cuius ſententiæ eſt Aimoinus lib. 4. c. 10. & auctor Appendicis ad Gregorium Turonenſem c. 50. & 51. Quod vero pertinet ad ſingulare certamen initum —

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

REGESTVM.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq
a b c d e f.

Omnes ſunt Terniones, præter a, & Kkk, Quaterniones;
Nnn, Qqq, & *f*, Duerniones.

ROMAE

Excudebat Aloyſius Zannettus M. D. XCIX.

DE SVPERIORVM CONCESSIONE.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA